VALTIOPÄIVÄT

1945

PÖYTÄKIRJAT

I

ISTUNNOT 1—73

VALTIOPÄIVIEN ALUSTA LOKAKUUN 23 PÄIVÄÄN

HELSINKI 1946
VALTIONEUVOSTON KIRJAPAINO

Pöytäkirjat

vuoden 1945 varsinaisilla valtiopäivillä.

Maaliskuun 17 ja 18 päivänä 1945 valittu Suomen Eduskunta kokoontui perjantaina huhtikuun 6 päivänä vuoden 1945 varsinaisille valtiopäiville maan pääkaupunkiin Helsinkiin. Edellisenä ja seuraavana päivänä esittivät eduskunnan jäsenet valtakirjansa tarkastettaviksi Apulaisoikeuskansleri C. G. Möllerille, jolle valtiopäiväjärjestyksen 23 §:ssä säädetty tehtävä oli uskottu.

Pöytäkirja, joka tehtiin maaliskuun 17 ja 18 päivänä 1945 toimitetuissa edustajanvaaleissa Suomen Eduskuntaan valittujen, saman vuoden varsinaisia valtiopäiviä varten kokoontuneiden kansanedustajain valtakirjain tarkastamistilaisuudessa Helsingissä, eduskuntatalossa, huhtikuun 5 ja 6 päivänä 1945.

Sitten kuin Apulaisoikeuskansleri C. G. Möller, jonka Tasavallan Presidentti oli määrännyt tarkastamaan valtiopäiville huhtikuun 6 päivänä 1945 kokoontuvien kansanedustajain valtakirjat, oli yllämainittuna huhtikuun 5 päivänä saapunut eduskuntataloon ja allekirjoittanut Eduskunnan notaari kutsusta ryhtynyt pitämään pöytäkirjaa, merkittiin, että Apulaisoikeuskansleri Möller oli pääkaupungin enimmin levinneissä sanomalehdissä julkaistulla sekä eduskuntatalon pääovelle ja ilmoitustauluille julkipannulla ilmoituksella kutsunut kaikki edustajat saapumaan huhtikuun 5 päivänä 1945 eduskuntatalossa olevaan suuren valiokunnan huoneeseen, Uudenmaan, Turun, Hämeen ja Kymen läänien vaalipiireistä valitut kello kaksitoista ja muut edustajat kello kolmetoista, esittääkseen valtakirjansa tarkastettaviksi.

Tämän jälkeen jättivät tähän pöytäkirjaan liitetyssä luettelossa mainitut edustajat, kukin henkilökohtaisesti, edustajanvaltakirjansa Apulaisoikeuskansleri Möllerille tarkastettaviksi.

Jätetyt valtakirjat, yhteensä 200, hyväksyttiin; ja oli niistä edustajista, jotka näin olivat näyttäneet olevansa oikein valtuutetut, säädetty luettelo kirjelmän ohella Eduskunnalle lähetettävä, jota paitsi valtakirjat oli Eduskunnan sihteerin kautta edustajille toimitettava.

Vakuudeksi:

Aku Kostia.

Luettelo

niistä edustajista vuoden 1945 varsinaisilla valtiopäivillä, jotka valtiopäiväjärjestyksen 23 §:n 1 momentin mukaisesti toimitetussa valtakirjain tarkastuksessa ovat näyttäneet olevansa oikein valtuutetut.

Aaltonen, Aimo, kirvesmies.
Ahmavaara, Arvi, kihlakunnantuomari.
Alestalo, Anshelm, kunnallisneuvos.
Andersson, Kauko Kalervo, sähkötyömies.
Andersson, Sven Gunnar, ombudsman.
Annala, Juho Anton, kirkkoherra.
Antila, Yrjö I., maanviljelijä.
Asikainen, Albin, kunnallisneuvos.

Berner, Rolf B., johtaja.
von Born, Ernst, friherre, vicehäradshövding.
Brander, Akseli, agronomi.
Brommels, J. A., lärare.
Bryggari, Tuomas, kivityömies.

Eskola, Kusti, pienviljelijä.
Eskola, Valfrid, asutusneuvoja.

Fagerholm, Karl-August, johtaja.
Forss, Matts, bonde.
Frietsch, C. O., doktor.

Hakala, Jaakko, pastori.
Hakala, Kalle, sanomalehdentoimittaja.
Hautala, Yrjö, maanviljelijä.
Heikkilä, Matti, kunnallisneuvos.
Heiniö, Sulo, diploomi-insinööri.
Heljas, Lennart Albert, kirkkoherra.
Helo, Johan, varatuomari, filosofian tohtori.
Hetemäki, Päiviö, varatuomari.
Hiekkala, Lassi, sanomalehdentoimittaja.
Hietanen, Esa, piirisihteeri.
Hiilelä, Amanda Katariina, taloudenhoitaja.
Hiltunen, Onni Alfred, toimistonhoitaja.
Hirvensalo, Lassi Olli, maanviljelysneuvos.
Hollsten, Ture, bonde.
Honkala, Niilo Mikael, toiminnanjohtaja, filosofianmaisteri, majuri.
Huhta, Matti, toimitsija.
Hukari, Juho Stefanus, peltiseppä.
Hästbacka, J. E., ekonomieråd.

Ikonen, Toivo, maanviljelijä.
Inkinen, Aapo, maanviljelijä.

Jern, Levi, kommunalråd.
Jokinen, Kalle, työmies.
Jutila, Kalle Teodor, kansanhuoltoministeri, professori, agronomi.
Juutilainen, Jere, maalari.
Järvi, Lauri, opettaja, kapteeni.
Järvinen, Johan Toivo, maanviljelijä.
Järvinen, Mikko, sekatyömies.

Kaijalainen, Lauri, päätoimittaja.
Kallinen, Yrjö, osastopäällikkö.
Kankainen, Kosti, kirkkoherra, rovasti.
Kannisto, Heikki Albert, kunnallispormestari.
Karjalainen, Eetu, varastonhoitaja.
Karjalainan, Paavo A., piirisihteeri.
Karvonen, Juho, piirisihteeri.
Kauhanen, Kalle Jalmari, muurari.
Kauppi, Kalle, professori.
Kekkonen, Urho, ministeri, lakitieteen tohtori.
Kilpeläinen, Yrjö Kaarlo, Työväen Akatemian johtaja.
Kilpi, Sylvi-Kyllikki, fil. kand.
Kinnunen, Toivo H., maanviljelijä.
Kirra, Kalle, maanviljelijä.
Kivisalo, Väinö, palstatilallinen.
Koivisto, Erkki, kirkkoherra.
Koivisto, Juho, kunnallisneuvos.
Koukkari, Antti, pastori.
Kuittinen, Juho, talonomistaja.
Kujala, Toivo Edvard, sähköasentaja.
Kujanpää, Eino Nikolai, kirvesmies.
Kulmala, Jalmari, muurari.
Kulovaara, Urho, kansakoulunopettaja.
Kuusela, Valter, pienviljelijä.
Kuusinen, Hertta, toimittaja.
Kytömaa, Ensio Kullervo, lakitieteen kandidaatti, luutnantti.
Käkelä, Valto Edvard, johtaja.
Kölli, Martti Oskari, varatuomari, maanviljelijä.

Lahtela, Matti Oskari, maanviljelijä.
Laine, Lauri, pienviljelijä, maatalousteknikko.
Laitinen, Eino, maanviljelijä.
Lampinen, Juho Emil, kunnallisneuvos, maanviljelijä.
Lappi-Seppälä, Jussi (Johannes), asutusneuvos.
Lehtokoski, Aino, rouva.
Lehtonen, Vilho, varastonhoitaja.
Leikola, Erkki, professori, toimitusjohtaja.
Leino, Yrjö, ministeri.

Lepistö, Matti, pienviljelijä.
Leppä, Leo, rovasti.
Leppälä, Juhani, kunnallisneuvos, maanviljelijä.
Leskinen, Paavo, maalari.
Leskinen, Väinö Olavi, järjestösihteeri.
Lumme, Alpo, lastensuojelutyönjohtaja.
Luostarinen, Aino, emäntä.
Luukka, Eemil Vihtori, ministeri.
Lång, Toivo Abel, muurari.

Malkamäki, Aino, opettajatar.
Malmivaara, Arvi Taneli, pastori.
Manninen, Hugo, myymälänhoitaja.
Manninen, Yrjö A., siirtoväenhuollonjohtaja.
Meinander, Nils, fil. magister.
Metsäranta, Vihtori, pienviljelijä.
Meriläinen, Matti, maanviljelijä.
Miettunen, Martti, maanviljelijä, maatalousteknikko.
Miikki, Matti, maanviljelijä.
Muikku, Otto Evert, vahtimestari.
Murtomaa, Lauri, pienviljelysneuvoja.
Mustonen, Johannes, työmies.
Muuri, Sulo Alvar, metallityöläinen.
Myllymäki, Lauri, sähkötyömies.
Mäkelä, Juho, toimittaja.
Mäkinen, Eero, vuorineuvos.
Möttönen, Eino, maanviljelijä.

Nevalainen, Anna, maisteri.
Niskala, Markus, maanviljelijä.
Niukkanen, Juho, maanviljelijä.
Nurminen, Elli Helena, Sos.-Dem. työläisnaisliiton luennoitsija.
Nurminen, Nestor Matias, kirvesmies.

Okko, Väinö, toimitusjohtaja.
Oksala, Arvi, insinööri.

Paasivuori, Arvo, fil. maisteri.
Paavolainen, Erkki, päätoimittaja.
Paksujalka, Juho, maanviljelijä.
Pekkala, Eino, lakit. kand., asianajaja.
Pekkala, Mauno, pääjohtaja.
Peltonen, Onni Evert, veturinkuljettaja.
Penttala, Isak, talonomistaja.
Pesonen, Edvard, asioitsija.
Pesonen, Heikki Samuli, työnjohtaja.
Pessi, Ville, konetyömies.
Pilppula, J. Erland, kunnallisneuvos.
Pohjala, Kyllikki, filosofianmaisteri, sairaanhoitajatar.
Pohjannoro, Arvo, rovasti.
Prunnila, Antto, työmies.
Pusa, Eeno, maanviljelijä.
Puumalainen, Ville, muurari.
Pyy, Juho, pienviljelijä.
Pyörälä, Juho, maanviljelijä.
Pärssinen, Matti, maanviljelijä.
Pääkkönen, Emil, kunnallislautakunnan esimies.

Raatikainen, Jussi, toimittaja.
Raatikainen, Uuno, myymälänhoitaja.
Rantala, Viljo, maatyöläinen.
Rantamaa, Antti J., pastori.
Raunio, Eino, toimistonhoitaja.
Riihimäki, Arvo, pienviljelijä.
Riihinen, Vilhelm, kirvesmies.
Riikonen, Lauri, varatuomari.
Rinne, Aleksi, talollinen.
Roine, Eino, putkiasentaja.
Rydberg, Kaisu-Mirjami, sanomalehdentoimittaja.
Ryömä, Mauri, lääket.kand., toimittaja.
Räisänen, Yrjö, toimittaja.

Saariaho, Urho Jaakko, osastopäällikkö.
Salmela-Järvinen, Martta Helena, liittosihteeri.
Salminen, Arvo, hallitusneuvos.
Salo, Sulo, pienviljelijä.
Sarlin, Bruno, ent. maaherra, toimitusjohtaja.
Saukkonen, Tauno, maanviljelijä.
Seppälä, Felix, lehtori.
Sergelius, Max, industriråd, rektor.
Sillanpää, Miina, talousneuvos.
Simonen, Heikki, pienviljelijä.
Simula, Samuli, talousneuvos.
Smeds, Helmer, professor.
Soininen, Heikki, maanviljelijä.
Sormunen, Toivo Ilmari, maanviljelijä.
Stenberg, Elli, vaatetustyöntekijä.
Sundström, Cay, odont. kand.
Suontausta, Yrjö, hovioikeudenasessori.
Svento, Reinhold, ministeri.
Söderhjelm, J. O., jur. dr.

Tainio, Eino Alfred, työmies.
Takki, Uuno, OTK:n johtaja, ministeri.
Talvio, Konsta, pienviljelijä.
Teittinen, Sulo J., maanmittausinsinööri.
Tervo, Penna, talouspäällikkö.
Tervo, Samuli, piirisihteeri.
Tiitu, Kustaa, maanviljelijä.
Tolonen, Juho Fredrik, pienviljelijä.
Tukia, Elias, kunnallisneuvos.

Tuominen, Tyyne, S. K. D. L:n sihteeri.
Turja, E. A., kunnallisneuvos, maanviljelijä.
Turunen, Varma K., toimitsija.
Tuurna, Otto Arno, kaupunginjohtaja.
Törngren, Ralf, filosofiemagister.

Uusisalmi, Reino, maanviljelijä.
Uusitalo, Aaro, kirvesmies.

Valanne, Teuvo, toimitusjohtaja.
Vehkaoja, Heikki, maanviljelijä.
Welling, Yrjö, maanviljelijä.
Vennamo, Veikko, varatuomari, osastopäällikkö.
Vesterinen, Vihtori, maanviljelijä.
Wickman, Albin, predikant.
Viik, Karl, maisteri.
Vilhula, T. N. agronomi.
Virkki, Helena, talousneuvos.
Virolainen, Johannes, agronomi.
Wirtanen, Atos Kasimir, redaktör.
Virtanen, Johannes, pastori.
Virtanen, Olga Lydia, ompelija.
Voionmaa, Väinö, professori.

Ytti, Matti, kapteeni, maanviljelijä.

Östenson, Ebba, fil. magister.
Österholm, John, skolråd.

Helsingissä huhtikuun 6 päivänä 1945.

C. G. Möller.

Eduskunnan jäsenet vaalipiirittäin lueteltuina vuoden 1945 varsinaisilla valtiopäivillä.

Uudenmaan läänin vaalipiiri.

Andersson, Sven Gunnar, ombudsman, Helsingfors. F. 1896.

von Born, Ernst Viktor Lorentz, friherre, vicehäradshövding, Pernå socken. F. 1885.

Fagerholm, Karl-August, johtaja, Helsingin kaupungista. S. 1901. (Puhemies).

Frietsch, Carl Olof, filosofiedoktor, Helsingfors. F. 1901.

Hiekkala, Lassi, sanomalehdentoimittaja, Helsingin kaupungista. S. 1888.

Kankainen, Kosti, kirkkoherra, rovasti, Nurmijärven pitäjästä. S. 1894.

Kauppi, Kalle, professori, Helsingin kaupungista. S. 1892.

Kilpi, Sylvi-Kyllikki, filosofiankandidaatti, Helsingin kaupungista. S. 1899.

Kuusinen, Hertta, toimittaja, Helsingin kaupungista. S. 1904.

Lampinen, Juho Emil, maanviljelijä, Porvoon pitäjästä. S. 1882.

Lappi-Seppälä, Jussi (Johannes), asutusneuvos, Helsingin kaupungista. S. 1911.

Leikola, Erkki, toimitusjohtaja, professori, Helsingin kaupungista. S. 1900.

Leskinen, Väinö Olavi, järjestösihteeri, Helsingin kaupungista. S. 1917.

Meinander, Nils, filosofiemagister, Åbo. F. 1910.

Paasivuori, Arvo, filosofianmaisteri, Helsingin kaupungista. S. 1905.

Pekkala, Eino, asianajaja, lakitiedettenkandidaatti, Helsingin kaupungista. S. 1887.

Pessi, Ville, konetyömies, Helsingin kaupungista. S. 1902.

Rydberg, Kaisu-Mirjami, sanomalehdentoimittaja, Helsingin kaupungista. S. 1905.

Ryömä, Mauri, toimittaja, lääketieteenkandidaatti, Helsingin kaupungista. S. 1911.

Salmela-Järvinen, Martta Helena, liittosihteeri, Helsingin kaupungista. S. 1892.

Salminen, Arvo, hallitusneuvos, Helsingin kaupungista. S. 1896.

Sergelius, Max, industriråd, rektor för Tekniska läroverket. Helsingfors. F. 1879.

Sundström, Carl-Johan (Cay), päätoimittaja, Helsingin kaupungista. S. 1902. (Ensimmäinen varapuhemies).

Söderhjelm, Johan Otto, jurisdoktor, Helsingfors. F. 1898.

Talvio, Konsta, pienviljelijä, Mäntsälän pitäjästä. S. 1892.

Tuominen, Tyyne, SKDL:n sihteeri, Helsingin kaupungista. S. 1908.

Uusitalo, Aaro, kirvesmies, Helsingin kaupungista. S. 1901.

Valanne, Teuvo, toimitusjohtaja, Helsingin kaupungista. S. 1886.

Wirtanen, Atos Kasimir, redaktör, Helsingfors. F. 1906.

Östenson, Ebba, filosofiemagister, Helsingfors. F. 1894.

Österholm, John, skolråd, Helsingfors. F. 1882.

Turun läänin eteläinen vaalipiiri.

Aaltonen, Aimo, kirvesmies, Paraisten pitäjästä. S. 1906.
Hollsten, Ture, bonde, Dragsfjärd socken. F. 1896.
Honkala, Niilo Mikael, toiminnanjohtaja, filosofianmaisteri, Turun kaupungista. S. 1906.
Jokinen, Kalle, työmies, Perniön pitäjästä. S. 1900.
Kulmala, Jalmari, muurari, Salon kauppalasta. S. 1899.
Kulovaara, Urho, kansakoulunopettaja, Turun kaupungista. S. 1889.
Lehtokoski, Aino, rouva, Helsingin kaupungista. S. 1886.
Leppä, Leo, rovasti, Turun kaupungista. S. 1893.
Metsäranta, Vihtori, pienviljelijä, Laitilan pitäjästä. S. 1880.
Nevalainen, Anna, maisteri, Helsingin kaupungista. S. 1894.
Pilppula, J. Erland, kunnallisneuvos, Laitilan pitäjästä. S. 1886.
Roine, Eino, putkiasentaja, Turun kaupungista. S. 1905.
Simula, Samuli, talousneuvos, Laitilan pitäjästä. S. 1891.
Suontausta, Yrjö, hovioikeudenasessori, Turun kaupungista. S. 1901.
Törngren, Ralf, filosofiemagister, Åbo. F. 1899.

Turun läänin pohjoinen vaalipiiri.

Alestalo, Anselm, kunnallisneuvos, Ulvilan pitäjästä. S. 1880.
Kallinen, Yrjö, osastopäällikkö, Helsingin kaupungista. S. 1886.
Kirra Kalle, maanviljelijä, Huittisten pitäjästä. S. 1893.
Kuusela, Walter, pienviljelijä, Honkilahden pitäjästä. S. 1903.
Kytömaa, Ensio Kullervo, lakitieteenkandidaatti, luutnantti, Helsingin kaupungista. S. 1902.
Murtomaa, Lauri, pienviljelysneuvoja, Kokemäen pitäjästä. S. 1899.
Mäkelä, Juho, toimittaja, Rauman kaupungista. S. 1913.
Pohjala, Kyllikki, filosofianmaisteri, sairaanhoitajatar, Nakkilan pitäjästä. S. 1894.
Prunnila, Antto, työmies, Porin kaupungista. S. 1897.
Rantala, Viljo, maatyöläinen, Punkalaitumen pitäjästä. S. 1892.
Riihimäki, Arvo, pienviljelijä, Lavian pitäjästä. S. 1891.
Sillanpää, Miina, talousneuvos, Helsingin kaupungista. S. 1866.
Virtanen, Olga Lyydia, ompelija, Helsingin kaupungista. S. 1910.
Ytti, Matti, maanviljelijä, kapteeni, Huittisten pitäjästä. S. 1908.

Hämeen läänin eteläinen vaalipiiri.

Hukari, Juho Stefanus, peltiseppä, Vanajan pitäjästä. S. 1910.
Kivisalo, Väinö, palstatilallinen, Hämeenlinnan maalaiskunnasta. S. 1882.
Kujanpää, Eino Nikolai, kirvesmies, Forssan kauppalasta. S. 1904.
Kölli, Martti Oskari, maanviljelijä, varatuomari, Koijärven pitäjästä. S. 1910.
Laine, Lauri, maatalousteknikko, pienviljelijä, Jokioisten pitäjästä. S. 1895.
Lång, Toivo Abel, muurari, Lahden kaupungista. S. 1903.
Malkamäki, Aino, opettajatar, Janakkalan pitäjästä. S. 1895.
Raunio, Eino, toimistonhoitaja, Forssan kauppalasta. S. 1909.
Seppälä, Felix, lehtori, Hämeenlinnan kaupungista. S. 1895.
Takki, Uuno, OTK:n johtaja, ministeri, Helsingin kaupungista. S. 1901.
Teittinen, Sulo J., maanmittausinsinööri, Lahden kaupungista. S. 1882.

Hämeen läänin pohjoinen vaalipiiri.

Eskola, Valfrid, asutusneuvoja, Jämsän pitäjästä. S. 1889.
Hakala, Jaakko, pastori, Tampereen kaupungista. S. 1912.
Heikkilä, Matti, kunnallisneuvos, Pälkäneen pitäjästä. S. 1890.
Heiniö, Sulo, diploomi-insinööri, Tampereen kaupungista. S. 1888.
Hiilelä, Amanda Katariina, taloudenhoitaja, Tampereen kaupungista. S. 1891.
Jutila, Kalle Teodor, professori, agronomi, maatalousministeri, Helsingin maalaiskunnasta. S. 1891.

Lumme, Alpo, lastensuojelutyönjohtaja, Tampereen kaupungista. S. 1890.
Myllymäki, Lauri, sähkötyömies, Helsingin kaupungista. S. 1897.
Stenberg, Elli, vaatetustyöntekijä, Tampereen kaupungista. S. 1903.
Wiik, Karl, maisteri, Helsingin kaupungista. S. 1883.
Voionmaa, Väinö, professori, Helsingin kaupungista. S. 1869.

Kymen läänin läntinen vaalipiiri.

Andersson, Kauko Kalervo, sähkötyömies, Kotkan kaupungista. S. 1913.
Berner, Rolf B., johtaja, Helsingin kaupungista. S. 1894.
Inkinen, Aapo, maanviljelijä, Helsingin kaupungista. S. 1898.
Juutilainen, Jere, maalari, Lappeenrannan kaupungista. S. 1889.
Kujala, Toivo Edvard, sähköasentaja, Kotkan kaupungista. S. 1894.
Käkelä, Valto Edvard, johtaja, Lappeenrannan kaupungista. S. 1908.
Leskinen, Paavo, maalari, Lappeernannan kaupungista. S. 1895.
Okko, Väinö, maanviljelijä, toimitusjohtaja, Taipalsaaren pitäjästä. S. 1892.
Pyy, Juho, pienviljelijä, Helsingin kaupungista. S. 1884.
Saariaho, Urho Jaakko, osastopäällikkö, kapteeni, Sippolan pitäjästä. S. 1911.
Tervo, Penna, talouspäällikkö, Helsingin kaupungista. S. 1901.
Tukia, Elias, kunnallisneuvos, Lappeen pitäjästä. S. 1877.
Tuurna, Otto Arno, varatuomari, kaupunginjohtaja, majuri evp., Helsingin kaupungista. S. 1894.
Virkki, Helena, talousneuvos, emäntä, Helsingin kaupungista. S. 1884.
Virolainen, Johannes, agronomi, Helsingin kaupungista. S. 1914.

Kymen läänin itäinen vaalipiiri.

Helo, Johan, filosofiantohtori, varatuomari, opetusministeri, Helsingin kaupungista. S. 1889.
Ikonen, Toivo, maanviljelijä, Huopalahden pitäjästä. S. 1891.
Kuittinen, Juho, talonomistaja, Ruokolahden pitäjästä. S. 1889.
Leppälä, Juhani, maanviljelijä, kunnallisneuvos, Porvoon maalaiskunnasta. S. 1880.
Luukka, Eemil Vihtori, ministeri, Helsingin kaupungista. S. 1892.
Miikki, Matti, maanviljelijä, Ruokolahden pitäjästä. S. 1889.
Niukkanen, Juho, maanviljelijä, Tuusulan pitäjästä. S. 1888.
Oksala, Arvi, insinööri, Helsingin kaupungista. S. 1891.
Paavolainen, Erkki, päätoimittaja, Helsingin kaupungista. S. 1890.
Paksujalka, Juho, maanviljelijä, Hankasalmen pitäjästä. S. 1883.
Pusa, Eeno, maanviljelijä, Helsingin kaupungista. S. 1888.
Pärssinen, Matti, maanviljelijä, Vähäkyrön pitäjästä. S. 1896.
Raatikainen, Jussi, toimittaja, Helsingin kaupungista. S. 1898.
Riihinen, Vilhelm, kirvesmies, Helsingin kaupungista. S. 1898.
Saukkonen, Tauno, maanviljelijä, Parikkalan pitäjästä. S. 1902.
Welling, Yrjö maanviljelijä, Kankaanpään pitäjästä. S. 1885.
Vennamo, Veikko, osastopäällikkö, varatuomari, Helsingin kaupungista. S. 1913.

Mikkelin läänin vaalipiiri.

Asikainen, Albin, kunnallisneuvos, Mikkelin pitäjästä. S. 1873.
Hakala, Kalle, sanomalehdentoimittaja, Mikkelin kaupungista. S. 1880.
Järvinen, Johan Toivo, maanviljelijä, Hartolan pitäjästä. S. 1885.
Karjalainen, Paavo A., piirisihteeri, Mikkelin kaupungista. S. 1904.
Kinnunen, Toivo H., maanviljelijä, Pieksämäen pitäjästä. S. 1905.
Luostarinen, Aino, emäntä, Kerimäen pitäjästä. S. 1889.
Pesonen, Edvard, asioitsija, Sysmän pitäjästä. S. 1904.
Pohjannoro, Arvo, rovasti, Kerimäen pitäjästä. S. 1893.
Rantamaa, Antti J., pastori, Joroisten pitäjästä. S. 1904.
Svento, Reinhold, ministeri, Helsingin kaupungista. S. 1881.

Tolonen, Juho Fredrik, pienviljelijä, Punkaharjun pitäjästä. S. 1882.

Kuopion läänin läntinen vaalipiiri.

Heljas, Lennart Albert, kirkkoherra, Kuopion kaupungista. S. 1896.
Hietanen, Esa, piirisihteeri, Kuopion maalaiskunnasta. S. 1896.
Hiltunen, Onni Alfred, toimistonhoitaja, ministeri, Varkauden kauppalasta. S. 1895.
Hirvensalo, Lassi Olli, maanviljelysneuvos, Iisalmen maalaiskunnasta. S. 1882.
Kilpeläinen, Yrjö Kaarlo, Työväen Akatemian johtaja, Helsingin kaupungista. S. 1907.
Laitinen, Eino, maanviljelijä, Siilinjärven pitäjästä. S. 1893.
Leino, Yrjö, sisäasiainministeri, Helsingin kaupungista. S. 1897.
Malmivaara, Arvi Taneli, pastori, Lapinlahden pitäjästä. S. 1908.
Manninen, Hugo, myymälänhoitaja, Varkauden kauppalasta. S. 1902.
Nurminen, Elli Helena, Sos. dem. työläisnaisliiton luennoitsija, Helsingin kaupungista. S. 1899.
Räisänen, Yrjö, toimittaja, Helsingin kaupungista. S. 1888.

Kuopion läänin itäinen vaalipiiri.

Brander, Akseli, agronomi, Kiteen pitäjästä. S. 1876.
Karvonen, Juho, piirisihteeri, Enon pitäjästä. S. 1888.
Kauhanen, Kalle Jalmari, muurari, Kuusjärven pitäjästä. S. 1900.
Manninen, Yrjö A., siirtoväen huollonjohtaja, Ilomantsin pitäjästä. S. 1901.
Muikku, Otto Evert, vahtimestari, Lieksan kauppalasta. S. 1901.
Mäkinen, Eero, vuorineuvos, Kuusjärven pitäjästä. S. 1886.
Riikonen, Lauri, varatuomari, Pielisjärven pitäjästä. S. 1900.
Soininen, Heikki, maanviljelijä, Polvijärven pitäjästä. S. 1891.
Tervo, Samuli, piirisihteeri, Joensuun kaupungista. S. 1871.
Turunen, Varma K., toimitsija, Helsingin kaupungista. S. 1913.

Vaasan läänin itäinen vaalipiiri.

Bryggari, Tuomas, kivityömies, Helsingin kaupungista. S. 1881.
Hetemäki, Päiviö, varatuomari, Helsingin kaupungista. S. 1913.
Lehtonen, Vilho, varastonhoitaja, Jyväskylän kaupungista. S. 1908.
Möttönen, Eino, maanviljelijä, Karstulan pitäjästä. S. 1904.
Pekkala, Mauno, pääjohtaja, puolustusministeri, Helsingin kaupungista. S. 1890.
Peltonen, Onni Evert, veturinkuljettaja, Jyväskylän kaupungista. S. 1894.
Puumalainen, Ville, muurari, Suolahden kauppalasta. S. 1900.
Raatikainen, Uuno, myymälänhoitaja, Pihtiputaan pitäjästä. S. 1900.
Sarlin, Bruno, ent. maaherra, toimitusjohtaja, Helsingin kaupungista. S. 1878.
Vesterinen, Vihtori, maanviljelijä, Laukaan pitäjästä. S. 1885. (Toinen varapuhemies).
Vilhula, T. N. agronomi, Jyväskylän kaupungista. S. 1897.

Vaasan läänin eteläinen vaalipiiri.

Annala, Juho Anton, kirkkoherra, Teuvan pitäjästä. S. 1897.
Antila, Yrjö I., maanviljelijä, Ilmajoen pitäjästä. S. 1894.
Brommels, J. A., lärare, Närpes socken. F. 1891.
Jern, Levi, kommunalråd, Korsholm socken. F. 1893.
Järvinen, Mikko, sekatyömies, Vaasan kaupungista. S. 1895.
Koivisto, Juho, kunnallisneuvos, Kurikan pitäjästä. S. 1885.
Penttala, Isak, talonomistaja, Seinäjoen kauppalasta. S. 1883.
Rinne, Aleksi, talollinen, Teuvan pitäjästä. S. 1899.
Smeds, Helmer, professor, Helsingfors. F. 1908.
Virtanen, Johannes, pastori, Vaasan kaupungista. S. 1898.

Vaasan läänin pohjoinen vaalipiiri.

Forss, Matts, bonde, Vörå socken. F. 1885.
Hästbacka, J. E., ekonomieråd, Terjärv socken. F. 1872.
Lepistö, Matti, pienviljelijä, Toholammin pitäjästä. S. 1901.
Nurminen, Nestor Matias, kirvesmies, Helsingin kaupungista. S. 1907.
Tiitu, Kustaa, maanviljelijä, Lapuan pitäjästä. S. 1896.
Turja, E. A., maanviljelijä, kunnallisneuvos, Lapuan pitäjästä. S. 1882.
Vehkaoja, Heikki, maanviljelijä, Ylistaron pitäjästä. S. 1889.
Wickman, Albin, predikant, Terjärv socken. F. 1896.

Oulun läänin vaalipiiri.

Ahmavaara, Arvi, kihlakunnantuomari, Oulun kaupungista. S. 1886.
Eskola, Kusti, pienviljelijä, Sievin pitäjästä. S. 1911.
Hautala, Yrjö, maanviljelijä, Nivalan pitäjästä. S. 1903.
Huhta, Matti, toimitsija, Helsingin kaupungista. S. 1905.
Järvi, Lauri, opettaja, kapteeni, Oulun kaupungista. S. 1901.
Kannisto, Heikki Albert, kunnallispormestari, Oulun kaupungista. S. 1898.
Karjalainen, Eetu, varastonhoitaja, Kajaanin kaupungista. S. 1895.
Kekkonen, Urho, lakitieteentohtori, oikeusministeri, Helsingin kaupungista. S. 1900.
Koukkari, Antti, pastori, Oulun kaupungista. S. 1914.
Meriläinen, Matti, maanviljelijä, Sotkamon pitäjästä. S. 1889.
Mustonen, Johannes, työmies, Kajaanin kaupungista. S. 1901.
Muuri, Sulo Alvar, metallityöläinen, Oulun kaupungista. S. 1910.
Pyörälä, Juho, maanviljelijä, Vihannin pitäjästä. S. 1883.
Pääkkönen, Emil, kunnallislautakunnan esimies, Kuhmon pitäjästä. S. 1892.
Salo, Sulo, pienviljelijä, Puolangan pitäjästä. S. 1887.
Simonen, Heikki, pienviljelijä, Alavieskan pitäjästä. S. 1902.
Sormunen, Toivo Ilmari, maanviljelijä, Pudasjärven pitäjästä. S. 1896.

Lapin läänin vaalipiiri.

Kaijalainen, Lauri, päätoimittaja, Rovaniemen kauppalasta. S. 1900.
Koivisto, Erkki, kirkkoherra, Sallan pitäjästä. S. 1908.
Lahtela, Matti Oskari, maanviljelijä, Kemijärven pitäjästä. S. 1881.
Miettunen, Martti, maatalousteknikko, maanviljelijä, Simon pitäjästä. S. 1907.
Niskala, Markus, maanviljelijä, Karungin pitäjästä. S. 1890.
Pesonen, Heikki Samuli, työnjohtaja, Kemin kaupungista. S. 1895.
Tainio, Eino Alfred, työmies, Kemin kaupungista. S. 1905.
Uusisalmi, Reino, maanviljelijä, Kittilän pitäjästä. S. 1898.

1. Perjantaina 6 p. huhtikuuta 1945

kello 12.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

1) Puhemiehen ja kahden varapuhemiehen vaali. 11

2) Kansliatoimikunnan neljän jäsenen vaali. 13

Ikäpuhemiehen alkajaissanat.

Puhemiehen paikalle asetuttuaan ikäpuhemies edustaja Miina Sillanpää julistaa täysistunnon alkaneeksi.

Tämän jälkeen lausuu

Ikäpuhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 25 §:n mukaan tulee minun iältäni vanhimpana eduskunnan jäsenenä johtaa tässä täysistunnossa puhetta, kunnes eduskunta on keskuudestaan valinnut puhemiehen ja kaksi varapuhemiestä ja nämä ovat eduskunnan edessä antaneet säädetyn juhlallisen vakuutuksen. Tämän vuoksi olen eduskunnan työjärjestyksen 2 §:n 1 momentin mukaisesti asettunut puhemiehen paikalle.

Pyydän eduskunnan sihteeriä tulkitsemaan lausuntoni ruotsiksi.

Nimenhuuto.

Ikäpuhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 23 §:ssä säädetty edustajain valtakirjan tarkastus on sanotun pykälän mukaisesti toimitettu ja on apulaisoikeuskansleri C. G. Möller, jolle tasavallan presidentti on valtakirjain tarkastuksen uskonut, eduskunnalle antanut aakkosellisen luettelon niistä edustajista, jotka ovat näyttäneet olevansa oikein valtuutetut. Valtiopäiväjärjestyksen 25 §:n 1 momentin ja työjärjestyksen 3 §:n 1 momentin mukaisesti on nyt toimitettava nimenhuuto tämän luettelon mukaan.

Pyydän sihteeriä toimittamaan nimenhuudon.

Sihteeri toimittaa nimenhuudon.

Tämän jälkeen lausuu

Ikäpuhemies: Totean, että kaikki luettelossa mainitut edustajat ovat saapuvilla.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Puhemiehen ja kahden varapuhemiehen vaali.

Ikäpuhemies: Nyt seuraa puhemiehen vaali, joka kuten varapuhemiestenkin vaali on toimitettava umpilipuin ja noudattamalla työjärjestyksen 2 §:n 2 momentin ja 45 §:n 2 momentin säännöksiä. Edustajat panevat vaalilippunsa uurnaan nimenhuudon mukaan, joka toimitetaan aakkosjärjestyksessä.

Avustajiksi vaalissa pyydän seuraavat edustajat: Kilpi, Talvio, Salo ja Frietsch.

Ikäpuhemies: Vaalin toimitus alkaa.

Ikäpuhemies: Äänestyksen tulos julistetaan.

Sihteeri lukee:

Äänestyksessä ovat saaneet ääniä ed. Fagerholm 191 sekä edustajat Sundström, Eino Pekkala ja J. Koivisto kukin yhden, minkä lisäksi on jätetty 5 tyhjää lippua sekä 1 äänestyslippu, johon on merkitty nimi Fagerlund, mutta koska sen nimistä edustajaa ei ole, on sanottu lippu hylätty.

I k ä p u h e m i e s: Kun äänestyksessä ed. Fagerholm on saanut ehdottoman enemmistön annetuista hyväksytyistä äänistä, on eduskunnan p u h e m i e h e k s i vuoden 1945 valtiopäivillä siis valittu johtaja Karl-August F a g e r h o l m.

I k ä p u h e m i e s: Nyt seuraa ensimmäisen varapuhemiehen vaali.

Avustajiksi vaalissa pyydän seuraavat edustajat: V. Eskola, Räisänen, Soininen ja Pohjala.

Vaali toimitetaan.

I k ä p u h e m i e s: Vaalin tulos julistetaan.

Sihteeri lukee:

Äänestyksessä ovat saaneet ääniä ed. Sundström 152, ed. Vesterinen 38, ed. E. Pekkala 2 sekä ed. J. Koivisto yhden ja ed. Kuusinen yhden. Sitäpaitsi on jätetty 3 tyhjää vaalilippua ja 2 vaalilippua, joihin on merkitty ainoastaan nimi Koivisto ilman etunimeä, ja koska on kaksi Koivistoa eikä ole siis selvyyttä henkilöstä, on nämä kaksi viimeksimainittua lippua hylätty.

I k ä p u h e m i e s: Kun äänestyksessä ed. Sundström on saanut ehdottoman enemmistön annetuista hyväksytyistä äänistä, on eduskunnan e n s i m m ä i s e k s i v a r a p u h e m i e h e k s i vuoden 1945 valtiopäivillä valittu odontologian kandidaatti Cay S u n d s t r ö m.

I k ä p u h e m i e s: Nyt seuraa toisen varapuhemiehen vaali.

Avustajiksi vaalissa pyydän seuraavat edustajat: Kuusinen, Myllymäki, Rantamaa ja Heiniö.

Vaali toimitetaan.

I k ä p u h e m i e s: Äänestyksen tulos julistetaan.

Sihteeri lukee:

Äänestyksessä ovat saaneet ääniä ed. Vesterinen 192, ed. J. Koivisto 2 sekä edustajat E. Pekkala ja Kuittinen kumpikin yhden äänen, minkä lisäksi on jätetty 2 tyhjää vaalilippua.

I k ä p u h e m i e s: Kun äänestyksessä ed. Vesterinen on saanut ehdottoman enemmistön annetuista hyväksytyistä äänistä, on eduskunnan t o i s e k s i v a r a p u h e m i e h e k s i vuoden 1945 valtiopäivillä valittu maanviljelijä Vihtori V e s t e r i n e n.

Puhemiehen ja varapuhemiesten juhlalliset vakuutukset.

I k ä p u h e m i e s: Kehoitan puhemiestä ja varapuhemiehiä kutakin vuoronsa mukaan antamaan eduskunnan edessä valtiopäiväjärjestyksen 25 §:ssä säädetyn juhlallisen vakuutuksen.

Kaikki edelläolevat ikäpuhemiehen lausunnot on eduskunnan sihteeri tulkinnut ruotsiksi.

Puhujakorokkeelle astuen lausuvat

Puhemies F a g e r h o l m: Minä Karl-August Fagerholm vakuutan, että minä puhemiestoimessa tahdon voimieni mukaan puolustaa Suomen kansan, eduskunnan ja hallituksen oikeutta perustuslakien mukaan.

Jag Karl-August Fagerholm försäkrar, att jag vill i utövningen av talmansbefattningen efter all min förmåga upprätthålla finska folkets, riksdagens och regeringens rätt i enlighet med grundlagarna.

Ensimmäinen varapuhemies S u n d s t r ö m: Minä Cay Sundström vakuutan, että minä puhemiestoimessa tahdon voimieni mukaan puolustaa Suomen kansan, eduskunnan ja hallituksen oikeutta Suomen perustuslakien mukaan.

Jag Cay Sundström försäkrar, att jag vill i utövningen av talmansbefattningen efter all min förmåga upprätthålla finska folkets, riksdagens osh regeringens rätt i enlighet med grundlagarna.

Toinen varapuhemies Vesterinen: Minä Vihtori Vesterinen vakuutan, että minä puhemiestoimessa tahdon voimieni mukaan puolustaa Suomen kansan, eduskunnan ja hallituksen oikeutta perustuslakien mukaan.

Ikäpuhemies: Pyydän herra puhemiestä ottamaan paikkansa eduskunnassa ja ryhtymään toimeensa.

Puhemiehen puhe.

Noustuaan puhemiehen paikalle lausuu

Puhemies Fagerholm: Arvoisat kansanedustajat! Pyydän saada kiittää siitä suuresta luottamuksesta, jota on vaalissa minulle osoitettu. Tehtäväni tulee olemaan vaikea, mutta jos edustajat auttavat minua ja suhtautuvat suopeasti virheisiin ja puutteellisuuksiin, voidaan vaikeudet varmasti voittaa. Olen vakuuttunut siitä, että yhteistyö eduskunnassa muutenkin muodostuu sellaiseksi, että uusi eduskunta voi vastata niitä suuria toiveita, jotka kansamme sille asettaa.

Jag ber att få tacka för det stora förtroende som visats mig vid valet. Min uppgift kommer att bliva svår, men om riksdagsmännen hjälpa mig och ha överseende med fel och brister, skall svårigheterna säkert övervinnas. Jag är övertygad om att samarbetet i riksdagen även i övrigt skall bliva sådant, att den nya riksdagen blir i tillfälle att motsvara de stora förhoppningar vårt folk ställer till den.

Puhemiehen puhetta kuuntelevat edustajat seisoaltaan.

Yleistulkin tehtävien hoitaminen.

Puhemies: Ilmoitan, että olen pyytänyt johtaja Heikki Koivulan hoitamaan yleistulkin tehtäviä, kunnes toimi tulee täytetyksi.

---

2) Kansliatoimikunnan neljän jäsenen vaali.

Puhemies: Päiväjärjestykseen sisältyy myös neljän jäsenen valitseminen kansliatoimikuntaan. Pyydän tekemään ehdotuksia.

Keskustelu:

Ed. O. Peltonen: Ehdotan, että kansliatoimikuntaan valitaan ed. Penna Tervo.

Ed. E. Pekkala: Ehdotan ed. Räisäsen.

Ed. Jutila: Pyydän ehdottaa ed. Leppälän.

Ed. Salminen: Ehdotan ed. Pohjalan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelun kuluessa ovat jäseniksi kansliatoimikuntaan ehdottaneet ed. O. Peltonen ed. P. Tervon, ed. E. Pekkala ed. Räisäsen, ed. Jutila ed. Leppälän ja ed. Salminen ed. Pohjalan.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Kun useampia kuin neljä ehdokasta ei ole esitetty, on eduskunnan katsottava yhtyneen heistä ja siis kansliatoimikuntaan valinneen edustajat P. Tervon, Räisäsen, Leppälän ja Pohjalan.

Ilmoitus valtiopäivien avajaisista.

Puhemies: Eduskunnan juhlamenojenohjaajalta on saapunut kirjelmä, jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan
Juhlamenojenohjaaja.

Helsingissä, 31 päivänä maaliskuuta 1945.

Eduskunnan Puhemiehelle.

Tasavallan Presidentin ilmoitettua, että vuoden 1945 varsinaiset Valtiopäivät juhlallisesti avataan lauantaina 7 päivänä huhtikuuta 1945, tulee Tasavallan Presidentti mainittuna päivänä, sen jälkeen kuin Suurkirkossa on pidetty jumalanpalvelus, Eduskunnan istuntosalissa julistamaan Valtiopäivät avatuiksi. Juhlamenojen ohjaajaksi määrättynä ja Tasavallan Presidentin määräyksestä kutsun kunnioittaen T e i d ä t, Herra Puhemies, sekä Eduskunnan Varapuhemiehet ja Edustajat jumalanpalvelukseen, ilmoittaen samalla, että jumalanpalvelus alkaa kello 12 ja että juhlamenot Eduskunnan istuntosalissa tapahtuvat heti kirkonmenojen päätyttyä.

E. F. Wrede.

Riksdagens
Ceremonimästare.

Helsingfors, den 31 mars 1945.

Till Riksdagens Talman.

Sedan Republikens President meddelat, att 1945 års lagtima Riksdag skall högtidligen öppnas lördagen den 7 april 1945, kommer Republikens President sagda dag, efter det gudstjänst i Storkyrkan förrättats, att i Riksdagens sessionssal förklara Riksdagen öppnad. I egenskap av tillförordnad ceremonimästare och på uppdrag av Republikens President har jag äran härmed inbjuda Eder, Herr Talman, och Riksdagens Vicetalmän och Riksdagsmän till gudstjänsten samt tillika anmäla, att gudstjänsten vidtager kl. 12 och att ceremonin i Riksdagens sessionssal äger rum omedelbart därefter.

E. F. Wrede.

Ilmoitus puhemiehen ja varapuhemiesten vaalista.

P u h e m i e s: Tarkistamista varten esitellään äsken toimitettuja eduskunnan puhemiehen ja varapuhemiesten vaaleja koskeva Tasavallan Presidentille osoitettu kirjelmä, jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

Tasavallan Presidentille.

Eduskunta ilmoittaa kunnioittavimmin, että Eduskunta on voimassa olevan valtiopäiväjärjestyksen 25 §:n mukaisesti tänään toimittanut puhemiehen ja kahden varapuhemiehen vaalit vuoden 1945 varsinaisten valtiopäivien ajaksi ja että täten on valittu:

p u h e m i e h e k s i johtaja Karl-August F a g e r h o l m;

e n s i m m ä i s e k s i v a r a p u h e m i e h e k s i odontologiankandidaatti Cay S u n d s t r ö m; sekä

t o i s e k s i v a r a p u h e m i e h e k s i maanviljelijä Vihtori V e s t e r i n e n.

Helsingissä 6 päivänä huhtikuuta 1945.

Till Republikens President.

Riksdagen har äran härmed anmäla, att riksdagen jämlikt 25 § riksdagsordningen denna dag förrättat val av talman och tvenne vicetalmän för 1945 års lagtima riksdag och att därvid utsetts:

till t a l m a n direktören Karl-August F a g e r h o l m;

till f ö r s t e v i c e t a l m a n odontologiekandidaten Cay S u n d s t r ö m; samt

till a n d r e v i c e t a l m a n jordbrukaren Vihtori V e s t e r i n e n.

Helsingfors den 6 april 1945.

Kirjelmä hyväksytään.

Puhemies: Huomautan, että työjärjestyksen mukaan edustajien tulee täysistunnoissa noudattaa tätä aakkosellista istumajärjestystä, kunnes eduskunta kansliatoimikunnan ehdotuksesta toisin päättää.

Puhemies: Kehoitan eduskunnan jäseniä kokoontumaan huomenna lauantaina kello 11,45 Säätytalon edustalle mennäksemme sieltä kulkueessa jumalanpalvelukseen Suurkirkkoon. Kirkosta edustajat saapuvat tänne eduskuntataloon, jossa valtiopäivien avajaiset tapahtuvat. Sitten kun avajaiset ovat päättyneet, kokoontuu eduskunta täysistuntoon kello 15,30.

Puhemies: Pyydän kansliatoimikuntaa kokoontumaan tämän täysistunnon päätyttyä.

Täysistunto lopetetaan kello 13,33.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

Valtiopäiväjumalanpalvelus

lauantaina 7 päivänä huhtikuuta 1945

kello 12.

Kokoonnuttuaan Säätytalon edustalle lähtivät eduskunnan jäsenet kulkueena, puhemies ja varapuhemiehet ensimmäisinä, valtiopäiväjumalanpalvelukseen Suurkirkkoon, jonne myöskin korkeinta sotilaspäällystöä, korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentit ja jäseniä sekä muut kutsuvieraat ja yleisö oli saapunut.

Kun tämän jälkeen valtioneuvoston jäsenet ja oikeuskansleri olivat tulleet kirkkoon ja kaikki asettuneet paikoilleen, saapui kirkkoon tasavallan presidentti jumalanpalveluksen toimittavan papiston vastaanottamana.

Sen jälkeen alkaneessa valtiopäiväjumalanpalveluksessa avusti Suomen Laulu kanttori Ossi Elokkaan johdolla, liturgeina toimivat rovasti V. I. Forsman sekä pastorit Anshelm Mikkonen ja Olavi Lähteenmäki ja urkujen soitosta huolehti dir. mus. John Sundberg.

Valtiopäiväsaarnan piti arkkipiispa Aleksi Lehtonen. Saarna kuului seuraavasti:

„Ja Hän, joka valtaistuimella istui, sanoi: „Katso, uudeksi minä luon kaikki." (Ilm. 21: 5.)

Ihmiselämän yllä on lupaus. Sateenkaari näkyy pilvissä. Mikä tuhotulva kulkeekin kansojen yli, kokonaan ei ihmiskuntaa koskaan hukuteta. Jumala on sanomattoman kärsivällinen ja laupias. Hän antaa meille ikuisen tulevaisuuden ja toivon.

Tämän nykyisen, verille asti raastetun ja vaivoihin uupuneen sukupolven yllä kuuluu sana: „Hän joka istuimella istuu, Hän, jolla on kaikki valta taivaassa ja maan päällä, sanoo: — Katso, uudeksi minä teen kaikki."

Kansat kaipaavat uudestirakentamista ja perinpohjaista uudistamista. Monet näkevät myös selvemmin kuin ennen sen, mistä uudistumisen täytyy alkaa. Sen täytyy alkaa ihmisen uudistumisesta. Mitä valtavaa tekniikka saakin aikaan, lopullisesti ratkaisee sen, onko saavutus hyväksi vai pahaksi, onneksi vai kiroukseksi — sen ratkaisee se, millainen ihminen on, joka tuloksia hoitaa. Ihmiskunnan hirveä tragiikka on siinä, että suurimmat kärsimykset on aina tuonut toinen ihminen toiselle ihmiselle. Vähäistä on siihen verrattuna esim. kamppailu lunnonvoimien tuomien onnettomuuksien kanssa. Mutta juuri tässä näkyy myös toivon pilke. Ihminen voi muuttua. Itsekkyyden tilalle voi tulla rakkaus. Jeesus Kristus sanoo: „Katso, uudeksi minä teen kaikki." Kun todella avaamme sydämemme hänelle, rupeaa kaikki muuttumaan.

Kodit hän uudistaa, nämä kansakunnan perussolut. Mutta synnin ja pahuuden perusluonto on hävittää ja turmella elämä sen ytimessä.

Myös muun yhteisen elämämme Kristus uudistaa hengellään. Hän yksin luo todella uuden yhteiskunnan, uuden seurakunnan, uuden eduskunnan. Hänen mukanaan tulee avonaisuuden ja totuudellisuuden, rakkauden ja hyväntahdon ilmapiiri, joka on perustavan tärkeä yhteistyölle, kun koko kansan ja maan paras on kysymyksessä. Todellisen kansanvaltaisuuden tärkeimpiä puolia on yhteisen elämän rehellinen läpinäkyväisyys. Tätä Suomen harkitseva ja omatoimisuuteen kasvanut kansa kaipaa. Suomen mies ja nainen haluaa tietää, mistä on kysymys ja mihin pyritään. Tämä to-

teutuu avoimen rehellisyyden ilmapiirissä. Silloin saa koko julkinen elämä suuren luotettavuuden ja kansakunnan johto kasvaa voimassa suunnattomasti. Toinen perusasia on rakkaus ja hyvä tahto. Elämän luonteeseen kuuluu, että se menee eteenpäin vastakkaisten käsitystapojen ja vakaumusten välisen jännityksen avulla. Siten kypsyy parempi tulos kuin mitä ylhäältä käsketty samanlainen suuntaus koskaan voi aikaansaada. Mutta kaiken vastakkaisten käsitysten aiheuttaman kamppailun alla tulee olla sama leppoisa hyväntahtoisuus ja toisten rehellisen vakaumuksen kunnioitus, joka ilmeni Elias Lönnrotin mielilauseessa: „Ei kaikki mieli minulla, onpa mieltä toisillakin."

Syvimpiä tuhoamisvoimia, kuolemaa, sairautta, kärsimystä ja turmelusta eivät parhaatkaan valtiopäivät voi poistaa. Mutta juuri tämän kaiken täydellisen uudistamisen Herra lupaa, Hän, joka kutsui tämän olevaisuuden olemaan, on historian tehtävän päättyessä luova uuden maan, jossa vanhurskaus asuu. Tässä on ihmiskunnan lopullinen toivo sammuvien tähtien alla. Kun meillä on tämä varma toivo, jaksamme uurastaa tässä ajassa monista katkerista pettymyksistä huolimatta, joita meille kaikille tulee parhaissa pyrinnöissämme. Ilman tätä toivoa täytyy meidän silata historian tragiikka kuvitteluilla ja koettaa uskoa saavutuksiin, jotka ihminen itse yhä uudelleen muuttaa rauniokasoiksi, ja vaikka kaiken ajallisen yllä on katoavaisuuden leima.

Rakkaat ystävät. Näin ei meidän tarvitse menetellä. Olemme saaneet toivon ja ikuisen täydellisen tulevaisuuden lupauksen. Niin voi myös Suomen uusi eduskunta tänään lähteä yhteiseen työhönsä rakkaan kansamme parhaaksi mukanaan uutta täydellisyyttä lupaava Herran sana: „Katso, uudeksi minä teen kaikki."

Likt vårdagssol i morgonglöd
gick Jesus fram ur natt och död
till liv förutan like.
Därför så länge världen står
det efter vinter följer vår
också i andens rike.

Snart alla ängar stå i skrud,
och marken kläder sig som brud,
när livets krafter blomma.
Så komme vår i Jesu namn
i folkens liv, i kyrkans famn,
till alla själars fromma.

Genom denna påsk- och vårpsalm har den stora andens jätte i Danmark, ja, en av de största bland hela Nordens väckare till nationell självbesinning, Nils Frederik Severin Grundtvig givit ett inspirerat uttryck åt det odödliga hopp, som även under historiens mörkaste och värsta vargatider bär våra folk. Han pekar på två stora fakta, vid vilka vi kunna orubbligt hålla fast: våldets mordiska makter, ja, själva dödens förintande verk kunde icke kvarhålla Livets furste, Jesus Kristus, utan Gud uppväckte honom i en förklarad gestalt — liksom vårsolen går upp från natt och mörker, då ljuset segrar. Det andra undret är vårens och livets seger i naturen — isen och döden kunna icke hålla makten i sina händer ens i dessa nordliga nejder, utan livet bryter fram, ständigt ånyo segrande, och så låter den store skalden hoppets basun tona på grund av påskens och vårens gemensamma budskap:

„— Därför så länge världen står,
det efter vinter följer vår
också i andens rike."

Då Finlands nya riksdag i dessa dagar samlas för att ta upp sitt arbete i denna bistra tid, sker det under den vecka i kyrkoåret, som ända från kristenhetens första tid kallats dominica in albis, d. v. s. den vitskrudade veckan, då varje vardag ännu lyste i efterskenet från påskmorgonens stora under och då hela livet i församlingen präglades av Jesu Kristi seger. Och vår nya riksdag börjar sitt arbete under det första skedet av vår Nords ännu så kyliga vår, då dock livet redan spirar upp segervisst, fullt av nya möjligheter. Snart skola ljuset och värmen åter segra.

Utgör detta icke en löftesrik symbol för oss, som nu treva oss ut från en tid, som har varit så smärtsamt full av lidande, död och mörker — ut från en tid, då den sargade mänskligheten från sin stora nöd och då den innerligt bidar en bättre tid, då de frihetsälskande nationerna åter kunna andas fria och arbeta för en ny skörd på livets alla områden.

Kära vänner!

Han som sitter på tronen och som har all makt i himmelen och på jorden säger: „Se, jag gör allting nytt." Jag ville så gärna, att då vi lämna detta Guds hus, det ännu länge skulle tona i våra själar: „Därför så länge världen står, det efter vinter följer vår, också i andens rike."

Låt oss icke fälla modet, fastän solen ej ännu blivit synlig. Ingen natt är så mörk och så lång, att den ej skulle bytas till en ny dag, då Gud vill: varde ljus. Det dagas redan. Gud styr, fastän i det fördolda. All ondska och all orättfärdighet kommer att få sin dom. Rättfärdighetens och kärlekens rike kommer att segra.

„Så komme vår i Jesu namn,
i folkens liv, i kyrkans famn,
till alla själars fromma."

Amen.

Jumalanpalveluksen päätyttyä poistuivat kirkosta tasavallan presidentti ja valtioneuvoston jäsenet, eduskunnan puhemiehet ja jäsenet sekä muut kutsuvieraat ja lähtivät eduskuntatalolle, missä valtiopäivien avajaiset tapahtuivat.

Valtiopäiväin avajaiset

Eduskunnan istuntosalissa

huhtikuun 7 p:nä 1945.

Pöytäkirja, joka laadittiin 1945 vuoden varsinaisten valtiopäivien avajaisissa Eduskunnan istuntosalissa lauantaina 7 p. huhtikuuta 1945.

Oltuaan läsnä Suurkirkossa pidetyssä, kello 12 alkaneessa valtiopäiväjumalanpalveluksessa saapui tasavallan presidentti Gustaf Mannerheim sekä eduskunnan puhemiehet ja jäsenet eduskuntataloon. Eduskunnan jäsenet ja eduskunnan oikeusasiamies asettuivat paikoilleen eduskunnan istuntosalissa. Valtioneuvoston jäsenet ja oikeuskansleri saapuivat heille varatuille paikoille puhemieskorokkeen vasemmalla puolella. Tämän jälkeen tuli paikalleen eduskunnan puhemies, johtaja K.-A. Fagerholm seurassaan allekirjoittanut eduskunnan sihteeri.

Kun kaikki olivat asettuneet paikoilleen, saapui varapuhemiesten ja juhlamenojenohjaajan saattamana istuntosaliin Tasavallan Presidentti asettuen korokkeelle puhemiehen viereen.

Tasavallan Presidentti tervehti eduskuntaa ja julisti valtiopäivät avatuiksi seuraavin sanoin:

Herra Puhemies, Suomen kansan edustajat!

Mikään Suomen eduskunta ei ole ryhtynyt tehtäväänsä nykyistä vakavampana aikana. Sota, joka on tuhonnut suuria osia maailmaa ja saattanut kansakuntia hätään ja kurjuuteen, lähenee Euroopan kohdalta loppuaan. Mutta vaikka rauha jo kangastaa, eivät koettelemukset ja kieltäymykset vielä ole lopussa. Raskasta ja paljon kysyvää työtä vaaditaan sodan jälkien peittämiseksi, hävitetyn rakentamiseksi ja asiain saattamiseksi kohdalleen uudessa maailmassa, jossa — kuten toivomme — keskinäinen ymmärtämys ja kaikkien hyvinvointi vallitsevat.

Suomen demokraattinen valtio- ja yhteiskuntajärjestys rakentuu ikivanhalle pohjoismaiselle perustalle, ja mitä tulee itse kunkin aikakauden vaatimiin uudistuksiin on vähälukuinen kansamme usein niissä kulkenut suurten edellä. Näin on etenkin kansanedustuksemme laita, joka jo ennen itsenäisyyttämme on ollut yksikamarinen ja jota valittaessa jokaisella, niin miehellä kuin naisellakin, on ollut yhtäläinen äänioikeus ja vaalikelpoisuus. Äsken tapahtuneella äänioikeusiän alentamisella ja äänioikeuden laajentamisella olemme luoneet vieläkin laveamman pohjan kansan itsehallinnolle.

Ensimmäisenä kaikista sotaan osallistuneista maista Suomi on käynyt valitsemaan uuden kansanedustuksen ja siten jälleen osoittanut lujan tahtonsa elää itsenäisenä valtakuntana muiden rinnalla omaa elämäänsä noudattaen kaikkia niitä velvoituksia, joita tämä tuo mukanaan. Uuden eduskunnan osalle tulee aikakirjoissamme ainutlaatuinen työ, joka sen jäseniltä vaatii laajakatseisuutta ja ennenkaikkea oikeata käsitystä siitä, mitä koko kansan paras ja sen todelliset tarpeet edellyttävät. Teidän tehtäväksenne tulee luoda jatkuvan, lainalaisessa vapaudessa elettävän elämän ehdot, jossa kaikilla kansalaisilla on yhtäläiset oikeudet ja yhtäläinen turva.

Sitä asemaa, jossa maamme nyt on, olen jo kosketellut hajoavalle eduskunnalle pitämässäni puheessa. Samoin myös niitä mo-

nia ja suuria vaikeuksia, jotka ovat kohdallemme tulleet ja joiden suhteen jo paljon on tehty, mutta myös paljon on tekemättä. Tämän eduskunnan osalle tulee ennenkaikkea yksissä neuvoin hallituksen kanssa suunnata kansan koko voima ja yksimielinen tahto lupauksiemme ja velvoitustemme täyttämiseen itäistä naapuriamme kohtaan sekä luoda pysyvät ystävälliset, yhteisille harrastuksille ja keskinäiselle luottamukselle pohjautuvat suhteet Neuvostoliittoon. Tällöin meidän on kerättävä kaikki tarmomme ja ponnistettava voimamme pysyttääksemme rahan arvon ennallaan, kohottaaksemme sodan johdosta lamaantuneet elinkeinomme ja siten laajentaaksemme tuotantoamme. Tämä on ainoa käyttökelpoinen tie, joka tekee meille mahdolliseksi näiden velvoitusten samoin kuin itseemmekin kohdistuvien täyttämisen. Tällä tarkoitan lähinnä maatalouttamme, joka äsken hyväksyttyjen jyrkkien uudistusten vuoksi joutuu perinpohjaisten muutosten alaiseksi, mutta joka siitä huolimatta on saatava mahdollisuuksien mukaan tyydyttämään koko kansan tarpeet. Sen lisäksi tulee jälleenrakennustyö: meidän on rakennettava kaikki sodan tuhoama, mutta myöskin se, mitä edellyttävät ne muuttuneet olosuhteet, joissa nyt elämme. — Selvää on, että tämä tuo mukanaan uusia kieltäymyksiä, mutta säästäen ja elämänvaatimuksistamme tinkien täytyy meidän luottamuksella voida katsoa kohti valkenevaa tulevaisuutta.

Vakaumukseni on, että tämän eduskunnan jäsenet ryhtyvät työhönsä täysin tietoisina siitä, mikä ensiarvoinen merkitys on yksimielisellä työllä, niin hyvin eduskunnassa kuin koko yhteiskunnassakin, työllä, jossa mitkään yksityiset edut eivät saa peittää näkyvistä tietä kohti yhteistä päämäärää. Kokemus on opettanut meille, että suurimmatkin vaikeudet ovat voitettavissa yhtynein voimin.

Samalla kuin toivotan Teille, arvoisat kansanedustajat, menestystä vastuunalaisessa ja vaativassa toimessanne julistan 1945 vuoden valtiopäivät avatuiksi.

Herr Talman, Representanter för Finlands folk!

Ingen finsk riksdag har tillträtt sitt mandat under en mer allvarsfylld tid än den, vi nu genomleva. Det krig, som förhärjat stora delar av världen och försatt hela folk i nöd och armod, nalkas för Europas vidkommande sitt slut. Men även i och med den hägrande freden äro prövningarna och försakelserna icke överståndna. Ett tungt och krävande arbete fordras, för att täcka krigets spår, bygga upp det förstörda och dana tingens ordning i en ny värld av — som vi hoppas — förståelse och allas välstånd.

Finlands demokratiska stats- och samhällsskick är byggt på urgammal nordisk grund, och beträffande av tiden påkallade reformer har vår fåtaliga nation ofta varit en föregångare framom de stora. Detta gäller främst vår folkrepresentation, som redan före vår självständighet utgjort en enkammare och vid vars utseende lika rösträtt och valbarhet beretts såväl man som kvinna. Genom nu senast företagna sänkning av rösträttsåldern och utvidgande av rösträtten, hava vi skapat en än bredare bas för folkets självstyrelse.

Som det första av de länder vilka tagit del i kriget, har Finland skridit till val av en ny folkrepresentation och därmed åter visat sin fasta vilja att leva sitt eget liv som ett självständigt rike vid sidan av andra med alla de förpliktelser detta medför. På denna nya riksdags andel kommer ett i våra hävder ensamstående arbete, som av dess medlemmar kräver vidsynthet och framför allt en rätt uppfattning av hela folkets verkliga behov och bästa. Eder uppgift blir att utforma nya betingelser för ett fortsatt liv i lagbunden frihet, med lika rättigheter och trygghet för alla medborgare.

Det läge, i vilket vårt land nu befinner sig, har jag redan berört i mitt tal till den avgående riksdagen. Likaså de många och stora svårigheter inför vilka vi stått, varvid dock redan mycket gjorts, men mycket ännu återstår. På denna riksdag ankommer främst att i samråd med regeringen inrikta folkets hela styrka och eniga vilja på infriandet av våra löften och förpliktelser gentemot vår granne i öster, samt skapa bestående vänskapsfulla förbindelser — byggda på gemensamma intressen och ömsesidigt förtroende — med Rådsunionen. Därvid gäller det för oss nu att samla all vår energi och spänna våra krafter, för att upprätthålla vår valutas värde, höja våra,

som en följd av kriget nedsatta näringar och sålunda utöka vår produktion. Detta är den enda framkomliga väg, som gör oss i stånd att fylla dessa våra förpliktelser, såväl som dem gentemot oss själva. Jag avser icke minst arbetet på vårt lantbruk, som genom den nyss antagna djärva reformen undergår genomgripande förändringar, men icke desto mindre samtidigt bör bringas att i görligaste mån tillgodose hela folkets behov. Därtill kommer ett återuppbyggnadsarbete, icke blott av det kriget förstört, utan fastmer betingat av de förändrade förhållanden, under vilka vi nu leva. — Självfallet är att allt detta medför fortsatta försakelser, men med sparsamhet och måttfulla fordringar på livet måste vi med tillförsikt kunna se mot en ljusnande tid.

Jag är övertygad om att denna riksdags medlemmar skrida till sitt värv fullt medvetna om värdet av ett enigt arbete, såväl inom riksdagen som samhället i sin helhet, varvid inga enskilda intressen få skymma vägen mot gemensamma mål. Erfarenheten har lärt oss att även de största svårigheter kunna övervinnas med enade krafter.

I det jag tillönskar Eder, ärade folkrepresentanter, medgång i Edert ansvarsfulla och fordrande värv, förklarar jag härmed 1945 års Riksdag öppnad.

Avauspuheeseen vastasi eduskunnan puolesta

Puhemies F a g e r h o l m lausuen:

Kunnioitettava Herra Tasavallan Presidentti!

Syvästi tietoisena suuresta vastuustaan on uusi eduskunta kokoontunut täyttämään tehtäväänsä. Eduskunta tietää saavansa käsiteltäväkseen suuria kysymyksiä siitä huolimatta, että äsken päättyneet valtiopäivät ennättivät käsitellä loppuun lukuisia vallitsevan tilanteen vaatimia lakiehdotuksia. Paljon on kuitenkin vielä tehtävää ennen kuin maamme on voittanut ne vaikeudet, jotka onnettomat sodat ovat aiheuttaneet. Mutta mitkään vaikeudet eivät voi himmentää Suomen kansan iloa sen johdosta, että meidän maamme itsenäisyytensä säilyttäen on voinut irroittautua sodasta.

Tämän eduskunnan ensimmäisiä tehtäviä on saada syntymään naapurimaiden ja erikoisesti Neuvostoliiton luottamus Suomeen ja sen hyvään tahtoon. Hallitus saa pyrkiessään hälventämään itäisen naapurimme mahdollisesti vielä meidän maatamme kohtaan tunteman epäluulon syitä, luottaa eduskunnan täydelliseen kannatukseen. Suomen kansa on vaaleissa selvästi ilmaissut toivovansa, että Suomen ja Neuvostoliiton välille luodaan ystävälliset suhteet ja eduskunta on valmis yhteistoimin hallituksen kanssa toteuttamaan kansan tahdon.

Te viittasitte, Herra Tasavallan Presidentti, äsken eräisiin tärkeisiin talouselämän kysymyksiin. Voimme olla vakuuttuneita siitä, että meidän työteliäs ja uuras kansamme on selviytyvä myös sellaisista vaikeuksista, jotka tänään saattavat meistä näyttää ylivoimaisilta. Toivottavasti työrauha saadaan mahdollisimman suuressa määrin säilymään, niin että maamme kykenee täyttämään kannettavaksi ottamansa velvoitukset ja toteuttamaan valtavan jälleenrakennustyön, joka niin monella alalla on edessämme. Eräs työrauhan säilymisen edellytys kuitenkin on, että yhteiskunta ja talouselämä, tämän hetken mahdollisuuksien rajoituksista huolimatta, tekee kaikkensa luodakseen työtätekevälle kansalle niin siedettävät taloudelliset ja yhteiskunnalliset elinehdot kuin olosuhteet sallivat.

Ne sanat, jotka Te, Herra Tasavallan Presidentti lausuitte yksimielisyyden ja yhteisymmärryksen merkityksestä, herättävät varmasti vastakaikua eduskunnassa. Valtiopäivien alku eilen mielestäni todistaa hyvää mahdollisuuksista saada eduskunnassa aikaan yhteistyö, joka on koituva maan ja kansan parhaaksi. Poliittisten käsityskantojen ja kielen eroavaisuuksista huolimatta on kuitenkin isänmaan etu yhteinen johtotähtemme.

De ord Ni, Herr Republikens President, yttrade om enighetens och samförståndets betydelse vinner förvisso genklang i riksdagen. Riksdagens inledning i går vittnar gott, synes det mig, om möjligheterna att i riksdagen kunna åstadkomma ett samarbete, landet och folket till gagn. Trots skiljaktligheter i politisk uppfattning och språk är dock fosterlandets väl vår gemensamma ledstjärna.

Meidän kansanvaltamme rakentuu ikivanhalle pohjalle. Tämä meidän demokra-

tiamme on ollut kovissa koettelemuksissa, mutta se on osoittautunut kestäväksi. Lujasti vakuuttuneena siitä, että meidän kansamme aina saa elää vapaassa kansanvaltaisessa maassa, että meidän demokratiamme vahvistuu ja kehittyy, on minulla kunnia esittää Teille, Herra Tasavallan Presidentti, eduskunnan tervehdys.

Kun tämä oli tapahtunut, poistui tasavallan presidentti juhlamenojenohjaajan saattamana istuntosalista, minkä jälkeen valtioneuvoston jäsenet ja oikeuskansleri sekä eduskunnan puhemies ja jäsenet ynnä oikeusasiamies ja muut kutsuvieraat lähtivät salista.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

2. Lauantaina 7 p. huhtikuuta 1945

kello 15,30.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Alestalo, Asikainen, K. Hakala, Heiniö, Hiilelä, Hiltunen, Hirvensalo, Kauppi, Kirra, Malkamäki, Miikki, M. Pekkala, J. Raatikainen, Rantamaa, Raunio, Salmela-Järvinen, Turja ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Edustajain istumajärjestys.

Puhemies: Kansliatoimikunta, jonka työjärjestyksen 7 §:n mukaan tulee antaa lausunto edustajain istumajärjestyksestä, ehdottaa eduskunnan päätettäväksi, että edustajat istuisivat täysistunnoissa eduskuntaryhmittäin siten, että puhemiehen paikalta katsottuna äärimmäisenä oikealla on ruotsalaisen kansanpuolueen eduskuntaryhmä sekä siitä lähtien muut eduskuntaryhmät seuraavassa järjestyksessä: kansallisen kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä, kansallisen edistyspuolueen eduskuntaryhmä, maalaisliiton eduskuntaryhmä, sosialidemokraattisen puolueen eduskuntaryhmä ja Suomen kansan demokraattisen liiton eduskuntaryhmä, kukin ryhmä kansliatoimikunnan tarkemmin määräämillä paikoilla.

Kansliatoimikunnan ehdotus hyväksytään.

Nimenhuuto lippuäänestyksissä ja vaaleissa.

Puhemies: Työjärjestyksen 46 §:n mukaan voi eduskunta päättää nimenhuudon lippuäänestyksissä ja vaaleissa toimitettavaksi yht'aikaa kahdessa paikassa istuntosalissa. Puhemiehistö ehdottaa, että lippuäänestykset ja vaalit toimitetaan siten, että puhemiehestä vasemmalla olevalla uurnalla äänestävät ne edustajat, joilla puhemiehen paikalta katsottuna on paikkansa istuntosalin keskikäytävän vasemmalla puolella, ja oikealla puolella taas ne edustajat, jotka istuvat keskikäytävän oikealla puolella.

Puhemiehistön ehdotus hyväksytään.

Lakimääräisten valiokuntien jäsenluku.

Puhemies: Puhemiehistö ehdottaa, että lakimääräisten valiokuntien jäsenluku määrättäisiin olemaan seuraava: valtiovarainvaliokunnan 21, pankkivaliokunnan 13 sekä muiden, nimittäin perustuslakivaliokunnan, lakivaliokunnan ja ulkoasiainvaliokunnan, 17 kunkin.

Puhemiehistön ehdotus hyväksytään.

Ylimääräisten valiokuntien asettaminen.

Puhemies: Nojautuen työjärjestyksen 10 §:n 3 momenttiin puhemiehistö ehdottaa, että eduskunta lakimääräisten valiokuntien lisäksi päättäisi asetettavaksi seuraavat ylimääräiset valiokunnat: laki- ja talousvaliokunnan, talousvaliokunnan, sivistysvaliokunnan, maatalousvaliokunnan, työväenasiainvaliokunnan, kulkulaitosvaliokunnan

ja puolustusasiainvaliokunnan sekä että jäsenluku näissä kussakin määrättäisiin 17:ksi.

Puhemiehistön ehdotus hyväksytään.

Valitsijamiesten luku.

P u h e m i e s: Nojautuen työjärjestyksen 10 §:n 1 momenttiin puhemiehistö ehdottaa, että eduskunta määräisi valitsijamiesten luvun 45:ksi.

Ehdotus hyväksytään.

Suuren valiokunnan jäsenluku.

P u h e m i e s: Niinikään puhemiehistö työjärjestyksen 10 §:n 2 momentin nojalla ehdottaa, että suuren valiokunnan jäsenluku määrättäisiin 45:ksi.

Ehdotus hyväksytään.

Valitsijamiesten vaalin toimittaminen.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että valitsijamiesten vaali toimitetaan ensi tiistaina pidettävässä täysistunnossa, joten ehdokaslistat tätä vaalia varten on jätettävä eduskunnan sihteerille viimeistään ensi maanantaina ennen kello 12.

Suuren valiokunnan jäsenten vaalin toimittaminen.

P u h e m i e s: Samoin ilmoitetaan, että suuren valiokunnan jäsenten vaali toimitetaan ensi tiistaina pidettävässä täysistunnossa, joten ehdokaslistat tätä vaalia varten on jätettävä eduskunnan sihteerille viimeistään ensi maanantaina ennen kello 12.

Tarkistajien ja heidän varamiestensä vaalin toimittaminen.

P u h e m i e s: Vielä ilmoitetaan, että valtiopäiväjärjestyksen 85 §:ssä mainittujen viiden tarkistajan ja heidän varamiestensä vaali toimitetaan ensi tiistaina pidettävässä täysistunnossa.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 15,46.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

3. Tiistaina 10 p. huhtikuuta 1945

kello 12.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

	Siv.
1) Valitsijamiesten vaali.	28
2) Suuren valiokunnan vaali	„
3) Eduskunnan tarkistajain vaali.	„

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään kaikki edustajat läsnäoleviksi.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat ulkomaanmatkan takia huomisesta alkaen tämän kuun 21 päivään ed. V. Leskinen ja tämän kuun 23 päivään ed. Oksala.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan huhtikuun 6 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 1 ja 2, jotka nyt on edustajille jaettu.

Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1944.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella viime maaliskuun 29 päivältä on eduskunnalle saapunut kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1944, mikä kertomus nyt on jaettu edustajille.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin sotatilasta 26 päivänä syyskuuta 1930 annetun lain 40 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna 2 päivänä maaliskuuta 1940 annetussa laissa, on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut

Asetus 15 päivältä maaliskuuta 1945 määräaikojen pitentämisestä eräisiin tuomioistuimiin kuuluvissa asioissa.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Eduskunnan tietoon saatettuja valtioneuvoston päätöksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, ovat eduskunnalle puhemiehelle osoitettuina, saapuneet seuraavat mainitun lain nojalla annetut valtioneuvoston päätökset:

Valtioneuvoston päätös vuonna 1945 tuotettujen eräiden aikaisten kevätviljalajikkeiden siementen hinnoista, annettu 8 päivänä maaliskuuta 1945;

Valtioneuvoston päätös leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta

vuoden 1945 sadosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, annettu 15 päivänä maaliskuuta 1945;

Valtioneuvoston päätös hintojen ja maksujen säännöstelystä, annettu 15 päivänä maaliskuuta 1945; ja

Valtioneuvoston päätös paperipuun, kaivospuun, rullapuun ja kuituhaavan ylimmistä hinnoista hankinta- ja valmiin tavaran kaupoissa sekä polttopuun ylimmistä hinnoista hankintakaupoissa, annettu 22 päivänä maaliskuuta 1945.

Nämä valtioneuvoston päätökset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Valitsijamiesten vaali.

Puhemies: Päiväjärjestyksen ensimmäisenä asiana on valitsijamiesten vaali. Vaalia varten on jätetty kaksi ehdokaslistaa, ja on ne yhdistetty vaalilipuksi, joka on painettuna jaettu edustajille. Asiantuntijaksi vaalitoimitukseen olen pyytänyt filosofiantohtori V. Paateron.

Pyydän edustajia Paasivuori, Pohjannoro, Pessi ja Pilppula avustamaan vaalitoimituksessa.

Sitten kuin vaaliliput on annettu ja avattu, jatketaan täysistuntoa.

Vaali toimitetaan kahdella uurnalla ja huomautan, että vaaliliput on kokoon taitettuina jätettävä uurnaan.

Puheenvuoroa pyytää ed. Sergelius.

Puhemies: Vaaleista ei voida sallia keskustelua.

Vaaliin ryhdytään.

2) Suuren valiokunnan vaali.

Puhemies: Päiväjärjestyksen toisena asiana on suuren valiokunnan jäsenten vaali. Vaalia varten on jätetty kaksi ehdokaslistaa ja on ne yhdistetty vaalilipuksi, joka on edustajille jaettu. Asiantuntijana tässäkin vaalissa toimii filosofiantohtori V. Paatero.

Pyydän samoja edustajia, jotka avustivat edellisessä vaalissa, avustamaan tässäkin vaalitoimituksessa.

Sitten kun vaaliliput on annettu ja avattu, jatketaan istuntoa.

Vaalitoimitukseen ryhdytään.

3) Eduskunnan tarkistajain vaali.

Puhemies: Työjärjestyksen 12 §:n mukaan on eduskunnan nyt valittava valtiopäiväjärjestyksen 85 §:ssä mainitut viisi tarkistajaa sekä niiden varamiehet. Jollei eduskunta voi vaalista yhtyä, on vaali lykättävä ja toimitettava suhteellista vaalitapaa koskevien määräysten mukaan. Kehoitan esittämään ehdokkaita ja huomautan, että kun ehdotetaan tarkistaja, on samalla ehdotettava varamies.

Keskustelu:

Ed. Peltonen: Ehdotan ed. Y. Kilpeläisen vakinaiseksi ja ed. V. Leskisen varalle.

Ed. Jutila: Herra puhemies! Ehdotan vakinaiseksi ed. Koukkarin ja varalle ed. Heljaksen.

Ed. E. Pekkala: Ehdotan yhdeksi vakinaiseksi tarkistajaksi ed. Wiikin ja hänen varamiehekseen ed. Räisäsen.

Ed. Kauppi: Ehdotan, että tarkistajaksi valittaisiin ed. Hiekkala ja hänen varamiehekseen ed. Berner.

Ed. Österholm: Jag ber till justeringsman få föreslå rdm. Östenson och till suppleant rdm. Smeds.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Peltonen ehdottanut tarkistajaksi ed. Kilpeläisen ja varalle ed. V. Leskisen, ed. Jutila on ehdottanut tarkistajaksi ed. Koukkarin ja varamieheksi ed. Heljaksen, ed. E. Pekkala

on ehdottanut tarkistajaksi ed. Wiikin ja varamieheksi ed. Räisäsen, ed. Kauppi on ehdottanut tarkistajaksi ed. Hiekkalan ja varalle ed. Bernerin, ed. Österholm on ehdottanut tarkistajaksi ed. Östensonin ja varalle ed. Smedsin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Kun useampaa kuin viisi tarkistajaa ja näiden varamiehet ei ole ehdotettu, on eduskunnan katsottava yhtyneen heistä ja siis valinneen tarkistajiksi edustajat Kilpeläisen, Koukkarin, Wiikin, Hiekkalan ja Östensonin sekä heidän varamiehikseen edustajat V. Leskisen, Heljaksen, Räisäsen, Bernerin ja Smedsin.

Puhemies: Eduskunnan istunto keskeytetään ja jatketaan sitä kello 13,30.

Täysistunto keskeytetään kello 12,59.

Täysistuntoa jatketaan

kello 13,30.

Valitsijamiesten vaalin tulos.

Puhemies: Julistetaan valitsijamiesten vaalin tulos lukemalla vaalista tehty pöytäkirja.

Sihteeri lukee:

„Eduskunnan valitsijamiesten vaalissa 10 päivänä huhtikuuta 1945, jota vaalia varten oli annettu kaksi ehdokaslistaa, on eri ehdokaslistojen hyväksi antanut äänensä

listan n:o 1 hyväksi 100 edustajaa,
„ „ 2 „ 99 „

eli yhteensä 199 äänestäjää.

Vaalijärjestyksen 7 §:n mukaan osamääriä järjestettäessä huomataan, että ehdokaslistojen ehdokkaista on valittu

listasta n:o 1 23 jäsentä,
„ „ 2 22 „

Vaalijärjestyksen 11 §:n mukaan on näin ollen eri ehdokaslistoista valittu seuraava määrä varajäseniä:

listasta n:o 1 8 varajäsentä,
„ „ 2 8 „

Yllä olevan nojalla on tullut valituksi:

Ehdokaslistasta n:o 1

jäseniksi edustajat

Kaijalainen
Pohjannoro
Luostarinen
Möttönen
Österholm
Okko
Paavolainen
Miettunen
Kannisto
Paksujalka
Honkala
Pääkkönen
Vehkaoja
Hakala, J.
Jern
Pärssinen
Eskola, K.
Ytti
Laitinen
Virtanen, J.
Söderhjelm
Kytömaa
Laine

varajäseniksi edustajat

Murtomaa
Simula
Pohjala
Annala
Tuurna
Suontausta
Meinander
Asikainen

Ehdokaslistasta n:o 2

jäseniksi edustajat

Rantala
Pessi
Hiilelä
Pekkala, E.
Karjalainen, E.
Räisänen
Lepistö
Myllymäki
Lehtokoski
Rydberg
Tolonen
Kujanpää
Kulovaara
Lehtonen
Raatikainen, J.
Riihimäki
Tervo, S.
Muuri
Juutilainen
Mäkelä
Käkelä
Virtanen, O.

varajäseniksi edustajat

Karvonen
Stenberg
Nurminen, E.
Aaltonen
Pusa
Tuominen
Pesonen, H.
Mustonen

Helsingissä 10 päivänä huhtikuuta 1945.

V. Paatero."

Puhemies: Annan puheenvuoron ed. S. Tervolle.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. S. Tervo: Eduskunnan valitsijamiehet kokoontuvat tässä huoneessa puoli tuntia tämän istunnon päätyttyä. Silloin valitaan valitsijamiehille puheenjohtajat alkanutta istuntokautta varten ja suoritetaan muut tarpeelliset valmistavat toimenpiteet.

Suuren valiokunnan vaalin tulos.

Puhemies: Julistetaan suuren valiokunnan vaalin tulos lukemalla vaalista tehty pöytäkirja.

Sihteeri lukee:

„Eduskunnan suuren valiokunnan vaalissa 10 päivänä huhtikuuta 1945, jota vaalia varten oli jätetty kaksi ehdokaslistaa, on eri ehdokaslistojen hyväksi antanut äänensä

listan n:o 1 hyväksi 100 edustajaa,
„ „ 2 „ 99 „

eli yhteensä 199 äänestäjää.

Vaalijärjestyksen 7 §:n mukaan osamääriä järjestettäessä huomataan, että ehdokaslistojen ehdokkaista on valittu

listasta n:o 1 23 jäsentä,
„ „ 2 22 „

Vaalijärjestyksen 11 §:n mukaan on näin ollen eri ehdokaslistoista valittu seuraava määrä varajäseniä:

listasta n:o 1 8 varajäsentä,
„ „ 2 8 „

Yllä olevan nojalla on tullut valituksi:

Ehdokaslistasta n:o 1

jäseniksi edustajat

Koivisto, J.
Paavolainen
Inkinen
Luostarinen
Jern
Möttönen
Heikkilä
Laine
Sarlin
Pyörälä
Tuurna
Lahtela
Riikonen
Virkki
Wickman

Ikonen
Virolainen
Ytti
Vehkaoja
Hetemäki
Frietsch
Kytömaa
Meinander

varajäseniksi edustajat

Vennamo
Pilppula
Lappi-Seppälä
Pääkkönen
Murtomaa
Honkala
Suontausta
Söderhjelm

Ehdokaslistasta n:o 2

jäseniksi edustajat

Myllymäki
Kulovaara
Prunnila
Käkelä
Mäkelä
Malkamäki
Kujala
Pusa
Riihinen
Tolonen
Uusitalo
Welling
Manninen, H.
Pesonen, H.
Manninen, Y.
Simonen
Kujanpää
Kivisalo
Kuusinen
Karvonen
Virtanen, O.
Andersson, K.

varajäseniksi edustajat

Lång
Kuittinen
Wiik
Pesonen, E.
Kulmala
Muikku
Leskinen, P.
Kilpi

Helsingissä 10 päivänä huhtikuuta 1945.

V. Paatero."

Puhemies: Annan puheenvuoron ed. Sarlinille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Sarlin: Iältäni vanhimpana suureen valiokuntaan valituista edustajista kehoitan suuren valiokunnan jäseniä kokoontumaan suuren valiokunnan kokoushuoneeseen heti tämän täysistunnon päätyttyä valitsemaan itsellensä puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi torstaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 13,35.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

4. Torstaina 12 p. huhtikuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 1 laiksi eräiden asiakirjain kuolettamisen helpottamiseksi. 39

2) Hallituksen esitys n:o 2 laiksi Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professorinvirkojen haltijain opetuskielestä. ..... „

3) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1944. ..... „

4) Asetus 15 päivältä maaliskuuta 1945 määräaikojen pitentämisestä eräisiin tuomioistuimiin kuuluvissa asioissa. ..... „

5) Valtioneuvoston päätös 8 päivältä maaliskuuta 1945 vuonna 1945 tuotettujen eräiden aikaisten kevätviljalajikkeiden siementen hinnoista. .. 40

6) Valtioneuvoston päätös 15 päivältä maaliskuuta 1945 leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1945 sadosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta. ..... „

7) Valtioneuvoston päätös 15 päivältä maaliskuuta 1945 hintojen ja maksujen säännöstelystä. ..... „

8) Valtioneuvoston päätös 22 päivältä maaliskuuta 1945 paperipuun, kaivospuun, rullapuun ja kuituhaavan ylimmistä hinnoista hankinta- ja valmiin tavaran kaupoissa sekä polttopuun ylimmistä hinnoista hankintakaupoissa. ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ensimmäinen varapuhemies Sundström sekä edustajat Ikonen, Jokinen, Kauppi, Kirra, Kujala, Kuusela, Leppä, V. Leskinen, Mustonen, Oksala, U. Raatikainen, Rinne, Saukkonen, Svento, Teittinen ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain vuoksi edustajat U. Raatikainen, Kujala, Jokinen, Kirra ja Kuusela ja kunnallisten tehtävien takia ed. Ikonen sekä ensi viikon ajaksi sairauden takia ed. M. Järvinen.

Eduskunnan tietoon saatettuja valtioneuvoston päätöksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa, kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet seuraavat mainitun lain nojalla annetut valtioneuvoston päätökset:

Valtioneuvoston päätös 14 päivältä maaliskuuta 1945 järeän havupuun ohjehinnoista;

Valtioneuvoston päätös 22 päivältä maaliskuuta 1945 alkalisuolojen säännöstelystä; sekä

Valtioneuvoston päätös 29 päivältä maaliskuuta 1945 korsirehun luovuttamisesta

valtiolle tai siirtoväelle annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Nämä valtioneuvoston päätökset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Yksityistulkin asettaminen.

Puhemies: Kansliatoimikunta ehdottaa, että eduskunta niiden virkamiesten lisäksi, jotka mainitaan työjärjestyksen 8 §:ssä, päättäisi asettaa yksityistulkin ruotsalaisia kansanmiehiä varten.

Kansliatoimikunnan ehdotus hyväksytään.

Eduskunnan yleistulkki ja yksityistulkki.

Puhemies: Ilmoitetaan, että kansliatoimikunta on täksi vaalikaudeksi ottanut yleistulkiksi johtaja Heikki Koivulan ja yksityistulkiksi ruotsalaisia kansanmiehiä varten filosofianmaisteri Halvdan Strömin, joka samalla toimii ruotsalaisen kanslian notaarina.

Valitsijamiesten puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja.

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnan valitsijamiehet ovat valinneet puheenjohtajakseen ed. Kaijalaisen ja varapuheenjohtajakseen ed. Myllymäen.

Suuren valiokunnan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja.

Puhemies: Niinikään ilmoitetaan, että suuri valiokunta on valinnut puheenjohtajakseen ed. J. Koiviston ja varapuheenjohtajakseen ed. Kulovaaran.

Tarkistajain puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja.

Puhemies: Vielä ilmoitetaan, että eduskunnan tarkistajat ovat valinneet puheenjohtajakseen ed. Wiikin ja varapuheenjohtajakseen ed. Kilpeläisen.

Valiokuntien jäsenet ja varajäsenet.

Puhemies: Eduskunnan valitsijamiehiltä on saapunut erikoisvaliokuntien vaaleja koskeva kirjelmä, jonka eduskunnan sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan valitsijamiehet.

Helsingissä,
11 päivänä huhtikuuta 1945.
N:o 2.

Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet täten kunnioittaen saattavat Eduskunnan tietoon, että he tänään ovat valinneet Eduskunnan asetettaviksi päättämiin valiokuntiin jäsenet ja varajäsenet.

Valituiksi ovat tulleet:

Perustuslakivaliokuntaan:

jäseniksi:

Aaltonen	ehdokaslistalta	n:o	1
Pekkala, E.	„	„	„
Kujala	„	„	„
Wiik	„	„	„
Alestalo	„	„	2
Ahmavaara	„	„	„
Möttönen	„	„	„
Pärssinen	„	„	„
von Born	„	„	„
Saukkonen	„	„	„
Kölli	„	„	„
Kytömaa	„	„	„
Jern	„	„	„
Kivisalo	„	„	3

Kallinen	ehdokaslistalta	n:o	3
Raatikainen, U.	„	„	„
Paasivuori	„	„	„

varajäseniksi:

Stenberg	ehdokaslistalta	n:o	1
Tainio	„	„	„
Koivisto, J.	„	„	2
Antila	„	„	„
Simula	„	„	„
Söderhjelm	„	„	„
Kilpi	„	„	3
Lumme	„	„	„

Lakivaliokuntaan:

jäseniksi:

Hietanen	ehdokaslistalta	n:o	1
Sormunen	„	„	„
Hukari	„	„	„
Roine	„	„	„
Annala	„	„	2
Hetemäki	„	„	„
Asikainen	„	„	„
Riikonen	„	„	„
von Born	„	„	„
Seppälä	„	„	„
Suontausta	„	„	„
Smeds	„	„	„
Hakala, J.	„	„	„
Hakala, K.	„	„	3
Tervo, S.	„	„	„
Leskinen, V.	„	„	„
Käkelä	„	„	„

varajäseniksi:

Kujanpää	ehdokaslistalta	n:o	1
Metsäranta	„	„	„
Eskola, K.	„	„	2
Kölli	„	„	„
Pärssinen	„	„	„
Kauppi	„	„	„
Andersson, K.	„	„	3
Jokinen	„	„	„

Ulkoasiainvaliokuntaan:

jäseniksi:

Sundström	ehdokaslistalta	n:o	1
Pessi	„	„	„
Kuusinen	ehdokaslistalta	n:o	1
Sergelius	„	„	„
Heljas	„	„	2
Salminen	„	„	„
Leppälä	„	„	„
Niukkanen	„	„	„
Österholm	„	„	„
Salo	„	„	„
Pohjala	„	„	„
Kauppi	„	„	„
Frietsch	„	„	„
Voionmaa	„	„	3
Sillanpää	„	„	„
Wirtanen, A.	„	„	„
Raatikainen, J.	„	„	„

varajäseniksi:

Räisänen	ehdokaslistalta	n:o	1
Rydberg	„	„	„
Tiitu	„	„	2
Paavolainen	„	„	„
Vilhula	„	„	„
Söderhjelm	„	„	„
Peltonen	„	„	3
Kallinen	„	„	„

Valtiovarainvaliokuntaan:

jäseniksi:

Leskinen, P.	ehdokaslistalta	n:o	1
Myllymäki	„	„	„
Järvinen, M.	„	„	„
Riihinen	„	„	„
Manninen, H.	„	„	„
Kaijalainen	„	„	2
Oksala	„	„	„
Miikki	„	„	„
Niukkanen	„	„	„
Hästbacka	„	„	„
Pilppula	„	„	„
Turja	„	„	„
Soininen	„	„	„
Teittinen	„	„	„
Vesterinen	„	„	„
Valanne	„	„	„
Rantala	„	„	3
Lehtokoski	„	„	„
Welling	„	„	„
Bryggari	„	„	„
Peltonen	„	„	„

varajäseniksi:

Riihimäki	ehdokaslistalta	n:o	1
Järvinen, J.	„	„	„
Kujala	„	„	„
Miettunen	„	„	2
Seppälä	„	„	„
Österholm	„	„	„
Kannisto	„	„	„
Lepistö	„	„	3
Raatikainen, J.	„	„	„
Karjalainen, E.	„	„	„

Pankkivaliokuntaan:

jäseniksi:

Wiik	ehdokaslistalta	n:o	1
Räisänen	„	„	„
Mustonen	„	„	„
Asikainen	„	„	2
Mäkinen	„	„	„
Inkinen	„	„	„
Pyörälä	„	„	„
Frietsch	„	„	„
Leppä	„	„	„
Berner	„	„	„
Karjalainen, E.	„	„	3
Andersson, G.	„	„	„
Pusa	„	„	„

varajäseniksi:

Meriläinen	ehdokaslistalta	n:o	1
Kauhanen	„	„	„
Niskala	„	„	2
Leikola	„	„	„
Meinander	„	„	„
Voionmaa	„	„	3
Pesonen, H.	„	„	„

Talousvaliokuntaan:

jäseniksi:

Kulmala	ehdokaslistalta	n:o	1
Kauhanen	„	„	„
Metsäranta	„	„	„
Manninen, Y.	„	„	„
Kinnunen	„	„	2
Leikola	„	„	„
Laitinen	„	„	„
Luostarinen	ehdokaslistalta	n:o	2
Brommels	„	„	„
Saukkonen	„	„	„
Pohjala	„	„	„
Heiniö	„	„	„
Pohjannoro	„	„	„
Lumme	„	„	3
Tolonen	„	„	„
Nurminen, E.	„	„	„
Pesonen, E.	„	„	„

varajäseniksi:

Sormunen	ehdokaslistalta	n:o	1
Prunnila	„	„	„
Hirvensalo	„	„	2
Virkki	„	„	„
Tukia	„	„	„
Forss	„	„	„
Penttala	„	„	3
Lehtokoski	„	„	„

Laki- ja talousvaliokuntaan:

jäseniksi:

Rinne	ehdokaslistalta	n:o	1
Puumalainen	„	„	„
Mäkelä	„	„	„
Meriläinen	„	„	„
Brander	„	„	2
Tuurna	„	„	„
Laitinen	„	„	„
Salo	„	„	„
Hollsten	„	„	„
Tukia	„	„	„
Koivisto, E.	„	„	„
Sarlin	„	„	„
Lappi-Seppälä	„	„	„
Kulovaara	„	„	3
Salmela-Järvinen	„	„	„
Jokinen	„	„	„
Kuittinen	„	„	„

varajäseniksi:

Järvinen, J.	ehdokaslistalta	n:o	1
Kauhanen	„	„	„
Kinnunen	„	„	2
Leppä	„	„	„
Vehkaoja	„	„	„
Suontausta	„	„	„
Käkelä	„	„	3
Karjalainen, P.	„	„	„

Sivistysvaliokuntaan:

jäseniksi:

Nevalainen	ehdokaslistalta	n:o	1
Tuominen	„	„	„
Kuusinen	„	„	„
Stenberg	„	„	„
Heljas	„	„	2
Kankainen	„	„	„
Koukkari	„	„	„
Rantamaa	„	„	„
Östenson	„	„	„
Tiitu	„	„	„
Järvi	„	„	„
Hiekkala	„	„	„
Brommels	„	„	„
Kilpi	„	„	3
Malkamäki	„	„	„
Juutilainen	„	„	„
Kilpeläinen	„	„	„

varajäseniksi:

Hukari	ehdokaslistalta	n:o	1
Mustonen	„	„	„
Lampinen	„	„	2
Salminen	„	„	„
Paksujalka	„	„	„
Österholm	„	„	„
Kallinen	„	„	3
Raunio	„	„	„

Maatalousvaliokuntaan:

jäseniksi:

Uusitalo	ehdokaslistalta	n:o	1
Riihimäki	„	„	„
Talvio	„	„	„
Järvinen, J.	„	„	„
Ikonen	„	„	2
Heikkilä	„	„	„
Lampinen	„	„	„
Miettunen	„	„	„
Hollsten	„	„	„
Murtomaa	„	„	„
Antila	„	„	„
Vilhula	„	„	„
Forss	„	„	„
Eskola, V.	„	„	3
Lepistö	„	„	„
Simonen	„	„	„
Kuusela	„	„	„

varajäseniksi:

Meriläinen	ehdokaslistalta	n:o	1
Uusisalmi	„	„	„
Brander	„	„	2
Ytti	„	„	„
Hautala	„	„	„
Teittinen	„	„	„
Pusa	„	„	3
Raatikainen, U.	„	„	„

Työväenasiainvaliokuntaan:

jäseniksi:

Huhta	ehdokaslistalta	n:o	1
Lång	„	„	„
Prunnila	„	„	„
Virtanen, O.	„	„	„
Hautala	„	„	2
Saariaho	„	„	„
Niskala	„	„	„
Simula	„	„	„
Wickman	„	„	„
Virolainen	„	„	„
Virtanen, J.	„	„	„
Kannisto	„	„	„
Meinander	„	„	„
Hiilelä	„	„	3
Bryggari	„	„	„
Andersson, K.	„	„	„
Turunen	„	„	„

varajäseniksi:

Manninen, H.	„	„	1
Lehtonen	„	„	„
Eskola, K.	„	„	2
Mäkinen	„	„	„
Koukkari	„	„	„
Sarlin	„	„	„
Pesonen, H.	„	„	3
Juutilainen	„	„	„

Kulkulaitosvaliokuntaan:

jäseniksi:

Lehtonen	ehdokaslistalta	n:o	1
Uusisalmi	„	„	„
Nurminen, N.	„	„	„
Kulmala	„	„	„
Hirvensalo	„	„	2

Pohjannoro	ehdokaslistalta	n:o	2
Kirra	„	„	„
Lahtela	„	„	„
Wickman	„	„	„
Paksujalka	„	„	„
Järvi	„	„	„
Malmivaara	„	„	„
Smeds	„	„	„
Penttala	„	„	3
Raunio	„	„	„
Pyy	„	„	„
Muikku	„	„	„

varajäseniksi:

Kauhanen	ehdokaslistalta	n:o	1
Prunnila	„	„	„
Kaijalainen	„	„	2
Koivisto, E.	„	„	„
Pääkkönen	„	„	„
Heiniö	„	„	„
Kulovaara	„	„	3
Peltonen	„	„	„

Puolustusasiainvaliokuntaan:

jäseniksi:

Nurminen, N.	ehdokaslistalta	n:o	1
Tainio	„	„	„
Kujanpää	„	„	„
Muuri	„	„	„
Eskola, K.	„	„	2
Malmivaara	„	„	„
Okko	„	„	„
Pääkkönen	„	„	„
Söderhjelm	„	„	„
Rantamaa	„	„	„
Honkala	„	„	„
Heiniö	„	„	„
Tuurna	„	„	„
Tervo, P.	„	„	3
Raunio	„	„	„
Wirtanen, A.	„	„	„
Karjalainen, P.	„	„	„

varajäseniksi:

Hukari	ehdokaslistalta	n:o	1
Aaltonen	„	„	„
Annala	„	„	2
Virtanen, J.	„	„	„
Laine	„	„	„
Meinander	„	„	„
Turunen	ehdokaslistalta	n:o	3
Raatikainen, J.	„	„	„

Valitsijamiesten puolesta:

Lauri Kaijalainen.

Viljo Rantala.

Puhemies: Valiokuntien järjestäytymistä varten annan puheenvuorot valiokuntien vanhimmille jäsenille.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat:

Ed. Alestalo: Perustuslakivaliokunnan jäseniä pyydän kokoontumaan valiokuntahuoneeseen tämän istunnon päätyttyä valitsemaan valiokunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Ed. S. Tervo: Minä pyydän lakivaliokunnan jäseniä kokoontumaan 15 minuuttia tämän istunnon päätyttyä valiokunnan huoneeseen valitsemaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Ed. Sillanpää: Pyydän ulkoasiainvaliokunnan jäseniä kokoontumaan neljännestunti istunnon päätyttyä valiokunnan huoneeseen valitsemaan puheenjohtajat.

Ed. Hästbacka: Valtiovarainvaliokunnan jäsenet kokoontuvat heti tämän istunnon päätyttyä valiokuntahuoneessa valitsemaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Ed. Asikainen: Pankkivaliokunnan jäseniä pyydetään kokoontumaan pankkivaliokunnan huoneeseen puolen tunnin kuluttua tämän istunnon päättymisestä valiokunnan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan vaalin toimittamista varten.

Ed. Tolonen: Talousvaliokunnan jäseniä pyydän kokoontumaan valiokunnan huoneeseen viisitoista minuuttia sen jälkeen kun tämä istunto on päättynyt. Siellä valitaan puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja.

Ed. Brander: Laki- ja talousvaliokunta kokoontuu huoneessaan kymmenen

minuuttia tämän istunnon päätyttyä valitsemaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Ed. Hiekkala: Sivistysvaliokunnan jäseniä pyydän kokoontumaan heti tämän istunnon päätyttyä kokoushuoneeseensa valitsemaan puheenjohtajat.

Ed. Lampinen: Maatalousvaliokunnan jäseniä pyydän kokoontumaan valiokunnan huoneessa heti tämän täysistunnon jälkeen valitsemaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Ed. Bryggari: Työväenasiainvaliokunta kokoontuu huoneessaan viisitoista minuuttia täysistunnon päätyttyä valitsemaan valiokunnalle puheenjohtajan sekä varapuheenjohtajan.

Ed. Lahtela: Kulkulaitosvaliokunta kokoontuu kaksikymmentä minuttia tämän täysistunnon päätyttyä valiokuntahuoneeseen valitsemaan puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Ed. Heiniö: Puolustusasiainvaliokunta kokoontuu puoli tuntia tämän täysistunnon päätyttyä huoneeseensa valitsemaan itselleen puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi eräiden asiakirjain kuolettamisen helpottamiseksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 1 esitellään ja lähetetään puhemiehistön ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

2) Ehdotuksen laiksi Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professorinvirkojen haltijain opetuskielestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 2 esitellään ja lähetetään puhemiehistön ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

3) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1944

esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiehistö ehdottaa asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan, ja mikäli kertomus koskee suhteita ulkovaltoihin, ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Räisänen: Pyydän, että asia pannaan pöydälle ensimmäiseen ensi viikolla pidettävään eduskunnan istuntoon.

Puhemies: Kun kertomusta ei ole yksimielisesti lähetetty valiokuntaan, on asia jäävä pöydälle.

Kehoitan seuraavia puhujia lausumaan mielensä pöydällepanon ajasta.

Ed. Heljas: Kannatan ed. Räisäsen tekemää ehdotusta.

Ed. Sormunen: Kannatan ed. Räisäsen tekemää ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanoajasta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Räisänen ed. Heljaksen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan istuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, eduskunta hyväksynee ed. Räisäsen ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Esitellään ja lähetetään puhemiehistön ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

4) Asetus 15 päivältä maaliskuuta 1945 määräaikojen pitentämisestä eräisiin tuomioistuimiin kuuluvissa asioissa;

5) Valtioneuvoston päätös 8 päivältä maaliskuuta 1945 vuonna 1945 tuotettujen eräiden aikaisten kevätviljalajikkeiden siementen hinnoista;

6) Valtioneuvoston päätös 15 päivältä maaliskuuta 1945 leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1945 sadosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

7) Valtioneuvoston päätös 15 päivältä maaliskuuta 1945 hintojen ja maksujen säännöstelystä; sekä

8) Valtioneuvoston päätös 22 päivältä maaliskuuta 1945 paperipuun, kaivospuun, rullapuun ja kuituhaavan ylimmistä hinnoista hankinta- ja valmiin tavaran kaupoissa sekä polttopuun ylimmistä hinnoista hankintakaupoissa.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 15,34.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

5. Tiistaina 17 p. huhtikuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Esitellään:

1) Puhemiesneuvoston laatima luettelo lepäämässä olevista, vuoden 1945 valtiopäivillä vireille pantavista lakiehdotuksista. 42
2) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1944. 43
3) Valtioneuvoston päätös 14 päivältä maaliskuuta 1945 järeän havupuun ohjehinnoista. 44
4) Valtioneuvoston päätös 22 päivältä maaliskuuta 1945 alkalisuolojen säännöstelystä. ..... „
5) Valtioneuvoston päätös 29 päivältä maaliskuuta 1945 korsirehun luovuttamisesta valtiolle tai siirtoväelle annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta. ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat von Born, Heljas, M. Järvinen, V. Leskinen, Luukka, Oksala, Paksujalka, Pilppula, Pohjannoro, Söderhjelm, Teittinen, Valanne ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain takia edustajat Teittinen ja Valanne sekä ulkomaanmatkan takia tämän viikon ajaksi ed. Söderhjelm ja tästä päivästä tämän kuun loppuun saakka ed. A. Wirtanen.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan huhtikuun 14 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 3 ja 4, jotka nyt on edustajille jaettu.

Valiokuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat.

Puhemies: Ilmoitetaan, että

perustuslakivaliokunnan puheenjohtajaksi on valittu ed. Ahmavaara ja varapuheenjohtajaksi ed. E. Pekkala;

lakivaliokunnan puheenjohtajaksi ed. Suontausta ja varapuheenjohtajaksi ed. von Born;

ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajaksi ed. Voionmaa ja varapuheenjohtajaksi ed. Pessi;

valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajaksi ed. Rantala ja varapuheenjohtajaksi ed. Niukkanen;

pankkivaliokunnan puheenjohtajaksi ed. Frietsch ja varapuheenjohtajaksi ed. Räisänen;

talousvaliokunnan puheenjohtajaksi ed. Lumme ja varapuheenjohtajaksi ed. Luostarinen;

laki- ja talousvaliokunnan puheenjohtajaksi ed. Tuurna ja varapuheenjohtajaksi ed. Salo;

sivistysvaliokunnan puheenjohtajaksi ed. Kuusinen ja varapuheenjohtajaksi ed. Kilpi;

maatalousvaliokunnan puheenjohtajaksi ed. Vilhula ja varapuheenjohtajaksi ed. V. Eskola;

työväenasiainvaliokunnan puheenjohtajaksi ed. Huhta ja varapuheenjohtajaksi ed. Bryggari;

kulkulaitosvaliokunnan puheenjohtajaksi ed. Hirvensalo ja varapuheenjohtajaksi ed. Penttala; sekä

puolustusasiainvaliokunnan puheenjohtajaksi ed. N. Nurminen ja varapuheenjohtajaksi ed. Heiniö.

Pankkivaltuusmiesten valitseminen.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 83 §:n 4 momentin mukaan on pankkivaltuusmiehet valittava eduskuntavaalien jälkeen alkavilla ensimmäisillä varsinaisilla valtiopäivillä. Tämän johdosta puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi kehoittaa valitsijamiehiä toimittamaan sanotun vaalin.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen valitseminen.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 83 a §:n mukaan on eduskunnan valitsijamiesten valittava eduskuntavaalien jälkeen alkavilla ensimmäisillä varsinaisilla valtiopäivillä kaksitoista kansaneläkelaitoksen valtuutettua ja kutakin valtuutettua kohti kaksi varamiestä. Tämän johdosta puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi kehoittaa valitsijamiehiä toimittamaan sanotun vaalin.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Kaijalainen: Suomen Pankin pankkivaltuusmiesten ja kansaneläkelaitoksen valtuutettujen vaali toimitetaan eduskunnan istuntosalissa ensi torstaina kello 15 pidettävässä valitsijamiesten kokouksessa. Ehdokaslistat sanottuja vaaleja varten on jätettävä allekirjoittaneelle valitsijamiesten puheenjohtajalle mainittuna päivänä kello 11:een mennessä. Tässä tarkoituksessa olen tavattavissa torstaina kello 10:sta alkaen edustajain työhuoneessa n:o 43.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Puhemiesneuvoston laatima luettelo lepäämässä olevista, vuoden 1945 valtiopäivillä vireille pantavista lakiehdotuksista.

Esitellään luettelon a) kohdassa mainittu asia, nimittäin

Ehdotus laiksi valtion polttoainevarastosta

ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokuntaan.

Esitellään luettelon b) kohdassa mainittu asia, nimittäin

Ehdotus laiksi verohallituksesta

ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokuntaan.

Esitellään luettelon c) kohdassa mainittu asia, nimittäin

Ehdotus laiksi valtiopäiväjärjestyksen 6 ja 7 §:n muuttamisesta.

Puhemiesneuvoston ehdotus, että lakiehdotus katsottaisiin rauenneeksi, hyväksytään.

2) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1944

esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan ja, mikäli kertomus koskee suhteita ulkovaltoihin, ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Simonen: Herra puhemies! — Kiinnitän huomiota vain yhteen asiaan. Hallituksen kertomuksessa sivuilla 14 ja 15 mainitaan hallituksen toimenpiteistä metsähallinnon työmailla menetettyjen tai vaikeasti loukkaantuneiden hevosten korvaamisesta. Helmikuun 5 päivänä 1943 jätettiin eduskunnalle 40 sosialidemokraattisen edustajan allekirjoittama aloite, mikä päättyi ponteen, että hallitus kiireellisesti tutkituttaisi, millä tavalla tapaturmakorvaus olisi sovellettava metsä- y. m. muissa ansiotöissä käytettäviin hevosiin ja sen mukaisesti joko valtuuksiensa perusteella määräisi yleisen korvausvelvollisuuden työnantajille tai antaisi asiasta esityksen eduskunnalle. Aloite, jonka perusteluissa todettiin, miten tavattomiin vaikeuksiin vähävaraiset hevosten omistajat voivat joutua sen johdosta, ettei heillä ole mitään lain edellyttämää mahdollisuutta saada korvausta työsuhteen aikana menettämästään tai loukkaantuneesta hevosestaan, on katsottava olleen tärkeä ja ajankohtainen. Tähän yhtyi myöskin maatalousvaliokunta mietinnössään n:o 31 vuodelta 1944 pitäen kiireellisinä niiden toimenpiteiden toteuttamista, joihin hallitus aloitteen jättämisen jälkeen jo oli ryhtynyt.

Joulukuun 14 päivänä 1943 on eduskunta käsitellessään hallituksen esitystä lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1943 tulo- ja menoarvioon lausunut olevansa sitä mieltä, että metsähallitukselle olisi annettava oikeus käyttää lähemmin sanotulta momentilta varoja puheenaoleviin tapaturmakorvauksiin ei ainoastaan Lapin läänissä, kuten jo ennenkin oli tapahtunut, vaan muuallakin metsähallinnon työmailla sekä että hallituksen olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin korvausmenetelmän yleistämiseen muillakin metsätyömailla. Näiden huomautusten johdosta on hallitus sittemmin ryhtynytkin niiden edellyttämiin toimenpiteisiin. Niistä mainitaan täällä hallituksen kertomuksen sivulla 15. M. m. korvausedellytyksistä sanotaan: „Milloin syynä vahinkoon on metsähallituksen edustaja tai hänen hevosen ajajaksi tai hoitajaksi määräämänsä henkilön teko tai laiminlyönti, metsähallitus korvaa vahingon lain mukaan, niin myös silloin, kun hevonen on pakollisesti metsähallituksen työmaalle määrätty." Ja sitten mainitaan missä tapauksissa korvausta ei suoriteta, esitetään hinta-asteikko, jonka mukaisesti korvaus siinä tapauksessa, että se tulee harkinnan jälkeen suoritettavaksi, suoritetaan. Hintana on aikaisemmin pidetty hintaa 10,000—45,000 markkaan ja sanotaan, että hinta ymmärretään siten, että korkeimmat arvot voivat tulla kysymykseen vain nuoriin ja täysin terveisiin hevosiin nähden. Hevosen kuoltua korvaus olisi 75 % hinnasta. Jos hevonen jää eloon on maksettu 100 markkaa vuorokaudelta enintään yhden viikon ajan kestäneeltä työkyvyttömyysajalta, aika, joka tuntuu kerrassaan lapsellisen lyhyeltä, jonka loputtua itse kukin saa suoriutua vahingosta miten kukin voi. Lisäksi on määräyksenä yleisen korvauksen saannin ehtona, että hevosen omistaja, mikäli mahdollista, viipymättä käyttää eläinlääkärin apua ja tarkoin noudattaa hänen antamiaan ohjeita. Kun ajatellaan kaukana sydänmailla olevia metsätyömaita, tuntuu tällainen määritelmä, niin oikea kuin se muussa tapauksessa onkin, mahdottomalta toteuttaa. Lisäksi eläinlääkärin hankkiminen tuonne, jos se olisi saatavissakin, tuottaa jo yksityiselle mahdottomia vaikeuksia.

Näitä hintoja ja määräyksiä on sittemmin muutettu metsähallituksen 29 päivänä joulukuuta 1944 antamalla päätöksellä, kuitenkin mielestäni huonompaan suuntaan. Erikoisesti haluaisin sanoa, että edellämainittu hinta-asteikko erikoisesti kiinnittää huomiota. Ei kai voida otaksua, että 10,000 markkaa maksavalla kaakilla, jos sellaisia hintoja nyt yleensä on ollut olemassakaan, voidaan ajatella lähteä metsätöihin. Kun niitä hintoja on vielä viime joulukuussa muutettu siten, että alimpana arvona pidetään entisen 10,000 markan asemasta 5,000 markkaa ja ylimpänä entistä 45,000 markkaa vastaava hinta 40,000 markkaa ja kun otetaan huomioon nykyiset

hinnat, jolloin kohtuullista työhevosta on vaikea saada alle 50,000 markan ja hinnat yleensä pyrkivät olemaan sen rajan yläpuolella, niin on sanottava, että jos näitä lukuja käytetään vielä, kuten tämänluontoisissa asioissa pyritään tekemään, varsin varovaisesti, niin lienee tällä koko korvausmenetelmällä pääasiassa vain propagandaarvo. Tosin viime kesänä, jolloin Karjala evakuoitiin ja armeijasta kotiutettiin sinne omistajilleen viedyt hevoset, hinnat heilahtivat jyrkästi alas, mutta sen jälkeen ne ovat jatkuvasti kohonneet ja kohoavat edelleenkin kesää kohti kuljettaessa. Kun melkein enemmistöllä metsätöihin hevostaan käyttävistä kansalaisista se on hänen tärkein ja huomattavin omaisuutensa ja kun huomattavalla osalla se on lisäksi hankittu lainavaroilla, on kohtuullista, että milloin tällaista omaisuutta joudutaan käyttämään niin tärkeän yleisen hyvän ja yhteiskunnan edun mukaiseen tehtävään, kun mitä metsätyöt maassamme ovat, silloin niissä sattuva tapaturma korvataan täydellisesti ja että korvausperusteena käytetään vallitsevaa hintatasoa. Näin ei saa olla vain metsähallinnon alaisilla työmailla, mutta myöskin ja ennenkaikkea yksityisten yrittäjien palveluksessa, jossa useimmin tapaturmien vaara on vieläkin suurempi. Ellei tähän päästä, ei ole ihmettelemistä, jos metsätöihin ei ole halua.

Hallitukselle on annettava tunnustus asiaa kohtaan tähän asti osoittamastaan harrastuksesta kuitenkin sillä varauksella, että tällaiset puolinaiset toimenpiteet, joista olen maininnut, eivät jäisi pysyväisiksi, vaan että aivan lähitulevaisuudessa saataisiin tämäkin asia lainsäädännöllä oikeaan järjestykseen. Siinä mielessä olen tahtonut tässä yhteydessä kiinnittää perustuslakivaliokunnan huomiota asiaan. Toivon, että se mietinnössään tekee asiasta esittämääni suuntaan käyvän ehdotuksen.

P u h e m i e s: Tämän asian käsittely keskeytetään.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti p e r u s t u s l a k i v a l i o k u n t a a n:

3) Valtioneuvoston päätös 14 päivältä maaliskuuta 1945 järeän havupuun ohjehinnoista;

4) Valtioneuvoston päätös 22 päivältä maaliskuuta 1945 alkalisuolojen säännöstelystä; sekä

5) Valtioneuvoston päätös 29 päivältä maaliskuuta 1945 korsirehun luovuttamisesta valtiolle tai siirtoväelle annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 15,28.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

6. Torstaina 19 p. huhtikuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Heiniö, M. Järvinen, Kankainen, Koukkari, Laine, P. Leskinen, V. Leskinen, Malmivaara, Oksala, Pohjannoro, Söderhjelm, Turunen, A. Wirtanen ja Voionmaa.

Ilmoitusasiat:

Valtioneuvoston tiedonanto.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esittää pääministeri valtioneuvoston tiedonannon.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Pääministeri Paasikivi: Herra puhemies! Viitaten valtiopäiväjärjestyksen 36 §:ään pyydän hallituksen puolesta eduskunnalle esittää hallituksen ohjelman.

Hallitus tulee hoitamaan sille kuuluvia tehtäviä läheisessä kosketuksessa ja yhteisymmärryksessä eduskunnan kanssa, joka hallitusmuodon mukaan edustaa Suomen kansaa.

Uuden eduskunnan kokoonpano ilmaisee Suomen kansan pyrkimyksen sekä ulko- että sisäpolitiikan alalla yhä selvempään demokraattiseen suuntaukseen irroittautumalla sotien aikaisesta politiikasta. Tätä Suomen kansan tahtoa myöskin uusi hallitus haluaa noudattaa.

Jatkaen edellisen hallituksen ulkopoliittista suuntaa hallitus tulee, lähtökohtanaan Suomen itsenäisyys ja riippumattomuus, noudattamaan kansamme kaikinpuolisen menestyksen ja turvallisuuden takaamaan pyrkivää ulkopolitiikkaa liittoutuneiden kansakuntain viitoittamalla tavalla, niinkuin m. m. Jaltan konferenssin päätöksistä ilmenee, sekä tekemään voitavansa suhteemme kehittämiseksi ja lujittamiseksi Neuvostoliittoon vilpittömän, molemminpuolisen luottamuksen ja kunnioituksen sekä keskinäisen kanssakäymisen ja kestävän ystävyyden pohjalla.

Välirauhansopimuksen täyttäminen sen kirjaimen ja hengen mukaisesti sekä epäluulojen aiheiden siinä suhteessa poistaminen on ulkopolitiikkamme tärkeimpiä tehtäviä.

Sitten kuin viime vuosien ulkopolitiikkaan ja sotaan liittyvien kysymysten selvitys ja tutkimus on mahdollisimman nopeasti suoritettu, on asianmukaiset johtopäätökset tehtävä sekä, voimassa olevia lakeja noudattaen, harkittava, mihin toimenpiteisiin selville saadut tosiasiat antavat aihetta.

Hallitus tulee vaalimaan vanhoja ystävyyssuhteita Ruotsiin ja muihin pohjoismaihin.

Hallitus toivoo säännöllisten suhteiden jälleen aikaansaamista muiden yhdistyneiden kansakuntien kanssa.

Sisäpolitiikan alalla on tarpeen saada edellä mainittu ajatustapa juurtumaan kaikkiin kansankerroksiin, kansan kokoaminen edessä olevien suurten tehtävien suorittamiseen, sotapolitiikan jätteiden poistaminen ja sivistyselämän elvyttäminen ja puhdistaminen kiihkokansallisista ja epäkansanvaltaisista piirteistä.

Onnettomien sotien johdosta suuresti heikontuneen, tuotantoväline- ja raaka-ainepulaa potevan tuotantoelämämme tar-

koituksenmukainen järjestäminen ja elvyttäminen on lähiajan tärkein talouspoliittinen tehtävä, jotta välirauhansopimuksen ehdot voidaan täyttää sekä kansallemme taata välttämätön toimeentulo. Onnistumisen ehtona on, että työrauha ja sitkeä uurastus vallitsee kaikilla talouselämän aloilla. Tavoitteena on täystyöllisyys. Maanhankintalain toimeenpano siten, että maatalous-siirtoväki mahdollisimman pian pääsee harjoittamaan entistä elinkeinoaan samoin kuin maataloustuotannon suojeleminen ja edellytysten järjestäminen sen voimakkaalle tehostamiselle on välttämätön kansamme jokapäiväisen leivän turvaamiseksi.

Hallitus on tekevä voitavansa koko talouselämällemme vaarallisen inflation vastustamiseksi. Tällöin on välttämätöntä vakiinnuttaa hintojen, tuotantokustannusten ja palkkojen oikeudenmukainen suhde ja tasapaino. Talouselämän säännöstelyssä esiintyviin epäkohtiin on kiinnitettävä tähänastista tarkempaa huomiota.

Sotien johdosta sekasortoon joutuneet valtion raha-asiat on pyrittävä tervehdyttämään välttämällä kaikkia tarpeettomia menoja ja pitämällä valtion tulot ja menot tasapainossa. Verotuksessa on oikeudenmukaisuutta noudatettava.

Sosiaalipolitiikassa hallituksen pyrkimyksenä on mahdollisimman suuren turvallisuuden hankkiminen jokaiselle Suomen kansalaiselle eritoten sodasta kärsimään joutuneille, samoin kuin niille, jotka eivät ole ansiokykyisiä. Kansalaisten työvoimaa on suojattava ja ylläpidettävä sekä tuotannon tulosten oikeudenmukaiseen jakoon pyrittävä.

Maan ruotsinkielisen väestön turvallisuuden tunteen ja viihtyisyyden lisäämiseksi sekä yhteisymmärryksen ja sovun lujittamiseksi eri kieliryhmien välillä on toimenpiteisiin ryhdyttävä tähän kuuluvien kysymysten järjestämiseksi.

Hallitus odottaa kaikkien väestöryhmien antavan kannatuksensa edelläesitetyille pyrkimyksilleen, joiden tarkoitus on maamme valtiollisen aseman turvaaminen ja kansamme johtaminen mahdollisimman vähin vaurioin sotiemme aiheuttamien vaikeuksien läpi kohti onnellisempia rauhallisia oloja. Hallitus on täysin tietoinen siitä, että olomme eivät voi nopeasti edelleen parantua; vieläpä voivat edessämme olevat pari vuotta olla kansallemme jo elettyjä taloudellisesti vaikeammatkin. Mutta yhteisvoimin, lujasti työtä tehden ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta toteuttaen parhaiten selviydymme onnettomien sotiemme ja toisen maailmansodan seurauksista.

Herr talman! Under hänvisning till 36 § R. O. ber jag att på regeringens vägnar till riksdagen få framföra regeringens program.

Regeringen har för avsikt att handhava på densamma ankommande åligganden i nära samband och samförstånd med riksdagen, som jämlikt regeringsformen företräder det finska folket.

Den nya riksdagens sammansättning utgör ett uttryck för det finska folkets strävanden att på såväl utrikes- som inrikespolitikens område inslå en allt tydligare demokratisk riktning genom att lösgöra sig från den under krigen förda politiken. Denna det finska folkets vilja önskar även den nya regeringen iakttaga.

Följande den föregående regeringens utrikespolitiska riktningslinje kommer regeringen att tillämpa en av Finlands självständighet och oberoende härflytande utrikespolitik, som avser att säkra vårt folks allsidiga framgång och trygghet. Därvid skola de av de förenade nationerna bl. a. å Jalta-konferensen antagna riktningslinjerna följas och intet underlåtas för att utveckla och stärka vårt av uppriktigt ömsesidigt förtroende och aktning präglade ävensom på inbördes umgänge och bestående vänskap grundade förhållande till Sovjetunionen.

Vapenstilleståndsavtalets uppfyllande i enlighet med dess anda och bokstav samt avlägsnandet av orsakerna till misstro i detta hänseende är en av vår utrikespolitiks viktigaste uppgifter.

Sedan de med de senaste årens utrikespolitik ävensom med kriget förbundna frågorna med möjligaste skyndsamhet klarlagts och utretts, skola motsvarande slutledningar dragas, varvid tillika med iakttagande av gällande lag de åtgärder skola prövas, till vilka konstaterade sakförhållanden giva anledning.

De hävdvunna vänskapsförhållandena till Sverige och övriga nordiska länder skola av regeringen vårdas.

Regeringen hoppas, att normala förbindelser med de övriga förenade nationerna måtte kunna återupprättas.

På inrikespolitikens område är det nödvändigt att åstadkomma förenämnda tänkesätts rotfästande i alla samhällslager, att samla nationen för förestående stora uppgifters förverkligande, att avlägsna krigspolitikens kvarlevor ävensom att uppliva kulturlivet och rena detsamma från chauvinistiska och odemokratiska yttringar.

Vårt produktionsliv, som till följd av de olyckliga krigen i hög grad försvagats och som lider brist på produktionsmedel och råämnen, måste ändamålsenligt organiseras och återupplivas, vilket är den närmaste tidens viktigaste ekonomiskt-politiska uppgift, på det att vapenstilleståndsavtalets villkor skola kunna uppfyllas och vårt folk tillförsäkras den nödvändiga utkomsten. Ett villkor för att lyckas däri är, att arbetsfred och trägen verksamhet råda på det ekonomiska livets samtliga områden. Målet är full sysselsättning. Det är oundgängligt att för tryggande av vårt folks dagliga bröd bringa jordanskaffningslagen i verkställighet på sådant sätt, att den förflyttade lantbrukande befolkningen så snabbt som möjligt sättes i tillfälle att utöva sin tidigare näring, liksom även att skydda lantbruksproduktionen och att skapa förutsättningar för dess kraftiga effektivisering.

Regeringen ämnar göra, vad i dess förmåga står för att bekämpa den för hela vårt ekonomiska liv farliga inflationen. Härvid är det nödvändigt att åstadkomma en rättvis proportion och stabilitet i prisen, produktionskostnaderna och lönerna. Större uppmärksamhet än hittills bör fästas vid de missförhållanden, som förekomma inom reglementeringen av det ekonomiska livet.

Statens finanser, vilka till följd av krigen råkat i oordning, böra saneras genom att alla onödiga utgifter undvikas och att statens inkomster och utgifter bringas i jämvikt. Vid beskattningen bör rättvisa iakttagas.

I fråga om socialpolitiken strävar regeringen att förskaffa så stor trygghet som möjligt åt envar finsk medborgare, i synnerhet åt dem, vilka blivit lidande på grund av kriget, liksom även åt dem, vilka icke äro förvärvsdugliga. Medborgarnas arbetskraft bör skyddas och upprätthållas samt en rättvis fördelning av produktionens resultat eftersträvas.

För att öka den svenskspråkiga befolkningens i landet känsla av trygghet och trivsel samt för att stärka den ömsesidiga förståelsen och sämjan mellan de båda språkgrupperna böra åtgärder vidtagas för att ordna de frågor, som stå i samband härmed.

Regeringen motser, att alla befolkningsgrupper lämna sitt understöd för ovan anförda strävanden, vilkas ändamål är att säkerställa vårt lands statliga ställning och att med minsta möjliga skador leda vårt folk genom de av kriget förorsakade svårigheterna mot lyckligare fredliga förhållanden. Regeringen är fullt medveten därom, att vårt läge icke snabbt kan förbättras och återföras till vad det tidigare varit; de närmaste par åren kunna till och med gestalta sig ekonomiskt svårare för vårt folk än de av oss redan upplevda. Men med samfälla krafter, under träget arbete och med förverkligande av social rättvisa kunna vi på bästa sätt klara oss ur det tillstånd, som åstadkommits av våra olyckliga krig och det andra världskrigets följder.

P u h e m i e s: Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n mukaan on asia pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 14,30.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

7. Torstaina 19 p. huhtikuuta 1945

kello 17.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään:

Valtioneuvoston tiedonanto hallituksen ohjelmasta. 49

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä lisäksi ed. Kankainen.

Valtioneuvoston tiedonanto.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään valtioneuvoston tiedonanto hallituksen ohjelmasta.

Sittenkun keskustelu asiasta on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 2 momentin mukaan keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa joko asian valiokuntaan lähettämisestä taikka perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Jos halutaan tehdä työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa edellytetty ehdotus päätöksen teon siirtämisestä, on sellainenkin ehdotus tehtävä, ennenkuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Kuusinen: Herra puhemies! Herra pääministeri! Suomen kansan demokraattisen liiton eduskuntaryhmän puolesta lausun ensinnäkin tyydytykseni ja iloni sen johdosta, että uusi hallitus on katsonut tarpeelliseksi kääntyä eduskunnan puoleen esittäen sille ohjelmajulisteensa. On sanottu, että näin tapahtuu meillä ensimmäistä kertaa parlamenttimme historiassa. Jos niin on laita, lienee sekin yhtenä merkkinä siitä, että meillä nyt on demokraattisempi hallitus, kuin ainoakaan tähänastisista hallituksista on ollut vuoden 1918 jälkeen. Se antaa samalla lupauksen hallituksen ja eduskunnan välisestä entistä kiinteämmästä yhteistyöstä ja vuorovaikutuksesta, mistä hallituksen julkilausumassa myös selvästi mainitaan. Täten ei voi enää tulla kysymykseen, että hallitus tekisi ratkaisevia ja koko kansan kohtaloita suuntaavia päätöksiä eduskunnan ja kansan mieltä kysymättä.

Mitä itseensä hallituksen julistukseen tulee, niin se näyttää rakentuvan pääasiassa kolmen suuren eduskuntaryhmän yhteistyöohjelman pohjalle, mikä on sekä oikein että luonnollista, koska nämä ryhmät ovat muodostaneet rungon itselleen hallitukselleki n ja niiden edustajat ovat sitoutuneet toteuttamaan tuon yhteistyöohjelman mukaista politiikkaa.

Haluaisin erikoisesti korostaa hallituksen ohjelman myönteisyyttä ulkopolitiikan alalla. On ilmeistä, ettei uusi hallitus pyri

ainoastaan jatkamaan edellisen hallituksen ottamaa ulkopoliittista kurssia, vaan sitä edelleen kehittämään, kuten julistuksessa sanotaan, Jaltan konferenssin hengessä ja rakentaen suhteet nimenomaan Neuvostoliittoon lujan ystävyyden pohjalle. Sehän juuri on takeena kansamme menestykselle ja maamme todelliselle itsenäisyydelle. Viittaus takanamme oleviin onnettomiin sotiin ja niiden syiden tutkimuksen nopeaan päätökseen saattamiseen ilmaisee ymmärtääkseni, että hallitus ei hyväksy maassamme aikaisemmin harjoitettua politiikkaa ja tahtoo lopullisesti saada maamme irroitettua siitä fasismille myötämielisestä, kansalliskiihkoisesta, neuvostovastaisesta suuntauksesta, joka on maamme noihin sotiin saattanut ja lopulta vienyt sen vihamieliseen asenteeseen muihinkin demokratioihin nähden kuin Neuvostoliittoon. Jaltan konferenssin päätökset eivät edellytä yksinomaan selvää fasismin vastaista ulkopolitiikkaa, vaan myös vastaavaa sisäpolitiikkaa. Niissä puhutaan demokratian voimaansaattamisesta kaikissa satelliittivaltioissa. Tähän suuntaan viittaavia kohtia on myös hallituksen julistuksessa, mutta yksityiskohdittain ei ohjelmaa siinä suhteessa esitetä. Puolustuslaitoksen saattaminen täysin rauhanaikaiselle kannalle ja sen samoinkuin virkakoneistonkin hengen uusiminen, ovat varmaan toimenpiteitä, joihin kansanvaltaiselle pohjalle rakentuva hallitus ryhtyy käytännössä, vaikka se ei sitä ohjelmassa tarkemmin erittelekään, arvattavasti, koska pitää sen selviönä. Sivistysolojemme puhdistamista kiihkokansallisista ja epäkansanvaltaisista piirteistä on sen sijaan mainittu ja tulemme varmaan pian tietämään, mitä nimenomaan näillä epäkansanvaltaisilla piirteillä tarkoitetaan ja millä tavoin tuo uudistus tullaan toimeenpanemaan.

Erikoisen vaikeaksi muodostunevat tulevaisuudessa monet taloudellisen elämän kysymykset, joita niin hallituksen kuin eduskunnankin ratkaistavaksi tulee. Talouselämän tervehdyttäminen ja vakiinnuttaminen sekä oikeudenmukainen suhtautuminen eri väestöryhmien taloudellisiin tarpeisiin näyttävät olevan hallituksen pyrkimyksenä. Työväen taholta olisi varmaan toivottu selvempää ilmausta suhtautumisesta sen realipalkan säilyttämiseen ja korjaamiseen tapauksissa, joissa ilmeistä epäsuhdetta on olemassa. Maaseudun vähäväkiset odottavat myös korjausta oloihinsa. Pelkkä siirtoväen olojen järjestely, niin tarpeen kuin se onkin, ei riitä. Mutta ei kaikkea hyvää yhdellä kertaa, ei ainakaan yhdessä ohjelmassa, näyttää olevan hallituksen periaate, ja on oikein luvata vain se, minkä tietää varmasti ja välittömästi voivansa täyttää. On selvää, että julistus ei ilmaise likikään kaikkea sitä, mitä nykyinen hallitus aikoo ja tulee toteuttamaan. Joka tapauksessa tahtoo Suomen kansan demokraattisen liiton eduskuntaryhmä antaa hyväksymisensä hallituksen ohjelmalle varmana siitä, että maamme varsinainen työtätekevä väestö, työläiset, pienviljelijät ja muut kaupungin ja maaseudun työtätekevät kerrokset tulevat tukemaan hallitusta sen pyrkimyksessä luoda maahamme entistä kansanvaltaisemmat olot ja ohjata sen kehitystä koko kansamme onneksi.

Ed. Peltonen: Herra puhemies! — Esittäessään ohjelmansa eduskunnan tietoon ja arvosteltavaksi on hallitus samalla osoittanut oivaltavansa vallitsevan tilanteen oikealla tavalla. Kuten on sopinut odottaakin, on hallitus kiinnittänyt huomiota ajankohtaisiin ulko- ja sisäpoliittisiin sekä taloudellista laatua oleviin kysymyksiin. Hallitus on huomioinut muuttuneet poliittiset voimasuhteet eduskunnassa ja vastuuntuntoisesti pyrkii hoitamaan edellämainittuja asioita siten, että valtakuntamme itsenäisyys ja riippumattomuus sekä voimassaoleva kansanvaltainen järjestelmä tulee säilymään.

Oikeaan osuneena on myöskin pidettävä hallituksen pyrkimystä jatkaa edellisen hallituksen harjoittamaa ulkopolitiikkaa, joka tarkoittaa ystävällisten ja molemminpuoliseen kunnioitukseen ja luottamukseen perustuvien suhteiden ylläpitämistä ja edelleen kehittämistä kaikkien demokraattisten valtakuntien ja ennen kaikkea Neuvostoliiton kanssa. Läheisten suhteiden säilyminen Ruotsin ja muiden pohjoismaiden kanssa on meille edelleen tärkeää, sillä etenkin Ruotsi on ollut tilaisuudessa meitä monella tavalla auttamaan vaikeuksissamme. Sodan johdosta katkenneiden suhteiden uudelleen solmiminen Yhdistyneiden Kansakuntien kanssa on oleva maallemme erittäin tärkeä asia, ja olemme vakuuttuneita siitä, että hallitus tässä suhteessa tekee kaikkensa.

Välirauhan tunnollinen täyttäminen on välttämättömyys, jonka jokainen kansalainen tunnustaa. Tämän vuoksi on maassa säilytettävä säännölliset olot, mutta toiselta puolen on myöskin uskallettava käydä käsiksi niihin epäkohtiin, joita esiintyy talous- ja tuotantoelämässä.

Riittävän toimeentulon turvaaminen kansallemme asettaa hallitukselle nykyisissä oloissa raskaita velvollisuuksia. Tunnettua on, että varastomme ovat loppuun kulumassa ja että ulkomailta on vaikea saada edes välttämättömiä kulutus- ja teollisuustarvikkeita. Tämän vuoksi onkin tuettava hallituksen pyrkimyksiä maataloustuotannon kohottamiseksi ja maan tuotanto- ja talouselämän kaikinpuoliseksi kehittämiseksi. Siirtoväen toimeentulo on pyrittävä nopeasti vakiinnuttamaan omatoimisuuden pohjalle, ja tässä tarkoituksessa on oikeudenmukaisesti ja tehokkaasti sovellettava käytäntöön jo aikaansaatua lainsäädäntöä.

Edellinen hallitus ei valitettavasti ole onnistunut aikaansaamaan tehokasta hintasulkua. Tästä johtuen olemme kulkemassa askel askeleelta inflatiota kohti. Nyt kaivataan hallituksen päättäviä toimenpiteitä hintasulun aikaansaamiseksi. Näissä pyrkimyksissä hallitus voi täysin luottaa eduskuntaryhmämme tukeen. Jos hallitus onnistuu toteuttamaan pyrkimyksensä hintojen vakiinnuttamiseksi ja tuotantokustannusten sekä palkkojen saattamiseksi oikeudenmukaiseen suhteeseen, ollaan siihen ryhmämme takana olevissa piireissä tyytyväisiä.

Myöskin hallituksen pyrkimystä valtion raha-asiain hoitamiseksi on täysi syy kaikin tavoin kannattaa. Tällöin on syytä kiinnittää huomiota menojen vähentämiseen, ja tässä yhteydessä on erikoisesti harkittava, eikö olisi mahdollista vähentää sotalaitoksen menoja.

Sosiaali- ja työväenlainsäädännön kehittäminen on niitä asioita, joissa hallituksen ohjelmaa voidaan varauksetta tukea. Varsinkin sodan johdosta enimmän kärsimään joutuneiden, kuten invaliidien ja kaatuneiden omaisten aseman lievittäminen ja heille kohtuullisen toimeentulon turvaaminen on kiertämätön velvollisuutemme.

Kaikissa edellä koskettelemissani asioissa ja muissakin herra pääministerin esittämän hallitusohjelman kohdissa tahtoo sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä voimiensa mukaan antaa hallitukselle sen tarvitsemaa tukea.

Samalla saan sosialidemokraattisen ryhmän puolesta ilmoittaa, että ryhmä kannattaa herra puhemiehen ehdotusta yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymiseksi.

Ed. Niukkanen: Herra puhemies! — Maalaisliiton ryhmän mielestä hallituksen esittämä ohjelma, jossa luonnollisista syistä on ollut tyydyttävä lyhytsanaisesti ja osittain ylimalkaisestikin koskettelemaan maamme nykyistä asemaa ja sen asettamia velvoituksia, on pääpiirteissään täysin tyydyttävä. Maamme ulkopoliittisesta asemasta ja sen velvoituksista ja erityisesti meidän asemastamme suuren Venäjän naapurina on meidän keskuudessamme aivan sama käsitys kuin, mikä ilmenee hallituksen ohjelmassakin. Sama käsitys on maalaisliiton ryhmässä myöskin n. s. sotasyyllisyyskysymyksen selvittämiseen nähden. Niinikään voidaan hyväksyä hallituksen ohjelmassaan sisäpolitiikalleen sekä sosiaalipolitiikalleen määrittelemät suuntaviivat.

Siihen sijaan ryhmässä on kyllä lausuttu ihmettely siitä, onko ollut todella jotakin asiallista syytä erikoisesti alleviivata ruotsinkielisen väestön turvallisuudentunteen ja viihtyisyyden lisäämistä meidän maassamme. Meidän mielestämme ruotsinkielisen väestön asema näissä suhteissa täytynee olla vähintään yhtä hyvä kuin suomenkielisenkin väestön asema.

Tyydytyksellä voidaan myöskin todeta, että hallitus ohjelmassaan myöskin alleviivaa sitä, että suurilukuisen maataloussiirtoväen tulee mahdollisimman pian päästä harjoittamaan entistä elinkeinoaan, jotta tuon väestön työvoima todella saataisiin mahdollisimman nopeasti hyödyllisesti käytetyksi, koska on pakko pyrkiä lisäämään elintarviketuotantoamme.

Samoin kiintyy ohjelmassa erityisesti huomio ohjelman niihin kohtiin, joissa uusi hallitus ilmoittaa päämääränsä olevan maataloustuotannon suojelemisen ja edellytysten järjestämisen sen voimakkaalle tehostamiselle, jotta kansan jokapäiväinen leipä voitaisiin turvata. Ottamalla tämän yhteydessä huomioon ohjelman seuraavat lauseet, joissa hallitus ilmoittaa katsovansa välttämättömäksi inflation vastustamiseksi vakiinnuttaa hintojen, tuotantokustannusten ja palkkojen oikeudenmukainen suhde ja

tasapaino, ryhmässä onkin nähty hallituksen täysin käsittävän, että nämä kaksi tämän hetken epäilemättä kaikkein suurinta kysymystä, kansan ravinnonsaannin turvaaminen ja rahanarvon vakiinnuttaminen, tulevat saamaan uudelta hallitukselta tarpeeksi kiireellisesti sen huomion, minkä ne ansaitsevat ja mikä meidän mielestämme onkin ehdoton välttämättömyys, jos näitä todella aiotaan hoitaa ja maan talouselämä ja koko kansa pelastaa siitä katastroofista, mikä juuri näissä suhteissa on sitä nyt tällä kertaa uhkaamassa.

Tässä yhteydessä tahdon erityisesti huomauttaa siitä, että hintojen, tuotantokustannusten ja palkkojen oikean suhteen ja tasapainon nopea palauttaminen on erityisesti juuri maataloudessamme tällä hetkellä kaikista ajankohtaisin sen vuoksi, että siitä ilmeisesti tulee hyvin suuressa määrin riippumaan, missä määrin sotien johdosta rappeutumaan päässyt maataloutemme pystyy, kylvötöiden kohta jo alkaessa, ensi satokautena tuottamaan kansallemme sitä, mikä joka tapauksessa on sille kaikkein välttämättömintä, nimittäin leipää ynnä muuta ravintoa. Edellyttämällä, että hallitus tässäkin suhteessa tulee toimimaan tarpeeksi ripeästi ja päättävästi ilmoitan, että maalaisliiton eduskuntaryhmä yksimielisesti kannattaa yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Salminen: Herra puhemies! Kansallisen kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä on pannut merkille sen rakentavan hengen, joka hallituksen ohjelmassa ilmenee. Ryhmä on saanut sen vaikutelman, että hallitus pyrkii vilpittömästi luomaan sekä ulko- että sisäpoliittisella alalla hyvät edellytykset normaalisen elämän palauttamiseksi. Hallituksen ohjelman ulkopolitiikkaa koskeviin periaatteisiin, jotka tarkoittavat ystävällisten ja kestävien suhteiden luomista Neuvostoliittoon samoinkuin Ruotsiin y. m. Skandinavian maihin ja liittoutuneisiin valtioihin, ryhmä yhtyy. Sisäpoliittisella alalla olemme ennen kaikkea tyydytyksellä todenneet, ettei hallituksen tarkoituksena ole horjuttaa yhteiskuntamme taloudellisen rakenteen perusteita. Vain säilyttämällä nykyinen talousjärjestelmä voidaan maassa kokoomuspuolueen ryhmän mielestä kohottaa tuotanto sille tasolle, että maamme kykenee suoriutumaan sotakorvausvelvollisuuksistamme ja pitämään elintasomme siedettävänä sekä huolehtimaan laajoista välttämättömistä sosiaalisista velvoituksistamme. Edelleen ryhmä lausuu tunnustuksensa siitä, että hallitus aikoo ryhtyä pontevasti luomaan järjestystä siihen sekasortoon, mikä on päässyt vallalle hinta- ja palkkakysymyksissä, samalla tässä yhteydessä huomauttaen siitä, että varsinkin maataloustuotteiden hintakysymys kaipaa pikaista tarkistusta.

Ryhmä ei voi kuitenkaan olla toteamatta, että hallituksen ohjelma eräissä taloudellisia ja sivistyksellisiä kysymyksiä käsittelevissä kohdissa antaa varaa erilaisille tulkinnoille ja saattaa johtaa seuraamuksiin, jotka eivät ehkä vastaa kokoomuspuolueen ryhmän käsityksiä. Siitä huolimatta ja vaikka ryhmä ei ole tällä kertaa hallitusvastuussa, se ilmoittaa yleensä tulevansa lojaalisti suhtautumaan hallituksen toimenpiteisiin ja kannattamaan sen pyrkimyksiä isänmaan asioiden hoitamisessa, kuitenkin säilyttämällä vapauden itsenäisesti arvostella kutakin asiaa erikseen.

Kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä äänestää yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta.

Ed. Österholm: Herr talman! Regeringens åtgärd att framlägga sitt program för riksdagen och därmed klargöra sin ställning till folkrepresentationen, är värd gillande och erkännande. Förfarandet står i överensstämmelse med god parlamentarisk sed och är ägnat att låta folket veta, var det har sin nya regering. Åtgärden bör också uppfattas som ett bevis för att regeringen strävar att bygga sin politik och sin verksamhet i övrigt på ett öppet och förtroendefullt förhållande till riksdagen.

De riktlinjer för regeringens politik, som statsministerns meddelande uppdrog, är visserligen antydda endast i stora drag och kan därför lämna rum för skiftningar i uppfattningen om regeringens strävanden. I de stora och centrala frågorna har meddelandet dock lämnat tillräckligt klart besked. Svenska riksdagsgruppen tar främst fasta på regeringens förklaring i den allt överskuggande frågan om självständighetens tryggande. I sin strävan att samla alla krafter på parlamentarisk grund kan regeringen räkna på stöd av alla lojala medborgare. Denna strävan bildar i själva

verket utgångspunkten för vårt folks väg till trygghet och välfärd.

För såvitt det gäller utrikespolitiken och särskilt Finlands relationer till Sovjetunionen lämnar inte heller regeringens meddelande någonting övrigt att önska i klarhet. Svenska riksdagsgruppen vill ge tillkänna, att den fullt omfattar regeringens ståndpunkt i denna sak, som är av livsviktig betydelse för landets framtid, och vill stöda regeringens bemödanden att bygga upp förtroendefulla relationer till Sovjetunionen liksom ock till de övriga allierade nationerna. Regeringens önskan att vid sidan därav befästa och utveckla våra förbindelser med de nordiska grannländerna, främst Sverige, till vilka Finland står i så stor tacksamhetsskuld, väcker givetvis gillande inom svenska riksdagsgruppen, för vilken vårt lands samhörighet med Norden alltid har varit en naturlig och självfallen sak.

Särskild genklang väcker hos svenska riksdagsgruppen den del av regeringens programförklaring, som innefattar ett löfte att beflita sig om den svenska nationalitetens trygghet och trevnad i fosterlandet. Efter de år av söndring och strid för språk- och nationalitetsfrågornas skull, som har sträckt sig över en stor del av vår självständighetstid och förbrukat så mycken kraft på båda sidorna om språkgränsen, välkomnar den svenska folkstammen utfästelsen, att det skall bli tillsett, att den skall få känna sig trygg och beredas möjligheter att utveckla sin egenart hela landet och dess kultur till gagn. Det är en märklig tilldragelse, att denna förklaring av regeringen givits inför riksdagen och därmed inför hela vårt folk. Den betecknar vid sidan av mycket annat, att en ny tid har brutit in i vårt land. Främst väntar vi, att vårt viktigaste kulturproblem, universitetsfrågan, skall bringas till en rättvis lösning i regeringsformens anda, så att den svenska nationaliteten må kunna tillgodose sina kulturbehov enligt de ofta åberopade enahanda grunderna.

Svenska riksdagsgruppen röstar enhälligt för enkel övergång till dagordningen och ger därmed uttryck åt sitt förtroende för regeringen.

Ed. K a u p p i: Kansallisen edistyspuolueen eduskuntaryhmä on yksimielisesti päättänyt kannattaa yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. S e r g e l i u s: Herr talman! Mot bakgrunden av de hittills givna yttrandena kan riksdagen konstatera, att den med tillfredsställelse tagit del av regeringens programförklaring. För min del anser jag, att de i aktstycket omnämnda synpunkterna äro icke blott värda att tagas vara på, utan även böra utvecklas i den anda och mening, som statsministern gjort sig till tolk för alltsedan han övertog regeringsansvaret i landet.

Regeringsdeklarationen på den utrikespolitiska linjen lämnar knappast något övrigt att önska och den får väl även tolkas så, att regeringen är beredd att understöda varje förslag från riksdagens sida, som är ägnat att främja och befästa freden.

Likaså uttalar jag min tillfredsställelse beträffande regeringens ekonomiska program. En stegrad inflation måste förebyggas t. o. m. om maktlagen i sin strängaste form måste anlitas. Inrikespolitiskt var däremot programmet enligt min uppfattning icke fullt tydligt, enär jag saknade ett positivt uttalande beträffande utrensningen av ordningsmakten. Ej heller nämner regeringen i sitt program någonting om vår tjänstemannakår, inklusive lärare såväl vid hög- som andra skolor.

Något fylligare hade även programmet beträffande regeringens ställningstagande till den svenska nationaliteten fått vara. I sammanhang härmed konstaterar jag med beklagande, att en tredjedel av regeringsblocket redan i detta skede icke kunnat återhålla sig från en kritik av statsministerns omnämnande om behovet av biläggande av nationalitetsstriden.

Men i stort sett anser jag regeringsprogrammet tillfredsställande, uttalande samtidigt förhoppningen att regeringen i sitt ekonomiska program för såvitt det gäller begränsande av det enskilda initiativet, måtte iakttaga största återhållsamhet och försiktighet, ty landets välstånd beror väl ändå i hög grad, ja, i högsta grad på det enskilda initiativets möjlighet att verka såväl för det ekonomiska framåtskridandet som för landets anseende utåt.

Till slut vill jag säga att jag förmodar, att samarbetet med denna deklaration som bas — trots det i dag givna yttrandet i frågan om nationalitetsstridens biläggande — mellan riksdag och regering kommer att bliva gott t. o. m. på längre sikt, under förutsättning att regeringen följer

i kritiska ögonblick de goda intuitioner, som statsministern i kritiska ögonblick låtit vårt folk få del av.

Ed. Pusa: Herra puhemies! Vaikkakin hallitus ohjelmajulistuksessaan suhtautuu varsin myötämielisesti säädetyn maanhankintalain toteuttamiseen, niin on tässä yhteydessä kuitenkin syytä huomauttaa, että eduskuntakäsittelyssä maanhankintalakiin tuli hallituksen esitykseen nähden useita huononnuksia. Näistä tärkein koskee hintapykälässä tapahtunutta muutosta. Pykälästähän poistettiin määritelmä n. s. järkevän miehen hinnasta. Samoin poistettiin pykälästä toinen momentti, jonka mukaan, jos alueelle on jo asetettu hinta toisen omaisuudenluovutusverolain määräämistä varten, niin sitä hintaa olisi pidettävä maanhankintalain tarkoituksiin käytettäessä lunastushintana. Tällainen säännös olisi sitonut maan hinnan sitä hankittaessa asutustarkoituksiin samaan hintatasoon, millä siirtoväelle korvataan sen menettämä maa. Muutoksen johdosta ilmeisesti maan saajat, siis siirtoväki, sotaorvot, lesket, invaliidit ja rintamamiehet, joutuvat maksamaan kenties useitakin miljardeja markkoja enemmän kuin jos pykälä olisi säilytetty hallituksen ehdottamassa muodossa.

Karjalaiset toivovat, että hallitus tukee heidän pyrkimyksiään maanhankintalain parantamiseksi ei ainoastaan tässä, vaan muissakin kohdissa.

Hallituksen esittämä korvauskysymyksen ratkaisu ei sekään saavuttanut pääperiaatteisiinsa nähden eduskunnan hyväksymistä. Hallituksen pyrkimyksenä oli se, että samalla kun korvaukset määrätään, niin omaisuudenluovutusverokin määrätään yhdellä kertaa ja siten koetetaan pakottaa reaaliomaisuuden omistajat myymään osan omaisuudestaan, jotta todellinen korvauksen saamiseen tarvittava reaaliomaisuuden siirtyminen korvaukseen oikeutetuille olisi tapahtunut. Siirtyminen viiden vuoden aikana tapahtuvaan verotukseen merkitsi siirtymistä tuloverotuksen kannalle. Se särkee hallituksen korvaussuunnitelman ja edistää inflatiota. Sen vuoksi on toivottavaa, että hallitus tässäkin suhteessa tukee siirtoväkeä sen pyrkimyksissä parannusten aikaansaamiseen.

Maataloussiirtoväki muodostaa vain noin puolet siirtoväestä. Muun osan muodostavat kaupunkilais-, teollisuus- ja muu väestö, pääasiassa työväestöä. Tämän yli 200,000 henkeä käsittävän väestön asunnon, työn ja elinkeinon saamisen mahdollisuuksia ei ole millään tavalla valtiovallan taholta pyritty suunnitelmallisesti järjestämään. Karjalan työväen ja pienviljelijäin valtuuskunnan taholta on jo viime tammikuussa jätetty hallitukselle anomus, jossa esitetään komitean asettamista tätä kysymystä koko laajuudessaan selvittämään. Tämä anomus ei ole vielä johtanut tulokseen. Kaupunki-, teollisuus- ja liikeseutujen väestön kannalta on toivottavaa, että hallitus ryhtyisi tarvittaviin toimenpiteisiin sitä koskevan yhtenäisen ohjelman laatimiseksi ja sen kiireelliseksi toteuttamiseksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: „Saatuansa tiedonannon eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen."

Enligt 36 § 1 mom. R. O. framställer jag nu till riksdagens godkännande förslag om övergång till dagordningen i följande ordalydelse: „Efter att hava mottagit meddelandet övergår riksdagen till dagordningen."

Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, totean, että eduskunta on yksimielisesti hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17,45.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

8. Perjantaina 20 p. huhtikuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 3 laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä annetun lain muuttamisesta. .. 57
2) Hallituksen esitys n:o 4 laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämisestä eräissä tapauksissa. ..... „
3) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1944. ..... „

Pöydällepanoa varten esitellään:

4) Lakivaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden asiakirjain kuolettamisen helpottamiseksi. 72

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Alestalo, Heiniö, Hiltunen, Jokinen, M. Järvinen, Kirra, Koukkari, Käkelä, V. Leskinen, Okko, Oksala, Paksujalka, Pohjannoro, Pärssinen, J. Raatikainen, Rantamaa, Raunio, Söderhjelm ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä yksityisasiain takia edustajat Okko, Raunio, Pärssinen ja Jokinen ja virkatehtävien takia edustajat Rantamaa ja Koukkari sekä tästä päivästä viikon ajaksi sairauden takia ed. Heiniö ja yhteiskunnallisten tehtävien takia ed. Alestalo.

Kertomus valtiovarain tilasta vuonna 1943.

Puhemies: Ilmoitetaan, että hallituksen kirjelmän ohella kuluvan huhtikuun 14 päivältä on eduskunnalle uudelleen annettu kertomus valtiovarain tilasta vuonna 1943, joka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu valtioneuvoston päätös.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut mainitun lain nojalla annettu

Valtioneuvoston päätös 29 päivältä maaliskuuta 1945 luonnon- ja tekokumin säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Puhemies: Valitsijamiehiltä on saapunut kaksi kirjelmää, jotka eduskunnan sihteeri lukee.

Suomen Pankin pankkivaltuusmiehet.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan valitsijamiehet.

Helsingissä,
19 päivänä huhtikuuta 1945.
N:o 3.

Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet täten kunnioittaen saattavat eduskunnan tietoon, että he tänään ovat eduskunnan päätöspöytäkirjansa 3 §:n kohdalla kuluvan huhtikuun 17 päivänä antaman kehoituksen mukaisesti toimittaneet valtiopäiväjärjestyksen 83 §:n 4 momentissa mainittujen Suomen Pankin pankkivaltuusmiesten vaalin ja että valituiksi ovat tulleet:

Vesterinen, Vihtori, maanviljelijä,
Leikola, Erkki, professori,
Pekkala, Mauno, pääjohtaja,
Salmenoja, Pietari, sotataloudentarkastaja,
Leppälä, Juhani, kunnallisneuvos,
Pilppula, J. Erl., kunnallisneuvos,
Manninen, Hugo, kansanedustaja,
Peltonen, Onni, veturinkuljettaja,
Söderhjelm, Johan Otto, lakitieteentohtori.

Suppeampaan pankkivaltuustoon kuuluvat kolme ensiksi mainittua, eli pankkivaltuusmiehet Vesterinen, Leikola ja Pekkala.

V. J:n 83 §:n 3 momentissa mainitussa tapauksessa tulee suppeampaan pankkivaltuustoon Vesterisen sijaan ensiksi Leppälä ja toiseksi Pilppula, Leikolan sijaan ensiksi Söderhjelm ja toiseksi Salmenoja ja Pekkalan sijaan ensiksi Manninen ja toiseksi Peltonen.

Valitsijamiesten puolesta:

Lauri Kaijalainen.

Viljo Rantala.

Kansaneläkelaitoksen valtuutetut.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan valitsijamiehet.

Helsingissä,
19 päivänä huhtikuuta 1945.
N:o 4.

Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet täten kunnioittaen saattavat eduskunnan tietoon, että he tänään ovat eduskunnan päätöspöytäkirjansa 4 §:n kohdalla kuluvan huhtikuun 17 päivänä antaman kehoituksen mukaisesti toimittaneet niiden 12 valtuutetun ja heidän varamiestensä vaalin, jotka eduskunta valitsee kansaneläkelaitoksen hallintaa ja toimintaa valvomaan, sekä että valituiksi ovat tulleet:

Arhama, Kusti, maanviljelijä ja hänen varamiehikseen Pärssinen, Matti, maanviljelijä ja Löthman-Koponen, Tilda, v. t. kansanopiston johtaja,

Asikainen, Albin, maanviljelijä ja hänen varamiehikseen Virtanen, J., pastori ja Kullberg, Henrik, maanviljelijä,

Järvinen, Johan Toivo, maanviljelijä ja hänen varamiehikseen Leskinen, Paavo, maalari ja Lång, Toivo, muurari,

Sillanpää, Miina, talousneuvos ja hänen varamiehikseen Paasivuori, Arvo Kullervo, apulaisjohtaja ja Lehtokoski, Aino, rouva,

Paavolainen, Erkki, kansanopiston johtaja ja hänen varamiehikseen Vehkaoja, Heikki, maanviljelijä ja Ytti, Matti, maanviljelijä,

Jern, J. L., kunnallisneuvos ja hänen varamiehikseen Hollsten, Ture, maanviljelijä ja Sipi, Väinö, pankinjohtaja,

Ampuja, Mikko, viilaaja ja hänen varamiehikseen Nevalainen, Anna, maisteri ja Uusisalmi, Reino, maanviljelijä,

Bryggari, Tuomas, kivityömies ja hänen varamiehikseen Kulovaara, Urho, kansakoulunopettaja ja Rantala, Viljo, maatyöläinen,

Sarlin, Bruno, ent. maaherra ja hänen varamiehikseen Saukkonen, Tauno, maanviljelijä ja Möttönen, Eino, maanviljelijä,

Heikkilä, Matti, kunnallisneuvos ja hänen varamiehikseen Syrjälä, Helena, lehtori ja Lappi-Seppälä, Jussi, arkkitehti,

Tuominen, Tyyne, sihteeri ja hänen varamiehikseen Puumalainen, Ville, sementtityömies ja Meltti, Väinö, maisteri sekä
Hiilelä, Amanda Katarina, rahastonhoitaja ja hänen varamiehikseen Aattela, Hugo, toimittaja ja Lumme, Alpo, lastensuojelutyönjohtaja.

Valitsijamiesten puolesta:

Lauri Kaijalainen.

Viljo Rantala.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 3 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

2) Ehdotuksen laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämisestä eräissä tapauksissa

sisältävä hallituksen esitys n:o 4 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maatalousvaliokuntaan.

3) Kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1944

esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan ja, mikäli kertomus koskee suhteita ulkovaltoihin, ulkoasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Räisänen: Herra puhemies! Valtiopäiväjärjestyksen 29 §:n mukaan annetaan varsinaisille valtiopäiville ne avattaessa tai kuukauden kuluessa sen jälkeen kertomus niistä toimenpiteistä, mihin hallitus eduskunnan päätösten johdosta on ryhtynyt sekä siitä, mitä muuten on tärkeämpää tapahtunut valtakunnan hallinnossa tai sen suhteissa ulkovaltoihin.

Meillä on nyt lähetettävänä asianomaisiin valiokuntiin tällainen hallituksen kertomus vuodelta 1944. Edellisinä vuosina ovat nämä kuivat kertomukset menneet valiokuntiin vähin puhein, niin, yleensä kai ilman mitään puheita. Ja ne ovat palanneet sieltä myös hyvin vähin lisin. Kun pyysin tämän kertomuksen pöydälle, tein sen siinä mielessä, että esitän valiokunnille, perustuslakivaliokunnalle ja ulkoasiainvaliokunnalle hiukan evästystä siinä tarkoituksessa, että tämän kertomuksen tarkastaminen suoritettaisiin valiokunnissa sillä vakavuudella, mitä asian tärkeys vaatii; niinhän ei aina ole tapahtunut tai pitäisi kai sanoa, että niin ei viime vuosina yleensä ole tapahtunut. Kun eräs maaseutulehti, jonka eduskuntakirjeenvaihtajana toimii ed. Alpo Lumme, tiedoitti tämän kertomuksen pöydälle pyytämisestä, lisäsi kirjeenvaihtaja että „sen yhteydessä saattaa tulla ensimmäinen keskusteluhetki nykyisessä eduskunnassa" ja että „kertomuksen on laatinut toinen hallitus kuin se, mitä nähtävästi haluttaisiin lyödä". Tämän johdosta tahtoisin huomauttaa ed. Lumpeelle, joka näin ennakkoon asettuu rakkaan vainajansa viime vuosien sotahallituksen puoltajaksi, että „lyötävien" joukkoon, vaikka se ei tässä yhteydessä voi tulla kysymykseen, kuuluisi myös viime valtiopäivien perustuslakivaliokunta, jonka varapuheenjohtajana ed. Lumme oli ja joka laati aivan pintapuolisen ja kelvottoman mietinnön, niinkuin, ikävä kyllä, ulkoasiainvaliokuntakin. Etteivät asianomaiset valiokunnat ottaisi tehtäväänsä yhtä kevyeltä kannalta kuin esim. viime vuonna ja kun en ole niiden jäsen — ulkoasiainvaliokunnan varajäsenenä minulla oikeastaan on vain tilaisuus kuunnella siellä asioiden käsittelyä —, niin, kun en ole asianomaisten valiokuntain jäsen, olen siis tähän asiaan tahtonut näin ennakkoon kiinnittää niiden huomiota.

Hallituksen kertomuksen ulkoasiainhallintoa käsittelevä osa sisältää lyhyen esittelyn, melkeinpä jäsentelyluontoisen viime vuoden ulkopolitiikasta. Mutta sellaisena-

kin se on mielenkiintoinen. Valiokunnan velvollisuus on nyt syventyä siinä mainittuihin asioihin kokonaan toisella tavalla kuin edeltäjänsä teki viime vuonna, jolloin se kuittasi vuoden 1943 aikaisen ulkopolitiikan kohteliaalla kädenliikkeellä asianomaisille hallituksille. Valiokunnan työtä tarkastettaessa täällä eduskunnassa olin sen vuoksi pakotettu lausumaan, „että sellaisetkin valiokunnan jäsenet, jotka ovat aikaisemmin sekä puhein että kirjoituksin antaneet ymmärtää, että he eivät hyväksyneet vuoden 1943 hallituksen tahi hallitusten ulkopolitiikkaa, ne nyt kuitenkin tällä lausunnolla, huolimatta lausunnon harhauttavasta pintasilauksesta, sen allekirjoittavat."

Herra ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, sama kuin nytkin, pyrkien noudattamaan menettelytapaa, että ikävät asiat huomiseksi, ilmoitti selityksenä, „että tällaisen tutkimuksen toimittaminen" — kuin mitä valiokunnan puuttuminen hallituksen ulkopolitiikkaan olisi tietänyt — „tällä hetkellä ei mielestäni eikä ymmärtääkseni ulkoasiainvaliokunnan mielestä olisi paikallaan." Olen ja olin jo silloin päinvastaisella kannalla, nimittäin että hallituksen ulkopolitiikka ja sellainen ulkopolitiikka, mitä meillä on harjoitettu, on tutkittava heti tuoreeltaan tai niin pian kuin se on mahdollista. Sen olisi pitänyt tapahtua jo edellisinä vuosina, mutta käsitän, että silloiset ulkoasiainvaliokunnan jäsenet eivät tahtoneet riskeerata ja seurata „kuutosia", jotka tunnetun kantansa johdosta nyt jo yleisesti rikolliseksi sodaksi myönnettyyn seikkailuun sos. dem. puolueenjohtaja Tanner julisti murskaavan tuomion alaiseksi ja toimitutti silloisen sisäasiainministeri Horellin ja hallitusneuvos Koskimiehen — viime mainittu on kai yhä vielä virassaan — määräyksellä valtiollisen poliisin, siis herrojen Anthonin ja Ville Pankon käsiteltäviksi. Mutta ei viime vuonna sinä aikana, jolloin ulkoasiainvaliokunta käsitteli edellisen vuoden kertomusta, ollut enää „kuutosten" kohtalo kauhuna silmien edessä. Silloin puhaltelivat jo toiset tuulet ja valiokunnan puheenjohtaja perustelikin valiokunnan menettelyä m.m. sillä, että ei ollut „riittävästi ainehistoa käsiteltäväksi". Kyllä sitä oli. Valiokunnan olisi vain pitänyt sitä hankkia. Mutta sitä ei tehty, koska oltiin siinä naivissa uskossa, mitä sosialidemokraattisen puolueen johdon taholta silloin saarnattiin ja jota vielä kuulee suositeltavan, että menneistä ei puhuta mitään, vaan aletaan uusi elämä ilman muuta hissun kissun ja — entisten miesten johdolla tietysti. Niitähän näkyy vieläkin kummittelevan, uudessa hallituksessakin. Edelleen perusteli valiokunnan puheenjohtaja sen menettelyä sillä, „että valiokunta on ollut hyvin läheisessä kosketuksessa hallituksen kanssa, ja sen kautta joutunut vähän samaan asemaan kuin itse hallituskin, jotenka se, jos se rupeaisi arvostelemaan vuoden 1943 ulkopolitiikkaa, tulisi tavallaan olemaan tuomarina omassa asiassaan". Tämä tuntuu pätevältä perustelulta. Mutta sen vuoksi olisi koko valiokunta ollut nyt uusittava. Vaikka näin ei tapahtunut, tuli valiokuntaan kuitenkin siksi paljon „uusia kasvoja", että ainakaan sen enemmistö ei ole ollut „hyvin läheisessä kosketuksessa hallitukseen". Niin, onpa siinä sellaisiakin, joita hallitus eristi politiikkansa häiritsemisestä vankilain muurien taaksekin. Ja nyt on, käyttääkseni ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajan, edustaja Voionmaan sanoja tuossa 1 päivänä joulukuuta 1944 tapahtuneessa keskustelussa, „Suomen kansa lausunut mielipiteensä kaikesta siitä, mitä on tapahtunut", myöskin ulkopolitiikan alalla.

On saatu tietää se kansan mielipide, jota silloin kaivattiin ja josta tietämättömyys muka oli esteenä hallituksen ulkopolitiikan tarkistamiseen eduskunnan puolelta. Ja kansa eduskuntavaalien kautta on lausunut mielipiteensä, josta on vedetty johtopäätöksiä. Siinä „kolmen suuren" julistuksessa, joka viime lauantaina saatettiin lehdistössä julkisuuteen ja joka sivumennen sanoen on paljon selkeämpi kuin pääministerin eilinen pyöreähkö lausunto, sanotaan Suomen ulkopolitiikasta m. m. seuraavaa: „Jotta maamme entinen poliittinen suhtautuminen ei jättäisi varjoa uutta asennoitumista häiritsemään, asettuvat ryhmät jyrkästi vastustamaan kaikkea taantumuksellista ja fascistista politiikkaa ja odottavat sotaan liittyvien kysymysten nopeaa selvittämistä ja tutkimista sekä asianmukaisten johtopäätösten tekoa näin selville saatujen tosiasiain perusteella. Maamme ulkopolitiikkaa on tästä lähtien ohjattava koko kansan etujen mukaisesti, eikä vain joidenkin pienten piirien pyyteitä silmälläpitäen. Pysyväinen rauhantila, voimakas kaupallinen

ja sivistyksellinen kanssakäynti kaikkien edistysystävällisten kansojen ja ennen muuta suuren naapurimaamme Neuvostoliiton sekä Skandinavian ja muiden kanssa on oleva maamme ulkopolitiikan tavoitteena."

Tässä on selvä ohje ulkoasiainvaliokunnalle. Sen on antanut eduskunnan kolme suurta ryhmää, yhteensä noin $^3/_4$ eduskunnan jäsenistä. Tähän voi vielä lisätä, että nyt ei ole enää puutetta ainehistosta — Hornborgin komitealla on sitä niin paljon, että se on siihen hukkua ja sitä voi sieltä lainata —, ellei kenties ole ehditty hävittää joitakin tärkeitä asiapapereita, jollaista tapahtui vuoden 1918 kuningasseikkailun jälkeisinä vuosina. On vain toivottavaa, että ulkoasiainvaliokunta, sen „uudet kasvot", joista ei voi sanoa, että ne „tulisivat tavallaan olemaan tuomareina omassa asiassaan", ryhtyvät reippaasti työhön ja saavat pian valmista.

Erityisesti pyydän ulkoasiainvaliokuntaa kiinnittämään huomiota seuraaviin paljon sisältäviin lauseisiin hallituksen kertomuksen sivulla 70. Siinä sanotaan: „Pannakseen sulun Suomen vastaisille yrityksille irtaantua sodasta Saksa, käyttäen hyväkseen Suomen uhanalaiseksi käynyttä sotilaallista asemaa, asetti lisätyn avunantonsa ehdoksi, että Suomen oli sitouduttava jatkamaan sotaa yhteiseen rauhantekoon tai aselepoon saakka. Tasavallan presidentti katsoi mahdolliseksi suostua tähän ilman eduskunnan myötävaikutusta ja antoi vaaditun vakuutuksen henkilökohtaisessa Saksan valtakunnan johtajalle osoitetussa kirjelmässä kesäkuun 26 päivältä." Tämä on jotakin tavatonta. Tasavallan presidentti kaappaa eduskunnalta sen viimeisenkin vallan, mitä se ei ollut valtalailla ja muilla poikkeuslaeilla luovuttanut, ja sitoo maansa ja kansansa omin päin kuolemanrenkaaseen. Saksan kohtalo silmäin edessä käsittänee nyt edellisten vuosien innokkainkin sotahullu — ja niitä oli meillä paljon siihen aikaan, eikä vain oikeistossa, vaan ikävä kyllä, vasemmistossakin — mikä olisi isänmaamme kohtalo, jos presidentti Rytin antamaa sitoumusta ei olisi rikottu. Eikä, kuten tiedetään, tämän rikollisen valtioteon takana ole vain entinen tasavallan presidentti Ryti. Niitä on muitakin. Ulkoasiainvaliokunnan tehtävä on tutkia tämä asia ja tehdä eduskunnalle esitys lausumaksi niin paljon onnettomuutta aikaansaaneen teon johdosta, jotta eduskunnan käsityksen tapahtuneesta saisi mahdollisimman pian tietää hallitus, joka, käyttääkseni pääministerin eilisen puheen alkusanoja, „tulee hoitamaan sille kuuluvia tehtäviä läheisessä kosketuksessa ja yhteisymmärryksessä eduskunnan kanssa, joka hallitusmuodon mukaan edustaa Suomen kansaa". Ikävä kyllä on julkisuudessa jo ehditty vesittää pääministerin puheen seuraava kohta: „Sitten kun viime vuosien ulkopolitiikkaan ja sotaan liittyvien kysymysten selvitys ja tutkimus on mahdollisimman nopeasti suoritettu, on asianmukaiset johtopäätökset tehtävä sekä voimassa olevia lakeja noudattaen harkittava, mihin toimenpiteisiin selville saadut tosiasiat antavat aihetta." Siitä on vedetty se johtopäätös, että eräiden politiikkamiesten sodanaikaisista ja sitä edeltäneistä rikollisista teoista ei Suomen lain mukaan voitaisikaan rangaista. Jos niin on, niin sellaista lakia on nopeasti muutettava, sen mukaan kun voitiin rikollista seikkailua vastustavat tuomita kuritushuoneeseen, mutta itse seikkailupoliitikot, jouduttuaan käpälälautaan, valmistaudutaan päästämään livistämään kunnianmiehinä. Sellaista ei kuitenkaan voi eikä saa tapahtua.

Oikeusministeriöltä on kertomuksessa vielä niukempi kapitteli. Siinä annetaan eduskunnalle hyvin pieninä annoksina tietoja esim. vankeinhoidosta ja mitä sen nimellä on tapahtunut. Perustuslakivaliokunnan on syytä ja velvollisuuskin vaatia kaikki asiaa valaisevat tiedot. Vankeinhoitoa koskevassa kappaleessa annetaan yksiä ja toisia numerotietoja, mutta niitä puuttuu sellaisista asioista, joista eduskunnan uudet kasvot niitä välttämättömästi tahtoisivat, kuten esim. kuolemanrangaistuksen täytäntöönpanosta. Niistä on kuitenkin oikeusministeriössäkin numerot, sillä vankilat lähettävät kuukausittain m. m. oikeuskanslerin virastoon vankiluettelot, joista näkyy vankilain asukkaiden keskuudessa tapahtuneet muutokset, m. m. teloitukset mainitaan tuossa luettelossa, ja niitähän on viime vuonna erittäin paljon, varsinkin sen jälkeen kuin eduskunnan viime vuoden heinäkuun 4 päivänä hyväksymä uusi tehostettu mestauslaki pantiin koko painollaan toimimaan ja teloitettiin hajalle lyödyn armeijan hermonsa menettäneitä sotilaita. Tämä julma laki säädettiin viime eduskunnassa sosiaali-

demokraattisen ryhmän myötävaikutuksella tri Mikko Erichin, silloisen kansanedustajan, johdolla pikamarssissa. On kuitenkin totuuden nimessä sanottava, että silloin jo oli sosiaalidemokraattisessa eduskuntaryhmässä joitakin jäseniä, jotka eivät enää jaksaneet seurata ryhmäänsä näille teille, vaan puheenvuoroissaan rohkenivat nousta tätä lakia ja sen säätämistä vastaan. Mutta, kuten sanottu, kokonaisuudessaan ryhmä, näitä poikkeuksia lukuunottamatta, hyväksyi huippujensa tahdon mukaisesti tämän ministeri Lehtosen, päämajan toimeksiannosta, ajaman lain, jonka kaameisiin tuloksiin, ne kun jatkuvasti järkyttävät kansalaisten mieliä, on perustuslakivaliokunnan kiinnitettävä huomiota.

Vankeinhoito yleensä on nyt joutunut tutkimuksen kohteeksi, vihdoinkin, ja tuloksista on saatettu tietoja julkisuuteen. Nämä tutkimukset, joihin perustuslakivaliokunta tutustunee, antanevat aiheen vankeinhoidon, myös ja erittäin sen ylimmän johdon, pikaiseen uusimiseen, ellei sellainen ole tapahtunut, niinkuin pitäisi, jo ennenkuin perustuslakivaliokunta on tämän kertomuksen käsitellyt.

Oikeuslaitoksen tuulettaminen olisi vihdoinkin saatettava toimeksi, ja siihen tarvitaan myös perustuslakivaliokunnan toimenpiteitä. Mitä tämä laitos meillä on ollut, miten se on oikeuden jakamisen nimellä julistanut tuomioina ja hallituspiirien ja vallassa olleiden käskyjä, siitä ovat todistuksena m. m. „kuutosjutun" asiakirjat ja myöhempääkin aineistoa, viime vuosiltakin, on epäilemättä olemassa. Mutta nythän olisi valiokunnan, pysähtymättä viime vuoteen, luotava tutkiva katse sen taaksekin, mielivallan vuosiin. On selvää, että ellei oikeuslaitosta puhdisteta, ei sotarikollisten ja sotasyyllisten juttujen käsittelystä, jos ne sinne asti saadaan, mitään tule.

Sisäasiainministeriötä koskevassa kertomuksen osassa ei lainkaan mainita niistä suurten herrain, sisäasiainministeriön alaistenkin, karkuteille katoamisista, joista m. m. Ruotsin lehdet ovat nimiä mainiten paljon kertoneet. Sen sijaan on ulkopuolella tätä kertomusta sanomalehdistä saatu tietää, että näille virka-asemaansa väärin käyttäneille ja pillojaan pakoon lähteneille maksetaan valtionvaroista — Suomen eikä Saksan — eläkkeitä. „Aikoihin on eletty", täytyy sen entisen miehen tavoin huudahtaa, jos asiassa on perää. Mutta näitä sanomalehtiuutisia ei ainakaan ole peruutettu. Tuon kolmen suuren ohjelman täytäntöönpano saattaa kuumentaa eräiden sisä- ja ulkoasiain hallinnossa sotavuosina kunnostautuneiden jalkapohjia. On syytä, valiokunnan joutuessa tutkimaan näitä asioita, huomauttaa jo etukäteen uudelle hallitukselle ja uudelle sisäasiainministerille, että pidettäisiin huolta, että pahojaan tehneet eivät pääsisi karkaamaan, ja jos he kaikista varokeinoista huolimatta sen tekevät, niille ei toki pitäisi eläkkeitä enää perään lähettää, kuten tähänastinen käytäntö on ollut.

Minun täytyy vielä valaista asiakirjain avulla erästä puolustuslaitoksessa voimassa pidettyä järjestelmää. Edessäni on erään sotilaspiirin esikunnan lähettämä kirjelmä suojeluskuntien paikallisjärjestöille. Luen sen, koska se on hyvin valaiseva asiakirja osoittamaan, mitä puolustuslaitoksessa on aina välirauhaan saakka tapahtunut:

„Henkilökohtainen. Palautettava luettelojen ohella sotilaspiirin esikunnalle. Ohjeet asevelvollisten poliittisen luotettavaisuuden selvillesaantia ja luokittelua varten. Asevelvolliset luokitellaan poliittisen luotettavaisuutensa mukaan täysin luotettaviin, täysin epäluotettaviin sekä sellaisiin, joiden poliittinen kanta on tuntematon. Luotettavaisuutta arvosteltaessa on otettava huomioon seuraavaa: luotettavana pidetään asevelvollinen, joka a) kuuluu suojeluskuntaan toimivana tai kannattavana jäsenenä, b) ei kuulu suojeluskuntaan, mutta on kasvanut luotettavaksi tunnetussa kodissa tahi joka muuten tunnetaan isänmaalliseksi ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen kannattajaksi. Epäluotettavana pidetään asevelvollinen, joka a) kuuluu tahi on kuulunut kommunistiseen yhdistykseen tai järjestöön, b) ei kuulu kommunistiseen yhdistykseen tai järjestöön, mutta muuten tunnetaan laillisen yhteiskuntajärjestyksen ja puolustuslaitoksen viholliseksi. Luotettava merkitään numerolla 1, epäluotettava numerolla 3 ja kaikki ne asevelvolliset, joita ei voida varmasti sanoa luotettavaksi tahi epäluotettavaksi, jätetään numeroimatta. Kolmosella merkityistä on laadittava eri luettelo, johon merkitään selvitys siitä, millä perusteella asianomainen on merkitty kolmoseksi, sillä ilman asiallisia perusteluja ei ketään

saa merkitä kolmoseksi. Merkinnät on tehtävä tarkan harkinnan ja asiallisten syiden nojalla ja vähänkin epäilyttävissä tapauksissa asia sitten tarkistettava. Jos myöhemmin ilmenee syytä muuttaa luokittelua johonkin asevelvolliseen nähden, on asiasta ilmoitettava sotilaspiirin esikunnalle. Tiedustelujen toimittamisessa on noudatettava mahdollisimman suurta varovaisuutta, jotta tiedustelu ei herättäisi sivullisten huomiota, ja käännyttävä ainoastaan luotettavaksi tunnettujen henkilöiden puoleen. Poliittisen luotettavaisuuden merkitseminen ja asevelvollisten luokittelu on ehdottomasti pidettävä salaisena eikä siitä saa antaa tietoja asiattomille. Samanaikaisesti kuin suojeluskuntain paikallisesikunnat tekevät edellämainittuihin luetteloihin luotettavaisuusmerkinnät, tekee ne myöskin saman luettelon sarakkeeseen „Muistutuksia" niiden asevelvollisten nimien kohdalla, jotka kuuluvat suojeluskuntaan, merkinnän niistä, missä aselajissa asianomainen palvelee suojeluskunnassa, (esim. sk., jv., sk. tyk.), tai mihin aselajiin asianomainen haluttaisiin suorittamaan asevelvollisuuttaan. Koulutushaaramerkintä olisi tämän lisäksi suotava. Merkinnällä varustetut luettelot on luokittelun toimittaneiden suojeluskuntain esikuntain jäsenten ja poliisiviranomaisten nimikirjoituksella varmennettava ja lähetettävä sotilaspiirin esikunnalle kirjattuna."

No, nyt on mielenkiintoista tarkastaa, minkälaisia ovat ne „asialliset syyt" joiden perusteella näitä luokitteluja tahi tätä luokitusta on tehty. Minulla on tässä edessäni luettelo kutsuntaan syksyllä — en mainitse vuotta — joutuvista kolmosella merkityistä N. N. kunnan asevelvollisista. Luen nuo nimet vain peitenimin, aakkosellisesti kirjaimistoa käyttäen. A. „Tuomittu varkaudesta, tunnetaan paikkakunnalla laillisen yhteiskuntajärjestyksen vihollliseksi." B. „Kasvanut epäisänmaallisessa kodissa, isänsä ja itse kuuluu sos. dem. yhdistykseen." C. „Toimihenkilö N. N. työväenyhdistyksessä." D. samoin. E. „Tunnetaan puolustuslaitoksen vihollliseksi." F. „Sk. järjestön vihollinen, kuuluu sos. dem. työväenyhdistykseen." G. „Sk. järjestön vihollinen, kuuluu sos. dem. työväenyhdistykseen." H. „Tunnetaan puolustuslaitoksen vihollliseksi." I. „Tunnetaan puolustuslaitoksen vihollliseksi." J. „Kotinsa epäisänmaallinen, tunnettu viinamies, Sk. järjestön vihollinen." K. „Puolustuslaitoksen vihollinen." Tällaisia ovat nyt ne „asialliset syyt", joilla ihmiset on leimattu kolmannen luokan kansalaisiksi ja kolmos-merkillä varustettu erikoisluettelonsa on lähetetty sotilaspiirieesikunnan kautta armeijaan ja on siellä asianomaisessa instanssissa ollut käytettävänä näiden asianomaisten asevelvollisten ahdistamiseksi ja piinaamiseksi.

Minulla on tässä toinen luettelo, siinä on 17 nimeä. Siinä sanotaan: „Luettelo syistä, miksi seuraavat asevelvolliset ovat merkityt kolmosella." Sitten on kolme, joista sanotaan: „Ovat mieleltään ja käytökseltään osoittautuneet kommunisteiksi", niin että sellaisia ne ovat ne todistukset. „Mieleltään ja käytökseltään." Kukahan niitä on läpivalaissut näitäkin ihmisiä? Sitten on seuraavista 14 nuorukaisesta lausunto: „Ovat kaikki kuuluneet sos. dem. työväenyhdistyksiin ja osallistuneet niiden toimintaan, joten pidämme heitä poliittisessa suhteessa epäluotettavina."

Tässä on sitten kolmas luettelo, jossa on noin 50 nimeä, ja siinä arvostellaan näitä kolmosluokkaan kuuluvia henkilöitä m. m. seuraavin arvosanoin: „Seurapiirinsä perusteella täysin punainen; kotiväki täysin epäluotettava; seurustellut yksinomaan kommunistien kanssa" — huomatkaa, seurustellut vain! —; „vanhemmat täysin epäluotettavia; seurustellut yksinomaan epäluotettavien kanssa, kotiväki täysin epäluotettava; erotettu suojeluskunnasta huonon käytöksen vuoksi; seurustellut yksinomaan epäluotettavien kanssa; kotiväki ja seurapiiri epäluotettavaa; kulkumiehenä tehnyt itsensä epäluotettavaksi". Niin että tällaisia ovat ne viralliset asiakirjat, joita minä tässä arv. edustajille esittelen.

Vielä neljäs ja viimeinen, jonka esitän, se on lyhyt kyllä, siinä on 9 nimeä, kolmosluokkaan kuuluvaa nimeä, ja niiden kaikkien arvostelu kuitataan yhdellä samalla lausumalla näin: „Kuulunut marxilaiseen järjestöön ja kasvanut marxilaishenkisessä kodissa." Sitten on „samoin, samoin" jokaisen kohdalla.

Siinä saattokirjelmässä, joka oli näiden paperien mukana, kun ne minulle saapuivat, lausutaan m. m. seuraavaa: „Uskomme, että olette kirjelmään ja sen liitteisiin erikoisen uteliaita. Siitä huomaatte, miten salaisesti ja hiuksenhienosti kaikki tuo puoli, josta kirjelmässä kerrotaan, oli jär-

jestetty. Huomaatte, ettei tavallisella kuolevaisella, joka ei kuulunut suojeluskuntaan taikka Lotta-järjestöön, ollut minkäänlaisia mahdollisuuksia yhteiskunnassa. Hänen tiensä oli kertakaikkiaan katkaistu poikki ainiaaksi. Samanlainen systeemi oli vallalla kaikissa suurissa maan liike- ja tehdaslaitoksissa. Ennenkuin esimerkiksi Veitsiluotoon, Varkauteen ja Ensoon otettiin henkilö palvelukseen, tilattiin hänestä kaikki kirjelmässä mainitut paperit. Tätä systeemiä käytettiin vielä kaikessa laajuudessaan puolustusvoimissa talvisodan jälkeen. Sama systeemi oli käytännössä sodan aikana Itä-Karjalassa. Ennenkuin Itä-Karjalan sotilashallinnon palvelukseen otettiin vähänkin vastuunalaisemmalle paikalle, niin, lukuunottamatta juuri tavallisia vartiomiehiä, hevosmiehiä y. m., tilattiin hänestä kaikki samat tiedot, mitä kirjelmässä on mainittu. Ennen talvisotaa ei linnoitustöihin otettu henkilöä, josta ei tilattu mainittuja papereita, ja jos ne eivät tyydyttäneet insinöörejä ja mestareita, ei henkilöä otettu töihin ollenkaan. Tästä kaikesta huomaatte, kuinka valtaa käsissään pitävä luokka, etupäässä ikl:t ja kokoomuspuolue, oli kaiken osannut järjestää hyvin. Jos esim. lausuntojen perusteella joskus tavallinen kansalainen sattui pääsemään valtion (puolustuslaitoksen) töihin, mutta hän siellä ollessaan rupesi oma-aloitteisesti taikka joukkoliikkeessä mukana ollen palkankorotusta vaatimaan, annettiin hänelle lopputili, leimattiin kommunistiksi ja tehtiin samalla ilmoitus valtiolliseen poliisiin, paikalliselle suojeluskunnalle ja nimismiehelle, että näin oli tapahtunut ja ettei hänestä vastaisuudessa annettaisi sellaisia papereita, lausuntoja, jotta hän pääsisi vähemmänkään vastuunalaisille paikoille yhteiskunnassa." „Eikö tämä systeemi ole kertakaikkiaan nyt revittävä rikki", lausutaan saattokirjelmän tässä kohdassa lopuksi. Kyllä täytyy sanoa, että tämä systeemi on nyt revittävä rikki. Se on liian kauan tätä kansaa ja sen nuorisoa piinannut. Se on ollut voimassa näihin saakka ja kortistot ovat tietysti vieläkin olemassa. Ne on nyt tutkittava ja hävitettävä ja perustuslakivaliokunta kiinnittäköön tähän asiaan sitä huomiota, mitä se ansaitsee. On muistettava, että tällä merkillä, tällä Kainin merkillä merkityt nuorukaiset ovat saaneet puolustuslaitoksessa sodan aikana kärsiä sanomatonta vääryyttä, kiusaamista ja piinaamista. Heitä on toimitettu, jos he jotakin vastahankaan ovat esittäneet tai esiintyneet, armotta sotaoikeuksien, kenttäoikeuksien kautta vankiloihin ja vankileireihin, kuritushuoneisiin, ja tehän tiedätte nyt, tutkimuksethan ovat jo antaneet julkisuuteen tietoja, minkälaista komentoa, minkälaista kuria n. s. „vankeinhoito" siellä on pidetty yllä.

En halua enää jatkaa tätä evästyslausuntoani. Olen tahtonut asianomaiselle valiokunnalle vain huomauttaa, kuinka tärkeätä on, että kertomus hallituksen toimenpiteistä vuonna 1944 tulee välttämättömäksi täydennyksekseen saamaan perusteellisen valiokuntakäsittelyn. Se on myös juuri hyväksytyn „kolmen suuren" ohjelman mukaista, sillä sanotaanhan siinä: „Fascismi on juuritettava pois yhteiskunnastamme ja sitä on vastustettava kaikissa sen ilmenemismuodoissa. Maamme virkakoneisto on kansanvaltaistettava ja puhdistettava kykenemättömistä, virkavaltaisista ja fascistisista aineksista sekä saatava virkamiehet käsittämään asemansa kansan palvelijoina." Ellei tätä ohjelmakohtaa saada toteutetuksi, juoksee hiekkaan kaikki se demokratian tulevaisuuden kaavailu, mitä ohjelma muuten sisältää. Sillä jos toimeenpanevat elimet jäävät sellaisiksi, että ne, uskollisina entisille ihanteille jarruttavat ja sabotoivat uuden suuntauksen toimeenpanoa yhteiskunnassa ja valtiossa, suistutaan rauhallisen kehityksen uomasta, mutta kehitys menee kuitenkin eteenpäin, sillä „paluuta entiseen ei ole".

Ed. Sormunen: Herra puhemies! — Eduskunnalle jätetyn hallituksen kertomuksen eräisiin kohtiin pyydän kiinnittää huomiota.

Välirauhasopimusta ja sen täytäntöönpanoa koskevassa kohdassa hallituksen kertomuksen sivulla n:o 70 sanotaan m. m.: „Elokuun lopulla tapahtunut uudistunut kosketus Neuvostoliittoon johti siihen, että Neuvostoliiton hallitus ilmoitti suostuvansa erinäisin ennakkoehdoin vastaanottamaan suomalaisen neuvottelukunnan Moskovaan. Näihin ennakkoehtoihin sisältyi, että Suomen oli katkaistava suhteensa Saksaan ja sitouduttava riisumaan aseista kaikki Suomessa olevat saksalaiset joukot ja luovuttamaan ne liittoutuneille, elleivät ne määräpäivään mennessä poistuisi maasta." En-

nakkoehtojen ensimmäisen kohdan suhteitten katkaisemisen Saksaan, ilmoitetaan tulleen täytetyksi jo syyskuun 2 päivänä. Mutta sen toinen kohta, hallituksen sitoumus riisua aseista kaikki Suomessa olevat saksalaiset joukot ja niiden luovuttaminen liittoutuneille, elleivät ne määräpäivään mennessä poistuisi maasta, näyttää olevan avoinna vieläkin. Miten selitetään tämä? Käsiteltävänä olevan kertomuksen sivulla n:o 71 tosin sanotaan, että „saksalaisten joukkojen maasta poistumisen määräaika päättyi 15 päivänä syyskuuta" ja että „kun saksalaiset sen kuluessa eivät poistuneet Pohjois-Suomesta, vaan sen sijaan ryhtyivät varustelutöihin, oli Suomen käytävä sotilaallisiin toimenpiteisiin heidän aseistariisumisekseen ja liittoutuneille luovuttamisekseen". Tästä toimenpiteestä hallituksen kertomuksesta saamme vielä tietää seuraavaa: „Saksalaisten joukkojen vetäytyessä yhä taaemmaksi pohjoiseen Pohjois-Suomi joutui peräytyvän saksalaisen armeijan järjestelmällisen ja raa'an hävitystyön uhriksi, mistä muistuttavat asutuskeskuksien asumusten tilalle syntyneet rauniokasat ja soraläjät. Kertomusvuoden päättyessä oli saksalaisten hallussa maastamme enää vain pieni kaistale n. s. Käsivarressa Norjan ja Ruotsin rajaa vastaan."

Näin siis tapahtui hallituksen kertomuksen mukaan saksalaisten joukkojen aseistariisuminen maassamme. On perusteltua aihetta olettaa, että tapahtumiin Pohjolassa sisältyy sangen paljon huomion arvoista, jota kertomuksessa ei ilmene, enempää kuin sitäkään, että olisiko Pohjois-Suomen raunioituminen ja soraläjäksi muuttuminen voitu välttää, sillä saksalaiset olivat vielä kertomusvuoden päättyessä Suomen alueella, vaikkakin pienellä kaistalla.

Kun siis hallituksen kertomuksesta puuttui maininta siitä, että miksi kaikkia saksalaisia joukkoja ei saatukaan aseistariisutuksi ja sitoumuksen mukaisesti liittoutuneille luovutetuksi, kun sen sijaan Pohjois-Suomen raunioituminen ja soraläjäksi muuttuminen mainitaan, niin lienee tarpeen vaatimaa tässä yhteydessä kosketella eräitä havainnoita, joita Pohjois-Suomen sotatoimialueella olleena saattoi tehdä.

Suomen hallituksen sitoumusta Suomessa olevien saksalaisten joukkojen aseistariisumiseksi ja liittoutuneille luovuttamiseksi eivät ainakaan Pohjois-Suomen sotilas- ja siviiliviranomaiset ottaneet vakavalta kannalta alun alkaenkaan. Kuuli sanottavan, että saksalaisilla on paljon miehiä ja aseita Suomessa ja etteivät suomalaiset halua entisille liittokumppaneilleen ja aseveljilleen tehdä väkivaltaa. Eikä sitä myös tehty syyskuun loppuun mennessä. Mutta kun saman kuun alkupuoliskolla Koillis-Pohjanmaalla suoritettiin suurisuuntaista väestön ja sen yksityisomaisuuden pakkoevakuointia, niin siinä ei oltu yhtä ystävällisiä. Muun ohessa alettiin levittää huhua, että Pohjois-Suomi Oulujoen vesistöä myöten tullaan luovuttamaan venäläisille. Huhun vaikutus väestöön olikin ilmeinen. Teistä kauempanakin olevat ja vaikeiden matkojen takaa, koettivat ihmiset omaisuuksineen päästä määrättyihin kokoontumispaikkoihin. Se osa tavaroista, mitä ei itse voitu mukana viedä, piti armeijan autoillaan kuljettaa Ouluun taikka sen eteläpuolelle. Mutta tavarain kuljetus supistui sangen vähiin, kun saksalaiset saapuivat paikalle ja anastivat tavarat. Täten menettivät tuhannet Kuusamon, Posion, Taivalkosken y. m. pitäjien ihmiset pito- y. m. vaatteensa, talouskalunsa j. n. e. Syyskuun 16 päivän jälkeen, jolloin saksalaisten joukkojen olisi pitänyt olla aseistariisuttuja ja liittoutuneille luovutettuja, alkaakin heitä virrata kuormastoineen ja sota-aseineen evakkoväen ja eläinten seurassa Oulujoen vesistöä kohti kaikkialla Pohjois-Suomessa. Ja viranomaiset nähtävästi myötävaikuttivat tähän saksalaisten liikkeeseen. Samanaikaisesti suorittivat saksalaiset puhelinpylväiden poikkisahaamisia ja rejittämisiä räjähdyspanostamista varten. Tällöin alettiin myös siltojen miinoitustyöt. Kun väestö siitä huolestuneena teki havainnoistaan ilmoituksia viranomaisille, eivät ne välittäneet siitä. Sensijaan jatkoivat he tavaksi tullutta juopotteluaan saksalaisten upseerien kanssa. Viranomaisten eleistä päätellen kaikki näytti olevan kuten pitääkin. Näin valmistauduttiin luovuttamaan Pohjois-Suomi venäläisille.

Syyskuun 20 päivän tienoilla pukeutuivat suomalaiset upseerit eräillä Koillis-Suomen paikkakunnilla siviilivaatteisiin ja velvoittivat sotilaatkin tekemään samoin. Ne sotilaat, jotka olivat saaneet lomaa kotiensa ja omaistensa evakuoimista varten, lähetettiin kiireestä pois paikkakunnalta, samoin n. s. poliisijoukot. N. s. kotirintaman pai-

kalliset is.-miehet, jotka olivat evakuoimista avustamassa, lomautettiin noin puoleen tavanomaisesta vahvuudestaan. Komentavia upseereita ei saanut puhutella arvonimillään. Suomalaisten ja saksalaisten välinen yhdysupseeri huolehti „illanvietto"-viestityksestä ja siitä, että konjakkia oli riittämiin. Mutta Oulujoen vesistöön rajoittuviin kuntiin levittäytyneet saksalaiset sotajoukot huolehtivat tykkiensä ja muun sotakalustonsa kaikkialla asemiin asettamisesta Kiehimästä Haukiputaalle saakka. Samanaikaisesti saatiin kuulla ulkomaiden radiolähetyksistä, m. m. Ruotsista, että Pohjois-Suomea varten on perustettu „kansalliskomitea", jota huomattavat suomalaiset kenraalit kannattavat. Tätä kaikkea katselivat ja kuuntelivat Pohjois-Suomen sotatoimialueella olevat rauhan ihmiset huolestuneina. Suomalaiset sotajoukot, joita jo aikaisemmin oli majoitettu Oulusta 30—40 kilometriä etelämpänä oleviin kuntiin, olivat erittäin huolestuneita tapahtumien kehityksestä ja miehistö vaati päällystöltään lupaa päästä karkoittamaan saksalaiset pois maasta. Tämä estettiin. Haukiputaalla Kiiminkijoen yli johtanutta siltaa vartioineet suomalaiset sotilaat poistettiin. Samoin tehtiin Ii-, Simo- y. m. jokien siltoja vartioineille suomalaisille sotilaille ja tilalle laskettiin saksalaiset. Ja heti alkoivat he myös miinoittaa mainittujen jokien yli johtavia siltoja. Ja suomalaiset upseerit saivat konjakkia. Kiehimän suuren sillan saivat saksalaiset miinoittaa ja räjäyttää suomalaisten joukkojen vallan lähellä ollessa.

On vaikea uskoa, että hallitus olisi ollut mainitunlaisten toimenpiteiden kannalla, mutta vaikea on käsittää myös sitäkään, etteikö hallitus olisi ollut tietoinen tapahtumista Pohjois-Suomessa. Miten sitten lienee selitettävissä, että tällä tavalla Neuvostoliiton kanssa tehtyä ennakkoehtoa ja -sopimusta täytettiin. Tosiasiat todistavat, että aseista riisumisen ja liitolaisille luovuttamisen sijasta laskettiin saksalaiset isänniksi Pohjois-Suomessa. Ken oli tätä katselemassa saksalaisten rintaman ja tykistöasemien selustassa, tietää sotilasjohtomme ja viranomaistemme menettelyn. Kuuli suomalaisilta asioita hoitaneilta, etteivät suomalaiset tahdo tehdä entisille liittolaisilleen ja aseveljilleen väkivaltaa. Kunniasyytkin estävät sen, sanottiin.

Kun sitten vihdoin saksalaiset alkoivat perääntyä Oulujoen vesistöön rajoittuvista kunnista, niin selittivät he kaukana rintamiensa selustassa, että lokakuun 1 päivänä he lähtevät m. m. Pudasjärveltä ja että suomalaiset tulevat tilalle kaksi tuntia myöhemmin. Syyskuun 29 päivänä alkoivat saksalaiset räjäyttää puhelinpylväitä ja katkoa puhelinlinjoja. Seurasin näytelmää is.-miesten joukossa. Yleensä olimme yhtä mieltä siitä, että se tihutyönteko voitaisiin estää, samoinkuin Ii-joen yli johtavan suuren maantiesillan miinoitusten räjäyttäminen. Mutta tällä ei ollut toteutumusmahdollisuutta, kun sotilasjohtomme oli toimittanut kaikki ampuma-aseet pois miehiltä, poliiseiltakin, lukuunottamatta vyössä kannettavaa pientä taskuasetta. Myös oli ankarasti kielletty millään tavoin ilmaisemasta tyytymättömyyttään saksalaisten menettelyn johdosta. Näin saimme olla ja katsella puhelimiemme ja siltojemme särkemistä vaiteliaina ja aseettomina. Miehiltämme ei olisi puuttunut intoa ja halua saksalaisten aseistariisumiseen ja tuhoamiseen. Kysymyksessä oli perääntyvien saksalaisten jälkijoukot, joiden vuoksi olisi mahdollisesti saatu arvokastakin aikaan, mutta toimiin ei saanut ryhtyä. Siitä kylästä missä olin, vetäytyivät saksalaiset tosiaankin pois lokakuun 1 päivänä, kuten olivat aikaisemmin selittäneet ja todellakin tulivat suomalaiset sotajoukot paikalle kaksi tuntia sen jälkeen. Vaikuttaa siltä, että tässäkin on jotakin huomionarvoista.

Saksalaisten jälestäajo alkoi, mutta kuten tunnettua, aseista riisutuiksi saksalaisia joukkoja ei ole saatu, lukuunottamatta joitakin pieniä eriä, joista niistäkin monet suorastaan tulivat suomalaisten vangeiksi ehdolla, ettei heitä luovutettaisi venäläisille. Tämän ehdon suomalaiset täyttivätkin ainakin yhdessä tapauksessa Torniossa, jossa ryhmä saksalaisia sotavankeja laskettiin omiensa joukkoon. Tämänlaista oli silloin hallituksen toimenpide saksalaisten aseista riisumiseksi ja liittoutuneille luovuttamiseksi.

Tässä yhteydessä on vielä mainittava, että sanomalehdistö Pohjois-Suomessa, varsinkin Pohjolan Sanomat ja sen toimittaja Uuno Hannula rauhoittivat pelästyksissään olevaa väestöä selittämällä, että eivät saksalaiset mitään raakalaisia ole, vaan menevät, kun ehtivät, kauniisti menojaan. Varsinkin Tornionjoki-laaksossa tämä rauhoittaminen

sai aikaan suuren vahingon. Ilman sitä olisi väestö lähtenyt ja päässyt pakenemaan huomattavine omaisuuksineen Ruotsiin, mutta väestön sinne siirtyminen aluksi suomalaiselta taholta suorastaan estettiin. On kerrottu tapauksista, että tätä ehtoa uhmanneet kansalaiset menettivät rajanyli-kulkupassinsa, jotka sotilasviranomaiset ottivat ja repivät, koska mitään vaaraa saksalaisten taholta ei muka ollut olemassa. Mutta sitten tulivatkin saksalaiset Tornionjokivarteen. Väestö ei voinutkaan viedä rajan läheisyyteen kuljettamiaan tavaroita rajan yli Ruotsiin. Mitään pahaa tekemättömiksi julistetut saksalaiset tuhosivat omaisuutta ja karjaa, m. m. hukuttamalla elukoita virtsahautoihin. Tämänlaista aiheutti lehdistön ja Uuno Hannulan väestölle osoittamat rauhoittelut. Onko tämä ollut hallituksen tahto, siitä ei ole tietoa.

Mutta Pohjois-Suomi joutui saksalaisen armeijan järjestelmällisen ja raa'an hävitystyön uhriksi. Tuli raunioita ja soraläjiä, kuten hallituksen kertomuksessa sanotaan. Sen sijaan ei mainita siitä, että olisiko joku suomalaisista syypää Pohjolan raunioittamiseen ja soraläjäksi muuttamiseen. Siitä kyllä on pidetty huolta, että raa'an hävitystyön kustannukset tulevat Suomen kansan maksettaviksi. Samoin on huolehdittu siitä, että armeijassamme vapautetuille upseereille — sanomalehtitietojen mukaan — on valtion varoista annettu 40 milj. mk taskurahoiksi ja valmisteltu lisäksi eläkkeen heille myöntämistä. Onko täten palkittujen joukossa myös edellämainituin tavoin Pohjolassa toimineita saksalaisia joukkoja aseista riisumassa olleita upseereita? Tästä upseeristolle tarkoitetusta palkkiosta kuultuaan toivoivat rintamamiehet Pohjolassa, että joutaisivat herrat tulla heidän kanssaan savotta- taikka muihin ansiotöihin ansaitsemaan toimeentulonsa, kuten heidänkin pitää tehdä. Voin vakuuttaa heille, että tätä toivomusta on kannatettu.

On olemassa meillä sellaisiakin upseereita, jotka ovat tunnustuksen ja palkkion ansainneet, mutta nämä ovat tavallisesti huomaamattomia taka-alalla olevia. Sellaisista mainittakoon esim. Suursaaren puolustajat ja Vaalan suuren rautatiesillan vartioinnista vastanneet. Kertoman mukaan yrittivät saksalaiset syyskuussa ottaa haltuunsa myös Vaalan rautatiesillan, mutta vastaava suomalainen upseeri — edelleen kertoman mukaan — kieltäytyi siltaa luovuttamasta ilmoittaen olevansa taisteluvalmis. Silta tuli pelastetuksi, kuten Suursaaren tukikohdat. Ne ovat olleet suomalaisen sotilaan oikeita tekoja. Niistä kannattaa antaa asianomaisille tunnustus. Sen he ovat teoillaan ansainneet.

Herra puhemies! — Edellä esittämäni antaa aiheen todeta, että kertomuskauden tapahtumista vastuussa olleen Suomen hallituksen Neuvostoliiton hallitukselle antaman sitoumuksen mukaisesti ei yritettykään riisua aseista Suomessa silloin olleita saksalaisia joukkoja, joita vieläkin on suomalaisella maaperällä, ja että saksalaisten suorittamaan Pohjois-Suomen järjestelmälliseen raakaan hävitystyöhön saattaa olla syytä myös suomalaisella vastuunalaisella taholla, seikka, mikä vaatii perusteellista tutkimusta ja mahdollisten syyllisten paljastamista.

Ed. Rydberg: Herra puhemies! — Hallituksen kertomuksessa mainitaan oikeusministeriön kohdalla komiteasta, jonka valtioneuvosto viime joulukuun 14 päivänä varatuomari Teuvo Auran johdolla asetti tutkimaan vankeinhoito-oloja ja tekemään ehdotuksen niissä tarpeellisista uudistuksista. Tämän komitean jäsenenä haluan lausua tunnustuksen oikeusministeri Kekkoselle siitä ennakkoluulottomuudesta, jota hän osoitti komiteaa muodostaessaan ja siitä tuesta, jota hän sittemmin on monin tavoin antanut komitean työskentelylle. Ministeri Kekkosen suhtautuminen vankila-asioihin on ollut aivan toisenlainen kuin hänen vanhoillisten edeltäjäinsä kertomusvuoden aikana ja monina vuosina sitä ennen. Vankilauudistuskomitean työ on tosin päässyt vauhtiin vasta tämän vuoden aikana, mutta sekä komitean että sen avuksi asetetun kolmihenkisen tutkijatoimikunnan käsittelemät asiat ovat sekä kertomusvuoden että sitä edeltäneiden vuosien ajalta. Tähänastisetkin tulokset antavat jo yleiskuvan niistä uskomattomista olosuhteista, jotka pitkien vuosien aikana ovat vallinneet maamme vankiloissa. Kun vankilaepäkohtiin oli tilaisuus puuttua eduskuntakeskustelussa viime syksynä, monet silloiset edustajat, joista eräitä edelleenkin istuu keskuudessamme, leimasivat paljastukset aiheettomiksi mielikuvituksen tuotteiksi, nau-

rettavaksi liioitteluksi, kummitusjutuiksi ja jännityskertomuksiksi sekä kuritushuoneessa istuneiden kuutosten itsetehostukseksi. Vankilauudistuskomitean avuksi asetettu tutkijatoimikunta, jonka puheenjohtajana on toiminut varatuomari Helge Halme ja jäseninä Kuopion lääninvankilan pastori, rovasti Nummi sekä nykyinen kansanedustaja Aimo Aaltonen, on todennut valitukset vankeinhoidosta aiheellisiksi. Tässä eduskunnassa istuu nyt lisäksi suuri joukko edustajia, jotka omasta kokemuksestaan tietävät, kuinka aiheellisia ne ovat olleet, ja miten paljon inhimillistä kärsimystä kätkeytyy niiden kylmien numeroiden taakse, jotka hallituksen kertomuksessa ilmoittavat, paljonko oli vankeja vankiloissamme v. 1944, moniko kuului mihinkin vankiryhmään, paljonko kaivettiin viemäreitä ja ojia ja kuokittiin maata suovankiloissa j. n. e. Jotta valiokuntakäsittelyssä numeroiden lisäksi kiinnitettäisiin huomiota myös vankilaoloihin kertomusvuoden aikana, haluan esittää eräitä yhteenvetoja tuomari Halmeen toimikunnan havainnoista. Tämä toimikunta asetettiin tämän vuoden helmikuun 7 päivänä. Kun sen toimiajaksi määrättiin kaksi kuukautta, se ei ehtinyt käsitellä kuin osan siitä suorastaan valtavasta ainehistosta, jota oli lähetetty osittain minulle, osittain oikeusministerille ja suoraan toimikunnan puheenjohtajalle ja jäsenille.

Toimikunta on jättämänsä mietinnön mukaan tullut vakuutetuksi siitä, että ilmoitetut tapaukset ovat vain vähäinen osa rikkomuksista ja väärinkäytöksistä vankiloissa, ja että esim. pahoinpitelytapauksia on niissä sattunut enemmänkin. Useissa vankiloissa on varsinkin sotavuosina, toisissa jo aikaisemminkin, vankeja käsitelty lain ja annettujen ohjesääntöjen vastaisesti, ja joissakin vankiloissa tällainen käsittely on muodostunut suorastaan järjestelmäksi. Vankeja on monen monissa tapauksissa, totesi toimikunta edelleen, mitä raaimmalla tavalla pahoinpidelty, jopa siinä määrin, että on syytä eräissä kuolemantapauksissa oikeudellisesti selvitellä, missä määrin tällaiset pahoinpitelyt ovat olleet joko välillisesti tai suoranaisesti kuoleman aiheuttajina. Eräässä vankilassa, tarkemmin sanottuna Sukevalla, esimiehet ja vartijat ovat vuosikausia vasten lakeja ja asetuksia käsitelleet tarpeettoman kovakouraisesti jopa suoranaisesti törkeästi pahoinpitelemälläkin vankeja. Vankeja on pahoinpidelty lyömällä kädellä tai aseella taikka potkimalla, onpa todistettavasti sattunut sellaistakin, että vartija on sylkenyt vankia vasten kasvoja, jopa tämän avoimeen suuhunkin. Kun lääkäri on käynyt vankilassa yksi, kaksi tai kolme kertaa kuussa, ei hän sattuneissa kuolemantapauksissa ole voinut todeta kuolemansyytä heti kuolemantapauksen jälkeen, eikä asetuksen mukaisesti kuolleen vangin ruumiinavausta tässä vankilassa ilmeisesti ole koskaan suoritettu.

Toimikunnan huomiota on erikoisesti kiinnittänyt se tosiasia, että tällainen asiaintila on joissakin vankiloissa saattanut jatkua vuosikausia, ilman että vankilan paikallinen johto on tarttunut kiinni epäkohtiin. Ellei se ole ollut selvillä tällaisista huutavista epäkohdista, on asetettava kyseenalaiseksi sen kykeneväisyys tehtäväänsä, kun taas siinä tapauksessa, että johto on ollut selvillä tilanteesta, se on raskaasti laiminlyönyt tehtävänsä. Huomiota herättää myös, huomauttaa toimikunta, etteivät ylemmät viranomaiset, joille vankilain sisäisen järjestyksen ylin valvonta kuuluu, ole jo pitemmän ajan kuluessa ja nimenomaan viimeisten sotavuosien aikana kiinnittäneet huomiota niihin vankiloihin, joissa pahimmat epäkohdat ovat vallinneet. Vankilain sisäiseen järjestykseen kohdistuvan tarkastustoiminnan on täytynyt olla leväperäistä ja pintapuolista, koska aivan räikeätkin väärinkäytökset ovat voineet jatkuvasti rehoittaa joissakin vankiloissa.

Sekä vankilain entisten että myöskin nykyisten asukkaiden kertomusten perusteella toimikunta on tullut siihen käsitykseen, että valituksiin ei ole voinutkaan saada mitään korjausta, koska ne ovat usemmiten tyrehtyneet vankilanjohdon passiiviseen suhtautumiseen, tai jos vankilaviranomaiset ovat tutkimuksia suorittaneet, ne ovat tavallisesti johtaneet täysin kielteiseen lopputulokseen.

Tällaisia ovat siis tuomari Halmeen toimikunnan havainnot maamme vankilaoloista takavuosien ja siis myöskin kertomusvuoden ajalta. Vankeinhoitomiesten yhdistys on rientänyt lehdissä esittämään julkilausuman, jossa se huomauttaa, että mikäli rikkomuksia on tullut ilmi, ne on aina tutkittu, ja todetut rikkomukset ovat johtaneet asianomaisten rankaisemiseen. Mutta asiahan on juuri niin, että vankilan omien

virkailijain rikkomukset tulevat ilmi hyvin vaikeasti. Painostuksella ja uhkauksilla voidaan vangit helposti estää tekemästä valituksia, tai heidät saadaan peruuttamaan esittämänsä väitteet. Jos vankeinhoitovirasto, oikeusministeri tai eduskunnan oikeusasiamies pyytää selvitystä jonkin heille asti ehtineen valituksen johdosta, selvityksen antavat virkailijat samassa vankilassa, jossa väitetty väärinkäytös on tapahtunut. Tuloksena on hyvin ymmärrettävistä syistä useimmassa tapauksessa se, että valitus hylätään aiheettomana ja valittaja voi lisäksi joutua kurinpitotoimenpiteiden kohteeksi väärän ilmiannon tekemisestä, puhumattakaan siitä, miten suuresti valituksen teko muuten voi vaikeuttaa hänen asemaansa vankilassa ja viivyttää hänen pääsemistään ehdonalaiseen vapauteen.

Esimerkkinä siitä, miten vankilaviranomaiset yhä vieläkin koettavat estää vankeja kertomasta vankilan asioista, mainitsen seuraavan tapauksen, joka äskettäin sattumalta tuli tietooni. Kun tuomari Halme oli suorittamassa vankien kuulusteluja Hämeenlinnan vankilassa, kerrottiin, että naisosastolla vartiopäällikkö, eräs esimies ja eräs vartija uhkailivat vankeja, sanoivat heille jyrkässä sävyssä, että kuulustelijalle ei saa puhua mitään talon oloista, ei vaatteista, ei ruoasta, ei kohtelusta, vaan ainoastaan omasta tuomiostaan, siis juuri sellaisesta asiasta, joka ei ollenkaan kuulunut tutkimuksen piiriin. Tällä tavoin vankilan viranomaiset saivat puheille pyrkijäin joukosta pois monia, joilla olisi ollut ehkä yhtä ja toista kerrottavana.

Haluan omana käsityksenäni huomauttaa, että en suinkaan väitä kaikkien vartijain, esimiesten j. n. e. maamme vankiloissa olevan virkaansa sopimattomia, sydämettömiä pahoinpitelijöitä ja vankien rääkkääjiä. Joukossa on toki kunnollistakin ainesta, joskin ammatti vankeinhoitolaitoksen tähänastisen hengen vallitessa on ollut omiansa kovettamaan ja tekemään töykeiksi niitäkin, joilla olisi parhaat edellytykset vankien käsittelyyn.

Se, mikä on saatava perinpohjin muuttumaan, se on juuri tuo vankeinhoitolaitoksen henki. Eikä se muutu, ennenkuin uudet miehet istuvat vankeinhoitoviraston nykyisten taantumuksellisten johtajain paikoilla. Nämä miehet yhdessä eräiden vastaavanlaisten vankilanjohtajain kanssa ovat vastuussa niistä räikeistä epäkohdista, jotka nyt alkavat päästä päivänvaloon vankilamuurien takaa. Niistä on nyt vedettävä johtopäätökset.

Muutamia kuukausia sitten eduskunnan oikeusasiamies, jolla myös on oma osuutensa ja vastuunsa tapahtuneesta, nimitti vankilaolojen arvostelua „muotiasiaksi". Sen täytyy todella olla hyvin vakavasti muotiasia siihen saakka, kun vankeinhoidon Augiaan talli meillä saadaan puhdistetuksi. Minä olen vakuutettu siitä, että herra oikeusministeri ja eduskunnan kaikki edistykselliset ainekset ovat valmiit tekemään parhaansa edistääkseen ja jouduttaakseen vankeinhoitouudistusta maassamme. Se on osa demokraattisesta rakennustyöstämme.

Oikeusministeri Kekkonen: Sen johdosta, mitä ed. Rydberg täällä mainitsi, on minun ilmoitettava, että se mietintö, jonka tuomari Halme on vankilain sisäisistä oloista antanut, on saatettu oikeusministeriön käsiteltäväksi, ja minun täytyy sanoa, että tämä mietintö ja siihen liittyneet pöytäkirjat on ollut harvinaisen masentavaa lukemista. Ministeriö tulee ryhtymään kaikkiin niihin toimenpiteisiin, joita mietinnön johdosta voidaan suorittaa, ja voin mainita, että tällä viikolla ministeriöön on kiinnitetty kaksi ylimääräistä virkamiestä, jotka tulevat suorittamaan tarpeelliset lisätutkimukset ja huolehtimaan myöskin siitä, että kaikki ne, jotka havaitaan rikokseen syypäiksi, tullaan asettamaan siitä asianomaisissa tuomioistuimissa syytteeseen.

Ed. Uusitalo: Herra puhemies! Haluaisin kiinnittää valiokunnan huomiota tämän kertomuksen 221 §:n 13 kohtaan. Kuten näkyy on huhtikuun 25 päivänä vuonna 1944 eduskunta erään toivomusaloitteen johdosta päättänyt lausua toivomuksen, että hallitus ottaisi harkittavakseen kysymyksen valtion palveluksessa työsopimussuhteessa työskentelevien vaunu- ja asemasiivoojien sekä naispuolisten veturinpuhdistajien työsuhteen muuttamisesta niin, että heidän toimensa rinnastettaisiin valtion viran tai toimen haltijoihin. Asia on esitelty valtioneuvostolle 31 päivänä elokuuta 1944 ja perusteluna mainitaan, että vaunuja asemasiivoojien työaika vaihtelee huomattavasti työpaikasta riippuen kahdesta tunnista viikossa normaalitypäivään saakka,

eikä heille aseteta minkäänlaisia tietopuolisia pätevyysvaatimuksia, kuten yleensä on laita myös ylimääräisiin toimen haltijoihin nähden. Naispuoliset veturinpuhdistajat taas on rinnastettava aputyöläisinä työskenteleviin konepajatyöntekijöihin eikä heihinkään nähden ole niitä pätevyysvaatimuksia, mitkä asetetaan ylimääräisille miespuolisille veturinpuhdistajille, joista kasvatetaan veturimiehiä. Näistä syistä valtioneuvosto ei ole katsonut olevan syytä muuttaa vaunu- ja asemasiivoojien eikä naispuolisten veturinpuhdistajien työsopimussuhdetta virkasuhteeksi. Mielestäni ei hallitus ole täysin vakavasti käsittänyt sitä tehtävää, minkä eduskunta on sille osoittanut. Tosin aloitteessa hyvin varovaisesti sanotaan: „ja jos hallitus katsoo siihen olevan aihetta, ryhtyä asianvaatimiin toimenpiteisiin". Mutta varmaankin aloitteentekijätkin ovat toimineet siinä mielessä, että aloitteessa esitetyt toimenpiteet saataisiin myös käytäntöön sovellutettua ja siivoojille siitä koituva pieni etu. Uskottavasti myös eduskunnan enemmistö on tässä mielessä tehtävän hallitukselle antanut.

Hallituksen perusteluissa kiintyy huomio erityisesti kohtaan, jossa mainitaan siivoojien työajan vaihtelevan 2 tunnista viikossa normaalityöpäivään. En ole tietoinen, onko olemassa viran ja toimen haltijoita, joiden työaika olisi 2 tuntia viikossa. Uskon, että näin ei ole asian laita. Rinnastaminen siis tällä alalla ei voi tulla kysymykseen. Mutta jos niin on, niin meillä ei suinkaan ole mitään vastaan, vaikka siivooja rinnastettaisiin tässäkin suhteessa viran ja toimen haltijoihin. Siivoojat kuitenkin itse sanovat, että tällaiset perustelut ovat vain esitetyt siksi, että heidän asiansa paremmin voitaisiin ajaa karille. Olen ollut keskustelussa vuosikymmeniä samassa työssä olleiden siivoojien kanssa ja he käsittävät asian niin, että kysymys tällä kertaa koskisi niitä siivoojia, jotka tekevät siivous- ja puhdistustyötä varsinaisena ansiotyönään. Tuntuukin siltä, että tällaisena olisi asia ollut otettava ja jos olisi ollut halua, asia olisi voitu näin ratkaista. Yhtenä hylkäävän päätöksen perusteluna mainitaan se, että siivoojille ei aseteta erikoisia tietopuolisia pätevyysvaatimuksia. Tämä ei ole mitenkään asiallinen syy. Siivoojat ovat joka tapauksessa päteviä ammatissaan ja tietääkseni ei esim. makuuvaunusiivoojille aseteta erikoisia pätevyysvaatimuksia, jotka kuitenkin oikeutetusti rinnastetaan viran ja toimen haltijoihin.

Täten siis mitkään asialliset tekijät eivät ole olleet aiheena hallituksen päätökseen, jolla se ei ole katsonut tarpeelliseksi muuttaa vaunu- ja asemasiivoojien sekä naispuolisten veturinpuhdistajien työsuhdetta niin, että heidät olisi rinnastettu viran ja toimen haltijoihin. Toivon, että valiokunnassa kiinnitetään huomiota tähän hallituksen menettelyyn siinä mielessä, että asianomaisille siivoojille tehdään oikeutta. Ovathan kysymyksessä kaikkein heikoimmin palkatut työläisemme ja heidänkin kohdaltaan paljon vähemmästä kuin siitä mihin nämä raskasta ja likaista työtä tekevät työläiset ovat oikeutettuja.

Ed. J. Järvinen: Herra puhemies! Eduskunta! Esillä on nyt kertomus hallituksen toimenpiteistä v. 1944. Tietäen sen, että kaikki, mitä taloudellisella alalla on tapahtunut, on myöskin tapahtunut sentähden, että virkamiehistö yleensä on ollut sota-ajan luomaa ja innostunut tuohon sota-asiaan, ja se on vaikuttanut myöskin kaikkiin niihin toimenpiteisiin, mitä eri laitoksissa on tapahtunut, niin myös mainitussa verokysymyksessä. Sivulla 86 välitön verotus, omaisuudenveroa korotettiin 35 % v. 1943 toimitetussa verotuksessa, tulovero oli korotettu 50 %, omaisuusvero kaksinkertaistettiin. Määrä oli jo silloin raskas työtätekeville talonpoikaisten viljelmille, omistajille, jotka olivat eniten sodan johdosta kärsineet. Sivulla 87 palkanpidätys palkkatyöväen ansiosta, samoin pienviljelijäin, työtätekevien talonpoikien varsinkin talvikauden välttämättömistä ja siten pakollisista työansioista, tilipussista, muodostaa toisen raskaamman osan verosta. Tällä osalla olisi verohelpotus ollut välttämätön. Sivulla 88, niin sanotaan, finanssitoimikunnan kolmas pakollinen sotalaina uudistettavaksi. Tähän lisäykseen sisältyy taas ehdotus 1943 tuloveroon sekä ehdotus vuoden 1945 tuloveron korottamiseksi 35 %:lla sekä toinen korvauslaki, laki toisesta omaisuudenluovutuksesta. Sivulla vuoden 1944 89, kansantaloudellisen neuvottelukunnan työvaliokunta on tehnyt poikkeuksia, mutta palkkatyöväestön ja työtätekevien pienviljelijäin, s. o. talonpoikaiston verojen lisääntyminen vain tehos-

tunut, ottamatta riittävästi sodasta eniten kärsineitä huomioon, samalla aikaa kun pakollinen työvelvollisuus sidotuilla palkoilla oli voimassa. Tästä johtuvat verot ylittävät palkkatyöväestön ja työtätekevien talonpoikien normaaliset tulot. Pienpalkkaisten henkisen työntekijäin muiden tässä mainitsemattomien verojen lisäksi, suurimman välttämättömän elämiseen tarvittavan työn tulon. Tuotantotoiminta sivulla 101 mainitut vaikeudet, työvoiman vähyys, miehet olivat sodassa. Pientalonpojille ei annettu viljelyslomia, niitä saivat suurviljelijät, joilla oli tämän lisäksi vankityövoimaa sekä koneellisempi työmahdollisuus. Kuitenkin pientalonpojilta vaaditaan huonommista viljelysmaista niitä luokittelematta yhtä suuria keskimääräissatoja hehtaarilta. Lisäksi siemenen puute, laatuvaikeudet, juuri pientalonpojilla ovat olleet suurimmassa osassa. Lannoitteita ne ovat hehtaaria kohti saaneet vähemmän. Palkkasäännöstely sivulla 115 koskee ainoastaan palkkatyöväestöä ja pienpalkkaisia viran ja toimen haltijoita, vain pientalonpoikia siitä työstä, joka heidän on tehtävä riittämättömien viljelmiensä ulkopuolella saatavasta ansio- ja sivuansiotyöstä. Siksi on välttämätöntä, että työn täytyy olla elintason välttämätöntä minimiä vastaavasti palkattua, jota ei se riittävästi ollut.

Kansanhuoltotoiminta sivulla 126: kansanhuollon johtajat ovat useisiin maalaiskuntiin asetettu sodan päämääriensä vuoksi tuntematta maataloutta, jossa heidän määräysvaltansa on ratkaisevaa laatua. Sivulla 127 apulaishuollon johtajien asettamisessa on myös samaa epäjohdonmukaisuutta tapahtunut, joten etenkin maalaiskunnissa on asian vienyt hyvin kärjistyneeseen tilanteeseen. Sivulla 128 alennettua perusluovutuslukua asiantuntemattomuudesta tai muista asiaankuulumattomista syistä ei riittävästi ole otettu huomioon. Huonojen III luokan pienviljelyshehtaarien pinta-alasta luokitus olisi ollut otettava luovutusperusteeksi sekä hehtaarisadon keskimääräistuotto hyviltä I luokan peltohehtaareilta todellista satoa vastaavaksi ja siten tuotanto saada runsaammin julkiseen kauppaan ja kulutukseen.

Sivulla 129 lihanluovutus on pientalonpoikain karjoja runsaimmin rasittanut sentähden, että he eivät ole voineet suoriutua viljan ja maidon luovutuksista, heihin raskaammin kohdistettu teurastuspakko on vähentänyt karjakannan. Sivulla 130—131 pakko-otolla hankittu heinämäärä on myös kohdistunut raskaasti pienviljelmiin, joilta puuttuu riittävästi tuotantoon tarvittavia perusteita, viljelysmaata, laidunta y. m. Väkilannoitteetkin on jaettu suuremmille viljelijöille. Karjataloustuotteiden luovutus nautayksikön mukaan ei ole oikeudenmukainen eikä riittävästi kohota tuotantoa ja julkiseen kauppaan välttämättömiä tuotteita, koska tuotanto riittämättömillä viljelyksillä on ollut pakko yhtä viljelyshehtaaria kohti pitää jopa useampaakin nautayksikköä, kun taas suurviljelyksillä harvoin hoidetaan enempää kuin $^1/_3$ nautayksikköä viljelyshehtaaria kohti. Tuotannon lisäämiseksi on nyt välttämätöntä siirtyä hehtaariperusteeseen, se olisi ollut aikaisemmin välttämätön toimenpide karjataloustuotteisiin nähden.

Sivulla 133 nahanluovutus ja pientalonpoikaisjalkineiden tarve edellyttävät, että nämä omasta tuottamastaan teurasnahasta saavat valmisteita sallitun riittävän perheelleen tarvittavan välttämättömän tarpeen.

Tekemäni huomautukset koskevat suurin piirtein työtätekevien kansanryhmien välttämättömiä elinetuja. Tuotanto on saatava kohoamaan, rikollisen sodan onnetun tilanne ja puute saatava häviämään. Ehdotan, että koska en nähtävästi kuulu niihin valiokuntiin, jotka tulevat näitä asioita käsittelemään, että nämä otettaisiin huomioon.

Ed. B r y g g a r i: Herra puhemies! — Hallituksen toimintakertomuksen sivulla 37 on kuiva maininta, että heinäkuun 4 päivänä 1944 eduskunta on hallituksen esityksen n:o 48 johdosta hyväksynyt lain rikoslain muuttamisesta, ja jatkona mainitaan: „Tasavallan Presidentti vahvisti 4 päivänä heinäkuuta 1944 sanotun lain, joka julkaistiin asetuskokoelmassa n:o 425." Pyydän tähän kiinnittämään eduskunnan huomiota sen vuoksi, että tähän sisältyy laki, joka on ollut kovin tuormiollinen Suomen armeijan sotilaille ja jonka lain hyväksyminen on alkuaan jo ollut suuri virhe. Puheenvuoroissa ilmaistiin silloin omaksuttu kielteinen käsitys ainoastaan neljän edustajan taholta. Muistan elävästi, millä tavalla näihin edustajiin heitettiin silmäyksiä, kun rohkenivat sanoa, että tämä laki on turmiollinen. Koko eduskunta näitä

mainittua neljää lukuunottamatta piti lain tarpeellisena ja hyväksyttävänä. Lain hyväksymisen seurauksena on ammuttu lukuisa määrä sotilaita, jotka teloitukset ovat tapahtuneet niiden ilmoitusten perusteella, joita joukkueenjohtajat siinä tilaisuudessa, kun kuolemantuomio toimeenpantiin, olivat tehneet. Päälliköiden esittämiä syytöksiä ei sotilailla ollut mahdollisuus edes todistaa perättömäksi ja erheelliseksi. Minulle kerrottiin vaalimatkalla, että eräs joukkueenpäällikkö menetteli niin kovin oudolla ja tuomittavalla tavalla lähettiinsä. Hän oli joutunut eritetyksi joukostaan noin kolmen tunnin ajaksi venäläisten hyökkäyksen johdosta ja metsien kautta harhailtuaan pääsi lopulta oman joukkueen luokse. Tällöin päällikkö komenti hänet syrjään, ampui laukauksen vatsaan. Tämä sotilas lyhistyi maahan. Sairaanhoitajat meinasivat tulla hänen haavansa sitomaan, sitä ei päällikkö sallinut, vaan sanoi „minä hoidan asian", ampui kaksi laukausta lisää, niin henki lähti. Tällainen tapaus osoittaa, ettei edes sotaväen rikoslakia ole oikealla tavalla pantu käytäntöön, vaan täysin mielivaltaisesti.

Nämä annetut tuomiot eivät voineet lisätä sotilaissa taistelutahtoa. Sen piti olla eduskunnalle selviö ilman muuta ja ennen kaikkea sen piti olla selviö päämajalle, joka tätä lakia niin ehdottomasti piti tarpeellisena. Pikemmin nämä tuomiot vaikuttivat päinvastaisesti, taistelutahtoa lamaannuttavasti. Miten turmiollisiksi olisivat tämän lain seuraukset muodostuneet, jos Suomi ei olisi päässyt niin pian irtautumaan sodasta? Jos olisimme joutuneet olemaan Saksan aseveljinä, niinkuin Ribbentropsopimus sisälsi, sodan loppuun saakka, niin kuinka paljon olisikaan tämän lain perusteella sellaisia sotilaita, jotka olisivat nähneet taistelun jatkamisen mahdottomaksi ja tuloksettomaksi, ammuttu? Se on arvoitus, jota ei ole mahdollisuus onneksi todistaa.

Lain käsittelyn aikana sanoi oikeusministeri Lehtonen m. m.: „Täällä on käsittääkseni esiinnytty kovin varmassa äänilajissa sellaisissa asioissa, joiden ymmärtämiseen täällä kamarissa käsin ei ole riittävää edellytystä olemassa." Hallitus, sen oikeusministeri, käsitti, että eduskunnalla ei ole edellytyksiä lain käsittelyssä sanomaan mielipidettään. Mutta kuitenkin tiedämme, että eduskunta on vastuussa siitä, onko laki ollut hyvä vai huono ja mitkä ovat olleet sen seuraukset. Tästä huomautti m. m. ed. Jokinen oikeusministerille, että tällainen käsitys ei sovellu oikein yhteen kansanvaltaisuuden ja parlamentarismin kanssa. Ed. Heikinheimo lausui sellaisen ajatuksen, että toivottavasti ei lakia tarvitse panna käytäntöön, vaan että se jää paperituotteeksi, siis ainoastaan pelokkeeksi. Ed. Mikko Erich oli sitä mieltä, että eihän ole ihme, jos kansanedustajat eivät ymmärrä lakia, kun sitä eivät ymmärrä edes juristitkaan. Jos olisi asiat niin onnellisesti kuin ed. Heikinheimo käsitti, ettei lakia olisi pantu käytäntöön, niin ei olisi aihetta tässä yhteydessä kiinnittää eduskunnan huomiota asiaan. Mutta kun asia on paljon huonommin, on kymmeniä sotilaita ammuttu ja sellaisissa tilaisuuksissa, joissa niillä ei ole ollut tilaisuutta saada puolustajaa eikä todistajia, niin tämän asian ei mielestäni olisi sallittava mennä kuivalla lyhkäisellä maininnalla, milloin laki on hyväksytty ja milloin se on myös vahvistettu käytäntöön, vaan perustuslakivaliokunnan olisi tälle asialle omistettava laajempaa huomiota.

Herra puhemies! Minä suosittelen, että perustuslakivaliokunta lausunnossaan esittäisi eduskunnalle toivomuksen, että hallitus tutkituttaisi, kuinka useita sotaväen rikoslain koventamisen jälkeen kenttäoikeuksissa toimeenpantuja kuolemaantuomioita on, ja mikäli niissä on menetelty virheellisellä tavalla, on syylliset saatettava edesvastuuseen.

Ed. Voionmaa: Minä en voi käsittää ed. Räisäsen tavatonta ahkeruutta ulkoasiainvaliokunnan viime vuoden mietinnön jauhamisessa, etenkin kun hän jo edellisillä valtiopäivillä muistaakseni useampaan kertaan veivasi sitä samaa kampia. Tahtoisin tämän johdosta lyhyesti huomauttaa, että entisen ulkoasiainvaliokunnan mietintö, jota hän on niin paljon moittinut, samoin kuin ulkoasiainvaliokunnan muutkin mietinnöt sotavuosilta, on laadittu valiokunnan enemmistön tahdon mukaisesti. Valiokunnassa on tosin ollut vähemmistökin, joka valiokunnassa on kyllä mielensä ilmaissut, mutta vähemmistö ei ole halunnut keskellä riehuvaa sotaa, epänormaalisissa oloissa ja raskaissa tilanteissa herättää repivää riitaa asioista, joissa se ei missään tapauksessa olisi saanut mitään aikaan. Minä myönnän,

että sellaiset seikat usein ovat poliittisen sopivaisuuden kysymyksiä ja että sellaisista asioista nähtävästi voidaan olla eri mieltä. Nyt sensijaan olot ovat täydellisesti muuttuneet, ulkoasiainvaliokunnan vähemmistöstä on ymmärtääkseni tullut sen enemmistö, ja ed. Räisäsellä, joka on valiokunnan varajäsen ja jolla on jo ollut tilaisuutta ottaa osaa valiokunnan töihin, toivottavasti tulee olemaan tilaisuutta vaikuttaa tulevien mietintöjen syntymiseen hänelle toivottuun suuntaan.

Ed. P y y: Herra puhemies! Ed. Räisänen täällä huomautti hallituksen kertomuksen käsittelyn yhteydessä siitä, että sotilasrikoslaki nimitettäisiin hirmulaiksi, ja minusta tämä on aivan oikea nimitys. Jo sen jälkeen ed. Bryggari huomautti yksityistapauksen ja on samanlaatuisia tapauksia saatu linjoilla kulkiessa kuulla muitakin ja on siis syytä toivoa, että tapauksissa päästäisiin tutkimuksiin. Allekirjoittanut oli se, joka aikanaan, kun sanottu laki oli eduskunnassa käsiteltävänä, epäili sitä, että tämän lain yhteydessä tullaan myöntämään yksityisille sotilaspäällystöille mahdollisimman suuret oikeudet ja mahdollisesti voi tapahtua yksityisiä tekoja, joista nyt on mainittu. Jo ihmettelin silloin, että eduskunnan enemmistö oli valmiina lain hyväksymään, ja minä sain vastaani, kuten muistetaan, hyvin huomattavan hyökkäyksen, kun rohkenin olla tällaisesta hirmulaista toista mieltä.

Ed. R ä i s ä n e n: Ed. Voionmaan lausunnon johdosta pyytäisin huomauttaa, että kun minä „jauhan", niin kuin hän sanoi, edellisen eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan mietintöä sitä edellisen vuoden, vuoden 1943 hallituksen kertomuksen johdosta, niin se johtuu siitä, että minulla on pelko, että ellen minä täällä eduskunnassa „jauha" tätä asiaa jo ennakkoon, niin se mietintö, joka valiokunnasta nyt tulee, ei, huolimatta siitä, että eräitä muutoksia valiokunnan kokoonpanossa on tapahtunut, voi olla kovinkaan paljon edellisen valiokunnan mietinnöstä muuttunut. Valiokuntaanhan, johon, ollessani sen kokouksessa varajäsenenä koetin esittää uutta sihteeriä, jäi entinen ja kun hän on ulkoasiain hallinnon virkamies, on minulla sellainen käsitys, että hän ei sillä ponnella uskalla ja voi tarttua asioihin, kuin mitä tekisi sellainen valiokunnan sihteeri, joka on ulkopuolelta ulkoasiain hallinnon. Kun ed. Voionmaa mainitsi, että ulkoasiainvaliokunnassa edellisillä valtiopäivillä on samanlaista asiaa käsittelemässä ollut vähemmistö, niin ei tuo vähemmistö ole antanut itsestään mitenkään kuulua: se ei ole esittänyt eriävää mielipidettään. — Täällä tässä istunnossa on käsitelty erästä toistakin asiaa, viime eduskunnan säätämää hirmulakia, niinkuin siitä sanoin, ja siihen nähden on sosialidemokraattisessa eduskuntaryhmässä aikanaan ollut eriäviä mielipiteitä. Olen ilolla ja tyydytyksellä pannut merkille, että ne siinä eduskunnan istunnossa, jolloin tuota hirmulakia käsiteltiin, tuotiin ponnekkaasti esille. Ihmettelen vain, että sosialidemokraattinen ryhmä ei ollut, lukuunottamatta näitä muutamia miehiä, neljää edustajaa, mukana silloin tällaisessakaan asiassa.

Ed. V o i o n m a a: Mitä ulkoasiainvaliokunnan sihteerin virkaan ottamiseen tulee, niin minä pyydän lausua sekä ed. Räisäselle että muillekin edustajille, että ulkoasiainvaliokunta lienee sen verran tehtävistään tietoinen ja niihin pystyvä, että se saa sihteerinsä toimimaan valiokunnan tahdon mukaan eikä oman tahtonsa mukaan. Mikäli tiedän on ulkoasiainvaliokunnan sihteeri kaikin puolin lojaalinen virkamies eikä ole mitään syytä epäillä, etteikö hän lojaalisesti tule täyttämään velvollisuuttaan valiokunnan sihteerinä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään p e r u s t u s l a k i v a l i o k u n t a a n ja, mikäli kertomus koskee suhteita ulkovaltoihin, u l k o a s i a i n v a l i o k u n t a a n.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s: Edustajille jaettu valtioneuvoston päätös voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Valtioneuvoston päätös 29 päivältä maaliskuuta 1945 luonnon- ja tekokumin säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

Pöydällepano:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon

4) Ehdotuksen laiksi eräiden asiakirjain kuolettamisen helpottamiseksi

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 1.

Ensimmäinen varapuhemies: Seuraava istunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 16,02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

9. Tiistaina 24 p. huhtikuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi eräiden asiakirjain kuolettamisen helpottamiseksi. .. 88
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 1.

Esitellään:

2) Kertomus valtiovarain tilasta vuonna 1943. ..... „
3) Ed. Wiikin y. m. lak. al. n:o 1 laiksi kansantuomioistuimesta. ..... „
4) Ed. Sundströmin y. m. lak. al. n:o 2 laiksi valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n muuttamisesta. 89
5) Ed. Kytömaan y. m. lak. al. n:o 3 laiksi edustajanvaaleista annetun lain muuttamisesta. ..... „
6) Ed. von Bornin y. m. lak. al. n:o 4 laiksi kielilain muuttamisesta. „
7) Ed. Hollstenin y. m. lak. al. n:o 5 laiksi valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain muuttamisesta. ..... „
8) Ed. Österholmin y. m. lak. al. n:o 6 laeiksi Helsingin yliopiston järjestysmuodon perusteista annetun lain ja sanotun lain täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta. ..... „
9) Ed. K. Anderssonin lak. al. n:o 7 laiksi työrauhan suojelemisesta annetun lain kumoamisesta. ..... „
10) Ed. Räisäsen y. m. lak. al. n:o 8 laiksi työrauhan suojelemisesta annetun lain kumoamisesta. ..... „
11) Ed. Käkelän y. m. lak. al. n:o 9 laiksi toisesta omaisuudenluovutusverosta. 89
12) Ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 10 suhdanneverolaiksi. 90
13) Ed. Wiikin lak. al. n:o 11 laiksi vuoden 1918 kansalaissodan johdosta erotettujen valtion toimenhaltijain eläkeoikeudesta. ..... „
14) Ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 12 laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 14 ja 21 §:n muuttamisesta. ..... „
15) Ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 13 laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta. ..... „
16) Ed. Järven y. m lak. al. n:o 14 laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 24 ja 28 §:n muuttamisesta. 91
17) Ed. Hiekkalan y.m. lak. al. n:o 15 laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 23 §:n muuttamisesta. ..... „
18) Ed. Frietschin lak. al. n:o 16 laiksi valtion viran tai toimen haltijain oikeudesta eläkkeeseen annetun lain muuttamisesta. ..... „
19) Ed. Peltosen y. m. lak. al. n:o 17 laiksi tulo- ja omaisuusverolain 22 §:n muuttamisesta. ..... „
20) Ed. Pusan y. m. lak. al. n:o 18 laiksi toisen korvauslain muuttamisesta. ..... „
21) Ed. P. Tervon y. m. lak. al n:o 19 laiksi omaisuuden luovuttamisesta luontoiskorvausten suorittamista varten. ..... „
22) Ed. Peltosen y. m. lak. al. n:o 20 laiksi korvausosakkeiden hallintoyhteisöstä annetun lain muuttamisesta. ..... „

Siv.

23) Ed. Sormusen y. m. lak. al. n:o 21 laiksi maaalaiskuntain kunnallislain 9 §:n muuttamisesta. 91
24) Ed. Sormusen y. m. lak. al. n:o 22 laiksi kaupunkien kunnallislain 10 §:n muuttamisesta. ..... „
25) Ed. Hollstenin lak. al. n:o 23 laiksi maalaiskuntain kunnallislain muuttamisesta. ..... „
26) Ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 24 laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta ja kunnallishallituksesta kaupungeissa annettujen asetusten muuttamisesta. ..... „
27) Ed. Raunion y. m. lak. al. n:o 25 laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta annetun asetuksen ja tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta. .. „
28) Ed. E. Koiviston y. m. lak. al. n:o 26 laiksi metsästyslain 54 §:n muuttamisesta. ..... „
29) Ed. Leppälän y. m. lak. al. n:o 27 laiksi oppivelvollisuuslain 17 §:n muuttamisesta. 92
30) Ed. E. Koiviston y. m. lak. al. n:o 28 laeiksi oppivelvollisuudesta ja kansakoululaitoksen kustannuksista annettujen lakien muuttamisesta. .... „
31) Ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 29 laiksi kansakouluun kuuluvan keskikoulun ja ammatillisen jatkokoulun perustamisesta kokeilutarkoituksessa. ..... „
32) Ed. Hiekkalan y. m. lak. al. n:o 30 laiksi kansankirjastolain 6 ja 7 §:n muuttamisesta. ..... „
33) Ed. Pärssisen y. m. lak. al. n:o 31 laiksi maanhankintalain muuttamisesta. ..... „
34) Ed. P. Tervon y. m. lak. al. n:o 32 laiksi maanhankintalain 20 ja 48 §:n muuttamisesta. ..... „
35) Ed. Pusan y. m. lak. al. n:o 33 laiksi maanhankintalain 50 §:n muuttamisesta. ..... „
36) Ed. Virolaisen y. m. lak. al. n:o 34 laiksi maanhankintalain 65 §:n muuttamisesta. 93
37) Ed. Pyyn y. m. lak. al. n:o 35 laiksi maanhankintalain 75 §:n muuttamisesta. ..... „
38) Ed. Ikosen y. m. lak. al. n:o 36 laiksi maanhankintalain 92 §:n muuttamisesta. ..... „

Siv.

39) Ed. Käkelän y. m. lak. al. n:o 37 laiksi maanhankintalain 92 §:n muuttamisesta. 93
40) Ed. Pyyn y. m. lak. al. n:o 38 laiksi viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annetun lain muuttamisesta. ..... „
41) Ed. Pusan y. m. lak. al. n:o 39 laiksi perunanviljelyksen edistämispalkkioista. 94
42) Ed. Sundströmin y. m. lak. al. n:o 40 merityöaikalaiksi. ..... „
43) Ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 41 laiksi kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain muuttamisesta. ..... „
44) Ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 42 laiksi kauppa- ynnä eräiden muiden liikkeiden sekä liiketoimistojen aukioloajasta annetun lain muuttamisesta. „
45) Ed. P. Tervon y. m. lak. al. n:o 43 laiksi asevelvollisille sotatilanaikaisen palveluksen perusteella myönnettävistä kodinperustamislainoista annetun lain muuttamisesta. ..... „
46) Ed. Malmivaaran y. m. lak. al. n:o 44 laiksi sotatapaturmalain 4 §:n muuttamisesta. ..... „
47) Ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 45 laiksi työntekijäin vuosilomalain muuttamisesta. ..... „
48) Ed. K. Andessonin y. m. lak. al. n:o 46 laiksi vapunpäivän järjestämisestä työntekijäin vapaapäiväksi eräissä tapauksissa annetun lain muuttamisesta. ..... „
49) Ed. Kilven y. m. lak. al. n:o 47 laiksi asevelvollisuuslain 12 §:n muuttamisesta. ..... „
50) Ed. Sundströmin y. m. rah. al. n:o 1 määrärahan osoittamisesta avustukseksi kansainväliselle Naisten Rauhan ja Vapauden Liitolle. ..... „
51) Ed. Lumpeen y. m. rah. al. n:o 2 määrärahan osoittamisesta Heinolan reumatismiparantolan laajentamista varten. ..... „
52) Ed. Saariahon y. m. rah. al. n:o 3 määrärahan osoittamisesta Kouvolan tyttölyseon koulutalon rakentamiseksi. 95
53) Ed. Lumpeen y. m. rah. al. n:o 4 määrärahan osoittamisesta nuorisokotien perustamiseksi ja ylläpitämi-

Siv.

seksi huomattavimpiin väestökeskuksiin. 95

54) Ed. Hiilelän y. m. rah. al. n:o 5 määrärahan osoittamisesta Lomaliitto r. y:n toimesta rakennettavia uusia perheenäitien lomakyliä varten. ..... „

55) Ed. Östensonin y. m. rah. al. n:o 6 määrärahan osoittamisesta Brage nimisen yhdistyksen leikekokoelmaa varten. ..... „

56) Ed. Möttösen y. m. rah. al. n:o 7 määrärahan osoittamisesta lainoiksi ja avustuksiksi hevosjalostusliitoille orivarsalaitumien hankkimiseen ja kunnostamiseen. ..... „

57) Ed. Hirvensalon y. m. rah. al. n:o 8 määrärahan osoittamisesta puutavaran siirtolaitoksen rakentamista varten Saimaan ja Kymijoen vesistöjen välille. ..... „

58) Ed. Heljaksen rah. al. n:o 9 määrärahan osoittamisesta Iisveden —Haukiveden kanavatöiden aloittamista varten. ..... „

59) Ed. Hirvensalon y. m. rah. al. n:o 10 määrärahan osoittamisesta Iisalmen vesistön tulvavedenpinnan säännöstelytöiden alulle panemista varten. ..... „

60) Ed. Sillanpään y. m. rah. al. n:o 11 määrärahan osoittamisesta lainoiksi vesijohtoyhtymille ja yhteispesuloille. ..... „

61) Ed. von Bornin y. m. rah. al. n:o 12 määrärahan osoittamisesta Porvoon pitäjän Vadetin ja Pernajan Kristineborgin välisen maantien oikaisemista varten. ..... „

62) Ed. Alestalon y. m. rah. al. n:o 13 määrärahan osoittamisesta sillan rakentamiseksi Kokemäenjoen yli Friitalan lossipaikan kohdalla. 96

63) Ed. Okon y. m. rah. al. n:o 14 määrärahan osoittamisesta sillan rakennustöiden aloittamiseksi Kirjamoinsalmen lossipaikalla. ..... „

64) Ed. E. Pekkalan y. m. toiv. al. n:o 1 esityksen antamisesta perustuslain säätämisjärjestyksen muuttamisesta. ..... „

65) Ed. Myllymäen y. m. toiv. al. n:o 2 esityksen antamisesta laiksi

Siv.

äänioikeusikärajan alentamisesta valtiollisissa vaaleissa. 96

66) Ed. Österholmin y. m. toiv. al. n:o 3 esityksen antamisesta vaalilain muuttamisesta. ..... „

67) Ed. E. Pekkalan y. m. toiv. al. n:o 4 esityksen antamisesta valtakunnanoikeuden jäsenten valitsemistavan muuttamisesta. ..... „

68) Ed. Leikolan y. m. toiv. al. n:o 5 toimenpiteistä terveydenhoitoministeriön perustamiseksi. ..... „

69) Ed. Myllymäen y. m. toiv. al. n:o 6 esityksen antamisesta eräiden viran ja toimen haltijain eläkeoikeuden poistamisesta. ..... „

70) Ed. K. Anderssonin y. m. toiv. al. n:o 7 esityksen antamisesta sotilasoikeusasiamiehen viran perustamisesta. „

71) Ed. Roineen y. m. toiv. al. n:o 8 esityksen antamisesta välirauhansopimuksen perusteella lakkautettujen järjestöjen omaisuuden siirtämisestä valtion hallintaan. ..... „

72) Ed. Ryömän y. m. toiv. al. n:o 9 tutkimuksen toimittamisesta sotiin syyllisten taloudellisista mahdollisuuksista osallistua valtiotalouden vaikeuksien lieventämiseen. ..... „

73) Ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 10 toimenpiteistä maan vesivoimalaitosten ja vesivoimalähteiden ottamiseksi valtion omistukseen. ..... „

74) Ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 11 toimenpiteistä pääomasijoitusten suunnitelmallisen tarkkailun aikaansaamiseksi. ..... „

75) Ed. Huhdan y. m. toiv. al. n:o 12 toimenpiteistä valtiolle lainattujen keinottelulla hankittujen pääomien ottamisesta valtion omaisuudeksi. ..... „

76) Ed. Uusitalon y. m. toiv. al. n:o 13 esityksen antamisesta sotakulujen köyhältä kansalta perimisen lopettamiseksi sekä eräiden henkilöiden omaisuuden ottamiseksi valtion haltuun 97

77) Ed. Salmela-Järvisen y. m. toiv. al. n:o 14 toimenpiteistä teollisen tuotannon järjestämiseksi välttämättömiä kulutustarvikkeita silmällä pitäen. ..... „

Siv.

78) Ed. J. Järvisen y. m. toiv. al. n:o 15 eräiden täyttämättä jätettyjen luovutusvelvollisuuksien tekemisestä mitättömiksi. 97

79) Ed. P. Leskisen y. m. toiv. al. n:o 16 esityksen antamisesta työväenjärjestöjen vieraisiin käsiin joutuneen omaisuuden palauttamisesta alkuperäisille omistajille. ..... „

80) Ed. Jernin y. m. toiv. al. n:o 17 ruotsalaisen Vaasan läänin perustamisesta 98

81) Ed. Kuusisen y. m. toiv. al. n:o 18 esityksen antamisesta Helsingin yliopiston itsehallinnon lakkauttamisesta ..... „

82) Ed. Smedsin y. m. toiv. al. n:o 19 esityksen antamisesta ruotsalaisen valtionyliopiston perustamisesta Helsinkiin. 99

83) Ed. Vennamon y. m. toiv. al. n:o 20 esityksen antamisesta puun saannin turvaamisesta annetun lain muuttamisesta. ..... „

84) Ed. Aaltosen y. m. toiv. al. n:o 21 toimenpiteistä fascististen ja fascismille myötämielisten henkilöiden poistamiseksi poliisilaitoksesta. ..... „

85) Ed. Aaltosen y. m. toiv. al. n:o 22 esityksen antamisesta valtiollisen poliisin lakkauttamisesta ja uuden organisation muodostamisesta. „

86) Ed. Lumpeen y. m. toiv. al. n:o 23 äitienpäivän määräämisestä yleiseksi juhlapäiväksi. 100

87) Ed. E. Pekkalan y. m. toiv. al. n:o 24 esityksen antamisesta yhdistyslain muuttamisesta. ..... „

88) Ed. E. Pekkalan y. m. toiv. al. n:o 25 esityksen antamisesta painovapauslain muuttamisesta. ..... „

89) Ed. Riikosen y. m. toiv. al. n:o 26 toimenpiteistä lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelemisen jouduttamiseksi maaseudulla. ..... „

90) Ed. Tuomisen y. m. toiv. al. n:o 27 esityksen antamisesta vaarallisista rikoksenuusijoista annetun lain kumoamisesta. ..... „

91) Ed. Salmela-Järvisen y. m. toiv. al. n:o 28 esityksen antamisesta laeiksi aviottoman lapsen oikeudellisen aseman parantamisesta. ..... „

Siv.

92) Ed. Stenbergin y. m. toiv. al. n:o 29 esityksen antamisesta laiksi vuoden 1918 vallankumoukseen tai sen jälkeen SKP:n tai muiden kiellettyjen tai lakkautettujen työväenjärjestöjen toimintaan osallistuneiden henkilöiden vapauttamisesta syytteestä tai rangaistuksesta ja niiden seuraamuksista. 100

93) Ed. J. Järvisen y. m. toiv. al. n:o 30 esityksen antamisesta eräiden säännöstelyrikkomuksista rangaistujen armahtamisesta. ..... „

94) Ed. K. Anderssonin y. m. toiv. al. n:o 31 esityksen antamisesta nostomenettelyn yksinkertaistamisesta. .. „

95) Ed. K. Anderssonin y. m. toiv. al. n:o 32 esityksen antamisesta vähävaraisten oikeusavustuksen järjestämisestä asianmukaiselle kannalle. .. „

96) Ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 33 esityksen antamisesta asuntoosakeyhtiöistä annetun lain muuttamisesta. ..... „

97) Ed Sergeliuksen y. m. toiv. al. n:o 34 valtionelimen perustamisesta rauhan valmistamiseksi ja vakauttamiseksi välttämättömien tehtävien hoitamista varten. ..... „

98) Ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 35 toimenpiteistä tärkeimpien ammattialojen avustajanvirkojen perustamiseksi lähetystöihin. ..... „

99) Ed. Turusen y. m. toiv. al. n:o 36 määrärahasta sosiaaliavustajan viran perustamiseksi Lontoon ja Moskovan lähetystöihin. ..... „

100) Ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 37 toimenpiteistä porosopimuksen aikaansaamiseksi Suomen ja Neuvostoliiton välillä. 101

101) Ed. Kaijalaisen y. m. toiv. al. n:o 38 toimenpiteistä kolttalappalaisten säilymisen turvaamiseksi. ..... „

102) Ed. Pusan y. m. toiv. al. n:o 39 toimenpiteistä toisen omaisuudenluovutusverolain 4 §:n muuttamiseksi. „

103) Ed. Pilppulan y. m. toiv. al. n:o 40 esityksen antamisesta tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta. .... „

104) Ed. J. Järvisen y. m. toiv. al. n:o 41 verosta vapaan tulorajan korottamisesta toimeentulominimiä vastaavaksi. ..... „

Siv.

105) Ed. Lehtokosken y. m. toiv. al. n:o 42 esityksen antamisesta aviopuolisoiden verotusta koskevien säännösten muuttamisesta tulo- ja omaisuusverolaissa. 101

106) Ed. Mustosen y. m. toiv. al. n:o 43 toimenpiteistä varattomien verovelvollisten verojäämien poistamisesta. ..... „

107) Ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 44 esityksen antamisesta yhdessä asuvien ja tilaansa hoitavien sisarusperheiden oikeudesta lapsivähennyksiin valtion verotuksessa. ..... „

108) Ed. J. Hakalan y. m. toiv. al. n:o 45 toimenpiteistä asevelvollisten maksuajan lykkäyksenalaisten verojen poistamiseksi. ..... „

109) Ed. Kujalan y. m. toiv. al. n:o 46 esityksen antamisesta verovapauden myöntämisestä sodasta kärsimään joutuneille. ..... „

110) Ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 47 esityksen antamisesta verohelpotuksen myöntämisestä eräille sotainvaliideille. ..... „

111) Ed. Sergeliuksen toiv. al. n:o 48 esityksen antamisesta valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta. .. „

112) Ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 49 toimenpiteistä tie- ja vesirakennushallituksen sekä sen alaisten viran- ja toimenhaltijain palkkojen korottamiseksi. 102

113) Ed. Pohjalan y. m. toiv. al. n:o 50 toimenpiteistä valtion toimissa olevien sairaanhoitajattarien oikeuttamisesta laskemaan virkavuosikseen kunnallisissa tai yksityisissä toimissa palvelemansa ajan. ..... „

114) Ed. E. Koiviston y. m. toiv. al. n:o 51 toimenpiteistä Lapin läänin ja eräiden rajaseutupitäjien viran ja toimen haltijain palkkauksen parantamiseksi. ..... „

115) Ed. Simosen y. m. toiv. al. n:o 52 toimenpiteistä maalaiskirjeenkantajien palkkaus- ja työolojen järjestämiseksi. ..... „

116) Ed. Sergeliuksen toiv. al. n:o 53 esityksen antamisesta ikälisien huomioon ottamisesta valtion viran tai toimen haltijain eläkkeitä määrättäessä. 102

117) Ed. Roineen y. m. toiv. al. n:o 54 esityksen antamisesta eräiden telotettujen henkilöiden omaisten toimeentulon turvaamiseksi eläkkeellä. „

118) Ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 55 esityksen antamisesta korvauslain muuttamisesta. ..... „

119) Ed. Riihisen y. m. toiv. al. n:o 56 esityksen antamisesta laiksi toisen korvauslain muuttamisesta. .. „

120) Ed. Kuittisen y. m. toiv. al. n:o 57 esityksen antamisesta itärajan kuntien alueilla asuvien korvauksensaantioikeuden laajentamiseksi. .... „

121) Ed. Riihisen y. m. toiv. al. n:o 58 esityksen antamisesta laiksi ennakkokorvausten myöntämisestä toisen korvauslain mukaan korvaukseen oikeutetuille. ..... „

122) Ed. Pusan y. m. toiv. al. n:o 59 esityksen antamisesta täysimääräisen korvauksen maksamisesta välirauhansopimuksen 14 artiklan perusteella Neuvostoliitolle palautettavasta omaisuudesta. 103

123) Ed. Riihisen y. m. toiv. al. n:o 60 esityksen antamisesta lisäkorvauksen maksamiseksi eräille korvauslain mukaan korvaukseen oikeutetuille. ..... „

124) Ed. Tuurnan y. m. toiv. al. n:o 61 toimenpiteistä teollisuudesta toimeentulonsa saaneen siirtoväen sijoittamisesta entiseen ammattiinsa. .. „

125) Ed. Hollstenin toiv. al. n:o 62 esityksen antamisesta laiksi arvioidun myyntivoiton verovapaudesta sotasiirtolaisille, rintamamiehille, sotainvaliideille ja sotaleskille tapahtuvassa vapaaehtoisessa maan myynnissä. .. „

126) Ed. P. Leskisen y. m. toiv. al. n:o 63 toimenpiteistä eräiden siirtoväkeen kuuluvien henkilöiden maksamien vuokrien takaisin maksamiseksi. „

127) Ed. Wiikin y. m. toiv. al. n:o 64 toimenpiteistä puu-, paperi- ja metalliteollisuuden sosialisoimiseksi. .... „

128) Ed. J. Järvisen y. m. toiv. al. n:o 65 tutkimuksen toimittamisesta eräiden tuotantoalojen ja luonnonrikkauksien valtion valvontaan tai haltuun ottamisen mahdollisuuksista. .. „

Siv.

129) Ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 66 toimenpiteistä virastotalon hankkimiseksi maatalousministeriön asutusasiainosastolle ja Maatalousseurojen Keskusliiton jälleenrakennusvaliokunnalle. 103

130) Ed. Seppälän y. m. toiv. al. n:o 67 määrärahasta Hämeenlinnan uuden naisvankilan rakennustöiden jatkamista varten. ..... „

131) Ed. Kanniston y. m. toiv. al. n:o 68 määrärahasta posti- ja lennätintalon rakentamiseksi Ouluun. 104

132) Ed. Uusisalmen y. m. toiv. al. n:o 69 esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon väliaikaisten rakennusten rakentamiseksi Pohjois-Suomen tuhotuille alueille. ..... „

133) Ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 70 esityksen antamisesta Pyhäkosken voimaverkoston rakentamisesta huomioon ottaen Kainuun ja Oulujokilaakson seutujen sähköntarpeen. .... „

134) Ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 71 toimenpiteistä itäisen rajaseudun ja hävitetyn Pohjois-Suomen kansakouluolojen korjaamiseksi. ..... „

135) Ed. Leikolan y. m. toiv. al. n:o 72 toimenpiteistä sairaanhoito- ja sairaalahenkilökunnan sosiaalisten olojen parantamiseksi. ..... „

136) Ed. Pohjalan y. m. toiv. al. n:o 73 toimenpiteistä lastenkotien siirtämiseksi lääkintöhallituksen alaiseksi. „

137) Ed. K. Anderssonin y. m. toiv. al. n:o 74 toimenpiteistä apteekkilaitoksen ottamiseksi valtion haltuun. .. „

138) Ed. Voionmaan y. m. toiv. al. n:o 75 toimenpiteistä väkijuomain kulutuksen supistamiseksi. 105

139) Ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 76 toimenpiteistä terveydentilan parantamiseksi Oulun ja Lapin läänien hävitettyjen kuntien lasten keskuudessa. ..... „

140) Ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 77 määrärahasta Säräisniemen alueläkäripiirin perustamista, lääkärin palkkaamista ja alueläkärin asunnon rakentamista varten. ..... „

141) Ed. Salon toiv. al. n:o 78 määrärahasta alueläkärin viran perustamiseksi Paltamon pitäjään. .... „

Siv.

142) Ed. Salon toiv. al. n:o 79 määrärahasta aluesairaalan rakentamiseksi Ristijärven kirkonkylään. .. 105

143) Ed. Leikolan y. m. toiv. al. n:o 80 määrärahasta avustukseksi Suomalaisen saunan ystävät r. y:lle tutkimussaunan rakentamista varten. „

144) Ed. S. Tervon y. m. toiv. al. n:o 81 esityksen antamisesta vesioikeuslain muuttamisesta. ..... „

145) Ed. Y. Mannisen y. m. toiv. al. n:o 82 esityksen antamisesta vesioikeuslain IV luvun 2 §:n muuttamisesta. ..... „

146) Ed. K. Anderssonin y. m. toiv. al. n:o 83 esityksen antamisesta jakolaitoksesta annetun asetuksen muuttamisesta. ..... „

147) Ed. Hollstenin toiv. al. n:o 84 Suomen kansalaisen syntymäpaikan tarkemmasta määräämisestä. 106

148) Ed. Myllymäen y. m. toiv. al. n:o 85 esityksen antamisesta äänioikeusikärajan alentamisesta kunnallisissa vaaleissa. ..... „

149) Ed. V. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 86 esityksen antamisesta kunnallisverolainsäädännön uudistamisesta nykyisiä verotusperiaatteita vastaavaksi. ..... „

150) Ed. Kujalan y. m. toiv. al. n:o 87 kunnallisverolainsäädännön uudistamisesta. ..... „

151) Ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 88 toimenpiteistä kunnallisverorasituksen tasoittamiseksi eri kuntien kesken. ..... „

152) Ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 89 esityksen antamisesta perus- ja lapsivähennysten määrien koroittamiseksi kunnallisverotuksessa. ..... „

153) Ed. Soinisen y. m. toiv. al. n:o 90 esityksen antamisesta useamman kunnan alueella toimintaansa harjoittavan liikkeen verotettavan tulon oikeudenmukaisesta jakamisesta eri kuntien kesken. ..... „

154) Ed. Kivisalon y. m. toiv. al. n:o 91 esityksen antamisesta manttaalikuntain lakkauttamisesta. ..... „

155) Ed. Kivisalon y. m. toiv. al. n:o 92 esityksen antamisesta laiksi kuntain oikeudesta pakkolunastaa suoalueita. ..... „

Siv.

156) Ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 93 esityksen antamisesta kaupunkien ja kauppalain oikeuttamiseksi pakkolunastusteitse saamaan omistus- tai käyttöoikeuden kunnan alueella olevaan maapohjaan. 106

157) Ed. P. Karjalaisen y. m. toiv. al. n:o 94 toimenpiteistä esikaupungeissa sijaitsevien vuokra-alueiden lunastamisesta haltijoilleen. ..... „

158) Ed. Rydbergin y. m. toiv. al. n:o 95 esityksen antamisesta laiksi köyhäinhoitolain muuttamisesta. .... „

159) Ed. Mäkelän y. m. toiv. al. n:o 96 esityksen antamisesta uudeksi kalastuslaiksi. ..... „

160) Ed. Räisäsen y. m. toiv. al. n:o 97 esityksen antamisesta panttilainausliikkeen harjoittamisen siirtämiseksi kuntien yksinoikeudeksi. .... „

161) Ed. Riihisen y. m. toiv. al. n:o 98 esityksen antamisesta siirtoväen huoltolaiksi. ..... „

162) Ed. Wickmanin y. m. toiv. al. n:o 99 valtion osuutta jaonjärjestelystä aiheutuviin menoihin koskevien määräysten muuttamisesta. 107

163) Ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 100 toimenpiteistä isojaossa ja uusjaossa jaettavan alueen teiden rakentamiseksi valtion toimesta. ..... „

164) Ed. Lehtokosken y. m. toiv. al. n:o 101 nuorten väkijuomankäyttäjäin raittiiseen elämäntapaan palauttamista tarkoittavan lainsäädännön aikaansaamisesta. ..... „

165) Ed. Kankaisen y. m. toiv. al. n:o 102 toimenpiteistä kunnallisen raittiushuollon järjestämiseksi. ..... „

166) Ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 103 toimenpiteistä huoltoavustuksen antamiseksi Pohjois-Suomen evakuoidulle väestölle vielä heidän palattuaan kotiseudulleen. ..... „

167) Ed. Hietasen y. m. toiv. al. n:o 104 esityksen antamisesta riistanpyyntioikeuden tekemisestä maanomistussuhteista riippumattomaksi. .. „

168) Ed. Lepistön y. m. toiv. al. n:o 105 toimenpiteistä maanteiden kunnossapidon keskittämiseksi samalle valtion viranomaiselle. ..... „

169) Ed. Möttösen y. m. toiv. al. n:o 106 kunnan- ja kyläteiden ottamisesta valtion hoitoon. 107

170) Ed. K. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 107 toimenpiteistä kyläjaoitukseen tehtävien muutosten helpottamiseksi. „

171) Ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 108 esityksen antamisesta kyläteiden ottamisesta valtion hoitoon. .. „

172) Ed. Meriläisen y. m. toiv. al. n:o 109 toimenpiteistä kunnan- ja kyläteiden ottamiseksi valtion hoitoon. ..... „

173) Ed. Miettisen y. m. toiv. al. n:o 110 Pohjois- ja Koillis-Suomen hävitetyillä alueilla olevain kunnan- ja kyläteiden ottamisesta valtion hoitoon. „

174) Ed. Leikolan y. m. toiv. al. n:o 111 tieteellisen tutkimuksen edistämistä suunnittelevan lautakunnan asettamisesta. ..... „

175) Ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 112 määrärahasta vähävaraisten keksijäin tukirahaston perustamista varten. ..... „

176) Ed. Kilpeläisen y. m. toiv. al. n:o 113 vertailevan koululainsäädännön professorin viran perustamisesta Helsingin yliopistoon tai Jyväskylän kasvatusopilliseen korkeakouluun. .. 108

177) Ed. Sarlinin y. m. toiv. al. n:o 114 määrärahasta sosiaalipolitiikan professorin viran perustamista varten Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan. ..... „

178) Ed. Heljaksen y. m. toiv. al. n:o 115 tutkimuksen toimittamisesta ylioppilastutkintoa suorittamattomien opiskelumahdollisuuksista korkeakouluissa. ..... „

179) Ed. Malkamäen y. m. toiv. al. n:o 116 toimenpiteistä koulutoimen johdon keskittämiseksi. ..... „

180) Ed. Pohjalan y. m. toiv. al. n:o 117 toimenpiteistä koululääkäritoiminnan lainsäädännölliseksi järjestämiseksi oppi- ja ammattikouluissa sekä niihin verrattavissa oppilaitoksissa. ..... „

181) Ed. Nevalaisen y. m. toiv. al. n:o 118 suunnitelman laatimisesta koululaitoksen ja opetustoimen saattamiseksi uuden demokraattisen suuntauksen ja kasvatusopin vaatimuksia vastaavaksi. ..... „

Siv.

182) Ed. Järven y. m. toiv. al. n:o 119 toimenpiteistä koulujen terveydenhoidossa ja oppilaiden terveydellisissä oloissa ilmenevien puutteellisuuksien korjaamiseksi. 108

183) Ed. Österholmin toiv. al. n:o 120 esityksen antamisesta laiksi kansa- ja oppikoululaisten terveydenhoidosta. ..... „

184) Ed. Kankaisen y. m. toiv. al. n:o 121 toimenpiteistä lahjakkaiden vähävaraisten oppikoululaisten avustamiseksi valtion varoilla. ..... „

185) Ed. Smedsin y. m. toiv. al. n:o 122 saksan kielen sijasta englannin sekä venäjän kielen ottamisesta oppikoulujen lukusuunnitelmaan. .. „

186) Ed. Pohjannoron y. m. toiv. al. n:o 123 määrärahasta koulurakennuksen rakentamiseksi Mikkelin tyttökoululle. ..... „

187) Ed. Leppälän y. m. toiv. al. n:o 124 käytännöllisten aineiden huomioon ottamisesta kansakoulunopettajain valmistusta uudelleen järjestettäessä. ..... „

188) Ed. Pohjalan y. m. toiv. al. n:o 125 toimenpiteistä huonokuuloisten lasten kansakouluopetuksen järjestämiseksi. 109

189) Ed. Sillanpään y. m. toiv. al. n:o 126 perheenemännille ja kotiapulaisille välttämättömän kotitalous- ja käsityötaidon opetuksen sisällyttämisestä kansakoulun jatko-opetukseen... „

190) Ed. Seppälän y. m. toiv. al. n:o 127 määrärahasta Suomen Museoliitolle paikallismuseoiden toiminnan ohjaamista varten. ..... „

191) Ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 128 toimenpiteistä rakennusammattimiesten sijoittamiseksi maaseudun rakennustoiminnan ohjaamis- ja neuvontatehtäviin. ..... „

192) Ed. Seppälän y. m. toiv. al. n:o 129 esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Turun linnan tulipalossa turmeltuneen pohjoisen siiven vesikaton rakentamiseksi. ..... „

193) Ed. Östensonin y. m. toiv. al. n:o 130 esityksen antamisesta laiksi muinaismuistojen ja sivistyshistoriallisesti merkityksellisten rakennusmuistomerkkien hoidosta. ..... „

Siv.

194) Ed. Rydbergin y. m. toiv. al. n:o 131 toimenpiteistä psykopaattilaitoksen aikaansaamiseksi Keski-Suomeen. 109

195) Ed. Brommelsin y. m. toiv. al. n:o 132 määrärahasta avustukseksi Suomen ruotsalaiselle laulu- ja musiikkiliitolle. ..... „

196) Ed. Kankaisen y. m. toiv. al. n:o 133 esityksen antamisesta kasvatustieteellisen keskuslaitoksen perustamisesta Helsinkiin. ..... „

197) Ed. Nevalaisen y. m. toiv. al. n:o 134 toimenpiteistä kulttuurijärjestöjen ja -rahastojen saattamisesta valtion valvontaan. ..... „

198) Ed. Ryömän y. m. toiv. al. n:o 135 toimenpiteistä Neuvostoliiton tieteellisiä perusteita koskevan keskuskirjaston ja -laitoksen perustamiseksi maahamme. ..... „

199) Ed. Hiekkalan y. m. toiv. al. n:o 136 toimenpiteistä itseopiskelua varten tarpeellisen ammattikirjallisuuden valmistamiseksi ja käytäntöön saattamiseksi. ..... „

200) Ed. Vennamon y. m. toiv. al. n:o 137 koulutalon rakentamisesta Siilinjärven keskikoululle. 110

201) Ed. K. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 138 toimenpiteistä maaltapaon estämiseksi. ..... „

202) Ed. Bernerin y. m. toiv. al. n:o 139 toimenpiteistä kasvinsuojelulaitoksen perustamiseksi. ..... „

203) Ed. Ytin y. m. toiv. al. n:o 140 esityksen antamisesta laiksi, jolla helpotetaan pakollisen tilusvaihdon toimeenpanoa maanhankintalain soveltamisen yhteydessä. ..... „

204) Ed. Kuittisen y. m. toiv. al. n:o 141 toimenpiteistä pääasiallisena ammattinaan muuta kuin maatilataloutta harjoittavien kiinteistönomistajain saattamisesta maanhankintalain mukaan ensisijaisiksi maanluovutusvelvollisiksi. ..... „

205) Ed. Pusan y. m. toiv. al. n:o 142 esityksen antamisesta maanhankintalain muuttamisesta. ..... „

206) Ed. Riihimäen y. m. toiv. al. n:o 143 asutuslainsäädännön uudistamisesta. ..... „

207) Ed. Simosen y. m. toiv. al. n:o 144 tutkimuksen toimittamisesta

Siv.

suurten maatalousyksikköjen sosialisoimisen tarkoituksenmukaisuudesta. 110

208) Ed. Soinisen y. m. toiv. al. n:o 145 maan luovuttamisesta asutustarkoituksiin Rautavaaran kunnassa olevista puutavarayhtiöitten maista. 111

209) Ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 146 toimenpiteistä koeasutustilain antamiseksi niiden asukkaille alkuperäisillä hinnoilla. ..... „

210) Ed. V. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 147 selvityksen toimittamisesta pientalouksien rationalisoimismahdollisuuksista. ..... „

211) Ed. Riihimäen y. m. toiv. al. n:o 148 toimenpiteistä viljelyslaiduntalouden laajentamiseksi. ..... „

212) Ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 149 esityksen antamisesta tilattoman väestön maansaantia helpottavista muutoksista asutuslakiin. .... „

213) Ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 150 kauppakirjain antamisen jouduttamisesta koeasutustilain asukkaille. ..... „

214) Ed. Tainion y. m. toiv. al. n:o 151 esityksen antamisesta lunastamisoikeuden ulkopuolelle jääneiden torpparien, vuokratilallisten ja muiden vuokra-alueiden haltijain itsenäistämisestä. ..... „

215) Ed. Lampisen y. m. toiv. al. n:o 152 määrärahasta Laidunyhdistyksen toimintaa varten. ..... „

216) Ed. Pyyn y. m. toiv. al. n:o 153 toimenpiteistä pieneläjäin ja siirtoväen karjanlaidunkysymyksen järjestämiseksi. ..... „

217) Ed. Riihimäen y. m. toiv. al. n:o 154 esityksen antamisesta laiksi karjanomistajain laiduntamisoikeuden laajentamisesta. ..... „

218) Ed. Simosen y. m. toiv. al. n:o 155 toimenpiteistä pienviljelmien karjatalouden tuotannon kohottamiseksi. 112

219) Ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 156 maatalouden kannattavaisuustutkimuksen kehittämisestä. ..... „

220) Ed. Teittisen y. m. toiv. al. n:o 157 esityksen antamisesta elintarviketuotannon lisäämisestä. ..... „

221) Ed. Kytömaan y. m. toiv. al. n:o 158 toimenpiteistä säännöstelyjärjestelmän muuttamiseksi niin, että

Siv.

luovutusvelvollisuutensa täyttänyt tuottaja saisi tuotantonsa ylijäämän sijoittaa vapaaseen kulutukseen. 112

222) Ed. Vilhulan y. m. toiv. al. n:o 159 maataloustuotteiden hintojen korottamisesta tuotantokustannuksia ja palkkatasoa vastaaviksi. ..... „

223) Ed. Virolaisen y. m. toiv. al. n:o 160 toimenpiteistä maataloustuotteiden hintojen saattamiseksi tuotantokustannuksia vastaaviksi. ..... „

224) Ed. Kuuselan y. m. toiv. al. n:o 161 vakauttamispalkkioiden maksamisesta ruokakunnan omaan säännösteltyyn kulutukseen käytetyistä maataloustuotteista. ..... „

225) Ed. Pyörälän y. m. toiv. al. n:o 162 toimenpiteistä puutavarakaupassa käytännössä olevien pistehintojen kumoamiseksi. ..... „

226) Ed. Luostarisen y. m. toiv. al. n:o 163 toimenpiteistä kodinhoitajatarkoulun perustamiseksi Säämingin pitäjässä sijaitsevaan valtion omistamaan Rauhanlinnaan. ..... „

227) Ed. Sillanpään y. m. toiv. al. n:o 164 toimenpiteistä kotitaloustyön rationalisoimiseksi. ..... „

228) Ed. Wickmanin y. m. toiv. al. n:o 165 toimenpiteistä kotitaloustyötä helpottavien parannusten aikaansaamiseksi maaseudun kodeissa. ..... „

229) Ed. Laineen y. m. toiv. al. n:o 166 toimenpiteistä tuottajatalouksien nahanostolupien myöntämisperusteiden korjaamiseksi. ..... „

230) Ed. Tainion y. m. toiv. al. n:o 167 toimenpiteistä maatalouskoneasemien perustamisesta. ..... „

231) Ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 168 toimenpiteistä lohi- ja siikapitoisten jokien ja niiden läheisten rannikkoalueiden kalakannan turvaamiseksi. 113

232) Ed. Inkisen y. m. toiv. al. n:o 169 toimenpiteistä ajanmukaisen kalataloudellisen ammattiopetuksen järjestämiseksi. ..... „

233) Ed. Inkisen y. m. toiv. al. n:o 170 esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon kalastustarvikkeiden hankkimiseksi siirtoväkeen kuuluville kalastajille. ..... „

234) Ed. K. Eskolan y. m. toiv. al.

Siv.

n:o 171 määrärahasta vähävaraisten erämaakuntien maatalouskerhotoiminnan tehostamiseksi. 113

235) Ed. Pusan y. m. toiv. al. n:o 172 määrärahasta maatalouskerholiitolle metsäkerhotoiminnan edistämistä varten. ..... „

236) Ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 173 toimenpiteistä maaseudun rakennustoiminnalle välttämättömien rakennusaineiden saannin turvaamiseksi. ..... „

237) Ed. Antilan y. m. toiv. al. n:o 174 toimenpiteistä maataloudelle välttämättömien työ- ja käyttövälineiden valmistamiseksi kotimaisissa tehtaissa. ..... „

238) Ed. Vilhulan y. m. toiv. al. n:o 175 raakapuun hankintaa koskevien säännösten soveltamisesta siten, että pienviljelijäin metsät säästyvät liikahakkuilta. ..... „

239) Ed. E. Koiviston y. m. toiv. al. n:o 176 toimenpiteistä uudisraivauspalkkioiden korottamiseksi eräissä Pohjois- ja Itä-Suomen kunnissa. .. „

240) Ed. Kinnusen y. m. toiv. al. n:o 177 toimenpiteistä Pieksämäen ja Mikkelin välillä sijaitsevan suoalueen kuivattamiseksi. ..... „

241) Ed. J. Koiviston y. m. toiv. al. n:o 178 toimenpiteistä Kauhajoen pitäjässä sijaitsevan Koihnan suoalueen viljelykselle raivaamiseksi. .. „

242) Ed. Rantamaan y. m. toiv. al. n:o 179 toimenpiteistä Kurkijoen maamiesopistoa vastaavan maataloudellisen oppilaitoksen perustamiseksi Mikkelin lääniin. ..... „

243) Ed. Lampisen y. m. toiv. al. n:o 180 määrärahasta valtion kotiteollisuuskoulujen perustamiseksi. .. „

244) Ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 181 toimenpiteistä emäntäkoulun perustamiseksi Sotkamon kuntaan. .. „

245) Ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 182 määrärahasta emäntäkoulun perustamiseksi Kemijärven kuntaan. „

246) Ed. Kaijalaisen y. m. toiv. al. n:o 183 toimenpiteistä emäntäkoulun perustamiseksi Lapin lääniin. ..... „

247) Ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 184 kasvinviljelyskoeaseman perustamisesta Pudasjärven pitäjään. .. 114

248) Ed. Hautalan y. m. toiv. al. n:o 185 valtion viljavaraston perustamisesta Ylivieskaan Pohjois-Suomen siemenviljatarpeita varten. 114

249) Ed. Simosen y. m. toiv. al. n:o 186 toimenpiteistä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan runkoviemäriverkostosuunnitelman toteuttamiseksi. .... „

250) Ed. Lampisen y. m. toiv. al. n:o 187 määrärahasta maanparannustöitä ja pienempien vesistöjen laskuja varten. ..... „

251) Ed. Simosen y. m. toiv. al. n:o 188 toimenpiteistä tapaturmakorvauksen ulottamiseksi metsä- y. m. ansiotöissä käytettäviin hevosiin. .... „

252) Ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 189 toimenpiteistä poroaitojen korjaamiseksi ja rakentamiseksi. ..... „

253) Ed. Bryggarin y. m. toiv. al. n:o 190 tutkimuksen toimittamisesta huoltoperiaatteelle rakentuvan työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutuksen toimeenpanon mahdollisuudesta. .... „

254) Ed. Hautalan y. m. toiv. al. n:o 191 maataloustulosta elävien vapauttamisesta kansaneläkelain alaisuudesta. ..... „

255) Ed. Turusen y. m. toiv. al. n:o 192 toimenpiteistä kaivostyölainsäädännön aikaansaamiseksi. ..... „

256) Ed. Kauhasen y. m. toiv. al. n:o 193 toimenpiteistä työolojen järjestämiseksi kaivosteollisuudessa. .... „

257) Ed. O. Virtasen y. m. toiv. al. n:o 194 toimenpiteistä laista kahdeksan tunnin työajasta myönnettyjen poikkeusten lopettamiseksi. ..... „

258) Ed. U. Raatikaisen y. m. toiv. al. n:o 195 esityksen antamisesta työaikalain muuttamisesta pääasiallisesti metsä- ja uittotyöläisten työoloja silmällä pitäen. ..... „

259) Ed. O. Virtasen y. m. toiv. al. n:o 196 maatyöväen ja palvelijattarien saattamisesta työaikalain alaisiksi. ..... „

260) Ed. O. Virtasen y. m. toiv. al. n:o 197 esityksen antamisesta naisten ja nuorten työntekijäin palkkauksen uudelleen järjestämisestä. ..... „

261) Ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 198 metsätyöpalkkojen korottamisesta ja palkkatarkkailun tehostamisesta. ..... „

Siv.

262) Ed. Muikun y. m. toiv. al. n:o 199 esityksen antamisesta laiksi puutavaran työmittauksesta. 115

263) Ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 200 esityksen antamisesta työntekijäin vuosilomalain muuttamisesta. „

264) Ed. Jokisen y. m. toiv. al. n:o 201 esityksen antamisesta työntekijäin vuosilomalain muuttamisesta. „

265) Ed. Långin y. m. toiv. al. n:o 202 esityksen antamisesta työntekijäin vuosilomalain muuttamisesta. „

266) Ed. Lepistön y. m. toiv. al. n:o 203 metsä- ja uittotyöläisten lomakorvausrahojen suorittamisesta. „

267) Ed. E. Pesosen y. m. toiv. al. n:o 204 toimenpiteistä lomankäyttöpaikkojen hankkimiseksi ja ylläpitämiseksi. ..... „

268) Ed. Ryömän y. m. toiv. al. n:o 205 esityksen antamisesta täysipalkkaisen loman myöntämisestä synnyttäjille. ..... „

269) Ed. Tuomisen y. m. toiv. al. n:o 206 esityksen antamisesta äitiysavustusten korottamisesta. ..... „

270) Ed. Frietschin toiv. al. n:o 207 perhelisälain muuttamisesta. .... „

271) Ed. E. Koiviston y. m. toiv. al. n:o 208 toimenpiteistä huoltoeläkkeen suorittamiseksi sodan johdosta kuolleiden vanhemmille eräissä tapauksissa. ..... „

272) Ed. Kuusisen y. m. toiv. al. n:o 209 esityksen antamisesta eläkkeen maksamisesta sodassa tai sodan johdosta poikansa menettäneille leskiäideille. ..... „

273) Ed. Lumpeen y. m. toiv. al. n:o 210 sotaorvoille sotatapaturmalain mukaan suoritettavan huoltoeläkkeen muuttamisesta kaikille samansuuruiseksi. ..... „

274) Ed. Järven y. m. toiv. al. n:o 211 toimenpiteistä perheellisten sotaleskien eläkkeiden korottamiseksi. .. „

275) Ed. J. Wirtasen y. m. toiv. al. n:o 212 esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon sellaisten perheiden avustamiseksi, joiden huoltajat ovat sodan aikana tehneet itsemurhan tai lomamatkalla tapatumraisesti kuolleet. ..... „

276) Ed. Lehtokosken y. m. toiv. al. n:o 213 toimenpiteistä yleisen pakollisen sairausvakuutuksen toteuttamiseksi. 116

277) Ed. Lepistön y. m. toiv. al. n:o 214 toimenpiteistä metsätyöläisten sosiaalisten olojen parantamiseksi. „

278) Ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 215 määrärahasta avustukseksi Suomen siviili- ja asevelvollisuusinvaliidien liitolle tuotantolaitoksen rahoittamista varten. ..... „

279) Ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 216 toimenpiteistä työmahdollisuuksien järjestämiseksi invaliideille. „

280) Ed. Hukarin y. m. toiv. al. n:o 217 toimenpiteistä maan eri invaliidiryhmien oikeudellisen aseman yhdenmukaistamiseksi. ..... „

281) Ed. Lehtosen y. m. toiv. al. n:o 218 toimenpiteistä sotainvaliidien avustus- ja eläkemäärien korottamiseksi. ..... „

282) Ed. Järven y. m. toiv. al. n:o 219 toimenpiteistä sotainvaliidien elinkoron koroittamiseksi. ..... „

283) Ed. Bryggarin y. m. toiv. al. n:o 220 toimenpiteistä invaliidikorvauksien korottamiseksi nykyisiä elinkustannuksia vastaavalle tasolle. .... „

284) Ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 221 toimenpiteistä kotiuttamisrahan suorittamiseksi taannehtivasti eräille sotainvaliideille. ..... „

285) Ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 222 toimenpiteistä perheellisten sotaleskien sairauskustannusten suorittamiseksi valtion varoista. .... „

286) Ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 223 esityksen antamisesta eräiden sotaleskien tapaturmavakuutuksen järjestämisestä. ..... „

287) Ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 224 toimenpiteistä sotaleskien-, -orpojen ja -invaliidien eläkkeiden korottamiseksi. ..... „

288) Ed. J. Hakalan toiv. al. n:o 225 toimenpiteistä työhuoltolain toimeenpanon tehostamiseksi sotaleskien kohdalta. ..... „

289) Ed. J. Hakalan toiv. al. n:o 226 toimenpiteistä sotaorpojen ammattikasvatuksen tehostamiseksi. 117

290) Ed. Leikolan y. m. toiv. al. n:o 227 toimenpiteistä eräiden sodanaikaisessa asepalveluksessa sairastuneiden hoidon järjestämiseksi. ..... „

Siv.

291) Ed. Honkalan y. m. toiv. al. n:o 228 toimenpiteistä asepalveluksesta kotiutettujen ammattikoulutuksen tehostamiseksi. 117

292) Ed. E. Pesosen y. m. toiv. al. n:o 229 määrärahasta tuberkuloositoipilaiden ammattikoulutuksen järjestämiseksi. ..... „

293) Ed. Sundströmin y. m. toiv. al. n:o 230 toimenpiteistä punaisten invaliidien aseman korjaamiseksi. .... „

294) Ed. Talvion y. m. toiv. al. n:o 231 toimenpiteistä vuoden 1918 sotaan punaisten puolella osallistumisesta aiheutuneen toimeentulon edellytysten vähenemisen korvaamiseksi. .. „

295) Ed. Lumpeen y. m. toiv. al. n:o 232 työntekijäin tapaturmavakuutuslain perusteella myönnettävien elinkorkojen muuttamisesta kaikille lapsille samansuuruiseksi. ..... „

296) Ed. Tainion y. m. toiv. al. n:o 233 esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon avustuksiksi Pohjois-Suomen tuhottujen alueiden vähävaraisille asukkaille. ..... „

297) Ed. P. Tervon y. m. toiv. al. n:o 234 esityksen antamisesta sotatapaturmalain muuttamisesta. ..... „

298) Ed. Lappi-Seppälän toiv. al. n:o 235 toimenpiteistä asuntorakennustoiminnan suoritustapaan ja rahoitukseen kohdistuvan tutkimustyön järjestämiseksi. ..... „

299) Ed. Kulmalan y. m. toiv. al. n:o 236 toimenpiteistä asuntorakennustuotannon lisäämiseksi. ..... „

300) Ed. Tuurnan y. m. toiv. al. n:o 237 esityksen antamisesta asutuskeskuksiin sijoittuneelle siirtoväelle myönnettävistä asunnonhankintalainoista. ..... „

301) Ed. P. Tervon y. m. toiv. al. n:o 238 toimenpiteistä siirtoväen asunnonsaannin turvaamiseksi. ..... „

302) Ed. Lehtokosken y. m. toiv. al. n:o 239 toimenpiteistä kaupungeissa ja muissa asutuskeskuksissa vallitsevan asuntopulan poistamiseksi. 118

303) Ed. Pusan y. m. toiv. al. n:o 240 toimenpiteistä asuinrakennusten tehokkaasti käyttämiseksi. ..... „

304) Ed. Pyyn y. m. toiv. al. n:o 241 toimenpiteistä omakotitalojen rakentamista varten annettavien kiinnityslainojen lainaehtojen muuttamiseksi. 118

305) Ed. Honkalan y. m. toiv. al. n:o 248 toimenpiteistä asuntojen rarentamiseksi valtion viran- ja toimenhaltijain asunnonpuutteen poistamiseksi. ..... ,

306) Ed. Honkalan y. m. toiv. al. n:o 243 esityksen antamisesta pienasuntotuotannon tukemisesta valtion varoilla. ..... „

307) Ed. Tuurnan y. m. toiv. al. n:o 244 esityksen antamisesta laiksi huoneistojen vuokratasauksesta. .... „

308) Ed. Lepistön y. m. toiv. al. n:o 245 esityksen antamisesta metsäja lauttaustyöväen asumuksista annetun lain muuttamisesta. ..... „

309) Ed. P. Tervon y. m. toiv. al. n:o 246 esityksen antamisesta laiksi kodinperustamislainoista. ..... „

310) Ed. Wickmanin y. m. toiv. al. n:o 247 toimenpiteistä mustalaiskysymyksen selvittämiseksi. ..... „

311) Ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 248 toimenpiteistä puolustuslaitoksen uudelleen järjestämiseksi. .... „

312) Ed. Kujanpään y. m. toiv. al. n:o 249 toimenpiteistä sotalaitosta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi. ..... „

313) Ed. N. Nurmisen y. m. toiv. al. n:o 250 toimenpiteistä upseeriston kansanvaltaistamiseksi. ..... „

314) Ed. Jokisen y. m. toiv. al. n:o 251 toimenpiteistä laissa määrätyn kahden vuoden palvelusajan suorittaneiden asevelvollisten vapauttamiseksi palveluksesta. ..... „

315) Ed. N. Nurmisen y. m. toiv. al. n:o 252 toimenpiteistä päämajan valvontaosaston lakkauttamiseksi. ..... „

316) Ed. Kallisen y. m. toiv. al. n:o 253 toimenpiteistä niiden säännösten uudistamiseksi, jotka koskevat asepalveluksesta kieltäytymistä omantunnonsyiden perusteella. ..... „

317) Ed. Wiikin toiv. al. n:o 254 työvelvollisuuslain kumoamisesta tai uudistamisesta. 119

318) Ed. Myllymäen y. m toiv. al. n:o 255 esityksen antamisesta eräiden viran ja toimen haltijain lakkautuspalkan lopettamisesta. ..... „

Siv.

319) Ed. Muurin y. m. toiv. al. n:o 256 esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon korvaukseksi erillisessä työkomppaniassa palvelleille. 119

320) Ed. Muurin y. m. toiv. al. n:o 257 esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon korvauksen myöntämiseksi metsäkaartilaisille. ..... „

321) Ed. Lampisen y. m. toiv. al. n:o 258 esityksen antamisesta rautatien rakentamisesta Helsingin läheiseltä rataosalta Hyvinkään—Karjaan radalle. ..... „

322) Ed. Kirran y. m. toiv. al. n:o 259 tutkimuksen toimittamisesta Helsingin—Risteen tai Peipohjan ratasuunnalla sekä Riihimäeltä tälle radalle johtavan poikkiradan suunnalla. „

323) Ed. Kirran y. m. toiv. al. n:o 260 Huopalahden—Ojakkalan rautatien rakentamisesta. ..... „

324) Ed. Valanteen y. m. toiv. al. n:o 261 Huopalahden—Ojakkalan rautatien rakentamisesta. ..... „

325) Ed. Salmela-Järvisen y. m. toiv. al. n:o 262 Huopalahden—Ojakkalan rautatien rakentamisesta. .... „

326) Ed. Kankaisen y. m. toiv. al. n:o 263 toimenpiteistä yhdysradan aikaansaamiseksi Huopalahdesta Selkiin. ..... „

327) Ed. Österholmin y. m. toiv. al. n:o 264 rautatien rakentamisesta Kauklahdesta Lohjalle. ..... „

328) Ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 265 rautatien rakentamisesta Kauklahdesta Lohjalle. ..... „

329) Ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 266 toimenpiteistä rautatien rakentamiseksi Turusta tai joltakin sen lähiasemalta Riihimäeltä. ..... „

330) Ed. Pilppulan y. m. toiv. al. n:o 267 toimenpiteistä rautatien rakentamiseksi Uudestakaupungista Peipohjan asemalle. ..... „

331) Ed. E. Pesosen y. m. toiv. al. n:o 268 toimenpiteistä rautatien rakentamiseksi Heinolasta Jyväskylään tai sopivaan kohtaan Jyväskylän ja Lievestuoreen asemien välille. ..... „

332) Ed. J. Järvisen y. m. toiv. al. n:o 269 toimenpiteistä rautatien rakentamiseksi Heinolan kaupungista

Siv.

Heinolan—Sysmän—Hartolan—Joutsan—Leivonmäen—Toivakan maalaiskuntien kautta Jyväskylän kaupunkiin. 120

333) Ed. Laitisen y. m. toiv. al. n:o 270 määrärahasta Savon—Karjalan yhdysradan rakentamista varten. ..... „

334) Ed. Tukian y. m. toiv. al. n:o 271 tutkimuksen toimittamisesta rautatien rakentamiseksi Lappeenrannasta Savon radalle. ..... „

335) Ed. Saukkosen y. m. toiv. al. n:o 272 tutkimuksen toimittamisesta rautatien rakentamiseksi Parikkalan asemalta Kaurilan asemalle. ..... „

336) Ed. Kauhasen y. m. toiv. al. n:o 273 toimenpiteistä rataosien Siilinjärvi—Sysmäjärvi ja Joensuu—Ilomantsi rakennustöiden alullepanemiseksi. ..... „

337) Ed. Rantamaan y. m. toiv. al. n:o 274 määrärahasta Pieksämäen järjestelyratapihan laajentamiseksi... „

338) Ed. M. Pekkalan toiv. al. n:o 275 esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Suolahden—Haapajärven radan rakennustöiden jatkamista varten. .... „

339) Ed. M. Pekkalan toiv. al. n:o 276 rautatien rakentamisesta Suolahden—Haapajärven radalta Viitasaaren kirkolle. ..... „

340) Ed. Möttösen y. m. toiv. al. n:o 277 tutkimuksen toimittamisesta rautatien rakentamiseksi Seinäjoelta, Lapualta tai Härmästä Siilinjärvelle. „

341) Ed. Vehkaojan y. m. toiv. al. n:o 278 toimenpiteistä Vaasan—Härmän rautatien rakentamiseksi. ..... „

342) Ed. Hästbackan y. m. toiv. al. n:o 279 rautatien rakentamisesta Kokkolasta Saarijärvelle. ..... „

343) Ed. K. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 280 määrärahasta satamaradan rakentamista varten Ylivieskan asemalta Ryöppään merisatamaan. .... „

344) Ed. Pyörälän y. m. toiv. al. n:o 281 toimenpiteistä rautatien rakentamiseksi Vihannin asemalta Alpuan kylään Vihannin pitäjässä. ..... „

345) Ed. Salon toiv. al. n:o 282 rautatien rakentamisesta Puolangan kaoliinialueelle. ..... „

Siv.

346) Ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 283 rautatien rakentamisesta Sotkamon asemalta Kuhmoon. 120

347) Ed. Vilhulan y. m. toiv. al. n:o 284 Suomenlahden—Päijänteen—Saimaan kanavan rakentamisesta. .. 121

348) Ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 285 määrärahasta Turun uuden lentokentän rakentamista varten. .... „

349) Ed. Myllymäen y. m. toiv. al. n:o 286 maantien rakentamisesta Espoon Jupperin—Dalsvikin asuntoalueelta Kilon aseman suuntaan. .. „

350) Ed. E. Pesosen y. m. toiv. al. n:o 287 maantien rakentamisesta Heinolan kirkonkylästä Kukkolan tienhaaraan Sysmän—Kalkkisen maantiellä. ..... „

351) Ed. Kirran toiv. al. n:o 288 maantien oikaisemisesta Äetsän aseman lähistöllä. ..... „

352) Ed. Penttalan y. m. toiv. al. n:o 289 tutkimuksen toimittamisesta maantien rakentamisesta Kauhajoen asemalta Kauhajoen Ikkeläjärven kylän kautta Jalasjärvelle. ..... „

353) Ed. Bryggarin y. m. toiv. al. n:o 290 maantien rakentamisesta Valkeajärven asemalta Kuusjärven ja Lapinjärven länsipuolitse Reinikan tienhaaraan Virtain—Pihlajaveden maantiellä. ..... „

354) Ed. Möttösen y. m. toiv. al. n:o 291 tutkimuksen toimittamisesta maantien rakentamiseksi Karstulan pitäjän Pääjärven kylästä Soinin pitäjän Kolun kylään. ..... „

355) Ed. Rantamaan toiv. al. n:o 292 toimenpiteistä maantien rakentamiseksi Säämingin pitäjän Pihlajalahden kylästä Rantasalmen pitäjän Hiltulan kylään. ..... „

356) Ed. Rantamaan y. m. toiv. al. n:o 293 määrärahasta maantien rakentamiseksi Maaveden pysäkiltä Jäppilän kunnan Syvänsin kylään. .... „

357) Ed. Rantamaan y. m. toiv. al. n:o 294 määrärahasta tutkimuksen toimittamiseksi Varkauden—Joroisten maantieltä Rantasalmen kirkolle rakennettavan maantien suunnasta. .. „

358) Ed. Kinnusen y. m. toiv. al. n:o 295 määrärahasta Enonkosken Hanhivirralta Heinäveden asemalle johtavan maantien rakennustöiden aloittamista varten. 121

359) Ed. Soinisen y. m. toiv. al. n:o 296 määrärahasta Onnivaaran—Saarivaaran maantien rakennustöiden aloittamista varten. ..... „

360) Ed. Lepistön y. m. toiv. al. n:o 297 määrärahasta Toholammilta Eskolan asemalle johtavan maantien rakennustöiden jatkamiseksi. ..... „

361) Ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 298 Oulusta Vaalaan Oulujoen pohjoispuolitse johtavan maantien rakentamisen jatkamisesta. ..... „

362) Ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 299 määrärahasta Utajärven—Puolangan maantien tulvanalaisten tieosien pengerrystöitä varten. 122

363) Ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 300 määrärahasta Puolangan—Kiehimän maantien silta- ja tietöitä varten. ..... „

364) Ed. Salon toiv. al. n:o 301 maantien rakentamisesta Oulun—Nurmeksen radalta Manamansaloon Oulujärven rannalla. ..... „

365) Ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 302 määrärahasta Suomussalmen—Taivalkosken maantieltä lähtevän Selkoskylän maantien rakentamista varten. ..... „

366) Ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 303 maantien rakentamisesta Timoniemen kylätiestä Iivantiiran kylään Kuhmon kunnassa. ..... „

367) Ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 304 määrärahasta Kuhmon ja Sotkamon kunnissa olevan Hietaperän—Pohjoislahden maantien rakennustöiden loppuun saattamiseksi. ..... „

368) Ed. E. Karjalaisen y. m. toiv. al. n:o 305 määrärahasta maantien rakentamiseksi Hyrynsalmen—Moisionvaaran maantieltä Suomussalmen Jumaliskylään. ..... „

369) Ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 306 maantierakennusohjelman laatimisesta Pohjois-Suomea varten. .... „

370) Ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 307 toimenpiteistä Pohjois-Suomen hävitetyillä alueilla oleville kyläja kunnanteille aiheutuneiden vaurioiden korjaamiseksi. ..... „

Siv.

371) Ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 308 toimenpiteistä maanteiden rakentamiseksi Lapin läänissä. 122

372) Ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 309 määrärahasta maantien rakentamiseksi Simojoen rautatiesillalta Alaniemen lossille. ..... „

373) Ed. H. Pesosen y. m. toiv. al. n:o 310 määrärahasta Akkunusjoen—Pahtaojan—Lehmikummun—Koivun asutustien kunnostamista varten. .. „

374) Ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 311 Akkunusjokivarren—Pahtaojan—Lehmikummun—Koivun asutustien ottamisesta valtion hoitoon. .... „

375) Ed. Niskalan y. m. toiv. al. n:o 312 määrärahasta maantien rakentamiseksi Alatornion Kaakaman kylästä Ylitornion Mellakoskelle. .. „

376) Ed. Niskalan y. m. toiv. al. n:o 313 Karungin rautatieasemalta Palovaaran y. m. kylien kautta Ylitornion Kantomaanpäähän johtavan tien ottamisesta valtion hoitoon. .... „

377) Ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 314 toimenpiteistä maantien rakentamiseksi Posion kunnan Aholasta Karjalaisen niemen kautta Mourujärven kylään. 123

378) Ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 315 toimenpiteistä Syysjärven—Utsjokisuun maantien rakentamistöiden loppuunsaattamisesta. ..... „

379) Ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 316 maantien rakentamisesta Sallan kunnan Kursun kylästä Ahvenselkään. ..... „

380) Ed. E. Koiviston y. m. toiv. al. n:o 317 maantien rakentamisesta Sallan Kelloselän pysäkiltä Sallan—Savukosken tielle. ..... „

381) Ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 318 määrärahasta Kittilän—Kiistalan—Nilivaaran kylätien rakentamiseksi maantieksi ja ottamiseksi valtion haltuun. ..... „

382) Ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 319 toimenpiteistä maantien rakentamiseksi Sodankylän Kelujärveltä Savukosken Tanhuan kylään. ..... „

383) Ed. J. Järvisen y. m. toiv. al. n:o 320 yhdistetyn maantie- ja rautatiesillan rakentamisesta Oravakiven salmeen. ..... „

Siv.

384) Ed. U. Raatikaisen y. m. toiv. al. n:o 321 määrärahasta Hänniläänsalmen sillan rakentamiseksi. 123

385) Ed. Salon toiv. al. n:o 322 määrärahasta Tiikkajansalmen sillan rakentamista varten. ..... „

386) Ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 323 määrärahasta sillan rakentamiseksi Oulujoen yli Utajärven kirkonkylän kohdalla. ..... „

387) Ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 324 sillan rakentamisesta Kontiolansalmen yli Kuhmon—Suomussalmen maantiellä. ..... „

388) Ed. Pohjannoron y. m. toiv. al. n:o 325 esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Mikkelin—Pien-Saimaan laivaväylän syventämistöiden loppuun saattamiseksi. ..... „

389) Ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 326 toimenpiteistä Kiiminkijoen yläjuoksun perkaamiseksi. ..... „

390) Ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 327 toimenpiteistä kahden veneveistämön perustamiseksi Taka-Lapin väestöä varten. ..... „

Puhetta johtaa puhemies F a g e r h o l m.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Alestalo, von Born, Heiniö, Helo, Hiilelä, Hollsten, Inkinen, Jern, Jutila, Juutilainen, M. Järvinen, Kaijalainen, Kauppi, J. Koivisto, Malkamäki, Pilppula, J. Raatikainen ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain takia edustajat J. Koivisto ja Malkamäki ja matkan takia ed. Kauppi, tämän päivän ja ensi perjantain istunnoista yksityisasiain takia ed. Kaijalainen sekä ensi perjantain istunnosta virkatehtävien takia ed. Leppä.

Eduskunnan tietoon saatettuja valtioneuvoston päätöksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, ovat eduskunnalle puhemiehelle osoitettuina saapuneet seuraavat mainitun lain nojalla annetut valtioneuvoston päätökset:

Valtioneuvoston päätös viljelijän omavaraisruokakuntaansa varten varaaman viljan osittaisesta luovuttamisesta, annettu 12 päivänä huhtikuuta 1945; ja

Valtioneuvoston päätös siemeneksi varatun perunan luovutusvelvollisuudesta, annettu 6 päivänä huhtikuuta 1945.

Nämä valtioneuvoston päätökset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi eräiden asiakirjain kuolettamisen helpottamiseksi.

Esitellään lakivaliokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 1, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

2) Kertomus valtiovarain tilasta vuonna 1943

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Puhemies: Ilmoitetaan, että edustajien tekemät aloitteet ovat esillä keskuskansliassa.

---

3) Ehdotuksen laiksi kansantuomioistuimesta

sisältävä ed. Wiikin y. m. lak. al. n:o 1 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Räisänen: Herra puhemies! Ne, jotka ovat syypäitä siihen kansalliseen onnettomuuteen, jota isänmaan johdattaminen sotaan vuonna 1941 tietää, eivät tiettävästi tähän päivään mennessä ole joutuneet teoistaan missään muodossa vastaamaan. Kaikkialla muualla maailmassa, myös yhdessä eurooppalaisen sivistyksen kantamaassa, Ranskassa, on pidetty erittäin tärkeänä, että kansallisten onnettomuuksien aiheuttajien teot on otettu kiireellisesti tuomioistuinten käsiteltäviksi. Ne uudet voimat, „uudet kasvot", jotka siellä ovat ryhtyneet yhteiskunnan ja valtion johtoon, ovat ottaneet nämä asiat ensimmäisiksi tehtävikseen. Meillä on toisin. Kun pääministeri Paasikivi vastasi edellisillä valtiopäivillä Sosialistisen eduskuntaryhmän asiasta tekemään kysymykseen, sisältyi hänen puheeseensa sen keskeisimpänä osana erään lainoppineen lausunto, josta kävi ilmi, että meidän lainsäädäntömme mukaan tuskin voidaan tällaisista rikoksista niiden tekijöitä panna edesvastuuseen. Jos todellakin on näin, olisi juuri hallituksen taholta ollut kiiruhdettava korjaamaan lainsäädännössämme olevaa ammottavaa aukkoa ja eduskunnan avulla säätämään laki kansan oikeustajuntaa vastaavaksi ja sivistysmaiden, niinkuin esim. Ranskan, lainsäädännön kanssa samalle tasolle tässä suhteessa.

Valiokuntaan lähetettävänä oleva ed. Wiikin tekemä lakialoite kiinnittää eduskunnan ja hallituksen huomiota asiaan, jonka viivyttelemiseen ei meillä olisi varaa, jos mieli säilyttää, niinkuin kaikki täällä olevat toivomme, perustuslainmukainen ja lakisääteinen pohja yhteiskuntamme kehityksen suuntautuessa uusille urille — entiseen paluutahan ei ole. Jos nyt kuitenkin perustuslakivaliokunta joutuu tätäkin asiaa käsittelemään siinä tavallisessa tahdissa, missä edustajain aloitteita käsitellään, kun

hallituksen esityksillä, joita valiokuntaan tulee jatkuvasti, on etusija, ei ole toivoa asian kehittymisestä. On senvuoksi lausuttava jo nyt, että hallitus kiinnittää asiaan huomiota heti sen tässä vaiheessa ja ryhtyy itse, omastakin aloitteestaan, asiassa toimiin, niin, tositoimiin, sillä, kuten sanottu, tämä asia ei viivyttelyä siedä. Sekä ne uhrit, jotka sodan Moolokille uhrattiin mielettömässä, kauheassa sodassa että syyttöminä rintamilla ja rintamien takana teloitetut, niiden haamut ovat meitä aina syyttämässä, ellei niille, jotka ovat syypäitä tähän hirvittävään näytelmään, saada lain rangaistusta. Sitä vaatii kansan oikeustajunta, kansan, jonka uskoa lakiin ja oikeuteen on pahasti järkytetty tuomituttamalla vallanpitäjäin käskyläisinä toimineissa oikeusistuimissa syyttömiä ihmisiä kuritushuoneisiin niiden ollessa syyttäjinä tai juttujen perimmäisinä vireillepanijoina, joiden itsensä olisi ollut istuttava syytettyjen penkillä.

Saman asian johdosta kuin ed. Wiikin lakialoite on syntynyt myös ed. Eino Pekkalan toivomusaloite, jossa hän ehdottaa sellaisen esityksen antamista, että eduskunnan valitsijamiehet valitsisivat valtakunnanoikeuden kaikki jäsenet eikä vain jotakin osaa, kuten nykyisen lain mukaan tapahtuu. Huomautan vielä, että hallituksen on sotasyyllisyyttä tutkivan komitean työn ohella itsensä omine aloitteineen kiiruhdettava niissä asioissa, joista tässä mainitsemissani edustajain aloitteissa on kysymys, ja annettava eduskunnalle tässä asiassa „kolmen suuren" ja myös hallituksen ohjelman mukaisia esityksiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

4) Ehdotuksen laiksi valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Sundströmin y. m. lak. al. n:o 2;

5) Ehdotuksen laiksi edustajanvaaleista annetun lain muuttamisesta

sisältävä ed. Kytömaan y. m. lak. al. n:o 3;

6) Ehdotuksen laiksi kielilain muuttamisesta

sisältävä ed. von Bornin y. m. lak. al. n:o 4;

7) Ehdotuksen laiksi valtion virkamiehiltä vaadittavasta kielitaidosta annetun lain muuttamisesta

sisältävä ed. Hollstenin y. m. lak. al. n:o 5; sekä

8) Ehdotukset laeiksi Helsingin yliopiston järjestysmuodon perusteista annetun lain ja sanotun lain täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta

sisältävä ed. Österholmin y. m. lak. al. n:o 6.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan:

9) Ehdotuksen laiksi työrauhan suojelemisesta annetun lain kumoamisesta

sisältävä ed. K. Anderssonin y. m. lak. al. n:o 7; ja

10) Ehdotuksen laiksi työrauhan suojelemisesta annetun lain kumoamisesta

sisältävä ed. Räisäsen y. m. lak. al. n:o 8.

11) Ehdotuksen laiksi toisesta omaisuudenluovutusverosta

sisältävä ed. Käkelän y. m. lak al. n:o 9 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Käkelä: Herra puhemies! Vaikka eduskunnan tämänpäiväisellä työlistalla onkin aika paljon edustajien aloitteita, joista kaikista ei läheskään voida ajatella keskustelua, niin rohkenen kuitenkin pienen ajan kuluttaa eduskunnan aikaa toisen omaisuusluovutusveron kohdalla evästääkseni valtiovarainvaliokunnan jäseniä. Edellinen eduskunta joutui käsittelemään ennen hajaantumistaan hyvin nopeassa ajassa siirtoväen suuret kysymykset. Tämä luonnollisesti aiheutti, ettei eduskunnan jäsenille jäänyt riittävästi aikaa tutustua lain kaikkiin yksityiskohtiin eikä sen kaikkiin eri puoliin. Seurauksena olikin, että toisen omaisuusluovutusverolain kohdalla eduskunta muutti olennaisesti hallituksen esitystä siirtäen verotuksen painopisteen omaisuuden osalta tuoton osalle. Tällä teolla eduskunta rikkoi sen järjestelmän, jolle edellisen hallituksen esitys ja finanssitoimikunnan korvauslainsäädäntöä koskeva mietintö rakentuivat. Edellisen hallituksen esityshän perustui omaisuuden tasoitukseen, omaisuuden siirtämiseen verovelvolliselta korvauksen saajalle eikä varsinaisille verotusperiaatteille. Sen lähtökohtana oli kerta kaikkiaan omaisuudenluovutusverotus.

Edellisen eduskunnan hyväksymällä vuosittaisella omaisuudenluovutusverotuksella ei tällaiseen omaisuuden siirtoon päästä. Viiden vuoden aikana tapahtunut verojen keräys perustuu kokonaan tuottoverotukseen, työn verottamiseen. Verotus tapahtuu sitomalla kansan työn tulokset melkoiselta osaltaan korvausten suorittamiseen. Valtion mahdollisuudet saada varoja muihin tarkoituksiin tulevat tällöin supistumaan. Tämä luonnollisesti haittaa sosiaalisten uudistusten toteuttamista, joita uudistuksia tämä eduskunta tulee luultavasti pitämään hyvin tärkeinä. Käsitykseni mukaan on nykyisen eduskunnan tehtävänä saattaa työ kunniaan. Verotus on kohdistettava kaikissa muodoissaan niin paljon kuin mahdollista omaisuuteen. Jos verotus kohdistuu työn tuottoon, se aina kohdistuu työntekijään, koska kuluttaja loppujen lopuksi maksaa kaikki tuottoverot. Nyt eduskunnalle jättämässämme aloitteessa on koetettu ottaa työtätekevien edut huomioon ja päästä siihen, että kerrankin päästäisiin edes yksi verotus toimeenpanemaan siten, että se tosiaankin kohdistuu ja jää kohdistumaan pelkästään omaisuuteen.

Edelläolevaan viitaten toivon, että valtiovarainvaliokunnan jäsenet tutustuvat perusteellisesti toiseen omaisuusluovutusverolakiin esittämiini muutosehdotuksiin ja saattavat lain yleisen edun kannalta katsottuna oikeaan muotoon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan:

12) Ehdotuksen suhdanneverolaiksi

koskeva ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 10; ja

13) Ehdotuksen laiksi vuoden 1918 kansalaissodan johdosta erotettujen valtion toimenhaltijain eläkeoikeudesta

sisältävä ed. Wiikin lak. al. n:o 11.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto sivistysvaliokunnalta:

14) Ehdotuksen laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 14 ja 21 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 12;

15) Ehdotuksen laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Malkamäen lak. al. n:o 13;

16) Ehdotuksen laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 24 ja 28 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Järven y. m. lak. al. n:o 14; sekä

17) Ehdotuksen laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 23 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Hiekkalan y. m. lak. al. n:o 15.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan:

18) Ehdotuksen laiksi valtion viran tai toimen haltijain oikeudesta eläkkeeseen annetun lain muuttamisesta

sisältävä ed. Frietschin y. m. lak. al. n:o 16;

19) Ehdotuksen laiksi tulo- ja omaisuusverolain 22 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Peltosen y. m. lak. al. n:o 17;

20) Ehdotuksen laiksi toisen korvauslain muuttamisesta

sisältävä ed. Pusan y. m. lak. al. n:o 18;

21) Ehdotuksen laiksi omaisuuden luovuttamisesta luontoiskorvausten suorittamista varten

sisältävä ed. P. Tervon y. m. lak. al. n:o 19; sekä

22) Ehdotuksen laiksi korvausosakkeiden hallintoyhteisöstä annetun lain muuttamisesta

sisältävä ed. Peltosen y. m. lak. al. n:o 20.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan:

23) Ehdotuksen laiksi maalaiskuntain kunnallislain 9 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Sormusen y. m. lak. al. n:o 21;

24) Ehdotuksen laiksi kaupunkien kunnallislain 10 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Sormusen y.m. lak. al. n:o 22;

25) Ehdotuksen laiksi maalaiskuntain kunnallislain muuttamisesta

sisältävä ed. Hollstenin lak. al. n:o 23; sekä

26) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta ja kunnallishallituksesta kaupungeissa annettujen asetusten muuttamisesta

sisältävä ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 24.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta:

27) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta annetun asetuksen ja tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta

sisältävä ed. Raunion y.m. lak. al. n:o 25.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan:

28) Ehdotuksen laiksi metsästyslain 54 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. E. Koiviston y. m. lak. al. n:o 26.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan:

29) Ehdotuksen laiksi oppivelvollisuuslain 17 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Leppälän y. m. lak. al. n:o 27.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta.

30) Ehdotukset laeiksi oppivelvollisuudesta ja kansankoululaitoksen kustannuksista annettujen lakien muuttamisesta

sisältävä ed. E. Koiviston y. m. lak. al. n:o 28.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan:

31) Ehdotuksen laiksi kansakouluun kuuluvan keskikoulun ja ammatillisen jatkokoulun perustamisesta kokeilutarkoituksessa

sisältävä ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 29; ja

32) Ehdotuksen laiksi kansankirjastolain 6 ja 7 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Hiekkalan y. m. lak. al. n:o 30.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maatalousvaliokuntaan:

33) Ehdotuksen laiksi maanhankintalain muuttamisesta

sisältävä ed. Pärssisen y. m. lak. al. n:o 31.

34) Ehdotuksen laiksi maanhankintalain 20 ja 48 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. P. Tervon y. m. lak. al. n:o 32 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pusa: Olisin pyytänyt, että asia olisi pantu pöydälle.

Puhemies: Tarkoittiko ed. Pusa asiaa n:o 35.

Ed. Pusa: N:o 34.

Puhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti lähetetty valiokuntaan, niin asia jää pöydälle.

Pyydän seuraavia puhujia lausumaan mielipiteensä pöydällepanon ajasta.

Ed. P. Tervo: Pyydän kannattaa ed. Pusan ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pusa ed. P. Tervon kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon. Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, asia pantaneen pöydälle ehdotuksen mukaisesti.

Hyväksytään.

Asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

35) Ehdotuksen laiksi maanhankintalain 50 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Pusan y. m. lak. al. n:o 33 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. P. Tervo: Ehdotan asian pantavaksi pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Puhemies: Kun asiaa ei ole yksimielisesti lähetetty valiokuntaan, niin asia on jäävä pöydälle.

Pyydän seuraavia puheenvuoron käyttäjiä lausumaan mielipiteensä pöydällepanon ajasta.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Puhemies: Eduskunta hyväksynee asian pantavaksi pöydälle seuraavaan istuntoon.

Asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maatalousvaliokuntaan:

36) Ehdotuksen laiksi maanhankintalain 65 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Virolaisen y. m. lak. al. n:o 34;

37) Ehdotuksen laiksi maanhankintalain 75 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Pyyn y. m. lak. al. n:o 35;

38) Ehdotuksen laiksi maanhankintalain 92 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Ikosen y. m. lak. al. n:o 36; ja

39) Ehdotuksen laiksi maanhankintalain 92 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Käkelän y. m. lak. al. n:o 37.

40) Ehdotuksen laiksi viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annetun lain muuttamisesta

sisältävä ed. Pyyn y. m. lak. al. n:o 38 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pyy: Herra puhemies! — Viljelysmaiden väliaikaisesta vuokrauksesta on ajankohtainen kysymys nyt, mutta lain 5 §:n säännös on sen toimeenpanossa johtanut ilmeisiin kohtuuttomuuksiin, jonka nojalla vuokralautakunnat ovat tulkinneet vuokravelvollisuudesta vapaaksi sellaisissakin tapauksissa, että maanviljelijän hallinnassa saattaa olla pari tilaa, joissa esimerkiksi on yhteensä 200 ha viljeltyä maata ja vuosina 1941—1942 annettu pika-asutuksen tai vapaaehtoisesti myyty maata sivutilasta siirtoväen tarkoituksiin, vaikka se olisi kymmenien kilometrien päässä päätilasta ja myyty alue käsittää esimerkiksi 20 ha viljeltyä maata, vapautuu molemmat tilat viljelysmaiden luovutuksesta, ellei myyty alue ole omistajan Karjalaan siirtymisen kautta joutunut omistajalleen takaisin, vaan muille. Ei ole riittänyt vapautus siitä tilan osalta, josta myynti on tapahtunut, vaan päätilakin vapautuu luovutuksesta. Aikaisemmat luovutukset eivät tällä hetkellä hyvitä millään tavalla siirtoväen sijoitusta maataloustehtäviin eikä siis ole syytä laskea vuokravelvollisuuden vähennyksenä sellaisia tapauksia. Tähän on sitäkin vähemmän syytä, kun on voitu todeta, että puheenaolevan lain toimeenpano on sujunut kaikkea muuta kuin tyydyttävästi. Vuokralle maata tarjotaan enimmäkseen syrjässä olevia niittyjä ja sellaisia, joiden viljelys vuoden vuokrasopimuksella on täysin mahdoton. Mutta on kohtuutonta velvollisuudesta vapauttaa tilaa, johon jää viljeltyä vielä 180 viljelyshehtaaria ja luovutettu 20 ha:n tila joutuu sen sijaan voimassa olevan lain kautta luovuttamaan 2 ha, joka synnyttää sinänsä lain tulkinnan heikkoon valoon ei yksinomaan siirtoväen näkökannalta, vaan muultakin kannalta katsoen. Valitettavasti siihen tulkintaan ovat yhtyneet myös asutustoiminnan ylemmätkin viranomaiset hyväksymällä vuokralautakuntien menetelmän. Vaikka laki on yksivuotinen, se kuitenkin saattaa suuresti helpottaa viljelyksen järjestelyä, jos lainmuutos saadaan toimeksi esityksen mukaan kiireellisesti. Toivon siis, että ammattivaliokunta käsittelee esilläolevan aloitteen kiireellisenä ja kun 5 § poistetaan laista, johtaa se helpotuksiin vielä tässäkin järjestelyn vaiheessa. Mutta käsitykseni

mukaan maanhankintalain toimeenpano tulee siinä määrin viivästymään, että väliaikainen vuokrauksen jatkaminen saattaa tulla kysymykseen toiseksi vuodeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maatalousvaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maatalousvaliokuntaan:

41) Ehdotuksen laiksi perunan viljelyksen edistämispalkkioista

sisältävä ed. Pusan y. m. lak. al. n:o 39.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan:

42) Ehdotuksen merityöaikalaiksi

sisältävä ed. Sundströmin y. m. lak. al. n:o 40;

43) Ehdotuksen laiksi kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain muuttamisesta

sisältävä ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 41;

44) Ehdotuksen laiksi kauppa- ynnä eräiden muiden liikkeiden sekä liiketoimistojen aukioloajasta annetun lain muuttamisesta

sisältävä ed. Turusen y. m. lak al. n:o 42;

45) Ehdotuksen laiksi asevelvollisille sotatilan aikaisen palveluksen perusteella myönnettävistä kodinperustamislainoista annetun lain muuttamisesta

sisältävä ed. P. Tervon y. m. lak. al. n:o 43;

46) Ehdotuksen laiksi sotatapaturmalain 4 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Malmivaaran y. m. lak. al. n:o 44;

47) Ehdotuksen laiksi työntekijäin vuosilomalain muuttamisesta

sisältävä ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 45; sekä

48) Ehdotuksen laiksi vapunpäivän järjestämisestä työntekijäin vapaapäiväksi eräissä tapauksissa annetun lain muuttamisesta

sisältävä ed. K. Anderssonin y. m. lak. al. n:o 46.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti puolustusasiainvaliokuntaan:

49) Ehdotuksen laiksi asevelvollisuuslain 12 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Kilven y. m. lak. al. n:o 47.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto ulkoasiainvaliokunnalta:

50) Määrärahan osoittamista avustukseksi kansainväliselle Naisten Rauhan ja Vapauden Liitolle

tarkoittava ed. Sundströmin y. m. rah. al. n:o 1.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto talousvaliokunnalta:

51) Määrärahan osoittamista Heinolan reumatismiparantolan laajentamista varten

tarkoittava ed. Lumpeen y. m. rah. al. n:o 2.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto sivistysvaliokunnalta:

52) Määrärahan osoittamista Kouvolan tyttölyseon koulutalon rakentamiseksi

tarkoittava ed. Saariahon y. m. rah. al. n:o 3.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto työväenasiainvaliokunnalta:

53) Määrärahan osoittamista nuorisokotien perustamiseksi ja ylläpitämiseksi huomattavimpiin väestökeskuksiin

tarkoittava ed. Lumpeen y. m. rah. al. n:o 4; sekä

54) Määrärahan osoittamista Lomaliitto r. y:n toimesta rakennettavia uusia perheenäitien lomakyliä varten

tarkoittava ed. Hiilelän y. m. rah. al. n:o 5.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto sivistysvaliokunnalta:

55) Määrärahan osoittamista Brage nimisen yhdistyksen leikekokoelmaa varten

tarkoittava ed. Östensonin y. m. rah. al. n:o 6.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maatalousvaliokunnalta:

56) Määrärahan osoittamista lainoiksi ja avustuksiksi hevosjalostusliitoille orivarsalaitumien hankkimiseen ja kunnostamiseen

tarkoittava ed. Möttösen y. m. rah. al. n:o 7.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto kulkulaitosvaliokunnalta:

57) Määrärahan osoittamista puutavaran siirtolaitoksen rakentamista varten Saimaan ja Kymijoen vesistöjen välille

tarkoittava ed. Hirvensalon y.m. rah. al. n:o 8; sekä

58) Määrärahan osoittamista Iisveden—Haukiveden kanavatöiden aloittamista varten

tarkoittava ed. Heljaksen rah. al. n:o 9.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maatalousvaliokunnalta:

59) Määrärahan osoittamista Iisalmen vesistön tulvavedenpinnan säännöstelytöiden alullepanemista varten

tarkoittava ed. Hirvensalon y. m. rah. al. n:o 10; sekä

60) Määrärahan osoittamista lainoiksi vesijohtoyhtymille ja yhteispesuloille

tarkoittava ed. Sillanpään y. m. rah. al. n:o 11.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto kulkulaitosvaliokunnalta:

61) Määrärahan osoittamista Porvoon pitäjän Vadetin ja Pernajan Kristineborgin välisen maantien oikaisemista varten

tarkoittava ed. v. Bornin y. m. rah. al. n:o 12;

62) Määrärahan osoittamista sillan rakentamiseksi Kokemäenjoen yli Friitalan lossipaikan kohdalla

tarkoittava ed. Alestalon y. m. rah. al. n:o 13; sekä

63) Määrärahan osoittamista sillan rakennustöiden aloittamiseksi Kirjamoinsalmen lossipaikalla

tarkoittava ed. Okon y. m. rah. al. n:o 14.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

64) Esityksen antamista perustuslain säätämisjärjestyksen muuttamisesta

tarkoittava ed. E. Pekkalan y. m. toiv. al. n:o 1;

65) Esityksen antamista laiksi äänioikeusikärajan alentamisesta valtiollisissa vaaleissa

tarkoittava ed. Myllymäen y. m. toiv. al. n:o 2;

66) Esityksen antamista vaalilain muuttamisesta

tarkoittava ed. Österholmin y. m. toiv. al. n:o 3;

67) Esityksen antamista valtakunnanoikeuden jäsenten valitsemistavan muuttamisesta

tarkoittava ed. E. Pekkalan y. m. toiv. al. n:o 4;

68) Toimenpiteitä terveydenhoitoministeriön perustamiseksi

tarkoittava ed. Leikolan y. m. toiv. al. n:o 5;

69) Esityksen antamista eräiden viran ja toimen haltijain eläkeoikeuden poistamisesta

tarkoittava ed. Myllymäen y. m. toiv. al. n:o 6;

70) Esityksen antamista sotilasoikeusasiamiehen viran perustamisesta

tarkoittava ed. K. Anderssonin y. m. toiv. al. n:o 7;

71) Esityksen antamista välirauhansopimuksen perusteella lakkautettujen järjestöjen omaisuuden siirtämisestä valtion hallintaan

tarkoittava ed. Roineen y. m. toiv. al. n:o 8; sekä

72) Tutkimuksen toimittamista sotiin syyllisten taloudellisista mahdollisuuksista osallistua valtiotalouden vaikeuksien lieventämiseen

tarkoittava ed. Ryömän y. m. toiv. al. n:o 9.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta:

73) Toimenpiteitä maan vesivoimalaitosten ja vesivoimalähteiden ottamiseksi valtion omistukseen

tarkoittava ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 10.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto pankkivaliokunnalta:

74) Toimenpiteitä pääomasijoitusten suunnitelmallisen tarkkailun aikaansaamiseksi

tarkoittava ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 11.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

75) Toimenpiteitä valtiolta lainattujen keinottelulla hankittujen pääomien ottamisesta valtion omaisuudeksi

tarkoittava ed. Huhdan y. m. toiv. al. n:o 12; sekä

76) Esityksen antamista sotakulujen köyhältä kansalta perimisen lopettamiseksi sekä eräiden henkilöiden omaisuuden ottamiseksi valtion haltuun

tarkoittava ed. Uusitalon y. m. toiv. al. n:o 13.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta:

77) Toimenpiteitä teollisen tuotannon järjestämiseksi välttämättömiä kulutustarvikkeita silmällä pitäen

tarkoittava ed. Salmela-Järvisen y. m. toiv. al. n:o 14.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

78) Eräiden täyttämättä jätettyjen luovutusvelvollisuuksien tekemistä mitättömiksi

tarkoittava ed. J. Järvisen y. m. toiv. al. n:o 15.

79) Esityksen antamista työväenjärjestöjen vieraisiin käsiin joutuneen omaisuuden palauttamisesta alkuperäisille omistajille

tarkoittava ed. P. Leskisen y. m. toiv. al. n:o 16 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. P. Leskinen: Herra puhemies! — Työväenjärjestöjen omaisuuden, joka niiltä eri yhteyksissä menneinä vuosina ja varsin monella tavalla on riistetty, palauttaminen takaisin alkuperäisille omistajilleen, on yksi niitä toimenpiteitä, jotka kiireellisesti on järjestettävä, jos mieli edes pintapuolisesti palauttaa demokraattinen meno maahamme.

Tämä kysymys juontaa erikoisesti juuensa niin sanotuilta lapualaisvuosilta. Tuona ajankohtana erikoisesti sangen laajassa mitassa, voidaan sanoa, avointa väkivaltaa käyttäen ja tämä väkivalta myöhemmin lainsäädännöllä laillistuttaen otettiin työväenjärjestöjen omistuksesta heille kiistattomasti kuuluva omaisuus ja siirrettiin hyvin suurelta osalta suojeluskuntajärjestön haltuun tahi, jos ei suojeluskuntajärjestön, niin yleensä porvarillisten moninaisten järjestöjen haltuun, nuorisoseurojen y. m. y. m., tahi varsin monissa tapauksissa erikoisesti pitkin maaseutua yksityisten kansalaisten haltuun, sillä tavoin esim. että kun omaisuus joutui valtion takavarikkoon, se sieltä useinkin naurettavan pienellä hinnalla pakkohuutokaupoissa ja siis asiallisesti ilmaiseksi varsin huomattavat omaisuuserät siirtyivät uusille omistajille. Laillisena perustana näille omaisuuden siirroille oli tietenkin väittämä, jota tuona ajankohtana niin yleisesti viljeltiin, että asianomaiset järjestöt olivat väärinkäyttäneet omaisuuttaan, nimenomaan väärinkäyttäneet sillä tavoin, että siitä oli tullut valtiopetoksellisen toiminnan välikappale. Tämä väittämä nojautui siihen, että asianomaiset järjestöt erikoisesti noina lapualaisvuosina sangen suuressa skaalassa julistettiin valtiopetollisiksi ja siinä ominaisuudessa lakkautettiin. Tällöin myöskin ammatillisten järjestöjen omaisuus näillä perusteilla julistettiin menetetyksi.

Selvää on, että vaikkakin laillisen tuomion nojalla näin meneteltiin, kysymyksessä oli mitä avoin mielivalta. Kuvaavaa on, että eräs arvovaltainen juristi ei kauan sitten, noin kolme kuukautta taaksepäin, lausui näistä toimenpiteistä, kun eräs nimeltä mainittu omaisuus oli kysymyksessä takaisin palautuksen tarkoituksessa, niin asianomainen juristi lausui näin: „Todellakin, vaikka minä henkilökohtaisesti valtiovallan edustajana olin tuota omaisuutta myyttämässä, niin kysymyksessä oli selvä ryöstö. Koettakaa nyt tehdä parhaanne, että saatte tämän omaisuutenne takaisin."

Aivan samalla tavoin kuin tässä mainitsemassani omaisuudessa, aivan samalla tavoin on asia kaikkiin muihinkin nyt puheenaoleviin omaisuuksiin nähden. Hovioikeuksien tuomiot siitä, että nuo asianomaiset järjestöt, joidenka omaisuuksista nyt on kysymys ja jotka silloin lakkautettiin, muka olivat toimineet valtiopetokselli-

sesti, on mitä haetuin ja jos nyt vedetään esille asianomaiset oikeudenpöytäkirjat ja muuttuneissa, näin muuttuneissa poliittisissa olosuhteissa ryhdytään arvioimaan noita tuomioperusteita, niin ne ovat, se on vakaumukseni, menettäneet kaiken pätevyytensä, ja vain vähän täytynee löytyä enää kansalaisia, jotka nuo perustelut voivat sellaisenaan hyväksyä.

Sitten vielä eräs näkökohta. Vaikka on pidettävä itsestään selvänä, että nyt muuttuneissa poliittisissa olosuhteissa, ja että asiassa oikeutta tehtäisiin, on asia järjestettävä sillä tavoin, kuin tässä toivomusaloitteessa on tarkoitettu. Myöskin nykykäytännön välttämättömyys vaatii, että niillä kansalaisilla, jotka erikoisesti haluavat nyt työskennellä olojemme demokratisoimiseksi, täytyy olla siihen käytännöllinen mahdollisuus voidakseen yleensä kokoontua, ja jotta voidaan kokoontua, täytyy olla huoneistoja, mihin kokoontua, ja työläiset haluavat kokoontua tietenkin ensi kädessä omiin huoneistoihinsa. Sehän on selvä se. Ja työläiset edelleenkin käsittävät nämä entiset kiinteistönsä, nämä entiset toimihuoneistonsa omiksi huoneistoiksensa ja että ne vain tilapäisesti ovat olleet vieraassa omistuksessa ja hallinnassa.

Mutta kuitenkin me vaalikamppailun aikana saimme nähdä, mikä huutava vääryys oli aikoinaan tapahtunut. Voin omakohtaisesta kokemuksesta vakuuttaa, että samaan aikaan kuin mitä oivallisimmat kokoushuoneet olivat tyhjänä ja käyttämättömänä, täytyi jättää kokouksia pitämättä huoneiston puutteessa, kun ne, joilla oli oikeus määrätä näistä työläisten huoneistoista, eivät suostuneet niitä työläisille vaalikokouksia varten luovuttamaan. Tarvittiin valtiovallan toimenpiteitä, että tämä asia saatiin edes jonkinlaiseen järjestykseen. Mutta valitettavasti nämä toimenpiteet tulivat liian myöhään. Eikä sillä hyvä. Olisi luullut, että sen jälkeen kuin vaalityötä varten kehoitettiin näitäkin huoneistoja m. m. työväen vaalitoimintaa varten luovuttamaan, niin käytännöllisesti katsoen ei niitä vieläkään työläiset voi käyttää tarkoituksiinsa. Kuvaavaa on, että sellainenkin arvovaltainen kansalaisjärjestö kuin Suomi—Neuvostoliitto-Seura potee huoneistojen puutetta toiminnassaan, ja kuitenkin on huoneistoja, joita voitaisiin käyttää, jos niitä tarkoitukseen haluttaisiin luovuttaa.

Olen halunnut tämän toivomusaloitteen nimenomaan siinä mielessä tehdä, että asia saadaan eduskuntakäsittelyyn ja sitä tietä järjestykseen. Todennäköistä kuitenkin on, että jollei tässä asiassa muuta saada aikaan kuin tämä toivomusaloite, niin jotta siitä käytännöllisiä tuloksia olisi, se vie kohtuuttoman paljon aikaa. Sen vuoksi kiinnitän täällä hallitusvallan huomiota asiaan, jotta asialle saadaan sitä tietäkin mahdollisesti parempi vauhti. Vakaumukseni on, että tämä kysymys on yksi niitä kysymyksiä, joka tällä hetkellä mitä laajimmassa määrin kiinnittää maamme työväestön ja nimenomaan järjestyneen työväestön huomiota, ei suinkaan yksinomaan sillä taholla, jota itse edustan, mutta vakaumukseni on, että kaikkien järjestyneiden työläisten taholla poliittisesta suunnasta riippumatta. Tämä on siis niin sanottu kipeä asia, joka työläisten mieliä pakottaa ja senvuoksi se on kiireellisesti ja sillä ainoalla oikealla tavalla järjestettävä, että työväenjärjestöjen omaisuus, joka niiltä eri yhteyksissä monin tavoin on pois otettu, se niille palautetaan kokonaisuudessaan ja varauksitta jälleen käytettäväksi siihen tarkoitukseen, johon nämä omaisuudet alunperinkin ovat tarkoitetut.

Toivon, että asianomainen valiokunta myös ymmärtää asian tärkeyden ja asiaan sillä tavoin suhtautuu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

80) Ruotsalaisen Vaasan läänin perustamista

tarkoittava ed. Jernin y. m. toiv. al. n:o 17; ja

81) Esityksen antamista Helsingin yliopiston itsehallinnon lakkauttamisesta

tarkoittava ed. Kuusisen y. m. toiv. al. n:o 18.

82) Esityksen antamista ruotsalaisen valtionyliopiston perustamisesta Helsinkiin

tarkoittava ed. Smedsin y. m. toiv. al. n:o 19 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Smeds: Då min motion om inrättande av ett svenskt statsuniversitet i Helsingfors nu remitteras till utskott vill jag utan att i detta skede ingå på en närmare motivering till denna motion uttala den förhoppningen att utskottet inte utan vidare måtte förkasta denna motion till förmån för det av svenska riksdagsgruppens majoritet framlagda mindre radikala förslaget till universitetsfrågans lösning utan att utskottet måtte upptaga motionen till en saklig, fördomsfri och omsorgsfull prövning.

Ed. Annala: Tämä ed. Smedsin aloite on mielestäni vertaansa vailla oleva häikäilemättömyyden osoitus. Ruotsalaista väestöä on kansastamme vajaa 10 %, joten jo väestön vähälukuisuuteen nähden aloite on asiallista pohjaa vailla. Mutta ruotsalainen väestö on näinä kansamme vaikeina aikoina pyrkinyt vetäytymään usein syrjään niistä velvollisuuksista, joita kaikilla valtakunnan kansalaisilla on ollut. Tästä on tuoreimpana esimerkkinä maanhankintalainsäädäntö, jonka mukaan ruotsalaiset asetetaan etuoikeutettuun asemaan muuhun kansaamme nähden. Tämä aloite tarkoittaa jälleen uuden etuoikeuden vaatimusta täysin tarpeettomassa asiassa. Kansamme on nyt joka suhteessa vaikeassa asemassa, joten koko aloite tuo mieleen sellaisen saalistajan ulvahduksen, joka käy puolustuskyvyttömän saaliin kimppuun. Minä toivon, että aloite saa valiokunnassa hiljaisen hautauksen.

Ed. Österholm: Jag har ingen anledning att försvara rdm. Smeds motion. Den intar en ståndpunkt som jag inte omfattar. Men jag har begärt ordet för att tillbakavisa det yttrande, som den föregående talaren fällde och som till sin natur och sitt innehåll påminner om tider, som man trodde att hade varit länge sedan förbi. Rdm. Annalas yttrande är en röst ur det förgångna och han spelar nu rollen av en gengångare. Vi ser att den finska nationalismen har sina bourboner som ingenting lärt och ingenting glömt. Kanske kunde man tillämpa på dem rimmet i barnboken om zebran som är „ett randigt djur, ränderna går aldrig ur". Då rdm. Annala säger, att den svenska befolkningen har försökt undandraga sig sina förpliktelser med avseende å jordanskaffningslagen, vill jag hänvisa till ett yttrande av statsministern. Han sade, att om man vill ställa den svenska befolkningen i samma läge som den finska, så ålägger man den ett mycket större offer, ty tar man jorden av den svenska befolkningen, tar man i själva verket mycket mera än jorden.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

83) Esityksen antamista puun saannin turvaamisesta annetun lain muuttamisesta

tarkoittava ed. Vennamon y. m. toiv. al. n:o 20;

84) Toimenpiteitä fascististen ja fascismille myötämielisten henkilöiden poistamiseksi poliisilaitoksesta

koskeva ed. Aaltosen y. m. toiv. al. n:o 21;

85) Esityksen antamista valtiollisen poliisin lakkauttamisesta ja uuden organisation muodostamisesta

tarkoittava ed. Aaltosen y. m. toiv. al. n:o 22; sekä

86) Äitienpäivän määräämistä yleiseksi juhlapäiväksi

koskeva ed. Lumpeen y. m. toiv. al. n:o 23.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan:

87) Esityksen antamista yhdistyslain muuttamisesta

tarkoittava ed. E. Pekkalan y. m. toiv. al. n:o 24;

88) Esityksen antamista painovapauslain muuttamisesta

tarkoittava ed. E. Pekkalan y. m. toiv. al. n:o 25;

89) Toimenpiteitä lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelemisen jouduttamiseksi maaseudulla

tarkoittava ed. Riikosen y. m. toiv. al. n:o 26;

90) Esityksen antamista vaarallisista rikoksenuusijoista annetun lain kumoamisesta

tarkoittava ed. Tuomisen y. m. toiv. al. n:o 27;

91) Esityksen antamista laeiksi aviottoman lapsen oikeudellisen aseman parantamisesta

tarkoittava ed. Salmela-Järvisen y. m. toiv. al. n:o 28;

92) Esityksen antamista laiksi vuoden 1918 vallankumoukseen tai sen jälkeen SKP:n tai muiden kiellettyjen tai lakkautettujen työväenjärjestöjen toimintaan osallistuneiden henkilöiden vapauttamisesta syytteestä tai rangaistuksesta ja niiden seuraamuksista

tarkoittava ed. Stenbergin y. m. toiv. al. n:o 29;

93) Esityksen antamista eräiden säännöstelyrikkomuksista rangaistujen armahtamisesta

tarkoittava ed. J. Järvisen y. m. toiv. al. n:o 30;

94) Esityksen antamista nostomenettelyn yksinkertaistamisesta

tarkoittava ed. K. Anderssonin y. m. toiv. al. n:o 31;

95) Esityksen antamista vähävaraisten oikeusavustuksen järjestämisestä asianmukaiselle kannalle

tarkoittava ed. K. Anderssonin toiv. al. n:o 32; sekä

96) Esityksen antamista asunto-osakeyhtiöistä annetun lain muuttamisesta

tarkoittava ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 33.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan:

97) Valtionelimen perustamista rauhan valmistamiseksi ja vakauttamiseksi välttämättömien tehtävien hoitamista varten

tarkoittava ed. Sergeliuksen y. m. toiv. al. n:o 34;

98) Toimenpiteitä tärkeimpien ammattialojen avustajanvirkojen perustamiseksi lähetystöihin

tarkoittava ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 35; sekä

99) Määrärahaa sosiaaliavustajanviran perustamiseksi Lontoon ja Moskovan lähetystöihin

tarkoittava ed. Turusen y. m. toiv. al. n:o 36.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maatalousvaliokunnalta:

100) Toimenpiteitä porosopimuksen aikaansaamiseksi Suomen ja Neuvostoliiton välillä

tarkoittava ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 37.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto sivistysvaliokunnalta:

101) Toimenpiteitä kolttalappalaisten säilymisen turvaamiseksi

tarkoittava ed. Kaijalaisen y. m. toiv. al. n:o 38.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan:

102) Toimenpiteitä toisen omaisuudenluovutusverolain 4 §:n muuttamiseksi

tarkoittava ed. Pusan y. m. toiv. al. n:o 39;

103) Esityksen antamista tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta

tarkoittava ed. Pilppulan y. m. toiv. al. n:o 40;

104) Verosta vapaan tulorajan korottamista toimeentulominimiä vastaavaksi

tarkoittava ed. J. Järvisen y. m. toiv. al. n:o 41;

105) Esityksen antamista aviopuolisoiden verotusta koskevien säännösten muuttamisesta tulo- ja omaisuusverolaissa

tarkoittava ed. Lehtokosken y. m. toiv. al. n:o 42;

106) Toimenpiteitä varattomien verovelvollisten verojäämien poistamisesta

tarkoittava ed. Mustosen y. m. toiv. al. n:o 43;

107) Esityksen antamista yhdessä asuvien ja tilaansa hoitavien sisarusperheiden oikeudesta lapsivähennyksiin valtion verotuksessa

tarkoittava ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 44;

108) Toimenpiteitä asevelvollisten maksuajan lykkäyksenalaisten verojen poistamiseksi

tarkoittava ed. J. Hakalan y. m. toiv. al. n:o 45; sekä

109) Esityksen antamista verovapauden myöntämisestä sodasta kärsimään joutuneille

tarkoittava ed. Kujalan y. m. toiv. al. n:o 46.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto työväenasiainvaliokunnalta:

110) Esityksen antamista verohelpotuksen myöntämisestä eräille sotainvaliideille

tarkoittava ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 47;

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan:

111) Esityksen antamista valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta

tarkoittava ed. Sergeliuksen toiv. al. n:o 48;

112) Toimenpiteitä tie- ja vesirakennushallituksen sekä sen alaisten viran- ja toimenhaltijain palkkojen korottamiseksi

tarkoittava ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 49;

113) Toimenpiteitä valtion toimessa olevien sairaanhoitajattarien oikeuttamisesta laskemaan virkavuosikseen kunnallisissa tai yksityisissä toimissa palvelemansa ajan

tarkoittava ed. Pohjalan y. m. toiv. al. n:o 50;

114) Toimenpiteitä Lapin läänin ja eräiden rajaseutupitäjien viran ja toimen haltijain palkkauksen parantamiseksi

tarkoittava ed. E. Koiviston y. m. toiv. al. n:o 51;

115) Toimenpiteitä maalaiskirjeenkantajien palkkaus- ja työolojen järjestämiseksi

tarkoittava ed. Simosen y. m. toiv. al. n:o 52;

116) Esityksen antamista ikälisien huomioon ottamisesta valtion viran tai toimen haltijain eläkkeitä määrättäessä

tarkoittava ed. Sergeliuksen y. m. toiv. al. n:o 53;

117) Esityksen antamista eräiden teloitettujen henkilöiden omaisten toimeentulon turvaamiseksi eläkkeellä

tarkoittava ed. Roineen y. m. toiv. al. n:o 54;

118) Esityksen antamista korvauslain muuttamisesta

tarkoittava ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 55;

119) Esityksen antamista laiksi toisen korvauslain muuttamisesta

tarkoittava ed. Riihisen y. m. toiv. al. n:o 56; sekä

120) Esityksen antamista itärajan kuntien alueilla asuvien korvauksensaantioikeuden laajentamiseksi

tarkoittava ed. Kuittisen y. m. toiv. al. n:o 57.

121) Esityksen antamista laiksi ennakkokorvausten myöntämisestä toisen korvauslain mukaan korvaukseen oikeutetuille

tarkoittava ed. Riihisen y. m. toiv. al. n:o 58 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. R i i h i n e n: Käytyjen sotien seurauksena on Karjalasta, Lapista ja Oulun läänistä väestö joutunut siirtymään pois entisiltä asuinsijoiltaan. Tämä siirtolaisväestö on suurimmalta osalta sodan johdosta menettänyt kaiken omaisuutensa joutuen nyt elämään ilman välttämättömiä tarvikkeita. Kotiensa jälleenrakentamiseen tai edes osittaiseen kunnostamiseen, jokapäiväiseen käyttöön välttämättömällä irtaimistolla, sen hankkimiseksi, tarvikkeiden ostamiseksi tarvittavia varoja ei näillä kaiken omaisuutensa menettäneillä siirtolaisilla nyt ole. Varojen puute on myöskin aiheuttanut sen, että nämä työllä ansaitun omaisuutensa menettäneet siirtolaiset eivät ole voineet ammattinsa mukaiseen työhön sijoittautua. Siirtolaisten puolelta on tästä heidän hädänalaisesta asemastaan useasti lähetystöjen ja muilla tavoin ilmoituksia tehden hallituksen puoleen käännytty. Tämän vuoden helmikuun 9 päivänä hyväksyttiin eduskunnassa ennakkokorvauslaki. Nyt kuitenkin tässä ennakkokorvauslaissa on suurin osa siirtolaisista jätetty korvaus-

suorituksista osattomaksi ja juuri se osa siirtoväestä, joka elää ankarimmassa taloudellisessa hädässä, jätettiin lain ulkopuolelle. Tämä ennakkokorvauslaki myönsi ainoastaan ennakkokorvaukset kiinteistön ja irtaimiston entisille omistajille. Tämä hädän hetkellä siirtolaisten jakaminen kahtia on vaikuttanut vähävaraisen siirtoväen keskuudessa ankarata paheksumista, ja myöskin siirtolaiset tässä ovat nähneet työtätekevälle osalle siirtolaisia tapahtuneen vääryyden. Työtätekevien siirtolaisten taloudellinen asema tällä hetkellä on sellainen, että sen auttamiseksi on ehdottomasti nopeasti ryhdyttävä toimenpiteisiin. Hyväksytty korvauslaki, ennenkuin se saadaan täytäntöön toimitettua, vahinkojen arviointi ja maksujen täytäntöönpano tulee viemään siksi paljon aikaa, että siirtolaiset eivät voi näiden viipyvien maksujen varaan elämässään jäädä. Senvuoksi käsiteltäessä tätä esityksen kohtaa valiokunnissa olisi syytä ottaa huomioon tämän asian kiireellisyys. Työtätekevät siirtolaiset odottavat, että nyt annettaisiin nopeasti ennakkorvauslakiesitys, jossa rajoittamatta myönnettäisiin riittävän suuria ennakkokorvauksia kaikille työtätekeville siirtolaisille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan:

122) Esityksen antamista täysimääräisen korvauksen maksamisesta välirauhansopimuksen 14 artiklan perusteella Neuvostoliitolle palautettavasta omaisuudesta

tarkoittava ed. Pusan y. m. toiv. al. n:o 59;

123) Esityksen antamista lisäkorvauksen maksamiseksi eräille korvauslain mukaan korvaukseen oikeutetuille

tarkoittava ed. Riihisen y. m. toiv. al. n:o 60;

124) Toimenpiteitä teollisuudesta toimeentulonsa saaneen siirtoväen sijoittamisesta entiseen ammattiinsa

tarkoittava ed. Tuurnan y. m. toiv. al. n:o 61;

125) Esityksen antamista laiksi arvioidun myyntivoiton verovapaudesta sotasiirtolaisille, rintamamiehille, sotainvaliideille ja sotaleskille tapahtuvassa vapaaehtoisessa maan myynnissä

tarkoittava ed. Hollstenin toiv. al. n:o 62;

126) Toimenpiteitä eräiden siirtoväkeen kuuluvien henkilöiden maksamien vuokrien takaisin maksamiseksi

tarkoittava ed. P. Leskisen y. m. toiv. al. n:o 63;

127) Toimenpiteitä puu-, paperi- ja metalliteollisuuden sosialisoimiseksi

tarkoittava ed. Wiikin y. m. toiv. al. n:o 64;

128) Tutkimuksen toimittamista eräiden tuotantoalojen ja luonnonrikkauksien valtion valvontaan tai haltuun ottamisen mahdollisuuksista

tarkoittava ed. J. Järvisen y. m. toiv. al. n:o 65;

129) Toimenpiteitä virastotalon hankkimiseksi maatalousministeriön asutusasiainosastolle ja Maatalousseurojen Keskusliiton jälleenrakennusvaliokunnalle

tarkoittava ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 66;

130) Määrärahaa Hämeenlinnan uuden naisvankilan rakennustöiden jatkamista varten

tarkoittava ed. Seppälän y. m. toiv. al. n:o 67;

131) Määrärahaa posti- ja lennätintalon rakentamiseksi Ouluun

tarkoittava ed. Kanniston y. m. toiv. al. n:o 68;

132) Esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon väliaikaisten rakennusten rakentamiseksi Pohjois-Suomen tuhotuille alueille

tarkoittava ed. Uusisalmen y. m. toiv. al. n:o 69; sekä

133) Esityksen antamista Pyhäkosken voimaverkoston rakentamisesta huomioon ottaen Kainuun ja Oulujokilaakson seutujen sähköntarpeen

tarkoittava ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 70.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto sivistysvaliokunnalta:

134) Toimenpiteitä itäisen rajaseudun ja hävitetyn Pohjois-Suomen kansakouluolojen korjaamiseksi

tarkoittava ed. Pääkkösen y.m. toiv. al. n:o 71.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan:

135) Toimenpiteitä sairaanhoito- ja sairaalahenkilökunnan sosiaalisten olojen parantamiseksi

tarkoittava ed. Leikolan y. m. toiv. al. n:o 72.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto laki- ja talousvaliokunnalta:

136) Toimenpiteitä lastenkotien siirtämiseksi lääkintöhallituksen alaiseksi

tarkoittava ed. Pohjalan y. m. toiv. al. n:o 73.

137) Toimenpiteitä apteekkilaitoksen ottamiseksi valtion haltuun

tarkoittava ed. K. Anderssonin y. m. toiv. al. n:o 74 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähettämistä talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Oksala: Tämä aloite näkyy koskevan kysymystä apteekkilaitoksen ottamisesta valtion haltuun, siis kysymystä apteekkilaitoksen sosialisoimisesta, ja se esitetään lähetettäväksi johonkin toiseen valiokuntaan kuin täällä aikaisemmin esitetyt aloitteet n:ot 127 ja 128, jotka niinikään koskettelevat eri talousalojen sosialisoimista. Minusta jo tuntui vähän oudolta se, että aloitteet 127 ja 128 lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan, joka ei oikeastaan ole ymmärtääkseni se valiokunta, jonka pitäisi sosialisoimista koskevia asioita harkita, vaan minusta nämä aloitteet olisi ollut asiammukaisempaa lähettää perustuslakivaliokuntaan, joka olisi voinut vaatia niistä, jos katsoi sen tarpeelliseksi, valtiovarainvaliokunnan lausuntoa. Joka tapauksessa nämä sosialisoimista koskevat aloitteet olisivat minusta lähetettävät samaan valiokuntaan, että siellä voitaisiin asiaan perehtyä kaikissa suhteissa. Minä en enää tietysti voi tehdä ehdotusta aloitteiden 127 ja 128 suhteen, kun ne menivät jo ohi, mutta lausuisin sen toivomuksen, että kun valtiovarainvaliokunta käsittelee näitä aloitteita, että se pyytäisi niistä perustuslakivaliokunnan lausunnon, ja samaten olisin nyt sitä mieltä, että tämä, ed. Anderssonin aloite, lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, joka siitä pyytäisi sitten lausunnon joltakin ammattivaliokunnalta. Nämä kysymykset eivät nimittäin ole enää puhtaasti taloudellisia, vaan niillä on jo laajempi pohja.

Puhemies: Tekikö ed. Oksala nimenomaan ehdotuksen?

Puhuja: Minä tein ehdotuksen, että se olisi lähetettävä perustuslakivaliokuntaan.

Ed. Pohjannoro: Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Oksala ed. Pohjannoron kannattamana ehdottanut, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, jonka tulisi pyytää lausunto talousvaliokunnalta. Kutsun tätä ehdotusta ed. Oksalan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Oksalan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan „ei"-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Vähemmistö.

Eduskunta on siis hyväksynyt puhemiesneuvoston ehdotuksen.

Asia lähetetään talousvaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan:

138) Toimenpiteitä väkijuomain kulutuksen supistamiseksi

tarkoittava ed. Voionmaan y. m. toiv. al. n:o 75;

139) Toimenpiteitä terveydentilan parantamiseksi Oulun ja Lapin läänien hävitettyjen kuntien lasten keskuudessa

tarkoittava ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 76;

140) Määrärahaa Säräisniemen alueläkäripiirin perustamista, lääkärin palkkaamista ja alueläkärin asunnon rakentamista varten

tarkoittava ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 77;

141) Määrärahaa alueläkärin viran perustamiseksi Paltamon pitäjään

tarkoittava ed. Salon toiv. al. n:o 78;

142) Määrärahaa aluesairaalan rakentamiseksi Ristijärven kirkonkylään

tarkoittava ed. Salon toiv. al. n:o 79; sekä

143) Määrärahaa avustukseksi Suomalaisen saunan ystävät r. y:lle tutkimussaunan rakentamista varten

tarkoittava ed. Leikolan toiv. al. n:o 80.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan:

144) Esityksen antamista vesioikeuslain muuttamisesta

tarkoittava ed. S. Tervon y. m. toiv. al. n:o 81;

145) Esityksen antamista vesioikeuslain IV luvun 2 §:n muuttamisesta

tarkoittava ed. Y. Mannisen y. m. toiv. al. n:o 82;

146) Esityksen antamista jakolaitoksesta annetun asetuksen muuttamisesta

tarkoittava ed. K. Anderssonin y. m. toiv. al. n:o 83;

147) Suomen kansalaisen syntymäpaikan tarkempaa määräämistä

tarkoittava ed. Hollstenin toiv. al. n:o 84;

148) Esityksen antamista äänioikeusikärajan alentamisesta kunnallisissa vaaleissa

tarkoittava ed. Myllymäen y. m. toiv. al. n:o 85;

149) Esityksen antamista kunnallisverolainsäädännön uudistamisesta nykyisiä verotusperiaatteita vastaavaksi

tarkoittava ed. V. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 86;

150) Kunnallisverolainsäädännön uudistamista

tarkoittava ed. Kujalan y. m. toiv. al. n:o 87;

151) Toimenpiteitä kunnallisverorasituksen tasoittamiseksi eri kuntien kesken

tarkoittava ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 88;

152) Esityksen antamista perus- ja lapsivähennysten määrien korottamiseksi kunnallisverotuksessa

tarkoittava ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 89;

153) Esityksen antamista useamman kunnan alueella toimintaansa harjoittavan liikkeen verotettavan tulon oikeudenmukaisesta jakamisesta eri kuntien kesken

tarkoittava ed. Soinisen y. m. toiv. al. n:o 90;

154) Esityksen antamista manttaalikuntain lakkauttamisesta

tarkoittava ed. Kivisalon y. m. toiv. al. n:o 91;

155) Esityksen antamista laiksi kuntain oikeudesta pakkolunastaa suoalueita

tarkoittava ed. Kivisalon y. m. toiv. al. n:o 92;

156) Esityksen antamista kaupunkien ja kauppalain oikeuttamiseksi pakkolunastusteitse saamaan omistus- tai käyttöoikeuden kunnan alueella olevaan maapohjaan

tarkoittava ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 93;

157) Toimenpiteitä esikaupungeissa sijaitsevien vuokra-alueiden lunastamisesta haltijoilleen

tarkoittava ed. P. Karjalaisen y. m. toiv. al. n:o 94;

158) Esityksen antamista laiksi köyhäinhoitolain muuttamisesta

tarkoittava ed. Rydbergin y. m. toiv. al. n:o 95;

159) Esityksen antamista uudeksi kalastuslaiksi

tarkoittava ed. Mäkelän y. m. toiv. al. n:o 96;

160) Esityksen antamista panttilainausliikkeen harjoittamisen siirtämiseksi kuntien yksinoikeudeksi

tarkoittava ed. Räisäsen y. m. toiv. al. n:o 97;

161) Esityksen antamista siirtoväen huoltolaiksi

tarkoittava ed. Riihisen y. m. toiv. al. n:o 98;

162) Valtion osuutta jaonjärjestelystä aiheutuviin menoihin koskevien määräysten muuttamisesta

tarkoittava ed. Wickmanin y. m. toiv. al. n:o 99;

163) Toimenpiteitä isojaossa ja uusjaossa jaettavan alueen teiden rakentamiseksi valtion toimesta

tarkoittava ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 100;

164) Nuorten väkijuoman käyttäjäin raittiiseen elämäntapaan palauttamista tarkoittavan lainsäädännön aikaansaamista

koskeva ed. Lehtokosken y. m. toiv. al. n:o 101;

165) Toimenpiteitä kunnallisen raittiushuollon järjestämiseksi

tarkoittava ed. Kankaisen y. m. toiv. al. n:o 102;

166) Toimenpiteitä huoltoavustuksen antamiseksi Pohjois-Suomen evakuoidulle väestölle vielä heidän palattuaan kotiseudulleen

tarkoittava ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 103;

167) Esityksen antamista riistanpyyntioikeuden tekemisestä maanomistussuhteista riippumattomaksi

tarkoittava ed. Hietasen y. m. toiv. al. n:o 104;

168) Toimenpiteitä maanteiden kunnossapidon keskittämiseksi samalle valtion viranomaiselle

tarkoittava ed. Lepistön y. m. toiv. al. n:o 105;

169) Kunnan- ja kyläteiden ottamista valtion hoitoon

tarkoittava ed. Möttösen y. m. toiv. al. n:o 106;

170) Toimenpiteitä kyläjaoitukseen tehtävien muutosten helpottamiseksi

tarkoittava ed. K. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 107;

171) Esityksen antamista kyläteiden ottamisesta valtion hoitoon

tarkoittava ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 108;

172) Toimenpiteitä kunnan- ja kyläteiden ottamiseksi valtion hoitoon

tarkoittava ed. Meriläisen y. m. toiv. al. n:o 109; sekä

173) Pohjois- ja Koillis-Suomen hävitetyillä alueilla olevain kunnan- ja kyläteiden ottamista valtion hoitoon

tarkoittava ed. Miettisen y. m. toiv. al. n:o 110.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan:

174) Tieteellisen tutkimuksen edistämistä suunnittelevan lautakunnan asettamista

tarkoittava ed. Leikolan y.m. toiv. al. n:o 111;

175) Määrärahaa vähävaraisten keksijäin tukirahaston perustamista varten

tarkoittava ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 112;

176) Vertailevan koululainsäädännön professorin viran perustamista Helsingin yliopistoon tai Jyväskylän kasvatusopilliseen korkeakouluun

tarkoittava ed. Kilpeläisen y.m. toiv. al. n:o 113;

177) Määrärahaa sosialipolitiikan professorin viran perustamista varten Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan

tarkoittava ed. Sarlinin y.m. toiv. al. n:o 114;

178) Tutkimuksen toimittamista ylioppilastutkintoa suorittamattomien opiskelumahdollisuuksista korkeakouluissa

tarkoittava ed. Heljaksen y.m. toiv. al. n:o 115; sekä

179) Toimenpiteitä koulutoimen johdon keskittämiseksi

tarkoittava ed. Malkamäen y.m. toiv. al. n:o 116.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto talousvaliokunnalta:

180) Toimenpiteitä koululääkäritoiminnan lainsäädännölliseksi järjestämiseksi oppi- ja ammattikouluissa sekä niihin verrattavissa oppilaitoksissa

tarkoittava ed. Pohjalan y.m. toiv. al. n:o 117.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan:

181) Suunnitelman laatimista koululaitoksen ja opetustoimen saattamiseksi uuden demokraattisen suuntauksen ja kasvatusopin vaatimuksia vastaavaksi

tarkoittava ed. Nevalaisen y.m. toiv. al. n:o 118.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto talousvaliokunnalta:

182) Toimenpiteitä koulujen terveydenhoidossa ja oppilaiden terveydellisissä oloissa ilmenevien puutteellisuuksien korjaamiseksi

tarkoittava ed. Järven y.m. toiv. al. n:o 119; sekä

183) Esityksen antamista laiksi kansa- ja oppikoululaisten terveydenhoidosta

tarkoittava ed. Österholmin toiv. al. n:o 120.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan:

184) Toimenpiteitä lahjakkaiden vähävaraisten oppikoululaisten avustamiseksi valtion varoilla

tarkoittava ed. Kankaisen y.m. toiv. al. n:o 121;

185) Saksan kielen sijasta englannin sekä venäjän kielen ottamista oppikoulujen lukusuunnitelmaan

tarkoittava ed. Smedsin y.m. toiv. al. n:o 122;

186) Määrärahaa koulurakennuksen rakentamiseksi Mikkelin tyttökoululle

tarkoittava ed. Pohjannoron y.m. toiv. al. n:o 123;

187) Käytännöllisten aineiden huomioonottamista kansakoulunopettajain valmistusta uudelleen järjestettäessä

tarkoittava ed. Leppälän y.m. toiv. al. n:o 124;

188) Toimenpiteitä huonokuuloisten lasten kansakouluopetuksen järjestämiseksi

tarkoittava ed. Pohjalan y. m. toiv. al. n:o 125;

189) Perheenemännille ja kotiapulaisille välttämättömän kotitalous- ja käsityötaidon opetuksen sisällyttämistä kansakoulun jatko-opetukseen

tarkoittava ed. Sillanpään y. m. toiv. al. n:o 126; sekä

190) Määrärahaa Suomen Museoliitolle paikallismuseoiden toiminnan ohjaamista varten

tarkoittava ed. Seppälän y. m. toiv. al. n:o 127.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto laki- ja talousvaliokunnalta:

191) Toimenpiteitä rakennusammattimiesten sijoittamiseksi maaseudun rakennustoiminnan ohjaamis- ja neuvontatehtäviin

tarkoittava ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 128.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan:

192) Esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Turun linnan tulipalossa turmeltuneen pohjoisen siiven vesikaton rakentamiseksi

tarkoittava ed. Seppälän y. m. toiv. al. n:o 129; sekä

193) Esityksen antamista laiksi muinaismuistojen ja sivistyshistoriallisesti merkityksellisten rakennusmuistomerkkien hoidosta

tarkoittava ed. Östensonin y. m. toiv. al. n:o 130.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto talousvaliokunnalta:

194) Toimenpiteitä psykopaattilaitoksen aikaansaamiseksi Keski-Suomeen

tarkoittava ed. Rydbergin y. m. toiv. al. n:o 131.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan:

195) Määrärahaa avustukseksi Suomen ruotsalaiselle laulu- ja musiikkiliitolle

tarkoittava ed. Brommelsin y. m. toiv. al. n:o 132;

196) Esityksen antamista kasvatustieteellisen keskuslaitoksen perustamisesta Helsinkiin

tarkoittava ed. Kankaisen y. m. toiv. al. n:o 133;

197) Toimenpiteitä kulttuurijärjestöjen ja -rahastojen saattamisesta valtion valvontaan

tarkoittava ed. Nevalaisen y. m. toiv. al. n:o 134;

198) Toimenpiteitä Neuvostoliiton tieteellisiä perusteita koskevan keskuskirjaston ja -laitoksen perustamiseksi maahamme

tarkoittava ed. Ryömän y. m. toiv. al. n:o 135;

199) Toimenpiteitä itseopiskelua varten tarpeellisen ammattikirjallisuuden valmistamiseksi ja käytäntöön saattamiseksi

tarkoittava ed. Hiekkalan y. m. toiv. al. n:o 136; sekä

200) Koulutalon rakentamista Siilinjärven keskikoululle

tarkoittava ed. Vennamon y. m. toiv. al. n:o 137.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto työväenasiainvaliokunnalta:

201) Toimenpiteitä maaltapaon estämiseksi

tarkoittava ed. K. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 138.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maatalousvaliokuntaan:

202) Toimenpiteitä kasvinsuojelulaitoksen perustamiseksi

tarkoittava ed. Bernerin y. m. toiv. al. n:o 139;

203) Esityksen antamista laiksi, jolla helpotetaan pakollisen tilusvaihdon toimeenpanoa maanhankintalain soveltamisen yhteydessä

tarkoittava ed. Ytin y. m. toiv. al. n:o 140; sekä

204) Toimenpiteitä pääasiallisena ammattinaan muuta kuin maatilataloutta harjoittavien kiinteistönomistajain saattamisesta maanhankintalain mukaan ensisijaisiksi maanluovutusvelvollisiksi

tarkoittava ed. Kuittisen y. m. toiv. al. n:o 141.

205) Esityksen antamista maanhankintalain muuttamisesta

tarkoittava ed. Pusan y. m. toiv. al. n:o 142 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pusa: Tässä aloitteessa esitetään toimenpiteitä, joiden tarkoituksena olisi maanhankintalain muuttaminen siihen suuntaan, että Karjalassa olleet kääpiötilat suurennettaisiin elinkelpoisiksi tiloiksi. Tähän aloitteeseen on ollut aihetta lähinnä sen vuoksi, että maanhankintalaki sai sellaisen muodon, että sitä toimeenpantaessa on tarkoitus jättää tilatyypit niiden rajojen puitteisiin, mitkä tilatyypeistä ovat voimassa, se tahtoo sanoa, jos on asuntotila enintään 2 ha:n ala maata, sitä ei ole tilaisuus suurentaa sitä suuremmaksi. Jos on tilatyyppi 2—6 ha:n ala, sitäkään ei ole tilaisuus suurentaa elinkelpoiseksi tilaksi. Kun tällaisia kääpiötiloja, alle 5 ha:n alan tiloja, on Karjalassa muistini mukaan noin 12,000, niin on selvää, että tällaista epäkohtaa tilojen pienuuteen nähden ei voi olla tarkoituksen mukaista säilyttää täällä. Kuitenkin hajaantunut eduskunta on säästäkseen maata hyväksynyt lain sellaisessa muodossa, että sitä täytäntöön pantaessa ei voitaisi sillä tavalla sovelluttaa, että tuollaisesta kääpiötila-asutuksesta päästäisiin. Minä toivoisin, että uudessa eduskunnassa puhaltaisivat siinä suhteessa myöskin paremmat tuulet niin, että tuollainen epäkohta voitaisiin korjata. Sen vuoksi minusta on aihetta jo tässä vaiheessa kiinnittää maatalousvaliokunnan huomiota tähän asiaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maatalousvaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maatalousvaliokuntaan:

206) Asutuslainsäädännön uudistamista

tarkoittava ed. Riihimäen y. m. toiv. al. n:o 143;

207) Tutkimuksen toimittamista suurten maatalousyksikköjen sosialisoimisen tarkoituksenmukaisuudesta

koskeva ed. Simosen y. m. toiv. al. n:o 144;

208) Maan luovuttamista asutustarkoituksiin Rautavaaran kunnassa olevista puutavarayhtiöitten maista

tarkoittava ed. Soinisen y. m. toiv. al. n:o 145;

209) Toimenpiteitä koeasutustilain antamiseksi niiden asukkaille alkuperäisillä hinnoilla

koskeva ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 146;

210) Selvityksen toimittamista pientalouksien ratsionalisoimismahdollisuuksista

tarkoittava ed. V. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 147;

211) Toimenpiteitä viljelyslaiduntalouden laajentamiseksi

tarkoittava ed. Riihimäen y. m. toiv. al. n:o 148;

212) Esityksen antamista tilattoman väestön maansaantia helpottavista muutoksista asutuslakiin

tarkoittava ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 149;

213) Kauppakirjain antamisen jouduttamista koeasutustilain asukkaille

tarkoittava ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 150;

214) Esityksen antamista lunastamisoikeuden ulkopuolelle jääneiden torpparien, vuokratilallisten ja muiden vuokra-alueiden haltijain itsenäistämisestä

koskeva ed. Tainion y. m. toiv. al. n:o 151 ja

215) Määrärahaa Laidunyhdistyksen toimintaa varten

koskeva ed. Lampisen y. m. toiv. al. n:o 152.

216) Toimenpiteitä pieneläjäin ja siirtoväen karjanlaidunkysymyksen järjestämiseksi

koskeva ed. Pyyn y. m. toiv. al. n:o 153 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. P y y: Esittämäni aloite on kiireellisyyteensä nähden verrattavissa viljelysmaiden väliaikaiseen vuokraukseen ja sinänsä myös ajankohtainen, sillä laidunasiat ovat kovin vaikeissa tilanteissa olleet jatkuvasti pieneläjien kohdalla ja myöskin nyt siirtoväen osalta, joita ei ehdittäne mitenkään saada alkavan laidunkauden ajaksi kuntoon, ellei ryhdytä kiireellisiin väliaikaisiin toimenpiteisiin myös metsälaiduntamiseen, vaikka joutokarjan osalta. Sillä siirtoväkeä on sijoitettu sellaisille paikoille, ettei ole muuten mahdollista laiduntamisen järjestämiseen, ellei saada välillisesti oikeutta metsän laiduntamiseen, jota oikeutta estävät varsinkin metsäyhtiöt omistamillaan metsämailla, ellei valtiovalta ryhdy toimenpiteisiin, vaikka niissä olisi hyvinkin sopivia alueita laiduntamiseen. Toivon, että tämänkin asian käsittely olisi otettava kiireellisesti ammattivaliokunnassa esille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään m a a t a l o u s v a l i o k u n t a a n.

217) Esityksen antamista laiksi karjanomistajain laiduntamisoikeuden laajentamisesta

tarkoittava ed. Riihimäen y. m. toiv. al. n:o 154 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. R i i h i m ä k i: Pienkarjanomistajille on karjan laiduntaminen aina kohdan-

nut suuria vaikeuksia. Käytyjen sotien seurauksena on tilanne tässäkin suhteessa entisestään pahentunut. Tilanne on monin paikoin suorastaan vaikea. Senvuoksi suosittelen asianomaiselle valiokunnalle, että tämä toivomusaloite käsiteltäisiin mahdollisimman nopeasti ja että laiduntamiskysymys saataisiin ratkaistuksi pienkarjanomistajien etujen mukaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maatalousvaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maatalousvaliokuntaan:

218) Toimenpiteitä pienviljelmien karjatalouden tuotannon kohottamiseksi

tarkoittava ed. Simosen y. m. toiv. al. n:o 155;

219) Maatalouden kannattavaisuustutkimuksen kehittämistä

koskeva ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 156;

220) Esityksen antamista elintarviketuotannon lisäämisestä

tarkoittava ed. Teittisen y. m. toiv. al. n:o 157;

221) Toimenpiteitä säännöstelyjärjestelmän muuttamiseksi niin, että luovutusvelvollisuutensa täyttänyt tuottaja saisi tuotantonsa ylijäämän sijoittaa vapaaseen kulutukseen

tarkoittava ed. Kytömaan y. m toiv. al. n:o 158;

222) Maataloustuotteiden hintojen korottamista tuotantokustannuksia ja palkkatasoa vastaaviksi

tarkoittava ed. Vilhulan y. m. toiv. al. n:o 159;

223) Toimenpiteitä maataloustuotteiden hintojen saattamiseksi tuotantokustannuksia vastaaviksi

tarkoittava ed. Virolaisen y. m. toiv. al. n:o 160;

224) Vakauttamispalkkioiden maksamista ruokakunnan omaan säännösteltyyn kulutukseen käytetyistä maataloustuotteista

tarkoittava ed. Kuuselan y. m. toiv. al. n:o 161;

225) Toimenpiteitä puutavarakaupassa käytännössä olevien pistehintojen kumoamiseksi

koskeva ed. Pyörälän y. m. toiv. al. n:o 162;

226) Toimenpiteitä kodinhoitajatarkoulun perustamiseksi Säämingin pitäjässä sijaitsevaan valtion omistamaan Rauhanlinnaan

tarkoittava ed. Luostarisen y. m. toiv. al. n:o 163;

227) Toimenpiteitä kotitaloustyön rationalisoimiseksi

tarkoittava ed. Sillanpään y. m. toiv. al. n:o 164;

228) Toimenpiteitä kotitaloustyötä helpottavien parannusten aikaansaamiseksi maaseudun kodeissa

tarkoittava ed. Wickmanin y. m. toiv. al. n:o 165;

229) Toimenpiteitä tuottajatalouksien nahanostolupien myötämisperusteiden korjaamiseksi

tarkoittava ed. Laineen y. m. toiv. al. n:o 166;

230) Toimenpiteitä maatalouskoneasemien perustamisesta

tarkoittava ed. Tainion y. m. toiv. al. n:o 167;

231) Toimenpiteitä lohi- ja siikapitoisten jokien ja niiden läheisten rannikkoalueiden kalakannan turvaamiseksi

tarkoittava ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 168;

232) Toimenpiteitä ajanmukaisen kalataloudellisen ammattiopetuksen järjestämiseksi

tarkoittava ed. Inkisen y. m. toiv. al. n:o 169;

233) Esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon kalastustarvikkeiden hankkimiseksi siirtoväkeen kuuluville kalastajille

koskeva ed. Inkisen y. m. toiv. al. n:o 170;

234) Määrärahaa vähävaraisten erämaakuntien maatalouskerhotoiminnan tehostamiseksi

koskeva ed. K. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 171;

235) Määrärahaa maatalouskerholiitolle metsäkerhotoiminnan edistämistä varten

koskeva ed. Pusan y. m. toiv. al. n:o 172;

236) Toimenpiteitä maaseudun rakennustoiminnalle välttämättömien rakennusaineiden saannin turvaamiseksi

tarkoittava ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 173;

237) Toimenpiteitä maataloudelle välttämättömien työ- ja käyttövälineiden valmistamiseksi kotimaisissa tehtaissa

tarkoittava ed. Antilan y. m. toiv. al. n:o 174;

238) Raakapuun hankintaa koskevien säännösten soveltamista siten, että pienviljelijäin metsät säästyvät liikahakkuulta

tarkoittava ed. Vilhulan y. m. toiv. al. n:o 175;

239) Toimenpiteitä uudisraivauspalkkioiden korottamiseksi eräissä Pohjois- ja Itä-Suomen kunnissa

tarkoittava ed. E. Koiviston y. m. toiv. al. n:o 176;

240) Toimenpiteitä Pieksämäen ja Mikkelin välillä sijaitsevan suoalueen kuivattamiseksi

koskeva ed. Kinnusen y. m. toiv. al. n:o 177;

241) Toimenpiteitä Kauhajoen pitäjässä sijaitsevan Koihnan suoalueen viljelykselle raivaamiseksi

koskeva ed. J. Koiviston y. m. toiv. al. n:o 178;

242) Toimenpiteitä Kurkijoen maamiesopistoa vastaavan maataloudellisen oppilaitoksen perustamiseksi Mikkelin lääniin

tarkoittava ed. Rantamaan y. m. toiv. al. n:o 179;

243) Määrärahaa valtion kotiteollisuuskoulujen perustamiseksi

koskeva ed. Lampisen y. m. toiv. al. n:o 180;

244) Toimenpiteitä emäntäkoulun perustamiseksi Sotkamon kuntaan

tarkoittava ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 181;

245) Määrärahaa emäntäkoulun perustamiseksi Kemijärven kuntaan

tarkoittava ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 182;

246) Toimenpiteitä emäntäkoulun perustamiseksi Lapin lääniin

tarkoittava ed. Kaijalaisen y. m. toiv. al. n:o 183;

247) Kasvinviljelyskoeaseman perustamista Pudasjärven pitäjään

koskeva ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 184;

248) Valtion viljavaraston perustamista Ylivieskaan Pohjois-Suomen siemenviljatarpeita varten

tarkoittava ed. Hautalan y. m. toiv. al. n:o 185;

249) Toimenpiteitä Keski- ja Pohjois-Pohjanmaan runkoviemäriverkostosuunnitelman toteuttamiseksi

tarkoittava ed. Simosen y. m. toiv. al. n:o 186;

250) Määrärahaa maanparannustöitä ja pienempien vesistöjen laskuja varten

tarkoittava ed. Lampisen y. m. toiv. al. n:o 187;

251) Toimenpiteitä tapaturmakorvauksen ulottamiseksi metsä- y. m. ansiotöissä käytettäviin hevosiin

tarkoittava ed. Simosen y. m. toiv. al. n:o 188; sekä

252) Toimenpiteitä poroaitojen korjaamiseksi ja rakentamiseksi

tarkoittava ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 189.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan:

253) Tutkimuksen toimittamista huoltoperiaatteille rakentuvan työkyvyttömyys- ja vanhuusvakuutuksen toimeenpanon mahdollisuudesta

tarkoittava ed. Bryggarin y. m. toiv. al n:o 190;

254) Maataloustulosta elävien vapauttamista kansaneläkelain alaisuudesta

tarkoittava ed. Hautalan y. m. toiv. al. n:o 191;

255) Toimenpiteitä kaivostyölainsäädännön aikaansaamiseksi

tarkoittava ed. Turusen y. m toiv. al. n:o 192;

256) Toimenpiteitä työolojen järjestämiseksi kaivosteollisuudessa

tarkoittava ed. Kauhasen y. m. toiv. al. n:o 193;

257) Toimenpiteitä laista kahdeksan tunnin työajasta myönnettyjen poikkeusten lopettamiseksi

koskeva ed. O. Virtasen y. m. toiv. al. n:o 194;

258) Esityksen antamista työaikalain muuttamisesta pääasiallisesti metsä- ja uittotyöläisten työoloja silmällä pitäen

tarkoittava ed. U. Raatikaisen y. m. toiv. al. n:o 195;

259) Maatyöväen ja palvelijattarien saattamista työaikalain alaisiksi

tarkoittava ed. O. Virtasen y. m. toiv. al. n:o 196;

260) Esityksen antamista naisten ja nuorten työntekijäin palkkauksen uudelleen järjestämisestä

tarkoittava ed. O. Virtasen y. m. toiv. al. n:o 197;

261) Metsätyöpalkkojen korottamista ja palkkatarkkailun tehostamista

koskeva ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 198;

262) Esityksen antamista laiksi puutavaran työmittauksesta

tarkoittava ed. Muikun y. m. toiv. al. n:o 199;

263) Esityksen antamista työntekijäin vuosilomalain muuttamisesta

tarkoittava ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 200;

264) Esityksen antamista työntekijäin vuosilomalain muuttamisesta

tarkoittava ed. Jokisen y. m. toiv. al. n:o 201;

265) Esityksen antamista työntekijäin vuosilomalain muuttamisesta

tarkoittava ed. Långin y. m. toiv. al. n:o 202;

266) Metsä- ja uittotyöläisten lomakorvausrahojen suorittamista

tarkoittava ed. Lepistön y. m. toiv. al. n:o 203;

267) Toimenpiteitä lomankäyttöpaikkojen hankkimiseksi ja ylläpitämiseksi

koskeva ed. E. Pesosen toiv. al. n:o 204;

268) Esityksen antamista täysipalkkaisen loman myöntämisestä synnyttäjille

tarkoittava ed. Ryömän y. m. toiv. al. n:o 205;

269) Esityksen antamista äitiysavustusten korottamisesta

tarkoittava ed. Tuomisen y. m. toiv. al. n:o 206;

270) Perhelisälain muuttamista

tarkoittava ed. Frietschin toiv. al. n:o 207;

271) Toimenpiteitä huoltoeläkkeen suorittamiseksi sodan johdosta kuolleiden vanhemmille eräissä tapauksissa

tarkoittava ed. E. Koiviston y. m. toiv. al. n:o 208;

272) Esityksen antamista eläkkeen maksamisesta sodassa tai sodan johdosta poikansa menettäneille leskiäideille

tarkoittava ed. Kuusisen y. m. toiv. al. n:o 209;

273) Sotaorvoille sotatapaturmalain mukaan suoritettavan huoltoeläkkeen muuttamista kaikille samansuuruiseksi

tarkoittava ed. Lumpeen y. m. toiv. al. n:o 210; sekä

274) Toimenpiteitä perheellisten sotaleskien eläkkeiden korottamiseksi

tarkoittava ed. Järven y. m. toiv. al. n:o 211.

275) Esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon sellaisten perheiden avustamiseksi, joiden huoltajat ovat sodan aikana tehneet itsemurhan tai lomamatkalla tapaturmaisesti kuolleet,

tarkoittava ed. J. Wirtasen y. m. toiv. al. n:o 212 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi t y ö v ä e n a s i a i n v a l i o k u n t a a n.

Keskustelu:

Ed. P o h j a n n o r o: Tämä J. Virtasen y. m. toivomusaloite tarkoittaa esityksen

antamista lisäyksiksi kuluvan vuoden tuloja menoarvioon sellaisten perheiden avustamiseksi, joiden huoltajat ovat sodan aikana tehneet itsemurhan tai lomamatkalla tapaturmaisesti kuolleet. Minä pyytäisin asianomaiselle valiokunnalle suositella otettavaksi huomioon myös ne tapaukset, jolloinka sodan aikana perheen huoltaja on sydänhalvaukseen kuollut. On useita sellaisia tapauksia, jolloin perheen huoltaja on kuollut sydänhalvaukseen ja hänen huollettava perheensä ei ole päässyt nauttimaan huoltorahaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään työväenasiainvaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan:

276) Toimenpiteitä yleisen pakollisen sairausvakuutuksen toteuttamiseksi

tarkoittava ed. Lehtokosken y.m. toiv. al. n:o 213;

277) Toimenpiteitä metsätyöläisten sosiaalisten olojen parantamiseksi

tarkoittava ed. Lepistön y. m. toiv. al. n:o 214;

278) Määrärahaa avustukseksi Suomen siviili- ja asevelvollisuusinvaliidien liitolle tuotantolaitoksen rahoittamista varten

koskeva ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 215;

279) Toimenpiteitä työmahdollisuuksien järjestämiseksi invaliideille

tarkoittava ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 216;

280) Toimenpiteitä maan eri invaliidiryhmien oikeudellisen aseman yhdenmukaistamiseksi

tarkoittava ed. Hukarin y. m. toiv. al. n:o 217;

281) Toimenpiteitä sotainvaliidien avustus- ja eläkemäärien korottamiseksi

tarkoittava ed. Lehtosen y. m. toiv. al. n:o 218;

282) Toimenpiteitä sotainvaliidien elinkoron korottamiseksi

tarkoittava ed. Järven y. m. toiv. al. n:o 219;

283) Toimenpiteitä invaliidikorvauksien korottamiseksi nykyisiä elinkustannuksia vastaavalle tasolle

tarkoittava ed. Bryggarin y. m. toiv. al. n:o 220;

284) Toimenpiteitä kotiuttamisrahan suorittamiseksi taannehtivasti eräille sotainvaliideille

tarkoittava ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 221;

285) Toimenpiteitä perheellisten ja sotaleskien sairauskustannusten suorittamiseksi valtion varoista

tarkoittava ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 222;

286) Esityksen antamista eräiden sotaleskien tapaturmavakuutuksen järjestämisestä

tarkoittava ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 223;

287) Toimenpiteitä sotaleskien, -orpojen ja -invaliidien eläkkeiden korottamiseksi

koskeva ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 224;

288) Toimenpiteitä työhuoltolain toimeenpanon tehostamiseksi sotaleskien kohdalta

koskeva ed. J. Hakalan toiv. al. n:o 225; sekä

289) Toimenpiteitä sotaorpojen ammattikasvatuksen tehostamiseksi

koskeva ed. J. Hakalan toiv. al. n:o 226.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto talousvaliokunnalta:

290) Toimenpiteitä eräiden sodanaikaisessa asepalveluksessa sairastuneiden hoidon järjestämiseksi

tarkoittava ed. Leikolan y. m. toiv. al. n:o 227.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan:

291) Toimenpiteitä asepalveluksesta kotiutettujen ammattikoulutuksen tehostamiseksi

tarkoittava ed. Honkalan y. m. toiv. al. n:o 228;

292) Määrärahaa tuberkuloositoipilaiden ammattikoulutuksen järjestämiseksi

koskeva ed. E. Pesosen y. m. toiv. al. n:o 229;

293) Toimenpiteitä punaisten invaliidien aseman korjaamiseksi

tarkoittava ed. Sundströmin y. m. toiv. al. n:o 230;

294) Toimenpiteitä vuoden 1918 sotaan punaisten puolella osallistumisesta aiheutuneen toimeentulon edellytysten vähenemisen korvaamiseksi

tarkoittava ed. Talvion y. m. toiv. al. n:o 231;

295) Työntekijäin tapaturmavakuutuslain perusteella myönnettävien elinkorkojen muuttamista kaikille lapsille samansuuruiseksi

koskeva ed. Lumpeen y. m. toiv. al. n:o 232;

296) Esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon avustuksiksi Pohjois-Suomen tuhottujen alueiden vähävaraisille asukkaille

tarkoittava ed. Tainion y. m. toiv. al. n:o 233;

297) Esityksen antamista sotatapaturmalain muuttamisesta

tarkoittava ed. P. Tervon y. m. toiv. al. n:o 234;

298) Toimenpiteitä asuntorakennustoiminnan suoritustapaan ja rahoitukseen kohdistuvan tutkimustyön järjestämiseksi

koskeva ed. Lappi-Seppälän toiv. al. n:o 235;

299) Toimenpiteitä asuntorakennustuotannon lisäämiseksi

tarkoittava ed. Kulmalan y. m. toiv. al. n:o 236;

300) Esityksen antamista asutuskeskuksiin sijoittuneelle siirtoväelle myönnettävistä asunnonhankintalainoista

tarkoittava ed. Tuurnan y. m. toiv. al. n:o 237;

301) Toimenpiteitä siirtoväen asunnonsaannin turvaamiseksi

koskeva ed. P. Tervon y. m. toiv. al. n:o 238;

302) Toimenpiteitä kaupungeissa ja muissa asutuskeskuksissa vallitsevan asuntopulan poistamiseksi

tarkoittava ed. Lehtokosken y. m. toiv. al. n:o 239;

303) Toimenpiteitä asuinrakennusten tehokkaaksi käyttämiseksi

koskeva ed. Pusan y. m. toiv. al. n:o 240;

304) Toimenpiteitä omakotitalojen rakentamista varten annettavien kiinnityslainojen lainaehtojen muuttamiseksi

tarkoittava ed. Pyyn y. m. toiv. al. n:o 241;

305) Toimenpiteitä asuntojen rakentamiseksi valtion viran ja toimen haltijain asunnonpuutteen poistamiseksi

tarkoittava ed. Honkalan y. m. toiv. al. n:o 242; sekä

306) Esityksen antamista pienasuntotuotannon tukemisesta valtion varoilla

tarkoittava ed. Honkalan y. m. toiv. al. n:o 243.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta:

307) Esityksen antamista laiksi huoneistojen vuokratasauksesta

koskeva ed. Tuurnan y. m. toiv. al. n:o 244.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan:

308) Esityksen antamista metsä- ja lauttaustyöväen asumuksista annetun lain muuttamisesta

tarkoittava ed. Lepistön y. m. toiv. al. n:o 245;

309) Esityksen antamista laiksi kodinperustamislainoista

tarkoittava ed. P. Tervon y. m. toiv. al. n:o 246; sekä

310) Toimenpiteitä mustalaiskysymyksen selvittämiseksi

koskeva ed. Wickmanin y. m. toiv. al. n:o 247.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti puolustusasiainvaliokuntaan:

311) Toimenpiteitä puolustuslaitoksen uudelleen järjestämiseksi

koskeva ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 248;

312) Toimenpiteitä sotalaitosta koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

tarkoittava ed. Kujanpään y. m. toiv. al. n:o 249;

313) Toimenpiteitä upseeriston kansanvaltaistamiseksi

tarkoittava ed. N. Nurmisen y. m. toiv. al. n:o 250;

314) Toimenpiteitä laissa määrätyn kahden vuoden palvelusajan suorittaneiden asevelvollisten vapauttamiseksi palveluksesta

koskeva ed. Jokisen y. m. toiv. al. n:o 251;

315) Toimenpiteitä päämajan valvontaosaston lakkauttamiseksi

tarkoittava ed. N. Nurmisen y. m. toiv. al. n:o 252;

316) Toimenpiteitä niiden säännösten uudistamiseksi, jotka koskevat asepalveluksesta kieltäytymistä omantunnonsyiden perusteella

tarkoittava ed. Kallisen y. m. toiv. al. n:o 253;

317) Työvelvollisuuslain kumoamista tai uudistamista

tarkoittava ed. Wiikin toiv. al. n:o 254;

318) Esityksen antamista eräiden viran ja toimen haltijain lakkautuspalkan lopettamisesta

tarkoittava ed. Myllymäen y. m. toiv. al. n:o 255;

319) Esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon korvaukseksi erillisessä työkomppaniassa palvelleille

tarkoittava ed. Muurin y. m. toiv. al. n:o 256; sekä

320) Esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon korvauksen myöntämiseksi metsäkaartilaisille

tarkoittava ed. Muurin y. m. toiv. al. n:o 257.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti kulkulaitosvaliokuntaan:

321) Esityksen antamista rautatien rakentamisesta Helsingin läheiseltä rataosalta Hyvinkään—Karjaan radalle

tarkoittava ed. Lampisen y. m. toiv. al. n:o 258;

322) Tutkimuksen toimittamista Helsingin—Risteen tai Peipohjan ratsuunnalla sekä Riihimäeltä tälle radalle johtavan poikkiradan suunnalla

tarkoittava ed. Kirran y. m. toiv. al. n:o 259;

323) Huopalahden—Ojakkalan rautatien rakentamista

tarkoittava ed. Kirran y. m. toiv. al. n:o 260;

324) Huopalahden—Ojakkalan rautatien rakentamista

tarkoittava ed. Valanteen y. m. toiv. al. n:o 261;

325) Huopalahden—Ojakkalan rautatien rakentamista

tarkoittava ed. Salmela-Järvisen y. m. toiv. al. n:o 262;

326) Toimenpiteitä yhdysradan aikaansaamiseksi Huopalahdesta Selkiin

tarkoittava ed. Kankaisen y. m. toiv. al. n:o 263;

327) Rautatien rakentamista Kauklahdesta Lohjalle

tarkoittava ed. Österholmin y. m. toiv. al. n:o 264;

328) Rautatien rakentamista Kauklahdesta Lohjalle

tarkoittava ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 265;

329) Toimenpiteitä rautatien rakentamiseksi Turusta tai joltakin sen lähiasemalta Riihimäelle

tarkoittava ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 266;

330) Toimenpiteitä rautatien rakentamiseksi Uudestakaupungista Peipohjan asemalle

tarkoittava ed. Pilppulan y. m. toiv. al. n:o 267;

331) Toimenpiteitä rautatien rakentamiseksi Heinolasta Jyväskylään tai sopivaan kohtaan Jyväskylän ja Lievestuoreen asemien välille

tarkoittava ed. E. Pesosen y. m. toiv. al. n:o 268;

332) Toimenpiteitä rautatien rakentamiseksi Heinolan kaupungista Heinolan—Sysmän—Hartolan — Joutsan—Leivonmäen—Toivakan maalaiskuntien kautta Jyväskylän kaupunkiin

tarkoittava ed. J. Järvisen y. m. toiv. al. n:o 269;

333) Määrärahaa Savon—Karjalan yhdysradan rakentamista varten

koskeva ed. Laitisen y. m. toiv. al. n:o 270;

334) Tutkimuksen toimittamista rautatien rakentamiseksi Lappeenrannasta Savon radalle

tarkoittava ed. Tukian y. m. toiv. al. n:o 271;

335) Tutkimuksen toimittamista rautatien rakentamiseksi Parikkalan asemalta Kaurilan asemalle

tarkoittava ed. Saukkosen y. m. toiv. al. n:o 272;

336) Toimenpiteitä rataosien Siilinjärvi—Sysmäjärvi ja Joensuu—Ilomantsi rakennustöiden alullepanemiseksi

koskeva ed. Kauhasen y. m. toiv. al. n:o 273;

337) Määrärahaa Pieksämäen järjestelyratapihan laajentamiseksi

koskeva ed. Rantamaan y. m. toiv. al. n:o 274;

338) Esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Suolahden—Haapajärven radan rakennustöiden jatkamista varten

tarkoittava ed. M. Pekkalan toiv. al. n:o 275;

339) Rautatien rakentamista Suolahden—Haapajärven radalta Viitasaaren kirkolle

tarkoittava ed. M. Pekkalan toiv. al. n:o 276;

340) Tutkimuksen toimittamista rautatier rakentamiseksi Seinäjoelta, Lapualta tai Härmästä Siilinjärvelle

tarkoittava ed. Möttösen y. m. toiv. al. n:o 277;

341) Toimenpiteitä Vaasan—Härmän rautatien rakentamiseksi

tarkoittava ed. Vehkaojan y. m. toiv. al. n:o 278;

342) Rautatien rakentamista Kokkolasta Saarijärvelle

tarkoittava ed. Hästbackan y. m. toiv. al. n:o 279;

343) Määrärahaa satamaradan rakentamista varten Ylivieskan asemalta Ryöppään merisatamaan

tarkoittava ed. K. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 280;

344) Toimenpiteitä rautatien rakentamiseksi Vihannin asemalta Alpuan kylään Vihannin pitäjässä

tarkoittava ed. Pyörälän y. m. toiv. al. n:o 281;

345) Rautatien rakentamista Puolangan kaoliinialueelle

tarkoittava ed. Salon toiv. al. n:o 282;

346) Rautatien rakentamista Sotkamon asemalta Kuhmoon

tarkoittava ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 283;

347) Suomenlahden—Päijänteen—Saimaan kanavan rakentamista

tarkoittava ed. Vilhulan y. m. toiv. al. n:o 284;

348) Määrärahaa Turun uuden lentokentän rakentamista varten

tarkoittava ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 285;

349) Maantien rakentamista Espoon Jupperin —Dalsvikin asuntoalueelta Kilon aseman suuntaan

tarkoittava ed. Myllymäen y. m. toiv. al. n:o 286;

350) Maantien rakentamista Heinolan kirkonkylästä Kukkolan tienhaaraan Sysmän— Kalkkisen maantiellä

tarkoittava ed. E. Pesosen y. m. toiv. al. n:o 287;

351) Maantien oikaisemista Äetsän aseman lähistöllä

tarkoittava ed. Kirran toiv. al. n:o 288;

352) Tutkimuksen toimittamista maantien rakentamisesta Kauhajoen asemalta Kauhajoen Ikkeläjärven kylän kautta Jalasjärvelle

tarkoittava ed. Penttalan y. m. toiv. al. n:o 289;

353) Maantien rakentamista Valkeajärven asemalta Kuusjärven ja Lapinjärven länsipuolitse Reinikan tienhaaraan Virtain— Pihlajaveden maantiellä

tarkoittava ed. Bryggarin y. m. toiv. al. n:o 290;

354) Tutkimuksen toimittamista maantien rakentamiseksi Karstulan pitäjän Pääjärven kylästä Soinin pitäjän Kolun kylään

tarkoittava ed. Möttösen y. m. toiv. al. n:o 291;

355) Toimenpiteitä maantien rakentamiseksi Säämingin pitäjän Pihlajalahden kylästä Rantasalmen pitäjän Hiltulan kylään

tarkoittava ed. Rantamaan toiv. al. n:o 292;

356) Määrärahaa maantien rakentamiseksi Maaveden pysäkiltä Jäppilän kunnan Syvänsin kylään

tarkoittava ed. Rantamaan y. m. toiv. al. n:o 293;

357) Määrärahaa tutkimuksen toimittamiseksi Varkauden—Joroisten maantieltä Rantasalmen kirkolle rakennettavan maantien suunnasta

tarkoittava ed. Rantamaan y. m. toiv. al. n:o 294;

358) Määrärahaa Enonkosken Hanhivirralta Heinäveden asemalle johtavan maantien rakennustöiden aloittamista varten

tarkoittava ed. Kinnusen y. m. toiv. al. n:o 295;

359) Määrärahaa Onnivaaran—Saarivaaran maantien rakennustöiden aloittamista varten

tarkoittava ed. Soinisen y. m. toiv. al. n:o 296;

360) Määrärahaa Toholammilta Eskolan asemalle johtavan maantien rakennustöiden jatkamiseksi

tarkoittava ed. Lepistön y. m. toiv. al. n:o 297;

361) Oulusta Vaalaan Oulujoen pohjoispuolitse johtavan maantien rakentamisen jatkamista

tarkoittava ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 298;

362) Määrärahaa Utajärven—Puolangan maantien tulvanalaisten tieosien pengerrystöitä varten

tarkoittava ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 299;

363) Määrärahaa Puolangan—Kiehimän maantien silta- ja tietöitä varten

tarkoittava ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 300;

364) Maantien rakentamista Oulun—Nurmeksen radalta Manamansaloon Oulujärven rannalla

tarkoittava ed. Salon toiv. al. n:o 301;

365) Määrärahaa Suomussalmen—Taivalkosken maantieltä lähtevän Selkoskylän maantien rakentamista varten

tarkoittava ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 302;

366) Maantien rakentamista Timoniemen kylätiestä Iivantiiran kylään Kuhmon kunnassa

tarkoittava ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 303;

367) Määrärahaa Kuhmon ja Sotkamon kunnissa olevan Hietaperän—Pohjoislahden maantien rakennustöiden loppuun saattamiseksi

tarkoittava ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 304;

368) Määrärahaa maantien rakentamiseksi Hyrynsalmen—Moisionvaaran maantieltä Suomussalmen Jumaliskylään

tarkoittava ed. E. Karjalaisen y. m. toiv. al. n:o 305;

369) Maantierakennusohjelman laatimista Pohjois-Suomea varten

tarkoittava ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 306;

370) Toimenpiteitä Pohjois-Suomen hävitetyillä alueilla oleville kylä- ja kunnanteille aiheutuneiden vaurioiden korjaamiseksi

tarkoittava ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 307;

371) Toimenpiteitä maanteiden rakentamiseksi Lapin läänissä

tarkoittava ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 308;

372) Määrärahaa maantien rakentamiseksi Simojoen rautatiesillalta Alaniemen lossille

tarkoittava ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 309;

373) Määrärahaa Akkunusjoen—Pahtaojan—Lehmikummun—Koivun asutustien kunnostamista varten

tarkoittava ed. H. Pesosen y. m. toiv. al. n:o 310;

374) Akkunusjokivarren—Pahtaojan—Lehmikummun—Koivun asutustien ottamista valtion hoitoon

tarkoittava ed. Miettusen y. m. toiv. al. n:o 311;

375) Määrärahaa maantien rakentamiseksi Alatornion Kaakaman kylästä Ylitornion Mellakoskelle

tarkoittava ed. Niskalan y. m. toiv. al. n:o 312;

376) Karungin rautatieasemalta Palovaaran y. m. kylien kautta Ylitornion Kantomaanpäähän johtavan tien ottamista valtion hoitoon

tarkoittava ed. Niskalan y. m. toiv. al. n:o 313;

377) Toimenpiteitä maantien rakentamiseksi Posion kunnan Aholasta Karjalaisen niemen kautta Mourujärven kylään

tarkoittava ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 314;

378) Toimenpiteitä Syysjärven—Utsjokisuun maantien rakentamistöiden loppuun saattamisesta

tarkoittava ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 315;

379) Maantien rakentamista Sallan kunnan Kursun kylästä Ahvenselkään

tarkoittava ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 316;

380) Maantien rakentamista Sallan Kelloselän pysäkiltä Sallan—Savukosken tielle

tarkoittava ed. E. Koiviston y. m. toiv. al. n:o 317;

381) Määrärahaa Kittilän—Kiistalan—Nilivaaran kylätien rakentamiseksi maantieksi ja ottamiseksi valtion haltuun

tarkoittava ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 318;

382) Toimenpiteitä maantien rakentamiseksi Sodankylän Kelujärveltä Savukosken Tanhuan kylään

tarkoittava ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 319;

383) Yhdistetyn maantie- ja rautatiesillan rakentamista Oravakiven salmeen

tarkoittava ed. J. Järvisen y. m. toiv. al. n:o 320;

384) Määrärahaa Hännilänsalmen sillan rakentamiseksi

tarkoittava ed. U. Raatikaisen y. m. toiv. al. n:o 321;

385) Määrärahaa Tiikkajansalmen sillan rakentamista varten

tarkoittava ed. Salon toiv. al. n:o 322;

386) Määrärahaa sillan rakentamiseksi Oulujoen yllä Utajärven kirkonkylän kohdalla

tarkoittava ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 323;

387) Sillan rakentamista Kontiolansalmen yli Kuhmon—Suomussalmen maantiellä

tarkoittava ed. Pääkkösen y. m. toiv. al. n:o 324;

388) Esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Mikkelin—Pien-Saimaan laivaväylän syventämistöiden loppuun saattamiseksi

tarkoittava ed. Pohjannoron y. m. toiv. al. n:o 325;

389) Toimenpiteitä Kiiminkijoen yläjuoksun perkaamiseksi

tarkoittava ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 326; ja

390) Toimenpiteitä kahden veneveistämön perustamiseksi Taka-Lapin väestöä varten

tarkoittava ed. Kaijalaisen y. m. toiv. al. n:o 327.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 16,45.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

10. Perjantaina 27 p. huhtikuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Esitellään:

1) Valtioneuvoston päätös 6 päivältä huhtikuuta 1945 siemeneksi varatun perunan luovutusvelvollisuudesta. 126

2) Valtioneuvoston päätös 12 päivältä huhtikuuta 1945 viljelijän omavaraisruokakuntaansa varten varaaman viljan osittaisesta luovuttamisesta. ..... „

3) Ed. P. Tervon y. m. lak. al. n:o 32 laiksi maanhankintalain 20 ja 48 §:n muuttamisesta. 127

4) Ed. Pusan y. m. lak. al. n:o 33 laiksi maanhankintalain 50 §:n muuttamisesta. 129

Pöydällepanoa varten esitellään:

5) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus määräaikojen pitentämisestä eräisiin tuomioistuimiin kuuluvissa asioissa. 131

6) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1945 sadosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta. ..... „

7) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös alkalisuolojen säännöstelystä. . „

8) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös korsirehun luovuttamisesta valtiolle tai siirtoväelle annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta. 131

9) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös luonnon- ja tekokumin säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta. 132

10) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä annetun lain muuttamisesta. ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ensimmäinen varapuhemies Sundström, toinen varapuhemies Vesterinen sekä edustajat K. Andersson, Brander, Heiniö, Jutila, M. Järvinen, Kaijalainen, Leppä, Malmivaara, Miikki, Myllymäki, Mäkinen, Möttönen, Pyörälä, Ryömä, Sillanpää, Svento, Uusitalo, Wiik ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain takia edustajat K. Andersson, Uusitalo, Sillanpää, Möttönen, Mäkinen, Miikki ja Wiik, virkamatkan takia ed. Jutila ja sairauden takia ed. Ryömä, tämän päivän ja seuraavasta istunnosta virka-asian takia ed. Bran-

der, toukokuun 1 päivästä 8 päivään ulkomaanmatkan takia ed. Heljas sekä toistaiseksi lääkärintodistuksen nojalla ed. M. Järvinen.

Uusi hallituksen esitys.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan huhtikuun 14 päivältä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 5, joka on nyt edustajille jaettu.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on heti tämän täysistunnon päätyttyä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Valtioneuvoston päätös 6 päivältä huhtikuuta 1945 siemeneksi varatun perunan luovutusvelvollisuudesta

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

2) Valtioneuvoston päätös 12 päivältä huhtikuuta 1945 viljelijän omavaraisruokakuntaansa varten varaaman viljan osittaisesta luovuttamisesta

esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Heljas: Kiristyneen elintarviketilanteen johdosta on hallitus pitänyt välttämättömänä pienentää korttiannoksia ja samalla määrätä tuottajille uusia luovutuksia. Tämän asian yhteydessä tahtoisin kiinnittää huomiota erääseen epäkohtaan, mikä voi tulevaisuudessa muodostua kansanhuollollemme kohtalokkaaksi, ellei siihen saada pikaista korjausta aikaan. Talvella asetettiin komitea tutkimaan maatalouden kannattavaisuuden ja tuotteiden hintojen välistä suhdetta. Tähän päivään mennessä ei ole mitään kuulunut tuloksista. Kevätkylvöaika on alkamassa ja tuottajilla ei ole sellaisia tietoja, joiden perusteella voisivat tehdä kannattavaisuuslaskelmat. Yhdestä asiasta on vain varmuus: työkustannukset nousevat jatkuvasti. Jokainen vähänkin asioita seurannut tietää, ettei nykyisillä hinnoilla kannata viljellä. Maataloustuotteiden hinnat ovat pysyneet samoina vuodesta 1943, jolloin ne silloinkin määrättiin liian alhaisiksi. Senjälkeen ovat tarvikkeiden, koneiden y. m. hinnat kohonneet. Palkkoja sekä maataloudessa että muillakin aloilla on korotettu. Tämä on herättänyt mitä suurinta tyytymättömyyttä koko maatalousväestön keskuudessa, olivatpa he sitten suur- tai pienviljelijöitä. Kaikki heidän pyyntönsä tämän räikeän epäkohdan poistamiseksi, mikä siis vallitsee tuotantokustannusten ja hintojen välillä, ovat kaikuneet kuuroille korville.

Olisi toivottavaa, että hallitus vihdoinkin ymmärtäisi, mistä on kysymys, ja nyt kahdennellatoista hetkellä ryhtyisi pikaisiin toimenpiteisiin. Tämä ei ole suinkaan mikään suuriviljelijäkysymys. Suurin osa tuottajistamme on pienviljelijöitä. Hekin ovat palkankorotuksen tarpeessa kuten muutkin ryhmät, ja heidän palkkansa määräytyy sen mukaan, mitenkä paljon hintaa he tuotteillansa saavat. Pienviljelijäväestömme elintaso on tunnetusti alhainen. On jo korkea aika ryhtyä harjoittamaan järkevää pienviljelyspolitiikkaa.

Ed. K. Jokinen: Minä pyytäisin kiinnittää huomiota siihen, että kansanhuoltoministeriö vihdoinkin alkaisi toden teolla vakavasti ottaa huomioon n. s. mustan pörssin kaupan. Meillähän on mennyt suuri osa elintarvikkeista ja ennen kaikkea juuri voista ja perunoista suuri osa mustaan pörssiin, joka pitäisi voida estää, jos siihen vain todella voimakkaalla kädellä tartutaan. Se kansanhuoltoministeriön päätös, jonka ministeri Ellilä aikoinaan antoi koskien perunan ostolupien ja kuljetuslupien

antamista, on johtanut niin vaikeaan tilanteeseen, että perunan salakuljetusta on voitu jatkuvasti harjoittaa ja perunoista maksetaan, niinkuin helsinkiläiset hyvin tietävät, 10—15 markkaa kilolta (Vasemmalta: Kaksikymmentäkin!) — — ja vieläpä siitäkin ylitse. Tämä on sellainen asia, johon kansanhuoltoministeriön pitäisi todella kiinnittää vakavaa huomiota ja tällaisen salakaupan voisi myöskin lopettaa, jos siihen vakavalla kädellä toden teolla tartutaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

3) Ehdotuksen laiksi maanhankintalain 20 ja 48 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. P. Tervon y. m. lak. al. n:o 32 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. P. Tervo: Herra puhemies! Välirauhansopimuksen perusteella Neuvostoliitolle luovutetuilta alueilta siirtyneen väestön olojen järjestelystä julkisuudessa käyty keskustelu on hyvin huomattavalta osalta koskenut maanviljelijäväestön olojen järjestelyä. Myöskin saa sen vaikutelman, että äsken hajaantuneen eduskunnan viimeisiksi töikseen hyväksymissä siirtoväen asioita järjestelevissä laeissa on asetettu pääpaino tälle siirtoväen ryhmälle. Tätä vaikutelmaa on omiaan vahvistamaan se, että uuden hallituksen ohjelmajulistuksessa rajoituttiin kiinnittämään huomiota vain tähän siirtoväen ryhmään.

Kun maataloussiirtoväki käsittää noin puolet siirtoväestä ja kun sen sijoittaminen tuotannolliseen toimintaan nykyisen elintarvikeniukkuuden vuoksi on luonnostaan ollut etualalla, on hyvin ymmärrettävää ja tärkeääkin, että sitä koskevat kysymykset ovat olleet suuren huomion kohteena. Toisaalta on kuitenkin syytä alleviivata, että myöskin muiden siirtoväen ryhmien asioiden järjestelyyn on kiinnitettävä vakava huomio. Varsinkin on siirtoväkeen kuuluvalla työväestöllä ja muilla pieneläjillä aihetta tyytymättömyyteen asioittensa tähänastisessa järjestelyssä. Tosin takaavat säädetyt lait heillekin mahdollisuuden saada korvaus menettämästään omaisuudesta, mutta mahdollisuudet saada reaalikorvausta jättää hyväksytty lainsäädäntö jokseenkin olemattomiksi. Heillä ei ole mahdollisuuksia saada korvaukseksi tontteja menettämiensä tilalle rakentaakseen itselleen oman kodin uusissa sijoituspaikoissa. Heidän asunto- ja sijoituskysymyksensä on valtiovallan taholta jätetty tähän asti vähemmälle huomiolle, joten he ovat saaneet järjestää nämä kysymykset omin avuin. Kun tämän väestönryhmän on toimeentulonsa vuoksi ollut välttämätöntä asettua kaupunkeihin ja niitä vastaaviin asutuskeskuksiin ja kun asuntotilanne niissä on ollut ennestäänkin jo tavattoman vaikea, on tämäkin siirtoväen ryhmä joutunut erittäin vaikeaan asemaan. Siitä, miten siirtotyöväestö on joutunut asuntokysymyksensä ratkaisemaan, antoi Helsingin siirtoväen huollonjohtajan äskettäinen haastattelu eräissä pääkaupungin lehdissä vavahduttavan kuvan. Vaihdekoppeihin ratapihalla, kellareihin ja pukuhuoneisiin on heidän täytynyt majoittua, parhaimmissa tapauksissa jonkun sukulaisen tai tuttavan luo ylikansoitettuun pikkuasuntoon. Iloila onkin tervehdittävä ja siirtoväen keskuudessa varmaan tervehditäänkin sitä tämän päivän lehdissä näkynyttä uutista, että valtioneuvosto on asettanut komitean tutkimaan siirtoväen työhön sijoittamista ja asutuskysymyksen järjestelyä, josta Karjalan työväen ja pienviljelijäin valtuuskunta teki valtioneuvostolle esityksen jo viime tammikuussa. Tämä toimenpide osoittaa, että valtiovalta vihdoinkin alkaa tajuta tämän kysymyksen vakavuuden.

Valiokuntaan lähettämistä varten nyt esilläoleva eduskunta-aloite tarkoittaa siirtoväkeen kuuluvan työväestön ja muiden pieneläjäin asutuskysymyksen järjestämistä yhdeltä sangen tärkeältä osalta. Sen tarkoituksena on tehdä viime eduskunnan hyväksymään maanhankintalakiin, jota tosin ei vielä ole vahvistettukaan, sellaiset muutokset, että myös tähän väestöryhmään kuuluville kävisi mahdolliseksi saada asuntotontteja kaupunkien ja niihin verratta-

vien asutuskeskuksien liepeiltä. Lain 48 §:stä ehdotetaan poistettavaksi rajoitus, jonka mukaan asuntotilaa ei voitaisi perustaa alueelle, jolle on vahvistettu asemakaava, ja lain 20 §:ään sellainen muutos, että asuntotilan saaminen kävisi mahdolliseksi myöskin sellaisille, joilla ei luovutettuilla alueilla ollut joko omaa tai vuokrattua tonttia oman perheen asuntona tai aloitettukaan sen rakentamista. Edellinen muutos tekisi mahdolliseksi asuntotontin saamisen kaikille niille, joilla oli oma koti luovutetulla alueella, ja lisäisi siis lain piiriin hyvän joukon yli 10,000 pienasunnon omistajaa. On nimittäin tässä yhteydessä huomioitava, että kaupunkien työväestö ja muut pieneläjät eivät voi asettua toimensa vuoksi muualle kuin asutuskeskuksiin, ja asemakaavat tekevät tai kielto sellaisten alueiden ottamisesta tähän tarkoitukseen heille mahdottomaksi saada ensinkään tonttialueita; jälkimmäinen taas laajentaisi piiriä sikäli, että asuntotontin saaminen kävisi mahdolliseksi myös niille, joilla ei ollut omaa kotia luovutetulla alueella, mutta jotka katsottaisiin kykeneviksi sellaisen nyt itselleen rakentamaan. Näitä muutoksia arvosteltaessa on huomattava, että ne hyväksyttyinä edistäisivät ei ainoastaan siirtoväen asuntokysymyksen ja työnsaannin järjestelyä, vaan asuntokysymystä ja maan jälleenrakentamista kokonaisuudessaankin. On nimittäin muistettava, että pienasuntojen rakentajat jo taloudellisista syistä, mutta myös omasta harrastuksestaan, suorittavat melkoisen osan rakennustyöstä vapaa-aikoinaan, iltaisin ja pyhäisin. Niin on tässä maassa pienasuntoja aina pystytetty ja niin tultaisiin nytkin tekemään. Siitä on hyvänä todistuksena se tapa, jolla jälleenrakennustyötä suoritettiin luovutetussa Karjalassa viimeisinä vuosina. Nämä vapaa-aikoina suoritetut työtunnit tulisivat olemaan arvokkaana lisänä siinä työkamppailussa, johon pääministeri Paasikivi ohjelmajulistuksessaan kansaamme kehoitti.

Paitsi jo edelläesitettyjä muutoksia tarvitsisi siirtotyöväestön asuntokysymyksen järjestely muunlaistakin tukea valtiovallan taholta. Niimpä olisi maanhankintaa ensi kesänä toteutettava sen tarkoituksen mukaisesti, että suurempien kaupunkien ympärillä esiintyvien asuntotilojen ja tonttien muodostamista varten asetettaisiin maanlunastuslautakunta. Silloin tonttien muodostaminen tapahtuisi nopeasti. Niitä voitaisiin myös heti antaa paikkakunnalla työpaikan tai toimeentulon saaneille siirtoväkeen kuuluville henkilöille. He voisivat silloin aloittaa oman kodin rakentamisen niin nopeasti kuin se rakennusaineiden saannin kannalta on mahdollista. Rakennusaineiden saannissa olisi valtiovallan myös tuettava siirtoväkeä samoin kuin myöskin rakennustoiminnan rahoituksessa, joka voisi järjestyä joko maahankintalain yhteydessä järjestetyn rahoitusjärjestelmän puitteissa tai muiden tarkoitukseen sopivien menetelmien avulla.

Kaiken edellä esittämäni perusteella rohkenen toivoa, että valiokunta nopeasti ottaisi käsiteltäväksi tekemäni aloitteen ja että eduskunta saattaisi sen suotuisaan ratkaisuun, niin että sitä voitaisiin ryhtyä sovelluttamaan jo alkavana kesäkautena. Laajat kaupunki- ja teollisuustyöväestön siirtoväkeen kuuluvat piirit tuntisivat silloin, ettei niidenkään asemaa ole valtiovallan taholta unohdettu.

Ed. Kuittinen: Herra puhemies! — Maanhankintalain 20 ja 48 §:n muutoksella on tarkoitus saada sellainen parannus, jonka avulla voidaan paremmin sijoittaa siirtoväkeä, rintamamiehiä, sotainvalideja oman kodin rakennustyöhön lähemmäksi niille alueille, missä työläisten varsinainen työpaikka on olemassa, ettei tarvitsisi kulkea kuten tähän asti kymmeniä kilometrejä työpaikasta aina aamuin illoin, ennenkuin pääsee kotiin. Erikoisesti on siirtoväki saanut kokea tästä haittaa, sillä monasti ovat myöskin siirtoväen asunnot olleet sopimattomia ja terveydellekin vaarallisia, joka on voitu useasti täällä todeta. Jokainen täällä olevakin käsittää, että jos 8-henkinen perhe pannaan asumaan johonkin pihan perällä olevaan kanalaan ja samanaikaisesti isäntäväellä on neljä huonetta käytettävänään ja henkilöluku heillä on vain 2, niin tämä ei millään tavalla tuota ilomieltä siirtoväkeen kuuluville henkilöille. Tämä siirtoväkeen kohdistuva vääryys mielestäni on korjattava ja se korjaus voidaan paraiten suorittaa siten, että omakotipalstoja ruvetaan jakamaan laajemmin ja myönnetään niille ihmisille riittävästi luottoa, että he voivat laittaa perheelleen kunnolliset asunnot. Lakiesityksen perusteluissa sanotaan aivan oikein, että sodan aikana väestön siirtoa kos-

kevat suunnitelmat oli laadittu siten, että m. m. työnsaantimahdollisuuksia ei oltu otettu riittävästi huomioon. Niinpä voikin sanoa, että monet teollisuustyöläiset siirrettiin aivan suuriin maaseutukeskuksiin, missä ei ollut minkäänlaisia työnsaantimahdollisuuksia. M. m. Vuoksenlaakson teollisuustyöväki joutui siirrettäväksi Mikkelin lääniin, suurimmalta osalta Mäntyharjuun, ja täällä ei ollut mitään mahdollisuutta saada minkäänlaista työtä. Työväki kuitenkin oma-aloitteisesti lähti hankkimaan itselleen ansiomahdollisuuksia Kymenlaaksosta ja Lahden lähiympäristöstä ja ympäri maata, mutta tämän työnsaannin edellytyksenä olisi myös ollut välttämätön asunto, ja näiden asuntojen saanti oli esteenä monessakin suhteessa työpaikan saantiin. Jatkuva asuntopula estää siirtoväen siirtymisen asutuskeskuksiin ja muille sellaisille seuduille, joilla työtä olisi saatavissa. Tämän kestämättömän tilanteen auttamiseksi ei ole muuta keinoa kuin mahdollisimman voimakkaan asuntotuotannon aikaansaaminen. Karjalan jälleenrakennustyössä vuosina 1941—44 saadut kokemukset osoittivat, että asuntojen puutteessa oleva väestö ansiotyönsä ohessa pystyy yllättävän nopeasti rakentamaan itselleen asunnon, kun sille vain tarjoutuu siihen mahdollisuutta. Sen vuoksi olisi siirtoväelle annettava oman kodin rakentamista varten välttämätöntä tonttimaata paljon laajemmassa mitassa, kuin mihin maanhankintalaki nykyisessä muodossaan antaa mahdollisuuksia. Mainitun lain mukaan on asuntotilan saamisen ehtona m. m. se, että asianomaisella on syyskuun 19 päivänä 1944 tai maaliskuun 14 päivänä 1940 ollut hallitsemallaan asuntotontilla oman perheen asunto tai aloitettu sellaisen rakentaminen. Lisärajoituksena on, ettei asuntotilaakaan voida perustaa alueelle, jolle on vahvistettu asemakaava. Mutta molemmat edellämainitut rajoitukset olisi poistettava ja laki saatava siihen muotoon, että sen perusteella voitaisiin myöntää asuntotontteja kaikille siirtoväkeen kuuluville henkilöille, joilla on mahdollisuuksia ja halua rakentaa itselleen oman perheen asunto. Siitä syystä toivon, että valiokunta ottaisi nämä esitykset huomioon ja käsittelisi tämän asian kiireellisyysjärjestyksessä siten, ettei omakotirakennustyö hidastuisi ja vähävarainen työläinenkin pääsisi oman kurkihirren alle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maatalousvaliokuntaan.

4) Ehdotuksen laiksi maanhankintalain 50 §:n muuttamisesta

sisältävä ed. Pusan y. m. lak. al. n:o 33 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi maatalousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pusa: Herra puhemies! Siirtoväen asutustoiminnassa on käytettävä riittävästi peltoa. Sen saanti näyttää olevan erittäin vaikeata. Siksi on yritettävä löytää joitain uusia tapoja pellon saamiseksi. Siinä tarkoituksessa on lakialoite tehty. Se lähtee siitä tosiasiasta, että maasamme on varsin paljon sellaista peltoa, mitä ei ole ilmoitettu eikä huomioitu kunnan ja valtion verotuksessa eikä elintarvikkeiden luovutuksessa. Tällainen ilmoittamatta jättäminen ei aina johdu maanviljelijän epärehellisyydestä. Pellot ovat voineet tulla epäpätevien henkilöiden toimesta mitatuiksi kunnallisverotusta varten. Maarekisterit voivat olla vanhentuneita, ja muita sellaisia syitä. Tohtori U. K. Pihkala on maataloustieteellisessä aikakauskirjassa käsitellyt tilastoissa esiintyvän pellon erilaista suuruutta koskevaa kysymystä. Valtakunnan metsien arvioimisen yhteydessä saatujen tietojen perusteella on laskettu maassa olleen peltoa 2,954,000 ha. Muitten lähteiden mukaan peltoala on pienempi. Valtakunnassa voi olla noin 250,000—450,000 ha:n välillä sellaista peltoa, mistä ei ole maksettu veroa eikä luovutettu elintarvikkeita. Tuntuisi kohtuulliselta, että tällainen peltoala luovutettaisiin asutustarkoituksiin kaikissa sellaisissa tapauksissa, jolloin tilalla on peltoa enemmän kuin 10 ha ja jotka sen viljelemiseen käyttävät vierasta työvoimaa. Selvä säännös siitä helpottaisi suuresti asutustarkoituksiin välttämättä tarvittavan pellon saamista. Siksi sisältyy aloitteeseen sitä tarkoittava säännös.

Samassa tarkoituksessa on ehdotettu maanhankintalain 50 §:ään sellainen muutos, että jos yksityisellä maanomistajalla on enemmän kuin 200 ha peltoa, kaikki sen yli oleva pelto olisi joka tapauksessa luovutettava asutustarkoitukseen. Sellaisen säännöksen aikaansaaminen on tärkeätä senkin takia, että suurien tilojen kauempana olevat pellot ovat yleensä heikosti viljeltyjä, niinkuin tunnetaan.

Miksi sitten siirtoväki niin sitkeästi pitää kiinni siitä, että sen asutukseen on käytettävä riittävästi peltoa? Asian selvittämiseksi on esitettävä eräitä unohdettuja tosiasioita. Sadon suuruushan riippuu siitä, mitenkä runsaasti maassa on kasvuvoimaa. Sitä ylläpidetään ja pyritään lisäämäänkin lannoituksen avulla. Että tämä vie tulokseen käy selville koeasemien satotuloksista. Minulla on numerotietoja Tammiston, Piikkiön, Jokioisten, Kokemäen ja Ylistaron koeasemien satotuloksista useammalta vuodelta ja eri viljalajeista. Niinpä kevätvehnän sadot vaihtelevat 2,396—3,110 kilon välillä ha kohti. Syysrukiin sadot vaihtelevat 3,124—4,343 kilon välillä ha kohti. Samoin kauran sadot 3,127—3,604 kilon välillä ha kohti. Maamme koetoiminnan antamat tulokset kiistattomasti osoittavat, että hyvin lannoitettu ja muokattu maa sekä kunnollisella siemenellä kylvetty pelto antavat joka tapauksessa ainakin puolta suurempia hehtaarisatoja maamme keskimääräisiin satoihin verraten. Siten on kaiken riidan ulkopuolella se toteamus, että riittävällä lannoittamisella voidaan nopeimmin kohottaa peltojemme satoisuutta vieläpä paljon yli täydellisen omavaraisuudenkin. Tämä tosiasia ei muutu siitä, että raivattaisiin uutta peltoa. Ensiksi sitä ei ole sota-aikana sanottavasti raivattu, toiseksi peltoa ei ole nopeasti raivattavissa. Pellonraivausyhtiö ilmoittaa, että se tänä kesänä parhaimmassa tapauksessa voi raivata 5—8 tuhatta ha peltoa. Kolmanneksi raivattu peltokaan ei kasva ilman lannoitusta. Sen lisäksi tarvitaan siemeniä ja työtä, jotka ovat hukkaan heitettyjä arvoja, jos sama sato kerran voidaan tuottaa entisellä pellolla.

Mistä sitten peltoa on otettava? Suuret tilat, jotka ovat siirtyneet karjatalousvaltaisesta tuotantosuunnasta viljanviljelysvaltaiseen tuotantosuuntaan, ovat sota-aikana pienempiin tiloihin verraten sikäli huonommassa asemassa, että niillä on vain kolmas osa siitä karjamäärästä peltohehtaarin alaa kohden, mikä pienemmillä tilatyypeillä on olemassa. Siten ne eivät voi ylläpitää peltojensa kasvuvoimaa karjanlannan avulla. Jos väkilannoitteita ei saada, ei niillä ole mitään mahdollisuutta ylläpitää peltojensa satoisuutta väkilannoitteidenkaan avulla. Lisäksi on sota-aikana nimenomaan suurtiloilla vallinnut työvoiman ja vetovoiman puutetta, joka on haitannut niiden tuotantoa. Paljon puhutut maisteri Artturi Lehtisen tutkimukset erisuuruisten tilojen elintarvikkeiden luovutusmääristä osoittavat, että yli 50 hehtaarin alaa peltoa omaavat tilat ovat luovuttaneet säännösteltyyn kulutukseen vain 408.s viljayksikköä hehtaarin alaa kohden. Minä erityisesti huomautan, että kun näitä satolukuja verrataan koelaitosten satomääriin niin havaitaan, että suurtilat ovat sikäli huonosti viljeltyjä, että ne ovat tuottaneet vain neljännen tai viidennen osan siitä sadosta, minkä ne olisivat voineet tuottaa, jos niitä olisi yhtä voimaperäisesti viljelty ja lannoitettu.

Edellä sanotusta johtuu, että kaikki väitteet suurempien tilojen suuresta merkityksestä kulutuskeskusten välttämättöminä muonittajina vaikeina aikoina ovat perättömiä.

Siirtoväellä on vielä huomattavasti karjaa. Sen lannan avulla saa siirtoväki, jos se asutetaan nopeasti, jo vuoden 1946 syksyllä sille annetuilta laihoilta pelloilta paljon parempia satoja kuin jos niitä yritettäisiin edelleen viljellä lannoittamatta. Sanotusta käy selville, että voimakkaan lannoituksen avulla on maamme elintarviketuotanto nopeasti kohotettavissa. Ponnistelut onkin kohdistettava maassa olevan karjanlannan ja muiden maanparannusaineiden mahdollisimman tehokkaaseen käyttöön ja riittävän väkilannoitemäärän hankkimiseen ulkomailta. Sen hankkiminen kysyy valuuttaa, sitä saadaan vain viennin avulla. Siitä syystä on valtakunnalle ensiarvoisen tärkeätä, että työvoima käytetään vientiin tarvittavan puutavaran hankkimiseen eikä haihatella uuden pellon raivaamisessa. Kun maahamme saadaan aikanaan riittävästi väkilannoitteita, niin kohoaa niiden avulla pellon satoisuus entisestään. Tästä johtuu, että vanhojen peltojen viljelemiseen tarvitaan entistä enemmän työvoimaa. Siksi tarvitaan myöskin lisää asuntoja, karja-

suojia ja muita talousrakennuksia. Lisääntyneet sadot luovat pohjan sille tosiasialle, että kansantaloudellisesti on edullisinta asuttaa maataloussiirtoväki valmiille pellolle. Silloin säästytään turhanpäiväisistä raivauskustannuksista siirtoväkeä varten ja päästään ainoastaan rakennuskustannuksilla. Siirtoväki kyllä aikanaan raivaa sille tulevan osuuden uutta peltoa.

Entäs uuden pellon raivaus, eikö sitä sitten tarvitakaan? Kyllä uuttakin peltoa tarvitaan, mutta sen raivaaminen on jätettävä niiden pientilallisten pääasialliseksi tehtäväksi, joiden peltoala on liian pieni. Lisämaa- ja laidunkysymykset on saatettava myönteiseen ratkaisuun. Siihen tarkoitukseen tarvitaan paljon viljelyskelpoista maata. Kun pientilallisilla on ennestään rakennukset, itrtaimisto ja työvoimaa ja usein työnpuutettakin, niin raivaavat he viljelyskelpoisen maan kaikkein parhaiten ja nopeimmin. Se on kansantalousdellisesti myöskin edullisin raivaustapa. Etenkin professori Rurik Pihkala on voimaperäisesti todistanut mitenkä pientilojen työvoimaa käytetään epätaloudellisesti. Tällä todistelulla on vaan se paha vika, että sen avulla on pyritty estämään suurtilojen liikamaiden käyttämistä pientilojen lisämaiksi. Oikea johtopäätös hänen todistelustaan on, että liian pieniille tiloille on annettava lisämaata, siten niiden sekä yksityistaloudellinen että kansantaloudellinen asema paranee. On otettava huomioon, että lisämaa- ja laidunkysymys koskee noin miljoonaan henkeen nousevan pienviljelijäväestön olosuhteiden parantamista. Siitä havaitaan, että lisämaakysymys on erittäin suuri yhteiskunnallinen kysymys, jota ei ole mahdollisuutta jättää nykyisissä olosuhteissa ratkaisematta.

Kaiken edelläsanotun perusteella katson osoittaneeni, että lakialoitteen tekemiseen on ollut pätevää aihetta. Siksi toivon, että aloite johtaa nopeasti myönteiseen tulokseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään maatalousvaliokuntaan.

Puhemies: Edustajille jaettu hallituksen esitys n:o 5 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi polttoturpeen valmistuksen ja käytön edistämisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 5 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

5) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus määräaikojen pitentämisestä eräisiin tuomioistuimiin kuuluvissa asioissa,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1;

6) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1945 sadosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2;

7) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös alkalisuolojen säännöstelystä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3;

8) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös korsirehun luovuttamisesta valtiolle tai siirtoväelle annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4;

9) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös luonnon- ja tekokumin säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5; sekä

10) Ehdotuksen laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä annetun lain muuttamisesta

sisältävä valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on ensi perjantaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 14,46.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

11. Perjantaina 4 p. toukokuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi eräiden asiakirjain kuolettamisen helpottamiseksi .. 134
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 1; lakivaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 1.

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä annetun lain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 3.

Ainoa käsittely:

3) Asetus 15 päivältä maaliskuuta 1945 määräaikojen pitentämisestä eräisiin tuomioistuimiin kuuluvissa asioissa „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1; mainittu asetus.

4) Valtioneuvoston päätös 15 päivältä maaliskuuta 1945 leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1945 sadosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2; mainittu päätös.

5) Valtioneuvoston päätös 22 päivältä maaliskuuta 1945 alkalisuolojen säännöstelystä 135
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3; mainittu päätös.

6) Valtioneuvoston päätös 29 päivältä maaliskuuta 1945 korsirehun luovuttamisesta valtiolle tai siirtoväelle annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 135
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4; mainittu päätös.

7) Valtioneuvoston päätös 29 päivältä maaliskuuta 1945 luonnon- ja tekokumin säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5; mainittu päätös.

Pöydällepanoa varten esitellään:

8) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2 vuoden 1941 valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksytyn ehdotuksen johdosta laiksi verohallituksesta 139

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat K. Andersson, Brander, Frietsch, Heljas, Helo, Jutila, M. Järvinen, Kallinen, Karvonen, Kujala, Kuusela, Y. Manninen, Muikku, Myllymäki, Möttönen, U. Raatikainen, Saukkonen, Sormunen, Svento, Teittinen, S. Tervo, Wickman, O. Virtanen ja Ytti.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta virkatehtävien takia edustajat Jutila ja Y. Manninen sekä yksityisasiain takia edustajat Sormunen, Muikku, Karvonen, O. Virtanen, Myllymäki, Kuusela ja Ytti, tämän kuun 8 päivään saakka yksityisasiain vuoksi ed. S. Tervo ja toistaiseksi ulkomaanmatkan takia ed. Svento.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on heti tämän täysistunnon päätyttyä.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella viime huhtikuun 27 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 6—12, jotka nyt on edustajille jaettu.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi eräiden asiakirjain kuolettamisen helpottamiseksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 1, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 1. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu; sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei haluta puheenvuoroa.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakiteksti, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä annetun lain muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 3, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Asetus 15 päivältä maaliskuuta 1945 määräaikojen pitentämisestä eräisiin tuomioistuimiin kuuluvissa asioissa.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu asetus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 1.

Puheenvuoroa ei haluta.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Valtioneuvoston päätös 15 päivältä maaliskuuta 1945 leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1945 sadosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Valtioneuvoston päätös 22 päivältä maaliskuuta 1945 alkalisuolojen säännöstelystä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 3.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Valtioneuvoston päätös 29 päivältä maaliskuuta 1945 korsirehun luovuttamisesta valtiolle tai siirtoväelle annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

Ed. Raunio: Pyydän, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan ensi viikolla pidettävään ensimmäiseen istuntoon.

Ed. Simonen: Pyydän kannattaa ed. Raunion tekemää ehdotusta.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja ehdotusta on kannatettu, on asia jäävä pöydälle. Kehoitan seuraavia puhujia lausumaan mielipiteensä pöydällepanon ajasta.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Raunio ed. Simosen kannattavana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, eduskunta hyväksynee ed. Raunion ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

7) Valtioneuvoston päätös 29 päivältä maaliskuuta 1945 luonnon- ja tekokumin säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 5.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:o 6—12 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan:

Ehdotuksen laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 6.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan:

Ehdotuksen laiksi rikoslain 6 luvun soveltamisesta eräissä tapauksissa

sisältävä hallituksen esitys n:o 7; ja

Ehdotuksen laiksi eräiden yhdessä käsiteltävien rikosasiain oikeuspaikasta

sisältävä hallituksen esitys n:o 8.

Ehdotuksen suhdanneverolaiksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 9 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Oksala: Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunnan jäsenenä minulla ei ole syytä kajota tässä yhteydessä tämän lakiesityksen yksityiskohtiin, koska minulla valtiovarainvaliokunnassa on tilaisuus puuttua niihin myöhemmissä vaiheissa. En malta kuitenkaan jo lähetekeskustelussa olla lausumatta ihmetystäni siitä, että hallitus yleensä on tämän suhdanneverolakiesityksen antanut. Edellisinä vuosina, pari vuotta sitten, hallitus itse myönsi, silloinen hallitus nimittäin myönsi, että suhdanneverolaki on aiheuttanut niin paljon talouselämälle haittaa ja vahinkoa, että siitä on syytä luopua. Hallitus tunnusti suhdanneverolain vahingollisuuden sekä täällä eduskunnassa että eräissä muissakin tilaisuuksissa. Suhdanneverolaki sai myöskin silloin talouselämän taholta kaikilta puolilta ja kaikkien talouselämän piirien osalta mitä ankarimman arvostelun. Todettiin yksimielisesti, että tämä laki on yritteliäisyyttä ehkäisevä ja sokea verolaki, joka ei kohdistu laisinkaan oikein ja tasapuolisesti verovelvollisiin sen mukaan kuin niillä sodasta aiheutuneista suhdanteista tulevaa ylimääräistä voittoa pitäisi olla. Näistä kielteisistä kokemuksista ja hallituksen entisestä kannasta huolimatta on nykyinen hallitus kuitenkin katsonut olevan asiallista ottaa uudelleen suhdanneverolain käytäntöön ja esittää sen nyt eduskunnan hyväksyttäväksi. Eduskunta luonnollisesti nykyisessä kokoonpanossaan ja nykyisten voimasuhteiden vallitessa sen hyväksyykin. Minä en sitä yhtään epäile. Mutta minun täytyy kuitenkin sanoa, että niin hallitus kuin eduskuntakin tulee myöhemmin havaitsemaan, että tämä laki on joka tapauksessa huono. Tämä laki tulee johtamaan sellaisiin tuloksiin, että nykyinen hallitus, niinkuin nykyinen eduskuntakin, ovat aikanaan pakotettuja toteamaan sen, että tätä lakia ei voida oikein soveltaa ja että sen tulokset ovat maalle ja maan talouselämälle kielteiset.

Nykyisissä oloissa varsinkin minusta on ollut arveluttavaa heittää esiin suhdanneverolaki sentähden, että rahaolot maassa kiristyvät, niin kuin jokainen helposti on joka päivä voinut todeta. Sodan päätyttyä meidän täytyisi saada tuotantoelämämme pyörimään, meidän täytyisi saada sotakorvausteollisuutemme toimimaan, meidän täytyy pitää huoli siitä, että meidän kaikilla kansalaisilla on työtä. Meidän täytyy korjata rappeutuneet tuotantolaitokset ja saada taloudellinen tuotanto yleensä niin suureen vauhtiin kuin mahdollista. Tämä kaikki vaatii pääomia. Rahavarat pankeissa eivät ole millään tavalla tälläkään hetkellä loistavia ja olisi sentähden toivottavaa, että yrittäjillä itsellään olisi niin paljon varoja kuin mahdollista, voidakseen saada oman tuotantolaitoksensa täyteen toimintaan. Suhdanneverolaki on sokeana verolakina erikoisen vaarallinen ottamaan pois juuri sitä tuotannollista pääomaa, mikä nyt tarvittaisiin talouselämän käyttöön. Siinä mielessä on tämä laki epäilyksiä herättävä. Huomioon on otettava, että finanssitoimikunta, jolta hallitus on tietämäni mukaan pyytänyt lausuntoa tästä laista, on antanut puoltavan lausunnon äänestyksen jälkeen.

Tämän lain on laskettu tuottavan minun saamani tiedon mukaan 1,400 milj. mk, joista 1,000 milj. mk saataisiin Alkoholiliikkeen suhdanneverona ja 400 milj. mk kaikkien muiden maan liikelaitosten suhdanneverona. Alkoholiliikkeen suhdanneverotuottoa minusta ei tarvitse ottaa huo-

mioon, sillä valtiovalta saa Alkoholiliikkeen tulot muutenkin haltuunsa ja käyttöönsä. Suhdanneverolaki siis asiallisesti tuottaa uutta tuottoa valtiolle laskelmien mukaan noin 400 milj. mk vuodessa. Ellen väärin muista, niin viime kerralla kun suhdanneverolaki oli käytännössä, ei sen tuotto ollut näinkään suuri, mutta nyt voidaan kyllä pitää todennäköisenä, että 400 miljoonaa saadaan kokoon, kun markan arvo on niin laskenut ja hinnat ja myöskin otaksuttavat voitot ovat suurentuneet. Tämä 400 miljoonaa sinänsä ei olisi niin hirveä summa pois talouselämästä otettuna, mutta juuri siihen nähden, että suhdannevero on niin arvaamaton, niin 400 milj. mk vaikuttaa verrattain ankarasti talouselämän elpymiseen ja aiheuttaa pääomien niukkuutta.

Kaksi seikkaa on minusta tässä lakiesityksessä varsinkin ihmeteltäviä. Ensiksikin perusvuosina pidetään nyt edelleenkin vuosia 1936—1937 ja 1938. Kohta on kulunut kymmenen vuotta, ja me olemme kokeneet monenlaisia olosuhteita, talous on ollut monessa liemessä, niinkuin koko maakin, ja siitä huolimatta me säilytämme aina vain nuo vanhat vuosiluvut ja koetamme uskotella, että ne ainoastaan edustavat niitä perusvuosia, joihinka verraten suhdannevoitto on laskettava. Jo edellisen suhdanneverolain laadinnan yhteydessä ja sitä edellisenkin yhteydessä allekirjoittanut esitti, että nämä vuodet olisi muutettava ainakin yhtä vuotta eteenpäin, siis 1937, 1938 ja 1939. Eduskunnassa tämä ajatus sai silloin jo melkoista kannatusta, niinkuin myöskin valtiovarainvaliokunnassa, mutta ei kuitenkaan tullut hyväksytyksi. Mutta nyt uskaltaisin toivoa, että näitä samoja vuosilukuja ei maailman loppuun asti pidetä voimassa, vaan joskus uskallettaisiin niistä luopua ja nähtäisiin tosiasiat sellaisina kuin ne ovat.

Edelleen toinen minusta sangen arveluttava seikka tässä lakiehdotuksessa on määräys siitä, että säännönmukaista tulolisäystä korotetaan 50:sta 70 prosenttiin. Se merkitsee sitä, että hallitusvalta katsoo, että yrittäjillä on oikeus saada 70 % enemmän tuloja kuin vertausvuosina 1936, 1937 ja 1938, mutta jos tuloa on yli 70 % enemmän, niin silloin siitä lasketaan suhdannevero. Hallitusvalta siis katsoo, että tuotantoelämän suhteen indeksi on oleva 70 siitä huolimatta, mitä se kaikilla muilla aloilla on. Nythän tietää koko eduskunta, ettei meillä ole yhtään alaa, lukuunottamatta huoneenvuokria, joissa indeksi olisi alle 100:n, ei yhtään ainoaa alaa, vaan indeksi on kaikilla aloilla noussut huomattavasti yli 100:n. Kaiken kohtuuden ja oikeuden mukaan tämäkin 70 % täytyisi siis korottaa korkeammaksi ja ainakin vähintään 100:aan.

Minusta on vähän omituista se, että hallitusvalta, joka ei pysty tai ei tahdo pitää markan arvoa ensinkään kurissa ja on siis itse syypää siihen onnettomuuteen, mikä meitä nyt kohtaa, se tahtoo panna tuotantoelämän maksamaan omat syntinsä. Tämän tapainen talouspolitiikka ei voi olla oikeudenmukaista eikä kohtuudenmukaista. Valtiovallan täytyy tunnustaa oma heikkoutensa markan suhteen ja samalla myöskin vetää siitä oikeat johtopäätökset.

Tällä arvostelulla minä pyydän jättää asian valtiovarainvaliokunnan harkintaan ja toivon, että siellä tämä lakiesitys tulisi korjatuksi. Tietysti paras olisi, jos se tulisi kokonaan hylätyksi. Mutta siitähän nyt ei ole tällä hetkellä juuri paljon toiveita.

Valtiovarainministeri Tuomioja: Herra puhemies! Suhdanneverotus, joka nyt ehdotetaan toimeenpantavaksi meillä jo kuudennen kerran, on aiheuttanut paljon arvostelua ja varsin kiivastakin vastustusta ja on tahdottu asettaa usein kysymyksenalaiseksi koko tämän verotusmuodon oikeutus. Jos ei muidenkaan verolakiemme voida sanoa juuri nauttivan mitään yleistä kansansuosiota, niin erikoisesti suhdanneverolaki on ollut monille piireille suorastaan kauhistus. On väitetty, että huolimatta kaikista lakiin vuosien kuluessa tehdyistä parannuksista ja muutoksista on osoittautunut mahdottomaksi rajoittaa suhdanneverotus niin, että se kohdistuisi vain varsinaisiin sotasuhdannetuloihin. Päinvastoin sen on väitetty erotuksetta kohdistuneen kaikkeen tulon lisäykseen lainkaan riippumatta siitä, onko se ollut varsinaista sotasuhdannetuloa vai ainoastaan näennäistä voittoa, joka on saattanut syntyä hintojen noususta, varastojen pienenemisestä, näkymättömien varausten esille tulosta, tavanmukaisten vuosikorjausten poisjäämisestä, yrityksen uudenaikaistumisesta

tai laajentumisesta taikka sen luonnollisesta kehityksestä taikka muista sodasta ja sotasuhdanteista aivan riippumattomista syistä. Täten on arvostelijain mielestä suhdanneverotus ollut omansa johtamaan epäoikeudenmukaisuuteen ja mielivaltaan ja samalla voimakkaasti ehkäisemään terveen talouselämän kehitystä ja yritteliäisyyttä.

On ymmärrettävää, että nyt annettu esitys tulee ikävänä yllätyksenä niille piireille, joita se koskee, sitäkin suuremmalla syyllä, kun, niinkuin ed. Oksalakin mainitsi, valtiovallan taholta on eri yhteyksissä aikanaan jo annettu ymmärtää, ettei suhdanneverotusta enää toimeenpantaisi. Ei olekaan syytä kiistää sitä, etteikö suhdanneverotukseen kohdistuvassa arvostelussa olisi jossakin määrin perääkin. Suhdannevero on osoittautunut teknillisesti vaikeaksi ja hankalaksi toteuttaa ja sen soveltamisessa on saattanut esiintyä epätasaisuutta ja kohtuuttomuuttakin. On kuitenkin sanottava, että suhdanneverotukseen kohdistunut arvostelu on varmaan hyvin suuressa määrin ampunut yli maalin.

Suhdanneverotus on periaatteeltaan ja tarkoitukseltaan ehkä kaikkein oikeudenmukaisin meidän verotusmuodoistamme. Sotasuhdanteiden aiheuttamat voitot ovat meillä vielä viime vuonnakin monilla aloilla olleet huomattavan suuria eikä näiden voittojen varsin ankarastakaan verottamisesta ole syytä nykyisissä oloissa vielä luopua. Suhdanneverotus lienee muissakin maissa yleensä edelleen säilytetty. Ainakin Ruotsissa suhdanneveroa on päätetty kantaa myöskin vuodelta 1944 jotenkin entisenlaisten perusteiden mukaan ja näyttää Ruotsin suhdanneverotus olevan toisilta osiltaan lievempi kuin meidän, mutta joiltakin osiltaan taas jopa sitä raskaampikin. Meidän on lisäksi otettava huomioon, että valtiontalouttamme viime kuukausina tapahtuneen palkkojen ja hintojen nousun johdosta tulee olemaan kuluvana vuotena vaikea saada tasapainoon ilman uusia veroja tai veronkorotuksia. Kun näin on, on luonnollista, että sotasuhdannevoittojen jatkuva verottaminen on se keino, johon ennen kaikkea on turvauduttava valtion tulojen lisäämiseksi.

On myös korostettava sitä, että vuosi vuodelta on suhdanneverolakia muutettu, täydennetty ja parannettu sitä silmälläpitäen, että kävisi mahdolliseksi välttää sen soveltamisessa esiintyneitä epätasaisuuksia ja virheitä. Tätä tarkoittavia muutosehdotuksia, verrattuna edelliseen suhdanneverolakiin, sisältyy myöskin nyt eduskunnalle annettuun esitykseen. Myös lain käytännöllisestä soveltamisesta huolehtivien viranomaisten pätevyyttä ja asiantuntemusta on vuosi vuodelta voitu lisätä.

Esityksen perusteluissa mainittujen seikkojen lisäksi on tässä yhteydessä syytä kiinnittää huomiota erääseen lakiehdotuksen 4 §:ään sisältyvään muutokseen, joka koskee verovelvollisen säännönmukaisen tulon määräämistä harkinnan perusteella. Suhdanneverotuksessa on harkintaoikeus säännönmukaista tuloa määrättäessä ollut jo aikaisemminkin varsin laaja. Tästä huolimatta on etenkin viime vuonna toimitetun verotuksen yhteydessä voitu todeta, että harkintaoikeuden rajoitukset vieläkin ovat olleet esteenä täysin oikeudenmukaisen verotuksen aikaansaamiselle. Tässä suhteessa on nyt esillä olevaan lakiehdotukseen sisällytetty huomattava muutos. Voimassa olevan suhdanneverolain mukaan on säännönmukainen tulo määrättävä harkinnalla, jos tulon muodostuminen on alkanut vuoden 1938 jälkeen tai jos harjoitetun toiminnan laatu on olennaisesti muuttunut tai jos tulot vertailuvuosina ovat olleet heikot liikkeen alkuvaikeuksien johdosta. Näin ollen voidaan toiminnan laajentuminen säännönmukaista tuloa määrättäessä ottaa harkinnan perusteeksi ainoastaan, jos kysymys on vertailuvuosina toimintansa aloittaneesta yrityksestä. Kuitenkin liikkeen kehitys, varsinkin kun kysymys on erikoisesti terveitä ja varovaisia periaatteita noudattavista liikkeistä, tapahtuu varsin hitaasti. Ennen vertailuvuosiakin toimintansa aloittanut yritys on vasta näiden vuosien jälkeen saattanut saavuttaa sen edellytyksiä vastaavan laajuuden. Minkään suhdanteiden muuttumisen ei ole tarvinnut laajentumiseen vaikuttaa. Kun siten laajentunut yritys saavuttaa markkamääräisesti suuremman tuloksen kuin aikaisempina vuosina, ei vertailuvuosien tuloksia ja myöhemmin saavutettuja tuloksia voida verrata toisiinsa siinä tarkoituksessa kuin suhdanneverotus edellyttää. Sivuliikkeiden avaaminen ja työntekijämäärän moninkertaistaminen muuttaa kaupallisen liikkeen luonnetta siksi olennaisesti, että sitä voidaan verrata liikkeen toimialan muuttumiseen. Tällaista

liikkeen toiminnan laajentumista ei kuitenkaan tähän asti ole voitu ottaa huomioon säännönmukaista tuloa määrättäessä. Yhtä vähän vaikuttaa liikkeen laajentuminen sellaisessakaan tapauksessa, että teollisuusyritys on laitoksiaan laajentamalla ja työväestöä lisäämällä tuotantonsa moninkertaistanut ja sen kautta saavuttanut vertailuvuosiin verraten markkamääräisesti suuremman tuloksen, mikäli teollisuuslaitos ei ole suunnannut tuotantoansa uudelle toimialalle. Tulon ja toiminnan laajuuden väliselle suhteelle ei tähän asti suhdanneverolaissa näin ollen ole annettu merkitystä. Tästä johtuen onkin useissa tapauksissa suhdanneverotus kohdannut suhteettoman raskaana yrityksiä, joiden toiminta on vertailuvuosien jälkeen laajentunut, vaikka laajentuminen olisi tapahtunut muista kuin poikkeuksellisten konjunktuurien aiheuttamista syistä. Senvuoksi on ehdotettuun lakiin otettu säännös, että toiminnan olennainen laajentuminen myös oikeuttaa säännönmukaisen tulon harkinnalla määräämiseen. Tarkoituksena ei ole suhdanneverotuksen lieventäminen, vaan oikeudenmukaisuuden saattaminen verotukseen. Harkintaoikeuden laajentaminen vaatii kyllä varsin suurta asiantuntemusta verotusviranomaisilta, mutta kun suuremmat suhdanneverotukset tulevat ratkaistaviksi lääninverolautakunnissa, tulee asiantuntemus riittävässä määrässä huomioon otetuksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi varojen varaamisesta uudisraivauksista jaettavia palkkioita varten

sisältävä hallituksen esitys n:o 10 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maatalousvaliokunnalta.

Ehdotuksen laiksi asutuslain väliaikaisesta muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 11 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maatalousvaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi merimieskatselmuksesta ja merimiesten luetteloimisesta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 12 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan.

Pöydällepano:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon

8) Vuoden 1941 valtiopäivillä lepäämään jätettäväksi hyväksytyn ehdotuksen johdosta laiksi verohallituksesta

laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 11.

Täysistunto lopetetaan kello 15,42.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

12. Tiistaina 8 p. toukokuuta 1945

kello 11.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi eräiden asiakirjain kuolettamisen helpottamiseksi. .. 150
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 1; lakivaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 1.

Toinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä annetun lain muuttamisesta. ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 2; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 3.

Ainoa käsittely:

3) Ehdotus laiksi verohallituksesta. „
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2; vuoden 1941 vp:ltä lepäämässä oleva edellä mainittu lakiehdotus.

4) Valtioneuvoston päätös 29 päivältä maaliskuuta 1945 korsirehun luovuttamisesta valtiolle tai siirtoväelle annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta. 151
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4; mainittu päätös.

5) Puhemiesneuvoston ehdotus täysistuntojen ja valiokuntain sekä tarkistajain työsuunnitelmaksi vuoden 1945 varsinaisilla valtiopäivillä ..... —

Pöydällepanoa varten esitellään:

Siv.

6) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professorinvirkojen haltijain opetuskielestä. 154

7) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös vuonna 1945 tuotettujen eräiden aikaisten kevätviljalajikkeiden siementen hinnoista. ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat G. Andersson, Heiniö, Heljas, Jern, Juutilainen, M. Järvinen, Kekkonen, Lampinen, Malkamäki, N. Nurminen, J. Raatikainen, Raunio, Sillanpää, Smeds, Svento, P. Tervo, S. Tervo ja Ytti.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain takia edustajat Raunio, Smeds, G. Andersson, N. Nurminen, Malkamäki ja P. Tervo sekä tämän kuun 12 päivästä 24 päivään ulkomaanmatkan takia ed. Vennamo.

Puhemiehen puhe sodan päättymisen johdosta Euroopassa.

Puhemies: Arvoisat kansanedustajat! — Tähänastisen maailmanhistorian tuhoisin sota on Euroopan osalta päättynyt. Sitä on käyty raivolla, jollaista tuskin milloinkaan aikaisemmin on nähty, ja hävitysaseilla, joiden kammottavasta vaikutuksesta kertovat sadat, joko osittain tai kerta kaikkiaan tuhotut kaupungit, tuhannet ja taasen tuhannet kylät, upotetut kauppalaivastot sekä ennenkaikkea kymmenet miljoonat surmatut ihmiset. Elintarvetuotanto on laajoilla sota-alueilla estynyt, entiset varastot on suurimmalta osalta joko kulutettu tai tuhottu, joten nääntynyttä Eurooppaa uhkaa ja jo nyt kalvaa peloittava nälkä.

Erikoisen epäinhimillisen piirteen tälle sodalle on antanut se, että sama valtakunta, joka sodan aloitti hyökkäämällä jo toisen kerran saman sukupolven aikana naapuriensa kimppuun, oli omaksunut johtavaksi periaatteekseen epäinhimillisen ideologian. Sille ominaista oli ei ainoastaan häikäilemätön valloitushalu vaan myös vastustajien lyöminen kauhulla, aseettomien siviiliihmisten ahdistelu, jopa eräiden natsilaisuudelle vastenmielisten väestö- ja rotuainesten tuhoaminen.

Herää pakostakin kysymys, miten tuollainen on ollut mahdollista? Miten on käsitettävä se, että kansakunta, joka kuitenkin on antanut ihmiskunnalle huomattavia sivistysarvoja, on voinut brutalisoitua siinä määrin, että sen voimalla ja sen nimissä on voitu kaikkea tuota harjoittaa?

Me säälimme Saksan kansaa. Vielä syvemmin me kuitenkin säälimme niitä kaikkia kansoja, suuria ja pieniä, jotka ovat joutuneet saksalaisen hävitysraivon kohteiksi.

Tänä päivänä tunnemme syvää kiitollisuutta liittoutuneita kansakuntia kohtaan sen vuoksi, että niiden on onnistunut sanomattomin uhrauksin ja ponnistuksin pelastaa Eurooppa sitä uhanneelta hirveimmältä vaaralta. Erikoisesti kohdistuvat tällä hetkellä ajatuksemme pieniin pohjoismaisiin kansakuntiin, Norjaan, Tanskaan ja myöskin Hollantiin, jotka nyt vastikään ovat vapautuneet natsien hirmuvallasta. Voimattomina, itsekin onnettomalla tavalla tapahtumiin sidottuina, olemme seuranneet niiden sankarillista taistelua olemassaolonsa puolesta. — Uskon tulkitsevani Suomen eduskunnan yksimielisen ja syvän tunteen, kun vakuutan, että ilomme näiden juuri vapautuneiden kansojen pelastuksesta on suurempi kuin mitä mitkään sanat voisivat ilmituoda.

Maailma tarvitsee rauhaa. Valitettava tosiasia on se, että suurten anglosaksilaisten kansojen on pakko jatkaa raskasta ja uhreja vaativaa taistelua Itä-Aasian militaristisinta valtiota vastaan. Me emme toivo mitään sen hartaammin kuin sitä, että periaatteellinen militarismi kaikkialla onnistuttaisiin tukahduttamaan ja että se tapahtuisi nopeasti. Nykyajan tekniikka on yhdistänyt koko maapallon yhdeksi kokonaisuudeksi. Vaikkapa sodan päänäyttämöt olisivatkin maapallon toisella puolella, sen vaikutukset tunnetaan myöskin tällä puolella. Rauha on jakamaton.

Toivokaamme sitä ja tehkäämme työtä sen puolesta, että kansojen rauha vakiintuisi demokratian ja syvästi tunnetun rauhantahdon sekä mahdollisimman oikeudenmukaisen taloudellisten asiain järjestyksen pohjalle!

Med oförställd glädje mottager Finlands folk budskapet om det europeiska krigets avslutande. Vår glädje är dubbel därför att våra nordiska brödraländer Danmark och Norge samtidigt blivit fria igen och att detta skett utan att dessa länder behövde bli krigsskådeplats. Under dessa fem långa år av främmande förtryck som Danmark och Norge fått genomlida har våra varma tankar ständigt varit hos våra nordiska bröder. Omständigheterna gjorde att vårt land skenbart kom att stå i motsatsförhållande till Danmark och Norge, men i själva verket var ockupationen den 9 april 1940 ett hårt slag också för oss. Vi har känt djupt med Danmark och Norge, vi har med dem avskytt den terrorregim nazisterna där införde, vi har med dem längtat efter befrielsens dag.

När den nu kommit går från Finlands folk en varm ström av välgångsönskningar och goda förhoppningar till våra broderfolk.

Puhemiehen puhetta kuuntelevat edustajat seisaaltaan.

Uusi hallituksen esitys.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan toukokuun 5 päivältä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 14, joka nyt on edustajille jaettu.

Ed. Pyörälän kysymys, joka koskee maataloustuotteiden hintoja, ja ed. Käkelän y. m. kysymys, joka koskee toimenpiteitä korvausten suorittamisen jouduttamiseksi, sekä niihin annetut vastaukset.

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet kansanhuoltoministeri Hillilän vastaus ed. Pyörälän kysymykseen, joka koskee maataloustuotteiden hintoja, sekä ministeri Pekkalan vastaus ed. Käkelän y. m. kysymykseen, joka koskee toimenpiteitä korvausten suorittamisen jouduttamiseksi.

Nämä kysymykset on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan ne eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymykset ja niihin annetut vastaukset ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Hallitus asetti aikaisemmin komitean tutkimaan maataloustuotteiden hintojen ja maataloudessa maksettavien palkkojen välistä suhdetta tarkoituksella päästä selville siitä, olisiko tarpeellista maatalouden kannattavaisuuden kannalta mennä huomattavaan tuotteiden hintojen korotukseen. Mainitun komitean työn tuloksista ei tähän mennessä ole mitään kuulunut; ja kun nyt kesä tekee nopeaa tuloaan kautta maan, jolloin maataloudessa on tehtävä suunnitelmat tulevaa satokautta varten, niin koko kansan toimeentulon kannalta olisi ensiluokkaisen tärkeää, että tällä hetkellä ei olisi hintakysymyksen epävarmuus esteenä mahdollisimman suurien kylvöalojen tekemiseksi tulevaa satokautta varten.

Tunnettua on, että maatalouden kannattavaisuus yleensä on tähänkin asti ollut heikko ja kun suunnitellaan työpalkkojen korotusta toukokuun alusta, muodostuu tilanne aivan kestämättömäksi.

Maatalous on sota-aikana vaikean työvoimatilanteen ja lannoitusaineiden puuttumisen kautta suuresti heikontunut, josta myöskin johtuu, että tuotteiden hintojen alhaisuuden määräävästi vaikuttaessa tulokseen ei maatalous ole kyennyt maksamaan työväelleen sellaista palkkaa kuin minkä teollisuus maksaa. Tästä on ollut seurauksena, että työväki pakenee pois maatalouden palveluksesta ja tilanne pakottaa viljelijät hävittämään karjat sille tasolle, mitä oman perheen elatukseen tarvitaan. Tämä tosiasia pitäisi hallituksen vihdoinkin yhdennellätoista hetkellä vakavasti huomioida ja ryhtyä toimenpiteisiin maataloustuotteiden hintojen korottamiseksi sille tasolle, että maatalouden harjoittajat saisivat työstään vastaavan suuruisen palkan muiden väestöpiirien kanssa.

Viitaten valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin saan kunnioittaen esittää asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

> Mistä johtuu, ettei maataloustuotteiden hintoja ensi satokaudelle ole voitu määrätä riittävän ajoissa ennen kevätkylvöjen alkamista; ja
>
> tullaanko mataloustuotteiden hintoja määrättäessä ottamaan huomioon se, että myöskin maataloudesta elävien väestöryhmien palkkatulot ja siitä johtuva elintaso tulisi yhdenmukaiseksi nyt tapahtuneesta palkkojen korotuksesta osallisiksi tulleiden väestöryhmien kanssa.

Helsingissä, huhtikuun 12 päivänä 1945.

J. Pyörälä.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemies on kirjelmässä 13 päivältä huhtikuuta 1945 valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt jäljennöksen edustaja J. Pyörälän Herra Puhemiehelle jättämästä, kirjallisesti laaditusta kysymyksestä, jossa

asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi on esitetty seuraava kysymys:

„Mistä johtuu, ettei maataloustuotteiden hintoja ensi satokaudella ole voitu määrätä riittävän ajoissa ennen kevätkylvöjen alkamista; ja

tullaanko maataloustuotteiden hintoja määrättäessä ottamaan huomioon se, että myöskin maataloudesta elävien väestöryhmien palkkatulot ja siitä johtuva elintaso tulisi yhdenmukaiseksi nyt tapahtuneesta palkkojen korotuksesta osallisiksi tulleiden väestöryhmien kanssa."

Kun kysymykset koskevat minun virka-alaani kansanhuoltoministerinä, saan kunnioittaen kirjallisesti vastata seuraavaa:

Hallitus on tietoinen siitä, että tulevan satokauden maataloustuotteiden hintojen olisi tullut olla viljelijäin tiedossa jo viljelyssuunnitelmia laadittaessa, jotta hinnat jo tänä tuotantokautena olisivat vaikuttaneet kylvöaloihin. Tämän vuoksi valtioneuvosto asettikin jo 15 päivänä helmikuuta 1945 toimikunnan, jonka tehtäväksi annettiin kiireellisesti tarkistaa eri maataloustuotteiden hinnoitteluperusteet ja yksikköhinnat, huomioon ottaen toisaalta eri tuotteiden keskinäiset hintasuhteet, toisaalta taas vertaamalla niitä maataloudessa maksettaviin työpalkkoihin ja maataloustarvikkeiden hintoihin. Eräiden toimikunnan jäsenten välttämättömien ulkomaanmatkojen ja muiden kiireellisten tehtävien takia kului kuitenkin huomattavan pitkä aika, ennenkuin toimikunta ryhtyi sille annettua tehtävää suorittamaan. Hallituksen kiirehdittyä asiaa toimikunta ryhtyi työhönsä maaliskuun lopulla. Koska maataloustuotteiden hintasuhteiden selvittäminen siinä laajuudessa, kuin toimikunnan tehtävä edellyttää, vaatii perusteellisia tutkimuksia ja laskelmia maatalouden tuotosta ja kustannuksista ja koska tällaisten laskelmien laatiminen yksistään käytettävissä olevan aineiston hajanaisuudenkin huomioon ottaen on paljon aikaa viepää, ei toimikunta vielä ole saanut työtään kaikilta osiltaan loppuun suoritetuksi. Hallitus puolestaan ei ole voinut ottaa vahvistaakseen maataloustuotteiden hintoja ennen toimikunnan mietinnön valmistumista.

Kuten kysymyksen perusteluistakin ilmenee, parhaillaan on myös valmisteilla suunnitelma maataloustyöväen palkkojen korottamisesta ensi toukokuun alusta lukien. Luonnollista on, että mainittu palkkojen korotus on otettava huomioon ensi satokauden maataloustuotteiden hintoja vahvistettaessa. Jos palkkojen korotus jätettäisiin huomioon ottamatta, aiheutuisi siitä uusia maataloustuotteiden hintojen tarkistusvaatimuksia palkankorotusten tapahduttua. Vaikkakin siis maataloustuotteiden hinnat tuotantopoliittisista syistä olisi ollut vahvistettava mahdollisimman aikaisin, maataloustyöväen palkkakysymyksen järjestelyä on kuitenkin pidettävä niin tärkeänä, että hintojen vahvistaminen on siirrettävä siksi, kunnes kaikki hintoihin tänä ajankohtana vaikuttavat tekijät on saatu selvitetyiksi.

Mitä taas tulee kysymyksessä esitettyyn tiedusteluun, tullaanko maataloustuotteiden hintoja määrättäessä ottamaan huomioon se, että maataloudesta elävien väestöryhmien palkkatulot ja siitä johtuva elintaso tulisivat yhdenmukaisiksi tapahtuneista palkkojen korotuksista osallisiksi tulleiden väestöryhmien palkkojen ja elintason kanssa, hallitus puolestaan katsoo, että tähän olisi mahdollisimman suuressa määrin pyrittävä. Kuitenkin on todettava, että kun tarvikkeita on niukalti ja niiden määrä entisestäänkin on vähenemässä, elintaso tulee palkkojen ja hintojen korotuksista huolimatta edelleen yleisesti laskemaan.

Kuten edellä olevasta selviää, hallitus ei vielä ole voinut vahvistaa maataloustuotteiden hintoja ensi satokaudeksi. Hallitus on kuitenkin katsonut tarpeelliseksi jo ennen maataloustuotteiden hintakysymyksen lopullista ratkaisua saattaa periaatteellisena kannanottonaan yleisesti tiedoksi, että uudesta sadosta saatavien kasvinviljelystuotteiden hinnat tullaan korottamaan tuotantokustannuksia vastaaviksi ja että perunan ja viljan hintasuhdetta tullaan tällöin nykyisestään muuttamaan perunan hyväksi. Maitotaloustuotteista tuottajille suoritettavat hinnat tullaan vastaavasti korottamaan jo toukokuun alusta lukien.

Tämän saan kunnioittaen esittää Herra Puhemiehen tietoon.

Helsingissä 30 päivänä huhtikuuta 1945.

Kansanhuoltoministeri *Kaarlo Hillilä.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Herr Talmannen har i skrivelse den 13 april 1945 i sådant syfte, som är nämnt i 37 § 1 mom. riksdagsordningen, översänt avskrift av riksdagsmannen J. Pyöräläs till Herr Talmannen inlämnade, skriftligen avfattade spärsmål, vari till vederbörande regeringsmedlems besvarande framställts följande fråga:

> „Varpå beror det, att prisen för lantbruksprodukterna under nästa skördeperiod icke kunnat fastställas i god tid före vårsåddens början; och
>
> kommer det vid fastställandet av lantbruksprodukternas pris att tillses, att även de av lantbruket beroende befolkningsgruppernas löneinkomster och därav beroende levnadsstandard bringas i överensstämmelse med den nivå, som de befolkningsgrupper nått, vilka blivit delaktika av den nu företagna löneförhöjningen."

Då spörsmålet berör mitt ämbetsområde som folkförsörjningsminister, får jag vördsamt avgiva följande skriftliga svar:

Regeringen är medveten om att prisen för lantbruksprodukterna under instundande skördeperiod borde ha varit kända för odlarna redan vid uppgörandet av odlingsplanerna, för att prisen redan under denna produktionsperiod skulle ha inverkat på den besådda arealen. Av denna orsak tillsatte även statsrådet redan den 15 februari 1945 en kommitté, som fick i uppdrag att skyndsamt pröva prissättningsgrunderna och enhetsprisen för de olika lantbruksprodukterna, å ena sidan med beaktande av de olika produkternas inbördes prisförhållanden, å andra sidan åter genom att jämföra dem med de arbetslöner, som betalas i lantbruket, och prisen på lantbruksförnödenheter. Till följd av några kommittémedlemmars oundgängliga utrikesresor och andra brådskande uppgifter förlöpte dock en avsevärd tid, innan kommittén skred till utförandet av sitt uppdrag. Sedan regeringen påskyndat ärendets behandling, upptog kommittén sitt arbete i slutet av mars månad. Enär utredandet av lantbruksprodukternas prisförhållanden i den utsträckning kommitténs uppdrag förutsätter erfordrar grundliga undersökningar och beräkningar av lantbrukets avkastning och kostnader, och emedan utförandet av dylika beräkningar redan med hänsyn till det till buds stående materialets splittring tager mycken tid i anspråk, har kommittén ännu icke till alla delar kunnat slutföra sitt arbete. Regeringen har för sin del icke ansett sig kunna fastställa lantbruksprodukternas pris, innan kommitténs betänkande blivit färdigt.

Såsom även av spörsmålets motivering framgår, förberedes som bäst även en plan för en förhöjning av lantbruksarbetarnas löner från och med början av nästa maj månad. Det är naturligt, att den nämnda löneförhöjningen måste beaktas vid fastställandet av prisen på lantbruksprodukter under nästa skördeperiod. Skulle förhöjningen av lönerna lämnas obeaktad, skulle därav följa nya fordringar på en justering av lantbruksprodukternas pris, sedan löneförhöjningarna skett. Även om sålunda prisen på lantbruksprodukter av produktionspolitiska skäl hade bort fastställas så tidigt som möjligt, måste likväl ordnandet av latbruksarbetarnas lönefråga anses så pass viktigt, att fastställandet av prisen måste uppskjutas till dess alla på prisen vid denna tid inverkande omständigheter ha kunnat utredas.

Vad åter den i spörsmålet framställda frågan beträffar, huruvida det vid fatställandet av prisen på lantbruksprodukter kommer att tillses, att de av lantbruket beroende befolkningsgruppernas löneinkomster och därav beroende levnadsstandard bringas i överensstämmelse med lönerna och levnadsstandarden för de befolkningsgrupper, vilka blivit delaktiga av företagna löneförhöjningar, anser regeringen för sin del, att detta borde efterstävas i så hög grad som möjligt. Det måste dock fastslås, att, då det råder knapphet på förnödenheter och då deras mängd alltjämt är stadd i minskning, levnadsstandarden fortfarande över lag kommer att sjunka, oberoende av en förhöjning av löner och pris.

Såsom av det ovan sagda framgår, har regeringen ännu icke kunnat fastställa pris på lantbruksprodukter för instundande skördeperiod. Regeringen har likväl ansett det nödvändigt att redan före det slut-

liga avgörandet av prisfrågan beträffande lantbruksprodukter såsom sin principiella ståndpunkt bringa till allmän kännedom, att prisen på växtodlingsprodukter av den nya skörden komma att höjas så att de motsvara produktionskostnaderna, samt att förhållandet mellan prisen på potatis och spannmål därvid kommer att justeras till förmån för potatisen. De pris, som för mjölkhushållningsprodukter erläggas till producenterna, komma att i proportion höjas redan från början av maj månad.

Detta får jag vördsamt bringa till Herr Talmannens kännedom.

Helsingfors, den 30 april 1945.

Folkförsörjningsminister *Kaarlo Hillilä.*

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Evakuoidulle väestölle on sodan sekä siitä aiheutuneiden väestön ja omaisuuden siirtojen johdosta aiheutunut monenlaisia välittömiä omaisuusvahinkoja. Puolustusvoimat ovat ottaneet käyttöönsä ajoneuvoja, hevosia, laivoja, rehua, viljaa, puutavaraa y.m. osaksi antaen kuitit ottamistaan tavaroista, mutta osaksi myös siten, ettei asiaa enää voida selvittää. Rakennuksia on otettu puolustusvoimien majoitustarkoituksiin, niitä on purettu puolustusnäkökohtien vuoksi tai rakennustarvikkeiden saamiseksi taikka muuten hävitetty. Sotatoimien uudelleen alettua kesäkuun alussa 1944 ja alueluovutuksen tapahduttua seuranneen syyskuun 19 päivänä Karjala tyhjennettiin sekä väestöstä että sen omaisuudesta. Omaisuuden siirron piti tapahtua valtion kustannuksella, mutta järjestely oli monissa tapauksissa sellaista, että kunkin oli koetettava — maksoi mitä maksoi — itse hankkia kuljetusneuvot tavaroittensa siirtämiseksi. Jos asianomainen itse sai tavaransa rautatien varteen rautateitse edelleen kuljetettavaksi, joutui hän monissa tapauksissa maksamaan myöskin rahdin. Kun siirtokustannusten korvaaminen voimassaolevan lainsäädännön mukaan kuuluu valtiolle, on perustettu erityinen siirtokustannusten korvauslautakunta, toimipaikkanaan Helsinki. Saatujen tietojen mukaan tälle lautakunnalle on tehty n. 37,000 korvaushakemusta, joista tähän mennessä on ratkaistu vain parisen tuhatta. Puolustusministeriön korvauslautakunnassa on käsittelemättä n. 20,000 hakemusta, joitten ratkaiseminen nykyisellä vauhdilla tulee viemään ainakin kaksi vuotta. Myöskin majoituskorvausviranomaisilla on vielä käsiteltävänä asioita, jotka ovat tapahtuneet 4—5 vuotta sitten. Ulkosaarelaisille ja rajaseutulaisille on maksamatta korvauslainkin mukaisia korvauksia vuosina 1939 ja 1940 tapahtuneista vahingoista.

Korvausten suorittamisen viipyminen aiheuttaa paitsi rahan arvon alenemisesta johtuvia vahinkoja korvauksensaajien keskuudessa aiheellista katkeruutta ja epäluottamusta valtion viranomaisia kohtaan. Viivytys johtuu yleisestä virastokankeudesta ja ennen kaikkea siitä, ettei asioitten kiireelliselle hoitamiselle ole pantu tarpeellista painoa. Lisävoiman käytöllä saatu ajansäästö olisi vastaavasti vähentänyt valtion kustannuksia, joten työvoiman puute ei ole voinut olla esteenä asioitten nopeammalle käsittelylle.

Edellä olevan perusteella pyydämme hallituksen asianomaisten jäsenten vastattavaksi esittää seuraavat kysymykset:

> Onko hallitus tietoinen siitä, että evakuoimiskustannusten korvauslautakunnalle on tehty 37,000 korvaushakemusta, joista vasta n. 2,000 on ratkaistu, että puolustusministeriön korvauslautakunnalla on ratkaisematta n. 20,000 korvaushakemusta, joiden käsitteleminen nykyisellä nopeudella vie vähintään kaksi vuotta, ja että majoituskorvauksia on vielä vuodelta 1941 suorittamatta; sekä
>
> onko hallitus suunnitellut mitään toimenpiteitä, joilla edellämainitut asiat saataisiin nopeasti ratkaistuiksi.

Helsingissä, huhtikuun 19 päivänä 1945.

Valto Käkelä. Juho Kuittinen.
Jussi Raatikainen. Penna Tervo.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa on Herra Puhemies minulle lähettänyt jäljennöksen ed. Käkelän y.m. jättämästä, kuluneen

huhtikuun 19 päivälle päivätystä kirjoituksesta, jossa vastattavakseni esitetään seuraavat kysymykset:

Onko hallitus tietoinen siitä, että evakuoimiskustannusten korvauslautakunnalle on tehty 37,000 korvaushakemusta, joista vasta n. 2,000 on ratkaistu, että puolustusministeriön korvauslautakunnalla on ratkaisematta n. 20,000 korvaushakemusta, joiden käsitteleminen nykyisellä nopeudella vie vähintään kaksi vuotta, ja että majoituskorvauksia on vielä vuodelta 1941 suorittamatta; sekä

onko hallitus suunnitellut mitään toimenpiteitä, joilla edellämainitut asiat saataisiin nopeasti ratkaistuksi.

Tämän johdosta on minulla kunnia lausua seuraavaa, huomauttaen kuitenkin, että sikäli kuin kysymykset kohdistuvat sisäasiainministeriön toimialaan, vastaukseni perustuu asianomaisen ministerin antamaan selvitykseen:

Koska varsinkin sotilasviranomaisten toimesta viime vuoden lopulla oli vielä suorittamatta huomattava määrä evakuointikorvauksia ja niiden käsitteleminen puolustusvoimissa tapahtuneiden uudelleen järjestelyjen johdosta vaikeutui, oli välttämätöntä järjestää suoritettujen väestönsiirtojen toteuttamistoimenpiteisiin suoranaisesti liittyvien, lähinnä kuljetusten aikaisten kustannusten korvaamismenettely uudelleen. Kyseisten anomusten käsittelyssä sotilaspiirien esikunnissa ja lääninhallituksissa vallinneiden epäselvyyksien ja ratkaisujen yhdenmukaistamisen takia sekä mahdollisten väärinkäytösten estämiseksi päätettiin 14. 12. 44 annetulla asetuksella vielä ratkaisematta olevien korvausasioiden käsitteleminen keskittää erikoiselle evakuointikustannusten suorituslautakunnalle. Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunta hyväksyi puolestaan lautakunnan laatimat yleiset korvausperusteet 7. 2. 45, jonka jälkeen lautakunta vasta pääsi aloittamaan asioiden varsinaisen käsittelyn.

Välttämättömien järjestelytoimenpiteitten tultua suoritetuiksi sekä kansliahenkilökunnan perehdyttyä tehtäviinsä on lautakunta sittemmin työskennellyt yhtäjaksoisesti ja on sen työteho jatkuvasti parantunut.

Huhtikuun kuluessa on eräillä järjestelyillä edelleen tehostettu lautakunnan toimintaa. Lautakunta pitää kokouksia kaikkina arkipäivinä ja kun lautakunnan sihteeristön perehdyttyä tehtäviinsä sen osuutta asioiden valmisteluissa ja esittelyssä on voitu lisätä, on asiain käsittely saatu yksinkertaisemmaksi ja nopeammaksi. Eräillä uusilla kansliajärjestelyillä on myös toimistotyö pyritty saamaan mahdollisimman joustavaksi. Kansliahenkilöstöä on niinikään lisätty ja vaikuttaa tämäkin aikanaan, uusien apulaisten harjaannuttua tehtäviinsä, myönteisesti lautakunnan työtehoon.

Lautakunta on tähän mennessä, 2½ kk. kestäneen varsinaisen toimintansa aikana, ratkaissut n. 4,000 anomusta. On kuitenkin huomattava, että tähän asti on käsitelty pääasiassa yksityisiä työpalkkioanomuksia, joista kukin on ollut pakko ratkaista erikseen. Sensijaan ovat kuntien hoitokuntien laatimat yhteisanomukset, joiden käsittely luonnollisesti on moninverroin nopeampaa, vielä valmisteluasteella. Kyselyssä mainittu lukumäärä 37,000 tarkoittaa yksityisten anojien lukumäärää, mutta kun yhteisanomuksia on jätetty n. 12,000 henkilön puolesta, vähenee käsiteltävien erillisten anomusten luku 25,000:een, joista jo on käsitelty n. $^1/_6$.

Yksityisten anojien osalta on suurimman viivytyksen aiheuttanut laadittujen anomusten epätäydellisyys. Noin 90 %:iin kaikista anomuksista on jouduttu hankkimaan lisäselvityksiä joko asianomaisilta itseltään tai eri viranomaisilta. Lautakunta ei nimittäin tuomioistuimen luontoisena elimenä, jonka päätöksestä on myös valitusoikeus, voi ilman riittäviä selvityksiä ratkaista korvausanomuksia.

Sisäasiainministeriö on ohjeissaan kehoittanut lautakuntaa suorittamaan työnsä yhtäjaksoisesti ja kiireellisesti ja selostetuilla toimenpiteillä saavutettaneenkin tarkoitettu tulos.

Mitä tulee puolustusministeriön korvauslautakunnan toimintaan, niin on mainittava, että vuosien 1941—1944 sodan aiheuttamien korvausanomusten johdosta, joita on tähän mennessä jätetty puolustusministeriön korvauslautakunnalle noin 24,000, suurin osa eli yli 20,000 kuluneen talven aikana, on tähän mennessä pantu maksuun noin 9,000 päätöstä, niistä noin 5,000 päätöstä kuluneen helmikuun alusta lukien. Tällä hetkellä vielä ratkaisematta olevista noin 15,000 korvausanomuksesta sisältyy

valtaosa myös luovutettujen alueiden hoitokuntien ja puolustusvoimien eri yksikköjen laatimiin luetteloihin, joista selviää keiltä puolustusvoimat ovat sotatoimien aikana kesällä 1944 pakko-ottaneet viljaa, elintarpeita, eläimiä, puutavaraa y.m. tarvikkeita tai keille on aiheutettu muuta vahinkoa. Kun lautakunta ratkaisee näitä korvausanomuksia, jotka eivät kaipaa enempiä selvittelyjä, noin 3,000 kuukaudessa on arvioitu nykyisellä työtahdilla voitavan käsitellä anomusruuhka pääasiallisimmalta osaltaan 5—6 kuukaudessa eli syksyyn 1945 mennessä. Tällöin lautakunnalle jäisi edelleen käsiteltäväksi vain sellaisia korvausanomuksia, joihin nähden vielä silloinkaan ei ole saatu kaikkea tarvittavaa lisäselvitystä. Korvauslautakunnan henkilökuntaa on myös töiden jouduttamiseksi vuoden 1944 sotatoimista aiheutuneesta anomusruuhkasta johtuen huomattavasti lisätty, ja voidaan sitä edelleenkin, mikäli tarve vaatii, lisätä.

Mitä tulee kysymykseen siitä, että majoituskorvauksia olisi vielä vuodelta 1941 suorittamatta, on lääninhallituksilta, joille lain mukaan kuuluu sotaväen majoituksen toimeenpanon johtaminen ja ylin valvonta läänissään, tiedusteltu missä määrin niillä on käsittelemättömiä majoitusasioita, jotka koskevat vuoden 1941 sotilasmajoituksia. Tällöin on todettu, että vuoden 1941 majoituskorvauksia ei missään läänissä ole enää maksamatta, lukuunottamatta eräitä yksinäisiä tapauksia, joita ei ole voitu ratkaista syystä, että ne vasta nyt ovat saapuneet lääninhallituksille ja vaativat ennen ratkaisua lisäselvityksen hankkimista. Nämä supistuvat kuitenkin ainoastaan muutamaan harvaan asiaan. Mitä puolustusministeriöön tulee, saatiin majoitusasioiden käsittelyssä syntynyt ruuhka aikaisemmilta vuosilta selvitetyksi jo vuoden 1943 loppuun mennessä.

Edellä sanotusta havaittaneen, että sotaajan aiheuttamasta, kysymyksessä kosketeltujen korvausanomusten ruuhkasta voidaan kohtuullisena pidettävän ajan kuluessa selviytyä niiden toimenpiteiden avulla, joihin töiden jouduttamiseksi jo on ryhdytty ja edelleen tarpeen tullen voidaan ryhtyä.

Helsingissä, 4 päivänä toukokuuta 1945.

Ministeri *Mauno Pekkala.*

Till Riksdagens Herr Talman.

I det avseende 37 § 1 mom. riksdagsordningen omförmäler har Herr Talmannen till mig översänt avskrift av en av riksdagsman Käkelä m. fl. ingiven, den 19 sistlidne april daterad skrift, vari till mitt besvarande framställes följande spörsmål:

Är regeringen medveten därom, att till ersättningsnämnden för evakueringskostnader ingivits 37,000 ersättningsansökningar, av vilka hittills blott ungefär 2,000 avgjorts, att i försvarsministeriets ersättningsnämnd finnas cirka 20,000 ersättningsansökningar oavgjorda, vilkas handläggning med nuvarande takt tager en tid av minst två år, och att det ännu finnes oguldna inkvarteringskostnader från år 1941; samt har regeringen planerat några åtgärder, varigenom förenämnda ärenden snabbt skulle bringas till avgörande.

Med anledning härav har jag äran anföra följande, samtidigt dock påpekande, att för såvitt spörsmålen hänföra sig till ministeriets för inrikesärendena verksamhetsområde, svaret grundar sig på en av vederbörande minister lämnad utredning:

Enär i synnerhet de militära myndigheterna vid slutet av senaste år varit i tillfälle att erlägga ett betydande belopp evakueringsersättningar och ärendenas behandling på grund av den inom försvarsmakten försiggångna omorganisationen försvårades, var det nödvändigt att helt omorganisera ersättningsförfarandet i fråga om de kostnader, närmast från tiden för transporterna, som direkt ansluta sig till verkställighetsåtgärderna för de genomförda förflyttningarna av befolkning. Vid behandlingen av ifrågavarande ansökningar rådde inom staberna för militärdistrikten och vid länsstyrelserna en viss oklarhet, varför ett behov av enhetliga avgöranden och ett förhindrande av möjliga missbruk förelåg, på grund varav genom en förordning 14. 12. 44 beslöts, att behandlingen av återstående ersättningsärenden skulle koncentreras hos en särskild nämnd för utbetalning av evakueringskostnader. Statsrådets finansutskott godkände för sitt vidkommande 7. 2. 45 de av nämnden uppgjorda allmänna grunderna för ersättning och först härefter kunde nämnden inleda den egentliga behandlingen av ärendena.

Sedan de oundgängliga regleringsåtgärderna blivit genomförda och kanslipersonalen gjort sig förtrogen med sin uppgift, har nämnden arbetat i en fortsättning och dess arbetseffektivitet har fortgående förbättrats.

Under förloppet av april månad har man genom särskilda åtgärder ytterligare gjort nämndens verksamhet effektivare. Den sammanträder alla söckendagar och sedan dess sekretariat blivit förtroget med åliggandena, har dess andel i ärendenas beredning och föredragning kunnat utökas, varigenom behandlingen av ärendena förenklats och gjorts snabbare. Genom vissa nya organisatoriska åtgärder inom kansliet har man även sökt göra byråarbetet så smidigt som möjligt. Kanslipersonalen har likaså utökats och jämväl denna omständighet inverkar i sinom tid positivt på nämndens arbetseffektivitet, sedan de nya biträdena blivit vana med sina åligganden.

Nämnden har hittills, under sin egentliga verksamhetstid av 2½ månad, avgjort ungefär 4,000 ansökningar. Det bör likväl observeras, att tills dato i huvudsak behandlats enskilda ansökningar om arbetsarvoden, vilka man varit tvungen att avgöra envar skilt för sig. Däremot befinna sig de av kommunernas förvaltningsnämnder uppgjorda samfällda ansökningarna, vilkas behandling naturligtvis är mångfaldigt snabbare, ännu i ett förberedande stadium. Det i spörsmålet nämnda antalet 37,000 avser antalet enskilda sökande, men då samfällda ansökningar ingivits på ungefär 12,000 personers vägnar, nedgår antalet till behandling föreliggande fristående ansökningar till 25,000, av vilka redan behandlats ungefär $^1/_6$.

För de enskilda sökandenas vidkommande har det största dröjsmålet förorsakats av de uppgjorda ansökningarnas ofullständighet. Omkring 90 % av alla ansökningar hava varit sådana, att man varit tvungen att anskaffa kompletterande utredning antingen av vederbörande personligen eller av olika myndigheter. Nämnden, som är ett organ av domstols natur, över vars beslut även besvärsrätt föreligger, kan nämligen icke utan tillräcklig utredning avgöra ersättningsansökningar.

Ministeriet för inrikesärendena har i sina anvisningar uppmanat nämnden att utföra sitt arbete i en fortsättning och i brådskande ordning och genom de ovan angivna åtgärderna torde även det avsedda resultatet ernås.

Beträffande försvarsministeriets ersättningsnämnds verksamhet bör framhållas, att av 1941—1944 års krig föranledda ersättningsansökningar, vilka tills dato inkommit till ett antal av cirka 24,000, största delen eller över 20,000 under senaste vinter, cirka 9,000 föranlett betalningsorder, därav cirka 5,000 beslut sedan början av sistlidna februari månad. Av de ännu oavgjorda cirka 15,000 ersättningsansökningarna ingår en övervägande del även i de av de avträdda områdenas förvaltningsnämnder och försvarsmaktens olika enheter uppgjorda förteckningarna, av vilka framgår, av vilka försvarsmakten under tiden för krigsoperationerna sommaren 1944 rekvirerat spannmål, livsmedel, kreatur, trävaror m. fl. förnödenheter eller vilka som tillfogats annan skada. Då nämnden avgör dessa ersättningsansökningar, vilka icke erfordra någon vidare utredning, cirka 3,000 i månaden, har man beräknat att med nuvarande arbetstakt kunna handlägga huvuddelen av de nu anhopade ansökningarna inom 5—6 månader eller före höstens ankomst. Härefter skulle för handläggning i nämnden återstå blott sådana ersättningsansökningar, beträffande vilka all erforderlig tillskottsutredning icke ens då kunnat erhållas. Ersättningsnämndens personal har även för påskyndandet av arbetet på grund av den av 1944 års krigsoperationer förorsakade anhopningen av ansökningar betydligt utökats, och kan densamma även framdeles i fall av behov ökas.

Vidkommande sedan frågan därom, att inkvarteringskostnader ännu från år 1941 vore oguldna, har hos länsstyrelserna, å vilka enligt lag ankommer verkställigheten av inkvarteringar och deras ledning och högsta övervakningen i länet, förfrågan gjorts därom, i vilken utsträckning de ännu hava obehandlade inkvarteringsärenden, vilka röra under 1941 år verkställda inkvarteringar. Härvid har konstaterats, att i intet län mera finnas oguldna inkvarteringskostnader från år 1941, med undantag av några enstaka fall, vilka icke hava kunnat avgöras, emedan de först nu hava ankommit till länsstyrelserna och kräva anskaffning av tillskottsutredning före avgörandet. Dessa inskränka sig dock till några

enstaka ärenden. Vad försvarsministeriet angår, övervanns den vid handläggningen av inkvarteringsärendena uppkomna anhopningen av ärenden från tidigare år redan före utgången av år 1943.

Av det ovan sagda framgår, att den av krigstiden förorsakade, i spörsmålet berörda anhopningen av ersättningsansökningar kan inom skälig tid övervinnas med hjälp av de åtgärder, till vilka redan skridits och framdeles i fall av behov kan skridas för arbetets påskyndande.

Helsingfors den 4 maj 1945.

Minister *Mauno Pekkala.*

Muutoksen valmistaminen kansaneläkelaitoksen valtuutettujen johtosäännön 11 §:ään.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta antaisi uudelleen työväenasiainvaliokunnan tehtäväksi valmistaa ehdotuksen sellaiseksi muutokseksi kansaneläkelaitoksen valtuutettujen johtosäännön 11 §:ään, että valtuutettujen puheenjohtajan ja valtuutettujen palkkiot kohtuullisesti korotettaisiin.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi eräiden asiakirjain kuolettamisen helpottamiseksi.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 1, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 1, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 3, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 2. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2 ja 46 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi verohallituksesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty vuoden 1941 vp:ltä lepäämässä oleva edellämainittu lakiehdotus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 2. Valtiopäiväjärjestyksen 73 §:n mukaan voidaan lakiehdotus nyt muuttamattomana hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ehdotettu toivomusponsi hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Valtioneuvoston päätös 29 päivältä maaliskuuta 1945 korsirehun luovuttamisesta valtiolle tai siirtoväelle annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

Ed. U. Raatikainen: On tunnettua, että kansanhuoltoministeriön tehtävät ovat yleensä vaikeita asioita. Parhaalla tahdollakaan ja yhteistä hyvää tarkoittavilla toimenpiteillä ei saavuteta aina toivottua tulosta. Mutta vaikka tehtävät ovatkin vaikeita, on sittenkin syytä joskus huomauttaa ministeriötä suuremmista epäkohdista ja tehdyistä virheistä. Virheet, jotka kansanhuollon alalla ilmenevät, saattavat johtua monista syistä. Useimmat niistä ovat vaikeasti vältettävissä, mutta osa kuitenkin on sellaisia, jotka johtuvat huolimattomuudesta, taitamattomuudesta ja heikosta asiaintuntemuksesta. Nämä virheet antavat paljon puheenaihetta ja aiheuttavat tyytymättömyyttä eikä se aiheudu mielestäni suotta, sillä enin osa virheistä olisi voitu välttää, jos kansanhuoltoviranomaiset olisivat toimineet huolellisesti ja käyttäneet riittävästi asiantuntija-apua hyväkseen.

Me, kaikki eduskunnan jäsenet, tiedämme, että useina edellisinä vuosina on valtiovallan toimesta jouduttu ottamaan maanviljelijöiltä pakkomääräysten avulla suuria määriä m. m. korsirehuja puolustuslaitokselle, siirtoväelle, puutavaran ajajille y. m. tarkoituksiin. Niin on myös tapahtunut kuluvana vuonnakin. Rehujen otto ja kuljetus ovat tuottaneet usein suuria vaikeuksia, runsaasti on sattunut tapauksia, että monet sellaiset kunnat, jotka rehuihin nähden ovat olleet alituotantoalueita, ovat saaneet määräyksiä toimittaa alueeltaan suuria määriä niitä edellämainittuihin tarkoituksiin. Tällöin ovat kuntien viranomaiset joutuneet vaikeaan asemaan, he ovat tienneet, että pakkomääräysten antaminen vaikeuttaa suuresti paikkakunnan karjanhoitoa ja aiheuttaa siellä ikäviä seurauksia paikalliselle elinkeinoelämälle. Tämän tietäen ovat eri kunnat anoneet usein lievennystä luovutusmääräysten täyttämiseen, mutta vain harvoin lienee lievennyksiä annettu. Ei ole auttanut tällöin muu kuin lopuksi ottaa maanviljelijöiltä rehua säälimättä, vaikka tuottajien oma tarve olisi vaatinut rehut kaikki itselleen. Tällaisten kohtuuttomien pakko-ottojen seurauksena on ollut, että rehun luovuttajat ovat joutuneet suuressa määrin teurastamaan runsastuottoista lypsykarjaa.

Rehujen kuljetus varsinkin niistä kunnista, jotka ovat kaukana rautateistä, on muodostunut myös vaikeaksi pulmaksi, jopa eräissä tapauksissa voittamattomaksi tehtäväksi. Viimeksimainittu vaikeus johtuu etupäässä kuorma-autojen vähyydestä ja talvella heikosti auratuista maanteistä. Molempia vaikeuksia ovat tosin rehujen luovuttajat ja kuntien viranomaiset suurin piirtein ymmärtäneet, mutta näiden lisäksi on sattunut paljon muita ikäviä ilmiöitä, jotka aiheuttavat tyytymättömyyttä ja joista on syytä sivumennen mainita. Pahimpia virheitä ovat ilmeisesti ne, että rehujen luovutusvelvollisuudet eri läänien ja eri kuntien kesken on määrätty heikosti harkiten. On sattunut tapauksia, että aivan kohtuuttoman suuri luovutusmääräys on annettu johonkin lääniin toisiin lääniin verraten. Samoin on sattunut paljon sellaista, että samassa läänissäkin eräät heikkotuottoiset kunnat ovat joutuneet luovuttamaan liian suuria määriä läänin muihin ja parempituottoisiin kuntiin verraten. Sitä paitsi ei luovutusmääräyksiä kunnille annettaessa ole huomioitu riittävästi, missä asemassa kunnat yleensä ovat rautateihin tai muihin kulkuväyliin sekä kulkuneuvoihin verraten. Siitä onkin johtunut, että rehujen kuljetus on muodostunut kaukaa rautateiltä olevista kunnista kovin vaikeaksi. Autokuljetus pitkiltä matkoilta on sangen hidasta, jopa niin hidasta, että usein on jäänyt suuria määriä heiniä maanteiden varsille mätänemään, samoin ovat kuljetukset viruneet monasti talvisaikaan niin pitkään, että on tullut sateiset kevätilmat, joiden vaikutuksesta suuret heinävarastot myös rautateiden varsilla säännöllisesti mätänevät. Sotavuosina tapahtui tällaista melko suuressa määrässä, mutta samanlaista on tapahtunut vielä viime talve-

nakin, vaikka emme ole olleetkaan sodassa. Monista tällaisista tapauksista olisi voitu välttyä, jos kansanhuoltoministeriön toimesta kohdistettaisiin pakko-otot raskaammin sellaisiin lääneihin ja kuntiin, joista on mahdollisuus luovuttaa rehuja suuremmassa määrässä paikallisen väestön siitä kärsimättä ja mistä on hyvät kuljetusmahdollisuudet m. m. rautateille. Viime talvena kävi ilmi, että esim. Länsi-Suomessa oli heiniä runsaasti, jopa niin runsaasti, ettei saatu sieltä kaikkia myydyksikään, kun sitä vastoin monilta muilta paikkakunnilta puuttui heiniä ja siellä kärsittiin rehujen puutetta. Vaasan läänin kohdalta on myös mainittava, että läänin eteläisissä kunnissa oli heiniä myöskin yli oman tarpeen vielä senkin jälkeen, kun luovutusvelvollisuus täytettiin, kun sitä vastoin läänin itäisissä ja pohjoisissa kunnissa ei heiniä ollut riittävästi omiksi tarpeiksikaan ja siitä huolimatta niitä otettiin sieltäkin. Ja mikä pahinta jäivät heinät siellä monessa kunnassa teiden varsille mätänemään. Kun tällaista sattuu aikana, jolloin maa kärsii suuresti karjatuotteiden puutetta ja eläimiä täytyy rehujen puutteessa teurastaa, niin on syytä kansanhuoltoministeriön huomioida vastaisuudessa ettei niin tapahtuisi.

Ed. Kivisalo: Minä pyydän vähältä osaltani yhtyä tähän ed. U. Raatikaisen toivomukseen. Sain juuri äskettäin tietoja omastakin vaalipiiristäni Hämeestä, kuinka esim. Lopella lähellä Läyliäisten kylää oli luovutettavaksi määrättyjä ja luovutettuja heiniä pinottu jo helmikuussa maantien viereen suuri pino heinäpaaleja, ja ne ovat siellä helmikuusta lähtien olleet samassa paikassa kaikissa lumipyryissä ja sateissa, mitä on ollut. Kun sitten lumi suli, niin tämä paalipino kaatui maantielle ja siitä automiehet kierittelivät nämä maantien ojaan, jossa monet niistä joutuivat veden alle. Sitten kun tuli kevät ja nämä paalit tulivat, maantien vieressä olevan pellon sivussa, kyntömiesten tielle, niin nämä taas kierittelivät ne maantielle takaisin ja sitten kun ne uudelleen tulivat automiesten tielle, niin nämä taas kierittelivät vastakkaiseen maantien ojaan. Tämmöistä on tapahtunut Hämeessäkin, jossa kuitenkin on ollut rehunpuutetta, jossa moni pieneläjä olisi tänä aikana mielellään pitänyt lehmän tai lampaan, mutta ei ole voinut sitä sen vuoksi, kun ei ole saanut rehua sille mistään ostaa. Minä yhdyn siis. ed. Raatikaisen toivomukseen, että hallitus ottaisi tämän asian, jos luovutus enää toisena rehukautena on tarpeen, vakavammin kuin se on tähän asti otettu.

Ed. Annala: Minä yhdyn myöskin siihen, mitä edustajat Kivisalo ja U. Raatikainen ovat täällä sanoneet tästä huolimattomasta asiain hoitamisesta, mitä korsirehuun nähden on maassa tapahtunut. Se on ollut tavattoman ikävää nähdä esim. Etelä-Pohjanmaalla, kuinka suuret määrät luovutettua heinää on jäänyt syyssateisiin pitkiksi ajoiksi. Mutta minä tahdon kuitenkin ed. U. Raatikaisen lausunnon johdosta huomauttaa, että tämä korsirehun luovutusvelvollisuus Vaasan läänin Etelä-Pohjanmaan alueella on ollut niin tavattoman suuri, että kun näitä epäkohtia arvostellaan, niin ei pidä pitää epäkohtana sitä, että sieltä ei olisi tarpeeksi luovutettu. Siellä ovat luovutusmäärät olleet moninkertaiset verrattuna Vaasan läänin Keski-Suomen alueeseen, mutta ne on koetettu täyttää, ne on täytetty kirvelevin sydämin, kun on nähty, että valtiovalta ei pysty hoitamaan sitä, mitä se on pakkoluovuttanut, vaan on antanut heinien mädäntyä silloin kuin niitä olisi kipeästi tarvittu karjan ruokintaan.

Ed. Lahtela: Täällä kuulee ihmeellisiä juttuja heinäkysymyksestä, ja jos todellakin niin on asianlaita, että heiniä on liikaa ja ne pilaantuvat, niin sellaiseen huonoon heinien hoitamiseen kytkeytyy monta muutakin kysymystä. M. m. Pohjois-Suomen siirtokarjalle on annettu heiniä kuluneen talven aikana vain 4 kiloa lehmää ja vuorokautta kohti. Tätä siirtokarjaa on siis pidetty nälässä koko talven, vaikka puheenaoleva karja on ollut sijoitettuna osaksi Vaasan läänin pohjoisosaan, siis Keski-Pohjanmaalle, ja Etelä-Pohjanmaalla heinät mätänevät. Tässä on jotakin vikaa ollut olemassa ja minä siis yhdyn siihen mitä täällä ed. Raatikainen on esittänyt, että vasta ruvettaisiin pitämään parempaa huolta heinistä, sillä nekin ovat tavaraa, joista tulisi pitää parempaa huolta varsinkin silloin, kun suurten karjamäärien täytyy olla melkein ruoatta ja tuotantokyvyttömänä yli talven.

Maatalousministeri Jutila: Herra puhemies! Koska täällä vielä puhutaan menneen talven lumista, on syytä jonkin verran selostaa, mistä ovat johtuneet nämä epäkohdat, joita siellä täällä todella on olemassa heimänluovutuksessa. Asia on johtunut ensinnäkin siitä, että heinäsadon arviot eräissä tapauksissa eivät ole olleet aivan tarkat. On jouduttu näin ollen muutamissa tapauksissa luovuttamaan heinää enemmän, kuin mitä oikeuden ja kohtuuden mukaista olisi ollut. Sikäli kuin tällaista on todettu, on se kuitenkin pyritty korjaamaan. Toisaalta on pantava merkille, että korkea luovutus on johtunut siitä, että siirtoväen karja tuli ilman eväitä Karjalasta tänne ja sitä varten täytyi, kun ei sanottavasti muuta rehua kuin heinää ollut runsaammin käytettävissä, turvautua tavallista runsaampiin heinän pakko-ottoihin. Kun pakko-otot pantiin toimeen, oli vaikeuksia saada heinät siirretyksi seuduilta, mistä ne otettiin, sinne, missä niitä tarvittaisiin. Tämä johtui ennen kaikkea erittäin vaikeasta kuljetustilanteesta. Kun kuljetuksen suurelta osalta talviaikana täytyi perustua autoihin ja autokanta oli äärettömän heikko ja autoilla lisäksi oli, kuten naiset ja herrat kansanedustajat tuntevat, talven aikana erittäin suuressa määrässä ylimääräisiä ja ylivoimaisia tehtäviä suoritettavanaan, johtui siitä, ettei saatu heiniä sieltä, missä niitä oli, sinne, missä niitä olisi tarvittu. Toiselta puolen heiniä joutui, kulkuvälineiden puuttuessa, teiden varsilla virumaan, toiselta puolen taasen täytyi siirtoväen karjaa teurastaa rehun puutteessa. Tehtävä on ollut ylivoimainen ja täytyy olla kiitollisia siitä, että tilanne on voitu näinkin hoitaa, kuin se on tapahtunut. Heti kohta, kun liikenneolot saadaan sekä autoihin nähden että myöskin rautateillä normaalisiksi, ei tällaista tapahdu. Mutta olosuhteet, joissa on eletty, eivät ole olleet normaaliset.

Ed. Lampinen: Täällä herra ministeri huomautti niistä vaikeuksista, mitä on ollut olemassa, mutta kyllä virkamiehet, jotka ovat hoitaneet näitä asioita kansanhuoltoministeriössä, ovat olleet liian omapäisiä. Maataloustuottajain puolelta koetettiin selvitellä asiaa ja tuotiin esille, että heinämäärä oli luonnottoman suuri kaikkiinkin kuntiin nähden. Ja se sekava toimenpide, mikä myöskin oli olemassa, oli kovin ilmeinen, koska Orimattilassa missä tälläkin kertaa on heiniä mätänemässä teiden varsilla, ja oli niitä silloinkin samaan aikaan, kun Loimaalta tuotiin Orimattilaan heiniä siirtokarjalle. Ei ollut minkäänlaista johdonmukaista joustavuutta olemassa. Valitettavinta tässä on se, että monet maanviljelijät ostavat kalliilla työkustannuksilla paalaamansa omat heinänsä ja heinien luovutushinta on ainoastaan valtiolle 1 markka 50 penniä kg. Ne on viety keräyspaikkoihin eikä ole vielä saatu hintaa ollenkaan niistä ja jää kyseenalaiseksi tulevatko he korvausta saamaan. Tässä suhteessa olisi kansanhuoltoministerin kiinnitettävä asiaan huomiota ja samoin on huolehdittava siitä, että niistä heinistä, mitkä on keräyspaikkoihin viety, hinta mahdollisimman nopeasti viljelijöille suoritettaisiin ja samoin myöskin tilitys toimitettaisiin perille huolimatta siitä, että heiniä on jo pilaantunut.

Ed. Teittinen: Jokainen ymmärtää ne vaikeudet, mitä nykyaikana on olemassa ja niistä vaikeuksista ei tietenkään kannata puhuakaan. Mutta täytyy sanoa, että johdossa on täytynyt olla jokin vika. Minä tiedän esim., että Savossa on ollut aika suuri heinän puute. Siellä ei ole voitu syöttää eläimille sen enempää kuin 4 kiloa eläintä kohden, josta ed. Lahtela täällä mainitsi. Mutta siitä huolimatta siirtolaiset, jotka siellä ovat asuneet, ne ovat ottaneet siirtyessään tänne Hämeeseen heinät mukaansa, kuljettaneet ne ensin pitkät matkat hevoskyydillä, sitten rautatiellä ja tuoneet ne tänne Orimattilan ja Hollolan seuduille, missä ennestään mätänee heiniä. Ei tämmöinen järjestys ole missään tapauksessa tarkoituksenmukainen. Olisi täytynyt tavalla tai toisella voida järjestää niin, että ne heinät, joita siellä Savossa olisi välttämättä tarvittu ja jonne on muilta paikkakunnilta talven kuluessa täytynyt tuoda heiniä, että ne olisivat saaneet jäädä sinne eikä niitä olisi kuljetettu sinne, missä heinät ennestään mätänevät.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Poisto päiväjärjestyksestä.

P u h e m i e s: Päiväjärjestyksestä poistetaan 5) asia.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon:

6) Ehdotuksen laiksi Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professorinvirkojen haltijain opetuskielestä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6; ja

7) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös vuonna 1945 tuotettujen eräiden aikaisten kevätviljalajikkeiden siementen hinnoista,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 11,42.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

13. Tiistaina 15 p. toukokuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia. Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä annetun lain muuttamisesta. 165
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 2; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 3.

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professorinvirkojen haltijain opetuskielestä. ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 2.

Ainoa käsittely:

3) Valtioneuvoston päätös 8 päivältä maaliskuuta 1945 vuonna 1945 tuotettujen eräiden aikaisten kevätviljalajikkeiden siementen hinnoista. . „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7; mainittu päätös.

4) Puhemiesneuvoston ehdotus täysistuntojen ja valiokuntain sekä tarkistajain työsuunnitelmaksi vuoden 1945 varsinaisilla valtiopäivillä. .... „

Esitellään:

5) Hallituksen esitys n:o 14 laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä. 166

6) Ed. Teittisen y. m. lak. al. n:o 48 laiksi uudisraivauksista jaettavista palkkioista ja viljelysalojen laajentamisesta. 169

Pöydällepanoa varten esitellään:

7) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös viljelijän omavaraisruokakuntaansa varten varaaman viljan osittaisesta luovuttamisesta. 174

8) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämisestä eräissä tapauksissa ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ensimmäinen varapuhemies Sundström sekä edustajat G. Andersson, Heiniö, Ikonen, M. Järvinen, Leino, Luukka, Metsäranta, J. Raatikainen, Sergelius, Vennamo ja Virolainen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta virkamatkan takia ed.

Leino ja perheessä sattuneen kuolemantapauksen johdosta ed. Ikonen, tämän viikon ajaksi sairauden vuoksi ed. Heiniö ja virkamatkan takia ed. Luukka sekä ulkomaanmatkan takia viikon ajaksi ed. Virolainen, kahdeksi viikoksi ed. Österholm ja kolmeksi viikoksi edustajat Sundström ja Segelius.

Tanskan valtiopäivien vastaussähke.

P u h e m i e s: Sähkösanomaan, jonka eduskunnan puhemiehistö lähetti Tanskan valtiopäiville Tanskan vapautumisen johdosta, on saapunut seuraava vastaussähke:

Finlands Riksdag. Danmarks frie rigsdag sender genhilsen til Finlands rigsdag. Vore varmeste önsker vil følge det finske folk i dets arbejde for at skabe en lys og lykkelig fremtid for Finland.

Hans Rasmussen. Charles Petersen.

Suomeksi:

Suomen Eduskunta.

Tanskan vapaat valtiopäivät lähettävät vastatervehdyksensä Suomen eduskunnalle. Meidän lämpimät menestyksen toivotuksemme seuraavat Suomen kansan pyrkimyksiä luoda Suomelle valoisa ja onnellinen tulevaisuus.

Hans Rasmussen. Charles Petersen.

Uusi hallituksen esitys.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan toukokuun 5 päivältä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 13, joka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettuja asetuksia.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin sotatilasta 26 päivänä syyskuuta 1930 annetun lain 40 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna 2 päivänä maaliskuuta 1940 annetussa laissa, on säädetty, ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet seuraavat 21 päivänä huhtikuuta 1945 annetut asetukset:

Asetus kotimaisten postilähetysten tullitarkastuksesta;

Asetus kiellosta matkustaa eräille alueille ja oleskella siellä; sekä

Asetus sisältävä eräitä poikkeussäännöksiä ampuma-aseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta sekä räjähdysaineitten käyttämisestä.

Nämä asetukset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Ed. von Bornin kysymys, joka koskee toimenpiteitä elintarvikkeiden laittoman kaupan ehkäisemiseksi, sekä kansanhuoltoministerin siihen antama vastaus.

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut kansanhuoltoministeri Hillilän vastaus ed. von Bornin kysymykseen, joka koskee toimenpiteitä elintarvikkeiden laittoman kaupan ehkäisemiseksi.

Tämä kysymys on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymys ja siihen annettu vastaus ovat näin kuuluvat:

Till Riksdagens Herr Talman.

Känt är, hurusom smyghandeln, „svarta börsen", särskilt ifråga om livsmedel, på senare tider blivit allt allmännare samt

fått ett omfång och iklätt sig former, som göra, att den knappast vidare kan effektivt bekämpas, än mindre helt undertryckas. När man t. o. m. i offentliga framställningar om löneförhöjningar åberopar, att prisen i smyghandeln, till vilken man i många fall ser sig hänvisad, blivit så enormt höga, vittnar detta vältaligt om, huru långt vi i själva verket hamnat på det sluttande planet. Den på alla håll efter kriget slappnade disciplinen har även i sin mån medverkat till det uppkomna oefterrättlighetstillståndet. Det är icke blott otillåtna varor, som i smygväg avyttras, de säljas även utan undantag till otillåtna pris. I sistnämnda avseende kan ägghandeln tjäna som belysande exempel. Överproduktionen av äggen får ju försäljas fritt men till ett fastställt pris av 45 mark per kilo, d. v. s. bortåt 3 mark per styck. Det kan med skäl betvivlas, om någon människa i detta land köpt eller sålt ägg i den fria handeln till detta pris, utan torde priset allmänt ha belöpt sig till minst 10 à 15 mark per styck. Systemet med äggen vore eljes bra, blott handeln med överproduktionen icke vore underkastad en prisreglering, som ingenstädes, jag vågar påstå det, iakttages. Detsamma gäller i stort sett ifråga om det motsvarande system, som införts med avseende på potatisen. Vad åter spannmål och ladugårdsprodukter beträffar, gå även de i stor utsträckning på smygvägar ut i den svarta marknaden.

Allt detta är ju ägnat att i hög grad försvaga det allmänna rättsmedvetandet i samhället och undergräva lagens helgd och myndigheternas auktoritet. Antingen skall reglementeringssystemet noggrant efterlevas och upprätthållas eller också skall det avskaffas eller på ett förnuftigare sätt omläggas. Ett sådant sätt vore att införa enahanda system, som gäller för äggens och potatisens vidkommande, nämligen att ett visst per produktionsenhet fastställt kvantum skall gå till den allmänna reglementerade konsumtionen, medan all produktion därutöver skall vara fri till försäljning, dock så att den till åtskillnad från nyssnämnda produkter skulle få avyttras även till fria pris. Det skulle sålunda uppstå en legal fri handel på sidan om den reglementerade, en som antagligen skulle kunna konkurrera ihjäl den illegala svarta börsen. Prisen i denna legala handel skulle alls icke behöva tävla med smyghandelns överdrivna prissättning, ty mellanhandlarena och riskmomenten skulle bortfalla och jordbrukarena-producenterna skulle väl knappast å sin sida göra anspråk på så oskäliga profiter, som smyghandeln i regel kräver. För övrigt funnes det även rättsmedel mot obehöriga pris liksom mot ocker. Nu nämnda anordning skulle även utgöra en hävstång för produktionen, då ju envar skulle vinnlägga sig om att öka sin produktion så, att han genom sin överproduktion, större eller mindre, skulle kunna bereda sig en ökad välförtjänt inkomst. Någon försämring med avseende å livsmedelsläget eller livsmedelsförsörjningen skulle därigenom i ingen händelse behöva uppkomma, då ju den reglementerade konsumtionen, som även ensam finge påverka levnadskostnadsindex, ändå skulle få sitt och vad därutöver funnes, i varje fall skulle gå till folkets försörjning, liksom smyghandelsvarorna nu. Samtidigt skulle det goda vinnas, att rättsbegreppen ånyo kunde komma till heders och rättssamhället återvinna sitt anseende.

På grund av det ovan anförda tillåter jag mig att genom Herr Talmannen, i stöd av 37 § 1 mom. R. O., till vederbörande regeringsledamots besvarande framställa följande spörsmål:

> Har regeringen beaktat den omfattning, som den illegala smyghandeln särskilt med livsmedel på senare tider tagit?
>
> Ämnar regeringen göra något för att råda bot på detta samhällsmoralen undergrävande oefterrättlighetstillstånd?
>
> Kan regeringen eventuellt tänka sig en omläggning av reglementeringen därhän, att åtminstone för de flesta lantbruksprodukter en fri handel med överproduktionen, beräknad enligt vissa grunder, skulle tillåtas mellan producenter och konsumenter samt deras organisationer?

Helsingfors den 18 april 1945.

Ernst von Born.

Suomennos.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Tunnettua on, miten salakauppa „musta pörssi", varsinkin elintarvikkeiden alalla viime aikoina on käynyt yhä yleisemmäksi saavuttaen sellaisen laajuuden ja sellaiset muodot, että sitä tuskin enää voidaan tehokkaasti vastustaa, vielä vähemmin kokonaan tukahduttaa. Kun esim. julkisissa palkankorotusesityksissä vedotaan siihen, että hinnat salakaupassa, johon useissa tapauksissa katsotaan olevan pakko turvautua, ovat käyneet suunnattoman kalliiksi, todistaa tämä selvin sanoin, miten pitkälle olemme itse asiassa luisuneet kaltevalla pinnalla. Kaikilla tahoilla sodan jälkeen löyhtynyt kuri on myös osaltaan vaikuttanut syntyneeseen tottelemattomuustilanteeseen. Eikä vain myydä luvatonta tavaraa vaan myydään ne lisäksi poikkeuksetta kiellettyihin hintoihin. Tässä suhteessa on munakauppa valaiseva esimerkki. Munien ylituotantohan saadaan myydä vapaasti, mutta vahvistettuun 45 markan kilohintaan, t. s. noin 3 markasta kappale. On syytä epäillä, onko kukaan ihminen tässä maassa ostanut tai myynyt munia vapaassa kaupassa tähän hintaan, vaan lienee hinta yleensä ollut vähintään 10 tai 15 markkaa kappale. Munakauppajärjestelmä- olisi muuten hyvä, kunhan ylituotannon myynti ei olisi alistettu hintasäännöstelyyn, jota ei missään — rohkenen näin väittää — noudateta. Suurin piirtein sama on asian laita perunakaupassa käytäntöön otetussa vastaavassa järjestelmässä. Mitä taas vilja- ja karjataloustuotteisiin tulee, kulkeutuvat nekin suuressa määrin salateitä mustille markkinoille.

Tämähän on kaikki omiaan suuressa määrin heikentämään yhteiskunnan yleistä oikeustajuntaa ja horjuttamaan lain pyhyyttä ja viranomaisten arvovaltaa. Säännöstelyjärjestelmää on joko tarkoin noudatettava ja ylläpidettävä tai sitten on se kumottava tahi saatettava järjellisemmälle kannalle. Eräs tapa olisi ottaa käytäntöön sama järjestelmä kuin munien ja perunan kaupassa, nimittäin että määrätty tuotantoyksikköä kohden vahvistettu määrä menisi yleiseen säännösteltyyn kulutukseen kun taas koko tämän määrän ylittävä tuotanto olisi vapaasti myytävissä, kuitenkin niin, että se saataisiin toisin kuin ensinmainittu tuotanto myydä vapaisiin hintoihin. Näin syntyisi säännöstellyn kaupan rinnalle laillinen vapaa kauppa, joka varmaankin kykenisi kilpailussa tappamaan laittoman mustan pörssin. Tämän laillisen kaupan hintojen ei lainkaan tarvitsisi kilpailla salakaupan huippuhintojen kanssa, sillä välikädet ja vahingonvaara jäisivät pois ja maanviljelijä-tuottajat tuskin puolestaan tavoittaisivat niin suurta voittoa kuin salakauppa säännöllisesti vaatii. Muuten olisihan käytettävissä oikeudellisiakin keinoja asiattomien hintojen ottamisesta kuten on koronkiskonnastakin. Tässä mainittu järjestely olisi myös tuotannon kannustimena, sillä jokainenhan pyrkisi lisäämään tuotantoaan niin että hän suuremmalla tai pienemmällä ylituotannollaan saisi lisätyn ja hyvin ansaitun tulon. Elintarviketilanteen tai elintarvikehuollon huonontumista tämän ei missään tapauksessa tarvitsisi aiheuttaa, sillä säännöstelty kulutus, joka myös yksin saisi vaikuttaa elinkustannusindeksiin, saisi kuitenkin osansa ja ylijäämä menisi joka tapauksessa kansan huoltamiseen kuten nyt salakauppatavarat. Samalla saavutettaisiin se, että oikeustajunta pääsisi palautumaan ja oikeus tulisi jälleen yhteiskunnassa sille kuuluvaan arvoon.

Edellä esitetyn nojalla rohkenen Herra Puhemiehen välityksellä VJ:n 37 §:n 1 momentin nojalla hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi esittää kysymyksen:

> Onko hallitus kiinnittänyt huomiota erikoisesti elintarvikkeiden alalla vallitsevan laittoman salakaupan viime aikoina saavuttamaan laajuuteen?
>
> aikooko hallitus tehdä jotakin tämän yhteiskuntamoraalia järkyttävän tottelemattomuustilanteen parantamiseksi? sekä
>
> onko hallituksen mielestä mahdollisesti ajateltavissa säännöstelyn uudistaminen niin, että ainakin useimpien maataloustuotteiden määrättyjen perusteiden mukaan lasketun ylituotannon vapaa kauppa tuottajain ja kuluttajain sekä heidän järjestöjensä kesken olisi sallittu?

Helsingissä huhtikuun 18 päivänä 1945.

Ernst von Born.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemies on kirjelmässä 19 päivältä huhtikuuta 1945 valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt jäljennöksen edustaja Ernst von Bornin Herra Puhemiehelle jättämästä, kirjallisesti laaditusta kysymyksestä, jossa asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi on esitetty seuraavat kysymykset:

> Onko hallitus kiinnittänyt huomiota erikoisesti elintarvikkeiden alalla vallitsevan laittoman salakaupan viime aikoina saavuttamaan laajuuteen?
>
> aikooko hallitus tehdä jotakin tämän yhteiskuntamoraalia järkyttävän tottelemattomuustilanteen paranmiseksi? sekä
>
> onko hallituksen mielestä mahdollisesti ajateltavissa säännöstelyn uudistaminen niin, että ainakin useimpien maataloustuotteiden määrättyjen perusteiden mukaan lasketun ylituotannon vapaa kauppa tuottajain ja kuluttajain sekä heidän järjestöjensä kesken olisi sallittu?

Koska kysymykset koskevat minun virka-alaani kansanhuoltoministerinä, saan kunnioittaen kirjallisesti vastata seuraavaa:

Hallitus on todennut etenkin säännöstelyn alaisten elintarvikkeiden salakaupan lisääntyneen viime aikoina. Tähän ovat olleet syynä lähinnä elintarviketilanteen jatkuva huonontuminen, tavarakatetta vailla olevan ostovoiman runsaus ja sodan jälkeen todettavissa oleva yleinen kurin höltyminen. Kun odotettavissa on, että elintarviketilanne yhä vaikeutuu, on aihetta pelätä salakaupan edelleenkin lisääntyvän, ellei yhteiskunnan taholta ryhdytä tehokkaisiin vastatoimenpiteisiin. Kansanhuoltoministeriössä onkin laadittu suunnitelma kansanhuollon alaan kuuluvan tarkkailutoiminnan tehostamiseksi.

Säännöstelyn valvonnan tehostamiseksi hallitus on myös antanut Eduskunnalle esityksen laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä. Esityksessä ehdotetaan ammattimaisesta tai tavanomaisesta säännöstelymääräysten rikkomisesta rangaistukseen tuomitut henkilöt pantavaksi, sen jälkeen kun heidät olisi rangaistuslaitoksesta päästettävä vapauteen, sellaiseen pakkotyöhön, josta säädetään irtolaislaissa. Tämä laki tulee, mikäli se hyväksytään, todennäköisesti vaikuttamaan ammattimaisen ja tavanomaisen salakaupan vähenemiseen. Tähän tulokseen viittaavat ne kokemukset, jotka on saatu sovellettaessa vastaavanlaisia pakkokeinoja eräisiin väkijuomalain rikkojiin. Kansanhuoltoministeriössä on edelleen valmisteltu esitys säännöstelyrikosten rankaisemisesta 30 päivänä joulukuuta 1943 annetun lain muuttamiseksi siten, että säännöstelyrikoksen kohteena olevan omaisuuden ohella tulisi mahdollisesti julistaa valtiolle menetetyksi myöskin kuljetusneuvot, juhta tai alus, milloin niiden pääasiallisena kuormana on tarvikkeita, joiden suhteen on menetelty säännöstelymääräysten vastaisesti. Myöskin tämän lainmuutoksen aikaansaaminen tulisi osaltaan tehostamaan salakaupan valvontatoimenpiteitä.

Mitä sitten tulee säännöstelyn uudistamiseen siten, että useimpien maataloustuotteiden määrättyjen perusteiden mukaan lasketun ylituotannon vapaa kauppa tuottajain ja kuluttajain kesken sallittaisiin, hallitus ei pidä tällaisen järjestelmän toteuttamista nykyoloissa mahdollisena. Tähän johtopäätökseen hallitus on asiaa harkittuaan tullut lähinnä seuraavista syistä.

Ehdotus vapaan elintarvikekaupan sallimisesta säännöstelyn alaisen kaupan ohella lähtee ilmeisesti siitä edellytyksestä, että säännösteltyyn kulutukseen saataisiin sama määrä elintarvikkeita kuin nykyisenkin järjestelmän vallitessa. Näin ei nähtävästi kuitenkaan tulisi tapahtumaan. Maataloustuotteiden luovutushintoja määrättäessä olisi ilmeisestikin otettava huomioon mahdollisuus myydä tuotteita vapaassa kaupassa huomattavasti korkeampaan hintaan. Luovutushinnat jäisivät siten suhteellisen alhaisiksi, kenties keskimääräisiä tuotantokustannuksia pienemmiksi. Luovutus säännösteltyyn kulutukseen merkitsisi tällöin eräänlaista maataloudelle asetettua luontoisveroa, jonka oikeuden- ja tarkoituksenmukaisuuteen olisi kiinnitettävä mitä suurin huomio. Jos luovutusvelvollisuus asetettaisiin korkeaksi, siitä olisi seurauksena, että heikompituottoista peltoa ja vähätuottoisia kotieläimiä omistavat viljelijät samoin kuin enemmän tai vähemmän tilapäisestä syystä,

kuten halla-, kasvitauti- tai tuholaisvahinkojen taikka eläinten sairastumisen vuoksi, elintarviketuotannossaan epäonnistuneet joutuisivat kärsimään. Tällaiset tuottajat jäisivät kokonaan vaille mahdollisuutta myydä tuotteitaan vapaaseen hintaan tai ainakin heiltä liikenisi tuotteita vapaaseen kauppaan vain vähän. Jos taas luovutusvelvollisuus määrättäisiin alhaiseksi, pääsisivät heikommassakin asemassa olevat viljelijät osallisiksi vapaan kaupan eduista, mutta tällöin saataisiin säännösteltyyn kulutukseen suhteellisen vähän elintarvikkeita. Lopputulokseksi ilmeisesti tulisi, että luovutusvelvollisuus kysymyksessä olevaa järjestelmää sovellettaessa olisi määrättävä verraten alhaiseksi, jotta kaikille viljelijöille yleensä eikä vain määrätylle etuoikeutetulle ryhmälle jäisi mahdollisuus myydä tuotteitaan vapaassa kaupassa. Luovutusvelvollisuuden määräämistä alhaiseksi vaatisi sekin näkökohta, että vain siten menetellen voitaisiin toivoa elintarvikeniukkuuden vallitessa saatavan vapaasti myytäviä tuotteita huomattavassa määrin julkiseen kauppaan.

Jos luovutusvelvollisuus hehtaaria tai kotieläintä kohden on määrättävä alhaiseksi, siitä johtuva säännösteltyyn jakeluun saatavien kotimaisten elintarvikemäärien pieneneminen aiheuttaisi kuluttajille jaettavien annosten supistumisen. Kun odotettavissa on annosten pieneneminen jo tuonnin vähenemisen takia, tulisivat kuluttajain säännöstelyannokset aivan riittämättömiksi.

Ehdotetun säännöstelyjärjestelmän voimassa ollessa säännösteltyyn kauppaan tulevat elintarvikemäärät jäisivät sitäpaitsi nähtävästikin melkoisesti pienemmiksi kuin mitä teoreettiset laskelmat osoittaisivat. On nimittäin ilmeistä, että salakauppa ei järjestelmän vallitessa loppuisi, vaan tulisi jatkumaan säännöstellyn ja vapaan kaupan ohella. Salakauppaan nykyisin menevät elintarvikkeet eivät yleensä ole mitään ylijäämätuotteita, vaan tuotteita, jotka voimassa olevien määräysten mukaan olisi ollut luovutettava säännösteltyyn kulutukseen. Valtaosa esimerkiksi salakapassa olevasta voista on ilmeisestikin lähtösin sellaisista talouksista, joiden tuotanto lehmää kohden on alhainen ja joiden siten, jos määrättäisiin lehmää kohden luovutettava maidon tai voin määrä, olisi luovutettava lähes koko myyntiin liikenevä maito- ja voimääränsä säännösteltyyn kulutukseen. Olisi liian hyväuskoista edellyttää, että nämä tuottajat, jotka nykyisin melkein täysin lyövät laimin luovutusvelvollisuutensa, uuden järjestelmän vallitessa rehellisesti täyttäisivät tämän velvollisuutensa saadakseen myydä pienen osan tuotannostaan vapaassa kaupassa.

Annosten välttämättömästä alenemisesta taas olisi seurauksena vapaaseen kauppaan tai salakauppaan tulevaan tavaraan kohdistuvan kysynnän kasvaminen. Kysyntää lisäisi myös säännöstelyn ohella tapahtuvan kaupan laillistaminen. Vaikka kuluttajain samoin kuin tuottajainkin säännöstelymoraali on höltynyt, liittyy kuitenkin nykyisin salakaupasta ostoon vaikeuksia ja vaaroja, jotka rajoittavat tällaista kauppaa. Sellaisia ovat rangaistusuhka, kalliilla hinnalla ostettujen tuotteiden menettämismahdollisuus, ostetun tavaran laadun ala-arvoisuus jne. Edelleen on lukuisasti vakavahenkisiä kansalaisia, jotka periaatteessa karttavat salakauppaa. Jos elintarvikkeiden vapaa kauppa sallittaisiin, häviäisivät nämä kysyntää ehkäisevät tekijät vapaaseen kauppaan nähden kokonaan ja myös salakaupankin suhteen suurimmaksi osaksi, sillä vaara joutua salakauppaostoista kiinni muodostuisi vähäiseksi, kun salakaupan tarkkailu sen jälkeen, kun elintarvikkeiden vapaa kauppa sallittaisiin, olisi käytännössä ostajaan nähden mahdotonta.

Näissä olosuhteissa ei näytä todennäköiseltä, että elintarvikkeiden vapaan kaupan salliminen säännöstelyn ohella antaisi kuluttajain käytettäväksi tuotteita nykyisiä salakauppahintoja halvemmilla hinnoilla. Pikemmin on edellytettävä, että hinnat huomattavasti nousisivat. Kysyntää lisäävänä ja hintoja kohottavana tekijänä on edellä mainittujen lisäksi vielä muistettava eräs tekijä, nimittäin kuluttajain halu käyttää tilaisuutta hyväkseen kerätäkseen itselleen riittävät elintarvikevarastot jo senkin varalta, että uusi järjestelmä jonkin ajan kuluttua kumottaisiin. Varakkaat henkilöt ostaisivat ilmeisesti vapaasta kaupasta niin suuret määrät elintarvikkeita kuin he suinkin pystyisivät varastoimaan.

Vapaan kaupan kysyntä kohdistuisi nähtävästi voimakkaimpana voihin, sianlihaan ja kananmuniin, ja näiden tuotteiden hinnat kohoaisivat enimmin säännösteltyyn

kulutukseen luovutettavien vastaavien tuotteiden hintoihin verrattuna. Lisätäkseen mahdollisuuksiaan ansaita myynneillään vapaassa kaupassa viljelijät pyrkisivät kohottamaan ensi sijassa näiden tuotteiden tuotantoa niin suureksi kuin suinkin. Tämä olisi mahdollista vain runsaammalla viljan ja perunan käytöllä kotieläinten rehuksi. Elintarvikeniukkuuden vallitessa on kuitenkin nurinkurista käyttää suuria määriä viljaa ja perunaa kotieläimille, koska kotieläimet tuottavat niiden ruokintaan käytetun rehun ravintoarvosta pienen osan erilaisina animaalisina elintarvikkeina. Vapaan kaupan salliminen siis tosin vaikuttaisi tuotantoa kiihoittavasti, mutta tavalla, joka ei lisäisi ihmisten ravinnoksi käytettävien elintarvikkeiden kokonaismäärää, vaan suorastaan sitä supistaisi. Elintarviketuotannon laatu paranisi tosin määrän kustannuksella, mutta tällaiseen elintason nostamiseen ei ole edellytyksiä yleisen elintarvikeniukkuuden vallitessa.

Sellainen vähävarainen kuluttaja, jolla ei ole sukulaisia tai tuttavia maatalousväestön keskuudessa, joutuisi erittäin vaikeaan ja epäoikeudenmukaiseen asemaan, jos ehdotettu järjestelmä toteutettaisiin. Halvat säännöstelyannokset supistuisivat entisestään, eikä hänellä olisi mahdollisuutta kilpailla varakkaiden henkilöiden kanssa, joilla useimmiten myös on sukulaisia ja tuttavia maataloustuottajain keskuudessa. Ehdotettu järjestelmä olisi vain omiaan lisäämään elintarvikkeiden epätasaista jakautumistä eri väestöryhmien kesken. Järjestelmä ei näin ollen ole sosiaaliselta näkökannalta puolustettavissa.

Ehdotettu säännöstelyjärjestelmä saattaisi olla hyvinkin käyttökelpoinen, jos määrätyt edellytykset olisivat olemassa. Tuottajain kohdalla olisi järjestelmän edellytyksenä suhteellisen alhainen luovutusvelvollisuus peltohehtaaria tai kotieläintä kohden, jotta jokainen maanviljelijä saisi tilaisuuden myydä tuotteitaan myös vapaassa kaupassa. Kuluttajain kohdalla olisi edellytyksenä suhteellisen korkeat elintarvikeannokset, varsinkin leipä- ja perunaannokset, jotta vähävaraisten kuluttajain välttämättömin elintarvikkeiden saanti olisi turvattu. Tämä taas edellyttäisi, että maataloustuotteiden kotimainen tuotanto saataisiin nykyisestään huomattavasti lisääntymään tai ulkomailta voitaisiin tuoda melkoista runsaammin elintarvikkeita, kuin mitä sodan aikana on ollut mahdollista. Kun kuitenkin kotimaisen tuotannon lisäämiseen on varsin rajoitetut mahdollisuudet ja kun myös elintarvikkeiden tuonti tulevaisuudessa näyttää entisestäänkin supistuvan, jää ainoaksi keinoksi koettaa saada omassa maassa tuotetut elintarvikkeet niin tarkkaan kuin suinkin mahdollista säännösteltyyn kulutukseen.

Puheena olevaan järjestelmään liittyisi myös monia teknillisiä vaikeuksia. Elintarvikesäännöstelyn tarkkailu muodostuisi tämän järjestelmän puitteissa vaikeaksi, jopa osittain kokonaan mahdottomaksikin. Ilmeistä on myös, että jouduttaisiin täydelliseen kaaokseen elintarviketaloudessa, jos järjestelmä käytännössä epäonnistuisi. Elintarviketilanteen ollessa uhkaavasti nykyisestäänkin kiristymässä ei ole tarkoituksenmukaista ryhtyä epävarmoihin kokeiluihin. Hallitus katsookin, että nykyisen säännöstelyjärjestelmän pohjalla pysyen, mutta tarkkailua tehostamalla ja ammattimaisesti tai tavanomaisesti salakauppaa harjoittaviin kohdistettavia pakkotoimenpiteitä koventamalla sekä ennen kaikkea määräämällä tuotteiden hinnat tuotantokustannuksia vastaaviksi, voidaan saavuttaa luotettavampia tuloksia kuin turvautumalla kysymyksessä esitettyyn järjestelmään.

Tämän saan kunnioittaen saattaa Herra Puhemiehen tietoon.

Helsingissä 9 päivänä toukokuuta 1945.

Kansanhuoltoministeri *Kaarlo Hillilä.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Herr Talmannen har i skrivelse den 19 april 1945 i sådant syfte, som är nämnt i 37 § 1 mom. av riksdagsordningen, översänt en avskrift av riksdagsmannen Ernst von Borns till Herr Talmannen inlämnade, skriftligt avfattade spörsmål, vari följande frågor framställts till vederbörande regeringsmedlems besvarande:

> Har regeringen beaktat den omfattning, som den illegala smyghandeln särskilt med livsmedel på senare tider tagit?
>
> Ämnar regeringen göra något för att råda bot på detta samhällsmora-

len undergrävande oefterrättlighetstillstånd?

Kan regeringen eventuellt tänka sig en omläggning av reglementeringen därhän, att åtminstone för de flesta lantbruksprodukter en fri handel med överproduktionen, beräknad enligt vissa grunder, skulle tillåtas mellan producenter och konsumenter samt deras organisationer?

Då spörsmålet berör mitt verksamhetsområde såsom folkförsörjningsminister, har jag härmed äran avgiva följande skriftliga svar:

Regeringen har konstaterat, att smyghandeln framförallt med reglementerade livsmedel under senaste tid har tilltagit. Detta har i främsta rummet förorsakats av den fortsatta försämringen av livsmedelsläget, den rikliga köpkraften utan motsvarande varutäckning och den förslappning av den allmänna disciplinen, som efter kriget kunnat förmärkas. Då det är att emotse, att livsmedelssituationen ytterligare försvagas, är det skäl att frukta, att smyghandeln allt fortfarande kommer att ökas, för såvitt icke från samhällets sida effektiva motåtgärder tillgripas. I folkförsörjningsministeriet har även en plan uppgjorts för en skärpning av den till folkförsörjningens område hörande kontrollverksamheten.

För att effektivera övervakningen av reglementeringen har regeringen jämväl lämnat till riksdagen en proposition med förslag till lag om hållande i tvångsarbete av särskilda för reglementeringsbrott dömda personer. I propositionen föreslås att personer, som ädömts straff för yrkesmässigt eller vanemässigt brott mot reglementeringsbestämmelserna, skola, så snart de borde ur straffanstalt frigivas, hållas i sådant tvångsarbete, varom stadgas i lagen om lösdrivare. Denna lag kommer, för såvitt den blir antagen, mycket sannolikt att medföra en minskning av den yrkesmässiga eller vanemässiga smyghandeln. På detta resultat tyda redan de erfarenheter, som vunnits vid tillämpningen av motsvarande tvångsåtgärder på vissa personer, som brutit mot alkohollagen. I folkförsörjningsministeriet har vidare utarbetats en proposition med förslag till ändring av gällande lag den 30 december 1943 om bestraffning av reglementeringsbrott såtillvida, att det bleve möjligt att förutom den egendom, som är föremål för reglementeringsbrott, jämväl förklara transportmedel, dragare eller farkost, för såvitt dessas huvudsakliga last utgjorts av förnödenheter, i fråga om vilka förfarits i strid med reglementeringsbestämmelserna, till staten förbrutet. Även genomförandet av denna lagändring skulle i sin mån effektivera kontrollåtgärderna i avseende på smyghandeln.

Vad sedan beträffar reglementeringens förnyande så, att en fri handel skulle tillåtas mellan producenterna och förbrukarna i fråga om den enligt fastställda grunder beräknade överproduktionen av ett flertal lantbruksprodukter, anser regeringen ett förverkligande av ett sådant system icke möjligt under rådande förhållanden. Till denna slutsats har regeringen efter noggrann prövning kommit, närmast av följande skäl.

Förslaget om tillåtandet av en fri livsmedelshandel vid sidan av reglementeringen utgår synbarligen från den förutsättningen, att för den reglementerade förbrukningen kunde erhållas samma mängd livsmedel som vid det nu rådande systemet. Så skulle synbarligen dock icke bli fallet. Vid fastställandet av överlåtelseprisen för lantbruksprodukterna borde uppenbarligen möjligheten att sälja produkter till betydligt högre pris i den fria handeln beaktas. Överlåtelseprisen skulle sålunda förbliva förhållandevis låga, måhända lägre än produktionskostnaderna i medeltal. Överlåtelsen till den reglementerade förbrukningen skulle härvid innebära ett slags på lantbruket lagd naturaskatt, vars rättvisa och ändamålsenlighet borde ägnas den allra största uppmärksamhet. Skulle överlåtelseskyldigheten fastställas vid hög nivå, bleve följden därav, att odlare, som äga åkrar med svagare produktion och husdjur med låg produktion, liksom ock de, vilka av någon mer eller mindre tillfällig orsak — skador, förorsakade av frost, växtsjukdomar och skadedjur, djurens insjuknande — misslyckats i sin livsmedelsproduktion, bleve lidande. Sådana producenter skulle helt bli utan möjlighet att sälja sina produkter till fritt pris eller åtminstone skulle de ha endast litet produkter att avstå till den fria han-

deln. Om åter överlåtelseskyldigheten skulle fastställas vid låg nivå, bleve även odlare i svagare ställning delaktiga av den fria handelns förmåner, men i detta fall skulle för den reglementerade förbrukningen erhållas förhållandevis litet livsmedel. Slutresultatet bleve uppenbarligen, att överlåtelseskyldigheten vid tillämpningen av ifrågavarande system borde fastställas vid förhållandevis låg nivå, för att alla odlare och icke enbart en bestämd privilegierad grupp skulle ha möjlighet att sälja sina produkter i den fria handeln. Överlåtelseskyldighetens fastställande vid låg nivå skulle betingas även av den synpunkten, att man endast vid ett sådant förfaringssätt kunde hoppas, att vid livsmedelsbrist produkter, som få säljas fritt, i avsevärd mängd skulle fås ut i den offentliga handeln.

Om överlåtelseskyldigheten per hektar eller husdjur måste fastställas vid låg nivå, skulle därav föranledd minskning av de livsmedelsmängder, som från eget land tillföras den reglementerade distributionen, förorsaka en sänkning av de ransoner, som utdelas till förbrukarna. Då en minskning av ransonerna redan är att emotse på grund av lägre import, skulle förbrukarnas reglementeringsransoner bli alldeles otillräckliga.

De livsmedelsmängder, som vid det föreslagna reglementeringssystemet skulle komma ut i den reglementerade handeln, bleve dessutom synbarligen betydligt mindre än vad de teoretiska kalkylerna skulle utvisa. Det är nämligen uppenbart, att smyghandeln icke skulle upphöra medan detta system tillämpas, utan den komme att fortgå jämsides med den reglementerade och den fria handeln. De livsmedel, som för närvarande hamna i smyghandeln, äro i allmänhet icke överskottsprodukter, utan produkter, som i enlighet med gällande bestämmelser borde ha överlåtits till den reglementerade förbrukningen. Den övervägande delen exempelvis av det smör, som förekommer i smyghandeln, härstammar uppenbarligen från sådana lanthushåll, vilkas produktion per ko är låg och vilka därför — såvida överlåtelsemängden i fråga om mjölk eller smör skulle fastställas per ko — hade att överlåta nära nog hela den mjölk- och smörmängd, som blir över för försäljning, till den reglementerade förbrukningen. Det är alltför optimistiskt att förutsätta, att dessa producenter, som för närvarande nästan helt och hållet försumma sin överlåtelseplikt, under det nya systemet redligen skulle fullgöra denna sin skyldighet för att få sälja en liten del av sin produktion i den fria handeln.

Av den oundgängliga sänkningen av ransonerna åter bleve följden, att efterfrågan på varor, som skulle komma ut i den fria handeln eller i smyghandeln, komme att ökas. Efterfrågan skulle även stiga genom legaliseringen av den handel, som sker vid sidan av reglementeringen. Ehuru förbrukarnas såväl som producenternas reglementeringsmoral förslappats, äro dock nu för tiden köp i smyghandeln förbundna med många svårigheter och faror, som begränsa dylik handel. Sådana äro straffhotet, möjligheten att förlora till dyrt pris inköpta produkter, den köpta varans mindervärdiga kvalitet, o. s. v. Dessutom finnes det talrika karaktärsfasta medborgare, vilka av princip undvika smyghandeln. Om en fri handel med livsmedel skulle tillåtas, skulle dessa efterfrågan hämmande faktorer helt försvinna i fråga om den fria handeln och även för smyghandelns vidkommande till största delen, ty risken att råka fast för smyghandelsköp skulle bliva ytterst liten, enär kontrollen av smyghandeln, sedan en fri handel med livsmedel tillåtits, i praktiken vore fullkomligt omöjlig åtminstone i fråga om köparen.

Under dessa omständigheter synes det icke sannolikt, att tillåtandet av en fri handel med livsmedel jämsides med reglementeringen skulle ställa produkter till förbrukarnas förfogande till billigare pris än de nuvarande smyghandelsprisen. Snarare måste det förutsättas, att prisen betydligt komme att stiga. Såsom en efterfrågan ökande och prisstegrande faktor måste förutom de ovannämnda ytterligare ihågkommas en omständighet, nämligen förbrukarnas önskan att begagna tillfället för att lägga sig till med tillräckliga livsmedelsförråd redan för den händelse, att det nya systemet om någon tid skulle upphävas. Förmögna personer skulle synbarligen i den fria handeln köpa så stora mängder livsmedel, som de blott på något sätt kunde lagra.

Efterfrågan i den fria handeln skulle

påtagligen kraftigast rikta sig på smör, fläsk och ägg, och prisen på dessa produkter skulle stiga kraftigast i jämförelse med prisen på motsvarande produkter, som måste överlåtas till den reglementerade förbrukningen. För att öka sina möjligheter att förtjäna vid sin försäljning i den fria handeln skulle odlarna sträva till att i främsta rummet öka produktionen av dessa artiklar så mycket som möjligt. Detta vore likväl möjligt endast vid ett ökat bruk av spannmål och potatis till foder åt husdjuren. Vid knapphet på livsmedel är det likväl alldeles förvänt att använda stora kvantiteter spannmål och potatis till husdjursfoder, då husdjuren producera blott en liten del av det vid deras utfodring använda fodrets näringsvärde i form av animaliska livsmedel av olika slag. Tillåtandet av en fri handel skulle sålunda visserligen inverka stimulerande på produktionen, men på ett sätt, som icke skulle öka totalmängden av de livsmedel, som användas till människoföda, utan direkt minska densamma. Livsmedelsproduktionens kvalitet skulle visserligen förbättras på bekostnad av kvantiteten, men till ett dylikt höjande av levnadsstandarden finnas icke förutsättningar, då allmän knapphet på livsmedel råder.

En sådan mindre bemedlad förbrukare, som icke har släktingar eller bekanta bland lantbrukarbefolkningen, skulle råka i en synnerligen svår och orättvis ställning, ifall det föreslagna systemet skulle förverkligas. De billiga reglementeringsransonerna skulle minskas, och han skulle icke ha möjlighet att konkurrera med de förmögna befolkningsgrupperna, vilka oftast även ha släktingar och bekanta bland lantbruksproducenterna. Det föreslagna systemet vore blott ägnat att öka den ojämna fördelningen bland de olika befolkningsgrupperna. Systemet kan sålunda ur social synpunkt icke försvaras.

Det föreslagna reglementeringssystemet kunde vara nog så användbart, om nödiga förutsättningar vore förhanden. I fråga om producenterna vore en förutsättning för systemet en vid förhållandevis låg nivå fastställd överlåtelseskyldighet per åkerhektar eller husdjur, så att varje lantbrukare finge tillfälle att sälja sina produkter även i den fria handeln. För konsumenternas vidkommande vore förutsättningen förhållandevis höga livsmedelsransoner, i synnerhet bröd- och potatisransonerna, så att de mindre bemedlade förbrukarnas tillgång på livsmedel vore tryggad. Detta åter skulle förutsätta, att den inhemska produktionen av lantbruksprodukter kunde ytterligare märkbart ökas eller att avsevärt rikligare mängder livsmedel kunde införas från utlandet än som under krigstiden varit möjligt. Då likväl synnerligen begränsade möjligheter för en ökning av den inhemska produktionen finnas och då även importen av livsmedel i framtiden synes bli ännu mera begränsad än hittills, återstår som enda medel att försöka få de i eget land producerade livsmedlen så noggrant som möjligt ut i den reglementerade förbrukningen.

Till det föreslagna systemet anknyta sig också många tekniska svårigheter. Kontrollen av livsmedelsreglementeringen skulle inom ramen för detta system ställa sig mycket svår, ja delvis fullkomligt omöjlig. Uppenbart är även, att vi skulle råka i ett fullständigt kaos inom livsmedelshushållningen, om systemet i praktiken skulle misslyckas. Då livsmedelssituationen på ett hotfullt sätt håller på att skärpas, är det icke ändamålsenligt att skrida till osäkra experiment. Regeringen anser även, att ett kvarstående på det nuvarande reglementeringssystemets grund, men med en effektivering av kontrollen och skärpning av tvångsåtgärderna mot dem, som bedriva yrkesmässig eller vanemässig smyghandel, samt en mot produktionskostnaderna svarande prissättning av produkterna skall möjliggöra uppnåendet av tillförlitligare resultat än vad som kunde nås genom att trygga sig till det i spörsmålet föreslagna systemet.

Detta får jag vördsamt bringa till Herr Talmannens kännedom.

Helsingfors den 9 maj 1945.

Folkförsörjningsminister *Kaarlo Hillilä.*

Valiokuntien jäsenet.

P u h e m i e s: Ed. Huhta, tultuaan nimitetyksi hintajaoston toiminnanjohtajaksi, pyytää vapautusta työväenasiainvaliokunnan jäsenyydestä.

Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Puhemies: Eduskunta päättänee kehoittaa eduskunnan valitsijamiehiä valitsemaan uuden jäsenen vapautuksen saaneen sijaan työväenasiainvaliokuntaan.

Hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat

Ed. Kaijalainen: Valtisijamiesten kokous pidetään huomenna keskiviikkona kello 12 eduskunnan istuntosalissa.

Ed. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on huomenna keskiviikkona kello 11.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 3, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 2, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professorinvirkojen haltijain opetuskielestä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 2, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Valtioneuvoston päätös 8 päivältä maaliskuuta 1945 vuonna 1945 tuotettujen eräiden aikaisten kevätviljalajikkeiden siementen hinnoista.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 7.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Puhemiesneuvoston ehdotus täysistuntojen ja valiokuntain sekä tarkistajain työsuunnitelmaksi vuoden 1945 varsinaisilla valtiopäivillä.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on päiväjärjestyksessä mainittu puhemiesneuvoston ehdotus. Ensin esitellään työsuunnitelman alussa olevat pykälät kukin järjestyksessä ja senjälkeen kutakin valiokuntaa koskeva osa erikseen.

Menettelytapa hyväksytään.

Esitellään ja hyväksytään keskustelutta 1—4 § sekä perustuslakivaliokuntaa, lakivaliokuntaa, ulkoasiainvaliokuntaa, valtiovarainvaliokuntaa, pankkivaliokuntaa, talousvaliokuntaa, laki- ja talousvaliokuntaa, sivistysvaliokuntaa, maatalousvaliokuntaa, työväenasiainvaliokuntaa, puolustusasiainvaliokuntaa ja kulkulaitosvaliokuntaa koskevat osat.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotuksen laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä

sisältävä hallituksen esitys n:o 14 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi lakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. L u m m e: Herra puhemies! Kun eduskunta nyt lähettää valiokuntakäsittelyyn hallituksen esityksen eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä, niin on syytä kajota meidän nykyiseen säännöstelyjärjestelmäämme yleisemminkin. Se on välttämättömyys ollut ja on edelleen, siitä ei päästä mihinkään. Missä oltaisiinkaan, ellei mitään säännöstelyä olisi ollut. Mutta minusta tuntuu siltä, että siinä on eräiltä kohdin menty niin pitkälle, että harvat kansalaiset enää elävät ja voivat elää lakeja ja asetuksia rikkomatta. Puhutaan jo, että koko kansa rikkoo määräyksiä. Toisaalta alkaa yhä yleisemmäksi tulla käsitys, että eräiltä kohdin lain rikkominen ei olekaan rikos. Jos näin on, jota minä pahoin pelkään, niin on syytä vakavasti pysähtyä harkitsemaan tilannetta. Rangaistusten koventamisella en usko lopullista parannusta saatavan. Ammattitrokarit ja keinottelijat ansaitsevat rangaistuksensa kyllä, mutta henkilöiden rankaiseminen, jotka esim. kaupunkioloissa perheilleen hankkivat pieniä määriä elintarpeita jostakin sukulais- tai tuttavapiireistä maaseudulta, ei ole sopusoinnussa kansan yleisen oikeustajunnan kanssa. Nyt olisi tehtävä kaikki, mitä voidaan, tuotannon lisäämiseksi. Sitä luulisin lisäävän elintarpeitten alalla parhaiten sen, että tuottajat saisivat luovutusmäärien yli omistamansa määrät myydä vapaasti harkitsemiinsa hintoihin. Tilanteen en uskoisi kehittyvän pahemmaksi, kuin mitä se nyt on mustan pörssin toiminnan valtavasti rehoittaessa. Luovutusmääriä pidetään yleensä liian pieninä. Niitä voitaisiin tarkistaa ja jos ne jossain tapauksissa osoittautuisivat liian suuriksi, niin viranomaisilla olisi mahdollisuus käyttää harkintaa. Luovutusmääräysten noudattamista olisi myös valvottava paljon tiukemmin kuin nykyään ja tähän asti on tehty. Minulle on kerrottu, että edellisessä eduskunnassa esim. oli edustajana maanviljelijä, jolla oli 75 hehtaarin viljelty peltoala, mutta suorastaan keplotteli itsensä irti luovutusvelvollisuudestaan. Tätä ei saisi tapahtua. Mainitaan myös, että eri maanviljelysseurojen alueilla, joilla on kaikki edellytykset samanlaiseen tulokseen, ne kuitenkin ovat hyvin erilaiset. Esimerkkinä mainittakoon Ähtärin ja Virtain naapurikunnat. Tulokset riippuvat suuressa määrässä kansanhuoltoviranomaisten toimeliaisuudesta ja pystyväisyydestä tehtäviinsä. Tarkastajiksi on myös saatava tasapuolisia henkilöitä. Ylijäämän vapaaseen kauppaan pääseminen, on sitten kyseessä viljatuotteet, peruna, maito, liha tai muut, olisi varmasti omiansa kiihoittamaan tuotantoa ja se on ainoa pelastus meillä. Se myös ehkäisisi huomattavasti ammattimaista trokausta, supistaisi yhä yleisemmäksi tulleita hamstrausmatkoja ja vaikuttaisi siis liikenteeseenkin helpottavasti. Raskaat valvontakustannukset vähenisivät ja tarkkailusta vapautuisi huomattava määrä työvoimaa tuotannolliseen työhön. En mitenkään jaksaisi uskoa, että tilanne ainakaan nykyistä pahemmaksi muodostuisi. Jos taasen vallan kohtuuttomiin hintoihin ylijäämäerät nousisivat, niin onhan meillä laki kohtuuttomien hintojen ottamisen rankaisemisesta.

Hyvät edustajatoverit! — Mielestäni tämä asia on siksi päivänpolttava, että yleisemmin, vaikkapa epävirallisesti eduskunnan jäsenten pitäisi tästä asiasta mielipiteitä vaihtaa. Tilanne alkaa mennä kestämättömäksi. Lain kunnioituksen ja arvovallankin kannalta on tärkeätä asiaan vakavasti puuttua. Lakivaliokunta toivottavasti asiaan erikoisesti syventynee.

Kansanhuoltoministeri Hillilä: Säännöstelyrikoksista tuomittiin maan alioikeuksissa rangaistukseen vuonna 1942 kaikkiaan 10,111 henkilöä, joista sakkorangaistuksiin 9,469 ja vapausrangaistuksiin 462. Viimeksimainituista oli ammattimaisia tai tavanomaisia rikoksentekijöitä noin 150 henkilöä. Vuonna 1943 tuomittiin rangaistukseen kaikkiaan 18,027 henkilöä, joista sakkorangaistuksiin 17,305 ja vapausrangaistuksiin 722. Ammattimaisia tai tavanomaisia rikoksentekijöitä oli tästä määrästä noin 350 henkilöä. Rangaistukseen tuomittuja vuoden 1944 kuluessa oli kaikkiaan 11,778, joista sakkorangaistukseen tuomittuja 11,211 ja vapausrangaistukseen 567. Vapausrangaistukseen tuomituista oli ammattimaisia ja tavanomaisia taas noin 240 henkilöä. Mitään varmoja laskelmia siitä, kuinka suuri on ammattimaisten ja tavanomaisten säännöstelyrikoksia tekevien luku, ei voida esittää, mutta antanevat ylläesitetyt tuomittuja koskevat luvut viitteitä niiden suuruudesta.

Sakkoja, laitonta taloudellista hyötyä ja omaisuuden arvon menetyksiä tuomittiin vuosina 1942—1944 seuraavasti: Sakkoja v. 1942 n. 10,500,000, hyötyä n. 20,600,000 ja omaisuuden arvoa noin 18,100,000. V. 1943 taas sakkoja noin 6,200,000, hyötyä 32,000,000 ja omaisuuden arvoa noin 40,200,000 ja vuonna 1944 sakkoja noin 8,800,000, hyötyä 19,100,000 ja omaisuuden arvoa noin 23,000,000 eli yhteensä sakkoja näinä kolmena vuotena 25,600,000, hyötyä 72,200,000 ja omaisuuden arvoa noin 82,500,000.

Nämä numerot osoittavat luonnollisesti vain murto-osan mustan pörssin liikevaihdosta, mutta sellaisinaankin ne ovat sangen huomattavia. Joka tapauksessa on sanottava, että määrätietoisemmin on ammattimaista ja tavanomaista säännöstelyrikollisuutta vastustettava kuin tähän asti on tehty.

Eräiden säännöstelyrikoksista rangaistukseen tuomittujen pitämisestä pakkotyössä koskevan lain vaikutus tulee ennakolta ehkäisevästi vaikuttamaan ammattimaiseen ja tavanomaiseen säännöstelyrikollisuuteen lähinnä siitä syystä, että tällaiseen rikolliseen toimintaan syyllistyvät henkilöt ovat suurimmaksi osaksi aikaisemmin väkijuoma- tai omaisuusrikoksista tuomittuja henkilöitä. Näihin nähden ei yksinomaan lyhyt vapausrangaistus vaikuta ehkäisevästi. Kun vuonna 1934 säädettiin samanlainen laki väkijuomarikollisia varten, voitiin heti havaita, että pakkotyöuhka vähensi ammattimaista ja tavanomaista väkijuomarikollisuutta varsin huomattavasti.

Ehdotuksen tarkoituksen saavuttamiseksi olisi tarpeellista, että myöskin ennen sen voimaantuloa tapahtuvista rikoksista tuomitut tai tuomittavat ammattimaiset tai tavanomaiset rikoksentekijät joutuvat saman seuraamuksen alaisiksi. Täten voitaisiin ehkäistä heidät rangaistuksen kärsittyään jatkamasta entistä toimintaansa. Näin meneteltiin myöskin edellämainitussa väkijuomalainsäädäntöä rikkoneita koskevassa laissa. Ellei lakia sovellettaisi aikaisemmin tehdyistä rikoksista tuomittuihin nähden, tulisi lain merkitys olemaan suhteellisen vähäinen. Yhteiskunta ei voisi suojautua vankilasta vapautuvien tai syytteessä nyt olevien rikollisten tekoja vastaan, ennenkuin he tulisivat uudelleen tuomituiksi ja varsinaiset tekijämiehet voisivat jatkaa säännöstelynalaista elintarvikejakelua vaarantavaa työtään.

Säännöstelyjärjestelmään sellaisena kuin sitä on pyrittävä meillä toteuttamaan, kuuluu yhtenä osana yritykset vaikeuttaa salakauppaa ja saada tälläkin tavoin tuotteita pakotetuksi kulkemaan säännösteltyyn kulutukseen. Meilläkin on n. s. mustan pörssin kauppa saavuttanut huolestuttavan laajuuden. Mustalla pörssillä tarkoitan tässä, kuten muissakin lausunnoissani, ammattimaista tai tavanomaista säännöstelynalaisten elintarvikkeiden salakauppaa. Pienten pakettien lähettämisen ja „kostin" tuomisen sukulaisille ja tuttaville, joskin sekin voimassaolevien säännösten vastaisesti suoritettuna on rangaistava, valvontaan eivät viranomaisten voimat riitä. Allekirjoittaneen hoitaessa kansanhuoltoministerin virkaa ei myöskään tätä valvontaa koskevia, ennen voimassa olleita määräyksiä tiukempia ole annettu. Sen sijaan on kylläkin suunniteltu ja edelleenkin suunnitellaan tehostettuja toimenpiteitä ammattimaisia ja tavanomaisia tämän alan rikollisia kohtaan. Niin kauan kuin on pakko ylläpitää säännöstelyä, on myös pakko yrittää rajoittaa salakauppaa.

Hallitus on hyvin tietoinen siitä, että poliisitoimenpiteillä ei tuotantoa saada lisätyksi. Hallitus pyrkiikin kiihoittaakseen

tuotantoa myöskin kohottamaan verrattain huomattavasti tuottajien maataloustuotteista saamia hintoja. Kun nykyoloissa ei voida luopua säännöstelyjärjestelmästä syistä, jotka muun muassa ilmenevät hallituksen tänään ed. von Bornin kyselyyn antamassa vastauksessa, on pyrittävä nykyisen järjestelmän vuotoja tukkimaan.

Niinpä onkin pakko yrittää kiihoittaa tuotantoa ja ohjata elintarpeita säännösteltyyn kulutukseen. Yhtenä osana tässä suunnitelmassa on nyt eduskunnalle jätetty lakiehdotus, jonka hyväksyminen antaa hallitukselle mahdollisuuksia tehostaa toimenpiteitään salakaupan varsinaisia tekijämiehiä kohtaan.

Ed. Hirvensalo: Minun huomioni kiintyi ed. Lumpeen lausunnon siihen lauseeseen, jossa hän mainitsi seuraavaan tapaan: „Minulle on kerrottu, että edellisessä eduskunnassa oli eräs 75 hehtaaria peltoa omistava maanviljelijä, joka keplotteli itsensä irti elintarvikkeiden luovutuksesta". Kun tällainen ilmoitus tehdään täällä eduskunnassa, niin ilmeisesti se jonkin verran vavahduttaa jokaista Suomen maanviljelijää, joka sen täällä kuulee tai joka sen sittemmin lukee. Minusta olisi rehellistä se, että tällaisen maanviljelijän nimi täällä mainittaisiin ilman, että kuulopuheiden mukaan asiasta epämääräisesti puhutaan.

Ed. Pohjannoro: Panin tyydytyksellä merkille herra kansanhuoltoministerin esityksen siitä, että hän pyrkii kaikin tavoin ponnistelemaan sen hyväksi, että saataisiin säännöstelymääräysten ammattimaiset rikkojat pidätetyiksi, syytteeseen ja rangaistukseen, mutta sen sijaan hän ei pyri siihen, että poliisivoimia käytettäisiin pikku pakettien ja pikku lähetysten tutkimiseen ja tarkastukseen, vaan että poliisivoimia käytetään siellä, missä niitä paremmin tarvitaan. On kuitenkin lausuttava sellainen toivomus hallitukselle kaikkien sen suurten vaikeuksien keskellä, että hallitus pyrkisi kaikin tavoin ulkoa hankkimaan maahan sellaisia tuotteita, mitä vain ikinä voidaan hankkia ja mistä maassa on puutetta. Erikoisesti mainitsisin niiden aineiden joukossa sakkariinin, jonka salakuljetus on saanut aivan huikeat muodot, samaten kuin kaiken muunkin mahdollisen tavaran.

Ed. Kirra: Kun täällä käsitellään näitä säännöstelyasioita ja lainsäädäntöä siinä suhteessa kehitetään, niin pääpaino pannaan elintarvikkeiden eli maataloustuotteiden salakauppaan ja sen ehkäisemiseen, ja se on tietysti oikein. Mutta minusta olisi kiinnitettävä vakavaa huomiota myöskin kaiken muun tavaran ja tuotteiden mustan pörssin kauppaan. Minä olen kuullut kerrottavan, että esim. nauloja myydään 1,000 markkaa laatikko, kankaita myydään myöskin aivan huimiin hintoihin salakaupassa ja kaikkia tällaisia teollisuustuotteita m. m. pukuja ja muuta kaikenlaista. Ja minulla on se käsitys, että vielä voimattomammin ovat viranomaiset suhtautuneet siis muiden tuotteiden, teollisuustuotteiden ja -tavaroiden salakauppaan kuin maataloustuotteiden, ja minä kehoittaisin hallitusta, että myöskin siihen kiinnitettäisiin huomiota yhtä vakavasti.

Ed. Kivisalo: Kun ed. Lumme toivoi, että edustajat lausuisivat mielipiteensä hänen ehdotuksestaan, että maanviljelijät saisivat myydä vapaassa kaupassa sen, mitä he voivat omaa kulutustaan supistamalla tuottaa yli sen, mitä heidän on luovutettava, niin tätä ehdotusta valiokunnan minunkin mielestäni kannattaisi harkita. Itse puolestani en osaa asiasta nyt näin äkkiä sanoa mitään. Muuten tässä kiinnitti huomiotani herra kansanhuoltoministerin esittämä tilasto siitä, kuinka nämä säännöstelyrikkomukset ovat vuosi vuodelta ja samoin niistä annetut oikeustuomiotkin lisääntyneet. Se antaa kuvan siitä, että nämä rikkomukset ovat yleensä tavattomasti lisääntyneet, sillä kaikkia ei ole saatu tietoon. Laki, mikä nyt on esillä, on siis mielestäni ammattimaisiin elintarvekeinottelijoihin nähden tarpeen. Samalla mitä hartaimmin toivon, että luovuttaisiin pienten postipakettien tarkastelusta. Asia on niin, että maaseudulla olevat pienviljelijät lähettävät tällaisia postipaketteja, joissa voi olla vain puolikin kiloa voita tai korkeintaan kilon verran ja saattaa olla lisäksi perunoita tai jotain muita juurikasveja. Näin tekevät semmoiset pikkuviljelijät, jotka ovat jo laillisen luovutusvelvollisuutensa täyttäneet ja nämä kaupungissa olevat sukulaiset koettavat näiden pikkupakettien vastineeksi hankkia täältä jotakin sellaista, mitä maalla olevat sukulaiset

tarvitsevat. Tämmöinen ei ole mitään asiallisesti katsoen rikollista, eikä siis pitäisi sellaisia ahdistella, vaan kiinnittää huomiota suurempiin rikkomuksiin tässä suhteessa. On kuitenkin kuulemani mukaan tapahtunut, en kyllä tiedä minä päivänä ja millä seudulla, että esim. junassa on suoritettu tarkastus, jolloinka on tarkastettu matkustajain kapsäkit ja otettu sellaiset erät kuin puolen kilon voierät pois. Minä en tiedä, onko tämä totta, mutta näin olen kuullut. Mutta tällaista ei saisi tapahtua, sillä saahan ja tavallisella kortilla jokainen itselleen tuon verran voita ja samoin muita elintarpeita pieniä määriä.

Mitä tulee ed. Kirran ehdotukseen, niin mielestäni on syytä myös siihen kiinnittää huomiota.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään lakivaliokuntaan.

6) Ehdotuksen laiksi uudisraivauksista jaettavista palkkioista ja viljelysalojen laajentamisesta

sisältävä ed. Teittisen y. m. lak. al. n:o 48 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maatalousvaliokunnalta.

Keskustelu:

Ed. Teittinen: Herra puhemies! Hallituksen esitys varojen varaamisesta uudisraivauksista jaettavia palkkioita varten on ainoa todella vaikuttava ja täysin oikeaan suuntaan osunut toimenpide, johon meillä sotien aikana on kotoisen elintarviketuotannon lisäämiseksi ryhdytty. Tämä siitä huolimatta, että me olemme melkein suursodan alusta alkaen saaneet vuosittain maksaa ulkomaille ainakin 2 miljardia markkaa sellaisista puuttuvista elintarvikkeista, joita oma maa kyllä pystyisi tuottamaan, kun vaan olisi riittävästi viljelysalaa.

Kotoisen elintarviketuotannon heikkous on meille tullut muutenkin perin kalliiksi. Kuvaavaa on, että sitä mukaa kuin tarvikkeet ovat vähentyneet, ovat niiden säännöstelystä johtuneet menot, s. o. kansanhuoltokustannukset yhä jyrkemmin lisääntyneet. Kuluvana vuonna nousevat sanotut menot ja noin 200 miljoonaan markkaan, kenties huomattavasti siitä ylikin.

Tämä viimeksi mainittu summa on kuitenkin vallan pieni, jos lähdemme laskemaan, mitä kansanhuolto on muissa suhteissa tullut maksamaan. Jos olisi edes jonkinmoinen tilasto niistä hukkaan menneistä työpäivistä, joita ensinnäkin maanviljelijät ovat saaneet tuhlata laatiessaan mitä moninaisimpia tilejä, kulkiessaan lautakunnissa selvittelemässä niitä sotkuja, mitä siellä on tehty ja hakiessaan kaikenlaatuisia lupia omien tarvikkeittensakin jalostamiseen ja käyttämiseen, niin jo se luku olisi peloittavan suuri. Vielä paljon suurempi on kuitenkin se tappio, minkä kuluttajat, maanviljelijät, usein tässäkin kuluttajaominaisuudessaan mukana, ovat vuorostaan saaneet kärsiä hakiessaan mitä moninaisimpia ostolupia ja jonottaessaan yhä vähenevien tarvikeannostensa saantia. Kuulin jokin päivä sitten, että m. m. Lahdessa kuluttajat ovat saaneet seistä jonossa jopa kuusikin tuntia saadakseen litran tai pari kuorittua maitoa, jota ennen sotaa oli jokaisesta maitokaupasta vapaasti mielin määrin saatavissa. Nykyisin senkin, samoin kuin monien muidenkin tarvikkeiden jonottamiseen kuluvan ajanhukan arvo tekee kymmeniä kertoja enemmän kuin mitä koko saatavan tavaran arvo on.

Jos kaikki edellä mainitsemani tuottajain ja kuluttajain ajanhukka laskettaisiin rahaksi, niin tekisi se vähintäin miljardin markkaa vuodessa, kenties hyvin paljon enemmänkin.

Kun tilanne on kehittynyt tällaiseksi ja kun lisäksi nälkä on jo pitkät ajat hätyyttänyt meitä, niin olisi luullut kaikin voimin jo aikoja sitten pyrittävän oman elintarviketuotantomme lisäämiseen. Mutta niin ei ole asianlaita ollut.

On tosiaan ensimmäinen kerta koko sotien aikana kun hallituksen tai eduskunnan taholta tahdotaan tässä asiassa jotakin todella vaikuttavaa tehdä. Viljelysalojen laajentamiseen ei ole edes kehoitettu, puhumattakaan siitä, että siitä olisi myönnetty joitakin etuja.

Minulle voidaan vastata, että onhan tuotannon lisäämiseen jo pitkät ajat pyritty ja onhan maatalousministeriössä erityinen tuotanto-osastokin. On kyllä pyritty, mutta omalla tavallaan, josta ei ole ollut pysyväisempää ja pitkäaikaisempaa hyötyä. On määrätty lisättäväksi leipäviljan ja perunan viljelysalaa ja näitä tarvikkeita onkin saatu jonkin verran tämän kautta hankituksi, mutta se on tietenkin vähentänyt eläimille välttämättömien rehukasvien alaa ja saantia, kun viljelyksiä eikä edes laitumiakaan ole samalla kertaa yhtään lisätty. Seuraus onkin ollut, että lehmät ovat lakanneet lypsämästä ja laihtuneet. Ne eivät anna maitoa eikä niistä saa lihaakaan, vaikka ne teurastettaisiinkin. Tämä kaikki pitäisi jokaisen kuluttajankin jo vihdoinkin huomata yhä pienenevissä annoksissaan sekä kun ravintoloissakaan ei usein ole edes kahvimaitoa ja kun muutakin maitoa annetaan melkein ryyppylaseittain silloin kun sitä edes vähänkin sattuu olemaan.

Viime aikoina on yhtä mittaa kovasti valitettu myöskin rahanarvon alenemista ja puhuttu inflation pysähdyttämisestä. Pääasiallisina keinoina niihin on suositeltu hintasulkua ja palkkojen säännöstelyä. Ne ovat tietenkin aivan välttämättömiä nekin, mutta elintarviketuotannon todellinen lisääminen, s. o. viljelysalojen laajentaminen, on sittenkin kaikista tärkein. Mikään perunapalstajärjestelmä tai ruukkuviljelys ei meitä pitemmälle pelasta, vaikkakin ne nyt äärimmäisessä hädässä ovat välttämättömiä ja edes jonkin verran lieventävät onnetonta tilannetta. Jollei elintarviketuotantoamme saada pysyväisemminkin lisätyksi, niin puheet hintasulusta ja palkkasäännöstelystä ovat turhia.

Meiltä puuttuu äärettömän paljon kaikkia tarvikkeita, mutta leipä on sittenkin kaikkein tärkein. Kansa voi jotenkuten tulla toimeen repaleisissa vaatteissa ja rikkinäisissä jalkineissakin, mutta ilman jokapäiväistä leipää se ei voi toimeen tulla. Ja Suomen kansa on jo sen verran vaativainen, ettei se tyydy yksinomaan leipään ja perunoihin, vaan vaatii se ravinnokseen muutakin m. m. voita, maitoa ja lihaakin. Kaikkea tällaista jokapäiväiseen leipään kuuluvaa saadakseen se on valmis uhraamaan viimeisen roponsakin ja silloin se ei enää paljonkaan laskelmoi, säilyykö markan arvo tai ei.

Säännöstelyn äärimmäisyyteen saakka kiristäminen sekä rehellisten ihmisten matkaeväiden ja pikkupakettien tarkastelu ja takavarikoiminen eivät tässä myöskään auta. Suurien trokarien ja tunnottomien keinottelijoiden kimppuun viranomaiset eivät kumminkaan ole ainakaan tähän saakka riittävässä määrin näyttäneet pääsevän, sillä näillä trokareilla on omat temppunsa kaikkien tarkkailijain välttämiseen. Pikkutakavarikoimiset taas johtavat siihen, että mustassa pörssissä hinnat nousevat, jolloin trokarien voitot vain suurenevat ja markan arvo yhä laskee, josta jo viime aikoina on kyllä näkynyt hyviä esimerkkejä. Tätä tietä kulkien joudutaan muutenkin pian samanlaiseen tilanteeseen, jossa oltiin v. 1919. Silloin monet hädässä olevat ihmiset jättivät tärkeätkin tehtävänsä ja hukaten kallista aikaa ja varoja lähtivät kiertelemään pitkin maaseutua saadakseen edes vähänkin oikeaa viljaa hankituksi, kun silloin monin paikoin täytyi jo syödä selluloosaa. Kun tällaiset suuressa puutteessa olevat henkilöt olivat sattuneet saamaan hankituksi jonkun jauho- tai rasvakilon, niin takavarikoi poliisi sen kotimatkalla armotta, eikä jälkeenpäin kuulunut yhtään mitään, minne tuo takavarikoitu tavara edes oli joutunut. Satuin olemaan läsnä eräässä tällaisessa tilaisuudessa eikä takavarikon toimittajaan yhtään vaikuttaneet saapuvilla olleiden yksimieliset vastalauseet, vaan ilmoitti hän kylmästi vain toteuttavansa lakia. Ja vaimo, jolta tämä takavarikko tehtiin, näytti olevaan lapsineen todellisessa hädässä.

Mutta tällaiset tapaukset eivät sittenkään olleet kaikkein pahimpia. Kuulin siihen aikaan takavarikon toimittajina olleen sellaisiakin tylsimyksiä, jotka tavattuaan litran tai pari maitoa joltakin hädänalaiselta, kaatoivat sen maahan, vaikka yleinen maidon puute oli siihen aikaan yhtä yleinen kuin nytkin. Tällaiseen tilanteeseen luisumista pitäisi ehdottomasti välttää.

Mennäkseni vielä tähän pikkuerien takavarikoimiseen, niin ei oikein tiedä itkisikö sille vai nauraisi. Kun nyt jokainen tietää, että tässä maassa on tuskin yhtään sellaista henkilöä, joka ei olisi vastoin säännöstelymääräyksiä hankkinut jotakin itselleen tai perheelleen, niin joutuu kysymään, mitä syytä on antaa toisten samanlaisten rikollisten takavarikoida toisilta juuri samanlaisia tarvikkeita, mitä taka-

varikon toimittajat ovat itsekin samalla tavoin hankkineet.

Olotila onkin nykyisin aivan samanlainen kuin kieltolain aikana. Silloinhan luvattomasta viinan hankinnasta istuivat syyttämässä, tuomitsemassa ja rankaisemassa sellaisetkin, jotka itse olivat syyllistyneet samanlaiseen tekoon. Ero on vain siinä, että kieltolain aikana oli hyvin suuri joukko kansalaisia, jotka eivät olleet rikkoneet sanottua lakia. Mutta nyt ei ole ketään, joka ei olisi muodossa tai toisessa rikkonut säännöstelymääräyksiä. Tahi jos tällaisia henkilöitä on, niin on niitä perin harvoja. Minä ainakaan en ole kuullut edes puhuttavankaan sellaisista.

Joku voi katsoa, että tämä minun lausuntoni on väritetty n. s. Hentusen tyyliin ja että se on suuresti liioiteltu. Omasta mielestäni en kuitenkaan ole vähääkään liioitellut. Päinvastoin en ole sanonut läheskään kaikkea, mitä asiasta voitaisiin sanoa. Tilanne on mielestäni siksi vakava ja huolestuttava, että meidän on välttämättä tehtävä kaikki se, mitä hallitus nyt ehdottaa ja vielä koko joukon sen lisäksikin. Kaikkein ensiksi on maataloustuotteiden hinnat nopeasti korotettava tuotantokustannuksia ja maataloustyön arvoa vastaaviksi. Ellei tähän mennä, niin silloin täydellisesti katoaa maanviljelijöiltä halu ja kaikki mahdollisuudetkin senkin vähän tuottamiseen, mitä ovat tähän saakka kyenneet tuottamaan.

Jos taas tuotantoa todella tahdotaan lisätä, niin on viljelijöille ainakin tuotannon lisäyksestä taattava huomattava osa heidän vapaasti käytettäväkseen, tuotantonsa ylläpitämiseen ja kehittämiseen, niinkuin aikaisemmin nimelläni kulkevassa toivomusaloitteessa ja nyt viimeksi lakialoitteeni perusteluissa olemme esittäneet.

Ja se mitä tehdään, on tehtävä nopeasti. Jo tänä kesänä, heti kun kylvötyöt on saatu suoritetuksi, on viljelysalojen laajentamistyöt saatava kaikkialla ja niin monella tilalla kuin mahdollista käyntiin, niin että jo ensi syksynä ja tulevana keväänä voidaan uusiin maihin mahdollisimman paljon kylvöä toimittaa. Meitä ei nyt lähivuosina, jolloin vaikeutemme ovat kaikkein suurimmat, paljonkaan auta se, mitä Pellonraivausyhtiö lupaa kymmenessä vuodessa tehdä, kun se ei kuitenkaan tänä vuonna ja tuskin edes seuraavanakaan vuonna saa paljon mitään aikaan. Työhön onkin nyt ainakin alkuaikoina ryhdyttävä niillä koetelluilla keinoilla, joilla entisetkin Suomen pellot ovat tulleet raivatuiksi. Sitäpaitsi kokemus on osoittanut, ettei Pellonraivausyhtiökään pysty pellonraivausta vallan ilmaiseksi suorittamaan.

Jo yli kolme vuotta takaperin nostin julkisen hätähuudon viljelysalojen laajentamisen puolesta ja kohta senjälkeen tein täällä eduskunnassa siitä aloitteenkin, mutta hylättiin aloitteeni täällä 2 päivänä huhtikuuta 1943 verrattain kylmästi, aivan kuin emme olisikaan silloin jo olleet kulkemassa yhä suurempia vaikeuksia kohti. Olen tullut yhä enemmän vakuuttuneeksi, että jos jo siihen aikaan olisi todenteolla ryhdytty sensuuntaisiin toimenpiteisiin, kuin silloin ehdotin, niin puute ainakin karjantuotteista ja myöskin leipäviljasta, vieläpä polttopuustakin olisi ainakin jonkin verran pienempi, kuin mitä se tällä haavaa on.

Mutta mikä on mennyttä, se on mennyttä, ja sitä ei saa koskaan takaisin. Ja vanhojen asioiden kaiveleminen ja penkominen, erittäinkin sellaisten, joita ei ole tehty tahallisesti, on minusta joko tyhmyyttä tai sitten ilkeämielisyyttä. Sen verran niitä on kuitenkin aina kosketeltava, ettei uusittaisi samoja tyhmyyksiä ja virheitä, joita aikaisemmin on tullut tehdyksi.

Kun viljelysalojen laajentaminenkin jäi meiltä aikanaan alulle panematta, niin on siihen nyt ryhdyttävä sitä suuremmalla voimalla ja tarmolla. Varma vakaumukseni nimittäin on, että jollemme näin menettele, joudumme nykyistäkin vielä paljon suurempiin vaikeuksiin. Suomen Sosialidemokraatti kirjoitti joku aika takaperin pääkirjoituksessaan, että kaikki trokarit on täydellisesti tyrmättävä. Siihen on tietenkin kaikin keinoin pyrittävä, mutta täydellisin ja lopullisin isku kaikelle elintarvikekeinottelulle annetaan siten, että raivataan riittävästi uutta viljelysalaa. Kun tämä on saavutettu, silloin säästytään vuosittain myöskin monien miljardien markkojen suuruisista kustannuksista ja emme myöskään tarvitse lähettää ulkomaille tärkeintä raaka-ainettamme puuta leivän maksuksi.

Hallituksen lakiesitys sellaisenaan ei kuitenkaan anna mitään takeita tähän päämäärään pääsemisestä, vaan tarvittaisiin

siinä välttämättä sensuuntaisia toimenpiteitä, kuin ensin toivomusaloitteessamme ja sitten m. m. lakialoitteessamme olemme esittäneet. Toivonkin, että maatalousvaliokunta kiinnittää niihin riittävää huomiota.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maatalousvaliokunnalta.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitys n:o 13 sekä kolme sotatilalain nojalla annettua asetusta voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi asevelvollisille sotatilanaikaisen palveluksen perusteella myönnettävistä kodinperustamislainoista annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 13 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi työväenasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Lumme: Tähän vasta viidettä kuukautta voimassaolleeseen kodinperustamislainoja koskevaan lakiin ehdotetaan jo paria muutosta, nimittäin lainansaajan sotilaana olon määräaikaan ja ikään nähden. Lainan saa vain kaksi vuotta armeijassa ollut henkilö. Ennen tuo aika oli kolme vuotta. Olisin halukas sen antamaan lyhyemmästäkin palvelusajasta ja toivoisinkin, että valiokunta kiinnittäisi tähän puoleen huomiota.

Laki on tarkoitettu eräänlaiseksi palkkiolaiksi nuorille sotilaille. On muistettava kuitenkin, että kotirintaman tärkeissä tehtävissä on ollut myös huomattava määrä nuoria miehiä, joilla mielestäni on yhtä hyvät edellytykset saada lainaa. Edelleen on miehiä, esim. siviili-invaliidit, jotka kokonaan tässä unohdetaan. Heihinkin pitäisi ulottaa tämä avustusmuoto.

Esityksen perusteluissa mainitaan, että lainan tarkoituksena on edistää aikaista naimisiin menoa. Sellaiseksi minäkin olen koko kodinperustamislainojen myöntämishankkeen luullut, mutta hallitus kuitenkin esittää lainojen jaossa huomioonotettavien miesten iän nostettavaksi 30 ikävuodesta 35 ikävuoteen. Se ei ole lain perustelujen kanssa sopusoinnussa. Muutosta ei olisi mielestäni hyväksyttävä. Juuri nuorille alle 30 vuotiaille lainoja on myönnettävä ja heidän kohdaltaan on ehtoja sotilaspalveluun nähden rajoitettava ja muutkin nuoret miehet syystä tahi toisesta armeijasta poissaolleet huomioitava. Hallitus toivottavasti ennen pitkää ulottaa myös tämän avustusmuodon kaikkiin varattomiin nuoriin kodinperustajiin.

Minä toivoisinkin, että valiokunta kiinnittäisi näihin seikkoihin huomiota.

Ed. J. Virtanen: Tässä lakiesityksessä sanotaan, että sellaisetkin voivat hakea kodinperustamislainaa, jotka ovat kuulutettuja, mutta ei vielä vihittyjä. Minä ihmettelen, minkä tähden tällainen poikkeus on otettu, siitäkään syystä, koska nykyjään on voimassa vain yksi ainoa kuulutus ja seitsemäntenä päivänä voidaan jo vihkiä, sen sijaan kun pelkkä avioliittoon kuuluttaminen sellaisenaan ei vielä sido mitään, vaan tällainen suhde kuuden kuukauden kuluttua itsestään lakkaa olemasta, ellei vihkimistä ole tapahtunut. Sen tähden minun ehdotukseni olisi, että pitäisi olla aivan reilusti ja kirkkaasti avioliitossa ennenkuin kodinperustamislainoja myönnetään.

Ed. P. Tervo: Kodinperustamislainatoimikunnassa laina-anomuksia käsiteltäessä on jouduttu toteamaan, että aikaisemmin, siis viime marraskuussa säädetyssä laissa on muutamia sellaisia kohtia, jotka sulkevat tarpeettomasti pois lukumäärältään suhteellisen pienen piirin näitä lainanhakijoita, mutta kuitenkin miehiä, jotka toimikunnan käsityksen mukaan olisivat yhtä oikeutettuja lainan saamaan kuin nekin, jotka lain säädöksiin sisältyvät. Sen vuoksi toimikunnassa herätettiin ajatus muutoksen aikaansaamiseksi lain asianomaisiin kohtiin.

Minä rohkenin aloitteiden tekoaikana jättää eduskunnalle tätä koskevan lakiesityksen ja minä suosittelisinkin, että asianomainen valiokunta kiinnittäisi siihen huomiota käsitellessään tätä hallituksen esitystä. Siinä minä kuitenkin rohkenin mennä hiukan pitemmälle kuin mitä hallitus esityksessään on mennyt, nimenomaan asevelvollisilta vaadittuunn palvelusaikaan nähden. Marraskuussa hyväksytyssä laissa vaadittiin palvelusaikaa, siis säännönmukaisen palvelusajan lisäksi, yksi vuosi, ja kun eräillä ikäluokilla säännönmukainen asevelvollisuus oli kaksi vuotta, toisilla vain yksi vuosi, niin joutuivat nämä, joilla oli kaksi vuotta, epäoikeutettuun asemaan. Mielestäni kuitenkin sodanaikainen palvelus oli niin raskasta, että hyvin voitaisiin kodinperustamislaina myöntää kaikille niille, jotka ovat suorittaneet asepalvelusta yhden vuoden. Tämä ei mitenkään muodosta lainansaantia liian helpoksi eikä siinä tapahdu mitään epäoikeudenmukaisuuttakaan, sillä aikaisemmin ennen sodan alkamista asepalveluksensa suorittaneet ovat yleensä jo avioliittoon menneet, niin että tämä helpottaisi nimenomaan niiden ikäluokkien kodin perustamista, jotka ovat nyt juuri siinä iässä ja joiden kodin perustamista sotapalvelus on lykännyt. Kun huonekalujen ja muiden kodin perustamisessa tarvittavien tarvikkeiden saanti on erittäin vaikea ja monen asepalveluksessa olleen miehen taloudelliset asiat ovat heikossa kunnossa, niin mielestäni kahden vuoden palveluksen vaatiminen vielä tarpeettomasti supistaisi sitä piiriä, joka on lainansaannin tarpeessa.

Sen vuoksi minä rohkenen suositella valiokunnalle vakavasti harkittavaksi lain muutoksessa niin pitkälle menemistä, että lainoja myönnettäisiin yhden vuoden palveluksen perusteella.

Mitä sitten ed. Lumpeen täällä esittämään lausuntoon tulee, niin se kysymys olisi järjestettävä yleisten kodinperustamislainojen myöntämisellä ja siitäkin on allekirjoittanut jättänyt eduskunnalle aloitteen. Se olisi otettava ilmeisesti samanaikaisesti valiokunnassa käsiteltäväksi, sikäli kuin tätä piiriä halutaan ulottaa ulkopuolelle asepalveluksessa olleiden. Tämän lain puitteissa se ei ilmeisesti käy päinsä, koska eduskunta lakia säätäessään on tarkoittanut nämä kodinperustamislainat myönnettäväksi nimenomaan asepalveluksessa olleille, joiden avioliittoa ja kodin perustamista sota on lykännyt.

Sitten täällä ed. J. Virtanen esitti, että lainoja ei olisi annettava niille, jotka eivät ole jo avioliitossa. Sellainen muutos ei tuntuisi tarpeelliselta eikä paikalleen osuneeltakaan sen vuoksi, että ne, jotka ovat jo kuulutettuja, ilmeisesti menevät myös avioliittoon. Ja siinä vaiheessa kodin perustamista juuri nimenomaan suunnitellaankin ja tarvikkeiden hankkimista ja siinä myöskin lainan saantikin siis on tarpeellinen, koska esim. huonekaluja ostettaessa ja niitä katseltaessa ja valittaessa pitää olla jo tietoa myöskin siitä, onko ja minkä verran on varoja niiden hankintaan käytettävissä. Sen vuoksi tällaista muutosta, että sitä ei kuulutetuille annettaisi, ei lakiin pitäisi tehdä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maatalousvaliokunnalta.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

Asetus 21 päivältä huhtikuuta 1945 kotimaisten postilähetysten tullitarkastuksesta;

Asetus 21 päivältä huhtikuun 1945 kiellosta matkustaa eräille alueille ja oleskella siellä; ja

Asetus 21 päivältä huhtikuuta 1945 sisältävä eräitä poikkeussäännöksiä ampumaaseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta sekä räjähdysaineiden käyttämisestä.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

7) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös viljelijän omavaraisruokakuntaansa varten varaaman viljan osittaisesta luovuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8; sekä

8) Ehdotuksen laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämisestä eräissä tapauksissa

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on ensi perjantaina kello 11.

Täysistunto lopetetaan kello 16,14.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

14. Perjantaina 18 p. toukokuuta 1945

kello 11.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professorinvirkojen haltijain opetuskielestä 176
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 3; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 2.

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämisestä eräissä tapauksissa ..... „
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 4.

Ainoa käsittely:

3) Valtioneuvoston päätös 12 päivältä huhtikuuta 1945 viljelijän omavaraisruokakuntaansa varten varaaman viljan osittaisesta luovuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8; mainittu päätös.
4) Valtiovarainvaliokunnan ehdotus eduskunnan oikeusasiamiehen palkkion korottamisesta 177

Pöydällepanoa varten esitellään:

5) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös siemeneksi varatun perunan luovutusvelvollisuudesta 178
6) Lakivaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta laiksi rikoslain 6 luvun soveltamisesta eräissä tapauksissa ..... „
7) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta laiksi merimieskatselmuksesta ja merimiesten luetteloimisesta annetun lain muuttamisesta ..... „
8) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 1 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa esityksen antamista lisäykseksi vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Mikkelin—Pien-Saimaan laivaväylän syventämistöiden loppuun saattamiseksi ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ensimmäinen varapuhemies Sundström sekä edustajat G. Andersson, K. Andersson, Brander, Heiniö, Helo, Hiltunen, Jutila, M. Järvinen, E. Karjalainen, Kekkonen, Leppä, Luostarinen, Luukka, Lång, Malmivaara, Möttönen, M. Pekkala, Pilppula, Pohjala, Pusa, J. Raatikainen, Roine, Saukkonen, Sergelius, Takki, Törngren, Vennamo, Virolainen ja Österholm.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta sairauden takia ed.

Leppä sekä yksityisasiain vuoksi edustajat Lång, Brander, Luostarinen ja G. Andersson.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan toukokuun 14 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 15 ja 16, jotka nyt on edustajille jaettu.

Valiokuntien jäsenet.

Puhemies: Eduskunnan valitsijamiehiltä on saapunut kirjelmä, jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan valitsijamiehet.

Helsingissä,
16 päivänä toukokuuta 1945.
N:o 5.

Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet kunnioittaen saattavat eduskunnan tietoon, että he ovat tänään, täysistunnossa kuluvan toukokuun 15 päivänä päätöspöytäkirjan 4 a §:n kohdalla annetun kehoituksen mukaisesti, valinneet jäsenen työväenasiainvaliokuntaan siitä vapautuksen saaneen ed. Huhdan sijaan ja että valituksi on tullut ed. Mustonen.

Valitsijamiesten puolesta:

Lauri Kaijalainen.

Viljo Rantala.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professorinvirkojen haltijain opetuskielestä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 6 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 2, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 3. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, senjälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakiteksti, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämisestä eräissä tapauksissa.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 4, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on heti tämän täysistunnon päätyttyä.

---

3) Valtioneuvoston päätös 12 päivältä huhtikuuta 1945 viljelijän omavaraisruokakuntaansa varten varaaman viljan osittaisesta luovuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8 ja otetaan ainoaan käsit-

telyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 8.

Puheenvuoroa ei haluta.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Valtiovarainvaliokunnan ehdotus eduskunnan oikeusasiamiehen palkkion korottamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan kirjelmä n:o 16 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu ehdotus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan kirjelmä n:o 16, jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan
Valtiovarainvaliokunta.

Helsingissä,
toukokuun 16 päivänä 1945.
N:o 16.

Eduskunnalle.

Eduskunnan oikeusasiamies on 7 päivänä kuluvaa toukokuuta päivätyssä kirjelmässään n:o 715 pyytänyt valtiovarainvaliokuntaa ryhtymään toimenpiteisiin oikeusasiamiehen palkkauksen korottamiseksi nykyistä aikaa vastaavalle tasolle.

Valtiovarainvaliokunta on käsitellyt asian ja todennut, että oikeusasiamiehen vuosipalkkio, 160,000 markkaa, jonka Eduskunta valiokunnan ehdotuksesta joulukuussa 1942 vahvisti, on muun valtion virkakunnan nykyiseen palkkatasoon verrattuna kohtuuttoman alhainen. Tästä syystä ja huomioon ottaen, että myös valtion sopimuspalkkaisille viran ja toimen haltijoille kuluvan vuoden alusta lukien on myönnetty palkkaukseensa kalliinajanlisä, valiokunta on päättänyt ehdottaa, että Eduskunnan oikeusasiamiehen palkkausta korotettaisiin kuluvan vuoden alusta siten, että hänelle myönnettäisiin 4,000 markan kalliinajankorotus kuukaudelta.

Edellä sanottuun viitaten valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

> että Eduskunta, joulukuussa 1942 tekemäänsä päätöstä muuttaen, määräisi Eduskunnan oikeusasiamiehen palkkauksen kuluvalta vuodelta 208,000 markaksi, josta 160,000 markkaa olisi varsinaista palkkiota ja 48,000 markkaa kalliinajankorotusta.

Kun tulo- ja menoarvion 2 pääluokan III luvun 1 momentin määräraha, josta oikeusasiamiehen palkkaus suoritetaan, on kiinteä määräraha, valiokunta samalla ehdottaa Eduskunnan päätettäväksi toivomuksen,

> että Hallitus seuraavaan lisämenoarvioesitykseensä 2 Pl. III luvun 1 momentin kohdalle sisällyttäisi 48,000 markan suuruisen lisämäärärahan Eduskunnan oikeusasiamiehen palkkauksen korottamista varten.

Valiokunnan puolesta:

Viljo Rantala.

J. Rautapää.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotukset hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:ot 15 ja 16 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen pitalitautilaiksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 15 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti talousvaliokuntaan.

Eläinlääketieteellisen korkeakoulun perustamista

koskeva hallituksen esitys n:o 16 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto maatalousvaliokunnalta.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

5) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös siemeneksi varatun perunan luovutusvelvollisuudesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9;

6) Ehdotuksen laiksi rikoslain 6 luvun soveltamisesta eräissä tapauksissa

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 2;

7) Ehdotuksen laiksi merimieskatselmuksesta ja merimiesten luetteloimisesta annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; sekä

8) Esityksen antamista lisäykseksi vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Mikkelin—Pien-Saimaan laivaväylän syventämistöiden loppuunsaattamiseksi

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 1.

Puhemies: Kun edustajille on jaettu myös valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3 ja sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1, voitaneen nekin nyt esitellä pöydällepanoa varten.

Hyväksytään.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

Ehdotuksen laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3; ja

Esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Turun linnan tulipalossa turmeltuneen pohjoisen siiven vesikaton rakentamiseksi

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi perjantaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 11,21.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

15. Perjantaina 25 p. toukokuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professorinvirkojen haltijain opetuskielestä 184
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 3; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 2.

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi rikoslain 6 luvun soveltamisesta eräissä tapauksissa .. 185
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 7.

3) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain muuttamisesta .. „
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 6.

4) Ehdotus laiksi merimieskatselmuksesta ja merimiesten luetteloimisesta annetun lain muuttamisesta .. 190
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 12.

Ainoa käsittely:

5) Valtioneuvoston päätös 6 päivältä huhtikuuta 1945 siemeneksi varatun perunan luovutusvelvollisuudesta 191
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9; mainittu päätös.

Siv.

6) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Turun linnan tulipalossa turmeltuneen pohjoisen siiven vesikaton rakentamiseksi 191
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Seppälän y. m. toiv. al. n:o 129.

7) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Mikkelin—Pien-Saimaan laivaväylän syventämistöiden loppuun saattamiseksi ..... „
Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Pohjannoron y. m. toiv. al. n:o 325.

Pöydällepanoa varten esitellään:

8) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus kotimaisten postilähetysten tullitarkastuksesta .. 192

9) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus sisältävä eräitä poikkeussäännöksiä ampumaaseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta sekä räjähdysaineitten käyttämisestä ..... „

10) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus kiellosta matkustaa eräille alueille ja oleskella siellä ..... „

11) Lakivaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden yhdessä käsiteltävien rikosasiain oikeuspaikasta ..... „

12) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1 toivomusaloitteen joh-

Siv.
dosta, joka tarkoittaa toimenpiteitä huoltoavustuksen antamiseksi Pohjois-Suomen evakuoidulle väestölle vielä heidän palattuaan kotiseudulleen .. 192

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ensimmäinen varapuhemies Sundström sekä edustajat Antila, von Born, Brommels, Forss, Heljas, Helo, Hollsten, M. Järvinen, Kirra, Kuusela, Laitinen, Lepistö, Niskala, E. Nurminen, Paavolainen, Paksujalka, E. Pesonen, Pohjannoro, Sergelius, Simonen, Smeds, Suontausta, Tainio, Törngren, Uusisalmi, Vilhula ja Österholm.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain takia edustajat Niskala, Antila, Simonen, Uusisalmi, Tainio, Kirra, Vilhula, Forss, Brommels, Lepistö ja Laitinen, tästä päivästä viikon ajaksi sairauden vuoksi ed. von Born, ensi viikon ajaksi ulkomaanmatkan takia edustajat A. Wirtanen, Suontausta ja Törngren, viikon ajaksi sairauden takia ed. E. Nurminen sekä ensi kuun 4 päivään saakka ulkomaanmatkan takia ed. Kallinen.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan toukokuun 18 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:o 17—20, jotka nyt on edustajille jaettu.

Ed. Wickmanin y. m. kysymys, joka koskee makeuttamisaineita, sekä ministeri Takin siihen antama vastaus.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut ministeri Takin vastaus ed. Wickmanin y. m. kysymykseen, joka koskee makeuttamisaineita.

Tämä kysymys on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymys ja siihen annettu vastaus ovat näin kuuluvat:

Till Riksdagens Herr Talman.

Situationen i fråga om vår folkförsörjning är i många avseenden bekymmersam. Inför stundande produktionssäsong gäller det för alla att anstränga sig till det yttersta för att producera och tillvarataga så mycket som möjligt sådant, som kan användas till föda under den kommande konsumtionsperioden. Förutom de livsmedel, som härstamma från åker och äng, måste trädgårdstäppornas alster och de i skog och mark växande bären m. m. tillvaratagas och beredas till närande människoföda. Allt detta är kända saker och ofta officiellt rekommenderade. Men här ställas vi inför ett svårlöst problem. Hur har man tänkt sig förvarandet och beredandet av exempelvis skogsbären utan sötningsmedel? Vederbörande myndigheter ha allaredan låtit förstå, att sockerransonerna icke kunna förstoras och att någon extra tilldelning av socker för syltningsändamål icke kan ske i sommar. Detta är ägnat att väcka förstämning i många husmödrars sinnen. Sockret betraktas icke längre blott som ett njutningsmedel utan som ett viktigt näringsämne. Men sockrets betydelse inskränker sig icke blott till dess näringsvärde, utan är dess förmåga att göra andra näringsmedel ät- och njutbara av utomordentligt stor betydelse. Så äro till ex. en stor del av våra odlare, och framför allt viltvä-

xande bär i behov av sötningsmedel för att göras användbara i hushållet. Sockret är det naturligaste och näringsrikaste sötningsmedlet och som sådant oumbärligt i vår folkförsörjning. Det måste därför vara en första rangens angelägenhet för våra folkförsörjningsmyndigheter att draga försorg om, att sockerransonerna icke minskas utan fastmera ökas. En utdelning av syltsocker bör vara ett eftersträvansvärt mål för vederbörande även denna sommar. Inga ansträngningar att förbättra sockersituationen böra anses för stora, ty vår folkhälsa, som till väsentlig del är beroende av en god och omväxlande föda, är av allra största betydelse. En tillfredsställande tillgång på socker, eller i brist på detta sötningsmedel, artificiella sådana, kan i hög grad bidraga till att rädda vårt folk inför den hotande hungerkrisen.

Sockret är det ideala sötningsmedlet, men på grund av krigsårens sockerbrist har man alltmera, särskilt i hushållen, lärt sig uppskatta sackarinet och andra surrogatsötningsmedel. Dessa sötningsmedel sakna visserligen näringsvärde, och deras hälsovärde är föremål för diskussion i fackkretsar, men ett faktum är, att för stora delar av vårt folk sackarinet har blivit en oundgänglig hushållsartikel. I hushållet har sackarinets sötningsförmåga utnyttjats vid tillredningen av en massa olika rätter, särskilt sådana, i vilka bären utgöra huvudbeståndsdelen. Även vid smaksättningen av olika bords- och läskedrycker har man i brist på socker tytt sig till sackarinet. De artificiella sötningsmedlem ha, med andra ord, blivit en av kristidens mest använda hjälpmedel i hushållningen.

De lagliga sackarinransonerna ha under hela krigstiden varit mycket små och i många fall oöverkomliga. Så mycket större och livligare har tillgången och omsättningen av detta sötningsmedel varit i den illegala handeln. Sackarinet har varit, och är fortfarande, en av svarta börsens största artiklar. De beslagtagande myndigheterna rapportera ofta beslag på partier om flere hundra kilo och tusentals askar sackarin per kap, och dock är det troligen endast en bråkdel av den olagliga sötningsmedelsimporten som råkat fast. Största delen av de insmugglade sackarinpartierna torde nog komma konsumtionen i vårt land till godo, inbringande smugglarna och mellanhänderna oerhört stora vinster. Det är alla bekant, att sackarinet är mycket billigt i Sverige — därifrån det insmugglas till vårt land, men i Finland betalas snart sagt vilka pris som helst för sackarinet.

Med rätta kan man fråga, huruvida våra myndigheter ägnat denna detalj av vår folkförsörjning tillräcklig omsorg och energi. Det borde icke vara förenat med oövervinneliga svårigheter att få en laglig och tillräcklig tillgång till sackarin i landet. Helt nyligen har generaldirektören vid tullstyrelsen Eljas Kahra för tidningspressen gjort ett uttalande i denna fråga, som i detta sammanhang är värt att anföras. Generaldirektör Kahra, vars uttalande måste betraktas som sakkunnigt, yttrade bl. a.: „Det hela är en valutafråga, men eftersom det icke kan bli fråga om stora belopp, borde saken kunna ordnas. Räkna vi med en tilldelning av 5 gr per person i månaden och att 4 miljoner personer skulle komma i åtnjutande av sackarin, blir det sammanlagt 20 ton i månaden, och eftersom sackarinet är mycket billigt i Sverige, stiga betalningssummorna icke till några överväldigande belopp. En annan lösning vore att ordna importen inom ramen för den humanitära verksamhet Sverige utövar i vårt land. Kunna vi komma till ett avtal om svensk sackarinexport till Finland, slå vi två flugor i en smäll: För det första säkerställes allmänhetens behov av sötningsmedel, och för det andra få vi ett slut på smugglarnas lagstridiga verksamhet."

På ovanstående grunder få undertecknade med stöd av 37 § 1 mom. i riksdagsordningen till vederbörande regeringsmedlems besvarande framställa följande spörsmål:

> Har Regeringen vidtagit åtgärder för att, om icke tillräckligt socker för konsumtions- och konserveringsändamål kan utdelas, konsumenternas behov av sötningsmedel kunde tillgodoses genom tillräckligt stora sackarinransoner?

Helsingfors den 8 maj 1945.

Albin Wickman. Albert Brommels.
Ture Hollsten. Nils Meinander.

Suomennos.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Kansanhuoltotilanteemme on monessa suhteessa huolestuttava. Tulevana tuotantokautena on kaikkien ponnisteltava äärimmilleen tuottaakseen ja ottaakseen talteen niin paljon kuin mahdollista sellaista, jota voidaan käyttää ravinnoksi seuraavana kulutuskautena. Paitsi niitä elintarpeita, jotka saadaan pelloilta ja niityiltä, on puutarhatilkkujen tuotteet ja kedoilla ja metsissä kasvavat marjat y. m. otettava talteen ja valmistettava ravitsevaksi ihmisruuaksi. Kaikki tämä on tuttua ja usein viralliselta taholta suositeltua. Mutta tässä me joudumme vaikean pulmakysymyksen eteen. Miten on suunniteltu esim. metsämarjojen säilömistä ja ruuaksi valmistamista ilman makeuttamisaineita? Asianomaiset viranomaiset ovat jo antaneet ymmärtää, ettei sokeriannoksia voida suurentaa ja ettei mitään ylimääräistä sokerin jakelua hilloamista varten voida kesällä toimittaa. Tämä on omiaan murehduttamaan monen perheenäidin mielen. Sokeria ei enää pidetä vain nautintoaineena vaan tärkeänä ravintona. Mutta sokerin merkitys ei rajoitu vain sen ravintoarvoon vaan on sen kyky tehdä muut ravintoaineet syötäviksi ja nautittaviksi erinomaisen tärkeä. Niinpä esim. suuri osa viljellyistä ja ennen kaikkea villinä kasvavista marjoistamme kaipaa makeuttamisainetta jotta niitä voitaisiin käyttää taloudessa. Sokeri on luonnollisin ja ravintopitoisin makeuttamisaine ja sellaisena välttämätön kansanhuollossamme. Sen vuoksi on kansanhuoltoviranomaistemme ensisijaisen tärkeä velvollisuus huolehtia siitä, että sokeriannokset eivät pienene vaan pikemminkin kasvavat. Hilloamissokerin jakelun tulee olla asianomaisten tavoitteena tänäkin kesänä. Mitään ponnistuksia sokeritilanteen parantamiseksi ei saa pitää liian suurina, sillä kansanterveytemme, joka oleelliselta osaltaan on riippuvainen hyvästä ja vaihtelevasta ruuasta, on mitä tärkein asia. Tyydyttävä sokerimäärä tai, tämän makeuttamisaineen puutteessa, keinotekoiset aineet, voivat suuressa määrin auttaa pelastamaan kansamme uhkaavasta nälästä.

Sokeri on ihanteellinen makeuttamisaine, mutta sotavuosien sokeripulan vuoksi on yhä enemmän, varsinkin kodeissa, alettu antaa arvoa sakariinille ja muille makeuttamisaineen korvikkeille. Näillä makeuttamisaineilla ei tosin ole ravintoarvoa, ja niiden terveydellinnen arvo on väittelyn alaisena ammattipiireissä, mutta tosiasia on, että kansamme suurelle osalle on sakariinista tullut välttämätön taloustarvike. Kodeissa on sakariinin makeuttamiskykyä käytetty monilukuisten, varsinkin pääasiassa marjoista valmistettujen ruokien valmistamiseen. Erilaisten pöytä- ja virvoitusjuomien maustamisessa on myös sokerin puuttessa turvauduttu sakariiniin. Keinotekoisista makeuttamisaineista on toisin sanoen tullut pula-ajan eniten käytettyjä kotitalouden tarveaineita.

Lailliset sakariiniannokset ovat koko sota-ajan olleet hyvin pieniä ja monissa tapauksissa saavuttamattomia. Sitä runsaampaa ja vilkkaampaa on tämän makeuttamisaineen saanti ja vaihto ollut laittomassa kaupassa. Sakariini on ollut, ja on edelleenkin, eräs mustan pörssin suurimpia artikkeleita. Takavarikkoviranomaiset ilmoittavat usein monen sadan kilon suuruisista takavarikoista ja tuhansien rasiain kaappauksista, ja kuitenkin luultavasti vain murto-osa laittomasta makeuttamisaineen tuonnista paljastuu. Suurin osa maahan salakuljetetuista sakariinimääristä joutunee kyllä maamme kulutuksen tarpeisiin tuottaen salakuljettajille ja välikäsille suunnattomia voittoja. Kaikki tietävät, että sakariini on hyvin halpaa Ruotsissa, mistä sitä salakuljetetaan maahamme, mutta Suomessa maksetaan siitä miltei mitä tahansa.

On syytä kysyä ovatko meidän viranomaisemme kiinnittänet tähän kansanhuoltomme yksityiskohtaan riittävästi huomiota ja tarmoa. Ei tuottane voittamattomia vaikeuksia saada maahamme laillista tietä riittävästi sakariinia. Äskettäin antoi tullihallituksen pääjohtaja Elias Kahra sanomalehdistölle tästä asiasta lausunnon, joka on syytä tässä yhteydessä mainita. Pääjohtaja Kahra, jota täytyy pitää asiantuntijana, lausui m. m.: „Se on vain valuuttakysymys, mutta kun ei voi olla kysymys suurista summista, pitäisi asia voida järjestää. Jos lähdemme 5 gramman jakelusta henkilöä kohti kuukaudessa ja 4 miljoonaa ihmistä nauttisi sakariinia, tulee siitä yhteensä 20 tonnia kuukaudessa ja kun sakariini on hyvin halpaa Ruotsissa, eivät maksut nouse ylivoimaisiin määriin. Toinen ratkaisu olisi se,

että tuonti järjestettäisiin sen humanitäärisen toiminnan piirissä, jota Ruotsi harjoittaa meidän maassamme. Jos pääsemme sopimukseen ruotsalaisen sakariinin tuonnista Suomeen, iskemme kaksi kärpästä yhdellä kertaa: ensiksikin turvataan yleisön makeuttamisaineen tarve ja toiseksi teemme lopun salakuljettajain lainvastaisesta toiminnasta."

Edellä esitetyin perustein ja viittaamalla VJ:n 37 §:n 1 momenttiin allekirjoittaneet esittävät hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi kysymyksen:

> Onko hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin kuluttajain makeuttamisainetarpeen tyydyttämiseksi riittävillä sakariiniannoksilla siinä tapauksessa, ettei voida jakaa kylliksi sokeria kulutus- ja säilömistarkoituksiin.

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 1945.

Albin Wickman. Albert Brommels.
Ture Hollsten. Nils Meinander.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemies on kirjelmässä 9 päivältä touokuuta 1945 valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt jäljennöksen edustajien Albin Wickmanin, Ture Hollstenin, Albert Brommelsin ja Nils Meinanderin Herra Puhemiehelle jättämästä, kirjallisesti laaditusta kysymyksestä, jossa hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi on esitetty seuraava kysymys:

> „Onko hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin kuluttajain makeuttamisainetarpeen tyydyttämiseksi riittävillä sakariiniannoksilla siinä tapauksessa, ettei voida jakaa kylliksi sokeria kulutus- ja säilömistarkoituksiin."

Kun kysymys koskee minun virka-alaani kansanhuoltoministeriöön määrättynä ministerinä, saan kunnioittaen kirjallisesti vastata seuraavaa:

Kun on osoittautunut, ettei sokerin tuotantoa eikä tuontia kaikista ponnisteluista huolimatta voida nykyisten olosuhteiden vallitessa lisätä siinä määrin kuin tarve vaatisi, hallitus on kaikin keinoin pyrkinyt siihen, että riittävästi keinotekoisia makeuttamisaineita, erityisesti sakkariinia, voitaisiin jakaa kuluttajille. Kun maassa ei valmisteta keinotekoisia makeuttamisaineita eikä niiden tuotantoakaan teknillis-kemiallisten vaikeuksien vuoksi voida täällä saada käyntiin, on maamme tässä suhteessa kokonaan ulkomailta, etusijassa Ruotsista tapahtuvan tuonnin varassa. Vaikka sakkariini Ruotsin kotimarkkinoilla onkin vapaata säännöstelystä, on tuonti sieltä kuitenkin supistunut varsin vähiin. Niinpä lokakuusta 1944 lähtien on sakkariinia saatu Ruotsista, pyydetyn määrän noustessa 35,000 kg:an, kaikkiaan ainoastaan 5,000 kg ja kuluvaksi vuodeksi on sitä luvattu lisäksi 5,000 kg, mitkä määrät on pakko pääasiassa antaa teollisuuden raaka-aineiksi. Tuonnin vähäisyys ei suinkaan ole riippunut siitä, ettei hallitus olisi yrittänyt parastaan sen lisäämiseksi, vaan sakariinin suhteen Ruotsissa noudatetusta tuotanto- ja kauppapolitiikasta. Tämä vuorostaan johtuu osittain siitä, ettei Ruotsissa tuotantoa ole tahdottu suuremmassa laajuudessa suunnata tällaisen sodanaikaisen tarvikkeen valmistamiseen, osaksi taas siitä, että sakkariinia valmistetaan käyttämällä raaka-aineena toluolia, joka taas on pyritty mahdollisimman suuressa määrin varaamaan trinitrotoluolin eli trotyylin tuotantoon.

Kuten edellä olevasta selviää, ei sakkariinin tuontia voitane saada lisätyksi, ennenkuin kansainvälisen tilanteen helpottuminen tekee mahdolliseksi käyttää toluolia nykyistä suuremmassa mitassa sakkariinin valmistukseen, taikka uusia tuontimahdollisuuksia ehkä ilmenee. Hallitus tulee kuitenkin tekemään parhaansa, jotta sakkariinin kipeä tarve voitaisiin riittävästi tyydyttää.

Tämän saan kunnioittaen esittää Herra Puhemiehen tietoon.

Helsingissä 18 päivänä toukokuuta 1945.

Ministeri *Uuno Takki.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Herr Talmanen har i en skrivelse den 9 maj 1945 i sådant syfte, som är nämnt i 37 § 1 mom. av riksdagsordningen, översänt en avskrift av riksdagsmännen Albin

Wickmans, Ture Hollstens, Albert Brommels' och Nils Meinanders till Herr Talmannen inlämnade skriftligt avfattade spörsmål, vari följande fråga framställts till vederbörande regeringsmedlems besvarande:

> „Har regeringen vidtagit åtgärder för att, om icke tillräckligt socker för konsumtions- och konserveringsändamål kan utdelas, konsumenternas behov av sötningsmedel kunde tillgodoses genom tillräckligt stora sackarinransoner?"

Då spörsmålet berör mitt verksamhetsområde såsom till folkförsörjningsministeriet förordnad minister, har jag härmed äran avgiva följande skriftliga svar:

Då det har visat sig, att varken sockerproduktionen eller -importen alla ansträngningar till trots under nuvarande förhållanden kan ökas i den mån, som vore av behovet påkallat, har regeringen med alla medel strävat till att kunna utdela tillräckligt med konstgjorda sötningsmedel, speciellt sackarin, till konsumenterna. Då i landet icke tillverkas konstgjorda sötningsmedel och produktionen av sådana på grund av teknisk-kemiska svårigheter icke kan fås i gång här, är vårt land i detta avseende helt hänvisat till import från utlandet, främst från Sverige. Fastän sackarinet är fritt från reglementering inom hemmarknaden i Sverige, är importen därifrån likväl i hög grad begränsad. Sålunda har från Sverige från och med oktober 1944 erhållits allt som allt endast 5,000 kg sackarin, medan den begärda mängden steg till 35,000 kg, och för innevarande år har dessutom ställts i utsikt 5,000 kg. Dessa mängder har man varit tvungen att huvudsakligast tillföra industrin såsom råmaterial. Den ringa omfattningen av importen har alls icke berott på, att regeringen icke skulle ha försökt sitt bästa för att öka den, utan på den i fråga om sackarin i Sverige förda produktions- och handelspolitiken. Denna är i sin tur delvis beroende på, att man i Sverige icke velat i större omfattning leda produktionen till en tillverkning av en sådan krigstidsförnödenhet, delvis åter på, att såsom råmaterial vid tillverkningen av sackarin användes toluol, som man åter i så hög grad som möjligt försökt reservera för produktionen av trinitrotoluol d. v. s. trotyl.

Såsom av det anförda framgår, torde man icke kunna öka importen av sackarin, innan en lättnad i det internationella läget gör det möjligt att i större omfattning än för närvarande använda toluol för tillverkning av sackarin, även om nya importmöjligheter eventuellt yppa sig. Regeringen kommer likväl att göra sitt bästa för att det trängande behovet av sackarin i tillräcklig grad skall kunna tillgodoses.

Detta får jag vördsamt bringa till Herr Talmannens kännedom.

Helsingfors den 18 maj 1945.

Minister *Uuno Takki.*

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on heti tämän täysistunnon päätyttyä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi Helsingin yliopiston kansantaloustieteen professorin virkojen haltijain opetuskielestä.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 2, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 6 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 3, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi rikoslain 6 luvun soveltamisesta eräissä tapauksissa.

Esitellään lakivaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 7, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi. ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 6, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. Oksala: Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittämäni vastalause on kovin suppea. Tämän vuoksi katson olevani pakotettu nyt vähän laajemmin koskettelemaan esillä olevaa kysymystä.

Kaikkein epämiellyttävimpiä kysymyksiä, mitä edustajat täällä eduskunnassa yleensä joutuvat käsittelemään, on kysmys edustajanpalkkiosta. Asia on nimittäin niin, että yleensä on jokaiselle vastenmielistä määrätä oman palkkansa suuruus, kun se maksetaan varoista, joita asianomainen ei itse ole hankkinut. Yrittäjä, joka itse hankkii varat hoitamaansa yritykseen, voi ilman omantunnon vaivoja määrätä oman palkkansa suuruuden sen mukaan, kuin yrityksen tuotto sallii, mutta sopivana ei ole pidetty sitä, että toimen haltija, joka saa palkkansa yleisistä varoista, kunnan taikka valtion, itse pyrkii määräämään palkkansa suuruuden. Valtion ja kuntien viran ja toimen haltijat eivät tavallisissa oloissa voikaan vaikuttaa itse välittömästi palkkojensa suuruuteen. Poikkeuksen tekee tässä suhteessa eduskunta. Eduskunnassa voivat edustajat itse määrätä palkkionsa suuruuden eikä heillä tätä tehdessään ole muuta rajoitusta kuin oma harkintansa. Tähän eduskunnan erikoisoikeuteen voidaan verrata ainoastaan kuntien valtuustojen palkkioiden suuruuden määräämistä, mutta silloin on kysymys ainoastaan kokouksista ja matkoista suoritettavat korvaukset eikä varsinainen palkka tai palkkio.

Tämä eduskunnan erioikeus ei valtion taloudessa merkitse rahallisesti suuriakaan, mutta muissa suhteissa se on erittäin arkaluontoinen ja olisi sitä käytettävä varsin suurella harkinnalla. Kansalaiset seuraavat nimittäin tarkoin sitä, esiintyykö eduskunnassa halua käyttää mainittua etuoikeutta edustajain aineellista etua silmällä pitäen. Mikään ei olisi vaarallisempaa eduskunnan arvovallalle kuin se, että kansalaisten keskuuteen pääsisi juurtumaan ajatus, että edustajat asettavat aineelliset etunsa etualalle. Edustajan tehtävät olisi suoritettava kansan luottamustehtävänä ja korvausta tästä työstä perittävä ainoastaan niin paljon, että taloudellista tappiota ei edustajantoimesta aiheudu.

Jotta mahdollisimman suureen puolueettomuuteen ja tasapuolisuuteen edustajanpalkkioiden suuruutta määrättäessä voitaisiin päästä, olisi kysymys edustajanpalkkioista mielestäni aina ratkaistava hallituksen esityksen mukaisesti. Hallitus on niin lähellä eduskuntaa ja edustajia ja se voi seurata niin läheltä eduskunnan työskentelyä, että se varmaan osaa oikein arvostella edustajanpalkkion suuruuden. Kun hallituksen esitys palkkion suuruudeksi hyväksytään, niin silloin eduskunta tavallaan tyytyy sivullisen arvovaltaisen elimen ratkaisuun asiassa eikä silloin voida väittää, että edustajat itse olisivat vaikuttaneet palkkansa suuruuteen ja käyttäneet hyväkseen sitä etuoikeutta, mikä heillä on. Tämän periaatteen mukaisesti olen nyt, niinkuin olen aina ennenkin ollut, sitä mieltä, että laki edustajanpalkkioista on hyväksyttävä hallituksen esityksen mukaisesti. Voin myöskin sanoa, että tulen vastaisuudessakin, jos vielä eduskunnassa olen, kun tämä asia tulee esille, aina kannattamaan hallituksen esitystä tässä kysymyksessä.

Toisena erittäin painavana perusteena hallituksen esityksen hyväksymiseksi tahdon mainita, että kohtuussyyt vaativat tätä. Kohtuussyillä tarkoitan lähinnä suhdetta edustajanpalkkion ja virkamiesten palkkojen välillä. Jos edustajanpalkkion suuruus määrätään hallituksen esityksen mukaisesti, niin nousee edustajan palkkio jo silloin niin korkeaksi, että ainoastaan muutamat harvat korkeat virkamiehet maassa saavat sellaista palkkaa. Jos taas valtiovarainvaliokunnan ehdotus hyväksytään, niin edustajanpalkkiot nousisivat korkeammiksi kuin minkään valtion virkamiehen palkka, lukuunottamatta ehkä joitakin sopimuspalkkoja, edellyttäen, että eduskunta olisi koolla koko vuoden. Näinhän asianlaita ei todennäköisesti tule olemaan, mutta joka tapauksessa tuntuu siltä, että eduskunta tulee olemaan koossa noin kymmenkunta kuukautta vuodessa ja kantamaan tältä ajalta palkkion. Jos lasketaan edustajanpalkkion suuruus 10 kuukauden työajalta, niin silloinkin saadaan palkkion suuruudeksi sellainen summa, että ylen harvat virkamiehet saavat sellaista vuosipalkkaa. Tämä johtuu luonnollisesti ensi sijassa siitä, että edustajanpalkkiot on kaikista veroista vapaat.

Selvittääkseni numeroilla asian todellista tilaa tahdon esittää muutamien valtion korkeimpien virkamiesten nykyisiä palkkoja kalliinpaikan, kalliinajan ja muine lisäyksineen ja mainita, paljonko näistä palkoista jää asianomaisen viranhaltijan omaan käyttöön sitten, kun palkoista on vähennetty valtion kantamat verot ja maksut sen suuruisina kuin ne 1943 kannettiin. Viime vuonna olivat vero- ja palkkolainaperusteet jokseenkin samat eikä ole mitään aihetta luulla, että ne tältä tai tulevilta vuosilta alenisivat. Verot on laskettu III veroluokan mukaan ilman lapsialennuksia. Kunnallisverot on laskettu 7 $^1/_2$ %:ksi ja kirkollisverot 1 %:ksi tuloista. Tuloihin eivät sisälly lapsiavustukset.

Pääministerin palkka on nyt 220,000 markkaa. Siitä menee edellämainituilla edellytyksillä veroina noin 38 % ja viran haltijain käytettäväksi jää siis noin 136,400 mk vuodessa. Ministerin palkka on nyt 180,000 mk, josta menee noin 34 % veroihin ja maksuihin ja jää viran haltijan käytettäväksi noin 119,000 mk. Hallitusneuvoksen, korkeampaa palkkaluokkaa, palkka tekee noin 156,000 mk, josta vapaasti käytettäväksi jää 116,100 mk. Arkkipiispan peruspalkka on 150,000 mk ja piispan 132,000 mk. Lisäyksistä en ole näiden virkojen suhteen saanut selvää, mutta verot peruspalkoista vähennettyinä jää edellisen käytettäväksi 102,000 mk ja jälkimmäisen 98,700 mk. Maaherran palkka lisäyksineen on nyt 168,000 mk, josta hänen vapaasti käytettäväkseen jää vuosittain 112,000 mk. Korkeimman oikeuden presidentin ja korkeimman hallinto-oikeuden presidentin palkka lisäyksineen on 216,000 mk, josta palkasta jää vapaasti käytettäväksi noin 136,000 mk. Yliopiston rehtorin palkka lisäyksineen tekee noin 169,000 mk, josta hänelle jää vapaasti käytettäväkseen 112,000 mk ja professorin palkka on 145,000 markkaa myös lisäyksineen, josta käytettäväksi hänelle jää 100,000 markkaa. Nämä luettelemani virat ovat korkeimmin palkattuja maassamme. Niiden haltijoilta vaaditaan yleensä perusteellista valmennusta ja pitkää kokemusta ja ne ovat sangen suurivastuullisia.

Jos hallituksen esitys edustajain palkkioiksi hyväksyttäisiin, tulisivat Helsingissä asuvat edustajat saamaan 375 markkaa päivältä eli 11,250 markkaa kuukaudessa eli 10 kuukautta käsittävänä toimikautena 112,500 markkaa. Tämä palkka on niin suuri, että äsken mainitsemistani korkeista vastuunalaisista virkamiehistä ainoastaan muutamat saavat 12 kuukautta kestäneeltä työvuodelta tätä korkeamman palkan. Jos valtiovarainvaliokunnan esitys hyväksytään, niin Helsingissä asuva edustaja saisi 425 markkaa päivältä, mikä tekee 12,750 markkaa kuukaudessa eli 127,500 markkaa 10 kuukautta kestäneeltä työkaudelta. Tämä palkkio on niin suuri, että ainoastaan pääministeri ja korkeimpien oikeuksien presidentit saavat koko vuoden kestävältä työkaudelta vähän suuremman palkan.

Maaseutuedustajain palkkioihin ei kannata tässä yhteydessä kiinnittää erikoisempaa huomiota, sillä kummankin ehdotuksen mukaan he tulevat saamaan 75 markkaa vuorokaudelta enemmän kuin Helsingissä asuva edustaja. Ja tällä lisäyksellä he voivat suorittaa asunnosta jopa ruuastakin aiheutuvat lisämenot, joskaan eivät ehkä kokonaan mahdollista palkkiota viransijaiselle.

Kun näiden numeroiden valossa arvos-

telee valtiovarainvaliokunnan ehdottamaa edustajanpalkkioiden suuruutta, niin en ainakaan minä voi yhtyä sitä kannattamaan. Me voimme antaa suuren merkityksen työmme rasittavuudelle ja merkittävyydelle ja myöskin sille edesvastuulle, mikä meillä on kannettavanamme, mutta sittenkään emme ole mielestäni oikeutettuja kantamaan noin suurta korvausta työstämme, että valtakunnan korkeimpien ja tärkeimpien virkamiesten palkat jäävät sen alapuolelle.

Suosittelen suurelle valiokunnalle vastalausettani.

Ed. Teittinen: Esilläoleva asia on kyllä asiallisesti ehkä kaikkein pienimpiä niistä, mitä täällä joudutaan ratkaisemaan, mutta siitä huolimatta on eduskunta siinä jonkinmoisessa välikädessä, kun sen on päätettävä omista palkoistaan. Käsitykseni mukaan eduskunnan olisi annettava itseään koskevissa asioissa puolueettomalle arvostelulle, silloin kun arvostelu on kohtuullinen, tässä tapauksessa hallituksen esitykselle ratkaiseva merkitys. Hallituksen esittämä palkkojen korotus on mielestäni riittävä, vieläpä melko korkea. Katson, että 400 markkaa maaseudun edustajalle ja 300 markkaa pääkaupunkilaiselle olisi varsin kohtuullinen, erittäinkin kun otetaan huomioon, että se on verovapaata tuloa. Verovapaus vaikuttaa sen, että vaikka edustajapalkkiot vahvistettaisiin edellämainitsemiini määriin, vieläpä siitä ylikin, ne tulisivat nousemaan korkeimpien virkamiesten palkkojen tasolle, vieläpä siitä ylikin, niinkuin ed. Oksala täällä mainitsi. Hallituksen ehdottama palkkion ero maaseutulaisen ja pääkaupunkilaisen välillä on liian pieni. Pääkaupunkilaiset voivat hoitaa edustajatoimen ohella vakinaista tehtäväänsä, mutta maaseutulaiset, erittäinkin kaukaa olevat, eivät voi sitä tehdä. Sikäli kuin maaseutuedustajat ovat virkamiehiä, eivätkä voi hoitaa virkaansa, vähennetään heiltä voimassaolevien määräysten mukaan $^1/_3$ virkapalkasta, joka vähennys useassa tapauksessa on suurempi kuin hallituksen ehdottama 75 markan ero päivää kohden.

Tärkein peruste, minkä vuoksi eduskunnan ei pitäisi mennä hallituksen esitystä korkeammalle, on se, että eduskunnan ei pitäisi omassa asiassaan kulkea esimerkillä palkankorotusten etunenässä, vaan pitäisi päinvastoin esimerkillään osoittaa, että palkkavaatimuksissa on tyydyttävä kohtuuteen ja siten tuettava rahan arvon vakaannuttamista, joka on kaikille kansalaisille ja koko maan talouselämälle välttämätön.

Kun asia nyt menee suureen valiokuntaan, niin yhdyn kannattamaan ed. Oksalan vastalausetta ja toivon, että valiokunta palauttaisi asian ainakin hallituksen esityksen kannalle, ellei se voisi mennä siihen, mitä minä pidän kohtuullisena ja riittävänä, nimittäin että maaseutulaisille maktaan 400 markkaa ja pääkaupunkilaisille 300 markkaa.

Ed. Rantala: Täällä on eräissä lausunnoissa kosketeltu valtiovarainvaliokunnan ehdotusta edustajanpalkkion korottamisesta. Tämän johdosta on syytä lausua muutama sana asiasta.

Kun valiokunta on ehdottanut edustajanpalkkioksi Helsingin kaupungista tai sen lähistöltä oleville edustajille 425 markkaa ja muille edustajille 500 markkaa päivässä, on se täten ehdottanut niitä hiukan korotettavaksi hallituksen esittämistä määristä. Tällainen hallituksen esityksen muuttaminen tämäntapaisissa asioissa, se on myönnettävä, ei ole miellyttävää eduskunnan itsensä suoritettavaksi. Toisaalta kuitenkin sen jälkeen kuin tämä hallituksen esitys on annettu, on tapahtunut asioita, jotka ovat johtaneet suuriin hintojen korotuksiin, jotka jo osittain on toteutettukin. Kokemus on osoittanut, että edustajanpalkkioiden korottaminen yleensä jää jälkeen muista palkkojen korotuksista, joten edustajat ovat senkin jälkeen kuin valtion viran ja toimen haltijat ovat saaneet palkkoihinsa korotuksen, saaneet tyytyä pitkän aikaa entisiin palkkoihin. Niinpä edustajanpalkkio, joka vuodesta 1928 oli 200 markkaa päivältä, pysyi tällaisena pitkän ajan. Sitä tosin alennettiin pula-aikana, jolloin valtio alensi virkamiestensäkin palkkoja muutaman vuoden ajaksi. Nyt vuodesta 1942 lähtien on palkkio ollut maaseutuedustajille 325 markkaa ja Helsingissä tai sen lähistössä asuville 275 markkaa. Mitään korotusta ei siis ole edustajanpalkkioissa tehty pitkään aikaan huolimatta siitä, että esim. valtion viran ja toimen haltijat ovat senjälkeen saaneet palkkoihinsa useita kertojakin erilaisia korotuksia m. m. kalliinajan- ja kalliinpaikanlisien

muodossa, jollaisia etuja kansanedustajilla ei ole. Tosiasia onkin, että edustajanpalkkiot ovat jääneet yleiseen palkkatason viimeaikaiseen kehitykseen verraten suuresti jälkeen. Mainitsen vain esimerkkinä sen, että edustajanpalkkio on nyt viime aikoina ollut miltei sama kuin alakansakoulunopettajan palkka Helsingin kaupungissa, jossa alakansakoulunopettajan palkka tietääkseni on nykyään 8,000 markkaa kuukaudessa. Jos valiokunta nyt ehdottaa maaseudulta olevien edustajien palkkion 500 markaksi päivältä, ei senkään pitäisi olla kohtuuttoman suuri nykyistä palkka- ja hintatasoa silmälläpitäen. Ottaen vielä yhden esimerkin pääkaupungin viran ja toimen haltijoilleen suorittamista korvauksista, mainitsen vain, että tällä viikolla julkisuudessa mainitun tiedon mukaan Helsingin kaupunki maksaa viran- ja toimenhaltijoilleen matkapäivärahaa I matkustusluokassa 300 markkaa päivässä. Nyt on muistettava, että toisella paikkakunnalla oleskeltaessakaan edustajat eivät tule saamaan mitään muuta korvausta kuin tämän päiväpalkkansa, ja lisäksi on otettava huomioon, että myöskin Helsingin kaupungista olevat kansanedustajat joutuvat hyvin paljon matkustamaan yhteyden saamiseksi valitsijoihinsa. He eivät saa siis näistä matkoista mitään korvausta, joita he alituiseen joutuvat tekemään, ja jotka toisaalta melkein vastaavat sitä veroa, jonka valtion viran ja toimen haltijat esim. joutuvat palkoistaan suorittamaan. Valtion viran ja toimen haltijat samoin kuin muutkin viran ja toimen haltijat saavat matkapäivärahansa myöskin yleensä verovapaina. Tämä on muistettava.

Näillä perusteilla siis katson, että valtiovarainvaliokunta ei ole mennyt kohtuuttomuuksiin edellyttäen, että edustajanpalkkio jää ehkä taas pitkähköksi ajaksi tällaiseksi samaan aikaan, kun esim. valtion viran ja toimen haltijain palkkoja todennäköisesti tullaan taas sitä ennen korottamaan. Tätä perustetta silmällä pitäen valiokunta on siis katsonut, että palkkion suuruus voisi olla sellainen, kuin valiokunta mietinnössään on ehdottanut.

Kun eräät edustajat ovat täällä myöskin koskettelleet kansanedustajan palkkion verovapautta, on muistettava, että edellinen eduskunta lausui tästä edustajanpalkkion verotuksesta hallitukselle toivomuksen ja valtiovarainvaliokunnassa tehdyn ilmoituksen mukaan tämä asia onkin yhdessä edustajanpalkkiolain lopullisen ratkaisemisen kanssa jätetty lainvalmistelukunnalle tai jätettäneen ainakin aivan lähiaikoina valmisteltavaksi. Ei siis ole eduskunnan vika, että tätä asiaa ei ole saatu järjestykseen. Minäkin persoonallisesti pidän kyllä suositeltavana, että tämä edustajanpalkkion verottaminen tulisi ratkaistuksi mahdollisimman nopeasti.

Ed. J. Virtanen: Ed. Oksala ja Teittinen ovat hyvin viisaita ja kunnianarvoisia miehiä, mutta heidän puheensa eivät nyt tee uskottavaa vaikutusta täällä eduskunnassa. Tuntuu etteivät puhu omantuntonsa jälkeen eivätkä puhu eduskunnalle, vaan eduskunnan ulkopuolelle. Kautta aikojen on ollut niitä, jotka ovat vastustaneet, kun on ollut kysymys edustajanpalkkion korottamisesta, mutta aina vastustajat ovat mielihyvin itse nostaneet sen korotetun palkkion. Yhdysvalloissa, minä muistan, oli samanlaista riitaa aikoinaan, mutta ne edustajat, jotka olivat vastaan, nostivat symboolisesti vain dollarin, ja omantuntonsa jälkeen tekivät puheensa mukaan ja jättivät valtiolle lopun. Nyt täytyy muistaa, että niiden edustajien, jotka voivat hoitaa virkansa, asua Helsingissä ja ovat muuten äveriäitä ja varakkaita miehiä, on helppo kyllä tästä puhua, mutta täytyy muistaa, että täällä eduskunnassa istuu meitä köyhiä ihmisiä myöskin. Ja täällä on paljon sellaisia, joidenka ainoana tulolähteenä on tämä edustajanpalkkio. Heidän täytyy itse elää täällä uusissa olosuhteissa, maksaa kalliit vuokrat ja syödä täällä, ja sitten vielä elättää jossakin tuolla toisella puolella Suomea perheensä. Ja kun tämä kaikki nyt lasketaan, niin minusta tuntuu kyllä, että jonkinlainen korotus ei suinkaan ole väärin. Olisi hyvä, että eduskunnassakin, kun käsitellään asioita, puhuttaisiin niinkuin asiat ovat, omantunnon mukaan, eikä ajateltaisi toista ja puhuttaisi toista.

Ed. Hästbacka: I statsutskottet hävdade jag under ärendets första behandling samma åsikt som rdm. Oksala anfört i sin reservation utan att få något understöd. Då frågan upptogs till andra behandling, framställde jag under den allmänna dis-

kussionen, att regeringens proposition skulle läggas till grund för behandlingen, vilket motsades av alla, som hade ordet. Man gjorde t. o. m. gällande att jag borde avstå att anföra reservation, då jag så enhälligt blivit motsagd i utskottet. På denna framställning gav jag det svaret att jag avstår från att anföra reservation, men kommer i riksdagen att anmäla min avvikande åsikt och, ifall jag där vinner understöd, yrka på att regeringens proposition lägges till grund för behandlingen.

Sedan den allmänna diskussionen var slutförd infann sig rdm. Oksala till utskottet, och då jag meddelat honom vad saken gällde, meddelade han, att han omfattar de synpunkter jag framhållit. Jag hade då redan sagt, att jag avstår från att anföra reservation mot utskottets ändringar, men kommer i riksdagen att meddela att jag anser, att riksdagen icke bör höja arvodena utöver regeringens förslag.

Min vana trogen att hålla vad jag lovat kunde jag icke ändra vad jag just meddelat i utskottet, och får nu meddela för stora utskottet, att jag i statsutskottet omfattat regeringens proposition och även kommer att vidhålla denna ståndpunkt vid det slutliga avgörandet i riksdagen.

Oikeusministeri Kekkonen: Kun edustajanpalkkiota koskeva kysymys oli oikeusministeriössä valmisteltavana, esitettiin siellä myöskin ajatus siitä, että nykyisestä päiväpalkkiosysteemistä siirryttäisiin pysyväiseen vuosipalkkioon. Kuitenkin näyttää siltä, että nykyisissä epävakaisissa olosuhteissa ei voida tarpeeksi suurella varmuudella päätellä, mikä tämän vuosipalkkion suuruus olisi, ja sen vuoksi ministeriössä luovuttiin tästä suunnitelmasta. Nyt on kuitenkin jätetty lainvalmistelukunnan tehtäväksi laatia selvitys siitä, mikä muoto kansanedustajan palkkauksessa olisi sopivin ja tarkoituksenmukaisin, ja minä toivon, että lainvalmistelukunta pian tämän selvityksen saa valmiiksi. Sen jälkeen kun olosuhteet vakaantuvat, voidaan tämänkin selvityksen perusteella ryhtyä tässä suhteessa kentien täydellisempään uudistukseen. Kysymys edustajapalkkioiden verottamisesta on käsiteltävä hallituksessa erikseen, ja olettaisin, että se aikanaan tulee myös eduskunnassa käsiteltäväksi eduskunnan esittämän toivomuksen mukaan.

Ed. Bryggari: Hallituksen hoidettavana näyttää edustajanpalkkion korotus useasti jäävän hoitamatta. Tulee vain muistaa, että sinä aikana, jonka edustajain palkkio on ollut ennallaan, on korotettu valtion virkamiesten palkkoja yleisesti kaksi kertaa, ministerien palkkoja yhden kerran, mutta ministerit eivät ole muistaneet, että kansanedustajatkin tarvitsevat asuntoa, ruokaa ja samoin heidän perheensä, ja näiden kohdalta on unohtunut asian hoitaminen. Se on jäänyt hoitamatta. Ed. Oksala sanoi, ettei ole asiallisia syitä lähteä valiokunnan tekemään esitystä edustajanpalkkion korottamiseksi. Hän ei luultavasti ole huomioinut, mitä se sopimus, joka sisältää palkkojen ja hintojen vakiinnuttamisen, sisältää elinkustannusten noususta. Silloin ei ole vielä hallituksessa ollut tietoa tästä seikasta. Se on vasta ilmennyt myöhemmin, mutta sitä ei ed. Oksala halua halua ottaa huomioon. Hän sanoo: „Ei ole asiallisia syitä, että eduskunta itse lähtee määrittelemään palkkiotaan". Minun nähdäkseni on asialliset syyt sen vuoksi aiheutuneet ja esille tulleet, koska hallitus ei ole riittävässä määrässä huomioinut, mikä on tilanne ja minkälainen tulisi palkkion olla. Edustajat Oksala ja Teittinen nyt eivät ole kaikkein huonoimmassa palkkaluokassa, niin minä arvelen, jotenka heidän kainoutensa tässä tuntuu lievemmin sanoen oudolta. Ed. Oksala on joutunut maksamaan Helsingissä veroa vuonna 1943 verokalenterin mukaan 249,500 markkaa. Sen lisäksi on tähän lisättävä vielä veroton tulo, kansanedustajan toimi, joka ei ole huomioitu sen vuoksi, koska se ei ole veronalaista. Edelleen on huomioitava, että hänellä on Hämeessä maatalo, joka tuskin myöskään tuottaa tappiota, mutta se ei ole tässä yhteydessä luultavasti huomioitu. Sen lisäksi on erilaisia edustustehtäviä, joista se järjestö, jonka palveluksessa hän on, antaa matkarahoja, päivärahaa sen mukaan ainakin, enempi, mitä kansanedustaja saa päivältä kaikkiaan ainoana tulona. Kun sillä taholla siis tahdotaan lähteä eduskunnan arvovaltaa säilyttämään pitämällä edustajanpalkkio mahdollisimman alhaisena, niin se tuntuu niin oudolta, että juuri kokoomus on tämän arvovallan säilyttäjänä. Minä luulen, että sillä taholla ei jätettäisi edustajatehtävää hoitamatta, vaikka he saisivat pyrkimyk-

sensä niin pitkälle ulotetuksi, ettei edustajalle maksettaisi mitään palkkiota. Kyllä sieltä löytyisi luotettuja miehiä, joille kyettäisiin maksamaan ohi eduskunnan sellainen palkkio, että he miehekkäällä tavalla puolustaisivat suurkapitalistien etuja eduskunnassa. Toisenlaisessa asemassa sen sijaan ovat palkkatyöläisedustajat. Niiden ainoana toimeentulon edellytyksenä on se, mitä ne saavat edustajan toimesta palkkiona. Ja jos todellakin palkkio tulee riittämättömäksi, niinkuin se nykyään on verrattuna jo ammattityöläisen palkkaan, niin silloin kärsii siitä jos mistään eduskunta ja sen arvovalta. Minä toivoisin, että suuri valiokunta . . .

Puhemies: Kehoitan puhujaa jatkamaan puhujalavalta.

Puhuja: . . . asiaa käsitellessään ei ottaisi huomioon ed. Oksalan . . .

Puhemies: Kehoitan puhujaa jatkamaan puhujalavalta.

Puhuja (jatkaen puhujalavalta): Herra puhemies! — Muutama sana vain. Minä toivoin, että suuri valiokunta ei osoittaisi huomiota ed. Oksalan vastalauseessa esitetyille näkökohdille, sillä ne eivät tee vakuuttavaa vaikutusta. Se, että hän puheenvuorossaan täällä rinnasti edustajan tointa ja virkamiesten oloja toisiinsa, se ontuu molemmilla jaloillaan enemmän kuin on luvallista. Virkamiehellä on oikeus saada eläke, kun hän on virkavuotensa, laissa määrätyt vuodet, täyttänyt. Virkamies saa myös kesällä vuosilomansa. Siihen ei ole oikeutta eduskunnan jäsenellä. Silloin kun hän joutuu lomalle, hän saa tulla toimeen miten parhaiten voi. Hallitus ei ole tehnyt muuta kuin ottanut vasta tutkiakseen sen, mitenkä vuosittainen edustajanpalkkio järjestetään, mutta se ei ole vielä ratkaisussa. Näin ollen siis kaikilta kohdiltaan vaikuttaa ed. Oksalan vastalause enemmän agitatooriselta kuin asialliselta.

Ed. Teittinen: Ed. J. Virtanen on ammatiltaan kai sellainen henkilö, jonka tosiaankin pitäisi tuntea ihmisen omantunnon asioita. Mutta näyttää siltä, että hän ei niitä tunne tai sitten hänellä itsellään on tykkänään toisenlainen omatunto kuin muilla ihmisillä. Minä olen omasta puolestani aina koettanut esittää asioita täällä todellakin omantuntoni mukaan ja katson sen tähden jonkinmoiseksi loukkaukseksi, että täällä eduskunnassa tullaan sellaisia lausuntoja esittämään, mitä hän täällä esitti.

Täällä ed. Rantala mainitsi, että edustajanpalkkio voi pitkäksi aikaa jäädä tällaiselleen, kun se nyt korotetaan, mutta täällähän oikeusministeri juuri mainitsi, että asia on parhaillaan lainvalmistelukunnassa valmisteltavana ja se voi hyvinkin pian tulla sieltä pois, ja edustajanpalkkio silloin tulee taas korotetuksi ajan tasolle samalla tavalla kuin virkamiestenkin palkat. Sitä paitsi minä katson, että eduskuntatyö ei kenellekään ole niin kiinteä tehtävä, ettei kaikilla olisi täällä edes jonkinmoisia muita tehtäviä, joita voivat eduskuntatehtävän ohella hoitaa (Vasemmalta: Väärinkäsitys!). Ainakaan useimmat edustajat eivät tahdo joutaa tulemaan edes valiokunnan kokouksiin siitä syystä, että niillä on muita tehtäviä. Täällä mainittiin ed. Oksalan muista tuloista, mutta kyllä muilla edustajille on myöskin mahdollisuus tehdä muuta työtä ja pitäisikin tehdä tällaisena aikana muuta työtä, kuin mitä eduskuntatehtävä antaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotus laiksi merimieskatselmuksesta ja merimiesten luetteloimisesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 12, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Valtioneuvoston päätös 6 päivältä huhtikuuta 1945 siemeneksi varatun perunan luovutusvelvollisuudesta.

Esitellään perustuslakivaliokuunan mietintö n:o 9 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 9.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Turun linnan tulipalossa turmeltuneen pohjoisen siiven vesikaton rakentamiseksi.

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Seppälän y. m. toiv. al. n:o 129, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelu:

Ed. Kuusinen: Herra puhemies! Sivistysvaliokunta on yksimielisesti päättänyt puoltaa tehtyä aloitetta toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Turun linnan tulipalossa turmeltuneen pohjoisen siiven vesikaton rakentamiseksi. Sivistysvaliokunta on ottanut asian kiireellisenä, jopa ennen lakialoitteitakin käsiteltäväkseen, koska kysymys näyttää todella olevan välttämättömästä pelastustoimenpiteesta. Sivistysvaliokunnan mietinnössä perustelut on esitetty melko yksityiskohtaisesti, joten en ryhdy niitä toistamaan. Huomautan vain, että tämän laatuinen kulttuurimuistomerkin säilyttäminen on tavallaan kunniatehtävä, jolla samalla on huomattava käytännöllinen merkityksensä. Tosin nyt ei ole kysymys koko rakennustyön suorittamisesta, johon tällä hetkellä ei ole varaakaan, mutta jo katon korjaus olisi välttämättömyys ja askel siihen suuntaan sekä muodostaisi ikäänkuin ensimmäisen panoksen jonkinlaiseen yleiseen kansalaiskeräykseen, joka toivottavasti saadaan aikaan, jotta työt todella tulisivat suoritetuiksi. Määräraha, jota anotaan, ei ole olosuhteisiin katsoen suuri, ja hallitus voinee ottaa paraikaa käsiteltävänä olevaan lisämenoarvioonsa tämän summan.

Sivistysvaliokunta ehdottaa siis, että eduskunta hyväksyisi tämän aloitteen kiireellisenä.

Ed. Seppälä: Panen mielihyvällä merkille sivistysvaliokunnan myönteisen suhtautumisen tähän tehtyyn aloitteeseen ja luotan siihen, että myös eduskunta suhtautuu samalla tavoin. Tämän aloitteen toteutuminen riippuu kuitenkin ratkaisevasti hallituksesta, jättääkö se tämän aloitteen toivomuksen huomioon ottamatta vai ryhtyykö se sitä toteuttamaan. Vaikka ottaakin huomioon valtion vaikean taloudellisen tilan, on kuitenkin asianlaita niin, että tällaisen aloitteen hylkääminen tai määrärahan epääminen tässä tapauksessa ei olisi oikeata säästäväisyyttä, vaan jatkaisi ennestäänkin kulttuurimuistomerkeistä köyhän maamme jatkuvaa köyhtymistä ja sen takia uskallan toivoa, että hallitus menettelee tässä eduskunnan toivomuksen mukaisesti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Mikkelin—Pien-Saimaan laivaväylän syventämistöiden loppuun saattamiseksi.

Esitellään kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Pohjannoron y. m. toiv. al. n:o 325, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:ot 17—20 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotukset laiksi elokuvien ennakkotarkastuksesta sekä laiksi elokuvien tarkastuksesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 17 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti sivistysvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta.

Ehdotuksen laiksi henkivakuutuksesta sodan aikana annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 18 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi poliittisista syistä tuomituille, syytteessä olleille tai turvasäilössä pidetyille heidän menetetyistä ansiotuloistaan myönnetyn korvauksen verovapaudesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 19 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 20 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

8) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus kotimaisten postilähetysten tullitarkastuksesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10;

9) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus sisältävä eräitä poikkeussäännöksiä ampuma-aseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta sekä räjähdysaineitten käyttämisestä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11;

10) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus kiellosta matkustaa eräille alueille ja oleskella siellä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12;

11) Ehdotuksen laiksi eräiden yhdessä käsiteltävien rikosasiain oikeuspaikasta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 3; sekä

12) Toimenpiteitä huoltoavustuksen antamiseksi Pohjois-Suomen evakuoidulle väestölle vielä heidän palattuaan kotiseudulleen

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 15,55.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

16. Tiistaina 29 p. toukokuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämisestä eräissä tapauksissa 197
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 4; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 4.

2) Ehdotus laiksi rikoslain 6 luvun soveltamisesta eräissä tapauksissa .. 204
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 5; lakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 7.

3) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain muuttamisesta .. „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 6; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 6.

4) Ehdotus laiksi merimieskatselmuksesta ja merimiesten luetteloimisesta annetun lain muuttamiseesta .. 205
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 7; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 12.

Ensimmäinen käsittely:

5) Ehdotus laiksi eräiden yhdessä käsiteltävien rikosasiain oikeuspaikasta ..... „
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 8.

Ainoa käsittely:

Siv.

6) Asetus 21 päivältä huhtikuuta 1945 kotimaisten postilähetysten tullitarkastuksesta 205
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10; mainittu asetus.

7) Asetus 21 päivältä huhtikuuta 1945 sisältävä eräitä poikkeussäännöksiä ampuma-aseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta sekä räjähdysaineitten käyttämisestä 206
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11; mainittu asetus.

8) Asetus 21 päivältä huhtikuuta 1945 kiellosta matkustaa eräille alueille ja oleskella siellä 207
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12; mainittu asetus.

9) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä huoltoavustuksen antamiseksi Pohjois-Suomen evakuoidulle väestölle vielä heidän palattua kotiseudulleen ..... „
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 103.

Pöydällepanoa varten esitellään:

10) Lakivaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä 208

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ensimmäinen varapuhemies Sundström sekä edustajat von Born, Brander, Helo, Huhta, Jokinen, M. Järvinen, Kallinen, Lappi-Seppälä, Luukka, Metsäranta, Rydberg, Sergelius, Suontausta, Turja, Törngren, Vehkaoja, Vennamo, Virolainen ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasia:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasioiden takia ed. Huhta ja virkamatkan takia edustajat Virolainen, Vennamo ja Lappi-Seppälä, ensi perjantain täysistunnosta yksityisasioiden takia edustajat K. Eskola ja Hautala, tämän viikon ajaksi yksityisasioiden takia ed. Turja sekä kesäkuun 4 päivään saakka ulkomaanmatkan takia ed. Rydberg.

Uusia halituksen esityksiä.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan toukokuun 25 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 21—23, jotka nyt on edustajille jaettu.

Ed. Hautalan y. m. kysymys, joka koskee lapsivähennysoikeutta valtion tulo- ja omaisuusverotuksessa, sekä valtiovarainministerin siihen antama vastaus.

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut valtiovarainministeri Tuomiojan vastaus ed. Hautalan y. m. kysymykseen, joka koskee lapsivähennysoikeutta valtion tulo- ja omaisuusverotuksessa.

Tämä kysymys on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymys ja siihen annettu vastaus ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Valtion tulo- ja omaisuusverotuksessa on viime vuoteen asti noudatettu sellaista käytäntöä, että n. s. lapsivähennys on sallittu tehtäväksi kaikista niistä lapsista, jotka elävät verovelvollisen taloudessa riippumatta siitä ovatko lapset olleet verovelvollisen omia tai hänen lastensa lapsia. Myös kuolinpesissä, joita veljekset yhteisesti hallitsevat ja joiden tulo, myös asianomaisten ja heidän lastensa työansio, on yhdessä verotettu, on sallittu lapsivähennys tehtäväksi kaikista yhteistalouteen kuuluvista lapsista. Viime vuonna ensi kerran noudatettiin valtion verotuksessa toisenlaista käytäntöä lapsivähennysten tekemisoikeuteen nähden. Lapsivähennysoikeutta ei yleensä myönnetty muuta kuin sen henkilön alaikäisten lasten osalta, jonka nimissä yhteistalouden tulo verotettiin. Lapsivähennysoikeutta ei myönnetty esim. sellaisessa tapauksessa, että iäkkäät vanhemmat asuivat täysi-ikäisten lastensa kanssa, joilla vuorostaan oli lapsia yhteistaloudessa. Vaikka tällöin verovelvollisen lasten ja hänen lastenlastensa, sikäli kun heidän joukossaan oli työkykyisiä, työansio verotettiin yhdessä, ei tällaiseen yhteistalouteen kuuluvista lapsista myönnetty lapsivähennysoikeutta. Samoin oli tämä oikeus kielletty, jos sisarukset hoitivat yhdessä jakamatonta kuolinpesää. Heidän työansionsa ja myös täysi-ikäisten lasten työansio, jos sellaisia taloudessa oli, verotettiin yhdessä, mutta lapsivähennysoikeutta ei saatu.

On vaikeaa ymmärtää, mistä tällainen muutos verotuksessa on johtunut. Milloinkaan verolakiemme tilapäisluontoisia muutosesityksiä viime vuosina käsiteltäessä ei tällaisesta verolain muuttamisesta ole ollut puhettakaan. Siitä ei ole keskusteltu hallituksessa eikä myöskään eduskunnassa enempi kuin sen valiokunnissakaan. Jos siis laki on muuttunut, on se tapahtunut lainsäätäjäkunnan sitä huomaamatta ja sellaista tarkoittamatta.

Tällainen uusi käytäntö on luonnollisesti täysin kohtuuton ja erittäin epäasiallinen. Se onkin jo osittain johtanut ja on johtamassa siihen, että yhteistaloudet tämän kohtuuttomuuden vuoksi tulevat nopeasti jaetuiksi ilman että sellaista jakamista muut asialliset syyt vaatisivat tai puoltaisivat. Valtio menettää näiden talouksien jakamisen kautta suuren määrän verotuloja, sillä talouksien jakaantumisen kautta sinänsä tulevat verovelvollisten tulot niin pieniksi, että voimassaolevan progression mukaan ei verotettavaa tuloa sanottavasti jää, varsinkin kun tällä talouksien jakamisella samalla saavutetaan oikeus lapsivähennyksiin. Uuden kohtuuttomuuksiin ja varsinkin nykyoloissa vahingollisiin talouksien jakamisiin johtanut käytäntö olisi saatava nopeasti korjatuksi, varsinkin kun korjauksen saaminen on varmasti myös valtion edun mukainen toimenpide. Pidämmekin välttämättömänä, että hallitus niin kiireellisesti, että asia saataisiin kohtuuden mukaisesti järjestetyksi jo tänä vuonna toimitettavassa verotuksessa, antaisi uudet ohjeet lapsivähennysoikeuden myöntämiseen nähden edellä tarkoitetulla tavalla, tai ellei se ole mahdollista, antaisi kiirellisesti eduskunnalle esityksen tarpeellisten muutosten tekemisestä tulo- ja omaisuusverolakiin.

Edelläolevan perusteella ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin nojalla pyydämme esittää asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

> Onko hallitus kiinnittänyt huomiota siihen, että valtion tulo- ja omaisuusverotuksessa on lapsivähennysoikeutta viime vuoden verotuksessa ensi kerran ja ilman että lain sisällöin muuttumista on kukaan huomannut, sovellettu uudella ja kohtuuttomalla tavalla siten, että yhteistaloudessa eläville perheille ei ole sallittu mainittua oikeutta eikä sitä ole sallittu myöskään verovelvolliselle perheenpäälle lastenlasten osalta, vaikka kaikkien yhteistaloudessa elävien perheenjäsenten — myös lastenlasten — työansio on verotettu yhdessä; sekä
>
> aikooko hallitus asianmukaisilla ohjeilla verotusviranomaisille tai muuten ryhtyä toimenpiteisiin mainitun kohtuuttomuuden oikaisemiseksi niin kiireellisesti, että oikeudenmukaisuutta voidaan jälleen toteuttaa jo kuluvana vuonna toimitettavassa verotuksessa?

Helsingissä huhtikuun 27 p:nä 1945.

Yrjö Hautala.	Markus Niskala.
Kusti Eskola.	Väinö Okko.
J. E. Lampinen.	Kustaa Tiitu.
Aino Luostarinen.	Lauri Murtomaa.
Heikki Soininen.	Lauri Riikonen.
Eino Laitinen.	Eemil Pääkkönen.
Lauri Laine.	M. O. Lahtela.
Samuli Simula.	Antti J. Rantamaa
Martti Miettunen.	Arvo Inkinen.

Veikko Vennamo.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Viime huhtikuun 28 päivänä päivätyllä kirjelmällään Herra Puhemies on valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt minulle jäljennöksen kansanedustaja Yrjö Hautalan ynnä muiden jättämästä kysymyksestä, joka koskee lapsivähennysoikeutta valtion tuloja omaisuusverotuksessa ja jossa asianomaiselle Hallituksen jäsenelle esitetään vastattavaksi seuraava kysymys:

> Onko hallitus kiinnittänyt huomiota siihen, että valtion tulo- ja omaisuusverotuksessa on lapsivähennysoikeutta viime vuoden verotuksessa ensi kerran ja ilman että lain sisällön muuttumista on kukaan huomannut, sovellettu uudella ja kohtuuttomalla tavalla siten, että yhteistaloudessa eläville perheille ei ole sallittu mainittua oikeutta eikä sitä ole sallittu myöskään verovelvolliselle perheen päälle lastenlasten osalta, vaikka kaikkien yhteistaloudessa elävien perheenjäsenten — myös lastenlasten — työansio on verotettu yhdessä; sekä
>
> aikooko hallitus asianmukaisilla ohjeilla verotusviranomaisille tai muuten ryhtyä toimenpiteisiin mainitun kohtuuttomuuden oikaisemiseksi niin kiireellisesti, että oikeudenmukaisuutta voidaan jälleen toteuttaa jo

kuluvana vuonna toimitettavassa verotuksessa?

Vastauksena tähän kysymykseen kunnioittaen ilmoitan seuraavaa:

Tulo- ja omaisuusverosta 5 päivänä joulukuuta 1924 annetun lain 23 §:n mukaan oli Suomen kansalainen oikeutettu tuloistaan vähentämään kaksituhattaviisisataa markkaa jokaiselta lapselta, jota hän elatusvelvollisuutensa nojalla oli elättänyt ja joka ennen verovuotta ei ollut täyttänyt kuuttatoista vuotta.

Tätä säännöstä on sovellettu verotuksessa siten, että verovelvolliselle on myönnetty mainittu tulonvähennys ainoastaan omista lapsista. Perheenpäälle ei siis ole myönnetty lapsivähennystä lastenlasten osalta. Koska mainitun pykälän edellyttämät vähennykset voidaan tehdä vain Suomen kansalaisen eli verovelvollisen henkilön tulosta, eivät myöskään yhteistaloudessa elävät verovelvolliset, joita on verotettu yhtymänä, ole olleet edellämainitun lain mukaan oikeutettuja tekemään lapsivähennystä tulostaan. Jos joissakin yksityistapauksissa on myönnetty verovelvollisille lapsivähennyksiä sellaisissa tapauksissa, jotka kysymyksessä mainitaan, on se tapahtunut yleisesti omaksutusta laintulkinnasta ja käytännöstä poiketen.

Marraskuun 19 päivänä 1943 annetun tulo- ja omaisuusverolain säännökset lapsivähennysoikeudesta ovat periaatteessa samat kuin vuonna 1924 annetussa laissa. Lapsivähennys tehdään nyt voimassaolevan lain mukaan verosta sensijaan, että se aikaisemmin tehtiin verotettavasta tulosta. Mitään rajoitusta perheenpään tai yhtymän oikeuteen lukea hyväkseen lapsivähennys verrattuna vanhaan lakiin ei uuteen lakiin sisälly. Sensijaan on lapsivähennysoikeutta uudessa laissa laajennettu kuolinpesiin nähden. Aikaisemmin ei kuolinpesä enempää kuin muutkaan yhtymät saaneet tehdä lapsivähennystä. Nykyisen lain mukaan on kuolinpesällä, jos sen osakkaana on perinnönjättäjän alaikäinen lapsi, joka on saanut elatuksensa kuolinpesän varoista, oikeus saada lapsesta veronvähennys.

Edellä esitetystä käy ilmi, ettei lapsivähennysoikeutta ole viime vuodelta toimitetussa tulo- ja omaisuusverotuksessa sovellettu uudella tavalla. Kun verotuksessa noudatettu menettely perustuu selviin lainsäännöksiin, ei sitä voida verotusviranomaisille annettavilla ohjeilla muuttaa. Hallitus seuraa kuitenkin verotuksen toimeenpanoa maassa, ja jos voidaan todeta, että voimassaolevan lain soveltaminen jossakin suhteessa johtaa kohtuuttomaan tulokseen, tulee Hallitus tekemään esityksen lain muuttamisesta.

Helsingissä 22 päivänä toukokuuta 1945.

Valtiovarainministeri *Sakari Tuomioja.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Medelst den 28 sistlidne april dagtecknad skrivelse har Ni, Herr Talman, i det uti 37 § 1 mom. riksdagsordningen nämnda syftet tillsänt mig avskrift av ett av riksdagsman Yrjö Hautala m. fl. inlämnat spörsmål rörande rätten att vid statens inkomst- och förmögenhetsbeskattning göra avdrag för barn och vari vederbörande medlem av regeringen förelägges följande fråga till besvarande:

> Har regeringen fäst uppmärksamhet vid att rätten till avdrag för barn i samband med statens inkomst- och förmögenhetsbeskattning vid beskattningen senaste år för första gången och utan att någon lagt märke till förändringen i lagens innehåll tillämpats på ett nytt och oskäligt sätt sålunda, att nämnda rätt icke tillkommit familjer med gemensamt hushåll, ej heller skattskyldigt familjeöverhuvud beträffande barnbarn, ehuru alla till det gemensamma hushållet hörande familjemedlemmars — även barnbarns — arbetsförtjänst beskattats gemensamt; samt
>
> har regeringen för avsikt att genom att meddela skattemyndigheterna behöriga anvisningar eller på annat sätt vidtaga så skyndsamma åtgärder för åvägabringande av rättelse av nämnda missförhållande, att ett rättvist förfarande kan tillämpas redan vid beskattningen innevarande år?

Såsom svar på detta spörsmål ber jag vördsamt att få anföra följande:

Enligt 23 § lagen den 5 december 1924 om inkomst- och förmögenhetsskatt var finsk medborgare berättigad att från sin inkomst avdraga tvåtusenfemhundra mark för varje av honom på grund av försörjningsplikt underhållet barn, som icke före skatteåret fyllt sexton år.

Detta stadgande har vid beskattningen tillämpats så, att skattskyldig fått göra detta inkomstavdrag endast för sina egna barn. Familjeöverhuvud har alltså icke beviljats rätt att göra detta avdrag i fråga om barnbarn. Enär av nämnda paragraf förutsatta avdrag kunna göras endast från finsk medborgares, d. v. s. från skattskyldig persons inkomst, hava icke heller skattskyldiga med gemensamt hushåll, vilka beskattats såsom sammanslutning, jämlikt förenämnda lag varit berättigade att från sin inkomst göra avdrag för barn. Därest rätt till avdrag för barn beviljats i sådana fall, som avses i spörsmålet, har det skett med avvikelse från allmänt omfattad lagtolkning och praxis.

Stadgandena om rätt till avdrag för barn i lagen om inkomst- och förmögenhetsskatt av den 19 november 1943 äro i princip desamma som i den år 1924 stiftade lagen. Enligt gällande lag avräknas emellertid avdrag för barn från skatten, medan det tidigare avdrogs från den skattbara inkomsten. Någon inskränkning av familjeöverhuvuds eller sammanslutnings rätt att tillgodoräkna sig avdrag för barn i jämförelse med den gamla lagen ingår icke i den nya lagen. Däremot har rätten att göra avdrag för barn i den nya lagen utsträckts till dödsbo. Tidigare fick dödsbo lika litet som annan sammanslutning verkställa avdrag för barn. Enligt gällande lag äger dödsbo, därest arvlåtarens minderåriga barn, som åtnjutit underhåll av dödsboets medel, är delägare däri, rätt att verkställa avdrag för barn.

Av det ovan anförda framgår, att rätten att göra avdrag för barn icke vid inkomst- och förmögenhetsbeskattningen för senaste år tillämpats annorlunda än förut. Då det förfarande, som vid beskattningen skall iakttagas, grundar sig på tydliga lagstadganden, kan det icke genom instruktioner till skattemyndigheterna ändras. Regeringen kommer emellertid att följa med verkställigheten av beskattningen i landet, och om det framgår, att tillämpningen av gällande lag i något avseende leder till obilliga resultat, kommer regeringen att göra framställning om ändring av lagen.

Helsingfors den 22 maj 1945.

Finansminister *Sakari Tuomioja.*

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on huomenna kello 11.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämisestä eräissä tapauksissa.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 4, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 4. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Riihimäki: Herra puhemies! — Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämiseksi eräissä tapauksissa on sellaisenaankin hyvä toimenpide. Sen mukaan turvattaisiin vuokraajien oikeudet noin 24,000 vuokraajalle, tosin väliaikaisesti, siis vuoteen 1948. Sellaisille vuokraviljelijöille, joilla viljelmällään on rakennukset, se merkitsee häätöuhan alaisena ollen helpotusta, varsinkin kun lakiesityksen mukaan pyritään tulevaisuuttakin silmälläpitäen näiden vuokraajien oikeudet rakennuksilla varattuihin vuokraviljelmiinsä turvaamaan. Hallituksen esityksessä on kuitenkin se puutteellisuus, että lakiesityksen ulkopuolelle jää sellaiset

vuokraviljelmät, jotka eivät ole rakennuksilla varatut tai aiottukaan varattavaksi, siis sellaiset erilliset vuokraviljelmät, jotka monessa tapauksessa on vuokrattu jo torpparilaitoksen aikana hyvinkin pitkiksi ajoiksi entisille torppareille lisämaiksi ja jotka he sitten ovat raivanneet pelloksi juuri tuon pitempiaikaisen vuokrasopimuksen nojalla ja luottaen edelleen siihen että nämä erillisetkin viljelmät he saavat lunastaa itsenäisiksi tiloiksi tai lisämaiksi. Mutta juuri se seikka, että ne on vuokrattu eri aikana kuin varsinaiset rakennuksilla varattavaksi aiotut viljelmät, niitä ei torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen itsenäistyttämiseksi annettu laki 15 päivältä lokakuuta 1918 myöhemmin parannettunakaan sallinut itsenäiseksi lunastaa. Tällaisia viljelmiä on siis jäänyt erillisiksi viljelmiksi ja jatkuvastikin on uusia vuokrasuhteita syntynyt eri pitkillä vuokrasopimuksilla. Tämän puutteellisuuden hallituksen esityksessä maatalousvaliokunta havaitsikin, minkä johdosta se liitti mietintöönsä uuden kolmannen pykälän. Tämän pykälän nojalla valiokunta olettaa, että voidaan noiden erillisten viljelmienkin vuokraajien oikeudet turvata, vieläpä tämän kolmannen pykälän toisen momentin mukaan voidaan palauttaa alkuperäisille pitempiaikaisille vuokraajille heidän vuokraviljelmänsä, jotka sodan poikkeuksellisissa olosuhteissa useassa tapauksessa joutuivat keinotteluvuokraajien hallintaan. Sitäpaitsi maatalousvaliokunta mietinnössään ehdottaa vuokrasuhteiden pitennystä vuoteen 1950.

Nämä ovat ilmeisiä parannuksia hallituksen esitykseen. Näiden parannusten johdosta olen saanutkin vuokraviljelijöiltä lukuisia sekä suullisia että kirjeellisiä tyytyväisyyden ilmauksia.

Suuri valiokunta on kuitenkin poistanut tuon uuden kolmannen pykälän. Tuon kolmannen pykälän poistaminen on valitettava seikka. Se tulisi merkitsemään lukuisille vuokralisämaan viljelijöille jatkuvaa epävarmuutta ja työnsä menetystä noihin viljelmiin, jotka he ovat suuren vaivannäkönsä kautta raivanneet. Senpä vuoksi tämän lakiesityksen johdosta on ilmennyt voimakasta kiinnostusta erikoisesti juuri vuokralisämaan viljelijöiden taholta. Edessäni on osa noista lukuisista kirjeistä ja asiakirjoista, joista todisteellisesti ilmenee, miten tärkeä ja kiinnostava tämä kysymys on. Katson velvollisuudekseni tehdä mainintoja näistä asiakirjoista.

Ote kansalaiskokouksen pöytäkirjasta, joka on pidetty Ikaalisten pitäjän Kilvakkalan työväentalossa 6 päivänä toukokuuta 1945. Tässä kokouksessa on puhetta johtanut H. Solin ja pöytäkirjaa on pitänyt K. Alho. Kolmannen pykälän mukaan Kalle Mäkelä on alustanut keskustelukysymyksen maansaanti- ja laidunkysymyksestä erikoisesti juuri vuokralisämaiden saantia silmälläpitäen. Syntyneessä keskustelussa on ilmennyt voimakas kaipuu, että näiden vuokraajien maiden kohdalta saataisiin asia järjestetyksi. Ponsissa tuota kysymystä erikoisesti tehostetaan ja toivotaan myönteistä ratkaisua tässä kysymyksessä, mikä oleellisesti liittyy käsilläolevaan lakiesitykseen.

Juho Vehmas Oriveden Ylikylästä kirjoittaa 6/5 1945, että hänellä on 6 hehtaarin 70 aarin suuruinen vuokralisämaa Säynäjoki-nimisestä suurtilasta. Vaikka vuokrasuhde on vielä voimassa, aiotaan maa kuitenkin ottaa vuokraajalta siirtoväen asuttamistarkoituksessa. Vuokraajalla on vain $2\,1/2$ hehtaaria omaa peltoa ja kymmenhenkinen perhe, joten juuri hän perheensä toimeentulon turvaamiseksi olisi tuon maan tarpeessa. Nyt siis vuokraajalta aiotaan ottaa maa pois ilman mitään korvausta, vaikka hän on maat kylvänyt ja luonnollisesti pitää selviönä, että hän myös on sadon korjaaja. Lavian kunnan omistamasta Myllyharjun tilasta annettiin myös aikoinaan viljelysmaita vuokraajille 10 vuoden ajaksi entisille torppareille. Vuokrasuhteen umpeen kuluttua maat annettiin uudelleen vuokraajille 30 vuoden ajaksi, mutta pari vuotta sitten nämätkin sopimukset kuluivat umpeen. Nyt on kaksi kertaa, vuosi kerrallaan, huutokauppaamalla annettu noita samoja maita vuokralle. Nyt ovat siis kaikenlaiset keinotteluvuokraajat ja aseveljet käyttäneet hyväkseen kunnallishallinnon taantumuksellisten ainesten myötävaikutusta. Ne ovat siirtäneet ja aikovat lopullisesti siirtää nuo maat niiden alkuperäisiltä monivuotisilta vuokraajilta uusille vuokraajille, jotka eivät ole muuta kuin keinottelumielessä pyrkineet näiden entisten voukraajien etujen tavoittelijoiksi. Monet vanhat vuokraajat tai heidän oikeudenomistajansa ovatkin asiasta

jättäneet valituksen Turun ja Porin läänin lääninhallitukselle ja odottavat paraillaan asiansa oikeudenmukaista myönteistä ratkaisua. Niinikään ovat he asiansa johdosta kääntyneet maatalousministeriön asutusasiainosaston puoleen. Tulkoon myös mainituksi, että Ulvilan kunta on Suosmeren kylässä olevista kunnan maista vuokrannut aikoinaan maata maattomille ja vähämaisille pienviljelijöille ja mäkitupalaisille. Vaikka vuokrasuhde päättyy vasta ensi syksynä, maat on nyt jo myynnin pohjalla järjestetty uudelleen. Huomio kiintyy siihen, että entiset vuokraajat, kuten esim. Y. Laine, jolla on ollut vuokralla 1.5 ha, annetaan hänelle nyt myytäessä vain 99 aaria tuosta vuokraamastaan maasta, vaikka Laine on aivan maaton. Erikoista huomiota on kuitenkin herättänyt se, kun leskivaimoilta Iida Lindelliltä ja Ruusa Lahtiselta on kokonaan kielletty osto-oikeus niihin vuokramaihin, joita he ovat vuokrasopimuksella 30 vuoden ajan viljelleet ja hallinneet. Kun nämä leskivaimot asuvat samassa kylässä, missä heidän vuokraamansa viljelmätkin sijaitsevat, siis vuokramaittensa läheisyydessä, ei pitäisi etäisyyskään olla kielteisenä perusteena. Mutta koska ainakin Iida Lindell on punakaartilaisen leski, herääkin olettamus, vieläkö kauniista sanoista huolimatta vuoden 1918 luokkakosto elää tätä avutonta leskivaimoa kohtaan.

Säkylän kunnan omistamien, yhdysviljelyksessä olevien Yli-Kleemolan ja Eskolan sekä Marttilan tilojen maanvuokraajista sekä heillä olevista vuokraviljelmistä on minulla tässä luettelo. Tässä luettelossa on 112 nimeä. Tuota nimiluetteloa en kuitenkaan käy lukemaan. Sitä vastoin lyhyehkösti mainitsen selostuksen näistä viljelmistä sekä näiden viljelmien vuokraajista. „Säkylän kunnan omistamat tilat ovat kuuluneet kunnalle useita kymmeniä vuosia, joita kunta ei koskaan ole viljellyt, vaan ovat maat aina olleet vuokrattuina tilattomille ja sellaisille pienviljelijöille, joittenka lisämaan saanti on ollut välttämätöntä, koska esim. hevosen pito ilman lisämaata olisi ollut mahdotonta. Maat on vuokrattuina aina 7 aarista alkaen isompiin määriin 10, 15, 25 vuoden ajaksi kerrallaan, jonka jälkeen on maata taas uudelleen vuokrattu. Tämänlainen tapa on kovin tyydyttänyt sekä kuntaa että vuokraajia. Viimeksi vuokrattuna aikana jakaantuvat eri tilojen vuokraajat seuraavasti: Jussilan tila, 52 vuokraajaa, joista aivan tilattomia 39 ja sellaisia pienviljelijöitä, joiden oma peltoala on 50 aarista 7 ha:iin, niitä on 13 vuokraajaa. Yhdysviljelyksessä olevat Yli-Kleemolan, Eskolan ja Marttilan tilat, vuokraajia 40, joista aivan tilattomia 33 ja sellaisia pienviljelijöitä, joilla on omaa peltoa à 1.5 ha:sta 4.5 ha:iin, niitä on 7 vuokraajaa. Lehtimäen tila, 11 vuokraajaa, joista aivan tilattomia 5 ja sellaisia pienviljelijöitä, joilla on omaa peltoa 2.5 ha:sta 7 ha:iin, niitä on 6 vuokraajaa. Yli-Sepän tila, 10 vuokraajaa, joista tilattomia 6 ja sellaisia pienviljelijöitä, joilla on omaa peltoa 4—12 ha:iin, niitä on 4 vuokraajaa. Säkylässä, toukokuun 10 päivänä 1945. Vihtori Raitanen, kunnallislautakunnan varapuheenjohtaja".

Kuten näistä asiakirjoita ilmenee, on vuokrasuhteiden pitentäminen myöskin näiden vuokralisämaan viljelijöiden oikeuksien turvaamiseksi ensiarvoisen tärkeä jo nyt tämän käsillä olevan lakiesityksen yhteydessä huomioon otettavaksi. Sen vuoksi ehdotan maatalousvaliokunnan mietinnön käsittelyn pohjaksi otettavaksi ja toivon, että eduskunta sen myöskin hyväksyy. Tämä sitäkin suuremmalla syyllä, kun on kerran kolmen suuren yhteistyösopimus, että myöskin käytännössä osoitettaisiin rehellistä tahtoa turvata niitten oikeuksia, jotka noilla pienillä vuokraviljelmillä haluaisivat tehdä työtä perheensä huoltamiseksi ja koko kansamme hyvinvoinnin edistämiseksi.

Ed. Kivisalo: Minäkin valitan, että tämä huononnus tuli suuressa valiokunnassa tähän lakiin. Se tuli siellä 22 äänellä 20 vastaan, siis vain kahden äänen enemmistöllä. Minä toivon, että 3 § eduskunnassa muuttuisi edellisen puhujan toivomaan tapaan sellaiseksi, kuin se maatalousvaliokunnassa on hyväksytty. Sellainen toimenpide, että toisia tilattomia asutettaessa tehdään tilattomiksi niitä, joilla jo on, vaikkapa vain vuokramaa, se ei ole eikä voi olla eduskunnan tarkoituksen mukaista. Sillä jos näin tehtäisiin, niin yhtä hyvin silloin voitaisiin koko maanhankintapuuhasta luopua. Tällainen peli, johon nyt ollaan vaarassa joutua, muistuttaa hölmö-

läisten menettelyä, jotka ensin kantoivat kiviä huoneeseen ja sitten kantoivat ne samat kivet huoneesta ulos samaan paikkaan, mistä olivat ne ottaneet.

Ed. Alestalo: Minulla ei ole mitään lakia vastaan. Mutta kun täällä ed. Riihimäki kajosi Ulvilan maanvuokra-asioihin, niin minä pyydän samalla siihen vastata. Suosmeren kylässä, jossa Ulvilan kunta omistaa maatilan, on tila ollut vuokralla pienissä erissä. M. m. täällä mainittiin Yrjö Laine vuokraajana, jolla on ollut $1\,^1/_2$ hehtaarin palsta vuokrattuna. Mutta tämä henkilö, josta täällä mainittiin, ei ole maata viljellyt, vaan antanut sen olla oman onnensa nojassa, ja kuitenkin kun kunta järjesti tämän tilan kokonaisuudessaan asutukseen, sai Laine ainakin kahden hehtaarin suuruisen viljelysalueen siitä huolimatta, että hän ei ollut sitä viljellyt kunnolla. Kunnan taholta on asutuskysymykset hoidettu niin hyvin kuin missä muualla maassamme ja minun mielestäni siellä näiden vuokraajien asema on turvattu siten, että he ovat saaneet lunastaa jokainen kylässä asuva itselleen vuokra-alueensa. Mitä tulee täällä mainittuihin kahteen vanhaan leskeen, niille järjestettiin tonttialueet ja järjestettiin niin sopivasti kuin se suinkin oli mahdollista.

Minä toivoisin, että kun täällä käytetään tällaisia puheenvuoroja, niin asiat esitettäisiin sellaisella totuudella kuin ne tosiasiassa ovat.

Ed. Sormunen: Täällä pyydettiin, että asiat olisi esitettävät sellaisina kuin ne tosiasiassa ovat. Ja kun ryhmätoverini Riihimäki juuri esitteli tosiasioita sellaisina kuin ne siellä kansalaisten keskuudessa ovat, niin minä niiden jatkoksi tässä pyydän vielä esittää erään, joka kuuluu samaan ryhmään.

Meille on lähetetty kirjelmä, joka sivuaa nyt käsiteltävänä olevaa asiaa ja joka nimenomaan koskee sitä pykälää, jonka suuri valiokunta on maatalousvaliokunnan mietinnöstä poistanut. Kirjelmässä sanotaan, että kysymyksessä olevaan lakiin sisällytettäisiin myös niiden yksityisten mailla olevien torppien ja mäkitupa-alueiden lunastusoikeus, joilla ei ole kirjallista vuokrasopimusta ja joilla tästä syystä ei ole ollut lunastusoikeutta vuoden 1921 jälkeen. Siis sellaisia vuokraviljelijöitä vielä on, joilla ei ole lunastusoikeutta, vaikka vanhemmat ovat raivanneet alueen ja viljelleet sitä suullisen vuokrasopimuksen perusteella. Tällaisia mäkitupa-alueita on ehkä ollut jo ennen vuoden 1912 torpanlunastuslain voimaantuloa, mutta erinäisistä syistä he eivät voineet määräaikana lunastusoikeuttaan käyttää, vuokra maksettiin tekemällä työpäiviä taloon j. n. e. Ja kirjoittaja sanoo, että tällaisia tapauksia on hänen käsityksensä mukaan paljon. Juuri näiden tapausten varalle, niiden vuokralaisten oikeuksien turvaamiseksi ja asian lopullisesti myöhemmässä vaiheessa järjestämisen varalle on tämä maatalousvaliokunnan kysymyksessä olevaan lakiin tekemä 3 § välttämätön.

Ed. J. Koivisto: Asiaa suuren valiokunnan jaostossa käsiteltäessä kävi ilmi, että tämä maatalousvaliokunnan uusi 3 § saattaisi vaikeuttaa maamme tämän hetken suurimman maareformin s. o. maanhankintalain toimeenpanoa. Tämän pykälän kauttahan palautetaan osa sellaisia vuokrasuhteita, jotka jo ovat päättyneet ja joista jo on tehty uusia vuokrasopimuksia toisille vuokraajille. Näin joutuisivat siis ne, jotka ovat saman alueen saaneet käsiinsä, luopumaan siitä. On vaikeata lainsäätäjän mennä täältä käsin arvioimaan, mikä yksityistapaus kulloinkin olisi tarkoituksenmukaisinta säilyttää, sekö, josta vuokrasuhde on jo loppunut, palauttaa se uudella 3 §:llä sille, jolla se on ollut, vai antaako se nykyiselle viljelijälleen, joka kenties yhtä kipeästi sen myös tarvitsee.

Maatalousvaliokunnan mietinnön perusteluissa sanotaan, että on sotatoimien johdosta voinut tapahtua niin, että alueet, jotka pitkänkin ajan ovat olleet viljelijällä vuokrasopimuksen nojalla, ovat joutuneet pois heidän hallinnastaan. Maanhankintalaki taasen asettaa rintamamiehet ja sotainvaliidit ja sotalesket sellaiseen asemaan, että heillä on maansaantiin etuoikeus, jotenka kaikki ne tapaukset, joissa tällainen sotatilan johdosta vuokrasopimuksen raukeaminen on ollut mahdollista, tulevat täysin korjatuiksi.

Suuren valiokunnan jaosto ei uskaltanut mennä näin laajaan jo lakanneiden vuokrasopimusten palauttamiseen kuin maatalousvaliokunnan 3 § tietää juuri siitä ni-

menomaisesta syystä, että maanhankintalain toimeenpanoa ei voida käydä millään tavalla tässä vaiheessa vaikeuttamaan.

Mitä sitten tulee siihen, että täällä on tehty ehdotus maatalousvaliokunnan mietinnön käsittelyn pohjaksi panemisesta, niin on minun huomautettava, että suuren valiokunnan ehdotus tietää muodollisia parannuksia useassa muussakin pykälässä, niin että minä pyytäisin ehdotuksen tekijää arvioimaan, tahtooko hän pysyä tässä ehdotuksessaan, vai korjaako hän sen asiallisempaan muotoon.

Ed. Mäkelä: Herra puhemies! Ne piirit, joilla on runsaasti toloudellisia etuja nautittavanaan, saavat olla jatkuvasti kovin valppaina noita etujansa puolustaessaan. Tuo valppaus pakottaa kekseliäisyyteen ja usein myöskin demagogiaan, joka nykyisenä järjen aikakautena on hyvin pitkälle kehitettyä.

Niinpä meidän maassammekin on hyvin yleistä se, että nekin piirit puhuvat yksityisyritteliäisyyden tärkeydestä kansalle ja yhteiskunnalle, jotka käytännössä eivät koskaan ole valmiita myöntämään yksityistä yrittämisen oikeutta maan kaikille kansalaisille, vaan vain itsellensä. Ne ovat tehneet yksityisyritteliäisyydestä itsellensä monopolin, joka erinäisiä tilinpäätöksiä tarkasteltaessa näyttää kehittyneen hyvin kannattavaksi.

Suomi on maanviljelysmaa, jossa pienviljelys näyttelee suurta osaa. Ei kuitenkaan tarpeeksi suurta, sillä maaseudulla on lukematon määrä kansalaisia, jotka kärsivät joko nykyhetkistä maannälkää taikka jotka ovat epävarmoja siitä, kauanko heidän vuokrasuhteensa erinäisiin pikkualueisiin enää jatkuu. Tässä on kysymyksessä yksityinen yritteliäisyys, mutta ei sellainen rikastumista, vaan omalla työllä elämistä varten, ja sentähden sitä sopii myös niiden nousta puolustamaan, jotka ovat keksineet tehdä yksityisyritteliäisyysaatteesta itselleen propaganda- ja vaalivaltin. Tasavallan kovaosaiset vuokramiehet odottavat kiinnostuneina kuinka oikeistopiirit nyt edistävät elinkeinoelämää ja yritteliäisyyttä. Ja meidän kaikkien on mielenkiintoista nähdä, emmekö vielä ole irtaantuneet siitä ajasta, jolloin Laukon torpparit joutuivat pellolta maantielle ja tuvasta pakkaseen.

Oikealla täällä istuu monia kartanonherrojen edustajia ja itse kartanon herrojakin ja heidän mielipiteensä on selvä ilman muuta. Se mielipide periytyy viime vuosisadalta tai vieläkin kauempaa ja se ei lainkaan suosi köyhiä vuokramiehiä. Mutta keskellä istuvaa maalaisliittoa ovat monet pikkueläjät äänestäneet hyvässä toivossa ja on vielä liian ennenaikaista sanoa, että tuo toivo olisi heidät pettänyt.

Ed. J. Koivisto täällä puhui muutamista muodollisista parannuksista, joita tietäisi suuren valiokunnan kannan ajautuminen eduskunnan päätökseksi. Mutta näyttää ilmeiseltä, että nuo muodolliset parannukset, mikäli niitä siinä syntyisikin, saataisiin aikaan asiallisen huonontumisen kustannuksella. Hän myöskin puhui siitä ristiriidasta, joka uhkaa tässä olla maanhankintalain kanssa. Mutta suuressa valiokunnassa tuo ristiriitaisuus tuotiin vain mahdollisuutena esille eikä sitä erikoisesti pidetty todennäköisenä. Tämän perusteella olisikin erittäin toivottavaa, että eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen maatalousvaliokunnan ehdottamassa muodossa.

Ed. Pusa: Sen lisäksi, mitä ed. J. Koivisto täällä on lausunut, minä pyytäisin huomauttaa, että maanhankintalain mukaan vuokramiehelle siitä aiheutuva vahinko, että hänen maansa otetaan pois ilman, ettei hänelle voida antaa tilalle tonttia tai tilaa, se aina korvataan. Senvuoksi lyhytaikaisesta vuokrasuhteesta aiheutuva vahinko ei voine olla erityisen suuri. Mutta se vahinko, mikä saattaa aiheutua siitä että esim. kunnan maata, joka on liikennesuhteessa ensiluokkaisella paikalla olevaa peltoa, on vuokrattu pikkukappaleina vuokramiehille, ei saada käyttää tonttitarkoituksiin, voi olla suuri. Jos nämä vuokrasuhteet nyt palautetaan, niin maanhankintalain mukaan ei voida ottaa siitä paikasta tontteja, mistä tontti kaiken järjen mukaan pitäisi tehdä, vaan nämä tontit pitää sijoittaa johonkin muuanne. Jo tästä esimerkistä käy nähdäkseni selville, että tästä on haittaa maanhankintalain toimeenpanolle. Edelleen, kun maata hankitaan sekä siirtoväelle että paikalliselle väestölle, niin tämä haitta tulee kohdistumaan myös paikalliseen väestöön. Nämä kaikki kävivät selville asutusasiainosaston asianomaisessa neuvottelukunnassa. Siellä olivat miehet

sitä mieltä, että tätä lisäystä ei olisi otettava. Jostain minulle tuntemattomasta syystä asutusasiainosasto on nyt luopunut alkuperäisestä kannastaan. Se arvelee, että haitta ei ole erinomaisen suuri. Kun ammattivirasto on tälle kannalle asettunut, niin vaikka on aivan selvää, että tästä voi olla monessa tapauksessa varsin suurta haittaa, niin minä en suuressa valiokunnassa enää sen jälkeen katsonut voivani äänestää suuren valiokunnan ehdotuksen puolesta, vaikka jaostossa olin sen kannalla. Tämä on pienehkö asia, mutta käytetyistä puheenvuoroista käy selville, että sitä aiotaan käyttää nyt agitaatiotarkoituksena. Minusta tuntuu paremmalta, että me menemme maatalousvaliokunnan ehdotuksen kannalle.

Ed. Bryggari: Yhdyn siihen, mitä ed. Mäkelä sanoi suuren valiokunnan tekemistä muutoksista, että suuren valiokunnan muutoksilla aiotaan nyt viedä lävitse muodollisten parannusten nimessä asiallinen huononnus. Haluan mainita yhden esimerkin Lehtimäen kunnasta, joka osoittaa, miten tarpeellinen maatalousvaliokunnan ehdottama kolmas uusi pykälä olisi. Siellä on isän ja pojan tilukset vierekkäin. Toinen on vuokratila ja toinen on lunastettua maata. Vuokratilalla oli alkuaan asunto, mutta vieressä kun oli rakennukset myöskin, asuvat isä ja poika samassa talossa ja viljeltiin rinnalla myöskin vuokramaata. Näin pääsi rakennus vuokramaalla rappeutumaan ja kokonaan lopulta häviämään. Ellei nyt oteta uutta 3 §:ää lakiin, niinkuin maatalousvaliokunta ehdottaa, niin seurauksena on, että tämä vuosikymmeniä hoidettu vuokramaa tullaan niiltä ottamaan pois, ja minun käsittääkseni tässä tapahtuu silloin vääryys. Samanlaisia esimerkkejä luultavasti on muuallakin, mutta jos eduskunta hyväksyy maatalousvaliokunnan ehdottaman 3 §:n, silloin ei ole mahdollista tämmöisen vääryyden tapahtuminen. Sen vuoksi minä toivoisin, että eduskunta hyväksyisi käsiteltävänä olevan lain siinä muodossa kuin maatalousvaliokunta on ehdottanut,

Ed. Vilhula: Kuten maatalousvaliokunnan mietinnöstä huomataan, on valiokunta tässä asiassa ollut täysin yksimielinen. Minun käsitykseni mukaan ja kuten asiantuntijatkin selvittivät, on tällä muutoksella ja lisäyksellä, jonka maatalousvaliokunta hallituksen esitykseen teki, suhteellisen pieni käytännöllinen merkitys, kuten ed. Pusakin täällä jo totesi. Mutta kun se joka tapauksessa tietää vissinlaista parannusta niihin olosuhteisiin, jotka eräissä tapauksissa ovat syntyneet, niin mielestäni maatalousvaliokunnan kanta on sittenkin puolustettavissa, ja näin ollen minä en ainakaan puolestani näe mitään aihetta olla nytkään toista mieltä kuin mitä maatalousvaliokunnassa olen ollut.

Ed. Sormunen: Kun täällä on mainittu, mitenkä maanhankintalaki olisi nyt ristiriidassa tämän kysymyksessä olevan lain kanssa, niin tulee mieleeni, että miksi ei silloin, kun maanhankintalakia laadittiin, ajateltu sitä asiaintilaa, joka nyt on vallitsemassa ja josta täällä on esimerkkejä esitetty. Silloinhan jo olisi pitänyt huomata, että laadittava maanhankintalaki tulee ristiriitaiseksi eräiden tavallisten käytännössä olevien tapausten kanssa. Tämä seikka enää ei saa olla tässä vaiheessa edes esillä. Nythän on tärkeintä, että ne vuokraviljelijät, jotka ovat saaneet viljellä määrättyjä alueita, saavat niitä viljellä edelleenkin eikä tuolla maanhankintalailla heitä siirtoväkeen siirrettäisi.

Ed. Riihimäki: Niissä puheenvuoroissa, mitä edellä on esitetty, huomautettiin, että tämä maatalousvaliokunnan mietintö olisi ristiriidassa maanhankintalain kanssa. Minä pyydän huomauttaa, että maatalousvaliokunnan mietintö ei asialliselta perustaltaan ole missään suhteessa ristiriitainen maanhankintalain kanssa. Jos näin olisi, niin silloinhan olisi myöskin ristiriidassa hallituksen esitys ja suuren valiokunnan mietintö tuon maatalousvaliokunnan mietinnön kanssa. Sanotaanhan maanhankintalain 61 §:ssä, että sanottua lakia käytäntöön sovellettaessa vuokraoikeus raukeaa, mutta suoritetaan korvaus oikeuden haltijalle. Mutta nyt jo on monen vuokralisämaan haltijan suhteen muodostunut sellainen ristiriitainen tila, etteivät he ole edes korvauksen saantiin oikeutettuja, mutta maatalousvaliokunnan mietinnön pohjalla olisi heillä edes edelly-

tykset korvauksen saantiin. Niinikään maanhankintalain 48, 57 ja 75 § eivät suinkaan turvaa vuokraviljelijää, vaan päinvastoin näiden vuokralisämaan haltijain on luovutettava viljelmänsä maanhankintalain alaiseen käyttöön. Noiden pykälien nojalla pyritään kuitenkin tilusvaihdon ja korvauksen muodossa turvaamaan vuokraajien oikeudet. Nyt on kuitenkin muodostunut sellainen tilanne, että noille vuokralisämaan haltijoille on ensinnä tunnustettava oikeus heidän monessa tapauksessa pitkiinkin sopimuksiinsa, ennenkuin he voivat päästä edes korvauksen saantiin oikeutetuiksi.

Minä myönnän, että 1 §:n ja 2 §:n kohdalla olisi kyllä saatava aikaan lakiteknillisiä muutoksia ja jaoston ehdotus on tässä suhteessa huomion arvoinen. Yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulenkin ehdottamaan jaoston ehdottamalla tavalla 1 ja 2 §:n kohdalla muutoksia, vaikka pysyn edelleen kiinni siinä, että maatalousvaliokunnan mietintöön otettu kolmas uusi pykälä otetaan lakiesitykseen.

Ed. Kivisalo: Pyydän selventää äskeistä lausuntoani sikäli, että tarkoitukseni oli sanoa, että tämä laki olisi hyväksyttävä muilta osiltaan suuren valiokunnan mietinnön mukaisesti, koska se sisältää muihin pykäliin parannuksia, mutta että siihen otettaisiin 3 §, joka on maatalousvaliokunnan mietinnössä, mutta jätettiin suuressa valiokunnassa siitä pois.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Riihimäki ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin maatalousvaliokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus. Koska tätä ehdotusta ei ole kannatettu, raukeaa se.

Ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Riihimäki: Minä ehdotan 1 §:n otettavaksi maatalousvaliokunnan mietinnön vastaisena, siis sellaisena kuin se ilmenee suuren valiokunnan jaoston ehdotuksena.

Puhemies: Suuren valiokunnan ehdotus on käsittelyn pohjana.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Pykälä hyväksytään.

2 § hyväksytään keskustelutta.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Riihimäki: Minä ehdotan, että 3 § hyväksytään sellaisena kuin se on maatalousvaliokunnan mietinnössä.

Ed. Simonen: Pyydän kannattaa tehtyä ehdotusta.

Ed. Mäkelä: Pyydän kannattaa ed. Riihimäen ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Riihimäki ed. Simosen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukseen otettaisiin uusi 3 § maatalousvaliokunnan mietinnön mukaisesti. Kutsun tätä ed. Riihimäen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Riihimäen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 55 jaa- ja 93 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 46.

Eduskunta on siis hyväksynyt ed. Riihimäen ehdotuksen.

4 § (suuren valiokunnan 3 §), 5 § (suuren valiokunnan 4 §), 6 § (suuren valiokunnan 5 §), 7 § (suuren valiokunnan 6 §), lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväk-

sytty, palautetaan asia suureen valiokuntaan.

2) Ehdotus laiksi rikoslain 6 luvun soveltamisesta eräissä tapauksissa.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 5 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 7, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei kukaan pyydä puheenvuoroa.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 6 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 3 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 6, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Sarlin: Herra puhemies! Kun nyt esillä oleva edustajanpalkkiota koskeva asia viime perjantaina oli täällä ensimmäisessä käsittelyssä, erosivat mielipiteet palkkion suuruudesta, kuten muistettaneen, melko jyrkästi toisistaan. Osa edustajista piti hallituksen esittämää korotusta riittävänä ja kohtuullisena, osa taasen katsoi, että valtiovarainvaliokunnan ehdottama korkeampi korotus oli aiheellinen ja tosiolojen vaatima. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on lausuttu, että hallitus ei ole ehdotusta tehdessään riittävässä määrin ottanut huomioon yleisen palkkatason viimeaikaista kehitystä sekä että edustajanpalkkioiden saattaminen kohtuulliselle, nykyistä aikaa vastaavalle tasolle edellyttää päiväpalkkioiden korottamista valtiovarainvaliokunnan ehdottamiin määriin. Ne puhujat, jotka ensimmäisessä käsittelyssä yhtyivät valtiovarainvaliokunnan käsitykseen, että hallituksen esityksessä olevat korotukset olivat liian pienet, esittivät kantansa perusteluksi muitten muassa, että sen jälkeen kun hallitus oli viime huhtikuun lopulla antanut esityksensä, elinkustannukset olivat yhä huomattavasti kohonneet ja palkkojakin jälleen korotettu.

Keskusteluun otti, kuten muistettaneen, osaa myöskin asianomainen ministeri, nimittäin herra oikeusministeri, ja ilmoitti, mikäli minä oikein muistan, että kysymys edustajanpalkkion vahvistamisesta kiinteäksi palkaksi oli annettu lainvalmistelukunnan valmisteltavaksi sekä että sen ohella oli valmistelun alaisena myöskin kysymys edustajanpalkkiona saadun tulon veronalaiseksi saattamisesta. Mutta herra oikeusministeri ei ilmaissut kantaansa eikä myöskään hallituksen kantaa itse tämän hetken pääkysymyksestä, eli siis siitä, pitääkö hallitus edelleenkin esittämäänsä päiväpalkkion korotusta riittävänä korvaamaan edustajantoimesta johtuvat kustannukset ja turvaamaan, kuten hallituksen esityksen sanamuoto kuuluu, edustajan ja hänen perheensä toimeentulon eduskuntakauden aikana, vai katsooko hallitus valtiovarainvaliokunnan ehdottaman lisäkorvauksen todella aiheelliseksi ja perustelluksi.

Olen omasta puolestani sitä mieltä, että hallituksen vaikeneminen asian tästä puolesta ei olisi viisaasti harkittua eikä paikallaankaan, sillä hallitus on epäilemättä tietoinen siitä, miten kiinteän huomion esineenä edustajanpalkkiokysymys jälleen on maan eri osissa ja miten laajoissa piireissä nimenomaan juuri tämä asia, jossa eduskunta joutuu esiintymään ikäänkuin tuomarina omassa asiassaan, suo tilaisuuden

sitä haluaville eduskunnan arvovaltaa alentavaan arvosteluun, varsinkin jos jouduttaisiin toteamaan, että eduskunta on päättänyt hyväksyä valtiovarainvaliokunnan ehdottaman lisäkorotuksen, ilman että hallitus puolestaan on pitänyt sitä kohtuuden ja oikeuden mukaisena. Näin ollen onkin minun mielestäni täysin perusteltua odottaa, että hallitus saattaa eduskunnan tietoon oman käsityksensä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä olevasta ehdotuksesta. Jotta taasen niin saattaisi tapahtua, pyydän, herra puhemies, valtiopäiväjärjestyksen 65 §:n 2 momenttiin viitaten ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Saanen vielä mainita, että tietoa hallituksen kannasta tässä asiassa kaivattiin myöskin suuren valiokunnan keskustelujen aikana.

Ed. Lampinen: Pyydän saada kannattaa ed. Sarlinin tekemää ehdotusta.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja ehdotusta on kannatettu, on asia jäävä pöydälle. Kehoitan seuraavia puhujia lausumaan mielipiteensä pyödällepanon ajasta.

Ed Heiniö: Kannatan ed. Sarlinin tekemää ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Sarlin ed. Lampisen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan istuntoon. Kutsun tätä ed. Sarlinin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, eduskunta hyväksynee ed. Sarlinin ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

4) Ehdotus laiksi merimieskatselmuksesta ja merimiesten luetteloimisesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 7 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 12, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 7. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi eräiden yhdessä käsiteltävien rikosasiain oikeuspaikasta.

Esitellään lakivaliokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 8, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 3.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Asetus 21 päivältä huhtikuuta 1945 kotimaisten postilähetysten tullitarkastuksesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu asetus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 10.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Asetus 21 päivältä huhtikuuta 1945 sisältävä eräitä poikkeussäännöksiä ampuma-aseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta sekä räjähdysaineitten käyttämisestä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu asetus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. Sarlin: Herra puhemies! Sotatilasta annetun lain 12 §:n mukaan voi sellaisten määräysten antaminen asetuksella, kuin mistä nyt on kysymys, tapahtua vain, mikäli ne yleisen turvallisuuden vuoksi harkitaan tarpeellisiksi. Kun elokuun 15 päivänä 1940 annettiin asetus, joka sisältää eräitä poikkeussäännöksiä ampuma-aseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta, otettiin siihen 1 §:ksi samansisältöinen säännös kuin nyt esillä olevan asetuksen 1 §:ään, joten esillä oleva uusi asetus ei ampuma-aseisiin ja ampumatarpeisiin nähden eroa sillä kumotusta 1940 vuoden asetuksesta. On kuitenkin mielestäni palautettava muistiin, että jo silloin, kun 1940 vuoden asetus annettiin, herätti sangen yleisesti oudoksumista, ettei asetuksessa tehty mitään eroa ampuma-aseen ja ampuma-aseen välillä, ja samoin on ollut asianlaita myös nyt uuden asetuksen tultua julaistuksi ja yleisön tietoon. On kysytty, onko tarkoitettu ulottaa asetuksessa annettu valtuutus koskemaan myöskin metsästysvälineinä yleensä käytettyjä haulikoita sekä pieniä, makasiinittomia lyijykuularihloja sekä, jos niin on laita ja haltuunotto asetuksen mukaan tapahtuu toistaiseksi, tulisiko haltuunottoa jatkumaan aina siihen saakka, kunnes tasavallan presidentti on julistanut sotatilan maassa päättyneeksi ja sota-aikakin siten päättynyt, jolloin vasta sotatilalain nojalla annetut poikkeussäännökset automaattisesti lakkaavat olemasta voimassa. Metsästysaseetkin joutuisivat tässä tapauksessa olemaan viranomaisten hallussa pitempiä aikoja, ehkäpä vuosikausiakin, ja tämän huomioon ottaen nousee esille kysymys, vaatiiko yleinen turvallisuus yhä vieläkin näin pitkälle menevää valtuutusta poliisiviranomaisille, jollaisilla asetuksessa tarkoitettaneen yhdenmukaisesti poliisitoimesta 1925 annetun asetuksen kanssa myös poliisipäälliköitä, se on maalla nimismiestä ja kaupungissa poliisimestaria tai n. s. epätäydellisissä poliisilaitoksissa poliisikomissaariota. Jos luovutusvelvollisuutta ryhdyttäisiin vaatimaan yleisemmin ja sitä sovellettaisiin myös edellä viittaamiini metsästysaseisiin, riistettäisiin ankaran elintarvikepulan vallitessa saloseutujen köyhiltä perheenhuoltajiltakin tarpeelliset välineet tervetulleen lisäravinnon hankkimiseen, jollaista nykyisin kaipaavat epäilemättä kaikki muutkin, varallisuusasemaan katsomatta. Jos taasen on ollut tarkoituksena liikkuu luovuttajiin nähden suppeammalla alalla ja jättää metsästysaseet luovutusvelvollisuuden ulkopuolelle, olisi ollut tarpeellista sisällyttää asetukseen edes joitakin siihen viittaavia, selventäviä kriteerioita. Kun niin ei kuitenkaan ole tapahtunut ja asetuksen sanamuoto siten on edelleen jäänyt jopa niin väljäksi, että sen sovellutuksessa voidaan rajoituksitta mennä miten pitkälle tahansa, on mielestäni syy odottaa, että sisäasiainministeriö, antaessaan tarkempia määräyksiä asetuksen soveltamisesta, harkitsee mahdolliseksi huomauttaa poliisipäälliköille, että tarkoituksena ei ole, jolleivät erinomaiset syyt sitä vaadi, ryhtyä konfiskoimaan haulikoita eikä muitakaan ilmeisesti metsästysvälineinä käytettyjä ampuma-aseita eikä niihin kuuluvia ampumatarpeita sekä että asetuksen 1 §:n valtuutusta käytettäessä on yleensäkin vältettävä tarpeettoman pitkälle menemistä. Näin on minun mielestäni mahdollista toimia sisäasiainministeriön taholta kun ottaa huomioon, että tammikuun 27 päivänä 1933 annettu laki ampuma-aseista ja ampumatarpeista sekä sen samana päivänä annettu toimeenpanoasetus ovat edelleen voimassa ja suovat poliisiviranomaisille mahdollisuuden peruuttaa aseen hallussapitoon annetun luvan, milloin syytä siihen harkitaan olevan, ja että mainittujen lainsäännösten mukaan jo lupaa myönnettäessä on ollut harkittava hakijan luotettavuus. Säädetäänhän jo mainitun asetuksen 19 §:ssä nimenomaan, että lupa ampuma-aseen hankkimiseen annettakoon vain tunnetusti luotettavalle, huolelliselle henkilölle, joka esittää hyväksyttävän

syyn siihen, sekä että, jos lupahakemus koskee taskuaseen tai kaasuaseen hankkimista, poliisiviranomaisen on luvan myöntämisessä noudatettava erityistä varovaisuutta ja harkintaa sekä kiinnitettävä huomio siihen, onko hakijan luonteenominaisuuksien tai elämäntapojen tai muiden seikkojen perusteella aihetta epäillä, että hän saattaisi käyttää väärin hankkimaansa ampuma-asetta. Saman asetuksen 24 §:ssä vuorostaan säädetään, että poliisiviranomaisella on valta, milloin syytä siihen harkitaan olevan, peruuttaa aseen hallussapitoon annettu lupa, niin myös, että, ellei omistaja tällöin 30 päivän kuluessa peruutuspäätöksestä tiedon saatuaan ole luovuttanut asetta sellaiselle henkilölle, joka on saanut luvan ampuma-aseen hankkimiseen, lankeaa se kohtuullista arvioinnin mukaan suoritettavaa korvausta vastaan valtiolle sekä että, ellei valtiokaan voi asetta käyttää tarkoitukseensa, se silloin on myytävä julkisella huutokaupalla omistajan lukuun, ja on poliisiviranomaisella valta tuon saman lainpaikan mukaan ottaa haltuunsa ampuma-ase, kunnes sen kanssa on menetelty edellämainitsemallani tavalla. Jo nämät normaaliaikanakin tarpeellisiksi havaitut säännökset antavat, kuten näkyy, poliisiviranomaisille siksi laajat valtuudet, ettei ainakaan metsästysaseisiin nähden pitäisi olla yleisen turvallisuuden ylläpidon sanelemaa välttämätöntä syytä käyttää nyt esilläolevan poikkeusasetuksen valtuuksia ilman erittäin painavia syitä. Olisikin senvuoksi toivottavaa, että sisäasiainministeriössä kiinnitettäisiin huomio esittämiini näkökohtiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Asetus 21 päivältä huhtikuuta 1945 kiellosta matkustaa eräille alueille ja oleskella siellä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu asetus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 12.

Puheenvuoroa ei haluta.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä huoltoavustuksen antamiseksi Pohjois-Suomen evakuoidulle väestölle vielä heidän palattua kotiseudulleen.

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Lahtelan y. m. toiv. al. n:o 103, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 1.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:ot 21—23 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa

sisältävä hallituksen esitys n:o 21 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi laki- ja talousvaliokuntaan.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Räisänen: Ehdotan, että tämä asia pantaisiin pöydälle ensi perjantain istuntoon.

Puhemies: Kun asiaa ei yksimielisesti ole lähetetty valiokuntaan, on se jäävä pöydälle. Kehoitan seuraavia puhujia lausumaan mielipiteensä pöydällepanoajasta.

Ed. Sormunen: Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Räisänen ed. Sormusen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan istuntoon. Kutsun tätä ed. Räisäsen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, eduskunta hyväksynee ed. Räisäsen ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Ehdotuksen laiksi asemakaavalain 22 §:n muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 22 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi kiinteistön hankkimisen rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 23 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Pöydällepano:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan istuntoon

10) Ehdotuksen laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 4.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 16,24.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

17. Perjantaina 1 p. kesäkuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi rikoslain 6 luvun soveltamisesta eräissä tapauksissa ... 210
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 5; lakivaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 7.

2) Ehdotus laiksi merimieskatselmuksesta ja merimiesten luetteloimisesta annetun lain muuttamisesta .. „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 7; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 12.

Toinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain muuttamisesta .. „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 6; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 6.

4) Ehdotus laiksi eräiden yhdessä käsiteltävien rikosasiain oikeuspaikasta 212
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 8; lakivaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 8.

Ensimmäinen käsittely:

5) Ehdotus laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä ..... „
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 14.

Siv.

Esitellään:

6) Hallituksen esitys n:o 21 laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa 216

Pöydällepanoa varten esitellään:

7) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksen johdosta suhdannneverolaiksi 219

8) Talousvaliokunnan mietintö n:o 1 hallituksen esityksen johdosta pitalitautilaiksi ..... „

9) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 2 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa esityksen antamista lisäykseksi vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Suolahden—Haapajärven radan rakennustöiden jatkamista varten .. „

10) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2 lakialoitteen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annetun lain muuttamisesta .. „

11) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3 hallituksen esityksen johdosta laiksi asutuslain väliaikaisesta muuttamisesta 220

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ensimmäinen varapuhemies Sundström sekä edustajat K. Eskola, Hautala, Helo, Ikonen, Jokinen, M. Järvinen, Kallinen, Lehtonen, Metsäranta, Muuri, Möttönen, Pilppula, Puumalainen, Pärssinen, J. Raatikainen, Rydberg, Sergelius, Suontausta, Söderhjelm, Turja, Törngren ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisasioiden takia tämän päivän istunnosta edustajat Ikonen ja Jokinen, ensi viikon ajaksi ed. Asikainen sekä tämän kuun 4 päivästä 17 päivään saakka ed. Lahtela.

Työväenasiainvaliokunnan puheenjohtaja.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että työväenasiainvaliokunnan puheenjohtajaksi on valittu ed. L å n g.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. K o i v i s t o: Suuren valiokunnan kokous on heti tämän täysistunnon päätyttyä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi rikoslain 6 luvun soveltamisesta eräissä tapauksissa.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 7, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 2 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 5, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

P u h e m i e s: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi merimieskatselmuksesta ja merimiesten luetteloimisesta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 12, jota on valmistelevasti käsitelty työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 7, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

P u h e m i e s: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 6 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 3 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 6, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 6. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, senjälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Oikeusministeri K e k k o n e n: Senjälkeen kuin hallitus on jättänyt kysymyksen edustajanpalkkioiden korottamisesta edus-

kunnan ratkaistavaksi, ei hallitus ole katsonut olevan syytä asian uuteen käsittelyyn.

Ed. von Born: Ehuru föreliggande ärende väl får anses vara redan i sak avgjort, kan jag ej underlåta att uttala min anslutning till den uppfattning i frågan, som framförts av rdm. Oksala m. fl.

Riksdagen hade gärna enligt min tanke kunnat låta bli att tumma på de av regeringen föreslagna arvodena och hade alltså bort nöja sig med dem. Det verkar redan principiellt osympatiskt och inkorrekt att riksdagen själv skruvar upp de belopp, som regeringen prövat skäliga. Och i detta fall ha knappast tillräckliga skäl heller praktiskt taget förelegat för en förhöjning. Visserligen finnes det många riksdagsmän, som hava inkomster, och t. o. m. betydande sådana, från annat håll, och därför icke äro så beroende av sitt riksdagsmannaarvode, medan många andra bättre behöva detsamma. Men det är ju icke heller meningen att riksdagsmannaskapet skall vara ett yrke eller levebröd. De allra flesta ha väl även ett arbete av något slag, en avlönad befattning eller ett uppdrag, en näring eller annat dylikt vid sidan av riksdagsmannanskapet eller äro åtminstone i tillfälle att ha det, så mycket mer som riksdagsarbetet ju icke tar hela hans tid i anspråk. I varje fall kan envar under mellantiden ägna sig åt annat eller åt sina egna uppgifter och på den vägen utföra förvärvsarbete. Och skulle i något fall ingen möjlighet alls till annat förvärvsarbete under riksdagstiden föreligga, är ju dock en lön av omkring 13,000 mark i månaden rätt betydlig och tävlar med de högt avlönade tjänstemännens. Tjänstemännen utföra dock sitt arbete vanligen under alla veckans dagar och under ofta rätt så lång arbetstid, vilket riksdagsmännen i regel icke göra. Med en annan intensitet i riksdagsarbetet skulle det högre arvodet ännu kunna försvaras.

I detta sammanhang finnes ytterligare en omständighet, som förtjänar uppmärksamhet, nämligen den att medlemmar av statsrådet, som samtidigt äro riksdagsmän, uppbära fullt riksdagsmannaarvode. Deras riksdagsarbete inskränker sig dock i regel till högst två dagar i veckan, då de deltaga i plena. De kunna icke vara medlemmar av utskott eller deltaga i dessas arbete annorlunda än som regeringsledamöter å tjänstens vägnar. Det synes därför icke fullt behörigt att de skola uppbära samma arvode som övriga riksdagsmän, då de strängt taget endast till hälften och knappast ens det äro med i riksdagsarbetet. Deras arvode borde enligt min tanke utgå med endast hälften av det vanliga beloppet. Däråt kan naturligtvis numera knappast något göras, men saken kan gärna hållas i minnet för framtiden. Den hör till de små nyttiga reformen, som vårt samhälle i nyordningens intresse gärna kunde gå in för.

Ed. Simonen: Tahtomatta sekaantua keskusteluun siitä, olisiko edustajanpalkkio sopivampi hallituksen esittämässä vaiko valiokunnan esittämässä muodossa, tahdon vain merkitä sen, että nykyistä käsittelyn pohjana olevaa ehdotusta vastustavat nimenomaan henkilöt, joilla on muita huomattavia sivutuloja joko erinäisistä viroista tai ammatista ja niin ollen ovat suurituloisia ja voisivat elää ilman tätä edustajanpalkkaa muutoinkin. Varsinaisille työläisille ja pientilallisille, jotka joutuvat jättämään muut tehtävänsä, edustajantoimesta saatava tulo muodostaa kokonaan toisenlaisen tekijän kuin niille herroille, jotka täällä puheenvuoroja asiasta ovat käyttäneet.

Muutoin on huomautettava, että edustaja von Born on myöskin aina ministerinä ollessaan, samoin kuin muutkin nostanut myöskin edustajanpalkkionsa säännöllisesti.

Ed. Kirra: Minä olisin odottanut hallitukselta vähän toisenlaista selitystä, nimittäin että edustajanpalkka olisi perustunut kuukausi- tai vuosipalkkaan. Se oli kai maalaisliitonkin ryhmän jokseenkin yksimielinen kanta. Mutta että hallitus nyt on antanut tällaisen päiväpalkkaesityksen, se on tietysti oikeusministerin kanta. Mutta minä olen sitä mieltä, että tämä, mitä hallitus ehdotuksessaan on esittänyt, olisi minusta hyvin riitävä, ja jos hallitus ei halua tässä ottaa mitään kantaa, niin on se kummallista sen takia, ettei hallitus nyt ole perustellut esitystään millään tavalla, vaan jättää asian eduskunnan yksin ratkaistavaksi. Parlamentarismin arvon kannalta tämä on hyvin arkaluontoinen kysymys.

Ilmoitan, että minä tulen äänestämään hallituksen esitystä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Oksala: Jos minä ymmärsin oikein herra oikeusministerin lausunnon, niin sen voidaan tulkita merkitsevän sitä, että hallitus asiallisesti pysyy aikaisemman esityksensä kannalla. Jos hallitus olisi muuttanut kantaa, niin hallitus olisi nyt ilmoittanut sen, mutta kun hallitus ilmoittaa, että se ei enää tahdo asiaan puuttua, niin se minusta käytännössä merkitsee sitä, että hallitus pysyy esityksensä kannalla. Näin ollen ja aikaisempaan lausuntooni viitaten minä katson olevan aihetta esittää, herra puhemies, että lakiteksti hyväksyttäisiin hallituksen esittämässä muodossa.

Ed. Lampinen: Pyydän kannattaa ed. Oksalan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Oksala ed. Lampisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena. Kutsun tätä ed. Oksalan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Oksalan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 56 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 34.

Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Lakiehdotuksen soveltamissäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi eräiden yhdessä käsiteltävien rikosasiain oikeuspaikasta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 8 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 3 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 8, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 8. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä.

Esitellään lakivaliokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 14, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

Ed. Österholm: Jag finner det inte möjligt att låta det föreliggande lagförslaget passera utan att göra anmärkning mot det märkliga stadgandet att lagen skall få retroaktiv verkan och således tillämpas på brott, som har begåtts före lagens tillkomst. Förfarandet blir icke bättre för den skull att det tillämpades också vid förbudslagens genomförande. Den nyss inledda kampanjen för reglementeringens efterlevnad börjar för resten alltmerta i användning metoderna från förbudslagens tid. Jag har ingen önskan att försvara

livsmedelshajar och svartabörsjobbare, som gör sig grova förtjänster på medborgarnas nödställda belägenhet, men mitt rättsmedvetande upprörs av att retroaktiviteten får insteg i strafflagstiftningen. Lagutskottets förord för regeringens förslag på denna punkt är enligt min mening svagt, och det förvånar mig att betänkandet framträder utan att någon medlem i utskottet känt behov att anmäla reservation.

Ed. Käkelä: Herra puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä. Tämä lakiesitys liittyy hallituksen esitykseen laiksi säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain muuttamisesta. Lakivaliokunta on hyväksynyt hallituksen esityksen pitkän keskustelun jälkeen molemmissa lain keskuskohdissa kumminkin epäilyksellä, että päästäänkö tällä lakiesityksellä siihen tulokseen, mihin hallitus pyrkii.

On luonnollista, että me kaikki toivomme rikollisten kiinnijoutumista. Mutta me toteamme myöskin, että pääkohdiltaan tämä laki liittyy senlaatuisiin lakiesityksiin, mitä kieltolain aikana säädettiin väkijuomien kaupasta ja salakuljetuksesta, siis tyypillistä kieltolain aikaista lainsäädäntöä. Ensin tuomitaan henkilö sakkoon, sitten viedään vankilaan ja jos sakko ei auta määrätään pakkotyöhön. Hevoset, auto ja kaikki kuljetusvälineet, joilla säännöstelyn alaisia elintarvikkeita kuljetetaan, tuomitaan valtiolle menetetyiksi. Mutta yhtä hyvästi kuin kieltolain aikana väkijuomain salakuljettajat osasivat kiertää lain kirjainta, yhtä nerokkaasti ne osaavat sen tehdä tänäkin päivänä elintarvikkeiden salakuljetuksessa ja kaupassa. Tulee pakostakin ajatelleeksi, että jos hallitus aikoo ammattimaisilla ja tavanmukaisilla rikollisilla täyttää vankiloita, niin hallitus antaa tämän suuntaisia lakiesityksiä. Mutta jos hallitus haluaa saada enemmän elintarvikkeita säännösteltyyn kulutukseen, niin sen on siirrettävä lainsäädännössä ja valvonnassa painopiste liikennepuolelta tuotantolähteille. Tiedustellessani eräältä kansanhuollon johtajalta asiantuntijalausuntoa tähän kysymykseen, hän vastasi, että hallitus pyydystää hyttysiä, mutta nielee kameeleita, jahtaa liikenteessä esiintyviä pikku paketteja, mutta antaa valitettavasti suurten elintarvikemäärien lähteä liikkeelle tuotantolähteiltä.

Kun näin tapahtuu, lienee tarpeellista tarkastella niitä luovutusvelvoituksia ja säännösteltyjen elintarpeiden luovutusmääriä, joita tuotantoyksiköille asetetaan, koska täältä tavallisesti salakuljettajat hankkimansa tavarat hakevat.

Maataloustuotteiden luovutusvelvollisuushan määrätään siten, että kunnan alueella arvioidaan peltohehtaarin keskinkertainen sato ja tämän keskinkertaisen sadon alin raja määrätään luovutusvelvollisuuden määräksi. Useissa kunnissa on tämä luovutusmäärä mitättömän alhainen. Monet kuntien alueella toimivat tuotantoyksiköt tuottavat huomattavasti enemmän kuin peltohehtaarin keskinkertaisen sadon ja tämä ylijäämä juoksee nyt pääasiassa salakauppaan eli mustaan pörssiin. Valtio maksaa tosin luovutusvelvollisuuden yli tuotetulta määrältä tuotantopalkkion, jos tuotantoyksikkö toimittaa tuottamansa ylijäämän säännösteltyyn kulutukseen. Mutta tämä tuotantopalkkiokaan ei ole sanottavasti vetänyt viljaa säännösteltyyn kulutukseen. Tässä suhteessa olisi kansanhuoltoministeriön syytä harkita siirtymistä peltohehtaarin keskinkertaisen sadon arvioinnista suoraan sadon arvioimiseen.

Suuri epäkohta on ollut myöskin siinä, että luovutusmääriä, jotka tuotantoyksiköille on määrätty, ei ole heti otettu valtion viljavarastoon. Jos puimakausien päätyttyä olisi tuotantoyksiköiltä leipäviljaluovutukset heti vedetty kauppaan tai valtion viljavarastoon, olisi tuhansia tonneja leipäviljaa saatu säännösteltyyn kulutukseen, mikä nyt on mennyt mustaan pörssiin. Tätä käsitystä ovat tukeneet monet kansanhuoltolautakuntien johtajat ja kansanhuoltopiirien esimiehet, joiden kanssa olen keskustellut asiasta. Käytäntö on osoittanut, että kun helmi- ja maaliskuussa on menty tuotantoyksiköiltä vaatimaan luovutusvelvollisuuksia, eivät nämä ole enää niitä pystyneet suorittamaan. Mutta varmaa olisi, jos asianomaisilta nämä leipäviljamäärät olisi otettu puimakausien päätyttyä, ei monikaan olisi jättänyt luovutusvelvollisuuttaan täyttämättä. Valtion viljavarastoissa pitäisi olla niin paljon tilaa, ettei tämä estäisi, tilanahtaus estäisi säännöstellyn viljan siirtämistä lailliseen kulutukseen. Huvittavana tapauksena on myöskin se, että monet maa-

taloustuottajat, jotka eivät ole luovutusvelvollisuuttaan täyttäneet, eivät kuitenkaan ole hakeneet elatuskorttejaan kansanhuollosta, vaikka heidän leipäviljassaan on ollut selvä vajaus.

Luovutusvelvollisuuksien laiminlyöntejä tutkittaessa ei kansanhuoltolautakuntien olisi nojauduttava yksinomaan viljelyspäällikköihin. Käytäntö on osoittanut, että maataloustuottajat saavat näiltä omissa kylissään asuvilta naapureilta, viljelyspäälliköiltä, sellaisia todistuksia kuin itse haluavat. Milloin tuotantoyksikkö ei ole pystynyt luovutusvelvollisuuttaan täyttämään, täytyisi viljelyspäällikön mukana olla arviota toimittamassa joko kansanhuoltolautakunnan jäsen tai kansanhuoltopiirin tarkkaaja.

Mutta ei yksistään maataloustuotannon alalla ilmene tällaista heikkoa valvontaa, vaan sitä esiintyy myöskin lihan ja karjataloustuotteiden alalla. Lihan hankinnassahan esiintyvät n. s. ostoasiamiehinä lihan kauppiaat, teurastajat ja yleensä liikelaitokset, jotka jakavat lihan kuluttajille. Kun nämä ostoasiamiehet eli lihakauppiaat monissa maalaiskunnissa saavat itse määrätä luovuttajan kanssa teurastettavan elukan painon, tapahtuu monasti niin että esim. sika, joka painaa 140 kg, saa painokseen 70 kg. Erään kansanhuollon johtajan lausunnon mukaan menee mustaan pörssiin tavallisesti siasta noin puolet ja raavaasta 30 kg jokaista ruhoa kohti. Kansanhuoltolautakunnille jätettyihin ostokortteihin on merkitty lehmien keskinkertaiseksi painoksi 90—110 kiloon, kun tosiasiassa tiedetään, että lehmien paino vaihtelee ainakin 110—160 kilon välillä. Voidaan luonnollisesti väittää, että koska tuotantoyksikölle on määrätty luovutusvelvollisuus, niin luovuttajan etujen mukaista on määrätä tämän teurastettavan elukan paino mahdollisimman korkeaksi. Totuus on kuitenkin se, että esim. Vehkalahden kunnassa erään koetarkastuksen mukaan todettiin 80 tapausta, jolloin luovutettavan elukan paino oli alimerkitty. Jos otamme esimerkin keskinkertaisesta tuotantoyksiköstä, jossa on 8 lehmää ja 2 yli vuoden vanhaa hiehoa, niin me pääsemme seuraavaan arvioon. Tuotantoyksikön luovutusvelvollisuus tekee 1 naudalta 12 kiloa eli yhteensä 8 lehmältä 96 kiloa, 1 vuoden vanhalta hieholta 6 kiloa eli yhteensä 2 hieholta 12 kiloa. Tämän tuotantoyksikön luovutettava lihamäärä tekee yhteensä 108 kiloa. Jos tuotantoyksikkö on vaalinut sikoja ja asianomainen on päättänyt luovuttaa esim. tämän 10 päätä käsittävän nautakarjan osalta luovutettavan lihamäärän sianlihassa, häntä hyvitetään puolella ja hän pääsee 54 kilon sianlihaluovutuksella. Kun perheen oma tarve otetaan pois, jää luovutus valitettavan pieneksi. Sellaiset tuotantoyksiköt, joiden yhteydessä työskentelevät erikoiset sikalat, pääsevät luovutusvelvollisuuksissaan vielä vähemmällä, monasti volvontaviranomaisilla ei ole tarkkaa kuvaa siitä, myykö tuo tuotantoyksikön omistaja porsaansa säännösteltyyn kulutukseen vai mustaan pörssiin.

N. s. pimeää karjaa onkin meillä aika runsaasti. Karjan luettelointia on silloin tällöin toimitettu, mutta näiden luetteloiden väliajat ovat olleet niin pitkiä, että n. s. mustia lehmiä ja sikoja ja muuta raavaselukkaa on kasvanut tuhottoman lujasti. Karjanluetteloinnissa olisi päästävä pienempiin väliaikoihin eikä näissä luetteloimisien toimeenpanoissa olisi nojattava niin paljon kunnallislautakuntien ja kansanhuoltolautakuntien jäsenten tuttaviin, joita nyt on monissa paikoin pidetty n. s. tarkkailijoina eli luettelijoina.

Vuosi takaperin jouduin sotatoimien yhteydessä seuraamaan erään kunnan alueella tapahtuvan karjan evakuointia, ja voi sitä määrää, mikä silloin kunnan alueelta karjaa löytyi. Evakuoimisviranomaiset olivat antaneet määräyksen, että kaiken sen karjan, mitä tuotantoyksikkö ei voinut mukanaan kuljettaa, sai tuoda n. s. karjojen kokoamispaikkaan, jossa ne teurastettiin armeijan käyttöön. Monissa tuotantoyksiköissä, joissa ei tiedetty olevan yhtään sikaa, löytyi kaksi ja parhaista kolmekin monien mullikoiden lisäksi. Suuret hakamaat täyttyivät karjasta ja armeijan kuorma-autot vetivät viikon verran karjaa teurastamoihin. Selvää on, että jos nyt toimitettaisiin joissakin maalaiskunnissa äkillinen karjan luettelointi, niin pimeää karjaa löytyisi tavattoman runsaasti. Ottaen koko maan karjakannan huomioon rohkenen väittää, että meillä on tällä hetkellä tuhansia elukoita, jotka eivät ole kirjoissa eikä kansissa.

Voin ja maidon vetäminen yleiseen kulutukseen on osoittautunut myöskin hyvin

huonosti hoidetuksi. Sellaiset tuotantoyksiköt, jotka toimittavat maidon meijeriin, niissä jotenkuten luovutusvelvollisuudet täytetään, mutta ne tuotantoyksiköt, jotka eivät lähetä maitoa meijeriin, vaan harjoittavat n. s. kotitalouskirnuamista, niissä menee maito ja voi suurin piirtein omaan käyttöön ja mustaan pörssiin. Maidontuoton arvioimisperuste sietääkin tarkemman luokittelun. Kun esim. Lauritsalan kauppalassa maidon arvioimisperustaksi oli hyväksytty 1,400 kiloa lehmää kohden vuodessa, tuotti Lauritsalan kartano samanaikaisesti 2,800 kg lehmää kohden.

Teollisuustuotannon ja kaupan alalla on valvonta jossain suhteessa parempi kuin elintarviketuotannon alalla. Tuotantolaitoksien raaka-ainevarastoissa pitäisi tehdä kuitenkin enemmän n. s. koeinventointeja. Monet jakeluliikkeet harjoittavat sitä, että ostavat mustasta pörssistä raaka-aineita ja lähettävät niitä tehtaille teettäen tarvikkeita sekä myyden niitä sen jälkeen tiskin alta. On sattunut, että kansanhuoltoviranomaiset ovat päässeet osittain näiden keinottelijoiden jäljillekin, mutta viisaat liikemiehet ovat eksyttäneet kuitenkin tarkkailijat pois. Kun joku teollisuudenhaara suunnittelee tavallisesti hintojen korottamista, lähetetään tuotannonharjoittajien keskuselimestä kirjelmä kaikille tehtaille, jossa ilmoitetaan, että piakkoin on odotettavissa hintojen nousua, jonka johdosta on syytä pidättäytyä myynnistä. Tällöin aiheutuu tapauksia, että tärkeimpinä jakelukausina syntyy joillakin tarveaineilla pulakausia tavaroiden seisoessa tehtailla odottamassa hintojen nousua. Tällaisen ajankohdan taitteessa saattaa myyntisulku tuottaa monelle tuotannonharjoittajalle satoja tuhansia markkoja pelkkänä pienempänä konjunktuurivoittona. Olen vakuutettu, että tänäkin päivänä on useita myyntisulkuja sen jälkeen kuin on tullut tiedoksi työpalkkojen uudet korotukset, ja olen vakuutettu, että uusia sulkuja syntyy parhaillaan. Monet jakeluliikkeet seuraavat vaistomaisesti tätä samaa linjaa. Eräs kansanhuoltoviranomainen lausuikin, että monien jakeluliikkeiden varastot ovat pikemmin kasvaneet kuin supistuneet nykypäivinä.

Jokapäiväinen elämä on nyt sitä, että kenellä on jotain erikoista pistetavaraa tai tuhottomasti rahaa, hänellä on hyvä olla. Häneltä ei puutu mitään. Tuotantoläh-

teillä, niin maatalouden kuin teollisuudenkin alalla, ovat ruokapöydät komeat kuin ennenkin. Jos maataloustuottajalta puuttuu jotain, niin hän ostaa elintarvikkeilla hevosenrahkeista naisten sukkiin asti kaikkea. Ja jos teollisuustuottajalla ei jotain ole, niin hän ostaa tuotteillaan sellaista, mitä häneltä puuttuu. Niinpä eräs polkupyörätukkukauppias kertoikin minulle äskettäin, että ostajat tekevät nyt tarjouksia, että jos toimitatte heille polkupyörärenkaat, niin he antavat 10 kiloa voita. Tämä osoittaa, että elintarvikkeita on. Eräs kansanedustajakin kuuli viime viikolla samanlaatuisia kertomuksia. Kaikkea tätä ajatellessa tulee siihen vakaumukseen, että palkkatyöväestö on tässä tilanteessa vähemmän mukavassa asemassa. He taistelevat leipäkorttiensa avulla hankkiakseen 350—450 kaloriaa päivässä, kun pitäisi saada 3,000. Tulee pakostakin mieli synkäksi tätä kaikkea ajatellessa. Jotain olisi tehtävä, mutta mitä? Hallituksen mielestä tavanomaiset ja ammattimaiset trokarit linnaan ja turvasäilöön. Hyvä niin. Mutta kansan vatsa ei ole sillä täytetty. Lainsäädännön ja valvonnan painopiste on nyt kerta kaikkiaan saatava sijoitetuksi tuotantolähteille ja valvontakoneisto niin lujaksi, että jotakin parannusta aikaansaadaan. Tässä suhteessa kannattaa hallituksen ajatella asiaa.

Ed. Hiekkala: Herra puhemies! Lakivaliokunnan mietinnön perusteluissa sanotaan valiokunnassa lausutun epäilyksiä, päästäänkö nyt käsilläolevaan lakiehdotukseen sisältyvien pakkokeinojen avulla elintarviketilanteen kannalta tyydyttäviin tuloksiin. Tarkoitukseni ei ole kuitenkaan asian tähän puoleen puuttuminen. Sensijaan herättää vakavia periaatteellisia epäilyksiä lakiehdotuksen 1 §:n 2 mometti, johon täällä jo ed. Österholm kiinnitti huomiota ja jonka mukaan myöskin ennen tämän lain voimaantuloa tehdystä ammattimaisesta tai tavanomaisesta säännöstelyrikkomuksesta tuomitut henkilöt voidaan valtioneuvoston kussakin tapauksessa erikseen tekemän päätöksen mukaisesti rangaistuslaitoksesta vapauduttuaan panna toistaiseksi ja kunnes valtioneuvosto toisin määrää, sellaiseen pakkotyöhön, josta säädetään 17 päivänä tammikuuta 1936 annetussa irtolaislaissa. Vaikka tässä onkin kysymys yhteiskuntaa ja oikeusperiaatteita vastaan

niin raskaasti rikkoneista henkilöistä kuin ammattimaisista elintarvikesäännösten rikkojista ja tunnottomista lähimmäisensä hädästä hyötyvistä, ei yhteiskunnalla puolestaan ole varaa heidänkään kohdallaan poiketa siitä vakiintuneesta ja ennen kaikkea mielestäni demokraattisesta oikeusperiaatteesta, jonka mukaan kansalainen on tuomittava niiden lakien mukaan, jotka ovat voimassa silloin, kun teko suoritetaan. Nyt kysymyksessäolevan lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentti on luonteeltaan selvästi takautuva, koska sillä säädetään valtioneuvostolle oikeus kansalaisten vapauden riistämiseen teosta, jota tehtäessä tällaista uhkaa ei lainsäädännössä ollut olemassa. Lakivaliokunta katsoo, ettei irtolaislaissa säädettyyn pakkotyöhön määräämistä ole pidettävä ollenkaan rangaistusseuraamuksena, vaan ennakkotoimenpiteen luontoisena menettelynä, jonka tarkoituksena on ammattimaisen ja tavanomaisen säännöstelymääräysten rikkomisen ehkäiseminen, minkä vuoksi ja koska lain tarkoitus muuten valiokunnan mielestä jäisi suureksi osaksi saavuttamatta, se on katsonut voivansa puoltaa esitystä myös tältä osalta. Kuinka asiaa lainopillisten teorioiden mukaan selitettäneenkin, niin käytännöllisesti katsoen ja tavallisen kansalaisen järjenjuoksun mukaan täysikasvuisen ja täysijärkisen kansalaisen vapauden riistäminen ja paneminen epämääräiseksi ajaksi pakkotyöhön käy kyllä rangaistusseuraamuksesta. Asia saattaa vaikuttaa käytännöllisesti katsoen ja nimenomaan tämänluontoisiin rikollisiin sovellettuna oikeuskysymyksenä pieneltä, mutta periaatteellisesti se on mielestäni suuri. On varottava erikoisestikin nykyisenä ajankohtana, jolloin oikeuskäsitykset muutenkin ovat maailmassa sekaisin ja jolloin demokraattisen oikeusjärjestyksen ja henkilökohtaisen vapauden puolustaminen on meidänkin kansallemme erittäin arkaluontoinen elinkysymys, niin pienissä kuin suurissakin asioissa tekemästä vakiintuneista oikeusperiaatteista poikkeavia päätöksiä, joita kenties voidaan vastaisuudessa käyttää ennakkotapauksin suuremmissakin ratkaisuissa. Kun lakia kaikessa tapauksessa voidaan ilman 1 §:n 2 momenttiakin soveltaa rikoksen uusimiseen, joka tapahtuu tämän lain voimassa ollessa, on sillä luonnollisesti ennakolta ehkäisevä vaikutuksensa.

Epäilyttävä on puheenaoleva momentti myöskin siinä suhteessa, että pakkotyöhön määrääminen jäisi riippumaan kulloisenkin hallituksen vapaasta harkinnasta. Ei ole helppo asia saada varmasti selville, kuka ammattimaisista ja tavanomaisista säännöstelymääräysten rikkojista on rangaistusaikanaan tehnyt parannuksen ja palannut pahoilta teiltään ja kuka aikoo jatkaa rikollista toimintaansa. Näin ollen saatetaan joutua käytännössä rikkomaan myös sitä demokraattisen valtiojärjestyksemme johtavaa oikeusperiaatetta, että jokaisen kansalaisen on oltava samanarvoinen lain edessä sekä että tuomion antaa poliittisesta vallasta riippumaton tuomioistuin.

Kun lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentin käytännöllinen merkitys käsitykseni mukaan elintarviketilanteen kannalta tulisi jäämään varsin vähäiseksi ja kun se aiheuttaa näin vakavia periaatteellisia epäilyksiä, suosittelen suurelle valiokunnalle sen kokonaan laista poistamista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Ehdotuksen laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa

sisältävä hallituksen esitys n:o 21 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi laki- ja talousvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Räisänen: Herra puhemies! — Pyysin tämän asian viime istunnossa pöydälle, koska aioin muutamalla sanalla evästää sitä asianomaiseen valiokuntaan. Paitsi hallituksen esitystä on tästä asiasta olemassa myöskin edustajain tekemä aloite.

Jo aikaisemmin on tämä asia ollut eduskunnan käsiteltävänä, nim. sen eduskunnan, jota ei enää ole olemassa, s.o. „pitkän parlamentin". Vuoden 1940 valtiopäivillä teki allekirjoittanut lakialoitteen, joka juuri

tarkoitti maalaiskuntien kunnallislain 9 §:n ja kaupunkien kunnallislain 10 §:n muuttamista siten, että veron maksamattomuus ei olisi esteenä äänioikeuden käyttämiselle. Nykyisen voimassa olevan lain mukaanhan on äänioikeutta vailla sellainen, joka muun syyn kuin kunnallishallituksen todistuksella näytetyn varattomuuden tähden on kahden lähinnä edellisen vuoden aikana jättänyt suorittamatta hänen maksettavakseen pannut kunnalliset maksut. Eduskunta on aikaisemmin, silloin „ajan alussa", s.o. 1917, jolloin kunnallislakien uudistus ja kunnallisen äänioikeuden uudistus tapahtui, asettunut sille kannalle, että verojen maksamattomuus ei ole esteenä kunnallisen äänioikeuden käyttöön. Sama periaate on myöskin hyväksytty valtiolliseen äänioikeuteen nähden. Kun tuon 1917 valtiopäivien hyväksymät ja vahvistamat kunnallislait — silloin valtiopäivät itse korkeimman vallan haltijana vahvistivatkin lait — sitten tulivat voimaan, niin ne eivät kuitenkaan joutuneet käytäntöön, sillä kapinan jälkeen tynkäeduskunta, jonka muodostivat, jotakin poikkeusta lukuunottamatta, yksinomaan porvarit, kiiruhti silloisen hallituksen esityksen mukaisesti muuttamaan näitä eduskunnan edellisenä vuonna hyväksymiä lakeja niin, että äänioikeus tehtiin veronmaksusta riippuvaksi. Samoin korotettiin myöskin ikärajaa, niin että kunnallinen äänioikeus oli oleva vain vähintäin 24 vuotta täyttäneillä. Sen jälkeen, vuoden perästä taaskin — tai ei kai vuottakaan mennyt, vaan kuukausia —, tätä lakia täytyi muuttaa. Suomen kansa oli käynyt vaaleissa ja antanut siellä sellaisia evästyksiä ja eduskunnalle sellaisen kokoonpanon, että siinä oli mahdollisuus noita taantumuksen kapinan jälkeen tähän lakiin tekemiä „Eskon puumerkkejä" poistaa. Mutta siihen jäi kuitenkin vielä eräitä, m.m. se, josta nyt tänä päivänä tämän hallituksen esityksen perusteella on kysymys.

Niin kuin sanoin, niin teki allekirjoittanut vuonna 1940 valtiopäivillä tästä asiasta esityksen, että tämä kohta, jota hallitus nyt esittää näissä laeissa väliaikaisesti muutettavaksi, että se muutettaisiin kerta kaikkiaan niin, että se ei enää olisi näissä laeissa kummittelemassa. Lakialoitteitteni perusteluissa m. m. huomautin: „Kun nurinkurinen verotuslainsäädäntö pääsee vaikuttamaan niin tärkeään kansalaisoikeuteen kuin kunnalliseen vaalioikeuteen, niin olisi mitä suurin syy muuttaa kunnallista vaalioikeutta koskevia lainsäännöksiä siten, että verotuksen nurinkurisuus ei pääsisi vaikuttamaan vaalioikeuteen. Tällainen muutos olisi sitäpaitsi johdonmukainen, koska valtiolliseen äänioikeuteen ei vaikuta veronmaksun laiminlyöminen." Ja edelleen: „Viime aikoina on yleensä pyritty valtiollisten ja kunnallisten kansalaisoikeuksien yhdenmukaistamiseen. Tässä kohden on kuitenkin kunnallinen äänioikeus jäänyt erikoisesti vähäväkisiin nähden suppeammaksi. Erikoisesti tällä hetkellä" — siis sodan aikana 1940, jolloin tämä aloite oli tehty — „näyttää siltä, että poikkeuksellisissa oloissa lukuisa määrä kunnan verovelvollisia, jotka haluaisivat maksaa veronsa, olosuhteiden pakosta eivät sitä voi tehdä. Näin ollen lukuisia kuntalaisia, elleivät pysty kunnallishallituksen todistuksella näyttämään varattomuuttaan, lähitulevaisuudessa voi ilman omaa syytään uhata vaalioikeuden menettäminen."

Niinkuin huomataan, niin perustelin aloitettani osittain sillä samalla, millä hallitus perustelee nyt tätä esillä olevaa esitystään, joka kuitenkin, kuten sanottu on poikkeuslaki ja merkitsee vain „remontin" tekemistä lakiin nyt ensitulevia kunnallisvaaleja silmällä pitäen. Niinkuin sanoin, niin tämä „remontti" olisi tehtävä pysyväiseksi, ja näilläkin valtiopäivillä on siihen mahdollisuus, sillä SKDL:n edustajat, ed. Sormunen ensimmäisenä nimenä, ovat tehneet lakialoitteet näiden lainkohtien muuttamiseksi. Toivoisin senvuoksi, että tämä asia valiokuntakäsittelyssä saisi sellaisen käänteen, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin siellä ed. Sormusen y. m. lakialoitteet, jolloin tämä epäkohta, mikä kunnallisvaaleissa äänioikeuteen nähden on, tulisi kertakaikkiaan poistetuksi. Hallituksen esitys, omituista kyllä, on, niinkuin sanottu, poikkeuslaki ja merkitsee vain tänä vuonna tapahtuvaa muutosta tässä suhteessa, minkä jälkeen tämä taantumuksellinen lainkohta palautuu entiselleen.

Sitäpaitsi tässä hallituksen esityksessä on vielä se puutteellisuus, että esimerkiksi kunnalliskotien asukkaat, sellaiset, jotka vakinaisesti köyhäinhoitoa nauttivat, ne eivät pääsisi äänioikeutta käyttämään. Nythän valtiollisissakin vaaleissa ovat nämä tällaiset kansalaiset, jotka useimmissa ta-

pauksissa ilman oma syytään ovat tulleet köyhiksi ja ovat kunnallista hoitoa nauttimassa, kuitenkin saaneet käyttää äänioikeuttaan. Se on sellainen oikeus, joka minun mielestäni heille ehdottomasti kuuluu. Sitä ei kuitenkaan ole tässä hallituksen esityksessä lainkaan huomioitu.

Kun minulla on sellainen käsitys, että porvarillisella taholla vieläkin ajatellaan niinkuin aina on ajateltu, että kunnallista äänioikeutta, aikaisemmin valtiollistakaan äänioikeutta, eivät ole oikeutetut käyttämään sellaiset, jotka eivät voi yhteiskunnalle veroa maksaa, niin pitää hiukan tässä puhua suulla suuremmalla, varsinkin kun otaksun, että tuollaista käsitystä on vieläkin olemassa, huolimatta siitä, että monia tällaisia vanhentuneita käsityksiä onkin jo porvarillisissakin piireissä karsiintunut pois. Ihmeen kiinteästi siellä kuitenkin on pidetty kiinni siitä, että kansalaisten on maksettava veroa ennenkuin he saavat kunnallista äänioikeuttaan käyttää, tai ainakaan, jos heille on pantu veroa, mutta eivät ole voineet sitä maksaa, heillä ei ole äänioikeutta, elleivät he pysty kunnan viranomaisten todistuksella näyttämään, että tuo veronmaksun laiminlyönti on tapahtunut varattomuuden takia, mutta tuollaisia todistuksiahan ei yleensä tiedetä olevan käytännössä. Kertakaikkiaan on kai niin, että joka ei ole hänelle pantua kunnallisveroa maksanut, on käytännöllisesti katsoen äänioikeutta vailla, olkoonpa syy mikä tahansa. Nyt kuitenkin, niinkuin sanoin, tahtoisin puhua hiukan suulla suuremmalla, että siellä oikeistossa ja keskustassakin käsitettäisiin, että se periaate, mikä kunnallislain äsken mainitsemissani pykälissä on lainsäädännössä kiinni lyöty, ei ole kestävä eikä hyväksyttävä. Silloin kun tässä maassa aikaisemmin kilpailtiin demokratiasta, se tahtoo sanoa v:n 1905 suurlakon jälkeen, ja oli jo säädetty valtiollinen äänioikeus uusille kansanvaltaisille perusteille sekä valmistauduttiin vaaleihin, ensimmäisiin yksikamarisen eduskunnan vaaleihin, silloin oli myös yhtenä vaalikysymyksenä kunnallisen äänioikeuden uudistaminen. Eikä ainoastaan vasemmisto esittänyt tätä vaatimusta kunnallisen äänioikeuden uudistamisesta ensimmäisinä reformeina uuden eduskunnan toteutettavaksi, vaan myös porvarillisella taholla esitettiin tämän puolesta hyvin voimakkaita vaatimuksia.

Nimenomaan nykyisestä porvarillisesta oikeistosta kuului silloin tällaisia ääniä. Edessäni on kirjanen, jonka nimi on „Kunnallinen äänioikeus". Sen on kirjoittanut J. K. Paasikivi, siis Juho Kusti Paasikivi, hän, joka meillä nyt on pääministerinä. Kirjanen on ilmestynyt 1906. Ja tässä kirjasessa Paasikivi torjuu ne arvostelut, joita oli tehty sen johdosta, että kunnallinen äänioikeus oli ehdotettu myönnettäväksi myös niille, jotka eivät maksa veroja. Hän lausuu m. m. seuraavaa: „On tarkastettava onko veron maksamisen asettamisella äänioikeuden ehdoksi periaatteellisestikaan mitään oikeutusta. Vastauksemme on kieltävä. Tuollainen vaatimus ei ole periaatteellisesti hyväksyttävä. Ei silloinkaan, vaikka kunnalla ei ole mitään muita varoja kuin veronmaksajain suorittamat. Kunnallisissa vaaleissa ja muissa kokouksissa ei ole kysymys siitä, että veronmaksajat valitsisivat edustajia hoitamaan heidän varojaan tai ratkaisisivat kysymyksiä, miten näitä muka heidän varojaan on käytettävä. Jokaisen kansalaisen tulee kykynsä mukaan ottaa osaa kunnan niinkuin valtionkin menoihin jos tarve vaatii. Sitten kun verot on kerta suoritetut, ovat nuo varat kunnan omaisuutta, ja kysymys on kunnallisissa vaaleissa ja muissa kokouksissa, miten saadaan sellaiset henkilöt löydetyiksi, jotka hoitavat näitä, samoin kuin muitakin kunnan varoja y. m. kunnan asioita niin, että mahdollisimman yleinen tyytyväisyys kunnan jäsenten keskuudessa vallitsee, tai jos varojen käyttämisestä suorastaan kuntakokouksessa päätetään, millä tavalla saadaan aikaan päätöksiä, jotka herättävät mahdollisimman yleistä tyytyväisyyttä. Tällainen tyytyväisyys on tietysti sitä enemmän saavutettavissa, mitä laajempaa kannatusta kunnan luottamushenkilöt nauttivat. Ja luonnollista on, että ne kunnalliset edustajat nauttivat laajinta luottamusta ja kannatusta, joiden valitsemiseen yleensä kaikki kunnan jäsenet saavat ottaa osaa, aivan niinkuin asianlaita on kansanedustajiinkin nähden. Veroa maksavilla kunnan jäsenillä ei ole sen vuoksi, että he suorittavat veroa, mitään erityistä oikeutta saada määrätä kunnan varojen, ei edes veroilla koottujen käyttämisestä, vielä vä-

hemmän tietysti muista asioista." Tämä on hyvin selkeää puhetta ja on voimallisena perusteluna esim. sille aloitteelle, jonka ed. Sormunen y. m. ovat tehneet ja joka, kuten sanoin, saisi tulla valiokunnassa käsittelyn pohjaksi.

En malta olla esittämättä vielä muutamia lauseita tämän Paasikiven kirjasen lopusta, koska hän niillä alleviivaa demokraattisten uudistusten merkitystä yleensä kansakunnalle. Hän huomauttaa: „Yleinen, yhtäläinen kunnallinen äänioikeus on yksi niitä monia suoranaisia ja välttämättömiä seurauksia, jotka johtuvat yleisen ja yhtäläisen valtiollisen äänioikeuden ja yksikamarijärjestelmän voimaan panemisesta. Se on johdonmukainen askel sillä kansanvaltaisuuden, demokratian tiellä, jonka kansamme äsken on valinnut. Ja tätä valintaa enempää kuin sen seurauksia ei tarvitse katua. Tulevaisuus kuuluu kansanvaltaiselle yhteiskunta- ja valtiomuodolle, demokratialle." Ja viimeiset lauseet kuuluvat: „On muodostettava yhteiskunnalliset olot sellaisiksi, että ne suurta enemmistöä tyydyttävät. Silloin ei ole pelkoa niiden sortumisesta. Erittäin tulee meidän, pienen epävarmassa valtiollisessa asemassa olevan kansamme käyttää hyväksi nykyistä hengähdysaikaa perustamalla sisäiset olomme mahdollisimman leveälle pohjalle. Sitä tukevammin kykenee kansamme tulevaisuudessa pysymään pystyssä."

Kun nyt, kuten sanottu, tässä on esillä asia, joka toteutettuna tarkoittaa taantumuksellisten „Eskon puumerkkien" poistamista kunnallista äänioikeutta koskevasta lainsäädännöstä, niin toivon, että asianomainen valiokunta, johon tämä asia nyt lähetetään, huomioi sen sillä tavalla, että tekee tämän „remontin" lopullisesti, niin ettei siihen enää tarvitse palata. On nimittäin huomattavissa meidän maamme ja meidän eduskuntamme historiassakin, että niin pian kuin tulevat taantumukselliset ajat, pyritään sitä lainsäädäntöä, joka on jo saavutettu, kääntämään taaksepäin. Se on erittäin ollut huomattavissa kunnallisen lainsäädännön alalla, niinkuin jo alussa huomautin. Kun vuoden 1918:n kapina oli päättynyt, niin heti kiiruhtivat porvarit käyttämään tilaisuutta hyväkseen ja turmelivat sen kansanvaltaisen uuden kunnallislain, joka oli eduskunnassa, työväen edustajain ollessa siellä mukana, säädetty. Se turmeltiin kuitenkin niin perusteellisesti, että itse porvarien täytyi olla mukana muutamien kuukausien perästä, v:n 1919 vaalien jälkeen, sitä „remonteeraamassa", mutta, kuten huomautin, se „remontti" ei tullut täydelliseksi ja on se nytkin vielä lopullisesti tekemättä. Mutta nyt kun tässä asiassa on, paitsi hallituksen esitys, myös edustajain lakialoite, tuo „remontti" voidaan tehdä täydellinen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään laki- ja talousvaliokuntaan.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

7) Ehdotuksen suhdanneverolaiksi

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4;

8) Ehdotuksen pitalitautilaiksi

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 1;

9) Esityksen antamista lisäykseksi vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Suolahden—Haapajärven radan rakennustöiden jatkamista varten

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 2;

10) Ehdotuksen laiksi viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annetun lain muuttamisesta

sisältävän lakialoitteen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2; sekä

11) Ehdotuksen laiksi asutuslain väliaikaisesta muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 15,14.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

18. Tiistaina 5 p. kesäkuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain muuttamisesta .. 232
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 6, valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 6.

2) Ehdotus laiksi eräiden yhdessä käsiteltävien rikosasiain oikeuspaikasta 235
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 8; lakivaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 8.

Toinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämisestä eräissä tapauksissa 236
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 4 a ja 4; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 4.

4) Ehdotus laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 9; lakivaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 14.

Ensimmäinen käsittely:

5) Ehdotukset suhdanneverolaiksi.. 247
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 9; ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 10.

Siv.

6) Ehdotus pitalitautilaiksi 257
Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 15.

7) Ehdotus laiksi asutuslain väliaikaisesta muuttamisesta ..... „
Asiakirjat Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 11.

8) Ehdotus laiksi viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annetun lain muuttamisesta .. „
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Pyyn y. m. lak. al. n:o 38.

Ainoa käsittely:

9) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Suolahden—Haapajärven radan rakennustöiden jatkamista varten 258
Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. M. Pekkalan y. m. toiv. al. n:o 275.

Pöydällepanoa varten esitellään:

10) Lakivaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksen johdosta laiksi säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain muuttamisesta 259

11) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa määrärahan ottamista vuoden 1946 tulo- ja menoarvioesitykseen vähävaraisten erämaakuntien maatalouskerhotoiminnan tehostamista ja laajentamista varten ..... „

Siv.

12) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5 metsäkerhotoiminnan edistämistä tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta 259

13) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta laiksi asevelvollisille sotatilanaikaisen palveluksen perusteella myönnettävistä kodinperustamislainoista annetun lain muuttamisesta ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ensimmäinen varapuhemies Sundström sekä edustajat G. Andersson, Asikainen, Forss, M. Järvinen, Kekkonen, Kilpi, Koukkari, Kulovaara, Kuusinen, Lahtela, Leino, M. Pekkala, Riikonen, Rinne, Salmela-Järvinen, Sergelius, Svento, P. Tervo ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain vuoksi edustajat Kuusinen, Riikonen ja Rinne, virkamatkan takia ed. Leino ja sairauden takia ed. Forss, huomisesta viikon loppuun yksityisasiain vuoksi ed. von Born, tästä päivästä tämän kuun 12 päivään yksityisasiain vuoksi ed. P. Tervo sekä ulkomaanmatkan takia tästä päivästä tämän kuun 13 päivään ed. G. Andersson ja tästä päivästä tämän kuun 14 päivään ed. Kilpi.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan kesäkuun 1 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 24—36, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin sotatilasta 26 päivänä syyskuuta 1930 annetun lain 40 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna 2 päivänä maaliskuuta 1940 annetussa laissa, on säädetty, on eduskunnalle puhemiehelle osoitettuna saapunut 28 päivänä huhtikuuta 1945 annettu

Asetus menetetyn määräajan palauttamisesta eräissä tapaturmakorvausasioissa.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Eduskunnan tietoon saatettuja valtioneuvoston päätöksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, ovat eduskunnalle puhemiehelle osoitettuina saapuneet seuraavat mainitun lain nojalla annetut valtioneuvoston päätökset:

Valtioneuvoston päätös 26 päivältä huhtikuuta 1945 tarjoilupalkkioista ja työajasta väkijuomain anniskelua toimittavissa ravitsemisliikkeissä;

Valtioneuvoston päätös 26 päivältä huhtikuuta 1945 eräistä väliaikaisista poikkeuksista kalastusoikeutta rajoittavista määräyksistä;

Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 eräistä siirtoväen toimeentulon turvaamista tarkoittavista toimenpiteistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 vuotien säännöstelystä;

Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 lihan luovutusvelvollisuudesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 14 päivältä toukokuuta 1945 hinta- ja palkkaneuvostosta;

Valtioneuvoston päätös 17 päivältä toukokuuta 1945 toimenpiteistä työttömyyden torjumiseksi;

Valtioneuvoston päätös 18 päivältä toukokuuta 1945 voin enimmäishinnoista; sekä

Valtioneuvoston päätös 18 päivältä toukokuuta 1945 vuonna 1945 tuotetusta kotimaisesta viljasta ja perunasta maksettavista hinnoista.

Nämä valtioneuvoston päätökset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin puunsaannin turvaamisesta 14 päivänä huhtikuuta 1945 annetun lain 47 §:ssä on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut mainitun lain nojalla 17 päivänä toukokuuta 1945 annettu

Valtioneuvoston päätös eräistä käyttöpuun tuotannon ja kuljetuksen säännöstelymääräyksistä.

Tämä valtioneuvoston päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Ed. Valanteen kysymys elinkeinotoiminnan säännöstelyasiain hoidon keskittämisestä ja ministeri Murron siihen antama vastaus sekä ed. Lahtelan kysymys toimenpiteistä Pohjois-Suomesta evakuoitua väestöä ja karjaa kohdanneiden vahinkojen korvaamiseksi ja ministeri Luukan siihen antama vastaus.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet ministeri Murron vastaus ed. Valanteen kysymykseen, joka koskee elinkeinotoiminnan säännöstelyasiain hoidon keskittämistä, sekä ministeri Luukan vastaus ed. Lahtelan kysymykseen, joka koskee toimenpiteitä Pohjois-Suomesta evakuoitua väestöä ja karjaa kohdanneiden vahinkojen korvaamiseksi.

Nämä kysymykset on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymykset ja niihin annetut vastaukset ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Maaliskuun 3 päivänä jättivät maan kaupalliset keskusjärjestöt valtioneuvostolle kirjelmän, jossa ne esittämillään syillä anoivat, että valtioneuvosto ryhtyisi toimenpiteisiin elinkeinotoiminnan säännöstelyn uudistamiseksi ajankohdan vaatimuksia vastaavaksi.

Elinkeinotoiminnan säännöstelyä on meillä aikaisemmin vuoden 1942 lopusta alkaen valvonut kansanhuoltoministeriö ja sen yhteydessä toimiva jakelukaupan valvontatoimikunta. Tämän toimikunnan asettamisen oli määrännyt tarvikkeiden, raaka- ja polttoaineiden puute ja niistä johtuva jakelupaikkojen lisäämisen tarpeettomuus. Kun työvoimatilannekin maassa kiristyi äärimmilleen, määräsi valtioneuvosto päätöksellään 5/1 1944 kaiken elinkeinotoiminnan, joka tarkoittaa työn tekemistä aineellisen edun saavuttamiseksi säännöstelyn alaiseksi. Samalla määrättiin kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön yhteyteen perustettava elinkeinotoiminnan säännöstelytoimikunta hoitamaan tätä tehtävää.

Nämä kaksi virallista toimikuntaa ovat sen jälkeen rinnakkain ja yhteistoiminnassa hoitaneet näitä tehtäviä.

Kun työvoimatilanne nyttemmin on muuttunut, on syy jälkimäisen toimikunnan toiminnalle poistunut.

Kun kuitenkin kaikki ne syyt, mitkä alkuaan johtivat edellisen toimikunnan asettamiseen, ovat edelleen olemassa, ja kun lisäksi on tullut vielä uusiakin syitä, kuten esim. huoneiston saantivaikeudet y. m., olisi elinkeinoelämän säännöstelytoimintaa edelleen jatkettava. Ettei asiassa syntyisi välitila-aikaa, olisi suotavaa, että valtioneuvosto mahdollisimman pian ratkaisisi elinkeinotoiminnan säännöstelyn uudistamista koskevan asian.

Asiain hoidon keskittäminen yhteen ainoaan paikkaan on tarpeenvaatima toimenpide. Sen puolesta puhuu sekin, että nykyään on näitä asioita esim. uusperustamisen ja toimialan laajentamisen kohdalta käsitelty niinkin, että toinen asioita valvova elin ei ole tiennyt, mitä muulla taholla asiassa on tehty.

Edelläesitetyn nojalla ja viitaten valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin esitän kunnioittaen asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi seuraavat kysymykset:

> Onko hallitus kiinnittänyt huomiota siihen hajanaisuuteen, mikä elinkeinotoiminnan säännöstelyasiain ratkaisussa nyt vallitsee, sekä
>
> aikooko hallitus ja milloin keskittää näiden asiain hoidon?

Helsingissä huhtikuun 12 päivänä 1945.

Teuvo Valanne.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Viime huhtikuun 21 päivänä päivätyllä kirjeellä Herra Puhemies on valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt kulkulaitosten ja yleisten töiden ministerille jäljennöksen edustaja Teuvo Valanteen jättämästä kysymyksestä, joka koskee elinkeinotoiminnan säännöstelyasiain hoidon keskittämistä.

Edustaja Valanne on valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin nojalla hallituksen asianomaiselle jäsenelle esittänyt seuraavat kysymykset:

> „Onko hallitus kiinnittänyt huomiota siihen hajanaisuuteen, mikä elinkeinotoiminnan säännöstelyasiain ratkaisussa nyt vallitsee, sekä
>
> aikooko hallitus ja milloin keskittää näiden asiain hoidon?"

Vastauksena näihin kysymyksiin ilmoitan kunnioittaen seuraavaa:

Viimeksi kuluneina vuosina ovat vallitsevat epänormaalit olosuhteet pakoittaneet valtiovallan puuttumaan monella tavoin kansalaisten vapauksiin. Siten on elinkeinon harjoittamisvapauttakin jouduttu suuresti rajoittamaan. Aluksi elinkeinotoiminnan säännöstely kohdistui vain tuotannon ja jakelun säännöstelemiseen, jota säännöstelyä hoiti kansanhuoltoministeriö. Myöhemmin osoittautui välttämättömäksi ulottaa tämä säännöstely myös muille elinkeinoelämän aloille ja siinä oli otettava myös muut kuin puhtaat kansanhuollolliset näkökohdat huomioon. Säännöstelystä huolehtimaan asetettiin erikoinen elinkeinonsäännöstelytoimikunta, jossa ovat edustettuina kansanhuoltoministeriö, kauppa- ja teollisuusministeriön ja kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön lisäksi myös työnantajain ja työntekijäin keskusjärjestöt. Toimikunnan kokoonpanoa suunniteltaessa katsottiin, että olisi asialle eduksi, jos myös tuotanto- ja liikeelämä olisivat siinä edustettuina. Mutta kun liike-elämän järjestöjä on monta ja toimikunta, jos siihen olisi myös otettu mukaan nämä eri järjestöt, olisi tullut tavattoman suureksi, katsottiin parhaimmaksi järjestää asia siten, että entinen jakelukaupan valvontatoimikunta säilytettiin neuvoa antavana elimenä, jolta pyydettiin lausunnot kaikista jakelua koskevista asioista. Ratkaisuvalta sensijaan oli, kuten edellisestä ilmenee, keskitetty yksinomaan elinkeinotoiminnan säännöstelytoimikunnalle.

Nyt kun olosuhteet ovat jälleen huomattavasti muuttuneet, on ryhdytty suunnittelemaan elinkeinoelämän säännöstelyn saattamista uudelle kannalle. Ne kokemukset, jotka säännöstelystä tällä hetkellä ovat, ovat osoittaneet, ettei säännöstelystä vielä voida luopua. Poikkeuksellisten aikojen herättämässä luulossa, että nyt voi helposti ansaita suuria voittoja, on liike-elämän eri aloilla pyrkimässä tavattomat määrät uusia yrittäjiä. Joskin suurin osa näistä uusista yrittäjistä on lähtenyt liikkeelle rehellisessä mielessä, en selvästi havattavissa lukuisa joukko vain keinottelu- tai rahansijoitusmielessä liike-elämään pyrkiviä. Raaka-aineiden ja tarvikkeiden niukkuus on edelleen suuri ja tuottaa monella alalla jo ennestään toimiville liikkeille suuria vaikeuksia. Asuntopula etenkin suurissa asutuskeskuksissa on hyvin vaikea. Epäpätevää työvoimaa on helpomman ansion toivossa pyrkimässä uusille aloille saattaen siten vaaraan alalla aikaisemmin toimineen ammattiväen toimeentulon.

Elinkeinotoiminnan säännöstelyn uudistamissuunnitelmien pyrkimyksenä on lähinnä vapauttaa säännöstelystä kaikki se elinkeino-

toiminta, jonka säännöstely joko koko maassa tai määrätyillä paikkakunnilla ei ole enää välttämätöntä, sekä tehdä säännöstely nykyiset olot huomioon ottaen entistä tarkoituksenmukaisemmaksi. Kun kansanhuollolliset näkökohdat ovat samalla astuneet entistä enemmän etualalle, on samalla suunniteltu säännöstelytoimikunnan siirtämistä kansanhuoltoministeriön yhteyteen ja otettu harkittavaksi, miten eri alojen asiantuntemus saataisiin entistä enemmän mukaan säännöstelytoimikunnan työhön.

Edelläsanottuun viitaten annetaan esitettyihin kysymyksiin seuraavat vastaukset:

> Elinkeinotoiminnan säännöstelyasiain ratkaisu on nykyään keskitettynä yhteen elimeen, jossa asianomaiset ministeriöt ja työnantajain ja työntekijäin keskusjärjestöt ovat edustettuina. Jakeluliikkeitä koskevista asioista hankitaan lausunto asiantuntijoista kokoonpannulta jakelukaupan valvontatoimikunnalta.
>
> Muuttuneiden olosuhteiden johdosta hallitus suunnittelee uudelleenjärjestelyä elinkeinotoiminnan säännöstelyssä. Uudestijärjestely pyritään toteuttamaan siten, että samalla kuin keskitys yhteen elimeen säilyy, eri alojen asiantuntemus tulee entistä enemmän edustetuksi ratkaisevassa elimessä.

Helsingissä 19 päivänä toukokuuta 1945.

Ministeri *Yrjö Murto.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Medels den 21 sistlidna april dagtecknat brev har Herr Talmannen i uti 37 § 1 mom. riksdagsordningen avsedda syfte tillsänt ministern för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena en avskrift av riksdagsman Teuvo Valannes spörsmål rörande centralisering av skötseln av ärenden för reglementering av näringarna.

Riksdagsman Valanne har med stöd av 37 § 1 mom. riksdagsordningen till vederbörande medlem av regeringen framställt följande spörsmål:

> „Har regeringen beaktat den splittring, som råder ifråga om avgörandet av ärenden för reglementering av näringarna, samt
>
> ämnar regeringen, och i så fall när, centralisera skötseln av dessa ärenden?"

Som svar på dessa spörsmål meddelar jag högaktningsfullt följande:

Under de senaste åren ha de rådande onormala förhållandena tvingat statsmakten att på mångahanda sätt ingripa i medborgarnas friheter. Sålunda har man även varit tvungen att begränsa friheten ifråga om utövandet av näringsverksamhet. I början avsåg reglementeringen av näringarna endast reglementering av produktion och distribution, vilken reglementering omhänderhades av folkförsörjningsministeriet. Senare visade det sig nödvändigt att utsträcka denna reglementering även till övriga näringslivets områden och härvid måste även andra än rena folkförsörjningssynpunkter beaktas. En särskild kommission för reglementering av näringarna tillsattes för att omhänderha reglementeringen, och i denna kommission voro representerade utom folkförsörjningsministeriet, handels- och industriministeriet och ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena även arbetsgivarnas och arbetstagarnas centralorganisationer. Vid planerandet av kommissionens sammansättning ansågs, att det vore till gagn för saken om även produktions- och affärslivet vore representerade. Men då affärslivets organisationer äro så talrika och kommissionen, ifall även dessa organisationer hade medtagits däri, hade blivit alltför stor, ansågs det bäst att ordna saken sålunda, att den tidigare kontrollkommissionen för distributionshandel bibehölls som konsultativt organ, av vilket utlåtanden inbegärdes i alla frågor rörande distribution. Avgöranderätten var däremot, såsom av ovanstående framgår, centraliserad enbart hos kommissionen för reglementering av näringarna.

Då nu förhållandena åter märkbart förändrats har man börjat planera omorganiserandet av reglementeringen av näringslivet. De erfarenheter man för tillfället har ifråga om reglementering ha utvisat, att man ännu ej kan frångå reglemente-

ringen. I den tron, att man under rådande undantagsförhållanden lätt kunde göra sig stora förtjänster, söka ett ytterst stort antal nya företagare inträde i affärslivets olika områden. Även om största delen av dessa nya företagare startat med redbart uppsåt, kan man iakttaga en hel del, vilka endast i syfte att spekulera och placera sitt kapital söka sig in i affärslivet. Bristen på råvaror och förnödenheter är fortfarande stor och medför på många områden stora svårigheter åt redan förefintliga företag. Bostadsbristen isynnerhet i de större bosättningscentra är synnerligen svår. Inkompetent arbetskraft söker sig i hopp om lätt arbetsförtjänst till nya områden och hotar härvid den inom branschen tidigare verksamma yrkesutbildade arbetarstammens utkomst.

Reformsträvandena för reglementeringen av näringarna sträva närmast till att ställa utom reglementering all den näringsverksamhet, vars reglementering antingen i hela landet eller på vissa orter ej mera är nödvändig, samt att med beaktande av rådande förhållanden göra reglementeringen mera ändamålsenlig. Då folkförsörjningssynpunkterna samtidigt trätt alltmera i förgrunden, har man även planerat att överflytta reglementeringskommissionen till folkförsörjningsministeriet samt övervägt, huru specialkännedom inom olika områden mera än hittills kunde fås med i reglementeringskommissionens arbete.

Hänvisande till ovanstående givas på de framställda spörsmålen följande svar:

> Avgörandet i frågor om reglementering av näringarna är numera centraliserat hos ett organ, i vilket vederbörande ministerier samt arbetsgivare och arbetstagare äro representerade. I frågor rörande distributionsaffärer införskaffas utlåtande av en av sakkunniga sammansatt kontrollkommission för distributionshandeln.
>
> Med anledning av de förändrade förhållandena planerar regeringen reformer ifråga om reglementeringen av näringarna. Man strävar till att förverkliga omorganisationen sålunda, att sakkunskapen på olika områden mera än hittills inom avgörande organ skulle representeras, samtidigt som centraliseringen hos ett enda organ bibehålles.

Helsingfors den 19 maj 1945.

Minister *Yrjö Murto.*

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Syyskuussa 1944 pakkoevakuoitiin väestö ja karja Lapin läänistä osaksi Oulun läänin eteläosaan, osaksi Vaasan läänin pohjoisosaan ja osaksi Ruotsiin. Oulun ja Vaasan lääneihin evakuoidusta väestöstä ja karjasta sijoitettiin osa alituotantoalueille, joihin ihmisille tarvittavat ravintoaineet ja karjanrehut oli kuljetettava kaukaa toisilta paikkakunnilta ja joissa ihmiset eivät saaneet ostaa kaikkia heille ostokorttien edellyttämiä ravintoaineita eikä lehmille annettu muuta kuin 4 kg heiniä lehmää ja vuorokautta kohden sekä vähäinen määrä olkia. Näillä alituotantoalueilla muualta kuljetetut heinät, vaikka ne olivat ala-arvoista laatua, maksoivat laillisessa kaupassakin riippuen kuljetusmatkan pituudesta aina 3 markkaan 25 penniin asti kilolta, jopa eräissä tapauksissa yli senkin. On itsestään selvää, että pitkiä matkoja kuljetetut lehmät jouduttuaan elämään kuukaudesta toiseen nälkäruokinnalla, ovat laihtuneet ja menettäneet tuotantokykynsä ja tulevat olemaan pitkän aikaa tuotantokyvyttöminä vaikka saisivatkin riittävän ravinnon. Tästä seuraa, että tällaisen karjan hoito on omistajille tuottanut ja tulee edelleen tuottamaan huomattavan suurta tappiota, johon omistajat eivät ole syyllisiä. Kun evakuoiduille lehmille on annettu rehuja niin vähän kuin edellä mainittiin ja sen on selitetty aiheutuvan siitä, ettei maassamme ole rehuja käytettävänä enempää ja nyt monin paikoin on rehuja myytäväksikin niin paljon ettei niille löydy ostajaa, niin voidaan nyt kysyä, mistä johtuu ja kuka on antanut sellaisen määräyksen, että evakuoitua karjaa on pidetty nälkäruokinnalla ja siten tuotettu karjanomistajille vahinkoa, joka ei rajoitu evakkoaikaan, vaan tulee jatkumaan vielä senkin jälkeen pitkän ajan. Paremmassa asemassa eivät ole nekään evakuoidun karjan omistajat, jotka ovat luovuttaneet karjansa paikallisille asukkaille, koska heidän on mak-

settava ruokintakustannusten korvauksena karjansa hoitajalle 13 mk vuorokaudelta lehmästä, jos se ei ole lypsänyt 5 litraa maitoa päivässä. Näiden lehmäin omistajain on nyt maksettava ruokintakustannukset rahassa, jos aikovat saada lehmänsä pois. Ellei ole rahaa, millä lunastaa, ei lehmiä luovuteta omistajalle. Karja on siis ruokintakustannusten panttina ja jää ruokkijalle, jos ei ole rahaa ja sitähän ei ole kaikilla. Näin on asiat järjestetty Vaasan läänin alueella, vaikka asianomaisen ministeriön taholta on ilmoitettu, että m. m. mainittu lääninhallitus on saanut sellaiset ohjeet, että eläimet voidaan antaa omistajalle ja ruokintakustannukset maksetaan etukäteen valtion varoista ja ne voidaan periä jälestä päin eläinten omistajilta. Jos todella mainitunlaiset ohjeet on annettu lääninhallitukselle, niin on käsittämätöntä, millä oikeudella lääninhallitus on jättänyt noudattamatta saamiaan ohjeita ja siten vaikeuttanut erikoisesti vähävaraisten evakkomatkalla köyhtyneiden asukkaiden omaisuutensa haltuunsa saamista. Johtuuko lääninhallituksen menettely siitä, että siten pakotetaan karjanomistajat jättämään karjansa ruokintakustannuksista sille, jonka hallussa ne ovat tai myymään osan niistä siitä hinnasta, mikä niistä mahdollisesti maksetaan voidakseen maksaa ruokintakustannukset.

Karjan ja karjanhoitajain kotiseudulleen palauttaminen on myöskin asia, johon on saatava perinpohjainen selvitys, koska siitäkin on johtunut ja edelleen johtuu aiheetonta vahinkoa niiden seutujen asukkaille, joihin karja ja karjanhoitajat olisi voitu aikaisemmin palauttaa. Jo marras-joulukuun vaihteessa lähetti m. m. Kemijärven kunta henkilöt kuntansa alueelle ottamaan selvää siitä, missä määrin ja milloin voitaisiin asukkaita ja karja palauttaa kotikuntaan ja totesivat he, että rakennuksia ja karjarehuja oli jäänyt tuhoamatta niin paljon, että m. m. karja olisi voitu palauttaa jo kuluvan vuoden alussa ja kunta pyysi palautuksen järjestämistä mahdollisimman pian. Palautuslupa annettiin kuitenkin vasta maaliskuulla ja piti sen alkaa mainitun kuun 23 päivänä siinä mitassa, että olisi kuljetettu noin 60 lehmää ja 150 ihmistä päivittäin. Tämän tiedon saatuaan sadat kotikuntaan aikaisemmin jälleenrakennus- ja metsätöihin palanneet perheen päämiehet matkustivat sijoituskuntiinsa noutamaan perheitään ja karjaansa siinä luottamuksessa, että perheen ja karjan palautus toteutetaan. Kului kuitenkin viikko vielä senkin jälkeen kun palautuksen piti alkaa ennenkuin saatiin lastata ensimmäiset rautatievaunut ja alkaa kuljetus. Kun palautus vihdoin alkoi toimivat ne, joiden tehtävänä oli järjestää ihmisten ja karjan kuljetus rautatien liikennepaikoille, saamiensa ohjeiden mukaan siinä luulossa, että palautus tapahtuu suunnitelman mukaan. Palautukseen tuli kuitenkin muutaman päivän perästä seisahdus ja aiheutti sen, että m. m. Voltin aseman läheisyyteen jäi noin 200 lehmää ja 100 lammasta sekä lähes 200 ihmistä, jotka oli sinne kuljetettu monien kymmenien kilometrien etäisyydellä olleilta sijoituspaikoiltaan ja ovat ne olleet siinä sikäli kuin minulle on ilmoitettu omin neuvoinsa ilman huoltoa lähes kuukauden odottamassa päivästä toiseen kotimatkalle pääsyä, ja joutuneet ostamaan m. m. karjalleen 3—4 markan kilohinnalla heiniäkin. Kun kuljetus keskeytettiin edeltä päin ilmoittamatta aiheutui siitä vielä sellaisia ikäviä sekaannuksia, että toisista perheistä matkustivat vaimot ja lapset kotia ja karja jäi asemalle ja päin vastoin, karja vietiin ja huoltajat jäivät. Tämä keskeytys on aiheuttanut myöskin sen, että sadat perheenpäämiehet, jotka olivat kotiseudultaan matkustaneet noutamaan perheitään ja karjaansa ovat nyt jo toista kuukautta odottaneet kuljetusta. Tästä on aiheutunut heille ja aiheutuu edelleen työajan menetyksen muodossa kaiken muun lisäksi huomattava tappio, joka varsinkin niille ansiotöissä oleville, joilla jäi kotia yksi tai useampi hevonen joutilaaksi, on huomattavan suuri.

Kaikille niille, joilla on koti ja karjan rehut säilyneet tuholta, erikoisesti niille, joilla ei ole huoltorahaa annettu ja jotka ovat joutuneet ostamaan karjalleen heiniä maksaen 1: 50—5 markkaan kilosta tai maksamaan muiden hoidossa olleesta karjastaan kalliin ruokintakustannuksen samanaikaisesti kun omat kotoiset rehut ovat jääneet syöttämättä, ja menettävät suuren osan arvoaan ja karjan tuotantokyky on mennyt eivätkä pääse kiireellisiä maataloustöitään tekemään, aiheuttaa se ettei heitä ole aikoinaan palautettu kotiaan arvaamattoman suuren vahingon, joka olisi

voitu estää suorittamalla palautus aikanaan.

Nyt selitetään, että kelirikko on keskeyttänyt palautuksen ja se on sellainen ylivoimainen este, jolle ei voi mitään. Tämä ei kuitenkaan riitä selitykseksi. Sillä se olisi pitänyt käsittää jo palautusta suunniteltaessa, että 60 eläimen ja 150 henkilön päivittäinen palauttaminen olisi vienyt jo yksin Kemijärven kunnasta olevan karjan ja ihmisten palauttamiseen noin 1 1/2 kuukautta ja kun palautus alettiin vasta maliskuun lopussa, olisi näidenkin palautus venynyt toukokuulle ja siis kelirikkoon, vaikka kelirikko olisi tullut myöhäänkin. Lisäksi oli samanaikaisesti palautettavana monen muunkin kunnan väestöä ja karjaa, sekä kaikenlaista muuta tavaraa, jotka myöskin pitäisi palauttaa samalla kun ihmiset ja karja.

Edellä esitettyyn ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin viitaten esitän kunnioittaen asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi seuraavat kysymykset:

1) Onko hallitus antanut ja milloin m. m. Vaasan läänin lääninhallitukselle sellaiset ohjeet, että valtion varoista saadaan maksaa Pohjois-Suomesta olevan muiden kuin omistajan hallussa olleen karjan ruokintakustannukset ja jos on antanut, onko hallitus tietoinen siitä, ettei annettuja ohjeita ole noudatettu, sekä mihin toimeen on ryhdytty tai ryhdytään, jos annettuja ohjeita ei ole noudatettu?

2) Mistä johtuu, ettei m. m. Kemijärven kunnasta ja muista kunnista, joihin olisi voitu väestö ja karja sekä evakuoitu irtaimisto palauttaa, ole niitä palautettu aikanaan ja mitä hallitus aikoo tehdä nyt kun palauttaminen jätettiin kelirikon ajaksi väestön ja karjan sekä evakuoidun irtaimiston palauttamiseksi;

3) Mistä johtuu, että Pohjois-Suomesta evakuoidun karjan ruokintaan on annettu ainoastaan 4 kg heiniä lehmää ja vuorokautta kohti vaikka nyt on ilmennyt, että maassamme m. m. Nivalassa on heiniä niin paljon, ettei niille ole ostajaa; ja

4) aikooko hallitus järjestää Pohjois-Suomesta evakuoidulle väestölle hyvityksen vahingosta, mikä on aiheutunut ja edelleen aiheutuu siitä, ettei väestöä ja karjaa ole aikanaan palautettu ja että sen karjaa on pidetty nälkäruokinnalla tuotantokyvyttömänä ja sitä on pitänyt sellaisena elättää m. m. alituotantoalueelle muualta kuljetetuilla kalliilla rehuilla ja jos aikoo, milloin ja miten vahinko korvataan?

Helsingissä huhtikuun 27 päivänä 1945.

M. O. Lahtela.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle jätetyssä, huhtikuun 27 päivänä 1945 päivätyssä kirjoituksessa on kansanedustaja M. O. Lahtela esittänyt valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavat kysymykset:

1) Onko Hallitus antanut ja milloin m. m. Vaasan läänin lääninhallitukselle sellaiset ohjeet, että valtion varoista saadaan maksaa Pohjois-Suomesta olevan muiden kuin omistajan hallussa olleen karjan ruokintakustannukset ja jos on antanut, onko hallitus tietoinen siitä, ettei annettuja ohjeita ole noudatettu, sekä mihin toimeen on ryhdytty tai ryhdytään, jos annettuja ohjeita ei ole noudatettu?

2) Mistä johtuu, ettei m. m. Kemijärven kunnasta ja muista kunnista, joihin olisi voitu väestö ja karja sekä evakuoitu irtaimisto palauttaa, ole niitä palautettu aikanaan ja mitä hallitus aikoo tehdä nyt, kun palauttaminen jätettiin kelirikon ajaksi, väestön ja karjan sekä evakuoidun irtaimiston palauttamiseksi?

3) Mistä johtuu, että Pohjois-Suomesta evakuoidun karjan ruokintaan on annettu ainoastaan 4 kg heiniä lehmää ja vuorokautta kohti vaikka nyt on ilmennyt, että maassamme m. m. Nivalassa on heiniä niin paljon, ettei niille ole ostajaa; ja

4) aikooko hallitus järjestää Pohjois-Suomesta evakuoidulle väestölle hyvityksen vahingosta, mikä on aiheutunut ja edelleen aiheutuu siitä, ettei väestöä ja karjaa ole aikanaan palautettu ja että sen karjaa on pidetty nälkäruokinnalla tuotantokyvyttömänä ja sitä on pitänyt sellaisena elättää

m. m. alituotantoalueelle muualta kuljetettuilla kalliilla rehuilla ja jos aikoo, milloin ja miten vahinko korvataan?

Vastaukseksi näihin kysymyksiin pyydän kunnioittaen lausua seuraavaa:

1) Eräistä siirtoväen toimeentulon turvaamista tarkoittavista toimenpiteistä 30 päivänä maaliskuuta 1944 annetun valtioneuvoston päätöksen mukaan suoritetaan ruokolle (vieraaseen hoitoon) sijoitetun siirtoeläimen hoidosta hoitovelvolliselle korvausta ainoastaan siinä tapauksessa, ettei eläimen tuotanto vastaa sen hoitokustannuksia. Se, joka haluaa saada mainittua korvausta, on velvollinen luotettavalla kirjanpidolla selvittämään, kuinka paljon eläimen hoitokustannukset ylittävät tuotannon. Tunnetun eläimen osalta suorittaa sanotun mahdollisen korvauksen eläimen omistaja.

Koska puheenaolevan kaltaisten korvausten, vaikka ne eivät varsin suuressa laajuudessa yleensä voineetkaan tulla kysymykseen, suorittaminen saattoi käteisvarojen puutteen vuoksi joillekin vähävaraisille paluuluvan saaneille Pohjois-Suomen siirtoväkeen kuuluville eläimien omistajille tuottaa vaikeuksia, ja kun toiselta puolen eläimen hoitajaa ei voitu katsoa velvolliseksi luovuttamaan hänellä ruokolla olevaa eläintä omistajalleen ennenkuin mahdollinen hoitokorvaus oli hänelle suoritettu, sisäasiainministeriön siirtoväenasiain osasto antoi maaliskuun 22 päivänä 1945, asian oltua valtioneuvoston käsiteltävänä, lääninhallituksille sellaiset ohjeet, että käteisvarojen puutteessa oleville siirtoväkeen kuuluville eläinten omistajille, jotka olivat vaarassa menettää kotieläimensä p. o. kaltaisten ruokintakustannusten hyvittämiseksi, voitiin antaa takaisinmaksuehtoista ennakkokorvausta. Paitsi edellämainitulla kirjelmällä saatettiin p. o. ennakkokorvauksen antamismahdollisuus Vaasan lääninhallituksen tietoon myös puhelimitse siirtoväenasiain osastosta käsin, ensi kerran asian vielä ollessa vireillä valtioneuvostossa ja toisen kerran valtioneuvoston hyväksyttyä ennakkokorvauksen käytön p. o. tarkoitukseen. Mahdollisesti eivät kaikki siirtoväen huoltoviranomaiset ole riittävän joustavasti käyttäneet annettuja valtuuksia, mutta on siirtoväenasiain osaston taholta asiasta nyttemmin annettu tarpeellinen huomautus.

2) Palautuksen välttämättöminä edellytyksinä oli väestön huollon ja sairashoidon järjestely. Yleistä palautusta Vaasan ja Oulun läänien alueilta Lapin läänin alueelle ei voitu vuoden vaihteessa aloittaa, sillä junayhteys oli silloin ainoastaan Iin asemalle asti, josta on 300 km:n taival Kemijärvelle. Junayhteyden valmistuttua Kemiin aloitettiin väestön ja karjan sekä siirtotavaroiden palautus Kemijärvelle niin suuressa laajuudessa kuin silloisissa oloissa oli mahdollista. Autoista ja autojen polttoseka voiteluaineista oli siihen aikaan Lapin läänissä mitä vakavin puute. Kuljetusmahdollisuudet näin ollen määräsivät tässä vaiheessa palautuksen laajuuden. Kuljetusvaikeudet aiheutuivat siitä, että samaan aikaan tarvittiin autoja m. m. Pohjois-Suomessa olevien puolustusvoimien osastojen huoltoon, elintarvikekuljetuksiin Lapin läänin väestöä varten, rautatien, tie- ja vesirakennus-, posti- ja lennätinhallituksen sekä muiden jälleenrakentajien kuljetustehtäviä suorittamaan. Junayhteys Laurila—Jaatila saatiin aikaan 3/4. 1945 sekä Laurila—Rovaniemi 15/4. 1945, mutta on rautatievaunuja tällä rataosalla vain kaksi henkilöja neljäkymmentä G-vaunua, joita piti käyttää kaikkiin sanotulla rataosalla ilmeneviin kuljetuksiin. Maantiekuljetuksia haittasi myöskin teitten huono kunto, sillä useassa tapauksessa käyttökelvottomiksi tuhottuja teitä ei oltu ehditty korjata ennen talven tuloa. Teiden huono kunto ja kaluston puute aiheutti myöskin sen, ettei talviaurausta oltu voitu suorittaa tarpeeksi tehokkaasti, josta taas johtui lisää kuljetusvaikeuksia. Noin kolmea viikkoa tavallista aikaisemmin alkanut kelirikko aiheutti lopulta sen, ettei palautusta voitu enää keväämmällä jatkaa.

Toukokuun 17 päivänä 1945 on siirtoväenasiain osasto osittain peruuttanut siirtoväen sekä sen kotieläinten ja muun omaisuuden palauttamista Lapin läänin alueelle koskevan kiellon ja määrännyt, että Vaasan läänistä saadaan palauttaa Kemijärvelle Ylikylän, Tohmon, Levärannan ja Javaruksen kylien sekä Pelkosenniemen kunnan väestöä ja karjaa päivittäin yhteensä 150 henkilöä ja 60 lehmää, jotka määrät väestöä ja karjaa Lapin lääninhallitus on ilmoittanut voitavan kuljettaa Kemistä Rovaniemen kautta Kemijärvelle. Nyttemmin on valmisteilla suunnitelma yleisen palautuksen aloittamiseksi myöskin muihin Lapin läänin kuntiin. Palautuksen suoritusta to-

sin jatkuvastikin vaikeuttavat samanaikaisesti Ruotsista palautettavan väestön, karjan ja irtaimen omaisuuden kuljetukset, mutta siitäkin huolimatta uskotaan nämäkin kuljetukset saatavan suoritetuiksi. Suurimpana esteenä kuljetusten suorittamiseen on Kemin rautatiesillan korjaustöiden viivästyminen, josta aiheutuu, että kuljetukset täytyy suorittaa lossilla. Sillan pitäisi valmistua heinäkuun alkupäivinä. Sitä ennen on varsin vaikeata saada Kemijoen pohjoispuolella oleville rataosille lisää rautatievaunuja, koska vaunujen kuljetus Röytän satamaan on mahdollista, mutta purkaminen ja asettaminen raiteille vaatisi erikoislaitteita ja suuria kustannuksia. Tästä huolimatta on tarkoituksena suorittaa kuljetuksia sekä rautateitse Kemin kautta ja meritse Röytän sataman kautta käyttäen hyväksi sitä kautta tapahtuvaa rautateiden yhdysliikennettä. Palautus joutuu tästä syystä pakostakin tapahtumaan pienemmissä erissä ja kestämään kauemmin, mutta toiveita on, että palautus saadaan kesän aikana suoriteuksi loppuun.

3) Kansanhuoltoministeriön antamien määräyksien mukaan oli paikallisilla kansanhuoltoviranomaisilla oikeus antaa pakkoottoheinän ostolupia siirtoväkeen kuuluville henkilöille 4 kg:n määrälle lehmää ja päivää kohden.

4) Sodanvaaran tai sodan johdosta suoritettujen väestön sekä kotieläinten ja muun irtaimen omaisuuden siirroista aiheutuneiden omaisuusvahinkojen korvaamisesta viitataan 5 päivänä toukokuuta 1945 annetun toisen korvauslain säännöksiin, jotka koskevat niinhyvin Pohjois-Suomesta kuin luovutetulta ja vuokratulta alueelta kotoisin olevan väestön siirtymisestä ja siirroista aiheutuneiden vahinkojen korvaamista.

Helsingissä, sisäasiainministeriössä 30 päivänä toukokuuta 1945.

Ministeri *Eemil Luukka.*

Till Riksdagens Herr Talman.

I till Riksdagens Herr Talman överlämnad, den 27 april 1945 dagtecknad skrivelse har riksdagsman M. O. Lahtela framställt följande spörsmål att besvaras av vederbörande medlem av Statsrådet:

1) Har Regeringen och i så fall när givit bl. a. länsstyrelsen i Vasa län sådana direktiv, att kostnaderna för utfodring av boskap från Nord-Finland, som är i annans än ägarens vård, få erläggas ur statsmedel, och om dylika ha givits, är Regeringen underkunnig om, att givna direktiv ej ha följts, samt vilka åtgärder ha vidtagits eller skola vidtagas, om givna direktiv ej ha följts?

2) Vad beror det på, att bl. a. till Kemijärvi kommun och andra kommuner, dit den evakuerade befolkningen och boskapen samt lösegendomen hade kunnat återföras, denna ej har återförts i tid, och vad ämnar Regeringen göra nu, då återföringen fått anstå till menförestiden, för att återföra befolkningen och boskapen samt den evakuerade lösegendomen?

3) Vad beror det på, att för utfodringen av den från Nord-Finland evakuerade boskapen endast har beviljats 4 kg hö per ko och dag, ehuru nu har framgått, att i vårt land, bl. a. i Nivala, finnes så mycket hö, att köpare därtill ej finnas; och

4) ämnar Regeringen giva den från Nord-Finland evakuerade befolkningen gottgörelse för den skada, som förorsakats och alltjämt förorsakas därav, att befolkningen och boskapen ej återförts i tid och att boskapen genom att den svältfötts hållits produktionsoförmögen, och har man varit tvungen att i dylikt tillstånd livnära den bl. a. med från annan ort till underproduktionsområde transporterat, dyrt hö, och om denna ämnar göra det, när och hur ersättes skadan?

Som svar på dessa spörsmål ber jag högaktningsfullt få nämna följande:

1) I enlighet med statsrådets beslut angående särskilda åtgärder, avsedda att trygga den förflyttade befolkningens utkomst, utfärdat den 30 mars 1944, erlägges ersättning för skötsel av för utfodring (i främmande skötsel) utplacerat djur åt den skötselpliktige endast i fall att djurets avkastning ej motsvarar skötselkostnaderna. Den, som önskar erhålla här nämnd ersättning, är skyldig att medelst tillförlitlig bokföring utreda med huru mycket kostnaderna för djurets skötsel överstiga avkastningen. För känt djur erlägger djurets ägare sagda eventuella ersättning.

Emedan erläggande av ifrågavarande slags ersättning, ehuru denna i allmänhet

ej alls kunnat ifrågakomma i särskilt stor utsträckning, kunnat medföra svårigheter på grund av brist på kontanta medel för vissa till den från norra Finland evakuerade befolkningen hörande obemedlade ägare till förflyttade djur, vilka erhållit återflyttningstillstånd, och då å andra sidan skötare av djur ej kan anses skyldig överlåta i hans utfodring placerat djur åt ägaren innan eventuell ersättning för skötseln erlagts åt honom, gav avdelningen för den förflyttade befolkningen vid ministeriet för inrikesärendena den 22 mars 1945, efter det ärendet hade behandlats i statsrådet, länsstyrelserna sådana direktiv, att åt till den förflyttade befolkningen hörande djurägare, vilka på grund av brist på kontanta medel stodo i fara att förlora sina husdjur, för erläggande av ersättning av ifrågavarande slags foderkostnader kunde givas förskottsersättning på villkor om återbetalning. Förutom genom ovannämnda skrivelse underrättades länsstyrelsen i Vasa län om möjligheten att bevilja ifrågavarande förskottsunderstöd per telefon av avdelningen för den förflyttade befolkningen, första gången då ärendet ännu var uppe i statsrådet och andra gången, då statsrådet godkänt anlitande av förskottsunderstöd för ifrågavarande ändamål. Möjligen ha ej alla vårdmyndigheter för den förflyttade befolkningen gjort bruk av de givna befogenheterna tillräckligt smidigt, men har numera från avdelningens för den förflyttade befolkningen sida gjorts erforderlig anmärkning i saken.

2) Den viktigaste förutsättningen för återföringen var organiserandet av befolkningens försörjning och sjukvården. Allmän återföring från Vasa och Uleåborgs län till Lapplands län kunde ej påbörjas vid årsskiftet, ty då fanns det tågförbindelse endast till Ii station, varifrån det är en 300 km lång färd till Kemijärvi. Då tågförbindelse iordningställts till Kemi började man återföra befolkning, boskap och förflyttat gods till Kemijärvi i så stor utsträckning, som under dåvarande förhållanden var möjligt. Vid den tiden rådde i Lapplands län den allra största brist på bilar samt bränsle och smörjmedel för dessa. Transportmöjligheterna bestämde sålunda i detta skede återföringens omfång. Transportsvårigheterna föranleddes därav, att bilar samtidigt behövdes bl. a. för försörjningen av försvarsmaktens i Nord-Finland befintliga truppavdelningar, för livsmedelstransporter för befolkningens i Lapplands län behov samt för att utföra transportuppdrag för järnvägs-, väg- och vattenbyggnads-, post- och telegrafstyrelsernas samt andra återuppbyggandes räkning. Tågförbindelsen Laurila—Jaatila kom till stånd den 3. 4. 45 och Laurila—Rovaniemi den 15. 4. 1945, men finnas å denna bansektion endast två person- och fyrtio G-vagnar, vilka skulle användas till alla å denna bansektion förekommande transporter. Landsvägstransporterna försvårades även av vägarnas dåliga skick, ty i ett flertal fall hade man ej hunnit reparera till oanvändbarhet demolerade vägar före vinterns inbrott. Vägarnas dåliga skick och materiellbristen förorsakade även, att vinterplogning ej kunde verkställas tillräckligt effektivt, vilket i sin tur ledde till ytterligare transportsvårigheter. Menföret, som inträdde c:a tre veckor tidigare än normalt, förorsakade slutligen, att återföring ej mera kunde fortgå på vårsidan.

Den 17 maj 1945 har avdelningen för den förflyttade befolkningen återkallat förbudet beträffande återföring av evakuerade, deras husdjur och övriga egendom till orter i Lapplands län och bestämt, att från Vasa län få till Kemijärvi återföras byarna Ylikylä, Tohmo, Leväranta och Javarus samt till Pelkosenniemi hela kommunens befolkning och boskap, dagligen 150 personer och 60 kor, vilket antal personer och kreatur länsstyrelsen i Lapplands län har meddelat sig kunna transportera från Kemi via Rovaniemi till Kemijärvi. Numera är en plan för att även begynna återföring till andra kommuner i Lapplands län under utarbetande. Återföringen försvåras visserligen allt fortfarande av den samtidigt pågående återföringen av befolkning, boskap och lösegendom från Sverige, men oberoende därav tror man sig kunna verkställa även dessa transporter. Det största hindret för transporterna är dröjsmålet med reparationsarbetena på Kemi järnvägsbro, vilket förorsakar, att transporterna måste företagas med färja. Bron borde bli färdig i början på juli. Dessförinnan är det synnerligen svårt att öka antalet järnvägsvagnar å bansektionerna norr om Kemi älv, ty transport till Röyttä hamn av vagnar är möjlig, men skulle lossningen och

spårsättningen erfordra speciella anläggningar och stora kostnader. Det oaktat är det meningen att företaga transporter både per järnväg via Kemi och till sjöss via Röyttä hamn, tillgodogörande sig järnvägens samtrafik över denna. Återföringen måste av denna orsak tvunget ske i mindre grupper och draga ut på tiden, men det finns hopp om, att återföringen skall kunna slutföras under sommarens lopp.

3) Enligt av folkförsörjningsministeriet utfärdade bestämmelser voro de lokala folkförsörjningsmyndigheterna berättigade att utgiva inköpstillstånd för 4 kg tvångsuttaget hö per ko och dag åt till den evakuerade befolkningen hörande personer.

4) Beträffande ersättning av egendomsskador, som förorsakats genom på grund av krigsfara eller krig verkställda förflyttningar av befolkning samt boskap och annan lösegendom, hänvisas till den 5 maj 1945 givna andra ersättningslagens stadgar, vilka beröra ersättningen av skador, som förorsakats genom förflyttning och omflyttning av såväl den i Nord-Finland som i det avträdda eller utarrenderade området hemmahörande befolkningen.

Helsingfors, vid ministeriet för inrikesärendena, den 30 maj 1945.

Minister *Eemil Luukka.*

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. K o i v i s t o: Suuren valiokunnan kokous on huomenna keskiviikkona kello 11.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi edustajanpalkkiosta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 6, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 3 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 6, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

P u h e m i e s: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä. Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä kannattaa lakiehdotusta, on se hyväksytty, mutta muussa tapauksessa on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 70 §:n mukaan katsottava rauenneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. F r i e t s c h: Herr Talman! Jag har hyst den uppfattningen att det varit bäst om man kunnat behandla detta ärende i största möjliga stillhet. Inte därför att det inte skulle tåla publicitet, utan därför att ju mera det debatteras inför all offentlighet, desto flere blir de billiga och tråkiga feluppfattningar eller avsiktliga vantolkningar som då sprids bland allmänheten, till men för parlamentets anseende och riksdagsmännens rykte. Nu har vi åter en gång sett en våg av kritiska anmärkningar mot riksdagsmännens sätt att behandla sin arvodesfråga. Och då nu så förhåller sig är det inte längre någon mening i att man låter bli att lägga in ett par ord i den pågående debatten.

Det är, om jag inte helt tar fel, riksdagsman Oksala vi närmast har att tacka för uppkomsten av denna senaste, mot riksdagen riktade förstalskampanj. Det kan ha sitt intresse att försöka sig på en liten analys av det motiv som ligger bakom hans uppträdande i denna sak. Man frågar sig: varför togs den upp till skärskådande av rdgsm. Oksala? Han hyser ju, enligt vad han själv framhöll, den uppfattningen, att arvodesfrågan är en av de pinsammaste riksdagsmännen har att befatta sig med. Jo, motivet är om jag förstått honom rätt, att han anser det av statsutskottet föreslagna förhöjda arvodet vara alltför generöst. Rdgsm. Oksala anser alltså att statsfinansiella skäl talar för en justering neråt, med andra ord: att Finlands folk inte har råd att ge sina förtroendemän skäliga arvoden. Ärligt sagt tror jag alls icke på att omsorgen om statsfinanserna över huvud taget varit ett motiv av betydelse i detta resonemang. Med rätta påpekade rdgsm. Oksalas gruppkamrat J. Virtanen i sitt sarkastiska genmäle att

de, som nu påyrka ett reducerat arvode, eftersträvar en viss yttre effekt. Jag befarar att man här inte minst syftat till att bringa riksdagen i misskredit såsom parlamentarisk institution, i akt och mening att dra ner dess allmänna anseende. I all synnerhet om man tycker att riksdagen till sin sammansättning inte precis motsvarar det man skulle önska, kan det synas tjänligt att indirekt nagelfara dess centrala position i samhällslivet och få dess värdighet avtrubbad.

Om detta varit syftet med polemiken mot statsutskottets förslag, så har det verkligen uppnåtts med icke obetydlig framgång. Se bara på tidningspressen Till och med hyggliga tidningsmän skriver vettlösheter och ovetttigheter om vartannat.

Jag har här framför mig ett klipp ur en svensk landsortstidning. Där talas om riksdagsmännens omättlighet vid bevakandet av sina egna ekonomiska intressen. Det sägs att det verkar övermåttan osympatiskt att se hur riksdagsmännen tar för sig, ja, det står att läsa om att riksdagens ledamöter genom sin anspråksfullhet och sin självtillräcklighet „drar skam över hela parlamentet".

Riksdagens talarstol är visserligen inte till för att användas som plattform för polemiska tillträttaläggningar av dylika skriverier; å andra sidan kan det verkligen vara på sin plats att de bemötas från riksdagens sida, synnerligast som sådana feluppfattningar ogensägligen leder till att man träder riksdagens ära för när.

Har riksdagsmännen verkligen tagit för sig på ett omättligt sätt? Det fredstida riksdagsmanna-arvodet utgjorde 200 mark om dagen. I december 1942 höjde riksdagen, efter det att regeringen avlämnat proposition i saken, arvodesbeloppet till 275 mark för riksdagsmän från Helsingfors eller dess närmaste omnejd och 325 mark för övriga riksdagsmän. Trots de utomordentligt starka pris- och löneförhöjningar som har ägt rum sedan 1942 har riksdagsmannaarvodet icke under hela denna tid justerats. Kan detta kallas anspråksfullhet och självtillräcklighet? När nu statsutskottet har föreslagit den av riksdagen i andra läsningen omfattade aktuella förhöjningen, så har de normer som enligt statsrådets lönebeslut är gällande för reglerandet av löner i allmänhet ingalunda överskridits. Motsatsen är fallet. Kan detta motivera att man finner parlamentet dra skam över sig själv på grund av riksdagsmännens omättlighet?

Om jag förstått rätt, utgår rdgsm. Oksala ifrån att riksdagsmanna-arvodet är en mycket lättförtjänt biinkomst, en god penning för ett lätt värv, som man sköter vid sidan av övriga sysslor. Men är då, för det första, riksdagsmannauppdraget verkligen en sinekur? Jag tror man kan besvara den frågan med att säga, att om man tar sitt riksdagsmannskap på verkligt allvar, så är det nog ingen latmanssyssla. Vi har här i riksdagen haft och har alltfort en del folkrepresentanter som nitiskt och helt ägnat sig åt uppdraget. De har lagt ner stor möda och mycken tid på riksdagsmannaskapet. Man har kunnat se hur de behärskat det ingalunda så alldeles lättskötta riksdagsarbetet på ett imponerande sätt och gjort bestående nytta. Sådana heltidsriksdagsmän har man i sanning all anledning att hysa respekt för. När man tänker på dem, så förstår man att det måste ligga dumhet eller illvilja bakom sådana påståenden som att namuppropet och besväret att kvittera ut arvodet gestaltat sig till riksdagsmännens „nästan enda göra", såsom det stod i ett tidningskåseri här nyligen.

För det andra får man komma ihåg att även om det finns en del huvudstadsbor, som med ganska lätt hand tar på sitt riksdagsmannaskap och ganska ostört sköter sitt egentliga arbete, sin brödföda, så finns det en hel del riksdagsmän vilka icke befinner sig i så lyckliga omständigheter. Jag tänker på all dem som inte har några andra inkomster än riksdagsmanna-arvodet under den tid de sitter i riksdagen. Jag tänker också på dem, huvudsakligen landsortsbor, som måste avstå från andra inkomster under den tid de är folkets förtroendemän. Vill inte riksdagsman Oksala, som nu gått till storms mot det förhöjda arvodet, respektera det faktum att här i riksdagen, jag tror nu mera än förr, sitter riksdagsmän som inte har det så väl förspänt i ekonomiskt hänseende att de tål jämförelse med de ekonomiskt måhända mera oberoende ledamöterna av detta hus?

För det tredje: skall det verkligen ligga i någons intresse att beräkna riksdagsmanna-arvodet i underkant, så att en del

av riksdagsmännen ständigt skulle befinna sig på gränsen till personliga ekonomiska bekymmer? Skulle icke detta vara ägnat att direkt skada demokratin, av vars folkvalda representanter man väntar oväld och största möjliga okänslighet för finansiella sidoinflytanden? Det är visserligen inte meningen att jämföra det fattiga, krigshärjade lilla Finland med det segerrika, väldiga Amerika. Men Förenta Staterna kan dock rent principiellt nämnas som en förebild för en väluppbyggd demokrati, en i många hänseenden rent lysande förebild. Låt mig alltså här påpeka, att man i Förenta Staterna strävat efter att göra kongressens medlemmar så oberoende som möjligt i ekonomiskt hänseende. Envar kongressmedlem lyfter i fast årsarvode tiotusen dollar, vilket sannerligen inte är någon liten summa ens i det rika Amerika. Enligt gammal förkrigskurs motsvarade den i runt tal en halv miljon mark. Till dessa tiotusen dollar kommer ersättning för resor och för kongressmedlemmens sekreterare. Jag skall inte besvära riksdagen med alltför stor detaljrikedom. Jag inskränker mig till att framhålla, att ett studium av förhållandena i olika länder med all sannolikhet skulle ge ett starkt stöd för uppfattningen att i intet land parlamentsledamöterna är så illa betalda som i republiken Finland. Huruvida detta är ägnat att ge vår demokrati styrka och anseende, torde kunna överlämnas åt de verkligt demokratiskt sinnade riksdagsmännens bedömande.

Så till sist ännu ett par ord om riksdagsmanna-arvodets skattefrihet. Hur mycket har det inte talats och skrivits om detta förmenta privilegium! På sistone har man accentuerat påståendet om riksdagsmännens omåttlighet och självviskhet genom att hänvisa till det såkallade faktum, att medan riksdagsmännen oavlåtligt pålägger andra medborgare nya och tunga skatter, så vägrar de själva att betala någon skatt för sitt dryga arvode. Det är onekligen mycket enkelt att formulera anklagelser mot riksdagsmännen på denna punkt. Men svårare blir det att få någon rätsida på detta problem om riksdagsmanna-arvodet skulle beskattas som övriga inkomster. Jag skall heller inte här gå i detaljer. Jag vill likväl peka på den omständigheten, att man med hänsyn till nuvarande branta skatteprogression i Finland måste räkna med att en av följderna av arvodets beskattning med all säkerhet skulle bli den, att rätt många riksdagsmän måste lämna sitt updrag ifrån sig. Skatten på arvodet bleve för den, som har nämnvärd annan inkomst, så hög, att skatten skulle taga större delen av arvodet. Och då riksdagsmannauppdraget inte bara är rätt besvärligt, utan också förenat med allehanda ofrånkomliga utgifter, så är det knappast troligt att någon vore beredd att ta emot uppdraget, därest han till på köpet bleve tvungen att göra det på egen bekostnad. Så långt sträcker sig väl dock den demokratiska och medborgerliga offerviljan icke annat än undantagsvis. Kanske skulle det finnas en del rika män som vore redo att bli riksdagsmän, även om de finge betala för det. Men skämt åsido, vem tror man för övrigt att en försämring av riksdagsmännens ekonomiska ställning komme att drabba? Inte arbetarrepresentanterna i första hand, skulle jag tro, åtminstone inte den del av folkrepresentationen, som kommer direkt från kroppsarbetarnas krets. Nej, försämringen skulle främst drabba de kompetenta och dugliga män, som redan nu funnit det svårt att samordna riksdagsuppdraget med övriga sysslor sådana som ledarskap inom handel och industri eller någonting liknande. Är det meningen att lämna vissa medborgargrupper, och kanske de ur samhällelig synpunkt mindre välkvalificerade, i okvald besittning av den parlamentariska lekplatsen? Vad blir följden? Jo, meningsskiftet blir haltande och de egna insatserna mindre övertygande. Är det dit man vill komma, så småningom? Det är det jag här vill fråga.

Frågan om arvodets beskattning är nu föremål för prövning inom lagberedningen. Jag hoppas man därvid tar hänsyn till att riksdagsmannaarvodet ingalunda åtnjuter något exklusivt skatteprivilegium. Belägges riksdagsarvodet med skatt, så bör också alla andra pricipiellt liknande arvoden, från kommittéer, o. s. v., beskattas. Likaså bör traktamenten underkastas beskattning. Riksdagsarvodet är ju egentligen att betrakta som ett dagtraktamente, och för landsortsrepresentanterna är det verkligen ett traktamente. Så bör man vidare hålla i minnet det demokratiska i att arvodet ska vara lika för alla. Be-

läggs det med skatt, så blir det ytterst olika, en välbeställd jordbrukare kommer t. ex. att få bara en bråkdel av småbrukarens eller arbetarens arvode, detta på grund av den branta skatteprogressionen.

Det skulle finnas mycket att säga i denna delikata fråga.

Jag skall sluta med att konstatera, att ämnet visserligen tacksamt låter sig utnyttjas i vissa demagogiska syften och i tidningskåserier. Men det är, som sagt, inte lätt att få någon rätsida på detta problem om man verkligen fördjupar sig i de lättsinnigt framkastade reformförslagens konsekvenser. Bäst vore det att inte prata för läktaren, såsom en del riksdagsmän nu behagat göra i detta ärende, utan att hålla sig på ett mera respektabelt plan (Rop från svenska gruppen). Hr Söderhjelm vill påstå att jag nu skulle ha talat för läktaren. Det har icke varit min mening, utan jag har närmast adresserat mig till riksdagen i detta ärende, även om jag samtidigt velat bemöta några beklagliga journalistiska förlöpningar.

Ed. Wiik: Hallitus mainitsee esityksessään pitävänsä asianmukaisena, että edustajanpalkkio vahvistettaisiin kiinteäksi vuosipalkkioksi, mutta että tämä on täytynyt siirtää myöhempään ajankohtaan. Tällainen pyrkimys on jo aikaisemmin pari kertaa ilmennyt hallituksen taholla ja toisinaan sitä on nimenomaan perusteltu sillä, että eduskunnan istuntokausi silloin lyhenisi. On siis laskettu, että kun eduskuntatyö tavallaan muuttuisi urakkatyöksi, niin se suoritettaisiin nopeammin, jotta edustajat sitten saisivat lähteä kotiin. Juuri tästä syystä minä olen aikaisemmin vastustanut tällaista pyrkimystä, sillä urakkatyö suoritetaan ei vain nopeasti vaan usein myöskin huolimattomasti. Näin tulisi helposti käymään myöskin eduskuntatyön. Eikä muutenkaan ole syytä pyrkiä lyhentämään eduskunnan istuntokautta. Kyllä me tarvitsemme sen verran työaikaa, kuin meillä tähän saakka on ollut käytettävissämme. Minä siis toivon, että hallitus ei vastaisestikaan pyrkisi toteuttamaan mainitsemaansa aikomusta.

Ed. Österholm: I motsats till den föregående talaren har jag den bestämda uppfattningen, att det är riktigt och tillrådligt, att sättet för beräknandet av riksdagsarvodet skulle bli ett annat än nu och arvodet skulle utgå i form av fast årslön. Det kan icke vara landet och riksdagen till gagn att sessionerna tänjs ut på det sätt som skett under de senaste åren. Detta har icke alltid varit betingat av ett oavvisligt allmänt behov utan åtminstone i viss mån grundat sig på inflytelser, som har samband med sättet för riksdagsarvodets beräknande. Jag tillåter mig uttala förhoppningen, att vi snarast möjligt skulle gå över till det system, vartill vi i alla fall förr eller senare måste komma, nämligen att riksdagsarvodet utgår i form av fast årslön. Vi skulle då, tror ja, slippa det ofta återkommande och av allmänheten i hög grad uppmärksammade pinsamma diskussionerna om riksdagsarvodet.

Ed. Rantala: Pyysin puheenvuoron ilmoittaakseni yhtyväni täydellisesti ed. Wiikin esittämään lausuntoon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi eräiden yhdessä käsiteltävien rikosasiain oikeuspaikasta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 8, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 3 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 8, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämisestä eräissä tapauksissa.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 4a ja otetaan jatkettuun toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 4 ja maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 4, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 4a, jonka mukaan suuri valiokunta asian uudelleen käsiteltyään on yhtynyt eduskunnan asiassa tekemään päätökseen.

Keskustelua ei synny.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 3 momentin mukaisesti julistetaan asian toinen käsittely päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 9 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 4 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 14, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 9. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. von Born: Herr talman! En betänklig omständighet i det föreliggande lagförslaget är ju otvivelaktigt dess retroaktivitet, varom anmärkningar gjorts, ehuru lagutskottet å sin sida likväl stannat, såsom stora utskottet, för att godkänna förslaget även i den delen. Med avseende å denna retroaktivitet kan emellertid följande anföras. Den innebär visserligen en avvikelse från vanliga lagstiftningsprinciper, det bör medgivas, men det är också därför meningen att den skall antagas i den ordning, som för avvikelse från grundlag är stadgat. Vidare är det ju så, att regeringen ansett det nödigt, att lagen på detta sätt göres retroaktiv, om den skall medföra avsedd verkan, och däri ligger en viss sanning. Regeringen begär ett vapen i händerna för att kunna stävja en allvarlig illegal samhällsföreteelse; det synes mig svårt att vägra regeringen detta för ett ändamål, som i och för sig är viktigt och riktigt, även om jag för min del måste hålla före, att man icke på detta sätt når det avsedda syftemålet. Vill man emellertid vara lojal mot en regering, däri ens eget parti är företrätt och som man förty önskar stöda, så bör man alla tvivelsmål till trots kunna vara med om saken, låt vara att den är en personligen högst motbjudande. Slutligen bör man komma ihåg att den påföljd, varom här är fråga, icke är en straffåtgärd i vanlig bemärkelse utan en skydds- och säkerhetsåtgärd från samhällets sida, som ur kriminalrättslig synpunkt kan och bör bedömas på ett något annat sätt än en vanlig straffpåföljd. En ren straffpåföljd skulle jag aldrig vara med om att göra retroaktiv. Riksdagen har även tidigare godkänt ungefär enahanda lagstiftning. 1933, då fråga var om liknande åtgärder mot personer, dömda till brott mot alkohollagstiftningen, ville regeringen, att de dömda skulle insättas i tvångsinrättning på samma sätt som s. k. farliga återfallsförbrytare, vilket hade varit i huvudsak liktydigt med straff. Men riksdagen ändrade lagen då så, att de, som förbrutit sig, skulle enligt statsrådets prövning hållas i allmänt arbete på samma sätt som lösdrivare, varigenom åtgärden fick karaktär mera av en samhällets skyddsåtgärd, som kunde tillgripas även i anledning av tidigare förseelser. Motsvarande förfarande föreskrevs genom lagen den 31 juli 1942 med avseende å personer, som gjort sig skyldiga till vissa egendomsbrott, såsom stöld, rån m. m. I föreliggande lagförslag hänvisas uttryckligen till lagen om lösdrivare, vars stadganden även eljes nära sammanhänga med de nu föreslagna. Det heter nämligen i lagen om lösdrivare, att till intagning i arbetsanstalt eller hållande i tvångsarbete må förordnas person, som genom att vanemässigt förskaffa sig inkomst på ett mot god sed stridande sätt

eller genom sitt levnadssätt i övrigt medför uppenbar våda för allmän ordning, säkerhet eller sedlighet. Dessa fall passa ju i själva verket väl in även ifråga om yrkes- eller vanmässigt brytande av reglementeringsbestämmelserna, och de avgöras icke av domstol, såsom vid återfallsförbrytelser, utan av administrativ myndighet, såsom även i föreliggande lagförslag är avsett, något som även antyder, att här är fråga om skydd mera än om straff. När det gäller återfallsförbrytare förordnar alltså domstol om deras insättande i tvångsinrättning, i andra här omförmälda fall följer antingen automatiskt eller efter prövning av de enskilda fallen, tvångsarbete enligt de för lösdrivare gällande bestämmelserna. Här föreligger alltså en åtskillnad, som både principiellt och praktiskt icke saknar sin betydelse.

Med det sagda vare det dock ingalunda förnekat, att det föreliggande lagförslaget utgör ett avsteg från vanliga rättsprinciper. Men huru mycket avsteg från vanliga grundlagsfästa rättsprinciper få vi icke lov att för närvarande tåla. Hela reglementeringen innebär ju ett sådant och därtill ett mycket allvarsamt sådant avsteg. Huru vänder ej den i själva verket upp och ner på rättsbegreppen, mycket annat att förtiga. Den personliga friheten är nog hos oss utsatt för andra och större faror. Reglementeringen t. ex., liksom hela undantagslagstiftningen överhuvud, riktar sig mot och kränker alla laglydiga medborgares naturliga och hart när mänskliga rättigheter, medan det föreliggande lagförslaget riktar sig endast mot dem och deras rätt, som icke vilja underordna sig den gällande samhällsordningen. Detta lagförslag blir sålunda egentligen blott en till systemet hörande komplettering av något, som redan i och för sig är ett betänkligt undantag, en betänklig utväxt på lagstiftningen. Det är därför jag anser, att man väl kan svälja förslaget nu för att sedan så snart som möjligt försöka få hela den urspårade undantagslagstiftningen avskaffad eller på ett förnuftigare sätt omlagd. Man måste dock förutsätta, att statsrådet vid tillämpning av lagen tar hänsyn till alla de förmildrande omständigheter, som exempelvis vid de vanemässiga reglementeringsförbrytelserna kunna förekomma, synnerligast där de icke dikterats av vinstbegär. Ej heller bör självfallet lagen kunna tillgripas mot dem, som redan till fullo före lagens ikraftträdande utstått sitt straff.

Jag har själv förordat en annan väg för rådande av bot på det nuvarande oefterrättslighetstillståndet på livsmedelsreglementeringens område. Man har dock icke velat acceptera mitt förslag. Jag tror emellertid, att den väg myndigheterna valt leder långt sämre till målet, och jag hoppas att de en gång skola inse detta. Men jag anser mig icke för den skull i en fråga av denna betydelse för samhället ha rätt att nu vräka deras förslag i självmedveten övertro på, att jag har rätt och de orätt.

Ed. Tuominen: Yleensä sen luontoisiin toimenpiteisiin ryhtyminen, mitä nyt esillä oleva lakiehdotus edellyttää, on arveluttavaa syystä, että tässäkin lakiehdotuksessa edellytettyjen määräysten täytäntöönpano jää pääasiassa vankilaviranomaisten harkinnan perusteella annetuista lausunnoista riippuvaiseksi, saattaen kansalaiset helposti mielivallan alaisiksi. Sen lisäksi saattaa asettaa kyseenalaiseksi, onko hallituksen nyt esittämään menettelyyn ryhtyminen tällä kertaa mahdollisista toimenpiteistä paras keino säännöstelyrikosten estämiseksi. Olisi varmaan ollut paljon tuloksellisempaa kansan enemmistön kannalta katsoen, että hallitus, ennenkuin esitti eduskunnalle hyväksyttäväksi nyt esillä olevan lakiehdotuksen, olisi ryhtynyt kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin esim. tehokkaan tarkkailun siirtämiseksi suoraan tuotantolähteille, joka tarkkailu suoritettaisiin nimenomaan työläisten myötävaikutuksella, sillä työläiset eri puolilla maata kertovat lukemattomia esimerkkejä siitä, miten säännöstelymääräysten rikkomuksia tapahtuu päivittäin eri tuotantopaikoissa, ja ovat vakuutettuja, että valtiovalta, heidän apuaan käyttäen, voisi sellaiset rikkomukset estää. Kun kuitenkin säännöstelyrikokset ovat käyneet päivä päivältä yleisemmiksi ja ovat muodostuneet suoranaiseksi kansan hädällä keinottelemiseksi, katsomme voivamme siitä huolimatta, että olemme jättäneet eduskunnalle hyväksyttäväksi toivomusaloitteen toimenpiteisiin ryhtymisestä n. s. „pyttylain" kumoamiseksi, joka luonteeltaan periaatteessa on nyt esillä olevaan lakiin verrattavissa, ryhtyä kan-

nattamaan esillä olevan lakiehdotuksen hyväksymistä, semminkin kun se tulee olemaan voimassa vain niin kauan, kuin säännöstelymääräyksetkin ovat voimassa.

Ed. Kytömaa: Herra puhemies! Kun suuri valiokunta on — tosin niukalla äänten enemmistöllä — ehdottanut hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksyttäväksi sellaisenaan, on vielä syytä muutamin sanoin oikeudelliselta kannalta kosketella lakiehdotusta. Lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentin mukaan on ensinnäkin ammattimaiseen säännöstelymääräysten rikkomiseen syyllistynyt henkilö viranomaisten harkinnasta riippumatta pantava pakkotyöhön. Kun tämä koskee henkilöitä, jotka ovat tehneet elinkeinokseen rikollisen hyötymisen kanssaihmistensä puutteesta, ei sen johdosta ole huomauttamista. Toisin on laita niissä 1 §:n 1 momentissa mainituissa tapauksissa, joissa on kysymys tavanomaisuudesta. Näiden tapausten joukossa voidaan käytännölliseltä kannalta katsoen erottaa toisistaan kaksi eri ryhmää. Ensimmäiseen ryhmään kuuluvat ne, jotka rikkovat säännöstelymääräyksiä ansiotarkoituksessa, vaikkakaan eivät ammatikseen. Toiseen ryhmään taas saattavat joutua ne lukuisat perheenhuoltajat, joilla ei mitään ansaitsemispyrkimyksiä ole, mutta jotka virallisten annosten riittämättömyyden vuoksi ovat jatkuvasti pakotetut enemmän tai vähemmän lakiin perustumattomalla tavalla hankkimaan lähimmilleen lisäannoksia. Ei ole mielestäni kohtuullista eikä oikein, että nämäkin lakiehdotuksessa leimataan yhteiskunnan kannalta siksi vaarallisiksi rikoksentekijöiksi, että heidät on jo voimassa olevassa laissa säädettyjen ankarien rangaistusten lisäksi ehdottomasti pantava pakkotyöhön. Seuraamukset eivät tässä kohden ole oikeassa suhteessa tekoihin, vaan lakiehdotus on korjaamisen tarpeessa.

Epäilyksiä herättää myös lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentti, jossa pakkotyö taannehtivasti säädetään määrätyissä tapauksissa seuraukseksi aikaisemmin tehdyistä teoista. Voidaan huomauttaa, kuten on tehty, että tässä ei ole kysymys taannehtivasta rangaistuksesta, vaan vastaisuutta tarkoittavasta hallinnollisesta varotoimenpiteestä. Todennäköistä kuitenkin on, että yleisessä oikeustietoisuudessa ei puheenaolevaa teoreettista eroavaisuutta tulla ymmärtämään. Asianomaisen yksilön kannalta taas vapauden menetys on vapauden menetys, millä nimellä sitä nimitetäänkin. Se tosiasia, että puheenaolevan 1 §:n 2 momentin soveltamisen yhtenä edellytyksenä ovat ennen momentin voimaantuloa suoritetut teot, herättää jo sellaisenaan epäilyksiä. Oikeudelliselta kannalta on vielä syytä kiinnittää huomiota myös toiseen soveltamisen edellytykseen. Momenttia voitaisiin ehdotuksen mukaan käyttää, milloin on syytä varoa, että rikoksentekijä jatkaa rikollista toimintaansa. Yleensä oikeudellisessa elämässä otetaan huomioon vain ihmisen teot tai tekoja vastaavat laiminlyönnit. Tässä ilmeisesti kuitenkin mentäisiin tai ainakin voitaisiin mennä pitemmälle, pyrittäisiin lukemaan ihmisen julkilausumattomat ajatukset ja arvostelemaan hänen luonteensa laatua sekä tekemään tällä perusteella johtopäätöksiä hänen tulevan toimintansa suunnasta. Tällaisessa tapauksessa on aina olemassa suuri erehtymisen vaara, suurempi kuin silloin, kun henkilön oikeudellinen arviointi pysyy hänen tekojensa pohjalla. Käsitykseni mukaan 2 momentissa poiketaan kahdestakin yleisesti hyväksyttävästä oikeudellisesta periaatteesta. Näin voitaisiin menetellä vain siinä tapauksessa, että se oikeushyvä, jota sanotulla säännöksellä pyritään suojaamaan, olisi vielä kallisarvoisempi kuin sanotut periaatteet, että toisin sanoen olisi kysymys eräänlaatuisesta hätävarjeluun verrattavasta yhteiskunnan itsensäsuojaamistoimenpiteestä. Näin ei kuitenkaan mielestäni esillä olevassa tapauksessa ole laita, vaan momentti voitaisiin lakiehdotuksesta poistaa ilman, että siitä on yhteiskunnalle suurempaa vaaraa.

Edellä esitetyn perusteella tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan, että 1 §:n 1 momenttiin lisättäisiin „tai"-sanan jälkeen sanat „ansiotarkoituksessa tapahtuneesta" ja teksti sitten jatkuisi „tavanomaisesta säännöstelymääräysten rikkomisesta" j. n. e. ja että 1 §:n 2 momentti poistettaisiin, ja siinä tapauksessa, että jälkimmäinen ehdotus tulisi hyväksytyksi, lain johtolauseeseen tehtäisiin tästä aiheutuva muutos.

Ed. Okko: Herra puhemies! Minulla ei ole mitään vastaan, jos ammattitrokarit joutuvat tämän säännöstelyajan istumaan,

mutta niiden saattaminen esivallan eteen näyttää olevan aivan eri juttu ja muodostunee se vaikeasti ratkaistavaksi, sillä nämä ammattilaiset ovat jo alunperin lähteneet sellaisin suunnitelmin ja varauksin, ettei kiinnijoutumisesta ole suurtakaan pelkoa. Lisäksi he tuntevat olevansa jonkinlaisia yhteiskunnan hyväntekijöitä ja moni nykyisen huonon elintarviketilanteen aikana on pakotettu heihin turvautumaan. Toiselta puolen kansanhuoltoministeriön menetelmät ovat sellaisia, että ne ajamalla ajavat kunniallisia ihmisiä mustan pörssin asiakkaiksi. Tarkoitan rankaisutoimenpidettä, jota hyvin suuressa määrässä on ryhdytty käyttämään maanviljelijäin keskuudessa, että jostakin hyvin pienestä tilityksen puuttumisesta tai luovutuksen täyttämättä jättämisestä, jopa silloinkin, kun ei ole voinut luovutusta täyttää, otetaan pois yleisostokortti kokonaiselta perheeltä. Tällaista on tapahtunut viime maaliskuun korttijakelun yhteydessä m. m. eräässä kunnassa, jossa yli 200 talollisen perheeltä otettiin yleisostokortti pois sen johdosta, ettei oltu pidetty koelypsykirjaa, joka koelypsytoimitus, siinä muodossa kuin se toimitetaan, on mielestäni pelkkää humpuukia. Nyt on erään toisen pitäjän monelta sadalta maanviljelijäperheeltä evätty yleisostokortti siksi, ettei perunan tai viljan luovutusta ole voitu täyttää, johtuen tämä huonosta perunan kasvusta ja viljan viljelys myös joutui kärsimään, kun koko pitäjä joutui Karjalan hyökkäysvaiheen aikana olemaan hälyytystilassa. Yleisostokortilla jaetaan siksi tärkeitä aineita kuin sokeria, suolaa ja kahvinkorviketta, että niiden puuttuminen ajaa pakostakin maanviljelijät mustan pörssin asiakkaiksi ja vaihtamaan voilla näitä puuttuvia aineita. Olen tavannut näitä maanviljelijöitä ja he ovat hyvin katkeroituneita näistä toimenpiteistä. He sanovat, että jos valtio tahtoo pitää omansa, niin myöskin he pitävät omansa. Tähän asti he eivät ole olleet asioissa mustan pörssin kanssa, mutta tällä tavalla heidät pakosta sinne johdetaan. Mielestäni tämä on epäinhimillinen rankaisutapa kieltää monelta ihmiseltä ja kokonaisilta perheiltä m. m. suola, jota kuritushuonevangeillekin annetaan. Ja toiselta puolen, jos perheen päämies on jättänyt jonkun tilityksen tekemättä tai luovutuksen täyttämättä, niin miksi perheen muita jäseniä tästä rangaistaan. Se on sukua tälle sotaajan oikeuskäsitykselle, jolloin syytteeseen asetetun sukulaisia myöskin vangitaan. Puollan valtiovallan toimenpiteitä, että rikolliset ja toisen hädällä keinottelevat saavat ansaitsemansa rangaistuksen, mutta kunnolliset ja kunnialliset ihmiset pitäisi säästää epäoikeudenmukaisilta rankaisutoimenpiteiltä.

Ed. Sarlin: Herra puhemies! Puolestani katsoisin voivani kaikessa oleellisessa yhtyä siihen lausuntoon, jonka ed. Kytömaa täällä esitti.

Jo asian ensimmäisessä käsittelyssä lausuttiin, kuten muistettaneen, sangen vakavia epäilyksiä siitä, olisiko oikeustajunnan mukaista säätää nyt esillä oleva laki takautuvaksi, s. o. koskemaan myös niitä, jotka ovat tuomitut tai tuomitaan rangaistukseen ennen tämän lain voimaantuloa tehdyistä rikoksista. Nämä epäilykset uudistettiin myöskin suuressa valiokunnassa, jossa allekirjoittanut teki ehdotuksen lain 1 §:n 2 momentin poistamisesta, mutta joka ehdotus yhden äänen enemmistöllä hylättiin. Tästä suuren valiokunnan hylkäämispäätöksestä huolimatta en omasta puolestani voi mainittua momenttia hyväksyä.

Olen täysin selvillä elintarpeitten niukkuudesta sekä pääkaupungissa että asutuskeskuksissa kauttaaltaan, ja omastakin elävästä kokemuksesta hyvin oivallan, miten tärkeää olisi, että maan yleensäkin valitettavan vähäiset elintarvikkeet saataisiin mahdollisuuksien mukaan tarkoin ohjatuksi säännösteltyyn kulutukseen kaikkien kansalaisten yhteiseksi parhaaksi. En liioin tahtoisi vetäytyä äänestämästä lakiesityksen puolesta sellaisenaankin eli siis sen takautuvaltakin osalta, jos se tulisi kohdistumaan ainoastaan sellaisiin henkilöihin, jotka toisten usein suorastaan hädänalaistakin asemaa hyväkseen käyttäen ammattimaisesti ovat harjoittaneet salakauppaa ja siitä hyötyneet usein huikeitakin summia. Mutta minusta on varsin tärkeätä, että muistetaan, että laki ei taannehtivalta osaltaankaan tulisi koskemaan yksinomaan ja ainoastaan yhteiskunnan vaikeuksista piittaamattomia, kylmästi laskeilevia ja paatuneita hulttioita, joille irtolaislain mukainen ennakkoturvaamistoimenpide retroaktiivisenakin saattaisi olla ym-

märrettävissä, vaan myöskin kaikkia tavanomaisia säännöstelymääräysten rikkojia, vaikkei heillä rikkoessaan olisi ollut vähintäkään tarkoitusta ansaita. Ja tällaisia on epäilemättä sangen huomattava määrä. Eihän tarvinne muuta kuin ajatella niitä lukuisia elintarvikkeiden tuottajia, joilla on läheisiä omaisia kaupungeissa tai muissa asutuskeskuksissa joko opiskelutarkoituksessa tai erinäisissä toimissa taikka esim. työansiossa. Ne tuottajat, jotka ovat erehtyneet toimittamaan näille tuon tuostakin, jatkuvasti, vaikkapa vain pieniäkin säännöstelyn alaisia elintarvikemääriä heidän henkensä pitimiksi ja ruumiillisen kuntonsa ylläpitämiseksi, ovat näin menetellessään syyllistyneet säännöstelyrikoksiin ja heidätkin voitaisiin määrätä ennen esilläolevan lain voimaantuloa tapahtuneista rikoksistaankin pantavaksi irtolaislain mukaiseen pakkotyöhön. On enemmän kuin uskottavaa, että kansan oikeustajunta ei jaksaisi käsittää tällaista takautumislainsäännöstä niin taitavasti kuin yritettäisiinkin lainopillisin teorioin todistella, että tässä ei, kuten täällä jo on mainittu, ole kysymys rangaistuksesta eikä siis rikosoikeudellisesta retroaktiviteetista, vaan preventiivisestä, ennakolta estävästä yhteiskunnallisesta turvaamistoimenpiteestä, ja rohkenisin olla melko vakuuttunut siitä, että sitä ministeriä, jonka toimialaan näitten asioitten hoito valtioneuvostossa kuuluu, ei olisi syytä onnitella ajateltaessa, että hänen tehtävänään olisi tutkia, onko syytä varoa, kuten lakiesityksen 1 §:n 2 momentin sanamuoto kuuluu, että rikoksentekijä jatkaa rikoksellista toimintaa. Kyllä siinä olisi urakkaa kerrakseen, varsinkin kun tiedämme, että elintarvepula on yhä kiristymässä ja rikkojain rangaistukseen saattamiseen pyritään yhä tiukemmassa tahdissa, niinkuin tuleekin, vieläpä siitä riippumatta, ovatko rikokset tehdyt ennen esilläolevan lakiesityksen voimaantuloa vai vasta sen jälkeen. Vaikka siis omasta puolestani kannatankin tehostettuja toimenpiteitä säännöstelyrikosten suistamiseksi niin pitkälle kuin suinkin mahdollista, en voi pitää lakiesityksen 2 momenttia kohtuuden eikä kansan oikeustajunnan mukaisena, enkä varsinkaan, kun sen soveltamisessa epäilemättä valtioneuvostossa esiintyisi miltei ylivoimaisia vaikeuksia päästä objektiiviseen tulokseen.

Tulenkin senvuoksi, herra puhemies, lakiesityksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä puolestani yhtymään niihin, jotka tahtovat poistaa lakiesityksestä sen 1 §:n 2 momentin sekä lisätä saman pykälän 1 momenttiin rikoksen kriteeriona ed. Kytömaan täällä mainitseman ansiotarkoituksen.

Olen puolestani samaa mieltä kuin ed. Kytömaa, että jos retroaktiviteetti, takautuvaisuus, laista poistetaan, laki voidaan säätää yksinkertaisessa lainsäädäntöjärjestyksessä ja siis, kuten täällä mainittiin, poistaa lain johtolauseesta säännös siitä, että se on käsitelty perustuslain mukaisessa järjestyksessä.

Ed. Österholm: Det försvar, som här har utvecklats till förmån för regeringens och lagutskottets ståndpunkt, finner ja på intet sätt övertygande. Man tycks anse att då 67 § i riksdagsordningen nu tas i anspråk för att genomföra det ifrågavarande omstridda stadgandet, så är saken därmed också moraliskt i ordning. Det går i grundlagsenligt ordning och följaktligen är allting i sin ordning. För min del hör jag till dem, som alltid opponerat sig mot ett sådant betraktelsesätt. Det är farligt om man menar att man genom grundlagsenlig behandlingsordning kan rättfärdiga åtgärder, som man annars icke finner berättigade.

Rdm. von Born nämnde att regeringen vill ha ett vapen i kampen mot livsmedelsjobbarna och att vapnet bör ges. Men i samma andetag säger han i alla fall, att han är övertygad om att ändamålet icke nås därmed. Varför vill rdm. von Born då ge detta vapen åt regeringen? Jo, säger han, av lojalitet mot regeringen, som vi är med om att stöda. Inte kan man väl dra in frågan om lojaliteten mot regeringen och det parlamentariska förhållandet mellan riksdag och regering i fråga om lagstiftning om livsmedelsjobbare och lösdrivare. Här får vi väl lov att gå fram enligt vad vi anse vara rätt och sant, riktigt och förnuftigt. Jag måste säga att det överraskar mig att finna min vän, rdm. von Born, på en sådan linje, att han vill förena sig om en motbjudande sak bara för regeringens skull. Det brukar inte höra till hans vanor.

Då man nu som ett argument i försvaret för retroaktiviteten anför, att det inte

vore fråga om en straffåtgärd, utan endast en skyddsåtgärd i stil med infångandet av lösdrivare, så bör därtill sägas för det första, att det nu inte kan vara tal om lösdrivare i lagens mening och för det andra att saken blir bara mycket mera betänklig genom att straffåtgärden sätts i verket genom åtgärd av en administrativ myndighet och icke genom beslut av domstol.

Ed. Suontausta: Herra puhemies! — Mielestäni ammattimainen tai tavanomainen säännöstelymääräysten rikkoja on täysin verrattavissa irtolaiseen. Irtolaislain 1 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan irtolainen on m. m. sellainen henkilö, joka pitämällä tapanaan hankkia tuloja hyvien tapojen vastaisilla tai siveellisesti hylättävillä keinoilla tuottaa ilmeistä vaaraa yleiselle järjestykselle, turvallisuudelle tai siveellisyydelle. Tällainen henkilö voidaan erinäisin edellytyksin asianomaisen hallinnollisen viranomaisen toimenpiteestä määrätä pidettäväksi pakkotyössä eli, kuten sanamuoto ennen irtolaislain voimaantuloa kuului, yleisessä työssä. Pakkotyöhön määrääminen on siis hallinnollisen viranomaisen suorittama suojelutoimenpide elämäntavoiltaan yhteiskunnalle vaarallista henkilöä vastaan. Myöskin ammattimainen tai tavanomainen säännöstelymääräysten rikkoja on sellainen henkilö, jonka toimintaa vastaan yhteiskunnan on suojauduttava tarpeeksi tehokkailla keinoilla. Hallitus katsoo, että nykyoloissa ovat erikoiset toimenpiteet tarpeen näitä henkilöitä vastaan ja että nämä toimenpiteet olisi ulotettava myös aikaisemmin tuomittuihin henkilöihin heidän vapautuessaan kärsimästä rangaistustaan. Kuitenkin on täällä esitetty sellainen mielipide, että lakiehdotuksesta olisi poistettava sen taannehtivaisuutta koskeva kohta, koska se ei soveltuisi yhteen sen kaikissa sivistysmaissa tunnustetun oikeusperiaatteen kanssa, että teosta ei saa määrätä ankarampaa rangaistusseuraamusta, kuin mitä teon suorittamisaikana voimassa ollut laki sääsi. Nyt ei ole kuitenkaan kysymys tuomioistuimen määräämistä rangaistuksista, vaan hallinnollisen viranomaisen toimenpiteistä. Niinkuin kaikki tietävät, on tällainen taannehtivaisuutta koskeva kohta myös eräitten väkijuomalakeja vastaan tehdyistä rikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä yleisessä työssä annetussa laissa. Tätä lakia käsiteltäessä oli kysymys siitä, voitiinko se säätää takautuvaksi. Eduskunta silloin kuitenkin hyväksyi lain takautuvaksi seisontaäänestyksellä ja m. m. silloinen edustaja, rikosoikeuden professori Sundström, oli sitä mieltä, että taannehtivaisuutta koskeva kohta voitiin ottaa lakiin rajoittamatta edellä mainitsemaani oikeusperiaatetta. Näin ollen katson, että lakiehdotus voidaan ilman epäilyksiä sellaisenaan hyväksyä.

Ed. Smeds: Nyt esillä oleva lakialoite on jo lakivaliokunnassa joutunut laajan arvostelun kohteeksi. Lakiehdotus tähtää salakaupan ehkäisemiseen ja tärkeitten elintarvikkeiden varaamiseen kaikille kansalaisille. Lailla on siten hyvä tarkoitusperä, mutta lakia ei ole arvosteltava vain sen hyvästä tarkoitusperästä, vaan siitä, voidaanko sitä sovelluttaa hyvällä tuloksella käytäntöön. Mielestäni voi tässä suhteessa olla vahvasti eri mieltä hallituksen ja uuden kansanhuoltoministerin kanssa. On hyvinkin kyseenalaista, tuleeko tämä toimenpide vähentämään salakauppaa ja lisäämään elintarvikkeiden tuontia säännösteltyyn kulutukseen. Sen jälkeen kuin ministeri Hillilä tunnetulla tarmollaan siirtyi hoitamaan uuden ministeriönsä tehtäviä, ei elintarviketilanne ole parantunut, vaikka valvonta ulotettiin postipaketteihinkin. Korttiannoksia ei ole korotettu. Uusien toimenpiteitten salakaupalle asettamat vaikeudet ovat lyhyessä ajassa nostaneet mustan pörssin hintatasoa 100 %:sesti ja enemmänkin. Selvää on, etteivät kuluttajat tästä hyödy ja tuskinpa tuottajatkaan. On hyvin luultavaa, että ne, joiden pitäisi kärsiä poliisitoimenpiteistä, nimittäin trokarit, ovat hyötyneet siitä kiskomalla itselleen suurimman osan tästä hinnan korotuksesta korvauksena lisääntyneestä riskistä. Ne toimenpiteet, jotka kuuluvat kyseessä olevan lakiehdotuksen soveltamiseen, tulisi mielestäni kehittämään tätä tilannetta yhä edelleen. On mahdollista, että saataisiin suurikin joukko salakaupan harjoittelijoita pakkotyöhön, mutta yhtä selvää on, että taitavimmat trokarit yhä edelleen pääsisivät luisumaan viranomaisten pyydysverkosta ja että mustan pörssin suuryrittäjät vapaasti voisivat jatkaa am-

mattiaan palkkaamalla itselleen kätyreitä. Kieltolain kokemukset tuoreessa muistissa ei tarvitse epäilläkään tällaista asioiden kehitystä. Selvä seuraus nyt ehdotetusta rankaisumääräysten koventamisesta olisi niin korkeat hinnat mustassa pörssissä, että tavallinen kuluttaja, joka tähän saakka — se on avoimesti sanottava julki — suureksi osaksi on saanut elintarvikkeensa salakaupasta, tulisi jäämään vaille näitä tärkeitä tavaroita ruokataloudessaan. Vain niiden, jotka usein vähemmän kunniallisella tavalla ovat joutuneet Suomen Pankin sotavuosina valtavasti paisuneen setelimäärän osakkaiksi, olisi varaa ostaa näitä tavaroita. Mielestäni vertailu kokemuksiin, jotka on saatu sovellettaessa kovennettuja rankaisumääräyksiä väkijuomalain rikkojiin, on ontuva. Ero on se, että kansalainen koko sodan aikana on voinut ja yhä edelleen voi saada väkijuomia riittävästi ilman lain rikkomista, mutta että hän saadakseen erinäisiä tärkeitä elintarvikkeita kuten voita, lihaa, läskiä y. m., täytyy rikkoa lakia. Niinkauan kuin näiden tavaroiden saantimahdollisuudet laillisin keinoin ovat vähäiset, tulee epäilemättä tämä lain rikkominen jatkumaan. Mielestäni eduskunnan ei ole syytä rohkaista ministeri Hillilän hillittömyyttä näissä poliisitoimenpiteissä varauksetta hyväksymällä tämä lakiehdotus. Päinvastoin sen pitäisi suositella hallitukselle ja kansanhuoltoministerille toisenlaisia keinoja elintarvikekysymyksen järjestämiseksi, keinoja, joihin pyydän toisessa yhteydessä saada palata.

Ed. Wickman: Herr talman! Enligt min mening leda icke de i denna lag stadgade straffpåföljderna för reglementeringsbrott till resultat. Då minister Hillilä är närvarande vid detta plenum, vill jag passa på att uttala, att ej heller de senaste prisförhöjningarna synas leda till svarta börsens utrotande. Den enda förändringen torde vara den att livsmedelsprisen i den olagliga handeln stigit i proportion till de lagliga prisen och den reglementerade handeln. Enligt min uppfattning blir det ingen förbättring innan regeringen tar det djärva steget att förstora de lagliga ransonerna så att konsumenterna erhålla ett tillräckligt antal kalorier. Så länge ransonerna äro så små de äro nu, finnes det ingen makt i världen, som kan hundraprocentigt förhindra jobberi med livsmedel. Jag vill därför hemställa, att regeringen tar under grundlig omprövning, huruvida det icke vore skäl att rikta ett dråpslag mot svarta börsen genom att göra ransonerna för de viktigaste livsmedlen större. Att det finnes rikliga lager livsmedel på landet framgår av de olika rapporter om livsmedelsjobberi man i olika sammanhang fått del av. Det borde ställas så till att konsumenterna på lagligt sätt få åtnjuta dessa förråd. I stora utskottet har jag röstat mot förslaget om att ge lagen en viss retroaktiv verkan. Jag kommer även nu att rösta mot denna bestämmelse, icke av hänsyn för svarta börshajarna, utan av principiella skäl, och därför att jag hyser den övertygelsen, att den enda vägen till ordnade förhållanden å livsmedelsmarknaden är att större ransoner till ordentliga pris tillhandahållas allmänheten.

Ed. Simonen: Herra puhemies! Yhtyen pääasiassa siihen lausuntoon, minkä ed. Käkelä täällä viime viikolla säännöstelyasioista esitti, haluan vaan lisäksi korostaa, että pelkillä rangaistusmääräyksillä tuskin voidaan päästä hallituksen pyrkimään tulokseen niin kauan kuin tarvikkeista yleensä on puutetta. Mitä erikoisesti tulee karjataloustuotteiden saamiseen lailliseen kulutukseen, niin paremmin kuin rangaistusmääräyksillä mielestäni päästäisiin siihen muuttamalla luovutusperusteet oikeudenmukaisemmiksi ja tehostamalla valvontaa tuotantolähteillä.

Edessäni on tässä tilasto karjataloustuotannon rakenteesta vuodelta 1936. Sen mukaan oli eri suuruisten maatilojen karjantuotanto seuraava: ensimmäisen suuruusluokan tiloilla siis varsinaisilla pienillä tiloilla oli koko karjan tuotanto 2,608 kiloa maitoa lehmää kohti, toisen suuruusluokan tiloilla 2,687 kiloa, kolmannen suuruusluokan 2,926 kiloa, neljännen suuruusluokan 3,167 kiloa ja viidennen suuruusluokan 3,398 kiloa maitoa lehmää kohti. Tämä siis oikeastaan osoittaa, että ensimmäisen suuruusluokan ja viidennen suuruusluokan tilojen karjantuotannossa oli eroa 790 kiloa maitoa lehmää kohdin vuodessa. Kun luovutusmääräykset annetaan lehmää kohden, joutuvat kaikki tuottajat katsomatta tuotantoedellytyksiinsä saman-

laiseen asemaan, mikä ei ole oikein, kun ottaa huomioon, että edellä esitetyn tilaston mukaan tuo tuotanto on noin kovin erilainen. Jos laskee tuon 790 kilon, sanotaan pyörein luvuin 800 kilon eron lehmää kohden ja laskee sen neljä prosenttia maitorasvaa sisältävän maidon mukaan, saadaan 32 kiloa voita lehmää kohden eli siis kymmenpäisestä karjasta noin 320 kiloa voita. Suurilla tiloilla suhteessaan pieniin tiloihin tämä määrä voita ollaan siis tilaisuudessa myymään salakaupassa, jos kerran lähdetään siitä, että pienemmätkin tilat voivat tuon luovutusvelvollisuuden täyttää. Mielestäni hallituksen, harkitessaan näitä kysymyksiä, olisi pitänyt kiinnittää huomiota myöskin tällaisiin seikkoihin, eikä pelkästään tuijottaa rangaistusmääräyksiin ja sellaisiin seikkoihin, joilla ihmisistä voitaisiin niiden avulla tehdä rikollisia. Muutoin en voi yhtyä siihen hallituksen esityksessä esitettyyn ajatukseen, että laki hyväksyttäisiin taannehtivana, koska mielestäni sillä tehdään vääryyttä niille ihmisille, jotka tämän lain mukaan ovat joutuneet tuomittaviksi.

Ed. J. Virtanen: Herra puhemies! — On vallan kamalaa käsitellä näitä elintarveasioita, sillä minä pelkään, että tässäkin huoneessa, niin alahalla kuin ylähälläkin, jokainen on tavalla tai toisella rikkonut elintarvikelakeja. Minä olen tavannut vain yhden ainoan miehen, erään filosofianmaisterin, joka vannoi ja vakuutti, ettei hän koskaan ole rikkonut elintarvelakeja, mutta hän oli saanut pahan kalvetustaudin. (Eduskunnasta: Vieläkös hän elää?). Nyt täytyy muistaa, kun on puhe mustasta pörssistä, että koko säännöstely tuntuu olevan alunperin järjestetty huomioonottaen mustan pörssin apulisänä siihen, mitä laillisesti saadaan. Samoin palkkatilanne edellyttää mustan pörssin olemassaoloa siitä syystä, että yhden suomalaisen säännöstelty päiväannos maksoi vain noin 6—7 mk päivässä. Tämä laki, jota nyt ollaan tekemässä, tulee aivan liian myöhään. Liian myöhään myöskin hallitus tai hallitukset ovat tarttuneet tähän välttämättömään toimenpiteeseen, nimittäin elintarvikkeiden hinnan kohottamiseen ja sen kautta tuotannon kohottamiseen; sillä loppujen lopuksi meidän täytyy nyt muistaa, että vaikka me puhuisimme ja puhuisimme siitä, että pitää enemmän antaa elintarvikkeita, minä pelkään, että valtiovallalla ei ole enempää antaa kuin mitä se tänä päivänä meille antaa. Täällä on vastustettu tätä lakia siinä muodossa, jollaisena hallitus sitä ehdottaa, ja minäkin yhdyn ed. Sarlinin tekemään muutosehdotukseen siitä syystä, että trokarit eivät toimita tätä elintarvikejakelua lähimmäisenrakkaudesta, vaan rahanhimosta, ja ne sietävät saada mahdollisimman ankaran rangaistuksen. Mutta samalla täytyy muistaa, ettei niitä ihmisiä, jotka kulutuskeskuksiin omaisilleen, opiskelijoille y. m. lähettävät jonkun pienen kyrsän tai neljänneskilon voita, tai niin poispäin, ettei niitä nyt sentään trokarien asemaan aseteta. Näiden pienien pakettien lähettäjät toimivat sukulaisrakkaudesta ja ystävyydestä hädänalaisia ihmisiä kohtaan, mutta, kuten sanottu, trokari toimii pelkästään omanvoiton pyynnistä ja ansaitsee ankaran rangaistuksen, ei kuitenkaan siinä muodossa, kuin on ehdotettu, että tämän lain takautuvaisuus otettaisiin huomioon, sillä se rikkoo minunkin mielestäni yleistä oikeustajuntaa.

Ed. von Born: Det fall, som av rdm. Kytömaa här berördes, nämligen då någon under en längre tid bryter mot reglementeringsbestämmelserna, behöver icke ovillkorligen hänföras under denna lag, ty här kan lika väl föreligga ett fortsatt brott och icke en vanemässig förbrytelse. och så torde även domstolarna, enligt vad som upplystes i lagutskottet, i de flesta fall bedöma saken. Dessa fall komma sålunda icke under lagens bestämmelser. Jag hade emellertid önskat, att utskottet i sitt betänkande i varje fall hade uttalat en bestämd önskan, att sådana förbrytelser icke vid lagens tillämpning skulle få leda till de avsedda påföljderna, där det framgick, att överträdelserna icke gjorts av vinstbegär, utan i ett tillstånd av nöd eller för att helt enkelt hjälpa medmänniskor. Då utskottet likväl icke intog ett sådant uttalande, har jag här i mitt tidigare yttrande för egen del redan framfört en förhoppning i samma riktning.

Till rdm. Österholm vill jag säga, att jag, såsom jag redan framhållit, visserligen tror — jag använde icke orden „är övertygad" — att min väg är bättre än

regeringens, men jag anser mig icke för den skull ha rätt att hindra regeringen att fullfölja sitt program i en för samhället så viktig sak som denna, då man ändå är ense om målet, smyghandelns undertryckande.

Ed. Brander: Yhdyn ed. Sarliniin. Se on tavaran puute ja rahan saannin helppous, jotka aiheuttavat elintarverikkomuksia ilman trokariakin. Kerron kaksi aivan lyhyttä tapausta. Tapasin muurarin, joka ansaitsi urakassa 1,000 markkaa päivässä ja sanoi, ettei hän rupea olemaan säännöstellyillä voiannoksilla. Hän meni emännän luokse eräässä talossa ja pyysi voita. Emäntä sanoi, ei anneta. Muurari rupesi lukemaan rahaa pöytään ja kun setelipinkka kohosi, niin lopulta voita löytyi. Aivan äskettäin tapasin 19 vuotiaan nuorukaisen, joka tuli metsätöistä. Hän sanoi ansaitsevansa 3,500 markkaa urakassa viikossa, mutta hänellä ei ollut perunansiementä. Nuorukainen meni taloon, pyysi perunansiementä. Sanottiin, ettei sitä voi myydä, kun se on laitonta. Mutta kun ostaja nosti hinnan 30 markkaan kilolta, niin heti perunat löytyivät. Nuorukaisella oli rahaa liian paljon. Ne ovat ne kaksi: tavaran puute ja rahan runsaus, kun ne ovat kohtuuttomassa suhteessa toisiinsa, niin ne rikkovat määräyksiä ilman trokariakin.

Ed. Tuominen: Yhdyn kannattamaan ed. Kytömaan tekemiä molempia muutosehdotuksia.

Ed. Vehkaoja: Herra puhemies! Tämän asian käsittelyn yhteydessä on aika voimakkaasti, varsinkin vasemmiston taholta, syytetty maanviljelijöitä siitä, että ne ovat käyneet ansaitsemaan mustan pörssin kautta. Siinä on kyllä perää, että näin on tapahtunut. Mutta mielestäni on väärin sellainen selittely, että yleistetään koko maanviljelijäluokka tähän tällaiseen syypääksi. On kyllä varmaa, niinkuin täällä on sanottu, että tuskin yhtään sellaista kansalaista löytyy enempää kuluttajain kuin tuottajainkaan piireistä, jotka eivät olisi rikkoneet jollakin tavalla säännöstelymääräyksiä. Ja senpä tähden juuri kun näin on, että jokseenkin kaikki ovat säännöstelymääräyksien rikkomuksiin syyllistyneet, mielestäni juuri ed. Kytömaan ehdottama lisäys onkin tarpeen. Sillä on varmaa, että jos kerran sillä tavalla asiaa tulkitaan, kuin tässä lakivaliokunnan mietinnössä sanotaan, että tavanomaisesta säännöstelyn rikkomisesta tulisi tämä rangaistus. Miksikä muuksi voidaan sanoa kuin tavanomaiseksi säännöstelymääräyksen rikkomiseksi sitä, että esim. maanviljelijälle tulee työväkeä, jotka ovat siellä päivän, kaksi, voivat olla ehkä viikon. Ne eivät tuo kortteja mukanansa, mistä säännöstelymääräyksien mukaan talossa pitäisi leikata kupongit leipäkorteista pois, vaan tässä täytyy jo sen talonhaltijaväen luovuttaa säännöstelynvastaisesti näiden työväkensä ruoan, vieläpä monessa tapauksessa pitäisi antaa sokeriakin, vaikka sitä ei ole.

Kun täällä aikaisemmin varsinkin ed. Käkelä mainitsi siitä, mitenkä korkean hinnan himossa monet myyvät voita, niin minä en tahtoisi aivan tällä tavalla käsittää asiaa. Minä asetun paremminkin täällä ed. J. Virtasen esittämälle näkökannalle, että ne monet pienet, hyvin pienet erät, mitä yleensä pikkueläjä voi luovuttaa, ne ovat pikemminkin omasta osuudesta säästettyjä, kuin että ne olisi annettu niistä osuuksista, jotka olisi pitänyt yleiseen kulutukseen luovuttaa. Onhan meillä tapauksia sellaisia, ainakin minä tiedän, jolloin suuriperheinen, jolla on paljon pieniä lapsia, vaikka niin pienet sokeriannokset ovat, kuin tällä kertaa jaetaan, niin nekin niistä pienistä sokeriannoksistansa ovat kyenneet antamaan lähimmäisillensä joko sitten myymällä tai monessa tapauksessa myöskin aivan ilman mitään ansiotarkoitusta. Tällaisia tapauksia voisi luetella vaikka miten paljon, mutta minä en tahdo niihin puuttua, sillä minä uskon, että niin vasemmalla kuin me oikeallakin tunnemme nämä seikat. Mutta minä vain tahdon huomauttaa siitä, että nyt kun lähdetään tätä lakia säätämään, olisi tarkasti jokaisen harkittava, hyväksytäänkö laki sellaisena, kuin sen lakivaliokunta ja myöskin suuri valiokunta on hyväksynyt, vaan eikö olisi syytä sittenkin hyväksyä tämä ehdotus, jonka ed. Kytömaa tulee täällä tekemään, silloin kun lain yksityiskohtaiseen käsittelyyn ryhdytään. Tällä tavalla, jos ed. Kytömaan ehdotus hyväksytään, tulee poistetuksi se, että esim. maanviljelijä, joka työväelle antaa ilman kortista leikkaamatta leivän

ja ruoan sinä päivänä kuin se on talossa työssä, ei sitä voitaisi katsoa jatkuvasti harjoittaneeksi säännöstelyn vastaiseksi toiminnaksi, koska tämä Kytömaan ehdotus juuri tietää sitä, että ne sanat, mitkä siihen tulisivat, tarkoittavat, että ei ole ansiotarkoituksessa tätä säännöstelyn vastaista toimintaa harjoittanut. Sen tähden minä katsoisin, että tämä ehdotus olisi hyväksyttävä ja toivonkin, että eduskunta sen siinä muodossa tulisi hyväksymään.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Kytömaa: Pyydän ehdottaa, että 1 §:n ensimmäisen momentin neljännellä rivillä olevien sanojen „ammattimaisesta tai" jälkeen lisätään sanat „ansiotarkoituksessa tapahtuneesta" ja lakiteksti sitten jatkuu „tavanomaisesta säännöstelymääräysten rikkomisesta j. n. e."

Edelleen pyydän ehdottaa, että 1 §:n toinen momentti poistettaisiin.

Ed. Kivisalo: Minä kannatin jo suuressa valiokunnassa ed. Kytömaan ehdotusta, mutta me, jotka sitä mieltä olimme, jäimme pienellä äänten enemmistöllä vähemmistöön, ja sen vuoksi minä nyt mielihyvin pyydän kannattaa hänen ehdotustaan. Se, joka keinottelee kansalaisten hädällä ansiotarkoituksessa, on rangaistava. Mutta on luonnotonta, että esim. joku maalaisäiti, jolla on kasvuiässä oleva poika kaupungissa opiskelemassa ja äiti lähettää tälle pojalleen kuukausittain pienen ruokapaketin ilmaiseksi ilman mitään ansiotarkoitusta, että hän voi joutua tämän lain kautta ankaran seuraamuksen alaiseksi. Yhtä luonnotonta on mielestäni se, että rangaistaan semmoisen lain mukaan, jota ei silloin ollut olemassa kun rikos tapahtui.

Ed. J. Koivisto: Minä pyydän kannattaa ed. Kytömaan molempia ehdotuksia.

Ed. Sarlin: Myöskin minä pyysin puheenvuoron kannattaakseni ed. Kytömaan ehdotusta.

Ed. Hiekkala: Sen lisäksi, mitä asian ensimmäisessä käsittelyssä lausuin tämän lakiehdotuksen 1 §:n toisen momentin oikeusperiaatteellisesta puolesta ja sen sopeutumattomuudesta demokraattiseen oikeusjärjestykseen, haluan vielä erikoisesti alleviivata sitä, että tällä momentilla siirrettäisiin poliittista valtaa käyttävälle hallitukselle tosiasiallisesti riippumattomien tuomioistuinten tuomiovaltaa erittäin arkaluontoisessa asiassa. Ei asiaa muuta se, että joskus aikaisemminkin on poikettu tärkeistä oikeusperiaatteista ja että, mikä kaikkein pahinta, olemme tällaisiin poikkeamisiin tottuneet. Vaara onkin juuri siinä, että yleinen mielipide on meillä viime aikoina turtunut oikeusperiaatteellisissa peruskysymyksissä. Siitäkin syystä yhdyn niihin, jotka täällä ovat ehdottaneet lakiehdotuksen toisen momentin poistamista.

Ed. Ahmavaara: Minä pelkään, että tämän asian käytännöllistä merkitystä täällä suuresti liioitellaan. On nimittäin otettava huomioon, että asia koskee niitä säännöstelymääräysten rikkojia, jotka kaikkein törkeimmällä tavalla ovat rikoksen tehneet. Säännöstelymääräysten rikkomisesta annetun lain 2 §:ssä, joka määrittelee rangaistukset näistä rikoksista, on neljä momenttia. Näistä on toinen momentti tämä, joka käsittelee ammattimaisia ja tavanomaisia rikoksentekijöitä, ja se on kaikkein ankarin ja niin ankara, että siitä ei voi tulla muuta kuin kuritushuonetta vähintään kuusi kuukautta ja enintään seitsemän vuotta ja samalla siitä menee myös kansalaisluottamus. Kaikki muut momentit ovat lievemmät ja sakkoja myös sisältävät. Minä en usko, että löytyy tuomioistuinta maassa, joka tätä momenttia soveltaa tapauksiin, joita täällä on esille tuotu, siis tuomitsee kuritushuoneeseen ja kansalaisluottamuksen pois. Kun ottaa huomioon sen, että asia koskee vain tällaisia tapauksia, jotka ovat verraten harvinaisia ja joista ei varmasti liian kevyesti anneta tällaisia tuomioita, niin minä luulen, että tämä keskustelu ja vastustaminen on enempi teoreettista kuin käytännöllistä laatua.

Minä kannatan hallituksen esitystä.

Ed. Kulovaara: Tarkoitukseni oli sanoa juuri samaa, mitä tässä ed. Ahma-

vaara tuli sanoneeksi. On vallan joutavaa liioittelua, että tässä joitakin hyväntahtoisia äitejä tai hyväntahtoisia sukulaisia tämän lain mukaan rangaistaisiin tai pantaisiin turvasäilöön. Muutosten teossa ei ole kysymys mistään muusta kuin lain vesittämisestä, ja tämä keskustelu on omiansa lisäämään elintarvikesäännöstelylakien rikkomista.

Ed. von Born: Jag tillåter mig för min del efterlysa herr folkförsörjningsministerns inställning till det förslag, som här framkastats av rdm. Kytömaa, vilket förslag i och för sig kan anses innebära en pricipiell förbättring av lagen.

Ed. Käkelä: Jos ed. Kytömaan tekemän ehdotuksen mukaan tosiaan sisällytetään 1 §:n ensimmäiseen momenttiin sana „ansiotarkoituksessa", minun käsittääkseni silloin tulee tämä laki vaarattomaksi niille, jotka nälissään hakevat elatusta. Sen jälkeen voimme toisen momentin 1 §:ssä hyväksyä ilman muuta sellaisena kuin se on. Silloin se saattaa ne oikeat rangaistukseen, jotka laki on tahtonut tällä saattaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kytömaa ed. Kivisalon kannattamana ehdottanut, että 1 momenttiin neljännelle riville sanan „tai" jälkeen lisättäisiin sanat „ansiotarkoituksessa tapahtuneesta". Kutsun tätä ed. Kytömaan 1) ehdotukseksi. Edelleen on ed. Kytömaa ed. Kivisalon kannattamana ehdottanut pykälän 2 momentin poistettavaksi. Kutsun tätä ed. Kytömaan 2) ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ehdotuksista äänestetään erikseen mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Kytömaan 1) ehdotuksesta.

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kytömaan 1) ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 27 jaa- ja 119 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 50.

Eduskunta on hyväksytynt ed. Kytömaan 1) ehdotuksen.

Äänestys ed. Kytömaan 2) ehdotuksesta.

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kytömaan 2) ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 66 jaa- ja 95 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 36.

Puhemies: Eduskunta on hyväksynyt ed. Kytömaan 2) ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Bryggari: Herra puhemies! Koska asia on siksi tärkeä, niinkuin täällä edustaja Ahmavaara puheenvuorossaan mainitsi, ammattitrokareihin nähden, niin minä ehdotan, herra puhemies, että suoritetaan avoin äänestys.

Puhemies: Avointa äänestystä on pyydetty. Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Alestalo, K. Andersson, Annala, Antila, v. Born, Bryggari, V. Eskola, K. Hakala, Hautala, Hetemäki, Hiilelä, Hiltunen, Inkinen, Jutila, Juutilainen, Järvi, J. Järvinen, Kaijalainen, Kallinen, E. Karjalainen, P. Karjalainen, Karvonen, Kulovaara, Kuusela, Käkelä, Lehtokoski, Lehtonen, V. Leskinen, Lumme, Malkamäki, Malmivaara, H. Manninen, Y. Manninen, Miettunen, Muikku, Murtomaa, Niskala, Okko, Paasivuori, Penttala, E. Pesonen, H. Pesonen, Pohjannoro, Pusa, Pärssinen, J. Raatikainen, U. Raatikainen, Rantala,

Seppälä, Sillanpää, Simonen, Simula, Smeds, Sormunen, Suontausta, Takki, S. Tervo, Tolonen, Turunen, Valanne, Welling, Virolainen ja Voionmaa.

„Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Berner, Brander, Brommels, K. Eskola, Frietsch, Heikkilä, Heiniö, Heljas, Hiekkala, Hirvensalo, Hollsten, Honkala, Hästbacka, Ikonen, Jern, Kankainen, Kannisto, Kauppi, Kilpeläinen, Kinnunen, Kirra, Kivisalo, E. Koivisto, J. Koivisto, Kujanpää, Kulmala, Kytömaa, Kölli, Laine, Laitinen, Leppä, Leppälä, P. Leskinen, Lång, Meinander, Meriläinen, Miikki, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Mäkinen, Möttönen, Nevalainen, E. Nurminen, Oksala, Paavolainen, Paksujalka, E. Pekkala, Peltonen, Pessi, Pilppula, Prunnila, Puumalainen, Pyy, Pyörälä, Pääkkönen, Riihimäki, Riihinen, Roine, Rydberg, Ryömä, Räisänen, Saariaho, Salminen, Salo, Sarlin, Soininen, Stenberg, Söderhjelm, Tainio, Talvio, Teittinen, Tiitu, Tukia, Tuominen, Turja, Tuurna, Törngren, Uusisalmi, Uusitalo, Vehkaoja, Vesterinen, Wickman, Wiik, Vilhula, Virkki, O. Wirtanen, Ytti, Östenson ja Österholm.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 44 edustajaa:

Ahmavaara, G. Andersson, Asikainen, Forss, J. Hakala, Helo, Hietanen, Huhta, Hukari, Jokinen, M. Järvinen, Kauhanen, Kekkonen, Kilpi, Koukkari, Kuittinen, Kujala, Kuusinen, Lahtela, Lampinen, Lappi-Seppälä, Leikola, Leino, Lepistö, Luostarinen, Luukka, Metsäranta, Niukkanen, N. Nurminen, M. Pekkala, Pohjala, Rantamaa, Raunio, Riikonen, Rinne, Salmela-Järvinen, Saukkonen, Sergelius, Sundström, Svento, P. Tervo, Vennamo, A. Wirtanen ja J. Virtanen.

Puhemies: Avoimessa äänestyksessä on annettu 63 jaa- ja 92 ei-ääntä.

Eduskunta on siis hyväksynyt ed. Kytömaan toisen ehdotuksen.

2—3 § hyväsytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen johtolause.

Keskustelu:

Ed. Kytömaa: Sen johdosta, että ensimmäisen pykälän 2 momentti on poistettu, pyydän ehdottaa, että johtolauseesta poistetaan sanat: „joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla".

Ed. Sarlin: Pyydän kannattaa ed. Kytömaan tekemää ehdotusta.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kytömaa ed. Sarlinin kannattamana ehdottanut, että johtolauseeesta jätettäisiin relatiivilause pois. Kutsun tätä ed. Kytömaan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Eduskunta hyväksyy yksimielisesti ed. Kytömaan ehdotuksen.

Lakiehdotuksen nimike hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, palautetaan asia suureen valiokuntaan.

5) Ehdotukset suhdanneverolaiksi.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 9 ja ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 10, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Keskustelu:

Valtiovarainministeri Tuomioja: Herra puhemies! — Suuren valiokunnan olisi syytä kiinnittää huomiota erityisesti kahteen valtiovarainvaliokunnan hallituksen esitykseen tekemään muutosehdotukseen. Toinen koskee lakiehdotuksen 3 §:ssä mainittuja vähennysprosentteja, joita valtiovarainvaliokunta on jonkin verran korottanut. Kuten hallituksen esityksen perusteluissakin on mainittu, on käytännöllisessä verotuksessa havaittu, että omaisuuden ja velkapääomien lisääntymisen perus-

teella tehdyt, tähän asti 12 ja 7 %:n mukaan lasketut vähennykset ovat kohtuuttomasti suosineet pääomarikkaita verovelvollisia, ennenkaikkea verovelvollisia, jotka saavat tulonsa pääomista korkoina tai osinkoina. Hallituksen esityksen mukaan on sanotut tulovähennykset laskettava 7 ja 3 %:n mukaan, kun valtiovarainvaliokunta sen sijaan ehdottaa käytettäväksi prosenttilukuja 8 ja 4. Veron kokonaistuoton kannalta ei tosin valtiovarainvaliokunnan ehdottamalla muutoksella liene sanottavaa merkitystä, mutta verotuksen oikeuden- ja kohtuudenmukaisuuden kannalta olisi kuitenkin syytä hyväksyä hallituksen esittämät prosenttiluvut.

Toinen valtiovarainvaliokunnan ehdottamista muutoksista, joka kaipaa suuressa valiokunnassa tarkistusta, on n. s. inflatioprosentin korottaminen hallituksen esittämästä 70:stä 80:een. Tämä muutos voisi olla omiaan sangen huomattavasti vähentämään verontuottoa eikä sitä muutenkaan voida pitää riittävästi perusteltuna. On otettava huomioon, että vastaava prosenttimäärä, jolla säännönmukaista tuloa on lisättävä, oli vuodelta 1943 tapahtuneessa suhdanneverotuksessa 50. Hallituksen esittämä 20 %:n korotus vastaa runsaasti vuodesta 1943 vuoteen 1944 rahan arvossa tapahtunutta huononemista. Vuoden 1944 aikanahan kohosi elinkustannusindeksi vain noin 3 % ja tukkuhintaindeksi 10 %. Näin ollen ei ole mitään asiallisia perusteita lieventää nykyisissä oloissa suhdanneverotusta inflatioprosenttia korottamalla enempää, kuin mitä hallitus on esittänyt. On selvää, että rahanarvossa vuoden 1944 jälkeen tapahtuneita muutoksia ei ole otettava huomioon määrättäessä tätä prosenttilukua. Tässä yhteydessä on ehkä syytä lisäksi viitata siihen, että eduskunta vielä tämän vuoden alussa, hyväksyessään vuodelta 1944 suoritettavien osinkojen rajoittamista koskevan lain, katsoi kohtuulliseksi korotusmääräksi osinkoihin nähden 50 % rauhanaikaisista määristä.

Ed. Oksala: Herra puhemies! Hallituksen taholta herra valtiovarainministeri esitti suhdanneverolakia valiokuntaan lähetettäessä, että nyt käsiteltävänä oleva suhdanneverolaki olisi lievempi kuin aikaisemmat suhdanneverolait ja että sitä voitaisiin käytännössä soveltaa joustavammin ja tarkoituksenmukaisemmin. Valiokuntakäsittelyssä olen tullut kuitenkin huomaamaan, että näin ei ole asianlaita. Käsittelyn alaisena oleva suhdanneverolaki on päinvastoin useassa kohdin aikaisempia vastaavia verolakeja ankarampi. Sen lisäksi on todettava, että suhdanneverotusta on nykyisissä oloissa yleensä vaikeampi toteuttaa ja siksi muodostuu tämä verotus vielä enemmän sokeaksi ja sattumanvaraiseksi kuin ennen.

Ensimmäisessä valiokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa on esitetty eräitä korjauksia lakiesitykseen, jotka jossain määrin todella lieventäisivät kohtuutonta suhdanneverotusta. Ensimmäinen kiristys aikaisempaan suhdanneverolakiin verraten on havaittavissa käsillä olevan lakiesityksen 1 §:ssä. Hallitus esittää nimittäin, että suhdanneverotuksen alaiseksi tulisi myöskin metsämaasta saatu tulo, mikä nykyjään on vapaa suhdanneverosta. Tämä suhdanneverotuksen laajentaminen on erittäin kohtuuton ja harkitsematon toimenpide. Asia on nimittäin niin, että metsämaasta ei metsänomistaja voi saada nykyisissä oloissa mitään suhdanteista aiheutuvaa lisätuloa. Metsää kasvaa ja on kasvanut poikkeuksellisina vuosina aivan samalla tavalla kuin rauhan aikana, joten lisäkasvun perusteella ei mitään suhdannevoittoja ole metsänomistajalle syntynyt. Yleisesti taas tiedetään, että puutavaran hinnat eivät sodankaan aikana ole nousseet juuri laisinkaan. Onpa todettavissa sangen lukuisia tapauksia, joissa puutavaran hinta nykyisissä varsin huonoissakin markoissa laskien on pienempi kuin vastaava tavaran markkamääräinen hinta oli rauhan aikana. Voidaankin sanoa, että metsänomistaja ei saa metsästään edes sitä tuloa, minkä hän rauhan aikana siitä sai. Tähän ehkä huomautetaan, etteihän silloin tarvinnut maksaa suhdanneveroakaan. Mutta asia ei ole näin. Suhdannevoittoa metsäntuotosta syntyy sen tähden, että metsäntuoton perusteena ovat valtiovallan määräämät arvot metsän lisäkasvulle hehtaaria kohti. Nämä arvot eivät kuitenkaan vastaa todellisia puutavaran hintoja. Veroviranomaiset ovat rauhan aikana määränneet metsän lisäkasvun rahaarvon metsähehtaaria kohti, ja samat viranomaiset määräävät tämän arvon nytkin. Näiden hallinnollisesti määrättyjen arvojen erot vuosina 1936, 1937, 1938 ja verotus-

vuonna ovat sitten verotusperusteena suhdanneverotukselle, vaikka tuloa metsästä ei todellisuudessa ole saatu lainkaan tai sitä on saatu vain hyvin vähän.

Esimerkkinä voin mainita, että v. 1936 määrättiin metsän tuoton arvoksi hehtaaria kohti Porin maalaiskunnassa 30 mk, Pihlajavedellä 25 mk, Pyhäjärvellä Uudellamaalla 21 mk ja Hämeenlinnan maalaiskunnassa 24 mk. Seuraavana perusvuotena 1937 olivat vastaavat arvot: 41 mk, 34 mk, 20 mk ja 34 mk ja viimeisenä perusvuotena 1938 olivat nämä arvot 46, 37, 26 ja 34 mk. Perusvuosien keskiarvoksi saadaan täten Porin maalaiskunnassa 39 mk, Pihlajavedellä 32 mk, Pyhäjärvellä 21 mk ja Hämeenlinnan maalaiskunnassa 34 mk 65 p. Viime vuonna 1944, siis verovuotena, määräsivät veroviranomaiset metsäntuoton arvoksi mainituissa pitäjissä: Porin maalaiskunnassa 78 mk, Pihlajavedellä 74 mk, Pyhäjärvellä 49 mk 60 p ja Hämeenlinnan maalaiskunnassa 94 mk. Näistä numeroista havaitaan, että metsäntuoton arvo hehtaaria kohti on noussut perusvuodesta viime vuoteen verrattuna: Porin maalaiskunnassa 150 %, Pihlajavedellä 131 %, Pyhäjärvellä 134 % ja Hämeenlinnan maalaiskunnassa 200 %.

Yksinomaan näistä veroviranomaisten määräämistä laskuperusteista johtuen joutuisivat metsänomistajat näissä kunnissa maksamaan huomattavaa suhdanneveroa, vaikka todellisuudessa metsänomistajat eivät ole saaneet minkäänlaista suhdannevoittoa. Tosiasiahan on nimittäin, että metsänomistajilla on nykyisin sangen vähän sananvaltaa metsiensä suhteen. Valtiovalta määrää useimmissa tapauksissa, kuinka paljon kunkin metsänomistajan on myytävä puutavaraa, minkälaista puutavaraa ja mitä tästä puutavarasta maksetaan. Tiedämme myös, että valtiovallan määräämät puutavaran hinnat eivät vastaa sitä nousua, mitä veroviranomaisten määräämä lisäkasvun tuotto ja rahanarvon aleneminen edellyttää. Asiallisesti metsänomistajat eivät siis ole saaneet mitään voittoa metsistään, puhumattakaan suhdannevoitosta. Mutta veroviranomaisten määräämien veroperusteiden mukaan voidaan tästä huolimatta metsänomistajan maksettavaksi asettaa myöskin suhdanneveroa. Tilanne on siis varsin ihmeellinen. Joka tapauksessa täytyy jokaisen myöntää, että jos nykyisissä oloissa kannetaan metsätuloista myöskin suhdanneveroa, niin tämä verotus perustuu täysin kestämättömälle ja mielivaltaiselle pohjalle. Metsänomistajaa verotettaisiin suhdannevoitosta, jota hänellä ei laisinkaan ole.

Totta on, että suhdanneverotus ei tulisi koskemaan pienempiä metsänomistajia. Mutta epäoikeudenmukaisuus ei siitä häviä, että se kohdistuu vain suurempien metsien omistajiin. Kun metsän tuoton asettaminen suhdanneverotuksen alaiseksi sotii kaikkea oikeudenmukaisuutta ja kohtuutta vastaan, niin olisi mielestäni lakiesityksen 1 § laadittava sellaiseksi kuin se oli viimeisessä suhdanneverolaissa.

Tulen siihen kysymykseen, josta herra valtiovarainministeri täällä äsken juuri puhui. Lakiesityksen 3 §:ssä säädetään, että jos verovelvollisen omaisuus on vuoden 1938 lopun ja verovuoden alun välisenä aikana lisääntynyt, on verovuoden tulosta vähennettävä 8 % sanotusta omaisuuden lisäyksestä ja milloin veronalaiseen yritykseen tahi toimintaan on samana aikana sijoitettu uutta velkapääomaa on verotettavan tuloista vähennettävä 3 % tuosta velkapääomasta. Valtiovarainvaliokunta on nostanut nämä prosenttimäärät 8:ksi ja 4:ksi. Nämä korotukset ovat aivan riittämättömät, siis päinvastoin kuin herra ministeri äsken sanoi. Voidaan nimittäin laskelmilla helposti todeta, että lisääntynyt pääoma tai lisääntynyt velka ja niistä saatu tuotto joutuvat niin ankarasti verotetuiksi tavallisten voimassa olevien verojen kautta, että mitään voittoa yrittäjälle ei niistä jää. Jos esim. yksityisellä varallisuutta omaavalla henkilöllä verovuoden alussa on miljoona markkaa enemmän yrityksessään pääomaa kuin hänellä oli vuoden 1938 lopussa ja jos lasketaan tämän pääoman tuotto niin alhaiseksi kuin 7 %:ksi eli 70,000 markaksi vuodessa, niin tästä tulosta ja miljoonan markan pääomasta joutuu verovelvollinen maksamaan nykyisiä voimassaolevia veroja seuraavasti: kunnallis- ja kirkollisveroja yhteensä 10 % eli 7,000 markkaa, tuloveroa vuodelta 1944 24,500 markkaa, puolet 1943 tuloverosta 12,250 markkaa, ylimääräistä tuloveroa 17,500 markkaa, omaisuusveroa vuodelta 1944 13,500 markkaa, puolet omaisuusverosta vuodelta 1943 6,750 markkaa ja ylimääräistä omaisuusveroa 10,000 markkaa. Nämä verot tekevät yh-

teensä 91,500 markkaa. Verovelvollinen saa valiokunnan esityksen mukaan vähentää tuloistaan vain 80,000 markkaa. Miljoonon markan pääoman lisäyksestä ja sen 7 %:n tuotosta hän joutuu maksamaan tavallisena verona 91,500 markkaa. Hänelle ei siis jää mitään voittoa pääoman lisäyksestä, vaan koko voitto menee veroihin eikä se edes riitäkään. Suhdannevoitosta ei luonnollisesti voida tässä tapauksessa puhua enää mitään. Jokseenkin samantapainen on asianlaita velaksi otetun pääoman suhteen. Näin ollen täytyy todeta, että valiokunnan ehdottamat prosenttimäärät 3 §:ssä ovat aivan liian alhaiset ja ovat sellaisia, että ne eivät kannusta ketään laajentamaan yritystään tai muuten tehostamaan sen toimintaa. Kun meidän tilanteemme taloudellisessa mielessä nykyhetkellä on kuitenkin sellainen, että yritteliäisyyttä ja tuotantoa olisi kaikin keinoin tuettava ja kannustettava, niin on sellaista verolainsäädäntöä, joka vaikuttaa aivan päinvastaiseen suuntaan, pidettävä suorastaan vahingollisena. Tästä syystä olisi 3 §:ssä olevat prosenttimäärät nostettava yhtä suuriksi kuin ne ovat olleet aikaisemmassa suhdanneverolaissa.

Jo lähetekeskustelussa huomautin siitä, että 4 §:ssä oleva indeksivähennys 70 % on aivan liian alhainen. Tässäkin olen siis aivan toista mieltä kuin herra valtiovarainministeri. Viime vuoden loppuun mennessä olivat hinnat kohonneet paljon enemmän kuin 70 % ja paljon enemmän kuin 80 %:kin, minkä indeksialennuksen valiokunta on mietinnössään hyväksynyt. Suomen Pankin taloustieteellisen tutkimuslaitoksen ilmoituksen mukaan oli tukkuhinta viime vuoden lopulla, siis ei tämän vuoden kuluessa, 168 % korkeampi kuin elokuussa 1939. Vientihintaindeksi oli 133 %, kotimaisten tavaroiden hintaindeksi 143 ja tuontitavarain 234 % korkeampi kuin elokuussa 1939, ja virallinen elinkustannusindeksi 103 % korkeampi kuin elokuussa 1939. Nämä viralliset numerot osoittavat, että hintataso viime vuoden lopussa oli huomattavasti yli 100 % korkeampi kuin se oli elokuussa 1939 ja luonnollisesti yhäkin korkeampi perusvuosien 1936—1938 hintatasoon verrattuna. Näin ollen on aivan oikeudenmukaista ja kohtuullista, että hintatason noususta aiheutunut vähennys suhdanneveroa laadittaessa määrätään ainakin 100 %:ksi. Vaikka näinkin tehtäisiin, niin sisältyisi suhdanneverolain alaisiin tuloihin sellaisiakin tuloja, jotka ovat aiheutuneet yksinomaan rahanarvon alenemisesta, ja joilla ei ole mitään yhteistä varsinaisten suhdannevoittojen kanssa. Toistan vielä sen aikaisemmin esittämäni kannan, että perusvuodet 1936—1937—1938 ovat aivan liian kaukana menneisyydessä eikä niitä voida pitää vertailuperustana, kun viime vuoden tuloja arvioidaan ja niiden mukaan määrätään suhdanneveroa. Olot talouselämässäkin olivat 9 vuotta takaperin niin toisenlaiset, että niitä ei voi edes verrata nykyisiin oloihin. Sen tähden olisi odottanut, että hallitus olisi määrännyt toiset perusvuodet ainakin yhtä tai mieluummin kahta vuotta myöhemmäksi. Yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen ehdottamaan perusvuosien muuttamista vuosiksi 1937—1938—1939, vaikka vastalauseessamme tämä muutos on epähuomiossa jäänyt tekemättä.

Lakiesityksen 10 §:n on hallitus muuttanut nykyisestään ja valiokunta on muutoksen hyväksynyt. Tämä muutos merkitsee huomattavaa suhdanneveron kiristämistä. Voisin luetella useampia esimerkkejä käytännöstä, joista havaitaan, että hallituksen esityksen mukaan tulee palautettava määrä vähenemään paljon siitä, mitä palautettava määrä oli viimeisen suhdanneverolain mukaan laskien. Hallituksen esitystä on perusteltu sillä, että se tekee asian selvemmäksi. Tässä lienee jonkin verran perää, mutta kun meillä on kuitenkin olemassa kokemusta siitä, miten 10 §:ää on sovellettava käytäntöön aikaisemman suhdanneverolain mukaan, niin mitään epäselvyyttä ei sen soveltamisessa nytkään voisi syntyä. Kun hallitus ilmoittaa pyrkineensä lakiesitystä laatiessaan siihen, että suhdanneveroa olisi lievennettävä, niin eduskunnalla on mielestäni täysi syy helpottaa hallituksen pyrkimyksiä tässä suhteessa ja hyväksyä lakiesityksen 10 § siinä muodossa kuin se nykyisessä laissa on. Toivon, että suuri valiokunta kiinnittää huomiota I vastalauseeseen.

Ed. Peltonen: Herra puhemies! Kun keskellä vuotta joudutaan säätämään joko uusia veroja tai toimittamaan entisten verojen korotuksia, ei se ole verovelvollisista mieluisata. Sehän aiheuttaa levotonta mielialaa ja saa aikaan häiriöitä taloudellisten yritysten toiminnassa, sillä ne suunnitel-

mat, joita näiden toiminnasta on laadittu, eivät pidä paikkaansa. Samoin aiheuttaa tämäntapainen verojen määrääminen liikehtimistä palkannauttijainkin keskuudessa. Poikkeuksellisina aikoina kuitenkin verotuksenkin aloilla voidaan joutua poikkeamaan normaaliajan menettelytavasta, ja niinhän tälläkin kertaa on asian laita, jos halutaan hoitaa jollakin tavalla valtion lisääntynyt varojen tarve.

Kysymyksen nyt ollessa suhdanneverosta on se osa siitä verolakisarjasta, jonka hallitus on katsonut tarpeelliseksi esittää, jotta valtion raha-asiat voitaisiin hoitaa. Kaikkia verolakeja vastaan voidaan verovelvollisten taholta tehdä muistutuksia, ja niin myöskin suhdanneveroakin vastaan. Tunnettu tosiasia kuitenkin on, että eräät piirit ovat sota-aikana saaneet poikkeuksellisen suuria tuloja, jopa suorastaan kohtuuttomia sotavoittoja, ja näiden tulojen erikoisverotus on varsin kohtuullista ja siihen pyritään suhdanneverolain avulla. Tämän suorittaminen on kuitenkin verraten vaikea jokaista yksityistapausta kohden, joten lainsäätäjän parhaasta tahdosta huolimatta saattaa esiintyä tapauksia, jotka verovelvollisen mielestä johtavat epäoikeudenmukaisuuteen verotuksessa.

Valtiovarainvaliokunta on tehnyt muutamia parannuksia nyt käsilläolevaan suhdanneverolakiin, mutta on samalla tehnyt sellaisiakin muutoksia, jotka vähentävät veron tuottoa. Kun valtiovarainvaliokunnalle on varsin hyvin tunnettua valtion rahataloudellinen asema, joka vaatii etsimään ja käyttämään kaikki sopivat keinot, jotta saataisiin valtiolle lisätuloja, on valtiovarainvaliokunnan tämä seikka otettava huomioon. Niinpä ei olisi odottanut, että suhdanneverolakiin olisi tehty sellaisia muutoksia, jotka vähentävät verojen tuottoa, ja varsinkin kun nämä verojen huojennukset koskevat pääomarikkaita verovelvollisia. Kiinnitän suuren valiokunnan huomiota lakiesityksen 3, 4 ja 5 §:iin, että siinä palattaisiin hallituksen esityksen kannalle, kuten II vastalauseessa esitetään. Mutta vielä pitemmälle meneviin tulojen vähennyksiin pyrkivät I vastalauseen allekirjoittajat. Varsin outona voidaan tässä vaikeassa taloudellisessa tilanteessa pitää ehdotusta metsäveron poistamisesta. Vastalauseen allekirjoittajat eivät tosin perustele vastalauseessaan ehdotustaan laisinkaan, joten sen perusteella on vaikea tietää heidän perusteitaan (Ed. Oksala: Minä perustelin sitä nyt!). Mitä tulee valiokunnassa ja täällä asian perusteiksi esitettyihin lausuntoihin, ne eivät ole tehneet vakuuttavaa vaikutusta. Asiahan onkin siten, että ylimääräinen metsävero on, muiden verotuskohteiden jo melko tarkkaan käytettyä, varsin kohtuullinen eikä se saata verovelvollista vaikeampaan asemaan kuin muitakaan verovelvollisia. Onhan yleisesti tunnettua, että metsäverotus meillä on asiallisesti katsoen ollut mitättömän pieni muihin veroihin verraten, ja siitä johtuu se huomattavan suuri prosenttimääräinen korotuskin, jota ed. Oksala täällä äsken esitti. Tästä onkin ollut seurauksena, että pääomia hyvin mielellään on sijoitettu metsien ostoon. Etenkin suuret puutavarayhtiöt ovat hankkineet laajoja metsäomaisuuksia haltuunsa. Eräissä kunnissa vaikeuttaa kuntien taloudenhoitoakin se, että metsäverot ovat liian alhaisia, joten kunnat eivät saa niistä verotuloja kohtuullisesti tarpeisiinsa, vaikka asianomaiset metsänomistajat voisivat hyvin suorittaa suurempiakin veroja kuin kunnat ovat oikeutettuja metsämaiden verotuksessa määräämään. Samoin voivat tällä kertaa metsien omistajat yleensä vaivattomasti maksaa myöskin suhdanneveroa. Metsätuotteiden hinnat varsinkin kulkureittien varsilla ja kulutuskeskuksien läheisyydessä ovat helposti rahaksi muutettavissa ja niistä saadaan korkea hinta. Oikeistopuolueiden edustajien onkin nyt syytä muistaa, että sota, jota käytiin, se on tullut meidän maallemme tavattoman kalliiksi, ja nyt on maksettava sen aiheuttamia rasituksia tulojen ja omaisuuden perusteella, jolloin on otettava maksajan veronmaksukyky myöskin huomioon. Metsäveron kohdalla tulevat kysymykseen lähinnä suurmetsänomistajat, jotka voivat veronsa varsin hyvin suorittaa.

Jos siis halutaan hoitaa tässä maassa asioita niin että sisäinen järjestys säilyy ja valtiovalta selviytyy suurista menoistaan, on syytä tukea hallitusta myöskin tulojen hankkimisessa. Suhdanneverolaki on yksi tulojen hankkimiskeino, joka liittyy läheisesti toisiin verolakeihin ja sen takia verorasitusten kokonaisjakaantumista silmälläpitäen olisi suhdanneverolaki hyväksyttävä hallituksen esittämässä muodossa.

Jokainen meistä on kyllä valmis myöntämään, että nykyisin, jolloin jo verotus on

erinomaisen ankara, ei verojen korotus ole mieluista. Mutta kun muitakaan keinoja ei ole valtion kasvaneiden rahatarpeiden tyydyttämiseksi käytettävissä, on verojenkin korotuksiin mentävä. On kuitenkin toiselta puolelta syytä harkita keinoja valtion menojenkin supistamiseksi vastaisuudessa, sillä jos emme onnistu menojen kasvua estämään, on selvää, että nytkään suunnitteilla olevat uudet verolakikorotukset eivät vielä tule riittämään, vaan tuloja on saatava lisää. Tahtoisin sanoa, että yksi sellainen menoerä on mielestäni maataloustuotteiden tukipalkkiot, joiden pysyväisyyttä on vakavasti harkittava. Niiden poistaminen tai huomattavasti alentaminen olisi omiaan suuresti helpottamaan valtiotaloutta. En kuitenkaan halua tässä yhteydessä niihin laajemmin kajota, koska siihen voidaan vielä myöskin myöhemmin puuttua.

Ed. Seppälä: Herra puhemies! — Eduskunnassa oltaneen tuskin muuta kuin yhtä mieltä siitä, että suhdannevero on periaatteellisesti kaikkein oikeudenmukaisimpia verotusmuotoja. Tulon lisäys, mikä ei johdu yrittäjän omasta ansiosta, vaan edullisista oloista ja suhdanteista, ei kohtuuden mukaan kuulu hänelle, varsinkin kun samojen olosuhteiden vaikutuksesta laajojen kansan piirien elintaso on päinvastoin laskenut. Mutta niin yksinkertaisen selvä kuin tämä kysymys on teoreettiselta kannalta, yhtä vaikeata sitä on käytännössä toteuttaa tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti.

Suhdanneverotuksen pitäisi tarkoituksensa mukaan kohdistua yksinomaan sotasuhdanteiden tuottamaan voittoon eikä muunlaisiin tuloihin. Jotta tämä verotuskohde saataisiin määrätyksi, pitäisi kyetä erottamaan suhdanteiden tuottama osuus muista tulon muodostumiseen vaikuttaneista tekijöistä. Tehtävä on yleensä hyvin vaikea, ehkäpä mahdotonkin, ja meikäläinen verolainsäädäntö ei ole siinä onnistunut likimainkaan samalla tavoin kuin Ruotsin. Myöskin käsiteltävänä oleva esitys valtiovarainvaliokunnan parantamanakin on luonteeltaan tuloverolaki eikä suinkaan suhdanneverolaki. Se määrää suhdannevoitoksi kaikenlaisen tulon kasvun ottamatta lainkaan huomioon, että valtava osa siitä on työn, yrittäjän oman henkisen panoksen ja ponnistusten synnyttämää ja sotasuhdanteiden aiheuttama osuus on monesti aivan vähäinen. Näin ollen yrittäjä, joka on koettanut tuotantoa lisäämällä ja tehostamalla tai liikettä laajentamalla tai rationalisoimalla edistää maan taloudellista elämää, saa rangaistukseksi siitä kantaakseen kohtuuttoman raskaan uuden tuloveron, jolle vain on annettu suhdanneveron hämäävä nimi.

Jos maamme talouselämä ja sen tuotantoja liikelaitosten asema olisi yleensä edes tyydyttävä, kestäisi se pahemmitta seurauksitta tämänkin lain yllättävän suoneniskun. Mutta nykyisissä oloissa on syytä pelätä, että uusi suhdanneverotus tulee turmiollisesti vaikuttamaan maamme tuotanto- ja liike-elämään ja siten koko kansantalouteemme. Sen kehitystä on aina jarruttanut tuotantopääomien niukkuus ja aivan erikoisesti nykyisin. Edellisten vuosien raskas verotus on vienyt yrittäjiltä huomattavia liikepääomia. Sotavuosien aikana ei ole ollut mahdollisuuksia hankkia uusia koneistoja ja tehdä muita jatkuvalle ja tehostetulle tuotannolle välttämättömiä perusparannuksia. Tähän täytyisi nyt olla käytettävissä runsaasti varoja. Mutta ne riistää uusi suhdannevero samalla kuin se lamauttaa yrittäjämieltä ja -tahtoa.

Edellinen valtiovarainministeri ilmeisesti juuri silmälläpitäen maan taloudellisen elämän kehitystä ilmoitti, ettei suhdanneverotukseen vuoden 1944:n kohdalta ryhdytä. Nykyinen hallitus ei ole kuitenkaan katsonut tätä lupausta itseään sitovaksi ja näin on aiheutettu talouselämälle vielä suurempaa vahinkoa, kuin jos verolaki olisi säädetty vuoden vaihteessa. Suuri joukko niistä suunnitelmista, joita tuottajat ja liikelaitokset ovat tehneet sen seikan huomioonottaen, ettei niiden tarvitse enää suhdanneveroa maksaa, on nyt muutettava tai niistä kokonaan luovuttava, jotta riittäisi varoja verotukseen. Yrittäjätoiminta ajetaan täten samanlaiseen suunnittelemattomuuteen kuin valtion taloudenhoito on nykyisin. Jokainen käsittää hyvin, mitä haitallisia seurauksia siitä on maamme talouselämälle yleensä. Siitä alhosta, mihin olemme joutuneet, voimme päästä, tosin hitaasti, mutta varmasti, kohoamaan pelkästään lisääntyvän ja tehostetun tuotannon avulla. Mutta kun hallitus riistää juokseviin menoihin tuotantopääomia, ei tähän nousuun päästä.

Vuoden vaihteessa finanssitieteilijämme päättelivät, että tämän vuoden ensi puoliskolla valtion talous tulee tuottamaan melkoisen ylijäämän ja että valtiotalouden tilassa tapahtuva huomattava stabilisoituminen on omiaan ehkäisemään markan arvon jatkuvaa heikentymistä. Mutta niin on kuitenkin valtiotaloutta hoidettu, että markka on lyhyessä ajassa romahtanut kolmannekseen ja hallituksella on nyt jo kiire kiristää entisestäänkin tiukkaa veroruuvia ja ensimmäisenä se on turvautunut suhdanneveroon.

Suhdannevero ei kohdistu kohtuuttomasti vain aineelliseen, vaan myöskin henkiseen tuotantoon. Ei ainoastaan välillisesti, vaan myöskin suoranaisesti maamme taiteellinen elämä joutuu kärsimään uudesta suhdanneverosta. Suhdanneverotus menettelee kuten entisajan tyrannit: katkoo jokaisen pään, joka kohoaa tavallisen tason yläpuolelle. Kirjailija ja taiteilija, joka on pystynyt ilmentämään paremmin kuin muut ajan henkeä ja kaipuuta ja saanut sen johdosta tuotteilleen menekkiä, painetaan suhdanneveron avulla siihen poljettuun taloudelliseen asemaan, mihin taiteilijoittemme valtava enemmistö on aina saanut tyytyä. Seurauksena on henkisen tason lasku ja latteutuminen.

Kun olen tähän kysymykseen kajonnut, ei ole suinkaan pitänyt silmällä tuottajain etuja, vaan ensi sijassa kansakunnan yhteistä hyvää. Tuotantotoiminnan vaikeutumisen seuraukset kohtaavat raskaasti koko kansaa, ja loppujen lopuksi me palkannauttijat joudumme siitä kaikkein raskaimmin kärsimään.

Jotta käsiteltävänä olevan suhdanneverolain suuria epäkohtia korjattaisiin, rohkenen suositella suurelle valiokunnalle valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitettyä I vastalausetta.

Ed. Berner: Herra puhemies! Kun suhdanneverolaki otettiin käytäntöön, lähdettiin siitä sinänsä oikeutetusta ja kohtuullisesta näkökohdasta, että sodan yrittäjille mukanaan tuomat ylimääräiset tulot joutuisivat erikoisverotuksen alaisiksi. Käytäntö on kuitenkin osoittanut, että tällä verolla on ollut huomattavia varjopuolia ja on suhdanneverolakia tästä syystä useasti muutettu ja lopulta jo päätetty luopua siitä vuoteen 1944 nähden. Nykyinen hallitus on kuitenkin kaikesta tästä huolimatta tehnyt uuden esityksen suhdanneveron jälleen käytäntöön ottamisesta. Kun on todennäköistä, että uusi suhdanneverolaki tulee saavuttamaan eduskunnan hyväksymisen kaikista sen mukanaan tuomista varjopuolista huolimatta, on syytä pyrkiä mahdollisimman laajassa mitassa korjaamaan tämän lain ilmeisimpiä varjopuolia.

Silloin olisi ennen kaikkea koetettava välttää sitä jarruttavaa vaikutusta, joka tällaisella lailla on talouselämän yritteliäisyyteen nähden. Kansan rasitusten helpottamiseksi ja elintason korottamiseksi tarvitsemme nyt ennen kaikkea mahdollisimman vilkasta ja mahdollisimman laajaa yritteliäisyyttä. Lakiehdotuksen perustuessa vuosiin 1936, —37 ja —38, joutuvat senjälkeen syntyneet ja sodasta riippumatta pienestä alusta luonnollista tietä kehittyneet ja laajentuneet yritykset erikoisen raskaasti kärsimään suhdanneverosta. Tarkoitus ei voine olla taata esimerkiksi vanhemmille ja suuremmille liikkeille, jotka senjälkeen ehkä ovat taantuneet, heidän myöhempään toimintaansa katsottuna suhteellisesti parempia tuloja nuorempien ja pienempien yrittäjäin kustannuksella. Tässä on suhdanneveron eräs huomattavimpia epäoikeudenmukaisuuksia. On myönnettävä, että hallitus kiinnittää tähän huomiotaan 4 §:n 3 momentissa sanoessaan, että säännönmukainen tulo on tällaisessa tapauksessa määrättävä harkinnalla. Näin tämä epäkohta saataisiin ehkä jossain määrin korjatuksikin. Käytäntö osoittaa kuitenkin, että veroviranomaiset ovat hyvin varovaisia harkintaverotusta käyttäessään ja että tulos siksi yleensä muodostuu verotettavalle parhaassakin tapauksessa melko epäedulliseksi.

Valtiovarainministerin lausunnosta hallituksen esityksestä sain sen käsityksen, että hallitus itse on tietoinen suhdanneverolain varjopuolista ja pyrkii tätä verotustapaa varoen ja harkiten käyttämään, eikä tätä verotusmuotoa entisestään tiukentamaan. Järjestyksen vuoksi lienee senvuoksi syytä huomauttaa, että vuoden 1943:n suhdanneverolain 3 § sisälsi momentin, jonka mukaan verovelvollisen tulosta on myös vähennettävä puolet hänen verovuoden aikana suorittamastaan tulo- ja omaisuusverosta. Tosin voinee tulkita 7 §:n 2 momentin siten, että kyseellinen vähennys saataisiin

huomioida myöskin hallituksen nyt tekemässä esityksessä. Selvempää olisi kuitenkin ottaa kyseessäoleva määräys vuoden 1944 suhdanneverolakiin samassa muodossa kuin se on vuoden 1943 suhdanneverolaissa.

Lakiehdotuksen 4 §:ssä määrätään inflatiokorotus 70:ksi sadalta. On vaikea käsittää, mistä hallitus on löytänyt tällaisen mielivaltaisen inflatioprosentin. Tosin hallituksella on ollut oma ja saanen sanoa omaperäinen suhtautumisensa inflatioon, mutta me tavalliset kansalaiset lienemme melkoisen yksimielisiä siitä, että inflatio oli jo viime vuonna hyvinkin ylittänyt sata prosenttia. Niinpä olivat maaliskuun, kesäkuun, syyskuun ja joulukuun viimeisinä päivinä 1944 elinkustannus- ja tukkuhintaindeksit vastaavasti seuraavat: 199 ja 303, 200 ja 304, 202 ja 309, 203 ja 314. Huomautettakoon, että tukkuhintaindeksissä on vuosi 1935 merkitty sadaksi. Elokuussa 1939 se muistaakseni oli 123. Tästä huomaa, että elinkustannusindeksin nousu on viime vuonna ollut jo hyvinkin 100 % ja tukkuhintaindeksin yli 200 %. Tästä selviää, että hallituksen esittämä 70 %:n korotus ei ollenkaan vastaa todellisuutta, ja valtiovarainvaliokunnan korotus ei sekään ole riittävä vastatakseen todellisuutta.

Ei ole tässä yhteydessä yhtä vähän kuin missään muussakaan syytä enää jatkaa sitä markan kanssa piilosillaololeikkiä, jota viime aikoina on harjoitettu. Inflation viimeaikainen kehitys on meille peloittavana esimerkkinä siitä, miten nopeasti ja perusteellisesti voidaan joutua vaikeuksiin, silloin kuin taloudellisia kysymyksiä ryhdytään ratkaisemaan ottamatta huomioon talouselämää ohjaavia tekijöitä. On asialle eduksi, että tässä yhteydessä tosiolot tunnustetaan sellaisiksi, kuin ne ovat, ja asetetaan tosiasiat käsittelyn pohjaksi.

Olisi ei vain kohtuullista, vaan myöskin oikeustajuntaa vastaavaa, että inflatioprosentti korotetaan ainakin sataan. Silloin kuin verot ovat niin raskaat, kuin mitä ne nykyään jokaiselle ovat, on syytä erikoisessa määrässä verolakia säädettäessä pitää silmämääränä, että veronmaksajat eivät pääse tekemään asiallisia huomautuksia siitä, että heitä muodollisesti on kohdeltu väärin. Että verot ovat raskaat, on sentään helpompi ymmärtää ja sulattaa kuin se, että lait perustuvat väärälle pohjalle. Valtiovarainvaliokunta on pyrkinyt hallituksen esitystä tässä suhteessa jossakin määrin oikaisemaan nostamalla inflatioprosentin 80:een, mutta on ilmeistä, että tämäkään ei ole riittävä. Inflatioprosentin tulee perustua todellisuuden pohjalle ja tulee sen tietenkin olla kaikille kansalaisille sama. Se ei voi olla jossakin tapauksessa 70 tai 80 ja toisessa mahdollisesti joku toinen. Suosittelen, että inflatioprosentti jatkokäsittelyssä korotetaan 100:ksi, joka ei suinkaan sekään ole liian korkea, jos otetaan huomioon mainitsemani tukkuhintaindeksin nousu, joka jo ylitti viime vuonna 200:n.

4 §:n viimeisen momentin hallitus on luultavasti tarkoittanut olemaan verohelpotus, mutta todellisuudessa se on melkoinen verolisäys pienemmille yrittäjille. Mainitussa kohdassa säädetään, ettei „säännönmukaista tuloa määrättäkö 50,000 markkaa pienemmäksi eikä vähemmäksi kuin kuudeksi sadalta verovelvollisen verovuoden omaisuudesta eikä harkintaa käyttämällä enemmäksi kuin viideksikymmeneksi sadalta verovelvollisen verovuoden omaisuudesta". Tämä kohta on vuoden 1938 jälkeen perustetuille pienemmille yrittäjille, kuten esim. käsityöläis-, välittäjä-, tilintarkastus-, asianajo- y. m. yrittäjille, joiden liikkeeseen kiinnitetty omaisuus ei ole suhteessa varsinaiseen tuloon, vaan missä omistajan oma työ on ratkaisevana tekijänä, varsin raskas, kun se sitävastoin suosii yrityksiä, joissa rahapääomalla on suurempi vaikutus tulokseen kuin varsinaisella työllä. Tämä selviää varsin hyvin seuraavasta esimerkistä. Olettakaamme jollakin pienyrittäjällä, joka on aloittanut toimintansa tammikuun 1 päivän jälkeen 1939, olevan verotettavaa omaisuutta 100,000 markkaa. Sen säännönmukainen tulo olisi harkintaa käyttäen 50,000 markkaa. Jos tällainen yritys ansaitsisi 200,000 markkaa, olisi sen suhdanneveron alainen osa mainitusta summasta 150,000 markkaa ja vero 39,000 markkaa, mikä 9 §:n 2 momentin mukaan vielä korotetaan 30 %:lla eli siis yhteensä 50,700 markkaa. Jos vastaava yritys olisi aloittanut toimintansa ennen vuotta 1938 ja viimeksimainittuna vuonna saavuttanut 100,000 markan tulon, joka v. 1944 olisi noussut 200,000 markkaan, olisi sen verotettava tulo vapaa suhdanneverosta. Jos siis yritys olisi perustettu v. 1939, olisi sen suhdannevero

50,700 mk, mutta jos se aloitti toimintansa ennen vuotta 1938, olisi se verovapaa. Käsitämme kaikki, että tässä on ilmeinen vääryys ja että lakiesitystä on tässä suhteessa korjattava.

Asiaa pahentaa vielä se, että se tulee laajassa mitassa kohdistumaan esim. sotainvaliideihin ja sotapalvelukseen kutsuttuihin, jotka ovat ryhtyneet liiketoimintaan jälkeen joulukuun 31 päivän v. 1938 ja ennen tammikuun 1 päivää 1944. Tähänkin kohtaan on valtiovarainvaliokunta tehnyt muutosehdotuksen ehdottamalla 4 §:n 5 momentin loppusäännöksen poistamista, missä sanotaan, että säännönmukaista tuloa ei saada harkintaa käyttäen määrätä enemmäksi kuin viideksikymmeneksi sadalta verovelvollisen verovuoden omaisuudesta. Edellä esittämäni esimerkki on todistuksena siitä, miten välttämätön tämä korjaus on. Valtiovarainvaliokunnan muutos on omansa poistamaan edellämainitun epäkohdan.

Lakiehdotuksen 10:ttä pykälää on muutettu aikaisempaan verrattuna ilmeisesti tarkoituksella yksinkertaistuttaa poistamismenetelmä, mikä sinänsä olisi eduksi. Mutta kun samalla määrätään, että suhdannevero ja tulovero kokonaisuudessaan eivät saa ylittää 60 %:ia koko verotettavasta tulosta, ymmärrämme, että itse suhdannevero yrityksistä, joiden suhdannevero alaisiksi joutuva tulo ylittää 300,000 markan, todellisuudessa korotetaan 10—20 tai 30 %:lla riippuen normaalitulon suhteesta kokonaistuloon. Vuoden 1943 laki määräsi, että suhdannevero tuloverosta, joka lankesi suhdannevoiton osalle, ei saanut ylittää 60 %:ia viimeksimainitusta. Kun tietenkin 60 % kokonaistulon osasta on pienempi kuin 60 % tulosta kokonaisuudessaan, katsoisin, että vuoden 1943 laissa määrätty rajoitus olisi sisällytettävä myöskin käsiteltävänä olevaan lakiehdotukseen. Ehdotettu poistomenetelmän yksinkertaistuttaminen olisi sitä vastoin säilytettävä.

Jos sitä vastoin pidetään toivottavana, että lakiehdotuksen 10 §:n määräykset olisi säilytettävä muuttumattomina, olisi sen sijaan 60 %:n määrä kokonaistulosta alennettava suunnilleen 50 %:iin kokonaistulosta, jotta vuosien 1943 ja 1944 suhdanneverolait tulisivat kutakuinkin tältä kohdalta vastaamaan toisiaan.

Olemme kaikki tietoisia siitä, että meillä on suuria taloudellisia vaikeuksia voitettavanamme. Selviytyäksemme niistä sekä päästäksemme jälleen rakentavaan työhön kansamme elinehtojen parantamiseksi, minkä tulee olla kaiken talouspolitiikan päämääränä, on syytä käsitellä talousasioita talousnäkökohtia silmällä pitäen, välttäen sekoittamasta niihin kuulumattomia vaikutteita. Talouselämän alalla on monia lakeja ja säännöksiä, joihin on sopeuduttava ja mukauduttava. Jos näin ei tapahdu, joudutaan erehdykset ennemmin tai myöhemmin raskaasti maksamaan. Suhdanneveroa käsiteltäessä on muistettava, että maamme talouselämä ja tuotanto hengittävät raskaasti ja että verotus, pakkolainaus- y. m. rasitukset ylittävät, mitä ne pitkän päälle jaksavat kantaa. Toivottavasti ollaan myös selvillä siitä, että yrittäjille asetetuista kohtuuttomista rasituksista joutuvat välillisesti kärsimään myös heidän palveluksessaan oleva henkilökunta ja työväestö. Sillä jos on olemassa tapauksia, jolloin yritys voi menestyä hyvin, vaikka henkilökunnalla on huonot palkat, kuten esim. rautatiellä, sellaista mahdollisuutta ei ole olemassa, että huonosti menestyvä yritys voi ajanmittaan maksaa hyviä palkkoja. Jollei haluta joutua uusiin vaikeuksiin, on aika vakavasti siirtyä verojen lisäämisestä ajattelemaan tuotannon lisäämistä.

Ed. Myllymäki: Maamme asioita on ennen välirauhaa hoidettu niin, että meillä on ylivoimainen työ nyt saada välttämättömiin menoihin tarvittavat varat. Vähävaraiset kansalaiset ovat monenkertaisilla verojen perimisillä uuvutettu. Sen tähden on enemmän kuin tähän saakka perittävä niiltä piireiltä veroja, jotka ovat sodan aikana voineet sodan edullisia olosuhteita hyväkseen käyttäen lisätä suuresti tulojaan. Suuryhtiöiden tilinpäätökset puhuvat tästä ehkei todellista, mutta vakuuttavaa kieltä, että meillä on mahdollisuuksia ehdotetun lain avulla parantaa valtion tiliasemaa. Valtiovarainvaliokunnan ehdotus tässä on vähin, mihin tässä asiassa voidaan tyytyä.

Ed. Seppälälle haluan sanoa, että lain on arvioitu tuottavan 1,400,000,000 markkaa, josta suurin osa lankeaa Alkon osalle, ja yleensäkin verraten harvalukuinen verotettujen määrä tulee tämän lain alaiseksi. On kerrassaan outoa esittää asia niin, että tämä olisi tuhoisaa laajemmille palkannauttijapiireille, sillä tämä laki koskee ai-

noastaan niitä, joilla on paljon ylimääräisiä tuloja.

Edellisen puheenvuoron käyttäjän viittaus invaliideihin on myöskin vähän saman sisältöinen, sillä myös harvalukuiset invaliidit joutuvat tämän lain alaiseksi, sillä tämän lain alaiseksi joutuvat henkilöt yleensä olivat niiltä paikoilta niin kaukana, jossa sellaiseen asemaan on tultu. Kaikella tuolla perusteella olen sitä mieltä, että suuren valiokunnan olisi asetuttava hallituksen esityksen kannalle sen mukaan kuin allekirjoittamassamme vastalauseessa esitetään.

Ed. Lång: Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron kosketellakseni lyhyesti vaikutusta, mikä suhdanneverolailla on ollut ja tulisi olemaan tuotannolliseen elämäämme, varsinkin kun ed. Oksala tämän asian lähetekeskustelussa 4/5 —45 rikassisältöisessä puheenvuorossaan halusi palauttaa eduskunnan mieleen suurpääoman kultaiset saalistusajat pari vuotta sitten kertomalla, miten silloinen suurpankkien ja toimitusjohtajien sotahallitus itse myönsi, että suhdanneverolaki on aiheuttanut talouselämälle haittaa ja vahinkoa, sekä varomattoman rohkeasti jatkoi, että suhdanneverolaki sai myöskin silloin kaikkien talouselämänpiirien taholta mitä ankarimman arvostelun. Se oli virheellinen ilmoitus. Täällä eduskunnassa eivät olleet tilaisuudessa osallistumaan silloiseen suhdanneverolakikeskusteluun lähimainkaan kaikki talouselämän piirit. Ja minun mielestäni täältä puuttui silloin kaikkein vaikuttavimmat piirit näissäkin asioissa. Täällä ei m. m. vaikuttanut nyt yli 200,000 ammatillisesti järjestyneen työläisen ääni, joka samoin kuin vielä parempikin suhdanneverolaki olisi ollut hyvin tarpeellinen saattamaan muut talouselämän piirit järkiinsä, näkemään, mihin sellainen yritteliäisyys kansantalouden johtaa. Suorastaan tarunomaiselta tuntui kuulla ed. Oksalan ilmoitus, että kysymyksessä oleva laki on yritteliäisyyttä ehkäisevä. Minun käsitykseni on, että tämä laki hyväksyttynä ei ole yritteliäisyyttä ehkäisevä. Yleensäkin ihmisten yritteliäisyydelle on olemassa esteitä vain, jos he ovat niin vanhoja tai sairaita, että eivät mihinkään enää kykene, tai saavat työstään niin huonoa palkkaa, kuten Suomessa usein on työläisille maksettu, että sen turvin eivät voi enää voimiaan säilyttää ja lopulta eivät jaksa enää mitään yrittää. Mutta Suomen kansan onneksi on, että kaikki liikemiesyrittäjätkään eivät ole vanhoja ja raihnaita eivätkä ajattele ja toimi ed. Oksalan tavalla. Eräs heistä on aivan äskettäin sanomalehtikirjoituksessa kertonut suhdanneverolain kovaa vaikutusta liikkeeseensä, jonka liikevaihdon ja vuosivoiton hän on sota-aikana yrittäjämieltä ja tulevaisuudenuskoa osoittaen kymmenkertaistanut, mutta selviytyäkseen tästä verosta on tarttunut jälleen itse perustuottavaan työhön. Tämä liikemies ei siis uhkaa yhteiskuntaa tuotantolaitoksensa lopettamisella eikä muullakaan jarrutuksella. Hän ei nähtävästi sairasta vielä vanhuuden heikkoutta, hänessä elää vielä myös terve yrittäjähenki, ja olen varma, että hän tulee aina onnistumaan yhdessä kaikkien niiden kanssa, joille tämän maan jälleenrakentaminen on kallis.

Oli ilahduttavaa kuulla, että ed. Oksala on saanut harrastusta puhua sanoja sotakorvausteollisuuden toimintaan saattamisesta ja työn järjestämisestä kansalaisille. Ei kauan sitten talouselämän piirien taholta nähtiin vississä määrässä työttömyydessä terveen tuotannollisen elämän reserviilmiö. Mutta terve ilmiö tuotannollisessa elämässä ei ole se, että useilla suurtuotantolaitoksilla ja pankeilla on ollut varaa viime kuluneina kuukausina lisätä virkakoneistoaan enemmän poliittisilla kuin taloudellisilla virkamiehillä. Tarkoitan niillä lakkautettujen fascististen järjestöjen johtajia ja toimihenkilöitä, jotka on vapautettu erinäisistä entisistä viroistaan. Heillä ei näissä suurfirmojen konttoreissa ole tuotannollisiin toimenpiteisiin nähden tekemistä kuin nimeksi. Rationalisointi käy niissä edellä kerrottuun ihmeelliseen suuntaan. Suurpääoman toimitapa ei siinäkään suhteessa ole tervettä yrittäjähenkeä osoittava eikä sopusoinnussa maan jälleenrakentamisen kanssa. Kaiken tapahtuneen jälkeen täytyy suurpääoman edustajilla olla ennenkaikkea fascistista häikäilemättömyyttä lähtiessään syyttämään nykyistä hallitusta kyvyttömyydestä ja haluttomuudesta pitää kurissa markan arvo. Juuri suurpääoma on itse syyllinen kansaa ja sen taloutta kohdanneeseen onnettomuteen, juuri se on ennen sotia ja sodissa kahmaissut miljaardit markat ja velkakirjat haltuunsa, se on pannut toimeen hintojen ko-

rotukset ennen ja jälkeen palkkojen korotusten. Ja että suurpääoma luottaa näiden toimenpiteiden tehoon edelleenkin suurvoittojen kokoamiseksi, sitä osoittaa se, että aivan viime päiviin saakka on suurpankkien ja tuotantolaitosten osakkeille merkitty pörssissä yhä uusia huippuhintoja. Osake- ja rahamarkkinat ovat siis loistavat. Nähtäväksi jää, mitenkä se peli jatkuu.

On hyvä, että ed. Oksala luottaa nykyiseen eduskuntaan, että se hyväksyy tämän hänenkin mielestään pikkuveron, suhdanneveron, ja siis sodan taloudellisille voittajille säätämän lain. Toivon myöskin, että hallitus johdonmukaisesti pitää huolen, että ed. Oksalan uhkaussävyinen ilmoitus siitä, että tämä laki tulee osoittautumaan huonoksi, sitä ei voida oikein soveltaa ja että se on erikoisen vaarallinen ja epäilyksiä herättävä, ei pääse tuotannollisessa elämässä toteutumaan. Keinoja ja valtuuksia tarpeellisiksi osoittautuviin toimenpiteisiin hallituksella mielestäni on. Vain järjestäytynyt työtätekevä väestö pystyy nyt pysäyttämään tuotantokoneiston, mutta se pystyy myös yhdessä hallitusvallan kanssa pitämään tuotannon käynnissä ja kohottamaankin sitä, jos suurpääoma vanhuudenheikkoudessaan alkaa valittaa vaivojaan enemmän kuin muut ihmiset ja talouselämän piirit ja tahtoo sanoa itsensä irti tämän maan jälleenrakennustyöstä.

Suosittelen hallituksen esityksen mukaista vastalausetta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Ehdotus pitalitautilaiksi.

Esitellään talousvaliokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 15, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

7) Ehdotus laiksi asutuslain väliaikaisesta muuttamisesta.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 11, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

8) Ehdotus laiksi viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annetun lain muuttamisesta.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Pyyn y. m. lak. al. n:o 38, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. Pyy: Ehdotan, että asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Ed. Juutilainen: Pyydän kannattaa ed. Pyyn tekemää ehdotusta.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja ehdotusta on kannatettu, on se jääpä pöydälle. Kehoitan seuraavia puhujia lausumaan mielipiteensä pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pyy ed. Juutilaisen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan istuntoon. Kutsun tätä ed. Pyyn ehdotukseksi.

Selonteko myönnetän oikeaksi.

Puhemies: Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, eduskunta hyväksynee ed. Pyyn ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

9) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Suolahden—Haapajärven radan rakennustöiden jatkamista varten.

Esitellään kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. M. Pekkalan y. m. toiv. al. n:o 275, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 2.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Edustajille jaettu asetus ja kymmenen valtioneuvoston päätöstä voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

Asetus 28 päivältä huhtikuuta 1945 menetetyn määräajan palauttamisesta eräissä tapaturmakorvausasioissa;

Valtioneuvoston päätös 26 päivältä huhtikuuta 1945 tarjoilupalkkioista ja työajasta väkijuomain anniskelua toimittavissa ravitsemisliikkeissä;

Valtioneuvoston päätös 26 päivältä huhtikuuta 1945 eräistä väliaikaisista poikkeuksista kalastusoikeutta rajoittavista määräyksistä

Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 eräistä siirtoväen toimeentulon turvaamista tarkoittavista toimenpiteistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 vuotien säännöstelystä;

Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 lihan luovutusvelvollisuudesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 14 päivältä toukokuuta 1945 hinta- ja palkkaneuvostosta;

Valtioneuvoston päätös 17 päivältä toukokuuta 1945 toimenpiteistä työttömyyden torjumiseksi;

Valtioneuvoston päätös 18 päivältä toukokuuta 1945 voin enimmäishinnoista;

Valtioneuvoston päätös 18 päivältä toukokuuta 1945 vuonna 1945 tuotetusta kotimaisesta viljasta ja perunasta maksettavista hinnoista; sekä

Valtioneuvoston päätös 17 päivältä toukokuuta 1945 eräistä käyttöpuun tuotannon ja kuljetuksen säännöstelymääräyksistä.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

10) Ehdotuksen laiksi säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 5;

11) Määrärahan ottamista vuoden 1946 tulo- ja menoarvioesitykseen vähävaraisten erämaakuntien maatalouskerhotoiminnan tehostamista ja laajentamista varten

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4;

12) Metsäkerhotoiminnan edistämistä

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5; sekä

13) Ehdotuksen laiksi asevelvollisille sotatilanaikaisen palveluksen perusteella myönnettävistä kodinperustamislainoista annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on huomenna keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17,31.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

19. Keskiviikkona 6 p. kesäkuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 24 laiksi eräiden sodan aikana kadonneiden henkilöiden julistamisesta kuolleeksi. .. 262

2) Hallituksen esitys n:o 25 lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tuloje menoarvioon ..... „

3) Hallituksen esitys n:o 26 laiksi tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta 278

4) Hallituksen esitys n:o 27 laiksi ylimääräisestä tuloverosta ..... „

5) Hallituksen esitys n:o 28 laiksi ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta ..... „

6) Hallituksen esitys n:o 29 laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta ... „

7) Hallituksen esitys n:o 30 laiksi mallasjuomaverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta ..... „

8) Hallituksen esitys n:o 31 laiksi tulitikkuverosta annetun lain muuttamisesta ..... „

9) Hallituksen esitys n:o 32 laiksi tupakkavalmisteverosta annetun lain muuttamisesta. ..... „

10) Hallituksen esitys n:o 33 laiksi maataloustuotannon edistämisrahastosta annetun lain muuttamisesta ... 279

11) Hallituksen esitys n:o 34 laiksi Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalaiksi ..... „

12) Hallituksen esitys n:o 35 valtion viran ja toimen haltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta ..... „

Siv.

13) Hallituksen esitys n:o 36 kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta ... 279

Ensimmäinen käsittely:

14) Ehdotus laiksi säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 20.

15) Ehdotukset laiksi asevelvollisille sotatilanaikaisen palveluksen perusteella myönnettävistä kodinperustamislainoista annetun lain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 13; ed. P. Tervon y. m. lak. al. n:o 43.

16) Ehdotus laiksi viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annetun lain muuttamisesta .. „

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Pyyn y. m. lak. al. n:o 38.

Ainoa käsittely:

17) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta vähävaraisten erämaakuntien maatalouskerhotoiminnan tehostamista ja laajentamista varten 284

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. K. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 171.

18) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta maatalouskerholiitolle metsäkerhotoiminnan edistämistä varten .. 286

Siv.

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Pusan y. m. toiv. al. n:o 172.

Pöydällepanoa varten esitellään:

19) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5 hallituksen esityksen johdosta laiksi polttoturpeen valmistuksen ja käytön edistämisestä 287

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat G. Andersson, Asikainen, von Born, Forss, Heikkilä, Juutilainen, M. Järvinen, Kankainen, Kekkonen, Kilpeläinen, Kilpi, Koukkari, Kuusinen, Käkelä, Lahtela, Leino, Leppälä, Malkamäki, Pusa, Raunio, Riikonen, Roine, Ryömä, Sergelius, Takki, P. Tervo, Tukia, Uusitalo ja Österholm.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta sairauden takia ed. Forss sekä yksityisasiain vuoksi edustajat Kilpeläinen, Ryömä, Raunio, Juutilainen ja Malkamäki.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen laiksi eräiden sodan aikana kadonneiden henkilöiden julistamisesta kuolleeksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 24 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

2) Ehdotuksen lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon

sisältävä hallituksen esitys n:o 25 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Valtiovarainministeri Tuomioja: Nyt käsiteltävänä oleva lisäbudjettiesitys, joka on jo toinen tänä vuonna, sisältää jälleen miltei kaikkien pääluokkien kohdalla suuria lisämenoja tarkoituksiin, jotka hallitus on katsonut siksi tärkeiksi, että varat niihin olisi kesken vuotta myönnettävä. Varsinainen kuluvaksi vuodeksi vahvistettu menoarvio ja nyt eduskunnalle annettu lisämenoarvio, johon vakiintunutta käytäntöä noudattaen on sisällytetty myös eduskunnan jo aikaisemmin myöntämät tulo- ja menoarvion lisäykset, eivät kuitenkaan vielä yhdessäkään anna oikeata kuvaa valtion tuloista ja menoista. Lukuisia arviomäärärahoja joudutaan kuluvana vuonna ylittämään, joitakin näistä erittäin huomattavastikin, kuten virkamiesten kalliinajanlisämäärärahoja sekä maataloustuotteiden tukipalkkiomäärärahoja. Edelleen monet valtion taloutta rasittavat suuret menot, kuten ennen kaikkea siirtoväelle maksettavat korvaukset ja ennakkokorvaukset huomataan tileissä jo aikaisempina vuosina myönnettyjen siirtomäärärahojen rasituksina ja eivät sen vuoksi näy tänä vuonna tulo- ja menoarvion eikä tilinpäätöksen numeroissa. Eräät tärkeät valtion tulot jäävät myös todennäköisesti pienemmiksi kuin tuloarviota laadittaessa otaksuttiin. Toiselta puolen kuitenkin nousee monien valtion tulolähteiden tuotto melkoista suuremmaksi kuin tulomomenteille merkityt määrät osoittavat, ja menopuolella taas esiintyy menoeriä, jotka ovat tavallaan muodollisia ja tilinpidollisia eivätkä varsinaisesti rasita valtion kassaa.

Samalla kertaa kuin nyt käsiteltävänä oleva lisämenoarvioesitys on eduskunnalle annettu joukko esityksiä, jotka tarkoittavat jo olemassa olevien verojen korottamista ja eräiden ylimääräisten verojen kantamista

uudelleen. Valtioneuvosto on myös äskettäin ryhtynyt toimenpiteisiin eräiden muidenkin valtion varsinaisten tulojen lisäämiseksi ja siinä tarkoituksessa päättänyt m. m. korottaa huomattavasti rautatietariffeja sekä posti- ja puhelinmaksuja. Samoin on alkoholijuomien hintoja nostettu. Nämä toimenpiteet, jotka ylimääräistä varallisuusveroa ja omaisuusveron korottamista tarkoittavaa esitystä lukuunottamatta sisältyvät valtiovarainministeriön kansantalousosaston finanssitoimikunnan sekä kansantaloudellisen neuvottelukunnan työvaliokunnan ja itse neuvottelukunnan käsittelemään ja hyväksymään n. s. neljänteen finanssiohjelmaan, ovat osoittautuneet välttämättömiksi valtion tulojen ja menojen tasapainon ylläpitämiseksi. Vaikkakin vielä puolisen vuotta sitten näytti mahdolliselta saattaa valtion talous kuntoon ilman uusia veroja ja veron korotuksia ja vaikka valtion tulot tämän vuoden viitenä ensimmäisenä kuukautena ovat käytännöllisesti katsoen riittäneet peittämään valtion menot, ilman että valtion velkaa on tarvinnut sanottavasti lisätä, on kehitys viime kuukausina erityisesti hinta- ja palkkatasossa tapahtuneiden muutosten johdosta vienyt siihen, että valtion menot ovat olleet voimakkaasti lisääntymässä ja valtiontalouden tasapaino jälleen horjumassa.

Tällä hetkellä käytettävissä olevien tietojen ja laskelmien mukaan tulevat valtion todelliset kokonaismenot nousemaan kuluvana vuonna 30 miljardiin markkaan, eli vain noin 5 miljardia markkaa pienemmiksi kuin viime vuonna. Valtion varsinaiset ja niihin verrattavat tulot nousevat ilman neljänteen finanssiohjelmaan sisältyviä toimenpiteitä 25 miljardiin markkaan. Vajaus on täten 5 miljardia markkaa. Tästä vajauksesta saadaan alkoholijuomien hintojen, rautatietariffien, posti- ja puhelinmaksujen, liikevaihtoveron, tupakkavalmisteveron, oluen valmisteveron, tulitikkuveron ja omaisuusveron korottamisella sekä ylimääräisellä tuloverolla, josta vain osa ennätetään kantaa tämän vuoden puolella, peitetyksi noin 3 miljardia markkaa. Loput 2 miljardia markkaa jäävät peitettäviksi ylimääräisen tuloveron toisella erällä ja ylimääräisellä varallisuusverolla, jotka voidaan kantaa vasta ensi vuoden alussa.

On selvää, että edellä mainitut nyt jo toteutetut tai ehdotetut toimenpiteet merkitsevät vähemmän tervetullutta lisää veronmaksajien jo muutenkin raskaaseen taakkaan ja tulevat herättämään tyytymättömyyttä puolella jos toisellakin. Tätä varojen hankintaohjelmaa laadittaessa on kuitenkin rasitukset pyritty mahdollisimman oikeudenmukaisesti jakamaan eri veronmaksajapiirien kesken. Ohjelma muodostaa kokonaisuuden, jota ei voi sanottavammin rikkoa vaarantamatta sen oikeudenmukaisuutta ja sillä tavoiteltujen päämäärien saavuttamista.

Edellä esittämieni numerojen valossa on paikallaan korostaa sitä seikkaa, että valtiontaloutemme saattaminen järjestykseen ja terveelle pohjalle on lisääntyneistä vaikeuksista huolimatta edelleenkin täysin mahdollisuuksiemme rajoissa. Se onkin toiselta puolen välttämättömyys, jonka toteuttamisesta ei ole syytä vähääkään tinkiä. Se on välttämätöntä taloudellisten olojemme elpymisen ja tervehtymisen kannalta, ja se on välttämätöntä säilyttääksemme myös muun maailman silmissä luottamuksen kykyymme hoitaa asiamme, mikä luottamus on meille tärkeä elinehto. Me emme voi jatkaa sitä rahanarvoa vaarantavaa budjetin vajauspolitiikkaa, jota sodan aikana on noudatettu. Meillä ei ole enää varaa valtiontalouden välityksellä lisätä yhteiskunnassa liikkuvaa nimellistä ostovoimaa, kuten sotavuosien aikana laajassa mitassa on tehty. Meidän on pyrittävä saamaan aikaan täydellinen tasapaino valtion taloudessa. On täysin harhaanjohtavaa kuvitella, että valtion raha-asiat ovat olleet järjestyksessä, silloin kun vuosittain on täytynyt lisätä valtion velkaa 10—15 miljardilla markalla, vaikkapa parina viime vuonna vain suhteellisen pieni osa tästä määrästä on lainattu Suomen Pankista. Valtio on lainoilla, jotka on saatu etupäässä pankeista ja muista rahalaitoksista, vain hyvin vähäisessä määrässä kyennyt sitomaan yleisön hallussa olevaa ostovoimaa. Käyttäessään näin lainaamalla saamansa varat menoihinsa valtio on vain jatkuvasti tätä ostovoimaa lisännyt, kuten setelistön sekä shekki- ja talletustilien sotavuosien aikana tapahtunut voimakas nousu osoittaa.

Toiselta puolen ei luonnollisesti ole syytä kuvitella, että täydellisinkään budjetin tasapaino sinänsä riittäisi turvaamaan rahanarvon ja estämään hintoja ja palkkoja kohoamasta. Päinvastoin on todettava, että

niin kauan kuin varsinkin tärkeimpien kulutustavaroiden puute ja niukkuus on vallitsevana, minkä poistamiseksi taas tuotannon lisääminen ja mahdollisesti ulkomailta saatava apu ovat ainoana keinona, on pääpaino inflation estämisessä ja rahanarvon ylläpitämisessä hinta- ja palkkapolitiikassa. Hallitus tekeekin kaiken voitavansa pysäyttääkseen sen järjettömän, markan arvolle ja koko tuotantoelämälle vahingollisen kilpajuoksun hintojen ja palkkojen kesken, joka luonnonvoiman rajuudella on ollut jo pääsemässä valloilleen ja jonka hillitseminen ei monista poliittisista, psykologisista ja taloudellisista syistä, ja ehkä ei vähiten sotavuosien aikana harjoitetun hinta- ja palkkapolitiikan ansiosta, ole ollut tähän saakka mahdollista. Hinta- ja palkkasäännöstelyn organisatio on nyt uudistettu sellaiseksi, että sen täytyy nauttia erityisesti työväestön ja kuluttajain ehdotonta luottamusta, ja vahvistettavan palkkatason asettamissa rajoissa on mahdollisuus korjata hintatason määräämisessä aikaisemmin tapahtuneita virheitä. Tätä hintojen ja palkkojen vakauttamissuunnitelmaa, jonka onnistumisesta riippuu, voidaanko rahanarvon luhistuminen ehkäistä, on määrätietoinen finanssipolitiikka ja tasapainon ylläpitäminen valtiontaloudessa omansa voimakkaalla tavalla tukemaan.

Ed. Lepistö: Herra puhemies! Esillä oleva lisäbudjetti ja päivän esityslistassa olevat verolait antavat aiheen eduskunnalle tarkastella hallituksen finanssipolitiikkaa. Tällöin on todettava, että rahanarvo on viimeisten kuukausien aikana mennyt alaspäin huimaavaa vauhtia, jopa niin, että sodan edellisestä markasta ei tosiasiassa enää ole puoltakaan jälellä (Eduskunnasta: Neljännes vain!).

Rahanarvon huonontumisen seuraukset tuntuvat kaikissa yhteiskuntapiireissä, joskin sen vaikutukset ovat erilaiset eri kansankerroksiin nähden. Kansantulon jakautumisessa ja omaisuussuhteissa inflatio aiheuttaa muutoksia, jotka ovat kohtuuttomia ja merkitsevät räikeitä epäkohtia. Säästäjien, erikoisesti piensäästäjien asemassa se merkitsee raskaita menetyksiä. Kerätyt varat hupenevat, vanhuuden varalle iäkkäitten henkilöiden keräämät säästöt jättävät heidät turvattomaan asemaan. Samoin on henkivakuutusten laita. Sen sijaan ne, joilla on rahavelkoja, hyötyvät ansiottomasti rahanarvon alenemisesta edellisten kustannuksella. Reaalipääoman omistajat säilyttävät omaisuutensa ja ovat paremmassa asemassa kuin rahapääoman omistajat. Kokemuksesta tiedämme, että ellei lievää inflatiota saada ajoissa pysäytetyksi, riistäytyy se irti ja muuttuu romahdusmaiseksi ja silloin sen seuraukset ovat erittäin vahingolliset ja sitä on vaikea pysäyttää ja palauttaa tasapainoa talouselämään. Rahanarvon luhistuessa joudutaan siihen, ettei tehdä säästöjä, vaan koetetaan vaihtaa saadut rahat heti tavaraan. Tavaranomistajat pidättyvät myynnistä ja odottavat hintojen nousemista. Liikkuvasta pääomasta syntyy puute ja korot nousevat. Mainittakoon, että edellisen maailmansodan jälkeen kerrotaan Saksasta esimerkkinä, että siellä diskonttokorko nousi ajoittain jopa 90 %:iin. Palkkojen kohottaminen tekee tuotannon kannattamattomaksi ja sen takia tarpeelliset hinnan korotukset johtavat uusiin palkan korotuksiin, jotka eivät takaa palkansaajalle entistä parempaa toimeentuloa, vaan jouduttavat rahanarvon romahdusta, ja siten inflation kiihtyminen johtaa talouselämän sekasortoon ja tuotannon lamautumiseen. Edelleen inflatio horjuttaa ulkomaan luottamusta maamme taloudelliseen asemaan, järkyttää ulkomaisia liikesuhteita ja vaikeuttaa kauppasopimuksilla tapahtuvan ulkomaankaupan käyntiä ja ulkomaisen luoton saantia sekä voi pahimmassa tapauksessa tyrehdyttää tuonnin ja viennin kokonaan.

Tähän tapaan vaikuttaa inflatio. Tosiasia on, että inflatiosta kärsii koko kansantalous, mutta erikoisen raskaasti palkasta elävä väestö. Tämän odottaisi hallituksen ottavan huomioon finanssipolitiikassaan. Täytyy kuitenkin tässä suhteessa tehdä hallituksen finanssipolitiikkaa vastaan muistutuksia. Meillä on käytetty valtion varoja suruttomasti kaikenlaisiin tarkoituksiin. Valtionmenoissa ei ole tapahtunut sodan jälkeen mitään huomattavampaa kevennystä, kuten kuulimme finanssiministerin lausunnosta. Eräänä nykykuukausien suurimpana harhakäsityksenä on mainittava, että on puhuttu palaamisesta sotaa edeltäneen ajan elintasoon. Tällöin on unohdettu, että me olemme välirauhan kautta menettäneet kukoistavan maakunnan. Sen väestö harhailee poissa asuin-

sijoiltaan muun yhteiskunnan hoidettavana, Maatalous on monen sotavuoden aikana päässyt rappeutumaan, teollisuuden koneisto on osittain vanhentunut, siltä puuttuu raaka-aineita, ulkomaankauppa on edelleen lamassa ja niin kauan kuin nykyistä saartotilaa kestää, emme voi viedä tuotteitamme emmekä ostaa ulkomailta riittävästi välttämättömiä elintarvikkeita.

Hintoja ja palkkoja on jyrkästi korotettu ja se on tehty karkean kaavamaisesti, jolloin on ollut mahdotonta saavuttaa hyvää tulosta. Tukipalkkiojärjestelmää, jolla aikoinaan oli tehtävä elinkustannusindeksin paikallaan pitämisessä, on laajennettu, vaikkei samaa tavoitetta enää voi olla olemassa. Kaikki tämä on aikaansaanut kansalaisissa suurta levottomuutta ja huolestuneisuutta elämisen mahdollisuuksista. Nyt on ensimmäinen kierros tässä suhteessa suoritettu ja voidaan havaita, että siitä ei ole ollut sanottavaa hyötyä, mutta vahinkoa erittäin paljon.

Tukipalkkiojärjestelmästä olisi pitänyt päästä vapautumaan, mutta hallitus esittää sen laajentamista jopa niin, että siihen todennäköisesti joudutaan käyttämään kaksinkertainen määrä varoja aikaisempaan verrattuna (Eduskunnasta: Kenenkäs lempilapsi se oli syntyessään?). Tällöin hallitus joutuu korottamaan veroja erittäin tuntuvasti, joista nyt ovat nämä veronkorotusesitykset tässä. Tukipalkkiojärjestelmästä olisi pitänyt päästä vapautumaan ja niitten haittojen poistamiseksi, mitä siitä olisi tullut erikoisesti pientuloisille ja suurperheisille, olisi pitänyt voida korvata alennuskorteilla ja jollain toisella valtion tukijärjestelmällä. Kun nyt kuitenkaan tässä suhteessa ei ole budjettia kevennetty, siitä on aiheutunut nyt nämät verojen korotukset ja tällöin on jouduttu myöskin korottamaan m. m. liikevaihtoveroa.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän taholta ei voida tällaisia toimenpiteitä muistutuksitta sivuuttaa. Liikevaihtovero on selvä kulutusvero, vaikkakin sen alaisuudesta on vapautettu tärkeimmät elintarvikkeet. Sen alaisuuteen sisältyy kuitenkin lukuisa määrä varsinaisia kulutustarvikkeita. Erikoisesti se tulee kohdistumaan jälleenrakennustoimintaan. Jälleenrakentajille se tulee kohdistumaan uutena verona. Samoin se tulee kohdistumaan koko kuluttajaväestöön. Näin ollen olisi ollut odotettavissa, että hallitus olisi voinut suorittaa nämä finanssipoliittiset järjestelyt sillä tavoin, ettei liikevaihtoveroa olisi tarvinnut korottaa. Valtiontalous on kylläkin saatava tasapainoon, sillä se on yksi ensimmäisiä edellytyksiä inflation vastustamisessa.

Sosialidemokraattiselta taholta odotetaan, että hallitus onnistuu löytämään hinta- ja palkkapolitiikassa sen tien, jolla voidaan jälleen saavuttaa luottamus rahan arvoon (Eduskunnasta: Ei onnistu!). Tämä luottamuksen saaminen se on yksi tärkeimpiä edellytyksiä inflation vastustamisessa.

Sosiaalidemokraattiselta taholta on täytynyt tehdä näitä reunamuistutuksia hallituksen finanssiohjelmaa vastaan ja toivoa, että tässä suhteessa päästäisiin eteenkäsin. Ennen kaikkea on toivottava, ettei meillä jouduttaisi taloudelliseen romahdukseen.

Ed. Oksala: Herra puhemies! Minun on mieluisaa todeta, että minä voin melkeinpä varauksettomasti yhtyä sekä herra valtiovarainministerin lausuntoon että myöskin edellisen arvoisan edustajan lausuntoon. Minun täytyy vaan valittaa sitä, että herra valtiovarainministeri tuli lausuntonsa kanssa liian myöhään. Tämä lausunto ja siinä esitetyt periaatteet olisi pitänyt panna toimeen jo pari kolme vuotta sitten. Silloin niillä periaatteilla olisi ollut jotain käytännöllistä merkitystä. Niinikään minä en ole vakuutettu siitä, onko nyt käsiteltävänä oleva ylimääräinen talousarvio tosiaan niiden periaatteiden mukainen, joita herra valtiovarainministeri täällä esitti ja joihinka minä täydellisesti yhdyn. En ole ehtinyt yhdessä vuorokaudessa tutkimaan tätä melko paksua esitystä tarkkaan, mutta luulen, kun sitä ruvetaan ruotimaan, sieltä löytyvän sellaisia menoeriä, jotka voitaisiin, kun täysin noudatettaisiin esitettyjä periaatteita, sieltä poistaa. Siinä suhteessa en kuitenkaan ole vielä varma.

Herra valtiovarainministeri sanoi myöskin, että nyt on otaksuttavaa ja toivottavaa, että palkkojen suhteen saadaan vakavuus aikaan, kun palkkaneuvosto on järjestetty siten, että ainakin työväestö voi siihen luottaa. Se lyhyt aika, minkä palkkaneuvosto on nyt toiminut nykyisessä koossaan, osoittaa kuitenkin, että työväestö siihen ei luota. On nyt jo esiintynyt ta-

pauksia, jolloin palkkaneuvoston päätöksille työntekijäin taholta on viitattu kintaalla. Jos näin jatkuu, niin tietysti nämät hyvät ajatukset ja suunnitelmat, joita hallituksella ja herra valtiovarainministerillä on, juoksevat hiekkaan ja me pysymme saman pyörteen keskellä, mistä nyt pyritään vapautumaan.

Minä tahdon sanoa muutamia ajatuksia nykyisen valuuttapolitiikan ja markan arvon suhteen. Jo viime vuoden lopulla ryhtyi silloinen hallitus eräisiin sellaisiin maan talouselämää koskeviin toimenpiteisiin, joita voidaan pitää arveluttavina ja joiden tarkoituksenmukaisuudesta jo silloin esitettiin epäilyksiä. Tämän vuoden alkukuukausina osaksi jatkuivat samanlaiset toimenpiteet, osaksi ilmeni hallituksen taholta yllättävän suurta passiivisuutta ja kaikkialla heräsi yhä enemmän levottomuutta siitä, minkälaiseksi taloudellinen asemamme oli muodostuva ja miten rahamme arvon lopulta tulee käymään. Maaliskuun 15 päivänä esitin hallitukselle kyselyn, jossa tiedustelin, mihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä hinta- ja palkkatason vakiinnuttamiseksi sekä rahan arvon tukemiseksi maassa. Tähän kyselyyn vastasi silloinen valtiovarainministeri huhtikuun 3 päivänä ja sanoi vastauksessaan, että „inflation jatkumisesta koituu turmiollisia seurauksia maan vähävaraisimmille piireille ja että rahan arvon luhistuminen merkitsisi kohtalokasta onnettomuutta koko kansalle. Hallituksen mielestä on kuitenkin olemassa edellytyksiä sen välttämiseen ja hallitus luottaa siihen, että se saa toimenpiteilleen, joilla se toivoo voivansa vakauttaa taloudellisen tilanteen sekä luoda edellytykset tuotantotoiminnan jatkuvalle elpymiselle kaikkien kansalaispiirien tuen". Tämä ministeri Helon vastaus on joka sanaltaan totta. Ja se tyydyttikin minua kaikissa suhteissa. Olin silloin ja olen edelleenkin vakuuttunut siitä, että hallituksen toimenpiteet taloudellisen elämämme vakiinnuttamiseksi ja rahan arvon ylläpitämiseksi saavat kaikkien vastuuntuntoisten kansalaisten jakamattoman kannatuksen osakseen.

Tuli sitten huhtikuun vaalit ja näiden vaalien jälkeen uuden eduskunnan kolmen suurimman puolueen yhteistyösopimus. Tässä, oloissamme ainutlaatuisessa poliittisessa sopimuksessa otetaan myös selvä kanta eräisiin taloudellisiin ajankohtaisiin kysymyksiin. Siinä sanotaan m. m., että „koko talouselämälle ja erityisesti piensäästäjille sekä palkannauttijoille tuhoisa inflatorinen kehitys on pysäytettävä" ja edelleen, että „inflatorisesti vaikuttava setelirahoitus on lopetettava ja valtion velkaantumiselle pantava tehokas sulku". Kun kolme eduskunnan suurinta puoluetta liittyy yhteistoimintaan hoitaakseen maan poliittisia ja taloudellisia kysymyksiä ja julkaisee näin selvästi kannattavansa vakavan talouden periaatetta ja vastustavansa inflatiota, niin kansalaiset luonnollisesti suhtautuivat luottamuksella tulevaisuuteen. Onhan näillä kolmella vallassa olevalla puolueella erikoisen suuret parlamentaariset mahdollisuudet hoitaa asioita sen mukaan kuin ne olivat yhteistyösopimuksessa ilmoittaneet. Näiden kolmen puolueen muodostama hallitus, johon vielä liittyi kahden eduskunnan pienimmän puolueen edustajat, ilmaisi ohjelmassaan myöskin aivan selvin sanoin, että „hallitus on tekevä voitavansa koko talouselämällemme vaarallisen inflation vastustamiseksi". Kun hallitus, joka nojaa varsin suureen eduskuntaenemistöön, sen takanahan on 86 % tästä kamarista, päättävästi ja selvästi ilmaisi vastustavansa inflatorista kehitystä, niin silloin uskoivat kansalaiset, että asiat tulevat todella esitetyllä tavalla hoidetuiksi. Uskottiin, että maan taloutta pyritään saattamaan tasapainoon, valtion menoja supistamaan, valtion velkaantumista lopettamaan, hintoja ja palkkoja asettamaan varmalle tasolle ja markan arvoa turvaamaan. Valitettavasti näin ei kuitenkaan ole käynyt, kuten edustajat hyvin tietävät.

Hallitus ei ole tähän asti, toivottavasti tämän jälkeen, kun herra valtiovarainministeri niin hyvin täällä lausui, ole pystynyt pysäyttämään sitä taloudellista kehitystä, joka viime vuoden lopussa sai alkunsa, vaan on todettava, että tämä kehitys on viime viikkoina entisestäänkin kiihtynyt. Palkkojen ja hintojen korotukset ovat seuranneet toinen toisiansa yhä nopeammassa tahdissa ja yhä suuremmassa määrässä ja vieneet pohjan pois vakavalta taloudelliselta toiminnalta. Olemme joutuneet siihen, että pitempiaikaisia laskelmia talouden alalla ei voida enää tehdä. Tämä asiantila vaikuttaa ehkäisevästi tuotantoelämäämme ja ennen kaikkea alentavasti rahamme arvoon. Suomen Pankin johtokunta on äs-

kettäin julkisuuteenkin saatetussa lausunnossaan esittänyt eräitä tosiseikkoja, joita noudattaen maamme talous vieläkin voitaisiin saada terveelle pohjalle — saman tosiseikan totesi äsken herra valtiovarainministeri — ja rahan arvon vakautetuksi.

Huolimatta siitä, että valtion ei ole tämän vuoden aikana tarvinnut maksaa sotakustannuksia, jotka viime vuonna tekivät n. 24 miljardia markkaa ja koko sotiemme aikana n. 2/3 valtion kaikista menoista, ei hallitus ole saanut valtion menoja vähenemään, vaan tuntuvat ne yhä kiihtyvässä tahdissa lisääntyvän. Tämä aiheutuu osaksi sellaisista syistä, jotka jokainen kansalainen ymmärtää ja hyväksyy, kuten siirtoväen ja sodasta kärsimään joutuneiden asuttamisesta ja huoltamisesta sekä niistä sitoumuksista, joita välirauhansopimuksessa olemme itsellemme ottaneet. Mutta menojen valtava nousu aiheutuu myöskin osaksi sellaisista seikoista, jotka olisi voitu ja pitänyt rajoittaa. Useammankin kerran olen täällä eduskunnassa, jopa viime vuodenkin aikana, huomauttanut, että meidän on mahdollisimman pian vapauduttava tukipalkkiojärjestelmästä. Tämän saman ajatuksen ovat esittäneet myös maan pätevimmät taloudelliset elimet, viimeksi finanssitoimikunta ja kansantaloudellinen neuvottelukunta. Suurella mielihyvällä panen merkille, että tämä totuus selviää myös vähitellen vasemmistolle, josta todisteena oli eilen ed. Peltosen ja äsken ed. Lepistön antamat lausunnot. Minä luulen, että kun tämä totuus selviää, niin me voitamme yhden kaikkein suurimmista taloudellisista vaikeuksista, mitä meillä tällä hetkellä on.

Nykyisissä oloissa tuntuu jokseenkin toivottomalta kerätä veroina ja maksuina varoja valtiolle, sillä ensisijassa ja suurimmassa määrässä tukipalkkiojärjestelmä nielee lisääntyneet tulot, mikäli valtio niitä saa kokoon. Eduskunta on saanut eilen käsiteltäväkseen joukon uusia verolakeja, joiden mukaan kansalaisten veronmaksukyky kiristetään äärimmilleen, jopa sen ylikin. Valtion erilaisia maksuja korotetaan, mutta siitä huolimatta, että näin tapahtuu, on pelättävissä, että valtion tulot kuluvana vuonna eivät riitä. Äsken herra valtiovarainministeri ilmoitti, että ne tosiaan eivät tule riittämään, vaan että vajausta syntyy n. 5 miljardia markkaa. Ilmeistä näinollen on, että valtion talouden tasapainoon saattamiseksi on ryhdyttävä rajoittamaan valtion menoja, kun tuloja ei enää saada kerran kokoon. Tämä voi olla eräissä tapauksissa vaikeata, mutta siihen on päästävä. Hallituksen on osoitettava sellaista lujuutta, että se panee esteen valtion menojen lisääntymiselle ja vähentää nykyisiäkin menoja. Ellei näin tapahdu ja ellei näin tapahdu nopeasti, niin emme voi välttyä taloudelliselta sekasorrolta emmekä myöskään inflatiolta.

Voidaan tietysti sanoa, että hallitus on poliittisista syistä — niinkuin täällä on sanottukin — ollut pakotettu hyväksymään sellaisiakin taloudellisia toimenpiteitä, jotka se itsekin tietää vaarallisiksi. Minun käsittääkseni hallituksella on etupäässä yksi poliittinen vaikutin, joka sen on otettava huomioon hoitaessaan maan taloutta, ja se on se, että pystymme täyttämään ne välirauhan taloudelliset seuraamukset, jotka olemme kannettaviksemme ja täyttääksemme ottaneet. Tiedämme kaikki, että näiden sitoumusten täyttäminen edellyttää apua ja tukea ulkomailta. Mutta tiedämme myöskin kaikki sen, että tätä tukea voimme saada ainoastaan silloin, kun osoitamme itse kykenevämme hoitamaan omat taloudelliset asiamme. Tässä mielessä on poliittisestikin tärkeätä, että tuotantomme toimii ja että taloutemme säilyy terveellä pohjalla ja että markkamme ei lopullisesti sorru inflatioon.

Hallitus on luvannut esittää uuden hinta- ja palkkatason ja vakauttaa taloudelliset olomme. Tähän mennessä tätä vakauttamisohjelmaa ainakaan lopullisessa muodossaan ei ole vielä esitetty. Toivon, että hallitus mahdollisimman pian sen esittää ja sitä toivovat varmaan minun kanssani ne lukuisat kansalaiset, todennäköisesti kansan enemmistö, joka nyt tuntee elävänsä suuressa epävarmuudessa ja päivä päivältä menettävänsä säästöjensä ja vakuutuksiensa arvon ja sen taloudellisen tuen, mitä säästöt ja vakuutukset itsekullekin ovat muodostaneet. Meillä on käsissämme yhdestoista hetki tarttua päättäväisin ottein taloudellisten kysymysten hoitamiseen. Nämä kysymykset ovat nyt meille kaikkein tärkeimmät. Ellemme saa talouttamme järjestykseen, se on minun mielipiteeni, niin kaikki muukin menetetään.

Lopuksi pyydän esittää herra sisäministerille, vaikka hän ei nyt näykään täällä olevan läsnä, mutta toivottavasti hän saa

sen tietää, erään toivomuksen ja se on se, että hän kiinnittäisi mitä vakavinta huomiota maassamme nykyään vallitsevaan rikollisuuteen. Kaikkialla maassamme eikä suinkaan vähiten pääkaupungissamme on kaikenlainen, mutta varsinkin omaisuuteen kohdistuva rikollisuus saanut niin suuren laajuuden, että viranomaisten ja lähinnä siis sisäasiainministeriön olisi ryhdyttävä erikoisiin toimenpiteisiin tämän hillitsemiseksi. Aikaisemmin tunnettu suomalainen rehellisyys näkyy sodan aikana hävinneen ja valtaan on päässyt ilmeisesti mieliä järkyttäneen sodan ja sitä seuranneen tavarapulan aiheuttama epärehellisyys ja rikollisuus huolestuttavan laajoissa kansalaispiireissä. Päivittäin tapahtuu kaikkialla, mutta varsinkin pääkaupungissa lukuisa määrä varkauksia ja murtovarkauksia, joista ilmeisesti vain osa saadaan selvitetyiksi. Tämän päivän sanomalehdissä oli uutinen, jossa sanottiin, että viimeisen vuorokauden kuluessa Helsingissä on rikospoliisille ilmoitettu 72 rikosta, joista 2 oli pahoinpitelyä, 4 ryöstöä, 19 murtovarkautta, 33 varkautta ja loput pienempiä rikoksia. Pimeän syksyn ja viime talven aikana olivat ryöstöt Helsingissä vielä nykyistä tavallisempia, vieläpä keskeisissäkin kaupunginosissa ja kun taas tullaan syksyyn, niin on pelättävissä, että sama toistuu. Nyt valoisana aikana ei ryöstöjä pääkaupungissa tapahdu aivan yhtä lukuisasti, mutta varkaudet ja murrot ihmisten asuntoihin ovat sitä tavallisempia ja aiheuttavat mitä suurinta huolta.

Tähän asiantilaan on ehdottomasti saatava korjaus. Kun hallitusvallalla lienee tällä hetkellä käytettävänään enemmän poliisivoimia kuin aikaisemmin, niin silloin ei ole mahdotonta järjestää sellaista poliisivalvontaa maahan ja myöskin Helsinkiin, että melkeinpä vallattomuudeksi muodostuneet rikokset, ryöstöt, murhat, murtovarkaudet ja varkaudet saadaan nykyistä enemmän ehkäistyiksi. Tässä on mielestäni kysymys ei ainoastaan kansan hengestä ja oikeusturvasta, vaan myöskin maan maineesta.

Ed. Hollsten: Herr talman! I herr finansministerns uttalande som ock i de skattepropositioner, som regeringen nu förelagt riksdagen, framhålles upprepat, att ökade skatter äro nödvändiga, för att statens finanser skall kunna bringas i jämvikt. Även om riksdagen till fullo måste inse, att statens medelsbehov sväller ut och att detta behov måste tillgodoses, bör det för riksdagen vara angeläget att oförtrutet framhålla och kraftigt understryka, att onödiga utgiftsmoment snarast möjligt borde avlägsnas från statshushållningen. De s. k. stödpremierna, som utbetalas för diverse lantbruksprodukter, emedan det icke ansetts skäligt att åsätta dessa produkter sådana marknadspriser, som motsvara produktionskostnaderna, hava svällt ut till en ny väldig utgiftspost och sluka ofantliga penningbelopp. Det är klart att skatteskruven, enbart för finansiering av dessa premier, måste dragas till i betydande grad.

Med de löner, som nu utbetalas, kan det för den enskilda konsumenten knappast innebära någon svårighet att utan bidrag av staten inlösa de livsmedelsransoner, som genom den reglementerade fördelningen tilldelas honom, därest han icke har att livnära sig med en pension eller ett blygsamt sparkapital, som genom inflationen har förlorat en stor del av sitt värde. Likaså är det möjligt att familjer med många tärande och få närande medlemmar äro i behov av samhällets stöd, men detta borde givas i mån av ett verkligt behov, exempelvis i form av statens rabattkort, vilket förfarande torde tillämpas bl. a. i Sverige. Att utan behovsprövning strö ut miljarder i form av stödpremier, då statens finanser äro till ytterlighet ansträngda, ter sig för den skattetyngda medborgaren både meningslöst och lättsinnigt, då samtidigt nödvändiga konsumtionsartiklar måste åsättas tillverkningsskatt för tillgodoseende av statens penningbehov.

Glädjande nog har det i denna riksdag icke saknats röster, som i mer eller mindre bestämda ordalag yrkat på stödpremiernas avlägsnande, men det synes mig angeläget, att riksdagen icke förtröttas i dessa sina ansträngningar, förrän detta system eliminerats.

Efter all den kritik, som riktats mot stödpremierna, hade man väntat sig, att regeringen skulle funnit anledning träda fram med ett på saklig utredning grundat försvar för desamma. Då så icke skett, nödgas man dra den slutsatsen, att systemet icke kan sakligt försvaras, utan måste

ses mot en mera politiskt betonad bakgrund.

Statens ekonomiska situation synes emellertid vara för allvarlig för att tillåta en av taktiska hänsyn betingad finanspolitik.

Ed. Tolonen: Niille, jotka nykyaikana puhuvat inflation vaarasta ja tekevät rinnastuksia tämän sodan edellisen ja nykyisen ajan välillä, minä tahtoisin tehdä pienen huomautuksen.

On olemassa paljon ihmisiä, jotka ennen ensimmäistä maailmansotaa säästivät rahaa, ottivat ojennusta siitä kauniista ohjeesta, että elä nuukasti ja vie rahat pankkiin. He säästivät jopa vatsansa kustannuksella, ja sitten kun tuli maailmansota he hävisivät 90 % omaisuudestaan. Kun nyt puhutaan virallista kieltäkin, niin sanotaan, että tänä aikana on markan arvo laskettava noin puolta huonommaksi kuin se oli 6—7 vuotta takaisin päin. Arviointi minun laskuni mukaan on erheellistä. Mutta vaikka niinkin olisi, että vain puolet tähän mennessä on säästäjä köyhtynyt, niin on nytkin 90 % menon vaara olemassa. Jos teemme vertailuja 45—50 vuoden ajalta jälelle päin, niin tulemme saamaan kultamarkalle sen arvon, että se on keskimäärin 1 kultapenni. Säästäjät, jotka kultarahaa säästivät ja köyhtyivät, ovat vielä lisäksi menettäneet omaisuudestaan noin puolet; siitä entisestä ei muisteta puhua paljon, vaan korkeintaan muistetaan tämä viimeinen aika ja oletetaan, että tunnollinen säästäjä häviää korkeintaan puolet. Se on minusta lievimmin sanoen väärin. On paljon edullisempi puhua markan arvon oikeana ja parempana pysymisestä yleensä ja lähteä siltä pohjalta, että monet samat ihmiset ovat säästäjinä vielä tänä päivänä, jotka olivat jo edellisen maailmansodan edellä säästäneet. Kun näin puhumme, niin ehkä nekin ihmiset, jotka ajoivat vielä 2—3 vuotta sitten inflatiota omaksi eduksensa, nekin ymmärtävät paremmin, kuin sen vertailun, joka nyt toimitetaan vain ehkä kuuden, seitsemän vuoden aikana tapahtuneesta rahanarvon muutoksesta.

Ed. Kuittinen: Hallituksen harjoittama hinta- ja palkkapolitiikka ei ole antanut työväen mielestä sitä oikeusturvaa, mitä se on toivonut. Tämä epätoivo on johtunut siitä, että heti sen jälkeen kuin työväen ala-arvoiset palkat oli saatu vähän korotetuiksi, nousivat heti välttämättömät kulutustarvikkeet, niin elintarvikkeet kuin muutkin käytettävissä olevat tarpeet, eikä hallitus ole tähän saanut pysähtymistä, jota olisi jo aikoja sitten pitänyt koettaa.

Sitten täällä hallitus esittää myöskin liikevaihtoveron ottamista ja sen korottamista ja korotus on huomattava, siis tasan puoli, mitä se oli viime vuonna. Tämä veronkorotus koskee kaikkein raskaimmin suuriperheisiä kansalaisia, köyhimpiä ihmisiä, sillä he ovat pakotetut hankkimaan eniten niitä tarvikkeita, mistä vero on suoritettava. Heillä ei ole entisiä varastoja, ne ovat sodan kuluessa kaikki loppuunkulutetut. Toinen eniten kärsivä joukko tästä verosta on siirtoväki, joka on menettänyt kotinsa, kaikki tarvikkeensa, vaatteensa, kenkänsä j. n. e. Eilispäivän lehdessä sain lukea erään uutisen, jossa selvitettiin, että henkilö oli pyytänyt ennakkokorvausta 10,000 markkaa. Hänelle annettiin tästä ennakkokorvausta 4,000 markkaa. Hän sai tällä 4,000 markalla kaksi alusvaatekertaa ja rippeitä muuta. Siihen meni kaikki tämä saatu korvaus. Kun näin on asia, niin kyllä panee vakavasti meidät kansanedustajat ajattelemaan, eikö hallituksella ole mitään keinoja estää rahanarvon heilahtaminen noin tavattoman suuressa mitassa. Eikö löydy mitään sellaista pysähtymispaikkaa, johon voitaisiin noteerata markan arvo ja myöskin tavaroiden arvo. Sillä tavalla voitaisiin jollain tavalla säilyttää tasapaino ja saataisiin myöskin jonkinlainen oikeusturva vähempiosaistenkin kansalaisten kesken. Herra valtiovarainministeri ilmoitti, että nyt ryhdytään pysäyttämistoimenpiteisiin, mutta tämä ilmoitus on tehty jo aikaisemminkin. Jo silloin ohjelmapuheessa puhuttiin tähän suuntaan, ja toivokaamme lämpimästi, että vihdoinkin tämä johtaisi tulokseen, muuten me joudumme ikävään asemaan. Täällä huomautettiin siitä, että esim. maan rajojen ulkopuolellakin on kiinnitetty huomiota meidän markkamme arvoon ja meidän luoton saantiimme, ja se on meille vakava kysymys. Siihen täytyy kiinnittää huomiota ei oman itsemme, mutta koko kansan puolesta, ja siksi minä toivon, että näitä asioita vakavasti harkittaisiin.

Ed. Pusa: Herra puhemies! Esillä oleva lisämenoarvio on kumoamaton todis-

tuskappale siitä, että valtiotalouttamme on välirauhan jälkeen hoidettu erittäin heikolla tavalla. Tämä on valitettavaa erityisesti siirtoväen kannalta. Siirtoväki ei ole saanut vielä uuden korvauslain ja maanhankintalain mukaan korvauksia ja maata. Siksi sen elämän jälleenrakentaminen on siirtynyt ja siirtyy yhä tuonnemmaksi. Kaikki jälleenrakentamistyössä tapahtuvat rakentamis- ja hankintakustannukset joudutaan suorittamaan kokonaan toisen hintatason vallitessa, kuin millä hinnalla korvaukset suoritetaan. Tähän on huomautettava, että korvaukset eivät riitä, sen vuoksi niihin tarvitaan muita varoja, ja se tekee juuri tämän uudishankinnan erinomaisen raskaaksi. Tähän tulee lisäksi se seikka, että huomattava osa niistä korvausobligatioista, jotka ensimmäisen korvauslain mukaan on korvaukseen oikeutetuille annettu, on vielä saajien hallussa. Kun näillä ei ole edes inflatiotakuuta, niin rahanarvon aleneminen kohtaa sitä kipeämmin heitä. Kaikenlaisen henkilökohtaisen irtaimiston, vaatteiden, jalkineiden ja huonekalujen sekä asuntokiinteimistöjen saannin vaikeus ovat tehneet sen, että korvauksia ei ole voitu vielä käyttää välttämättömän tavaran hankkimiseen. Tämä koskee etenkin sen alueen väestöä, olivatpa he sitten kaupunkilaisia tai maaseudun asukkaita, jotka sekä talvisodan alkaessa että nyt viime kesänä joutuivat yhtäkkiä lähtemään ja jättämään käytännöllisesti katsoen kaiken omaisuutensa jälkeensä. Mitä enemmän aikaa on kulunut, sitä nopeammin ja jyrkemmin rahanarvo on alentunut ja siitä aiheutuva vahinko suurentunut.

Siirtoväen lisäksi ovat rahanarvon alenemisesta joutuneet kärsimään ennen muuta tallettajat. Julkisuuteen saatettujen tietojen mukaan lasketaan vahinko tallettajien osalta jo noin 12 miljardin markan suuruiseksi. Onko tällainen kehitys ollut välttämätön? Tähän on vastattava kielteisesti. Syitä etsittäessä kiinnittää enimmän huomiota se seikka, että hallituksella ei ole ollut mitään selvää ja määrätietoista ohjelmaa, jota se taloudellisissa kysymyksissä olisi pyrkinyt seuraamaan. Hallitus on liian paljon antanut eri tahoilta tulevien ryhmäetujen vaikuttaa kantaansa ja toimenpiteisiinsä. Tässä yhteydessä on syytä palauttaa mieliin eräitä sellaisia tapauksia. Oli selvää, että välirauhansopimuksen jälkeen meillä ei ollut eikä voinut olla muuta tehtävää kuin ryhtyä nopeasti kaikkiin tarpeellisiin toimenpiteisiin sekä maaseutuettä kaupunkilaissiirtoväen olojen järjestämiseksi vakinaiselle kannalle. Kaupunkilaissiirtoväen olojen järjestämistä suunnittelemaan asetettiin vasta äskettäin komitea, jonka työ tietysti vie myöskin oman aikansa. Maataloussiirtoväen kohdalta ei tyydytty siirtoväen pika-asutuslain voimaan saattamiseen, ja sen täydentämiseen tarpeellisilla lisälaeilla rintamamiesten ynnä muiden maansaannin järjestämistä varten. Koko kysymys otettiin uudelleen kaikessa laajuudessaan komitea-asteelta alkaen valmisteltavaksi ja säädettäväksi sillä tuloksella, että vielä tänä päivänä ei ole voitu antaa kentälle asetetuille maanlunastuslautakunnille niiden tarvitsemia ohjeita, niin että ne pääsisivät toimintaansa aloittamaan. Uuteen maanhankintalakiin onnistuivat maataloustuottapajiirit ajamaan varsin lukuisia sellaisia säännöksiä, jotka rajoittavat maan tarpeellista ja tarkoituksenmukaista ottamista asutustarkoituksiin. Niinpä havaitaan, että puheet rintamamiesasutuksesta ovat vaienneet ja etualalla ovat sensijaan puheet pienilukuisen suurmaanomistajien ryhmän etuoikeuksien säilyttämisestä. Siinä tarkoituksessa puhutaan oikeudenmukaisuudesta, maanoton tasaisuudesta, elintarviketuotannosta, taloudellisista ja kulttuuriarvoista, kansantaloudellisista näkökohdista, tilojen pirstomisesta j. n. e. Vieläpä on asia viety niinkin pitkälle, että on masinoitu eräitä huomattavia muita järjestöjä kuin maataloustuottajien järjestöt näiden pyrkimysten ajajiksi. Yksinpä 50 maamme yhteiskuntaelämän huomattavalla paikalla olevaa henkilöä, professoreita, kauppaneuvoksia j. n. e. julkaisi suurmaanomistajien etujen puolustamistarkoituksessa julkilausuman, jonka perustelut eivät ollenkaan kestä lähempää tarkastelua. Osoitukseksi siitä, minkälaisella asialla puheenaolevan julkilausuman allekirjoittajat ovat olleet, on esitettävä seuraavaa.

Julkilausumassa väitetään, että viljelmien pirstominen on Suomessa saatettu jo niin pitkälle, että niiden keskimääräinen viljelysala on vain 7.8 hehtaarin alaa. Totuus kuitenkin on se, että maamme viljelmien keskimääräinen peltoala on vuodesta 1920 torpparivapautuksesta huolimatta lisääntynyt vuoteen 1941 8.37:een eli puo-

lella hehtaarin alalla viljelmää kohden. Tilojen pirstomisen väitetään vaikeuttavan elintarviketuotantoa. Kuitenkin itsenäisyytemme aikana on maamme peltoala lisääntynyt 34 prosentilla, mutta sato 58 prosentilla. Samaan aikaan väestö on lisääntynyt 15.5 prosentilla. Koko itsenäisyytemme aikana on suurimpien tilatyyppien lukumäärä vähentynyt noin viidennellä osalla. Siitä huolimatta ja lähinnä torpparivapautuksen ansiosta on maataloutemme kehitys päässyt oikeisiin uomiinsa, ja siitä on ollut seurauksena tuotannon valtava kasvu.

Julkilausumassa koetetaan uskotella, että valmiin pellon käyttäminen suunnitellussa määrässä asutustarkoituksiin voi aiheuttaa 10 miljardin markan suuruisen kansantaloudellisen tappion. Kun sen pellon arvo, minkä luovutuksesta riita on syntynyt, on enintään 2.5 miljardia markkaa ja kun vahinko ei voi olla suurempi kuin riidanalaisen omaisuuden arvo, niin tästä havaitaan, mitenkä kevytmielisesti arvovaltaiset henkilöt katsovat voivansa panna nimensä kaikenlaisten heille esitettyjen paperien alle, ilman että heillä on ollut mahdollisuutta henkilökohtaisesti tarkistaa, pitävätkö paperissa esitetyt väitteet paikkansa tai ei. Tämä esimerkki on syytä tuoda esille sen vuoksi, että tämä ei ole ainoa tapaus, jossa sekä valtiovaltaa, julkista sanaa että koko yhteiskuntaa on tahdottu johtaa harhaan.

Toisena tapauksena on mainittava korvauskysymyksen käsittely. Niin kuin muistetaan, korvauskysymystä valmistellut valtiovarainministeriön finanssitoimikunta esitti, että nimenomaan valtiotalouden kannalta on edullista ja välttämätöntä, että niin suuri osa korvaussuorituksista kuin suinkin käytännössä käy päinsä, olisi pyrittävä suorittamaan luontoisverona. Finanssitoimikunta laati tarvittavan lakiehdotuksen. Tätä kysymystä käsitteli myöskin Nissisen komitea ja teki siihen pari muutosehdotusta sekä hyväksyi sen muuten yksimielisesti. Siitä huolimatta nimenomaan kapitalistipiirien taholta, joilla on rahaa, millä maksaa suuremmatkin verot rahalla, kaadettiin sanottu luontoisveroehdotus kansantaloudellisessa neuvottelukunnassa. Oli ihmeellistä, että hallitus omaksui kansantaloudellisen neuvottelukunnan kannan tässä asiassa. Tämä merkitsee käytännössä sitä, että korvauksiin tarvittavat varat suurelta osaltaan joudutaan kantamaan valtion muihin menoihin tarvittavien verojen kanssa yhtä aikaa ja siten vaikeuttavat valtiotalouden välttämättä tarvitsemien varojen saantia. Luontoisverolain hylkääminen johti myöskin siihen, että asutuskysymyksestä tuli nimenomaan maan luovutuksen määrään nähden sitkeä riitakysymys, joka ei vieläkään ole ratkennut. Se saattaa johtaa koko maareformin toimeenpanon yhteiskunnalle vaaralliseen umpikujaan siinä tapauksessa, että reformiin välttämättömän maan saanti estetään asettamalla sellaisia asteikkoja luovutusvelvollisuuden ylärajaksi, mitä tähän asti sitkeästi on pyritty asettamaan (Eduskunnasta: Karjalan Liitto sitä viivyttää nyt!). — Karjalan Liitto ei ole ollut hallituksessa. — Voidaan melkoisella varmuudella sanoa, että jos maanluovuttajapiirit onnistuvat näissä hankkeissaan, sen seuraukset tulevat aikanaan juuri heille kaikkein kohtalokkaimpina esille.

Kolmantena esimerkkinä on syytä palauttaa mieliin äskettäinen kiista maataloustuotteiden hintatasosta. Niinkuin tiedetään, valmisteli kysymystä kanslianeuvos Lindgrenin puheenjohdolla toiminut toimikunta. Toimikunnassa saivat suurmaanomistajien edustajat hinnankorotuksen perusteena läpiajetuksi vaatimuksen, että hinnankorotuksessa on huomioitava sadon vähentymisestä aiheutuva 30 %:in suuruinen erä. Tähän asti suurmaanomistajien taholta on julkisuudessa pyritty todistelemaan, kuinka suurempien tilojen tuotanto vaikuttaa ratkaisevasti kulutuskeskuksien muonitukseen. Nyt kun maataloustuotteiden hinnankorotuksesta oli kysymys, niin tässä tilaisuudessa heidän oli pakko tuoda esille se totuus, että suuret tilat väkilannoitteiden puutteessa ovat maataloustuotantoonsa nähden entisestään heikentyneet 30 %:lla. Pieniin tiloihin tämä vähennys ei ole sanottavasti koskenut, koska niillä on runsaasti karjaa ja senmukaisesti voivat peltojansa lannoittaa. Lisäksi suurempien tilojen työmenekki laskettiin Lindgrenin toimikunnassa tilojen keskimääräisen työmenekin mukaan, ja siten he edustivat itsellensä heille kuulumatonta hyötyä korkeampien maataloustuotteiden hintojen muodossa, suuremmilla tiloillahan työmenekki on pienempi kuin pienemmillä tiloilla. Vaikka tässä kysymyksessä hallituksen taholta onkin tiukem-

min pidetty puolia, etteivät suurmaanomistajien pyrkimykset täysin onnistuneet, niin on tämä yritys kuitenkin muistiin merkittävä.

Tässä yhteydessä hallitus osoitti toisaalta käsittämätöntä pehmeyttä, kun se jätti välttämättömäksi katsottavan maataloustuotteiden hinnan korotuksesta osan tukipalkkioina maksettavaksi. Palkat ovat joka tapauksessa siinä määrin nousseet, että palkannauttijoilla olisi käsitykseni mukaan ollut mahdollisuus maksaa vahvistetut hinnat ilman tukipalkkioitakin (Vasemmalta: Ei köyhemmillä!), jotka ovat esilläolevassa lisämenoarviossa aiheuttaneet niin suuria vaikeuksia varojen saantiin nähden. Mitä köyhiin tulee, niin minä pyytäisin huomauttaa, että siinä on olemassa sellainen keino, että maksetaan tarvittavaa avustusta köyhille, mutta ei makseta rikkaille ja kaikille niille, jotka kykenevät itsekin leipänsä maksamaan. Maataloustuotannon kannalta puheenaolevat tukipalkkiojärjestelmät ovat mielestäni myöskin vaarallisia. Jos nimittäin käy niin onnellisesti, että me rupeamme saamaan ulkomailta riittävästi meille välttämättömiä lannoitusaineita ja elintarvikkeita, ja jos nämä saadaan tukipalkkioilla nostettua hintatasoa halvemmalla, niin melkoisella varmuudella voidaan otaksua, että ne aiheuttavat vastaavan hinnanlaskun kotimaisille tuotteille. Siksi maatalouden osalta sille tuleva oikeudenmukainen hintataso on hallituksen tukipalkikosysteemin takia erittäin heikolla pohjalla.

Tässä yhteydessä ei myöskään ole mahdollisuutta sivuuttaa sitä epäsuhdetta, jonka jo nyt tiedetään olevan tulossa ja osittain vallallakin. Sekatyöläisille maksetaan 23—27 markkaa tunnilta palkkaa, maataloustyössä korkein palkka on 19 markkaa tunnilta. Minä erityisesti tahtoisin huomauttaa siihen, että ei maataloustyö ole sen helpompaa, ei sen vähemmän rasittavaa eikä sen vähemmän arvokasta kuin joku muukaan työ. Senvuoksi sikäli kuin palkkoja katsotaan olevan välttämätöntä korottaa, niin niitä on korotettava vastaavasti myöskin maatalouspalkkoihin nähden (Keskustasta: Hyvä, oikein!).

Kun hallituksen esitykseen sisältyy m. m. liikevaihtoveron korottaminen, niin on asian tätäkin puolta hieman käsiteltävä. Sikäli kuin siirtoväki saa maata, tontteja ja korvauksia, niin sen rakentaminen tulee yhtä vilkkaaksi kuin äskettäin Karjalassa. Tällöin kaiken ostotavaran hintaa nostaa lisääntyvä liikevaihtovero ja siten kallistaa siirtoväen rakennuskustannuksia ja vaikeuttaa alkuunpääsyä. Tästä syystä olisi välttämätöntä, että valtiovarainvaliokunnassa harkittaisiin, mitä mahdollisuuksia olisi jättää liikevaihtoveron korotus ainakin siirtoväen tarvitsemiin tavaroihin nähden korottamatta.

Ed. Huhta: Täällä on korostettu sitä seikkaa, että valtion varoja on välirauhan jälkeenkin käytetty suruttomasti, on valiteltu sitä seikkaa, ettei niihin ole yhtäkkiä saatu pysäytystä. Osittain näihin lausuntoihin on syytä yhtyä, vaikkakaan ei siinä mielessä, kun edelliset puhujat ovat asiaa korostaneet. Valtiollahan on kokonainen joukko sellaisia menoja, joista ei tänä eikä vielä sitäkään seuraavina vuosina voida luopua. Niihinhän kuuluvat paitsi siirtoväen saamat korvaukset, myöskin sotakorvaukset j. n. e., mutta sensijaan luonnollisestikin valtion menoja voitaisiin ja nähdäkseni täytyy huomattavasti supistaa m. m. armeijamenojen kohdalla. Sehän on laitos, joka on osoittautunut olevan maalle ei ainoastaan hyödytön, vaan voisipa sanoa vahingollinenkin, ja näin ollen se on yksi menoerä, jonka poistamiseen juuri nimenomaan nähdäkseni hallituksen olisi kiinnitettävä suurta huomiota. Toinen sellainen menoerä, jolla niinikään voitaisiin nähdäkseni valtion budjettia helpottaa, on kysymys niiden valtion velkojen poispyyhkimisestä, joita suurpääoman omistajat ovat valtiolle sodan aikana lainanneet. Niistä on huomattava osa juuri sellaisia varoja, jotka sodan aikana suurpääoman omistajat sotatilannetta hyväkseen käyttäen ovat itselleen keinotelleet ja sitten valtiolle lainanneet. Näitten velkojen korkoina ja kuoletuksina menee valtiolta useampia miljardeja vuodessa. Tuolla toimenpiteellä päästään huomattavaan valtion menojen pienentämiseen.

Kun täällä on arvosteltu hallitusta siitä, ettei se ole kyennyt yhtäkkiä valtion menoja vähentämään ja ennen kaikkea, ettei se ole kyennyt estämään inflatorista kehitystä, kohdistetaan tämä arvostelu aivan väärään paikkaan. Eihän ole nykyisen hallituksen syy kokonaisuudessaan eikä siellä hallituksessa liene monta miestä, joilla on osaakaan

syytä siihen, että maamme kansantalous on joutunut siihen asemaan, missä se nyt on. Ja jos me siis haluamme arvostella ja meidän täytyykin se tehdä, niin meidän tulee arvostelumme kohdistaa ei siihen politiikkaan, mitä on näinä viimeisinä kuukausina harjoitettu, vaan nimenomaan siihen politiikkaan, jota on harjoitettu viitenä edellisenä vuotena ja oikeastaan jo vuosikymmeniä sitä aikaisemminkin. Koko nykyisen surkeuden perussyy on siinä politiikassa ja sen politiikan johtajissa eikä niissä, jotka koettavat nyt pelastaa tästä konkurssipesästä sen, mikä siinä pelastettavissa on. Pyytäisin nimenomaan, että herrat kiinnittäisivät huomiota erikoisesti tähän perusseikkaan. Kun täällä ed. Oksala sanoi, että olisi näihin toimenpiteisiin, mitä nyt hallituksen taholta esitetään, pitänyt ryhtyä jo 2—3 vuotta aikaisemmin, niin sanoisin että niihin toimenpiteisiin olisi pitänyt ryhtyä jo 5—6 vuotta aikaisemmin. Olisi pitänyt ymmärtää jo 1939 syksyllä, tai viimeistään ainakin 1941 kesällä, että näiden seikkojen eteen ennemmin tai myöhemmin joudutaan.

Täällä niinikään ed. Oksala halusi moittia sisäministeriä siitä, että rikollisuus on suuressa määrässä kasvanut. On totta, että rikollisuus on suuressa määrässä kasvanut, se on ikävä ilmiö, ja olisi siitä päästävä. Tuo rikollisuus ei ilmene ainoastaan kaduilla tapahtuvina varkauksina, ryöstöinä j. n. e. Minä olen viime viikkoina joutunut toteamaan, että tuo rikollisuus ja moraalin aleneminen on varsin suuri erikoisesti työnantajapiireissä. Olen viime viikkojen aikana joutunut käsittelemään suuren pinkan työnantajain taholta tehtyjä hinnankorotusesityksiä, ja niissä on tuskin 3 % enempää sellaisia, joissa ei yritettäisi missä suuremmassa, missä pienemmässä määrin, petollisella tavalla hankkia itselleen lisää tuloja. Tämä on siis yksi muoto rikollisuutta, joka näyttää levinneen varsin laajalle. Olisi siis syytä kiinnittää huomiota myöskin tähän rikollisuuden lajiin. Muuten ei ole mikään ihme, jos tällä kertaa katsotaan, ettei rikollisuus ole niin kovin kunniatonta, kun nähdään, että kaikki ne miehet, jotka ovat oikeastaan syylliset koko siihen kurjuuteen, missä Suomen kansa nyt on, miehet, jotka ovat syyllisiä kymmenien tuhansien ihmisten kuolemaan, kymmenien tuhansien ihmisten raajarikoksi tekemiseen, kävelevät vielä vapaalla jalalla. Ei ole silloin ihme, jos katsotaan, etteivät tuommoiset pienemmät rikokset ole niinkään suuria syntejä.

On korostettu sitä seikkaa, että olisi saatava vihdoinkin loppumaan hintojen ja palkkojen kilpajuoksu. Tuohon toivomukseen allekirjoittanut yhtyy. Se on tehtävä, ja olen omasta kohdastani vakuutettu, että hallitus sen myöskin kykenee tekemään, mutta toisaalta, jos katselemme tilannetta sellaisena kuin se todellisuudessa on, emmekä halua puhua vain sanomalehtiä varten, niin on jokaiselle järkevälle ihmiselle selvää, että kädenkäänteessä tällaista tehtävää ei kyetä suorittamaan.

On kaivattu sitä kulta-aikaa, mikä vallitsi viimeisinä sotavuosina, jolloin ei sanottavampaa inflatorista kehitystä tapahtunut. Millä tavalla tällainen oli mahdollista? Se oli mahdollista sen kautta, että sotatilalakeihin, kaiken demokratian, kaiken sananja kokoontumisvapauden riistämiseen nojautuen kyettiin painamaan työläisten palkat äärettömän alhaisiksi. Mutta niin pian kuin tämä fascistinen puristus loppui, katsoivat työläiset mahdolliseksi ryhtyä elinehtojaan kohottamaan. Ilman muuta vei se palkkojen nostamisvaatimuksiin, vaatimuksiin, jotka olivat ei ainoastaan tarpeellisia, mutta myöskin täysin oikeutettuja. Hallitus siirtyessään fascistisesta politiikasta demokratian tielle ei luonnollisestikaan voinut muuta kuin antaa mahdollisuuden työläisille palkkojensa parantamiseen. Eikä se vyöry, mikä palkkarintamalla lähti käyntiin, olisi niin voimakkaana vyörynyt, jollei juuri pitkinä sotaa edellisinä vuosina samanaikaisesti kun sidottiin palkat, virallisestikin 1/3 alemmaksi, kuin mitä ne olivat ennen sotaa. Samanaikaisesti hinnat pääsivät hiljalleen kohoamaan teollisuustyönantajain alituisesti siihen suuntaan esittämien vaatimusten johdosta. Ja kun hinnat olivat vuosikausia nousseet ja kun samanaikaisesti ei palkkojen kuitenkaan annettu nousta, oli selvää, että oli tultu sellaiseen epäsuhteeseen, jossa ei enää ollut mahdollisuutta pitempää aikaa olla. Jousi oli jo sotahallituksen toimesta jännitetty niin kireäksi, että sen oli olosuhteiden pakosta lauettava ja se laukesi, se vei huomattaviin palkankorotuksiin, joista on taas seurannut vuorostaan huomattavat hintojen korotukset. Ja näin on todellakin jouduttu liikkumistilaan, kaaostilaan, josta hallitus nyt

pyrkii kaikin keinoin pois pääsemään. Mutta se ei luonnollisestikaan pääse siitä käden käänteessä. Tältä pohjalta hallitus juuri tuohon tasapainoon pääsemiseksi oli joutunut tarttumaan palkkakysymykseen kiinni ja niin se onkin joutunut tekemään verrattain jyrkkiäkin ja korkeita palkkojen järjestelyjä, sillä tunnettuahan on, että ei voida, silloin kun asioita suurin piirtein hahmoitellaan, yksityiskohtaisia järjestelyjä aikaansaada.

Minä ymmärrän tilanteen niin, että nyt kun me saadaan maatalouden palkat ja hinnat vakiinnutettua, nyt kun saadaan myös teollisuuden palkat vedettyä vastaavalle tasolle ja kun tämän jälkeen pannaan todellakin tehokas hintajarru päälle, niin pitäisi olla kaikki mahdollisuudet myöskin markan vakaannuttamiselle. Mutta voin olla jo etukäteen varma, että se on juuri edustaja Oksalan edustama ryhmä, joka tästä lähtien tulee kaikkein pahimmin hyökkäämään markan vakaannuttamistoimenpiteitä vastaan. (Ed. Oksala: Se ei pidä paikkaansa!)

Ed. Pusa ei pitänyt oikeudenmukaisena sitä, että sekatyöläisten palkat nostetaan tuonne 26—27 markkaan, kun maataloustyöläisten korkein palkka on vain 19 markkaa tunnilta. Maataloustyöläisten korkein palkkahan tulee palkkaneuvoston määräyksen mukaan olemaan ei 19 markkaa vaan 26 markkaa. Tällä kertaa ei voida myöskään lähteä siitä, että maataloudessa työskentelevien työläisten palkka olisi täsmälleen sama kuin on teollisuudessa. Meidän pitää lähteä siitä tosiasiasta, että se, joka tällä hetkellä työskentelee maataloudessa, saa suurin piirtein tarvitsemansa elintarvikkeet ostaa säännösteltyihin hintoihin. Niin kuitenkaan ei ole asia teollisuudessa työskenteleviin työläisiin nähden. Tosiasiahan on, jota me emme voi kukaan kieltää, että tällä kertaa elintarvikkeita säännöstellystä kulutuksesta saa vähän yli puolen siitä, mitä välttämättömästi ihminen eläkseen ja työskennelläkseen tarvitsee, loppu osa on hankittava jostain muualta. Puuttuvan erän joutuu teollisuudessa työskentelevä hankkimaan moninverroin korkeampaan hintaan, joten se, joka työskentelee maataloudessa, ja saa, sanokaamme 26 markkaa tunnilta, niin kyllä helsinkiläisen sekatyömiehen palkka täytyy olla vähintään 30 markkaa, ehkä vielä sitä enempikin ja vieläkin on maataloudessa työskentelevä edullisemmassa asemassa. En tahdo tällä korostaa sitä, että maataloustyöläisten palkka olisi riittävän suuri. Sitä se ei ole, mutta päästäksemme todellakin jonkunlaisiin oikeudenmukaisiin suhteisiin, niin jostain tällaisesta suhteesta meidän täytyy lähteä. Se on elävä elämä, joka vaatii tuota, ja sen mukaisesti luonnollisestikin on toimittava.

Vieläkin haluaisin alleviivata sitä seikkaa, että kun hallituksen finanssipolitiikkaa arvostellaan, meidän pitää kohdistaa arvostelumme myöskin ei ainoastaan siihen, mitä on tällä kertaa, vaan niihin tekijöihin, jotka ovat todellakin vieneet maan siihen tilaan, missä nyt ollaan.

Ed. Heiniö: Minä tahtoisin huomauttaa siihen, mitä täällä viimeksi juuri hinta- ja palkkapolitiikkaan ja palkkajärjestelyyn lisättiin, tahtoisin juuri nimenomaan tämän palkkakomitean puheenjohtajalle ja valtioneuvoston asianomaiselle ministerille huomauttaa, että ne määräykset, jotka annetaan palkkajärjestelyissä, niiden pitäisi olla johdonmukaiset ja selvät. Ne ovat aiheuttaneet nyt työpaikoilla kovin paljon erimielisyyttä ja riitaa ja useita erilaisia tulkintoja. Sen vuoksi, kun näin aroissa asioissa liikutaan, on nämä päätökset esitettävä niin selvinä ja johdonmukaisina, ettei tulkinnoille ole sanottavaa varaa. Tämän päiväisissä lehdissä annetaan vielä m. m. selvityksiä siitä, millä tavalla kuukausipalkkaisille tuhannen markan kuukausikorotus on annettava, siinäkin on näkynyt erilaisia tulkintoja. Tällaiset jälkiselvittelyt eivät ole omiaan rauhoittamaan palkkajärjestelyjä, vaan päinvastoin tuottamaan ikävyyttä ja sekavuutta, koska sellaisista voi syntyä jopa lakkojakin, joista eräitä esimerkkejä voisi mainitakin.

Kun pyysin tämän puheenvuoron, halusin sillä herra valtiovarainministerin lausunnon johdosta sanoa, että hänen esityksensä oli varsin selvä ja vakuutuksensakin siitä, että hallitus tulee yrittämään hoitaa asioita entistä paremmin ja voimallisemmin. Toivottavaa on, että hallitus todellakin kovin käsin kävisi kiinni valtion raha-asioiden hoitoon, että ne saataisiin lopulta raiteilleen. En tahdo sanoa, että tämä hallitus olisi vienyt ne pois raiteiltaan, mutta tämän hallituksen tehtävänä on kovin käsin käydä niihin kiinni, koska se kerran on remmissä.

Täällä edellinen puhuja kyllä jo teki eräitä vaikeuksia hallitukselle julkisessa puheenvuorossa esittäessään tai lausuessaan, että valtion ottamat lainat yksityisiltä pitäisi pyyhkiä pois. Jos nuo 5 miljaardia markkaa, jotka valtion tämän vuotinen budjetti tuottaa vajausta, koetetaan lainoilla täyttää, niin ainakaan ei edustaja Huhdan lausunto ole omiaan näitä lainoja kartuttamaan, päinvastoin lainaajat pitävät pussin suunsa enemmän kiinni kuin tähän saakka. Kun nämä lainaajat jo ovat menettäneet 60 % lainaamiensa varojen arvosta inflation vuoksi, niin nyt on uhka olemassa vieläkin suurempi tällaisten eduskunnassa annettujen lausuntojen johdosta. Sen vuoksi olisi syytä hieman varoen esittää sellaisia uusia esityksiä, joilla tehdään yhä vaikeammaksi hallituksen talouden hoito.

Ed. J. Virtanen: Herra puhemies! — Tämä murheellinen lisäbudjetti on luonnollisesti seuraamus onnettomasta sodasta, jonka me hävisimme. Mutta ehkäpä ennen kaikkea syy on siinä, että markka nyt on karkutiellä. Minä haluaisin tehdä tältä paikalta kaksi kysymystä. Ensimmäinen on tämä. Kun tilanne nyt on tällainen kuin se on meidän rahamarkkinoillamme ja talouselämässämme, onko käytetty kaikkien finanssiasiantuntijoiden kykyä meidän maassamme (Vasemmalta: Hehän ovat fasisteja!). Minä vain tässä muistan, kun eräitä vuosia sitten erään muun asian yhteydessä keskustelin Massachusettsin kuvernöörin kanssa, niin hän mainitsi minulle, että Suomessa on eräitä kansainvälisesti kaikkein tunnetuimpia finanssi-ihmisiä. Onko niitä olemassa, ja onko heidän kykyään käytetty?

Sitten minä pyytäisin toiseksi kysyä, vaikka minä en tiedä, onko ministeri Helo täällä läsnä: Olisiko hänellä mahdollisesti, hänellä, joka on ainakin minun mielipiteeni mukaan hyvin kokenut ja tottunut finanssimies, vaikka hän onkin opetusministeri, annettava neuvoja ja osviittoja, joilla voitaisiin näistä pulmista päästä. Minulla on sellainen käsitys ministeri Helosta rahamiehenä, että häneltä tällaisia neuvoja tulisi.

Sitten minulla olisi ed. Huhdalle jotakin sanottavaa. Mitä hän puhui, siinä oli paljon aivan oikeaa. Minä olen aina valmis myöntämään sen, mikä on oikeaa ja hyvää, vaikka ei sitä oman ryhmän taholta puhutakaan. Mutta minä en tahdo olla ilkeä enkä tältä hyvältä ja pyhältä paikalta sitä nyt sanoa, minä sanon sen yksityisesti. Mutta erään asian minä kuitenkin haluaisin sanoa, ja se on tämä: missään tapauksessa valtio ei saa mennä sellaiselle linjalle, että se tekee sitoumuksen, ottaa kansalaisilta rahaa, narraa heitä ja sitten eräänä päivänä sanoo, että „ei vainkaan", en minä maksakaan niitä takaisin. Sillä jos valtio tekee tällä tavalla, niin silloin jokaisella yksityisellä velallisella on tietysti oikeus tehdä samalla tavalla, sillä mitä suuret huutaen edellä, sitä pienet vinkuen perässä. Tälle linjalle ei Suomen tasavallassa missään tapauksessa saada mennä. Minä olen saarnatuolista sanonut hyvin jyrkästi esim. siitä, että kun me olemme kirjoittaneet välirauhan sopimuksen, niin kunniallisen ja kristityn valtakunnan pitää se viimeistä piirtoa myöten täyttää, ja samalla tavalla sitoumukset, joita valtio tekee omia kansalaisia kohtaan, ne on ehdottomasti täytettävä.

Ed. Murtomaa: Ed. Huhdan äsken käyttämästä puheenvuorosta kävi selville, että maataloustyöläisten palkka eräissä tapauksissa voi nousta aina 26 markkaan asti. Jos edellytetään, että hän tekee 10-tuntisia työpäiviä, niinkuin maataloudessa kesällä monin paikoin tehdään, niin hänen päiväansionsa nousee 260 markkaan, ja jos kuukauteen lasketaan 25 arkipäivää, niin hänen kuukausitulonsa nousevat 6,500 markkaan. Tämä pohjaksi sille, mitä haluan nyt sanoa tämän 11 pääluokan 15 momentin kohdalta, jossa puhutaan maatalouden tukemisesta ja siinä erikoisesti maataloustuotantotaistelun ohjaamisen tukemisesta. Maassamme on maatalouden tuotantotaistelua ohjattu sillä tavalla, että maaseutu on jaettu n. s. alueisiin, joissa on alueneuvojat, jotka hoitavat tätä maatalouden tuotantotaistelua, tekevät suunnitelmia peltoalan käytöstä, lannoituksesta ja kaikesta siitä, mitä kuuluu tuohon maanviljelyksen tekniliseen suoritukseen ja sen hoitoon. Ja kieltämättä nämä miehet, joita on kaikkialla Suomessa, ovat vaikuttaneet hyvin ratkaisevasti niihin satotuloksiin, joita maassamme on siitä huolimatta saatu, vaikka työskentelyssä onkin ollut suuria vaikeuksia.

Nyt on maatalousministeri ehdottanut tässä yleisen palkkatason nousun yhteydessä, että näille miehille korotettaisiin palkkaa ja ehdottanut lisäystä tälle momentille vähän yli 6 milj. markkaa; en tarkkaan muista, miten se on. Nyt on kuitenkin valtiovarainministeriössä tingitty tämä ehdotettu määräraha 4 milj. markkaan, joka tietää sitä, että palkkataso ei näiden miesten kohdalla asetukaan sille tasolle, mitä maatalousministeriö oli suositellut ja ehdottanut. Ja sen vuoksi minä toivonkin, että valtiovarainvaliokunta, joka tätä asiaa käsittelee, ottaisi tämän asian huomioon sen vuoksi, että tässä on kysymys sellaisten miesten työskentelystä, joiden työtehosta ratkaisevasti riippuu meidän elintarviketuotantokamppailumme hoitaminen.

Ed. Oksala: Minä ed. Huhdan lausunnon johdosta vain tahdon lyhyesti mainita, että minun lausuntoni ei sisältänyt yhtään sanaa eikä viittausta politiikkaan. Minä puhuin taloudesta. Toiseksi minä sanoisin ed. Huhdalle, että hänen olisi ehkä aihetta verrattain varovaisesti suhtautua näihin hinta- ja palkkakysymyksiin sen tähden, että hän istuu nyt itse avainasemassa näitä asioita hoitamassa. Minusta olisi varovaisempaa, että hän jättäisi nyt arvostelut entisistä ja siirtäisi kaavailut tulevaisuudesta esim. vuoden päähän, kun hän näkee, mihinkä hänen politiikkansa on johtanut. Minä toivon, että se johtaa hyvään, mutta eteenpäin ei kukaan voi olla varma. Ehkä ed. Huhdan periaatteet ovat aivan oikeita ja ehkä ne hintalaskelmat, jotka hän täällä sanoi asetetun jopa rikollisilla perusteilla, ovat tosiaan rikollisia. Silloin niitä ei pidä vahvistaa, se on minun neuvoni. Mitään rikollisuutta ei pidä puolustaa. Mutta ajan kuluessa valtakunnan hintadiktaattori tulee huomaamaan, ettei se ole niin yksinkertaista senkään asian hoitaminen, ja ehkä puolen vuoden, viimeistään vuoden perästä, kun ed. Huhta on hoitanut tätä vastuunalaista ja erittäin tärkeää tointansa, me voimme keskustella asiasta suuremmassa ymmärtämyksessä. Minä olen huomannut, että monet asiat ajan kuluessa, kun niitä katsellaan pitemmässä perspektiivissä, selviävät monelle vähän toisessa valaistuksessa, kuin ne alussa ovat olleet.

Ed. Sarlin: Minä olen iloinen siitä lausunnosta, jonka valtiovarainministeri täällä esitti. Ja jos meillä, niinkuin minä toivon, on syytä odottaa, että niiden ajatusten takana, jotka hän esiintoi, on hallitus yhtenäisesti ja kokonaisena, ei liene epäilystä, etteikö meillä vielä olisi mahdollisuuksia vapautua siitä sekasorrosta, jota kohti nyt ollaan luisumassa. Yhtyisin myös niihin, jotka täällä ovat varoittaneet vilauttamastakaan tällaisella ajanhetkellä sellaista ajatusta suureen yleisöön, että valtio aikoisi inflatiota edistämällä kuitata ne velat, joita sen on ollut pakko yksityisiltä henkilöiltä pakkolainana ottaa. Se on erinomaisen arveluttava ajatus, jos se saa suuren yleisön mielialassa jalansijaa.

Mutta, herra puhemies, pyysin lähinnä puheenvuoron ed. Tolosen lausunnon johdosta. Meidän piensäästäjät, jotka niinkuin hän aivan oikein totesi, suurella ahkeruudella ja ponnistuksella ovat pyrkineet turvaamaan vanhan päivän varansa, menettäisivät nyt jo toisen kerran säästöjensä merkityksen. Jotta säästäväisyyttä edelleenkin edistettäisiin, koska se on ehdottomana edellytyksenä tuotannollisen elämän nousulle, ja koska tuotanto vuorostaan on kaiken hyvinvoinnin edellytys ja inflation vastustamisen varmin keino, olisi pyrittävä kaikin voimin hallituksessa tutkimaan kysymystä siitä, eikö piensäästäjät jollain tavoin voitaisi turvata siitä inflatiotappiosta, jonka edessä he nyt ovat. Tässä suhteessa palauttaisin herra valtiovarainministerin mieleen ajatuksen siitä, että 1920 ja 1930 luvulla, mikäli oikein muistan, Saksassa, Tshekkoslovakiassa, Itävallassa, ehkä joissakin muissakin valtioissa niin sanotun Aufwertung-lain, uudelleen arvioimislain, avulla ryhdyttiin koettamaan pelastaa piensäästäjien kohdalta se, mikä pelastettavissa oli, ulottamalla m. m., jos oikein muistan, henkivakuutuksen alalle sellainen toimenpide, että sen jälkeen kuin inflatio oli saatu pysäytetyksi, paperimarkkain asemasta oli maksettava erotus kullassa maksetun vakuutusmaksun ja paperimarkoissa saadun vakuutusarvon välillä. Sama laki ulotettiin muistaakseni koskemaan myös hypoteekkipankkiliikettä. Minä ymmärrän, että tämä on erinomaisen vaikea kysymys enkä rohkene olla vakuuttunut siitä, että sitä voitaisiin meillä toteuttaa, en myöskään väitä, että se on onnistunut muualla.

Mutta se olisi joka tapauksessa säästämisperiaatteen edistämiseksi niin tärkeä, että olisi tehtävä kaikki asian tutkimiseksi ja ryhdyttävä toimenpiteisiin sen toteuttamiseksi, mikäli siihen jonkinlaisia mahdollisuuksia on olemassa.

Valtiovarainministeri Tuomioja: Sen johdosta, että täällä on viitattu sellaiseen mahdollisuuteen, että valtio lopettaisi vapaaehtoisesti korkojen ja kuoletusten maksun obligatioilleen, tahdon omana käsityksenäni lausua, että tämä mielestäni on kevytmielistä puhetta, ja luulisin voivani vakuuttaa, että ainakaan nykyinen hallitus ei tule lainkaan kallistamaan korvaansa tällaisille ajatuksille. Puhumattakaan asian moraalisesta puolesta on ilman muuta selvää, että tällainen toimenpide kohdistuisi niihin, jotka inflatiosta jo muutenkin ovat eniten kärsineet. Ja kun ottaa huomioon, niinkuin minä jo mainitsin aikaisemmassa lausunnossani, että valtion lainaus on suurimmaksi osaksi tapahtunut rahalaitoksista, merkitsisi tällainen toimenpide sitä, että postisäästöpankki, liikepankit ja muut rahalaitokset saisivat lopettaa ainakin koron maksun talletuksilleen, jolleivät kieltäytyä itse pääomiakin takaisin maksamasta. Edelleen on tietysti selvää, että sellaiseen toimenpiteeseen ryhtyminen veisi kerta kaikkiaan kaiken pohjan pois valtion vastaiselta lainaustoiminnalta. Toivoisin, että tämäntapaisia ajatuksia ei eduskunnassa esitettäisi.

Ehkä saan ed. Sarlinin lausunnon johdosta mainita, että kysymys inflatiovahinkojen korvaamisesta on luonnollisesti ollut jo valmisteltavana ja myös Aufwertungmenetelmää on suunniteltu. Kysymys on kuitenkin siksi monimutkainen ja vaikeasti toteutettavissa, etten voi tässä yhteydessä ryhtyä lähemmin sitä selvittelemään. Mutta ilmoitan, että asiaa luonnollisesti hallituksessa tutkitaan.

Ed. Lappi-Seppälä: Maamme taloutta ei voida saada järjestykseen sillä, että jatkuvasti palkka- ja hintapolitiikkaa pidetään aktuellina kysymyksenä, eikä myöskään sillä, että jokaisessa eturyhmässä ja -piirissä toisista vastaavista eturyhmistä ja -piireistä välittämättä yksipuolisesti jopa lietsotaankin tätä asiaa. Nähdäkseni ainoa pelastus on työ, työteho ja työrauha ja myös yhteisvastuu ei ainoastaan työyhteisössä, jossakin tehtaassa tai maataloudessa, vaan myös täällä, tässä huoneessa. Meidän on asetettava tämä probleemi siten, että me näemme kokonaisuuden ja katsomme, pyöriikö koneisto, jos palkkasuhteet vastuunalaisen miehen ja naisen ja työtätekevän, toteuttavan miehen ja naisen välillä muuttuvat sellaisiksi, että kokonaisuus, työteho siitä kärsii. Luulisin, että meillä on mahdollisuus saada reaaliesimerkkejä niistä maista, joissa viime aikoina on todellakin nähty työtehoa. Minulla on se käsitys, että Neuvosto-Liitossa on todellakin saatu aikaan erittäin hyvä työteho, ja siellä ovat varmasti monet koneistot toimineet viime vuosina kiitettävästi. Luulen, että jos sieltä otetaan esimerkkiä siitä, mitenkä voidaan palkka siten järjestää työnjohtajan, työnvalvojan ja työntekijän välillä sellaiseksi, että mielenkiinto työhön jatkuvasti säilyy ja jokainen koettaa tehdä parhaansa, niin luulen, että tulemme toisiin tuloksiin kuin mitä tällä hetkellä meillä tuntuu olevan asianlaita. Jos mennään siihen, että vastuunalaisten miesten palkka tulee suunnilleen samaksi kuin sen, joka toteuttaa työn, kärsii siitä työteho. On luonnollista, että jos sen henkilön, joka on vastuussa kokonaisuudesta, korvaus työstä jää niin vähäiseksi, että hän mieluummin luopuu rasituksesta, siitä vastuun aiheuttamasta rasituksesta, ja ryhtyy vaatimattomampaan tehtävään, tulee meillä ennen pitkää pula henkilöistä, jotka haluavat ottaa vastuun suuremman tehtävän toteuttamisesta. On inhimillistä, että nyt juuri kun mahdollisuuksia työväestön palkkojen korottamiseen on olemassa, mennään tällä linjalla liian pitkälle. Se on aivan ymmärrettävää ja sitä ei pidä lainkaan ihmetellä. Mutta on myöskin luultavaa, että ennen pitkää huomataan, että kokonaisuus tästä tulee kärsimään, jos mennään tällä linjalla liian pitkälle. Tullaan varmasti toteamaan, että täytyy palata takaisin tällä tiellä, ja on varmaa, että tällainen takaisinpaluu on katkera nimenomaan sillä linjalla, jossa on totuttu jatkuvasti pääsemään palkoissa eteenpäin. Siitä syystä, ymmärtäisin, olisi tarkistettava palkkoja nimenomaan suhteessa siihen kysymykseen, millä lailla voidaan työtehoa ylläpitää. Jos joudumme välinpitämättömyyteen ja työllisyyden vähentymiseen,

olemme huolimatta korkeista palkoista, varmasti epäonnistuneet.

Ed. Murtomaa: Herra puhemies suonee minun jatkaa sitä äskeistä puheenvuoroani, jossa unohdin sanoa sen, mitä ed. Lappi-Seppälä tässä alleviivasi. Tulin siihen tulokseen, että maataloustyömies voi päästä korkeimmalla palkka-alueella 6,500 markan kuukausipalkkaan, niin vastaavalla paikkakunnalla toimiva alueneuvoja saa noin 1,000 markkaa vähemmän, jos hänen palkkansa asettuu sille tasolle, mitä tämä valtiovarainministeriön ehdotus sisältää.

Ed. Huhta: Koska näkyy aiheuttaneen hieman väärinkäsitystä tuo minun viittaukseni valtion velkojen korkojen ja kuoletuksen lakkauttamiseen on sen johdosta lausuttava muutama sana. En minä ole sanonut että kaikki valtion velat sellaisenaan ilman muuta pyyhitään pois. Kun katselemme niitä lukuisia suunnattomia summia, mitä sodan aikana on valtiolle lainattu, ei voi tulla muuhun tulokseen kuin että niissä on kokonainen joukko sotakeinottelun avulla hankittuja varoja. Ei ole mitään kevytmielisyyttä, vaan täysin oikeutettua ja kansan oikeus- ja moraalitajun mukaista, että hyöty tällaisten varojen hankkimisesta lopetetaan ja että niille ei ainakaan enää enempää korkoja ja kuoletuksia makseta. Se on sotakeinottelua ja sehän on ei ainoastaan Suomessa, vaan koko maailmassakin tunnustettu rikollisuuden yhdeksi räikeimmäksi muodoksi, jota ei ole hyväksyttävä ja ylläpidettävä. Kuinka paljon tätä on, siitähän ei ole mitään tutkimuksia, mutta se on asia joka minun nähdäkseni täytyisi tutkia ja sen mukaisiin johtopäätöksiin ryhtyä. Missään nimessä, jos minun, niinkuin eräästä puheenvuorosta olisi voinut päätellä, olisi tarkoitus, että tuon inflation kautta pyrkiminen näiden velkojen kuoletuksiin, ei mielestäni ole oikeaa politiikkaa. Yhdyn täydellisesti niihin, jotka vaativat piensäästäjien omaisuuden tavalla tai toisella turvaamista inflatiolta.

Edustaja Oksala sanoo: Ei pitäisi tuijottaa menneisyyteen, vaan tulevaisuuteen. Sen johdosta haluaisin vain huomauttaa että ymmärtääksemme oikein tulevaisuutta ja ymmärtääksemme tässä tapauksessa oikein tulevaisuuden talouspolitiikkaa ja siihen yhdistynyttä muuta politiikkaa, meidän pitää ottaa oppia menneisyyden virheistä sillä sen kauttahan me parhaiten selviydymme sekä nyt että vastaisuudessa siitä pulasta, mihinkä olemme menneisyyden hullun politiikan johdosta joutuneet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan:

3) Ehdotuksen laiksi tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 26;

4) Ehdotuksen laiksi ylimääräisestä tuloverosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 4;

5) Ehdotuksen laiksi ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 28;

6) Ehdotuksen laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 29;

7) Ehdotuksen laiksi mallasjuomaverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 30;

8) Ehdotuksen laiksi tulitikkuverosta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 31; sekä

9) Ehdotuksen laiksi tupakkavalmisteverosta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 32.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maatalousvaliokuntaan:

10) Ehdotuksen laiksi maataloustuotannon edistämisrahastosta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 33; ja

11) Ehdotuksen laiksi Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalaiksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 34.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto perustuslakivaliokunnalta:

12) Valtion viran ja toimen haltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamista

tarkoittava hallituksen esitys n:o 35.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto laki- ja talousvaliokunnalta:

13) Kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamista

tarkoittava hallituksen esitys n:o 36.

14) Ehdotus laiksi säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään lakivaliokunnan mietintö n:o 5 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 20, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

15) Ehdotukset laiksi asevelvollisille sotatilanaikaisen palveluksen perusteella myönnettävistä kodinperustamislainoista annetun lain muuttamisesta.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 13 ja ed. P. Tervon y. m. lak. al. n:o 43, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

16) Ehdotus laiksi viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annetun lain muuttamisesta.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Pyyn y. m. lak. al. n:o 38, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. Pyy: Herra puhemies! Viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle jätin aloitteen siitä, että voimassaolevan lain 5 § kumotaan. Sanottu pykälän tulkinta on ollut haitallinen vuokrasuhteita järjesteltäessä. Oma käsitykseni kyllä oli aloitetta jättäessäni sama kuin maatalousvaliokunnalla, että lain edellyttämät vuokrasopimukset on kuluvaa kevätkylvökautta varten tehty siksi, kun mahdollinen lainmuutos saadaan voimaan. Mutta kun käsitykseni on, että tarve tulee

vaatimaan lainsäädännön jatkamista myöskin ensitulevaa kylvökautta varten, sikäli kuin lain soveltaminen esitetään jatkuvaksi hallituksen toimenpiteillä, on vakaasti kiinnitettävä huomiota laista 5 §:n poistamiseksi, joka on saanut osiksi vaikeuksia viljelysmaiden vuokraamiseksi tiloista, joissa on peltoa esimerkiksi 200 ha ja pika-asutustarkoituksiin tai muihin vapaaehtoisten kauppojen kautta on siitä vuoden 1940 jälkeen luovutettu esim. 20 ha, josta lain mukaan on otettu määrätty prosentuaalinen ala viljelykseen ja sensijaan lähes 200 ha viljelyksen omistaja jäänyt vapaaksi luovutuksesta, joita tapauksia on sattunut nykyvaiheissa. Asianomaisen ministeriön asiaa hoitavan viranomaisen tietoon tämä on kyllä saatettu ja aloitteen jättämisaikana huomautin asiasta myöskin maatalousministeri Luukalle ja asutusasiain ylijohtaja Vennamolle, että siltä taholta kiinnitettäisiin asiaan pikaista huomiota mahdollisesti hallituksen antamalla muutosesityksellä. Vaikka niin olisi tapahtunut, tuskin asiaa silti olisi ehditty korjata nyt viimeiseen kevätkylvökauteen. Maanhankintalain toimeksi saaminen joka tapauksessa tulee viipymään siinä määrin, että tuskin voidaan ajatella vähääkään huomioitavassa määrin päästävän toteuttamaan vakinaista asuttamista ensi kevääseen, vaikka syksyllä olisi jo odottanut siirtoviljelijäin pääsevän järjestämään vaikeata viljatuotantoaan syyskylvöjen kautta. Tämän kaiken on maatalousvaliokunta mielestäni käsittänytkin ottamalla huomioon ja tullessaan aloitteeseeni nähden myönteiseen tulokseen siinä, että esittää toivomusponnen eduskunnan hyväksyttäväksi, että hallitus ottaisi siinä tapauksessa harkittavaksi puheenaolevan pykälän poistamiseksi laista, jos lakia joudutaan jatkamaan. Minua aloitteentekijänä tyydyttää valiokunnan kannanotto tässä vaiheessa. Uskon, että esitetty ponsi tulee eduskunnassa hyväksytyksi. Kuitenkin on syytä sanoa, että asianomainen ministeriö kiinnittää asiaan aikanaan huomiota, koska todennäköisesti voidaan joutua lain toimeenpanoa jatkamaan. Sillä toisaalta voi käydä niin, että ensi keväällä väliaikainen vuokraustilanne muodostuu vieläkin vaikeammaksi, kun maanhankintalain toimeksianto on peräti hitaasti edistynyt. Erikoisesti sitä on hidastuttanut asetuksen ratkaisun viipyminen ja laajan toimeenpanoelimistön kokoonpano. Osaksi kuitenkin voisi uskoa, että sitäkin tietä kulkee kehitys siihen, että nykyisistä väliaikaisista vuokramaista tulee osa muodostetuksi varsinaisiksi asutettaviksi tiloiksi ja nykyinen vuokraaja saattaa joutua siirtymään pois, koska väliaikainen vuokraus ei mitenkään ole takeena, että juuri siitä tilasta lohkaistaan vuokraajalle vakinainen asuinpaikka. Jos väliaikaista vuokrauslakia joudutaan soveltamaan siten, että 5 § säilytetään, kuten nyt laissa, niin suuremmassakin tilassa kuin otetaan asutukseen prosentuaalisesti lain edellyttämä määrä, maanhankintalain toimenpiteillä joutuu kuluvan satokauden jälkeen muuttamaan nykyinen asukas tai mahdollisesti saamaan maita aivan takamailta vesottuneilta vanhoilta nurmilta. „Runsaissa tapauksissa ovat sitä saaneet nytkin kuluvana viljelysvuonna." On siis syytä pyrkiä siihen, että ellei voida vuokraajaa asuttaa vakinaisesti asumaan nykyiselle asuinpaikalleen, vaan joutuisi syystä tai toisesta vielä seuraavana eli ensi keväänä leipätuotantonsa hankkimaan vuokrauksen kautta, että se tapahtuisi nyt hallitsemillaan vuokrapalstoilla, että säästyttäisiin moninkertaisilta muuttamisilta. Sillä jokaiselle kaiketi on selviö, että siirtoväen järjestelyä koskevissa nykyisissä kysymyksissä esiintyy, voisi sanoa, tarpeetonta hidastelua. M. m. maanhankintalain toimeenpanon viivytys vie sekaisin jälleen aikaisemmat väliaikaiset toimenpiteet, kuten pahasti on pelättävissä käyvän vuokramiehille, jotka ovat vain vuosi- eli kylvökaudeksi saaneet viljelyspalstat haltuunsa.

Huomautan, miten lain 5 §:n tulkinta lienee vaikuttanut m. m. Helsingin maalaiskunnan ja lähikuntien eli toisin sanoen Uudenmaan läänin maanviljelysseuran alueella, kun pika-asutusta väliaikana pyrittiin toteuttamaan, niin niihin kuntiin oli ajateltu asutettavaksi m. m. Viipurin maalaiskunta ja muiden Viipurin ympäristön kuntien maataloussiirtoväkeä, ja vaikka väliaikaisen vuokramaan luovutus käsittikin vain pieniä luovutuksia, niin sittenkin satoja vuokramaan hakijoista täytyi jättää ilman tai esittää muualle maata saamaan väliaikaisen viljelysvuokralain kautta. Monet pettyivät tästä, että heidän asemaansa ei halutakaan tositeolla huomiota kiinnittää, vaan heitetään sinne tänne ja ryhtyivät hakeutumaan kaupunkeihin, eivätkä ha-

lunneetkaan väliaikaiselle kannalle enää siirtyä syrjäseudulle.

Keski-Suomen maanviljelysseuran alueelta olen huomannut lehtitiedoista kerrottavan samaa, vaikka tarjottiin viljelykselle maata siirtoväelle niukasti, niin on silti täytynyt lähes parisataa viljelysanomusta ja yli parisataa laidunmaa-anomusta siirtää muualle. Monet hakivat väliaikaista viljelysoikeutta etelämmästä ja ne ovat vieläkin odottamassa maata, kuten huomasin aivan viimeaikaisista tiedoista. Rappiotilojen katsastusta on toimitettu, joita oli tarkoitus vuokrata siirtoviljelijöille. Niistä on useimmissa tapauksissa valitettu omistajien puolelta ja asiat ovat vielä ehkä hyvinkin runsaissa tapauksissa käsittelyn alaisina. Kiireellisyyteen ei ole tarpeeksi kiinnitetty huomiota toimeenpanoviranomaisten puolelta, joten voi sanoa, että taaskin on jouduttu tilanteeseen, mikä on hyvin tuttua siirtoväen elinkysymyksiä käsiteltäessä. Niin hyvin se aikanaan nähtiin pika-asutuslain valmistelussa kuin korvauslainkin viivyttelyssä. Asiain tila ei monen mielestä ole paremmalla kannalla nytkään. Valitettava virheellisyys, joka osaltaan on vaikeuttanut väliaikaista maanvuokrausta, on juuri lakiin sisällytetty 5 §, ja mielestäni tulee olemaan, kun väliaikaista viljelysmaiden vuokrausta joudutaan jatkamaan, joka on aivan selviö ja on selvästi havaittavissa. Tuskin vakiintunutta asutusta saadaan kuin murto-osaltaan ensi kevääseen toimitetuksi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Ed. Hautalan y. m. kysymys, joka koskee toimenpiteitä raakavuotien luovutus- ja parkituslupajärjestelmän muuttamiseksi, ja kansanhuoltoministerin siihen antama vastaus.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut kansanhuoltoministeri Hillilän vastaus ed. Hautalan y. m. kysymykseen, joka koskee toimenpiteitä raakavuotien luovutus- ja parkituslupajärjestelmän muuttamiseksi.

Tämä kysymys on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymys ja siihen annettu vastaus ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Valtiojohtoisen ja säännöstellyn talouselämän sodanaikaisia harha-askeleita on lukuisia. Mutta maaseudun kannalta valitettavimmista on mainittava valtiovallan täydellinen epäonnistuminen raakanahan hintojen ja parkituslupien hoitamisessa.

Raakanahan pakkoluovutushinnat, muiden maataloustuotteiden hintojen ohella, on tietoisesti pidetty niin alhaisina, että ei mökistä eikä talosta niitä ole hyvällä sydämellä markkinoille luovutettu. Ja toiseksi: niin paljon kuin on ollut aihetta arvostella edellämainittuja luovutushintoja, niin vielä enemmän on suoranaista katkeruuttakin herättänyt se, ettei parkituslupia myönnettäessä ole huomioitu ollenkaan luovutusvelvolliselle kaikkein tärkeintä s. o. perheenjäsenten ja tilan työväen lukumäärää. Tunnettu jakotapa, n. s. viidennesjärjestelmä, siis 20 % luovutetusta raakanahkamäärästä, on kyllä saattanut turvata harvoille suurtilallisille jopa riittävät parkitusluvat, mutta toisin on ollut ja on keskikokoisten tilojen sekä 2—3 lehmää omistavien suurperheisten pientilallisten laita. Suuret perheet maaseudulla eivät toki ole harvinaisia, mutta voimassa olevilla asetuksilla ne on suorastaan riisuttu avojalkaisiksi. Onko sitten näin ollut välttämätöntä? Varmasti ei. Sillä lukuisilla suureen puutteeseen pakoitetuilla perheillä on mitä suurimmat edellytykset jopa täyteenkin jalkineomavaraisuuteen. Mutta hallituksen epäonnistunut hinta- ja parkituslupapolitiikka on johtanut ensiksi melko runsaiden n. s. orsivuotavarastojen karttumiseen sekä myöhemmin varsin laajaan salaparkitukseen, jotka molemmat menettelytavat ovat kansantaloudellisesti suuresti tappiollisia eivätkä suinkaan vähennä nahka- ja jalkinepulaa, ei maaseudullakaan, mutta sitä vähemmän kulutuskeskuksissa. Näin kuitenkin kaikesta huolimatta jatkuu ja valittaa täytyy, että vuosien mittaisista kielteisistä kokemuksista ja maaseudun erilaisten järjestöjensäkin kautta

lausumista arvosteluista ja toivomuksista huolimatta eri hallitukset eivät ole halunneet ymmärtää todeksi sitä, että suuriperheinen raakanahan pientuottaja ei kerta kaikkiaan voi lahjoittaa raakavuotiaan kaupalle ja suurteollisuudelle oman perheen astellessa avojaloin.

Kun näin on, niin silloin ei hätääntynyt kansanmies aina voi valita keinoja, että nahkapulasta edes jotenkuten perheensä kanssa selviäisi.

Maaseudulla on melkein joka pitäjässä nahkurinverstaansa, toisissa useampiakin ja niissä ammattitaitoinen työväkensä. Nopeasti siis vain nämä verstaat ja kotona valmistetut lapikaskengät entiseen kunniaansa. Sillä totta on, että maatalous- ja metsätöissä ei ole arvoa niillä puulla ja paperilla höystetyillä jalkineen tapaisilla, joihinka maalaisten olisi hyvät raakavuotansa vaihdettava. Tämä kyseessä oleva vaihtokauppa on maalaisväestölle niin kiusallinen ja tappiollinen, että siitä on aika vapautua. Ja se olisi myöskin koko kansantaloutemme etujen mukaista. Siksi olisi suuriperheiset pienkarjanomistajat kokonaan vapautettava raakanahan luovutusvelvollisuudesta sekä keskikokoisillekin maanviljelijöille myönnettävä huomattavia helpotuksia.

Edellä mainituista syistä olisi koko parkituslupajärjestelmä uusittava ja muutettava ruokakunnan jäsenlukuun sekä tilan työntekijäin määrään perustuvaksi. Samoin olisi hevosvetovoima huomioitava. Ja nyt sodan vihdoinkin osaltamme päättyessä, mutta koska säännöstelystä k. o. alallakaan ei vielä voitane kokonaan luopua, olisi kuitenkin erittäin kiireesti, että maaseutu ehtisi saada jo ensi talveksi runsaammin nahkaa, toteutettava edellä toivotut järjestelyt. Sillä hyvistä ja riittävistä jalkineista tulee varmasti osaltaan riippumaan kansallemme elintärkeiden metsätöidenkin onnistuminen ensi talvenakin. Ja jos maanviljelijöille sekä metsätyöläisille, jotka juuri ovat maaseudun pieneläjiä, ei sallita mahdollisuuksia ajoissa varautua tehtäväänsä m. m. kunnollisten jalkineiden osalta totuttuun halvimpaan ja varmimpaan tapaansa, ei myöskään pidä ihmetellä, vaikka osa metsätyötavoitteista kulloinkin jäisikin suorittamatta.

N. s. taloudellisen valtalain perusteella on edellämainittujen nahkakysymysten hoitaminen liian kiistattomasti hallituksen armoilla. Ja on koettu, että se ei ole tähän asti hyväksi ollut.

Nahka- ja jalkinekysymys on edellä esitetyssä mielessä maaseudun työtätekevälle väestölle tärkeä kysymys. Mutta apu on varmasti myöskin käden ulottuvilla, jos hallituksella riittää vain hyvää tahtoa asian nopeaan parantamiseen.

Edellä esitetyn perusteella ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin viitaten pyydämme esittää hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavat kysymykset:

1) Tietääkö hallitus, että nykyinen raakanahanluovutus- ja parkituslupajärjestelmä suosii ehdottomasti vain suurkarjojen omistajia ja jättää keskikokoisten sekä erittäinkin pienten karjojen omistajien suuret perheet huomioon ottamatta pakottaen siten heidät jatkuvaan nahan puutteeseen?

2) Pitääkö hallitus mahdollisena ja tarpeellisena, että esimerkiksi karjanomistajat tai ne, joilla on hallinnassaan enintään 3 nautayksikköä ja ruokakunnan jäsenluku on vähintään 2, vapautetaan kokonaan raakanahan luovutusvelvollisuudesta?

3) Voitaisiinko suuremmasta tuotannosta kuin toisessa kysymyksessä on mainittu jättää 50 % yhden nautayksikön raakanahkatuotannosta jokaisen ruokakunnan jäsenen sekä tilan työntekijän käyttöön; sekä samoin ruokakunnan tai tilan jokaisen hevosen valjastarpeisiin? sekä

4) aikooko hallitus ensi tilassa kiireesti muuttaa edellä toivottuun suuntaan raakavuotien luovutus- ja parkituslupajärjestelmää?

Helsingissä huhtikuun 19 päivänä 1945.

Yrjö Hautala.	S. Salo.
Kusti Eskola.	J. Pyörälä.
Eemil Pääkkönen.	Antti A. Koukkari.
Heikki Soininen.	Toivo H. Kinnunen.
Albin Wickman.	Matti Lepistö.
Lauri Kaijalainen.	Erkki Koivisto.
Heikki Vehkaoja.	Heikki Simonen.
Matti Huhta.	Urho Saariaho.
M. O. Lahtela.	Lauri Järvi.
Martti Miettunen.	Kustaa Tiitu.
Matti Miikki.	Markus Niskala.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemies on kirjelmässä 19 päivältä huhtikuuta 1945 valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt jäljennöksen edustaja Hautalan y. m. jättämästä, kirjallisesti laaditusta kysymyksestä, jossa asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi on esitetty seuraavat kysymykset:

1) Tietääkö hallitus, että nykyinen raakanahanluovutus- ja parkituslupajärjestelmä suosii ehdottomasti vain suurkarjojen omistajia ja jättää keskikokoisten sekä erittäinkin pienten karjojen omistajien suuret perheet huomioon ottamatta pakottaen siten heidät jatkuvaan nahan puutteeseen?

2) Pitääkö hallitus mahdollisena ja tarpeellisena, että esimerkiksi karjanomistajat tai ne, joilla on hallinnassaan enintään 3 nautayksikköä ja ruokakunnan jäsenluku on vähintään 2, vapautetaan kokonaan raakanahan luovutusvelvollisuudesta?

3) Voitaisiinko suuremmasta tuotannosta kuin toisessa kysymyksessä on mainittu jättää 50 % yhden nautayksikön raakanahkatuotannosta jokaisen ruokakunnan jäsenen sekä tilan työntekijän käyttöön; sekä samoin ruokakunnan tai tilan jokaisen hevosen valjastarpeisiin? sekä

4) aikooko hallitus ensi tilassa kiireesti muuttaa edellä toivottuun suuntaan raakavuotien luovutus- ja parkituslupajärjestelmää?

Koska kysymykset koskevat minun virkaalaani kansanhuoltoministerinä, saan kunnioittaen kirjallisesti vastata seuraavaa:

Hallitus on ollut tietoinen kysymyksessä tarkoitetuista puutteellisuuksista vuotien säännöstelyssä. Valtioneuvosto onkin kuluvan toukokuun 11 päivänä antanut vuotien säännöstelystä uuden päätöksen, joka poikkeaa entisestä päätöksestä pääasiassa siinä, että karjan haltijan oman taloutensa tarpeisiin saama osuus tuottamastaan vuotamäärästä tulee laskettavaksi tähänastisen n. s. viidenneksen asemesta siten, että hänelle myönnetään joko vuodan valmistuslupia tai vaihtoehtoisesti nahkavalmisteiden ostokuponkeja kansanhuoltoministeriön vahvistama määrä hänen perheensä jäsentä ja vakinaiseen työväkeensä kuuluvaa henkilöä kohden. Samoin myönnetään kutakin karjan haltijan ruokinnassa olevaa hevosta kohden vuosittain vahvistettava määrä valjaiden ostokuponkeja tai vastaavasti vuodan valmistuslupia. Uusi järjestelmä merkitsee käytännössä sitä, että tähänastisen vuotien luovutusjärjestelmän pahimmat haitat suuriperheisten karjan haltijain kohdalta poistuvat.

Kun oman maan vuotatuotanto ei ole riittävä tyydyttämään nahan tarvetta ja tuontimahdollisuuksista lähiaikoina ei ole varmuutta, ei uudellakaan järjestelmällä vielä päästä siihen, että karjan haltijat saisivat vuotaa tai nahkavalmisteita käyttöönsä riittävästi. Kansanhuoltoministeriö on ensi heinäkuun 1 päivänä alkavaa kulutusvuotta varten vahvistanut vuodan tuottajien perheeseen kuuluvien 5 vuotta täyttäneiden sekä vakinaiseen työväkeen kuuluvien osuuden 10 vuotapisteeksi ja alle 5 vuotiaiden perheenjäsenten osuuden 7 pisteeksi henkilöä kohden sekä hevosten osuuden 7 pisteeksi kutakin ruokinnassa olevaa hevosta kohden.

Hallitus tulee edelleenkin tarkasti seuraamaan maan nahkatilannetta ja tekemään kaiken voitavansa sen parantamiseksi.

Tämän saan kunnioittaen saattaa Herra Puhemiehen tietoon.

Helsingissä 31 päivänä toukokuuta 1945.

Kansanhuoltoministeri *Kaarlo Hillilä.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Herr Talmannen har i en skrivelse den 19 april 1945 i sådant syfte, som är nämnt i 37 § 1 mom. av riksdagsordningen, översänt en avskrift av det av riksdagsmannen Hautala m. fl. till Herr Talmannen inlämnade, skriftligt avfattade spörsmål, vari följande frågor framställts till vederbörande regeringsmedlems besvarande:

1. Är regeringen medveten om, att nuvarande system för överlåtelse av hudar och beviljandet av beredningstillstånd för sådana ovillkorligen gynnar endast ägarna av stora kreatursbesättningar och lämnar de me-

delstora samt i synnerhet de små boskapsägarnas stora familjer obeaktade, så att de tvingas att lida ständig brist på läder?

2. Anser regeringen det möjligt och nödvändigt, att till exempel de, som äga eller inneha boskap, omfattande högst 3 nötenheter och vilkas matlagsmedlemmar äro minst 2 till antalet, helt befrias från skyldigheten att överlåta hudar?

3. Vore det möjligt att av en större produktion än den i andra frågan nämnda kvarlämna 50 % av hudproduktionen från en nötenhet till varje matlagsmedlems och arbetares på lägenheten nyttjande; samt likaledes för varje matlaget eller lägenheten tillhörande hästs seldonsbehov?

4. Ärnar regeringen med det snaraste i ovan önskad riktning ändra systemet för överlåtelse av hudar och beviljandet av beredningstillstånd för sådana?

Då spörsmålet berör mitt verksamhetsområde såsom folkförsörjningsminister, har jag härmed äran avgiva följande skriftliga svar:

Regeringen har varit medveten om de i spörsmålet avsedda bristerna i reglementeringen av hudar. Statsrådet har även den 11 innevarande maj månad utfärdat ett nytt beslut om reglementering av hudar, vilket avviker från det tidigare beslutet i huvudsak däri, att den andel av de producerade hudarna, som tillkommer boskapsinnehavare för hans eget hushålls behov, kommer att beräknas sålunda, att i stället för den hittills fastställda s. k. femtedelen åt honom beviljas antingen beredningstillstånd för hud eller alternativt köpkuponger för lädertillverkningar till av folkförsörjningsministeriet fastställd mängd per familjemedlem och person tillhörande hans ordinarie arbetsfolk. Likaledes beviljas för varje häst, som boskapsinnehavare utfodrar, ett årligen fastställt antal köpkuponger för seldon eller motsvarande beredningstillstånd för hudar. Det nya systemet medför, att de värsta olägenheterna för boskapsägare med stor familj i det hittills gällande överlåtelsesystemet avlägsnas.

Emedan landets produktion av hudar icke förslår till att tillgodose behovet av läder och importmöjligheterna under de närmaste tiderna äro osäkra, kommer man icke ens med det nya systemet så långt, att boskapsinnehavarna skulle erhålla hudar eller lädertillverkningar i tillräcklig utsträckning. Folkförsörjningsministeriet har för det konsumtionsår, som begynner den 1 juli, fastställt den andel, som tillkommer hudproducenters familjemedlemmar, vilka fyllt 5 år, samt ordinarie arbetare, till 10 hudpoäng och andelen för familjemedlemmar under 5 år till 7 poäng per person samt hästarnas andel till 7 poäng för varje häst, som av dem utfodras.

Regeringen kommer att fortfarande noggrant följa med lädersituationen i landet och göra allt vad den kan för att förbättra densamma.

Detta får jag vördsamt bringa till Herr Talmannens kännedom.

Helsingfors den 31 maj 1945.

Folkförsörjningsminister *Kaarlo Hillilä.*

---

17) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta vähävaraisten erämaakuntien maatalouskerhotoiminnan tehostamista ja laajentamista varten.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. K. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 171, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

Ed. K. Eskola: Herra puhemies! — Maatalousvaliokunnan hylkäävä kanta tekemääni toivomusaloitteeseen vähävaraisten erämaakuntien avustamiseksi erikoisella määrärahalla ei tullut minulle yllätyksenä, sillä valiokunnan enemmistö edustaa vain varakkaampia seutuja, joiden edustajat ei-

vät riittävästi tunne eivätkä ymmärrä niitä moninaisia ja erittäin suuria vaikeuksia, joiden kanssa kaukaisten syrjäseutujen vähävarainen maataviljelevä pienviljelijäväestö ponnistelee.

Kun tähän saakka myönnettyjen valtion avustusten suuruus paikallisille maatalouskerhoelimille on ollut riippuvainen siitä, minkä verran ne itse ovat saaneet varoja kerätyksi toimintaansa varten, eli korkeintaan puolet siitä, minkä paikallisesti saavat kokoon, on tämä järjestelmä johtanut siihen kohtuuttomuuteen, että valtion myöntämät avustukset ovat pääasiassa jakaantuneet varakkaimmille seuduille, missä kunnat, manttaalikunnat, liike- ja teollisuuslaitokset y. m. sellaiset ovat kyenneet avustuksillaan tukemaan huomattavassa määrin maatalouskerhotyötä, ja vähävaraiset seudut, joissa olosuhteet omien varojen hankkimiseen varsinkin työtä aloitettaessa ovat olleet ja ovat edelleen kovin rajoitetut, ovat jääneet mitättömien avustusten varaan. Jos tämä periaate saa edelleen jatkua, niinkuin pelkään tapahtuvan siinä tapauksessa, että eduskunta hylkää esilläolevan aloitteeni, niin maatalouskerhotyö ei pääse nousemaan ja kehittymään siellä, missä tätä työtä kaikkein kipeimmin tarvittaisiin ja missä sillä olisi kiitollista työmaata, nimittäin maaseudun syrjäisemmissä osissa. Sotaa edeltävinä vuosina ja sodan aikanakin on valtiovalta kyennyt jakamaan yhteiskunnan käytettäväksi oloihimme nähden huomattaviakin määrärahoja kansan aineellisen ja henkisen elintason kohottamiseksi. Mutta niiden vaikutus on keskittynyt kaupunkeihin ja liikekeskuksiin sekä niiden läheisyyteen ja etäisempi maaseutu on jäänyt jatkuvasti osattomaksi uusista kulttuuriarvoista. Maaseutu on vuosi vuodelta saanut elää samassa tasossa, väestön lisääntyessä vieläpä mahdollisuuksien tullessa yhä rajoitetummiksikin. Nyt sitten ihmetellään, kun tämä maaseudun pimeydessä kasvanut ja yhteiskunnan taholta tarpeellista tukea vaille jäänyt nuoriso ei ole tyytynyt sorrettuun asemaansa, vaan vaeltaa kaupunkien kirkkauteen, missä avautuu paremman elämän mahdollisuudet. Maatalouskerhotyö pyrkii osaltaan nostamaan maaseudun elämää, keskittyen pääasiassa varhaisnuorison piiriin. Pätevästi ja tehokkaasti ohjattuna se vaikuttaa käsitykseni ja kokemukseni mukaan merkittävällä tavalla ei ainoastaan maatalouden alkuammattikasvatuksen antajana ja aineellisten arvojen luojana, vaan myöskin siihen henkiseen kasvamiseen ja terveen maahengen luomiseen, joka maaseudun taloudelliselle nousulle on tärkeätä. Samalla maatalouskerhotoiminta antaa erinomaista vaihtelua siihen yksipuoliseksi jääneeseen maaseudun elämään, jonka piiristä nyt niin huolestuttavan paljon on poispyrkijöitä. Kun aloitteessa esitetty määräraha on verrattain vaatimaton ja kun se maatalousministeriön määräyksestä Maatalouskerholiiton kautta jaettaisiin vain niille, eri puolilla maata oleville, vähävaraisille seuduille maatalouskerhotyön tehostamiseksi ja monipuolistamiseksi, niin olisi tämä varojen sijoitus varmasti oikeaan osunut toimenpide, jolla pieneltä osalta tasoitettaisiin kaupunkien ja maaseudun välistä eroa, josta nykyjään on niin paljon kielteistä sanottavana maalta paon muodossa.

Edellä sanotun perusteella ja aloitteen perusteluihin viitaten rohkenen ehdottaa, että eduskunta hyväksyisi maatalousvaliokunnan kielteisestä kannasta huolimatta aloitteessa esitetyn ponnen.

Ed. Antila: Minä pyydän lämpimästi yhtyä kannattamaan ed. Eskolan tekemää aloitetta ja myöskin sitä, että tuo hänen esittämänsä määräraha tähän tarkoitukseen myönnettäisiin. Meidän täytyy kaikkien myöntää, että maatalouskerhotyö on se työmuoto meidän kansamme keskuudessa, joka kaikkein merkittävämmällä tavalla luo pohjaa ja toteuttaa sitä periaatetta, jolla pyritään meidän kansamme maataviljelevän väestön ammattisivistystä kohottamaan. Tässä aloitteessa esitetty määräraha ehdotetaan käytettäväksi juuri meidän kaikkein alhaisimmalla kehitystasolla ja huonoimmassa taloudellisessa asemassa olevan kansanosamme hyväksi, ja meidän täytyy antaa sille silloin lämmin kannatuksemme, saadaksemme tämän kansanosan asiaa korjatuksi. Siellä ovat puutteet monenmoiset. Olen kuullut täällä edustajilta, jotka tuntevat oloja siellä että esim maatalouskerhoneuvojat sillä alueella ovat kaikkein heikointa ainesta. Tässäkin suhteessa olisi välttämätöntä, että saataisiin koulutetuksi neuvojat sieltä omasta piiristä, joten he viihtyisivät siellä työskennellessään ja saataisiin sitten nämä neuvojat korotettujen palkkojen avulla pysymään toimissaan juuri niillä

alueilla. Yhdyn siis kannattamaan ed. Eskolan aloitteessa mainitun rahasumman myöntämistä tähän tarkoitukseen.

Ed. Uusitalo: Maatalousvaliokunta on yksimielinen siitä, että sellaista toimintaa, jota tässä edellytetään, on lämpimästi kannatettava. Kun kuitenkaan tämänkään aloitteen mukaisesti tänä vuonna ei olisi käytettävissä näitä varoja, vaan ne tulisivat ensi vuoden osalle, niin sillä perusteella tämä aloite tällaisena hylättiin, ja edellytettiin, että tähän tarkoitukseen varataan varoja ensi vuoden budjettiin, ettei nimittäin tulisi mitään erillistä rahastoa.

Ed. Penttala: Ettei tulisi vääriä käsityksiä näiden maatalouskerhotyöhön myönnettyjen varojen jaosta, minä pyytäisin ed. Eskolan lausunnon johdosta huomauttaa, että minun tietääkseni ei ole kaavamaisesti noudatettu sellaista jakotapaa, että avustuksia myönnettäisiin sen mukaan, miten paikkakunnalla on kerhotyötä avustettu, vaan että alkuperäisessä jaossa on jo otettu huomioon alueitten yleinen varallisuustaso. Sitä paitsi ainakin eräissä piiriliitoissa on useimpina vuosina vähävaraisille seuduille myönnetty erikoisavustuksia.

Ed. Simonen: Kuten täällä ed. Uusitalo jo huomautti, maatalousvaliokunta oli yksimielinen siitä, että tämä aloitteessa esitetty asia on tärkeä ja huomioitava. Kun kuitenkin se tapa, miten aloitteessa ehdotetaan tarkoitukseen varoja myönnettäväksi, johtaisi todennäköisesti siihen, että eri puolilta maata ryhdyttäisiin tekemään erilaisia eri aloitteita ja pyytämään erikoisia määrärahoja kuhunkin alueeseen ja kuhunkin kuntaan perustellen kukin, varmastikin oikein, niitä tarpeita, mitä kullakin alueella olisi, ja kun tämä lisäksi, jos joihinkin määrättyihin kuntiin myönnettäisiin erillisiä rahoja, voisi synnyttää kateutta ja kilpailua rahojen saannissa, niin ei minunkaan mielestäni ole oikein, että aloitteessa ehdotetulla tavalla tämä asia järjestetään, vaan aivan niinkuin maatalousvaliokunta mietintönsä perusteluissa ehdottaa, tarkoitukseen myönnettäisiin varoja siten, että ne voitaisiin koko tähän maatalouskerhotyöhön tarkoitetuista varoista jakoperusteita muuttamalla myöntää huomattavammin niille alueille, joilla tarvitaan, ja että niillä viranomaisilla, jotka tästä jaosta huolehtivat, olisi liikkumisvapaus sen mukaan, miten missäkin seuduissa varoja tarvittaisiin. Tästä syystä minun mielestäni olisi sopivampi tällä kertaa hyväksyä maatalousvaliokunnan mietintö.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. K. Eskola ed. Antilan kannattamana ehdottanut, että aloite hyväksyttäisiin. Kutsun tätä ed. K. Eskolan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös.

Joka hyväksyy maatalousvaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. K. Eskolan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan „ei"-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Vähemmistö.

Eduskunta on siis hyväksynyt maatalousvaliokunnan ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Ehdotus toivomukseksi määrärahan maatalouskerholiitolle metsäkerhotoiminnan edistämistä varten.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Pusan y. m. toiv. al. n:o 172, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta yhtyy maatalousvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

Pöydällepano:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

19) Ehdotuksen laiksi polttoturpeen valmistuksen ja käytön edistämisestä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on ensi perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 16,35.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

20. Perjantaina 8 p. kesäkuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämisestä eräissä tapauksissa 295
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 4 a ja 4; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 4.

Toinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä 297
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 9 a ja 9; lakivaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 14.
3) Ehdotus pitalitautilaiksi ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 10; talousvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 15.
4) Ehdotus laiksi asutuslain väliaikaisesta muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 11; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 11.

Ensimmäinen käsittely:

5) Ehdotus laiksi polttoturpeen valmistuksen ja käytön edistämisestä 298
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 5.

Pöydällepanoa varten esitellään:

Siv.

6) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi poliittisista syistä tuomituille, syytteessä olleille tai turvasäilössä pidetyille heidän menetetyistä ansiotuloistaan myönnetyn korvauksen verovapaudesta 301
7) Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1 lakialoitteen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi asevelvollisuuslain 12 §:n muutamisesta .. „
8) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta laiksi asemakaavalain 22 §:n muuttamisesta ..... „
9) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3 lakialoitteen johdosta, joka sisältää ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta annetun asetuksen ja tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta ..... —

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat G. Andersson, K. Andersson, Asikainen, von Born, K. Hakala, Heikkilä, Hiilelä, Ikonen, Jokinen, Kilpi, Lahtela, Metsäranta, Rydberg, Saukkonen, Simula, Sormunen, P. Tervo, Turunen, Törngren ja Östenson.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta sairauden takia ed. Östensom, oikeusasian takia ed. Jokinen ja yksityisasiain vuoksi edustajat Hiilelä, Sormunen, Rydberg, K. Andersson, Saukkonen, Heikkilä ja K. Hakala sekä ensi tiistain istunnosta virkatehtävien takia ed. Annala ja yksityisasiain vuoksi ed. Karjalainen.

Ed. E. Nurmisen y. m. kysymys, joka koskee vähävaraisten karjanomistajain karjan laiduntamismahdollisuuksia, sekä maatalousministerin siihen antama vastaus.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut maatalousministeri Jutilan vastaus ed. E. Nurmisen y. m. kysymykseen, joka koskee vähävaraisten karjanomistajain karjan laiduntamismahdollisuuksia.

Tämä kysymys on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymys ja siihen annettu vastaus ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Kansamme yksi kaikkein tärkeimpiä elinkysymyksiä varsinkin nykyisenä ajankohtana on karjataloustuotannon kaikinpuolinen kohottaminen. Niukkaa rasvatilannetta voidaan parantaa nopeammin ja halvimmin sekä pienimmin kustannuksin karjantuottoa kohottamalla. Karjataloustuotannossa on taas laidunruokinnalla tärkeä, jopa tuotannon laatuun ja määrään katsoen ratkaiseva merkitys. Siitä johtuukin, että karjan laiduntamiseen on kiinnitettävä ensi arvoista huomiota.

Valitettavasti on maamme karjanomistajista suuri määrä sellaisia, joilla ei ole omalla tai vuokraamallaan maalla lainkaan karjanlaiduntamismahdollisuutta. Niinpä oli maassamme v. 1941 lopussa asutuslainsäädäntötoimikunnan hankkimien tietojen mukaan sellaisia tiloja, joilla oli maatiluksia alle 3 ha, yhteensä 288,768 eli 42.1 % koko tilaluvusta sekä tiloja, joiden tilusala on 3—5 ha, yhteensä 41,002. Näin ollen on maassamme tiloja, joilla maatiluksia on vähemmän kuin 5 ha, yhteensä 329,770 eli lähes puolet kaikista valtakunnan maarekisteriin merkityistä tiloista. Joskaan kaikilla edellämainituilla tiloilla ei ole mahdollisuuksia eikä muitakaan edellytyksiä laiduntamista edellyttävään kotieläinten pitoon, niin suurimmalla osalla näistä on joko lypsylehmä, vuohi tai lammas maidon ja lihan saantia varten. Ottamalla huomioon sen, että edellämainituista tiloista on kokonaista 202,290 sellaisia, joiden tilusala on alle 1 ha, niin on itsestään selvä asia, ettei näillä tiloilla ole mahdollisuutta karjan laiduntamiseen omilla tiluksillaan. Ottaen huomioon, että kaikilla 5 ha pienemmillä tiloilla asuu noin 1,300,000 ihmistä, on niin tärkeän ravintoaineen kuin maidon ja voin omatoiminen hankkiminen mitä suuriarvoisin ja kansan toimeentulon kannalta ensiluokkaisen tärkeä asia.

Edelläsanotusta johtuu, että valtiovallan on kiireellisesti ryhdyttävä kaikkiin mahdollisiin toimenpiteisiin karjan laiduntamismahdollisuuksien varaamiseksi niille, jotka ovat sen tarpeessa. Vapaaehtoista tietä ei laitumia ole saatavissa edes valtion mailtakaan.

Asiantuntijain lausunnon mukaan voitaisiin nykyisin ilman haittaa laiduntaa karjaa myös varsinaisilla metsämailla, koska metsäkylvöjä, istutuksia tai ojituksia ei ole suoritettu pitempään aikaan. Sitäpaitsi ei silloin, kun todellinen tarve on olemassa ja kansan etu sitä vaatii, ole aihetta kiinnittää huomiota toisarvoisiin pikkuseikkoihin, sillä ihmisten eläminen ja toimeentulo on tärkeintä. Valtiovallan on kiireellisesti avattava veräjät, jotta pientilallisten ja maattomien kotieläimet pääsevät jo alkavan kesän ajaksi edes metsälaitumille.

Ne toimenpiteet, joihin metsähallitus on ryhtynyt lähettämällä alaisilleen aluemetsänhoitajille kirjelmän, jossa lienee annettu ohjeita karjanlaiduntamisoikeutta koske-

vissa asioissa, eivät ole ainakaan yleisemmin tilannetta parantaneet. Sitä paitsi valtion maita ei kaikkialla olekaan.

Puutavarateollisuuden harjoittajat sekä niihin verrattavat muut yhtiöt ja yhtymät ovat suhtautuneet miltei vihamielisesti vähävaraisten karjanomistajien laiduntamiskysymykseen.

Ottaen huomioon asian tärkeyden ja kiireellisyyden ei sen hoitamiseen yksityisen aloitteen perusteella lainsäädännöllisessä järjestyksessä myöhäisen ajan vuoksi ole mahdollisuuksia. Hallituksen olisikin, sille kuuluvan vallan nojalla, ryhdyttävä erittäin kiireellisiin toimenpiteisiin pienkarjanomistajain laidunkysymyksen järjestämiseksi niin, että sellaisille karjanhaltijoille, joilla on maata liian vähän tai ei ollenkaan laitumiksi käytettäväksi, tämä mahdollisuus varattaisiin.

Edellä olevaan viitaten ja nojautuen valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin esitämme asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

> Mihin toimenpiteisiin hallitus on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä vähävaraisten karjanomistajain karjan laiduntamismahdollisuuksien laajentamiseksi valtion, kuntien, seurakuntien, yhtiöiden ja yhteisöjen sekä, mikäli mahdollista, yksityisten suurtilojen mailla vuoden 1945 aikana?

Helsingissä 18 p:nä huhtikuuta 1945.

Elli Nurminen. Yrjö Kilpeläinen.
Otto Muikku. Juho Karvonen.
Martta Salmela-Järvinen.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Nojautuen valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin ovat kansanedustaja Elli Nurminen y. m. esittäneet Hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

> Mihin toimenpiteisiin hallitus on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä vähävaraisten karjanomistajain karjan laiduntamismahdollisuuksien laajentamiseksi valtion, kuntien, seurakuntien, yhtiöiden ja yhteisöjen sekä, mikäli mahdollista, yksityisten suurtilojen mailla vuoden 1945 aikana?

Vastaukseksi tähän kysymykseen, jonka Herra Puhemies on lähettänyt allekirjoittaneelle ministerille, saan kunnioittaen lausua seuraavaa:

Laidunolojen järjestäminen kaikkia karjanomistajia tyydyttäväksi on maamme karjatalouden vaikeimpia kysymyksiä. Tämä johtuu pääasiassa siitä, että peltoala maassamme on suhteellisesti liian pieni elätettävään karjamäärään verrattuna. Varsinkin pienviljelijätalouksissa tämä epäsuhde esiintyy selvimpänä. Jotta tämä vaikea tilanne saataisiin perusteellisesti selvitetyksi ja kaikki mahdolliset keinot voitaisiin ottaa käytäntöön, asetti valtioneuvosto 25 päivänä helmikuuta 1943 toimikunnan tekemään asiasta valtioneuvostolle esityksen. Toimikunta ei kuitenkaan laiduntutkimuksen keskeneräisenä ollessa ole vielä voinut jättää mietintöään.

Suuri osa maamme karjasta laidunnetaan metsämailla. Arvion mukaan runsas kolmannes laidunrehusta koko maassa on peräisin metsälaitumilta. Vielä enemmän on näin asianlaita pohjois- ja itäosissa Suomea. Vaikka metsämaiden laiduntamista ei sinänsä ole pidettävä suotavana karjan taimistolle aiheuttamien vahinkojen ja metsälaitumien heikon tuoton vuoksi, ollaan tähän kuitenkin nykyoloissa pakoitettuja turvautumaan. Valtiovalta onkin tähän laiduntamismuotoon kiinnittänyt tarpeellista huomiota. Valtion metsämaiden laiduntaminen on kohtuullista korvausta vastaan sallittu, lukuunottamatta nuorennusaloja, joilla karjan tuottama vahinko voidaan arvioida suuremmaksi kuin laiduntamisesta johtuva hyöty. Maksut laidunkaudelta laidunmaan sijainnista ja hyvyydestä riippuen ovat tällöin esim. lehmästä Perä-Pohjolan piirikunnassa 30, Pohjanmaan piirikunnassa 30—40, Länsi-Suomen piirikunnassa 60—100, Keski- ja Etelä-Suomen erillisissä hoitoalueissa 60—150 ja Itä-Suomen piirikunnassa 30—100 markkaa. Siirtoväen karjan laiduntaminen valtion mailla on määrätty maksuttomaksi, kunhan vain noudatetaan muutoin annettuja määräyksiä.

Karjan laskemista varten varsinaisille valtion metsälaitumille ei nykyisestä järjestyksestä poikkeaviin toimenpiteisiin ole tarvis ryhtyä, sillä jokaisella, joka haluaa laiduntaa

karjaansa valtion mailla, on siihen tilaisuus ilmoittamalla viimeistään kesäkuun kuluessa aluemetsänhoitajalle, metsätyönjohtajalle tai vartiomiehelle ne eläimet, joita varten laiduntamisoikeutta halutaan ja maksamalla säädetyn laidunmaksun. Tosin määrätään, että asianomaiset karjanomistajat ovat velvolliset pitämään karjansa poissa rauhoitusalueilta, s. o. alueilta, joilla on nuoria metsänkylvöjä ja istutuksia, mutta metsähallituksen kiertokirjeellä 22. 5. 1940, jonka voimassaoloaikaa on kiertokirjeellä 27. 4. 1945 edelleen jatkettu, myönnetään aitaukseen y. m. nähden erinäisiä helpoituksia. Niinpä siinä määrätään, että laiduntamiselta on rauhoitettava alueita ainoastaan silloin, kun se metsän nuorennusten ja kylvöjen tai muun sellaisen syyn vuoksi on aivan välttämätöntä. Rauhoitusalueen suojaksi tällöin valtion metsämaille rakennettavaan aitaan tarvittavat aitauspuut voidaan luovuttaa ilmaiseksi valtion metsästä. Käsikaupalla niitä taas voi aina saada kohtuullisilla hinnoilla. — Jos rauhoitusalueen suojaksi rakennetusta aidasta on otettu piikkilankoja valtion tarpeisiin, on tällainen nuorennus- ja kylvöalue, mikäli se edelleenkin on laiduntamiselta rauhoitettava, varjeltava laiduntamiselta hoitoalueen toimesta valtion kustannuksella joko palkkaamalla paimen tai korjaamalla piikkilankojen otolla tehottomaksi tehty aita tai rakentamalla uusi aita. Samoin on meneteltävä sellaisissa tapauksissa, jolloin valtionmaan rajanaapurin aita on piikkilankoja ottamalla tehty tehottomaksi.

Pohjois- ja Itä-Suomen laidunolojen helpottamiseksi annettiin jo 13 päivänä kesäkuuta 1941 määräaikainen laki tilusrauhoitusyhdistysten muodostamisesta eräissä Kuopion, Oulun ja Lapin lääneihin kuuluvissa kunnissa, millä lailla huomattavasti yksinkertaistettiin tilusrauhoitusyhdistysten perustamista juuri yhteislaitumien muodostamiseksi.

Lisäksi on kuntia, yhteisöjä ja yksityisiä radiossa, maatalousministeriön toimesta kiertokirjeissä ja sanomalehdissä kehoitettu luovuttamaan metsä- ja joutomaita laidunalueiksi vähävaraisten pienviljelijöiden karjoille.

Äskeiset alueluovutukset ovat vielä huomattavasti vaikeuttaneet laiduntilannetta. Menetettiinhän niissä lähes 300,000 hehtaaria peltoa ja sillä ollut noin 180,000 päätä käsittävä siirtoväen kotieläinmäärä jouduttiin sijoittamaan muuhun Suomeen. Tämän karjan rehu- ja laidunkysymyksen järjestämiseksi annettiin 29 päivänä joulukuuta 1944 laki heinämaan ja laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle, millä lailla velvoitettiin maanomistajat tilan suuruuden mukaisesti luovuttamaan peltoalastaan määräprosentti heinä- ja laidunmaiksi siirtoväelle. Tämän lain ja siitä annetun täytäntöönpanoasetuksen perusteella on voitukin tilanne siirtoväen karjan osalta kuluvaksi vuodeksi tyydyttävästi järjestää.

Maanhankintalain yhteydessä annettiin laki laidunalueista. Sen mukaan voidaan joko pakkolunastuksella tai vuokrasopimuksella laidunalueeksi erottaa, milloin sellaisten muodostaminen katsotaan tarpeelliseksi, niin paljon laidunkelpoista maata, kuin samaan asutusryhmään perustettavien asuntotilojen ja -tonttien sekä jo olemassa olevien ja niihin verrattavien muiden tilojen sekä vähävaraisten tilattomien karjanhaltijoiden laiduntarve edellyttää. Muodostettavien laidunalueiden käyttöä johtaa ja valvoo maatalousministeriön alaisena Laidunyhdistys yhteistoiminnassa Maatalousseurojen Keskusliiton, Pienviljelijäin Keskusliiton, Pienviljelijäin Liiton ja Svenska Lantbrukssällskapens i Finland Förbund-nimisen järjestön kanssa. Alueet luovutetaan pitkäaikaisella vuokrasopimuksella paikalliselle laitumen huoltoelimelle laitumen perustamista, hoitamista ja yksityisille karjanhaltijoille vuokraamista varten.

Nimenomaan siirtoväen karjan sijoituksen vuoksi varsinaisen paikallisen väestön laiduntarpeen tyydyttäminen tulee kuitenkin kuluvana kesänä monin paikoin edellä mainituista toimenpiteistä huolimatta muodostumaan niin vaikeaksi, että sen helpottamiseksi on ollut välttämätöntä n.s. valtalain nojalla antaa uusi pakkovuokrauspäätös. Tässä 31. 5. 1945 annetussa päätöksessä vuokrausvelvollisuus on ulotettu koskemaan ainoastaan haka- ja metsämaita, koska se pelto- ja niittymaihin ulotettuna olisi siirtoväen tarpeeksi jo määrätyt luovutusvelvollisuudet huomioon ottaen tullut vähentämään luovutusvelvollisten pelto- ja laidunalaa useimmilla tiloilla niin paljon, että ne itse olisivat joutuneet huomattaviin karjan vähennyksiin. Saattaahan luovutusvelvollisuus jo voimassa olevien määräysten mukaan nousta aina 20 %:iin tilan peltoalasta. Li-

säksi on huomioitava, ettei varsinaisia viljelyslaitumia monillakaan viljelijöillä ole riittävästi, ja kun niiden samoin kuin peltojenkin kunto sodan aikana lähinnä heikosta lannoituksesta ja hoidosta johtuen on huonontunut, tarvitaan huomattava osa pellosta laitumiksi.

Laitumen saantiin oikeutetut ovat tämän päätöksen mukaan ne maataloudesta tai sen sivuelinkeinoista pääasiallisen toimeentulonsa saavat, paikkakunnalla vakinaisesti asuvat karjanomistajat, joilla on korkeintaan kaksi nautayksikköä käsittävä karja ja joilla itsellään laiduntamiskautena ei omassa hallinnassaan tai käytössään ole laiduntamiseen sopivaa pelto-, niitty- haka- tai metsämaata. Laidunta voidaan vuokramiestä kohti antaa vuokralle niin paljon, kuin vuokramies korkeintaan kahta hallinnassaan olevaa lypsylehmää varten välttämättä tarvitsee. Laitumeksi luovutetusta maasta suoritettava korvaus määrätään rahassa kohtuullisen hinnan mukaan ja vuokramaksu voidaan suorittaa myöskin työllä. Päätöksen toimeenpano kuuluu siirtoväen tarpeita varten asetetuille vuokratoimikunnille ja siellä, missä vuokratoimikuntia ei ole, paikallisille asutuslautakunnille.

Vuokratun laitumen aitausvelvollisuus määräytyy aitauksesta voimassa olevien yleisten säännösten mukaisesti. Tämän mukaan karjanhaltijan on huolehdittava aitauksesta tai karjan paimentamisesta. Laidunalueen aitaaminen ei kuluvana kesänä tuottane yhtä suuria vaikeuksia kuin viime sotavuosina, koska puolustuslaitoksen varastoista on saatu tarkoitukseen yhteensä 1,100 tonnia piikkilankaa, mistä määrästä siirtoväelle on varattu 700 tonnia. Paikalliset alueneuvojat ovat saaneet tehtäväksi jakaa ostoluvat piikkilangan tarpeessa oleville ja koska pienviljelijäväestöllä ei ole kovinkaan suuria mahdollisuuksia omista metsistään hankkia aitatarpeita, täytyy sen tarve jaossa erityisesti huomioida.

Helsingissä 4 päivänä kesäkuuta 1945.

Maatalousministeri *K. T. Jutila.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Med stöd av 37 § 1 mom. i riksdagsordningen hava riksdagsman Elli Nurminen m. fl. till vederbörande regeringsmedlems besvarande framställt följande spörsmål:

> Vilka åtgärder har Regeringen vidtagit eller ärnar vidtaga för att utvidga möjligheten till bete för mindre bemedlade boskapsägares ägande boskap på marker, tillhöriga staten, kommunerna, församlingarna, bolag och sammanslutningar, samt, såvitt möjligt, enskilda storlägenheter, under år 1945.

Till besvarande av detta spörsmål, som Herr Talmannen tillsänt undertecknad minister, har jag härmed äran anföra följande:

En av de svåraste frågorna för vår kreaturshushållning är att ordna betesförhållandena på ett sätt, som tillfredsställer alla boskapsägare. Detta beror huvudsakligen därpå, att åkerarealen i vårt land är relativt sett alltför obetydlig i jämförelse med den boskap, som skall underhållas. I synnerhet inom småbrukarhushåll framträder detta missförhållande allra tydligast. På det att detta svåra läge måtte grundligt kunna utredas och alla möjliga medel tagas i bruk, tillsatte statsrådet den 25 februari 1943 en kommission för att i saken göra en framställning till statsrådet. Kommissionen har likväl, enär betesundersökningen ännu ej är slutförd, icke kunnat inlämna sitt betänkande.

En stor del av vårt lands boskap går i bete på skogsmarker. Enligt beräkning härstammar en rundlig tredjedel av betesfodret från skogsbetesmark. I ännu högre grad är detta fallet i de östra och norra delarna av Finland. Oaktat ett upplåtande av skogsmarkerna för betning icke som sådant bör anses önskvärt på grund av de skador boskapen åsamkar plantbeståndet och den svaga avkastningen av skogsbetesmarkerna, är man likväl under rådande förhållanden nödsakad att trygga sig därtill. Statsmakten har även fäst nödig uppmärksamhet vid denna form av betning. Betning på statens skogsmarker är mot skälig ersättning tillåten, med undantag för de områden, där föryngring äger rum, och på vilka den av boskapen åsamkade skadan kan beräknas bliva större än den nytta, som vinnes genom betningen. Avgifterna för betesperioden äro härvid beroende av betesmarkens

belägenhet och kvalitet t. ex. för en ko i Perä-Pohjola distrikt 30, i Österbottens distrikt 30—40, i västra Finlands distrikt 60—100, i mellersta och östra Finlands avskilda revir 60—150 och i östra Finlands distrikt 30—100 mark. Det har bestämts, att den förflyttade befolkningen tillhörig boskap avgiftsfritt skall få beta på statens marker, om blott eljes utfärdade bestämmelser iakttagas.

Det är icke nödvändigt att vidtaga från den nuvarande ordningen avvikande åtgärder för att utsläppa boskapen på egentliga staten tillhöriga skogsbetesmarker, ty envar, som önskar beta sin boskap på statens marker är i tillfälle därtill, blott han senast inom förloppet av juni månad för revirforstmästare, skogsarbetsledare eller vaktman uppger de djur, för vilka betesrätt önskas, och erlägger stadgad betesavgift. Visserligen bestämmes det, att vederbörande boskapsägare äro skyldiga att hålla sin boskap borta från fredningsområdena, d. v. s. områden, där det finnes nysådd skog och planteringar, men genom forststyrelsens cirkulär 22. 5. 1940, vars giltighetstid medelst cirkuläret 27. 4. 1945 förlängts, beviljas med avseende å inhägnad o. dyl. särskilda lättnader. Sålunda bestämmes däri, att för betning skola fredas områden endast i det fall, att detta för skogens föryngrande och besående eller av annan sådan orsak är alldeles nödvändigt. Till skydd för fredningsområdet skall härvid på statens skogsmarker uppföras stängsel och för detta erforderliga stängseltråd kunna avgiftsfritt överlåtas från statens skogar. Medelst handköp kunna sådana alltid erhållas till synnerligen skäliga pris. Har från stängsel, som uppförts till skydd för fredningsområdet, tagits taggtråd till statens behov, skall sådant föryngrings- och såningsområde, såvida detsamma fortfarande bör fredas mot betning, skyddas för betning på åtgärd av reviret och på statens bekostnad, antingen genom att avlöna en herde eller genom att reparera det stängsel, som blivit ineffektivt, medelst uttagning av taggtråd eller genom uppförande av ett nytt stängsel. Likaså bör förfaras i sådana fall, då rågrannes till statens mark stängsel genom uttagande av taggtråd blivit ineffektivt.

För underlättande av betesförhållandena i norra och östra Finland gavs redan den 13 juni 1941 en lag på viss tid om bildande av ägofredsföreningar i vissa kommuner inom Kuopio, Uleåborgs och Lapplands län, genom vilken lag anmärkningsvärt förenklades grundandet av ägofredsföreningar i och för bildandet av samfällda betesmarker. Dessutom hava kommuner, sammanslutningar och enskilda på åtgärd av lantbruksministeriet i radio, medelst cirkulär och uppmaningar i tidningspressen anmodats att överlåta skogsmarker och impediment till betesmarker för mindre bemedlade småbrukares boskap.

De nyligen inträffade landavträdelserna hava även de i betydande mån försvårat betesläget. Därigenom förlorades ju inemot 300,00 hektar åker och det på densamma uppfödda, den förflyttade befolkningen tillhöriga, inemot 180,000 djur omfattande husdjursbeståndet var man tvungen att förlägga annorstädes i Finland. För att ordna denna foder- och betesfråga för sagda boskap utfärdades den 29 december 1944 en lag om temporär utarrendering av höäng och betesmark åt den förflyttade befolkningen, genom vilken lag jordägarna förpliktades att efter lägenhetens storlek av sin åkerareal överlåta en viss procent till höäng och betesmark åt den förflyttade befolkningen. På grundval av denna lag och den därom givna verkställighetsförordningen har man även på ett tillfredsställande sätt kunnat ordna läget för innevarande år beträffande den förflyttade befolkningens boskap.

I samband med jordanskaffningslagen gavs en lag om betesområden. Enligt denna kan antingen genom tvångsinlösen eller medels legoavtal till betesområde, då bildandet av sådant anses nödigt, avskiljas så mycket betesduglig mark, som betesbehovet förutsätter för de bostadslägenheter och -tomter, vilka skola bildas inom samma kolonisationsgrupp, samt för de lägenheter, vilka redan finnas, och med dessa jämförliga andra sådana ävensom för mindre bemedlade, obesuttna innehavare av boskap. Utnyttjandet av de betesområden, vilka skola bildas, ledas och övervakas under lantbruksministeriets tillsyn av Betesföreningen i samverkan med Lanthushållningssällskapens Centralförbund, Småbrukarnas Centralförbund, Småbrukarnas Förbund och Svenska Lantbrukssällskapens i Finland Förbund. Områdena överlåtas genom

legoavtal på lång tid för inrättande, skötsel och utarrendering till enskilda innehavare av boskap åt det organ på orten, som handhar vården av betesmarken.

Särskilt till följd av placeringen av den förflyttade befolkningens boskap kommer likväl tillgodoseendet av den egentliga ortsbefolkningens behov av betesmark under innevarande sommar att trots förenämnda åtgärder mångenstädes gestalta sig så svårt, att det för dess underlättande visat sig nödvändigt att med stöd av den s. k. maktlagen utfärda ett nytt beslut om tvångsutarrendering. I detta beslut av 31. 5. 1945 har utarrenderingsskyldigheten utsträckts att omfatta endast hag- och skogsmarker, emedan densamma, därest den skulle hava omfattat även åker- och ängsmarker, med baktande av de till den förflyttade befolkningens behov redan föreskrivna överlåtelseskyldigheterna, på de flesta lägenheter i sådan grad hade kommit att minska de överlåtelseskyldigas åker- och betesområden, att de själva hade varit tvungna att göra betydande inskränkningar i sin boskap. Överlåtelseskyldigheten kan ju enligt gällande bestämmelser stiga ända till 20 % av lägenhetens åkerareal. Ytterligare bör det beaktas, att många odlare icke ens hava tillräckliga odlade betesmarker, och då dessas liksom även åkrarnas tillstånd under krigstiden närmast till följd av bristande gödsling och skötsel, försämrats, erfordras en betydande del av åkern till betesmark.

Berättigade att erhålla betesmark äro enligt detta beslut de boskapsägare, vilka erhålla sin huvudsakliga utkomst av jordbruket eller dess binäringar och vilka äro på orten stadigvarande bosatta samt äga boskap om högst två nötenheter och icke personligen under betesperioden i egen besittning eller användning hava för betning lämplig åker-, ängs-, hag- eller skogsmark. Åt varje legotagare kan utarrenderas så mycket betesmark, som han oundgängligen behöver för högst två av honom innehavda mjölkkor. Den ersättning, som skall erläggas för jord, som överlåtits till betesmark, bestämmes i penningar enligt skäligt pris och legoavgiften kan erläggas även i form av arbete. Beslutets verkställighet ankommer på de för den förflyttade befolkningens behov tillsatta jordlegokommissionerna och på orter, där sådana icke finnas, på de lokala kolonisationsnämnderna. Stängselskyldigheten beträffande utarrenderad betesmark bestämmes enligt de för stängselskyldighet gällande allmänna stadgandena. I enlighet härmed är innehavare av boskap skyldig att draga försorg om stängsel eller vallning av boskapen. Betesområdets inhägnande torde icke under innevarande sommar medföra lika stora svårigheter som under senaste krigsår, emedan ur försvarsministeriets förråd för ändamålet erhållits sammanlagt 1,100 ton taggtråd, av vilket belopp för den förflyttade befolkningen reserverats 700 ton. De lokala kretskonsulenterna hava erhållit i uppdrag att fördela inköpstillstånd bland dem, som äro i behov av taggtråd och då den småbrukande befolkningen icke torde hava vidare stora möjligheter att ur egna skogar anskaffa stängselmaterial, måste dess behov vid fördelningen särskilt beaktas.

Helsingfors den 4 juni 1945.

Lantbruksminister *K. T. Jutila.*

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on tänään heti tämän istunnon päätyttyä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi maanvuokrasuhteiden pitentämisestä eräissä tapauksissa.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 4, jota on valmistelevasti käsitelty maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:ot 4 a ja 4, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuk-

sen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Alestalo: Herra puhemies! Kun tämä esilläoleva laki on monessa suhteessa mielestäni sellainen, jonka hyväksyminen tuottaa useassa suhteessa varsin suuria ristiriitoja ja vaikeuksia aikaisemmin hyväksyttyyn maanhankintalakiin nähden, en ole malttanut olla muutamalla sanalla lausumatta mielipidettäni tässä asiassa.

Kun meillä säädettiin 1936 voimassaoleva asutuslaki, tämän asutuslain säätämisen yhteydessä kumottiin maassa voimassaollut torpparien itsenäistyttämislainsäädäntö. Lainsäädäntö jätettiin kuitenkin voimaan vuoden 1937 loppuun siitä syystä, että vuokraviljelijöillä, jotka eivät olleet aikaisemmin vuokra-alueitaan omikseen lunastaneet ja käyttäneet lunastuslain oikeutta, oli siihen mennessä tilaisuus vuokra-alueidensa lunastamiseen. Silloin lainlaatija ja eduskunta oli sitä mieltä, että tämän jälkeen kaikki maanvuokrausta koskevat kysymykset saavat jäädä maanomistajan ja maan vuokraajan välisiksi asioiksi. Ja tässä mielessä onkin tähän saakka vuokramiesten ja vuokranantajien väliset suhteet ratkaistu ja sovittu. Tässä samassa mielessä on edelleenkin vuokrattu varsin paljon sellaisiakin alueita, jotka olisi välttämättä tarvittu talon omaankin viljelykseen.

Etenkin minä kiinnitän eduskunnan huomiota sellaisiin tapauksiin, että perikunta, jossa on alaikäisiä lapsia, on vuokrannut tilan viljelykset pieninä palstoina tai kokonaisenakin viljeltäviksi siksi kunnes alaikäiset perikunnan jäsenet, lapset, tulevat sellaiseen ikään, että he voivat ryhtyä maita viljelemään. Nyt kumminkin esilläoleva laki tulee väliin ja katkaisee vuokranantajan ja vuokranottajan entisen sopimuksen ja entisen tietoisuuden ja vie tämän perikunnan jäsenet siihen asemaan, että he jäävät maattomiksi, koska kerran vuokraajalla on oikeus tämän lain mukaan jatkaa vuokrasuhdettaan ja saa lunastusoikeuden jos hän on asutuslain alaiseen maansaantiin oikeutettu. Tällainen menettely on kaikkia oikeusperiaatteita vastaan.

Toiseksi tämä laki tuottaa suuria vaikeuksia maanhankintalain voimaansaattamiseksi. Tehän tiedätte, että meillä on kunnilla ja seurakunnilla viljeltyä ja viljelyskelpoista maata noin kolmisenkymmentätuhatta hehtaaria kumpaisellakin ja nämä maat ovat vuokratut juuri pieninä palstoina sellaisille viljelijöille, jotka nyt saavat lunastusoikeuden tämän lain mukaan. Ja nämä samat alueet, seurakunnan ja kuntien maat, olisivat ainakin minun käsitykseni mukaan kaikkein sopivimpia asuttaa siirtoväelle ja myöskin rintamamiehille. Mutta kun nämä maat jäävät entisille vuokraajille, tämä rintamamiesten ja siirtoväen asuttaminen kuntien ja seurakuntien viljellyille maille tulee riidanalaiseksi. Maanhankintalaissa tosin on määräys, että vuokrasuhde voidaan rikkoa ja sen kautta maa käyttää siirtoväen asutukseen. Mutta mikä käytännöllinen asutusmies lähtee sille tielle, jos vuokraviljelijä on sellainen henkilö, jolla on oikeus asutuslain mukaan saada viljelystila tai lisämaata, mikä on se maanlunastustoimikunta, joka menee heiltä maata tällaisissa tapauksissa lunastamaan ja siirtämään sen jonkun toisen omistusoikeuteen?

Minulla on sellainen käsitys, että tätä lakia, jos se olisi hyväksytty hallituksen esityksen mukaisena, olisi voinut ajatella käytännössä, mutta kun lakia on laajennettu niin pitkälle kuin kolmannen pykälän 2 momentissa, jossa sanotaan, että vuokramies, joka on saanut maata vuokralle, joka on aikaisemmin ollut vuokralla vaikka vaikka vuoden ajaksi, hän on jo silloin lunastusoikeuden itsellensä saavuttanut. Tällainen lainsäädäntö ei ole oikein. Tällainen asiain käsittely, se ei ole minusta oikeudenmukainen ja se koskee liian syvällisesti ja liian raskaasti maanomistusoikeutta ja antaa sellaisen käsityksen maanomistajiin nähden, että maan omistaminen on turvaton tilanne tässä maassa.

Minä kuitenkaan en tahdo ehdottaa tämän lain hylkäämistä enkä myöskään tule äänestämään sen kiireellisyyttä vastaan, syystä, että tilanne maassa on sellainen

kuin se on ja tällainenkin toimenpide voisi eräissä suhteissa tuottaa rauhattomuutta. Minä vain edelleenkin toivon, että kun lähdetään toteuttamaan maanhankintalakia, että tämän lain säännöksiä käsitellään sellaisella ymmärtämyksellä, minkä tämän lain säädäntä todellakin ansaitsee.

Ed. Riihimäki: Se väite, minkä ed. Alestalo täällä teki, että tämä käsillä oleva esitys johtaisi ristiriitaisuuksiin, on erheellinen. Tämän asian käsittelyn yhteydessähän on nimittäin esim. aikaisemmin osoitettu, kuten maatalousministeriön asutusasiain osasto on puolestaan antanut tietää asiantuntijalausunnoissakin, ettei se tule aiheuttamaan häiriötä enempää asutustoiminnassa kuin aiheuttamaan minkäänlaista vahinkoa maanomistajille eikä myöskään tee haittaa vastaisessa toiminnassa, mitä maanlunastusasiain ajossa tulee siirtoväelle. Näin ollen minä ihmettelen suuresti, että ed. Alestalo asettui epäilemään tätä lakiesitystä. Minä siis toivon, että eduskunta yksimielisesti on tämän lakiesityksen takana tässä kolmannessa vaiheessa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 9 a ja otetaan jatkettuun toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 9 ja lakivaliokunnan mietinnössä n:o 4 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 14, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 9 a, jonka mukaan suuri valiokunta asian uudelleen käsiteltyään on yhtynyt eduskunnan asiassa tekemiin päätöksiin.

Keskustelua ei synny.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 3 momentin mukaisesti julistetaan asian toinen käsittely päättyneeksi.

3) Ehdotus pitalitautilaiksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 10 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä talousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 15, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 10. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei kukaan pyydä puheenvuoroa.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi asutuslain väliaikaisesta muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 11 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 3 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 11, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 11. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu; sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi polttoturpeen valmistuksen ja käytön edistämisestä.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 5, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Heiniö: Herra puhemies! Hallituksen esitys polttoturpeen valmistuksen ja käytön edistämisestä ei ole tullut ainakaan liian aikaisin tänne, sillä niin tärkeä laki kuin tämä onkin, se olisi tarvinnut tuoda jo huomattavasti ennemmin, ennen kuin pula-aika on näin pitkälle joutunut. Mutta hyvä näinkin, että se on nyt jo saatu tänne käsiteltäväksi. Onhan äskettäin viralliselta taholta ilmoitettu, että puutavarahakkauksissa on tänä vuonna päästävä 52 milj. pinokuutiometriin, mikä tietää varsin huomattavasti suurta ylihakkausta. Kun normaalinen metsänhoidollinen hakkuu olisi siinä 20—25 milj. pm³:n vaiheilla vuodessa, tietää tämä kaksinkertaista hakkuumäärää, ja sellaista hakkuumäärää tuskin metsämme pitkälle sietävät, varsinkin kun tämä hakkuu kohdistuu pääasiassa rintamaille ja kaukaisemmat seudut, joista kuljetus on vaikeata, jäävät melkein kokonaan hakkuun ulkopuolelle.

Toinen epäkohta on ollut se, että näinä vuosina varsinkin tänä vuonna ja viime vuonna, on poltettu varsin paljon arvokasta paperipuuta sekä kuorittua että kuorimatonta, ja tällä tavalla vaikeutettu puunjalostusteollisuuden toimintaa, teollisuuden, joka ainakin nyt lähivuosina tulee olemaan vientiteollisuudessamme mitä tärkein. On siis korkea aika etsiä kaikki keinot, millä voidaan metsiemme aarteita käyttää mahdollisimman edullisesti, ja tässä mielessä juuri tämä lakiesitys onkin ilmeisesti annettu.

On laskettu, että vaikka kivihiilen tuonti saavuttaisi saman suuruuden, kuin mitä sillä oli sodan edellisenä vuotena 1938, niin vajausta edelleen olisi siinä määrin, että turpeen käyttö on saatava jopa niinkin korkealle kuin 2 milj. tonniin saakka vuodessa. Tämä tietäisi varsin suurta turpeen hankintaa, ja tässä mielessä ovat siis erikoiset toimenpiteet varsin välttämättömät.

Ainoa asia, joka herättää kuitenkin huomiota tätä lakiesitystä tarkastellessa, on se tapa, jolla valtioneuvosto on suunnitellut velvoituksen teollisuuksille, sikäli kuin siis turvetta aletaan saada runsaammassa määrin yleiseen käyttöön. Hallituksen esityksen perusteluissa nimittäin sanotaan, että valtioneuvostolla on oleva valta antaa määräyksiä polttoturpeen käytöstä valtion laitoksissa sekä yhdyskuntien ja sellaisten elinkeinonharjoittajien, joiden tuotantolaitoksissa polttoturvetta voidaan sekä teknillisesti että taloudellisesti sopivasti käyttää, velvoittamista ostamaan polttoturvetta valtiolta tai polttoturpeen valmistajilta valtioneuvoston vahvistamasta polttopuiden hintaan verrattuna kohtuullisesta hinnasta sekä myöskin käyttämään tuotantolaitoksissaan polttoturvetta.

Tällainen velvoitus jossakin muodossa on tietystikin välttämätön, koska kerran miljoonia tullaan kiinnittämään turpeennostolaitteisiin. Mutta tällainen velvoitus, jonka valtioneuvosto esittää, jos sitä tarkastamme lakiesityksen perusteella, on hieman arveluttava ja arkaluontoinen. Lakiehdotuksen 1 §:ssä, sen 4 momentissa sanotaan nimittäin, että polttoturpeen hinta olisi määrättävä sellaiseksi, että se olisi verrattavissa kohtuulliseen polttopuiden hintaan. Kun kuitenkin tämä „kohtuullinen"-sana on varsin epämääräinen ja siis relatiivinen käsite, saattaa se antaa valtioneuvostolle taikka asianomaisille elimille, joille valtioneuvosto oikeutensa siirtää lain täytäntöönpanossa, liiaksi suuret valtuudet, olisi mielestäni tätä kohtaa laissa hieman muutettava. On nimittäin huomattava, että turpeen käyttö riippuu varsin paljon tehtaan teknillisistä laitteista, jolloin esim. kaksi lähekkäin olevaa laitosta voivat joutua varsin erilaiseen asemaan. Toisella, jolla on turpeen polttoon sopivat laitteet, joutuu hankkimaan

hyvinkin paljon kalliimpaa polttoainetta kuin toinen, joka ei voi käyttää polttoaineena turvetta. Sen sijaan jonkin muun polttoaineen hinta saattaa lain voimassaoloaikana hyvinkin paljon muuttua. On nimittäin huomattava, että tämä laki tulee olemaan voimassa vuoden 1957 loppuun taikka niinkuin valtiovarainvaliokunta on sen muuttanut, vuoden 1955 loppuun. Tänä aikana valtioneuvostolla olisi siis oikeus määrätä tämä hinta ja teollisuuslaitosten olisi tyydyttävä noudattamaan tätä kaikessa laajuudessaan. Sen vuoksi olisi 1 §:n 4 momenttia mielestäni syytä muuttaa sillä tavalla, että sen sijaan kuin siinä momentin lopussa sanotaan: „velvoittamista ostamaan polttoturvetta valtiolta tai polttoturpeen valmistajalta valtioneuvoston vahvistamasta polttopuiden hintaan verrattuna kohtuullisesta hinnasta", sanottaisiin „enintään asianomaisella paikkakunnalla saatavissa olevien muiden polttoaineiden käyttöarvoa vastaavasta alimmasta hinnasta".

Tällä tavalla tultaisiin siis vertaamaan tätä niihin polttoaineisiin, joita silloin on saatavissa, sillä tuon 10 vuoden aikana varmaankin on polttoainetilanne suuresti muuttuva, ei vain kotimaisen polttoaineen saanti, vaan myös ja ennen muuta ulkolaisen polttoaineen saanti. On tietysti mahdollista, että lähivuosina sotatarveteollisuuden vuoksi ei riitä rahaa ulkolaisen polttoaineen hankintaan siinä määrin kuin ennen sotaa. Mutta 10 vuoden aikana on hyvinkin mahdollista saada sitä riittävästi, ja saattaapa käydä niinkin, että eräät kauppapoliittiset näkökohdat vaativat meitä ostamaan kivihiiltä eräät määrätyt erät, niinkuin aikaisemmin kauppasopimuksissa oli sovittu. Sen vuoksi ei olisi valtioneuvostolle jätettävä tällaista epämääräistä ja tulkinnalle altista neljättä momenttia, vaan siihen tehtävä esittämäni muutos. Ja toivonkin, että suuri valiokunta käsitellessään kysymystä ottaisi tämän varteen ja muuttaisi ehdottamallani tavalla 1 §:n 4 momenttia. Tämä ei mielestäni millään tavoin vaikeuttaisi itse perusajatuksen läpivientiä, nimittäin polttoturpeen käytön lisäämistä, koska valtiovallalla on varsin paljon omia laitoksia, joissa se voi käyttää polttoturvetta, ja myöskin se voi monella muulla muotoa edistää turpeen käyttöä sekä keskuslämmitystaloissa että myöskin muissa kunnallisissa ja valtion laitoksissa.

Kulkulaitosministeri Vuori: Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron m. m. siitä syystä, etten ollut tilaisuudessa tätä asiaa valiokuntaan lähetettäessä korostamaan tämänkin lain erityistä merkitystä. Samalla saan täydentää eräitä tietoja, joihin ed. Heiniö äskeisessä puheenvuorossaan täällä jo viittasi.

Kysymys maamme turvesoissa piilevien polttoainemäärien hyväksikäyttämisestä on meilläkin ollut jatkuvan mielenkiinnon kohteena. Lukuunottamatta edellisen maailmansodan loppuvaiheen aikaa, on asian hyväksi maassamme kuitenkin tehty käytännöllisiin tuloksiin katsoen suhteellisen vähän. 1920 ja 1930- luvulla on tuotantoa pystytty ylläpitämään vain muutamassa yrityksessä. Erikoisesti alaan kohdistunut tutkimustoiminta ja teknillinen kehittämistyö on ollut vähäistä ja vailla riittävää suunnitelmaa. Ei edes merkitykseltään niin perustavaa työtä kuin käyttökelpoisten polttoturvesoiden järjestelmällistä inventointia ole saatu kunnolla suoritetuksi. Näin ollen on ymmärrettävä, että polttoainetilanteen uuden sodan sytyttyä kiristyttyä ja huomion tällöin kiintyessä polttoturpeen tuotantoon, on vienyt sangen pitkän ajan, ennenkuin tuotanto on saatu edes mainittavasti kohoamaan rauhanaikaisesta määrästä. Sotavuosien monet vaikeudet ovat tähän tietenkin osaltaan myös myötävaikuttaneet mutta erikoisesti on huomautettava siitä, että luonnontilaisen suon kunnostaminen vie 2 à 3 vuotta, ennenkuin tuotanto pääsee todella vauhtiin. Viime vuosina on valmistetun koneturpeen määrä vaihdellut 100,000 tonnin seuduilla oltuaan rauhanvuosina noin 25,000 tonnia. Tänä kesänä on tavoitteeksi asetettu 300,000 tonnin tuotanto, mikä määrä onkin saavutettavissa, jos sääsuhteet ja muut edellytykset ovat vähänkin myönteiset. Tämän suuruinen tuotanto on tarpeisiin nähden kuitenkin varsin vaatimaton, sillä haloiksi muutettuina vastaa 300,000 tonnia polttoturvetta vajaata yhtä miljoonaa kuutiometriä halkoja. Kun polttoaineen kokonaistarve on arvioitava markkinatarkoituksiin nousevan 25 miljoonaan kuutiometriin ja kun erityisesti kotimaisella polttoaineella on nyt korvattava se 7 miljoonaa kuutiometriä haloiksi muunnettuna, joka viime vuosina on peitetty kivihiilellä ja koksilla, on polttoturpeen tuotannon lisäämiseen todella syytä. Soiden puo-

lesta tähän onkin huomattavia mahdollisuuksia. Tähänastisten tutkimusten nojalla on näet pidettävä mahdollisena 2 miljoonan tonnin vuosituotantoa.

Kaikki tiedot polttoaineiden saannin kehityksestä lähivuosina viittaavat siihen, että niistä tulee olemaan suuri puute. Tämä ennakkoarvio ei koske ainoastaan Suomea, jossa, niin kauan kuin sotakorvausten suorittaminen kestää, joudutaan rajoittamaan polttoaineiden tuontia jo valuuttasyistäkin, vaan maailmanmarkkinoita yleisesti. Kivihiilen tarve on toisaalta suuressa määrin kasvanut ja toisaalta on kaivoksia kohdannut hävitys. Sotavuosina on lisäksi niissäkin jouduttu harjoittamaan ryöstötaloutta. Näiden tekijöiden vaikutuksesta tuotannon yleisesti otaksutaan usean vuoden ajan pysyvän riittämättömänä tarpeisiin verrattuna.

Maamme metsävarojen kannalta on polttoturpeen tuotannon laajentaminen myöskin suotavaa. 1930-luvulla kulutettiin markkinatarkoituksiin vuosittain noin 7 miljoonaa kuutiometriä halkoja. Sotavuosien vastaava luku on ollut 16—17 miljoonaa kuutiometriä. Kivihiilen ja koksin nyt puuttuessa saamme laskea sen nousevan pitkän matkaa yli 20 miljoonan kuutiometrin. Kun halkojen hankinta kuljetusvaikeuksien takia on jouduttu keskittämään maan eteläiseen ja läntiseen osaan, merkitsee tämä näiden seutujen metsävaroille erittäin suurta rasitusta. Kivihiilen tuontimahdollisuuksien nojalla on otaksuttava, että vielä pitkän ajan ja ehkäpä monenkin vuoden ajan joudumme ylläpitämään halkojen hakkuumäärää, joka on vähintään kaksinkertainen verrattuna äsken mainittuun rauhanajan lukuun 7 miljoonaan kuutiometriin. Kun mahdollisuudet kuljetussuhteiden parantamiseen eivät liioin näytä kovin lupaavilta, on näköpiirissä oleva halkojen jatkuva hakkausmäärä metsävarojen kannalta varsin arveluttava. Senvuoksi on koetettava tehdä, mitä tehtävissä on, jotta niin suuri osa haloista kuin mahdollista voitaisiin korvata polttoturpeella. Erityisesti nykyhetkellä puhuu polttoturpeen puolesta se tosiasia, että turve on kivihiilen ja koksin korvikkeena osoittautunut polttopuuta edullisemmaksi Näin on asianlaita esim. kaasulaitoksissa ja sementtiteollisuudessa, joissa aikaisemmin on otaksuttu, ettei kivihiilen korvaaminen kotimaisella polttoaineella olisi mahdollista ainakaan ilman erittäin epäedullisia taloudellisia seurauksia. Pitemmällä tähtäimellä on myöskin viitattava vesivoimavarojemme niukkuuteen, mikä seikka saattaa muodostua tuotantoelämämme kehitystä rajoittavaksi tekijäksi. Suoritettujen laskelmien mukaan ei lähivuosina voida välttyä huomattavasta sähköenergian kehittämisestä polttoaineeksi etenkin, jos vesistöissä vähänkin ilmenee veden vähyyttä. Näissä oloissa ei ole siis epäröitävä ryhtyä valtiovallan puolesta sellaisiin toimenpiteisiin, jotka tähtäävät polttoturpeen tuotannon mahdollisimman tehokkaaseen lisäämiseen. Tässä mielessä onkin hallitus eduskunnalle valmistuttanut esillä olevan lakiesityksen. Johtavana ajatuksena siinä on, että valtiovalta myöntämällä polttoturpeen tuottajille menekkitakuun riittävän pitkäksi aikaa, saa aikaan tarpeellisen yritteliäisyyden. Odotettavissa onkin, että jo alkavana kesäkautena tullaan ryhtymään laajoihinkin tuotannon valmistelutöihin, sikäli kuin eduskunta tällaisen takuun vahvistaa. Jotta menekkitakuun merkitsemä sitoumus ei muodostuisi valtiovaltaa kohtuuttomasti rasittavaksi, jos olosuhteet huomattavasti muuttuisivat, on lakiin sisällytetty myöskin valtuus eräänlaisen „sekoituspakon" järjestämisestä, jonka mukaan sellaiset kuluttajat, joiden taholla polttoturpeen käyttö teknillisesti ja taloudellisesti voi hankaluuksitta tapahtua, voitaisiin tarvittaessa velvoittaa polttoturvetta käyttämään. Niiden epäilysten johdosta, joita ed. Heiniö äsken täällä esitti, on syytä mainita, että tällöin on lähinnä ajateltu sellaisia kuluttajaryhmiä, joiden omakustannuksissa polttoaineiden tiedetään esittävän varsin vähäistä osaa. Olisi tärkeätä nimenomaisesti äskenmainitun tuotannon valmistelutoiminnan aloittamista silmälläpitäen, että eduskunta voisi käsitellä esilläolevan lakiehdotuksen loppuun niin pian kuin mahdollista. Puolestani ei minulla ole huomauttamista niistä muutoksista, jotka sisältyvät valtiovarainvaliokunnan mietintöön.

Ed. Oksala: Minä pyydän yhtyä niihin näkökohtiin joita ed. Heiniö täällä esitti, ja huomautan, että jo valtiovarainvaliokunnassa, missä asia oli käsiteltävänä, kiinnitin samoihin seikkoihin huomiota. Että minä en liittänyt vastalausetta valio-

kunnan mietintöön, se johtui siitä, että Ekono, jolta valtiovarainvaliokunta pyysi lausuntoa, katsoi voivansa hyväksyä lakiesityksen hallituksen esittämässä muodossa, vaikka sillä olikin varmoja epäilyksiä esityksen suhteen. Kun niin tunnettu lämpötekniillinen toimisto kuin Ekono, on katsonut voivansa hyväksyä esityksen, niin minäkin katsoin olevan mahdotonta tehdä vastalausetta hallituksen esitystä vastaan. Mutta jos suuressa valiokunnassa ed Heiniön mielipiteet saisivat laajempaa kannatusta, niin minä näkisin sen mielihyvin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

6) Ehdotuksen laiksi poliittisista syistä tuomituille, syytteessä olleille tai turvasäilössä pidetyille heidän menetetyistä ansiotuloistaan myönnetyn korvauksen verovapaudesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6;

7) Ehdotuksen laiksi asevelvollisuuslain 12 §:n muuttamisesta sisältävän lakialoitteen johdosta laadittu puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; sekä

8) Ehdotuksen laiksi asemakaavalain 22 §:n muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2.

Poisto päiväjärjestyksestä.

Puhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 9) asia.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 14,50.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

21. Tiistaina 12 p. kesäkuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä 305

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 9 a ja 9; lakivaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 14.

2) Ehdotus pitalitautilaiksi 319

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 10; talousvaliokunnan mietintö n:o 1; hallituksen esitys n:o 15.

3) Ehdotus laiksi asutuslain väliaikaisesta muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 11; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 3; hallituksen esitys n:o 11.

Toinen käsittely:

4) Ehdotukset suhdanneverolaiksi.. —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 12; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 9; ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 10.

5) Ehdotus laiksi säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain muuttamisesta 319

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 13; lakivaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 20.

6) Ehdotukset laiksi asevelvollisille sotatilanaikaisen palveluksen perusteella myönnettävistä kodinperustamislainoista annetun lain muuttamisesta 320

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietntö n:o 14; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 13; ed. Tervon y. m. lak. al. n:o 43.

7) Ehdotus laiksi polttoturpeen valmistuksen ja käytön edistämisestä „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 16; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 5.

8) Ehdotus laiksi viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annetun lain muuttamisesta .. „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 15; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Pyyn y. m. lak. al. n:o 38.

Ensimmäinen käsittely:

9) Ehdotus laiksi poliittisista syistä tuomituille, syytteessä olleille tai turvasäilössä pidetyille heidän menetetyistä ansiotuloistaan myönnetyn korvauksen verovapaudesta ..... „

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 19.

10) Ehdotus laiksi asemakaavalain muuttamisesta 321

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 22.

11) Ehdotus laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Kilven y. m. lak. al. n:o 47.

Esitellään:

Siv.

12) Ed. Niukkasen y. m. lak. al. n:o 49 laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta 321

Pöydällepanoa varten esitellään:

13) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus menetetyn määräajan palauttamisesta eräissä tapaturmakorvausasioissa 322

14) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräistä siirtoväen toimeentulon turvaamista tarkoittavista toimenpiteistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... „

15) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräistä väliaikaisista poikkeuksista kalastusoikeutta rajoittavista määräyksistä ..... „

16) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös lihan luovutusvelvollisuudesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... „

17) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3 lakialoitteen johdosta, joka sisältää ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta annetun asetuksen ja tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta ..... „

18) Lakivaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi henkivakuutuksesta sodan aikana annetun lain muuttamisesta ..... „

19) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 6 hallituksen esityksen johdosta laiksi maataloustuotannon edistämisrahastosta annetun lain muuttamisesta ..... „

20) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 kansaneläkelaitoksen valtuutettujen johtosäännön muuttamisesta 323

21) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon sellaisten perheiden avustamiseksi, joiden huoltajat ovat sodan aikana tehneet itsemurhan tai lomamatkalla tapaturmaisesti kuolleet 323

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat G. Andersson, Annala, Brander, Hiekkala, E. Karjalainen, Kilpi, Lahtela, Luostarinen, Y. Manninen, Miettunen, Pessi, Räisänen, Söderhjelm, P. Tervo ja S. Tervo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain vuoksi edustajat Pessi, Miettunen, Brander ja Hiekkala, tämän viikon ajaksi ulkomaanmatkan takia ed. G. Andersson ja sairauden takia ed. S. Tervo, tästä päivästä 15 päivään saakka yksityisasiain vuoksi ed. Y. Manninen sekä kymmeneksi päiväksi ulkomaanmatkan takia ed. Luostarinen.

Kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarainhoidosta ja tilinpidosta vuonna 1941 ovat antaneet aihetta.

Puhemies: Ilmoitetaan, että hallituksen kirjelmän ohella kuluvan kesäkuun 8 päivältä on eduskunnalle saapunut kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarainhoidosta ja tilinpidosta vuonna 1941 ovat antaneet aihetta.

Tämä kertomus on nyt jaettu edustajille.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin sotatilasta 26 päivänä syyskuuta 1930 annetun lain 40 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna 2 päivänä maaliskuuta 1940 annetussa laissa, on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut 1 päivänä kesäkuuta 1945 annettu

Asetus eräitten määräaikojen pitentämisestä.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Eduskunnan tietoon saatettuja valtioneuvoston päätöksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet seuraavat mainitun lain nojalla annetut valtioneuvoston päätökset:

Valtioneuvoston päätös 22 päivältä toukokuuta 1945 eräiden voi- ja juustovarastojen luovuttamisesta valtiolle;

Valtioneuvoston päätös 24 päivältä toukokuuta 1945 maitotaloustuotteiden hintojen vakauttamiseksi sekä kauppaan saannin edistämiseksi suoritettavista palkkioista ja avustuksista;

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 työajasta rannikko- ja sisävesiliikenteeseen käytetyissä aluksissa;

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 pikakoulutettavien asemiesten kurssirahasta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuuden lieventämisestä tulvavahingon johdosta; ja

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 yleisistä kansanhuoltoa koskevista säännöstelymääräyksistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Nämä valtioneuvoston päätökset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on huomenna keskiviikkona kello 13.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 14, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 4 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:ot 9 ja 9 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Rantala: Herra puhemies! — Säännöstelyrikokset ovat saavuttaneet niin suuren laajuuden ja etenkin viime aikoina on selvinnyt siksi suuria ja törkeitä tämän lain rikoksia, että lainsäätäjällä on täysi syy, vieläpä velvollisuuskin, etsiä mahdollisia keinoja tämän rikollisuuden ehkäisemiseksi. Niinpä täytyy taistelussa kansan välttämättömän toimeentulon ja elämän kannalta vaarallisia rikollisia vastaan käyttää sellaisia poikkeuksellisia lakeja ja niiden kautta annettavia erikoisvaltuuksia, joista nyt esillä oleva lakiesitys on yksi. Toivottavasti laki siinäkin muodossa, jossa eduskunta sen toisessa käsittelyssä hyväksyi, vaikkakin hallituksen esitystä lievennettiin, tulee vaikuttamaan lain noudattamista jälleen tehostavasti.

Aivan näinä päivinä on saatu tietää uusia törkeitä tapauksia lain rikkomisista, joita viranomaiset ovat onnistuneet saamaan selville. Viimeksi Tampereella ilmitullut tapaus kuvastaa sitä häikäilemätöntä rikollisuutta, jota tässä maassa on säännöstelyn alalla harjoitettu. Musta pörssi on ilmennyt niin laajaksi, että jopa koulutalojakin käytetään sen varastopaikkoina ja rikolliseen toimintaan osallistumisesta jouduttaan pidättämään koulujen opettajiakin, ja kuten varmaankin useissa tämän laatuisissa tapauksissa, niin tässäkin säännöstelyrikoksiin liittyy muitakin rikoksia, kuten verokavalluksia. Kun tällaista ilmenee, niin ei voi olla pitämättä vahinkona sitä, että eduskunta käsiteltävänä olevan lain saattoi siihen muotoon, että tällaisessakin tapauksessa nähtävästi pitkän ajan järjestelmällisesti ja törkeästi lakia hyötymistarkoituksessa ammattimaisesti rikkonut henkilö tai henkilöt pääsevät siitä mahdollisesta lisäseuraamuksesta, jonka alaisiksi tämä laki tulee tuottamaan lain voimaantulon jälkeen vastaavanlaisen rikoksen tehneet.

Samalla kun eduskunta antaa viranomaisille uusia valtuuksia, säännöstelyrikollisten toiminnan estämiseksi ja ehkäisemiseksi, samalla olisi pyrittävä käyttämään kaikkia muitakin keinoja säännösteltyjen tarvikkeiden kauppaan ja nimenomaan julkiseen kauppaan saamiseksi. Tässä suhteessa viranomaisten olisi ponnistettava juuri tässä tilanteessa kaikki mahdollinen.

Asiain tila ei koskaan olisi päässyt niin epätyydyttäväksi säännöstelyä koskevien lakien ja säännösten noudattamisen suhteen, jos näitä asioita valvovat viranomaiset olisivat pystyneet hoitamaan asioita paremmin kuin tässä maassa sodan aikana tehtiin. Vaikka on myönnettävä ne vaikeudet, jotka viranomaisilla monestakin syystä ovat olleet, ei sittenkään voi käsittää sitä asioiden hoidossa tapahtunutta leväperäisyyttä, joka osaltaan on johtanut meidät siihen tilaan, jossa nyt olemme salakaupan ja säännöstelyrikosten suhteen.

Viime aikoina näyttää kansanhuoltoministeriön tarkkailuosasto saaneen toimintansa sellaiseksi, että tuloksia on alkanut ilmetä myöskin tarkkailutoiminnan tehostamisessa. On valitettu ja siinä etenkin aikaisemmin oli paljon perää, että viranomaiset tarkkailussa puuhasivat pääasiassa pikkurikollisten tai vain rikkomuksia tehneiden syytteeseen saattamiseksi ja sitävastoin suurrikolliset pääsivät tarkkailuverkon silmukoista lävitse. Nyt näyttää siltä, että tarkkailun yleensä tehostuessa varsinaisia trokareitakin on entistä enemmän alkanut joutua lain kanssa tekemisiin. Surullisena ilmiönä vielä nytkin on kuitenkin ollut se, että useissa tapauksissa kansanhuoltolautakuntien virkailijoita, jopa eräissä tapauksissa piiritarkkailijoitakin on itse todettu syyllistyneen törkeisiin rikoksiin. Kun on vaadittu, että tarkkailu olisi ulotettava entistä enemmän tuotannon alkulähteillä tapahtuvaksi, on tämä vaatimus oikea ja kannatettava. Että näin on tapahtumassa, kuvaa saamani tieto, että tämän vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana säännöstelyrikoksista tuomituista yhteensä 4,131 henkilöstä m. m. oli maanviljelijöitä 1,404, pienviljelijöitä 144 ja esim. kauppaliikkeenharjoittajia 557. Toiseksi suurin ryhmä maanviljelijöiden jälkeen oli kaupunkilaistyöväestöön kuuluvat, joiden luku oli 1,354. Ilmeistä kuitenkin on, että tarkkailun suureksi osaksi kohdistuessa kuljetuksiin, viime mainittuun ryhmään kuuluvat ovat joutuneet suhteellisesti ehkä pienistäkin rikkomuksista enemmän ilmitulleiksi ja syytteeseen asetettaviksi.

Kun viime aikana on tehostettujen tarkkailutoimenpiteiden johdosta julkisuudessa esitetty valitteluja ja tässä m. m. pidetty tarpeettomana esim. sitä tarkkailua, jota postilähetystenkin suhteen on jouduttu suorittamaan, niin on huomioon otettava, ettei esiintynyttä postin kautta elintarpeiden lähettämistä ole suinkaan pidettävä niin viattomana kuin miksi se on tahdottu leimata. Silloinhan on puhuttu julkisuudessa sukulaisten ja tuttavien muka vain omista säästetyistä annoksistaan tapahtuvasta kaupunkilaisille tarvikkeiden lähettämisestä. Kyllä sitä tietä on nähtävästi myös suuret määrät elintarpeita siirtynyt joko varakkaille henkilöille ylihintoihin tai suorastaan salakauppaa varten. Jos jostakin postitoimistosta aivan lyhyenä aikana takavarikoidaan postilähetyksistä 80 kiloa voita tai jostakin toisesta postitoimistosta, kuten eräässä Seinäjoen kansanhuoltopiirin alueella toimitetussa tarkastuksessa tapahtui, että kolmena päivänä toimitetussa tarkastuksessa yhdeksästä lähetyksestä takavarikoitiin yhteensä yli 47 kiloa voita ja neljästä lähetyksestä yhteensä 75 kiloa sianlihaa, jolloin voimää-

rät takavarikoitua lähetystä kohden olivat 3—6.1 kiloa ja sianlihaa 10—27.5 kilon välillä, niin täytyy käsittää, että kysymys on jo muustakin kuin pikku lähetyksistä.

Kun nyt kansanhuoltoviranomaiset tehostavat tarkkailua, olisi toivottava, että mahdollisimman suuressa määrin saataisiin sivu säännöstelyn tapahtuva elintarpeiden käyttö ja myynti tyrehtymään. Ainakin alemmissa portaissa kansanhuoltoviranomaiset valittavat, ettei riittäviä ohjeita ole heille annettu tai etteivät poliisiviranomaiset monasti ole halukkaita antamaan tarpeellista virka-apua. Aikoinaan suunniteltu yhteistoiminta maaseudun kansanhuoltolautakuntien ja poliisiviranomaisten välillä on jäänyt jotensakin olemattomaksi. Tätä olisi syytä uudestaan tehostaa.

Kun nyt muutenkin pyritään säännöstellyt tuotteet saamaan lailliseen kulutukseen, niin olisi tässä yhteydessä syytä kiinnittää vihdoin huomiota siihen, että myöskin siirtoväen karja alkaisi niiden mahdollisuuksien rajoissa, jotka sillä ovat, lypsää maitoa lailliseen kulutukseen. Eri seuduilla maata on tietooni tullut voimakasta tyytymättömyyttä siihen, että siirtoväen karjantuotannon suhteen ei ole riittäviä määräyksiä annettu tai niitä ei noudateta. Maanviljelijäja myöskin meijeripiireissä ei ymmärretä sitä, ettei siirtoväen karjasta tuotettua maitoa ole näihin saakka vaadittu siellä, missä muut karjanomistajat ovat velvolliset toimittamaan maidon meijeriin, saman velvollisuuden alaisiksi. Kansanhuoltoministeriön tarkkailuosaston tänä kevättalvena toimittama pistokokeellinen selvitys eri kansanhuoltopiirien alueelta osoitti myöskin, että eri kunnissa siirtoväen karjantuotto on tavattoman erilainen. Monissa kunnissa siirtoväen karja ei lypsä juuri muuta kuin omaan kulutukseen. Monin paikoin valitetaankin, että paikallinen väestö huomattuaan, miten siirtokarjan omistajat eivät luovuta karjataloustuotteita yleiseen kulutukseen silloin, kun yleisten kansanhuoltomääräysten mukaan niin pitäisi tapahtua, alkaa myöskin tuntea vastahakoisuutta maidon meijeriin säännöllisesti toimittamiseen. Että näissä siirtoväen karjantuotantoa koskevissa havainnoissa on perää, osoittaa myöskin se mainitsemani selvitys, jonka kansanhuoltoministeriön tarkkailuosasto toimitti viime kevättalven aikana eri kansanhuoltopiireissä ja joka osoitti, että eri kunnissa, nähtävästi riippuen myöskin paikallisen kansanhuoltolautakunnan toimenpiteistä, oli siirtoväen karjantuotanto ja sen tarkkailu kovin epätasaista. Niinpä monissa kunnissa oli määrätyt ilmoitukset karjantuotannosta suurelta osalta laiminlyöty, jopa eräässä kunnassa kokonaan suorittamatta. Myöskin lypsymäärät olivat sen mukaan eri kansanhuoltolautakuntien alueilla niin suuressa määrin eroavat, ettei nähtävästi tätä voida selvittää yksistään niillä erilaisilla olosuhteilla, joissa siirtoväen karja eri paikkakunnilla on joutunut viime aikoina olemaan. Vihdoinkin olisi saatava tämäkin osa maamme karjantuotannosta, samalla kun yleensäkin säännöstelyn noudattamista tehostetaan, myöskin tuottamaan säännöstelyn edellyttämään yleiseen kulutukseen.

Pyydän vielä hiukan kosketella teollisuuden tuotteiden ja ennen kaikkea sellaisten tärkeiden alojen kuin tekstiili-, nahka- ja jalkinealan säännöstelyä. Yleisesti ihmetellään useiden teollisuustuotteiden hintojen määräämistä, mistä syystä nämä hinnat ovat miltei koko säännöstelyn ajan vahvistetut ihmeteltävän korkeiksi. Samoin on ihmetelty, ja siitä on eduskunnassakin esitetty kyselyjä, mistä johtuu, että säännösteltyjä tarvikkeita esiintyy jatkuvasti tavattoman runsaasti salakaupassa. Hintojen määräytymistä ei eräissä tapauksissa, tai sanonko ehkä lukuisissa tapauksissa, tarvitse ihmetellä, kun muistaa, että monien tuotteiden hintojen määräämiseen ovat asianomaiset tuottajapiirit voineet kansanhuollon alalla tärkeimmissä asemissa ollen, hyvin huomattavasti vaikuttaa. Nyt sodan päätyttyä olisi kuitenkin jonkinlaista asioiden parempaa järjestämistä jo pitänyt voida toimittaa, kun työvoimaa on entistä enemmän saatavissa.

Mitä tulee säännösteltyjen tarvikkeiden salakaupassa esiintymiseen, niin sitä ei tarvitse suinkaan kummastella, kun vain tietää ne olosuhteet ja ne puutteellisuudet, joita nykyäänkin tuotteiden jakelussa, niitä koskevissa määräyksissä ja valvonnassa on. Suuret teollisuuslaitokset ovat saaneet näihin saakka toimittaa säännöstelyn alaisia tuotteita kauppaan osaksi ilman valvontaa. Esim. nahka- ja jalkinealalla näyttää tässä suhteessa vallinneen aivan kaaosmainen tilanne. Nahkatehtaiden ei esim. valjastuotteita kauppoihin lähettäessään tarvitse käyttää sellaisia lähetysilmoituksia, joiden

perusteella asianomaiset kansanhuoltoviranomaiset voisivat suorittaa edes vähänkään tehokasta tarkkailua. Samoin kenkien valmistuksen ja kaupan alalla määräykset ovat niin puutteellisia, että salakaupassa ilmeisesti voidaan huomattavasti myydä niitä jalkineita, joita on tarkoitettu myytäväksi vain vakuutusostolupia vastaan. On ihmeellistä, että säännöstelymääräykset ovat jätetyt niin hatariksi kuin ne meillä ovat olleet ja edelleenkin useissa suhteissa ovat. Mitä hyödyttää asettaa uusia tarkkailijoita, jos eivät ylemmät tarkkailuviranomaiset puutteellisten ja hatarien säännösten vuoksi voi saada esim. tapahtuneita, heidän käsityksensä mukaan aivan selviä rikkomuksia syytteeseen tai niiden johdosta rikkojia rangaistukseen.

Samalla kuin lainsäädäntöä säännöstelyn noudattamista silmälläpitäen tehostetaan, on myöskin kiireellisesti korjattava ne aukot, jotka säännöksissä ja määräyksissä ilmeisesti edelleenkin ovat olemassa. Kun kansa on aliravittua eikä edes säännöstelyn edellyttämiä kaikkia annoksia voida aina jakaa ja kun etenkin jalkine- ja vaatetustarvikkeiden puute on suunnaton, olisi käytettävä kaikki keinot myöskin tarkkailun tehostamiseksi ja jo, niin paljon kuin suinkin mahdollista, tuotannon alkulähteiltä saakka. Tämä koskee niin elintarve- kuin välttämättömien teollisuustavaroidenkin tuotantoa. Myöskin kansanhuoltolautakunnille tähänastista selvemmät määräykset ja ohjeet tarkkailusta etenkin niissä tapauksissa, joissa asianomaiset ovat ilmeisesti laiminlyöneet luovutusvelvollisuutensa, olisi annettava. Toivottavasti hallituksessa ja etenkin kansanhuoltoministeriössä kiinnitetään myöskin näihin asioihin nyt, kun tarkkailua yleensä tehostetaan ja säännöstelyrikkomuksia koetetaan saada myöskin ilmi ja edesvastuuseen näiden tekijöitä, entistä enemmän huomiota.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Kun tämä säännöstelyrikkomuksia koskeva lakiesitys on nyt kolmannessa käsittelyssä, niin pyydän tässä suhteessa lausua eräitä toivomuksia niin hallitukselle kuin kansanhuoltoministeriöllekin.

On hyvin paljon puhuttu laajasta salakaupasta, mikä maassamme on koko säännöstelyn ajan rehoittanut. Kansanhuoltopiirit ja -lautakunnat koettavat voimiensa mukaan taistella tätä salakauppaa vastaan ja rangaistuksia ovat myös eri henkilöt säännöstelyportaan alimmalla rappusella saaneet. Mutta ylemmät portaat ovat jääneet sanoisinko kokonaan luutimatta. Tarkkailua olisi sen takia tehostettava tuotantoportaalle ei yksin maataloudessa, vaan myös teollisuuslaitoksissa ja tukkuliikkeissä. Mitä yleensä elintarvikkeisiin tulee, niin on itsestään selvää ja kaikille myöskin tunnettu se tosiasia, että kaikki kansalaiset ovat joutuneet jossakin määrin rikkomaan annettuja määräyksiä ja ylittämään korttiannoksiaan, koska nykyisillä korttiannoksilla ei kerta kaikkiaan ihminen tule toimeen. Mutta että näitä ylimääräisiä annoksia riittää jatkuvasti koko kansalle salakaupasta, niin ei voi tulla muuhun tulokseen kuin siihen, että ulkopuolella säännöstelyn kulkeva elintarvikemäärä on varsin suuri. Tämä salakaupasta ostettava elintarvikemäärä vaikuttaa myöskin huomattavalla tavalla inflation kehitykseen, koska palkkojen pitää nousta sellaiselle tasolle, että ruoan hankkiminen myöskin pimeästä pörssistä on mahdollista. Sanotaan että laki on ankara, mutta mielestäni se ei ole vieläkään tarpeeksi tiukka, vaan olisi sitä entisestään vielä tiukennettava. Kun lakiin on otettu kohta, että kuljetusväline, jolla säännöstelytarvikkeita on kuljetettu, voidaan tuomita menetetyksi, niin olisi myöskin saatava lakiin sellainen muutos, että tuotantolähde tuomitaan kokonaisuudessaan valtiolle menetetyksi, jos sen omistaja myy tuotteitansa salakauppaan. Jos näin tehtäisiin, niin olen varma siitä, ettei yksikään maanviljelijä möisi viljaansa salakauppaan, vaan se tulisi viimeistä jyvää myöten säännösteltyyn kulutukseen. Sama olisi myös karjatalouden laita. Ei möisi mökin mummu salakauppaan voitansa, jos hänen lehmänsä tuomittaisiin valtiolle eikä hänelle annettaisi uuden lehmän pitoon oikeutta. Sama menettely olisi myös sovellettava teollisuuteen, sillä vuotoja täytyy olla yläportaassa, koska tavaroita on jatkuvasti monien vuosien ajan ollut saatavissa. Mitkään vanhat rauhanajan varastot eivät enää voi näin laajassa mitassa olla käytettävissä.

Tuon tässä esimerkkinä muutamia tarvikkeita, jotta nähtäisiin, kuinka suurista määristä voi olla kysymys. Autorasvaa esim. annetaan ammattipirssiautoilijoille 1 litra kuukaudessa ja jokaiselta 3,000 kilometrin

ajomatkalta saadaan täyterasvaa 5 litraa. Jokainen, joka on vähänkin autoa käyttänyt, tietää, että tuo määrä on kokonaan riittämätön, ja voidaan ilman muuta sanoa, että nykyisin, jolloin autojen moottorit eivät ole rauhanajan kunnossa, menee ainakin maaseudun auton kuljettajalta rasvaa keskimäärin noin 0.5 litraa vuorokaudessa. Tämä tietää 15 litran kulutusta kuukaudessa. 1 litran saa säännöstelyn kautta ja 14 litraa ostetaan mustasta pörssistä. Kaupunkiajureilla ei kulutus ole niin suuri, mutta olen vakuutettu siitä, että jokainen kaupungin ammattiajuri ostaa kuukaudessa salakaupasta huomattavan paljon enemmän rasvaa kuin mitä hän saa säännöstelyn kautta. Auton kumeihin nähden on suunta myöskin varsin murheellinen. Kumeja on kyllä saatavissa, mutta ne maksavat 30,000 —40,000 markkaa kappale. On siis ilman muuta selvää, ettei vanhoissa varastoissa ole voinut olla näin paljon näitä tarvikkeita, vaan täytyy vuotoa olla olemassa varsin laajassa mittakaavassa itse tuotantoportaissa taikka sitten tukkuliikkeissä, vähittäisjakeluliikkeissä tämä ei enää ole mahdollista.

Toisena esimerkkinä tuon rautanaulat. Säännöstelynalaiset naulat ovat tälläkin kertaa maassamme hyvin vähissä. Ne kiintiöt, mitkä kansanhuoltolautakunnat ja työvoimalautakunnat ovat saaneet kuukausittain jaettavikseen, ovat varsin pienet, mutta tätäkään määrää nauloja ei ole tullut kauppaan. Musta pörssi tarjoaa kyllä tavaraa kahdeksankertaisesta hinnasta, ottaa siis kahdeksan kertaa niin suuren hinnan, mikä on naulojen normaalihinta. Tätäkin tavaraa näyttää olevan vaikka kuinka paljon saatavissa. Vanhojen varastojen olisi jo luullut loppuvan aikoja sitten, koska naulojen säännöstelyä on ollut pitkän aikaa olemassa. Uskon, että tässäkin tapahtuu vuotoa joko suoraan tehtaalta tai sitten tukkuliikkeissä.

Samaa voisi sanoa myöskin tekstiiliteollisuuden tuotteista. On siis syntynyt rengaskauppa, jossa kaikki portaat ylittävät hintaa. Kansanhuollon hintalappu kulkee kylttinä, mutta ylihinta menee kädestä käteen, ellei maksa ylihintaa ei saa tavaraa, se on nykyajan kauppapolitiikkaa.

Olen sitä mieltä, ettei mikään pakkotyölaki eivätkä korkeat sakot estä tavaraa joutumasta salakauppaan, vaan se tulee jatkumaan entistä latuaan, kuten on tähänkin asti ollut asianlaita. Tämän takia olisi valtiovallan ryhdyttävä sellaisiin toimenpiteisiin lainsäädännön muuttamiseksi, että koko tuotantolaitos tuomitaan valtiolle menetetyksi. Ellei tuotantolaitosta ole olemassa, vaan on kysymyksessä jakelupaikka, niin silloin olisi tuomittava koko omaisuus sekä kielto jatkaa liikeyritystä eteenpäin. Mitä merkitsevät pienet sakot, kun annetaan jälleen jatkuva oikeus harjoittaa entistä rikollista politiikkaa. Silloin kun maassamme oli kieltolaki ja viinan salakuljetusta oli olemassa, niin leimattiin viinakauppiaat moraalittomiksi kansalaisiksi. Tahdottiin sanoa, että se järjestelmä kasvatti rikollisia. Nyt on moraalikäsitys tässä suhteessa kokonaan muuttunut. Kun talonemäntä myy lihaa ja voita hyvästä hinnasta, niin häntä sanoo ostaja kultaiseksi ihmiseksi, joka sentään ymmärtää ostajan aseman ja sen ettei korttiannoksilla tule ihminen toimeen. Jos siis nykyinen tila jatkuu, niin kieltämättä tämä vie kansan moraalikäsitteet ainakin elintarvikeasioissa hyvin heikoiksi. Kun esittämäni ajatus toisi huomattavan parannuksen nykyiseen tilanteeseen, niin toivon, että hallitus ottaa sen vakavasti harkittavakseen. Se toisi varmaan lisää pieniin korttiannoksiin ja estäisi osaltaan markan arvon alentumista, joka jo muutenkin on hallituksen heikoissa käsissä riistäytynyt varsin vakavasti irti.

Ed. von Born: Herr talman! Den ändring, som av riksdagen vidtagits i 1 § 1 mom. därhän, att förutom yrkesmässigt brott endast i förtjänstsyfte begånget vanemässigt brott mot reglementeringsbestämmelserna medför efterföljande tvångsarbete, är otvivelaktigt i och för sig tilltalande och principiellt riktig. Men där är dock en viktig och icke alldeles klar omständighet, som ur praktisk synpunkt är att observera. Det är nämligen så, att det enligt gällande lag väl ges ett brott, som går under rubriken och avdömes såsom vanemässig överträdelse av reglementeringsbestämmelserna, men icke ett, som anges såsom i förvärvssyfte begånget dylikt brott. Nu skall emellertid endast sistnämnda brott, alltså sådant som begåtts av vinstbegär, medföra tvångsarbete. Men huru skall det framgå, att en person dömts just för en sådan förbrytelse. Uti

de domar, som avkunnas, blir detta åtminstone icke för närvarande direkt uttalat, och ur straffregisterutdraget, på grund av vilket verkställighet skall ske, framgår det icke heller nu på något sätt. Tvångsarbete skall dock härefter automatiskt följa på varje sådan brott, som i denna lag avses, och det är fängelsemyndigheterna, som skola befordra den dömde efter utståndet straff till dylikt arbete. De måste därför precis känna till brottets art. För att det skall bli reda i saken måste domstolarna i sina utslag härefter uttryckligen angiva, att brottet är begånget i förvärvssyfte och jämväl därom göra anteckning i straffregistret under ny rubrik. Vid verkställighet av lagen måste detta ovillkorligen särskilt observeras. Domstolarna måste även få anvisning om, att de skola så förfara vid avdömandet av hithörande mål, eljes kan ej lagen tillämpas såsom avsett är. Det är väl närmast justitieministeriet, som skall svara härför; måhända kan det ske genom cirkulär till domstolarna eller också kan det intagas som en särskilt föreskrift i verkställighetförordningen. Genom denna lag kommer man ju på sätt och vis att konstituera en ny typ, en ny kategori av brott, det vanemässiga, i förvärvssyfte begångna reglementeringsbrottet. Det har kanske kunnat ske i detta sammanhang, men saken bör nog vid verkställigheten särskilt klarläggas och ordnas.

För övrigt kan man förutsätta, att det icke alltid kommer att bliva så lätt att avgöra, när en överträdelse av reglementeringsbestämmelserna i själva verket skett i förvärvssyfte, när icke. Gränsen kan härvidlag vara mycket svår att uppdraga. I regel överlåtas ju dock icke reglementerade varor gratis, utan mot en ersättning, som kan vara mer eller mindre skälig och som sålunda även innebär en viss förtjänst, en större eller mindre vinst för överlåtaren. Främst av denna orsak eller med andra ord för att icke alltför mycket komplicera saken avstod lagutskottet för sin del från att i lagförslaget intaga ett stadgande av motsvarande art som det av riksdagen nu godkända.

Det är att hoppas, att det hela utan större komplikationer skall kunna i praktiken genommföras. I varje fall tror jag för min del, att det varit mera skrik i denna sak än det slutligen kommer att bliva ull.

Ed. Käkelä: Herra puhemies! — Kun hallituksen esitys eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä oli eduskunnassa toisessa käsittelyssä, niin lakiehdotuksen 1 §:n 1 momenttiin lisättiin sana „ansiotarkoituksessa". Tällöin laki jäi koskemaan vain tavanomaisia ja ammattimaisia rikoksentekijöitä, jotka elinkeinonaan ansiotarkoituksessa rikkovat lakia hankkien säännöstelyn alaisten elintarvikkeiden ja teollisuustuotteiden myynnillä itselleen huikeita voittoja. Kansanhuoltoministeri Hillilän selostuksesta kävi ilmi, että vuosina 1942—1944 tuomittiin säännöstelyrikosten yhteydessä valtiolle omaisuusmenetyksiä yhteensä noin 155 milj. markan arvosta. Kun tiedetään, miten yleistä mustan pörssin kauppa on ja toiselta puolen, miten suhteellisen harvoissa tapauksissa säännöstelymääräysten rikkojat joutuvat teoistaan vastaamaan, saadaan jonkinmoinen aavistus siitä, kuinka suuresta laittomasta liikevaihdosta vuosittain on kysymys. Ministeri Hillilä totesi myös, että suurin osa ammattimaiseen mustan pörssin kauppaan syyllistyneistä henkilöistä on aikaisemmin väkijuoma- tai omaisuusrikoksista tuomittuja henkilöitä. Kysymys on siis itsestään sangen harvalukuisesta rikollisryhmästä, joka nyt on löytänyt yhteiskunnan höltymisen johdosta itselleen erinomaiset keinottelumahdollisuudet. Saadut voitot ovat niin suuria, ettei lyhytaikaisen vapausrangaistuksen uhka vaikuta millään tavoin ennakkoa estävästi näihin rikollisiin, joilla jo ennestään on vankilakokemuksia.

Sota-aika ja senjälkeiset lähivuodet vaativat kansaltamme jatkuvia ponnistuksia. Ne, jotka tällöin saalistavat suuria voittoja kansan ja varsinkin sen varattomimman osan toimeentulon kustannuksella, tekevät itsensä syypäiksi rikokseen, joka on paljon alhaisempi ja tuomittavampi kuin mikään normaalioloissa tehty rikos. En ole mikään raskaiden rangaistusten kannattaja, mutta en myöskään käsitä, kun tässä yhteydessä on puhuttu voimakkaasti yksilön oikeusturvasta, minkälainen oli sodan aikana ja minkälainen on yleensä poikkeuksellisissa olosuhteissa ollut yksilön oikeusturva. Yhteiskunnan ja sen kansalaisten on ollut aina pakko monissa tapauksissa tinkiä vapauksistaan. Kun näin on, niin tuntuu oudolta, että oikeusturva ja kansalaisvapaudet olisi

ensimmäiseksi annettava rikollisryhmälle, joka huikeilla hinnoilla hankkii elintarvikkeita niille varakkaille piireille, joille ei tässäkään kohdassa raha pane estettä. Ja vielä oudompaa on se, että juuri tässä kohdassa halutaan estää lain taannehtiva soveltaminen, kun suuri joukko nykyisistä säännöstelymääräyksistä on taannehtivia. Mainitsen vain esim. puutavaran hintoja koskevat valtioneuvoston päätökset, joihin taannehtivaisuus sovellutettiin myöskin.

Edellä jo mainitsin, ettei lyhyt vapaudenrangaistus vaikuta millään tavoin ennakkoa estävästi silloin, kun on kysymys ammattirikollisista. En usko, että rangaistuksen koventaminenkaan auttaa asiaa. Yhteiskunnan on etsittävä muita keinoja, joilla se suojaa itseään ja kansalaisiaan silloin, kun elintärkeät edut ovat kysymyksessä. Kun nyt ei ole ollut kysymys niistä pienistä rikkomuksista, joihin pakkotilasta monet ovat syyllistyneet, on ollut mielestäni liioiteltua puhua yksinomaan kansalaisten oikeusturvasta. Yhteiskunnallakin itsesäilytysvaiston pakoittamana on oikeus hakea oikeusturvaa. Yhteiskunnan on kansalaisten suuren enemmistön ja ennen kaikkea vähävaraisimman kansalaisryhmän elinehtojen turvaamisen vuoksi ryhdyttävä väliaikaisiinkin puolustustoimenpiteisiin. Kun nämä puolustustoimenpiteet, kuten väkijuomalainsäädännössä saadut kokemukset osoittavat, vaatisivat taannehtivan lain soveltamista, tuntuu omituiselta, että tähän ei ole eduskunta lähtenyt menemään. Kysymys ei ole ollut mistään rangaistuksista, vaan yksinkertaisesti toimenpiteistä, joita hallitus tänä ajankohtana olisi ilmeisesti tarvinnut, jotta se olisi voinut saada jonkinlaisen otteen ammattimaiseen säännöstelyrikollisuuteen. On selvää, ettei tämä toimenpide olisi yksinään auttanut pois siitä umpikujasta, johon olemme tulleet, mutta se olisi ollut toimenpiteenä siinä ketjussa, joihin on ollut ryhdyttävä, jotta kansamme toimeentulo olisi saatu turvatuksi.

Kun tämä lakiesitys on ollut esillä suuressa valiokunnassa, täytyy nyt valitettavasti todeta, että valiokunnan porvarilliset ja skdl:n ryhmän jäsenet ovat vastoin sosialidemokraattien ääniä yhtyneet eduskunnan aikaisempaan päätökseen hylkäämällä taannehtivan pykälän. Jos toisin olisi tehty, olisi rikolliset saatu pysymään vankilassa ja olisi tällä toimenpiteellä osaltaan autettu koko kansan ja etenkin sen vähävaraisimman osan elintarviketilanteessa paranemista. Kun eduskunta nyt hyväksyy tämän lain tässä muodossa, voidaan tämän lain loppukäsittelyssä todeta, että se muoto, jonka laki nyt on saanut, ei vastaa työläiskuluttajien kantaa.

Ed. Pyy: Herra puhemies! Ed. Rantalan puheenvuoro antoi aiheen. On puututtava hänen lausuntonsa siihen kohtaan, missä hän huomautti ja erikoista huomiota kiinnitti siirtoväen karjan tuotantoon. Hän mainitsi siirtokarjan suurelta osalta olevan tuotannon ulkopuolella. Minä jouduin viime syksynä useissa pitäjissä järjestelyasioissa liikkumaan siirtoväen keskuudessa, ja ne on miltei kauttaaltaan kaikkialla luetteloitu ja saatettu luovutusvelvollisiksi, mikäli tiedän ainakin niissä pitäjissä, missä kuljin. Edelleen siihen kohtaan lausuntoa, missä ed. Rantala kiinnitti huomiota, kun hän mainitsi m. m., että siirtokarjan tuotanto on kovin epätasaista, ettei siinä suhteessa ole täyttä kontrollia, sikäli kuin käsitän, hänen tarkoittaneen, ed. Rantalan tulisi tietää se, miten hallinnollisilla päätöksillä siirtokarjalle annettiin tuhannen kilon heinämuonaoikeus ja 50 kilon väkirehuoikeus kaurarouheissa, ja viimeksimainittua kaikissa tapauksissa ne eivät edes onnistuneet saamaan, koska viljan luovuttajien oli täytettävä valtion luovutus. Sen lisäksi siirtokarja joutui hyvinkin monissa tapauksissa viikkoja olemaan syksyllä ulkona, kun kantakarja oli jo sisäruokintaan siirretty. Myöhäinen ulkonaolo sellaisenaan kesätuotannon pienensi. Ja hätätilassa vasta ryhdyttiin jakamaan heinää sekä väkirehua sisäruokintaan joutuessa ja kaikissa tapauksissa ne eivät saaneet edes sitä määrää kunnollista rehua, vaan annettiin kaikennäköistä heinäjätettä, vieläpä suoralta kädeltä aivan pilaantunutta. Ei voida ihmetellä siis, ettei useammassa tapauksessa siirtokarjan tuotanto mennyt siihen, niin että se hädin tuskin on voinut tuottaa siirtokarjan omistajan perheen tarvetta. Ei voida ihmetellä sitä, että niin on tapahtunut. Vaan ihmeteltäköön sitä, miten tällä määrällä on voitu viedä siirtokarja eteenpäin. Tekisi mieli kysyä kuin muinoinen isäntä kansanhuollolta, kun hänelle sanottiin, että hänen vuoden vanha sikansa painoi liian vähän painokiloja, niin hän sanoi, ettei ole

syytä ihmetellä sitä, miten se painoi niin vähän, mutta ihmetelkää sitä, miten se on elänyt kansanhuollon antamalla rehumäärällä. Ihmetelkää sitten, miten siirtokarja on elännyt tuhannella kilolla heinää ja 50 kilolla väkirehua, jos se esim. väkirehuannosta kaikissa tapauksissa edes saikaan. Silti se on voitu viedä yli talven. Ei voida siis näissä vaiheissa moitteita antaa siirtokarjan tuotannon vähäisyydestä, silloin kun hallinnollisilla määräyksillä suotiin siirtolaisille se mahdolisuus, että se saa karjansa hoitaa sillä määrällä millä kanta-alueen karjaa ruokitaan kaikkialla, että se saa kaikki väkirehut säännöstelystä huolimatta sekä korsirehua ilman rajoituksia.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Käsiteltäessä eduskunnassa hallituksen nyt käsillä olevaa lakiesitystä, on eri tahoilla todettu, että säännöstelylainsäädäntöä on tiukennettava ja rangaistuksia tehostettava. Salakauppaa on vastustettava kaikissa sen ilmenemismuodoissa. Täällä on eri yhteyksissä kiinnitetty huomiota myöskin siihen, että maataloustuotteita menee varsin paljon laillisen kaupan ulkopuolelle. On selvää, että tässäkin suhteessa esiintyvät vuodot on pyrittävä mahdollisimman tehokkaasti tukkimaan ja saatava kaikki maataloustuotteet säännösteltyyn kulutukseen. Kuitenkaan minä en voi yhtyä niihin, jotka ovat lausuneet sen käsityksen, että kovin pitkälle menevällä maatalouden tuotantolähteellä tapahtuvalla tarkistuksella ja valvonnalla voitaisiin asiaa auttaa. Minä uskon, että se hintasuhteiden parantuminen, joka jokin aika sitten saatiin aikaan, jo omalta osaltaan lisää varsin huomattavassa määrin maataloustuotteiden saantia yleiseen kulutukseen ja se myöskin luo entistä vahvemman pohjan, jonka perusteella valvontaviranomaiset voivat asioita hoitaa ja valvoa.

Kun täällä on keskustelun aikana kosketeltu myöskin maataloussiirtoväen osuutta näissä säännöstelymääräysten rikkomisissa, niin lienee tässä yhteydessä syytä lyhyesti tätäkin seikkaa selventää.

Mitä tulee siirtoväen peltoviljelystuotteiden luovutukseen viime sadosta, niin on mainittava, että siirtoväen viime kesänä luovutetulta alueelta saama sato meni noin 100 prosenttisesti yleiseen kulutukseen, koska se evakuoitiin viranomaisten, evakuoimisviranomaisten toimesta, eikä kukaan saanut edes tuoda omaa satoaan sieltä pois, joten siirtoväki monissa tapauksissa joutui luovuttamaan jopa siemenensä yleiseen kulutukseen ja se on joutunut tänä keväänä ostamaan tilalle siemenen huomattavasti korkeammilla hinnoilla kuin mitä se menettämästään siemenestä on saanut korvausta. Näin ollen siirtoväki on luovuttanut varsin paljon, prosentuaalisesti tai suhteellisesti enemmän viljatuotteita yleiseen kulutukseen kuin vastaavassa asemassa olevat muut maanviljelijät.

Mitä sitten tulee karjataloustuotteisiin, niin käsitykseni mukaan siirtoväen toimenpiteitä tässä suhteessa ei voida arvostella samalta näkökannalta kuin maamme muiden karjanomistajien menettelyä. Ensiksikin on otettava huomioon, että siirtoväen mahdollisuudet saada rehua kotieläimilleen ovat olleet kuluneen sisäruokintakauden aikana varsin vaikeat. Valtiovallan toimenpiteet rehujen saannin turvaamiseksi tulivat liian myöhään, niin että sitäkään, noin 1,000 kg heinää jokaista täysikasvuista nautayksikköä kohden, mitä olisi pitänyt saada, ei saatu, ja laskelmien mukaanhan voidaan todeta, että tämä 1,000 kg heinää ei riitä täysikasvuiselle eläimelle edes elatusrehuksi puhumattakaan siitä, että sillä voitaisiin saada mitään tuotetuksi. Tämä rehumäärän puutteellisuus onkin aiheuttanut sen, että siirtoväen kotieläinmäärä on kuluneen talven aikana varsin suuressa määrin vähentynyt. Nautakarjan kohdalla tämä vähentyminen on noin 20 %, ja siirtoväen sika-, lammas- ja siipikarjakanta on hävinnyt lähes kokonaisuudessaan ja ainakin suurin osa on siitä mennyt teurastamoiden kautta yleiseen kulutukseen, joten siirtoväki tässäkin suhteessa on täyttänyt viime talvena luovutusvelvollisuutensa paljon tehokkaammin kuin heidän muut vsataavanlaisessa asemassa olevat ammattiveljensä. Pääasiana kuluneen talven aikana onkin ollut se, että siirtokarjaa on saatu elätetyksi kevääseen, jotta maataloussiirtoväki, joka nyt toivottavasti lähiaikana saa itselleen omaa peltoa viljeltäväksi, saa myös karjaa, jonka turvin se voi ryhtyä suunnittelemaan omaa itsenäistä elämäänsä. Siirtoväen karjamäärä lisäksi perhettä kohden on varsin pieni, keskimäärin noin 2 ½ nautayksikköä perhettä kohden, ja kun siirtoväen perheet ovat keskimäärin tavallista suurempia, esim. huomattavasti suurempia kuin täällä Etelä-

Suomessa maanviljelijäperheet keskimäärin, niin on selvää, ettei tällaisen pienen karjamäärän tuotannosta riitäkään kovin suuria määriä myyntiin; pääasia, että se on riittänyt kuluneen talven aikana oman perheen kulutukseen. Vielä on otettava huomioon, että siirtoväkeä ei ole asetettu mihinkään erikoisasemaan näiden säännöstelymääräysten täyttämiseen nähden. Ainoastaan kahden ensimmäisen kuukauden aikana, jolloin siirtoväki tuli tänne muualle Suomeen, he olivat vapautetut esim. kotieläinilmoitusvelvollisuudesta ja kotieläinten tuoton ilmoitusvelvollisuudesta. Sen jälkeen heitä on koskenut esim. maidon luovutusvelvollisuus samalla tavalla kuin muitakin ja he ovat joutuneet myös tekemään nämä kotieläinilmoitukset kuukausittain. Ainoastaan lihan luovutusvelvollisuus ei ole koskenut siirtoväkeä kuluneen sisäruokintakauden aikana, johtuen siitä, että siirtoväki on muuten joutunut menettämään jo paljon enemmän karjaansa, mitä lihanluovutusvelvollisuus olisi edellyttänyt. Nyt on kuitenkin seuraavaa lihanluovutuskautta ajateltaessa jo päätetty, että luovutusvelvollisuus koskee myös siirtoväkeä sellaisissa tapauksissa, joissa heidän karjansa ei ole vähentynyt siitä, mitä se oli aikaisemmin.

Siirtoväki ei siis ole täyttänyt velvollisuuksiaan tässä suhteessa sen huonommin kuin muutkaan. Minä tässä viittaan vain siihen, että Karjalassa silloin kuin siirtoväki oli kotiseudullaan, sieltä tuli suhteellisesti yleiseen kulutukseen yhtä paljon tarvikkeita kuin muualtakin. Sen vuoksi käsitykseni mukaan onkin syytä korostaa, kun nyt näiden tehostettujenkin lainsäädäntötoimenpiteiden pohjalla viranomaiset ryhtyvät toimenpiteisiin, että silloin kun he harkitsevät kysymystä siirtoväen kohdalta, otetaan riittävässä määrin huomioon ne erikoisolosuhteet, mihin siirtoväki on sodan johdosta joutunut, ja kun pidetään huolta siitä, että siirtoväki saa mahdollisimman nopeasti itselleen omaa maata viljeltäväksi ja saa itselleen omat kodit, niin on varmaa, että se samalla tavalla kuin aikaisemminkin täyttää velvollisuutensa tässä suhteessa koko kansantalouttamme kohtaan.

Ed. J. Järvinen: Säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetusta lakiehdotuksesta täällä mainittiin, että tuo tilasto, mikä on kansanhuoltoministeriön laatima, oli yli 4,000, joita olisi ollut rangaistava. Tämä tarkoittaa sitä, että ne yksilöt, jotka ovat ryhtyneet tähän toimeen, että niitä rangaistaisiin kovemmin kuin aikaisemmin ja että myöskin sitten kun tuotantolähteille siirretään tuo taistelu tuotannosta ja tarkkailu, että myöskin otettaisiin mukaan ne, jotka rikkovat tällä osalla tuota lakia. Kuitenkin on huomautettava, että on monia syitä, minkätähden pitää ottaa huomioon ne kysymykset, joita ei tässä vielä tähän mennessä ole liioin mainittu. On nimittäin niin, että on olemassa sellaisia tuottajia, jotka parhaalla tahdollakaan eivät ole voineet tuottaa riittävästi tuotteita ja täyttää noita kansanhuollon asettamia määräyksiä, jotka heille on annettu. Ja sen tähden on myöskin tiedettävä, ketä tulee rangaista näiden määräysten mukaan, ja myöskin luoda tuon kontrollin rinnalle perusteet, jotka ovat oikeudenmukaisemmat, kuin mitä ne ovat olleet sodan aikana ja tähän asti. Me olemme SKDL:n eduskuntaryhmän puolesta jättäneet hallitukselle, s. o. lähemmin kansanhuoltoministeriölle, huhtikuun 30 päivänä esityksen siitä, millainen tuo kontrolli, tuo organisatio pitää oleman, ja siinä on ehdotettu, että ne puutteet, jotka siinä tuotantoon nähden ovat olemassa ja säännöstelyyn nähden, että ne poistetaan ja että siinä tehdään oikeutta meidän maamme noin ¾ niiden tuotteiden tuottajille, s. o. tämän maan pienviljelijöille, joilla ei ole riittävästi peltoa eikä laidunta, ja tässä myöskin on huomattava, että siirtoväki pääasiassa on tämän lain alainen. Me emme pääse mihinkään siitä, että vaikka olisi kuinka kova laki, eivät ne ihmiset, joilla ei ole perusteita riittävän elintarviketuotannon harjoittamiseen, eivät voi riittävästi luovuttaa, ei lailliseen eikä laittomaan kulutukseen tuotteita, ja nimenomaan siirtoväki lisäksi luettuna nämä meidän maamme pikkutilan omistajat, noin 170,000 viljelijää, ovat siinä asemassa, etteivät ne niitäkään määräyksiä, mitkä ovat nyt voimassa, ole voineet täyttää siitä huolimatta, kun kansanhuoltomääräysten mukaan nyt jo noissa lautakunnissa olisi voitu sovittaa sekä ylempää että alempaa peruslukua näiden tuotteiden luovuttamiseksi. Kuitenkin se virkamiehistö, mikä meillä nyt on olemassa, ei ole kansanhuolloissa eikä kansanhuollon piirihuolloissa tässä asiassa ollut tehtävänsä tasalla, enempää kuin se on ollut

silloinkaan, kun nähtävästi kansanhuoltoministeriön toimeenpiteestä on pantu toimeen postipakettitarkastuksia postitoimistoissa ynnä muualla, on jäänyt sivuun ne tarkastukset, jotka olisi pitänyt toimittaa suuremman kuljetuksen yhteydessä ja niiden kuljetusten, jotka ostotodistusten ja muiden ohella ovat siirtyneet kaupunkeihin autoissa, rautatievaunuissa j. n. e. ja suurten liikkeiden kuljetuksen ohella. Tämä on huomattava sen tähden, että nyt on väitetty, että näitä tuotteita enemmän kuin puolet tule kulutukseen laitonta tietä ja että näin ollen tuo laiton kuljetus, mikä mustan pörssin nimellä tunnetaan kaupungeissamme ja teollisuuskeskuksissa, olisi nyt pääasiassa näiden pikku tuottajien syytä juuri suurimmaksi osaksi, jopa täällä äsken mainittiin, että tuo pikku mökin lehmä, niinkuin suurteollisuuden, suurmaanomistajankin lehmä, pitäisi ottaa valtiolle, jos se ovat myyneet tuotteita tuohon laittomaan kulutukseen. Me emme vastusta ollenkaan tuota kontrollia, mutta olemme sitä mieltä, että tuon kontrollin pohjan täytyy olla oikeudenmukainen, ja siltä tieltä lähtien sitten vasta saavutetaan oikeutta. On huomattava, että tällä kertaa ei tuota kontrollin pohjaa ole olemassa ja tuo mökin lehmä ei voi tuottaa sitä noilla metsälaitumilla, mitä vaaditaan, sillä minä mainitsen tässä erään sanomalehden, se on „Itä-Häme", joka ilmestyy Heinolassa, sen palstolla on tänä keväänä saanut nähdä monta ilmoitusta, että sen ja sen suurtilanomistajan ja yhtiön mailla kielletään laiduntaminen. Noilla metsälaitumilla ei nautayksikkö tuota kuin kolmasosan, jos sitäkään kuin kulttuurilaitumilla, ja tämä on huomattava, kun myöskin nämä kulttuurilaitumet harvassa tapauksessa ovat näiden pientuottajien, joita meidän maamme talonpoikaistuottajista on ¾. Ja heidän käsissään on tämän maan peltoviljelyksistä vain 33 %, siis noin kolmasosa, kun taas ne vajaa 3,000 meidän maamme suurviljelijää ja siihen lisättynä vähän pienempiä suurtilanomistajia, niin heidän käsissään on tällä kertaa tämän maan peltoviljelyksistä ⅔. Silloin kun me lähdemme tuotannon lisäämisestä ja sen kontrollista, on tämä otettava huomioon, sen tähden että juuri näillä tiloilla voidaan tuotantoa suurentaa, tuottaa kulutukseen tuotteita julkista tietä j.n.e. Siinä pitää asettaa tuotantovaatimukset, se on tavoite niin korkealle kuin se on asetettu pikku tiloilla, ja vapautettava nämä pientilat siitä, mitä ne eivät voi kulutukseen tuottaa. Ja tältä perusteelta on lähdettävä, sillä nyt tavoitteet kansanhuoltolautakunnissa on tähän mennessä asetettu kahden edellisen vuoden perusteella, mitä sitä ennen on viljelty leipäviljaa ja mitä myöskin on asetettu luovutettavaksi, kun kuitenkin tällä hetkellä on asian luonne sellainen, että tuo peruste on kestämätön, koska on lähdetty sille tielle, että nuo kontrollivaatimukset tämän hätätilanteen takia on saatettava voimaan, ja näin ollen myöskin lähdettävä ottaen huomioon nuo perusteet, s. o. hehtaariperusteen ja kaikilla tiloilla saman arvoisesti, ja että tästä päästään selville, että huono maa ei voi tuottaa, jossa tuotantokustannukset ovat monta vertaa kalliimmat, sitä kuin hyvä maa, eikä myöskään huono lehmä, se on nautayksikkö, tuota sitä kuin hyvä lehmä. Senhän voi jokainen ilman muuta käsittää, ja näin ollen tuo kontrollin pohja on muutettava sellaiseksi, kuin SKDL:n eduskuntaryhmä tuona mainittuna päivänä on tästä kansanhuoltoministeriöön aloitteen tehnyt. Myöskin on tehty aloite tuona samana päivänä, että kontrolliin pyrittäisiin sitä tietä, että tässä kontrollissa olisi mukana kaksi kuluttajajäsentä, vähintään yksi pienviljelijäin edustaja ja tuottajain edustaja ja yksi kunnallinen viranomainen. Tätä ei ole saatu tätä kontrolliperustetta vielä kansanhuoltoministeriönkään ehdotukseen, ja näin ollen minä olen sitä mieltä, että kun tätä asiaa edelleen hoidetaan ja tuota kontrollia siinä muodossa kuin se mahdollisesti täällä tulee hyväksytyksi, että se otetaan koko sen tuotannon, kun tuotantolähteille mennään, pohjaksi, ilman ei saada oikeutta. Mutta lähinnä tahtoisinkin huomauttaa, ettei tämä ole maaseudun kysymys. Täällä on yli 90 % puhuttu vain maataloustuottajista ja vain poikkeustapauksessa teollisuustuottajista, jotka myöskin näyttelevät tässä huomattavaa osaa. Minä mainitsen tässä erään esimerkin, että teollisuustuotannon lähteille on myöskin vietävä kontrolli ja se on vietävä erittäin nopeasti ja myöskin voimakkaasti, sentähden, että näitä teollisuustuotteita on mustassa pörssissä kaupan, niitä on kaikkialla ja kyllä korkeaan hintaan, mutta pikkutalonpoika ja yhden lehmän mökin omistaja ei voi niitä ostaa. On olemassa

maaseudulla lähinnä 90 % vaatetuskortteja, joilla niiden omistajat eivät ole koko sodan aikana voineet ostaa mitään. Tulee kysymys, mistä nämä saavat silloin noita teollisuustuotteita. Ehdottomasti on kontrolli tällä alalla pantava voimaan, että he saisivat niitä, kuin myös niin, että ei enää noita ostokortteja jaettaisi ennenkuin kaikki entisillä korteilla ovat saaneet, mitä heille niillä voi kuulua. Nyt ei kuitenkaan käytännössä asianlaita ole tällä tavalla, ja siitä johtuu, että maataloustuotanto-oloissa, maanviljelysoloissa työntekijät, pikkutalonpojat ovat siinä asemassa, etteivät ne liioin saa noita tuotteita, koska ne on mustan pörssin hinnalla ja -kaupasta ostettava, vaikkapa he myisivät senkin, mitä heidän suuren perheensä jäsenet tarvitsivat omaksi ylläpidokseen. Näin ollen on jouduttu siihen, että tiedämme, että kaikki kansanluokat jossain määrin ovat syyllisiä tuohon mustan pörssin kauppaan, mutta että heidän suhteensa suuromistajiin, suurtuottajiin teollisuudessa ja maataloudessa, täällä väitetyt lausunnot suurimmaksi osaksi eivät pidä paikkaansa. Ei ole olemassa mahdollisuutta noilla tuottajilla, joilla ei ole maataloudessa riittäviä perusteita tuotannon harjoittamiseen, että ne voisivat myydä noin suuret määrät mustaan pörssiin tavaroita, kuin väitetään, ja nyt kun väitetään vielä, että 50 % on mustan pörssin tavaroita saatu ja saadaan kauppaan, kulutukseen korkeata hintatietä, niin on luonnollista, että jostakin muualta täytyy enempi vuotaa ja se vuoto on juuri siellä, kuin tässä mainittiin, että noilla suurviljelmillä tuo ylijäämävilja, kun tuotanto hehtaaria kohti lasketaan keskimäärin, se on tyydyttävää satoa alemmaksi, siis lasketaan keskimäärin 900—1,200 kg hehtaaria kohti, tiedämme, että tyydyttävä sato on 2,200 kg hehtaaria kohti ja erittäin hyvä sato 3,500 kg hehtaaria kohti. Tästä selviää, jos nyt noin meidän maamme ⅔ peltomme pinta-alasta kontrolloidaan pakosta luovuttamaan viljaa viljelmän hehtaaripinta-alaan verrattuna, on selvää, että se pelko, että kuluttajat eivät saisi tämän kontrollin jälkeen riittävästi tuotteita julkiseen kulutukseen, on poistunut ja että siinä tapauksessa me saamme kaikki tuotteet kulutukseen. Tältä pohjalta emme vastusta kontrollia, päinvastoin vaadimme, ja tiedämme sen, että kun se tältä pohjalta toteutetaan, niin se on myös oikeutettua ja että tällä saadaan myös poistetuksi se epävarmuus, mikä tässä hintatilanteessa vallitsee kaikkialla, koska tuotantoa pitää lisätä, ja pitäisi tämän tuotannon kohoamisen ehtona kuin myöskin sen ehtona, joka on välttämättömänä lisätä tuota tuotantoa. Tuskinpa ne keinot, vaikkapa kuinka äärimmäisiin kovennettuna, mitä lakitietä saadaan, eivät sinänsä poista tuota nyt tällä hetkellä vallitsevaa puutetta. Täytyy mainita, että ne tuotantopalkkiot, jotka tähän mennessä on luovutettu siinä mielessä, että saataisiin julkiseen kauppaan tuotteita, se on markasta ylöspäin kiloa kohti, ei ole riittävästi tuottaneet julkiseen kauppaan maanviljelys- ja viljatuotteita sentähden, että nuo tuottajat, en tahdo sanoa suurtuottajat, mutta suurin osa heistä, koska heitä kiinnostaa ja eritoten raha kiinnostaa tässä asiassa, myyvät suurimman osan tuosta ylijäämäviljasta tuohon mustan pörssin kauppaan ja kulutukseen tai sitten, niinkuin on tapauksia tunnettu ja voisivat tämän maan monet karjakot todistaa, että leipäviljaa on syötetty karjalle. Tästä pyytäisin huomauttaa, että monessa tuotantoyksikössä, se on viljelmällä, on voitu tuottaa huomattavasti runsaammin maitoa sen tähden, että siellä on voitu käyttää näitä tuotteita karjalle. No eri asiahan se on, kyllähän se tietysti on asiaan kuuluvaa, jos nämä tuotteet tulisivat lailliseen kulutukseen, mutta siinä on taas sama juttu kuin viljatuotteistakin, että niistä musta pörssi taas maksaa enempi, koska ei vaadita noilta parempien tilojen, hyvempien maiden omistajilta suurempaa tavoitetta kulutukseen asetettaville tuotteille. Tästä johtuukin, teille kansanedustajille on kai usealle jaettu Fiskarsin maatalouden tilitys, minkä verran saattaa hyvästi hoidettu tila tuottaa. En väitä, että Fiskarsista olisi tuotteita viety mustaan pörssiin, mutta tiedämme sen, että tuo ylijäämäpalkkio ei ole meidän maassamme johtanut siihen, että nuo tuotteet olisivat tulleet toisaalta lailliseen kulutukseen. Sitten myöskin on huomattava, että noiden teollisuustuotteiden, joita pikkutalonpoika ei ole käsiinsä saanut ja täytyy mainita tässä, että sentään, kun se ei ole voinut tyydyttää noita entisiäkään kansanhuollon asettamia vaatimuksia, on tällä hetkellä maaseudulla tuhansia pienviljelijöitä, jotka eivät ole saaneet yleisostokorttitavaraa, siis eivät suolaa ja muuta j. n. e. Ja

tästä johtuu, että nuo ¾ osaa maaseudun pikkutalonpojat, joiden pienille tiloille sullottuina miljoona henkeä elää sellaisissa puutteellisissa olosuhteissa, joissa on nämä eduskuntaryhmämme periaatteet tuotantokontrollin nähden toteutettava.

Sitten on esiintynyt ilmiöitä, jotka maaseudulla ja niin myös kaupungeissa tuotantoon nähden on huomattava. Täällä on sanomalehdissä ilmituotu, että esim. Iisalmen pappilassa on noin puolitoista viikkoa takaperin myyty Ruotsista tulleita lahjatavaroita, s. o. kahvia 3,000 markkaan kilo ja vehnäjauhoja 50 markkaan, margariinia 100 markkaan ja karamelleja 400 markkaan ja että näillä rahoilla palkattaisiin sitten joitakin sellaisia laitoksia, jotka jossain vississä suhteessa olivat kansan edistävään tarkoitukseen. Mutta itse tämä puoli, että näin tapahtuu, väitetään, että muuallakin Pohjois-Savossa on tapahtunut tällä tavalla, onko kansanhuoltoministeriö tästä tietoinen ja jos niin on tapahtunut, on valitettavaa, että tällaista on saanut jatkua. Että noissa paremmissa piireissä, myös teollisuustuotteiden ja tavaroiden kannalta on tultu siihen, että myöskin siellä on sitä, siellä on rahaa ostaa näitä tavaroita kalliillakin hinnalla kun taas maaseudulla pienviljelijällä ei ole varaa ostaa näitä tavaroita ja juuri sentähden on huomattava, koska tätä lakia joudutaan joka tapauksessa soveltamaan kovennetussa muodossa, että silloin kun kontrolli viedään tässä maassa tuotannon lähteille, että nämä myöskin otetaan huomioon.

Ed. Vehkaoja: Herra puhemies! Tämän asian käsittelyn yhteydessä on saanut todeta sen, että kansanhuoltoviranomaisten antamat määräykset ovat senlaatuisia, että niitä on hyvin vaikea käytännössä toteuttaa ja joka vähänkin on asiaa läheltä seurannut, niin näin todellisuudessakin on asianlaita.

Mutta täällä on käytetty sellaisia puheenvuoroja, missä on ehdotettu aika radikaalisia toimenpiteitä, kuten esim. ed. Jokinen täällä ehdotti. Hänhän mainitsi, että jos maanviljelijä myy salakauppaan tavaraa, niin siltä on otettava tila pois ja annettava valtiolle. Samoin on myöskin siinä tapauksessa, jos joku teollisuuslaitos myy tavaraa salakauppaan, niin siltä olisi otettava teollisuuslaitos ed. Jokisen ehdotuksen mukaan pois, samoin on myöskin tukkuliike, joka myy tavaraa säännöstelyn vastaisesti, se olisi otettava valtion haltuun. Tästä tekee sellaisen johtopäätöksen, että jos valtio sitten asettaa näille tiloille ja tehtaille hoitajat, mitä sitten tehdään, jos tämä valtion tilanhoitaja, joka valtion laskuun viljelee tätä tilaa, jos se tilanhoitaja myös säännöstelyn vastaisesti menettelee tällä tilalla, sillä sehän on hyvin mahdollista sellaiselle viljelijälle, joka viljelee valtion laskuun, että se myös myy mustaan pörssiin tavaraa. Olisiko se hirtettävä vai mitä sille olisi tehtävä. Jos oikein todellisesti tahdotaan että salakauppa loppuu, niin siinä on yksi kaikkein parhain keino, joka mielestäni on tepsivin, että ostajaa sakotetaan aivan samalla tavalla kuin myyjää, silloin ostaja tietää jo mennessään tavaraa ostamaan tilalta tai jostakin liikkeen varastosta, että hän joutuu siinä samanlaiseen sakkoon kuin itse myyjäkin. Vähemmän olisi myös sellaisia ostajia, jotka lähtevät kiusaamaan tavaraa sellaiseltakin henkilöltä kuten esim. maanviljelyksessä on hyvin paljon, jotka eivät halusta sitä myisi, vaan sen kovin taitavan pyynnin johdosta monta kertaa tulevat sitten myymään. Minä olen kyllä sitä mieltä, ettei henkilöitä, olkoot ne maanviljelijöitä tai liikemiehiä, ole syytä puolustaa, jotka mustaa pörssiä käyttävät. Se on ehdottomasti tuomittavaa. Mutta silloin kun keinoja lähdetään etsimään, millä salakauppa lopetetaan, niin ei mielestäni sellaisilla keinoilla mitä ed. Jokinen täällä ehdotti, voida toteuttaa sillä tavalla, että sen jälkeen mustan pörssin kauppa kokonaan loppuisi.

Täällä on sitten myöskin tahdottu siirtoväen puolesta tuoda esiin sitä, mitenkä vaikeassa asemassa siirtoväen karja on ollut rehuun nähden. Ei tässä siirtoväen karja ole ollut yhtään vaikeammassa asemassa rehuun nähden kuin meidän paikallisen väestönkään. Sillä paikallisen väestön karja sai myöskin 1,000 kg lehmää kohti heinää. Se oli vain sellaisessa tapauksessa, jolloin sattui tilalla olemaan niin paljon yli heinää, jota sen ei tarvinnut luovuttaa, kun se oli kaikki luovutuksensa suorittanut, se sai tätä ylijäämäheinää syöttää karjalle. Mutta minä tiedän tapauksia ainakin meidän kunnassa, että siirtoväki on toisen tuhat kiloa saanut vapaasti vielä syöttää lehmillensä. Kun täällä sanottiin siitä, että siirtoväellä

ei ole mitään erikoisoikeuksia, se ei myöskään pidä paikkaansa sentähden, että onhan meillä säännökset olemassa, jolloinka kansanhuoltolautakunnan täytyy siirtoväen perheelle antaa rasvakortit, vaikkapa sillä on neljä, jopa viisikin lehmää. Tällaista oikeutta ei ole omalla kanta-asukkaalla; sille ei kansanhuoltolautakunta voi rasvakortteja antaa, kun sillä on yksi lehmä kolmea perheenjäsentä kohti. Mutta siirtoväellä on oikeus. Minä olen itse joutunut sitä niin paljon toteuttamaan, että minä tiedän sen ja säännökset ovat siinä aivan selvät, joten se ei pidä paikkaansa, että siirtoväki on samanlaisessa asemassa kuin muu väestö. Minä en suinkaan kadehdi siirtoväkeä siinä suhteessa, päinvastoin minä olen ollut puolestani hyväksymässä sellaisen toimenpiteen sentähden, että me tiedämme, että siirtoväki on elänyt vaikeissa olosuhteissa. Mutta se ei pidä myöskään paikkaansa, että siirtoväki olisi aivan vapaa joka suhteessa siinä, etteikö sielläkin yritettäisi pimeätä pörssiä käyttää. Kyllä ne ovat samanlaisia ihmisiä ne siirtolaiset kuin tämä muukin kansa, että siellä täällä löytyy sellaisia rahanhimon omaavia, jotka sitten sortuvat tällaiseen mustan pörssin kauppaan. Mutta niinkuin sanoin, minun käsitykseni on, että ostajat pantakoot syytteeseen samoin kuin myyjätkin. Se on keino, joka eniten poistaa mustan pörssin käyttöä, ja tämän ohjeen minä antaisin hallitukselle, kun se vastaisia ohjeita mustan pörssin lopettamiseksi järjestää.

Ed. E. Koivisto: Se, mitä edustajat Rantala ja Vehkaoja nyt viimeksi ovat puhuneet siirtoväestä ja siirtoväen karjan tuotannosta, on minusta sellaista, josta siirtoväen edustajana en voi vaieta. Eihän kukaan ole täällä väittänytkään sitä, että siirtoväki olisi oleva vapaa luovutuksista. Mutta että siirtoväki on pantu luovutusvelvollisuudessa samaan asemaan kuin paikallinen väestö, se minusta on väärin. Eihän voi karjalta, jota on kuljetettu satoja kilometrejä vaikeissa olosuhteissa ja joka sen takia on joutunut suorastaan alakuntoon, vaatia mitään kunnon tuotantoa. Kun ottaa huomioon, että siirtoväen karjalle on ylipäänsä annettu kaikkein huonoimmat, jopa ylivuotiset heinät ei 4 kilon päiväannoksella tällaisia heiniä voi tuottaa kunnolla maitoa. On väärin, jos siirtoväeltä vielä otetaan pois kortitkin, jos hän omistaa lehmän tai kaksi, jotka eivät kuitenkaan mitään tuota.

Tässä yhteydessä tahtoisin kansanhuoltoministeriön huomiota kiinnittää myös siihen seikkaan, ettei vieläkään ole korotettu monien maataloustuotteiden hintoja tuotantokustannuksia vastaaviksi. Tämä koskee nimenomaan lihaa — sianlihaa lukuunottamatta — vuotia, villaa ja kananmunia. On käsittämätöntä, että esim. kananmunien hinta on taas kesäkuun alusta alennettu 35 markkaan kilolta ja että vasikasta ei vieläkään saa kuin toistasataa markkaa nahkoineen päivineen. Mielestäni valtiovallan olisi hoidettava hintapolitiikka niin, etteivät tuottajat laillista kauppaa harjoittaessaan kärsisi suoranaista tappiota.

Ed. Murtomaa: Herra puhemies! — Kaikista käytetyistä puheenvuoroista on käynyt selville, että se vallattomuus, mikä on kaupan alalla, niin elintarvikkeiden kuin teollisuustuotteidenkin kauppaa käytäessä, päässyt valtaan, on turmiollinen jo sinänsä, että se vie moraalin sellaiseksi, että sitten erehdytään kaikenlaisiin muihinkin rikoksiin, ja myöskin sen vuoksi paha, että se johtaa sellaiseen sekasortoon, että koko säännöstelyjärjestelmälle ei enää voida antaa sitä merkitystä, eikä sen avulla hoitaa niitä tehtäviä, mitä sen avulla pitäisi hoitaa. Mutta kun ajattelemme nyt tätä sanoisinko nykypäivien tai nykyajan liiketoimintaa, niin se on saanut sellaiset muodot, että jos maatalouden harjoittaja haluaa saada jotakin, sanotaan vaikka pukuja tai kenkiä tai jotain teollisuustarvikkeita, niin hänelle vastataan kaupasta, jos hän luvalla tai muuten kääntyy kauppiaan puoleen ja kyselee näitä tarvikkeita, niin hänelle vastataan, että ei ole, mutta jos hän jonkun välitysmiehen välityksellä taikka tuttavuuden perusteella voi luottamuksellisesti tuolle kauppiaalle kuiskata korvaan, että minulla olisi antaa jotakin vastiketta tähän, niin tilanne muuttuu vallan toiseksi. Silloin kun on antaa vastikkeeksi esim. elintarvikkeita, niin silloin kauppa kyllä käy ja hänelle luovutetaan teollisuustuotteita. Ja siinä mielessä ne, jotka ovat liikekeskuksissa, lähellä liiketoimintaa ja lähellä teollisuutta, koettavat kaikilla mahdollisilla keinoilla varata itselleen näitä vaihdannaisvälineitä. Ja silloin kun maanviljelijä joutuu tarvitsemaan näitä, niin hän joutuu myös-

kin näitä saadakseen luovuttamaan maataloustuotteita siinä muodossa, joka ei ole nykyisen säännöstelyjärjestelmän puitteissa luvallista. Mutta jotta tästä päästäisiin, ei ole mahdollista, että tarkkailua tehostetaan vain jommalla kummalla puolella, maataloustuotantopuolella tai teollisuustuotantopuolella, vaan ohjakset täytyy vetää kireälle kummallakin linjalla yhtaikaisesti niin, että silloin alkaisi saada myöskin teollisuustuotteita säännöstellystä kaupasta ja samalla myös koetetaan saada maataloustuotteita säännösteltyyn kauppaan mahdollisimman runsaasti. Näitä asioita yhtaikaa hoitamalla on mahdollisuus päästä järjestyneeseen kaupankäyntiin, mutta muuten minun käsittääkseni se ei ole mahdollista.

Mitä sitten tulee siihen kysymykseen, johon täällä on myös kajottu, millä tavalla erisuuruisilla tiloilla voitaisiin täyttää nykyisten luovutusmääräysten mukaiset luovutusmäärät, niin siinä on paljon perää, että pientiloilla ollaan siinä suhteessa paljon vaikeammassa asemassa nykyisen käytännön mukaan, jolloin hehtaaria kohden määrättävät luovutusmäärät ovat samat suuremmilla ja pienemmillä tiloilla. Otan esimerkiksi vain sellaisen näkökohdan, että pientilalla useinkin joudutaan pitämään hevosta, jota ei tarvittaisi tuon peltohehtaarimäärän viljelemiseen, mutta jos näitä hehtaareja olisi enempi, niin hevosvoiman kulutus kuten on laita suuremmilla tiloilla jää hehtaaria kohden pienemmäksi sen vuoksi, että pientilalla tuota hevosta ei voida kyllin tehokkaasti käyttää. Hevonen on kuitenkin sellainen kotieläin, joka tarvitsee ruokaa paljon, ja jos tuon hevosen ruoka tuotetaan pientilalta, niin se jo vie pelloista niin suuren osan, että se heikontaa elintarvikkeiden tuotantoa verrattuna suurtilaan. Suurtila on mahdollisesti vielä voinut vetovoimakysymyksen järjestää traktoria käyttämällä, jolloin elintarvikkeiden luovutus tulee paljon edullisemmaksi.

Kun toisaalta pientilalliset kuitenkin talvisaikaan ovat metsätyömailla metsänajojen suorittajina, niin ei voida kansantalouden kannalta tuomita tuota pientilallista sen vuoksi, että hän pitää hevosta, koska sen hevosen pito taas koituu yhteiskunnan hyödyksi metsätyömailla, ja näinollen voitaisiin pientilalle jo tälläkin perusteella myöntää helpotusta viljan luovutusperusteissa ja myöskin ne seikat, joihin täällä jo on viitattu, että pientilallisten laidunkysymys on sellainen, että se on vaikeammin hoidettavissa. Karja käy metsälaitumilla ja tuotanto on vähäisempää. Jos luovutusvelvollisuus on lehmää kohti sama, sehän on selvää, että on silloin suurtilalla helpompi tuottaa se luovutettava määrä kuin pientilalla, ja yleensä pientilan syrjäinen asema ja huonommat olosuhteet, maanlaatu, hallanarkuus y. m. ovat sellaisia, jotka vähentävät vielä pientilan luovutusmahdollisuutta verrattuna suurilta peltoaloilta saatavaan satoon. Kyllä tässä asiassa olisi päästävä suurempaan oikeudenmukaisuuteen ja koetettava järjestää luovutusvelvollisuutta myös vähän sen mukaan, minkälaisissa olosuhteissa tuotantoa harjoitetaan.

Mitä tulee tähän siirtoväen tuotteiden luovutuskysymykseen, niin on rehellisesti myönnettävä, että siirtoväki on joutunut menettämään paljon ja sen karjaa on jouduttu elättämään huonoissa olosuhteissa niin että siltä ei ole voitu saada eikä vaatiakaan sellaista tuotantoa kuin sellaisilta karjoilta, jotka ovat saaneet olla omassa navetassaan ja saaneet käyttää hyödykseen tilan antamat rehuvarat. Mutta silloin kun siirtolainen on päässyt siihen asemaan, että hänen karjansa lypsää ja hänkin tuottaa voita yli oman säännöstelyn mukaisen tarpeen, niin herättää tavattoman suurta tyytymättömyyttä ympäristössä, jos tätä siirtoväen karjan tuottamaa voita sitten myydään vapaassa kaupassa, kun naapurit joutuvat kuitenkin toimittamaan maitonsa säännösteltyyn kulutukseen. Niissä tapauksissa, milloin siirtolainen pääsee sellaiseen asemaan, että hänen lehmänsä lypsää, niin kyllä silloin olisi myös välttämätöntä, että hänelle asetetaan myös ne velvollisuudet, joita ympäristön viljelijöillä on, jotta ne ristiriidat, joita pyrkii olemaan jo ennestäänkin siirtoväen ja kanta-asukkaiden välillä, eivät tästä syystä vielä kärjistyisi.

Toivottavasti hallitus näitä asioita hoitaessaan ja järjestellessään ottaa ne epäkohdat huomioon, mitä näillä aloilla vallitsee ja koettaa hoitaa asiat niin, että kansan yleinen oikeustajunta tulee tyydytetyksi ja että tällaisista räikeimmistä epäkohdista päästäisiin. Se varmasti johtaisi parempaan yrittelijätoimintaan, ja pääasiahan meillä tällä kertaa on, että saataisiin oma maataloustuotanto kohotetuksi, joka johtaisi siihen, että vähitellen voitaisiin vapauttaa

yksi ja toinen tavara säännöstelystä ja päästää vapaaseen kauppaan, jolloin tämä toiminta kävisi paljon helpommaksi. Se olisi meidän pyrkimyksemme. Mutta sillä välin, ennenkuin siihen päästään, on kaupan ja säännöstelytalouden tiukka valvonta kumminkin niin maatalouden kuin teollisuudenkin alalla aivan välttämätön ja siihen pitäisi myös päästä, että näitä määräyksiä kaikilla aloilla noudatetaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus pitalitautilaiksi.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 15, jota on valmistelevasti käsitelty talousvaliokunnan mietinnössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 10, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotsu voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi asutuslain väliaikaisesta muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 11, jota on valmistelevasti käsitelty maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 3 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 11, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotukseen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Menettelytapa hyväksytään.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Poisto päiväjärjestyksestä.

Puhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 4) asia.

---

5) Ehdotus laiksi säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 13 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 20, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 13. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhtytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei puheenvuoroa pyydetä.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 5 ja 8 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotukset laiksi asevelvollisille sotatilan aikaisen palveluksen perusteella myönnettävistä kodinperustamislainoista annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 14 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 13 ja ed. P. Tervon y. m. lak. al. n:o 43, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 14. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta hallituksen esitykseen pohjautuvan lakiehdotuksen 2 §, soveltamissäännös, johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi polttoturpeen valmistuksen ja käytön edistämisestä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 16 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 5, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 16. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 15 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty ed. Pyyn y. m. lak. al. n:o 38, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 15.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotus laiksi poliittisista syistä tuomituille, syytteessä olleille tai turvasäilössä pidetyille heidän menetetyistä ansiotuloistaan myönnetyn korvauksen verovapaudesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 19, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6. Huomautan, että määrärahaa koskeva ponsi esitellään vasta lakiehdotuksen kolmannen käsittelyn yhteydessä, joten määrärahasta ei nyt lakiehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä sallita keskustelua.

Keskustelu:

Ed. Riihinen: Tämä lain kohta, jossa on asetettu verovapaus näistä kor-

vauksista, on sikäli puutteellinen tämä valtiovarainvaliokunnan tekemä esitys, että nähdäkseni siinä olisi otettava huomioon paitsi valtiolta maksettavat korvaukset, myöskin kunnalta tulevat korvaukset. Siltä kohtaa ehdottaisin, että tähän lakiin tehtäisiin tarpeellinen muutos siten, että sanonta: „Sellaista korvausta menetetyistä ansiotuloista, joka valtion varoista myönnetään poliittisista syistä tuomituille j. n. e." lisättäisiin näin kuuluvaksi, että sellaista korvausta menetetyistä ansiotuloista, joka valtion ja kunnan varoista myönnetään. Siten muuttaen yhdyn tähän valtiovarainvaliokunnan esitykseen.

Ed. H. Manninen: Minä vain pyydän kannattaa ed. Riihisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

10) Ehdotus laiksi asemakaavalain muuttamisesta.

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 22, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

11) Ehdotus laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta.

Esitellään puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Kilven y. m. lak. al. n:o 47, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

12) Ehdotuksen laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta.

sisältävä ed. Niukkasen y. m. lak. al. n:o 49 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Sormunen: Kun asia lähetetään valiokuntaan, pyytäisin kiinnittää huomiota siihen, että tämän ehdotuksen 6) kohdassa on mainittu, että ravintoloissa ja kahvilaliikkeissä myytävät elintarvikkeet olisivat myös liikevaihtoverosta vapaat. Onhan niin, että ravintoloissa joudutaan jakamaan huomattava määrä elintarvikkeita. Kansa joutuu käyttämään ravintoloita. Silloin ne joutuvat siellä tuon liikevaihtoverotuksen alaisiksi elintarvikkeista. Tämä ei ole mielestäni oikein ja siitä syystä olisi 6) kohdan lopussa sanat, jossa mainitaan „mikäli se ei tapahdu ravintola-, ruokala- tai kahvilaliikkeessä", poistettava.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Puhemies: Edustajille jaettu kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarainhoidosta ja tilinpidosta vuonna 1941 ovat antaneet aihetta, asetus eräitten määräaikojen pitentämisestä ja kuusi valtioneuvoston päätöstä voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Kertomus eduskunnalle niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarain hoidosta ja tilinpidosta vuonna 1941 ovat antaneet aihetta

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

Asetus 1 päivältä kesäkuuta 1945 eräitten määräaikojen pitentämisestä;

Valtioneuvoston päätös 22 päivältä toukokuuta 1945 eräiden voi- ja juustovarastojen luovuttamisesta valtiolle;

Valtioneuvoston päätös 24 päivältä toukokuuta 1945 maitotaloustuotteiden hintojen vakauttamiseksi sekä kauppaan saannin edistämiseksi suoritettavista palkkioista ja avustuksista;

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 työajasta rannikko- ja sisävesiliikenteeseen käytetyissä aluksissa;

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 pikakoulutettavien asemiesten kurssirahasta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuuden lieventämisestä tulvavahingon johdosta; sekä

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 yleisistä kansanhuoltoa koskevista säännöstelymääräyksistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Pöydällepanot.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

13) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus menetetyn määräajan palauttamisesta eräissä tapaturmakorvausasioissa,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13;

14) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräistä siirtoväen toimeentulon turvaamista tarkoittavista toimenpiteistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14;

15) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräistä väliaikaisista poikkeuksista kalastusoikeutta rajoittavista määräyksistä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15;

16) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös lihan luovutusvelvollisuudesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16;

17) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta annetun asetuksen ja tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta

sisältävän lakialoitteen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3;

18) Ehdotuksen laiksi henkivakuutuksesta sodan aikana annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 6;

19) Ehdotuksen laiksi maataloustuotannon edistämisrahastosta annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 4;

20) Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen johtosäännön muuttamista

koskeva työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 3; sekä

21) Esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon sellaisten perheiden avustamiseksi, joiden huoltajat ovat sodan aikana tehneet itsemurhan tai lomamatkalla tapaturmaisesti kuolleet

tarkoitavan toivomusaloitteen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö no 4.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on ensi torstaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 16,56.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

22. Torstaina 14 p. kesäkuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia.

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi henkivakuutuksesta sodan aikana annetun lain muuttamisesta 331
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 18.

2) Ehdotus laiksi maataloustuotannon edistämisrahastosta annetun lain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 33.

3) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta annetun asetuksen ja tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Raunion y. m. lak. al. n:o 25.

Ainoa käsittely:

4) Asetus 28 päivältä huhtikuuta 1945 menetetyn määräajan palauttamisesta eräissä tapaturmakorvausasioissa ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13; mainittu asetus.

5) Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 eräistä siirtoväen toimeentulon turvaamista tarkoittavista toimenpiteistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14; mainittu päätös.

Siv.

6) Valtioneuvoston päätös 26 päivältä huhtikuuta 1945 eräistä väliaikaisista poikkeuksista kalastusoikeutta rajoittavista määräyksistä 332
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15; mainittu päätös.

7) Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 lihan luovutusvelvollisuudesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16; mainittu päätös.

8) Ehdotus kansaneläkelaitoksen valtuutettujen johtosäännön muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 3.

9) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon sellaisten perheiden avustamiseksi, joiden huoltajat ovat sodan aikana tehneet itsemurhan tai lomamatkalla tapaturmaisesti kuolleet ..... „
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. J. Virtasen y. m. toiv. al. n:o 212.

Pöydällepanoa varten esitellään:

10) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4 hallituksen esityksen johdosta laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa 333

11) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2 määrärahaa Suomen museolii-

Siv.
tolle paikallismuseoiden toiminnan ohjaamista varten tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta 333

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat G. Andersson, Hirvensalo, Honkala, Jokinen, Juutilainen, Kaijalainen, E. Karjalainen, Kilpeläinen, Kilpi, Kirra, E. Koivisto, Kulmala, Kulovaara, Lahtela, Lehtonen, Lepistö, Leppä, Luostarinen, Malmivaara, Y. Manninen, Metsäranta, Miettunen, Muikku, Paksujalka, Penttala, Pohjala, Pohjannoro, Pyy, Pääkkönen, Roine, Simula, S. Tervo ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Puhemiehen muistosanat edustaja Uusisalmesta.

Puhemies: Arvoisat kansanedustajat! Tänä aamuna tuli odottamatta tieto, että edustajatoverimme Reino Edvart Uusisalmi on poistunut keskuudestamme. Oltuaan pitkän aikaa mukana poliittisessa ja kunnallisessa toiminnassa valittiin hänet kansanedustajaksi tämän vuoden vaaleissa. Manalle mennyt toverimme ryhtyi edustajantyöhönsä toimiakseen valitsijainsa hyväksi, mutta temmattiin täältä pois, ennenkuin työskentelymme oli saatu kunnolla käyntiin.

Omistamme hiljaisen hetken vainajan muistolle.

Puhemiehen muistosanoja kuuntelevat edustajat seisoaltaan.

Hetken hiljaisuus.

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisasiain vuoksi tämän päivän istunnosta ed. Kilpeläinen sekä tämän päivän ja huomisen istunnoista ed. Pohjala.

Valtioneuvoston tiedonanto.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esittää sosiaaliministeri valtioneuvoston tiedonannon.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Sosiaaliministeri Kilpi: Herra puhemies! — Kysymys hintojen ja työpalkkojen oikeasta suhteesta on meillä ollut jo pitkät ajat polttavana. Sodan aikaisissa oloissa se kuitenkin pakosta pysyi vakaasti julkisuuteen tulematta, ja sitä voitiin hoitaa vissien pakkotoimenpiteiden avulla. Poliittisten olojemme muuttuminen aiheutti tämänkin kysymyksen siirtymisen avoimen keskustelun ja sitä seuraavien tekojenkin piiriin. Muutaman viime kuukauden ajan se onkin ollut sisäisistä kysymyksistämme ylivoimaisesti vallitsevana.

Täysin yksimielisiä oltaneen kaikissa kansalaispiireissä siitä, että inflatiota on kaikin tavoin yritettävä vastustaa. Jokainen on myöskin tietoinen siitä, että tässä taistelussa hinnat ja palkat näyttelevät ratkaisevaa osaa. Jos ne saavat jatkuvasti kilpaa kohota, kuten meillä valitettavasti on pyrkimys tapahtumaan, kuljemme auttamattomasti markkamme lopullista häviötä kohden. Mikäli sen sijaan voimme aikaansaada pysähdyksen niin hintojen kuin palkkojenkin nousussa, voidaan inflatorista kehitystä ainakin voimakkaasti jarruttaa ja siten estää inflation mukanaan tuomien epäoikeudenmukaisuuksien ja taloudellisen sekasorron tuhoavaa vaikutusta.

Ryhtyessään toimeensa nykyinen hallitus kiinnittikin näihin seikkoihin ensisijaisen vakavaa huomiota. Oli todettava, että sodan aikana hinnat yleensä olivat kohonneet suhteellisesti huomattavasti enemmän kuin palkat. Palkannauttijain toimeentulo oli jatkuvasti heikentynyt sitä mukaa kuin hinnat nopeasti osoittivat nousua. Oli senvuoksi luonnollista, että sodan aikaisen pakkovallan asettamien telkeiden murruttua ennen kaikkea varsinainen palkkatyöväestö, mutta myöskin muut palkkatuloilla eläjät pyrkivät saamaan asemaansa korjauksia.

Työlakkojakin syntyi ja yleisempikin palkkaliikehtiminen näytti olevan nousemassa.

Esittäytyessään eduskunnalle hallitus ilmoittikin pääministerin kautta ohjelmajulistuksessaan muun ohessa pitävänsä näiden seikkojen oikeaan suhteeseen saamista eräänä tärkeimpänä tehtävänään. Siinä mielessä se asettui myöskin kosketukseen sekä työnantajia että työntekijöitä edustavien elimien kanssa. Hallituksen myötävaikutuksella saatiinkin näiden elimien kesken syntymään palkkaliikkeiden rintamalla eräänlainen „välirauha". Eri etupiirien kesken saatiin sovituksi sellainen väliaikainen järjestely hinnoissa ja palkoissa, että elinkeinoelämässä aikaansaatiin tarpeellinen levollisuus, jotta hallituksella tämän välirauhan aikana oli tilaisuus saada valmiiksi tekeillä ollut uusi hinta- ja palkkapoliittinen ohjelmansa. Tämän työrauhan säilyttämiseksi sovittiin välirauhan ehtona siitä, että tuntipalkkoja saataisiin väliaikaisesti korottaa 5 markalla, mikä kuukausipalkkalaisiin nähden merkitsi pyöreästi 1,000 markan korotusta. Samalla sovittiin myös siitä, ettei hintoja, maataloustuotteiden hintoja lukuunottamatta, tämän välirauhan aikana koroteta.

Hallitus onkin sittemmin ryhtynyt toimenpiteisiin hinta- ja palkkapolitiikan vakaannuttamiseksi. Yhtenäisyyden saavuttamiseksi hinta- ja palkkasäännöstelyn organisatiossa lakkautettiin erilliset hinta- *ja* palkkaneuvostot. Niiden tilalle perustettiin yhteinen säännöstelyelin, Hinta- ja Palkkaneuvosto, joka käsittelee sekä hinta- että palkkasäännöstelyä koskevat asiat. Edelleen hallitus saattoi julkisuuteen toukokuun 18 päivänä hinta- ja palkkapoliittisen ohjelmansa periaatteet. Palkkoihin nähden oli hallituksen lähtökohta tällöin, että maataloudessa työskentelevien miesten normaalituntipalkaksi oli halvimmilla paikkakunnilla määrättävä 19 markkaa. Tämän ohjepalkan mukaan ovatkin kaikki maatalouden palkat sosiaaliministeriön päätöksen mukaisesti määrätyt korotettaviksi kesäkuun 1 päivästä lukien.

Antaessaan edellämainitun hinta- ja palkkapoliittisen periaatejulistuksensa hallitus ilmoitti, että mainittu 19 markan tuntipalkka tulisi olemaan se kiintopiste, jonka mukaisesti koko uusi palkkataso olisi rakennettava. Kaikkien muiden alojen palkkojen tulisi olla oikeudenmukaisessa suhteessa tuohon 19 markan ohjepalkkaan, ottaen kuitenkin huomioon, että nimenomaan maatalouden yleinen palkkataso jonkinverran kohoaisi siitä, missä se meillä yleensä on ollut.

Hallitus lausui mainitussa ohjelmajulistuksessaan edelleen, että uusi palkkataso tulee merkitsemään käytännössä tarpeellisia palkankorotuksia ja eri palkoissa vallitsevien epätasaisuuksien poistamista. Edelleen huomautettiin, että sodanaikaisten muutosten johdosta on pakko supistaa niitä suhteellisia palkkaeroja, jotka ennen sotaa olivat tavallisia. Taloudellinen asemamme, sanottiin julistuksessa edelleen, edellyttää, että yhteiskunnan jäsenten tulot saatetaan lähemmäksi toisiaan, jolloin hyödykkeiden jakaantuminen tulee sosiaalisesti oikeudenmukaisemmaksi.

Näiden periaatteiden mukaisesti hallitus on valmistanut julkisuudessa viime päivinä yleisesti odotetun ehdotuksensa uudeksi palkkasäännöstelypäätökseksi. Sen avulla on tarkoituksena saada aikaan kiinteä ja sosiaalisesti oikeudenmukainen palkkataso, joka takaisi työntekijöille kohtuullisen ja heidän työtään vastaavan toimeentulon. Näin muodostettava palkkataso olisi pyrittävä vakiinnuttamaan.

Uuden palkkasäännöstelypäätöksen — joka on tehty valtioneuvostossa äänestyksen jälkeen — tärkein määräys koskee tietenkin palkkojen korkeutta. Ottaen huomioon vallitsevat olot, olisi korkein ohjeena noudatettava tuntipalkka vaativissa ammattitöissä 35 markkaa. Tämä tuntipalkka onkin ehdotuksen mukaan eräänlainen enimmäispalkka miehille kalleimmilla paikkakunnilla 4 palkkaryhmässä, johon kuuluvat vaativimmat ammattityöt. Seuraavassa eli 3 palkkaryhmässä tuntipalkka olisi 32 markkaa ja kuuluisivat siihen yleensä ammattityöt. Palkkaryhmässä 2 tulisi tuntipalkka olemaan vastaavasti 30 markkaa ja kuuluisivat siihen yksinkertaiset vaihetyöt, jotka, edellyttämättä täydellistä ammattitaitoa, vaativat tekijältään määrättyä tottumusta suorittaa määrätty työvaihe koneellisessa tuotannossa tai ammattiin kuuluvassa työssä, sekä muut suhteellisen raskaat tai suhteellisesti vähän ammattitaitoa vaativat työt. Palkkaryhmässä 1 olisi tuntipalkka vihdoin 27 markkaa ja kuuluisivat tähän ryhmään apu- ja sekatyöt sekä niihin verrattavat työt samoin-

kuin keveät työt. Miesten tuntipalkat vaihtelisivat siten 35—27 markan välillä.

Elinkustannusten kalleuden perusteella eri paikkakunnat voidaan jakaa kuitenkin neljään eri paikkakuntaluokkaan, jolloin palkkojen välinen ero olisi suunnilleen 5 prosenttia siten laskettuina, että ne kussakin luokassa ovat mainitun prosenttimäärän alemmat edellisen luokan palkoista.. Halvemmilla paikkakunnilla olisi siten apu- ja sekatyömiehen tuntipalkka 23 markkaa ja vaativissa ammattitöissä 29: 75.

Naisten palkat määräytyisivät samojen palkkaryhmien mukaan siten, että korkein tuntipalkka I paikkakuntaluokan 4 palkkaryhmässä olisi 29 markkaa, 3 palkkaryhmässä 27 markkaa, 2 palkkaryhmässä 26 markkaa ja 1 palkkaryhmässä 23—25 markkaa. Muissa palkkaluokissa palkat määräytyisivät samalla tavalla 5, 10 ja 15 % näitä alemmiksi. Halvimmilla paikkakunnilla tulisi naistyöntekijäin tuntipalkka siten olemaan: vaativissa ammattitöissä 24: 75 ja apu- ja sekatöissä 19: 50.

Näihin yleissääntöihin liittyisi erinäisiä poikkeusmääräyksiä, joihin yksityiskohtaisesti voidaan tutustua, mikäli edustajat sitä haluavat. Syytä on ehkä kuitenkin mainita, että 15—17 vuotiaitten oppilaiden ja heihin verrattavien palkka olisi 40—100 % kysymyksessä olevan alan ja paikkakunnan ammattityöläisen palkasta. Mitä nimenomaan tulee urakkatyön hinnoittelun perusteihin, on ajateltu, että hinnoittelun perusteena olisi pidettävä vähintään 30 %:n lisäystä tuntipalkkoihin.

Muut aikapalkat kuin tuntipalkat määräytyisivät samassa suhteessa kuin tuntipalkat. Lähinnä henkisen työn tekijain palkkoja tarkoittaen on samalla suunniteltu otettavaksi kohta, jossa edellytetään, että milloin jokin työ tai toimi edellyttää perusteellisempaa perehtymistä, koulutusta, opintoja sekä tutkintoja taikka erikoisia henkilökohtaisia ominaisuuksia, kykyjä ja lahjakkuutta, voidaan niistä maksaa palkkaa palkkapäätöksen määräyksistä poiketen.

Sen jälkeen kuin palkat eri aloilla olisivat tämän uuden päätöksen mukaisesti tasoitetut ja vakautetut, voitaisiin korotuksia niihin hinta- ja palkkaneuvoston suostumuksella sallia yleensä vain, milloin valtioneuvosto niin erikseen määrää taikka milloin valtioneuvosto korottaa ohjepalkaksi vahvistamaansa 19 markan tuntipalkkaa maataloudessa.

Uusi palkkasäännöstelypäätös ei koskisi julkisoikeudellisessa suhteessa olevia palkkoja. Samaten noudatettaisiin maatalous-, metsä- ja uittotöissä sitä palkkojen säännöstelyä, mitä niistä on erikseen määrätty.

Talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa annetun lain nojalla on hallituksella valta säännöstellä m. m. palkkoja, mutta on valtioneuvoston julkaisemat säännökset viipymättä saatettava eduskunnan tietoon. Sellaiset säännökset on kuitenkin kumottava, jos eduskunta niin päättää. Valtioneuvoston julkaisemien säännösten voimassapysyminen riippuu siis eduskunnan hyväksymisestä. Kun nykyoloissa eduskunnan asettaminen tapahtuneen tosiasian eteen ei näin laajakantoisessa asiassa ole tuntunut asianmukaiselta, ja kun jo tällaista asiata koskevan voimaanastuneen säännöksen purkaminen voisi aiheuttaa suuriakin vaikeuksia ja huomioonottaen asian tärkeyden ja sen suuren yleisen merkityksen, hallitus on tahtonut saattaa asian ennen lopullista ratkaisua eduskunnan tietoon ja antaa eduskunnalle tilaisuuden määrätä kantansa sen suhteen sekä arvovallallaan yhdessä hallituksen kanssa tukea puheenaolevaa toimenpidettä.

Hallitus haluaa erikoisesti korostaa, että eduskunnan olisi asia käsiteltävä mahdollisimman kiireellisenä, jotta kysymys, jonka ratkaisua varsin laajat kansalaispiirit niin työnantajain kuin työntekijäinkin taholla jännittyneinä ja levottominakin odottavat, voitaisiin saada nopeasti päätökseen.

Herr talman! Frågan om en riktig proportion mellan priser och arbetslöner har redan en längre tid varit brännande hos oss. Så länge krigstida förhållanden voro rådande, blev den emellertid av nödtvång strängt undanhållen offentligheten, och saken kunde ordnas med hjälp av vissa tvångsåtgärder. Förändringen i de politiska förhållandena i vårt land hade till följd, att också denna fråga blev föremål för öppen diskussion och framkallade av denna föranledda handlingar. Under de sistförflutna månaderna har den utgjort det dominerande problemet i fråga om våra inre angelägenheter.

Full enighet torde inom alla medborgarkretsar råda därom, att inflationen med

alla medel måste motarbetas. Envar är även medveten om, att priser och löner spela en avgörande roll i denna kamp. Om de få fortsätta att växelvis stiga, såsom de beklagligtvis haft benägenhet att göra hos oss, gå vi ohjälpligen mot markens slutliga fall. Kunna vi däremot hejda denna stegring av såväl priser som löner, kan den inflatoriska utvecklingen åtminstone kraftigt bromsas och den ödeläggande verkan av de orättvisor och det ekonomiska kaos inflationen för med sig sålunda förhindras.

Då den nuvarande regeringen skred till sitt värv, ägnade den dessa förhållanden ett särledes allvarligt beaktande. Man nödgades konstatera, att priserna under krigstiden i regel stigit proportionellt betydligt mera än lönerna. Löntagarnas utkomst försvårades i samma mån som priserna uppvisade en snabb stegring. Naturligt var fördenskull, att då den av krigstidens tvångsvälde anbragta spärren brustit, framför allt de egentliga lönearbetarna, men även övriga av löneinkomster beroende försökte få sin ställning förbättrad. Arbetsinställelser uppstodo, och även en allmännare aktivitet i fråga om lönerna syntes förestående.

I den programförklaring, regeringen framlade för riksdagen, meddelade regeringen även genom statsministern, bland annat, att den ansåg åvägabringandet av ett riktigt förhållande mellan dessa omständigheter som en av sina viktigaste uppgifter. I detta syfte tog regeringen även kontakt såväl med arbetsgivarna som arbetstagarna företrädande organisationer. Med regeringens medverkan lyckades man även på lönefronten få till stånd ett slags „stilleståndsavtal" dessa organ emellan. Mellan de olika intressegrupperna åvägabrahtes överenskommelse om ett sådant provisorium i fråga om priser och löner, att nödigt lugn ernåddes inom näringslivet, och härigenom blev det möjligt för regeringen att under denna frist fullborda det nya pris- och lönepolitiska program, vars utarbetande påbörjats. För bevarande av denna arbetsfred upptogs såsom ett villkor i stilleståndsavtalet, att timlönerna skulle få höjas interimistiskt med 5 mark, vilket för månadslöntagarna innebar en förhöjning av i runt tal 1,000 mark. Tillika enades man även om att inga pris — prisen på lantbruksprodukter undantagna — skulle höjas under denna tilleståndstid.

Regeringen har sedermera skridit till åtgärder för stabilisering av pris- och lönepolitiken. I syfte att uppnå enhetlighet i pris- och löneregleringsorganisationer indrogos de var för sig arbetande pris- och löneråden. I deras ställe skapades ett gemensamt regleringsorgan, Pris- och löneråd et, som handlägger såväl pris- som löneregleringen berörande ärenden. Vidare framlade regeringen den 18 maj principerna i sitt pris- och lönepolitiska program. Med avseende på lönerna var regeringens utgångspunkt den, att normaltimlönen för män i lantbruksarbete på de billigaste orterna skulle utgöra 19 mark. Enligt denna normallön skulle även alla löner inom lantbruket jämlikt socialministeriets beslut höjas räknat från den 1 juni.

Regeringen meddelade, då förenämnda pris- och lönepolitiska principdeklaration framlades, att nämnda timlön om 19 mark komme att vara den fasta punkt, enligt vilken hela den nya lönenivån skulle uppbyggas. Lönerna inom alla andra områden borde stå i ett rättvist förhållande till denna normlön om 19 mark, likväl med beaktande av att lantbrukets allmänna lönenivå skulle komma att i någon mån stiga utöver vad den i allmänhet varit hos oss.

Regeringen uttalade i nämnda programförklaring vidare, att den nya lönenivån i praktiken komme att innebära nödvändiga löneförhöjningar och avlägsna förefintliga ojämnheter i lönerna. Ytterligare påpekades, att de förändringar kriget medfört, tvingade till inskränkningar av de proportionella lönedifferenser, som före kriget voro vanliga. Vårt ekonomiska läge, framhäves i deklarationen vidare, förutsätter, att samhällsmedlemmarnas inkomster jämkas närmare varandra, varvid nyttigheternas fördelning blir socialt mera rättvis.

I enlighet med dessa principer har regeringen utarbetat sitt under de senaste dagarna i offentligheten allmänt emotsedda förslag till ett nytt löneregleringsbeslut. Syftemålet med detta är åstadkommande av en fast och socialt rättvis lönenivå, som tillförsäkrar arbetarna en skälig och deras arbete motsvarande utkomst. Den lönenivå, som sålunda skapas, borde med alla medel stabiliseras.

Den viktigaste bestämmelsen i det nya löneregleringsbeslutet, vilket statsrådet tillkom efter omröstning, gäller självfallet lönernas storlek. Med beaktande av rådande

förhållanden vore den högsta som normlön gällande timlönen i krävande yrkesarbete 35 mark. Denna timlön är även enligt förslaget ett slags maximilön för män på de dyraste orterna i 4 lönegruppen, till vilken hänföras de mest krävande yrkesarbetena. I följande lönegrupp, grupp 3, vore timlönen 32 mark och till denna skulle hänföras yrkesarbeten i allmänhet. I lönegrupp 2 komme timlönen att utgöra 30 mark, och denna grupp skulle omfatta enkla detaljarbeten, vilka utan att förutsätta full yrkesskicklighet av arbetaren kräva en viss vana att utföra en speciell arbetsdetalj vid maskinell produktion eller i arbete hörande till yrket, samt övriga arbeten, som äro relativt tunga eller kräva relativt ringa yrkesskicklighet. I lönegrupp 1 vore timlönen slutligen 27 mark, och till denna grupp skulle hänföras hjälp- och diversearbeten samt med dem jämförliga ävensom lätta arbeten. Männens timlöner komme sålunda att variera mellen 35—27 mark.

På basen av levnadskostnaderna kunna de skilda orterna likväl indelas i fyra olika ortsklasser, i vilka skillnaden mellan lönerna vore omkring 5 procent, sålunda beräknad, att lönerna i varje klass äro 5 procent lägre än i närmast föregående klass. På de billigaste orterna uppginge sålunda timlönen för hjälp- och diversearbetare till 23 mark och i krävande yrkesarbeten till 29: 75.

Lönerna för kvinnor skulle beräknas enligt samma lönegrupper så, att den högsta timlönen i den 1 ortsklassens 4 lönegrupp vore 29 mark, i 3 lönegruppen 27 mark, i 2 lönegruppen 26 mark och i 1 lönegruppen mellan 23 och 25 mark. I övriga ortsklasser skulle lönerna på samma sätt beräknas 5, 10 och 15 procent lägre. På de billigaste orterna komme en kvinnlig arbetares timlön sålunda att i krävande yrkesarbeten utgöra 24: 75 samt i hjälp- och diversearbeten 19: 50.

Till dessa allmänna stadganden skulle ansluta sig vissa undantagsbestämmelser, vilka här kunna granskas i detalj, om riksdagsmännen det önska. Måhända är det dock skäl att nämna, att lönerna för 15—17 åringar, lärlingar och andra med dem jämförliga arbetare komme att utgöra 40—100 % av en yrkesarbetares lön i vederbörande bransch på orten i fråga. Vad beträffar särskilt grunderna för prissättning av betingsarbete, har regeringen tänkt sig, att såsom prissättningsgrund borde fastställas minst ett 30 procents tillägg till timlönerna.

Andra tidslöner än timlöner skulle beräknas i proportion till dessa. Såvitt det gäller särskilt lönerna för intellektuella arbetare, har man planerat införande av en punkt, som förutsätter, att en från lönebeslutets bestämmelser avvikande lön kan erläggas i arbete eller befattning, som gräver grundligare insikter, utbildning, studier samt examina eller personliga egenskaper, förmåga och begåvning.

Sedan lönerna på olika områden blivit utjämnade och stabiliserade enligt detta nya beslut, skulle förhöjningar med pris- och lönerådets samtycke i regel kunna tillåtas endast då statsrådet särskilt så förordnar eller då statsrådet höjer den såsom normlön fastställda för lantbruket gällande timlönen om 19 mark.

Det nya löneregleringsbeslutet skulle icke komma att gälla i offentligträttsligt förhållande stående löner. Likaså skulle i fråga om lantbruks- samt skogs- och flottningsarbeten den lönereglering lända till efterrättelse, som för dem särskilt fastställts.

I stöd av lagen om reglementering av näringslivet under undantagsförhållanden äger regeringen befogenhet att reglera bl. a. lönerna, men av statsrådet utfärdade beslut böra utan dröjsmål bringas till riksdagens kännedom. Dylika stadganden skola dock upphävas, därest riksdagen så besluter. Den fortsatta giltigheten av statsrådets beslut är sålunda beroende av riksdagens godkännande. Enär det under rådande förhållanden icke förefallit lämpligt att i en så vittbärande sak ställa riksdagen inför ett fullbordat faktum och då upphävande av ett redan i kraftvarande beslut i en dylik fråga skulle kunna medföra t. o. m. stora olägenheter samt med beaktande av sakens vikt och dess stora allmänna betydelse har regeringen velat bringa saken till riksdagens kännedom, förrän den slutligt avgöres, och bereda riksdagen tillfälle att taga ställning till densamma samt genom sin auktoritet gemensamt med regeringen skänka ifrågavarande åtgärd sitt stöd.

Regeringen önskar emellertid särskilt betona, att riksdagen borde handlägga ärendet med största möjliga skyndsamhet för

att frågan, vars lösning synnerligen vida medborgarkretsar såväl på arbetsgivar- som arbetstagarhåll med spänning och t. o. m. med oro emotses, måtte kunna bringas till ett snabbt avgörande.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentin mukaan on asia pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on huomenna perjantaina kello 13.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi henkivakuutuksesta sodan aikana annetun lain muuttamisesta.

Esitellään lakivaliokunnan mietintö n:o 6 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 18, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 6.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

2) Ehdotus laiksi maataloustuotannon edistämisrahastosta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 6 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 33, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 6.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta annetun asetuksen ja tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta.

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Raunion y. m. lak. al. n:o 25, joka sisältää yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Asetus 28 päivältä huhtikuuta 1945 menetetyn määräajan palauttamisesta eräissä tapaturmakorvausasioissa.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu asetus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 13.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 eräistä siirtoväen toimeentulon turvaamista tarkoittavista toimenpiteistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14 ja otetaan ainoaan kä-

sittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 14.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Valtioneuvoston päätös 26 päivältä huhtikuuta 1945 eräistä väliaikaisista poikkeuksista kalastusoikeutta rajoittavista määräyksistä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 lihan luovutusvelvollisuudesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 16.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus kansaneläkelaitoksen valtuutettujen johtosäännön muuttamisesta.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu ehdotus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 3.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Mietintö hyväksytään.

Eduskunta päättää pyytää, että hallitus julkaisisi johtosäännön muutoksen asetuskokoelmassa.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon sellaisten perheiden avustamiseksi, joiden huoltajat ovat sodan aikana tehneet itsemurhan tai lomamatkalla tapaturmaisesti kuolleet.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. J. Virtasen y. m. toiv. al. n:o 212, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

Ed. J. Virtanen: Herra puhemies! Työväenasiainvaliokunta asettui periaatteessa myönteiselle kannalle kyseenäolevaan toivomusaloitteeseen, vaikka se luopuikin määrärahan esittämisestä kuluvan vuoden lisäbudjettiin. Sensijaan valiokunta hyväksyi yksimielisesti toivomusaloitteen ehkäpä juuri tärkeimmän osan, nimittäin sen, „että hallitus antaisi tutkia niiden sotapalveluksessa kuolleiden perheiden asemaa, joille voimassaolevan sotatapaturmalainsäädännön mukaan ei ole voitu myöntää korvausta eikä ylimääräistä eläkettä, ja antaisi asiassa, jos tutkimus osoittaa sen tarpeelliseksi, eduskunnalle esityksen". Asiantuntijatkin huomauttivat, että vielä löytyy n. s. rajatapauksia, joissa perheenhuoltaja on ilmeisesti menettänyt henkensä sodan seurauksista, mutta joihin tapauksiin ei

nykyinen tapaturmalainsäädäntö ulotu. On esim. sellaisia itsemurhatapauksia, jolloin juuri rintamalle vietävä mies on surmannut itsensä, ja me tiedämme, että heikkorakenteiset, heikkohermoiset joutuvat suuriin vaikeuksiin juuri silloin kun pitää lähteä, eivätkä niin paljon siellä etulinjoissa. Joka tapauksessa löytyy vielä sodan seurauksista välittömästi kärsiviä perheitä, ja toivomusaloitteen tarkoitus on, että näitä perheitä avustettaisiin.

Minä toivon, että eduskunta hyväksyy tämän toivomusaloitteen.

Ed. Lång: Työväenasiainvaliokunta todetessaan nykyisen sotatapaturmalain rajoittuneisuuden siinä suhteessa, että se ei tunne täysin laajassa mielessä niitä sodan aiheuttamia psykologisia vaikutteita, joiden seurauksena on tapahtunut tapaturmia sekä itsemurhia, ja että tämän rajoittuneisuuden johdosta on eräitä rajatapauksia, jotka eivät ole saaneet sitä huomiota eläkkeitä myönnettäessä osakseen, jotka yleensä on kuitenkin käsitettävä sodan johdosta aiheutuneiksi, näiden tapausten lukumäärän selvillesaamiseksi työväenasiainvaliokunta lähti myös laajemmalle pohjalle kuin mitä itse aloitteessa edellytetään esittäessään, että hallitus suorittaisi tutkimuksen näiden tapausten selvillesaamiseksi kaikessa laajuudessaan. Aloitteessahan pyydettiin vain määrärahaa kuluvan vuoden tulo- ja menoarvioon kysymyksessä olevassa asiassa. Valiokunta siis ei ole asettunut vastustamaan näin tärkeää asiaa siitä huolimatta, vaikka se aloitteen on sellaisenaan hylännyt.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Pöydällepanot.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain istuntoon:

10) Ehdotuksen laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4; sekä

11) Määrärahaa Suomen museoliitolle paikallismuseoiden toiminnan ohjaamista varten

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 19.

Täysistunto lopetetaan kello 14,53.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

23. Torstaina 14 p. kesäkuuta 1945

kello 19.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia:

Siv.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään:

Valtioneuvoston tiedonanto työpalkkojen säännöstelystä 335

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemessta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka olivat läsnä edellisessä istunnossa, sekä lisäksi edustajat Hirvensalo, Honkala, Kaijalainen, Kirra, E. Koivisto, Kulmala, Kulovaara, Lepistö, Leppä, Malmivaara, Metsäranta, Muikku, Penttala, Pohjannoro, Pääkkönen, Roine ja Simula.

Valtioneuvoston tiedonanto työpalkkojen säännöstelystä.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään valtioneuvoston tiedonanto. Sittenkun keskustelu asiasta on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on säädetty valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentissa. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 2 momentin mukaan keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa joko asian valiokuntaan lähettämisestä taikka perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Jos halutaan tehdä työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa edellytetty ehdotus päätöksenteon siirtämisestä, on sellainenkin ehdotus tehtävä, ennenkuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Kuusinen: Herra puhemies! Suomen Kansan Demokraattisen Liiton eduskuntaryhmä on keskuudessaan useaankin kertaan joutunut käsittelemään työläisten palkkakysymyksiä, koska työläiset alituiseen kääntyvät ahdingossaan sen puoleen hallituksen lupaaman korjauksen näin kauan viivästyttyä. Vaikka katsommekin hallituksella olevan täydet valtuudet tämän asian hoitamiseen, haluan sittenkin lyhyesti esittää, millä tavoin SKDL:n eduskuntaryhmä ymmärtää esilläolevan kysymyksen.

SKDL:n eduskuntaryhmä on työläisten, työtätekevien talonpoikien ja henkisen työn tekijäin valitsema. Sen tehtävänä on senvuoksi kaikissa kysymyksissä puoltaa juuri näiden edustamiensa kansanosien asiaa, suinkaan siinä unohtamatta kansantalouden etuja, jotka syvemmin katsoen eivät ole mitenkään ristiriidassa, vaan sopusoinnussa edellämainitun tarkoitusperän kanssa.

Kuten ministeri Kilpi täällä esitti, kysymys työläisten palkkojen korottamisesta on ollut esillä hallituksessa jo usean kuukauden ajan. On siis jo pitkän aikaa pidetty selviönä, että korotus on aikaansaatava, eikä kellään, ahneinta yksityiskapitalistia lukuunottamatta kenties, lienekään tähän vastaansanomista. Sen käytännöllinen ratkaisu on vain siirtynyt tähän saakka. Ja

nimenomaan tämä viivytys on ollut erittäin valitettavaa. Kun kerran toimenpiteen välttämättömyys on todettu ja hallituksella on ollut valtuudet sen toteuttamiseen, niin sen olisi pitänyt saada asia ratkaistua asettamatta asianomaisten kansankerrosten kärsivällisyyttä — ja vieläpä enempääkin — niiden toimeentuloa, liian kovalle koetukselle.

Mainittakoon kuitenkin hallituksemme puolustukseksi, ettei se yksinään ole tästä viivytyksestä vastuussa. Sehän on vasta huhtikuusta asti ollut tässä kokoonpanossaan olemassakin. Ja se on väliaikaisella 5 markan tuntipalkan korotuksella (joka valitettavasti kaikilla aloilla ei ole vielä tullut toteutettua, mutta jonka toimeenpano nyt käsilläolevan korotuksen yhteydessä on saatava käytäntöön) edes koettanut jollain tavoin pahinta hätää lieventää. Lupaamaansa lopullista ratkaisua, jonka piti muodostua työrauhan ja taloudellisen rakennustyön pohjaksi, se ei ole saanut suoritettua. Tehtävänsä toisen puolen, maitotaloustuotteiden säännösteltyjen hintojen korotukset se kyllä suoritti ja käytti siinä juuri edellämainitsemiani valtuuksia tuomatta kysymystä eduskuntaan, kuten nyt tämän palkkakysymyksen. Tunnustuksena mainittakoon lisäksi, että hallitus on katsonut asiakseen yleensä huolehtia tämän kansallemme niin tärkeän seikan järjestykseen saattamisesta, jättämättä sitä kokonaan pääoman omistsajain mielivaltaan, kuten joskus aikaisemmin vaikeina pulavuosinakin on ollut laita.

Mikä on mahtanut aiheuttaa viivytyksen sekä sen, ettei hallitus katso voivansa tavallisessa järjestyksessä hoitaa tätä asiaa, jääköön tässä erittelemättä. Työläisten edustajat toivoisivat vain, että täällä niinkuin hallituksessakin tasapuolisuutta ja oikeudenmukaisuutta eri kansanluokkien elinkysymysten ratkaisemisessa noudatettaisiin. Niiden selostusten perusteella, joita hallituksen edustajat ovat antaneet, SKDL:n ryhmä on tullut siihen tulokseen, että liiton edustajat hallituksessa ja palkkaneuvostossa ovat toimineet täysin oikein työtätekevän kansan etuja puoltaessaan.

Mitä itse täällä esitettyyn hallituksen päätökseen tulee, ei se suinkaan täysin vastaa työväestön oikeutettuja toivomuksia. Siinä edellytetty korkein tuntipalkka, siis ammattitaitoisen työmiehen korkein palkka täällä Helsingissä, olisi 35 markkaa. Itse asiassa kuitenkin on jo tapauksia, joissa tuntipalkka on korkeampikin kuin edellä mainittu. Työnantajat ovat itse monissa tapauksissa pitäneet välttämättömänä maksaa työläisilleen parempaa palkkaa, kuin tässä mainittu. Osittain tämä koskee myös alempia palkkaluokkia ja naisten palkkoja, mutta juuri näissä kohdin voimassa oleva käytäntö sentään on kaivannut suurinta tasoitusta. Todellisia nälkäpalkkoja, jollaisia meillä edelleen on käytännössä, ei oikeusvaltiossa tulisi sallia.

Juuri naisten palkkauksessa on olemassa suurin epäoikeudenmukaisuus, jota hallituksen esitys ei vielä suinkaan poista. Meillähän on yhä käytännössä miltei keskiaikainen suhde naistyöhön. Maksetaan palkkaa sukupuolen eikä työn perusteella. (Tietysti on työlaatuja, joissa itsessään on eroa naisten ja miesten työllä.) Mutta lisäksi hallituksen esitys on alhaisempi kuin palkka- ja hintaneuvoston ehdotus, joten tässä ei siis ainakaan ole mitään liiallista vaadittu. Vetoaminen siihen, että naistyöläiset useimmiten eivät ole perheellisiä, ei suinkaan pidä paikkaansa. Perheenäidin, puhumattakaan siitä, että on naisia perheen ainoina elättäjinä, on usein juuri sen vuoksi lähdettävä ansiotyöhön, ettei miehen palkka riitä perheen ylläpitoon. Eikähän miehenkään palkkaa määriteltäessä kysytä, onko hän perheellinen vai perheetön, vaan ainoastaan työsuoritusta.

Urakkaprosenttimääristä on sanottava, että käytäntö on kokonaan toisenlainen kuin valtioneuvoston päätöksessä esitetty. Työläisten vaatima 40 %:n lisäys tuntipalkkaan verrattuna on pikemminkin alhainen kuin korkea käytännössä olevaan verrattuna. Siksi osoittaakin kerrassaan ihmeteltävää tietämättömyyttä se, että juuri tässä kysymyksessä, kuten olemme kuulleet, on esiintynyt eri mielipiteitä, ja että nimenomaan on esitetty vieläkin pienempää urakkaprosenttilukua. Hallituksen esitys on vähin mahdollinen niin tässä kuin muissakin kohdin.

Jostain syystä on otettu vertauskohdaksi hallituksen äskettäin hyväksymä maatyöläistsen palkkataso. Tämä ei suinkaan ole paras mahdollinen lähtökohta, sillä olosuhteet maalla ja kaupungissa ovat kokonaan erilaiset. Maataloustyöläiset tietävät aivan hyvin, miten paljon kalliimpia kaupunki-

laisten vuokrat ja muut elinkustannukset ovat, miten paljon pienempiä säännöstellyt annokset ovat kaupungeissa kuin maaseudulla sekä mustan pörssin vaikutuksen kaupungissa, joten palkkaero ei yksinään suinkaan mitään maaltapakoa aiheuta. On kysymys erikseen, että olosuhteet maaseudulla on saatava sellaisiksi, että nuoriso siellä viihtyy ja jaksaa työskennellä. Hallituksen päätöksestä maatyöväen palkkoihin nähden on huomautettava, että ne eivät suinkaan vielä ole muuttuneet todellisuudeksi ja että juuri maatyöväen palkoissa äsken mainitsemani ero naisten ja miesten palkoissa on vieläkin kohtuuttomampi kuin teollisuudessa. Kuitenkaan eivät ne, jotka nyt vetoavat näihin maatyöväen ja erikoisesti maatyöläisnaisten alhaisiin palkkoihin, suinkaan olleet halukkaita toisenlaiseen ratkaisuun aikanaan. Nyt olisi ainakin huolehdittava siitä, että valtioneuvoston päätös edes tulisi toteutettua. On muistettava, että tämäkään päätös, joka nyt toivottavasti tulee hyväksyttyä, ei automaattisesti astu voimaan, vaan on huolehdittava sen täytäntöönpanosta.

Missään tapauksessa ei teollisuustyöväestön palkkojen korotus millään tavoin alenna maatyöläisten palkkoja, vaan pikemmin päinvastoin, auttaa maatyöläisiä kaupunkien työläisten esimerkkiä seuraten paremmin puoltamaan etujaan valtiovallan määräämien ohjepalkkojen puitteissa. Toivottavasti tämä seikka ei ole ollut vaikuttamassa siihen, että juuri suurmaanomistajien taholta on ilmennyt niin voimakasta vastarintaa teollisuustyöväen palkkakysymyksessä, jonka itse asiassa pitäisi olla lähinnä teollisuustuottajien ja heidän työläistensä välinen asia.

Kansantaloudelliset näkökohdat on, kuten jo alussa mainitsin, ehdottomasti otettava huomioon. Tässä yhteydessä puhutaan alituisesti inflatiosta, ikäänkuin palkkojen korotus olisi inflation aihe. Sehän on rahan arvon alenemisen välttämätön seuraus. Hintojen kohoaminen on tavallisesti ensimmäinen merkki inflatiosta, ja silloin on toimeenpantava tasoitus palkkojen kohdalla. Tarkoituksena ei suinkaan ole minkään kilpajuoksun toimeenpano. Sitä vartenhan valtioneuvosto on nimittänyt hinta- ja palkkaneuvoston, joka määräisi rajat, joissa on pysyttävä. Hintojen alituisen kohoamisen estäminen on se tehtävä, johon nyt huomio on ratkaisevasti kiinnitettävä. Silloin ei myöskään ole syytä pelätä palkkojen korottamisvaatimuksia. Mutta mitä inflation todellisiin syihin tulee, niin sehän johtuu sodasta, sen aiheuttamista vaurioista taloudellemme, tavaran puutteesta ja muista seikoista, joilla ei ole mitään tekemistä palkkojen kanssa. Inflatio on siis toisilla, paljon vaikuttavammilla keinoilla poistettava. Säästöjä voidaan suorittaa, mutta se ei saa tapahtua työväestön kustannuksella. Säästömahdollisuudet on löydettävä toisaalta ja niitä varmasti on. Palkoissa tapahtuva säästö ei sitäpaitsi suurestikaan koituisi valtion, vaan yksityisten työnantajain hyödyksi. Hallitus ja eduskunta eivät toki saa katsella asioita näiden piirien etujen valossa. Siinä mielessä ei käsite demokratiasta ole toisin tulkittavissa. Se edellyttää itsensä kansan, sen enemmistön elinetujen huomioonottamista ja kansan kokonaisetujen valvomista. Ja siinä suhteessa, jo yksin kansantaloudelliselta kannaltakin, työläisten työkyvyn säilyttäminen on mitä ensiarvoisin kansantaloudellinen säästö. Toisaalta on muistettava, että elleivät hallitus ja eduskunta pysty asioita tässä suhteessa työläisiä vähänkään tyydyttävällä tavalla ratkaisemaan, näyttää siltä, että tulee olemaan vaikeaa estää tähän asti suurin piirtein pysähdyksissä ollutta työtaisteluaaltoa lähtemästä liikkeelle. Mitä se merkitsisi sekä poliittiselle että ennen kaikkea taloudelliselle tilanteelle maassamme, sen kai arvoisat kansanedustajat käsittävät sanomattakin. Olisi anteeksiantamatonta kevytmielisyyttä tämä tietäen kuitenkin antautua tähän vaaraan. Viittaus alinomaisiin palkankorotuksiin ei tässä ole paikallaan. Työläiset ovat pidättyväisyydellään ja sillä, että he tyytyvät hallituksen vaatimattomaan esitykseen osoittaneet, että he ottavat huomioon taloutemme vaikean aseman eikä se työläisten toimesta ole ennenkään horjunut eikä tule horjumaan, elleivät toiset piirit maassamme pyri taloutta sekasortoon saattamaan. Vakava taloudellinen tilanne maassa on juuri työläisten etujen mukaista ja he ovat osoittaneet tämän mainiosti ymmärtävänsä.

Johtopäätöksenä tahtoisin mainita, että SKDL:n eduskuntaryhmän kanta on ollut lähinnä sama kuin täällä ryhmälle esitetty ammatillisten järjestöjen ja palkka- ja hintaneuvostonkin käsitys. Siitä huolimatta

ryhmä pitää hallituksenkin ehdotusta hyväksyttävänä, joskaan ei tyydyttävänä. Se on kuitenkin hyväksyttävä ja toimeenpantava viivyttelemättä ja mieluummin taannehtivasti, sillä kuten sanottu, tasaus oli ollut määrä suorittaa jo kesäkuun 1 päivään mennessä.

Jos nyt hallituksen päätös tulee eduskunnassa hyväksyttyä, kuten pidän luonnollisena, niin olisi kuitenkin huolehdittava, ettei alennusta missään tapauksessa saisi toimeenpanna. Onhan kysymys nimenomaan ankarimmin puutteen kanssa kamppailevan kansanosan olosuhteiden korjaamisesta. Palkanalennus, johon päätöksen kirjaimellinen tulkinta kenties joissakin tapauksissa voisi johtaa, olisi päätöksen hengen ja tarkoituksen vastaista.

SKDL:n eduskuntaryhmä kannattaa siis yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä ja toivoo eduskunnan ymmärtävää ja asiallista suhtautumista kansamme hyödyllisimmän, mutta suurimmassa puutteessa elävän osan, työläisten, oikeutettuihin toivomuksiin.

Ed. Peltonen: Herra puhemies! Nykyinen hallitus on saanut edelliseltä hallitukselta monessa suhteessa raskaan perinnön hoidettavakseen. Sodan aiheuttamien syiden takia on meillä kuten kaikissa muissakin sotaakäyneissä maissa säännöllinen taloudellinen elämä häiriytynyt siinä määrin, että sen saattaminen raiteilleen vie oman aikansa ja se vaatii tarmokkaita toimenpiteitä osakseen. Kun nykyinen hallitus muodostettiin, antoi se jo heti alussa ohjelmajulistuksensa eduskunnalle, joka oli suuressa määrin omiaan rauhoittamaan yleistä mielialaa, sillä mainitussa julistuksessa kosketeltiin melko yksityiskohtaisesti maamme nykyistä asemaa muuttuneissa olosuhteissa. Yhtenä ja erittäin tärkeänä taloudellisena kysymyksenä siinä mainittiin hintojen ja palkkojen saattaminen oikeudenmukaiseen suhteeseen toistensa kanssa, jonka hallitus mainitsi olevan tavoitteenaan. Sosialidemokraattisen ryhmän taholta tätä hallituksen pyrkimystä kannatettiin lämpimästi samoinkuin muitakin hallituksen julistuksessa mainittuja asioita.

Nyt on hallituksen taholta esitetty eduskunnalle hinta- ja palkkausolojen kehitys ja hallituksen toimenpiteet mainittujen kysymysten järjestämiseksi. Selostuksesta ilmeni, että hallitus on pyrkinyt toimimaan inflation vastustamiseksi ja rahanarvon alenemisen estämiseksi ja tässä tarkoituksessa jo huhtikuun lopussa saatiin eri etupiirien kesken erikoinen välirauhasopimus hinta- ja palkkamarkkinoilla. Tällöin hallitukselle jäi tilaisuus saada valmiiksi tekeillä oleva uusi hinta- ja palkkapoliittinen ohjelmansa. Tätä hallituksen toimenpidettä voidaan pitää onnistuneena, sillä ilman sitä olisi tilanne palkkamarkkinoilla ja hintojen suhteen päässyt vielä voimakkaammin vyörymään, kuin nyt on tapahtunut.

Valitettavasti kuitenkin hallituksen toimenpiteet uuden hinta- ja palkkapoliittisen ohjelman valmistamiseksi vei suhteellisen pitkän ajan inflatoorisen kehityksen edelleen jatkuessa, että tilanne siinä suhteessa on nyt muodostunut varsin vakavaksi. Markkamme arvo on laskenut tähän mennessä jo noin neljännekseen sen alkuperäisestä arvosta. Täten ovat piensäästäjät menettäneet osan omaisudestaan, ja henkivakuutukset ovat suurelta osaltaan myöskin menettäneet merkitystään. Olisi kaivattu nopeita ja päättäviä toimenpiteitä, mutta valitettavasti siihen hallitus ei ole kyennyt.

Kun hallituksen käytettävissä on ollut suhteellisen pitkä aika, olisi luullut, että nyt esitetty valtioneuvoston päätös työpalkkojen säännöstelystä voisi tyydyttää eri palkannauttijaryhmiä. Näin ei kuitenkaan ole asianlaita, sillä jo hallituksen omassakin keskuudessa on esiintynyt melkoista erimielisyyttä palkkojen suhteen. Puuttumatta yksityiskohdittain palkkojen määriin ja ryhmittelyihin on siitä kuitenkin lausuttava, että eri palkat verrattuna toisiinsa antavat aihetta vakavaan arvosteluun.

Seuraukset siitä, että eri palkkausryhmitysten välillä on huomattavaa epäsuhdetta ja varsin suuria poikkeuksia nykyisin maksettavista palkoista, tulevat myöhemmin näkyviin. On pelättävissä, että se tulee aiheuttamaan työttömyyttä maataloudessa ja eräillä naisten työaloilla. Jos palkat muodostuvat suhteettoman korkeiksi toisiinsa verraten, aiheuttaa se, paitsi liikehtimistä työaloilla, myös sitä, että työnantajat puolestaan vähentävät työvoimaansa. On myöskin muistettava, että palkat vaikuttavat hintojen muodostumiseen. Tätä hintojen

muodostumista ei hallitus olekaan kyennyt riittävän tarmokkaasti valvomaan, vaan työnantajapiirit ovat voineet käyttää hyväkseen työpalkkojen muka kohtuuttoman suurta kohoamista ja voineet useissa tapauksissa määrätä teollisuustuotteilleen sellaisia hintoja, joita on pidettävä kerrassaan kohtuuttoman korkeina.

Kun kuitenkaan tämän valtioneuvoston päätöksen seuraukset eivät ole täysin tällä kertaa vielä selviä, koska paljon jää riippumaan siitä, miten tätä päätöstä yksityistapauksissa tulkitaan, ei tilanne tämän päätöksen jatkuvasta käsittelystä tai hylkäämisestä parane, kannattaa sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä. Mutta ryhmä tahtoo tässä yhteydessä erikoisesti tähdentää, että nyt hallitus vihdoinkin tämän jälkeen ottaa mahdollisimman päättävän asenteen ja ryhtyy vastustamaan enää hintojen ja palkkojen vyörymistä, ja ne on nyt saatava tähän pysähtymään, sillä on muistettava, että jos näin edelleen jatkuu, ei siitä tule olemaan enemmän hyötyä työntekijöille kuin tuottajillekaan. Tämän päätöksen seurauksena on myös se, että eräiden työläisryhmien palkat, jotka nyt ovat jääneet ulkopuolelle ja joita tämä päätös ei koske, kuten metsä- ja uittotyöläisten, ne on myöskin hallituksen pyrittävä järjestämään tämän päätöksen suhteessa muiden työläisryhmien palkkoihin.

Ryhtymättä arvostelemaan ankarammin tätä päätöstä, minä ilmoitan, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä kannattaa yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Niukkanen: Herra puhemies! Hallituksen päämääräkseen ilmoittama pyrkimys, että se tahtoo aikaansaada lopultakin hintojen ja palkkojen vakaantumisen sekä pelottavaksi muodostuneen inflatoorisen kehityksen pysähtymään, on sellainen, että kukaan järkevä kansalainen ei varmaankaan tähän pyrkimykseen nähden voi olla eri mieltä. Samoin on tunnustettava täysin oikeaksi se pyrkimys, että palkkoja ja hintoja järjestettäessä työväestön oikeutetut sosiaaliset toivomukset koetetaan saada huomioon otetuiksi.

Herra sosiaaliministeri vakuutti lausunnossaan, että esillä oleva valtioneuvoston päätös työpalkkojen säännöstelystä on valmistettu näiden periaatteiden mukaisesti. Tähän päätösehdotukseen lähemmin tutustuttaessa saa kuitenkin sen käsityksen, että siinä on ilmeisesti pidetty silmällä melkein yksistään vain tätä viimeksi mainittua näkökohtaa ja sen lisäksi ehkä joitakin poliittisia tekijöitä, mutta sen sijaan ei riittävästi ole otettu huomioon, mitä palkkojen tällainen järjestely vaikuttaa hintatasoon ja inflatooriseen kehitykseen, ja erikoisesti, mitä se vaikuttaa maamme elintarviketuotantoon, jonka merkitys kansallemme nyt jo näiden koettelemusten vuosien kestäessä olisi pitänyt selvitä.

Kun maataloustyöväen normaalipalkka aivan äskettäin määrättiin ja sen mukana vahvistettiin karjatalous- ja maataloustuotteiden uudet hinnat, lähdettiin silloin siitä, että täten oli vakiinnutettu kiinnepiste, jonka mukaan myös kaikki muut työpalkat ja hinnat määräytyisivät. Kun normaalipalkka maataloudessa vahvistettiin 19 markaksi, edellytettiin, että muun työväen normaalituntipalkka tulisi vaihtelemaan 19—35 markan välillä ja että kaikki hinnat työtäisiin kerta kaikkiaan kiinni tällaisen palkkatason pohjalle. Nyt aiotaan kuitenkin vahvistaa sekatyömiehen normaalituntipalkaksi alimmassa palkkaryhmässä I paikkakuntaluokalla 27 sekä II ja III paikkakuntaluokassa noin 25 markkaa tunnilta, eli siis 6 à 8 markkaa tunnilta enempi kuin vastaava maataloustyöntekijän normaalipalkka. Naisten palkkojen kohdalla olisi tämä epäsuhde vielä paljon suurempi, aina noin 10 markkaa tunnilta. Siihen sijaan korkeampipalkkaisten ammattityömiesten palkkojen kohdalla hallitus haluaa pysyä samoissa numeroissa, jotka sisältyvät edellämainittuun palkkojen ja hintojen vakiinnuttamissuunnitelmaan, 35 markassa tunnilta.

Maalaisliiton ryhmällä on se käsitys, että jos hallitus vahvistaa alimmassa palkkaryhmässä miehille suunnittelemansa näin korkeat palkkanormit ja naisille sellaiset palkat, kuin eduskunnalle jaetussa hallituksen päätösehdotuksessa esiintyy, niin silloin arveluttavasti järkytetään sitä pohjaa, joka luultiin löydetyn, kun maatalouden palkkanormit ja hinnat äskettäin vahvistettiin. Meidän on erikoisesti pakko ottaa huomioon meidän kansamme nykyinen ravitsemustila ja ne mahdollisuudet, mitä on olemassa sen parantamiseksi. Me näemme, että siihen

on näissä oloissa hyvin pienet mahdollisuudet muuten kuin kotimaista elintarviketuotantoa lisäämällä. Tällöin kuitenkin jokainen maanviljelijä on pakotettu toteamaan, että alkuunpääsy on varsin vaikea jo sen vuoksi, että sotien aikana maatalous on päässyt niin pahasti rappeutumaan. Sotien aikaiset hallitukset olivat nimittäin peräti kylmäkiskoisia maataloustuotantoa kohtaan. Vaikka kaikille oli selviö, että maataloustuotteille määrätyt pakkohinnat olivat kaiken kannattavaisuuden alapuolella, ei niitä suostuttu korottamaan, vaan maataloudesta ja maataloustyöntekijöistä, sotatilavaltuuksia hyväksikäyttäen, koetettiin puristaa irti kaikki, mitä siitä ikinä voi lähteä. Asiantuntijat ovat laskeneet, että yksistään viime vuonna maatalous tuotti siten pelkkää tappiota kirjanpitotilojenkin tulosten mukaan 1,500 milj. markkaa (Ed. Hiltunen: Mutta yhtään taloa ei mennyt konkurssiin! — Vasemmalta: Hyvä!). Sen ilmaisen työn arvo, jonka omilla tiloillaan työskentelevä noin 800,000:een nouseva pienviljelijäväestö suoritti sotavuosina, lähennelleen noin 10,000 miljoonaa markkaa. Meillä on se käsitys, että tällä tavalla korotetuiksi suunnitellut sekatyöväen palkat aiheuttavat sen, että myöskin maataloustyöntekijäin palkkaa ja vastaavasti tietenkin myös maa- ja karjataloustuotteiden hintaa on samassa suhteessa korotettava, jos sotiemme johdosta rappeutumaan päässyttä maatalouttamme tosiaan tahdotaan elvyttää ja kansan elintarvikeannoksia lisätä. Lisäksi näyttää varmalta, että naisten palkan korottaminen tällä tavalla, aina lähes 100 prosentilla nykyisestään, aiheuttaa sen, että kaikki naiset, jotka teollisuus, väestökeskukset ja kaupungit voivat ottaa vastaan, hyökkäävät sinne maataloudesta, ja ne, jotka eivät mahdu kaupunkeihin, jäävät hyvästä syystä katkeralle mielelle ja osaksi joutuvat työttömiksi. Kun lisäksi on selviö, että palkkojen tällainen korotus edellyttää paitsi maataloustuotteiden myös teollisuustuotteiden huomattavaa hintojen korotusta, kauppa- y. m. s. alojen jakelu- ja hoitokustannusten nousua taikka näiden toiminnan pysähtymistä kannattamattomina, emme ole voineet tulla muuhun kuin siihen käsitykseen, että tällä toimenpiteellä annetaan ilmeisesti inflatiolle lisävauhtia, joka ei suinkaan lähinnä voi olla palkannauttijoiden etujen mukaista, ja että täten lisätään jo ennestäänkin suurta epäluottamusta markan jälellä olevaankin arvoon ja, mikä pahinta, annetaan maan rajojen ulkopuolelle sellainen käsitys, että maamme hallitus ja tämä uusi eduskunta ei pystyisi taloudellisen elämän kehitystä maassamme järkevästi johtamaan.

Maalaisliiton ryhmä on käsitellyt tätä asiaa jo vähän aikaisemmassakin asteessaan, ja se tuli silloin siihen tulokseen, että palkkaneuvoston tuottajia ja työnantajia edustavien jäsenten omaksuma kanta, jonka mukaan sekatyömiehelle alin tuntipalkka olisi ollut 6 markkaa ja vastaava naisten tuntipalkka 9 markkaa alempi kuin mitä hallituksen päätösehdotuksessa esiintyy, olisi ollut ilmeisesti oikeaan osunut. Korkeintaan näyttäisi pelkillä asiallisilla syillä arvostellen voitavan puoltaa niitä normeja, joita hallituksen vähemmistön on ilmoitettu ehdottaneen jonkunlaisena kompromissina. Kuitenkin on myönnettävä, että tämän asian ratkaisuun voi olla vaikuttamassa muitakin kuin pelkästään sellaisia asiallisia tekijöitä, joiden mukaan tällaisia kauaskantoisia taloudellisia asioita on arvosteltava. Ja kun tämä kysymys sitäpaitsi tulee n. s. valtalain ja valtiopäiväjärjestyksen mukaisesti eduskunnassa vielä perusteellisemmin käsiteltäväksi, ei maalaisliiton ryhmä ole katsonut voivansakaan asian tässä vaiheessa ottaa siihen lopullista kantaa. Ryhmä kuitenkin toivoo, että hallitus ennen kyseessä olevan päätöksen lopullista vahvistamista ottaisi huomioon niitä näkökohtia, joita maalaisliiton ryhmän mielestä siinä olisi huomioon otettava.

Ed. Österholm: Herra talman! Det är begripligt att regeringen har velat förelägga riksdagen den stora och vittsyftande löneregleringsfrågan innan avgörande träffas för regeringens vidkommande. I åtgärden att i detta skede underställa saken riksdagen kan man finna inte allenast en önskan att trygga sig för eventualiteten att statsrådets beslut skulle kunna förorsaka meningsskiljaktigheter i riksdagen och möjligen föranleda krav på dess upphävande. Meddelandet uppfattas också som ett uttryck för en önskan att i denna viktiga angelägenhet handla i gott samförstånd med riksdagen, i synnerhet som regeringen av händelseförloppet har blivit försatt i en svår situation och avgörandet

har vittgående verkningar för vårt ekonomiska liv och dessutom en betydande inrikespolitisk bärvidd. En rätt behandlingsordning skulle emellertid förutsätta att regeringens meddelande jämte de däri ingående sakuppgifter skulle hänskjutas till behandling i utskott. Först då kunde riksdagen för egen del ha skaffat sig ett sakligt underlag för frågans bedömande. Nu får detta godkännande av regeringens ståndpunkt i huvudsak karaktären av ett parlamentariskt förtroendevotum.

Man måste beklaga att regeringens meddelande inte åtföljts av beräkningar, som kunde ge en bild av löneregleringens ekonomiska konsekvenser och göra det möjligt att bedöma åtgärdens verkningar för olika områden av näringslivet. Nu måste riksdagen handla mer eller mindre i blindo och lita på att regeringen förvissat sig om att dess förslag inte leder till förvecklingar. Innebörden av regeringens förslag är så mycket svårare att överblicka som det inte har förknippats till frågan om priserna. Det hade varit önskvärt att samtidigt skulle ha framlagts en plan för stabilisering av prisnivån längs hela linjen så att man inte behövde befara att efter någon tid bli ställd inför nödvändigheten att företa nya löneregleringar.

Det bör nu understrykas att löneregleringen, samtidigt som den tryggar lönarbetarnas utkomst, inte får inverka hämmande på produktionen. Det förhåller sig dock under alla omständigheter så att vi inte kan komma ut ur vårt ekonomiska dilemma och hejda inflationens fortskridande utan att produktionen hålls vid liv och får möjligheter att utvecklas. När nu lönarbetarnas existensvillkor tryggas, är det nödvändigt att regeringen så snart som möjligt ägnar uppmärksamhet åt frågan om en förbättring av de statsanställdas och med dem jämförbara anställdas löner i allmän och enskild tjänst samt de pensionerades ställning. Det vore onaturligt att förbise det behov av förbättrade utkomstmöjligheter, som på dessa områden gör sig gällande med växande kraft för var dag som går.

Det låter sig inte göra att dölja de bekymmer, som inställer sig vid bedömandet av regeringens föreliggande förslag, som i varje händelse utgör en hård påfrestning på vårt ekonomiska liv. Man förutsätter dock att regeringen har fattat ståndpunkt efter noggrann prövning med beaktande av alla på saken verkande synpunkter och att dess förslag till lösning av det aktuella löneproblemet utgör ett led i en plan för stabilisering av vårt ekonomiska liv i hela dess vidd. Det går icke att kämpa mot inflationen och sanera det ekonomiska livet genom isolerade framstötar. Det måste finnas ett genomtänkt program, enligt vilket den ena åtgärden kompletterar och stöder den andra. Det är just detta stabiliseringsprogram, som så länge har efterlysts och som i så hög grad skulle underlätta riksdagens uppgift i dag om det i detta sammanhang hade kunnat framläggas.

Jag kommer att rösta för enkel övergång till dagordningen.

Ed. Frietsch: Herr talman! Jag ber till först få anmäla att jag till fullo ansluter mig till rdm. Österholms anförande. Men därutöver ber jag få säga följande.

En granskning av det förslag till statsrådsbeslut, vilket i dag underställts riksdagen, ger bl. a. vid handen att regeringen totalt förbigått de intellektuella arbetarnas intressen. En annan omständighet, som berättigar till kritik är att regeringen inte ens i sitt meddelande lämnat någon som helst upplysning, huru regeringen tänkt sig ordnandet av de statsanställdas lönefråga. Det verkar som om regeringen inte brytt sig om att fästa avseende vid det allvarliga hot mot de intellektuellas och inte minst de statsanställdas ekonomiska och sociala situation, som pris- och lönenivåns utveckling medfört.

Det är inte svårt att konstatera att kroppsarbetarnas löner nu är mellan 3 och 5 gånger så höga som 1939, nominellt sett, medan de intellektuella, generellt betraktat, i bästa fall fått sina löner fördubblade under samma tid. Jag känner personligen fall där lönejusteringen i dag som är icke tillfört vederbörande mer än 25—30 % i löneförhöjning sedan det senaste fredsåret. Som ett litet exempel på den totala glömska, i vilken de intellektuella hamnat, må nämnas att rektorsarvodet vid statsskolorna inte höjts med en enda penni sedan år 1939. Och ändå är den börda, som en rektor har att uppbära, icke alldeles obetydlig.

Fullt så illa ligger det i regel dock icke till för de statsanställda. En del av dem,

det måste ärligt medgivas, har fått tillfredsställande förhöjningar. Men deras allmänna belägenhet är icke desto mindre prekär. Det måste med kraft och skärpa framhållas för regeringen att en genomgripande korrigering av de statsanställdas löneförhållanden är det enda som kan bevara samhället från att uppleva försämrade relationer, ja t. o. m. en konflikt mellan de hårt ansatta statstjänstemännen och de instanser, som bära ansvaret för deras utomordentliga svårigheter. Jag ber att få erinra om att Centralförbundet för intellektuellt arbete nyligen inför herr socialministern tydligt och klart framhållit, att Centralförbundet inte mera kan svara för arbetsfreden på det intellektuella området, såvida icke förbundets måttliga krav skänkes nödigt beaktande. Bakom denna aktion står jämväl statstjänstemännen och befattningshavarna. Regeringen har hittills kunnat förlita sig på de statsanställdas berömda lojalitet. Den har kunnat förlita sig på att denna lojalitet hindrat de statsanställda från att tillgripa kraftåtgärder. Jag vill emellertid understryka att även denna lojalitet kan ha sin gräns. Och sker icke en genomgripande reglering av statstjänstemännens löner i samband med verkställigheten av det av regeringen här framlagda lönebeslutet, måste man alltså dess värre räkna med en tillspetsning av situationen.

Det vore naturligtvis mycket att säga i detta sammanhang. Jag begränsar mig till att betona en omständighet, som synes vara av vikt. Regeringen bör icke längre uppskjuta åtgärder för en reformering av indexberäkningen. Sedan kroppsarbetarnas löner höjts med 400 % t. o. m. mer kan inte ens något taktiskt skäl motivera att man upprätthåller skenet av att index ligger något över 200. En av orsakerna till den utveckling förhållandena på lönemarknaden undergått sedan 1939 ser jag och flera andra med mig — såsom jag tidigare framhållit även här i riksdagen — i det missvisande index man opererat med i Finland. Man band lönerna vid index, varom principiellt inte var någonting illa att säga. Man gjorde det bl. a. för att undvika starka rubbningar i lönemarknadens allmänna struktur och för att kunna motverka okäligt uppskruvande och ojämna lönekrav. Till en tid lyckades detta. Men så kom löntagarna underfund med att index inte motsvarade verkligheten. Man kritiserade indexberäkningen mycket hovsamt. Sedan man insett indexkurvans relativa värdelöshet reste man bl. a. inom fackföreningsrörelsen krav på att svarta börs priserna skulle inkluderas i indexkolumnerna. Nu har man uppenbarligen så gott som helt upphört att hysa någon tilltro till index. Detta kan inte vara förenligt med någon parts intresse. Man har alltså skäl att hoppas att regeringen nu tar indexproblemet under förnyad omprövning.

Så till sist ett par ord om en fråga, som också sammanhänger med statsrådsbeslutet, nämligen vår inkomstbeskattning. En korrigering av skatteskalan måste verkställas. Den branta progression vi har måste få en högre belägen utgångspunkt. Sådan skalan nu är rutschar även löntagare med reellt sett blygsamma inkomster upp i de skatteklasser, där skattetrycket är oskälikt hårt. Jag undrar om inte de kroppsarbetare som nu skola få 35 mark i timmen, kommer fram med förnyade lönekrav, då de kommer underfund med huru stor del av dessa 35 mark som går åt till inkomstskatten. Och vem ska då ha makt och myndighet att tillbakavisa dessa lönekrav! På så sätt blir den branta progressionen i vårt beskattningssystem en av den inflationistiska utvecklingens drivfjädrar. Detta kan icke ligga i någons intresse. En ändring måste alltså åstadkommas i detta hänseende, ju förr dess bättre. Jag vågar uttala förhoppningen om att regeringen måtte underkasta även denna fråga en prövning.

Ed. Meinander: Det är uppenbart att regeringen har kommit till det beslut, som nu underställts riksdagens prövning, mera på grund av politiska skäl än efter saklig prövning av vad som ekonomiskt kan anses rimligt och lämpligt. De meningsriktningar, som det för regeringen gällt att taga hänsyn till, är dock så lättförklarliga och naturliga, såväl med tanke på allt det som vårt folk genomgått som med alla dagliga beskymmer i minnet att man inte behöver förvåna sig eller förfasa sig över dem. Visserligen öppnas genom de kraftiga löneförhöjningar, som nu skall genomföras, mycket allvarliga, ja, rent av olycksbådande perspektiv för vårt penningvärdes framtid och vår ekonomiska politik över-

huvudtaget. Men jag skall inte nu dröja vid dem.

Däremott kan jag inte låta bli att uttala min oro och olust inför en speciell sida av saken, också berörd av rdm. Frietsch. Jag tror att ingen tänkande och kännande människa behöver missunna kroppsarbetarna de löneförbättringar som är på tal. Men den omständigheten måste stämma till eftertanke, att skillnaden mellan de intellektuella arbetarnas och kroppsarbetarnas nivå inte bara nu håller på att utjämnas, utan rent av kännbart växa i den mening, att de intellektuella absolut sett blir efter. En vaktmästare och gårdskarl i en skola kommer upp till samma lönenivå som en lärare där, fastän läraren har många års studietid bakom sig. Eller för att ta ett annat exempel, som belyser staten som arbetsgivare. På statsjärnvägarna kommer vid verkstäderna i Fredriksberg en äldre yrkesman upp till en månadsinkomst om 9,000 mark, medan en kontorschef inte lyfter mera än 6,500. Vagnsstäderskorna lyfter endast 200 mark mindre i månaden än kontorschefen eller 6,300 mark. Hennes lön har höjts med 420 % sedan 1938, medan kontorschefens endast höjts med 100 %. Exemplen kunna mångfaldigas.

Tendensen i regeringens löneprogram går medvetet ut på en ytterligare minskning av skillnaden mellan de facklärdas och de icke facklärdas inkomster. En sådan anordning kan kanske politiskt motiveras och är kanske med tanke på allas hushållsbekymmer socialt oundgängligt i detta läge. Men ekonomiskt och kulturellt är den mycket olycklig. Arbetseffektiviteten måste bli lidande. Intresset för utbildning måste avmattas. Särskilt betänkligt är att en del av medborgarna, som har den längsta och dyraste utbildningen, skall sjunka tillbaka till något av en förfördelad klass. Den inkomstfördelning mellan kroppsarbetare och intellektuella arbetare, som vi har i vårt land nu, torde vara unik i världen. Några förebilder eller motsvarigheter skall det vara svårt att finna någonstans, inte i väster och inte heller i öster. Verkningarna av en sådan politik blir kanske inte omedelbart synliga. Vi har dess bättre ett akademiskt bildningsintresse av så stor intensitet, att fattigdomen inte på kort sikt kan förinta det. Men i det långa loppet kommer det obehörligen att visa sig, att samhällets kulturnivå sjunker, att hela vårt folk, om detta får fortsätta, sackar efter i utvecklingen, inte minst de kroppsarbetande klasserna till förfång. Redan nu syns betänkliga symptom på andlig utarmning.

Också ur moraliskt synpunkt måste man kraftigt reagera mot en politik, som lyssnar till dem som ropa högljutt och har makt bakom sina ord, medan de stilla i landet ses över akseln. Arbetarorganisationernas strävanden är säkert i och för sig samhället till hälsa. Om dem ingenting ont! Men det är samhällets plikt att se också till dem, som på grund av sin kanske missriktad, men outrotlig individualism och samhälslojalitet väntar på den insats som den enkla rättvisan skall göra.

Det är beklagligt, att regeringen inte har kunnat samla sig kring ett löne- och prisprogram, som hade tagit sikte på en lösning av alla i detta sammanhang aktuella frågor. Visserligen är det sant, att tjänstemännen och de intellektuella arbetarna överhuvud inte brukar ställa till bråk, men lugn och trivsel i samhället skapas aldrig genom att en del grupper undertrycks på andras bekostnad. Jag vill därför uttala en förhoppning om att regeringen utan dröjsmål måtte ta frågan om de intellektuella arbetarnas ekonomiska bekymmer till saklig och allsidig dryftning. Tillsvidare är regeringens verk, om också med tanke på förhållandena kanske i och för sig försvarligt, ofullbordat. För övrigt omfattar jag rdm. Österholms uttalande och kommer för min del att rösta för enkel övergång till dagordningen.

Kulkulaitosministeri Wuori: Herra puhemies! Kun täällä tähän asti esitetyissä lausunnoissa on verrattain ankarastikin arvosteltu hallituksen kannanottoa esilläolevassa kysymyksessä, pyydän saada viitata siihen tosiasialliseen tilanteeseen, missä niin nykyinen kuin sitä välirauhan jälkeen edeltäneetkin hallitukset ovat joutuneet toimimaan nimenomaan talouspoliittisissa asioissa.

Jos lähdetään siitä, että suomalainen yhteiskunta välirauhan jälkeen on saanut ja voinut toimia normaalisissa olosuhteissa, todella rauhanomaisissa olosuhteissa, niin luonnollisesti voidaan päätyä hyvinkin ankariin hallituksen esitystä vastaan tähtääviin arvosteluihin. Mutta mielestäni on

kohtuullista, että hallituksen päätöstä katseltaessa muistetaan, minkälaisissa oloissa sodan jälkeistä suomalaista yhteiskuntaa on todellisuudessa jouduttu rakentamaan.

On myöskin eräs toinen näkökohta, jota ei varsinkaan palkkatyöntekijäin, niin hyvin ruumiillisen kuin henkisen työn tekijäin piireissä jakseta ymmärtää, kun näistä asioista keskustellaan, kun he kuulevat, että inflation syynä on pääasiassa palkkojen nousu.

Näitä kahta näkökohtaa ajateltaessa pyytäisin saada kiinnittää eduskunnan huomiota seuraaviin historiallisiin tosiasioihin. Meidän maassamme hintojen nousu ei alkanut työpalkkojen eikä yleensä palkkojen nousuna, vaan se alkoi, niinkuin kaikki läsnäolevat asiantuntijat hyvin tietävät ja myöskin varmasti tuntevat, ulkomaisten tuontihintojen noususta. Siis meidän hintojen nousumme alkoi hintojen noususta eikä työpalkkojen noususta. Ensimmäiset palkankorotukset toimeenpantiin tässä maassa tosiasiallisesti enemmän kuin puolen vuotta toisen maailmansodan syttymisen jälkeen ja enemmän kuin puoli vuotta ensimmäisten hinnankorotusten jälkeen. Edelleen tämä hallitus on joutunut, kuten monasti on sanottu, hoitamaan sodan jälkeistä pesää. Se ei ole vastuussa siitä, että maa on saanut kannettavakseen sodan aikaiset menot ja niiden aiheuttamat erilaiset seuraamukset. Ei myöskään kukaan ajatteleva kansalainen voi vaatia nykyiseltä hallitukselta, että se voisi yhtäkkiä muutamissa kuukausissa supistaa valtion menoja sellaisissa oloissa, missä jo tosiasiassa elämme, niin paljon kuin voitaisiin luulla, jos ajatellaan sitä, että sodanaikaiset sotamenot eivät enää ole tarpeen. On muistettava, että meillä oli pitkälle kevääseen asti käytävä vielä sotaa kaukana pohjoisessa ja on muistettava, että meidän siirtymisemme sodasta rauhaan on myöskin maksanut tavattoman paljon, on muistettava lisäksi kaikki muut menot, joita valtiolla on kannettavanaan.

Tässä on jo kaksi inflatiotekijää, jotka eivät ole suinkaan löydettävissä työpalkkojen piiristä. Kolmas on tunnettu tavaran niukkuus. On selvää, että meillä ei ole mahdollisuutta työpalkkoja kohottamallakaan saavuttaa sitä realista elinkantaa, realista elintasoa, mikä oli yleisesti katsoen ennen sotaa vallitsevana. Meillä yksinkertaisesti ei ole niin paljon erilaatuisia hyödykkeitä käytettävänä, jotapaitsi meidän vähistä varastoistakin täytyy viedä ilman vastapalveluksia ulkomaiden taholta ulkomaille sotamme laskun maksamiseksi huomattava määrä tavaroita, jotka luonnollisesti myöskin vähentävät käytettävissä olevia tavaravarastoja maassa. Mutta meidän täytyy toisaalta muistaa, että taistelu näistä vähistä hyödykemääristä tai vähentyneistä hyödykemääristä, jotka kansamme käytettävissä ovat, on muodostunut erittäin tiukaksi m. m. siitä syystä, että valtiovalta syystä, joihin tässä ei ole syytä syventyä, ei ole voinut ylläpitää riittävän tehokasta säännöstelyä ja tavarain jakelua. Meidän viralliset elintarvikeannoksemme ovat jo fyysillisesti katsoen liian pienet ja sellaisinaan pakottavat kansalaisia hankkimaan toista tai toista tietä itsellensä lisää elintarvikkeita. Toisinaan, varsinkin kesäaikana näitä elintarvikkeita saadaan säännöstelyn ulkopuolelle enemmän tai vähemmän ulkopuolella olevista elintarvikkeista, kuten juureksista, vihanneksista, perunoista j. n. e., mutta yleisesti näitä välttämättömiä lisäelintarvikkeita on ollut pakko hankkia säännöstelyn ulkopuolelta laittomasta salakaupasta. Tämä tosiasia on vaikuttanut enemmän kuin usein muistetaankaan siihen, että kansalaiset, jotka joutuvat turvaamaan elämänsä ja toimeentulonsa rahatuloillaan, palkkatuloillaan, näkevät ainoaksi keinoksi säilyttää asemansa ankarassa kilpailussa niukoista tarvikkeista siinä, että heidän rahatulonsa nousevat. Taistelu rahapalkoista on taistelua niistä vähäisistä tarvikkeista, hyödykkeistä, joita maassa on käytettävänä.

Toinen tie tässä taistelussa luonnollisesti olisi läpiviedä vielä ankarampi ja totaalinen säännöstelytalous, etten sanoisi täysin valtiollistettu talous niin hyvin tuotannon kuin jakelunkin kohdalta, mutta miellyttääkö se Suomen kansaa enemmän kuin tämä taistelu rahatulojen kautta, sitä minä rohkenen epäillä.

Kun näitä ja monia muita historiallisia tosiasioita pidetään mielessä, niin ymmärretään paremmin niitä hallituksellekin palkkatyöväen taholta tulleita vaatimuksia ja esityksiä, jotka luonnollisesti ovat olleet hallituksen mielessä sen yrittäessä löytää ratkaisua esillä olevaan vaikeaan kysymykseen. Sen lisäksi tulee se, että näitä asioita

ei ole sodan aikana voitu tai tahdottu hoitaa niin, että sodanaikaisen talouspolitiikan seuraukset olisivat nyt helpommin kannettavissa kuin mitä ne tosiasiassa ovat. Valtiovaltahan noudatti tämän vuoden tammikuuhun asti palkkoja säännöstellessään sellaista periaatetta, että palkkoihin ei ollut annettava täyttä hintojen nousua vastaavaa korvausta, vaan mikäli mahdollista, palkkojen korotus oli rajoitettava 2/3:een tapahtuneesta hintojen noususta. Tämä tosiasia tiesi sitä, että varsinkin korkeammin palkatut työntekijät ja useilla aloilla työntekijät yleensäkin, missä he olivat heikommin järjestyneitä, jäivät hintojen noususta palkoissaan huomattavasti jälkeen. Tämä oli yksi sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta aiheuttava tekijä. Jos tahdotaan ottaa toinen myöskin epäjärjestystä aiheuttanut tekijä huomioon, niin se oli se, että kaikki ne työnantajat, joilla oli erinomaiset konjunktuurit sodan aikana, toisin sanoen, sotatarvikkeita tuottavat, se korviketuotanto, joka myi tuotteensa ulkomaille, Saksaan silloin, samoin Pohjois-Suomessa toimineet työnantajat, he eivät suinkaan silloin, kun heillä oli mahdollisuus saavuttaa huomattavia voittoja, mikäli tuotanto vain oli käynnissä, eivät välittäneet siitä, mitä palkkoja maksettiin, he olivat valmiit maksamaan sangen korkeitakin palkkoja.

Saadakseen korjausta tähän sosiaaliseen epäoikeudenmukaisuuteen, joka meidän hinta- ja palkkaoloissa tosiasiassa oli epäoikeudenmukaisuus puolueettomastikin arvostellen, nimittäin tähän 2/3 korvaukseen, esitti ammatillisesti järjestäytynyt työväki marraskuussa 1943 hallitukselle, että palkkasäännöstelypäätöstä muutettaisiin siten, että palkkoihin annettaisiin täysi korvaus yleisesti. Tämä esitys oli käsiteltävänä yli vuoden ja tuli ratkaistuksi vasta tämän vuoden tammikuussa. Kun tällä tavalla näin hitaasti, näin kankeasti käsiteltiin palkkatyöntekijäin asioita noina aikoina, niin on ymmärrettävää, että vastavaikutus oloissa, joissa palkkatyöntekijöillä on ollut suurempi toimintamahdollisuus kuin sodan aikana, on sitä suurempi.

Tuskin liioittelen, kun sanon, että me saamme olla itse asiassa hyvin kiitollisia siitä, että meidän työmarkkinoillamme ei ole tapahtunut sen kummempaa kuin tähän mennessä on tapahtunut. Olen ollut tilaisuudessa eduskunnalle huomauttamaan erään toisen asian yhteydessä, että tuskin Euroopassa tulee olemaan montakaan sellaista maata tämän sodan jälkeen, jossa asioita on voitu hoitaa niinkin rauhallisesti kuin on voitu hoitaa meidän maassamme huolimatta siitä, että me olemme sittenkin sodassa hävinnyt maa kaikkine niine seuraamuksineen, joita hävinneellä maalla aina on kannettavanaan.

Täällä on yksityiskohtaisesti tehty huomautuksia hallituksen palkkasäännöstelypäätöksiin. Niihin en voi tässä kaikkiin pysähtyä, mutta haluaisin huomauttaa siitä, että ne palkat, joista herra sosiaaliministeri täällä mainitsi, ovat palkkoja, joita hyvin laajat työntekijäpiirit ovat vaatimuksissaan esittäneet jo tämän vuoden tammikuun lopulla. Ne ovat siis kesäkuun puoliväliin asti odottaneet näitä palkkoja. Ja rohkenisin väittää, että jollei näiden työntekijäpiirien keskuudessa olisi tunnettu edes sellaista luottamusta edellistä ja nykyistä hallitusta kohtaan kuin on tunnettu, niin tämä maa olisi kokenut erittäin vaikeita, etten sanoisi kohtalokkaita työtaisteluita. Vain se, että hallituksella on ollut läheiset suhteet myöskin työntekijäpiireihin, on saanut aikaan, että hallitus on voinut politiikallaan ylläpitää suurin piirtein katsottuna tuotantoa edistävää työrauhaa ja siten säilyttää mahdollisuudet yleensä inflationvastaiselle politiikalle, sillä jos maa olisi joutunut suurien työtaistelujen pyörteisiin, niin ei meillä olisi varmastikaan sellaisiakaan mahdollisuuksia hoitaa inflatiota torjuvaa politiikkaa kuin mitä nyt tällä hetkellä on.

Täällä on sanottu, että sekatyöläisten ja ammattityöläisten palkkojen ero muodostuu tämän jälkeen liian pieneksi. Minä tahtoisin tämän suhteen viitata ed. Meinanderin lausumaan tosiasiaan, että tähän vaikuttaa nimenomaan nykyinen huoltotilanne. Suhtautumiseen palkkoihin vaikuttaa erinomaisen voimakkaasti nimenomaan se, mitä palkoilla saa niukoista tarvikemääristä, ja silloin luonnollisesti alempipalkkaiset katsovat oikeudekseen vaatia samanlaisia mahdollisuuksia tai lähellä olevia mahdollisuuksia korkeammin palkattuihin verrattuna. On kuvaavaa palkkatyöväen solidaarisuudelle, että ammattitaitoiset työntekijät useilla aloilla ovat nimenomaan ilmoittaneet kannattavansa seka- ja ammattityöntekijäin palkkojen korottamista näin huo-

mattavalla tavalla ja tyytyvänsä näihin heille ehdotettuihin palkkoihin nimenomaan siitä lähtien, että näiden alempipalkkaistenkin on voitava elää nykyisissä oloissa.

Täällä on huomautettu, että maatyöläisten ja sekatyöläisten palkkojen välillä on liian pieni ero. On valitettavaa, että hallituksella ei tosiaankaan ole ollut aikaa toimittaa kaikkia yksityiskohtaisia laskelmia — asiahan olisi viipynyt vielä jonkin aikaa, ennenkuin se olisi voitu viedä ratkaisuun — jotta olisi voitu sanoa, että nämä palkat olisi voitu porrastaa sillä tavalla, että aivan ylikäymättömiä epäsuhteita ei tarvitse syntyä. On selvää, että metsä- ja uittotyöläisten palkat on järjestettävä näiden uusien palkkojen perusteelle.

Mitä henkisen työn ja ruumiillisen työn tekijäin palkkoihin tulee, niin se esitetyistä lausunnoista päättäen kohdistuu lähinnä valtion viran- ja toimenhaltijain palkkoihin ja vapaissa työsuhteissa oleviin palkkoihin. Henkisen työn tekijäin palkkojen järjestämiseen annetaan asianomaisille viranomaisille ehdotetussa päätöksessä varsin laaja harkintavalta. Riippuu siis käytännöstä, millä tavalla heidän palkkansa järjestyy. Siinä ei ole siis hallituksen päätös esteenä. Mitä tulee valtion viran ja toimen haltijain palkkoihin, niin niistä ei hallitus tässä yhteydessä ole voinut tehdä mitään päätöstä, mutta on ilmeistä, että niitä koskeva kysymys joutuu myös hallituksen pohdittavaksi.

Mitä tulee tähän urakkaprosenttiin, josta myös on mainittu, niin sanoisin, että se antaa juuri mahdollisuuden nimenomaan ammattityöntekijöille ja taitaville työntekijöille varata runsaampia ansioita muihin verrattuna ja tehdä siten palkkasäännöstelypäätöksen joustavammaksi.

Yhdyn esitettyihin lausuntoihin siinä, että ratkaisu koko meidän edessä olevalle probleemillemme on lähinnä tuotannon ylläpitäminen ja sen laajentaminen ja nykyoloja ajatellen myöskin mahdollisuuksien avaaminen ulkomailta tapahtuvalle tuonnille. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että kaikki kansalaispiirit, niin hyvin yrittäjät kuin työntekijätkin, koettavat ponnistaa voimansa tuotannon kehittämiseksi ja ylläpitämiseksi. Pitäisin maalle vahingollisena, suorastaan edesvastuuttomana sellaisia puheita, että ilman muuta lopetetaan tuotanto, koska palkkoja järjestetään tällä tavalla. En pidä myöskään kovin ilahduttavana sellaista ilmiötä, kuin että jotkut laivanvarustajat rannikkoliikenteessä pyrkivät lopettamaan laivakulun ilmoittamatta tästä ennakkoon mitään asianomaisille viranomaisille. Kyllä kai näistä asioista on tähänkin asti voitu neuvotella ja voidaan vastakin neuvotella. Hallituksella on oikeus odottaa kansalaisilta sen verran ymmärtämystä ja tukea näissä monissa vaikeuksissa.

Täällä on annettu ymmärtää, että hallituksella ei olisi vakavaa halua päästä hinta- ja palkkapolitiikassa johonkin vakavaan tasoon. Se on hallituksella, myös sen enemmistöllä, pyrkimyksenä edelleenkin. On toivottavaa, että tämän jälkeen päästään sellaiseen tasoon ja sellaiseen vakavuuteen, että näin suuria hyppäyksiä ylöspäin ei tarvitsisi toimeenpanna. Mutta siihen ei päästä sillä, että etukäteen koetetaan tehdä epäilyksenalaiseksi hallituksen vilpittömät pyrkimykset. Se propaganda ja sellainen mainostus näistä asioista, mitä on näkynyt eräissä sanomalehdissä viime aikoina, ei ole omansa edistämään näiden asiain hoitamista, oltakoonpa näistä päätöksistä asiallisesti mitä mieltä tahansa. Epäluottamusta voidaan helposti levittää nykyisenä aikana. Mutta jokaisen, niin hyvin hallituksessa olevan kuin sen ulkopuolella olevien, jokaisen yksityisenkin kansalaisen pitäisi näinä vaikeina aikoina todellakin tuntea vastuunsa kansamme ja maamme kohtalosta. Tämä yritys, josta tässä nyt on eräs vaihe käsiteltävänä, on tietysti vaikea. Mutta se on saanut sen muodon, minkä olosuhteet sille ovat sanelleet. On epätietoista, onnistuuko se, mutta jollemme itse aluksi edes uskokaan sen onnistumiseen, niin epäonnistuminen on aivan varma. Sen vuoksi olisi toivottavaa, että hallituksen ponnistuksia edelleenkin koetettaisiin tukea, ja tyydytyksellä on merkittävä, että tähänastiset lausunnot tässä suhteessa ovat olleet positiivisia.

Tahtoisin korostaa edelleenkin sitä, että tämä tie, niin vaikea kuin se onkin, on kuitenkin rauhallisempi ja helpommin läpivietävissä, tasaisemman kehityksen kautta läpivietävissä kuin se, että lyötäisiin rikki koko koneisto ja ryhdyttäisiin epäluulossa toisiamme kohtaan taistelemaan äärimmäisin keinoin näiden asiain ratkaisemiseksi. Sellainen tie tietysti on aina mahdollinen,

mutta se voi myös johtaa täydelliseen kaaokseen.

Herra puhemies! — Tahtoisin siis lopuksi, kuuluessani hallituksen enemmistöön tätä asiaa käsiteltäessä, korostaa nimenomaan sitä, että hallituksen enemmistö tehdessään tämän ratkaisun on lähtenyt siitä, että näihin asioihin pyritään saamaan järjestystä ja vakavuutta.

Ed. Kauppi: Herra puhemies! Hallituksen tiedonannossa toistettiin vielä se keskeinen ja koko olojemme kehityksen kannalta perustavalaatuinen ajatus, että inflatoorista kehitystä on tarmokkaasti vastustettava tai — niinkuin herra sosiaaliministeri muistaakseni sanoi — jarrutettava. Sitä varten on välttämätöntä saada palkkojen ja hintojen järjetön kilpajuoksu pysäytetyksi. Tähänastisilla toimenpiteillä tuo pysäyttäminen ei ole onnistunut, vaan päinvastoin on kehityksen kulku päässyt luisumaan arveluttavan nopeasti tilanteen huonontumiseen suorastaan uhkaavassa määrässä.

Käsillä oleva työpalkkojen säännöstelyehdotus kuuluu siihen suunnitelmaan, jota noudattaen asioitten hoidosta vastuussa olevan hallituksen on edellytettävä toivovan voivansa sopivassa kohdassa asettaa tehokkaan jarrun rahanarvon alenemiselle. Hallitus on saattanut ehdotuksensa eduskunnan tutkittavaksi jo edeltäpäin ennen päätöksen lopullista tekemistä. Tämä on perusteltua siltäkin kannalta, että jäljestäpäin harjoitettava kontrolli eduskunnan taholta on tämän luontoisessa asiassa jokseenkin kokonaan käytännöllistä merkitystä vailla. Mutta samalla on tunnustettava, että täysistunnon keskustelun puitteissa on mahdollista eduskunnassa esittää ainoastaan yleisluontoisia näkökohtia eikä yksityiskohtia myöten harkittuja muutosehdotuksia, sikäli kuin niitä haluttaisiin. Tämä johtuu asian luonnosta ja niin oletan hallituksenkin tarkoittaneen.

Ryhtyessään tekemään yleishuomioita käsiteltävänä olevasta ehdotuksesta, joutuu ensimmäiseksi kysymään, onko palkkajärjestelyn lähtökohdasta, maataloustyössä maksettavasta 19 markan tuntipalkasta, edetty tasaisesti siten, että muut palkat ovat joutuneet oikeaan suhteeseen tuohon lähtöpisteeseen. Tuntuu siltä, että tässä kohden hallituksen ehdotus ei ole täysin onnistunut. Nyt ehdotetut muiden työläisten palkat ovat sen verran korkeampia, että työvoiman saaminen maatalouteen juuri nyt, jolloin maataloustöiden tehokas sujuminen on poikkeuksellisen tärkeätä, sen johdosta vaikeutuu. Kun käsillä olevassa ehdotuksessa, ottaakseni vain yhden esimerkin, naisten alin palkka on 19: 50 tunnilta, niin on pantava merkille, että ankarasta maanviljelystyöstä, esim. ojankaivuusta, suoritettava 19 markan tuntipalkka ei edellyttäisi kevyemmästä naistyöstä maksettavan enemmän. Ero on tuntuvasti suurempi miestyövoiman kohdalla. Huomio kohdistuu juuri siihen, että varsinaisen ammattityöväen osalta nämä esitetyt palkat eivät ole korkeita, nimenomaan myöskään tuon lähtökohdan kannalta arvostellen, mutta että sekatyöläisten ja niihin verrattavat palkat ovat suhteellisesti suurempia, mistä taas johtuu, että ammatitaito ja kokemus eivät saa sitä hyvitystä, minkä ne ansaitsisivat. Tämä tietää sen arvokkaan tekijän heikentämistä, joka kannustaa työntekijää kehittämään ammattitaitoansa ja siten tehokkaammin palvelemaan tuotantoa. Niinikään on se vaara, että ammattitaitoinen työväki ei pidä oikeudenmukaisena palkkojensa suhdetta ammattitaidottomien palkkoihin.

Jos jätetään sitten vertailu maataloustyöväen palkkoihin ja tarkastellaan nyt ehdotetun palkkajärjestelmän niin sanoakseni omaa sisäistä rakennetta, niin huomio kiintyy miesten ja naisten palkkojen keskinäiseen suhteeseen. Toivon, ettei minua epäillä nurjamieliseksi naisia kohtaan, kun sanon, että naisten ja miesten palkkojen erotus tuntuu liian pieneltä, toisin sanoen, jos tältä tasolta lähdetään, naisten palkat saisivat olla hiukan verran alempia kuin hallituksen ehdotuksessa (Ed. Kuusinen: Sama palkka samasta työstä!). Vaikka naisten palkat jäisivät parikymmentä prosenttia miesten palkkojen alapuolelle, pitäisin tätä vielä nykyoloissa kohtuullisena, kun otetaan huomioon naisten suorittaman työn keskimääräinen laatu sekä se, että teollisuustyössä palvelevat naiset valtaosaltaan ovat nuoria perheettömiä työntekijöitä. Periaatteena samanlaisesta työstä suoritettavan palkan samanlaisuus on mielestäni kylläkin ohjelmaksi hyväksyttävissä, mutta eri sukupuolien palkkojen välisessä suhteessa tapahtuisi, jos ero tehtäisiin pariksikymme-

neksi prosentiksi, siitä huolimatta nyt varsin tuntuva tasoittuminen nykyiseen suhteeseen verraten, sillä naisten palkat lienevät yleensä nyt varsin tuntuvasti enemmän miesten palkkoja alempia.

Palkkoja nyt määrättäessä on vakavasti otettava varteen sekin, että, niinkuin täällä jo aikaisemmin on huomautettu, erinäisillä aloilla voidaan joutua työttömyyden vaaraan.

Jos sitten tarkastelee valtioneuvoston päätösehdotuksen pykälien rakennetta, niin eräät kohdat vaikuttavat siltä, että ne jättävät mahdollisuuksia tämän melkoisella työllä ja vaivalla laaditun järjestelmän liukumiseen. Ehdotuksen 3 §:n 2 momentti oikeuttaa sosiaaliministeriön yksinään määräämään palkat poikkeuksellisesti jollakin paikkakunnalla korkeammiksi kuin ensimmäinen luokka tässä valtioneuvoston tekemässä päätöksessä edellyttää. Saattaa ajatella tällaisen tapauksen voivan panna vyöryn uudelleen liikkeelle. Samassa yhteydessä tulee toivoneeksi, että 4 §:n loppuosassa esitetyt erikoistapaukset todella käytännössäkin jäävät poikkeuksiksi, koska muuten nekin saattavat järkyttää koko järjestelmää. Niinikään näyttää tarpeelliselta saada mahdollisimman yksityiskohtaisesti selvitetyksi, mihin päätösehdotuksen sisältämistä luokista kukin työntekijä työnsä laadun perusteella kuuluu.

On tietenkin lähdettävä siitä, että työntekijöille on suoritettava kohtuullinen palkka niissä rajoissa, jotka talouskoneistomme kestävyys ja toimintakykyisyys asettaa. Työväen tehokas osallistuminen yhteiskuntamme rakennustyöhön on välttämätön edellytys selviytymisellemme edessä olevista vaikeuksista, ja oikeudenmukainen palkkapolitiikka on omansa tukemaan tätä onnistumista. Hallituksen pyrkimykseen tässä kohden on kaikin puolin yhdyttävä.

Nyt esillä oleva ehdotus merkitsee palkkojen nousemista vuoden 1939 tasosta noin summittaisesti sanoen 300—400 %:lla. On syytä korostaa, että tämän tulee oikeudenmukaisuuden nimessä merkitä sitä, että henkisen työn tekijäin palkat on saatettava oikeaan suhteeseen niihin palkkoihin, joita korotus tietää ruumiillisen työn tekijöille. Nimenomaan on viran tai toimen haltijain palkkojen sekä eläkkeiden järjestäminen oleva luonnollinen seuraus tästä päätöksestä, niinkuin hallituksen taholta jo on ilmoitettukin. Toisin sanoen uudistus on vietävä johdonmukaisesti ja oikeudenmukaisesti loppuun. Mutta en voi olla tässä yhteydessä vielä korostamatta sitä, että hallituksella, niinkuin täällä jo vakuutettiinkin sen taholta, on sellaiset suunnitelmat palkkojen ja hintojen vyöryn pysähdyttämiseksi, että tässä kohden saadaan vakiinnuttaminen toteutetuksi.

Tässä esitetyt näkökohdat alistan hallituksen harkittavaksi ennen lopullista ratkaisua. Käsittäen hallituksen tarkoituksen asian tuomisessa tässä vaiheessa eduskuntaan olevan kuulla eduskunnan täysistunnossa esitettävää arvostelua päätösehdotuksesta edistyspuolueen eduskuntaryhmä kannattaa yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. Hiekkala: Herra puhemies! Siinä keskustelussa, jota viime aikoina julkisuudessa ja osittain täällä eduskunnassakin eri yhteyksissä on käyty hinta- ja palkkakysymyksistä, on sekä oikealla että myöskin vasemmalla lähdetty osittain virheellisestä asenteesta ja näin jouduttu kärjistämään tätä erittäin vaikeata kysymystä kentällä, jos niin sanoisin, enemmän kuin asiallisella pohjalla pysyen olisi ollut välttämätöntä. Oikealla, jossa katsottaneen oltavan oppositiossa, on asiat esitetty melkeinpä siinä valossa, kuin se, voidaanko markan arvo säilyttää ja saadaanko hinta- ja palkkataso vakaantumaan, olisi riippuvainen jokseenkin yksinomaan hallituksen ja näitä asioita johtavien viranomaisten hyvästä tai pahasta tahdosta pitää yllä kuria ja järjestystä. Ei ole otettu kyllin lujia otteita, sanotaan, ja vertaillaan nykyistä asiaintilaa pari kolme vuotta sitten vallinneeseen sekä tahdotaan tuon vertailun avulla osoittaa, että silloinen talous- ja finanssipolitiikkamme johto oli pätevä ja nykyinen vastaavasti sitä kehnompi, mitä heikompi rahanarvotilanne nyt on silloiseen verrattuna. Tuollainen asenne, joka on kauttaaltaan esiintynyt myöskin oikeistolaisessa sanomalehdistössä ja jolla on hyvin suuressa määrässä jo kaivettu hallituksen ja säännöstelyviranomaisten nauttimaa luottamusta ja arvovaltaa, kuten ministeri Wuori täällä sanoi, ei ole oikea eikä pitkällä tähtäimellä katsottuna myöskään opposition itsensä kannalta viisas. Meidän on tunnustettava, että olemme tekemisissä

hinta- ja palkkatilannetta hoitaessamme suurelta osalta sellaisten voimien kanssa, jotka eivät ole meidän hallittavissamme ja jotka valitettavasti jatkavat luonnonlain välttämättömyydellä kulkuaan meistä riippumatta. Meidän on vain muistettava, että olemme saaneet lähes puoli vuosikymmentä käydä raskasta sotaa, jota taloudelliset resurssimme eivät ole kestäneet. Me emme ole saaneet kuin nimeksi ulkolaista luottoa, minkä vuoksi olemme olleet pakotetut syöttämään setelipainoa pyörittelemällä jatkuvasti liikkeeseen ostovoimaa, jota nyt ovat rahalaitokset kukkuroillaan samalla kuin liikkeessä oleva setelistö lähentelee kymmenkertaista määrää sodan edelliseen aikaan verraten. Kun ostettavissa oleva välttämättömienkin tavaroiden määrä on samalla jatkuvasti pienentynyt, on kysynnän ja tarjonnan välinen suhde muodostunut sellaiseksi, ettei hintojen kohoamista ole voitu jatkuvasti estää millään pakkomääräyksillä. Likviidi ostovoima hyökkää niukkojen tavaravarastojen kimppuun ohi säännöstelyn sitä kiihkeämmin, mitä pitemmälle tällaista kehitystä jatkuu. Vielä pari vuotta sitten ja yleensä sodan jatkuessa voitiin palkkoja ja hintoja pitää paremmin kurissa. Mutta ollaksemme rehellisiä, meidän on myönnettävä, että sen järjestelmän alta, joka luotiin ensimmäisen finanssiohjelman pohjalle, on vähitellen juossut perusta pois hintojen kulkiessa edellä ja palkkojen perässä, ja että se oli todellisuudessa jo romahtanut silloin, kuin nykyinen hallitus otti remmin ja joutui näin ollen hoitamaan edellisen hallituksen ja koko edellisen hallitussuunnan konkurssipesää. Kun nyt ne, jotka ovat olleet viimeiseen saakka kaikkein uskollisimpia aikaisemman hallitussuunnan kannattajia, esiintyvät vain sivullisina syyttelijöinä, kuten sanomalehdistössä on esiinnytty, ei se näytä kauniilta eikä sellaisella mitään rakenneta, vaan vaikeutetaan muutenkin vaikeiden asioiden hoitamista.

Hinta- ja palkkakysymys tosin on osittain myöskin kurikysymys, ja sitä voidaan hoitaa sekä paremmin että huonommin sellaisena. Mutta se on sitä vain osittain ja samalla se on myös oikeus- ja elinkysymys sekä sellaisena erittäin vaikeasti hoidettava. Mutta vaikka myönnämmekin sen, että mahdollisuutemme inflation vastustamisessa ovat rajoitetut ja etteivät työläisten vaatimukset palkkojen korottamiseksi johdu suinkaan yksinomaan poliittisesta juonittelusta eikä pahankurisuudesta, ei pidä myöskään luulla, että palkankorotuksia voidaan jaella kunkin ryhmän vaatimusten mukaan kuinka tahansa. Ei sekään asia ole riippuvainen yksinomaan hallituksen hyvästä tai pahasta tahdosta, vaan siinä on otettava huomioon koko talousrakenteemme ja ennen kaikkea tuotannollisen toimintamme mahdollisuudet. Nyt on jo eräissä tapauksissa palkkojen osajärjestelyn vuoksi jouduttu siihen, että pyöriä on täytynyt panna seisomaan, koska yrittäjä ei ole pysynyt pelissä tai ei ole uskaltanut jatkuvasti ottaa sitä riskiä, mitä palkankorotukset hänen yrityksessään merkitsevät hintojen ollessa jatkuvasti sidottuna aikaisemmalle tasolle. Julkisuudessa on näkynyt tieto, johon ministeri Wuori täällä viittasi, että matkustajalaivaliikenne Turun rannikolla on täytynyt lakkauttaa tai aiotaan lakkauttaa palkkojen ja kuljetusmaksujen epäsuhteen takia. Myöskin kirjapainoalalla, jota lähemmin tunnen, ovat teknillisen puolen palkkojen korotukset ja jatkuvat korotusvaatimukset johtamassa täydelliseen yritteliäisyyden kannattamattomuuteen, jos hinnat samalla pidetään jäädytettyinä. Suunnitellut palkankorotukset merkitsevät välttämättä myös monien hintojen korottamista. Sanotaan, että puute tuo toran perheeseen. Me olemme sodassa köyhtyneet ja joutuneet pakkotilaan, jossa jokaisen on tingittävä toimeentulovaatimuksestaan sekä samalla tehtävä ankarasti työtä saadaksemme tuotannon tehokkaaseen käyntiin ja sitä tietä tavaramäärän lisäytymään ylenpalttisen likviidin ostovoiman vastikkeeksi. Se on ainoa todella tehokas keino saada hinnat ja palkat vakiinnutetuiksi. Nyt ne ovat päässeet jo pahasti suistumaan raiteiltaan siinäkin mielessä, että luonnolliset hinta- ja palkkasuhteet, jotka ovat muodostuneet vapaan kysynnän ja tarjonnan perusteella, ovat menneet pahoin sekaisin. Eräillä tahoilla näyttää olevan sellainen käsitys, että näitä suhteita voidaan muutella ja mestaroida miten tahansa kokonaisuuden edun siitä kärsimättä. Varsinkin ilmenee sellaista käsitystä, että henkisen työn tekijöistä ei ole väliä ja että yksi on yhtä hyvä saamaan saman palkan kuin toinenkin jopa paremmankin, riippumatta siitä, kuinka paljon siitä todellisuudessa jää välttämät-

tömien elämäntarpeitten tyydyttämiseen, mitä merkitsee nykyinen jyrkästi progressiivinen verotus ja mitä vaatimuksia työn luonne sekä asianomaisen yhteiskunnallinen asema pakostakin asettaa. Hallituksen pyrkimys saattaa kansalaisten palkat ja elintaso lähemmäksi toisiaan, on aivan oikea, mutta sitä ei voida toteuttaa kaavamaisesti eikä ilman perusteellista, yksityiskohtiin saakka ulottuvaa tutkimusta. Hinta- ja palkkakysymys on hoidettava yhteisvastuullisesti eikä nyt ole varaa puoluetaktikoimiseen puolella enemmän kuin toisellakaan. Näissä järjestelyissä on pidettävä huolta talouskoneistomme ja sosiaalisten suhteiden tasapainon säilymisestä niin, että voimme tuottaa mahdollisimman paljon, että yritteliäisyydellä on mahdollisuuksia. Sitä silmälläpitäen on hallituksen palkkapäätöstä arvosteltava ja siihen katsoen on sitä myöskin käytäntöön sovellettava.

Minä en halua puuttua hallituksen palkkapäätöksen yksityiskohtiin, vaikka niissä saattaisikin olla muistuttamista. Luotan siihen, että hallitus tuntee nämä asiat ja tekee parhaansa tilanteen hoitamiseksi.

Ed. O. Virtanen: Herra puhemies! — Haluan tässä asiassa kiinnittää hallituksen ja eduskunnan huomion erääseen seikkaan, josta jo ed. Kuusinenkin mainitsi, nimittäin siihen eroon, mikä kyseessä olevassa palkkapäätöksessä vallitsee naisten ja miesten palkkojen välillä.

Naiset ovat aina joutuneet olemaan melko huonossa asemassa, kun on ollut kysymyksessä palkan maksaminen. Naisen palkkaa määrättäessä on tavallisesti lähdetty siitä jo vuosisatoja vallinneesta käsityksestä, että nainen kyvyiltään on heikompi kuin mies. Tähän seikkaan muuten viittasi äsken puheenvuorossaan ed. Kauppikin. Käytännössä on kuitenkin varsinkin viime vuosina tämä käsitys osoittautunut paikkansapitämättömäksi. Nainen on joutunut suorittamaan saman työn kuin mieskin ja osoittanut myöskin siihen kykenevänsä. Ed. Kauppi puheenvuorossaan väitti suurimman osan teollisuudessa työskentelevistä naisista olevan yksinäisiä naisia ja sen perusteella hän polemisoi naisten korkeata palkkaa vastaan. Osittain se ehkä pitääkin paikkansa. On kuitenkin monissa tapauksissa nainen joutunut yksinään huolehtimaan perheestään, olemaan sen ainoana elättäjänä, ja käydyn sodan johdosta on yhä useampi nainen joutunut tähän asemaan. Minkälaiseen asemaan hän ja hänen perheensä tällaisessa tapauksessa taloudellisesti joutuvat? Hänet on eripalkkaisuudella asetettu paljon raskaamman taloudellisen puristuksen alaiseksi kuin mies ollessaan perheen toimeentulon huoltajana, koska elin- ja kulutustarvikkeet hänelle ja hänen perheelleen tässä tapauksessa maksavat saman kuin silloinkin, kun mies on perheen elättäjänä. Mitä taas tulee n. s. yksinäisiin naisiin, on suhde sama, verrattuna yksinäisiin miehiin.

Meillä on jo pitemmän ajan periaatteessa tunnustettu naisen oikeudellinen asema yhteiskunnassa tasavertaiseksi. Mielestäni on jo aika päästä tässä suhteessa eroon tästä taloudellisesta epäkohdasta ja asettaa nainen palkkakysymyksiä järjestettäessä edes jonkun verran lähemmäksi miesten palkkausta. Olisin toivonut, että nyt palkkoja järjestettäessä olisi lyhennetty sitä välimatkaa huomattavasti enemmän, mikä miehen ja naisen palkkojen välillä on olemassa.

En kuluta eduskunnan aikaa tällä kertaa enempää. Toivon kuitenkin asialle jo tässä yhteydessä eduskunnan taholta huomiota, jonka se todella ansaitsee. Myöhemmin, kun allekirjoittaneen toivomusaloite kyseenä olevasta kysymyksestä tulee eduskuntakäsittelyyn, tulen puuttumaan asiaan laajemmin.

Edellä esittämästäni huolimatta kannatan kuitenkin yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Kuusela: Herra puhemies! Valtioneuvoston palkkaohjepäätöstä tarkasteltaessa kiintyy huomio erikoisesti kohtaan, joka koskee maamme suurimman yhtenäisen työntekijäryhmän, nimittäin maataloustyöläisten palkkoja. Jokainen tietää, että tämän alan työntekijät ovat aina olleet kaikkein kehnoimmin palkattuja. Sitäpaitsi heidän työaikansa on kokonaan lailla määrittelemättä, joten esim. naistyöntekijäin, kuten kotitaloustyöntekijäin, karjakkojen ja karjakon apulaisten työpäivät saattavat venyä jopa 14—15 tuntisiksi. Kaiken lisäksi heidän asunto-olonsa ovat yleensä puutteelliset, naispalvelijoita on ahdettu useita yhteen pieneen huoneeseen, joka monessa tapauksessa on rakennettu karjatalousrakennuksen yhteyteen, ja var-

sinaisten muonamiesten asunnot eivät vastaa alkeellisimpiakaan vaatimuksia. Vain harvoissa tapauksissa on naispalvelijoilla vapaapäiviä ja kesälomankin niin ajan valinnan kuin sen pituuteenkin nähden maaja karjataloustyöntekijät ovat huonommassa asemassa kuin muiden ammattialojen työläiset.

Sodan raskaina vuosina maamme maataloustyöläiset raatoivat itsensä uuvuksiin yrittäessään parhaansa mukaan tuottaa elintarpeita. Eikä riittänyt sekään, että he työskentelivät arkipäivät ja osan yöstäkin, vaan vieläpä rikottiin sapattiakin sen propagandan kiihoittamina, joka lähti aina kirkkojen saarnastuoleista asti.

Elintarvetilanne on maamme kohdalta edelleenkin hyvin synkkä eikä tässä suhteessa ole valkenemista lähitulevaisuudessa havaittavissa. Kaikesta tästä huolimatta nykyinen hallitus katsoo arvolleen sopivaksi nyt käsiteltävänä olevan palkkaohjepäätöksen mukaan pitää maamme satoihin tuhansiin nousevan maataloustyöväenluokan edelleenkin sanoisinko parias-luokan asemassa. Ylemmiltä tahoilta annettiin ymmärtää, että sodan aikainen rautainen palkkapolitiikka, joka perustui täydelliseen mielivaltaan ja huomattavasti alensi kaikkien palkallaan elävien kansalaisten elintasoa, nyt sodan vihdoinkin meidän kohdaltamme päätyttyä mahdollisimman pikaisesti tarkistettaisiin. Tarkistuksen ääriviivat ovat nyt hahmoittumassa. Tämän perusteella on aiheellista tutkia, minkälaiset vaikutukset nykyisellä palkka- ja hintapolitiikalla on maataloustyöläisten elintason kohottamisessa. Mehän tiedämme, että elintason astetta ei voida arvostella markkamääräisen palkan perusteella, vaan siihen vaikuttaa ratkaisevasti hintataso. Tarkastellessamme hallituksen nyt suorittamaa ensimmäistä kierrosta tässä taloudellisen elämän piirileikissä, voimme todeta, että markan liekaketjua pidennettiin noin puolella. Tämän toimenpiteen kautta palkat ja hinnat nousivat kaksinkertaisiksi entisestään. Ottaen huomioon yksinomaan maataloustyöläisten lukkoon lyödyt palkkanormit ja maataloustuotteiden hintojen nousun, niin suhde jää suurin piirtein entiselleen, toisin sanoen samanlaiseksi kuin se oli sodan vuosina. Mutta tällä kaksinkertaisella hyppäyksellä ylöspäin on eräs haitallinen vaikutus m. m. maataloustyöläisten reaalipalkan muodostumiseen. Verotuksen perustana on yksi veroäyri sadan markan tulosta. Nyt kun palkat kohoavat puolella, niin verorasitus nousee lähes kolminkertaiseksi ottaen huomioon alhaiset perusalennukset ja veroasteikon progressiivisuuden. Lopputulos tästä kaikesta näyttää muodostuvan täysin kielteiseksi maataloustyöväen kannalta katsottuna.

Ihmettelyä herättää varsinkin se seikka, että marginaali, siis liikkumisraja minimija maksimipalkkojen välillä on suhteettoman suuri. Esimerkiksi ensimmäisellä palkkausalueella on maataloustyöhön tottuneille ja työkykyisille omassa ruoassa oleville miehille määritelty normaalipalkaksi 19 markkaa, palkkararojen ollessa 16: 50—22: 50. Liikkumaraja on kokonaista 6 markkaa tunnilta. Tämä antaa liian väljän tulkintavapauden maataloustyönantajille, jotka tulevat varmasti yrittämään käyttää sitä omaksi edukseen.

Ei voi myöskään olla tekemättä eräitä vertailuja maataloustyöläisten palkkaohjeitten ja muitten työntekijäryhmien palkkaohjeitten välillä. Teollisuuden palveluksessa olevien naistyöntekijöiden palkat on palkkaohjepäätöksessä määritelty 19: 50—29: — markkaan. Minimipalkka teollisuuden palveluksessa oleville naistyöntekijöille on 50 penniä korkeampi kuin normaalipalkka ensimmäisen palkkausalueen maataloudessa työskenteleville miestyöntekijöille. Maataloudessa työskentelevien naisten palkkarajat ensimmäisellä palkkausalueella ovat 12—15 markkaan, normaalipalkan ollessa 13 mk 50 p, joten ero on luvattoman suuri, toisin sanoen lähes kaksinkertainen.

Tällä vertailulla minä en suinkaan pyri osoittamaan, että teollisuuden palveluksessa oleville naistyöläisille on osoitettu liian korkeita palkkoja, vaan sitä, että maataloustyöläisten ja varsinkin naisten työn arvo on määritelty suhteettoman alhaiseksi eikä kestä vertailuja muiden alojen työläisten palkkaohjeiden suhteen. Meidän on muistettava, että maataloustyöläiset jo työn luontaisesta raskaudesta johtuen joutuvat epäedullisempaan asemaan kuin teollisuuden palveluksessa työskentelevät työläiset; kaloriamäärän kulutus on suurempi, koska kansanhuoltoministeriön antamien ohjeitten mukaan maataloustyöntekijöille jaetaan yleensä suuremmat leipäkortit kuin teollisuuden palveluksessa oleville työntekijöille. Ravintomenot ovat siis suhteellisesti suu-

remmat, puhumattakaan vaatetus- ja jalkinemenoista. Ulkotyötä tekevillä täytyy olla kunnolliset jalkineet ja lämpimät vaatteet ja koska kansanhuolto ei kykene näitä tarvikkeita juuri nimeksikään hankkimaan, joutuvat asianomaiset näitä hankkimaan varojensa mukaan salakaupasta sellaisilla hinnoilla, että nykyiset palkkaohjeet huomioonottaen se osoittautuu kertakaikkiaan mahdottomaksi. Epäsuhde, joka on aina ollut maataloustyöläisten ja teollisuustyöläisten palkkojen välillä, näyttää tämän palkkaohjepäätöksen kautta jäävän ennalleen, vieläpä laajentuvankin. Todennäköisesti se tulee johtamaan valitettaviin sosiaalisiin seuraamuksiin. Jo vuosia on puhuttu siitä epäterveestä yhteiskunnallisesta ilmiöstä, jota sanotaan maaltapaoksi. Maaseudun nuoriso, etupäässä naiset, hakeutuvat maalta asutuskeskuksiin ja kaupunkeihin. Tämä on syyn ja seurauksen lain tulos. Jokainen yrittää etsiä itselleen mahdollisimman edullisia työ- ja palkkaoloja. Tätä kehitystä ei voida ehkäistä edes pakkomääräyksillä, koska jo Suomen perustuslaissa sanotaan, että kaikki kansalaiset ovat samanarvoisia lain edessä. Vielä vähemmän voidaan ajatella työ- ja asuntopaikan vapaaehtoisen valinnan rajoittamista nykyään, jolloin sana demokratia on olevinaan kaikkien piirien korkeimpana johtotähtenä. Luulen osuvani asian ytimeen toteamalla, että syy palkkaohjeasteikon muodostumisesta maataloustyöläisten kohdalta näin karun pidättyväksi on ollut maalaisliittolaisten ministerien lyhytnäköinen hetken voiton tavoittelu edustamilleen suurmaanomistajille. Pitemmällä sihdillä katsottuna se tulee todennäköisesti muodostumaan Pyrrhoksen voitoksi, siis sellaiseksi, joka muodostuu vaikutuksiltaan ennen pitkää tappioliseksi. Sallittaneen kai edes ihmetellä, minkä takia meikäläiset ministerit, jotka muodostavat hallituksen enemmistön, lankesivat tällaiseen maalaisliiton virittämään loukkuun. Pitääkö edelleenkin paikkansa vanha suomalainen sananlasku, että siitä yli, missä aita on matalin. Olenkin vakuutettu siitä, että nyt olojen pakosta hyväksyttävä hallituksen palkkaohjepäätös tulee herättämään suurta ihmetystä ja suoranaista katkeruutta maamme suurimman ja elintarviketilanteen kannalta katsoen kaikkein tärkeimmän ammattiryhmän, nimittäin maataloustyöläisten keskuudessa.

Ed. Turunen: Herra puhemies! — Nykyhetken kaikkein polttavimmaksi sisäpoliittiseksi kysymykseksi näyttää muodostuneen kysymys palkkojen järjestelystä. Asian poliittisuutta kaikkein selvimmin todistaa se, ettei maan hallitus ole rohjennut ratkaista asiaa ilman eduskunnan myötävaikutusta ja poliittista tukea. Tuomalla palkkakysymyksen eduskuntaan on hallitus siirtänyt vastuun asioiden vastaisesta kehityksestä eduskunnan kannettavaksi. Kenties tämä uusi menettelytapa palkkapäätösten antamiseen nähden ei ole asialle pahitteeksi. Vahinko vain, ettei tätä samaa menettelytapaa käytetty aikaisemmin niin tämän kuin edellistenkin hallitusten aikana. Koko tämä laaja ja toistaiseksi tuntemattomiin tuloksiin johtava kysymys toivottavasti voidaan hoitaa niin, ettei pääsisi syntymään tilannetta, joka voisi syöstä taloudellisen elämän uhkaavan lähelle romahduksen rajoja.

Siinä keskustelussa, jota viime aikoina on hinta- ja palkkakysymyksen ympärillä käyty, on eräillä tahoilla asetettu kyseenalaiseksi se tie, jota on käyty asioiden ratkaisemiseksi ja joka voi johtaa hinta- ja palkkakarusellin yhä kiihkeämpään vauhtiin. Palkannauttijataholla on täysin oikeutetusti vaadittu uusia järjestelyjä palkkatason korjaamiseksi. Mutta pyrkimys ei ole suinkaan ollut se, että samalla kun palkkoja sallitaan korotettavan, samalla sallitaan jopa tavattomiakin hintojen nousuja, mistä meillä on varsin tuoreita esimerkkejä, puhumattakaan mustan pörssin hinnoista, jotka ovat vallan tavattomasti hypänneet omalla tahollaan. Palkkojen korotuksen hyöty hintojen samalla kohotessa jää olemattomaksi ja elintaso ei todellisuudessa ensinkään parane. Kokonaistulokseksi näyttää jäävän vain palkkanumeroiden huomattava kohoaminen, setelistön lisääntyminen ja inflatoorisen kehityksen huolestuttava jatkuminen. Mitähän iloa palkannauttijoille olisi siitä, että he saavat noutaa palkkansa torikassilla ja sitten mennä ostoksia tekemään matkalaukut täynnä seteleitä.

Myönnän oikeaksi sen arvioinnin, minkä ministeri Wuori äsken suoritti sodan aikaisen palkkapolitiikan virheellisyydestä, mutta en näkisi sen olleen yksinomaisena syynä palkkapolitiikassa tapahtuneeseen huolestuttavaan kehitykseen kuluvan vuoden puolella. Sodan jälkeisillä poliittisilla

tekijöillä on epäilemättä oma osuutensa ja ehkäpä juuri nämä tekijät työntekijäin aiheellisen tyytymättömyyden ohella ovat kiihdyttäneet palkkakysymyksen nykyiseen vaiheeseensa. Voitaisiin hyvällä syyllä kysyä, vaikka se tuntuukin tällä hetkellä jälkipeluulta, eikö sittenkin olisi pitänyt harkita toista tietä elintasossa suoritettavien korjausten järjestämiseksi. Hintojen nousun ehdottomalla estämisellä, jopa eräiltä osilta hintojen suoranaisella alentamisellakin ja vain alhaisimpia palkkoja korottamalla olisi kenties voitu käsitykseni mukaan saavuttaa parempia tuloksia kuin nyt mahdollisesti voidaan saavuttaa. Kun kuitenkin on ollut välttämätöntä lähteä tälle tielle, joka pitkien ja sitkeiden neuvottelujen ja valmistelujen jälkeen on tänään eduskunnalle esitetty, on vain lausuttava vakava toivomus, että hallitus pystyisi toimimaan niin, ettei seuraisi nykyistä pahempi kaos. Samoin on myöskin odotettava, ettei edesvastuuttomasti miltään taholta väläytellä niitä käsityksiä, joita sodan jälkeen ja erikoisesti vaalian aikana esiintyi ja joiden käsitysten mukaan pidettiin mahdollisena vuosien 1938—39 elintason kertakaikkinen palauttaminen. Jokainen harkitseva kansalainen, palkannauttijakin, voi suuremmitta vaikeuksitta ymmärtää, ettei viiden sotavuoden jälkeen yhtäkkiä voida saada elintasoa sotaa edeltäneelle tasolle eivätkä esim. järkevät ammattiyhdistysihmiset ole sellaista vaatineetkaan.

Uuden palkkapäätöksen pääpaino näyttää olevan ruumiillisen työn taholla enkä tänä lyhyenä aikana, mikä on kulunut päivällä pidetystä istunnosta, ole saanut selvää käsitystä, kuinka henkisen työn ja sitä lähellä olevien alojen palkannauttijain asema tullaan järjestämään. Jos uusi päätös on niin ymmärrettävä, niinkuin asia käsittääkseni täytyisi olla, että esim. liike-elämän ja kaupan palveluksessa olevien palkat, jotka ovat olleet tunnetusti alhaiset, korotetaan palkkapäätöksen edellyttämiin määriin, työntekijäin edustajanakin rohkenen sanoa, että kaupan alalla tulee muodostumaan varsin vaikea tilanne. On selvää, että ammattitaitoiset työntekijät mainitsemallani alalla tulevat pitämään kiinni siitä, ettei heitä jätetä muiden ammattitaitoa vaativien työntekijäin palkoista jälkeen. Tämä tulee johtamaan, ainakin näin tällä hetkellä asioita henkilökohtaisesti aavistellen, tulee johtamaan työvoiman supistuksiin ja sitä tietä työttömyyteen. Jo nyt on ollut havaittavissa kaupan piirissä ilmiöitä, jotka ovat selvästi tämän kehityksen osoittaneet. Samaa kehitystä voidaan pelätä muillakin aloilla esiintyvän. Haluaisin tiedustella hallitukselta, onko hallitus päätöstä tehdessään harkinnut tai tarkastellut, mikä osuus uusilla palkkajärjestelyillä tulee olemaan nimenomaan työttömyystilanteeseen, joka — lähinnä kaupan alalla, mutta ehkä monilla muillakin aloilla — voi muodostua vaikeaksi kun tunnetaan ne vaikeudet, joissa kauppa varsin tiukan voittomarginaalin säännöstelyn johdosta toimii. Lisäksi näyttää todennäköiseltä, että hintojen nousua on odotettavissa, jotta taloudellinen elämä yleensä voisi pyöriä tapahtuneitten korotusten jälkeen. Onko hallituksen piirissä selvitetty, mitkä alat erikoisesti tulevat tarvitsemaan uusia hintajärjestelyjä, jotta ne voisivat selviytyä niistä kustannusten nousuista, joita uusi palkkojen järjestely aiheuttaa? Epäilemättä juuri kaupan ja liike-elämän piirissä muodostuu tilanne kestämättömäksi, ellei sen mahdollisuuksia nopeasti korjata. Eräillä tahoilla, jopa hyvin arvovaltainen näitä asioita lähellä oleva henkilö on väittänyt, ettei esim. kaupan asema tarvitse korjauksia, koska se ei ole kansantaloudellisesti tuottavaa työtä. Jos tällainen käsitys tulee sanelemaan esim. kauppaa koskevat voittomarginaalijärjestelyt, joista kaupan satatuhantisen työntekijäkunnan palkat ovat riippuvaisia, johtaa se kohtuuttomuuteen, jonka seuraukset ovat haitallisia koko talouselämälle. Aivan summittaistenkin laskelmien perusteella voidaan kaupan työntekijäin palkkojen laskea kohoavan 50—100 %:iin, eräissä tapauksissa huomattavasti enemmänkin. Kaupan alalla käytyjen palkkaneuvottelujen yhteydessä on jo saatu havaita tilanteen muodostuneen varsin vaikeaksi. Nyt se tulee muodostumaan kestämättömäksi. Supistuksia on siis odotettavissa siitäkin huolimatta, että voittomarginaalia jonkin verran voitaisiin valtiovallan toimenpiteillä järjestellä. Nämä supistukset merkitsevät juuri työttömyyttä ja sitä tietä uusia sosiaalisia vaikeuksia. Käsitykseni mukaan olisikin hallituksen syytä hyvissä ajoin varautua ottamaan vastaan nämä vaikeudet, sillä valitettavasti ainakin allekirjoittanut on tässä suhteessa varsin pessimistinen.

Edellä olevan olen halunnut sanoa sen vuoksi, ettei syntyisi sellainen käsitys niinkuin työntekijätaho kokonaisuudessaan ummistaisi silmänsä niiltä näköaloilta, joita voi tulla hyvinkin pian näkyviin ja jotka huolestuttavat myöskin palkannauttijoita. On aivan paikallaan, että palkannauttijain oikeutetut vaatimukset otetaan huomioon, mutta on varottava lähtemästä liian arveluttaville vesille. Summaaristen laskelmien mukaan merkitsevät uuden palkkapäätöksen aiheuttamat korotukset varovasti laskien 9 miljardin markan nousua, mutta voi summa kohota jopa 15 miljardiinkin markkaan niiden tietojen valossa, joita on eri tahoilla väläytelty. Olisi varomatonta kuvitella, etteikö tämä voisi olla eräänä inflatioon johtavana tekijänä, ellei todella asiallista jarrua saataisi tämän jälkeen vauhtipyörän tielle. On vain vakavasti toivottava, että muut suunnitelmat ja toimenpiteet, joita hallituksen taholta on epäilemättä odotettavissa maan talouselämän tasapainon säilyttämiseksi, olisivat nopeita ja tehokkaita.

Ed. Sergelius: Motiivit hallituksen eduskunnalle antamassa tiedonannossa työpalkkojen säännöstelystä ovat helposti ymmärrettävissä samoin kuin se kompromissitulos, mikä sisältyy valtioneuvoston päätökseen mainittujen palkkojen järjestelyksi. Ehdotus on käsitykseni mukaan tyydyttävästi ratkaistu sekä rakenteeseen että luokitteluun nähden, joskin olisin toivonut, että palkkamarginaali ammattitaitoisten ja taitamattomien välillä olisi ollut suurempi. Mutta tässäkin suhteessa annetaan hinta- ja palkkaneuvostolle liikuntavapautta.

Kysymys työväestön palkkojen järjestelystä on monimutkainen ja ilmeistä on, että se on ollut sangen vaikea ratkaista eikä ole ollut riippuvainen hyvästä tai huonosta tahdosta, vaan pohjautuu niinkuin kaikki taloudelliset pulmakysymyksemme niihin kahteen onnettomaan sotaan, mihin meidän entiset taitamattomat valtiomiehemme saattoivat maamme. Nykyinen hallitus on joutunut hoitamaan koko sotaajan laskut, mitkä melkein poikkeuksetta sisältävät pitkälle meneviä sitoumuksia, jotka osaltaan ovat johtaneet meidät niinkuin tässä useasti on huomautettu jatkuvaan inflatioon. Mutta kyseenalaista on, voiko ehdotettu toimenpide sitä estää jatkumasta. Selvää on, että muistutuksia voidaan tehdä hallituksen tiedonantoa vastaan eikä ainoastaan asiallisia vaan myös muodollisia. Mutta käsitykseni mukaan ne eivät ole siksi painavia, että sen takia olisi riskeerattava hallituskriisi. Näin ollen tulen äänestämään yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen puolesta.

Ed. Wickman: Herr talman! Den lönerörelse som nu igen tagit fart är beklagansvärd. Man hade trott, att den borgfred å lönefronten, som med stora ansträngningar nåddes för en tid sedan skulle hållit längre än den nu synes ha gjort. Som frågan nu ligger till kan knappast något annat göras än att försöka av en svår situation göra det bästa möjliga.

Enligt min mening har regeringen åtagit sig ett stort ansvar då den kommit fram med det nu föreliggande förslaget till reglering av vissa arbetslöner, då den inte samtidigt uppgjort ett förslag till effektivt prisstopp. Man har under den tid som förflutit sedan senaste lönerullning, gått och tröstat sig själv, och andra pessimister, med att regeringen säkert uppgjort en effektiv plan för ett pris- och lönestopp vars gränslinje man nu i det närmaste nått. Det har nämligen i olika sammanhang hörts antydningar om att man siktat på att då levnandskostnaderna stigit till en indexnivå om ca 240 poäng fastlåsa både lönerna och prisen. Nu torde denna nivå i själva verket redan vara passerad. När tänker man på att försöka anordna en effektiv spärr, det kan väl ingalunda vara meningen att låta inflationen bliva absolut och total?

Regeringen kan ingalunda till sitt försvar säga, att den inte haft tillräckligt med maktbefogenheter för att råda bot på eländet. Jag är minsann ingen vän av den s. k. ekonomiska fullmaktslagen, men då den en gång finns, och flitigt blir anlitad, varför då icke använda den för en gångs skull på ett område där den måhända hade kunnat göra nytta för sig. Dessutom har ju regeringen det röd-gröna blocket bakom sig. Varför har den icke i de trängre cirklarna, som behärskas av agrarerna och social- och folkdemokraterna gjort upp en familje — eller låt oss säga hushållsplan som skulle räddat både böndernas och ar-

betarnas intressen. Hade så skett, skulle även vi andra, som icke ha den stora äran att höra till de „tre stora" fått en släng av deras samarbetes välsignelse. Som det nu är har hela prisförhöjningen på jordbruksalster blivit — snart sagt — en illusion och arbetarnas stegrade löner en grann såpbubbla. Vad har alltså detta regeringens planlösa ekonomiska fögderi lett till? Jo, till det, att icke blott bönder och arbetare, producenter och konsumenter förlorat på kapplöpningen, utan jämväl alla de tusentals småspararna, pensionärer och andra i detta samhälle som intet inflytande haft på regeringens olyckliga pris- och lönepolitik. Det är med en känsla av sorg och blygsel man som folkrepresentant tänker på de många man företräder, som nu fått sin förmögenhet och ekonomiska trygghet spolierad genom det som skett och håller på att med väldig fart ske. De oräkneliga småspararna, som låtit sig lockas av en modern och statsuppmuntrad sparpropaganda, att för sin ålderdom och oförutsedda ekonomiska behov sätta en slant nu och då på sidan, kommer nu att för tredje gången på några decennier se hur en stor del av deras besparingar gå upp i rök. Likaså har de många, som genom livförsäkringar och medlemsskap i olika pensionsanstalter och kassor tänkt trygga sin ålderdom, fått genom inflationen ett fruktansvärt hårt slag.

Enligt min mening, är det en oavvislig plikt för regeringen, att vidtaga radikala åtgärder för att trygga deras ekonomiska rättigheter som genom den lössläppta pris- och lönerörelsen blivit lidande. En ekonomisk gottgörelse av ett eller annat slag måste för småspararnas och pensionärernas vidkommande ske. Man kan fråga sig huruvida icke en förhöjning av räntorna till det dubbla å depositionerna vore ett sätt att återge pengarna litet av deras förlorade värde. De besparingar, som nu förlorat mer än hälften av sitt forna värde, skulle genom en räntestegring återvinna i realitet avsevärt av det förlorade till nytta för dem som på ålderdomen skola leva av ränteavkastningen. Måhända kunde då också mycket av de i marknaden rullande markorna finna vägen till statskassan igen, via sparinrättningarna?

Enligt min mening var det icke välvalt av regeringen att på detta sätt ställa riksdagen inför en viktig fråga. Socialministern nämnde, att regeringen icke ville ställa riksdagen inför ett fullbordat faktum genom att förelägga densamma ett fastställt beslut. Det är just detta, som nu genom detta förfarande synes bli fallet. Genom beslutet av i dag i denna fråga har regeringen fått en förhandsutfästelse av riksdagen i en viktig fråga som icke ens undergått utskottsbehandling. På basen av dagens beslut uppgörs då det statsrådsbeslut som reglerar de berörda frågorna. Riksdagen kan knappast senare, då den har att fatta ståndpunkt på sätt som i riksdagsordningen föreskrives till detta statsrådsbeslut ägna frågan någon mera ingående och kritisk behandling, ty den har på förhand skänkt beslutet sin välsignelse.

Emellertid återstår väl knappast annat än att omfatta det förslag som regeringen nu framlagt, trots att detsamma icke omfattas av en enhällig regering. Detta omfattande av de föreslagna lönenormerna görs dock med det klart uttalade önskemålet, ja den fordran, att regeringen omedelbart skrider till åtgärder för införande av en effektiv prisspärr och att även lönerullningen bringas att stanna. Regeringen måste med alla tillbudsstående medel få inflationen att avstanna och utfinna medel och utvägar att gottgöra de oräkneliga medborgare som oförskyllt kommit att bli lidande på den försämring av vårt penningvärde som nu skett i så stor utsträckning. Regeringen har allaredan tillräckliga maktbefogenheter för att kunna bringa ordning och reda i denna för nationen så ödesdigra angelägenhet, och behöver den ytterligare stöd för en stabilisering av läget skall riksdagen icke vägra regeringen sådant.

Herr talman! Jag är djupt medveten om att regeringen haft många bekymmer och svårigheter dessa tider och icke minst för den föreliggande frågans skull. Jag har dock icke kunnat, trots åtf jag vet mig icke vara någon nationalekonom låta bli att uttala mitt stora bekymmer för vårt folks ekonomiska läge och uttala en förhoppning om att regeringen skall omedelbart vidtaga kraftigare åtgärder än hittills för att få ett slut på kapplöpningen mellan löner och priser. Då regeringen nu får vår fullmakt att ordna denna detalj av lönefrågan ges den blott för att hjälpa

vårt folk ur en svår lönekonflikt och i förhoppningen att regeringen är vuxen uppgiften att sätta stopp för inflationen.

Pääministeri Paasikivi: Minä en ajatellut sekaantua tähän keskusteluun, mutta se, mitä äskeinen puhuja esitti, pakottaa minut kuitenkin lausumaan muutamia sanoja, erittäinkin kun luulen, että samantapaisia ajatuksia joidenkin ja ehkäpä useiden muidenkin edustajien sekä myöskin eduskunnan ulkopuolella olevien henkilöiden mielessä väikkyy.

Edellinen puhuja sanoi, että hallituksella on ollut käytettävissään riittävät valtakeinot hoitaakseen asiat, mutta hallitus ei ole tahtonut sitä tehdä, ja hän kysyi, minkävuoksi se ei ole sitä tehnyt. Ne keinot, jotka hänen mielestään hallituksella on ollut käytettävissä, on n. s. valtalaki. En tiedä, onko edellinen herra edustaja lukenut valtalakia ja harkinnut, mitä se sisältää ja mihin toimenpiteisiin se antaa mahdollisuuden. Valtalaki antaa kyllä oikeuden hallitukselle määrätä, että m. m. palkat ovat ne ja ne ja että ne eivät saa siitä nousta ylitse. Mutta jos tuhannet, kaksituhatta, kolmetuhatta ja kymmenen tuhatta työmiestä tekee lakon eikä tyydy päätökseen, — mitä sitten on hallituksen tehtävä? Sodan aikana voidaan kyllä löytää keinoja rauhattomuuksien ja epäjärjestysten alaslyömiseksi, mutta nyt emme enää elä sodassa, vaan elämme rauhan ajassa ja elämme myöskin vapauden ajassa. Nyt ei ole enää kenttäoikeuksia, ei voida lähettää rintamalle eikä ryhtyä muihin pakkokeinoihin, vaan nyt eletään vapauden aikana (Vasemmalta: Hyvä! — Se on oikeata puhetta!). Ja mitä laillisia keinoja tämä n. s. valtalaki ja samana päivänä, 6 päivänä toukokuuta 1941, annettu toinen laki myöntää hallitukselle ja viranomaisille? Se tekee mahdolliseksi, että jos työväki tekee lakon, ei mene työhön, niin viranomaisilla on mahdollisuus haastaa työmiehet oikeuteen, ja ne tulevat tuomittaviksi sakkoon, joka muistaakseni vastaa 40—50 päivätyötä ja voi nousta pahimmassa tapauksessa aina kahden vuoden vankeuteen. Minä olen sitä asiata tutkinut ja harkinnut. Mutta luuleeko edellinen puhuja ja luuleeko kukaan, että tällaisilla keinoilla voidaan, jos tuhannen ja tuhatviisisataa taikka kuinka monta niitä on, työmiestä tekee lakon, pitää järjestystä? Ei! Siinä täytyisi panna toimeen keskitysleirejä ynnä muita sellaisia, mutta nykyänsä ei ole enää niiden aika, eikä nykyinen hallitus ainakaan tule sitä tekemään. Näin ollen se puhe, jonka edellinen edustaja esitti, ei pidä ollenkaan paikkaansa. Luulen kyllä, että hän ei ole yksin tässä maassa, joka näin ajattelee, vaan niitä on paljon muitakin. Mutta se on lyhytnäköistä ajattelua.

Sitten hän sanoi olevansa tyytymätön siihen, että hallitus on tuonut tämän asian eduskuntaan. Minua ihmetyttää, että eduskunnan jäsenen taholta, — olen kyllä tullut huomaamaan, että on muitakin samoin ajattelevia —, katsotaan, että hallituksen ei olisi pitänyt tuoda tätä asiata eduskuntaan. Joka tuntee meidän hallitusmuotoamme ja valtiopäiväjärjestystämme, tietää, että se kosketus eduskunnan ja hallituksen välillä, jonka n. s. valtalaki järjestää, on aivan poikkeuksellinen, — sellainen, joka ei sovellu säännölliseen kosketukseen, joka on oleva Suomen valtiomuodon ja valtiopäiväjärjestyksen mukaan hallituksen ja eduskunnan välillä. Se on sota-ajan järjestely, ja se tietää sitä, että eduskunta on antanut hallitukselle oikeuden väliaikaisesti julaista määräyksiä sellaisissa tapauksissa, joissa ei ole ollut aikaa eikä mahdollisuutta muuten menetellä, — antaa väliaikaisia määräyksiä, jotka ovat voimassa siihen asti ja ainoastaan sikäli, mikäli eduskunta ei niitä kumoa. Ne ovat viipymättä ilmoitettavat eduskunnalle ja ovat kumottavat, jos eduskunta niin päättää. Päätäntävalta ja ratkaisuvalta on eduskunnan eikä hallituksen. Mutta se menettely, että hallitus antaa päätöksen tällaisessa tärkeässä asiassa ja tuo sen sitten eduskunnan eteen, juuri asettaa eduskunnan tapahtuneen tosiasian eteen. Eduskunta on useimmiten siinä asemassa, että se ei voi muuta tehdä kuin hyväksyä hallituksen päätöksen, sillä useassa tapauksessa, niinkuin juuri esilläolevassa, olisi päätöksen kumoaminen mahdotonta, koska se aikaansaisi suuria vaurioita, sittenkun päätös kerran on jo pantu täytäntöön.

Muuten ei eduskunnalta puutu mahdollisuutta käsitellä tätä asiata perinpohjaisesti. Eduskunnalla on nimittäin oikeus valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n mukaan lähettää asia valiokuntaan ja valiokunta saapi sitä harkita ja tutkia ja tehdä ehdotuksen n. s.

perustelluksi päiväjärjestykseksi, jossa sanotaan kaikki se, mitä eduskunta tahtoo tässä asiassa noudatettavaksi. Jos eduskunta ei tahdo tätä keinoa käyttää, on se sen oma asia, mutta mitään estettä siihen ei ole. Ja niinkuin edustajat, jotka ovat tutustuneet asiaan, ovat huomanneet, tässä ei ole kuin pari kohtaa, jotka ovat ratkaisevia, nimittäin ensimmäisen työryhmän palkat ja toiseksi korkeintaan se prosentti, jolla urakkapalkat on nostettava. Mitään muuta tässä ei tarvitse päättää kuin nämä kaksi asiata. Kaikki muu muodostuu automaattisesti. Sen jälkeen kuin tätä asiaa on sekä julkisuudessa käsitelty ja harkittu ja myöskin yksityisesti siitä paljon puhuttu, eduskunnan valiokunta voisi parissa päivässä asiaan perehtyä niin syvälle, kuin siihen tarvitsee perehtyä, ja sanoa siitä mielensä. Sen vuoksi minä olin odottanut, että eduskunnan jäsenet asettuisivat sille kannalle, että on hyvä ja oikea menettely, että asia on tuotu eduskuntaan silloin, kun eduskunnalla on jotakin mahdollisuutta asiaan vaikuttaa ja asiassa jotakin tehdä. Myönnän, että olisi voinut aikaisemminkin menetellä näin, ja kadun, että en omasta puolestani ehdottanut hallituksessa, kun oli kysymys maataloustyöläisten palkoista ja maataloustuotteiden hinnoista, että sekin asia olisi tuotu tänne. Myönnän, että se oli minun puolestani erehdys. En tullut sitä ajatelleeksi. Vasta nyt, kun tätä asiaa, joka on todella vaikea ja tärkeä, suorastaan ratkaiseva, on pitkän aikaa harkittu ja monta monituista iltaa asian käsittelyyn omistettu hallituksessa, — vasta nyt tulin ajatelleeksi, että mehän käytämme ainoastaan eduskunnan meille väliaikaisesti antamaa valtaa ja asetamme eduskunnan tapahtuneiden tosiasioiden eteen, joille se ei voi mitään, ja että oikeinta on, että viemme tämän asian eduskuntaan jo ennen, jotta eduskunta saapi lausua siitä mielensä. Jos se ei tahdo sitä tehdä niin se on eduskunnan asia. Minä jyrkästi panen vastalauseen sellaista esitystä vastaan, minkä edellinen puhuja lausui, että hallitus muka tahtoo tässä asiassa asettaa eduskunnan tosiasioiden eteen ja menettelee väärin, kun se asian on tuonut jo tässä vaiheessa eduskunnan harkittavaksi.

Ed. Laine: Herra puhemies! — Ollaksemme oikeudenmukaisia on meidän, silloin kun maaseudun palkkausoloja järjestetään, maaseudun, joka edustaa suurinta aluetta maassamme, lähdettävä siitä, että maaseudulla sekatyömiehen palkka on suunnilleen samanlainen kuin maataloustyömiehenkin palkka. Maataloustyömies on alallaan ammattimies, se vaatii pitkäaikaista tottumusta ja jatkuvaa kestävyyttä. Sekatyömies on vain sekatyömies, joka ei eri syistä viihdy eikä tule toimeen pitemmälti maataloustöissä. Nyt on valtioneuvosto antanut päätöksen, jossa maaseudun sekatyömies pidetään huomattavasti parempana kuin maataloustyömies, jonka palkka vakiinnutettiin samalla kuin maataloustuotteiden hinnatkin. Minkä johdosta, mihin tämä perustuu, on vaikea ymmärtää. Maaseudun sekatyöläisellä on yleensä oma asunto, oma peruna- ja juurikasvimaansa, monella on viljan viljelystäkin. Heillä on myös eläimenpitomahdollisuus ja ainakin porsaankasvatus on yleinen kaikilla. Ruokataloudessa he ovat suunnilleen siis samassa asemassa maataloustyömiehen kanssa. On paljon sellaisia työntekijöitä maaseudulla, jotka tekevät sekä maatalous- että sekatöitä. Jos nyt asetetaan sekatyömiehen palkka sellaiseksi kuin valtioneuvoston päätös edellyttää, jolloin erotus on vähintään 4 markkaa tunnilta sekatyömiehen hyväksi, ei maatalouteen saa kunnon työmiestä enää ensinkään. Kaikki pyrkivät sekatöihin, ainoastaan lapset ja vaivaiset voidaan toistaiseksi pidättää siellä ja elättää. Maaseudun ja kaupunkien välinen palkkaero ei saa myöskään olla niin suuri kuin mainittu päätös edellyttää, koska silloin kaupungit ylikansoittuvat maaseudun kustannuksella. Tämä taas koituu vähitellen rasitukseksi kaupungeillekin ja kaupunkilaistyöläisille samalla. Ainakaan tällä hetkellä meillä ei ole varaa jättää maataloutta ilman työntekijöitä eikä se ole eduksi koko yhteiskunnalle. Valtioneuvoston päätöksessä on lisäksi sekatyöläisten kohdalla naisten palkka asetettu alimmassa paikkakuntaluokassa korkeammaksi kuin maataloustyömiehen palkka. Ei tämäkään ole oikeassa suhteessa maataloustyömiehen palkkaan eikä oikeassa suhteessa tehtyyn työhön nähden.

En voi pitää kyseistä valtioneuvoston päätöstä oikeudenmukaisena.

Ed. Kallinen: Herra puhemies! En ollut aikonut käyttää puheenvuoroa esillä olevassa asiassa, sillä arvelin edeltäkäsin,

että asia tulisi menemään verraten vaivattomasti läpi. Näin arvelin monestakin syystä. Ensinnäkin kaikkien tiedossa piti olla, että asialla on nyt vihdoinkin kiire. Toiseksi olin tietoinen siitä, että hallitus on suorittanut tämän asian valmistelussa pitkäaikaisen, huolellisen ja paljon keskusteluja ja pohdintaa vaatineen työn, joten työn tulokseen voitaisiin tässä vaiheessa luottaa. Ja kolmanneksi mielestäni piti vielä olla selvää se, että kysymyksessä ei ole mikään valurautainen laki, vaan pikemminkin arvovaltainen ohje, johon elävä elämä tuo tarpeellisia modifikatioita. Kuitenkin hämmästykseksenі huomasin, että hallituksen ehdotus sai osaksensa mielestäni liian kärkevää arvostelua.

On ymmärrettävää, että me ihmiset pyrimme asioissa oikeuteen ja totuuteen. Elämässä onkin silloin tällöin asioita, joissa järki-ihmiset voivat yhteisesti todeta, mikä on oikeus ja totuus. Mutta usein on myöskin sellaisia asioita, joissa sen toteaminen on perin vaikeata. Asioita voidaan katsella puolelta ja toiselta. Mieleeni palautuu eräs vanha kertomus irlantilaisesta, jolla oli tapana usein kiihkeästi väitellä naapurinsa kanssa. Erään pitkän väittelyn jälkeen hän sanoi lopulta naapurillensa: ''Katsos nyt, Jack, jokaisessa asiassa on kolme näkökantaa. Siinä on ensinnäkin minun näkökantani, joka on erittäin tärkeä; sitten siinä on sinun näkökantasi, joka ei ole niin tärkeä; ja lopuksi siinä on oikea näkökanta, joka on kaikista tärkein''. Mutta hänkään ei pystynyt sanomaan, mikä riidanalaisessa asiassa oli se oikea näkökanta.

Käsitykseni mukaan tänne tuotu palkkaohjepäätös on asia, jossa on mahdoton sanoa täysin oikeata näkökantaa, vaan meidän on tyydyttävä lähimain oikeaan, ja minä uskon, että meillä on sellainen tässä esillä.

Täällä on jo useassa puheenvuorossa huomautettu siitä tosiasiasta, että nämä nykyiset vaikeudet eivät juonna viime ajoilta, vaan ne juontavat kaukaa takaapäin. Perussyynä oli tietysti sota, kuten täällä on huomautettukin, ja toiseksi se, että jo sodan aikana hinnat pääsivät riistäytymään irti, samalla kun palkkoja hallittiin rautaisin laein.

Tämä on aivan selvä asia. Mikäli täällä esiintyy vielä suorastaan periaatteellista vastustusta näinkin huomattavaa palkkojen korotusta vastaan, niin tahtoisin sanoa, että se johtuu vanhoista, periytyneistä ennakkoluuloista, joiden mukaan tässä maailmassa toisten osana on puute ja köyhyys ja toisten osana luonnollisena oikeutena varallisuus. Taasen välähtää mieleeni eräs ajatus, jonka pyydän puhemiehen luvalla esittää tässä. Siinä kuulu kirjailija antaa erään henkilön replikoida sanoin, jotka ainakin osaksi ovat hieman epäparlamentaarisia, ja kuuluvat: „Mitä pirua köyhä rahalla tekee?" Tietysti olen selvillä siitä, että tätä asiaa periaatteessa vastustettaessa ei käytetä näin jyrkkää ja selvää perustetta. Sensijaan vedotaan siihen, että maan talouselämä ei kestä näin huomattavaa palkkojen korotusta. Edelleen ja verraten hyvällä syyllä huomautetaan, että tällainen palkkojen korotus on yhteydessä uhkaavan inflatiokehityksen kanssa j. n. e. Mutta todellisuudessa kuitenkin pohjimmaisena syynä ovat nuo mainitsemani vanhat, vanhat ennakkoluulot, joiden lumoista ihmisen on perin vaikea päästä vapaaksi.

Työläisten osalta tämän asian tekee kipeäksi ja kiireelliseksi se, että he ovat tottuneet näkemään kautta aikojen, miten lopultakin heidän vastattavakseen jää raskain kuorma kaikista yhteisistä onnettomuuksista. Joka sodan aikana luvataan kansan vähäväkisille kerroksille uutta ja entistä ehompaa maailmaa. Aina ei tarvita käyttää niin siivekkäitä sanoja kuin Lloyd George käytti edellisen maailmansodan aikana, että Englannista pitää tulla maa, jossa sankarien kelpaa elää. Vaikka se ajatus lausutaan arkisemminkin, niin kovan hädän aikana ei lupauksia säästetä. Mutta sitten kun tulee tosi eteen, kun abstraktiset lupaukset pitää konkretisoida, silloin työläiset ovat aina saaneet havaita lupaukset unohtuneiksi. Silloin todistellaan, että nyt ei ole mahdollista asioita korjata.

Työläisillä kuitenkin on silmät, joilla he näkevät, että heidän ympärillään edelleen on hyvin epätasainen varallisuusjako. Suomalaisen yhteiskunnan kunniaksi on mainittava, että meidän yhteiskunnassamme ei ole niin jyrkkiä varallisuuseroja kuin monissa muissa vanhemmissa kapitalistisissa maissa on. Mutta siitä huolimatta tässäkin maassa elävät vähäväkiset ja isoiset rinnakkain, köyhät ja rikkaat, pienipalkkaiset ja hyvätuloiset. Tämän näkevät työläiset omilla silmillään, vielä selvemmin he sen

näkevät, jos he vaivautuvat lukemaan verotuskalentereita, ja yhäkin selvemmin he sen ymmärtävät, mikäli tietävät, että edes verotuskalenterit eivät lausu lopullista totuutta.

Herra puhemies sallinee minun taasen keventää tätä hieman painostavaa mielialaa jollakin valaisevalla vertauksella. Kerran Amerikassa eräs neekeri oli vangittuna kellonvarkaudesta. Hänen luoksensa tuli ihmisystävä, joka tahtoi tietää, miten kaikki oli oikein tapahtunut. Neekeri kertoi, että hänellä oli niin hyvä asianajaja, että kun hän piti kaksi tuntia pitkän puolustuspuheen, niin valamiehetkin itkivät. Ihmisystävä kysyi: „Kuinka sitten on mahdollista, että te kuitenkin olette täällä?" Ja neekeri vastasi: „Niin, hänen puolustuspuheessansa oli yksi ainoa heikko kohta: hän ei voinut selittää, millä tavalla oli mahdollista, että kello löydettiin minun taskustani." Tämän maan vähäväkiset ihmiset huomaavat alati, kenen taskussa kello on, ja kun heille vakuutetaan, että kelloa ei ole, niin he eivät sitä oikein usko.

Joka tapauksessa tämä hallituksen rohkea aloite on kaunis todistus siitä, että nykyinen hallitus tekee voitavansa johdattaakseen maan siitä kurimuksesta, mihin se on joutunut. Tähän hallituksen hyvään tahtoon luottaen minä uskaltaisin lopuksi kohdistaa vakavan vetoomuksen myöskin palkkatyöläisille ja heidän edustajilleen ja lausua sen toivomuksen, että hekään eivät antaisi perinnäisen ja monien kovien kokemusten vahvistaman epäluuloisuutensa antaa johtaa heitä liian pitkälle. Meidänkin on puolestamme ymmärrettävä, että me elämme vaikeasti vaurioituneessa laivassa. Kukaan kunniallinen ihminen ei voi välttää elintasonsa alentumista omalta kohdaltaan, ja niin myöskin työläisten on totuttava siihen ajatukseen, että nyt juuri, kun ponnistellaan tästä kurimuksesta ylöspäin, myöskään he eivät voi välttää sitä, että heidän elintasonsa mahdollisesti vielä nykyisestäkin tilapäisesti alenee.

Tämän minä lausun vain ikäänkuin vahvistaakseni sitä tunnustusta, minkä olen valmis antamaan hallituksen hyville ponnistuksille. Tietysti kannatan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Salminen: Herra puhemies! — Ministeri Kilpi lausui puheessaan, että tämä valtioneuvoston päätös on syntynyt äänestyksen jälkeen. Vedän siitä sen johtopäätöksen, että hallituksessa on ollut toinen kanta, joka nähtävästi on esittänyt pienempiä palkankorotuksia kuin mitä nyt enemmistö esittää. Todennäköisesti on hallituksen vähemmistöä askarruttanut näin yhtäkkinen ja suuri palkkojen korotus ja he ovat nähtävästi nähneet siinä sellaisen tekijän, joka edistää inflatiota maassamme. Käsitykseni mukaan onkin asianlaita sellainen, että tämä nyt esitetty palkkojen nousu ei voi olla aiheuttamatta puolestaan hintojen korotusta ja sitä tietä edistää inflatorista kehitystä. Jos hintoja ei koroteta, tapahtuu seisauksia ja häiriöitä ja näistä taas seuraa työttömyyttä y.m. ikäviä asioita. On tosin esitetty sellainenkin ajatus, vieläpä vastuunalaisellakin taholla, ettei palkkojen korotus tarvitse merkitä hintojen korotusta, koska muka liikelaitosten vuosivoitot ovat olleet niin suuret, että niistä riittää myöskin suurempiin työpalkkoihin. Millä tavalla asia on, siitä pyydän saada esittää muutamia numeroita.

Eräässä maamme suurimmista puutavarayhtiöistä olivat palkankorotukset vuonna 1945, siis tähän mennessä tänä vuonna, ne ovat olleet 180 milj. markkaa.

Nämä nyt ehdotetut palkankorotukset merkitsisivät 130 milj. markan lisää, siis palkat tulisivat tekemään kaiken kaikkiaan 310 milj. mk. Viime vuoden voitto oli 33 milj., joten siis tämän vuoden tappio tulisi olemaan 277 miljoonaa. Otan toisen esimerkin Outokumpu Oy:stä, jossa valtiolla on määräämisvalta. Tähän mennessä tekevät palkat 85 miljoonaa, toteutetut palkankorotukset tietäisivät 90 milj., siis yhteensä 175 miljoonaa, ja kun vuosivoitto viime vuonna oli 80 miljoonaa, tulisi tappio olemaan tältä vuodelta 95 milj. mk. Voisin esittää vielä muitakin, muta se ei kai ole tarpeellista.

Tekstiiliteollisuudessa tulisi tilanne vielä vaikeammaksi, koska siellä on naistyövoima pääasiallisena työvoimana ja heidän kohdaltaan palkat tulevat suhteellisesti vielä enemmän kohoamaan. Samoin pienliikkeiden ja kaupan alalla tulee tilanne huomattavasti vaikeutumaan.

Palkkatason kiinteys, johon hallitus ilmoittaa pyrkivänsä, ja jonka me kaikki hyväksymme, riippuu myös siitä, onko palkkausten välinen suhde oikea. Tämä koskee sekä yksityisoikeudellisessa työsuhteessa ole-

vien henkilöiden palkkojen keskinäistä suhdetta kuin myöskin niiden ja julkisoikeudellisessa työsuhteessa olevien henkilöiden palkkausten välisiä suhteita. Elleivät ne ole oikeita, syntyy tyytymättömyyttä ja palkkojen jatkuvaa järjestelyä. Täytyy sanoa, että tässäkin kohden on esillä olevaa valtioneuvoston päätöstä vastaan huomauttamista. Me olemme täällä jo kuulleet maatalousmiesten taholta, mitkä seikat painavat heidän sydäntänsä, me olemme myöskin kuulleet, kuinka tulevat suhtautumaan ammattityöläisten ja muiden työläisten toiselta puolen sekä viran ja toimen haltijain palkat toiselta puolen toisiinsa. Tuntuu siltä, että epäsuhteet ovat niin suuret, että jatkuvaa palkkataistelua ja tyytymättömyyttä tulee jatkumaan.

Kun ajattelee tätä asiaa ja tarkastelee tätä nyt esillä olevaa päätöstä, tulee siihen käsitykseen, ettei tätä asiaa sittenkään ole käsitelty puhtaasti taloudellisena ja sosiaalisena kysymyksenä, vaan että siinä on ollut huomattava määrä myöskin politiikkaa, joka on vienyt sen asiattomille teille ainakin muutamissa suhteissa. Kun nyt tämä asia on annettu eduskunnan käsiteltäväksi ja hallitus näin ollen tietysti haluaisi tietää, mikä on eduskunnan käsitys tästä asiasta ja kun on sittenkin ollut verraten vähän aikaa tutustua tähän kysymykseen, vain yksi iltapäivä ja mielellään näin suureen ja ratkaisevaan kysymykseen perehtyisi tarkemmin siitäkin huolimatta, vaikka asialla on epäilemättä hyvin kiire, niin minä uskaltaisin ehdottaa, että tämä asia kiireellisesti käsiteltäväksi lähetettäisiin työväenasiainvaliokuntaan ja että se uudelleen tulisi sieltä eduskunnassa käsiteltäväksi.

Ed. Berner: Herra puhemies! Mikäli halutaan tunnustaa, että hallituksen pyrkimyksenä on viimeisen puolen vuoden aikana ollut työväestön elintason korottaminen ja sosiaalisen kehityksen edistäminen, on minun annettava sille tunnustukseni samoin kuin lausuttava siitä mielihyväni. Työväestön poliittisen vaikutusvallan lisäämisessä ei myöskään demokraattiselta kannalta katsottuna voi olla muistuttamisen aihetta, sillä vaikutusvaltaan liittyy myöskin vastuu, joka on omansa suuressa määrässä kehittämään yksilön ajattelua ja suhtautumista kansan yhteisten asiain ajamiseen sekä demokraattisen ajattelutavan vakiinnuttamiseen. Mikäli näitä näkökohtia pidetään silmämääränä on tehtävä vain se muistutus, että asioita on käsitelty työväestön kannalta niin yksitpuolisesti, että keskiluokka ja varsinkin siihen kuuluvat pienipalkkaiset ovat tulleet arveluttavassa määrässä sivuutetuiksi. Sosiaalinen oikeudenmukaisuus olisi vaatinut, että tähän kansanainekseen olisi kiinnitetty enemmän huomiota. Jos hallituksen politiikka sosiaaliselta ja poliittiselta kannalta ansaitsee ymmärtämystä ja tukea, niin talouspoliittiselta näkökannalta katsottuna käytetyt keinot eivät kestä arvostelua. Toimintani aikana talouselämän palveluksessa olen huomannut vain harvoja esimerkkejä siitä, että käytännössä hyvää asiaa olisi ajettu niin taitamattomasti ja siinä määrin huomioon ottamatta talouselämän yksinkertaisimpiakin lakeja ja sitä ohjaavia säännöksiä, kuin on tapahtunut viimeaikaisessa palkka- ja hintakysymyksessä. Harvoin on niin lyhyessä ajassa kuin nyt talouselämä saatettu tilanteeseen, joka näyttää arveluttavassa määrässä sekasortoiselta. Epävarmuutta on omansa lisäämään se, ettei näköpiirissä tällä haavaa vielä ole näkyvissä ryhmää tai miestä, jolla olisi riittävästi taitoa ja voimaa asiain saattamiseksi kerta kaikkiaan tolalleen, mikäli nyt emme saisi toivoa apua eduskunnan herttaisilta naiedustajilta. Joutuu kysymään, miten selvitään nykyisistä vaikeuksista, kun tilannetta ei voitu hallita silloinkaan, kun edellytykset olivat paremmat. Joudumme näkemään paljon päänvaivaa, tekemään raskasta työtä sekä tunnustamaan monta erehdystä ja kiusallista tosiseikkaa, ennenkuin pääsemme rakentavaan työhön. Ennen kaikkea olkoon viimeinen inflatiokausi meille vakavana opetuksena siitä, että mikään hallitusvalta ei voi eikä saa rikkoa ihmiskunnan elämää määrääviä yleisiä taloudellisia lakeja vastaan ilman, että siitä seuraa vakavia haittoja.

Jos luomme katsauksen viimeaikaiseen talouspolitiikkaan, on sanottava, että siitä johtuneen inflation seurauksena velalliset ovat päässeet veloistaan ja säästäjät säästöistään. Eikä asiaa paranna se seikka, että velalliset usein samalla ovat rikkaita, sillä kuka köyhälle lainaa, ainakaan mainittavia summia. Työväestö tuntenee itsensä oikeutetusti pettyneeksi siitä, että palkankorotuksista ei ole ollut heille toi-

vottua hyötyä. Täydellä syyllä ovat erikoisen katkeria varsinkin piensäästäjät, jotka yleensä suurimmaksi osaksi säilyttävät säästönsä talletusten muodossa ja jotka nyt näkevät työn, vaivan ja uhrausten avulla vanhuuden päivilleen kokoamansa turvan häviävän olemattomiin. Ei voi olla tuntematta syvää osanottoa heitä kohdanneen onnettomuuden tähden sekä ymmärtämystä sille katkeruudelle, joka heidän piirissään vallitsee. Samoin on asianlaita kaikkiin niihin nähden, jotka ovat henkivakuutusten muodossa pyrkineet varmentamaan oman tai omiensa toimeentulon. On vakavasti harkittava, mitä mahdollisuuksia on olemassa inflation kautta kärsimään joutuneiden ainakin osittaiseksi hyvittämiseksi.

Niin valitettava tosiseikka kuin tapahtunut inflatio onkin, ei tehtyjä erehdyksiä enää voida korjata. Markka on romahtanut ja sen lasku tulee ilmeisesti vielä jonkun aikaa jatkumaan. On vain toivottava, että ne toimenpiteet, joita suunnitellaan markan arvon vakiinnuttamiseksi ja joihin olisi pitänyt ryhtyä jo puoli vuotta sitten, johtavat toivottuun tulokseen.

En ole pyytänyt tätä puheenvuoroa vain arvostellakseni tehtyjä erehdyksiä. Niin välttämätöntä kuin voi ollakin samoa totuus tapahtuneesta, on kuitenkin aina vielä tärkeämpää luoda katse eteenpäin. Haluan silloin erikoisesti tähdentää välttämättömyyttä tuotannon pitämisestä käynnissä. Tuotannon ylläpitäminen ja pyrkimys sen laajentamiseen on, niin tärkeiltä kuin kaikki muut toimenpiteet voivatkin näyttää, kuitenkin lopulta ainoa keino säännöllisen elämän palaamiseksi ja elintason korottamiseksi. Meitä ei auta, että runsaasti käytetyt paperikorvikkeet ulotetaan lisääntyvässä määrässä rahaamme ja että saamme enemmän ja huonompaa paperirahaa. Mitä toivomme ja kaipaamme, on, että saamme rahallamme jotain tavaraa riippumatta siitä, mikä luku on painettu seteliin. On erikoisesti tähdennettävä niille, joiden vastuulla palkka- ja hintapolitiikka nyt on, että tuotantoa voidaan harjoittaa ja lisätä vain sellaisissa olosuhteissa, jolloin palkkojen ja kustannusten suhde hintaan on sellainen, että tuotteiden valmistus ei tuota tappiota. Jos tätä yksinkertaista totuutta ei haluta tunnustaa tai pystytä oivaltamaan, ei mikään voima voi säästää meitä yhä lisääntyvältä työttömyydeltä. Niin paradoksaaliselta kuin ehkä voi tuntuakin, että maassa, jossa on puute kaikesta muusta paitsi työstä, on varotettava työttömyydenkin pahalta, haluan vakavasti esiintuoda jo tässä vaiheessa tämän mahdollisuuden samalla, kun minun on alleviivattava sitä, että vastuu mahdollisesti syntyvästä työttömyydestä tulee nykyvaiheessa lepäämään työväestön edustajain harteilla.

Ed. Hästbacka: Herr talman! Då jag åhörde minister Kilpis redogörelse för tillkomsten av föreliggande meddelande fick ja den uppfattningen, att frågan är av den beskaffenhet att regeringen icke själv velat taga ställning till saken då full enighet icke kunde uppnås i regeringen utan lämnat frågan direkt till riksdagens avgörande. I frågor av den beskaffenhet som nu föreliggande är det ändå regeringens uppgift att framlägga för riksdagen vad den anser läget erfordra och vilka ekonomiska inverkningar ett dylikt beslut kan ha på landets ekonomiska liv. Härom har riksdagen icke fått någon som helst besked. Jag hade väntat att regeringen vid upptagande av denna fråga ävensom frågan om en sanering av landets ekonomiska liv skulle mer omfattande ha berört de saker som inverka på landets valuta, och icke enbart sysslat med löneförhöjningarna utan att samtidigt framlägga förslag till både ett pris- och lönestopp. Med nu föreliggande förslag kommer man icke heller till något avgörande i lönefrågan, vilket jag velat få antecknat till minnes i riksdagens protokoll. Det blir kanske en kort frist, men icke något avgörande mellan arbetarna och arbetsgivarna, som skulle stärka landets möjlighet att fylla våra förpliktelser mot andra länder, eller ens stärka landets anseende utåt. Skulle regeringen samtidigt framlagt ett förslag till prisstopp, så skulle detta ha visat att landet verkligen strävar till att få en stadga uti landets myntvärde.

Jag förstår att regeringen nu kommit till den punkt att den anser att vilka åtgärder som helst böra vidtagas för att kunna fylla krigsskadeleveranserna och få bytesvaror för handeln med andra länder. Ty som läget nu är måste vårt land bygga sin framtida ekonomiska politik på varu-

utbyte, då vårt mynt som betalningsmedel utåt förlorat största delen av sitt värde. Dessa omständigheter hade även bort komma fram i regeringens deklaration och samtidigt ett löfte om att minska den improduktiva tjänstemannakåren, som är bunden vid reglementeringen och så hårt betungar näringslivet och minskar dess kamptillstånd med andra länder. Då jag säger detta kan man icke beskylla mig för efterklokhet, ty jag har ständigt, allt sedan vårt land frångick guldmyntfoten och särskilt under krigsåren uppmanat regeringen och riksdagen att vara försiktiga med att öka löntagarnas antal och budgetutgifterna, ty detta kommer att leda till att staten icke kan betala drägliga löner åt dem som är nödvändiga för den värdeskapande produktionen och för uppehållande av statsmaskineriet. Hur det gått med landets monetära värde genom berörda onaturliga börda på näringslivet som ökningen av tjänstemannakåren och löntagarna medfört, behöver icke förklaras, ty det torde vara känt för alla. Så mycket kan ändå sägas att staten nu fordrar mera pengar än vad landets värdeskapande produktion och den kapitalbildande verksamheten kan åstadkomma. På den vägen ha vi redan kommit så långt, att sedelpressarna icke kunna fylla behovet inom rimlingsgränser och sedelpressarna komma även att öka farten sedan nämnda löneförhöjningar blivit godkända. Härav följer att varuprisen stiga och att behovet av ytterligare höjningar av både dags- och månadslöner kommer att framställas. För att få ett slut på denna cirkelgång av krav och motkrav hade regeringen, såsom jag redan sagt, bort samtidigt genomföra både löne- och prisstopp.

Jag har även tidigare för par år sedan påyrkat, att regeringen skulle vidtaga så drastiska åtgärder för att få landets ekonomi stabiliserad som under en gången tid gick under benämningen „Gäddesyxa". Detta för att få ett stopp på den osunda utvecklingen, som vårt land nu befinner sig i dels genom ett olyckligt krig och dels genom en osund ekonomisk politik.

Jag vill ännu till sist understryka att de föreslagna löneförhöjningarna icke så hårt betunga industrin eller affärsverksamheten som jordbruket, ty om en affär betalar höga skatter eller löner, tas den av allmänheten genom förhöjda varupris, som i stor utsträckning drappa staten själv, som genom systemet är landets största köpare. Endast några få varor ha under krigsåren kunnat hållas vid något så när jämna pris, såsom på livsmedel, som reglerats med statssubventioner och medel som uttaxerats eller upplånats av allmänheten, ett system som man nu synes önska komma ifrån, vilket kommer att framgå av statsutskottets uttalande i motiveringen till inkomst- och förmögenhetsskattelagen.

Jag vill hoppas att regeringen skall med det skyndsammaste även vidtaga åtgärder om att få ett prisstopp till stånd, ty annars är denna åtgärd för löneförhöjningar icke av något bestående värde för landet.

Jag har velat få detta till riksdagens protokoll antecknat såsom ledning för regeringen i fortsättningen, då det gäller att söka stabilisera landets myntvärde utan att därmed motsatta mig regeringens förslag.

Ed. Laitinen: Herra puhemies! Hinta- ja palkkapolitiikka on ollut kansalaisten mielenkiinnon kohteena jo pitkän ajan ja suurella mielenkiinnolla on odotettu asiasta päätöstä. Olisi toivonut, että palkkaneuvosto ja hallitus olisivat kyenneet ratkaisemaan tämän asian oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti huomioonottamalla myöskin ne hinta- ja palkkaperusteet, jotka maataloudelle on asetettu. Näin ei kumminkaan ole käynyt, vaan vie tämä hallituksen ehdotus, jos se sellaisenaan hyväksytään, siihen että eräillä aloilla suhteettomasti nostetut palkat tulevat todennäköisesti vaikeuttamaan tehokasta hintasulkua ja ehkäisevästi vaikuttamaan inflatoorisen kehityksen pysähdyttämiseen. Etenkin maatalouden kannalta olisi toivonut, että maalla työskentelevää sekatyömiestä ei olisi asetettu palkkaukseen nähden ainakaan sanottavasti parempaan asemaan kuin maataloustyömiestä. Samoin naisten palkat ylittävät suhteettomasti maataloudessa työskentelevien naisten palkat. Tätä ei voida perustella sillä, että edellisten työ on enempi ammattityötä kuin jälkimmäisten. Tilanne todellisuudessa lienee päinvastainen. Tämä mielestäni osoittaa jonkinlaista kylmäkiskoisuutta ja yliolkaisuutta maataloudessa työskentele-

vää väestöä kohtaan. Mutta käytännöllisenä seurauksena tulee siitä todennäköisesti olemaan samanlaisen kehityksen jatkuminen, vieläpä kiihtyminenkin kuin on ollut tähänkin asti, nimittäin maaltapako. Mitä tämä tahtoo sanoa elintarviketuotantomme kehitykselle ja sen myönteiseen suuntaan kehittymisen kannalta katsottuna? Se on täydellinen karhunpalvelus sille. Mehän tiedämme jo nyt, että maataloustuotantoa haittaa työvoiman puute. Kun työvelvollisuuslaki lakkautettiin, on jokaisella työntekijällä oikeus työskennellä, missä haluaa tai olla työskentelemättä, jos niin parhaaksi katsoo. Tästä on joutunut kärsimään tuotannollinen elämä. Ei maataloustyöhön ole halukkaita tulijoita, jos muita töitä on olemassa. Ja niitähän nykyisin on. Jos palkkaus vielä muissa töissä ja ammateissa asetetaan edullisemmaksi, vie se pohjan pois kaikelta siltä, mitä maataloustuotteiden hintojen ja palkkojen nousulla on saatu aikaan. Mutta se samalla heikontaa ja vaarantaa sitä menestyksellistä maatalouden tuotantotaistelua, joka kansamme elintarvikehuollon kannalta on ensiluokkaisen tärkeätä, ja jonka edistämiseen meidän olisi kaikin mahdollisin keinoin pyrittävä.

Edellä lausumiini näkökohtiin viitaten katsoisin, että hallituksen olisi tarkasti tutkittava myös näitä maataloudelliseen tuotantotoimintaan vaikuttavia seikkoja, ennenkuin se antaa lopullisen päätöksensä palkkausasiassa.

Ed. Raunio: Herra puhemies! Hallituksen tiedonanto eduskunnalle palkkauskysymyksen järjestämiseksi on osa sen politiikan tuloksista, jolle tielle maan talouselämässä on lähdetty. Se kilpajuoksu, mitä on jatkunut ja joka näyttää saaneen niin huiman nopeuden ja jota on vaikea edes hidastuttaa, saatikka sitten pysäyttää, johtaa lopulta tilanteeseen, jonka pitäisi olla kaikille selvä. Työläisten keskuudessa tunnetaan suurta katkeruutta niihin otteisiin, joihin nykyinen hallitus ryhtyi lähtiessään sille nopealle luisumisen tielle, mikä nyt on ilmeinen markan arvon suhteen. Jatkuva hintojen kohoaminen ei voinut olla tuottamatta edes jonkinlaista palkkojen korottamista, joskin ne kulkevat aina jäljessä hintojen noususta. Vakuuttaminen hintojen korotuksen yhteydessä sillä, että palkat tullaan järjestämään olosuhteita vastaavasti, ei saanut työntekijöitä vakuuttuneiksi, että näin tulee tapahtumaan. Eräänlainen odotus ja siitä johtunut jännitys valtasi mielet, kun tiedossa oli jo m. m. maataloustuotteiden sekä muidenkin tavaroiden hintojen korotukset. Hallituksen tiedonannossa ilmenee nytkin vielä suuria epäsuhteita eri työntekijäryhmiin nähden ja sellainen on havaittavissa m. m. maataloustyöntekijäin osalta. Heidän palkkaansa ei ole korotettu siinä suhteessa kuin muiden työntekijäin, ja kuitenkin työpäivä on pitkä ja työ erikoisen raskas. Hallitus on määrännyt palkat markkamääräisesti, mutta mikä on realipalkka, siitä ei liene kenelläkään tietoa. Indeksilaskentaa ei ole suoritettu tähän mennessä ja uskaltautuuko tähän tehtävään enää kukaan.

Julkisoikeudellisten viran- ja toimenhaltijoiden palkkauskysymyksen hoito on jätetty eräänlaiseen epävarmuuden tilaan. Näiden työntekijäryhmien keskuudessa, kuten henkisen työntekijöiden yleensä, on palkkapolitiikan hoito ollut hyvin epämääräistä ja on lukuisia tapauksia, joissa ei heidän palkkojaan olé korotettu viimeisten vuosien aikana lainkaan. Esimerkiksi voisi luetella eräitä porvarillisia kuntia, joissa ei kunnan virkailijain palkkoja ole korotettu annettujen ohjeiden mukaisesti vielä nytkään.

Nykyisten hintojen vallitessa on liian kylmästi suhtauduttu hallituksen taholta maatalous- ja uittotyöläisiin kuin myöskin metsätyöläisiin. Heidän nykyinen ansionsa esim. kevään uittotöissä oli 12—15 markkaa tunnilta ja sama taso ainakin osittain on edelleen olemassa. Edellä oleviin olisi täsmällisemmin pitänyt puuttua annetussa palkkapäätöksessä.

Huolestuneina nykyisestä menosta ovat kaikki ne, joiden on pakko tulla toimeen pienien mitättömien eläkkeittensä pohjalla. Monien yksityisten maksamat eläkkeet eläkeoikeutetuille ovat mitättömän pieniä. Voinpa mainita esimerkkinä, että eräs huomattava teollisuuslaitos maksaa vanhan eläkesääntönsä mukaan vielä nytkin 8 markan viikkoeläkkeitä. Siirtolaiset ja rintamamiehet, joille on luvattu maata ja oma koti, katselevat synkin katsein, mihin tämä kaikki lopulta johtaa. Oman kodin suunnittelijat saavat luopua haaveistaan, sillä heiltä yksinkertaisesti riistetään mahdolli-

suudet sen hankkimiseen. Hintojen huima nousu ehkäisee kaikki suunnitelmat ja toivottomuus valtaa mielet. Säästäjät, jotka ovat eniten menettäneet, eivät tämän jälkeen voi kovinkaan suurta luottamusta valtiovaltaa kohtaan tuntea nähdessään näiden vähäisten säästöjensä menettävän täyden arvon. Se, mikä eniten huolestuttaa ja tekee ennen kaikkea työväestön levottomaksi, on se heikkous, jolla nykyistä hinta- ja palkkapolitiikkaa hoidetaan. Nykyiset palkankorotukset ehkä riittänevät jotenkin joitakin aloja korjaten, jos hintojen kurissa pitämisestä valtio todenteolla menee vastuuseen. Tähän nähden on kuitenkin olemassa suuria epäilyksiä, sillä sikäli, jos saamani tiedot ovat oikeat, jarrutetaan eräissä teollisuuslaitoksissa tuotteiden markkinoille tuloa siinä toivossa, että hinnat tullaan nostamaan ja eräillä aloilla on hintoja jo nostettukin. Tästä on yhtenä kuvaavana esimerkkinä esimerkiksi Heteka-tehtaiden tuotteiden korotukset. Eräästä liikkeestä saamieni tietojen mukaan maksoi Heteka-sänky maalis- huhtikuun vaihteessa yli 3,000 markkaa; nyt saman sängyn hinta on 7,000 markkaa.

Teollisuuslaitoksilla pitäisi olla valmiita tuotteita rajattomat määrät, mutta ne pidetään varastoissa ja jakeluliikkeet saavat olla tyhjinä. Tällaisten tapausten selvittämiseen olisi kiinnitettävä huomiota ja halvoilla palkoilla tuotetut tuotteet olisi saatava markkinoille eikä niiden saisi antaa seisoa tehtaiden varastoissa.

Edellinen ja tämäkin hallitus vakuutti olevan tehtävänään vakiinnuttaa talouselämä ja pysähdyttää markan arvon heikentämispyrkimykset, mutta näin ei ole tapahtunut. Päinvastoin olemme nyt sillä luisuvalla pinnalla, joka johtaa nopeasti talouselämämme täydelliseen perikatoon. Ellei nopeasti saada hallituksen taholta vakiinnutettua asemaa maamme talouselämässä, vaan kaikki saavat jotenkin rajattomasti kilpailla keskenänsä, silloin ei ole ihme, jos väestön keskuudessa herää epäluottamusta talouselämää kohtaan. Suurempi päättäväisyys ja tinkimätön tahto suojella rahamme arvoa, voisi kansamme taholta antaa hallitukselle luottamusta, mutta ei se politiikka, jota nykyisin tunnutaan harjoitettavan. Erikoisesti olisi hallituksen myöskin elimiensä kautta valvottava tämän jälkeen, että sen päätökset palkkojen korottamisesta pantaisiin täytäntöön sillä tarmolla ja nopeudella kuin hintojen korotukset on totuttu saamaan aikaan, sillä vielä nytkin on havaittavissa lukemattomilla aloilla, että hallituksen aikaisempi päätös palkkojen korottamiseksi on täytäntöön panematta.

Ed. Lehtonen: Herra puhemies! Herrat edustajat! — Yhtyen kaikkeen siihen, mitä täällä on jo aikaisemmin ed. Turunen liikealan työntekijöitä koskevalta kohdaltaan sanonut, pyydän vielä hänen lausuntonsa lisäksi esittää seuraavaa.

Valtioneuvoston esityksessä ei lähemmin selviä, tarkoittaako sanonta ensimmäiseen ryhmien kohdalta, jossa sen ensimmäisen palkkaryhmään kuuluvain työntekijäin palkkaryhmän viimeisessä momentissa mainitaan „samoinkuin keveät työt", tarkoittaako tämä sanonta liikeapulaisia ja yleensä niitä, jotka kuuluvat kauppa-, konttori- ja varastotyöntekijöistä sekä yleensä henkisen työn aloilta annetun lain käsittelypiiriin. Jos näin on asianlaita, niin siinä tapauksessa minä pyydän mainita, että hallituksen esitys ei tule tyydyttämään tämän, siis liikealan työntekijöitä, joita on ammatillisesti järjestyneitä sentään yli 17,000 meidän maassamme, huolimatta siitä, vaikka työnantajapiirit m. m. Jyväskylässä, kuten esim. osakeyhtiö Keskus ja osuusliike Keskimaa nimiset liikkeet pyrkivät järjestelmällisesti boikotteeraamaan niitä työntekijöitä, jotka maan perustuslain mukaisesti ja yhdistys- ja kokoontumislain mukaisesti pyrkivät luvallisin keinoin, siis ammattiyhdistystoiminnan kautta esiintymään työntekijäryhmänsä oikeutettujen vaatimusten puolesta liittymällä siis jäseneksi Suomen Liiketyöntekijäin Liittoon. Tällaisista terroristisista toimenpiteistä huolimatta on liikealan työntekijöitä, kuten tuli jo sanottua, järjestyneitä yli 17,000, joka määrä edellyttää jo sitä, että he voivat myöskin kohdaltaan sanella omat toivomuksensa palkka- ja työoloihinsa.

Käsittääkseni pitäisi ainakin sellaisten vaativimpien, kuten esim. myymälänhoitajien ja yleensä vastuunalaisimpien toimenhoitajien työt lukea laskettaviksi ainakin hallituksen esityksessä mainittuun neljänteen palkkaryhmään, jossa nimenomaan mainitaan ehdoksi vaativat ammattityöt.

Sillä jo se seikka, että m. m. myymälänhoitajan ammattiin on rauhan aikaisissa oloissa vaadittu 10,000 markan suuruinen takaus haltuun uskottujen varojen hoitamisesta, mikä määrä nykyisten kurssien mukaan edellyttää noin 40,000 markkaa, niin näinollen ja tällaisen vastuun ja siihen sisältyvien muidenkin säännöstely- ja tilitysvelvollisuuksien lisäksi edellyttävien takauksien ja haltuun uskottujen varojen oikeudenmukaisten tilitysten hoitaminen edellyttää jo sinään toimenhoitajalta tällaisena aikana erikoisesti tarkkaa asiain, mutta erikoisesti alan ammattituntemusta, ja näinollen kuulumaan tähän hallituksen esityksessä mainittuun neljänteen palkkaryhmään. En pyri lainkaan aliarvioimaan ensimmäiseen palkkaryhmään kuuluvia työntekijöitä, joiksi esityksen mukaan lasketaan apu-, seka- ynnä muut niihin verrattavat työntekijät, kuten esityksessä sanotaan. Mutta pyydän lausua hallitukselle sekä hinta- ja palkkaneuvostolle sen toivomuksen, että jos esityksessä ensimmäisen kohdan ensimmäiseen palkkaryhmään tarkoitetun kohdan viimeinen sanonta „samoinkuin keveät työt" tarkoittaa kaupan palveluksessa olevia, että se sanonta siirretään neljänteen palkkaryhmään kuuluvan sanamuodon viimeiseksi lauseeksi. Sillä on huomattava, että m. m. kauppa-apulaiset ovat suurimmalta osalta käyneet alansa ammattikouluja, suorittaneet monilukuisia ja eri aloja käsittäviä kursseja sekä, kun ovat olleet alan palveluksessa useita vuosia, joka jo sinään edellyttää sen, että alan tuntemus on muodostunut ammattityöksi, niin on näinollen epäoikeudenmukaista lukea ainakaan kaupan palveluksessa olevat ensimmäiseen palkkaryhmään kuuluviksi, johon ryhmään kuuluvien ei tarvitse omata erikoisia edellytyksiä minkäänlaisiin ammatteihin.

Kaupan palveluksessa olevat ovat nurkumatta näihin aikoihin saakka tyytyneet niihin muruihin, jotka työnantajain pöydältä ovat tippuneet. Kaupan palveluksessa olevat ovat joutuneet olemaan ikäänkuin ensimmäisessä juoksuhaudassa kuluttajain ja tavarain jakelua välittäväin välillä. Kaupan palveluksessa olevat joutuvat toimessaan ollessaan toimiessaan riittämättömien palkkojen varjolla olemaan ikäänkuin etuvartioasemassa suuren yleisön ja säännöstelyviranomaisten välillä. He joutuvat jakamaan elämämme moniin vaikeuksiin osaaottavan lohduttavan hymynsä joskus kyyneltenkin lävitse. Kun järjestyneet liiketyöntekijät ovat heihin kohdistuneista terroristisista toimenpiteistä huolimatta valtatekijöitä tällä kertaa maassa kaupan alalla, niin toivon, että vastaisten sekaannusten ja väärinkäsitysten välttämiseksi hallitus ja hinta- ja palkkaneuvosto ottaa tarkan harkinnan kohteeksi kauppa-, konttori- ja varastoliikkeistä annetun lain mukaiset työntekijät kuuluviksi hallituksen esityksen mukaiseen neljänteen palkkaryhmään.

Ed. Huhta: Herra puhemies! Täällä jo ministeri Vuori varsin hyvin luonnehti niitä yhteiskuntapoliittisia näkökohtia, jotka on huomioitava tätä kysymystä ratkaistaessa. En siis halua enää kuluttaa eduskunnan aikaa näillä kysymyksillä, vaan haluan puuttua tämän kysymyksen konkreettisiin puoliin nimittäin kysymykseen siitä, ovatko nuo palkat oikeutettuja taloudellisesti, ja ovatko ne välttämättömiä, tai ovatko ne vain etupäässä poliittisia palkkoja, niin kuin on myöskin tahdottu eräillä tahoilla osoittaa. Tässä asetettiin eräässä puheenvuorossa kysymys, mikä on tämän hetken todellinen, työläisten budjetti, ja mikä olisi se todellinen elinindeksiluku, johon palkkoja täytyisi verrata. Siitähän ei ole olemassa mitään virallisia laskelmia, mutta allekirjoittanut on koettanut koota siitä mahdollisimman tarkat tiedot, ja on tilanne juuri näiden päivien hinnat huomioottaen, suurin piirtein seuraava.

5-henkisen työläisperheen keskimääräiset elinkustannukset asutuskeskuksissa ovat kuukaudessa: Ravintomenot 3,760 mk, juomat, ei väkijuomat, 250 mk, tupakka yhden hengen kohdalta 375 mk, vaatetus 1,165 mk, asunto 535 mk, lämpö ja valo 384 mk, verot 415 mk ja muut 905 mk. Tästä saadaan loppusummaksi 7,789 mk.

Eräillä tahoilla on erikoisesti korostettu sitä, että sekatyöläisten palkat ovat määrätyt liian korkeiksi. Hallituksen esityksen mukaan sekatyöläisten keskipalkaksi tulee kuitenkin vain 25 mk tunti, mikä merkitsee yhteensä 5,000 mk:n kuukausituloa. Kun keskimäärin 5-henkisen sekatyöläisperheen välttämättömät menot, joita ei voida korvata millään muulla kuin kiristämällä nälkävyötä, nousevat jo nyt 7,789

mk:aan, merkitsee se sitä, että tällainen työläisperhe kärsii 2,789 mk:n tappion joka ainoa kuukausi, joka merkitsee, että tällä summalla työläisperhe joutuu tinkimään aivan välttämättömistä tarvikkeista. Tämä laskelma siis edellyttäisi, että sekatyöläisen palkan, jos todellakin aiottaisiin turvata työläisperheen toimeentulo, täytyisi olla keskimäärin ei 25 mk, vaan 38: 95 tunti.

Mutta kaikki ihmisethän eivät ole perheellisiä. Ottakaamme yksinäinen mies, joka käy aterioimassa pääasiassa ravintoloissa. Kun hän tyydyttää siellä tarvitsemansa kaloriamäärän nykyisillä ravintolahinnoilla ja siihen tietenkin muut välttämättömät asunto-, vaatetus- j. n. e. menot, päädytään niin kummallisen suureen summaan kuin 5,851 markkaan. Tähän ei sisälly mitään alkoholijuomia.

Nämä laskelmat on tehty niitä samoja punnuksia käyttäen, jotka on hyväksytty virallisen elinindeksin pohjaksi. Muutoksia on niihin tehty vain erinäisten sellaisten ulkolaisten kulutustarvikkeiden kohdalta, joita ei ole nykyisin saatavissa. Siltä osaltaan ne on muunnettu vastaaviin kotimaisiin korvikkeisiin.

On myöskin erikoisen paljon puhuttu naisten palkkojen suuruudesta. Ei ole mitään erikoislaskelmia olemassa siitä, minkälaiset ovat tällä kertaa naishenkilön todelliset menot, mutta jos nyt olettaisimme, joka olettamus ilmeisesti on virheellinen, naiset varmaankaan eivät siihen yhdy, mutta olettakaamme nyt hetkiseksi, että yksinäinen nainen tulisi toimeen 25 % pienemmillä menoilla kuin mies, niin merkitsisi tämä, että naisen palkan täytyisi olla 4,388 mk kuukaudessa. Kun sekatyöläisnaisen keskipalkka nyt on määritelty 22: 18 penniksi tunnilta, tekee se kuukaudessa 4,436 mk. Sikäli mikäli ylipäänsä voidaan hyväksyä edellytys, että nainen tulisi 25 % vähemmällä toimeen kuin mies, niin saataisiin tulokseksi, että naiselta tämän hirveän korkeana pidetyn palkan johdosta jäisi nyt 48 markkaa kuukaudessa sellaisia tuloja, jotka eivät ole elämiseen aivan välttämättömiä. Todellisuudessahan ei tulos kuitenkaan näin edulliseksi muodostu, koska tosiasia on, ettei tuo edellyttämäni 25 % ole lainkaan realinen. Jos niin kuitenkin olisi, niin merkitsisi se vain, että tällä palkalla olisi nyt turvattu yksinäisen naisen elämä, ilman, ettei ole välttämätöntä mennä hankkimaan lisätuloja esimerkiksi kaduilta. Tuolla tuloksella olisi tietenkin huomattava siveellinenkin merkitys ja jo senkin takia kannattaa uhrata aika paljon. Tulee kuitenkin huomata, että on lukuisa joukko naisia, jotka joutuvat huoltamaan suuria perheitä. Kun ne samat piirit, jotka viime vuosien tai paremminkin viime vuosikymmenien politiikallaan ovat huolehtineet siitä, että maassamme on tällä kertaa kymmeniä tuhansia vaimoja, jotka ovat menettäneet miehensä ja joutuneet huoltamaan suuria perheitä, nyt erikoisesti kiivaasti hyökkäävät noiden oman politiikkansa uhrien taloudellisen aseman parantamisyrityksiä vastaan, osoittaa se, että sillä taholla ei nähtävästi vieläkään ole päästy siihen uuteen ajatteluun, jota nimenomaan demokratia edellyttäisi.

Esittämäni numerot osoittavat, ettei nykyinen palkkajärjestely ole sellainen, että se turvaisi maan ja kansan tärkeimmät olemassaolon ehdot, sen tuottavan työvoiman säilymisen. Mutta koska maan taloudellinen asema on nyt, kiitos menneiden aikojen politiikan, niin huono kuin se on, ei työvoiman säilyttämistä ja lasten ja varhaisnuorison elämän turvaamista kyetä nyt aikaansaamaan pelkillä palkkojen nousuilla. Yksi keino nähdäkseni olisi se, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin suurperheellisten korttiannosten lisäämiseksi. Ne palkat, jotka hallituksen esitys sisältää, riittäisivät kyllä turvaamaan työläisten toimeentulon, jos tarvikkeita saataisiin vaikkapa 40 %:kin enempi säännöstellyillä hinnoilla siitä, mitä nyt saadaan. Juuri välttämättömien elin- ja kulutustarvikkeiden saamisen probleemi onkin nähdäkseni se, joka huomattavassa määrässä ratkaisisi yhdellä iskulla palkka- ja hintakysymyksen ja sen kautta myös markan arvon säilyttämisen probleemin.

Esittämäni numerot siis osoittavat, että sekatyöläisten budjetissa tapahtuu keskimäärin 2,789 markan vajaus vielä nytkin esitetyillä palkoilla. Mutta tästä huolimatta ovat työläiset vain harvoja poikkeuksia lukuunottamatta turvautuneet sellaiseen keinoon kuin työlakkoon. Tuo osoittaa mitä suurinta kypsyneisyyttä ja maan kokonaisetujen ja vaikeuksien huomioonottamista ja ymmärtämistä. Tämä siitä huoli-

matta, vaikka työläiset eivät ole syypäitä siihen politiikkaan, joka maan talouden on johtanut siihen, missä nyt ollaan. Näin ei asia ikävä kyllä ole niihin piireihin nähden, joiden moraalinen velvollisuus olisi kantaa sodan seuraukset. Yksikään työnantaja ei ole vielä varmaankaan tinkinyt omista elämän mukavuuksistaan. Mikään tuotantolaitos ei ole valmis työskentelemään tappiolla, vaikka, kuten numeroni osoittavat, työläisen tappiollinen työskentely on jatkuvaa. Kuvaavaa työnantajapiirien suhtautumiselle maan taloudellisiin vaikeuksiin on m. m. äskettäin saapunut tieto siitä, että Länsi-Suomen rannikkoliikennettä harjoittavat laivanomistajat ovat lakkauttaneet liikenteensä siitä syystä, etteivät laivat heidän mielestään tuota riittävästi voittoa, ja tehneet tämän päätöksensä lainkaan yrittämättäkään asiasta asianomaisten hinta- y. m. viranomaisten kanssa neuvotella.

Maassa vallitsee ankara asuntopula. Rakentaa voitaisiin työvoiman ja muunkin raaka-aineen vuoksi paljon enempi, mutta osa tiiliteollisuuden omistajia on lakkoillut pitemmän aikaa ja lakkoilee kai osittain vieläkin ja vain sen vuoksi, etteivät saa omasta mielestään riittävän suuria voittoja. Samaan aikaan kun maa ja kansa tarvitsisi mitä kipeimmin kaikenlaisia elin- ja kulutustarvikkeita, pidättävät tuotantolaitosten omistajat tavaroitaan varastoissa odotellen hintojen nousua tavaroille, joita ovat tuottaneet halvemmilla tuotantokustannuksilla. Työläiset tietävät, että ainoa keino vaikeuksista selviämiseen on mahdollisimman tehokas tuotannon käyntiin saaminen. Tässä tietoisuudessa ovat työläiset pidättäytyneet kaikista sellaisista toimenpiteistä, jotka olisivat omiaan tuotantotehoa heikentämään. Mutta on luonnollista, että myöskin työläisten uhrimielellä ja kärsimyskyvyllä on vissit rajansa. Vähin, mitä työläiset ovat oikeutettuja vaatimaan, on se, mitä nyt hallituksen esityksessä edellytetään palkoiksi tulevan.

Ed. Turuselle hänen äskeisen puheenvuoronsa johdosta 1938—39 elintason saavuttamisesta sananen. Hän letkautti, että kukaan järkevä ammattiyhdistysmies ei tällaista vaatimusta voi asettaa. Ed. Turunen on kai ollut hyväksymässä SAK:n lähiajan ohjelman, ja ellen väärin muista, tässä on kysymys asetettu v. 1938—39 elintason saavuttamisesta. Kukaan ei sitä ole siinä mielessä esittänyt, että se voidaan juuri huomenna toteuttaa. Turunenkin varmaan on pitänyt yllä esim. sosialismin tunnusta, ehkäpä jo muutamia kymmeniä vuosia, mutta ei hän ole sitä vielä saanut toteutetuksi.

On korostettu palkkojen vaikutusta inflatioon ja palkkoja inflatoorisena tekijänä. Täällä jo ministeri Wuori on osoittanut, ettei syy inflatioon ole palkkojen korotuksessa, vaan kokonaan muissa tekijöissä. Kun nyt on tarkoitus saada palkat asetettua vissiin rajaan ja sen yhteydessä myöskin panna tehokas hintasulku päälle, on olemassa mahdollisuus inflatoorisesta kehityksestä päästä. Se ei kuitenkaan tapahdu yhtäkkiä. Hintojen kohoamista, se meidän täytyy avoimesti tunnustaa, tulee ainakin jossain määrin tapahtumaan, mutta on hyvin todennäköistä, että hintapolitiikassa onnistutaan siinä määrin, ettei kohoaminen pääse muodostumaan nykyistä palkkojen nousua vastaavaksi. Täällä kerrottiin Hetekan hinnan nousseen 7,000 markkaan. Pyytäisin asianomaiselle ilmoittaa, että Hetekan hinnaksi on muutama päivä sitten hyväksytty 3,500 markkaa. Jos siitä on jossakin 7,000 peritty, niin tällaiset perijät täytyy asettaa syytteeseen.

Täällä on korostettu erikoisesti sitä, että teollisuuden palkat nousevat nyt pois oikeasta suhteesta maatalouden palkkoihin ja että maatalousväestö enempää kuin maatalouden tuottajatkaan ei voi olla niihin tyytyväisiä. Kuitenkin voin hinta ja yleensä siis samassa suhteessa maataloustuotteiden hinnat ovat kohonneet rauhanaikaisiin hintoihin verrattuna pyörein luvuin 6-kertaisesti. Jos helsinkiläisen ammattimiehen palkka kohotettaisiin yhtä monikertaisesti, niin helsinkiläisen kirvesmiehen, maalarin, muurarin j. n. e. palkka meidän pitäisi tällä kertaa asettaa ei 35 markkaa, niinkuin nyt tehdään, vaan se olisi ei enempää eikä vähempää kuin 75 markkaa tunti. On myöskin korostettu sitä, että maataloustyöläisten palkat eivät ole tulleet asianmukaiseen järjestykseen. Minä valitan sitä. Maataloustyöläisten palkat eivät todellakaan ole vielä enempää kuin teollisuuden palkatkaan sellaiset, kuin niiden tulisi olla, mutta kuitenkin maataloustyöläisten palkat nyt nousevat rauhanaikaan verrattuna myöskin noin 6-kertaisesti, kun sen sijaan esim. helsinki-

läisen ammattimiehen palkka nousee vajaa 3-kertaiseksi rauhan aikaan verraten, joten tällä toimenpiteellä on epäsuhdetta maataloustyöläisten ja teollisuustyöläisten välillä jossain määrin pienennetty. En tahdo tällä suinkaan väittää, että tämä suhde tulisi nyt riittävän paljon pienennetyksi, mutta nähtävästi siihen ei ole ollut tällä kertaa suurempia mahdollisuuksia.

Edelleen mennäksemme muutamiin ulkolaisiin esimerkkeihin juuri naisten palkkaussuhteissa, Ruotsissa on tehty työehtosopimuksia, joilla on määrätty naisten palkat 10 % alemmiksi kuin miesten palkat. Esillä olevan esityksen mukaan tuo palkkaero muodostuu meillä edelleenkin paljon suuremmaksi, joten me emme vielä tällä palkkajärjestelyllä pääse lähestulkoonkaan demokraattisten kulttuurimaiden tasalle juuri miesten ja naisten palkkaerojen suhteen.

Eduskunnalla on luonnollisestikin oikeus siirtää asia valiokuntaan, mutta minä henkilökohtaisesti toivoisin, ettei tällaista päätöstä tulisi. Tilanne nyt kerta kaikkiaan on tämän asian viipymisen johdosta muodostunut juuri työläisten kohdalta niin kriitilliseksi, että se ei kerta kaikkiaan enää kestä monen päivän odotusta. Ennenkaikkea se ei kerta kaikkiaan kestä mitään huonompaan suuntaan meneviä järjestelyjä. Kun tunnettuun välirauhaan mentiin työnantajien, työntekijäin ja hallituksen edustajain yhteisillä neuvotteluilla, työläisten taholta annettiin aivan selvästi ymmärtää, että tuntipalkkojen tulisi vaihdella 24:stä 37 markkaan. Tämä tapahtui huhtikuun lopulla. Sen jälkeen maataloustuotteiden hinnat ovat nousseet jo noin 100 %. Se merkitsee, että asiallisesti nämä nyt hallituksen esittämät palkkanormit ovat jo käyneet vanhoiksi. Mutta toivossa, että tämän järjestelyn kautta todellakin saadaan palkka- ja hintakysymys vakautettua, toivossa, että myöskin saadaan elin- ja kulutustarvikkeita lisättyä, uskon, että työläisten puolella jäädään odottamaan niitä seuraamuksia, mitkä tulokset tästä järjestelystä käytännössä tulee olemaan. Näin ollen on siis olemassa kaikki mahdollisuudet, että tuotantovoimat todellakin kyetään pitämään pyörimässä. Jos taas lähdetään toiselle tielle, niin silloin meidän on vaara joutua todellakin sellaiseen inflatiopyörteeseen, josta tuskin pohjaa aivan pian löydetään.

Ed. Kinnunen: Herra puhemies! Tämä valtioneuvoston päätös näiden työpalkkojen säännöstelystä herättää näin maaseutulaisessa vakavaa huolestumista nimenomaan maataloutta ja sen tulevaisuutta ajatellen. Se maataloustuotteiden uusi hintapäätös, joka äskettäin saatettiin julkisuuteen ja voimaan ja jonka yhteydessä suoritettiin varsin huomattava maataloustyöväen palkkojen korotus, antoi meille maataloustyöstä eläville sen toiveen, että vihdoinkin on tässä maassa tultu aikaan, jolloin maatyötä tekevän ja siitä elävän kansanosan työ saatettaisiin palkkauksellisestikin samaan arvoon muilla elinkeinoaloilla työskentelevien ihmisten kanssa.

Nämä toiveet näyttävät nyt kuitenkin pettäneen, sillä tässä hallituksen uudessa työpalkkojen säännöstelypäätöksessä tavallisen muilla aloilla työskentelevän sekatyömiehenkin tuntipalkka ehdotetaan huomattavasti korkeammaksi kuin maatyötä tekevän ja sillä alalla ammattitaitoakin saavuttaneen miehen palkka. Tämä ohjelma johtaa siihen, että maatyötä tekevä ihminen jätetään ja alennetaan jälleen tuon ammattinsa perusteella halveksitumpaan ja alempaan kastiin kuin muilla aloilla työskentelevä ihminen. Siitä on seurauksena parhaan työvoiman hakeutuminen maataloudesta muille aloille ja sitä tietä edelleen maatalouden ja sen tuotannon nopea heikentyminen. Ja siihen ei meillä ymmärtääkseni tässä maassa ole enää varaa ei ainoastaan maatalouden ja maatalousväestön vaan samalla koko kansamme tulevaisuutta silmällä pitäen. Minä toivoisin, että hallitus tai ehkä valiokuntakin tätä asiaa käsitellessään ja siitä päättäessään ei tällä päätöksellään tulisi riistäneeksi maataloudelta sitä pohjaa, jonka me odotimme sille muodostuvan viimeisen maataloustuotteiden hintojen ja sen työpalkkojen järjestelyjen yhteydessä vaan huomioisi vakavasti ne seuraamukset, joita tämä kyseellinen päätös tulee maataloudelle aiheuttamaan (Keskustasta: Hyvä!).

Ed. Kirra: Minun mielestäni herra pääministeri oli aivan oikeassa siinä, että hän puolusti sitä, että hallitus on tuonut tämän asian eduskunnan käsiteltäväksi. Kansanvaltaiselta kannalta katsottuna ei tietysti hallitusta voida millään tavalla siitä moittia, että se on tuonut tämän ehdo-

tuksen jo tässä vaiheessa eduskuntaan. Hallitushan olisi tietysti voinut antaa valtalain nojalla tästä jo päätöksen ja sitä tietä se olisi tullut tänne myöhemmin, mutta minusta asia olisi ollut silloin vaikeampi hoitaa, joten olen sitä mieltä, että asialle on eduksi, että se on nyt tänne tuotu.

Kuten ryhmämme varapuheenjohtaja ed. Niukkanen täällä jo esitti, ei maalaisliiton ryhmä ole valmis hyväksymään tätä ehdotusta tällaisenaan, mikä tähän valtioneuvoston päätösehdotukseen sisältyy. Ja hyvin vaikea tämä on ollut nähtävästi hallituksenkin keskuudessa käsitellä, koska, niinkuin herra pääministeri täällä ilmoitti, tämä on monet illat ollut harkinnan alaisena hallituksessa ja, sikäli kuin tiedän, niin huomattava vähemmistö on asettunut tätä päätösehdotusta vastustamaan. Minäkään en puolestani ole tullut vakuutetuksi siitä, että onko tämä ehdotus ihan tässä muodossa onneksi maamme talouselämälle. Eikä suinkaan hallitus voi vaatia sitä, että eduskunnan pitäisi näin lyhyen ajan sisällä saatuaan tämän tietoonsa, olla valmis tekemään tästä päätöstä. Tähänhän sisältyy niin äärettömän tärkeitä asioita. Tämä päätös edellyttää siksi huomattavia muutoksia työpalkoissa eri aloilla, että niiden vaikutukset tuotantoon ja hintapolitiikkaan tulevat varmaan olemaan varsin suuret. Ei siis voida, eikä pääministeri, minä sain sen käsityksen hänen lausunnostaan, sitä suinkaan vaadikaan, että eduskunnan olisi tämä asia nyt tänä iltana täällä ehdottomasti hyväksyttävä ja lopullisesti ratkaistava, vaan asia vaatii ehdottomasti perusteellista valiokuntakäsittelyä. Täällä on kyllä puhemiehen ehdotus yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymisestä, mutta se ei mielestäni ole kannatettava juuri siitä syystä, että tämä asia vaatii paitsi nopeata myös hyvin perusteellista ja asianmukaista valiokuntakäsittelyä, jossa valiokunnassa kuunneltaisiin kaikki käytettävissä olevat finanssi- ja talouselämämme parhaat asiantuntijat ja voitaisiin tehdä jonkunlaisia laskelmia siitä, mitkä seuraukset tämän päätöksen toteuttamisella ovat maamme talouselämälle ja rahan arvon pysyväisyydelle ja yleensä vastaiselle hintapolitiikalle. Täällä saattaa joku puhuja, niinkuin tässä viimeisen edellinen puhuja, tehdä omia laskelmia ja kuvitelmia, mutta talouselämän lait ovat sellaiset, että ne menevät omaa järkähtämätöntä tietään. Korotus palkoissa vaikuttaa myös korotuksia hinnoissa j. n. e. Nämä ovat sellaisia talouselämän luonnonlakeja, joita ei millään kuvitteluilla eikä idealistisilla ajatuksilla voida ehkäistä. Ja hyvin tärkeätä on se, että myöskin maan tuotanto kaikilla aloilla saataisiin pysymään mahdollisimman suurena ja tehokkaana, sillä sitä jos mitä, tällä hetkellä meidän maassamme tarvitaan.

Kun nyt kuitenkaan eduskunnalla, kuten olen tässä jo huomauttanut, ei ole tilaisuutta heti perehtyä tähän asiaan sillä asiantuntemuksella, mitä tämä ehdottomasti edellyttää, niin ehdotan, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan, joka sitten jos haluaa pyytäköön myös työväenasiainvaliokunnan lausuntoa. Täällä on tehty kyllä ehdotus siitä, että asia lähetettäisiin työväenasiainvaliokuntaan, mutta minä en tahdo sitä kannattaa syystä, että asetus kuitenkin sen jälkeen, kun valtioneuvosto sen antaa, tulee perustuslakivaliokuntaan, ja sen takia se on mielestäni parasta lähettää sinne heti, käsitellä siellä asiallisesti ja sieltä palattuaan on se siinä vaiheessa, että valiokunnan ehdotus voidaan ottaa silloin täällä lopullisesti päätettäväksi ja asia asiallisella tavalla saadaan pois päiväjärjestyksestä.

Ed. Oksala: Minulla on suuri kiusaus kajota täällä esitettyihin eräisiin lausuntoihin, jotka osoittavat, että näitä asioita on käsitelty ja käsitellään varsin kevyesti ja esitetään lukuja, jotka ilmeisesti eivät ole totuuden eikä käytännön mukaisia. Mutta kun aika on kulunut näin pitkälle ja kun täällä on esitetty myös paljon sellaista, mihin minä voin yhtyä, niin minä en ryhdy asian asiallista puolta tämän enemmän käsittelemään.

Sinä aikana, jona minä olen eduskunnan jäsenenä ollut, niin minun muistaakseni ei ole tämäntapaista tapausta aikaisemmin esiintynyt, että hallitus tuo päätöksensä ennen lopullista kannanottoaan eduskunnan harkittavaksi ja eduskunnan mieltä siitä kuullakseen. Tämä on ensimmäinen tämänlaatuinen tapaus ainakin minun muistaakseni ja se menettely, mitä me nyt rupeamme noudattamaan, muodostaa siis prejudikaatin. Herra pääministerin lausunnosta kävi selville, että jo aikaisemmin olisi hänen mielestään pitänyt ottaa käy-

täntöön tämä sama menetelmä, ja tästä päätellen on hyvin mahdollista, että myöhemminkin hallitus tulee tällä tavalla kääntymään eduskunnan puoleen. Minusta on näin ollen tarpeellista, että eduskunta nyt muodostaa sellaisen käytännön, jota se vastaisuudessakin voi asiallisesti puolustaa. Kolmessa — neljässä tunnissa, minkä eduskunta on nyt saanut tätä asiaa ajatella, ei meistä kukaan ole voinut siihen perehtyä, ei kukaan, ei mikään puolue eikä minkään ryhmän edustajat ole voineet saada tästä perusteellista kuvaa. Hallitus on tätä käsitellyt oman ilmoituksensa mukaan kuukausia, eduskunta on saanut neljä tuntia tämän asian harkintaa varten. (Ed. Räisänen: Eikö pääministeri ole käynyt kokoomuksen ryhmässä?). Ei ole käynyt, ei tästä asiasta. — Näin ollen minusta on oikein, että eduskunnalle varataan vähän aikaa, vaikka ymmärrän hyvin asian kiireellisyyden, varataan aikaa vähän enemmän, jotta siihen voidaan perehtyä ja samalla luodaan sellainen perinne vastaisuutta varten, että kun näin asioita eduskunnalle tuodaan, niin meillä on vastaisuudessakin tilaisuus asioihin vähän syvemmin perehtyä. Tällä perusteella minä, herra puhemies, olen myös sitä mieltä, että asia olisi lähetettävä valiokuntakäsittelyyn, ja yhtyen niihin perusteluihin, joita ed. Kirra täällä esitti, minä pyydän kannattaa hänen esitystään, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Sosiaaliministeri Kilpi: Herra puhemies! — Niihin moniin yksityiskohtiin, joita tämä keskustelu on tarjonnut sitä täällä kuuntelevalle, olisi sangen mielenkiintoista kajota lähemminkin. Osaksi ajan myöhäisyyden takia, osaksi sen vuoksi, että ne kohdat, joiden nojalla hallituksen esitystä lähinnä on täällä arvosteltu, on keskustelun aikana suurimmaksi osaksi jo pareerattu, luovun kuitenkin siitä. Haluaisin silti lausua edustajille, että hallitus toi tämän esillä olevan esityksen eduskuntaan saadakseen kuulla täällä esitettävän ne mielipiteet ja arvostelut, jotka mahdollisesti voidaan esitystä vastaan täällä tehdä. Tämän pitkän keskustelun aikana on mielestäni riittävässä määrin käynyt selville, että ainakin suurin osa eduskuntaa on selvästi käsittänyt, että se tai sentapainen ratkaisu, mitä hallitus on esittänyt, on tässä tilanteessa välttämätön. Se on samalla oikeudenmukainen nykyiset olot huomioonottaen. Useimpien eduskuntaryhmien taholta on ilmoitettu kannatettavan yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen. Hallitus tulee senvuoksi varmaan tarkoin tutustumaan tässä istunnossa esitettyihin käsityksiin asiaa lopullisesti ratkaistessaan.

Keskustelun aikana on tosin viimeksi parissa kolmessa puheenvuorossa tehty myös ehdotus asian lähettämisestä valiokuntaan. Eduskunnalla on luonnollisesti täysi vapaus ja oikeus menetellä tälläkin tavalla. Kun nähdäkseni täällä kuitenkin on vastoin parin edellisen edustajan lausumaa esitetty jokseenkin kaikki ne näkökohdat, mitä tämän asian valaisemiseksi voitaneen myöhemmissäkään vaiheissa esittää, en puolestani usko asian paranevan valiokuntakäsittelyssä, ja uskallan senvuoksi toivoa, että eduskunta voisi hyväksyä täällä tehdyn ehdotuksen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Huomautus siitä, että valiokuntakäsittelyssä asia voitaisiin perusteellisesti selvittää, on tietysti tavallaan oikea. Mutta kun minä kuuntelin ed. Kirran puheenvuoroa, en voinut valitettavasti päästä siitä vaikutelmasta, että jos tämä asia lähtee eteenpäin kulkemaan sillä tavalla kuin hän kaavaili, että tänne hankitaan kaikki maan finanssi- ja talouspolitiikan ekspertit ja kuunnellaan asiallisesti myös kaikkia niitä, jotka ovat tämän asian kanssa hallituksessa parin kuukauden aikana painiskelleet, niin ratkaisu siirtyy ilmeisesti vieläpä yli kesän, kenties ensi syksyyn asti. Uskooko ed. Kirra ja ne, jotka ovat hänen kannallaan, että tuota asiaa voidaan todellakin venyttää vielä pitkän ajan, luulevatko he, että tilanne maassa on todella sellainen, että tästä asiasta voidaan jatkuvasti keskustella eri elimien kesken, silloin kun se kuitenkin on ratkaisukelpoinen ja ratkaisukypsä.

Sen käsityksen mukaan, mikä ainakin minulla sosiaaliministerinä on siitä tilanteesta, mitä asia koskee, on tilanne sellainen, että tällaista mahdollisuutta ei ole. Täällä huomautti herra kulkulaitosministeri aikaisemmassa puheenvuorossa, että työläisten palkkavaatimukset esitettiin edellisen hallituksen aikana jo tammikuussa. He ovat kiltisti odottaneet tätä ratkaisua. Me olemme nyt kesäkuussa, ja jos edus-

kunta vielä tässä vaiheessa, saatuaan kaiken mahdollisen selvityksen tahtoisi siirtää tämän asian valiokuntakäsittelyyn ja senjälkeen vasta asian ratkaisee, ei se vaikutus voisi jäädä varsinkaan varsinaisen palkkatyöväen mielestä, että jos eduskunta näin menettelee, se tahtoo tahallisesti jarruttaa asiaa (Kättentaputuksia lehtereiltä).

Puhemies (koputtaa): Kehoitan lehtereitä hiljaisuuteen.

Ed. Wickman: Jag beklagar på det djupaste att mitt yttrande uppfattades av statsministern som ett avsiktligt angrepp på regeringen för dess löne- och prispolitik och för dess sätt att framföra prislaget om regleringen av vissa arbetslöner som nu skett. Min avsikt var att framföra mitt personliga bekymmer för det läge, som nu uppstått på grund av löne- och prisrörelsen, samt att anföra några allmänna synpunkter och önskemål för stabilisering av läget. I svenska riksdagsgruppen uttalade jag mig för ett omfattande av det föreliggande förslaget och gjorde det även i dag i mitt andragande här i plenum. Med anledning av att mitt andragande fick en påtaglig skärpa och framfördes på ett sätt, som kunde tolkas som ett klander av regeringen och som ett uttryck av motstånd mot de föreslagna lönenormerna, ber jag få uttrycka mitt beklagande. Jag kommer att rösta för enkel övergång till dagordningen.

Ed. Sarlin: Herra puhemies! En voinut olla pyytämättä puheenvuoroa kajotakseni asiassa eräisiin näkökantoihin, joita ei ole täällä laisinkaan tänä iltana korostettu. Jokainen kansanedustaja varsin hyvin tietää, millaisessa olotilassa Suomessa nyt eletään. Me jokainen tiedämme, että velvollisuutemme on, niinkuin tässä huoneessa jo on monta kertaa sanottu, viimeistä piirtoa myöten suorittaa se sotakorvaus, johon me olemme sitoutuneet. Me tiedämme edelleen, että voidaksemme tämän sotakorvauksen suorittaa meidän täytyy tehdä lujasti työtä. Tiedämme niinikään, että me tarvitsemme sanotun korvauksen suorittamiseen, koska sen on tapahduttava tavarassa, ulkomaisia raaka-aineita. Meillä ei ole säästövaroja, millä me voisimme raaka-aineista ulkomaille hinnan maksaa. Meidän täytyy siis kyetä tuottamaan niin paljon, että yli sen, mitä olemme velvolliset voittajallemme sotakorvauksena suorittamaan, voisimme tavaroilla, viennin kautta, maksaa myös tarvitsemamme raaka-aineet ulkomaille. Meidän pitäisi siis tehdä työtä ja tehdä työtä lujasti. Meidän pitäisi saada tuotantomme voimaperäisesti nousemaan. Ja jos me siinä onnistumme, niin maksettakoon mielihyvällä korkeitakin palkkoja, sillä raskas, tehokas, voimaperäinen työ vaatii kunnollista ja toimeentulon riittävästi takaavaa palkkaa (Eduskunnasta: Hyvä!), mutta minulle on väitetty — en ole teollisuusmies enkä voi sitä varmasti itse puolestani todeta — minulle on väitetty, että miltei samassa tahdissa kuin palkkataso on noussut, on myös työteho laskenut. Jos tämä pitää paikkansa niin me olemme luisumassa peräti onnettomalle tolalle. Me tiedämme, mikä siitä on seurauksena. Me emme kykene silloin suorittamaan sotakorvaustamme, ja jos me emme siihen kykene, niin tämän kansakunnan ja sen luoman valtakunnan tulevaisuus on vaakalaudalla. On, herra puhemies, mielestäni siis riittävässä asiallisessa yhteydessä esillä olevan kysymyksen kanssa korostaa tältä paikalta työnteon välttämättömyyttä koko suomalaisella sisulla. Minä myönnän, että eväämme ovat niukat, ja kukapa ei toivoisi, että ravintomme olisi runsaampi. Mutta täällä on huomautettu, että se hallituksen esitys, joka on käsiteltävänä, ei lisäisi elintarvetuotantoa, ja jos sitä ei ensin saada nousemaan ja sen kautta eväitä enemmän teollisuustyöväelle, ei teollisuustyöväen työteho voi kohota. On siis mitä tarkimmin harkittava kysymystä siitä, millä elintarpeiden tuotanto saadaan ensin nousemaan ja sen mukana paremmilla kaloriamäärillä ihmiset kykeneviksi voimaperäisempään työhön. Mutta, herra puhemies, en malta olla sen verran jatkamatta, että totean, että meitä on varsin vakavasti kritisoitu hyvinkin auktoritatiiviselta taholta tähänastisesta palkka- ja hintapolitiikastamme. Minulla oli puolestani tilaisuus olla läsnä kansantaloudellisen yhdistyksen kokouksessa joitakin aikoja sitten, jossa esitelmän näitä aloja koskevista kysymyksistä piti kansainvälisen Baselin järjestelypankin finanssineuvonantaja ja ekspertti tohtori Jacobsson. Hän alkoi esitelmänsä huomauttamalla, että hän pyytää anteeksi, mutta hänen täytyy ensimmäiseksi todeta, että hän Suomen pääkaupunkiin, Helsinkiin, samana aamuna tul-

lessaan oli saanut täydellisen hermoshokin. Tietenkin me kuulijat hämmästyimme ja utelimme, minkä vuoksi kansainvälisen järjestelypankin finanssiekspertti oli saanut hermoshokin tullessaan Helsinkiin. Hän vastasikin miltei heti, että kun hän aamuteensä ääressä oli lukenut Helsingin lehtiä, hän oli nähnyt uutisen, että oli sataprosenttisesti yhdellä lyönnillä korotettu hintoja eräillä aloilla; ja hän jatkoi, ettei ollut oikein tehdä näin, vaan että oli korkeintaan 5 % kerrallaan korotuksia tehtävä ja silloinkin tiukasti tutkien oliko se välttämätöntä. Hän tuli siihen tulokseen, että Suomen tulevaisuus taloudelliselta kannalta katsoenkaan ei ollut toivoton eikä mahdoton, jos noudatettiin sitä varovaisuutta, jota hän kansainvälisenä finanssiasiantuntijana piti palkka- ja hintapolitiikkaan nähden välttämättömänä korotuksia harkittaessa.

Kun asia siis on näin tärkeä, ja jos katsellaan sitä laajempaa taustaa vastaan, johon taustaan minä alussa viittasin, on hieman omituista, että eduskunta pannaan seinää vasten ellei se muutamassa tunnissa ratkaise asiaa, jota hallitus myöntää kuukausia käsitelleensä ja pitäneensä sen ratkaisua niin vaikeana, että sen on täytynyt kuluttaa sen harkintaan noin pitkä aika. En liioin voi täysin ymmärtää, mitenkä edustajien on nyt syntyneeseen tilanteeseen suhtauduttava, sillä herra pääministeri nimenomaan huomautti, että hänestä eduskunnalla on täysi oikeus ja syy, jos se niin harkitsee tarpeelliseksi, parin päivän aikana tutkia tätä asiaa. En puolestani yhtyisi siihen ajatukseen, että tänne pitäisi koota kaikki Suomen mahdolliset ja mahdottomat finanssiekspertit, mutta kyllä minusta pitäisi saada edes kaksi päivää ajatella näitä asioita, kun toiset ovat ajatelleet niitä kaksi kuukautta. Ja vaikka voin ymmärtää herra sosiaaliministerin vaikeudet nykyisen ajankohdan vallitessa, niin sittenkin katsoisin, että pääministeri jätti meille täysin vapaat kädet harkita kysymystä siitä, onko syytä pari päivää tutkia asiaa valiokuntakäsittelyn avulla.

Lopetan, herra puhemies, siihen, että luotan niin järkähtämättömästi Suomen kansan terveisiin vaistoihin, arvostelukykyyn ja elämänymmärrykseen, että en usko, että Suomen työväki pitäisi kahden päivän viivytystä niin vakavana, että sen takia katsoisi sitä tarpeettomaksi jarruttamiseksi. Ei Suomen työväki niin järjetöntä ole, että se näin vakavissa kysymyksissä kahden kuukauden odotuksen jälkeen kahden päivän lykkäyksen vuoksi ryhtyisi mellakoimaan, eikä Suomen työväki, yhtä vähän henkisen kuin ruumiillisen työntekijäinkään piirissä, ole niin ymmärtämätöntä ja ajattelematonta, etteikö se pystyisi arvioimaan, mitä siitä seuraisi, jos tässä valtakunnassa ei pysyisi selvänä järki ja rikkomattomana järjestys. Ei minusta ollut oikein eikä harkittua vilautella täällä sellaisia ajatuksia, että tässä valtakunnassa ei kyettäisi pitämään järjestystä ja rauhaa yllä, sen jälkeen kuin ei enää ole sota. Nythän me sen entistä paremmin pystymmekin ylläpitämään.

Ed. Kirra: Herra sosiaaliministerin lausunnon johdosta minä huomautan, että valiokuntakäsittely voidaan hyvin nopeasti suorittaa, ellei kahdessa niin ehkä kolmessa päivässä ja kuulla asiantuntijat, ne ovat täällä Helsingissä finanssimiehet y. m. s., mitä siinä valiokunta tarpeelliseksi katsoo kuunneltavaksi. Minä myös huomautan siitä, että herra pääministeri nimenomaan antoi täällä ymmärtää, että eduskunnalla on tilaisuus tätä asiaa käsitellä valiokunnassa. Herra sosiaaliministeri kuitenkin koettaa painostamalla painostaa eduskuntaa tekemään päätöksen nyt. Jos täällä asialla on niin kiire, ettei sitä voi kahta kolmea päivää lykätä, niin syyhän ei silloin ole eduskunnan, vaan hallituksen, joka ei ole tuonut asiaa eduskuntaan pari kolme päivää aikaisemmin. Ja näin ollen minä siis panen merkille, että herra sosiaaliministeri edustaa täällä toista kantaa kuin herra pääministeri ja tahtoo siis painostaa eduskuntaa tekemään päätöksen, ennenkuin asia on saanut asiallisen käsittelyn valiokunnassa.

Sosiaaliministeri Kilpi: Ed. Kirralle minä pyytäisin vain huomauttaa, että hänen on turha yrittää tehdä jotakin ristiriitaa pääministerin ja minun kantani välillä. Kumpikin me sanoimme, että eduskunnalla on täysi vapaus ja täysi oikeus lähettää tämä asia valiokuntaan, jos haluaa. Omana mielipiteenäni lausuin, että en pidä sitä tarpeellisena. Pidän päinvastoin suotavana, että asia saataisiin lopulli-

seen ratkaisuun mahdollisimman pian (Vasemmalta: Hyvä!).

Ed. Heiniö: Kun täällä on herra sosiaaliministeri läsnä, pyytäisin kiinnittää pariin kohtaan vielä huomiota, erityisesti 4 §:ssä mainittuun palkkaryhmitykseen. Se kohta on käytännössä tuottamut nyt jo aika paljon eri mieltä ja jopa rauhattomuuttakin, sillä tätä ryhmäjakoa on yritetty käytännössä toteuttaa huonolla menestyksellä. On laskettu esim., että sellainen henkilö, joka kolme vuotta on ollut keskuslämmityksen hoitajana, olisi muka ammattimies, ja sellaisena pitäisi lukea korkeampaan palkkaluokkaan kuuluvaksi. Mutta kun on otettava kuitenkin huomioon, että keskuslämmityksen hoitajaksi kykenee henkilö, joka on kaksi viikkoa saanut opastusta sen hoitamisessa, niin sellainen ei voi olla ammattimies, vaan korkeintaan seka- tai aputyömies. Näin ollen olisi sosiaaliministeriön annettava tarkemmat ohjeet palkkaryhmityksestä, jotta ei tulisi palkkarintamalla minkäänlaisia vaikeita erimielisyyksiä ja tulkintoja.

Sitten samassa 4 §:ssä kohta, jossa mainitaan 15 %:n korotus henkilöille sen mukaan, poikkeavatko työntekijäin työtaito, työteho tai kokemus taikka hänen tehtävänsä hänelle asettamat vaatimukset kysymyksessä olevan työntekijäryhmän yleisestä keskitasosta. Nyt on sillä tavalla, että kun tässä puhutaan keskitasosta, ja jokainen työmies tietysti laskee olevansa keskitasoa ylempänä, heille pitää kuulua tuo 15 %. Tällä kertaa on tällainen tulkinta varsin yleinen ollut työläisten keskuudessa. Kun sitten vielä tulee lain 7 §:n 2 momentti, jossa mainitaan 15 %:lla korotettu tuntipalkka niille, joilla ei ole mahdollisuutta tehdä urakkatyötä, on tällainen määräys antanut varsin paljon tulkinnalle varaa. Nykyisinhän on tuo urakkakorotus ollut 30 %. Tässä se on tosin alennettu puoleen siitä. Tämä urakkakorotus on tuottanut paljon sekavuutta ja jopa erimielisyyttäkin työnantajain ja työntekijäin välillä. Olisi syytä sosiaaliministerillä tarkastaa tätä kohtaa ja antaa siitä aivan selvät ja hyvin pätevät ohjeet. Muuten saattaa kysyä, onko tämä 7 §:n 2 momentti sellaisenaan välttämätön. Siitähän hinta- ja palkkaneuvottelukunta, nim. sen vähemmistö, on tehnyt ehdotuksen, että se jätettäisiin kokonaan pois, koska se ilman muuta on omiaan nostamaan koko palkkatasoa. Täällä on tänä iltana ed. Kuusinen esim. maininnut, että 35 mk on nyt korkein palkka. Mutta jos ottaa huomioon nämä 4 §:n korotukset, ensinnä tämän 15 %, joka koskee siis työtehoa ja kokemusta, ja sitten vielä tämän 15 %:n korotuksen, mikäli se koskee urakoita, niin päästään varsin korkeisiin palkkoihin, noin 45 markkaan tunnilta. Ja sikäli kuin uskon ja kokemus on osoittanut, niin useimmat palkat eivät suinkaan pysähdy 35 markkaan, vaan palkkataso tulee olemaan yli 40 markan, jopa 45 yleisesti ammattimiehillä, joten tässä mainittu 35 mk ei suinkaan vastaa sitä, mitä luullaan, kun tarkastellaan tätä 4 §:n palkkaluokittelua. Kun minulla on puheenvuoro, pyytäisin ....

Puhemies: Kehoitan puhujaa jatkamaan puhujalavalta (Ed. Räisänen: Älä mene sinne!).

Puhuja (puhujalavalta): Tahtoisin vielä erikoisesti palata 5 §:ään, joka myöskin ed. Räisäsen kohdalta on hyvin tarpeellinen, koska se koskee henkisen työn tekijöitä. Tässähän mainitaan näin: „Muut aikapalkat kuin tuntipalkat määräytyvät, mikäli kysymyksessä ovat tämän päätöksen alaiset palkat, samassa suhteessa kuin tuntipalkat". Jos sosiaaliministeriö tähän olisi kiinnittänyt enempi huomiota, niin olisi toiveita, että myöskin henkisen työn tekijät saattaisivat tulla kysymykseen palkkojen järjestelyssä vähän suuremmalla voimalla, kuin mitä tämä palkkasääntö tällä kertaa edellyttää taikka antaa toiveita uskoa. Kun valtioneuvosto tämän päätöksen nähtävästi vielä tarkistaa, olisi syytä sosiaaliministerillä 5 §:n suhteen tehdä lisäyksiä, jotta siis myöskin henkisen työn tekijät varmemmasti tulisivat mukaan palkankorotuksissa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 36 §:n 1 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava:

„Saatuansa tiedonannon eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen."

Vastoin puhemiehen ehdotusta on ed. Salminen ehdottanut, että asia lähetettäisiin työväenasiainvaliokuntaan. Kun tätä ehdotusta ei ole kannatettu, se raukeaa.

Ed. Kirra ed. Oksalan kannattamana on ehdottanut, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto työväenasiainvaliokunnalta. Kutsun tätä ed. Kirran ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätös:

Joka hyväksyy puhemiehen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa ,on ed. Kirran ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan „ei"-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Vähemmistö.

Ed. Oksala pyytää koneäänestystä.

Puhemies: Esitän vastattavaksi „jaa" tai „ei".

Eduskunnasta: Kone ei toimi!

Puhemies: Toimitetaan avoin äänestys.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahmavaara, Alestalo, K. Andersson, Berner, Brander, Brommels, H. Eskola, V. Eskola, Forss, Frietsch, K. Hakala, Hautala, Heiniö, Heljas, Helo, Hietanen, Hiilelä, Hiltunen, Hollsten, Huhta, Hukari, Hästbacka, Ikonen, Jern, Jutila, J. Järvinen, M. Järvinen, Kaijalainen, Kallinen, Kankainen, Kannisto, P. Karjalainen, Karvonen, Kauhanen, Kauppi, Kivisalo, Koukkari, Kuittinen, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Kuusinen, Käkelä, Laitinen, Lehtokoski, Lehtonen, Leino, Lepistö, Leppä, P. Leskinen, V. Leskinen, Lumme, Luukka, Lång, Malkamäki, H. Manninen, Meriläinen, Metsäranta, Muikku, Murtomaa, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Nevalainen, Niskala, E. Nurminen, N. Nurminen, Okko, Paasivuori, E. Pekkala, M. Pekkala, Peltonen, Penttala, E. Pesonen, H. Pesonen, Pessi, Prunnila, Pusa, Puumalainen, Pyy, Pyörälä, Pärssinen, Pääkkönen, J. Raatikainen, U. Raatikainen, Rantala, Raunio, Riihimäki, Riihinen, Riikonen, Rinne, Roine, Rydberg, Ryömä, Räisänen, Salmela-Järvinen, Salo, Sergelius, Sillanpää, Simonen, Smeds, Soininen, Sormunen, Stenberg, Sundström, Suontausta, Svento, Tainio, Takki, Talvio, Teittinen, P. Tervo, Tolonen, Tuominen, Turunen, Törngren, Uusitalo, Vennamo, Vesterinen, Wickman, Virolainen, O. Virtanen ja Österholm.

„Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Annala, Antila, Asikainen, J. Hakala, Heikkilä, Hetemäki, Hirvensalo, Honkala, Inkinen, Järvi, Kinnunen, Kirra, E. Koivisto, J. Koivisto, Kytömaa, Kölli, Laine, Lampinen, Lappi-Seppälä, Leikola, Malmivaara, Miikki, Mäkinen, Möttönen, Oksala, Paavolainen, Pilppula, Rantamaa, Saariaho, Salminen, Sarlin, Saukkonen, Seppälä, Tiitu, Tuurna, Valanne, Vehkaoja, Virkki, J. Virtanen ja Ytti.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 33 edustajaa:

G. Andersson, v. Born, Bryggari, Hiekkala, Jokinen, Juutilainen, E. Karjalainen, Kekkonen, Kilpeläinen, Kilpi, Kulovaara, Kuusela, Lahtela, Leppälä, Luostarinen, Y. Manninen, Meinander, Miettunen, Niukkanen, Paksujalka, Pohjala, Pohjannoro, Simula, Söderhjelm, S. Tervo, Tukia, Turja, Welling, Wiik, Vilhula, A. Wirtanen, Voionmaa ja Östenson.

Puhemies: Avoimessa äänestyksessä on annettu 125 jaa- ja 40 ei-ääntä; 1 hylätty.

Eduskunta on siis hyväksynyt puhemiehen ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on tänään perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 0,08.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

24. Perjantaina 15 p. kesäkuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain muuttamisesta 378

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 13; lakivaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 20.

2) Ehdotukset laiksi asevelvollisille sotatilanaikaisen palveluksen perusteella myönnettävistä kodinperustamislainoista annetun lain muuttamisesta 386

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 14; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 13; ed. Tervon y. m. lak. al. n:o 43.

3) Ehdotus laiksi polttoturpeen valmistuksen ja käytön edistämisestä .. 387

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 16; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 5.

4) Ehdotus laiksi viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annetun lain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 15; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Pyyn y. m. lak. al. n:o 38.

Toinen käsittely:

5) Ehdotukset suhdanneverolaiksi . 389

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 12; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 9; ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 10.

Siv.

6) Ehdotus laiksi poliittisista syistä tuomituille, syytteessä olleille tai turvasäilössä pidetyille heidän menetetyistä ansiotuloistaan myönnetyn korvauksen verovapaudesta 398

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 17; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 19.

7) Ehdotus laiksi asemakaavalain muuttamisesta 399

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 18; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 22.

8) Ehdotus laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 19; puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Kilven y. m. lak. al. n:o 47.

Ensimmäinen käsittely:

9) Ehdotukset laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa sekä laeiksi maalaiskuntain kunnallislain 9 §:n ja kaupunkien kunnallislain 10 §:n muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 21; ed. Sormusen y. m. lak. al. n:ot 21 ja 22.

Ainoa käsittely:

10) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta Suomen museoliitolle paikallismuseoiden toiminnan ohjaamista varten 400

Siv.

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Seppälän y. m. toiv. al. n:o 127.

Pöydällepanoa varten esitellään:

11) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksen johdosta laiksi tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta 401

12) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksen johdosta laiksi ylimääräisestä tuloverosta „

13) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksen johdosta laiksi ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta .. „

14) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10 hallituksen esityksen johdosta laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta ..... „

15) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5 lakialoitteen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi maalaiskuntain kunnallislain muuttamisesta .. „

16) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 5 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa määrärahaa avustukseksi Suomen Siviili- ja Asevelvollisuusinvaliidien Liitolle tuotantolaitoksen rahoittamista varten ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat G. Andersson, Kilpi, Lahtela, Luukka, Paksujalka, Pohjala, Räisänen, Salmela-Järvinen, S. Tervo ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyyntö.

Vapautusta eduskuntatyöstä saa sairauden takia ensi viikon loppuun saakka ed. Salmela-Järvinen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on tänään heti toisen täysistunnon päätyttyä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 20, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 5 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 13, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Käkelä: Herra puhemies! — Eduskunnassa keskusteltiin eilen suurella antaumuksella palkkakysymyksestä. Se, että siitä niin voimakkaasti puhuttiin, johtuu luonnollisesti siitä, että työläisten palkkakysymys on yhdeltä osaltaan sidottu työläisten elintasokysymykseen. Mutta me tiedämme myöskin, ettei elintason kohottamiseen ja yleensä suurien kansalaisryhmien tyytyväisyyteen päästä pelkillä palkankorotuksilla, vaan siihen vaaditaan jotain muutakin. Siihen tarvitaan hyödykkeitä ja niiden antamaa elämänturvaa. On monesti sanottu, että armeija marssii vatsallaan, mutta minä sanoisin, että me olemme sen vaikutuksen alaisia kaikki. Jos Suomen työväenluokalle voitaisiin antaa enemmän leipää, enemmän rasvaa, enemmän muita elämän välttämättömiä hyödykkeitä, niin työläisten tyytyväisyys olisi löydettävissä tätä tietä helpommin kuin niin sanotuilla seteli-koneilla.

Kun nyt keskustelemme säännösteltyjen elintarvikkeiden saattamisesta entistä suuremmassa määrin lailliseen kulutukseen, riippuu kansan laajojen kerrosten tyytyväisyys hyvin paljon siitä, miten elintarviketilanteemme maassamme saamme ratkais-

tuksi. Eduskunta on tämän asian oivaltanutkin. Täällä on käytetty puheenvuoroja, joissa jatkuvasti on korostettu säännöstelytoimenpiteiden tehostamista. Tämän valvonnan tehostamisessa on voimakkaasti korostettu valvonnan painopisteen saattamista kentältä tuotantolähteille, toisin sanoen, etteivät viranomaiset liikkuisi pelkästään pikku pakettien perässä, vaan valvoisivat tuotantolähteitä, etteivät tavarat pääsisi lähtemäänkään liikkeelle. On käsitettävää, että mitenkään ilmatiiviiksihän ei tällaista valvontaa koskaan saada, mutta jo se, että hyväksytään oikea periaate valvonnan tehostamisessa, merkitsee osittain parannusta asiaan.

Keskusteltaessa maataloustuottajain kanssa valvontatoimenpiteistä, on heidän taholtaan useasti mainittu, että he hyväksyvät kyllä valvonnan teollisuuden tuotantolähteillä, mutta hyvin mielellään jättäisivät valvonnan pois maatalouden ja karjatalouden tuotantolähteiltä. Tällainen periaate on liiaksi itsekkäästi ajateltu. Kansanhuoltoministeriön tarkkailuosaston osastopäällikkö Reino Pelttari on äskettäin antanut lausunnon julkisuuteen, jossa julkisen sanan palstoilla varteenotettavasti tekee huomautuksia maataloustuottajain luovutusvelvollisuuksien laiminlyönneistä. Niinpä hän esimerkiksi mainitsee kuluvan vuoden kolmen ensimmäisen kuukauden aikana suoritetun koelypsytarkastuksia 2,761 tilalla. Tällöin todettiin 1,243 tilalla jätetyn luovuttamatta yhteensä noin 260,000 kiloa maitoa yleiseen kulutukseen. Samassa yhteydessä toimitettiin karjanlaskemisia noin 10,000 tilalla ja näiden laskentojen perusteella tavattiin 4,245 n. s. mustaa eläintä. Viljanluovutustarkastuksia suoritettiin viime vuoden osalta noin 40,000 viljelmällä ja todettiin tällöin viljaa jääneen luovuttamatta yli 5 milj. kiloa. Kun luovutusvelvollisuuksien laiminlyönnit ovat monessa suhteessa näin räikeät, on luonnollista, ettei valvonnan tehostamisessa maa- ja karjataloustuotteiden alkulähteitä voida jättää huomioon ottamatta.

Maataloustuotteiden luovutusvelvollisuuksien määriä pidetäänkin suurtuotantoyksiköihin kohdistettuina liian alhaisina. Kansanhuoltoministeriön olisi syytä harkita, niinkuin aikaisemmin olen sanonut, siirtyä peltohehtaarin keskinkertaisen sadon arvioinnista suorastaan sadon arvioimiseen taikka luokittelemalla pellot, kuten verotuksessa, eri luokkiin ja määrittelemällä luovutusmäärät sen mukaisesti. Lihan luovutuksessa, eri luokkiin ja määrittelemällä luovumyöskin karjojen suuruuden mukaan. Käytäntö on osoittanut, että suurissa karjatalouksissa on lihan luovutus voitu toteuttaa paljon helpommin kuin pienissä karjatalouksissa. Lihan pistetilityksessä on olemassa myöskin virhe. Lihan hankinnassahan esiintyvät ostoasiamiehet eli lihakauppiaat, jotka ostavat lihan tuottajilta kilomäärittäin, mutta tilittävät kansanhuoltolautakunnille markkamäärittäin. Tässä on selvä aukko ja tuntuu ihmeelliseltä, ettei kansanhuoltoministeriö ole pystynyt tätä korjaamaan. Maitotalouden luovutusperusteet pitäisi myös korjata. Vaikka meillä on käytettävissämme maataloushallitukseen viralliset tilastot suurien ja pienten karjatalousyksiköiden tuotannon eroavaisuuksista, ei karjatalousyksiköitä ole luokiteltu tähän mennessä niiden suuruuksien mukaan. Pien- ja suurkarjataloudet tuottavat niin eri tavalla maitoa, jotta on luonnollista, että kansanhuoltoministeriön olisi luokiteltava nämä erikseen.

Teollisuuden ja kaupan alalla pitäisi kulkea myöskin samaa linjaa. Tuotantolaitosten säännöstelyn alaisissa raaka-ainevarastoissa olisi tehtävä tarkistusluettelointia. Mutta ei yksistään tyydyttävä tähän tarkistusluettelointiin, vaan olisi tarkistettava myöskin tavaroiden lähettämisiä jakeluliikkeille. Monet esimerkit osoittavat, että tekstiilituotteista sähkömoottoreihin, rakennustarveaineisiin, kuten tiileihin, nauloihin, y. m. tarvikkeisiin myydään ohi säännöstellyn kulutuksen vaunulastittain. Tällöin täytyy vuodon olla pakostakin tuotantolähteillä ja myös ammottavan suuri. Maamme lyhyttavara- ja tekstiilikauppiaat ovat myöskin kiinnittäneet tähän huomiota. Heidän taholtaan, eräältä kauppiaskunnan johtokunnan jäseneltä saaman tiedon mukaan, suunnitellaan kirjelmän lähettämistä kaikille maamme vähittäiskauppiaille, jossa kirjelmässä kehoitetaan kauppiaskuntaa tarkkailemaan tehtaita, jotka nykyisin toimittavat tavaroita. Tämä sen vuoksi, koska kauppiaskunnan käsityksen mukaan tehtaat myyvät hyvin paljon tuotteita, niinkuin sanonta kuuluu, „tehtaan portilta."

Kun tarkkailu teollisuuden tuotantolähteillä on ollut heikkoa, on tavara ajelehtinut monessa suhteessa mustan pörssin kautta

kauppiaitten luokse edelleenkin jakeluliikkeisiin. Tätä mustanpörssin tavaraa on valitettavasti hyvin paljon jakeluliikkeissä.

Huomattavan suuri epäkohta on myöskin siinä, että monet jakeluliikkeet ostavat tavaraa enemmän kuin myyvät. Heidän varastonsa on pikemmin kasvanut kuin supistunut tällaisena hintojen nousukautena. Kansanhuoltoviranomaisten on kuitenkin verrattain helppo seurata tällaisten varastojen kasvua. Ottamalla huomioon tuotantolaitoksista saapuneet lähetysmääräykset ja vertailemalla niitä liikelaitosten kuukausipistetilityksiin, pääsee piankin selville, miten liikelaitos kehittää tavaravarastoja. Epäkohdan ilmetessä olisi säännöstelynalaiset tavarat heti luonnollisesti siirrettävä liikkeen kauppahyllyille tai tehtävä tavaran siirto toiseen jakeluliikkeeseen. Valvontatoimenpiteet eivät meistä kenestäkään ole missään suhteessa mieluisia. Yhteisen hyvän eteen meidän on joka tapauksessa jotain tehtävä. Väistyköön siis yksilön etu yhteisen edun tieltä silloin, kun on kansan elämä ja hyvinvointi kysymyksessä. Tekisi mieli sanoa, on tylsää elää kylmällä pääomalla pitämällä määrätyistä ryhmäeduista kiinni, kun kansalaiset huomattavalta osaltaan kärsivät nälkää ja puutetta.

Tämän vuoksi rohkenen toivoa, että eduskunta hyväksyisi tämän lain yhteydessä lakivaliokunnan mietintöön viitaten seuraavan toivomusponnen: „että hallitus ryhtyisi sellaisiin toimenpiteisiin, että entistä tehokkaammin voitaisiin estää säännösteltyjen, niin maanviljelys- kuin teollisuustuotteidenkin kulkeutuminen salakauppaan tehostamalla säännöstelymääräysten valvontaa tuotantolähteillä ja tarkistamalla vilja- ja karjataloustuotteiden luovutusperusteet."

Ed. Simonen: Kun on kuunnellut sitä keskustelua, joka tämän asian ympärillä on monena päivänä täällä eduskunnassa suoritettu, niin on voinut panna merkille sen seikan, että täällä on pyritty unohtamaan teollisuus ja pääasiassa kiinnitetty arvostelussa huomiota elintarviketuotannon säännöstelyyn. Tämä on tietysti ymmärrettävää aikana, jolloinka noissa välttämättömimmissä tarvikkeissa on olemassa sellainen vajaus, mikä meillä nyt on olemassa. Mutta niissäkin on osaltaan keskustelu liikkunut väärässä suunnassa sikäli, ettei ole riittävän selvästi osoitettu, että säännöstelymääräysten rikkomiseen ovat edellytykset maataloudessa juuri siitä syystä, että maatalouden tuotteiden luovutusperusteet yleensä ovat väärät. Minä tahdon tässä yhteydessä erikoisesti korostaa tätä puolta asiassa.

Aivan samalla tavalla kuin edellinen puhujakin minä pyytäisin eduskunnan huomiota kiinnittää siihen seikkaan, että niin kauan kuin luovutusperusteet suovat tilaisuuden suuremmille tuottajille ylituotantoon, siis sellaiseen tuotantoon, mikä jää jälelle, kun luovutusvelvollisuudet on täytetty, niin kauan myöskin turhaan taistellaan salakauppaa vastaan. Viitaten siihen lausuntoon, minkä esitin tämän asian eräässä toisessa käsittelyvaiheessa, minä lisäksi mainitsen, että on korkea aika ryhtyä tarmokkaasti kontrolloimaan myöskin teollisuustuotteiden kauppaan kulkeutumista. On sanottava, että maataloustuotteiden myynnillä ei kukaan maanviljelijä ole kehittynyt miljonääriksi, mutta teollisuustuotteiden trokauksella sitä kyllä on tapahtunut.

Samalla kuin minä pyydän, herra puhemies, kannattaa tehtyä ehdotusta, niin minä olen tahtonut näihin pariin seikkaan erikoisesti huomiota kiinnittää. Minä siis kannatan toivomusponnen hyväksymistä.

Ed. Annala: Ed. Käkelä on täällä jo useampaan otteeseen aikaisemminkin erään toisenkin asian yhteydessä puhunut samasta asiasta, että tarkkailun tulisi enemmän kiinnittää huomiota tuotantolähteille. Minä olen kuunnellut hänen lausuntojaan lakivaliokunnassa tästä samasta asiasta ja tullut ed. Käkelän lausunnoista siihen käsitykseen, että hän puhuu sellaisista asioista, mistä on kaikkein parhain puhua, nimittäin sellaisista, joista ei juuri mitään tiedä. Kun hän esim. täällä tänä päivänä jälleen heitti herjan Suomen talonpoikaisväestöä vastaan m. m. siinä, että lihan luovutuksessa tapahtuu hirveitä väärinkäytöksiä, hän esitti, että m. m. 10,000 tilan tarkastuksessa todettiin noin 250 sellaista nautaa, joita ei ollut lainkaan aikaisemmin kirjoissa. Huomaamme, ettei tämä nyt niin kovin suuri asia ollut, tällaista voi sattua, sillä karjan laskeminen tapahtuu vain kerran vuodessa. Sitten hän edelleen puhui siitä, kuinka lihan luovutuksesta livistellään sillä tavoin, että ilmoitetaan markkamäärin, kuinka paljon edestä lihaa on luovutettu. Ed. Käkelän olisi hyvä tutustua

niihin kaavakkeisiin, jotka täytetään jokaista nautaeläintä teurastettaessa tai muuta lihanluovutusta tehtäessä, siitä jää yksi ostajalle, yksi kansanhuoltoviranomaiselle, ja yksi liikkeelle. Niissä kaikissa puhutaan kiloista (pitempi välihuuto vasemmalta; puhemies koputtaa). Nyt on kysymys tuotantolähteistä, pitää osata erottaa lihakauppiaat ja tuotantolähteet toisistaan.

Puhemies (koputtaa): Pyydän puhujaa jatkamaan lavalta.

Puhuja: Minä pyysin puheenvuoron torjuakseni vielä kerran — en ole sitä ennen täällä eduskunnassa tehnytkään — aiheettomat ja asiattomat syytökset Suomen talonpoikaisväestöä vastaan tässä asiassa. On olemassa sellaisia yksilöitä, jotka pyrkivät livistelemään luovutuksesta, mutta ne ovat sittenkin poikkeuksia säännöstä. Rehti talonpoikaisväestö on koettanut näinä vuosina pinnistää kaikki voimansa voidakseen suoriutua usein hyvinkin vaikeasti täytettävistä luovutusvelvollisuuksista (Vasemmalta: Mistä ovat tulleet mustan pörssin tavarat?). Ja esim. pienviljelijäin ja keskikokoisten talojen oma väki on saanut myös vuodesta toiseen olla melkein ilman lihaa, kun lihan luovutuksesta on kysymys, sillä lihanluovutusvelvollisuus on niin suuri, että mitä teurastetaan, se kaikki on jokseenkin tarkoin luovutettava (Vasemmalta: Ei pidä paikkaansa!). Kyllä minä tunnen nämä asiat, sitä on turha ruveta väittelemään.

Sitten esim. sellainen puhe, että maitotaloustuotteiden tarkkailua olisi tuotantolähteillä entisestään lisättävä. Hyvä on! Lisättäköön vaan, mutta jos ed. Käkelän ohjeita tässä suhteessa ruvetaan noudattamaan, niin silloin täytyy olla joka toinen ihminen tarkkailemassa. Jokaisen lypsäjän takana pitäisi olla aina joku puntarin ja kannun kanssa punnitsemassa, paljonko lehmästä lähtee. Jos sellaiseen tilanteeseen mennään, niin minä vakuutan herroille, että maito pian loppuu, ei silloin viitsitä kovin tarkkaan lypsää, ja jos ei tarkkaan lypsetä, niin ei lehmistä myöskään kauan mitään lähde.

Tästä asiasta on puhuttu sellaista täällä eduskunnassa, joka ei ole asiaa, mutta sillä on vain tahdottu talonpoikaisväestöä häväistä. Sitä vastaan minä panen vastalauseen.

Minusta ei ole lainkaan asiallista hyväksyä ed. Käkelän ehdottamaa pontta, sillä sama asia on lausuttu lakivaliokunnan mietinnössä.

Ed. Murtomaa: Minä panin tyydytyksellä merkille ed. Käkelän lausunnossa, että hän myös painosti sitä, että teollisuustuotteiden kaupan alkulähteitä on valvottava. On totta, että tähän asti on kiinnitetty huomio miltei yksinomaan maataloustuotteiden tuotannon ja kaupan valvomiseen. Mutta maataloustuotanto on sentään pystynyt meillä takaamaan ne perusannokset, jotka meille kuuluvat; me olemme ne saaneet joka päivä. Mutta kuinka paljon meillä on säännöstellystä kaupasta ostettu pukuja ja muita sellaisia tarvikkeita? Se todistaa sitä, että sillä taholla on toimitus ollut paljon huonompaa, ja kuinka monella on sodan aikana laillisesti hankittuja vaatteita päällään, enimmäkseen ne on ostettu mustasta pörssistä. Sillä taholla on siis ainakin yhtä suuri vuoto, ellei suurempi kuin maataloudessa.

Ed. Lampinen: Minusta tämän säännöstelyä koskevan asian yhteydessä on tarpeettoman paljon puhuttu siitä, että maanviljelijät ovat ne, jotka ovat rikollisia siinä suhteessa, että meillä ei ole riittävästi elintarvikkeita ja että he myövät niitä salakauppaan. Jos me olisimme aikanaan hoitaneet meidän maamme maataloutta sillä tavoin, että se olisi kohtuullisella tasolla, niin meillä olisi leipää kaksin verroin suuremmalle väestölle kuin tällä kertaa on valtakunnassamme. On sanottu, että maanviljelijät eivät suorita edes luovutuksiaan. Omassa taloudessani minä tiedän, miten asia on. Millä tavalla tapahtuu yleensä, sitä en tiedä. Minun taloudessani on edellisenä vuonna 4- ja viime vuonna 3 ½-kertaisena täytetty se luovutusvelvollisuus, mikä on tilalleni määrätty. Samoin puhuttiin myös lihanluovutuksen pienuudesta. 42 hehtaarin tilalta on luovutettu 1,260 kiloa lihaa vuosittain; siinä on niin paljon lihaa, että herrat ovat hyvät ja koettavat lähteä laskemaan, onko varaa mennä pitemmälle (Välihuutoja vasemmalta). Samoin myös karjataloustuotteisiin nähden on asianlaita. Ed. Lumme, se Niskanen

ei ole täällä tällä kertaa, mutta minä uskon että ed. Lumme on käynyt myöskin ihmisiä kiusaamassa saadakseen tavaraa epäoikeutetulla tavalla ja ylihinnalla, joka myös on rikos niin hyvälle miehelle kuin ed. Lumme on. Mutta minun talostani ei ole tullut kukaan pyytämään, kun tietävät varmasti, ettei sitä saa. Ja sen vuoksi ei saa yleistää rikoksia ja herjata. Hoidettakoon Suomen maataloutta sillä tavoin, että sillä on kohtuulliset ja oikeudenmukaiset mahdollisuudet, niin tulevina aikoina on leipää, emmekä joudu siihen kriisiin kuin tällä kertaa olemme. Niiden monien aloitteiden johdosta, joita täällä eduskunnassa on tehty maatalouden tuotannon lisäämiseksi takavuosina, sanottiin aina vasemmalta, että teollisuus on se, mikä on tämän valtakunnan perusedellytys ja niin ollen maatalous sai olla sivuasiana, koska tullit koetettiin saada mahdollisimman tarkkaan pois ja niin ollen maatalouden tuotanto kokonaan kannattamattomaksi.

Minä toivon, että joka ainoa maanviljelijä luovutuksessaan kuin myös tavaran hankkijat ostaessaan olisivat kielteisiä, niin siihen loppuisi kaikki salakauppa, se on ehdottomasti ainoa mahdollisuus, ja siihen ehdottomasti pitäisi myös kaikkien pyrkiä. Kun kuulee jatkuvasti moitittavan maanviljelijöitä ....

P u h e m i e s (koputtaa): Kehoitan puhujaa jatkamaan lavalta.

P u h u j a: .... velvollisuutensa täyttämisestä ja elintarviketaloutensa vilpillisestä hoitamisesta, niin tuntuu oudolta, että näin puhuvat henkilöt, jotka itse oman ammattinsa yhteydessä eivät ole tarkoin laskeneet, millä lailla he ovat koettaneet hintaa ottaa silloin, kun ovat tarvikkeita myyneet. En viitsi enkä tahdo nimitellä tapauksia, joita itse tiedän. Sieltäkin syyttäjä-puolelta ei ole oltu niin tarkkoja ja oikeamielisiä, mutta täällä ollaan niin täysfarisealaisia toisten niskoille syytteitä työntämään ja vallankin maatalousväen niskoille, joka ehdottomasti viime aikoina on raskaimman kestänyt ja kärsinyt. Tälläkin kertaa heidät itsensä ja työväkensä taasen asetetaan, kuten eilen illallakin, paariasluokkaan eikä anneta heille edes sitä oikeutta ja arvoa kuin sekatyömiehelle (Oikealta: Oikein!).

Ed. K u u s e l a: Herra puhemies! — Tarkastellessamme nyt esillä olevaa hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain muuttamisesta, voimme todeta sen kuuluvan siihen lakisarjaan, jonka tarkoituksena on tiukentaa säännöstelynalaisten elintarvikkeiden kauppaantulo, niin että ne saataisiin mahdollisimman tarkan valvonnan alaisiksi. Nyt esillä olevan lain tarkoituksena on saada kaikki kuljetusneuvot myöskin tarkastuksenalaiseksi ja valtiolle menetetyksi, jos niissä todetaan olevan suurimpana osana kuormasta laittomaan kulutukseen aiottuja elintarvikkeita. Minä en jaksa käsittää, millä tavoin hallitus aikoo tällaisen tehokkaan valvonnan suorittaa. Mehän tiedämme, että esim. kaupunkilaiskuluttajat käyttävät pääasiallisimpana kulkuneuvonaan kaupungin lähistöllä polkupyöriä, joilla he ehkä pyhän seuduilla pistäytyvät maaseudulle ja yrittävät saada vähän lisää ehdottomasti liian pieniin annoksiinsa. Jos siis polkupyörän päällä löydetään joku sellainen paketti, jossa on ehkä vähän voita tai lihaa tai kannu maitoa, niin se jo edellyttäisi sitä, että tällainen polkupyörä kokonaan takavarikoitaisiin ja tuomittaisiin valtiolle menetetyksi, koska siinä ei muuta kuormaa ole kuin nuo ehkä vähäiset elintarvikemäärät. Myöskin kaikki autoilijat joutuvat hyvin kiusalliseen asemaan. Tiedän erään tapauksen, jolloin sieltä maaseutupitäjistä eräs mies tilasi auton viemään hiilikuormaa ja siellä hiilikuorman alla yhdessä säkissä oli kuutisenkymmentä kiloa sianlihaa. Jos siis tällainen kuorma tavattaisiin, niin se edellyttäisi sitä, että sitä on käytetty sellaiseen tarkoitukseen, että tämä laki antaisi oikeuden takavarikoida koko auton. Ja autonkuljettaja ei ole ollenkaan tietoinen siitä, että hiililastissa on myöskin säkki sianlihaa, ja tällä tavoin se vaikeuttaisi tavattoman paljon myöskin näiden autoilijoiden toimintaa, sillä heidän pitäisi jo toimittaa niin, että poliisiviranomainen tarkastaisi koko kuorman ennenkuin he voisivat lähteä sitä kuljettamaan. Saattaa myöskin olla, että jollakin maanviljelijällä olisi vähän suurempi kuorma myllyssä jauhoa kuin kortit edellyttävät ja että tällaisessakin tapauksessa sitten menettäisi koko hevosensa. Minä en tosiaankaan jaksa käsittää, millä tavoin tällainen tehokas tarkkailuvalvonta voidaan toteuttaa. Se jo edel-

lyttäisi sitä, että pitäisi olla jokaisessa tienristeyksessä poliisikomennuskunta, joka hoitaisi tätä tehtävää. Jos ei sitä voida toteuttaa riittävän tehokkaasti, niin se vain osoittaa valtiovallan voimattomuutta säädettyjen lakien toteuttajana.

Lakivaliokunta on mietinnössään n:o 5 perusteluissaan lausunut: „Kun valtiovaltaa on kaikin tavoin tuettava sen edellä mainituissa pyrkimyksissä, niin valiokunta on päättänyt puoltaa ehdotetun lainmuutoksen aikaansaamista. Asian käsittelyssä valiokunnassa on kuitenkin kiinnitetty huomiota siihen, että ankaratkaan rangaistus- ja muut rikosoikeudelliset seuraamukset tuskin johtavat siihen tulokseen, johon kysymyksessä olevilla lainmuutoksilla pyritään. Valiokunnan mielestä olisi säännöstelyjärjestelmän tehokkaan toteuttamisen kannalta tärkeää, että hallitus ottaisi harkittavakseen, voitaisiinko ja millä tavoin elintarvikkeiden tuotannon ja luovutusvelvollisuuden täyttämisen valvontaa nykyisestään tehostaa ja tiukentaa sellaisin toimenpitein, jotka tähän asti käytettyjä paremmin olisivat omansa rajoittamaan elintarvikkeilla harjoitettua salakauppaa sekä ohjaamaan sellaisia tarvikkeita mahdollisimman tarkoin lailliseen kulutukseen." Käsitykseni mukaan tässä onkin asian ydin. Täällä on usein varsinkin kuluttajaväestön taholta lausuttu sellainen ajatus, että kaikki perusluovutukset niin leipäviljan, kauran, perunan ja karjataloustuotteiden osalta olisivat liian alhaiset. Tällainen summittainen väite osoittaa, että kaupunkilaiskuluttajat eivät tunne maatalouden alalla vallitsevia olosuhteita. Tällaisen väitteen tehdessään asianomaiset kaavamaisesti laskevat erisuuruisten viljelmien omistajat yhtäläiseen asemaan. Perusluovutukset eivät kuitenkaan nykyisten määräysten mukaan kohdistu samanlaisina eri suuruisten viljelmien omistajiin. Mehän tiedämme, että nykyisen käytännön mukaan perusluovutukset peltohehtaarilta ovat kaikille viljelmän omistajille samansuuruiset, samoin myöskin tuotantomäärät karjataloustuotteiden osalta ovat lasketut lehmää kohden, ja mehän tiedämme, että yleensä pienemmillä viljelmillä on karjamäärä peltohehtaaria kohden suurempi kuin suuremmilla tiloilla. Tämä aiheuttaa sen, että suuremmat tilat voivat tuon vähemmän lehmämääränsä ruokkia paljon paremmin, ja heillä on siis mahdollisuus saada paljon suurempi määrä maitoa lehmää kohti vuodessa, kuin on pientiloilla. Kaiken lisäksi pientiloilla on hyvin huonot laiduntamismahdollisuudet. Jo tämäkin alentaa heidän mahdollisuuksiaan tuotannon suhteen. Kunnallisverotuksessa ja valtion verotuksessa on kuitenkin pellot luokiteltu eri arvoisiksi, ja tämän mukaan pitäisi myöskin perusluovutuksia määrättäessä huomioida pellon laatu. Tästä seikasta on aikanaan tehty kysely hallitukselle, ja vastauksessaan hallitus tiedoitti, että perusluovutukset ovat aikanaan määrätyt viljelmien keskisatoa vastaaviksi, ja näin ollen huonompienkin viljelmien omistajien pitäisi kyetä täyttämään perusluovutukset. Tällainen käytäntö kuitenkin asettaa etupäässä suurviljelijät, jotka omistavat maamme parhaat peltoalat, paljon edullisempaan asemaan luovutusmääriä täyttäessään kuin pienempien viljelmien omistajat, jotka omistavat huonompia sivu- ja takamaita. Näin ollen suurempien viljelmien omistajilla on helpompi täyttää perusluovutuksensa, ja pellon paremmuudesta johtuen heille jää vielä huomattavasti tuotteita myytäväksi tai käytettäväksi parhaaksi katsomallaan tavalla. Sitäpaitsi pinta-alamittaukset, jonka perusteella perusluovutukset määrätään, ovat monessa kunnassa vanhentuneet. Ne saattavat olla jopa 20 vuottakin vanhoja, ja näin ollen asiantuntijat väittävät, että maassamme on tällä hetkellä noin 200,000 hehtaaria n. s. mustaa peltoa, joka ei ole kansanhuollon kirjoissa eikä kansissa (Ed. Jokinen: Jää pois verotuksestakin!). Sitäpaitsi, kun viljan viljelyspinta-ala määrätään prosenteissa koko pellon suuruudesta, niin suurempien viljelmien omistajilla on mahdollisuus lisätä leipäviljan kylvöalaa esim. heinänurmien kustannuksella. Tällä tavoin — minä en tahdo sen perusteella väittää, että tämä vilja näistä pimeistä pelloista menisi salakauppaan — mutta joka tapauksessa tässä avautuu mahdollisuuksia tuottaa suhteellisesti enemmän viljaa, kuin mitä kansanhuolto voi kontrolloida, ja se on siis näiden suurempien viljelmien käytössä ja he voivat käyttää sitä niinkuin itse haluavat, ilman että kansanhuolto voi siihen puuttua, jos he ovat täyttäneet perusluovutuksensa. Toivoisinkin,

että valtioneuvosto, määrätessään ensi satokauden perusluovutusmääriä, määräisi ne eri suuruisiksi pellon laadusta riippuen.

Mutta salakaupasta puhuttaessa on sitä aina käsitelty hyvin puolueellisesti. Kun puhutaan salakaupasta, puhutaan vain siitä osasta, joka tapahtuu maataloustuotteilla. Sitävastoin siitä salakaupasta, joka tapahtuu teollisuustuotteiden osalta, ei ole tässä salissa montakaan sanaa vaihdettu, lukuunottamatta nyt paria eduskunnan istuntoa, joissa on myös viitattu siihen mahdollisuuteen, että tässä maassa saattaa olla myös muitakin epärehellisiä piirejä, eikä vain maataloustuottajia. Minä uskaltaisin väittää, että liikevaihto teollisuustuotteiden osalta salakaupassa on markkamääräisesti yhtä suuri tai todennäköisesti vieläkin suurempi kuin maataloustuotteiden osalta. Maataviljelevä väestö joutuu käytännöllisesti katsoen hankkimaan perheellensä kaikki jalkineet ja vaatteet, mitä hän tarvitsee, salakaupasta. Kansanhuolto ei kykene hankkimaan juuri mitään sanotuista tarvikkeista. Eikä riitä se, että vaatteet ja jalkineet on hankittava salakaupasta, vaan vieläpä naulat, voiteluöljyt ja valaistusaineetkin niillä seuduilla, missä ei ole sähkövaloja, joudutaan hankkimaan laitonta tietä hirmuhinnoista. Mehän ymmärrämme, että maataloustuotteiden määrää on vaikea tarkalleen valvoa. Tämä edellyttäisi jo sitä, että jokaisella tilalla pitäisi olla valantehnyt valvontamies seuraamassa, että joka viljakilo ja joka maitolitra tulisi säännösteltyyn kulutukseen. Sitävastoin teollisuuslaitosten tuotteiden valvonta pitäisi olla paljon helpompaa, koska viranomaisilla pitäisi olla tieto siitä, paljonko raaka-aineita kullekin tehtaalle myönnetään ja minkä verran niistä tulisi valmiita tuotteita.

Sikäli kuin olen kuullut kerrottavan, niin tiedän, että kauppa teollisuustuotteilla tapahtuu suuressa mittakaavassa. Kuulin kerran puhuttavan, vaikka en voi sitä todistaa, että eräällekin teollisuuslaitokselle tarjottiin 80,000 kiloa betonirautaa, luvattiin se vielä kuljettaa paikalle rautateitse, tietysti hinta oli vähän erilainen kuin se on säännöstellyssä kaupassa. Ja kun eräs maanviljelijä pyysi ostaa kaupasta nauloja, niin sanottiin, että niitä ei kannata pienissä erissä myydä, mutta jos voi ostaa koko vaunulastin, niin silloin voidaan puhua kaupanteosta. Ja kun ajatellaan, että näitä teollisuustuotteita pääasiallisesti kuljetetaan rautateitse ja ne voidaan kuljettaa muidenkin, siis laillisesti lähetettyjen lähetysten yhteydessä, niin silloin tämän lain puitteissa on hyvin vaikea jo valvoa, ettei käytetä siis valtion omistamia kuljetusvälineitä salakauppatavaran kuljettamisessa. Ja jos ollaan johdonmukaisia, niin silloinhan pitäisi jo takavarikoida tuo vaunu tai ehkä koko juna siitä, että siinä kuljetetaan salakauppatavaraa. Voidaan ehkä väittää, että salakaupassa esiintyvät teollisuustuotteet ovat kaikki vanhoja varastoja. Näin ei kuitenkaan ole asianlaita. Tiedän lukuisia tapauksia, missä esim. korvikekumisaappaan teriä sekä korvikepolkupyöränkumeja tarjotaan salakaupassa eikä varastoissa näytä olevan minkäänlaista puutetta, kun vain voi maksaa pyydetyn hinnan. Kuuleman mukaan rajahinta mustassa pörssissä tällä kertaa korvikepolkupyöränkumeilla on 2,800 markkaa kappaleelta. Kaikki tämä osoittaa, että valtiovallan olisi kiinnitettävä yhtä paljon huomiota siihen salakauppaan, joka tapahtuu teollisuustuotteiden osalta kuin siihenkin salakauppaan, joka tapahtuu maataloustuotteilla. Koska maatalousväestö joutuu pakostakin salakaupasta hankkimaan teollisuuden tuotteita eikä kansanhuolto voi niitä hänelle toimittaa, niin silloin monikin köyhä maataloustuottaja joutuu pakostakin rikkomaan säännöstelymääräyksiä, ja maataloustuotteiden salakauppa on vain syy siihen olotilaan, että valtiovalta ei ole kyennyt valvomaan säännöstelymääräyksiä teollisuuden osalta. Ja kun me tiedämme, että koko sodan aikana teollisuustuotteiden hinta on jatkuvasti kohonnut, niin joka kerran, kun tullaan siihen tilanteeseen, jolloin hintoja korotetaan, niin silloin alkaa yhä enemmän olla puutteita teollisuustuotteista. Tämä on ymmärrettävää sen takia, että teollisuuden harjoittajat tietävät, että nyt kun hinta nousee, niin heidän ei kannata näitä tavaroitaan myydä, vaan he rikastuvat sitä enemmän, mitä kauemmin he pitävät niitä varastoissaan. Nytkin, kun taas tuotteiden hintoja huomattavasti nostettiin, niin on havaittavissa tavaran puutetta, ja vaikka kaikki nämä varastot, mitä tällä kertaa on, siis teollisuuslaitoksilla, maanviljelyskoneita ja sen semmoisia, niin vaikka ne onkin tehty sen ajan kuluessa,

jolloin raaka-aine vielä oli halvempaa ja jolloin työpalkka oli alhaisempi, niin tuntuu hyvin omituiselta, että kansanhuoltoministeriön hintalautakunta antaa teollisuuslaitoksille oikeuden korottaa tällaisten kin tavaroiden hintaa, vaikka ne on tuotettu toisenlaisten olosuhteiden vallitessa.

Kun täällä puhutaan maatalouden alalla harjoitettavasta salakaupasta, niin siinä usein syytetään toisiamme hyvin kiihkeässä äänensävyssä. Kuluttajilla näyttää olevan sellainen väärä ajatus, että kaikki maataloudenharjoittajat ovat salakauppiaita. Tämä ei tietystikään pidä paikkaansa. Sikäli kuin minä tunnen maaseudun oloja ja toimintaa kansanhuoltolautakunnissa, niin voin vakuuttaa, että kyllä niitä rehellisiä maanviljelijöitä kai Suomessa sentään enemmän tällä kertaa on kuin epärehellisiä. Mutta epärehellisiä maanviljelijöitä löytyy myös, sen todistaa se, että salakaupassa esiintyy niin paljon näitä säännöstelynalaisia maataloustuotteita.

Täällä on suurviljelijäin taholta ja eräiden asiantuntijain taholta viitaten eräisiin tutkimuksiinkin, joita on tehty, väitetty, että nuo salakauppiaat löytyisivät pienviljelijöiden piiristä. Vieläpä tältä paikalta katsottiin asialliseksi huomauttaa nimenomaan, että mökin muijakin saattaa myydä voikilon salakauppaan. Mutta kun me tarkastelemme, mistä tulevat nuo suuret varastot, joita suurten kaupunkien ravintolat käyttävät hyväkseen myymällä siellä loistoaterioita hyvään hintaan ilman korttia, niin kyllä kai meidän on vedettävä siitä se johtopäätös, että noita varastoja ei ole koottu mökinmuijan voikiloista, kyllä kai ne ovat tulleet suurempien tuottajien varastoista ja yhdellä kertaa. Sellainen tapaus, joka sattui Tampereella ja saatiin ilmi viime viikolla, niin kyllä kai nuokin elintarvikkeet ovat kotoisin suurempien tuottajien varastoista. Ja kun on aikaisemmin esiintynyt tapauksia, että eräissä kauppamyllyissä on ollut kymmeniä tuhansia kiloja pimeää viljaa, niin ei kai voida olettaa, että pienet viljelmän omistajat ovat sinne kuljettaneet muutamia kymmeniä kiloja kerrallaan. Kyllä kai ne on lähetetty sinne vaunulastittain, sillä en ole koskaan kuullut, että rautateillä olisi paljonkaan mitään takavarikkoja tapahtunut suuremmista eristä, vaan yleensä nuo takavarikot ovat tapahtuneet joissakin autoissa hyvin pienissä erissä. En myöskään usko, että pienviljelijät ovat harjottaneet salakauppaa siitä rikastuakseen. Päinvastoin heidän rahatulonsa ovat olleet niin niukat, että he ovat olleet eräissä tapauksissa ehkä siihen suorastaan pakotettuja. Teollisuusherrat sitävastoin, niinkuin ed. Simonen täällä aivan oikein mainitsi, ovat varmasti näinä sotavuosina keränneet miljoonia ja siis kerta kaikkiaan rikastuneet yhteisen kansan hädän kustannuksella.

Nyt kolmannessa käsittelyssä oleva hallituksen esitys säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain 5 ja 8 §:ien muuttamiseksi tuskin paljonkaan kykenee ehkäisemään salakauppaa. Sitä vastoin lausuisin hallitukselle sellaisen toivomuksen, että vihdoinkin ryhdyttäisiin sellaisiin toimenpiteisiin, joiden avulla salakauppaa voitaisiin todella tehokkaasti estää ja valvoa. Tämän aikaan saamiseksi eivät poliisitoimenpiteet näytä yksin riittävän. Koko säännöstelyajan voimassaolleet pienviljelijöille epäoikeudenmukaiset perusluovutusmääräykset on muutettava oikeudenmukaisemmiksi ja säännöstelymääräysten valvonta on ulotettava myöskin teollisuuslaitoksiin ja yksityisiin kauppiaisiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelussa on ed. Käkelä ed. Simosen kannattamana ehdottanut eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen, „että hallitus ryhtyisi sellaisiin toimenpiteisiin, että entistä tehokkaammin voitaisiin estää säännösteltyjen niin maanviljelyskuin teollisuustuotteidenkin kulkeutuminen salakauppaan tehostamalla säännöstelymääräysten valvontaa tuotantolähteillä ja tarkistamalla vilja- ja karjataloustuotteiden luovutusperusteita". Kutsun tätä ed. Käkelän ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Mitä ed. Käkelän ehdotukseen tulee, katson, että siitä, koska asiaa on kosketeltu lakivaliokunnan mietinnössä, voidaan työjärjestyksen 43 §:n 3 momentin mukaisesti päättää tässä istunnossa, ehdotusta pöydälle panematta.

Menettelytapa hyväksytään.

Puhemies: Ensin päätetään lakiehdotuksesta.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ed. Käkelän ehdotuksesta:

Joka hyväksyy ed. Käkelän ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on sanottu ehdotus hylätty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 83 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 22.

Puhemies: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ed. Käkelän ehdotuksen.

Avointa äänestystä pyydetään.

Puhemies: Avointa äänestystä on pyydetty. Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa" äänestävät seuraavat edustjat:

Aaltonen, Asikainen, Bryggari, V. Eskola, K. Hakala, Helo, Hiilelä, Hiltunen, Huhta, Hukari, Jokinen, Juutilainen, M. Järvinen, Kaijalainen, Kallinen, E. Karjalainen, P. Karjalainen, Karvonen, Kauhanen, Kilpeläinen, Kivisalo, Kuittinen, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Kulovaara, Kuusela, Käkelä, Lehtokoski, Lehtonen, Leino P. Leskinen, V. Leskinen, Lumme, Lång, Malkamäki, H. Manninen, Y. Manninen, Meinander, Meriläinen, Metsäranta, Muikku, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Nevalainen, E. Nurminen, N. Nurminen, Paasivuori, E. Pekkala, Peltonen, Penttala, E. Pesonen, H. Pesonen, Pessi, Prunnila, Pusa, Puumalainen, Pyy, J. Raatikainen, U. Raatikainen, Rantala, Raunio, Riihimäki, Riihinen, Rinne, Roine, Rydberg, Ryömä, Sillanpää, Simonen, Smeds, Sormunen, Stenberg, Sundström, Suontausta, Tainio, Takki, Talvio, P. Tervo, Tolonen, Tuominen, Turunen, Uusitalo, Welling, Wiik, O. Virtanen ja Voionmaa.

„Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Ahmavaara, Alestalo, Annala, Antila, Berner, Brander, K. Eskola, Forss, Frietsch, J. Hakala, Hautala, Heikkilä, Heiniö, Heljas, Hetemäki, Hiekkala, Hirvensalo, Honkala, Hästbacka, Ikonen, Inkinen, Jern, Jutila, Järvi, Kankainen, Kannisto, Kauppi, Kinnunen, Kirra, E. Koivisto, J. Koivisto, Koukkari, Kytömaa, Kölli, Laine, Laitinen, Lampinen, Lappi-Seppälä, Leikola, Leppä, Leppälä, Luukka, Malmivaara, Miettunen, Miikki, Murtomaa, Mäkinen, Möttönen, Niskala, Niukkanen, Oksala, Paavolainen, Pilppula, Pohjannoro, Pyörälä, Pärssinen, Pääkkönen, Rantamaa, Riikonen, Saariaho, Salminen, Salo, Sarlin, Saukkonen, Seppälä, Simula, Soininen, Söderhjelm, Teittinen, Tiitu, Tukia, Turja, Tuurna, Törngren, Valanne, Vehkaoja, Vennamo, Vesterinen, Wickman, Vilhula, Virkki, Virolainen, J. Virtanen, Ytti, Östenson ja Österholm.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 23 edustajaa:

G. Andersson, K. Andersson, von Born, Brommels, Hietanen, Hollsten, J. Järvinen, Kekkonen, Kilpi, Kuusinen, Lahtela, Lepistö, Luostarinen, Okko, Paksujalka, M. Pekkala, Pohjala, Räisänen, Salmela-Järvinen, Sergelius, Svento, S. Tervo ja A. Wirtanen.

Puhemies: Avoimessa äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 86 ei-ääntä.

Eduskunta on siis hyväksynyt ed. Käkelän ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laiksi asevelvollisille sotatilanaikaisen palveluksen perusteella myönnettävistä kodinperustamislainoista annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 13 sekä ed. P. Tervon

y. m. lak. al. n:o 43, joita on valmistelevasti käsitelty työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 2 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 14, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty hallituksen esitykseen pohjautuva lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Eduskunta päättää pysyä toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi polttoturpeen valmistuksen ja käytön edistämisestä.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 5, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 5 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 16, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen kuluessa on tehtävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Menettelytapa hyväksytään.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä ed. Pyyn y. m. lak. al. n:o 38, jota on valmistelevasti käsitelty maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 2 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 15, esitellään osittain kolmanteen ja osittain ainoaan käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan, sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta ja sitten ainoassa käsittelyssä maatalousvaliokunnan mietinnössä ehdotetusta toivomusponnesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Esillä oleva asia on siirtoväen kannalta yleensä ja erityisesti maataloussiirtoväen kannalta varsin tärkeä. Maataloussiirtoväen asuttaminen tapahtuu jokin aika sitten hyväksytyn maanhankintalain mukaan ja lain toimeenpano on jo aloitettu. Vaikka päämääränä onkin pidettävä sitä, että laki saadaan toteutetuksi mahdollisimman nopeasti, niin siitä huolimatta on ilmeistä, että huomattava osa maataloussiirtoväkeä joutuu odottamaan omaa maataan ainakin vielä vuoden. Senvuoksi tarvitaan ensi keväänäkin sellaista lakia, jonka perusteella siirtoväelle voidaan hankkia väliaikaisesti maata viljeltäväksi. Tosin maanhankintalain 85 §:n mukaan voidaan sellainen viljelys- tai asuntoviljelystilan asukas, jonka saamaan tilaan ei liitetä peltoa lainkaan tai sitä liitetään ainoastaan vähän, oikeuttaa vuokraamaan toimeentuloaan varten tarpeellinen lähei-

syydessä sijaitseva viljelysmaa siksi ajaksi, minkä katsotaan kuluvan, kunnes tilalla on ehditty suorittaa riittävästi uuden pellon raivausta, kuitenkin enintään viideksi vuodeksi. Tämä vuokraus voi tapahtua kuitenkin vain maanhankintalain tarkoittamassa katselmustoimituksessa. On hyvin luultavaa, ettei ensi kevääseen mennessä ole ehditty suorittaa läheskään kaikkia puheenaolevia katselmustoimituksia, minkä vuoksi joudutaan turvautumaan samanlaiseen väliaikaiseen maanvuokraukseen kuin kuluvanakin vuonna. Elokuun 18 päivänä viime vuonna annettu laki viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle ei kuitenkaan ole johtanut läheskään joka suhteessa siirtoväkeä tyydyttäviin tuloksiin. Tähän on ollut huomattavana syynä juuri lain 5 §:n määräys. Tämän määräyksen mukaan valtiolle pika-asutustarkoituksiin luovutettu tai pakkolunastettu sekä vuokrauslain 2 §:ssä tarkoitetulle siirtoväkeen kuuluvalle henkilölle myyty viljelysmaa, jota luovuttaja ei ole ostanut takaisin, otettakoon saman omistajan tai sen, jolle hänen oikeutensa sittemmin on siirtynyt perintönä tai testamentin nojalla tai seuraantonsa puolesta tai niihin verrattavalla saannolla, vuokrausvelvollisuuden vähennyksenä huomioon. Tämän määräyksen sovelluttaminen on käytännössä johtanut monessa tapauksessa varsin kohtuuttomiin tuloksiin. Jos esim. maanomistaja, jolla on 150 ha viljelysmaata, on luovuttanut aikaisemmin siitä 20 ha pika-asutustarkoituksiin käytettäväksi, hänen jälellejäävä tilansa on vapautunut vuokrauslain tarkoittamasta maanluovutusvelvollisuudesta, sillä vuokrauslain mukaan voidaan nimittäin 10 ha käsittävästä viljelmästä vuokrata viljelysmaata 0.5 ha ja lisäksi jokaiselta 10 ha:n rajan ylittävältä peltohehtaarimäärältä enintään 10 sadalta. Näin ollen mainitun 150 peltohehtaarin omistajan luovutusvelvollisuus on vuokrauslain mukaan ainoastaan 14.5 ha ja kun hän on aikaisemmin luovuttanut siitä 20 ha, hänen ei jälellejääneestä 130 ha:sta tarvitse enää luovuttaa maata. Sitävastoin jos silloin pika-asutusta suoritettaessa maansaaja oli saanut 20 ha, hän vuokrauslain mukaan on velvollinen luovuttamaan tuosta alasta maata korkeintaan 1.5 ha. Tällainen lopputulos ei käsitykseni mukaan ole oikeudenmukainen ja tämä määräys onkin johtanut siihen, että useissa tapauksissa ei maata ole siirtoväelle saatu riittävästi eikä sellaisista paikoista, missä siirtoväki voisi sitä tehokkaasti viljellä.

Maataloussiirtoväkeen kuuluvia perheitä, jotka viljelysmaata tarvitsevat, on yli 35,000. Näistä on sellaisia, jotka ovat maanhankintalain mukaan oikeutettuja saamaan viljelys- tai asuntoviljelystilan, noin 30,000. Siihen saakka, kunnes nämä viljelijät saavat lopulliset tilansa, heidän tulisi saada väliaikaisesti vuokrata viljelysmaata ainakin keskimäärin noin 3 ha perhettä kohti, joka tekee yhteensä noin 90,000 ha. Saamieni tietojen mukaan on viljelysmaata saatu vuokralle kuluneen kevään aikana noin 26,000 maataloussiirtoväkeen kuuluvalle perheelle yhteensä n. 55,000 ha. Lisäksi on muulle kuin maataloussiirtoväelle saatu pienempiä palstoja n. 14,000 perheelle ja näiden viljelyspalstojen pinta-ala on yhteensä n. 1,000 ha. Tästä havaitaan, että maataloussiirtoväki on tämän vuokrauslain perusteella saanut suhteellisen vähän maata viljeltäväkseen. Lisäksi on lain toimeenpano monin paikoin tapahtunut varsin hitaasti siitä johtuen, että paikallisilta maanvuokratoimikunnilta on monissa tapauksissa puuttunut kykyä, jopa haluakin, lain toteuttamiseen siinä mielessä kuin se on tarkoitettu. Monin paikoin voitiin vuokramaita osoittaa vasta sitten, kun kylvökausi oli ehtinyt kulua liian pitkälle ja silloinkin annettiin liian pieniä viljelyspalstoja. Tästä johtuen monet siirtoväkeen kuuluvat viljelijät eivät voi kuluvana kasvukautena osallistua maatalouden tuotantotoimintaan niin tehokkaasti kuin heidän muut mahdollisuutensa edellyttävät ja niin voimakkaasti kuin nykyinen elintarviketilanne vaatisi. Vaikka onkin myönnettävä, että useissa tapauksissa maanluovuttajat ovat varsin myönteisesti suhtautuneet väliaikaisen vuokrauslain toimeenpanoon ja siirtoväen maantarpeeseen, on samalla todettava, että hyvin paljon on ollut myös kielteistä suhtautumista ja suoranaista jarrutusta. Eräillä tahoilla näyttää olevan vallalla sellainen käsitys, että mitä pitemmälle maanluovutusvelvollisuutta voidaan lykätä, sitä vähemmän maata tarvitsee luovuttaa. Luulisin kuitenkin, ettei asia ole näin, ettei maan tarve viivyttelemällä vähene, vaan että se päinvastoin voi noustakin. Siirtoväki odottaakin senvuoksi, että

viranomaiset huomioisivat ne kokemukset, jotka on kuluneen kevään aikana saatu viljelysmaiden väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle annettua lakia toteutettaessa ja ajoissa ensi kevättä ajatellen ryhtyisivät kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin ilmenneiden epäkohtien korjaamiseksi.

Ed. Vennamo: Ed. Virolaisen lausunnon johdosta on syytä lisätä, että siirtoväki on saanut hallintaansa pika-asutustiloilta viljelysmaata n. 20,000 ha ja että lainsäädäntö seuraavaa vuotta varten on paraillaan asutusasiainosastossa valmisteilla, jossa otetaan huomioon tämän kevään kokemukset.

Ed. Pusa: Edellisen lisäksi on syytä todeta, että myös tätä viljelysmaiden vuokrauslakia täytäntöönpantaessa täytäntöönpanomääräyksillä estettiin sellaisen siirtoväen viljelysmaan saanti, jonka peltoala ensin oli enintään 3 ha. Myöhemmin tämä raja laskettiin 2 ha:n peltoa. Niille, joilla oli 2 ha tai vähemmän peltoa, annettiin vain muutaman aarin suuruinen perunapalsta. Minun nähdäkseni se oli lain tarkoituksen vastainen supistus. Sen tarpeettomasti toimeenpani asutusasiainosasto.

Toinen tähän asiaan liittyvä seikka, mistä tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, on se, että lain toimeenpanoa niin yhdessä kuin toisessakin suhteessa on varsin vähän valvottu. Tästä on ollut seurauksena m. m. sellaisia tapauksia, joissa pitäjäkaupalla on edustettu kohtuuttoman suurta vuokraa viljelysmaasta. Etenkin tämä on kohdistunut pieniin viljelyspalstoihin. Niinpä on Porin seudulla pitäjä, jossa valmiiksimuokatusta aarin suuruisesta perunapalstasta on pitänyt tehdä 3 à 4 naisen työpäivää. Kun tämä lasketaan vaikkapa niiden palkkanormien mukaan, mitä täällä naisille on hyväksytty, niin siitä tulee noin 40,000—45,000 mk:n suuruinen vuokra hehtaaria kohden vuodessa, siis suurempi kuin mitä asianomaisen pellon alkuperäinen arvo. Tähän asiaan on syytä kiinnittää huomiota siinä mielessä, että tämäntapaisiin epäkohtiin ja niiden korjaamisiin asianomaisen viraston taholta aikanaan kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Maatalousvaliokunnan mietinnössä ehdotettu ponsi hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotukset suhdanneverolaiksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 4 valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 9 ja ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 10, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 12. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Myllymäki: Viimeisten vuosien sotapolitiikan johdosta on maamme joutunut taloudelliseen tilanteeseen, sellaiseen ahdinkoon, että vaaditaan kansalaisilta ylivoimaisia ponnistuksia, jotta vaikeuksista edes osittain selvittäisiin. Useat ovat luulleet nyt rauhanteon jälkeen menojen pienenevän niin, että veroja voidaan alentaa. Sotamenot, jotka olivat sodan loppuaikoina noin 2 miljaardia markkaa kuukausittain, ovat nyt alentuneet huomattavasti. Alennus edelliseen vuoteen niissä menoissa onkin moninkertainen. Lisäksi on olemassa revisiokomitea, joka suunnittelee uudistuksia puolustuslaitoksessa, jotenka puolustusmenot tulevat vieläkin huomattavasti pienentymään. Toiselta puolen on sodan johdosta aiheutunut suuri määrä lisämenoja sodan tuhojen uudelleen rakentamiseen etenkin Pohjois-Suomessa, sotakorvauksiin ja tukipalkkioihin, jotka merkitsevät sitä, että veron kantoa on nykyisinkin edelleen tehostettava. Täällä ovat aikaisemmin kokoo-

muksen edustajat paatoksella puhuneet suhdanneveron sopimattomuudesta ja epäoikeudenmukaisuudesta. Tähän on sanottava, että tämä on nyt seurauksia siitä politiikasta, jota tässä maassa viimeisinä vuosina on harjoitettu. Sopii ed. Oksalankin esittää arvostelunsa sille eduskunnalle ja ennenkaikkea sille eduskuntaryhmälle, jossa hän on ollut pitkäaikaisena ja vaikutusvaltaisena jäsenenä. Olisi pitänyt jo aikaisemmin sanoa, että tähän asti, muttei edemmäksi. Olisi pitänyt entisen puolustusministerinkin osata etukäteen arvioida, että sodassa tulee invaliideja, ja että etenkin pienipalkkaiset kansalaiset joutuvat suunnattomasti kärsimään, jotka välirauhan jälkeenkin tulevat meitä muistuttamaan viime vuosien virheellisestä politiikasta. Nyt olemme siinä asemassa, josta entiset ministeritkin jo useasti sanoivat, että maa on konkurssitilassa. Nyt joudumme asioita hoitamaan niillä keinoin, mitä on käytettävissä. Verotulojen periminen on myös sovitettava olevia oloja vastaavaksi. Työläiset, pientalonpojat ja köyhä sivistyneistö on niin jo moninkertaisten verojen perimisellä uuvutettu, ettei niiltä enää voi lisättyjä veroja periä. Sen sijaan on maassa piirejä, jotka sodan aikana ovat yleisen hyvinvointinsa lisäksi lisänneet suunnattomasti tulojaan. Kun esim. Kymi-yhtiön voitto ennen sotavuosia oli siinä 3—4 milj. vuodessa, niin 1944 oli voitto 80 miljoonaa, Värtsilä Oy. oli kohottanut voittonsa 21,340,000 markkaan, Yhtyneet Paperitehtaat 61 miljoonaan j. n. e. Esitetyistä numeroista näemme, että meillä on sellaisia verotettavia, jotka sodan aikana ovat ja suureksi osaksi sen tähden, että työläisten realipalkka on laskenut, suuresti hyötyneet. On julkisuudessakin mainittu esimerkkejä, että eräät sotilashenkilöt ovat olleet suurten liikeyritysten johdossa samaan aikaan, kun he sodan johtajina ovat tehostaneet sodan jatkamista ja täten samanaikaisesti ovat saaneet liikeyritysten johdosta suuria tuloja. Kun eduskunta nyt joutuu verolakeja säätämään, on ei ainoastaan oikeus, vaan ehdoton velvollisuus säätää niin, että verojen periminen ulotetaan niihin, joilla on varoja ja jotka ovat sodanaikaisia suhdanteita hyväkseen käyttäneet, ja täten on suhdanneverolaki se oikeudenmukaisin ja ennenkaikkea kansan laajojen mielialojen mukainen verojen perimistapa, jonka avulla myös sodan uhreille ja palkannauttijoille saadaan hieman oikaistua niitä häviöitä, joita varsin laajat piirit ovat kärsineet.

Hallituksen ehdotuksen mukaan voi sellainen verovelvollinen, jolla 1936—38 oli keskimäärin 1 miljoonan tulot, vapautua suhdanneverosta, vaikka hänellä 1944 olisikin 1,699,000 mk tuloja, eli vasta 1,700,000 markan tuloista alkaa verotus. Valtiovarainvaliokunta on tämän kohdan muuttanut niin, että saa olla tällaisella verotetulla 1,800,000 tuloja tullakseen tämän lain mukaan verotetuksi. Mitä suurituloisempi verotettava on, niin merkitsee tämä muutos huomattavaa summaa ja estää veron saantia sieltä, mitkä edullisia olosuhteita käyttäen ovat voineet tulojaan lisätä. Kun rahanarvon huonontuessa kiinteässä verotuksessa pientuloisia suosiva asteikko on menettänyt merkityksensä, niin on oikein, että näiltä suurituloisilta saataisiin yhteiskunnan kuluihin edes pieni osa edullisen suhdanteen aiheuttamasta voitosta. Ja kun 40 % on ylin määrä, mitä suuremmistsakin tuloista peritään, takaa se sen, ettei suurituloistenkaan ole mahdoton suorittaa tätä veroa. Eräissä rajatapauksissa tulee lain soveltamisessa ilmenemään vaikeuksia, mutta niitä ei muissakaan verolaeissa voida välttää, ja yleensä ne eivät tule olemaan voittamattomia. Lisäksi tässä on jo kokemuksia lain aikaisemmasta soveltamisesta, jotka nyt jo lakia valmisteltaessa on otettu huomioon. Vapaa suhdanneveroa suorittamasta on sellainen verovelvollinen, jonka tulo- ja omaisuusverolain säännösten mukaan laskettava verovuoden verotettava tulo ei nouse yli 100,000 markan. Kun veron arvioimisessa on otettu huomioon jo kaikki verotuksessa suoritettavat poistot, osoittaa se, että tämä verotusmuoto on sittenkin kaikkein oikeudenmukaisimpia muotoja ja vapauttaa pienipalkkaiset työläiset ja talonpojat tästä sotaveron maksamisesta, ja olisi muissakin verotuksissa alaraja pyrittävä kohottamaan edellä mainittuun suuntaan.

Ensimmäisessä vastalauseessa vaaditaan metsätulojen poistamista suhdanneverosta. Olen sitä mieltä, että maamme laajojen talonpoikaispiirien metsätilkkujen verotusta ei ole enää kiristettävä, koska pientalonpoikaisto maan eri puolilla kärsii nykyisestä tilanteessta. Suuri osa heistä kärsii poltto- ja tarvepuun puutetta, ja heil-

läkin pitäisi olla välttämättömän tarvepuun lisäksi auttava tukkimetsä, josta he saavat apua silloin, kun muuta keinoa asiain järjestämiseksi ei ole. Mutta tämä suhdanneverolaki ei rasita pientalonpoikia. Tämä koskee suurtilallisia, joilla sodan aikana on ollut varsin siedettävät olot, ja tämän lain mukaan verotettavaksi tulevat metsätulot ovat kerääntyneet niille, joilla on varaa maksaa. Siinä suhteessa suuret metsätulot ovat täysin verrattavissa muihin suuriin tuloihin. Ja yleisesti ollaan sitä mieltä, että kasvava suuri metsä on kaikkein halutuimpia rahansijoituskohteita. Lisäksi suurimpia metsien omistajia ovat suuret puutavarayhtiöt, ja kun metsätulot jäisivät pois suhdanneverotuksesta, joutuvat nämä muutenkin suuromisstajat poikkeuksellisen edullisiin olosuhteisiin muihin verotettuihin nähden. Sodan aikana on varsinkin valmiin ja puolivalmiin puutavaran hinta huomattavasti kohonnut, ja jos nyt raakapuun osalta vero jäisi perimättä, on siinä epäsuhde, joka on paras korjata.

Olen sitä mieltä, että tämän lain asteikko olisi pitänyt olla jyrkempi suurten tulojen verotuksessa, kuin mitä hallituksen ehdotus on. Mutta missään tapauksessa ei pitäisi hallituksen esitystä mennä muuttamaan, niinkuin valtiovarainvaliokunta ehdottaa, ja että hallituksen ehdotus on vähin, mihin voitaisiin mennä. Sen tähden olenkin yhtenä allekirjoittajana vastalauseessa, jossa ehdotetaan 3, 4 ja 5 § hyväksyttäväksi suunnilleen hallituksen ehdottamassa muodossa, ja yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulenkin tekemään sen mukaiset ehdotukset kuitenkin käsitettynä niin, että jos ehdotus 4 §:n muutokseksi hylätään, niin raukeaa myöskin ehdotus 5 §:n kohdalta.

Ed. Meinander: Herr talman! Jag känner ett behov av att framlägga några synpunkter på det lagförslag som nu behandlas. Den senaste talarens anförande visar ju i sin mån, att detta lagförslag är populärt i de kretsar, där man vill bedriva en sådan finanspolitik, som för det första upprätthåller stadga i vårt penningsväsende och för det andra fördelar skattebördan så, att den som mycket har, också skall mycket ge. Jag tror för övrigt att någon meningsskiljaktighet om detta mål för finanspolitiken icke bör existera, men jag tror att effekten av en konjunkturskatt, eller skatt på vinstökning, som det nu egentligen är fråga om, är skäligen anspåkslös, när det gäller att uppnå detta mål. Visserligen kan skatten kanske tillförsäkra staten jämförelsevis stora inkomster (Från svenska gruppen: Nej, det gör den inte). Möjligen! Den bidrar på sitt sätt till den eftersträvade jämvikten i statsbudgeten. Efter de nyligen genomförda löneförhöjningarna kommer den dock troligen att ge praktiskt taget ingenting. Däremot bidrar den inte, åtminstone inte väsentligt, till att återställa den bristande jämvikten mellan penningefterfrågan på varor å ena sidan och tillgången på varor å den andra, som ju är inflationens grundorsak. Jag kan inte tro att alltför många medborgare kommer att minska sina varuinköp för denna skatts skull. Dess effekt för de bolag, som den främst kommer att drabba, ligger inte i minskad dividendutdelning, för dividendutdelningen bestämts på annat sätt i denna tid. Dess effekt kommer främst att ligga i en försämring av bolagens kapitalställning eller i en utebliven finansiell konsolidering. Dessa bolag ha då antingen att välja mellan att åtminstone på längre sikt minska sin produktion eller att skaffa sig ersättning för de förlorade kapitaltillgångarna genom att låna i bankerna. Det förra alternativet, produktionsnedsättningen, bör inte tillfredsställa någon i vår varufattiga tid. Det senare leder till att genom bankkredit lika mycket köpkraft skapas som genom skatten dras in. Ur synpunkten av kampen mot inflationen, som vi ju alla på något sätt ändå tänka på, blir med andra ord denna åtgärd ett slag i luften.

Tyvärr har man inte alltid vid behandlingen av våra skattefrågor haft den saken klar för sig, att det inte är nog med att ur samhället mjölka fram så många miljoner som möjligt; det gäller att mjölka dem så, att den konsumtiva varuefterfrågan verkligen minskas, att ta pengar ur de penningstarka konsumenternas händer direkt. Detta gör man inte, åtminsstone särskilt effektivt, genom denna konjunkturskatt. Man överdriver därför tyvärr dess nytta och betydelse.

Ur andra synpunkter är den direkt skadlig. Tanken på att särskilt beskatta de vinster, som faller ner över företagen som gåvor från himlen, är naturligtvis i och

för sig sund och prisvärd. I praktiken är det dock numera omöjligt att säga, vad av vinstökningen, som verkligen är en konjunkturvinst och vad som är en vanlig på grund av skicklighet, förutseende och energi skapad ökning av affärsvinsten. Jämförelseåren ligger så långt tillbaka i tiden, att de redan, kan man säga, tillhör en annan värld. Företagen kan ha samma namn och ledning som förr, men produktionsekonomiskt och produktionstekniskt är de ändå andra företag nu än då. Alla jämförelser blir mer eller mindre godtyckliga. Regeringen har insett detta genom att ge skattemyndigheterna större prövningsrätt från fall till fall, vilket ju i och för sig är bra, men är det inte ett bevis för skatteinstrumentets bristfällighet, att man inte kan finna på några klara regler för dess användning, utan kommer att bruka det som ett skäligen godtyckligt medel till konfiskation av lämpliga tillgångar. Visserligen har skattemyndigheternas sakliga och tekniska kompetens under de senaste åren märkbart ökats, men ändå inte så kännbart, att man utan oro och olust skulle kunna se fram mot en sådan utveckling av beskattningsväsendet, som ger deras fria omdöme större spelrum än lagens fasta regler.

Under detta ärendes behandling i riksdagen har man från det håll som haft sinne för vådorna av en beskattningsform som denna föreslagit en del modifikationer. Statsutskottet har föreslagit en del justeringar, i alla väsentliga punkter omfattade av stora utskottet, medan en reservation till statsutskottets betänkande går ännu längre på samma linje. Föremål för meningsbrytning är framför allt frågan om avdragsprocenten för sedan 1939 redovisade kapitaltillskott och den s. k. inflationsprocenten, d. v. s. den inkomstökning som på grund av penningsvärdets fall skall gå fri från konjunkturskatt.

Jag är för min del beredd att stöda förslaget till en lindring av skattetungan i dessa fall, inte så mycket därför att jag anser att opponenterna träffat någonting synnerligen betydelsefullt eller viktigt med sina ändringsförslag, men därför att jag tror att vådorna av denna skatt är så mycket större än nyttan, att varje lindring av dess effekt är välkommen. Jag säger att opponenterna icke träffat något synnerligen betydelsefullt eller viktigt med sina ändringsförslag därför att det finns en ännu viktigare orsak till vinstökningarna än kapitalförstärkningen, för vilken de inte har lyckats dem finna någon formel, nämligen den vinstökning som beror på rationaliserad drift, på bättre företagarskap överhuvudtaget. Men jag medger att det hade varit omöjligt att fånga denna sak i lagtekniska termer. Här får man nöja sig med herr finansministerns antydningar om att skattemyndigheternas prövningsrätt skall användas med förstånd.

Då en gång herr finansministern är närvarande, vill jag utnyttja tillfället till att uttala en förhoppning att regeringen i fortsättningen måtte avstå från att använda så skatteteknisk klumpliga instrument som denna konjunkturskatt är. Vi måste ju erkänna att vi ekonomiskt till den grad har förlorat kontakten med förkrigstidens världen, att vi numera saknar möjlighet att behandla den som vare sig normal eller normgivande. Jag är för min del beredd att stöda varje förslag, som genomför en skattepolitik i syfte att lägga bördorna rättvist med hänsyn till de olika befolkningsskiktens bärkraft, men jag understöder icke förslag, som visserligen kan ha detta syfte, men som icke förverkligar det.

Ed. Pilppula: Herra puhemies! Pyysin puheenvuoron ed. Myllymäen lausunnon johdosta. Ed. Myllymäki lausui sen käsityksen metsien verotuksesta, että siinä todellakin pyrittäisiin verottamaan sitä puhdasta rahallista tuloa, mitä metsänomistajat vuosittain metsiä myymällä saavat. Tällaista samaa väärää käsityskantaa on myöskin meidän sanomalehdistössämme esiintynyt. Jos todellakin olisi kysymys sen rahallisen tulon verottamisesta, jota metsänomistajat vuosittain metsistään saavat, silloin voisi osaltaan puolustaa metsätulojen verottamista myöskin suhdanneverolain piiriin. Mutta näin ei kuitenkaan ole asianlaita. Metsäverotuksessa, kun maatalouskiinteistöön kuuluvaa metsämaata verotetaan sen puhtaan tuoton, lisäkasvun perusteella, mikä arvioidaan vuosittain siitä saatavan, se veronalaisen tulon määrääminen kokonaan tällä kertaa riippuu valtioneuvostosta. Tässä ei siis veroteta mitään rahallista tuloa, vaan vuosittain arvioidaan

sen metsämaan lisäkasvu, joka metsän arvioidaan vuosittain rahanarvoisena lisäkasvutulona tuottavan. Tässä arvioidaan lisäkasvu koko metsän pinta-alalle riippumatta siitä, onko metsä sellaisessa kasvukunnossa, että se vuosittain tuottaa lisäkasvua, vai onko metsä suurelta osalta paljaaksi hakattua. Näin ollen tässä on kysymys aivan toisenlaisesta verotulosta, kuin mitä yleensä suhdanneverolain piiriin kuuluu.

Maatalouskiinteistöön kuuluvan metsämaan verotus tällä kertaa on varsin epäoikeudenmukaisella pohjalla, ensinnäkin sen takia, että tämä puhdas tuotto määrätään niiden perusteiden mukaan, jotka olivat voimassa rauhanaikaisissa oloissa. Silloin tämä kuutiometrihinta määrättiin sen mukaan, että metsästä otettiin mahdollisimman paljon arvokasta puuta. Tästä puukuutiometrimäärästä oli 55 % arvokasta tukkipuuta ja paperipuuta ja vain vajaa 45 % oli halkopuuta. Näin ollen puukuutiometrin hinta arvioitiin sen mukaan, mikä on korkein hinta saadusta puutavarasta. Nyt sodan aikana olosuhteet ovat muuttuneet aivan toisenlaisiksi. Nythän vuosittain määrätään jokaiselle metsänomistajalle, kuinka paljon hänen pitää hakata halkoja vuosittain. Näin on johduttu siihen, että parasta tukkipuutakin joudutaan hakkaamaan haloiksi, ja puukuutiometrin hinta silloin todellisuudessa on aivan toinen, kuin mitä se oli rauhanaikaisissa oloissa. Me tiedämme, että tällä kertaa ja viime vuosien aikana on monista metsistä saatu kantohintana haloiksi hakkaamalla vain 10—15 markkaa kuutiometriltä, sen sijaan kuin se verotuksessa viime vuonnakin on monin verroin suurempi, joten tässä kohden on käsityskanta aivan väärä, että tässä todellakin verotettaisiin jotain todellista tuloa, jota metsästä on saatu.

Myöskin hallituksen esityksen perustelut, mikäli se koskee metsästä saadun tulon sovelluttamista suhdanneverolain piiriin, ovat verraten outoja. Kun ensinnäkin hallitus ilmoittaa, että on vaikea eroittaa metsästä saatua tuloa suhdanneverolain alaisesta muusta tulosta, vaan että se tuottaa varsin suuria teknillisiä vaikeuksia, tällainen väite tuntuu verrattain omituiselta, sitäkin suuremmalla syyllä, kun jo kahden vuoden aikana on voitu sovelluttaa lakia niin, että maatalouskiinteistöön kuuluvasta metsämaasta saatua tuloa ei ole laskettu suhdanneverolain alaiseksi tuloksi. Ne säännönmukaiset tuloarvot, joiden mukaan suhdannevero verovuotena lasketaan myöskin metsämaalle, vuosien 1936, 1937, 1938 keskimääräinen puhdas tuotto on jo laskettu jokaisen maatilatalouden kohdalla, joten niitä ei tarvitse enää uudelleen laskea. Siten veroteknilliset vaikeudet eivät ole niin suuria kuin ne olivat kaksi vuotta sitten. Myöskin se hallituksen esityksen perustelu, jota myöskin ed. Myllymäki piti asianmukaisena, että tämä verotus tulee kohdistumaan vain muutamiin harvoihin metsänomistajiin, niin sitä voidaan hyvällä syyllä puoltaa, ei ole oikein. Jos kerran joku verotus on epäoikeudenmukainen, asia ei siitä muutu paremmaksi, vaan pahemmaksi, että se kohdistuu vain muutamiin harvoihin verovelvollisiin ja suurin osa siitä vapautuu, joten hallituksen esityksen perustelutkin ovat sellaisia, etteivät ne missään suhteessa kehoita eduskuntaa nyt yhtymään valtiovarain- ja suuren valiokunnan kantaan siihen nähden, että laki hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaan. Tällä kerralla jos edelleenkin tahdotaan olla oikeudenmukaisia, pitäisi tämän lakiesityksen 1 §:n 1 momentin b) kohta hyväksyä I vastalauseen mukaiseksi, ja näin ollen minä tulenkin kannattamaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä tämän vastalauseen hyväksymistä.

Ed. Söderhjelm: Då under denna saks behandling skogsbolagen i flere anföranden framställts som exempel på dem, som betala konjunkturskatt, så är detta en typisk indikation på huru falsk hela den grund är, på vilken debatten om lagen har byggts och huru orätt uppfattningen om denna lag är från början till slut. Här i riksdagen ha en stor del av dem, som ivrigt hålla på denna lag, utgått från att man genom dess stiftande kommer åt konjunkturvinster, jobbare och allehanda illegala och i varje fall osympatiska förvärv av stora inkomster. Nu är det faktiskt så, att ingen jobbare och mycket litet av sådana konjunkturvinster, som av oss icke kan godkännas, råkar ut för konjunkturskatt. Jobbarna bruka inte deklarera och dem får man inte reda på, medan däremot lagliga och deklarerade vinster nog bli beskattade i samband med den ordinarie

beskattningen, åtminstone om de äro verkligt betydande. Konjunkturskatten är ingenting annat och kommer ingenting annat att förbliva än ett tillägg på den vanliga inkomstbeskattningen, men ett tillägg, som drabbar skattebetalarna fullständigt orättvist och fullkomligt tillfälligt, beroende på huru inkomsterna varit föregående år, huru penningvärdet förändrats, huru rörelsen förändrats o. s. v. Typiskt är att när man vill beskatta dem som man inte tycker om och tror att man skall nå dem med denna skatt, så nämner man skogsbolag, sågverk och dylika, men jag kan försäkra de närvarande att inga industrier äro så fria från konjunkturvinst, som Finlands träförädlingsindustrier, helt enkelt emedan deras inkomster 1944 varit mycket sämre än förut, emedan de flesta ha drabbast av de för exportindustrin dågliga konjunkturerna.

På sakkunnigt håll medger man att detta är riktigt och att denna skatt är orättvis och är svår att genomföra, såsom också rdm. Meinander framhållit, men man säger att skatten giver så mycket att staten icke kan vara utan dessa inkomster. Och dock veta vi — jag kan inte erinra mig om finansministern lagt fram siffror här i plenum, men åtminstone i den förberedande behandlingen av denna fråga har det framgått — att denna skatt giver små, för vår närvarande hushållning fullständigt obetydliga belopp och att av vad som kommer in trefjärdedelar betalas av alkoholbolaget, vars vinst kan gå till staten utan att man behöver komma med denna olyckliga skatt. På detta sätt har man å ena sidan en demagogisk grund för denna beskattning — man säger att skatten är rättvis och drabbar jobbare m. fl. — å andra sidan säger man att den är till för att staten skall få inkomster. Men ingendera av dessa två motiveringar håller streck. Det var ett olyckligt drag från regeringens och finansministerns sida att komma fram med denna konjunkturskattelag, som gör mera skada än nytta och som för varje år som går är allt mindre motiverad. För egen del inser jag det hopplösa i att få lagförslaget förkastat, men jag kommer av fiendeskap mot denna beskattningsform att vid detaljbehandlingen i alla frågor rösta för den lindrigaste beskattningsformen.

Ed. Bryggari: Ed. Pilppulan puheenvuoron johdosta on aiheellista tehdä muutamia huomautuksia. Maanomistajain ja ennenkaikkea maalaisliiton ryhmän taholta on esitetty kahdenlaista menetelmää. Kun on kysymyksessä korvausten suorittaminen karjalaisille, koetetaan silloin esiintyä karjalaisten suurena ystävänä. Mutta kun on kysymys vekselin lunastamisesta, veron suorittamisesta, silloin tahdottaisiin siirtää veron suoritus muille ryhmille, mutta ei maanomistajille. Minun mielestäni hallituksen esitys suhdanneverolaiksi koskee ennen kaikkea niitä, jotka ovat veronmaksukykyisiä; sen vuoksi ei eduskunnan pitäisi lähteä sille linjalle, että metsävero tästä laista poistetaan, vaan olisi hyväksyttävä hallituksen esitys, mikä on sama kuin suuren valiokunnan mietinnön sisältämä ehdotus.

Minä suurin piirtein yhdyn niihin näkökohtiin, mitä ed. Myllymäki täällä lausunnossaan esitti ja toivon, ettei ed. Pilppulan esitystä otettaisi täällä vakavammin huomioon, sillä hänen tarkoituksenaan on ennenkaikkea pitää kytkyessä ne pienet maanomistajat suurten maanomistajain verojuhtina, jossa tehtävässä ne ovat saaneet tähän saakka työn suorittaa. Nyt on pienet maanomistajat vapautettu tässä laissa veron suorituksesta. Ne tahdottaisiin nyt uudestaan saada pelastamaan suuret maanomistajat verovelvollisuudesta.

Ed. Myllymäki: Ed. Pilppulan lausunnon johdosta huomautan, että käsittelin kysymystä vain siltä taholta, että verotus tulee yleensä koskemaan suurempia metsänomistajia enkä lyhyessä puheessa ehtinyt selitellä kaikkia niitä, millä tavalla veronkanto on yksityiskohdissaan toimitettava.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Oksala: Asian ensimmäisessä käsittelyssä antamaani lausuntoon ja valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittämääni

vastalauseeseen viitaten ehdotan, herra puhemies, että 1 § hyväksyttäisiin vastalauseessa esitetyssä muodossa.

Asian asialliseen puoleen en tahdo enempää tässä yhteydessä käydä käsiksi, mutta sen voin kuitenkin todeta, eikä sitä kukaan ole vasemmallakaan pystynyt kumoamaan, että tämä pykälä ei koske suhdanneverotusta laisinkaan.

Ed. Pilppula: Pyydän kannattaa ed. Oksalan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Oksala ed. Pilppulan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena. Kutsun tätä ed. Oksalan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Oksalan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 66 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 31.

Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

2 § hyväksytään.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Oksala: Ehdotan, että tämä pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseessa esitetyssä muodossa.

Ed. Myllymäki: Ehdotan, että pykälä hyväksytään hallituksen esityksen mukaisesti.

Ed. Rantala: Kun valtiovarainvaliokunnassa tehtiin lievennyksiä hallituksen esitykseen m. m. tähän pykälään ja eräisiin muihin lakiehdotuksen kohtiin, niin näitä muutosehdotuksia käsittääkseni ei millään asiallisilla ja riittävillä syillä perusteltu. Näin ollen pitäisinkin luonnollisena, että eduskunta hyväksyisi tässä kohden hallituksen esityksen ja kannatan näillä perusteilla ed. Myllymäen tekemää ehdotusta.

Ed. Meinander: Jag ber att få understöda rdgsm. Oksalas förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Oksala ed. Meinanderin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena. Kutsun tätä ed. Oksalan ehdotukseksi. Ed. Myllymäki ed. Rantalan kannattamana on ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena. Kutsun tätä ed. Myllymäen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestyksessä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Myllymäen ehdotuksesta ed. Oksalan ehdotusta vastaan ja sitten asetetaan voittanut vastaehdotukseksi suuren valiokunnan ehdotukselle.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Myllymäen ja ed. Oksalan ehdotusten välillä.

Joka tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Myllymäen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Oksalan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 78 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 27.

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Myllymäen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Myllymäen ehdotuksesta suuren valiokunnan ehdotusta vastaan.

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Myllymäen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 84 jaa- ja 89 ei-ääntä; poissa 26.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt ed. Myllymäen ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Oksala: Pyydän avointa äänestystä.

Puhemies: Avointa äänestystä on pyydetty. Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ahmavaara, Alestalo, Annala, Antila, Asikainen, Berner, Brander, Brommels, K. Eskola, Forss, Frietsch, J. Hakala, Hautala, Heikkilä, Heiniö, Heljas, Hetemäki, Hiekkala, Hirvensalo, Hollsten, Honkala, Hästbacka, Ikonen, Inkinen, Jern, Järvi, Kaijalainen, Kankainen, Kannisto, Kauppi, Kinnunen, Kirra, E. Koivisto, J. Koivisto, Koukkari, Kytömaa, Kölli, Laine, Laitinen, Lampinen, Lappi-Seppälä, Leppä, Leppälä, Malmivaara, Meinander, Miettunen, Miikki, Mäkinen, Möttönen, Niskala, Oksala, Paavolainen, Pilppula, Pohjannoro, Pyörälä, Pärssinen, Pääkkönen, Rantamaa, Riikonen, Saariaho, Salminen, Salo, Sarlin, Saukkonen, Seppälä, Simula, Soininen, Suontausta, Söderhjelm, Teittinen, Tiitu, Tukia, Turja, Tuurna, Valanne, Vehkaoja, Vesterinen, Wickman, Vilhula, Virkki, Virolainen, J. Virtanen, Ytti, Östenson ja Österholm.

„Ei" äänestävät seuraavat edustsajat:

Aaltonen, Bryggari, V. Eskola, K. Hakala, Helo, Hietanen, Hiilelä, Hiltunen, Huhta, Hukari, Jutila, Juutilainen, J. Järvinen, M. Järvinen, Kallinen, E. Karjalainen, P. Karjalainen, Karvonen, Kauhanen, Kekkonen, Kilpeläinen, Kivisalo, Kuittinen, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Kulovaara, Kuusela, Kuusinen, Käkelä, Lehtokoski, Lepistö, P. Leskinen, V. Leskinen, Lumme, Lång, Malkamäki, H. Manninen, Y. Manninen, Meriläinen, Metsäranta, Muikku, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Nevalainen, E. Nurminen, N. Nurminen, Paasivuori, E. Pekkala, Peltonen, Penttala, E. Pesonen, H. Pesonen, Pessi, Prunnila, Pusa, Puumalainen, Pyy, J. Raatikainen, U. Raatikainen, Rantala, Raunio, Riihimäki, Riihinen, Rinne, Roine, Rydberg, Ryömä, Sillanpää, Simonen, Smeds, Sormunen, Stenberg, Sundström, Tainio, Takki, Talvio, P. Tervo, Tolonen, Tuominen, Turunen, Uusitalo, Welling, Wiik, A. Wirtanen, O. Virtanen ja Voionmaa.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 24 edustajaa:

G. Andersson, K. Andersson, v. Born, Jokinen, Kilpi, Lahtela, Lehtonen, Leikola, Leino, Luostarinen, Luukka, Murtomaa, Niukkanen, Okko, Paksujalka, M. Pekkala, Pohjala, Räisänen, Salmela-Järvinen, Sergelius, Svento, S. Tervo, Törngren ja Vennamo.

Puhemies: Avoimessa äänestyksessä on annettu 85 jaa- ja 89 ei-ääntä.

Eduskunta on hyväksynyt ed. Myllymäen ehdotuksen.

4 §.

Keskustelu:

Ed. Myllymäki: Ehdotan, että pykälä hyväksytään II vastalauseen mukaisesti, joka on asiallisesti aivan sama kuin hallituksen esitys, loppumomenteissa vain aivan muodolliset muutokset.

Ed. Rantala: Kannatan ed. Myllymäen ehdotusta pykälän 1 ja 2 momentin hyväksymisestä hallituksen esityksen mukaisena.

Ed. Oksala: Siinä muodossa kuin pykälä on hallituksen esityksessä ja valtiovarainvaliokunnankin mietinnössä, se sisältää räikeän vääryyden, jonka minä olen numeroilla osoittanut ja jota kukaan ei ole

voinut todistaa täällä paikkansapitämättömäksi. Näin ollen esitän, herra puhemies, että 4 § hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisesti.

Ed. Berner: Kannatan ed. Oksalan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Oksala ed. Bernerin kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisena. Kutsun tätä Ed. Oksalan ehdotukseksi. Ed. Myllymäki ed. Rantalan kannattamana on ehdottanut, että pykälän 1 ja 2 momentti hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena. Kutsun tätä ed. Myllymäen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestyksessä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Myllymäen ehdotuksesta ed. Oksalan ehdotusta vastaan ja sitten asetetaan voittanut vastaehdotukseksi suuren valiokunnan ehdotukselle.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Myllymäen ja ed. Oksalan ehdotusten välillä.

Joka tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Myllymäen ehdotuksen äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Oksalan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 95 jaa- ja 79 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 24.

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Myllymäen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Myllymäen ehdotuksesta suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Myllymäen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 83 jaa- ja 89 ei-ääntä; poissa 27.

Eduskunta on hyväksynyt ed. Myllymäen ehdotuksen.

5 §.

Keskustelu:

Ed. Bryggari: Ehdotan, että 5 § hyväksytään II vastalauseen mukaisesti, mikä on sama kuin hallituksen esitys.

Ed. Myllymäki: Kannatan ed. Bryggarin ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Bryggari ed. Myllymäen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena. Kutsun tätä ed. Bryggarin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Bryggarin ehdotus huväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 81 jaa- ja 90 ei-ääntä; poissa 28.

Eduskunta on hyväksynyt ed. Bryggarin ehdotuksen.

6—9 § hyväksytään keskustelutta.

10 §.

Keskustelu:

Ed. Berner: Ehdotan 10 §:n hyväksyttäväksi I vastalauseen mukaisesti.

Ed. Oksala: Kannatan ed. Bernerin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelussa on ed. Berner ed. Oksalan kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. Bernerin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Bernerin ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s: Äänestyksessä on annettu 113 jaa- ja 54 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 31.

Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

11—18 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

P u h e m i e s: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, asia p a l a u t e t a a n suureen valiokuntaan.

6) Ehdotus laiksi poliittisista syistä tuomituille, syytteessä olleille tai turvasäilössä pidetyille heidän menetetyistä ansiotuloistaan myönnetyn korvauksen verovapaudesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 17 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 6 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 19, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 17. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. R i i h i n e n: Poliittisista syistä syytteessä olleiden tai turvasäilössä pidettyjen heidän menetetyistä ansiotuloistaan myönnetyn korvauksen verovapaudesta annettu hallituksen esitys ei ole saanut valtiovarainvaliokunnassa kaikissa kohdissaan sellaista myönteistä päätöstä kuin olisi ollut toivottavaa. Tahtomatta tässä yhteydessä puuttua asian muihin puoliin — nehän tulevat asian toisessa yhteydessä keskustelun alaiseksi — haluankin nyt kiinnittää huomiota vain verovapautta koskevaan osaan. Tässä suhteessa katson tarpeelliseksi tehdä ehdotuksen toivoen myöskin, että tämä tulisi hyväksytyksi. Hallituksen esitys sellaisena kuin se on muutettuna valtiovarainvaliokunnassa, myöntää verovapauden ainoastaan valtion maksamista korvaussuorituksista. Kun kuitenkin myös on kunnilta saatavissa ja nyt jo näkyvissä myönnettäviksi myöskin korvauksia edellä sanotun lain perusteella, on oikeudenmukaista, että myöskin nämä korvaukset saatettaisiin verovapaiksi. Tämän toivomuksen toteuttamiseksi ehdotan lain tekstiin muutoksen, joka ulottaisi verovapauden myöskin kunnalta myönnettyihin vain tämän lain mukaan maksettaviin korvauksiin. Tämän ehdotuksen mukaan ehdotankin lain tekstin kuuluvaksi seuraavasti: „Sellaista korvausta menetetyistä ansiotuloista, joka valtion tai kunnan varoista myönnetään j. n. e."

Ed. H. M a n n i n e n: Olen samaa mieltä kuin ed. Riihinen ja kannatan hänen tekemäänsä ehdotusta.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Esitellään lakiteksti. Ed. Riihisen ehdotus otetaan huomioon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelussa on ed. Riihinen ed. H. Mannisen kannattamana ehdottanut, että lakitekstiin toiselle riville sanan „valtion" jälkeen lisättäisiin sanat „tai kunnan". Kutsun tätä ed. Riihisen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa on ed. Riihisen ehdotus hyväksytty.

Puhemies Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 67 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 29.

Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi asemakaavalain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 18 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 22, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 18. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, senjälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Puheenvuoroja ei pyydetä.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

22 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 19 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä puolustusasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 1 valmistelevasti käsitelty ed. Kilven y. m. lak. al. n:o 47, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 19. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Brommels: Herr talman!

Finlands folk fick länge öva
vapnens bruk i övermod,
därför måste det få pröva
nederlag i sorg och blod.
Så det är i alla tider
över vida världen all:
högmod omotståndligt glider
mot fördärvets djupa fall.
Därför måste Finland lilla
som ett barn få lära sig,
att det gör sig mycket illa,
när det går på krigets stig.
Att i krig ta folk av daga
är ett yrke, grymt och rått,
som gör många andesvaga.
Därför må vi kort och gott
endast sakligt konstatera,
att vår gamla värnpliktslag
inte är behövlig mera,
den har överlevt sin dag.
Medan på dess död vi bida,
må på föreslaget vis
vi befria dem som lida
från att öva exercis.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

12 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotukset laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa sekä laeiksi maalaiskuntain kunnallislain 9 §:n ja kaupunkien kunnallislain 10 §:n muuttamisesta.

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan ensimmäiseen

käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 21 ja ed. Sormusen y. m. lak. al. n:ot 21 ja 22, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

10) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta Suomen museoliitolle paikallismuseoiden toiminnan ohjaamista varten.

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevassti käsitelty ed. Seppälän y. m. toiv. al. n:o 127, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. Seppälä: Herra puhemies! — Kun sivistysvaliokunta on mietinnössään ehdottanut käsiteltävän aloitteen hylättäväksi, en olisi tähän asiaan puuttunut, vaan olisin nöyrästi taipunut auktoriteetin antamaan arvosteluun, ellei olisi olemassa jo aikaisemmin eduskunnan tekemä myönteinen päätös tästä asiasta ja ellei tässä olisi kysymyksessä vapaan kansansivistystyön eräs merkittävä ala ja tämän johdosta tämä kysymys periaatteellisestakin syystä ansaitsisi huomiota.

Käsiteltävänä olevan aloitteen henkinen isä on tohtori Julius Ailio-vainaja, jonka nimi on paitsi tieteen myöskin eduskunnan historiassa hyvin huomattava ja joka Suomen Museoliiton varsinaisena perustajana ja sen ensimmäisenä puheenjohtajana kuolemaansa saakka pyrki toimimaan siihen suuntaan, että paikalliset museomme saataisiin kehittymään todellisiksi kulttuurilaitoksiksi, palvelemaan kansan opetus- ja sivistystarkoituksia. 30-luvun jälkipuoliskolla rupesi tämä seikka selvenemään myös maaseudun edustajille, joita tämä ensi tilassa koskeekin. 1936 ja 1938 valtiopäivillä edustajat A. Brander y. m. ja ed. Kaasalainen y. m. tekivät aloitteita museoiden neuvojantoimen perustamiseen ja saivatkin tälle eduskunnan kannatuksen, mutta hallituksen kylmäkiskoisuus vaikutti siihen, että aloite ei johtanut varsinaiseen tulokseen.

Eduskunta on siis jo ennen sota-aikaa katsonut tarpeelliseksi aloitteessa esitetyn toimenpiteen toteuttamisen. Kuluneet välivuodet ja nykyiset olot puhuvat entistä vakuuttavammin asian puolesta. Jos sivistysvaliokunta olisi vaivautunut kuulemaan asiantuntijoita, joko ammattialan tuntijana Museoliiton sihteeriä maisteri Kontturia tai maalaiskulttuurin tutkijoita, sellaisia kuin esim. tohtori Kustaa Vilkunaa ja Esko Aaltosta, se tuskin olisi mennyt ihan näin kylmästi tätä aloitetta hautaamaan. Monien muiden kulttuurilaitostemme tavoin ovat muinaistieteelliset museot syntyneet yksityisten kansalaisten harrastusten ja uhrautuvan työn nojalla, pyrkien antamaan mahdollisimman eloisan kuvan entisten sukupolvien suorittamasta raivaus- ja sivistystyöstä, elämästä ja oloista. Mutta tyydyttävään tulokseen pääseminen kohtaa suuria vaikeuksia. Harvaa poikkeusta lukuunottamatta museoidemme taloudellinen tila on aina ollut erittäin tukala ja varsinkin nykyisin. Lähes 70 Museoliittoon kuuluvasta museosta ovat vain Turku ja Vaasa pystyneet palkkaamaan ammattikoulutuksen saaneen hoitajan. Muissa sitä vastoin on vain harrastelijoita, joista valtavin osa tekee miltei palkatonta työtä iltaisin ja pyhäpäivisin varsinaisen ammattinsa sallimissa rajoissa. Sota-aika on pysäyttänyt museoiden toiminnan miltei kokonaan ja niiden ennestäänkin vähäpätöiset varat ovat rahanarvon alenemisen vuoksi käyneet täysin riittämättömiksi. Tätä aikaisemmin virkeätä ja lupaavaa kulttuurialaa on uhkaamassa vahingollinen lamaannuskausi. Museoliitolla itsellään ei ole varoja edes palkata sihteeriä muuta kuin hoitamaan juoksevia asioita, ja se on viime vuosina saanut 125,000 markkaa valtion arpajaisten voittovaroista jaettavaksi museoiden kesken, mutta siitähän ei tule keskimäärin kahtakaan tuhatta markkaa jokaista museota kohti, ja nämä varat käytetään etupäässä tieteellisiin, mutta ei opastaviin tarkoituksiin. Kansallismuseo tarvitsee tarkoin

niukan työvoimansa ja käytettävissään olevat varat sodan keskeyttämien uusien tärkeiden tehtävien suorittamiseen. Maan museoiden auttamiseen kaivattaisiin kipeästi näissä vaikeissa oloissa valtion tukea, eikä sen pyytämistä voi suinkaan pitää kohtuuttomana. Onhan kansalaisten alkuunpanemana ja sen harrastuksen sekä uhrautuvan työn avulla suoritettu tärkeä perustustyö esineellisen muistomerkin pystyttämiseksi esipolvien työlle, kerätty arvokas materiaalivarasto, josta perin mitätön osa olisi voitu pelastaa talteen, jos olisi jääty odottamaan valtion aloitetta. Tämä aineisto olisi nyt saatava asianmukaisesti hoidetuksi ja asetetuksi näytteille uudenaikaisia museaalisia näkökohtia vastaavasti, havainnollisesti ja kehitystä kuvaavasti sekä kunkin paikkakunnan olot ja erikoistyypit ja elämänmuodot huomioonottaen ja nimenomaisesti palvelemaan koululaitosta ja yleensä kansansivistystä. Mutta tätä varten tarvitaan ammattitaitoista ohjausta ja opastusta, museoneuvojaa. Kun yli puolentoista vuosikymmenen ajan olen ollut museoalan harrastelijana, tiedän kokemuksieni nojalla, miten tarpeellista paikallismuseoiden kehitykselle tällainen näiden omassa piirissä tapahtuva neuvonta- ja opastustyö on, puhumattakaan siitä, että ne vain tätä tietä voivat saada oppia ja vaikutteita naapurimaiden museoalan kehityksestä. Ruotsissa on jokaisessa läänissä valtionarkeologi, joka neuvoo ja opastaa sikäläisiä museonhoitajia, samalla kun nämä museot saavat valtiolta runsaat varat. Mutta aivan erikoisesti meidän olisi opittava Neuvosto-Venäjän taholta. Tietojeni mukaan Neuvosto-Venäjällä on järjestetty juuri museot palvelemaan sitä kansansivistyspäämäärää, mihin myöskin juuri meillä pyritään, jos saataisiin vain tämä museonneuvojan toimi jollain tavoin järjestetyksi, ja tähän ei valtion taholta tarvittaisi kovin suuria varoja, jotta tämän kulttuurialan kehittyminen olisi mahdollista.

Sivistysvaliokunta on hylkäävän lausuntonsa perusteluksi esittänyt valtion nykyisen vaikean rahataloudellisen tilanteen. Olen samaa mieltä, että valtionvaroja täytyy käyttää mahdollisimman harkiten ja säästeliäästi, mutta säästäväisyyteen ei pitäisi pyrkiä yksipuolisesti joidenkin menojen kohdalla. Kulttuurihistoriamme joka sivu kertoo valtion kylmäkiskoisuudesta henkisen sivistyksen tarpeita kohtaan, ja vallassa olijat ovat aina vetäytyneet sen saman kilven suojaan, mihin nyt myöskin sivistysvaliokunta on luikahtanut: asia on kyllä hyvä, mutta varoja ei riitä! Ellei tämän, niin varmaan jonkin muun asian yhteydessä sivistysvaliokunta kuitenkin myöntää, että aineellinen mittapuu on liian lyhyt ja kapea sovellettavaksi henkisiin arvoihin. Sota-aika on kyllin raskaasti supistanut kulttuurielämämme kehitysmahdollisuuksia. Meillä ei ole enää varaa jatkaa samaan suuntaan ja erityisesti tarvitsevat valtion taholta suurempaa ymmärtämystä ja tukea nykyisissä vaikeuksissaan ne sivistyslaitokset ja järjestöt, jotka aikaisempi kehitys on osoittanut riittävän elinvoimaisiksi, varsinkin vapaan kansansivistystoiminnan ari alat ja toimet.

Haluamatta millään tavoin suurennella museoiden merkitystä tai väittää, että aloitteen hylkääminen olisi jokin korvaamaton tappio maan sivistykselle, pidän kuitenkin nurinkurisena jättää kasvukykyistä peltoa metsittymään, jos sen pienellä uhrauksella saa tuottamaan tyydyttävän sadon. Tämän vuoksi toivoisin, että eduskunta hyväksyisi käsiteltävänä olevan toivomusaloitteen.

P u h e m i e s: Asian käsittely keskeytetään.

Pöydällepanot.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

e n s i m a a n a n t a i n a pidettävään istuntoon

11) Ehdotuksen laiksi tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7;

12) Ehdotuksen laiksi ylimääräisestä tuloverosta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8; sekä

13) Ehdotuksen laiksi ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9;

seuraavaan istuntoon

14) Ehdotuksen laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10; sekä

ensi maanantaina pidettävään istuntoon

15) Ehdotuksen laiksi maalaiskuntain kunnallislain muuttamisesta

sisältävän lakialoitteen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ja

16) Määrärahaa avustukseksi Suomen Siviili- ja Asevelvollisuusinvaliidien Liitolle tuotantolaitoksen rahoittamista varten

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 17,25.

Täysistunto lopetetaan kello 17,17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

25. Perjantaina 15 p. kesäkuuta 1945

kello 17,25.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ensimmäinen käsittely:

Ehdotukset laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta 403

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10; hallituksen esitys n:o 29; ed. Niukkasen y. m. lak. al. n:o 49.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka olivat läsnä edellisessä istunnossa.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotukset laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 29 ja ed. Niukkasen y. m. lak. al. n:o 49, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelu:

Ed. Kujala: Herra puhemies! Kun nyt ovat käsiteltävinä nämä verojenkorotusesitykset, jotka hallitus on jättänyt eduskunnalle tämän vuoden tulo- ja menoarvion tasapainoon saattamiseksi, on näistä nyt esilläoleva liikevaihtoveron korotus sellainen, joka koskee myöskin köyhempiä väestökerroksia ja jotka muutoinkin jo sodan aikana ja sodan köyhdyttämissä oloissa ovat joutuneet kantamaan suhteellisesti raskaamman kuorman kuin muut kansalaiset. Vaikka tästä verosta ovatkin vapaina tärkeimmät kulutustarpeet, niin ovat kuitenkin tämän veron alaisia sellaiset tuotteet kuin kankaat, jalkineet y. m. välttämättömät tarvikkeet, joiden verottaminen koskee ruumiillisen työn tekijöitä huomattavasti raskaammin kuin muita kansalaisia. Kun ruumiillisen työn tekijöiltä, talonpojilta ja työläisiltä kuluu vaatteita ja jalkineita moninverroin enemmän kuin muilta kansalaispiireiltä, niin joutuvat he tältä kohdalta raskaamman verotuksen alaiseksi. Tämä on valitettavaa, koska jo ennestäänkin pienviljelijäväestö, varsinkin sellaisilla viljelmillä, joilla ei ole ollut käytettävissä metsätuloja, on niin raskaan verotuksen kohteena, että on suorastaan kysymyksenalaista, voiko se säilyttää jatkuvasti viljelmät hallussaan. Mitä taas tulee työväestöön, niin se varsin suppeita paremminpalkattuja erikoisammattiryhmiä lukuunottamatta ei koskaan ole ollut meidän maassamme veronmaksukykyinen. Työläisten valtaosan kohdalta on veronmaksu aina tiennyt kieltäytymistä välttämättömistä jokapäiväisen elämän tarpeista. Kun näin on, niin ryhmämme on vakavasti harkinnut hallituksen esitystä liikevaihtoveron korotuksen kohdalla. Mutta kun valtion raha-asiat pitkäaikaisen sodan vuoksi ovat

saatetut sellaiseen rappiotilaan, että on käytettävä kaikki keinot niiden tasapainoon saattamiseksi, niin on ryhmämme suostunut tässäkin kysymyksessä antamaan kannatuksen hallituksen esitykselle. Teimme kuitenkin asianomaiselle hallituksen edustajalle näistä kysymyksistä neuvoteltaessa esityksen, että liikevaihtoveron ulkopuolelle jätettäisiin sellaiset välttämättömät elämäntarpeet kuin tekstiilituotteet, jalkineet y. m., mutta valitettavasti hallitus ei ole katsonut voivansa näin menetellä. On korostettu monissa esityksissä sitä, että elämme uusissa olosuhteissa, joissa yhteiskunnalliset vapaudet ovat maassamme suuremmat kuin milloinkaan aikaisemmin. Tämä pitääkin paikkansa, mutta voidaksemme antaa tälle vapaudelle jotain käytännöllistä merkitystä, on pyrittävä tasoittamaan myös kansalaisten taloudellisia elämänmahdollisuuksia. Tässä mielessä on myöskin verojen maksu asetettava kunkin kansalaisen maksukyvyn mukaan.

Kun ryhmämme on vakavan harkinnan jälkeen antanut kannatuksen hallituksen esityksille lisätalousarvion yhteydessä tapahtuneille verojen lisäyksille sellaisiltakin kohdilta, jotka koskevat köyhempiä väestökerroksia, niin on se tapahtunut siinä ajatuksessa, että tämän kaltaiset tapaukset eivät saa olla jatkuvia, vaan on ryhdyttävä pikaisesti uusimaan maamme verotuslainsäädäntöä kokonaisuudessaan ja on tässä tämä uusiminen tapahduttava ei yksinomaan verotusolojen muodoissa, vaan myöskin sisällössä. On pyrittävä siirtymään välillisten verojen kannasta välittömään verotukseen. Ensinnä on luovuttava välillisistä, kulutustarvikkeiden veroista. Ne ovat veroja, jotka huomattavasti raskaammin rasittavat työläisiä, koska heidän elämänsä kuluttaa kysymyksessäolevia tarvikkeita enemmän. Näissä veroissa onkin sellainen nurinkurisuus, että juuri köyhemmät kuluttajapiirit joutuvat raskaammin verotettaviksi kuin rikkaat. Tämänlaatuisia veromuotoja ovat vilja- y. m. kulutustarvikkeiden tullit. Näiden epäoikeutettujen verotusmuotojen poistaminen on otettava harkinnan alaiseksi. Verotusolot järjestettäköön niin, että jokainen on velvollinen antamaan yhteiskunnalle sen mukaan, mitä hän on saanut. Ja sellaista kansalaista, jonka tulot menevät jokapäiväisen yksinkertaisen elämän tarpeisiin, älköön verotettako lainkaan. Siis verovapaata tulorajaa on pyrittävä kohottamaan siten, että se vastaa välttämättömän toimeentulon minimiä. Samalla on pyrittävä suurituloisempien verorasitusta lisäämään ja kehittämään samalla asteettaista tulojen mukaan kohoavaa verotusjärjestelmää.

On myöskin useaan otteeseen mainittu, että valtion menoja on ryhdyttävä supistamaan ja siten saatettava valtion raha-asiat tasapainoon. Tämä on oikea käsitys, johon jokainen kansalainen mielellään yhtyy, mutta siitä, minkä menojen kohdalta supistus tulee tapahtua, siitä ollaan eri mieltä. Täällä eduskunnassa on useaan otteeseen lausuttu ajatuksia, että olisi luovuttava tukipalkkioista. Tässä on ryhmämme eri mieltä. Sillä tukipalkkiojärjestelmä hintojen korottamisen yhteydessä on ainoa hyvitys köyhemmille väestökerroksille. Myönnämme, ettei tuotannon tukeminen tukipalkkioiden avulla ole terveen talouselämän ilmiö, mutta sitähän ei säännöstely ole yleensä. Ja kun meidän on nyt säännösteltävä kaikkia elämän aloja, niin on siinä pidettävä huoli siitä, että työläisten ja yleensä pienituloisten kansalaisten elämänehdot eivät pääse enää laskemaan, vaan päinvastoin kohoavat, ja tältä näkökannalta on myöskin ymmärrettävä tukipalkkiot ja niiden puolustaminen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Asian ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi maanantaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 17,34.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

26. Maanantaina 18 p. kesäkuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi henkivakuutuksesta sodan aikana annetun lain muuttamisesta 418
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 20; lakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 18.

2) Ehdotus laiksi maataloustuotannon edistämisrahastosta annetun lain muuttamisesta 419
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 21; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 33.

3) Ehdotukset laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa sekä laeiksi maalaiskuntain kunnallislain 9 §:n ja kaupunkien kunnallislain 10 §:n muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 23; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 21; ed. Sormusen y. m. lak. al. n:ot 21 ja 22.

4) Ehdotukset laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta 421
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 24; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10; hallituksen esitys n:o 29; ed. Niukkasen y. m. lak. al. n:o 49.

5) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta annetun asetuksen ja tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta 432
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 22; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Raunion y. m. lak. al. n:o 25.

Siv.

Ensimmäinen käsittely:

6) Ehdotus laiksi vuodelta 1944 maksuunpantavan tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta 432
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 26.

7) Ehdotus laiksi ylimääräisestä tuloverosta ..... „
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 27.

8) Ehdotus laiksi ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta ..... „
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 28.

9) Ehdotus laiksi maalaiskuntain kunnallislain muuttamisesta ..... —
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Hollstenin lak. al. n:o 23.

Ainoa käsittely:

10) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta Suomen museoliitolle paikallismuseoiden toiminnan ohjaamista varten ..... —
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Seppälän y. m. toiv. al. n:o 127.

Siv.

11) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta avustukseksi Suomen Siviili- ja Asevelvollisuusinvaliidien Liitolle tuotantolaitoksen rahoittamista varten ..... —

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 215.

Pöydällepanoa varten esitellään:

12) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös tarjoilupalkkioista ja työajasta väkijuomain anniskelua toimittavissa ravitsemisliikkeissä 434

13) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18 toivomusaloitteen johdosta, joka koskee esityksen antamista laiksi äänioikeusikärajan alentamisesta valtiollisissa vaaleissa ..... „

14) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös järeän havupuun ohjehinnoista ..... „

15) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 20 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös paperipuun, kaivospuun, rullapuun ja kuituhaavan ylimmistä hinnoista hankinta- ja valmiin tavaran kaupoissa sekä polttopuun ylimmistä hinnoista hankintakaupoissa 435

16) Lakivaliokunnan mietintö n:o 7 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden sodan aikana kadonneiden henkilöiden julistamisesta kuolleeksi.. „

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksen johdosta mallasjuomaverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta ..... „

18) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksen johdosta laiksi tulitikkuverosta annetun lain muuttamisesta ..... „

19) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksen johdosta laiksi tupakkavalmisteverosta annetun lain muuttamisesta ..... „

Siv.

20) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 6 kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain muuttamista tarkoittavan lakialoitteen johdosta 435

21) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 7 kauppa- ynnä eräiden muiden liikkeiden sekä liiketoimistojen aukioloajasta annetun lain muuttamista tarkoittavan lakialoitteen johdosta ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ensimmäinen varapuhemies Sundström sekä edustajat Forss, Heiniö, Hiltunen, Kivisalo, Koukkari, Kulovaara, Kuusela, Lehtokoski, Lehtonen, Leppälä, Luostarinen, Murtomaa, Mäkinen, Oksala, Peltonen, Pyy, U. Raatikainen, Rantamaa, Raunio, Salmela-Järvinen, Svento, Söderhjelm, Tukia, Törngren ja Welling.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisasiain vuoksi tämän päivän istunnosta edustajat Kivisalo, Peltonen, Rantamaa, Mäkinen ja Kuusela, tämän päivän ja huomispäivän istunnosta ed. Murtomaa ja viikon ajaksi ed. Leppälä sekä ulkomaanmatkan takia tämän kuun 22 päivään saakka ed. Sundström ja tämän kuun 28 päivään saakka ed. Söderhjelm.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan kesäkuun 15 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 37 ja 38, jotka nyt on edustajille jaettu.

Edustajien kysymyksiä ja niihin annettuja vastauksia.

Puhemies: Ulkoppuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat puhemiehelle osoitettuina saapuneet kansanhuoltoministeri Hillilän vastaukset ed. Lahtelan y. m. kysymykseen, joka koskee apulantojen jakoa Pohjois-Suomessa, ja ed. U. Raatikaisen y. m. kysymykseen, joka koskee teollisuustuotteiden salakauppaa ja hintakeinottelua, sekä opetusministeri Helon vastaus ed. Östensonin kysymykseen, joka koskee yksityisoppilaitosten evakuointikustannusten korvaamista.

Nämä kysymykset on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asioista sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymykset ja niihin annetut vastaukset ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Syyskuun alkupuolella 1944 pakkoevakuoitiin väestö ja karja melkein koko Lapin läänin alueelta ja suuresta osasta Oulun lääniä, osaksi Oulun läänin eteläosaan ja osaksi Vaasan läänin pohjoisosaan sekä Ruotsiin. Evakuoidusta väestöstä ja karjasta palautettiin vain osa viime vuoden aikana ja kuluvan vuoden alussa evakuoidun alueen eteläisimpiin kuntiin. Huomattava määrä väestöä ja karjaa on vieläkin palauttamatta. Kun karja on ollut ja on edelleenkin pois kotoaan on karjan lanta, jota evakuoidun alueen pellot kasvaakseen tarvitsevat, jäänyt ja jää edelleenkin sinne missä karja on ollut. Näin jäänyt ja edelleen jäävä karjan lanta olisi pitänyt korvata siten, että evakuoidulle alueelle olisi järjestetty jaettavaksi menetettyä karjan lantaa vastaava määrä apulantoja enemmän kuin maamme muille alueille. Ja se olisikin voitu toteuttaa jakamalla apulantoja vähemmän niille alueille, joissa evakuoitu karja on ollut sijoitettuna ja on vieläkin. Sikäli kuin on tiedossamme, ei näin ole tehty vaan on maamme vähäiset apulantavarastot jaettu ja parhaillaan jaetaan niillekin alueille, joissa m. m. evakuoidut karjat ovat olleet ja ovat edelleenkin, välittämättä siitä, että ne evakuoidun alueen talojen pellot, joista karja on ollut pois, jäävät ilman karjan lantaa ja lisäksi vielä ilman apulantojakin tai paljon vähemmälle kuin niiden alueiden pellot, joissa evakuoitu karja on ollut. Kun Pohjois-Suomessa on laajoja alueita, joista jo talvisodan aikana karja evakuoitiin pois ja karjaa hävitettiin suuremmassa määrässä kuin muualla maassamme ja kun jo edellisinä sotavuosina on Pohjois-Suomeen jaettu peltoalaan verraten vähemmän apulantoja kuin muuhun osaan maatamme ja asia edustamamme maakunnan maataloudenharjoittajain kannalta on erikoisen suurimerkityksellinen ja kauaskantoinen kysymys, emme voi pitää oikeuden ja kohtuuden mukaisena sitä, että maamme apulantavarastot on jaettu ja jaetaan edelleen maamme muihin osiin ja niillekin alueille, joissa evakuoitu karja on ollut eikä evakuoidulle alueelle ole jaettu menetettyä karjan lantaa vastaavaakaan apulantamäärää.

Tunnettua myöskin on, että maamme riittämättömät apulantavarastot on useina edellisinä sotavuosinakin jaettu viljelijöiden kesken niin epätasaisesti, että niitä ovat toiset saaneet riittävän määrän ja toiset jääneet aivan ilman. Kun maataloustuotteiden luovutusvelvollisuus on määrätty viljellyn maan pinta-alan mukaan ja lisäksi on maksettu tuki- y.m. palkkioita niille, jotka ovat saaneet tuotannon lisääntymään ja voineet luovuttaa tuotteita enemmän kuin toiset, ovat ne maataloudenharjoittajat, joille ei ole jaettu apulantoja, saaneet huonomman tuloksen ja jääneet myöskin tuki- ym. palkkioista osattomiksi, vaikka ovat suorittaneet tuotantonsa lisäämiseksi samanlaisen ja ehkä suuremmankin työmäärän kuin ne, jotka ovat saaneet apulantoja riittävän määrän. Kun näin on eikä apulantoja ole voitu niiden riittämättömyyden vuoksi jakaa kaikille eikä voida kuluvanakaan vuonna jakaa ja sadon suuruus riippuu ratkaisevasti viljelyksille käytetyistä lantamääristä, olisi vähäisetkin apulantavarastot jaettava kaikille viljelijöille peltoalansa perusteella mahdollisimman tasaisesti ja nyt jaettavat jaettava niille, jotka edellisinä vuosina ovat saaneet vähemmän tai jääneet ilman. Tähän ei kuitenkaan päästä antamatta tehokkaita määräyksiä ja tark-

koja ohjeita niille, joiden tehtäväksi jää apulantojen viljelijöiden kesken jakaminen.

Edellä esitettyyn ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin viitaten esitämme asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi seuraavat kysymykset:

1) Onko Pohjois-Suomeen yleensä jaettu peltoalan perusteella se määrä apulantoja, mikä maamme muillekin alueille ja sen lisäksi niille, joiden karja on ollut evakuoituna pois kotoa, se määrä, mikä katsotaan vastaavan sitä karjan lantaa, joka on jäänyt ja jää edelleenkin sinne, missä karja on ollut?

2) Ellei Pohjois-Suomeen ole jaettu peltoalaa ja menetettyä karjan lantaa vastaavaa määrää apulantoja, niin onko varastoja, joista vajaus voidaan jakaa, ja jos on, onko ryhdytty sellaisiin toimenpiteisiin, että apulannat tulevat kuljetetuiksi sinne niin hyvissä ajoin, että ne voidaan käyttää kuluvan vuoden kevätkylvöille?

3) Ellei apulantoja voida Pohjois-Suomeen toimittaa peltoalan perusteella yhtä paljon kuin muualle maahamme ja lisäksi sitä määrää, mikä katsotaan vastaavan evakuoidun karjan lantaa, onko tarkoitus evakuoidun alueen maataloudenharjoittajille jollakin tavoin korvata se vahinko, mikä aiheutuu siitä, että pellot jäävät ilman karjan lantaa ja apulantojakin?

4) Onko yleensä apulantojen jakoa varten annettu sellaiset määräykset ja ohjeet, että apulantoja saavat kaikki maataloudenharjoittajat peltoalansa perusteella saman suuruisen määrän eivätkä toiset jää ilman?

Helsingissä, toukokuun 5 päivänä 1945.

M. O. Lahtela. Lauri Kaijalainen.
Reino Uusisalmi. H. S. Pesonen.
Johan Toivo Järvinen. Erkki Koivisto.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemies on kirjelmässä 8 päivältä toukokuuta 1945 valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt jäljennöksen edustaja M. O. Lahtelan ynnä muiden Herra Puhemiehelle jättämästä, kirjallisesti laaditusta kysymyksestä, jossa asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi on esitetty seuraavat kysymykset:

1) Onko Pohjois-Suomeen yleensä jaettu peltoalan perusteella se määrä apulantoja, mikä maamme muillekin alueille ja sen lisäksi niille, joiden karja on ollut evakuoituna pois kotoa, se määrä, mikä katsotaan vastaavan sitä karjan lantaa, joka on jäänyt ja jää edelleenkin sinne, missä karja on ollut?

2) Ellei Pohjois-Suomeen ole jaettu peltoalaa ja menetettyä karjan lantaa vastaavaa määrää apulantoja, niin onko varastoja, joista vajaus voidaan jakaa, ja jos on, onko ryhdytty sellaisiin toimenpiteisiin, että apulannat tulevat kuljetetuiksi sinne niin hyvissä ajoin, että ne voidaan käyttää kuluvan vuoden kevätkylvöille?

3) Ellei apulantoja voida Pohjois-Suomeen toimittaa peltoalan perusteella yhtä paljon kuin muualle maahamme ja lisäksi sitä määrää, mikä katsotaan vastaavan evakuoidun karjan lantaa, onko tarkoitus evakuoidun alueen maataloudenharjoittajille jollakin tavoin korvata se vahinko, mikä aiheutuu siitä, että pellot jäävät ilman karjan lantaa ja apulantojakin?

4) Onko yleensä apulantojen jakoa varten annettu sellaiset määräykset ja ohjeet, että apulantaa saavat kaikki maataloudenharjoittajat peltoalansa perusteella saman suuruisen määrän eivätkä toiset jää ilman?

Kun kysymys koskee lähinnä minun virka-alaani kansanhuoltoministerinä, saan kunnioittaen kirjallisesti vastata seuraavaa:

Väkilannoitteiden käyttö Pohjois-Suomessa on yleensä ollut verraten vähäistä. Niinpä vuonna 1941, jolta vuodelta ovat ensimmäiset yksityiskohtaiset tiedot väkilannoitteiden käytöstä koko maassa, käytettiin Pohjois-Suomessa — s. o. Lapin läänissä ja niissä Oulun läänin kunnissa, jotka viime

syksynä käytyjen sotatoimien aikana jouduttiin evakuoimaan — maatalousministeriön laatiman tilaston mukaan erilaisia väkilannoitteita yhteensä 2,201 tonnia, mikä vastaa 34 kiloa peltohehtaaria kohden. Koko maassa oli väkilannoitteiden käyttö samanaikaisestsi 102,297 tonnia eli 42 kiloa peltohehtaaria kohden. Vuonna 1943, jolloin säännöstelyn alaisten väkilannoitteiden jakeluperusteeksi otettiin, paitsi vuonna 1941 käytetyt lannoitemäärät, myös leipäviljan ja perunan luovutusalat, Pohjois-Suomessa käytettiin erilaisia väkilannoitteita yhteensä 2,516 tonnia eli 39 kiloa peltohehtaaria kohden koko maassa käytetyn lannoitemäärän noustessa samana vuonna 123,819 tonniin eli 47 kiloon peltohehtaaria kohden. Kuluvan kesäkuun lopussa päättyväksi lannoitusvuodeksi on myönnetty typpi- ja kalilannoitteiden ostolupia Pohjois-Suomea varten yhteensä 1,376 tonnille tämän määrän ollessa koko maassa 83,476 tonnia.

Läheskään koko sitä lannoitemäärää, mikä ostolupia laskettaessa oli edellytetty maahan saatavan, ei kuitenkaan saatu maahan tuoduksi, vaan jäi päättymässä olevaksi lannoitusvuodeksi käytettävissä oleva lannoitemäärä vain 26,900 tonniksi, mikä vastasi 26.3 % vuonna 1941 käytetystä lannoitemäärästä ja 21.7 % vuoden 1943 määrästä. Tämän johdosta onkin kuluneena keväänä voitu jakaa typpilannoitteita vain 15 % mainittujen lannoitteiden ostoon oikeuttavien lupien määrästä, kalilannoitteita 25 % vastaavien ostolupien määrästä ja fosfaattilannoitteita 10 % typpi- ja kalilannoitteiden ostolupien yhteisestä määrästä. Mainittuja prosenttilukuja vastaavat lannoitemäärät on jaettu tasaisesti kaikkialle maahan, siis myöskin Pohjois-Suomeen. Kaikkiaan on Pohjois-Suomeen kuluneen kevään aikana toimitettu sikäläisten kauppaliikkeiden välityksellä jaettavaksi erilaisia lannoitteita yhteensä 452 tonnia.

Niinkuin edellä esitetystä selviää, väkilannoitteita on alkavaa kasvukautta varten ollut käytettävissä erittäin niukalti. Tämän johdosta ja huomioonottaen lisäksi sen, että viljan tuotanto yleiseen kulutukseen Pohjois-Suomessa on verraten vähäistä, mistä esimerkkinä mainittakoon, että vuoden 1943 sadosta sieltä luovutettiin leipäviljaa yleiseen kulutukseen vain 73,440 kiloa samanaikaisesti, kun sinne oli toimitettava sitä muualta korttikuluttajien tarpeiksi 18.8 milj. kiloa, hallitus ei ole katsonut voivansa varata Pohjois-Suomea varten väkilannoitteita suhteellisesti enempää kuin muuhun osaan maata siitäkään huolimatta, että karjanlannan määrä on karjan ollessa evakuoituna jäänyt siellä vähäiseksi. Tämä on ollut käytännössä mahdotonta myös sen vuoksi, että väkilannoitteet oli jo jaettu vähittäisliikkeille silloin, kun Pohjois-Suomen asukkaiden palautus kotikuntiinsa laajemmassa mitassa pääsi käyntiin, eikä ollut sellaisia reservivarastoja, joista Pohjois-Suomeen olisi voitu lannoitteita toimittaa.

Hallitus on tietoinen siitä, että Pohjois-Suomen maataloustuottajat jäävät kuluvan vuoden sadon suhteen huonompaan asemaan kuin ne maanviljelijät muualla maassa, jotka ovat olleet tilaisuudessa käyttämään oman karjansa lannan peltojensa lannoitukseen. Sen menetyksen arvioiminen, mikä aiheutuu nimenomaan lannoitteiden puutteesta, on kuitenkin käytännössä siksi vaikea tehtävä, ettei erityisen korvauksen suorittaminen sanotun menetyksen osalta näytä mahdolliselta.

Mitä kysymyksen siihen kohtaan tulee, joka koskee väkilannoitteiden jaosta yleensä annettuja määräyksiä ja ohjeita, hallitus ilmoittaa, että väkilannoitteiden jakelusta nykyisin voimassa olevien määräysten mukaan kaikki maanviljelijät saavat väkilannoitteita samojen perusteiden mukaan. Sekä typpi- että kalilannoitteiden jakeluperusteena on säännösteltyyn kulutukseen luovutettu leipävilja-, kaura- ja perunamäärä, minkä lisäksi typpilannoitteita jaettaessa huomioidaan viljelmän leipäviljan perusluovutusala ja perunan luovutusala sekä kalilannoitteita jaettaessa viljelmän suoviljelysten pinta-ala. Fosfaattilannoitteita jaetaan määräprosentti typpi- ja kalilannoitteiden yhteisestä määrästä.

Maataloustuotteiden hintoja kuluvaa satokautta varten määrätessään hallitus on ottanut huomioon sen vaikean aseman, johon Pohjois-Suomen maanviljelijät ovat sodasta aiheutuneissa olosuhteissa joutuneet. Hallituksen tarkoituksena on jatkuvastikin kiinnittää huomiota heidän asemaansa ja harkita keinoja sen parantamiseksi.

Tämän saan kunnioittaen saattaa Herra Puhemiehen tietoon.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 1945.

Kansanhuoltoministeri *Kaarlo Hillilä.*

Till Riksdagen Herr Talman.

Herr Talmannen har i en skrivelse den 8 maj 1945 i sådant syfte, som är nämnt i 37 § 1 mom. av riksdagsordningen, översänt en skrivelse av det av riksdagsmannen M. O. Lahtela m. fl. till Herr Talmannen inlämnade, skriftligt avfattade spörsmål, vari följande frågor framställts till vederbörande regeringsmedlems besvarande:

1) Har till norra Finland i allmänhet på basen av åkerarealen distribuerats samma mängd konstgödsel som till övriga områden i landet och dessutom till dem, vilkas boskap varit evakuerad, den mängd, som anses motsvara den boskapsgödsel, vilken kvarblivit och fortfarande förblir på den plats, där boskapen befunnit sig?

2) Finnes det, därest till norra Finland icke distribuerats en sådan mängd konstgödsel, som motsvarar åkerarealen och den boskapsgödsel, som gått förlorad, lager, från vilka underskottet kan distribueras, och om så är fallet, ha sådana åtgärder vidtagits, att konstgödseln blir transporterad dit i så god tid, att densamma kan användas för innevarande års vårsådd?

3) Om till norra Finland icke kan levereras lika mycket konstgödsel på basen av åkerarealen som till andra platser i vårt land och ytterligare den mängd, som anses motsvara den evakuerade boskapens gödsel, har man då för avsikt att på något sätt ersätta lantbrukarna på det evakuerade området den skada, som föranledes därav, att åkrarna bli utan boskapsgödsel och även utan konstgödsel?

4) Ha i allmänhet beträffande distributionen av konstgödsel sådana bestämmelser och anvisningar utfärdats, att alla lantbrukare erhålla konstgödsel på basen av åkerarealen i lika stor mängd och en del icke blir utan?

Då spörsmålet berör mitt verksamhetsområde såsom folkförsörjningsminister, har jag härmed äran avgiva följande skriftliga svar:

Användningen av konstgödsel i norra Finland har i allmänhet varit jämförelsevis ringa. Sålunda användes år 1941, för vilket år de första detaljerade uppgifterna om användningen av konstgödsel i hela landet förefinnas, i norra Finland — d.v.s. Lapplands län och de kommuner i Uleåborgs län, vilka senaste höst under tiden för krigshandlingarna måste evakueras — i enlighet med den av lantbruksministeriet utarbetade statistiken sammanlagt 2,201 ton konstgödsel av olika slag, vilket motsvarar 34 kilogram per åkerhektar. I hela landet var användningen av konstgödsel under samma tid 102,297 ton eller 42 kilogram per åkerhektar. År 1943, då såsom grund för distributionen av reglementering underkastad konstgödsel började tillämpas, förutom de år 1941 använda gödselmängderna, även överlåtelsearealerna för brödsäd och potatis, användes i norra Finland sammanlagt 2,516 ton konstgödsel av olika slag eller 39 kilogram per åkerhektar, medan den i hela landet använda gödselmängden samma år steg till 123,819 ton eller 47 kilogram per åkerhektar. För det gödslingsår, som utgår den sista innevarande juni månad, ha inköpstillstånd för kväve- och kaligödsel beviljats för norra Finland sammanlagt 1,376 ton medan mängden därav för hela landet utgör 83,476 ton.

Hela den mängd gödsel, vilken vid beräknandet av inköpstillstånden hade ansetts kunna erhållas till landet, kunde likväl icke ens tillnärmelsevis importeras, utan stannade den disponibla gödselmängden för det gödslingsår, som nu närmar sig sitt slut, vid endast 26,900 ton, vilket motsvarade 26.3 % av den år 1941 använda mängden gödsel och 21.7 % av 1943 års mängd. På grund härav har man också under vårens lopp kunnat distribuera kvävegödsel, utgörande endast 15 % av totalmängden, på de till inköp av sagda gödsel berättigande tillstånden, kaligödsel 25 % av motsvarande tillstånds totala mängd och fosfatgödsel 10 % av den sammanlagda mängden på inköpstillstånden för kväve- och kaligödsel. Gödselmängder motsvarande nämnda procenttal ha distribuerats jämnt över hela landet, således även till norra Finland. Sammanlagt har till norra Finland under vårens lopp sänts 452 ton gödsel av olika slag för distribution genom därvarande handelsaffärer.

Såsom av det ovan anförda framgår, har tillgången på konstgödsel för den begynnande växtperioden varit synnerligen knapp. På grund härav och med beaktande ytterligare av, att produktionen av spannmål för den allmänna konsumtionen i norra Finland är jämförelsevis liten, varom såsom exempel må nämnas, att av 1943 års skörd från detta område överlåts endast 73,440 kilogram brödsäd för allmän konsumtion samtidigt som dit måste sändas 18.8 milj. kilogram spannmål från annat håll för kortkonsumenternas behov, har regeringen icke ansett sig kunna för norra Finland reservera proportionsvis konstgödsel mera än för den övriga delen av landet, oavsett den omständigheten, att tillgången på boskapsgödsel där varit ringa på grund av att boskapen varit evakuerad. Detta har varit i praktiken omöjligt även därför, att konstgödseln redan distribuerats till minutaffärerna, då återsändandet av befolkningen i norra Finland till dess hemkommuner i större utsträckning kom i gång, och sådana reservlager stodo icke till buds, från vilka gödsel skulle ha kunnat sändas till norra Finland.

Regeringen är medveten om, att norra Finlands lantbruksproducenter beträffande innevarande års skörd komma i en sämre ställning än de lantbrukare annorstädes i landet, vilka varit i tillfälle att använda sin egen boskaps gödsel till gödsling av sina åkrar. Uppskattningen av den förlust, som föranledes speciellt av bristen på gödsel, är likväl i praktiken en så svår uppgift, att erläggandet av en särskild ersättning för sagda förlust icke förefaller möjligt.

Vad åter beträffar den punkt i spörsmålet, vilken berör bestämmelser och anvisningar i allmänhet om distributionen av konstgödsel, meddelar regeringen, att alla lantbrukare enligt nu gällande bestämmelser om konstgödselns distribution erhålla sådan enligt samma grunder. Grunden för distributionen av såväl kväve- som kaligödsel utgör den mängd brödsäd, havre och potatis, som överlåtits till reglementerad förbrukning, varvid ytterligare vid distributionen av kaligödsel beaktas odlingens grundöverlåtelseareal i fråga om brödsäd och överlåtelsearealen för potatis samt vid distributionen av kaligödsel arealen av lägenhetens kärrodlingar. Fosfatgödsel distribueras till en bestämd procent av den sammanlagda mängden kväve- och kaligödsel.

Vid fastställandet av prisen på lantbruksprodukter för innevarande skördeår har regeringen beaktat det svåra läge, vari norra Finlands lantbrukare på grund av de av kriget föranledda förhållandena råkat. Regeringen kommer att fortfarande fästa uppmärksamhet vid deras läge och överväga åtgärder för dess förbättrande.

Detta får jag vördsamt bringa till Herr Talmannens kännedom.

Helsingfors den 13 juni 1945.

Folkförsörjningsminister *Kaarlo Hillilä.*

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Kaikille kansalaisille ja valtiovallalle on tunnettua, että meillä on suuri puute monista tärkeistä teollisuustuotteista. Näistä mainittakoon etupäässä nahka- ja vaatetustavarat, rakennustarvikkeet, öljyt, tupakkavalmisteet y.m. tuotteet. Edellämainituita ja monia muita säännöstelyn alaisia tavaroita on tosin ollut jonkunverran julkisissa kaupoissa saatavana, mutta kauan aikaa on voitu huolestuneena todeta, että tärkeät teollisuustuotteet jatkuvasti vähenevät julkisuudesta ja siirtyvät salakauppoihin. Tämä ikävä ilmiö herättää kuluttajaväestössä levottomuutta ja aiheuttaa suurta tyytymättömyyttä. Tällaisesta väärään suuntaan kehittyvästä kaupankäynnistä vähenee myös kuluttajien luottamus maan hallitukseen ja muuhun valtiovaltaan, joka luottamuksen puute tekee ontoksi sen maaperän millä lainalainen yhteiskuntarakennuksemme seisoo.

On luonnollista ja ymmärrettävää, että salakauppaa ei voida kokonaan poistaa, koska tuotteista on puute ja niiden riittävän suureen valmistukseen ei ole vielä mahdollisuutta, mutta ilmeistä on, että salakaupan vastustamiseksi ei ole riittävän tarmokkaasti toimittu. Esimerkkinä tästä voimme esittää, että melkein kaikkialla maalla ja kaupungeissa sekä muissa kaupunkeihin verrattavissa väestökeskuksissa tarjotaan m.m. nahkaa ja nahkakenkiä, kankaita, sukkia ja muita vaatetustarvikkeita, nauloja, voiteluöljyjä, tupakkavalmisteita y.m. teollisuustuotteita salakaupoista. Tämä on sangen outoa ja ihmeellistä. Teollisuustuotteiden

valmistus ja kauppaaminen luulisi olevan verraten helppo valvoa. Lisäksi on havaittavissa, että laillisella tavalla vähittäiskauppoihin saatuja teollisuustuotteita myydään monessa paikassa maataloustuotteisiin vaihtaen tai korkeisiin ylihintoihin.

Salakaupan ohella huomataan myös usein tuotantolaitosten pidättyvän tuotteitaan myymästä. Syyksi ilmoitetaan, ettei tavaraa ole. Tämä tapahtuu varsinkin työpalkkojen ja siitä aiheutuvien tavarainhintain nousun edellä, koska myöhemmin, hintain nousun jälkeen, saavat tuottajat tavaroistaan suuremman hinnan. Tämäkin luvaton keinottelu lisää tyytymättömyyttä ja aiheuttaa epäluuloa kaupanvalvontaviranomaisia kohtaan.

Kun salakauppa, joka tapahtuu etupäässä teollisuustuotteilla, näyttää vain lisääntyvän, kuten olemme viitanneet, eikä tuotteiden lisääntyminen ole riittävästi näkyvissä, on silloin syytä vakavasti toimia entistä tehokkaammin salakaupan ja hintakeinottelun estämiseksi. Laiton kauppa ja hintakeinottelu, ellei niitä saada supistumaan mahdollisimman vähään, johtaa koko kansan laittomuuden tielle ja lopuksi anarkiaan.

Edellä olevan perusteella valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin viitaten pyydämme asianomaisen hallituksen jäsenen vastausta seuraaviin kysymyksiin:

1) Onko hallitus tietoinen teollisuustuotteiden joutumisesta salakauppaan ja, jos on, aikooko se ryhtyä sitä nopeasti estämään?

2) Tietääkö hallitus, että tuotantolaitokset ja kauppaliikkeet harjoittavat säännöstelyn alaisilla tai muilla tavaroilla hinta- tai muuta keinottelua ja, jos tietää, mitä se aikoo asian korjaamiseksi tehdä?

Helsingissä kesäkuun 1 päivänä 1945.

Uuno Raatikainen.	Walter Kuusela.
Edvard Pesonen.	Alpo Lumme.
J. F. Tolonen.	Samuli Tervo.
Jere Juutilainen.	O. Peltonen.
H. S. Pesonen.	Valfrid Eskola.
Väinö Kivisalo.	Isak Penttala.
Juho Karvonen.	A. K. Paasivuori.
K. Andersson.	Valto Käkelä.
Heikki Simonen.	Eino Raunio.
Elli Nurminen.	Matti Lepistö.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemies on kirjelmässä 2 päivältä kesäkuuta 1945 valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt jäljennöksen edustaja Uuno Raatikaisen ynnä muiden jättämästä, kirjallisesti laaditusta kysymyksestä, jossa asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi on esitetty seuraavat kysymykset:

1) Onko hallitus tietoinen teollisuustuotteiden joutumisesta salakauppaan ja, jos on, aikooko se ryhtyä sitä nopeasti estämään?

2) Tietääkö hallitus, että tuotantolaitokset ja kauppaliikkeet harjoittavat säännöstelyn alaisilla tai muilla tavaroilla hinta- tai muuta keinottelua ja, jos tietää, mitä se aikoo asian korjaamiseksi tehdä?

Koska kysymykset koskevat lähinnä minun virka-alaani kansanhuoltoministerinä, saan kunnioittaen kirjallisesti vastata seuraavaa:

Kysymyksessä tarkoitettuja säännöstelyrikkomuksia on eräissä tapauksissa todettu tapahtuneen teollisuuslaitoksissa ja elinkeinoliikkeissä. Teollisuuslaitokset ovat tällaisissa tapauksissa hankkineet tarvikkeiden valmistusta varten tarvitsemiaan raaka-aineita säännöstelymääräyksiä noudattamatta taikka valmistaneet laillisella tavalla hankkimistaan raaka-aineista laskettua suuremman määrän tarvikkeita. Näin saatuja tuotteita on ollut mahdollisuus luovuttaa salakauppaan. Tutkimuksissa on edelleen todettu tarvikkeiden tuottajien ja myyjien joissakin tapauksissa jättäneen ilmoittamatta kansanhuoltoviranomaisille osan raaka-aineiden tai valmiiden tuotteiden varastoistaan ja luovuttaneen ne sen jälkeen vastoin säännöstelymääräyksiä. Täten on salakauppaan päässyt etenkin tekstiili- ja nahkatarvikkeita. Myöskin metalli- ja muita teollisuustuotteita on samanlaisia menettelytapoja noudattaen joutunut säännöstellyn kaupan ulkopuolelle. Paitsi elinkeinoliikkeiden säännöstelymääräysten vastaisen menettelyn kautta on erilaatuisia teollisuustuotteita joutunut melkoisesti salakauppaan eri puolilla maata, tapahtuneiden lukuisten anastusrikosten johdosta. Säännösteltyihin tarvikkeisiin kohdistuvat anastusrikokset ovat viime aikoina huomat-

tavasti lisääntyneet. Tällaisten rikosten kohteeksi ovat joutuneet myös säännösteltyjä tarvikkeita hankittaessa käytettävät ja niitä luovutettaessa ostajilta vastaanotetut todisteet. Joissakin tapauksissa ovat valitettavasti myös eräät alemman kansanhuoltohallinnon palveluksessa olevat henkilöt syyllistyneet kansanhuoltolautakunnan hallussa olevien ostokorttien anastukseen ja ostolupien väärinkäyttöön. Vuonna 1944 toimitettujen evakuointien aikana joutui myös sekä siviilitarkoituksiin että puolustuslaitokselle varattuja tarvikkeita säännöstelyn piirin ulkopuolelle joko anastusrikosten johdosta tai muutoin olosuhteissa, joissa täydellisen selvityksen saaminen tarvikkeista ei ollut mahdollista.

Sen johdosta, että elinkeinoliikkeiden on todettu monissa tapauksissa laiminlyöneen ryhtyä tarpeellisiin varatoimenpiteisiin anastusrikosten estämiseksi, yleisistä kansanhuoltoa koskevista säännöstelymääräyksistä annettua valtioneuvoston päätöstä on 31 päivänä toukokuuta 1945 muutettu siten, että kansanhuoltoviranomaisille on annettu valtuudet määrätä elinkeinonharjoittaja huolehtimaan viranomaisten osoittamalla tavalla takavarikon alaisista tarvikkeista sekä niiden hankkimis- ja luovutustodisteista uhalla, että hän voi muutoin menettää oikeutensa harjoittaa elinkeinotoimintaa.

Teollisuuslaitosten ja jakeluliikkeiden valvontaa varten kansanhuoltoministeriön palvelukseen on kiinnitetty eri elinkeinoalojen tarkkailijoita, jotka suorittavat tarkastuksia eri puolilla maata sijaitsevissa elinkeinoliikkeissä. Näiden tarkkailijoiden tehtävänä on tarvikkeiden tuotantoa, jakelua ja hintoja koskevien säännöstelymääräysten noudattamisen valvominen. Tarkkailijoiden lukumäärä on kuitenkin jäänyt vähäiseksi osaksi käytettävänä olleiden määrärahojen niukkuuden vuoksi ja osaksi sen johdosta, että tehtävään sopivien henkilöiden saaminen on tuottanut vaikeuksia. Tarkkailutoimintaa ei tämänkään vuoksi ole voitu käytännössä saada niin tehokkaaksi, ettei hintasäännöstelystä annettujen määräysten rikkominen ja tarvikkeiden joutuminen salakauppaan olisi ollut mahdollista. Ministeriön välittömässä käytössä olevien tarkkailijain lisäksi suorittavat tarkkailutehtäviä myöskin kansanhuoltopiirien toimistojen palveluksessa olevat aluetarkkailijat, joita on kuitenkin keskimäärin vain yksi 2—3 kuntaa kohden. Heidän tehtävänään on ensi sijaisesti huolehtia maataloustuotteiden luovutusvelvollisuuden valvonnasta, mutta jossakin määrin he joutuvat suorittamaan myöskin teollisuus- ja liikelaitosten toiminnan tarkkailua. Kansanhuoltoviranomaiset osallistuvat salakaupan ja hintakeinottelun valvontaan poliisiviranomaisten apuna, kun viimeksi mainituilla ei ole tarkoitukseen käytettävänä tarpeellisen asiantuntemuksen omaavaa henkilöstöä.

Kansanhuoltoministeriön toimesta on tämän vuoden aikana hankittu tietoja ja toimitettu eri puolilla maata tarkastuksia eri alojen elinkeinoliikkeiden hallussa olevien todellisten raaka-aine- ja tarvikevarastojen selville saamiseksi. Saatujen selvitysten perusteella on asian niin vaatiessa ryhdytty toimenpiteisiin todettujen varastojen saattamiseksi säännöstelymääräysten mukaisesti yleiseen kauppaan. Kuluvan kesäkuun aikana suoritetaan lisäksi koko maassa kunkin alan tärkeimmissä teollisuus- ja liikelaitoksissa tarkastuksia, joissa pyritään selvittämään todelliset varastot sekä ovatko ja missä määrin liikkeet pidättyneet myymästä tuotteitaan hintojen mahdollisen kohoamisen toivossa tai luovuttaneet niitä kauppaan säännöstelymääräyksiä noudattamatta.

Kansanhuoltoviranomaisten valvontatoimenpiteitä on erityisesti vaikeuttanut se seikka, että teollisuustuotteita salakaupassa myyvät henkilöt ovat usein ammattirikollisia. Tällaisten rikollisten toiminnan paljastaminen ja heidän saattamisensa rangaistukseen tuottaa erityisiä vaikeuksia. Kun toimenpiteitä puheena olevaa rikollisuutta vastaan on tarpeen nykyisestään huomattavasti tehostaa, hallitus on antanut Eduskunnalle esitykset laiksi eräiden säännöstelyrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä ja laiksi säännöstelyrikosten rankaisemisesta annetun lain muuttamisesta.

Hallituksen tarkoituksena on jatkuvasti kiinnittää huomiota kysymyksessä mainittujen epäkohtien poistamiseen. Tässä tarkoituksessa on laadittu suunnitelma teollisuus- ja liikelaitosten valvonnan tehostamiseksi asettamalla erikoistarkkailijoita sekä välittömästi kansanhuoltoministeriön että kansanhuoltopiirien toimistojen käyttöön. Esitys suunnitelman toteuttamiseksi tarvitta-

vasta määrärahasta sisältyy hallituksen Eduskunnalle jättämään kuluvan vuoden toiseen lisämenoarvioehdotukseen. Sikäli kuin riittävän asiantuntemuksen omaavaa tarkkailuhenkilöstöä saadaan tarvittavassa määrin lisätyksi, voidaan kysymyksessä tarkoitettuihin epäkohtiin puuttua nykyistä tehokkaammin.

Tämän saan kunnioittaen saattaa Herra Puhemiehen tietoon.

Helsingissä 13 päivänä kesäkuuta 1945.

Kansanhuoltoministeri *Kaarlo Hillilä.*

Till Riksdagen Herr Talman.

Herr Talmannen har i en skrivelse den 2 juni 1945 i sådant syfte, som är nämnt i 37 § 1 mom. av riksdagsordningen, översänt en skrivelse av det av riksdagsmannen Uuno Raatikainen m. fl. till Herr Talmannen inlämnade, skriftligt avfattade spörsmål, vari följande frågor framställts till vederbörande regeringsmedlems besvarande:

> 1) Är regeringen medveten om att industrins produkter komma ut i smyghandeln, och i så fall, ämnar den vidtaga åtgärder för att snabbt hindra detta?
>
> 2) Vet regeringen, att produktions- och handelsföretag bedriva pris- eller annat jobberi med reglementering underkastade eller andra varor och, om den är medveten härom, vad ämnar den göra för åvägabringande av en rättelse?

Då spörsmålet berör mitt verksamhetsområde såsom folkförsörjningsminister, har jag härmed äran avgiva följande skriftliga svar:

Det har konstaterats, att de i spörsmålet avsedda reglementeringsbrotten i vissa fall inträffat i industriinrättningar och näringsrörelser. Industriinrättningarna ha i dylika fall anskaffat de råämnen, som de behöva för tillverkningen av förnödenheter, utan att iakttaga reglementeringsbestämmelserna, eller av på laglig väg anskaffade råämnen tillverkat en större mängd förnödenheter än vad som beräknats. På detta sätt erhållna produkter har det varit möjligt att överlåta till smyghandeln. Vid undersökningar har det dessutom framgått, att producenter och säljare av förnödenheter i vissa fall underlåtit att för folkförsörjningsmyndigheterna anmäla en del av sina lager av råämnen eller färdiga produkter och därefter överlåtit dessa i strid med reglementeringsbestämmelserna. På detta sätt har framför allt textilvaror och lädertillverkningar kommit ut i smyghandeln. Även metall- och andra industriprodukter ha genom liknande förfarande hamnat utanför den reglementerade handeln. Förutom genom näringsrörelsernas förfarande i strid med reglementringsbestämmelserna ha industriprodukter av olika slag i jämförelsevis stor utsträckning till följd av de talrika tillgreppen kommit ut i smyghandeln. Tillgreppen av reglementerade förnödenheter ha under de senaste tiderna märkbart tilltagit. Objekt för dylika brott ha även varit till anskaffning av reglementerade förnödenheter avsedda och vid överlåtelse av sådana av köpare mottagna bevis. I några fall ha beklagligtvis även vissa personer i den lägre folkförsörjningsadministrationens tjänst gjort sig skyldiga till tillgrepp av köpkort, innehavda av folkförsörjningsnämnd, och missbruk av inköpstillstånd. Under evakueringstiden år 1944 hamnade såväl för civila ändamål som för försvarsväsendet avsedda förnödenheter utanför reglementeringen, antingen genom tillgrepp eller till följd av förhållanden, under vilka erhållandet av en fullständig utredning om förnödenheterna icke varit möjligt.

Emedan det konstaterats, att näringsrörelserna i många fall underlåtit att vidtaga nödiga skyddsåtgärder för att hindra tillgreppsbrotten, har statsrådets beslut om allmänna reglementeringsbestämmelser rörande folkförsörjningen den 31 maj 1945 ändrats sålunda, att folkförsörjningsmyndigheterna bemyndigats föreskriva näringsidkare, att på av myndigheterna anvisat sätt ägna beslag underkastade förnödenheter samt till anskaffning och överlåtelse av dessa berättigande bevis behörig vård, vid äventyr av att han annars kan fråntagas rätten att idka näringsverksamhet.

För kontrollen av industriinrättningarna och distributionsaffärerna har folkförsörjningsministeriet anställt kontrollörer för olika branscher inom näringslivet, och dessa utföra undersökningar i näringsrörelser

runtom i landet. Dessa kontrollörers uppgift är att övervaka, att reglementeringsbestämmelserna beträffande produktionen, distributionen och prisen iakttagas. Kontrollörernas antal har likväl förblivit begränsat dels genom de disponibla anslagens knapphet, dels genom svårigheten att erhålla för uppgiften lämpliga personer. Kontrollverksamheten har även på grund härav icke kunnat i praktiken göras så effektiv, att icke brott mot bestämmelserna om prisreglementeringen och tillströmningen av förnödenheter i smyghandeln skulle varit möjligt. Förutom de kontrollörer, som stå till ministeriets omedelbara disposition, utföra även de av folkförsörjningsdistriktsbyråerna anställda distriktskontrollörerna kontrolluppgifter. Av sådana kontrollörer finnas likväl i medeltal endast en för 2—3 kommuner. Deras uppgift är att i första hand övervaka överlåtelseplikten beträffande lantbruksprodukter, men de komma i någon mån även att utöva kontroll av industriinrättningars och affärsrörelsers verksamhet. Folkförsörjningsmyndigheterna deltaga i övervakningen av smyghandeln och prisjobberiet såsom medhjälpare åt polismyndigheterna, emedan de sistnämnda icke ha tillräckligt sakkunnig personal för ändamålet.

På åtgärd av folkförsörjningsministeriet ha under detta år införskaffats uppgifter och verkställts undersökningar i olika delar av landet för att utröna de verkliga lagren av råämnen och förnödenheter, som näringsrörelser i olika branscher inneha. På grund av de utredningar, som erhållits, ha, där saken så fordrat, åtgärder vidtagits för att bringa de konstaterade lagren i enlighet med reglementeringsbestämmelserna ut i den allmänna handeln. Under innevarande juni månad verkställes dessutom i hela landet i de viktigaste industriinrättningarna och affärsrörelserna inom varje bransch undersökningar, genom vilka man strävar till att få klarhet om de verkliga lagren samt huruvida och i vilken utsträckning affärerna underlåtit att sälja sina produkter i hopp om en eventuell förhöjning av prisen eller överlåtit dessa i handeln utan att iakttaga reglementeringsbestämmelserna.

Folkförsörjningsmyndigheternas övervakningsåtgärder ha särskilt försvårats därigenom, att de personer, som sälja industriprodukter i smyghandeln, ofta äro yrkesförbrytare. Avslöjandet av dylika brottslingars verksamhet och befordrandet av dem till straff medför särskilda svårigheter. Emedan det vore nödvändigt att märkbart effektivera åtgärderna mot denna brottslighet, har regeringen till Riksdagen överlämnat en proposition med förslag till lag om hållande i tvångsarbete av särskilda för reglementeringsbrott dömda personer och en proposition med förslag till lag om ändring av lagen om bestraffning av reglementeringsbrott.

Regeringen kommer att fortfarande fästa uppmärksamhet vid avlägsnandet av de i spörsmålet nämnda missförhållandena. I detta syfte har en plan utarbetats för effektivering av övervakningen av industriinrättningar och näringsrörelser inom de viktigaste branscherna genom tillsättandet av specialkontrollörer till såväl folkförsörjningsministeriets som folkförsörjningsdistriktsbyråernas disposition. Förslaget om det för planens förverkligande erforderliga anslaget ingår i det av regeringen till Riksdagen överlämnade förslaget till andra tilläggsbudget för innevarande år. Därest antalet av tillräckligt sakkunnig kontrollpersonal i erforderlig utsträckning kan ökas, kan man effektivare än för närvarande ingripa mot de i spörsmålet avsedda missförhållandena.

Detta får jag vördsamt bringa till Herr Talmannens kännedom.

Helsingfors den 13 juni 1945.

Folkförsörjningsminister *Kaarlo Hillilä.*

Till Riksdagen Herr Talman.

I cirkulär av den 16 mars 1944 infordrade skolstyrelsen i skyndsam ordning av privatskolorna beräkning av de kostnader, som komme att härflyta av deras av myndigheterna i slutet av februari påbjudna förflyttning från farozonen. Härvid skulle anges särskilt för sig de kostnader, som härflöto av 1) hyra av skollokal, 2) värme och lyse, 3) inkvartering av obemedlade elever, 4) dessas bespisning samt 5) övriga orsaker. Lärarlöner skulle icke härvid beaktas, en bestämmelse, som senare kompletterades med bestämmelsen, att resekostnader skulle ersättas enligt förordningen av den 30/12 1937, varvid bl. a. ett dagtraktamente om 50 mk skulle beräknas. Den 23 mars stadfästes sedermera lagen om

särskilda anordningar inom skolväsendet under krigstid, i vilken lag de privata läroverken tillförsäkrades full ersättning för nödvändiga tilläggskostnader. Sedan skolstyrelsen ytterligare i flera cirkulär givit nya föreskrifter i här berörda fråga, infordrade den vid vårterminens slut detaljerade slutredovisningar för skolornas i samband härmed stående utgifter.

Ehuru redan ett år förflutit, sedan privatläroverken iklädde sig avsevärda utgifter på grund av den påbjudna evakueringen av skolorna och denna utgiftspost påfrestar ytterligare de privata läroverkens på grund av tidsförhållandena och den allmänna prisstegringen starkt ansträngda ekonomi, vartill kommer, att redan den andra årsklassen av de frielever, som motse ersättning för kost och logi, innan kort lämnar skolan, ha åtminstone de svenskspråkiga privatläroverken i Helsingfors hittills icke erhållit någon ersättning för sina av förflyttningen härflytande utgifter lika litet som frieleverna för sitt uppehälle och lärarna för sina resekostnader, som dock enligt skolstyrelsens anvisningar förskotterats av läroverken.

Hänvisande till 37 § 1 mom. av riksdagsordningen får jag anhålla, att vederbörande medlem av regeringen måtte besvara följande frågor:

1) Vad är orsaken till att de privata läroverken ej ännu beviljats ersättning för de kostnader de åsamkades i samband med den påbjudna skolevakueringen senaste vår?

2) Har regeringen för avsikt att inom den närmaste framtiden reglera betalningen av förenämnda kostnader?

Helsingfors den 8 maj 1945.

Ebba Östenson.

Suomennos

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Kiertokirjeessä 16 päivältä maaliskuuta 1944 vaati kouluhallitus yksityiskouluilta kiireellisesti laskelmaa kustannuksista, jotka aiheutuivat niille viranomaisten helmikuun lopussa annetusta määräyksestä muuttaa pois vaaravyöhykkeeltä. Tällöin tuli erikseen ilmoittaa kustannukset, jotka aiheutuivat 1) kouluhuoneiston vuokraamisesta, 2) lämmöstä ja valosta, 3) varattomien oppilaiden majoittamisesta, 4) heidän ravitsemisestaan sekä 5) muista syistä. Opettajapalkkoja ei tällöin ollut otettava huomioon, määräys, jota myöhemmin täydennettiin määräyksellä, että matkakulut korvataan 30/12 1937 annetun asetuksen mukaan, joten m. m. päiväraha laskettiin 50 markaksi. Maaliskuun 23 päivänä vahvistettiin sitten laki eräistä koulutoimen järjestelyistä sota-aikana, missä yksityiskouluille taattiin täysi korvaus välttämättömistä lisäkustannuksista. Kun kouluhallitus lisäksi vielä useissa kiertokirjeissä oli antanut uusia määräyksiä kysymyksessä olevassa asiassa, vaati se kevätlukukauden lopussa yksityiskohtaiset selvitykset koulujen tällaisista menoista.

Vaikka jo vuosi on kulunut siitä kun yksityiskoulut ottivat kannettavakseen huomattavat koulujen evakuoimiskäskyn aiheuttamat menot ja tämä menoerä on lisärasituksena yksityiskoulujen nykyisten olosuhteiden ja yleisen hintojen nousun johdosta kovin koetellulle taloudelle, mihin tulee lisäksi se, että jo toinen vuosiluokka niitä vapaaoppilaita, joiden tuli saada korvaus ravinnosta ja asunnosta, piakkoin jättää koulun, eivät ainakaan Helsingin ruotsalaiset yksityiskoulut tähän mennessä ole saaneet mitään korvausta muutostaan aiheutuneista kustannuksista yhtä vähän kuin vapaaoppilaat elannostaan tai opettajat matkakustannuksistaan, jotka kuitenkin kouluhallituksen ohjeiden mukaan oppikoulut ovat maksaneet ennakkona.

Viitaten VJ:n 37 §:n 1 momenttiin esitän hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi kysymyksen:

1) Mikä on syynä siihen, ettei yksityisille oppilaitoksille vielä ole myönnetty korvausta niistä kustannuksista, jotka aiheutuivat viime keväänä annetusta koulujen evakuointimääräyksestä?

2) Aikooko hallitus lähitulevaisuudessa järjestää edellä mainittujen kustannusten maksamisen?

Helsingissä 8 päivänä toukokuuta 1945.

Ebba Östenson.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemies on 9 päivälle viime toukokuuta päivätyssä kirjeessä valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa opetusministerille lähettänyt jäljennöksen edustaja Ebba Östensonin Herra Puhemiehelle jättämästä kirjelmästä, jossa Hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi esitetään seuraavat kysymykset:

> 1) Mikä on syynä siihen, ettei yksityisille oppilaitoksille vielä ole myönnetty korvausta niistä kustannuksista, jotka aiheutuivat viime keväänä annetusta koulujen evakuointimääräyksestä?
>
> 2) Aikooko hallitus lähitulevaisuudessa järjestää edellä mainittujen kustannusten maksamisen?

Kysymyksiin saan kunnioittaen vastata seuraavaa:

Valtioneuvoston 4 päivänä toukokuuta 1944 tekemän, koulutoimen järjestelyä sota-aikana koskevan päätöksen 14 §:n 1 momentin mukaisesti on valtionapu, jonka oppilaitos on eräistä koulutoimen järjestelyistä sota-aikana 23 päivänä maaliskuuta mainittuna vuonna annetun lain 5 §:n nojalla oikeutettu saamaan, tilattava asianomaiselta keskusvirastolta viimeistään seuraavan kalenterivuoden alkupuoliskolla. Tämän päätöksen on kouluhallitus toimittanut kouluille kesäkuun alussa 1944 ja on kouluhallitus laatinut lomakkeet siirtyneiden koulujen evakuointikustannusten korvaamista varten edellä mainitun 14 §:n 2 momentin mukaisesti. Nämä lomakkeet on kouluhallitus hyvissä ajoin lähettänyt kouluille, niin että koulut ovat voineet huomioida kaikki muuttoon liittyvät asianhaarat. Yksi menoerä, nimittäin suorittamattomat lukukausimaksut, oli kuitenkin sellaatuinen, että sen suuruus oli tarkoin määrättävissä vasta lukuvuoden 1944—1945 loppupuolella. Korvausvaatimusten käsittely on eräissä suhteissa muutenkin kouluhallituksesta saadun tiedon mukaan vaatinut erikoisselvittelyä ja ollut hyvin työlästä ja aikaaviepää. Kaikkien ruotsinkielisten siirtyneiden yksityiskoulujen korvausanomukset kouluhallituksen ruotsinkielinen osasto on käsitellyt yhtäaikaisesti saadakseen näiden asiain käsittelyn mahdollisimman yhtenäiseksi. Aineiston käsittely, joka eräissä suhteissa on vaatinut erikoisselvittelyjä, on uskottu samotun osaston oppikouluasiain kouluneuvokselle. Kun hän on suorittanut työn tavallisten, vallitsevissa oloissa suuresti lisääntyneiden virkatehtäviensä ohella ja kun pätevää lisätyövoimaa ei ole ollut käytettävänä, on puheenalaisten korvausasiain ratkaisu pakostakin jonkun verran viivästynyt, vaikka työskentelyä on koetettu kaikin tavoin jouduttaa.

Siirtyneille yksityiskouluille, joiden kouluhallituksen edellä mainittujen lomakkeiden mukaisesti laadittuihin laskuihin ei sisältynyt suorittamattomia lukukausimaksuja, on kouluhallitus ilmoittanut, kuinka suuren korvaussumman kukin koulu oli oikeutettu tilaamaan. Useita rahatilauksia on jo tehty ja on kouluhallitus heti tilausten saavuttua suorittanut asianomaisille tulevat korvauserät. Sama koskee vähävaraisille oppilaille suoritettavia korvauksia. Myös niiden siirtyneiden yksityiskoulujen korvausasiat, jotka laskuihinsa ovat sisällyttäneet suorittamattomia lukukausimaksuja, on tähän mennessä muutamia harvoja epäselviä tapauksia lukuunottamatta voitu loppuun käsitellä. Lopuksi on syytä mainita, että siirtyneitä oppilaita vastaanottaneiden yksityiskoulujen kohdalta asiat selvitettiin ja korvaukset maksettiin jo viime syksyyn mennessä.

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 1945.

Opetusministeri *Johan Helo.*

Till Riksdagen Herr Talman.

Medelst den 9 sistlidne maj dagtecknad skrivelse har Ni, Herr Talman, i det syfte, som avses i 37 § 1 mom. riksdagsordningen, tillställt undervisningsministern avskrift av en av riksdagsman Ebba Östenson till Eder inlämnad skrivelse, vari vederbörande medlem av Regeringen förelägges följande spörsmål till besvarande:

> 1) Vad är orsaken till att de privata läroverken ej ännu beviljats ersättning för de kostnader de åsamkades i samband med den påbjudna skolevakueringen senaste vår?
>
> 2) Har regeringen för avsikt att inom den närmaste framtiden reg-

lera betalningen av förenämnda kostnader?

På spörsmålet får jag vördsamt avgiva följande svar:

Enligt 14 § 1 mom. statsrådets beslut den 4 maj 1944 angående särskilda anordningar inom skolväsendet under krigstid skall statsunderstöd, som läroanstalt i stöd av 5 § lagen den 23 mars nämnda år angående särskilda anordningar inom skolväsendet under krigstid är berättigad att uppbära, rekvireras hos vederbörande centrala ämbetsverk senast under förra hälften av följande kalenderår. Detta beslut har skolstyrelsen tillställt skolorna i början av juni månad 1944, och har skolstyrelsen utarbetat blanketter för ansökan om ersättning för förflyttade skolors evakueringskostnader i enlighet med 2 mom. i förenämnda 14 §. Dessa blanketter har skolstyrelsen i god tid tillsänt skolorna, så att dessa ha kunnat beakta alla med förflyttningen sammanhängande omständigheter. Ett utgiftsbelopp, nämligen obetalade terminsavgifter, var likväl av den art, att dess storlek kunde exakt bestämmas först i slutet av läsåret 1944—1945. Behandlingen av ersättningsyrkandena har även eljest i vissa hänseenden enligt uppgift från skolstyrelsen krävt specialutredningar och medfört mycket arbete, som tagit lång tid i anspråk. Alla svenskspråkiga förflyttade privatskolors ersättningsansökningar ha av skolstyrelsens svenska avdelning behandlats samtidigt för att handläggningen skulle bli så enhetlig som möjligt. Behandlingen av materialet, vilken i vissa avseenden krävt specialutredningar, har anförtrotts det skolråd, som handlägger läroverksärenden vid sagda avdelning. Då han utfört uppdraget vid sidan av sina vanliga tjänsteåligganden, vilka under rådande förhållanden ansenligt ökats, och då kompetent extra arbetskraft icke stått till buds, har avgörandet av ifrågavarande ersättningsansökningar av nödtvång i någon mån fördröjts, trots att man sökt på allt sätt påskynda arbetet.

Åt de förflyttade privatskolorna, vilkas i enlighet med skolstyrelsens förenämnda blanketter uppgjorda räkningar icke upptogo obetalade terminsavgifter, har skolstyrelsen meddelat, huru stor ersättningssumma varje skola var berättigad att rekvirera. Ett flertal penningrekvisitioner ha redan gjorts, och skolstyrelsen har så snart rekvisitioner inkommit utbetalat vederbörande tillkommande belopp. Detsamma gäller ersättningarna till mindrebemedlade elever. Även de förflyttade privatskolors ersättningsansökningar, vilka i sina räkningar upptagit obetalade terminsavgifter, ha hittills, med undantag av några få oklara fall, kunnat slutbehandlas. Till sist är det skäl att omnämna, att såvitt det gäller privatskolor, vilka mottagit förflyttade elever, ha utredningarna slutförts och ersättningarna utbetalats redan senaste höst.

Helsingfors den 12 juni 1945.

Undervisningsminister *Johan Helo.*

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. N. Nurminen: Ilmoitan, että puolustusasiainvaliokunnan kokous on heti tämän istunnon päätyttyä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi henkivakuutuksesta sodan aikana annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 20 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 6 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 18, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 20. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei haluta puheenvuoroa.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1, 5 ja 6 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi maataloustuotannon edistämisrahastosta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 21 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 6 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 33, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 21. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 6 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa sekä laeiksi maalaiskuntain kunnallislain 9 §:n ja kaupunkien kunnallislain 10 §:n muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 23 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 4 valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 21 sekä ed. Sormusen y. m. lak. al. n:ot 21 ja 22, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 23. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Sormunen: Maalaiskuntain kunnallislain 9 §:ssä ja kaupunkikuntien kunnallislain 10 §:ssä on ollut sellainen epäkohta, johon on aikaisemminkin huomiota kiinnitetty. Täällä on ilmoitettu, että muutosehdotus tässä suhteessa on eduskunnassa jäänyt huomioonottamatta. Nyt käsiteltävänä olevalla lailla on tarkoituksena ikäänkuin poikkeuksellisten olojen vallitessa saada erääseen kohtaan parannus mainitussa laissa. Tämä mielestäni on jo hyvä, mutta riittävä se ei ole. Epäkohtaan allekirjoittaneellakin oli aihetta puuttua ja tein siitä lakialoitteen eduskunnalle. Mutta nyt tämän asian yhteydessä tämä lakialoite esitetään hylättäväksi. Tätä ei olisi pitänyt tehdä. Hallituksen esitys on tilapäinen, ja koskee vain tänä vuonna suoritettavia kunnallisvaaleja. Lakiin olisi saatava pysyvä muutos, kuten olen esittänyt. Asia on niin, että vaikkakaan tämän pykälän nojalla ei pitäisi kenenkään äänioikeuttaan menettää, niin siten kuitenkin tapahtuu käytännössä. Tiedän useita tapauksia, joissa esim. leskiäiti ei voi hoitaa lapsiaan ansiotuloillaan, vaikka käy säännöllisesti työssä. Hän saa köyhäinhuollolta apua. Tämä apu annetaan asiallisesti lapsille, mutta merkitään se äidin nimiin. Tämän vuoksi ovat äidit menettäneet äänioikeutensa. Tällaisia tapauksia on lukuisia. Tätä pykälää siis tulkitaan niin, että vaikkakaan sen nojalla ei äänioikeus menisi, se tulee edelläsanotuin tavoin menetetyksi.

Se apu, jonka kunnallinen huolto tarvitsevalle kuntalaiselle antaa, ei ole luontojaan sen tyylistä, että siitä äänioikeutensa tai muut kunnalliset oikeutensa menettäisi. Sehän on oikeastaan laina, jonka huoltoapua tarvitsevien omaiset ovat velvolliset kunnalle takaisin maksamaan. Nyt kuitenkin kunnallislaissamme on säännös, jota voidaan tulkita niin, että sen nojalla äänioikeus menetetään, Tuollaisen lainan takia kenenkään äänioikeus ei saisi mennä.

Kun valiokunta asiaa käsitellessään on tähän huomiota kiinnittänyt, niin on se asiallisesti asettunut samalle kannalle kuin allekirjoittanut. Lisäksi valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen, että hallitus valmistaessaan esityksen eduskunnalle kunnallislakien koonnasta, kiinnittäisi huomiota siihen, mitä mahdollisuuksia olisi olemassa niiden rajoitusten poistamiseen, jotka voimassaolevan lainsäädännön mukaan liittyvät kunnallisen vaalioikeuden käyttöön. Tässä on kuitenkin kysymyksessä ehdotus, joka siirtää hämärään tulevaisuuteen koko asian järjestämisen. Minä en ymmärrä, mitä syytä tähän olisi.

Valtiolliseen vaalilakiinkin on tehty sellainen muutos, jonkalaista allekirjoittanut esityksessään on tarkoittanut. Minä ajattelen, että tässä yhteydessä tämä muutos voidaan aikaansaada kunnallisiinkin vaalilakeihin, ja ehdotan käsittelyn pohjaksi eduskunnalle jättämäni aloitteet maalaiskuntain kunnallislain 9 §:n ja kaupunkikuntain kunnallislain 10 §:n muuttamisesta.

Ed. Räisänen: Herra puhemies! — Saattoi ymmärtää, että edellinen eduskunta, n. s. „pitkä parlamentti", joka oli yksimielinen siinä, että työväen ja yleensä kansan syvien rivien oikeuksia olisi kavennettava, hylkäsi sellaisen esityksen, kuin mikä sisältyy ed. Sormusen lakialoitteeseen. Minä en kuitenkaan tahtoisi vielä uskoa, että tämä eduskunta on samanlainen, huolimatta siitä, että valiokuntain mietinnöissä, sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä että suuren valiokunnan mietinnössä, esitetään ed. Sormusen aloitetta hylättäväksi, ja niiden mukaan olisi vain tyydyttävä siihen tilapäiseen muutokseen, mikä sisältyy hallituksen esitykseen.

Niinkuin sanoin, niin edellinen eduskunta hylkäsi samanlaisen esityksen kuin nyt esillä oleva ed. Sormusen esitys, joka tarkoitti, niinkuin ed. Sormusenkin esitys, sitä, että kunnallinen äänioikeus olisi myöskin niillä, jotka ovat siinä asemassa, että eivät voi suorittaa heille pantuja veroja, ja myöskin tietysti niillä, jotka ovat täyden köyhäinhoidon varassa kunnalliskodeissa. „Pitkä parlamentti" hylkäsi allekirjoittaneen tekemän esityksen noin aivan suoralta kädeltä. Siellä oltiin yksimielisiä siitä, että ei köyhät tarvitse yleensä äänioikeutta. Melkein olisi otettu, jos olisi ketty, sekin entinen tai nykyinen pois, mutta ei ainakaan tahdottu sitä laajentaa sellaiseksi kuin mainitussa aloitteessa oli esitetty ja jollaista myös, niinkuin aikaisemmassa vaiheessa tässä huoneessa osoitin, kannatti aikoinaan eduskunnan nykyinen oikeisto, silloinen suomalainen puolue.

Äänioikeuskysymykset meidän maassamme ovat kyllä, jos nyt muistelee niiden ratkaisuja, saaneet ratkaisunsa vain pakolla. Tässä maassa eivät porvarit, ne, jotka ovat pitäneet valtaa ja jotka vieläkin pitävät asiallisesti valtaa, eivät ole tätä demokratisoimista äänioikeusasioissa tahtoneet panna vapaaehtoisesti voimaan. 1906 toimeenpantu valtiollisen äänioikeuden uudistus oli suurlakon seurausta. Se oli pakko antaa. Ja kunnallisen äänioikeuden uudistus, jota silloin tai kohta sen jälkeen lupailtiin, ei tullut laiksi ennen kuin 1917 vallankumouksen jälkeen, jolloin myös oli pakko: silloisen eduskunnan porvarilliset taipuivat ja antoivat työväen vaatiman hyvin demokraattisen kunnallisen äänioikeuden, mutta vain hetkeksi. Niin pian kuin v:n 1918 kapina oli kukistettu ja työväestö verissä päin lyöty sorakuoppiin, kiiruhti Svinhufvudin hallitus ottamaan pois tuon kunnallisen äänioikeuden siinä muodossa, jossa 1917 eduskunta oli sen antanut. Ja silloin mentiin niin pitkälle, että äänioikeuden ikäraja kunnallisissa vaaleissa korotettiin kerrassaan 24 vuoteen. Ja muitakin rajoituksia tehtiin, nimenomaan se, että kunnallinen äänioikeus pantiin veronmaksusta riippuvaksi. Kellä oli niin vähän tuloja, ettei voinut veroja maksaa, hän ei saanut kunnallista äänioikeutta. Tästä ja tuosta ikärajan taantumuksellisesta muutoksesta kyllä päästiin sitten 1919 eduskunnassa, joka remontteerasi Svinhufvudin hallituksen laiksi ajamaa taantumuksellista esitystä, mutta ei päästy siihen, mihinkä 1917 kunnallista äänioikeutta koskevassa laissa oli päästy, ja ei nytkään näytä päästävän, jos laki- ja talousvaliokunnan mietintö ja sitä kannattaneen suuren valiokunnan kanta hyväksytään. Kyllä minä nyt olisin sitä mieltä, että herrojen porvarien olisi aika tässä asiassa ottaa lusikka kauniiseen käteen ja antaa pyydetty uudistus. Eihän tämä merkitse esim. Suomen valtakunnan raha-asioissa mitään, ei tämä vaikuta inflatioon mitään, mutta tässä tapahtuu oikeus ja kohtuus. Ja kun nyt ollaan sitä mieltä, että vääryyttä on tehty pitkin matkaa työväestölle ja köyhälle väelle, niin pitää nyt toki tällaisessa tapauksessa näyttää, että tällä tunnustuksella on tarkoitettu totta. Kyllä sen verran olisi tämän eduskunnan kasvojen pitänyt uudistua, että täällä selvät asiat järjestetään eikä näiden takia tarvitse tehdä vallankumousta.

Jos ed. Sormunen teki ehdotuksen, että se lakialoite, jonka hän on tehnyt, asetetaan käsittelyn pohjaksi, niin minä kannatan sitä ehdotusta.

Ed. Kuittinen: Herra puhemies! Ed. Sormusen aloite tästä kysymyksestä oli

rinnan käsiteltävänä hallituksen esityksen kanssa. Laki- ja talousvaliokunta harkitsi asiaa, ja allekirjoittanut asettui ed. Sormusen ehdotuksen kannalle. Mutta kun asiaa pitemmälti tutkittiin ja päästiin selville siitä, että tämä ed. Sormusen aloite ei yksinomaan riitä tämän asian järjestämiseen, ja hallituksen esityksessä juuri ensi vaaleja varten suoritetaan ne toimenpiteet, mitä ed. Sormusen aloitteessa tarkoitetaan, siitä syystä laki- ja talousvaliokunta tuli yksimieliseen käsitykseen siitä, että tällä hetkellä näin on paras menetellä.

Tämä hallituksen esitys antaa täyden oikeuden köyhille vähävaraisille ihmisille käyttää ensimmäisissä kunnallisvaaleissa äänioikeuttaan, jota minäkin pidän välttämättömänä ja aivan tarpeellisena. Eihän ketään ihmistä voida heittää yhteiskunnan ulkopuolelle sen takia, että hän ei ole syntynyt rahapussi selässä. On olemassa kansalaisia, että ne ovat köyhissä perheissä syntyneitä, työtä tekevät kaiken ikänsä, siitä huolimatta he ehkä sairauden tai jonkun muun syyn takia joutuvat sellaiseen olotilaan, että heillä ei ole tilaisuus suorittaa kunnallisveroja, ja samalla myös joutuvat yhteiskunnan huollettavaksi, ja jos näin tapahtuu, niin silloin heiltä äänioikeus menisi pois. Meidän kunnallislakimme kuitenkin edellyttää sen, että tilapäinen avustuksen antaminen ei äänioikeutta ota. Mutta tulkintaa voidaan tehdä monella tavalla. Jos henkilö joutuu kunnalliskotiin ja hän kunnalliskodissa joutuu nauttimaan yhteiskunnallista luottoa, niin toisissa paikoissa tulkitaan tämä silloin jo täyden huollon henkilöksi ja häneltä riistetään äänioikeus. Kuitenkin voi olla tapauksia useita ja tavattoman paljon, että samainen henkilö, vaikka hän joutuu tilapäisesti yhteiskunnan huollettavaksi, niin hänellä on omaisia, sukulaisia, joilta peritään takaisin ne varat, joita kunnalliskodissa tälle henkilölle annetaan. Näinollen siis on se peruste väärä, että kunnallisvaalilaissa on sellainen kohta, ettei ihmisille anneta kaikkein tärkeintä perustuslain mukaista äänioikeutta käyttää silloin, vaikka heillä ei olisikaan varoja.

Tämä hallituksen esitys nyt tällä kertaa poistaakin tämän epäkohdan. Täällähän nimenomaan sanotaan siitä, että varallisuus ei saa olla määräävänä tekijänä, ja nyt jos koskaan onkin juuri tärkeätä se, että mehän emme tiedä viimeisten sotavuosien aikana, kuinka lukemattomat perheet menettivät kotinsa, elämisen mahdollisuutensa, toimeentulonsa, ja nämä henkilöt kun joutuvat tuollaiseen tilanteeseen, niin olisi oikeastaan rikos yhteiskunnan puolelta, että heiltä vielä kaiken tämän kärsimyksen jälkeen äänioikeuskin menisi. Hallituksen esityksessä sanotaan näin: „Kun ei ole kohtuullista, että henkilöt, joiden kunnallisverot edellämainituista syistä ovat jääneet suorittamatta ja jotka sodan päättymisen jälkeenkään eivät vielä ole kyenneet näitä aikaisempia verojansa maksamaan, eivät saisi tänä vuonna toimitettavissa kunnallisvaaleissa käyttää vaalioikeuttaan ja tulla valituiksi kunnanvaltuutetuiksi ja kunnan muihin luottamustoimiin, Hallitus on sitä mieltä, että kunnallislakeja olisi mainituilta osilta tilapäisesti siten muutettava, että edelläselostettu verojen maksamatta jääminen ei vaikutaisi verovelvollisen vaalioikeuteen taikka vaalikelpoisuuteen tänä vuonna toimitettavissa kunnallisvaaleissa, Hallitus ehdottaa muutoksen järjestettäväksi erityisellä lailla. Sen nojalla, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus", jossa tämä periaate hyväksytään. Nyt kun näin tehdään, niin se merkitsee sitä, että tämä poikkeustilanne nyt on saatu korjatuksi. Mutta mehän tiedämme, että meidän kunnallislakeihimme tarvitaan tavattoman monta muuta parannusta, ja olisikin järkevää, jos hallitus nyt tämän jälkeen ottaisi uudelleen käsiteltäväksi meidän kunnallislakiemme muutkin epäkohdat, joita siellä ilmenee, ja antaisi näistä yhden kokonaisen esityksen. Silloin tulisi ed. Sormusenkin toivomusaloite ehkä paremmin hyväksytyksi, kuin se nyt on tullut.

Mitä valiokuntakäsittelyyn tulee, niin valiokunnassahan tultiin yksimieliseen käsitykseen ilman vastalausetta, että tällä kertaa näin on paras ratkaisu.

P u h e m i e s: Tämän asian käsittely keskeytetään.

4) Ehdotukset laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 24 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä valtiovarainvaliokunnan

mietinnössä n:o 10 valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 29 ja ed. Niukkasen y. m. lak. al. n:o 49, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 24. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Pusa: Kun tämä asia oli suuressa valiokunnassa esillä, niin siellä oli tarkoitus tehdä ehdotus, että valtiovarainvaliokunnassa esitetyn vastalauseen mukaisesti hyväksyttäisiin 5 §. Erinäisten syitten takia ei se siellä sitten käynyt päinsä. Keskustelussa ed. Riihinen ilmoitti, että heidän ryhmänsä vastustaa vastalauseen edellyttämän lisäyksen ottamista 5 §:ään. Hän perusteli tätä käsitystään sillä, että jos tällaista verovapautta liikevaihtoveron kohdalta ajateltaisiin antaa, niin se ehkä kävisi päinsä siinä tapauksessa, jos se kohdistuisi vähävaraisiin. Tänne on jaettu ehdotus sanotun 5 §:n 8 momentiksi siinä muodossa, että se koskisi varattomia. Tämän johdosta minä ensin pyytäisin huomauttaa, että varattomat eivät kykene sanottavasti mitään rakentamaan, niin että kyllä kai siinä kysymys on vähävaraisista, jos jotain sen tapaista ehdotusta tehtäisiin. Sitten mitä karjalaisten varallisuuteen tulee, niin ed. Riihinen unehduttaa kokonaan sen seikan, että korvauslaki leikkaa siellä varallisuuden pois, niin että 500,000 mk on se määrä, minkä asianomainen voi saada täyttä korvausta, ja sen jälkeen korvaus erittäin jyrkästi pienenee. Nykyisen rahanarvon kannalta katsoen ei voi löytyä sellaista karjalaista, jota voisi sanoa varakkaaksi sen jälkeen kuin korvauslain mukaan hänelle on korvaus maksettu, ellei hänellä ole jotain muuta omaisuutta muun Suomen puolella.

Sitten osoittaakseni yleensä sitä tasoa, missä tässä asiassa liikutaan, minä tahtoisin palauttaa mieliin — — —

Puhemies: Kehoitan puhujaa siirtymään puhujapaikalle.

Puhuja (jatkaa puhujapaikalta): Herra puhemies! — Minä pyytäisin palauttaa mieleen, että sellaisessa suurkaupungissa, niinkuin Viipurissa, oli 6,392 kiinteimistöä. Näistä 5,890 oli sellaisia, että niille ei voitu panna kunnallisveroa suuremmasta määrästä kuin 20,000 markan tuloista. Tämä nähdäkseni vakuuttavasti osoittaa, että karjalainen omistus yleensä on yksinomaan pienomistusta, kun äsken mainittu korvauslain leikkaus otetaan huomioon. Jos jotain liikevaihtoverolain 5 §:n 8 momentin edellyttämää vapautta aiotaan antaa, niin kyllä se on minun nähdäkseni annettava sen vastalauseen mukaisesti, mikä asianomaisen valiokunnan mietintöön liittyy.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! — Kuluneiden sotavuosien aikana on suoranaisesti sodan aiheuttamana varsin monet kymmenettuhannet perheet meidän kansastamme menettäneet entiset asuntonsa. Niinpä yksinomaan palautetulta alueelta on siirtynyt noin 40,000 varsinaiseen maataloussiirtoväkeen kuulunutta perhettä, jotka menettivät kaikki asumismahdollisuutensa ja joiden on nyt täällä jäljellejäävässä isänmaassamme rakennettava itselleen uudet asunnot. Myöskin Pohjois-Suomessa ovat sodan tuhot varsin suuret. On laskettu, että yksinomaan Lapin läänissä on tuhoutunut yli 15,000 erilaista rakennusta. Myöskin on meillä suuri määrä muita sodan johdosta asuntovaikeuksiin joutuneita, ensi sijassa sotalesket ja sotainvaliidit. Näistä sekä siirtoväestä että muista asuntonsa menettäneistä ja asuntoa tarvitsevista on pääosa vähävaraista väestöä, joka joutuu varsin suuriin vaikeuksiin senvuoksi, että rakennuskustannukset ovat tavattomasti nousseet ja ne vieläkin jatkuvasti kohoavat. Ehdotettu 20 %:n liikevaihtovero kohtaa senvuoksi varsin ankarasti näitä vähävaraisia asunnontarvitsijoita ja sen vuoksi olisi käsitykseni mukaan oikeudenmukaista, että nämä väestöryhmät vapautettaisiin maksamasta tätä korotettua liikevaihtoveroa.

Kun asia on ollut valtiovarainvaliokunnassa käsiteltävänä, niin siellä on periaatteessa hyväksytty se esitys, joka sisältyy valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitettyyn vastalauseeseen ja valiokunta onkin esittänyt asiasta erityisen ponnen. Valiokunnassa on asetuttu epäilevälle kannalle tähän aloitteeseen nähden lähinnä sen

vuoksi, ettei sitä voitaisi käytännössä toteuttaa tai että käytännössä voisi ilmetä varsin suuria väärinkäytöksiä, jos tähän aloitteen esittämään järjestelyyn mentäisiin. Käsitykseni mukaan ei käytännössä pitäisi tulla ylivoimaisia vaikeuksia tämän aloitteessa esitetyn periaatteen toteuttamiseen, jonka vuoksi suosittelisinkin eduskunnalle, että täällä nyt toisessa käsittelyssä käsiteltäessä liikevaihtoveron muuttamista tämä 5 § hyväksyttäisiin valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen mukaisesti, koska siten voitaisiin juuri ratkaisevalla tavalla tukea sodan johdosta kaikkein raskaimpiin vaikeuksiin joutuneita maamme kansalaisia.

Ed. Riihinen: Ensiksi haluan huomauttaa, että edustajille jaettuun tekemääni ehdotukseen on tullut virhe. Siinä sanotaan „varattomille", pitäisi olla vähävaraisista kysymys ja siis „vähävarainen siirtoväki" j. n. e.

Ed. Niukkasen y. m. tekemä ehdotus liikevaihtoveron muuttamiseksi niin, että sodan johdosta asuntonsa menettäneet kansalaiset omien asuntojensa rakentamiseen tarvittavien rakennustarvikkeiden hankinnassa vapautettaisiin mainitusta verosta, ei ole kohtuuton, sikäli kuin sen tarkoitus on auttaa kaikkensa menettäneitä työtä tekeviä siirtolaisia heidän ryhtyessään rakentamaan uutta kotiansa. Siltä osalta onkin syytä siihen ehdotukseen yhtyä ja sitä kannattaa. Mutta on syytä huomata, että sitä selvää määrittelyä, joka osoittaisi, että juuri näistä ryhmistä ja niille olisi tarkoitus verohelpotus antaa, sitä ei esityksessä ole. Esityksessä myönnetään rajoittamatta verohelpotus varallisuussuhteita huomioon ottamatta. Tämä seikka yhdessä lain soveltamisessa olevien vaikeuksien kanssa onkin aiheuttanut esityksen hylkäämisen valiokunnissa. Hädässä olevia on autettava, mutta toisaalta kovia kokeneiden ja moninkertaisilla valhelupauksilla petettyjen, kaikkensa menettäneiden siirtolaisten nimessä ei ole syytä antaa verohelpotuksia niille, joille ne kohtuuden mukaan eivät kuulu. Sitäkin vähemmän on tällaiseen varaa juuri nyt, jolloin ei edes suurimmassa taloudellisessa puutteessa olevia käydä yhteiskunnan taholta riittävästi tukemaan. Siirtoväkeen ja muuhun sodan johdosta kärsineeseen väestöön kuuluville myönnettäköön kyseellinen verohelpotus, mutta vain siinä tapauksessa, että henkilö on sellaisessa taloudellisessa asemassa, että tämä verohelpotus on heille välttämätön. Työtä tekeviä ja kaikkensa menettäneitä siirtolaisia on ehdottomasti ja tehokkaasti autettava kaikin keinoin, niin myös kaikilla verohelpotuksilla. Ei ole kuitenkaan oikein, että hädässä olevien auttamisen nimessä jätetään tilaisuus keinottelulle ja aiheettomille verohelpotuksille. Että näin saattaisi käydä, jos ed. Niukkasen ehdotus sellaisenaan muuttamatta tulisi hyväksytyksi, tämä epäily on aiheuttanut esityksen hylkäämisen valtiovarainvaliokunnassa ja suuressa valiokunnassa asian ollessa siellä esillä. Saattaakseni kuitenkin tämä perusteiltaan hyvän esityksen siirtolaisille myönteiseen päätökseen ja poistaakseni epäilykset siitä, että verovapaus joutuisi sellaisten hyväksi, joille kohtuudella sitä ei voitaisi myöntää, ehdotan ehdotukseen tätä tarkoittavan selventävän lisäyksen. Ymmärtäen ed. Niukkasen esityksellään pyrkineen myöskin vapauttamaan liikevaihtoverosta siirtoväen vähävaraisen osan, toivon, että nyt esittämäni lisäys tulisi myös tältä taholta ymmärretyksi ja hyväksytyksi. Esityksessä oleville muillekin verosta vapautettaviksi esitetyille ryhmille voidaan kohtuudella asettaa sama varallisuusmäärittely kuin siirtoväelle. Asianomaisen pykälän kohdalla tulenkin ehdottamaan, että lakiin otettaisiin 5 §:ään muutos, sellaisena kuin se on valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa, paitsi että 8) kohta hyväksyttäisiin näin kuuluvana: „Sen mukaan kuin valtiovarainministeriö tarkemmin määrää, omien asumusten ja talousrakennusten rakentamiseen tarvittavien, ostoluvalla hankittavien rakennustarvikkeiden myyntiin vähävaraisille siirtoväkeen ja muuhun sodan johdosta asunnottomaksi jääneeseen väestöön kuuluville henkilöille sekä sotaleskille ja sotainvaliideille."

Ed. Valannne: Tämä liikevaihtoverolaki on aiottu saada voimaan heinäkuun 1 päivänä. Sen takia sillä on kiire. Minä olisin sitä mieltä, että eduskunnan olisi syytä hyväksyä se nyt siinä muodossa, jossa hallitus, valtiovarainvaliokunta ja suuri valiokunta sen ovat hyväksyneet. Tämä 5 §:ään tarkoitettu lisäys sisältää asian, joka kyllä on saanut yleisen kannatuksen,

mutta sitä ei voida toteuttaa tätä tietä sen takia, että vastaavat poikkeusmääräykset tässä liikevaihtoverolaissa, jotka asettivat aikanaan valtion ja valtion laitosten sekä yleishyödyllisten liittymien ostot liikevaihtoverovapaiksi, aiheutti niin paljon käytännöllistä sekaannusta ja sotkua, että nämäkin etuoikeudet laista aikanaan poistettiin. Oikea tie tämän asian toteuttamiseen on se, joka esitetään valtiovarainvaliokunnan mietinnössä, nimittäin lausuttavaksi hallitukselle toivomusponsi, että hallitus antaa asiasta erillisen lain.

Ed. Rantala: Kuten ed. Valanne äskeisessä lausunnossaan mainitsi, on liikevaihtoverosta ja sen lain toteuttamisesta saatu tähän mennessä sellaisia kokemuksia, ettei ole syytä sisällyttää lakiin sellaisia määräyksiä, joiden sovelluttaminen voi sitten tuottaa asianomaisille veroviranomaisille ja myöskin liikemiehille vaikeuksia. Kun ed. Niukkasen y. m. lakialoitetta käsiteltiin valtiovarainvaliokunnassa, lähdettiin siitä käsityksestä, että tämän aloitteen tarkoitusperät ovat oikeat ja että niihin olisi pyrittävä, mutta että tämän asian järjestäminen olisi jätettävä kuitenkin hallituksen valmisteltavaksi, ja valiokunnassa nimenomaan ajateltiin, että voisi tulla kysymykseen myöskin jonkinlainen liikevaihtoveron palautuksen tai sitä vastaavan korvauksen suorittaminen asianomaisille, niin että veroa vastaava palautus suoritettaisiin arvioimalla myöhemmin niiden rakennustarvikkeiden käyttö, joita siirtoväki ja muut sodasta kärsineet ovat rakennuksiinsa käyttäneet. Tällöin vältyttäisiin siltä sekavuudelta, joka helposti muuten voi asiassa syntyä. Ja kun valtiovarainvaliokunta on yksimielisesti ehdottanut eduskunnalle hyväksyttäväksi asian johdosta toivomuksen, katsoisin, että tämän pitäisi tässä vaiheessa riittää. Etenkin kun on tarkoitus saada liikevaihtoverolain muutos astumaan voimaan jo ensi kuun alusta, sitäkin suurempi syy olisi varoa tällaista lisäystä tekemästä, jonka m. m. edustaja Riihinen täällä lakiehdotukseen on tehnyt. Jos joku tämän tapainen lisäys tehdään, siitä seuraa ehdottomasti sen tiedon mukaan, jonka valtiovarainvaliokunta asiantuntijoilta sai, että liikevaihtoverolain korotusta ei voida toimeenpanna ensi kuun alusta ja se merkitsee valtiolle useiden satojen miljoonien markkojen menetystä. Tästä syystä katsoisin, ettei olisi syytä hyväksyä lakiehdotuksen 5 §:ää vastalauseen mukaisesti, mutta ei myöskään ed. Riihisen ehdottamassa muodossa, vaan suosittelisin eduskunnalle kolmannessa käsittelyssä hyväksyttäväksi valtiovarainvaliokunnan ehdottaman toivomuksen.

Mitä sitten tulee yleensä tähän liikevaihtoverolakiesitykseen, niin se on yksi niistä hallituksen neljänteen finanssiohjelmaan sisältyvistä lakiehdotuksista, jotka ovat ainakin allekirjoittaneelle olleet vastenmielisiä hyväksyä. Ei ole vähävaraisen kuluttajan kannalta suinkaan miellyttävää, että tavaroitten hintoja jälleen korotetaan uusilla välillisillä veroilla ja vielä lisäksi myöskin liikevaihtoveroa näin huomattavasti korottamalla. Tämä siitäkin huolimatta, vaikka eräät tärkeimmät elintarvikkeet ovatkin vapautetut liikevaihtoverolain alaisuudesta. Myöskin sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä jo ennenkuin tätä esitystä oli annettu, saatuaan tietoonsa, että hallituksessa suunniteltiin liikevaihtoverolain korottamista, asettui sille kannalle, että tällaista veron korotusta ei olisi toteutettava, ja tämä toivomus saatettiin tietääkseni hallituksen tietoon. Kun hallitus kumminkin on jättänyt tämän esityksen ja kun eräät vakavat seikat puhuvat sen puolesta, että eräitä välttämättömiä veron korotuksia täytyy suorittaa, emme ole valtiovarainvaliokunnassa sen jälkeen tahtoneet ehdottaa hallituksen esitystä hylättäväksi. Kun me tiedämme, että valtiotalouden tila on muodostunut niin vaikeaksi, että uusista huomattavista veron korotuksista ei voida välttyä ja kuten valtiovarainvaliokunta mietinnössään n:o 7, jossa se koskettelee hallituksen finanssiohjelmaan tällä kerralla sisältyviä verolakiesityksiä, on joutunut toteamaan, että esitettyjen veronkorotusten ja niiden lisäksi toimeenpantavien erinäisten valtiolle tulevien maksujen korotuksesta huolimatta valtion taloutta ei kuluvana vuonna saada tasapainoon, vaan siinä tulee jäämään ainakin 2 miljaardin markan vajaus, edellyttäen, että uusia tarpeita varten ei määrärahoja myönnettäisi, on ymmärrettävää, että täytyy mennä tällaisiin veronkorotuksiin, sitä suuremmalla syyllä, kun tiedämme, että äskeiset palkka- y. m. päätökset johtavat automaattisesti siihen, että m. m. valtion talousarvioon täytyy tänä

vuonna lisämenoarviossa vielä sisällyttää varsin huomattavia lisämäärärahoja, m. m. valtion viran ja toimen haltijain sekä eläkkeennauttijoiden palkkojen ja eläkkeiden korottamiseksi. Tästä syystä täytynee myöntyä tällaiseen veronkorotukseen, vaikka tämä toisaalta on hyvin epämiellyttävää, kun se vielä osaksi korottaa hintoja ja siis tavallaan johtaa lisää inflatioon.

Ed. Kaijalainen: Pyysin puheenvuoron ilmoittaakseni olevani valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen kannalla. Teen tämän ilmoituksen siksi, että en ollut tilaisuudessa osallistumaan siihen valiokunnan kokoukseen, jossa ed. Niukkasen aloite käsiteltiin, joten minun nimeni on poissa vastalauseesta.

Mitä tähän asiaan tulee, niin minua puolestani ei ole vakuuttanut se, mitä valiokunnan mietinnössä lausutaan, nimittäin että aloitteessa ehdotettu järjestely olisi jollakin tavalla niin mahdoton ja vaikea toteuttaa, kuin valiokunta mietinnössään toteaa. Sitävastoin sen vaikeudet sillä linjalla, jota ed. Riihinen täällä on suositellut, ovat mielestäni sellaiset, että siinä voidaan joutua sellaisiin vaikeuksiin, että on hyvin hankalaa selvittää, missä tapauksissa tällainen verohelpotus olisi myönnettävä ja missä ei. Näin on ainakin laita mitä tulee Lapin läänin siirtoväkeen, joka yleensä on, niinkuin me kaikki tiedämme, vähävaraista väkeä, ja joka kuluneena talvikautena evakkotiellä ollessaan on menettänyt vähäisetkin säästönsä, mitä sillä on ollut. Näin ollen olisi perusteltua hyväksyä asia sillä tavalla, kuin ed. Niukkasen aloitteessa ehdotetaan, siis sen mukaisena, mikä käy selville valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetystä vastalauseesta. Tulenkin äänestämään vastalauseen ehdotuksen puolesta.

Ed. Frietsch: Herra puhemies! — Minä pyydän sanasta sanaan yhtyä ed. Valanteen äsken esittämään lausuntoon. Olen henkilökohtaisesti toiminut liikevaihtoverotuksen alalla nelisen vuotta ja luulen tuntevani nämä asiat. Vakuutan käsitykseni olevan, että jos ed. Riihisen ehdotus hyväksyttäisiin, tulisi tämä tuottamaan voittamattomia veroteknillisiä ja hallinnollisia vaikeuksia. Käytännössä tulisi tämän ehdotuksen toteuttaminen m. m. johtamaan väärinkäytöksiin ja muunlaisiin epäkohtiin. Vaikkakin siirtoväki on, se on tietysti tässä avoimesti myönnettävä, vaikeassa asemassa, niin eduskunta ei saisi — ehkä enemmän tunnesyistä — tehdä itseänsä syypääksi sellaiseen virheeseen, jota ed. Riihisen ehdotuksen hyväksyminen merkitsisi.

Jag ber att få framhålla att jag hoppas att riksdagen icke omfattar det förslag rdm. Riihinen framställt. Dess genomförande skulle stöta på oöverstigliga skattetekniska och andra svårigheter.

Ed. Inkinen: Minä yhdyn kaikkeen siihen, mitä täällä aikaisemmin edustajat Virolainen ja Pusa ovat lausuneet. On vaikea ymmärtää sitä, etteikö meillä tätä tällaista verohelpotusta voitaisi teknillisesti hoitaa, mihin täällä ed. Valanne ja viimeksi ed. Frietsch ovat viitanneet. Se on minusta vain jonkinlainen veruke, enkä minä usko missään tapauksessa, että tämä voittamattomia vaikeuksia tämän asian toteuttamiselle tuottaisi. Tämän lisäksi minä olen joutunut kiinnittämään huomiota siihen, joka sisältyy ed. Riihisen lausuntoon, joka siis vähävaraisille antaisi mahdollisuuden päästä vapaaksi liikevaihtoverosta. Tällöin olisi hyvin vaikea erottaa, kuka on vähävarainen ja kuka ei. Minun vain johtuu mieleeni, ettei ed. Riihinen sen enempää kuin muut siltä taholta ole kiinnittäneet tähän asiaan huomiota silloin kun tukipalkkioista oli kysymys. Valtio maksaa tällä hetkellä tukipalkkioita meillä monille miljonääreille ja tukkukauppiaille ja niin edespäin. Ne varmasti kykenisivät hankkimaan leipänsä ja maitotilkkansa ilman valtion apua. Ne eivät ole tämän tukipalkkion tarpeessa. Ja tämä on minusta luonnollisesti aivan samanlainen asia, että siirtoväki, joka kaipaa tällä hetkellä helpotusta kotiensa rakentamisessa ja niiden menetettyjen vaatteitten, joita he välttämättä tarvitsevat, että nyt nähdään sellaisia veroteknillisiä seikkoja, että tällaista helpotusta ei voida myöntää, vaikka asian oikeellisuutta ei voida toisaalta kieltää eikä tässä nähdä myöskään sillä taholla olevan mitään sellaista virhettä, että tukipalkkio leivän hinnan y. m. muodossa täytyy myöntää sellaisillekin, jotka eivät missään tapauksessa tällaista tukipalkkiota tarvitse.

Ed. Tainio: Yhdyn siihen, mitä täällä aikaisemmin on esitetty tämän verovapauden myöntämisestä erikoisesti, mikäli se koskee juuri Lapin läänin alueella eläviä. Mehän tiedämme, että ne olosuhteet, joissa Lapin läänissä työskentelevät vähävaraiset joutuvat saksalaisten natsien tuhoamia kotejaan rakentamaan, ovat varsin vaikeat. Niinkuin täällä ed. Virolainen mainitsi, on Lapin läänin alueella tuhottu noin 15,000 erilaista rakennusta, jotka luonnollisesti olisi rakennettava uudelleen. Mutta Pohjolassa ei tuhottu ainoastaan rakennuksia, vaan siellä tuhottiin myöskin kaikki kulkuyhteydet ja tästä johtuu, että Pohjolassa kuljetuskustannukset nousivat huimaavasti. Onhan laskettu esim., että 110,000 maksavan parakin kuljettaminen Inariin tulee maksamaan enemmän kuin sen alkuperäinen hinta, 120,000—130,000 markkaa. Samalla tavalla tietysti ovat nousseet muittenkin tarvikkeitten hinnat kuljetuskustannuksista johtuen, erikoisesti juuri rakennustarpeiden ja myöskin elintarvikkeiden hinnat, jotka huomattavasti merkitsevät lisämenoja Lapin läänin jälleenrakentajille. Olisi mielestäni erikoisen epäoikeudenmukaista, jos nyt Lapin köyhältä työtätekevältä väestöltä perittäisiin korotetun liikevaihtoveron kautta ainakin osittain takaisin ne, mitä mahdollisesti he saavat takaisin korvauksina ja muina avustuksina. On myöskin mielestäni epäoikeudenmukaista niinkuin ed. Riihinen täällä selosti, että tuo verohelpotus myönnettäisiin kaikille, siis sellaisillekin, joilla olisi varallisuutta maksaa vero. Tällaista epäoikeudenmukaisuutta esiintyy erikoisesti Lapissa tälläkin kertaa jälleenrakennustyössä. Niinpä esim. kantohinnasta saavat kaikki ne, joilla on ollut kiinteätä omaisuutta aikaisemmin Lapissa, valtion metsistä puolen alennusta, kun taas ne, joilla ei aikaisemmin ole ollut täällä kiinteistöä, mutta, jotka nyt olosuhteiden kehityttyä siihen missä nyt ollaan, ovat joutuneet nyt itse yrittämään rakennusta rakentamaan, joutuvat puutavarasta maksamaan täyden hinnan. Kun siis sellainen henkilö, jolla itsellään voi olla metsiä ties kuinka paljon tahansa ja mahdollisesti myöskin varallisuutta, saa puutavaran puolella hinnalla ja sellainen, jolla ei ole varallisuutta ja metsiä, mutta jonka siitä huolimatta täytyy rakentaa, joutuu maksamaan siitä täyden hinnan, niin mielestäni se on täysin epäoikeutettua. Tällaisen epäkohdan ja epäoikeudenmukaisten syiden korjaaminen mielestäni olisi välttämätöntä ja niinpä tässäkin tapauksessa. Siksi pyytäisin saada yhtyä ed. Riihisen asiasta tekemään esitykseen.

Ed. Paavolainen: Kysymys on verovapauden myöntämisestä ainoastaan sellaisille rakennustarvikkeille, jotka ovat ostoluvalla hankittavissa. Ei minun nähdäkseni voi nykyisen säännöstelyn aikana olla sellaista vaaraa, että jos verovapaus myönnettäisiin, tästä voisi aiheutua sellaisia väärinkäytöksiä kuin täällä on pelätty. On aivan toista, jos verovapaus on myönnetty sellaisille yleishyödyllisille järjestöille ja laitoksille, jotka ovat voineet ostaa myöskin ostoluvan ulkopuolella olevia tavaroita, jolloin kontrollin järjestäminen on ollut vaikeata. Jos kysymys on sellaisesta säännöstellystä ja ostoluvalla hankittavasta tavarasta kuin rakennustarvikkeet, ei voine tuottaa mitään teknillisiä vaikeuksia järjestää kontrolli niin tiukaksi, ettei mitään väärinkäytöksiä synny. Minä näinollen katson, että ne epäilykset, joita on esitetty tämän muutoksen teknillisiin suoritusmahdollisuuksiin nähden, ovat aiheettomia.

Minusta on muistettava myöskin se seikka, että eduskunta on oikeastaan jo kerran aikaisemmin ikäänkuin luvannut verovapauden liikevaihtoverosta. Kun 1941 säädettiin liikevaihtovero, tunnustettiin silloin aivan yleisesti, että vapaus liikevaihtoverosta olisi myönnettävä, mutta teknillisistä syistä se silloin hylättiin ja luvattiin korjata asia korvauslain yhteydessä. Tästä johtuen korvauslakiin otettiinkin määräys, jonka mukaan menetetyistä rakennuksista annettiin korvausta vähän enemmän kuin oli suunniteltu. Tämä lisäprosentti oli kuitenkin niin vähäinen, se oli keskimäärin n. 6 % rakennusarvoa kohden, että sillä ei lähimainkaan saavutettu sitä etua, mikä olisi saavutettu, jos jälleenrakennus olisi vapautettu liikevaihtoverosta.

Puhemies: Kehoitan puhujaa jatkamaan puhujalavalta.

Puhuja: Kun eduskunta aikaisemmin on asettunut tälle periaatteelliselle kannalle, katsoisin, että sen nyt olisi lunastettava

tämä aikaisempi vekseli ja selvästi ja avoimesti myönnettävä, että on oikeuden- ja kohtuudenmukaista myöntää tämä vapautus liikevaihtoverosta niille, jotka nyt joutuvat uudelleen jälleenrakentamaan. Jos vertaa keskenään niitä sanamuotoja, jotka sisältyvät valtiovarainvaliokunnan vastalauseeseen ja ed. Riihisen ehdotukseen, niin voidaan helposti havaita, että ed. Riihisen ehdotus on sanamuodoltansa monessa suhteessa varsin epämääräinen. On hyvin vaikea kenenkään määrätä, kuka on vähävarainen, ja sitäpaitsi siinä esitetään verovapaus myönnettäväksi kaikille asunnottomaksi jääneille. Melkein kaikki siirtoväkeen kuuluvat ovat asunnottomiksi jääneitä, joten siinäkin suhteessa tämä sanonta on kovin epämääräinen. Muuten korvauslain asteikko on kyllä pitänyt huolen siitä, ettei siirtoväen keskuuteen ole jäänyt muita kuin vähävaraisia, että siinä suhteessa ei mitään erikoisempia määräyksiä lakiin tarvita. Minä, herra puhemies, pyydän yhtyä niihin, jotka ovat täällä asettuneet kannattamaan valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitettyä vastalausetta.

Ed. Niukkanen: Niiden väitteitten johdosta, joita on tehty vastalauseessa esitettyä ehdotusta vastaan, joiden mukaan tämän täydennyksen ottaminen lakiin tässä yhteydessä viivyttäisi lain toimeenpanoa ja että tämä olisi omiaan antamaan tilaisuuden väärinkäytöksille ja aiheuttaisi suuria toimeenpanovaikeuksia, minun täytyy huomauttaa, että nämä väitteet ovat ilmeisesti vain keksittyjä. Jos tämä verohelpotus järjestetään siten, kuten täällä ed. Rantala mainitsi ja kuten liikevaihtoverokonttorin päällikkö myöskin mielipiteenään lausui, nimittäin veron palautuksen muodossa, siten, että kun tällainen asuinrakennus on rakennettu tai ainakin kaikki tarvikkeet siihen varattu ja rakennustyö aloitettu, silloin ammattimies tarkastaa ne laskut, jotka ovat suoritetut kyseessäolevista ostoluvalla hankittavista tarvikkeista ja arvioi, kuinka paljon niitä tähän rakennukseen todella on käytetty, ei minkäänlaisia väärinkäytöksiä eikä edes epäselvyyden mahdollisuuksia ole olemassa. Samalla se tietenkään ei myöskään millään tavalla voi viivyttää näiden muiden muutosten toimeenpanoa jo 1 päivästä heinäkuuta lukien kuten on ajateltu.

Ed. J. Raatikainen: Pyysin puheenvuoron lausuakseni, etten kaikissa kohdissa, mitä ed. Rantala lausunnossaan esitti, voi yhtyä hänen perusteluihinsa. Mitä ensinnäkin tulee itse liikevaihtoverolakiin, niin kun ryhmä asiasta teki päätöksen, lähti se siitä, että tämä päätös oli tarkoitettu vakavaksi ohjeeksi hallitukselle ja olisi se pitänyt ottaa huomioon. Kun näin ei ole tapahtunut, en ainakaan minä ole pannut täällä merkille, että ryhmä olisi tässä toista kantaa ottanut. Näinollen ei olisi ollut tarpeen esittää vielä varmaa kantaa siitä, että ryhmä tarkistaisi kantansa tässä asiassa. Minä luulen, että suurin osa sosialidemokraattiseen ryhmään kuuluvista hyvin epäillen ja suurin varauksin yhtyy — jos yhtyy — ed. Rantalan lausuntoon, mitä itse asiaan tulee. Mitä ed. Rantalan siirtoväen verovapautta koskevaan lausunnon kohtaan tulee, niin siinä kohden katson oikeaksi ja kohtuulliseksi sen, että asia ratkaistaisiin sillä tavalla kuin se on mahdollista, jotta se oikeus ja kohtuus, joka siirtoväelle olisi tässä asiassa osoitettava, tulisi toteutumaan tässä lainsäädännön yhteydessä eikä sitä olisi jätettävä esitettävän ponnen varaan, jolloin se kenties voisi jäädä toteuttamatta.

Minä yhdyn kaikkiin niihin puheenvuoron käyttäjiin, jotka ovat osoittaneet, kuinka oikeudenmukaista on, että siirtoväelle, sotainvaliideille ja -leskille varataan verovapaus niiden välttämättömästi hankittaviksi tulevien rakennus- ja muiden tarvikkeiden osalta. Siinä puolesta minä en halua sen enempää lausua.

Olen sitä mieltä, että kaikkein paras ratkaisu olisi hyväksyä ed. Niukkasen valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittämä vastalause. Mutta jos niin kävisi, ettei tämä tulisi eduskunnan päätökseksi, niin minä ainakin tulen äänestämään ed. Riihisen ehdotuksen puolesta siinä tapauksessa, että on valittava valtiovarainvaliokunnan mietintö tai siihen tehtävä muutosehdotus. Jos tosiaan on niinkuin täällä puheenvuoroissa on lausuttu, että kaikki siirtoväkeen kuuluvat ovat vähävaraisia, niin silloinhan ed. Riihisenkin ehdottama muutos antaa oikeutta kaikille sitä tarvitseville.

Ed. P. Leskinen: Kun täällä huomautettiin, etteivät ed. Riihinen ja hänen ryhmätoverinsa ole huomanneet mitään pahaa

siinä, että tukipalkkioiden muodossa helsinkiläisille miljoonarikkaille annetaan samanlaiset edut kuin kaikille köyhimmillekin, niin pyydän huomauttaa, että niin ed. Riihinen kuin hänen ryhmätoverinsa valtiovarainvaliokunnassa ovat tästä asiasta kyllä ponnekkaasti huomauttaneet ja sen epäkohdaksi korostaneet ja ovatkin pyrkineet tekemään esityksiä, että tukipalkkiojärjestelmän kohdalla tästä valitettavasta epäkohdasta päästään niin pian kuin suinkin mahdollista, ei kuitenkaan itse tukipalkkiojärjestelmää kokonaisuudessaan hyläten, koska se on ainoa mahdollinen ja oikea tapa hoitaa vähävaraisten kuluttajain asiaa tällä kohdalla.

Mitä sitten tulee itse nyt puheenaolevaan asiaan, niin minä erikoisesti pyydän huomauttaa siitä edusta, joka ed. Riihisen muutosehdotukseen sisältyy, sillä siinä nimenomaan korostetaan 8 kohdan ensimmäisessä lauseessa, että „sen mukaan kuin valtiovarainministeriö tarkemmin määrää". Tämä on sellainen varaus, joka antaa mahdollisuuksia niitä väärinkäytöksiä vastaan, joiden suhteen suuria epäilyksiä valtiovarainvaliokunnassa ilmeni ja joka oli todellakin pääsyynä siihen, ettei ed. Niukkasen itsessään hyvää ehdotusta voitu sellaisenaan hyväksyä. Ja nimenomaan ed. Riihisen ehdotelmaan sisältyy se erinomainen etu, joka ansaitsee myös vakavaa huomiota, että siirtoväen kohdalla tämä etu turvataan muillekin, sellaisille kansalaisille, jotka ovat asuntonsa sodan johdosta menettäneet, ja jos siirtoväki katsotaan oikeutetuksi kysymyksessä olevaa etua nauttimaan, niin miksi se evättäisiin muilta kansalaisilta, jotka sodan johdosta samoinkuin siirtoväkikin ovat joutuneet kärsimään.

Nähdäkseni on siis täysi syy hyväksyä ed. Niukkasen tekemä aloite sillä muutoksella, joka sisältyy ed. Riihisen tekemään ehdotukseen.

Ed. Riihinen: Herra puhemies! — Silloin kuin valtion varoja on käytettävissä rajoitettu määrä eikä niistä voida mielinmäärin antaa varoja, täytyy tietysti myöskin ottaa niiden antamisessa huomioon, ettei niitä tultaisi antamaan niille, joille niitä oikeuden mukaan ei voida noin vain lahjoitettuina antaa. Ei voida välttää sitä, että siirtoväen keskuudessa on aivan samoin kuin kaiken väestön keskuudessa olemassa rikkaampia ja köyhempiä, ja juuri se seikka, että siirtoväen suuri enemmistö on köyhiä ja sodan johdosta menettänyt omaisuutensa ja varansa, ja se seikka, että siirtoväkeen kuuluvissa ryhmissä on myös eräitä piirejä, joilla on sellainen varallisuussuhde, että ne eivät kaipaa enää yhteiskunnan taholta erikoisempaa tukea ja nämä kaksi ryhmää, toinen pienempi, joka ei tarvitse yhteiskunnan tukea ja enemmistö, joka kaipaa yhteiskunnan tukea, se että nämä on aina asetettu kaikissa siirtoväen kysymyksissä rinnakkain käsikädessä kulkemaan, kun on ollut kysymys verohelpotuksista tai muista sellaisista asioista, on vaikuttanut sen, että kantaväestön ja siirtoväen kesken ei ole asiaa niin hyvin ymmärretty ja niin myönteisesti ratkaistu kuin mitä olisi ollut vähäosaisen siirtoväen osalta välttämätöntä. Niin myös tässä asian esittelyssä on joutunut yhdistetyksi juuri nuo kaksi ryhmää, toiselta puolelta se siirtoväen suuri enemmistö, joka kaipaisi tällaisen verohelpotuksen. Mutta siihen on mukaan liitetty sellainen osa siirtoväestöstä, jonka kantaväestö tuntee ja tietää, että ne elävät sellaisessa taloudellisessa varallisuussuhteessa, että eivät kaipaa mitään lisähelpotuksia. Kun nyt näin on jälleen nämä kaksi ryhmää kytketty yhteen tai kytkeytyneet yhteen, niin se on johtanut siihen, että tämä itsestään hyvä aloite ei ole saanut sellaista vastaanottoa, kuin mikä olisi ollut toivottavaa. Ja tätä epäkohtaa poistaakseni olen lähtenyt siitä ajatuksesta, että tällä kertaa voidaan tällainen hyvä aloite saattaa päätökseen siten, että selvästi annetaan valtiovarainministeriölle ohje, jonka mukaan tämä verohelpotus voidaan myöntää. Ja minä uskallan sanoa, että se väitös, mitä täällä on esitetty, että allekirjoittaneen esitys jollain lailla vaikeuttaisi tämän verohelpotuksen antamista, ei pidä paikkaansa. Se on samanluontoinen väitös kuin on niiden taholta esitetty, jotka yleensä vastustavat tätä verohelpotusta, ja joiden taholta myös määriteltiin, että asiaa ei voida täytäntöön panna millään lailla eikä missään muodossa siten, että se vastaisi tarkoitustaan. Nyt heti sen jälkeen kuin tähän esitykseen on liitetty tuo erottava määrittely, että varakkaat ja varattomat siirtolaiset käsiteltäisiin erikseen, kohta tämän jälkeen on tehty myöskin mahdottomaksi tämä

uudessa muodossa annettu esitys ja koetetaan esittää se jollain lailla käytäntöön soveltumattomana teknillisistä syistä. Millään lailla tämä allekirjoittaneen jättämä esitys ei vaikeuta teknillisesti asian järjestelyä, päinvastoin, kuten ed. P. Leskinen tässä huomautti, selventää se asian täytäntöönpanoa, osoittaen viranomaisille, millä tavalla ja miten asiassa eteenpäin on mentävä.

Ed. Pusa: Ed. Riihisen lausunnon johdosta minä pyytäisin huomauttaa, että omaisuudenluovutusveroa maksetaan enintään 20 % suuremmissa omaisuusveroluokissa. Korvausta sen sijaan korvauslain mukaan maksetaan suuremmista omaisuuksista enintään 10 %. Kun tilanne on tällainen, niin minä en ymmärrä, minkä takia ed. Riihisen pitää olla sellaisia siirtoväkeen kuuluvia vastaan, joilla sattuu olemaan ehkä 100,000 mk enemmän omaisuutta kuin se raja, minkä valtioneuvosto ehkä asettaa, niinkuin ed. Riihinen esittää. Minun nähdäkseni, jos valtion kukkaro on jotain vajaa, niin sitä on täytettävä täältä, missä maksetaan omaisuudenluovutusveroa vain enintään 20 %. Lisäksi on huomattava se seikka, että nämä asuvat kodeissansa, jotka ovat rauhan aikana rakennetut. Heidän veronmaksukykynsä on kokonaan toinen kuin siirtoväen, joka joutuu nykyisen hintatason mukaan uudet kotinsa rakentamaan. Edelläsanotusta käy selville, miten heikolla pohjalla ed. Riihisen ehdotus on, kun hän pyrkii hakemaan rajaa kenelle siirtoväen keskuudessa tätä verohelpotusta annetaan, kenelle ei.

Ed. Käkelä: Kun hallitus antoi esityksen työläisten palkkain korottamisesta, oli sillä samanaikaisesti suunnitelmia n. s. kuluttajaverojen säätämisestä, jonka laatuinen vero tämäkin liikevaihtovero on. Jos katselee tätä asiaa työläisten näkökannalta, ei tule mihinkään muuhun tulokseen, kuin että tämä lakiehdotus olisi suorastaan hylättävä. Sosialidemokraattinen ryhmä käsitteli tätä asiaa ryhmäkokouksessaan ja päätti ryhmä silloin saattaa, niinkuin täällä useat edustajat ovat sanoneet, sosialidemokraattisten hallituksen jäsenten kautta hallituksen tietoon, ettei tällaista liikevaihtoveroa olisi säädettävä. Jos hallitus ei ole kuunnellut tässä sosialidemokraattisen ryhmän kantaa, niin sille me valitettavasti emme mahda mitään. Työläiset ovat kuitenkin monin paikoin hyvin hermostuneita siinä suhteessa, että he eivät ole tietoisia, merkitseekö se heidän palkankorotuksensa loppujen lopuksi tässä palkkojen ja hintojen myllerryksessä mitään. Olen tänään käynyt tutustumassa liikevaihtoverotoimistoon, mikä vaikutus tällä liikevaihtoveron korotuksella on hintojen korotukseen. Tiedokseni olen saanut, että päätetyt hinnat, joita tämä liikevaihtovero tulee koskemaan, kohoavat nykyisistä 5—7 %. Tämän vuoden loppupuolella arvioi liikevaihtoverotoimisto noin 600 miljoonaa tulevan tällä keräätyksi. Kokonaisuudessaan laskettiin vuoden aikana kertyvän noin 1,200 milj. markkaa. Minun mielestäni ei tällaisten summien kerääminen kuluttajaverotusten kautta ole oikeudenmukaista. Senpä vuoksi asetan hyvin kyseenalaiseksi, onko tässä suhteessa sittenkään hyväksyttävä tätä lakia.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta siirtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

2 ja 3 § hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Virolainen: Minä esitän, että lakiesitykseen otettaisiin 5 § sen mukaan kuin valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa.

Ed. Riihinen: Ehdotan, että 5 §:n 8 momentti muutettaisiin näin kuuluvaksi: sen mukaan kuin valtiovarainministeriö tarkemmin määrää, omien asumusten ja talousrakennusten rakentamiseen tarvittavien, ostoluvalla hankittavien rakennustarvikkeiden myynti vähävaraisille, siirtoväkeen ja muuhun sodan johdosta asunnottomaksi jääneeseen väestöön kuuluville henkilöille sekä sotaleskille ja sotainvaliideille.

Ed. Tainio: Pyydän kannattaa ed. Riihisen tekemää ehdotusta.

Ed. Miettunen: Kannatan ed. Virolaisen tekemää ehdotusta.

Ed. Bryggari: Ed. Riihisen ehdotus on likipitäen sama, mitä maalaisliittolaiset ovat aikaisemmin noudattaneet elintarvetulleihin nähden. He asettuvat sille kannalle, että eräissä osissa maata ei olisi tullia kannettava, mutta vaikka yhtä vähävaraisia on kaikkien paikkakuntien asukkaiden keskuudessa, niin toisilta yhtä vähävaraisilta on kannettava tullia. Jos kerran hallitus katsoo, ettei se voi liikevaihtoverolaitta tulla toimeen, silloin ei ole oikein, että yksi ryhmä vapautetaan ja toiset samassa asemassa olevat jätetään veroa suorittamaan. Oikeampi menettely olisi, että hallituksen esitys hylätään, ellemme kerran voi esityksen sisältämää veroa suorittaa. Minä en tule puolustamaan muutosesityksiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Virolainen ed. Miettusen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukseen otettaisiin 5 § valtiovarainvaliokunnan mietinnön vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. Virolaisen ehdotukseksi. Ed. Riihinen ed. Tainion kannattamana on ehdottanut, että 5 § otettaisiin muuten vastalauseen mukaisena, paitsi että 8 kohta olisi näin kuuluva: „sen mukaan kuin valtiovarainministeriö tarkemmin määrää omien asumusten ja talousrakennusten rakentamiseen tarvittavien, ostoluvalla hankittavien rakennustarvikkeiden myynti vähävaraisille siirtoväkeen ja muuhun sodan johdosta asunnottomaksi jääneeseen väestöön kuuluville henkilöille sekä vähävaraisille sotaleskille ja sotainvaliideille". Kutsun tätä ed. Riihisen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestyksessä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Riihisen ehdotuksesta ed. Virolaisen ehdotusta vastaan ja sitten asetetaan voittanut vastaehdotukseksi suuren valiokunnan mietinnölle.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys edustajien Riihisen ja Virolaisen ehdotusten välillä.

Joka tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Riihisen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Virolaisen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 79 jaa- ja 81 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 33.

Puhemies: Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Virolaisen ehdotuksen.

Ed. Riihinen pyytää avoin äänestystä.

Puhemies: Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, K. Andersson, von Born, Brommels, V. Eskola, Frietsch, K. Hakala, Helo, Hietanen, Hiilelä, Hollsten, Huhta, Hukari, Jern, Jokinen, J. Järvinen, M. Järvinen, E. Karjalainen, P. Karjalainen, Karvonen, Kauhanen, Kilpi, Kuittinen, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Kuusinen, Lehtokoski, Lepistö, P. Leskinen, Lumme, Lång, Malkamäki, H. Manninen, Y. Manninen, Meinander, Meriläinen, Metsäranta, Muikku, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Nevalainen, E. Nurminen, N. Nurminen, Paasivuori, E. Pekkala, M. Pekkala, Penttala, E. Pesonen, H. Pesonen, Pessi, Prunnila, Puumalainen, Rantala, Riihimäki, Riihinen, Rinne, Roine, Rydberg, Ryömä, Räisänen, Sergelius, Sillanpää, Simonen, Smeds, Sormunen, Stenberg, Tainio, Takki, Talvio, S. Tervo, Tolonen, Tuominen, Turunen, Uusitalo, Wickman, Wiik, A. Wirtanen, O. Virtanen, Voionmaa, Östenson ja Österholm.

„Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Ahmavaara, Alestalo, G. Andersson, Annala, Antila, Asikainen, Berner, Brander, Bryggari, K. Eskola, J. Hakala, Hautala, Heikkilä, Heljas, Hetemäki, Hiekkala, Hirvensalo, Honkala, Hästbacka, Ikonen, Inkinen, Jutila, Järvi, Kaijalainen, Kankainen, Kannisto, Kauppi, Kilpeläinen, Kinnunen, Kirra, E. Koivisto, Kytömaa, Käkelä, Kölli, Lahtela, Laine, Laitinen, Lampinen, Leppä, V. Leskinen, Luukka, Malmivaara, Miettunen, Miikki, Möttönen, Niskala, Niukkanen, Okko, Paavolainen, Paksujalka, Pilppula, Pohjala, Pohjannoro, Pusa, Pyörälä, Pärssinen, Pääkkönen, J. Raatikainen, Riikonen, Saariaho, Salminen, Salo, Sarlin, Saukkonen, Seppälä, Simula, Soininen, Suontausta, Teittinen, P. Tervo, Tiitu, Turja, Tuurna, Valanne, Vehkaoja, Vennamo, Vesterinen, Vilhula, Virkki, Virolainen, J. Virtanen ja Ytti.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 32 edustajaa:

Forss, Heiniö, Hiltunen, Juutilainen, Kallinen, Kekkonen, Kivisalo, J. Koivisto, Koukkari, Kulovaara, Kuusela, Lappi-Seppälä, Lehtonen, Leikola, Leino, Leppälä, Luostarinen, Murtomaa, Mäkinen, Oksala, Peltonen, Pyy, U. Raatikainen, Rantamaa, Raunio, Salmela-Järvinen, Sundström, Svento, Söderhjelm, Tukia, Törngren ja Welling.

Puhemies: Avoimessa äänestyksessä on annettu 84 jaa- ja 82 ei-ääntä.

Eduskunta on siis tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Riihisen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Riihisen ehdotuksesta suuren valiokunnan ehdotusta vastaan.

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Riihisen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 75 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 33.

Puhemies: Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Avointa äänestystä pyydetään.

Puhemies: Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut toteaa

Puhemies: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ahmavaara, Alestalo, G. Andersson, K. Andersson, Annala, Antila, Asikainen, Berner, von Born, Brander, Brommels, Bryggari, K. Eskola, Frietsch, J. Hakala, K. Hakala, Hautala, Heikkilä, Heljas, Hetemäki, Hiekkala, Hiilelä, Hirvensalo, Hollsten, Honkala, Hästbacka, Jern, Jutila, Juutilainen, Järvi, Kankainen, Kannisto, E. Karjalainen, P. Karjalainen, Karvonen, Kauppi, Kilpi, Kinnunen, Kirra, Kytömaa, Kölli, Laine, Laitinen, Lampinen, Lehtokoski, Lepistö, Leppä, Lumme, Malkamäki, Malmivaara, Meinander, Muikku, Möttönen, E. Nurminen, M. Pekkala, Penttala, Pilppula, Pohjala, Pohjannoro, Pyörälä, Rantala, Saariaho, Salminen, Sarlin, Seppälä, Sergelius, Sillanpää, Simula, Smeds, Suontausta, Takki, Teittinen, S. Tervo, Turja, Valanne, Vehkaoja, Vesterinen, Wickman, J. Virtanen, Voionmaa, Ytti, Östenson ja Österholm.

„Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, V. Eskola, Hietanen, Huhta, Hukari, Ikonen, Inkinen, Jokinen, J. Järvinen, M. Järvinen, Kaijalainen, Kauhanen, Kilpeläinen, E. Koivisto, Kuittinen, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Kuusinen, Käkelä, Lahtela, P. Leskinen, V. Leskinen, Luukka, Lång, H. Manninen, Y. Manninen, Meriläinen, Metsäranta, Miettunen, Miikki, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Nevalainen, Niskala, Niukkanen, N. Nurminen, Okko, Paasivuori, Paavolainen, Paksujalka, E. Pekkala, E. Pesonen, H. Pesonen, Pessi, Prunnila, Pusa, Puumalainen, Pärssinen, Pääkkönen, J. Raatikainen, Riihimäki, Riihinen, Riikonen, Rinne, Roine, Rydberg, Ryömä, Räisänen, Salo, Saukkonen, Simonen, Soininen, Sormunen, Stenberg, Tainio,

Talvio, P. Tervo, Tiittu, Tolonen, Tuominen, Turunen, Tuurna, Uusitalo, Vennamo, Wiik, Vilhula, Virkki, Virolainen, A. Virtanen ja O. Virtanen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 32 edustajaa:

Forss, Heiniö, Helo, Hiltunen, Kallinen, Kekkonen, Kivisalo, J. Koivisto, Koukkari, Kulovaara, Kuusela, Lappi-Seppälä, Lehtonen, Leikola, Leino, Leppälä, Luostarinen, Murtomaa, Mäkinen, Oksala, Peltonen, Pyy, U. Raatikainen, Rantamaa, Raunio, Salmela-Järvinen, Sundström, Svento, Söderhjelm, Tukia, Törngren ja Welling.

Puhemies: Avoimessa äänestyksessä on annettu 83 jaa- ja 83 ei-ääntä. Kun äänet ovat menneet tasan, on työjärjestyksen 45 §:n 3 momentin mukaan arvan ratkaistava. Äänestysuurnaan on pantu yksi jaa- ja yksi ei-lippu. Se ehdotus, jota koskeva lippu uurnasta ensiksi nostetaan, on voittanut. Pyydän ed. Sillanpään nostamaan lipun.

Ed. Sillanpää nostaa ensiksi jaa-lipun.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

8, 9 ja 14 §, 2 luvun nimike, 16 §, 3 luvun nimike, 32 ja 33 §, 6 luvun nimike, 38 §, 8 luvun nimike sekä lakiehdotuksen voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta annetun asetuksen ja tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 22 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 3 valmistelevasti käsitelty ed. Raunion y. m. lak. al. n:o 25, joka sisältää yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 22.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi vuodelta 1944 maksuunpantavan tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 26, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely on päättynyt ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

7) Ehdotus laiksi ylimääräisestä tuloverosta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 27, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8.

Puheenvuoroja ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

8) Ehdotus laiksi ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9 ja otetaan ensimmäiseen

käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 28, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. Rantala: Valtiovarainvaliokunta on asettunut puoltamaan nyt ensimmäisessä käsittelyssä olevia hallituksen verolakiesityksiä. Valiokunta on ollut näihin esityksiin nähden yksimielinen lukuunottamatta nyt käsiteltävänä olevaa lakiesitystä. Tämä erimielisyys nyt käsiteltävänä olevassa lakiesityksessä on kohdistunut lain 5 §:ään. Sanotussa pykälässä ehdotetaan säädettäväksi seuraavaa „Kotimaisen osuuskunnan varoista vähennettäköön määrä, joka vastaa puolta sen jäsenillä olevien osuuksien nimellisarvosta. Niinikään vähennettäköön puolet verovelvollisen varoihin sisältyvien kotimaisten osakkeiden ja osuuksien arvosta." Tämä kohta on aikaisemminkin jo edellisen eduskunnan aikana lainsäädännössä vastaavalla kohdalla synnyttänyt erimielisyyksiä. Ja nytkin valtiovarainvaliokunnassa on esitetty se käsitys ja tehty ehdotus, että tämä pykälä laista poistettaisiin. Nykyisessä ajankohdassa, jolloinka verojen korotukset ovat aivan välttämättömiä, ei ole tarpeellista että osuuksien ja osakkeiden omistajat pääsevät heidän hallussaan olevien osakkeiden ja osuuksien verotukseen nähden helpommalla kuin muut veronmaksajat. Niinpä tässäkin hallituksen esityksessä osittain velatkin tulevat verotettaviksi. Samaan aikaan on hallitus ehdottanut, että osuuksien ja osakkeiden arvosta saataisiin kuitenkin vähentää puolet.

Minä toivon, että suuri valiokunta kiinnittäisi tähän lakiehdotuksen kohtaan huomiota ja tulisi siihen tulokseen, johon osa valtiovarainvaliokunnan jäseniä pyrki, että tämä kohta laista poistettaisiin.

Ed. Valanne: Jos tämä kohta poistetaan tästä lakiehdotuksesta, merkitsee se, että sama omaisuus tulee verotettavaksi kahteen kertaan, ensin osakeyhtiössä ja sitten uudestaan osakkeenomistajan kädessä olevana osakkeena. Nytkin jo tässä tapahtuu puolitoistakertainen verotus. Ja jos mentäisiin kaksinkertaiseen, niin tottakai siinä tapahtuu aika suuri kohtuuttomuus. Mutta muu osa pykälää tietää sitä, että osuusliikkeessä oleva omaisuus joutuu verotettavaksi vain yhteen kertaan, koska osuusliikkeelle annetaan oikeus vähentää puolet osuuksien arvosta. Minusta on syytä suuren valiokunnan ja eduskunnan hyväksyä tämä pykälä hallituksen esittämässä muodossa niinkuin valtiovarainvaliokuntakin on esittänyt.

Ed. Rantala: Tämä kahteen kertaan verottaminen, josta ed. Valanne mainitsi, ei ole ollenkaan niin selvä asia. Tämä käsitys on esitetty myös verolainsäädäntöä valmistelevissa elimissä. Minä en ymmärrä sitä, että jonkun yksityisen henkilön kädessä oleva osakeyhtiön osake olisi hänen omaisuutenaan jonkin verran ala-arvoisempi kuin esim. nykyiset setelit, vaan päinvastoin jonkun kapitalistisen yhtiön osakkeen täytyy asianomaisen yksityisen henkilön omistamana olla samanarvoinen kuin joku muukin reaaliomaisuus. Sitä todistaa m. m. se, että viime kuukausina ja viikkoina ovat pörssissäkin noteeratut osakkeet nousseet arvossa vallan tavattomassa määrässä, ja nämäkin osakkeet tullaan siis tässä verotuksessa arvioimaan vain näiden viime vuoden viimeisenä päivänä olleiden arvojen mukaisina.

Eri asia on sitten että osakeyhtiöt mahdollisesti joutuvat kahdenkertaiseen verotukseen. Mutta toisaalta osakeyhtiöillä on varmastikin yleensä niin paljon salattuja varoja, että tuollainen verotus ei mitenkään muodostu osakeyhtiöönkään nähden kohtuuttomammaksi kuin tämä yleensä moniin veronmaksajiin varmastikin kohdistuu.

Ed. Valanne: Ellei hallitus olisi ollut vakuutettu siitä, että tapahtuu tällöin kaksinkertainen verotus, niin ei hallitus olisi tällaista esitystä eduskunnalle jättänyt. Ei siitä pääse selittämällä asiaa niinkuin ed. Rantala selitti. Ja minä pyydän huomauttaa, että niitä sellaisia kannattavia, hyviä yhtiöitä meidän maassamme on suhteellisen vähän — en tiedä tällä hetkellä, kuinka paljon niitä on — mutta sensijaan huonoja, heikkoja yhtiöitä on sangen paljon ja kak-

sinkertainen verotus koskee myöskin niitä ja niiden osakkeiden omistajia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Poistoja päiväjärjestyksestä.

Puhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 9)—11) asiat.

Puhemies: Kun edustajille on jaettu hallituksen esitykset n:o 37 ja 38, voitaneen ne nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi eräiden kuntien talouden järjestämisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 37 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto valtiovarainvaliokunnalta.

Ehdotuksen laiksi eräiden asevelvollisten vakinaiseen palvelukseen kutsumisesta ja siitä vapauttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 38 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi puolustusasiainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Pohjannoro: Tämän lakiesityksen mennessä puolustusasiainvaliokuntaan pyytäisin puolustusasiainvaliokuntaa harkitsemaan, laatiessaan mietintönsä perusteluja, eikö näille vuonna 1925 syntyneille pojille, jotka jo vuonna 1943 lähtivät sotaan ja ovat joutuneet olemaan hyvän matkaa kolmatta vuotta sekä sodassa että nyt sodanjälkeisessä palveluksessa ja jotka ovat aivan kuin kasvaneet siviilivaatteistaan ulos, valtion puolesta olisi syytä lähtiessä antaa kunnolliset vaatteet matkaan jalkineita ja muita vaatteita myöten. Niitä vaatteita varten, joita heidän täytyy siviiliin tullessansa hankkia, olisi heille annettava tarpeelliset ostoluvat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään puolustusasiainvaliokuntaan.

Pöydällepanot.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

12) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös tarjoilupalkkioista ja työajasta väkijuomain anniskelua toimittavissa ravitsemisliikkeissä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17;

13) Esityksen antamista laiksi äänioikeusikärajan alentamisesta valtiollisissa vaaleissa

koskevan toivomusaloitteen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18;

14) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös järeän havupuun ohjehinnoista,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19;

15) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös paperipuun, kaivospuun, rullapuun ja kuituhaavan ylimmistä hinnoista hankinta- ja valmiin tavaran kaupoissa sekä polttopuun ylimmistä hinnoista hankintakaupoissa,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 20;

16) Ehdotuksen laiksi eräiden sodan aikana kadonneiden henkilöiden julistamisesta kuolleeksi

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 7;

17) Mallasjuomaverosta annetun lain väliaikaista muuttamista

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11;

18) Ehdotuksen laiksi tulitikkuverosta annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12;

19) Ehdotuksen laiksi tupakkavalmisteverosta annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13;

20) Kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain muuttamista

tarkoittavan lakialoitteen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 6; sekä

21) Kauppa- ynnä eräiden muiden liikkeiden sekä liiketoimistojen aukioloajasta annetun lain muuttamista

tarkoittavan lakialoitteen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunan mietintö n:o 7.

P u h e m i e s: Kun edustajille on jaettu myös sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3, voitaneen sekin nyt esitellä pöydällepanoa varten.

Hyväksytään.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon

Määrärahaa avustukseksi Suomen ruotsalaiselle laulu- ja musiikkiliitolle

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on huomenna tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17,18.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

27. Tiistaina 19 p. kesäkuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi poliittisista syistä tuomituille, syytteessä olleille tai turvasäilössä pidetyille heidän menetetyistä ansiotuloistaan myönnetyn korvauksen verovapaudesta 439
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 17; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 19.

2) Ehdotus laiksi asemakaavalain muuttamisesta 452
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 18; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 22.

3) Ehdotus laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 19; puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; ed. Kilven y. m. lak. al. n:o 47.

Toinen käsittely:

4) Ehdotukset laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa sekä laeiksi maalaiskuntain kunnallislain 9 §:n ja kaupunkien kunnallislain 10 §:n muuttamisesta 453
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 23; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 21; ed. Sormusen y. m. lak. al. n:ot 21 ja 22.

Ensimmäinen käsittely:

Siv.

5) Ehdotus laiksi eräiden sodan aikana kadonneiden henkilöiden julistamisesta kuolleeksi 457
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 24.

6) Ehdotus laiksi mallasjuomaverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 30.

7) Ehdotus laiksi tulitikkuverosta annetun lain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 31.

8) Ehdotus laiksi tupakkavalmisteverosta annetun lain muuttamisesta „
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 32.

9) Ehdotus laiksi kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 41.

10) Ehdotus laiksi kauppa- ynnä eräiden muiden liikkeiden sekä liiketoimistojen aukioloajasta annetun lain muuttamisesta 459
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 42.

11) Ehdotus laiksi maalaiskuntain kunnallislain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Hollstenin lak. al. n:o 23.

Ainoa käsittely:

Siv.

12) Valtioneuvoston päätös 26 päivältä huhtikuuta 1945 tarjoilupalkkioista ja työajasta väkijuomain anniskelua toimittavissa ravitsemisliikkeissä 460
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17; mainittu päätös.

13) Valtioneuvoston päätös 14 päivältä maaliskuuta 1945 järeän havupuun ohjehinnoista ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19; mainittu päätös.

14) Valtioneuvoston päätös 22 päivältä maaliskuuta 1945 paperipuun, kaivospuun, rullapuun ja kuituhaavan ylimmistä hinnoista hankinta- ja valmiin tavaran kaupoissa sekä polttopuun ylimmistä hinnoista hankintakaupoissa ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 20; mainittu päätös.

15) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta laiksi äänioikeusikärajan alentamisesta valtiollisissa vaaleissa 461
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18; ed. Myllymäen y. m. toiv. al. n:o 2.

16) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta avustukseksi Suomen ruotsalaiselle laulu- ja musiikkiliitolle 463
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Brommelsin y. m. toiv. al. n:o 132.

17) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta Suomen museoliitolle paikallismuseoiden toiminnan ohjaamista varten ..... „
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Seppälän y. m. toiv al. n:o 127.

18) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta avustukseksi Suomen Siviili- ja Asevelvollisuusinvaliidien Liitolle tuotantolaitoksen rahoittamista varten 464
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 215.

Pöydällepanoa varten esitellään:

Siv.

19) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 7 perunanviljelyksen edistämistä tarkoittavan lakialoitteen johdosta .. —

20) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 8 elintarviketuotannon lisäämistä tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta 465

21) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 9 Laidunyhdistyksen toimintaa varten myönnettävää määrärahaa koskevan toivomusaloitteen johdosta .. „

22) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 10 maatalouskoneasemien perustamista koskevan toivomusaloitteen johdosta ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ensimmäinen varapuhemies Sundström sekä edustajat Forss, Koukkari, Kulovaara, Leppälä, Luostarinen, Murtomaa, Mäkinen, Okko, Rydberg, Salmela-Järvinen, Svento, Söderhjelm ja Törngren.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain takia edustajat Okko ja Koukkari.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on huomenna keskiviikkona kello 13.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi poliittisista syistä tuomituille, syytteessä olleille tai turvasäilössä pidetyille heidän menetetyistä ansiotuloistaan myönnetyn korvauksen verovapaudesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 19, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 6 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 17, esitellään osittain kolmanteen, osittain ainoaan käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan; sen jälkeen tehdään ainoassa käsittelyssä päätös hallituksen esitykseen sisältyvästä ehdotuksesta 15 pääluokan II luvun 33 momentin määrärahan muuttamisesta arviomäärärahaksi ja sitten päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ministeri Hiltunen: Herra puhemies! Samalla kun valtiovarainvaliokunta on hyväksynyt hallituksen esitykseen sisältyvän lakitekstin, on se hylännyt ehdotuksen 15 pääluokan II luvun 33 momentin määrärahan muuttamisesta arviomäärärahaksi. Hylkäävää ehdotustaan valtiovarainvaliokunnan enemmistö perustelee m. m. seuraavasti.

„Määrärahojen merkitseminen arviomäärärahan luontoisiksi, jota menettelyä sodanaikaisissa olosuhteissa oli pakko varsin laajassakin määrin käyttää, on valiokunnan mielestä nyt pyrittävä mahdollisuuksien mukaan rajoittamaan ja siten palauttamaan eduskunnalle ja valtiovarainvaliokunnalle mahdollisuus tulo- ja menoarvion noudattamisen tehokkaaseen valvontaan. Mitä nimenomaan kysymyksessä olevaan määrärahaan tulee, ei se valiokunnan käsityksen mukaan ole sen laatuinen, että sen merkitseminen arviomäärärahaksi olisi tuloja menoarvion laadinnassa yleensä noudatetun menettelyn mukaan välttämätöntä tai edes tarpeellistakaan."

Minä myönnän, että hallituksen esityksessä oli kaksi sanoisinko kauneusvirhettä. Ensinnäkin oli kaksi erilaista asiaa yhdistetty samaan esitykseen ja lisäksi esitetty määrärahan luonne muutettavaksi. Mitä ensinmainittuun seikkaan tulee, niin asiat yhdistettiin samaan esitykseen sen vuoksi, koska ne molemmat olennaisesti kuuluivat yhteen. Mitä taasen määrärahan luonteeseen tulee, niin on sanottava, että valiokunnan enemmistö on tällä kertaa ollut tavattoman muodollinen ja halunnut tässä sille vähemmän miellyttävässä asiassa piiloittautua muodollisen seikan taakse. Jos se olisi halunnut olla kohtelias, niin se olisi voinut varsin hyvin sanoa perusteluissaan esim. niin, että hyväksyessään hallituksen esityksen valiokunta haluaa kuitenkin huomauttaa vastaisen varalta, ettei tämänluontoisia määrärahoja ole pidettävä luonteeltaan arviomäärärahoina. Valiokunnan mietinnön perusteluissa mainitaan edelleen, että hallitus ehdottaessaan puheenaolevan määrärahan lisättäväksi kuluvan vuoden tulo- ja menoarvioon samalla esitti suunnitelman määrärahan käytöstä. Tämä sanonta ei täysin pidä paikkaansa. Silloiselle valtiovarainvaliokunnalle esitettiin tosin suunnitelma, mutta vain niistä henkilöryhmistä, jotka pääsisivät korvaukseen osallisiksi, mutta ei suinkaan mitään yksityiskohtaista suunnitelmaa korvaukseen oikeutettujen lukumäärästä ja ajateltujen korvauksien suuruudesta. Tämä olisikin ollut mahdotonta, koska vasta toukokuun alkupäivinä tämä puoli asiasta tuli selväksi asianomaisessa komiteassa ja toukokuun 12 päivänä valtioneuvosto teki päätöksen määrärahan jakoperusteista.

Edelleen valiokunnan mietinnön perusteluissa sanotaan seuraavaa: „Valiokunta on myöskin voinut todeta, että myönnetty määräraha tulee riittämään sanotun suunnitelman toteuttamiseen. Määrärahan muuttamista arviomäärärahaksi sillä perusteella, että hallitus nyt tahtoo poiketa aikaisemmasta suunnitelmastaan, ei valiokunta taas pidä asianmukaisena eikä oikeana menettelynä." Ei ole tarkoitus poiketa aikaisemmasta suunnitelmasta tässä asiassa. On vain täsmällisemmin ja yksityiskohtaisemmin määritelty määrärahan jakoperusteet ja siinä yhteydessä huomattu, että tämän suunnitelman toteuttamiseksi määräraha ei

riitä. Lisää tarvittaisiin noin 8—10 milj. markkaa. Tämän lisätarpeen vuoksi ehdotettiinkin määräraha muutettavaksi arviomäärärahaksi. Se, ettei tätä lisämäärärahaa pyydetty toisen lisätalousarvion yhteydessä, johtui siitä, että erikoisesityksellä ajateltiin voitettavan aikaa noin 3 viikkoa ja siten saatavan tämä kysymys sitä nopeammin pois päiväjärjestyksestä. Mutta valtiovarainvaliokunnan enemmistön kanta sotki pahasti tämän suunnitelman. Kun lisämenoarviokin sillä välin valmistui ja lähetettiin eduskuntaan, ei määrärahan lisäystä voitu enää siihenkään sisällyttää. Jollei eduskunta nyt vastoin valtiovarainvaliokunnan enemmistön kantaa halua antaa hallituksen käytettäväksi tarpeellisia valtuuksia tämän asian hoitamiseksi, en näe muuta mahdollisuutta kuin että määrärahan jakosuunnitelmaa täytyy muuttaa niin, että käytettävissä oleva määräraha tarkoitukseen riittää. Toivottavaa kuitenkin olisi, että eduskunta voisi myöntää tarpeellisen lisän, jottei suunnitelmia enää tarvitsisi muuttaa. Tämän määrärahan jakaminen on muutenkin viipynyt kiusallisen kauan herättäen tarpeetonta hermostumista eräillä tahoilla. Minusta tuntuu siltä, että tämän asian nopealla hoitamisella saavutetaan huomattavia etuja eikä menetetä paljon mitään. Jos pienen muodollisuuden vuoksi hylätään hallituksen esitys tältä osalta, niin tuskin asia saadaan silti pois päiväjärjestyksestä. Valtiovarainministeriössä olisi oltu valmiita aloittamaan määrärahan jakaminen jo kolme viikkoa takaperin, mutta kun eduskunnassa ei asia kulkenut eteenpäin suunnitelman mukaisesti, on täytynyt jäädä odottamaan eduskunnan lopullista kannanmäärittelyä asiassa.

Minä olen kuullut, että eräillä tahoilla pelättäisiin sitä, että jos määräraha muutettaisiin arviomäärärahaksi, niin sitä voitaisiin käyttää rajattomasti. Tällaiseen epäilyyn ei ole aihetta, sillä valtioneuvosto on jo päättänyt määrärahan jakoperusteista ja aikoo niitä myös noudattaa.

Se komitea, joka asetettiin tätä kysymystä varten, on tutkinut suurimman osan korvaukseen mahdollisesti oikeutettujen asiakirjoista ja laskenut sen ajan, jolta kullekin korvaukseen oikeutetulle olisi korvausta maksettava. Komitean saamien selvitysten mukaan on noin 1,400 henkilöä sellaisia, joille korvauksen myöntäminen valtioneuvoston 12 päivänä huhtikuuta tekemän päätöksen perusteella saattaa tulla kysymykseen. Näistä on 460 sellaista, jotka välirauhansopimuksen teon jälkeen on vapautettu joko tutkintovankeudesta tai rangaistusta kärsimästä, ja 250 sellaista, jotka ennen välirauhaa on päästetty vankilasta ehdonalaiseen vapauteen. Turvasäilöstä vapautettuja joko välirauhansopimuksen perusteella tai ennen sitä on kaikkiaan 682, niistä 17 sellaisia, joilla ei ole kansalaisoikeutta missään maassa ja jotka vakinaisesti ovat asuneet Suomessa 1 päivästä tammikuuta 1919 lähtien. Vankilassa ja turvasäilössä oloajan veroiseksi korvauksen saantiin nähden on valtioneuvoston edellämainitun päätöksen mukaisesti laskettu myös se aika, jonka henkilö on ollut olinpaikasta annettujen rajoitusten alaisena. Viimeksimainittu vapauden rajoitus on useimmissa tapauksissa liittynyt sitä edeltäneeseen vangittuna oloon.

Lisäksi on tutkittu myös niiden mahdolliseen korvaukseen oikeutettujen henkilöiden asiakirjat, jotka ovat kuolleet joko vankilassa tai sieltä vapauduttuaan tai jotka on tuomittu kuolemanrangaistukseen. Tähän mennessä on tällaisia tapauksia tutkittu 27 kuolleen henkilön asioita koskevat asiakirjat.

Ministeriössä on korvaukseen oikeutettujen kohdalta tehty laskelma siitä, miten pitkän ajan asianomainen on yhteensä ollut pidätettynä, vangittuna, rangaistusta kärsimässä, turvasäilössä tai olinpaikkarajoituksen alaisena. Nämä eri vaiheet, jolloin asianomaisen vapaus on ollut rajoitusten alaisena, on yhteenlaskettuna merkitty hänen pidätysajakseen. Tämä aika on kaikkien niiden henkilöiden kohdalta, joiden oikeus korvauksen saantiin on selvä, pidätettyjen ja vangittujen osalta yhteensä 810 vuotta ja turvasäilössä olleiden osalta yhteensä 900 vuotta eli yhteensä 1,710 vuotta. Lisäksi on niiden henkilöiden, joidenka oikeus korvauksen saantiin on vielä asianomaisilta viranomaisilta pyydetyn lisäselvityksen varassa, yhteinen pidätysaika noin 120 vuotta. Valtaosa viimeksimainituista tullee todennäköisesti oikeutetuksi korvauksen saantiin, jolloin korvaukseen oikeutettujen pidätysaika nousee kaikkiaan 1,830 vuoteen. Kun otetaan lukuun nekin ta-

paukset, joissa mahdollinen korvauksen myöntäminen edellisten lisäksi saattaa tulla kysymykseen, mutta joista ei vielä ole saatu tietoja, on yhteinen korvaukseen oikeutettujen pidätysaika arvioitu noin 2,000 vuodeksi. Tähän mennessä on lopullisesti selvitetty 787 korvaukseen oikeutetun paperit ja 12 päivänä toukokuuta tehdyn valtioneuvoston päätöksen perusteiden mukaan heille tuleva korvausmäärä olisi yhteensä 51,277,000 markkaa.

Mainittakoon vielä, että korvaushakemuksia tähän mennessä on jätetty yhteensä 1,845, mutta on näistä huomattava osa sellaisia, joille ei valtioneuvoston päätöksen perusteella voida korvausta myöntää.

Kuten edellä olevasta huomataan, on asia valtion finanssien kannalta melko vähäinen, kysymyshän on vain verrattain pienestä määrärahasta. Kun lisäksi täten voidaan korjata eräs sodan aiheuttama yhteiskunnallinen epäkohta, joka niiden keskuudessa, jotka ovat tästä joutuneet kärsimään, on aiheuttanut katkeruutta yhteiskuntaa kohtaan, niin olisi tämäkin asia hoidettava lopulliseen päätökseen. Minun vilpitön uskoni on se, että jos tämä nyt esillä oleva asia hoidetaan hallituksen esittämällä tavalla, niin teemme hyvän palveluksen suomalaiselle yhteiskunnalle.

Sen vuoksi ehdotankin, herra puhemies, että hallituksen esityksen perusteluihin sisältyvä ponsi hyväksyttäisiin ja siten 15 Pl:n 2 luvun 33 momentti muutettaisiin arviomäärärahaksi.

Ed. Riihinen: Herra puhemies! — Kuten tässä edellä valtiovarainministeri on maininnut, hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliittisista syistä tuomituille syytteessä olleille ja turvasäilössä pidetyille, heidän menetetyistä ansiotuloista myönnettyjen korvausten veravapaudesta sisältää myöskin esityksen, jossa ehdotetaan, että eduskunta päättäisi muuttaa kuluvan vuoden tulo- ja menoarvion 15 Pl:n 2 luvun 33 momentissa olevan määrärahan arviomäärärahaksi. Tämä hallituksen ehdotus on valtiovarainvaliokunnan enemmistön päätöksellä tullut hylätyksi. Tämä hylkäävä päätös, jos eduskunnassa hyväksyttäisiin, vaikeuttaisi hallituksen pyrkimystä jo valmiiksi laaditun suunnitelman mukaisen korvaussuorituksen täytäntöönpanemista. Kun tätä hallituksen pyrkimystä kyseessä olevan korvaussuorituksen täytäntöönsaattamiseksi pyritään täten muotoseikkoihin viitaten vaikeuttamaan, niin se on mielestäni syvästi valitettava asia. Se seikka, että sanotaan, kuten valiokunnan käsittelyissä vastustsajainkin taholta on myönnetty, oltavan periaatteessa hallituksen ehdotuksen kannalla, ei asiassa nyt riitä, vaan on myöskin selvästi tuettava hallituksen esitystä. Näin on mielestäni tehtävä kaikkien niiden, jotka ovat vilpittömästi periaatteessaan hallituksen esityksen kannalla. Muodollisuuksien hakeminen esteeksi asian tässä vaiheessa osoittaa selvää haluttomuutta asian oikeudenmukaiseen ratkaisuun.

Valtiovarainvaliokunnan enemmistön hylkäävän päätöksen perusteluista, joissa sanotaan pyrittävän pois arviomäärärahamuodosta ja tämän perusteella hylätään hallituksen esitys, on sanottava, että se perustelu on enemmän keksitty, kuin todellinen. Tästä arviomäärärahamuodosta, jos se on sopimaton, olisi pitänyt pyrkiä pois silloin kuin sitten myönnettiin miljoonia niihin tuhoisiin tarkoituksiin, joitten raskaita seuraamuksia nyt esillä olevalla hallituksen esityksellä pyritään vaatimattomasti lieventämään. Jos silmäilemme valtion aikaisempia menoarvioita, näemme siellä loputtomasti arviomäärärahanimikkeitä ja todella suurille summille. Myös hallituksen esityksessä 1945 lisätulo- ja menoarviossakin on entiseltään jälellä vielä useampia näitä näkyvissä. Arviomääräraha ei siis ole mikään epätavallinen tai satunnainen ilmiö valtion tileissä. Nyt kun ensikerran tätä arviomäärärahamuotoa ehdotetaan käytettäväksi olleiden hävityssotien seurausten lieventämiseen, niin tämä varojen myöntämismuoto leimataan sopimattomaksi ja sillä syyllä tahdotaan se nyt kieltää. Nämä epäilykset arviomäärärahan hallitukselle suomien lisävaltuuksien vahingollisuudesta tulevat peräti myöhästyneinä. Sotavuosina, jolloin päätettiin hävitysmäärärahoista, silloin sellaisiin olisi ollut painavat syyt, silloin olisi pitänyt hallitukselta kieltää sotaan ja hävitykseen ei vain arviomäärärahat, vaan kaikki määrärahat. Jos nämä piirit, jotka ovat tätä arviomäärärahan muotoa nyt vastustaneet, olisivat silloin riittävällä ponnella esiintyneet nykyisillä vaatimuksillaan, niin ehkäpä sekin

teko olisi lopulta vaikuttanut vähentävästi nyt esillä olevan arviomäärärahan tarpeeseen. Kun on vastustelematta sodan hävityksiin voitu myöntää valtion varoja arviomäärärahoina, niin on tekopyhää ja keksittyä asettaa syitä ja esteitä tämän muodon käyttämiseen nyt, kun on kysymys aikaisemmin annettujen varojen osalta käydyn sodan vaurioiden korjaamisesta. Hallitus on aikaisemmin pyytänyt tarkoitukseen 75 milj. markkaa. Kysymyksessä oleva määräraha on hallituksen esityksen perustelujen mukaan käytettävä korvauksiin oikeutettujen menetetyn ansiotulon ja heidän oikeudenkäyntikulujensa korvaamiseen, ja tämä korvauskysymys on eduskunnassa jo periaatteessa tullut aikaisemmin ratkaistuksi. Niissä hallituksen laskelmissa, jotka on tehty tarpeellisen summan selvillesaamiseksi, on päädytty 83 miljoonaan, joten aikaisemmin myönnetty määräraha ei tule tarkoitukseen riittämään. Näin ollen hallitus tarvitsee lisävaltuuksia saattaakseen korvaussuoritukset lopultakin käyntiin ja päätökseen.

Tässä yhteydessä katson olevan syytä huomauttaa siitä, että kun hallitus on tehnyt jo päätöksen vain 40,000 mk:n vuotuisen korvauksen maksamisesta korvaukseen oikeutetuille, niin ei ole tietysti mitään syytä epäillä, että hallitus, saatuaan arviomäärärahan, käyttäisi sitä väärin, esim. kohottamalla kysymyksessä olevaa korvausmaksua. Samoin meillä on täysi syy uskoa, että hallitus käyttää pyytämäänsä arviomäärärahaa vain tähän nimenomaiseen tarkoitukseen. Sanon tämän erikoisesti sen vuoksi, kun olen kuullut, että jotkut tosiaan epäilevät, tai ainakin perustelevat kielteistä kantaansa juuri tuontapaisilla epäilyksillä. Valtiovarainvaliokunta on hyväksynyt hallituksen esityksen näiden korvausten verovapaudesta, mutta valiokunnan enemmistö hylkäsi hallituksen esityksen määrärahan muuttamisesta arviomäärärahaksi. Tämä kielteinen päätös ei edistä hallituksen toimintaa, ei myöskään asian oikeudenmukaista ja nopeaa ratkaisua. Tästä syystä valiokunnan vähemmistö onkin merkinnyt päätökseen vastalauseensa. Tämän liian pitkälle siirtyneen korvauksen järjestely on nyt vihdoinkin saatava päätökseen ja hallituksen antama esitys on vähin, joka voidaan hyväksyä. Ja siitä johtuen ehdotankin ryhmäni puolesta, että eduskunta hyväksyisi hallituksen esityksen ja päättäisi muuttaa kuluvan vuoden tuloja menoarvion 15 pääluokan II luvun 33 momentilla olevan määrärahan arviomäärärahaksi.

Ed. K a u p p i: Herra puhemies! Tuloja omaisuusverolain 24 §:n 8 kohdassa säädetään, että vahingonkorvaus ei ole verotettavaa tuloa. Hallituksen esityksen perusteluissa viitataan, että myös nyt kysymyksenalaisessa lakiehdotuksessa säädetty korvaus menetetyistä tuloista olisi sellaisen vahingonkorvauksen luonteista, jota ei olisi luettava verotettaviin tuloihin. Mutta hallitus ei ole täysin luottanut tähän perusteluunsa, se ei ole tahtonut jättää asian ratkaisua tämän tulkinnan varaan, vaan tehdä siitä nimenomaisen lainsäännöksen. Sitäpaitsi hallitus on liittänyt tähän perusteluunsa eräitä lisänäkökohtia, joilla se on tahtonut kantaansa vahvistaa.

Käsiteltävänä olevassa lakiehdotuksessa säädetty korvaus, joka nimeltään on vahingonkorvausta, on aikanaan saamatta jääneen tulon vastiketta. Koska siitä tulosta, jonka saamatta jäämisestä on kysymys, olisi ollut maksettava veroa, niin, kun mainittu tulo suoritetaan nyt asianomaiselle jäljestäpäin, kohtuus vaatisi, että siitä maksettaisiin sellainen vero, kuin vastaavasta alkuperäisestä, siis korvattavasta ansiotulosta olisi ollut suoritettava. Tulo- ja omaisuusverolain määräystä siitä, ettei vahingonkorvaus kuulu verotettavaan tuloon, ei myöskään liene tarkoitettu sovellettavaksi tällaiseen tapaukseen.

Kuitenkin olisi veron tarkka laskeminen puheenaolevasta vastikkeesta, kullekin niistä vuosista, jonka oletettuja ansiotuloja se korvaa, mutkallinen ja vaikea tehtävä. Näin muodoin olisi teknillisesti yksinkertaisinta pidättää verona kertakaikkiaan joku pyöreä summa, joka määrättäisiin laissa.

Mutta saatetaan huomauttaa, että valtio maksaessaan tällaista korvausta voi sovittaa sen suuruuden siten, että kohtuullinen vero tulee ikäänkuin päältäpäin vähennetyksi. Tämä näkökohta ei kuitenkaan sovellu asiaan kokonaisudessaan, koska tarkoitus on vapauttaa myös kunnalle suoritettavasta verosta.

Minulla on siis periaatteellisia epäilyksiä verovapautta vastaan, josta ei yleensäkään ole aihetta luoda uusia ennakkotapauksia. Ne teknilliset vaikeudet, joihin edellä viitattiin, voivat kuitenkin olla perusteluna sille, että korvaus jää tässä tapauksessa verosta vapaaksi, kun sen suuruutta määrättäessä verovapaus otetaan huomioon, niinkuin edellä viitattiin. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä oleva kanta saatetaan siis mielestäni tällaisin edellytyksin hyväksyä. Olen sekä määrärahan arviomäärärahaksi muuttamiseen että korvauksen verovapauteen nähden valiokunnan mietinnön kannalla, niinkuin edistyspuolueen ryhmä kokonaisuudessaan.

Ed. H. Manninen: Herra puhemies! Sekä edellisen eduskunnan päätöksessä 75 miljoonan markan määrärahan myöntämisestä korvaukseksi liittolaismielisen toimintansa johdosta vankilassa olleille henkilöille että nykyisen hallituksen käsiteltävänä olevassa esityksessä ja valtiovarainvaliokunnan sen johdosta antamassa mietinnössä on erityisen ilahduttavaa niiden periaatteellinen sisältö. Ensiksikin se, että myönteinen kanta kysymyksessäolevaan korvauskysymykseen nähden sisältää tuomion viiden vuoden sotapolitiikalle Neuvostoliittoa ja sen liittolaisia vastaan. Toiseksi se, että tämä myönteinen asenne sisältää tunnustuksen sodanaikaiselle vastarintaliikkeellemme, joka samoin kuin vastaavat skandinaaviset vastarintaliikkeet pyrki maamme irroittamiseen fascistisen Saksan sotapolitiikasta ja sen liittämiseen demokraattisten kansakuntien rinnalle.

Tämä myönteinen asenne on hyvin perusteltu, sillä vaikka meidän fascismin vastainen vastarintaliikkeemme ei saavuttanutkaan sitä voimaa ja tehoa, mikä olisi ollut suotavaa, se kuitenkin oli yhtenä tekijänä sodan koettelemusten ja sen jälkiseurausten lieventämisessä meidän kohdaltamme ja maamme jälleenrakennustyön helpottamisesta. Sentähden on oikein ja luonnollista, että kaikki, jotka näkevät, kuinka onnellista on ollut kansallemme päästä nykyiseen demokraattiseen kehitysvaiheeseen laajan demokraattisen yhteisrintaman pohjalla, ovat omaksuneet sellaisen myönteisen asenteen esilläolevassa asiassa. Voidaan todeta, että hallituksen työ kansamme eheyttämiseksi ja kansainvälisen asemamme kohentamiseksi ei ole ollut tuloksetonta.

Eräät epäjohdonmukaisuudet liittolaismielisten henkilöiden korvauskysymyksen tähänastisessa ratkaisussa ovat otaksuttavasti johtuneet huomaamattomuudesta tai riittävän asiaan perehtymisen puutteesta. Kun kerran tunnustetaan niiden kansalaisten työn arvo, jotka toimivat maamme vapauttamiseksi fascistisen Saksan otteesta, ei ole perusteltua jättää korvauksen saantioikeuden ulkopuolelle eräitä kansalaisryhmiä, jotka henkilökohtaisella vastarinta-asenteellaan tai järjestetyllä toiminnalla Saksan ja sen liittolaisten sotakoneiston heikentämiseksi edistivät demokratian voittoa tai jotka jo suursodan alusta lähtien taikka mahdollisesti jo aikaisemminkin osoittamallaan kaukonäköisyydellä valmistivat tietä nykyiselle demokraattiselle kehityssuunnalle maassamme. Keinotekoiset juriidiset luokittelut eivät tässä päde, vaan mittapuuna täytyy olla kyseessäolevien henkilöiden toiminnan tarkoitusperät ja heidän kärsimiensä menetysten suuruus. Tiettävästi esim. n. s. metsäkaartilaisten joukkoon kuului runsaasti maataviljelevää väestöä, joka liittolaismielisen toimintansa johdosta oleellisessa määrässä menetti elinkeinonsa harjoittamisen edellytyksiä, puhumattakaan niistä oikeudellisista seuraamuksista, jotka suuresti rajoittivat heidän kaikkia työnsaanti- ja ammatinsuorittamismahdollisuuksiaan. En halua kuitenkaan kiinnittää tähän asiaan enempää huomiota, sillä tämä ei kuulu asian tässä vaiheessa esitettäväksi, sillä tämä tulee kuitenkin vielä käsiteltäväksi ed. Muurin y. m. toivomusaloitteiden n:o 256 ja 257 yhteydessä eduskunnassa myöhemmin esille. Mutta on syytä kiinnittää huomiota myös siihen, että metsäkaartilaiset ovat myös sellaisia, jotka mahdollisesti myöhemmissä vaiheissa ovat oikeutettuja tällaisten korvausten saantiin.

Varsin puutteellista asiantuntemusta osoittaa valtiovarainvaliokunnan mietinnön se osa, jossa valiokunnan enemmistö asettuu vastustamaan hallituksen esitystä kyseessäolevan 75 milj. markan määrärahan muuttamisesta arviomäärärahaksi. Käsitys, että hallitus nyt aikoisi poiketa aikaisemmasta suunnitelmasta, on virheellinen. Edellisen hallituksen esitys ja eduskunnan päätös rakentuu periaatteelle, että jokai-

selle korvaukseen oikeutetulle on maksettava menettämänsä työajan mukainen korvaus. Valtiovarainvaliokunta ei mitenkään ole voinut todeta, että myönnetty määräraha tulisi riittämään tämän suunnitelman toteuttamiseen. Jouduttaakseen asian käsittelyä ja helpottaakseen valtiotaloutemme vaikeuksia korvaukseen oikeutetut henkilöt itse ovat ehdottaneet, että korvattavaksi keskimääräiseksi vuosiansioksi määrättäisiin 40,000 markkaa, siis 3,333 mk kuukaudessa. Huhtikuun lopussa, jolloin tämä ehdotus tehtiin, on tavallisen sekatyöläisen keskimääräinen palkka 4,400 mk kuukaudessa eli 52,800 mk vuodessa. Nyt on hinta- ja palkkaneuvosto periaatteessa hyväksynyt ammattityöläisten keskimääräiseksi palkaksi 7,000 mk kuukaudessa eli 84,000 mk vuodessa. Suurin osa korvaukseen oikeutetuista henkilöistä on tiettävästi ammattityöläisiä tai vapaita ammattilaisia, joiden ansiot jo sotaa edeltäneissä olosuhteissa nousivat ainakin 4,000 markkaan kuukaudessa. Kun otetaan huomioon rahamme alentunut ostovoima, ei kukaan voine väittää nyt ehdotettua 3,333 markan kuukausituloa kohtuuttomiksi. Se onkin nimini, mitä ollenkaan voidaan ajatella.

Syy siihen, että entiset poliittiset vangit ovat ilmoittaneet tyytyvänsä tähän äärimmäisen vaatimattomaan korvaukseen, on se, että he eivät katsokaan kyseessäolevaa summaa varsinaisessa mielessä korvaukseksi menetyksistään — pitkäaikainen vankilassaolo ei olekaan rahalla korvattavissa — vaan ottaen huomioon yleisesti vaikean tilanteen ovat halunneet tyytyä vähimpään, mikä tekee mahdolliseksi vankeuden aikana menetettyjen välttämättömimpien tarvikkeiden, kuten vaatteiden ja huonekalujen ja muun irtaimiston hankkimisen, ammattiopintojen loppuunsuorittamisen, terveydellisten vaurioiden mahdollisuuksien mukaisen korjaamisen j. n. e.

Tältä, siis jo aikaisemmin hyväksytyltä periaatteelliselta pohjalta lähtien hallitus esityksessään arvioi tarpeellisen summan päättyvän noin 83 milj. markkaan, siis 8 milj. suurempaan kuin on edellisen eduskunnan hyväksymä määräraha. Kuten huomataan, on kyseessä niin pieni summa, ettei valtiotalous siitä järky eivätkä valtion muut taloudelliset velvoitukset siitä joudu kärsimään. Yksilölliseltä kannalta katsoen nämä korvaussummat eivät ole lainkaan verrattavissakaan esim. joidenkin korkeampien sotilashenkilöiden lakkautuspalkkoihin, joihin sentään on tuntunut varoja riittävän.

Mitä sitten tulee esillä olevan asian periaatteellisen sisällön toiseen osaan, niin koska sotasyyllisten varojen käyttäminen valtion tarkoituksiin tulee käsiteltäväksi erityisten toivomusaloitteiden yhteydessä, ei siihenkään ole tässä paikassa tarpeellista sen enempää puuttua.

Valtiovarainvaliokunnan hallituksen esityksestä eriävän kannan varsinaiseksi sisällöksi tuntuu edellä sanotun perusteella jäävän vain jonkinlainen epämääräinen ja myöhäsyntyinen pyrkimys hallituksen kontrollointiin tulo- ja menoarvion noudattamisessa, siis lievä epäluottamus hallituksen kykyyn käyttää arviomäärärahaa asianmukaisella tavalla. Tällainen kontrollointi ja epäluottamus olisi varmasti ollut paikallaan sodan aikana, ja jos ne valiokunnan jäsenet, jotka ilmeisesti nyt ovat vaikuttaneet sen kantaan tässä suhteessa, jo silloin olisivat osoittaneet halua tällaiseen kontrollointiin, heidän arkatuntoisuutensa voitaisiin ehkä nytkin paremmin käsittää. Mutta kun heidän epäluuloisuutensa syntyy vasta nyt, se on aivan myöhästynyttä, eikä siihen tällä kertaa ole minkäänlaista perusteltua aihetta.

Valiokunnan enemmistön mietinnössä edustama kanta, jota sen kaikki jäsenet ilmeisesti eivät ole perusteellisesti harkinneet, tulisi sitä paitsi todennäköisesti johtamaan päinvastaiseen tulokseen, kuin mitä on ajateltu. Määrärahan pohjana oleva laskelma ja korvaukseen oikeutettujen henkilöiden oma laskelma perustui tämän vuoden huhtikuussa vallinneeseen rahanarvoon. Jos korvauksen suorittaminen nyt esillä olevan kaltaisella viivytyksellä saadaan venymään kovin pitkälle ja rahan arvo sinä aikana jatkuvasti alenee, korvausperuste täytyy ottaa uudelleen arvioitavaksi ja saattaa se huhtikuussa vallinnutta hinta- ja palkkatasoa vastaavaksi. Koko tästä hommasta ei siis olisi minkäänlaista hyötyä kenellekään. Valtiovarainvaliokunnan mietinnön hallituksen esityksestä poikkeava osa on varsin puutteellisen harkinnan tulos. Kysymys voidaan ratkaista vain hallituksen esittämällä tavalla, muuttamalla kyseessäoleva määräraha arviomäärärahaksi, jonka pohjalla hallituksella on tarpeelliset valtuu-

det määritellä korvaussumman suuruus nykyisen ajankohdan ja aikaisemmin hyväksytyn periaatteellisen lähtökohdan huomioon ottaen.

Yhdyn kannattamaan ministeri Hiltusen tekemää ehdotusta.

Ed. Rantala: Hallituksen esitys olisi nähtävästi tullut vaivattomasti eduskunnassa hyväksyttyä, ellei hallituksen esitykseen olisi kytketty kahta erilaista ja erillistä asiaa. Hallitus on ehdottanut samalla, kun hallituksen esitykseen sisältyy laki poliittisista syistä tuomituille, syytteessä olleille tai turvasäilössä pidetyille heidän menetetyistä ansiotuloistaan myönnetyn korvauksen verovapaudesta, on siihen sisällytetty myöskin ehdotus tulo- ja menoarvion 15 Pl:n II luvun 33 momentin määrärahan muuttamisesta arviomäärärahaksi. Valtiovarainvaliokunta ei ole katsonut voivansa puoltaa tätä ehdotusta ja lähtenyt juuri siitä näkökohdasta, että yleensä tämänlaatuisia määrärahoja ei olisi syytä muutella arviomäärärahoiksi, koska yhdestäkin tällaisesta tapauksesta voidaan saada ennakkokäsitys, että eduskunta on valmis yleensä tällaiset verrattain pienetkin korotukset sisältävät määrärahat muuttamaan helposti arviomäärärahoiksi. Olisi ollut parempi, kun hallituksella on ollut tiedossa jo määrärahan jakoperusteet, että hallitus olisi antanut esityksen tämän momentin määrärahan korottamisesta sellaiseksi kuin olisi tarvittu ja varmastikin, minä olen siinä käsityksessä, sekä valtiovarainvaliokunta ja eduskunta olisi tämän lisäyksen hyväksynyt. Torjun ne käsitykset, että tässä asiassa olisivat jotkut poliittiset tai muut näkökohdat vaikuttaneet valtiovarainvaliokunnan kantaan. Ainakin minä olen määritellyt kantani yksinomaan näiden budjettioikeudellisten näkökohtien perusteella ja toivossa, että hallitus olisi mahdollisimman pian antanut sellaisen esityksen, joka olisi saattanut tämän asian vaivattomasti ja kivuttomasti pois päiväjärjestyksestä.

Ed. J. Raatikainen: Herra puhemies! Ministeri Hiltusen puheenvuoron johdosta on syytä hiukan kosketella tämän asian vaiheita, koska hänen lausunnostaan sai hiukan erheellisen käsityksen ja siinä oli valtiovarainvaliokuntaa jossakin määrin syyttävä sävy. Haluan kosketella asian alkuvaiheita siltä ajalta, jolloinka tämä asia tuli eduskunnan käsiteltäväksi, nimittäin jo tätä ennen koossa olleen vanhan eduskunnan aikana.

Kun poliittisten vankien korvauskysymys oli käynyt sen kiirastulen, että se oli yhden miljaardin markan määrästä hallituksessa tingitty 75 miljoonan markan suuruiseksi määrärahaksi, antoi siitä silloinen valtiovarainministeri esityksen eduskunnalle ja oli asiaa hallituksessa perusteellisesti harkittu, kun se saapui eduskunnan käsiteltäväksi. Kun hallituksen esitys joutui valtiovarainvaliokunnan jaostoon, niin jaosto pyysi valtiovarainministeriöltä tarvittavat asiakirjat ja annettiin valiokunnan jaoston käytettäväksi asiaa aikaisemmin valmistelleen valiokunnan mietintö, sen mukana muistio, joka sisälsi eräitä niitä suunnitelmia, joita valtiovarainministeriössä oli tämän määrärahan jaosta tehty, ja lisäksi hallituksen esitys, jonka perustelut tulivat valiokunnan tietoon. Siitä muistiosta, joka valiokunnalle jätettiin, sai sen käsityksen, että hallituksessa oli suunniteltu tämä määräraha jaettavaksi siten, että siitä annetaan 30,000 markkaa keskimäärin jokaista korvauksen saajaa kohti. Kun valiokunnassa oli tämä asia käsiteltävänä, heräsi siellä vakavia arveluja, vakavia epäilyjä siitä, olisiko tarpeen näin suurta korvausta henkilöä kohden keskimäärin määrätä, ja tehtiinkin joidenkin valiokunnan jäsenten taholta silloin ehdotus, että määräraha olisi vähennettävä 50 miljoonaan markkaan ja että keskimääräiseksi korvausmääräksi olisi hyväksyttävä 20,000 markkaa; vastoin hallituksen alustavia suunnitelmia (Ed. Myllymäki: Meneekö se Raatikainen 20,000:lla vuodeksi linnaan?). Minä puhun siitä, mitenkä asiaa käsiteltiin valiokunnassa. Tämä on vain alustava selvittely siitä, mitenkä asiaa vanhassa eduskunnassa käsiteltiin. Lausuin käsitykseni silloin asian käsittelyssä eduskunnassa ja minä tulen sen sanomaan tässä vielä myöhemmin, jos ed. Myllymäki malttaa odottaa.

Kun asia joutui valiokuntaan, niin me jouduimme torjumaan vähennysehdotukset. Me pidimme hallituksen, ministeri Helon, tekemää suunnitelmaa silloin sellaisena, että se on hyväksyttävä, koskapa hän oli yhtenä asianosallisena harkinnut tämän määrära-

han kohtuulliseksi. Me pidimme tiukasti kiinni hallituksen esityksestä ja onnistuimmekin valiokuntakäsittelyssä saamaan asian niin läpi, ettei siitä edes porvarilliselta taholta esitetty vastalausetta valiokunnan mietintöön. Samassa yhteydessä sovittiin myöskin siitä, ettei asiasta viritettäisi suurempaa keskustelua, ei eduskunnassakaan, ja erittäinkin ministeri Hiltusen toivomuksesta se menikin niin hiljaisesti läpi, että vain muutamia puheenvuoroja täällä asiasta käytettiin, ja olin ainoa, joka käytin puheenvuoron selostaakseni valiokunnan silloista kantaa. Tällöin sovittiin siitä, että kun tämä asia on sellainen kuin se on, olisi se hoidettava pois päiväjärjestyksestä vähin äänin, ja niinhän asia silloin tehtiinkin, ja niiltä tahoilta, jotka olivat määrärahan vähentämisen kannalla, sanottiin, että jos tästä asiasta nyt tällä 75 miljoonalla markalla selvitään, niin hyväksytään se sellaisenaan. Kun määräraha oli näin hyväksytty, joutui se tietysti hallitukseen jaettavaksi, ja minua ihmetyttää, miksei hallitus ryhtynyt tätä määrärahaa silloin jakamaan, kun se sai valtuuden määrärahan jakamiseen. Asia on vitkunut hallituksessa. Hallitus ei käsittääkseni ole hoitanut asiaa riittävän nopeasti. Jos hallitus olisi ryhtynyt jakamaan määrärahan niillä valtuuksilla, mitä sillä oli, olisi asia jo saatu pois päiväjärjestyksestä aikaisemmin eikä rahan arvon vaihtumisesta johtuvia korotuksia olisi kenties tullut esitetyksi.

Kun asia sittemmin joutui uudessa vaiheessaan valtiovarainvaliokuntaan käsiteltäväksi, niin oli siellä mukana luonnollisesti niitä henkilöitä, jotka olivat asian aikaisemmassa käsittelyvaiheessa ja aikaisemmin koolla olleessa eduskunnassa, ja oli luonnollista, että nämä pitivät kiinni siitä hiljaisesta sopimuksesta, että asia hoidetaan pois päiväjärjestyksestä 75 miljoonan markan määrärahalla. Sen lisäksi ne muodolliset seikat, joista ed. Rantala valiokunnan puolesta täällä mainitsi, ne myöskin vaikuttivat sen, ettei valiokunta ollut halukas muuttamaan aikaisemmin tekemäänsä suunnitelmaa ja muuttamaan määrärahaa arviomäärärahaksi.

Kun täällä edustajat Riihinen ja Manninen väittivät, että valiokunnan kanta asiassa on ollut ja on virheellinen, on syytä sanoa, että valiokunta on menetellyt aivan niinkuin valiokunnan muodollisista syistä oli pakko menetellä. Ainoa oikea käsittelytapa olisi ollut, että valiokunta olisi hylännyt hallituksen esityksen ja pyytänyt hallitukselta uutta esitystä. Mutta kun esitykseen sisältyvä verovapaus on tärkeä, niin ei valiokunta tahtonut tälle tielle lähteä. On syytä huomauttaa, että kun asia nyt on vitkunut, niin se on tietänyt huomattavaa lisäystä esitykseen. Aikaisemman suunnitelman mukaan, joka valiokunnalle annettiin, sisältyi ehdotus, että keskimääräinen määräraha olisi henkilöä kohti 30,000 markkaa. Hallituksen uusi esitys sisältää 10,000 markkaa henkilöä kohti lisää plus verovapaus. Tämä tietää siis tuntuvaa korotusta aikaisemmin tehtyyn suunnitelmaan.

Aikaisemmassa käsittelyvaiheessa olin sitä mieltä, että hallituksen esitys 75 milj. markan määrärahasta on sellaisenaan hyväksyttävä ja silloin hallituksessa valmistetun suunnitelman mukaan jaettava. Olen ollut vastustavalla kannalla määrärahan arviomäärärahaksi muuttamiseen senvuoksi, että jos hallitus olisi tahtonut asian hoitaa, se olisi voinut valtuuksillaan jakaa annetun 75 milj. markkaa ja jos se hallituksen jakosuunnitelman mukaan ei olisi riittänyt, olisi hallitus aivan hyvin voinut myöhemmin pyytää lisämäärärahaa lisäbudjetin yhteydessä. Kun hallitus ei näin ole tehnyt, ei käsittääkseni ole syytä tässä vaiheessa ryhtyä muuttamaan valtiovarainvaliokunnan mietintöä.

Opetusministeri Helo: Kun edellinen puheenvuoro saattaa antaa harhaanjohtavan käsityksen siitä, mille perusteille edellisen hallituksen esitys tässä asiassa perustuu, ja kun minäkin olen ollut mukana tätä esitystä laadittaessa, niin on syytä mainita pari sanaa.

Edellinen esitys perustui sille ajatukselle, että kyseessäoleville poliittisille vangeille ja niihin verrattavissa oleville henkilöille olisi myönnettävä kaikki se, mitä ne olivat näissä määrätyissä olosuhteissa joutuneet menettämään ansiotulojaan. Ei enempää, sillä he käsitykseni mukaan olisivat itse kieltäytyneet ottamasta enempää, mutta ei myöskään vähempää, koska heillä oli täysi oikeus saada se, mikä heiltä oikeudettomasti oli riistetty. Tämä oli hallituksen esityksen periaatteellinen kanta.

Mutta toinen asia oli arvioida, kuinka suuri määräraha tarvittiin kokonaisuudessaan tähän tarkoitukseen. Siinä jaostossa, jossa määrärahaa arvioitiin, esitti eräs asiantuntija olettamuksen, että ansiot keskimäärin tulisivat vuotta kohden nousemaan noin 30,000 markkaan. Tällä perusteella jaoston enemmistö arvioi määrärahan suuruuden. Se että siinä siis arvioitiin ansiot keskimäärin, kuten edellinen puhuja lausui, hän käytti nimenomaan sanaa „keskimäärin", 30,000 markkaan, sillä ei ollut mitään tekemistä sen kanssa, kuinka paljon kullekin asianomaiselle henkilölle tulisi korvausta suoritettavaksi. Se oli vain apulaskelma, jollaisia budjetissa yhtä mittaa tarvitaan, jotta voitaisiin laskea koko kysymykseen tuleva määräraha. Tämä summa 30,000 markkaa on nyt, kuten edellisen puhujan lausunnosta kävi ilmi, käsitelty valiokunnassa aivan väärin.

Mitä muuten tähän 30,000 markkaankin tulee, niin olin jaostossa sitä mieltä, että se epäilemättä on liian pieni keskimääräiseksi arvioksi ja esitin jo silloin 40,000 markkaa, vaikka enemmistö katsoi, että tuo arviointi 30,000 markkaa paremmin vastaisi todellisuutta. Tämä on se pohja, jolle edellisen hallituksen esitys rakentui

Minun täytyy yhtyä edellisen puhujan lausuntoon siinä, että tämä asia olisi nopeammin voitu hoitaa. Katsoen edellisen hallituksen esitykseen olisi mielestäni ilman muuta voitu ryhtyä korvauksia suorittamaan, ja niissä kohden, joissa ei ollut selvitystä maksettavan korvauksen suuruudesta, olisi se pitänyt määrätä yleisellä arvioinnilla, jollaiseksi on esitetty 40,000 markkaa, mikä muuten mielestäni on vaatimaton summa, joka olisi hyväksyttävä. Minusta olisi siis asiaa voitu jouduttaa ryhtymällä heti jakamaan myönnettyä määrärahaa edellisen hallituksen esittämien perusteiden mukaisesti, ja jos se ei olisi riittänyt, olisi annettava lisämenoarvio tai esitettävä, niinkuin tässä on tehty, että määräraha muutetaan arviomäärärahaksi. Edellisen hallituksen esityksessä oli se puutteellisuus, että määräraha oli arvioitu liian vähäiseksi tai, että sitä ei esitetty arviomäärärahaksi. Jos asiaa tahdotaan nopeasti viedä eteenpäin, olisi parasta, että määräraha muutetaan arviomäärärahaksi ja että sitä ryhdytään jakamaan edellisen esityksen perusteella, jonka aikaisempi eduskunta on muistaakseni ilman äänestystä hyväksynyt.

Ed. Peltonen: Valtiovarainvaliokunnan ikävänä velvollisuutena on huolehtia ja noudattaa valtion raha-asiain hoidossa johdonmukaista menettelyä ja hyvin harkittua säästäväisyyttä. Tällaisesta menettelystä on valiokunta aikaisemmin saanut tunnustustakin osakseen hallituksen taholta, mutta nyt siinä suhteessa näyttää olevan käsitys muuttumassa. Herra valtiovarainministeri juuri pyrki ojentamaan valiokuntaa sen takia, että valiokunta asettuu hylkäävälle kannalle hallituksen esitykseen nähden aikaisemmin myönnetyn 75 milj. markan määrärahan muuttamisesta arviomäärärahaksi. Tässä asiassa valiokunta ei ota mielellään moitetta vastaan, vaan päinvastoin, niinkuin täällä eräässä puheenvuorossa on lausuttu, hallituksessa itsessään on ollut syytä, kun se ei ole tarpeellisella ripeydellä toimittanut tämän määrärahan jakoa.

Hallituksen taholta, silloin kun valtiovarainvaliokunnan asianomaisessa jaostossa asia oli käsiteltävänä, niin kuin täällä on selitetty, on esitetty suunnitelma tämän määrärahan käyttämisestä ja sille pohjalle on tämän määrärahan käyttäminen rakentunut. Myöhemmin on suunnitelmaan tehty muutoksia, jotka aiheuttavat nyt sen, että aikaisemmin pyydetyt määrärahat eivät riitä tarkoitukseen, vaan tarvittaisiin lisää noin 8 miljoonaa markkaa. Hallitus ei pyydä kuitenkaan mainittua lisäystä aikaisemmin myönnettyyn määrärahaan, vaan esittää sen muutettavaksi arviomäärärahaksi, jolloin tarkoitukseen voidaan käyttää tarvittava määrä. Tällainen asiain hoito on outoa. Miksikäs hallitus ei pyytänyt tarkoitukseen tarvittavan määrärahan lisäystä, kun laskelmat sen suuruudesta olivat valmiit, silloin asia olisi ollut jo selvä ratkaistavaksi.

Nyt haluaa hallitus saada avoimet valtuudet määrärahan käyttämisestä. Siihen ei kuitenkaan mielestäni ole syytä mennä varsinkaan, kun on esitetty sellaisia käsityksiä ja mielipiteitä, että silloin voidaan samasta määrärahasta myöntää korvausta myös metsäkaartilaisille heille sodan aikana aiheutuneista taloudellisista menetyksistä. Vaikka tällainen tulkinta tuntuu kovin va-

paamieliseltä, se ei voi tulla kysymykseen tämän asian yhteydessä. Metsäkaartilaisille korvauksen myöntäminen on kokonaan erillinen asia, jota ei voida kytkeä nyt esillä olevaan korvauskysymykseen, vaan se on vastaisen harkinnan varassa.

Hallitukselle ei liioin ole syytä antaa avoimia valtuuksia, jonka vuoksi valtiovarainvaliokunnan kantaa esityksen suhteen on pidettävä käytännössä olevan tavan mukaisena ja oikeana, jota menettelyä on syytä vastaisuudessakin noudattaa. Hallitushan voisi jakaa määrärahan aikaisempaa suunnitelmaa noudattaen, ja jos osoittautuu välttämättömäksi osoittaa tarkoitukseen suurempi määräraha. Siitä voidaan tehdä myöhemmin uusi esitys. Tällainen menettely ei mielestäni laisinkaan viivytä määrärahan käyttämistä ja senvuoksi minusta valtiovarainvaliokunnan esitys on hyväksyttävä.

Ministeri Hiltunen: Eräiden puhujien puheenvuorojen johdosta on sanottava muutama sana.

Mitä ensinnäkin ryhmätoverini ed. Peltosen puheenvuoroon tulee, niin tietysti valtiovarainvaliokunnan on pidettävä huolta siitä, että määrärahoja ei ylitetä ja jotta valtion talousarvio mahdollisimman oikein hoidetaan. Mutta kaikissa asioissa on aina poikkeuksia. Ei tämä ole ensi kerran, kun on pyydetty oikeutta jonkun määrärahan muuttamiseen arviomäärärahaksi, joskus jopa hyvinkin suurissa asioissa, ja minä tiedän budjetissa eräitä määrärahoja, joita on ylitetty 100-kertaisestikin. Tässä on kysymys hyvin pienestä ylityksestä, noin 10 à 12 %. Edelleen ed. Peltonen mainitsi, että jos tässä valtiovarainvaliokunta ei pidä kiinni määrärahan kiinteästä luonteesta, niin valtioneuvosto saattaa sitä jakaa minkälaisiin tarkoituksiin tahansa. Sekään ei voi tulla kysymykseen, koska valtioneuvosto on jo tehnyt päätöksen määrärahan jakoperusteista. Eduskuntahan voisi tässä yhteydessä nimenomaan sanoa, että eduskunta edellyttää, ettei määrärahan jakoperusteita enää muuteta.

Mitä sitten tulee ed. Raatikaisen lausuntoon, että hallitus olisi voinut ottaa tämän esityksen pois ja antaa uuden esityksen tai että se voisi antaa tämän jälkeen asiasta uuden esityksen. Jos asiasta niin ajatellaan, niin valtiovarainvaliokunnan enemmistö olisi siinä tapauksessa voinut kirjoittaa perustelunsa hieman myötämielisempään sävyyn ja sanoa, että juuri muodollisista syistä ei tällä kertaa voida yhtyä hallituksen esitykseen, vaan toivotaan hallitukselta uutta esitystä. Mutta jos nämä perustelut luetaan sellaisina kuin ne ovat edessämme, niin ei ole minkäänlaista mahdollisuutta antaa uutta esitystä, vaan täytyy jakoperusteita muuttaa niin, että määräraha riittää tarkoitukseen. Mietinnössä ei sanallakaan sanota, että odotetaan asiasta uutta esitystä. Minä ihmettelen, että valiokunnassa ne, jotka täällä kaipaavat uutta esitystä, eivät ole edes yhtä lausetta asiasta ehdottaneet valiokunnan mietinnön perusteluihin, sillä perustelut sitovat myöskin hallitusta. Minun nähdäkseni ei siis ole muuta mahdollisuutta kuin joko tällä kertaa tyytyä muuttamaan tämä asia arviomäärärahan luontoiseksi tai vielä kerran muuttaa jakoperusteita niin, että määräraha riittää. Kyllä minä olen valmis myöntämään, että valtiovarainvaliokunnan ilmeinen oikeus on pitää huolta valtion rahataloudesta ja valvoa myöskin sitä. Siinä suhteessa ei ole erimielisyyttä olemassa, mutta niinkuin jo alussa sanoin, on olemassa eräitä sellaisia poikkeuksia, jotka eivät salli aina lain kirjaimesta kiinni pitämistä, ja minusta tällä kertaa on sellaisesta kysymys.

Ed. Räisänen: Herra puhemies! Tämä käsiteltävänä oleva asia on seurausta siitä rikollisesta politiikasta, jota vuonna 1941 alkaneen sodan edeltäneenä aikana ja itse sodan aikana harjoittivat vallassa olevat Suomessa, hallituksen jäsenet ja poliittiset napamiehet yleensä. Kun 1940 oli Moskovan rauha solmittu, niin heti sen jälkeenhän alkoi meidän maassamme puuha kostosodan aikaansaamiseksi ja kesällä jo oltiin läheisessä yhteistyössä Saksan kanssa. Ne poliitikot ja kansalaiset, jotka tämän huomasivat, mutta olivat isänmaan asiassa kokonaan toisella kannalla, asettuivat tietysti tällaista mieletöntä puuhaa vastustamaan. Mukana oli, ehkäpä opposition johdossa, eräät tämän edellisen eduskunnan jäsenet, „kuutosina" tunnetut. Heidät tuomittiin sitten eri pitkiin kuritushuonerangaistuksiin tämän kantansa johdosta.

Sitten kävi niinkuin kävi. Ministeri Kekkonen kirjoitti tilannetta luonnehtien viime syksynä välirauhan jälkeen, että „tässä sitä ollaan". „Kuutosten" kanta osoittautui oikeaksi ja kaikkien niiden kanta, jotka olivat olleet sitä mieltä, että ei pidä lähteä syyhyttä saunaan eikä pidä vaarantaa enää toista kertaa isänmaan kohtaloa. Tuosta rikollisesta politiikasta, josta olen maininnut, on ollut hyvin paljon ikäviä seurauksia Suomen kansalle. Meillä on täällä ollut niistä paljon puhetta — eilen keskusteltiin paljon siirtoväen asiasta, erästä sen puolta tuuletettiin. Meillä on invaliidiasiat ja meillä on jos vaikka mitä tuon sodan ikävinä seurauksina ja nyt on myöskin tämä asia. Ne kansalaiset, jotka pistettiin syyttä keskitysleireihin ja tuomittiin syyttä kuritushuoneeseen hallituksen osoituksen mukaan — hallitus antoi viitteitä tuomareillekin —, ne kansalaiset ovat epäilemättä oikeutetut saamaan korvausta niistä menetyksistä, joita heille on tullut. Maksaako tämän korvauksen valtio vai maksavatko sen ne rikolliset henkilöt, ne rikolliset poliitikot, jotka menettelyllään ovat tämän aiheuttaneet, se on asia, josta vielä pitää keskustella, mutta nyt ensi alkuun kai valtion täytyy korvata nämä menetykset, joita asianomaisilla kansalaisilla on ollut.

Kyllä tämänsuuntaista on meidän maassamme tapahtunut aikaisemmin. Tässä kamarissa on varmasti henkilöitä, jotka muistavat bobrikoffilaisajan, tuon laittomuusajan, jolloin kansalaisia, esimerkiksi virkamiehiä, karkoitettiin ja sitä ennen niiltä otettiin virat pois, erotettiin virasta, jopa niitä pistettiin vankiloihinkin. Kun sitten lailliset ajat palasivat, niin nämä virkamiehet saivat täyden korvauksen, palkkansa ja ne muut edut, mitä olivat menettäneet. Tuota bobrikoffilaisajan systeemiä käytettiin paljon laajemmassa ja raaemmassa muodossa 1941 sodan edellisenä aikana ja sen jälkeen, ja senmukaiset ovat seuraukset kin. Laskut ovat pitemmät ja paksummat nyt, mutta kyllä ne ovat hoidettavat. Ja niinkuin sanoin, niin nämä korvaukset on sitten valtiolle perittävä takaisin niiltä rikollisilta — sikäli mikäli heillä on maksaa —, jotka meidän maamme veivät tähän sotaan, jonka seurauksena on nyt, että meillä on katsomista, pysyykö tyhjä säkki pystyssä vai eikö se pysy.

Niinkuin täällä opetusministeri lausunnossaan huomautti, niin edellinen hallitus, joka otti lisämenoarvioon tuon 75,000,000 mk, joka sitten eduskunnassa tuli hyväksytyksi, suunnitteli, että korvaukset on maksettava sen mukaisesti, kuin asianomaiset ovat kärsineet taloudellista vauriota ja voivat osoittaa saamisensa oikeutetuksi. Ja, niinkuin hän huomautti, niitä varten, jotka eivät todisteiden avulla voi näitä saamisia osoittaa pennilleen, niitä varten sitten asetetaan jonkunlainen normi, jonka mukaisesti korvaukset maksetaan, oliko se 30,000 tai 40,000 vuodessa tai enemmän, tällä hetkellä kai sen pitäisi olla enemmän. Mutta, kuten sanottu, niille, jotka ovat vissin ansiotulon menettäneet ja jotka voivat sen pennilleen osoittaa, se on pennilleen maksettava, jos oikeutta tahdotaan tehdä. Esimerkiksi kansanedustajiin nähden se käy kai verraten helposti päinsä, kun maksetaan se palkka, minkä ovat nostaneet ne, jotka tänne tunkeutuivat meidän tilallemme, ja otetaan se heiltä pois. Kyllähän he tiesivät — he olivat sentään niin viisaita ihmisiä —, tulevansa luvattomille paikoille. Kun hallituksen toimesta oli rikollisella tavalla poistettu kansanedustajia, ei olisi pitänyt tulla sellaisille paikoille. Sellainen on äärettömän ankarasti arvosteltava ja vähintä on, että he maksavat palkkansa takaisin.

Niin, minun mielestäni olisi valtiovarainvaliokunta voinut hyvin mennä tähän hallituksen esitykseen ja hallitus, päinvastoin kuin mitä siellä kuulema nyt on esitetty, voisi tämän korvauksen jakaa, niinkuin alunperin on ollut suunniteltu, niin että ne, jotka ovat menettäneet tulojaan vissin määrän ja voivat sen osoittaa, ne saavat korvaukseksi juuri sen, ja ne, jotka eivät voi pennilleen osoittaa, niin heille, niinkuin sanoin, tehdään jotkut normit, joiden mukaan korvausta maksetaan. Näin olisi tämä asia järjestettävä ja viimeiseen asti toivonkin, että se sillä tavalla tulee järjestetyksi.

Tämän yhteydessä voi, lopettaessani lausuntoni, sanoa, että tämä asiahan ei järjesty kuitenkaan noin vain rahalla, tämä koko ruljanssi, mistä nyt on kysymys, vaan niiden miesten, niiden poliitikkojen, jotka ovat tämän kaiken saaneet aikaan, ja minä en nyt puhu tästä korvausasiasta erityisesti, vaan yleensä koko isänmaan asiasta, niiden, jotka menettelyllään ovat aiheuttaneet

tämän kurjuuden, tämän viheliäisyyden, missä me nyt olemme, jotka ovat tieten tahtoen johtaneet kansan siihen ja maan siihen, on vastattava ja heidät on saatettava kuritushuoneeseen. Lyhyesti ja selvästi on asia näin. Täällä on tehty lakialoite, ed. Wiikin tekemä aloite kansantuomioistuimista, ja edelleen on ed. Eino Pekkalan aloite valtakunnanoikeuden uudelleen järjestämisestä, jotka tähtäävät tähän, mutta edustajien aloitteet kehittyvät eduskunnassa verrattain hitaasti, valtiopäiväjärjestyksen hengen mukaisesti, sillä hallituksen esityksillä on aina etuoikeus. Sen vuoksi toivon, että hallitukselta tulisi tässä asiassa esitys, ja erityisesti käännyn, kun täällä näyttää istuvan sisäministeri, hänen puoleensa esittäen, että hän antaisi nopeasti esityksen kansantuomioistuimista tai valtakunnanoikeuden uudelleen järjestämisestä, niin että näitä rikollisia päästään kuskaamaan linnaan.

Ed. Kilpeläinen: Haluan tässä yhteydessä kiinnittää eduskunnan huomiota myöskin erään toisen henkilöryhmän asemaan, henkilöryhmän, joka tarvitsisi verovapauden ainakin yhtä hyvin kuin poliittiset vangit. Tarkoitan sotainvaliideja. Heitä koskeva aloite on tehty, mutta työväenasiainvaliokunta on sen hylännyt, mikä johtui siitä, että siellä käytetty asiantuntija katsoi verovapauden olevan ristiriidassa korvauslakien hengen kanssa. Jos nyt eduskunta tässä kysymyksessä ottaa toisen kannan, niin että verovapaus voidaan siis myöntää, niin toivottavasti se pysyy samalla johdonmukaisella tiellä myöskin silloin, kun invaliidien asia tulee esille. Minä nimittäin uskon, että tässä maassa yli puoluerajojen ollaan varmaankin valmiit myöntämään sotainvaliideille verovapaus ainakin yhtä hyvin kuin se on myönnetty kansanedustajille ja poliittisille vangeille.

Ed. Salminen: Poistaessaan arviomäärärahan luonteen on valtiovarainvaliokunta minun mielestäni menetellyt aivan oikein. Tässähän on kysymys aivan tyypillisestä kiinteästä määrärahasta, koska kaikki edellytykset sen määräämiseksi ja jakamiseksi tunnetaan. Jako on suoritettava tämän 75 milj. markan puitteissa, jonka eduskunta on myöntänyt, taikka, jos hallitus tahtoo poiketa niistä suunnitelmista, jotka se on eduskunnalle ilmoittanut, sen on pyydettävä lisämäärärahaa eduskunnalta, jotta eduskunta voi tutkia ne syyt, jotka hallitus sille poikkeamisensa syyksi esittää. Jos tätä viimeksimainittua menetelmää noudatetaan, se tietysti aiheuttaa jossain määrin viivästystä, mutta ymmärtääkseni ei se nyt ole niin kovin tärkeä asia, sillä meillähän on viivästynyt moni muu seikka. Esimerkiksi yksityisoppikoulujen opettajat ovat edelleenkin saaneet odottaa kalliinajanlisiänsä ja samoin monet muut heihin verrattavat toimenhaltijat. On myöskin huomattava, että vahinkoa on kärsinyt moni sellainen henkilö, joka on asepalveluksessa ollessaan puolustanut isänmaatansa. On sellaisia henkilöitä, erittäinkin vapaan ammatin harjoittajia, joiden koko talous on mennyt sodan aikana sekaisin. He odottavat yhä edelleenkin, tai oikeastaan he eivät milloinkaan ole edes pyytäneet mitään korvausta niistä menetyksistä. Niin ollen minä en pitäisi tuollaista pientä viivästystä kovin suurena asiana, jos hallitus nimittäin tahtoisi saada jonkinverran lisää tähän kiinteään määrärahaan, joka sille on myönnetty.

Olen siis sitä mieltä, että valtiovarainvaliokunnan ja suuren valiokunnan kanta tässä asiassa on oikea, ja uskon, että koko ryhmäni tulee kannattamaan sitä.

Ed. Mäkelä: Minä viittaan vain vielä siihen, että kun viime vuoden lopulla laaditussa, nyt kulumassa olevan vuoden tuloja menoarviossa on varattuna hyvin suuri summa lakkautuspalkoille joutuneille upseereille, jotka sodan aikana tekivät kaikkensa, vaikkakin korkeammalta taholta tulleesta määräyksestä tietysti, yhdistyneitä kansakuntia vastaan. Tämän vuoksi on kovin ihmeellistä, että nyt niin kiivaasti eräältä puolelta, varsinkin joidenkin sosialidemokraattien taholta, vastustetaan nyt kysymyksessä olevan määrärahan muuttamista arviomäärärahaksi. Nuo ensiksi tarkoittamani rahamäärät upseereille pyörivät siinä useinkin 100,000 ja 200,000 markan välillä, ja tässä nyt ei kai ole kysymyksessä niin suuret summat.

Muutamat sosialidemokraatit ihmeeksemme puhuivat kovin oudolla tavalla säästäväisyydestä täällä äsken. Säästäväisyyttä — suunnilleen saman kaltaista — toimeenpantiin silloinkin, kun nämä poliittiset van-

git ja turvasäilöläiset olivat siellä kiven sisällä, niinkuin joskus sanottiin. He saivat luissaan tuntea sen säästäväisyyden laadun nälän muodossa.

Minä erikoisen painokkaasti alleviivaisin sen tähden sitä seikkaa, että meillä olisi syytä yksimielisesti, taikkakin ainakin mahdollisimman suurella enemmistöllä, hyväksyä tehty ehdotus tämän määrärahan muuttamisesta arviomäärärahaksi. Se olisi nykyvaiheessa kaikkein isänmaallisinta, mitä ajatella voidaan.

Ed. Jokinen: Että tästä kysymyksestä päästään tyydyttävään tulokseen, olisi määräraha minun käsitykseni mukaan muutettava arviomäärärahaksi. Suunnitellulla korvausmäärällä ei sittenkään korvata kaikkea sitä, mitä moni vanki on saanut näinä monina vuosina kokea vankileirien sisällä. Minusta tuntuu, että eduskunta kieltäessään näin vaatimattoman määrärahan ei tahdo asiassa päästä hyvään lopputulokseen.

Ed. Lepistö: Minäkin yhdyn siihen arvosteluun, mitä valtiovarainvaliokunnan taholta on suoritettu hallituksen esityksen johdosta kyseessäolevan määrärahan arviomäärärahaluonteesta. Sosialidemokraattisella taholla, se on ed. Mäkelän lausunnon johdosta erikoisesti alleviivattava, ei ole tahdottu itse asian asialliseen puoleen puuttua. Minä kuitenkin valtiovarainvaliokunnassa edustin jo asian siinä vaiheessa, missä minulla oli tilaisuus ottaa asian käsittelyyn osaa, sitä kantaa, että on syytä lausua arvostelu tästä hallituksen esittämästä kannasta, mutta kuitenkin olisi syytä saattaa tämä asia nopeasti pois päiväjärjestyksestä. Tällä kertaa tämä asia järjestyy nopeammin, jos eduskunta hyväksyy ed. Hiltusen ehdotuksen. Edellyttäen, ettei määrärahan jakoperusteita muuteta, minäkin yhdyn kannattamaan täällä tehtyä ehdotusta, että määräraha olisi arviomääräraha.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Hiltunen ed. H. Mannisen kannattamana ehdottanut, että eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän ehdotuksen 15 pääluokan II luvun 33 momentin määrärahan muuttamisesta arviomäärärahaksi. Kutsun tätä ed. Hiltusen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy valtiovarainvaliokunnan määrärahan muuttamista koskevan hylkäävän ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Hiltusen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 73 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 15.

Puhemies: Eduskunta on siis hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Kulovaara: Pyydän avointa äänestystä.

Puhemies: Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ahmavaara, Alestalo, Annala, Antila, Asikainen, Berner, von Born, Brander, K. Eskola, J. Hakala, Hautala, Heikkilä, Heiniö, Heljas, Hetemäki, Hiekkala, Hiilelä, Hirvensalo, Hollsten, Honkala, Hästbacka, Ikonen, Inkinen, Jern, Järvi, Kaijalainen, Kankainen, Kannisto, Kauppi, Kilpeläinen, Kinnunen, Kirra, E. Koivisto, J. Koivisto, Kytömaa, Käkelä, Kölli, Lahtela, Laine, Laitinen, Lampinen, Lappi-Seppälä, Lehtokoski, Leikola, Leppä, V. Leskinen, Lumme, Malkamäki, Malmivaara, Miettunen, Miikki, Muikku, Mäkinen, Möttönen, Niskala, Niukkanen, E. Nurminen, Oksala, Paasivuori, Paavolainen, Paksujalka, Peltonen, Penttala, Pilppula, Pohjala, Pohjannoro, Pyörälä, Pärssinen, Pääkkönen, J. Raatikainen, U. Raatikainen, Rantala, Rantamaa, Raunio, Riikonen, Saari-

aho, Salminen, Salo, Sarlin, Saukkonen, Seppälä, Sillanpää, Simonen, Simula, Soininen, Suontausta, Teittinen, P. Tervo, Tiitu, Tukia, Turja, Turunen, Tuurna, Törngren, Valanne, Vehkaoja, Vennamo, Vesterinen, Vilhula, Virkki, Virolainen, J. Virtanen, Voionmaa, Ytti ja Östenson.

„Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, G. Andersson, K. Andersson, Brommels, Bryggari, V. Eskola, Frietsch, K. Hakala, Helo, Hietanen, Hiltunen, Huhta, Hukari, Jokinen, Jutila, Juutilainen, J. Järvinen, M. Järvinen, Kallinen, P. Karjalainen, Karvonen, Kauhanen, Kekkonen, Kilpi, Kivisalo, Kuittinen, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Kulovaara, Kuusela, Kuusinen, Lehtonen, Leino, Lepistö, Luukka, Lång, H. Manninen, Y. Manninen, Meinander, Meriläinen, Metsäranta, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Nevalainen, N. Nurminen, E. Pekkala, M. Pekkala, E. Pesonen, H. Pesonen, Pessi, Prunnila, Puumalainen, Pyy, Riihimäki, Riihinen, Rinne, Roine, Rydberg, Ryömä, Räisänen, Sergelius, Smeds, Sormunen, Stenberg, Svento, Tainio, Takki, Talvio, S. Tervo, Tolonen, Tuominen, Uusitalo, Welling, Wickman, A. Wirtanen, O. Virtanen ja Österholm.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 13 edustajaa:

Forss, E. Karjalainen, Koukkari, Leppälä, P. Leskinen, Luostarinen, Murtomaa, Okko, Pusa, Salmela-Järvinen, Sundström, Söderhjelm ja Wiik.

P u h e m i e s: Avoimessa äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 80 ei-ääntä.

Eduskunta on siis hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen.

Asian toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi asemakaavalain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 22, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 2 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 18, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi asevelvollisuuslain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä ed. Kilven y. m. lak. al. n:o 47, jota on valmistelevasti käsitelty puolustusasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 1 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 19, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

P u h e m i e s: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Heiniö: Minulta on valiokunnan jäsenenä kysytty, mitenkä tämä lakiesityksen 12 §:n 3 momentin sisältö soveltuu puolustusasiainvaliokunnan mietinnön 3 kappaleeseen, jossa puhutaan vajaamielisyyden korkeimmasta asteesta. On kysytty, mitä tarkoitetaan tällä korkeimmalla asteella. Voin sanoa, että valiokunnassa käsiteltäessä asiaa oli tarkoitus sanoa, että lääkärintarkastusohjesääntöön olisi saatava merkintä tai määrittely, jossa sellainen vajaamielisyyden aste, joka kokonaan vapauttaa asevelvollisuuden suorittamisesta, olisi tarkoin määriteltävä, siis ei puhuttava korkeimmasta eikä alimmasta asteesta, vaan yleensä asteesta, joka siis vapauttaa asevelvollisuuden suorittamisesta. Tämä kolmas kappale saattaa olla jonkin verran heikosti harkittu mietinnössä, mutta tarkistajille voin sanoa, että tarkoitus on ollut selvittää kysymys tähän suuntaan lääkärintarkastusohjesäännössä, joten tämä pöytäkirjaan merkittäköön tarkistajia varten.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa sekä laeiksi maalaiskuntain kunnallislain 9 §:n ja kaupunkien kunnallislain 10 §:n muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 23 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 4 valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 21 ja ed. Sormusen y. m. lak. al. n:ot 21 ja 22, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 23. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn. Viime istunnossa ed. Sormusen tekemä ehdotus otetaan huomioon.

Yleiskeskustelu:

Ed. Sarlin: Herra puhemies! — Kun eilen eduskunnassa aloitettiin keskustelu esillä olevasta hallituksen esityksestä, joka koskee poikkeuksellista vaalioikeutta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa, sekä hallituksen esityksen ohella ed. Sormusen y. m. lakialoitteista, jotka vuorostaan koskevat pysyväisen muutoksen säätämistä sekä maalaiskuntain että kaupunkien kunnallislakeihin ja joiden aloitteiden mukaan maalaiskuntain kunnallislain 9 §:stä ja kaupunkien kunnallislain 10 §:stä olisi poistettava, paitsi hallituksen esityksessä tarkoitettu kunnallisverojen maksamatta jättämisen oikeuttama vaalioikeuden rajoitus, myös se rajoitus, minkä mukaan vaalioikeutta vailla on sekin, joka kunnalliskodissa, muussa kunnallisessa köyhäinhoitolaitoksessa tai vuosihoidokkina on täyden köyhäinhoidon varassa, kävi eräiden edustajain lausunnoista ilmi, etteivät he olleet selvillä siitä, mitä lainsäädännössämme tarkoitetaan täydellä köyhäinhoidolla. Niinpä mainitsi keskustelun aikana ed. Sormunen käyttämässään puheenvuorossa, että hänen käsityksensä mukaan on kohtuutonta ja väärin, että esim. leskivaimolta, jolle on annettu köyhäinhoidon avustusta hänen lastensa elättämiseksi, otetaan pois kunnallinen äänioikeus.

En päässyt ed. Sormusen lausunnosta täysin selville siitä, tarkoittiko hän, että lainmuutos olisi tarpeellinen, jotta tuollaisessa tapauksessa äänioikeutta ei menetettäisi, vai tahtoiko hän tuoda esiin epäkohdan, jonka oli aiheuttanut väärä lain tulkinta. Mutta kaiken varalta on mielestäni tältä paikalta todettava, että ed. Sormusen mainitsemassa tapauksessa voimassaolevankin lain mukaan äänioikeuden menetys ei voi tulla kysymykseen. Laki on siinä suhteessa aivan selvä; ja jotta se ymmärrettäisiin, on pidettävä kiinteästi mielessä, että kunnallislakiemme mukaan äänioikeutta vailla on vain sellainen köyhäinhoitoa saava kunnan jäsen, joka on täyden köyhäinhoidon varassa. Lainsäätäjä on puheenalaisissa lainpaikoissa antanut sel-

ventävän määritelmänkin täyden köyhäinhoidon käsitteestä puhumalla hoidosta kunnalliskodissa tai muussa köyhäinhoidollisessa laitoksessa sekä hoidosta, joka annetaan vuosihoidokkina yksityisessä kodissa. Täydellä köyhäinhoidolla ymmärretäänkin vain sellaista hoitoa, jonka kunta kustantaa kunnalliskodissa tai muussa tarkoitukseen soveltuvassa laitoksessa ja jota hoitoa nauttiessaan asianomainen hoidokki on kaikissa suhteissa sekä ylläpitoonsa että hoitoonsa nähden asianomaisen laitoksen huollossa ja hoivattavana, niin myös sellaista hoitoa, jota annetaan vuosisopimuksella vuotuista korvausta vastaan yksityisessä kodissa samoilla edellytyksillä, kuin mitä edellä olen sanonut laitoshoitoon nähden. Tyypillisenä kriteeriona tälle köyhäinhoidolle on, että sen nauttija ei omakohtaisesti huolehdi miltään osalta ylläpidostaan eikä hoidostaan, vaan kuuluu huolehtiminen niistä tällaisen huollon antajalle, siis joko asianomaiselle laitokselle tai sellaiselle yksityiselle kodille, johon hoidokki on hoidettavaksi sijoitettu. Tästä johtuu, että täyteen köyhäinhoitoon ei ole otettava eikä yleensä otetakaan henkilöitä, jotka vielä kykenevät, jos aineelliset varat heille sitä varten annetaan, itse huolehtimaan itsestään, vaan avustetaan tällaisia köyhäinhoidon tarvitsijoita kotiavustuksen muodossa. Niinpä säädetäänkin voimassaolevan köyhäinhoitolain 23 §:ssä, että, mikäli köyhäinhoidon tarkoitus sen sallii, tarpeellinen köyhäinhoito on annettava kotiavustuksena, etenkin yhdessä asuville aviopuolisoille ja sille, jolla on alaikäinen lapsensa luonaan tahi joka asuu sukulaisensa luona tai muuten on perheenjäsenen asemassa, taikka jonka avuntarve on ainoastaan tilapäinen. — Samassa köyhäinhoitolain pykälässä säädetään kuitenkin, että kotiavustus on kielletävä, jos sellaista avustusta on käytetty väärin, kuten sattuu useinkin esim. sen johdosta, että annettu rahaerä kannetaan lähimpään viinakauppaan.

Kotiavustus ei siis ole täyttä köyhäinhoitoa eikä kotiavustuksen nauttijalta voida riistää nykyistenkään lakien voimassaollessa kunnallista äänioikeutta.

On vielä selvyyden vuoksi mainittava, että köyhäinhoitolain 27 §:ssä sanotaan nimenomaan, että kunnalla tulee olla kunnalliskoti sellaisia köyhäinhoitoa tarvitsevia varten, joita ei voida avustaa kodissaan tai sopivasti sijoittaa yksityiskoteihin, joten, niinkuin selviää myös saman lain 22 §:stä, kotiavustus on ensisijainen avustusmuoto sekä että vasta senjälkeen, kun on todettu, että köyhäinhoitoa tarvitsevaa ei enää voida avustaa kodissaan, se on, kun hän ei enää voi aineellisen avun turvinkaan itse huolehtia itsestään, hänet on sijoitettava laitokseen tai yksityiseen sijoituskotiin toisen huollettavaksi.

Kun nyt näin on asianlaita, oivallettaneen, että vaalioikeutta ja vaalikelpoisuutta vailla ovat kunnallislakiemme mukaan nykyisin vain sellaiset henkilöt, jotka eivät, syystä tai toisesta, enää kykene itse huolehtimaan itsestään, vaikka varat siihen heille annettaisiinkin; ja tällöin supistuu äänioikeuden menttäneiden lukumäärä luonnollisesti vähäiseen osaan siitä, kuin mihin se nousisi, jos kotiavustuksen nauttijoiltakin äänioikeus olisi oikeus poistaa.

Kysyttäväksi jää, onko edellä esitetystä huolimatta vaalioikeuden ja vaalikelpoisuuden rajoitus kumottava niidenkin osalta, jotka ovat täyden köyhäinhoidon varassa.

Laki- ja talousvaliokunnassa pohdittiin tätä kysymystä melko perinpohjaisesti. Esitettiin ajatuksia puolesta ja vastaan eikä suinkaan jätetty huomioonottamatta, että valtiopäiväjärjestyksen 6 §:stä on poistettu samanlainen vaalioikeutta rajoittava säännös, kuin mistä esilläolevissa lakialoitteissa on kysymys. Myönnettiin, kuten valiokunnan mietinnöstä selviää, ettei täysi köyhäinhoitokaan lukuisissa esiintyvissä tapauksissa riitä perustelemaan äänioikeuden menetystä. Mutta samalla kiinnitettiin huomiota niihin vaikeuksiin, joita on edessä, jos ilman tarkempaa, hallituksen toimesta suoritettavaa valmistelua otetaan lopullinen, ratkaiseva askel pysyväisen lain muodossa. Todettiin m. m., että täyden köyhäinhoidon varassa on mielisairaita, vajaamielisiä y. m. sellaisia henkilöitä, jotka eivät voi käyttää vaalioikeutta eikä tulla vaalikelpoisiksi, ja päädyttiinkin yksimielisesti siihen, että asia olisi hallituksessa valmisteltava ja kunnallislakien koonnan yhteydessä tuotava eduskuntaan poistamalla esityksessä rajoitukset niin pitkälle kuin siihen havaittaisiin yksityiskohtaisessa tutkimuksessa esiintyvän mahdollisuuksia. Tällöin pantiin merkille myös se tosiasia, että kaikille täyden köyhäinhoidon varassa oleville ei, vaikka eräillä tahoilla näytään

niin luultavan, suinkaan ole tullut valtiollista vaalioikeutta sen kautta, että valtiopäiväjärjestyksen 6 §:stä on poistettu edellä viittaamani säännös. Virheellinen käsitys on johtunut siitä, ettei ole huomattu, että täyden köyhäinhoidon varassa olevat jakaantuvat tässä suhteessa kahteen toisistaan erotettavaan ryhmään, joista toiseen kuuluvilla nyt on valtiollinen äänioikeus, mutta toiseen kuuluvilla ei sitä ole. Erotus selviää köyhäinhoitolain 59 ja 60 §:stä. Sanotun lain 59 §:n mukaan hoidokki, joka on otettu kunnan täyteen huolenpitoon, jonka voidaan otaksua kestävän hänen koko loppuikänsä, on huoltolautakunnan holhouksen alainen; ja 60 §:n mukaan huoltolautakunnan tulee asianomaiselle oikeudelle tehdä ilmoitus niistä henkilöistä, jotka 59 §:n mukaan ovat lautakunnan holhouksen alaisia. Kun näin on asianlaita ja kun valtiopäiväjärjestyksen 6 §:n mukaan vaalioikeutta vailla on se, joka on holhouksen alainen, on ilman muuta selvää, että köyhäinhoitolain 59 §:ssä tarkoitetut ovat vailla valtiollista äänioikeutta, ja samoin on asianlaita kunnalliseen äänioikeuteenkin nähden.

Pulma tulee kuitenkin eteen, kun on ratkaistava kysymys siitä, kenen kunnan täydessä huolenpidossa olevan hoidon voidaan otaksua kestävän hänen koko loppuikänsä; ja ratkaisu ei vaikuta ainoastaan äänioikeuteen, vaan samalla, kuten selviää köyhäinhoitolain 53 §:stä, hoidokille kuuluvan tai hänelle myöhemmin tulevan omaisuuden hallintaan. — On, ainakin pääkaupungissa, sattunut lukuisia tapauksia, joissa asianomainen lääkärikään ei ole katsonut voivansa lausua käsitystään hoidon tarpeen kestämisajasta, ennenkuin monta vuotta on kulunut hoidon alkamisesta. Niin on laita varsinkin, mitä tulee määrättyihin mielitauteihin, kuten skitsofreniaan, ja hermotauteihin yleensäkin, mutta muidenkin sairauksien, tapaturmien y. m. sellaisten johdosta on ilmennyt samanlaisia vaikeuksia. Pulmasta pääsemiseksi tehtiin laki- ja talousvaliokunnassa sellainenkin ehdotus, että kunnallislakien puheenaolevien pykälien, se on maalaiskuntien kunnallislain 9 §:n ja kaupunkien kunnallislain 10 §:n 2 momentin ensimmäistä kohtaa selvennettäisiin siten, että sanontaan: „joka on holhouksen alainen" lisättäisiin sanat: „mielentilansa takia", mutta silloin olisivat äänioikeuden käyttöön nähden tulleet oikeustoimikelpoisiksi kaikki muista syistä holhouksen alaisiksi asetetut, mikä olisi ollut ristiriidassa yleisten oikeusperiaatteiden kanssa suhteessa oikeustoimikelpoisuuteen yleensä.

Mainitusta ja monesta muustakin syystä, joiden luetteleminen veisi tarpeettoman paljon aikaa, tultiin valiokunnan mietinnöstä selviävään lopputulokseen. Ja kun hallituksen esitys poistaa edessäolevissa kunnallisvaaleissa sen vaalioikeuden rajoituksen, jolla tätä nykyä on painava merkityksensä, ja kun valiokunta samalla on huomauttanut, että olisi pyrittävä siihen, että kunnallisverotkin saataisiin periä tulon lähteillä, jolloin maksujen laiminlyöntiä ei enää voisi suurestikaan päästä tapahtumaan, olisi harkituinta jättää pysyvän lain valmistelu hallituksen asiaksi kunnallislakien kodifikatioesityksen yhteydessä. Samassa yhteydessä saattaisi olla syytä tarkistaa uudelleen myös valtiopäiväjärjestyksen 6 §:ä, jotta se muodostuisi yhdenmukaiseksi kunnallislakien vastaavien säännösten kanssa, mikäli sitä tahdotaan tavoitella, vaikka hyvällä syyllä voitaneenkin katsoa, että valtiollisen ja kunnallisen äänioikeuden välillä on melko oleellinen eroavaisuus olemassa.

Yhdyn puolestani niihin, jotka, samalla kuin hyväksyvät hallituksen esityksen riittävästi perusteltuna ja riittäviin tosiasioihin pohjautuvana, hylkäävät tällä hetkellä lakialoitteen, mutta hyväksyvät sen sijaan valiokunnan esittämän ponnen. Eikä tämä kannanotto mitenkään tiedä sitä, ettei rajoituksia voitaisi poistaa, sikäli kuin se yksityiskohtaisessa valmistelussa havaitaan mahdolliseksi, vaan asian perinpohjaisempaa valmistelua, joten valiokuntaa minun ymmärtääkseni ei voida syyttää vanhoillisuudesta eikä epäkansanvaltaisuudesta, vaan, niinkuin joskus saattaa tapahtua — asiallisuudesta.

Ed. Kuittinen: Viitaten edellisessä istunnossa esitettyyn lausuntooni pidän välttämättömän tärkeänä, että vaalioikeus ja vaalikelpoisuus myönnetään kaikille kansalaisille siitä huolimatta, että tämän poikkeusajan johdosta heiltä ovat jääneet kunnallisverot tilapäisesti suorittamatta, ja useassa tapauksessa henkilöt ovat köyhäinhoidon varassa. Kun hallitus on harkintansa perusteella antanut tämäntapaisen

esityksen, niin se on tyydytyksellä merkittävä, ja sellaisenaan hyväksyttävä tällä kertaa. Mitä muihin kunnallislaeissa esiintyviin puutteellisuuksiin tulee, niin näistä pitäisi tehdä yksityiskohtainen uudistusesitys, ja se olisi saatettava käsiteltäväksi mahdollisimman pian eduskuntaan. Näistä muun muassa mainittakoon rinnan äänioikeusperuste sekä verouudistus, joka kunnallisverotuksessa tällä kertaa ei ole oikeudenmukainen tämän olotilan muuttuessa sellaiseksi, mikä nyt meillä on. Me kaikki olemme yksimielisiä siitä, että tämän lain hyväksyminen tällä kertaa on vain poikkeustapaus, eli sanoisinko tämä on hätälasku, joka on suoritettava, kun muuta mahdollisuutta ajan vähyyden takia tällä kertaa ei ole olemassa, sillä mehän kaikki tiedämme myöskin, että kansanvaltaista järjestelmää ei voida kunnollisesti ylläpitää, ellei kaikille kansalaisille anneta käyttää vaalioikeutta.

Mitä verojen ennakkoperimiseen tulee, josta käytiin hyvin pitkä keskustelu laki- ja talousvaliokunnassa tämän asian käsittelyn yhteydessä, niin siitä on mainittava, että sitä aikaisemmin on myöskin eduskunnassa käsitelty ja siitä on kaksi eriävää mielipidettä. Mielestäni hallituksella olisi suuri syy tutkia myöskin tämä asia ja jos se katsotaan oikeaksi ja oikeudenmukaiseksi, niin annettakoon verouudistusesitys myös eduskunnalle, mutta tämän asian yhteydessä sitä asiaa ei voida päättää.

Ed. Sormunen: Edustaja Sarlin'in lausunnon johdosta pyydän sanoa, että kunnallisen äänioikeuden rajoittamisessa tulkitaan lakia väärin. Laki ei sinänsä äänioikeutta kansalaisilta vie, mutta kun käytännössä on tapahtunut niin, että kansalaiset menettävät äänioikeutensa nyt kysymyksessä olevan lain nojalla, sen takia olisi tuollainen säännös laista poistettava. Köyhäinhoidossa olevia on viety m. m. edellisiin valtiollisiin vaaleihin, siitä on useita tapauksia kerrottu. Saatiin kuulla, että näin ei saisi tapahtua. Mutta niin kuitenkin on tapahtunut. Siis se, mitenkä laki sanoo, ei ole aina sopusoinnussa sen kanssa, mitenkä tehdään ja tapahtuu. Siitä syystä tuollaisiin tulkintoihin johtavat säännökset olisikin poistettava. Sitä tarkoitin lakialoitteellani. Kunnallislakien uudistaminen on tarpeellinen eikä suinkaan esityksellänі ole tarkoitettu sitä estää.

Ed. J. Virtanen: Se, mitä ed. Sarlin on lausunut tästä asiasta, on asiantuntijan puhetta, ja minä luulen, ettei kukaan meistä tästä asiasta pysty sillä tavalla kuten ed. Sarlin eikä suinkaan paremmin sanomaan. Se, mihin ed. Sarlin lopetti, nimittäin toivomukseen, että hallitus tulevaisuudessa antaisi mahdollisesti esityksen, jossa poistettaisiin niiltä ihmisiltä, jotka eivät omasta syystään ole joutuneet köyhäinhoitoon, tuo äänioikeuseste, on minusta erittäin suositeltavaa. Sillä kansanvaltaisessa maassa sellainen köyhyys, jota ei ole itse aiheuttanut, ei saa olla esteenä mukanaolemiseen yhteisissä asioissa. Minä kannatan tätä laki- ja talousvaliokunnan mietintöä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Sormunen ed. Räisäsen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin lakialoitteisiin n:ot 21 ja 22 sisältyvät lakiehdotukset. Kutsun tätä ed. Sormusen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Sormusen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 115 jaa- ja 50 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 31.

Eduskunta on siis hyväksynyt käsittelyn pohjaksi suuren valiokunnan ehdotuksen.

Keskustelutta hyväksytään lakiteksti, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi eräiden sodan aikana kadonneiden henkilöiden julistamisesta kuolleeksi.

Esitellään lakivaliokunnan mietintö n:o 7 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 24, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 7.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Ehdotus laiksi mallasjuomaverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 30, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

7) Ehdotus laiksi tulitikkuverosta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 31, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

8) Ehdotus laiksi tupakkavalmisteverosta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 32, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

9) Ehdotus laiksi kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain muuttamisesta.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 6 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 41, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelu:

Ed. Turunen: Herra puhemies! Herra puhemies sallinee minun muutamalla sanalla käsitellä niitä kysymyksiä, jotka sisältyvät nyt esillä olevaan työväenasiainvaliokunnan mietintöön ja jotka kysymykset suuressa määrin kiinnostavat maan satatunhantista liikealan palkannauttijakuntaa.

Kaupan ja liike-elämän palveluksessa olevat työntekijät niin konttoreissa, myymälöissä kuin varastoissakin, kuuluvat siihen laajaan koneistoon, jonka tehtävänä on suorittaa nykyoloissa enemmän tai vähemmän niukkojen hyödykkeiden jakaminen suurelle kuluttajaväestölle. Tämä ammattikunta, jota yhteisellä nimellä on ryhdytty kutsumaan liiketyöntekijöiksi, ei ole pitänyt itsestään kovinkaan suurta ääntä, vaan on rauhallisena ja maltillisesti yrittänyt täyttää tehtävänsä tuotanto- ja jakeluprosessissa. Tämä tehtävä ei suinkaan ole ol-

lut helpoin ja miellyttävin vaikka ammattikunnan ulkopuolelta tarkasteltaessa niin olisi saattanut näyttääkin ja vaikka monet vanhemmat ovat tämän ammattikunnan piiriin lapsiaan ohjanneet eräänlaisten romanttisten mielikuvien harhauttamina. Erikoisesti sodanaikaisissa olosuhteissa työntekijäin työ muodostui erittäin vaikeaksi, jopa niin vaikeaksi, että esim. myyjien sanottiin työskentelevän kotirintaman tulilinjoilla. Myyjäkuntahan sai ensimmäiseksi vastaanottaa sen paineen, joka kuluttajien taholta kohdistui alati niukkenevaan elintarviketilanteeseemme. Säännöstelyn jatkuva kiristyminen aiheutti myöskin kauppa- y. m. konttoreissa tavattoman työruuhkan, sillä niissähän jouduttiin käymään todellista paperisotaa alkaen neliösenttimetrin suuruisista pisteistä ja kuponeista aina valtaviin ostolupa-, inventario- ja tilityspaperipinkkoihin saakka. Ja kaiken yllä heilui ankara kansanhuollon Damokleen miekka uhkaamassa jopa vankeusrangaistuksillakin pienimmästäkin virheestä.

Liiketyöntekijäin sosiaalisissa ja taloudellisissa oloissa ei lainsäätäjän toimenpitein ole pitkiin aikoihin tapahtunut mitään kehitykseen viittaavaa. Sekin lupaava kehitys, joka ennen toista maailmansotaa näytti pääsevän alulle, keskeytyi ja ilmeinen taantumus tälläkin alalla sai jalansijaa. Tähän vaikutti ratkaisevimmin tietenkin se, etteivät liiketyöntekijät, niinkuin muut ammattikunnat, olleet esiintyneet riittävän voimakkaasti yhteisen järjestäytymisen merkeissä. Mutta taantuvaan kehitykseen antoivat aiheen myöskin lainsäädännössä esiintyvät ilmeiset puutteellisuudet, joista kaikkein räikein oli se, että liiketyöntekijöitä heidän alhaisesta palkkauksestaan huolimatta voitiin vaatia suorittamaan työtä jopa 10, 12:kin tuntia vuorokaudessa ilman, että heille korvattiin se työsuoritus, joka tapahtui yli 8 tunnin, samaan aikaan kun muut ammattikunnat, joiden palkkataso on aina ollut kaupan palvelijain palkkatasoa korkeampi, saivat lisäkorvauksen jokaisesta työtunnista, jonka nämä joutuivat tekemään varsinaisen työajan jälkeen. Vain aniharvat sosiaalisesti valveutuneimmat kaupan työnantajat tekivät tässä suhteessa poikkeuksen suorittaen konttori- ja myymälätyöntekijöilleen ylityöstä korvauksen suurimman osan työnantajia vaatiessa työntekijöiltään korvauksetonta ylityötä näin loukaten työsopimus- ja työaikalaissa tunnustettuja periaatteita, jotka valitettavasti kauppatyölainsäädännössä olivat jääneet varsin epämääräisten määräysten varaan.

Liiketyöntekijöitä tulee suuresti ilahduttamaan se myönteinen suhtautuminen, jota työväenasiainvaliokunta on osoittanut käsitellessään lakialoitetta, joka koskee juuri maksuttoman ylityön ehdotonta kieltämistä. Valiokunta yksimielisesti toteaa, että liiketyöntekijät ovat tässä suhteessa joutuneet muita palkannauttijoita huonompaan asemaan ja että asiaintila kaipaa korjausta.

Samassa lakialoitteessa puututtiin eräässeen toiseen, rohkenisin sanoa, huutavaan vääryyteen, joka täysin yksipuolisesti kohdistuu leipä- ja maitomyymälätyöntekijöihin. Maan pääkaupungissa ja eräillä muillakin paikkakunnilla on osa mainituista myymälätyöntekijöistä, lukumäärä kohoaa useihin tuhansiin, työssä vuoden 365 päivästä kaikkiaan 364 päivää. Ainoa päivä, jolloin näiden työntekijäin ei tarvitse pukea ylleen työpukuaan ja ottaa kasvoilleen „olkaa hyvä" ilmettään, on joulupäivä. Uskomatonta mutta totta. Kun kerran eräässä seurassa, jossa oli koolla useita huomattavia sosiaalisten olojemme tuntijoita, jouduimme keskustelemaan tästä asiasta, olivat eräät läsnäolijoista kovin hämmästyneitä, että näin voisi todellakin olla. Kehoitin näitä arvon herroja, kun he sunnuntaiaamuisin joutuvat joskus noutamaan leipä- ja maitomyymälästä perheensä vaatimattomat annokset, tiedustelemaan asiaa myyjättäriltä. Tiedän, minkä vastauksen myyjättäret ovat antaneet. Heidän vastauksensa on kuulunut näin: „Vielä me vähän aikaa tätä olotilaa siedämme, mutta voi käydä niin, ettette eräänä sunnuntaiaamuna saakaan annoksianne, sillä kyllä mekin haluamme yhtenä aamurupeamana viikossa levähtää hieman kauemmin. Emme mekään jaksa vuodesta vuoteen joka aamu varhain nousta tappelemaan painavien maitotonkkien ja kiukkuisten asiakkaiden kanssa."

Maitomyyjien vapaapäiväkysymys kaipaa pikaista ja oikeudenmukaista ratkaisua ja myyjäkunta odottaakin tältä eduskunnalta, joka toivottavasti osoittautuu aikaisempia sosiaalisemmaksi, myönteistä ratkaisua. Työväenasiainvaliokunta onkin mietinnös-

sään lausunut, että „parannusta näyttää erityisesti kaipaavn niiden työntekijäin asema, jotka säännöllisesti joutuvat tekemään työtä sunnnuntai- ja pyhäpäivinä, koska heillä, kuten maito- ja leipämyymälöissä työskentelevillä, työn laadun vuoksi ei ole, niinkuin muilla työntekijöillä, vähintään 38 tuntia kestävää yhtäjaksoista viikkolepoa sunnuntaisin". Valiokunta onkin mietinnössään sitä mieltä, että puheenaolevien myymälätyöntekijäin olisi saatava vapaapäivänsä, vaikkapa muunakin viikonpäivänä, ellei sitä heille sunnuntaisin esim. pääkaupungissa voitaisi myöntää. Toivottavasti koko eduskunta silloin, kun kysymys hallituksen esiinottamana tuodaan tänne, osoittaa olevansa yhtä mieltä työväenasiainvaliokunnan kanssa.

Valiokunnassa saadun selvityksen mukaan onkin hallitus antanut niin ylityökorvausta kuin maitomyyjien vapaapäiväkysymystäkin koskevat asiat asiantuntijakomitean selvitettäväksi, minkä vuoksi ei valiokunta pitänyt välttämättömänä kiirehtiä tapausten edelle, vaan myönteisin perusteluin hylkäsi tehdyn lakialoitteen. Toivottavasti tämä samoin kuin päiväjärjestyksessä oleva seuraavakin asia, joka myöskin koskee läheisesti liiketyöntekijöitä ja joka sisältää parannuksia kauppa- ynnä eräiden muiden liikkeiden sekä liiketoimistojen aukioloajasta annettuun lakiin, saavat asetetussa komiteassa nopean ja maan liiketyöntekijäkuntaa tyydyttävän ratkaisun. Ei olisi kunniaksi enempää nyt esillä olevien kuin muidenkaan hyvien ja tärkeiden asioiden käsittelylle ed. Bryggarin aikanaan esittämä ajatus, että komiteat ovat kaikkien hyvien asioiden hautausmaa. Samoin kuin ei olisi eduksi sekään häiriötila, joka m. m. pääkaupungissa saattaisi syntyä, silloin, kun myyjäkunta, joka leipä- ja maitomyymäläalalla lähes 100-prosenttisesti kuuluu Suomen Liiketyöntekijäin Liittoon, eräänä kauniina sunnuntaiaamuna jäisi itse tekemällään päätöksellä lepäilemään muiden ammattikuntien tavoin.

Olen halunnut edellä olevan esittää sen johdosta, että arvoisat edustajat ymmärtäisivät, miksi olen eräänä aloitteen allekirjoittajista ilman vastalausetta yhtynyt lakialoitteen hylkäämiseen, jonka aloitteen tärkeyden ja oikeutuksen on työväenasiainvaliokunta jo ennakkoon periaatteessa hyväksynyt. Olen uskonut asian kaatuvan eteenpäin ja tiedän, että näin ajattelee varmasti se ammattikuntakin, jonka elämänkysymyksiin edellä selostetut asiat niin oleellisesti kuuluvat.

Lopuksi rohkenen, herra puhemies, siteerata erään itämaisen elämänviisauden, joka sanoo: pidä palvelijasi hyvätuulisena, silloin voit olla sitä itsekin. Kaupan palvelijat ovat koko yhteiskunnan palvelijoita. Yhteiskunta ei saa heitä unohtaa tänä sosiaalisen jälleenrakennuksen suurena aikana.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

10) Ehdotus laiksi kauppa- ynnä eräiden muiden liikkeiden sekä liiketoimistojen aukioloajasta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 7 ja otetaan ensimmmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 42, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 7.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

11) Ehdotus laiksi maalaiskuntain kunnallislain muuttamisesta.

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Hollstenin lak. al. n:o 23, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

12) Valtioneuvoston päätös 26 päivältä huhtikuuta 1945 tarjoilupalkkioista ja työajasta väkijuomain anniskelua toimittavissa ravitsemisliikkeissä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 17.

Puheenvuoroa ei haluta.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Valtioneuvoston päätös 14 päivältä maaliskuuta 1945 järeän havupuun ohjehinnoista.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelu:

Ed. Saukkonen: Herra puhemies! — Kun nyt tämä esillä oleva valtioneuvoston päätös järeän havupuun ohjehinnoista oli asianomaisessa työvaliokunnassa, nim. perustuslakivaliokunnassa mietinnön antoa varten, saatiin siellä asian käsittely-yhteydessä kuulluilta asiantuntijoilta kuulla, että valtioneuvostossa valmistellaan uutta hintapäätöstä, jossa muuttuneet olosuhteet huomioiden oettaisiin järeän havupuun hinnoissa 20 %:n hinnan korotus huomioon uutta 1. 6. 45 alkavaa hankinta- ja hakkuukautta varten. Tästä on jo päivälehdissäkin mainittu nähtävästi hallituksen taholta annettuna ennakkouutisena ja tiedonantona. Koska siis edellä mainitun tiedonannon johdosta on ilman muuta selvää, ettei uuden hankinta- ja hakkuukauden metsäkaupat pääse alkuun ennenkuin uusi luvattu hintapäätös annetaan, on tämän asian yhteydessä syytä hallitukselle huomauttaa, että mainitulla uuden hintapäätöksen annolla on jo kiire, mikäli mieli saada metsäkaupat aikanaan käyntiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Valtioneuvoston päätös 22 päivältä maaliskuuta 1945 paperipuun, kaivospuun, rullapuun ja kuituhaavan ylimmistä hinnoista hankinta- ja valmiin tavaran kaupoissa sekä polttopuun ylimmistä hinnoista hankintakaupoissa.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 20 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelu:

Ed. Saukkonen: Herra puhemies! Viitaten edellisen asian yhteydessä lausumaani koskee se myös nyt käsiteltävänä olevaa asiaa lisäyksellä, että polttopuun uudella hintapäätöksellä on vieläkin kiireempi kuin edellisellä. Nimittäin puulautakunnat antavat myyntimääräykset metsänomistajille jo tämän kuun 20 päivään mennessä ja sen jälkeen pitäisi polttopuumetsäkauppojen teon alkaa. Mutta koska annetut lupaukset valtioneuvoston taholta tietävät 30 %:n hinnankorotusta polttopuun kantohintoihin, ei luonnollisesti metsäkaupat pääse alkuun, ennenkuin tuo uusi valtioneuvoston päätös uusiksi hinnoiksi on annettu. Muuten olisi kesäaika hyvin sopiva varsinkin polttopuiden ja kuituhaapojen sekä paperipuiden teolle ja tämä olisi varsin kohtalokasta, jos luvattu uusi hintapäätös kovin kauan viipyy. Tämän vuoksi

tästäkin asiasta haluaisin huomauttaa, että hallituksessa pidettäisiin kiirettä uuden päätöksen annolla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta laiksi äänioikeusikärajan alentamisesta valtiollisissa vaaleissa.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Myllymäen y. m. toiv. al. n:o 2, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelu:

Ed. Myllymäki: Perustuslakivaliokunnan enemmistö ehdottaa hylättäväksi toivomusaloitteen, jossa esitetään, että hallitus kiireellisesti laatisi ja eduskunnalle antaisi esityksen laiksi äänioikeusikärajan alentamisesta valtiollisissa vaaleissa 18 vuoteen.

Äänioikeusikärajasta on useissa maissa eri aikoina käyty pitkiä keskusteluja. Aikaisempina aikoinakin oli lapsityö ja muut nuorille sälytetyt velvollisuudet nuorisoa varsin raskaasti painamassa, jopa niin, että pitkien työpäivien ja epäedullisten olosuhteiden tähden varsinkin työläisten keskuudessa muodostui kovin alhaiseksi. Yhteiskunnallisia velvollisuuksia on nuoriso kaikkialla pakotettu suorittamaan. Mutta kun on kysymys oikeuksista joko palkan suuruuden, äänioikeuden tai muulla alalla, on näiden myöntäminen yleensä ollut kovin hidasta. Vaikka kansalaisten on etenkin varallisuussuhteista riippuen jo nuorina otettava osaa töihin, maksettava veroa työstään, ei heillä ole silti samanlaisia yhteiskunnallisia oikeuksia. Äänioikeusikäraja aikaisemmin ja vielä toisissa maissa nykyisinkin on liian korkea, lisäksi siinä on monia rajoituksia. Viimeistä edellisen maailmansodan jälkeen voidaan tässä asiassa katsoa tulleen useita parannuksia. Mahdollisesti sentähden, että sodan aikana entistä enemmän on eri maissa kiinnitetty erilaisiin tehtäviin nuorisoa, jossa aikaisemmin oli vanhempi väki toiminut ja sen jälkeen tuntui luonnollisesti sopimattomalta, ettei täysin työhön pystyvällä väellä ole niin alkeellista oikeutta kuin äänioikeutta. Niinpä Weimarin tasavallassa Saksassa v. 1919 tuli äänioikeus 20-vuotiaille, Itävallassa 1920 samoin 20 vuoden ikäisille ja Neuvostoliitossa 1917 18-vuotiaille, jossa tätä on koko nykyisen hallitusjärjestelmän ajan noudatettu, enkä ole koskaan kuullut sitä mainittavan epäkohtana. Siis näin pitkän käytännössäolon jälkeen täytyy sitä pitää onnistuneena ja välttämättömänä.

Meillä on viime syksyyn saakka äänioikeusikäraja ollut valtiollisissa vaaleissa 24 vuotta ja kunnallisissa vaaleissa 21 vuotta ja nyt viimeksi molemmissa vaaleissa 21 vuotta. Jos missään, niin tässä maassa nuoriso jo työnteossa, verojen maksussa y. m. on joutunut olemaan muihin kansalaisiin verrattavana ja sota-aikanakin asepalveluksessa toisten rinnalla. Tosin meillä virallinen täysi-ikäisyys tulee vasta 21-vuotiaille, mutta se ei käytännössä paljon merkitse; esim. rikosoikeuden edessä täytyy kansalaisen jo aikaisemmin vastata itse teoistaan, ja vaikka heidät tuomion saatuaan suljetaan erikoisiin nuorisovankiloihin, ei se paljon muuta asiaa. Kun lainsäädäntömme sallii perheiden muodostamisen jo nuorempanakin ja perheiden huoltajat onnistuneesti saattavat hoitaa asioitaan, niin on aivan nurinkurista, ettei näillä kansalaisilla silti ole äänioikeutta.

Perustuslakivaliokunnan enemmistö perustelee hylkäävää kantaansa m. m. sillä, että vaalioikeuden antaminen alle 21-vuotiaille merkitsisi myös heidän saattamistaan poliittiseen toimintaan varsin nuorina. Tämä olisi kuitenkin omiaan häiritsemään heidän ammatillista kehitystään ja perehtymistään sivistyskysymyksiin sekä yhteiskunnalliseen toimintaan aatteellisella pohjalla. Valiokunta katsookin, että nuorison pyrkimyksiä olisi tuettava erityisesti näissä kohdin eikä pyrittävä nuoria henkilöitä viemään liian aikaisin poliittisen toiminnan piiriin.

En voi mitenkään yhtyä edellä olleen perustelun johtopäätökseen, koska katson,

että tämä on yksi tärkeä tapa saada nuoriso irroitetuksi niistä ajanvietoista, jotka johtavat rikollisuuteen ja muihin sellaisiin ja että aatteelliseen toimintaan tärkeänä lähtökohtana on, että yhteiskunnallisella alalla siis yhä nuoremmat kansalaiset voivat osoittaa käytännössä harrastustensa tulosta. Ja varma olisikin, että äänioikeuden tultua kaikille 18 vuotta täyttäneille, yhteiskunnallisten asiain harrastus saa laajemman pohjan. Voin vielä lisäksi mainita, että Bulgariassa on äskettäin äänioikeusikäraja alennettu 18 vuoteen.

Edellisen perusteella ehdotankin, että eduskunta hyväksyy esilläolevan toivomusaloitteen.

Ed. Stenberg: Lisäksi siihen, mitä ed. Myllymäki on täällä esittänyt ja mitä ryhmämme jäsenet vastalauseessaan ovat perustuslakivaliokunnassa esiintuoneet, haluan vielä korostaa sitä epäoikeudellista asemaa, johon maamme nuoriso tulee jäämään, jos toivomusaloitteessa esitetty ehdotus hyljätään. Sodan aikana on nuoriso katsottu täysin kypsäksi osallistumaan raskaisiin ja ratkaisukykyä vaativiinkin tehtäviin sotatoimissa. Nyt kun on jouduttu rauhan tehtäviin, on nuorisomme syrjäytetty osallistumasta siihen sille kuuluvin oikeuksin. Perustuslakivaliokunnan mietinnössä selitetään, että äänioikeuden myöntäminen nuorisolle olisi omiaan häiritsemään heidän ammatillista kehitystään ja perehtymistään sivistyskysymyksiin sekä yhteiskunnalliseen toimintaan aatteellisella pohjalla. Ehkä juuri tämä heidän osallistumisensa äänioikeuden käyttöön ja se, että heille myönnettäisiin äänioikeus olisi päinvastoin omiansa kehittämään heidän toimintaansa yhteiskunnallisen ja aatteellisen elämän alalla. Nuoriso jätetään rauhan tehtävissä lapsen asemaan. Se itse on havainnut tämän puutteen. Monet nuorisojärjestöt ovat kääntyneet ryhmämme puoleen pyynnöllä, että ryhmämme puoltaisi heidän oikeuksiaan. Äsken pidetyt demokraattiset nuorisopäivät osoittivat, että nuorison aktiivisuus yhteiskunnallisiin kysymyksiin on sodan aikana voimakkaasti kohonnut. Se herätti kummastusta ulkomaisissa edustajissakin. Jos nuoriso ei saa niitä alkeellisia valtiollisia oikeuksia, jotka sille kaiken oikeustajunnan mukaan kuuluvat sen yhteiskunnallisten velvollisuuksien vuoksi, ei se voi luonnollisesti tyytyväisenä alistua tähän oikeudettomaan asemaan. Nuorison osuus maamme jälleenrakennustyössä ja demokratian luomisessa on siksi suuri, että kansamme edun mukaista olisi äänioikeuden myöntäminen nuorisolle.

Yhdyn kannattamaan ed. Myllymäen ehdotusta.

Ed. Kujala: Ryhtyen kannattamaan edustajien Myllymäen ja Stenbergin esityksiä, pyydän huomauttaa vielä, että perustuslakivaliokunnan mietinnön perustelut tässä kysymyksessä ovat ristiriitaisia, kun puhutaan nuorison oikeuksista ja velvollisuuksista. Kun on huomautettu siitä, että kun nuorisolle asetetaan yhteiskunnalliset velvollisuudet, pitäisi olla myöskin oikeudet, sanotaan tässä valiokunnan mietinnön perusteluissa m. m. seuraavaa: „Sille seikalle, että yhteiskunta asettaa jo nuorillekin henkilöille useita velvollisuuksia, ei valiokunnan mielestä voida puheenaolevaa kysymystä käsiteltäessä antaa ratkaisevaa merkitystä. Näiden velvollisuuksien täyttäminen perehdyttää nuoria henkilöitä yleisiin tarpeisiin ja herättää heissä harrastusta yhteiskunnallisiin kysymyksiin." Mutta on suoranainen ristiriita, että sitten lainsäädännöllä estetään tämän harrastuksen toteuttaminen yhteiskunnallisiin kysymyksiin, kun nuorille kansalaisille ei anneta oikeutta osallistua näihin yhteiskunanllisiin harrastuksiin. Sen vuoksi toivonkin, että eduskunta hyväksyy ed. Myllymäen toivomusaloitteen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Myllymäki ed. Stenbergin kannattamana ehdottanut, että aloite hyväksyttäisiin. Kutsun tätä ed. Myllymäen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy perustuslakivaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Myllymäen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan „ei"-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

P u h e m i e s: Vähemmistö.

Eduskunta on hyväksynyt perustuslakivaliokunnan hylkäävän ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta avustukseksi Suomen ruotsalaiselle laulu- ja musiikkiliitolle.

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan a i n o a a n k ä s i t t e l y y n siinä valmistelevasti käsitelty ed. Brommelsin y. m. toiv. al. n:o 132, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelu:

Ed. B r o m m e l s: Det är att observera, att kulturutskottet i sak godkänt motionens innehåll, varför det är att hoppas att vid en hänvändning till vederbörande förvaltningsmyndighet denna tar hänsyn därtill och kännbart utökar anslaget för Finlands svenska sång- och musikförbund, liksom också för andra sångförbund i landet. Det Finlandssvenska sång- och musikförbundet har under de senaste åtta åren erhållit bidrag av allmänna medel i så anspråkslös omfattning, att det vid jämförelse med anslagen till de finska sång- och musikförbunden icke motsvarar det svenska befolkningsprocenten och än mindre det svenska sångförbundets livliga verksamhet.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy sivistysvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta Suomen museoliitolle paikallismuseoiden toiminnan ohjaamista varten.

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan a i n o a a n k ä s i t t e l y y n siinä valmistelevasti käsitelty ed. Seppälän y. m. toiv. al. n:o 127, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. V o i o n m a a: Tämän asian viimekertaisessa käsittelyssä ed. Seppälä mielestäni erinomaisen hyvillä perusteilla puolusti aloitettansa. Mielestäni sivistysvaliokunta olisi aivan hyvin voinut hyväksyä tämän toivomusaloitteen. Antaahan sivistysvaliokunta täyden tunnustuksen tälle kansansivistyksen kannalta erinomaisen tärkeälle, vaikkei suinkaan muuten mitenkään vaativalle yritykselle. Mutta valiokunta on kuitenkin ottaen huomioon valtion nykyisen vakavan rahataloudellisen tilan tällä kertaa katsonut täytyvänsä hylätä aloitteen. Käytännöllisesti katsoen tällainen rahataloudellinen peruste ei mitään merkitse, sillä kysymyksessähän on todellakin aivan mitätön summa valtion menoissa, ja periaatteelliselta kannalta se ehkä merkitsee vielä vähemmän, sillä kyllä kai, jos valtion rahataloudellinen asema on niin kovin vakava kuin se on, niin valtion menoissa täytyisi tapahtua säästöä vähän tuntuvammissa paikoissa kuin tällaisessa niin vähän vaativassa asiassa. Sellaisena kuin tämä valiokunnan mietintö nyt esiintyy, se tekee karhunpalveluksen koko museoasialle, sillä kun se selvästi lausuu, että valtion vakavan rahatalouden vuoksi tätä aloitetta ei ole hyväksyttävä, niin se on ohje hallitukselle, että sen ei sovi antaa tällaista määrärahaa, ja että se aloite, joka museoliiton taholta on tietääkseni hallitukselle tehty, varmasti tulee hylätyksi. Sen vuoksi minusta olisi ollut syytä, että valiokunta olisi hyväksynyt tämän toivomuksen. Sehän oli vain toivomus, joka jättäisi hallituksen harkittavaksi, onko valtion rahataloudellinen tila tosiaankin niin vakava, että se tätä korkeintaan parin kolmen sadan tuhannen markan määrärahaa ei kestäisi. Silloin olisi asia järjestyksessä.

Kun nyt tämä asia olisi onnellisesti ratkaistava sillä yksinkertaisella tavalla, että ed. Seppälän aloite hyväksyttäisiin, niin minä rohkenen ehdottaa, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin ed. Seppälän aloite.

Ed. Kivisalo: Niillä perusteilla, mitkä ed. Seppälä tämän asian viime kerralla esillä ollessa esitti ja joita nyt ed. Voionmaa täydensi, minä pyydän kannattaa ed. Voionmaan ehdotusta.

Ed. Österholm: Det är naturligtvis en prisvärd egenskap att hålla hårt om statens pung, var än denna egenskap framträder, således också i riksdagens specialutskott. Dock tycker jag uppriktigt sagt att det inte särskilt borde vara kulturutskottets sak att bekymra sig om statens finanser, i synnerhet, när det gäller våra under de många krigsåren så starkt försummade kulturangelägenheter. I detta fall gäller det att vårda sig om ett gammalt arv från Julius Ailios tid, kulturentusiasten, som väckte detta förslag och förde det fram i riksdagen. Jag beklagar att kulturutskottet intagit en avvisande ståndpunkt i saken. Nu ber jag få understöda det förslag som framställdes av rdgsm. Voionmaa för att saken i alla fall måtte kunna räddas.

Ed. Honkala: Ed. Seppälä on mielestäni selkeästi ja vakuuttavasti esittänyt, kuinka tärkeästä asiasta hänen aloitteessaan on kysymys. Minä haluan myöskin kannattaa, että se hyväksyttäisiin.

Ed. Kauppi: Viittaamalla niihin perusteluihin, jotka tässä istunnossa jo on esitetty, pyytäisin kannattaa ed. Voionmaan ehdotusta.

Ed. Lampinen: Edellisiin puhujiin minäkin pyydän saada yhtyä ja samalla kertaa huomauttaa, että ellemme me enemmän kiinnitä huomiota siihen työhön, mitä edeltäjäsukupolvet ovat tehneet ja samoin myös niiden perinnön vaalimiseen, niin me emme voi omaksua itsellemme sivistyskansan nimeä. Ajatelkaamme sellaistakin kuin Mustialan museota, joka maatalouden kannalta niin erinomaisella tavalla tuo esille ne työtavat ja työvälineet, joilla edeltäjäsukupolvet ovat saaneet tässä maassa viljelykset avartaa ja avata, ja on se myöskin parhainta havainto-opetusta, mitä voi maatalouden alalla oleville opiskelijoille antaa. Samoin on myöskin asianlaita kotitalouden ja käsiteollisuuden alalla, samoin moniin muihinkin edellisiin liittyviin ja verrattaviin suoritettaviin tehtäviin nähden. Pyydän lämpimästi kannattaa, että ed. Seppälän aloite, mikä tehostaa museoasiaa, hyväksyttäisiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Voionmaa ed. Kivisalon kannattamana ehdottanut, että toivomusaloite hyväksyttäisiin. Kutsun tätä ed. Voionmaan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy sivistysvaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Voionmaan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan „jaa"-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Vähemmistö.

Koneäänestystä pyydetään.

Puhemies: Esitän vastattavaksi „jaa" tai „ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 63 jaa- ja 82 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 52.

Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ed. Voionmaan ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta avustukseksi Suomen Siviili- ja Asevelvollisuusinvaliidien Liitolle tuotantolaitoksen rahoittamista varten.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 5 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Peltosen y. m. toiv. al. n:o 215, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Wickman: Såsom av socialutskottets betänkande framgår, håller en centralisation av invalidvården på att ske, varvid man kommer att beakta vikten av inrättandet av nödvändiga produktionsinrättningar ävensom invalidernas yrkesundervisning. Därom är intet annat än gott att säga. Det är blott en sak jag ber att få understryka i detta sammanhang. Jag vill nämligen uttala en förhoppning att vederbörande vid ordnandet av yrkes- och fackundervisningen för krigs- och andra invalider även ville ge i så stor utsträckning som möjligt de svenskspråkiga invaliderna undervisning på deras modersmål. Det är som bekant så att undervisningen oftast är lagd på en individuell grund. Lärare kommer i stor utsträckning i personlig kontakt med sina elever. Då en stor del av de svenska invaliderna tillhöra den svenskspråkiga allmogen, som inte behärskar det finska språket, är det lätt att inse att dessa svenska invalider ha svårt att tillgodogöra sig en undervisning, som sker på ett språk, som de ej behärska.

Ed. J. Virtanen: Herra puhemies! Kun Suomen Siviili- ja Asevelvollisuusinvaliidien Liitto oikeastaan kai ensi kerran kääntyy valtion kukkaron puoleen tämän tuotantolaitoksensa rakennusrahoittamisessa, niin työväenasiainvaliokunta kävi puoltamaan tätä asiaa. Täytyy ottaa huomioon, että meillä kai on noin 1 % väestöstä siviili-invaliideja, ja nyt on tullut tietysti sotainvaliideja, joita myöskin hoidetaan ja koulutetaan näissä samoissa laitoksissa. Tällä liitolla on, niinkuin tiedämme, Westendissä, Tuurholmassa, Kolmikulmassa suuret huolto- ja ammattikasvatuslaitokset. Nyt tämä liitto aikoisi rakentaa hienometallitehtaan. Tarkoituksena ei ole siis antaa almua, joka on kaikkein huonointa apua, vaan antaa taitoa ja mahdollisuutta invaliideille itse huoltaa toimeentulostaan. Me tiedämme jokainen, että täällä ylön pahassa ja kavalassa maailmassa eivät oikein terveetkään ihmiset tahdo pärjätä, jolletikka sitten tällaiset sairaat, joillekka vammansa puolesta elämä on paljon vaikeampaa. Minä toivon, että eduskunta hyväksyy tämän asian ja suosittelee esitettyä määrärahaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Poisto päiväjärjestyksestä.

Puhemies: 19) asia poistetaan päiväjärjestyksestä.

Pöydällepanot.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

20) Elintarviketuotannon lisäämistä

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 8;

21) Laidunyhdistyksen toimintaa varten myönnettävää määrärahaa

koskevan toivomusaloitteen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 9; sekä

22) Maatalouskoneasemien perustamista

koskevan toivomusaloitteen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 10.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi torstaina kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 17,06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

28. Torstaina 21 p. kesäkuuta 1945

kello 10.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Kolmas käsittely:

Siv.

1) Ehdotus laiksi henkivakuutuksesta sodan aikana annetun lain muuttamisesta 468
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 20; lakivaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 18.

2) Ehdotus laiksi maataloustuotannon edistämisrahastosta annetun lain muuttamisesta 469
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 21; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 6; hallituksen esitys n:o 33.

3) Ehdotukset laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 24; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 10; hallituksen esitys n:o 29; ed. Niukkasen y. m. lak. al. n:o 49.

4) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta annetun asetuksen ja tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta 487
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 22; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Raunion y. m. lak. al. n:o 25.

Toinen käsittely:

5) Ehdotukset suhdanneverolaiksi 488
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 12 a ja 12; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 9; ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 10.

6) Ehdotus laiksi vuodelta 1944 maksuunpantavan tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta .. 490
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 25; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 26.

7) Ehdotus laiksi ylimääräisestä tuloverosta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 26; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 27.

8) Ehdotus laiksi ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta 491
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 27; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 28.

9) Ehdotus laiksi eräiden sodan aikana kadonneiden henkilöiden julistamisesta kuolleeksi 492
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 28; lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 24.

10) Ehdotus laiksi mallasjuomaverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 493
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 29; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 30.

11) Ehdotus laiksi tulitikkuverosta annetun lain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 30; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 31.

12) Ehdotus laiksi tupakkavalmisteverosta annetun lain muuttamisesta „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 31; valtiovarainva-

Siv.

liokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 32.

13) Ehdotus laiksi kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain muuttamisesta 493

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 32; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 41.

14) Ehdotus laiksi kauppa- ynnä eräiden muiden liikkeiden sekä liiketoimistojen aukioloajasta annetun lain muuttamisesta 494

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 33; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 42.

15) Ehdotus laiksi maalaiskuntain kunnallislain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 34; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Hollstenin lak. al. n:o 23.

Ainoa käsittely:

16) Ehdotus valtiontilintarkastajain palkkion korottamisesta ..... „

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan kirjelmä n:o 28.

17) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä elintarviketuotannon lisäämiseksi 495

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Teittisen y. m. toiv. al. n:o 157.

18) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta Laidunyhdistyksen toimintaa varten ..... „

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 9; ed. Lampisen y. m. toiv. al. n:o 152.

19) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä maatalouskoeasemien perustamiseksi ..... „

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 10; ed. Tainion y. m. toiv. al. n:o 167.

Pöydällepanoa varten esitellään:

20) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 7 perunaviljelyksen edistämistä tarkoittavan lakialoitteen johdosta .. 496

Siv.

21) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 21 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös pikakoulutettavien asemiesten kurssirahasta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 496

22) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksen johdosta laiksi kiinteistön hankkimisen rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta ..... „

23) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa toimenpiteitä asuntorakennustoiminnan suoritustapaan ja rahoitukseen kohdistuvan tutkimustyön järjestämiseksi ..... „

24) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 9 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa määrärahaa tuberkuloositoipilaiden ammattikoulutuksen järjestämiseksi ..... „

25) Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden asevelvollisten vakinaiseen palvelukseen kutsumisesta ja siitä vapauttamisesta ..... „

26) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 3 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa esityksen antamista lisäykseksi vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Turun uuden lentokentän rakentamista varten ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi ensimmäinen varapuhemies Sundström, toinen varapuhemies Vesterinen sekä edustajat Kallinen, Leppä, Leppälä, Luostarinen, Okko, Pilppula, Salmela-Järvinen ja Söderhjelm.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi henkivakuutuksesta sodan aikana annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 18, jota on valmis-

televasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 6 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 20, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Menettelytapa hyväksytään.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi maataloustuotannon edistämisrahastosta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 33, jota on valmistelevasti käsitelty maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 6 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 21, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Vilhula: Sen jälkeen kuin maatalousvaliokunta oli käsitellyt nyt kolmannessa käsittelyssä olevan hallituksen esityksen, tuli valiokunnassa erään aloitteen yhteydessä esille myöskin kysymys siitä, olisiko ennenkaikkea maaseudulle perustettavia vesijohtoja, yhteispesuloita ja eräissä tapauksissa kaivojentekoa ryhdyttävä valtion taholta tukemaan. Maatalousvaliokunta päätti yksimielisesti esittää tämän aloitteen yhteydessä sensuuntaisen toivomuksen, että maataloustuotannon edistämisrahaston varoja olisi voitava myöskin näihin mainittuihin tarkoituksiin käyttää. Ja kun on ilmeistä, että nyt esillä olevaa lakia voidaan myös siten tulkita, että näihin tarkoituksiin valtion varoja voitaisiin sekä lainoina että avustuksina kyseellisestä rahastosta käyttää, niin haluan tässä erikoisesti alleviivata sitä, että kyseellistä lakia olisi näin myöskin tulkittava.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset laiksi liikevaihtoverolain muuttamisesta.

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 29 ja ed. Niukkasen y. m. lak. al. n:o 49, joita on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 10 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 24, esitellään osittain kolmanteen, osittain ainoaan käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan, sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista ja sitten ainoassa käsittelyssä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ehdotetusta toivomusponnesta.

Kun toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus sisältää ehdotuksen pysyvän veron korottamisesta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan pidettävä rauenneena, ellei sitä kolmannessa käsittelyssä ole kannattanut 2/3 an-

netuista äänistä. Jos ehdotus täten raukeaa, on asia palautettava valtiovarainvaliokuntaan siinä tarkoituksessa kuin sanotun pykälän 2 momentissa säädetään.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Lepistö: Herra puhemies! Käsiteltävänä oleva hallituksen esitys liikevaihtoveron muuttamiseksi antaa aiheen tarkastella hallituksen muitakin toimenpiteitä valtiotalouden tasapainossa pitämiseksi. Jokainen on voinut todeta, että rahanarvon aleneminen on viimeisen puolen vuoden aikana jatkunut kiihtyvällä vauhdilla. On odotettu valtion toimenpiteitä hintasulun aikaansaamiseksi, mutta niitä ei ole kuulunut. Vasta nyt kun budjetti inflation vuoksi on horjahtanut tasapainostaan, on hallitus jättänyt eduskunnalle lisätulo- ja menoarvioesityksen siihen liittyvine verolakeineen. Sinä aikana, jolloin hallitus ei ole mihinkään näkyviin toimenpiteisiin ryhtynyt, höltyi kansan keskuudessa luottamus valtiovallan kykyyn järjestää asiat ja inflatio kiihtyi aivan ratkaisevalla tavalla.

Kun tarkastelee lisäbudjettia, niin toteaa, että se on tyypillinen inflatiobudjetti. Menojen lisääntyminen ei johdu siitä, että valtiolle olisi tullut sanottavammin uusia menoja, vaan pääasiassa siitä, että valtion tulot eivät riitä tasoittamaan rahanarvon alenemisesta valtiolle aiheutuvia lisäkustannuksia. Jos inflatio jatkuu, tulee tällaisia lisäbudjetteja jatkuvasti eduskunnan käsiteltäväksi ja kuitenkin valtion tulot tulevat olemaan menoja pienemmät. Vain siinä tapauksessa, että hallitus ryhtyy sellaisiin toimenpiteisiin, jotka pysähdyttävät rahanarvon alenemisen ja hintojen nousun, voidaan talousarvio saattaa tasapainoon.

Minkälaisia ovat sitten ne toimenpiteet, joita tällä kertaa on ehdotettu eduskunnan hyväksyttäväksi? Hallitus esittää sekä välittömien että välillisten verojen korottamista. Välittömistä veroista ehdotetaan omaisuusveroa korotettavaksi. Lisäksi olisi kannettava ylimääräistä varallisuus- ja tuloveroa. Välillisistä veroista taasen korotetaan tupakkavalmiste-, tulitikku- ja mallasjuomaveroa sekä liikevaihtoveroa. Todettakoon, että hintapolitiikan kannalta välittömät verot yleensä rajoittavat hintojen nousua, kun taas välilliset verot aina korottavat hintoja. Välillisiä veroja on siis vältettävä, jos tahdotaan käyttää verotusta inflation estämiseksi. Toinen asia on tietenkin, jos valtio haluaa saada tuloja, kävipä sitten hintojen tai rahanarvon miten hyvänsä.

Kun omaisuuden markkamääräinen arvo inflation jatkuessa vastaavasti nousee, on omaisuuden verottaminen luonnollisin tapa estää inflatiovoiton kasaantumista reaaliomaisuuden osalle. Hallituksen esittämästä omaisuusveron korottamisesta on varmaankin monella sellainen käsitys, että kysymyksessä on omaisuusveron nostaminen kaksinkertaiseksi ja että tarkoituksena on omaisuuden lisäverottaminen. Näin ei kuitenkaan ole. Samalla kun vero korotetaan kaksinkertaiseksi, siitä vähennetään se 35 %:n korotus, joka omaisuusverolle säädettiin elokuun 6 päivänä 1943 annetulla lailla. Veron korotus on siis vain vajaa 50 %. Mutta onko sekään todellinen korotus? Vero määrätään edellisen vuoden, siis vuoden 1944 lopussa määrätyn arvon perusteella, mutta maksetaan vasta kuluvan vuoden loppupuolella. Vero maksetaan enemmän kuin puolta huonommalla rahalla kuin millä se määrättiin. Jollei siis omaisuusveroa korotettaisi, se merkitsisi sitä, että verotus todellisuudessa olisi ainakin puolta helpompi, kuin miksi se on tarkoitettu. Inflatio jäisi kokonaan veronmaksajan hyväksi. Jotta siis omaisuusvero pidettäisiin edes yhtä raskaana kuin millaiseksi laki sen edellyttää, pitäisi veroa nyt korottaa ainakin 100 %:lla hallituksen ehdottaman 50 %:n sijasta. Paljon puhuttu omaisuusveron korotus merkitsee siis todellisuudessa 50 %:n helpotusta verorasituksessa.

Mitä sitten tulee ylimääräiseen varallisuusveroon — (Ed. Oksala: Ei se kuulu asiaan, nyt on liikevaihtoverosta kysymys!). On kysymyksessä eräs vero, jolla saatetaan hallituksen tulo- ja lisämenoarvio tasapainoon. — Mitä sitten tulee ylimääräiseen varallisuusveroon, määrätään se vuoden 1944 hintojen mukaan. Veron suuruus on 1 % eli ottaen rahanarvon alenemisen huomioon, enintään ½ % omaisuuden nykyisestä arvosta. Ehdotettu vero on siis huomattavasti lievempi kuin aikaisemmat ylimääräiset varallisuusverot.

On siis todettava, että mitään erityistä pyrkimystä rahanarvon säilyttämiseen välittömien verojen korotuksilla ei hallituksen esityksessä ole havaittavissa. Omaisuusveron näennäinen korotus on todellisuudessa omaisuusveron alentaminen yli kolmanneksella ja ylimääräinen varallisuusverokin on huomattavan lievä eikä vaikuttane mitenkään hintoihin.

Siirrytään sitten tarkastamaan välillisiä veroja, jotka siis vaikuttavat ja ovat tarkoitetutkin vaikuttamaan hintoihin korottavasti. Tupakkavalmisteveroa on ajateltu kantaa 10 mk savukerasialta, joten korotus hintoihin tulee pelkästään veron takia olemaan 50 %. Lähes vastaavat korotukset aiheuttaa vero tulitikkujen ja mallasjuomien hintoihin.

Mitä sitten liikevaihtoveroon tulee, on sen laskettu korottavan nykyisiä verottomia hintoja noin 5—7 %:lla. Mutta voimme olla varmat siitä, että palkkojen korotusta tulee seuraamaan vastaava hintojen nousu, jolloin liikevaihtovero kannetaan korotetun hinnan perusteella. Kun tällä hetkellä ei ole vielä tiedossa, kuinka korkealle hinnat tulevat nousemaan, on vaikeata laskea, miten suurta korotusta liikevaihtoverolain muuttaminen lopuksi merkitsee. Mutta tuskin erehdytään paljon, jos arvioidaan se lähes 10 %:ksi nykyisistä verottomista hinnoista.

Liikevaihtoveron korotuksen hyväksyminen tulee siis lisäämään hintojen nousua vielä huomattavasti yli siitä, mihin ne tulevat palkkojen vuoksi nousemaan. Vero siis lisää inflatiota eikä sitä estä. Kun rahanarvo riippuu paljon myös psykologisista tekijöistä, tulee veron aiheuttama hintojen korotus leviämään paljon laajemmalle kuin mitä sillä on tarkoitettu.

Onko liikevaihtoveron korotus sitten välttämätön, jotta lisäbudjetti saataisiin tasapainoon? Onko hintoja valtion toimenpiteestä tarkoituksellisesti korotettava silloin, kun lisävarojen tarve johtuu juuri hintojen noususta?

Liikevaihtoverolla saatavat tulot ovat vähenemässä. Kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä on liikevaihtoveroa kertynyt vähemmän kuin vastaavana aikana edellisenä vuonna huolimatta siitä, että hinnat ovat vuoden 1944 alusta huomattavasti nousseet. Tämä johtuu siitä, että puolustusvoimien ostot ovat jääneet suurelta osalta pois ja Soteva ostaa tavaransa verottomana. Nyt käsiteltävänä olevalla korotuksella on laskettu saatavan kokoon tänä vuonna noin 600 milj. mk. Nämä 600 miljoonaa saataisiin helposti kokoon pelkästään sillä, että omaisuusvero kannettaisiin reaaliarvoltaan vähentymättömänä, toisin sanoen vuoden 1944 hintojen perusteella määrätty nykyinen vero korotettaisiin kaksinkertaiseksi. Kun korotus ennestään oli 35 %, pitäisi korotuksen olla nyt 170 % eli lähes kaksi kertaa korkeampi kuin mitä hallitus esittää. Silloin veron määrä vasta olisi suhteellinen inflatioon, eikä vielä olisi kysymys varsinaisesta veron korottamisesta.

Edelleen voitaisiin vuoden 1944 hintojen mukaan määrättävä ylimääräinen varallisuusvero korottaa 2 %:iin, jolloin se inflation vuoksi vastaisi tällä hetkellä samaa kuin 1 %:n vero nykyhintojen mukaan. Varoja saataisiin tästäkin lisää toista miljardia markkaa. Samalla käytettäisiin sellaista verotustapaa, joka on terveen talouspolitiikan mukaista aikana, jolloin on varottava jokaista hintojen korottamiseen vievää elettä.

Nyt eduskunnalle esitetty finanssiohjelma ei siis ole mikään varsinainen finanssiohjelma. Sen tarkoituksena on saada hätäisesti valtion budjetti tasapainoon, jota hintojen ja palkkojen nousu on järkyttänyt, ja tässä on käytetty vähimmän vastustuksen lakia. Mutta onko hätätoimenpiteenä käytettävä keinoja, jotka lisäävät inflatoorista kehitystä. Samalla ne tekevät merkityksettömäksi työväen palkankorotukset, jotka äskettäin hyväksyttiin, ja voivat johtaa siihen, ja johtavat siihen, että työläisten reaalipalkat hallituksen hinta- ja veropolitiikan johdosta tulevat alenemaan?

Vuosina 1942—44 oli valtion rahataloudellinen tila suhteellisen vakava siitä huolimatta, että sotamenot nielivät lähes 20 miljardia markkaa vuodessa eli ⅔ koko budjetin menoista, mutta silloin pyrittiin seuraamaan valtioneuvoston lokakuun 17 päivänä 1942 annettuja ohjeita, joiden mukaan m. m. maataloustuotteiden hinnat on pidettävä perushintoina muuttumattomina voimassa koko alkaneen satokauden ajan. Milloin muiden kustannusten nousun johdosta on maalle välttämättömän tuotannon turvaamiseksi sallittava hinnan korotus, älköön korotukseen sisällytettäkö suhteellisesti

suurempaa korvausta kustannusten noususta kuin työpalkkoja saadaan korottaa suhteessa elinkustannusten nousuun. Milloin tuotteelle aikaisemmin vahvistettu hinta osoittautuu korkeammaksi kuin voidaan pitää kohtuullisena, on hintaa alennettava ja valtioneuvosto pidättäytyy liikevaihtoveron ja muiden valtiolle menevien, hintatasoon vaikuttavien maksujen korottamisesta.

Minkä vuoksi nyt, kun pitäisi kaikki voimat keskittää jatkuvan inflation torjumiseen, on hintoja ryhdyttävä ylimääräisesti korottamaan valtion toimenpiteellä? Se ei ole järkevää talouspolitiikkaa eikä myöskään viisasta politiikkaa. Työväestö seuraa rauhattomana hintojen nousua ja pian voidaan olla uuden palkkataisteluvaiheen edessä. Jälleen tarvitaan lisäbudjetti j.n.e. siihen saakka kunnes markan arvo on mennyt olemattomiin.

Nyt puheenaolevat toimenpiteet ovat hallituksen ohjelman erään tärkeimmän kohdan toteuttamismuoto. Sen tarkoituksena pitäisi siis olla inflation pysähdyttäminen. Hallitus on pyrkinyt jakamaan hyvää joka suunnalle. Työväestö on saanut näennäisesti palkankorotuksen, maataloudelle järjestettiin ensimmäiseksi kaksinkertaiset hinnat ja muillekin ryhmille on valtionvaroista annettu hyvityksiä. Seurauksena on ollut suuri lisäys valtion ennestäänkin huomattavissa menoissa.

Kaiken tämän ohella on käytetty edelleen tukipalkkiojärjestelmää, jopa entisestään laajennettuna. Kuitenkaan ei tällä järjestelmällä ole enää mitään tekemistä alkuperäisen tarkoituksensa kanssa, joka oli virallisen elinkustannusindeksin säilyttäminen vakaana. Tästä on vedettävä se johtopäätös, ettei hallitus ole uskaltanut tuoda kansan eteen sitä tilannetta, mihin todellisuudessa hintojen nousun vuoksi on jouduttu.

Olen jo aikaisemmassa yhteydessä esittänyt, että vähävaraisille annettavilla alennuskorteilla olisi ollut poistettavissa ne sosiaaliset epäkohdat, joita tukipalkkiojärjestelmän poistaminen olisi aiheuttanut. Tukipalkkiojärjestelmä, joka nielee noin 4—5 miljaardia markkaa vuodessa, on nyt mitä suurimpana esteenä talousarvion saattamisessa tasapainoon. Tulos tästä kaikesta on, että markasta syksyyn mennessä on jäljellä enää 10 penniä.

Voitaneen kysyä, onko hallituspuolueeseen kuuluvalla oikeutta edellä esitettyä arvostella. Tähän on sanottava, että niitä toivomuksia, joita sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän taholta on m. m. liikevaihtoverolain muuttamiseen nähden esitetty, ei hallituksessa ole otettu huomioon. Ja yleensäkin on todettava, ettei hallitus ole paljoakaan tahtonut kuunnella sosialidemokraattiselta taholta tulevia toivomuksia, vaikkakin sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on erittäin lojaalisti tukenut hallitusta. Rakentavassa mielessä tapahtuva arvostelu on parlamentaarisen ja demokraattisen elämän oleellisin osa. Tähän on nyt sitäkin painavampi syy, kun näyttää siltä, että hallituksen ohjelmajulistuksen eräs tärkeimmistä kohdista on jäänyt meidän käsityksemme mukaan toteuttamatta, vieläpä niin, että hallituksen toimenpiteet ovat tuntuvasti vieneet päinvastaiseen suuntaan kuin pitäisi (Eduskunnasta: Oikein! Hyvin puhuttu!).

Ed. Bryggari: Herra puhemies! Liikevaihtoverolaki on suurelta osalta kulutusvero, joka palkkatuloilla eläjälle aiheuttaa reaalipalkan alenemisen. Yleensä on eduskunnan ulkopuolella käsitetty, että kolmen suuren puolueen eduskuntaryhmäin tunnettu julkilausuma on tukemassa sitä käsitystä, että työläisten reaalipalkka on pyrittävä korottamaan, missään tapauksessa ei ole sallittava sen alenevan. Sen toteuttaminen on perusteltua ja tarpeellista senkin vuoksi, koska sotien aikana palkkoja korotettiin ainoastaan ⅔ siitä määrästä, minkä elinkustannukset säännöstellyn tavaran kaupassa nousivat. Palkkoja on hallituksen toimenpiteillä jo vähän korotettu. Uusi palkkojen korotus, jonka määristä hallitus jo on tehnyt ratkaisun ja jonka eduskunta on periaatteessa hyväksynyt, on parhaillaan toimeenpantavana. Tästä kaikesta on hallitukselle aiheellista ilmaista tyytyväisyys. Samaan aikaan nousevat tavarain hinnat sellaisessa määrässä, että hintojen nousua välittömästi vielä lisää hallituksen esitys liikevaihtoverolaiksi noin 5—7 %:lla, ynnä sen lisäksi se määrä, minkä aiheuttaa palkkojen korotus. Palkalla eläjille siis laki sisältää reaalipalkan alentamisen, mitä ryhmämme ei ole pitänyt oikeuden ja kohtuuden mukaisena. Palkkoina tosin saamme enempi rahaa, mutta lisääntyneellä raha-

määrällä saadaan hintojen nousun vuoksi vähemmän tavaraa. Palkat nousevat rappuja ylös, mutta hinnat nousevat hissillä, kuten ruotsalainen talousmies äskettäin mainitsi. Ellei sitä kilpajuoksua saada pysähtymään, niin palkkojen nousu toisaalta ja rahan arvon vakiinnuttaminen toisaalta on jotakuinkin tuloksetonta työtä. Arvostellessa palkkojen nousua hintojen nousuun verratessa on aiheellista sanoa, että palkkojen nousu on eräänlainen näköhäiriö, itsepetos.

Ryhmämme puolesta on hallituksen tietoon saatettu, kuten edellisessä puheenvuorossa mainittiin, ettei hallitus tavarain hintaa korottavia verolakeja esittäisi eduskunnalle. Hallitus on kuitenkin katsonut tarpeelliseksi rahantarpeiden takia käsiteltävänä olevan liikevaihtoverolakiesityksen antamisen. Olemme pidättäytyneet valiokunnassa esitystä hylkäämästä senvuoksi, koska olemme olleet mukana kolmen suurimman ryhmän julkilausumassa yhteistoiminnan toteuttamisesta. Mutta koska valiokunnassa sekä eduskunnassa nämä yhtyneet suurimmat puolueet, maalaisliitto ja SKDL, katsovat itselleen sopivaksi tehdä hallituksen finanssiohjelmaa koskeviin lakeihin muutoksia, jotka asettavat hallituksen toiminnan jatkamisen kyseenalaiseksi, niin ei ole mitenkään perusteltua, että ainoastaan sosialidemokraattinen ryhmä on velvollinen hallituksen esityksiä kaikissa vaiheissa puolustamaan toisten kaivaessa maata pois hallituksen jalkain alta. Eduskunnassa teki, kuten muistetaan, SKDL:n edustaja Riihinen esityksen käsiteltävänä olevan lain 5 §:n muuttamisesta, mikä muutos olisi vienyt lain sisällön sellaiseksi, että lain valvonta olisi käynyt mahdottomaksi, mikä tietenkin on täytynyt asianomaisella henkilöllä olla itsellään selvillä silloin, kun on esitystä ruvennut suunnittelemaan. Tämä esitys tuli eduskunnassa ainoastaan arvan varassa hylätyksi. Hallitus ei katsonut itsellään olevan velvollisuuksia huolehtia, että hallitusohjelman sellainen kohta, joka sisältää valtiolle tuloja noin 1,400 miljoonaa markkaa, olisi tullut myöskin muita paitsi meidän ryhmää velvoittamaan, että hallitusohjelmaa on noudatettava, jos aiotaan hallituksen toimintakautta jatkaa. Maalaisliiton asennoituminen suhdanneverolakiin on suunnilleen samanlainen. Minulla on ollut käsitys maalaisliiton mukaantulosta kolmeen ryhmään, että se on ollut vain ele ja ettei ole ollut tarkoitustakaan sitä toimintaohjelmaa, jonka kolmen puolueen ryhmä omaksui, joka ulottuu eräissä tapauksissa tuotantolaitosten sosialisoimiseen saakka, ollut aikomuksena toteuttaa, vaan näyttää ulospäin muka uutta asennoitumista. Reaalipalkkoja olisi meidän mielestämme pyrittävä sekä tasoittamaan että mahdollisuuksien mukaan korottamaan.

Käsiteltävänä oleva lakiehdotus olisi hylättävä, mutta koska ryhmä, johonka lukeudun, ei ole omaksunut tätä ajatusta ja koska hallituksen taholta on tietoomme saatettu, että paitsi sosiaalidemokraatteja myöskin muita hallituspuoluetta kannattavia ryhmiä vastaisuudessa velvoitetaan hallitusohjelmaa tukemaan, odotamme tätä käytännössä ja pidättäydymme lakiesityksen hylkäysesityksestä.

Johtopäätöksenä edellisestä haluan sanoa, että kulutustavaroiden hintoja korottavia verolakeja olisi hallituksen vastaisuudessa pidättäydyttävä antamasta. Ei sellaisia lakeja enää. Elintason ei ole sallittava työläisten kohdalla yksikseen alenevan, jos kerran olot ovat sellaiseksi muodostuneet, että on pakko koko kansan alentaa elintasoaan, niin eivät työläiset tahdo siinä eri köyttä vetää, mutta ne eivät tule missään tapauksessa hyväksymään menettelyä, että kansan muut ryhmät voivat jatkaa entisenlaatuista elintasoaan, vieläpä toiset suurempaa hyvinvointia kuin aikaisemmin ja työväestön kohdalla vain sodan aiheuttamat rasitukset siirretään entistä suuremmassa määrässä sen kannettavaksi. Siitä on luovuttava, jos tahdotaan valtion asioita yhteisymmärryksellä hoitaa ja jos tahdotaan rahan arvosta vielä jotain saada jäljelle jäämään, joka nyt alkaa olla jo hyvin kyseenalaista, nimittäin sen arvo. En siis esitä lakia hylättäväksi, vaikka se olisi lain sisällön perusteella tehtävä.

Ed. Paasivuori: Herra puhemies! — Kun tutkii hallituksen verolakiesityksiä kokonaisuutena tuntuu pakostakin siltä, että reaaliomaisuuden omistajia on kohdeltu hyvin pehmeällä kädellä. Omaisuusvero, korotuksista huolimatta, jättää heille inflatiovoittoakin. Sen sijaan kulutusverot korottavat huomattavasti tavaroiden hintoja ja rasittavat näin työläisiä ja muita palkan nauttijoita. Syntyy näin ollen ajatus, että

rahaa on haluttu saada kokoon helpoimmalla tavalla, kävipä sitten jatkossa miten hyvänsä. Työväestön kannalta ei tällaista verotuspolitiikkaa voida hyväksyä. Se merkitsee nim. sitä, että äskettäin saadut palkankorotukset menettävät merkityksensä. On selvää, että tuottajat pitävät jatkuvasti huolen siitä, että tavarain hinnat nousevat vähintäin samassa suhteessa kuin palkatkin. Viitattakoon vain niihin aloitteisiin, joita eduskunnalla on parhaillaan käsiteltävänä ja jotka tarkoittavat maataloustuotteiden hintojen korottamista tuotantokustannuksia vastaaviksi. Samoin tullaan muidenkin tuottajain taholta vaatimaan korotuksia. Mikäli palkkojen aiheuttamat tuotantokustannusten lisäykset tosiaankin tekevät yrityksen kannattamattomaksi, on hintojen korotus tietenkin välttämätön. Käsitykseni on kuitenkin se, että tällöin on todellisten tuotantokustannusten suuruus tarkistettava paljon huolellisemmin kuin nykyisin. Monissa tapauksissa ei hintoja tarvinne sanottavasti korottaa.

Edellä mainittu hintojen korotus kuitenkin aikaansaa sen, että työväestön reaalipalkka laskeutuu samalle tasolle kuin ennen palkan korotustakin. Mutta nyt esitetään lisäksi liikevaihtoveroa korotettavaksi. Veron aiheuttama hintojen korotus tulee vielä vähentämään reaalipalkkaa useammalla prosentilla, jolloin saatu palkankorotus muuttuu palkan alennukseksi. Lisäksi tulee vielä tuloverotuksen progressiivisuus. Kun palkka vuodessa nousee 30,000 markasta 60,000 markkaan nousee tulovero lähes nelinkertaiseksi. Vero tosin määrätään vasta ensi vuonna, mutta veron ennakkokanto tekee saman asian kuin varsinainen verotuskin. Pidätyksen suuruus nousee nimittäin myöskin progressiivisesti tulon noustessa. Liikaa pidätetty vero maksetaan kenties joskus takaisin, mutta tämä voi tapahtua vasta sen jälkeen, kun vero on määrätty. Silloin voi rahan arvo olla vain murto-osa sen nykyisestä arvosta.

Tosiasia on siis se, että palkannauttijain palkka joka tapauksessa tulee vähenemään liikevaihtoveron ja tuloveron progressiivisuuden aiheuttamalla määrällä, kun sen sijaan reaaliomaisuuden omistajat eivät vastaavia menetyksiä kärsi. Valtio siis rahoittaa inflation aiheuttaman rahan lisätarpeen pääasiassa kuluttajain kustannuksella. Tämä on sitäkin epäoikeudenmukaisempaa, kun kuluttajat eivät koskaan ole hyötyneet inflatiosta, vaan aina siitä kärsineet. Liikevaihtoverolain hyväksyminen merkitsee työpalkkojen alenemista. Se tulee olemaan syäyksenä hintojen jatkuvalle nousulle. Se on vastoin työväen etuja tuottamatta vastaavaa rasitusta tuottajille. Se on vastoin sosialidemokraattisen puolueen ohjelmaa.

Ed. Kuittinen: Herra puhemies! — Tämän uuden talousarvion keskustelun yhteydessä kiinnitin jo aikaisemmin huomiota, että nyt lisätty talousarvioon otettu liikevaihtoveron korotus ei ole mielestäni oikea veromuoto, vaan olisi tästä luovuttava, sillä se olotila, mikä meillä tällä kertaa on olemassa, ei anna riittävää tukea sille toimenpiteelle, mitä hallituksen puolesta tässä asiassa on esitetty. Jokainen aikaansa seuraava henkilö voi todeta sen, että ne palkkaliikkeet ja palkkataistelut, mitä työväen puolesta viime aikoina on käyty, ovat olleet oikeutettuja. Mainitsen tässä vain muutamia esimerkkejä.

Kun myllytyöläisten lakko alkoi tässä maassa, niin oikeistopiirien sanomalehdistö arvosteli kovasti näitä työläisiä siitä, että he, näin tärkeän elintarviketuotannon työssä olevat henkilöt eivät halua tehdä työtä, vaan ryhtyvät tarpeettomasti rettelöimään. Kun asianomaiset ammattimiehet ja hallituksen välitysmiehet ryhtyivät kuitenkin asiaa tutkimaan, niin saimme siitä nähdä, että näiden työläisten palkka oli paljon alle normaalitason. M. m. heidän ammattimiestensä palkka sinä aikana oli 14 markasta 16 markkaan tunnilta, kun taas toisilla ammattialoilla samanaikaisesti maksettiin jo 22 markkaa tunnilta. Jokainen voi käsittää, että tällä palkalla ei kukaan ammattimies tullut riittävästi toimeen eikä saanut myös riittävää toimeentuloa.

Samantapaisia esimerkkejä voidaan luetella monella muulla ammattialalla. Ja kun ammatillinen liike on pitkien neuvottelujen ja monien palkkaliikkeiden avulla saanut työväen palkat korotetuksi sille tasolle, että ne osapuilleen vastaavat nyt voimassaolevaa elintasoa, niin on mielestäni väärin, ettei näiden elämää ja elintasoa nyt vakiinnuteta ja turvattaisi. Tässä on se peruste ja pohja, johon me sosialidemokraatteina olemme olleet pakotetut kiinnittämään huomiomme hallituksen nyt esittämään verotusmuotoon.

Jokainen ihminen tietää, että juuri palkalla elävät suuriperheiset ihmiset joutuvat aina eniten ostamaan niitä taloustarvikkeita, joista juuri liikevaihtovero on suoritettava. Kun tämän lisäksi otetaan vielä huomioon se, miten suuri korotus on nyt jo voimaan astunut elintarpeissa sen hinnoittelun jälkeen, kun tämä uusi yhtyminen on lyöty lukkoon, niin palkannauttijat ja erikoisesti palkkatyöväki jatkuvasti kyselevät, mihin tämä kolmen suuren puolueen yhteinen hallitus oikein pyrkii. Tähän me tietysti olemme vastanneet, että rauhaan ja ennenkaikkea hyvien suhteiden luomiseen suureen naapuriimme Neuvostoliittoon ja jonka sotakorvauksen suorittaminen on meille kaikille sydämenasia. Mutta palkkatyöväki ei oikein ymmärrä sitä, minkätähden juuri tällaisia kulutusveroja näin runsaasti sälytetään kuluttajien kannettavaksi. Eikö olisi sopivampi korottaa varallisuusveroa ja tasoittaa tällä tavalla köyhien ihmisten kuormaa. Olen sitä mieltä, että valtion talous on hoidettava niin, ettei talousarviossa vajausta tule, mutta silloin on verotuksen painopiste siirrettävä niiden kannettavaksi, joilla on suuremmat varat ja ovat myöskin sodan aikana taloudellisesti hyötyneet, sillä heillä on parempi mahdollisuus ilman taloudellisia kärsimyksiä tämä puuttuva erä suorittaa. Mainitsen vain muutamia näistä.

Omaisuusveron korotus olisi yksi niitä sellaisia keinoja, jotka olisivat hyvin helposti käytettävissä ja tuottaisivat varmasti hyvän tuloksen. Toisena keinona voisimme mainita myöskin pakkolainaustoiminnan, jonka avulla tilapäisluottoa saataisiin hallituksen käytettäväksi, joskaan tämä luotto ei olisi niin suositeltava kuin edellinen. Kolmantena muotona meillä on vakavasti otettava harkittavaksi raskaan teollisuden yhteiskunnallistuttaminen, josta saatu voitto paraiten voitaisiin käyttää valtion veroihin ja valtion menoihin ja näin huojennettaisiin vähävaraisten elämää ja toimeentuloa. Näitä menettelytapoja käyttäen mielestäni pääsemme parempaan ja tyydyttävämpään tulokseen kuin mitä käytännössä oleva menettelytapa osoittaa. Olen jo ennenkin lausunut ajatukseni liikevaihtoverolakia vastaan. En usko, että suurempaa vääryyttä tapahtunee koskaan ennenkuin silloin, että Karjalan ja Pohjois-Suomen siirtoväki pakotetaan kaiken sen kärsimyksen jälkeen, mitä he ovat molempien sotien aikana joutuneet kokemaan, vielä tämän jälkeen heille määrätään uudelleen liikevaihtovero oman kodin rakennustarpeista j. n. e., siitä huolimatta, että he rohkeasti ja rohkein mielin alkavat uutta kotia itselleen rakentaa. Talvisodan jälkeen jälleenrakennustyötä suoritettaessa olin samalla kannalla kuin nyt, että oikeutta on annettava kaikille kansalaisille samalla tavalla. Silloinen korvauslaki myönsikin eräänlaisia pieniä helpotuksia jälleenrakentajille siten, että he saivat noin 6 %:n hyvityksen niiden raaka-aineiden ostolaskutusta vastaan, jota he rakennuksilla tarvitsivat. Nyt voimassaolevasta korvauslaista tämäkin huojennus puuttuu ja kun nyt tämä laki ei tunne mitään tämäntapaista huojennusta, niin ei pitäisi hallituksen taholta kovin paljon ihmetellä sitä, että me työväen edustajat olemme joutuneet eräissä asioissa ilmoittamaan oman eriävän mielipiteemme, sillä tämä on samalla Suomen palkkatyöväen mielipide. Sosialidemokraattinen työväki on sitä mieltä, että nyt voimaansaatettu palkkaus ja siitä saatava maksu on työväelle turvattava ja tavarain hintojen nousu on kaikilla käytettävissä olevilla keinoilla estettävä. Sillä parhaiten turvataan silloin meidän markkamme arvo, joka täytyisi saada säilymään sellaisena, että sillä jonkunlainen ostokyky on olemassa myöskin työväen osalta. On siis käytävä voimakkaammin verottamaan niitä piirejä, joilla on myös viime vuosina ollut suurta hyötyä ja myöskin sodasta hyötyneet. Sillä tavalla tasoitetaan mielestäni ne epäkohdat, mitkä nyt on olemassa, eikä aina siirrettäisi köyhien ja vähävaraisten kannettavaksi sitä taakkaa, mikä helpommin olisi toisten suoritettava, ja talouselämä saataisiin myös säännöllisempään ja oikeudenmukaisempaan järjestykseen.

Ed. J. Raatikainen: Herra puhemies! Kun eduskunta ed. Sillanpään nostaman arvan ratkaisulla hylkäsi liikevaihtoverolain toisessa käsittelyssä ehdotuksen siirtoväelle ja muille vähävaraisille ja sodasta kärsimään joutuneille myönnettävästä verohelpotuksesta, on minun tämän vuoksi sanottava muutama sana selvitykseksi siirtoväkeen kuuluvan työväestön kannasta tässä kysymyksessä samoinkuin nykyisestä inflatioon johtavasta hallituksen politiikasta.

Siirtoväki on sodan johdosta menettänyt käytännöllisesti katsoen kaiken reaaliomaisuutensa. Sen ainoa omaisuus on tällä hetkellä korvausten saaminen. Korvauksella on aikanaan hankittava uutta reaaliomaisuutta menetetyn omaisuuden tilalle, koska muussa tapauksessa siirtoväki ei pääse kiinni tuottavaan työhön. Tarvitaan työkaluja, tarvitaan asuntoja, tarvitaan talous- ja huonekaluja ja kaikenlaista muuta irtaimistoa. Kaikkien näiden tarvikkeiden ja esineiden hintoja ehdotetaan nyt korotettavaksi ainakin liikevaihtoveron määrällä. Muuhun hinnankorotukseen en tässä puutu, koska se siirtoväen osalta on osittain tarkoitettu korvattavaksi n. s. indeksitakuulla. Indeksitakuu ei kuitenkaan suojaa siirtoväkeä sellaisesta hintain korotuksesta, josta nyt on kysymys. Indeksi on nim. tukkuhintaindeksi ja liikevaihtoveron korotus on esitetty rajoitettavaksi yksinomaan vähittäiskauppaan. Kun siirtolainen joutuu vähittäiskaupasta ostamaan tavaransa, joutuu hän maksamaan valtiolle liikevaihtoveron aiheuttaman hinnankorotuksen, saamatta mitään sijalle, ja tämä ei voi olla oikein, koska verotus tulee rasittamaan suhteellisesti eniten siirtoväkeä ja niitä, jotka ovat pommituksissa tai muuten sodan johdosta menettäneet omaisuutensa. Näiden on nimittäin hankittava uutta omaisuutta menetetyn sijaan, kun muille välttämätön omaisuus on säilynyt ja ostot rajoittuvat vain kulutustarvikkeiden ostoon. Kun liikevaihtoverolaki aikoinaan säädettiin, oli tämä sama kysymys eduskunnan ratkaistavana. Silloin se ratkaistiin siten, että korvauslakiin otettiin uusi, 8 §, jonka mukaan korvausmäärää korotettiin liikevaihtoveron aiheuttamalla 15 %:n korotuksella. Kun eduskunta nyt hylkäsi siirtoväen verovapautta koskevat ehdotukset, ei asiaa muuten voitane järjestää kuin korottamalla toisen korvauslain mukaan myönnettäviä korvauksia vähintään 5 %:lla. Kun korvausten kokonaismäärä on laskettu 22 miljardiksi markaksi, joista liikevaihtovero koskee vajaata puolta määrää, niin nousee lisäkorvaus noin suunnilleen 500 milj. markkaan.

Samalla haluan muistuttaa siitä, että siirtoväki on kaikissa vaiheissa pyrkinyt siihen, että korvauskysymys olisi järjestetty siten, ettei se olisi sanottavasti vaikeuttanut valtion finanssipolitiikan hoitoa. Finanssitoimikunta ja tunnetuimmat kansantalousmiehemme olivat sitä mieltä, että korvaus oli suoritettava luontoiskorvauksina, jolloin omaisuus olisi otettu luontoisverona. Jo etukäteen oli tiedossa, ettei tällä hetkellä ollut suuria mahdollisuuksia selvitä kunnialla, jos omaisuudenluovutusvero tehdään rahana maksettavaksi tuottoveroksi. Se tulee jatkuvasti suojaamaan omaisuutta kaikilta lisäverotusyrityksiltä ja vähentämään siten valtion mahdollisuuksia verotulojen saantiin.

Edelleen muistutan siitä, että liikevaihtoveron korotuksessa tänä vuonna on kysymys vain noin 600 milj. markasta, joka suhteellisen helposti voidaan saada kokoon korottamalla omaisuusvero ja ylimääräinen varallisuusvero niihin määriin, jotka niille inflation johdosta kuuluvat. Omaisuudenluovutusverotuksessa luopui hallitus yli 8 miljardista markasta alentamalla verotusasteikkoa, joka finanssitoimikunnan tekemän ehdotuksen mukaan oli suurten omaisuuksien kohdalta 30 %. Nämä 8 miljardia markkaa ja inflation johdosta vielä paljon lisää jouduttaneen tulevaisudessa hankkimaan.

Näyttää tosiaankin siltä, että hallitukselta puuttuu selvä talouspoliittinen linja. Sitä selvimmin osoittaa se, että enempi kuin toinen puoli valtion menoista hoidetaan lisämenoarvioina. Niinpä nyt jo tänä päivänä on eduskunnan pöydällä valtiovarainvaliokunnan mietintö toisesta lisämenoarviosta, vaikka vuosi ei ole vielä kulunut kunnolleen puoliväliinkään. Ja sikäli kuin tiedetään, on odotettavissa vielä kaksi lisäbudjettia, ennenkuin päästään vuoden loppuun. Lisätalousarviot ovat hätäkeinoja, joilla koetetaan paikata inflation valtiolle aiheuttamia verotappioita ja muita puutteellisuuksia valtion finanssien hoidossa. Virhe, joka tehtiin luopumalla luontoiskorvauslinjasta ja tekemällä omaisuudenluovutusverotuksesta vuosittain uudistuva tuottovero, on kyllä vielä korjattavissa. Eduskunnan käsiteltävänä on näitä koskevat lakialoitteet, jotka rakentuvat finanssitoimikunnan ehdotuksen pohjalle. Tällöin vapautuisi omaisuuden tuotto käytettäväksi muihin valtion tarkoituksiin ja finanssipolitiikkaakin päästäisiin harjoittamaan terveemmällä pohjalla, kuin mikä on tapahtunut nykyisen pääministerin johtamain hallitusten aikana.

Minä yhdyn niihin arvosteluihin, joita

täällä ed. Lepistö lausunnossaan esitti. Käsitykseni on, että eduskunnan olisi tässä yhteydessä lausuttava voimakas arvostelu tästä hallituksen epäonnistuneesta talouspolitiikasta ja hylättävä käsiteltävänä oleva lakiesitys. Eduskunta kuitenkin näyttää olevan kovin pitkämielinen ja minäkin lojaalina hallituksen kannattajana ja varsinkin kuuliaisena ryhmäni päätökselle pidätyn tekemästä hylkäysehdotusta. Käsitykseni on kuitenkin se, että ellei ensi syksyyn mennessä ilmene merkkejä hallituksen noudattaman talouspolitiikan tervehtymisestä, on eduskunnan ja varsinkin hallitusta kannattavien ryhmien pakko sanoa siitä ratkaiseva sanansa.

Ed. U. Raatikainen: Herra puhemies! Kun eduskunnalle jätettiin äskettäin hallituksen esitys valtion lisämenoarvioksi, seurasi sitä kuin häntä koiraa seitsemän verolakiesitystä. Nämä olivat sangen ikäviä seuralaisia, joita me kaikki vastenmielisesti katselimme. Yksi näistä verolakiesityksistä oli esillä oleva liikevaihtoverolaki. Tämä laki ja sen avulla verojen kerääminen on meille sosialidemokraateille ollut aina erittäin vastenmielinen, mutta sitä vastenmielisemmäksi se vain tulee, mitä enemmän sen avulla valtio aikoo tuloja itselleen hankkia. Me tosin ymmärrämme, että valtion täytyy saada tuloja verottamalla kansalaisia, mutta kaikki välilliset verot ovat sen luontoisia, että kansalaisten veronmaksukykyä ei voida välillisiä verolakeja säädettäessä tarpeeksi huomioida. Kun näin tapahtuu, joutuvat köyhät ja pienipalkkaiset ihmiset maksamaan suhteellisesti suuremman veromäärän kuin varakkaammat ja suurempipalkkaiset kansalaiset. Kaikeksi onneksi on liikevaihtoverotuksella koottuna tähän mennessä verraten pieni määrä valtion verotustuloista, koska olemme onnistuneet vapauttamaan liikevaihtoverosta kaikkein tärkeimmät elintarvikkeet, jotka ovat köyhien ihmisten varsinaisia ostoksia.

Meitä sosialidemokraatteja suuresti ihmetyttää tällä hetkellä se, että nykyinen hallitus, jossa on enemmistö vasemmiston edustajia, pyrkii kohottamaan liikevaihtoveroa, vaikka sen tuomat rasitukset kohdistuvatkin suhteellisesti raskaammin pienipalkkaisiin kuin suurituloisiin. Meidän käsityksemme on, että hallituksella on muita keinoja tulojen hankkimiseksi, kuin korottaa liikevaihtoveroa. Yksi näistä keinoista olisi ollut, kuten täällä on jo edellisissä puheenvuoroissa huomautettu, ottaa pakkolainaa. Toinen keino olisi myöskin se, että poistettaisiin maataloustuotteiden tukipalkkiot. Joku voi tosin sanoa, että tukipalkkioiden poistamisella lisättäisiin vielä enempi verokuormaa. Se on totta, jos se kokonaan poistetaan eikä sitä poistettaessa tehdä oikeutta suurperheisille ja vähävaraisille kansalaisille. Tarkoitukseni onkin, että pienipalkkaisille ja suuriperheisille kansalaisille annettaisiin valtion puolelta, sen jälkeen, kun tukipalkkio on poistettu, verohelpotusta myöntämällä heille elintarvikkeiden ostoon oikeuttavia alennuksia. Näin alennettaisiin niiden verokuormaa, jotka sitä todella tarvitsisivat, kun taas varakkaat kuluttajat saisivat maksaa tukipalkkiosta johtuvat poistot itse.

Tämän lain käsittelyssä on tehty eräiltä taholta ehdotuksia lieventää eräiden kansalaisten verokuormaa, mutta luulen niiden olevan tehty agitatoorisessa mielessä, joilla ei ole ollut vakavaa pohjaa eikä niille sen vuoksi voi antaa riittävää arvoa. Parhaat keinot kuluttajien verokuorman keventämiseksi ja ennenkaikkea vähävaraisten toimeentulon turvaamiseksi olisivat varmaan edellä suosittelemani keinot. Kun olen saanut tietää, että hallitus ei luovu nykyisestä esityksestään, vaan pitää siitä itsepäisesti kiinni, täytyy meidän hyväksyä tämä epäoikeudenmukainenkin verolaki. Tämä hyväksyminen ei merkitse kuitenkaan sitä, että tunnustaisimme hallituksen olevan tällä hetkellä oikeassa, vaan sitä, että tahdomme vielä kerran olla kuuliaisia hallitukselle. Mutta me vakavasti varoitamme tällä hetkellä hallitusta luottamasta meihin vastaisuudessa liikaa, sillä saattaa käydä, että me emme jatkuvasti hyväksy epäoikeudenmukaisia verolakiesityksiä.

Ed. Niukkanen: Varsinkin lähinnä siirtoväkeä edustavana edustajana voin yhtyä ed. Lepistön lausunnon asialliseen puoleen, joskaan ei tietenkään voi yhtyä siihen kovin hyökkäävään sävyyn hallitusta vastaan, kun on tässä yhteistoiminnassa mukana, vielä vähempi voi yhtyä ed. Bryggarin peräti jyrkkään hyökkäysasenteeseen. Me maalaisliittolaiset olemme ottaneet huomioon sen, että tämän yhteistoiminnan tulee velvoittaa meitä, myöskin mikäli koskee

esiintymistä eduskunnassa (Ed. Lepistö: Pitäisi tukea myöskin hallitusta!). Koska, niinkuin allekirjoittaneen y. m. vastalauseessa huomautetaan, tämä liikevaihtovero kohdistuu aivan erikoisen raskaana juuri siihen väestöön, siirtoväkeen, joka on menettänyt asumuksensa ja irtaimistonsa, on senvuoksi suurelta osalta tälle väestölle erikoisvero, olen minä myöskin hyvin vakavasti joutunut ajattelemaan, että olisiko ollut ryhdyttävä toimimaan siten, että koko tämä veronkorotusesitys olisi tullut hylätyksi. Ottamalla kumminkin huomioon, että hallitus on sellaisen finanssiohjelman esittänyt, johon tämäkin sisältyy ja varsinkin kun tämä nykyisen eduskunnan valtiovarainvaliokunta osoittautui paljon ymmärtäväisemmäksi, mikäli koskee siirtoväkeä, kuin edelliset valiokunnat, kuten näkyy siitä toivomusponnesta, jonka valiokunta yksimielisesti liitti tähän mietintöön, en minä ole halunnut ryhtyä tätä lakia kaatamaan. Kuten käsitämme, niin tällaisten verolakien hylkääminen eduskunnassa kyllä on yleensä verraten helppo saada hoidetuksi. Minä uskallankin toivoa, että hallitus lopultakin järjestää tämän liikevaihtoverotuksen siten, että se ei juuri etukädessä kohdistu siihen väestöön, joka muutenkin on kaikista vaikeimmassa asemassa, kuten valtiovarainvaliokunnan toivomusponnessa huomautetaan.

Valtiovarainministeri T u o m i o j a: Herra puhemies! Sen johdosta, että täällä on esitetty varsin ankaraa arvostelua liikevaihtoveron korottamista vastaan, jopa väläytelty ajatusta nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen hylkäämisestäkin, on minun korostettava sitä seikkaa, että liikevaihtoveron korotus liittyy tärkeänä osana niitten toimenpiteitten sarjaan, joihin hallius on pitänyt välttämättömänä ryhtyä valtiotalouden tasapainon aikaansaamiseksi. Kuten jo aikaisemmin olen tältä paikalta lausunut, nämä toimenpiteet muodostavat kokonaisuuden, jota ei voida olennaisissa kohdin rikkoa vaarantamatta sitä tarkoitusta, johon näillä toimenpiteillä on pyritty. Hallituksen esittämän liikevaihtoveron korotuksen hyväksymättä jättäminen merkitsisi varovaisimmankin arvion mukaan yli miljardin markan suuruista vähennystä valtion tuloihin vuodessa. Siihen meillä ei tällä hetkellä ole varaa.

Kysymyksessä olevan veron korottamista vastaan esitetyssä arvostelussa on kiinnitetty huomiota lähinnä kahteen näkökohtaan. On ensinnäkin viitattu sen hintoja korottavaan vaikutukseen ja väitetty sen tästä syystä erityisesti vaikeuttavan vähävaraisten toimeentulomahdollisuuksia. Tässä kohden ei ole ehkä riittävästi otettu kuitenkaan huomioon sitä, että Suomessa liikevaihtoverolla, päinvastoin kuin monissa muissa maissa, ei ole regressiivistä luonnetta. Kun kaikki tärkeimmät elintarvikkeet, polttoaineet ja monet muut jokapäiväisen elämän kulutushyödykkeet ovat verosta vapaat, kohdistuu vero ainoastaan noin kolmannekseen kotitalouden kulutusmenoista ja pääasiallisesti sellaisiin menoihin, joita ei pidetä niin välttämättöminä, kuin ravintomenoja. Suhteellisen varattomissa perheissä, varsinkin lapsirikkaissa käytetään menoista tavallista huomattavampi osuus ravinnon hankkimiseen, mutta nämä menot ovat juuri tästä verosta aiheutuvasta rasituksesta vapaita. Elinkustannusindeksiä on nyt ehdotetun veronkorotuksen laskettu nostavan noin 3.7 pisteellä.

Edelleen on huomautettu siitä, että nyt ehdotettu veronkorotus merkitsee kohtuutonta rasitusta erityisesti siirtoväelle ja muille sodan johdosta asunnottomiksi jääneille sekä sotaleskille ja sotainvaliideille, joiden on hankittava rakennustarvikkeita omien asumuksiensa ja talousrakennustensa rakentamiseen. Eräät eduskunnassa tehdyt tämän asiantilan korjaamiseen tähtäävät muutosehdotukset, jotka ovat tarkoittaneet kysymyksessä olevien tarvikkeiden vapauttamista liikevaihtoverolain alaisuudesta, ovat saaneet varsin voimakasta kannatusta. Näiden ehdotusten toteuttaminen olisi kuitenkin omansa tuottamaan erinomaisen suuria teknillisiä vaikeuksia nimenomaan kontrollimahdollisuuksia silmälläpitäen. Helpotusten myöntäminen kysymyksessä olevassa suhteessa täytyisi sen vuoksi, jos siihen halutaan mennä, tapahtua jollakin muulla tavalla kuin verovapaustietä.

Ed. O k s a l a: Minä yhdyn kaikkiin niihin ajatuksiin, mitä valtiovarainministeri täällä äsken lausui. Mutta tämä keskustelu on herättänyt minussa sellaisia mietteitä, että laajat kansalaispiirit rupeavat nyt jo kuitenkin epäilemään sitä talouspolitiikkaa, mitä viime aikoina on harjoitettu. Täällä

useat edustajat ovat kohdistaneet lausuntonsa lähinnä liikevaihtoveroon; minusta tämä vero ei ole ansainnut sellaista moitetta, kuin sitä kohtaan on osoitettu, vaan se on nyt välttämättömyys, jota täällä oikeistossakin täytyy kannattaa siitä huolimatta, että meillä ei ole osaa eikä arpaa hallituksessa enempää kuin vastuuta sen toimenpiteistäkään. Mutta minä ymmärrän hyvin sen, että laajoissa kansalaispiireissä alkaa herätä epäilyksiä siitä, mihinkä ollaan menossa, mikä on markan kohtalo ja missä ne ovat niin paljon puhutut reaalipalkat. Ed. Lepistö puhui monessa asiassa minusta oikein ja selvästi ja tuntuu siltä, että rupeaa selviämään käsitys jo siitä, että reaalipalkkoja ainakaan vuoden 1938 tasolle ei ole mahdollista saada, ei siitäkään huolimatta, vaikka vappukulkueessa niitä vaaditaan, ja kymmenettuhannet ihmiset pannaan niiden vaatimusten perässä marssimaan. Nyt joka tapauksessa totuus tässä asiassa vähitellen rupeaa selviämään.

Täällä on esitetty myöskin vaatimus siitä, että nyt kun saadaan uudet palkat, jotka hallitus on tietojeni mukaan jo määrännyt ja joista täällä yksi ilta on keskusteltu, silloin on asetettava vaatimus, että hinnat eivät saa nousta. Minä voin vakuuttaa eduskunnalle, vaikka minulla ei ole paljon tilastoa käytettävissäni, että hinnat kyllä tulevat nousemaan (Eduskunnasta: Ei saa nousta!). Hyvin usealla alalla ne tulevat nousemaan, sillä hinnat eivät tottele tämän kamarin päätöksiä enempää kuin talouselämä yleensäkään. Se on siitä ihmeellinen elämä se talouselämä, että sitä eivät mitkään suuret puolueetkaan voi hallita eikä lakia sen suhteen määrätä. Jos ei kannata tuottaa tavaraa määrätyillä hinnoilla, niin hintojen on noustava. Se on yksinkertainen asia, ja siinä ei edes ed. Huhdan diktatooriset määräykset sieltä hintaneuvostosta merkitse yhtään mitään.

Tämä totuus on hyvä panna mieleen, kun palkkakysymystä nyt ruvetaan tutkimaan perustuslakivaliokunnassa, joka tutkimus tietysti olisi pitänyt tehdä joku aika takaperin, kun siitä päätös tehtiin. Jos herra puhemies vielä sallii huomauttaa täällä paikaltani — minä on viitsisi nimittäin kiivetä tuonne pönttöön — että omaisuusveron korotus, jota täällä myös on suositeltu, se on kanssa sen tapainen keino, ettei sekään lopuksi parannusta tilanteeseen tuo. Se on sillä tavalla, että yhtä ankarasti kuin nyt rupeaa tuntumaan tuloveron korotus laajoihin piireihin, niin hyvin pian rupeaa tuntumaan myös omaisuusveron korotus. Asia on siten, että mitä laajemmista piireistä verot täytyy kerätä, sitä pikemmin ne rupeavat tuntumaan kipeältä.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! — Nämä verolait, jotka meillä tänään on täällä esillä, ovat suurelta osaltaan n. s. sotapolitiikan tulosta. Tuntuu perin kummalliselta, että henkilöt, jotka ovat voimakkaasti olleet sotapolitiikkaa tukemassa, tahtovat tälläkin kertaa siirtää köyhän kansan kannettavaksi sotarasituksista kaikkein raskaimman osan. Täällä maalaisliiton ja kokoomuksen taholta jo annettiin ymmärtää, että heillä ei ole mitään vastaan näitä lakeja. Eihän näitä voikaan olla porvarilla mitään vastaan, sillä ei voida saada köyhää kansaa rasittavampaa lakia kuin mikä tällä kertaa on tässä esillä. Minusta tuntuu kuitenkin, että maamme hallitus on lähtenyt tässä tielle, joka johtaa täydelliseen inflatioon. Ne viimeaikaiset toimenpiteet, joita maamme talouselämässä on suoritettu hintapolitiikan ja palkkapolitiikan alalla, ovat vieneet sellaiseen anarkiaan, jolle ei enää voida sulkua panna. On aivan selvää, että hinnat tulevat nousemaan niinkuin täällä ed. Oksala sanoi, se on välttämättömyys, jos tahdotaan tuotantoa pitää pystyssä. Mutta hintojen noususta seuraa myös taasen palkkojen nousu. Tällä tavoin joudutaan menemään askel askeleelta eteenpäin kohti täydellistä inflatiota ja siitä kantaa vastuun se hallitus, joka tällä kertaa istuu satulassa. Minä vakuutan, että tämä hallitus on saanut varsin raskaan tehtävän; se on saanut kantaakseen ne perinteet, joita sota-ajan hallitukset ovat sille jättäneet ja joiden pitäisi selvittää kaikki se kaaos, jonka sotapolitiikka on maallemme tuottanut. Kun eduskunta sai uudet kasvot ja jossa eduskunnassa kuluttajaväen edustus tuli entistä voimakkaammin huomioonotetuksi, silloin myöskin varsin elävästi voitiin todeta se tosiasia, että kansa oli voimakkaasti vastaan entistä elettyä politiikkaa. Tuntuu varsin käsittämättömältä, että nyt tämä eduskunta tahtoo entistä enemmän jatkaa entistä politiikkaa ja verotuspolitiikassa mennä entistä pitemmälle köyhän kansan kuppaamisessa. Tämä on sellainen toimenpide, jota minä en millään

tavalla käsitä. Minä olisin odottanut, että talouspolitiikkaa olisi tässä maassa ohjattu ja ainakin pyritty ohjaamaan kokonaan uusille urille, jossa olisi koko kansan etu otettu huomioon. Tällä kertaa on tahdottu antaa, sanoisinko, rasvaisin pala niille piireille, jotka ovat aina rasvaisimmin tässä maassa eläneet. Köyhä kansa on taasen joutunut häviöön, ja minä valitan sitä suuresti sentakia, että hallituksessa on köyhän kansan edustajisto enemmistönä.

Kun on väärin sodan rasituksia panna näin raskaasti työväen harteille, niin minä en voi olla tukemassa tällaista politiikkaa. Täällä on tahdottu sanoa ja on puhuttu paljon, että tämä laki on huono. Mutta kuitenkin ollaan hyväksymässä tämä laki. Minä olen sitä mieltä, että jos kerran todetaan, että se on huono, ei sellaista asiaa voi hyväksyä. Näinollen minäkään en voi olla tukemassa tämän lain hyväksymistä, ja sen takia, herra puhemies, minä ehdotan, että tämä lakiesitys hylätään.

Ed. Riihinen: On pantava merkille, että täällä on esitetty paljon arvostelua tätä liikevaihtoverolakia ja hallituksen tekemää esitystä kohtaan. Mutta sensijaan mitään selvää osoitusta siitä, millä tavalla olisi asiassa täytynyt menetellä toisin, ja millä tavalla olisi varoja voitu ottaa toisin kuin tässä esityksessä on tehty, sitä ei ole täällä osoitettu. Liikevaihtovero kokonaisuudessaan ja nyt tehtyine korotusehdotuksineen on ollut myös ryhmämme keskuudessa vakavan harkinnan alaisena. Tämä johtuu ennenkaikkea siitä, että tämä verotus suuressa määrässä ulottuu vähävaraisiin kansalaispiireihin. Vain se pohjaton tyhjyys, johon sodan johdosta maamme taloudelliset olot on saatettu, ja toisaalta välttämätön pakko tyydyttää valtion menot, on saattanut ryhmämme hyväksymään ehdotuksen nyt esilläolevasta laista ja siihen ehdotetut muutokset. Ryhmämme on johdonmukaisesti ollut sillä kannalla, että yleensä verotuksia on pyrittävä asettamaan raskaimmin sille taholle, jolle ne kohtuuden mukaan voidaan asettaa kuuluviksi. Tästä periaatteesta johtuen onkin ryhmämme nyt käsiteltävänä olevien verolakien yhteydessä huomauttanut nykyisten verolakien puutteellisuudesta ja lakien täydellisen uudistuksen tarpeellisuudesta. Se seikka, että tässä suhteessa ei ole aikaisemmin parannuksia saatu toimeen, jää kokonaan niiden piirien vastattavaksi, joiden toiminnan perintöä tämä kehno verojärjestely on. Ryhmämme taholta on eduskunnalle jätetty tarpeelliset lakialoitteet, jotka toteutettuina tuleva pahimmat epäkohdat verotusjärjestelmästämme poistamaan.

Nyt käsiteltävän lain ollessa toisessa eduskuntakäsittelyssä, äänestyksen jälkeen ja arvan kautta hylättiin lain 5 pykälään tekemäni muutosehdotukset. Tämä on valitettava asia, samoin kuin se, että vielä tässäkin istunnossa on puhuttu tätä sodan johdosta pahimmin kärsimään joutuneiden auttamista tarkoittavaa esitystä vastaan. Hyväksyttynä esitys olisi lainmuutoksen kautta tiennyt vähäistä helpotusta vähävaraisille, sodan hävittämien kotiensa uudelleen rakentajille. Asia ei ole tässä yhteydessä enää autettavissa, mutta on täysi syy toivoa, että hallitus pyrkii etsimään mahdollisuuksia verohelpotusten myöntämiseksi vähävaraisille heidän ryhtyessä sodan hävittämien kotiensa uudelleen rakentamiseen.

Liikevaihtovero ja siihen nyt tehdyt ehdotukset korotuksista on sotapolitiikan asettama pakkoverotus, josta emme voi nyt välttyä. Siihen asti kunnes on toimeenpantu kokonaan uudistetut ja oikeudenmukaisemmat verotuslait on tyydyttävä täyttämään valtion menot nykyisten puutteellisten verolakien tarjoamin keinoin. Näin ollen ei voida tässä tilanteessa muuta kuin hyväksyä asia sellaisenaan kuin tosiasiat myöntää ja pakkotila määrää.

Ed. Käkelä: Pyysin tämän puheenvuoron ministeri Tuomiojan puheenvuoron johdosta, jossa hän mainitsi, että tämä liikevaihtovero tulee jättämään vähävaraiset kuluttajat suurelta osalta liikevaihtoverosta vapaiksi. Samoin ministeri Tuomioja mainitsi, että monet työläisille elintärkeät tarveaineet olisivat myös verovapaita. Tämä ilmoitus liikevaihtoveron käytännöstä on kuitenkin harhaanjohtava. Sellaiset tärkeät elintarveaineet kuin maatalous- ja karjataloustuotteet, jotka kulkeutuvat jakeluliikkeiden kautta, myydään kuluttajille, tulevat saamaan 10 %:n liikevaihtoveron. Nykyisen käytännössä olevan liikevaihtoveron mukaan tätä liikevaihtoveroa ei tässä vaiheessa kanneta. Jos tuottaja myy tavaran suoraan kuluttajalle, se on liikevaihtove-

rosta silloin vapaa. Mutta jos se myydään jakeluliikkeen kautta, niin silloin, niin minulle ilmoitettiin pari minuuttia takaperin liikevaihtoverotoimistosta, vero kannetaan tässä tapauksessa. Työläiset, kuluttajat tulevat maksamaan ostaessaan näitä tavaroita jakeluliikkeiden kautta tuotteistaan siis liikevaihtoveron.

Ed. Tolonen: Haluan vielä mainita, että niistä vaikeuksista, mitkä taloudellisessa suhteessa valtiolla ovat, ei tule valtio selviytymään muuten kuin käymällä suuriin reaaliomaisuuksiin entistä nasevammin käsiksi. Niin ikävää kuin se onkin, niin täytyy kuitenkin tapahtua, jollei tehdä konkurssia.

Ed. P. Leskinen: On syytä panna merkille, että täällä ovat nyt äänessä lähinnä eduskunnan vanhat kasvot, ja on ilo todeta, että köyhän kansan asia on vihdoinkin erikoisesti tullut asianomaisten sydämelle. Täällä on jopa uhkailtu nykyistä hallitusta siitä, että ellei tällainen hallituskomento lopu, niin he kieltäytyvät antamasta tukea sellaiselle hallitukselle. Hyvä! Sillä varauksella, että tämä äly olisi asianomaisilla pitänyt olla jo vuosia aikaisemmin. Nyt se on ikäänkuin juhlan jälkeen tullutta viisautta. Se on todellakin enemmän noin niinkuin kohmelon kiukussa puhuttua. Erikoisesti panin merkille, että täällä — olikohan se Raatikainen, U. — moitti hallitusta siitä, ettei se ole tätä vuotta varten kyennyt tekemään koko vuodeksi sellaista menoarviota itsellensä, että se pätee. Todellakin! Tämä hallituskohan se on ollut tekemässä tälle vuodelle sen erinomaisen hyvän talousarvion? Milloinka talousarvio tätä vuotta varten on laadittu, ja pyydän kysyä asianomaisilta, kuka sitä oli tekemässä. Ja sitten erikoisesti täällä juuri asianomaisista puhui, että ed. Riihisen ehdotus ilmeisesti, joka täällä tehtiin, oli pelkkää propagandaa, ja senvuoksi hylättävä. Minä olen ymmärtänyt asian niin, että yleensä täällä asianomaiset ovat puhuneet pelkkää propagandaa (Eduskunnasta naurua). Ed. Riihisen ehdotus tarkoitti kysymyksessä olevassa asiassa vain sitä, että lähinnä köyhän väestönosan edut turvattaisiin nyt puheenaolevan lain vaikutuksia vastaan. Jos täällä nyt on todellakin tarkoitus köyhän kansan asiaa hoitaa, niin miksi ed. Riihisen ehdotus hylättiin (Oikealta: Teknillisesti mahdoton!). Se oli ainakin vakava yritys määrättyyn suuntaan, ei sitä senvuoksi olisi nyt pitänyt ryhtyä niin kovin kiroamaan. Ja myöskin erinomaisen mielenkiintoinen vaikutelma käydystä keskustelusta on se, että nimenomaan sosialidemokraattisen ryhmän tannerilainen taho on täällä kovasti äänessä ja oikeisto tukee sitä. Juuri eduskunnan ne vanhat kasvot, jotka sataprosenttisesti ovat vastuussa siitä, että me olemme näiden pulmakysymyksien edessä nyt (Eduskunnasta naurua). No jotakuinkin (Eduskunnasta naurua). Hyvä! Sallikaa, minä tingin pois 5 %, jos se teistä niin ehdottomasti tuntuu tarpeelliselta (Eduskunnasta: Lisää yksi!).

Täällä on myöskin ed. Bryggari puheessaan kääntynyt erikoisesti tänne äärimmäiseen vasemmistoon päin. Pyydän myöskin ed. Bryggarille huomauttaa, että köyhän kansan asiasta olisi jo aikaisemmin pitänyt puhua, jos mieli säästyä nyt edessämme olevista vaikeuksista.

Puhemies: Kehoitan puhujaa jatkamaan puhujalavalta.

Puhuja: Samaa minun on huomautettava myöskin ed. Paasivuorelle. Nyt on asiat siinä kaaressa, että vain raha ja raha jotain tehoaa ja ne on jostakin kaivettava. Jos ei muuta, niin minun käsittääkseni niitä on meidän lähdettävä etsimään katuojasta ja käytävien vierustoilta, mistä sitä löydetään. Sitä kenties sieltä löydetään vähän, mutta senjälkeen on katseltava sieltä, missä todellakin sitä on. Sitä ilmeisesti on vain tämän maan vauraammalla väellä ja kaikki ainakin allekirjoittaneen kokemukset tältä lyhyeltä edustuskaudeltani ovat sellaiset, että kaikkein vastenmielisimmin lupaa hallitustamme auttaa juuri tämän eduskunnan oikeisto tässä asiassa. Valtiovarainvaliokunnassa ed. Oksala on ollut aina äänessä silloin, kun pikkaisenkin on yritetty katsella oikeistoon päin, siis lähinnä teollisuus- ja pankkipääomaan päin, hallitukselle varoja etsittäessä. Hyvä! Oikeisto ei halua niitä antaa. Teollisuus- ja pankkipääoma panee vastalauseensa. Mainiota! Sosiaalidemokraateista tannerilaiset ovat myöskin vastaan kaikkia niitä hallituksen toimenpiteitä, joilla nykyinen hallitus yrittäisi rahaa saada

päästäksemme ulos siitä pulasta, johonka sotapolitiikka meidät on saattanut (Eduskunnasta: Propagandaa!). Kaikki siis ne, jotka ovat vastuussa nykyisestä pulastamme, haluavat panna vastalauseensa hallituksen toimenpiteitä vastaan silloin kun se yrittää vakain tuumin kansakuntaa pelastaa pulasta. SKDL:n taholta tullaan kyllä eduskunnalle esittämään toimenpiteitä sellaisia, jotka tarkoittavat ulospääsyä sotapolitiikan kaaoksesta. Odotamme silloin erikoisesti tukea sosiaalidemokraattiselta ryhmältä (Vasemmalta: Jos ne ovat järkeviä, niin tuetaan!) — Kyllä. Minä pelkään, että ehdottamamme toimenpiteet eivät tule mielyttämään teollisuus- ja pankkipääomaa ja sen täällä olevia edustajia, mutta siitä huolimatta täytyy nuo ehdotukset tehdä. Ja kuten sanottu, näemme aikanaan, millä tavoin todellakin sosiaalidemokraattinen ryhmä aikoo köyhän kansan avuksi tulla (Eduskunnasta: Hallitus johtaa asioita!). — Hallitus johtaa asioita. Se on sitä varten tämä johtokunta olemassakin. Tarkoitukseni ei ollut pitää hallitukselle puolustuspuhetta yleensä, mutta tuo esiintymisen sävy täällä oli hallitusta vastaan niin kouraantuntuvaa, että tämä puheenvuoro oli välttämättömästi pidettävä (Hilpeyttä eduskunnassa).

Ed. Kilpeläinen: Tämän asian yhteydessä on viitattu myös kolmen suuren yhteistyöhön ja sehän on sangen ymmärrettävää (Vasemmalta: Mutta se on epäimieluista!). Ei yhteistyö sinänsä ole epämieluista lainkaan, mutta sen epämieluisuus on siinä, että niinkuin näistä kulutusverolaeista, maataloustuotteiden hintojen korotuksista ja monesta muusta seikasta on ilmennyt, on tässä ranskalaisessa kolmiossa vähän epätietoista, kuka on laillinen aviovaimo ja kuka on se pikku ystävätär (Hilpeyttä eduskunnassa). Näyttää hieman siltä, että aviomies SKDL, joka on kaiken alkuunpanija, on iskenyt silmänsä meidän ylitsemme kauniiseen maalaisliittoon päin. Eikä tämä asia ole vain mikään vitsi. Kun käy maaseudulla, niin siellä työväestö kysyy, mikä on tämän kolmen suuren yhteisen julistuksen tulos. Siellä kysytään edelleen, mille tielle sitä kulkemalla voidaan joutua. Siitä syystä onkin ollut aivan paikallaan, että täällä on liikevaihtoverolain käsittelyn yhteydessä tullut esiin juuri se asiain puoli, mitä me sosialidemokraatit edustamme, koskapa me olemme työväestön äänillä tänne eduskuntaan tulleet.

Ed. Murtomaa: Ed. P. Leskinen äsken sanoi, että rahaa on haettava vaikka katuojista ja sitä on saatava valtion tarpeisiin. Minä olen sitä mieltä, että raha tässä kysymyksessä ei auta. Kyllä kai meillä paperia sen verran löytyy ja kai väriäkin, että Katajanokalla rahaa saadaan, ilman että sitä katuojistakaan tarvitsee hakea. Mutta niin kauan tätä kysymystä ei saada ratkaistuksi, kun tuotantoa ei saada elpymään. Me tarvitsemme hyödykkeitä. Raha ei meitä hyödytä mitään. Ja tuotannon välineet on saatava tehokkaasti käyttöön, niin että hyödykkeitä alkaa tulla, ja silloin vasta tämä kysymys saadaan ratkaistuksi. Hallituksen on vain johdettava asiat niin, että työt saadaan luistamaan joka puolella ja hyödykkeiden tuotanto nopeasti kehittymään. Silloin myöskin se vaihdannan väline, joka meillä nyt alkaa menettää merkityksensä, alkaa jälleen saada arvoa, ja silläkin voidaan silloin jotakin saada aikaan. Mutta tällä kertaa on hyödytöntä pieksämistä puhua yksinomaan rahasta, vaan on kaikki huomio hallituksenkin kiinnitettävä myöskin siihen, että hyödykkeitä alkaa tulla. Silloin tilanne parantuu.

Ed. Pusa: Ed. P. Leskinen leimasi sosialidemokraattien taholta esitetyt asialliset lausunnot propagandaksi. Minä tahtoisin palauttaa mieliin tämän liikeverolain käsittelyn yhteydessä, että valtiovarainvaliokunnassa tiettävästi siltä taholta ei yhdytty siihen aloitteeseen, mikä tarkoitti siirtoväen verovapauden aikaansaamista. Suuressa valiokunnassa asiaa käsiteltäessä ed. Riihinen nimenomaan ryhmänsä puolesta ilmoitti, että he kannattavat hallituksen esitystä sellaisenaan. Vasta sen jälkeen sillä taholla herättiin havaitsemaan, että tässähän on mainio keino yrittää kalastella siirtoväen ja sodasta kärsineiden kannatusta, ja siitä aiheutui, että seuraavan kerran asiaa eduskunnassa käsiteltäessä tänne oli jaettu ed. Riihisen ehdottamana pykälän sanamuoto, mikä sitten arvalla tuli hylättyä. Kun tämän johdosta huomautettiin, että mitenkä varattomat voivat rakentaa, oli tuloksena, että ed. Riihinen korjasi ehdotustansa, että he tarkoittivatkin vain vähävaraisille vero-

helpotusta. Minä katson olevan aihetta tämän kertoa tässä uudelleen sen vuoksi, että näin verekseltään meillä on nyt esillä esimerkki siitä, mitenkä vakavassa asiassa taktillisissa tarkoituksissa esiinnytään ja tehdään esityksiä. Tämä edustaja Riihisen esitys minun tietojeni mukaan johti siihen, että valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittynyt vastalause tuli täällä hylättyä. Tästä käy nähdäkseni selville, että tuosta taktikoimisesta oli seurauksena, että siirtoväki ja muut, joita se verohelpotus olisi koskenut, joutuivat tämän taktikoimisen ansiosta menettämään eräitä satoja miljoonia markkoja.

Ed. Riihinen: Täytyy sanoa, että vanhat taktikoijat ja propagandistit luulevat näitä asioita käsiteltävän myös meidän eduskuntaryhmämme taholta eräänlaisena sellaisena kalastuskeinona, miten he näyttävät kaikkia asioita käsittelevän ja ajattelevan. He mittaavat näitä kysymyksiä omalla mitallaan. Se on ikävä juttu. Jokaisessa tapauksessa kun on ollut kysymys verohelpotuksen antamisesta vähävaraiselle siirtoväelle, niin siltä osaltaan allekirjoittanut on ollut aina sen asian takana. Mutta jos siinä on pyritty sille tielle, että annetaan verohelpotuksia rajattomasti kaikille siirtolaisille, riippumatta millään tavalla heidän varallisuussuhteistaan, silloin joudutaan hakotielle. Sitä ei voida hyväksyä sellaisenaan.

Jos me siirtolaiset vaikka polvillamme vakuuttaisimme kantaväestölle, että täällä olevat, täällä Suomessa olevat siirtolaiset ovat kaikki köyhiä, niin ne eivät sitä usko. Meillä on ja tulee olemaan henkilöitä siirtoväen keskuudessa, jotka ovat varakkaampia kuin osa Kanta-Suomen asukkaista. Me emme voi väittää, että näin ei asia olisi. Jolleivät Kanta-Suomen asukkaat voisi itse todistaa sitä, että siirtoväen keskuudessa on rikkaampia ja köyhempiä, niin ne voisivat avukseen ottaa köyhät siirtolaiset, jotka voivat todistaa, että on yli 80,000 sellaista siirtolaista, jotka elävät yhä edelleen valtion huollon varassa. Se on heille selvä todistus siitä, että siirtoväen keskuudessa on samat varallisuusluokitukset kuin muillakin. Niiden samoin kuin muunkin väestön keskuudessa on olemassa varakkaita ja vähemmän varakkaita. Näin ollen on suorastaan häikäilemätöntä puhua täällä, että on propagandaa jos näissä asioissa osoittaa, että voi erikoisesti olla kysymys vähävaraisten siirtolaisten asiasta ja sen eteenpäin viemisestä. Jos näin on täällä propagandamielessä ennen tehty ja jos ed. Pusa on näin menetellyt, niin siten ei tulla tekemään meidän ryhmämme taholta.

Ed. P. Leskinen: Minä ed. Pusan puheenvuoron johdosta pyydän huomauttaa, että valtiovarainvaliokunnan kaikki jäsenet, jotka ovat osallistuneet kysymyksessä olevan asian käsittelyyn, hyvin tietävät, millä tavoin juuri täältä käsin ed. Niukkasen aloitetta tuettiin. Siis ed. Pusan ilmoitus, jonka hän äsken antoi, ei pidä missään kohdassa paikkaansa, päinvastoin. Alkujaanhan SKDL:n ryhmästä käsin ed. Niukkasen ehdotusta tuettiin sillä nimenomaisella varauksella, ettei asianomainen verohelpotus yksinomaan kohdistuisi vain siirtoväkeen, vaan että sitä myöskin lavennettaisiin siirtoväen ulkopuolelle sellaiseen väestönosaan, joka on sodan johdosta menettänyt asuntonsa. Mutta valiokunnassa myöskin tämän ohella korostettiin, että koska ilmeistä on, että siirtoväessä on sekä varakkaita että köyhiä ja nimenomaan varakkaat, sikäli kuin niitä on, eivät tarvinneet sitä helpotusta, on sanamuoto asianomaisessa ehdotelmassa senmukaisesti muodosteltava. Tämä on totuus asiassa.

Edelleen minä pyydän korostaa, että ymmärrän mainiosti, ettei seteleillä tilannetta kohenneta. Sen vuoksi on itsestään selvää, että tuotantovoimia on meillä kaikin käytettävissä olevin keinoin kehitettävä, kuten täällä edellisen edellisen edellinen puhuja huomautti allekirjoittanutta vastaan. Työväki ja nimenomaan järjestyneet palkkatyöläiset eivät tahdo jäädä sivuun, kun vakain tuumin tuotantovoimia pyritään kohottamaan. Ne ainoastaan tässä kysymyksessä tekevät kaksi varausta, että he saavat korvauksen reilusti tekemästään työstä, ja toiseksi, että heille varataan kontrollimahdollisuus tässä tuotannossa, että se todellakin palvelee ensi kädessä kansakokonaisuuden etuja eikä yksinomaan vain pankkeja ja teollisuuspääomien etuja.

Ed. Kulovaara: Nykyään on tavattoman suuri asuntopula Suomessa, sellainen, ettei sitä ole koskaan ennen ollut, ja olisi ryhdyttävä todella tepsiviin toimen-

piteisiin, jotta asuntopula saataisiin poistumaan. Ja että se saataisiin poistumaan olisi hallituksen ryhdyttävä sellaisiin toimenpiteisiin, että rakennustarvikkeita lähitulevaisuudessa tullaan saamaan enemmän kuin tähän asti ja sitten, kun on rakennustarvikkeita saatavissa, niin on järjestettävä sellaisia lakeja, joilla sitten saadaan vähävaraisille rakennuskustannuksiin rahoja. Ja näin ollen Suomessa tarvitaan uudistusta korvauslakiin m. m. sillä tavalla, että pommitusvaurioita kärsineille Helsingissä, Turussa ynnä muissa kaupungeissa järjestetään korvaukset samaan tapaan kuin toisessa korvauslaissa ja että yleensä vähävaraisille järjestetään valtionavut, valtiolta rahoja avustuksina, avustuslainoina ja halpakorkoisina lainoina. On turhaa yrittää avustuksia vähävaraisille liikevaihtoveron poistolla. Eihän se mitään itse asiassa merkitse. Ne alennukset, mitkä sillä tavalla saadaan vähävaraisille, ovat kuin hyttysen surinaa. Siitä ei kannata mitään numeroa tehdä, vaan on vaadittava hallitukselta yleishyödyllisille yhtiöille ja omakotirakentajille avustuksia, avustuslainoja ja halpakorkoisia lainoja. Tällä lailla voidaan avustaa vähävaraisia asuntojen rakentamiseen, mutta ei millään liikevaihtoveron poistolla.

Ed. Räisänen: Kun aikoinaan mentiin liikevaihtoverosysteemiin, niin olin niitä harvoja, jotka vastustivat tällaista veroa. Silloin ei sosialidemokraattisessa ryhmässä ollut monta, jotka olivat samalla kannalla. Liikevaihtoverosysteemi ajettiin laiksi. Tämä liikevaihtovero on raskas rasitus kuluttajaväestölle. Mutta kun siihen mentiin, niin se tahtoo olla sillä tavalla, että siitä on vaikea päästä. Nykyinen hallitus on jälleen liikevaihtoveroasiaa hoidellut ja se ei vielä näytä siitä pääsevän pois, vaan on rasitusta lisättäväkin. Siitä päästään pois, mutta ei nyt tässä istunnossa ja tällä kertaa. Hallitusta on muutettava. Eivät siellä vielä ole työväenedustajat enemmistönä, vaan siellä on useita tannerilaisia. Kasvot on muutettava kokonaan ja sen jälkeen saadaan sellaisia veroesityksiä, että epäoikeudenmukaisesta liikevaihtoverostakin voidaan luopua. Mutta sitä ennen täytyy vielä voimakkaasti tälle eduskunnalle iskeä nyrkkiä pöytään (Eduskunnasta: Räisänen hallitukseen!).

Ed. Virolainen: On ollut ilahduttavaa todeta se myötätunto, mikä täällä käydyissä keskusteluissa on huokunut m. m. siirtoväkeä kohtaan, kun on esitetty, että siirtoväen kohdalta tämä liikevaihtovero poistettaisiin. Mutta ikävä on myöskin todeta se, etteivät nämä yritykset, jotka tässä suhteessa tehtiin, tulleet eduskunnan päätökseksi. Onkin senvuoksi toivottavaa, että hallitus huomioisi sen, mitä täällä eduskunnassa on tässä suhteessa esitetty ja ryhtyisi asianomaisiin toimenpiteisiin.

Mutta minä en voi yhtyä siihen, mitä ed. Bryggari täällä puheenvuorossaan lausui, kun hän kiivaasti hyökkäsi maalaisliiton kimppuun siitä, kun myöskin maalaisliiton taholta tehtiin esitys tämän liikevaihtoverolain muuttamiseksi. Hän sanoi, että maalaisliitto ei ole „kolmen suuren sopimukseenkaan" mennyt muussa kuin taktillisessa ja keinottelumielessä. Minä tähän haluaisin vastata, että kolmen suuren sopimuksessa nimenomaan sanotaan: „Siirtoväelle ja uudisraivaustyöhön ryhtyneille on myönnettävä verohelpotuksia." Siis se toimenpide, johon maalaisliitto on tässä ryhtynyt, on kolmen suuren sopimuksen hengen ja kirjaimen mukaista.

Ed. Pusa: Kun ed. P. Leskinen lausunnossaan väitti, ettei minun ilmoitukseni SKDL:n kannasta suuressa valiokunnassa pidä paikkaansa, niin minä tahtoisin tämän johdosta huomauttaa, että suuren valiokunnan kokouksessa oli saapuvilla nelisenkymmentä jäsentä, ja minä luulisin, että sieltä löytyy riittävästi todistajia siihen, että minun ilmoitukseni piti paikkansa.

Ed. M. Järvinen: Ed. Pusan ensimmäinen lausunto sisälsi sen, ettei SKDL:n ryhmä valtiovarainvaliokunnassakaan ole antanut mitään tukea sille ehdotukselle, että siirtoväki vapautettaisiin liikevaihtoverosta. Tämä oli ed. Pusan lausunnon sisällys. Totuus on kuitenkin se, että m. m. allekirjoittanut ensimmäisessä puheenvuorossaan valtiovarainvaliokunnassa varauksitta yhtyi ed. Niukkasen esitykseen tässä asiassa, niin perusteluihin kuin myöskin varsinaiseen ehdotukseen. Kuitenkin tahdoin alleviivata sitä, että olisi tähän vapautusoikeuteen saatava jonkunlainen rajoitus siihen nähden, että se annettaisiin varallisuusnäkökohdat huomioonotettuina,

siis varsinaisesti vähävaraisimmille, kuin myöskin sitä näkökohtaa, että verohelpotusta myönnettäisiin vain määrättyyn summaan nousevaan rakennuskustannusmäärään asti, että ei siis sitä rajattomiin summiin nousevista kustannuksista maksettaisi. Ed. Pusan esitys kokonaisuudessaan oli virheellinen — en tahdo väittää sitä, mitä se on ollut ehkä suuressa valiokunnassa, sitä en tunne — mutta mikäli se koskee asian alkukäsittelyä juuri valtiovarainvaliokunnassa, niin koko meidän ryhmämme kannatti ed. Niukkasen ehdotusta niillä varauksilla kuin edellä mainitsin.

Mitä sitten tulee itse tähän liikevaihtoverotuksen korottamiseen, niin valtiovarainvaliokunnassa jo mainitsin, että työläisenä ja työläisten valitsemana edustajana olen henkilökohtaisesti ehdottomasti sitä mieltä, että koko verosta olisi päästävä, ja tuntuu senvuoksi varsin vaikealta lähteä kannattamaan hallituksen esitystä sen korottamisesta. Mutta koskapa tilanne käydyn sotaseikkailun jälkeen on tullut sellaiseksi, että jos kerran aiotaan nykyistä järjestelmää vielä jatkaa, niin siihen tarvitaan varoja varojen päälle ja niitä on otettava kaikista niistä lähteistä, mistä niitä suinkin on saatavissa, ja koska meidänkin ryhmämme on lähtenyt ja koko vasemmistotyöväestö ja erikoisesti kommunistit ovat lähteneet tukemaan kaikkia niitä toimenpiteitä, että vielä voitaisiin pelastaa kaikki se, mitä voidaan pelastaa, niin tämän huomioonottaen en katso voivani asettua jyrkästi vastustavalle kannalle liikevaihtoveron korotusesitykseen nähden.

P u h e m i e s: Kehoitan puhujaa jatkamaan puhujalavalta.

P u h u j a (puhujakorokkeelta): Tämän teen sitäkin suuremmalla syyllä, koska huomattava osa välttämättömistä kulutustarvikkeista, siis elintarvikkeista on liikevaihtoverosta vapautettu.

Minun huomiotani on erikoisesti tämän keskustelun yhteydessä kiinnostanut se seikka, että koko sodan ajan, jolloin liikevaihtovero on ollut käytännössä, olen koettanut hakea ja seurata eduskuntakäsittelyssä lausuttuja ajatuksia erikoisesti sosialidemokraattisen ryhmän taholta, jotta eikö täältä löydy tarpeellista määrää edustajia, jotka panisivat vastalausetta yhä uusien ja uusien verojen keksimiseen ja niiden yhä rasittavammiksi saattamiseen. Tällaista en ole kuitenkaan nähnyt ehkä joitakin hajanaisia yksilöitä lukuunottamatta. (Eduskunnasta: Eduskunnan pöytäkirjoissa ne löytyy!) Nyt olikin erikoisen mieluisaa panna merkille, että tässä keskustelussa sellaisia lopultakin löytyi. Ne ovat tähän saakka olleet siis siellä Tannerin takataskussa. Hyvä että niitä edes joku löytyi, mutta se, että niitä nyt löytyy, se ei mielestäni ole tapahtunut aivan rehdillä tavalla eikä rehdissä mielessä, vaan se on, kuten täällä ed. P. Leskinen aikaisemmin mainitsi, tapahtunut aivan sataprosenttisesti propagandatarkoituksessa.

Kun tilanne kertakaikkiaan on siis sellainen, että emme voi välttyä liikevaihtoverosta eikä myöskään sen korottamisestakaan, niin näin ollen on minusta vähemmin harkittua lähteä puhumaan sillä tavalla, kuin täällä monet ovat puhuneet tästä asiasta. On oikein kyllä siltä puolelta, että jo tässäkin keskustelussa korostetaan sitä, että verotuksen pääkohdat on suunnattava omaisuuksiin. Minä mitä lämpimimmin kannatan sitä ja erikoisesti juuri suhdanneveroon nähden toivoisin siinä päästävän mahdollisimman hyviin tuloksiin. Mutta ne ovat asioita erikseen. Ne tulevat eri kerralla käsiteltäväksi ja minä toivon, että juuri sosialidemokraattinen ryhmä täysin yksimielisenä antaa silloin kannatuksensa sille, että niitä veroja koetetaan saada mahdollisimman tehokkaiksi (Ed. Lepistö: On antanut tukensa!).

Kun siis tulemme myöhemmin vielä käsittelemään niitä veroja, joihin todella verotuksen kohde on suunnattava, niin tehkäämme silloin oikeutta vähävaraisille veronmaksajille siinä mielessä, että otamme sieltä mistä on otettavaa, sitä rohkeammin. Mutta kun me kuitenkin toteamme, ettemme voi välttyä myöskään siitä, etteikö myöskin työläisten ole tämän konkurssipesän selvittelyyn ja kustannuksiin mitä raskaimmin osallistuttava, niin tämän vuoksi on paikallaan, että me kannatamme ja tuemme hallituksen esitystä tämän liikevaihtoveron korottamiseen nähden, niin raskasta kuin se meille työläisinä onkin.

Ed. P. L e s k i n e n: Minun on pakko uudistaa ed. Pusalle edellinen puheenvuoroni ja sen lisäksi nyt sanoa vielä se, että

valtiovarainvaliokunnassa sosialidemokraattisista edustajista kannatti ed. Niukkasta vain ed. Welling, joka tiettävästi itse on siirtolainen, kun sen sijaan meidän ryhmämme edustajat asianomaisessa valiokunnassa kannattivat Niukkasta edellisessä puheenvuorossa esittämin varauksin siitä huolimatta, vaikka heistä ei ole siirtolaisia muuta kuin yksi. Se, millä tavalla asia on käsitelty suuressa valiokunnassa, ei ole lähemmin tiedossani, koska en ole suuren valiokunnan jäsen. Mutta tämä on totuus valtiovarainvaliokunnasta. Sen vuoksi ed. Pusan hyökkäys ryhmämme jäseniä vastaan tässä suhteessa oli 100-prosenttisesti epäonnistunut.

Ed. Bryggari: Minun on aiheellista sanoa edelliselle puhujalle, että ryhmämme kunniaksi onkin sanottava, että se on puolustanut hallituksen esitystä, ja ettei se ole lähtenyt kilpajuoksuun siitä, kuka enemmän ja suuremman vaikutuksen tekevän esityksen hallituksen esitykseen tekee. Ja jos vastaisuudessakin tahdotaan yhteistä hallitusta ylläpitää, niin silloin on myöskin huolehdittava siitä, ettei kilpailla hallituksen esitysten muuttamisesta, vaan niiden päätökseen viemisestä.

Ed. Welling: Minä olen tätä keskustelua kuunnellut vaitiollen ja melkein eräissä kohdin vähän harmistuneenakin. Minusta tämä hallituksen esitys on hyväksyttävä. Hallitus tarvitsee varoja, sillä meillä on todellakin jouduttu siihen, että meidän talousarviossamme on menopuoli niin paljon suurempi kuin tulopuoli ja varoja on siis löydettävä, joten tämä verotus siis sellaisenaan tarvitaan. Mutta se kohta, jota ed. Bryggari juuri äsken arvosteli, että hallituksen ehdotukseen oli tehty pieni muutos, että siirtoväelle siltä osalta, minkä he joutuvat rakentamaan ja samoin myöskin muut, jotka ovat sodan johdosta joutuneet asunnottomiksi, että niille annettaisiin verohelpotusta. Minusta tämä pyyntö on oikea ja asiallinen. Sillä ne tuhannet kansalaiset, jotka eivät ole menettäneet asuntojaan, ne eivät joudu tämän veron alaisiksi, mutta siirtoväki ja ne, jotka ovat pommitusten johdosta asuntonsa menettäneet, ne joutuvat myöskin pakosta rakentamaan ja se on ylimääräinen vero niille, joita ei ole muilla veronmaksajilla. Tämä on totuus. (Vasemmalta: Hallituksen pitäisi kieltää se!) Ja minusta se ehdotus, joka oli ed. Niukkasen aloitteessa, olisi ollut oikea. Myönnettäköön ja minä myönnän sen, että SKDL:n ryhmä aluksi oli ed. Niukkasen ehdotuksen kannalla, valtiovarainvaliokunnassa myöhemmin he muuttivat kantaansa ja tekivät sen varauksen, että ainoastaan vähävaraisille rakentajille annettaisiin tämä avustus. Mutta tässä on juuri kysymys: mikä on se raja. Ja minä väittäisin, että 90 % juuri maatalousväestöstä ainakin ovat kaikki vähävaraisia, kaikki tulevat velkaisiksi ja siirtolaisista kyllä saa hakea varakkaita (Eduskunnasta: Silloinhan ne saavat kaikki myös sen edun!). En minä tahdo kieltääkään sitä (Puhemies koputtaa). Siis siirtoväelle tässäkin muodossa, kun se oli ehdotettu, se olisi ollut etu. Mutta vaikea on sittenkin tulkita ja se voi johtaa mielivaltaan, että kuka on vähävarainen, kuka sitä ei ole, joten ed. Niukkasen ehdotus olisi ollut hyväksyttävä, joten tämä lakialoite olisi ollut paikallaan jos se olisi tullut hyväksytyksi ja se olisi tehnyt siirtoväelle täyttä oikeutta.

Ed. Pusa: Ed. P. Leskisen ja M. Järvisen lausunnon johdosta minä pyytäisin vain huomauttaa, että minä en ole valtiovarainvaliokunnan jäsen enkä ollut siten tilaisuudessa seuraamaan, millä tavalla valtiovarainvaliokunnassa keskustelua käytiin. Se käy tavallisesti selville niistä asiakirjoista, mitä myöhemmille valiokunnille, niinkuin suurelle valiokunnalle jaetaan. Suurelle valiokunnalle jaetun mietinnön ainoa vastalause on edustajien Niukkasen, Soinin, Miikin ja Wellingin allekirjoittama. Kun tämän lisäksi suullisesti ed. Riihinen teki suuressa valiokunnassa sellaisen ilmoituksen, kuin minä olen kertonut, niin melko mahdotonta on minun lähteä arvaamaan, mitä muuta siltä taholta on tämän asian yhteydessä tapahtunut. Lisäksi minä tahdon huomauttaa, että minä olen äänestänyt ed. Niukkasen vastalauseen puolesta ja kun se on kaatunut, minä olen senjälkeen äänestänyt myös ed. Riihisen ehdotuksen puolesta. Kyllä minulta ainakaan ei tässä asiassa tämän enempää voida vaatia. (Ed. Räisänen: No, mitä haastat riitaa?)

Ed. Hiekkala: Minä en ole yleensä välillisten verojen ja varsinkaan kulutus-

verojen ystävä, koska nämä verot siirtävät verorasitusta kohtuuttomasti varattomien kansalaispiirien kannettavaksi. Mutta kun täällä on erikoisesti vasemmalla alleviivattu sitä, kuinka meidän nykyinen verotuksemme muka kohdistuu erikoisen voimakkaasti kulutukseen ja varattomiin piireihin ja karttaa pääoman verottamista, on totuuden nimessä sanottava, että tämä ei pidä paikkaansa. Meillähän ennen sotia kannettiin verotuloista suunnilleen ⅔ välillisinä veroina ja vain ⅓ välittöminä veroina. Nyt minä en tiedä tarkkoja prosenttinumeroita, mutta sen tiedän, että nykyisessä verotuksessa vällisten verojen osuus, kun tullitulot ovat poissa, on aivan mitättömän vähäinen. Ja tällaisessa tilanteessa, jolloin vallitsee tavaran niukkuus, vaativat kansantalouden ja myöskin valtion finanssiedut, että verotusta on kohdistettava suuremmassa määrässä kulutukseen kuin tavallisissa oloissa.

Täällä on edelleen mainittu, että tämä vero on sosialistisen ohjelman vastainen. Sikäli kuin minä tiedän, meidän naapurissamme, sosialistisessa valtiossa, kannetaan liikevaihtoverona suunnilleen ⅔ valtion verotuloista (Ed. Räisänen: Siellä on toiset miehet remmissä!).

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelussa on ed. Jokinen ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen toisessa käsittelyssä päätetyssä muodossa, äänestää „jaa", joka ei sitä hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään ⅔ annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muussa tapauksessa on lakiehdotus rauennut.

P u h e m i e s: Äänestyksessä on annettu 162 jaa- ja 9 ei-ääntä; 3 tyhjää, poissa 25.

Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ehdotettu ponsi hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta annetun asetuksen ja tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta.

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä ed. Raunion y. m. lak. al. n:o 25, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 3 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 22, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

Keskustelu:

Ed. R a u n i o: Laki- ja talousvaliokunta on hylännyt ryhmämme jäsenten taholta tehdyn lakialoitteen kunnallishallinnosta annetun asetuksen ja tulo- ja omaisuusverolain muuttamisesta, jotka tarkoittivat maatalouden puhtaan tuoton määräämistä verotuksessa. Asian aikaisemmissa käsittelyissä en ole tahtonut kysymykseen puuttua. Valtiovarainvaliokunnan antama lausunto laki- ja talousvaliokunnalle osoittaa, että on sen saamien asiantuntijalausuntoihin viitaten toivossa saada huomattavia korotuksia tähän puhtaan tuoton määräämiseen. Tämä on tärkeätä juuri senvuoksi, että nyt palkkojen huimasti kohotessa ja jo tänä vuonnakin suoritettavassa verotuksessa maatalouden puhdas tuotto on määrätty mitättömän alhaiseksi.

Siihen liittyy läheisesti maatalouden hyväksi tehdyn oman työn arvon määrääminen, joka sekin on kohtuuttoman alhainen, silloin kun ajatellaan esim. rinnakkain maataloudessa työskentelevien verotusta. Maatalouden hyväksi tehdyn oman työn arvo valtioneuvoston antamien ohjeiden mukaan on arvioitu tai määrätty 20—42,000 markkaan. Kun syksyllä asia uudelleen tulee

valtioneuvostossa käsiteltäväksi, toivoisin, että asiaan kiinnitettäisiin vakavaa huomiota varsinkin juuri nykyisen hallituksen keskuudessa, joka harrastaa korkeata verotuspolitiikkaa, että se siirtäisi verorasitusta juuri niiden kannettavaksi, joilla on varaa maksaa ja jotka tähän asti ovat pienemmillä veroilla päässeet. Maatalouden puhtaan tuoton määrääminen ainakin kaksinkertaiseksi, samoin maatalouden hyväksi tehdyn oman työn arvon määrääminen vähintään kaksinkertaiseksi eivät ole kohtuuttomia ensi vuonna suoritettavassa verotuksessa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotukset suhdanneverolaiksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 a ja otetaan jatkettuun toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 12 ja valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 4 valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 9 ja ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 10, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 12 a, jonka mukaan suuri valiokunta on päättänyt pysyä asiassa ennen tekemissään päätöksissä. Eduskunnan on nyt lakiehdotuksen 3 §:n, 4 §:n 1 ja 2 momentin sekä 5 §:n osalta erikseen päätettävä, hyväksyykö se suuren valiokunnan ehdotuksen vai pysyykö eduskunta ennen tekemässään päätöksessä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu.

Keskustelu:

Ed. Rantala: Minusta tuntuu ihmeelliseltä suuren valiokunnan menettely, että se pyrkii edelleenkin lieventämään kysymyksessä olevaa verolakia. Täällähän on lukuisissa puheenvuoroissa juuri aivan äskenkin osoitettu, mitenkä valtio on lisättyjen verotulojen tarpeessa. Ja minun käsittääkseni juuri suhdanneverolaki on sellainen, että sen avulla sittenkin ne tulot, joita valtio välttämättömästi tarvitsee, voidaan helpoimmin hankkia valtiolle. Tulenkin asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan, että eduskunta tämän lain eri pykäliin nähden pysyisi ennen tekemissään päätöksissä.

Ed. Myllymäki: Kun suuri valiokunta joskin pienellä äänten enemmistöllä jälleen ehdottaa valtion veronkannon kannalta huononnuksia lakiin, kun useat maaseutuedustajatkin ja vieläpä muutamat siirtoväen edustajatkin eduskunnan istunnossa ovat äänestäneet muutoksen puolesta, on tässä erityisesti tehostettava sitä, että vapaa suhdanneveron suorittamisesta on kuitenkin verovelvollinen, jonka tulo- ja omaisuusverolain säännösten mukaan laskettava verotettava tulo ei nouse yli 100,000 markan. Hallituksen perustelussahan tästä sanotaan: Edellisen suhdanneverolain mukaan oli suhdanneveroa suorittamasta vapaa luonnollinen henkilö tai kuolinpesä, jonka tulo- ja omaisuusverolain mukaan verotettavat tulot eivät nousseet yli 60,000 markan. Koska ei ole kohtuullista, että vähäisistä tuloista yleensäkään määrätään suhdanneveroa, hallitus ehdottaa kyseessä olevan tulon rajan korottamista 100,000 markaksi, jota paitsi säännös olisi ulotettava kaikkiin verovelvollisiin.

Kun tiedämme, miten suuria verohelpotuksia maataloudet useastikin verotuksessa saavat ja on useita kuntia, joissa ei ole yhtään 100,000 markan tuloista verotettua ja on siis erittäin suuri kartano, joka on verotettu yli 100,000 markan tuloista, niin tämän veron alaisiksi joutuvat hyvin harvat suurviljelijät. Merkittävintä tässä on se, että useimmat siirtoväen edustajat ovat kannattaneet ja äänestäneet näitä valtiovarainvaliokunnan ja suuren valiokunnan muutoksia. Täällä on muiden asiain yhteydessä jo esitetty numeroita, joiden mukaan suuri osa siirtoväkeä on alle 20,000 markan tuloista verotettua ja viimeksi tänään sanottiin, että vähintään 90 % niistä on vähävaraisia ja varmaankin tässä 9 —

tai 10 %:ssa on vielä paljon sellaisia, joiden tulot, verotettu tulo, ei ole yli 100,000 markan. Ja kun kerran verotettavasta tulosta on kysymys, pohjana vuosien 1936—38 normaaliset tulot, ja nyttemmin siirtoväellä on ollut suhteellisesti paljon huonommat olot, ovat varmaan kovin harvalukuiset ne siirtoväkeen kuuluvat verotettavat, jotka tulevat tämän lain mukaan verotetuiksi. Lisäksi on laissa määräys, että lain mukaan määrätty tulo, joka on alle 45,000 markan, on suhdanneverosta vapaa. Tämä määräys vaikuttaa etupäässä juuri tällaisiin 100,000 markan ja 200,000 markan verotettuihin, joten vielä 100,000 markan verotettukaan varsin harvoin tulee suhdanneveron alaiseksi. Erikoisesti olen kiinnostunut siitä, että harvat tämän kovia kokeneen väen edustajat ovat yli 100,000 markan verotettuja. Kun täällä tänään tulee päätettäväksi ja on jo päätetty veroista, joita kerätään varsin pienistä tuloista, niin erikoisen tärkeätä on nyt, että siirretään veron perintä niille piireille, joilla on varaa maksaa ja jotka ovat sota-ajasta hyötyneet. Ja kun meillä on sellainen lakiehdotus, joka pyrkii tähän oikeudenmukaisuuteen, on meidän velvollisuutemme koettaa verolait kehittää tähän suuntaan. Ja nyt tuleekin aikakirjoihin merkityksi ja pöytäkirjoihin, että ne, jotka kannattavat suuren valiokunnan ehdotuksia, suosivat yli 100,000 markan tuloista verotettuja ja vastaavasti lisäävät verokuormaa alle 100,000 markan verotetuille.

Ed. Pilppulan viime istunnossa pitämän puheenvuoron johdosta tahdon viitata niinikään hallituksen perusteluihin. Hallituksen perusteluissa sanotaan nimenomaan, että suhdanneveron alaiseksi joka tapauksessa joutuisi vain varsin vähäinen osa metsänomistajista, ja arvelen, että tämä myös riittää todisteeksi, että todella harvat metsänomistajat tulevat tämän veron alaisiksi.

Ed. Peltonen: Jo asian ensimmäisessä käsittelyssä minä kiinnitin suuren valiokunnan huomiota niihin huomautuksiin, joita valtiovarainvaliokunta oli tehnyt hallituksen esitykseen. Suuri valiokunta ei tässä vaiheessa paremmin kuin myöhemmissäkään vaiheissa kuitenkaan ole tahtonut näitä huomautuksia ottaa varteen siitä huolimatta, vaikka eduskunnassa saatiin korjaus siinä suhteessa aikaan. Tuntuu hiukan omituiselta, että kaiken sen jälkeen, mitä nyt olemme vallankin tänä päivänä keskustelleet, ja täällä kuulleet, ei ehkä vieläkään käsitetä, mistä tässä on kysymys. Minä tahtoisin erikoisesti puhua nyt maalaisliitolle. Tämä on yksi niitä asioita, joissa yhteinen työsopimus velvoittaa pysymään hallituksen esityksen kannalla 3, 4 ja 5 §:ään nähden. Nythän on kysymys siitä, että vero kohdistetaan niihin piireihin, jotka ovat sota-aikana päässeet hyötymään hyvistä konjuktuureista, ja silloin kun asia on tällä tavalla, niin minä katsoisin, että ainakin ne, jotka ovat tässä yhteistyöjulistuksessa olleet mukana, tällaisessa tapauksessa kannattavat hallituksen esitystä. Sen sijaan luonnollisesti kokoomusryhmän edustajat pitävät huolta siitä, että veroa ei kohdisteta niihin piireihin. Mutta minä luulisin, että meidän ei pitäisi siinä suhteessa seurata heidän jälkiään. Kun olen jo aikaisemmin laajemmin tätä asiaa perustellut, niin tahtoisin sanoa sen perusteella ja mitä täällä äsken esitetyn, liikevaihtoverolain yhteydessä huomautettiin yhteistyöstä, että jos tahdotaan yhteistyötä jatkaa, sitä pitää nyt käytännössä pyrkiä noudattamaan.

Ed. J. Koivisto: Minä ehdotan, että tämä asia pannaan pöydälle ensi viikon ensimmäiseen istuntoon.

Ed. Valanne: Minä pyydän kannattaa ed. Koiviston tekemää ehdotusta.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja ehdotusta on kannatettu, on asia jäävä pöydälle. Kehoitan seuraavia puhujia lausumaan mielipiteensä pöydällepanon ajasta.

Keskustelu:

Ed. Kauppi: Kannatan esitystä pöydällepanosta ensi viikon ensimmäiseen istuntoon.

Ed. M. Järvinen: Tarkoitukseni oli puhua asiasta.

Keskustelu pöydällepanon ajasta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. J. Koivisto ed. Valanteen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon. Kutsun tätä ed. J. Koiviston ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Kun muuta ehdotusta ei ole tehty eduskunta hyväksynee ed. J. Koiviston ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

6) Ehdotus laiksi vuodelta 1944 maksuunpantavan tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 25 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 7 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 26, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 25. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Uusitalo: Kun meillä jälleen on esillä kysymys verojen korottamisesta, niin ei sitä työläisten ja työtätekevän talonpoikaiston edustajana voi vaitiollen sivuuttaa. Tämän esityksen mukaan aletaan korotettua veroa kantaa 60,000 markan tuloista alkaen. On tyydytyksellä todettava, että kaikkein pienipalkkaisimmat, kuten teollisuudessa työskentelevät sekatyöläiset ja naiset, samoin kuin maataloustyöläisetkin, jäävät tämän lain ulkopuolelle. Mutta se, että m. m. rakennuksilla työskennelleet ammattityöläiset joutuvat tämän mukaan verotettavaksi, on valitettavaa. Niinpä työläinen, joka on ansainnut keskimäärin 25 markkaa tunnilta, joutuu verotuksen alaiseksi. Viralliset tuntipalkat yleensä eivät aiheuttaisi verotusta, mutta on otettava huomioon, että työvoiman puutteessa on pyritty teettämään huomattavassa määrässä ylitöitä ja urakkatöissä tulot yleensä ovat olleet sellaiset, että joutuu tämän lain mukaan verotettavaksi. Olisikin siis ollut toivottavaa, että verotettavan tulon alin raja olisi ollut huomattavasti korkeampi.

Hallituksen perusteluissa sanotaan, että tämä esitys aiheutuu sotakorvauksista ja omaisuuden menetyksestä johtuvista korvauksista. Niinhän asia kyllä onkin. Täällä harjoitetun rikollisen sotapolitiikan seurauksena on, että Karjalan kansa on joutunut lähtemään kotikonnuiltaan, heidät täytyy asuttaa ja kohtuullisessa määrässä korvata heidän kärsimänsä taloudelliset vahingot. Sotaintoilijoiden aseveljien polttama ja hävittämä Pohjola täytyy rakentaa sekä sillat ja tiet kunnostaa. Monien muiden sodasta kärsineiden aineelliset vahingot on korvattava. Lesket, orvot ja invaliidit on huollettava. Täten siis on käsitettävä, että valtion täytyy saada varoja kaikkien näiden menojen peittämiseksi.

Puhemies: Kehoitan puhujaa jatkamaan puhujalavalta.

Puhuja (jatkaa puhujalavalta): . . . . mutta työläisten ja työtätekevien talonpoikain oikeutettu käsitys on, että nämä kulut kuuluvat niiden maksettavaksi, jotka toiminnallaan ovat tämän kaiken aiheuttaneet. Kun siis kansa joutuu maksamaan laskuja, joiden syntymiseen se itse ei ole syyllinen, niin se tuntee katkeruutta. Siksi onkin paikallaan kysyä, missä viipyy Hornborgin komitean mietintö, jonka komitean tehtävänä on tutkia sotasyyllisyyskysymystä, vai muodostuuko komitea kokonaan merkityksettömäksi. Kansa vaatii tämän kysymyksen nopeaa selvittämistä ja se on oikeutettu sitä vaatimaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi ylimääräisestä tuloverosta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 26 ja otetaan toiseen käsitte-

lyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 8 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 27, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 26. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—15 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 27 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 9 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 28, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 27. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Rantala: Kiinnitin ensimmäisessä käsittelyssä täällä eduskunnan ja suuren valiokunnan huomiota siihen kohtuuttomuuteen, etuna, joka käsittääkseni koituu osuuksien ja osakkeiden omistajille, jos lakiehdotukseen otetaan hallituksen esittämä 5 §. Suuri valiokunta ei ole tätä pykälää lakiehdotuksesta poistanut. Mielestäni nykyinen tulo- ja omaisuusvero antaa osakeyhtiöille jo niin edullisen aseman muihin veronmaksajiin verrattuna, että olisi välttämätöntä nyt ainakin osakkeenomistajien kohdalta poistaa tämä verohuojennus, jonka hallitus on esittänyt. On nimittäin muistettava, että tuloverossa osakeyhtiöiden veroprosentti on kiinteästi lyöty kiinni, kun sensijaan muiden veronmaksajien kohdalla on tämä veroprosentti liukuva ylöspäin riippuen tulojen suuruudesta. Inflation yhä edistyessä tästä on seurauksena, että osakeyhtiöt pääsevät kohtuuttoman pienillä veroilla. Jos nyt vielä osakkeenomistajat pääsevät puolella osakkeiden arvosta verotuksessa, se on aivan kohtuutonta. Tulenkin lakiehdotuksen yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään ehdotuksen, että 5 § lakiehdotuksesta poistetaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—4 § hyväksytään keskustelutta.

5 §.

Keskustelu:

Ed. Rantala: Ehdotan, että kysymyksessäoleva oleva pykälä poistetaan lakiehdotuksesta.

Ed. Raunio: Kannatan ed. Rantalan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Rantala ed. Raunion kannattamana ehdottanut, että 5 § poistettaisiin. Kutsun tätä ed. Rantalan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa", jos „ei" voittaa, on ed. Rantalan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 83 jaa- ja 85 ei-ääntä; poissa 31.

Puhemies: Eduskunta on hyväksynyt ed. Rantalan ehdotuksen.

Ed. Oksala pyytää avointa äänestystä.

Puhemies: Avointa äänestystä on pyydetty. Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

''Jaa'' äänestävät seuraavat edustajat:

Ahmavaara, Alestalo, Annala, Antila, Berner, Brander, Brommels, K. Eskola, Frietsch, J. Hakala, Hautala, Heikkilä, Heiniö, Heljas, Hetemäki, Hiekkala, Hirvensalo, Hollsten, Honkala, Hästbacka, Ikonen, Inkinen, Jern, Järvi, Kaijalainen, Kankainen, Kannisto, Kauppi, Kinnunen, E. Koivisto, J. Koivisto, Koukkari, Kytömaa, Kölli, Lahtela, Laine, Laitinen, Lampinen, Lappi-Seppälä, Leikola, Leppä, Malmivaara, Meinander, Miettunen, Miikki, Murtomaa, Mäkinen, Möttönen, Niskala, Oksala, Paavolainen, Pohjala, Pohjannoro, Pyörälä, Pääkkönen, Rantamaa, Riikonen, Saariaho, Salminen, Salo, Sarlin, Saukkonen, Seppälä, Simula, Smeds, Soininen, Suontausta, Teittinen, Tiitu, Turja, Tuurna, Törngren, Valanne, Vehkaoja, Wickman, Vilhula, Virkki, Virolanen, J. Virtanen, Ytti, Östenson, ja Österholm.

„Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, G. Andersson, Bryggari, V. Eskola, Forss, K. Hakala, Helo, Hietanen, Hiilelä, Hiltunen, Huhta, Hukari, Jokinen, Juutilainen, J. Järvinen, M. Järvinen, E. Karjalainen, P. Karjalainen, Karvonen, Kauhanen Kilpeläinen, Kilpi, Kivisalo, Kuittinen, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Kulovaara, Kuusinen, Käkelä, Lehtokoski, Lehtonen, Leino, Lepistö, P. Leskinen, Lumme, Lång, Malkamäki, H. Manninen, Y. Manninen, Meriläinen, Metsäranta, Muikku, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Nevalainen, E. Nurminen, N. Nurminen, Paasivuori, E. Pekkala, Peltonen, Penttala, E. Pesonen, H. Pesonen, Pessi, Prunnila, Pusa, Puumalainen, Pyy, J. Raatikainen, U. Raatikainen, Rantala, Raunio, Riihimäki, Riihinen, Rinne, Roine, Rydberg, Ryömä, Räisänen, Sillanpää, Simonen, Sormunen, Stenberg, Tainio, Takki, Talvio, P. Tervo, S. Tervo, Tolonen, Tuominen, Turunen, Uusitalo, Welling, Vennamo, Wiik, O. Wirtanen, ja Voionmaa.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 26 edustajaa:

K. Andersson, Asikainen, von Born, Jutila, Kallinen, Kekkonen, Kirra, Kuusela, Leppälä, V. Leskinen, Luostarinen, Luukka, Niukkanen, Okko, Paksujalka, M. Pekkala, Pilppula, Pärssinen, Salmela-Järvinen, Sergelius, Sundström, Svento, Söderhjelm, Tukia, Vesterinen, ja A. Wirtanen.

Puhemies: Avoimessa äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 90 ei-ääntä.

Eduskunta on siis hyväksynyt ed. Rantalan ehdotuksen.

6—15 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, palautetaan asia suureen valiokuntaan.

9) Ehdotus laiksi eräiden sodan aikana kadonneiden henkilöiden julistamisesta kuolleeksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 28 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 7 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 24, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 28. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—14 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi mallasjuomaverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnann mietintö n:o 29 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 11 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 30, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 29. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei haluta puheenvuoroja.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 4 §, voimaantulosäännös, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotus laiksi tulitikkuverosta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 30 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 12 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 31, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 30. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakiehdotuksen 2 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotus laiksi tupakkavalmisteverosta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 31 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 13 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 32, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 31. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu; sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei haluta puheenvuoroja.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 3 §, voimaantulosäännös, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Ehdotus laiksi kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 32 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 6 valmistelevasti käsitelty ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 41, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 32.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

14) Ehdotus laiksi kauppa- ynnä eräiden muiden liikkeiden sekä liiketoimistojen aukioloajasta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 33 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 7 valmistelevasti käsitelty ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 42, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 33.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

15) Ehdotus laiksi maalaiskuntain kunnallislain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 34 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitelty ed. Hollstenin lak. al. n:o 23, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 34.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

16) Ehdotus valtiontilintarkastajain palkkion korottamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan kirjelmä n:o 28 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu ehdotus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan kirjelmä n:o 28, jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan
valtiovarainvaliokunta

Helsingissä,
kesäkuun 19 p:nä 1945.
N:o 28.

Eduskunnalle.

Valtiovarainvaliokunta on todennut, että valtiontilintarkastajain nykyinen päiväpalkkio, 275 markkaa, ei enää ole oikeassa suhteessa muista vastaavista julkisista tehtävistä suoritettaviin palkkioihin. Kun valtiontilintarkastajain palkkiot tähänkin asti lähinnä ovat vastanneet kansanedustajan toimen hoitamisesta suoritettavia palkkioita, ja kun eduskunta nyt on päättänyt korottaa viimeksi sanotut palkkiot, olisi valiokunnan mielestä vastaava korotus myönnettävä myös valtiontilintarkastajain päiväpakkioihin. Huomioonottaen, että osa valtiontilintarkastajista ei ole eduskunnan jäseniä, samoinkuin sen seikan, että kaikki valtiontilintarkastajat joutuvat tarkastusmatkoillaan asumaan ja työskentelemään samanlaatuisissa olosuhteissa, kuin ne maaseutuedustajat, jotka eivät asu Helsingissä tai sen lähiympäristössä, olisi valiokunnan mielestä kohtuullista, että valtiontilintarkastajain palkkio korotettaisiin viimeksimainittujen kansanedustajain edustajantoimesta saamaa palkkiota vastaavaksi.

Edellä lausuttuun viitaten valtiovarainvaliokunta valtiontilintarkastajain johtosäännön 10 §:n 1 momenttiin nojautuen kunnioittaen ehdottaa,

että eduskunta päättäisi määrätä, että valtiontilintarkastajille 1 päivästä huhtikuuta 1945 alkaen suoritetaan, siltä ajalta, jona he ovat tehtäväänsä suorittamassa, palkkiota 500 markkaa päivältä.

Valtiovarainvaliokunnan puolesta:

Juho Niukkanen.

J. Rautapää.

Keskustelua ei synny.

Valtiovarainvaliokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä elintarviketuotannon lisäämiseksi.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 8 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Teittisen y. m. toiv. al. n:o 157, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. Teittinen: Huolestuneena maan perin vaikeasta elintarviketilanteesta ja kun hallituksen taholta ei vielä sodan loputtuakaan kuulunut minkäänlaisia toimenpiteitä kotoisen elintarviketuotannon lisäämiseksi, katsoimme uuden eduskunnan kokoonnuttua välttämättömäksi tehdä nyt kysymyksessä olevan toivomusaloitteen. Sittemmin antoi hallitus kuitenkin eduskunnalle samansuuntaisen esityksen, kuin aloitteessakin tarkoitettiin. Vaikkakaan hallituksen esityksellä ei mielestäni sellaisenaan kuitenkaan läheskään saavuteta niitä päämääriä, joihinka sillä pyritään ja joihin nykytilanteessa olisi katsottava päästävän, ei tällä kertaa ole syytä asiaan enemmälti puuttua, vaan voidaan siitä keskustella sitten, kun hallituksen esitys tulee täällä käsiteltäväksi. Kun nyt siis on olemassa myöhemmin annettu hallituksen esitys tästä samasta asiasta, ei tämä toivomusaloite enää ole välttämättömän tarpeellinen, joten ei ole syytä ryhtyä vastustamaan sen hylkäämistä. Tahdon kuitenkin tässä tyydytyksellä panna merkille, että maatalousvaliokunta on mietintönsä perusteluissa suhtautunut myötämielisesti niihin keinoihin ja menettelytapoihin, joita aloitteessa on elintarviketuotannon lisäämiseksi ehdotettu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy maatalousvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on lopppuun käsitelty.

18) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta Laidunyhdistyksen toimintaa varten.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 9 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Lampisen y. m. toiv. al. n:o 152, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 9.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

19) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä maatalouskoeasemien perustamiseksi.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 10 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Tainion y. m. toiv. al. n:o 167, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuk-

sen mukaisesti eduskunnan seuraavaan istuntoon:

20) Perunaviljelyksen edistämistä

tarkoittavan lakialoitteen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 7;

21) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös pikakoulutettavien asemiesten kurssirahasta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 21;

22) Ehdotuksen laiksi kiinteistön hankkimisen rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14;

23) Toimenpiteitä asuntorakennustoiminnan suoritustapaan ja rahoitukseen kohdistuvan tutkimustyön järjestämiseksi

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8;

24) Määrärahaa tuberkuloositoipilaiden ammattikoulutuksen järjestämiseksi

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 9;

25) Ehdotuksen laiksi eräiden asevelvollisten vakinaiseen palvelukseen kutsumisesta ja siitä vapauttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 2; ja

26) Esityksen antamista lisäykseksi vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Turun uuden lentokentän rakentamista varten

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 3.

P u h e m i e s: Kun edustajille on jaettu myös perustuslakivaliokunnan mietinnöt n:ot 22 ja 23, valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15, maatalousvaliokunnan mietintö n:o 11 ja laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6, voitaneen nekin esitellä pöydällepanoa varten.

Hyväksytään.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan istuntoon:

Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräistä käyttöpuun tuotannon ja kuljetuksen säännöstelymääräyksistä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 22;

Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus eräitten määräaikojen pitentämisestä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 23;

Lisäyksiä ja muutoksia vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15;

Maaseudun rakennustoiminnalle välttämättömien rakennusaineitten saannin turvaamista

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 11; ja

Ehdotuksen laiksi metsästyslain 54 §:n muuttamisesta

sisältävän lakialoitteen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 13,08.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

---

29. Tiistaina 26 p. kesäkuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa sekä laeiksi maalaiskuntain kunnallislain 9 §:n ja kaupunkien kunnallislain 10 §:n muuttamisesta 501

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 23; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 21; ed. Sormusen y. m. lak. al. n:ot 21 ja 22.

2) Ehdotus laiksi vuodelta 1944 maksuunpantavan tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta .. 502

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 25; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 26.

3) Ehdotus laiksi ylimääräisestä tuloverosta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 26; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 8; hallituksen esitys n:o 27.

4) Ehdotus laiksi eräiden sodan aikana kadonneiden henkilöiden julistamisesta kuolleeksi ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 28; lakivaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 24.

5) Ehdotus laiksi mallasjuomaverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta 504

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 29; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 30.

Siv.

6) Ehdotus laiksi tulitikkuverosta annetun lain muuttamisesta 505

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 30; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 31.

7) Ehdotus laiksi tupakkavalmisteverosta annetun lain muuttamisesta „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 31; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 32.

8) Ehdotus laiksi kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 32; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 41.

9) Ehdotus laiksi kauppa- ynnä eräiden muiden liikkeiden sekä liiketoimistojen aukioloajasta annetun lain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 33; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. Turusen y. m. lak. al. n:o 42.

10) Ehdotus laiksi maalaiskuntain kunnallislain muuttamisesta 506

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 34; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Hollstenin lak. al. n:o 23.

Toinen käsittely:

11) Ehdotukset suhdanneverolaiksi „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 12 a ja 12; valtio-

Siv.

varainvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 9; ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 10.

Ensimmäinen käsittely:

12) Ehdotus laiksi kiinteistön hankkimisen rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta 508
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 23.

13) Ehdotus laiksi eräiden asevelvollisten vakinaiseen palvelukseen kutsumisesta ja siitä vapauttamisesta .. „
Asiakirjat: Puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 38.

14) Ehdotus laiksi metsästyslain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. E. Koiviston y. m. lak. al. n:o 26.

15) Ehdotus laiksi perunanviljelyksen edistämispalkkioista 509
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o n:o 7; ed. Pusan y. m. lak. al. n:o 39.

Ainoa käsittely:

16) Ehdotus lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon ..... —
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 25.

17) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 pikakoulutettavien asemiesten kurssirahasta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... —
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 21; mainittu päätös.

18) Valtioneuvoston päätös 17 päivältä toukokuuta 1945 eräistä käyttöpuun tuotannon ja kuljetuksen säännöstelymääräyksistä ..... —
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 22; mainittu päätös.

Siv.

19) Asetus 1 päivältä kesäkuuta 1945 eräitten määräaikojen pitentämisestä ..... —
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 23; mainittu asetus.

20) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä maaseudun rakennustoiminnalle välttämättömien rakennusaineitten saannin turvaamiseksi ..... —
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 11; ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 173.

21) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä asuntorakennustoiminnan suoritustapaan ja rahoitukseen kohdistuvan tutkimustyön järjestämiseksi .... —
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Lappi-Seppälän toiv. al. n:o 235.

22) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta tuberkuloositoipilaiden ammattikoulutuksen järjestämiseksi .... —
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 9; ed. E. Pesosen y. m. toiv. al. n:o 229.

23) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Turun uuden lentokentän rakentamista varten ..... —
Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 285.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat von Born, Brander, Leppälä, Möttönen, Pusa, Räisänen, Svento, Söderhjelm ja Takki.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain vuoksi ed.

von Born ja virkamatkan takia ed. Takki, tämän ja huomisen päivän eduskuntatyöstä yksityisasiain takia ed. Brander, tämän viikon istunnoista yksityisasiain vuoksi ed. Svento, tämän viikon loppuun saakka sairauden takia ed. Vesterinen sekä huomisesta alkaen tämän viikon loppuun yksityisasiain vuoksi ed. Peltonen.

Uusia hallituksen esityksiä.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan kesäkuun 22 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 39 ja 40, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettuja valtioneuvoston päätöksiä.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet seuraavat mainitun lain nojalla annetut valtioneuvoston päätökset:

Valtioneuvoston päätös ylimääräisistä virastotöissä, annettu 26 päivänä huhtikuuta 1945;

Valtioneuvoston päätös laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta, annettu 31 päivänä toukokuuta 1945;

Valtioneuvoston päätös valssilangan sekä siitä valmistettujen naulojen ja muiden tuotteiden säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, annettu 31 päivänä toukokuuta 1945;

Valtioneuvoston päätös lihan säännöstelystä, annettu 7 päivänä kesäkuuta 1945;

Valtioneuvoston päätös kalan säännöstelystä, annettu 7 päivänä kesäkuuta 1945; ja

Valtioneuvoston päätös lehdeksien sekä muun kotieläinten rehuksi kelpaavan kasvillisuuden keräämisestä, annettu 7 päivänä kesäkuuta 1945.

Nämä valtioneuvoston päätökset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. K o i v i s t o: Suuren valiokunnan kokous on heti tämän täysistunnon päätyttyä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi poikkeuksellisesta vaalioikeudesta ja vaalikelpoisuudesta vuonna 1945 toimitettavissa kunnallisvaaleissa sekä laeiksi maalaiskuntain kunnallislain 9 §:n ja kaupunkien kunnallislain 10 §:n muuttamisesta.

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävät hallituksen esitys n:o 21 ja ed. Sormusen y. m. lak. al. n:ot 21 ja 22, joita on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 4 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 23, esitellään osittain k o l m a n t e e n, osittain a i n o a a n k ä s i t t e l y y n.

P u h e m i e s: Ensin sallitaan keskustelua asiasta kokonaisuudessaan, sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista ja sitten ainoassa käsittelyssä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä ehdotetusta toivomusponnesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Hallituksen esitykseen pohjautuva asian toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemissään päätöksissä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä ehdotettu ponsi hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi vuodelta 1944 maksuunpantavan tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 26, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 7 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 25, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi ylimääräisestä tuloverosta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 27, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 8 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 26, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi eräiden sodan aikana kadonneiden henkilöiden julistamisesta kuolleeksi.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 24, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 7 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 28, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Pyy: Herra puhemies! — Käytyjen sotien ajalla on hallituksen toimenpiteillä kiinnitetty suurta huomiota sodassa kadonneiden henkilöiden kuolleeksi julistamiseksi helpommin ja vähemmin kustannuksia vaativin keinoin, mihin edellyttää 23 päivänä huhtikuuta 1901 annettu laki. Toimenpiteet ovat huomattavassa määrin helpottavia kadonneitten henkilöitten omaisten sosialisen huollon saantoa.

Hallitus sanookin esityksensä perusteluissa: „Kun talvisodassa ja siihen liittyvissä toimissa sotakadonneisuus oli suuri, katsottiin mainitun sodan päättyessä tarpeelliseksi erityisellä poikkeuslailla väliaikaisesti saattaa voimaan vuoden 1901 laissa saatettua nopeampi ja mutkattomampi menettely sotaan osallistuneitten ja siinä tietämättömiin joutuneitten henkilöitten kuolleeksi julistamisessa." Poiketen edellä mainitusta laista annettiin esitys 12/6-40, jonka eduskunta hyväksyi voimaan vuoden 1940 loppuun. Kun kaikkia talvisodassa kadonneita ei ehditty lain voimassaolon aikana julistaa kuolleeksi, annettiin uudelleen esitys 29/10-43 laiksi sodassa kadonneiden henkilöiden julistamisesta kuolleeksi, joka laki kuten hallituskin sanoo oli pääpiirteissään sama kuin vuoden 1940, viimeksi annettu poikkeuslaki päättyi viime vuoden loppuun, joka aika ei ole siis riittänyt.

Jälleen on jouduttu antamaan eduskunnan käsiteltäväksi lakiesitys erinäisin poikkeuksin, jonka voimassaoloaika päättyisi vuoden 1946 loppuun ja hyväksytään

nyt kolmannessa käsittelyssä. Minä en siinä mielessä myöskään kohdaltani pyytänyt puheenvuoroa, että vastustaisin lain hyväksymistä, sillä tiedän sosiaalisen huollon tarpeellisuuden sitä vaativan erinäisistä syistä, kuten hallituskin sanoo perusteluissaan: „Kun tärkeät perhe- ja varallisuusoikeudelliset oikeussuhteet riippuvat kadonneen henkilön kuolleeksi julistamisesta, jota ennen sellaisen henkilön omaiselle ei myöskään voida myöntää lainmukaista sotatapaturmakorvausta."

Aivan oikein on hallituksella syytä esittää helpottavia toimenpiteitä jo ennen varsinaisen rauhan solmiamista sodassa kadonneiden henkilöiden omaisille. Huomautan, että vuoden 1943 laki osoittautui käytännössä yleensä tarkoituksenmukaiseksi. Senvuoksi olisi senmukainen menettely erinäisin muutoksin saatettava jälleen voimaan, niinikään väliaikaisesti säädettävällä lailla.

Herra puhemies! — Meillä on lähes 30 vuotta kulunut kansalaissodastamme, siinä sodassa kadoksiin joutuneiden henkilöiden kuolleeksijulistamiseen ei ole missään vaiheessa kiinnitetty mielestäni tarpeellista huomiota, vaan se on edelleen vuoden 1901 lainalaisesti haettava, joka on mutkallista ja paljon kustannuksia vaativaa. Siksi pyysin, herra puhemies, puheenvuoron, koska katsoin tässä yhteydessä olevan sopivaa kiinnittää asiaan eduskunnan ja hallituksen huomiota, ja toivon, että herra puhemies sen sallii, koska aion esittää hallitukselle toivomuksen. Siihen on syytä, koska on tuottanut vaikeuksia m. m. eräille punaleskille päästäkseen osalliseksi eduskunnan aikanaan hyväksymään eläkesaanto-oikeuteen. Sanotussa sodassa punaisten puolella taistelevia katosi m. m. öisin runsaissa tapauksissa, joista ei ole saatu virallista tiedoitusta mihin, tosin niitä vankien piireissä arvailtiin, mutta on esitetty väitteitä niiden karkaamisesta. Taisteluissakin saattoi hävitä, joita kaikissa tapauksissa ei ole voitu todeta kuolleiksi. Venäjälle pakeni runsaasti punasotilaita ja siellä ovat hävinneet tietämättömiin, onpa joskus osiksi omaiset saaneet tietoonsa kuolemasta, mutta silti puuttuu pätevät todistajat eikä papitkaan suostu antamaan kuolintodistusta ja oikeudellista tietä hakeminen voimassa olevan vuoden 1901 lain mukaan on monien mutkien ja kustannuksia vaativan toimenpiteen takana. Eikä monetkaan työläisäidit ole omatoimisesti pystyneet asiaa hoitamaan myöskin taloudellisten vaikeuksien vuoksi. Mutta nyt kun vihdoin sotien aikana eduskuntakin halusi kiinnittää punaleskien huoltoon huomiotaan siinä määrin, että hyväksyttiin muistaakseni vuoden 1941 aikana n. s. punaleskien eläkeoikeus, josta eivät pääse osalliseksi ne perheenhuoltoon aikanaan jääneet työläisäidit, jotka eivät ole onnistuneet löytämään henkilöä, joka toteaa hänen miehensä kaatuneeksi, ammutuksi tai vankileirillä kuolleeksi, puhumattakaan niistä, kenen miehet ovat kadonneet rajojen ulkopuolelle, eikä huomioida, jos esittää puolinaisia todisteita häviämisestä siellä. Jatkuvia vaikeuksia voidaan esittää muitakin, esim. kun pesän perintöselvittely on kysymyksessä, on aina kadonneen henkilön kohdalta asetettava pesään uskottu mies muka valvomaan oletetun elävänä olevan henkilön oikeutta.

23/4 1901 laki kadoksiin joutuneen henkilön julistamiseksi kuolleeksi on sallittu, kun 10 vuotta on kulunut siitä kalenterivuodesta, jolloin kadonnut henkilö oli tiettävästi viimeksi nähty elävien joukossa. Siinä vaaditaan oikeuden päätös ja Virallisessa lehdessä kuolleeksi julistamiseen, ennenkuin papit suostuvat pyyhkimään pois elävien joukosta. Kaikki toimenpiteet vaatii huomattavan suuria kustannuksia, että asettaa vieläkin kyseenalaiseksi, riittäisikö punalesken mahdollisesti sen jälkeen saama pieni eläke kustannusten peittoon.

Voimassa olevassa laissa on määräys, jonka nojalla on erikoisasemassa henkilö, joka on kadonnut sodassa tai aseellisessa kapinassa, jonka nojalla voitaisiin henkilö julistaa kuolleeksi 3 vuoden kuluttua, mutta tuskin sitäkään on kovinkaan monissa tapauksissa käytetty, vaan saattaa olla vielä kansalaissodassa kadoksiin joutuneita runsaissa tapauksissa elävien kirjoissa.

Kun kansalaissodasta on kulunut, kuten sanoin, lähes kolmas vuosikymmen loppupuolelleen, on syytä toivoa, että myöskin kansalaissodan vaiheissa kadoksiin joutuneiden henkilöiden kuolleeksi julistamiseksi saadaan helpottavia toimenpiteitä edellyttäviä esityksiä valtiovallan taholta, että jälelläolevat punalesket kaikki pääsisivät samojen oikeuksien alai-

siksi, mihin ovat päässeet ne, jotka ovat voineet osoittaa huoltajansa kuolleeksi. Asiasta herätin jo aiemmin kysymyksen myös ryhmässäni, jossa velvoitettiin kolme ryhmän jäsentä kääntymään neuvotteluun nykyisen sosiaaliministeri Kilven kanssa, ja minä osiksi keskustelin ministerin kanssa puhelimitse tiedustellen, olisiko syytä esittää käsiteltävänä olevan lain yhteydessä lakiesitys, jossa pyritään helpottaviin toimenpiteisiin vuoden 1918 kansalaissodassa kadoksiin joutuneiden henkilöiden kuolleeksi julistamiseksi, että sen jälkeen voivat ne punalesket hakea eläkeoikeuttaan, joiden anomukset on hylätty, syystä että puuttuu todisteet miehen kuolemasta. Ministeri huomautti, että muitakin esteitä on esiintynyt punaleskien huollon järjestämisessä, joiden esteiden poistamista parhaillaan suunnitellaan, joten asia jäi siinä vaiheessa siihen, eikä ministeri vakuuttavasti osannut sanoa, tullaanko samalla kiinnittämään huomio kansalaissodassa kadoksiin joutuneiden henkilöiden kuolleeksi julistamiseksi, että vielä elävien kirjoissa olevat punalesket pääsisivät oikeuksiinsa.

Siksi katsoin olevan syytä tässä yhteydessä kiinnittää eduskunnan huomiota siinä määrin, että rohkenen esittää eduskunnan hyväksyttäväksi hallitukselle seuraavan toivomuksen: „Että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin vuoden 1918 kansalaissodassa kadoksiin joutuneiden henkilöiden kuolleeksi julistamismenettelyn tekemiseksi helpommaksi, joutuisammaksi ja vähemmän kustannuksia vaativaksi kuin 23 päivänä huhtikuuta 1901 kadonneen henkilön kuolleeksi julistamisesta annettu laki edellyttää.

Oikeusministeri Kekkonen: On vaikeata sanoa, onko olemassa asiallista tarvetta tällaisen toivomuksen hyväksymiseen, joka kai olisi esitetty jo aikoja sitten, jos siihen olisi ollut syytä. Minä edellytän kyllä, että hallitus kiinnittäisi tähän asiaan huomiota ilman tällaista toivomustakin.

Ed. Juutilainen: Kannatan ed. Pyyn tekemää ehdotusta.

Ed. Pohjannoro: Väestörekisterin pitäjänä olen voinut todeta, että rekisterissä löytyy sellaisia vuoden 1918 sotatoimien yhteydessä kadonneita henkilöitä, joita pidetään tosiasiallisesti kuolleina, mutta joista ei voida antaa kuolintodistusta, joten omaiset eivät tällaista todistusta ole tilaisuudessa saamaan. Näinollen sellaiset toimenpiteet, että säädettäisiin jonkinlainen laki näistäkin kadonneista, saattaisivat olla paikallaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pyy ed. Juutilaisen kannattamana esittänyt hyväksyttäväksi seuraavan toivomuksen: „että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin vuoden 1918 kansalaissodassa kadoksiin joutuneiden henkilöiden kuolleeksijulistamismenettelyn tekemiseksi helpommaksi, joutuisammaksi ja vähemmän kustannuksia vaativaksi kuin 23 päivänä huhtikuuta 1901 kadonneen henkilön kuolleeksi julistamisesta annettu laki edellyttää."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Mitä ed. Pyyn ehdotukseen tulee, ei se mielestäni ole sellaisessa välittömässä asiallisessa yhteydessä käsiteltävänä olevan lainsäädäntöasian kanssa, että siitä voitaisiin tässä yhteydessä päättää, enkä näin ollen aloitteen puutteessa katso voivani esitellä ed. Pyyn ehdotusta äänestettäväksi.

Puhemiehen menettely hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi mallasjuomaverosta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 30, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 11 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 29, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväk-

syä tai hylätä. Koska laki sisältää ehdotuksen lisätystä verosta, joka on tarkoitettu kannettavaksi yhtä vuotta pidemmältä ajalta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan pidettävä rauenneena, ellei sitä ole kannattanut 2/3 annetuista äänistä. Jos asia täten raukeaa, on asia palautettava valtiovarainvaliokuntaan siinä tarkoituksessa kuin sanotun pykälän 2 momentissa säädetään.

Menettelytapa hyväksytään.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi tulitikkuverosta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 31, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 12 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 30, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei haluta.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi tupakkavalmisteverosta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 32, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 13 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 31, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä. Koska laki sisältää ehdotuksen pysyvän veron korottamisesta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan pidettävä rauenneena, ellei sitä ole kannattanut 2/3 annetuista äänistä. Jos asia täten raukeaa, on asia palautettava valtiovarainvaliokuntaan siinä tarkoituksessa kuin sanotun pykälän 2 momentissa on säädetty.

Menettelytapa hyväksytään.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus laiksi kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä ed. Turusen y.m. lak. al. n:o 41, jota on valmistelevasti käsitelty työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 6 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 32, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi kauppa- ynnä eräiden muiden liikkeiden sekä liiketoimistojen aukioloajasta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä ed. Turusen y.m. lak. al. n:o 42, jota on valmistelevasti käsitelty työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 7 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 33, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puheenvuoroa ei haluta.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotus laiksi maalaiskuntain kunnallislain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä ed. Hollstenin lak. al. n:o 23, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 5 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 34, esitellään osittain kolmanteen käsittelyyn osittain ainoaan käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan, sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta ja sitten ainoassa käsittelyssä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä ehdotetusta toivomusponnesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Puheenvuoroa ei haluta.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä ehdotettu ponsi hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotukset suhdanneverolaiksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 12 a ja otetaan jatkettuun toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 12 ja valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 4 valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 9 ja ed. Paasivuoren y.m. lak. al. n:o 10, jotka sisältävät yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 12 a, jonka mukaan suuri valiokunta on päättänyt pysyä asiassa ennen tekemissään päätöksissä.

Eduskunan on nyt lakiehdotuksen 3 §:n, 4 §:n 1 ja 2 momentin sekä 5 §:n osalta päätettävä, hyväksyykö se suuren valiokunnan ehdotuksen, vai pysyykö eduskunta ennen tekemissään päätöksissä. 4 §:n 1 ja 2 momentista sekä 5 §:stä päätettäneen samalla kertaa. Ensin sallitaan asiasta keskustelu.

Menettelytapa hyväksytään.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Rantala: Ehdotan, että eduskunta päättäisi 3 §:ään nähden, samoin kuin seuraaviinkin pykäliin nähden, pysyä ennen tekemissään päätöksissä.

Ed. Peltonen: Pyydän kannattaa ed. Rantalan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Rantala ed. Peltosen kannattamana ehdottanut, että eduskunta 3 §:ään nähden päättäisi pysyä ennen tekemissään päätöksissä. Kutsun tätä ed. Rantalan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää ''jaa''; jos ''ei'' voittaa, on ed. Rantalan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 90 jaa- ja 96 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 12.

Eduskunta on päättänyt hyväksyä ed. Rantalan ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Oksala: Pyydän avointa äänestystä.

Puhemies: Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

'Jaa'' äänestävät seuraavat edustajat.

Ahmavaara, Alestalo, Annala, Antila, Asikainen, Berner, K. Eskola, Forss, Frietsch, J. Hakala, Hautala, Heikkilä, Heiniö, Heljas, Hetemäki, Hiekkala, Hirvensalo, Hollsten, Honkala, Hästbacka, Ikonen, Inkinen, Jern, Jutila, Järvi, Kaijalainen, Kankainen, Kannisto, Kauppi, Kinnunen, Kirra, E. Koivisto, J. Koivisto, Koukkari, Kytömaa, Kölli, Lahtela, Laine, Laitinen, Lampinen, Lappi-Seppälä, Leikola, Leppä, Luostarinen, Luukka, Malmivaara, Meinander, Miettunen, Miikki, Murtomaa, Mäkinen, Niskala, Niukkanen, Okko, Oksala, Paavolainen, Paksujalka, Pilppula, Pohjala, Pohjannoro, Pyörälä, Pärssinen, Pääkkönen, Rantamaa, Riikonen, Saariaho, Salminen, Salo, Sarlin, Saukkonen, Seppälä, Sergelius, Simula, Soininen, Suontausta, Teittinen, Tiitu, Tukia, Turja, Tuurna, Törngren, Valanne, Vehkaoja, Vesterinen, Wickman, Vilhula, Virkki, Virolainen, J. Virtanen, Ytti, Östenson ja Österholm.

''Ei'' äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, G. Andersson, K. Andersson, Brommels, Bryggari, V. Eskola, K. Hakala, Helo, Hietanen, Hiilelä, Hiltunen, Huhta, Hukari, Jokinen, Juutilainen, J. Järvinen, M. Järvinen, Kallinen, E. Karjalainen, P. Karjalainen, Karvonen, Kauhanen, Kekkonen, Kilpeläinen, Kilpi, Kivisalo, Kuittinen, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Kulovaara, Kuusela, Kuusinen, Käkelä, Lehtokoski, Lehtonen, Leino, Lepistö, P. Leskinen, V. Leskinen, Lumme, Lång, Malkamäki, H. Manninen, Y. Manninen, Meriläinen, Metsäranta, Muikku, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Nevalainen, E. Nurminen, N. Nurminen, Paasivuori, E. Pekkala, M. Pekkala, Peltonen, Penttala, E. Pesonen, H. Pesonen, Pessi, Prunnila, Pusa, Puumalainen, Pyy, J. Raatikainen, U. Raatikainen, Rantala, Raunio, Riihimäki, Riihinen, Rinne, Roine, Rydberg, Ryömä, Räisänen, Salmela-Järvinen, Sillanpää, Simonen, Smeds, Sormunen, Stenberg, Sundström, Tainio, Talvio, P. Tervo, S. Tervo, Tolonen, Tuominen, Turunen, Uusitalo, Welling, Vennamo, Wiik, A. Wirtanen, O. Wirtanen ja Voionmaa:

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 7 edustajaa:

von Born, Brander, Leppälä, Möttönen, Svento, Söderhjelm ja Takki.

Puhemies: Avoimessa äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 99 ei-ääntä.

Eduskunta on hyväksynyt ed. Rantalan ehdotuksen.

4 §:n 1 ja 2 momentti sekä 5 §.

Keskustelu:

Ed. Rantala: Ehdotan, että eduskunta näihin pykäliin nähden pysyisi ennen tekemässään päätöksessä.

Ed. Myllymäki: Kannatan ed. Rantalan ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Rantala ed. Myllymäen kannattamana ehdottanut, että eduskunta pysyisi ennen tekemissään päätöksissä, mikäli koskee 4 §:n 1 ja 2 momenttia sekä 5 §:ää. Kutsun tätä ed. Rantalan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen äänestää ''jaa''; jos ''ei'' voittaa, on ed. Rantalan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 85 jaa- ja 94 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 19.

Eduskunta on päättänyt hyväksyä ed. Rantalan ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Oksala: Pyydän avointa äänestystä.

Puhemies: Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Ei ole kannatusta.

Asian toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotus laiksi kiinteistöjen hankkimisen rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 23, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

13) Ehdotus laiksi eräiden asevelvollisten vakinaiseen palvelukseen kutsumisesta ja siitä vapauttamisesta.

Esitellään puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 38, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. N. Nurminen: Tämän lain hyväksymisen kautta saatetaan pois päiväjärjestyksestä se omaisten ja vuonna 1925 syntyneitten taholta paljon puheenaihetta herättänyt asia, että nämä nuoret miehet ovat joutuneet olemaan palveluksessa nyt rauhan palattua tarpeettoman pitkän ajan, ja sen kautta, että eduskunta tulee hyväksymään tämän hallituksen tekemän esityksen asiassa, voidaan näiden vuonna 1925 syntyneiden osalta lyhentää palvelusaikaa siten, että niille, jotka ovat menneet palvelukseen alkupuolella vuotta 1943, tulee palvelusajaksi 2 vuotta 3 kuukautta, ja jälkipuoliskolla palvelukseen menneiden palvelusajaksi tulee 2 vuotta 2 kuukautta. Hallituksen esityksessa ehdotetaan, että nämä vuonna 1925 syntyneet vapautettaisiin mahdollisimman pian ja viimeistään elokuun 1 päivänä. Puolustusasiainvaliokunta yhtyy tähän hallituksen esitykseen ja sen kautta saattaa tämän asian eduskunnan harkittavaksi ja toivoo, että eduskunta yksimielisesti voisi yhtyä tähän hallituksen esitykseen ja samoin puolustusasiainvaliokunnan tekemään toivomukseen. Samalla valiokunta esittää, että näille vuonna 1925 syntyneille vapautuessaan tulisi samat oikeudet kuin niillekin, jotka pääsevät vapaaksi välittömästi välirauhansopimuksen jälkeen, paitsi että he eivät tulisi saamaan niitä odotusrahoja, joista tulivat osallisiksi syksyllä vapautetut, siitä syystä että valiokunnan harkinnan mukaan nykyisin on työtilanne toinen kuin silloin. Siis valiokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi hallituksen esityksen ja samoin tämän toivomuksen, jonka valiokunta ehdottaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

14) Ehdotus laiksi metsästyslain muuttamisesta.

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. E. Koiviston y.m. lak. al. n:o 26, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

15) Ehdotus laiksi perunanviljelyksen edistämispalkkioista.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 7 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Pusan y.m. lak. al. n:o 39, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Ed. Pusa: Herra puhemies! Maatalousvaliokunta on ehdottanut, että lakiehdotus perunan viljelyksen edistämispalkkioista olisi hylättävä. Kun valiokunta ei ehdota mitään muitakaan toimenpiteitä perunanviljelyksen edistämiseksi, niin ei tällaista kannanottoa voida hyväksyä ja on sen johdosta esitettävä seuraavaa.

Valtakunnan perunankylvöala oli v. 1910 73,000 ha. Sen jälkeen se on vaihdellut nousten ja laskien niin, että se oli korkeimmillaan vuonna 1939, 90,000 ha. Vuonna 1940 tämä kylvöala oli 80,000 hehtaarin alaa. Tämän johdosta ja yleensä maataloustuotannon edistämistä suunnittelemaan asetettiin erityinen tuotantokomitea. Tämä ehdotti mietinnössään, että perunan kylvöalaa pitäisi pyrkiä kesällä 1941 lisäämään entisestään noin 50 %:lla. Kaikesta silloisesta touhusta huolimatta oli tuloksena, että perunan kylvöala oli sanottuna vuotena 77,000 hehtaarin alaa. Se pienentyi siis entisestään. Vuonna 1942 se oli 66,000 ha ilman palautetun Karjalan kylvöalaa. Seuraavana vuonna kokonaiskylvöala oli 73,000 ha ja viime vuonna taas ilman Karjalaa 67,000 ha.

Edelläsanotuista lukusarjoista käy selville, että maataloustuotantolautakunnan ja maataloustuotantokomitean suunnitelmat perunan kylvöalan lisäämiseksi eivät ole vieneet minkäänlaiseen tulokseen. Jo keväällä 1941 esitin maataloustuotantolautakunnalle, että perunantuotantoa olisi pyrittävä lisäämään niin paljon, että sen avulla voitaisiin ratkaista myöskin riittävän suuren lihamäärän tuotanto ei ainoastaan kulutuskeskusten, vaan yleensä koko kansan ravitsemusta silmälläpitäen.

Ehdotukseeni sisältyi että olisi pyrittävä ainakin 60 milj. kilon suuruiseen sianlihan tuotantoon jo vuotena 1942 syksyyn mennessä. Tällöin olisi samalla ratkennut huomattavalta osaltaan myöskin rasvakysymys sianlihan rasvan muodossa. Sanotun ohjelman toteuttaminen olisi edellyttänyt noin 400,000 ylimääräisen porsaan tuottamista ja noin 66,000 ha:n suuruisen lisäperunaalan kylvämistä sianlihan tuotantoa silmälläpitäen. Lisäksi esitin ryhdyttäväksi toimenpiteisiin maidon tuotannon lisäämiseksi, niin että olisimme voineet pysyttää maidon tuotannon noin kahden litran suuruisena jokaista valtakunnan asukasta ja päivää kohden. Näitä silloisia esityksiäni ei otettu varteen. Vuonna 1944 esitin samassa lautakunnassa, että se ryhtyisi toimenpiteisiin perunanviljelyksen edistämiseksi perunanviljelyspalkkioita käyttäen. Esitykseeni sisältyi ehdotus, että mahdollisen liikaperunan hyväksikäyttöä varten lisättäisiin sianlihan tuotantoa, jolloinka lihanluovutusvelvollisuuden yli luovutettu sianlihamäärä laskettaisiin vapaaseen kauppaan. Nämäkään ehdotukset eivät vieneet tulokseen. Kun en voi hyväksyä, että kotimaisten tärkeiden elintarvikkeiden perunan, sianlihan, voin ja maidon tuotannon edistämiseksi ei ryhdytä minkäänlaisiin muihin toimenpiteisiin kuin yleiseen maataloustuotteiden hintojen korottamiseen, joista jo tiedetään niiden tuloksena tapahtuvan vähän tai ei ollenkaan tuotannon lisäytymistä, niin siksi olen palkkiolakiehdotuksen aikoinaan eduskunnalle jättänyt. Ottaen huomioon sen vakavan tilanteen, missä me olemme elintarvikkeiden saantiin nähden, pitäisin välttämättömänä, että suuri valiokunta yhtyisi aloitteeseeni. Kotimaisten elintarvikkeiden merkitys kuluttajille pitäisi tällä kertaa olla ilman todisteluja selvä, sen edullinen vaikutus ulkomaiseen kauppaan tiedetään. Palkkiojärjestelmä vaatii varoja vain siinä tapauksessa, että siitä on seu-

rauksena kylvöalan lisäytyminen. Kentällä meillä on viljelyspäälliköt, jotka sen voivat hoitaa. En ymmärrä, miksi ehdottamani tuotannon kiihoitusjärjestelmä ei soveltuisi käytännössä kokeiltavaksi. Minä ainakin vieritän vastuun riittämättömistä elintarvikkeista sekä tuottajien että kuluttajien kannettavaksi. Maataloustuotantoa ei voida saada sille kuuluvaan asemaan muun tuotannon joukossa niin hintoihin kuin muihinkin tuotantoedellytyksiin nähden, ellei se tärkeimmissä kohdissaan pysty täyttämään sille kohtuudella asetettavia vaatimuksia. Kuluttajat taas saavat syyttää itseään niukoista elintarvikeannoksistaan, jos eivät omalta osaltaan myötävaikuta tarpeellisten ja järkevien toimenpiteiden kautta välttämättömän maataloustuotannon aikaansaamiseksi. Suosittelen siis suurelle valiokunnalle lakiehdotuksen hyväksymistä.

Ed. Vilhula: Kuten ed. Pusa juuri käyttämässään lausunnossa toi ilmi, on perunanviljelyksen lisääminen meidän kansamme elintarvikehuollon kannalta erinomaisen tärkeä tehtävä. Ne keinot, joita ed. Pusa nyt esillä olevassa lakialoitteessaan suosittelee tässä mielessä käytettäväksi, eivät ole kuitenkaan maatalousvaliokunnan mielestä olleet sellaisia, että niiden toteuttamisen kautta olisi voinut perunantuotantoa nimenomaan nyt vallitsevissa oloissa lisätä. Kun ed. Pusa mainitsi, että maatalousvaliokunnalle ei ole mitään esitettävänään todella positiivista perunanviljelyksen edistämiseksi nykyoloissa, niin pyydän tämän väitteen torjua, sillä maatalousvaliokuntahan sanoo nimenomaan mietintönsä perusteluissa, että valiokunta on sitä mieltä että perunan viljelystä edistettäisiin parhaiten määräämällä perunan hinta sellaiseksi, jotta sanottu viljelys tulisi hyvin kannattavaksi. Myöskin olisi pyrittävä lisäämään perunan varastoimismahdollisuuksia kulutuskeskuksissa sekä muutenkin edistämään varastoimista suorittamalla siitä kunnollinen palkkio. Ja edelleen valiokunta mainitsee, että perunan kuljetusavustuksia olisi lisäksi myönnettävä siinä laajuudessa, että perunasato mahdollisimman tarkasti saataisiin yleiseen kulutukseen. Minä puolestani uskon, että jos näitä maatalousvaliokunnan suosittelemia keinoja käytettäisiin riittävässä määrässä maamme perunanviljelyksen lisäämiseksi, niin niillä kyllä saavutettaisiin ilmeisestikin parempia tuloksia kuin mitä ed. Pusan aloitteessa suositellaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Poistoja päiväjärjestyksestä.

Puhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan asiat 16)—23).

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:ot 39 ja 40 sekä kuusi valtioneuvoston päätöstä voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan:

Ehdotuksen laiksi alueluovutuksen aiheuttamista poikkeuksista perintö- ja lahjaverotukseen

sisältävä hallituksen esitys n:o 39; ja

Ehdotuksen laiksi leimaverolain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 40.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

Valtioneuvoston päätös 26 päivältä huhtikuuta 1945 ylimääräisistä virastotöistä;

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta;

Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 valssilangan sekä siitä valmistettujen naulojen ja muiden tuotteiden säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 7 päivältä kesäkuuta 1945 lihan säännöstelystä;

Valtioneuvoston päätös 7 päivältä kesäkuuta 1945 kalan säännöstelystä; sekä

Valtioneuvoston päätös 7 päivältä kesäkuuta 1945 lehdeksien sekä muun kotieläinten rehuksi kelpaavan kasvillisuuden keräämisestä.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 19.

Täysistunto lopetetaan kello 16,25.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

30. Tiistaina 26 p. kesäkuuta 1945

kello 19.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta 513

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 27 a ja 27; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 28.

2) Ehdotus laiksi kiinteistön hankkimisen rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta 514

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 35; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 23.

3) Ehdotus laiksi eräiden asevelvollisten vakinaiseen palvelukseen kutsumisesta ja siitä vapauttamisesta „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 36; puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 38.

4) Ehdotus laiksi metsästyslain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 37; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. E. Koiviston y.m. lak. al. n:o 26.

5) Ehdotus laiksi perunanviljelyksen edistämispalkkioista ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 38; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. Pusan y.m. lak. al. n:o 39.

Ainoa käsittely:

6) Ehdotus lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon 515

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 25.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen istuntoon, sekä lisäksi edustajat Pusa, Räisänen ja Takki.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 27 a ja otetaan jatkettuun toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 27 ja valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 9 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 28, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 27 a, jonka mukaan suuri valiokunta asian uudelleen käsiteltyään on yhtynyt eduskunnan asiassa tekemiin päätöksiin.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 3 momentin mukaisesti julistetaan asian toinen käsittely päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi kiinteistön hankkimisen rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 35 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 14 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 23, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 35. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 2, 4 ja 9 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi eräiden asevelvollisten vakinaiseen palvelukseen kutsumisesta ja siitä vapauttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 36 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä puolustusasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 2 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 38, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 36. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakiteksti, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi metsästyslain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 37 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 6 valmistelevasti käsitelty ed. E. Koiviston y.m. lak. al. n:o 26, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 37. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 54 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi perunanviljelyksen edistämispalkkioista.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 38 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 7 valmistelevasti käsitelty ed. Pusan y.m. lak. al. n:o 39, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 38.

Keskustelu:

Ed. Pusa: Suuren valiokunnan kokouksen jälkeen on tästä asiasta hieman neuvoteltu ja asia tuntuu sikäli kiinnostavan eri piirejä, että näyttää olevan aihetta ehdottaa tämä asia pöydälle syksyyn, kun kokoonnutaan, esim. eduskunnan toisessa istunnossa käsiteltäväksi. Siihen mennessä ehdittäisiin tästä asiasta neuvotella ja valmistella ehkä sellainen ehdotus, joka vie asiaa eteenpäin.

Ed. P. Tervo: Kannatan ed. Pusan tekemää ehdotusta.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta, kehoitan seuraavia puhujia lausumaan mielipiteensä pöydällepanoajasta.

Ed. Bryggari: Ehdottaisin, että asia pannaan pöydälle seuraavaan istuntoon.

Ed. Kirra: Minä kannatan ed. Bryggarin ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanoajasta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pusa ed. P. Tervon kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle kesäloman jälkeen pidettävään toiseen istuntoon. Kutsun tätä ed. Pusan ehdotukseksi. Ed. Bryggari ed. Kirran kannattamana on ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan istuntoon. Kutsun tätä ed. Bryggarin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy ed. Bryggarin ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Pusan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 59 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 31.

Eduskunta on hyväksynyt ed. Bryggarin ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

6) Ehdotus lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 25, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 15. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta kokokonaisuudessaan, senjälkeen esitellään ensin menopuoli pääluokittain ja luvuttain ja sitten tulopuoli osastottain ja luvuttain, molemmat vastaavine perusteluineen, tämän jälkeen mietinnön sivulla 29 oleva ponsi ja lopuksi yleisperustelut sivulla 1.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Niukkanen: Herra puhemies! Hallituksen esittämän lisämenoarvion johdosta voisi lausua arvosteluja erikoisesti sen johdosta, että se ei ole sellainen, jollaista olisi edellyttänyt niissä oloissa, joissa olemme ja siinä tilanteessa, johon valtiotaloutemme ja kansantaloutemme on joutunut. Minä en tässä yhteydessä kumminkaan kajoa asian yleiseen puoleen. Mutta kun tässä 15 pääluokan kohdalla esiintyy varsin suuria summia sellaisten korvausten suorittamiseen, jotka pääosaltaan menevät yksityisille Suomen kansalaisille siitä materiaalista, jota hallitus heiltä ottaa, jotta hallitus voisi täyttää välirauhan sopimusta Neuvostoliiton kanssa ja varsinkin sanotun pääluokan II luvun 34 momentin johdosta tahdon pöytäkirjaan merkitä eräitä toteamuksia.

Momentin perusteluista saa sen käsityksen, että momentille osoitetuista määrärahoista olisi tarkoitus vihdoinkin ryhtyä suorittamaan korvausta siitä omaisuudesta, jota hallituksen asettama palautuskomitean Suomen valtuuskunta ottaa Suomen kansalaisilta, jotta hallitus voisi täyttää välirauhan sopimusta. Asiaa valtiovarainvaliokunnassa lähemmin tutkittaessa kumminkin kävi selville, että tällaisesta ei kuitenkaan ole kysymys. Momentin perusteluissa ei ole mainittu ollenkaan niitä päämenoja, jotka tässä ovat kysymyksessä. Lisäksi on käynyt selville, että momentin määräraha ei tule lähimainkaan riittämään. Tahdon tässä yhteydessä vaikkapa jo historian vuoksi pöytäkirjaan merkitä seuraavaa.

Jo viime joulukuussa allekirjoittanut ja 26 muuta edustajaa esittivät hallitukselle kyselyn, jossa kosketeltiin sen omaisuuden hinnan suorittamista, jota omaisuutta valtioneuvoston asettama palautuskomitean valtuuskunta oli ryhtynyt ottamaan Karjalassa toimineilta teollisuuslaitoksilta, liikkeiltä ja yksityisiltä henkilöiltä välirauhan

sopimuksen määräysten toteuttamiseksi. Kysely päättyi seuraavaan loppuponteen: „Milloin valtio suorittaa hinnan siitä yksityisomaisuudesta, jota hallituksen asettama palautuskomitean Suomen valtuuskunta vaatii suomalaisilta viranomaisilta, yhtymiltä, yhteisöiltä ja yksityisiltä henkilöiltä, jotta hallitus voisi täyttää välirauhan sopimuksen 14 artiklan määräykset?'' Viime tammikuun 9 päivälle päivätyssä vastauksessaan valtiovarainministeri Tuomioja selosti tämän asian vaiheita hallituksessa ja päättyi hänen vastauksensa seuraavaan vastauksen loppukappaleeseen: „Kun Neuvostoliitolle palautetun omaisuuden korvaaminen liittyy varsin läheisesti palautetun ja vuokratun alueen vahinkojen korvauskysymykseen, on katsottu tarkoituksenmukaiseksi jättää koko korvauskysymys, siihen luettuna myös Neuvostoliitolle palautetun omaisuuden korvaaminen samoin kuin suunnitelma varojen hankkimiseksi sanottujen korvausten suorittamiseksi, samanaikaisesti eduskunnan ratkaistavaksi. Tällä haavaa onkin korvauskysymyksen valmistelu edistynyt niin pitkälle, että asiasta voitaneen antaa esitys eduskunnalle lähitulevaisuudessa.''

Sitten hallitus antaessaan helmikuussa eduskunnalle esityksen toiseksi korvauslaiksi ottikin sanottuun esitykseensä lain mukaan korvattavien omaisuuksien joukkoon myös puheenaolevan omaisuuden. Huomioonottamalla hallituksen esittämä ja eduskunnan enemmistön hyväksymä korvausten vähennysasteikko, jonka mukaan vähänkin huomattavampia vahinkoja kärsineet kansalaiset luovutetuilta ja vuokratuilta alueilta eivät tule saamaan kuin aivan pienen osan menetyksistään korvatuksi, eduskunta ei kuitenkaan halunnut kytkeä näitä nyt kyseessä olevia luovutuksia tähän korvauslain vähennysasteikkoon, vaan se poisti tästä laista tuon säännöksen ja lausui valtiovarainvaliokunnan tässä kohdin yksimielisen mietinnön mukaan perusteluissaan seuraavaa: „Sen sijaan valiokunta on pitänyt oikeaan osuneena sitä aloitteentekijäin ehdotusta, että luovutetuilta ja vuokratuilta alueilta aikoinaan siirretyn, mutta myöhemmin välirauhan sopimuksen mukaisesti sinne palautetun omaisuuden korvaamista koskevat säännökset poistettaisiin korvauslaista. Kysymyksessä olevaa omaisuutta ei valiokunnan mielestä kohtuudella voida rinnastaa siihen omaisuuteen, joka luovutetulla alueella on tuhoutunut tai vahingoittunut taikka sinne jäänyt, ja sen vuoksi ei sen korvaamista koskevaa kysymystä myöskään olisi kytkettävä korvauslain yhteyteen, vaan se olisi käsiteltävä ja ratkaistava erikseen. Näin on menetelty myöskin talvisodasta aiheutuneiden vastaavanlaatuisten vahinkojen korvaamisessa.''

Puheenaolevaa yksityisomaisuutta on jo otettu Karjalassa toimineilta teollisuuslaitoksilta, liikkeiltä ja yksityisiltä henkilöiltä useita tuhansia vaunulasteja ja näyttää edelleen tätä pakko-ottoa yhä jatkettavan. Hallituksen asettama arvioimislautakunta on myöskin puheenaolevan omaisuuden sitä mukaa arvioinut. Tämän omaisuuden hinnan suorituksesta ei vieläkään kuitenkaan ole kuulunut mitään eikä se sisälly myöskään tähänkään lisämenoarvioon, vaikka perusteluista saakin sen käsityksen. Lieneekö edes lähetyskustannuksiakaan kellekään vielä maksettu. Kuitenkin on tässä, kuten kaikissa hallituksen viimeaikaisissa sekä varsinaisissa että ylimääräisissä menoarvioissa osoitettu jokaisessa tuhansia miljoonia markkoja, tässäkin 32 momentin kohdalla 5,500 miljoonaa ja 31 momentin kohdalla 400 milj. markkaa sellaisen yksityisomaisuuden hinnan suorittamiseen, joka otetaan jälelle jääneessä Suomessa toimineilta ja pääasiassa suuryhtymiltä ja muilta suuromistajilta korvauksiin omaisuudesta, jota myös otetaan aivan saman valtioiden välisen sopimuksen täyttämiseksi kuin tässä koskettelemaani karjalaisten omaisuuttakin. Minä katson karjalaisten edustajana olevan syytä tässäkin yhteydessä, kun siihen on tilaisuus, tiedustella herroilta rahaministereiltä, minkälaisilla perusteilla he katsovat voivansa ja kuinka kauan he katsovat voivansa luokitella Suomen kansalaisia näissä omistusoikeutta koskevissa kysymyksissä näin eri tavalla, kuin tässä on tähän saakka tapahtunut.

Ministeri Hiltunen: Sen jälkeen kun edesmennyt eduskunta oli päättänyt, etteivät Neuvostoliittoon palautettavat koneet kuulu toisen korvauslain piiriin, alettiin kysymystä valtiovarainministeriössä uudelleen valmistella. Siellä valmistettiin asiasta lakiehdotus, joka olikin valmis valtioneuvostossa esiteltäväksi, mutta sen jälkeen ilmestyi eräitä sellaisia asianhaaroja, jotka vaativat asian uudelleen tutkimista. Tämä

uudelleen tutkiminen on vienyt niin paljon aikaa, jottei lakiesitystä ole vielä tähän mennessä voitu valtioneuvostossa esitellä. Asia valmistuu kuitenkin aivan lähitulevaisuudessa ja kun eduskunta palaa lomalta, niin varmaan tämäkin asia silloin eduskunnan pöydältä löytyy.

Mitä siihen tulee, jotta koneita luovuttamaan joutuneet ovat liian kauan joutuneet korvauksia odottamaan, niin minä huomautan vain, että muut korvaukseen oikeutetut joutuvat varmasti paljon pitempään korvaustansa odottamaan kuin koneita luovuttaneet yhteisöt tai yksilöt. Sillä varmaa on, että luovutettuja koneita koskeva korvauslaki tulee siksi nopeasti valmiiksi, jotta sen perusteella maksettavat korvaukset joutuvat maksettavaksi paljon aikaisemmin kuin muut korvaukset joutuvat. Ei ole millään tavalla ollut tarkoitus luokitella erilaisia korvaukseen oikeutettuja, mutta asia on vienyt aikansa. On paljon parempi se, että asia valmistellaan hyvin kuin se, että asia tuodaan keskentekoisena eduskunnalle, ja eduskunta joutuu sitten esitystä muuttelemaan. Siinä saattaa käydä vielä lisäksi, niin että eduskunta ei hyväksykään kaikkia niitä esityksiä mitä hallitus tekee, ellei asia ole tarkoin joka puoleltaan harkittu. Minä luulen, että ed. Niukkanen kansistaan saa nopeammin korvaukset kuin siitä toisesta korvauslaista, joka todella koskee kaikkein suurinta osaa karjalaisia ja yleensä korvaukseen oikeutettuja.

Ed. Rantala: Valtiovarainvaliokunta, käsitellessään hallituksen lisämenoarvioesityksen, joutui tämän suorittamaan verrattain nopeasti ja rinnan hallituksen lukuisten verolakiesitysten sekä muiden valiokunnassa samanaikaisesti esillä olleiden asioiden rinnalla. Myöskin nyt esillä olevaa valiokunnan mietintöä kiirehdittiin, jotta sen takia ei eduskunnan suunnitteilla ollut lomallelähtö joutuisi viivästymään. Tästä on johtunut, että siihen painokseen valiokunnan mietinnöstä, joka edustajille jaettiin, on jäänyt muutamia painovirheen luontoisia virheellisyyksiä. Näistä on kaksi mainittavampaa ja koskevat molemmat valiokunnan eräille momenteille ehdottamien määrärahalisäysten jäämistä huomioon ottamatta mietinnön numerotaulukossa. Mietinnön sivulla 21 on 18 Pl. I luvun 8 momentin, Ammattiopetus, kohdalla sarekkeen ulkopuolella oleva summa jäänyt markaksi 300,000: —, vaikka sen pitäisi olla mk 500,000: —, ja sivulla 26 on 19 Pl:n II luvun 12 momentin, Lainat kalastusvälineiden hankkimiseksi kalastajaväestölle, kohdalla sarekkeeseen tullut 3,000,000 mk, jonka pitää olla 8,000,000 mk. Kun valiokunnan mietinnön perusteluissa ilmenee, että valiokunta näiden momenttien kohdalla on ehdottanut lisäykset, josta johtuen momenttien loppusummien pitäisi myöskin taulukossa esiintyä mainitsemani suuruisina, voinevat eduskunnan tarkistajat eduskunnan vastausta tarkistaessaan oikaista nämä ja eräät muut pienemmät virheet taulukossa.

Eräitä valiokunnan haluamia selvityksiä hallituksen esitykseen sisältyvien määrärahojen suunnitellusta käytöstä ja käyttöperusteista ei myöskään asian nopean valmistelun vuoksi riittävässä määrässä saatu. Tämä koskee ennen kaikkea 11 Pl:n XVI lukua, Asutustoiminta. Suurin osa hallituksen tämän luvun kohdalla esittämistä lisäyksistä, jotka koskevat maanhankitalaista johtuvia toimenpiteitä ja niiden rahoittamista, ovat kuitenkin nähtävästi sellaisia, ettei näistä menoista vielä voikaan olla riittäviä ja yksityiskohtaisia laskelmia. Nämä lisäykset on yleensä merkittävä arviomäärärahoiksi. Maanhankintalain toimeenpano tulee vaatimaan suuria kustannuksia jo yksistään sen laajan organisation vuoksi, joka sen toimeenpanoa varten joudutaan luomaan. On vain syytä tähdentää sitä, että täälläkin on pyrittävä aikaansaamaan tarpeellista säästäväisyyttä, niin etteivät valtion viranomaiset eivätkä myöskään ne järjestöt, jotka saavat runsaasti käytettäväkseen valtion varoja, käyttele näitä runsaammin kuin välttämätöntä on. Samoin on pidettävä huolta näiden varojen käytön tehokkaasta kontrollista.

Valiokunta on mietintönsä yleisperusteluissa katsonut myöskin erityisesti olevan syytä jälleenrakennustyötä koskevien rakennusmäärärahojen suhteen lausua edellyttävänsä välttämättömien säästäväisyysnäkökohtien huomioimista. Tämä koskee valtion eri virastojen ja viranomaisten rakennustoiminnan mahdollisimman suurta keskitystä ja mahdollisuuksien mukaan yhteisten virastotalojen aikaansaamista jotta rakennus- ja vastaisia hoitokustannuksia voitaisiin supistaa. Muutenkin valiokunnan käsityksen mukaan valtion rakennusten jälleenrakenta-

misesta samoin kuin yleensäkin valtion rakennustoiminnassa olisi otettava riittävässä määrin huomioon maan taloudellisesta tilasta ja rakennusainetilanteesta johtuvat välttämättömyysnäkökohdat. Siitä ennen sotaa vallinneesta eräiden virastojen ja viranomaisten käsityksestä, että valtio voi rakentaa esim. ylellisyysasuntoja yksityisten käyttöön luovutettavaksi tai virastoilleen loistotaloja, on suuresti tingittävä.

Toivon, että eduskunta hyväksyy valiokunnan mietintöön liitetyt säästäväisyysnäkökohtia tähdentävät perustelut. Käsittääkseni niiden avulla voidaan saada aikaan ainakin yhtä paljon säästöjä kuin esim ed. Hästbackan valiokunnan mietintöön liittämä vastalause hyväksymällä voitaisiin aikaansaada, jossa hän viidelle eri momentille on ehdottanut supistuksia tai määrärahan poistoja.

Ed. Myllymäki: Herra puhemies! Esilläoleva esitys lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 menoarvioon on uusi surullinen asiakirja, jonka hallitus on ollut pakoitettu esittämään. Suurin osa näistä menoista aiheutuu menneiden vuosien sotapolitiikasta, joskin pienempi osa arviossa on sellaisia juoksevia menoja, joita aina taloudenhoidossa esiintyy. Suurimmat menoerät esiintyvät, eli lähes 7 miljardia markkaa, 15 pääluokan kohdalla. Tässä on otettu kyllä huomioon jo aikaisemmat eduskunnan päätökset, mutta m.m. valtion rakennusten sodanaikaisten pommitus- ja majoitusvaurioiden korjaukset aiheuttavat 10 milj. markan lisäyksen. Korvauslain mukaiset korvaukset vaativat osansa. Pohjois-Suomen hävitettyjen alueiden jälleenrakentaminen tulee olemaan tehtävä, joka vaatii aivan ylivoimaisia ponnistuksia ja aikaisemmin on tähän tarkoitukseen myönnetty 15 miljoonaa, joka on käytetty pääasiassa jälleenrakentamisesa tarvittavan puutavaran hankkimisesta, sahauttamisesta ja kuljettamisesta aiheutuneisiin kustannuksiin, ja samoihin tarkoituksiin vaaditaan lisäystä 20 milj. markkaa. Välirauhan sopimuksista aiheutuviin kustannuksiin on arviossa varattu määräraha, samoin kotieläinten hankkimiseksi Pohjois-Suomen hävitetyille alueille välttämättömän eläinkannan elvyttämiseksi esitetään 15 milj. markkaa. Saksalaisten suorittamat tuhotyöt ovat kohdistuneet myös sairaaloita kohtaan. On ollut neljä aivan uutta Punaisen Ristin rakennuttamaa sairaalaa, jotka ovat olleet vihkimistä vailla ja joissa on ollut kussakin 50 sairassijaa, ja nämätkin ovat perustuksiaan myöten palaneet. Kun on välttämätöntä saada sairaalahoito nopeasti käyntiin, niin ehdotetaan tähän tarkoitukseen 20 milj. markkaa. Oulun ja Lapin läänien hävitettyjen lastenkotien jälleenrakentamiseen ehdotetaan 8 milj. markkaa, ja suuri joukko muita sellaisia ehdotuksia joilla pyritään sota-ajan aiheuttamien vaurioiden korvaamiseen.

Toiselta puolen pitäisi nopeasti saada ratkaistua kysymys m.m. rikollisina lakkautettujen järjestöjen toimihenkilöiden lakkautuspalkoista. On tyrmistyttävää ajatella, että esim. facsistisen suojeluskunnan pitkäaikainen päällikkö kenraali Malmberg saa tänä vuonna 193,000 markkaa lakkautuspalkkaa, sensijaan kun aikaisempi käytäntö tässä maassa lakkautettujen järjestöjen toimihenkilöihin suhtautumisessa on ollut aivan toisenlainen. Lakkautuspalkkojen maksaminen rikollisille on kansan oikeustajunnan vastainen. Kun SKDL:n edustajien tekemä ehdotus lakkautuspalkkojen maksamisen lopettamisesta liian kauan viipyy asianomaisessa valiokunnassa, olisi toivottavaa, että hallitus nopeasti ryhtyisi toimenpiteisiin tämän tärkeän epäkohdan poistamiseksi.

Valtiotalouttamme ovat näihin saakka rasittaneet mielettömän suuret sotilamenot. Nyt ne ovat kuitenkin pienenneet lähes 10-osaan siitä, mitä niihin sodan aikana käytettiin. Vaikka alkuvuonna käytiin vielä sotaa saksalaisia vastaan Pohjois-Suomessa ja se vaati vielä paljon rahoja, mutta kun puolustuslaitokselta on nyt sen jälkeen myyty sellaisia tarvikkeita, joita ei nykyisin siellä tarvita ja kun niitä tavaroita tarvitaan siviilikäytössä, on näitä tavaroita myyty ja myynnistä on kertynyt joukko varoja, jotka vähentävät osaltaan valtion menoja. Onkin toivottavaa, että uudistuksia suunnitteleva revisiokomitea saa nopeasti ehdotuksensa valmiiksi ja että ehdotus perustuisi siihen, että puolustusmenoja voitaisiin vähentää.

Kansan luottamus hallitusvaltaamme myöskin valtion varojen hoidon kannalta riippuu suuresti siitä, miten pystytään hoitamaan niitä tärkeitä asioita, joihin kansan laajat piirit kiinnittävät suurta huomiota. Fascististen ja muiden kykenemättö-

mien virkamiesten olo entisillä paikoillaan herättää tyytymättömyyttä kaikkialla maassa. Sotasyyllisten ja sotarikollisten tähänastinen käsittely ei ole ollut kansan mielipiteiden mukainen. Niiden asioiden käsittelemiseen on saatava suurempaa vauhtia. Me emme saa jäädä tähän asemaan, että meillä on edistyksellinen ohjelma, mutta taantumuksellisia virkamiehiä, jotka joko haluttomasti tai suoraan vastustavat hallituksen toimenpiteitä. Esimerkiksi opetusministeriön ohjeita koulusalien käytöstä on kovin hitaasti noudatettu. Maatalousministerin ohjeista laidunkysymysten järjestämisessä ei ole saavutettu niitä tuloksia kuin olisi pitänyt. Vain harvat työvoimaviranomaiset ovat ryhtyneet tarmokkaampiin toimenpiteisiin palkkojen järjestämisessä valvomalla m.m. että maaseudulla, jossa ei työläisillä ole vastaavia järjestöjä, olisi palkkausasetuksia noudatettu.

Hallituksen laatima tulo- ja menoarvion lisäysehdotus päättyy 10,250 milj. markkaan, josta tosin vain uusia tällä kertaa esitettäviä menoja on 2,245 milj, markkaa, joita valtiovarainvaliokunta esittää tähän lisättäväksi. Tämä on kuitenkin niin suuri summa, että sen käyttäminen vaatii kaikilta toimeenpanijoiltaan erittäin huolellisia ja säästäväisiä toimenpiteitä kansan laajojen piirien toivomusten mukaisesti.

Ed. Hästbacka: Herr talman! Som komplettering till vad jag framhållit i min till betänkandet anförda reservation får jag fästa uppmärksamheten på några synpunkter som bort beaktas redan före storkriget bröt ut, nämligen att sparsamhet med statsmedel bör iakttagas. Man får nu efteråt höra nationalekonomiska utläggningar om orsaken till det monitära värdets nedgång även av dem som hört till föregående riksdagar. Dylika uttalanden hade bort göras såsom redan antytts för mer än fem år tillbaka, då det gällde att ta ställning till landets inre och yttre politik även i ekonomiskt avseende, vilket då icke gjordes. Med anledning av de uttalanden jag under senaste tid hört, särskilt från vänsterhåll, har jag sökt leta i riksdagens handlingar före det just avslutade kriget utbröt, om vad som sagts under krigets gång, men har icke funnit något som i logiskt sammanhang skulle ge berättigat anledning åt dem, som nu försöker rentvå sig från kriget och de olyckor, som därav varit en följd både i ekonomiskt och i inre och yttre politiskt avseende. Vad som i antytt avseende nu säges kan man med skäl hänfria till vad man brukar kalla politiskt efterklokhet. Jag har i största hast gjord nämnda efterforskning emedan jag själv brukar tänka över vad jag tidigare sagt eller varit med om att godkänna och icke låta mig påverkas av det tillfälligt uttalande, som icke har något logiskt sammanhang med det förflutna. Att nu få höra nationalekonomiska utläggningar om vad som bort göras eller bör göras i återuppbyggnadsarbetets tjänst eller för att kunna stabilisera landets penningvärde äro värdelösa utlägg så länge regeringen med riksdagens hjälp reglerar behovsskalan med maktåtgärder mot den värdeskapande produktionen och icke bryr sig om att stävja orsakerna till knappheten som är en följd av att man gått till en förmögenhetsfördelning och icke synes vilja sätta någon gräns för hur långt envars pengar bör räcka till för hans konsumtion. Den praktiska konsekvensen av det invecklade låt-gå-system utan begränsning av utgifterna leder till att blott monopolvinster och vinster av en illegal handel slutligen kan skapa inkomster i detta land, sedan det produktiva realkapitalet är fördelat. Hur det sedan går, då man nödgas börja uppehålla produktionen och handeln med stödpremier, såsom vi redan äro på god väg att göra, ha vi exempel på från Septimius' regeringstid då man genom statsreglementeringen krävde den fria produktionen och handeln genom stödåtgärder och rabatt på livsmedel. Detta system ledde till, såsom historien ger belägg på, att ett land slutligen icke kan ens genom penningens urvattning och ökade skatter fylla statens och de enskildas behov av livsmedel och nödvändighetsvaror. Det leder slutligen till, då man inriktar den ekonomiska politiken och folkhushållningen på den bog att staten är den enda part som ej behöver rätta mun efter matsäcken, utan helt enkelt tar för sig så länge något finns och godtyckligt fördelas bland annat de under århundraden samlade förmögenheter icke blott för att ersätta och uppbygga, vad kriget förstört i realvärden, utan jämväl för att kunna uppehålla ett starkt utvecklat nöjesliv. Med andra ord: att tillfredsställa "hungerns

krav på bröd och sinnets krav på fröjd'' med skattemedel. Jag befarar att vi redan kommit så långt ned på det sluttande planet genom ökningen av löntagarnas antal och höjandet av lönenivå, att på flere områden, främst de som gälla landets modernäring, pengar icke mer duga som full betalning för utfört arbete, utan måste kompletteras med gärden in natura. Om utvecklingen går i den riktning jag förmodar, och varom jag tidigare gjord dem som i riksdagen förfäktat löntagarnas intressen, uppmärksammade på, att det är de som hänföras till s.k. intellektuella löntagarklassen, utom landsbygdens folkskollärare, som slutligen komma att mest lida genom de ständigt ökade lönerna utan ett prisstopp.

Som förklaring till det sist antydda vill jag helt kort meddela, vad jag tidigare sagt riksdagen, att folkskollärare på landet icke ha samma men av dyrtiden som andra löntagare, emedan de ha fri bostad, ved och lyse m.m., som i dessa tider betyder mycket i löneförmåner. Dylika sakförhållanden borde, där sådana förekomma, på alla områden mer beaktas vid uppgörandet av löneregleringar än hittills varit fallet.

Då man nu söker vältra hela skulden för nödläget och valutans förintelse på kriget, nödgas jag även upprepa, vad jag tidigare sagt, att kriget icke uteslutande är orsaken till vårt lands nuvarande betryckta ekonomiska förhållande, utan att därmed även är förknippad en osund ekonomisk politik främst ökning av tjänstemannakåren och deras löner och med långt gående sociala reformer och förstatligande av driftverksamheten. Härigenom ha nästan alla direkta skatter till staten blivit proformaintäkter. Hur dessa skatter verka på den allmänna prisnivån, på valutans värde, på statens budget och därmed i sin tur på skatterna och på konjunkturutvecklingen o.s.v., fördjupar man sig föga uti. Detta har under en lång följd av år helt lämnats till en social bedömningsfråga, där den politiska makten i riksdagen fäller utslagen mellan de rådande skilda intressena, vilket haft till följd att de många reformer som genomförts icke varit väl anpassade uti det ekonomiska livet att stärka folkets kraft i uppbyggnadsarbetet för ett bättre samhälle och det nödvändiga för livets uppehälle. Man har sett och ser allt fortfarande för snävt på samhällsspörsmål varpå även föreliggande tilläggsbudget är belägg.

Jag har i min reservation gjord några antydningar på vartåt bl. a. landets reglementeringspolitik leder, att efterhand skapa behovet av mera pengar, men svårare att få varor för dem. Jag har i utskottet sökt varna för att öka statens behov av pengar och särskild gjord utskottet uppmärksammat på faran att tära för hårt på landets och de enskildas sparkapital. Detta kan gå en tid, men då kapitalet är slut upphör även den ekonomiska cirkulationen, varpå följer den primitiva slutna folkhushållningen, då var och en måste söka reda sig med vad man själv har och så gott man kan.

Jag har nu i spridda och grova drag kompletterat de allmänna synpunkter jag anfört i min reservation. Några detaljer är det ännu skäl att anföra varav framgår att regeringen vid uppgörandet av föreliggande tilläggsbudget, icke beaktat vad som bort ihågkommas, utan i stället infört tillägg, som icke hör till en tilläggsbudget. Jag åsyftar härmed höjandet av statens bidrag till kostnaderna för markförbättringsarbeten, och för nyodlingar. Det är självfallet att dessa arbeten som grundar sig på kostnadsberäkningar som uppgjorts för flere år tillbaka icke nu kan påbörjas eller slutföras med de arbetslöner som var gällande vid årets början och ytterligare blivit höjda. Lantbruksstyrelsen har påyrkat en justering av dessa anslag för att få arbetena utförda med beaktande av att landet nu framför allt annat som berör landets inre förhållanden behöver ökad odlad jord för livsmedelsproduktionen. I stället har man såsom anföres i reservationen under 11 Ht. kap. XIII mom. 8 upptagit 1 miljon mark för undersökning av insjö- och kustvatten för fiskodlingen, varmed avses inrättande av ett nytt ämbetsverk som nästa år kommer att kräva 10 milj. mark. Detta har skett utan att ens begära utlåtande av lantbruksstyrelsen och dess avdelning för fiskerinäringen. Denna miljon är nu avsedd för att bereda sommararbete för ett hundratal studenter, som föga behärska den uppgift dem anförtros. I stället bli tjänstemän som höra till jordförbättringsarbeten lediga i brist på arbetsanslag. Inrättandet av ett nytt ämbetsverk underlydande Universitetets biologiska

avdelning kan icke i dessa tider vara välbetänkt, då det gäller att anvisa medel för att mera omedelbart få den hjälp som erfordras för att avvärja livsmedelsbristen. Skulle regeringen tänkt på vad landets allmänna behov bäst kräver och hållit sig till vad de allmänna principerna för en tilläggsbudget förpliktar till, så hade bl. a. sistberörda anslag icke bort upptagas i föreliggande budget, utan fastmer ett ökat anslag för påbörjade jordförbättringsarbeten att dessa arbeten icke nu behövt avstanna. Härtill ansluter sig även utskottets tillägg till flere mom. bl. a. 5 milj. mark såsom räntefritt lån åt den förflyttade befolkningen för anskaffande av fiskredskap. Regeringen har för sagda ändamål anvisat 3 miljoner mark, vilket utskottet höjt till 8 miljoner mark. Med anledning av riksdagsman Rantalas anvisning att man kan spara genom att följa de anvisningar utskottet anfört i allmänna motiveringen i betänkandet, jag vill påminna om att man sparar ingenting genom platoniska uttalanden, det behövs handling och minskning av anslagets storlek, vilket herr Rantala väl känner till.

Då jag nu klandrat föreliggande budgetförslag vill jag ännu understryka vad jag ofta tidigare anfört i riksdagen att de för riksdagen framlagda ordinarie budgetförslagen varit uppjorda ofullständiga då det årligen erfordras så stora tillägg icke endast för att betäcka krigskostnaderna utan jämväl för andra ändamål. Som exempel må nämnas att det ordinarie budgetförslaget för 1944 lydde på ca 15,5 miljarder men ökades under året genom tilläggsbudgeterna till 43,4 miljarder, således 2,8 gånger.

Det framlagda ordinarie budgetförslaget för innevarande år kommer säkerligen att höjas med det dubbla beloppet då det redan nu under första halvåret i runda tal höjts med 10.3 miljarder mark. Hur slutssumman kommer att bli vid årets slut vet man icke med säkerhet, men av allt att döma kommer det ordinarie budgetförslaget att fördubblas även detta år och ge anledning till stora utgiftsökningar även för år 1946 genom de utfästelser som ingår i föreliggande tilläggsbudget.

Man har från vänsterhåll längst borta i plenisalen anfallit särskilt den föregående riksdagen för slöseri med statsmedel. Som min personliga åsikt nödgas jag anteckna till riksdagens protokoll att de nya riksdagsmännen icke heller visar något tecken till större sparsamhet med statsmedel varpå föreliggande betänkande är belägg. Jag står fortfarande, såsom tidigare, ensam om att förfäkta sparsamhet med statsmedel, ty ingen har kunnat förena sig om så rättmätiga förslag till minskningar, som min reservation upptager trots att man i utskottet ansett framställningarna vara riktiga. Får jag icke under detaljbehandlingen tillräckligt understöd för uteslutandet eller minskningen av de anslag jag kommer att påyrka, så kan man även i plenum sluta att beskylla varandra för slöseri med statsmedel, ty sådana uttalanden kan i så fall med skäl hänföras till propagandatal. Jag vore tacksam om de som anse vad jag nu i min reservation föreslår vara en förkalkad åsikt ville uttala sig emot densamma, att framtiden får avgöra vem som haft rätt eller orätt.

Jag kommer under detaljbehandlingen att göra försök att få vissa anslag uteslutna, eller minskade, i hopp om att nuvarande riksdag skulle av de skador man nu beskyller den föregående riksdagen för ha blivit visare.

Jag vill sluta med att säga att i Vishetens bok i gamla testamentet säges, att Gud har gjort folken så att de kunna tillfriskna. Vi måste lita på dessa vishetens ord och söka arbeta på att få alla lager av vårt folk att ekonomiskt tillfriskna, icke minst bland oss själva och dem som ha vår statsledning om hand.

Ed. Soininen: Herra puhemies! Yleiskeskustelussa joku sana 11 pääluokan XV luvun 23 momentin kohdalla.

Maatalouden tuotantotaistelun ohjaamisessa ja tukemisessa on maanviljelysseurojen ja talousseurojen tuotantokonsulentit ja alueneuvojat suorittaneet suurin ponnistuksin sellaisen työurakan, joka sodan pyörteisiin joutumisen jälkeen on auttanut elintarvikkeiden, varsinkin leipäviljan tuotannossa sellaisiin tuloksiin, että on ollut mahdollista ylläpitää leipäviljaannoksia verrattain tyydyttävällä tasolla. Vaatimus on ollut ankara ja se on velvoittanut viljelijäväestöä suuriin ponnistuksiin. Vaikka sota-aikana on työvoi-

masta ollut puutetta, samoin on ollut puutetta apulannoitteista. Vetovoiman puutteesta on myös johtunut, että peltojen muokkaus on ollut vaikeaa, näistä puutteista huolimatta viljelijäväestön rinnalla lankeaa tuotannon ylläpitämiseksi suuri ansio maatalousteknikoille ja agronoomeille, jotka tuotantokonsulentteina ja alueneuvojina toimien ovat ohjanneet ja avustaneet elintarvikkeiden tuotantoa. Vaikka nyt olemme siirtyneet rauhanomaiselle kannalle, ei voida odottaa suuria ulkomailta saatavaan apuun elintarvikkeiden saantiin nähden. Yleismaailmallinen tilanne ja sotakorvauksen suoritus tuo eteemme suuria vaatimuksia. Näin ollen olosuhteet vaativat entistä tarmokkaammin työskentelemään maamme tuotannon tehostamiseksi. Tässä työssä tarvitsemme tuotantoa ohjaavaa ja toimintaamme tehostavaa väkeä. Meillä tätä tehtävää varten on käytettävissä koulutetut konsulentit ja teknikot.

Palkkausolot viimeaikaisen kehityksen johdosta ovat muodostuneet sellaisiksi, etteivät ne vastaa lähimainkaan ammattikoulutusta ja pitkän työskentelyn aikana saamaansa näiden toimihenkilöiden ammattikokemusta. Tähänastinenkin palkka on ollut heillä vaatimaton. Kuitenkin nämä työntekijät ovat yrittäneet kaiken voitavansa ja ymmärtäneet työnsä merkityksen elintarviketuotannolle.

Kun nyt yleinen palkkojen korotus on ollut kaikilla linjoilla, on hallitus esittämässään lisäyksissä ja muutoksissa vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon esittänyt eduskunnalle valtionavustusta 11 pääluokan XV luvun 23 momentille 4 milj. markkaa, joka ei riitä maatalouden ohjaamisessa ja tukemisessa toimiville sellaiseen korotukseen, joka vastaisi yleistä palkkojen nousua. Maatalousseurojen Keskusliitto, Agronoomien yhdistys, Maataloustuottajain Keskusliitto, Pienviljelijäin Keskusliitto ja Pienviljelijäliitto ovat esittäneet tälle momentille tarvittavan 6,421,200 markkaa. Tämän on myös maatalousministeriö esittänyt varattavaksi tähän tarkoitukseen.

Me vastalauseen allekirjoittajat olemme katsoneet tarpeelliseksi pyytää eduskunnalta tukea 2 miljoonan markan lisäykseen tälle momentille tarkoituksella, jotta toiminta jatkuisi häiriintymättömänä, sitäkin suuremmalla syyllä toivomme saavamme vastalauseessa mainitun lisäyksen, koska se on vain murto-osa sen tuottamasta lisäyksestä ja arvosta, joka tämän toiminnan ansiosta voidaan saada aikaan.

Koko elämä pyörii leivän ympärillä ensi sijassa ja kun on kysymys leivän levenemisestä, uskon, että tämänkin toimintamuodon kautta voidaan siihen vaikuttaa. Toivon, että näitäkään työntekijöitä ei jätetä huonompaan asemaan, vaan käsitellään lain edessä samanarvoisina kansalaisina kuin muitakin toimenhaltijoita ja työntekijöitä.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä, herra puhemies, tulen esittämään, että 11 pääluokan XV luvun 23 momentille merkittäisiin vielä lisäystä 2 milj. markkaa, maatalousseurojen ja talousseurojen toimihenkilöiden palkkausten tasoittamista varten, mikä on sama kuin valiokunnan mietintöön liitetyssä II vastalauseessa on mainittu.

Täällä minulla olisi myös ed. Hästbackalle 11 Pl. 13 luvun 8 mom. kohdalla paljon asiatietoa. Mehän olimme alussa ed. Hästbackan kanssa samalla linjalla, mutta valiokunta ja varsinkin maatalousjaosto, saatuaan valistusta asian suhteen, tuli myönteiselle kannalle. Valtakunnassa, jossa kalastus on yksi niitä elinkeinoja, jolla voidaan elintarviketuotantoa suuressa määrässä lisätä ja heikkoja pöytiä elintarvikkeilla varustaa, ja kun meillä on kymmeniä tuhansia järviä, on syytä entistä tarmokkaammin kalanviljelystä laajentaa. Niin on tehty monissa muissa valtakunnissa, joissa on tässä suhteessa saatu suuria tuloksia aikaan. Tavallisesti minä en viivyttele eduskunnan aikaa ja nytkin vähän vastenmielisesti käyn tätä ohjelmaa selvittämään, mutta kun ed. Hästbacka vetosi eduskunnan säästäväisyyteen, lienee syytä sen vuoksi asiaa koskettella ja muutamia kohtia tuoda esille, josta näkyy, mikä on tämän suunnitelman päämäärä. Tähän kuuluu m.m. tutkimusohjelma, jossa sisävesiemme arviointi ja niiden tuotantokyvyn ja kalatuotannon kohottamismahdollisuudet otetaan huomioon. Tärkeimpiä ovat kalavesien kalatiedustelu ja niiden tuotantobioloogisen luonteen selvittely. Kysymykseen tulevat ainoastaan hyvien liikenneyhteyksien päässä olevat vedet, pistokokeet linja-arviointimenetelmää käyttäen Suomen tuotantobioloogisten jär-

vityyppien ja erilaisten kalavesien levinneisyyden selville saamiseksi, myöskin laboratoriotyö, kalavesien tuotantokyvyn ja niiden kalatuotannon lisääminen, kalavesien hoitotoimenpiteet, ekstensiivinen kalanviljelys ja intensiivinen kalanviljelys, vielä merikalastuksemme tuotannon kohottamismahdollisuudet, tärkeimmät kalastusalueet ja kalavedet, uusien pyyntimenetelmien ja pyydyksien käytäntöön otto, kalavesien hoito- ja kalanviljelys, yleinen kalataloudellinen katsaus maamme kalatalouteen, sen merkitykseen ja kehittämismahdollisuuksiin, kalataloutemme kehitys, kalataloutemme nykyinen tila, kalataloutemme yleiset kehittämismahdollisuudet ja myös suuntaviivat. On suunniteltu, että ryhmiä tulisi kaksi, 50-miehen suuruisia, yhteensä 100 miestä. Nämä kiertäisivät omalla alueellaan, (kaksi- kolme pitäjää) ja nämä tutkisivat ensi kesänä kahden kuukauden aikana alueensa tärkeimpien kalavesien limnoloogista luonnetta ja suorittaisivat kysymyksessäolevissa vesissä kalatiedustelun ja myöskin sitä seuraavat erikoistutkimukset, kalatiedustelun, jossa eri lajien yleisyys, saaliin runsaus, tärkeimmät pyydykset ja onko kaloja istutettu ja miten istutus on onnistunut. — Meillähän on paljon istutuksissa menty virheellisyyksiin, kuningaslohet ja muut sellaiset, nehän eivät ole täällä onnistuneet, ilman tutkimatta on tehty sellaisia virheellisyyksiä kalanviljelyksessä, jotka on ehdottomasti tutkittava. — Tutkittava kalan suomujen keräys, kalaston kokoonpanon selvittämiseksi, veden kuultavuus valkolevyn, vesikiikarin ja väriasteikon avulla, veden happipitoisuus kenttämetoodilla, veden alkaliniteetti kenttämetoodilla, vesinäyte laboratoriotutkimusta varten, pohja- ja pohjaeläinnäytteet.

Laboratoriotutkimusten kemialliseen ja fysikaaliseen puoleen myöskin tulee kiinnitettäväksi huomiota. Tämän suorittaa maisteri Kaartotie apulaisineen. Seuraavia töitä suoritetaan Kaartotien avustamana: kaikkien tutkittavien vesien tärkeimmät tuotantotekijät, sarjatutkimuksina nämä menevät läpi; erikoistutkimukset määrätyistä vesistä tuotantotekijöiden seikkaperäisempää selvittämistä varten. Laboratoriotutkimusten biologisen puolen hoitaa maisteri Purasjoki apulaisineen: kaloille tarjona olevien vesien ravintovarojen laatu ja määrä, sitten pohjan laadusta kalojen kutumahdollisuuksista järven yleistä tuottavaisuutta silmälläpitäen. Tämän tutkimuksen hoitaa myöskin Purasjoki, siinä otetaan huomioon mahdollisuudet kalaston kokoonpanon säännöstelyssä: mahdollisuudet kutusuhteiden parantamiseksi, mahdollisuudet vesien yleisen tuotantokyvyn parantamiseksi, mahdollisuudet kalaston hoitotoimenpiteiden rationalisoimiseksi maassamme.

Tutkimuksen liitteessä 2 b hoitavat tohtori Palmén ja maisteri Hankala. Siinä tutkitaan kalojen menestymisedellytykset ja lisääntymismahdollisuudet erilaatuisissa järvissä, mitä kalalaatuja kannattaa eri tyyppisiin järviin istuttaa, mistä johtuu lukuisien istutuskokeilujen epäonnistuminen maassamme, sopivimmat paikat kalanviljelyslaitoksille ja istutusolojen järjestäminen, suunniteltujen kalanviljelyslaitosten suuruus ja laatu, kuinka suuria tulee istutuskalamäärien olla, jotta istutuksista olisi vastaavaa hyötyä ja minkä ikäisinä kalat olisi parasta istuttaa.

Myös tohtori Palmén ja maisteri Hankala suorittavat kalojen lammikkoviljelyksen kannattavaisuuslaskelmat, annoskalojen lammikkoviljelykselle sopivien paikkojen tiedustelun, mitä kalalajeja kannattaa maassamme kalanviljelyslaitoksissa viljellä annoskaloiksi, onko syytä perustaa kulutuskeskuksien läheisyyteen kunnallisia tai valtiollisia kalanviljelyslaitoksia tyydyttämään näiden asutuskeskuksien kalantarvetta.

Seuraavan tutkimuksen suorittaa myöskin maisteri Hankala kalastusalueillamme ja kalastajaväestön pariin suoritettavilla tutkimusmatkoilla. Siinä tutkitaan avomerikalastus, myöskin rannikkokalastus, ulkolaisen ammattikirjallisuuden avulla meille mahdollisesti sopivien uusien pyyntimenetelmien ja pyydyksien selvittely, näiden menetelmien kokeileminen. Päähuomio kiinnitetään avomerikalastukseen, varsinkin turskan ja silakan kalastukseen; kokeillaan m. m. troolikalastuksen (sekä pinta- että pohjatrooli), kurennuottakalastuksen, sähkökalastuksen ja onko mahdollisuuksia myöskin meikäläisissä oloissa näillä keinoilla pyytää merestä kalaa. Tutkimusmatkoilla kalastajaväestön pariin löytyvät paikalliset pyyntimenetelmät, joilla olisi käyttömahdollisuuksia muuallakin Suomessa. Tutkitaan lohi- ja siikakannan lisäämismahdollisuuksia. Tutkitaan järviemme ja merialueittemme kala-

lä ei ole tarvikkeita, eikä niitä saada nousemaan lisäämällä setelistöä, vaan lisäämällä tuotantoa, niin maataloudellisella kuin teollisellakin alalla. Kun saamme lisäksi hyödykkeitä ja tarvikkeita, on se pätevä keino pysähdyttämään nyt jo voimakkaaseen vauhtiin päässeen inflatoorisen kehityksen, ja se tulee helpottamaan myöskin valtiotalouden tasapainoon saattamista. Työn arvon kohottamiseen ja se jälleen kunniaan saattamiseen pitäisi eduskunnan ja hallituksen toimenpiteissään kiinnittää huomiota, koska ainoastaan yhteisen työn ja ponnistelun avulla voimme nousta niin yksilöllisesti kuin valtiollisestikin tästä tilasta, johon olemme joutuneet.

Valtion menojen supistamiseen palatakseni pyytäisin tuoda esiin, että yksi tuollainen menoerä, jonka poistaminen suorastaan helpottaisi valtiotalouden tasapainoon saattamista, on maataloustuotteista maksettavien tukipalkkioiden poistaminen. Tämä tukipalkkiojärjestelmä tuli kerran takataskusta jonkinlaiseksi vastapainoksi maataloustuotteiden hinnannousulle, jonka avulla ainakin osiksi tehtiin tyhjäksi se tarkoitus, jota hinnannousu tuottajille merkitsi. Tämä alussa alhaisempien hintasuhteiden vallitessa ei merkinnyt niin ratkaisevaa osuutta valtion taloudessa kuin mitä se nyt merkitsee. Sanotaanhan että tukipalkkioita menisi tällä vuodella jo karjataloustuotteista n. 2.8 miljardia ja kaikista maataloustuotteista noin 5 miljardia markkaa. Kun budjettivajaus on viisi miljardia, vastaisivat tukipalkkiot pyörein luvuin budjettivajausta. Kun tiedämme, miten moninaisen ja raskaan verotuksen avulla tällainen summa saadaan kokoon, ymmärrämme samalla, miten suuren helpotuksen tämän menon joko kokonaan tai vaikkapa vain suurelta osalta poistaminen tuottaisi valtiotaloudellemme. Tämä järjestelmä on sitäkin epäoikeutetumpi, kun tiedämme, että monet, varsinkin pienemmät kuluttajat, jotka saavat maataloustuotteistaan nyt tosin korotetut ja kohtuulliset hinnat, joutuisivat vastaavasti verotuksella koottavina tukipalkkioina maksamaan osan näin saamistaan tuotteiden hinnoista takaisin. Myöskin se on kohtuutonta siinä suhteessa, että suurin osa kuluttajista, varakkaat ja suurituloisetkin, jotka hyvin jaksaisivat itse lunastaa elintarvikkeensa, ilman valtion avustusta, saavat ne nyt valtion avun turvin. Kun järjestelmä joka suhteessa on epäkäytännöllinen, sillä se sitoo myöskin henkilökuntaa valtion virastoissa, tuotannollisen elämän palveluksessa j.n.e., lisäten osaltaan valtion menoja y.m. kustannuksia, ja kun se on muodostunut osittain suorastaan painajaiseksi valtiotaloudelle olisi siitä päästävä.

Asiaan onkin jo täällä eduskunnassa kiinnitetty huomiota; eri yhteyksissä on täällä sosialidemokraattisen ryhmän puolelta m.m. ed. Lumme, Peltonen ja Lepistö puoltaneet tukipalkkiojärjestelmän poistamista. Samaan suuntaan käypiä lausuntoja on esitetty myöskin kansandemokraattisen ryhmän puolelta. Kun uskoisin, että muissakin ryhmissä on voimakas halu päästä vapautumaan tästä valtiotaloudellemme painajaiseksi päässeestä ja epäoikeudenmukaisesta tukipalkkiojärjestelmästä, niin rohkenisin tässä yhteydessä lausua toivomuksen, että hallitus ryhtyisi pikaisiin toimenpiteisiin tukipalkkiojärjestelmän poistamiseksi, ja jos tarpeelliseksi katsoo, harkitsisi keinoja tästä aiheutuvan hinnan nousun tasoittamiseksi vähävaraisten ja suurperheisten väestöryhmien keskuudessa joko myönnettävien alennuskorttien tai jonkin muun sopivan menetelmän muodossa.

Ed. Mäkelä: En lainkaan aikonut puuttua keskusteluun, mutta sitä ei voi lyhyesti olla tekemättä sen jälkeen kun ed. Hästbacka täällä puhui. Hän lausui muun ohella, että sota ei yksin ole nykyisten vaikeuksiemme syynä, vaan syytä on myöskin harjoitetussa väärässä talouspolitiikassa sosiaalisine uudistuksineen. Se on varmasti totta, että syytä on myös väärässä talouspolitiikassa, sillä väärää se on ollut pitkin linjaa, mutta tuo viittaus sosiaalisiin uudistuksiin oli kovin kummallinen. Onko se ollut johdattamassa maatamme turmiota kohti, jos täällä pikkusummien avulla on tehty sosiaalisia uudistuksia Eikö suurempi totuus ole se, että nyt saamme kärsiä seurauksia siitä, että täällä on liian vähän tehty sosiaalisia uudistuksia, mutta sitä vastoin uhrattu kaikki sotapolitiikan hyväksi? Tätä totuutta ed. Hästbacka ja muutamat muut taantumukselliset epäilevät, mutta on hyvin luultavaa, että edistyksen ystävät ruotsalaisellakin siivellä, sillä sellaisia sielläkin kyllä on, ymmärtävät asian paremmin.

Ed. Vennamo: Herra puhemies! Esillä olevassa lisäbudjetissa on osoitettu huomattavasti määrärahoja siirtoväen välttämätöntä tarvetta varten. Nimenomaan tämä koskee maanhankintalain toimeenpanoa ja siihen liittyviä asioita. Kun maanhankintalain toimeenpano on vasta alkuvaiheessaan on ollut mahdotonta likimainkaan arvioida niitten varojen määrää, joita jo kuluvankin vuoden aikana tarvitaan. Tästä syystä on suurin osa määrärahoista merkitty arviomäärärahoiksi, ja mielestäni on hallitus tässä suhteessa osunut oikeaan. Ilmeistä kuitenkin on, että nämä arviomäärärahat, jotka siis liittyvät lähinnä maanhankintalain toimeenpanoon, ovat varsin varovaisesti arvioidut, ja jos sanottua lakia huomattavammin voidaan toteuttaa, arviomäärärahoja joudutaan merkittävästi ylittämään. Tämä tulee tapahtumaan siitä huolimatta, että näiden varojen käytössä tullaan noudattamaan kaikkea sitä säästäväisyyttä, mikä suinkin on mahdollista.

Siirtoväki elää edelleenkin varsin vaikeissa olosuhteissa. Sanottu koskee varsinkin siirtoväen majoitusoloja, asunto-oloja, sekä siirtoväen karjan sijoitusta. Herättää erityistä huomiota se, että siirtoväen majoitusoloihin ja karjasuojien parantamiseen osoitettu määräraha on siirtomääräraha poiketen muista tämän luontoisista määrärahoista. Suoritettujen laskelmien mukaan tarvittaisiin siirtoväen majoitusolojen ja karjasuojien parantamiseen kuluvan vuoden aikana vähintään 40 milj. mk. On nimittäin selvää, että kuluvan vuoden aikana ei ehditä huomattavammin rakennustoimintaa suorittaa. Ja kun vielä tasoitussiirtoja joudutaan tekemään, ei ole suurempia toiveita siirtoväen majoitusolojen paranemiseen, vaan nekin korjaukset, joita sekä siirtoväen että maanomistajien taholta on suoritettu, jäävät osaltaan hyväksi käyttämättä. On myös syytä kiinnittää huomiota Pohjois-Suomen siirtoväkeen, joka joutuu palaamaan asuinsijoilleen eikä ehdi saada välttämättömiäkään rakennuksia kuntoon. Heille erittäinkin tarvitaan väliaikaisia rakennuksia, jotta ensi talven aikana he voisivat pysyä asuinpaikoillaan. Ja on kohtuutonta jos he joutuisivat itse kustantamaan tämän rakennustyön. Kun nyt jo varsinaista Karjalan siirtoväkeä varten on laskettu tarvittavan majoitusolojen ja karjasuojien parantamiseen 40 miljoonaa markkaa, on selviö, että lisäbudjetissa tarkoitukseen varatut varat 10 milj. markkaa, joista jo puolet on tällä hetkellä käytetty, eivät voi riittää. Taloudelliselta kannaltakin asiaa arvostellessa näyttää siltä, että kysymyksessä olevia varoja asianmukaisesti käytettäessä voitaisiin saada melkoista kansantaloudellista hyötyä. Kun tällä hetkellä tarkoitukseen voidaan myöntää siirtolaisperhettä kohden enintään 10,000 mk, on selvää, että korjaustöitä ja väliaikaisia rakennuksia rakennettaessa sekä siirtoväkeen kuuluvat että maanomistajat joutuvat huomattavasti kiinnittämään omia varoja. Lisäksi he myöskin suorittavat ainakin jossain määrin hyödyllistä työtä, jolla myöhemminkin on kansantaloudellista arvoa, kun rakennuksia parannetaan, kattoja korjataan, uuneja uusitaan. Näistä syistä olisi erittäin toivottavaa, että kysymyksessä olevaan tarkoitukseen olisi varoja enemmän käytettävissä. Ellei näin ole, ei myöskään nyt kesän aikana eikä syksymmällä ryhdytä siinä laajuudessa rakennusten ja karjasuojien korjaamiseen sekä väliaikaisten rakennusten rakentamiseen, kuin mitä myöhemmin osoittautuu välttämättömäksi. Viranomaiset eivät myöskään voi laatia suunnitelmia, kun he eivät tiedä, saadaanko ja minkä verran varoja tarkoitukseen.

Näistä syistä tulen aikanaan yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan 11 Pl:n XVI luvun 17 momentin kohdalle lisäystä 30 miljoonaa markkaa.

Ed. Lappi-Seppälä: Siirtoväen majoitusolojen ja karjasuojien parantaminen on valtiovallan toimenpitein suoritettu varsin tarkoituksenmukaisesti ja tehokkaasti. Tämä toiminta on nojautunut siirtoväen omatoimisuuteen, ja tähänastisen kokemuksen mukaan on jo voitu todeta, että tällä menettelyllä saadaan taloudellisesti varsin käyttökelpoisia rakennuksia ja karjasuojia. Lisäksi on huomattava, että mainittu rakennustoiminta on suuresti helpottanut mielialaa siirtoväen parissa, koska se on poistanut suurimmat hygieeniset ja sosiaaliset puutteet siirtoväen vaikeissa majoitusoloissa. Minä pyysin puheenvuoron ilmoittaakseni, että kannatan ed. Vennamon tekemää ehdotusta.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Minäkin haluaisin erikoisesti alleviivata sitä, mitä ed. Vennamo täällä äsken lausui. Se

määräraha, joka on esitetty 11 Pl:ään siirtoväen majoitusolojen ja karjasuojien parantamista varten, on, kuten ed. Vennamo täällä huomautti, riittämätön. Tämä on riittämätön nimenomaan huomioon ottaen sen heikon majoitustilanteen, missä siirtoväki tälläkin hetkellä maassamme elää. Sen vuoksi asuntotilannetta olisi pyrittävä nyt kesän aikana riittävän ajoissa ennen talvea nopeasti parantamaan. Nyt asuu siirtoväestä suuri osa kesäasunnoissa, huviloissa ja muissa talviasunnoiksi kelpaamattomissa asunnoissa. Tällaiset asunnot olisi sen vuoksi pyrittävä kunnostamaan, jotta niissä voitaisiin viettää myöskin ensi talvi.

Tähän voidaan ehkä huomauttaa, että tällä hetkellä on varsinkin maaseudulla vielä varsin paljon suuria asumuksia käyttämättä. On paljon sellaisia taloja, joihin siitoväkeä ei ole saatu sijoitetuksi. On myönnettävä, että tällaisia tapauksia onkin vielä varsin paljon, etteivät viranomaiset ole saaneet siirtoväkeä vielä sijoitetuksi tarpeeksi tasaisesti, ja on paljon tosiaan suuria asumuksia käyttämättä. Viranomaisten on syksyyn mennessä tehtäväkin tietysti kaikki voitavansa, että käyttämätön majoitusreservi saadaan käytetyksi ja tarpeellinen rakennustoiminta saadaan supistetuksi niin vähäiseksi kuin mahdollista. Siitä huolimatta on selvää, että tätä rakennusten korjaustoimintaa tarvitaan varsin suuressa laajuudessa, sillä kaikkihan tiedämme, että suomalaiset eivät yleensä sovi asumaan yhteisissä asunnoissa, vaan kullekin perheelle olisi pyrittävä hankkimaan oma erillinen asunto. Siinä rakennusten korjaustyössä, jota tähän mennessä on maatalousministeriön alaisten viranomaisten toimesta suoritettu, onkin pyritty siirtoväelle varaamaan erilliset majoitusmahdollisuudet, ja tässä mielessä on siirtoväkeen kuuluville ja muillekin asuntojen kunnostajille jaettu erityisiä avustuksia.

Se määrä, mikä alussa mainitussa momentissa varattavasta määrärahasta on vielä jälellä, on niin pieni, ettei se riitä edes Karjalan ja Porkkalan siirtoväen lähiajan tarpeita varten. Mutta erityisesti tämä määräraha on riittämätön, kun otetaan huomioon Pohjois-Suomeen palanneen siirtoväen tarpeet. Täällä on tänäänkin eri yhteyksissä viitattu siihen, että Pohjois-Suomessa on sodan aiheuttama hävitys ollut tavattoman suuri. Siellä on esim. eräitä asutuskeskuksia, kuten Rovaniemi, hävitetty lähes kokonaan. Edelleen siellä on eräitä maalaiskuntia, joista jopa 95 % asunnoista on kokonaan tuhoutunut. Näiden kuntien väestö on ollut jo lähes vuoden evakuoituna muualla Suomessa ja osa tästä väestöstä on myöskin Ruotsissa. Väestö haluaisi palata nopeasti kotiinsa, ja osa tästä väestöstä onkin jo voitu palauttaa ja se on aloittanut jälleenrakennustyönsä hävitettyjen asumustensa raunioilla. Viranomaisten pyrkimyksenä on saada tämä väestö palautetuksi kotiseudulleen mahdollisimman nopeasti, sillä jälleenrakennustyötä ei tietystikään voida aloittaa, ennenkuin väestö on päässyt palaamaan takaisin kotikuntiinsa. Palauttaminen kuitenkin edellyttää, että saadaan hankituksi riittävässä määrin asuntoja.

Syistä, joihin tässä yhteydessä ei ole syytä lähemmin kajota, on jälleenrakennustyö kuitenkin edistynyt varsin hitaasti. Viranomaisten mahdollisuudet rakentaa asuntoja ovat varsin vähäiset, minkä vuoksi jälleenrakennustyön tulisikin perustua pääasiassa väestön omatoimisuuteen. Väestön omatoimista rakennustoimintaa olisi tuettava ja sitä varten olisi Pohjois-Suomen hävitetyn alueen kotiinpalaavalle väestölle myönnettävä samanlaisia rakennusten korjausavustuksia kuin mitä muullekin siirtoväelle jo tähän mennessä on maksettu. On laskettu, että vaikka rakennustoiminta saataisiin nykyistä voimakkaampaan käyntiin, ainakin noin 15,000 Pohjois-Suomen maaseudulta olevan siirtoväkeen kuuluvan henkilön on jäätävä vielä ensi talveksi evakuoimispaikkakunnilleen ja asutuskeskuksien väestöstä ainakin noin 5 à 7,000. Mutta sekin väestö, joka jo tähän mennessä on palannut Pohjois-Suomeen, asuu tällä hetkellä niin heikoissa asunnoissa, että ellei rakennustoimintaa saada nykyistä voimakkaampaan käyntiin, on pelättävissä, että osa tästä väestöstä ei voi viettää ensi talvea kotikunnissaan. Senvuoksi olisikin väestön omatoimisen rakennustoiminnan tukemiseksi yksityisille rakentajille myönnettävä näitä rakennusavustuksia. Ne varat, joita tähän uhrataan, tulevat varmasti tuottavasti käytetyiksi, kun ne edistävät tuotannollista toimintaa ja sen elpymistä. Nyt hävitetty Lappi vaatii yhteiskunnan varoja eikä se voi luovuttaa kansantaloudellemme hyödykkeitä, mutta mitä nopeammin sen vähäväkinen väestö pääsee taas omille jaloilleen ja voi itsenäi-

senä yrittäjänä maa- ja metsätalouden ja muiden elinkeinojen palveluksessa jatkaa entistä ammattiaan, sitä nopeammin tämä maakunta voi antaa kansantaloudellemme sitä taloudellista tukea, mitä niin kipeästi tarvitsemme.

Edelläolevan perusteella pyydänkin, herra puhemies, yksityiskohtaisessa käsittelyssä kannattaa sitä esitystä, jonka ed. Vennamo on täällä tehnyt.

Ed. Miettunen: Herra puhemies! Voin yhtyä siihen ed. Rantalan toivomukseen, että eduskunta hyväksyisi valtiovarainvaliokunnan mietinnön perustelujen säästäväisyyden merkitystä tehostavan lausuman, sillä valtion varoja nykyisin joudutaan käyttämään sangen runsaita summia tarkoituksiin, joissa määrätietoisella ja säästäväisellä varojen käytöllä ja tehokkaalla valvonnalla voidaan valtion menoja supistaa. Tämän säästäväisyysharrastuksen ja tehostetun valvonnan pitäisi kohdistua kuitenkin ensisijassa niihin kysymyksiin, joissa liikutellaan huomattavan suuria summia valtion varoja. Tässä lisämenoarviossa on kuitenkin eräissä vaatimattomissa määrärahoissa osoitettu harvinaisen tarmokasta pidättyväisyyttä. Ed. Soininen puhui täällä eräästä tällaisesta määrärahasta. Esilläolevan lisämenoarvion 11 pääluokan XV luvun 23 momentin kohdalla hallitus esittää maatalouden tuotantotaistelun ohjaamiseen ja tukemiseen lisäystä yhteensä 4 miljoonaa markkaa. Tämä määräraha on tarkoitettu käytettäväksi maanviljelysseurojen tuotantokonsulenttien ja alueneuvojien sekä tuotantotaistelutehtävissä toimivien maanviljelys- ja talousseurojen toimistoapulaisten palkkojen korottamiseen.

Tuotantokonsulenttien ja alueneuvojien palkat maksetaan asianomaisissa järjestöissä suurimmaksi osaksi niistä tuotantomäärärahoista, jotka valtion talousarviossa siihen tarkoitukseen on varattu. Vaikka alueneuvojat joutuvat suorittamaan seurojen toimeksiannosta muitakin tehtäviä kuin välittömästi tuotantotaisteluun liittyviä, ovat nämä muut tehtävät yleensä sen luontoisia, että ne ainakin välillisesti palvelevat maataloustuotannon lisäämistä. Erikoisesti maatalousseurojen palveluksessa toimivien alueneuvojien palkat ovat olleetja edelleen ovat hyvin alhaiset verrattuna muihin vastaavan koulutuksen saaneisiin henkilöihin. Tämä epäkohta tahdottiin maatalousministeriön tätä lisämenoarviota varten valtiovarainministeriölle jättämässä esityksessä poistaa. Maatalousministeriö esitti alueneuvojien, tuotantokonsulenttien ynnä muiden palkkojen korotuksiin varattavaksi kyseessäolevalle momentille 6,400,000 markkaa. Tämän esityksen mukaan olisi alueneuvojien palkka voitu nostaa 6,500 markkaan kuukaudessa. Kun otetaan huomioon, että alueneuvojat ja maanviljelysseurojen palveluksessa toimivat agronoomit eivät saa minkäänlaisia lapsiavustuksia ja eläkkeitä, niinkuin varsinaiset valtion virkamiehet, olisi esitetty 6,500 markan kuukausipalkka alueneuvojille ollut hyvin vaatimaton. Eihän se vielä olisi noussut uuden palkkasäännöstelypäätöksen mukaista ammattityömiehen palkkaa vastaavaksi. Senjälkeen kun tämä esitys tehtiin, on uuden palkkasäännöstelypäätöksen perusteella palkat määrätty tasolle, jonka saavuttamiseksi alueneuvojan palkan pitäisi olla siinä 7,500 markan vaiheilla kuukaudessa, ennen kuin se olisi oikeassa suhteessa muihin palkkoihin. Valtiovarainministeriö ei kuitenkaan tätä tässä asiassa asiantuntijaviraston, maatalousministeriön, aikaisemmin mainittua sangen kohtuullista esitystä ole ottanut sellaisenaan esilläolevaan lisämenoarvioon, vaan on supistanut tuon 6,400,000 markkaa 4 milj. markaksi. Käytännössä se tietää sitä, että alueneuvojien palkat on maksettava edellämainittua 6,500 markan kuukausipalkkaa 1,000 markkaa pienempinä kuukaudessa. Näin sen vuoksi, että kysymys ei ole varsinaisista valtion virkamiehistä, ja seurat eivät voi luottaa siihen, että näille myöhemmin syksyllä annettavassa uudessa lisämenoarviossa varataan tarkoitukseen tarvittava uusi lisämääräraha. Tämän vuoksi luulisin vain harvojen seurojen uskaltavan maksaa korkeampia palkkoja kuin myönnetty määräraha edellyttää, sillä liiallinen hyväuskoisuus tässä saattaa helposti johtaa asianomaisten seurojen talouden epäjärjestykseen. Neuvojat puolestaan ovat jo niin kauan odottaneet huonosti hoidetun palkkausasiansa tyydyttävää järjestymistä, että sinisilmäinen hyväuskoisuus on heiltä jo loppunut. Jos tähän tarkoitukseen ei nyt myönnetä sellaista määrärahaa, että neuvojien palkkaus sen turvin voidaan edes välttävästi järjestää, on varmaa, että hyvin suuri osa alueneuvojista jättää toimensa

etsiäkseen paremmin palkattuja ja helpompia tehtäviä. Kukapa nykyisen rahanrunsauden aikana voisi alipalkattuna tyytyä vuodesta toiseen odottamaan, milloin saadaan sellainen talousarvio, jossa tosiasiat tunnustaen tehdään vihdoinkin oikeutta tämän ammattikunnan palkkausasiassa.

Ymmärrän kyllä erittäin hyvin, että nyt on valtion menoissa pyrittävä mahdollisimman suureen säästäväisyyteen. On kuitenkin huonoa ja oudoksuttavaa valtakunnan asioiden taloudenhoitoa, jos säästäväisyysharrastus puhkeaa voimakkaimpana esille siellä, missä on kysymys tuotantotoiminnan edistämisestä. Meidän kaikkien täytyy olla yksimielisiä siitä, kuulummepa mihin puolueryhmitykseen tahansa, että valtakunnan elintarviketuotannon edistäminen nykyisenä aikana on kaikista tärkeimpiä kysymyksiämme. Maataloustuotantomme on saatava mahdollisimman suureksi ja tuotannon tulokset mahdollisimman tarkoin säännösteltyyn kulutukseen. Sen ohessa on tuotantomme kaikilla muillakin aloilla saatava voimakkaasti nousemaan. Tuotannon kohottaminen puolestaan edellyttää muiden tekijäin ohella ennen kaikkea voimakasta tehon lisäystä kaikessa työskentelyssä. Vain nämä ja yksin nämä edellytykset kykenevät takaamaan kaikille palkkatulojen varassa eläville sen, että he nyt korotetuilla palkoillaan saavat hyödykkeitä siinä määrin, että palkan lisäys todella voi vaikuttaa heidän elintasossaan nousua.

Maataloustuotannon kohottamistyössä alueneuvojat toimivat kentällä hyvin vastuunalaisessa asemassa omalla paikallaan. On ilmeistä, että heitä vastaisuudessa tullaan käyttämään entistä enemmän myöskin siinä mielessä, että tuotanto saataisiin säännösteltyyn kulutukseen parhaalla mahdollisella tavalla. Olisi mielestäni valitettavaa, jos tällaiseen tarkoitukseen myönnettävissä määrärahoissa eduskunta harrastaisi niin suurta säästäväisyyttä, että se tällä säästäväisyydellään supistaisi maataloustuotantoa ja siten kansalaisten muutenkin vähäisiä elintarvikeannoksia. Olen joutunut hinta- ja palkkaneuvostossa edustamaan hyvin pidättyvää kantaa yleensä palkkojen korotuksessa. Olen sen tehnyt vakuutettuna valtakunnan yhteisen edun ja myöskin työläisten oman edun loppujen lopuksi myöskin niin vaativan. Kun kuitenkin valtioneuvoston palkkasäännöstelypäätöksellä palkkataso on nostettu sellaiseksi kuin se on, niin tässä asiassa en parhaalla tahdollakaan voi enää osoittaa niin suurta säästäväisyyttä, kuin mitä valtiovarainvaliokunnan enemmistö on asiassa osoittanut. Kannattavampaa ja hyödyllisempää valtion varojen sijoitusta, kuin ne vähäiset varat, jotka käytetään maatalouden tuotantotaistelun ohjaamiseen ja tukemiseen, tuskin meillä tällä hetkellä voi olla olemassa. Jos me maatalouden taistelulla voimme nostaa esim. 10 % tuotantoa, mikä mikä on hyvin varovaisesti arvioitu, merkitsee se rahassa arvioituna noin 600 milj. markan tuloa, ja vielä enemmän siinä, ettei tahallisesti kavenneta meidän ennestäänkin liian kapeaa leipäämme. Jos täällä vasemmiston taholla, niinkuin olen saanut tietää, tunnetaan epäilyksiä näiden määrärahojen myöntämiseen sen vuoksi, että pääosa niistä kulkee Maatalousseurojen Keskusliiton välityksellä alueneuvojien palkkaukseen, on todettava, että määrärahasta samaan tarkoitukseen saavat toimintaansa vastaavan osan myös Pienviljelijäin Keskusliitto ja Pienviljelijäin Liitto. Tässä asiassa ei sen vuoksi pitäisi olla aihetta ruveta suorittamaan sitä poliittista väkikartun vetoa, joka asiallisuuden sivuuttaen helposti tapahtuu silloin, kun hehtaarimäärien perusteella ryhdytään vetämään rajoja, siihen, missä määrin eri järjestöjen toimintaa olisi tuettava. Tässä ei ole kysymys suureikä pienviljelyksestä, vaan elintarviketuotannon tehostamisesta ja kuluttajain osuuden turvaamisesta tässä tuotannossa. En voi uskoa, että kukaan kuluttajaväestön edustaja voisi hyvällä omallatunnolla äänestää valitsijoilleen kapeampaa leipää silloin, kun hän todistettavasti valtakunnan kannalta erinomaisen edullisesti voi äänellään vaikuttaa valitsijainsa leivän leventämiseen. Minulla on sellainen käsitys, vaikka en tämän asian käsittelyvaiheessa ollut valiokunnassa mukana, että valtiovarainvaliokunnan enemmistö ei ole tahtonut päätöksellään asettaa vaaranalaiseksi maataloustuotannon edistämistä tarkoittavaa kyseellistä toimintaa, vaan on lähtenyt siitä hyväuskoisesta ajatuksesta, että tässä tehtävässä palveleville toimihenkilöille voidaan maksaa suunnitellut korotetut palkat ja pyytää syksyllä annettavassa lisämenoarviossa tarkoitukseen vielä tarvittava lisämääräraha. Tämä ajatus tulee epäilemättä osoittautumaan käytännössä vää-

räksi, sillä järjestöt jotka toimivat valtionavustuksen varassa eivät voi rakentaa toimintaansa pelkille toiveille, vaan yksinomaan kovien tosiasioiden pohjalle. Onnellisinta olisi, jos alueneuvojain toimet muutettaisiin vakinaisiksi valtion viroiksi ja annettaisiin työn valvonta maatalousneuvonnasta huolehtiville järjestöille. Kun sellaista muutosta ei kuitenkaan tähän hätään saada ja jokaiselle täytyy olla aivan ilmeistä, ettei maatalouden tuotantotaistelun ohjaamista ja tukemista voida tehokkaasti ja valtakunnan yleisen edun vaatimalla tavalla hoitaa maatalousministeriön esittämää määrärahaa pienemmin kustannuksin pitäisin välttämättömänä, että lisämenoarvioon valtiovarainvaliokunnan mietinnön II vastalauseen mukaisesti 11 Pl. XV luvun 23 momentin kohdalla maataloustuotantotaistelun ohjaamiseen ja tukemiseen esitetty 4 milj. markan määräraha korotettaisiin 6 milj. markkaan, ja rohkenen toivoa, että eduskunta tässä käsittelyssä korjaa sen virheen, joka käsillä olevaan lisämenoarvioon tällä kohtaa sisältyy. Tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä kannattamaan ed. Soinisen asiassa tekemää ehdotusta.

Ed. Riihimäki: Tämän käsillä olevan esityksen yhteydessä ilmenee eräitä epäkohtia, joista en saata olla mainitsematta sen vuoksi, koska nuo epäkohdat ovat raskaana taakkana niin palkkatyöläisen kuin pienviljelijänkin, joka pienellä maapalstallaan työskentelee, harteilla. Erikoisen räikeä epäkohta on se, kun lukuisa määrä upseereita on asetettu lakkautuspalkalle, joka kuluttaa huomattavia summia valtion varoja. Tuo epäkohta on työtä tekevän kansan käsityksen mukaan sitäkin räikeämpi, kun yleisenä työläiskansan käsityksenä on, että nuo lakkautuspalkkaa nauttivat upseerit suurimmalta osalta ovat olleet sotaisia ja sotaisessa kiihkomielisyydessään ovat olleet valmiit sodituttamaan suomalaista työmiestä viimeiseen mieheen. Kun tuo sodituttaminen on päättynyt täydelliseen selkäsaunaan, nyt he ovat saaneet palkintona huikean korkeat lakkautuspalkat ja suomalainen työläinen ja pienviljelijä, joka on monet vuodet ollut kiduttavassa korsuelämässä ja menettänyt useassa tapauksessa terveytensä, se ei voi pitää oikeudenmukaisena sitä, että herrat upseerit saavat korkeita palkkoja senkin jälkeen, kun sota on päättynyt ja samaan aikaan kuin työmies ja työläisnainen tehtaassa sekä metsätyömies motinteossa vielä nytkin, vaikka palkkoja korotettiinkin, työskentelevät alhaisen elintason alaisina. Eikä olekaan harvinaista, että metsätyöläinen tyytymättömänä huudahtaa: Tänne metsään upseerit sahan ja kirveen kanssa leipäänsä ansaitsemaan, että toiveajattelu yhtyneitten kansakuntien erimielisyydestä katoaisi sekä että sotaiset haaveet tulisivat hyödyllisen tuottavan työn teolla parhaiten unohdettua ja haudattua. Että miljoonia markkoja käytetään velkaantuneen valtion varoja näin ajattelemattomasti, ei ole nykyisen hallituksen ansiota, se on peräisin edellisen hallituksen ajoilta ja yleensä se on syntynyt viime vuosikymmenien sotaisesta politiikasta. Työläiskansa odottaa, että tällaisesta politiikasta vihdoinkin tehtäisiin loppu ja koska kaikkensa uhrannut rintamasotilas ei toivo enempää kuin saada maata, jossa voisi tehdä hyödyllistä työtä, eikä se sitäkään vielä ole saanut annetuista lupauksista huolimatta enempää kuin laiduntakaan pikku karjansa elättämiseen, tältä kannalta katsoen ei ole paljon toivottu, että myöskin upseerit pakotetaan ilman lakkautuspalkkoja hyödylliselle työllä itsensä elättämään. Tällainen käsitys perustuu työläisten ja pienviljelijäin oikeusperiaatteeseen siitä, että koska esim. poliittiset vangit ja metsäkaartilaiset eivät ole saaneet vielä hyvitystä raskaasta rauhantaistelustaan, siis tähän katsoen ei ole oikein, että köyhän valtion, s. o. kansamme varoja käytetään väärin ja kevytmielisesti niiden hyväksi, jotka ilmeisesti harvoja poikkeuksia lukuunottamatta eivät milloinkaan ole työtä tehneet rauhan asian hyväksi.

Ed. M. Järvinen: Samalla kun yhdyn ed. Myllymäen lausuntoon, tahdon kiinnittää hallituksen huomiota entistä suuremman huomion kiinnittämiseen menoja aiheuttavien toimenpiteiden suunnittelussa esille tulevin kysymyksiin, siten että tarpeettomia kustannuksia voitaisiin mahdollisimman paljon välttää. Että näin ei aina kaikissa tapauksissa tapahdu, siitä voisin mainita useitakin tapauksia, mutta tyydyn tässä yhteydessä kiinnittämään

huomiota vain 11 pääluokan XVI luvun 7 momentin kohdalla. En tahdo kiinnittää huomiota tähän kohtaan siinä mielessä, että tekisin ehdotuksen määrärahan pienentämisestä. Mainitsen tällä kohdalla vain niistä kokemuksista, joita olen saanut erikoisesti siirtoväen sijoituskysymyksessä.

Viime syksynä, kun sota päättyi ja siirtoväkeä suuremmassa määrässä kuljetettiin rajaseudulta m. m. Pohjanlahden saaristoihin, jotka ovat aivan umpiruotsalaisia ja sinne tuotiin täysin kieltä taitamattomia henkilöitä, tämähän ei suinkaan vielä ollut kaikkein pahimpia kohtia, mutta pahinta oli se, että sinne tuotiin huomattavia määriä sekä ihmisiä että karjaa, joilta kummaltakin puuttui luonnolliset elantomahdollisuudet paikan päällä. Niin karjalle kuin ihmisillekin oli kuljetettava muualta ravintoa. Tällaista kokeiltiin hetken aikaa, mutta lopuksi osoittautui tämä toimenpide niin mahdottomaksi, että siihen oli saatava korjaus. Niinpä ryhdyttiin siirtämään näitä siirtolaisia sitten muualle. Tästä kaikesta varsin ajattelemattomista, huonosti harkituista toimenpiteistä koitui varmasti huomattavia kustannuksia valtiolle, jotka parempaa harkintaa käyttäen olisi voitu välttää. Koska saattaa käydä niin, että tämäntapaista huonoa harkintaa pääsee yhä edelleen uusiintumaan, niin tässä mielessä tahtoisin erikoisesti painostaa, että näissä sekä muissakin kysymyksissä, jotka aiheuttavat menoja valtiollemme, todella pyrittäisiin edesvastuullisessa mielessä suurempaa harkintaa käyttämään, kuin mitä juuri tämäkin tapaus osoittaa. Sillä käsitykseni on, että ei tämä tapaus oli ainoa ollut eikä tule vastaisuudessakaan olemaan, ellei siihen entistä suurempaa painoa panna näitten asioitten valvomiseen nähden.

Ed. Lampinen: Minäkin tahtoisin vielä kiinnittää eduskunnan huomiota 11 pääluokan XV luvun 23 momenttiin. Meillä yhä edelleen tulee olemaan tärkeänä tekijänä juuri maataloudessa neuvonta ja samoin myöskin sen neuvonnan tulisi pohjautua sellaisiin pohjatietoihin, joidenka avulla neuvoja tehtävänsä tarkoin käsittää. Tässä suhteessa maatalousteknikot ovat ammattihenkilöitä, jotka lähemmin asiaa kentällä hoitavat ja samoin myöskin ne maatalousagronoomit, jotka myöskin ovat tässä yhteisessä maatalouden tuotantotaistelussa mukana. Meillä on varmasti pyrittävä siihen, että me saamme maatalouden monet eri vaikeat vaiheet hoidettua ja keskittää työmme niiden esteiden poistamiseksi, jotta tuotannolle saadaan riittävät tulokset, ja ne ovat m. m. taistelu kasvitautia, tuhohyönteisiä ja rikkaruohoja vastaan. Edellä mainittujen tuhojen poistaminen tarvitsee olla henkilöiden hoidossa, jotka maanviljelijöille näistä asioista antavat sopivia ohjeita ja se parhaiten tulee vastaisuudessa juuri suoritetuksi silloin, kun nuo alueneuvojat sen saavat ohjauksen alaisena hoitoonsa. Minusta ei tulisi tällä kertaa millään lailla olla kitsas tässä suhteessa, sillä minä olen vakuuttunut, että jos tässä, kuten on tapana sanoa, lähdetään kanaa vahtimaan, niin tässä varmasti valtiolta hevonen kuolee.

Ed. Rantala: Ed. Miettusen y. m. edustajien lausuntojen johdosta pyydän mainita seuraavaa:

Mitä tulee 11 Pl:n XV luvun 23 momentin kohdalla ehdotettuun lisäykseen, niin valtiovarainvaliokunta käsittääkseni jätti tämän esityksen huomioon ottamatta vain siitä syystä, että valiokunta yleensä ei ollut halukas hallituksen lisämenoarvioesitykseen tekemään lisäyksiä. Valiokunnan jäsenillä on kyllä ollut varmaan selvillä, että tässä, samoin kuin monilla muillakin kohdilla nykyjään, niinkuin valtion viran ja toimen haltijain kuin valtionapua saavien yksityisten järjestöjen palveluksessa olevien toimihenkilöiden palkkauksessa on tavattoman suuria epätasaisuuksia ja ne palkat ovat aivan liian pienet. Mutta nämät asiat nähtävästi täytyy hallituksen seuraavassa lisämenoarvioesityksessä hoitaa. Onhan tapauksia, että maataloudellistenkin järjestöjen palveluksessa olevien konsulenttien y. m. toimihenkilöiden palkat ovat vielä alhaisemmat kuin miksikä hallitus on nyt tässä kohden näiden tuotantotaistelua ohjaavien konsulenttien palkkauksen ehdottanut. Kun näin on ollut laita ja kun hallituksen esitykseen lisäyksen tekeminen olisi johtanut vielä suurempiin epätasaisuuksiin verrattuna näitä palkkoja eräisiin muihin palkkoihin, valiokunta on nähdäkseni tästä

syystä, eikä mistään poliittisista tai muista syistä, pidättäytynyt tekemästä lisäystä hallituksen esitykseen.

Ed. Lahtela: Kuunnellessani niitä lausuntoja, mitä käsiteltävänä olevassa asiassa on sekä vastustajain että sen puolestapuhujain taholta esitetty maatalousteknikoiden palkkojen parantamiseksi, olen tullut siihen tulokseen, ettei vielä tälläkään kertaa tahdo tämä eduskunta myöntää sitä, että maatalousalalla toimivien ammattimiestenkin pitäisi saada edes sellainen palkka, minkä saa tavallinen sekatyömies muissa töissä. Tämä on käsitykseni mukaan väärä kanta. Ammattimiehen maatalouden alalla täytyy olla yhtä hyvin palkattu kuin vastaavan ammattimiehen muulla alalla. Jos ei näin ole, menevät maatalousammattimiehet muille ammattialoille ja siitä tulee kärsimään maamme maataloustuotanto ja etupäässä siitä kärsii kuluttajaväestö.

Minä mainitsen, että käydessäni äskettäin kotiseudulla, kerrottiin siellä, että maatalousseuran palveluksessa oli paikkakunnalla viime talvena ollut kolme eri henkilöä ja kaikki olivat lähteneet pois, eikä keväällä, jolloin niitä olisi tarvittu, ollut ketään ohjaamassa maataloustuotantoa. Ja näin käy vastakin, jos ei maatalousalan ammattimiesten palkkoja koroteta sellaiseen tasoon, että ammattimiehet pysyvät toimessaan. On aivan harhakäsitys se, että m. m. maanviljelysseurat ja maatalousseurat rupeaisivat summamutikassa pitämään palveluksessaan ammattimiehiä ja nostamaan niiden palkkaa sellaiselle tasolle, että ne pysyvät, kun eivät ennakolta myönnetyt määrärahat riitä. Eiväthän ne voi velkaa tehdä tietämättä, että he saavat tarvittavan avustuksen aikanaan valtiolta. Tämä johtaa siihen, että maatalousseurat vähentävät ammattimiehiä tai ammattimiehet lähtevät pois. Muuta tulosta tästä ei ole ja se tietää kuluttajaväestön ravintoaineiden vähentymistä, siitä me emme pääse minnekään. Minä toivoisin, että tällä kohdalla tehtäisiin oikeutta maatalousammattimiehille, nostettaisiin niiden palkat siihen tasoon, ainakin siihen tasoon, missä sekatyömiestenkin palkat nykyään muilla aloilla ovat.

Sitten täällä ed. Vennamo ja Virolainen ovat puhuneet Pohjois-Suomen jälleenrakennuskysymyksestä. Minä yhdyn niihin lausuntoihin ja olen vakuuttunut siitä, että ne varat, millä Pohjois-Suomessa nyt avustetaan väestöä rakennusavustuksilla, että ne voisivat asua ensi talven omalla paikkakunnalla, ettei niitä tarvitsisi siirtää pois, tuottavat monella muotoa hyötyä valtakunnalle. Siirrot tulevat kalliiksi ja jälleenrakennustoiminta ja tuotannollinen elämä tulee kärsimään, jos väestöä joudutaan uudelleen siirtämään. Nyt olisi kiireen kaupalla toimittava niin, että niistä jäljellä olevista rakennuksista, mikä niistä asumukseen sopii, laitettaisiin sellaiset rakennukset, joissa voisivat ensi talven asua ja suorittaa jälleenrakennus- ja muita töitä, joita siellä on riittämiin asti.

Puhemies (koputtaa): Pyydän puhujaa jatkamaan puhujalavalta.

Puhuja: Minun täytyy valittaen todeta, että jälleenrakennustoiminta kulkee kovin hitaasti Pohjois-Suomessa tuloksia kohti. Minä mainitsen, että se kahtiajako, joka on suoritettu siten, että maatalousseurat hoitavat maaseuturakennusten rakentamisen ja kulkulaitosministeriö kaupunkien, kauppalain ja taajaväkisten yhdyskuntien rakennustoiminnan, on jonkinlainen sammakko, sammakko siinä mielessä, että m. m. Kemijärven taajaväkisen yhteiskunnan jälleenrakentaminenkin on jätetty kulkulaitosministeriön hoitoon eikä ole tähän päivään mennessä edes yhtään rakennuspuuta kaadettukaan mainittua taajaväkistä yhteiskuntaa varten, vaikka lähes 100 taloa on palanut, ei ole sementtiä yhtään pussia viety ja tuskinpa on yhtään naulakiloakaan viety muuta, kuin mitä kauppiaat ovat vieneet palautettujen tavaroittensa mukana. Jos tällä tavoin aiotaan hoitaa jälleenrakentamisasioita, niin on selvää, että väestöä on evakuoitava ensi talvena takaisin muualle Pohjois-Suomesta.

Minä siis rohkenisin toivoa, että se määrärahanlisäys, mikä maaseudun jälleenrakentamiseen täällä tullaan ehdottamaan, hyväksyttäisiin. Jos sitä ei hyväksytä, niin se menee valtiolta evakuoimiskustannuksina moneen kertaan, sillä väestö, joka evakuoituna joutuu olemaan toisella paikkakunnalla, tarvitsee valtioapua, ja köyhtyy saadusta avusta huoli-

matta. Sen tietää ed. Hästbacka Teerijärven säästöpankin johtajana, että miljoonia on vyörynyt sinne siirtoväen rahaa. Tästä ed. Hästbacka ei ole mainnut mitään, vaikka hän valtion rahojen käyttöä täällä eduskunnassa vastustaa aina.

Ed. Vilhula: Arvoisat edustajat suonevat anteeksi, jos ed. Rantalan puheenvuoron johdosta lausun tässä muutaman sanan. Minä haluan huomauttaa, että maatalousministeriössä oli laadittu harkittu ehdotus aluevalvojien ja yleensä tuotantotaistelua hoitavien maatalousammattihenkilöiden palkkauksien parantamisesta, mutta valtioneuvostossa pyyhittiin pois tämä 2 milj. markan määräraha, jota nyt lisäksi esitetään valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen. Minä haluaisin edelleen huomauttaa, että ei se ed. Rantalan suositus, että syksyllä annettavassa lisämenoarviossa otetaan tämä asia uudelleen esiin, ei se auta tilannetta, sillä maatalousteknikot juoksevat pois nyt niiden järjestöjen käsistä liian pienten palkkojen vuoksi, joidenka järjestöjen tehtävänä tuotantotaistelun hoitaminen on. Asia on hoidettava nyt, jos aiotaan elintarviketuotantoa meillä todella asiallisesti tämän kesän aikana hoitaa. Ja näin ollen minä suosittelen mitä vakavimmin sitä, että eduskunta hyväksyisi toisessa vastalauseessa ehdotetun 2 milj. markan lisäyksen valtiovarainvaliokunnan mietintöön.

Ed. Riihinen: Kun täällä ed. Vennamo ja Virolainen, edellinen maatalousministeriön asutusasiainosaston pääjohtaja ja jälkimmäinen sisäasiainministeriön siirtoväenasiainosaston päällikkö, siis kumpikin ensikäden tiedoilla varustettuja, kun on kysymys siirtoväen kysymyksistä, äsken esiintyivät ja ehdottivat lisämäärärahan 11 pääluokkaan siirtoväen majoitusta koskevalle kohdalle, hämmästytti se seikka allekirjoittanutta, kuinka mainittujen virastojen, asutusasiain- ja siirtoväenasiainosastojen taholta ei tästä asiasta ole tehty korotetun määrärahan esitystä jo suoraan hallitukselle ja valtiovarainministeriölle. Nyt kuitenkin olen saanut tietää, että hallitukselle on näiden virastojen taholta tällainen esitys tehty, mutta sitä suurempi on ollut hämmästykseni saatuani kuulla, että valtiovarainministeriö on tämän ehdotuksen, jonka katson aivan asialliseksi ja oikeaksi, hylännyt. Ihmettelen, että valtion palkkaamien asiantuntijain tekemä esitys on hallituksen taholta tällä lailla tullut hylätyksi ja katsonkin, että ed. Vennamon täällä tekemä ehdotus korotetusta määrärahasta on välttämätön, kun on kysymys siirtoväen asuttamisesta, ja tulenkin tämän asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä hänen tekemäänsä ehdotusta kannattamaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy asian yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Puhemies: Esitellään menopuoli.

Varsinaiset menot.

2 Pl.

Luku III Eduskunnan oikeusasiamies, hyväksytään.

3 Pl.

Luku I Valtioneuvosto ja luku III Erinäiset määrärahat, hyväksytään.

4 Pl.

Luku II Tilastollinen päätoimisto, hyväksytään.

5 Pl.

Luku IV Erinäiset määrärahat, hyväksytään.

6 Pl.

Luku I Oikeusministeriö, hyväksytään.

7 Pl.

Luku I Sisäasiainministeriö, luku II Lääninhallitukset, luku III Kihlakuntain hallinto- ja maalaispoliisi, luku IV Kaupunkien poliisilaitokset, luku VII Poliisikoulutus, luku IX Erinäiset poliisimenot, luku XI Rajavartiolaitos, luku XIV Helsingin yleinen sairaala, luku XV Lääninja yleiset sekä sukupuolitautien sairaalat, luku XVI Tuberkuloosiparantolat, luku XVII Mieli- ja hermosairaalat, luku XVIII Sairaanhoitajataropetus, luku XIX Kätilöopetus ja luku XXIV Palotoimi, hyväksytään.

8 Pl.

Luku I Valtiovarainministeriö, luku II Valtiokonttori, luku IV Tullikamarit ja tullirajavartiostot, luku IX Liikevaihtoverokonttori ja luku XI Erinäiset määrärahat, hyväksytään.

10 Pl.

Luku II Luterilainen kirkko, luku IV Helsingin yliopisto, luku VI Oppikoulut, luku VII Kansakoululaitos, luku X Yhteiskunnallinen valistustyö, luku XII Maakunta-arkistot, luku XIV Tieteen, taiteen ja urheilun kannattaminen ja luku XV Erinäiset määrärahat, hyväksytään.

11 Pl.

Luku I Maatalousministeriö.

Keskustelu:

Ed. U. Raatikainen: Herra puhemies! Hallitus esittää tämän pääluokan 8 momentin kohdalla 1 miljoonaa markkaa käytettäväksi sisä- ja rannikkovesien tutkimiseen kalanviljelystä silmälläpitäen, että mitä kaloja eri vesistöissä — — —

Puhemies: Ensimmäinen luku on nyt esillä.

Puhuja: Eikö tämä ole 11 pääluokan yleiskeskustelua?

Puhemies: Se on lopetettu jo.

Puhuja: Anteeksi!

Luku hyväksytään.

Luku II Maatalousministeriön asutusasiainosasto, luku VI Maataloushallitus, luku VII Valtion maataloudelliset oppilaitokset ja luku VIII Yksityisluontoiset maataloudelliset oppilaitokset, hyväksytään.

Luku IX Maataloudelliset tarkastuslaitokset.

Keskustelu:

Ed. Hästbacka: Det av rdm. Soininen upplästa programmet för fiskodlingsämbetsverket borde vara tillfyllest för att avböja det föreslagna anslaget. På grund härav och på grund av vad jag tidigare anfört föreslår jag att anslaget under 11 Ht. XIII kap. mom. 8 på 1 miljon mark måtte utgå.

Talmannen: Var det trettonde kapitlet?

Ed. Hästbacka: Ja.

Talmannen: Men vi behandla nionde kapitlet.

Luku hyväksytään.

Luku XIII Kalastus.

Keskustelu:

Ed. Hästbacka: Jag föreslår då att anslaget under 8 momentet måtte utgå.

Ed. Turja: Kannatan ed. Hästbackan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Hästbacka ed. Turjan kannattamana ehdottanut, että 8 momentti poistettaisiin. Kutsun tätä ed. Hästbackan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Hästbackan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan ei-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Vähemmistö.

Eduskunta on hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen.

Luku XIV Maatalouden koe- ja tutkimustoiminta, hyväksytään.

Luku XV Maatalouden tukeminen.

Keskustelu:

Ed. Soininen: Yleiskeskustelussa esittämiini perusteluihin viitaten esitän, herra puhemies, että 11 pääluokan XV luvun 23 momentille merkittäisiin vielä lisäystä 2 miljoonaa markkaa maanviljelysseurojen ja talousseurojen toimihenkilöiden palkkausten tasoittamista varten, mikä on sama kuin valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyssä II vastalauseessa on mainittu. Momentin loppusumma tulisi olemaan 6 miljoonaa markkaa.

Ed. Vilhula: Pyydän kannattaa ed. Soinisen tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Soininen ed. Vilhulan kannattamana ehdottanut, että 23 momenttiin lisättäisiin 2 milj. markkaa II vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. Soinisen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Soinisen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan ei-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Vähemmistö.

Koneäänestystä pyydetään.

Puhemies: Esitän vastattavaksi „jaa" tai „ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 61 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 47.

Eduskunta on hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Lampinen: Pyydän avointa äänestystä.

Puhemies: Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Ei ole kannatusta.

Luku XVI Asutusoiminta.

Keskustelu:

Ed. Vennamo: Esitettyihin tosiasioihin nojautuen ehdotan momentille 17 „Siirtoväen majoitusolojen ja karjasuojien parantaminen" lisäystä 30 milj. markkaa, joten momentin loppusumma olisi 45 milj. markkaa.

Ed. Virolainen: Pyydän kannattaa ed. Vennamon tekemää ehdotusta.

Ed. Pusa: Minä kannatan ed. Vennamon tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Vennamo ed. Virolaisen kannattamana ehdottanut, että 17 momentille lisättäisiin 30 milj. markkaa. Kutsun tätä ed. Vennamon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Vennamon ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 94 jaa- ja 54 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 48.

Eduskunta on hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Virolainen: Pyydän avointa äänestystä.

Puhemies: Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Ei ole kannatusta.

Luku XIX Metsätieteellinen tutkimustoiminta, luku XX Ilmatieteellinen keskuslaitos, luku XXI Geodeettinen laitos, luku XXII Eläinlääkintölaitos, luku XXIII Eläinlääkintölaboratorio ja luku XXIV Erinäiset määrärahat, hyväksytään.

12 Pl.

Luku I Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö, luku II Tie- ja vesirakennushallitus, luku III Tie- ja vesirakennusten piirihallinto, luku IV Hydrografinen toimisto, luku V Tie- ja vesirakennukset, luku VII Rakennushallinnon piirihallinto sekä erinäisten valtion kiinteistöjen hoitomenot, luku XI Ilmailu ja luku XII Erinäiset määrärahat, hyväksytään.

13 Pl.

Luku I Kauppa- ja teollisuusministeriö, luku II Merenkulkuhallitus, luku III Merenkulku- ja luotsipiirit, luku IV Merenkulkulaitoksen alukset, luku VIII Teknillinen korkeakoulu, luku IX Muu teknillinen opetus, luku XII Geologinen toimikunta ja luku XV Valtion teknillinen tutkimuslaitos, hyväksytään.

14 Pl.

Luku I Sosiaaliministeriö, hyväksytään.

Luku IV Sosiaalivakuutus.

Keskustelu:

Ed. Hästbacka: För att konstatera om det verkligen finnes sparvilja i riksdagen föreslår jag att anslaget under 14 Ht. II kap. 1 mom. på 7,500,000 mark måtte utgå.

Talmannen: Men vi behandla 14 Ht., inte 14 A Ht.

Luku hyväksytään.

Luku VI Huoltotoiminnan tarkastus, Luku XV Valtion alkoholistihuoltomenot ja Luku XX Erinäiset määrärahat, hyväksytään.

14 A Pl.

Luku I Kansanhuoltoministeriö, hyväksytään.

Luku II Piirihallinto.

Keskustelu:

Ed. Hästbacka: Jag upprepar vad jag redan tidigare sade under 14 Ht. och föreslår att under mom. 1 måtte utgå 7,500,000 mark.

Ed. Wickman: Jag ber att få understöda rdgsm. Hästbackas förslag.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Hästbacka ed. Wickmanin kannattamana ehdottanut, että momentilta vähennettäisiin 7,500,000 markkaa. Kutsun tätä ed. Hästbackan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Hästbackan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan ei-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Vähemmistö.

Eduskunta on hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen.

Luku IV Erinäiset määrärahat, hyväksytään.

15 Pl.

Luku I Valtion rakennusten korjausmenot ja uusimiskustannukset ja Luku II Erinäiset määrärahat, hyväksytään.

16 Pl.

Luku I Vakinaiset eläkkeet ja Luku II Ylimääräiset eläkkeet, hyväksytään.

Luku IV Erinäiset määrärahat.

Keskustelu:

Ed. Tuominen: Tämän luvun ensimmäisen momentin menoerän nimike „Vapaussodan johdosta myönnetyt eläkkeet ja avustukset", on historiallisten tosiasioiden kanssa ristiriidassa. Nähdäkseni olisi eduskunnan kaikkien tapahtuneiden tosiasioiden jälkeen täysi syy luopua tuontapaisesta historiallisia tosiasioita vääristelevästä terminologiasta, ja senvuoksi ehdotankin, että nimike muutetaan kuuluvaksi „1918 kansalaissodan johdosta myönnetyt eläkkeet ja avustukset".

Puhemies: Pyydän huomauttaa, että tästä asiasta ei voida enää keskustella. Eduskunta on aikaisemmin päättänyt asian.

Ed. Riihinen: Olisin vain pyytänyt kannattaa ed. Tuomista.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Luku hyväksytään.

18 Pl.

Luku I Rautatiehallitus, Luku II Rautatielaitoksen linjahallinto ja käyttömenot, Luku III Pääkonepajat, Luku IV Puutavaraliike, Luku V Posti- ja lennätinhallitus, Luku VI Posti- ja lennätinlaitoksen linjahallinto ja hoitomenot, Luku VIII Ruutitehdas, Luku XIII Lentokonetehdas, Luku XIX Valtioneuvoston kirjapaino, Luku XX Virallinen lehti, Luku XXII Valtion hankintakeskus, Luku XXIII Metsähallitus, Luku XXIV Aluehallinto ja hoitoalueiden talous, Luku XXVI Metsätieteellinen tutkimuslaitos, Luku XXVIII Lääkintölaitoksen tilat, Luku XXIX Maataloushallituksen tilat ja Luku XXX Sosiaaliministeriön tilat, hyväksytään.

Pääomamenot.

19 Pl.

Luku I Sijoitukset valtion liiketoimintaan, metsätalouteen ja maatiloihin, Luku II Avustuslainat ja Luku IV Siirrot tulo- ja menoarvion ulkopuolella oleviin rahastoihin, hyväksytään.

20 Pl.

Luku I Perushankinnat, Luku II Uudisrakennukset ja Luku III Erinäiset yleiset työt, hyväksytään.

Puhemies: Esitellään tulopuoli.

Varsinaiset tulot.

1 Os.

Luku I Välittömät verot, hyväksytään.

4 Os.

Luku XI Muut sekalaiset tulot, hyväksytään.

5 Os.

Luku I Valtionrautiet, Luku II Pääkonepajat, Luku III Puutavaraliike, Luku IV Posti- ja lennätinlaitos, Luku VI Ruutitehdas, Luku XI Lentokonetehdas, Luku XVII Valtioneuvoston kirjapaino, Luku XVIII Virallinen lehti, Luku XX Valtion hankintakeskus, Luku XXI Metsätalous, Luku XXIII Metsätieteellinen tutkimuslaitos, Luku XXV Lääkintölaitoksen tilat, Luku XXVI Maataloushallituksen tilat ja Luku XXVII Sosiaaliministeriön tilat, hyväksytään.

Pääomatulot.

6 Os.

Luku I Valtiolle takaisin maksetut lainapääomat ja Luku VI Valtionlainat, hyväksytään.

Ponsi mietinnön sivulla 29 hyväksytään.

Yleisperustelut sivulla 1 hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on huomenna kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 21,44.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

31. Keskiviikkona 27 p. kesäkuuta 1945

kello 13.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi perunanviljelyksen edistämispalkkioista 540
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 38; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. Pusan y. m. lak. al. n:o 39.

Ainoa käsittely:

2) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 pikakoulutettavien asemiesten kurssirahasta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 21; mainittu päätös.

3) Valtioneuvoston päätös 17 päivältä toukokuuta 1945 eräistä käyttöpuun tuotannon ja kuljetuksen säännöstelymääräyksistä ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 22; mainittu päätös.

4) Asetus 1 päivältä kesäkuuta 1945 eräitten määräaikojen pitentämisestä ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 23; mainittu asetus.

5) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä maaseudun rakennustoiminnalle välttämättömien rakennusaineitten saannin turvaamiseksi 541
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 11; ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 173.

Siv.

6) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä asuntorakennustoiminnan suoritustapaan ja rahoitukseen kohdistuvan tutkimustyön järjestämiseksi 542
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Lappi-Seppälän toiv. al. n:o 235.

7) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta tuberkuloositoipilaiden ammattikoulutuksen järjestämiseksi 544
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 9; ed. E. Pesosen y. m. toiv. al. n:o 229.

8) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Turun uuden lentokentän rakentamista varten 546
Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 285.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi toinen varapuhemies Vesterinen sekä edustajat Brander, Hiltunen, Jokinen, Jutila, Kekkonen, Kulovaara, Leppälä, Meinander, N. Nurminen, Peltonen, Pyy, Raunio, Svento, Söderhjelm, Tainio, Talvio ja Tiitu.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta virallisen tehtävän vuoksi

edustajat Meinander, Tiitu, Tainio, N. Nurminen ja Kulovaara sekä yksityisasiain vuoksi edustajat Jokinen ja Raunio.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi perunanviljelyksen edistämispalkkioista.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 38 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 7 valmistelevasti käsitelty ed. Pusan y. m. lak. al. n:o 39, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 38.

Keskustelu:

Ed. Pusa: Asian johdosta käydyissä neuvotteluissa on pidetty suotavana, että palkkion saantia ei ratkaise yhden vuoden kylvöala. Siksi minä esitän, että pykälä kirjoitettaisiin seuraavalla tavalla.

„Perunanviljelyksen edistämiseksi maksetaan valtion varoista palkkiota 3,000 markkaa hehtaaria kohden vuosien 1943, 1944 ja 1945 keskimääräiseen kylvöalaan nähden lisääntyvästä perunankylvöalasta." Tällainen muutos asettaa sen sikäli laajemmalle pohjalle, että perunan kasvattajat, jotka ovat vaihtelevia aloja kasvattaneet, joutuisivat paremmin samanveroiseen asemaan toistensa kanssa. Nähdäkseni se enemmän vastaa niitä toivomuksia, joita tähän nähden on esitetty. Muuten huomautan, että palkkiojärjestelmällä tuotettu peruna on sekä kuluttajille että valtiolle paljon halvemmin tuotettua perunaa kuin siinä tapauksessa, että turvaudutaan yksinomaan hinnan korotuksella perunan tuotannon lisäämiseen.

Senvuoksi minä katson edelleen olevan aihetta pitää kiinni tästä ehdotuksesta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 pikakoulutettavien asemiesten kurssirahasta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 21 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Valtioneuvoston päätös 17 päivältä toukokuuta 1945 eräistä käyttöpuun tuotannon ja kuljetuksen säännöstelymääräyksistä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 22 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 22.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Asetus 1 päivältä kesäkuuta 1945 eräitten määräaikojen pitentämisestä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 23 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu asetus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 23.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä maaseudun rakennustoiminnalle välttämättömien rakennusaineitten saannin turvaamiseksi.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 11 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Lappi-Seppälän y. m. toiv. al. n:o 173, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. Lappi-Seppälä: Herra puhemies! Rakennustoimintaa haittaa tällä hetkellä suuressa määrässä rakennustarvikkeiden niukkuus. Varsinkin maaseudulla tulee rakentaminen erittäin hankalaksi, koska myös kuljetusvälineiden puute vaikeuttaa rakennustarvikkeiden saantia. On kuitenkin havaittavissa, että rakennustarvikkeiden jakelu maaseudun toisaalta ja toisaalta muiden alueiden, kaupunkien ja taajaväkisten yhdyskuntien kesken on ollut senlaatuinen, että myöskin tämä seikka on tehnyt rakentamisen maaseudulla erittäin vaikeaksi. Kun nyt maanhankintalain toteuttamisen ohella tulee rakennettavaksi useita kymmeniä tuhansia uusia rakennuksia, joka rakentaminen siirtoväen sijoituksen kannalta on ensiarvoisen tärkeätä, on ajoissa tehtävä ne korjaukset rakennustarvikkeiden jakoperusteisiin, jotka tällä hetkellä haittaavat maaseudun rakentamista. On senvuoksi välttämätöntä, että käydään tarkistamaan rakennustarvikkeiden jakelua.

En voi tässä yhteydessä rakennusmiehenä olla koskettelematta rakentamista tällä hetkellä yleensä. Tuntuu siltä niinkuin hallitus ei olisi tehnyt kaikkea mahdollista rakennustoiminnan saamiseksi vilkkaammaksi, vaan tuntuu siltä, niinkuin vielä olisi useita mahdollisuuksia jäljellä ja käyttämättä. Meidän on muistettava, että rakennusteollisuus on avainteollisuutta, joka antaa työtä suurelle määrälle ihmisiä; ei ainoastaan niille, jotka työmaalla työskentelevät, vaan monissa teollisuuslaitoksissa sekä kaupan alalla saavat lukuiset henkilöt työtä rakennustoiminnan kautta. Kun nyt sekä asuntopula että toisaalta uhkaava työttömyys on meillä edessä, olisi rakentamisen vilkastumiseen ja niiden esteiden poistamiseen, jotka ovat syynä nykyiseen vaikeaan tilanteeseen, ryhdyttävä.

Lausun toivomuksen, että eduskunta nyt hyväksyisi sen aloitteen, jonka tarkoituksena on aikaansaada rakennustarvikkeiden jakelu maaseudulle oikeudenmukaisemmaksi, kuin mitä se on ollut tähän saakka.

Ed. Virolainen: Se asia, mitä tässä aloitteessa on käsitelty, on varsin tärkeä, ja kun maatalousvaliokunnassa on tätä asiaa käsitelty, niin siellä on havaittu, että meillä rakennustarvikkeiden, vaikka niitä on hyvin niukasti saatavissa, jaossa on ollut hyvin paljon epäselvyyttä ja suunnitelmien puutetta. Kun tällä hetkellä, kun rakennustarvikkeita on vähän käytettävissä, olisi pyrittävä edistämään juuri sellaista rakennustoimintaa, joka edistää välittömästi tuotannollista toimintaa, niin olisi rakennustarvikkeista tosiaan pyrittävä varaamaan nykyistä suurempi määrä maaseudun tarpeita varten. Tämä ehkä edellyttäisi myös sitä, että sitä organisatiota, joka määrää rakennustarvikkeiden käytöstä, tarkistettaisiin ja ehkä muutettaisiinkin siten, että asetettaisiin jokin elin, joka määräisi, kuinka paljon käytettävissä olevista rakennustarvikkeista on annettava maaseutua varten, kuinka paljon taas annettava asutuskeskuksia varten. Se jako, jota tähän mennessä on noudatettu, ei ole ottanut riittävässä määrin maaseudun tarpeita huomioon. Onpa esitetty sellaisiakin tietoja, että maanhankintalain mukaan tarvittavaa rakennustoimintaa varten ei olisi varattu ollenkaan rakennustarvikkeita esim. tämän vuoden ajaksi.

Senvuoksi minä yhdyn kannattamaan tämän esityksen hyväksymistä.

Ed. Vilhula: Minä pyydän arvoisien edellisten puheenvuoronkäyttäjien lausuntojen johdosta huomauttaa, että ne toivomukset, joita he esittivät, sisältyvät huomatakseni täysin tähän maatalousvaliokunnan mietintöön.

Ed. Kuittinen: Virastokankeus on antanut aihetta huomautuksiin, sillä monessa suhteessa olisi voitu rakennustarvikkeita saada paremmin järjestetyksi, jos suunnitelma olisi ollut vähän toisenlainen. Esi-

merkiksi mainitsen sementin saannin. Vaikka sitä on niukasti ollut, niin eräille paikkakunnille sementtiä ei ole ollenkaan moneen kuukauteen saatu yhtään pussia, jotavastoin toisille paikkakunnille on mennyt vaunulastittain. Jos tahdotaan joustavaa rakennustoimintaa ylläpitää, niin pitäisi vaikka vähemmässä määrin jakaa eri puolille maata, niin silloin pääsisivät ihmiset työn alkuun ja voisivat tätä rakennustoimintaa paremmin edistää. Täällä edellisen puheenvuoron käyttäjä huomautti, että jotakin sellaista organisatiomuotoa pitäisi panna käytäntöön, mutta en minä toivoisi kuitenkaan sen tapaista järjestelmää, mitä oli talvisodan jälkeen. Silloin eräät piirit hommasivat itselleen liian paljon rakennustarvikkeita ja ne jäivät varastoihin käyttämättä ja tuhoutuivat sateessa. Toisilla paikkakunnilla ei saatu silloinkaan rakennustarpeita ollenkaan. Naulat vietiin Karjalaan, kuten täällä edustajatoverini sanoi, ja se on totta. Sitä vastustettiin meidän puoleltamme, samoin kuin Karjalan valtaamistakin, mutta sitä sanaa ei silloin kuultu. Nyt kun uutta jälleenrakennustyötä ryhdytään suorittamaan, niin olisi nämä epäkohdat huomioitava, ettei enää samanlaisia erehdyksiä tapahtuisi.

Ed. Kinnunen: Yhtyen siihen, mitä täällä on edellä mainittu, pyydän vain lisätä, että on aivan kiusallista huomiota kiinnittänyt tuo virastokankeus, mistä edellinen puhuja mainitsi. On sattunut tapauksia, että rakennuslupaa ja rakennustarvikkeita anottaessa on tuota lupaa saatu odottaa jo kuukausi ja pari, ehkä joissakin tapauksissa ylikin, ja kun se on vihdoin saatu, niin tarvikkeita tilattaessa on jälleen jääty odottamaan eritoten tällä hetkellä juuri sementtiä, jota ei tule, monessa tapauksessa viipyvät luvat sisällä pari kuukautta, jopa kolmekin, ja rakennustyöt, kiireellisetkin, ovat joutuneet seisomaan. Näyttää siltä, että ellei tällä alalla nimenomaan maaseutua silmällä pitäen jotakin korjausta saada aikaan, niin monet hyvinkin tärkeät rakennustyöt jäävät tältä kesältä suorittamatta. Tämän vuoksi minun mielestäni olisi hyvin nopeat toimenpiteet tarpeen näiden asiain korjaamiseksi.

Kekustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä asuntorakennustoiminnan suoritustapaan ja rahoitukseen kohdistuvan tutkimustyön järjestämiseksi.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Lappi-Seppälän toiv. al. n:o 235, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Opetusministeri Helo: Vaikka kysymyksessä oleva aloite todennäköisesti tulee hylätyksi — siitähän valiokunta on ollut yksimielinen — niin olisi hyvin valitettavaa, jos se johtaisi siihen että tarkoitusperää, jota tällä aloitteella on pyritty edistämään, aliarvioitaisiin. Kysymyshän on nimittäin siitä, miten asuntotuotantoa voitaisiin rationalisoida, miten asuntoja voitaisiin entistä halvemmalla saada asunnon tarvitsijoille ja myöskin sellaisia asuntoja, jotka entistä enemmän täyttävät niitä vaatimuksia, joita asunnoille on asetettava. Olen Helsingin kaupunginhallituksessa joutuessani näitä asioita käsittelemään todennut, että tällä alalla on varsin runsaasti tehtäviä, ja tämän johdosta olenkin viisi vuotta sitten kääntynyt Kaupunkiliiton puoleen esityksellä, että Kaupunkiliitto päättäisi kääntyä valtioneuvoston puoleen anomuksella, että valtioneuvosto ryhtyisi toimenpiteisiin edellä esitetyn asuntorakennustuotannon käytännöllistyttämistä ja yksinkertaistuttamista tarkoittavan tutkimuslaitoksen perustamiseksi, ja olen pitänyt tätä siksi tärkeänä, että siinäkin tapauksessa, että valtio ei ryhtyisi sitä perustamaan, niin Kaupunkiliitto puolestaan ryhtyisi yhteistoiminnassa asiaa harrastavien järjestöjen kanssa harkitsemaan tällaisen laitoksen perustamista Kunnallisen Keskusliiton yhteyteen. Tämä tutkimuslaitos nimittäin

on jo aikaisemmin ollut erittäin tärkeä, ja varsinkin nykyisissä oloissa sen tärkeys on yhäti kasvanut. ''Asuntopolitiikka ja asuntorakennustuotanto on jatkuvan kehityksen alainen" — olen maininnut tässä kirjelmässäni — „ja se puolestaan edellyttää, että se on jatkuvan tarkkailun ja tutkimisen alainen. Ei yleensä muillakaan aloilla, jotka ovat tärkeitä, mutta joiden tärkeyttä ei ole arvioitava suuremmaksi, kuin mikä on yhteiskunnallisella asuntotuotannolla, voida jättäytyä vain tilapäisluontoisten valmistelutoimenpiteiden varaan; vaan niitä varten tarvitaan jatkuva elin, joka jatkuvasti tutkii tällä alalla esiin tulevia kysymyksiä." — „Asunto-olojen parantamisessa on erikoisesti meillä tärkeänä tehtävänä saada asunnot tarkoituksenmukaisiksi sekä ennen kaikkea asuntovuokra vastaamaan asunnon tarvitsijain maksukykyä. Asuntorakennustuotantoa on sen vuoksi tutkittava sellaisenaan, yhtenä kokonaisuutena tarkoituksella käyttää hyväksi kaikkia mahdollisuuksia saada kustannuksissa aikaan säästöä ja yksinkertaistuttamista pitämällä silmällä kuitenkin asunnon tarkoituksenmukaisuutta. Tutkimukset on kohdistettava järjestelmällisesti kaikkiin tätä koskeviin kysymyksiin asemakaavasta alkaen pienimpiin rakennusteknillisiin yksityiskohtiin asti."

Kaupungin asemakaavalla on nimittäin merkitystä asuntotuotannossa ja sen merkitys on käynyt yhä selvemmin esiin. „Se ei rajoitu ainoastaan terveydenhoidollisiin näkökohtiin, vaan vaikuttaa sekä välillisesti että välittömästi suoranaisiin rakennusmenoihin. Liikennekysymys ja maaperän tehokas asuntopoliittinen käyttäminen ovat asemakaavasta riippuvaisia. Rakentamalla esim. kadut säännöstellyn liikenteen vaatimalla tavalla ja siten välttämällä tarpeetonta katuleveyttä siellä, missä liikenne ei tee sitä tarpeelliseksi, voidaan katujen rakentamisessa aikaansaada melkoista säästöä. Asemakaavan vaikutus rakennuskustannuksiin onkin arvioitu tekevän vieläpä yli 30 % kaikista asuntorakennuskustannuksista maan arvoa lukuunottamatta riippuen käytetyistä rakennustyypeistä." Vaikka tämä laskelma, joka on suoritettu Tukholman kaupunkia silmällä pitäen, ei olisikaan aivan tarkkaa, niin joka tapauksessa se osoittaa, mikä suuri merkitys yksistään asemakaavalla on asuntorakennustoiminnassa.

Samanlainen merkitys on myöskin tarkoituksenmukaisilla asuntotyypeillä ja niitähän on ryhdytty tänä aikana laatimaan, mutta tyyppikysymyksissä on jatkuvaa kehitystä ja tyyppejä jatkuvasti voidaan kehittää entistä tarkoituksenmukaisemmiksi.

„Asuntojen rakentaminen voidaan teknillisesti suorittaa enemmän tai vähemmän käytännöllisellä tavalla. Tuotannon rationalisoiminen ja standardisoiminen on käytännössä monella tuotantoalalla, ja sen kautta on saatu huomattavia tuloksia aikaan. Erikoisesti rakennustuotannon alalla sillä pitäisi olla vielä huomattavia mahdollisuuksia. Standardisoimiseen on kiinnitettävä huomiota myös siinä muodossa, että rakennuksen valmiita osia voitaisiin suorittaa muualla kuin rakennuspaikalla, jossa sitten tapahtuisi niiden kokoonliittäminen" ja tässä suhteessa onkin saatu kehitystä aikaan.

Rakennustuotannossa on monia yksityiskohtia, jotka erikoisemmin vaikuttavat kustannusten suuruuteen ja joihin sen vuoksi on kiinnitettävä huomiota. Sellaisia yksityiskohtia ovat esim. hissilaitteet, rappukäytävät, koneiden ja mekaanisten laitteiden käyttäminen j. n. e. Niiden tarkoituksenmukaista ja käytännöllistä järjestelyä on jatkuvasti edelleen tutkittava.

Rakennustuotannossa on kaikin voimin pyrittävä kustannusten pienentämiseen, koska se meidän oloissamme on välttämätöntä, jotta vähävaraiset pienemmillä taloudellisilla edellytyksillä voisivat päästä käsiksi entistä tarkoituksenmukaisempaan asuntoon. „Mahdollisimman vähällä mahdollisimman paljon" on sellainen periaate, johon yleensä pyritään muilla tuotantoaloilla, mutta ei riittävästi asuntorakennustuotantoalalla. Tämän saavuttamiseksi eivät riitä satunnaiset ja tilapäiset toimenpiteet, siihen on tarpeen suunnitelmallisuutta ja tarkoituksenmukaisuutta. Tämä taasen edellyttää vakinaista elintä, joka jatkuvasti tutkisi mahdollisuuksia yhä parempien tulosten saavuttamiseksi. Tämä kaikki osoittaa mielestäni, että asuntorakennustoiminnalle on välttämätöntä, että on olemassa tällainen tutkiva elin, joka tutkii kaikkia mahdollisuuksia rakennustuotannon yksinkertaistuttamiseksi tarkoituksella saada asunnon tarvitsijoille mahdollisimman halpoja tarkoituksenmukaisia asuntoja käytettäväkseen.

Mikäli minä ymmärrän, niin siihen pyrkii myös tämä kyseessä oleva aloite, vaikkakin se tarkoittaa erikoisesti yksityistä ja enemmän tilapäistä kohtaa. Asuntotuotannon rationalisoimiseen on saatava, kuten aloitteessakin pyritään, mukaan parhaat tämän alan asiantuntijavoimat. Siinä ei ole syytä kitsastella ja luonnollista on, että asiantuntijat on erikoisesti arkkitehtien keskuudessa. Vaikka aloite hylätään, toivon, että itse pääkysymykseen kiinnitetään entistä enemmän huomiota. Säästäminen tässä tapauksessa olisi erittäin valitettavaa. Se olisi tuhlausta, jonka asunnontarvitsijat joutuisivat suorittamaan.

Ed. Lång: Luovun toistaiseksi.

Ed. Lappi-Seppälä: Herra puhemies! Tällä hetkellä on asutuskeskuksissa asuntovajaus noin 55,000 asuntoa. Maaseudulla on vastaava luku, siis asuntovajaus, noin 70,000, ehkä vähän suurempikin. Maaseudun koko rakennusvajaus siis, paitsi asuntoja, myöskin muita rakennuksia, on noin 45 milj. muunettua kuutiometriä. Nämä luvut osoittavat, että edessämme on valtaisen suuri rakennustyö. On aivan ilmeistä, että paljon virheitä tulee, ellei tällaisen suuren työn kynnyksellä myöskin tutkita ja tehdä itsellemme selväksi, mitenkä työ on tehtävä.

Jos me tarkastamme rakennustoimintaa yleensä, täytyy meidän havaita, että se on hyvin vähän seurannut itse asiassa kehitystä huolimatta siitä, että se on teknillinen ala ja muut tekniikan alat ovat yleensä pysyneet hyvin kehityksen mukana. On ilmeistä, että hyvin paljon parantamisen varaa on olemassa. Sen vuoksi on ehdotettu tällaisen tutkimuksen aloittamista. On mielenkiinnolla ja myöskin mielihyvällä huomioitava, että yleensä tämä ajatus on saanut kannatusta. Syy, miksi työväenasiainvaliokunta esittää aloitteen hylättäväksi, on se, että olen ehdottanut myönnettäväksi 500,000 markkaa Suomen Arkkitehtiliitolle tämän tutkimuksen alkuunpanemista varten. On nimittäin ilmennyt taikka sehän tiedetäänkin, että valtion teknillisen tutkimuslaitoksen eräs laboratoorio, rakennustaloudellinen laboratoorio, suorittaa tai sen ohjelmaan kuuluu suorittaa tähän samaan suuntaan käyviä tutkimuksia, ja on haluttu välttää dualismia ja tämänvuoksi on tämä aloitteeni hylätty tai esitetään hylättäväksi. Olisi mielestäni kuitenkin syytä panna tutkimus käyntiin nimenomaan Arkkitehtiliiton avulla senvuoksi, että maamme standardisoimistyö tapahtuu Arkkitehtiliiton piirissä ja siis koko juuri tuo ratsionalisoimistyö, josta täällä ministeri Helokin mainitsi, tehdään juuri Arkkitehtiliiton voimin. Esittäisin, että eduskunta hyväksyisi aloitteen siten muutettuna, että Arkkitehtiliitto alistettaisiin valtion teknillisen tutkimuslaitoksen alaiseksi tätä tutkimustyötä tehdessään. Silloin se syy, jonka vuoksi aloite on esitetty hylättäväksi, poistuu.

Ed. Lång: Ed. Lappi-Seppälä on varmasti tehnyt asialle hyvän palveluksen kiinnittäessään valtion elinten huomiota nyt kysymyksessäolevaan asiaan. Minkävuoksi työväenasiainvaliokunta on kuitenkin tämän aloitteen hylännyt, siitä ed. Lappi-Seppälä puheenvuorossaan on juuri maininnut ja tarkemmin tämä selviää myöskin työväenasiainvaliokunnan mietinnöstä, joka on edustajille jaettu.

Ed. Turunen: Vaikka en liittänytkään työväenasiainvaliokunnan mietintöön vastalausettani, katson kuitenkin — esitin sen myöskin työväenasiainvaliokunnassa — tämän asian olevan niin tärkeän, että Arkkitehtiliitolle tarkoitettu määräraha olisi voitu ilman hylkäävää päätöstä työväenasiainvaliokunnan taholta myöntää, koska kysymyksessä oli senlaatuinen tutkimustoiminta, jota olisi hyvällä syyllä voitu Arkkitehtiliiton piirissä suorittaa. Mikäli ed. Lappi-Seppälä on täällä ehdottanut, että hänen esityksensä pohjalla tehtäisiin asiaa koskeva päätös, pyydän saada kannattaa hänen ehdotustaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

7) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta tuberkuloositoipilaiden ammattikoulutuksen järjestämiseksi.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 9 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty

ed. E. Pesosen y. m. toiv. al. n:o 229, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. E. Pesonen: Herra puhemies! Työväenasiainvaliokunta on hyväksynyt toivomusaloitteemme, jonka tarkoituksena on, että hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin ammattikoulutuksen järjestämiseksi tuberkuloositoipilaille ja ottaisi sitä varten vuoden 1946 tulo- ja menoarvioon määrärahan. Kun kysymyksessäoleva asia nyt siirtyy hallituksen valmisteltavaksi, haluan kiinnittää huomiota tämän kysymyksen käytännölliseen puoleen.

Tuberkuloosiparantoloista pääsevät lukuisat toipilaat ovat vaikeassa asemassa senvuoksi, ettei useallakaan heistä ole heikentyneille voimilleen sopivaa työtä. Suurempia ruumiillisia ponnistuksia vaativa entinen ammatti ei heille sovellu, sillä se johtaa useimmissa tapauksissa ennemmin tai myöhemmin uudelleen parantolaan. Asiantilan parantamiseksi olisi järjestettävä suurten kansanparantoloittemme läheisyyteen tai erikseen asianmukaisia toipilas- ja työkoteja, joissa annettaisiin toipilaille heidän henkisten ja fyysillisten voimavarojensa edellyttämää ammattikoulutusta. Siten autettaisiin mahdollisesti monikin toipilas uuden elämän alkuun ja omalla työllään toimeentuleviksi hyödyllisiksi kansalaisiksi.

Useat tuberkuloosilääkärit, jotka ovat tällä alalla asiantuntijoita, esittävät, että keuhkotautiparantoloissamme hoidetut potilaat jakautuvat hoitotulosten perusteella kolmeen melkein yhtä suureen ryhmään. Yksi, ⅓, sortuu tautiinsa nopeasti tai hitaasti joko parantoloissa tai pitkällisinä vuodepotilaina pysyen kotona tai asyylihoitoloissa, ⅓ paranee niin täydellisesti, että sopivan työalan ja kunnolliset kotiolot omaten voi haitatta itselleen ja ympäristölleen ryhtyä entiseen toimeensa, ⅓ jää useiksi vuosiksi tai koko elämänsä ajaksi invaliidiksi. Tämän kolmanneksen asema on surkuteltava ja korjausta kaipaava. Osittaisella työkyvyllä, 40—80 %, voisi tämä potilasaines hyödyttää yhteiskuntaa, mutta heillä ei ole siihen edellytyksiä, koska tauti on joko pysähtynyt kroonillisesti avonaiselle asteelle ja potilas ulkonaisesti ja työkykynsäkään puolesta ei ole kelvollinen entiseen opittuun ammattiinsa; taikka tauti on parantunut sikäli, että potilas pääsee toipuneena parantolasta, mutta ryhtyessään entiseen työhönsä pian sortuukin elämän taistelussa terveiden rinnalla. Hänen työlaatunsa, työpaikkansa, asunto-olonsa ja muut ulkonaiset edellytykset ovat hänen kerran vioittuneelle terveydelleen epäedullisia. Hän sortuu jälleen ja joutuu uudelleen usein entistään paljon huonontuneena parantolahoitoon. Ja näin ovat sekä potilaan omat että yhteiskunnan suorittamat uhraukset olleet turhia.

Tämän ryhmän potilaita varten meillä pitäisi olla paikkoja tai laitoksia, joissa osittaisen työkyvyn omaavat voisivat ja saisivat käyttää työkykynsä ja ammattitaitonsa itsekunkin terveydelleen sopivassa työssä ja kullekin soveltuvassa muodossa ja määrässä. Tämäntapaisissa työkodeissa voitaisiin senlaatuiset nuoret potilaat, jotka eivät enää kykene entiseen terveydentilalle sopimattomaan työhön, opettaa uuteen, heille sopivaan ammattiin. Työkodin ei tarvitsisi olla mikään loistohotelli, vaan yksinkertainen, mutta silti hygieninen asuntola erilaisine työpajoineen, verstaineen ja opetustiloineen. Paraiten sopisi tällainen huoltokoti sijoittaa suurten maakunnallisten kansanparantoloittemme läheisyyteen, koska potilaat luonnollisesti täälläkin tarvitsevat erikoislääkärin valvonnan ja hoidon. Kodit näin sijoitettuina saataisiin asia taloudellisemmin järjestettyä, kuin jos tämäntapaiset laitokset olisivat erinäisiä irrallisia huoltopaikkoja omine lääkäreineen ja monine kalliine lääketieteellisine kojeineen j. n. e. Laitoksen henkilökuntaan tulisi kuulua pari ammatti- ja työnjohtotaitoista valvojaopettajaa, jotka omalla erikoisalallaan voisivat johtaa hoidokkien työtä ja opettaa siihen ennen tottumattomia. Huomattavalta osalta voitaisiin myöskin turvautua ulkoapäin saatavaan, eri ammattialojen opettajavoimiin.

Mielestämme suositeltavia työ- ja ammattilaatuja ovat muiden muassa kirjansidonta, puu- ja korityöt, leluteollisuus, suutarin-, maalarin- ja kellosepän ammatit, polkupyö-

rien, ompelukoneiden y. m. talouskojeiden korjaustyöt. Ulkotöistä tulevat kysymykseen sopivimpina eräät maatalous-, puutarha- ja metsänhoidolliset työt sekä pieneläinten, lähinnä siipikarjan hoito. Naisille suositeltavia olisivat lisäksi kudonta- ja virkkaus sekä monet muut käsityöt. On luonnollista, että moni potilas, joka vakinaisessa ammatissaan joutuessaan tekemään raskasta tuntityötä vetoisessa, pölyisessä, kylmässä tai kosteassa tehtaassa taikka verstaassa sairastuu, kykenee työkodin hygienisissä oloissa tekemään hänen terveytensä puitteissa hänelle määrätyn ajan päivässä hänelle mieluista ja haitatonta työtä saamatta vammaa vioittuneelle elimistölleen. Näin pelastettaisiin monta, jotka muuten sortuisivat, ja näin voisivat myös lukuisat kroonillisesti sairaat vuosikausia hyödyttää yhteiskuntaa työllään, jota he eivät tavallisissa oloissaan olisi voineet tehdä ja lisäksi saisivat nämäkin kodin, jossa he eivät olisi ympäristölleen vaarallisia ja jossa ei heitä peljätä, kuten niin monin paikoin vielä valitettavasti tapahtuu.

Kuten kaikkialla niin myös tuberkuloosipotilaitten joukossa on haluttomia ja vastahakoisia ja mistään piittaamattomia henkilöitä. Tällaiset henkilöt eivät sovi kysymyksessä oleviin koteihin, koska he mieluummin vahingoittavat koko asiaa ja tovereittensa omahaluisia pyrkimyksiä kuin edistävät omaa ja kohtalotovereittensa parasta. Mutta suurin osa on kuitenkin kunnollisia tuberkuloosipotilaita, joiden kohtalo puhutunlaisen paikan puuttumisen johdosta on säälittävä. Tuberkuloosilääkärit ja monet muut tämän sosiaalisen kysymyksen kanssa tekemisiin joutuvat tulevat alituiseen kokemaan tässä suhteessa vallitsevan puutteen ja haitan. Sekä he että ennen kaikkea koko tuberkuloottisten armeija iloitsisivat, jos tämäntapaisia laitoksia mahdollisimman pian tähän maahan aikaansaataisiin. Kun edelläesitetyillä toimenpiteillä on samalla merkittävä osuus taistelussa tuberkuloosia vastaan yleensäkin, toivon, että eduskunta hyväksyy työväenasiainvaliokunnan toivomuksen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon Turun uuden lentokentän rakentamista varten.

Esitellään kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Kulovaaran y.m. toiv. al. n:o 285, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Pöydällepanot:

Puhemies: Kun edustajille on jaettu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 24, talousvaliokunnan mietintö n:o 2, sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4 ja työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 10, voitaneen ne nyt esitellä pöydällepanoa varten.

Hyväksytään.

Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös vuotien säännöstelystä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 24 esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Määrärahaa avustukseksi Suomalaisen Saunan Ystävät r. y:lle tutkimussaunan rakentamista varten

koskevan toivomusaloitteen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 2 esitellään pöydällepanoa varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian pantavaksi pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

Keskustelu:

Ed. Pohjannoro: Ehdotan, että tämä mietintö, joka koskee saunaa ja kylpemistä, jätettäisiin loman jälkeiseen toiseen täysistuntoon. Silloin meillä on enemmän kokemuksia kylpemisestä.

Ed. Lumme: Pyydän ehdottaa asian jätettäväksi pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Ed. Lehtokoski: Pyydän kannattaa ed. Lumpeen tekemää ehdotusta.

Ed. Annala: Kannatan ed. Pohjannoron ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pohjannoro ed. Annalan kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle kesäloman jälkeen pidettävään toiseen istuntoon. Kutsun tätä ed. Pohjannoron ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Pohjannoron ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan „ei"-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Vähemmistö.

Eduskunta on päättänyt panna asian pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavan istuntoon:

Määrärahaa sosiaalipolitiikan professorin viran perustamista varten Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4; sekä

Esityksen antamista lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon avustukseksi Pohjois-Suomen tuhottujen alueiden vähävaraisille asukkaille

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 10.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 13,55.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

32. Perjantaina 29 p. kesäkuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Siv.

Ilmoituksia:

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset suhdanneverolaiksi.. 555
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 12 a ja 12; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 4; hallituksen esitys n:o 9; ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 10.

2) Ehdotus laiksi ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta 559
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 27 a ja 27; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 28.

3) Ehdotus laiksi kiinteistön hankkimisen rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta 564
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 35; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 23.

4) Ehdotus laiksi eräiden asevelvollisten vakinaiseen palvelukseen kutsumisesta ja siitä vapauttamisesta .... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 36; puolustusasiainvaliokunnan mietintö n:o 2; hallituksen esitys n:o 38.

5) Ehdotus laiksi metsästyslain muuttamisesta 567
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 37; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. E. Koiviston y. m. lak. al. n:o 26.

Ainoa käsittely:

6) Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 vuotien säännöstelystä ..... „

Siv.

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 24; mainittu päätös.

7) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä asuntorakennustoiminnan suoritustapaan ja rahoitukseen kohdistuvan tutkimustyön järjestämiseksi .... —
Asiakirjat: Työväenasainvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Lappi-Seppälän toiv. al. n:o 235.

8) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta avustukseksi Suomalaisen Saunan Ystävät r. y:lle tutkimussaunan rakentamista varten ..... —
Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Leikolan y. m. toiv. al. n:o 80.

9) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta sosiaalipolitiikan professorin viran perustamista varten Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan ..... —
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Sarlinin y. m. toiv. al. n:o 114.

10) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon avustukseksi Pohjois-Suomen tuhottujen alueiden vähävaraisille asukkaille ..... —
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 10; ed. Tainion y. m. toiv. al. n:o 233.

Pöydällepanoa varten esitelläään:

11) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksen johdosta Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalaiksi 567

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi toinen varapuhemies Vesterinen sekä edustajat Frietsch, Ikonen, Järvi, E. Karjalainen, Kilpi, Leppälä, Luukka, Malkamäki, Murtomaa, Peltonen, Pohjala, Salmela-Järvinen, Sergelius, Svento, Söderhjelm, Tukia, Tuurna, Virkki ja Voionmaa.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta virkamatkan takia ed. Luukka, sairauden takia ed. Kilpi sekä yksityisasiain vuoksi edustajat Tukia, Murtomaa, Virkki, E. Karjalainen, Voionmaa ja Malkamäki.

Ed. Turusen y. m. kysymys, joka koskee sotatilan aikana ase- tai työvelvollisuuttaan suorittamassa olleiden vuosilomanetuja sekä ministeri Janhusen siihen antama vastaus.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle on puhemiehelle osoitettuna saapunut ministeri Janhusen vastaus ed. Turusen y. m. kysymykseen, joka koskee sotatilan aikana asetai työvelvollisuuttaan suorittamassa olleiden vuosilomaetuja.

Tämä kysymys on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymys ja siihen annettu vastaus ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Työntekijäin vuosilomalain mukaan vuosiloma on yleensä annettava toukokuun 2 päivän ja syyskuun 30 päivän välillä, joten lomakausi on jo pitkälti kulumassa. Työntekijäin keskuudessa on herättänyt huomiota se, että vuosilomien pituus saattaa muodostua yhtä kauan saman työnantajan palveluksessa olleiden kesken erilaiseksi. Ne työntekijöistä, jotka ovat sotatilan aikana olleet ase- tai työvelvollisuuttaan suorittamassa, saavat lyhyemmän loman kuin jatkuvasti työnantajan palveluksessa olleet. Syynä on se, että sotatehtävistä palanneilla työntekijöillä ei lain mukaan ole oikeutta lukea hyväkseen työsuhteeseen, jonka perusteella vuosiloma annetaan, sitä aikaa, jonka he ovat olleet sotatilan aikana asetai työvelvollisuuttaan suorittamassa.

Tällainen epäkohta on herättänyt laajassa mittakaavassa tyytymättömyyttä työpaikoilla. Erikoisasemaan joutuneet työntekijät tuntevat kärsineensä vääryyttä, he kun ovat ensin vuosikausia joutuneet olemaan erossa siviilielämästä ja ansiomahdollisuuksista ja nyt viimein päästyään palaamaan takaisin työhön, havaitsevat yhä edelleen olevansa huonommassa asemassa kuin toiset työntekijät. He tuntevat kuitenkin olevansa vähintään samassa määrässä virkistyksen ja levon tarpeessa, eivätkä tahdo menettää pitempiä vuosilomaetujaan sotatehtävien vuoksi. Eräät työnantajat ovatkin katsoneet kohtuulliseksi asettaa nämä työntekijänsä samaan asemaan toisten kanssa, joten heidän hyväkseen on vuosilomaa määrättäessä luettu myös sodan aikana ase- tai työvelvollisina palveltu aika. Kaikki työnantajat eivät kuitenkaan ole näin sosiaalisesti ajattelevia, joten asiantilaan on yleisesti mahdollista saada vain lainsäädäntötietä parannus aikaan. Tarpeelliset toimenpiteet ovat lisäksi kiireellisiä, jotta parannus tulee voimaan jo kulumassa olevana lomakautena.

Tämän vuoksi viitaten valtiopäiväjärjestykseen 37 §:n 1 momenttiin pyydämme kunnioittaen hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi esittää seuraavan kysymyksen:

> Mitä Hallitus on tehnyt tai aikoo tehdä, jotta ase- tai työvelvollisuutensa sotatilan aikana suorittaneet työntekijät tulisivat saamaan jo kulumassa olevan lomakauden aikana samanlaiset vuosilomaedut kuin nekin työntekijät, jotka jatkuvasti sota-

tilan aikana työskentelivät saman työnantajan palveluksessa?

Helsingissä kesäkuun 14 päivänä 1945.

Varma K. Turunen. Eino Raunio.
Väinö Leskinen. Valto Käkelä.
Penna Tervo. A. K. Paasivuori.
K. Andersson.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Kuluvan kesäkuun 14 päivänä päivätyllä kirjeellä Herra Puhemies on valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt sosiaaliministerille jäljennöksen edustaja Turusen y. m. jättämästä kysymyksestä, joka koskee sotatilan aikana ase- ja työvelvollisuuttaan suorittamassa olleiden vuosilomaetuja.

Edustaja Turunen y. m. ovat mainitun lainkohdan nojalla esittäneet hallituksen asianomaiselle jäsenelle seuraavan kysymyksen:

> Mitä Hallitus on tehnyt tai aikoo tehdä, jotta ase- tai työvelvollisuutensa sotatilan aikana suorittaneet työntekijät tulisivat saamaan jo kulumassa olevan lomakauden aikana samanlaiset vuosilomaedut kuin nekin työntekijät, jotka jatkuvasti sotatilan aikana työskentelivät saman työnantajan palveluksessa?

Vastauksena kysymykseen ilmoitan kunnioittaen seuraavaa:

Kuten kysymyksen perusteluissa mainitaan, saavat eräät työntekijäryhmät vuosilomaansa nähden laskea hyväkseen sen ajan, jonka työsuhde on jatkunut ennen sotien aikana määrätyistä syistä tapahtunutta keskeytystä, mutta ei sen sijaan sitä aikaa, jonka työsuhde tällaisesta syystä on ollut keskeytyneenä. Työntekijäin vuosilomalain mukaan on sellainen oikeus työntekijällä, joka on kutsuttu asevelvollisuuttaan suorittamaan tai sotatilan aikana palvelukseen tai määrätty työvelvollisuus- tai muun sellaisen lain nojalla työhön. Samanlainen oikeus lukea hyväkseen ennen keskeytymistä jatkunut työsuhde on 27 päivänä huhtikuuta 1945 työntekijäin vuosilomaetujen säilyttämisestä eräissä tapauksissa annetussa laissa määrätyin edellytyksin myönnetty myös niille työntekijöille, jotka ovat olleet suljettuina turvasäiliöön taikka pidätettyinä tai vapausrangaistusta kärsimässä välirauhan sopimuksen 20 artiklassa tarkoitetusta teosta, ja samoin myös niille työntekijöille, jotka luvattomasti ovat jääneet pois sotapalveluksesta tai siitä karanneet, vapautuen kuitenkin rangaistusseuraamuksesta mainitun artiklan nojalla.

Kun työntekijäin vuosilomalakiin oli ehdotettu joukko muutoksia, joihin sisältyi myös kysymyksessä tarkoitettujen työntekijäin työsuhteen keskeytyneenäoloajan hyväksi lukemista koskeva muutosehdotus, antoi valtioneuvosto asian valmistelun viime toukokuussa asettamansa komitean tehtäväksi. Tämä valmistelutyö sekä asian käsittely sen jälkeen hallituksessa ja Eduskunnassa vie aikansa, joten ratkaisua ei todennäköisesti ennätetä aikaansaada niin ajoissa, että se voitaisiin saattaa voimaan kuluvan vuoden yleisen lomain järjestelykauden aikana. Tällöin on otettava huomioon, että kuluvan vuoden lomat on osittain ennätetty pitää ja että ne useissa työpaikoissa on jo aikaisin järjestetty, joten niiden muuttaminen kesken lomakautta tuottaisi vaikeuksia ja aiheuttaisi sekaannusta. Näin ollen jää harkittavaksi, onko kysymyksessä oleva muutosehdotus edellä mainittuihin työntekijäryhmiin nähden toteutettava myöhäisemmässä vaiheessa siten, että se vaikuttaisi heidän tämän vuoden vuosilomaetuihin. Tämä harkinta tapahtuu alustavasti komiteassa, ja joutuu asia Eduskunnan käsiteltäväksi vuosilomalakia koskevan esityksen yhteydessä, jonka hallitus tulee antamaan tämän vuoden kuluessa.

Helsingissä 26 päivänä kesäkuuta 1945.

Ministeri *Matti Janhunen.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Med ett den 14 innevarande juni månad dagtecknat brev har Herr Talmannen i det i 37 § 1 mom. riksdagsordningen avsedda syftet till socialministern sänt en avskrift av ett av riksdagsmännen Turunen m. fl. inlämnat spörsmål angående semesterförmånerna för dem, vilka under tiden för krigstillstånd fullgjort sin värnplikt och arbetsplikt.

Riksdagsman Turunen m. fl. hava med stöd av nämnda lagrum riktat följande spörsmål till vederbörande medlem av regeringen:

> Vad har Regeringen gjort eller vad ämnar den göra, på det att de arbetstagare, vilka under tiden för krigstillståndet fullgjort sin värnplikt eller arbetsplikt, redan under pågående semesterperiod måtte komma i åtnjutande av samma semesterförmåner som de arbetstagare, vilka under tiden för krigstillståndet utan avbrott arbetat i samma arbetsgivares tjänst?

Som svar på detta spörsmål har jag äran att anföra följande:

Såsom i motiveringen för spörsmålet anföres, få vissa arbetstagarkategorier beträffande sin semester tillgodoräkna sig den tid, varunder arbetsförhållandet varit i en fortsättning före det avbrott, som av vissa skäl inträtt under tiden för krigen, men däremot icke den tid, varunder arbetsförhållandet av sådant skäl varit avbrutet. Enligt lagen om arbetstagares semester tillkommer sådan rätt arbetstagare, som kallats att fullgöra sin värnplikt eller under tiden för krigstillstånd inkallats i tjänstgöring eller med stöd av lagen om arbetsplikt eller annan sådan lag förordnats till arbete. Enahanda rätt att tillgodoräkna sig före avbrottet fortgående arbetsförhållande har under de förutsättningar, som angivas i lagen den 27 april 1945 om bevarande av arbetstagares semesterförmåner i vissa fall, tillerkänts även de arbetstagare, vilka varit tagna i skyddsförvar eller anhållna eller undergått frihetsstraff för i 20 artikeln i vapenstilleståndsavtalet avsedd handling, och likaså de arbetstagare, vilka olovligen uteblivit från krigstjänst eller rymt från densamma, men likväl med stöd av nämnda artikel befriats från straffpåföljd.

Då en mängd ändringar föreslagits i lagen om arbetstagares semester, i vilka jämväl ingått ett ändringsförslag angående i spörsmålet avsett tillgodoräknande av den tid, varunder arbetstagares arbetsförhållande varit avbrutet, gav statsrådet en i sistlidna maj månad tillsatt kommitté i uppdrag att bereda ärendet. Detta arbete likaväl som den därpåföljande behandlingen i regering och Riksdag kräver sin tid, varför man sannolikt icke hinner nå fram till ett avgörande i så god tid, att det kunde bringas i kraft under perioden för allmän reglering av semestrarna för innevarande år. Nu är att beakta, att man till en del hunnit åtnjuta semestrarna för innevarande år och att de på många arbetsplatser redan tidigt blivit ordnade, varför ändring i dem mitt under semesterperioden skulle vålla svårigheter och anställa oreda. Under sådana förhållanden bör prövas, huruvida ifrågavarande ändringsförslag angående ovannämnda arbetstagarkategorier kan förverkligas på ett senare stadium sålunda, att det skulle inverka på deras semesterförmåner för innevarande år. Denna prövning sker förberedelsevis inom kommittén och skall ärendet föreläggas Riksdagen till behandling i samband med en proposition angående semesterlagen, vilken regeringen kommer att avlåta inom loppet av detta år.

Helsingfors den 26 juni 1945.

Minister *Matti Janhunen.*

Ed. Kuusisen y. m. välikysymys.

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitellään ed. Kuusisen y. m. allekirjoittama välikysymys, jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan herra puhemiehelle.

Poliittinen elämä maassamme on aselevon jälkeen saanut uuden perustan. Säilyttääksemme vapautemme ja itsenäisyytemme meidän on toimittava siten, että voitamme yhtyneitten kansakuntain luottamuksen. Tämä edellyttää myös, että kasvatamme yhteiskuntahengen, joka turvaa häiriöttömän kehityksen uusilla linjoilla. Tällaista uutta suuntausta ei voida aikaansaada sanoutumatta selvästi irti niistä mielipiteistä ja ihanteista, jotka aikaisemmin innoittivat eräitä piirejä maassamme. Koska lopullisen rauhan solmiaminen on lähellä, kysymyksen

ratkaisu ei enää salli pienintäkään viivyttelyä. Meidän on osoitettava, että pystymme selvittämään sodan poliittisen lopputilin. Hallituksen olisi ilmoitettava, mihin toimenpiteisiin se aikoo ryhtyä saattaakseen pois päiväjärjestyksestä kaikki ne poliittiset kysymykset, jotka liittyvät maamme osallistumiseen sotaan Saksan rinnalla sen hyökätessä Neuvostoliittoa vastaan, erinäisten sopimusten rikkomisiin, antikomintern-sopimuksen hyväksymiseen, niin sanotun Ribbentrop-sopimuksen allekirjoittamiseen y. m., Suomen kansainvälistä asemaa heikentäviin toimenpiteisiin, joista eduskunnalle ei aikanaan ole annettu riittäviä selvityksiä, eikä eduskuntaa niin ollen pidetty tapahtumien tasalla.

Haluamme edellisen lisäksi johtaa hallituksen huomion siihen seikkaan, että kansalaisia, jotka joko ovat fasistisen tai demokratianvastaisen hengen henkilöitymiä maassamme tai ovat esiintyneet onnettomuutta tuottaneen saksalaisen suuntauksen ilmeisinä edustajina, edelleen on johtavilla ja edustavilla paikoilla vaikeuttaen sisä- ja ulkopoliittista asemaamme. Emme voi salata hämmästystämme siitä, että johdon muutos Suomen Pankissa on kestänyt näin kauan. Olemme levottomia siitä, että valtion yliopiston etummaisimpina luottamusmiehinä toimivat henkilöt, jotka pakostakin loitontavat tämän ensiarvoisen sivistyslaitoksen niistä pyrkimyksistä, jotka kansan enemmistö on ottanut omakseen. Meitä ihmetyttää, että kansalaiset, jotka poliittisen menneisyytensä vuoksi ovat selvästi kompromettoidut, vieläkin ovat johtavilla paikoilla armeijan ja opetuslaitoksen johdossa sekä muilla hallinnon aloilla. Olemme myöskin huomioineet sen, että monien koko maata käsittävien järjestöjen luottamusmiehet sekä sellaisten liikeyritysten johto, joilla on avainasema koko taloudellisessa elämässämme, vieläkin valitaan ilmeisesti syrjäyttäen maamme elintärkeät poliittiset edut.

Olemme täysin tietoisia niistä vaikeuksista, jotka ovat yhdistettyinä tämän kysymyksen selvittelyyn. Olisi sentähden onnellisinta, että kansalaiset, jotka sotaan liittyvissä kysymyksissä ovat toimineet fasistisen hengen ja sen mukaisen saksalaissuuntauksen huomattavimpina edustajina, nyt vapaaehtoisesti vetäytyisivät pois johtavilta ja ulospäin näkyviltä sekä yleisiltä että yksityisiltä paikoilta. Haluamme myöskin uskoa, että ellei näin tapahdu, hallitus käyttäen koko vaikutusvaltaansa voisi saada aikaan tarpeelliset henkilömuutokset. Ja kun olemme sitä mieltä, että tämä koko kansan tulevaisuudelle tärkeä kysymys täytyy käsitellä ja ratkaista eduskunnan ja hallituksen yhteistoimin, haluamme hallitukselle, nojautuen Valtionpäiväjärjestyksen 37 §:n 2 mom:iin, esittää seuraavan välikysymyksen:

> Onko hallitus selvillä siitä, että maamme sisä- ja ulkopoliittinen asema saattaa tuntuvasti heikentyä, jos kysymys sotaan ryhtymisestä Saksan rinnalla, samoin kuin siihen liittyvien muiden kysymysten selvittely on jatkuvasti ratkaisematta, ja mihin toimenpiteisiin hallitus on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä asian poistamiseksi nopeasti päiväjärjestyksestä saattamalla asianomaiset henkilöt lailliseen edesvastuuseen?
>
> Onko hallitus tietoinen niistä niin hyvin sisä- kuin ulkopoliittisista vaaroista, jotka johtuvat siitä, että fasistiset ja selvästi saksalaissuuntauksen kannattajina työskennelleet henkilöt vieläkin ovat johtavilla paikoilla sekä yleisissä että yksityisissä toimissa maassamme, ja täten vaikeuttavat sisä- ja ulkopoliittista asemaamme, ja suostuuko hallitus käyttämään koko vaikutusvaltaansa siinä tarkoituksessa, että saadaan aikaan tarpeellinen poliittinen puhdistus maassamme niitä suuntaviivoja ja periaatteita noudattaen, joihin viitataan eduskunnan kolmen suurimman puolueen yhteistoimintasopimuksessa?

Helsingissä 29 päivänä kesäkuuta 1945.

Hertta Kuusinen	Levi Jern
Yrjö Kallinen	Albert Brommels
Väinö Voionmaa	Ville Pessi
Cay Sundström	John Österholm
Max Sergelius	Ebba Östenson
Eino Pekkala	Atos Wirtanen
Albin Wickman	Matts Forss
Nils Meinander	Elli Stenberg
C. O. Frietsch	Kalle Kauhanen
Kaisu-Mirjami Rydberg	L. Myllymäki
E. Hietanen	E. Roine
P. Leskinen	A. Uusitalo
A. Prunnila	Helmer Smeds

Till Riksdagens herr talman.

Efter vapenstilleståndet har en ny grund lagts för det politiska livet i landet. För att bevara vår frihet och självständighet måste vi handla så, att vi vinna de förenade nationernas förtroende. Detta innebär även, att vi fostra en samhällsanda, som tryggar en störningsfri utveckling längs de nya linjerna. En sådan nyorientering kan dock icke åstadkommas utan ett klart avståndstagande från de åsikter och ideal, som tidigare besjälade en del kretsar av vårt folk. Det nära förestående fredsslutet tillåter icke mera det minsta dröjsmål i avgörandet. Vi måste visa, att vi förmå avsluta den politiska sluträkningen efter kriget. Regeringen borde meddela, vilka åtgärder den ärnar vidtaga för att från dagordningen avföra alla de politiska frågor, som ansluta sig till landets deltagande i kriget vid Tysklands sida vid dettas anfall mot Sovjetunionen, till brytandet av vissa avtal, godkännandet av antikominternpakten, undertecknandet av det s. k. Ribbentrop-avtalet m. fl. åtgärder, som försvagat Finlands internationella ställning och över vilkas innebörd riksdagen icke i tid erhållit tillräckligt besked med påföljd att riksdagen icke varit insatt i händelseförloppet.

Vi önska vidare rikta regeringens uppmärksamhet på den omständigheten, att medborgare, vilka personifiera den fascistiska och antidemokratiska andan i vårt land eller varit utpräglade representanter för den olycksbringande tyska orienteringen, fortfarande såsom innehavare av ledande och representativa poster försvaga vår ställning såväl inåt som utåt. Vi kunna inte dölja vår förvåning över att regimförändringen i Finlands Bank så länge låtit vänta på sig. Vi hysa oro över att som statsuniversitets främsta förtroendemän verka personer, vilka ofrånkomligt fjärma denna betydelsefulla bildningshärd från de strävanden folkets flertal gjort till sina. Det förvånar oss, att personer med ett kompromiterande politiskt förflutet fortfarande besätta ledande poster inom armén, undervisningsväsendet och övriga förvaltningsområden. Vi ha också lagt märke till, att många riksomfattande fria organisanioner ävensom affärsföretag med en nyckelposition inom vårt ekonomiska liv fortfarande utse sin ledning under åsidosättande av för landet livsviktiga politiska hänsyn.

Vi äro fullt medvetna om de svårigheter, som äro förbundna med en lösning av denna fråga. Det vore därför lyckligast, om medborgare, vilka i samband med kriget verkat som de mest framträdande representanterna för den fascistiska andan och den därmed sammanhängande tyska orienteringen nu frivilligt droge sig tillbaka från ledande och utåt synliga poster i allmän och enskild tjänst. Om detta icke sker, äro vi även benägna att tro, att regeringen genom att bruka hela sitt inflytande skulle kunna åstadkomma de nödiga personförändringarna. Och då vi anse, att denna för folkets hela framtid viktiga fråga måste behandlas och lösas av regering och riksdag i samverkan, önska vi till regeringen med stöd av Riksdagsordningens 37 § 2 mom. rikta följande interpellation:

Är regeringen medveten om, att vårt lands inrikes- och utrikespolitiska ställning kan kännbart försvagas, därest frågan om inledandet av kriget vid Tysklands sida ävensom andra i samband därmed stående frågor fortfarande lämnas oavgjorda, och vilka åtgärder har regeringen vidtagit eller ärnar regeringen vidtaga för att snabbt avföra dem från dagordningen genom att ställa vederbörande personer till lagligt ansvar?

Är regeringen medveten om de såväl inrikes- och utrikespolitiska vådor, som förorsakas av att personer, vilka invecklat sig i antidemokratiska och uppenbart tyskorienterade förehavanden, fortfarande inneha ledande poster i såväl allmän som enskild tjänst och därigenom försvåra landets såväl inrikes- som utrikespolitiska ställning och är regeringen beredd att använda hela sitt inflytande i syfte att åstadkomma en nödig politisk utrensning i vårt land i enlighet med de politiska riktlinjer och principer, vartill hänvisas i sam-

arbetsfördraget mellan riksdagens tre största partier?

Helsingfors den 29 juni 1945.

Hertta Kuusinen	Levi Jern
Yrjö Kallinen	Albert Brommels
Väinö Voionmaa	Ville Pessi
Cay Sundström	John Österholm
Max Sergelius	Ebba Östenson
Eino Pekkala	Atos Wirtanen
Albin Wickman	Matts Forss
Nils Meinander	Elli Stenberg
C. O. Frietsch	Kalle Kauhanen
Kaisu-Mirjami Rydberg	L. Myllymäki
E. Hietanen	E. Roine
P. Leskinen	A. Uusitalo
A. Prunnila	Helmer Smeds

P u h e m i e s: Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaan on asia pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan istuntoon.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia p a n n a a n p ö y d ä l l e seuraavaan istuntoon.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. K o i v i s t o: Suuren valiokunnan kokous on huomenna lauantaina kello 10,30.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset suhdanneverolaiksi.

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävät hallituksen esitys n:o 9 ja ed. Paasivuoren y.m. lak. al. n:o 10, joita on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 4 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:ot 12 ja 12 a, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

P u h e m i e s: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan ja sen jälkeen päätetään lakiehdotuksista.

Keskustelu:

Ed. K a u p p i: Metsätaloudesta saadut tulot eivät parina edellisenä vuotena olleet suhdanneveron alaisia. Tällöin kuitenkin säädettiin erityinen metsävero. Kun nyt on pantu jälleen myöskin metsätulot suhdanneverolain säännösten alaisiksi, niin edistyspuolueen ryhmä on kannattanut tätä järjestelyä edellyttäen, ettei erityistä metsäveroa enää tule säädettäväksi.

Ed. O k s a l a: Herra puhemies! — Tänä päivänä tulee eduskunnan enemmistö ratkaisevassa käsittelyssä ilmeisesti hyväksymään suhdanneverolain. Näin tekee eduskunnan enemmistö siitä huolimatta, että lakiesitystä vastaan on täällä esitetty lukuisa määrä erittäin painavia muistutuksia. Muistutukset ovat kaikki perustuneet asiallisiin tosiseikkoihin ja tilastoihin eikä niitä ole voitu kumota eikä edes tehdä kiistanalaisiksi. Me suhdanneverolain vastustajat olemme osoittaneet, että tämä uusi suhdanneverolaki kohdistuu kaikkien yrittäjien eri perusteilla saamiin tuloihin eikä yksinomaan ja tuskinpa edes pääosaltaan poikkeuksellisista oloista johtuvina pidettäviin suhdannetuloihin. Minä uskon kuitenkin, että se laaja keskustelu, mikä tälläkin kerralla suhdanneverolain johdosta on käyty täällä eduskunnassa ja valiokunnissa, on avannut usean hallituspuolueeseenkin kuuluvan edustajan silmät näkemään, että suhdanneverolaki meillä käytännössä olleessa ja nyt esitetyssä muodossa on epäoikeudenmukainen ja väärä. Täytyyhän jokaisen sentään myöntää, että suhdanteiden vaihteluille perustuva verotus on silloin väärä, kun se kohdistuu sellaisiin ajan mukana luonnollisesti kohonneisiin tuloihin kuin esim. kirjailijoiden, taidemaalareiden, kuvanveistäjien, säveltäjien tai esittävien taiteilijoiden tuloihin, jotka ovat useissa tapauksissa kohonneet ainoastaan sentähden, että nämä henkilöt, jotka perusvuosina 1936—1937 ja 1938 eli siis 7 ä 9 vuotta sitten olivat ehkä alallaan tai ammatissaan aloittelevia ja tuntemattomia, mutta jotka sen jälkeen ovat opinnoillaan, työllään, tarmollaan ja taidollaan saavuttaneet itselleen nimen ja tunnustusta ja sen mukana myöskin tuloja. On selvää, että näiden henkilöiden, aivan muista kuin suhdanteista johtuva lisääntynyt tulo ei kuulu suhdanteista riippuviin

tuloihin, mutta kuitenkin se suhdanneverolain avulla otetaan heiltä suureksi osaksi pois ja siten vaikeutetaan näiden sivistyselämällemme tärkeiden tekijöiden elämää ja toimintamahdollisuuksia. Tämä laki on väärä silloinkin, kun se ottaa yksityiseltä elinkeinonharjoittajalta pois halun mahdollisimman voimaperäiseen työhön ja toimintaan, kun se hävittää lääkäriltä, insinööriltä, arkkitehdiltä, asianajajalta tai muulta elinkeinonharjoittajalta, joka perusvuosista kuluneen ajan kestäessä on työllään ja tarmollaan sekä ehkä kalliiden jatko-opintojen, opintomatkojen ja muiden sellaisten avulla tullut tunnetuksi ja saanut entistä suurempia toimintamahdollisuuksia, kun se häneltä hävittää halun ja innon ponnistaa kaikkensa omalla alallaan nyt, jolloin kaikkien kansalaistemme ponnistuksia juuri kaivattaisiin. Vääränä täytyy meidän jokaisen myöskin pitää sitä, että suhdannevero kohdistuu ehkä hyvinkin pienestä alkaneeseen, mutta ahkeraan yrittäneeseen ja neuvokkaaseen henkilöön, joka on kohottanut ja laajentanut mahdollisesti 9 vuotta sitten pienenä olleen liikkeensä huomattavaksi yritykseksi ja siten hyödyllisesti vaikuttanut maan tuotanto- ja talouselämään. Yhtä väärä on tämä laki silloinkin, kun se kohdistuu suurempiin yrityksiin, jotka näinä 7—8—9 vuotena, mitkä perusvuosista ovat kuluneet, ovat laajentuneet ja kehittyneet ja joiden tulot siten ovat lisääntyneet muista syistä kuin suhdanteiden muuttumisesta. Väärä on suhdanneverolaki vielä siinäkin, että se muka suhdannevoittona verottaa rahan laskemisesta johtuvia tuloja, kuten täällä on jo aikaisemmin todistettu tapahtuvan. Ja lopuksi väärä on tämä laki siinä suhteessa, että se asettaa metsätulot, jotka perustuvat arviointiin ja matemaattisiin laskutoimituksiin, suhdanneverotusten alaisiksi. Jokaisen meistä täytyy myöntää, että kaikissa näissä suhteissa tämä laki on väärä. Epätarkoituksenmukainen se taas on siinä suhteessa, että se ei voi tavoittaa todellisten suhdannevoittojen saajia, sota-ajan talouselämän parasiitteja, mustan pörssin kauppiaita ja muita keinottelijoita. Näitä ei tavoita suhdanneverolaki enempää kuin verolait yleensäkään.

Tässä lopullisessa käsittelyssä tahdon vielä huomauttaa siitä, josta täällä jo aikaisemminkin on mainittu, että suhdanneverolakiesitys on annettu vastoin aikaisemman hallituksen nimenomaista lupausta, ja myöskin siitä, että lakia valmistettaessa ei ole asiantuntijoille, esim. finanssitoimikunnalle ja kansantaloudelliselle neuvottelukunnalle annettu tilaisuutta lausua mielipidettään tästä laista. Edelleen on pantava merkille se poikkeuksellinen tapa, mitä tätä lakiesitystä annettaessa on noudatettu, että verolakiesitys annetaan eduskunnalle noin 4 kuukautta sen jälkeen, kuin se verovuosi, jota verolaki koskee, jo on päättynyt. Verolakeja ei yleensä säädetä eikä saisi säätää taannehtivasti, vaan olisi ne monestakin syystä annettava niin ajoissa, että tilinpäätöksiä tehtäessä tiedetään, mitkä verot ovat tällöin voimassa. Tämä periaate on tärkeä, ja sitä on yleensä ja kaikkialla noudatettu. Poikkeuksen tekee tässäkin suhteessa surullinen suhdanneverolaki, joka ei muutenkaan täytä verolaeille asetettavia vaatimuksia.

Vielä on syytä mainita eräästä näkökohdasta, jota suhdanneverolakia laadittaessa ja eduskunnalle esitettäessä ei riittävässä määrässä tähän asti ole otettu huomioon. Suhdanneverolain perusteeksi on aina mainittu, että tuotanto ja liike-elämä on sodan aikana eräissä tapauksissa saanut poikkeuksellisista oloista johtuvaa erikoisen suurta aineellista hyötyä, jota suhdanneverolain avulla tahdotaan ottaa valtiolle. Kieltämättä onkin asianlaita jossain määrin näin, ja varmaankin on oikea se pyrkimys, että todellisia suhdannetuloja verotuksen avulla koetetaan kerätä valtiolle. Tämä olisi pitänyt vain tehdä oikeammalla tavalla, jolloin tätä verotusta vastsaan tuskin kukaan olisi noussut ja jolloin taloudelliset vauriot olisi voitu välttää.

Asiaa arvosteltaessa on vielä huomattava, että poikkeukselliset ajat ovat synnyttäneet myös negatiivisia suhdanteita, tahtoo sanoa sellaisia tekijöitä, jotka hyvin suuressa määrin ovat vaikeuttaneet talouselämämme työskentelyä sodanaikaisissa olosuhteissa ja vaikeuttavat niitä edelleen sodan loputtuakin. Kauppaliikkeet ovat menettäneet varastonsa, ja verotuksella, joka huomattavalta kohdalta on kohdistunut inflatiosta aiheutuvaan näennäiseen voittoon, on niiltä riistetty varastoista irtautuneita pääomia ja siten mahdollisuudet hankkia uusia varastoja, sitten kun tähän tilaisuus mahdollisesti avautuu. Liikepääoma on näin otettu pois. Tuotantolaitoksien koneistot ovat liikarasi-

tuksen kautta tavallista enemmän kuluneet, asunnot ja tehdashuoneistot rappeutuneet ja raaka-ainevarastot hävinneet näiltä laitoksilta. Suhdanneverolakia suunniteltaessa ei ole otettu huomioon näiden negatiivisten suhdanteiden vaikutusta. Jos ja kun kauppa- ja teollisuuslaitokset rauhanoloissa voivat alkaa työskentelynsä, olisi niiden uhrattava huomattavia pääomia kaiken sen korjaamiseen, mikä poikkeuksellisena aikana on kulutettu ja kulunut ja päässyt rappeutumaan, mutta pääomia tähän tarkoitukseen ei useissakaan tapauksissa tuottajalla enää ole, sillä ankara verotus on kuluttanut kertyneet tulot ja huomattavan osan pääomistakin. Tuotantokoneistomme joutuu silloin suuriin vaikeuksiin, kun sen pitäisi ylläpitää ja mahdollisimman paljon lisätä tuotantoa rauhan tultua. Nämä asianhaarat vaikuttivat ensimmäisen maailmansodan jälkeen erittäin raskaasti ja haitallisesti talouselämän toimintamahdollisuuksiin ja aiheuttivat vaikeita taloudellisia kriisejä kaikkialla, vieläpä puolueettomissakin maissa. Ottaen oppia silloin saaduista kokemuksista ovat useimmat maat luopuneet tämän sodan aikana sellaisesta suhdanneverotuksesta, joka melkoiselta osaltaan syntyy siitä, että varastot loppuvat, tuotantolaitosten koneistot kuluvat, raaka-ainevarastot vähenevät tai rahan arvo alenee. Näin olisi pitänyt meilläkin tehdä. Mutta hallitus ja eduskunta jatkavat edelleen sellaista suhdanneverotusta, joka on tunnettu ja todistettu epäoikeudenmukaiseksi ja talouselämälle vahingolliseksi. Kuten jo ensimmäisessä käsittelyssä lausuin, olen vakuutettu siitä, että tämä suhdanneverolaki tuottaa maan talouselämälle enemmän vahinkoa kuin se valtiolle antaa tuloa.

Kun en tahdo olla mukana hyväksymässä sellaista verolakia, joka on epäoikeudenmukainen ja väärä ja jonka seuraukset selvästi ovat maan taloudelle epäedullisia, niin esitän, herra puhemies, että esillä oleva lakiesitys hylättäisiin.

Ed. M. Järvinen: Herra puhemies! Tunnettu tosiasia on, että ne kansalaiset ja kansalaispiirit, joilla on välitön tai välillinen mahdollisuus saada sodasta taloudellista etua, ovat kaikissa maissa kiihkeimpiä sodan lietsojia. Kansan menetykset ja kärsimykset eivät heille merkitse mitään. He ovat aina valmiit milloin siihen vain tilaisuus ilmenee, syöksemään maansa sotaan saadakseen sotahankintojen kautta tilaisuuden suunnattomien voittojen saalistamiseen. Käsitykseni on, että meidänkin maassamme jo vuosikausia ennen sotaa harjoitetun sotakiihoitustoiminnan takana oli suurpääoman edustajat ja ne, joilla oli mahdollisuuksia päästä sodasta tavalla tai toisella hyötymään. Kun näin on, niin on ehdottomasti oikein, että he joutuvat teoistaan ei ainoastaan poliittis-oikeudellisesti, vaan myöskin taloudellisesti vastaamaan. Laajojen kansalaisjoukkojen ehdoton ja oikeutettu vaatimus onkin, että sotakustannukset on perittävä sotasyyllisiltä ja niiltä, jotka ovat sodasta taloudellisesti hyötyneet.

Kun käsiteltävänä oleva suhdanneverolakiesitys on luonteeltaan sellainen, että se käsitykseni mukaan tulee huomattavalta osalta koskemaan niitä, jotka sodasta johtuvasta liiketoiminnasta ovat keränneet suhteettoman suuria voittoja, on esitys oikeaan osunut. Antaessani kannatukseni m.m. liikevaihtoveron korotusta koskevalle hallituksen esitykselle, vaikka se jossakin määrin aiheuttaa lisäpainoa työläistenkin verokuormassa, tein sen nimenomaan siinä mielessä, että myöhemmin verotuksen pääkohde kohdistetaan suurten tulojen, omaisuuksien ja varsinkin sodasta hyötyneiden mahdollisimman tehokkaaseen verottamiseen. Liikevaihtoverolain kolmannessa käsittelyssä arvosteltiin hallitusta varsin ankarasti siitä, ettei se verotuspolitiikassaan tarpeellisessa määrässä pyrkinyt suurten omaisuuksien verottamiseen. Tähän arvosteluun olen halukas yhtymään, sikäli että olisin toivonut hallituksen jo nyt antaneen sellaisen lakiesityksen, että kaikki sotahankinnoista ja toimituksista saadut voitot on luovutettava valtiolle sotakustannusten suorittamiseen. Mutta vaikka hallituksen esitys ei olekaan sellainen kuin sen pitäisi olla, toivon, että eduskunta hyväksyisi lakiesityksen yksimielisesti.

Tässä yhteydessä tahtoisin kuitenkin lausua hallitukselle toivomuksen, että se vastaisia verolakeja eduskunnalle esittäessään antaisi myöskin sellaisen lakiesityksen, että sotahankinnoista ja toimituksista saadut voitot tulisivat vuodesta 1938 lähtien kokonaisuudessaan valtiolle luovutettaviksi.

Ed. Valanne: Herra puhemies! Kun suhdanneverolakiesitys kaikesta huoli-

matta eduskunnalle annettiin lähes neljä kuukautta verotusvuoden päättymisen jälkeen, olisi odottanut, että siinä olisi noudatettu sitä oikeuden- ja kohtuudenmukaisuutta, josta valtiovarainministeri mainitsi täällä puhuessaan lain 3 §:stä lain ensimmäisessä käsittelyssä. Voidaan kuitenkin asiallisilla syillä todeta, että oikeudenmukaisuutta ei ole noudatettu lain 4 ja 5 §:ssä n.s. inflatioprosentteja määrättäessä, eikä siinä ole noudatettu kohtuudenmukaisuuttakaan. Jokaiselle on selvää, että se markka, jota käytettiin lain määrääminä vertailuvuosina 1936, 1937 ja 1938, oli parempi kuin viime vuoden lopussa oli 2 markkaa. Tässä laissa hallitus kuitenkin määräsi sen vastaamaan 1 markkaa 70 penniä. Valtiovarainvaliokunta puolestaan meni hiukan lähemmäksi oikeutta ja määräsi sen 1 markaksi 80 penniksi. Siinä keskustelussa, jota eduskunnassa käytiin palkka-asian järjestelykysymyksen ympärillä äskettäin, annettiin markasta ja sen arvosta useita lausuntoja. Eräs puhuja lausui sen laskeneen noin neljännekseen sen alkuperäisestä arvosta ennen sotiamme. Toiset todistelivat palkkojen nousun tekevän 300—400 prosenttia. Eräs lausui palkkoja korotetun 3- jopa 5-kertaisiksi ja eräs arveli palkkojen maaseudulla nousseen 6-kertaisiksi ja ammattimiehillä Helsingissä 3-kertaisiksi. Nämä ovat kaikki tuoreita todistuksia markan arvon muuttumisesta. Voidaan katsoa selväksi asiaksi, että markkamme ei viime vuonna, jota suhdanneverolaki koskee, ollut sellainen kuin hallituksen arviossa ja eduskunnan hyväksymässä laissa edellytetään.

Valtio tarvitsee rahoja suurten menojensa peittämiseen ja se saa niitä monin tavoin, mutta olisi kuitenkin syytä noudattaa oikeudenmukaisuutta, kun verolakeja säädetään. Oikeudenmukaista ei ole säätää suhdanneverolaki, joka tunnetusti on ankara, rangaistusluontoinen verolaki ja jonka tarkoituksena on ottaa sotavoitot valtiolle, sellaiseksi, että yritys, joka vuonna 1944 on ansainnut kaksi kertaa sen markkamäärän, minkä se oli tuottanut lain määrääminä vertailuvuosina 1936, 1937 ja 1938, eikä siis todellisuudessa ollut tuottanut ensinkään n.s. sotavoittoa, kuitenkin joutuu kaiken muun raskaan verotuksen lisäksi myöskin suhdanneverolain mukaan maksamaan veroa olemattomasta sotavoitosta. Kyllä hallituksen ja myöskin eduskunnan olisi täytynyt tässä suhteessa asettua oikeudenmukaisuuden kannalle. Ei vaikuta millään tavoin vakuuttavalta se puolustelu, jota tässä suhteessa on esitetty sekä eduskunnan valtiovarainvaliokunnassa että itse eduskunnassa, että kun kysymyksessä olevat inflatioprosentit lain 4 ja 5 §§:ssä on nostettu edellisen lain 50 %:sta 70 %:iin, niin vastaa se inflation lisäystä. Edellisen lain prosenttimäärähän on jo väärä ja niin on väärä uusikin eikä vastaa todellista asiaintilaa. Maan talouselämäkin odottaa maan hallitukselta ja eduskunnalta oikeudenmukaisuutta, kun sitä koskevia lakeja säädetään. Taloudelliset yritykset ovat välttämätön, tarpeellinen ja erittäin tärkeä tekijä yhteiskunnassamme. On muistettava, että jos niitä ryhdytään verotuksessa lamauttamaan, on seurauksena yrityksen veronmaksukyvyn lakkaaminen, niiden toiminnan supistumisen aiheuttama työttömyys ja lopuksi ehkä toiminnan kokonaan lakkaaminen.

Viime aikoina on alkanut kuulua uusia poliittisia ääniä, jotka kohdistuvat omaisuuteen ja sitä tietä maamme talouselämään. Täällä eduskunnassa on valiokunnissa ja itse eduskunnan istunnoissakin verolakien käsittelyn yhteydessä lausuttu useampaan kertaan, että nyt on käytävä yhä suurempaan omaisuuden verottamiseen, koska siinä on nyt oikea tie valtion tulojen lisäämiseen. Meillähän on nyt jo maatalouteen kohdistunut verotus peräti ankara. Muistakaamme vain toinen omaisuudenluovutusvero ja muut omaisuuteen kohdistuvat verot. Tämä poliittisen näkemyksen aiheuttama omaisuuden verottamishalu voi toteutettuna ehkä näennäisesti ja ehkä hetkellisesti viedä siihen tulokseen, johon sillä sanotaan pyrittävän, nimittäin valtion verotulojen lisäämiseen, mutta lopputulos siitä varmasti tulee olemaan huono, koska se johtaa taloudellisten yritysten heikentymiseen, kun niistä sen kautta otetaan pois niiden toiminnalle välttämättömät toimintavarat. Monellahan yrityksellä niitä ei enää sotavuosien ankaran rasituksen ja vapaaehtoisen sekä pakkolainojen takia edes ole, vaan on niiden omaisuus niiden toiminnalle välttämättömässä kiinteistössä tai ainoastaan varastossa ja kalustossa. Jos niihin

käydään käsiksi, vie se yritysten velkaantumiseen, kustannusten nousuun ja toiminnan heikentymiseen tai kokonaan loppumiseen.

Talouselämämme on tähän asti ollut tyydyttävässä kunnossa. Huolimatta kaikkinaisesta sota-ajan aiheuttamasta raaka-aineen puutteesta ovat teollisuuslaitoksemme voineet olla käynnissä ja myös kauppa on läpäissyt sota-ajan. Molemmat, niin teollisuus kuin kauppakin, ovat menneinä vuosina syöneet ja kuluttaneet kaikki varastonsa ja muutkin reservinsä, osittain jopa käyttövarojaan myöten. Viimemainitut ovat menneet ensinnäkin säännöstelyn ja sota-ajan vaikeuksien aiheuttaman tuoton tai vaihdon supistamisen takia ja toiseksi verojen ja muiden sota-ajan suurentuneiden kulujen kautta. Nyt on syytä varoa, ettei talouselämällemme aiheuteta korvaamattomia vaurioita ymmärtämättömän politiikan vaatiman verotuksen ja muiden rasitusten muodossa. Niillä, joilla nyt on käsissään ratkaisuvalta veroasioissa ja palkkasekä hinta-asioissa, on suuri vastuu. Heistä riippuu, säilyykö talouselämämme toimintakykyisenä ja toimivana rattaana yhteiskuntakoneistossa tai lamautetaanko se ymmärtämättömän poliittisen menettelyn takia.

Suhdanneverolaista on täällä eduskunnassa siitä käydyssä keskustelussa sanottu, että se jos mikään on oikeudenmukainen vero, kun se kohdistuu sotavoittoihin. Jos se kohdistuisikin niihin yksinomaan, niin voisi tähän lausuntoon yhtyä, mutta täällä on myöskin jo monessa lausunnossa osoitettu, että se kohdistuu hyvin sokeasti paljoon muuhunkin kuin sotavoittoihin. Suuret yritykset, joiden vuosituotto vertailuvuosina 1936, 1937 ja 1938 oli hyvä, eivät joudu ensinkään sen alaiseksi, jos niiden vuosituotto on nykyään suunnilleen samanarvoinen, mutta yritys, joka vertailuvuosina sattui olemaan lamakaudessa eikä silloin tuottanut juuri mitään, mutta joka senjälkeen taas pääsi jaloilleen ja tuottaa nykyisin kohtuullisen vuosituloksen, joutuu nyt kärsimään rangaistuksen tästä ja olemaan suhdanneverolain alaisena.

Täällä on myöskin jo tullut mainituksi, että kaikki pimeät sotavoitot jäävät kokonaan verottamatta ja siis myöskin tämän nimenomaan sotavoittoja tavoittelevan suhdanneverolain tavoittamattomiin. Niiden veronalaiseksi saamiseen olisi työtä kohdistettava. Suhdanneverolaki omaa monia suuria heikkouksia ja kohdistuu niin sokeasti tavoitteihinsa, että olisi paras, kun sitä ei enää ensinkään säädettäisi, varsinkin kun verotus meillä muutenkin on jo kyllin ankara.

Herra puhemies, pyydän kannataa ed. Oksalan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelussa on ed. Oksala ed. Valanteen kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin. Kutsun tätä ed. Oksalan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy asian toisessa käsittelyssä päätetyn hallituksen esitykseen pohjautuvan lakiesityksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Oksalan hylkäävä ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s: Kehoitan „ei"-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

P u h e m i e s: Vähemmistö.

Ed. O k s a l a pyytää koneäänestystä.

P u h e m i e s: Äänestyksessä on annettu 128 jaa- ja 41 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 29.

Eduskunta on päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 28, jota on valmiste-

levasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 9 ja suuren valiokunnan mietinnöissä n:ot 27 ja 27 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Oksala: Herra puhemies! — Kun nyt välitön verotus on kehittynyt siksi ankaraksi kuin meidän maassamme on tapahtunut, niin täytyy pitää ehdottomana vaatimuksena, että verotus koetetaan muodostaa niin tasapuoliseksi ja niin oikeudenmukaiseksi kuin se suinkin on mahdollista. Suuretkin verotaakat on pyrittävä jakamaan tasaisesti maan kaikkien verovelvollisten kannettavaksi heidän taloudellisen kantokykynsä mukaisesti. Tämä on tärkeätä ei ainoastaan oikeudenmukaisuuden saavuttamiseksi, vaan myöskin ja ennenkaikkea siksi, että muuten koko talous, johon verotus kohdistuu ja jota se rasittaa, suistuu pois oikeasta uomastaan ja joutuu epäjärjestykseen.

Kun on seurannut äskettäin esillä olleiden hallituksen verolakien käsittelyä täällä eduskunnassa, niin täytyy todeta, että tätä esittämääni verolainsäädännön perusohjetta ei ole täällä riittävässä määrässä noudatettu. Kuvaavimpana esimerkkinä siitä, miten edesvastuuttomasti, jotten sanoisi vallattomasti verolakeja voidaan eduskunnassa käsitellä, on nyt ratkaisevassa käsittelyssä oleva varallisuusverolain laatiminen. Professori Kovero on kirjasessaan „Viimeaikaisista veroistamme", jonka hän julkaisi jo vuonna 1943, sanonut, että varallisuusvero „on kaikessa perustelemattomuudessaan ja luonnottomuudessaan pikemminkin katsottava jonkinlaiseksi veroparodiaksi kuin veroksi vakavassa mielessä". Jos tämä ankara arvostelu aikaisemmin oli ehkä liioiteltu, niin paljon oikeutetummaksi muodostuu tämä arvostelu nyt, kun eduskunta on tehnyt varallisuusverolakiesitykseen sen muutoksen, että 5 § hallituksen esityksestä on poistettu. Mainitsemani pykälän poistaminen merkitsee sitä, että pääoma, joka on sijoitettu osuuskuntiin tai osakeyhtiöihin, tulee verotetuksi kaksinkertaisesti. Tämä omaisuus verotetaan nim. täysmääräisenä osakeyhtiön tai osuuskunnan hallussa ja sama omaisuus verotetaan myöskin täysmääräisenä osakkaiden hallussa. Kun varallisuusveroa ensimmäisen kerran suunniteltiin, esittivät taloudelliset asiantuntijamme ja komiteamme sille sellaisen muodon, että osakkeet ja osuuskuntien osuustodisteet olisivat jääneet kokonaan tämän verotuksen ulkopuolelle. Jos näin olisi menetelty, niin silloin olisi noudatettu oikeudenmukaisuutta ja sitä kaikkialla hyväksyttyä verolainsäädännössä noudatettavaa periaatetta, että mitään omaisuutta tai tuloa ei voi eikä saa verottaa kaksinkertaisesti. Kun varallisuusverolakia sitten käsiteltiin hallituksessa ja eduskunnassa, sai se sellaisen muodon, että edellä mainitsemiini yhteisöihin sijoitetut pääomat tulivat verotetuiksi 1½-kertaisina, niin että yhteisö suoritti veroa täysmääräisenä ja osakkeet sekä osuudet laskettiin puolesta arvosta veronalaiseen omaisuuteen. Tämäkin menettely oli tietysti epäoikeudenmukaista ja talouselämällemme vahingollista, mutta poikkeuksellisissa oloissa katsottiin voitavan tämä epäkohta jotenkuten sietää.

Nyt käsiteltävänä olevan esityksen oli hallitus valmistanut aikaisemmin käytännössä olleen periaatteen mukaisesti. Täällä eduskunnassa tehtiin esitykseen kuitenkin kohtalokas ja täysin perustelematon muutos, jonka seurauksena osuuskuntiin ja osakeyhtiöihin sijoitetut varat tulevat verotetuksi kaksinkertaisesti. Tämä epäoikeudenmukaisuus koskee varsin laajoja kansalaispiirejä. Osuuskuntien osalta ei epäoikeudenmukaisuus taloudellisesti tunnu niin suurelta, koska osuuskuntien osuudet ovat yleensä arvoltaan pieniä, joten ne eivät varallisuusveroon sanottavasti vaikuta, mutta osakeyhtiöiden osalta epäoikeudenmukaisuus on taloudellisesti sitäkin suurempi, puhumattakaan siitä, että se periaatteellisesti on täysin epäoikeudenmukainen.

Useista eri syistä on meidän maassamme osakeyhtiömuoto taloudellisissa yrityksissä tullut varsin yleiseksi. Pienetkin liikkeet on muodostettu osakeyhtiöiksi, jolloin tavallisesti liikkeen omistaja ja hänen perheensä jäsenet omistavat yhtiön kaikki osakkeet. Mikäli osakeyhtiön tai osakkaiden varat nousevat yli 100,000 markan, joutuvat nämä useimmiten verrattain vaatimattomat yritykset ja niiden osakkaat nyt suoritta-

maan varallisuusveroa samasta omaisuudesta kaksinkertaisen määrän. Tämä on ilmeinen epäkohta ja vääryys, jota ei voida millään tosi asiallisella syyllä puolustaa.

Totean nyt kuten olen aikaisemminkin täällä tehnyt, että taloudellisia kysymyksiä olisi syytä käsitellä erittäin suurella harkinnalla ja varovaisuudella. Valitettavasti näin ei ole tapahtunut varallisuusverolakia laadittaessa. En epäile, että seuraukset tästäkin tulevat verrattain pian näkyviin. Silloin ei eduskunnan enemmistö, joka kantaa vastuun harkitsemattomasta päätöksestään, saa kieltäytyä kantamasta vastuuta myös tuon päätöksen seurauksista. Minun ei kannata tehdä nyt ehdotusta varallisuusverolain hylkäämiseksi, koska se ei saa täällä ilmeisesti riittävää kannatusta, mutta mielipiteeni olen tahtonut saada merkityksi pöytäkirjaan muistiin vastaisten aikojen varalle.

Ed. Heiniö: Herra puhemies! Kun laki ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta tulee tänään kolmannessa käsittelyssä hyväksyttäväksi, on vielä aihetta huomauttaa lain 5 §:n poistamisesta hallituksen esityksestä, kuten täällä jo edellinenkin puhuja ed. Oksala teki. Hallitus oli ottanut 5 §:n lakiin, jotta voitaisiin estää n. s. ketjuverotus, jota kaikkialla muualla on pidetty verotuslakeihin soveltumattomana. Tosin hallituskin oli ehdotusta tehdessään kompromissannut esittäessään, että verovelvollisen varoista voidaan vähentää puolet varoihin sisältyvien kotimaisten osakkeiden ja osuuksien varoista. Tässä oli joka tapauksessa eräänlainen viittaus ketjuverotuksen epäoikeudenmukaisuudesta, joskaan ei hallituskaan katsonut voivansa mennä täyteen ketjuverotuksen vastustamiseen. Kun eduskunta kuitenkin poisti mainitun 5 §:n laista, pelkään, että eduskunnan enemmistö ei täysin tajunnut, mistä pykälässä oli kysymys. Ei voi muuten ymmärtää, että eduskunta haluaisi täten verottaa samaa omaisuutta kahdesti, kolme, jopa neljäkin kertaa, siten loukaten verotuksen yleisiä periaatteita ja perusteita.

Minun ei tarvinne tässä yhteydessä esittää esimerkkejä, millä tavoin verotus nyt tehdyn muutoksen jälkeen kohdistuu omaisuuksiin, enintään viitata siihen ja samalla huomauttaa, että jos eduskunta jatkaa tällä tavoin taloudellisten kysymysten käsittelyä, ei luottamus sen rehelliseen pyrkimykseen hoitaa talouspolitiikkaa asiallisesti ole säilyvä. Puolustus, että valtio tarvitsee tuloja menojensa peittämiseksi, ei sellaisenaan oikeuta loukkaamaan tunnettuja talouspolitiikan lakeja.

Tällä hetkellä ei liene enää mitään tehtävissä, sillä eduskunta pysynee aikaisemmassa päätöksessään. Enintään saattaa kysyä, onko hallituksella halua virhettä korjata tavalla tai toisella. Ainakin on aihetta vedota hallituksen harkintaan, onhan sen päänä entinen pankinjohtaja, joka tuntee taloudelliset lait varsin hyvin. Tässä yhteydessä voitaneen siis vain vedota hallituksen harkintaan ja viitata siihen, että sillä on vielä mahdollisuus asian korjaamiseen lakiemme mukaisesti.

Ed. Berner: Herra puhemies! Kun eduskunnassa viimeksi oli käsittelyn alaisena hallituksen esitys ylimääräisestä varojen perusteella suoritettavasta verosta, eduskunta vastoin hallituksen esitystä ja valtiovarainvaliokunnan lausuntoa ed. Rantalan ehdotuksesta päätti poistaa 5 §:n, jonka mukaan olisi vähennettävä puolet verovelvollisen varoihin sisältyvien kotimaisten osakkeiden ja osuuksien arvosta. Tämä merkitsee sitä, niinkuin täällä jo tänään mainittiin, että kun hallituksen esityksen perusteella kyseelliset varat jo tulevat puolitoista kertaa verotetuiksi, ed. Rantalan ehdotuksen perusteella se kohoaisi niin, että näistä varoista suoritettaisiin lain edellyttämä määrä kaksinkertaisena. On vaikeata käsittää sitä, että toisten kansalaisten maksaessa veroa omaisuudesta, toiset joutuvat maksamaan veroa kaksinkertaisesti. Jo hallituksenkin esitys merkitsee sinänsä varsin huomattavaa ylimääräistä verotusta niille, jotka yhtiön muodossa harjoittavat jotain toimintaa. En voi ymmärtää, miksi yhtiötoimintaa vastaan suhtauduttaisiin näin vieroksuvasti, sillä se on toimintamuoto, joka ei suinkaan sitä ansaitse. Osakeyhtiö, paitsi että se juriidisesti sekä ulos- että sisäänpäin on tarkoin ja tyydyttävästi määritelty, pystyy melkoisen joustavasti ja tehokkaasti toimimaan. Yleiseltä kannalta katsottuna yhtiömuodolla on vielä se suuri etu, että se edellyttää tarkkaa kirjanpitoa ja siinä suhteessa helpottaa verotusta. Sitäpaitsi on otettava huomioon, että liittymällä yhteen monet, joilla ei olisi edellytyksiä yksin toimia, pystyvät näin hankkimaan toimeentu-

lonsa. Kun yhtiöiden ja osakkaiden veroa on vastoin hallituksen ehdotusta ehdotettu kannettavaksi molemmilta 100-prosenttisesti eli siis samasta omaisuudesta kaksinkertaisena, on tähän luultavasti johtanut se harhakäsitys, että näin päästäisiin verottamaan suuria kapitaaleja. On sen vuoksi syytä mainita, että maamme noin 17,000 osakeyhtiöstä lähes 8,000:n eli 50 prosentin osakepääoma oli alle 50,000 markan ja alle 100,000 markan on kokonaista 65 prosenttia kaikista meidän osakeyhtiöistämme. Yli 2 milj. markan osakepääomalla toimivia on vain 4.5 prosenttia ja yli 5 miljoonan pääomalla toimivia vain hieman yli 1 prosentti. Kun suurissakin yhtiöissä on myös pienempiä osakkeenomistajia, selviää tästä, että suurpääomaa tätä tietä ei päästä verottamaan, vaan että yhden varakkaamman verottamiseksi on ehkä verotettava satakunta muuta kaksinkertaisesti, vaikka mitään oikeutusta tähän ei muuten olisikaan. Käsittääkseni on täysin epäoikeudenmukaista asettaa joillekin kansalaisille kaksinkertainen vero ainoastaan siksi, että he syystä tai toisesta ovat valinneet tai olleet pakoitetut toiminnassaan käyttämään yhtiömuotoa. Jos hallituksen on koottava määrätty summa tälläkin verolla, olisi ollut oikeudenmukaisempaa, jos vero olisi ollut suhteellisesti korkeampi, mutta se olisi kohdistunut samansuuruisena samaan veroluokkaan kuuluviin kuin että nyt samansuuruisesta omaisuudesta verotetaan eri tavalla. Jos ei ole miellyttävää säätää sellaisia veroja kuin liikevaihtovero, joka on epäterveen finanssitilanteen ilmiö ja joka meillä ennen sotia oli tuntematon, on joka tapauksessa väärin noudattaa eri veroasteikkoa samassa veroluokassa oleviin kansalaisiin nähden.

Ed. Lahtela: On vaikea käsittää sitä kantaa, jolla kysymyksessä olevasta laista poistettiin 5 §. Kun maassamme on osakeyhtiöitä ja osuuskuntia, joista ei ole koko olemassaolonsa aikana kyetty jakamaan minkäänlaista osinkoa osakkeenomistajille, ei edes sen verran, kuin pankit ovat talletuksista korkoa maksaneet, ja näiden osakkeenomistajien varat ovat olleet kymmeniä vuosia kiinni yrityksissä, joista ei ole ollut mitään tuloa, mutta jotka yritykset talouselämän kannalta ovat olleet välttämättömiä, niin on aivan kohtuutonta, että näidenkin osakkeen ja osuuksien omistajia verotetaan siitä, että heillä on tällaisissa yrityksissä ollut varoja kiinni. Jo se, että olisi puoli veroa maksettu osakkeiden ja osuuksien arvosta, olisi jo ollut kohtuutonta näihin nähden. Tämä laki ei tiedä hyvistä ja huonoista osakkeista ja osuuksista mitään, vaan niistä otetaan vero sen mukaan, mikä määrätään arvoksi, enkä minä ole huomannut, että näiden osakkeiden tai osuuksien arvoa määrättäessä olisi otettu huomioon sitä seikkaa, onko liike sellainen, joka on kyennyt toiminnassaan keräämään edes sen verran varoja, että olisi voinut maksaa kohtuullisen koron siihen kiinnitetylle pääomalle. Summamutikassa on määrätty osakkeiden arvo ja että siitä on maksettava vero sen mukaan. Tällainen lainsäädäntö ei ole oikeata. Olisi pitänyt panna tähän lakiin ainakin sellainen pykälä, jolla olisi annettu hallitukselle oikeus vapauttaa sellaiset osakkeiden omistajat verojen maksusta, joiden varat ovat olleet kiinni tähän asti ja ovat edelleenkin tuottamattomissa laitoksissa.

Ed. Rantala: Täällä tänään suoritettu keskustelu sekä edellisen että tämän asian yhteydessä osoittaa, että milloin kysymys on suoranaisista, välittömistä veroista, niin niitä oikealla, siis porvarillisella taholla, vastustetaan. Mitä tulee siihen kohtaan laissa, johonka tässä keskustelussa erityisesti on kiinnitetty huomiota, esilläolevasta laista 5 §:n poistamiseen, täytyy huomauttaa, että siinä suhteessa sentään tehdään huomattava korjaus edelliseen varojen perusteella suoritettavaan lakiin. On lähdettävä myös siitä, että asianomaisen yksityisen henkilön omistuksessa olevan osakkeenarvon täytyy verotuksessa olla samanarvoista omaisuutta kuin jokin muukin omaisuus, sitäkin suuremmalla syyllä, kun tämän lain mukaan vieläpä velkanakin olevaa omaisuutta osittain verotetaan. Tässä lainsäädännössä niinkuin yleensä verolainsäädännössä voi tulla kyllä yksityistapauksiin nähden kohtuuttomuuksia, niitähän ei voida kokonaan välttää. Mutta en minä ainakaan ole tällä kertaa millään tavalla tullut vakuuttuneeksi siitä, että ne puhujat, jotka nyt valittavat sitä, että 5 § laista poistettiin, että ne millään tavalla ajaisivat jotain oikeudenmukaisempaa kantaa verotuksessa kuin eduskunnan enemmistö, joka on hyväksynyt lain 5 §:n poistamisen.

Ed. Oksala: Edellisen lausunnon johdosta pyydän huomauttaa, että täällä oikeistossa ei ole vastustettu välittömiä veroja, kun ne ovat oikeudenmukaisia. Täällä on vain aina vaadittu sitä, että välittömät verot, niinkuin kaikki muutkin verot, pitää koettaa jakaa oikeudenmukaisesti kaikkien verovelvollisten kesken. Ed. Rantala osoitti lausunnossaan, että hänellä ei ole aavistustakaan siitä, mitä hän puhuu. Hän hyväksyy varallisuusverolain 7 §:n, hallituksen esityksen 7 §:n, jossa annetaan asunto-osakeyhtiöihin nähden helpotuksia verotukseen nähden. Asunto-osakeyhtiöitä eikä niiden osakkaita veroteta niinkuin kaikkea muuta omaisuutta. Ed. Rantala ehkä nämä asiat tuntee, mutta aivan samanlainen on asia silloin kun on kysymys osakeyhtiöistä. Tämä on kuitenkin ed. Rantalalle aivan tuntematonta ja hän laskee, että osake edustaa jotain muuta omaisuutta kuin se, mikä asianomaisella osakeyhtiöllä on. Osakehan ei ole mitään muuta kuin osa siitä omaisuudesta, jonka osakeyhtiö omistaa. Ei osakepaperi itsessään mitään merkitse. Se oikeuttaa vain omistamaan määrätyn osan osakeyhtiön omistamaa omaisuutta. Jos kerran omaisuus osakeyhtiön kädessä verotetaan, niin ei sen paperin omistamisesta enää osakasta voida verottaa. Asiahan on aivan selvä ja senhän ovat todistaneet vaikka kuinka monet talousasiantuntijat sekä meillä että muissa maissa. Eikä tämäntapaista verolainsäädäntöä, minä voin vakuuttaa edustajille, ole missään muussa maassa kuin täällä meillä. Meilläkin se laaditaan nyt ensimmäinen kerta ja toivottavasti eduskunta ei toisen kerran anna itseänsä yllättää. Minä luulen, että ed. Rantala sai toisessa käsittelyssä ehdotuksensa läpi sen tähden, että se tuli yllättäen ja eduskunta ei ottanut selvää, mitä se kannatti, kun se kannatti ed. Rantalan ehdotusta.

Ed. Huhta: Nykyisten verolakien ja olevan hintasäännöstelyn pohjalla osakkeiden verotus plus ylimääräinen tulovero ja omaisuudenluovutusvero ovat ainoat veromuodot, joilla varsinaisesti suurpääomaa kyetään verottamaan. Asiahan on nimittäin niin, että kunnallisverot, tulo- ja omaisuusverot, kirkollisverot j.n.e., eivät loppujen lopuksi tule lainkaan yhtiöiden veroksi, koska nämä verot on oikeus nykyisten lakien mukaan sisällyttää tuotteiden hintoina kuluttajain maksettavaksi. Taktillisesti ollaankin siinä tilanteessa, että jos ei osakkeita veroteta, niin se merkitsee, että osakeyhtiöt, lukuunottamatta omaisuudenluovutus- ja ylimääräistä tuloveroa, jäävät kokonaisuudessaan verottamatta. Tämän vuoksi siis, jos puhutaan verotuksen oikeudenmukaisuudesta, ainoa keino on, että verotetaan osakkeita sillä näitä ei voida ainakaan, suoranaisesti, olevien (lakien) perusteella hintojen kohoamisen kautta asettaa edelleen kuluttajain maksettavaksi. Mitä tulee eräässä puheenvuorossa esitettyyn osakeyhtiöiden pieniin pääomiin ja että sen kautta todellakaan ei veroteta suurpääomaa, vaan pienpääomaa, pyytäisin huomauttaa että tilasto tuolla tavalla lukien kuin se tehtiin, ei sattunut ilmeisestikään aivan oikeaan. Olisi ollut otettava lähtökohdaksi yhtiöiden pääomamäärä suuria ja pieniä yhtymiä vertailtaessa. Vasta sitten olisi saatu siitä todelliset suhteet ja nähty, että kysymys ei todellakaan ole pienomistajain vaan suuromistajain verottamisesta. Osakkeiden verotus on siis oikeastaan ainoa oikea ja kaikkein oikein verotusmuoto, mitä nykyisessä vaiheessa ajatella voidaan.

Ed. Valanne: Eduskunnan päätös, jolla tästä laista poistettiin sen 5 § ja joka tietää sitä, että osakeyhtiöissä oleva omaisuus joutuu kahdenkertaisen verotuksen alaiseksi, ensinnäkin osakeyhtiön kohdalla ja sitten uudelleen osakkeen omistajain kädessä, syntyi tavalla, joka osoittaa miten keveillä perusteilla verotuslaeista tärkeitä ja etukäteen tarkoin harkittuja määräyksiä poistetaan. Tämän lain tärkeän 5 §:n poistaminen laista oli minun käsittääkseni tulos eräänlaisesta politiikasta ja myöskin osaltaan asiantuntemattomuudesta.

Ed. Tolonen: Ed. Oksala sanoi, että sielläpäin ollaan halukkaita sellaiseen verotukseen, joka on kohtuudenmukainen. Kun se on hyvä juttu, jos siinä on perää, niin minä toivoisin, että sieltäkäsin entistä paremmin annettaisiin meikäläisenkin ymmärtää, millä tavalla se olisi oikeudenmukaista, että valtio saisi kaiken sen, mitä se on sodan aikana hävinnyt. Tämä selvyys on tarpeellista, ettei teidän tarvitse aina muistuttaa siitä, että olette oikeudenmukaisessa verotuksessa mukana, mutta ei tässä.

Pitää tulla kerran selvyys, millä tavalla valtio selviytyy niistä vaikeuksista, minkä edessä se nyt on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi kiinteistön hankkimisen rajoittamisesta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 23, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 14 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 35, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin, taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Menettelytapa hyväksytään.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi eräiden asevelvollisten vakinaiseen palvelukseen kutsumisesta ja siitä vapauttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 38, jota on valmistelevasti käsitelty puolustusasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 2 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 36, esitellään osittain kolmanteen, osittain ainoaan käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan keskutelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta ja sitten ainoassa käsittelyssä puolustusasiainvaliokunnan mietinnössä ehdotetusta toivomusponnesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Kuusela: Herra puhemies! — Nyt esillä olevan hallituksen esityksen laiksi eräiden asevelvollisten vakinaiseen palvelukseen kutsumisesta ja siitä vapauttamisesta ollessa kolmannessa käsittelyssä haluan kiinnittää hallituksen huomiota niiden vuoden 1925 alkupuoliskolla syntyneiden asevelvollisten kohtaloon, jotka eivät todennäköisesti tämän lakiesityksen mukaan pääse tästä palvelusajan lyhentämisestä osallisiksi. Hallituksen lakiesityksen perustelujen 5 kohdassa nimittäin sanotaan, että osa puolustusvoimia on kuitenkin sellaisissa tehtävissä, jotka välirauhansopimuksen mukaan tai muuten on suoritettava nopeasti ja vaatii koulutettua henkilöstöä. Tällaisia ovat merivoimien suoritettavaksi määrätty merimiinojen raivaus sekä pioneerien suorittama saksalaisten miinoitusten poistaminen Pohjois-Suomesta. Koska näiden tehtävien suorituksessa ei voi tulla kysymykseen lykkääminen eikä supistaminen, ei niihin osallistuvia asevelvollisia voida kotiuttaa edellä esitettynä ajankohtana, vaan on heidät pidettävä palveluksessa, kunnes on saatu uutta koulutettua miehistöä heidän tilalleen. Puolustusasiainvaliokunta on mietinnössään n:o 2 samoinkuin suuri valiokunta mietinnössään n:o 36 ehdottanut hallituksen esityksen hyväksyttäväksi kiinnittämättä ollenkaan huomiota näiden 1925 alkupuoliskolla syntyneiden

asevelvollisten, jotka ovat m.m. miinojen raivaustyössä Pohjois-Suomessa palvelusajan mahdolliseen lyhentämiseen. On myönnettävä, että esim. juuri miinojen poistaminen on sellainen tehtävä, joka on viipymättä ja mahdollisimman joutuisasti suoritettava ja että tämä työ vaatii siihen erikoiskoulutusta saaneita voimia. Mutta voidaan myöskin ymmärtää, että tällainen jaoittelu samanikäisten asevelvollisten kesken herättää katkeruutta, ja ne asevelvolliset, jotka joutuvat edelleen jäämään palvelukseen, tuntevat kärsineensä vääryyttä.

Sikäli kuin tästä asiasta on julkisuudessa mainittu, on se herättänyt tiettyä mielenkiintoa. Luen otteen eräästä kirjeestä, jonka olen saanut maakunnasta: ''Kun hallituksen esitys 1925 alkupuolella vuotta syntyneiden asevelvollisten kotiuttamisesta tulee käsiteltäväksi eduskunnassa, niin pyytäisin teitä tekemään ehdotuksen, että elokuun 1 päivänä pääsisivät kotiin kaikki 1925 alkupuolella vuotta syntyneet asevelvolliset. Tarkoitan Lapissa olevia saksalaisten asettamien miinojen poistajia. Näiden tilalle voitaisiin kutsua 1924 syntyneet pioneerikoulutuksen saaneet sotilaat. Hallituksen esityksessä herättää kummastusta se, että kotiuttaminen ei koske kaikkia vuoden 1925 alkupuolella vuotta syntyneitä asevelvollisia, vaan jättää ne pois, jotka ovat pitkän kurjan talven olleet mitä kurjimmissa olosuhteissa Lapissa näitä entisiä aseveljiä pois karkoittamassa. He eivät ole päässeet lomallekaan kuin joskus 13 kuukauden kuluttua, kun taas Etelä-Suomessa olevat ovat päässeet jo monta kertaa lomalle sillä aikaa, eivätkä myöskään ole olleet missään vaaran paikoissa, ovat saaneet asua ihmisasunnoissa. Lapissa olevat ovat asuneet teltoissa aavoilla puuttomilla lumisilla tuntureilla usein 50 asteen pakkasessa. Nämä Lapin sankarit ovat varmaan ansainneet sen, että heidät toisten mukana lasketaan kotiin.''

Eiköhän hallitus löytäisi, jos vain hyvää tahtoa riittää, sopivia keinoja tämän asian ratkaisemiseksi sillä tavalla, että kaikki 1925 alkupuoliskolla syntyneet asevelvolliset voitaisiin kotiuttaa samanaikaisesti, toisin sanoen ensi tulevan elokuun alussa. Siinä mielessä pyydänkin, herra puhemies, ehdottaa eduskunnan, hyväksyttäväksi toivomuksen: ''että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin kaikkien vuonna 1925 syntyneiden asevelvollisten vapauttamiseksi ennen heidän vakinaisen palvelusaikansa päättymistä.''

Ed. V. Eskola: Kannatan, herra puhemies, ed. Kuuselan tekemää ehdotusta.

Puolustusministeri M. Pekkala: Ed. Kuuselan lausunnon johdosta on mainittava, että käytännöllisesti katsoen kaikki vuoden 1925 alkupuoliskolla syntyneet asevelvolliset tulevat pääsemään vapaaksi elokuun 1 päivänä sen johdosta, että miinanraivaustöihin on jo värvätty ja edelleen tullaan värväämään muuta väkeä, jolle maksetaan suhteellisesti korkea palkka. Minulla puolestani ei ole mitään sitä vastaan, että tällainen toivomusponsi mietintöön otetaan, mutta asia järjestyy kyllä muutenkin.

Ed. Kulovaara: Tarkotus on, että vuoden 1925 alkupuolella syntyneet vapautetaan kaikki elokuun 1 päivänä ja vuoden loppupuolella syntyneet joulukuun puolivälissä. Jos saadaan värvätyksi miehiä miinanraivaukseen sekä pohjolassa että merellä, niin silloin ei tarvitse pidättää näitä kokeneita miehiä näihin miinanraivaustöihin. Mutta jos ei tarpeeksi saada värvätyksi, niin silloin näitä on pidettävä vielä elokuun 1 päivän jälkeen palveluksessa, mutta heille maksetaan silloin kunnollinen palkka. Me olemme riippuvaisia miinanraivaukseen nähden muista tekijöistä ja nämä työt on tehtävä ja voi käydä kuka ties sillä tavalla, ettei kaikkia voida vapauttaa. Mutta niinkuin äsken sanoin, heille maksetaan silloin palkka siitä, kun he ovat elokuun jälkeen työssä, ja näinollen, kun asiat nyt riippuvat meidän ulkopuolellamme olevista voimista, niin minun mielestäni ei olisi syytä hyväksyä tätä pontta.

Ed. N. Nurminen: Kun tätä kysymystä harkittiin puolustusasiainvaliokunnassa niiden syiden perusteella, mitä on jo tullut esiin puolustusrevisiossa, jossa on asiantuntijoina ollut käytettävissä puolustusrevision jäseniä, kenraaliluutnantti Mäkinen, kenraali Blomqvist, ja kenraali Tapola ja everstiluutnantti Miettinen, puolustusrevisiossa oli jo tästä asiasta sellainen mielipide yleensä, että nämä vapautettaisiin niin pian kuin suinkin olisi mahdollista. Mutta juuri näistä syistä, joita meille

tuo esiin välirauhansopimus niiden täyttämisessä, jos ei ole tarpeellista värvättyä miehistöä tällaiseen työhön, joka tarvitsee ammattikoulutuksen, niin silloin täytyisi näitä asevelvollisia käyttää mainittuun miinanraivaustyöhön. Puolustusasiainvaliokunta on mietinnössään jo tuonut esiin, että näille maksettaisiin silloin heidän vastaavassa työssään ansaitsemansa palkka ja siten he saisivat korvauksen tästä työstänsä, lisäksi sen, mitä miinavaara tulee aiheuttamaan, kuten täällä jo puolustusministeri mainitsi, ja siitä syystä puolustusasiainvaliokunta on tullut esityksessään siihen tulokseen kuin tässä on esitetty, ja ehdotan, että hyväksyttäisiin puolustusvaliokunnan tässä esittämä kanta.

Ed. Pohjannoro: Kun herra puolustusministeri antoi tiedon, että hallitus pyrkii siihen, että nämä nuoret pojat pääsisivät siitä hengenvaarallisesta työstä, jossa he eivät varmaankaan mielellänsä ole mukana, mahdollisimman pian pois ja että värvättyä miehistöä hankitaan sekä pohjolaan että merelle, on minun mielestäni syytä tyytyä ministeri Pekkalan tekemään ilmoitukseen ja toivoa, että hän saa liikkeelle mahdollisimman runsaasti värvättyjä voimia, jotta niin pian kuin mahdollista nämä nuoret pojat sieltä pääsisivät pois. Näin ollen ei ole syytä kannattaa tehtyä ponsiehdotusta.

Ed. Kulovaara: Jos tosiaan käy niin, että nämä 1925 syntyneet on ehdottomasti laskettava elokuun 1 päivänä vapaiksi, vaikka ei olekaan saatu värvättyä miehistöä tilalle, niin silloin on otettava 1926 syntyneet palvelukseen ja pantava töihin, joihin töihin heillä ei ole minkäänlaista taitoa ja kokemusta, ja se tuottaa paljon enemmän vaaraa kuin tämä, että kokeneita pidetään siellä. Näinollen, kun on nyt kerta kaikkiaan suoritettava erinäisiä töitä, niin täytyy tässä taipua määrättyihin olosuhteisiin ja toivoa, että kaikki hyvin selviää.

Ed. Pohjannoro: Ed. Kulovaara ehkä ei ole huomannut sitä, että vain alkupuolella vuotta syntyneet vapautetaan 1 päivänä elokuuta, muut vapautetaan vasta joulukuussa. (Ed. Kulovaara: Ja heille tulee kuukautta lyhyempi palvelus siitä huolimatta!).

Ed. Simonen: Minä ihmettelen ed. Kulovaaran kantaa tässä asiassa. Hänen pitäisi tutustua niihin olosuhteisiin, missä ne miehet, joista nyt on kysymys, ovat joutuneet kolmatta vuotta elämään ja olemaan, jotta hän tietäisi, mistä tässä heidän kohdaltaan henkilökohtaisesti on kysymys. Jos toimeen saadaan riittävästi värvättyä työvoimaa, kuten minä ainakin luulisin, niin ei minun nähdäkseni ole mitään syytä vastustaa myöskään sen ponnen hyväksymistä, minkä ed. Kuusela täällä esitti. Olisi varsin toivottavaa, että myöskin näiden henkilöiden kohdalta asevelvollisuus jo vihdoinkin päättyisi.

Ed. Kulovaara: Ed. Simosen ei pitäisi heittää tänne syytöstä tietämättömyydestä. Hänen oikeastaan pitäisi tietää, että allekirjoittaneen ehdotuksesta tuo elokuun 1 päivästä vapauttaminen on tullut päiväjärjestykseen (Ed. Simonen: Ole sitten johdonmukainen!).

Ed. Raunio: Ei kai liene mitään syytä epäillä, etteikö puolustusasiainvaliokunta olisi vilpittömässä mielessä ymmärtänyt näiden nuorten asian ja heidän vapautumisensa. Mutta käsityksemme valiokunnassa perustui yksinomaan niihin asiantuntijalausuntoihin, joidenka perusteella näitä nuoria on ollut pakko pitää niissä ammattitöissä, joihinka he ovat koulutuksensa saaneet näissä olevissa oloissa. Eikä meillä ainakaan valiokunnassa ollut vähintäkään epäilystä siitä, etteikö hallituksen toimesta näitä nuoria vapauteta niin pian kuin olosuhteet suinkin sallivat ja on ammattitaitoista työvoimaa saatavissa näihin vastaaviin töihin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kuusela ed. V. Eskolan kannattamana ehdottanut eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen, että hallitus ryhtyisi kiireellisiin toimenpiteisiin kaikkien vuonna 1925 syntyneiden asevelvollisten vapauttamiseksi ennen heidän vakinaisen palvelusaikansa päättymistä. Kutsun tätä ed. Kuuselan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Ensin päätetään lakiehdotuksesta.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Mitä tulee ed. Kuuselan ehdotukseen, katson, että siitä työjärjestyksen 43 §:n 3 momentin mukaisesti voidaan päättää tässä istunnossa ehdotusta pöydällepanemasta.

Menettelytapa hyväksytään.

Puolustusasiainvaliokunnan mietinnössä ehdotettu ponsi hyväksytään.

Äänestys ed. Kuuselan ehdotuksesta.

Joka hyväksyy ed. Kuuselan ehdotuksen, äänestää ''jaa''; jos ''ei'' voittaa, on sanottu ehdotus hylätty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 36 jaa- ja 117 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 41.

Eduskunta on päättänyt hylätä ed. Kuuselan ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi metsästyslain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä ed. E. Koiviston y.m. lak. al. n:o 26, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 6 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 37, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Tuurna: Kiinnitän, herra puhemies, eduskunnan huomiota siihen, että lakitekstissä on vähäinen painovirhe. Sanotaan ''Oulun ja Lapin lääneissä'', pitää olla ''Oulun tai Lapin läänissä''. Tarkistajat korjannevat kyseessä olevan painovirheen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Painovirhe voitaneen korjata.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 vuotien säännöstelystä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 24 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 24.

Puhemies: Tämän asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä.

Puhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan asiat 7)—10).

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan istuntoon:

11) Ehdotuksen Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalaiksi

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 12.

Puhemies: Kun edustajille on jaettu myös perustuslakivaliokunnan mietinnöt n:ot 25—28, valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16, talousvaliokunnan mietintö n:o 3, laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7 ja sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5, voitaneen nekin nyt esitellä pöydällepanoa varten.

Hyväksytään.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan

ensi tiistain istuntoon:

Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuuden lieventämisestä tulvavahingon johdosta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 25;

Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräiden voi- ja juustovarastojen luovuttamisesta valtiolle,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 26;

Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös toimenpiteistä työttömyyden torjumiseksi,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 27; ja

Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös yleisistä kansanhuoltoa koskevista säännöstelymääräyksistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 28;

seuraavaan istuntoon:

Ehdotuksen laiksi varojen varaamisesta uudisraivauksista jaettavia palkkioita varten

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16;

ensi tiistain istuntoon:

Toimenpiteitä sairaanhoito- ja sairaalahenkilökunnan sosiaalisten olojen parantamiseksi

koskevan toivomusaloitteen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 3;

seuraavaan istuntoon:

Ehdotuksen laiksi eräiden kuntien talouden järjestämisestä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7; ja

Ehdotuksen laiksi eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on tänään kello 18.

Täysistunto lopetetaan klo 15,46.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

33. Perjantaina 29 p. kesäkuuta 1945

kello 18.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalaiksi 569
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 34.

2) Ehdotukset laiksi varojen varaamisesta uudisraivauksista jaettavia palkkioita varten sekä laiksi uudisraivauksista jaettavista palkkioista ja viljelysalojen laajentamisesta 570
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16; hallituksen esitys n:o 10; ed. Teittisen y.m. lak. al. n:o 48.

3) Ehdotus laiksi eräiden kuntien talouden järjestämisestä ..... „
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 37.

4) Ehdotus laiksi eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta ..... „
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 16.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen istuntoon.

Ilmoitusasiat:

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella tältä päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 41 ja 42, jotka nyt on edustajille jaettu.

Ed. Kuusisen y. m. välikysymys.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että viime istunnossa tähän istuntoon pöydällepantuun ed. Kuusisen y.m. välikysymykseen ovat sen allekirjoittajien lisäksi yhtyneet edustajat Y. Manninen, Sormunen, Mustonen, Muuri, Rinne, Kulmala, Meriläinen, M. Järvinen, Riihimäki, J. Järvinen, Tainio, Huhta, G. Andersson, Talvio, H. Manninen, Lehtonen, Hukari, Lång, Räisänen, Mäkelä, Metsäranta, N. Nurminen, Kuusela, V. Eskola, Tolonen, Ryömä, Kaijalainen, Heljas ja Tuominen.

Kun välikysymykseen näin ollen on sen allekirjoittajat mukaan luettuna liittynyt kaikkiaan 55 edustajaa, tulen valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti antamaan välikysymyksen tiedoksi asianomaiselle valtioneuvoston jäsenelle.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalaiksi.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 34, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 12.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

2) Ehdotukset laiksi varojen varaamisesta uudisraivauksista jaettavia palkkioita varten sekä laiksi uudisraivauksista jaettavista palkkioista ja viljelysalojen laajentamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 10 ja ed. Teittisen y.m. lak. al. n:o 48, jotka sisältävät yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotus laiksi eräiden kuntien talouden järjestämisestä.

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 37, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotus laiksi eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta.

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 16, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:ot 41 ja 42 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi valtakunnanoikeuden jäsenten vaalista

sisältävä hallituksen esitys n:o 41 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Räisänen: Herra puhemies! Voimassaolevan lain mukaan valtakunnanoikeus käsittelee syytteen, joka nostetaan valtioneuvoston jäsentä, oikeuskansleria tahi korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden presidenttiä tai jäsentä vastaan lainvastaisesta menettelystä virkatoimessa. Saman lain mukaan valtakunnanoikeuteen kuuluu korkeimman oikeuden presidentti puheenjohtajana ja jäseninä korkeimman hallinto-oikeuden presidentti, kaikien hovioikeuksien presidentit ja Helsinin yliopiston lainopillisen tiedekunnan professori, jonka ynnä varamiehen mainittu tiedekunta valitsee keskuudestaan kolmeksi vuodeksi, sekä kuusi muuta jäsentä, jotka ynnä tarvittavat varajäsenet eduskunnan valitsijamiehet valitsevat suhteellisilla vaaleilla aina kolmeksi vuodeksi. Näinollen eduskunnan valitsijamiehet valitsevat suhteellisilla vaaleilla vain puolet valtakunnanoikeuden jäsenistä, kun taas toinen puoli jäsenistä on määrättyjen virka-asemien haltijoina itseoikeutettuja.

Tällainen valtakunnanoikeuden kokoonpano ei vastaa todellisen kansanvallan ja

parlamentarismin vaatimuksia, sillä tuomiovallan oikeudenkäynneissä ministereitä vastaan tulisi kuulua joko kansaneduskunnalle taikka valtakunnanoikeudelle, joka on kokoonpantu yksinomaan eduskunnan tai sen valitsijamiesten valitsemista jäsenistä. Suomen kansan demokraattisen liiton eduskuntaryhmän puolesta onkin edellämainituilla perusteilla näillä valtiopäivillä tehty aloite, jossa esitetään toivomus, että hallitus antaisi ensi tilassa eduskunnalle lakiesityksen, jonka mukaan eduskunnan valitsijamiehet valitsisivat valtakunnanoikeuden kaikki jäsenet. Tätä toivomusaloitetta ei tiettävästi ole perustuslakivaliokunta vielä käsitellyt. Pidän kuitenkin selvänä, että asia on ollut hallituksen tiedossa esilläolevaa esitystä laadittaessa. Kun näin on, niin vaikuttaa oudolta, että hallitus, joka hyvin tietää meidän oikeuslaitoksemme korkeimmissakin portaissa vallitsevan hengen sotasyyllisyyskysymyksessä, ei ole antanut esitystä valtakunnanoikeuden kokoonpanon uudelleen järjestämisestä esim. sillä tavalla, kuin mikä sisältyy mainitsemaani toivomusaloitteeseen. Nythän hallituksen esityksen mukaan ei valtakunnanoikeuden kokoonpanossa tapahtuisi muuta muutosta, kuin että sen nykyiset maallikkojäsenet — joiden joukossa on henkilöitä, jotka ministerioikeudenkäynnin alkaessa joutuisivat siirtymään tuomarien tuoleilta syytettyjen penkeille — vaihdettaisiin uusiin. Valiokunnan on asiaa käsitellessään syytä kiinnittää mainitsemaani seikkaan huomiota ja johtaa asia oikeille raiteille, sillä hallituksen esitys ei, valitettavaa kyllä, niillä kulje.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi eräiden lakkautettujen yhdistysten toimitalojen palauttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 42 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V. Leskinen: Pyydän esityksen pöydälle seuraavaan istuntoon.

Puhemies: Kun esitystä ei yksimielisesti ole lähetetty valiokuntaan, asia on pantava pöydälle. Kehoitan seuraavia puhuja lausumaan mielipiteensä pöydällepanoajasta.

Ed. Kilpeläinen: Kannatan ed. V. Leskisen ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Ed. V. Leskinen on ehdottanut asian pöydälle seuraavaan istuntoon. Asia pantaneen pöydälle seuraavaan istuntoon.

Asia pannaan pöydälle seuraavaan istuntoon.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi tiistaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan klo 18,17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

34. Tiistaina 3 p. heinäkuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi perunanviljelyksen edistämispalkkioista 583

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 38; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. Pusan y. m. lak. al. n:o 39.

Esitellään:

2) Hallituksen esitys n:o 42 laiksi eräiden lakkautettujen yhdistysten toimitalojen palauttamisesta 584

Pöydällepanoa varten esitellään:

3) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 29 hallituksen esityksen johdosta laiksi valtakunnanoikeuden jäsenten vaalista 594

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi toinen varapuhemies Vesterinen sekä edustajat G. Andersson, Hirvensalo, Jokinen, Kirra, Koukkari, Pyy, Teittinen, Törngren ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisasiain takia tämän päivän istunnosta edustajat Koukkari, Kirra ja Hirvensalo. sekä tämän viikon ajaksi ed. G. Andersson.

Uusi edustaja.

Puhemies: Ilmoitetaan että liikeapulainen Elsa Dagmar Karppinen, joka Lapin läänin vaalipiiristä on valittu tulemaan edesmenneen kansanedustaja Uusisalmen sijaan eduskunnan jäseneksi, on tänään esittänyt puhemiehelle asianmukaisesti tarkastetun ja hyväksytyn edustajanvaltakirjansa ja siis tullut oikeutetuksi ryhtymään edustajantointaan hoitamaan.

Ed. Laitisen, ed. Österholmin ja ed. E. Koiviston y. m. kysymykset sekä niihin annetut vastaukset.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina saapuneet kansanhuoltoministeri Hillilän vastaus ed. Laitisen kysymykseen, joka koskee maa- ja karjataloustuotteiden tukipalkkiojärjestelmää, ministeri Luukan vastaus ed. Österholmin kysymykseen, joka koskee toimenpiteitä kalastuselinkeinon turvaamiseksi, ja valtiovarainministeri Tuomiojan vastaus ed. E. Koiviston y.m. kysymykseen, joka koskee kunnallisverojen ennakkoperintää.

Nämä kysymykset on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymykset ja niihin annetut vastaukset ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Yhtenä sota-ajan ilmiönä on ollut yleinen palkkojen ja hintojen nousu. Tästä yleisestä hintojen noususta aiheutuen on jouduttu nostamaan myöskin maa- ja karjataloustuotteiden ja elintarvikkeiden hintoja. Ettei nämä hinnat kuluttajille kumminkaan tulisi kalliimmaksi kuin mitä ne ennen elokuun 1 päivää 1933 maksoivat, päätettiin tämä erotus varsinkin karjataloustuotteiden kohdalta maksaa tuottajille eli maanviljelijöille valtion varoista n. s. tukipalkkioiden muodossa. Näin on meneteltykin ja on näihin tukipalkkioihin yksistään karjataloustuotteiden kohdalla käytetty valtion varoja hyvin huomattavat määrät. Tätä menettelytapaa on kumminkin maatalousväestö pitänyt jo alunperin epäoikeudenmukaisena ja on se tuottajapiireissä synnyttänyt tyytymättömyyttä ja katkeruuttakin, sillä tukipalkkioihin tarvittavat varat on valtion täytynyt ottaa samoilta viljelijöiltä veroina, joten tuotteiden hintojen koroitus tältä kohdaltaan on useassa tapauksessa ollut ainoastaan näennäinen eikä todellinen.

Kun tilanne hintamarkkinoilla viime viikkojen hintojen ja palkkojen nousun johdosta myöskin maataloustuotteiden hintoihin nähden on käynyt kestämättömäksi hallituksessa parhaillaan suunniteltanee yleistä hintojen ja palkkojen järjestämistä, jolloin myöskin maatalouden tulisi saada oikeudenmukainen ja tuotantokustannuksia vastaava osuutensa. Ettei tämä maataloustuotteiden hintojen nousu pohjautuisi kumminkaan edellisessä tuotteiden hintojen nousussa tapahtuneelle epäoikeudenmukaiselle ja väärälle perusteelle olisi tukipalkkiojärjestelmästä mielestäni kokonaan luovuttava. Asiain tässä vaiheessa olisikin mielestäni ajankohta siihen sopiva. Nykyisten palkkasuhteiden vallitessa ei kenellekään tuottane vaikeuksia lunastaa korttiannoksensa ilman valtion apua. Toiselta puolen taas tuntuu kohtuuttomalta, että varakkaat ja hyvätuloisetkin kansalaiset käyttävät elintarpeita, joiden hinnasta osa suoritetaan raskaalla verotuksella kootuilla valtion varoilla.

Kun asiaa arvostellaan myöskin valtion talouden kannalta, täytynee tulla siihen lopputulokseen, että nykyisen tukipalkkiojärjestelmän ylläpitäminen käy valtiotaloudellemme jatkuvasti ylivoimaiseksi. Yhtenä keinona inflatoorisen kehityksen pysäyttämisessä pidetään valtion raha-asiain tasapainoon saattamista. Jos jo yksistään tukipalkkioina muuttuneiden suhdanteiden takia täytyisi valtion suorittaa tuhansia miljoonia markkoja, vaikeuttaisi se omalta osaltaan tätä pyrkimystä.

Edellä olevan perusteella ja viitaten valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin, esitän asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

> Aikooko hallitus maa- ja karjataloustuotteiden hintojen välttämättömän koroituksen perustaa edelleenkin voimassa olevaan tukipalkkiojärjestelmään, jonka mukaisesti koroitukset maksettaisiin verotuksella koottavista valtion varoista, ja
>
> eikö hallituksessa ole suunniteltu yhä raskaammaksi käyvän tukipalkkiojärjestelmän poistamista ja näin vapautuvien varojen käyttämistä muun valtiotalouden tukemiseen tai verotuksen helpoittamiseen.

Helsingissä toukokuun 7 päivänä 1945.

Eino Laitinen.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemies on kirjelmässä 8 päivältä toukokuuta 1945 valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt jäljennöksen edustaja Eino Laitisen Puhemiehelle jättämästä, kirjallisesti laaditusta kysymyksestä, jossa asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi on esitetty seuraavat kysymykset:

> Aikooko hallitus maa- ja karjataloustuotteiden hintojen välttämättö-

män korotuksen perustaa edelleenkin voimassa olevaan tukipalkkiojärjestelmään, jonka mukaisesti korotukset maksettaisiin verotuksella koottavista valtion varoista, ja

eikö hallituksessa ole suunniteltu yhä raskaammaksi käyvän tukipalkkiojärjestelmän poistamista ja näin vapautuvien varojen käyttämistä muun valtiotalouden tukemiseen tai verotuksen helpottamiseen.

Kun kysymys koskee minun virka-alaani kansanhuoltoministerinä, saan kunnioittaen kirjallisesti vastata seuraavaa:

Maataloustuotteiden hinnat olivat ennen viimeksi tapahtunutta hintojen määräämistä pysyneet kahden vuoden ajan käytännöllisesti katsoen muuttumattomina siitä huolimatta, että työpalkat samoin kuin maataloustarvikkeiden hinnatkin olivat nousseet. Tämän vuoksi oli tarpeellista ottaa kysymys maataloustuotteiden hinnoitteluperusteiden tarkistamisesta käsiteltäväksi ennen kevätkylvöjen suorittamista. Kun maataloustyöväen palkat olivat, vaikkakin ne olivat nousseet, samanaikaisesti jääneet yleisestä palkkatason kehityksestä jälkeen ja lisäksi oli aihetta pyrkiä korjaamaan sitä epäsuhdetta, joka jo normaalioloissakin oli vallinnut tämän työväen ja muiden työntekijäryhmien palkkojen välillä, hallitus katsoi tarpeelliseksi ottaa samalla tarkistettavaksi maataloustyöväen palkkauksessa noudatettavat perusteet.

Valtioneuvoston uuden palkkatason mukaan vahvistamat maataloustuotteiden hinnat merkitsivät jyrkkää hintojen nousua. Palkkojen ja hintojen järjestämisen yhteydessä hallituksessa oli kuitenkin vakavasti pohdittavana kysymys hintojen vakauttamispalkkiojärjestelmästä luopumisesta. Asiaa harkittaessa päädyttiin siihen, ettei hintojen korotusta voida nykyisissä olosuhteissa kokonaan siirtää kuluttajien maksettavaksi. Jos vakauttamispalkkioista olisi luovuttu, kuluttajat olisivat esim. maitotaloustuotteista ja sianlihasta joutuneet uusien hintojen voimaan tultua maksamaan lähes kolme kertaa aikaisempia hintoja korkeammat hinnat. Tämä olisi varsinkin vähävaraiselle kansanosalle merkinnyt suhteettoman ankaraa rasitusta. Vaikka vakauttamispalkkiojärjestelmä pysytettiin ja palkkioita maataloustuotteiden osalta melkoisesti korotettiinkin, nousivat näiden tuotteiden vähittäishinnat noin kaksinkertaisiksi. Kysymystä viljasta ja viljatuotteista suoritettavista vakauttamispalkkioista ei vielä ole hallituksessa ratkaistu, mutta asia tulee esille uudesta sadosta saatavan viljan ja viljatuotteiden hintoja määrättäessä.

Hallitus tulee jatkuvasti kiinnittämään erityistä huomiota vakauttamispalkkiokysymykseen. Palkkiojärjestelmää on pidettävä vain tilapäisluontoisena järjestelynä olosuhteissa, joissa vähävaraisen väestön ostokyky tuotanto- ja elinkustannuksiin verrattuna tekee sen tarpeelliseksi. Olosuhteiden tässä kohden tasaannuttua ja varsinkin tuotannon riittävässä määrin lisäännyttyä ja ulkomaisten kauppasuhteiden avauduttua kysymys vakauttamispalkkiojärjestelmästä luopumisesta tulee itsestäänkin esille.

Tämän saan kunnioittaen saattaa Herra Puhemiehen tietoon.

Helsingissä 27 päivänä kesäkuuta 1945.

Kansanhuoltoministeri *Kaarlo Hillilä.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Herr Talmannen har i en skrivelse den 8 maj 1945 i sådant syfte, som är nämnt i 37 § 1 mom. av riksdagsordningen, översänt en avskrift av det av riksdagsmannen Eino Laitinen till Herr Talmannen inlämnad skriftligt avfattade spörsmål, vari följande frågor framställts till vederbörande regeringsmedlems besvarande:

Ärnar regeringen fortfarande grunda den nödvändiga förhöjningen av prisen på lantbruks- och kreatursh ushållningsprodukter på det nu gällande stödpremiesystemet, varigenom förhöjningarna skulle erläggas ur statens genom beskattning hopbringade medel, och

har icke inom regeringen övervägts frågan, att stödpremiesystemet, som ställer sig allt mer betungande, skulle avskaffas, och att sålunda frigivna medel skulle användas till stödjandet av den övriga statshushållningen eller lindrandet av beskattningen?

Då spörsmålet berör mitt verksamhetsområde såsom folkförsörjningsminister, har jag härmed äran avgiva följande skriftliga svar:

Lanthushållningsprodukternas pris hade före den senaste prisfastställelsen under praktiskt taget två års tid förblivit oförändrade, oaktat arbetslönerna ävensom prisen på lanthushållningsförnödenheterna hade stigit. Det var därför nödvändigt att taga upp frågan om en granskning av lanthushållningsprodukternas prissättningsgrunder till behandling före vårsådden. Emedan lantbruksarbetarnas löner, även om de också stigit, samtidigt förblivit efter i utvecklingen av den allmänna lönenivån och man ytterligare hade anledning att sträva till att rätta det missförhållande, som redan under normala förhållanden förekommit mellan dessa arbetares och andra arbetargruppers löner, ansåg regeringen det påkallat att samtidigt underkasta grunderna för lantbruksarbetarnas avlöning en granskning.

De av statsrådet i enlighet med den nya lönenivån fastställda prisen på lantbruksprodukterna medförde en kraftig stegring av deras pris. I samband med reglerandet av lönerna och prisen underkastades inom regeringen frågan om avskaffandet av prisstabiliseringspremiesystemet en grundlig prövning. Härvid kom man till den slutsatsen, att prisstegringen under nuvarande förhållanden icke i sin helhet kunde påföras konsumenterna. Om man skulle ha avskaffat stabiliseringspremierna, skulle konsumenterna, sedan de nya prisen trätt i kraft, kommit att betala t. ex. för mjölkhushållningsprodukterna och svinkött nästan tre gånger högre pris än de tidigare. Detta skulle för den mindre bemedlade befolkningen varit oskäligt betungande.

Fastän man kvarblev vid stabiliseringspremiesystemet och premierna för mjölkhushållningsprodukterna i betydande grad höjdes, stego minutprisen för dessa produkter till i det närmaste det dubbla. Frågan om stabiliseringspremierna för spannmål och spannmålsprodukter har ännu icke avgjorts av regeringen, men saken kommer under behandling vid bestämmandet av prisen för spannmål och spannmålsprodukter av den nya skörden.

Regeringen kommer fortfarande att fästa särskild uppmärksamhet vid frågan om stabiliseringspremierna. Premiesystemet bör anses endast såsom en åtgärd av tillfällig natur under förhållanden, då den mindre bemedlade befolkningens köpkraft i jämförelse med produktions- och levnadskostnaderna gör den nödvändig. Sedan förhållandena i detta avseende stabiliserats och framförallt sedan produktionen i tillräcklig utsträckning tilltagit och handelsförbindelserna med utlandet öppnats, blir frågan om avskaffandet av stabiliseringspremiesystemet av sig själv aktuell.

Detta får jag vördsamt bringa till Herr Talmannens kännedom.

Helsingfors den 27 juni 1945.

Folkförsörjningsminister *Kaarlo Hillilä.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Med anledning av en motion vid 1938 års Riksdag beslöt Riksdagen hemställa att regeringen måtte taga under övervägande vilka möjligheter förefinnas för främjande av handeln med fisk och fiskerinäringen överhuvud samt på grund av tilläventyrs nödigbefunnen utredning vidtaga av saken påkallade åtgärder. Denna hemställan har veterligen icke föranlett några åtgärder från statsmaktens sida. När kriget kom och näringslivet underlades reglementeringen, inträdde ett fullständigt nytt tillstånd på fiskerinäringens och fiskhandelns område. Visserligen har avsättningen varit garanterad, men de höga prisen på fiskeriförnödenheter, som icke tillfredsställande motsvarats av de fastställda försäljningsprisen på fisk och fiskprodukter, ha icke medfört någon förbättring av fiskarbefolkningens ekonomiska ställning. När återgången till normala förhållanden sker och det förslitna redskapsförrådet måste förnyas, befinner sig fiskarbefolkningen av allt att döma i en brydsam belägenhet. Dessutom måste man befara att när tillgången på livsmedel åter är tryggad, den gamla företeelsen gör sig gällande att det uppstår överskott på fisk, som trycker marknaden och håller prisen nere. Det är möjligt att export av fisk kan komma i gång till Sovjetunionen, men när det kan ske och i vilken omfattning, kan i närvarande stund icke förutses. De statliga kommissioner, som under krigstiden

haft till uppgift att befatta sig med fiskerinäringens angelägenheter, torde ha begränsat sin uppgift till att behandla frågor, som hänföra sig till de rådande undantagsförhållandena och några projekt för framtiden föreligga veterligen icke. Det är därför nödvändigt att frågan om fiskets fredsberedskap så snart som möjligt underkastas omprövning, ty det kan icke vara tillrådligt att låta saken ha sin gång och lämna fiskarbefolkningen att reda sig så gott den kan.

I motsats till förhållandena i Sverige, där riksdagen och regeringen inskridit vägledande och stödjande i strävandena att höja fiskarbefolkningens utkomstmöjligheter, bland annat genom målmedvetna åtgärder för fiskhandelns ordnande, har statsmakten hos oss försummat denna plikt både med tanke på fiskarbefolkningens existensvillkor och fiskerinäringens uppgift i folkhushållningen. En ändring i inställningen till dessa intressen borde äntligen äga rum. Staten borde taga sig an fiskerinäringen på ett helt annat sätt än förr, så att tillgången på fisk i havet, insjöarna och älvarna bleve vida bättre utnyttjad än förr. Framförallt borde handeln med fisk ordnas och organiseras på ett tidsenligt sätt efter det reglementeringen släppt sitt grepp kring densamma. Fiskhandelns organisation i fredstida förhållanden erbjuder många problem, som bland annat hänföra sig till avsättningen av överskottet på marknaden, transporten från fångstplatserna till konsumtionsorterna med användning av moderna trafiktekniska anordningar, rapportsystem för vinnande av överblick över fisktillgången för dagen och det aktuella läget på marknaden, grundandet av fiskhandelsföretag, främst inom fiskarbefolkningens egen krets samt slutligen förutsättningarna för en ordnad fiskexport. För överskottets tillvaratagande borde konservindustrin understödas och frågan om grundande av frys- och kylanläggningar utredas. Det är möjligt att många andra synpunkter än de ovan i korthet antydda borde i sammanhanget komma under övervägande. Den utredning av fiskerinäringens fredsberedskap, som här åsyftas, borde i främsta rummet anförtros det praktiska livets män, framför allt personer, som äro förtrogna med fisket och fiskhandeln. Då det emellertid icke är känt, huruvida åtgärder för fiskerinäringens höjande och organisering av fiskhandeln äro ifrågasatta från statsmaktens sida, synes det påkallat att efterlysa regeringens ståndpunkt och erhålla besked därom, huruvida regeringen har uppmärksamheten riktad på denna angelägenhet.

Med hänvisning till § 37 mom. 1 R. O. anhåller jag härmed vördsamt att till besvarande av vederbörande ledamot av regeringen få framställa följande spörsmål:

> Har regeringen för avsikt att vidtaga åtgärder för fiskerinäringens fredsberedskap och tryggandet av fiskarbefolkningens utkomstmöjligheter med särskilt beaktande av fiskhandelns ordnande efter reglementeringens avskaffande?

Helsingfors den 7 maj 1945.

John Österholm.

Suomennos.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Vuoden 1938 valtiopäivillä tehdyn aloitteen johdosta eduskunta hyväksyi toivomuksen, että hallitus ottaisi harkittavakseen mitä mahdollisuuksia on edistää kalakauppaa ja kalastuselinkeinoa yleensä sekä mahdollisesti tarpeelliseksi katsotun selvityksen perusteella ryhtyisi asian vaatimiin toimenpiteisiin. Tämä toivomus ei tiettävästi ole aiheuttanut toimenpiteitä valtiovallan taholta. Kun sota alkoi ja elinkeinoelämä alistettiin säännöstelyyn, syntyi aivan uusi tilanne kalastuselinkeinon ja kalakaupan alalla. Tosin menekki on ollut taattu, mutta kalastustarpeitten korkea hinta, jota kalan ja kalatuotteiden vahvistetut myyntihinnat eivät ole tyydyttävästi vastanneet, ei ole parantanut kalastajaväestön taloudellista asemaa. Kun paluu normaalioloihin tapahtuu ja kulunut välinevarasto on uusittava, tulee kalastajaväestö kaikesta päättäen olemaan tukalassa asemassa. Sitä paitsi on syytä pelätä, että kun elintarpeiden saanti jälleen on turvattu, taasen esiintyy vanha ilmiö, nimittäin että syntyy kalojen ylituotantoa, joka polkee markkinat ja pitää hinnat alhaisina. On mahdollista, että saadaan aikaan kalan vienti Neuvostoliittoon, mutta

milloin tämä saattaa tapahtua ja missä laajuudessa, ei tällä hetkellä ole nähtävissä. Ne valtion toimikunnat, joiden tehtävänä sota-aikana on ollut käsitellä kalastuselinkeinon asioita, lienevät rajoittuneet käsittelemään vallitsevia poikkeusoloja koskevia kysymyksiä, eikä tulevaisuuteen tähtääviä suunnitelmia tiettävästi ole olemassa. On sen tähden välttämätöntä niin pian kuin mahdollista ottaa käsiteltäväksi kysymys kalastuksen valmiudesta rauhan aikaan, sillä ei voi olla viisasta jättää asiaa kehittymään omin päin ja jättää kalastajaväestöä selviytymään miten parhaiten taitaa.

Päinvastoin kuin Ruotsissa, missä valtiopäivät ja hallitus ovat toimineet suunnan osoittajina ja tukijoina pyrkimyksissä korottaa kalastajaväestön toimeentulomahdollisuuksia m. m. määrätietoisin kalakaupan järjestämistä tarkoittavin toimenpitein, on valtiovalta meillä laiminlyönyt tämän velvollisuuden olipa sitten kysymys kalastajaväestön elinehdoista tai kalastuksen asemasta kansantaloudessa. Muutos suhtautumisessa näihin asioihin olisi vihdoinkin saatava aikaan. Valtion olisi suhtauduttava kalastuselinkeinoon aivan toisella tavalla kuin ennen, niin että meren, järvien ja jokien kalarikkaudet tulisivat paljon paremmin käytetyiksi kuin ennen. Ennen kaikkea olisi kalakauppa järjestettävä ajanmukaiselle kannalle niin pian kuin säännöstely irroittaa siitä otteensa. Kalakaupan järjestely rauhanomaisissa oloissa tuottaa useita pulmia, jotka koskevat m.m. markkinain ylijäämän menekkiä, kuljetusta pyyntipaikoilta kulutuskeskuksiin käyttäen ajanmukaisia liikenneteknillisiä laitteita, tiedoitusjärjestelmää yleissilmäyksen saamiseksi päivän kalavaroihin ja markkinain ajankohtaiseen tilaan, kalakauppaliikkeiden perustamista lähinnä kalastajaväestön omassa piirissä sekä lopuksi järjestetyn kalanviennin edellytyksiä. Ylijäämän talteenottoa varten olisi säilyketeollisuutta tuettava ja kysymys jäädytys- ja jäähdytyslaitteiden perustamisesta selvitettävä. Mahdollisesti monet muutkin kuin edellä lyhyesti kosketellut kysymykset pitäisi tässä yhteydessä ottaa harkittavaksi. Tässä tarkoitettu selvitys kalastuselinkeinon valmiudesta rauhan aikaan olisi ensi sijassa jätettävä käytännön miesten tehtäväksi, ennen kaikkea henkilöiden, jotka ovat perehtyneet kalastukseen ja kalakauppaan. Kun kuitenkaan ei ole tiedossa, onko valtiovallalla jo suunnitelmia kalastuselinkeinon kohottamiseksi ja kalakaupan järjestämiseksi, näyttää tarpeelliselta tiedustella hallituksen kantaa ja saada selville, onko hallitus kiinnittänyt huomiota tähän asiaan.

Viitaten VJ:n 37 §:n 1 momenttiin esitän kunnioittavasti hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi kysymyksen:

> Aikooko hallitus ryhtyä kalastuselinkeinon valmiutta rauhan aikaan ja kalastajaväestön toimeentulomahdollisuuksien turvaamista tarkoittaviin toimenpiteisiin erikoisesti huomioon ottaen kalakaupan järjestämisen säännöstelyn lakattua?

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 1945.

John Österholm.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemies on toukokuun 9 päivänä 1945 päivätyssä kirjelmässä, valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa, lähettänyt minulle jäljennöksen edustaja John Österholmin Herra Puhemiehelle jättämästä kirjallisesti laaditusta kysymyksestä, jossa valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi on esitetty seuraava kysymys:

> „Aikooko hallitus ryhtyä kalastuselinkeinon valmiutta rauhan aikaan ja kalastajaväestön toimeentulomahdollisuuksien turvaamista tarkoittaviin toimenpiteisiin erikoisesti huomioon ottaen kalakaupan järjestämisen säännöstelyn lakattua?"

Kun kysymys koskee minun virka-alaani maatalousministerinä, saan kunnioittaen vastata asiassa seuraavaa:

Seuraavista valtion ja sen viranomaisten toimenpiteistä lähivuosilta ennen sotaa erikoisesti kalakauppaa ja kalateollisuutta varten ja samalla kalan menekkiä silmällä pitäen on aihetta mainita: Kalastajien perustamille kalakauppaliikkeille, joita on syntynyt siellä, missä muuta yritteliäisyyttä tai tarpeellista kilpailua ei ole ollut, on annettu valtion varoista halpakorkoista ja

korotontakin luottoa. Samoin on luottoa annettu kalanjalostustehtaille. Tuoreelle ja jäädytetylle silakalle on myönnetty huomattavan suuri rahtialennus rautatiekuljetuksessa. Kotimaisten täyssäilykkeiden, n. s. sardiinin valmistus alkoi vasta sen jälkeen, kun tarpeelliset kokeilut oli valtion kustannuksella suoritettu ulkomaalaista asiantuntijaa käyttäen. Kalateollisuutemme ja suurmeripyyntimme ovat nauttineet tullisuojaa. Kauppasopimusneuvotteluissa niiden maiden kanssa, joissa kalan tuonti ei ole ollut vapaa ja joihin kalojen vienti meiltä yleensä on mahdollista, oli saatu kalanvientikiintiö kahteen Keski-Euroopan maahan, joista toiseen eräinä vuosina kustannettiin kalakauppa-asiamies. Toiselta puolen useat yritykset kalatuotteiden maastaviemiseksi johtivat kielteiseen tulokseen lähinnä pitkien kuljetusmatkojen ja tavarasta saatavan alhaisen hinnan vuoksi. Useina vuosina ennen sotaa suoritettiin vientipalkkiota suolasilakasta ylituotannon maastaviemiseksi, samoin kalateollisuuden tuotteista sen etsiessä vientimaita ja Petsamossa kuivatusta turskasta vakinaisen markkinamaan löytämiseksi. Tällaisten toimenpiteiden ja kalakauppiaittemme yritteliäisyyden ansiosta muuttui kalan ulkomaakauppamme vuodesta 1931 lähtien vientivoittoiseksi niin paljoutensa kuin arvonsa puolesta.

Kysymyksen tekijä on huolestunut siitä, että normaaliolojen palautuessa ja elintarpeiden saannin ollessa taatun, syntyy ylituotantoa ja sen mukana hinnat alhaisina pitävä menekkipula. Vaikkakaan tällaisen mahdollisuuden olemassa oloa ei voida kieltää, voidaan toiselta puolen päinvastaisen kehityksen puolesta esittää painavia näkökohtia. Ennen muuta on mainittava, että alueluovutuksen kautta menetettiin alue, joka tuotti noin kolmanneksen yleiseen kauppaan tulevasta kalasta. Sodan aikana kalojen hankintaliikkeiden lukumäärä on kasvanut rauhanaikaista paljon suuremmaksi, ollen nykyisin 135 liikettä, joilla on yli 700 ostoasiamiestä rannikollamme. Näin ollen ostossa täytyy syntyä suurta kilpailua, mikä taas edellyttää ponnisteluja sijoitusmahdollisuuksien hankkimisessa. Ja vaikkakin nykyisistä hankintaliikkeistä osa jättäisi tämän toimialan, niin vanhojen kalakauppaliikkeittemme ohella myös ainakin jotkut suurista keskusliikkeistämme, jotka vanhastaan eivät ole kalakauppaa harjoittaneet, tullenevat tätä toimintaa jatkamaan. Myös kalojen jäädytys ja varastoimistilat ovat entisestään lisääntyneet. On myös mahdollista, että tavaran vaihdon Neuvostoliiton kanssa muuttuneissa oloissa muutenkin päästyä käyntiin, myös kalatuotteita voidaan sijoittaa tähän kalanviennillemme maantieteellisen asemansa puolesta luonnollisimpaan maahan. Myös on todennäköistä, mikäli nykyisin voidaan tilannetta arvioida, että kalatuotteet vielä useiden vuosien ajan joutuvat korvaamaan muiden valkuaispitoisten ravintoaineiden puutteen.

Valtioneuvoston syksyllä 1942 asettama n. s. kalavaltuuskunta piti päätehtävänään kalakaupan järjestämisen ennen kaikkea tulevia rauhanaikaisia oloja silmällä pitäen. Se laati suunnitelman erikoisesta kalakaupan keskusliikkeestä, johon kuuluisivat maan suuret keskusliikkeet, kalakauppaliikkeet ja kalanjalostustehtaat ja joka yksinoikeudella hoitaisi kalan oston, kuljetuksen, varastoimisen ja jakelun. Suunnitelma kuitenkin raukesi, koska sitä yleisesti vastustettiin niin kalakauppiaskunnan kuin kalastajain taholta. Tämän jälkeen syksyllä 1943 asetettu n. s. kalataloudellinen toimikunta, jonka tehtävänä oli „suunnitella toimenpiteitä maamme kalatalouden kaikinpuoliseksi edistämiseksi ja järjestämiseksi niin hyvin säännöllisiä oloja kuin myös nykyisen säännöstellyn kalatalouden kehittämistä silmällä pitäen", ei ehtinyt toimiaikanaan käsitellä kysymystä kalakaupan organisoinnista rauhan oloihin siirryttäessä.

Nyttemmin on valtioneuvosto 24 päivänä toukokuuta 1945 maatalousministeriöstä tapahtuneessa esittelyssä päättänyt asettaa n. s. kalataloudellisen toimikunnan, jonka tehtävänä on suunnitella toimenpiteitä maamme kalatalouden kaikinpuoliseksi edistämiseksi ja järjestämiseksi ja samalla päättänyt määrätä toimikunnan jäseniksi suomenkielisten ja ruotsinkielisten kalastajain, kalateollisuuden, kalakaupan ja kalanviljelyksen edustajat. Näin ollen sanotulla toimikunnalla on mahdollisuus suunnitella ja tehdä ehdotuksia koko kalatalouden ja kalastuselinkeinon uudelleenjärjestämiseksi. Lisäksi on valtioneuvosto 22 päivänä kesäkuuta 1945 asettanut toimikunnan, jonka tehtävänä on kiireellisesti laatia ehdotus Hallituksen esitykseksi Eduskunnalle kalastuslainsäädännön uudistamisesta asetuksi-

neen aikaisemmin asiasta laadittujen esitysehdotusten pohjalla.

Vaikkakin monet vielä tuntemattomat tekijät toistaiseksi vaikeuttavat puheenaolevan asian käsittelyä ja toimenpiteitä oikeaan osuvien ratkaisujen löytämiseksi, Hallitus tarkoin seuraa tilannetta ja tulee aikanaan ryhtymään tarvittaviin mahdollisiin toimenpiteisiin kysymyksessä olevassa asiassa.

Tämän saan kunnioittaen saattaa Herra Puhemiehen tiedoksi.

Helsingissä kesäkuun 27 päivänä 1945.

Ministeri *Eemil Luukka.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Medelst skrivelse av den 9 maj 1945 har Ni, Herr Talman, i det uti 37 § riksdagsordningen nämnda syftet, tillställt mig avskrift av ett av riksdagsman John Österholm till Eder inlämnat, skriftligen avfattat spörsmål, vari vederbörande medlem av statsrådet förelägges följande fråga till besvarande:

> „Har regeringen för avsikt att vidtaga åtgärder för fiskerinäringens fredsberedskap och tryggandet av fiskarbefolkninens utkomstmöjligheter med särskilt beaktande av fiskhandelns ordnande efter reglementeringens avskaffande?"

Enär spörsmålet berör det område jag såsom lantbruksminister har mig ombetrott, får jag vördsamt i saken avgiva följande svar:

Följande åtgärder av staten och dess myndigheter, vidtagna under åren närmaste före kriget i syfte att främja särskilt handeln med fisk och fiskindustrin, med hänsyn tillika till avsättningen för fisk förtjäna omnämnas: Av fiskare grundade fiskhandelsaffärer, vilka tillkommit på platser, där annan företagsamhet eller nödig konkurrens saknats, hava av statens medel beviljats lån med låg ränta och till och med räntefria lån. Likaså har kredit beviljats fiskförädlingsfabriker. För färsk och frusen strömming har en betydande fraktnedsättning vid järnvägstransport medgivits. Tillverkningen av inhemsk helkonserv, s. k. sardin, påbörjades först sedan nödiga experiment på statens bekostnad utförts med anlitande av en utländsk expert. Vår fiskindustri och vårt storhavsfiske hava åtnjutit tullskydd. Vid underhandlingar om handelsavtal med sådana länder, i vilka importen av fisk icke varit fri och till vilka export av fisk från oss i allmänhet varit möjlig, hade en fiskexportkvot avtalats med två mellan-europeiska länder. I det ena av dessa länder avlönades under vissa år ett fiskhandelsombud. Å andra sidan ledde flere företag för export av fisk till negativt resultat, främst till följd av de långa transportsträckorna och det låga pris, som erhölls för varan. Under flere år före kriget erlades exportpremie för saltströmming i syfte att åstadkomma export av överproduktionen, likaså för fiskindustriprodukter, för vilka exportland söktes, och i Petsamo för torkad torsk i syfte att finna en fast marknad för densamma. Tack vare dessa åtgärder och fiskhandlarnas företagsamhet uppnådde vi år 1931 en aktiv handelsbalans i fråga om fisk såväl vad mängden som värdet beträffar.

Spörsmålets framställare hyser farhågor, att återgången till normala förhållanden och en tryggad tillgång på livsmedel skall medföra överproduktion och därmed avsättningssvårigheter, som hålla prisen nere. Ehuru förefintligheten av en sådan möjlighet icke kan förnekas, kunna å andra sidan vägande synpunkter anföras till förmån för en motsatt utveckling. Framför allt bör nämnas, att vi genom landavträdelsen förlorade ett område, som gav omkring tredjedelen av den fisk, som kom ut i den allmänna handeln. Under krigstiden har antalet fiskanskaffningsaffärer stigit ansenligt utöver det antal fredstiden uppvisade. För närvarande finnas 135 affärer med över 700 uppköparombud vid vår kust. Vid sådant förhållande måste stark konkurrens uppstå vid inköpen, vilket åter kräver ansträngningar för anskaffande av avsättningsmöjligheter. Och även om en del av våra nuvarande anskaffningsaffärer skulle lämna sin bransch, torde vid sidan av de gamla fiskhandelsaffärerna även några av våra stora centralaffärer, som ursprungligen icke bedrivit handel med fisk, komma att fortsätta denna verksamhet. Även frysnings- och lagerutrymmet har ökats. Det

är även möjligt, att då varuutbytet med Sovjetunionen under de förändrade förhållandena även i övrigt kommit i gång, avsättning för våra fiskprodukter kan vinnas även i detta land, som på grund av sitt geografiska läge är det naturligaste avsättningslandet. Sannolikt är även, i den mån läget för närvarande kan bedömas, att fiskprodukterna ännu under flera år framåt komma att få ersätta övriga äggvitehaltiga näringsämnen.

Den av statsrådet hösten 1942 tillsatta s. k. fiskeridelegationen tog till sin huvuduppgift att organisera handeln med fisk framför allt med tanke på kommande fredstida förhållanden. Den utarbetade en plan om en särskild centralaffär för fiskhandeln, vilken skulle omfatta landets stora centralaffärer, fiskhandelsaffärer och fiskförädlingsfabriker och vilken med ensamrätt skulle handhava inköp, transport, upplagring och distribution av fisk. Planen förföll emellertid, då man såväl på fiskhandlar- som fiskarhåll allmänt motsatte sig ett sådant system. Den härefter hösten 1943 tillsatta s. k. fiskerihushållningskommittén, som hade till uppgift „att planera åtgärder för ett allsidigt främjande och reglerande av landets fiskerihushållning såväl med hänsyn till normala förhållanden som med tanke på utvecklande av den nuvarande reglementerade fiskerihushållningen", hann icke under sin verksamhetstid behandla frågan om organiserandet av fiskhandeln för fredstida förhållanden.

Numera har statsrådet den 24 maj 1945 vid föredragning från lantbruksministeriet beslutat tillsätta en s. k. fiskerihushållningskommitté, som har till uppgift att planera åtgärder för ett allsidigt främjande och reglerande av landets fiskerihushållning, och tillika beslutat till medlemmar av kommittén kalla representanter för de finskspråkiga och de svenskspråkiga fiskarena, fiskindustrin, handeln med fisk och fiskodlingen. Sagda kommitté äger sålunda möjlighet att planera och utarbeta förslag till omorganisering av hela fiskerihushållningen och fiskerinäringen. Vidare har statsrådet den 22 juni 1945 tillsatt en kommitté, som har till uppgift att skyndsamt uppgöra förslag till proposition till Regeringen angående revision av fiskerilagstiftningen jämte förordningar på basen av i saken tidigare uppgjorda förslag till propositioner.

Även om många ännu okända faktorer tills vidare försvåra behandlingen av ifrågavarande angelägenhet och åtgärderna för utfinnande av en riktig lösning av problemet, följer Regeringen noggrant med utvecklingen av läget och kommer att skrida i sinom tid till erforderliga åtgärder, som i förevarande sak kunna vidtagas.

Detta får jag vördsamt bringa Eder, Herr Talman, till kännedom.

Helsingfors den 27 juni 1945.

Minister *Eemil Luukka.*

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Eduskunta on heinäkuun 16 päivänä 1943 hyväksyessään Hallituksen esityksen laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä asian käsittelyn yhteydessä tehdyn aloitteen johdosta suurella äänten enemmistöllä päättänyt lausua toivomuksen „että Hallitus antaisi Eduskunnalle esityksen, jonka mukaan verojen ennakolta periminen mahdollisimman pian ulotetaan myös kunnallisverotukseen ja kansaneläkemaksujen kantamiseen".

Kunnallisväen keskuudessa on jo pitemmän ajan kuluessa kiinnitetty suurta huomiota verojen ennakolta perimiseen. Niinpä jo vuonna 1920 Viipurin kaupunkipäivillä hyväksyttiin ponsi, jonka mukaan kunnille olisi mahdollisimman pian myönnettävä oikeus kantaa palkannauttijain suoritettaviksi pannut verot tulolähteillä. Samoin pohdittiin asiaa Maalaiskuntien Liiton kunnallispäivillä vuonna 1933 ja päädyttiin samaan tulokseen. Vuonna 1932 valmistuneessa mietinnössä Kunnallistaloudellinen neuvottelukunta kiinnitti vakavaa huomiota kunnallisveron palkoista pidättämisen tärkeyteen. Seuraavana vuonna valtiovarainministeriössä valmistuikin lakiehdotus verojen pidättämiseksi palkkatuloista, muttei tämä lakiehdotus silloin saanut lainvalmistelukunnassa riittävää kannatusta.

Antaessaan kesäkuun 11 päivänä 1943 eduskunnalle esityksen laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä Hallitus perusteluissaan kiinnitti huomiota myös siihen mahdollisuuteen, että verojen ennakolta periminen ulotettaisiin myös kunnallisverotukseen ja kansaneläkemaksujen kantamiseen samassa yhteydessä. Hallituksenkin

mielestä tämä yhteinen ennakkoperintä oli katsottava päämääräksi, johon olisi pyrittävä, koska vain siten sekä veron kanto että veron maksajat saavat järjestelmästä täyden hyödyn. Niin suotavana kuin Hallitus tämän järjestelmän aikaansaamista pitikin, se ei kuitenkaan siinä yhteydessä katsonut voivansa sitä toteuttaa, koska sodan aikana ei uskottu saatavan lain toimeenpanoon tässä laajuudessa tarvittavaa työvoimaa. Edelleen selitettiin tarvittavan kokemusta itse järjestelmästä vain valtion veroja koskevana ennenkuin voidaan ajatella laajemman suunnitelman läpiviemistä.

Käsityksemme mukaan nämä molemmat esteet ovat nyt poistuneet. Työvoimasta tälläkään alalla ei ole enää puutetta, ja kokemus itse järjestelmästä valtion verojen ennakkoperinnästä on osoittautunut erittäin positiiviseksi.

Lain ulottaminen myös kunnallisveroja koskevaksi tehostaisi huomattavasti verojen perimistä samalla kun verojen suorittaminen veronmaksajille tulisi tasaiseksi verovuoden aikana tapahtuvaksi, eikä verojen maksuun silloin tarvitsisi erityisesti varata varoja. Kun jo rauhan vuosina maalaiskunnissa pakkoperinnän alaisena on ollut jatkuvasti pyörein luvuin 250,000,000 markkaa eli noin 40 % yhden vuoden maksuun pannuista veroista, tietäisi esitetyn järjestelmän voimaansaattaminen tässä suhteessa kunnille erittäin suurta helpoitusta vähentäen samalla huomattavasti pakkoperintäkustannuksia ja verojen poistoja ja siten tasoittaisi verorasitusta verovelvollisten kesken.

Tässä yhteydessä pyydämmekin viitata valtiovarainministerin kaksi vuotta sitten esittämään lausuntoon, että tämä laki toteutettuna tulisi tarjoamaan etuja ei vain valtiolle, kunnille ja kansaneläkelaitokselle, vaan myös kaikille veronmaksajille, ja että olisi erittäin toivottavaa, että siihen mahdollisimman läheisessä tulevaisuudessa voitaisiin päästä.

Asian tekee mielestämme ajankohtaiseksi vielä sekin, että setelistöä tätä nykyä on liikkeellä enemmän kuin koskaan ennen ja että inflation torjumisen vuoksi sen takaisin vetäminen tuottaviin tarkoituksiin olisi erittäin tarpeellista.

Kun jo kaksi vuotta on kulunut siitä, kun eduskunta viimeksi tästä asiasta on Hallitukselle toivomuksen esittänyt eikä Hallitus vieläkään ole eduskunnalle sitä koskevaa esitystä antanut, pyydämme kunnioittaen valtionjäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin viitaten Herra Puhemiehen välityksellä esittää Hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi kysymyksen:

> Onko Hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin kunnallisverojen ennakkoperinnän järjestämiseksi tulolähteillä ja milloin Hallitus aikoo antaa sitä koskevan lakiesityksen Eduskunnalle?

Helsingissä kesäkuun 20 päivänä 1945.

Erkki Koivisto.	Leo Leppä.
Helena Virkki.	Arvo Salminen.
Arvi Ahmavaara.	Arvo Pohjannoro.
Eero Mäkinen.	Johannes Wirtanen.
Yrjö I. Antila.	Teuvo Valanne.
Lauri Järvi.	A. T. Malmivaara.
Matti Heikkilä.	Urho Saariaho.
Matti Ytti.	Martti Kölli.

Felix Seppälä.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemies on kirjelmässä 21 päivältä kesäkuuta 1945 valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt jäljennöksen edustaja Erkki Koiviston ynnä muiden Herra Puhemiehelle jättämästä kirjelmästä, jossa Hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi esitetään seuraava kysymys:

> Onko Hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin kunnallisverojen ennakkoperinnän järjestämiseksi tulolähteillä ja milloin Hallitus aikoo antaa sitä koskevan lakiesityksen Eduskunnalle?

Kysymykseen saan kunnioittaen vastata seuraavaa:

Valmisteltaessa esitystä laiksi tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä oli harkinnan alaisena ennakkoperinnän ulottaminen myös kunnallisverotukseen. Ennakkoperintäjärjestelmän uutuus ja epäilykset sen täytäntöönpanomahdollisuuksista kunnallisverotukseen nähden, koska veroäyrin suuruuden vaihtelut ja ennakolta perittyjen

verojen jakaminen eri kuntien kesken sekä esityksen antamisen aikaan vallinneet olosuhteet näyttivät tuottavan niin laajan järjestelmän toteuttamiselle ylivoimaisia vaikeuksia, aiheuttivat sen, että ennakkoperintäjärjestelmä rajoitettiin koskemaan vain tulo- ja omaisuusveroa, johon nähden järjestelmä oli helpommin sovellettavissa. Olosuhteitten muututtua ja kun tulo- ja omaisuusveron ennakkoperinnästä nyt on saatu kokemusta, on ennakkoperintäjärjestelmän ulottaminen myös kunnallisverotukseen otettu Hallituksessa uudelleen harkittavaksi. Asian valmisteleminen on valtiovarainministeriössä vireillä ja tullaan sitä kiirehtimään, niin että esitys laiksi kunnallisverojen ennakkoperinnästä voitaisiin antaa Eduskunnalle hyvissä ajoin ensi syysistuntokaudella.

Helsingissä 27 päivänä kesäkuuta 1945.

Valtiovarainministeri *Sakari Tuomioja.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Medelst skrivelse av den 21 juni 1945 har Ni, Herr Talman, i det uti 37 § 1 mom. riksdagsordningen nämnda syftet översänt avskrift av en av riksdagsman Erkki Koivisto med flere till Eder inlämnad skrivelse, vari till vederbörande medlems av Regeringen besvarande ställes följande spörsmål:

> Har Regeringen vidtagit åtgärder för ordnande av förskottsuppbörd av kommunalskatterna vid inkomstkällan och när ärnar Regeringen till Riksdagen avlåta proposition med förslag till lag därom?

Såsom svar på spörsmålet får jag vördsamt anföra följande:

Vid utarbetandet av förslaget till lag om förskottsuppbörd av inkomst- och förmögenhetsskatt hade tagits under övervägande utsträckandet av förskottsuppbörden att omfatta även kommunalbeskattningen. Enär nyheten hos förskottsuppbördssystemet och tvivelsmålen i fråga om möjligheterna att verkställa detsamma med avseende å kommunalbeskattningen, då fluktuationerna i fråga om skatteörets storlek och fördelningen av de i förskott uppburna medlen mellan de olika kommunerna samt de förhållanden, som rådde under tiden för propositionens avlåtande, syntes medföra oövervinnerliga svårigheter för förverkligandet av ett så omfattande system, begränsades förskottsuppbördssystemet till inkomst- och förmögenhetsskatten, med avseende å vilken systemet var lättare att tillämpa. Sedan förhållandena ändrats och då erfarenhet numera vunnits angående förskottsuppbörden av inkomst- och förmögenhetsskatten, har förskottsuppbördssystemets utsträckande att omfatta även kommunalbeskattningen ånyo upptagits till prövning i Regeringen. Ärendet är under handläggning vid finansministeriet och kommer det att påskyndas, så att proposition med förslag till lag om förskottsuppbörd av kommunalskatter skall kunna avlåtas till Riksdagen i god tid under instundande höstsession.

Helsingfors den 27 juni 1945.

Finansminister *Sakari Tuomioja.*

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on tänään heti toisen täysistunnon päätyttyä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi perunanviljelyksen edistämispalkkioista.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä ed. Pusan y. m. lak. n:o 39, jota on valmistelevasti käsitelty maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 7 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 38, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Pusa: Minä pyydän asian pöydälle huomiseen istuntoon.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Pusa ehdottanut asian pantavaksi pöydälle huomispäivän istuntoon. Tätä ehdotusta ei ole kannatettu, joten se raukeaa.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotuksen laiksi eräiden lakkautettujen yhdistysten toimitalojen palauttamisesta sisältävä hallituksen esitys n:o 42 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. V. Leskinen: Herra puhemies! Käsiteltävänä oleva lakiesitys eräiden lakkautettujen yhdistysten toimitalojen palauttamisesta perusteluineen on pääasiallisesti valtioneuvoston asettaman n.s. työväentalokomitean työn tulos. Jo komiteaasteella on esiintynyt erimielisyyttä lähinnä lakiesityksen 2 §:n 1 momentin seuraavan sanonnan johdosta: ''Kun 1 §:ssä tarkoitettu toimitalo määrätään lunastettavaksi valtiolle taikka valtio muuten omistaa sellaisen toimitalon, valtioneuvosto voi hakemuksesta luovuttaa sen korvauksetta sellaiselle yhdistykselle, joka toimii paikkakunnalla samojen aatteellisten päämäärien hyväksi, kuin lakkautettu yhdistys''. Komitean mietintöön liittyy tästä johtuva sen sosialidemokraattisen jäsenen Otto Toivosen merkitsemä eriävä mielipide, jossa pidetään kysymyksessä olevan pykälän sanontaa ''samojen aatteellisten päämäärien hyväksi'' epätarkkana sekä virheellisiin tulkintoihin johtavana ja ehdotetaan se muutettavaksi sanontaan: ''Kun 1 §:ssä j.n.e. valtioneuvosto voi hakemuksesta luovuttaa sen korvauksetta sellaiselle yhdistykselle, joka ''toimii paikkakunnalla ja jonka sääntöjen määräämä tarkoitus on sama kuin lakkautetun yhdistyksen.'' Palaan tähän vastalauseeseen myöhemmässä yhteydessä, mutta jo tässä vaiheessa on syytä lakiesityksen käsittelypohjan kaikinpuoliseksi valaisemiseksi todeta, että sen käsittelyssä valtioneuvostossa sosialidemokraattiset ministerit Hiltunen, Takki ja Kilpi tähän vastalauseeseen yhtyen äänestivät vastoin hallituksen muita ministereitä, jotka olivat nyt tehdyn esityksen kannalla.

On ilmeisen tarpeellista kerrata nämä hallituksen esityksen ''synnytysvaikeudet'', koska niistä ilmenee, että käsiteltävänä on lakiesitys, jonka tähänastisissa käsittelyvaiheissa sosialidemokraatit ovat yhtä poikkeusta lukuunottamatta olleet toista mieltä kuin muiden puolueiden ja miksei myös ''puolueettomuuden'' edustajat hallituksessa ja asianomaisessa komiteassa.

Kun myös sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on yksimielisesti asettunut samalle kannalle kuin puolueen edustajat komiteassa ja hallituksessa, lienee syytä hieman perusteellisemmin valaista tätä eriävää käsitystä.

Hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan aluksi, että ''vuonna 1930 alkaneena sisäpoliittisesti rauhattomana aikana lakkautettiin viranomaisten toimesta yhdistyksiä, jotka edustivat silloin kiellettyä poliittista ajatussuuntaa. Välirauhan solmiamisen jälkeen valtakunnan poliittisen suuntauksen muututtua on tämä ajatussuunta tunnustettu luvalliseksi''. ''Tätä poliittista ajatussuuntaa aikoinaan edustaneilla yhdistyksillä oli eri puolilla maata useita toimitaloja, joihin niiden järjestötoiminta keskittyi''.

Kun lakiesityksen perustelut käännetään tarkoitettuun asuunsa, niin niissä halutaan sanoa, että lapualais-aikana lakkautettiin joukko kommunistisia yhdistyksiä, jotka omistivat työväentaloja ja että näille yhdistyksille tai niiden perinteille rakentuville yhdistyksille olisi nämä työväentalot palautettava. Muuhun lopputulokseenhan sanonnasta ''silloin kiellettyä ajatussuuntaa'' ei voi tulla. Perusteluna on edelleen, että valtion velvollisuutena on nykytilanteessa järjestää kommunistisille yhdistyksille samanlaiset ulkonaiset edellytykset kuin niillä on aikaisemmin ollut tai samalla tavalla kuin toisilla poliittisilla ajatussuunnilla nyt on.

Kun perustelujen lähtökohta voi olla omiaan johtamaan väärinkäsityksiin, on niiden välttämiseksi syytä oikoa pari kohtaa. Ensinnäkin lakkautettujen yhdistysten joukossa on huomattava määrä puhtaasti sosialidemokraattisia yhdistyksiä. Näiden lakkauttamisperusteista kerrottakoon muuan ajan oloja kuvaava esimerkki. Haapaveden työväenyhdistyksen lakkauttamisjutun yhteydessä kuulusteltiin kahta todistajaa, joista toinen kertoi, että hän oli erään toverinsa kanssa mennyt mainitun yhdistyksen taloon kuuntelemaan erästä puhujaa, jonka puhe todistajan mielestä oli ollut kovin kiihkoinen ja ilmeisesti täysin kommunistinen, vaikkei todistaja muistanutkaan mitään yksityiskohtia puheesta. Sensijaan todistaja sanoi muistavansa puhujan nimen, jonka hän ilmoitti olleen Tanner. Tämän erinomaisen todistusvoimaisen todistuksen lisäksi todistaja sanoi kuulleensa eräiden tuttaviensa kanssa naispuhujaa, joka oli samassa paikassa pitänyt ''suorastaan kauhua herättävän puheen.'' Kuitenkaan todistaja ei voinut palauttaa mieleensä, milloin tämä puhe oli ollut, mutta muisteli että se olisi tapahtunut joskus muutamia vuosia aikaisemmin joidenkin vaalien edellä. Kihlakunnnoikeus totesi esitettyjen todistusten perusteella, että yhdistys on toiminut vasten lakeja ja hyviä tapoja, minkä jälkeen se lakkautettiin.

Vielä perusteellisemman tarkistuksen kaipaa perustelujen sanonta: „Tätä poliittista ajatussuuntaa aikoinaan edustaneilla yhdistyksillä oli eri puolilla maata useita toimitaloja, joihin niiden järjestötoiminta keskittyi". Tähän kysymykseen kiinnostumattoman edustajan „pikasilmäys" esityksen perusteluihin voi helposti johtaa käsitykseen että „kiellettyä ajatussuuntaa edustavat yhdistykset'', siis kommunistiset, omistivat miltei kaikki nyt kysymyksessäolevat toimitalot. Näin ei kuitenkaan ole ollut asianlaita.

1. Lakkautettujen työväenyhdistysten toimitaloista vain pieni osa on puhtaasti kommunististen yhdistysten rakentamia työväentaloja, joiden moraalinen ja juriidinen hallinta ja omistusoikeus taloihinsa oli lakkauttamishetkellä ja tietysti myös nyt täysin kiistaton. Niitä on kaikkiaan parikymmentä pääasiassa Pohjois-Suomessa.

2. Huomattavan osan nyt kysymyksessäolevista yhdistyksistä muodostavat ne sosialidemokraattiset työväenyhdistykset, joihin kommunistit 1920-luvulla silloista terminologiaa käyttäen „soluttautuivat" niin perusteellisesti, että he valtasivat yhdistyksen täydellisesti hallintaansa. Paikallisten sosialidemokraattien väsyessä taisteluun rakentamansa talon omistuksesta ja vetäytyessä syrjään kommunistit täydensivät näin suoritetun yhdistyslain vastaisen valtauksensa muuttamalla entisen sosialidemokraattisen työväenyhdistyksen säännöt kommunistisiksi.

Tämän jälkeen ilmeisestikin hallinta- ja omistusoikeus kommunistiseksi muuttuneen yhdistyksen toimitaloon on käsitykseni mukaan juriidisesti kiistaton, joskaan ei moraalisesti arvostelun yläpuolella.

3. Erityisen huomattavan ryhmän nyt kysymyksessä olevista työväenyhdistyksistä, joiden toimitaloista myös on kysymys, muodostaa se osa niistä, joissa taistelua talon omistuksesta ja muusta omaisuudesta lakkauttamista edeltäneinä vuosina käytiin hyvin kiihkeästi. Yhdistykset olivat sosialidemokraattisia, toimitalot sosialidemokraattisten yhdistysten jäsenten rakentamat ja ylläpitämät, mutta kommunistit yrittivät ja myös usein saivat yhdistyksen johdon edellä sanotulla tavalla käsiinsä. Nämä tilapäiset valtaukset eivät kuitenkaan johtaneet siihen kuin edellisessä tapauksessa, nimittäin, että kommunistit olisivat onnistuneet muuttamaan sosialidemokraattisen työväenyhdistyksen säännöt. Tuloksena oli, että lakkauttamishetkellä yhdistykset sekä juriidisesti että moraalisesti olivat omaisuuksineen päivineen sosialidemokraattisen puolueen yhdistyksiä.

4. Neljännen ryhmän nyt kysymyksessä olevien yhdistysten joukossa muodostavat puhtaasti sosialidemokraattiset työväenyhdistykset, joiden lakkauttamisperusteista äskeinen Haapaveden työväenyhdistyksen tapaus antoi selkeän kuvan. Niiden juriidisesta ja moraalisesta hallinto- ja omistusoikeudesta toimitaloihinsa ei kai tässä yhteydessä tarvitse keskustella.

5. Vihdoin on näiden lakkautettujen yhdistysten joukossa huomattava joukko sellaisia yhdistyksiä, jotka voidaan parhaiten sijoittaa otsikon „Taloudellisia työväenyhdistyksiä" alle. Koska niiden hallituksen perustelujen termilogiaa käyttäen „tosi-

asiallinen" omistusoikeus on mahdotonta määritellä muutoin kuin sääntöjen perusteella, ei tämän kohdan tulkinnasta liene erimielisyyttä.

Edellä selostettua taustaa vastaan on vaikeata, etten sanoisi mahdotonta, käsittää käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen 2 §:n 1:n kappaleen lausetta: „Kun 1 §:ssä tarkoitettu toimitalo määrätään lunastettavaksi valtiolle taikka valtio muuten omistaa sellaisen toimitalon, valtioneuvosto voi hakemuksesta luovuttaa sen korvauksetta sellaiselle yhdistykselle, joka toimii paikkakunnalla samojen aatteellisten päämäärien hyväksi kuin lakkautettu yhdistys. Sanontaa „joka toimii paikkakunnalla samojen aatteellisten päämäärien hyväksi kuin lakkautettu yhdistys" ei suinkaan tee ymmärrettävämmäksi esityksen tämän kohdan perustelut, joissa sanotaan, että tällöin ei tulisi kiinnittää ratkaisevaa huomiota yhdistysten sääntöjen määrittelemään tarkoitukseen, vaan lakkautetun yhdistyksen ja uudelleen perustetun yhdistyksen tosialliseen toimintaan.

On kysyttävä, mitä tarkoitetaan sanonnalla „tosiallinen toiminta". Minä ymmärrän tämän sanonnan niin, että esityksessä tarkoitetut työväentalot ehdotetaan palautettaviksi ilman muuta lähinnä kommunistisille järjestöille jopa niin, että sosialidemokraattisilta järjestöiltä takavarikoitaisiin niiden itsensä rakennuttamia, kunnossapitämiä ja „lapualaisterrorilta" pelastettuja taloja.

Lakiesityksen tarkoituksena ilmeisesti on korjata ne vääryydet, joita „lapualaisaika" aiheutti työväenjärjestöille. Mutta tämä lakiesitys johtaa hyväksyttynä siihen, että työväentalojen omistuksessa laillistettaisiin uusi „lapualaiskausi" ja sehän ei liene hallituksen tarkoitus.

Vaikka me olemmekin näin kesäloman kynnyksellä voinen ilmeisesti vielä kuluttaa arvoisan eduskunnan aikaa palauttamalla mieliin muutamia yhdistyslainsäädäntömme perusteita. Meidän yhdistyslainsäädäntömme rakentuu n.s. normatiivisysteemin, „merkitsemisjärjestelmän" pohjalle. Sen mukaan yhdistyksen oikeuskelpoisuuden saavuttaminen riippuu eräiden lain määräämien pääasiassa yhdistysten järjestysmuotoa koskevien ehtojen täyttämisestä. Jos nämä ehdot on täytetty, on yhdistyksellä oikeus vaatia itselleen oikeuskelpoisuutta, tietää sanoa, se voi kantaa ja vastata, omistaa kiinteistöjä y.m. Tämä oikeuskelpoisuus todetaan meillä merkitsemällä yhdistys tätä tarkoitusta varten pidettävään rekisteriin. Uudessa yhdistyslainsäädännössämme on täten samalla kuin on haluttu säilyttää yhdistysmisvapaus haluttu varmistautua siitä, ettei toisaalta voi syntyä väärinkäsityksiä sen suhteen, milloin ollaan tekemisissä yhdistyksen, milloin yksityisen jäsenen kanssa. Toisaalta on täten haluttu jyrkästi sanoutua irti varsinkin diktatuurimaissa käytännössä olevasta konsessiosysteemistä, joka asettaa yhdistyksen perustamisen edellytykseksi viranomaisen antaman perustamisluvan. Meillä yhdistys voidaan perustaa ilman ennakkolupaa, mutta säännöt on viranomaisten välityksellä merkittävä n.s. yhdistysrekisteriin.

Hallitusmuodon 10 §:ssä sanotaan: „Suomen kansalaisella on... oikeus edeltäpäin lupaa hankkimatta... perustaa yhdistyksiä tarkoitusten toteuttamista varten, jotka eivät ole vastoin lakia ja hyviä tapoja." Tämän säännöksen sanamuodosta käy selvästi ilmi, että yhdistyksen toiminta edellyttää 1) tarkoitusta ja 2) toimintaa, joilla tähän tarkoitukseen pyritään. Yhdistyslain 7 §:n 3 kohdassa säädetään, että yhdistyksen säännöissä on mainittava yhdistyksen tarkoitus ja sen toiminnan laatu. Yhdistyksen tarkoitus siis on etukäteen vahvistettava ja tämä tarkoitus on säännöissä selostettava. Tarkoitus on siis yhdistystä rekisteröitäessä tarpeellisella tarkkuudella ilmaistava. Mitään tyhjentävää luetteloa toimintatavoista ei luonnollisestikaan voida vaatia mutta säännöistä on voitava päätellä, mihinkä pyritään ja mitä keinoja pyritään käyttämään.

Kun siis yhdistys merkitään yhdistysrekisteriin, on samalla tutkittava yhdistyksen säännöissä mainitut yhdistyksen tarkoituksen ja toiminnan laadun sisältö, niin että pelkästään tämän perusteella päästään selville yhdistyksen aiotusta toimintatavasta. Yhdistyslaki haluaa siis täten varmistautua siitä, että perustettavan yhdistyksen toiminta on lainsäätäjän ilmaisemissa rajoissa hyväksyttävä, koska — niinkuin tämän päivän esimerkit erinomaisen hyvin osoittavat — yhteiskunnalle ei ole yhdentekevää, minkälaisia yhdistyksiä sen keskuudessa toimii. Täten luonnollisesti myös halutaan varmistautua siitä, ettei yhdistys

lain mukaan voi toimia säännöissä määrättyä tarkoitusta vastaan.

Kun nyt esillä olevan lakiehdotuksen perusteluissa puhutaan yhdistyksen tosiasiallisesta toiminnasta, on syytä palauttaa mieliin, että yhdistys tahtoo ja toimii yhdistyslain 12 §:n mukaan siten kuin yhdistyksen päätäntäoikeutta käyttävät yhdistyksen kokouksessa läsnäolevat jäsenet. Yhdistys toimii sääntöjensä mukaisesti ja siis laillisesti myös niin kauan kuin sääntöjä ei ole muutettu $^3/_4$ äänten enemmistöllä. Jos yhdistyksen kokous yksinkertaisella äänten enemmistöllä tekee päätöksen, joka on yhdistyksen säännöissä määrätyn tarkoituksen vastainen, on tällainen päätös lainvastainen eikä ilmennä yhdistyksen tahtoa. Kun siis puhutaan yhdistyksen tosiasiallisesta toiminnasta toisten päämäärien hyväksi, kuin mitä sen säännöissä ilmenee — tällaisesta toiminnastahan ilmeisestikin on hallituksen esityksessä kysymys, kun edellytetään, että sosiaalidemokraattisin säännöin toimivat yhdistykset tosiasiallisesti olisivat toimineet toisella tavalla — on muistettava, että yhdistys tahtoo ja toimii uusien päämäärien hyväksi vasta sellaisen kokouksen tekemän päätöksen jälkeen, joka säännöissä tarkemmin määrätyin toimintatavoin on tehty $^3/_4$ äänten enemmistöllä.

Edellä sanotun perusteella voidaan siis todeta, että yhdistys: a) joko toimii säännöissä mainitun tarkoituksensa mukaisesti, taikka b) se toimii toisin, kuin sen säännöt edellyttävät. Jälkimmäisessä tapauksessa voi olla mahdollista, että yhdistys jatkaa toimintaansa joko 1) muuttamalla sääntönsä tai 2) luopumalla sääntöjen vastaisesta toiminnastaan ja tekemällä johdossaan sellaisia uudelleenjärjestelyjä, jotka osoittavat, ettei yhdistys anna kannatustaan niille toimihenkilöille, jotka toimivat vastoin yhdistysten sääntöjen määräämää tarkoitusta. Ellei yhdistys viimeksimainitussa tapauksessa muuta sääntöjään tai lopeta sääntöjen vastaista toimintaansa, on se lainvastaisesti toimivana lakkautettava siinäkin tapauksessa, ettei sen toiminta ole ollut sinänsä rikollista.

Yhdistyksen tosiasiallisen toiminnan vertaaminen sen säännöissä määrättyyn tarkoitukseen tulee johdonmukaisesti edellä sanotun kanssa kysymykseen ainoastaan silloin, kun tällainen asia lakkauttamisprosessin yhteydessä asetetaan tuomioistuimen tutkittavaksi. Jos yhdistys lakkautetaan, tulee päätöksessä samalla todetuksi ja vahvistetuksi, missä suhteessa yhdistyksen toiminta on eronnut sen sääntöjen edellyttämästä toiminnasta. Jos tutkimus osoittaa, että tosiasiallinen toiminta on sääntöjen, lain ja hyvien tapojen mukaista, ei yhdistystä voida lakkauttaa. Toisin sanoen sellaista yhdistystä ei voimassaolevien yhdistyslakien mukaan voi eikä saa jatkuvasti olla olemassa, joka tosiasiallisesti ajaa muita aatteellisia tarkoitusperiä, kuin mitä sen säännöissä on ilmaistu.

Mitä siis halutaan sanoa sillä, että lakkautettujen yhdistysten talot olisi palautettava yhdistyksille, jotka tosiasiallisesti ovat toimineet samojen aatteellisten päämäärien hyväksi kuin lakkautetut yhdistykset. Hallituksen esityksen perusteluissa sanotaan, ettei tällöin ole kiinnitettävä ratkaisevaa huomiota säännöissä määriteltyyn tarkoitukseen. Halutaanko tällä sanoa, että talot on luovutettava sellaisille yhdistyksille, jotka nyt toimivat vastoin säännöissä mainittua tarkoitustaan? Vai tahdotaanko sanoa, että talot on palautettava yhdistyksille, joiden tarkoituksena on ollut, niinkuin korkeimman oikeuden päätöksestä selviää, tukea 1925 lakkautettua Suomen työväenpuoluetta, jonka korkein oikeus totesi lainvastaisesti toimineen.

Käsitykseni mukaan kumpikaan ajatus ei voi olla oikea. On edellytettävä, että hallitus haluaa todeta aikaisemmat yhdistysten lakkauttamiset aiheutuneen silloisesta poliittisesta tilanteesta ja että ne eivät olleet riittävästi lain mukaan perusteltavissa, tietää sanoa, että lakia silloin sovellettiin yksityistapauksissa väärin. Puheenaolevia yhdistyksiä ei olisi pitänyt kään lakkauttaa, minkä vuoksi lakkautetun yhdistyksen tarkoitusperiä ajatellen uusille yhdistyksille olisi nyt luovutettava väärin perustein lakkautettujen yhdistysten toimitalot. Yhtä luonnollisesti on kuitenkin pidettävä selviönä, että niiden yhdistysten, joille talot voidaan antaa, on tosiasiallisestikin toiminnassaan seurattava sääntöjään, koska muu toiminta on yhdistyslain mukaan lainvastaista. Ja edelleen on selvää, että lakkautettujen yhdistysten on oletettava seuranneen sääntöjään, koska muussa tapauksessa lakkauttaminen on ollut aikoinaan täysin lainmukaista. Arvos-

teltaessa entisen ja uuden yhdistyksen tarkoitusperiä ei näin ollen voida kiinnittää huomiota muuhun kuin sääntöjen määräämään tarkoitusperään ja sääntöjen ilmaisemaan toiminnan laatuun, koska muunlainen toiminta olisi lainvastaista.

Sitäpaitsi on huomautettava, ettei hallituksen esityksen mukaista lakia voida käytäntöön soveltaa, sillä jos näin haluttaisiin menetellä, olisi ryhdyttävä tutkimaan, mikä yhdistys tällä hetkellä toimii muitten kuin säännöissä mainittujen tarkoitusperien hyväksi. Mutta tämähän on mahdotonta. Se on tällä hetkellä yhtä mahdotonta toiminnassa oleviin yhdistyksiin nähden jä vielä mahdottomampaa se on näin jälkeenpäin niihin yhdistyksiin nähden, joista olisi erotettava, missä suhteissa jokin näistä lakkautetuista yhdistyksistä toimii muitten kuin ja samalla lainmukaisten tarkoitusperien hyväksi, kuin mitä säännöt edellyttävät. Jos yhdistyksen päätökset ja pöytäkirja osoittavat, ettei yhdistys ollut säädetyssä järjestyksessä muuttanut tarkoitustaan ja ilmoittanut muutoksesta yhdistysrekisteriin, ei yhdistyksen jonkun jäsenosan toimintaa, joka poikkesi säännöistä määrätystä tarkoituksesta, voida vielä pitää yhdistyksen tahdon ilmauksena. Muutoinhan tultaisiin siihen outoon tilanteeseen, ettei jokin yhdistys voisi saada omaisuuttaan takaisin senvuoksi, että jokin tai joku osa sen toimihenkilöistä on vastoin yhdistyksen tahtoa toiminut muitten kuin yhdistyksen päämäärien hyväksi.

Entä miten sitten yhdistyksen tosiasialliset päämäärät aiotaan selvittää? Onko aikomus haastaa yhdistys oikeuteen selittämään, että sen tosiasialliset päämäärät ovat olleet toiset, kuin sen säännöt edellyttävät? Esityshän merkitsee sitä, että hallitus olettaa olevan yhdistyksiä, jotka eivät toimi säännöissä mainittujen tarkoitusperiensä hyväksi, ja ehdottaa, että juuri senvuoksi, etteivät ne näin tee, niille on annettava toimitaloja. Täytyy kysyä avainta tämän juriidisen mysteerion selvittämiseksi.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän käsityksen mukaan ajatuksen kulku on seuraava:

Työväen yhdistyksiä on poliittisesti epävarmana aikana tullut aiheettomasti lakkautetuiksi ja niiden omaisuus on pesänselvittelyssä joutunut vieraisiin käsiin. On pidettävä kohtuullisena, että niille yhdistyksille, jotka ajavat samoja aatteellisia tarkoitusperiä kuin aiheettomasti lakkautetut yhdistykset, palautetaan lakkautettujen yhdistysten omaisuus. Tällöin on yhdistysten aatteellisia tarkoitusperiä määrättäessä edellytettävä, että ne ovat lainmukaiset, tietää sanoa, yhdistyksen sääntöjen mukaiset. Senvuoksi ryhmä suosittelee asianomaiselle valiokunnalle, että toimitalot on palautettava yhdistyksille, joiden säännöissä mainittu tarkoitus ja toiminnan laatu on sama kuin lakkautetun yhdistyksen.

Ei ole kysymys siitä, että sosiaalidemokraattinen ryhmä ajaisi toimitaloja pois kommunistisilta yhdistyksiltä. Ne pitäköot talot, jotka heille kuuluvat, jotka ovat heidän rakentamiaan ja heidän ylläpitämiään. Me olemme valmiit siihenkin, että kommunistiset yhdistykset saavat ne aikoinaan sosialidemokraattien rakentamat talot, jotka he valtasivat, ja joissa he onnistuivat muuttamaan sääntönsä. Mutta me emme ole valmiit siihen, että niiltä sosialidemokraattisilta työväenyhdistyksiltä, jotka kymmeniä vuosia ovat rakentamiaan taloja ylläpitäneet ja hoitaneet, nyt lainvastaisesti vietäisiin toimitalot.

Ed. P. Leskinen: Me olimme tilaisuudessa kuulemaan perusteellisen juriidisen lausunnon siitä, ettei kysymyksessäolevaa hallituksen esitystä olisi hyväksyttävä eikä toimeenpantava esityksen tarkoituksen mukaan, palauttaa oikeuden ja kohtuuden mukaan asianomaiset työväentalot niille, joilta ne lähinnä lapualaisvuosien poliittisen terrorin kautta otettiin väkivalloin pois. Oli ilo kuulla laaja juriidinen saivartelu (Eduskunnasta: Asiallinen), saivartelu, koska ei aivan suoraan haluttu sanoa sitä, mitä tarkoitettiin.

Ed. V. Leskinen äskeisessä lausunnossa sos.dem. puolueen piirijärjestäjän sihteerin ominaisuudessa (Eduskunnasta: Järjestösihteerin) — — järjestösihteerin ominaisuudessa, anteeksi, kyseli, oliko tarkoitus, että todellakin nyt luovutettaisiin kysymyksessä olevat talot kommunisteille. Minä käsitän aloitteen sillä tavoin, että todellakin on tarkoitus niin tehdä. Ja jollei niin tehdä, niin tämä asia ei poistu päiväjärjestyksestä, vaan jatkuvasti päiväjärjestykseen jää varsin arka ja kipeä

haava. On kummallista, ettei sosialidemokraattisen puolueen tannerilainen taho tätä käsitä. Minä nimittäin ymmärrän niin, että nyt vallitseva poliittinen tila olisi aiheuttanut uuden arvioinnin niistä syistä, jotka aikoinaan tässä maassa aiheuttivat työväen järjestötoiminnan, lähinnä poliittisen järjestötoiminnan, piirissä n.s. suuntakeskustelun. Luulisi, että kun tuosta ajankohdasta jo on 20 vuotta kulunut, se voitaisiin nyt tehdä rauhallisesti, kiihkottomasti ja asiallisin perustein.

Tarkoitukseni ei ollut alunperin pyytää tämän asian puolen koskettelemiseksi tätä puheenvuoroa, vaan lähinnä muista syistä. Mutta ed. V. Leskisen puheenvuoro pakottaa minut muutamin sanoin asian tähänkin puoleen kajoamaan.

Oli olemassa pätevät historialliset syyt, jotka pakottivat esille väistämättömästi suuntakeskustelun, no, sanotaan riidan, aikoinaan tässäkin maassa työväen järjestöelämän piirissä. Tämä keskustelu vei voimasuhteiden punnitsemiseen kussakin asianomaisessa järjestössä, työväenyhdistyksissä esimerkiksi. Tämän keskustelun suoritti sataprosenttisesti sen jäsenistö, joka tuona ajankohtana asianomaisen yhdistyksen muodosti, ja täytyy erikoisesti korostaa: se jäsenistö, joka siihen aikaisemminkin oli kuulunut, esim. jo ennen luokkasotaamme.

Jos hyväksyttäisiin äskeinen lausunto, päädyttäisiin siihen, ettei asianomaisten yhdistysten jäsenistöllä ollut oikeutta muuttaa poliittisia katsomuksiaan menettämättä järjestönsä omaisuutta. Tiedämme vanhastaan, että sosialidemokraatit ovat yleensä omaksuneet tämän kannan, vaikka minulla oli sosialidemokraateista sellainen optimistinen käsitys nyt muuttuneissa olosuhteissa, että ainakin suuri osa — tannerilaisista tässä suhteessa ei kannata puhua — ainakin suuri osa sosialidemokraatteja on hyväksynyt sen lähtökohdan, että yhdistysten jäsenet olivat oikeutettuja muuttuneissa olosuhteissa muuttamaan poliittisia käsityksiään. Ja siitä huolimatta heillä oli oikeus omistaa yhdistyksensä se omaisuus, joka oli hankittu jo ennen tätä poliittisten käsitysten uutta arviointia. Käytännössä tämä tietää yksinkertaisesti sitä, että työväenyhdistyksillä täytyy olla oikeus omistaa jatkuvasti ne omaisuudet, jotka yhdistyksen hallussa olivat olleet, vaikka suuntariitojen olosuhteissa olivatkin toimittaneet uuden poliittisen arvioinnin ja, kuten silloin sanottiin, omaksuneet työväen poliittisen vasemmiston käsitykset, joista me nyt voimme sanoa, että ne monessa tapauksessa tarkoittivat varsin läheisesti kommunistisia käsityksiä, joskaan eivät lähestulkoonkaan aina. Kommunistiset käsitykset työväen järjestöelämän piirissä ovat vain hiljalleen vuosi vuodelta selvenneet ja kiteytyneet. Tässä on nähdäkseni asian ydin. Jos tämä katsomus, tämä lähtökohta tunnustetaan, niin täytyy olla itsestään selvää, että nyt puheena olevassa asiassa on meneteltävä sillä tavoin kuin hallitus ehdottaa sekä perusteluissaan asianomaisissa kohdissa että asianomaisissa lakitekstin pykälissä.

Ed. V. Leskinen lasketteli esityksessään juriidisia hienouksia, joidenka ajatussisältönä oli lähinnä se, että asianomaisten työväenjärjestöjen olisi pitänyt muuttaa sääntöjänsä ja sen tekstiä kysymyksessä olevana ajankohtana, esim. lapualaiskautena, avoimen fascismin terrorin olosuhteissa, ja vaikkapa sitä ennenkin synkän poliittisen taantumuksen vallitessa, vaikka hyvin tiedettiin, että tällainen muutos ei olisi tullut hyväksytyksi, päinvastoin olisi aiheuttanut asianomaisen työväenyhdistyksen työväenjärjestön lakkauttamisen poliittisista syistä ja tekijöistä, ei sen vuoksi, että se olisi ehdottanut sääntöjen muutosta, vaan siitä syystä, että olisi saatu oivallinen keino valtiollisen poliisin kautta käydä asianomaisen järjestön kimppuun.

En malta olla tekemättä pikku huomautusta sosialidemokraateille muistin virkistämiseksi osoittaakseni, että meillä työväenliikkeen poliittisessa vasemmistossa oli täysin aihetta menetellä aivan sillä tavalla, josta ed. V. Leskinen meitä niin ankarasti moittii. Meillä oli aihetta siihen aivan samasta syystä kuin vastaavassa tapauksessa sosiaalidemokraattisella puolueella itsellään huolimatta siitä, vaikka sen kärjessä oli niin arvovaltainen johtaja kuin johtaja Väinö Tanner. Kai sosialidemokraatit itse parhaiten muistavat, kuinka te lapualaisterrorin olosuhteissa ja sen painostuksesta riensitte muuttamaan puolueenne säännöt, erikoisesti ne muutettiin ja kouraantuntuvalla tavalla kansainvälisiä suhteita koskevassa pykälässä. Sallikaa minun kysyä teiltä, minkä takia te muutitte niitä puolueenne sääntöjä. Siitäkö syystä, että olitte

tulleet tässä suhteessa uuteen poliittiseen herätykseen, hylkäsitte kansainvälisyyden ihanan aatteen, vai siitä syystä, että pelkäsitte lapualaisten päällekäyntiä ja tahdoitte piiloutua juristeilta (Eduskunnasta: Toiset miehet ne pelkäsivät!) — tahdoitte piiloutua juristiselta saivartelulta tässä asiassa, juuri sen tyyppiseltä, jota me äsken kuulimme ed. V. Leskisen suun kautta (Ed. Räisänen: Hyvästi puhuttu, jatka vaan!). Eivätkö nämä sosialidemokraatit muuttaneet puoluesääntönsä juuri tässä suhteessa, ja minulla on koko ajan ollut sellainen käsitys että sosialidemokraattinen puolue muutti tuona ajankohtana sääntöjään vain siitä syystä, ettei olisi tullut lakkautetuksi, jota lakkauttamista yleensä koko porvarillinen Suomi silloin vaati, muutamia poikkeuksia lukuunottamatta, johtajanaan lapualaiset. Tämähän on kirkasta totuutta, jos vain totuus halutaan tunnustaa. Nyt nousi tänne pönttöön järjestösihteeri V. Leskinen sosialidemokraattisesta puolueesta ja moittii meitä kommunisteja siitä synnistä, johonka he itse ovat vikapäitä. Heillä, näillä sosialidemokraateilla ei luonnollisesti ollut aihetta nyt Leskisenkään moittimaan menettelytapaan läheskään niin paljon kuin meillä vasemmistolaisilla, joskaan — minä pyydän korostaa — emme kaikki lähestulkoonkaan silloin vielä olleet kommunisteja. Jos sosialidemokraattisen puolueen menettelytapa asianomaiselta kaudelta muuttaessaan puolueensa sääntöjä ja juuri niin tärkeässä kohdassa kuin kansainvälisiä suhteita koskevassa, hyväksytään — minä oletan, että ed. V. Leskinen hyväksyy tämän toimenpiteen — niin minkä vuoksi tuomittaisiin meitä samassa asiassa? Nähdäkseni siis ed. V. Leskisen äskeinen esitys, mikäli se koskee asian tämän puolen valaisemista, ei pidä. Ed. V. Leskinen, jos minä ymmärsin hänen esityksensä oikein, tahtoisi, niin — ja minä käsitin asian niin, että hän esitti sosialidemokraattien koko ryhmän kannan, jota minä pyydän epäillä (Ed. V. Leskinen ja ed. Peltonen: Kyllä se pitää paikkansa!) — vai niin, mielenkiintoinen ilmoitus (Naurua). Ed. V. Leskinen ilmoitti siis jo etukäteen, että kun tällä hallituksen esityksellä nyt aiotaan korjata se vääryys, joka tapahtui lapualaisvuosien aikana kysymyksessä olevassa asiassa, niin sitä ei saisi korjata niissä tapauksissa, jolloin asianomaiset omaisuudet ovat joutuneet sosialidemokraattien varauksettomaan hallintaan, huolimatta siitä, vaikka kysymyksessä olevat yhdistykset olivat täysin kommunistiset, kunhan vain asianomaisen yhdistyksen asianomainen pykälä, sen tarkoitus, ei ollut tullut kommunistiseksi muutettua. Se tietää sitä, että monilla monilla sellaisilla paikkakunnilla, joissa työväenjärjestöt valtavalta enemmistöltään kulkee vasemmistopoliittisissa merkeissä, kuitenkin asianomaisen toimipaikan, johonka tämä järjestötoiminta käytännöllisesti katsoen nojaa, pitää jäädä sosialidemokraattisen puolueen hallintaan, jonka armoille koko järjestötoiminta paikkakunnalla jää, riippuen siitä, antavatko he vai eivätkö anna työväenjärjestöjen tuolla tallolla toimia. Meillä on esimerkiksi sellainenkin kaupunki, sanokaamme nyt esimerkiksi Kuopio, jossa järjestöelämä välittömästi luokkasotamme jälkeen määräytyi täysin vasemmistolaiseksi ja oli itsestään selvää, ettei sen pääjärjestö, Kuopion sosialidemokrattinen yhdistys, vaikka se kantoikin sosialidemokraattisen työläisyhdistyksen nimeä, voinut jäädä sosialidemokraattiseksi. Se oli päinvastoin itsestään selvää, että tämä yhdistys muuttui vasemmistolaiseksi. En tahdo sanoa enkä väitä, että se jo silloin muuttui kommunistiseksi. Kun tämä työväenyhdistys lakkautettiin lapualaisvuosien olosuhteissa, siirtyi asianomainen omaisuus sosialidemokraattien käsiin, sosialidemokraattien, jotka silloin ja tänäkin päivänä ovat järjestöelämässä siellä vähemmistönä. Vaalien tulos Kuopion läänin läntisestä vaalipiiristä sitovasti todistanee minun väitteeni oikeaksi, vai puhunko minä lööperiä punanauhaisella kaulusnauhalla varustettu mies siellä (Välihuudahdus: — Puhemies koputtaa.)? Jos tämä sosialidemokraattien esittämä tulkinta hyväksyttäisiin, niin valtaosa Kuopion läänin läntisen vaalipiirin alueella toimivista työväenyhdistyksistä, kun tämän kysymyksen yhteydessä tulee käytännön toimet omaisuuden palauttamiseksi näille yhdistyksille, ne pitäisi ed. V. Leskisen selityksen mukaan antaa sosialidemokraattiselle puolueelle, vaikka asianomaisessa vaalipiirissä sosialidemokraatteja on vain kypenisen, vaalipiirin ollessa 95 %:iin saakka vasemmistolainen ja vähin erin alkaa olla jopa kommunistinen (Eduskunnasta: On-

han siellä porvareitakin!). Minä tarkoitan voimasuhteita sosialidemokraattien ja meidän vasemmistolaisten SKDL:n ja kommunistien välillä (Eduskunnasta: Väliaikaista). Se väliaikaisuus on vain porvariston toiveajattelua (Naurua).

Sitten erikoisesti minä pyydän korostaa, että me olemme nyt tekemisissä nimenomaan sellaisen asian kanssa, joka välittömästi liittyy, sallittakoon minun korostaa, välirauhasopimuksemme eräiden poliittisten artiklain käytännössä toteuttamiseen. Tämän kysymyksen oikea ratkaisu on jatkoa niille toimenpiteille, jotka aiheuttivat m. m. suojelukuntajärjestön lakkauttamisen, Lotta-järjestön lakkauttamisen, niin, edustaja V. Leskinen, myös Asevelijärjestön lakkauttamisen ja lukuisten kymmenien jopa satojen muiden järjestöjen lakkauttamisen, joista oli luettelo aivan eilenkö vai toissapäivänä sanomalehdissä ja pitkiä luetteloita jo ennen sitä (Vasemmalta: Toivotaan, että jatkoa seuraa). Katsokaa, nämä asiat on vietävä käytännölliseen ja välirauhan sopimuksen hengen ja kirjaimen mukaiseen päätökseen kaikesta jarrutuksesta huolimatta, nimenomaan siitäkin jarrutuksesta huolimatta, jota ed. V. Leskisen äskeinen lausunto tarkoitti. Tässä on yksinkertaisesti vain kysymys siitä, että nyt palautetaan asianomainen omaisuus niille vasemmistopoliittisille työväenjärjestöille, joilta se otettiin lähinnä lapualaisvuosien terrorin olosuhteissa. Se tarkoittaa m. m. sitä, että tällöin käytännössä tältä kohtaa tulee toteutetuksi se välirauhan sopimuksen poliittisten artiklain kohta, joka tarkoittaa sanoa, että tässä maassa tulee sallia kaikkien antifascististen järjestöjen toiminta, m. m. kommunististen järjestöjen toiminta, mutta kieltää kaikki fascististen järjestöjen toiminta, siinäkin tapauksessa, että sitä yritettäisiin naamioida.

Ei riitä se, että esim. sosialidemokraattisella taholla, minä tarkoitan tannerilaista tahoa (Vasemmalta: Hyvä! Oikein!), tullaan tänne korokkeelle ja sanotaan: olkaa hyvä, meillä ei ole mitään hyvät kommunistit teidän toimintaanne vastaan, mutta käytännössä tämä reilu kannanotto käsitetään niin, että kuitenkin sosialidemokraattien harkintaan pitää jäädä, voidaanko tätä lupausta käytännössä toteuttaa. Sosialidemokraattien hallintaan täytyy jäädä kaikkien sellaisten toimihuoneustojen, missä tätä toimintaa voidaan käytännössä toteuttaa, sellaistenkin huoneustojen, jotka jäsenistöjensä poliittisten mielenlaadun mukaan kuuluvat ehdottomasti meille. Tällainen välirauhansopimusten poliittisten artiklain käytännössä toteuttaminen ei luonnollisesi voi tulla kysymykseen.

Lienee mahdollisuus asian käsittelyn myöhäisemmässä vaiheessa asian näihin puoliin kajota lisää. Minä ainoastaan tämän tein nyt lähinnä muistin varasta, huomioiden eräitä näkökohtia, joihinka ed. V. Leskisen äskeinen lausunto antoi aihetta.

Sanoisinko yhden esimerkin vielä ennenkuin lopetan. Siellä kotopuolessani Lauritsalan kauppalassa on Tirilän työväenyhdistyksen niminen yhdistys. Sen nimi aikanaan oli Parkkarilan työväenyhdistys ja sillä nimellä se lakkautettiin täysin perusteettomasti. Minä yhdyn ed. V. Leskisen lausuntoon siinä, että tässäkin tapauksessa oli tyypillinen tapaus siitä, miten löysillä perusteilla porvarilliset tuomarit työväenjärjestöjä tässä maassa lakkauttivat ja ovat lakkauttaneet kymmenittäin ja sadoittain. Parkkarilan työväenyhdistys ei ollut tehnyt mitään sellaista, jonka takia se olisi pitänyt lakkauttaa. Se ei ollut nykypäivän mielessä suinkaan kommunistinen järjestö, minä yhdyn tässä ed. V. Leskiseen. Mutta se oli sellainen järjestö, työväenyhdistys, jonka yhdistyksen jäsenenemmistö, huomatkaa se tarkoin, 70 %:iin asti, se vanha jäsenistö, joka siinä oli jo luokkasodan aikana ja ennen sitä, oli muuttanut poliittista väriään vasemmistolaisemmaksi kuin mitä oli sosialidemokrattisen puolueen vastaava väri (Keskeltä: Autoilla tuotiin!). Täällä huudettiin, että se oli Leskisen johtama yhdistys, joka tekojäseniä hankkimalla muutti sääntöjänsä muka, että autoilla haettiin jäseniä asianomaiseen vuosikokoukseen. Se on nyt kertakaikkiaan pelkkää lööperiä, ja paljon puhuttiin asianomaisena ajankohtana. Ei se seikka, että samana päivänä sattui olemaan piiriä käsittävät nuorten työläisten haastejuhlat tuolla talolla, jolloin asianomainen yhdistys piti vuosikokoustaan, vielä merkinnyt sitä, että nämä eri tahoilta maata tulleet autokaravaanit jäsenistöineen olisivat osallistuneet tuohon vuosikokoukseen. Sen tietävät erinomaisen hyvin kaikki silloin asianomaisessa kokouksessa mukana olleet sosialidemokraa-

titkin. Tuo yhdistys sosialidemokraattien vaatimuksesta vaadittiin lakkautettavaksi vain sillä perusteella että se oli päättänyt muuttaa sääntöjänsä ja vain sääntöjensä sitä kohtaa, jossa määrättiin yhdistyksen omaisuudesta ja omaisuuden omistamisen luonteesta, siinä ainoastaan tehtiin, tässä säännössä sellainen muutos, ettei tuo omaisuus voinut kuulua sosialidemokraattiselle puolueelle sillä perusteella, että se kuuluu tuolle yhdistykselle. Kihlakunnanoikeus ja hovioikeus tutkivat tämän asian ja myöskin korkein oikeus. Korkein oikeus antoi asiassa päätöksensä ja katsoi ettei yhdistys ollut menetellyt millään tavalla lainvastaisesti sääntöjään muuttaessaan ja katsoi että yhdistyksen lakkauttamisvaatimus, jota sosiaalidemokraatit ajoivat, oli aiheeton, ja kumosi heidän kanteensa. Heti kaksi kuukautta senjälkeen kuin korkein oikeus oli tässä omaisuusriita-asiassa antanut päätöksensä, alkoi täällä hyvin vielä muistissamme oleva lapualaisten hulinointi ja mellastus. Tämän mellastuksen ja terrorin olosuhteissa suljettiin tämän yhdistyksen toimitalo heti viipymättä siitä huolimatta, vaikka korkein oikeus olikin tuon päätöksensä tunnetulla tavalla antanut. Muutama aika myöhemmin yhdistys vedettiin oikeuteen, lakkautettiin, omaisuus siirtyi väliaikaisesti valtion haltuun, josta se huutokaupalla myytiin suojeluskunnalle. Ja suojeluskuntajärjestön hallussa se oli suojeluskuntajärjestön lakkauttamiseen saakka ja keplun konstilla yrittävät samat suojeluskuntalaiset vielä nyt pitää sen hallussaan kaikenlaisia säätiöjuttuja keksien. Minulla on sellainen käsitys, että kun tämänkin yhdistyksen kohdalla asia kierretään oikeisiin jengoihinsa, niin täytyy ehdottomasti tämä omaisuus luovuttaa sille järjestölle, joka asiallisesti on silloisen Parkkarilan työväenyhdistyksen jatkoa ja hengeltään samanlainen, vastaava, aivan niinkuin tässä ehdotuksessa hallituksen kanta on. Silloin asia on ihan paikallaan, mutta jos tehtäisiin niinkuin ed. V. Leskisen äskeinen lausunto tarkoitti, se annettaisiin siellä Lauritsalassa n.s. Parkkarilan sosialidemokraattiselle työväenyhdistykselle sillä perusteella, että tuon asianomaisen lakkautetun yhdistyksen säännöissä yhdistyksen tarkoituspykälä kuvastaa näitä sosiaalidemokraattisia mielialoja sanonnaltaan, niin tapahtuisi huutava vääryys. Tällöin annettaisiin tämä toimitalo noin 10—15 jäsentä käsittävälle sosialidemokraattiselle ryhmälle, jotka — huomatkaamme tarkoin — eivät viiteentoista vuoteen ole kyenneet yhdistykseensä hankkimaan asianomaiselta seudulta enempää jäseniä kuin nämä 15, siis yksi pää vuotta kohden. Tämä osoittaa, ettei suinkaan tämä seutu ole ollut sosiaalidemokraattinen poliittisesti järjestäytyneiden työläisten kannalta asiaa arvostellen, koskapa 15 vuotta on ollut Väinö Leskisellä aikaa houkutella yhdistykseen, tähän sosialidemokraattiseen yhdistykseensä kylän väkeä ja eivät ne siihen ole halunneet tulla. Mutta kun välirauhansopimuksen suotua niille entisille Parkkarilan työväenyhdistyksen jäsenille hiukan mahdollisuutta aukoa silmiänsä, he riensivät perustamaan tuon lakkautetun yhdistyksen uudestaan ja siihen jo perustavassa tilaisuudessa liittyi 35 kylän asukkaista. Se ei ollut vielä kuin runsaasti puolta enemmän kuin Väinö Leskisen yhdistyksessä, mutta se on kumminkin jo aika paljon enemmän, ja nyt tässä yhdistyksessä on jo hyvin paljon enemmän kuin se 35. Mutta vaikka onkin ollut tällainen vapauden aikakausi jo 9—10 kuukautta meillä, niin tämä Väinö Leskisen yhdistys ei ole kyennyt lainkaan lisäämään näissäkään vapaissa oloissa jäsenmääräänsä. (Ed. V. Leskinen: En ole kerinnyt siellä käymään!). Sopii käydä siellä; minä vakuutan, että tulokset eivät yhtään parane siitä käynnistä.

Kun näin on asia tämänkin yhdistyksen kohdalla, niin Väinö Leskisen täällä esittämä lausunto ja perustelut eivät voi olla oikeat vastatakseen todellista tarvetta, todellista oikeutta ja kohtuutta nyt puheenaolevassa asiassa. Samanlaisia tapauksia on Kuopion työväenyhdistyksen tapaus, on tuo mainitsemani Tirilän työväenyhdistyksen tapaus ja kymmeniä muita. Eiköhän se vain tasavaltamme pääkaupungissa Helsingissäkin työväen uhkea graniittilinna luisunut sosialidemokraattien varauksettomaan hallintaan lapualaisvuosina vain yksinkertaisesti lapualaisterroria hyväksikäyttäen. Ja jos, — minulla on sellainen käsitys — jos se työväestö, joka täällä Helsingin työväenyhdistyksen talolla toimii, saisi tässä kysymyksessä merkitä vapaasti poliittisen kantansa, niin sosialidemokraateilla — minä tarkoitan jälleen nimenomaan tan-

nerilaista tahoa — on varsin pienet mahdollisuudet; täytyy ryhtyä kaikennäköisiin sentapaisiin juonitteluihin, kuin mistä sanomalehdissä olemme hiljattain lukeneet tämän kysymyksen yhteydessä. Täytyy juonittelemalla pyrkiä säilyttämään se poliittinen tila, joka saatiin syntymään 15 vuotta takaperin lapualaisterrorin olosuhteissa. Se huonosti sopii tämän päivän poliittiseen tilaan ja minulla on sellainen vakaumus, että nämä juonittelut eivät voi viedä ajanmittaan perille, koska tämä vapaudentila ei ole sillä tavoin ohimenevä, kuin eduskuntamme oikeistossa kuvitellaan.

Nyt minä palaan itse varsinaiseen tämän esilläolevan lakialoitteen perusteluun ja lakitekstiin. (Eduskunnassa: Lopeta jo!) Onneksi ei eduskunnassa ole puheenvuorot rajoitettu ja senvuoksi minulla on ollut tilaisuus varsin monisanaisesti kajota ed. V. Leskisen varsin laajaan lausuntoon ja lienee minulla ollut lupa sitä käsitellä.

Minäkin näen hallituksen käsilläolevassa esityksessä puutteita, jopa sangen vakavia sellaisia. Esityksen perusteluissa sanotaan m. m. näin: „Milloin toimitalo myöhemmin on tuhoutunut, ei sen lunastaminen enää ole mahdollista. Lunastaminen ei lakiehdotuksen mukaan myöskään voi tulla kysymykseen, kun toimitalo on purettu ja sen rakennusaineet käytetty toiseen rakennukseen taikka kun se entisellä paikallaan on niin oleellisesti uudelleen rakennettu, ettei sitä enää voida pitää samana rakennuksena." Ja jatketaan: „Hallitus ei ole kuitenkaan tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi korvauksen suorittamista tällaisista toimitaloista."

Nyt sattuu olemaan sillä tavalla, että on kymmeniä tapauksia, joihinka tätä kohtaa on pakko soveltaa. Herää kysymys, eikö nyt sitten tällaisissa tapauksissa ole korvausta suoritettava vai onko suoritettava. Hallitus sanoo vain, että tässä yhteydessä ei hallitus ota tätä asiaa tutkittavakseen. On lupa olettaa, että hallitus on tällä sanonnalla tarkoittanut, että myöhäisemmässä ajankohdassa otetaan tämä asia harkittavaksi.

Esim. Eräjärvellä oli työväenyhdistyksellä talo. Yhdistys lakkautettiin, talo joutui huutokaupassa pilkkahinnasta erään kauppiaan haltuun, kauppias purki talon, siirsi sen pois ja rakensi siitä itselleen toimitalon, jollainen se nyt on. Ei voi olla oikein, että tällä yksityisellä kauppiaalla on oikeus hallita ja omistaa sitä omaisuutta, joka aluksi ja lähtökohdassa kuului asianomaiselle työväenjärjestölle. Omaisuus on palautettava tälle järjestölle. Silloin vain oikeus tapahtuu. En tarkoita lausunnollani sitä, että jälleen pitäisi tuo kauppiaan talo purkaa, kuljettaa sille paikalle, jossa se työväenyhdistyksen talona oli, rakentaa se siihen uudestaan, se ei olisi kansantaloudelliseltakaan näkökannalta järkevää. Pitäköön kauppias talonsa, mutta yhdistys saakoon korvauksen menetyksistään.

Tätä asiaa ei täysin selvästi ole tässä hallituksen perusteluissa sanottu, senvuoksi minä pyydän tätä asiaa korostaa ja sitä selventää, että asianomainen valiokunta huomioipi perustelujen tämän kohdan ja nimenomaan oikealla tavalla.

Samoin on esim. Lavialla komea työväentalo. Joutui suojeluskunnan haltuun, suojeluskunnan käytössä paloi ja taloa ei ole enää. Eihän tietysti, koska talo on tuhoutunut tulipalossa, sitä voida asianomaiselle järjestölle luovuttaa, mutta selvää on, että se on korvattava asianomaiselle järjestölle. Suojeluskunta sai talon pilkkahinnalla, muutamalla kymmenellätuhannella markalla, asianomaisessa huutokaupassa, mutta nosti palovakuutusta talon palaessa 300,000 markkaa (Eduskunnasta: Nosti talon palaessa). Tarkoitan korvausta siitä palokorvauksena sen palettua. On itsestään selvää, ettei tämä 300,000 markkaa voi kuulua enää suojeluskuntajärjestölle, vaan asianomaiselle työväenjärjestölle, jolta talo väkivalloin oli otettu lain muotoja käyttäen.

Edelleen hallituksen perusteluissa sanotaan tähän tapaan: „Kun toimitalojen palauttaminen tarkoittaa epänormaaleissa olosuhteissa tapahtuneiden omaisuudensiirtojen tekemistä tehottomaksi, sitä ei tulisi soveltaa, milloin omistajan ei voida katsoa talon hankkiessaan olleen tietoinen näistä olosuhteista eli siis siitä, että talo on aikanaan kuulunut lakkautetulle yhdistykselle. Jos omistaja täysin vilpittömässä mielessä lailliseen saantonsa luottaen on hankkinut talon ja suunnitellut tulevaisuutensa sen varaan, että hän saa häiritsemättä sitä hallita, saattaisi hänen oikeutensa syrjäyttäminen johtaa vielä suurempaan kohtuuttomuuteen, mitä ehdotetulla lailla tahdotaan sovittaa."

Mielestäni tämä kohta on tässä esityksessä aivan tarpeeton. Ei voi olla olemassa käytännössä sellaisia tapauksia, etteikö asianomainen talon ostaja olisi tiennyt, että kysymyksessäoleva kiinteistö tai vuokramaalla oleva talo olisi kuulunut aikoinaan lakkautetuille työväenjärjestöille. Se on yksinkertaisesti mahdotonta siitä syystä, että asianomaisilla seuduilla, pitäjissä, juuri suojeluskuntalaistaho, yleensä porvarilliset kansalaiset pitivät huolen siitä, että näistä asioista riittävästi puhuttiin ja nimenomaan puhutiin ilakoivassa, vahingoniloisessa sävyssä. Tunnettuahan on, millä tavalla pitkin maaseutua riemuittiin aikoinaan siitä, että työväenyhdistyksiltä saatiin nämä talot otettua ja siirrettyä joko porvarillisille yksityisille tai suojeluskuntajärjestöille tai muille vastaaville, joskus myös kunnille ja seurakunnille. Kun ei voi olla sellaisia tapauksia, ettei asianomainen tämänpäiväinen omistaja olisi tiennyt, minkä talon oli ostanut, on tällainen kohta tässä laissa täysin tarpeeton. Korostan tätä sen vuoksi, että asianomainen valiokunta tämänkin kohdan huomioipi asian käsittelyssä.

Toivoa sopii ja on aivan välttämätöntä, että tämä asia tulee eduskunnassa mahdollisimman nopeasti käsitellyksi ja että se myös saa sellaisen ratkaisun kuin hallitus on tarkoittanut, nimenomaan niillä varauksilla, joista tässä valiokuntakäsittelyä varten muistutuksia tein.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Pöydällepano:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan istuntoon

3) Ehdotuksen laiksi valtakunnanoikeuden jäsenten vaalista

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 29.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on tänään kello 15,45.

Täysistunto lopetetaan kello 15,26.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

35. Tiistaina 3 p. heinäkuuta 1945

kello 15,45.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ensimmäinen käsittely:

Ehdotus laiksi valtakunnanoikeuden jäsenten vaalista 595

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 29; hallituksen esitys n:o 41.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen istuntoon.

Ilmoitusasia:

Nimenmuutos.

Puhemies: Ilmoitetaan, että ed. Olga Virtasen sukunimi on avioliiton kautta muuttunut Terhoksi.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotus laiksi valtakunnanoikeuden jäsenten vaalista.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 29 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsittelty hallituksen esitys n:o 41, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 29.

Keskustelu:

Ed. E. Pekkala: Hallituksen esitys tarkoittaa vain eduskunnan valittavien valtakunnanoikeuden jäsenten vaalin toimittamista ennen kuin aikaisemmin valittujen toimikausi on päättynyt. Sen tarkoituksena ei siis ole muuttaa valtakunnanoikeudesta annettua lakia, joka sisältää määräykset valtakunnanoikeuden kokoonpanosta ja siitä järjestyksestä, jossa valtakunnanoikeuden jäsenet määrätään. Hallituksen esitys on ilmeisesti tarkoitettu vain väliaikaiseksi toimenpiteeksi. Kun minä ja eräät muut edustajat olemme tehneet toivomusaloitteen valtakunnanoikeuden jäsenten valitsemistavan muuttamisesta siten, että eduskunnan valitsijamiehet valitsevat kaikki valtakunnanoikeuden jäsenet, on tässä yhteydessä syytä puuttua mainitussa toivomusaloitteessa kosketeltuun asiaan, vaikkakaan en ole katsonut olevan aihetta ehdottaa siitä mitään lausuttavaksi perustuslakivaliokunnan mietinnössä.

Valtakunnanoikeushan on tuomioistuin, joka käsittelee vain n.s. ministerisyytteitä, se on syytteitä, jotka nostetaan valtioneuvoston jäsentä vastaan laittomasta menettelystä virkatoimessa, sekä lisäksi syytteitä, jotka samanlaisesta menettelystä nostetaan korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden jäsentä taikka oikeuskansleria vastaan. Voimassa olevan lain mukaan valtakunnanoikeuden kokoonpano määräytyy seuraavasti:

Puheenjohtajana korkeimman oikeuden presidentti ja jäseninä korkeimman hallinto-oikeuden presidentti, hovioikeuksien presidentit, Helsingin yliopiston lainopillisen

tiedekunnan professori, jonka sekä hänen varamiehensä tiedekunta valitsee keskuudestaan kolmeksi vuodeksi, sekä kuusi jäsentä ja varajäsentä, jotka eduskunnan valitsijamiehet valitsevat myöskin kolmeksi vuodeksi suhteellisella vaalilla. Tällainen valtakunnanoikeuden kokoonpano ei vastaa kansanvallan eikä parlamentarismin vaatimuksia, vaan olisi valtakunnanoikeutta koskeva laki muutettava niin, että eduskunta määräisi valtakunnanoikeuden kokoonpanosta kokonaisuudessaan.

Valtakunnanoikeudessa tulee, ainakin mikäli valtioneuvoston jäsen on kysymyksessä, käsiteltäväksi syytteitä, jotka johtuvat poliittisesta toiminnasta. On tärkeätä, että valtakunnanoikeuden jäsenet ovat henkilöitä, jotka ovat perehtyneitä valtiollisiin asioihin ja jotka samalla edustavat kansan oikeustajuntaa. Kaikilla ammattituomareilla ei ole näitä edellytyksiä. Kun nykyisen lain mukaan puolet valtakunnanoikeuden jäsenpaikoista on sidottu määrättyyn virkaasemaan, ei näitä edellytyksiä nyt voida ottaa huomioon. Toivomusaloitteessa esitetty kanta ei ole mikään uusi. Useissa maissa kuuluu tuomiovalta kysymyksessäolevissa asioissa suorastaan kansaneduskunnalle. Sellainen järjestelmä on voimassa esim. Englannissa, Ranskassa ja Yhdysvalloissa, eräitä pienempiä maita lukuunottamatta.

Kun hallitus ei nyt ole puuttunut valtakunnanoikeuden jäsenten valitsemistapaan, on se nähtävästi johtunut siitä, että valtakunnanoikeuden nykyisessä kokoonpanossa on tahdottu saada aikaan mahdollisimman pian muutos ja suoda eduskunnalle tilaisuus valita valtakunnanoikeuteen toisia henkilöitä sotapolitiikassa kompromettoitujen henkilöiden tilalle. Tämä näkökohta on huomionarvoinen, ja minä kannatankin hallituksen esitykseen sisältyvää lakiehdotusta niine muodollisine muutoksineen, joita perustuslakivaliokunta on tehnyt. Mutta minä toivon, että tämä ratkaisu jää vain väliaikaiseksi ja että lakia valtakunnanoikeudesta myöhemmin muutetaan sillä tavalla, kuin minun y.m. allekirjoittamassa toivomusaloitteessa esitetään.

Ed. Räisänen: Herra puhemies! Perustuslakivaliokunta on mennyt valtakunnanoikeusasiassa hallituksen linjalle. Toisin sanoen se ei pidä tarpeellisena, että valtakunnanoikeuden kokoonpanon perusteet nyt muutetaan demokratian ja parlamentarismin periaatteiden mukaisiksi, jolloin eduskunta valitsisi kaikki valtakunnanoikeuden jäsenet, niinkuin Suomen kansan demokraattisen liiton eduskuntaryhmän toivomusaloitteessa esitetään.

Valiokunnan mietintöön ei liity edes vastalausetta. Valtakunnanoikeuden kokoonpanon, huomioonottaen edessäolevat sotasyyllisyysjutut, olisi pitänyt olla kokonaan toinen, kuin miksi se nyt tulee. Suomen oikeuslaitos on aivan liian kiinteästi myötäillyt rikollista sotapolitiikkaa harjoittaneiden hallitusten toimintaa. Oikeusistuimissammehan mätkittiin summamutikassa kuritushuonetuomioita niille, jotka yrittivät toiminnallaan ehkäistä sotahallitusten mieletöntä ja sittemmin katastroofiin johtanutta politiikkaa. Tämä oikeuslaitos, jos otetaan huomioon korkein hallinto-oikeuskin, saa valtakunnanoikeuteen viisi itseoikeutettua jäsentä, ja Helsingin yliopiston lainopillinen tiedekunta, joka valmistaa tuomareita meikäläisiin oikeusistuimiin, saa lisäksi valita yhden jäsenen valtakunnanoikeuteen. Näin siis puolet valtakunnanoikeuden jäsenistä on — sen voi melkoisella varmuudella edellyttää — sotasyyllisyysasiassa kannalla, joka ei ole Suomen kansan oikeustajuntaa vastaava kanta, vaan on niiden piirien kanta, jotka johtivat maan sotaan. Kun niistä kuudesta jäsenestä, jotka eduskunta valitsee, voi nykyisten voimasuhteiden mukaisesti tulla osa samanhenkistä väkeä valtakunnanoikeuden jäseniksi, on jo ennakolta selvää, että sen kokoonpano ei tule olemaan sellainen, että se tulisi tekemään sotasyyllisyysasiassa oikeutta.

Nyt olisi ollut erinomainen tilaisuus panna koko programmi toimeen valtakunnanoikeuden demokratisoimiseksi. Ellei valiokunta olisi hallituksen esityksen perusteella sitä voinut suorittaa, olisi se voinut ehdottaa hallituksen esityksen hylättäväksi ja yhtyä Suomen kansan demokraattisen liiton esittämään toivomukseen, ryhmän toivomukseen, että hallitus antaisi ensi tilassa eduskunnalle lakiesityksen, jonka mukaan eduskunnan valitsijamiehet valitsisivat valtakunnanoikeuden kaikki jäsenet. Nyt tämä valtakunnanoikeuden järjestämiskysymys lykkääntyy, mutta kun tapausten kulku voi asiain pakosta saada vauhtia, voi kyllä käydä niin, että myös sotasyylliset ministerit saavat luvan astua kansanoikeuden

eteen. Niihin tässä kuitenkin päädytään, sitä varmemmin, mitä kiinteämmin yritetään vastustaa sellaisia uudistuksia, jollaisten toimeenpano nytkin laiminlyödään.

Ed. Wiik: Jos kysytään, herra puhemies, miten vakiintunut on jonkin maan oikeusjärjestys ja sen lainsäädännön periaatteet, silloin voidaan katsoa, paljonko on siinä maassa säädetty lakeja in casu, lakeja tilapäisiä tilanteita varten. Jos tällöin meidän maamme joutuu epäedulliseen valoon, niin syy ei ole yksinomaan lainsäätäjän, vaan lainsäätäjän ja kaikkien muidenkin, varsinkin vallassa olevain kerrosten, jotka valtansa lujittamiseksi ovat usein sokeasti saattaneet asiat sellaiselle tolalle, että erikoiset toimenpiteet ovat olleet tarpeen kehityksen uoman puhdistamiseksi. Mainitakseni pari esimerkkiä: suojeluskunnista oli tehty eräs yläluokan vallan tukipylväs, sitten äkkiä säädettiin laki — eikä yksinomaan ulkopoliittisista syistä, — laki joka ne lakkautti. Säädettiin laki, silloin kun havaittiin eräs presidentti sopimattomaksi, laki joka pani hänet viralta pois ja toisen tilalle. Kun havaittiin eräs eduskuntaryhmä epämukavaksi, niin se pantiin vankiloihin ja erotettiin eduskunnasta; myöhemmin säädettiin laki, lex in casu, joka palautti heidät eduskuntaan. Tällaisissa ja samanlaisissa kuperkeikoissa ei voi nähdä ainoastaan kaukonäköisyyden puutetta, vaan myöskin sellaisten älyllisten ja siveellisten ominaisuuksien puutetta, jotka voivat kestää silloinkin, kun kaukonäköisyys loppuu kesken.

Se lakiehdotus, joka nyt on edessämme, ilmaisee niitä valtiollisen elämämme ja lainsäädäntömme piirteitä, joita tässä olen kosketellut. Huomiota herättää jo se erinomainen kiire, millä tämä laki nyt säädetään. Se osoittaa, että siihen on jotakin erikoista aihetta, ja ilman erikoista aihetta ei ylipäänsä tässä maassa saakaan erikoista aikaan, silloin kun tarkoitetaan ryhtyä johonkin sellaiseen, joka on ristiriidassa taantumuksellisten piirien etujen kanssa.

Lakiehdotus tarkoittaa ehkä nyt lähinnä poistaa julkisesta elämästämme muutamia henkilöitä, jotka kuitenkin menneinä vuosina ovat erikoisen suurella menestyksellä koonneet myöskin työtätekevää kansaa kiihkoisänmaallisen politiikan ympärille ja sillä saavuttaneet imperialististen piirien luottamuksen. He ovat nyt käyneet yläluokalle käyttökelvottomiksi ja sen on sentähden helppo uhrata heidät. Eikä tätä lakiehdotusta vastusteta myöskään heidän erikoisten kannattajiensa taholla; hekin ovat valmiit nyt kieltämään mestarinsa, vaikka heidän pitäisi hyvin tietää, että ilman niitä mestareita he ovat erittäin avuttomia.

Tämä hallituksen esitys tullee siis sangen yksimielisesti hyväksytyksi. Mutta tulkoon huomautetuksi, että mitään suurta ei ole sillä saavutettu. Valtakunnanoikeus tulee nyt valittavaksi uudelleen, ja julkisen elämämme kasvot tulevat eräältä osaltaan saamaan tarpeellista kauneudenhoitoa. Turhaa on kuitenkin odottaa, että valtakunnanoikeus saisi todella kansanvaltaisen kokoonpanon tai että se uudessa kokoonpanossaan tulisi toimimaan kansanvaltaisuuden hengessä. Tuomaritkin ovat riippuvaisia yhteiskunnallisesta ympäristöstään, myöskin silloin kun he henkilökohtaisesti ehkä halusivat harrastaa oikeutta. He tuomitsevat sen katsantokannan mukaisesti, joka vallitsee heidän ympärillään ja jonka mukaan porvarivallan säilyttäminen on yhteiskunnalle mitä tärkeintä. Taantumuksellisina aikoina he saattavat suorastaan palvella taantumusta; äskeiset sotavuodet ovat varsinkin täällä Suomessa antaneet siitä runsaasti kokemusta. Kenttäoikeuksista aina korkeimpaan oikeuteen saakka tuomioistuinten toiminta on ollut häikäilemätöntä luokkatoimintaa.

Mitä valtakunnanoikeuteen tulee, sen ammattimiesaines on ja pysyy vahvana, eikä ole myöskään takeita siitä, että eduskunnan valitsemat jäsenet tulevat harrastamaan kansanvaltaisuutta ja oikeamielisyyttä. Ne henkilöt, joiden poistamisesta nyt erikoisesti on kysymys, ovat ryhmän valitsemia, joka väittää olevansa demokraattinen.

Mitä me kaipaisimme, on oikeuslaitoksemme yleinen kansanvaltaistuttaminen. Siinä suhteessa yhdyn siihen, mitä jo täällä on sanottu. Valtakunnanoikeudella on erikoinen tehtävänsä ja on oikein, että sen jäseninä eivät ole henkilöt, joiden pitäisi itse olla valtakunnanoikeudessa tai muualla vastaamassa teoistaan. Mutta annettakoon valtakunnanoikeudelle lainmuutoksella sellainen kokoonpano, joka takaa, että se langettaa asianmukaiset tuomiot, että se palvelee kansan asiaa. Siitä ei ole nyt minkäänlaisia takeita. Näin puhuessani en tarkoita

lausua epäluuloja valtakunnanoikeuden useimpienkaan jäsenten henkilökohtaista oikeamielisyyttä vastaan. Mutta luulen tuntevani tämän maan yläluokan mentaliteetin riittävästi ymmärtääkseni, mitä vaatimuksia se asettaa niille, jotka tuomioistuimissa tai muissa julkisissa toimissa valvovat saman yläluokan etuja. He ovat sen myöskin huomanneet ja he useimmissa tapauksissa ottavat sen huomioon.

Kun eduskunnassa nyt tuntuu vallitsevan niin suuri yksimielisyys tämän lakiehdotuksen hyväksymiseen nähden myöskin niiden taholla, joille lakiehdotuksen hyväksyminen tavallaan merkitsee tappiota, niin se johtuu epäilemättä siitä, että ollaan selvillä tällaisen lainmuutoksen vähäpätöisyydestä. Vieläpä siihen saattaa liittyä toiveita siitä, että kun nyt juuri näinä aikoina yleisesti kansan keskuudessa vaaditaan sotasyyllisten rankaisemista ja eduskunnassakin on jätetty aloite, joka sitä tarkoittaa, niin antaen valtakunnanoikeudelle siivomman henkilökohtaisen kokoonpanon, kyseessä olevia juttuja voidaan kuitenkin suurella varmuudella jättää sen käsiteltäväksi siinä mielessä, että näennäisesti kansan vaatimukset tulisivat tällöin tyydytetyiksi. Jos tällaisia toiveita liitetään tähän lainmuutokseen, on syytä sanoa, että ne eivät tule toteutumaan: kansamme ei tule siihen tyytymään.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto tänään kello 18.

Täysistunto lopetetaan kello 16,10.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

36. Tiistaina 3 p. heinäkuuta 1945

kello 18.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi valtakunnanoikeuden jäsenten vaalista 600
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 43; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 29; hallituksen esitys n:o 41.

2) Ehdotus Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalaiksi ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 39; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 34.

3) Ehdotukset laiksi varojen varaamisesta uudisraivauksista jaettavia palkkioita varten sekä laiksi uudisraivauksista jaettavista palkkioista ja viljelysalojen laajentamisesta 601
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 40; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16; hallituksen esitys n:o 10; ed. Teittisen y.m. lak. al. n:o 48.

4) Ehdotus laiksi eräiden kuntien talouden järjestämisestä 605
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 41; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 37.

5) Ehdotus laiksi eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 42; sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 16.

Ainoa käsittely:

Siv.

6) Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 vuotien säännöstelystä 607
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 24; mainittu päätös.

7) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuuden lieventämisestä tulvavahingon johdosta 609
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 25; mainittu päätös.

8) Valtioneuvoston päätös 22 päivältä toukokuuta 1945 eräiden voi- ja juustovarastojen luovuttamisesta valtiolle ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 26; mainittu päätös.

9) Valtioneuvoston päätös 17 päivältä toukokuuta 1945 toimenpiteistä työttömyyden torjumiseksi ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 27; mainittu päätös.

10) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 yleisistä kansanhuoltoa koskevista säännöstelymääräyksistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 610
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 28; mainittu päätös.

11) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä asuntorakennustoiminnan suoritustapaan ja rahoitukseen kohdistuvan tutkimustyön järjestämiseksi .... „

Siv.

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Lappi-Seppälän toiv. al. n:o 235.

12) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta avustukseksi Suomalaisen Saunan Ystävät r. y:lle tutkimussaunan rakentamista varten 610

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Leikolan y. m. toiv. al. n:o 80.

13) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta sosiaalipolitiikan professorin viran perustamista varten Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan 612

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Sarlinin y. m. toiv. al. n:o 114.

14) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon avustukseksi Pohjois-Suomen tuhottujen alueiden vähävaraisille asukkaille 613

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 10; ed. Tainion y. m. toiv. al. n:o 233.

15) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä sairaanhoito- ja sairaalahenkilökunnan sosiaalisten olojen parantamiseksi 615

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Leikolan y. m. toiv. al. n:o 72.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edellisiin täysistuntoihin.

Ilmoitusasiat:

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella viime kesäkuun 29 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 43—45, jotka nyt on edustajille jaettu.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi valtakunnanoikeuden jäsenten vaalista.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 43 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 29 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 41, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 43. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—2 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalaiksi.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 39 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 12 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 34, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 39. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei kukaan pyydä puheenvuoroa.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—13 §, 1 luvun nimike, 14—15 §, 2 luvun nimike, 16—22 §, 3 luvun nimike, 23—30 §, 4 luvun nimike, 31—39 §, 5 luvun nimike, 40—42 §, 6 luvun nimike, 43 §, 7 luvun nimike, 44—49 §, 8 luvun nimike, 50—51 §, 9 luvun nimike, 52—68 §, 10 luvun nimike, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset laiksi varojen varaamisesta uudisraivauksista jaettavia palkkioita varten sekä laiksi uudisraivauksista jaettavista palkkioista ja viljelysalojen laajentamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 40 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 16 valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 10 ja ed. Teittisen y.m. lak. al. n:o 48, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 40. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään hallituksen esitykseen pohjautuvan lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Bryggari: Palkkioiden suorittamisesta, sen periaatteellisesta puolesta, lienee tällä kertaa pidättäydyttävä mielipidettään sanomasta. Palkkioista on siedettävin käsittääkseni juuri uuden pellon raivauspalkkio, mutta sen sijaan palkkioiden varassa muu sekä maanviljelyksen että karjanhoidon aloilla on sikäli epäterveellistä, että silloin kun kauppatiet aukenevat, niin saattaa muodostua tilanne, jolloinka nämä palkkioiden varassa ollessaan menettäneet kilpailukykynsä ja näin ollen joutuvat kovin valitettavaan tilanteeseen.

Käsiteltävänä olevan pellonraivauspalkkion myöntämiseen suhtaudun myönteisesti, mutta ei rajattomasti. Hallitus esittää palkkioita myönnettäväksi 30 hehtaariin saakka sellaisille, jotka eivät ole maata joutuneet luovuttamaan, ja niille, jotka ovat maata joutuneet luovuttamaan, on tämä palkkio annettava silloinkin, vaikka maata on enempi kuin 30 hehtaaria. Valtiovarainvaliokunnan mietintöön olen liittänyt vastalauseen, jossa ehdotetaan, että palkkio annettaisiin ainoastaan niille viljelmien omistajille, joilla raivatun maan kanssa yhteensä on 20 hehtaaria. Maatalousvaliokunnan lausunnossa ehdottavat sosialidemokraatit, että palkkiota annettaisiin niille, joidenka maan pinta-ala on 30 hehtaaria, mutta ei niille, joilla on viljeltyä maata enemmän, vaikka ovat joutuneet maata luovuttamaan. Tämäkin rajoitus mielestäni ulottuu liian pitkälle. Tähänkin olisi soveliasta asettaa 20 hehtaarin raja. Sellainen viljelmän omistaja, jolla on viljeltyä maata 20 ha enemmän, hän kykenee itse uutta maata raivaamaan, silloinkun sen raivaaminen on maanomistajan etujen mukaista, niin se tulee sen suorittamaan huolimatta siitä, vaikka palkkiota ei myönnetä; vielä vähemmän on tarpeellista sellaisille viljelmän omistajille, joista mainitaan 2 §:ssä, myöntää palkkiota, joiden viljellyn maan pinta-ala on suurempi kuin 30 ha. Tulen yksityiskohtaisessa käsittelyssä, herra puhemies, ehdottamaan, että raivauspalkkiorajaksi kaikissa kohdin asetettaisiin 20 ha.

Ed. Hästbacka: Då föreliggande fråga behandlades i statsutskottet, var jag i tillfälle att närvara endast under den allmänna diskussionen. Jag uttalade mig då för att i paragraf 1 under punkt b den senare skalan skulle utgå eller åtminstone förändras så att det högsta odlingsunderstödet skulle begränsas till 90 % av kostnaderna. Som motiv härför anförde jag bl.a. att om en nybyggare eller småbrukare har åkerareal under 3 hektar och önskar få den ökad, så ligger det i hans intresse, om han själv deltager i kostnaderna, att få arbetet billigare utfört. Det är därför nödvändigt att jordbrukaren själv deltager i odlingskostnaderna ty detta sporrar till sparsamhet och minskar även kostnaderna för staten. Under detaljbehandlingen i statsutskottet och under den fortsatta behandlingen i stora utskottet har icke nämnda synpunkt blivit beaktad. Jag anser det lönlöst att nu framställa ett ändringsförslag i nämnda riktning, men har velat få denna min anmärkning mot lagförslaget för riksdagen bekant och antecknad till protokollet.

Ed. Riihimäki: Maatalousvaliokunnassa tämän asian esillä ollessa, jolloin oli kysymys lausunnon antamisesta valtiovarainvaliokunnalle, korostin sitä seikkaa, että pienimpien ja köyhimpien pellonraivaajien pitäisi saada huomattavasti suurempi

osuus raivauspalkkioista prosenteissa laskettuna kuin sellaisten, jotka edes jotenkuten, pienemmänkin palkkion avulla voivat uutta peltoa raivata. Tuohon esittämääni käsityskantaan ei valiokunnan enemmistö yhtynyt. Pidin myöskin sopimattomana, että raivauspalkkiota annettaisiin 20 ha ja sitäkin suuremmille viljelmille; pidin riittävänä, että 20 ha:n raja olisi sopivin. Koska on olemassa maataloustuotannon edistämisrahasto, josta tuollaiset suuremmat viljelijät voivat saada edullisia lainoja, niin mielestäni olisi tarkoituksenmukaista ja riittävää, että näiden lainojen varassa suuremmat viljelijät edistäisivät maataloutta myöskin uuden pellon lisäyksen muodossa. Onhan näinollen siis oikeudenmukaista, että raivauspalkkiot annetaan niille, joiden on raivaustyönaikana turvauduttava sivuansioihin. Tällaisen korkeamman palkkion, mielestäni vaikkapa 100 prosenttisesti, avulla köyhempikin voisi suuren perheen elättämisestä huolimatta uutta peltoa raivata.

Valtiovarainvaliokunta ei myöskään ole mietintöönsä sisällyttänyt näitä mielestäni tärkeimpiä periaatteita. Vastalause, joka tuohon valtiovarainvaliokunnan mietintöön on liitetty, se edes jossain määrin tekee tämän lakiesityksen tarkoituksenmukaisemmaksi.

Vielä lisäksi haluan korostaa sitä seikkaa, että palkkiota maksettaisiin sen mukaan kuin raivaustyöt edistyy, ettei pääsisi väärinkäsityksiä ilmenemään siten, että maksetaan palkkiota etukäteen ennenkuin raivaustyö on riittävässä määrin edistynyt, josta monasti saattaisi seurata, että peltoa ei raivatakaan, vaikka palkkiota jo on maksettu. Tässä yhteydessä on myös syytä korostaa sitä seikkaa, että vasta sitten on raivaustyöllä ja edelleen raivatun uudisviljelyksen jatkuvalle hoidolle suotuisat edellytykset kun maattomat ja vähämaiset saavat riittävästi maata ja sellaisen palkkion, että he tuon raivaustyön aikana voivat perheensä elättää. Yksityiskohtaisessa keskustelussa tulen kannattamaan sitä esitystä, mistä jo ed. Bryggari täällä mainitsi, nimittäin valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittyvässä vastalauseessa, joka on sisällytettynä siihen.

Ed. Niukkanen: Kyseessä oleva palkkiojärjestelmä, varsinkin mikäli työvoimaa vapautuu tälle työalalle, voi hyvin huomattavasti edistää uuden pellon raivaamista varsinkin pienemmillä viljelmillä. On kuitenkin yksi vaikeus, joka, jos ei siinä saada järjestelyä aikaan, tekee kaikki yritykset tällä alalla aivan toivottomiksi, ja se on jalkinekysymys. Minä huomauttaisin herra maatalousministerille, että kaikki yritykset uudisraivauksen käyntiinpanemiseksi ovat niin kauan hyödyttömiä, jos ojurit ja kyntömiehet eivät saa kunnollisia jalkineita. Minusta on ihmeellistä, että tätä kysymystä ei ole voitu sen paremmin järjestää, kuin millä kannalla se tälläkin hetkellä on.

Ed. Rantala: Valtiovarainvaliokunta on asettunut puoltamaan hallituksen esitystä sellaisenaan. Kuitenkin valiokunta on katsonut olevan syytä perusteluissa kiinnittää hallituksen huomiota siihen, että varsinaisille pienviljelijöille, nimittäin niille, joiden viljellyn pellon pinta-ala uudisraivauksineen nousee enintään 15 hehtaariin, olisi myönnettävä uudisraivauspalkkiota enemmän, kuin mitä niiden suunnitelmien mukaan oli edellytetty, jotka valiokunnan tietoon on saatettu. Mitä tulee edustajien Bryggarin ja Riihimäen täällä esittämiin lausuntoihin, niin niiden suhteen on huomautettava, että jo viime vuonna eduskunnan hyväksymässä uudisraivauspalkkiolaissa on edellytetty nämä palkkiot maksettavaksi jokseenkin samalla tavalla, myöskin jopa yli 30 hehtaariakin omistaville viljelijöille, koska on katsottu, että nykyinen elintarvetuotantomme välttämättä tarvitsee uudisraivausta ja että vain tämänlaisen lain nojalla voidaan kiihoittaa maanomistajia riittävässä määrässä näitä raivauksia suorittamaan. Valtiovarainvaliokunta ei ole voinut nyt lähteä toiselle tielle, siis huonontamaan niitä etuja, jotka viiden vuoden aikana vuodesta 1945 alkaen jo uudisraivaajille on säädetty annettavaksi.

Tästä syystä katsoisin, että valtiovarainvaliokunnan mietintö hyvin puolustaa paikkansa ja että se siis tässä kohden olisi hyväksyttävä. Korkeintaan voitaisiin ehkä hyväksyä se perustelu, joka sisältyy maatalousvaliokunnan lausuntoon n:o 5 liittyvässä eriävässä mielipiteessä, jossa perustelussa lausuttaisiin, ettei ole asianmukaista antaa palkkiota sellaisille yli 30

peltohehtaarin omistajille jotka eivät ole palkkion tarpeessa ja että tätä tarkoittava määräys otettaisiin lain toimeenpanosäännöksiin. Tästä asiasta kumminkin voitaneen vasta lähemmin keskustella asian kolmannessa käsittelyssä, jolloin mietinnön perustelut tulevat esille.

Ed. Vilhula: Aioin huomauttaa samoista seikoista edustajien Bryggarin ja Riihimäen puheenvuorojen johdosta, joista jo ed. Rantala täällä lausui ajatuksia. Kun ed. Riihimäki mainitsi, että uudisraivauspalkkioita ei olisi maksettava etukäteen, vaan että ne olisi maksettava vasta valmiista työstä, niin tämän johdosta tahdon vain huomauttaa, että tähänkin asti on niin menetelty ja ilmeisesti tullaan edelleenkin menettelemään. Palkkio maksetaan kahtena eri eränä, ensimmäinen erä silloin, kun suunnitellusta raivausalasta on puolet saatettu täyteen viljelyskuntoon, ja toinen osa sitten, kun koko suunniteltu alue on saatu täyteen viljelyskuntoon, ja näin ollen ei mitään vaaraa siinä suhteessa ole, että palkkiota jouduttaisiin maksamaan suorittamattomasta työstä.

Ed. Welling: Minusta hallitus antaessaan tämän esityksen on osunut oikeaan. Valtiovarainvaliokunta on perusteellisesti tämän asian käsitellyt ja tullut siihen johtopäätökseen, että asia on hallituksen esityksessä oikein harkittu, paitsi se muutos on tehty, jonka ed. Rantala täällä mainitsi, että myöskin sellaisille pienviljelijöille, jotka eivät ole maansaajia eivätkä maanluovuttajia, voidaan myöntää korkeammat palkkiot. Ed. Riihimäki täällä mainitsi, ettei olisi riittävästi otettu huomioon pienviljelijöitä. Tämä ei pidä paikkaansa. Hallituksen esityksen mukaan voidaan viljelijöille, joilla on peltoa alle 3 hehtaaria, antaa avustusta aina 80, jopa 100 prosenttiin erinäisillä seuduilla raivauskustannuksista, asteittain. Raivauspalkkio alenee, mitä enemmän viljeltyä maata raivaajalla on, niin että 30 hehtaarin pinta-ala, jolla on siis uudisraivauksen kanssa 30 hehtaaria, voi saada ainoastaan 25 prosenttia palkkiota. Tämä palkkio, 25 prosenttia, ei ole suuri, mutta se voi osaltaan kiihoittaa uuden pellon tekoon, ja uuden pellon raivaaminenhan meillä nykyoloissa on tärkeää. Ed. Bryggari mainitsi, että voi käydä vielä tulevaisuudessa vaaralliseksi, kun kauppatiet aukeavat ja ulkomainen tavara on halvempaa. No, siihen kai vielä lienee kauan aikaa, silloin kun meidän kannattaa riittävästi ostaa ulkomailta kaikkia tarvikkeita, että tämä tuskin ketään peloittanee. Toistaiseksi meidän on pyrittävä siihen, mitä kotimaassa voidaan tuottaa, se on tuotettava ja vaikeudet meillä tulevat olemaan useita vuosia hyvin suuria ja sekin osaltaan siis kehottaa meitä tekemään mahdollisimman voimaperäistä työtä, että uutta peltoa maassamme raivataan (Eduskunnasta: Oikein!).

Ed. J. Järvinen: Varojen varaamisesta uudisraivauksista jaettavia palkkioita varten, hallituksen esittämiin perusteluihin, kun valiokunnassa on tehty muutos, niin voidaan korkeampi palkkio myöntää kaikille 15 peltohehtaaria pienemmille viljelijöille, jotka raivaavat uutta peltoa. Uutta peltoa taasen voivat raivata ne, joilla on tarvittava maa kuin myös raivausta ja entisiäkin viljelyksiä varten tarvittavien maanparannusaineiden mudan, saven ja soran saantipaikka mahdollinen. Maamme 170,000 alle 15 ha:n pienviljelijää tarvitsevat entisiin viljelyksiinsä tuotannon kohottamiseksi välttämättä maanparannusaineita, mutta ennenkaikkea lisämaata ja laidunta, joka heiltä puuttuu. Laki rappiotiloista sekä maanhankintalaki on toteutettava niin, että kaikki maantarvitsijat saavat samanaikaisesti tarvitsemansa lisämaan ja vailla olevat uuden tilan. Kun nyt myönnettävät raivauspalkkiot on heti kiireellisinä tarkoitettu kohottamaan puuttuvaa elintarviketuotantoamme, on pienviljelmillä, jotka omaavat $^3/_4$ maaseudun työvoimasta, mahdollisuus lisätä tuotantoa, saatua maata ja laidunta, jota he niin kipeästi tarvitsevat ja kaipaavat, ennenkuin lähettävät lapsensa kaupunkeja ja muita asutuskeskuksia kansoittamaan.

Koska nämä hallituksen ehdottamat raivauspalkkiot kerkiävät lisäämään elintarviketuotantoamme oleellisesti vasta ensi satokautena, niin silloin on välttämätöntä, että uudet maansaajat siirtoväen kanssa samanaikaisesti saavat tarvitsemansa lisämaan sekä vähävaraisina samanaikaisesti uudisraivauspalkkion.

Kun kuitenkin hallituksen esityksen 2 §:n mukaan määrärahasta palkkiota vuoden 1948 loppuun myönnettäisiin sellaisille viljelijöille, joiden peltoala on enemmän kuin 20 ha, jopa enemmän kuin 30 ha:kin, olisi toivottavaa että omin varoin pystyvät viljelijät raivaavat uutta peltoa, vaikkakin kaikki suuremmat viljelijät aina tähän saakka ovat vastustaneet vähämaisten ja maattomien maansaantia ja jättäneet siten viljelyskelpoiset maansa viljelemättä. Sellaisilla suurviljelijöillä ilman muuta maan edun kannalta on velvollisuus luovuttaa maata, samoin raivata uutta peltoa sodan aiheuttamissa köyhtyneissä olosuhteissa, joten 20 ha suuremmille viljelijöille ei myönnetä raivauspalkkioita, koska toisen raivausta varten ehdotettuja ja halpakorkoisia lainoja tähän tarkoitukseen myönnetään.

Kannatan ed. Bryggarin ehdotusta 20 ha:n viljelijöille myönnettävistä raivauspalkkioista.

Ed. Vennamo: Voimassa olevan maanhankintalain 101 §:ssä on määräyksiä siitä, että maansaajille ja maanluovuttajille voidaan maksaa raivauspalkkioita sen mukaan kuin asetuksella määrätään. Toivon, että nyt esillä olevan lain nojalla annettavia toimeenpanosäännöksiä harkittaessa ei tultaisi sellaiseen tulokseen, että nämä säännökset supistaisivat sitä oikeutta ja niitä etuja, joita maanhankintalain mainitun pykälän nojalla on harkittu asianomaisille antaa. Nimenomaan on syytä huomauttaa siitä, että raivauspalkkion määränhän lopullisesti ratkaisee se, miten raivauskustannukset arvioidaan, ja silloin olisi otettava huomioon muuttunut hintataso ja todelliset raivauskustannukset, sillä nehän ne loppujen lopuksi määräävät, missä suhteessa raivauspalkkio tulee olemaan varsinaisiin raivauskustannuksiin.

Ed. Murtomaa: Minulla on asiasta sama käsitys, mitä ed. Welling täällä äskeisessä puheenvuorossaan sanoi, että tämän lain mukaan voidaan varsinaisille pien- ja kääpiöviljelmille maksaa palkkiota jopa 100 %:iin astikin ja aioin sanoa samasta asiasta kuin, mistä ed. Vennamo edellisessä puheenvuorossaan huomautti, että lain toimeenpanoasetus on tavattoman tärkeä ja että siinä otetaan nykyinen työpalkkojen nousu huomioon ja että ne ohjeet, mitä annetaan kustannusarvioiden laatimisesta, että ne annetaan sen mukaisesti, että ne vastaavat nykyaikaa. Kun kuitenkin uudisraivaussuunnitelman tekijöille tullaan maatalousministeriön taholta laatimaan raivaussuunnitelmien teko-ohjeita, missä on esitetty maksimimäärä, mihin asti kustannusarviosumma saa nousta ja kun erikoisen vaikeasti raivattavilla alueilla nämä määräykset rajoittavat tuon palkkion suuruutta, niin että se jää suhteellisesti alhaisemmaksi kuin helposti raivattavilla alueilla, senvuoksi on tarkoin harkittava, milloin tämä lain edellyttämä prosenttimäärä tulee myös todellisuudessa raivaajan hyväksi, jotta nuo kustannusarviot voitaisiin tehdä sen mukaisesti.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Bryggari: Viittamalla yleiskeskustelussa esittämiini näkökohtiin sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnön vastalauseeseen ehdotan, herra puhemies, että 1 § hyväksytään vastalauseen mukaisesti.

Ed. Riihimäki: Pyydän kannattaa ed. Bryggarin tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Bryggari ed. Riihimäen kannattamana ehdottanut, että 1 §:n 2 momentti hyväksyttäisiin valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyn vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. Bryggarin ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, ed. Bryggarin ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan „ei"-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Vähemmistö.

Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

2—6 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi eräiden kuntien talouden järjestämisestä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 41 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 7 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 37, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 41. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Pääkkönen: Hallituksen esitys laiksi eräiden kuntien talouden järjestämisestä on tyydytyksellä merkille pantava ja että valtiovalta vihdoinkin on huomannut sodasta kärsimään joutuneiden kuntien vaikean aseman. Hallitus lakiehdotuksen perusteluissa jo heti aluksi mainitsee, että nämä kunnat niiden alueille tapahtuneiden hävitysten ja väestönsiirtojen vuoksi ovat joutuneet siihen asemaan, etteivät ne ilman valtiovallan apua voi selviytyä julkisena yhdyskuntana niistä velvollisuuksista, jotka niille kuuluvat.

Lakiesityksen antamista sodan hävittämissä kunnissa on jo odotettu mielenkiinnolla senkin vuoksi, että kunnat eivät ole pystyneet omin voimin rakentamaan edes niitä kansakouluja, jotka sotatoimien vuoksi ovat itäisellä raja-alueella talvisodan aikana tuhoutuneet, vaan on kansakoulutoimi tuhoutuneissa piireissä suurelta osaltaan kokonaan pysähdyksissä ja oppivelvolliset kouluiässä olevat lapset edelleen pois koulusta. On tämän vuoksi rakennustointa kiirehdittävä, ettei nykyisin oppivelvollisuusiässä olevat lapset ehdi sivuuttaa kouluikäänsä kokonaan, vaan saataisiin heille tilaisuus oppivelvollisuutensa suorittamiseen.

On toisaalta aivan selvä, etteivät kunnat niissä oloissa joissa ne hävitetyllä alueella aloittavat toimintansa julkisena yhdyskuntana, kykene suoriutumaan tästä jälleenrakennustehtävästä ilman valtiovallan apua ja voimassaolevan korvauslain mukaan saatavilla korvauksilla. Eräissä kunnissa on ollut pakollista jo tähän mennessä kunnallisen toiminnan välttämättömän tarpeen vaatimana rakentaa kunnalle toimitaloja, kun muuten toiminta ei ole ollut mahdollinen. Lakiesityksestä ei riittävässä määrässä käy selville tuleeko valtio näissä tapauksissa suorittamaan kunnalle rakennustoimesta aiheutuneen menon siinäkään tapauksessa, että kunta on joutunut suorittamaan toimitalonsa rakentamisen velkavaroilla tahi osittain myöskin verovaroilla.

Minä rohkenisin toivoa, että hallitus lakia täytäntöönpantaessa ottaisi tulkintaansa tällaiset tapaukset ja pitäisi ne tähän lakiin sisältyvänä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—8 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 42 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 5 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 16, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 42. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Östenson: Herr talman! Det är med mycket stor tvekan jag kan vara med om att godkänna föreliggande proposition. Inte för det att ej utbildningen av veterinärer vore av behovet påkallad, tvärtom synes en sådan oundgänglig särskilt sedan möjligheterna att vid en utländsk högskola erhålla denna blivit minimala på grund av de snart sagt oöverstigliga kostnaderna under nuvarande förhållanden. Men att för denna begränsade undervisning upprätta en särskild högskola med alla de administrativa kostnader detta medför, synes mig opåkallat. Enligt förslaget skola de studerande först avlägga medikofilexamen vid universitetet och sedan ännu i fortsättningen dra fördel av undervisningen där. Varför skall detta ske i namn av en fristående högskola? Vad vore naturligare, ändamålsenligare och billigare än att ansluta denna undervisning till medicinska fakulteten eller agroforstvetenskapliga fakulteten eller eventuellt upprätta en egen fakultet inom universitetet? Man har invänt, att andra länder ha fristående veterinärhögskolor och vi borde följa exemplet, en synpunkt som vi i vår nuvarande fattigdom icke mera ha råd att hävda, lika litet som argumentet att en fristående högskola har lättare att få anslag än universitet med dess redan svällande budget kan väcka genklang hos riksdagen. Det kan vara rätt att det inte är lyckligt, om universitetet utvecklas i alltför stort format och i sig inrymmer för många undervisningsformer, men den begränsade veterinärundervisningen betyder i det fallet inte mycket varken till eller ifrån. Om — varpå planer föreligga — den lantbruksvetenskapliga undervisningen en gång i framtiden avskiljes till ett eget universitet, kunde sedermera veterinärundervisningen även följa med densamma. Det är endast det motivet, att saken är av synnerligen brådskande art som gör mig benägen att godkänna propositionen, eftersom här redan föreligger en färdigutarbetad plan, som gör det möjligt att inom kort anordna undervisningen på ett smidigare sätt än vad universitetets statuter möjligen skulle tillåta. Men jag vill för min del särskilt understryka det i kulturutskottets betänkande ingående uttalandet, att det nu föreliggande förslaget måtte betraktas som en interimistisk form för undervisningen och att regeringen ytterligare måtte utreda, hur denna undervisning i hela dess vidd skall ordnas. Skall undervisningen ske i en fristående högskola, vore det även skäl att utreda, huruvida denna nödvändigt måste ske i Helsingfors eller om icke det lämpligare borde ske ute i landsbygden.

Det skall med tillfredsställelse konstateras, att lagförslaget i § 3 upptar bestämmelsen, att undervisningsspråket skall vara såväl finska som svenska. Med god vilja kan inom ramen för denna bestämmelse full rättvisa åvägabringas. Men en sorglig erfarenhet, särskilt från Tekniska högskolan, beträffande vilken i en förordning samma definition förekommer, visar att denna bestämmelse kan kringgås så att det svenska undervisningsspråket blir totalt undanskjutet. Jag hade i kulturutskottet önskat få en exaktare form på denna paragrafs första moment, men då utskottets flertal ansåg det nu föreliggande definitionen tillfyllest, vill jag ej upprepa förslaget här, men uttalar förhoppningen, att paragrafen skall tolkas på ett rättvist och sakenligt sätt. Men ett oavvisligt villkor härför är att i verkställighetsförordningen, som ännu ej är utarbetad, tydliga bestämmelser om lärarnas kompetens i svenska språket ingå. Det är svårt att senare fordra, att en lärare, som ej behärskar svenska språket, skall undervisa på svenska, och vad värre är, och vad de sorgliga erfarenheterna från Tekniska högskolan utvisa, han kan i så fall inte ens verkställa de enskilda förhören på elevens modersmål. Jag hoppas därför, att detta yrkande måtte vinna beaktande.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—4 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Valtioneuvoston päätös 11 päivältä toukokuuta 1945 vuotien säännöstelystä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 24 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 24.

Keskustelu:

Ed. Möttönen: Valtioneuvoston päätökset vuotien säännöstelystä ovat aikaisemmin aiheuttaneet perustuslakivaliokunnassa ja myöskin eduskunnassa varsin ankaraa arvostelua sen johdosta, että tällä alalla on vallinnut säännöselyjärjestelmän räikeimmät epäkohdat. Arvostelu on ensi kädessä kohdistunut siihen, että vuotien ja nahkojen säännöstelyssä ei ole ensinkään otettu huomioon perheen ja ruokakunnan jäsenlukua. Kaikille on annettu oikeus valmistaa tai käyttää vuotaa viidesosan tuottamastaan tai luovuttamastaan vuota- ja nahkamäärästä. Tästä on ollut seurauksena, että m.m. suurperheisillä pientiloilla ei ole ollut sanottavasti minkäänlaisia edellytyksiä saada jalkineita ja käsineitä n. s. laillista tietä omaan talouteen, vaan on valitettavasi ollut pakko turvautua keinoihin, joilla on täytynyt suorastaan rikkoa lakia ja annettuja säännöstelyohjeita. Edellinen eduskunta olikin tilaisuudessa kolme eri kertaa perustuslakivaliokunnan mietinnön mukaisesti antamaan huomautuksen ja vakavan toivomuksen kansanhuoltoministeriölle, että tähän vallitsevaan epäkohtaan olisi omistettava huomiota Nämä eduskunnan taholta annetut huomautukset eivät ole kuitenkaan tähän saakka valtioneuvoston taholta aiheuttaneet minkäänlaisia toimenpiteitä, vaan syntyneen tyytymättömyyden ja katkeruuden on annettu maaseudun suurilukuisen pienviljelijä- ja maatalousväen keskuudessa itsepintaisesti jatkua. Nykyiselle hallitukselle ja erikoisesti kansanhuoltoministeriölle on lausuttava vilpitön tunnustus sen johdosta, että nyt tämän hyväksyttävän päätöksen mukaisesti edellä mainitut epäkohdat on poistettu niiden edellytysten mukaisesti mihinkä nykyisissä oloissa on yleensä mahdollisuuksia olemassa.

Valiokunnassa on tämän päätöksen käsittelyn yhteydessä kiinnitetty erikoista huomiota valjastilanteen edesauttamiseen siten, että esim. rahkeita välttämättömien metsätöiden suorittamista varten olisi runsaammin käytettävissä, kuin mitä esim. viime talven aikana asianlaita oli. Esimerkkinä saanen mainita, että esim. metsärikkaassa Keski-Suomessa jäi viime talvena osa puutavaraa ajamatta juuri sen johdosta, että kaikille metsätöihin pyrkiville hevosille ei ollut toimittaa välttämättömiä valjaita, kuten rahkeita, mäkivöitä y.m.

Lienee syytä huomauttaa myöskin siitä, että valmiiden valjaiden ja niiden osien jakelussakin on ollut runsaasti toivomisen varaa. Niinpä esiintyi juuri viime talvena tapauksia, että parhaimpien ajokuukausien aikana oli eräillä paikkakunnilla kaupoissa melko runsaasti esim. rahkeita, joista oli samanaikaisesti huutavaa puutetta juuri metsäajojen suorittamiseksi, mutta ostolupia niille ei kuitenkaan voitu kansanhuoltoviranomaisten taholta antaa.

Toivottavaa on, että kansanhuoltoministeriössä kiinnitetään huomiota edellämainittuihin huomautuksiin ja myöskin toimitaan epäkohtien poistamiseksi.

Ed. Vehkaoja: Herra puhemies! — Vuotien säännöstely monien muiden säännöstelymääräyksien ohella on ollut niitä, mikä on ollut oikein huonosti ja paikallisiin olosuhteisiin sopimattomasti järjestetty. Kansanhuoltolautakunnissa, missä joudutaan säännöstelymääräysten kanssa eniten tekemisiin, on vuotasäännöstely ollut yksi niitä, missä on saatu todeta, että se on ollut mahdollisimman huonosti olosuhteisiin soveltuva. Voimassa olleen säännöstelymääräyksen mukaan ei pienempi karjanomistaja saanut nahan valmistuslupaa laisinkaan, koska hänen piti aikaisempien määräysten mukaan luovuttaa ensin 4 vuotaa valtiolle ja vasta viidennen vuodan hän sai itselleen. Lukemattomat ovatkin ne tapaukset, että suurperheinen pieni, yhden, kahden jopa kolmenkin lehmän omistaja, jolta sattui esim. lehmä kuolemaan, oli pyytämässä vuodan valmistuslupaa toivoen sillä saavansa perheensä jalkinepulaa poistetuksi. Kun hänelle ei ole voitu lupaa antaa, on siitä tavallisesti seurannut ankara arvostelu kansanhuollon johtajia vastaan, ja kun on selitetty, että

ministeriön määräykset kieltävät luvan antamisen, niin silloin ministeri on saanut tavallisesti kunniansa kuulla. Täytyy sanoa, että arvostelu on usein ollut oikeutettua. Mielestäni pitäisi kansanhuoltolautakunnilla olla enempi oikeutta soveltaa määräyksiä käytäntöön.

Nyt esillä oleva valtioneuvoston päätös vuotien säännöstelystä parantaa tilannetta varsinkin siinä, että huomioidaan perheenjäsenten lukumäärä valmistuslupia annettaessa eikä luvan myöntäminen ole sidottu viidenteen osaan, joten nyt yhden lehmänkin omistaja pääsee osalliseksi vuodan valmistusluvista. Mutta vaikka tämä päätös tässä suhteessa onkin oikeaan osunut, niin sen täytäntöönpanossa on virheitä. Tarkasteltaessa kansanhuoltoministeriön nahka- ja jalkineosaston kiertokirjeessä n:o 236 viime kuun 18 päivältä annettua määräystä ja ohjetta, joka on annettu kansanhuoltopiirien toimistoille ja kansanhuoltolautakunnille, niin siinä sanotaan: ”Siitä minkälaista nahkaa mistäkin vuotalajista saadaan valmistaa, ovat voimassa entiset määräykset.” Yli 22 kiloa tuoreena tai 11 kiloa kuivattuna painavasta sonnin tai härän vuodasta saadaan siis valmistaa vain valjasnahkaa ja 15—22 kg tuoreena tai 7.5—11 kg kuivattuna painavasta vain valjas- tai pohjanahkaa. Muun nautaeläimen vuodasta, joka painaa tuoreena yli 15 kg tai kuivattuna yli 7.5 kg, saadaan valmistaa joko valjas- tai pohjanahkaa. Tästä siis huomaa, että edellämainitsemani yhden lehmän omistaja ei saakaan haluamaansa ja tarvitsemaansa nahkaa, vaikka saakin valmistusluvan, kuten mainitsemassani kiertokirjeessä sanottiin, ei siis nahasta, vaikka valmistusluvan saakin, voi valmistaa päällisnahkaa. Kun nahkureille on ankarat määräykset annettu noudattaa näitä annettuja ohjeita, niin ne valmistavat vain sitä, mitä tuossa edellämainitsemassani määräyksessä on esitetty. Kun nyt yleisesti tiedetään, että lehmän vuota tuoreena painaa 18—25 kg välillä koosta riippuen ja kun tuosta vuodasta on siis tehtävä vain pohja- ja valjasnahkaa, niin ei se auta tuon perheen jäsenten jalkinetarvetta kuin osittain. Näin ollen olisi ministeriön kiireesti muutettava antamaansa päätöstä siten, että vuodasta saa valmistaa myöskin päällisnahkaa. Samassa kansanhuoltoministeriön kirjelmässä sekä valtioneuvoston päätöksessä sanotaan myöskin: ”Jos karjanhaltijalla on uuden vuotapäätöksen — siis 1/7 1945 — voimaantullessa kansanhuoltolautakunnassa pidettävällä vuotapistetilillään vuodan luovutuspisteitä, joiden osalta ei ole otettu valmistuslupaa tai ostokuponkia, on karjanhaltija oikeutettu joulukuun 31 päivään 1945 mennessä saamaan kansanhuoltolautakunnalta vastaavan ostokupongin”. Valmistuslupaa ei siis tältä osalta voida antaa. Tämä määräys on suurin epäkohta, mitä valtioneuvoston päätös ja kansanhuoltoministeriön ohjeet sisältävät. Sen on suurin senvuoksi, että sillä rangaistaan sellaista karjanomistajaa, joka on nyt tämän kolmatta vuotta kestäneen lain voimassaollessa joutunut myymään kaikki vuodat, saadakseen sen viidennen vuodan valmistaa itselleen. Nyt kun tämä laki astuu väliin, hän ei saakaan enää valmistuttaa sitä nahkaa, mitä hänellä nyt olisi ehkä valmistettavana, kun sensijaan kyllä ministeriö lupaa, että hän saa pisteitä tai ostokuponkeja vastaavan määrän tuosta vuodasta. Mutta me tiedämme, että pisteitä saamalla ei yleensä kauppaliikkeistä ole saatavissa minkäänlaista nahkaa. Meillä on tapauksia, että esim. siirtoväelle annettiin viime syksynä nahan ostolupia ja ne eivät vielä tähän päivään mennessä ole saaneet niillä luvilla mitään irti. Sentähden ne, jotka nyt joutuvat vuodan valmistusluvasta luopumaan ja siirtymään tähän ostokupongin käyttöön, ne tulevat ehdottomasti menettämään kaikki ne pisteet, mitä ne ovat vuosien kuluessa saaneet säästöön. Tällä tavalla ministeriö ottaa pois sen, mitä se alussa lupasi, näillä toimeenpanomääräyksillä. Sentähden mielestäni olisi hyvin tärkeää, että kansanhuoltoministeriössä tarkasti harkittaisiin, eikö sittenkin olisi toimeenpanomääräyksissä korjattava näitä virheitä, joista olen maininnut ja joita tässä esityksessä on vielä useampia. Minä siis toivon, että kansanhuoltoministeriö aivan ensi tilassa tutkisi vielä näitä antamiansa lähempiä ohjeita ja tekisi niihin muutoksia.

Ed. Hollsten: I samband med frågan om hudreglementeringen synes det vara anledning att påpeka, att regeringen säkert skulle ha orsak att underkasta jämväl priserna på hudar prövning och juste-

ring. Det torde i vårt land inte finnas något råmaterial som under krigs- och kristiden stigit mindre än hudarna, och dock har de av hudarna framställda läderprodukterna sedan en längre tid tillbaka varit åsatta avsevärt höjda priser jämfört med fredstida förhållanden. Det vore för visso anledning att försöka stimulera hudproduktionen samt hudarnas snabba och lojala marknads förande genom att åsätta desamma priser, som stå i naturlig relation till den övriga prisnivån.

Jag vågar därför emotse, att regeringen så snart som möjligt måtte ta frågan om förhöjda hudpriser under omprövning och reglera desamma i förhållande till den övriga prisnivån.

Ed. Riihimäki: Nahka- ja jalkinetilanne on sellainen, että pieneläjät eivät mitenkään tahdo saada jalkineita. Eräs suuren perheen huoltaja minulle valitti, kun hän oli luovuttanut kaksi lehmännahkaa ja yhden pikkuvasikannahan, että hän sai sitä vastaan valmistaa nahkaa sen verran, että yhdet saappaat siis yhdelle perheen jäsenelle voitiin yhdet jalkineet siitä valmistaa. Onko ihme, että suuret perheet ovat joutuneet miltei aivan jalkineettomiksi, vaikka tuottavatkin yleiseen kulutukseen raaka-aineita. Tästä johtuu helposti sellaiseen olettamukseen, että nahkatehtailijat saattavat saada ylettömiä voittoja, koska talonpojalta, pikkuviljelijältä otetaan nahat ja kuitenkaan he eivät saa jalkineita perheelleen. Ehkäpä tässä yhteydessä, kun tämä valtioneuvoston päätös nyt saatetaan voimaan, voitaisiin tuohon epäkohtaan huomiota enempi kiinnittää. Se ryhmä, johon minä kuulun, on suurella huolestuneisuudella tätä kysymystä ajatellut ja käsitellyt juuri näiden monien valitusten ja kirjelmien johdosta, joita ryhmällemme on saapunut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuuden lieventämisestä tulvavahingon johdosta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 25 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 25.

Puheenvuoroa ei pyydetä,

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Valtioneuvoston päätös 22 päivältä toukokuuta 1945 eräiden voi- ja juustovarastojen luovuttamisesta valtiolle.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 26 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 26.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Valtioneuvoston päätös 17 päivältä toukokuuta 1945 toimenpiteistä työttömyyden torjumiseksi.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 27 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 27.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 yleisistä kansanhuoltoa koskevista säännöstelymääräyksistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 28 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 28.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä asuntorakennustoiminnan suoritustapaan ja rahoitukseen kohdistuvan tutkimustyön järjestämiseksi.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Lappi-Seppälän toiv. al. n:o 235, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 8. Aikaisemmassa istunnossa julistettiin keskustelu päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Lappi-Seppälä ed. Turusen kannattamana ehdottanut eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen, että hallitus valmistaisi esityksen 500,000 markan myöntämisestä Suomen Arkkitehtiliitolle asuntorakennustoiminnan suritustapaan ja rahoitukseen kohdistuvan tutkimustyön järjestämiseksi Valtion teknillisen tutkimuslaitoksen valvonnassa. Kutsun tätä ed. Lappi-Seppälän ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy työväenasiainvaliokunnan ehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Lappi-Seppälän ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 91 jaa- ja 59 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 45.

Eduskunta on hyväksynyt työväenasiainvaliokunnan hylkäävän ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta avustukseksi Suomalaisen Saunan Ystävät r. y:lle tutkimussaunan rakentamista varten.

Esitellään talousvaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Leikolan y.m. toiv. al. n:o 80, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelu:

Ed. Kinnunen: Herra puhemies! Liittäessäni talousvaliokunnan mietintöön vastalauseeni tämän asian siellä esillä ollessa, en tehnyt sitä siinä mielessä, että kieltäisin tämän saunatutkimuksen tarpeellisuuden, vaan otin asian lähinnä siltä kannalta, että elämänlaki on sellainen, että köyhä mies ei voi kustantaa itselleen kaikkia niitä hyvyyksiä, mitä se toivoo; ja meidän on muistettava, että meidän valtiomme on tällä hetkellä niin köyhä mies, että sen täytyy kieltäytyä monista hyvistäkin asioista ja tarkoituksista.

Tämän asian tärkeyttä valiokunnassa ajateltiin lähinnä siinä mielessä, että olisi tarpeellista suorittaa tuollaisia terveydellisiä tutkimuksia saunan vaikutuksesta ihmisiin ja toisena syynä mainittiin saunateknillisten, rakenteellisten ominaisuuksien tutkiminen. No, mitä tähän saunan terveydelliseen puoleen tulee, niin minun käsittääkseni kansa on jo vuosisatoja tut-

kinut meillä tätä asiaa ja tullut siinä siihen tulokseen, että jos ei terva, viina ja sauna auta, niin se tauti on kuolemaksi (Hilpeyttä eduskunnassa). No, en tiedä sanoa tuosta viinasta ja tervasta, mutta sauna ainakin on todettu hyväksi. Sitähän on kaikissa piireissä käsitelty sitä asiaa ja m.m. julkisen sanan edustajat, sanomalehtimiehetkin ovat varmaan kokeilleet saunan ominaisuuksia ja tehneet niistä omat johtopäätöksensä, koskapa äskettäin eräs tunnettu nimimerkki kirjoitti, että iän vanhetessa ihmiselle tulee kaikista iloista inflatio, mutta löylyn lysti ei kun paranee! No, tämä tästä saunan terveydellisestä puolesta. Jos nyt kuitenkin joku tiedemies taikka lääkäri haluaisi tieteellisesti tutkia tätä puolta ja ehkä keksiä näille jo ennen todetuille tosiasioille joitakin ehkä latinalaisia nimiä tai sellaisia, joilla ne tulisivat tieteellisesti tunnustetuiksi, niin minun ymmärtääkseni tässä maassa on tarpeeksi paljon jo tällaisia hyviä saunoja, niitä on sairaaloissa ja muissa yleisissä laitoksissa, siellä on tarvittavat kojeet ja potilaatkin käytettävissä noihin tutkimuksiin välineiksi, joten minun mielestäni jo tässäkin mielessä on aivan suotta rakentaa tuollaista erikoista miljoonan markkaa maksavaa saunaa tämänkin asian toteamiseksi. Ja lisäksi mitä mainittiin noista saunan rakenteellisista ominaisuuksista, niin jos me nyt rakentaisimmme tuollaisen miljoonasaunan tuonne Taivallahden rantaan, niin sehän tulisi vain tuollainen määrättyä muotoa edustava saunatyyppi, sehän tulisi rakennettavaksi johonkin kiinteään malliin ja muotoon ja on aivan selvää, että siinä ei voitaisi tutkia saunaa muuta kuin siinä muodossa, mitä se sauna esittää. Tämänkin suhteen minusta tuntuisi tämän asian tässä mielessä tutkiminen edullisemmalta siinä muodossa, että tutkittaisiin jo valmiita, käytännössä olevia saunoja, joita on tässä maassa vaikka miten monta eri muotoa ja mallia. Näistä me saisimme sellaiset todelliset tulokset, missä saunamallissa voidaan lämpö kaikkein tehokkaimmin käyttää ja minkälaiset seinärakenteet ja kiuaskivet ja muut sellaiset ovat edullisempia, kuten tässä alotteessa on mainittu. Siis kaikella muotoa ajatellen tämän asian edullisuutta, minä olen tullut kielteiseen tulokseen ja vielä lisäksi, minä en tiedä, kuinka suuri joukko tämän Suomalaisen Saunan Ystävät r.y. on, mutta joka tapauksessa minusta nyt tuntuu, että siitä nyt tulisi vain tuollainen, verrattain pienien piirien, helsinkiläisten piirien, tuommoinen saunomispaikka, joten minä en siinäkään mielessä jaksa ymmärtää sitä, että meidän nyt pitäisi valtionvaroja käyttää miljoona markkaa tähän tarkoitukseen. Kaikkien näiden syiden perusteella minä olen rohjennut liittää vastalauseeni valiokunnan mietintöön ja ehdotan siis, herra puhemies, että eduskunta hylkäisi tämän käsiteltävänä olevan toivomusaloitteen.

Ed. Niukkanen: Minä kannatan ed. Kinnusen tekemää ehdotusta.

Ed. Stenberg: Puoltaessaan toivomusaloitteessa esitettyä ehdotusta tutkimussaunan rakentamisesta talousvaliokunta perusteli kantaansa sillä, että asia on tärkeä kansanterveyden kannalta katsottuna. Tutkimussaunan rakentamisella voi olla kyllä suurikin merkitys tässä suhteessa, mutta maassamme on kansanterveydenkin kannalta katsottuna lukemattomia muita puutteita, jotka ovat mielestäni paljoa tärkeämpiä, mutta joiden kaikkien poistaminen ei ole vielä mahdollista, koska maamme taloudellinen asema ei sitä salli. Myöskin vetoaa valiokunta mietinnössään siihen kansantaloudelliseen hyötyyn, joka tutkimussaunan kautta voidaan saavuttaa. Kestää kuitenkin kauan, ennenkuin tällaista hyötyä sen kautta voidaan saada eikä sen merkitys ole niin suuri, että se voisi nykytilanteessa vastata sitä, mitä moni muu rakennustoiminnan alallakin suoritettava uudistus tuottaisi. Maamme taloudellisesti vaikeassa tilanteessa ei mielestäni löydy mahdollisuutta sellaiseen varojen käyttöön, jolla ei juuri tällä hetkellä ole kipeää tarvetta. Senvuoksi yhdyn ehdotukseen, että esillä oleva aloite hylättäisiin.

Ed. Laine: Kannatan ed. Kinnusen hylkäävää ehdotusta.

Ed. Leikola: Suomalainen sauna ei tarvitse täällä eduskunnassa mitään erikoista mainostusta (Eduskunnasta: Ei!). Minusta tuntuu, että ed. Kinnunen ei oikein kuulevin korvin ollut mukana siellä talousvaliokunnan istunnoissa, joissa käsi-

teltiin tätä saunakysymystä. Kyllä siellä tuli aivan selvästi esille tämän saunakysymyksen tarpeellisuus sekä terveydellisessä että taloudellisessa mielessä ja minusta tuntuu siltä, että eduskunta jollakin tavalla häpeää suomalaista saunaa, ellei se myönnä varoja tämän saunan tutkimiseksi (Eduskunnasta: Päinvastoin!). Helsingin kaupunki on jo omalta osaltaan kantanut kekoon kortensa. Miksi ei Suomen kansan eduskunta voi myös edesauttaa tämän varmasti kaikille mieluisan ja yhteisen asian tutkimista? Erikoisesti tuntuu siltä, että maatalousväestö ei ymmärrä saunan todellista merkitystä, mutta se ehkä johtunee siitä, että maalla maatalousväestöllä on tarpeeksi puutavaraa käyttää minkälaiseen saunaan tahansa, ja myöskin siitä, että maatalousväestö katsoo saunan avulla parantuvansa mistä taudista tahansa. Ehdotan, että valiokunnan mietinnön ponsi hyväksyttäisiin, sillä valiokunta ei ole tätä pontta turhan takia tähän laatinut.

Ed. Brander: Jos olisi kysymys vain miljoonasaunan rakentamisesta, niin silloinhan se voitaisiin hylätä, mutta tässä on tarkoitus tutkia juuri meidän kaikkein tärkeintä parannuslaitosta ja silloin ei ole turhaan heitetty nämä rahat. Tutkitaanhan niin paljon muita semmoisia vähemmän tärkeitä laitoksia, niin tämä toki on tutkittava sillä on tärkeää, että saadaan juuri sellainen saunamuoto esille, missä köyhäkin ihminen ja vähillä puilla saa joka viikko tai pari kertaa viikossa löylyä. Koesauna on siksi tärkeä laitos, sillä meillä on kansakouluissa ja muissa yleisissä laitoksissa tehty saunan irvikuvia, ja kun moni kuulee, että siellä löytyy yleisillä varoilla rakennettu sauna, niin moni talonpoikakin erehtyy laittamaan sellaisia saunan irvikuvia joissa ei saa kunnollista löylyä mutta puuta menee hirveästi. Jo puun säästön kannalta, eikä vain terveyden kannalta tämä on kannatettava yritys.

Ed. J. Virtanen: Minä aioin äänestää tätä miljoonaa markkaa vastaan, mutta kun ed. Kinnunen niin äärettömän ihanasti puhui suomalaisesta saunasta, niin minä yhdyn kannattamaan valiokunnan pontta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kinnunen ed. Niukkasen kannattamana ehdottanut, että aloite hylättäisiin. Kutsun tätä ed. Kinnusen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy talousvaliokunnan ehdotuksen, äänestää ”jaa”; jos ”ei” voittaa, on ed. Kinnusen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 62 jaa- ja 104 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 31.

Eduskunta on päättänyt hylätä aloitteen.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta sosiaalipolitiikan professorin viran perustamista varten Helsingin yliopiston valtiotieteelliseen tiedekuntaan.

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Sarlinin y.m. toiv. al. n:o 114, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelu:

Ed. Sarlin: Olin toivonut lopputulokseen nähden toisenlaista mietintöä sivistysvaliokunnalta tässä asiassa kuin mitä on annettu; mutta täytyneehän siihenkin tyytyä. Suuressa sosialipolitiikkaa koskevassa teoksessaan tohtori Eino Kuusi-vainaja lausuu puhuessaan sosialipolitiikasta tieteellisen tutkimuksen esineenä, että voidaan katsoa, että sosialipolitiikka on ”kansantaloustieteen täysi-ikäiseksi kehittynyt tytär”. Minusta tohtori Kuusi tässä lyö naulan kantaan. Kaikki kunnia kansantaloustieteelle, mutta sosialipolitiikka nykyisin tieteellisen tutkimuksen esineenä koskettelee jo siinä määrin erikoistuneita aloja, että yleisen kansantaloustieteen ope-

tuksessa tuskin omistetaan sille riittävästi sijaa. Minä olisin toivonut, että sivistysvaliokunta olisi myötävaikuttanut siihen, että tälle täysin kehittyneelle tyttärelle olisi saatu oma miehensä. Mutta näin ei näytä käyneen. Toivon, että opetusministeri esiintyy tässä suhteessa lämpimämpänä tätä täysin kehittynyttä tytärtä kohtaan niin pian kuin raha-asiain tila sen suinkin sallii.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan hylkäävä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon avustukseksi Pohjois-Suomen tuhottujen alueiden vähävaraisille asukkaille.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 10 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Tainion y. m. toiv. al. n:o 233, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelu:

Ed. Tainio: Herra puhemies! — Jo keväällä, kun väestön palauttaminen Lapin läänin tuhoitulle alueille alkoi, kävi ilmeisen selväksi, että väestön elämä muodostuu varsin tukalaksi. Moni perhe oli menettänyt saksalaisten natsien tuhojen yhteydessä kaiken omaisuutensa. Todettiinhan jo silloin, että 5,000 asukasta käsittävässä Posion kunnassa oli 451 perheeltä tuhoutunut kaikki pitovaatteet; samassa yhteydessä tuhoutui kaikki talous- ja työkalut, puhumattakaan ruokatarpeista ja asumuksista. Elämä tuhotuilla alueilla oli siis ylipäänsä aloitettava kokonaan alusta niissä varsin vaikeissa olosuhteissa, mihin jouduttiin palaamaan. Evakkomatkoilla oli kulunut viimeinenkin markka, mikä mahdollisesti oli säästetty. Kulkuyhteyksien tultua tuhotuiksi nousivat kuljetuskustannukset myös huimasti kallistaen kaikkien välttämättömien tarvikkeiden hintoja. Erikoisesti juuri vähävaraisten ja suuriperheisten asema joutui jo heti alussa hyvin uhanalaiseksi ja puute heidän keskuudessaan on ollut suuri. Tosin myöhemmin valtioneuvoston päätöksen mukaan on tuhoutuneille kotiseudulleenkin palanneet saaneet siirtolaisille maksettavaa huoltorahaa. Tuo 25 markan päivittäinen huoltoraha ei ole kuitenkaan riittänyt elantoon niillä hinnoilla, mitä Lapissa kulutustarvikkeet nyt maksavat. Tästä syystä onkin jokainen vähävarainen, jolla suinkin on ollut mahdollisuuksia, joutunut tekemään velkaa valtiolta mahdollisesti saatavaa korvausta vastaan. Niinpä onkin ehkä monelle vähävaraiselle käynyt niin, että kun korvauksia aletaan jakaa, niin ne ovat tulleet syödyiksi ennenkuin niitä ehditään edes saada.

Vaikka hallitus kuten työväenasiainvaliokunnan perusteluissa sanotaan on ryhtynyt Pohjois-Suomessa laajakantoisiin avustustoimenpiteisiin, ovat nämä mielestäni saamani kokemuksen perusteella riittämättömät. Hallituksen esitykseen lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon on otettu 20 milj. markan määräraha lisäykseksi Pohjois-Suomen hävitettyjen sairaalain rakentamiseen. Niin hyvä toimenpide kuin se onkin, ei se kuitenkaan ratkaise sitä hätää, mihin väestö on joutunut. Ehkäisevä sairaanhoito olisi välttämättömän tarpeellinen ja varmaankin tuloksellisin. Tälläkin kertaa Lapin vähävarainen väestö tarvitsisi ehkäisevää sairaanhoitoa ja sen parhainta lääkettä leipää, mikä siellä tällä hetkellä puuttuu. Olen saanut useita kirjeitä aivan viime päivinäkin tuhottujen alueiden asukkailta, joista selviää heidän hädänalainen asemansa. Eräässä kirjeessä viiden lapsen isä kirjoittaa: „Lapin tuhottujen alueiden väestön elintarvikekysymys on niin vakava, että se kaipaa pikaista ratkaisua", ja jatkaa: „Voin näin henkilökohtaisesti sanoa sinulle, että syrjäisemmillä seuduilla ehken tapahtuu nälkäkuolemiakin, mutta kun ei ole lääkäreitä toteamassa kaikkia tapauksia, niin ne menevät tavallisesti tavallisten kuolemain tiliin" Tähän voitaisiin tietysti huomauttaa, ettei tilannetta voisi paljon parantaa, vaikka olisi lääkäreitäkin toteamassa ravinnon puutteen suoranaisesti tai välillisesti kuoleman aiheuttajiksi.

Että elintarviketilanne Lapin tuhoutuneilla alueilla on vakava, ymmärtää, kun huomioi, ettei siellä ole mahdollisuutta saada säännöstelyvapaita ravintoaineita niinkuin muualla Suomessa. Mustan pörssin varaventtiili toimii myös Lapissa pitkistä matkoista ja huonoista kulkuyhteyksistä johtuen paljon vaikeammissa olosuhteissa kuin täällä rintamailla. Sikäli kuin mustan pörssin tavaraa tänne saadaan, on se niin satumaisen korkeissa hinnoissa, ettei vähävarainen väestö ainakaan voi niitä ostaa. Kalastus- ja metsästysvälineet tulivat myös suurelta osalta tuhotuiksi, joten niidenkin puute vaikuttaa myös sen, ettei kalastuksen ja metsästyksen avulla voida paljoakaan puutteenalaista elintarviketilannetta auttaa.

Tuntuu myös perin ihmeelliseltä se hitaus karjan palauttamisessa niille tuhotuille alueille, mihin se olisi ollut mahdollista. Niinpä esim. Kittilän kunnan alueelle palautettu väestö anoi jo maaliakuussa karjan palauttamista kunnan alueelle. Itse väestö oli valmistautunut karjaa vastaanottamaan kyhäämällä kaikenlaisia väliaikaisia karjasuojia. Kesäkuuhun mennessä karjan palauttaminen Kittilän kunnan alueelle ei kuitenkaan ollut vielä alkanut. Täällä kuitenkin on siirtoväenasiainosastolta mainittu, että sinne nykyisin olisi jo ainakin 500 lehmää palautettu, mutta 18 päivänä kesäkuuta Kittilästä saamassani kirjeessä kirjoittaa eräs perheenisä: „Te olette siellä eduskunnassa jo paljon puhuneet Lapin karjan palauttamisesta Ruotsista, mutta ainakin kittiläläisten lehmät ovat suurin piirtein vielä siellä." Kittilään on palautettu ainakin yli 2,000 asukasta, joukossa lapsia, ja jokainen ymmärtää, mitä merkitsee karjan puuttuminen sellaisessa elintarviketilanteessa kuin mikä Lapissa on. Karjan palauttaminen olisi yksi ja parhain ehkäisevä sairaanhoitomuoto Lapissa. Vaikka hallitus onkin ryhtynyt Pohjois-Suomessa laajakantoisiin toimenpiteisiin saksalaisten länsimaisen sivistyksen perinpohjaisuudella suorittamien väestöä kohdanneiden tuhojen lievittämiseen, ovat monet noista toimenpiteistä sellaisia, jotka eivät aivan välittömästi vaikuta siihen tilanteeseen, missä siellä nyt ollaan. Tilanne erikoisesti juuri vähävaraisten ja varsinkin suurperheisten kohdalla kaipaisi pikaisia suoranaisia avustustoimenpiteitä. Suoranaisten korvauksista riippumattomien avustusten jakaminen pitäisi olla pikainen ja välttämätön toimenpide. Toivon, että hallitus kiinnittäisi asiaan vakavaa huomiota ja riittävällä toimella ryhtyisi tuota puutteellista tilannetta sieltä poistamaan. Tässä olisi myöskin, jos se suinkin olisi mahdollista, kiinnitettävä huomiota korttiannosten suurentamiseen tuhotuilla alueilla. Kuten edelläolevasta selviää olisi se välttämätöntä juuri siitä syystä, että siellä ei ole mahdollisuutta saada korttivapaita eikä mustan pörssin tavaroita. Voisin yhtyä työväenasiainvaliokunnan esittämään ponteen, jos todellakin hallitus täyttäisi tuossa ponnessa sille esitetyn toivomuksen, että hallitus todellakin riittävällä toimenpiteellä ja jatkuvasti kiinnittäisi huomiota Pohjois-Suomen hävitetyn alueen vähävaraisen väestön elannon ja aseman parantamiseen.

Ed. Kaijalainen: Ed. Tainio oli aivan oikeassa siinä, kun hän kiinnitti huomiota siihen, että karjojen palautus Ruotsista Lapin läänin tuhotuille alueille sinne palanneen väestön vuoksi olisi aivan välttämätöntä. Mutta nyt on kuitenkin niin, että tämä asia, jota kuluneen talven aikana Lapin läänin edustajat tavan takaa ovat käyneet asianomaisissa virastoissa kohentamassa, on sellainen, joka ei riipu yksinomaan meidän hallituksemme toimenpiteistä, vaan sitä on ratkaisevasti vaikeuttanut se, että asia ei Ruotsin viranomaisten taholla ole sujunut niin nopeasti kuin olisi ollut toivottavaa. Kuitenkin on syytä tässäkin yhteydessä korostaa sitä, että viranomaistemme tulisi jatkuvasti koettaa valvoa tätä asiaa ja kiirehtiä karjojen palauttamista. Minä voin yhtyä siihen toivomusponteen, jonka työväenasiainvaliokunta esittää hyväksyttäväksi, ja odotan samaten kuin koko sen maakunnan väestö, mistä nyt on kysymys, että niitä toimenpiteitä, mitä toivomusponnessa esitetään, hallitus parhaansa mukaan koettaisi ajaa ja edistää.

Ed. Sormunen: Paitsi sitä, että Lapin väestö tarvitsee karjansa, tarvitsisi se myös tälläkin hetkellä erikoisen kipeästi asumuksia. Olemme saaneet tänä päivänäkin tietoja sieltä, että vielä nytkin asuvat perheet pikkulasten kanssa puun alla. Se on verrattain surkea kuva ja ajattelen, että jos niillä varoilla, joita on esitetty, voitai-

siin tällaista kurjuutta lieventää, niin olisi ryhdyttävä heti toimenpiteisiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä sairaanhoito- ja sairaalahenkilökunnan sosiaalisten olojen parantamiseksi.

Esitellään talousvaliokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Leikolan y. m. toiv.al. n:o 72, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 3.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:ot 43—45 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi läänien luvusta

sisältävä hallituksen esitys n:o 43 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 44 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Ehdotuksen uudeksi poronhoitolaiksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 45 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maatalousvaliokuntaan.

Pöydällepanot:

Puhemies: Kun edustajille on jaettu lakivaliokunnan mietintö n:o 8, valtiovarainvaliokunnan mietinnöt n:ot 17 ja 18 sekä sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6, voitaneen ne nyt esitellä pöydällepanoa varten.

Hyväksytään.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ensi perjantain istuntoon:

Työrauhan suojelemisesta annetun lain kumoamista

koskevien lakialoitteiden johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 8;

Ehdotuksen laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 14 ja 21 §:n muuttamisesta

sisältävän lakialoitteen johdosta laadittu valiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17;

Ehdotuksen laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta

sisältävän lakialoitteen johdosta laadittu valiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18; sekä

Esityksen antamista kasvatustieteellisen keskuslaitoksen perustamisesta Helsinkiin

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on huomenna kello 11.

Täysistunto lopetetaan kello 19,45.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

37. Keskiviikkona 4 p. heinäkuuta 1945

kello 11.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

annetaan vastaus ed. Kuusisen y. m. välikysymykseen, joka koskee sotasyyllisten saattamista syytteeseen ja poliittista puhdistusta 617

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi toinen varapuhemies Vesterinen sekä edustajat G. Andersson, Hirvensalo, Koukkari, Sillanpää, Teittinen ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisasiain takia tästä päivästä tämän viikon loppuun ed. Sillanpää ja huomisesta alkaen viikon loppuun ed. Tainio.

Ed. Kuusisen y.m. välikysymys, joka koskee sotasyyllisten saattamista syytteeseen ja poliittista puhdistusta.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tulee nyt annettavaksi vastaus ed. Kuusisen y.m. välikysymykseen, joka koskee sotasyyllisten saattamista syytteeseen ja poliittista puhdistusta.

Sitten kun välikysymykseen annettu vastaus ja sen johdosta aiheutunut keskustelu on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka sisältyy valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momenttiin. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa joko asian valiokuntaan lähettämisestä taikka perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Jos halutaan tehdä työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa edellytetty ehdotus päätöksenteon siirtämisestä, on sellainenkin ehdotus tehtävä ennenkuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Välikysymykseen vastaten lausuu

Pääministeri Paasikivi: Eduskunnan Herra Puhemies! Herra puhemiehen minulle kuluvan kesäkuun 29 päivänä tiedoksi antamassa kirjoituksessa ovat edustaja Kuusinen ja 55 muuta edustajaa valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti esittäneet hallitukselle seuraavan välikysymyksen:

"Onko hallitus selvillä siitä, että maamme sisä- ja ulkopoliittinen asema saattaa tuntuvasti heikentyä, jos kysymys sotaan ryhtymisestä Saksan rinnalla samoin kuin siihen liittyvien muiden kysymysten selvittely on jatkuvasti ratkaisematta ja mihin toimenpiteisiin hallitus on ryhtynyt tai aikoo ryhtyä asian poistamiseksi nopeasti päiväjärjestyksestä saattamalla asianomaiset henkilöt lailliseen edesvastuuseen?

Onko hallitus tietoinen niistä niin hyvin sisä- kuin ulkopoliittisista vaaroista, jotka johtuvat siitä, että fasistit ja selvästi saksalaissuuntauksen kannattajina työskennelleet henkilöt vieläkin ovat johtavilla paikoilla sekä yleisissä että yksityisissä toimissa maassamme, ja täten vaikeuttavat sisä- ja ulkopoliittista asemaamme, ja suostuuko hallitus käyttämään koko vaikutusvaltaansa siinä tarkoituksessa, että saadaan aikaan tarpeellinen poliittinen puhdistus maassamme niitä suuntaviivoja ja periaatteita noudattaen, joihin viitataan eduskunnan kolmen suurimman puolueen yhteistoimintasopimuksessa?''

Tähän välikysymykseen on minulla kunnia hallituksen puolesta vastata seuraavaa:

On täysin luonnollista, että sellaisen kansallisen onnettomuuden jälkeen, mitä käydyt sodat maallemme ovat merkinneet, kansalaiset haluavat saada luotettavan selvityksen niistä tekijöistä, jotka ovat johtaneet sotiin, varsinkin viimeiseen. Tämä on meidän oloissamme sitäkin enemmän ymmärrettävää, kun monet kaikkein tärkeimmistä ennen sotaa ja sodan aikana tehdyistä poliittisista ratkaisuista on suoritettu niin salaisesti, että vain harvat henkilöt ovat olleet niistä tietoisia, eikä vieläkään ole olemassa julkisempaa selvyyttä monista politiikkamme kulkuun määräävästi vaikuttaneista tapahtumista. Ei liioin ole syytä oudoksua, jos varsinkin ne kansalaispiirit, jotka sotaan nähden olivat omaksuneet vastustavan kannan ja toimineet katsomuksensa mukaisesti, sodan päätyttyä ja sen lopputuloksen annettua heidän mielipiteilleen oikeutta, vaativat virheelliseen politiikkaan syyllistyneiden henkilöiden saattamista vastuuseen toiminnastaan.

Hallitus on välikysymyksen tekijäin kanssa täysin samaa mieltä siitä, että ne tapahtumat, jotka johtivat Suomen sotaan Saksan rinnalla samaten kuin muutkin siihen liittyvät kysymykset, olisi saatava mahdollisimman nopeasti selvitetyiksi. Hallitus on odottanut, että edellisen hallituksen 5 päivänä helmikuuta 1945 asettama tohtori Hornborgin puheenjohdolla toimiva tutkimuskomitea voisi hankkimansa ainehiston nojalla lausua käsityksensä siitä, missä määrin ne henkilöt, joiden johtamana maa on liittynyt sotaan ja sitä käynyt, ovat tehneet itsensä syypäiksi voimassa olevan oikeuden mukaan rangaistaviin tekoihin. Komitean työ on valitettavasti vaatinut enemmän aikaa kuin oli edellytetty eikä komitean loppupäätelmiä vielä ole käytettävissä. Hallitus tulee kuitenkin viipymättä selvittämään sodan alkamiseen ja pitkittämiseen liittyvien kysymysten rikosoikeudellisen puolen. Viralliseen ulkopolitiikkaan kuuluvien toimenpiteiden luonne tosin on yleensä sellainen, että perästäpäin suoritettava tarkoituksenmukaisuusarviointi, olipa se kuinka jyrkästi tuomitseva tahansa, ei lankea yhteen oikeudellisen rangaistavaisuuden kanssa. Mutta tämänkin huomioonottaen hallituksen käsityksen mukaan näyttää ilmeiseltä, että eräät hallituksen toimeenpiteet eivät ole olleet sopusoinnussa hallitusmuodon kanssa. Sellaisena voidaan ennen muuta mainita tasavallan silloisen presidentin Risto Rytin 26 päivänä kesäkuuta 1944 valtioneuvoston enemmistön esityksestä eduskuntaa kuulematta Saksan valtakunnankansleri Hitlerille osoittama ja ulkoasiainministeri von Ribbentropille jättämä kirjallinen lupaus, ettei hän muutoin kuin yhteisymmärryksessä Saksan valtakunnanhallituksen kanssa tee rauhaa Neuvostoliiton kanssa eikä salli, että hänen nimittämänsä Suomen hallitus tai kukaan muu ryhtyy aselepoa tai rauhaa koskeviin keskusteluihin tai näitä tarkoitusperiä palveleviin neuvotteluihin ilman Saksan valtakunnanhallituksen kanssa saavutettua yhteisymmärrystä. Selvitettävä myös on, oliko — niinkuin todennäköiseltä näyttää — Suomen taholta annettu ennen Saksan 22 päivänä kesäkuuta 1941 Neuvostoliittoa vastaan aloittamaa hyökkäystä joitakin lupauksia yhteisestä sotilaallisesta esiintymisestä sodan syttyessä, niinkuin Saksan valtakunnankansleri sodan alkamisesta ilmoittaessaan vakuutti ja puheessaan marraskuun 9 päivänä 1941 uudelleen vahvisti. Tämä kysymys vaatii huolellisen ja perusteellisen tutkimuksen, sillä Eduskunnan tietämättä tehtynä sitoutuminen sotilaalliseen yhteistoimintaan on rangaistava teko, jonka seuraukset ovat olleet maallemme niin tuhoisat.

Hallituksen tarkoituksena siis on viipymättä saattaa loppuun tutkimukset sotaan Saksan rinnalla johtaneesta politiikasta ja asettaa syyllisiksi havaitut lailliseen vastuuseen teoistaan. Jotta erinäisten kysymysten oikeuskäsittelylle voitaisiin valmistaa asianmukaiset edellytykset, on hallitus

antanut 29 päivänä viimeksi kulunutta kesäkuuta Eduskunnalle esityksen valtakunnanoikeuden jäsenten uudelleen valitsemisesta.

Hallitus tahtoo erityisesti korostaa, että sen toimintaa ohjaa ainoastaan valtakunnan etu ja yhteiskunnan turvallisuuden vaatimukset. Kun otetaan huomioon se erikoislaatuinen poliittinen kehitys, jonka maamme on vuodesta 1939 lähtien läpikäynyt, on pidettävä oikeana ja luonnollisena, että hallitus pyrkii rajoittamaan sotasyyllisyyttä koskevan kysymyksen niin ahtaisiin puitteisiin kuin mahdollista ja saattamaan ainoastaan ne, todennäköisesti verrattain harvalukuiset, henkilöt syytteeseen, joiden toiminnan ragaistavaisuus on ilmeinen. Sen ohella on tutkittava, onko ystävällisten valtojen taholta meille sodan aikana tehtyjä esityksiä ja annettuja neuvoja Suomen eroamiseksi sodasta, vieläpä mahdollisesti suhteellisen edullisilla ehdoilla, käsitelty asian vaatimalla vakavuudella ja onko ne saatettu Eduskunnan tietoon.

Sodan poliittinen lopputili ei hallituksen käsityksen mukaan kuitenkaan voi supistua yksinomaan sotaan ja sen pitkittymiseen johtaneiden poliittisten tekojen rikosoikeudelliseen käsittelyyn. Se uusi asema, johon valtakuntamme on sodan päätyttyä joutunut, vaatii muutoksia maamme yleisissä olosuhteissa. Valtiollisella ja taloudellisella alalla niitä on jo suoritettukin. Mutta sen lisäksi on tarpeen myös henkilömuutoksia johtavilla paikoilla yhteiskunnassa. Maan hallituksen puolesta on jo 31 päivänä tammikuuta 1945 Eduskunnalle osoitetussa lausunnossa esitetty se käsitys, että niiden henkilöiden, jotka ovat olleet viime vuosina poliittisilla johtopaikoilla tai noudatettuun onnettomaan tulokseen johtaneeseen politiikkaan huomattavammin vaikuttaneet, olisi vetäydyttävä poliittisesta toiminnasta syrjään. Suurten valtiollisten suunnanmuutosten tapahtuessa — — niin hallituksen taholta silloin lausuttiin — — on poliittisten johtajien vaihdos, historian todistuksen mukaan, tavallisesti osoittautunut olevan välttämätön.

Hallituksen kannanilmaus tällöin aiheutui ajankohtaisesta kysymyksestä, kun monet turmiolliseksi osoittautuneen politiikkamme johtavimmat henkilöt olivat aikoneet asettua eduskuntaehdokkaiksi maaliskuun vaaleissa. Tästä johtuen silloisessa lausunnossa vaatimus rajoitettiin ainoastaan poliittisen elämän piiriin. Hallitus on kuitenkin alunalkaen ollut selvillä siitä, että maan uusi valtiollinen asema edellyttää henkilömuutosten suorittamista muuallakin kuin varsinaisen poliittisen toiminnan alalla. Sijoittumisemme tunnustettuna jäsenenä uuteen maailmanjärjestykseen vaikeutuu ja, ennen kaikkea, keskinäiseen luottamukseen perustuvien suhteiden vahvistuminen Neuvostoliiton kanssa ei tule osoittautumaan mahdolliseksi, jos julkista elämäämme jatkuvasti rasittaa sellaisten henkilöiden esilläolo, jotka ovat määräävästi vaikuttaneet saksalaissuuntaukseen ja niin kotimaassa kuin ulospän edustaneet läheistä yhteistyötä erilaisten saksalaisten piirien kanssa, missä ei vain vihamielisyys Neuvostoliittoa ja sen liittolaisia vastaan ole saanut ilmaisua, vaan myös myötätunto Natsi-Saksan pyrkimyksiin ja menettelytapoihin nähden on käynyt ilmi, sillä tällaiset henkilöt eivät voi saada osakseen luottamusta enempää koti- kuin ulkomaillakaan.

Tämä on niin luonnollinen vaatimus, että hallitus on olettanut myös asianomaisten itsensä olevan siitä selvillä ja tekevän johtopäätöksensä. Niin ei valitettavasti ole tapahtunut. Hallitus käyttää tyydytyksellä tätä tilaisuutta lausuakseen, että se tulee päättäväisesti toimimaan tarpeellisten henkilömuutosten aikaansaamiseksi. Henkilöt, jotka eivät itse käsitä, että heidän aikaisempi, kieltämättömien tosiasiain väärin ymmärtämiseen perustuva toimintansa estää tai huomattavasti vaikeuttaa työtä oleellisesti muuttuneissa uusissa oloissa, on saatava käyttämään työkykynsä toisissa muodoissa kuin tähän asti. Hallitus toivoo, että se tuki, minkä toivottavasti yksimielinen Eduskunta arvovallallaan voi hallitukselle suoda, olisi omiaan auttamaan hallitusta sen pyrkimyksissä. Hallitus tahtoo tässä yhteydessä esittää sen vakavan ja velvoittavasti tarkoitetun toivomuksen, että sotavuosien aikana määräävällä tavalla virheellistä sotapoliittista suuntausta kannattaneet ja edistäneet henkilöt, sikäli kuin he ovat todella johtavilla paikoilla valtion hallinnossa, nimenomaisesti myös ylimmissä opetustoimissa sekä sellaisissa yksityisissä tehtävissä, jotka suhteiden vuoksi ulkomaihin taikka tärkeytensä takia muuten antavat leimaa yhteiskunnallemme, va-

paaehtoisesti vetäytyisivät syrjään. Valtiovallalla, Eduskunnalla ja hallituksella, on tietenkin keinoja tarkoitustensa toteuttamiseksi, mutta hallituksen mielestä on luonnollista että tähän kuuluviin toimenpiteisiin liittyvien varjopuolien vuoksi, niitä olisi viimeiseen asti vältettävä.

Hallitus on pakotettu tämän ilmoittamaan osittain myöskin sen perusteella, että hallitus on vakavalla huolestumisella havainnut, kuinka maassa on viime aikoina esiintynyt mielialaa, joka on omiaan vaarantamaan valtakuntamme asemaa. Siitä olosuhteiden asteettaisesta rauhoittumisesta, joka meillä on tapahtunut, ovat harkintakyvyttömät ainekset tehneet johtopäätöksen, että menetetyn sodan seuraukset rajoittuvat välirauhanehtojen muodolliseen täyttämiseen, jos siihenkään, ja että maan etu muka vaatisi pidättyväisyyttä pyrkimyksissä hyvien suhteiden aikaansaamiseksi Neuvostoliiton kanssa. Tällaiset sodanaikaista perusteetonta toiveajattelua muistuttavat harhakäsitykset ovat tiettävästi vahvistuneet siitä havainnosta, että henkilöt, jotka kaikkein näkyvimmällä tavalla olivat harjoittaneet natsilaista politiikkaa ja edistäneet saksalaismielistä suuntausta, ovat saaneet säilyttää johtavat asemansa julkisissa ja yksityisissä toimissa. Yhteiskuntamme turvaaminen vaatii, että näiden henkilöiden, joiden paikoilleen jääminen, muun ohella saattaa johtaa yleisen mielipiteen harhaan maamme uuden aseman velvoituksista, tulee vetäytyä syrjään.

Hallitus katsoo tässä yhteydessä olevan syytä korostaa, että on kohtalokas erehdys luulla maamme ja kansamme jo nyt elävän säännöllisissä oloissa. Unohdettava ei ole, että ulkopoliittiset kysymykset ovat ja tulevat edelleen olemaan meillä etualalla, kaikkia muita hallitsevina. Milloin päästään ulkopoliittisesti säännöllisiin oloihin, ei vielä voi sanoa, mutta meidän on niihin kaikin voimin pyrittävä. Hallituksen käsityksen mukaan on jokaisen kansalaisen isänmaallinen velvollisuus omalta kohdaltaan auttaa ja helpottaa näitä pyrkimyksiä, muistaen, että kysymys ei ole kenenkään yksityisen eikä puolueen tai ryhmän eikä myöskään sekasortoon vietyjä oloja selvittämään joutuneen nykyisen ohimenevän hallituksen asia. Noudattaen järkevää ja reaaliset olot huomioonottavaa politiikkaa ja muuta menettelyä turvaamme parhaiten maamme valtiollisen itsenäisyyden ja kansallisen elämämme.

Hallitus katsoo, että sotasyyllisyyttä, samaten kuin poliittista puhdistusta yleensäkin koskeva kysymys, joka on hallituksen ja Eduskunnan yhdessä selvitettävä, olisi mahdollisimman pian saatava lopulliseen ratkaisuun. Sitä vaatii maan ulkopoliittinen asema. Mutta se on välttämätöntä myös maan sisäpoliittisen rauhoittumisen vuoksi, sillä niin kauan kuin tämä kysymys on ratkaisematta, pysyy se eräänä keskeisenä asiana poliittisessa elämässämme ja mitä haitallisimmalla tavalla vaikeuttaa sisäisten olojemme tervehtymistä. Hallituksen päämääränä tätä asiaa hoitaessaan on, että sodan perintö saataisiin niin pian kuin suinkin tältäkin osalta pois käytännöllisen poliittisen toiminnan piiristä.

Herr Talman! I skrivelse, som av Eder, herr Talman, delgivits mig den 29 sistlidna juni månad, har riksdagsman Kuusinen och 55 andra riksdagsmän i enlighet med 37 § 2 mom. riksdagsordningen till regeringen framställt följande interpellation:

„Är regeringen medveten om, att vårt lands inrikes- och utrikespolitiska ställning kan kännbart försvagas, därest frågan om inledandet av kriget vid Tysklands sida ävensom andra i samband därmed stående frågor fortfarande lämnas oavgjorda, och vilka åtgärder har regeringen vidtagit eller ärnar regeringen vidtaga för att snabbt avföra dem från dagordningen genom att ställa vederbörande personer till lagligt ansvar?

Är regeringen medveten om de såväl inrikes- som utrikespolitiska vådor, som förorsakas av att personer, vilka invecklat sig i antidemokratiska och uppenbart tyskorienterade förehavanden, fortfarande inneha ledande poster i såväl allmän som enskild tjänst och därigenom försvåra landets såväl inrikes- som utrikespolitiska ställning, och är regeringen beredd att använda hela sitt inflytande i syfte att åstadkomma en nödig politisk utrensning i vårt land i enlighet med de politiska riktlinjer och principer, vartill hänvisas i samarbetsfördraget mellan riksdagens tre största partier?"

På denna interpellation har jag äran på regeringens vägnar avgiva följande svar:

Fullt naturligt är, att medborgarna efter

en sådan nationell olycka, som de utkämpade krigen gestaltat sig för vårt land, önska erhålla en tillförlitlig utredning angående de faktorer, vilka lett till krigen, särskilt till det sista. Detta är under våra förhållanden så mycket mera förståeligt, som många av de allra viktigaste politiska avgöranden, som träffats före kriget och under detsamma, fattats under sådan sekretess, att endast ett fåtal personer ägt kännedom om dem och att någon offentlig klarhet angående många tilldragelser med avgörande verkan på vår politik icke ens vid denna tidpunkt ännu föreligger. Ej heller är det ägnat att förvåna, om särskilt de medborgarkretsar, vilka icke godkände kriget och i följd härav handlade enligt sin övertygelse, efter krigets avslutande och sedan riktigheten av deras åsikt genom utgången bekräftats, kräva, att de personer, vilka gjort sig skyldiga till den felaktiga politiken, ställas till ansvar för sin verksamhet.

Regeringen är fullt ense med interpellationens framställare däri, att de tilldragelser, vilka ledde till Finlands deltagande i kriget vid Tysklands sida ävensom övriga därmed sammanhängande omständigheter snarats möjligt borde bliva utredda. Regeringen har emotsett, att den av föregående regering den 5 februari 1945 tillsatta, under doktor Hornborgs ordförandeskap arbetande undersökningskommittén på basen av insamlat material skulle kunna uttala sin uppfattning om i vilken mån de personer, under vilkas ledning landet inträtt i och utkämpat kriget, gjort sig skyldiga till enligt gällande rätt straffbara handlingar. Kommitténs arbete har emellertid beklagligtvis krävt längre tid än i början antogs och något slutligt utlåtande har ännu icke kunnat avgivas. Regeringen kommer likväl utan tidsutdräkt att utreda den straffrättsliga sidan av de med krigets utbrott och förlängning sammanhängande frågorna. Till den officiella utrikespolitiken hörande åtgärder äro visserligen i regel av den art, att en än så fördömande senare granskning av deras ändamålsenlighet icke förmår ådagalägga den juridiska straffbarheten. Men även med beaktande härav förefaller det enligt regeringens åsikt uppenbart, att vissa av den krigstida regeringens åtgärder icke stått i överensstämmelse med regeringsformen. Härvid kan främst nämnas det av dåvarande presidenten, Risto Ryti, den 26 juni 1944 på framställning av statsrådets majoritet utan Riksdagens hörande till Tysklands rikskansler riktade och till utrikesminister v. Ribbentropp överlämnade skriftliga löftet att endast i samförstånd med den tyska riksregeringen sluta fred med Sovjetunionen och att icke tillåta en av honom tillsatt regering eller någon annan person att förhandla om vapenvila eller fred eller föra därtill syftande underhandlingar annorlunda än i samförstånd med den tyska riksregeringen. Klarläggas bör även, huruvida — såsom sannolikt synes — före Tysklands den 22 juni 1941 vidtagna anfall mot Sovjetunionen från finsk sida givits löften om gemensam militär aktion vid eventuellt krigsutbrott, såsom Tysklands rikskansler i tillkännagivandet om krigshandlingarnas inledande försäkrade och i sitt tal den 9 november 1941 bekräftade. Denna fråga kräver omsorgsfullt och noggrann undersökning, ty överenskommelse om militärt samarbete är, i händelse sådan ingåtts utan Riksdagens samtycke, en straffbar handling, som genom sina följder varit för landet ödesdiger.

Regeringens syftemål är sålunda att utan dröjsmål slutföra undersökningarna angående den politik, som ledde till kriget vid Tysklands sida och ställa dem, som befunnits skyldiga, till laga ansvar för deras handlingar. På det att för den rättsliga handläggningen av särskilda spörsmål måtte kunna beredas vederbörliga förutsättningar, har regeringen den 29 sistlidna juni till Riksdagen avlåtit en proposition angående nyval av ledamöter i riksrätten.

Regeringen önskar särskilt understryka, att dess verksamhet vägledes enbart av hänsyn till rikets intresse och samhällets trygghet. Då man tager i betraktande den egenartade politiska utveckling, vårt land sedan år 1939 genomgått, bör det anses rätt och naturligt, att regeringen strävar till begränsning av frågan om ansvarigheten för kriget inom en så snäv ram som möjligt och att åtal väckes endast mot de jämförelsevis få personer, som gjort sig skyldiga till uppenbart straffbara handlingar.

Därjämte gäller det att undersöka, huruvida från gentemot oss vänskapligt sinnade makters sida gjorda framställningar och givna råd om Finlands lösgörande ur kriget, vilket förmodats kunna ske under jäm-

förelsevis förmånliga villkor, behandlats med det allvar saken krävt och huruvida desamma bragts till Riksdagens kännedom.

Krigets politiska likvidering kan likväl enligt regeringens förmenande icke inskränka sig enbart till en straffrättslig behandling av de politiska gärningar, vilka lett till kriget och dess förlängande. Den nya ställning, i vilken vårt land råkat efter krigets avslutande, kräver förändringar även i vårt lands allmänna förhållanden. På det politiska och ekonomiska området hava sådana redan genomförts. Men därutöver äro personombyten även nödiga på de ledande platserna inom samhället. På landets regerings vägnar har redan den 31 januari 1945 i ett till Riksdagen riktat uttalande den uppfattningen uttalats, att personer, vilka under de senaste åren intagit politiskt ledande ställning eller på bemärkt sätt medverkat till den följda politikens olyckliga resultat, borde draga sig tillbaka från politisk verksamhet. Då stora politiska kursförändringar inträffa — så uttalades det från regeringshåll vid sagda tillfälle — har ett ombyte av politiska ledare, enligt historiens vittnesbörd, vanligen visat sig vara oundvikligt.

Regeringens ställningstagande vid tillfället i fråga föranleddes av det då aktuella faktum, att många ledare av den politik, vars fördärvlighet blivit uppenbar, ärnat uppställa sig som kandidater vid riksdagsmannavalet i mars. På grund härav begränsades i uttalandet vid sagda tillfälle kravet enbart till det politiska verksamhetsområdet. Regeringen har likväl från första början varit medveten därom, att landets nya politiska ställning förutsätter personförändringar jämväl på andra än den egentliga politiska verksamhetens områden. Vårt införlivande i egenskap av erkänd medlem i den nya världsorganisationen försvåras och framför allt, ett stärkande av på ömsesidigt förtroende grundade förhållanden till Sovjetunionen, omöjliggöres i händelse vårt offentliga liv fortfarande belastas av att i framskjuten ställning befinna sig personer, vilka på ett avgörande sätt inverkat på den tyska orienteringen och såväl i hemlandet som utåt manifesterat intimt samarbete med särskilda tyska kretsar, inom vilka icke blott en fientlig inställning till Sovjetunionen och dess allierade tagit sig uttryck utan även sympati för Nazi-Tysklands strävanden och handlingsmetoder ådagalagts. Sådana personer kunna under rådande förhållanden icke komma i åtnjutande av förtroende varken i hem- eller utlandet.

Kravet på dessa personförändringar förefaller så naturligt, att regeringen haft skäl till förmodan att vederbörande även själva skulle under medvetandet därom draga motsvarande konsekvenser. Så har likväl beklagligtvis icke skett. Regeringen utnyttjar med tillfredsställelse detta tillfälle för att uttala, att den beslutsamt kommer att verka för åvägabringande av nödiga personförändringar. Personer, vilka icke själva inse, att deras tidigare, på ovedersäglig missuppfattning av fakta baserade verksamhet förhindrar eller betydligt försvårar arbetet under förändrade förhållanden, böra beredas tillfälle att utnyttja sin arbetsförmåga i andra former än härintills. Regeringen förmodar, att det stöd, som — efter vad man har skäl att förvänta — en enig Riksdag genom sin auktoritet kan skänka regeringen, vore ägnat att främja dennas strävande. Regeringen önskar i detta sammanhang framföra den allvarliga och som förpliktande avsedda förhoppningen, att de personer, vilka under krigsåren effektivt stött och främjat den felaktiga krigspolitiska inställningen, såvida de intaga framskjutna platser inom statsförvaltningen, ävensom ledande ställningar särskilt inom undervisningsväsendet, likaså å sådana enskilda för vårt samhälle genom relationer till utlandet eller sin betydelse i övrigt karakteristiska verksamhetsområden, frivilligt ville draga sig tillbaka. Statsmakten, Riksdagen och regeringen förfoga uppenbart över medel för genomförande av sina syften, men enligt regeringens åsikt är det naturligt, att sådana med hänsyn till därmed förenade skuggsidor intill det sista borde undvikas.

Regeringen ser sig föranlåten till föreliggande uttalande delvis även på den grund, att den med allvarligt bekymmer lagt märke till hurusom under senaste tid en sinnesstämning, som kan befaras äventyra vårt rikets läge, vunnit burskap i landet. Av en fortgående utveckling till lugnare förhållanden, sådan densamma hos oss ägt rum, hava omdömeslösa element dragit slutstatsen, att det förlorade krigets verkningar gottgöras genom formellt fullgörande av vapenstilleståndsvillkoren, och

kräves härför knappast ens detta. De anse därjämte, att landets fördel fordrar återhållsamhet i strävandena att åstadkomma goda förbindelser med Sovjetunionen. Sådan om ogrundat krigstida önsketänkande påminnande missuppfattning har veterligen stärkts av iakttagelsen, att personer, som på det mest synliga sätt bedrivit nazistisk politik och främjat orientering enligt tyska riktningslinjer, fått bibehålla sin ledande ställning i offentliga och enskilda befattningar. Vårt samhälles tryggande kräver likväl, att dessa personer, vilkas kvarstående på sina platser, förutom i övrigt, kan vilseleda den allmänna opinionen om våra av landets nya ställning härflytande förpliktelser, böra draga sig tillbaka.

Regeringen anser sig i detta sammanhang med eftertryck böra framhålla, hurusom det vore ödesdigert misstag att tro, att vårt land och folk redan nu leva under normala förhållanden. Det bör icke förglömmas, att de utrikespolitiska frågorna äro och fortfarande komma att hos oss kvarstå i förgrunden för intresset och dominera alla övriga. När regelbundna förhållanden i utrikespolitiskt avseende skola inträda kan icke förutspås. Men vi böra av alla krafter sträva till sådana. Enligt regeringens uppfattning är det envar medborgares fosterländska plikt att för eget vidkommande befordra och underlätta dessa strävanden, ihågkommande att det icke är fråga om en angelägenhet som berör enbart någon enskild person eller något parti eller någon grupp eller blott den med uppgiften att utreda förvecklade förhållanden ombetrodda tillfälligt fungerande regeringen. Genom att följa en förnuftig politik och att iakttaga ett på realiteter baserat handlingssätt, säkerställa vi bäst landets statliga självständighet och vårt nationella liv.

Regeringen anser att ansvarigheten för kriget likasom även i allmänhet frågan om den politiska upprensningen, som skall lösas av regering och riksdag gemensamt, så snart som möjligt borde bringas till ett slutligt avgörande. Detta kräver landets utrikespolitiska läge. Men det är oundgängligt även för det inre politiska lugnets ernående, ty så länge denna fråga är oavgjord, kvarstår densamma som en central uppgift i vårt politiska liv och försvårar på det mest skadliga sätt saneringen av våra inre förhållanden. Regeringens syftemål vid behandlingen av ifrågavarande angelägenhet, är att snarast möjligt få även detta arv från kriget avfört ur den praktiska politikens verksamhetskrets.

Sisäasiainministeri Leino: Herra puhemies! Hallitukselle esitetyssä välikysymyksessä sanotaan: „Onko hallitus tietoinen niistä niin hyvin sisä- kuin ulkopoliittisista vaaroista, jotka johtuvat siitä, että fasistiset ja selvästi saksalaissuuntauksen kannattajina työskennelleet henkilöt vieläkin ovat johtavilla paikoilla" j. n. e.

Täytyy myöntää, että välikysymyksessä kosketeltu vaara on ilmeinen. Se ilmenee muunakin kuin hallituksen omaksuman uuden suuntauksen jarrutuksena, sen halventamisena ja yleisenä maamme demokratisoinnin vastustuksena. Se tuottaa muutakin kuin vaikeuksia sisä- ja ulkopoliittisessa asemassamme. Se uhkaa suoranaisesti maamme asemaa ja turvallisuutta.

Hallitus on päässyt täyteen selvyyteen viimeisten viikkojen aikana, mutta ei ole ollut tilaisuudessa selostamaan asiaa koko laajuudessaan edes eduskunnalle. Tutkimukset ovat monissa kohdin yhä vieläkin kesken, mutta välikysymys ja sen yhteydessä esiintyneet käsitykset pakottavat kuitenkin nyt jo ilmoittamaan eduskunnalle ja samalla koko kansallemme siitä vaarasta, joka todella piilee siinä, että tilimme entisyyteen nähden ei ole suoritettu loppuun, että ei ole annettu täyttä tuomiota siitä poltiikasta, jota maassamme aikaisemmin on harjoitettu, ja on siten välillisesti rohkaistu mielialoja ja pyrkimyksiä, jotka ovat jälleen olleet muodostumassa maallemme ja kansallemme erittäin kohtalokkaiksi.

Minun on ilmoitettava eduskunnalle, että maassamme on valmisteltu suoranaista aseellista, taantumuksellista väkivaltayritystä, jonka valmisteluihin ovat osallistuneet hyvinkin huomattavat ja vaikuttavat piirit yhteiskunnassamme, nimenomaan armeijamme keskuudessa.

Välirauhan solmiamisen jälkeen on tutkimuksissa paljastunut joukko aseiden ja ammustarpeiden sekä myös erilaisten sotilasvarusteiden kätkemistapauksia. Aikaisemmin paljastuneista ei käynyt selville se laaja yhtenäinen organisatio, mikä nyt tapahtuneissa tutkimuksissa on osoittautunut olevan näiden laittominen toimenpiteiden takana. Nyt tutkimuksen alaisena oleva

suurisuuntainen asekätkösalahanke, jossa samojen henkilöiden toimesta on lukuisiin eri paikkoihin kautta maan kätketty aseistusta, varusteita, saniteettitarpeita, jopa muonaakin, osoittaa, että kysymyksessä on laajakantoinen sotilasviranomaisten toimenpide. Tutkimuksessa on tullut todistetuksi, että kysymyksessä oleva järjestely on lähtöisin puolustuslaitoksen päämajasta (Vasemmalta: Kuulkaa!). Edelläolevaan kuuluvat kätkemistapaukset on katsottava täysin lain ja välirauhansopimuksen vastaisiksi sotilastoimenpiteiksi. Sotilaallista suunnitelmallisuutta osoittavat sellaiset seikat kuin että kätkemistoimintaan on hankittu komennustietä asepalvelusta suorittavia miehiä, käytetty puolustuslaitoksen autoja, kuittausta vastaan otettu puolustuslaitoksen varikoista tarvikkeita, puolustuslaitoksen nimissä on tapahtunut rautatielähetyksiä, kätköpaikkoja on jatkuvasti valvottu j. n. e. Niinikään on ilmennyt, että edellämainitut toimenpiteet eivät ole voineet olla mahdollisia ilman erikoisen vahvoja valtuuksia.

Salahankkeen laajakantoisuutta osoittaa m. m. se, että eräiden jo selvitettyjen sotilaspiirien alueella asekätköjä on ollut lähes kaikissa pitäjissä. Asekätköistä löydettyjen aseiden laatu ja määrä osoittavat, että kysymyksessä ei ole ollut mikään pieni yritys. Paitsi kivääreiä, konepistooleja, pikakivääreiä, konekivääreiä ja ammuksia on niissä ollut panssarikauhuja, isoja ja pieniä panssarinyrkkejä, kranaatinheittimen kranaatteja, käsikranaatteja, miinoja, trotyylia y. m.

Tällaiset välirauhansopimuksen mitä vakavimmat rikkomistapaukset eivät ole voineet jäädä huomaamatta myöskään maassamme toimivan liittoutuneiden valvontakomission taholta ja vaikuttamatta erittäin huomattavasti ulkopoliittiseen asemaamme. Sitä tulee toivottavasti helpottamaan käynnissä oleva salahankkeen loppuselvittely, joka käy sitä nopeammin ja kivuttomammin, mitä paremmin asianomaiset itse siinä edesauttavat, mistä onkin jo eräissä tapauksissa hyviä esimerkkejä.

Tällä laajalla salaisella sotilashankkeella on myös sisäpoliittinen merkityksensä, sillä demokratiaa kannattavat kansanjoukot eri puolilla maata ovat sen huomanneet — niiden avulla on osa kätköjä paljastettukin — ja tehneet niistä johtopäätöksensä. Eihän tällaista toimintaa harjoiteta ilman määrättyä tarkoitusta ja suunnitelmaa, jonka kansamme on käsittänyt tähdätyksi yhtä hyvin Neuvostoliittoa kuin maassamme vallitsevaa demokraattista suuntaustakin, itse asiassa itseään kansaa vastaan Siitä sen huolestuminen ja vaatimukset tämän kaltaisen vaarallisen ja tuhoisan toiminnan pikaisesta lopettamisesta.

Ellemme saa tämänkaltaisten puuhien mahdollisuuttakin maassamme estettyä, emme voi olla varmoja turvallisuudesta ja järjestyksestä, demokratian edistymisestä ja ystävällisten suhteiden kehittymisestä Neuvostoliittoon käsin, mikä on todettu kansamme tulevaisuuden ja menestyksen elinehdoksi.

Hallitus on päättänyt saattaa edellä esitetyn eduskunnan ja koko kansamme tietoon, jotta kävisi selväksi, miten vakava on vaara, joka piilee entisen suuntauksen säilymisenä vaikuttavilla paikoilla yhteiskunnassamme. Näennäinen mukautuminen uuteen asemaan ei riitä. Sehän on tapahtunut myös armeijan johdossa, joka on ollut mukana välirauhansopimusta solmittaessa. Tarvitaan takeet siinä, että entisyys ei pääse toistumaan. Takeita ei ilmeisesti saada muuten kuin muuttamalla miehiä niille paikoille, joilta maamme taloudellista, hallinnollista ja sotilaallista elämää hoidetaan.

Edellä mainittu on suorassa yhteydessä myös sotasyyllisyyskysymykseen, sillä tässähän on esillä ilmeinen pyrkimys solmitun välirauhansopimuksen rikkomiseen. Jo pelkkä pyrkimys tällaiseen maatamme ja kansaamme niin vakavasti vaarantavaan tekoon tulee kansamme oikeustajun mukaisesti ankarasti rangaistavaksi.

Sitä suuremmalla syyllä on tuomittava jo tapahtunut vastaava sopimuksen rikkominen, joka tapahtui Moskovan rauhan solmiamisen jälkeen vuonna 1940—1941 ja joka johti uuteen sotaan Neuvostoliittoa vastaan Natsi-Saksan rinnalla. Olisi epäjohdonmukaista rangaista suunnitelmasta ja valmistelusta, mutta ei tapahtuneesta teosta. Tapahtuneen rikoksen unohtaminen antaisi uusien rikosten suunnittelijoille rohkeutta ja tilaisuutta toimia oman kansansa etujen ja kansanvälisen oikeuskäsityksen vastaisesti.

Eduskunnan taholta esitetty välikysymys osoittaa, että eduskunnassakin on käsitetty se vaara, joka piilee tilinteon puolinaisuu-

dessa ja vanhan suuntauksen liian voimakkaassa edustuksessa maamme johtavassa koneistossa. Kuten herra pääministerin selonteosta ja esittämistäni hallituksen tietoon tulleista tosiasioista käy ilmi, hallituskin on niistä selvillä ja tahtoo tehdä kaikkensa tämän vaaran torjumiseksi ja kansamme pelastamiseksi aikaisempien onnettomien kokemusten toistumiselta. Tässä pyrkimyksessään se tarvitsee todella sekä eduskunnan että koko kansan tukea ja ymmärtämystä. (Ed. Räisänen: Onko herrat vangittu?).

Välikysymyksen johdosta viriää seuraava

Keskustelu:

Ed. Kuusinen: Herra puhemies! — Välikysymys, jonka 55 kansanedustajaa on allekirjoittanut, on huomattava tapaus parlamentaarisessa käytännössämme, joten siihen täytyy olla painavat syynsä. Niin onkin laita tämän välikysymyksen suhteen, joka täällä on esitetty, ja siihen antaa vahvistuksen myös äsken kuulemamme hallituksen vastaus.

Kansamme laajojen kerrosten keskuudessa on jo pitkän aikaa herättänyt kiusallista huomiota se seikka, että n. s. sotasyyllisyyskysymys on meillä edelleen ratkaisematta, eikä se ole voinut jäädä huomaamatta myöskään maamme rajojen ulkopuolella. Sen ratkaisematta jättäminen on aiheuttanut sekä sisä- että ulkopoliittista jännitystä. Sisäpoliittisesti se on herättänyt maamme demokraattisesti ajattelevien ainesten, etenkin työväestön ja melkoisen laajojen maataviljelevien kerrostenkin keskuudessa epäilyksiä siitä, kuljetaanko meillä laisinkaan sitä demokratisoitumisen ja sodan ja fascismin jätteiden poistamisen tietä, jota välirauhansopimus, Krimin konferenssin päätökset, yhdistyneitten kansakuntien päätökset yleensä ja ennen kaikkea oman kansamme menestys vaativat. Mitä pitemmälle aika kuluu, sitä voimakkaammaksi tämä epäluulo kasvaa ja voi aiheuttaa hyvinkin ikäviä seurauksia kehitykselle maassamme. Se on jo aiheuttanut ikävyyksiä, jopa suoranaista vaaraakin kansallemme sotapolitiikan käytännöllisen jatkamisen muodossa, josta sisäasiainministeri täällä edellä on puhunut. Tärkein edellytys järjestyksen säilymiselle ja häiriöttömän kehityksen kululle demokratian pohjalla on varman ratkaisevasti fascisminvastaisen politiikan noudattaminen, entisyyden jätteiden poistaminen, tilinteko sen edustajien ja heidän turmiollisen politiikkansa kanssa. Toisaalta se edellyttää ehdotonta luottamusta, jota kansa osoittaa hallitusta ja sen politiikkaa kohtaan. Tämä luottamus on ansaittava päättävällä suhtautumisella kaikkeen, mikä koskee kansan elinetuja ja sen turvallisuuden takeita.

On kysymys enemmästäkin kuin luottamuksesta. On kysymys hallituksen ja myös eduskunnan kyvystä hoitaa politiikkaa maassamme uuden asemamme vaatimalla tavalla. Olisi kohtalokasta antaa ei vain ystäviemme, maailman demokraattisten valtojen ja kansamme demokraattisten joukkojen, vaan nimenomaan myös vihollistemme, fascistien ja itsensä sotasyyllisten epäillä hallituksen kykyä tässä suhteessa. Heissä alkaisi herätä ja on osittain heränntykin harhaluulo, että heillä edelleenkin olisi mahdollisuuksia maamme asiain johtamiseen nimenomaan siinä mielessä, kuin niitä on johdettu aikaisemmin. Armeijan piiristä olemme saaneet siitä kouraantuntuvan todistuksen. Tämä ei voi olla mikään puolustuslaitokseen rajoittuva ilmiö. Olen vakuuttunut siitä, että ennen pitkää tulemme saamaan todistuksia siitä, että samanlaatuista salaliittoilua harjoitetaan muussakin muodossa, ja etteivät sotasyylliset ole siitä erossa. He eivät ole koskaan selvästi ja julkisesti sanoutuneet irti harjoittamastaan politiikasta, vaan puolustavat sitä jatkuvasti, esiintyvät syyttöminä kaikkeen tapahtuneeseen, pitävät kiinni asemistaan yhteiskunnassamme ja ylläpitävät sellaista kuvaa olosuhteistamme, kuin ei mitään syytä todelliseen suunnanmuutokseen olisi tarpeenkaan. Täten he jatkuvasti vahingoittavat maamme asemaa muun maailman silmissä ja yllyttävät mielettömiin yrityksiin taipuvia fascistisia aineksia jatkuviin laittomiin puuhiin. Onpa selviä merkkejä siitäkin, että maassamme toimii ikäänkuin kaksi poliittista keskusta, toinen laillinen hallitus ja toinen entistä politiikkaa edustava salainen, demokratian vastainen propaganda- ja toimintakeskus. Sen ohjaava sormi on ollut näkyvissä yksinpä täällä eduskunnassakin. Olkoot varsinaiset sotasyylliset siinä mukana tai ei, —

useimmat heistä siinä varmasti ovat — niin on heidän rankaisematta jäämisensä selvänä rohkaisuna tällaiselle olosuhteillemme erittäin vahingolliselle asiaintilalle.

Edellä manitsemani harhaluulo ja nurinkurisuus on ehdottomasti poistettava. Mitä lujemmaksi hallitus siinä suhteessa osoittautuu, sen kivuttomampaa tulee demokratian kehitys maassamme olemaan, sen vähemmän uskalletaan vehkeillä sitä vastaan, sen nopeammin häviävät fasismin jätteet yhteiskunnastamme. Kuten pääministeri sanoi, emme suinkaan vielä elä täysin normaalisissa oloissa, vaan sodan jälki- ja selvityskaudella, joka vaatii kaikkien voimien jännittämistä maamme selviytymiselle sodan aiheuttamista taloudellisista ja poliittisista vaikeuksista.

Viime aikoina hyökkäykset hallitusta ja sen omaksumaa suuntaa vastaan ovat käyneet yhä tiheämmiksi ja röyhkeämmiksi. Onpa miltei suorastaan sanottu, että ''entisten'', siis sotapolitiikkojemme, olisi astuttava nykyisen hallituksemme tilalle. Mitä tämä maallemme ja kansallemme merkitsisi, on sanomattakin selvää, mutta juuri tämä on pakottanut osaltaan eduskuntamme edistyksellisimpiä aineksia etsimään tilaisuutta osoittaa tukeaan hallituksen sodan- ja fasisminvastaiselle toiminnalle ja ilmaisemaan puolestaan, mitä toimenpiteitä he pitävät välttämättöminä maamme selviytymiselle edellämainituista ulko- ja sisäpoliittisista vaikeuksistaan. On erittäin ilahduttavaa todeta, että hallitus on tämän pyrkimyksen ymmärtänyt oikein ja nähnyt ratkaisun samalla suunnalla kuin mainittu eduskunnasta lähtenyt aloitekin ilmaisee.

Sotasyyllisten mahdollisimman nopea tuomitseminen, sotarikollisten rankaiseminen ja fasismille myötämielisten ainesten syrjäyttäminen johtavista asemista ovat ne toimenpiteet, jotka parhaiten vievät demokratian kehitystä maassamme eteenpäin ja auttavat meitä saavuttamaan uuden, edullisemman ja oikeutetun aseman demokratian rinnalla kansainvälisesti katsottuna.

Sotasyyllisyys on kansainvälisesti todettu juriidinen ilmiö. Joissakin aikaisemmista sodista voidaan puhua molemminpuolisesta syyllisyydestä, mutta hyökkääjävaltio on nykyisessä maailmansodassa ehdottomalla varmuudella todettu. Sen liittolaisiksi asettuneet toiset valtiot ovat tulleet osasyyllisiksi ja joutuvat kantamaan osansa korvauksista ja muista tuon aseman edellyttämistä seurauksista. Valtio ei kuitenkaan abstraktisena käsitteenä vastaa harjoittamastaan politiikasta kansainvälisen oikeuden, sopimusten ja inhimillisyyden vastaisista rikkomuksistaan, vaan niistä ovat vastuussa ihmiset, jotka tuota politiikkaa ovat harjoittaneet. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö jokaisessa taantumukselliseen sotaan ryhtyneessä maassa ole henkilöitä, jotka ovat tätä sotaa hankkineet, sen aloittaneet ja sitä johtaneet. He ovat antaneet leimansa koko sille käytännölle, joka maassa on vallinnut, jota on osoitettu vihollismaan väestöä, sotavankeja ja omankin maan sotaa vastustaneita aineksia vastaan. He ovat luoneet, ylläpitäneet ja kehittäneet määrätyn ajatus- ja menettelytavan niin sodankäynnin kuin yleisen taloudellisen ja hallinnollisen politiikankin alalla.

Määrätyt henkilöt ovat vastuussa tapahtumien pääsuunnasta meidänkin maassamme. Voitaisiin alkaa tapahtumista vuonna 1939 tai jo paljon sitä ennenkin, mutta nyt ei ole kysymys historiallisen yleiskuvan saamisesta, vaan raskaimmista rikkomuksista, joita kansojen turvallisuutta ja oman isänmaamme menestystä vastaan on tehty. Silloin voimme hyvin rajoittaa kysymyksen käsittelyn viimeiseen sotaan johtaneisiin ja sen yhteydessä oleviin kysymyksiin. Jo heti Moskovan rauhan solmiamisesta lähtien ryhdyttiin meillä valmistamaan sen rikkomista. Rauhansopimus solmittiin muodollisesti lopulliseksi. Mutta käsitettiin yleisesti väliaikaiseksi. Tällaiseen käsitykseen ja sen vaikutuksiin on ehdottomasti syypää sen hallituksen johto, joka tuona aikana maassamme toimi. Jos se olisi ottanut rauhansopimuksen vakavasti, jos se olisi pyrkinyt todella kestäviin ja ystävällisiin suhteisiin itäisen naapurimme kanssa, se ei olisi sallinut rauhaa vahingoittavia toimenpiteitä ja propagandaa. Mutta sehän oli itse tuon mielialan peruslähteenä ja sotavalmistusten järjestäjänä. Sen täytyi olla tietoinen sen aikaisista varusteluista ja yhteistoiminnasta Natsi-Saksan kanssa uuden sodan alkamisen mielessä. Se hankki itse tuota sotaa muillakin tavoin. Mutta ennen kaikkea laskemalla maahan suuren määrän vierasta sotavoimaa valheellisten selitysten

varjolla, se teki liiton hyökkäykseen valmistuvan Natsi-Saksan kanssa, josta itse Saksan valtiokansleri antoi todistuksen.

Tämä kaikki ei ole mitään jälkiviisautta. Se on välttämätöntä tilintekoa siitä, mitä tapahtui. Maassamme oli tuona aikana kyllikseni henkilöitä, jotka näkivät seuraukset jo silloin ja niistä varoittivat. Tätä ei otettu huomioon. Olemme täällä kuulleet, että pyrkimyksiä kulkea samoja latuja uudestaan on edelleenkin olemassa. Tiedämme, että jälleen on olemassa halua nähdä rauhantila väliaikaisena ja etsiä suurvaltojen välisistä mahdollisista erimielisyyksistä tukea omille sotaisille pyrkimyksille. Tämä on nyt estettävä ja sen estämisen ratkaisevana tekona on aikaisemman sotasyyllisyyden tuomitseminen.

Neuvostoliiton kärsivällisyyttä on jo tarpeeksi koeteltu ja oman kansamme olemassaolo ja itsenäisyys pantu liian usein alttiiksi, jotta tätä asiaa enää voitaisiin syrjäyttää tai lykätä. Koko demokraattinen maailma odottaa sitäpaitsi, että tekisimme selvän ratkaisun demokratian hyväksi. Meille on osoitettu suuri luottamus, kun on jätetty tämän asian hoitaminen omaksi asiaksemme. Meidän on oltava tuon luottamuksen arvoisia ja pystyttävä se myös omin voimin selvittämään.

On turhaa puhua siitä, että tutkimukset eivät vielä olisi kylliksi todistaneet sotasyyllisyyttä. Tarvitaanko todella kuukausimääriä kestäviä tutkimuksia siitä, että maamme saatettiin sotaan Neuvostoliittoa vastaan Natsi-Saksan rinnalla? Se on tosiasia, jota kukaan ei epäile ja koko demokraattinen maailma, oman kansamme työtätekevät rivit ja muut edistykselliset ainekset mukaanluettuina, ovat antaneet selvän tuomionsa. Kenen johdolla ja aloitteesta tämä tapahtui, kuka sen kansan selän takana järjesti, kuka solmi salaiset sopimukset Hitler-Saksan kanssa. Kuka salli saksalaisten joukkojen maahankuljetuksen, kuka solmi antikomintern ja Ribbentrop-sopimuksen, kenen vastuulla on Itä-Karjalan haltuunotto ja ryöstäminen? Tätä kaikkea ei ole vaikea todeta. Siihen ei tarvita kovinkaan monta kiloa asiapapereita, vaikka niitäkin varmasti riittänee, ei myöskään pitkiä mietintöjä, ei myöskään sen toteamiseksi, että tämä kaikki on ollut kansallemme mitä suurimmaksi turmioksi. Sen tuottamien tuhojen, vaurioiden, menetysten ja kärsimysten luettelemista ei tässä yhteydessä tarvittane. Ei myöskään tarvita montakaan asiakirjaa siitä, mitä tästä kaikesta demokraattinen maailma ajattelee, miten muualla suhtaudutaan vastaavanlaiseen käytäntöön, miten meillä harjoitettua menettelyä demokraattisissa valtioissa on arvioitu ja mitä niiden taholta meillä odotetaan. Oman kansamme käsityksistä tästä asiasta on helppo myös saada todistuksia. Se on mielensä lukuisissa tapauksissa jo ilmaissutkin; mutta jos hallitus olisi siitä edelleen epätietoinen, se voisi minä hetkenä tahansa saada vakuuttavan todistuksen haluamassaan muodossa.

Kysymyksen selvittelyä on kenties eniten haitannut se seikka, että syyllisiä katsotaan meillä olevan ylen paljon. Huomattavat piirit kansaamme osallistuivatkin tavalla tai toisella sotapolitiikkaan ja joko itse harjoittivat tai joutuivat saksalaisystävällisen, sota- ja kansalliskiihkoisen propagandan uhreiksi. Nyt ei ole kysymys heistä. Varsinaisia sotasyyllisiä ei kannata etsiä siitä joukosta. Riittää, kun se kourallinen, joka ratkaisevasti johti politiikkaa maassamme määrättyyn suuntaan, joutuu vastuuseen teoistaan. Jotta ei mitään epäselvyyttä asiasta olisi, kansandemokraatit ovat valmiit mainitsemaan, keitä he pitävät pääsyyllisinä tapahtuneeseen. Ymmärtääksemme hallituksen vastauksessa viitataan aivan samoihin henkilöihin. Ketkä ovat siis ne miehet, joiden syyllisyys ja rangaistavaisuus siis on ilmeinen, kuin hallituksen vastauksessa mainitaan.

Entinen presidentti Risto Ryti on niin ilmeinen sotasyyllinen, ettei kukaan, tuskin hän itsekään, sitä epäile. Kuka voi kieltää hänen ratkaisevan osuutensa sotaan joutumisessamme? Eikö hän ollut sekä ennen sotaa että sen aikana mitä kiinteimmässä yhteydessä Saksan johtavien politiikkojen, jopa itsensä Hitlerin kanssa? Eikö hän allekirjoittanut Ribbentrop-sopimusta? Eikö hän kirjeenvaihdollaan Adolf Hitlerin kanssa vielä vahvistanut ja lujittanut tätä sopimusta? Vieläkö tarvitaan enemmän todistuksia?

Voiko hänen pääministerinsä J. Rangell vapautua edesvastuusta? Eikö hänen tule vastata siitä, miten hän saattoi kansansa valmiin tosiasian eteen, miten hän suostui viemään sen sotaseikkailuun ja ilmeisen tu-

hon partaalle? Nämä ovat tosiasioita, joihin hänen täytyy vastata.

Entä Linkomies? Eikö hänen ollut määrä solmia rauha, mutta hän purjehti keväällä 1943 suoraan Kannaksen kauheisiin tapauksiin, jotka maksoivat kymmenien tuhansien poikiemme hengen? Pitääkö tämäkin kirjallisesti todistaa? Eikö sitä tiedä koko maailma?

Kivimäki. Hän on ''hoitanut'' suhteitamme Saksaan juuri sillä tavoin, että kaikki edellämanittu on mahdollista. Hän on ollut välittäjänä sopimusten solmiamisessa ja sodan suunnittelussa, siitä ei ole epäilystäkään. Ellei siitä ole kirjallisia todistuksia, niin mihin ne ovat joutuneet (Ed. Räisänen: Hän meni 1940 Saksaan järjestämään näitä asioita). Aivan oikein! Ehkä voidaan saada suullisia? Eikö ulkoministeriössä ole henkilöitä, jotka voivat valaista asiaa? Kenties Saksan valtakunnan entinen ulkoasiainministeri Ribbentropkin voisi kertoa tästä jotakin. Tai miksi ei myös ministeri Kivimäki itse. Ehkä hän on tajunnut tuon entisyyden turmiollisuuden ja haluaa selvittää sen koko laajuudessaan.

Vielä on eräs mies, joka ehdottomasti kuuluu suurimpiin syyllisiin. Se on toimitusjohtaja, entinen ulko-, kauppa- ja rahaministeri Väinö Tanner. Hän on ollut monien vuosien aikana sotakabinetin jäsen, sen sisärenkaan yhtenä johtavana sieluna. Hän johti taloudellista sodankäyntiä ja toi koko politiikkaan oman, hyvin painavan panoksensa. Hän valjasti myös työväen sodan vankkureiden eteen, Hän on lukemattomat kerrat ylityttänyt sitä taisteluun ''idän barbariaa'' vastaan, ja puhunut kommunismin hävittämisestä kuin kiihkein fascisti, vaikka hän ei tätä nimeä itselleen haluakaan. Hänen, työväenliikkeeseen lukeutuvan miehen, sen johtajan rikos on suurempi kuin monen muun. Eikä hän ole taistelua vieläkään lopettanut. Hän on ilmaissut tyytymättömyytensä sodan liian aikaiseen lopettamiseen. Rauhantilaa hän on pitänyt raskaampana kuin sotaa, hallitusta vastaan hän hyökkää kiivaammin kuin kenties kukaan. Missä mielessä? Rauhan ja demokratianko? Ei, vaan entisen politiikan palauttamisen mielessä. Tanner jatkaa edelleen sotapolitiikkaa, siitä ei ole epäilystäkään.

Monet muut vastuunalaisissa paikoissa olevat henkilöt ovat edesauttaneet samaa rikollista politiikkaa, mutta elleivät edellä mainitut olisi sitä omaksuneet, tehneet ratkaisuja, ryhtyneet fascismin liittolaisiksi, olisi moni muukin säästynyt väärältä suuntaukselta.

Tällaisen kourallisen asettaminen oikeaan paikkaansa ei toki liene hallitukselle ylivoimainen tehtävä. Saattoihan aikaisempi suuntaus ilman mitään muuta syytä kuin erimielisyys suhteesta Neuvostoliittoon ja sotaan ryhtyä toimenpiteisiin satoja ja tuhansia kansalaisia kohtaan maassamme. Nyt on osoittautunut, että noiden satojen ja tuhansien käsitys on ollut oikea, että edellämainittujen politikkojen toiminta on ollut, ei vain vahingollista maallemme, vaan myös valheellista ja koko demokraattista oikeustajuntaa loukkaavaa. Olisi kumma, ellei meillä olisi riittävästi miehuutta johtopäätösten tekemiseen tästä.

Emme missään tapauksessa pääse ohitse tästä kysymyksestä. Kansandemokraatit toivovat ja suovat, että se ratkaistaan hyvässä ja laillisessa järjestyksessä. On ilmeistä, kuten hallituksen vastauksessakin sanotaan, että monet vastuunalaisista politikoista ovat rikkoneet jo voimassaolevia lakejammekin. Pantakoon heidät siitä vastuuseen. Mutta yhtä ilmeistä on, että meidän joka tapauksessa täytyy myös ryhtyä lainsäädännöllisesti varmistamaan tulevaisuuttamme, demokratian kehitystä ja olemassaoloa maassamme. Se on toimenpide, johon kaikkialla muualla on jo aikoja ryhdytty. Kansainvälinen, demokraattinen laisäädäntö on määritellyt hyökkääjän, jopa fascisminkin. Vuosina 1734 ja 1917, lainsäädäntömme ratkaisuvuosina näitä käsitteitä ei meillä paremmin kuin muuallakaan tunnettu, ei varsinkaan tiedetty sitä, miten kohtalokkaiksi ne muodostuvat koko maailman turvallisuudelle. Voimassaolevat lait eivät ole pystyneet takaamaan turvallisuutta paremmin meillä kuin muuallakaan. Siksi on ryhdytty rakentamaan sellaista maailmanjärjestöä ja sellaista maailmanjärjestystä, joka estäisi sotien ja fascismin synnyn. Tuohon rakennustyöhön on jokaisen itseään demokraattisena pitävän maan osallistuttava. Sen on luotava oman maansa olot sellaisiksi, etteivät ne anna aihetta entisten kokemusten toistu-

miselle. Lait eivät suinkaan ole mitään ikuisiksi ajoiksi annettuja kivettymiä. Ne ovat syntyneet määrätyistä olosuhteista ja määrätyistä tarpeista. Kansojen oikeustaju ja tämän hetken polttava tarve vaatii varaamaan uusia takeita sekä kansainvälisessä että kunkin maan omassa lainsäädännössä kehityksen edistykselliselle, rauhanomaiselle suunnalle. Olen vakuuttunut siitä, että meidänkin hallituksemme ja eduskunta tulee ennemmin tai myöhemmin toteamaan tämän välttämättömyyden. Toivottavasti vain ei liian myöhään.

Valtakunnanoikeuden uudelleen valitseminen mainitaan tärkeimpänä toimenpiteenä sotasyyllisyyskysymyksen ratkaisemisessa. Toivottavasti tämä toimenpide auttaakin asiaa eteenpäin. (Ed. Räisänen: Ei se auta!). Olisihan joka tapauksessa häpeäksi, jos meillä edelleen pahimmiksi sotasyyllisiksi tunnetut kummittelisivat vastuunalaisimman oikeusistuimen jäseninä. Mutta en ole varma siitä, viekö tämä toimenpide loppuun saakka. Muistettakoon oikeuslaitoksemme suhtautuminen nykyiseen suuntaukseen. On toivottavaa, että hovioikeuksiemme presidentit nyt käsittävät, mistä on kysymys. Muistettava on, että nyt on kysymys nimenomaan kansallemme ehdottoman tärkeästä asiasta. Kansan oikeustaju, sen onnen ja menestyksen turvaaminen olkoot määräävänä ratkaisuja tehtäessä. Muodot seuratkoot tarvetta ja jaloa pyrkimystä.

En pysähdy pitkälti välikysymyksen toiseen osaan. Olen varma siitä, että toisten ryhmien edustajat tulevat puhumaan siitä enemmän. On selvää, ettei kansallissosialismin, saksalaissuuntauksen, raa'an kansallisuusvihan päätekijäin ole enää sallittava myrkyttää nuorisoamme. Minkälainen turva demokratialle on armeija, jonka piirissä voidaan harjoittaa sellaista maanpetokselista toimintaa, kuin täällä on kerrottu? Miten voivat virkamiehet, jotka sydämestään vihaavat uutta, maallemme niin välttämätöntä suuntausta, sitä toteuttaa?

Tämä kysymys on tärkeysjärjestyksessä toinen. Vain siinä siinä tapauksessa, että pystymme ratkaisemaan sotasyyllisyyskysymyksen, vasta silloin voi todellinen poliittinen puhdistus joka suhteessa toteutua. Muussa tapauksessa voivat alemmat virkamiehet ja toimihenkilöt aina viitata toimeksiantajiinsa, jotka taas pitävät itseään koskemattomina, koska ovat olleet kylliksi korkeissa asemissa. Johnson, Yhdysvaltain presidentin neuvonantaja on jo tästä „teokratisoinnista", jumalaksi julistamisesta, samoin kuin määräysten tottelijoista antanut selvän määrittelyn. Hän on osoittanut, että tällöin ei kukaan olisi teoistaan vastuussa. Tällä ajatuksen juoksulla on koetettu tehdä kokonaisista kansoista syyllisiä, mutta mikään ei ole katalampaa kuin piiloutua kansan selän taakse, silloin kun on rikottu itseään kansaa vastaan. Puhdistus ei ole yksinomaan hallinnollinen toimenpide. Se on myös ideoloogginen, ja se voi tapahtua vain siinä tapauksessa, että entisyyden tahra on poistettu kilvestämme.

Luottaen siihen, että hallitus ei tahdo jättää puolitiehen eikä viivyttele näiden ulko- ja sisäpoliittisesti niin ratkaisevan tärkeiden asioiden hoitamista, ja että eduskunta antaa kaiken tarvittavan tukensa näille hallituksen pyrkimyksille, ehdotan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Kallinen: Herra puhemies! Välikysymys, johon olemme juuri saaneet herra pääministerin vastauksen, on nimenomaan välikysymyksenä poikkeuksellisen laatuinen. En tarkoita sitä, että välikysymyksen aiheena ovat poikkeukselliset asiat. Sellaisiin asioihin ollaan jo totuttu tässä poikkeuksellisten, jopa luonnottomain asiain täyttämässä aikakaudessa. Tarkoitan sitä, että välikysymyksen tekijät eivät tällä kertaa lähteneet siitä, mistä parlamentaaristen tapojen mukaisesti tällaiseen puuhaan tavallisimmin lähdetään. Välikysymyshän useimmiten merkitsee ei ainoastaan sitä, että sen esittäjät ovat vakavasti huolestuneet jonkin asian tai asiain tilan johdosta, vaan sen lisäksi siihen usein sisältyy joko sanoin ilmaistu tai peitetty epäilys hallituksen toimenpiteiden tai niiden puuttumisen vuoksi, hyvin usein myöskin joko avoin tai peitetty moite.

Tälläkin kertaa välikysymyksen takana kieltämättä on huolestuminen. Mutta siihen ei sisälly hallituksen hyviin pyrkimyksiin kohdistuvaa epäilystä eikä moitetta. Pikemminkin tämä välikysymys on osoituksena siitä, että eduskunnan taholla tahdotaan olla kiinteässä ja luottamuksellisessa yhteistyössä hallituksen kanssa myöskin niissä vaikeasti hoidettavissa, suurta harkintaa ja

vastuuta vaativissa asioissa, joita välikysymys koskee.

Yleisesti alkaa olla tiedossa se, että sotavuosien aikana yhteys hallituksen ja eduskunnan välillä oli heikko, että eduskuntaa ei pidetty tapahtumien tasalla ja että tuon tuostakin eduskunta saatettiin jo tapahtuneiden tosiasiain eteen. Meillekin pesiytyi se perin epädemokraattinen ajatustapa ja perin epäparlamentaarinen käytäntö, jonka mukaan hallitus, tai vaikkapa vain osa siitä, harkitsee ja tekee valtakunnan elämälle tärkeitä ratkaisuja, kun taasen eduskunta, kansasta itsestään puhumattakaan, saa vasta jälestä käsin usein kiertoteitse, vaikkapa ulkomaalaisista lähteistä kuulla, mitä hallituksen taholla tai sen takana on päätetty ja tehty. Tällainen käytäntö saattaa eduskunnan voimattomuuden tilaan. Se on omiaan laimentamaan sen harrastusta asioita kohtaan, riistämään siltä sen aloitetarmon ja vaikutusvallan, jota ilman se ei voi täyttää valitsijain sille asettamia vaatimuksia.

Välikysymyksen esittäjät tahtovat nyt jakaa hallituksen kanssa huolen ja kuorman sotapolitiikan välttämättömien jälkiselvittelyjen jouduttamisessa sekä uuden suuntauksen vakiinnuttamisessa. Tämä velvoitus nähdäkseni koskee eduskuntaa kokonaisuudessaan, koska se koskee maatamme ja kansaamme kokonaisuudessaan. Kansan syvät rivit ovat huolestuneet sen johdosta, että maamme poliittisen, taloudellisen ja sivistyksellisen elämän korkeimmissa portaissa on vain verraten vähän havaittavissa selvästi näkyviä merkkejä kansakunnan tahdosta uuteen suuntaukseen. Näkyvillä ja vaikutusvaltaisilla paikoilla julkisesa elämässä on näihin saakka istunut ja edelleen istuu sotapolitiikan ja epädemokraattisen elämänmenon määrätietoisimpia edustajia. Tämä asiain tila on huolestuttava sisäpoliittisesti ja ennen kaikkea se on raskas, etten sanoisi vaarallinen asiain tila ulkopoliittisesti. Olemme siinä asemassa ja sellaisessa tilassa, että sisä- ja ulkopoliittisia asioita ei voida erottaa toisistaan siinä määrin, kuin voidaan tehdä normaalisina aikoina. Selviytyminen sisäpoliittisista ja niiden pohjana olevista taloudellisista vaikeuksista edellyttää mahdollisimman selvää ja luottamuksellista ulkopoliittista suhdetta demokraattisiin valtioihin, ennen muuta Neuvostoliittoon. Osaksemme tuleva ulkopoliittinen luottamus taasen suurelta osalta riippuu siitä, miten hoidamme sotapolitiikan jälkiselvittelyn ja uuden suunnan vakiinnuttamisen. Millään taholla ei meiltä odoteta minkäänlaista brutaalisuutta omissa selvittelyissämme. Päinvastoin sellaisella me kadottaisimme muiden maiden sekä luottamuksen että kunnioituksen. Mutta tiettyä selvyyttä kannanotoissamme meiltä vaaditaan, selvyyttä, joka ei jätä tilaa epäilyksille kansamme tahdosta todenteolla sopeutua uuteen olotilaan ja uuteen maailmaan.

Maailma on kerta kaikkiaan siirtynyt uuteen vaiheeseen. Sellaiset maat, kuten Neuvostoliitto, anglosaksilaiset maat, skandinaviset naapurimme, kaikki ne, joiden myötätunto ja luottamus meitä kohtaan on meille tuiki välttämätön, tuskin jaksavat käsittää suomalaista hitautta uuteen vaiheeseen ja uuteen suuntautumiseen siirryttäessä. Meidän ei auta odottaa sitä, että ulkomaat harrastaisivat psykologista syväluotausta meihin nähden ja sanoisivat toisilleen: Suomi tosin ei piittaa ulkonaisista seikoista, se tosin kantaa yrmeätä ilmettä meitä kohtaan, mutta kyllä se sisäisesti on yksi meistä. Tietysti olisi ilahduttavaa, jos noinkin pitkälle menevää ymmärtämystä osaksemme saisimme, mutta sellaisen odottaminen ja siihen luottaminen on, niin pelkään, perin epäviisasta ja saattaa käydä meille kalliiksi.

Omasta puolestani kuitenkin sanon avoimesti ja selvästi, että pohjimmaltaan en ota nyt esilläolevaa asiaa rankaisuvaatimuksena. Varmasti on tosin olemassa tapauksia, joissa rangaistava syyllisyys täytyy olla todettavissa. Välttämättä on saatava selville, mitkä salaperäiset voimat järjestivät saksalaisten maahantulon syksyllä 1940. On perinjuurin selvitettävä, mitkä mystilliset mahdit sopivat Saksan kanssa Suomen osallistumisesta hyökkäyssotaan Neuvostoliittoa vastaan kesällä vuonna 1941. Ribbentrop-juttu kokonaisuudessaan on selvitettävä pohjiaan myöten. Tietääkseni on olemassa muitakin suunnilleen samaan luokkaan kuuluvia kysymyksiä, joihin on saatava täysi selvyys. Kaikkien näiden tapahtumien takana on sitäpaitsi pysyvä tendenssi, määrätietoinen pyrkimys, joka vihdoin tilaisuuden tullen puhkesi kohtalokkaiksi teoiksi. Näiden asioiden selvittely arvatenkin johtaa myöskin rangaistuksiin, mutta se ei ole varsinainen

päämäärä, mihin pyrimme. Tärkeintä on saada asioista selvyys ja tämän selvyyden perusteella saada syrjään valtiokuvastamme henkilöt, jotka kohtalokkaimmalla tavalla ovat vaikuttaneet tämän maan kytkemiseksi Natsi-Saksan sotapolitiikkaan. Tärkeätä on saada kansamme ja demokraattiset maat vakuuttuneiksi siitä, että Suomi on todenteolla vapautunut sodanaikaisesta ja sitä edeltäneestä turmiollisesta politiikasta ja että se asian vaatimalta osalta uusin voimin ja kokonaan uusin toimin osoittaa itsensä täysin kelvolliseksi jäseneksi yhdistyneiden kansojen suureen perheeseen. Jos taasen pitäisimme vain rankaisemista sinänsä päämääränämme, jos meitä toiminnassamme ohjaisi kautta aikojen elänyt tarve tuottaa kärsimyksiä niille, jotka mielestämme ovat kärsimyksiä ansainneet, silloin vain jatkaisimme entistä kurjuutta uusin voimasuhtein, uusin vahtivuoroin (Ed. Räisänen: Pitää niille pienet rapsut antaa!) — — Tietysti, jopa vihakin on ymmärrettävä kaikkien aikaisemmin tehtyjen kauheuksien jälkeen, mutta kun se hekumoi vasta nyt voiton ja vapautuksen jälkeen, kuten jossakin on tapahtunut, nyt, kun entiset vastustajat on maahan lyöty, silloin siinä ei ole jalouden hiventäkään. Michelangelo kuvaa eräässä veistoksessaan gladiaattoria, jonka edessä on toinen lyötynä. Voittaja kääntää katseensa katsojaparveketta kohden odottaen sieltä surman merkkiä. Mutta tässä katseessa, kasvojen ilmeessä, koko miehen olemuksessa kuvastuu surumielisyys, kyllästymys, voiton turhuuden tunto. Jokainen ihminen, jonka sielussa luolakauden aikaiset viettymykset ovat jossakin määrin hälvenneet, kokee ja tuntee saman. Hän ehkä saattaa taistella taistelun aikana, mutta hänellä ei ole tarvetta lyötyä lyödä, kostaa, rangaista. Mikäli uusi maailma syntyy, niin sitä eivät ainakaan rakenna ne, jotka nyt eräissä maissa, onneksi tosin harvoissa, kostosta hekumoivat. Ei, he kuuluvat vanhan maailman hävittäviin voimiin itse sitä tietämättä. Jotakin uutta, vanhasta poikkeavaa, kykenevät rakentamaan vain ne, joille kostaminen ja rankaiseminen on vastenmielistä, joiden sielussa jo tarvekin tuollaiseen hukkuu tahtoon luoda jotakin uutta, toteuttaa jotakin ennen olematonta (Ed. Räisänen: Älähän runoile liikaa!). Ja ihmisyys on, paradoksaalisesti sanoen, verraten harvinaista tässä ihmisten maailmassa. Hallituksen vastauksesta käy selville, että se täysin käsittää vastuunsa tämän asian hoitamisessa intohimottomasti ja oikeudenmukaisesti. Juuri sitä tarvitaan erikoisesti tämänlaatuisten kysymysten hoitamisessa, joissa intohimot ja asiantuntemattomuus usein vaativat asianhoitajilta liian suoraviivaisia ratkaisuja. Jopa niin sanottu kansan oikeustajunta, joka monessa asiassa on huomionarvoinen mittapuu, saattaa nimenomaan tämänluontoisissa asioissa osoittautua epävarmaksi ja ristiriitaiseksi oppaaksi. Mikäli siihen yritetään vedota, ikäänkuin se olisi jotakin selvää, määrättyä, sinänsä ohjeeksi kelpaavaa, sikäli harjoitetaan metafysiikkaa ja huonoa sellaista. Tällaista metafysiikkaa tahallisesti väärin käytetään. Natsit rakensivat oikeusteoriansa „saksalaisen oikeustajunnan" varaan. Meilläkin taantumuspiirit, ennen muuta kotinatsimme, Lapuan liikkeen ja sen jatkon isänmaallisen kansanliikkeen muodossa, ovat suuriäänisesti vedonneet kansan oikeustajuntaan. Kaikella kunnioituksella Italian kansaa kohtaan voidaan varmuudella sanoa, että niiden joukossa, jotka potkivat Mussolinin ruumista Milanon kadulla, oli sellaisia, jotka olivat innokkaasti hurranneet Mussolinille silloin, kun fasismi oli menestyksensä kukkuloilla. He eivät inhonneet sotaa ja murhaamista sinänsä, mutta he olivat hirmustuneita, kun sota ja murhaaminen päättyi heille itselleen nolosti. Ne taasen, jotka eivät olleet hyväksyneet fasismia missään vaiheessa, varmasti kärsivät myöskin nyt, kun fascistinen sielunlaatu riehui uusin voimasuhtein, uusin vahtivuoroin.

Toistan vielä, että kun torjun kosto- ja rankaisemisajatuksen, niin sillä en suinkaan tarkoita asioiden ennalleen jättämistä. Ne, jotka ratkaisevalla tavalla vaikuttivat Suomen kytkemiseksi Saksan sotapolitiikkaan, on saatava syrjään julkisen elämän näkyviltä ja vaikuttavilta paikoilta. On kohtuutonta, että yksikään heistä on vielä tänä päivänä määräämisvaltaansa käyttelemässä tämän hirvittävän vararikon jälkeen (Ed. Räisänen: Linnaan ne on pantava!). Heidän on väistyttävä, heidän olisi pitänyt tehdä se jo kauan aikaa sitten vapaaehtoisesti, mutta koska heillä ei ole itsellään kyllin tajua eikä moraalista rohkeutta tehdä sitä, niin valtiovallan on löydettävä oikea tie heidän ojentamisekseen. Yksikään demo-

kraattinen valtio maailmassa ei tule osoittamaan meille luottamusta, ellei näin tapahdu, emmekä liioin ole niiden luottamuksen arvoisia, ellemme kykene tätä asiaa hoitamaan.

Sanon tämän painokkaasti varsinkin, kun yhtäkkiä on ilmestynyt areenalle uusia ihmisyyden apostoleja taholta, jolta aikaisemmin ei ole juuri ihmisyyden ääniä kuultu. Monet ainekset, joilla ei ollut sanaakaan sanottavana silloin, kun taantumus tässä maassa harjoitti väkivaltaa, kun sotaa vastustaneita ihmisiä rääkättiin ja surmattiin, vieläpä nekin, jotka kaikin voimin nostattivat vihaa sekä venäläisiä että niitä omia kansalaisiamme vastaan, jotka eivät tuohon vihaan yhtyneet, nämä samat ihmiset nyt ovat yhtäkkiä muuttuneet perin laupeiksi ja muodollisesta oikeudesta kiinnipitäviksi. Mutta mitähän he juuri nyt sanoisivat jos sota olisi päättynyt siten kuin he toivoivat sen päättyvän? Erään rangaistuskomppanian kuulu kapteeni piti vähän ennen sotamme päättymistä puheen hoidokeilleen, joihin suurelta osalta kuului sodan vastustajia. Herra kapteeni julisti, että vuonna 1918 tässä maassa pantiin toimeen puhdistus, ja se puhdistus oli suuri ja tarpeellinen, ja hän jatkoi: „Tämän sodan päätyttyä toimeenpannaan uusi puhdistus ja sen rinnalla vuoden 1918 puhdistus on oleva vain lastenleikkiä". Myönnän, että puhuja oli sielullisesti sairas ihminen, psykopaatti, mutta hänen sairaat aivonsa kehräsivät niitä ajatuksia, joita hän oli mustimmista taantumuspiireistä saanut. Nuo samaiset piirit nyt mielellään ponnekkaasti vetoavat pohjoismaiseen oikeusjärjestykseemme. Se on kaunis sana, mutta valitettavasti tämän maan työläiset eivät ole suurtakaan suojaa saaneet tuon oikeusjärjestyksen taholta. Tässäkin huoneessa on lukuisasti ja tämän huoneen ulkopuolella on monin verroin enemmän sellaisia kansalaisia, jotka syyllistymättä minkäänlaisiin rikollisiin tekoihin ovat saaneet vuosia virua vankiloissa, ehkä vain sen takia, että ovat uskaltaneet korottaa äänensä köyhien ja sorrettujen puolesta, rauhan puolesta, ihmisoikeuksien puolesta. He ovat olleet luokkaoikeuden uhreja, ja jos pohjoismaisella oikeusjärjestyksellä tarkoitetaan moisen menon jatkumista, niin siitä ei kannata paljoa maksaa. Mikäli tavoitteenamme on todella oikeusvaltio, niin sekin on suurelta osalta luotava. Saa nähdä, miten siinä onnistutaan.

Mutta juuri sen luomiseksi, demokratian ja rauhan vakiinnuttamiseksi on nyt toimittava. On olemassa pelottavia esimerkkejä siitä, että myöskin taantumuksen mustat voimat ovat työssä, kuten herra sisäministerin äskeisestä lausunnosta kuulimme. Siellä täällä yhä laskelmoidaan uusien sotien varaan. Siellä täällä paljastuu asekätköjä. Siellä täällä yritetään henkisesti ja fyysillisesti varustautua uuteen verenvuodatukseen (Ed. Räisänen: No minkätähden annetaan, otetaan kiinni!). Toivotaan juuri sitä.

En tahdo tämän enempää puhua kaikesta tuosta, sillä se on puhuttavaksikin aivan liian tunnotonta, tunnotonta ja kauhistuttavan typerää. Tämä kuitenkin johtaa minut erääseen asian puoleen, jota sosialidemokraattisissa piireissä kautta maan on viime aikoina ihmetellen pohdittu. En tiedä, kuinka monet niistä, joiden nimet ovat useimmiten tulleet julkisuudessa mainituiksi sotasyyllisyyskysymyksen esillä ollessa, ovat olleet fasisteja ja natseja perusperiaatteiltaan. Mutta sen tiedämme kaikki, että tässä maassa on ainakin 15 vuoden ajan vaikuttanut avoimesti fascistinen liike Lapuan-liikkeen ja isänmaallisen kansanliikkeen muodossa. Näillä liikkeillä on ollut kaikki fasismin sielulliset ja ideologiset tunnusmerkit: hillitön sotahulluus, valloitushalu, jopa kaikki gestapoleireillä tarvittava sadismi. Näitä on tukenut ja rahoittanut tämän maan taantumuksellinen aines, joka aina vuodesta 1918 lähtien määrätietoisesti ja monella muotoa on vaikuttanut suuntaa antavasti tämän maan ajatteluun, pyrkinyt luomaan maahan saksalaisintoisen ja Neuvostoliitolle vihamielisen psykoosin, istuttanut sitä koulunuorisoon, armeijaan, oikeuslaitokseen ja sivistyselämään. Juuri tuo kylvö se puhkesi kukkaan sodissamme, sen karvaita hedelmiä olemme saaneet niellä ja edelleen nielemme. Mutta sosialidemokraattinen työväestö, joka tuota mahtia vastaan on taistellut, on saanut nyt hämmästyksekseen havaita, että tuosta mahdista ja sen aikaansaamasta tuhoisasta suuntauksesta nykyisin hyvin vähän puhutaan. Sensijaan ylenmäärin puhutaan joistakin yksilöistä, aivan kuin haluamatta

muistaa, minkälaisissa oloissa ja minkälaisen paineen alaisina tässä maassa on ollut asioita hoidettava.

Olen tahtonut tuoda tämän esille en poistaakseni vastuuta niiltä, joiden sotapolitiikan johtajina on teoistaan vastattava, vaan osoittaakseni tapahtumien reaalisen taustan ja saattaakseni asian oikeisiin mittasuhteisiin.

Herra pääministerin vastaus välikysymykseen antaa meille vakuutuksen siitä, että sotasyyllisyyskysymys tullaan hoitamaan perusteellisten tutkimusten pohjalla ja vakaata harkintaa käyttäen. Oikeuden puolesta monta kovaa taistelua käynyt sosialidemokraattinen työväestö toteaa tämän asian tyydytyksellä. Uskon hallituksen eduskunnan tukemana kykenevän hoitamaan tämän asian lakipohjaisesti ja oikeamielisesti. Sensijaan en tunne iloa siitä, että tämä vaikeasti selvitettävä asia on otettu esille ja jopa pyritty ratkaisemaankin torikokouksissa. Vapaassa maassa kansalaiset saavat ilmaista mielensä ja olen valmis sitä oikeutta puolustamaan, mutta syyllisyyden tai sen asteen toteaminen nyt esilläolevassa asiassa on vaativa tehtävä niillekin, joilla on käsissään kaikki saatavissa olevat julkiset ja salaiset asiakirjat. Sitäpaitsi, jos demonstreeraus sotaa vastaan oli perin vaikeata sodan aikana, niin nyt se on miltei liian helppoa. En soisi työläisten harrastavan sellaista, mikä on aivan liian helppoa.

Emme voi toivoa mitään muuta kuin sitä, että hallitus onnistuisi johdattamaan tämän kansan mahdollisimman pienin vaurioin pois siitä kurimuksesta, mihin onnettomat olosuhteet yhtyneinä onnettomaan politiikkaan ovat sen saattaneet. Sosialidemokraattinen työväestö ja eduskuntaryhmä odottavat tämän nopeasti tapahtuvan myöskin esilläolevan kysymyksen kohdalta. Vaikka sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei yhdy välikysymyksen perusteluiden jokaiseen yksityiskohtaan, se kuitenkin empimättä tunnustaa pääasian kiireellisen tarpeellisuuden ja on valmis antamaan tukensa hallitukselle asian oikeudenmukaiseen päätökseen saattamiseksi.

Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta ilmoitan, herra puhemies, että ryhmä kannattaa yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Niukkanen: Herra puhemies! Yhtymällä kolmen suurimman puolueen eduskuntaryhmien väliseen yhteistoimintasopimukseen sekä täysin hyväksymällä hallituksen ohjelman, joihin kumpaankin sisältyi myöskin sotaan liittyvien kysymysten mahdollisimman nopea selvittely sekä varsinkin sanottuun yhteistoimintasopimukseen myöskin virkamieskunnan uudistaminen siinä mainituista aineksista, maalaisliiton ryhmä näin ollen on välikysymyksessä kosketeltuihin asioihin nähden asettunut täysin myönteiselle kannalle.

Seuratessaan hallituksen toimintaa ja varsinkin hallituksen viime aikoina näissä kysymyksissä jo suorittamia ratkaisuja, ryhmällä ei ole ollut myöskään mitään syytä epäillä, etteikö nykyinen hallitus parhaansa mukaan edelleen tulisi hoitamaan puheenaolevien kysymysten selvittelyä ohjelmansa mukaisesti. Tämän vuoksi maalaisliiton ryhmän on ollut vaikea tulla vakuuttuneeksi siitä, että tämä välikysymys olisi ollut välttämätön ja varsinkin kun olisi ollut muitakin keinoja antaa näiden kysymysten nykyisestä vaiheesta tarpeellisia selvityksiä eduskunnalle. Kun tämä välikysymys kuitenkin nyt on tehty ja kun hallituksen siihen antamasta vastauksesta käy selville, että hallitus aikoo kosketelluissa kysymyksissä edelleen toimia järkiperäisesti ja harkitusti ohjelmansa mukaisesti voimassa olevia lakeja noudattaen ja kun maalaisliiton ryhmä lisäksi edellyttää, että hallitus tulee näitä perin arkaluontoisia kysymyksiä selvittäessään pitämään ohjat tiukasti käsissään, ryhmä hyväksyy yksimielisesti yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen.

Ed. Salminen: Herra puhemies! Hallitus sanoo vastauksessaan: ''On täysin luonnollista, että sellaisen kansallisen onnettomuuden jälkeen, mitä käydyt sodat maallemme ovat merkinneet, kansalaiset haluavat saada luotettavan selvityksen niistä tekijöistä, jotka ovat johtaneet sotiin, varsinkin viimeiseen''. On aivan oikein, että hallitus tässä huomioi molemmat sodat, koska käsitykseni mukaan niin talvisota kuin viimeksikäymämme sotakin, ovat kiinteässä syy-yhteydessä toisiinsa. Vuonna 1941 alkaneeseen sotaan liittyviä tekijöitä ja ilmiöitä voidaan objektiivisesti arvostella vain sitä taustaa vastaan, minkä talvisotamme ja siihen johtaneet tapahtumat muodostavat. Tämän on hallituskin myöntänyt niissä ohjeissa, jotka n. s. Hornbor-

gin komitealle annettiin. Samoin on myöskin tällä taustalla tärkeä merkitys silloin, kun pyritään selvittämään kysymystä, missä määrin fascismilla, josta välikysymyksentekijät niin laveasti puhuvat, y. m. epädemokraattisilla virtauksilla on ollut sijaa kansalaisten poliittisessa toiminnassa.

Talvisodan alkaessa hoiti Cajanderin hallitus maamme asioita. Tätä hallitusta sen paremmin kuin silloista eduskuntaakaan ei voitane leimata fascistiseksi tai epädemokraattiseksi, ei muodollisessa eikä asiallisessa mielessä. Vuoden 1939 eduskuntahan valittiin puhtaasti sisäpoliittisten kysymysten merkeissä eikä se näinollen ollut mikään ulkopoliittinen eikä missään tapauksessa saksalaisystävällinen eduskunta. Maamme ulkopolitiikassahan oli silloin havaittavissa selvästi saksalaisvastainen tendenssi. Saksan ehdotusta hyökkäämättömyyssopimuksen solmiamiseksi ei eduskunta ollut hyväksynyt. Pääministeri Cajanderin kärkevät saksalaisvastaiset puheet yleisradiossa muistettaneen hyvin. Varsinaisen kansan keskuudessa ei fascismilla liioin ollut mainittavaa kannatusta. Vain jotkut yksilöt tai verraten pienet ryhmät saattoivat olla siitä kiinnostuneita. Tätä osoittaa varsin selvästi vuoden 1939 edustajanvaalien tulos. Näissä vaaleissa se ainoa poliittinen ryhmäkunta, jota voidaan syyttää mieltymyksestä fascismiin, nimittäin IKL, menetti huomattavasti kannatustaan (Eduskunnasta: Puolet!). Talvisotamme aikana meillä vallitsi suorastaan vihamielisyys Hitlerin Saksaa vastaan syvänä ja voimakkaana. Saksahan vaikeutti silloin meidän sodankäyntiämme estämällä aseiden kuljetuksen.

Talvisodan jälkeen yleiset olosuhteet sitoivat maamme yhä enemmän kansainvälisten konfliktien piiriin eli kuten Amerikan ulkoministeri Hull lausui, että Suomi on onnettomien olosuhteiden uhri. Jo silloin selvisi hallitusmiehillemme se tosiasia, ettemme me voi jatkuvasti muuttuneissakaan olosuhteissa pysy erillään suurvaltain keskinäisestä valtakamppailusta, tahdoimmepa sitä itse tai ei. Emme voineet löytää irtipääsyn mahdollisuutta suuntasimmepa katseemme mille ilmansuunnalle tahansa. Voidaan tosin esittää erilaisia olettamuksia — ja monet sen kernaasti tekevätkin— siitä, miten olisi käynyt siinä ja siinä tapauksessa, jos olisimme toisin menetelleet, mutta esimerkit toisen maailmansodan vaiheista osoittavat, kuinka vaikeata oli niiden valtioiden säilyttää puolueeton asenne, jotka tavalla tai toisella joutuivat yhtä lähelle suursodan osapuolten intressialueita kuin meidän maamme oli. Kun kesäkuussa 1941 Suomi sitten olosuhteiden pakosta joutui vedetyksi sotaan, ei se merkinnyt Natsi-Saksan ja sen imperialististen pyrkimysten tukemista, vaan meidän kohdaltamme täysin erillistä sotaa, taistelua vapautemme puolesta, kuten me sen käsitämme (Ed. Räisänen: Vikapuhetta!). Ei voitane meidän hallitustamme ja eduskuntaamme kovin ankarasti syyttää silloisesta kannanotosta senkään vuoksi, etteivät suuremmat ja vanhemmatkaan valtiot niissä oloissa aina kyenneet valitsemaan tietä, joka nyt jälestäpäin olisi osoittautunut niille edullisimmaksi. Myös on muistettava, että eräiden maiden, ehkä omankin maamme kommunistit tunsivat vissiä myötämielisyyttä Natsi-Saksaa kohtaan aina siihen saakka, kunnes Saksan ja Neuvostoliiton välinen sota syttyi.

Ettei fascismi myöskään sodan aikana saavuttanut täällä kannatusta, osoittanee parhaiten se seikka, että n. s. kansallissosialistiset yhdistykset ja julkaisut vietivät varsin kituvaa elämää ja kuvastivat vain muutamien haihattelijoiden poliittista askartelua. Kansamme ja sen hallituselimet korostivat voimakkaasti haluansa toimia perinteellisen demokratiamme pohjalla. Maan virkamieskunta toimi myös lojaalisesti hallituksen tukena, minkä seikan täytynee katsoa osoitukseksi esimerkillisestä lainalaisuudesta ja hyvästä demokraattisesta järjestyksestä. Onhan esitetty moitteita siitä, ettteivät erinäiset virkamiehet ja muut kansalaiset ole vapaaehtoisesti luopuneet johtavilta paikoilta muuttuneissa olosuhteissa. Käsittäisin sen johtuvan siitä, että he katsovat toimineensa kansan parhaaksi uskollisina maan hallitukselle ja laeille. Kun muuten arvostellaan virkamieskunnan toimintaa sodan aikana, samoin kuin yksityisten kansalaistenkin tekoja ja lausuntoja, tulee muistaa, että maa kävi raskasta taistelua, jolloin oli tehtävä kaikki puolustustahdon ylläpitämiseksi. Kun näin jälkeenpäin ja sodan onnettomasti päätyttyä arvostellaan menneitä tapahtumia ja toimenpiteitä, ei saa unohtaa näitä seikkoja.

Kaikki edellämainitsemani ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö henkilöitä, jotka ovat toimineet tai vast'edes toimivat lainvastaisesti, olisi asetettava toimistaan edesvastuuseen. Tämähän on aivan luonnollinen asia. Yhtä luonnollista on kuitenkin myös se, että tämän tulee tapahtua maan laillisissa tuomioistuimissa. Se on periaate, josta ei voida tinkiä. On tyydytyksellä pantava merkille, että myös hallitus on samalla kannalla. Vaatimukset n. s. kansantuomioistuimista on sitävastoin hylättävä, sillä ne eivät takaa sitä, että asiat tulisivat oikeudenmukaisesti tutkituiksi ja pätevästi ratkaistuiksi. (Ed. Räisänen: Paremmin kuin valtion rikosoikeuksissa!). Vertailut eräisiin ulkomaihin n. s. sotarikollisten, ja sotasyyllisten tuomitsemisessa eivät myöskään kelpaa meille osviitoiksi. Esimerkiksi Balkanin maissa ovat olosuhteet olleet kokonaan toisenlaiset. Niissähän on yleensä vallinnut jyrkempi tai lievempi diktatuurijärjestelmä. Tanskassa ja Norjassa taas saatetaan tällä hetkellä edesvastuuseen henkilöitä, jotka ovat toimineet yhteisymmärryksessä maan vihollisen kanssa laillista hallitusta ja valtiojärjestystä vastaan.

Mitä taas tulee poliittiseen puhdistukseen, millä hallituksen vastauksen mukaan ymmärretään muuta kuin sotaan liittyvien poliittisten tekojen rikosoikeudellista käsittelyä ja siis käytännössä tarkoittanee hallinnollista toimintaa, joka pyrkii rajoittamaan kansalaisten oikeuksia, niin se on erinomaisen vaarallinen asia. Perusteiden löytäminen suoritettaville toimenpiteille on tavattoman vaikeata ja johtaa helposti mielivaltaan. Jo sellaisen käsitteen määritteleminen kuin fascismi on mitä epämääräisintä. Kuten jo alussa mainitsin ei meidän maassamme ole suurestikaan esiintynyt varsinaisen fascismin aatteellisia kannattajia. Huomattavilla johtopaikoilla valtiollisessa elämässämme en tällä hetkellä liioin näe sellaisia. Jos taas koetetaan laajentaa tätä käsitettä niin suuresti kuin esim. tekee SKDL:n äänenkannattaja Vapaa Sana viime kuun 29 päivän numerossaan yrittäessään muovailla eräänlaista suomalaista fascismia, niin päädytään mahdottomuuksiin. Mainittu lehtihän kirjoittaa: "Mutta fascismi ei ole yksinomaan jonkin järjestön puitteissa esiintyvä yhteiskunnallinen ilmiö, se on määrätty ideologia, se on poliittinen suuntaus, joka nimellä tai toisella, tai vaikkapa kokonaan ilman nimeä, voidaan omaksua minkä kansallisuuden tai valtion piirissä tahansa. Se on imperialismin, valloitus-, ryöstö- ja sortopolitiikan räikein ilmenemismuoto nykyisellä historiallisella kaudella." Tällaisia ikäviä piirteitä ei liene vaikeata keksiä poliittisissa vastustajissa, kuten hyvin tiedämme historian antamista opetuksista. Jos hallinnolliset viranomaiset pääsevät jakamaan ihmisiä eri karsinoihin tällaisilla perusteilla, niin voi hyvin nähdä, mihin sillä tiellä lopulta päädytään. Puoluenäkökohdat ja yksityiset juonittelut saavat vaikutusalaa, joka ei voi olla turmiollisesti vaikuttamatta elämän yleiseen menoon. Yhtä epämääräinen on myös mainin ta „saksalaissuuntaukseen määräävästi vaikuttaneista henkilöistä", kuten hallituksen vastauksessa sanotaan. Missä kulkee raja ja missä pysähtyy vyöry, jos se kerran päästetään liikkeelle? Ei ole näin ollen ihmeteltävää, että henkilöt, jotka tietävät pyrkineensä toimimaan vilpittömästi maansa parhaaksi ja joista meillä on sama käsitys, tuntevat levottomuutta ja vastenmielisyyttä poliittista puhdistusta kohtaan, joka niin helposti voi muuttua poliittiseksi vainoksi.

Toisaalta emme kuitenkaan tahdo kieltää, etteikö tällä hetkellä saattaisi esiintyä tapauksia, jolloin joidenkin henkilöiden olisi yhteisen edun vuoksi ulkopoliittisista syistä väistyttävä paikaltaan siitäkin huolimatta, että he itse tuntisivat toimineensa vilpittömästi maansa hyväksi. Voittajahan ei katsele asioita samoin silmin kuin voitettu eikä ryhdy punnitsemaan yksityisen ihmisen vaikutteita. Kokoomuspuolueen ryhmä on kuitenkin varma siitä, että ne miehet, jotka sodan aikana olivat valmiit panemaan kaikkensa alttiiksi maansa puolesta, eivät nytkään kieltäydy henkilökohtaisista uhrauksista, jos he tulevat vakuuttuneiksi siitä, että yleinen etu sitä vaatii. Mutta hallituksen asia on se heille pätevästi osoittaa. Tällöinkin täytyy edellytyksenä olla, että jonkun yhteiskunnassa johtavalla paikalla olevan henkilön sodanaikainen toiminta selvästi todettaisiin vaikeuttavan maamme ulkopoliittisen aseman vakiintumista, jossa tapauksessa hänen olisi siirryttävä pois paikaltaan. Taas muotiin päässeiden tori- ja lakkokokousten mielenilmaisut eivät saa vaikuttaa asiaan. Meillähän on

lailliset valtioelimet, hallitus ja eduskunta, joiden tulee huolehtia näistäkin kysymyksistä, eduskunta, joka äsken toimitettujen vaalien perusteella ilmentää mitä pätevimmin kansan tahtoa, ja hallitus, jonka tulee puolestaan nauttia eduskunnan luottamusta. Tämän seikan olisi tullut hallituksen vastauksesta käydä selvästi ilmi.

Lopuksi en voi vielä olla voimakkaasti korostamatta sitä seikkaa, että Suomen kansa ja sen hallituselimet kaikesta huolimatta kantavat yhteisvastuuta sodasta. Sitä ei muuta se, että jotkut henkilöt, vieläpä ehkä pienet ryhmätkin, ovat olleet mikä mistäkin syystä eri mieltä tai että he myöhemmin, lopputuloksen ollessa jo selvän, ovat suorittaneet vastaavanlaisen tarkastuksen kannassaan, jos he teoillaan eivät ole aikanaan vaikuttaneet asiain kulkuun toiseen suuntaan. En ole eduskunnan pöytäkirjoista havainnut, että yksikään ääni olisi ratkaisevien päätösten teoissa rikkonut yhteistä rintamaa äänestyksissä. Moraalinen velvollisuutemme on näin ollen kantaa yhteisesti myös sodan seuraukset. Uskon, että tämän periaatteen tunnustaminen ja noudattaminen on myös hyödyllisin ja kunniakkain sekä sisä- ja ulkopoliittisesti. Se helpottaa monen kriisin selvittelyä ja auttaa meitä uusiin uhreihin, myös niiden uhrausten tekemiseen, joista juuri nyt on täällä eduskunnassa puhetta.

Herra puhemies! Kuten jo tästä lausunnostani käy selville, on kokoomuspuolueen ryhmällä vakavia epäilyksiä sitä poliittista puhdistusta kohtaan, josta hallitus vastauksessaan antaa viitteitä. Kun ryhmä maan vaikeat olot huomioon ottaen ja luottaen lain pohjalle rakentuvan terveen arvostelun ja oikeudentunnon säilymiseen maassamme ei kuitenkaan esitä perusteltua päiväjärjestykseen siitymismuotoa, niin se tekee sen siinä mielessä, että edellä esittämäni näkökohdat tulisivat vakavasti otetuiksi huomioon tätä erittäin arkaluontoista asiaa hoidettaessa. (Ed. Räisänen: Parasta on ottaa lusikka kauniiseen käteen!).

Ed. Österholm: Herr talman! Den interpellation som föreligger till behandling har rört vid en visserligen ömtålig och i många hänseenden oangenäm sak, men som i sin egenskap av ett arv från kriget dock så snart som möjligt måste klaras upp. Att saken tagits upp i form av en interpellation, åsyftar naturligtvis inte att ställa regeringen till svars för vad den gjort eller underlåtit. Det är en alltför trång uppfattning av interpellationsinstitutet i riksdagsordningen att begränsa dess ändamål till kritik av regeringen och till krav på uppklarande av förtroendefrågan i en viss situation. Det kan uppkomma ett läge, då det är önskligt att regering och riksdag möts i fullt samförstånd för att sprida klarhet över en för hela landet viktig angelägenhet. En sådan situation är nu för handen. Det är för resten inte första gången interpellationsförfarandet användas just i sådant syfte. Ingenting har varit mera främmande för interpellanterna än att bereda regeringen svårigheter. Det är nämligen intet fel på det parlamentariska förtroendet, och interpellanterna önskar tvärtom jämna vägen för regeringen och ge den allt det stöd den behöver för att föra landet ut ur den ömtåliga och alltjämt farofyllda tid i vilken vi lever.

Interpellanterna har föreställt sig att sakens betydelse skulle understrykas genom att riksdagen, som under krigsåren överhuvud intog en passiv hållning till livsviktiga frågor och inte sällan teg, då den hade bort tala, nu genom sin aktivitet skulle ge uttryck åt det krav på politisk upprensning som omfattas av stora lager av folket. Det har i överensstämmelse härmed också varit vägledande för interpellanterna att understryka vikten av att behandlingen av denna sak förbehålls statsmaktens organ, riksdagen och regeringen. Den bör inte skötas så att den råkar ut på villande hav och omhändertas av folkmöten, som formulerar radikala krav och undan för undan ger saken en alltmer tillskärpt innebörd. Politiken och landets allmänna angelägenheter skall skötas av dem som vederbör enligt lag och icke av utomparlamentariska krafter. Det är således en samhällsbevarande tankegång som ligger till grund för sakens upptagande i riksdagen. Låt oss hoppas att debatten i överensstämmelse därmed får den behärskade och värdiga prägel, som anstår folkrepresentationen och som sakens beskaffenhet för övrigt påkallar!

Den motivering, på vilken interpellationen bygger, är naturligtvis resultatet av ett samarbete och som sådant i vissa delar en kompromiss. En del uttryck och formu-

leringar måste därför skrivas på kompromissens konto och tillfredsställer inte mig och inte heller alla mina gruppkamrater bland interpellanterna, men det har inte hindrat oss att underskriva interpellationen, då vi fullt gillar dess syfte och anser dess framställande oundgängligt.

Interpellanterna har anledning att nu vara regeringen tacksamma för det svar som hr statsministern har avgett. Det framgår nämligen att regeringen själv har varit inne på samma tankebanor och hälsar interpellationen som ett välkommet tillfälle att få ge uttryck åt sin åsikt och sina intentioner. Vi finner nu också att regeringens ståndpunkt helt sammanfaller med interpellanternas både i fråga om dem som är ansvariga för vissa åtgärder och statshandlingar under vårt andra krig och dem som på ett särskilt framträdande sätt har exponerat sig i krigspolitiken och den nazistiska orienteringen. Regeringen kommer att ställa de förstnämnda till ansvar inför laga domstol och manar de senare att frivilligt dra sig tillbaka med risk att statsmakten i annat fall kan bli nödsakad att skrida till andra åtgärder, som man i det längsta vill undvika i ett samhälle som bemödar sig om att respektera och skydda grundsatser av förpliktande innebörd.

Regeringens förklaring lämnar inte rum för något tvivel om det allvar med vilket denna sak betraktas. Svaret på interpellationen understryker både den inrikespolitiska och utrikespolitiska sidan av saken. Det är ingenting mindre än landets välfärd som står i fråga. Nu återstår det att se om nazist-sympatisörerna på framskjutna poster i samhället äntligen fått klart för sig vad klockan är slagen och om de som exponerat sig i den våghalsiga och envetna krigspolitiken, nu skall försvinna i obemärktheten. Det är inte fråga om att söka syndabockar och att tömma grämelsen över ett förlorat krig och dess följder i hämndåtgärder mot de ansvariga. Vi vet väl att deras uppgift inte var lätt och vi sätter oss inte till doms över deras tänkesätt och avsikter. Men det som däremot är rätt och rimligt och tillbörligt och som statsministern två gånger har uttalat från riksdagens talarstol, är att den nya situationen fordrar nya män och att de som misslyckats träder åt sidan. De har absolut inte rätt att i överrtygelsen om sina oförvitliga motiv klamra sig fast vid sina ställningar, eftersom de därigenom sätter landets inre jämvikt och dess utrikespolitiska ställning i fara. Det är ingen sann patriotism, som ställer frågan om vad man själv velat men inte kunnat före sitt lands uppenbara intresse. Det är kanske hårt att säga det, men det förhåller sig i alla fall så att det spelar en ringa roll, om vederbörande själva känner sig skuldbelastade eller inte. Nu står stora värden på spel. Fosterlandet har krävt och kräver fortfarande större offer av de sina än de som nu står i fråga och det som nu fordras. Representanterna för misslyckandets politik måste dra sig tillbaka från det offentliga livet. När man i en farlig tid ställer sig eller låter ställa sig på ansvarsfulla poster, får man vara beredd på följderna av att misslyckas. Det är hederligare och mera aktningsvärt att dra konsekvenserna än att trotsa ett obevekligt händelseförlopp. Nu är det alltså ett uppenbart riksintresse att den politiska upprensningen snabbt kommer i gång.

Men man skall naturligtvis inte vara så säker och obetingat föreställa sig att regeringens och riksdagens maning tas i akt, hur allvarligt den än är menad. Det kommer av allt att döma fortfarande att finnas halsstarriga, som inte tvekar att sabotera den sanering rikets inre och yttre säkerhet kräver. De kommer att sätta upp en oskyldig min och låtsa som om det inte rörde dem. Det blir då regeringens sak att upplysa vederbörande vad det är fråga om och göra det med all den kraft och bestämdhet som är av nöden. Uppgiften är inte angenäm, men den måste fullföljas för att undgå att utomparlamentariska krafter tar sig talan i saken och att vi trots allt måste rulla upp hela problemet på nytt under andra, bistrare förhållanden.

Nu bör det i sanningens och rättvisans namn sägas ut att den politiska upprensningen, som är en nödvändig följd av kriget, knappast kommer att nå fram till de verkligt skyldiga, de krigsansvariga i egentlig mening. Jag syftar på dem som i nationalistisk självförhävelse skapade och utbredde läran om Storfinland och i sina drömmar inte nöjde sig med Östkarelen utan hyste aspirationer på andra landvinningar, både i öst och i väst. Vi minns de sorligt ryktbara kartorna över Storfinland som spriddes på 1920 och 1930-talen och

den agitation som undergrävde tron på vårt folks fredskärlek och ledde till att vårt lands verkliga samhörighet med Norden kunde ifrågasättas. Denna farliga agitation förgiftade t. o. m. skolungdomen och visade sedan sitt rätta anlete i Lapporörelsens vilda äventyr, som skakade rättsstaten Finland i dess grundvalar. Var finns de nu, som i det finska folkets sinnen sådde det nationalistiska högmodets frön, som under vårt andra krig slog ut i blom i erövringsspolitiken och gav oss den skörd av tistel och törnen som vi nu måste bärga in? De är de verkligt krigsansvariga. På dem skall historien lägga skulden för de olyckor som övergått vårt folk. En del av dem har vid randen av den avgrund, dit deras läror och förehavanden har fört vårt land, betygat sin lojalitet mot den nya situationen och det finns sådana av dem som trängs i främsta ledet och gör anspråk på att representera samhällets nya anlete. Den politiska förvandlingskonsten har under olika skeden stått högt i vårt land, men den har aldrig kunnat förvärva respekt för sina bevekelsegrunder. De flesta av de krigsansvariga av denna typ kommer att slingra ledigt genom herr statsministerns såll och nås inte av den brännmärkning, än mindre av det straff som de förtjänar. Men det skall vi ha fullt klart för oss att den sanering som behövs i vårt samhälle, inte är genomförd, förrän den nationalistiska andans sumpmarker har dränerats. Har den katastrof, i vilken vårt andra krig mynnat ut, varit tillräckligt förkrossande för att göra slut på chauvinismen och nationalismen? Det är inte alldeles säkert. Det finns tvärtom tecken — vi ha hört om dem i dag — på att så inte är fallet. Men den golgata-vandring, som ännu ligger framför Finlands folk, då det skall i slit och umbäranden betala erövringspolitikens efterräkningar, är kanske tillräckligt hård för att nationalismens ogräs skall trampas ned av de illusionerade och förgrämda medborgargrupper.

Herr talman! Jag hyser tillit till att regeringen skall fullfölja de avsikter den gett tillkänna i svaret på interpellationen och att de åtgärder, som av riksdagen och regeringen erkänts vara nödvändiga, skall genomföras snabbt och med iakttagande av lagliga former.

Svenska riksdagsgruppen kommer enhälligt att rösta för enkel övergång till dagordningen.

Ed. K a u p p i: Herra puhemies! — Läheisessä menneisyydessä suoritettujen tekojen lopullinen historiallinen arviointi ei ole vielä mahdollinen. Niiden syiden tyhjentävä selvittely, jotka vuonna 1939 kietoivat meidätkin maailmansodan pyörteisiin, on jäävä tulevaisuuden tehtäväksi. Mutta kun hallitus ilmoittaa nyt esittämistään käytännöllisistä syistä pyrkivänsä niin pian kuin mahdollista saattamaan loppuun tutkimukset sotiin, varsinkin viimeiseen, Saksan rinnalla käytyyn, johtaneesta politiikasta ja asettavansa syyllisiksi havaitut lailliseen vastuuseen teoistaan, niin tällä hallituksen toimenpiteellä on perustetta. Kysymys on näet, niinkuin hallituksen vastauksessa selitetään, sen selvittämisestä, onko ja missä yhteydessä noissa sotiin johtaneissa tapahtumissa esiintynyt rangaistavia tekoja, sekä asiaan kuuluvan rangaistusseuraamuksen määräämisestä, kun rikos on todettu tapahtuneeksi. Tällaiset toimenpiteet voidaan katsoa oikeusjärjestyksen luonnolliseen toimintaan kuuluviksi.

Koska erinäisissä kokousten lausumissa ja lehtikirjoituksissa on esiintynyt lievästi sanoen sekavia käsityksiä asioista, kiintyy huomio hallituksen vastauksen siihen kohtaan, jossa sanotaan, että tutkimuksen tarkoituksena on hankkia selvyys siitä, missä määrin ne henkilöt, joiden johtamana maa on liittynyt sotaan ja sitä käynyt, ovat tehneet itsensä syypäiksi voimassa olevien lakien mukaan rangaistaviin tekoihin. Edelleen on merkittävä hallituksen toteamus, että viralliseen ulkopolitiikkaan kuuluneiden tekojen jäljestä päin suoritettava tarkoituksenmukaisuusarviointi, olipa se sitten kuinka jyrkästi tuomitseva tahansa, ei lankea yhteen oikeudellisen rangaistavaisuuden kanssa. Tästä katson käyvän ilmi, että kysymyksessä oleva tutkimus- ja tuomitsemistoiminta on tarkoitettu pysymään laillisen oikeusjärjestyksemme pohjalla, niin että siinä sovelletaan voimassaolevaa lakia ja sen soveltajina käytetään perustuslainmukaisia tuomioistuimia. Tämä pitäytyminen lailliseen oikeusjärjestykseen tietää myös sitä, että syytetyn tekoa arvostellaan sen rikoslainsäädännön mukaan, joka oli voimassa silloin, kun kysymyksessä oleva teko suoritettiin. Menneisyydessä tehdyn

teon julistaminen myöhemmällä lainsäädännöllä rangaistavaksi tai rangaistusmäärää koskevaan säännöksen muuttaminen syytetylle ankarammaksi on soveltumatonta Suomen niinkuin muidenkin Pohjoismaiden oikeusjärjestykseen (Eduskunnasta: Oikein!).

Paikallaan olevana on pidettävä sitäkin hallituksen lausumaa mielipidettä, että syytteeseen on pantava ainoastaan ne, joiden toiminnan rangaistavaisuus on ilmeinen.

Kun hallituksen vastauksessa mainitaan myöskin valtakunnanoikeuden jäsenten uuden vaalin toimittamista koskevasta lakiesityksestä, joka on toisessa yhteydessä eduskunnan käsiteltävänä, niin on, vaikka en ole sanotun asian tähänastisessa käsittelyssä tehnyt vielä siitä huomautusta, aihetta sanoa, että uuden vaalin toimittamisella, kun valittujen jäsenten toimiaika ei ole vielä kulunut loppuun ja kun uusi vaali tapahtuu kieltämättä poikkeuksellisessa tilanteessa, on hieman sellaisen satunnaisen tuomioistuimen asettamisen makua, jollaiset on hallitusmuodon 60 §:ssä nimenomaan kielletty. Tässä yhteydessä tahtoisin vain kohdistaa huomiota siihen, että erityisesti murrosaikoina on oikeudenkäytön arvovallan takia noudatettava tuollaiseen poikkeuslainsäädäntöön ryhtymisessä hyvin suurta varovaisuutta.

Paitsi tuota lain mukaan rangaistavien tekojen selvittämistä on hallitus ilmoittanut välttämättömäksi aikaansaada tähänastista enemmän henkilömuutoksia johtavilla paikoilla yhteiskunnassa. Tällainen puhdistustoimenpide on tarkoitettu ulottumaan melkoisen laajalle, niin että se käsittää sekä valtion hallinnossa että sellaisissa yksityisissä tehtävissä toimivia, jotka suhteiden vuoksi ulkomaihin taikka tärkeytensä takia muuten antavat leimaa yhteiskunnallemme.

Mitä ensiksi valtion viran tai toimen haltijoihin tulee, niin puhumatta nyt niistä tapauksista, joissa virkamies laillisesti tuomitaan viralta pantavaksi, on vuoden 1926 laissa säädetty joukko kaikkein tärkeimpiä virkoja niinsanotuiksi luottamusmiesviroiksi, joiden haltijat voidaan harkinnan perusteella vapauttaa tehtävistään esim. juuri sen takia, että poliittisen tilanteen kehitys sitä vaatii. Tuota lakia säädettäessä on harkittu, mitkä virat ovat luonteeltaan sellaisia, että ne on asetettava sanottuun luottamusvirkojen ryhmään. Sitä vastoin muihin virkamiehiin ja yksityisten, esim. liikeyritysten johdossa oleviin henkilöihin nähden ei voimassa olevan lain mukaan voida ryhtyä käyttämään äskenmainittua vapauttamismenettelyä. Senvuoksi kaipaisi tässä yhteydessä selvyyden vuoksi hallituksen vastauksessa mainintaa siitä, että tarkoitetaan ainoastaan laillisessa järjestyksessä tapahtuvaa toimipaikoilta poistamista. Niinikään vaatisi oikeusturvallisuus määrittelemään riittävän täsmällisesti, mitä henkilöitä tällaiset toimenpiteet tulevat koskemaan. Ei voida tinkiä siitä perusvaatimuksesta, että näissä toimissa on pysyttävä voimassaolevan oikeusjärjestyksen perustalla (Vasemmalta: Pysyttiinkö kuutosjutussa siinä?).

Kun kysymys on virka-asemassa olevien henkilöiden poistamisesta paikoiltaan, niin tämän pitäisi tapahtua ensi sijassa hallituksen toimesta heihin henkilökohtaisesti vetoamalla mieluummin kuin virallisilla toimenpiteillä.

Ulkopoliittinen tilanne voi tietenkin vaatia sellaisia puhdistustoimenpiteitä, joista nyt on puhe. Mutta on vältettävä päästämästä asioita siihen, että kotona keksitään tällaisia vaatimuksia ja sitten pyritään antamaan niille ulkopoliittinen väritys. On siis pidettävä kiinni siitä, että ainoastaan todella ulkopoliittisten syiden — ja pätevien syiden — johdosta tällaisiin puhdistustoimenpiteisiin käydään. Nimenomaan on varottava sitä, mistä nyt on merkkejä nähtävissä ja mihin täällä edelliset puhujat jo ovat viitanneet, että tällaisista asioista ryhtyisivät päättelemään tori- ja katukokoukset. Asioiden hoitaminen on pidettävä valtiovallan laillisten elimien, hallituksen, eduskunnan ja tuomioistuinten käsissä.

Edistyspuolueen ryhmä, joka on ollut natsilaista niinkuin muutakin diktatuurikomentoa vastaan ja puolustanut meidän vanhalla pohjoismaisella perustalla olevaa demokratiaamme riippumattomine oikeudenkäyttöineen sekä asettunut torjumaan myöskin sitä ylimielistä ulko- ja sisäpoliittista suhtautumistapaa, jota varsinkin 1930-luvulla esiintyi, ymmärtää hallituksella olevan vaikeuksia sen hoitaessa maamme sijoittumista tunnustetuksi jäseneksi uuteen maailmanjärjestykseen, ja on osaltaan valmis myötävaikuttamaan vaikeuksien poistamiseen. Mutta se ei voi olla korostamatta,

ettei näitä vaikeuksia todellisuudessa poisteta eikä vähennetä heikentämällä meidän omaa, perusteiltaan vakiintunutta ja pitkäaikaisen kehityksen tuloksena muodostunutta oikeus- ja yhteiskuntajärjestystämme. Päinvastoin on tämän järjestyksen noudattaminen ja tehokas ylläpitäminen juuri omiaan antamaan yhteiskuntarakenteellemme sitä lujuutta, joka tekee valtiomme kelpoiseksi uuteen demokraattiseen maailmanjärjestykseen.

Edistyspuolueen ryhmä kannattaa yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen. (Ministeri Helo: Täysfarisealainen saarna!).

Ed. Sergelius: Herr talman! Tvenne kort på varandra följande olyckliga och ödesmättade krig ha fört vårt land till en ekonomisk och sedlig kris, vars följder vi ännu ej kunna överblicka. Med den ekonomiska ha vi endast haft förkänning av, men den sedliga har manifesterat sig på mångahanda sätt tack vare den sadistiska propaganda den tyska naziledningen icke blott själv tillämpade utan även mer eller mindre öppet ympade på de folk, som blevo dess lydiga tjänare. Vilka beundrande eller lydiga blindpipor hade ej Hitler haft i många av våra under krigsåren ledande män och som gåvo sin oförställda beundran för det mål denne man hade satt som sitt: förverkligandet av Tysklands tusenåriga dröm om herrefolket och dess vasallstater! Denne man trodde, att han med sin krigsapparat kunde spjälka upp de europeiska folken på sådana av lägre och sådana av högre raser. Och med honom gåvo vi oss i samspel! Varför? Jo därför att våra ledande personer i den unga republiken Finland icke brydde sig om att fördjupa sig i det ryska problemet, i Sovjetunionens oövervinneliga inre styrka samt dess tillgång på moraliska och materiella värden. Man ville endast bygga på överrumplingen och våldet och dock misslyckades mannen Hitler med sin väldiga människo- och materielapparat på alla linjer, den krigstekniska, den diplomatiska och den propagandistiska. Man har ofta frågat sig, huru vårt i grund och botten frihetsälskande folk kunde sluta upp kring fascismen och Nazi-Tyskland. Förklaringen måste sökas i den sinnestämning, som var rådande hos våra krigsansvariga, börjande framför allt med det högre och högsta militärbefälet, en stor del av kyrkans män, de högre tjänstemännen och många bönder, vilka sistnämnda kommo med i svängen tack vare inflytande från de reaktionära kretsarna, med vilka de kommo i intim politisk förbindelse redan under de första åren av vår självständighetstid. Dessa kretsars uppfattning om demokratin och parlamentarismen komma bäst till uttryck genom Lappo-rörelsen av åren 1930 och 1931, vars mål var som bekant ett förklenande, ja t. o. m. försökte man sig på ett förintande av folkstyret. Lapporörelsen, bakom vilken stod tidigare här av mig nämnda kretsar, är den olyckliga sociala och politiska yttring, som går igen, när vårt land drabbas av någon stor olycka. Och vilken riklig flora av sammanslutningar och föreningar med antidemokratiska paroller gav ej Lapporörelsen upphov åt! Dessa föreningar ha småningom gått sin upplösning till mötes och det är väl få, som beklaga deras öde. Det tyska befälet likasom underbefälet voro besjälade av förakt för rätten och människovärdet och i en sådan atmosfär fostrades större delen av vår officerskår, och det yngre officerssläktet tog arv efter det äldre. Lappo-andan hade en god jordmån bland dessa och särskilt bland de svurna anhängarna av sällskapet Akateeminen Karjala-seura, där denna anda fortlevde som intensivast och där tanken på Stor-Finland hölls vid liv liksom hatet till allt ryskt.

Mot denna bakgrund har man att se våra ledande kretsars nazi-inställning och Sovjetunionens framställningar redan från år 1938 om vissa säkerhetsgarantier för Sovjet-Ryssland. Hösten 1939 framförde Sovjet ånyo förslag till underhandlingar beträffande ökande av sin säkerhet bl. a. i form av gränsregleringar i händelse av ett stormaktskrig. Då likväl intet hjälpte, satte Sovjetunionen in sin första generaloffensiv, som slutade med Moskvafreden av år 1940. De fascistiska kretsar, som voro ledare av den finska politiken, kunde ej glömma detta nederlag, och fantasterna begynte plädera för revansch och de storfinska drömmarna vaknade åter. Icke långt efter fredsslutet ingick vårt dåvarande statsråd med den tyska regeringen det sorgligt ryktbara fördraget om genomfart i vårt land av tyska trupper, vilka i stöd av

denna överenskommelse anlände hit redan år 1940 och av vilka det fanns här ansenliga mängder i maj och juni 1941 och redan då försedda med varje vapenslag, och vilka trupper man vid denna tid redan begynt kalla för „Waffenbrüder". Därmed hade även nazismen vunnit stadigt fotfäste i vårt land. Så följde vårt andra krig med Rådsunionen, som skulle enligt de ledande generalerna, optimistiska som de voro, räcka två à tre månader, och om vilket regeringens böneplakat av den 22 december 1942 säger: „Tvångsfreden i Moskva, så tung den än var för oss, var en nödvändig frist i väntan på den stund, då vår fiende skulle stå till svars för sina brott mot den mänskliga och gudomliga ordningen. I allt detta se vi, huru Guds hand lett oss. Vi vilja tacka Honom därför, såsom vi ur vetskapen därom samla krafter för att varaktigt trygga Finlands folks framtid." Underskrivet av dåvarande republikens president Risto Ryti och kontrasignerat av dåvarande undervisningsministern Antti Kukkonen.

För att varaktigt trygga Finlands folks framtid var det ej nog med böneplakatet av år 1942 utan ansågo vederbörande det opportunt att förvandla riksdagshuset, den politiska maktens hemvist, till ett bönehus fram på våren 1943. Allt detta också enligt nazimönster.

Det andra vinterkriget började med framgångar för den finska armén. De storfinska drömmarna skulle nu förverkligas. Fjärrkarelen var inom räckhåll. Och i sin yverborenhet drog man sig inte för att komma på krigsfot med det brittiska imperiet. Fredssträvanden på olika håll avvisades kallt liksom varje tanke på vapenstillestånd ända tills Sovjet för andra gången satte in med en generaloffensiv och efter en veckas tid ånyo steg fram till Moskvafredens gräns. Först nu begynte riksdagen att i större omfattning röra på sig och på allvar föra fram tanken på vapenstillestånd. Då uppenbarade sig åter en olycksfågel i finsk politik vid namn von Ribbentropp med det sista ödesdigra tyska dokumentet, som förbjöd Finland varje självständigt handlande beträffande krig och fred utan Tysklands begivande, varom även redan här hr statsministern anmärkt. Ödmjukt böjde sig presidenten och majoriteten av regeringen för befallningarna utan att bry sig om folkrepresentationens uppfattning. En direkt följd av avtalet blev, att de Förenta Staterna även avbröto de diplomatiska förbindelserna. Hemmanazisterna, alltså de som tagit arv av Lappomännen, hade, stödda på de tyska bajonetterna och den storfinska andan, nått sitt mål, ett förintande av demokratin och parlamentarismen i vårt land liksom Finlands isolering från alla demokratiska stater. Dödsklockorna ringde över det nazityska riket, och Sovjetunionen förklarade en ny offensiv som hade bragt över oss ännu mera fattigdom och elände än vad våra två krig medfört om ej nöden slutligen tvungit oss att godtaga Sovjetunionens vapenstillestånd.

Ansvariga för vårt lands olyckor har i högre eller lägre grad varit alla de personer, som konsekvent arbetat för naziinställning, och härvid drabbar ansvaret mycket tungt propagandisterna i radion och den periodiska pressen. Sant är, att en hel del såväl svensk- som finskspråkiga organ under de två sista månaderna helt och hållet lagt om sin politiska upplysningsverksamhet. Det är ju bra med det, men förglömmas kan ej, att dessa samma inflytelserika tidningar dag efter dag, vecka efter vecka, månad efter månad fullföljde eller förde en försvarskamp för nazismen och idealiserade den hitlerska mentaliteten, och det fanns tidningar, smutsiga nog att öppet gilla t. o. m. många sadistiska handlingar från tysk sida.

Av den under senaste vecka till regeringen överstyrda interpellationen likasom av de resolutioner, som nyligen kommit till stånd bland olika medborgarkretsar överallt i landet, kan man sluta sig till att en allmän uppfattning är den, att ledande personer, som under de gångna åren konsekvent inom försvaret, utrikespolitiken, undervisningsväsendet och alla övriga civila förvaltningsgrenar burit vittne om sin pronazistiska inställning och gjort propaganda för denna, böra ställas till ansvar och, där det blir nödvändigt, befordras till straff. Detsamma är förhållandet med dem, som genom radion och den periodiska pressen vilselett det finska folket. En snabb upprensning är så mycket mera av nöden, som hos oss ännu finnes fascistiska personer i mer eller mindre framskjuten ställning, som sabotera t. ex. stilleståndS-

fördraget efter förmåga i hopp om att intressekonflikter ännu i sista stund skola komma till stånd mellan Sovjet och anglosaxarna. En isolering av de krigsskyldiga och deras befordran till ett rättvist straff är så mycket mer av behovet påkallat, som vårt land livligt önskar taga plats bland de demokratiska folken i ett efterkrigs-Europa samt visa vår mäktiga granne i öster liksom dess allierade, att vi ärligt sträva efter deras vänskap och förtroende. Men till plats i det nya förbundet av nationerna äro vi berättigade först sedan vi kunnat tillbakavisa påståendet, att hela det finska folket är krigsskyldigt. Ett snabbt tillrättaläggande av dessa misstankar kan endast ske genom att vi i handling visa att de krigsskyldiga, för att ej tala om krigsförbrytarna, omedelbart ställas till ansvar. En sådan rättsuppfattning biträda alla från det nazistiska oket befriade europeiska nationer, enkannerligen de danska och norska folken, vilka allaredan gått till räfst- och rättarting med landsförrädarna. Vi måste, om ej i morgon, så i övermorgon få ett fredligt rättssamhälle till stånd, där alla politiskt opålitliga element hänvisas till de platser, där det tillkommer dem att verka och gottgöra vad de brutit. Vid oskadliggörandet av våra politiska oroselement får inte hämndlystnad eller hat vara vägledande, utan på ett upplyftande sätt skola vi återställa friheten och rätten i vårt land och därmed visa, att det finska folket i grund och botten har en annan läggning än det folk, till vilket det knöt sitt olyckliga öde.

De flesta krigsskyldiga i ledande ställning göra gällande, att de städse handlat med fosterlandets bästa för ögonen, att de ej varit med om att mörda blomman av Finlands manliga ungdom eller att stympa och vanställa denna eller i hundratal sända oförvitliga medborgare för att misshandlas och svälta i fängelserna. De krigsskyldiga åter i mindre framskjuten ställning säga sig ha handlat på befallning och under hot om repressalier. Vad den förra kategorin krigsskyldiga eller ansvariga, d. v. s. förtroendemännen beträffar, så ha de antingen vetat, vad ansvaret rört sig om, och då äro de skyldiga, eller också ha de ej förstått innebörden av ansvaret, och då äro de politiska ignoranter, som usurperat nationens förtroende, vilket är ett annat sätt för brottslighet eller medansvarighet. Allt övrigt, det är struntprat.

Då regeringen med riksdagens förtroende går till att ur vårt samhälle isolera och ställa till ansvar de profascistiska elementen i vårt land i akt och mening att uppbygga ett rättssamhälle och skapa åt Finland en lyckligare framtid och att med rötterna uppdraga den nazistiska sådd, som vår akademiska och skolungdom så rikligt beskärts med, så må man ej heller glömma de medborgare i Finland, vilka varit fascistiska relikter, hoc est, vilka engagerats antingen direkt av Tsykands naziregering eller av dess hantlangare i vårt land och drivit fascistisk eller nazistisk propaganda i främmande länder och därmed i hög grad smutskastat vårt demokratiska folk i andra frihetsälskande nationers ögon.

Om regeringens svar på interpellationen ville jag kort hava sagt, att det enligt mitt förmenande såsom en „första etapp" vid saneringen av vårt politiska liv torde kunna tillfredsställa den allmänna opinionen i vårt land och det allmänna rättsmedvetandet bland Europas fria folk.

P u h e m i e s: Istunto keskeytetään ja sitä jatketaan kello 16.

Täysistunto keskeytetään kello 13,58.

Täysistuntoa jatketaan kello 16.

Puhetta johtaa puhemies F a g e r h o l m.

Välikysymyskeskustelu jatkuu.

Ed. A n n a l a: Herra puhemies! Suomen kansan eduskunta on tänä päivänä tämän välikysymyksen vuoksi joutunut sisäisissä asioissaan erittäin vakavaan tilanteeseen. Välikysymyksen allekirjoittajat ovat nimittäin tänä kansamme kohtalon vaikeana hetkenä asettaneet tavallaan ratkaistavaksi kysymyksen, kykeneekö Suomen kansa itse hoitamaan asiansa. Ministeri Leino täällä antamassaan lausunnossa taa-

sen väitti, ettei tässä maassa ole vielä tähän saakka demokraattista poliittista toimintaa lainkaan harjoitettu. Tätä taustaa vastaan aion siis seuraavassa lausua jonkun sanan.

Kahtena itsenäisyytemme ensimmäisenä vuosikymmenenä Suomen kansa ehti selvästi osoittaa koko sivistyneelle maailmalle, että tämä kansa oli itsenäisyytensä arvoinen. Sinä aikana nimittäin tapahtui tässä maassa niin valtava kehitys kaikilla elämän aloilla, ettei sitä ennen itsenäisyyttämme osattu kuvitellakaan. Maamme vaurastui köyhistä oloista lähtien aivan hämmästyttävässä määrässä. Elinkeinot kukoistivat. Tämä pieni kansa kykeni luomaan lyhyessä ajassa sadoissa tuhansissa laskettavan määrän uusia itsenäisiä tiloja, joiden asukkaat tunsivat itsensä onnellisiksi vapaissa, itsenäisissä kodeissaan. Erinäisten valtiovallan tukitoimenpiteiden avulla kyettiin raivaamaan uutta maata viljelykselle sellaiset alat, ettei mikään toinen kansa maailmanhistoriassa voi osoittaa saman ajan kuluessa, kansan lukumäärän huomioon ottaen, kyenneensä vaastaavanlaatuisiin tuloksiin. Sosiaaliset ja yhteiskunnalliset olot järjestettiin ikivanhalle pohjoismaalaiselle vapauden periaatteelle ja saatettiin sellaiselle tasolle, joka kestää vertailun minkä muun kansan olojen kanssa tahansa. Kaikenlaatuinen huoltotoiminta, sairaalahoito y.m. olivat pitkälle kehitetyt. Koko yhteiskunta ja sen toiminta lepäsi sellaisilla perusteilla, ettei kukaan rehellistä työtä tekevä yksityinen ihminen voinut tosissaan väittää, että yhteiskunnassa olisi ollut varsinaisia köyhyyden ja kurjuuden syitä olemassa (Vasemmalta: Harhakäsitys!).

Kaiken edellisen lisäksi oli kansan opetusolot järjestetty siten, ettei ketään unohdettu. Maassa oli yleinen koulupakko ja kaikki ihmiset osasivat lukea ja kirjoittaa. Vapaata tieteellistä tutkimustyötä kunnioitettiin ja autettiin valtiovallan taholta eteenpäin. Samoin maan taide-elämä kehittyi nopeassa tahdissa. Tällaisten olosuhteitten vallitessa kansa tunsi itsensä itsenäisyytemme rauhanvuosina onnelliseksi ja teki työtä rinta rinnan yhteisen kotinsa rakentamiseksi. Kaiken tämän kansan henkisen ja taloudellisen kehityksen suunnasta ja ohjauksesta eivät eri kansalaispiirit aina olleet läheskään yksimielisiä. Arvosteltiin toisin ajattelevia, jopa kohtuuttoman ankarin sanoin. Sanan säilät säihkyivät aika ajoittain hyvinkin tulisina, mutta aina oli kaikessa huomattavissa, että jokainen tahtoi tehdä vain sitä, mikä oli tälle yhteiselle isänmaalle eduksi ja sen paljon ankaria elämänkokemuksia kokeneelle kansalle onneksi. Kokonaisuuden kannalta aivan merkityksettömiä poikkeuksia lukuunottamatta oli yhteisenä periaatteena vanha suomalainen, elämän raskaassa koulussa opittu, elämänviisaus: arvaa oma tilasi, anna arvo toisellenkin.

Mutta sitten tulivat ihmiskunnan onnettomuuden kauheat vuodet, sota kävi yli maitten ja tallasi jalkoihinsa kansat. Suomen kansa janosi nyt, kuten aikaisemminkin kaikkien sukupolvien aikana, rauhaa eikä toivonut mitään muuta kuin saada elää rauhassa. Kansa oli lukumäärältään vähäinen, aineellisilta varoiltaan sotaan köyhä. Siksi sen johtavat miehet tekivät kaikkensa, että maa olisi saanut elää rauhassa ja suurvaltain sodasta syrjässä. Tässä maassa ei ollut johtavassa asemassa yhtään niin ajattelematonta ihmistä, joka olisi vakavissaan ajatellut esim. hyökkäyssotaa. Mutta sotaan joutuminen ei riippunut meistä, vaan Suomi joutui suurvaltain keskinäiseen sodan myrskyyn. Se myrsky vei väkisin tämän kansan mukaansa, ellei se tahtonut joutua tallatuksi ja poltetuksi, kuten sodan viimeisessä vaiheessa pohjoisimmalle Suomelle kävi.

Suomen kansalla ei ollut muuta tahtoa kuin saada elää itsenäisenä ja vapaana kansana ja täyttää omaa erikoista tehtäväänsä ihmiskunnan keskuudessa lähinnä juuri tämän Suomen suvun hyväksi, koska me käsitimme, että kansojen Jumala oli juuri sen tehtävän meille antanut. Tämän velvoituksen edessä ovat kansan johtavat miehet polvesta polveen tehneet tässä maassa työtä, uhranneet voimansa ja yksityisen elämänsä onnen ja rauhan. Tätä samaa tietä ovat kulkeneet myöskin tämän sukupolven kansamme johtajat, johon asemaan he ovat joutuneet kansan yhteisen tahdon velvoittamina niissä oikeissa demokraattisissa oloissa, jotka kansamme keskuudessa ovat vallinneet. Niille oloille on ollut ominaista tasavertainen vapauden periaate, keskinäinen kansalaisten kunnioitus, sisäinen järjestys ja kuri. Nämä ovat olleet m. m. niitä kulmakiviä, joilla kansamme onnellinen kehitys itsenäisyytemme aikana on seisonut.

Mutta sota kävi joka tapauksessa yli maan.

Se vaati satatuhantisen määrän kansamme parasta elinvoimaa. Kymmenet tuhannet äidit, lesket ja lapset itkevät rakkaitaan ja isät surevat poikiaan, jotka sortuivat sodan raskaalla tiellä. Näin tekevät rinta rinnan niin maan johtavilla paikoilla olevat isät kuin talonpojat ja työmiehet. Sodan suonen isku on iskenyt kipeästi kaikkia, koko kansaa. Mutta siitä huolimatta tämä kansa taisteli yksimielisesti olemassaolonsa puolesta rauhaa janoten, mutta alistui ankaraan välirauhaan heti sinä hetkenä , jolloin sellainen meille suotiin. Välirauhan ehdot olivat ja ovat ankarat, mutta Suomen kansa on tahtonut ja on selvästi ilmoittanut tämän tahtonsa noudattaa niitä ehtoja, jälleen pitäytyen vanhaan elämänviisauteen: ennen mies maansa myöpi kuin sanansa syöpi. Siksi täällä on ryhdytty määrätietoiseen jälleenrakennustyöhön, että voitaisiin suorittaa määrätyt sotakorvaukset ja pelastaa kansa tuhoutumasta sodan aiheuttamaan nälkään ja kurjuuteen.

Kaikissa näissä kohtaloissa ovat kansan valitsemina alttiudella ja suurta vastuuta tuntien kansaamme johtaneet ne miehet, joita välikysymyksen tekijät nyt syyttävät sotarikollisiksi. Välikysymyksen sanonnasta huokuu viha ja kostonhalu näitä kansamme johtavia miehiä kohtaan, jotka nyt pitäisi tuomita. Kukaan vakava kansalainen ei ole voinut hiljaisesti kauhistumatta lukea sitä kostonhimoista asiakirjaa, minkä välikysyjät ovat hallitukselle vastattavaksi jättäneet. Useimmat niistä miehistä, joita välikysymyksessä näkyvästi tarkoitetaan, ovat kansan yhteisinä luottamusmiehinä uhranneet elämänsä parhaat vuodet isänmaan yhteisen edun hyväksi. He ovat kansan tahdosta seisoneet sen eturintamassa silloin, kun kansan olemassaolo on ollut vaakalaudalla ja sen kohtalosta suuret ovat lyöneet keskenään arpaa. Nämä miehet ovat tunteneet kansansa hädän ja tehneet kaikkensa, että kansa saisi elää. Tämä on sellainen totuus, jonka koko Suomen kansa tuntee ja koko Suomen kansa on ollut yksimielinen siitä, että niin on ollut tehtävä, koska mitään muuta valinnan varaa ei ankara kohtalo ole meille suonut. Samaa mieltä näitten nyt syytettyjen kanssa olivat noina vuosina m. m. eräät nykyiseen hallitukseenkin kuuluvat ministerit (Eduskunnasta: Oikein!).

Mutta nyt tulee ed. Kuusinen y. m , joiden nimeä ei koskaan aikaisemmin itsenäisen Suomen yhteisessä rakennustyössä ole mainittu, ja kysyvät, mitä hallitus tahtoo tehdä näiden rikollisten miesten rankaisemiseksi? Paljon muutakin he kysyvät ja kaikesta huokuu Suomen kansalle pohjimmaltaan outo kostonhimo. Välikysyjät lähtevät siitä, ettei Suomessa ole aikaisemmin lainkaan noudatettu demokraattista politiikkaa. Tämä heidän käsityksensä on niin väärä kuin ikinä voi olla. Suomen hallitusmuoto y. m. perustuslait ovat nimittäin kaikkialla tunnustettu mitä kansanvaltaisimmiksi. Näiden lakien mukaan kansan asioita on ikivanhojen pohjoismaisten vapaudenperiaatteiden mukaan myöskin hoidettu. Mutta nyt tulee ed. Kuusinen, ministeri Leino ynnä muut ja väittävät, ettei täällä ole ennen vielä demokratiaa tunnettukaan. Ed. Kuusinen luetteli joukon huomattavien kansalaisten nimiä, jotka ovat tehneet tälle maalle suuria palveluksia, mutta joita hän nyt syyttää rikollisiksi. Tämä ed. Kuusisen puhe oli sellaista puhetta, joka osoittaa, ettei hän edes tunne Suomen kansan itsenäisyyden ajan elämän menoa eikä maamme oloja. Hänen tänään antamansa lausunto osoitti niin leppymätöntä mieltä Suomen kansan elämäntahtoa vastaan, jollaista tuskin minkään muun kansan eduskunnassa esitettäisiin. Sellaista esiintymistä on pidettävä äärettömän valitettavana. Tätä ei Suomen kansan valtava enemmistö ymmärrä. Se voisi ehkä ymmärtää, jos puhujana olisi isänmaan palveluksessa ansioitunut ja harmaantunut henkilö, mutta ei näissä oloissa, sillä kysyjät ja puhujat ovat melkein kokonaan tuntemattomia tälle kansalle, henkilöitä, joiden teoista isänmaan hyväksi eivät asiakirjat vielä tähän mennessä mitään kerro. Heidän omatuntonsa voi ehkä heille korkeintaan itselleen sanoa, mitä he ovat isänmaalleen antaneet.

Kysyjäin viitoittama tie on valitettava ja sellainen tie, jos sille lähdettäisiin, jolla tämän kansan kärsimysten määrä entisestään vain moninkertaistuisi. Hallitus antoi ohjelmajulistuksessaan tiedon siitä, että sodan yhteydessä mahdollisesti esiintyneet rikokset tutkitaan maan voimassaolevien lakien mukaan. Näitä asioita tutkimaan on asetettu erikoinen komitea, jonka työn on kerrottu lähiaikoina valmistuvan Olisi kaiken järjen nimessä pitänyt odottaa tämän työn valmistumista, eikä ryhtyä tällaiseen

näytelmään, jonka eteen eduskunta nyt on joutunut. Menestyksellisen jälleenrakennustyön ensimmäisenä ehtona on, että maassa olot vakautetaan sellaisiksi, jolloin kansalaiset jälleen tuntevat tasavertaisina nauttivansa lain ja oikeuden suomaa suojaa. Suomessa on aina ollut laki kaikille sama ja niin tulee vastaisuudessakin olla. Torikokoukset ja yksityiset kansalaisryhmät eivät saa mennä lakien ja hyvien tapojen yläpuolelle. Sellainen ei ole mitään demokratiaa, vaan mielivaltaa, joka helposti muodostuu väkivallaksi, ja tietää koko kansalle onnettomuutta Minä olen tämän sanonut jo toistakymmentä vuotta sitten eräässä toisessa yhteydessä eduskunnan pöytäkirjaan. Kuka on rikkonut, hänet tutkittakoon lakien mukaan ja tuomittakoon, niin on tehty tähän saakka ja niin on tehtävä vastakin. Hallituksen pitäisi pitää tarkasti kiinni tästä vanhasta oikeusperiaatteesta. Käyttäköön hallitus lain ankaraa kättä, mutta käyttäköön sitä oikeudenmukaisesti ja kaikille samalla tavoin, kuten itsenäisessä Suomessa on tähänkin saakka tehty.

Tämä maa on meidän kaikkien yhteinen koti, jonka rakentamiseen ja hoivaamiseen me olemme saaneet pyhän ja tinkimättömän velvoituksen. Rakennettakoon tätä kotia sovinnon mielessä, sillä vain silloin pelastumme ajan kaaoksesta. Viha ja vaino toisin ajattelevia kansalaisia kohtaan todistaa epädemokraattista mieltä. Tämänkin olen sanonut eräässä toisessa yhteydessä jo kymmenkunta vuotta sitten eduskunnan pöytäkirjoihin ja se pitää edelleen paikkansa. Kostonhuuto todistaa epävanhurskasta mielialaa, joka aiheuttaa onnettomuutta kodeissa ja koko kansan keskuudessa. Nyt on aika rakentaa eikä hajoittaa ja kaataa. Sitä on jo tapahtunut aivan liikaa tänä onnettomana sodan aikana.

Välikysymyksen tekeminen on ollut mielestäni tarpeeton, koska tiedettiin muutenkin, että hallitus hoitaa asian. Tämän välikysymyksen yhteydessä on vain valmistettu tilaisuus sellaiselle eduskuntakeskustelulle, joka ei ole ollut kansallemme onneksi eikä myöskään kunniaksi. (Vasemmalta: Ei ainakaan tämä puheenvuoro!).

Ed. Heljas: Herra puhemies! — Keskustelu sotasyyllisyydestä on yksi kaikkein vaikeimpia ja vastenmielisimpiä kysymyksiä, mikä eduskunnan käsiteltäväksi voi joutua. Tehtävän vaikeus johtuu ensiksi siitä, ettei vielä ole keksitty oloihimme täysin soveltuvaa määritelmää siitä, mitä sotasyyllisyydellä tarkoitetaan, ja toiseksi eroavat sotaan johtanut kehityksemme ja poliittiset olomme eräistä toisista maista, joissa sotasyyllisyys on muodostunut päivänpolttavaksi kysymykseksi. Mainitsemme vain kaksi esimerkkiä, jotka tämän erilaisuuden selvästi osoittavat. Naapurimaassamme Norjassa siirtyi maan laillinen hallitus Englantiin ja ilman mitään laillisia valtuuksia anasti vallan Quisling ja hänen ryhmänsä. On aivan luonnollista, että Quisling tovereineen joutuu vastaamaan valtiopetoksesta. Mitään vastaavanlaatuista ei meillä ole tapahtunut. Tai ajattelemme Tanskan tapausta. Siellä jäi hallitus ensi miehityksen jälkeen paikoilleen, mutta erosi myöhemmin, kun katsoi jatkuvan yhteistoiminnan saksalaisten kanssa mahdottomaksi. Hallitusta on kyllä ankarastikin arvosteltu, mutta mikäli täällä tiedetään, ei hallituksen jäseniä aseteta syytteeseen, koska he ovat toimineet laillisilla valtuuksilla. Syytteeseen joutuvat sitä vastoin kaikki ne, jotka hallituksen eron jälkeen ovat olleet yhteistoimintamiehiä tai tukeneet saksalaisia miehitysviranomaisia. Tämäkään ei sovellu Suomen tapahtumiin.

Tehtävän vastenmielisyys perustuu lähinnä tunnesyihin. Monelle meistä ovat ne henkilöt, joiden ylle nyt lankeaa sotasyyllisyyden varjo, henkilökohtaisesti tuttuja. Heidän kansalaiskuntoansa ja haluansa palvella vaikeissa olosuhteissa maatamme ja kansaamme emme tahdo epäillä. Ja juuri näistä syistä on varsin laajalle levinnyt sellainen mielipide, ettei kysymyksen oikeudellinen selvittely ole lainkaan tarpeen, koska sotasyyllisyyttä samassa mielessä kuin eräissä toisissa maissa ei meillä ole. Onpa tänään täällä eräissä lausunnoissa eitetty sellainen ajatus, että koko Suomen kansa olisi sotaan syyllistynyt. Mutta totuus on kuitenkin se, että sodan aikana sekä Suomen kansaa että valitettavasti myöskin eduskuntaa hoidettiin taitavalla propagandalla.

On myös esitetty se toivomus, että tämän asian käsittely olisi siirrettävä mahdollisimman kaukaiseen tulevaisuuteen, koska emme ole vielä kypsiä sitä ratkaisemaan.

Käsittääkseni ei meillä kuitenkaan ole kumpaankaan mahdollisuuksia. Asian siirtäminen epämääräiseen tulevaisuuteen on huono ratkaisu, koska se silloin tulee todennäköisesti eteemme nykyistä vaikeampana. Meillä on tämmöisestä asiain hoitamisesta aivan tarpeeksi kokemuksia. Esim. rauhanteon viivytteleminen heikensi vain kansainvälistä asemaamme ja huononsi rauhanehtoja. Samoin on mahdotonta ajatella, että asia jätettäisiin kokonaan ratkaisematta. Kaikkialla voittajamaissa on tämä kysymys mitä suurimman mielenkiinnon kohteena. Jo pikainen silmäys näitten maiden sanomalehdistöön osoittaa, miten juuri sotasyyllisyyskysymys kuohuttaa yleistä mielipidettä näissä maissa. Olisi siis lapsellista luulla, että Suomi saisi pysyä jonain onnellisten saarena eristettynä muun maailman tapahtumista. Herättäisi suunnatonta huomiota kaikissa voittajamaissa, jos Suomessa painettaisiin asia villasella. Sellainen vain huonontaisi meidän ennestään perin huonoa kansainvälistä asemaamme. Lisäksi on huomioitava voimakas sisäpoliittinen painostus.

Kysymyksen esilleottamista on myös vastustettu viittaamalla erääseen, itse asiassa hyvään ja täysin hyväksyttävään periaatteeseen, nimittäin siihen, ettei politiikkaa saa kriminalisoida. Valitettavasti on kuitenkin niin, että ne, jotka innokkaimmin tähän periaatteeseen vetoavat, itse kuuluvat niihin, jotka aikaisemmin hyväksyivät politiikan kriminalisoimista. Totuus on, että sitten lapualaisliikkeen alkamisen on meidän maassamme tuomittu suuri määrä kansalaisia, joiden ainoana rikoksena oli heidän poliittinen mielipiteensä. Tässäkin eduskunnassa on useita, jotka omalla kohdallaan tietävät, mitä politiikan kriminalisoiminen merkitsee. Kun tässä välikysymyksessä esitetään, että sotasyylliset on saatettava lailliseen edesvastuuseen, niin ei se käsittääkseni merkitse politiikan kriminalisoimista. Tarkoituksena ei ole tuomita ketään hänen poliittisten mielipiteittensä vuoksi, ei jonkun satunnaisen lausunnon, puheen, kirjoituksen tai onnittelusähkösanoman perusteella, vaan sellaisesta teosta, joka on tuottanut onnettomuutta maalle, jota tehdessään asianomainen on ylittänyt valtuuksiaan ja joutunut rikkomaan maan lakeja vastaan, jolloin tietysti oikeudenkäynti on suoritettava voimassaolevan oikeusjärjestyksen pohjalla.

Enemmän kuin tämä on herättänyt arvostelua se välikysymyksen kohta, jossa viitataan poliittiseen puhdistukseen. Pelätään sen johtavan mielivaltaan ja on myönnettävä, että pelko siinä suhteessa on aiheellinen. Ei voi tulla kysymykseenkään, että johtavassa asemassa oleva virkamies tai liikeyrityksen johtaja pakotettaisiin eroamaan sen perusteella, että hän on vastenmielinen jollekin poliittiselle ryhmälle tai vielä vähemmän sen johdosta, että joku torikokous on niin päättänyt. Syitten pitää olla lähinnä ulkopoliittisia. Silloin tulevat ennen muita kysymykseen sellaiset virastot, laitokset ja liikeyritykset, joiden tehtäviin kuuluu suhteiden hoitaminen vastaavanlaisiin ulkolaisiin laitoksiin ja taloudellisiin yrityksiin. Jos tällöin osoittautuisi, että nämä henkilöt olisivat ''personae non gratae'', eivätkä juuri tästä syystä kykene solmimaan suhteita, olisi heidän väistyttävä syrjään. Nykyisenä meille perin vaarallisena aikana ei meillä ole varaa menettää yhtään ystävää. Maan edun tulee käydä yksityisedun edellä. Maan etu vaatinee kuitenkin, että suunniteltu puhdistus supistuisi vain ehdottoman välttämättömään. Näin pienellä maalla ei ole varaa siihen, että suuri määrä kykeneviä ja ansioituneita kansalaisia siirretään toisarvoisiin tehtäviin. Kulttuuri- ja liiketoimintamme voisi sen perusteella kärsiä korvaamattomia vaurioita. Muutenkin voi tässä asiassa liiallinen intoilu viedä hakoteille. Kun esim. lehdistä saa lukea sellaista, että tunnettu laulajatar ei saisi taidetilaisuuksissa esiintyä, koska hän on konsertoinut Saksassa, tai että kansakoulunopettaja olisi erotettava virastaan, kun ei koulun salkoon nostanut lippua jonain voiton päivänä tai että joku virkaintoinen poliisikonstaapeli olisi fasistina vapautettava virastaan j.n.e., silloin on epäilemättä menty liian pitkälle. Esitettyjen puhdistusvaatimusten joukossa on suorastaan naurettaviakin. Liiallinen intoilu tässä asiassa on epäilemättä vaaraksi. Se voi nostattaa sellaisia tunteita, joiden hillitsemiseen ei nostattajillakaan ole voimia. Meillä on siitä tarpeeksi kokemuksia. Oikeistokiihoituksen uhreiksi joutuneet Ritavuori, Ståhlberg y. m. ovat vielä tuoreessa muistissa. Tämmöinen koko kansanelämään syvälti vaikuttava kysymys on lähinnä hoidettava hallituksen ja eduskunnan kesken vetämättä siihen tarpeettomasti mukaan sivullisia tekijöitä.

Kun tätä välikysymystä valmisteltiin, esitettiin meille aloitteentekijäin taholta, että asiain hoitaminen tällä tavalla antaisi sille järjelliset mittasuhteet ja estäisi kysymyksen joutumista ”kadun parlamentin” käsiteltäväksi. Toivottavasti näin tapahtuukin. Onhan kyllä totta, että maassa, jossa on kokoontumis- ja puhevapaus, ei hallitus voi kieltää pitämästä kansalaiskokouksia, mutta minä toivoisin ja siihen toivomukseen ehkä yhtyy tämän kamarin enemmistö, ettei yksikään eduskunnan jäsenistä tämän jälkeen, kun hallitus on luvannut saattaa kysymyksen pois päiväjärjestyksestä, osallistuisi julkiseen kiihotukseen tämän asian merkeissä. On hyvä, että vihdoinkin saamme keskustella tästä tärkeästä kysymyksestä, ja tahtoisin tässä yhteydessä edellisen puheenvuoron johdosta esittää vastalauseeni sen johdosta, että on väitetty, että me, jotka olemme allekirjoittaneet tämän välikysymyksen, olisimme sen tehneet koston halusta. Tätä motiivia ei meillä ollut.

Toivottavasti tämä keskustelu selventää käsitteitä ja on omiaan lujittamaan sisäpoliittista asemaamme sekä antamaan ulospäin oikean käsityksen kansamme vilpittömästä pyrkimyksestä päästä hyviin suhteisiin suuriin voittajamaihin.

Ed. von Born: Herr talman! Det är inte min mening att gå in på någon längre utläggning i denna både juridiskt och politiskt särdeles grannlaga och vanskliga fråga. Jag vill endast i största korthet ange min uppfattning däri. För min del har jag inte kunnat inse, att denna interpellation egentligen varit av behovet påkallad, då man ju redan på förhand i all huvudsak känt till regeringens inställning till saken och även haft klart för sig, att den kommer att handla därefter.

Vad emellertid regeringens nu avgivna svar beträffar, är jag självfallet villig att godtaga förklaringen, att de, som gjort sig skyldiga till handlingar, straffbara enligt gällande rätt, skola ställas till ansvar därför på laglig grund. Detsamma gäller givetvis även alla de nya krigsförbrytare eller efterkrigsförbrytare, såsom man kunde kalla dem, om vilka inrikesministern här i sitt uppseendeväckande meddelande talade, fastän de ju egentligen höra till en annan kategori än de i interpellationen avsedda krigsansvariga. Allt detta överensstämmer till fullo med principerna i ett rättssamhälle. Annat har väl inte heller någon ansvarsmedveten medborgare tänkt sig. Jag har ingenting heller emot, att den nödvändiga räfsten sker så snart som möjligt, även om den i många fall knappast kan äga rum, innan hornborgkommittén levererat den behöriga utredningen. Vi skola i varje händelse akta oss för att taga någon brottslighet för given, innan hans sak blivit utredd och klarlagd. Utan laga dom och rannsakning må ingen dömas eller ens av en upphetsad opinion utpekas som brottsling. Jag vill även i förbigående nämna, att, för såvitt frågan är om president Ryti, som ju angivits som en av de huvudansvariga, så kan han för sina handlingar som president ställas under till tal endast, om den handling han utför innefattar högförräderi eller landsförräderi samt justitiekansler framställt anmärkning därom i statsrådet och tilllika antingen justitiekansler eller statsrådet funnit, att presidenten gjort sig skyldig till dylikt brott, varefter riksdagen sedan äger besluta om eventuellt åtal. President Ryti handlade visserligen i fråga om Ribbentropavtalet på ett sätt, som svenska riksdagsgruppen för sin del icke fann överensstämmande med regeringsformens grundsatser och från vilket gruppen tog avstånd, med därifrån är ännu steget långt till landsförräderi.

Vad sedan den andra gruppen av krigsansvariga och „politiskt kompromitterade” personer beträffar, d. v. s. sådana, som icke direkt förbrutit sig mot lag och författning, men eljes uppträtt på ett ur landets synpunkt olämpligt sätt eller fört en olycklig eller misslyckad politik, så bör man enligt min tanke med mycket stor urskillning och skäligt hänsynstagande till deras bevekelsegrunder och syften skrida till åtgärder mot dem, särskilt då fråga är om personer på politiskt mindre betydelsefulla platser eller i olika organisationers tjänst. Här hade regeringen enligt min tanke kunnat och bort komma med litet närmare utredningar och distinktioner samt utförligare angiva, hur långt det i själva verket är meningen att driva rensningsaktionen i

olika fall. Detta hade varit så mycket mera påkallat, som ju icke blott den tidigare riksdagen, utan även det stora övervägande flertalet av Finlands folk i huvudsak dock stått bakom den i landet under krigsåren förda politiken. Upprensningen får under inga omständigheter nu taga karaktären av förföljelse mot olika tänkande eller hämndaktion mot politiska motståndare eller annan godtycklighet, såsom fallet lätt kan bliva. Det bör icke få gå så, att alla, som icke i tid förstått att svänga om, skola anses förbrukade. Vårt land är knappast heller betjänt enbart av nya ansikten och av sådana medborgare, som skyndat sig att på ett i ögonen fallande eller inställsamt sätt gå in för den kursförändring, som i stort sett hela vårt folk accepterat.

Jag kan ej underlåta att i detta sammanhang beröra ett fall, där man från våra myndigheters sida enligt min åsikt gått till väga på ett klandervärt sätt vid behandlingen av en utpekad odemokratisk och nazistiskt sinnad medborgare. Jag avser fallet Anthoni. Han sitter sedan april i skyddshäkte och är för ändamålet inspärrad i fängelse i enskild cell under särskilt sträng bevakning och torde icke ens få åtnjuta alla de rättigheter, som enligt gällande föreskrifter tillkomma dem, som förordnats att hållas i skyddsförvar. Alldeles nyligen har han efter upprepade ansökningar om läkarvård, antagligen efter inskridande av statsministern, från länsfängelset förflyttats till Helsingfors centralfängelses sjukavdelning. Där har han dock ej kunnat få den behandling han behöver, vilket fängelsedirektören själv meddelat, och han sitter därför fortfarande i vanlig cell i detta fängelse, medan hans tillstånd ytterligare försämrats. Länsfängelsets läkare hade dock redan tidigare förordnat, att han omedelbart skulle överföras till kirurgiska sjukhuset för specialvård i anledning av att ett gammalt svårt lidande hos honom blossat upp på nytt. I sista minuten, då förflyttningen just skulle verkställas, kom dock förbud därför från inrikesministern, som även vägrade, — eget nog i ett demokratiskt samhälle, — att mottaga hans hustru, som ville närmare framlägga saken och sina bekymmer. Anthoni har förhörts upprepade gånger såväl på hösten vid sin frivilliga återkomst till landet som efter anhållandet denna vår. Men intet torde vid dessa tillfällen ha framkommit, som kunde föranleda hans ställande under åtal. Icke förty hålles han fortfarande inspärrad, emedan, såsom det förklarats „det finnes grundad anledning antaga att han skall utöva en verksamhet, som försämrar rikets förhållande till andra makter", han som dock endast varit tjänsteman och aldrig sysslat med politik eller ens tillhört något politiskt parti. Man kan icke frigöra sig från uppfattningen, att här föreligger svepskäl och att aktionen mot Anthoni i själva verket bottnar mer eller mindre i hämndbegär eller förföljelselusta i anledning av de försyndelser han som chef för statspolisen anses ha gjort sig skyldig till. Det är icke, synes det mig, värdigt av statsmakten att handla på detta sätt mot en tjänsteman, som efter bästa förmåga och sin tjänstemannaplikt likmätigt under en ytterligt svår tid sökt fullgöra sina åligganden. Har han felat, må han ställas under åtal därför, men icke i stöd av en för krigsförhållandena avsedd, i detta fall knappast tillämpbar undantagsförordning hållas i häkte under förhållanden, som förvisso icke anstå den nya tid, som brutit in i vårt land. För sitt olovliga förlöpande från landet har han för övrigt redan blivit dömd och absolverat straffet därför.

Jag tillåter mig ytterligare, för att belysa detta fall, att uppläsa ett litet utdrag ur Anthonis inlaga till justitiekansler. Han säger däri bl. a. följande (på finska språket):

„Myönnän kyllä, että eräät, varsinkin muutamien pakolaisjuutalaisten passittamiset, voitaisiin ehkä jo silloisissa olosuhteissa katsoa epäonnistuneiksi toimenpiteiksi, vaikka en passittamishetkellä tätä käsittänyt, kuten ei itse hallituskaan käsittänyt. Sen jälkeen kun sisäasiainministeri ulkoministerin kanssa olivat päättäneet karkoittaa nämä pakolaisjuutalaiset maasta, tuli asia tunnetuksi ja kohtasi se eräiden hallituksen jäsenten taholta vastustusta. Tämän johdosta asia tuli esille hallituksen epävirallisessa kokouksessa, jossa hallituksen jäsenistä suuri enemmistö asettui sisäministerin kannalle, jonka

jälkeen nuo pakolaiset poistettiin maasta. -- — Mahdotonta on vaatia, että valtiollisen poliisin päällikkö, joka on poliisimies, voisi osata arvostella ulkopoliittisia juttuja paremmin kuin maan hallitus ja ulkoasiainministeriö. Kyllä se on ehdottomasti niin, että hänen täytyy saada luottaa ulkoasiainministeriön kantaan ulkopoliittisissa asioissa, muutenhan jouduttaisiin aivan mahdottomuuksiin."

Jag har velat omnämna detta fall som ett varnande exempel på hur man icke skall gå till väga vid räfsten med de krigsansvariga och politiskt kompromitterade, vilka menas ha förbrutit sig på ett eller annat sätt. Beklagligt vore det verkligen, om regeringen skulle inslå en sådan väg, när det gäller dem, som gjort sig skyldiga till misstag eller obetänksamhet i sin verksamhet, synnerligast då denna verksamhet utövats i fullt samtförstånd med överordnad myndighet, såsom i fallet Anthoni. Jag måste uppriktigt tillstå, — och det må vara mig förlåtet, — att jag i detta avseende icke kan hysa alldeles odelat förtroende för regeringen, men jag kan dock förmå mig att jämte min grupp nu rösta för enkel övergång till dagordnignen i den förhoppningen, att mina farhågor beträffande en förestående aktion med alltför bryska åtgärder mot de „politiskt kompromitterade" skola visa sig överdrivna och bringas på skam.

Oikeusministeri Kekkonen: Herra puhemies! Keskustelun aikana on eräissä puheenvuoroissa kiinnitetty huomiota n. s. sotarikolliskysymykseen, josta säännökset sisältyvät välirauhansopimuksen 13 artiklaan. Kun tällä kysymyksellä on tärkeä merkitys siinä suhteessa, miten me voimme täyttää välirauhansopimuksen ehdot, niin saattaa olla paikallaan tehdä selkoa hallituksen toimenpiteistä. Sitäpaitsi hallituksen toiminta tässä kysymyksessä antaa osaltaan laajemmasta näkökulmasta valaistusta myöskin siihen kysymykseen, joka nyt parastaikaa on välikysymyksen kohteena eduskunnassa.

Välirauhansopimuksen 13 artiklan mukaan on Suomi sitoutunut yhteistoiminnassa yhtyneiden kansakuntien kanssa huolehtimaan siitä, että sotarikoksiin syyllistyneet henkilöt pidätetään ja tuomitaan, ja on selvää, että Suomen hallitus tämän sitoumuksen perusteella on velvollinen ryhtymään kaikkiin niihin toimenpiteisiin, joiden perusteella me voimme lunastaa sen sanan, joka tämänkin artiklan kohdalla on annettu.

Heti lokakuussa ennen Neuvostoliittoon palautettavien sotavankien luovuttamista ryhdyttiin suorittamaan, tosin viime tingassa ja suurella kiireellä, kuulusteluja kaikkien sotavankien keskuudessa, jotta voitaisiin saada selville ne teot, joissa sotavangit olivat havainneet suomalaisten viranomaisten menetelleen laittomasti. Tämä kuulustelu johti siihen, että vajaata 2,000 tapausta, joissa sotavangit katsoivat vartijoittensa tai muiden suomalaisten menetelleen laittomasti, saatiin selville. Näistä oli tosin enemmän kuin puolet omaisuusrikoksia. Mutta varsin huomattava osa näistä oli henkirikoksia. Kaiken kaikkiaan 824 tapausta oli sellaisia, joita ei katsota omaisuusrikosten piiriin kuuluvaksi.

Kun oli välttämätöntä, että saatiin aikaan yhtenäinen menettely näiden asioiden tutkimisessa, muodostettiin puolustusviranomaisten toimesta sotavankileirien tutkimuskeskus Riihimäelle, joka on siitä lähtien, myöhemmin oikeusministeriön alaisuuteen siirrettynä, huolehtinut siitä, että sotarikokset tutkitaan ja saatetaan syytteeseen. Tätä nykyä on sotavankileirien tutkimuskeskuksen palveluksessa vajaata 100 rikostutkijaa, jotka suorittavat tutkimuksia tässä erittäin laajaksi kehittyneessä asiassa. Katsottiin nimittäin myöhemmin välttämättömäksi, että 13 artiklan toteuttamiseksi ei riitä ainoastaan se, että suoritetaan tutkimukset niissä tapauksissa, jotka olivat sotavankien ilmiannosta joutuneet käsittelyn alaisiksi, vaan myöskin havaittiin välttämättömäksi, että asiassa koetetaan saada omasta aloitteestamme se selvitys, mikä tässä maassa on saatavissa, niin että tämä kysymys voitaisiin mahdollisimman nopeasti saattaa pois täydellisesti päiväjärjestyksestä, niin että se ei enää koskaan vastaisuudessa häiritsisi meidän oikeuselämäämme. Tämän vuoksi oikeusministeriö muutama kuukausi sitten kehoitti julkisesti, että kaikki ne henkilöt, jotka tietävät tapahtuneen rikoksia sotavankeja vastaan, tekisivät siitä oikeusministeriölle ilmoituksen. Tähän mennessä on saapunut kaiken kaikkiaan ilmoituksia 523:sta sotavankeja

kohtaan tapahtuneesta rikoksesta, ja varsin huomattava osa näistä käsittää nimenomaisesti henkirikoksia. Tämän ohella on liittoutuneiden valvontakomissio jatkuvasti toimittanut sotavangeilta ja muuten saatuja tietoja oikeusministeriölle sotavankeja vastaan tehdyistä rikoksista. Tähän mennessä niitä on saapunut 278:sta eri tapauksesta.

Me voimme havaita näistä luvuista, kuinka tavattoman suurisuuntaisesta tehtävästä tässä on kysymys. Ja on lisäksi otettava huomioon, että vaikka näin laaja asia on hoidettavana on samanaikaisesti mitä suurin puute pätevistä tutkijavoimista. Sitäpaitsi tutkimukset ovat erinomaisen vaikeat, niinkuin jokainen saattaa hyvin ymmärtää. Ensiksikin on voitu havaita, että ilmoitukset ja ilmiannot monessa suhteessa, nimenomaisesti sotavankien tekemät, ovat erittäin epätäydelliset, nimet ovat puutteelliset, paikkakunnista ei ole selkoa j.n.e. Edelleen monet näistä ilmiannoista koskettelevat varsin vanhoja tapauksia, joten tosiasioista on vaikea saada ilmiantojen perusteella selvää. Ja kun sitten päästään niin pitkälle, että voidaan todeta, mistä tapauksesta nimenomaisesti on kysymys, on voitu havaita se, että todistajat ovat varsin haluttomia tekemään selkoa siitä, mitä todellisuudessa on tapahtunut.

Julkisuudessa on jouduttu eräissä yhteyksissä kiinnittämään huomiota siihen, että yleensä syytteeseen ovat joutuneet ainoastaan sotamiehet tai aliupseerit, ja upseerit ja esiupseerit ovat yleensä välttäneet syytteen. Tässä suhteessa tietysti saattaa olla jonkin verran perää, mutta minä voin mainita, että tähän mennessä on syytteeseen asetettu 4 esiupseeria, 46 kapteenia tai muuta yliupseeria, 7 sotilasvirkamiestä, 74 alipäällystöön kuuluvaa henkilöä ja 71 miehistöön kuuluvaa henkilöä. Erikoisen surullisen osan näissä asioissa muodostaa sotamiesten osuus sen vuoksi, että kun asiakirjoja, jotka ovat sisällöltään muuten varsin valitettavia, lukee, niin voi havaita, että sellaisissa tapauksissa, joissa sotavanki on laittomasti ammuttu, hyvin helposti voidaan yleensä todeta se, kuka tämän ampumisen on suorittanut — se on ollut joku sotamies taikka aliupseeri (Vasemmalta: Upseerien käskystä!). Mutta voi myöskin toiselta puolen nähdä, että he eivät ole omasta aloitteestaan sitä tehneet, vaan käsky on tullut korkeampaa, joltakin upseerilta, joka, sen jälkeen kun häntä kuulustellaan, yleensä kieltää antaneensa tämän käskyn. On hyvin vaikeata näyttää toteen sitä, kuka on todellisuudessa vastuunalainen tästä rangaistavasta teosta.

Erikoisen kuvaavaa on eräskin tunnettu päiväkäskyasia. Eräät upseerit olivat antaneet vertatihkuvan päiväkäskyn sotavankien kohtelusta. He ovat kyllä siitä asetetut syytteeseen ja he eivät voi, kun nimikirjoitukset ovat alla,suinkaan sitä kieltää eivätkä tahdokaan sitä tehdä, mutta he ovat esittäneet todennäköisiä syitä siihen, että he eivät ole tämän päiväkäskyn alkuperäiset isät, vaan että ne ovat löydettävät korkeammalta, ehkäpä kenties aina armeijakunnan komentajasta saakka, mutta ei ole onnistuttu saamaan selville siinä suhteessa täyttä totuutta, ja näin ollen syy ainakin tähän saakka on jäänyt näitten upseerien kannettavaksi, jotka eivät voi nimikirjoitustensa takia tästä päästä pois.

On valitettavaa, että tutkimukset näissä kysymyksissä ovat viivästyneet. Meidän valtakuntamme etu olisi se, että nämä tutkimukset olisi voitu jo tähän mennessä saattaa loppuun. Mutta kun toiselta puolelta otetaan huomioon ilmiantojen tavaton runsaus ja myöskin se seikka, että yhä lisää ilmiantoja tutkimusviranomaisille saapuu, niin täytyy ymmärtää, että esteenä asian lopulliseen selvittämiseen on ollut se seikka, että meillä ei ole ollut mitään käytännöllisiä mahdollisuuksia asioita vielä tähän mennessä saada loppuun käsitellyiksi.

Monta kertaa tiedustellaan, minkälaisia tuomioita näissä annetaan, ovatko rikkomukset ja rikokset olleet niin suuria, että ne osoittavat meidän taholtamme tehdyn tekoja, jotka vaativat aivan erikoista huomiota. Tähän mennessä on kaiken kaikkiaan kuritushuoneeseen tuomittu 31 henkilöä, niistä elinkautiseen kuritushuoneeseen 11, vankeusrangaistuksia on annettu 55, muuhun rangaistukseen tuomittu 52 henkilöä ja oikeuden päätöksellä on tähän saakka loppuunkäsitellyissä jutuissa vapautettu 115 henkilöä.

Oikeusministeriö on täysin selvillä siitä merkityksestä, mikä riippumattomilla tuomioistuimilla pohjoismaisessa oikeuskäsityksessä on. Mutta oikeusistuimen riippumattomuus saattaa poliittisina kuohuntaaikoina olla kaksiteräinen miekka, jos tuomarin subjektiivinen käsitys poliittisista

kysymyksistä pääsee vaikuttamaan tuomioon. Poliittiset oikeudenkäynnit ovat riippumattoman tuomioistuinlaitoksen kypsyyden osoitus, ja minä pelkään, että meillä Suomessa ei tätä kypsyyskoetta ole aina jaksettu täyttää. Sotavankirikosasiat tavallaan ovat poliittisia juttuja, ainakin eräs osa tuomareista helposti niin käsittää.

Kun oikeusministeriö on joutunut seuraamaan yksityiskohtaisesti juttuja, jotka oikeusistuimissa on käsitelty, ja tuomioita, joita niissä on annettu, on oikeusministeriön ollut pakko kiinnittää huomiota siihen, että eräissä tapauksissa tuomiot ovat olleet varsin lieviä. Jo tammikuun 23 päivänä antoi ministeriö kiertokirjeen, jossa korostettiin sitä, kuinka tärkeätä on tuomioistuimien taholta kiinnittää näiden asioiden käsittelyyn mitä vakavinta huomiota. Oikeusministeriö lausui kirjeessään:

„Oikeusministeriöllä on aihetta esittää tuomioistuimille mielipiteensä tässä arkaluontoisessa asiassa. Suomi on jo kansainvälisissä sopimuksissa, jotka, mikäli ne kuuluvat lainsäädännön alaan, on saatettu voimaan Suomessa, sitoutunut kohtelemaan inhimillisesti sotavankeja. Niiden kohtelussa ja käsittelyssä on noudatettava samoja lakeja, säännöksiä ja määräyksiä, joiden alaisia oman maan sotilaat ja kansalaiset yleensä ovat. Mutta paitsi tätä yleistä velvoitusta, johon Suomi, kunnioittaen sivistysvaltioissa tunnustettuja kansainvälisiä oikeusperiaatteita, vapaasta tahdostaan on sitoutunut, on Suomi sitäpaitsi viime syyskuun 19 päivänä tehdyssä rauhansopimuksessa, jonka määräykset saman syyskuun 23 päivänä annetulla, perustuslaista määrätyssä järjestyksessä säädetyllä lailla on saatettu meillä voimaan, velvoittautunut yhteistoimintaan Liittoutuneiden Valtojen kanssa sotarikoksista syytettävien henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi.

Suomen velvollisuudet kerrotussa suhteessa ovat selvät. Jo Suomen asema on sellainen, ettei sillä ole varaa joutua syystä epäilyksi siitä, ettei se tinkimättömästi täyttäisi velvollisuuksiaan oikeusvaltiona ja sopimuskumppanina. Vain oikeuden kunnioittaminen ja oikeuden noudattaminen myöskin, kun on kysymyksessä toisen maan kansalaiset, antaa meille sen oikeudellisen pohjan, jolta me voimme odottaa muiden kansojen ja valtojen oikeamielistä myötätuntoa.

Kun Suomi kansainvälisillä sopimuksilla on sitoutunut saattamaan rangaistukseen sotarikoksiin syyllistyneet, on siis rangaistuksia tuomittaessa otettava huomioon, että ne tyydyttävät myöskin kansainvälistä oikeuskäsitystä. Rangaistuksen tulee sen johdosta objektiivisesti arvostellen vastata tehtyä rikosta. Silloin on, kun rikos on kohdistunut sotavankiin, otettava raskauttavina asianhaaroina huomioon paitsi sotaaika, niinkuin sotaväen rikoslaissa on säädetty, myöskin vangin turvaton asema.

Oikeusministeriö ei tahdo antaa tarkempia ohjeita lakiemme soveltamisesta kysymyksessäoleviin rikoksiin, mutta ministeriö ei voi olla korostamatta sitä erittäin suurta vastuunalaisuutta, mikä tuomioistuimilla kerrotussa suhteessa maamme oikeuden edustajana ja maamme oikeuskäsityksen ilmentäjänä on. Suomen oikeudenkäyttöä seurataan näissä kansainvälistä luonnetta olevissa jutuissa tarkkaan ulkomailla ja luonnollisesti erityisen valppaasti juuri niissä maissa, joiden kansalaisia rikollisilla teoilla on loukattu."

Minä tiedän, että tätä kiertokirjettä ei oikeusviranomaisten taholla aina ole jaksettu ymmärtää. On haluttu selittää, että tämä kiertokirje loukkaa tuomioistuinten riippumattomuutta sitä enemmän, koska se on annettu oikeusministeriön taholta. Mutta minun täytyy sanoa, että tämänkin kiertokirjeen jälkeen on esiintynyt tuomioita, joita ei voi täysin käsittää. Minä voin tyydytyksellä panna merkille kyllä sen, että sitä mukaa kuin ylemmät oikeusasteet ovat näitä varsin vaikeita juttuja joutuneet käsittelemään, näyttää tuomioiden laatu sellaiselta, että tämän kiertokirjeen henki ja tarkoitus on otettu huomioon. Mutta yhä edelleenkin esiintyy toiselta puolen alioikeuksissa tuomiota, jotka, niinkuin sanoin, tuntuvat rikoksen laatuun katsoen varsin lieviltä. Minä voin kertoa erään tapauksen. Sotavanki oli määrätty lainvastaisesti ammuttavaksi. Upseeri, joka sen määräyksen antoi, samalla määräsi erään aliupseerin viemään hänet pois ja suorittamaan teloituksen. Matkalla aliupseeri kuitenkin kieltäytyi tätä käskyä täyttämästä ja ympärillä olevat miehet saivat tuon kuulla. Eräs sotamies ilmoitti omasta puolestaan kyllä voivansa tämän käskyn täyttää. Hän otti kangen, jolla löi sotavankia päähän. Tämä kaatui maahan, mutta ilmeisesti osoitti

vielä joitakin elonmerkkejä, jonka jälkeen sotamies otti puukon naapuriltaan ja katkaisi sotavangin kurkun. Mikä oli tässä tapauksessa tuomio? Sotamies tuomittiin erittäin lieventävien asianhaarojen vallitessa tapahtuneesta pahoinpitelystä, josta oli kuolema seurauksena, 2 vuoden kuritushuonerangaistukseen. Ja eräs pieni juttu aivan viime päiviltä. Syytetty tuomittiin samassa oikeuden istunnossa juopumuksesta 2,000 markan sakkoon ja sotavangin pahoinpitelystä 1,000 markan sakkoon. Minun on hieman vaikea ymmärtää sitä keskinäistä suhdetta, joka näillä rikoksilla on.

Julkisuudessa on esitetty ihmettely siitä, että näitä asioita ei ole saatettu yleisemmin suuren yleisön tietoon. Siinä suhteessa ovat olleet omat esteensä. Minä voin mainita, että oikeusministeriö on kutsunut tämän kuun 10 päiväksi Riihimäelle sanomalehtien edustajia, niin että he siellä voivat perehtyä tähän sotavankileirien tutkimuskeskuksen työhön ja niihin juttuihin, joita siellä on selvitetty.

Minä olettaisin, että kaikki tässä kamarissa voivat yhtyä siihen käsitykseen, joka hallituksella näitä kysymyksiä hoitaessaan on, että mahdollisimman nopea ja mahdollisimman oikeudenmukainen ja tinkimätön 13 artiklan toteuttaminen kuuluu tämän valtakunnan elinetuihin.

Ed. E. Pekkala: Herra puhemies! — Kun minä olen tohtori E. Hornborgin puheenjohdolla toimivan Suomen ulkopolitiikan selvittelykomitean jäsen ja kun tähän komiteaan on keskustelun kuluessa viitattu, on minulla syytä keskusteluun puuttua.

Komitean työn tuloksia on monilla tahoilla odotettu malttamattomina ja oudoksuttu, ettei se vieläkään ole saanut työtään valmiiksi. Tämä viivästys on kuitenkin selitettävissä. Valtioneuvoston komitealle antamien ohjeiden mukaan sen tehtävä on varsin laaja: sen on tutkittava ulkopoliittisten toimenpiteiden sekä poliittista tarkoituksenmukaisuutta että lainmukaisuuta vuodesta 1938 sodan loppuun saakka. Jos tehtävä olisi rajoittunut ainoastaan ulkopoliittisten toimenpiteiden lainmukaisuuden tutkimiseen, olisi se ollut nopeammin suoritettavissa. Mutta kun on myös tutkittava kysymyksessä olevien toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuutta ja kun tutkimus kohdistuu noin 6 vuoden pituiseen ajanjaksoon, vie jo aineistoon tutustuminen aikansa. Tarpeetontakin aineistoa on mielestäni tullut kootuksi, mutta se ei ole ollut vältettävissä, kun ei ole ollut etukäteen tietoa, mikä on ollut asiaan vaikuttavaa. Vaikeuksia on komitealle tuottanut myös se, ettei monesta tärkeästä ratkaisusta ole ollut kirjallista selvitystä saatavana, ei ainakaan niistä virallisista paikoista, joissa sitä olisi pitänyt olla. Se johtuu siitä, että päätöksiä on usein tehty viralliset elimet sivuuttaen. Joissakin tapauksissa on hyvin vaikea, jopa mahdotonta, todeta käytettävissä olevan aineiston perusteella, miten jokin ratkaisu on tehty ja kutka ovat sen tehneet, niin oudolta kuin se saattaakin kuulua. Mutta näin on kuitenkin asianlaita. Tämä epäjärjestys, asianmukaisten valtioelinten ja laillisten muotojen sivuuttaminen, on taas etupäässä johtunut siitä, että kansalle elintärkeitä kysymyksiä on ratkaissut pieni ryhmä henkilöitä, jotka eivät ole pitäneet edes valtioneuvostoa kokonaisuudessaan tapausten tasalla, puhumattakaan eduskunnasta. Tämän on hallituskin vastauksessaan aivan oikein todennut. Joissakin tapauksissa ei valtioneuvostolle ole tehty ratkaisuista edes ilmoitusta, joskus on se asetettu tapahtuneiden tosiasiain eteen, samoin kuin eduskuntakin.

Kuten jo mainitsin, komitean tehtäväksi on annettu ulkopoliittisten toimenpiteitten tarkoituksenmukaisuuden tutkiminen, mikä on vienyt suurimman osan komitean ajasta. Sisällyttäessään tämänkin puolen komitean työohjelmaan valtioneuvosto on lähtenyt siitä, että tutkimus jäisi puolinaiseksi, jos vain tutkittaisiin toimenpiteiden lainmukaisuutta. Näin asia onkin. Ensinnäkin ei ole aina helppo erottaa toisistaan tarkoituksenmukaisuus- ja laillisuusnäkökohtia ja toiseksi poliittisesti epätarkoituksenmukaiset, virheelliset toimenpiteet, vaikkapa niihin olisi ryhdytty laillisia muotoja noudattaen, saattavat olla ja ovat monesti maalle ja kansalle moninverroin tuhoisampia kuin selvästi lainvastaiset toimenpiteet. Toisin sanoen poliittinen tyhmyys saattaa tuottaa suurempia vaurioita kuin varsinainen rikollinen toiminta. Poliittiseen tyhmyyteen ei sovelleta rikoslain pykäliä, mutta sensijaan on ainakin vaadittava, että epäviisasta ja turmiollista politiikkaa ajaneet vetäytyvät syrjään asemistaan, niin että he eivät enää voi pahaa aikaansaattaa.

On siis paikallaan, että maamme ulkopolitiikkaa kysymyksessä olevalta ajalta tutkitaan myös tarkoituksenmukaisuusnäkökannalta. Minä aion kuitenkin tässä rajoittua käsittelemään asian laillisuuspuolta.

Mitä tarkoituksenmukaisuuteen tulee, tahdon vain lyhyesti todeta, että maamme virallinen ulkopolitiikka koko sinä aikana, jonka komitean tutkimus käsittää, on varsinkin Neuvostoliittoon nähden ollut yhtä ainoata virheiden sarjaa. Mutta asioita ei ole ainoastaan hoidettu poliittisesti epätarkoituksenmukaisella tavalla, vaan suoranaisia laittomuuksia, törkeitäkin laittomuuksia on tapahtunut. Haluan väärinkäsitysten välttämiseksi huomauttaa, että minä esitän vain omia yksityisiä mielipiteitäni enkä komitean mielipiteitä, joka kokonaisuudessaan ei ole vielä johtopäätöksiään tehnyt. Mitä minä nyt esitän, menee siis yksinomaan minun laskuuni. Esitykseni ei tietenkään voi tässä vaiheessa olla tyhjentävä. Haluan vain kiinnittää huomiota eräisiin mielestäni tyypillisimpiin tapauksiin.

Yksi sellainen oli saksalaisten joukkojen n. s. kauttakulun järjestäminen syksyllä 1940, siis rauhan aikana. On todettu, että aloite tuli saksalaiselta taholta, nähtävästi Saksan sotilasjohdon taholta. Ilman että asiaa olisi edes valtioneuvostossa käsitelty, tehtiin kauttakulun toimeenpanosta ja teknillisistä yksityiskohdista sopimus Saksan ja Suomen sotilasjohtojen kesken. Kauttakuljetus alkoi syyskuun loppupuolella 1940. Kaikki tapahtui niin salaperäisesti, että hallituksen jäsenten enemmistö sai asiasta tiedon vasta, kun saksalaiset kuljetuslaivat olivat jo Vaasan satamassa. Ilmeisesti nyt vasta annettiin Suomen Berliinin lähettiläälle määräys tehdä Saksan ulkoasiainjohdon kanssa sopimus kauttakuljetuksesta. Sopimus tehtiin noottien vaihdolla ja päivättiin 22 päivänä syyskuuta 1940. Mutta ensimmäinen saksalainen laiva saapui Vaasaan ja edellisenä päivänä. Seuraavana ja sitä seuraavana päivänä saapui uusia laivoja.

Yleensä puhuttiin vain kauttakuljetuksesta ja ilmeisesti hallituksen jäsenten enemmistökin oli siinä käsityksessä, että kysymyksessä oli saksalaisten joukkojen kauttakuljetus Norjaan, ehkäpä vain lomalaisten kuljetus samaan tapaan kuin Ruotsin kautta järjestetty kuljetus. Tosiasiassa ei ollut kysymys ainoastaan kauttakulusta, vaan saksalaisten asettumisesta Pohjoi-Suomeen, oikeastaan paikallisesta saksalaisten miehityksestä. Englantilaisten tietojen mukaan, jotka ovat osoittautuneet paikkansapitäviksi, oli saksalaisia talvella 1941 sijoitettu rautateitten solmukohtiin Pohjois-Suomeen, minne myös varsinaisia saksalaisia varikkoja oli järjestetty. Helmikuussa 1941 oli saksalainen kenraali Seidel tarkastanut lentokenttiä ja niiden rakentamista varten soveliaita paikkoja pitkin Suomen itärajaa. Huhtikuussa ja toukokuussa saapui Turkuun useita saksalaisia kuljetuslaivoja. — Saksalaisten kuljetusten kontrolli suomalaisten viranomaisten taholta oli myös minimaalista.

Ken tahansa voi käsittää ja silloiset vallanpitäjätkin tietenkin käsittivät, että vieraiden sotajoukkojen päästäminen maahan oli vakava asia, jolla saattoi olla mitä kohtalokkaimmat seuraukset. Ja kuitenkin hoidettiin asia niin kevytmielisesti, ettei edes valtioneuvoston annettu siitä päättää. Vain muutamat henkilöt näyttävät olleen tietoisia oikeasta asianlaidasta (Eduskunnasta: Ketkä ne olivat?). Mutta tässä on kysymyksessä asia, jossa ei edes valtioneuvoston päätös olisi riittänyt, vaan olisi asia ollut ehdottomasti vietävä eduskuntaan. Jo kauttakuljetus, saati sitten saksalaisten joukkojen jääminen maahan, merkitsi Saksan puolelle asettumista käynnissä olevassa sodassa. Saksan ja Neuvostoliiton välillä vallitsi silloin tosin rauhantila, mutta Englanti kävi sotaa Saksaa vastaan. Muistettaneen, miten Englanti protestoi ankarasti Ruotsille kauttakuljetusten johdosta. Kun meillä ei ollut kysymys ainoastaan kauttakulusta, vaan tukikohtien tosiasiallisesta luovuttamisesta Saksalle, saattoi Englannin taholta odottaa voimakkaampiakin toimenpiteitä. Oli otettava lukuun sellainenkin mahdollisuus, että Englanti julistaa meille sodan. Oli siis kysymys sodasta ja rauhasta. Ja hallitusmuodon mukaan sodasta ja rauhasta päättää presidentti eduskunnan suostumuksella. Kun eduskunta tässä sivuutettiin, tehtiin ilmeinen laittomuus.

Suomalaisten vapaaehtoisten värväämiseen SS-joukkoihin on asia, josta ei voi vaieta. Puhumattakaan siitä, että värväystyö tuotti maallemme poliittisesti mitä suurinta vahinkoa, on siinä tapahtunut lainvastaistakin. Tämän asian selvittäminen on tuottanut vaikeuksia. Värväystoiminta ta-

pahtui kyllä eräiden hallituksen jäsenten tieten, mutta muuten sitä hoiti yksityisistä henkilöistä kokoonpantu toimikunta, minkä vuoksi kaikkia asiaan kuuluvia papereita ei ainakaan toistaiseksi ole voitu saada käytettäväksi. Tämä asia kaipaa vielä lisäselvitystä. Komitean hallussa nyt olevista papereista käy selville, että värväystoiminnan ottivat täällä haltuunsa etupäässä eräät vanhat aktivistipiirit, jotka neuvottelivat asiasta ajoittain asevelijärjestön, Akateemisen Karjalaseuran, rintamamiesten, suojeluskuntajärjestön y. m. kanssa. Kuten havaitaan, koko lailla poliittisesti epäilyttävää seuraa. Koko puuha oli perin pohjin natsilaista. Saksasta Suomeen lähetetty komissio suoritti ruumiillisen ja rodullisen tarkastuksen. Huomaa, rodullisenkin tarkastuksen! Vapaaehtoiset joutuivat lisäksi vannomaan uskollisuuden valan Hitlerille, siis vieraan vallan päämiehelle.

Valtioneuvostossa ei asia liene ollut ensinkään esillä, mutta siitä huolimatta avustettiin vapaaehtoisten asioita Suomessa hoitavaa toimikuntaa valtion varoilla, nimittäin siten, että puolustusministeriö myönsi varat ja ne suoritettiin sitten ulkoasiainministeriön välityksellä vapaaehtoistoimikunnalle. Tuskin tämäkään on tapahtunut oikeassa järjestyksessä.

Saksalaisten joukkojen kauttakulun järjestäminen ja saksalaisten pesiytyminen Pohjois-Suomeen johti yhä läheisempään yhteistyöhön Saksan kanssa. Saksan suunnitellessa hyökkäystä Neuvostoliittoa vastaan kävi saksalainen ministeri Schnurre Helsingissä tapaamassa silloista presidenttiä ja ehdotti, että Suomen ja Saksan sotilasjohdot, ollakseen valmiina kaikkien mahdollisuuksien varalta, sopisivat yhteistoiminnasta silmälläpitäen sodan puhkeamista ja Suomen joutumista siihen mukaan. Toukokuun lopulla 1941 käytiin neuvotteluja Salzburgissa ja Berlinissä suomalaisen upseeridelegation ja Saksan sotilasjohdon kesken. Varmana voidaan pitää, että noissa neuvotteluissa tosiasiallisesti sovittiin sotilaallisesta yhteistyöstä, ainakin yhteistyön pääpiirteistä. Myöhempien tapahtumien valossa on tämä aivan selvää. On järjetöntä olettaa, että suurta sotilaallista yritystä, sellaista kuin yhteistä hyökkäystä Neuvostoliittoa vastaan voidaan järjestää muuten kuin siten, että siitä sovitaan jo hyvissä ajoin ennen hyökkäyksen alkamista. Puhe siitä, että tosiasiallinen sotilaallinen yhteistoiminta syntyi sen johdosta, että Neuvostoliitto heti sodan puhjettua Saksan ja sen välillä 22 päivänä kesäkuuta 1941 ryhtyi sotilaallisiin toimenpiteisiin Suomea vastaan, on läpinäkyvää muunnettua totuutta. Suomen viralliselta taholta on aina selitetty, että Saksan kanssa ei oltu solmittu mitään poliittista sopimusta. Tämä selitys ei kuitenkaan vaikuta asiaan, koska on todettu sotilaallisen sopimuksen olemassaolo, sopimuksen, joka samalla oli luonteeltaan selvästi poliittinen. On myöskin ilmeistä, että se pieni poliittisten johtajien ryhmä, joka täällä määräsi asioista, oli tehnyt suullisia poliittisia sitoumuksia Saksan kanssa ja ollut myötävaikuttamassa sotilaallisen yhteistyön järjestämiseen.

Kaikki tämä tapahtui valtioneuvoston jäsenten enemmistön ja eduskunnan selän takana. On ilman muuta selvää, että sopimusta sotilaallisesta yhteistoiminnasta, missä sopimuksessa oli kysymys sodasta ja rauhasta, ei olisi saanut tehdä ilman eduskunnan suostumusta. Kun sellaista suostumusta ei oltu hankittu, ei sotatoimiin Neuvostoliittoa vastaan olisi saanut ryhtyä saamatta siihen eduskunnan lupaa. On siis todettava, että Suomen ryhtyminen sotaan Neuvostoliittoa vastaan sekä sen valmisteluasteella että itse sotatointen alkaessa on tapahtunut vastoin hallitusmuodon selvää määräystä ja sisältää törkeän laittomuuden.

Välien rikkoutumiseen Englannin kanssa liittyy hyvin mielenkiintoisia vaiheita sekä poliittisen tarkoituksenmukaisuuden että laillisuuden kannalta. Englantilaiset, joilla näyttää olleen hyvin tarkat tiedot saksalaisten liikehtimisestä Suomessa, seurasivat oikeutetulla epäluulolla saksalaisten asettumista Pohjois-Suomeen. Englannin hallitus antoi Suomen hallitukselle diplomaattista tietä varoituksia ja tehosti niitä vähän ennen kesäkuun puoliväliä 1941 ryhtymällä rajoittamaan Petsamon liikennettä, mutta Suomen ja Englannin väliset diplomaattiset suhteet jatkuivat muuten normaaleina aina sotaan saakka. Saksan hyökättyä Neuvostoliittoon muuttuivat Suomen ja Englannin suhteet yhä enemmän arkaluontoisiksi. Niitä hoidettiin Suomen taholta kuitenkin hyvin kömpelösti. Saksan antamien ohjeiden mukaan Suomen ulkopoliittisen johdon taholta vaadittiin ensin Englannin edustuksen rajoittamista ja lopuksi katkais-

tiin diplomaattiset suhteet Englantiin kokonaan. Mutta tämänkin jälkeen Englannin hallitus, jonka etuja Yhdysvaltain lähetystö nyt valvoi, teki kärsivällisesti yrityksiä lopullisen konfliktin välttämiseksi. Syyskuussa ja marraskuussa 1941 se tässä tarkoituksessa antoi Suomen hallitukselle nootit, joissa se selitti kohtelevansa Suomea vihollisena, jos se jatkaisi hyökkäystään Neuvostoliittoa vastaan. Viimeinen nootti oli uhkavaatimuksen luontoinen. Siinä Englanti ei vaatinut muuta kuin että suomalaisten oli 5 päivään joulukuuta mennessä lopetettava sotaoperationsa ja pysytettävä joukkonsa niissä asemissa, missä ne silloin olivat. Ellei näin tapahtuisi, ei Englannilla ollut muuta keinoa kuin julistaa Suomelle sota. Kun tähänkin noottiin annettiin kielteinen vastaus, alkoi Suomen ja Englannin välillä sotatila 7 päivänä joulukuuta kello 12.

Kun molemmat yllämainitut Englannin nootit, varsinkin viimeinen, olivat sellaiset, että kielteinen vastaus niihin merkitsi sotaa, olisi valtioneuvoston, jos se kerran aikoi kielteisesti vastata, ollut kysyttävä ensin eduskunnan mieltä. Muussa tapauksessa se riisti eduskunnalta sille hallitusmuodon mukaan kuuluvan oikeuden päättää sodasta ja rauhasta. Kun kielteinen vastaus ilman eduskunnan suostumusta annettiin, rikottiin perustuslakia.

Silloista tilannetta hyvin kuvaava on Suomen liittyminen n. s. antikomintern-paktiin 25 päivänä marraskuuta 1941. Tämän paktin määräysten mukaan sopimuspuolet sopivat siitä, että ne antavat toisilleen tietoja kommunistisen internationalen toiminnasta ja neuvottelevat keskenään tarpeellisista vastatoimenpiteistä ja toteuttavat ne läheisessä yhteistoiminnassa keskenään ja kehoittavat myös kolmansia valtioita ryhtymään samanlaisiin vastatoimenpiteisiin. Suomen viralliselta taholta on selitetty, että tämä sopimus oli vain deklaratoorinen mielenilmaisu, joka ei muka sitonut mihinkään. Osaltaan se kyllä oli sellainen, mutta ei suinkaan kokonaisuudessaan. Siinähän sopimuskumppanit sitoutuivat myös läheisessä yhteistoiminnassa toteuttamaan sopimuksenmukaiset vastatoimenpiteet ja kehoittamaan muitakin valtioita menettelemään samoin. Nämä vastatoimenpiteet saattoivat merkitä myös lainsäädännöllisiä toimenpiteitä. Täydentävässä pöytäkirjassa puhutaan kyllä toimenpiteistä voimassa olevien lakien puitteissa, mutta kun itse sopimustekstissä puhutaan vain vastatoimenpiteistä ja kun ei pöytäkirjassa puhuta sopimushetkellä voimassa olevista laeista, sisältyy sopimukseen ilmeisesti myös lainsäädäntötoimenpiteiden mahdollisuus. Kun meillä sopimuksenteon jälkeen säädettiin useita taantumuslakeja, voidaan olettaa, että antikominternpaktilla on niissä osansa. Koska sopimukset ulkovaltojen kanssa hallitusmuodon mukaan ovat eduskunnan hyväksyttävät, mikäli ne sisältävät säännöksiä, jotka kuuluvat lainsäädännön alaan, olisi antikominternpaktikin ollut vietävä eduskunnan hyväksyttäväksi. Näin ei kuitenkaan tehty. Siinä tapahtui siis jälleen laittomuus.

Lopuksi on mainittava tunnettu Ribbentrop-sopimus, jonka lainvastaisuus on ilmeinen ja josta hallituksen vastauksessakin mainittiin. Sopimus tosin esiteltiin ja päätettiin valtioneuvostossa, mutta siihen ei hankittu eduskunnan suostumusta, niinkuin hallitusmuodon mukaan olisi ollut tehtävä. Tässä ei ole syytä puuttua niihin asiantuntijalausuntoihin, jotka kiireessä hankittiin ja joiden mukaan presidentillä muka olisi ollut ilman eduskunnan suostumusta valta päättää sopimuksesta. Jos missään, niin tässä sopimuksessa oli kysymys sodasta ja rauhasta, minkä vuoksi eduskunnan päätös, jos tahdottiin pysyä laillisuuden kannalla, oli välttämätön. Lisäksi sopimuksenteossa tapahtui sekin virhe, että presidentti kirjoitti sopimuskirjelmän alle ilman asianomaisen ministerin varmennusta, ja hallitusmuodon mukaan ovat presidentin päätökset voimaan tullakseen myöskin sen ministerin allekirjoitettavat, joka on asian esitellyt. Tärkeätä valtiollista asiakirjaa ei allekirjoiteta niinkuin tavallista velkakirjaa, vaan on siinä noudatettava hallitusmuodon säätämää järjestystä. Ribbentrop-sopimuksen teko ja sen allekirjoittaminen sekä niinikään sen täytäntöönpano oli selvä perustuslain rikos. Lainvastaisesti tehdyn sopimuksen täytäntöönpanossa mukana olleet eivät senvuoksi myöskään voi välttää edesvastuuta.

Huomiotta ei voi myöskään jättää niitä rauhantarjouksia, joita meille sodan aikana tehtiin, tarjouksia, jotka olisivat antaneet meille mahdollisuuden jo aikaisemmin irtautua sodasta ja jotka kylmästi torjuttiin

ilman, että eduskunnalle annettiin tilaisuutta päättää niistä. Myöskin siinä meneteltiin laittomasti. Hallitus onkin vastauksessaan aivan oikein kiinnittänyt tähän huomiota.

Muitakin laittomuuksia on tapahtunut, mutta riittäköötkin tällä kertaa jo mainitsemani tapaukset.

Kun kerran lakia on rikottu, vaatii kansan oikeustajunta, että syylliset on saatettava edesvastuuseen. Tässä ei ole kysymys kostosta, vaan oikeuden voimaansaattamisesta. Ne, jotka nyt puhuvat kostosta, tekisivät viisaammin, jos olisivat vaiti. Heidän olisi aikaisemmin pitänyt saarnata kostoa vastaan, kun täällä todella on kostopolitiikkaa harjoitettu (Eduskunnasta: Oikein!). Lopuksi on eräiden puheenvuorojen johdosta vielä korostettava, että voimassaolevassa laissa on kyllä säännöksiä, joiden nojalla sotasyylliset saadaan lailliseen edesvastuuseen, kunhan näitä säännöksiä vain oikein sovelletaan.

Ed. Pessi: Herra puhemies! Kansandemokraattien taholta on jouduttu paljon arvostelemaan ennenkaikkea aikaisempien hallitusten riittämättömiä toimenpiteitä fascistien rikollisen toiminnan lopettamiseksi. Olemme vaatineet fascistien asettamista oikeudelliseen vastuuseen rikollisesta toiminnastaan. Tällainen vaatimus on saanut useilta tahoilta paljon vastusta, vaikkakin meillä on aikaisemmin työväenjärjestöjen toimihenkilöitä verrattain löysin perustein viety vankilaan. Työväenjärjestöjen toimihenkilöitä ei voi muuten mitenkään verrata fascistisiin hylkiöihin, sillä heitä on kannustanut toimintaan ihmiskunnan korkeimmat, puhtaimmat aatteet, kun taas fascistien toiminnan tietä viitoittaa julmuus, raakuus, väkivalta, terrori, mieletön viha aikaimme parhaimpia edistyksen puolesta taistelijoita vastaan. Meillä on kotoisia fascisteja pidetty jollain tavoin parempina kuin ulkolaisia. Ajatellaan, että sellaista meillä ei voi tapahtua, mitä Saksassa tai muussa maassa, missä fascististen oppien mukaan on luotu uutta Eurooppaa. Mutta tosiasia kuitenkin on, että samantapaisiin rikoksiin, mitä fascistit ovat suorittaneet ulkomailla, ovat meidän kotoiset fascistimmekin syyllistyneet omassa maassamme ja Itä-Karjalassa.

Meillä ei ole vielä tähän saakka paljonkaan käsitelty konkreettisesti julkisessa sanassa kotoisten fascistiemme rikollisia puuhia ja se on ollut omiaan ylläpitämään erheellistä käsitystä. Vielä muutama viikko sitten, kun täällä eduskunnassa eräitten edustajien kesken oli puhe asekätköistä, lausuttiin siinä yhteydessä sellainen käsitys, että tuollaiset puuhat ovat vain joittenkin hourupäitten hommaa. Ministeri Leinon antama selostus osoittaa, että todella on kysymyksessä järjestetty liike, jota on johdettu määrätyltä taholta. Välirauhan sopimuksen jälkeen ilmeni fascistien keskuudessa hämmennystä, ei oltu oikein selvillä siitä, mitä pitäisi tehdä ja mitä voisi tehdä. Mutta nyt he ovat jo organisatoorisesti ja poliittisesti mukautuneet uusiin oloihin. Toiminta kohdistuu m. m. aseellisen valmistelun ohella maan kaivamiseen pois nykyisen hallituksen alta. Siinä käytetään hyvin monenlaisia keinoja. Yleensä lietsotaan tyytymättömyyttä hallituksen toimenpiteitä kohtaan, selitetään nykyisen hallituksen ja maamme nykyisen suuntauksen syyksi ne monet vaikeudet, jotka meillä on voitettavina ja ne monet puutteet, joiden keskellä elämme. Fascisteille on yleensä ominaista, että asiat käännetään aivan päinvastaisiksi, mitä ne todellisuudessa ovat.

Kun fascistiset ainekset maassamme välirauhan sopimuksen jälkeen ovat saaneet melkoisen vapaasti toimia, on alkanut yhä enemmän vakiintua sellainen käsitys heidän keskuudessaan, jota myös levitetään kansan keskuuteen, että nykyinen tilanne on vain väliaikainen, että pian palataan samanlaiseen komentoon kuin aikaisemminkin. Tällaisen käsityksen ylläpitämistä varsinkin maaseudulla on helpottanut se, että ei ole näkynyt julkisuudessa sellaisia hallituksen toimenpiteitä, jotka veisivät luulot pois entiseen paluumahdollisuuksista. Monin paikoin valitetaan virkamiehistön osallistuvan paikallisen väestön henkiseen terroriin. Hallituksen pitäisi sellaiset asiat tutkia ja ryhtyä senmukaisiin toimenpiteisiin kuin kukin asia vaatii. Luonnollisesti maamme fascististen ainesten toimintaan kuuluu vaikeuttaa suhteitamme Neuvostoliittoon eikä vain Neuvostoliittoon, vaan muihinkin maihin, Ruotsissa olevat täkäläiset fascistit tekevät verrattain huonoa työtä kotimaataan kohtaan selvittäen Suomen ja Neuvostoliiton

suhteita omalla tavallaan. Olisi tarpeen tietää, missä määrin Ruotsin lähetystömme on asioista tietoinen ja missä määrin se on siitä kiinnostunut. Viranomaisten pitäisi olla tarkempia Suomen ja Ruotsin liikenteeseen nähden. Minulle on kerrottu asioita, jotka osoittavat siinä olevan ennen kaikkea poliittisesti paljon huomion arvoista.

Välikysymyksessä esitetään ryhdyttäväksi toimenpiteisiin fascististen virkamiesten erottamiseksi. Se on erikoisen tähdellistä varsinkin silloin kun kyseessäolevat virkamiehet eivät toimi siten kuin maamme nykyinen demokraattinen asema edellyttää. Esitetään tavattoman paljon huomautuksia sen johdosta, että poliisiviranomaiset eivät osoita halua asekätköjen paljastamisessa eivätkä ryhdy tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilöihin nähden, joiden luota aseita löydetään j. n. e. Onpa tapahtunut sellaistakin, että nimismies on erottanut poliisin, joka paljasti asekätkön ja ryhtyi asiassa sen vaatimiin toimenpiteisiin.

Poliittista vainoa fascistimielisten taholta esiintyy monella tavoin. Muutama päivä sitten erotettiin Helsingissä eräästä valtion laitoksesta eräs vaimo sen johdosta, että hänen miehensä oli käyttänyt puheenvuoron sotasyyllisistä eräässä kokouksessa kuten kyseellisen laitoksen työnjohtaja hänelle ilmoitti. Olen saanut äskettäin erään kirjeen eräältä vankilaviranomaiselta, joka mielestäni kuvaa hyvin millä tavalla vankilavirkamiehistö suhtautuu tehtäviinsä nykyään. Tässä kirjeessä sanotaan m. m. seuraavaa: „Vartioitten esimiesten taholta on havaittavissa ankaraa painostusta vähänkin demokraattisesti ajattelevia vartioita kohtaan. Esim. Helsingin Sanomain tilausta pidetään erittäin sopimattomana. Myöskin sellainen seikka, ettei vartija ole kuulunut IKL:ään tai suojeluskuntaan, on aiheuttanut voimakasta painostusta.

Edelleen silmiinpistävänä vankilassa esiintyy tällä kertaa se suhtautuminen, mitä vankilan ylempi henkilökunta käyttää niitä pidätettyjä kohtaan, jotka on pidätetty sotarikollisina. Näille vangeille on varattu radiot yhteishuoneisiin sekä muutenkin he ovat vankilassa kuin lepokodissa, saavat ottaa esim. aivan rajattomasti vastaan ruokapaketteja ja lämmintä ruokaa. Vangit ovat saaneet pitää hallussaan olevat teräaseet. Vankilavirkamiehistö suhtautuu muutenkin näihin pidätettyihin kovin myötämielisesti. Vartioita, jotka ovat yrittäneet noudattaa näihin pidätettyihin nähden vankilan järjestyssääntöjä, on estetty siitä.” Kirjeessä esitetään muitakin syytöksiä, verrattain raskaita, jotka jätän tällä kertaa lukematta. Aion antaa ne sellaisten viranomaisten tutkittaviksi, jotka todella täyttävät virkatehtävänsä.

Fascistien puuhat niin aseiden kätkemisessä kuin muussakin toiminnassa välirauhansopimuksen jälkeen ovat saaneet aikaan paljon ikävyyksiä. Ne ovat vaikeuttaneet niiden tehtävien suorittamista, jotka maan hallituksella ja koko kansalla ovat olleet päiväjärjestyksessä. Hallitus ei ole osoittanut riittävästi lujuutta fascististen ainesten kurissapitämiseksi niiden toiminnan lopettamisessa ja estämisessä. Hallituksen riittämättömät toimenpiteet tässä asiassa eivät ole suinkaan nostaneet sen arvovaltaa, päinvastoin ne ovat heikentäneet hallituksen asemaa monella tavoin. Tämä arvostelu koskee ennen kaikkea välirauhansopimuksen jälkeisiä aikaisempia hallituksia. Nykyinen hallitus on osoittanut ymmärtävänsä tämän kysymyksen edeltäjiänsä paremmin, joskaan silläkään ei ole ollut riittävästi aloitteellisuutta tämän asian hoitamisessa. Edellisten hallitusten fascistien toimintaa määrätyllä tavalla suvaitseva asenne on aiheuttanut nykyiselle hallitukselle paljon vaikeuksia, jotka nyt tulevat käytännössä eteen monella tavoin.

Mutta virkamieskunnan puhdistamisessa ei saa liikaa tuijottaa siihen, mitä kukin on ollut ennen. Tärkeintä on, mitä he ovat tänään. Suuri määrä kansalaisiamme on toiminut fascististen oppien mukaan tuottaen maallemme ja siinä yhteydessä myöskin itselleen paljon vahinkoa. Huomattava määrä heistä jo tänään ymmärtää virheensä ja toimii aktiivisesti kanssamme maamme pelastamiseksi niistä vaikeuksista, mitä fascistinen rikollinen politiikka on aiheuttanut. Yhä useampi heistä tulee myöhemmin huomaamaan aikaisemman toimintansa vahingollisuuden. Fascististen järjestöjen rivimiehiä ei tarvitse rangaista, ellei heitä vastaan ole esitettävänä muuta kuin osanotto jonkun lakkautetun järjestön toimintaan. Eri asia on, jos he jatkavat edelleen puuhailuaan salaisissa järjestöissä. Mutta on kevytmielistä jättää fascistien johtomiehiä rankaisematta. Kun meillä on lakkautettu joukko fascistien järjestöjä maallemme va-

hingollisen rikollisen toimintansa johdosta ei tässä yhteydessä ole havaittu yhtään näiden järjestöjen johtohenkilöitä rikolliseksi. Meidän maamme on tässä suhteessa ollut poikkeusasemassa kaikkiin muihin maihin nähden, joissa on esiintynyt samanlaisia ilmiöitä, joissa on suoritettu tai parhaillaan on käynnissä sodan poliittinen likviidi. Nyt alkaa selvitä, mitä tähänastinen leväperäisyys tämän asian suhteen on merkinnyt, siksi ei enää olisi varaa asian pitkittämisessä, sillä seuraukset tuollaisesta fascistien toimintaa suosivasta politiikasta, miksi se käytännössä muodostuu, kutsuttakoon sitä millä nimellä tahansa, muodostuvat hyvin raskaiksi ja ikäviksi, kuten on sanottu.

Kysymys fascismista, sotasyyllisistä ja sotarikollisista sodan päätyttyä Euroopan osalta on nyt astunut ratkaisuvaiheeseen kansainvälisessä mitassa ennen kaikkea Euroopan kohdalta. Sen vuoksi puolinainen suhtautuminen näihin kysymyksiin ei enää ole mahdollista. Nyt on asetuttava selvästi joko puolesta tai vastaan. Ne, jotka avoimesti tai peitetysti koettavat vastustaa fascistien johtomiesten, sotasyyllisten ja -rikollisten rankaisemista, asettuvat kansamme menestyksen ja onnen tielle ja koko liittoutuneita kansakuntia vastaan. Sillä niiden kansainvälisissä konferensseissa on sovittu tällaisten rikollisten rankaisemisesta. Asialla on kansainvälinen tausta, mutta toivon käsitettävän, että meidän on edullisempaa viedä nämä asiat päätökseen ilman ulkoista vaikutusta. Arvelin, ettei tätä puolta asiasta tarvitse lähteä käsittelemään. Kuitenkaan näiden asioiden ratkaisu ei ole ulkopoliittinen kysymys. Mielestäni asian ulkopoliittista merkitystä on korostettu liian yksipuolisesti. Tosin monessa asiassa sisä- ja ulkopolitiikka ovat hyvin lähellä toisiaan. Nyt käsiteltävänä olevissa asioissa ne ovat tavallista läheisimmissä suhteissa. Mutta näiden nyt esillä olevien kysymysten ratkaisu on ennen kaikkea tärkeä maamme sisäisen aseman vuoksi. Sisäministeri Leinon käyttämä puheenvuoro toi paljon sellaista, joka tähdentää näiden kysymysten sisäpoliittista merkitystä. Kuitenkaan tässä lausunnossa ei esitetty vielä läheskään kaikkea sitä, mitä luullakseni tiedetään fascististen ainesten rikollisista puuhista maassamme. Kun päästään yksimieliseksi siitä, että näiden kysymysten ratkaisu on tärkein maamme sisäisen aseman vuoksi, niin silloin olemme saavuttaneet yhden tärkeimmän tuloksen näiden kysymysten viemiseksi ratkaisuun maallemme edullisesti.

Ketkä sitten ovat syyllisiä, jotka on syytteeseen asetettava. Mielestäni nyt on ryhdyttävä pikaisiin toimenpiteisiin sotasyyllisten rankaisemiseksi. Ketkä ovat sotaan syyllisiä? Sellaisella taholla, jotka ovat puoltaneet sotasyyllisiä, ja vastustaneet heidän rankaisemistaan, on haluttu tämä kysymys laventaa koko kansaa käsittäväksi. On sanottu, että samanlainen syyllinen on joku työläinen, joka työllään auttaa sodankäyntiä kuin sotamies rintamalla tai sotahallituksessa oleva ministeri. On luonnollisesti selvää, että varsinainen kansa on sotasyyllisyyden ulkopuolella. Sotasyyllisiä ovat ne henkilöt, jotka poliittisen asemansa perusteella ovat syypäitä maamme johtamisessa käytyyn rikolliseen sotaan. Tässä mielessä meidän on asetettava vastuuseen ennen kaikkea ne henkilöt, jotka ed. Kuusinen täällä mainitsi (Ed. Räisänen: Ei se riitä!). Yhdyn siinä suhteessa ed. Kuusiseen. Näitä ed. Kuusisen mainitsemia henkilöitä vastaan on riittävästi olemassa syyteainehistoa, joten ei ole enää odotettava heidän syytteeseen asettamistaan. Tarvitsematta olla mikään juristi, tavallinen maallikko voi nähdäkseni laatia heitä vastaan varmasti muutamassa päivässä sellaisen syytekirjelmän, jonka perusteella nämä henkilöt voidaan tuomita maamme lakien mukaan verrattain pitkiksi ajoiksi kuritushuoneeseen (Ed. Räisänen: Sitten kun on kansanoikeus!). Sitävarten ei välttämättä nähdäkseni tarvitse erikoista komiteaa. Jos halutaan asiaa pitkittää tai hakea kyseessäoleville henkilöille puolustusta, niin silloin muodostuu tarpeelliseksi erikoisen komitean olemassaolo. Ei tällaisten asioiden tutkimista varten ole tarvittu komiteoita missään maassa, enkä usko sen olevan tarpeen myöskään meillä. Tämän asian ratkaisu ei saa jäädä riippumaan jonkin komitean työstä, jonka ilmeisenä tarkoituksena näyttää olevan asian pitkittäminen, mikä ei enää mitenkään käy laatuun.

Mutta ei riitä vain sotasyyllisten rankaiseminen, on pantava telkien taakse myöskin muut fascistien johtomiehet. Jokaisen, jolle maamme menestyminen on kallis, täytyy myöntää sellaisen toimenpiteen tarpeellisuus, varsinkin senjälkeen, mitä sisäasiain-

ministeri Leino täällä on tänään esittänyt. Asia ei siedä vitkastelua ja viivyttelyä.

Ja kolmanneksi: Sellaiset virkamiehet, jotka eivät toimi maamme nykyisen demokraattisen suuntauksen mukaisesti, vaan monella tavoin jarruttavat asioiden kulkua, on erotettava tehtävistään ja, mikäli ovat virka-asemaansa väärinkäyttäen tai muulla tavalla toimineet lainvastaisesti, asetettava syytteeseen.

Nyt on näiden kysymysten ratkaisuvaihe myös meidän maassamme. Millä tavalla nämä asiat viedään päätökseen, siitä riippuu ratkaisevalla tavalla koko maamme vastainen asema sekä sisä- että ulkopoliittisesti.

Ed. J. Virtanen: Herra puhemies! Oliko tämä välikysymys tarpeellinen? (Ed. Räisänen: Oli!). Tarvitsiko hallitus, jolla on niin monet suuret sosiaaliset probleemat ratkaistavanaan, tällaista potkaisua eduskunnan puolelta? Sitä minä en ymmärrä. Jos taas tällä välikysymyksellä halutaan saada nopeasti tuomioita ja verta, niin minä rintamamiehenä voin sanoa, että me olemme kyllästyneet peräti vereen ja haavoihin ja kurjuuteen. Meitä sellainen ei ollenkaan innosta (Vasemmalta: Liian myöhään!).

Mitä tulee sitten tuohon sotasyyllisyyskysymykseen, voin vertauksena sanoa, että kun minä eräitä vuosia sitten seilasin Amerikkaan ja suuri laiva lähti tuolta Göteborgin rannasta menemään, niin minä tein seuraavan havainnon. Se suuri laiva meni menojaan, mutta sen vierellä oli pieniä purkkeja, ja kaikki ne rupesivat sen suuren maiingeissa, nuo pienet purkit heilumaan; ja suuri laiva meni menojaan. Tässä suuressa maailman myllerryksessä on tapahtunut tällä tavalla, väitettäköön mitä väitettäköön; suuret laivat ovat kulkeneet ja pienet eivät ole voineet välttää niiden mainingeihin joutumasta.

Historia vasta antaa oikean vastauksen sodan syihin. Me muistamme, kuinka hatut ja myssyt muinoin syyttelivät toinen toistansa, eikä tänä päivänä edes vielä historia varmasti tiedä, kumpi niistä oli enemmän tai vähemmän syyllinen sotaan (Vasemmalta: Hatut!). Kun toisen maailmansodan syitä kerran historia punnitsee, silloin kun tämän kamarin edustajat ovat jo aikoja levänneet maan tomussa, vasta silloin ehkä tiedetään, astuiko Suomen kansa 1939 rikolliselle sotapolulle tai ei. Jokainen täällä tietää, että sota 1941—44 oli syy-yhteydessä edelliseen sotaan. Mitä ulkopoliittisia virheitä meillä lieneekin tehty, voin vain sanoa, että olisi suuri ihme, ellei nuori 25 vuoden vanha diplomatia olisi virheitä tehnyt. Suurten myrskyjen aikana ovat vuosituhansia vanhatkin valtakunnat tehneet diplomaattisia erehdyksiä. Jos meillä ilmenisi sellaista diplomaattista toimintaa, jossa on tahallisesti toimittu isänmaata ja kansaa vastaan, sellainen on tuomittava ankarasti (Vasemmalta: Tehdään niin!) voimassaolevien lakien mukaan. Mutta jos isänmaanrakkaus ja isänmaan puolustaminen on jotakin rikollista, silloin saa vetää piikkilanka-aidan koko Suomen niemen ympärille.

Minä en ihaile sotaa missään muodossa, sillä sota on paholaisesta. Mutta mitä pidätte sellaisesta ajatuksesta, että esimerkiksi Neuvostoliitto olisi antanut saksalaisten rynnätä maahansa vastaan panematta. Kaj Munk, pappi, jonka saksalaiset natsit tappoivat raa'alla tavalla, sanoo kirjassaan, että sellainen pasifismi, joka kieltää kalleimpien arvojen puolustamisen, on itse asiassa suurinta sodan lietsomista, se kun yllyttäisi vain rosvoa rosvoamaan.

Täällä on mainittu myös asekätköistä. Se oli järkyttävä ilmoitus, minkä sisäministeri teki, ja se oli hämmästyttävä ilmoitus. Minä olen nähnyt nykyaikaista sodankäyntiä ja minä ihmettelen, että meillä löytyy niin hulluja upseereja — nythän tarvitaan lentokoneita, tykkejä, tankkeja sodassa — jotka todellakin luulevat, että he voivat jotakin tehdä tussareilla ja käsiaseilla. Kerrotaan, että Tampereelle tuli lomalle — sota ei ollut vielä loppunut — eräs sotamies, joka toi sotasaaliina tykin mukanaan Tampereelle, mutta sekin lienee siltä jo otettu pois. Asia on niin, että missä ikinä ilmenee lainvastaista toimintaa, niin minä olen sitä mielipidettä, että siihen on ankaralla kädellä tartuttava kiinni. Rikos on aina rikos, tehköön sen kuka tahansa. (Ed. Räisänen: No nyt olet oikeassa.) — Aina olen näissä asioissa oikeassa.

Sitten täällä meidän maassamme ja täälläkin on puhuttu paljon demokratiasta ja on lausuttu sellainen ajatus, että täällä

meidän maassamme ei olisi ollut demokratiaa eivätkä sen lait demokraattisia. Kun minä tässä eräitä vuosia sitten istuin Yhdysvalloissa, Yhdysvaltojen eräässä kaikkein arvovaltaisimmassa yliopistossa, kuuntelin siellä luentoja, niin siellä eräs nykyhetken suuri sosioloogi, professori Woughan, joka tunsi kaikkien maiden lait ja asetukset, hän nimenomaan mainitsi, että Suomen tasavallan perustuslaki on maailman demokraattisin perustuslaki.

Sitten minulla on sydämelläni vielä eräs asia, ja minä puran sen tässä tämän asian yhteydessä. Meidän kansallemme on tullut eräs paha vika, se on toisensa nimittelemisen vika. Vuosina 1918—1920 meillä ei ollut muita, kuin kahdenlaisia ihmisiä. Toiset olivat lahtareita, toiset olivat punikkeja. Ja minä muistan, kuinka tämä koski minun varhaisnuoreen sieluuni tällainen nimittely, että oli vain kahdenlaisia ihmisiä, punikkeja ja lahtareita. Mutta kuulkaa, kun minä sitten tulin Yhdysvalloista kotimaan rantaan, ja olin vain puoli tuntia tämän maan rannassa ja juttelin erään miehen kanssa. Mies kyselee minulta kaikenlaisia asioita ja vastaukset saatuaan, käänsi selkänsä ja sanoi: ''sinä olet patkuli''. En minä ymmärtänyt, mikä on patkuli, minä luulin, että se on joku uusi nimitys Amerikan-suomalaisille tai siirtolaisille, ja minä jäin suu auki epävarmana siitä: mikähän kumma olento minä nyt olen kun minä olen patkuli! Tällaista nimittelyä meidän kansamme keskuudessa on törkeän paljon kautta kaikkien aikojen ollut, ja se on rumaa.

Nyt taas on kaksi leiriä, toiset ovat demokraatteja ja toiset fascisteja. Minä en ymmärrä, missä meillä on joku fascisti. Minä en ole tavannut. Se oli Mussolinivainaan oppia, ja minä luulen, ettei juuri yksikään ainoa meidän maassa ole ihaillut tai ollut italialainen fascisti. — Täällä on Aleksanterin patsas ja monia muita patsaita ja kuvia. (Vasemmalta: Missä on Mussolinin patsas?) Minä en puhu Italiasta mitään pahaa, se on kuulema komea ja kaunis maa, mutta minulla ei ole muuta ihailua, kuin se että minä lapsena ihailin kaunista italialaista posetiivin soittoa ja myöhemmällä ijälläni minä mielelläni söin italialaisia makarooneja. Mutta minä en ymmärrä mistä tuo fascisti-nimi on tullut tänne, sillä minä en ole tavannut sellaisia, toiset ovat saattaneet tavata, mutta minä en ole tavannut yhtään ainoata fascistia Suomessa. Voi olla kansalliskiihkoilijoita, voi olla eräänlaisia natseja, mutta fascistia minä en ole tavannut. Se on varmasti väärä nimi ja se pitää muuttaa, jos kerran tahdotaan nimitellä ihmisiä joillakin erikoisnimillä.

Ja lopuksi. Me olemme pieni kansa, meidän voimamme, sanottakoon mitä sanottakoon, on siinä millä kunniantunnolla ja asiallisuudella me kohtelemme toinen toistamme, poliittisista katsantokannoista huolimatta. On helppo repiä, rakentaa riitaa ja toraa, mutta ne ihmiset, jotka toimivat kaikkien kansankerrosten hyvää tarkoittaen ja tekevät sen eteen työtä koettaen parantaa niitä verisiä haavoja, joita onneton sota on luonut, niillä ihmisillä on meillä ja kaikkialla maailmassa tulevaisuus. Ja vain niillä vilpittömillä ja rehellisillä, kanssaihmisiä rakastavilla ihmisillä, tämän myllerryksen, käsitteiden hämmennysten ja vihan jälkeen, on tulevaisuus; niille kuuluu valtakunta. (Vasemmalta: Amen).

Ed. Smeds: Herr talman! Den interpellation, som riktats till regeringen, föranleddes av den oro interpellanterna kände för vårt lands inrikes- och utrikespolitiska ställning med krigspolitikens män kvarstående på framskjutna poster ännu snart ett år efter vapenstilleståndet och den totala omläggning av det finländska statsskeppets kurs som detta markerade. Interpellanterna hyste i denna sak en stark tro på regeringens goda vilja och svaret på interpellationen har även visat att denna förtröstan var riktig. Regeringens svar måste betecknas såsom mycket tillfredsställande och jag kan för egen del reservationslöst godkänna detsamma.

Det är önskvärt att den vädjan regeringen nu riktat till den gångna regimens män att frivilligt avgå från platser, där de kunna kompromettera vårt land och misstänkliggöra vår demokrati, verkligen i stor utsträckning hörsammas. Det kan icke råda något tvivel om att en utrensning är nödvändig. Om uppmaningen negligeras, måste kvastarna sättas i gång på fullt allvar. Den enhälliga uppslutning kring regeringens vädjan som från den

folkvalda rigsdagens sida redan manifesterats, kan icke låta vederbörande stanna i något tvivel om vad folket vill och vad nationens bästa i närvarande stund kräver.

En ovedersäglig sanning är att kriget förbereddes redan under fredstid genom en propaganda av riksskadlig karaktär och att många av de krigstillskyndare, som verkade under denna tid, icke råkade inneha ansvariga poster under själva kriget. Deras ansvar som folkopinionens villoledare är icke mindre stort för det. Det vore väl om dessa, i den mån de inneha framskjutna och inflytelserika ställningar, skulle fatta regeringens vädjan såsom riktad även till dem och för någon tid framåt ägna sig åt en mindre offentlig och utåt synligt verksamhet. De äro kompromitterade såväl inåt som utåt. Rikets säkerhet fordrar att de ägna sig åt en mera privat verksamhet i den tid som nu är. Detta gäller en del av kulturlivets framträdande personer och sådana som verkat i det offentliga ordets tjänst. Inga namn behöva nämnas. Sanningen är välkänd av alla, även av vederbörande själva, och den varken kan eller får bortförklaras.

Säkert kommer man på radikalt håll att finna regeringens i utsikt ställda planer alltför moderata. De krigsskyldigas ansvar är omätligt stort och deras handlingar kunna icke försvaras eller ursäktas ur någon av de synpunkter som under debatten framförts. Ett handlande enligt den primitiva vedergällningsprincipens öga för öga, tand för tand vore trots allt dock föga lyckligt och icke heller värdigt Finlands riksdag och regering. Det är å andra sidan viktigt att utrensningen sker snabbt, opartiskt och grundligt, men sedan den väl skett, är det lika nödvändigt att alla krafter samlas för de många arbetsuppgifter av olika slag som förestå vår nation. Det är tydligt att en stor del av krigspolitikens anhängare varit vilseledda och handlat bona fide. I den mån de visa prov på bot och bättring och att ändrat sinnelag, må deras misstag vara dem förlåtna. Men dock icke glömda. Finlands folk har lärt sig en för dyr läxa för att någonsin ha råd att glömma den.

Man frågar sig, vad som varit orsaken till att krigstidens ledande män trots allt som hänt så länge stannat kvar på sina platser, och fortfarande hänga fast vid dem. Ligger icke snarast förklaringen att de alltfort känna stödet av en tyst, men enveten folkopinion inom de kretsar som de vant sig att betrakta som de sina? Herr inrikesministerns klarläggande av de talrika vapengömmorna visar att det fortfarande finnes personer, som ingenting lärt och ingenting glömt i detta land och som av allt att döma med kallt mod förbereda ett nytt krig. Också de av krigspolitikens män som hålla sig helt passiva räkna synnbarligen med att ett krig mellan västmakterna och Sovjetunionen skall återställa Finland i dessa gamla skick och återge dem själva den ställning och det inflytande de nu hålla på att förlora. Mot dessa i djupaste mening ofosterländska tankar måste en skarp varning uttalas. Vi få lov att vänja oss vid tanken att Karelen förlorats, hur det än må svida. Varje tanke på revansch måste övergivas. Erfarenheten lär att de landvinster ett litet land tack vare tillfälliga konjunkturer kan göra på en stor och mäktig grannes bekostnad, icke bli bestående. Våra enda verkligt pålitliga möjligheter att återfå någon del av våra förlorade riksdelar från Sovjetunionen bestå i en frivillig överenskommelse med detta land på det ömsesidiga förtroendets grundval.

Det är uppenbart för varje tänkande medborgare, att en väpnad konflikt mellan västmakterna och Ryssland i första hand skulle gå ut över vårt land, krossa den självständighet det ännu har och möjligen förvandla det till en krigsskådeplats. Men även frånsett detta är det vår plikt att göra allt som göras kan för att hindra ett dylikt krigsutbrott, att i mån av förmåga avlägsna spänningar och missförstånd mellan de stora demokratierna i öster och väster. Det har sagts att vi icke kunna ändra vårt lands geografi. Geografin har placerat Finland som Rysslands granne och vårt land måste hela tiden räkna med detta grannskap och handla därefter. Tidigare fattades detta grannskap som en utpostställning. Finland var västerlandets utpost, den västerländska civilisationens förpost mot österns barbari. Vi måste frigöra oss från denna nedvända föreställning. På ett annat och rättare sätt fattat ger vårt lands

geografiska läge oss en annan mission, missionen att vara en förmedlingslänk mellan öster och väster i Europa. Denna mission kan i detta nu, då Ryssland nått en maktställning som kanske aldrig förut i detta rikes historia, bli av snart sagt världshistorisk betydelse. Till det fordras det emellertid en positiv, en aktiv insats från vår sida. Vårt geografiska läge förpliktar oss att stå i livlig kontakt med den ryska kulturen och genom vår kännedom om den vara till nytta för det övriga Europa. Ett krig mellan Sovjetunionen och de stora västliga demokratierna nu eller framdeles vore den största olycka som kunde hända Europa och hela mänskligheten. De kretsar i vårt land som räkna med och spekulera i ett dylikt krig måste berövas sitt inflytande, och tvärtom alla de krafter manas fram som vilja och kunna verka i det fruktbara samarbetets tecken. Det är ganska säkert att den aktion som nu satts i gång kommer att verka i denna riktning. Sett ur denna synpunkt blir den fördömelse över vår krigspolitik, som nu uttalas av regering och riksdag och den utrensning som därav kan följa, ett löfte om en rikare och lyckligare framtid för vårt lilla land.

Ed. Forss: Herr talman! Man synes kunna tvista om vem som gav orsaken till det krig, som utbröt mellan Finland och Sovjetunionen den 30 november 1939 och vilket krig fick sin avslutning den 13 mars följande år. Var det enbart Rysslands fel alltsammans eller bidrog Finland till uppkomsten av den misstänksamhet, som de styrande i Sovjetunionen visat Finland? Också därom äro meningarna i detta nu delade såväl i vårt eget land som i utlandet. Jag vågar påstå att vår inställning gentemot Ryssland ända sedan vår självständighet vanns inte varit förtroendeingivande. Närmanden i politiskt avseende ha på grund av olika ideologiska inställningar icke gynnats. I andra avseenden har god vilja från vår sida saknats. Från vissa kretsar i vårt land har man öppet visat en lust till nästans hus, drömt har man om ett Stor-Finland mest på Rysslands bekostnad. Tanken på Östkarelens införlivande med Finland har grott, levat och vuxit ända sedan 1918. När nazismen växte sig stark i Tyskland och krigsrustningarna därstädes stegrades, var även vi färdiga för påbörjande av befästandet av Karelska näset och Ålandsöarna. Den ryska misstänksamheten kunde under sådana förhållanden inte avtaga utan tilltaga. För att försäkra sig om en trygg ställning mot ett numera aggressivt Nazi-Tyskland ville Sovjetunionen säkra sig i väster. Detta sker och måste ske med den starkes rätt med vapenmakt. Ryssland besatte de baltiska länderna. Turen kom även till Finland. Finland har trots ett annat läge än länderna söder om Finska viken genom sin öppet visade inställning icke kunnat undgå anspråk från grannen i öster.

Dessa anspråk göras till sist med vapenmakt. Finland förlorar kriget 1939—1940 genom freden i Moskva. Det andra kriget utbryter 1941, sedan Tyskland gått till anfall på östfronten. Vad var målet för detta andra krig vad Finland beträffar? Jo, i första hand återvinnande av de 1940 förlorade landområdena. Men icke nog härmed. Den gamla gränsen överskreds. Man gjorde gällande att av strategiska skäl vore det nödvändigt att nå Svir, Onega och Petrosavodsk. Man må säga vad man vill, under allt detta låg säkert avsikten att fullgöra finsknationella och fjärrkarelska program, skapande av ett Suur-Suomi. Alla planer ha slagit fel. Ny söker man syndabockar. Vi kan icke, om vi äro ärliga, enbart på några få personer kasta all skuld för det svåra läge vårt land befinner sig i. Det kan vara tillfälligheter som gjort att personer, som i dag anklagas, kommit att stå i ansvarig ställning. En stor del av vårt folk har del i den politik som förts. Hade denna politik lyckats, skulle dessa personer som i dag betraktas som brottslingar nu kanske blivit förklarade för fosterlandshjältar, och kanske män, som i dag ropa korsfäst och stå färdiga att gå skallgång efter tidigare meningsfränder, då gjort anspråk på att med dem dela äran. Mången, som ansåg vara orsak till vårt svåra läge i detta nu, har kanske endast haft fosterlandets väl för ögonen. Misstag kan människor göra, fastän avsikten från början varit god. Bevekelsegrunderna för envars handlande borde kunna utredas och beaktas före domens fällande. Opartiskt och fritt från politisk lidelse

bör undersökningen om skulden verkställas. En upprepning av tvivelaktiga domslut borde icke för vår egen äras skull återkomma, rollerna må sedan vara ombytta eller icke. Och så må den finsknationella drömmen om Stor-Finland härmed vara avslutad. Finland borde liksom Danmark efter kriget med Preussen 1864 söka återvinna land inom eget område utan att därvid behöva kränka våra medborgares i grundlag stadgade fri- och rättigheter. Detta mål kan nås därförutan.

Ed. A. Wirtanen: Herra puhemies! Täällä käyty keskustelu on ollut omiansa vahvistamaan käsitystä siitä, että tämä välikysymys oli tarpeellinen. Olemmehan saaneet kuulla hyvin paljon mielenkiintoisia ja tärkeitä tietoja. Olemme saaneet nähdä selvemmin sen tilanteen, missä maa nyt on, ja mihin suuntaan tätä tilannetta on ohjattava, jotta valtakunta pääsisi turvallisemmille vesille. Välikysymyksentekijät ovat tahtoneet suoda hallitukselle ja eduskunnalle mahdollisuuden ilmaista käsityksensä sotasyyllisyyskysymyksessä. Tämä oli tarpeellista jo siitä syystä, että yhä laajempi kansalaisopinioni on alkanut vaatia nopeita ja tehokkaita toimenpiteitä hallituksen ja eduskunnan taholta. Välikysymys oli tarpeellinen myöskin eduskunnan kohta tapahtuvan hajaantumisen vuoksi, ja sen lisäksi on todettava, että maan kansainvälinen asema jatkuvasti jää epäselväksi, ehkä vaikeutuukin, ellei sotasyyllisyyskysymystä selvitetä kaikessa laajuudessaan ja asianmukaisilla toimenpiteillä saateta pois päiväjärjestyksestä. Omasta puolestani olen vakuutettu siitä, että hallituksen vastaus huomattavassa määrässä selventää tilannetta ja on omiansa rauhoittamaan mielialoja kotimaassa, samalla kun se yhdistyneitten kansakuntien piirissä herättää luottamusta siihen, että maan johtavat elimet ovat valmiit päättäväiseen ja oikeudenmukaiseen tilintekoon sotapolitiikan ja sotapolitiikkojen kanssa.

Sotasyyllisyyttä arvosteltaessa on kuitenkin nähdäkseni aiheellista katsoa näitä asioita hieman laajempaa taustaa vastaan. Oikeastaan maamme vaikeat kohtalot ja sotaiset seikkailut toisen maailmansodan vuosina juontavat juurensa jo ensimmäisen maailmansodan ajoilta sekä erikoisesti kansalaissodasta ja tapahtumisista sen yhteydessä. Jääkäriliike ja Saksan apu valkoiselle Suomelle muodostui lähtökohdaksi Suomen eräiden piirien poliittiselle orientoitumiselle ensiksi kohti keisarillista ja myöhemmin natsilaista Saksaa. Kuningasseikkailu vuonna 1918, jota ei koskaan ole oikeudellisesti selvitetty, puhumattakaan siitä, että siihen osallistuneita olisi asianmukaisesti rangaistu, oli ensimmäinen merkki siitä, että ne piirit, jotka tsaarivallan aikana harrastivat mahdollisimman hyviä suhteita itäänpäin, nyt olivat valmiit liittämään Suomen poliittiset kohtalot Saksan keisarikuntaan. Tämä hanke kärsi haaksirikon jo ennen toteutumistaan Saksan hävitessä sodan, ja Suomi pelastui melkein pelkällä säikähdyksellä. Mutta vaikka saksalainen suuntaus silloin romahti ja ensimmäisen maailmansodan loppuratkaisu toi mukanaan tasavaltaisen valtiomuodon ja jälleen palautti kansanvaltaisuuden, ei tämä merkinnyt sitä, että nämä kansalaispiirit olisivat tarkistaneet poliittisia suuntaviivojaan, niinkuin olisi pitänyt tehdä. Se tuli selvästi ilmi ennen kaikkea lapualaisliikkeessä, joka kuitenkin — ja ehkä onneksi — syntyi niin aikaisin, että se jo oli ohittanut kohokohtansa, kun natsilainen taantumus saavutti vallan Saksassa. Kun itsenäisen Suomen eräiden oikeistolaisten piirien Venäjän vastainen ja saksalaisystävällinen asennoituminen otetaan tarkastettavaksi, ei pidä unohtaa, että näiden ilmiöiden juuret ovat kansalaissodassa ja sen luokkapoliittisesti kärjistyneissä olosuhteissa. Ei pidä myöskään unohtaa, että tämän poliittisen asennoitumisen vaarallisimmaksi tulkiksi ja lietsojaksi muodostui Akateeminen Karjala-Seura, joka yli kahden vuosikymmenen aikana myrkytti maan sivistynyttä nuorisoa fantastisilla poliittisilla kuvitelmilla. Välillistä tukea sai tämä suuntaus niistä upseeripiireistä, jotka saksalaisystävällisiä traditioita viljellen olivat pesiytyneet avainasemiin armeijassa ja ennen kaikkea suojeluskuntajärjestössä. Lapualaisliike ei koskaan olisi voinut terrorisoida yhteiskuntaamme niinkuin se teki, ellei sillä olisi ollut määrättyä tukea juuri suojeluskunnissa. On myöskin selvää, että Lapuan liike oli omiaan herättämään epäluuloa maatamme kohtaan ennen kaikkea itäisen naapurimme taholta, koska se niin hillittömästi lietsoi vihaa kommunismia vastaan eikä siekaillut lehdissä ilmaista aktivistisia

mielialojaan ulkopolitiikankaan alalla. Ken tätä epäilee tai ei muista näitä asioita, voisi vaivautua tutkimaan, mitä silloin meidänkin lehdistömme kertoi Pravdan ja Isvestijan kirjoitelleen maamme asioista. Lapuan liikkeen jokainen menestys tulkittiin sotakiihkoilijain voitoksi näissä suurissa Moskovassa ilmestyneissä lehdissä. Niissä voitiin esim. lukea, että Neuvostoliiton viholliset valmistautuvat anastamaan vallan taikka että tietä hyökkäystä varten Neuvostoliittoa vastaan tasoitetaan. Kaikesta tästä huolimatta silloiset hallitukset eivät katsoneet välttämättömäksi ankaralla kädellä hillitä Akateemisen Karjalaseuran, Lapuan liikkeen ja sen seuraajan Isänmaallisen Kansanliikkeen maata vahingoittavaa, vaarallista toimintaa.

On ymmärrettävää, että näin herätetty ja ylläpidetty epäluulo maatamme kohtaan vain voimistui Saksan aloittaessa aseistautumis- ja väkivaltapolitiikkansa, joka ilmeisesti tähtäytyi suureen ja lopulliseen hyökkäykseen Neuvostoliittoa vastaan. Neuvostoliitto oli silloin eristetyssä asemassa. Se pelkäsi yleismaailmallista hyökkäystä Saksan johdolla ja sen eristäytyminen ilmeni kohtalokkaalla tavalla Münchenin sopimuksessa, jonka kärki ilmeisesti oli tähdätty Neuvostoliittoa vastaan. Näissä oloissa oli ehkä erittäin vahingollista, että se yritys, joka v. 1938 tehtiin IKL:n lopettamiseksi, täydellisesti epäonnistui. Se herätti sen vaikutelman, että Suomessa luettiin lakia vain vasemmalle, mutta ei lainkaan niille voimille, jotka oikealta käsin uhkasivat yhteiskuntamme kansanvaltaista järjestystä ja jotka niin monella tavalla ja kiihkomielisesti olivat osoittaneet vihamielisyyttä Neuvostoliitolle.

Samanaikaisesti Neuvostoliitto yritti saavuttaa läheisemmän kosketuksen Suomen hallitukseen siinä mielessä, että Suomi osaltaan tahtoisi luoda takeita siitä, ettei se silloin jo näköpiirissä olevan yleisen sodan syttyessä voisi muodostua välikappaleeksi Saksan hyökkäävälle politiikalle, t. s. että Suomi olisi valmis joka suuntaan ja ehdottomasti puolustamaan puolueettomuuttaan. Toistaiseksi ei lähemmin tunneta, mistä kaikesta näissä neuvotteluissa oli kysymys, mutta se tiedetään, etteivät neuvottelut johtaneet tulokseen. Suomen silloisen hallituksen johtavat miehet eivät katsoneet olevan aihetta todelliseen poliittiseen yhteistyöhön Neuvostoliiton kanssa, siitäkin huolimatta, että Neuvostoliitto tahtoi sellaista yhteistyötä nimenomaan Suomen puolueettomuuden pohjalla ja sen vahvistamiseksi. Jo tällöin luultavasti tapahtui seuraavalle kehitykselle ratkaisevat virheet ja erehdykset. Kun seuraavana vuonna, v. 1939, palattiin asiaan, tapahtui se jo alueellisen luovutuksen ja sotilaspoliittisten rajasiirtojen merkeissä.

Kun myöhempien tapahtumien valossa tarkastelee maamme ulkopolitiikkaa itsenäisyytemme kahtena ensimmäisenä vuosikymmenenä, ei voi välttyä tekemästä sitä johtopäätöstä, että johdonmukaisesti olemme laiminlyöneet ulkopolitiikkamme kaikkein tärkeimmän tehtävän, nimittäin mahdollisimman hyvien ja luottamuksellisten suhteiden rakentamisen itäisen suurvaltanaapurin kanssa. Suomen ulkopolitiikka on ollut luonteeltaan häilyvää. Kansalaissodan yhteydessä ja välittömästi sen päätyttyä oli meillä vallassa saksalainen suuntaus. Saksan hävittyä sodan suuntauduttiin hetkiseksi Länsivaltoihin päin. Senjälkeen seurasi lyhyt n. s. baltilainen episoodi, joka onneksi kuitenkin päättyi eduskunnan vastarintaan. Tämän jälkeen Suomi osallistui kansainliiton työhön läheisessä vuorovaikutuksessa skandinaavisten ja muiden pienten valtioiden rinnalla. Suomea ja Ruotsia erotti toisistaan eräitä vuosia Ahvenanmaan kysymyksen synnyttämät mielialat. Vasta v. 1935, kun yleisen sodan vaara alkoi häämöttää näköpiirissä, eduskunta yksimielisesti julisti pohjoismaista suuntausta. Vasta nyt maa oli kypsä löytämään luonnolliset yhteytensä. Mutta vieläkään ei tajuttu Neuvostoliiton naapuruuden todellista merkitystä. Unohdettiin, että Neuvostoliitto oli ainoa suurvaltanaapurimme ja että meidän ja Neuvostoliiton yhteinen raja oli pitempi kuin Neuvostoliiton muiden naapurimaiden rajat, Kiinan rajaa lukuunottamatta. Unohdettiin, että jo maantieteellinen asemamme vaati, että ulkopolitiikan kulmakiveksi muodostuu hyvien ja luottamuksellisten suhteiden kehittyminen Suomen ja Neuvostoliiton välille ja ettei maamme ulkopolitiikka missään vaiheessa saisi muodostua Neuvostoliiton vastaiseksi tai sellaiseksi, että sen suhteen voisi syntyä epäilyksiä.

Tällaista taustaa vastaan meidän on tarkasteltava niitä väärinkäsityksiä ja erimie-

lisyyksiä, jotka ovat muodostuneet niin kohtalokkaiksi maallemme ja myöskin maksaneet Neuvostoliitolle niin suhteettoman suuria uhreja. Vaikka Suomi ja Venäjä ovatkin vuosisatojen kuluessa käyneet monta sotaa keskenään, emme mitenkään saa antautua siihen uskoon, että ristiriidat maittemme välillä ovat väistämättömät. Käsitykseni on, että Suomen ja Neuvostoliiton viimeiset sodat viime kädessä pohjautuvat väärinkäsityksiin, joiden juuret ovat syvällä vallankumousvuosien tapahtumissa. Mitä nimenomaan Suomeen tulee, on valitettavasti todettava, että oikeistolaiset taantumuspiirit, jotka saavuttivat ja säilyttivät niin suuren vaikutusvallan maan itsenäisyyden ensimmäisellä neljännesvuosisadalla, eivät ole tajunneet maan aseman sanelemia todellisia ja pitkäaikaisia etuja. Työväestö on kyllä tajunnut asemamme todellisen tilan ja sen meille sanelemat vaatimukset, mutta sen ääntä ei ole tahdottu ottaa huomioon, jopa sen vaikutusvaltaa on tahdottu entisestään supistaakin kuten hyvin lapualaisvuosilta muistamme. On luonnollista, että juuri työväestö nyt joutuu rakentamaan uusia siltoja ja luomaan uutta pohjaa suhteillemme itäiseen naapuriimme. Sen tehtäväksi muodostuu sodan synnyttämän epäluulon ja katkeruuden voittaminen ja poistaminen. Tämä on erikoisesti meidän sukupolvemme suuri ja tärkeä tehtävä, tehtävä, joka luo uuden ja vankemman pohjan Suomen itsenäisyydelle. Juuri sitä silmälläpitäen Suomen työväestö ehkä innokkaammin kuin muut kansalaispiirit vaativat sotapolitiikan tilittämistä. Se tekee sen tuntien, että vastuu maan itsenäisyydestä nyt ja tulevaisuudessa entistä enemmän joutuu painamaan sen harteita. Se tekee sen tietoisena myöskin siitä, että vasta sotapolitiikan lopullinen selvitys avaa meille tien rauhaan ja yhdistyneiden kansakuntien piiriin, se ymmärtää, ettei entisyydestä ja sen virheistä voida vapautua, ellei suoriteta maamme politiikan arvostelua, ellei suoriteta sotapolitiikan lopputilitystä, niinkuin välikysymyksessä sanotaan. Ja työväestö arvostelee rehellisesti myöskin itseään, myöskin omia johtajiaan, vaikka se myöskin hyvin tietää, että pääsyyllinen maamme onnettomuuksiin on se taantuminen maamme poliittisessa elämässä, joka juontaa juurensa kansalaissodasta alkaen ja joka on estänyt maamme johtavia piirejä näkemästä maamme todellista asemaa ja sen sanelemia vaatimuksia jo maailmansotien välisenä aikakautena.

Ed. Paasivuori: Herra puhemies! — Viime huhtikuun puolivälissä kolmen suurimman eduskuntaryhmän yhteistyöjulistuksessa sovittiin siitä, että ryhmät asettuvat jyrkästi vastustamaan taantumuksellista ja fascistista politiikkaa. Samalla lausuttiin, että ryhmät odottavat sotaan liittyvien kysymysten nopeaa selvittämistä ja tutkimista sekä asianmukaisten johtopäätösten tekoa näin selville saatujen tosiasioitten perusteella. Myös sovittiin siitä, että maamme julkinen elämä on saatava niin ulos- kuin sisäänpäinkin kantamaan tähän astista kansanvaltaisempaa leimaa.

Viikkoa myöhemmin hallitus antoi ohjelmajulistuksen, jonka eduskunta yksimielisesti hyväksyi. Ohjelmajulistuksessaan hallitus sanoi, että sitten kun viime vuosien ulkopolitiikkaan ja sotaan liittyvien kysymysten selvitys ja tutkimus on mahdollisimman nopeasti suoritettu, on asianmukaiset johtopäätökset tehtävä ja voimassaolevia lakeja noudattaen harkittava, mihin toimenpiteisiin selville saadut tosiasiat antavat aihetta.

On luonnollista, ettei näin laajaa kysymystä voida saada varsin lyhyessä ajassa selvitetyksi. Olisi kuitenkin ollut välttämätöntä, että tämän sekä sisä- että ulkopoliittisesti tärkeän kysymyksen selvittämiseen olisi keskitetty niin paljon voimia, että se olisi saatu ratkaistuksi nopeammin kuin mitä on tapahtunut. Hallituksella ei ole ollut mitään syytä viivyttää sotasyyllisyyskysymyksen ratkaisua, koska sillä on ollut eduskunnan yksimielinen kanta tiedossaan jo lähes kolme kuukautta. Välikysymyksen teko on kiinnittävä hallituksen huomion sotasyyllisyyskysymyksen ratkaisun kiireellisyyteen.

Tässä yhteydessä on kuitenkin puututtava siihen tapaan, joka julkisuudessakin esiintyy sotasyyllisyydestä puhuttaessa. Asiaa käsitellään siten kuin muutamat miehet olisivat yksinään syyllisiä sotaan, johon he muka kaikkien muitten tarmokkaasta vastarinnasta huolimatta saivat maan johdetuksi. Tärkeästä ja arkaluontoisesta sotasyyllisyyskysymyksestä on tehty sisäpoliittinen ase, jota käytellään paljoakaan katsomatta, kehen se sattuu.

Puhuttaessa sotaan joutumisestamme ja sotasyyllisyydestä, on siinä erotettava kaksi puolta. Ensiksikin, miksi jouduimme Neuvostoliiton kanssa sotaan ja toiseksi, millä tavoin tähän sotaan jouduimme. Puhuttaessa sotaan joutumisesta ja sotasyyllisyydestä on myös muistettava siihen liittyvät historialliset seikat.

Vuosisadan vaihteessa taistelivat Suomen työväenluokka ja Venäjän työväenluokka yhteistä sortajaa, tsaarihallitusta, vastaan. Kun tämä taistelu johti vuonna 1917 voittoon, tunnusti Venäjällä valtaan päässeen työväenluokan muodostama hallitus heti Suomen itsenäisyyden. Suomessa kuitenkin syntyi luokkasota, jossa työväestö hävisi. Ainoastaan Saksan häviö silloisessa maailmansodassa pelasti Suomen työväenluokan orjuudesta.

Edelläkuvatusta asiaintilasta oli kuitenkin pysyviä sekä ulko- että sisäpoliittisia seurauksia. Maamme taantumuksellinen porvaristo, joka oli aina tottunut hakemaan apua maan ulkopuolella olevista voimista, jatkoi tätä politiikkaansa koko itsenäisyytemme ajan. Työväenluokan keskuudessa taas syntyi tunnetunlaatuisia suuntariitoja. Näistä oli seurauksena, että maamme porvaristo katsoi saavansa entistä enemmän oikeutusta pyrkimyksilleen hakea turvaa maamme ulkopuolelta.

Näissä oloissa sosialidemokraattisen puolueen tehtäväksi jäi raskas ja epäkiitollinen, mutta kunniakas tehtävä ajaa pysyvää rauhanpolitiikkaa maassamme. Se vastusti jyrkästi Itä-Karjalaan kohdistuvaa seikkailupolitiikkaa. Se esti ulkoministeri Holstin aikanaan ajaman Puolan, Itämeren maiden ja Suomen puolustusliiton toteuttamisen. Se ajoi kiinteästi liittymistä kansainliittoon ja sen toiminnan kehittämistä todelliseksi rauhanjärjestöksi. Puolue vastusti kaikkien taloudellisten voimavarojemme käyttämistä sotalaitoksen tarpeisiin. Se ajoi määrätietoisesti ja jatkuvasti rauhanpolitiikkaa.

Sitten lapualaisvuodet. Kun 30-luvun taitteessa taloudellisen lamakauden alkaessa katsottiin Suomessa olevan ajan kypsän ryhtyä suoran käden toimintaan, syntyi lapuanliike, joka sitten järjestäytyi ja muodostui IKL:ksi. Nämä ja muut fascistisen hengen täyttämät liikkeet ryhtyivät toiminnassaan laittomuuksiin ja väkivaltaisuuksiin fascistisen tyylin mukaisesti. Kielteinen suhtautuminen Neuvostoliittoon sai aina jyrkempiä muotoja. Sanomalehdet ja muut propagandavälineet mustasivat Neuvostoliiton oloja niin, että kansa sai käsityksen, että Neuvostovaltio oli valmis minä hetkenä hyvänsä sortumaan. Ylioppilasnuoriso, joka ei pystynyt itsenäiseen poliittiseen ajatteluun, ryhtyi luomaan Suur-Suomea. Tarton rauha, Suomen edullisin rauha, pyrittiin leimaamaan muka häpeärauhaksi ja käytettiin propagandakeinona samalla tavalla kuin Saksassa käytettiin Versaillesin rauhaa.

Kun näin oli, oli vain luonnollinen ja selvä tulos edellä selostetusta politiikasta, että kun Euroopan taivaalle alkoi Natsi-Saksan väkivaltapolitiikan johdosta kerääntyä mustia pilviä, niin Neuvostoliitto turvallisuuttaan ajatellessaan kiinnitti huomiota myöskin siihen mahdollisuuteen, että Suomen aluetta tultaisiin mahdollisen sodan syttyessä käyttämään hyökkäyslähtökohtana Neuvostoliittoa vastaan. Maantieteellinen asemamme oli sellainen, että Neuvostoliiton yhteydet valtamerille ja Leningradin teollisuuskeskus olivat välittömästi Suomen alueelta uhattavissa. Ja kun ulko- ja sisäpolitiikkamme oli ollut sellaista kuin se oli ollut, niin saattaa ymmärtää Neuvostoliiton joutuneen olettamaan, että sodan syttyessä Suomi ei tulisi panemaan esteitä, jos Saksa haluaisi käyttää Suomen aluetta lähtökohtana Neuvostoliittoa vastaan suunnatuille sotatoimille.

Siinä on todellinen syy sotaan joutumisellemme.

Syyllisiä sodan alkamiseen ovat ne saksalaisystävälliset ja taantumukselliset piirit, jotka vuosikymmeniä olivat harjoittaneet avoimesti Neuvostoliiton vastaista politiikkaa. Sosialidemokraattinen puolue on koko olemassaolonsa ajan taistellut niitä periaatteita vastaan, jotka edistävät natsilaisuuden ja fascismin kehitystä. Se on tavan takaa julkisessa ja sisäisessä toiminnassaan korostanut läheisempien suhteiden luomisen välttämättömyyttä Neuvostoliittoon.

Tätä taustaa vasten on sotasyyllisyyskysymystäkin arvosteltava. Meitä ei paljoakaan auta, jos saamme muutamia henkilöitä leimatuksi sotasyyllisiksi, niin kauan kuin meillä on vallalla rahan ja pääoman yksinvaltaan perustuva yhteiskuntajärjestys. Kun pääoma koettaa karttaa valtion silmälläpitoa, niin on aina olemassa vaara,

että se tarttuu mahdollisiin ilmeneviin poliittisiin spekulatiomahdollisuuksiin. Siihen valmistautumisesta sisäministerin lausunto antaa elävän kuvan. Sen vuoksi olisi pääoma ja raha saatava valtion valvontaan, jolloin niiden käyttö maan edun vastaisiin tarkoituksiin voitaisiin estää.

On tietenkin mahdollista, että sodan syttymiseen ovat syyllisiä erityisesti eräät sellaiset henkiöt, jotka on täällä nimeltään mainittu, myös sellaiset, joita ei täällä ole mainittu, joilla asemansa puolesta on ollut suuremmassa määrässä kuin muilla mahdollisuus päästä asiaan vaikuttamaan. Kun hallitusmuotomme mukaan sodasta ja rauhasta päättää presidentti eduskunnan suostumuksella ja kun presidentti tekee päätöksensä valtioneuvostossa, tulevat tässä lähinnä kysymykseen presidentti, hallituksen jäsenet ja kansanedustajat. Näillä henkilöillä on samalla mahdollisuus hankkia itselleen parhaat informatiot ja asiantuntijalausunnot niistä tekijöistä ja edellytyksistä, mitkä on otettava asian ratkaisussa huomioon. Presidentti, hallituksen jäsenet ja eduskunta ovat lisäksi velvolliset tutkimaan asian mahdollisimman tarkasti, joten näitten henkilöitten vastuu nyt puheenaolevista teoista on suurempi kuin muitten kansalaisten.

Jos — minä sanon jos — tahdottaisiin sotasyyllisiksi leimata henkilöt, jotka eivät ole hallituksen taikka eduskunnan sodan aloittamista koskeviin päätöksiin merkinneet eriävää mielipidettään, tulisivat ministerit ja kansanedustajat lähinnä kysymykseen sotasyyllisiä etsittäessä. Sen jälkeen seuraisivat asiantuntijat sekä armeijassa että ulkoasiainhoidossa ja sitten kaikki muut kansalaiset, joilla asemansa puolesta on voinut olla mahdollisuus jollakin tavalla vaikuttaa ulkopoliittisiin suhteisiimme. Edelleen voitaisiin sotasyyllisten joukkoon lukea henkilöt, jotka asemansa vuoksi olisivat voineet asiaan vaikuttaa, mutta ovat sen laiminlyöneet. Sanomalehden toimittajat, opettajat ja muut yleisen mielipiteen muokkaajat kuuluvat vielä tähän samaan ryhmään.

Jos tällaista linjaa seurattaisiin, olisi pian melkoinen osa kansastamme kärsimässä rangaistusta sotasyyllisyydestä. Näin pitkälle ei voida mennä ja hallituksen vastauksessakin rajoitetaan kysymyksen piiriin joutuvat tapaukset hyvin harvoiksi. Sotasyyllisenä ei pitäisi voida saattaa edesvastuuseen muita kuin ne, jotka toiminnassaan sodan syttymistä edeltäneenä aikana samalla ovat toimineet voimassaolevien lakien vastaisesti. Kun on mahdollista, että kansalta ja eduskunnalta on salattu toimenpiteitä ja asian ratkaisuun vaikuttavia tekijöitä, joiden ilmitulo ajoissa olisi voinut vaikuttaa ehkäisevästi sodan syttymiseen, on kaikki sodan alkamiseen ja pitkittymiseen liittyvät kysymykset tarkoin tutkittava ja tutkimuksen tulokset saatettava julkisuuteen. Jos tällöin todetaan lainvastaista menettelyä, on asianomaiset viipymättä asetettava lailliseen edesvastuuseen. Kutakin tapausta on kuitenkin arvioitava ajankohtainsa taustan, tilanteen huomioonottaen.

Mitä sitten tulee siihen, että fascistisia ja selvästi saksalaissuuntauksen kannattajina, niinkuin välikysymyksessä sanotaan, työskennelleitä henkilöitä on vielä yhteiskunnassamme johtavilla paikoilla ja niihin toimenpiteisiin, joihin heidän syrjäyttämisekseen on ryhdyttävä, niin on tässäkin menettelyssä noudatettava laillista järjestystä. Menettely ei saa muodostua sellaiseksi, ettei kukaan lopulta ole turvassa viranomaisten harjoittamalta mielivallalta ja että tuomioita langetetaan asianomaisia tutkimatta ja kuulematta. Myöskin ne teot, joita puhdistusta toimitettaessa pidetään osoituksena jonkun henkilön mielenlaadusta, on määriteltävä niin tarkkarajaisesti kuin mahdollista. Sellaiset määritelmät kuin toimiminen demokratian vastaisesti tai taantumuksellisesti eivät ole tässä suhteessa käyttökelpoisia, koska kukaan ei voi tietää, mitä tällaisella sanonnalla voidaan tarkoittaa.

Sosialidemokraattisella ryhmällä ei ole ollut mahdollisuutta ottaa osaa välikysymyksen sanamuodon laatimiseen. Sen vuoksi on siinä kohtia, joista on syytä tässä yhteydessä huomauttaa, jotta ei ryhmän kannasta saataisi väärää kuvaa. Kolmen ryhmän yhteistyöjulistuksessa edellytetään, että julkinen elämä on puhdistettava fascistisista ja taantumuksellisista aineksista. Näin on tehtävä. Mutta niin pitkälle ei voida mennä että ryhdyttäisiin puuttumaan kansalaisten yksityiselämään silloinkin kun heitä ei voida syyttää mistään lainvastaisista teoista. Myöskin on pidettävä selvänä, että yhdistyksillä ja järjestöillä on oikeus,

niin kauan kuin ne toimivat lakien ja hyvien tapojen sekä yhdistyslain edellyttämällä tavalla, pitää ja valita haluamansa toimihenkilöt. Jollei näitä rajoituksia tehdä, menetetään ne oikeudet ja vapaudet, joiden puolesta työväenliike aina on taistellut ja jotka ovat tehneet mahdolliseksi työväenluokan nousun poliittiseksi tekijäksi yhteiskunnassa, Niistä ei nytkään voida luopua, koska silloin hyväksyttäisiin samat menettelytavat, joista natsismi ja fascismi ovat saaneet tuomionsa. Yksityisten henkilöiden terrorisoiminen heidän mielipiteittensä vuoksi ei voi olla kansanvaltaista menettelyä.

Ed. Wiik: Herra puhemies! Siitä lähtien kuin viime syksynä sota loppui ja yleinen mielipide pääsi täällä kuuluville sen keinotekoisesti luodun valheopinionin tilalle jota sensuurin ja sotapropagandan avulla oli synnytetty, kansamme on vaatinut selvyyttä sotavuosien asioista. Se on tällöin ajatellut niitä tuhansia, joiden on täytynyt uhrata kaikkensa joko sillä kentällä, jota valheellisesti sanotaan kunnian kentäksi, taikka sitten vankiloissa teloitettuina kostonhimon vallassa olleen yläluokan uhreina. On myöskin ajateltu tulevaa sukupolvea, jolle on suotava parempi kohtalo kuin se, jonka on saanut nykyinen sukupolvi. Kansamme on myöskin hakenut syyt näihin onnettomuuksiin. Työväenluokka on luokkavaistonsa avulla sen löytänyt. On näyttäytynyt toteen vanha totuus, että ulkopolitiikka johtuu sisäpolitiikasta, tarkemmin sanoen: luokkien väliset voimasuhteet ovat aiheuttaneet viime vuosien surunäytelmän, ne muodostavat sen taustan.

Suomen yläluokkahan on maailman taantumuksellisimpia. Moni ulkomaalainen, joka on täällä matkustanut, on sanonut ihmettelevänsä sitä tapaa, millä Suomen yläluokka kohtelee alaluokkaansa, nimittäin niin kuin se olisi jotakin huonompaa rotua. Kestihän aina tammikuuhun 1940 asti ennenkuin työnantajistomme suostui istumaan saman neuvottelupöydän ääreen kuin työväenjärjestöjen edustajat. Sivistyneistömme taas on enimmäkseen pitänyt asianaan palvella tuota taantumuksellista yläluokkaa, ylistää sen aatemaailmaa; kestihän melkein sotamme loppuun saakka ennenkuin sivistyneistömme, sen laulajattaret, säveltäjät, kirjailijat ym. lakkasivat tekemästä Berliniin matkojaan ja ottamasta vastaan natsijohtajain suosionosoituksia. Varakkaammat maanomistajat taasen täällä niikuin muuallakin ovat olleet alttiita imperialistiselle politiikalle ja sen aatemaailmalle. Itä-Karjala houkutteli, sen runsaat metsät, sen tarjoama tilaisuus uusien virkamieslaumojen ja henkisen työntekijäin laumojen sijoitukseen, niiden joita Suomi synnyttää lakkaamatta aivan liian paljon. Talonpoikien pojat ovat myös usein ryhtyneet upseereiksi ja tällön välittäneet isilleen sitä militaristista kansantokantaa, jonka he itse ovat omaksuneet. Sotasyyllisiä ovat siis omistavan luokan eri ryhmät ylipäänsä, eivätkä ainoastaan omistavan luokan — kaikki jotka olisivat voineet jotakin tehdä sotien estämiseksi eivätkä ole sitä tehneet, ovat sotiin syyllisiä. Ei myöskään koko työväenluokka ole syytön. Se työväenluokan kermakerros, joka sosialidemokraattisessa puolueessa nosti fascisteja tai niiden kätyreitä valtaan, sekin on syyllinen.

Ylipäänsäkin kapitalistiluokan politiikkaan kuuluu se, että se koettaa hajoittaa työväen joukkoja. Se pyrkii ostamaan varsinkin työväenluokan johtajakerroksia, saattaa ne palvelemaan porvarillisia aatteita ja etuja. Suurissa maissa tämä saattaa tapahtua korkeitten palkkojen, voitto-osuuksien ja muiden sellaisten taloudellisten etujen avulla. Siis yläluokka saattaa jakaa saaliin työväestönsä kanssa ja panna kustannukset kuluttajain maksettavaksi. Suomessa tähän ei ole ollut paljon mahdollisuuksia eikä ole ollut siitä paljon tarvettakaan. On riittänyt kun etevimmät työväenjohtajat on saatettu palvelemaan porvarillisia pyrkimyksiä. Silloin heidän välityksellään on voitu syöttää työläisjoukoille valheellista porvarillis-isänmaallista ideologiaa, imperialistista ideologiaa. Isänmaallisuus sanan väärässä merkityksessä on ollut meillä taantumuksellisen aatteellisuuden tärkeimpiä omaisuuseriä.

Meillä taantumuksellisten suurhyökkäys alkoi vuonna 1937, kun täällä laadittiin kuuluisa perushankintaohjelma. Silloin oli jo ilmassa maailmansodan käryä. Selitettiin meille, että kun diktatuurivaltiot varustautuvat, niin demokraattisten valtioiden täytyy tehdä samoin. Ehkä jotkut sosialidemokraattisen ryhmän jäsenet muistavat, että näin meille selitettiin asia, ja kuuluihan melkein totuudenmukaiselta, että näin

täytyi tehdä. On nimittäin niin, että eräiden ihmisten suussa itse totuus muuttuu valheeksi. Olisi pitänyt näyttää edes todennäköiseksi, että Suomi sodan sattuessa asettuisi demokratian puolelle. Se jäi näyttämättä. Minä puolestani tunsin tämän maan yläluokan mentaliteetin riittävästi ymmärtääkseni, että jos Suomi joutuu sotaan, niin se ei mitenkään tule demokratiaa puolustamaan, vaan taistelemaan sitä vastaan. Se oli pahinta, mitä minä saatoin arvata, mutta arvasin, että näin tulisi tapahtumaan. Suurinta mitä näin ollen saatoin toivoa, oli että Suomi saataisiin pysymään edes puolueettomana. Tätä varten oli toivottavaa, että sen sotalaitos pysyisi mahdollisimman heikkona, sillä mitä voimakkaampi se oli, sitä enemmän oli uhkaamassa se mahdollisuus, että sen voimakkuus houkuttelisi ottamaan sotaan osaa. Minä sen tähden perushankintaohjelmaa joka paikassa vastustaessani en tavoitellut erikoisesti säästäväisyyttä, vaikka on totta sekin, että 2 miljardia olisi voitu käyttää hyödyllisemmin, jos se olisi käytetty kansan elämän parantamiseen.

Samanaikaisesti kun tuo perushankinta hyväksyttiin, suoritettiin linnoitustöitä itärajalla — vain itärajalla eikä Lounais-Suomessa, vaikka oli erittäin luultavaa, että sodan sattuessa fascistisen Saksan ja kommunistisen Neuvostoliiton välillä Saksa tulisi hyökkäämään juuri Suomen kautta.

Vuosi 1938 toi mukanaan jotakin, josta on edelleen vain puutteellisesti tietoja olemassa. Toivottavasti saamme nyt kohta selvyyden niistäkin asioista. Minä ollessani Länsi-Euroopassa sain tietää, että Suursaaresta oli ollut puhetta, että Neuvostohallitus oli esittänyt Suursaaren luovuttamista ilmeisesti sentähden, että se jo silloin oli jokseenkin varma maailmansodan tulosta ja tahtoi vahvistaa omaa asemaansa maailmansodan varalta. Korskeasti tuo esitys torjuttiin ja niitä korskeita oli myöskin niiden joukossa, jotka nyt ovat esiintyneet toisten moittijoina sen tähden, että heiltä on puuttunut vastaavanlainen valtioviisaus.

Tällaista valtiotaitoa on meidän maassamme yleensäkin ollut. Ulospäin, tarkemmin sanoen itäänpäin on esiinnytty erikoisen suurella itseluottamuksella, pöyhkeydellä, ja omaa kansaa kohtaan on esiinnytty erittäin salaperäisesti. Kansamme on toisinaan saanut joitakin tietoja elinkysymyksistään, mutta silloin ne on saatu toista tietä eikä omalta hallitukselta. Sellaista salaperäisyyttä kuin täällä on noudatettu ei ole missään demokraattisessa maassa voitu noudattaa. Kun sitten syksyllä 1939 olot vielä kärjistyivät, silloin koko kansa kysyi, miten sen elinkysymyksiä nyt hoidetaan, mitä on tehty ja mitä aiotaan tehdä. Silloin ulkoministeri Erkko, joka itse piti pahimpia kiihoituspuheita, vakuutti että nämä kysymykset, joita nyt ei vielä kansalle esitetty, ne tullaan kyllä esittämään koko kansan ratkaistavaksi. Missä muodossa se tulisi tapahtumaan, hän ei valitettavasti selittänyt. Hallitusmuoto ei mainitse näitä muotoja. Eikä itse asiassa asioita esitetty kansalle missään muodossa. Niitä ei esitetty edes eduskunnalle eikä eduskuntaryhmille. Kevyesti vain selitettiin yksityisesti, että eihän mitään erikoista ole tapahtunut eikä varmaankaan tule tapahtumaan; toistaiseksi tosin neuvottelut oli keskeytetty, mutta niitä kaiketi tultaisiin jatkamaan; eihän mitään uhkavaatimusta oltu esitetty; kaiketi nyt venäläiset esittävät uusia ehdotuksia ja sitten ryhdytään niistä taas neuvottelemaan . . . Mutta niitä ei loputtomasti kyllä esitetty. Oma hallitus tarkoituksellisesti piti asiat salassa, ja kansanedustajain suuri enemmistö uskoi, että asiat hoidetaan kyllä hyvin.

Muistan, miten esim. sosialidemokraattisen puolueen keskuselimet kutsuttiin koolle neuvotteluun. Se tapahtui muistaakseni marraskuun alussa. Mutta tahallisesti jätettiin siihen kutsumatta juuri sellaisia, joiden tiedettiin olevan toisella kannalla, ja kokous pääsikin erinomaiseen yksimielisyyteen hallituksen politiikan kannattamisesta.

Näin asiat jatkuivat, kunnes marraskuun viimeisinä päivinä putosivat Helsinkiin ensimmäiset pommit. Silloin saman päivän iltana sos.dem. eduskuntaryhmä kokoontui tässä talossa, pimeyden ja kauhuntunnelman vallitessa koko Helsingissä ja koko Suomessa ja erikoisesti sos.-dem. eduskuntaryhmän kokoussalissa. Silloin ryhmän puheenjohtaja piti lyhyen puheen, jonka muistan melkein sanasta sanaan. Tulkoon se säilytetyksi eduskunnan pöytäkirjoissa. Hän sanoi: „Me olemme erehtyneet. Emme luulleet sodan tulevan. Se on tullut. Me olemme heikkoja, toiset ovat voimakkaita. Meidän on tehtävä tästä johtopäätös." Hän

tarkoitti, että piti tavoitella rauhaa. Ja sitä tavoiteltiin, mutta ei sitä silloin enää saatu. Olisi kohtuullista odottaa että ne, jotka ovat tehneet tällaisen erehdyksen, tekisivät tosiaankin johtopäätökset siitä — toisenlaisetkin johtopäätökset, kuin mitä silloin pidettiin tarpeellisena yrittää. Mutta niitä toisia johtopäätöksiä ei ole tänä päivänäkään vielä tehty.

Sota kehittyi, niinkuin sen täytyi kehittyä. Porvarilliset lähetystötkään, joita lähetettiin Berliiniin, eivät johtaneet tulokseen. Sitten solmittiin rauha, sotilaat pääsivät kotiin ja sotilaat saattoivat kertoa miltei kautta linjan, miten heidän upseerinsa olivat pitäneet heille puheita, jotka olivat sisältäneet pääasiassa sen, että kohta lähdemme uudestaan ja silloin emme ole enää yksin. Siinä oli sotilaallisen lyhyesti ja reippaasti sanottu, mitä yläluokka silloin ylipäänsäkin odotti ja toivoi.

Kului kesä, ja kun syksy tuli, niin saksalaiset joukot tulivat tänne. Kansa ei tietänyt mitä ne tarkoittivat. Se huolestuneena kysyi, mitä tuo nyt tarkoittaa, mitä on sovittu Saksan kanssa. Se tahdottiin tietää, mutta ei saatu tietää. Kansan terve vaisto sen arvasi. Se sanoi, että sitä uhkasi vaara, ja se vaara oli ilmeisesti lisääntymässä. Mieliala yläluokan keskuudessa ilmeisesti nousi. Sattui merkillisiä poliittisia ilmiöitä, joista on syytä mainita, ne eivät ole historian tärkeimpiä, mutta ne ovat niin kuvaavia.

Kun eräs sanomalehti, „Vapaa Sana"-niminen, sanoi voimiensa mukaan totuuden, nimittäin sikäli kuin totuus saattoi olla sen tiedossa, kun se edes selitti työväelle sen aseman ja tehtävät ja huomautti, että sitä oli vedetty nenästä ja että työväki oli sittenkin oikeassa, kun luuli itsellään olevan oman historiallisen tehtävän, jota ei sopinut pettää vaikka yläluokka sitä vaati, niin tämä sen lehden julistus herätti suurta innostusta työväen keskuudessa. Lehti ennen pitkää tukahdutettiin käyttämällä likaisia keinoja, tuntemattomien miesten tuntemia keinoja: puhelimitse ilmoitettiin kaikille kirjapainonomistajille, että jos he lehteä edelleen painoivat, niin tultaisiin käyttämään heitä vastaan — Lapuan liikkeen tunnettuja keinoja. Oli ilmeisesti välttämätöntä estää totuuden tunteminen, ja tässä vallanpitäjät todella olivat oikeassa, sillä kuten kokemus on osoittanut, yksi ainoakin totuudenjulistaja saattaa kumota tuhansia valheita. „Vapaan Sanan" kohtalo sen osoitti, miten vaarallista totuuden julistaminen juuri silloin olisi ollut.

Mainitsen vielä „Lenni Lindströmin" surullisen kuuluisan kirjasen, jonka nimi kuului: „Mitä ryömäläisyys tarjoaa Suomen työväenluokalle". Se oli niin kuvaava tapaus sentähden, että aikana, jolloin ankarasti oli kielletty julkaisemasta mitään painotuotteita mainitsematta kirjapainoa ja julkaisuvuotta, niin tuota kirjasta levitettiin 6 kuukauden aikana viranomaisten sen hyvin tietäessä; sitä levitettiin epäilemättä tuhansia ellei kymmeniätuhansia kappaleita, ja sen etevimpiä levittäjiä oli Suomen sosialidemokraattinen puolue. Asia ilmoitettiin viranomaisille. Valtiollinen poliisi kieltäytyi tuohon lainvastaiseen toimintaan sekaantumasta. Asia ilmoitettiin oikeuskanslerille, joka ei myöskään siihen sekaantunut. Asia ilmoitettiin silloiselle sisäministerille, vapaaherra von Bornille, jonka toiminnasta siinä suhteessa ei ole mitään tietoja; ei ainakaan näkyviä tuloksia siitä ollut. Myöhemmin asiasta tehtiin kysymys sisäministeri Horellille, joka piti arvonsa mukaisena olla vastaamatta kysymykseen, rikkoen siten vielä lakia.

Tällaista ei varmaankaan tapahtuisi maassa, jonka hallitus pitää politiittista moraalia kunniassa. Ne ryhmät ja ne poliittiset henkilöt, jotka näin toimivat, asettuvat sillä siivojen ihmisten piirin ulkopuolelle. Oikea asia ei kaipaa tuollaisia toimintatapoja. Oikeata asiaa ei myöskään tarvitse salata kansalta. Minä toivon vieläkin, että myös näistä asioista, näistä pienistä mutta kuvaavista asioista saataisiin vihdoinkin selvyys.

Vuoden 1941 alusta tuntui siltä, kuin vallanpitäjiemme toiminta sodan valmistelemiseksi olisi kiteytynyt. Me emme täällä Suomessa toisin saaneet mitään tietää, mutta Ruotsin lehdissä varoitettiin varoittamalla Suomea siitä uudesta orientoinnista, joka nyt ilmeisesti oli syntynyt. Varoitettiin peitetyin sanoin, mutta varoitettiin kuitenkin riittävän selvästi. Kansamme haluaa nyt vihdoinkin tietää, miten asiamme noina aikoina hoidettiin.

Kesäkuun lopulla vuonna 1941 valmistelutyöt kypsyivät. Hitler ryhtyi sotaansa 22 päivänä kesäkuuta 1941 ja Suomi seurasi mukana. Siinä puheessa, jonka pää-

ministeri silloin kesäkuun 25 päivänä piti eduskunnassa, hän esitti asiat kautta linjan totuudenvastaisesti, nimittäin niin — kuin Neuvostoliitto nyt oli valmistanut sotaa ja ryhtynyt sotaan viatonta pientä Suomea vastaan. Oli kaiketi välttämätöntä esittää asiat näin jo siitä syystä, että hallitusmuodon 33 §:n mukaan sodasta ja rauhasta presidentti päättää *eduskunnan suostumuksella*. Tämä oli hyökkäyssota, siihen ryhdyttiin lainvastaisesti.

Vielä erään pikkuasian mainitsen, koska sekin oli noille ajoille niin luonteenomainen. Keväällä 1941, tarkemmin sanoen huhtikuussa hallituspiireissä ryhdyttiin keskustelemaan eduskunnan „kuutos"-ryhmän kohtalosta, On turhaa hakea tästä mitään hallituksen pöytäkirjoista; minä jo silloin tiesin, että hallitus ei virallisesti ollut tätä asiaa käsitellyt, mutta muuten se kyllä siitä keskusteli viiden kuukauden aikana; hallituksen silloiset jäsenet sen varmasti tietävät ja voinevat siitä todistaa. Asia vaati niin paljon keskustelua sentähden, että kansanedustajia ei sentään noin ilman muuta panna turvasäilöön niinkuin aikomus oikeastaan oli. Hallituksen enemmistö oli sillä kannalla, mutta vähemmistö piti tarpeellisena, että kuitenkin jotakin tuomiontapaista saataisiin aikaan, kun nyt oli kysymys kansanedustajista. Ja niin se päätettiin ja niin se tehtiin, ja Turun hovioikeus ja korkein oikeus tuomitsivat, niinkuin he tiesivät tahdottavan. Samanaikaisesti vankilat täyttyivät muutenkin niillä, jotka täällä toimivat rauhan puolesta. Joukoittain sinne saapui kommunistisia työläisiä, uskonnollisesti ja pasifistisesti ajattelevia kansalaisia. Me saimme kunnian tavata heitä vankiloissa runsaasti. Ylipäänsä kansamme demokraattiset ja rauhanmieliset ainekset koottiin sinne. Kansa huomasi tämän, se arvasi että viralliset ilmoitukset eivät pitäneet paikkaansa; on merkillepantavaa, että karkaamiset armeijasta muodostuivat niin lukuisiksi kuin ne eivät olleet koskaan olleet talvisodan aikana.

Arvosteltaessa äsken käytyä sotaa täytyy todeta, niinkuin ylipäänsä sotien suhteen, että ne lisäävät moraalittomuutta. Niin tekee jokainen sota, ja meidän aikanamme sodat johtuvatkin entistä enemmän juuri siitä, että kapitalismi on rappeutumassa. Sekin vaikuttaa jo välittömästikin siihen, että moraalittomuus lisääntyy, ja tämä moraalittomuus ilmenee tietysti varsinkin sodankäynnissä. Ennen kaikkea nyt, kun yhtenä sotaakäyvänä puolena on ollut maailmanfascismi, niin sota on vaikuttanut siihen suuntaan. Fascismi on rappeutuneen kapitalismin yksi poliittinen muoto, ja siihen moraalittomuuteen, jota sodat ylipäänsä synnyttävät, fascismi on lisännyt omaa moraalittomuuttaan. Meidän sotamme oli pieni osa maailmansodasta, mutta se on vaikuttanut samaan suuntaan, ja varsinkin ovat moraalittomuuden uhreiksi langenneet ne, joiden tehtävänä on hoitaa moraalimattomuuden levittäminen, ne jotka ovat harjoittaneet sitä sotapropagandaa, jonka kaikki tunnemme. Sodan mentaliteettiin olisi kiinnitettävä ja täytyy aikoja vielä tämän jälkeen kiinnittää paljon huomiota. Kysymys on siitä, miten sen vaikutukset on voitettava.

Sotaideologiasta puhuessani muistuu mieleeni vanhan kirjan sanat: „Älkää peljätkö niitä jotka vain voivat tappaa ruumiin, mutta peljätkää niitä, jotka tappavat sielun." Isänmaan nimessä harjoitetaan sitä moraalittomuutta. Isänmaan nimi on tehty valheeksi. Isänmaahan on se mitä siitä tehdään, ja niin työväki näkeekin isänmaassa sen tulevaisuuden, jolloin kansa on vapautunut luokkavallan kahleista. Kapitalistiluokka näkee isänmaassa vallan toisen käsitteen, se näkee siinä uusia ryöstön mahdollisuuksia, se pitää isänmaallisena sitä, joka hyödyttää sen riistopyyteitä. Sota oli kaiketi isänmaallinen, koska sen piti antaa Suomelle Itä-Karjala. Mutta se sota oli samalla tikarinisku ihmiskunnan selkään; Suomen osanotto siihen oli suurin rikos, mitä Suomi saattoi silloin ihmiskuntaa vastaan tehdä. Ja niin on ymmärrettävissä että ne, jotka lähinnä sen rikoksen saivat aikaan, ne jotka täällä toimivat maailmanfascismin apureina, pitivät tarpeellisena keksiä puheen ‚erillisestä sodasta", koettaen siten uskotella, etteivät he mitenkään tahtoneet fascismia kannattaa. Minä saatan ilman muuta uskoa etteivät ne, jotka täällä ovat ryömineet Hitlerin edessä, ole tarkoittaneet oikeastaan hyödyttää häntä, vaan kaiketi itseään ja omaa kansanluokkaansa. Mutta tulos oli sama: heidän täytyi toivoa fascismin voittoa ja he asettivat Suomen voimavarat fascismin käytettäväksi. Meidän kansamme tärkeimpiä

tehtäviä tämän jälkeen on juuri tähdentää sitä eroavaisuutta, mikä vallitsee Suomen kansan ja sen silloisten vallanpitäjien välillä.

Kun Suomen kansa vaatii rangaistusta niille, jotka ovat tuon sodan aiheuttaneet, niin sen siveellinen suuttumus on syvästi perusteltu. Sen oikeudentunto on päästettävä oikeuksiinsa. Valtiovallan on annettava sille tyydytystä; se antaisi vaarallisen esimerkin muille, jos se olisi rankaisematta sotasyyllisiä. Tämä on myöskin tärkeätä ulkopoliittisia hyötynäkökohtia silmälläpitäen. Viime vuosina olemme suuttuneina nähneet, miten Suomen maine on tullut häväistyksi. Ulkomaat eivät ole voineet tietää, että Suomen kansa ei mitenkään ole seisonut sotapolitiikan takana. Olemme lukeneet, miten Tanskan ja Norjan ylioppilaat eivät ole tahtoneet tavata Suomen ylioppilaita yhteisissä kokouksissa. Olemme lukeneet, miten Oslon yliopisto ei saksalaisten käskystäkään suostunut liputtamaan Viipurin valloituksen päivänä. Siinä yliopisto varmastikin teki oikein. Mutta meidän elinetuihin kuuluu sen asian tähdentäminen, että sota oli Suomen yläluokan sota eikä Suomen kansan sotaa. Suomen kansa kunnioittaa Skandinavian kansoja, joita sen on kiitettävä niin monesta hyvästä avusta. Sitä suuremmalla syyllä se pyrkii puhdistumaan niiden silmissä ja se voi sen hyvällä omallatunnolla tehdä, sillä meidän työtätekevä kansamme ei ole syypää siihen, mitä sen nimissä on tehty. Jos meidän kansamme voi toimia välittäjänä Skandinavian ja Neuvostoliiton välillä, niinkuin on sanottu, se tulee varmasti olemaan sille mieluisa tehtävä. Joka tapauksessa meidän on osoitettava, ettemme ansaitse demokraattisten kansojen halveksumista. Päinvastoin olemme ansainneet heidän luottamuksensa ennen ja tulemme sitä ansaitsemaan edelleenkin. Ennen kaikkea tällöin ajattelemme Neuvostoliittoa. Minä rohkenin jo useita vuosia sitten ennustaa, että Neuvostoliitto ei tarvitse Suomea; sen ei tarvitse sitä valloittaa, jos se muuten saa varmuuden siitä, että se saa olla rauhassa, että Suomesta käsin ei hyökätä sen selkään, jos se joutuu sotaan kolmatta valtiota vastaan. Voin nyt todeta, että tämä ennustukseni on toteutunut. Kaksi kertaa Neuvostoliiton armeija on ollut siinä asemassa, että se ilman vaikeutta olisi voinut maamme miehittää. Se ei ole sitä tehnyt ja sen valtiomiehet toistavat edelleenkin, että Suomi kyllä saa pysyä itsenäisenä valtiona. Mutta meille on kunnia-asia, että annamme takeet siitä, että Suomesta käsin ei uudestaan hyökätä Neuvostoliiton kimppuun. Muutamia vuosia sitten naurettiin, jos puhuttiin sellaisesta mahdollisuudesta, että Suomi voisi hyökätä Neuvostoliittoa vastaan. Sehän olisi muka ollut hulluutta. Varmastikin se oli hulluutta, mutta se on nyt tapahtunut ja meidän täytyy katsoa, ettei uudelleen sellaista tapahdu, ettei Suomesta uudelleen tehdä taantumuksellisten voimien sillanpääasemaa, jos ne pitäisivät mahdollisena hyökätä ihmiskuntaa ja lähinnä silloin Neuvostoliittoa vastaan. Imperialistinen yläluokka ei voi niitä takeita antaa. Ainoastaan työtätekevä Suomen kansa voi ne antaa. Sen rauhanmielisyyttä ei kukaan voi epäillä. Me tahdomme ansaita sen valtiollisen vapauden, jonka Neuvostoliitto meille antoi 27 vuotta sitten ja jota se yhä edelleen vakuuttaa kunnioittavansa.

Taantumukselliset voimat uhkaavat nyt ei vain Suomea vaan ihmiskuntaa. Se ei näy vielä niin selvästi, mutta me tiedämme sen: niin kauan kuin kapitalistinen maailma pysyy kapitalistisena, se uhkaa ihmiskuntaa. Sen uhka voi pukeutua fascistisiin tai toisiin muotoihin. Kautta Euroopan taantumuksellinen yläluokka nyt hartaasti toivoo näkevänsä sen päivän tulevan, jolloin Amerikasta tulisi Euroopan santarmi. Suomessa nämä toiveet ovat sangen yleiset taantumuksellisten joukossa. Se tiedetään, vaikkei sitä kuulekaan. Viime syksystä alkaen Suomen taantumukselliset ainekset ovat hartaasti toivoneet sellaisten ristiriitojen syntyvän, jotka tekisivät niille mahdolliseksi ryhtyä siihen, mitä he sanovat „Suomen kolmanneksi sodaksi". Meidän täytyy tästä olla tietoisia. On mielenkiintoista panna merkille tällaisia oireita. Ne viittaavat siihen, että suurta voi tulla tässä suhteessa tapahtumaan ja että meidän täytyy olla varuillamme. Meidän täytyy olla selvillä siitä, että tällainen mahdollisuus on olemassa, että Suomenkin kansan täytyy vakavasti puolustaa demokraattisia saavutuksiaan — emme tiedä missä muodossa.

Ehkä sellaisten tapahtumien yhteydessä, jotka ratkaisevat myöskin suurin piirtein koko ihmiskunnan kohtalon. Silloin menneisyyden jätteet eivät saa olla ehkäisemässä ponnistuksiamme. Muutenkaan menneisyys ei saa kahlehtia tulevaisuutamme. Kokemus on osoittanut, että menneisyyden aseenkantajat vahingoittavat varsinkin kansainvälistä yhteistoimintaa myös meidän maamme osalta kaikilla aloilla, millä he toimivat. Toinen ehkä urheilun, toinen osuustoiminnan alalla. Se on jo saatu kokea. Ja kaikki yhdessä he vahingoittavat maatamme sikäli, että he vähentävät sitä luottamusta, jota kansamme oikeastaan pitäisi nauttia. Että on turhaa odottaa sellaisilta aineksilta parannusta, se on ilmeistä päättäen jo siitä puheesta, jota usein olemme saaneet kuulla: sotapolitiikan kannattajien tai niiden kannattajien taholta on kysytty, miten he olisivat voineet aavistaa tai laskea, että sota tulisi päätymään länsivaltojen ja Neuvostoliiton voittoon. Vain siitä on siis heidän mielestään kysymys! Se osoittaa, miten alhaisella tasolla fascismin apurit meidänkin maassamme ovat.

Työväen joukossa on tunnettu pettymystä, se sanottakoon julki. On tunnettu pettymystä kun on silmäilty niitä saavutuksia, joita viime sodan päättymisen jälkeen on saavutettu. On ihmetelty, mikseivät vallanpitäjät ole ryhtyneet siihen suurpuhdistukseen, jonka he kuitenkin itse tunnustavat tarpeelliseksi. Ainoastaan teot voivat tyydyttää ja vakuuttaa. Toiselta puolen on työväki saanut nähdä, miten monet vanhan systeemin miehet ovat saaneet pysyä vaikutusvaltaisissa toimissa, sellaiset, jotka ovat palvelleet menneinä aikoina erilaisiakin taantumusjärjestelmiä. Olisi otettava huomioon ajan merkit. Jotkut niistä menneiden aikojen miehistä, joiden uran pitäisi oikeastaan olla päättynyt, ovat suorastaan uuden systeemin turvissa päässeet kohoamaan uudestaan. Tämä kaikki on omiansa herättämään työväen keskuudessa pettymystä ja pelkoa. Toisinaan ja useinkin on työväen taholta saatu kuulla uhkauksia, että he ryhtyvät suoraan toimintaan, elleivät vallanpitäjät tee tehtäväänsä. Minä toivon, ettei se kävisi välttämättömäksi. Työväki on myöskin selittänyt, että se on valmis auttamaan viranomaisia, jos nämä haluavat ottaa vastaan heidän apuansa. Jokin vastaus, ellei sanoilla niin silloin vielä paremmin tekojen muodossa, on kansalle annettava.

Viime syksynä tuntui olevan jonkinlainen jäänlähtö meidänkin maassamme. Tosin se tuli toisen kansan sankarillisten ponnistusten tuloksena, ponnistusten, jotka vapauttivat niin meidän kansamme kuin monet muut. Se oli lähtökohta — ja on luonnollista ja oikein, että meidän suomalaisten on nyt jatkettava omin voimin omaa työtämme, että meidän on hoidettava asiamme niinkuin oma etumme ja ihmiskunnan etu vaatii, niin että menneisyys ei enää ehkäise kulkuamme kohti valoisampaa tulevaisuutta.

Ed. Ahmavaara: Täällä herra oikeusministeri toi esimerkkejä siitä, kuinka tuomioistuimet, varsinkin alioikeudet antavat lieviä tuomioita sotavankeja vastaan tehdyistä rikoksista. Esimerkkinä hän mainitsi, että joku oikeus oli tuominnut pahoinpitelystä 1,000 markan sakkoon. Minulla oli tilaisuus herra oikeusministeriltä tiedustella minkälainen tuo pahoinpitely oli. Hämmästyin kun hän mainitsi, että hän tosiaan ei tiedä mitään sen enempää kuin että kysymys oli pahoinpitelystä.

Rikoslaki erottaa kolme eri pahoinpitelytyyppiä, joista kustakin on eri pykälä. Yksi on törkeä pahoinpitely, seuraava on törkeätä lievempi pahoinpitely ja vihdoin lievä pahoinpitely. Lievä pahoinpitely on sellainen pahoinpitely, josta ei aiheudu mitään vammaa tai ainoastaan vähäinen vamma. Jos esim. toinen lyö nyrkillään toista ilman, että siitä aiheutuu hänelle mitään vammaa, niin on kysymys tavallisesta lievästä pahoinpitelystä, siitä lainsäätämä rangaistus on sakkoa enintään 20 päiväsakkoa tai vankeutta neljä kuukautta. On varmaan harvinaista, että joku suomalainenkaan joutuisi tuollaisesta pahoinpitelystä tuomituksi muuta kuin sakkorangaistukseen. Jos käytetään korkeintaan sakkorangaistusta, on hyvin todennäköistä 20 päiväsakkoa à 50 mk eli siis 1,000 markan sakko. Jos asia on ollut tähän verrattava lievä pahoinpitely, on tuomio täysin ymmärrettävä ja luonnollinen. Minun täytyy lausua hämmästykseni siitä, että herra oikeusministeri noin vähäisillä tiedoilla voi täällä luetella

esimerkkejä siitä, kuinka tuomioistuimet liian lievästi lakia käytäntöön soveltavat.

Ed. Paavolainen: Herra puhemies! Tässä kamarissa ei liene ketään, joka ei voisi yhtyä siihen välikysymyksentekijäin toivomukseen, että meidän on toimittava siten, että voitamme yhdistyneitten kansakuntien luottamuksen. Ei liioin voitane olla muuta kuin yhtä mieltä siitä, että jos on ollut sellaisia yksityisiä taikka piirejä, jotka sotarikollisina ovat toimineet Neuvostoliiton kanssa tehdyn välirauhansopimuksen määräyksiä vastaan, heidän tekojaan ei voida hyväksyä ja että heidät on kaikella ankaruudella tuomittava. Näihin kysymyksiin antaa hallituksen vastaus täyden selvityksen.

Sensijaan eivät kysymykset n. s. sotasyyllisistä ja vaaditusta poliittisesta puhdistuksesta näytä olevan yhtä selviä, kuten täällä tänään suoritetusta keskustelustakin on käynyt ilmi. Pelkään, että jos hallitus yrittäessään toteuttaa vastauksessa mainitsemaansa ohjelmaa tässä suhteessa, se joutuu suuriin vaikeuksiin, koska kysymys on sekä asettelunsa että sisältönsä puolesta varsin epämääräinen. Joudutaan kysymään, mikä on sellainen valtion hallinnossa oleva johtava asema, josta määrättyjen henkilöiden on vetäydyttävä syrjään. Puhuttaessa ylimalkaan yliopistosta tai koululaitoksesta, joissa vaaditaan puhdistusta, joudutaan kysymään millä keinoin voidaan todeta, että asianomainen ei kelpaa uuden suuntauksen palvelukseen. Vielä epämääräisempää on todeta, milloin yksityisissä tehtävissä oleva henkilö on syrjäytettävä.

Kun hallitus on ottanut vastauksessaan mainitsemansa kannan, tuntuu ilmeiseltä, että se on liian suuressa määrässä ottanut informatioita yksipuolisesti vain vasemmiston taholta. Tältä taholta onkin kamppanjaan n. s. sotasyyllisyydestä ja poliittisesta puhdistuksesta sisällytetty vahva annos paisutettua kiihkoa. Siitä on voinut tulla vakuutetuksi jokainen, joka viimeisten viikkojen aikana on seurannut liikehtimistä vasemmiston keskuudessa. On käynyt selville, että välikysymystä on edeltänyt jo kauan valmisteltu ja kaikella taktillisella taidolla suoritettu maaperän muokkaus. Jo kuukautta ennen kuin välikysymys jätettiin, alettiin järjestää kansankokouksia, joiden innoittajia ei ole vaikea arvata. Jo niin aikaisin kuin kesäkuun 3 päivänä totesi esim. SN-Seuran Kuljun osasto julkilausumassaan, että sotasyyllisenä tiedettyjen ja tunnettujen henkilöiden sallitaan yhä edelleen olla vapaalla jalalla, jarrutetaan demokraattisten voimien työtä j. n. e. Jo silloin esitettiin hallitukselle eräitä toivomuksia sotasyyllisten ratkaisuun saattamiseksi sekä näiden omaisuuksien takavarikoimiseksi valtiolle j. n. e. Viikon perästä kesäkuun 10 päivänä todetaan eräässä SN-Seuran kokouksessa Komun Kuusimäen osastossa, että sotasyyllisten ja sotarikollisten rangaistukseen saattaminen edistyy hitaasti, ja siksi kokous esittää toivomuksen, että halliusvalta ryhtyisi nopeisiin toimenpiteisiin. Minkä pitemmälle aika kuluu, sen kiihkeämmiksi käyvät ponnet. 19 päivänä SN-Seuran Loimaan osasto jo tiukasti vaatii ryhdyttäväksi samansuuntaisiin toimenpiteisiin, ja julkilausumassa mainitaan, että tämä osasto yhtyy maan eri puolilta esitettyihin lukuisiin vaatimuksiin fascistien toiminnan lopettamisesta ja niiden kätkijäin saattamisesta rangaistukseen.

Näin oli Kuljusta alkanut vaatimaton aloite kehittynyt voimakkaaksi kansanliikkeeksi ja kesäkuun 27 päivänä tietää Kansan Sanomat kertoa, että SN-Seuran Uudenmaan piirin perustava kokous julkilausumassaan kääntyy hallituksen ja eduskunnan puoleen. Edustajakokous vaatii ja velvoittaa, että hallitus ja eduskunta heti kiireellisesti kiinnittävät asiaan vakavaa huomiota j. n. e.

Edellä selostettujen päätöslauselmien todenperäisyyttä ei ole syytä epäillä, koska ne on kaikki julkaistu Kansan Sanomissa. Sensijaan en ole aivan varma, pitääkö Suomen Sosialidemokraatissa 28/6 julkaistu uutinen paikkansa ja jossa kerrotaan Käpylän urheilukentällä edellisenä iltana pidetystä tilaisuudesta. (Vasemmalta: Totta on). Kokousreferaatin mukaan kehoitettiin kansaa kokoontumaan eduskuntatalon eteen tätä kysymystä eduskunnassa käsiteltäessä ja painostamaan eduskunnan jäseniä. Kun kokouksessa oli puhujana m. m. kansanedustaja Hugo Manninen, voinee hän antaa vastauksen kysymykseen, onko referaatti oikea.

Mutta palatkaamme välikysymyksen kronologiseen järjestykseen. Sehän jätet-

tiin eduskunnan kansliaan viime perjantaina 29. 6. Se on siis kokolailla myöhäsyntyinen painos niistä ponsista, joita ympäri maan oli jo tehty ja kuten tekstien vertailukin selvästi osoittaa. Sitä, että määrätty poliittinen taho tilaa kansankokouksilta kirjoitettuja ponsia ja niiden avulla painostaa, jopa uhkaa eduskuntaa ja hallitusta, sanottiin ennen ulkoparlamentaariseksi menettelyksi ja sitä yleisesti paheksuttiin. Nyt sitä sanotaan todelliseksi demokratiaksi ja sille vaaditaan yleistä hyväksymistä. Ei kylläkään ole epätietoista kellekään, joka on seurannut viimeaikaista vasemmiston toimintaa ja menettelytapoja, että siltä taholta pyritään harjoittamaan varsin voimakasta poliitista painostusta toisin ajattelevia kohtaan ja että tässä tarkoituksessa ollaan valmiit turvautumaan varsin arveluttaviinkin keinoihin — (Vasemmalta: Mitä ne ovat!). Painostus eduskuntaa vastaan, kansanjoukkojen tilaaminen eduskuntatalon ympärille, edustajain painostamiseksi (Vasemmalta: Tämä on kansan mielipide!). Tämä on sitä uutta demokratiaa, minä totean sen — kun yleisesti annetaan niin ulkopuolella eduskunnan kuin täälläkin tietää, että kaikki ne, jotka eivät seuraa SKDL:n mukana, ovat ei vain demokratian, vaan myös Neuvostoliiton vihollisia. On myös tänä päivänä tässä kamarissa saatu kuulla, että eräät puhtaasti sisäpoliittiset vaatimukset esitetään muka hyvien naapuruussuhteiden edellytyksenä ja niiden vastustaminen ulkopoliittisesti vaarallisena. Turvautumalla tällaiseen menettelyyn, joka juuri on omiaan ylläpitämään liittoutuneiden kansakuntien joukossa epäluuloa maatamme kohtaan, pyritään samalla terrorisoimaan toisin ajattelevia. Näin on jouduttu siihen, että ne, jotka väittävät olevansa todellisia demokraatteja, itseasiassa turvautuvat meidän perinnäiselle demokratiallemme vieraisiin keinoihin.

Silloin kuin meillä vakiintuneen demokraattisen ajattelutavan mukaan, jota tosin, se on myönnettävä, ei aina ole johdonmukaisesti käytännössä toteutettu, vapaus ja suvaitsevaisuus ovat perustekijöitä yhteiskunnassa, käyttävät uuden demokratian asianajajat aseinaan pakkoa ja uhkauksia. Tällä tavalla joudutaan käyttämään juuri samoja aseita, joista fascismia syytetään ja joita vastaan nyt vaaditaan taistelua.

Hallitus on vastauksessaan ilmoittanut, että se tulee sotarikollisten rankaisemisessa noudattamaan laillisia muotoja. Mutta tätä vakuutusta ei ole voitu antaa niihin nähden, joita luvataan rangaista poliittisista edesottamuksista. Tässä suhteessa ei ole käytettävissä mitään kirjoitettuja säännöksiä, vaan jokainen poliittinen rankaisutoimenpide nojautuu yksinomaan vallanpitäjien harkintaan. Suurena lohdutuksena ei tule se, että tässä vaiheessa ilmoitetaan poliittisen puhdistuksen rajoittuvan vain harvoihin henkilöihin. Mutta huolestumista yleisen oikeustajunnan kannalta herättää se, että kellään ei ole tiedossaan, kuinka moneen lainkuuliaiseen kansalaiseen tämä vaatimus jonkun kuukauden perästä saatetaan esittää. Onkin turhaa odottaa perusteltuja syytöksiä tai oikeudellista käsittelyä, kun on kysymys poliittisesta harkinnasta ja poliittisesta mielivallasta. Kun on lähdetty sille tielle, mihin hallitus ilmoittaa vastauksessaan lähdetyn, on vaikea nähdä, mikä on loppu n. s. poliittisessa puhdistuksessa. Jos kehitys maassamme jatkuu samaan suuntaan kuin viime kuukausien aikana on tapahtunut, voi helposti uusi järjestetty kansankokouksien sarja johtaa siihen, että vaaditaan yhä uusia ja uusia uhreja. Jos hallitus kuuntelee näitä kehoituksia yhtä auliisti kuin tällä kertaa esitettyjä, joudutaan loppumattoman mielivallan tielle, josta ei ole helppo kääntyä takaisin. Voidaan ehkä tulla siihen, että sotasyylliseksi ja poliittisesti vainotuksi lasketaan kuka tahansa niistä vakaumuksen puolesta taistelleista, jotka ovat kunnioittaneet perinnöllistä demokratiaa, isänmaan vapautta ja itsenäisyyttä. Tämä ei varmaankaan ole sitä demokratiaa, jonka mukaan valtakunnan palveluksessa on sallittava työskennellä myös niiden, jotka eivät joka kohdassa saata ajatella enemmistön mukaan, mutta jotka silti tahtovat antaa voimansa ja kykynsä yhteisen isänmaan palvelukseen.

On sen vuoksi esitettävä hallitukselle se vakava toivomus, että hallitus pyrkisi hillitsemään niitä intohimoisia pyrkimyksiä, jotka nyt kohdistuvat toisin ajatteleviin kansalaisiin. Yhdyn niihin periaatteellisiin kannanottoihin, joita täällä ovat

esittäneet m. m. edustajat Salminen ja Kauppi. Toivon, että hallitus sotasyyllisiä ja poliittista puhdistusta toimittaessaan voisi säilyttää sen pohjan, jolla hallitusmuotomme takaama demokraattinen yhteiskuntajärjestyksemme lepää. (Ed. Ryömä: Oliko tuo tarkoitettu sisäministeriä vastaan?).

Ed. Mäkinen: Herra puhemies! Välikysymyksessä vaaditaan hallitukselta toimenpiteitä, joiden kautta meidän, tulevaa rauhausopimusta silmälläpitäen, olisi kyettävä voittamaan yhtyneitten kansakuntien luottamus. Lähdetään siitä, että olemme olleet hyökkäävänä puolena Saksan rinnalla ja Saksan kansallissosialistisen sotapolitiikan kannattaja. Yhtyneiden kansakuntien luottamus olisi saavutettavissa vain siten, että tämän kaiken myönnämme, erottaudumme saksalaisten orientoitumisesta ja tämän todistukseksi asetamme edesvastuuseen ne määräävässä asemassa olleet poliitikot, jotka olivat meidät tähän johtaneet.

Jo talvisodan alusta saakka on koko maailman tiedossa ollut, että pieni Suomi ei ollut hyökkäävä puoli. Kysymyksessä on koko ajan ollut maan puolustus, pienellekin maalle kuuluva oikeus ja velvollisuus. Ja tätä meidän sotaamme ei suinkaan käyty Saksan ja sen ideologioiden puolesta, kuten m. m. kokoomuspuolueen ryhmän puheenjohtaja jo on osoittanut. Sodan uusiutuessa emme silloinkaan olleet hyökkääjä. Se, että sodan laajetessa todelliseksi maailmansodaksi jouduimme Saksan puolelle johtui meidän maantieteellisestä asemastamme kahden suurvallan välissä. Meidän oli uudelleen pakko puolustautua ja pyrkiä pidättämään sodan hävitykset maamme rajojen ulkopuolella. Ja siinähän olemme kaikista tappioistamme huolimatta suurin piirtein onnistuneet. Jollemme olisi puolustautuneet, olisi itäisen ja läntisen naapurimme välinen taistelu vyörynyt meidänkin maamme yli. Menetetyn sodan lisäksi olisimme saaneet kärsiä vielä suuremmat aineelliset häviöt, olisimme menettäneet vielä enempi ihmishenkiä, ehkä olisi kansamme kokonaan tuhoutunut sodan jalkoihin. Ei olisi kunniallista, olisi häpeällistä myöntää käyty puolustussotamme rikolliseksi seikkailuksi muistaessamme m. m. sodassa kaatunutta maan parasta nuorisoa, veljiämme ja poikiamme, jotka ovat kaikkensa maan puolesta antaneet. Ei ole unohdettava, että Suomen kansa oli harvinaisen yksimielisenä tämän puolustustaistelunsa takana ja melkein kokonaisuudessaan olisi siis pidettävä sotasyyllisenä. On tarpeetonta luulotella, etteikö tämä olisi yhtyneiden kansakuntien ja myöskin Neuvostoliiton tiedossa. Näinollen ei ole minun mielestäni kunniallista eikä edes tarkoituksenmukaista nyt jäljestäpäin vetää sodankäynnistämme syytteeseen määrättyjä henkilöitä ja saattaa heidät edesvastuuseen siitä, että he vaikeissa oloissa ovat ottaneet kantaakseen vastuun sodanaikaisesta politiikastamme, jonka takana lopultakin oli kansan valtaosa. Suomessahan ei ole ollut diktatuuria, jonka voimalla kansa vastoin sen tahtoa ja tietämättä,mistä on kysymys, olisi ajettu sotaan. Täysin vapaaehtoisesti on se puolustustaistelunsa käynyt.

Rohkenen olla sitä mieltä, ettemme me saavuta yhtyneiden kansakuntien ja niiden joukossa nimenomaan Neuvostoliiton luottamusta kieltämällä kunniakkaan puolustustaistelumme luonteen ja myöntämällä rikolliseksi sen, minkä olemme tehneet maamme puolustukseksi. Suomen kansa on kuitenkin kylmästi harkitseva kansa, ja se on nyt täysin tietoinen siitä, että sota on kertakaikkiaan menetetty, ja myöskin, että suhteemme Neuvostoliittoon on nyt rakennettava uudelle pohjalle. Tästähän ollaan yksimielisiä ja valmiita työskentelemään myönteisen jälleenrakennuspolitiikan hyväksi. Vastapuolen luottamusta tuskin saavutetaan kansamme koko menneisyyden ja sen historian kieltämisellä, ei sanoilla ja lupauksilla eikä määrättyjen poliittisten ideologioiden omaksumisella, vaan työllä ja teoilla, jotka pätevästi osoittavat, että pyrimme rauhanomaiseen rakentavaan yhteistyöhön Neuvostoliiton kanssa.

Koska nyt meillä kaikki puolueet vasemmistosta oikeistoon saakka ovat yksimielisiä siitä, että näin on ja että nämä johtopäätökset on menetetystä sodasta vedettävä, niin pitäisi tästä ottaa vaarin ja tältä pohjalta lähteä suorittamaan niitä meille kylläkin raskaita tehtäviä, jotka ovat edessämme, sensijaan, että sotasyyllisistä nyt tehdään suuri riitakysymys. Me toivomme ja odotamme, että vasemmisto, jolla saavuttamansa valtiollisen vallan pohjalla myöskin on entistä suurempi vastuu maan ja kansan tulevaisuudesta, välttäisi käyt-

tämästä tätä saavuttamaansa asemaa ajojahtiin poliittisia vastustajiaan kohtaan, ja että vasemmisto ei täten sulkisi oikeistoa, sen hyvää tahtoa ja mahdollisuuksia pois siitä myönteisestä jälleenrakennustyöstä, johon oikeisto on valmis ja jota kansamme nyt ennenkaikkea odottaa.

Ed Honkala: Herra puhemies! Keskusteltaessa sotasyyllisyydestä on paikallaan, että myös me rintamalla olleet tuomme esille käsityksiämme asioista. Meitähän nuo sodat kuitenkin lähimmin ovat koskeneet. (Vasemmalta: Ei ne upseereja paljon koskeneet!). Kun me syksyllä 1939 hallituksen käskyä noudattaen riensimme joukkoihin ja niiden mukana rajalle, oli armeijalla, niin yksityisillä miehillä kuin johdollakin täysin defensiivinen, puolustusasenne. Jokainen sotilas osaa eroittaa puolustusryhmityksen hyökkäysryhmityksestä, puolustusvalmistelut hyökkäysvalmisteluista. Kaikessa siinä, mitä me teimme, oli kysymyksessä vain puolustus. Kun sitten sota oli alkanut ja meidän tietoomme saatettiin mm. Kansainliiton selvitys asiasta, sopi se täysin siihen kuvaan, minkä olimme omakohtaisesti itse paikalla nähneet, kuulleet ja kokeneet. Kun nyt tänä kesänä on meidänkin maassamme määrätyltä taholta julkisissa puheissa väitetty, että Suomen imperialistiset vallanpitäjät provosoivat hyökkäyksen, niin se meitä suuresti ihmetyttää. Me, jotka olimme tapahtumapaikalla, emme ole tavanneet ainoatakaan miestä, joka olisi ollut tuossa väitetyssä hyökkäyksessä mukana. Voivathan tuon väitteen tekijät nyt, kun salaisimmatkin arkistot ovat julkisia, osoittaa, kuka antoi käskyn ja kutka panivat sen toimeen? Olen omalta kohdaltani vakuuttunut, ettei ole tässä maassa löytyvä henkilöä, joka tuollaisen käskyn olisi antanut tai tuollaisessa imperialistisessa hyökkäyksessä ollut mukana.

Sotasyyllisyyskeskustelussa on tahdottu myös väittää, että koko itsenäisyytemme ajan henki on ollut väärä, ja viitattu armeijaan ja erityisesti suojeluskuntajärjestöön. Olen kyllin selvillä siitä, että niiden sekä henki että koulutus ovat olleet yksinomaan puolustukseen tähtääviä. Kaiken toiminnan moraalisena taustana oli pyrkimys mahdollisen selkkauksen miltä taholta tahansa sattuessa kyetä puolustautumaan niin kauan, että kansainliitto ehtisi asiassa välittämään. Niinhän kävikin. Ei suinkaan ole meidän vikamme, että kansainliitto osoittautui kykenemättömäksi tehtävissään.

Minä myönnän, että yleensä oletettiin vaaran tulevan idästä. Niin hartaasti, kuin nyt toivommekin, ettei vaaraa sieltä enää koskaan tulisi, niin tähän astisia historian totuuksia emme kykene muuksi muuttamaan. Sen vuoksi ei maanpuolustushengen ylläpitäminen ole voinut olla väärää politiikkaa. Isänmaan puolustusta ei minkään kansan keskuudessa, ei menneiden eikä nykyisten, ole leimattu rikolliseksi eikä se koskaan voi olla rikos (Eduskunnasta : Ei Neuvostoliitossakaan.) Mitä tulee sotia edeltäneiden vuosien politiikkaan, niin siitä eivät ole vastuussa yksityiset henkilöt, vaan ne hallitukset ja eduskunnat, jotka ovat Suomen kansaa edustaneet. Vastuun kantaa Suomen kansa, jos kerran demokratian oikeutus tunnustetaan.

Välikysymyksen tekijät syyttävät liiallisesta saksalaissuuntauksesta. Voin kaikkien rintamalla olleiden nimissä vakuuttaa, että kun sota syksyllä 1939 alkoi, niin ei silloin kukaan rintamalla ihannoinut Saksaa. Kuinka olisi siis saksalaissuuntauksella voinut olla sodan syttymiseen syytä.

Joutumisemme sotaan kesällä 1941 on asia, joka kaivannee selvitystä. Kieltää ei kuitenkaan voida, että se oli oleellisesti talvisodan jatkotilanne. Sitäpaitsi ainakin me rintamalla olleet tiedämme, että meidän kotiseutujamme oli pommitettu päiviä aikaisemmin, ennenkuin meidän sotatoimemme maalla alkoivat. Meillä on se käsitys asiasta, että me olimme joutuneet suursodan pyörteeseen, jossa asettuminen Neuvostoliiton puolelle olisi merkinnyt sitä, että sodan hävitys olisi pyyhkäissyt yli koko maamme, vieläpä kahteen kertaan, kuten on käynyt niisssä maissa, jotka noudattivat toisenlaista politiikkaa kuin me. Lapin kohtalosta voimme aavistaa, mitä täydellistä hävitystä olisi merkinnyt maallemme joutuminen saksalaisen sodan jalkoihin, silloin kun Saksa vielä oli täydessä voimassaan.

Välikysymyksessä on mainittu myös n. s. Ribbentrop-sopimus. En halua puuttua asian poliittiseen puoleen, mutta saanen tuoda esille laajojen rintamamiespiirien suoraviivaisen, omakohtaisen käsityksen. Olen ollut tilaisuudessa toteamaan, että hyökkäyksen vyöry saatiin pysähtymään viime kesänä nimenomaan niiden aseiden

turvin, jotka oli saatu mainitun sopimuksen kautta. Niiden avulla säästettiin myöskin kymmenien tuhansien miesten henki. Ellei torjunta silloin olisi onnistunut, ei hyökkäyksen valtavaa vyöryä sen jälkeen enää olisi pysäytetty. Me tiedämme myöskin, että vain hyökkäyksen pysäyttämisen avulla kävi mahdolliseksi välirauhan aikaansaaminen.

Näitä kaikkia asioita tutkimaan ja selvittämään hallitus on asettanut komitean. Kun toisaalta välirauhasopimuksen mukaan sotasyyllisyyskysymyksen selvittely on jätetty sisäiseksi asiaksemme, niin ei mielestäni olisi syytä mennä tapahtumien rauhallisen ja asiallisen kehityksen edelle. Me rintamilla olleet olemme täysin kuuliaisesti toteuleet maan laillista hallitusta, olipa kysymyksessä maan rajojen puolustaminen tai saksalaisten karkoittaminen. Me toivomme, ettei tässä loppuselvittelyssäkään päästetä poliittisia intohimoja valloilleen isänmaan vahingoksi.

Ed. Hiekkala: Herra puhemies! Olen pyytänyt puheenvuoron siksi, että mielestäni eräissä lausunnoissa, joita täältä oikealta on esitetty ja jotka kuvastanevat varsin laajojen maltillisten oikeistolaisten piirien asennetta ja suuntausta, ei nyt esillä olevien asioiden historiallista ja kansansielullista taustaa ole esitetty tarkasti tosiasioiden mukaisesti.

Ed. Salminen asetti kysymyksen alaiseksi, missä määrin fascistisella suuntauksella on ollut osaa sotaan joutumiseemme, koska meillä vuonna 1939 oli vallassa Cajanderin johtama demokraattisten piirien kokoomushallitus ja koska kansan keskuudessa ei fascismilla ole meillä ollut vaalinumeroilla määritellen sanottavaa kannatusta. Kun eduskuntakin on yksimielisesti kannattanut hallitusten ratkaisuja, on ed. Salmisen mielestä Suomen kansa kokonaisuudessaan vastuussa siitä, mitä on tapahtunut.

Tuo on hyvin oikeistolaisten tavallisen miehen ajatuksenkulku nykyisin ja se vaikuttaakin hyvin yksinkertaiselta ja selvältä, mutta sillä on se vika, ettei se perustu koko totuuteen eikä asioiden tuntemukseen. Meidän on turha kieltää sitä, että kysymys on nyt koko itsenäisyyskauden jatkuneen väärän ja onnettoman mielialakehityksen johtopäätösten selvittelystä ja uuden suuntauksen ottamisesta sekä että tällöin asioita on katsottava sellaisina, kuin ne todellisuudessa ovat.

Tuon epädemokraattisen mielialakehityksen alku juontaa onnettomaan kansalaissotaamme, jonka iskemät haavat olivat syviä ja vaikeasti parannettavia. Valkoisen armeijan voitto Saksan avulla ja siitä johtuva yksipuolinen porvarillinen vallankäyttö piti punaisella puolella yllä katkeruutta ja kostomieltä, samalla kuin se toisaalta paisutti voimantuntoa ja synnytti mielialaa, joka oli altis etelästä päin tänne ohjatuille, suomalaiselle kansanvallalle vieraille tuulahduksille. Ryhdyttiin rakentamaan vieraaseen apuun nojaavalle toiveajattelulle ja kuviteltiin voitavan Neuvostoliiton silloista heikkoutta hyväksi käyttäen piirrellä miekalla uusia rajoja, kuljettaa maahan vierasheimoinen hallitsija ja kumota tasavaltainen valtiojärjestyksemme, joka oli periaatteessa hyväksytty. Tämä saatiin kansanvaltaisten piiriemme ja silloisen suursodan kulussa tapahtuneen käänteen ansiosta estetyksi, samoin kuin yritykset saada maamme sekautumaan Neuvostoliiton sisäisten olojen järjestelyyn asevoimin, mutta oikeistopiiriemme mieliin jäi vielä epäonnistuneen Karjalan sotaretken jälkeenkin kytemään valloitushalu, jopa katkeruus maan demokraattista virallista johtoa kohtaan siksi, että se kykeni näkemään asiat todellisuustajuisemmin ja pyrki rakentamaan todella rauhallisia suhteita itäiseen suureen naapuriin.

Kuningaspuuhissa tappiolle joutuneitten oikeistopiiriemme yleisemminkin, mutta varsinkin opiskelevan nuorisomme valtaosan vaikutus yleiseen kansalaismielialan kehitykseen kansainvälisessäkin mielessä oli jatkuvasti sekä voimakas että turmiollinen. Sillä hyville naapurisuhteille rakentuvalla kansanvaltaisella suuntauksella, jonka johtoon saatiin kansanvaltaisen ja parlamentaarisen valtiosääntömme luoja, presidentti K. J. Ståhlberg, oli vastassaan voimakas oppositio, joka piti yllä oman kansan keskuudessa kahtiajakoa punaisiin ja valkoisiin sekä lietsoi epäsuopeata mielialaa itäistä naapuriamme kohtaan. Tämä oppositio huipentui jo kaksikymmenluvun alussa yhteen poliittisen historiamme häpeällisimmistä teoista, ministeri Ritavuoren murhaan, joka ei suinkaan ollut sielullisesti sairaan yksilön onneton päähänpisto, vaan tulos järjestelmällisestä kiihoitustoimin-

nasta, jonka takana oli jo valmiita suunnitelmia vallan siirrosta niiden käsiin, jotka vaativat aktiivista asennetta Neuvostoliittoa vastaan. Voin sanoa tämän varmasti, sillä maaseudun sanomalehtimiehenä minut henkilökohtaisestikin saatettiin kosketukseen tuollaisten suunnitelmien kanssa toivossa saada niille tukea.

Syntyi sitten lapuanliike, joka suinkaan ei ollut yksinomaan irrallinen suomalainen ilmiö, „spontaaninen kansannousu", vaan se oli huomattavalta osaltaan heijastusta siitä, mitä Italiassa ja Saksassa tapahtui. Sen sukulaisuutta fascismin ja kansallissosialismin kanssa ei suinkaan ollut vaikea havaita. Ottihan lapuanliike jo heti alussa tunnusmerkeikseen fascismin värit, mustan ja sinisen, käytiinhän meillä kompensaatiokauppaa suomalaisilla karhunpenikoilla ja helapuukoilla diktaattorien rintakuvia vastaan. Kun Hitler ja Mussolini parjasivat kansainliittoa, demokratiaa ja „plutokratiaa", tehtiin täällä samoin siitä huolimatta, että järjestelmä oli muodostettu ennen kaikkea pienten turvaksi suurten uhkaa vastaan. Kun Saksassa puhuttiin Versaillesin pakkorauhasta, huudettiin täällä Tarton „häpeärauhasta", joka — kuten eräs huomattava politiikkomme on sanonut — nyt kuvastuu melkeinpä kadotetulta paratiisilta. Kun Italiassa ja Saksassa nostettiin kännää pystyyn ja pukeuduttiin puseroihin, niin meidän pojat myöskin. Kun Saksassa pantiin toimeen epäinhimillinen juutalaisjahti ja lämmiteltiin kirjarovioiden äärellä, niin meillä „Uuden Euroopan" rakentajat tekivät sanasta „kulttuuriliberalismi" herjasanan ja ihannoivat sen vastakohtaa, sivistymätöntä ahdasmielisyyttä, jota myöskin teoissa osoitettiin. Suotta ei Uuno Kailas omiakin olojamme silmällä pitäen singonnut lennokkaita säkeitä: „Voi kääpiöitä, jotka forumilla eleitä caesarien apinoivat!"

Fascismin vaikutus maamme poliittisten olojen kehitykseen ei suinkaan rajoittunut ennen sotia niihin suppeisiin rajoihin, joita viralliset vaalinumerot osoittavat, vaan tuon ajatussuunnan kannattajat aktiivisena ja röyhkeänä ryhmänä terrorisoivat koko julkista elämäämme. Päättihän varsinainen oikeistopuolueemmekin kerran puoluekokouksen päätöksellä mennä vaaleihin kansanliikkeen hengessä, ja olihan tuon hengen edustajia soluttautunut sekä kaikkiin porvarillisiin puolueisiimme että johtaviin asemiin yhteiskuntakoneistossamme. Myöskin Cajanderin hallitus joutui toimimaan tuon fascistihenkisen painostuksen alaisena käydessään neuvotteluja Neuvostoliiton kanssa vv. 1938—39. Siitä oli kouraantuntuvimpana todistuksena se ajojahti, jonka kohteeksi ulkoministeri Holsti joutui yrittäessään rakentaa todella hyviä suhteita Neuvostoliittoon ja valmistellessaan siinä tarkoituksessa Moskovan vierailuaan.

Olen katsonut tarpeelliseksi viitata noihin asioihin, koska totuuden tunnustaminen noissa suhteissa on välttämätön päästäksemme uutta suuntausta vakiinnuttaessamme yhteiselle pohjalle.

Mitä sitten tulee ed. Salmisen mainintaan eduskunnan yksimielisyydestä ja kansan yhteisvastuusta, vaatisi tuo asia oman perusteellisen käsittelynsä. Sanon vain sen, että tuo eduskunnan yksimielisyys on jokseenkin näennäinen ja että se perustui suurelta osalta kansanedustajien tietämättömyyteen asiain todellisesta tilasta.

Hallituksen vastauksessa jo viitattiin siihen salaiseen diplomatiaan, jota sodanaikaiset hallituksemme noudattivat myöskin eduskuntaan nähden, saattaen sen tärkeimmissäkin ratkaisussa tapahtuneitten tosiasioitten eteen. Oli joskus kerrassaan järkyttävää tärkeitten ratkaisujen yhteydessä todeta se tietämättömyys, mikä kansanedustajien piirissä vallitsi niissä asioissa, joista heidät pantiin kansan valtuuksilla ja vastuulla päättämään. Kun julkinen sana samalla valjastettiin täydellisesti sotapropagandan palvelukseen, jolloin ei tyydytty siihen, ettei sen annettu sanoa puolistelematonta totuutta, vaan suorastaan määräiltiin, mitä ja missä muodossa sen oli asioista kerrottava, ei ole oikein eikä reilua pyrkiä vastuuta pakoillen piiloutumaan muka yksimielisen eduskunnan ja yksimielisen kansan selän taakse. Miten pitkälle julkisuuden arkuus kehitettiin, siitä voidaan kuvaavana esimerkkinä mainita, että talvisodan aikana oli tämä eduskuntatalokin ankarasti suljettu sanomalehtimiehiltä ja että kun edustamassani lehdessä onnistuttiin saamaan julkisuuteen kirjoitus, jossa puolustettiin kansanedustajan oikeutta saada ennen ratkaisuvaihetta tietoja asioista, joissa hänen kannanottoaan vaaditaan ja

joista hänen on valitsijoilleen vastattava, nostatti se vastalauseitten ryöpyn eräitten demokraatteina itseään pitävien kansanedustajien taholta.

Kun lisäksi tiedetään, miten eduskuntaryhmien omassa piirissäkin „yksimielisyyttä" hoidettiin nyrkin kanssa ja miten toimitettiin yksimielisyyden häiritsijöitä telkien taakse, niin vaikuttaa epäonnistuneelta leikinlaskulta näin vakavassa asiassa yrittää vastuusta puheen ollen piiloutua yksimielisen eduskunnan ja kansan selän taakse.

Olen täysin samaa mieltä eräitten toisten puhujien kanssa, että kosto ja rangaistukseen saattaminen ei nyt ole pääasia, vaan uuden maan ja kansan elinetujen mukaisen suuntauksen vakiinnuttaminen demokraattisen oikeusvaltion puitteissa. Hallituksen vastaus on tuossa suhteessa tyydyttävä.

Olen aina ja kaikissa vaiheissa vastustanut poliittisten mielipiteiden — myöskin kommunististen mielipiteitten — kriminalisoimista, ja niin teen tässäkin tapauksessa. Rangaistakoon maan lakia rikkoneet ja siirtyköötmaan ja kansan asioitten menestyksellisen hoidon tiellä olevat sivulle, mutta mielivallan tielle ei ole missään muodossa lähdettävä. Tämä ei kuitenkaan saada merkitä sitä, että muutamat saisivat jatkaa entistä poikkitelaista suuntaustaan niinkuin ei mitään olisi tapahtunutkaan ja näytellä muka jonkinlaista korkeamman asteen oikeustaistelijaa pullikoidessaan ja puidessaan taskussaan nyrkkiä niitä vastaan, joitten epämiellyttävänä tehtävänä on nyt koettaa palauttaa asioita oikeille raiteille ja hoitaa aikaisemman onnettoman suuntauksen konkurssipesää, vaan on nyt jo aika päästää myöskin terve järki peliin mukaan.

Ed. Lappi-Seppälä: Herra puhemies! — Melkein kaikista esitetyistä puheenvuoroista on käynyt ilmi, että sotaa, riitaa ja hävitystä kohtaan tunnetaan suurta katkeruutta. Sen vuoksi myöskin halutaan juuri tuomita ne, jotka nyt nähdään syypäinä tuohon kaikkeen. Nyt ei siis enää haluta sotaa ja hävitystä, nyt onkin siis kohdistettava koko huomio rakentavaan työhön. Tämä esillä oleva kysymys on kuitenkin omiaan rakentamaan ristiriitaa kansamme eri piirien keskuuteen. Samalla se horjuttaa käsitystä vastuunalaisessa asemassa toimivien henkilöiden turvallisuudesta silloinkin, kun he toimivat rehellisesti ja epäitsekkäästi ja siis kaikissa asioissa ajattelevat kansansa parasta. Nyt halutaan antaa rahakorvauksia niille, jotka paeten velvollisuuttaan ovat kansan hädän hetkellä laiminlyöneet tehtävänsä, mutta samalla halutaan tuomita ne miehet, jotka pyyteettömästi ovat kantaneet vastuun kokonaisuudesta ja rasituksia kestäen ovat ahertaneet vaikeina aikoina koko kansan parhaaksi. Nämä miehet ovat tässä tehtävässään joutuneet esittämään monta kertaa aikalaistensa ajatuksia ja siten edustamaan yleistä vallitsevaa mielipidettä. Ei ole tällä hetkellä oikeudenmukaista umpimähkään tuomita niitä, jotka ovat raskaimman edesvastuun kantaneet. Epäoikeutettu tuomio on omiaan heikentämään niiden kansalaisten toimintamahdollisuuksia, jotka ovat vastuussa nyt maamme kohtaloista. Vastuunalaisten tehtävien suorittamisesta saattaa muodostua uhkapeli, joka voi johtaa turmioon, vaikka pelattaisiin kuinka oikein ja kuinka rehellisesti.

Hyvät edustajatoverit! — Nyt ei ole aika repiä, vaan nyt on aika rakentaa. Lopettakaamme keskinäinen tora ja ennakkoluulojen sanelema vihamielisyys! Itse asiassa eivät käsityksemme lainkaan ole niin paljon toisistaan poikkeavia, kuin mitä kuvittelemme. Selviämme paremmin vaikeuksista, kun reilusti toveruudessa ja luottaen toistemme hyvään tahtoon käymme käsi kädessä jälleenrakennukseen (Ed. Räisänen: Sitä todistavat asekätköt!).

Ed. Räisänen: Herra puhemies! — On myönnettävä, että hallituksen vastaus nyt esillä olevaan välikysymykseen on melkoinen edistysaskel siitä asenteesta, mikä sisältyi siihen vastaukseen, jonka herra pääministeri antoi viime tammikuun 31 päivänä silloisen eduskunnan oppositioryhmän, „kuutosten", kysymykseen. Hankitun asiantuntijalausunnon turvin koetettiin siinä bagatellisoida sotasyyllisyysasiaa. Sen vaikutuksen sai siitä ainakin maallikko. Nyt jo hallituksenkin vastauksessa mainitaan nimeltä yksi sotasyyllinen, Ribbentrop-sopimuksen tehnyt tasavallan presidentti Ryti. Hallituksen antama vastaus ei kuitenkaan vieläkään

sisällä sitä, mihin tässä asiassa lopulta tullaan ja täytyy tulla. Hallituksen vastauksessa voi huomioida sotasyyllisten asiain selittämistä parhain päin ja pyrkimystä supistaa sotasyyllisten piiriä mielivaltaisesti. On sen vuoksi syytä tehdä eräitä huomautuksia välikysymykseen saadun vastauksen johdosta. Otan näitä kohtia tästä vastauksesta siinä järjestyksessä, kuin ne on siinä esitetty.

Vastauksessa sanotaan: „Viralliseeen ulkopolitiikkaan kuuluvien toimenpiteiden luonne on tosin yleensä sellainen, että perästä päin suoritettava tarkoituksenmukaisuusarviointi, olipa se kuinka jyrkästi tuomitseva tahansa, ei lankea yhteen oikeudellisen rangaistavaisuuden kanssa." Kyllähän nyt asianlaita on niin, että tätä arviointia, tämän väärän politiikan arviointia. harjoitettiin silloin ajankohtaisesti. Silloisen eduskunnan kuutosryhmä useissa lausunnoissa esitti tuota arvostelua, mutta kuuroille korville. Muun muassa kesäkuun 10 päivänä 1941 lausuin täällä ylimääräistä menoarviota tai lisämenoarviota käsiteltäessä, että se puhe tai esitelmä, jonka maalaisliiton puoluekokouksessa silloin tai vähän ennen tuota päivää oli pitänyt maalaisliiton johtomies Reinikka, oli karhunpalvelus meidän maallemme. Siinähän suorin ja selvin sanoin sanottiin, että Suomen on kuljettava „uuteen Eurooppaan" Saksan politiikan vanavedessä. Ja tämä esitelmä, josta kuulin arvostelevia lausuntoja maalaisliiton omienkin miesten suusta, tämä esitelmä saatettiin julkisuuteen. — Kerrottiin, että se tapahtui vastoin kokouksen joko päätöstä tai siellä vallinnutta mielipidettä.

Mutta herra Reinikka, joka silloin johteli maalaisliittoa saksalaisten vanavedessä, katsoi sopivaksi sen saattaa juuri neljännestä ennen, kuin sotaan yhtyminen tapahtui, julkisuuteen. Siinä puheessa tai julkilausumassa taas, jonka sosialistisen eduskuntaryhmän tai „kuutosten" puolesta esitti ed. Wiik, silloin kun silloinen pääministeri Rangell, joka nyt on tai tulee syytettyjen penkille, toi eduskuntaan hallituksen tiedonannon, lausuttiin hyvin ankara arvostelu siitä, mitä oli tapahtunut, kun maa oli viety sotaan, hyökkäyssotaan, vaikka herra Rangell esitti sen niinkuin Neuvostoliitto olisi hyökännyt Suomeen. Tässä keskustelussa nyt on jo aikaisemmin tunnustettu, että asia on kokonaan päinvastoin: täällä valmistauduttiin edellisestä syksystä, kohta senjälkeen kun Kivimäki oli mennyt Berliiniin, sotaan Neuvostoliittoa vastaan, hangoteltiin, pakkauduttiin ja telläydyttiin tähän sotaan. Se oli kostosota heidän mielestään, mutta näin siinä nyt on käynyt. Niin, tuossa mainitsemassani eduskunnan istunnossa esitti ed. Wiik „kuutos"-ryhmän julkilausumassa m. m. seuraavat sanat lausuntonsa lopussa: „On välttämätöntä, että hallitus viipymättä tekee kaiken voitavansa, jotta maamme itsenäisyyttä tosiasiallisesti kunnioitettaisiin ja sen puolueettomuus käytännössä palautettaisiin ja jotta sen rauha tulisi palautetuksi ja kaikin puolin ja mahdollisuuksien mukaan turvatuksi. Jos kansallamme olisi täysi mahdollisuus lausua mielipiteensä, sen itsenäisyys ja rauhantahto ilmenisi epäilemättä vielä voimakkaammin kuin nyt. Kansan vapaasti muodostama ja julkilausuma mielipide vaatisi mitä vaikuttavimmin kaikkia, sekä vieraita että kotimaisia voimia kunnioittamaan maamme itsenäisyyttä, puolueettomuutta, kansanvaltaista järjestystä ja rauhaa. Tiedän ilmaisevani työtätekevän kansamme hartaan toivomuksen kun lausun, että näinä kohtalokkaina aikoina maamme politiikkaa olisi johdettava konjuktuuripolitiikkaa karttaen, kansanvallan ja rauhan periaatteita noudattavalla tavalla, joka parhaiten kestää historian tuomion". Nyt kai huomataan, että ed. Wiik puhui kirkasta totuutta. Sanotaan kyllä, että todenpuhujalle ja todenpuhujille ei anneta yösijaa, mutta tämä puhe kyllä tuotti yösijan, sillä sen pitäjä ja hänen toverinsa saivat m. m. tämän puheen perusteella 2—8 vuoteen kuritushuonetta. Hovioikeuden noteerauksen mukaan, korkeimmassa oikeudessahan se vähän muuttui.

Mutta jos minä vielä jatkan huomautuksiani tämän hallituksen vastauksen johdosta, niin on syytä lukea jälleen seuraava lause: „Jotta erinäisten kysymysten oikeuskäsittelylle voitaisiin valmistaa asianmukaiset edellytykset, on hallitus antanut 29 päivänä viime kulunutta kesäkuuta eduskunnalle esityksen valtakunnanoikeuden jäsenten uudelleen valitsemisesta". Tämä hiukan hämärä lause tar-

koittaa sitä, että ajatellaan oikeudenkäyntiä niitä ministereitä vastaan, jotka olivat hallituksessa silloin kun sotaan ryhdyttiin ja senkin jälkeen näissä sotahallituksissa. Mutta niinkuin jo aikaisemmin täällä olen osoittanut, niin tämä hallituksen esitys, poikkeuslaki, josta nyt on eduskunta jo päättänyt myönteisessä mielessä, ei vastaa tarkoitustaan. Eihän tällä hallituksen esityksellä valtakunnanoikeuden kokoonpano paljonkaan muutu. Siihen jäävät ne itseoikeutetut jäsenet, siis korkeimman oikeuden presidentti, korkeimman hallinto-oikeuden presidentti ja kolmen hovioikeuden presidentit. Ne ovat siellä, niinkuin tähänkin asti. Ja edelleen niin suppea piiri, kuin yliopiston lainopillinen tiedekunta, valitsee yhden edustajan tähän valtakunnanoikeuteen. Siis tällä tavalla määräytyy kuuden jäsenen paikka. Toisista kuudesta jäsenestä sitten päättävät eduskunnan valitsijamiehet, jotka toimittavat vaalin.

No onhan selvää, että tällainen kokoonpano ei takaa tässä ministerioikeudenkäynnissä mitään sellaista, johon olisi ryhdyttävä ja päästävä, nimittäin sotasyyllisten rankaisemiseen. Tiedämmehän nyt, minkälainen meidän oikeuslaitoksemme on korkeimmissakin portaissa. Kun Turun hovioikeus langetti sen tuomion „kuutosten" jutussa, josta juuri mainitsin, niin ei sen presidentti A. A. von Hellens tehnyt mitään, että tällainen häpeällinen tuomio olisi ollut pääsemättä julkisuuteen. Hän siunasi sen ja samoin teki korkeimman oikeuden presidentti Nils Hjalmar Neovius, joka on tämän ministerioikeuden puheenjohtaja nytkin sen uudessa kokoonpanossa. No, eiväthän tällaiset tuomarit, eiväthän ne voi mitään uutta asennetta tällaisissa jutuissa ottaa, kun ovat olleet itse mätkimässä tuomioita niille, jotka olivat syyttömiä. Nyt heidän pitäisi syyllisiä tuomita, mutta sehän on luonnollista, että ne eivät sitä tee. Tämä menee, tämä homma, vaikka eduskunta nyt säätää mainitsemani lain, lekkeripeliksi. Mitään oikeutta ei tässä valtakunnanoikeudessa jaeta, uskokaa nyt minua (Eduskunnasta: Sasu puheenjohtajaksi!)

Kun ed. Ahmavaara polemisoi oikeusministeriä vastaan, jonka lausuntoa minä en kyllä ollut tilaisuudessa kuulemaan, kun hän tahtoi nostaa alioikeuksien mainetta oikeudenjakajina, niin minä luulen, että ed. Ahmavaara, vaikka itse on ilmeisesti tunnollinen tuomari, liikkui heikolla jäällä. Kyllä se nyt niin on, että siellä annetaan sellaisia tuomioita näissä jutuissa, joita nyt tänäkin iltana on sivuttu, että ne eivät kestä lainkaan arvostelua. Minun vaalipiirissäni on Kiuruveden pitäjä. Siellä jo aikaisemmin, ehkä melkein ensimmäiseksi keksittiin asekätköjä. Siellä piti olla pataljoonan ja yhden komppanian aseet, mutta niistä on on kai tähän päivään mennessä löytynyt vasta nuo komppanian aseet, ei enempää, mutta kätkettynä pitäisi olla, niin paikkakuntalaiset sanovat, niin paljon kun mainitsin. Kun tästä kätköstä sitten aikanansa tuli oikeudenkäynti, antoi siinä kihlakunnanoikeus, saamani tiedon mukaan, sellaisen tuomion, että yksi henkilö tuomittiin ja sai hän 8 kuukauden ehdonalaisen tuomion. No tämähän on narripeliä, tämä tällainen. Tiedättehän te, ja ymmärrättehän te, että kun tällaiset tuomiot tulevat yhdistyneitten kansakuntien valvontakomission tietoon täällä, niin eihän sellainen voi herättää mitään kunnioitusta meidän oikeuslaitostamme kohtaan. Nehän osoittavat, että täällä otetaan leikin kannalta tällaiset asiat. Kun minä juuri tästä asiasta, tästä tuomiosta eräässä tilaisuudessa huomautin pääministerille — hän ei näy nyt olevan täällä — ja kysyin, että mitä hallitus ajattelee tällaisesta, niin vastasi hän, että hallitus tulee pitämään huolen, että näissä jutuissa annetaan ''todellisia tuomioita''. Ja se on hyvin tärkeä asia. Ja minä olisin toivonut, että ed. Ahmavaara puheenvuorollaan olisi tuota hallituksen tarkoitusta edistänyt eikä kaivanut siltä maata jalkojen alta pois.

Välikysymyksen vastauksessa, palatakseni siihen edelleen: ''Kun otetaan huomioon se erikoislaatuinen poliittinen kehitys, jonka maamme vuodesta 1939 lähtien läpikäynyt, on pidettävä oikeana ja luonnollisena, että hallitus pyrkii rajoittamaan sotasyyllisyyttä koskevan kysymyksen niin ahtaisiin puitteisiin kuin mahdollista ja saattamaan ainoastaan ne, todennäköisesti verrattain harvalukuiset henkilöt syytteeseen, joiden toiminnan rangaistavaisuus on ilmeinen.'' Tämä on vähän omituinen lausuma. Miksi ei kaikkia syyllisiä saateta tuomittaviksi. Kyllä minun mielestäni, kun oikeutta jaetaan, on sitä jaettava niin, että

kaikki rikolliset saavat rapsut, ja ne, jotka ovat enemmän rikollisia, kuin toiset, niille annetaan suuremmat tuomiot. Mutta kaikilta rikollisilta ensiksi tukka pois vain ja linnaan (Eduskunnasta naurua.) Jos muuten menetellään, niin silloin ei oikeuden jako ole virheetöntä. Toinen asia on sitten, jos, kun tuomiot on annettu ja herrat ovat linnassa, jos niitä sitten armahdetaan, annetaan amnestia. Minäkin olen siinä mukana siinä. Pikkusyntisille annan täyden amnestian ja suuremmillekin rikollisille, kun ovat jonkun aikaa istuneet, sen verran, että niiltä otetaan muutama vuosi pois. Sillä kyllä minä sanon, että kun istuvat kuritushuoneessa — ja jos joutuvat sellaiseen laitokseen ja komentoon kuin missä me ''kuutoset'' olimme Riihimäen keskusvankilassa, — niin kyllä riittää pienempikin aika kuin 10 tai 12 vuotta siellä oltavaksi. Mutta sellainen nyt on näistä asioista kuitenkin taksa, pienemmissäkin tapauksissa (Eduskunnassa naurua).

Edelleen lausutaan tässä hallituksen vastauksessa: ''Maan hallituksen puolesta on jo 31 päivänä tammikuuta 1945 eduskunnalle osoitetussa lausunnossa esitetty se käsitys, että niiden henkilöiden, jotka ovat olleet viime vuosina poliittisilla johtopaikoilla tai noudatettuun, onnettomaan tulokseen johtaneeseen politiikkaan huomattavammin vaikuttaneet, olisi vetäydyttävä poliittisesta toiminnasta syrjään.'' No tästähän välittömänä seurauksena oli sitten, että eräät kansanedustajaehdokkaat, kun hallitus sittemmin nimesi heidät, jättivät edustajaehdokkuutensa. Mutta muusta poliittisesta elämästä heidän vetäytymisensä näkyy käyvän hyvin hitaasti. Ja jos Tanner onkin vetäytynyt täällä vasemmiston puolella nyt syrjempään, niin on tullut epälukuinen määrä ''Pikku-Tannereita'' sijaan, ja eikä asia ole siitä muuttunut, sillä nämä ovat melkein enemmän tannerilaisia kuin Tanner itse. Niin että kyllä hallituksen olisi tässäkin suhteessa pantava töpinäksi.

Täällä ed. Paasivuori sanoi, ettei sitä nyt vapaissa yhdistyksissä voi mennä määrittelemään, kuka ei saa olla yhdistyksen puheenjohtaja tai muu toimihenkilö, mutta kyllä nyt tänä aikana täytyy sekin tehdä. Katsokaahan, tämäkin on ulkopoliittinen kysymys, ne vaativat ''uusia kasvoja'', koska ne eivät luota niihin tannereihin ja tannerilaisiin ja sen vuoksi näiden pitäisi mennä pari kolme askelta taaksepäin julkisesta elämästä. Ja sitten vielä eräs kohta, johon tahtoisin liittää huomautuksen: ''Hallitus on alun alkaen ollut selvillä siitä, että maan uusi valtiollinen asema edellyttää henkilömuutosten suorittamista muullakin kuin varsinaisen poliittisen toiminnan alalla''. Tämä on myös sellainen punkti, joka olisi toimeenpantava. Onhan merkillistä, että meidän maassamme tuollaisissa kansainvälisyyttä sivuavissa asioissa esiintyy vapaissa järjestöissä henkilöitä, jotka ovat onnettoman ja rikollisenkin politiikkansa takia tulleet ulkomaiden silmissä ''prikatuiksi''. Minä nyt mainitsen täällä jo useasti mainitun entisen pääministeri Rangellin, joka on SVUL:n puheenjohtajana ja valittiin siihen mielenosoituksellisesti ja uhmaten yksimielisesti. Nyt on julkisuudessa ulkomailla sanottu: Ei tule kysymykseenkään, että kun tällaiset kasvot ovat tässä urheiluliitossa, että se voisi päästä suhteisiin itään sen enempää kuin länteenkään. Miksi siis tällaista tehdään. Se on selvää uhmailua. Saisihan tämäkin politiikko vähän olla sivussa ja verrytellä itseänsä ja palata sitten aikanaan.

No, toinen samanlainen herra on Eric von Frenckell, ''jokapaikan Eerik''. Hän kerkiää kaikkeen, tämä potkupalloherra. Mutta aina kun käy Skandinaviassa, tulee heti perään sellainen ankara väittely niinkuin nytkin on lehdistä luettavissa. Mutta herraa pidetään vain tapeetilla täällä ja tekee näitä matkoja Helsingin kaupungin kustannuksella. On käyvinään siellä Helsingin kaupungin asioilla, mutta minä luulen, että hänellä on muitakin asioita, muitakin kuin urheiluasioita.

Julkisilla varoilla siellä käy sellainen poliittisesti kompromettoitu henkilö, kuin nyt Helsingin kaupungin puolesta lähetettävä saksalaismielinen poliitikko, professori Vuolle — kyllä ed. Oksala tuntee miehen, täysi saksalainen natsi. Hän menee Ruotsiin — ja tahtoo hirmuisia päivärahoja kaupungilta — ostamaan turbiinia ja tällä matkalla viipyisi 20 päivää. No, eihän nyt yksi turbiinin ostomatka niin kauan kestä, muita asioita siellä pitää olla. Kaupungin hallituksessa panin vänkään ja sain sen supistumaan 10 päiväksi mutta en sen alemmaksi. Vuolle ei kuulu virkamiehenä mihinkään kaupungin teknilliseen

laitokseen, on vain teknillisten laitosten puheenjohtaja. Kaupungin kustannuksella näin matkustellaan ja käydään näyttämässä entisiä kasvoja ja tehdään siellä sitä politiikkaa, mitä tällaiset herrat tekevät. Kuitenkin pitäisi näiden nyt kerta kaikkiaan hävitä pois julkisesta elämästä, jos tahdotaan maamme ja kansamme osakkeita nostaa yhtyneiden kansakuntien silmissä ja yleensä sivistyneessä maailmassa. Lehdistä on taas luettu, että herra Tanner, joka on Suomen edistysmielisen osuuskauppaliikkeen johtaja, aiheuttaa paikallaan sen, että ei saada mitään suhteita Neuvostoliiton osuustoimintaliikkeeseen päin — sehän on luettu juuri sanomalehdistä, ja kyllä minä olen aivan varma, että huonot ne suhteet ovat länteenkin päin huolimatta siitä, että herra on ollut kansainvälisen osuuskauppaliiton presidentti.

Kun täällä on puhuttu kostosta, jota ei saa harjoittaa, ikäänkuin kukaan sotasyyllisiä vastaamaan vaativa täällä siihen pyrkisi, on syytä esittää asiakirjan valossa näytteitä siitä, minkälaiset asiat kelpasivat valtiopetossyytteen pohjaksi silloin kuin remmissä olivat ne piirit, jotka nyt ovat tekojensa johdosta joutuneet syytettyjen penkille. Hovioikeuden poliittiseksi valistukseksi oli valtiollisesta poliisista lähetetty promemoria, muistio meidän ''Kuutos'' jutussa syytettyjen kirjallisesta toiminnasta. Se oli tietysti salainen asiakirja, mutta on nyt tullut julkiseksi. Siinä sanotaan: ''P. M. Vapaa Sana, Sosialistisen eduskuntaryhmän kirjeet ja kirjoitus (Wiikin kirjoittama erillinen artikkeli) sekä työväen Juhannus maan- ja valtiopetokselisen kiihoitustominnan välineenä. — Kun Neuvostoliitto tehdystä rauhasta ja vakuutuksistaan huolimatta heti kesällä 1940 aloitti uudelleen painostuksen maatamme kohtaan, ryhtyivät kommunistimmekin ja heidän tarkoitusperiään ajavat ainekset Neuvostoliiton apua hyväkseen käyttäen maanpuolustusta heikentävään sekä valtio- ja yhteiskuntajärjestystä järkyttävään kiihoitustoimintaan. Tätä tarkoitusta varten perustettiin Suomen-Neuvostoliiton Rauhan ja Ystävyyden Seura (SNS.)'', sellainen, jollaisen kunniapuheenjohtajana nyt on Paasikivi.

''Samassa tarkoituksessa'', niin jatkuu muistio, ''maan ahdinkotilaa hyväksi käyttäen perustettiin myöskin sanomalehti Vapaa Sana. Lehden takana olevat henkilöt toivoivat kiihoituksensa avulla saavansa kansan keskuudessa aikaan hajaannusta ja erimielisyyttä ja siten kiihoittamiensa joukkojen avulla ja Neuvostoliiton voimiin turvautuen saada tarkoitusperänsä toteutetuksi. Heinäkuun 24 päivänä päivätyn näytenumeron esittäytymiskirjoituksessa lehti mainitsee: ''Vapaa Sana on siitä tietoinen, että kaikki työväen vapaus on Suomessa 1940 suhteellista ja ennenkaikkea sananvapaus. Mutta sananvapaus on murtautuva läpi. Eräs este on sensuuri, jonka poistamiseksi tulemme tappelemaan. Lisäksi on tarpeen, että luokkatietoisella työväellä on äänenkannattajia, jotka saattavat sen mielipiteet ja vaatimukset julkisuuteen sikäli kuin ulkonaiset olot sen sallivat.'' Kirjoituksen ovat allekirjoittaneet K. H. Wiik, Mikko Ampuja, Kaisu-Mirjami Rydberg, Johan Helo, Yrjö Räisänen ja Cay Sundström.

Lehden painosmäärä nousi hyvin nopeasti lehden oman ilmoituksen mukaan noin 25,000 kappaleeseen. Lehden suoranaisia tilaajia kuitenkin oli hyvin vähän ja lehden jakelu tapahtui pääasiallisesti katumyyjien välityksellä. Lukijoihin kuuluivat pääasiallisesti SNS:n jäsenistö. Osoituksena siitä, että Vapaan Sanan ja SNS:n intressit olivat yhteisiä ja että Vapaa Sana tosiasiallisesti palveli SNS:n äänitorvena, mainittakoon todetun parin nyt turvasäilössä olevan kommunistin noutaneen erästäkin lehden numeroa suuren määrän Kirjapaino o. y. Kiilan kirjapainosta SNS:n toimistohuoneistoon ja samojen henkilöiden sittemmin levittäneen lehteä m. m. eräässä yhdistyksen järjestämässä huvitilaisuudessa. Myöhemmin toimitetussa tutkimuksessa on todettu, että Vapaan Sanan vakinaisina asiamiehinä eri puolilla maata olivat paitsi varsinaisia Suomen kommunistisen puolueen toimitsijoita SNS:n alaosaston jäsenet.

Siitä huolimatta, että valtion tiedoituslaitoksen tarkastusjaosto on tarkastanut Vapaassa Sanassa olevat kirjoitukset, on lehteen päässyt eräitä lausumia, joista voi hyvin päätellä lehden maan- ja valtiopetokselisen tarkoitusperän. Sen selvittämiseksi otettakoon tähän eräitä otteita lehden toimitusneuvoston jäsenten allekirjoittamista artikkeleista ja pakinoista.

Jouduttuaan eroamaan Suomen Sosialidemokraatin toimituksesta on Yrjö Räisä-

nen (Sasu Punanen) Vapaa Sana- lehdessä kirjoittanut jatkuvasti pakinoitaan 'Mitä Sasulle kuuluu''. Niissä ja kirjoitussarjassaan ''Tasavallan kansalaisia'' hän erikoisesti hyökkäilee henkilökohtaisia vihamiehiään vastaan, koettaa tehdä kansan yksimielisyyden naurun alaiseksi puhuen ''yksimielisyysjallituksesta'', ''yksimielisyysrummutuksesta'', olemattomasta yksimielisyydestä, ''hurraa-isänmaallisuudesta'', j. n. e. Kirjoituksissaan ala-arvoista kieltä käyttäen yritetään halventaa nykyisiä olojamme ja selitetään joudutun murheelliseen tilanteeseen'', ja sitten taas lainataan eräästä kirjoituksestani sanat ''kiitos sen yksimielisyyden, millä työväenliikkeen rivimiehiin ja työväkeen oli pahasti harhautuneessa virallisessa työväenliikkeen johdossa alettu suhtautua''.

Kun on lainattu syytettyjen kirjoituksia, jatketaan muistiossa seuraavasti: ''Jo edellä selostettukin Vapaan Sanan olosuhteiden pakosta peitettyyn asuun verhottu kiihoitus antaa erehtymätömän todistuksen siitä, mihin tämän äänitorven johtomiehet pyrkivät ja mihin he koettivat joukkoja yllyttää, mutta yhä selvemmäksi Vapaan Sanan tarkoitusperät käyvät niissä kirjoituksissa, jotka viranomaisten toimenpiteen kautta on estetty päivänvaloon pääsemästä.''

Siis kun ensin asetetaan sensuuri, että se pitää sanomalehtien suussa kuolaimia ja päästää julkisuuteen vain mitä se katsoo soveliaaksi, niin näistä sensuroiduista kirjoituksista, niinkuin tässä edellä kävi ilmi, nostetaan valtiorikosjuttu, mutta lisäksi myös niistä, joita sensuuri on poistanut ja jotka sen olisi pitänyt pistää tietysti paperikoriin. Mutta se olikin ne säästänyt ja ne lähetettiin sitten ohranan kautta tässä muistiossa hovioikeuteen ja niistäkin me saimme vastata. Niin, promemoria jatkuu: „Jo edellä selostettukin Vapaan Sanan olosuhteiden" — jaa, sen minä luin.

P u h e m i e s koputtaa: Minä huomautan, että minun mielestäni nämä pitkät sitaatit eivät kuulu esilläolevaan asiaan.

P u h u j a: Herra puhemies, minun täytyy niitä tässä esittää. Ne ovat kirjoituksistani sitaatteja, joida pidän erittäin tärkeinä, koska haluan osoittaa, minkälaista sensuuria tässä maassa on harjoitettu.

P u h e m i e s koputtaa: Puhemiehen kehoitusta on noudatettava.

P u h u j a: Tietysti minä noudatan, mutta minä julkaisen nämä uudestaan sitten myöhemmin lehdessä. Siellä minulla ei ainakaan ole puhemies riesana. Minä valitan, että minun täytyy jälleen joutua sensuurin alaiseksi (Eduskunnasta naurua) ja jatkan nyt esitystäni siirtymällä (Eduskunnasta: Asiaan.) eteenpäin. Asiassa olen ollut ja asiassa pysyn, hyvät herrat ja arvoisat naiset.

Täällä on eräissä puheenvuoroissa lausuttu halveksuminen torikokousten ponsille, joissa vaaditaan sotasyyllisiä edesvastuuseen. Elkää halveksiko näitä ponsia. Olkoon, etteivät ne aina olisikaan tyylillisesti viimeisteltyjä. Ne ovat merkkejä vakavasta kuumeesta yhteiskunnassamme, kuumeesta, joka ei laastaroimalla parane. Kansa on levoton sen johdosta, että se näkee syyllisten siihen hirvittävään verilaskuun, jonka rikollisesti aloitettu sota aiheutti kansalle, olevan pääsemässä ilman rangaistusta. Tuo lasku ei ole pieni. Siinä vastauksessa, minkä puolustusministeri on antanut allekirjoittaneen ja 23 muun ryhmätoverini kysymykseen viime sodan miehistötappioiden johdosta, sanotaan: (Eduskunnasta: Kuuluuko se tähän asiaan?). Se on justiinsa tätä asiaa. Selonteon mukaan on kentälle kaatuneiden luku kaikkiaan 39,436 ja haavoihinsa kuolleiden luku 13,173 eli yhteensä 52,609 miestä. Eikö ole asiaa, veristä asiaa? Haavoittumistapausten luku, ottaen huomioon lievätkin tapaukset, on kaikkiaan 158,313, joista noin 80 % sellaisia, joissa haavoittunut on palannut joukko-osastoonsa entiseen palveluskelpoisuusluokkaan kuuluvana. Kadoksiin ja sotavankeuteen joutuneiden luku on 7,409, joista tähän mennessä on palannut 1,844. Nämä numerot esitetään ensi kerran eduskunnalle. Tätä paperia ei ole teille, en tiedä mistä syystä, jaettu vielä, mutta kai te sen saatte, mutta näiden numeroiden esittäminen tässä yhteydessä kuuluu tähän asiaan. Tämän hirvittävän laskun, vaikka se vielä on vaillinainen, aiheuttajia vaatii kansa tilille ja sillä on siihen oikeus (Eduskunnasta naurua). Naurakaa vain, mutta hallituksen on vihdoinkin käytävä tässä asiassa sanoista tekoihin. Sanokoot herrat sotarikolliset ja sotasyylliset mitä tahansa, mutta tämä asia

on selvitettävä. Toivottavasti tämä välikysymys vie tätä selvitystä askeleen eteenpäin.

Ed. Ryömä: Herra puhemies! — Hallituksen lupaus sotasyyllisyyskysymyksen nopeasta ratkaisemisesta, molempiin onnettomiin sotiin johtaneiden syiden selvittämisestä ja syyllisten edesvastuuseen saattamisesta on ollut omiaan ilahduttamaan jokaista, joka toivoo maamme ennen pitkää voivan saavuttaa arvossapidetyn sijan demokraattisten kansojen perheessä. Muuta ei ole voitu odottaakaan herra pääministeriltä, Suomi—Neuvostoliitto Seuran kunniapuheenjohtajalta, kuin että hän ottaisi huomioon demokraattisen kansamme monesti esittämän hartaan toivomuksen sekä kolmen suuren demokraattisen puolueemme yhteisen ohjelmajulistuksn, jossa vaaditaan sotaan liittyvien kysymysten nopeata selvittämistä sekä maamme ja kaikkien demokraattisten valtioiden, ennen kaikkea Neuvostoliiton, välisten suhteiden saattamista todella vilpittömälle, molemminpuolisen luottamuksen ja kunnioituksen sekä keskinäisen kanssakäymisen ja kestävän ystävyyden pohjalle.

Voidaan todeta, että ed. Paavolainen on varsin huonosti seurannut lehdistöämme aloittaessaan luettelonsa niistä mielipideilmaisuista, joissa on korostettu sotasyyllisyyskysymyksen ratkaisemisen tärkeyttä ja puhdistusten suorittamisen välttämättömyyttä, vasta tämän vuoden huhtikuusta. Sellaisia mielipideilmaisuja on nim. lehdistössämme ollut aina syksystä alkaen ja tulee jatkumaan niin kauan kuin niitä tarvitaan. Sillä ei ole epäilystäkään siitä, etteikö sotasyyllisyyskysymyksen selvittäminen ole edellytyksenä luottamuksellisten ja ystävällisten suhteiden aikaansaamiselle. Siitä ovat liittoutuneiden kansakuntien yhteiset ohjelmajulistukset ja maailman demokraattisen sanomalehdistön yhä toistuvat kirjoitukset selvänä ja kaikkien tuntemana osoituksena. Viittaan vain neuvostoliittolaisen „Uusi Aika"-lehden muutama päivä sitten julkaisemaan Helsingin kirjeeseen, jossa sanotaan m. m. seuraavaa:

„Kuten tiedetään, on Suomessa tehty vasta hyvin vähän fasismin poisjuurimiseksi, vaikkakin välirauhan solmimisesta on kulunut pitkä aika. Kysymys Suomen kansalle suunnattomia kärsimyksiä aiheuttaneen ja uhreja vaatineen hävittävän sodan syyllisistä on edelleenkin keskustelujen ja akateemisten tutkimusten kohteena. Näillä kansan onnettomuuksiin syyllisillä on paljon puolustusasianajajia. He vetoavat mielellään oikeusperinteisiin, eikä vain Suomen, vaan kaikkien Pohjolan kansojen oikeusperinteisiin. He todistavat, että nykyisin Suomessa voimassa olevassa lainsäädännössä ei muka ole lakia, joka edellyttäisi sotasyyllisten ja -rikollisten tuomitsemisen välttämättömyyttä ja että tuollaisen lain säätäminen rikoksen suorittamisen jälkeen on muka ristiriidassa Pohjolan kansojen oikeustajun kanssa."

Sen jälkeen kuin tämä on kirjoitettu, on saatu kuulla vielä sellainenkin uutuus, että nämä sotasyylliset, kuten tänä iltana parin edustajan, edustajien Annalan ja Mäkisen ja myöskin Honkalan puheenvuoroissa, julistetaan suorastaan hyväntekijöiksemme ja kansallissankareiksemme. — Mutta, jatkaa tämä lainaamani lehti: „Pohjolan kansat, Norjan ja Tanskan kansat, joihin suomalaiset sotasyyllisten puolustusasianajajat ovat niin tarmokkaasti vedonneet, toimivat heti hitleriläisestä orjuudesta vapautumisensa jälkeen kokonaan toisin. Ne eivät vain ole ryhtyneet vangitsemaan viipymättä sotarikollisia, vaan ovat ehtineet säätää puuttuvat lait, joiden mukaan nuo rikolliset tullaan ankarasti rankaisemaan. Suomalaiset sotarikollisten asianajajat ovat näin ollen joutuneet samanlaiseen asemaan kuin entinen aliupseerin leski, joka itse pieksi itseään". Näin tämä neuvostoliittolainen aikakauslehti. Siitä selviää, mitenkä suuri merkitys liittoutuneissa maissa pannaan sotasyyllisyyskysymyksen ratkaisemiselle täällä.

Eräänä huomattavana syynä selvityksen ja puhdistuksen hitaaseen edistymiseen on ollut, kuten herra pääministeri lausui, se että kyseessä olevan tutkimuskomitean, n. s. Hornborgin komitean työ on vienyt enemmän aikaa kuin mitä oli odotettu. On erittäin ilahduttavaa, että hallitus ei aseta toimenpiteitään riippuvaisiksi komitean työskentelystä, vaan tulee tarpeen vaatiessa tarttumaan käytettävissä oleviin keinoihin. Jo heti silloin, kun komitea oli asetettu, huomautettiin maamme demokraattisessa lehdistössä, että komitean

puheenjohtajan vaali oli varsin vähän onnistunut. Sillä kun silmäilee tohtori Hornborgin vielä vuotta ennen välirauhan sopimusta, vuonna 1943, kirjasessaan ''Varför kämpar Finland?''. (''Miksi Suomi taistelee?''.) esittämiä ajatuksia, ei ihmettele, että komitean työskentely hänen johdollaan on ollut ja ilmeisesti tulee myöskin olemaan sekä hidasta että tehotonta. Useat tohtori Hornborgin lausunnot, karkeat hyökkäykset Neuvostoliittoa vastaan, hyökkäyssodan, Itä-Karjalan valtauksen ja Saksan kanssa tehdyn liiton puolustaminen, antikomintern-sopimuksen hyväksyminen y. m. eivät ole sen arvoisia, että niitä kannattaisi sanella eduskunnan pöytäkirjoihin. Mutta erääksi näytteeksi siitä, minkälainen on tohtori Hornborgin ajatustapa, esitän edes yhden lausunnon, joka koskee juuri sitä herra pääministerin mainitsemaa ja korostamaa suhtautumista, eräiden ystävällisten valtioiden meille antamiin neuvoihin tärkeissä vaiheissa:

''Englannin ja Amerikan taholta'', lausuu tohtori Hornborg hyökäten näitä liittolaisvaltioita vastaan, ''on esitetty vaatimus, että Suomen ei ainoastaan tule keskeyttää hyökkäystään, vaan lisäksi vetää joukkonsa vanhalle rajalle. Sellainen vaatimus on syvästi epäoikeutettu'', huudahtaa tohtori Hornborg loukkaantuneena. ''Mannerheimin voittoisan armeijan vetäminen vanhalle rajalle ei merkitsisi vain peräänty mistä sotilaallisessa suhteessa mielivaltaiselle ja kelvottomalle linjalle; se merkitsisi myös luopumista vihollisen tukialueesta''. Epämääräisten ystävyyslupausten tähden — tämä siis tarkoittaa Englannin ja Amerikan taholta esitettyjä huomautuksia — meillä ei ole varaa uhrata uhatun rajamme suojavallia.'' — Tämä tarkemmin sanoen sivuilta 28 ja 29, jos joku haluaa vakuuttautua näiden lainausten autenttisuudesta. — Ja edelleen: ''Suomi on Saksan valtakunnan liittolainen Neuvostoliittoa vastaan... Suuri kohtalon sanelema peli antoi tilaisuuden. Sitä täytyy käyttää hyväksi.''

Tässä siis luonnehditaan Suomen historialliseksi päätehtäväksi käydä sotaa Neuvostoliittoa vastaan. Tällaisten lausuntojen valossa tuntuu enemmän kuin kyseenalaiselta, pystyykö tohtori Hornborg tämän komitean puheenjohtajana viemään sen työtä suotuisaan ratkaisuun, olivatpa komitean muut jäsenet kuinka päteviä ja asiaan perehtyneitä tahansa.

Tässä samassa kirjasessa, jossa tohtori Hornborg edelläesitetyllä tavalla esittää ohjelmaansa ja suhdettaan sota-ajan tapahtumiin, hän sitten tästä huolimatta on valmis herjaamaan ''palkatuiksi mielenosoittajiksi'' niitä kansalaisia, joiden mielestä Suomen kansalla on ollut muutakin historiallista tehtävää kuin käydä sotaa Neuvostoliittoa vastaan tai puolustaa niitä kulttuurikäsityksiä, joita Hitlerin Saksa liittolaisineen on soveltanut Belsenissä, Buchenwaldissa, Köyliössä ynnä muissa ''täysin vapaaehtoisissa'' ''perinnäisen demokratian'' keskuslaitoksissa, käyttääkseni ed. Paavolaisen sanontaa. Palkatuiksi mielenosoittajiksi eivät heitä tee edes ne vaatimattomat korvaukset, jotka eduskunta äskettäin yksimielisesti myönsi.

Edelleen tohtori Hornborg yhtyen herrojen Rytin ja Wittingin valheellisiin sinivalkoisiin kirjoihin puhuu ''Venäjän lähetystön aloitteesta suoritetuista kommunistimielenosoituksista'' kesällä 1940. Tällaisella ennakkokäsityksellä varustettu henkilö ei tietenkään pysty pätevästi tutkimaan esimerkiksi kysymystä, missä määrin silloinen sisäministeri on ollut tietoinen poliisien suorituttamasta provokatoorisesta tuhopoltosta, jota sitten käytettiin kansamme saattamiseksi sotapropagandan valtaan.

Herra pääministeri on oikeassa siinä, että sotasyyllisten rankaisemista ei ole ulotettava laajemmalle kuin mitä on aihetta. Suuri osa niistä kansalaisista — ohimennen on syytä huomauttaa, että ed. Honkala aivan suotta on huolissaan rintamamiesrivimiesten puolesta: ei kukaan ole leimannut heitä sotasyyllisiksi, onpa katsottu sormien läpi vieläpä niitä akateemisen Karjala-seuran nuorempia jäseniäkin, jotka reserviupseerien ominaisuudessa joutuivat esittämään aktiivisempaa osaa — suurin osa näistä tavallisista kansalaisista, jotka antoivat fascistiselle sodankäynnille tukeaan, ei nyt varmaan itsekään ymmärrä, miten he ovat tällaiseen asenteeseen joutuneet, ja katsovat itseään syyttäen taaksepäin. Heidän luonnollinen johtopäätöksensä on sellainen perehtyminen nykyaikaisen yhteiskunnan rakenteeseen ja historial-

lisiin kehityslakeihin, joka yksin kelpaa tien viitaksi ja varmaksi oppaaksi kohtalokkaiden erehdysten välttämisessä.

Luulen edelleen, että myös ainakin edustamani ryhmän keskuudessa ollaan yksimielisiä siitä, että jos esim. jokin Linkomiehen hallituksen opetusministeri joskus sattuisi joutumaan edesvastuuseen, opetusministeri, joka tässä ominaisuudessa on käytäntöön sodan aikana otettujen oppikirjojen välityksellä joutunut huomattavassa määrässä levittämään tai levityttämään perättömiä tietoja, jotka ovat olleet vaaraksi maamme isenäisyydelle ja myöskin kansanvaltaiselle valtiojärjestykselle, jos hän sattuisi tästä joutumaan edesvastuuseen, niin tultaneen varmasti pitämään lieventävänä asianhaarana, että hänkin on jo julkisesti tunnustautunut demokraatisen valtiojärjestyksen kannattajaksi.

Mitä taas tulee ed. Kaupin mielihyvään sen johdosta että hallituksen vastauksessa ilmoitetaan asian käsittelyn tulevan tapahtumaan voimassaolevien lakien pohjalla, niin tätä mielihyvää ja yllätystä voidaan selittää joko siten, että ed. Kauppi on otaksunut hallituksen tulevan käyttämään lainvastaisia menettelytapoja. Tällainen epäluulo olisi nähdäkseni täysin aiheeton ja sisältää herjauksen hallitusta kohtaan. Mikäli taas olisi kysymyksessä ei ainoastaan tällä hetkellä voimassaolevien lakien soveltaminen, vaan sellaisten uusien lakien, joista hallitus tekisi eduskunnalle esityksen, ja eduskunta hyväksyisi, niin ei ed. Kauppi liene tarkoittanut sanoa, että hän tällaisia lakeja ei enää tulisikaan hyväksymään, vaan asettuisi niitä vastustamaan niiden tultua voimaan, siis viemään maaperää voimassaolevalta valtiojärjestykseltä.

Edellämainittuihin henkilöihin, joita missään tapauksessa ei voida lukea ainakaan varsinaisten sotasyyllisten joukkoon, ei voine kuulua esimerkiksi sellainen entinen hallituksen jäsen, jonka vastuulla suoritetut provokatooriset toimenpiteet johtivat levottomuuksiin kesällä 1940, joka näiden levottomuuksien perusteella vangitutti suuren joukon kunniallisia, uhrautuvia kansalaisia ja jotka sitten vielä aivan sodan viimeisinä päivinä jätti käyttämättä armahdusmahdollisuutensa itse alun perin vangituttamiinsa, sittemmin saksalaisvastaisen toimintansa johdosta kuolemaan tuomittuihin kansalaisiin nähden. Sellaiselta vastuunalaiselta valtiomieheltä puuttuu se kunniantunto, joka on vilpittömän katumuksen perusedellytys. Sellaiseen valtiomieheen nähden antaisi mielellään kannatuksensa Romanian vastaavalle lainsäädännölle, joka määrittelee sotarikollisiksi m. m. ne, jotka ovat valta-asemaansa hyväkseen käyttäen lähettäneet poliittisia vastustajiaan, demokratian kannattajia, keskitysleireihin, tai samanlaisten toimenpiteiden soveltamisella täälläkin, kuin mihin Tanskan ja Norjan kansat ovat ryhtyneet omiin Quislingeihinsä nähden.

Hallitus lupaa tarpeellisia henkilömuutoksia kaikilla sellaisilla paikoilla, joilla on merkitystä maamme ulko- ja sisäpoliittiseen kehitykseen nähden. Tällöin se varmasti muistaa sellaisen yliopistonrehtorin, joka opetti Suomen nuorisoa astumaan Saksan armeijan palvelukseen, sellaisen kirjailijaliiton puheenjohtajan, jonka mielestä Hitlerin ''Mein Kampf'' on maailmankirjallisuuden huippusaavutus, jonkun hovioikeuden tuomarin — ehkäpä syyttäjänkin — joka perustaa tuomionsa sellaiselle harhakäsitykselle, että Neuvostoliitto ja sen liittolaiset olisivat imperialistisia raakalaisvaltoja. Sodan alkuvalmisteluja tutkittaessa lienee syytä huomioida erään entisen ulkoministerin avomielinen selostus saksalaisessa ''Zeitschrift der Politik''-lehdessä syyskuun 3 päivältä 1941 perusteista, joilla Neuvostoliiton tarjoukset 30-luvulla hylättiin, sekä myöskin tutkia, mikä on se suuri pankkimme, joka Göteborgs Handelstidningenin viime helmikuussa esittämän väittämän mukaan toimii Suomen maanalaisen fascistiliikkeen rahoittajana.

Herra sisäministerin selostus hallituksen toimenpiteistä maamme järjestyksen, kansanvallan ja rauhan turvaamiseksi osoitti vakuuttavasti, että hallitus pitää silmänsä auki fascistisiin aineksiin nähden, jotka vuosikausia ovat olleet yhteistyössä maan vihollisen kanssa pettäen oman kansansa edut ja jotka nyt katkerina tappioistaan vehkeilevät kansanvaltaisen rakennustyömme estämiseksi ja maamme syöksemiseksi uusiin onnettomuuksiin. Oli ilahduttavaa kuulla kokoomuspuolueenkin taholta myönnettävän, että tällaiset ainekset ansaitsevat sellaisen kohtelun, kuin mitä he esim. Norjassa ja Tanskassa ovat saaneet osakseen. Se, että fascistit ja heidän suo-

jelijansa ovat Suomen kansan keskuudessa pienenä vähemmistönä, kuten ed. Salminen totesi ja kuten muutenkin on tiedetty ja m. m. oikeiston vaalituloksesta nähty, ei oikeuta huolettomuuteen, sillä kyseessäolevien ainesten voima ei ole koskaan ollut heidän nauttimassaan kannatuksessa, vaan aseistetuissa järjestöissä ja mahdollisessa ulkoapäin saatavassa avussa. Sisäministerin ilmoitus mitä korkeimpien sotilashenkilöiden tämänhetkisestä osuudesta eräässä tällaisessa rikollisessa järjestössä osoitti asian koko vakavuuden.

Yhtä suuressa määrässä kuin fascistien ja heidän suojelijoidensa rikollinen toiminta on omiaan heikentämään maamme kansainvälistä asemaa, lisäämään vaikeuksiamme ja paisuttamaan sitä laskua, jonka he ovat jättäneet kansan maksettavaksi, yhtä suuressa määrässä herra sisäministerin täällä esittelemät hallituksen toimenpiteet ovat omiaan hankkimaan meille yleistä arvonantoa demokraattisten kansakuntien keskuudessa ja lieventämään vaikeuksiamme. Kaikkien ryhmien — niidenkin, jotka eivät voi salata hapanta ilmettään — täällä kannattama yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtyminen ilmaisee eduskunnan ja Suomen kansan kannatuksen tällaisille toimenpiteille, valtuuttaa hallituksen viipymättä saattamaan — riippumatta Hornborgin komitean laahustuksesta — ed. Kuusisen mainitsemat johtavat sotasyylliset, herrat Rytin, Rangellin, Kivimäen ja Tannerin edesvastuuseen, jouduttamaan tutkimuksia mahdollisiin muihin sellaisiin henkilöihin nähden, joiden syyllisyys on ilmeinen, heidän rankaisemisekseen lakien ja kansan oikeustajunnan mukaisesti ja ryhtymään tarpeellisiin toimenpiteisiin niihin henkilöihin nähden, joiden jatkuva oleskelu huomattavilla johtopaikoilla on omiaan vaikeuttamaan maamme kansanvaltaista rakennustyötä sekä luottamuksellisten ja ystävällisten naapuruussuhteiden syntymistä.

Tosin eräät äärimmäisen oikeiston edustajat täällä ilmeisesti ovat vain pyrkineet herättämään epäluottamusta liittoutuneiden kansakuntien keskuudessa ja edelleen vaikeuttamaan asemaamme, mahdollisesti siinä onnistuenkin. Mutta muulta osalta tämä välikysymyskeskustelu on ilahduttavalla tavalla lähentänyt hallitusta ja eduskuntaa toisiinsa sekä muodostunut tueksi hallitukselle sen johtaessa maatamme ulos siitä vaikeasta tilanteesta, johon fascistiset sotasyylliset ovat sen saattaneet. Uskon kansan syvien rivien kokouksissaan jatkuvasti tulevan antamaan tukensa hallituksen toimenpiteille asekätköjen paljastamiseksi ja fascististen rikollisten rankaisemiseksi, vaikka oikeisto kuinka vuodattaisi krokotiilin kyyneleitä sen johdosta, että meidän pistimillä ja piikkilanka-aidoilla aikaisemmin holhottu heidän sanontansa mukaan „perinnäinen demokratiamme" nyt aiotaan korvata sellaisella aivan ällistyttävällä „uuden tyypin demokratialla", jossa kansa saa vapaasti lausua ajatuksensa ja itse osallistua kohtaloittensa ohjaamiseen.

Ed. H. Manninen: Kun ed. Paavolainen täällä äsken mainitsi siitä kansankokouksesta, jossa allekirjoittanut oli alustajana sotasyyllisyyskysymyksessä, voinen mainita, että eräässä suhteessa hänen mainintansa oli virheellinen. Eräs puheenvuoron käyttäjä kyllä siellä mainitsi, että kansan olisi tultava eduskuntaan käymään asioita seuraamaan. Parvekkeet ovat olleet tänä päivänä täynnä, en tiedä, onko se millään tavalla painostanut herra Paavolaista.

Mitä muuten tulee näihin kansankokouksiin, niin voin mainita, että siellä ei suinkaan ole meidän taholta kehoitettu eduskuntaa painostamaan vaan päinvastoin on kielletty ja varoitettu sellaisesta. Jos kuitenkin halutaan tämä sotasyyllisyyskysymys saattaa pois päiväjärjestyksestä, on parasta, että sotasyylliset asetetaan lainmukaiseen edesvastuuseen ja syytteeseen. Mutta jos asia ei näin ratkea, voi se olla mahdollista, että kansankokoukset jatkuvat ja niiden ilmenemismuoto muodostuu todella painostukseksi.

Ed. Wickman: Herr talman! Då här upprepade gånger talats om den enighet, som rådde inom den riksdag, som satt under krigstiden, är det måhända på sin plats att här påpeka, att det knappast en enda gång vid viktiga avgörande skulle förekommit, att den grupp jag har äran tillhöra skulle reservationslöst godkänt krigspolitiken. Jag ber rdm. Salminen granska riksdagsprotokollen litet nogrannare än han tycks ha gjort. Av riksdagprotokollen framgår med all tydlighet, att svenska riksdagsgruppen ända sedan sommaren 1941 oftast

stått i oppositionsställning till dem, som stodo i spetsen för landets politik, särskilt i fråga om censurförhållandena och vissa i offentligheten proklamerade krigsmål. Svenska riksdagsgruppen har också varje gång fredsrykten och fredserbjudanden förekommit kraftigt uppfordrat vederbörande att begagna sig av de erbjudna möjligheterna att komma ut ur kriget. Det är icke rätt att nu göra alla medborgare medansvariga till det som skedde under krigsåren. T. ex. då armén överskred landets gräns och drog långt in i Ryssland på erövringståg gjorde svenska riksdagsgruppen ett utlåtande den 29 nov. 1941 där den i klara ordalag tog avstånd från detta och annat liknande som den tiden gällde som högsta statsklokskap. Ej heller kan man med rätta göra medlemmarna av vår grupp medansvariga för att kriget icke kunde för vårt lands vidkommande vid ett tidigare stadium 1944 upphöra. Vår lilla grupp hörde till den s. k. fredsoppositionen, som gjorde vad den kunde för att få fred till stånd innan den militära katastrofen tvingade vårt folk därtill. Personligen anser jag att huvudfrågan i detta nu icke är att i hämnd och straffsyfte få tag i krigsansvariga. Detta är ofruktbar politik. Men ingen kan anse, att det är för mycket begärt att kräva, att sådana politiker och andra, som under krigstiden gjorde sig kända som avancerade chauvinister och utpräglade nazisympatisörer nu draga sig tillbaka från sina inflytelserika och ledande poster i samhället. Detta är icke ens odemokratiskt, om så sker. I Amerika t. ex. är ju praxis, att då ny president blir vald och denne tillhör ett annat parti än den föregående ett ombyte av tjänstemän och befattningshavare i statens tjänst längs hela linjen sker för att bevara enheten i samhällsmaskineriet. Hos oss har den gamla nationalistiska och shauvinistiska politiken gjort bankrutt, som vi hoppas för all framtid. Därför väntar man, att den gamla politikens företrädare nu lämna offentlighetens arena och intaga mera blygsamma platser i samhället.

För mig var regeringens meddelande en positiv och glädjande överraskning. I statsministerns anförande fanns nämligen intet av den hämndkänsla en del talare här beskyllt dem för, som interpellerat regeringen. Jag är glad åt att man icke behöver frukta, att det bärande motivet i de saneringsåtgärder regeringen utlovat är hämnd- eller straffbegär. Som kristen vill jag överlämna hämnden åt Honom, som sagt: „Min är hämnden, jag skall vedergälla." Det höves Finlands folk att i endräkt och samförstånd bygga upp ett nytt land och fostra ett nytt släkte inom de gränser vi nu erhållit efter våra olyckliga krig. Vi får ej mera tillåta, att storfinska drömmare och äventyrspolitiker lika litet som ultranationalistiska språkhetsare förgifta vårt samhälle. Den nya demokrati, som ofta blivit nämnd här, bör kännetecknas av kristligt broderskap och social jämlikhet. Jag hoppas, att regeringen med den fullmakt den nu erhåller av riksdagen genom det förtroendevotum den får skall finna möjlighet att föra vårt folk in på lugna vatten. Vårt folk kan nu beträda fredens och det intensiva arbetets väg i förtröstan på Honom, som förut hulpit det ur nöden opp, såsom Runeberg sjunger.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaan esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka on seuraava:

„Kuultuaan annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen".

Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, eduskunta hyväksynee yksimielisesti yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen.

Hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Ed. Räisäsen y. m. kysymys, joka koskee selvityksen antamista sotien aikana kärsityistä miehistötappioista, ja puolustusministerin siihen antama vastaus.

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna saapunut puolustusministeri Pekkalan vastaus ed. Räisäsen y. m. kysymykseen, joka koskee selvityksen antamista sotien aikana kärsityistä miehistötappioista.

Tämä kysymys on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymys ja siihen annettu vastaus ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Miehistötappiomme sekä maalla että merellä ovat sodan aikana olleet suuret. Kautta maan kulkivat sodan aikana huhut milloin milläkin rintamanosalla kärsityistä tappioista, joiden suuruudesta esitettiin mitä erilaatuisimpia — toisinaan tietysti aivan mielikuvituksellisiakin — lukuja. Samoin merellä kärsityistä tappioista levisivät huhut miltei välittömästi sattuneen laivan menetyksen jälkeen ja tällöinkin esitetyt tappioarviot vaihtelivat hyvin suuresti. Minkäänlaisia virallisia tietoja tappioiden määrästä ei sodan aikana kuitenkaan julkaistu. Tämä saattaakin olla eräissä tapauksissa ymmärrettävää, mutta sen sijaan on käsittämätöntä, ettei vieläkään, vaikka jo lähes vuosi on kulunut sotamme päättymisestä, ole viralliselta taholta annettu tietoja tappioluvuista. Kuitenkin olisi kansallemme erinomaisen tähdellistä saada mahdollisimman tarkat tiedot siitä verihinnasta, minkä sota on maallemme maksanut. Eivätkä tällöin ole riittäviä vain lopulliset yhteissummat, vaan olisi saatava tiedot eri rintamanosilla, laivastossa, eri ajankohtina j. n. e. kärsityistä tappioista. Samoin olisi saatava selvitys tappioista ryhmitettynä sotilasarvon samoin kuin siviiliammatin mukaan, niin että kansallemme selviäisi virallisten tietojen kautta, mitkä kansalaisryhmät ovat joutuneet sodassa suurimman uhrin antamaan.

Edellä esitettyyn viitaten allekirjoittaneet VJ:n 37 §:n 1 momentin nojalla esittävät hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi kysymyksen:

> Aikooko hallitus lähiaikoina antaa julkisuuteen täydellisen selvityksen sodan aikana kärsityistä miehistötappioista?

Helsingissä kesäkuun 18 päivänä 1945.

Yrjö Räisänen.	Toivo I. Sormunen.
Paavo Leskinen.	Konsta Talvio.
Kaisu-Mirjami Rydberg.	Arvo Riihimäki.
Mauri Ryömä.	W. Metsäranta.
Juho Hukari.	E. Hietanen.
Eino Roine.	T. Lång.
Mikko Järvinen.	Elli Stenberg.
Anna Nevalainen.	Johannes Mustonen
Aaro Uusitalo.	Matti Meriläinen.
Ville Pessi.	Aleksi Rinne.
Yrjö A. Manninen.	Kalle Kauhanen.
Ville Puumalainen.	Eino Pekkala.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa on Herra Puhemies 19 päivänä viime kesäkuuta päivätyllä lähetteellä allekirjoittaneelle lähettänyt jäljennöksen ed. Räisäsen y. m. jättämästä kysymyksestä, jossa vastattavakseni esitetään seuraava kysymys:

> Aikooko hallitus lähiaikoina antaa julkisuuteen täydellisen selvityksen sodan aikana kärsityistä miehistötappioista?

Tämän johdosta on minulla kunnia ilmoittaa, että lähipäivinä annetaan julkisuuteen selonteko vuosien 1941—1945 sotatoimista aiheutuneista tappioista, sellaisina kuin ne ovat viime toukokuun loppuun mennessä saapuneiden ilmoitusten mukaan, samalla huomauttaen, että selvitys vuosien 1939—1940 talvisodan tappioista on annettu julkisuuteen jo kesäkuun alussa 1940. Selonteon mukaan on kentällä kaatuneiden luku kaikkiaan 39,436 ja haavoihinsa kuolleiden luku 13,173 eli yhteensä 52,209 miestä. Haavoittumistapausten luku, ottaen huomioon lievätkin tapaukset, on kaikkiaan 158,313, joista noin 80 % sellaisia, joissa haavoittunut on palannut joukko-osastoonsa entiseen palveluskelpoisuusluokkaan kuuluvana. Kadoksiin tai sotavankeuteen joutuneiden luku on 7,409, joista tähän mennessä on palannut 1,844. Osaksi vaillinaisten osaksi puuttuvien tietojen perusteella

ei selontekoa voida ainakaan toistaiseksi julkaista niin täydellisenä kuin mitä kysymyksentekijät edellyttävät, varsinkaan mitä tulee miehistötappioihin eri ajankohtina ja eri rintamanosilla sekä tappioiden jakaantumiseen siviiliammatin perusteella ryhmiteltynä.

Helsingissä 3 päivänä heinäkuuta 1945.

Puolustusministeri *Mauno Pekkala.*

Till Riksdagens Herr Talman.

I det avseende 37 § mom. 1 riksdagsordningen omförmäler har Herr Talmannen medelst remiss av den 19 sistlidne juni översänt till undertecknad en avskrift av ett riksdagsman Räisänen m. fl. gjort spörsmål, vari till mitt besvarande framställes följande fråga:

> Ämnar regeringen under närmaste tid bringa till offentligheten en fullständig redogörelse för de under krigstiden ådragna manskapsförlusterna?

På grund härav har jag äran meddela, att under de närmaste dagarna bringas till offentligheten en redogörelse för de under åren 1941—1945 till följd av krigsoperationerna ådragna förlusterna, sådana de voro enligt de intill utgången av senaste maj ingångna anmälningarna, samtidigt påpekande, att en redogörelse för de under vinterkriget åren 1939—1940 ådragna förlusterna bragts till offentligheten redan i början av juni 1940. Enligt redogörelsen ha inalles 39,436 män kvarblivit på slagfältet och 13,173 män avlidit till följd av ådragna sår, således inalles 52,209 män. Antalet sårade utgör, ifall även de lindrigare fallen beaktas, inalles 158,313, varav cirka 80 % utgöres av sådana, då den sårade återvändande till sin trupp blivit hänförd till sin tidigare tjänstduglighetsklass. Antalet försvunna eller i krigsfångenskap råkade utgjorde 7,409, av vilka hittils återvänt 1,844. Dels på grund av bristfälliga uppgifter, dels på grund av att uppgifter saknas kan åtminstone tillsvidare redogörelsen icke avfattas så fullständig, som framställarna av spörsmålet det förutsätta, åtminstone vad beträffar manskapsförlusterna under skilda tidsperioder och på olika frontavsnitt samt förlusternas fördelning efter civilt yrke.

Helsingfors den 3 juli 1945.

Försvarsminister *Mauno Pekkala.*

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi perjantaina kello 9.

Täysistunto lopetetaan kello 21.33.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

38. Perjantaina 6 p. heinäkuuta 1945

kello 9.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi valtakunnanoikeuden jäsenten vaalista 697
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 43; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 29; hallituksen esitys n:o 41.

2) Ehdotus Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalaiksi 698
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 39; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 34.

3) Ehdotukset laiksi varojen varaamisesta uudisraivauksista jaettavia palkkioita varten sekä laiksi uudisraivauksista jaettavista palkkioista ja viljelysalojen laajentamisesta 703
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 40; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 16; hallituksen esitys n:o 10; ed. Teittisen y. m. lak. al. n:o 48.

4) Ehdotus laiksi eräiden kuntien talouden järjestämisestä 704
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 41; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 7; hallituksen esitys n:o 37.

5) Ehdotus laiksi eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 42; sivistysvaliokunnan mietintö n:o 5; hallituksen esitys n:o 16.

Ensimmäinen käsittely:

Siv.

6) Ehdotukset laiksi työrauhan suojelemisesta annetun lain kumoamisesta ..... —
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 8; ed. K. Anderssonin lak. al. n:o 7; ed. Räisäsen y. m. lak. al. n:o 8.

7) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 14 ja 21 §:n muuttamisesta ..... —
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17; ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 12.

8) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta ..... —
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18; ed. Malkamäen y.m. lak. al. n:o 13.

Ainoa käsittely:

9) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta kasvatustieteellisen keskuslaitoksen perustamisesta 705
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Kankaisen y. m. toiv. al. n:o 133.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat G. Andersson, Hirvensalo, Jern, Kilpi, Koukkari, M. Pekkala, Pusa, Sillanpää, Tainio, Welling, Vilhula ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat.

Lomanpyyntö.

Vapautusta eduskuntatyöstä saa yksityisasiain vuoksi tämän ja huomispäivän istunnoista ed. Vilhula.

Ed. Järven kysymys, joka koskee puolustusvoimissa sodan aikana palvellun ajan lukemisesta virka- ja palvelusvuosiksi, sekä valtiovarainministeri Tuomiojan siihen antama vastaus.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut valtiovarainministeri Tuomiojan vastaus ed. Järven kysymykseen, joka koskee puolustusvoimissa sodan aikana palvellun ajan lukemista virka- ja palvelusvuosiksi.

Tämä kysymys on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymys ja siihen annettu vastaus ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Sodanaikaisen ase- ja työpalveluksen suorittaminen puolustusvoimissa on katsottava valtion hyväksi tehdyksi työksi, joka varsinkin rintamaolosuhteissa on vaatinut sekä henkisesti että ruumiillisesti monin verroin enemmän kuin työskentely samanaikaisesti kotialueen turvallisissa olosuhteissa, tehtaissa, konttoreissa, kouluissa ja virastoissa. Siksi on vaikea käsittää, ettei niille, jotka välittömästi puolustusvoimista vapauduttuaan astuivat ensimmäisen kerran valtion palvelukseen, lueta sotavuosia palvelus- ja virkavuosiksi, jotka huomattavalla tavalla vaikuttavat asianomaisten tärkeisiin etuihin kuten vuosilomiin, ikäkorotuksiin ja perheavustuksiin. Tällä tavoin armeijan riveissä palvelleet ovat vielä sodankin jälkeen joutuneet huonompaan asemaan kuin ne, jotka samanaikaisesti astuivat valtion siviilipalvelukseen ja saivat täydellä palkalla harjoittaa omaa ammattiaan ja asua perheittensä parissa. Tunnustuksella on tosin mainittava, että valtiovalta on sodan aikana ja sen jälkeenkin monin toimenpitein tukenut reserviläisten toimeentuloa ja rauhanajan normaaliolosuhteisiin palaamista. Mutta niitä menetyksiä, joita useat sotavuodet ovat puolustuslaitoksen palveluksessa olleille, lähinnä reserviläisille, aiheuttaneet, ei näillä toimenpiteillä voida täysin korvata. Sota ei ole haitallisesti vaikuttanut ainoastaan heidän talouteensa, vaan on useissa tapauksissa jättänyt pysyvät häiriöt heidän sekä henkiseen että fyysilliseen olemukseensa. Monin verroin paremmassa asemassa ovat sen vuoksi olleet ne, jotka alusta lähtien joutuivat valtion palvelukseen LY-määräysten perusteella tai olivat tilaisuudessa hakemaan ja saamaan valtion toimia ja voivat täten henkilökohtaisesti valvoa taloudellisia y. m. etujaan.

Erityisesti ovat sodissa kulutetut vuodet tuottaneet haittaa niille henkilöille, jotka velkapääomalla olivat hankkineet itselleen ammattipätevyyden ehtimättä vielä saada vastaavaa toimipaikkaa haltuunsa. Paitsi sitä, että he tämän vuoksi ovat joutuneet velkojen hoidon vuoksi ylimääräisiin vaikeuksiin ja menettäneet tilaisuuden kilpailla lähinnä naispuolisten ammattitovereittensa kanssa toimipaikkojen saannista, ovat he menettäneet tilaisuuden virkavuosien saamiseen, joista johtuvat edut ilman heidän omaa syytään viivästyvät.

Edellä olevan huomioon ottaen tuntuukin kohtuuttomalta, ettei valtion palveluksessa oleville sodan loputtua puolustusvoimain palveluksesta ensi kertaa valtion palvelukseen siirtyneille viran- ja toimenhaltijoille, opettajille y. m. yhtä vähän kuin työntekijöillekään lueta virka- ja palvelusvuosiksi sitä aikaa, jonka he, lukuun ottamatta 350 päivää kestävää vakinaista asevelvollisuusaikaa, ovat olleet sotien aikana kutsuttuina puolustuslaitoksen palveluksessa. Lukemalla mainittu aika heille virka- ja palvelusvuosiksi, tulisivat he vuosilomiin, perheavustuksiin, ikälisiin y. m. etuihin nähden tasavertaisina rinnastetuiksi niihin henkilöihin, jotka sodan alusta työskentelivät valtion siviilipalveluksessa. Tätä tasavertaisuutta ei tällä kertaa kuitenkaan ole olemassa. Sen ovat erittäin lukuisat sota-ajan raskaimman kuorman kantaneet mielipahakseen saaneet todeta.

Edellä esitetyn nojalla ja viitaten valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin esitän kunnioittaen asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi seuraavat kysymykset:

> Onko hallitus kiinnittänyt huomiota siihen, että tuhannet valtion palveluksessa olevat viran- ja toimenhaltijat sekä työntekijät ovat tyytymättömiä siihen, ettei heille, joilla ei ennen asepalvelukseen joutumista ollut valtion virkaa, tointa tai työsuhdetta, lueta virka- ja palvelusvuosiksi sitä aikaa, jonka he ovat kutsuttuina reserviläisinä palvelleet sotien aikana puolustuslaitoksessa, sekä
>
> aikooko hallitus ryhtyä toimenpiteisiin epäkohdan korjaamiseksi, niin että puheena oleva kansalaisryhmä pääsee jo kuluvan kesän aikana nauttimaan niitä etuisuuksia, joihin he katsovat olevansa oikeutettuja ja joista he mainitun epäkohdan poistuttua tulisivat osallisiksi?

Helsingissä kesäkuun 16 päivänä 1945.

Lauri Järvi.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemiehelle antamassaan kirjelmässä kesäkuun 16 päivältä 1945 on kansanedustaja Lauri Järvi valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin nojalla esittänyt Herra Puhemiehen välityksellä asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi seuraavat kysymykset:

> Onko hallitus kiinnittänyt huomiota siihen, että tuhannet valtion palveluksessa olevat viran- ja toimenmenhaltijat sekä työntekijät ovat tyytymättömiä siihen, ettei heille, joilla ei ennen sotapalvelukseen joutumista ollut valtion virkaa, tointa tai työsuhdetta, lueta virka- ja palvelusvuosiksi sitä aikaa, jonka he ovat kutsuttuina reserviläisinä palvelleet sotien aikana puolustuslaitoksessa, sekä
>
> aikooko hallitus ryhtyä toimenpiteisiin epäkohdan korjaamiseksi, niin että puheena oleva kansalaisryhmä pääsee jo kuluvan kesän aikana nauttimaan niitä etuisuuksia, joihin he katsovat olevansa oikeutettuja ja joista he mainitun epäkohdan poistuttua tulisivat osallisiksi.

Vastaukseksi näihin kysymyksiin esitän kunnioittaen seuraavaa:

Valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta 22 päivänä joulukuuta 1942 annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaan luetaan ikälisää laskettaessa virkavuosiksi se aika, minkä asianomainen, täytettyään kaksikymmentäyksi vuotta, on ollut peruspalkkaisen viran tai toimen haltijana. Mainitussa momentissa säädetään edelleen, että virkavuosiksi luetaan niin ikään se aika, minkä asianomainen sotatilan aikana on ollut sotapalveluksessa. Maaliskuun 29 päivänä 1943 annetun valtiovarainministeriön päätöksen, joka sisältää lisäohjeita valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annettujen määräysten soveltamisesta, 3 §:n mukaan taas sotapalveluksessa sotatilan aikana palveltu aika luetaan ikälisän saamista varten hyväksi riippumatta siitä, onko asianomainen sotapalveluksessa ollessaan täyttänyt kaksikymmentäyksi ikävuotta vai ei. Saadakseen lukea ikälisään nähden hyväkseen sodanaikaisen sotapalvelusajan asianomaisen ei ole tarvinnut ennen sotapalvelukseen joutumistaan tai sen aikana olla valtion virassa tai toimessa tahi sotapalveluksesta vapauduttuaan välittömästi sellaiseen tulla, vaan luetaan sanottu palvelus valtion viran tai toimen haltijan virkavuosiksi ikälisään nähden mainituista seikoista riippumatta.

Valtion viran tai toimen haltijan oikeus perhelisään ei ole riippuvainen virkavuosista.

Oikeus virka- ja vuosilomaan edellyttää virastojen työajasta 29 päivänä joulukuuta 1922 annetun asetuksen 6 §:n ja valtion ylimääräisistä toimista 19 päivänä tammikuuta 1943 annetun asetuksen 11 §:n mukaan, että viran tai toimen haltija on ollut määrätyn ajan valtion palveluksessa. Palvelusajan pituudesta riippuu virka- tai vuosiloman pituus. Mainittuihin asetuksiin ei sisälly säännöksiä siitä, miten sanottu palvelusaika lasketaan. Edellä mainittuja

säännöksiä on kuitenkin valtiovarainministeriö tähän asti tulkinnut siten, että palvelusajaksi on laskettu virkasuhteen muodossa tapahtuneen palveluksen lisäksi myös sodanaikainen sotapalvelus. Kun tätä tulkintaa vastaan viime aikoina kuitenkin on esitetty huomautuksia, on, kun sodanaikainen sotapalveluksen lukeminen valtion palvelukseksi virka- tai vuosilomaa määrättäessä valtiovarainministeriön mielestä olisi kohtuullista, kysymys sanottujen säännösten selventämisestä ollut valtiovarainministeriössä harkittavana ja tulee valtiovarainministeriö puolestaan ehdottamaan toimenpiteisiin ryhtymistä tarpeellisten asetuksenmuutosten aikaansaamiseksi.

Mitä tulee työsuhteessa valtioon oleviin henkilöihin, on kysymys sotapalvelusajan huomioon ottamisesta heidän vuosilomaansa määrättäessä parhaillaan kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriössä harkittavana ja tulee sanottu ministeriö valtiovarainministeriölle annetun ilmoituksen mukaan lähiaikoina ehdottamaan toimenpiteisiin ryhtymistä asian järjestämiseksi tarvittavien säännösten aikaansaamiseksi.

Helsingissä 30 päivänä kesäkuuta 1945.

Valtiovarainministeri *Sakari Tuomioja.*

Till Riksdagens Herr Talman.

I till Eder, Herr Talman, ställd skrivelse av den 16 juni 1945 har riksdagsman Lauri Järvi i stöd av 37 § 1 mom. riksdagsordningen genom Eder förmedling förelagt vederbörande medlem av regeringen följande spörsmål:

> Har regeringen fäst uppmärksamhet vid, att tusentals i statens tjänst anställda innehavare av tjänst och befattning samt arbetare äro missnöjda med att icke dem, vilka ej, innan de blevo inkallade i militärtjänst, innehade statstjänst eller -befattning eller stodo i arbetsförhållande till staten, såsom tjänsteår tillgodoräknas den tid de som inkallade reservister under krigen stått i försvarsmaktens tjänst, samt
>
> ärnar regeringen vidtaga åtgärder för att ändra missförhållandet, så att ifrågavarande medborgargrupp redan denna sommar kommer i åtnjutande av de förmåner, till vilka den anser sig vara berättigad och av vilka den efter avlägsnandet av nämnda missförhållande bleve delaktig?

Som svar på dessa spörsmål får jag vördsammast anföra följande:

Enligt 4 § 2 mom. lagen den 22 december 1942 om avlöning i statens tjänster eller befattningar räknas vid beräknandet av ålderstillägg såsom tjänsteår den tid vederbörande efter fyllda tjugoett år varit innehavare av tjänst eller befattning med grundlön. Under nämnda mom. stadgas vidare, att som tjänsteår jämväl räknas den tid vederbörande under krigstillstånd varit i militärtjänst. Enligt 3 § finansministeriets beslut den 29 mars 1943, innefattande ytterligare anvisningar för tillämpningen av bestämmelserna angående avlöning i statens tjänst eller befattning åter tillgodoräknas den i militärtjänst under krigstillstånd tillbragta tiden vid beräknandet av ålderstillägg oberoende av, om vederbörande, då han var inkallad i militärtjänst, varit fyllda tjugoett år eller icke. För att med avseende på ålderstillägg få tillgodoräkna sig tiden för militärtjänst under krigstillstånd har vederbörande icke behövt innan han inträdde i militärtjänst eller under denna tid inneha statens tjänst eller befattning eller omedelbart efter det han frigivits från militärtjänst inträda i sådan, utan räknas sagda tjänstgöring som innehavarens av tjänst eller befattning tjänsteår med avseende på ålderstillägg oberoende av nämnda omständigheter.

Innehavares av statens tjänst eller befattning rätt till familjebidrag är icke beroende av antalet tjänsteår.

Rättigheten till tjänstledighet och semester förutsätter enligt 6 § förordningen den 29 december 1922 angående arbetstiden vid ämbetsverken och 11 § förordningen den 19 januari 1943 om statens extraordinarie befattningar, att innehavaren av tjänst eller befattning varit i statens tjänst viss tid. Tjänstledighetens och semesterns längd beror av tjänstgöringstidens längd. Nämnda förordningar innehålla icke bestämmelser om, huru sagda tjänstetid skall räknas. Förutnämnda stadganden ha likväl hittills

av finansministeriet tolkats sålunda, att som tjänstetid jämte tjänstgöring i stöd av tjänsteförhållande räknats jämväl militärtjänst under krigstid. Enär mot denna tolkning likväl under senare tid riktats anmärkningar, har, då det enligt finansministeriets uppfattning vore skäligt att räkna den krigstida militärtjänstgöringen som statstjänstgöring vid bestämmandet av tjänstledighet eller semester, frågan om förtydligande av sagda stadganden varit under prövning i finansministeriet, och kommer finansministeriet å sin sida att föreslå vidtagande av åtgärder för åstadkommande av nödiga ändringar i förordningarna.

Vad beträffar personer, som stå i arbetsförhållande till staten, är frågan om beaktande av militärtjänsttiden vid beräknandet av semester för tillfället under prövning i ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, och kommer sagda ministerium enligt meddelande till finansministeriet inom den närmaste framtiden att föreslå vidtagandet av åtgärder för att åstadkomma för sakens ordnande nödiga bestämmelser.

Helsingfors den 30 juni 1945.

Finansminister *Sakari Tuomioja.*

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi valtakunnanoikeuden jäsenten vaalista.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 41, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 29 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 43, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Kauppi: Herra puhemies! — Niinkuin mainitsin äskeisessä välikysymyskeskustelussa katson, että valtakunnanoikeuden jäsenten vaalin toimittamiseen kesken nykyisten jäsenten lakimääräisen toimikauden sisältyy arveluttavia puolia. Tuomarin tehtävän peruspiirre on, että hänen tulee sekä uskaltaa että osata tehdä oikeutta riippumatta siitä, huudetaanko kaduilta ja kujilta: „vapautta!" vai: „tuomitse!". Tämän tehtävän täyttäminen, ratkaisun tekeminen nimenomaan poliittisluontoisessa oikeudenkäynnissä on tiettävästi usein vaikeampaa kuin muissa. Tällöin on vaaransa sillä, että tuomarit valitaan nimenomaan tietynlaisista, jo vaalin tapahtuessa ainakin suunnilleen tiedossa olevia oikeustapauksia varten, joiden arvosteluun käynnissä olevan poliittisen taistelun tunnemomentit saattavat vaikuttaa. Vaikka valittujen tuomarien puolueetonta tehtävän suorittamista vastaan sinänsä ei olisikaan muistutettavaa, niin tuomioistuimen arvovallalle olisi eduksi, jos tuomarien valitsijat eivät tietäisi, millaisia ja ketä koskevia syytteitä heidän valitsemansa tuomarit joutuvat käsittelemään, vaan jos kukin valitsija valintaa tehdessään joutuisi arvostelemaan ylimalkaan vain sitä, kenen käsiin hän tahtoo uskoa tuomion langettamisen, joutukoonpa sitten syytettyjen penkille valitsija itse tai hänen kiivain poliittinen vastustajansa.

Valtakunnanoikeuden 3-vuotinen toimikausi on tarkoitettu pysyväiseksi, niin että se ei lyhene, vaikka jäsenten vaalin toimittanut eduskunta esim. hajoitetaan ja sen sijaan tulee uusilla vaaleilla valittu toinen, tai vaikka tällainen muutos tapahtuu useampiakin kertoja 3-vuotiskauden aikana. Tämä seikka sisältää tuomarin erottamattomuuden periaatteen soveltamista, vaikka tuomarin toimikausi onkin vain määrävuodet käsittävä. Tämä seikka on myös omi-

aan korostamaan tuomarin tehtävän vastuunalaisuutta, jota ei koskaan voida käsittää liian vakavasti.

Satunnaisista tuomioistuimista on käytännössä saatu huonoja kokemuksia. Niin kävi vapauden ajalla, ja niin oli laita vuoden 1918 valtiorikosoikeuksiin nähden. Sen vuoksi oltiin hallitusmuotoamme säädettäessä varmaan hyvin yksimielisiä siitä, että hallitusmuodon 60 §:ään sisältyvä säännös, joka kuuluu: „Älköön mitään satunnaisia tuomioistuimia asetettako" oli otettava perustuslakiin.

Valtakunnanoikeuden kokoonpanon poikkeuksellinen muuttaminen kesken perustuslain mukaista toimikautta ja nimenomaan tietyn poliittisen tilanteen johdosta vivahtaa kieltämättä satunnaisen tuomioistuimen asettamiseen, ja siksi sitä yleensä on vältettävä.

Katsoen niihin näkökohtiin, joilla käsillä olevan lain nyt säätämistä on perusteltu, en tosin äänestä sen hyväksymistä vastaan, mutta en myöskään katsonut voivani jättää nyt esittämiäni näkökohtia lausumatta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalaiksi.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 34, jota on valmistelevasti käsitelty maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 12 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 39, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. E. Koivisto: Herra puhemies! — Esillä oleva lakiesitys, joka suurin piirtein rakentuu tammikuun 10 päivänä 1941 annetun ja tammikuun 16 päivänä 1942 kumotun Kuusamon ja Sallan kunnan siirtoväen asuttamisesta ja sanottuihin kuntiin valtiolle muodostettavasta alueesta olleen lain pohjalle on mielestäni niin hyvä, että se voidaan hyväksyä nyt kolmannessa käsittelyssä lopullisesti. Että laki saadaan nyt ennen kesälomaa säädetyksi ja toivottavasti myös pian vahvistetuksi, merkitsee kyseessä oleville kunnille paljon. Niinpä vielä keskeytyksissä oleva Kuusamon isojakotoimitus pääsee jo kuluvan kesän aikana esteettömästi jatkumaan. Muussa tapauksessa se olisi siirtynyt kokonaisella vuodella eteenpäin.

Eräisiin kohtiin lain täytäntöönpanossa pyytäisin kuitenkin vielä tässä yhteydessä kiinnittää huomiota.

5 §:n 1 momentin lopussa säädetään, että Kuusamon kunnan kirkonkylässä niin sanotulla kirkkokedolla manttaalia vailla olleiden asuntoalueiden tilalle valtionmaalle muodostettavien ja enintään 25 aarin suuruisten tonttialueiden lunastushinnan vahvistaa maatalousministeriö. Olisin toivonut, että tämä kohta olisi hyväksytty lakiesitystä valmistelleen komitean ehdotuksen mukaisesti, nimittäin niin, ettei tilasta suoriteta mitään lunastushintaa. Koska kyseessä olevat tonttialueet kirkonkylän asemakaavan määräämän rakennusjärjestyksen vuoksi on pakko siirtää pois ja koska näillä tonttialueilla asuneilla lisämaan antamisesta Kuusamon kunnassa oleville pienille taloille sekä samassa kunnassa olevien viljelys- ja asuntoalueiden muodostamisesta itsenäisiksi tiloiksi 22 päivänä toukokuuta

1931 annetun lain mukaan olisi oikeus saada ilman lunastushintaa viljelystilakin, jonka manttaali olisi niin suuri, että sen veronalaisen maan pinta-ala nousisi 120 hehtaariin, niin toivon, että lunastushintaa määrättäessä nämä näkökohdat riittävästi huomioidaan.

Lakiehdotuksen 9 §:ssä säädetään sotainvaliidien, sotaleskien ja heidän perheittensä, sotaorpojen ja rintamasotilaiden maansaannista. Minä pidän tätä säännöstä erittäin hyvänä ja tärkeänä. Lain toimeenpanossa onkin tähän asiaan kiinnitettävä vakavaa huomiota. Mielestäni tässä kosketeltu maanhankinta olisi järjestettävä rinnan siirtoväen maansaannin kanssa ja mikäli mahdollista yhtäaikaisesti. Lain toimeenpanoasetuksessa tultaneenkin asia järjestämään siten, että m. m. Sallan kuntaan asetetaan kaksi maanlunastuslautakuntaa, joista toinen käsittelee luovutetun alueen asuttamisasiat ja toinen yhteistoiminnassa edellisen kanssa lain 7 ja 9 §:ssä mainitut asiat.

Lakiesityksen 40 §:ssä säädetään, että menetetyn tilan sijaan ja 2 §:ssä mainituille henkilöille muodostetun tilan viljelysten raivaamisesta ja tiloille johtavien teiden tekemisestä aiheutuvat kustannukset suoritetaan valtionvaroista sen mukaan kuin asetuksessa säädetään. Pyytäisin myöskin tähän kohtaan lain toimeenpanossa kiinittää huomiota. On otettava huomioon se, että Kuusamon ja Sallan kuntien maanhankintalaki poikkeaa 5 päivänä toukokuuta 1945 annetusta yleisestä maanhankintalaista oleellisesti siinä, että näissä kunnissa tullaan tilat muodostamaan yksinomaan asumattomaan korpeen, jota vastoin yleisen maanhankintalain mukaan koetetaan antaa ainakin osa valmiina peltona. Jos uuden pellon raivaaminen jätetään asukkaiden itsensä suoritettavaksi rakennus- ja tietöiden ohella, vaikkapa raivauskustannukset maksettaisiin etukäteenkin, niin pelkään, että pellonraivaus tulee kestämään liian kauan eikä kaikilla ole siihen mahdollisuuksiakaan. Raivaustyöt samoin kuin teiden teotkin olisi saatava mahdollisimman nopeasti suoritetuiksi. Ensin olisi rakennettava välttämättömät tiet ja se on tehtävä valtion toimesta. Pellonraivaus olisi toimitettava, mikäli mahdollista, koneellisesti ja samalla valvottava, että se suoritetaan kunnollisesti. Ehkäpä Pellonraivausyhtiö voisi tämän parhaiten suorittaa.

Koneelliseen pellon tekoon näissä kunnissa onkin hyvät edellytykset. Toimitetuissa suotutkimuksissa on todettu, että valtakuntamme parhaat viljelyskelpoiset suot ovat juuri Koillis-Suomessa. Useita tuhansia hehtaareita käsittävissä tutkimuksissa on nimittäin todettu, että Sallassa on noin 60 % ja Kuusamossa 64 % viljelykseen erinomaisia, hyviä ja tyydyttäviä soita ja vain 18—19 % viljelykseen kelpaamattomia tai huonoja soita. Kun nämä suoalueet lisäksi ovat laajoja, tulee koneellinen raivaustyö siellä ehdottomasti kannattamaan. Myöskin kovan maan viljelyskelpoisia maita on olemassa. Käsitykseni mukaan raivauskustannusten määrääminen etukäteen ei myöskään nykyisissä oloissa rahanarvon vaihtelun takia ole mahdollista. Kansantalouden ja väestön toimeentulon kannalta on tärkeää, että pellot saadaan nopeasti raivatuiksi ja kasvukuntoon. Kun luovutetulle alueelle jäi kasvukunnossa olevat pellot, olisi uusille viljelyksille saatava myös peruslannoitus. Senvuoksi nyt muodostettaville tiloille, kun muu lannoitus ei tule kysymykseen, olisi annettava riittävät apulantamäärät valtion puolesta.

Vielä pyytäisin herra maatalousministeriä kiinnittämään erääseen näkökohtaan huomiota. Kun metsähallituksen ja Valtion Polttoainetoimiston toimesta parhaillaan toimitetaan Sallan kunnassa laajoja ja perusteellisia metsänhakkuita juuri niillä alueilla, joille tämän lain säätämiä uusia tiloja tullaan perustamaan, olisi nämä paikoin paljaaksi toimitetut hakkuut saatavat loppumaan, jottei siirtoväki ynnä muut maansaajat tulisi metsämaan sijasta saamaan vain repaleisia ja paljaita metsiä.

Koillis-Suomen siirtoväki on jo lähes kuusi vuotta kulkenut evakkotiellä koditttomana ja maattomana paikasta toiseen ja maan äärestä toiseen. Tämä väestö, joka on ennenkin kautta aikojen saanut taistella monien vaikeuksien ja puutteiden keskellä, on tyynesti alistunut kovaan kohtaloonsa. Se saa vieläkin odottaa tulevaa kotipaikkaansa ja uusia kotejaan ehkä useamman vuoden. Tämä laki tulee sille kuitenkin takaamaan, niin uskon ja toivon, vielä elämisen mahdollisuudet omassa jylhän komeassa maaperässään. Sinne sen mieli tekee asuttamaan sen laajoja korpia ja selkosmaita. Minä toivon, että myös valtiovalta tekee parhaansa tämän lain toimeenpanossa, niin että se suoritetaan sillä ripeydellä ja

voimalla, mikä täyttäisi tältä lailta odotetut toiveet ja mikä täytäntöönpantuna tulisi, ei vain tämän kovia kokeneen rajaseudun kansan hyväksi, vaan myöskin koko maan parhaaksi.

Minä toivon, että hallitus jo ensimmäisessä menoarviossa, mahdollisesti vielä tänä vuonna annettavassa lisämenoarviossa, varaa varat tämän lain toimeenpanokustannuksiin sekä riittävän määrärahan tarpeen vaatimien uusien teiden tekemiseen.

Minä olen siis, herra puhemies, sitä mieltä, että tämä lakiesitys olisi hyväksyttävä.

Ed. Miettunen: Herra puhemies! Pohjois-Suomessa, johon maakunnan ulkopuolisen siirtoväen maansaantitoivomukset eivät ulotu, jossa viljelyskelpoista maata on runsaasti ja maannälkä asukasmäärään verrattuna suuri, olisi maanhankintalaki pitänyt saada sellaiseksi, että koko maareformi olisi voitu toteuttaa samalla kertaa. Se olisi todennäköisesti ollut onnistunein ratkaisu yleisesti koko Pohjois-Suomen alueella. Niin hyvin ei asia kuitenkaan ole järjestetty. Maanhankintalain toimeenpanoasetus tekee kuitenkin mahdolliseksi määrätyissä olosuhteissa, esimerkiksi Pohjois-Suomea vastaavissa oloissa, jouduttaa muun muassa lisämaansaannin järjestämistä.

Kuusamon ja Sallan maakysymys on kokonaisuudessaan luku erikseen, joka poikkeaa monessa suhteessa tilanteesta yleensä. Senvuoksi on Kuusamon ja Sallan maanhankintalaki pitänyt säätää kokonaan erillisenä lakia, joka nyt on kolmannessa käsittelyssä. Kokonaisuudessaan tämä lakiesitys, siinä muodossa kuin se on maatalousvaliokunnan ja suuren valiokunnan mietinnön mukaisena, lienee suurin piirtein väestön toivomuksia vastaava. Kuusamon ja Sallan maanhankintalakia koskevasta maatalousvaliokunnan mietintöön liitetyssä edustajien Pusan, V. Eskolan ja Uusitalon allekirjoittamasta vastalauseesta saa kuitenkin sen käsityksen, että lakiesitys on määrätylle väestöryhmälle hyvinkin epäoikeudenmukainen, samoin, että maatalousvaliokunnan jäsenistä vain vastalauseen allekirjoittajille sotainvaliidien, sotaleskien ja heidän perheidensä, sotaorpojen sekä rintamamiesten maansaantikysymyksen oikeudenmukainen järjestäminen on ollut tärkeä ja huomionarvoinen kysymys.

Asian esittäminen tässä valossa on kuitenkin täysin harhaanjohtavaa. Omasta puolestani voin ilmoittaa, että jos olisin tullut vakuutetuksi siitä, että vastalauseessa mainittujen maansaajien asiaa ja samalla Kuusamon ja Sallan maanhankintalain yleistä toimeenpanoa edistettäisiin paremmin vastalauseessa esitetyin lakimääräyksin, en olisi epäillyt hetkeäkään asettua asiassa samalle kannalle. Olen kuitenkin tietoinen siitä, että kysymystä on valmisteltu kauan ja huolellisesti käyttäen apuna kaikkea sitä paikallista asiantuntemusta, joka asian järjestämiseen on voinut tuoda lisävalaistusta. Käsitykseni mukaan asian valmistelussa on vastalauseessa esitettyihin maansaajiinkin nähden lähdetty siitä, että myöskin heidän asiansa on saatava tässä järjestelyssä parhaalla mahdollisella tavalla hoidetuksi. Niin ainakin minulle on ilmoitettu. Suurin osa Sallan ja Kuusamon rintamamiehistä on sellaisia, jotka esilläolevan lakiehdotuksen mukaan heti ensi vaiheessa tulevat saamaan tilansa, koska he omistavat osuuden manttaaliin tai heidän tuleva saantonsa perustuu vuokraoikeuteen. Asiaa valmistellut komitea on ajatellut, ja esilläolevan lakiehdotuksen mukan se on mahdollista, että kylien välille erotetaan heti alkuvaiheessa määrätyt alueet valtion maiksi yleistä asutustoimintaa varten, jolloin yleisen maanhankintalain mukainen rintamamiesten asuttaminen voidaan aloittaa rinnan vanhojen maan omistajien tilojen muodostamisen kanssa. On ilmoitettu, että asetukseen on suunniteltu otettavaksi määräys, jonka mukaan asetettaisiin kuntiin kaksi toimikuntaa, joista toinen asuttaisi vanhoja tilallisia ja vuokraoikeuksien omistajia ja toinen yleisen maanhankintalain mukaan muita maansaantiin oikeutettuja. Näin järjestäen toisaalta aikaisemmin maata omistavien ja vuokraoikeudella hallinneiden ja toisaalta yleisen maanhankintalain mukaan maansaantiin oikeutettujen muiden maansaajien asuttaminen tapahtuisi käytännössä kaikista nopeimmin. Tällaisen käsityksen olen saanut niistä suunnitelmista ja mahdollisuuksista, jonka mukaisesti maata tämän lakiesityksen mukaisesti olisi tarkoitus antaa Sallassa ja Kuusamossa. Ottaen huomioon ne kokemukset, mitä metsähallituksen jarrutuksesta asutustoiminnan suhteen yleensä on saatu aina Pohjois-Suomessa, luulisin lakiesityksen valmistelijain yrittäneen parhaansa,

ettei asian jarruttamiseen kovin suuria mahdollisuuksia jäisi käsiteltävänä olevaan lakiin. Sen sijaan, jos asia järjesteltäisiin vastalauseessa esitetyllä tavalla, joka esitys syntyi aivan käden käänteessä valiokunnan pöydän äärellä ed. Pusan toimesta, tulisi ainakin entisten maanomistajien maansaanti hidastumaan. Kun heihin kuuluu muiden omistajien lisäksi myöskin enemmistö rintamamiehistä, ei tämä järjestely asiaa parantaisi, vaan pahentaisi. Jos toimeenpanossa jonkinlaista järjestystä halutaan noudattaa, niin ei kai ole oikea se järjestelmä, että enemmistö, ennestään maataomistaneista rintamamiehistä ja lisäksi muut entiset maanomistajat joutuisivat odottamaan tilojen muodostamista niiden viivytysten vuoksi, joita syntyisi, jos tiloja muodostettaisiin sekaisin entisestään omistaneille ja uusille tiloille saman toimikunnan toimesta. Mielestäni vastalauseessa esitetty ehdotus syntyi aivan liian keveän alkuvalmistuksen jälkeen eikä ilmeisesti toteutettuna edistäisi sitä hyväksyttävää ja kannatettavaa päämäärää, johon epäilemättä vastalauseen allekirjoittajat samoinkuin valiokunnan enemmistökin on tahtonut pyrkiä.

Minä toivon, että nyt hyväksyttävän Kuusamon ja Sallan maanhankintalain toimeenpanossa huolehditaan ilmoitetun suunnitelman mukaisesti, että myöskin vastalauseessa esitettyjen maansaajien asia tulisi parhaalla mahdollisella tavalla hoidetuksi. Edellyttäen, että näin tapahtuu, kannatan lakiesityksen hyväksymistä.

Ed. Pusa: Herra puhemies! Esillä olevassa asiassa on huomautettava, että ehdotetun lain mukaan annettaisiin Kuusamon ja Sallan kunnassa maata entisille tilanomistajille samalla kuin manttaalin koroituksen avulla suurennettaisiin joukko liian pieniä tiloja. Näille tilanomistajille on tarkoitus osoittaa rakennus- ja viljelysalueet. Sen jälkeen asianomaiselle tulevat maa-alueet erotettaisiin tavallisessa maantoimitusjärjestyksessä. Joka tapauksessa he pääsisivät käytännöllisesti katsoen heti rakentamaan. Sikäli kuin asianomaiset eivät olisi tyytyväisiä heille osoitettuun rakennuspaikkaan ja viljelysalueeseen, olisi heillä tilaisuus valittaa asiasta ja yrittää saada muutosta aikaan. Sen sijaan 9 §:n mukaan sotainvaliidit, lesket ja heidän perheensä, sotaorvot sekä rintamamiehet voivat saada maata vasta sen jälkeen kuin raja tilallisille tulevan maan ja valtiolle jäävän liikamaan välillä on määrätty. Tässä on kysymys ilmeisesti lainvoiman voittaneesta päätöksestä. Siksi on pelättävissä, että rajan määrääminen saattaa melkoisesti viipyä. Rintamamiehillä y. m. siihen ryhmään kuuluvilla maansaajilla ei ole mitään puhevaltaa siinä, erotetaanko heille tarkoitetut valtiolle tulevat liikamaat asutustarkoituksia silmälläpitäen sopivilta paikoilta tai ei. Nämä maan saajat eivät pääse heti aloittamaan rakennustoimintaansa. Vasta kuin alussa mainittu raja yksityisten ja valtiolle tulevan liikamaan välillä on määrätty, ja vasta kun sen jälkeen tällä lisämaalla on suoritettu tarvittavat tiluslohkomiset puheenaolevaa väestöryhmää varten he pääsevät rakentamaan. He ovat siis joka tapauksessa paljon huonommassa asemassa tilan muodostamiseen, ehkäpä sen sijaintiin ja joka tapauksessa rakennustoiminnan aloittamiseen nähden kuin puheenaolevat entiset tilanomistajat. Kun ei ole miltään taholta voitu ymmärrettävästi selittää, miksi ei samanlaista tilojen ja niiden rakennuspaikkojen, tonttien, määräämisiä olisi voitu suorittaa myöskin näihin muihin maansaajiin nähden, niin ei voi olla valittamatta sitä seikkaa, että lakia säädettäessä on niin yksipuolisesti, kuin on tapahtunut, huolehdittu vain entisten tilallisten nopeasta asuttamisesta. Tämä tasapuolisuus olisi ollut sitäkin tarpeellisempaa, kun esilläolevalla lainsäädännöllä Kuusamon ja Sallan tilallisten kohdalta heihin nähden sovellutetaan täyden korvauksen perustetta, mitä muuhun siirtoväkeen nähden ei ole suostuttu noudattamaan.

Kaiken edelläsanotun perusteella on syytä vaatia, että vähävaraisia ei asutustoiminnassa saa työntää syrjäiseen asemaan eikä heidän asutustoimintaansa saa viivyttää, vaan että tämä heihin kohdistuva asutustoiminta on suoritettava nopeasti. Siitä huolimatta, että tässä suhteessa on paljon epäilyksiä olemassa, ei ole tällä erää muuta mahdollisuutta olemassa kuin hyväksyä esilläoleva lakiehdotus niine huomautuksineen, mitä edellä on esitetty.

Ed. Lahtela: Edustajien E. Koiviston ja Miettusen lausunto antoi täyden selvyyden siitä, miten voidaan lain soveltamisessa menetellä. Ed. Pusan lausunto johtuu nähtävästi siitä, ettei hän tunne näitä asioita aivan tarkalleen eikä sitä käytäntöä, mitä voidaan toteuttaa silloin kuin isojakoa suoritetaan. Minä en epäile, etteikö ed. Pusalla olisi hyvä tarkoitus, mutta hänen kantansa nähtävästi johtuu siitä, että hän ei ole perillä näistä asioista. Minun täytyy lausua tyytyväisyyteni siitä, että laki on lukuunottamatta 5 §:n 1 momentin lopussa olevaa viimeistä lausetta saanut sellaisen sisällön, minkä se asiantuntijatoimikunta, joka oli lakiehdotusta laatimaan asetettu, on lain sisällykseksi katsonut soveliaaksi. 5 §:n 1 momentin viimeisessä lauseessa sanotaan, että tilan lunastushinnan vahvistaa maatalousministeriö. Tällä kohtaa toimikunta ehdotti, että tilasta ei suoriteta lunastushintaa. Suuressa valiokunnassa yritin saada mainitun lauseen toimikunnan ehdottamaan muotoon, koska pidin aivan välttämättömänä, että niin olisi säädettävä. Tämä ei kumminkaan tullut suuressa valiokunnassa hyväksytyksi sen vuoksi, että ilmoitettiin, että lunastushinta voidaan panna vaikka markaksi tontilta. Minä siis käsitän, että eduskunta on tämän kohdan hyväksynyt sitä silmälläpitäen hallituksen esityksen mukaan, että lunastushinta on muodollista laatua, eikä se saa muodostua sellaiseksi, että sillä valtio tahtoo erottamalla itselleen ensinnä tilallisten maista ilmaiseksi tuon alueen ryhtyä sitten alueella olevien asukkaiden kustannuksella hyötymään. Tämän vuoksi olen luopunut toisessa käsittelyssä tekemästä ehdotuksesta, koska selitetään tarkoitetun ettei tämän lain toimeenpanossa ole tarkoitus ruveta lunastushinnalla keinottelemaan eikä valtiolle hyötyä tavoittelemaan, vaan että se on muodollista laatua. Toivon, että lain täytäntöönpanijat pitävät huolen siitä, ettei näidenkään torpparien kustannuksella valtion kukkaron täyttämistä tavoitella, niinkuin minä pahasti pelkään tulevan tapahtumaan, jos ei lain säätäjän tarkoitusta seurata ja valvota.

Ed. Simonen: Tämän kysymyksen järjestäminen nyt käsiteltävänä olevalla lailla lain käsittämillä alueilla on ollut kymmenien vuosien aikana esillä. Niissä paikoissa, missä sitä nyt yritetään saada järjestetyksi, on pyritty kaikissa niissä vaiheissa, missä laki tähän asti on ollut, siihen, että tuo kysymys mahdollisimman nopeasti voitaisiin saada järjestetyksi. Siitä syystä ei minunkaan käsitykseni mukaisesti ole pyrittävä siihen, että lakiin tehtäisiin muutoksia, jotka viivästyttäisivät maan saantia sellaisiltakin yksilöiltä, joille vastalausujat maatalousvaliokunnan mietinnössä sitä pyrkivät järjestämään.

Ed. Pusan käyttämä puheenvuoro täällä antoi sen kuvan kuin kysymyksessä olisi pääasiassa varakkaampien ihmisten suosiminen varattomien kustannuksella tässä laissa. Se on väärä kuva asiasta, joko tahtoen tai asian ymmärtämättömyydestä esitetty väärä kuva. Siitä syystä pyysin tämän puheenvuoron vakuuttaakseni eduskunnalle, että käsitykseni mukaisesti asia näin kuin se nyt on laissa voidaan nopeammin kuin muutoin hoitaa sekä entisten manttaalinomistajain taholta että lain 9 §:ssä mainittujen muiden maansaantiin oikeutettujen kohdalta.

Ed. Vennamo: Keskustelussa on painostettu esillä olevan lain toimeenpanon kiireellisyyttä. On syytä huomauttaa, että asiassa on jo valtioneuvoston asettama komitea laatinut toimeenpanoasetuksen, joka voitaneen lähiaikoina vahvistaa. Mutta kun tällä hetkellä on varsin vaikea saada pätevää ja ammatillisesti sopivaa toimeenpanohenkilöstöä, on ilmeistä, että esillä olevan lain toimeenpano tulee viipymään ja että m. m. tämän kesän kuluessa ehkä ei saada niin paljon aikaan kuin eräällä taholla toivotaan. Lopuksi lyhyesti huomauttaisin, että maanviljelijä Pusan lausunto ainakin osittain ilmeisesti perustuu väärinkäsitykseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset laiksi varojen varaamisesta uudisraivauksista jaettavia palkkioita varten sekä laiksi uudisraivauksista jaettavista palkkioista ja viljelysalojen laajentamisesta.

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävät hallituksen esitys n:o 10 sekä ed. Teittisen y. m. lak. al. n:o 48, joita on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 16 sekä suuren valiokunnan mietinnössä n:o 40, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan ja sen jälkeen päätetään lakiehdotuksista.

Keskustelu:

Ed. Teittinen: Herra puhemies! — Täällä eduskunnassa on jouduttu viime aikoina useastikin keskustelemaan yhä vaikeammaksi käyvästä elintarviketilanteesta. Pohjasävynä on tällöin noissa keskusteluissa vieläkin ollut se eräisiin piireihin juurtunut ajatus ja usko, että kun vain säännöstelyjärjestelmää tarpeeksi tiukennetaan ja kun kontrolli, niinkuin täällä on lausuttu, entistä enemmän ulotetaan tuotantolähteille, niin elintarvikkeita tulee kaikille, jollei nyt aivan ylenmääräisesti, niin kyllä riittävästi. Yllykettä tälle uskolle on antanut se, että toisin paikoin on satuttu saamaan takavarikoiduksi joku huomattavampi määrä elintarvikkeita, josta on vedetty se johtopäätös, että kyllä niitä löytyy, kun ne vain saadaan esille. Eihän voida kieltää, etteikö huomattaviakin määriä elintarvikkeita kulkeutuisi salakauppaan, sillä sehän nyt on kaikille tunnettu asia. Mutta kun elintarvikkeita meillä on kokonaisuudessaan aivan riittämättömästi, niin eivät ne minkään kontrollin eikä säännöstelyn avulla tule riittäviksi. Päinvastoin kokemus on käsitykseni mukaan selvästi osoittanut, että kuta enemmän säännöstelyä tiukennetaan, sitä enemmän tarvikkeiden tuotanto vähenee. Lisääntynyt tuotanto on kuitenkin ainoa, joka voi tuoda helpotusta tilanteeseen, ja lisääntyneeseen tuotantoon päästään vain sensuuntaisilla toimenpiteillä, joista nyt on kysymys. Eräs amerikkalainen suuri teollisuusmies, joka tuntee maailman nykyisen elintarviketilanteen, on lausunut, että maailman jälleenrakentaminen on aloitettava maanviljelyksen tehostamisella. Tätä totuutta ei ole meidän maassamme tähän saakka ollenkaan ymmärretty, eikä näytä vieläkään ymmärrettävän. Koko sotien aikana ei ole tehty yhtään mitään elintarviketuotannon lisäämiseksi, ja kun nyt hallitus vihdoinkin huhtikuun lopulla antoi eduskunnalle esityksen, joka jotain tässä suhteessa merkitsisi, nimittäin esityksen varojen varaamisesta uudisraivauksista jaettavia palkkioita varten, käsiteltiin tämäkin esitys täällä niin hitaasti, että se oli vähällä jäädä tänä keväänä kokonaan laiksi tulematta. Ja kuitenkin nyt jos koskaan pitäisi uudisraivaustyöt olla niin tehokkaassa käynnissä kuin mahdollista, jos mielimme todellisesta nälänhädästä pelastua ja muutenkin saada taloutemme lähiaikojen kuluessa tasapainoon.

Hallituksen esitys ei myöskään ollut mielestäni sellainen, kuin sen nykyisessä tilanteessa olisi tullut olla. Tästä syystä teinkin aloitteen hallituksen esityksen täydentämiseksi eräillä selventävillä määräyksillä eri viljelystapoihin ja viljanluovutusmääriin nähden. Maatalousvaliokunta onkin lausunnoissaan, joihin valtiovarainvaliokunta on yhtynyt, katsonut, että nämä ajatukset, jotka aloitteessa esitettiin, olisi otettava lain täytäntöönpanossa huomioon, vaikkakaan ei ehdottanut lakiin vastaavia määräyksiä. Niinpä lausuu maatalousvaliokunta, että lähimpinä vuosina maamme tulee kipeimmin kaipaamaan uutta viljelysalaa. Tämän vuoksi olisi otettava harkittavaksi myöskin kaskeamis- ja peittoviljelystavan käytäntöön ottamista silloin kuin varsinaiseen raivaustoimintaan ei voida tai ei ole tarkoituksenmukaista ryhtyä. Samassa yhteydessä olisi kiireellisesti selvitettävä myös kysymys siitä, voitaisiinko ja miten tällaista viljelystapaa palkita.

Toisessa lausunnossaan taas maatalousvaliokunta lausuu olevansa sitä mieltä, ettei kaskeamalla ja peittoviljelyksellä viljeltyä alaa olisi luettava luovutuksen alaiseksi pelloksi, mutta että näin tuotettu vilja on kuitenkin luovutettava yleiseen kulutukseen.

Pidän kyllä valitettavana, ettei lakiin tullut näissä suhteissa riittäviä määräyksiä, mutta jos hallitus tosiaankin ottaa ne

toimeenpanomääräyksiä laatiessaan huomioon, niinkuin maatalousvaliokuntakin toivoo ja johon toivomukseen myöskin valtiovarainvaliokunta on yhtynyt, niin tulee asia sitäkin tietä autetuksi.

Siinä toivossa, että näin tosiaankin menetellään, en liittänyt valtiovarainvaliokunnan mietintöön vastalausetta, vaikkakin tämä kysymys kaikissa eri muodoissaan on mielestäni nykyhetken kaikkein tärkeimpiä taloudellisia kysymyksiämme.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Asian toisessa käsittelyssä päätetty hallituksen esitykseen pohjautuva lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi eräiden kuntien talouden järjestämisestä.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 37, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 7 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 41, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 16, jota on valmistelevasti käsitelty sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 5 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 42, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Heiniö: Sivistysvaliokunta on mietinnössään huomauttanut, että lakiesityksessä ei laisinkaan mainita tulevan eläinlääketieteellisen korkeakoulun paikkaa, vaan että se on jätetty avoimeksi, ja huomauttaa vielä, että korkeakoulun asettaminen pääkaupunkiin ei ole suinkaan mikään luonnollinen asia. Tässä mielestäni sivistysvaliokunta on osunut oikeaan, sillä tähän saakka tapahtunut keskitys pääkaupunkiin ei ole suinkaan aina ollut onneksi ja menestykseksi. Jo yksistään Helsingin asuntopula tuottanee vaikeuksia moneksi vuodeksi ja sitä paitsi liittyy tähän monia muitakin seikkoja. Sen vuoksi on ehkä syytä jättää hallituksen harkittavaksi eräitä toivomuksia paikkaan nähden. Sellaisena paikkakuntana voisin mainita Turun, jossa on kaksikin yliopistoa, toisissa niistä lääketieteellinen tiedekunta, joten tässä mielessä paikka tyydyttänee niitä ajatuksia, joita lausutaan sivistysvaliokunnan mietinnössäkin.

Toinen näkökohta olisi se, että siellä on riittävästi laboratorioita, joita tarvitaan

tällaisen koulun yhteydessä ja kolmanneksi Turku on laajan maanviljelysseudun keskus, josta tällainen eläinlääketieteellinen korkeakoulu tulee saamaan huomattavan paljon materiaalia opetustarkoituksiin. Näin ei suinkaan voida väittää Helsingissä olevan asianlaita. Jos Turku jostakin syystä ei tulisi kysymykseen, niin rohkenisin suositella erästä toista kaupunkia, nimittäin kotikaupunkiani Tamperetta, missä on suuret laboratoriot sikäläisissä oppilaitoksissa ja ennestään korkeakouluopetukselle erittäin sopivat muutkin mahdollisuudet. Se kin on laajan maanviljelysseudun keskus ja siellä myöskin ovat edellytykset olemassa hankkia elävää opetusmateriaalia, jota tällainen eläinlääketieteellinen korkeakoulu tarvitsee. Nämä toivomukset haluaisin merkitä pöytäkirjaan hallitukselle, joka myöhemmässä vaiheessa tulee ratkaisemaan korkeakoulun paikan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Poistoja päiväjärjestyksestä.

P u h e m i e s: Päiväjärjestyksestä poistetaan asiat 6)—8).

---

9) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta kasvatustieteellisen keskuslaitoksen perustamisesta.

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6 ja otetaan a i n o a a n k ä s i t t e l y y n siinä valmistelevasti käsitelty ed. Kankaisen y.m. toiv.al. n:o 133, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on tänään kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 10,00.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

---

39. Perjantaina 6 p. heinäkuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen istuntoon sekä lisäksi edustajat Koukkari ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat huomispäivän istunnosta yksityisasiain takia edustajat Ikonen, Suontausta, Kilpeläinen, Rantamaa, Bryggari, Myllymäki, V. Leskinen ja M. Pekkala sekä virkamatkan takia ed. Takki.

Valtakunnanoikeuden jäsenten valitseminen.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi jättää eduskunnan valitsijamiesten tehtäväksi valtakunnanoikeuden jäsenten vaalista vuonna 1945 tänään annetun lain mukaisesti valita toimikaudeksi, joka alkaa, kun vaali on toimitettu, ja kestää vuoden 1948 loppuun, valtakunnanoikeuteen kuusi jäsentä sekä varajäsenen kullekin heistä.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Valiokuntien jäsenet.

Puhemies: Niinikään ehdottaa puhemiesneuvosto, että eduskunta jättäisi valitsijamiesten tehtäväksi valita edesmenneen edustaja Uusisalmen jälkeen jäsenen kulkulaitosvaliokuntaan ja varajäsenen maatalousvaliokuntaan.

Ehdotus hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Kaijalainen: Valitsijamiesten kokous pidetään eduskunnan istuntosalissa tänään kello 20. Tässä kokouksessa toimitetaan valtakunnaoikeuden jäsenten vaali sekä suoritetaan valiokuntien täydennysvaalit. Ehdokaslistat valtakunnanoikeuden jäsenten vaalia varten on jätettävä allekirjoittaneelle, valitsijamiesten puheenjohtajalle, tänään viimeistään ennen kello 16. Tässä tarkoituksessa olen tavattavissa kello 15,30:sta lähtien kello 16:een edustajain työhuoneessa n:o 43.

Ed. Hetemäen y. m. kysymys, joka koskee maanhankintalain nojalla maanluovutusvelvollisille annettavien valtion velkasitoumuksien inflatiotakuuta, ja maatalousministeri Luukan siihen antama vastaus.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna saapunut maatalousministeri Luukan vastaus ed. Hetemäen y. m. kysymykseen, joka koskee maanhankintalain nojalla maanluovutusvelvollisille annettavien valtion velkasitoumuksien inflatiotakuuta.

Tämä kysymys on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymys ja siihen annettava vastaus ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Maanhankintalain 65 §:n 1 ja 2 momentin mukaan on sanotun lain tarkoituksiin käytetylle alueelle ja osuudelle etuuksineen samoinkuin rakennuksille sekä rakennus- ja kotitarvepuille määrättävä se paikkakunnan kohtuullinen käypä hinta, mikä niillä on katsottava olleen 31 päivänä joulukuuta 1944 siihen tarkoitukseen käytettyinä, mihin ne luovutetaan. Saman lain 66 §:n 1 ja 2 momentin mukaan suoritetaan vapaaehtoisesti luovutettujen alueiden ja etuuksien hinta 10 vuoden kuluttua asettamispäivästä eräytyvillä viisi ja puoli sadalta korkoa kasvavilla sekä pakkolunastettujen alueiden ja etuuksien hinta 15 vuoden kuluttua asettamispäivästä eräytyvillä neljä sadalta korkoa kasvavilla valtion velkasitoumuksilla. Näille velkasitoumuksille ei ole määrätty sellaista takuuta rahan arvon alenemista vastaan, kuin mitä toisen korvauslain mukaan annettaviin korvausobligatioihin nähden on säädetty, sitomalla niitten arvo sanotun lain 22 §:n 4 momentin mukaan kotimaisten tavarain tukkuhintaindeksin vaihteluihin. Maanhankintalakia eduskunnassa käsiteltäessä huomautettiinkin siitä, että maanluovuttajat ja maansaajat siten saatetaan erilaiseen asemaan. Tällaisella järjestelyllä on sitäpaitsi laajempikin kuin pelkkä oikeudellinen merkitys. Odotettiin, että rahan arvon jatkuva aleneminen, kuten valtiovallankin taholta vakuutettiin, voitaisiin estää. Kehitys on kuitenkin viime kuukausina kiihtyvällä vauhdilla kulkenut rahan arvon vakavuuden kannalta yhä epäedullisempaan suuntaan. Kotimaisten tavarain tukkuhintaindeksi on v. 1944 lopusta huhtikuun loppuun 1945 kohonnut luvusta 314 lukuun 343, eli yli 9 % ja nousu on toukokuussa jatkunut. Arvopaperipörssissä myytyjen ja realiomaisuutta edustavien osakkeitten yleisindeksi on vuoden alusta toukokuun loppuun noussut 249:stä 467:ään, eli 86 %. Hallituksen toimenpiteistä on palkkoja samana aikana korotettu ainakin 25—30 % ja uusia korotuksia ilmoitetaan olevan tulossa. Jos tällainen kehityssuunta, niinkuin on pelättävissä, edelleen jatkuu, on seurauksena, että mainituilla valtion velkasitoumuksilla 10 ja 15 vuoden kuluttua ei ole mitään realiarvoa ja että maanhankintalain toteuttamisesta siten käyvällä hinnalla tapahtuvan pakkolunastuksen sijasta muodostuukin vastikkeeton pakkoluovutus. Tämä merkitsisi myös sitä, että välirauhansopimuksella luovutetuista alueista johtuva taloudellinen menetys siirrettäisiin suurimmalta osalta Kanta-Suomen maanomistajain kannettavaksi. Toisen omaisuudenluovutusverolain 5 §:n 2 momentissa on tosin maanomistajalle, joka siirtoväen pikaasutuslain tai maanhankintalain nojalla on luovuttanut enemmän kuin 8 % maaomaisuudestaan, myönnetty sellainen etu, ettei sanotun omaisuuden arvoa mainittua veroa myöhemmin määrättäessä saa korottaa vuoden 1944 lopussa olleesta arvosta, mutta tämä etu on mitätön niiden menetysten rinnalla, mitkä valtion velkasitoumusten arvon jatkuva aleneminen aiheuttaisi.

Maanhankintalain 66 §:n 3 momentin mukaan voidaan luovutushinta suorittaa kokonaan tai osaksi korvausobligatioilla tai rahassa, sen mukaan kuin valtioneuvosto määrää. Eduskunta lausui lisäksi toivomuksen, että valtioneuvosto käyttäessään tätä valtuuttaan määräisi edellä mainittuja indeksitakuuta vailla olevia valtion velkasitoumuksia käytettäväksi ainoastaan sen lunastushinnan osan maksamiseen, joka ei ylitä maanluovuttajille toisessa omaisuudenluovutusverotuksessa määrättävää „hintaa". Saman pykälän 4 ja 5 momentissa on lisäksi säännöksiä arvokkaan puuston osittaisesta sekä lunastetun sadon ja pakkotilauksella otettujen tavarain kokonaan rahalla maksamisesta. Nämäkin poikkeussäännökset ovat riittämättömät sen epäkohdan korjaamiseksi, minkä rahan arvon jatkuva aleneminen on kerrotuin tavoin aiheuttanut. Ainoa keino asian saattamiseksi oikealle tolalle on inflatiotakuun antaminen kiireellisesti maanhankintalain perusteella annettaville valtion velkasitoumuksille, jollaista toimenpidettä jo aikaisemminkin, ennen viime kuukausina tapahtunutta rahan arvon alenemista, pidettiin tarpeellisena. Niinpä on maanhankintalain toimeenpanoasetukseen otettu säännös inflatiotakuun

antamisesta sellaisen eläkkeen vuosimaksuille, joka maanhankintalakia toimeenpantaessa ei jää tilan rasitukseksi.

Edellä lausutun nojalla pyydämme valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin viitaten esittää Herra Puhemiehen välityksellä hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavat kysymykset:

> Onko hallitus kiinnittänyt huomiota siihen rahan arvon jatkuvasta alenemisesta johtuvaan seuraamukseen, että maanhankintalain nojalla maata otettaessa luovutusvelvolliset tulevat menettämään omaisuuttaan käypää arvoa huomattavasti alhaisemmasta hinnasta, ehkäpä käytännöllisesti katsoen ilmaiseksikin, koska sanotun lain mukaan annettaville velkasitoumuksille ei ole säädetty samanlaista inflatiotakuuta kuin korvausobligatioille; sekä
>
> onko hallitus suunnitellut sellaisen esityksen antamista eduskunnalle, että mainituille valtion velkasitoumuksille säädettäisiin inflatiotakuu siltä osalta, jota maanluovuttajat eivät tarvitse toisen omaisuudenluovutusveron maksamiseen, tai onko valtioneuvosto aikonut määrätä tämän osan luovutushintaa suoritettavaksi aina korvausobligatioilla, taikka mihin muihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä saattaakseen näiden velkasitoumusten arvon rahan arvon vaihteluista riippumattomaksi.

Helsingissä kesäkuun 8 päivänä 1945.

Päiviö Hetemäki. Sulo J. Teittinen.
J. Koivisto. Martti O. Kölli.
Ture Hollsten.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemiehelle jättämässään kirjelmässä ovat edustaja Hetemäki y. m. pyytäneet valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin nojalla saada Herra Puhemiehen kautta saattaa asianomaisen hallituksen jäsenen tietoon seuraavat kysymykset:

> Onko hallitus kiinnittänyt huomiota siihen rahan arvon jatkuvasta alenemisesta johtuvaan seuraamukseen, että maanhankintalain nojalla maata otettaessa luovutusvelvolliset tulevat menettämään omaisuuttaan käypää arvoa huomattavasti alhaisemmasta hinnasta, ehkäpä käytännöllisesti katsoen ilmaiseksikin, koska sanotun lain mukaan annettaville velkasitoumuksille ei ole säädetty samanlaista inflatiotakuuta kuin korvausobligatioille; sekä
>
> onko hallitus suunnitellut sellaisen esityksen antamista eduskunnalle, että mainituille valtion velkasitoumuksille säädettäisiin inflatiotakuu siltä osalta, jota maanluovuttajat eivät tarvitse toisen omaisuudenluovutusveron maksamiseen, tai onko valtioneuvosto aikonut määrätä tämän osan luovutushintaa suoritettavaksi aina korvausobligatioilla, taikka mihin muihin toimenpiteisiin hallitus aikoo ryhtyä saattaakseen näiden velkasitoumusten arvon rahan arvon vaihteluista riippumattomaksi.

Tämän johdosta saan kunnioittaen esittää seuraavaa:

Maanhankintalain 66 §:n 1 ja 2 momentin mukaan suoritetaan valtiolle maanhankintalain nojalla luovutettujen tai pakkolunastettujen alueiden ja osuuksien sekä rakennuksien ja rakennuspuiden hinta valtion velkasitoumuksilla.

Valtion velkasitoumusten käyttämisestä on annettu määräyksiä 5 päivänä toukokuuta 1945 annetussa laissa maanhankintalain mukaan annettavista valtion velkasitoumuksista. Sanotun lain mukaan voi velkasitoumusten saaja tai se, jolle saaminen on siirtynyt perintönä tai testamentin nojalla tahi seuraantonsa puolesta niihin verrattavalla saannolla, käyttää niitä nimellismäärästä toisen omaisuudenluovutusveronsa, samoinkuin lunastuksen- tai luovutuksenalaista tai sen kanssa omistusoikeuden siirtymishetkellä yhdysviljelyksessä olevaa kiinteistöä tai sen osaa rasittaneiden kiinnitysvelkojen ja maksamattoman kauppahinnan maksamiseen. Lisäksi on valtioneuvosto oikeutettu määräämään, että valtion velkasitoumuksia voidaan käyttää muidenkin valtiolle tulevien suoritusten kuin omaisuudenluovutusveron maksamiseen.

Velkasitoumuksia saaneen maan luovuttajan eduksi on toisen omaisuudenluovutusverolain 5 §:n 2 momentissa määrätty, että sellaisen maatalouskiinteistön arvo, joka kuuluu maanhankintalain tai siirtoväen pika-asutuslain nojalla omaisuuttaan luovuttaneelle verovelvolliselle, ei verovuoden 1944 jälkeen toimitettavissa omaisuudenluovutusverotuksissa määrätä suuremmaksi kuin verovuoden 1944 omaisuudenluovutusverotuksessa, kuitenkin ehdolla, että luovutetun omaisuuden arvo on vähintään kahdeksan sadalta viimeksi mainitussa verotuksessa luovuttajan omistamalle maatalouskiinteistölle määrätystä arvosta.

Maanhankintalain 66 §:n 3 momentissa on valtioneuvosto oikeutettu määräämään, minkä mukaan luovutus- tai lunastushinta „voidaan suorittaa osaksi tahi kokonaan korvausobligatioilla tai rahassa". Saman pykälän 4 momentin mukaan on valtioneuvoston myös tarkemmin määrättävä, mikä osa hinnasta on suoritettava rahassa milloin alueella oleva puusto on keskimääräistä huomattavasti arvokkaampi. Näissä lainkohdissa edellytetyn päätöksen on valtioneuvosto antanut 28 päivänä kesäkuuta 1945. Päätöksen sisältö on seuraava:

Milloin kysymyksessä on vapaaehtoinen luovutus ja tämä on tapahtunut katselmuksen alkuvaiheessa, suoritetaan yksityiselle henkilölle, joka perheineen itse tilalla asuen viljelee tilaa ja saa siitä pääasiallisen toimeentulonsa tai on tällaiseen verrattava, hinta 20,000 markan määrään saakka rahassa. Mikäli luovuttajan taloudellinen asema on erikoisen hyvä, suoritetaan hinta kuitenkin kokonaan valtion velkasitoumuksilla. Jos luovuttajan taloudellinen asema on heikko, voidaan muissakin kuin edellä mainituissa tapauksissa suorittaa sanottu 20,000 markan enimmäismäärä rahassa. Vuokraoikeuden, pysyväisen hallintaoikeuden ja muun sellaisen oikeuden haltijalle oikeuden menetyksestä suoritettava korvaus maksetaan rahassa. Milloin kiinteistö on omistajalle tai vuokramiehelle hänen toimeentuloansa varten erityisen tarpeellinen tai jos se erityisistä sosiaalisista syistä harkitaan välttämättömäksi, voidaan enintään viisikymmentä sadalta hinnasta tai korvauksesta maksaa rahassa tai korvausobligatioissa taikka osaksi kummassakin. Lisäksi on k. o. valtioneuvoston päätöksessä määräyksiä siitä, mikä osa keskimääräisesti arvokkaamman puuston hinnasta on suoritettava rahassa.

Ainakaan toistaiseksi ei hallitus ole suunnitellut esityksen antamista eduskunnalle inflatiotakuun myöntämisestä valtion velkasitoumuksille tai ryhtynyt muihin toimenpiteisiin näiden velkasitoumusten arvon saattamiseksi riippumattomaksi rahan arvon vaihtelusta. Hallitus tulee kuitenkin tarkoin seuraamaan tilanteen kehitystä sekä kiinnittämään huomiota kaikkiin seikkoihin, jotka voivat vaikuttaa asiaan.

Helsingissä 5 päivänä heinäkuuta 1945.

Maatalousministeri *Eemil Luukka.*

Till Riksdagens Herr Talman.

I en till Herr Talmannen inlämnad skrivelse hava riksdagsman Hetemäki m. fl. i stöd av 37 § 1 mom. riksdagsordningen anhållit om, att genom Herr Talmannen få bringa till vederbörande medlems av statsrådet kännedom följande frågor:

Har regeringen uppmärksammat de följder av penningvärdets fortgående nedgång, vilka föranletts därav, att vid överlåtelse av jord enligt jordanskaffningslagen de överlåtelseskyldiga komma att frånhändas sin egendom till ett pris, vilket är betydligt lägre än det gängse värdet, kanske praktiskt sett nästan vederlagsfritt, enär de skuldförbindelser, vilka enligt sagda lag utgivas, icke tillerkänts en sådan inflationsgaranti, vilken stadgas för ersättningsobligationerna; samt

har regeringen planerat avlåtandet av en sådan proposition till riksdagen, enligt vilken sagda skuldförbindelser skulle tillerkännas inflationsgaranti för den del de av jordöverlåtaren icke användas till betalning av den andra förmögenhetsöverlåtelseskatten, eller ämnar statsrådet förordna, att denna del av överlåtelsepriset alltid erlägges i ersättningsobligationer, eller vilka andra åtgärder har statsrådet för avsikt att vidtaga, på det att dessa skuldförbindel-

ser måtte göras oberoende av penningvärdets växlingar?

På grund härav får jag vördsamt framhålla följande:

Jämlikt jordanskaffningslagens 66 § 1 och 2 mom. erlägges priset för på grund av denna lag till staten överlåtna eller tvångsinlösta områden och andelar ävensom byggnader och byggnadsvirke uti statens skuldförbindelser.

Beträffande användandet av statens skuldförbindelser har förordnats uti lagen av den 5 maj 1945 om skuldförbindelser, som skola utgivas jämlikt jordanskaffningslagen. Enligt sagda lag kan den, som mottagit skuldförbindelser, så ock den, på vilken fordran övergått genom arv eller testamente eller med avseende på successionen med dem jämförligt fång, till nominella beloppet använda förbindelserna till betalning av den andra förmögenhetsöverlåtelseskatten ävensom till betalning av intecknad gäld och ogulden köpeskilling, som belasta tvångsinlösen eller överlåtelse underkastad fastighet eller vid tiden för äganderättens övergång med denna i sambruk varande fastighet. Därjämte äger statsrådet rättighet att bestämma, att statens skuldförbindelser kunna användas jämväl vid fullgörandet av andra betalningar till staten än erläggandet av förmögenhetsöverlåtelseskatt.

Till fromma för jordöverlåtare, som mottagit skuldförbindelser, har uti 5 § 2 mom. lagen om en andra förmögenhetsöverlåtelseskatt förordnats, att värdet av sådan lantbruksfastighet, som tillhör skattskyldig, vilken i stöd av jordanskaffningslagen eller lagen om snabbkolonisation av den förflyttade befolkningen överlåtit förmögenhet, icke vid förmögenhetsöverlåtelsebeskattningar, som verkställas efter skatteåret 1944, må fastställas till högre belopp än vid förmögenhetsöverlåtelsebeskattningen skatteåret 1944, dock på villkor, att den överlåtna förmögenhetens värde utgör minst åtta för hundra av det vid sistnämnda beskattning den överlåtaren tillhöriga lantbruksfastigheten åsatta värdet.

Uti jordanskaffningslagens 66 § 3 mom. är statsrådet berättigat att bestämma, enligt vilka grunder priset för överlåtelse eller tvångsinlösen må kunna till en del eller helt erläggas i ersättningsobligationer eller penningar. Enligt samma paragrafs 4 mom. tillkommer det även statsrådet att närmare bestämma, vilken del av priset bör erläggas i penningar, då det på området befintliga trädbeståndet har ett avsevärt större värde än det genomsnittliga. Uti dessa lagrum förutsatt beslut har statsrådet utfärdat den 28 juni 1945. Beslutet innehåller följande:

Då fråga är om frivillig överlåtelse och denna har inträffat i ett tidigare stadium av värderingsförrättningen, erlägges åt enskild person, vilken jämte sin familj själv är bosatt på lägenheten och bebrukar densamma och av den får sin huvudsakliga utkomst eller är jämställd med en dylik, priset i penningar intill ett belopp om högst 20,000 mark. Är överlåtarens ekonomiska ställning särskilt god, bör likväl hela priset erläggas i statens skuldförbindelser. Är överlåtarens ekonomiska ställning svag, kan även uti andra än förenämnda fall ovansagda maximibelopp om 20,000 mark erläggas i penningar. Ersättning, som erlägges till innehavaren av legorätt, ständig besittningsrätt eller annan sådan rätt för rättighetens förlust, erlägges i penningar. Är fastighet för ägaren eller innehavaren med hänsyn till hans utkomst synnerligen nödig eller prövas det av särskilda sociala orsaker nödvändigt, kan högst 50 procent av priset eller ersättningen utbetalas i penningar eller ersättningsobligationer eller delvis i båda. Därjämte innehåller ifrågavarande statsrådsbeslut bestämmelser därom, vilken del av det genomsnittligt värdefullare trädbeståndets pris skall erläggas i penningar.

Tills vidare har regeringen icke övervägt avlåtandet av proposition till riksdagen beträffande beviljandet av inflationsgaranti för statens skuldförbindelser eller vidtagit andra åtgärder för att göra dessa skuldförbindelsers värde oberoende av penningvärdets växlingar. Regeringen kommer dock att noggrant följa med lägets utveckling samt beakta alla de omständigheter, som kunna inverka på saken.

Helsingfors den 5 juli 1945.

Lantbruksminister *Eemil Luukka.*

Eduskunnan istuntojen keskeyttäminen.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta valtiopäiväjärjestyksen 19 §:n nojalla päättäisi keskeyttää istuntonsa huomenna ja kokoontua jatkamaan vuoden 1945 varsinaisia valtiopäiviä tiistaina ensi elokuun 28 päivänä kello 15, ellei puhemies katso olevan syytä jo sitä ennen kutsua eduskuntaa koolle.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on huomenna kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 14,11.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

40. Lauantaina 7 p. heinäkuuta 1945

kello 10.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi toinen varapuhemies Vesterinen sekä edustajat Alestalo, G. Andersson, von Born, Brander, Bryggari, J. Hakala, Heikkilä, Heiniö, Hiekkala, Hirvensalo, Hollsten, Huhta, Ikonen, Jern, Jokinen, Kankainen, P. Karjalainen, Kekkonen, Kilpeläinen, Kilpi, E. Koivisto, Kuusela, Leino, P. Leskinen, V. Leskinen, Luukka, H. Manninen, Myllymäki, Mäkelä, Mäkinen, Niukkanen, Okko, Paavolainen, Paksujalka, M. Pekkala, Peltonen, Pyy, J. Raatikainen, Rantamaa, Ryömä, Räisänen, Saariaho, Sarlin, Seppälä, Sergelius, Sillanpää, Suontausta, Svento, Söderhjelm, Tainio, Takki, Turunen, Vilhula, A. Wirtanen ja Östenson.

Ilmoitusasiat:

Puhemies: Eduskunnan sihteeri lukee valitsijamiehiltä saapuneet kaksi kirjelmää.

Valtakunnanoikeuden jäsenet ja varajäsenet toimikaudeksi vuoden 1948 loppuun.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan valitsijamiehet

---

6 päivänä heinäkuuta 1945.
N:o 6.

Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet täten kunnioittaen saattavat Eduskunnan tietoon, että he tänään ovat Eduskunnan päätöspöytäkirjansa 1 §:n kohdalla samana päivänä antaman kehoituksen mukaisesti valinneet valtakunnanoikeuteen kuusi jäsentä ja varajäsenen kullekin heistä valtakunnanoikeuden jäsenten vaalista vuonna 1945 tänään annetun lain edellyttämäksi toimikaudeksi, joka kestää vuoden 1948 loppuun.

Valituiksi ovat tulleet:

Asikainen, Albin, maanviljelijä, kunnallisneuvos ja hänen varamiehekseen Riikonen, Lauri, varatuomari,

Hakala, Kalle, kansanedustaja, sanomalehdentoimittaja ja hänen varamiehekseen Helo, Johan, ministeri,

Ahmavaara, Arvi, kihlakunnatuomari ja hänen varamiehekseen Turja, Ernsti Aleksanteri, maanviljelijä, kunnallisneuvos,

Leino, Yrjö, ministeri ja hänen varamiehekseen Pekkala, Eino, lakit. kand.,

Lindman, Sven, professori ja hänen varamiehekseen Rydman, Eero, kaupunginjohtaja, sekä

Reinikainen, Oskar Brynolf, lääkintöhallituksen pääjohtaja ja hänen varamiehekseen Laisaari, Mauno Kalervo, varatuomari.

Valitsijamiesten puolesta:

Lauri Kaijalainen.

Viljo Rantala.

Valiokuntien jäsenet.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan valitsijamiehet

---

6 päivänä heinäkuuta 1945.
N:o 7.

Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet täten kunnioittaen saattavat Eduskunnan tietoon, että he tänään ovat Eduskunnan päätöspöytäkirjansa 2 §:n kohdalla samana päivänä antaman kehoituksen mukaisesti valinneet edesmenneen ed. Uusisalmen jälkeen jäsenen kulkulaitosvaliokuntaan ja varajäsenen maatalousvaliokuntaan ja että valituksi on tullut:

jäseneksi kulkulaitosvaliokuntaan ed. Karppinen, ja

varajäseneksi maatalousvaliokuntaan ed. Karppinen.

Valitsijamiesten puolesta:

Lauri Kaijalainen.

Viljo Rantala.

Puhemies: Eduskunta päättänee ilmoittaa valtakunnanoikeuden jäsenten vaalin tuloksesta hallitukselle ja valtakunnanoikeuden puheenjohtajalle.

Hyväksytään.

Puhemies: Täysistunto on päättynyt.

Täysistunto lopetetaan kello 10,15.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

41. Tiistaina 7 p. elokuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Karppinen, Lehtokoski, V. Leskinen, Nevalainen, Sergelius ja Svento.

Ilmoitusasiat:

Puhemiehen muistosanat konekirjoittaja, neiti Elli Marsiosta.

Puhemies: Kokoontuessamme eduskuntatyötä jatkamaan on saapunut tieto, että eduskunnan toimenhaltijain keskuudesta on eilen illalla poistunut suomalaisen pikakirjoituskanslian konekirjoittaja, neiti Elli Marsio. 28 vuoden aikana on hän erittäin tunnollisesti hoitanut tehtäviään eduskunnassa. Vainajan muistoa eduskunta kunnioittaa hetken hiljaisuudella.

Puhemiehen muistosanoja kuuntelevat edustajat seisoaltaan.

Hetken hiljaisuus.

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain vuoksi ed. Karppinen, tämän kuun 9 päivään saakka ulkomaamatkan takia ed. Nevalainen, tämän kuun 10 päivään saakka yksityisasiain takia ed. Lehtokoski, viiden päivän ajaksi sairauden vuoksi ed. V. Leskinen ja viikon ajaksi ulkomaamatkan takia ed. Sergelius.

Uusi hallituksen esitys.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella tältä päivältä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 46, joka nyt on edustajille jaettu.

Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1943.

Puhemies: Vielä ilmoitetaan, että eduskunnalle on saapunut valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1943, mikä kertomus on edustajille jaettu.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on tänään kello 15,30.

Täysistunto lopetetaan kello 15,15.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

42. Tiistaina 7 p. elokuuta 1945

kello 15,30.

Päiväjärjestys:

Ilmoituksia.

Siv.

Esitellään.

Hallituksen esitys n:o 46 lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon 717

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen istuntoon.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotuksen lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon

sisältävä hallituksen esitys n:o 46 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Valtiovarainministeri Törngren: Herra puhemies! — Koska viime kesäkuun 19 päivänä työpalkkojen säännöstelystä annettu valtioneuvoston päätös, jonka tarkoituksena on vakaannuttaa palkat tasolle, joka takaa työntekijöille kohtuullisen ja hänen työtään vastaavan toimeentulon, ei koske julkisoikeudellisessa työsuhteessa olevien palkkoja, on luonnollista, että näidenkin ryhmien palkat on järjestettävä.

Julkisoikeudellisessa työsuhteessa olevien ryhmistä muodostavat valtion viran- ja toimenhaltijat huomattavan osan. Vakinaisia viran- ja toimenhaltijoita on nimittäin nykyjään noin 47,000 ja ylimääräisiä noin 18,000 eli yhteensä 65,000. Näin suuren virkamieskunnan palkan järjestely merkitsee tietenkin suurta lisärasitusta valtion taloudelle. Se on kuitenkin kannettava.

Hallituksen esitystä valmisteltaessa on päänäkökohtana otettu huomioon, että palkat on järjestettävä samojen periaatteiden mukaan kuin työpalkkoja kesäkuussa säännösteltäessä. Valtion palkat eivät olennaisesti saa poiketa yksityisoikeudellisessa työsuhteessa olevien vastaavien työntekijäryhmien palkoista. Vaikkakin valtion palveluksessa olevilla viranhaltijoilla on erinäisiä etuja, joita muilla ei ole, on kuitenkin pidetty kohtuullisena, että yleistä palkkatasoa ei alitettaisi. Yhtä tärkeänä on toisaalta pidetty, että tasoa ei ylitettäisi. Ellei tästä pidetä kiinni, vaarannetaan mahdollisuus pitää kesäkuun yleinen palkansäännöstelypäätös voimassa. Koska kuitenkin tämän palkan säännöstelypäätöksen tarkoituksena oli työpalkkojen lopullinen järjestely, merkitsisi sen muuttaminen joutumista yhä pitemmälle inflation tielle. On kuitenkin selvää, ettei uusia palkankorotusvatimuksia voida ajanpitkään estää, ellei mitä kiireimmin ryhdytä jyrkkiin toimenpiteisiin markan jäljelläolevan arvon säilyttämiseksi. Näitä toimenpiteitä suunnitellaankin parhaillaan valtiovarainministeriössä kiireellisessä järjestyksessä. Toimenpiteitä on kuitenkin tarkoin harkittava, koska taloudelliseen elämään puuttuminen aina on arkaluontoinen asia. Toimenpiteiden tulee olla sellaisia, että niistä todella on apua niin,

ettei niiden takia ajan mittaan jouduta ojasta allikkoon.

Koska viran- ja toimenhaltijain palkat, nyt ehdotetut korotukset huomioon ottaen, tulevat nousemaan noin 7,5 miljaardiin markkaan vuodessa ja näin ollen muodostavat noin 1/4 valtion kaikista menoista, on lähitulevaisuudessa harkittava, millä tavoin työtehoa valtion laitoksissa voitaisiin lisätä niin, että virkamieskuntaa voitaisiin vähentää. Kuta suuremmaksi summaksi valtion palkkamenot kasvavat, sitä tärkeämmäksi muodostuu tämän asian tutkiminen ja järjestäminen. Samalla kuin tällä tavalla valtion menoja voitaisiin supistaa, olisi mahdollista maksaa jäljellejääneille tyydyttävämpi palkka kuin nykyisin.

Valtion taloudellinen tila on, niinkuin arvoisat kansanedustajat itsekin tietävät, onnettomien sotien takia muodostunut sellaiseksi, että jokainen uusi menoerä vaarantaa valtiotalouden tasapainoa. En tahdo kuitenkaan tässä yhteydessä yksityiskohtaisemmin puuttua tähän asiaan, koska se saattaa sopivimmin tapahtua valtion tulo- ja menoarviokäsittelyn yhteydessä. Haluan ainoastaan ohimennen mainita, että valtionmenojen otaksutaan niitten lisämenoesitysten johdosta, jotka tänä vuonna jo on ehditty eduskunnalle tehdä, tänään annettu esitys mukaan luettuna, tulevan ylittämään tulot noin 4—5 miljaardilla markalla. Tämä aukko on jollakin tavalla täytettävä. Tehtävä ei ole helppo, koska verorasitusta tuskin enää voidaan lisätä ja valtion obligatioidenkin myynti on suuresti vaikeutunut inflation takia. Vajaus on kuitenkin täytettävä, jos tahdotaan estää valtion menojen jatkuva rahoittaminen setelien painattamisella. Tämä on ensiluokkaisen tärkeä tehtävä. Siitä riippuu suureksi osaksi selviytymisemme nykyisestä taloudellisesta ahdinkotilasta. Siitä on selviydyttävä, mutta siihen tarvitaan äärimmäistä säästäväisyyttä valtion taloudessa sekä lisättyä työtehoa kaikilla taloudellisen toiminnan aloilla. Vasta sitten voidaan tuotantoelämää elvyttää ja välttämätön tuonti saada aikaan lisätyn viennin avulla.

Tilanne on vakava, hyvin vakava, mutta se ei ole lohduton. Sota on kestetty. Nyt on työllä ja tarmolla kestettävä ja saavutettava rauha ja rakennettava isänmaallemme valoisa tulevaisuus, joka takaa köyhimmillekin ihmisarvoisen olemassaolon.

Mainitsin jo, että esillä olevaa esitystä laadittaessa on pidetty silmällä kesäkuun työpalkkojen säännöstelystä annettua päätöstä. Tämän periaatteen mukaan hallitus ehdottaa viran ja toimen haltijoille maksettavaksi uutta kalliinajanlisää, joka alimmassa palkkausluokassa merkitsee 24,000 markan palkankorotusta vuodessa. Tästä määrästä kalliinajanlisä vähitellen suurenee, niin että se ylimmissä palkkausluokissa saavuttaa 36,000 markan rajan. Verrattuna vuoden 1939 palkkatasoon merkitsee tämä korotus alimmassa luokassa 450,7 %, jos otetaan huomioon peruspalkka ja kalliinajanlisä, mutta 515 %:n lisäystä, jos otetaan huomioon myös kalliinpaikanlisä. Ylimmässä palkkausluokassa ovat vastaavat prosenttimäärät 152 ja 159,2 %. Vertailuksi mainittakoon, että ruumiillisen työn tekijäin palkkojen nousu vuoden 1939 tasosta sosiaaliministeriön palkkausosaston ilmoituksen mukaan, huomioon ottamatta urakka-ansioita vaihtelee miehiin nähden 200—350 % ja naisiin nähden 300—500 %, jos tietenkin poikkeuksia on sekä ylittävään että alittavaan suuntaan. Nyt esitettyjen, kalliinajanlisien aiheuttama kokonaismeno nousee tältä vuodelta, huomioon ottaen, että hallitus ehdottaa palkanlisät suoritettaviksi tannehtivasti kesäkuun 1 päivästä lukien noin 1,504,000,000 markkaan. Ensi vuoden talousarviossa tämä määrä nousee 2,578,000,000 markkaan.

Hallitus on tietoinen siitä, että tämä esitys, joka on katsottava kompromissiehdotukseksi monien eri taholta tehtyjen ehdotusten välillä, on kaavamainen, ja sen takia ei ehkä tyydytä kaikkia viran- ja toimenhaltijoita. Tarkemman esityksen laatiminen on kuitenkin tällä haavaa ollut mahdotonta, koska se olisi edellyttänyt koko palkkajärjestelmän tarkistamista. Tähän kuitenkaan ei ole ollut aikaa. Tahdon kuitenkin mainita, että tätä tarkistusta suorittamaan on asetettu komitea, joka toivottavasti lähiaikoina saa työnsä valmiiksi. Tämän jälkeen asia otetaan käsiteltäväksi valtiovarainministeriössä.

Koska hallituksen siis on täytynyt tyytyä kaavamaiseen esitykseen, on hallitus esitykseensä sisällyttänyt momentin, jonka mukaan, jos eduskunta sen hyväksyy, valtioneuvostolla on oikeus mikäli jonkin viran- tai toimenhaltijaryhmän palkkaus ei tämänkään palkkajärjestelyn jälkeen vas-

taa heihin rinnastettavien työntekijöiden palkkoja, määrätä kalliinajanlisät yleisistä määräyksistä poikkeavasti. Tämän momentin nojalla on hallituksella mahdollisuus kuitenkin vain poikkeustapauksissa ja erittäin painavista syistä korottaa etenkin vastuunalaisissa toimissa työskentelevien palkat yli sen, mitä esityksessä ehdotetaan.

Hallituksen esityksen mukaan suoritettaisiin kalliinajanlisää ei ainoastaan peruspalkkaisille viran ja toimen haltijoille, vaan myöskin ylimääräisille ja sopimuspalkkaisille. Niinikään korotus tulisi koskemaan sekä maalaiskansakoulujen opettajia että valtion oppikoulujen tuntiopettajia. Esitykseen sisältyvät tämän lisäksi valtionapua saavien yksityisten oppilaitosten sekä muiden järjestöjen ja laitosten palveluksessa olevat toimihenkilöt. Valtion eläkkeet ja eläkekassojen leski- ja orpoeläkkeet ehdotetaan myöskin korotettaviksi. Näitä varten on valtion mainituille kassoille suorittamaa avustusta lisättävä.

Koko nykyistä palkkapolitiikkaamme arvosteltaessa on muistettava — josta jo edellä sivumennen huomautin — että kaksi veristä sotaamme on suuresti köyhdyttänyt maatamme. Maamme parhain työvoima on useita vuosia ollut poissa tuotannollisesta työstä. Valtavia aineellisia arvoja on tuhottu ja välttämättömätkin taloudelliset tehtävät ovat jääneet hoitamatta. Kansallistulomme on tämän takia suuresti pienentynyt. Tämä merkitsee, ettei entistä elintasoamme voida saavuttaa, korotettiinpa palkat miten korkeiksi tahansa. Tämä on kansan ymmärrettävä. Vain siinä tapauksessa, että palkankorotuksia vastaa lisätyn tuotannon ja lisätyn tuonnin johdosta suurentunut tavaramäärä, on palkankorotuksilla jotain voitettavissa. Se mikä on ollut saavutettavissa tuotantolaitosten voitonmarginaalin supistamisella, on jo saavutettu — ehkäpä eräitä pieniä poikkeustapauksia lukuunottamatta — ja palkankorotuksina jaettu työläisille.

Koska emme enää palkankorotuksilla voi parantaa palkannauttijain asemaa, on meidän viisaampaa pysyttää palkat saavutetulla tasolla ja muilla keinoin koetettava vähitellen nostaa reaalipalkkoja. Tämä on tietenkin — ennenkuin tuotanto ja tuonti saadaan elpymään — tätä nykyä vaikeata, tahtoisin sanoa mahdotonta. Köyhtymisestämme emme pääse ilman uutteraa työtä ja säästämistä. On ymmärrettävissä, jos kansamme tuntee väsymystä sotavuosien jälkeen, mutta koska vihdoinkin olemme päässeet irti onnettomasta sodastamme, pitäisi tämänkin seikan voida kiihoittaa meitä ponnistamaan kaikki voimamme asemamme parantamiseksi.

Inflation jatkuminen on kuitenkin kaikin voimin estettävä, siitä ovat kaikki yksimielisiä. Tätä on tähdennetty useissa puheissa, mutta puheet eivät riitä. Puheista on siirryttävä tekoihin. Hallituksen on tietenkin tässä ponnistettava kaikki voimansa, — mutta hallitus ei saavuta tulosta, ellei koko kansa ole mukana tässä kamppailussa. Muistettava on myöskin, että kun sulku asetetaan palkoille ja hinnoille, tämä voi aikuaikoina kipeästikin koskea sekä työntekijöitä että työnantajia. Se on kuin leikkaus, joka on tarpeellinen sairaan ruumiin parantamiseksi. Sentakia siihen on mentävä. Tämä leikkaus on välttämätön. Sitten kun hallitus tämän esityksen antamisen jälkeen on parhaansa mukaan koettanut järjestää palkka-asiat, on hallituksen päähuomio kiinnitettävä inflation vastustamiseen.

Toivon, että eduskunta hyväksyisi hallituksen nyt jättämän esityksen ja että valtion viran ja toimen haltijat vastuuntuntoisina ja järkevinä työntekijöinä tyytyisivät tähän esitykseen. Monet seikat viittaavat siihen, ettei korkeampiin palkanlisäyksiin nyt voida mennä. Sekä sosiaaliministeriön palkkaosasto että hinta- ja palkkaneuvosto ovat lausuneet mielipiteenään, että tämän esityksen pitäisi tyydyttää viran ja toimen haltijoita.

Jag har framhållit, att statsrådets beslut angående arbetslönernas reglering av den 19 juni icke berörde dem, som stå i offentligt rättsligt arbetsförhållande, varför en reglering av deras löner givetvis även blir nödvändig. Statens tjänstemän representerar den kanske största gruppen bland dessa med icke mindre än 65,000 personer. Följderna härav är givetvis den, att en lönereglering för de statsanställda blir för staten en dyrbar sak. Men det är ock givet, att statens tjänstemän och anställda i löneavseende skola likställas med dem, som fingo sina löner reglerade den 19 juni.

Vid utarbetandet av statsrådets förslag har främst beaktats att lönerna skola regleras enligt beslutet i juni. Lönerna få icke

underskrida detta beslut, men få icke heller överskrida den nivå, vartill man kom då, vilken avsåg en definitiv löne reglering. Om man icke strängt fasthåller härvid, blir följden att möjligheten att vidmakthålla lönebeslutet råkar i fara. Om så blir fallet komma vi allt längre in på inflationens väg. Det är dock klart att nya anspråk på löneförhöjningar ej kunna undvikas om man icke skrider till kraftiga åtgärder för att bibehålla markens värde. Dessa åtgärder planeras som bäst i brådskande ordning i finansministeriet. Åtgärderna böra dock noga övervägas, emedan ett ingripande i det ekonomiska livet alltid är en ömtålig sak. Ingripandena böra vara sådana, att man verkligen har hjälp av dem och icke genom dem hamnar ur askan i elden.

Då statsfunktionärernas löner enligt den nu framlagda propositionen komma att uppgå till ungefär 7½ miljarder mark årligen och sålunda utgöra ¼ av statens alla utgifter, måste inom en nära framtid åtgärder för höjandet av arbetseffektiviteten övervägas, så att de statsanställdas antal kunde minskas. Till ju högre belopp statens löneutgifter stiga, desto viktigare blir det, att undersöka och reglera denna fråga. Sålunda kunde samtidigt statens utgifter minskas, och möjligheter beredas att betala bättre löner än tidigare åt de kvarvarande.

Statens finansiella läge är, som de ärade riksdagsmännen ju själva veta, på grund av de olyckliga krigen sådant, att varje ökning av utgifterna är en fara för statsbudgetens balans. I detta sammanhang vill jag dock icke närmare ingå på denna fråga, emedan den lämpligast behandlas i samband med framläggandet av statens budget. Jag vill blott i förbigående nämna, att enligt de redan godkända tilläggsbudgeterna för detta år, denna proposition medräknad, utgifterna komma att med 4—5 miljarder mark överskrida inkomsterna. Denna brist måste på något sätt täckas. Detta är ingen lätt uppgift, då skattebörden knappast mera kan ökas, och försäljningen av statsobligationerna givetvis försvåras genom den fortgående inflationen. Bristen måste dock täckas, om man vill förhindra finansierandet av statens utgifter genom fortsatt sedeltryckning. Detta är en fråga av första ordningen. På dess lösning beror till stor del våra möjligheter att reda oss i den nurådande ekonomiska krisen. Därtill behöves dock både den yttersta sparsamhet i statshushållningen och ökad arbetseffektivitet på det ekonomiska livets alla områden. Blott sålunda kan produktionen stimuleras och genom ökad export importmöjligheter beredas. Läget är allvarsamt, mycket allvarsamt men icke hopplöst. Under kriget höllo vi ut. Blott genom arbete och energi kunna vi bygga upp freden och den framtid för vårt folk, som ock för den fattigaste tryggar en människovärdig tillvaro.

Jag nämnde att denna proposition uppgjorts med beaktande av junibeslutet angående reglementeringen av arbetslönerna. I enlighet härmed föreslår regeringen nya dyrtidstillägg, som i de lägsta löneklasserna innebära en löneförhöjning av 24,000 mark. Utgående från detta belopp stiger dyrtidstillägget småningom, så att det i de högsta avlöningsklasserna utgör 36,000 mark. Jämfört med 1939 års lönenivå betyder detta en förhöjning med 456.7 % i de lägsta löneklasserna — om endast grundlön och dyrtidstillägg beaktas — men med 515 % om även dyrortstillägget tages med i beräkningen. I de högsta avlöningsklasserna utgöra motsvarande procentsatser 152 och 159.2. Som jämförelse må nämnas att kroppsarbetarnas lönestegring jämfört med 1939 års nivå, enligt socialministeriets löneavdelning, ackordarbetet ej medräknat, utgår med för män mellan 200 och 300 % och för kvinnor med mellan 400 och 500 %. Undantag givas både i riktning uppåt och nedåt. De totalutgifter, som de föreslagna dyrtidstilläggen medföra stiga under detta år, med beaktande av att regeringen föreslår att de skola tillämpas retroaktivt från den i juni, till 1,504,000,000 mark. I nästa års budget stiger detta belopp till 2,578,000,000 mark.

Regeringen är medveten om, att denna proposition, som måste betraktas som en kompromiss mellan från olika håll gjorda förslag, är schematisk. Den tillfredsställer därför kanhända ej alla tjänstemän och befattningshavare. En mer detaljerad proposition har dock icke nu kunnat framläggas emedan denna skulle förutsatt en förnyad granskning av tjänstemännens fördelning i de olika löneklasserna, vilket icke nu varit möjligt. Jag vill dock nämna, att för detta ändamål en kommitté tillsatts som sannolikt

i närmaste framtid blir färdig med sitt arbete. Så snart detta skett upptages frågan till behandling i finansministeriet.

Emedan regeringen nu fått nöja sig med att överlämna en schematisk proposition, har den till sitt förslag fogat ett moment, enligt vilket — om riksdagen godkänner det — regeringen har rätt att, för såvitt avlöningarna i någon tjänstemanna- eller befattningshavares grupp ej ens efter den föreslagna förhöjningen motsvarar lönerna för med dem jämförbara arbetare, fastställa dyrtidstilläggen, även med avvikelse från de allmänna bestämmelserna. Med stöd av detta moment har regeringen möjlighet att för arbetare i särskilt ansvarsfullt arbete höja lönerna utöver vad i propositionen föreslås. Regeringen kommer också säkerligen att använda denna möjlighet beträffande de löntagare, som äro placerade i för låg avlöningsklass. Detta har redan skett i vissa särskilda fall.

Enligt regeringens proposition erhålla ej endast de ordinarie befattningshavarna utan även de extraordinarie anställda och de som ha avtalslön dyrtidstillägg. Likaledes kommer förhöjningen att beröra både lärdomsskolornas timlärare och folkskollärarna på landet. I propositionen inbegripas även funktionärerna i statsunderstödda skolor och inrättningar. Likaledes föreslås förhöjning av statspensionerna och av pensionskassornas änke- och pupillpensioner. För detta ändamål kommer nämnda kassörs statsunderstöd att ökas.

Då man bedömer vår nuvarande lönepolitik bör man ihågkomma, vad jag redan tidigare i förbigående påpekade, att vårt land genom två blodiga krig blivit mycket fattigt. Vårt lands bästa arbetskraft har många år varit borta från produktivt arbete. Stora materiella värden ha förstörts, och t. o. m. de nödvändigaste åtgärderna för underhåll av produktionsapparaten ha försummats. Nationalinkomsten har därför avsevärt förminskats. Detta innebär att inga löneförhöjningar kunna återge oss vår tidigare levnadsstandard. Detta måste vårt folk förstå. Blott i det fall, att löneförhöjningarna motsvaras av en genom ökad produktion och genom en förstorad import ökad varumängd kan något vinnas. Det som kunnat ernås genom förminskande av företagens vinstmarginal har redan vunnits — eventuellt med något enstaka smärre undantag — och i form av löneförhöjningar kommit arbetarna till godo.

Då vi ej genom fortgående löneförhöjningar kunna förbättra löntagarnas ställning är det klokare att stabilisera lönerna på den ernådda nivån och på annat sätt försöka att småningom höja reallönerna. Detta är givetvis mycket svårt, jag ville säga omöjligt, förrän produktionen och importen fås i gång. Ur vår fattigdom komma vi ej utan energiskt arbete och sparsamhet. Det är förståeligt om vårt folk känner trötthet efter krigsåren, men då vi äntligen lyckats lösgöra oss från kriget, borde dock denna omständighet kunna egga oss till att anspänna alla våra krafter för ernående av en ljusare framtid.

Den fortgående inflationen måste med alla medel hejdas, därom äro alla ense. Detta har påpekats i många tal. Men det är ej nog med tal. Från tal måste man övergå till handling. Regeringen kommer givetvis att härvid anspänna alla sina krafter — men regeringen ernår ej resultat om ej hela folket är med i denna kamp. Man bör även hålla i minnet, att då en damm skall sättas för löner och priser, kan detta till en början oangenämt beröra både arbetare och arbetsgivare. Men operationen är nödvändig för den sjuka kroppens tillfrisknande. Därför måste man skrida till verket. Sedan regeringen efter avgivandet av denna proposition efter bästa förmåga sökt reglera lönefrågan måste regeringen nu ha sin huvuduppmärksamhet fäst vid bekämpandet av inflationen.

Jag hoppas att riksdagen måtte godkänna föreliggande proposition och att statens tjänstemän och befattningshavare som klarsynta och ansvarsmedvetna arbetare måtte åtnöjas med denna lönereglering. Många omständigheter bidraga till att regeringen icke nu kan gå in för högre löner. Såväl socialministeriets löneavdelning som pris- och lönerådet ha som sin åsikt uttalat, att denna proposition borde vara tillfredsställande.

Ed. J. Koivisto: Minä ehdotan, että tämä asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Puhemies: Kun asiaa ei yksimielisesti ole lähetetty valiokuntaan, on se jäävä pöydälle. Kehoitan seuraavia pu-

hujia lausumaan mielipiteensä pöydällepanon ajasta.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelussa on ed. J. Koivisto ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle seuraavaan istuntoon. Kutsun tätä ed. J. Koiviston ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

P u h e m i e s: Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, eduskunta hyväksynee ed. J. Koiviston ehdotuksen.

Asia p a n n a a n p ö y d ä l l e eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. R a n t a l a: Valtiovarainvaliokunta kokoontuu heti tämän täysistunnon päätyttyä.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on huomenna kello 11.

Täysistunto lopetetaan kello 16,00.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

43. Keskiviikkona 8 p. elokuuta 1945

kello 11.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Esitellään:

1) Hallituksen esitys n:o 46 lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon 723
2) Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1943 756

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat J. Hakala, Hiilelä, Hiltunen, Kaijalainen, Karppinen, Kekkonen, Lehtokoski, Leino, V. Leskinen, Luukka, Nevalainen, M. Pekkala, Raunio, Räisänen, Sergelius, Svento, Turunen ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain vuoksi edustajat Hiilelä ja Raunio sekä tämän viikon ajaksi virkamatkan takia edustajat Kaijalainen ja Räisänen.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotuksen lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon.

sisältävä hallituksen esitys n:o 46 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed Österholm: Herr talman! När riksdagen mitt under sina korta sommarferier inkallats för att behandla frågan om dyrtidstillägg åt de statsanställda, kan det inte undvikas att åtgärden väcker uppmärksamhet och ger intrycket att förhållandena i vårt land är flytande och att vi har ett stycke kvar, innan läget stabiliserats. Man undrar om inte saken hade kunnat skötas så att denna extra session icke hade blivit nödvändig och att löneproblemet kunnat avvecklas under mindre uppseendeväckande former. Denna sida av saken betyder dock mindre än det faktum att situationen i verkligheten tillspetsats i så hög grad att de statsanställdas lönerörelse gestaltat sig till ett orosmoment, som försvårar vår också annars beträngda belägenhet. Det har gått långt, när vår lojala tjänstemannakår ackompanjerar sina lönekrav med öppet framfört strejkhot, en mycket ovanlig och betänklig företeelse, då det gäller de statsanställda som kår och inte en enskild grupp, som förlorat kontrollen över sina nerver. Rent sakligt sett hade också denna angelägenhet varit betjänt av att behandlas i sitt naturliga sammanhang, nämligen i samband med beslutet om arbetarlönerna i juni. Om regleringen sker i etapper under en fortskridande försämring av penningvärdet, löper man risken att inte få ett slut på lönerörelsen utan att den går vidare och underhåller en oavbruten spänning både i samhället och i bemödandena att bringa klarhet i vårt ekonomiska läge.

Regeringens förslag, som i runt tal går löst på 2.6 miljarder, innebär en stor belastning av statshushållningen och kan inte undgå att ge den inflatoriska rörelsen en ny kraftig påstöt. Det är denna ytterst allvarliga sida av saken, som manar till eftertanke, då man bedömer de statsanställdas lönekrav. Man måste utgå från att finansministern prövat läget med stort allvar, då han låtit avståndet bli så stort mellan sitt förslag och de statsanställdas yrkanden, som rör sig kring 3.2—3.3 miljarder, ett tal som ännu för ganska kort tid sedan hade tett sig som astronomiskt. Möjligheterna att åstadkomma en utjämning, ett närmande mellan ståndpunkterna bör emellertid undersökas, inte av rädsla för strejkhotet, som inte får utgöra ett argument i diskussionen, utan med hänsyn till sakläget som sådant, de anställdas belägenhet och existensvillkor. Svenska riksdagsgruppen har alltid beredvilligt lyssnat till de statsanställdas synpunkter och medverkat till att höja deras lönestandard. Det vill den göra också nu, i synnerhet som de anställda med än många andra fått vidkännas följderna av inflationen, men gruppen kan inte gå utöver den gräns, som regeringen slutligen betecknar som den yttersta och vid vars överskridande dess vilja att stå i ansvar för statshushållningen och vår valutas öde upphör. Den kollision, som nu uppstått mellan stora, förpliktande intressen, måste bedömas ur synpunkten av vad landets välfärd fordrar och därmed bör i det nuvarande läget förstås den lösning som regeringen finner möjligt att acceptera. Det får inte bli tal om en konflikt mellan regeringen och riksdagen. Den sakliga prövningen är ännu inte avslutad.

Då man således betygar förståelse för de statsanställdas belägenhet och är beredd att gå långt för att tillfredsställa rimliga och ur finansiell synpunkt godtagbara yrkanden från deras sida, är det möjligt att medverka till en ökning av spänningen i budgeten endast under den uttryckliga förutsättningen att det äntligen tas i med hårdhandskarna mot den framrusande inflationen. Riksdagen har liksom medborgarna i allmänhet med växande otålighet väntat på de beslutsamma åtgärder, som länge utlovats men som tillsvidare inte låtit höra av sig. Finansministern använde i sitt uttalande i går starka ord om nödvändigheten att hejda myntvärdets fortskridande försämring och han tillade själv att ord inte är värda någonting utan handlingar. Det är dessa resoluta inskridanden, som landet nu motser. Och de får inte låta vänta på sig utan måste komma mycket snart. Vi känner inte regeringens stabiliseringsprogram. Det hade gjort ett gott intryck att få veta någonting om dess detaljer. Finansministerns uppgift att bromsa upp inflationen är nu så mycket mer maktpåliggande och så mycket svårare, som han tagit hand om finansledningen efter det utveckligen i det stora hela ohindrat har fått gå vidare och situationen antagit en mycket hotfull karaktär. Det är sannerligen i yttersta stund inskridandet skall ske. Vi litar på finansministerns redbara vilja att göra sitt bästa. Vi tar fasta på hans löften och därför att vi i denna oerhört viktiga fråga har förtroende för hans bemödanden följer vi regeringen på den väg den nu anvisar.

I samband med diskussionen om arbetarlönerna i juni gjorde svenska riksdagsgruppen en påminnelse om deras ställning, som står i enskild tjänst, främst kontors- och affärsanställda och för vilkas vidkommande eftersläpningen har varit minst lika stor som i andra tjänstemannakategorier. Socialministeriet har visserligen utfärdat direktiv om avlöningen, men dessa lönenormer har inte på långt när tillämpats följdriktigt längs hela linjen. Det finns kontors- och affärsanställda, som i lönehänseende befinner sig långt bakom de allmänna normer, som betingas av den nuvarande prisnivån. Detta missförhållande påkallar alltjämt uppmärksamhet.

Medan det utrikespolitiska läget företer ett uppklarnande över våra länge skymda horisonter — och detta bör till inte ringa del räknas statsministerns kloka ledning till förtjänst, — har vårt finansiella läge blivit alltmer oroande. De restriktiva åtgärderna är oundgängliga och må gälla för vad de kan. Men en verklig lättnad i trycket över penningvärdet och statshushållningen uppnås inte förrän produktionen kommer igång för fullt. Finansministern kan inte ensam trolla fram friska källsprång i vårt illa tilltygade ekonomiska liv. Det internationella varuutbytet, som

väntar på att komma i gång, skall för oss betyda räddningen. Tills det kan ske och hinner visa sina verkningar måste vi hålla ut. Vi få i varje händelse inte förlora greppet kring händelseutvecklingen.

Ed. Frietsch: Hr vicetalman! En gång för länge sedan betecknades Finland som tjänstemännens förlovade land. Arbetstiden var kort, lönerna goda, samhällsplaceringen i allmänhet rätt tillfredsställande. Det var inte svårt för en akademiskt bildad medborgare att finna en lämplig och socialt tryggad plats i samhällsmaskineriet. Det var vid den tiden då det sades, att den som har studentens vita mössa, han behöver inte gå brödlös i Finland.

Det fanns naturligtvis även då sådana som tyckte, att tjänstemännen och de anställda hade det alltför bra. Men, frågade man sig då på förnuftigt håll, är det inte i statens och näringslivets intresse det ligger att lönerna äro goda? Tjänsterna blir eftersökta, de kan besättas med dugligt folk. Och alla ha följaktligen tid att sköta sina åligganden med nit och sorg. Och, vilket sannerligen inte bör underskattas, de goda förhållandena skapar hos tjänstemän och anställda en anda av omutlighet, redbarhet och lojalitet mot samhället.

Tänk, så förnuftigt man resonerade på 1800-talet!

Men ingenting här på jorden är oförgängligt, allra minst förnuftets segrar. Så småningom försämrade förhållandena. Trots att nationalinkomsten ökades undan för undan, levnadsstandarden stadigt förbättrades för folkets stora flertal och välståndet i landet steg, så gick det inte uppåt och framåt för tjänstemännen och deras jämlikar inom medelklassen. Det blev tvärtom bara sämre!

Redan före förra världskriget, alltså 1914, hade tjänstemannaklassens ställning i Finland blivit avsevärt sämre. Och så kom första världskrigets stora inflation. Den medförde en synnerligen oroande försämring av medelklassens allmänna levnadsförhållanden. Tidigare decenniers besparingar försvann. Av alla samhällsklasser kom tjänstemannaklassen ogensägligen att lida mest genom den dåvarande myntvärdesförsämringen. Och detta kommer man nogsamt ihåg! Kroppsarbetarnas ställning försämrades inte närmelsevis lika radikalt ens under inflationens mest kritiska skede, ty deras löner följde ganska känsligt stegringen i levnadskostnaderna. Och efter myntvärdesstabiliseringen steg arbetarlönerna betydligt snabbare än tjänstemannaklassens inkomster. Tio år senare drabbades medelklassen av en ny kris: den världskris som vi upplevde under åren 1929—1933 och vilken visserligen medförde tunga prövningar även för andra samhällsgrupper, men som krävde tunga offer bland medelklassen.

I dag står tjänstemannaklassen i Finland inför sin allra svåraste kris. Dess lönestandard är relativt sett lägre än någonsin, dess små besparingar har smultit ihop på ett fruktansvärt sätt under den nya inflationens och de ständigt ökade skattebördornas mångdubbla tryck. Jag vill, inte minst i anseende till att staten går i spetsen vid medelklassens underbetalning, särskilt framhålla, att denna klass erlägger en proportionsvis mycket högre skatt till staten än de fysiska personerna i gemen. Den progressionskurva, som bildar en viss stomme i vårt skattesystem, är alldeles för brant och börjar vid en alldeles för låg realinkomst för att icke i högsta grad göra löntagarna och i all synnerhet just de intellektuella löntagarna orättvisa.

Lägger man det ena till det andra, så kan man, med stöd av kalla och ovedersägliga fakta, utan överdrift påstå, att största delen av vår tjänstemannaklass nu blivit mera efter i lönerörelserna och sjunkit djupare med hänsyn till realinkomsten än någonsin tidigare. Generellt sett har denna klass trängts tillbaka i så utomordentligt hög grad, att man — synnerligast om man betraktar de svårigheter som ännu med säkerhet återstår — är berättigat anse, att tjänstemännen nu verkligen står inför sin allra svåraste kris. (Ed. Österholm: Den proletariseras.) Ja man kan verkligen säga att den proletariseras.

När man, såsom jag också gjorde i inledningen av mitt anförande, skärskådar medelklassproblemen i Finland, så ställer man ofta de statsanställda mitt i blickpunkten. Detta beror på tvenne orsaker: för det första på den omständigheten, att de statsanställda utgör en mycket betydande del av medelklassens

svåravgränsade men dock särpräglade samhällsgrupp — finansministern betonade här, huru stor denna grupp faktiskt är. Och för det andra på den utomordentliga betydelse de av staten betalade lönerna har såsom normgivande exempel inom vida områden av privat företagsamhet. Staten är, som vi alla vet, i sanning ingen mönsterarbetsgivare. Men detta hindrar inte, att staten mycket ofta framhålles som ett exempel.

Det råder alltså en intim intressegemenskap mellan de statsanställda och hela den övrika tjänstemannaklassen. De privatanställda kan efter berömt mönster säga: statstjänstemännens sak är vår.

Råder nu ett sådant förhållande mellan dess tvenne grupper, så är man i hög grad berättigad att — när man betraktar medelklassens kris — ta statstjänstemännen till utgångspunkt. Konklusionerna beträffande de privatanställda kan man sedan med lätthet dra ut, utan att fördjupa sig i detaljer.

Tjänstemännen har under de gångna åren förhållit sig mycket „snälla" och tillbakadragna då det gällt de egna intressenas beaktande. De framställningar de gjort har varit idealuttryck för hovsamhet. Emellertid har samhället visat sig mycket kallsinnigt mot inte bara tjänstemännen utan mot medelklassen i gemen. Medelsklasskommitténs betänkande smusslades bort redan för 4 1/2 år sedan. Det utarbetades ett värdefullt betänkande! Men — vart tog det vägen? Och sedan den Cajanderska regeringen genom att tillsätta denna kommitté visade sin förståelse för tjänstemännen — det var ett undantag! — så har våra regeringar uppenbarligen inte ens vetat av att det finns en klass, som heter medelklass.

Det är märkligt — jag kommer nu till dagens stora fråga att så fort tjänstemännen vågar röra på sig en smula, vilket de nu gör, så — vips har man allsköns förklaringar till hands, som går ut på att hela pris- och lönesystemet råkar i fara och penningvärdet rubbas, om man skulle villfara deras fordringar. Och så heter det nu igen!

Detta är så mycket underligare som det inte kan vara med sanningen överensstämmande att just regleringen av tjänstemännens löner skulle sätta inflationen i gång. Inte kan någon vettig människa tro, att tjänstemännen skulle vilja sätta i gång priskapplöpnings- och inflationskarusellen. Ty en bitter erfarenhet visar att om och när inflationen släpps lös, och den har såsom rdm. Österholm påpekade pågått länge, så blir det just tjänstemännen och pensionärerna och dylika medborgare som får sitta emellan. (Ed. Österholm: Det är sant!)

Varför skall man göra ett sådant spektakel av tjänstemännens billiga önskemål, om man samtidigt faller undan för fordringar, som verkligen har djupgående konsekvenser för både näringslivet och penningväsendet? Vi har under de senaste tiderna nogsamt sett, huru statsledningen av omsorg om lugnet i landet — och kanske av omsorg om sitt eget bestånd — inte motsatt sig vissa andra gruppers krav på pris — och lönejusteringar. Jag skall här nämna ett enda exempel, som har sitt intresse.

Av omständigheter, som jag inte får tid att här bena ut, — och det vore inte någon mening med att gå så i detalj —, föreslog regeringen Linkomies i statsförslaget för föregående år, alltså 1944, att 1,400 miljoner mark skulle anslås för stabilisering av priset på lantbruksprodukter. För innevarande år är beloppet något mindre, „bara" 1,200 miljoner, skulle jag tro. Det gällde alltså att med ifrågavarande summor subventionera jordbrukarna i Finland, med andra ord bevilja dem en inkomstökning — icke reel men nominell, någonting som sannolikt var nödvändigt i anseende till den allmänna prisstegringen. Jag har själv varmt talat för att man måste bistå jordbrukarna i deras svåra belägenhet. Den väldiga subventionen generade inte finansministern och heller inte riksdagen, åtminstone inte i högre grad.

Men — och nu kommer det märkliga — när det sedan gällde att ungefär samtidigt bevilja statens tjänstemän och befattningshavare ett i motionsväg föreslaget mycket blygsamt dyrtidstillägg om sammanlagt 165 miljoner mark — vilket också det förestavades av den allmänna prisutvecklingen — så avböjdes detta med den motiveringen, att man inte ville äventyra penningvärdets stabilitet. Denna motivering står klart och tydligt att läsa

i statsutskottets betänkande rörande statsförslaget för år 1944. (Ed. Österholm: Det måste alltid finnas en motivering). Ja, men det skall finnas logik i motiveringen, rdm. Österholm. Men var finns nu logiken och var finns uppriktigheten? Inemot halvannan miljard inverkar inte på penningvärdet. Men väl gör det däremot 165 miljoner.

Detta är ett exempel ur det förflutna. Jag skulle kunna utöka raden av exempel med att hänvisa till hur regeringen på liknande sätt fallit undan för kroppsarbetarnas framställningar. Jag skulle kunna berätta om hur folkförsörjningsministeriet godkänt många och stora prisförhöjningar. Allt har skett alldeles oberoende av den eventuella inflationsfaran. Och varför? Jo, därför att det varit nödvändigt — ekonomiskt nödvändigt och man kan säga i många fall politiskt nödvändigt.

Man frågar sig nu: vad kan det bero på att statsmakten i vissa fall viker undan för krav på pris- och lönejusteringar, medan den i andra fall vägrar att inlåta sig på att i positiv anda pröva principiellt alldeles motsvarande, ehuru till omfånget kanske mindre och i tonen mycket hovsammare framställningar? Ja, vad kan denna brist i logik och på elementär rättvisa bero på? (Ed. Österholm: Jo, i ena fallet drabbas den enskilda i det andra fallet drabbas staten!) Jag hoppas rdm. Österholms anmärkning kommer till protokollet. Men det beror sist och slutligen på nakna maktförhållanden. Det är tråkigt att konstatera detta. Men sanningen är ofta tråkig.

Medan vissa intressegrupper, såsom t. ex. jordbrukarnas och kroppsarbetarnas, företräds av starka och tidsenliga organisationer ävensom av stora och inflytelserika politiska partier, vilka man rent maktpolitiskt måste ta hänsyn till, så är tjänstemannaklassen fortfarande förhållandevis svagt och illa organiserad. Ja, trots vi nu fått höra om strejkhot, måste vi dock medgiva att tjänstemannaklassen är svagt organiserad. Till en betydande del är den fortfarande ju alldeles oorganiserad. Och något politiskt intresseparti att falla tillbaka på saknar medelklassen som bekant. Skulle det uppstå oro bland jordbrukarna — så resonerar man — eller bland de organiserade arbetarna, så vore detta, synnerligat i Finlands nuvarande ömtåliga läge, givetvis inte förenligt med landets intressen, vilket för all del är riktigt. Man måste förty undvika en sådan oro. Regeringen måste visserligen vara medveten om att penningvärdet hotas även i dessa fall, där inkomstnivån blir beroende av vederbörande gruppers politiska aktioner. Men de allmänna politiska förhållandena tvingar i dess fall till undfallenhet. Att tjänstemannaklassen betungas av socialt och ekonomiskt betryck — också den eller just den — det har däremot hittills spelat en mycket underordnad roll. Tjänstemännen har inte mäktat och kanske inte velat åstadkomma någon irritation. Och förresten har man kunnat lita på deras samhällsanda, deras lojalitet och deras sedan årtionden beprövade dygd att tålmodigt acceptera umbärande, som andra skulle göra revolution emot. Därför har man också lugnt kunnat negligera deras företrädare.

Det som varit det betänkligaste i allt detta — jag har ofta framhållit det — är att statsdelningen och folkrepresentationen företar en kategoriklyvning på grund av klara och illa dolda maktsynpunkter. Det kan bli farligt för samhällets bestånd om man på likt maner placerar in medborgarna i fällor, där den ena behandlas si och den andra så. Vad blir det då kvar av demokratien? Och är det inte ur samhällelig synpunkt riskabelt om man bibringar medelklassen — denna verkligt lojala och samhällsbevarande grupp — uppfattningen, att dess intressefrågor inte tas upp till saklig prövning med mindre medelklassen kan finna en maktpolitisk plattform för sina krav?

Man måste få den allmänna opinionen — också inom statsledningen — att inse, att här måste ske en ändring. En gång för mer än 20 år sedan var tjänstemännen hos oss beredda att driva en löneaktion till öppen konflikt. Med blotta konflikthotet nåddes den gången ett kompromissresultat, med vilket tjänstemännen lät sig nöja. Det är inte sagt, att man just nu skulle anse det med fosterlandets intressen förenligt att se tjänstemännen ta upp en öppen kamp.

Det är därför tjänstemännen trots alla tunga och bittra erfarenheter ännu hoppas att man skall beakta deras berättigade krav. Herr finansministern appellerade i går till tjänstemännens politiska framsynthet. Tjänstemännen kan inte tro annat än att regeringen och riksdagen skola visa samma mått av förnuft och framsynthet. Tjänstemännen kan inte tro annat än att man skall stöda deras krav och stöda denna klass. Och de politiskt lugna bland tjänstemännen — och jag förmodar det är det stora flertalet — kan inte tro att det skall ligga i den fria demokratins intresse att ge tjänstemannarörelsens fortsatta evolution en inriktning som blir analog med den radikaliserade arbetarrörelsens.

Jag vill säga rent ut och jag uttalar det som en appell till riksdagen: det måste förhindras att tjänstemännen bringas till förtvivlan och utsätter vårt samhälle för den upprepning i den sociala idébildningen som så ofta i historien framanat omstörtningens spöke i det politiska perspektivets bakgrund. Tjänstemännen — man kan resonera huru man vill om deras förslag — vill ingen omstörtning. Det som de vill är ingenting annat än sin klara, oförtydbara medborgerliga rätt!

Ed. Peltonen: Herra puhemies! — Hallitus on pitänyt tarpeellisena eduskunnan koolle kutsumisen jo ennen aikaisemmin sovittua päivää päättämään valtion viran tai toimen haltijoille kalliinajan lisän myöntämisestä. Tätä toimenpidettä onkin pidettävä oikeana ja sitä on jo odotettukin, sillä mainituissa piireissä on ollut huomattavan laajaa liikehtimistä palkkausten parantamiseksi muuttuneita olosuhteita vastaavaksi.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä puolestaan suhtautuu myönteisesti valtion viran tai toimen haltijain palkkausten järjestämiseen, vaikka ajan niukkuuden takia ei olekaan vielä voinut syventyä kysymykseen niin perusteellisesti, että haluaisi määritellä kantansa lopullisesti hallituksen esitykseen. Kuitenkin jo asian tässä vaiheessa se haluaa lausua, että hallituksen esittämät kalliinajanlisät tuntuvat olevan liian pieniä eivätkä vastaa kaikilta kohdiltaan palkkaneuvoston päätöksen perusteella eräille toisille ryhmille korotettuja palkkoja. Viran tai toimen haltijat eivät myöskään tule olemaan esitettyihin lisäyksiin tyytyväisiä, kuten meille täällä on jo esitetty ja niinkuin olemme saaneet muutenkin tietää, jonka vuoksi valtiovarainvaliokunnan on syytä huolellisesti tutkia hallituksen esitystä ja tehdä siihen tarpeelliset korjaukset. Nyt on kysymyksessä saattaa valtion palveluksessa oleva henkilökunta palkkausten korotuksessa samaan asemaan kuin muiden palkannauttijoiden kohdalta on jo tehty ja sen vuoksi heidän vaatimuksiaan on pidettävä täysin oikeutettuina.

Kuten tavallista, herättää valtion palveluksessa olevan henkilökunnan palkkojen järjestely vilkasta mielipiteiden vaihtoa ja näin on ollut asia tälläkin kertaa. Heidän palkkojensa korottaminen aiheuttaa aina huomattavan suuria lisämenoja valtiolle, ja nytkin tietää hallituksen esityksen hyväksyminen noin puolentoista miljardin markan lisämenoa tälle vuodelle. Tosiasia kuitenkin on, että valtion viran tai toimen haltijain palkat kulkevat järjestelyynsä nähden tavallisesti kuntien ja yksityisten toimen haltijain palkkojen jälessä, kuten tälläkin kertaa on asianlaita. Tästä on aiheutunut se, että tärkeisiin tehtäviin ei saada pätevää henkilökuntaa, ja entisetkin toimen hoitajat siirtyvät paremmin palkatuille aloille, josta valtion tehtävien hoitaminen tulee kärsimään. Nyt esiintyykin palkkauksessa aivan kestämätön epäsuhde eri palkkausryhmiin verraten, joka kaipaa pikaista korjausta. Samalla palkkausten sopimaton suhde vaikuttaa perin haitallisesti työtehoon, jota tulisi kaikin tavoin kohottaa, jos mielimme kunnollisesti selviytyä vaikeuksistamme.

Kun keväällä toimitettiin valtion viran tai toimen haltijain palkkausten järjestely toivottiin hartaasti, että hallitus olisi kyennyt pysäyttämään sille tasolle palkkojen ja hintojen kilpajuoksun. Näin ei kuitenkaan tapahtunut. Vaikka onkin myönnettävä, että on helppo puhua tästä hintojen ja palkkojen pysäyttämisestä, niin sen toteuttaminen käytännössä ei ole mahdollista, sanotaan. Kuitenkin on laajoissa kansalaispiireissä sellainen käsitys vallalla, että hallitukselta puuttui silloin riittävän tarmokkaan otteen käyttäminen

mainitussa kysymyksessä. Silloin olisi pitänyt huippupalkkoja alentaa ja tarkistaa tuotteiden hintoja ja tehdä niille myöskin samoin. Jos näin olisi päättävästi silloin tehty, olisi vältytty niiltä ikäviltä seuraamuksilta, joita rahanarvon suhteen sen jälkeen vielä on tapahtunut. Ei myöskään valtion viran tai toimen haltijain palkkauskysymys olisi näin raskaana hoidettavissa kuin se on tällä kertaa. Heidän taholtaanhan erikoisesti on kiinnitetty hallituksen huomiota hintojen ja palkkojen kurissa pitämiseen.

Epäilemättä tulee nyt toimitettava palkkojen tasoitus vaikuttamaan sen, että inflatoorinen kehitys vakautetaan nykyiselle tasolleen. Joko vihdoinkin nyt hallitus kykenee tilanteen hallitsemaan, sitä sopii odottaa ja antaa kaikki tarpeellinen tuki tässä mielessä hallitukselle. Valtion palveluksessa olevan henkilökunnan palkkojen järjestely ei kuitenkaan saa aiheuttaa uutta kilpajuoksua muiden työntekijäin palkoissa, jonka vuoksi uusien epäsuhteiden syntymistä tulee nyt välttää.

Herra valtiovarainministerin lausunnosta kuvastui vakava huolestuminen yhäti jatkuvaan yritykseen hintojen ja palkkojen keskeisestä kilpajuoksusta, jota hän puolestaan tulee tästä eteenpäin yrittämään hillitä. Pyrkien säilyttämään hyvän yhteisymmärryksen myös valtion viran tai toimen haltijain kanssa hän vetosi siihen, että kun olemme päässeet sodasta, tulisi tämänkin kiinnostaa mainittuja piirejäkin ja heidän tulisi välttää liian pitkälle menevien vaatimusten esittämistä. Minä puolestani olen sitä mieltä, että näin asia yleensä onkin. Valtion palveluksessa oleva henkilökunta on aina ennenkin ollut varsin pidättyväinen esittäessään palkkoihinsa samoin kuin muihinkin työsuhteisiinsa korjauksia, ja näin on nytkin asianlaita. Yhtä hyvin kuin se sodan aikana oli valmis uhrauksiin rinnan toisten kansalaisten kanssa, sitä mieluisampaa sille on nyt sodan päätyttyä voimansa ja taitonsa käyttäminen jälleenrakennustyön hyväksi. Mutta on aivan luonnollista, että he eivät halua erikoisena ryhmänä jäädä palkkauksessa nykyisissäkään oloissa huomattavasti yleisestä palkkojen noususta osattomiksi, koska hintojen ja verojen nousu kohdistuu heihin aivan samoin kuin muihinkin palkannauttijoihin.

Mitä tulee siihen, että valtion palveluksessa olisi virkamiehiä liika paljon ja heillä sellaisia erikoisetuja, joita muilla palkannauttijaryhmillä ei ole, niin tähän puoleen hallituksessa on mahdollisuus kiinnittää huomiota ja sikäli kuin on asiallista, tehdä siihen tarpeellisia esityksiä epäkohtien poistamiseksi. Valtion virastoasiathan ovat sodan aikana kyllä huomattavasti paisuneet, ja nyt kun sodasta on päästy rauhanomaisiin oloihin, on mahdollisuuksien mukaan kaikesta tarpeettomasta painolastista virastoalallakin pyrittävä pääsemään, ja jotta asiaa ei tarpeettomasti paisuteta valtion viran tai toimen haltijoihin kohdistuvaksi moitteeksi, sietää hallituksen tutkia asia perusteellisesti. Meillä on nyt entistä vähemmän varaa tuhlata kansalaisten työvoimaa toisarvoisissa tehtävissä, ja mikäli tällaista tuhlausta ilmenee valtion omissa virastoissa tai muissa laitoksissa, on sellaiset epäkohdat nopeasti poistettava. Tämän uskoisin olevan myös valtion virka- ja palvelusmiestenkin etujen ja mielipiteen mukaista. Nyt on heidän palkkojensa järjestäminen toimitettava nopeasti ja kohtuudenmukaisesti, jotta saadaan valtion viran tai toimen haltijain hyvin perustellut palkankorotusesitykset tyydytetyksi ja hyvä yhteishenki sekä työrauha säilymään heidän keskuudessaan (Eduskunnasta: Hyvä! Oikein!).

Ed. Myllymäki: Herra puhemies! Sotapolitiikan johdosta on jouduttu siihen asemaan, että ulkomaisen tuonnin loppumisen, tuotannon vähenemisen, tarvikkeiden niukkuuden ja runsaan setelirahoituksen tähden on seurannut verraten jyrkkä hintojen kohoaminen, joka käytännössä merkitsee lisääntyvää inflatiota. Tässä tilanteessa jäävät palkannauttijat useimmiten häviölle, koska palkat kohoavat vasta sen jälkeen kun hinnat ovat edellä kohonneet. Varsinkin sota-aikana palkat jäivät paljon jälkeen, koska virallisen elintarvikeindeksinkin mukaan palkkoja korotettiin ainoastaan $^2/_3$ ja palkkataso varsinkin työläisten kohdalla on täällä ollut liian alhainen, joka sota-aikana on tullut vakuuttavasti todistettua sillä, että

suurliikkeitten harjoittajat ovat keränneet varsin suunnattomia voittoja. Samoin kuin yksityisen palveluksessakin on valtiollakin varsinaisille työläisille ja niihin verrattaville toimenhaltijoille maksettu riittämättömiä palkkoja. Varsinkin ylimääräiset toimenhaltijat ovat varsin kehnosti palkattuja. Kun tällä alalla ensimmäinen palkkausluokka on 12,000 markkaa vuodessa, niin nykyisillä hinnoilla auttamattomasti kärsii puutetta, ja monilla muillakin aloilla suurta ammattitaitoa, vastuuta, jopa hengenvaaraakin vaativissa tehtävissä on palkkoja viipymättä korotettava. Niin vaativan ja tärkeän laitoksen kuin rautatielaitoksenkin noin 15—20 ensimmäistä palkkaluokkaa ovat vaatimuksiin katsoen jäljessä yksityisten maksamista palkoista. Esimerkkinä voisin mainita erään suurimman epäkohdan, joka on havaittavissa Helsingin seuduilla rautatien siivoojien palkkauksen yhteydessä, joiden palkkausta ei millään järkisyyllä voi perustella. Myöskin sairaaloissa kerroshoitajat, siivoojat ja ne muut sellaiset, ovat pikaisen avun tarpeessa, mainitakseni tässä muutamia esimerkkejä. On esillä numeroita, joidenka mukaan valtion sairaalain työntekijäin palkat maaseudulla ovat: siivoojat ja keittiöapulaiset 1,300 mk, pesijät 1,400—1,450 mk, tarjoilijat 1,450, ompelijat ja leipojat 1,550 mk, apumiehet 2,400, lämmittäjät 2,800—2,950 mk kk. ja Helsingissä on näissä nimikkeissä mainitut palkat 300—500 mk korkeammat.

Rahanarvon alentamisen tähden on myös varsinkin pienipalkkaisten eläkkeet menettäneet merkityksensä ja siksi on niihin saatava parannukset aikaan. Kun nämä henkilöt ilman omaa syytään ovat tilanteesta joutuneet kärsimään, on heille järjestettävä oikeutta korottamalla heidän pienet eläkkeensä.

Toiselta puolen on todettava, että korkeammissa palkkaluokissa maksetaan suusiakin palkkoja. Tekemättä tässä vertailuja, mitä sellaisissa oloissa yksityisliikkeissä maksettaisiin, on kuitenkin todettava, että erotus 1 ja 40 palkkaluokan välillä on liian suuri. Vaikka koulutusy. m. vaatimukset otetaan huomioon, on ylimääräisten kohdalla 12,000—180,000 markan ja vakinaisissa toimissa 20,700 ja 180,000 markan vuosipalkkojen ero liian suuri, puhumattakaan sopimuspalkkaisista toimista, joissa maksetaan aina 240,000 markkaan saakka. Tällaisten palkkojen korotusta ei voi perustella enää alhaisella elintasolla, ja luulisi yli 200,000 markkaa vuodessa ansaitsevain jo itsekin sanovan, että tässä on jo liiaksi, koska suuri osa kansasta kärsii suurta puutetta. Ja osa näistä on ollut johtamassa maan asioita tähän konkurssitilaan eivätkä ainakaan ole korottaneet ääntänsä eivätkä panneet vastalausettaan tällaista sotaista politiikkaa vastaan. Vakinaiset viran hoitajat ovat myös erottamattomia, siis nekin, jotka viime vuosina ovat olleet ja tehneet kaikkensa tuhoon johtaneen järjestelmän tukemiseksi tai muuten ovat huonosti hoitaneet toimensa ja elleivät ole tehneet varsin selviä virkarikoksia ja ellei kolmen ryhmän sopimuksessa perusteltua vaatimusta virkamiesten erottamattomuudesta saada käytäntöön, niin useat virkamiespiirit kansan oikeustajunnan vastaisesti nauttivat edelleen varmoja etuja. Lisäksi yleisestikin on jo todistettu, että useilla aloilla on viranhoitajia liian paljon. Niitä on ryhdyttävä vähentämään. Täten näilläkin varoilla voidaan uutterien ja kunnollisten viranhoitajien palkkauksia parantaa.

Erikoisesti on kuohuttavaa se, että välirauhansopimuksen nojalla rikollisina lakkautettujen järjestöjen kuten suojeluskunnan virkamiehet saavat edelleen korkeita lakkautuspalkkoja. Aikaisempi käytäntö on tässä maassa ollut se, että lakkautettujen järjestöjen toimihenkilöt on asetettu vuosimääriksi vankiloihin. Tarkastellessa tuloja menoarviota vuodelle 1945, niin siellä esiintyy lukuja 193,680 mk, 142,920 mk, 136,620 mk j. n. e. lakkautuspalkkoina vuodessa. Kun näiden lakkautuspalkkojen saajat ovat olleet aktiivisimpia sotaintoilijoitamme, niin tämä menettely panee koko kansan vaatimaan tällaisen tilanteen muuttamista. Ja siksi olenkin SKDL:n eduskuntaryhmän puolesta jättänyt eduskunnalle toivomusaloitteen lakkautuspalkkojen poistamisesta. Ja koska edustajien aloitteet tulevat hitaasti eduskunnan käsiteltäviksi, esitän, että hallitus nopeasti antaisi eduskunnalle asianomaisen esityksen.

Hallitus ehdottaa vakinaisille viranhaltijoille 36,000 markkaa alemmassa ja ylemmässä 72,000 markkaa, ylimääräisten koh-

dalla 26,400 ja ylemmässä 72,000 markkaa ja sopimuspalkkaisille 61,800—72,000 markkaa vuodessa. Alimmissa palkkausluokissa on korotus liian vähäinen, ainakin se pitäisi saada niin suureksi kuin SAK:hon kuuluvat viran ja toimen haltijat ehdottavat. Ylimmissä palkkausluokissa on korotus ehdottomasti liian suuri. Joka ei 200,000 markalla elä, ei se voi talouttaan järjestää ehdotetuilla korotuksillakaan ja niihin on suhtauduttava pidättyvästi. Jos tällaiset korotusehdotukset asetettaisiin kansanäänestyksen alaiseksi, ei suuria palkkoja korotettaisi.

Työväestön keskuudessa suhtaudutaan vastenmielisesti suurempipalkkaisten korotuksiin myös sentähden, että osa valtion virkamiehiä on useasti tehnyt kaikkensa vastustaakseen työväen toimintaa useastikin juuri palkkaliikkeiden ja ennenkaikkea lapualaiskauden ja sodan aikana. Useat eduskunnan jäsenetkin muistavat monet ruoskan iskut, millä Neuvostoliiton ystävien ja rauhaa kannattavien fyysillistäkin olemusta on raadeltu. On pikaisesti toimeenpantava kaikissa virastoissa puhdistus fascistisista virkamiehistä ja asetettava tilalle demokraattien luotettavia tukijoita, että demokraattisen suunnan kannattajat voivat myös valtion virkamiesten ehdottaman tuen avulla maan asioita johtaa nykyisestä kaaoksesta onneen ja menestykseen.

Viime aikoina on varsinkin alempipalkkaisten viran ja toimen haltijain keskuudessa ollut terve virtaus hakea yhteistoimintaa suuren ammatillisen keskusjärjestön SAK:n kanssa. Erikoinen tunnustus on annettava ensimmäisille uranuurtajille, jotka monista ennakkoluuloista huolimatta ovat lähteneet tälle joskin luonnolliselle ja palkannauttijain olojen parantamisen kannalta välttämättömälle tielle. Jatkukoon, edistyköön ja laajentukoon tämä yhteistoiminta. Ennen kaikkea on koetettava saada kaikkien alempipalkkaisten ja ylimääräisten toimenhaltijain olot korjatuksi.

Nykyisessä palkkausjärjestelmässä on paljon ristiriitaisuuksia ja puutteita, jotka on pikaisesti korjattava. Monilla aloilla on demokraattisen suuntauksen aikana palkkauskysymyksen tähden vaikea saada toimenhaltijoita ja kun näin on, ei demokraattiselle suuntaukselle ole eduksi, että pienten palkkojen tähden ei virastoja saada kuntoon. Esimerkkinä voisin vielä mainita, että naisten ja miesten palkkausero on liian suuri. Olisi päästävä siihen, että samasta työstä maksetaan sama palkka ikään ja sukupuoleen katsomatta. Palkka olisi siis maksettava siitä tehtävästä, mitä kukin suorittaa. Toivottavasti hallitus valmistaa ehdotuksen, jossa oikeudenmukaisuus tulee noudatettua. Kun järjestely koskee nyt tätä vuotta, niin toivon, että ehdotus on saatava ajoissa, että se voidaan huolellisesti käsitellä.

Esillä olevan ehdotuksen mukaan hallitus ryhtyy erikoispalkkojen järjestelyihin siten, että työn tärkeys, ammattitaito, työnraskaus y. m. seikat tulevat oikeaan arvoonsa. Samoin tasataan sitä, etteivät jotkut palkat jää jälelle muualla rinnastettavia palkkoja. Tämä on arkaluontoinen ja vaativa tehtävä ja on toivottava, että siinä onnistutaan mahdollisimman hyvin.

Tämä palkkausasia on saanut kaikkialla maassa suuren huomion ja samaan aikaan tulee esille vielä tärkeämpiä kysymyksiä. Onkin tärkeätä, että asia saadaan nopeasti ja onnistuneesti ratkaistua, jotta ehditään toisiin suuriin ja koko maan sisäisiä oloja ratkaiseviin kysymyksiin.

Valtiovarainministeri T ö r n g r e n: Herra puhemies! En tahdo puuttua herra Myllymäen täällä esittämiin näkökohtiin yleensä. Tahdon vain sen takia, ettei epäselvyyttä tästä asiasta syntyisi, mainita että kun hän palkoista puhui, niin hän puhui peruspalkoista. Niin alhaisia palkkoja kuin hänen mainitsemansa ei nyt ole olemassa. Peruspalkkojahan on vuoden 1939 jälkeen korotettu ja tämänkin lisäksi on ensimmäisestä palkkaluokasta kaikki siirretty toiseen palkkaluokkaan, niin että ensimmäinen palkkaluokka on olemassa vain paperilla. Jos tarkastaa, millainen palkka tähän saakka on ollut alimmassa palkkaluokassa, niin tulee tulokseen että se on — siis peruspalkka — ollut 21,900, tähän on tullut kalliinajanlisänä 12,300. Palkka on siis nykyään 34,200, ja tulisi hallituksen esityksen mukaan — lisääntymään 24,000 markalla. Ne numerot olivat oikein, jotka edellinen puhuja täällä toi esille, mutta ne koskivat vain peruspalkkoja ja antoivat sentakia väärän kuvan nykytilanteesta.

Koska minulla nyt on puheenvuoro, minä samalla voin mainita erään toisen seikan, jota on syytä painaa muistiin, kun keskus-

tellaan siitä lisäyksestä, joka annetaan eri palkkaluokissa. Hallituksen esityksessä on alettu 24,000:sta ja päätytty 36,000 mk:aan. Joku voi olla sitä mieltä, että olisi ollut oikeampi asettua sille linjalle, jolle esim. SAK on asettunut ja joka tietäisi, että kaikille annettaisiin yhtä suuri palkanlisä. Tällä tavalla olisi kumminkin alimmissa luokissa kesäkuun tasoa hyvin paljon ylitetty. Muistettava on myöskin, että meidän verojärjestelmämme, ja varsinkin meidän veroasteikkomme, on niin jyrkkä, että vaikkakin annetaan vähän enemmän näille, joilla ennestään on suurempi palkka, ne kumminkin itse asiassa tulevat saamaan vähemmän. Minä olen antanut teettää yhdistelmän siitä, paljonko vero vaikuttaa niihin lisäyksiin, joita hallitus nyt esittää. Alimpaan palkkausluokkaan ehdotetaan siis 24,000 lisää. Jos tässä ryhmässä on perheetön henkilö, niin hän tästä saa pitää, kun verot on laskettu pois — normaaliset ja ylimääräiset verot ja myöskin kunnallis- ja kirkolliverot mukaan luettuna — 18,311 markkaa. Ylimmässä luokassa, jossa lisäys on 36,000, jää palkannauttijalle, 12,078 markkaa. Tämä koskee perheetöntä henkilöä. Toisessa veroluokassa, jää niille, jotka ovat alimmassa palkkaluokassa, jäljelle 20,119 markkaa ja niille, jotka ovat ylimmässä luokassa, 16,209 markkaa. Jos otetaan kolmas veroluokka huomioon, niin jää jäljelle sille perheelliselle, joka on alimmassa luokassa — jolla on vähintään kolme lasta — 20,325 markkaa ja sille, joka on ylimmässä palkkaluokassa, 16,209 markkaa. Tämä vain valaistukseksi niin ettei tässä synny mitään epäselvyyttä kalliinajanlisäyksiin nähden.

Ed. Wiik: On ollut aika, herra puhemies, jolloin eräs kuninkaamme piti tarpeellisena huomauttaa virkamiehille, että sana „tjänsteman" johtuu sanasta „tjäna" ja että virkamiesten piti palvella kansaa eikä sitä komentaa. Vielä aikoja sen jälkeen oli tapana puhua Suomesta virkamiesten luvattuna maana. Tällöin oli kysymys korkeista virkamiehistä ja se sanottiin aikana, jolloin mikään ei häirinnyt onnellisten kansankerrosten unta. Niillä on ollut aihetta tyytyväisyyteen ja ne ovat vaatineet tyytyväisyyttä niiltäkin, joilla sitä aihetta ei ollut. Kun virkamiehistö nyt on palvellut valtiota, se on palvellut omia luokkaetujaan ja niin se on ollut vartiopaikalla tyytymättömiä vastaan.

Mutta ajat ovat muuttuneet ja alempi henkilökunta on jo aikoja sitten huomannut olevansa työläisiä ja on yhtynyt yhdessä muun työväen kanssa käymään taistelua olojensa parantamiseksi. Korkeimpien virkamiesten tärkeimpiä huolia on tällöin ollut, miten he voisivat edelleen pitää alemmat toimihenkilöt talutusnuorassaan. Mutta meidän aikamme on mullistusten aikaa ja ne ovat herättäneet sellaisiakin aineksia, joita tätä ennen mikään ei ole pystynyt herättämään välinpitämättömyydestään tai jotka sivistyksestään tai muista etuoikeuksistaan tietoisina eivät ole pitäneet tarpeellisena tai arvonsa mukaisena lähestyä työväkeä. Kokemus on aukaissut heidänkin silmänsä ja pakottanut heidät katsomaan omien ahtaitten ryhmäetujensa ulkopuolelle. Niin he ovat jossakin määrin löytäneet tien yhteistoimintaan muiden kansankerrosten kanssa. Emme tosin tästä suunnanmuutoksesta odota liikaa. Monet virkamiehet ovat tottuneet pitämään itsestään selvänä, että heillä on ja pitää olla etuoikeutettu yhteiskunnallinen asema, ja he ovat äkkiä kauhistuneet nähdessään, että he ovat nyt vailla sitä mukavuutta, johon he ovat tottuneet, että heidänkin täytyy nähdä puutetta — heidän, jotka ovat tottuneet kuulumaan n. s. parempaan väkeen. Ne olot, joissa työväestö elää, tuntuvat heistä sietämättömältä vääryydeltä, kun se koskee heitä itseään. Heidän tyytymättömyytensä tällöin kääntyy valtiota vastaan, jota he ovat tottuneet hallitsemaan ja joka nyt ei enää voi tai ei tahdo tunnustaa heille etuoikeutettua asemaa. Äsken kääntyneiden koko innolla he vaativat entisen yhteiskunnallisen aseman säilyttämistä tai palauttamista. Tällainen on ylipäänsäkin meidän aikanamme keskiluokan mentaliteetti ja tämä koskee suureksi osaksi myöskin virkamiehistöä, sikäli kuin se kuuluu keskiluokkaan.

On sitten kyllä toisia aineksia, jotka rehellisesti haluavat palvella yleistä parasta ja vaativat työlleen vain oikeutettua tunnustusta. On niitä, joille tapahtuneet mullistukset merkitsevät suorastaan henkistä vapautusta, sellaisia todelliseen sivistyneistöön kuuluvia, joita sota-ajan mentaliteetti on sortanut, jotka vain vastahakoisesti ovat siihen alistuneet, jotka ovat ajatelleet omia ajatuksiaan ja vain olojen pakosta ovat

ajatelleet hiljaa, hyvin hiljaa. Tällaiset saattavat nyt toivoa vapautuvansa systeemistä, joka alentaa työtä, henkistä niinkuin ruumiillista. Sellaisille sivistyneille me sanomme: Tervetuloa, toverit, vastaisuuden yhteiskunta teitä tarvitsee.

Virkamiesten palkkakysymys on ratkaistava asiallisilla perusteilla, samalla tietäen, että mahdollisuutemme ovat rajoitetut. Tavallisesti poliittisina kumousaikoina monet etupiirit työntävät etualalle taloudellisia vaatimuksiaan, jotka saattavat olla oikeutettuja kylläkin, mutta jotka vaikeuttavat muutenkin vaikeata tilannetta. Ne, jotka silloin ovat vastuussa valtioasiain hoitamisesta, saattavat pitää tarpeellisena varoittaa tähdentämästä liiaksi sellaisia kysymyksiä, jotka eivät ole välttämättömässä yhteydessä polttavien poliittisten suurkysymysten kanssa. Yleensä maamme työväenluokka on osoittanut kiitettävää itsensähillitsemistä näinä aikoina. Toivottavasti sitä osoittavat myös virkamiehet, nekin virkamiesten ryhmät, jotka eivät ole tottuneet järjestötoimintaan tai yleensä yhteiskunnalliseen toimintaan tai ajatteluun. Ne, jotka kovimmin huutavat, eivät ole aina radikaalisimmat. Ja vaikka periaatteessa tunnustetaankin eri työläisryhmille ja myös virkamiehille oikeus valvoa etujaan samoilla keinoilla, ei maamme työväenluokka ainakaan kokonaisuudessaan voisi innostua siihen virkamieslakkoon, jolla on uhattu, lakkoon, joka voisi saattaa nykyisen verraten demokraattisen hallituksemme uusiin vaikeuksiin. Ylipäänsäkin on maassamme tunnustettu, että on työläisryhmiä, jotka ovat erikoisasemassa lakko-oikeuteen nähden. Meillä on Suomessa paljon kokemusta suurlakoistakin. Ja kun sellainen on maassamme ollut, niin sairaalain henkilökunta on kuitenkin ollut lakon ulkopuolella, vesijohtolaitoksen työväestö niin ikään. Ja kun lääkärit ovat panneet sanomalehtiin — caveteilmoituksia, niin ne eivät ole saaneet osakseen yleistä ymmärtämystä. Tämä sopii pitää muistissa myös puhuttaessa virkamieskunnasta.

Jos siis tunnustetaan, että lakko-oikeuteen nähden on olemassa rajoituksia, niin sitä suuremmalla syyllä on huolehdittava siitä, että asianomaiset työläisryhmät pääsevät muulla tavoin nauttimaan ne edut, joihin niillä on oikeus. Nyt on aika, jolloin yhteisö vaatii ja on kaikissa maissa vaatinut kansalaisilta ja eri kansalaisryhmiltä uhrauksia. Silloin on huolehdittava siitä, että kansalaiset vastaavasti saavat hyvitystä uhrauksistaan, ja ellei sitä hyvitystä voida antaa heti, niinkuin nykyään meidän maassamme ei voida, on se annettava ainakin vekselin muodossa, joka asetetaan vastaisuuden lunastettavaksi. Työkansa voi kyllä alistua uhrauksiin ja kärsimyksiin, jos se tietää kärsivänsä oman asiansa hyväksi. Tätä varten olisi saatava työtä tekevälle kansalle ratkaiseva vaikutus valtioelämän johtoon.

Virkamiesten palkka-asia on osa suuresta kysymyskompleksista. Se on ratkaistava asiallisilla perusteilla, pyrkien oikeudenmukaisuuteen, toivomatta liikaa, lupaamatta liikaa ja koko työtätekevän kansamme parasta silmällä pitäen.

Ed. Meinander: Herr talman! Man förstår att tjänstemännen med stigande otålighet väntat på den regeringsproposition, som vi nu diskuterar. Man kan också förstå att de inte är tillfreds med vad regeringen haft att bjuda. Vi har, kan man säga, under hela vår självständighetstid haft en tjänstemannafråga i den meningen, att tjänstemännen varit på ett för den administrativa effektiviteten och vitaliteten skadligt sätt underbetalade, och jag konstaterar att denna tjänstemannafråga inte genom regeringens framställning blivit löst. Jag ber därför att en stund få dröja vid den.

Det råder intet tvivel om — det är man enig om i alla politiska kretsar — att samhällets struktur håller på att utveckla sig i riktning mot en allt intensivare byråkratisering. Man kan hysa och hyser olika åsikter om den takt, in vilken denna utveckling skall ske. Men faktum att den offentliga makten, representerad av ämbetsmän och tjänstemän av olika rang och inflytande, håller på att få en allt större betydelse för samhällets välgång kan inte förnekas. Det beror alltmer på tjänstemännens kunnighet, duglighet och moral, om vårt samhälle blir rikt eller fattigt, harmoniskt eller otrivsamt. Därför blir tjänstemannafrågan en av våra viktigaste. Och tyvärr har den tillsvidare på ett upprörande sätt försummats.

I synnerhet har avlöningsprinciperna varit sådana, att kvaliteten inte befordrats.

Vårt samhälle är långt ifrån sådant, att de bästa krafterna söker sig till statens tjänst. De offentliga myndighterena underhåller inte sina tjänstemän så, att deras självständighet och obesticklighet befordras. Jag vill lägga en särskild vikt vid denna sak, därför att den är symptomatisk. Det kan anses konstaterat, att genom jämförelser mellan olika länder att korruptionen, viljan att skaffa sig extra inkomster på hederligt eller ohederligt sätt med tillhjälp av sin tjänst, är något så när omvänt proportionell till tjänstemännens avlöning. Vi får inte blunda för sanningen, att läget i detta avseende också hos oss ger mycket övrigt att önska.

Strävandena att höja tjänstemännens kompetens och effektivitet är i dag viktigare än någonsin och jag kan inte tänka mig att de skulle kunna befordras på annat sätt än genom en kännbar förbättring av deras villkor, och det är denna fråga jag menar att regeringens proposition inte löser.

Det har av allt att döma inte ens varit regeringens avsikt att i detta sammanhang lösa den frågan. Med tillfredsställelse kan man i stället ta del av finansministerns meddelande, att en justering av tjänstemännens gruppering i olika avlöningsklasser är under förberedelse. Detta är ett första steg på vägen mot det stora målet. Det finns utan tvivel många orimligheter att i detta sammanhang rätta till. Avvägningen mellan det mera och det mindre kvalificerade arbetets avlöning är ofta olycklig, ja, grotesk. Vissa grupper av tjänstemän och befattningshavare har det mer än tillbörligt illa ställt. Är inte t. ex. pedagogkårens underbetalning en hämning för hela folkets andliga växt. Ligger det inte i hela samhällets intresse, att polisen skolas upp till en elitkår, som i alla avseenden är vuxen sin ansvarsfyllda och ömtåliga uppgift. Detta bara för att nämna några exempel.

Den nu föreliggande propositionen måste förbigå alla frågor av denna art. Den är i det avseendet att betrakta som en åtgärd på kort sikt och ur den synpunkten har det vänt att beklaga tjänstemännen så länge fått vänta på denna justering. Och med den uttryckliga reservationen, att jag betraktar den som en åtgärd på kort sikt, avsedd att ge tjänstemännen en rimlig kompensation för de förluster deras löners köpkraft de senaste tiderna undergått, vill jag om också med tvekan — vitsorda propositionens innehåll som acceptabelt, fastän jag hellre hade sett en nivå närmare tjänstemännens eget förslag.

Det är givet att regeringen och särskilt finansministern nu framför allt måste ägna uppmärksamhet åt frågan om markens stabilisering. Men det får inte bli så att penningvärdets stabilisering blir aktuell endast när det gäller tjänstemännens löner. Finansministern har givit oss en del utfästelser om nya grepp också i andra sammanhang, och jag vill se regeringens relativa återhållsamhet i denna fråga i samband med det som vi hoppas skall komma i andra sammanhang. Penningsvärdesfrågan är i detta skede t. o. m. viktigare och jag vill tillägga det — också ur tjänstemännens nynpunkt viktigare än den tjänstemannafråga, som jag tidigare skizzerat och jag vill tillägga, att den väl också ur tjänstemännens egen synpunkt måste betraktas som viktigare. Och när det förhåller sig så, är det rimligt, att regeringen sett sig tvungen att avstå från sådana löneförslag, som hade brutit ramen för den lönepolitik som tidigare ritats upp. Men den omständigheten, att frågan nu, om riksdagen följer regeringen, löses på kort sikt, innebär inte att den på längre sikt större frågan om tjänstemännens ställning i samhället får skjutas åt sidan. Det är i förhoppningen om att också den frågan, som aldrig kan lösas enbart genom en schematisk, procentuell förhöjning av lönerna, utan dröjsmål tas upp, som jag i kompromissens anda avstår från att uttryckligen rekommendera en lösning, som bättre än regeringens tillmötesgår tjänstemännens, som jag anser, berättigade krav.

Ed. Brander: Herra puhemies! Jos alunperin olisi jokaiselle työmiehelle, palkan ja viran haltijalle asetettu asemaansa vastaava palkkaindeksi ja jokaiselle tavaralle sen tuotantoa vastaava hintaindeksi ja koko tasaiseksi punnittu järjestelmä vahvistettu yhdellä ainoalla nuijaniskulla, niin olisivat myöhemmät muutoksien pyynnit jotenkin vähäisiä. Mutta tässä yritettiin pelata politiikkaa enemmän kuin oikeutta, ja nyt alkavat seuraukset

näkyä. Vaikka maataloustyömiehille annettiin alennettu palkka ja samalla maataloustuottajalle itselleen sama huono palkka ja heidät asetettiin huonompaan parias-asemaan, niin en kannata pahaa jatkettavan, vaan että jokaiselle toimen ja viran haltijalle koetetaan antaa tasainen hänen työtään vastaava muihin verrattava palkka. Ei ole yhteiskunnalle eduksi pitää huonosti palkattua virkamiehistöä. Nyt on pääasia palkkojen suhteellisuus.

On siis oikein, että virkamiehet liikehtivät ja koettavat parantaa huonoa asemaansa. Mutta samalla on virkamieskoneistoa yksinkertaistutettava. On maksettava kohtuulliset palkat ja turhat mutkat oikaistava valtiokoneistossa. Maalaiset vaativat tukipalkkioiden poistamista, sillä tämä järjestelmä sotkee asiat, niin ettei kukaan tiedä varmaan palkoista eikä hinnoista. Tämmöistä kiertotietä käyttäen tarvitaan vain tarpeettomia virkamiehiä, joiden lukua on ehdottomasti vähennettävä, niin että tarpeellisille riittävät paremmat palkat. Hallitus ja eduskunta ovat tasapuolisen ja oikeudenmukaisen tuomarin vastuussa siitä, että oikeus tapahtuu kaikille, olipa kysymyksessä runsauden ajan miellyttävä kylläisyys tai tämän puutteen ajan ikävä köyhyys. Ymmärrämme kaikki, että ulkomailta emme voimakeinoin mitään saa ja tuskinpa paljoa luotollakaan. Kotimaiset lähteet ovat niin rajoitetut, että ne ovat viisaasti viljeltävät ja lisättävät, sillä muuten huomaamme kauhuksemme vanhan totuuden pitävän paikkansa: Pian syöty saatu vilja, ajettu hyväkin hevonen. Tuotannon voimassapitäminen ja lisääminen ovat ainoat auttavat tekijät runsauden aikaa kohti pyrittäessä. Tyhmyys on aina hidastuttava tekijä ja rankaisee itsensä eikä siinä auta sekään, että tyhmyys on yhteinen ja että sitä on paljon yli kunkin puolueen tarpeen.

Tämän kiistan voimme verrata kahden maanviljelijän kinaan siitä, kumpi heistä oli etevämpi maanviljelijä, jossa mielestään etevämpi kiljaisi toiselle: „Mikä maanviljelijä sinä olet? Meidän tuvan lattialla on enempi lantaa kuin sinun pellollasi!"

Palkkariidan jatkuminen ja kiihtyminen pahenee siksi, että alun perin ei yritettykään jakaa oikeutta kaikille tasapuolisesti vaan ainoastaan niille etuoikeuksia, jotka kykenivät esittämään voimakeinoja vaatimustensa tueksi. Hallitus on nyt sormesta juottaen opettanut kansalaisille opetuksen: järjestäytykää ja uhatkaa lakolla!

Milloin on runsauden aika eikä yhteiskunnassa tarvita säännöstelyä, niin kukin saa vapaasti harkita, paljonko haluaa tehdä työtä tai tuottaa hyödykkeitä. Se on hänelle herttaisen samantekevää. Mutta kun on kysymyksessä kansalaisten pelastaminen pahasta puutteesta, ellei aivan nälkäkuolemasta, kuten nyt on laita, niin lakko-oikeus ei ole aivan yhtä näkyvästi päivänselvä. On yhteiskunnalle suuri onni, että lakkoajatus on pysynyt maanviljelijäväestölle vieraana, ja toivottavasti pysyykin, vaikkapa sitä härnätään hävyttömillä korpilakoilla, kuten tapahtui äsken, kun maitokuskien apurit kaatoivat autot ja jättivät maidon pilaantumaan teiden varsiin. Miltä olisi tuntunut kaupungeissa, jos maanviljelijät olisivat pidättäneet tuotteittensa lähettämisen siksi, kunnes hallitus ensin olisi antanut vakuutuksen siitä, että tuotteet saadaan vastedes viedä perille kuluttajille ilman häiriöitä. Olisiko hallitus heti myöntynyt maanviljelijäin vaatimuksiin, vai olisiko eduskunnan pitänyt hypätä silloin Helsinkiin kesken kiireiden seisomaan hallituksen esiliinana, kuten näissä palkka-asioissa, joiden järjestämiseen hallituksella on ollut ja on täydet ja täydelliset valtuudet. Maanviljelijät toivottavasti seuraavat hyvää vanhaa neuvoa: sovintoon pyrkiessä kulkee viisaampi aina edellä ja tyhmempää joko viekoitellaan tai vedetään perästä, kuten härkää nuoralla sarvista. Ja toivon, että valtion viran ja toimen haltijat sivistyksen saaneina ovat vielä enemmän pitkämielisiä ja ajattelevia kuin maamiehet lakosta puhuessaan. Lakolla voivat he uhata SAK:n asianajajain mieliksi ja liittyä niihin jäseniksi sangen lukuisasti saadakseen sieltä kyllin monta ääntä kannatukseksi palkankorotuksilleen. Sehän on luvallista. Vieläpä on virkamiehillä nyt se moraalinen tuki lakolleen, että moni heistä ja useakin on ollut sekatyöläisiin verraten alipalkattu, kuten oli lakkojen aihe työväenliikkeen alkuaikoina. Nyt ainakin 40 vuoden aikana ovat lakot syntyneet aina niissä piireissä, missä on

ollut korkeimmat palkat ja nousevat konjunktuurit, kuten oli tyypillinen tarjoilijain lakko viimeksi.

Toimen ja viran haltijain oman etunsa takia ei pidä ryhtyä lakkoon järjen nimessä. Pyöräthän voidaan kyllä panna kaikki seisomaan yhteiskunnassa ja maanviljelijät voivat kannattaa tätä lakkoa myötälakolla panemalla kaikki kärrinpyörätkin myötätuntolakkoon ja ajaa omat ajettavansa reillä ja purilailla. Kenellehän tulee ensiksi parku. Ai sitä koulupoikien riemua, kun tieto leviää, että opettajat ovat nyt lakossa. Kyllä poikaset yhden talven siitä lakosta riemuitsevat. Ei. Ollaan viran ja toimen haltijat ja maalaiset erossa lakosta, niin kauan kuin järki viisaampaa kehoittaa käymään sovinnollista ja järkevää ratkaisua kohti. Minä uskon, että lehterit täällä ovat täynnä tätä ymmärtäväistä, todellisista parannuksista huolehtivia toimen ja viran haltijoita.

Siitä on lähes 50 vuotta, kun Saksassa eräässä suuressa työväenkokouksessa, jossa oli satoja tuhansia osanottajia — muistelen olleen maininnan lehdissä: 250,000 — tehtiin esitys työväen vallan ottamisesta käsiinsä yleislakon avulla. Yksi suurimmista johtajista, muistaakseni Bebel, lausui tähän tapaan: „Ei ole mikään mahdottomuus saada valta käsiimme, mutta meillä ole ole vielä kyllin kehittyneitä miehiä pitämään valta-asemaa pitkään menestyksellä käsissämme. Ja kun olemme kerran epäonnistuneet, niin on vielä vaikeampi seuraavalla kerralla pyrkiä valta-asemaan. Parempi on, kun tyydymme kehityksen mukana vähitellen saamaan kokemusta ja arvonantoa ja valtaa, jotka ovat välttämättömät maata hallitessa." Hitler ja Mussolini kaappasivat vallan käsiinsä eivätkä muistaneet tätä kehityksen tärkeyttä.

Tärkeämpi kuin lakon takia turha kärsiminen on virkamiehille markan arvon vakauttaminen. Rahan arvon heilahdellessa ovat määräpalkkaan sidotut piirit aina ensisijaisia kärsijöitä. Rahan arvoa laskettaessa on yhtä kylmästi ryövätty säästäjät kuin hiekkapussiryövääjätkin ryöväävät uhrinsa. Markan arvon laskussa on rehellisesti sanoen hallituksella suuri osuus, jos muutkin voimiensa mukaan auttavat. Silloin kuin viime talvena hallitus läksi kaksin käsin hajakylvöllä palkkoja kylvämään vaatimatta takeita työtehon lisäytymisestä, ymmärsi jokainen vähänkin kansantaloutta tajuava, että markka alennetaan arvossaan antamatta lopullista hyötyä kenellekään. Mielestäni vertasin jo silloin markkaa vanteeseen, jolle poikaset antavat vauhdin alamäessä kalikalla kiirehtäen. Ai sitä riemua, ja sama oli markan vauhti ministerillä nytkin, kuin poikasillakin vanne. Hallituksesta poistui se vahva käsivarsi, joka olisi kyennyt hillitsemään markan laskun, ja tässä sitä nyt ollaan.

Kansanvallassa on aina ollut ja tulee olemaan hyviä myönteisiä puolia, sen osoittaa Suomen korkealle kehittynyt työväenliikekin, mutta sitä seuraa aina huonoakin, kuten maanviljelijäinkin liikehtimisissä. Valtaa seuraa aina kiipeejäin ja kepeäin käsien parvi, jotka nousevat korkeammalle kuin heidän älynsä ja varsinkin kuin heidän koeteltu kansalaiskuntonsa määräisi. Ja kolmen markan räätälit ovat aina tehneet kuuden markan reikiä, kuten nyt vajaassa vuodessa on tehty markalle. On laskettu vaikuttaville paikoille yhteiskunnassa enemmän repiviä voimia kuin rakentavia, ja markka noteeraa tämän nöyränä hallituksen käskyläisenä asettuen sille varatulle paikalle.

Hallituksessa tulisi olla miehiä, jotka uskaltavat ja ymmärtävät toimia järkevien, kylmien kansantalouslakien mukaan eikä etsiä räyhäävän kansan heilahtelevaa suosiota, kuten ystävyyssuhteessa olevan kansan sananlaskussa sanotaan „Voljnomy volja, i pjannomy rai", eli „tahtovalle tahtonsa ja juopuneelle paratiisi".

Toimen ja viran haltijain asialle on ehdottomasti eduksi, että hallitusmiehiksi koetetaan saada todellisia, ymmärtäviä, rohkeita ja voimakkaita miehiä, ja Lutherin kielellä sanoen meidän pitää pelkäämän ja rakastaman heitä ja kuten kuvattiin latinalaisessa lauseessa ohjeena hallitusmiehille Horatiuksen sanoin:

„Justum et tenacem propositi virum
Non civium ardor prava jubentium,
Non voltus instantis tyranni
Mente qvatit solida —
Si fractus illabatur orbis,
Impavidum ferient ruinae."

eli suomeksi sanottuna: „Oikeamielistä, kannassaan kiinni pysyvää miestä ei vää-

rää vaativan kansan kuohu eikä uhkaavan tyrannin katse saa luopumaan tiukasta mielipiteestään, ja vaikka taivaan kansi särkyneenä romahtaisi alas, niin sirpaleet kohtaavat pelottoman pään pystyssä."

Hallitusmiesten tulee rohkeasti käsitellä asioita yhteiseksi eduksi eikä taipua uhkausten edessä. Meidän ei pidä yksin pyrkiä siihen, että palkoista maksetaan mahdollisimman suuret paperimarkkamäärät, vaan että palkoilla voidaan jotakin hankkia. Helpostihan rahapaja painaa rahojen kuviin lisää nollia, mutta se on puhdasta itsepetosta. Liika suuret numerot sokaisevat tyhmimmät tekijät luulemaan itsensä rikkaiksi ja supistamaan työntekoaan ja aiheuttavat yleistä köyhtymistä.

Palkat ja tuotanto järkevään suhteeseen toisiinsa. Suuret sanat eivät auta. Rohkeita ja järkeviä miehiä on kutsuttava hallitukseen asiantuntijoiksi, milloin niitä sieltä puuttuu ja sota-ajan hämmennyksen takia täytyy näiden voimamiesten olla syrjässä. Koko virkamiehistö, työväki ja maanviljelijät hyvin tietävät, missä on pystyviä miehiä, jotka kykenevät markan laskun vauhdin hillitsemään, kun vain oikeita ohjeita sitten järkkymättä noudatetaan.

Ed. Pohjannoro: Herra puhemies! Valtion viran ja toimen haltijain, sekä virassa olevien että eläkkeelle joutuneiden, taloudellinen asema on jo pitemmän aikaa ollut aivan kestämätön. Senvuoksi ei ole ihmeteltävä sitä, että he ovat lähteneet liikkeelle. Hallituksen esityksen mukaiset kalliinajanlisät eivät kuitenkaan tyydytä. Se, että he saanevat korotetun kalliinajanlisän kesä-, heinä- ja elokuulta yhdellä kertaa käteensä, suo heille hetkellisen helpotuksen, mutta saamme olla varmat, että jo ensi syksynä heidän taloudellinen asemansa, jos hallituksen esitys sellaisenaan hyväksytään, tulee kestämättömäksi. SAK:n linja, joka sisältää sen, että kaikissa palkkaluokissa olisi korotus sama, nimittäin 3,000 markkaa, ei myöskään ole oikeudenmukainen, sillä palkankorotuksessa tulee ilmetä koulutuksen ja kokemuksen sekä kannettavan vastuun. Olisi toivottavaa, että valtiovarainvaliokunta mahdollisimman suuressa määrin voisi kiinnittää huomiota Virkamiesliiton esittämiin asianhaaroihin sekä että eduskunta hyväksyisi palkat sellaisiksi, että valtion viran ja toimen haltijat voisivat perheensä elättää ja ilolla virkansa hoitaa yhteiseksi hyväksi. Virkamiesliiton olisi ollut syytä jo aikaisemmin kuin vasta tämän istunnon alkaessa toimittaa kansanedustajille ne taulukot, joihin sisältyvät Virkamiesliiton ja SAK:n ehdotukset.

Minulla olikin pääasiallinen tarkoitus puheenvuoroa käyttäessäni lausua herra valtiovarainministerille eräs toivomus. Se koskee sotatapaturmalain alaisia henkilöitä. Ensiksikin sotalesket, varsinkin ne sotalesket, joidenka taloudellinen asema on heikko ja joilla ei ole muita tuloja. I luokassahan on eläke 5,796 markkaa leskelle ja nyt he ovat saaneet 40 %:n kalliinajanlisän vuodessa. Tämä kalliinajanlisä tekee vuodessa vain 2,318 markkaa. Näin ollen sotaleski saa vuodessa huoltoeläkettä 8,114 markkaa. Se nyt on aivan mitätön summa, sillä ei tule yksikään sellainen sotaleski toimeen, jonka täytyy pääasiassa eläkkeen varassa elää. Yhtä heikkoja ovat ne huoltoeläkkeet, jotka myönnetään lapsille. Heille myönnetään lasta kohti 1,656 markkaa vuodessa ja näihin huoltoeläkkeisiin on myönnetty 40 % kalliinajanlisää, se tekee vuodessa 662 markkaa, joku penni päälle. Näinollen lapsen huoltoeläke on 2,318 markkaa. Yhtä kestämättömät ovat ne eläkkeet, jotka myönnetään kaatuneiden taikka invaliidien vanhemmille. Heille voidaan jossain tapauksessa, jos kaatuneen omainen oli aivan kokonaan kaatuneen elättämisen varassa, myöntää 8,114 mk kalliinajanlisineen vuodessa, mutta useimmiten myönnetään vanhemmille vain 30 % tästä enimmäismäärästä, jotenka, jos ottaa huomioon kalliin ajan lisän, useimmissa tapauksissa kaatuneen vanhemmat saavat vuodessa 2,434 mk 20 penniä huoltoeläkettä. Nämä summat ovat aivan mitättömiä ja samaa on sanottava sotainvaliidienkin elinkorosta. Heidän elinkorkonsa eivät riitä heidän toimeentuloonsa ja heille myönnetyt kalliinajanlisät ovat siksi pieniä, että sotainvaliidi, joka pääasiassa elää eläkkeensä varassa, ei sillä tule mitenkään toimeen.

Minä pyytäisin jättää tämän asian vakavasti herra valtiovarainministerin sydämelle.

Ed. Järvi: Herra puhemies! — Palkkakysymysten oikeudenmukainen ja kaikkia palkannauttijapiirejä tyydyttävä hoitaminen lienee niitä kaikkein vaikeimpia tehtäviä jo normaaliolosuhteissakin. Sitä enemmän ne ovat sellaisia nykyisinä poikkeuksellisina aikoina, kun maan taloudelliset voimavarat ovat loppuunkulutettuja ja ylimääräisenä urakkana on hinnalla millä hyvänsä vastattava ylen raskaasta sotakorvausvelvollisuudestamme. On suorastaan uhkaamassa vaara, että hillittömillä palkkaliikkeillä saatetaan näissä oloissa koko talouselämämme lopulliseen sekasortoon. Hyvin käsittää senvuoksi sen vaikean tilanteen, jonka eteen kuluvan vuoden aikana hallituksemme on yhä uudelleen joutunut palkka-asiain takia ja jossa se parhaillaankin on esilläolevan valtion viran ja toimenhaltijain palkankorotusvaatimusten vuoksi.

Toiselta puolen ei näitä vaatimuksia ole voitu estää eikä katsoa asiattomiksi, varsinkaan senjälkeen kun valtioneuvoston antama ja eduskunnan hyväksymä palkkapäätös viime heinäkuulta aiheutti ruumiillisen työn tekijäin palkkojen korotuksen siinä määrin, että kaikki suhteellisuus ja tasapaino henkisen ja ruumiillisen työn tekijäin palkkojen välillä rikkoutui. Mainittu palkkapäätös valtion problemaattiseksi käyneessä hinta- ja palkkapolitiikassa oli osaratkaisu, joka on nyt aiheuttanut kohtalokkaita jälkiseurauksia. Lukuisat viran ja toimen haltijat, varsinkin n. s. pienipalkkaiset, ovat joutuneet kitumaan toimeentulominimin rajamailla. Vastuullinen työnjohto on ollut huonommin palkattua kuin työn suorittajat. Kalliiden koulu- ja opiskeluvuosien jälkeen ammattipätevyyteen valmistuvat ovat saaneet kilpailla palkoista, jotka eivät ole olleet sekatyömiehen palkan suuruisia. Esimerkkinä siitä, kuinka kirjavaa ja epätasaista tämä palkkataso näiden n. s. pienipalkkaisten kesken tällä hetkellä on, pyydän esittää tässä muutamia esimerkkejä verrattuna tavalliseen sekatyömiehen palkkaan.

Jos sekatyömiehelle maksetaan 27 markkaa tunnilta, on hänen vuosipalkkansa noin 67,392 mk. Tänä aikana, kun rikollisuus on äärettömästi lisääntymässä, maksetaan m. m. I luokan ylikonstaapelille vuosipalkkaa 57,000 mk ja samassa ammattikuntaryhmässä nuoremmalle poliisikonstaapelille vain 42,400. Rautateillä, jossa on aiheellista tyytymättömyyttä tällä kertaa palkkoihin, maksetaan I luokan kirjurille 70,600 ja esim. sähköttäjälle 54,600, vain muutamia loppunumeroita mainitakseni. Ylikonduktöörille 63,300, vaihdemiehelle 54,600, ratavartijalle, I luokan tointa hoitavalle, 46,800 ja II luokassa 44,400. Useissa näissä toimissa ei vaadita erikoisia valmistuskustannuksia, vaan valmistutaan niihin käytännöllistä harjoittelutietä, jolta ajalta myöskin maksetaan palkkaa.

Vertauksen vuoksi saanen vielä tähän pienipalkkaisten ryhmään rinnastaa kansakoulunopettajat, joiden ammattivalmistus kestää nykyään 5 vuotta tahi ylioppilastutkinnon jälkeen 2 vuotta kasvatusopillisessa korkeakoulussa. Tämän oppiajan jälkeen heidän rahapalkkansa tällä hetkellä on perheettömälle 39,900 markkaa ja perheelliselle 44,400 mk (Eduskunnasta: Kolme kuukautta vapaata!) Kun tilanne on tällainen, ei ole ihme, että se on aiheuttanut tyytymättömyyttä. Se on vähentänyt sitä vastuuntuntoa ja työtehoa, mitä nyt kaikilla aloilla, niin henkisen kuin ruumiillisenkin työn tekijältä ennen muuta vaaditaan. Siksi olisi mitä toivottavinta, että se valtion komitea, josta herra valtiovarainministeri eilen mainitsi, esitellessään nyt käsilläolevaa valtion viran ja toimen haltijain palkkausta koskevaa kysymystä eduskunnalle ja jonka tehtävänä on suorittaa vertaileva tutkimus kaikkien palkannauttijaryhmien palkkaussuhteiden oikeudenmukaisemmaksi määrittelemiseksi, voisi todella suorittaa työnsä sillä asiantuntemuksella ja nopeudella, että jo ensi vuoden alusta voitaisiin päästä nykyistä oikeudenmukaisemmalle ja kaikki asiaan vaikuttavat oleelliset tekijät huomioivalle palkkausperusteella. Vasta silloin voidaan odottaa tulosta, joka suurin piirtein tyydyttää eri intressipiirejä. Koska tämän palkkajärjestelyn perustana ei vielä tällaista tutkimusaineistoa ole, on hallituksen esitys kaavamainen, joka, millaiseksi se sitten täällä muodostuneekin, ei tule kaikkia asianosaisia tyydyttämään. Lienee sen vuoksi paikallaan, että sen väliaikaista luonnetta heti alunperin korostetaan, ettei epätyydyttävän tuloksen vuoksi maan vastuunalainen virkamiehistö lähde tielle, josta saattaa olla kohtalokkaita seurauksia koko maalle.

Mitä hallituksen esitykseen muuten tulee, pitäisin sitä alempien palkkausluokkien

kohdalta ja kansakoulunopettajien kannalta tässä vaiheessa ja maan taloudellisen tilanteen huomioon ottaen tyydyttävänä. Olisi erinomainen asia, että myöskin ylempiin palkkausluokkiin kuuluvat viran ja toimen haltijat voisivat, muodostukoonpa päätös sitten millaiseksi tahansa, siihen väliaikaisenä järjestelynä tällä kertaa tyytyä.

Muutamia seikkoja kuitenkin tahtoisin vielä tässä tämän asian johdosta tuoda esille. Nykyinen minimaalinen kasvatusapu olisi nyt samalla kertaa korotettava niin, että sillä todella olisi jotakin merkitystä. 200 markan kuukautinen kasvatusapu alle 16 vuotista lasta kohti on nykyisin aivan liian pieni. Samalla olisi kiinnitettävä huomio siihen, että opettajien lisätyöpalkkioita korotettaisiin peruspalkan kanssa samassa suhteessa ja että kalliinpaikan ja rajaseutulisät saatetaan tarkoitustaan vastaavalle tasolle. Valtiovarainvaliokunnan pyytäisin lisäksi erikoisesti huomioimaan erään asian, johon hallituksen esityksessä ei ole kajottu, nimittäin sen, että virkamiesten palkkauskysymystä järjestettäessä on palkankorotuksista johtuvia valtion kokonaismenoja määrättäessä otettava myös huomioon ne menoerät, jotka aiheutuvat valtioapujen korotuksista yksityiskouluille, kansanopistoille, kansalais-, työväen- ja vapaaopistoille sekä erinäisille järjestöille, sillä näiden palkkauksessa olevien virkamiesten ja toimen haltijain palkkauskysymys on saatava myöskin oikeudenmukaisesti ratkaistuksi. Edellämainitut oppilaitokset hoitavat palkkakysymyksensä ensi sijassa valtionavun turvin. Erityisesti on syytä kiinnittää huomio yksityisoppikoulujen opettajien palkkaukseen, koska tämä virkamiesten ryhmä on viimeaikaisissa palkkojen järjestelyissä jäänyt huomattavasti heikompaan asemaan kuin vastaavan pätevyyden omaavat valtion virkamiehet. Osoituksena tästä mainittakoon seuraavat esimerkit. Tämän vuoden alussa korotettiin valtion virkamiesten palkkoja niihin määriin, jotka nyt on todettu hintatasoa vastaamattomiksi ja joihin nyt korotuksia vaaditaan. Yksityisoppikoulujen opettajien kohdalta on tämä ensimmäinen palkkojenkorotusvaihe valtion osalta ratkaistu vasta äskettäin. Heinäkuun 10 päivänä on kouluhallitus tiedoittanut korotuksista kouluille ja vasta aikaisintaan tässä kuussa saavat yksityisoppikoulujen opettajat nostaa vuoden ensi puoliskolta kalliinajanlisänsä. Paitsi sitä, että kalliinajanlisät ovat viipyneet kovin kauan, ovat ne huomattavasti pienemmät kuin valtionkouluissa vastaavan pätevyyden omaavilla. Niinpä valtio myönsi vuoden 1945 alussa 58,800 markan peruspalkkaan kalliinajanlisää 23,400 ja 52,500 markan peruspalkkaan 21,000 markkaa. Yksityisoppikoulujen opettajille sen sijaan myönnettiin kalliinajanlisänä valtionapua edellisessä ryhmässä vain 18,200 markkaa ja jälkimmäisessä ryhmässä 16,800 markkaa, siis 5,400 ja 4,200 markkaa vähemmän kuin valtionkouluissa. Palkkojen korotus muodostuu vieläkin epäedullisemmaksi sen vuoksi, että ylituntipalkkioihin ei ole myönnetty korotuksia, joten ne jäävät lähet 500 markkaa pienemmiksi viikkotunnilta kuin valtionkouluissa. Ilman ikä- ja lapsilisiä tekee nuoremman lehtorin peruspalkka kalliinajalisineen nyt 6,416 markkaa kuukaudessa. Sitä on pidettävä kohtuuttoman alhaisena. Siitä, miten nyt esillä oleva virkamiesten palkankorotus toteutetaan yksityisoppikoulujen opettajien kohdalta, ei ole mitään hallituksen esityksessä mainittu. Saatettaneen sanoa, että yksityiskoulujen tulee suorittaa puuttuva osa korotuksista omista varoistaan. Tämän voinevat tehdä muutamat kaupunkien suuret yksityiskoulut, mutta siihen eivät pysty maaseutuoppikoulut, joita suurin osa yksityisoppikouluista on, ilman oppilasmaksujen korotuksia ja vapaaoppilaspaikkojen lukumäärän supistamista. Tällainen asian kehitys koituu ennenkaikkea maaseudun vähävaraisen kansanosan vahingoksi, vaikka yhteiskunnan olisi pyrittävä helpottamaan varattomien, lahjakkaiden lasten kouluttamista. Nykyhetkellä nimenomaan maaseudun yksityisoppikoulut tarjoavat tässä suhteessa hyvät mahdollisuudet lyhyiden koulumatkojen ja alhaisten oppikoulumaksujen sekä runsaiden vapaaoppilaspaikkojen avulla. Yksityisoppikoulujen opettajien palkkauksen epätyydyttävä järjestely johtaa myös helposti siihen, että pätevin opettaja-aines hakeutuu niistä valtionkouluihin taikka kaupunkien yksityisoppikouluihin. Tämä ei liioin ole suotavaa. Maaseudun oppikoulujen opetuksellisen ja kasvatuksellisen tason kannalta valtion tulee käsitykseni mukaan myöntää yksityisoppikoulujen opettajien ja toimihenkilöiden kalliinajanlisiin tarvittava valtionapu niin suurena, että se turvaa tyy-

dyttävän, valtion virkamiesten palkkoihin verrattavan palkkatason tälle ryhmälle. Tähän tarvittavan määrärahan myöntämistä voidaan perustella vielä sillä, että yksityisoppikoulujen olemassaolo on valtion talouden kannalta erittäin edullista, sillä yksityisoppikouluissa, joissa yli puolet oppikoulujemme oppilaista opiskelee, olivat kokonaiskustannukset oppilasta kohden esim. lukuvuonna 1941—42, josta on julkaistuja tilastoja käytettävissä, 2,622 markkaa ja siitä oli valtion osuus vain 1,505 markkaa. Samanaikaisesti oli valtionkouluissa menot oppilasta kohden valtionvaroista 4,177 markkaa.

Toivoisin, että edellä viittaamani asiat otettaisiin valtiovarainvaliokunnassa tätä asiaa käsiteltäessä riittävästi huomioon.

Ed. Koukkari: Herra puhemies! Tämän päiväiseen lähetekeskusteluun saatettu hallituksen esitys lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon on erikoislaatuisissa vaikeuksissa kamppailevan hallituksen vilpitön yritys korjata se epäkohta, jonka valtion viran ja toimen haltijain pakkoihin jätti viime kesäkuun 19 päivän palkkapäätös. Aikakirjoihin jää humoristinen kuva nykyhetken ainoalaatuisesta yhteiskuntakehityksestämme, jonka eräässä vaiheessa oli ilmeisesti välttämätöntä, että valtion virastossa tilapäisestikin työskentelevän siivoojan on pitänyt työstään saada suurempi palkka kuin itse asianomaisen viraston virkamiehen. Tämän kaltaiset terveen vertailun paljastamat hullunkuriset epäsuhteet tämän hetken palkoissa osoittavat sen tosiasian, ettei alunperinkään taktillisessa tarkoituksessa viritetty sodanjälkeinen palkkataistelumme ole noussut asialliselta pohjalta. Tätä lähinnä seuraava kehitysjakso on osoittava nykyisen palkkataistelun mielettömyyden entistäkin selvemmin. Se alkaa olla jo kansamme enemmistön varma vakaumus.

Edellä mainittu epäsuhde on hallituksen ollut korjattava ja ansaitseekin käsillä oleva esitys pääkohdissaan täyden tunnustuksen. Joihinkin vähäisiin yksityiskohtiin tekisi mieli liittää reunahuomautuksia.

Alimpien palkkausluokkien korotukset saisivat olla edullisemmassa suhteessa ylimpiin. Onhan niin, että palkankorotusvaatimusten perimmäinen motiivi, s. o. poikkeuksellisen korkeaksi noussut elintaso koskee yhtälailla alimpia kuin ylimpiäkin palkkausluokkia, samoin konduktööriä kuin liikennetarkastajaakin. Jos kuitenkin haluttaisiin säilyttää virka-asemien erilaisuus näkyvissä kannustimena niille, jotka vastaavasti suurempia opintokustannuksia uhmaten kilvoittelevat ylempiin virka-asemiin, niinkuin tällaiselle eteenpäin pyrkimiselle pitää terveessä yhteiskunnassa olla mahdollisuudet olemassa, olisi tuo eroavaisuus pitänyt tuoda esille varovammin nykyisen vaikeutuneen elintarviketilanteen huomioiden.

10 pääluokan VII luvun 18 kohdassa mainittua maalaiskansakoulunopettajien palkkausmäärärahaa arvioitaessa ei nyt saisi jättää huomaamatta sitä murheellista tosiasiaa, ettei Koillis-Pohjanmaalle ja Lappiin tahdo voida enää millään keinolla saada pätevää opettajavoimaa niinkuin ei muutakaan pätevää virkamiehistöä. Jo vanhastaan aivan surkean pienet rajaseutulisät ja nykyiset, todellisia olosuhteita vastaamattomat kalliinpaikanlisät eivät riitä korvaamaan niitä arvaamattomia erikoisvaikeuksia, missä virkamiehistö noilla syrjäisillä ja syrjäytetyillä seuduilla on tehtäviään suorittamassa. Etenkin sodan tuhoamaan Pohjolaan ei kansakoulunopettajia tahdo nykyään enää riittää. Eräitä itseään säästämättömiä ja työlleen ja ympäristönsä elämänkamppailulle monissa tärkeissä luottamustoimissa uhrautuvia opettajia oli aiemmin ja lienee joku yksilö vielä nytkin, mutta sitten vei heidät etelä ja vain siksi, ettei heidän ylenmäärin raskasta taloudellista taakkaansa huojennettu valtiovallan toimesta. Nyt ollaan sen tosiasian edessä, että 1944 jäi 10,000 lasta kansakoulunopetusta vaille, tosin osaksi siitäkin syystä, ettei kouluhuoneistoja ole löydetty tuhottujen tilalle. Tuo murheellinen luku tulee lähivuosina olemaan vieläkin surkeampi, ellei Pohjolaan saada aloitekykyistä opettajistoa, joka päättäväisesti suunnistautuu sinne aikomuksella paneutua koulujen ja muun jälleenrakennustoiminnan moniin ongelmiin. Asia on autettavissa siten, että näiden seutujen opettajille ja samoin kaikillekin virkamiehille maksettaisiin riittävän huomattavasti suurempi palkka kuin vastaaville virkamiehille muualla

Suomessa. Huomattakoon, että nykyiset palkkasuhteet täällä eivät ole lähimainkaan verrannollisia. Siellä ruumiillisen työntekijä on suorastaan loistavassa asemassa verrattuna vastuunalaiseen virkamieheen, jolla tällä hetkellä on monet vaikeat kysymykset näillä seuduilla hoidettavinaan. Kaksinkertaisesti suurempi palkkakaan ei olisi liikaa tämän syrjäisen seudun puutteessa ja moninaisissa vaikeuksissa taistelevalle virkamiehistölle.

Useissa pääluokissa mainitaan vakinaisten ja ylimääräisten eläkkeennauttijain ryhmä. Esityksen valiokuntakäsittelyssä olisi eläkeläisten ryhmät huomioitava aivan erikoisesti. On muistettava, että eläkkeellä olevat ovat miltei poikkeuksetta pienellä palkalla valtiota uskollisesti palvelleita kansalaisia, joita poikkeuksellisen ahtaan ajan lisäksi on koetellut markan arvon romahtaminen myös siinä muodossa, että heidän uutteruudella kokoamansa pienet säästöt ovat nakertuneet olemattomiin. Vanhoina ja raihnaisina ollen heillä ei ole mahdollisuuksia sivutuloja tuottaviin ansiotöihin. Heidän vanhuuden turvansa on näin ollen mahdollisimman häälyvällä pohjalla.

Herra valtiovarainministerin eilisessä lausunnossa osoitettiin hallituksen aikomuksena olevan pyrkimyksen estää inflatorisen kehityksen jatkuminen saattamalla valtiotalous mahdollisimman pian tasapainoon. Tähän ei päästä, ellei vakavasti kysytä, mistä saadaan varat nytkin esillä olevaan palkkojen järjestelyyn. Kaiken tasapuolisuuden nimessä olisi nyt korjattava sekin nykyään vallitseva epäsuhde, etteivät maataloustyöväen palkat ole millään tavoin verrattavissa muihin säännösteltyihin palkkoihin, ja samoin se, että talonpojan ja pieviljelijän täytyy voikilosta maksaa 140 markkaa samalla kuin hyvin palkattu työmies ja virkamies maksaa voikilosta 110 markkaa. Maalaisväestöä epäoikeudenmukaisesti rankaisevasta tukipalkkiojärjestelmästä olisi nyt luovuttava ja näin valtion käsiin jäävillä varoilla, yli 4 miljardia, peitettävä esillä olevan palkkaussäännöstelyn aiheuttama aukko valtion varoissa.

Lopuksi eräs havainto. Maalaisväestö, jonka yritteliäisyyteen nykyisen elintarvikekriisin aikana jatkuvasti vedotaan ja jota esim. ajomääräysten muodossa painaa raskas työvelvollisuus, ei saa hinta- ja palkkasäännöstelyssä lähimainkaan oikeutettua asemaa. Siitä huolimatta ei maatalousväestö ole alentunut puhumaan lakkoon ryhtymisestä; se on epäämätön merkki siitä, että maalaisväestö on yhäkin säilyttänyt terveen arvostelukyvyn ja isänmaallisen vastuuntunnon. Miten on ymmärrettävissä, että sellaiset virkamiehistömme jäsenet, jotka esim. valtion ylläpitämissä korkeakouluissa ovat saaneet virka-asemaansa vaadittavan opin ilmaiseksi kansakunnan lahjana, että sellaisetkin alentuvat uhkailemaan yhteiskuntaansa epäparlamenttaarisella lakkoprovokatiolla. Mitenkähän kävisi virkakoneiston ja virkamiehistön, jos niiden sallittaisiin joutua kiihoitettujen joukkojen mielivallan kohteeksi, se ei olisi kansanvaltaa, demokratiaa, vaan anarkiaa. Jotta tällainen kehitys estettäisiin, olisi kaikkien vastuuntuntoisten kansalaisten tuettava perustuslaillista kansanvaltaa ja nytkin esillä olevassa asiassa asetuttava hallituksen valitseman kannanoton taakse.

Ed. Murtomaa: Herra puhemies! — Vaatimus virkamiesten palkkojen korottamisesta pohjautuu sellaisiin perusteluihin, jotka jokaisen on myönnettävä oikeiksi, joten tällaisen toimenpiteen välttämättömyydestä ja kiireellisyydestä ei voitane olla eri mieltä. Korotusten määrät sen sijaan on syytä asettaa muille, ennen tätä annettuja korotuksia vastaaviksi.

Kun jälleen ollaan tekemisissä sellaisen huomattavan suuren asian kanssa, jonka vaikutus koko valtiotaloutemme hoitoon on siksi merkityksellinen, että sen ratkaisu kansantaloudellisista näkökohdista piittaamatta saattaa monien muiden samaan suuntaan menevien ratkaisujen kanssa tehdä mahdottomaksi inflatorisen kehityksen pysähdyttämisen, haluan jo asian tässä vaiheessa esittää valtiovarainvaliokunnalle muutamia reunahuomautuksia, jotka toivon asiaa siellä käsiteltäessä otettavan huomioon.

Palkan maksun perustana on pidettävä vaivannäköä, jonka työntekijä tuntee työtä suorittaessaan. Ahkera kestää vaivannäköä pitemmälti ja saavuttaa paremman työntuloksen kuin laiska. Ahkera pyrkii ammatissaan mahdollisimman taitavaksi, jotta saisi hyviä tuloksia. Laiska

ei pyri kehittämään itseään eikä välitä työntuloksen suuruudesta. Kun työntekijän arvo yhteiskunnassa on sitä suurempi, mitä enempi hänen työnsä tuottaa hyödykkeitä, olisi hänen palkitsemisensa tehdystä työstä oltava myöskin hänen työnsä tulosten mukainen. Opiskelu ja harjoittelu jotakin ammattia varten lisäävät työn tuottavuutta ja ovat arvosteltavissa sen mukaan, miten kauan ne kestävät ja paljonko niihin on uhrattava varoja. On aivan luonnollista, että nämä työn tulokseen vaikuttavat seikat, ynnä vastuu asiain hoidosta huomioidaan palkkaa määrättäessä. Jos ei näin tehdä, se johtaa siihen, ettei kenenkään kannata kehittää itseään, koska muutenkin ansaitsisi saman palkan. Näin on asiaa arvosteltava normaalioloissa, jos halutaan yritteliäisyyttä ja hyödykkeiden runsasta tuotantoa pitää tavoitteena. Tällaisena aikana kun me nyt elämme, asia saa vähän toisenlaisen luonteen. Kysymyshän ei ole enää yksinomaan tehdyn työn palkitsemisesta, vaan toimeentulon takaamisesta alimmankin palkatuille, jolloin tietysti samansuuruinen korotus kaikissa palkkausluokissa on tämän periaatteen mukainen. Korotuksen on kuitenkin oltava sellainen, että se ei vie mitään palkkausluokkaa edelle samanlaisen henkilön ansaitsemasta viime kesäkuussa tehdyn valtioneuvoston palkkapäätöksen nojalla määräytyvien, tuntitöitä tekevien työntekijäin kuukausiansiosta, edellyttäen, että heillä on samanlainen työ ja samalla kalleuspaikkakunnalla. Jos ei tätä ehtoa noudateta nyt virkamiesten palkkoja määrättäessä, viedään pohja pois niiltä kaikissa kansalaispiireissä oikeaksi tunnustetuilta hallituksen pyrkimyksiltä, joilla hinta- ja palkkataso koetetaan vakiinnuttaa, vaan on varmaa, että sama kierros vaatimuksissa alkaa uudelleen. Tällaisen toimeentulominimin turvaaminen on nykyoloissa välttämätön ei ainoastaan työhön pystyvien vaan myöskin eläkettä nauttivien ja erilaisten huoltoavustuksien varassa elävien kohdalta.

Ei kuitenkaan riitä, että näitä kysymyksiä käsitellään yksinomaan toimeentulominimin kannalta. Kehitys ei pysähdy paikalleen, se menee joko minimin ala- tai yläpuolelle. Yläpuolelle se alkaa mennä vasta silloin, jos jaettavien hyödykkeiden määrä saataisiin lisääntymään ja ne on saatava lisääntymään, jos halutaan välttyä katastroofilta, joka jo nyt mitä vakavimmin on kansaamme uhkaamassa. Näinollen palkkatason määrittelyssä eri tuotantoalojen kesken olisi harkittava, minkä tuotannon kehittämistä olisi pidettävä niin tärkeänä, että työvoiman saanti niille paremman palkan houkuttelemana saataisiin taatuksi. Elintarviketuotanto ja sen alan palveluksessa oleva teollisuus, sotakorvausteollisuus ja sen ylläpitämiseen tarvittavat toimenpiteet, ulkomaankauppaa varten työskentelevä teollisuus ja sen raaka-ainehankinnat katsoisin sellaisiksi, joiden kehittämiseen olisi koko huomio kiinnitettävä ja työvoima käytettävä.

Näistä periaatteista suuressa määrässä poikkeava on se valtioneuvoston päätöksen sovelluttaminen, jota hinta- ja palkkaneuvosto on viime aikoina joutunut käyttämään tunti- ja kuukausityön arvoa määrätessään. Kun verrataan maataloustyötä tekevien ansioita ja heidän työnsä raskauden huomioonottaen teollisuus-, liike- y. m. aloilla työskenteleviin, niin täytyy todeta, ettei maataloudelle vahvistettu palkkataso houkuttele ketään tälle alalle ennenkuin ehkä vasta silloin, kun ollaan siinä tilanteessa, jossa on eletty joskus nälkävuosina, mutta siihen pisteeseen ei kai kukaan halua asioita tieten tahtoen johtaa.

SAK:n kanta palkkakysymyksiä käsiteltäessä nyt, kuten edelliselläkin kerralla ja myöskin hinta- ja palkkaneuvostossa on lievästi sanoen oudoksuttava, koska se ei pyri riittävästi tukemaan yritteliästä työntekijää laiskaan verrattuna, eikä tunnusta riittävästi tiedon ja taidon arvoa, viran ja toimen haltijoille palkkaa määrättäessä, puhumattakaan siitä, että sillä taholla tunnustettaisiin eri tuotantoalojen tärkeysjärjestys palkan muodostusta eri työaloille suunniteltaessa. Vaikkakin on kysymys minimin turvaamisesta, ei siihen ole yksinomaan tuijotettava, vaan samalla on pyrittävä nostamaan yritteliäisyyttä ja työtehoa, sillä muuten emme pääse ylös aallon pohjasta, vaan painumme yhä syvemmälle. Kansalaisten työn ohjaaminen hyödykkeiden tuottoon on pidettävä ohjeena, jota palkkasäännöstelyssäkin on noudatettava.

Valtiovarainministerin eilen käyttämässä puheenvuorossa selvisi, että valtion viran ja toimen haltijain määrä sodan aikana on kasvanut noin 1/3:lla, ja siihen ovat olleet aiheena m. m. säännöstelymääräykset, joiden toteuttamiseen ja valvomiseen tarvitaan tavattoman paljon virkakuntaa. Tietysti meidän kaikkien hartaimpana toivomuksena olisi, että tällaisista säännöstelymääräyksistä päästäisiin ja että tällaista virkakuntaa voitaisiin vähentää ja vapauttaa muihin tehtäviin. Olisihan syytä ehkä tälläkin kertaa harkita, miten virkakunnan lukumäärää voitaisiin vähentää työtehoa lisäämällä ja työaikaa pidentämällä, sekä sitä, miten täten vapautuvaa työvoimaa voitaisiin käyttää suoraan tuotannon palvelukseen. Eduskuntaryhmien olisi syytä asettua ennen tällaisten suurten kysymysten lopullista ratkaisua, yhteiseen neuvonpitoon, tukeakseen hallitusta, ja niiden olisi jätettävä pois se puoluetaktikointi, jota näiden vakavien asiain käsittelyssä on viime aikoina löytynyt luvattoman paljon. Ei näin vakavia asioita saa käsitellä niin lyhytnäköisesti, että asiat vasten parempaa tietoa hoidetaan hakoteille ja aiheutetaan kansalle sellaisia vaikeuksia, joiden suuruutta emme kyllin selvästi nykyhetkellä osaa arvioida.

Ed. Kauppi: Herra puhemies! — Niinkuin herra valtiovarainministeri eilisessä puheessaan lausui, käsilläoleva hallituksen esitys tarkoittaa saada aikaan sellaisen palkkojen korjauksen valtion viran tai toimen haltijoihin nähden, joka on johdonmukainen seuraus kesäkuun 19 päivänä annetun palkka-asetuksen sisällyksestä. Silloin kun sanottua asetusta säädettiin, esitettiin eduskunnassa erinäisiä arvostelevia näkökohtia. Silloin huomautettiin nimenomaan inflation vastustamisen liittymisestä mainittuun päätökseen. Tällöin todettiin myöskin, että harkitessaan niitä taloudellisia seuraamuksia, niin valtiotaloudelle kuin kansantaloudelle kokonaisuudessaan, joita sanotulla asetuksella tulisi olemaan, hallituksen oli täytynyt ottaa lukuun, että ne palkat, joita sanottu asetus ei vielä koskenut, oli viipymättä saatettava oikeudenmukaiseen suhteeseen asetuksessa järjestettyihin palkkoihin, toisin sanoen, että hallituksen ottama askel oli astuttava johdonmukaisesti loppuun asti.

Tarkastettaessa eilen annettua hallituksen esitystä on siis kysyttävä, onko hallituksen onnistunut noudattaa tuota oikeudenmukaisuutta. Kysymykseen on sitä enemmän syytä, kun ne joiden palkoista on kysymys järjestöjensä puitteissa ovat julkisuudessa ilmaisseet katsovansa, että heitä ei ole kohdeltu oikeudenmukaisesti verrattuna äskenmainitun asetuksen alaisiin palkannauttijoihin.

Asia on oikeudenmukaisuuskysymyksenä — sanoisinko — arkaluontoinen myöskin siinä katsannossa, että valtiovallan käyttäjät ovat palkkasäännöstelyillään määränneet, mitä yksityisten työnantajain on työntekijöilleen palkkana maksettava, ja että senvuoksi valtion itsensä työnantajana pitäisi riittävän palkan maksamisvelvollisuuden täyttämisessä olla mahdollisimman moitteeton, jotten sanoisi esikuvallinen. Siitä, että valtio ei takavuosinakaan ole ollut esikuvallinen tässä katsannossa, on täällä ja tänään huomautettu. Edistyspuolueen taholta on vuosien varrella työskennelty viran- ja toimenhaltijain aseman saattamiseksi sellaiseksi, että heidän taloudellinen tilansa tulisi turvatuksi ja että virkamieskunta, jonka korkea laatu ja työteho on demokraattisen valtiorakenteen lujuuden kannalta ensiluokkaisen tärkeä, pystyisi täyttämään mahdollisimman hyvin tehtävänsä. Sen vuoksi kiinnostaa katsella, miltä käsilläoleva ehdotus siltä kannalta arvostellen näyttää.

Nopeasti ja vain pistokokeinkin katsellessa hallituksen esitystä ei voi olla panematta merkille, että sen rakenteen yleislinjoissa ilmenee seikkoja, jotka oikeudenmukaisuuden kannalta eivät tunnu paikallaan olevilta. Erityisesti kohdistuu huomio siihen, että ammattivalmennusta ja opintoja vaativan, suunnittelevaa ja organisoivaa työtä, henkistä työtä, tekevien palkka on jyrkässä epäsuhteessa ruumiillisen työn ja erityistä ammattivalmennusta vaatimattoman työn suorituksesta maksettuun palkkaan. Esimerkkejä tästä on jo tänään mainittu. Niitä voi löytää vertaillessa valtion rautateiden korjauspajoissa ja muissa tehtävissä työskentelevien palkkoja sekä ammattityömiesten että sekatyömiesten palkkoihin, ja niitä voi löytää katselemalla esim. oppikouluopettajain palkkamääriä. Sillä, että johtavaan ja suunnittelevaan työhön suhtaudutaan palkan maksussa tämän suuntaisesti, on, ja se on erityisen tähdellistä

panna merkille, suorastaan taloudellisen kannattavaisuuden näkökulmasta kohtalokkaita seurauksia. Ne summat, joita valtio käyttää eri tarkoituksiin, ovat, niinkuin erityisesti eduskunta hyvin tietää, niin suuria, että niiden käyttämisen tehokkuudesta on tärkeätä pitää huolta. Yksityisen yrityksen johdon vaisto ja käytännöllinen välttämättömyys vaatii pitämään silmällä sitä, että tällainen suunnitteleva ja johtava työ maksetaan niin, että ei sen laiminlyönnillä ja sen huonolla suorittamisella aikaansaada vahinkoja, jotka ovat verrattomasti suurempia kuin ne määrät, joista palkkojen erotuksissa on kysymys. Valtion varojen käytön valvonnassa on paljon vaikeampaa aikaansaada sellaista varojen käytön tarkoituksenmukaisuuden valvontaa, joka mittasuhteiden vuoksi olisi välttämätön. Yksityisten pienten erien tarkkuuden valvonnan aikaansaaminen on osoittautunut helpommaksi. Saattaa olla aihetta mainita, että nyt jo lienee ollut havaittavissa, että johtavassa ja suunnittelevassa asemassa olevien työvoimien nopea vaihtuminen ja suoranainen puute, joka johtuu alipalkkauksesta, toisin sanoen tällaisissa tehtävissä olevien siirtymisestä yksityisten palvelukseen, on aikaansaanut todella huomattavaa viivästystä esim. Poihjois-Suomen jälleenrakennustöiden edustymisessä, ja näin ollen aiheuttanut tuntuvia taloudellisia tappioita. Edelleen panee merkille, että 200 %:n palkkojen nousun raja vuoden 1939 palkkoja pohjana pitäen alitetaan juuri sillä kohdalla tässä hallituksen esitykseen liittyvässä asteikossa, missä pätevyysvaatimuksena tehtäviin alkaa olla akateeminen tutkinto. Tämä viittaa toiseen vaaraan, jolla on laajempi kantavuus kuin virkamiesten toimeentuloa sinänsä koskeva. Rakentavan kulttuurityön, josta riippuu meidän tulevaisuutemme ja jonka varassa meidän asemamme on järjestyvä paremmaksi tai huonommaksi, tämän rakentavan kulttuurityön mahdollisuudet heijastuvat tämän palkkaasian taustaa vasten hyvin selkeästi ja valitettavan epäedullisessa valaistuksessa.

Myöskin kohdistuu huomio verotuksen vaikutukseen nyt ehdotettuihin palkkojen lisäyksiin. Kun otetaan huomioon se nettolisäys, joka jää palkansaajan hyväksi, kun verot vähennetään, on erityisesti ylemmissä palkkaluokissa havaittavissa, että hallituksen esitys ei sisällä useassakaan kohden mainittavan suurta lisäystä noihin palkkoihin. Oikeudenmukaisuus tuntuisi vaativan, että olisi pyrittävä suurempiin nettolisäyksiin myös ylemmissä palkkaluokissa ja että siellä todella saataisiin edes samansuuruisia nettolisäyksiä kuin alemmissa luokissa. Se periaate, että prosenteissa laskettu korotus on alemmissa luokissa suurempi kuin ylemmissä, esiintyy tunnustettuna myös virkamiesten omassa ehdotuksessa, joten siihen sisältyvä ajatus tuntuu meillä yleensä oikeudenmukaisuuden kannalta hyväksytyltä näissä poikkeuksellisissa oloissa. Mutta niinkuin edellä jo huomautettiin, tätä erotuksen tekoa on varottava toteuttamasta liian pitkälle. Ei ole ollut mahdollista vielä perehtyä hallituksen esitykseen niin tarkoin, että konkreettisin esimerkein ja täsmällisemmin määritelmin laadittu arvostelu kävisi päinsä. Mutta sen verran näyttää nyt jo olevan päätettävissä, että sen linjan noudattamisessa, jolle lähdettiin kesäkuun 19 päivän asetuksella, ei ole onnistuttu päästä oikeudenmukaisuuden vaatimuksia vastaavaan tulokseen. On tietenkin ymmärrettävä, niinkuin herra valtiovarainministeri lausui, että nyt ei ole ollut aikaa tutkia kaikkia yksityiskohtia riittävän tarkasti. Mutta itse niissä päälinjoissa, joihin edellä on lyhyesti kajottu, näyttää hallituksen esityksessä omaksutussa järjestelmässä olevan korjaamisen varaa.

Inflation pysähdyttämisestä on hallituksen taholta jatkuvasti puhuttu. Kesäkuun asetusta käsiteltäessä, niinkuin jo viittasin, huomautettiin painokkaasti tämän pysähtymisen toteuttamisesta ja siitä, että asetusta laadittaessa oli täytynyt tehdä rahanarvon vakauttamissuunnitelma siten, että asetuksen alkuun panemien palkankorotuksien johdonmukainen sovelluttaminen pitkin linjaa oli mahdollista. Tuntuisi oudolta, jos inflation vastustaminen nyt vaatisi juuri sitä, että valtion viran tai toimen haltijoihin nähden ei voitaisi tyydyttävästi sovelluttaa niitä korotuksia, joihin periaatteessa mentiin, kun kesäkuun 19 päivän asetus hyväksyttiin.

Näin ollen on toivottavaa, että valtiovarainvaliokunta huolellisesti tutkii asiaa ja vielä harkitsee sekä SAK:n ehdotusta ja 12 palkkaluokasta alkaen virkamiesliiton ehdotusta ja että valiokunnan onnistuu löytää sellainen järjestely joka mahdollisimman hyvin suurilta päälinjoiltaan vastaa

oikeudenmukaisuutta ja jonka pohjalla meidän virkamieskoneistomme voi näissä vaikeissa oloissa tehokkaasti ja täydellä harrastuksella työskennellä jälleenrakennuksessamme. Yksityiskohtaisempi ja perusteellisempi viran tai toimen haltijain palkkojen järjestely, jota koskeviin valmistustoimenpiteisiin herra valtiovarainministeri viittasi, on tähdellinen nopeasti toimittaa. On tyydyttävä niihin vakaviin sanoihin, jotka herra valtiovarainministeri esitti inflatiovyöryn pysäyttämiseksi. Nyt tapahtuvan palkkojen järjestelyn jälkeen on vihdonkin tehtävä totta, että todelliset toimenpiteet siinä kohden kaikella voimalla pannaan käyntiin, muuten tämänkinkertaiset toimet palkkojen järjestelyssä jäävät käytännössä merkitystä vaille.

Ed. Laitinen: Herra puhemies! Kysymys, joka nyt on esillä, on valtiotaloutemme suurimpia ja keskeisempiä kysymyksiä, sillä käsittäähän valtion viran ja toimen haltijain joukko noin 65,000 henkilöä, joiden vuotuiset palkkausmenot tekevät noin 7 ½ miljardia eli ¼ koko valtion menoista, kuten herra valtiovarainministeri eilisessä puheessaan mainitsi. Jo tästä johtuen toisaalta suuren eriasteisten palkannauttijain lukumäärän palkkauksen tyydyttävään ja tasapuoliseen ratkaisuun saattaminen ei ole helppo asia ja toisaalta siinä liikkuvat summat tänä valtiotalouden vaikeana ja raskaana aikana asettavat myöskin omat rajoituksensa. Kuitenkin kaikesta huolimatta tämän kysymyksen ratkaisussa, jonka hallitus on eduskunnan tehtäväksi jättänyt, eduskunta pyrkinee oikeudenmukaisuuteen ja tasapuolisuuteen niiden olosuhteiden mukaisesti ja mahdollisuuksien rajoissa, jotka tänä ajankohtana ovat olemassa.

Kun viime kesäkuussa suoritettiin hintojen ja palkkojen tasaus, tarkoitti se jonkunlaisen pohjan eli perustan löytämistä myöskin vastaisessa järjestelyssä. Kun esim. maataloustuotteille vahvistettiin uudet, likimain tuotantokustannuksia vastaavat hinnat, oli ne sidottu myöskin maataloudessa maksettaviin palkkoihin. Kaikki palkat ja hinnat oli siis järjestettävä tätä samaa ajankohtaa ja sitä tasoa vastaaviksi ja tämän jälkeen pantava piste hintojen ja palkkojen nousulle, sillä muutenhan tämän hullunmyllyn pyöriminen, joka oli päässyt kiivaaseen vauhtiin, ei päättyisi. Tämä sama sovelettuna myöskin valtion palkannauttijoihin. Kun asia näin periaatteessa olisi pitänyt olla selvä, niin olisi odottanut, että asia olisi rauhallisesti saatu tasapuoliseen ja sovinnolliseen ratkaisuun. Näin ei kumminkaan ole tapahtunut, vaan kun hallituksen ratkaisu asiassa on viivästynyt, on virkamiesjärjestöjen taholta uhkavaatimuksin, lakon uhalla, hallitusta painostamalla tahdottu saada heidän esittämänsä vaatimukset hyväksytyiksi. Kun hallitus tämän asian ratkaisusta johtuvaa vastuuta ei ollut tahtonut ottaa yksin kannettavakseen, niin olemme joutuneet tänne eduskuntaan keskellä kesän hellettä, keskellä niin sanottua kesälomaa. Minä valitan tätä. En siksi, että me varsinkin talonpoikaisedustajat olisimme tottuneet kesälomiin tai että meillä sellainen nytkään olisi ollut. Se oli vain työloma, loma pelloilla tuotannollisen elämän piirissä, jonka uskoimme saavamme rauhassa viettää tukeaksemme omalta osaltamme elintarviketuotantotaisteluamme, mutta jonka loman tämän kysymyksen esille tulo keskeytti. Mutta erikoisesti minä talonpoikaisedustajana, joka tunnustan valtion viran ja toimen haltijain oikeutetut vaatimukset myöskin palkkausasiassa ja sen, että kunnollisille ja vastuuntuntoisille virkamiehille on maksettava heidän toimestaan vastuutaan ja kokemustaan vastaava palkka, valitan sitä, että tämä sama virkamiehistö palkkavaatimustensa perille ajamiseksi on turvautunut menettelytapoihin, joita ei aikaisemmin ole pitänyt hyväksyttävinä. Nämä menettelytavat, lakon uhka, jolla tahdotaan painostaa työnantajaa, ovat tulleet viime aikoina aivan yleisiksi. Kun työnantajana tässä tapauksessa on valtio, niin olisi odottanut työntekijäin, siis virkamiehistön ja palkannauttijain, taholta lojaalisempaa menettelyä työnantajaansa, valtiota, kohtaan ja uskoa hallituksen ja eduskunnan oikeudenmukaisuuteen ja haluun hoitaa tämä asia mahdollisimman parhaalla tavalla. Kun ei tässä tapauksessa ole kumminkaan näin käynyt, niin panee ajattelemaan, että tähänkin asiaan on sekoitettu hyvä annos poliittista sivumakua ja että eri liitot ja yhdistykset ovat lähteneet kuljettamaan tätä asiaa omien tarkoitusperiensä mukaisesti. Kun siis kaikesta tästä huolimatta on asia saatava oikeuden ja tarkoituksen mukaiseen ratkaisuun, on valtiovarainvalio-

kunnan tarkasti tutkittava kaikkia niitä mahdollisuuksia, mitä nykyoloissa tässä asiassa on olemassa.

Mutta toisena puolena tämän asian yhteydessä tulee esille kysymys, mistä otetaan ne varat, jotka tämän asian hoitamiseen tarvitaan, hallituksen esityksen mukaisesti tälle vuodelle 1,504 miljoonaa ja ensi vuodelle valtiovarainministerin ilmoituksen mukaan 2,578 miljoonaa. Hallitus ei esityksessään tästä mitään mainitse. Johtuuko se siitä, että valtion kukkaron pohja on niin tyhjä, ettei sieltä valtionvarainministerin näppeihin ole mitään tarttunut, eikä uusia veroja y. m. tulojakaan ole näköpiirissä? Kun asia tältäkin kohdalta on hoidettava eikä tuloja ole tiedossa, niin silloin on vähennettävä menoja, johon tässä tapauksessa tarjoutuukin hyvin sopiva tilaisuus luopumalla n. s. tukipalkkioiden maksamisesta. Asian aikaisemmissa yhteyksissä olen jo koettanut kiinnittää tähän asiaan huomiota, kuinka tukipalkkioiden maksaminen käy valtiolle jatkuvasti ylivoimaiseksi ja kuinka se kansalaisiin nähden on epäoikeudenmukainen, sillä sen piiriin kuuluu ainoastaan kuluttajia, varakkaat ja hyvätuloisetkin, kun siitä osattomaksi jäävät tuottajat, suuriperheiset ja vähävaraiset, joten heidän perheensä ja ravintoainekustannuksensa tulevat kalliimmiksi, kun eivät saa valtiolta tukea. Kun järjestelmä käytännössäkin on menettänyt sen merkityksen, mikä sille alunperin lienee tarkoitettu, sillä onhan nyt kohonneitten palkkojen johdosta jokaisella rahaa maksaa itse elintarpeensa, ja koska yhtenä syynä inflatoriseen kehitykseen pidetään juuri liiallista ostovoimaa, liiallista rahanrunsautta, jota ei voida sitoa tavaraan ja tuotteisiin, niin annettakoon sen tällä kohdalla tapahtua. Tässä tarjoutuu siihen pieni, vaikka vain pieni tilaisuus, joka maksajain kohdalta ei paljon merkitse, mutta valtiotalouden kannalta näyttelee hyvin suurta osaa.

Kun siis katson, että valtion viran ja toimen haltijain palkkaus on käsiteltävä oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti siltä pohjalta, mikä kesäkuussa hinta- ja palkkapolitiikalle annettiin, ottamalla samalla huomioon ne mahdolliset muut edut, mitä valtion virkamiehillä eläkkeiden, ikälisien ja lapsiavustusten muodossa on, joita etuja ei muilla palkannauttijoilla ole, katson samalla, että näiden menojen peittämiseksi, joita tämä palkkojen korotus kysyy, eduskunta löytää myöskin vastaavat tulot, jotka ikäänkuin tarjoutuvat tukipalkkioitten poistamisessa, ja että myöskin tähän puoleen valtiovarainvaliokunta palkkakysymystä pohtiessaan jo kiinnittäisi huomiota.

Ed. Paksujalka: Herra puhemies! — Kun välirauha oli tehty ja sen kautta irtauduttu sodasta, niin alettiin jo voimakkaasti puhua kansalaisten kuin myöskin hallituksen taholta, että on pyrittävä markan arvo vakiinnuttamaan, minkä sodan käynti oli horjuttanut, ja sillä koetettava estää maa inflatioon sortumasta. Mutta kuinka on käynyt? Markan arvo on jatkuvasti vain alentunut ja on kuljettu pitkin askelin inflatiota kohti. Hallitus ei ole pystynyt estämään sitä, vaan päinvastoin on ollut taipuvainen jo yksistään palkkojen korotuksilla sitä edistämään. Minulla on se käsitys, että jos hallitus olisi aikoinaan pystynyt hoitamaan maan asioita niin, että olisi saatu jonkinlainen hinta- ja palkkasulku aikaan, niin tuskinpa olisi eduskunnan tarvinnut kokoontua nyt ainakaan keskellä sen lomaa tämän asian vuoksi, niinkuin nyt on asianlaita. Ja kun hallitus ei pystynyt saamaan hintasulkua, oli siitä seurauksena palkkojen korotusanomukset, Mikä tässä on ikävintä ollut, on se, kun hallitus lähti palkkojen korotusten tielle, ettei se pystynyt niitä jo alunperin saamaan sellaiselle tasolle, ettei palkkojen korotuksessa olisi syntynyt sellaista kilpajuoksua, niinkuin nyt on asianlaita. Ja jos ei nyt tässä saada pysähdystä aikaan, niin turhaa on enää puhua markan arvon säilyttämisestä. Ja mitä hyötyä tulee olemaan enää palkkojen korotuksistakaan palkannauttijoille, kun markan arvo tulee loppujen lopuksi näin ollen olemattomiin, sillä kyllähän valtion setelipainokoneilla on ollut tunnetusti hyvä työkyky, niin että se voi vielä vastaisestikin työntää seteleitä ulos ja niin paljon kuin sitä tarvitaan. Mutta olisi syytä varoa, ettei kävisi niinkuin kävi edellisen maailmansodan jälkeen, tsaarivallan ruplille ja saksanmarkoille, että niitä oli tavattoman runsaasti, niin että yksinpä työmiehetkin omistivat kymmeniä miljoonia, mutta niillä ei kuitenkaan saanut enää mitään.

Minä en lähde tässä yksistään arvostelemaan palkankorotusvaatimuksia, jotka on tehty valtion viran ja toimen haltijain taholta, vaan yleensä, sillä se palkankorotussysteemi, jota hallitus on harrastanut ja johon eduskunnan enemmistökin on yhtynyt, on vienyt aina vaan uusiin palkkojen korotusanomuksiin. Pystyykö hallitus tämän jälkeen tämän kilpajuoksun pysäyttämään ja saattamaan palkkauskysymykset sellaiselle tasapuoliselle kannalle, ettei niitä tämän jälkeen tule enää uusiutumaan, niin sitä minä tulen suuresti epäilemään. Sillä kun on lähdetty kerta sellaiselle liukkaalle tielle, millä nyt ollaan, niin on se enää vaikea. Tämäkin esilläoleva kysymys olisi mielestäni pitänyt hallituksen taholta hoitaa niin, ettei eduskunnan yksistään tämän asian vuoksi olisi tarvinnut kokoontua, vaan minkä olisi voinut ottaa esille silloin kun eduskunta tulee lomansa jälkeen aloittamaan työnsä. Sillä vajaa kuukausi, mikä lomasta on enää jäljellä, on siksi lyhyt aika, ettei tämän kysymyksen lykkääminen eduskunnan loman loppuun olisi saattanut olla mikään voittamaton asia, ja jolloin se olisi voitu käsitellä. Mikä yleensä on outoa, on se, että siitä huolimatta, vaikka maa kamppailee juuri suurten taloudellisten vaikeuksien keskellä, ja jokainen käsittää, että markan arvon säilyttäminen on maan tärkeimpiä kysymyksiä, niin siitä huolimatta ollaan valmiit käyttämään lakon uhkaa näitä palkkausasioita ajaessa. Jos tätä edelleen jatkuu, niin se vie ehkä siihen, että se luokka, nimittäin maanviljelijäluokka, joka vielä on katsonut syrjästä, liittyy tähän lakkoon ja jos tähän joudutaan, silloin tullaan näkemään, mitä yleensä lakolla saavutetaan ja mikä vaikutus sillä tulee olemaan koko valtakunnan asioihin. Ja vaikka ehkä olenkin valmis myöntämään sen, että valtion virkamiehillä ja toimenhaltijoilla sekä kaikilla muilla ammattikunnilla täytyy olla riittävät ja tasapuoliset elämisen mahdollisuudet, niin ei ole se tapa, jolla tähän pyritään, mielestäni kaikkein parhain, vaan että ne kaikki rauhallisesti ja sovinnollista tietä järjestetään.

Mitä tulee niihin vaikeuksiin, mitä nykyinen aika itsekullekin eteen asettaa, niin täytyy sanoa, että palkkaa nauttiva väestö ei ole yksistään tuntenut sitä, vaan se on koitunut kaikkiin muihinkin kansalaisiin. Jos me nyt rinnastaisimme tähän maanviljelijäväestön ja sen aseman, niin ei sekään ole mikään sellainen ammatti, joka takaa sille tänä aikana varman ja kestävän taloudellisen pohjan, etenkin nykyisissä oloissa, jolloin se ei voi olla itsenäisesti määräävänä ja itsenäisesti määrätä tehtävistään vaan valtio puolestaan määrää, miten paljon sen on maata kylvettävä, kysymättä siitä, onko hänellä siihen voimia ja pystyykö hän siihen. Samoin määrätään niiden tuotteiden hinta, jota tämä maanviljelijä tuottaa kysymättä, mitä se maanviljelijälle itselleen maksaa. Siis tällainen on maamiehenkin asema.

Kun tässä edellisessä istunnossa herra valtiovarainministeri tämän asian yhteydessä mainitsi, että olisi valtion virastoissa y. m. toimissa saatava työteho lisääntymään, niin minun käsitykseni mukaan eihän tämä kuulu eduskunnalle, vaan hallitukselle ja ei työtehoa lisätä yksistään palkkojen korotuksella, vaan sillä, että tarpeettomia ja liikoja toimihenkilöitä valtion toimista vähennetään, sillä se on se, jolla siihen paraiten päästään.

Vielä tässä lopussa pyytäisin huomauttaa, että tämä ei ole enää ensi kerta ja mitään uutta meille, jolloin hallitus asettaa eduskunnan jo vakavien tosiasioiden eteen ja vastuuseen niistä tehtävistä, joita se itsekin on laiminlyönyt. Toivottavasti valtiovarainvaliokunta, johon tämä palkankorotuskysymys nyt lähetetään, löytää siinä sellaisen ratkaisun, jolla tämä pulma saadaan selvitetyksi ja päiväjärjestyksestä pois, josta on niin paljon jo puheenaihetta ollut.

Ed. E. K o i v i s t o: Herra puhemies! — Pyytäisin tässä yhteydessä suositella valtiovarainvaliokunnalle toivomusaloitettani n:o 51 toimenpiteistä Lapin läänin ja eräiden rajaseutupitäjien viran- ja toimenhaltijain palkkauksen parantamiseksi, aloitetta, jonka ponnessa esitetään eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus kiireellisesti ryhtyisi toimenpiteisiin Lapin läänissä ja eräissä rajaseutupitäjissä palvelevien viran- ja toimenhaltijain palkkauksen ja siihen liittyvien

etuisuuksien järjestämiseksi sellaiseksi, että sinne saadaan mahdollisimman pysty-vä ja pätevä virkamieskunta.

Aloitteen perusteluissa on jo mainittu siitä valitettavasta tilanteesta, mikä jo pitemmän aikaa on vallinnut syrjäisillä ja harvaanasutuilla rajaseuduilla. Jo ennen sotaa sinne on ollut vaikea saada pysty-viä ja toimessaan pysyviä viran- ja toimenhaltijoita. Sodan aikana esim. kansakoulunopettajat ovat hakeutuneet sieltä paremmille paikoille asutuilla ja vauraammilla seuduilla niin tarkkaan, että rajaseutujen opettajavirkoja on oltu pakotettuja täyttämään aivan epäpätevillä voimilla, kerhoneuvojista alkaen. Kun viime syksynä Lapin läänin ja eräissä Oulun läänin rajaseutupitäjissä tuhottiin ja poltettiin melkein kaikki asunnot koulu-, virasto- ja virkamiesasuinrakennuksia myöten, on asuntotilanne siellä muodostunut erittäin vaikeaksi. Nykyään on siellä esim. lääninhallituksen virkamiesten asuttava perheineen tai osan perheen kanssa omissa virkahuoneissaan, osan perheestä asuessa muilla paikkakunnilla. On selvää, ettei sinne savupiippujen keskelle halua mielellään kukaan, ellei hävitetty Lappi ja rajaseutu voi samalle virkamieskunnalleen tarjota huomattavasti parempia taloudellisia ja muita etuja kuin muu Suomi. Kun samalla ottaa huomioon sen tosiasian, että hinta- ja elintaso hävityksestä, pitkistä ja kalliista kuljetuksista johtuen on siellä huomattavan korkea, ehkä 50 à 100 % korkeampi kuin Etelä- ja Keski-Suomessa, on n. s. Lapin-lisän maksamiseen täysin riittävät perusteet. Näin onkin jo menetelty ruumiillisen työntekijäin ja eräitten yksityisoikeudellisessa palvelussuhteessa olevien toimen haltijain palkkausjärjestelyissä.

On erittäin tärkeää, että juuri nyt, kun hävitetty Pohjois-Suomi on uudelleen rakennettava ja jolloin siellä ovat monet puutteet ja vaikeudet voitettavana, sinne saadaan mahdollisimman pätevä ja pysty-vä virkamieskunta. Tähän ei kuitenkaan päästä muutoin kuin myöntämällä yleisen palkankorotuksen lisäksi riittävän suuret palkanlisät Lapin läänissä ja eräissä rajaseutupitäjissä.

Samalla olisi siellä virkamiehille myönnettävä palkkaukseen liittyviä muita etuja. Aloitteessani ehdotetaankin sellaisiksi m.m. sitä, että Lapin läänissä ja eräille muilla hävitetyillä rajaseutupaikkakunnilla palveleville viran- ja toimenhaltijoille myönnettäisiin toistaiseksi oikeus lukea hyväkseen eläke- ja ikälisiä varten kaksinkertainen määrä virkavuosia. Senvuoksi suosittelen, herra puhemies, että valtiovarainvaliokunta tämän asian yhteydessä käsittelisi ja hyväksyisi allekirjoittaneen nimellä käyvän toivomusaloitteen n:o 51.

Toiseksi pyytäisin kiinnittää huomiota n. s. kasvatusapurahojen suuruuteen. Nämähän eivät ole nousseet koko sodan aikana eikä senjälkeen, vaan ovat edelleen 200 markkaa 17 vuotta nuorempaa lasta kohti. Kun elintaso hintojen korotusten jälkeen on huomattavasti kohonnut, on perheellisen virkamiehen asema käynyt suhteellisesti vaikeammaksi kuin ennen ja huonommaksi kuin perheettömän. Jotta perheellisille tehtäisiin oikeutta, olisi kasvatusapurahoja korotettava vähintäin 100 %:lla.

Ed. L a i n e: Herra puhemies! Eilinen pelinavaus virkamiesten palkkausasiassa tuntui hyvin avuttomalta sen takia, että herra valtiovarainministeri ilmoitti hallituksen tulevan vastustamaan inflatoorista kehitystä, mutta samalla esitettiin lisäbudjetti, joka on täytettävä uudella paperirahalla. Meille ei esitetty valtiotaloutta varten suoranaisia tulolähteitä, joilla korvattaisiin se huomattavan suuri menoerä, mikä johtuu virkamiesten palkankorotuksista, ja joka siis olisi täytettävä uusilla seteleillä, mikä taas on kaikkein vaarallisinta talouspolitiikkaa valtiotalouden kannalta. Emme voi tulla muuhun tulokseen emmekä löytää muita keinoja, kuin että n. s. tukipalkkio, johon täällä jo on viitattu, lopultakin poistetaan. Nyt kun kaikkien palkat ovat nousseet tai tulevat nousemaan, ei noita tukieli syöntipalkkioita, joiksi niitä on ruvettu nimittämään, enää tarvita. Jos tämä joillekin suuriperheisille katsottaisiin vielä tarpeelliseksi, annettakoon se näille lapsiavustuksena erikseen. Tämä tukipalkkio on perin epäoikeudenmukainen siinä suhteessa, ettei se suosi kaikkia kansalaispiirejä samalla tavalla eikä henkilöiden maksukyvyn mukaan. Suurituloinen kuluttajaväestö saa tätä syöntipalk-

kiota, mutta vähävarainen maataloustuottaja ei saa. Pikkuviljelijä maksaa meijeriin sieltä saamastaan voista 140 markkaa kilogrammalta silloin, kun muut saavat sen 110 markalla. Tämä vain sentakia, että hän on maataloustuottaja. Suuriperheisessä pikkutilassa tämä jo rahallisestikin on huomattava tekijä. Tulisiko millään muilla tuotannon aloilla kysymykseen se, että tuotteesta otettaisiin omalta väeltä korkeampi hinta? Jos esim. naulatehtaan työmiehelle tai isännälle annetaan naulanostolupa, niin hän saa nuo naulat samalla hinnalla kuin muutkin, jos ei hänelle voida sitä antaa vähän halvemmalla. Näin on laita muillakin elämänaloilla. Jos hallitus vielä katsoo tarpeelliseksi tuon tukipalkkion ja saa hankituksi muualta yhä nousevat valtion menot, niin silloin on oikeudenmukaista antaa se kaikille ihmisille, jotka tässä maassa syövät, myöskin maatalousväelle, joka tuottaa tätä syötävää. Jos hallitus yhä edelleen joutuu esittämään uusia menoja ja taas laatii lisäbudjetin, uuden menoarvion ilman muunlaista tuloa kuin uudella paperirahalla täytettävää, ei näistä lisäbudjettiesityksistä loppua tulekaan. Hallituksen pitäisi pystyä nyt tämä luisuminen jo pysähdyttämään.

Virkamiesten palkkausasia on nyt hoidettava niin, että se vastaa kunkin virkamiehen työtä ja hänelle asetettua vastuuta, oppimäärä ja käytännöllinen harjoitus huomioituna. Tärkein tämä korjaus on mielestäni alemmissa palkkausluokissa. Hallituksen esityksessä ehdotetaan korotusten tapahtuvan 1 päivästä kesäkuuta. Hinta- ja palkkaneuvosto on tietääkseni, joutuessaan ratkaisemaan erimielisyydet työnantajain ja työntekijäin välillä palkankorotuksen alkamisajasta määrännyt yleensä korotetun palkan maksettavaksi sen tilikuukauden alusta, joka alkaa ensimmäisenä kesäkuun 19 päivän jälkeen. Käytännössä tämä useassa tapauksessa on tiennyt sitä, että palkankorotus on alkanut vasta 1 päivästä heinäkuuta. Pitäisin oikeudenmukaisena muihin palkannauttijoihin verrattuna tämänkin asetettavaksi alkavaksi myös 1 päivästä heinäkuuta. Tässä on sittenkin yksi kokonainen kuukausi, joka jo on eletty. Tällä kuitenkin säästettäisiin varoja valtiolle lähes 215 milj. markkaa.

Samalla on jo vakavasti kiinnitettävä huomiota joko uusiin tuloihin tai entisten menojen supistamiseen. Esittämäni tukipalkkiojärjestelmä on jo nyt vanhentunut, epäoikeudenmukainen, ja koska se nielee valtion varoja noin 4—5 miljardia markkaa vuodessa, olisi se kiireellisesti poistettava.

Eri artiklana tahtoisin huomauttaa eräästä asiasta, josta jo ed. Pohjannoro täällä mainitsi. Nyt kun muiden ryhmien palkat ja eläkkeet tulevat käsitellyiksi ja korjatuiksi, jää vielä eräs ryhmä, jota emme saa unohtaa: sotainvaliidien ja sotaorpojen avustukset ovat jo jääneet tässä markan juoksussa niin pieniksi, että hallituksen olisi kiireellisesti huomioitava tämäkin. Lapsettomat sotalesket, jos he ovat nuoria ja työkykyisiä, voivat tulla toimeen pienemmillä avustuksilla, mahdollisesti ilmankin. Mutta lapsia ja raajarikkoisia on autettava. Näitä ei ole täällä tuomassa esiin puutteitaan, meidän on se huomattava ja myös korjattava ja huomattavasti heidän osaltaan avustuksia korotettava. Tämäkin tarkistus on pian tehtävä. Sotaorvoistakin on kasvatettava ihmisiä. Tämä on meidän velvollisuutemme. Tähän lasten kasvatuksen huolehtimiseen pyytäisin erikoisesti kiinnittämään huomiota.

Ed. Okko: Herra puhemies! Kun virkamiehet nyt astuvat esiin vaatimuksineen, ei voitane kieltää, että heillä tähän on oikeus, jopa myöskin pakottava tarve. Mutta että he vaatimuksensa tueksi ja läpiviemiseksi esittävät lakkouhkailua, se ei todista hyvää, vaan osoittaa, että virkamieskuntaankin on tarttunut sitä joukkohenkeä, joka ei ymmärrä nykytilanteen vaatimuksia ja velvoituksia, mitä se tällä hetkellä kaikille kansalaisille asettaa.

Maalaisliittoa on joskus syytetty virkamieskunnan ja sen esittämien tarpeiden ja vaatimusten vastustajina. Mutta sitä se ei ole eikä ole ollut. On aivan toinen asia esittää arvostelua ja osoittaa niitä heikkouksia, rakentavassa mielessä tuoda esiin parannuksia, joita virkamieskuntamme nopeasti kaipaa ollakseen ja tullakseen siksi tekijäksi, mitä kansanvaltainen ja uusi nopeampitahtinen elämä kaipaa.

Katsellessaan työn tahtia toisilla elämänaloilla, esim. teollisella alalla, jollemme ota huomioon siellä aivan viime aikoina huomattavaa ilmiötä, sotaväsymystä ja sen jälkiseurauksia, niin teollisella alalla on menty huikeasti eteenpäin. Samoin maanviljelyksessä. Saattoi ylpeydellä seurata sitä vireätä kehitystä, mikä viime vuosina vallitsi varsinkin Karjalan pienviljelysseuduilla. Karjalaisella lahjakkuudella ja vilkkaudella siellä maanviljelyksessä otettiin uusimmat ja tehokkaimmat menettelytavat käytäntöön ja saavutettiinkin myös huomattavia tuloksia. Myöskin kaupallisella alalla huolimatta sota-ajan tuottamasta säännöstelyn aiheuttamasta monimutkaisuudesta ja kankeudesta liike-elämä on nopeasti sijoittunut niihin uomiin, jotka veivät elämää eteenpäin. Mutta virkamieskunta meillä on ja pysyy vanhoillisena ja liikkumatta millään tavalla eteenpäin. Ja jos ei virkamieskuntamme tätä itse ala älytä ja huomata, niin vaikea sitä on muiden yhteiskuntaryhmien tässä asiassa auttaa. Aikaisemmin ja vielä nytkin on tässä maassa vallalla ollut se käsitys, että jos kukaan täysikasvuinen kansalainen neuvoa ja ohjausta tarvitsee, niin se on maanviljelijä. Kaikki neuvo ja ohjaava toiminta suunnattiin maanviljelijäin keskuuteen. Yhteen aikaan puhuttiin, että maassamme on 2 miljoonaa neuvojaa ja 1 miljoona neuvottavia. Tästäkö sitten johtuneekin, että maanviljelijäin sivistys- ja tietotaso on meillä harvinaisen korkea, se ylittää monta kertaa monen tavallisen virkamiehen tietopiirin. Tässä toteutuu sananlasku, että liikkeessä oleva vesi pysyy kirkkaana.

Ratkaistaessa nyt virkamiesten palkkakysymystä olisi tämän yhteydessä asetettava virkamiesten työteholle suuremmat vaatimukset kuin tähän asti. Ensiksikin virkamiesten työaikaa on pidennettävä, virkamiesten lukua on tuntuvasti vähennettävä. On sanottu, että asianmukaisella järjestelyllä voitaisiin 1/3 valtion virkamiehiä vähentää. Myöskin monien virkamiesten kesälomat ovat liian pitkiä. Tavallinen ihminen, esim. maanviljelijä, jolla ei ole mitään kesälomaa, ei ymmärrä sitä, että esim. nuori, juuri seminaarista päässyt kansakoulunopettaja tai oppikoulunopettaja pitää kolme kuukautta kesälomaa. Kun nykyinen aika vaatii nyt ja tulevaisuudessa entistä suurempaa työtehoa, niin tässäkin olisi saatava parannus aikaan. Meillä on puute vapaan kansanvalistustyön tekijöistä. Eikö olisi opettajat kesäaikana velvoitettava tekemään paikkakunnilla vapaata kansanvalitustyötä tai esim. urheiluneuvontaa. Siihen kyllä monet opettajat kykenisivät. Näin heille voitaisiin maksaa myöskin parempi palkkakin. Meillä on vuosikymmeniä tehty työtä ja pyritty virkamiesten lukua pienentämään. Tulos on ollut se, että 10 vuotta takaperin virkamiesten luku oli 40,000, nyt se on noin 65,000. On totta, että kansanvaltaisessa maassa syntyy aina uusia tarpeita, jotka vaativat uusien virkojen perustamista, mutta kukaan ei kieltäne, ettei tarpeellisilla järjestelyillä voitaisi tuntuvasti virkamiehiä vähentää, esim. virastotyöaikaa tunnilla tai puolellatoista pitentämällä. Hallitusvalta ja eduskuntakin on usein tehnyt itsensä syypääksi virkamiesten luvun lisääntymiseen m. m. tuomalla käytäntöön tukipalkkiojärjestelmän, joka järjestelmä monimutkaisuuksineen sitoo paljon työvoimaa ja vielä enemmän rahaa. Kun nyt hinnat ja palkat alkavat olla vakiinnutetut, on meidän päästävä pois tukipalkkiojärjestelmästä, ja siitä säästyy varoja, joilla valtio voi maksaa korotettuja palkkoja. Tämän asian yhteydessä on jo ed. Laine maininnut, ettei ole käynyt selville, mistä hallitus saapi rahat korotettaviksi esitettyihin virkamiespalkkoihin. On varmaa, ettei enää veroruuvia voitane kiristää, eikä taitane muualtakaan päin tuloja olla näkyvissä. Jättämällä tukipalkkiot pois jää tästä varat noihin korotettuihin palkkoihin. Mikäli tuntuu, lienee maalaisliittolainen ryhmä virkamiesten palkan korottamisen kannalla, mutta samalla se tullee vaatimaan, että tukipalkkiot myöskin samalla lakkautetaan, kun kerran työpalkat ympäri maan on vakautettu. Myöskin oltaneen yleisesti sitä mieltä, että palkkojen korotus tulisi pantavaksi alkamaan heinäkuun 1 päivästä, sillä sitä edellyttää palkkaneuvoston päätöskin palkkojen vakauttamisasiassa.

Ed. Smeds: Herr talman! Såsom här redan framhållits har statsjänstemännens stora klass mer än andra medborgargrupper blivit lidande av inflationen. Statsmakten har nu i elfte timmen be-

mödat sig om att tillmötesgå sina direkta underlydandes krav på löneförhöjning. Tyvärr måste det framlagda förslaget i synnerhet vad de till medelklassen hörande statstjänstemännen beträffar betecknas såsom otillfredsställande. Mot en förhöjning av kroppsarbetarnas och de lägre statstjänstemännens löner på 3—4 t. o. m. 500 % liksom en förhöjning av jordbruks- och industrialstrens pris av motsvarande storleksordning — svarar för deras vidkommande en löneförhöjning på endast 150—200 %. Undertecknad vågar därför uttala förhoppningen att dyrtidstilläggen i dessa avlöningsklasser i statsutskottet justeras uppåt.

En omständighet som alltför litet beaktats i debatten är den, att det nuvarande skattesystemet gör alla löneförhöjningar i de medelstora och högre avlöningsklasserna mer eller mindre illusoriska. Såsom ett exempel kan nämnas att av det dyrtidstillägg på 36,000 mark som föreslås för statstjänstemän i de högre löneklasserna en ensamstående statstjänsteman i högsta avlöningsklassen får behålla endast 12,078 mark och familjeförsörjande endast 16,269 mark. Staten tar m. a. o. i form av skatter tillbaka mer än hälften av det dyrtidstillägg som nu föreslås att riksdagen skall bevilja. Dylika löneförhöjningar måste stämplas som humbugsmässiga. Det är att hoppas att finansministern så snart denna för honom hårda dust är genomkämpad, skrider till åtgärder för en utjämning av skattebördan mellan de olika inkomstkategorierna. En följd av de låga statstjänstemannalönerna är den att inom yrkesgrupper, där enskilda företag konkurrera med staten om arbetskraften, denna söker sig till det privata näringslivet. Statsrådet har för att motverka denna flykt till bolagen i vissa fall fått lov att vidtaga åtgärder som förefalla betänkliga. Så har statsrådet senaste vår förordnad att professor vid tekniska högskolan som avlagt ingeniörsexamen tilldelas ett lönetillägg på 15,000 mark per år, d. v. s. denne för sin akademiska undervisnings- och forskningsuppgift mindre välutbildade professor ställes i löneavseende framom de av hans kolleger, vilka avlagt den högsta akademiska lärdomsgraden. Privatföretagen synas å sin sida vid konkurrensen om arbetskraften ha tillgripit metoder som i betänklig grad tangera strafflagens råmärken. En deputation som i dag förmiddag besökte riksdagens kommunikationsutskott, förmälde bl. a. utskottets ledamöter att ett stort antal av väg- och vattenbyggnadsstyrelsens yngre ingeniörer sökt sig över till privat tjänst, emedan de enskilda företagarena icke blott betala dubbelt så stor lön som staten, utan även därför att större delen av denna lön utbetalas som skattefria representationskostnader. Inför detta — om stor illojalitet mot staten, d. ä. slutligen alla övriga skattebetalande medborgargrupper vittnande slag av fri företagsamhet blir t. o. m. en till ett borgerligt parti hörande betänksam. Man får nog lov att rekommendera en noggrann kontroll från de beskattande myndigheternas sida av den enskilda företagsamheten i dess olika former. Brista privatföretagen i lojalitet mot samhället i denna viktiga sak, framstår deras socialisering såsom den enda framkomliga utvägen.

Från yttersta vänsterhåll ha de högre statstjänstemännen ansklagats för mer eller mindre tydliga fascistiska tendenser. Denna anklagelse är nog tyvärr i det stora hela riktig. Enligt min åsikt förbättras dock ingalunda läget om dessa antidemokratiska tendenser hos de högre statstjänstemännen tagas till förevändning för att neka dem en löneförhöjning som ur alla synpunkter framstår som nödvändig. Den stora massan av våra statstjänstemän måste nog anses tillhöra de vilseleddas hop och sedan en upprensning skett, får man vänta att tiden skall verka utjämnande och förbättrande. Dessutom finns det i statstjänstemännens led demokratiska element vilka, om ekonomiska repressalier tillgripas, oskyldigt bliva lidande.

Ed. Heljas: Herra puhemies! — Pyytäisin kiinnittää eduskunnan huomiota erääseen yksityiskohtaan virkamiesten palkkauksessa, joka käsittääkseni voi muodostua epäkohdaksi. Se koskee n. s. kalliinpaikanlisiä. Kuten tiedetään, ovat maan eri paikkakunnat jaettu elinkustannustensa perusteella kalleusryhmiin, ja kalliinpaikanlisiä maksetaan nykyisin neljässä eri luokassa. Tuntuisi oikeudenmukaiselta, että

paikkakunnilla, joissa vuokra, polttoainekustannukset y. m. menot ovat korkeammat kuin toisilla, saavat virkamiehet myös korkeampaa palkkaa. Mutta tämä on merkinnyt käytännössä sitä, että maaseudun virkamiehistö on jäänyt huonommille palkoille kuin kaupunkien virkamiehistö, joka lähinnä näistä lisäyksistä on tullut osalliseksi. Ja kuitenkin on niin, että maaseudun virkamiehistöllä on useimmiten sellaisia menoja, joita kaupunkien virkamiehillä ei ole. Lasten kouluttaminen toisella paikkakunnalla, tarpeelliset kaupunkimatkat talous- y. m. asioittensa järjestämistä varten vaativat huomattavia varoja. Seuraus tästä on, että maaseudun virkamiehistön keskuudessa on havaittavissa samanlaista maalta pakoa kuin muunkin maalaisväestön keskuudessa. On myös perin vaikeata saada pystyvämpää virkamiehistöä siirtymään maalle. Sitävastoin ei ole mitään vaikeuksia saada virkamiehiä Helsingin virastoihin. Syyt ovat ilmeisesti taloudellista laatua. Tähän kysymykseen on m. m. Ruotsissa alettu kiinnittää huomiota. Ruotsin valtiopäivillä olevat maaseudun edustajat ovat esittäneet vaatimuksenaan, että olisi luovuttava kalliinpaikanlisistä. Meillä olisi myös syytä ottaa asia uudelleen harkittavaksi. Emme voi nähtävästi kokonaan luopua kalliinpaikanlisistä, mutta niitä olisi lähinnä maksettava niillä paikkakunnilla, minne on vaikeampaa saada pystyvää virkamiehistöä. Silloin tulisivat kysymykseen lähinnä rajaseudut, Koillis-Suomen ja Lapin alueet sekä syrjässä olevat, suurten liikennevaikeuksien takana olevat maaseutupitäjät. Toivoisin, että valtiovarainvaliokunta kiinnittäisi vakavaa huomiota tähän asiaan.

Ed. Lahtela: Herra puhemies! Valtio tarvitsee palvelukseensa jatkuvasti viran ja toimen haltijoita ja maan etu vaatii, että valtion viran ja toimen haltijain toimiin saadaan sijoitetuksi kansamme kykenevimmät henkilöt, henkilöt, joilla on taitoa ja tahtoa suorittaa heille kuuluvat tehtävät nopeasti parhaalla mahdollisella tavalla niin, että se tulee kansan ja maan hyväksi. Toimeensa kykenevien työkykyisten ja työhaluisten viran ja toimen haltijain saamisen ja toimessa pysymisen edellytyksenä on ollut ja tulee vastaisuudessakin olemaan, että viran ja toimen haltijain palkat ovat sellaiset, että niillä saadaan parhaat voimat palvelukseen ja myöskin pysymään niissä. Tältä pohjalta on siis asiaa arvioitava, jos aiotaan hoitaa asioita maan ja kansan etujen mukaisesti. On muistettava, että kolmen markan suutari tekee kuuden markan vahingon, ja se sopii kaikkiin ammattilaisiin tässä maassa vertauskuvaksi.

Jo pitemmän aikaa on eri virastoissa huomattu se seikka, etteivät siellä pysy kykenevät henkilöt, vaikka ne sinne aluksi sijoittuvatkin. M. m. tie- ja vesirakennushallituksessa on pitkä aikaa ollut havaittavissa, että sieltä lähtevät yksityisten palvelukseen miltei järkiään kaikki sellaiset henkilöt, jotka tuntevat markan arvon, ja meissä ihmisissä on valitettavasti enin osa sellaisia, jotka juoksemme markan perässä. Yksityiset työnantajat ovat siis jatkuvasti vieneet parhaat voimat miltei kaikista virastoista ja virastot jäävät alinomaan uusien ja taas uusien harjoittelijoiden tai henkilöiden varaan, jotka eivät kykene hoitamaan tehtäviä niinkuin maan etu vaatisi. Kun tie- ja vesirakennushallituksessa ja sen alaisissa virastoissa on ollut jatkuvaa virkamiesten puutetta ja kun on nähty, mitenkä jäljelläolevat virkamiehet ovat pakoitettuja suhtautumaan m. m. niihinkin päätöksiin, mitä eduskuntakin yksimielisesti hyväksyy, sen vuoksi, että heillä ei ole aikaa eikä työvoimia suorittaa niitä tehtäviä, mitkä eduskunta on hyväksynyt, niin ei ole ollut muuta keinoa kuin jättää näille valtiopäiville aloite, että tie- ja vesirakennushallituksessa ja sen alaisissa virastoissa olevien virkamiesten ja toimen haltijain palkkaukset järjestetään uudelleen ja järjestetään sellaisiksi, että sinne saadaan maan parhaat voimat ja että ne myöskin pysyvät siellä, kun ne sinne saadaan.

On valitettavaa, että eduskunta joutuu hyväksymään suuriakin uudistuskysymyksiä ja lausumaan toivomuksia hallitukselle, ja kun ne joutuvat virastojen käsiteltäviksi, niin virastoissa olevat virkamiehet senvuoksi, että siellä ei ole kykeneviä voimia, ilmoittavat yksinkertaisesti, että ei ole aikaa eikä voimia suorittaa näitä tutkimuksia, ja eduskunnan hyväksymät toivomuksetkin, vaikka ne koskisivat kuinka hyviä asioita, jäävät vuosikausiksi ja vuosikymmeniksi lepäämään. Minä mainitsen erään hyvin kuvaavan seikan, jonka pitäisi osoittaa kuinka asiat voivat olla hullusti valta-

kunnassa ja että ne pitäisi saada jollakin tavalla järjestykseen. Kemijoen perkaus alettiin puunuittojen takia Kemijärven yläpuolella viimeisen vuosisadan viimeisinä vuosikymmeninä. Kun Kemijärvestä alaspäin lähtevä joki oli niin suuri ja virtava, ettei sitä tarvinnut tukinuittojen takia perata alapuolelta Kemijärven, niin Kemijärven alavat rantaniityt ja viljelykset joutuivat jatkuvien kesä- ja syystulvien vahingoittamiksi senvuoksi, että kaikki Kemijärveen laskevat joet perattiin ja Kemijärvestä lähtevää jokea ei perattu, vaan päinvastoin sitä saatiin sulkea tukinuittojen järjestämiseksi. Jo viime vuosisadalla kemijärveläisten taholta tehtiin aloite, että Kemijoen perkaus alapuolella Kemijärven pantaisiin toimeen, ja suoritettiin silloin tutkimuksia viiden vuoden aikana ja tehtiin täydelliset kustannusarviot ja suunnitelmat, miten asia olisi voitu hoitaa ja saada järjestykseen. Tämä tapahtui jo vuosina 1900—1905. Mutta ennenkuin tähän työhön päästiin käsiksi, tuli maailmansota ja se tietysti siirsi perkaustyön myöhempään aikaan. Kun sen jälkeen asiaa on yritetty ajaa eteenpäin, niin on selitetty, että entinen tutkiminen on vanhentunut ja uusi tutkiminen määrätty suoritettavaksi jo toistakymmentä vuotta sitten ja sitä on nyt jauhettu siitä asti ja työvoiman puutteessa se menee valitettavan hitaasti eteenpäin. Viime vuoden kevättalvella ilmoitettiin, että kolmeksi kuukaudeksi tarvittaisiin yksi insinööri, joka suorittaisi laskelmat loppuun. Mutta kun minä kysyin muutama kuukausi takaperin, joko nämä suunnitelmat nyt on laskettu loppuun niin ilmoitettiin, että ei ole. Näinkö hoidetaan maan asioita oikealla tavalla niinkin suuressa kysymyksessä kuin tämä työ on? Vakuutan, että tämä perkausasia on suuri kysymys Kemijärven tilallisille. He menettävät miltei jatkuvasti vuosittain miljoonia kiloja heinää ja parhaat viljelysmaat ovat tulvan alla senvuoksi, että yläjuoksun joet on perattu, ja alajuoksun joki jätetty perkaamatta. Tämä ei suinkaan ole ainoa, minä olen kuullut, että ympäri maata on tällaista venyttelyä. Onko tällä valtakunnalla varaa maan parhaat viljelysalueet, jokirannat, virastoissa olevan työvoiman puutteen takia pitää vuosikymmenestä vuosikymmeneen tulvan vallassa, silloin kuin se olisi autettavissa, lisäämällä työvoimaa ja maksamalla sille sellainen palkka, että se myöskin pysyy työnsä ääressä.

Minä voisin mainita eräitä muitakin seikkoja, kuinka huonosti tämän maan virkamiesten palkkausasia on hoidettu. Kaksikymmentä vuotta takaperin olivat maanmittausinsinöörien palkat päiväpalkkatöissä niin huonot, että tavallinen työmies sai paremman palkan työstään kuin insinööri. Tästä johtui, m. m. että Kemijärven isojakoa suorittamaan saatiin insinööriä vain pakkokeinoin ja vain muutamiksi viikoiksi vuodessa ja isojako on ollut vuodesta 1898 lähtien suoritettavana ja se on vielä pahasti kesken. Vuonna 1924 muistaakseni Kemijärven tilalliset tekivät valtiolle ehdotuksen, että he saisivat maksaa lisäpalkkaa insinöörille, että insinööri voitaisiin pitää jatkuvasti työssä ja saada isojako loppuunsuoritetuksi, ehdolla, että se suoritetaan loppuun viidessä vuodessa. Valtio ei katsonut voivansa sellaiseen suostua, että tilalliset rupeavat maksamaan palkkaa insinöörille, koska se oli valtion tehtävä. Ja kuinkahan paljon se maksaa valtiolle, ettei aikanaan järjestetty niidenkin virkamiesten palkkoja, olisi hyvä tietää. Minun käsittääkseni se maksaa useita miljoonia markkoja enemmän kuin mitä olisi maksanut, jos jako olisi silloin suoritettu loppuun, ja se maksaa myöskin Kemijärven tilallisille eräitä miljoonia markkoja enemmän, kuin mitä se olisi maksanut, jos se olisi aikanaan loppuun suoritettu. Se on nyt suoritettavana loppuun sellaisella palkalla, että insinöörien palkka on kuusinkertainen, ja työmiesten palkat noin 10 kertaiset, ja sen tietää että siinä nyt rahaa menee. Ei siis ole järkevää valtion asioiden hoitamista se, että virkamiesten palkkoja pidetään liian alhaalla. Niille on maksettava kohtuullinen palkka, sellainen palkka, että ne saadaan pysymään toimessaan. Siten edistetään maan asioiden oikeaa hoitamista.

Mutta meidän maassahan on, niinkuin täällä on mainittu, tullut käsitykseksi se, että Suomi on luvattu virkamiesten maa. Siinä puheessa on paljon perää. Siinä on vain sikäli perää, että työaika virastoissa on liian lyhyt. Virastotyöhän on verrattavissa muuhun konttorityöhön ja yleisestihän kaikissa yksityiskonttoreissa tehdään työtä noin kahdeksan tuntia päivässä. Miksei valtion virastoissakin voitaisi jatkaa

työaikaa, ja jos työaikaa voitaisiin jatkaa, niin voitaisiin maksaa entistä korkeampia palkkoja. Jos esimerkiksi 65,000 virkamiestä tekee työtä 5 tuntia päivässä ja jos ne suostuisivat tekemään esimerkiksi 8 tuntia päivässä, niin tarvittaisiin vain noin 42,000 virkamiestä. Näille voitaisiin maksaa vaikka kaikki se rahamäärä, mikä menee noille 23,000 liialle virkamiehelle palkkaan. Siinä siis virassaolevat virkamiehet saisivat lisää palkkaa, tulisivat toimeen hyvin ja liika työvoima vapautuisi muihin tehtäviin. Täällä jo kiinnitettiin huomiota siihen, että ne pitkät kesälomat esim. kansakoulunopettajilta ja muilta opettajilta voitaisiin lyhentää ja maksaa heille parempia palkkoja, sekä vaatia, että työtä tehdään niinkuin muillakin aloilla. Eihän millään muilla aloilla ole 3—4 kk kesälomaa ja vielä kuukauden talvilomaa päälle. Se on kohtuuton, silloin kun toisten täytyy tehdä työtä ympäri vuoden vain muutaman viikon lomalla, tai saamatta ollenkaan lomaa. Hyvällä tahdolla ja järjestelyllä voitaisiin saada säästymään varoja ja maksaa kunnollisia palkkoja kaikille niille, jotka hoitavat toimiaan.

Tästä palkkojen järjestelystä nähtävästi seuraa nyt valtion kukkaroon hyvin suuri menoerä ja tarvitaan siis lisää seteleitä, jotta nämä palkat kyetään maksamaan. Mutta tähän on tarvittavat varat helposti saatavissa järjestelyn avulla, niinkuin täällä on viitattu. Miljardejahan menee vuosittain niihin tukipalkkioihin, joita maksetaan n. s. syöntipalkkana, niinkuin kansa sanoo, kaikille muille, paitsi niille, jotka kyntävät ja kylvävät, ja jotka eivät saa sitä, vaan joiden täytyy maksaa tuotteistaan täysi hinta, vaikka kaikki muut sen saavat ostaa valtion avustuksella. Vieläpä tukipalkkion saavat hyväkseen nekin, jotka saavat valtiolta lasten kasvatusavustuksen joilla on monien satojen tuhansien markkojen vuositulot ja hyvät varat, nekin saavat tukipalkkiota, että kykenevät ostamaan kallista ruokaa. Sen ymmärtää hyvin, että suuriperheisille, vähävaraisille työtä tekeville kansalaisille tukipalkkion edellyttämää lapsiavustusta annetaan, mutta sehän voidaan järjestää aivan samalla tavalla kuin valtion virkamiehille, maksamalla se heillekin rahassa, ettei tarvitse tukipalkkiojärjestelmää toteuttaa joka ei vie oikeaan lopputulokseen, koska sen saa miljoonamies ja sellainenkin, jolla saattaa olla miljoonatulot vuosittain. Näistä tällaisista huonoista yrityksistä, joihin valtion varoja nyt käytetään aivan tolkuttomasti, on kerta kaikkiaan luovuttava ja käytettävä varat sillä tavalla, että ne tasapuolisesti tulevat kaikkien niiden kansalaisten hyväksi, jotka sitä tarvitsevat.

Minä lopuksi pyytäisin valtiovarainvaliokunnalle suositella sitä toivomusaloitetta, mikä on jätetty näille valtiopäiville, nimittäin toivomusaloitetta n:o 49, että se otettaisiin siinä yhteydessä käsittelyn alaiseksi, kun virkamiesten palkkoja järjestetään. Mainittu toivomusaloite käsitykseni mukaan voidaan ja se pitäisi tulla ainakin valtiovarainvaliokunnan mietinnön perusteluissa otettavaksi huomioon. Toivomusaloite päättyy seuraavaan ponteen: „että hallitus ottaisi kiireellisesti harkittavakseen, eikö tie- ja vesirakennushallituksen ja sen alaisten viran ja toimen haltijain palkkoja olisi korotettava ja lisäetuja järjestettävä, jotta toimiin saataisiin riittävä määrä tehtäväänsä pystyvää työvoimaa.” Tämä kaikki pitäisi nyt järjestää, ja se voitaisiin järjestää m. m. siten, että kaikkien näiden, jotka mainitulla alalla toimivat, palkat nostettaisiin jotakin palkkausluokkaa korkeammalle, kuin mitä muissa tehtävissä olevien vastaavanlaisten henkilöiden palkat ovat.

Täällä ed. E. Koivisto kiinnitti huomiota Lapin lisiin, samoinkuin Koukkarikin. Jo se seikka, mihin he viittasivat, osoittaa selvästi, Lapin alueella ja hävitetyllä rajaseudulla ei saada kunnollista virkamieskuntaa, ellei niille järjestetä lisäetuja. Minulla on aivan sama käsitys, että ellei näin järjestetä, niin koko Lapin lääni ja vielä osa Oulun lääniäkin, siis tuhoutuneet alueet, menettävät kaikki parhaat virkamiehensä ja m. m. hävitetyn Lapin ja Oulun läänin pohjoisosan jälleenrakentaminen tulee siitä kärsimään. Minulla on sellainen käsitys että tähänastinen jälleenrakentaminen kärsii pahasti siitä, että siellä ei ole kyllin päteviä toimihenkilöitä, ja mikäli sinne saadaan sellaisia, hakeutuvat ne pois niin pian kuin suinkin vaan saavat muualta edullisempia paikkoja. Jos Perä-Pohjola ja Lappi aiotaan jälleenrakentaa on palkkausolot järjestettävä sellaisiksi, että ne vastaavat sikäläisiä vaikeita oloja. Ja niinhän on tehty työmiesten kohdalla, mutta virkamiesten osalta se asia on pahasti auki.

Täällä jo mainittiin, että sinne ei saada opettajia enempää kansakouluihin kuin oppikouluihin, jos ei niitä vaikeuksia oteta huomioon, mitkä siellä nyt ovat, ja minulla on se kokemus viimeisiltä vuosilta ja tältäkin vuodelta, että näin on asianlaita. Sinne hakee kyllä opettajia sekä kansakouluihin että oppikouluihin, mutta kun ne samalla hakevat muuallekin ja saavat muualta paikan, niin ne eivät tule Perä-Pohjolaan. Lähtiessäni sain juuri tietää, että Kemijärven yhteiskouluun oli m. m. hakenut ja valittu kolme eri opettajaa eri aineisiin ja vielä varaltakin, mutta kaikki olivat kieltäytyneet tietysti siitä syystä, että olivat saaneet muualta paremman paikan. Nämä ilmiöt osoittavat selvästi, että jotakin on tehtävä, jotta Lappiinkin saataisiin kunnollisia virkamiehiä ja kunnollisia opettajia, ja sitä ei saada ilman rahaa käyttämättä, se on aivan selvä. Minä siis suosittelen, että valtiovarainvaliokunta kiinnittää siihen seikkaan erikoista huomiota, että jotakin olojen vaatimaa tasoitusta aikaan saadaan.

Ed. Lång: Herra puhemies! Kun ed. Koukkari mainitsi puheenvuorossaan, että sodan jälkeen on palkkaliikkeitä viritetty taktillisessa mielessä ja kun minulla on ollut tilaisuus seurata näitä liikkeitä varsin läheltä, niin haluaisin, että ed. Koukkari vähän tarkemmin määrittelisi väitteensä perustelut, sillä ei mielestäni vielä se, että palkkojen korotukset ovat johtaneet epäsuhteeseen järjestymättömien ja heikosti järjestyneiden ja toisaalta hyvin järjestyneiden työntekijäin ja toimenhaltijain palkkojen välillä, riitä mainitun väitteen perusteluksi eikä ole oikeutettukaan. Samoin jos saksalaiset ennenkuin hävittivät Pohjolan maksoivat joissakin tilapäistöissä huippupalkkoja ja siten myös tilapäisesti rappeuttivat työläisten työsuhteita ja palkkamääritelmiä, ei sekään oikeuta väittämään, että heillä nyt olisi loistopalkat eikä sekään, että alemmilla ja keskipalkkaisilla virkamiehillä on huonot palkat, oikeuta väitteeseen ruumiillisen työntekijäin loistopalkoista. Kun eduskunnan keskustelussa tänään on alleviivattu sitä, että näiden virkamiesjärjestöjen, huomatakseni korkeimmin palkattujen taholta on uhattu lakolla siinä tapauksessa, että palkkojenkorotusvaatimuksiin ei suostuta tinkimättä, niin en pidä sitä kovin vakavana uhkana. Lakkoon ryhtymiseen tarvitaan, että asianomaisten on jo täytynyt kärsiä niin, että he eivät lakossa tiedä enää lisäävänsä kärsimyksiään ja he tekevät lakkonsa kestäväksi perusteellisen harkinnan ja tingittyjen vaatimustensa jälkeen.

Ed. Salminen: Kansallinen kokoomuspuolue on aina korostanut pätevän ja siveellisesti ryhdikkään virkamieskunnan merkitystä maalle. Tähän päämäärään pääsemisen eräänä tärkeänä edellytyksenä on se, että virkamieskunta saa riittävän palkkauksen. On ollut mieluisaa todeta, että eduskunnassa tänään yleensä on asetuttu ymmärtäväiselle ja suopealle kannalle virkamiesten palkkausta koskevaan kysymykseen nähden. Toivottavasti valtiovarainvaliokunta tutkittuaan eri ehdotusten vaihtoehdot ja huomioon ottaen kaikki asiaan vaikuttavat tekijät, löytää tyydyttävän ratkaisun, jonka eduskunta voinee hyväksyä. Sen jälkeen kun asia tulee eduskunnassa ratkaistuksi, on puhe avoimesta palkkataistelusta tänä isänmaalle erittäin kohtalokkaana aikana lopetettava, se tulkoon myöskin tässä yhteydessä sanotuksi.

Ed. Ryömä: Herra puhemies! Joskin palkkaluokittelun yläpäässä olevilla palkoilla tähänastisinakin voisi tulla toimeen, niin sitävastoin on ihmeellistä, miten eräät jo sen keskipaikkeillakin olevat virkamiesryhmät ovat lainkaan pysyneet hengissä. Yllättävää kylläkin ovat yliopistonopettajat verraten vaatimattomilla sijoilla. Ilmeisesti ei tieteellinen työ ole meillä itsenäisyysaikana päässyt ansaitsemaansa huomioon. Tämän virkamiesryhmän taloudellisesta asemasta esitti eräs nuori yliopistomies, jonka antamiin tietoihin voidaan luottaa, tämän vuoden toukokuun 23 päivän Hufudstadsbladetissa m. m. seuraavia valaisevia esimerkkejä: „Viidenkymmenen vuoden ikäinen yliopistomies, pohjoismaiden ensimmäinen alallaan, saa noin 4,200 markkaa kuukaudessa (jokin viikko sitten 3,800 markkaa) kuuden tunnin päivittäisestä työstä. Ja tätä palkkaa ei yhteiskunta katso voivansa suorittaa hänen varsinaisesta tieteellisestä työstään, jota hän siis suorittaa vapaa-aikoinaan. Eräällä neljänkymmenenviiden vuoden ikäisellä tunnetulla tiedemiehellä on sama palkka, ja nuorempi perheelli-

nen tieteenharjoittaja saa sivutuloineen ja perhelisineen 5,000 markkaa j. n. e. Jos olisi kysymyksessä oman tieteellisen työn palkkaus, olisivat nämä henkilöt ja monet muut maan tyytyväisimpiä. He eivät valita nytkään. He yleensä kuuluvat maan hiljaisiin.'' Suorastaan naurettavan pieniä ovat tunnetusti ainakin yliopiston sairaaloiden assistenttilääkärien palkat. Yliopistonopettajien palkkojen korottaminen on kiistattomasti perusteltu. Toivon hallituksen myöhemmin ottavan harkittavaksi yliopistonopettajain siirtämisen kautta linjan tähänastista korkeampiin palkkaluokkiin (Eduskunnasta: Hyvä on!)

Tosin on oikeutetusti kiinnitetty huomiota yliopistomme johdossa tähän asti vallinneeseen sotakiihkoiseen, demokratian vastaiseen henkeen, jota sinne kerran pesiytyneenä on voitu elätellä yliopiston itsehallinnon turvissa. Sentähden kansanvaltaisesti ajatteleva kansa on tuntenut yliopiston itselleen vieraaksi ja suhtautunut välinpitämättömästi sen henkilökunnan taloudellisiin vaikeuksiin. Ottaen huomioon tavallisen tiedemiehen yleensä varsin riippuvaisen aseman, ei hänellä ehkä voida lukea raskauttavaksi ammattimiehenä suoritettua työtä sodankäynnin palveluksessa. Toisin on sitävastoin aktiivisen poliittisen toiminnan laita, ja sentähden on äskettäin julkaistu ennakkotieto yliopiston rehtorin vapaaehtoisesta eroamisesta merkittävä mielihyvin muistiin. Edelleen saattaa kuitenkin yliopiston piiristä tulla uutisia tapauksista, joita ei voida hyväksyä. Niinpä ei ole sopivaa, että, kuten on kerrottu, yliopiston opettaja, jonka tehtävänä on antaa lausunto sotarikoksesta, nimittäin kahden venäläisen sotavangin murhasta syytteessä olevan vangin mielentilasta, luentoa kuunteleville ylioppilaille lausuu sellaisia viisauksia, — jotka monet näistä saattavat ottaa täydestä, — kuin että kyseessäolevalla vangilla on ollut „oikeus vihata ryssää,'' tai toisessa yhteydessä, että „nykyaikainen demokratia on palturia''. Tällaisia lausuntoja ei yliopiston opettajien oppilailleen sopisi esittää. Joskin on huomautettu, että kyseistä opettajaa ei iäkkyyden takia voitaisi pitää syyntakeisena, osoittaa tällainen tapaus kuitenkin, että tarpeellinen valvonta puuttuu ja että yliopiston opettajainkin keskuudessa valitettavasti olevat harkintakyvyttömät henkilöt sen johdosta katsovat voivansa puhua mitä sotkua tahansa.

Tällaisiin ilmiöihin hallitus kiinnittänee huomiota mahdollisuuksiensa rajoissa, jollei ennen, niin sitten, kun yliopiston itsehallintoa koskeva aloite on ehtinyt läpikäydä eduskuntakäsittelyn. Mutta maassamme alkanut demokraattinen kehitysvaihe vaatii siedettävien elinehtojen turvaamista maan tiedemiehille, vaikkapa se sitten tapahtuisi korkeimman virkamiehistön kustannuksella.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

2) Valtiontilintarkastajain kertomus vuodelta 1943

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 15,17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

44. Perjantaina 10 p. elokuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Ahmavaara, Annala, von Born, Heikkilä, Heiniö, Hirvensalo, Jokinen, Kaijalainen, Kirra, J. Koivisto, Lehtokoski, Luostarinen, Malkamäki, Malmivaara, Möttönen, Puumalainen, Rantamaa, Räisänen, Saariaho, Saukkonen, Sergelius, Svento, Söderhjelm, P. Tervo ja Vennamo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta virka-asiain vuoksi edustajat Annala ja Ahmavaara, sairauden vuoksi ed. P. Tervo ja yksityisasiain vuoksi edustajat Malkamäki, Malmivaara, Möttönen ja Heikkilä sekä tämän ja ensi viikon tiistain istunnoista yksityisasiain vuoksi ed. Soininen.

Eduskunnan tietoon saatettuja asetuksia ja valtioneuvoston päätöksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin sotatilasta 26 päivänä syyskuuta 1930 annetun lain 40 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna 2 päivänä maaliskuuta 1940 annetussa laissa, on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna saapunut 28 päivänä kesäkuuta 1945 annettu

Asetus maksuajan lykkäyksestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhtyneen Kuningaskunnan välisen välirauhansopimuksen voimaansaattamisesta 23 päivänä syyskuuta 1944 annetussa laissa on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut mainitun lain nojalla 5 päivänä heinäkuuta 1945 annettu

Asetus eräiden välirauhansopimuksessa tarkoitettuja sotarikoksia käsittävien tekojen syytteeseenpanosta.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin puun saannin turvaamisesta 14 päivänä huhtikuuta 1945 annetun lain 47 §:ssä on säädetty, ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet seuraavat sanotun lain nojalla annetut valtioneuvoston päätökset:

Valtioneuvoston päätös käyttöpuun kaupan säännöstelystä, annettu 7 päivänä kesäkuuta 1945;

Valtioneuvoston päätös eräissä uudistushakkuissa suoritettavasta hinnanlisästä ja erikoiskorvauksesta, annettu 21 päivänä kesäkuuta 1945;

Valtioneuvoston päätös kaivospuun käyttörajoituksista, annettu 21 päivänä kesäkuuta 1945;
Valtioneuvoston päätös kaivospuuksi kelpaavan puutavaran takavarikoimisesta ja luovuttamisesta valtiolle, annettu 28 päivänä kesäkuuta 1945; ja
Valtioneuvoston päätös sahatavaran säännöstelystä, annettu 3 päivänä heinäkuuta 1945.

Nämä valtioneuvoston päätökset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa, kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet seuraavat mainitun lain nojalla annetut valtioneuvoston päätökset:

Valtioneuvoston päätös perunan säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, annettu 14 päivänä kesäkuuta 1945;
Valtioneuvoston päätös tuotannon ja kaupan harjoittamisen säännöstelystä, annettu 14 päivänä kesäkuuta 1945;
Valtioneuvoston päätös eräiden liha- ja lihajalostevarastojen luovuttamisesta valtiolle, annettu 14 päivänä kesäkuuta 1945;
Valtioneuvoston päätös työajasta rannikko- ja sisävesiliikenteeseen käytetyissä aluksissa annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, annettu 21 päivänä kesäkuuta 1945;
Valtioneuvoston päätös eräiden suolavarastojen luovuttamisesta valtiolle, annettu 21 päivänä kesäkuuta 1945;
Valtioneuvoston päätös lihan luovutusvelvollisuudesta, annettu 21 päivänä kesäkuuta 1945;
Valtioneuvoston päätös kotimaisen kantotervan hintatakuusta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, annettu 21 päivänä kesäkuuta 1945;
Valtioneuvoston päätös vuotien enimmäishinnoista, annettu 28 päivänä kesäkuuta 1945;
Valtioneuvoston päätös villan luovutusvelvollisuudesta, annettu 28 päivänä kesäkuuta 1945;
Valtioneuvoston päätös eräiden margariinivalmiste- ja margariinin valmistuksessa käytettävien ravinto- ja ruokarasvavarastojen luovuttamisesta valtiolle, annettu 28 päivänä kesäkuuta 1945;
Valtioneuvoston päätös huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, annettu 28 päivänä kesäkuuta 1945;
Valtioneuvoston päätös huoneistojen käytön tehostamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, annettu 28 päivänä kesäkuuta 1945; ja
Valtioneuvoston päätös leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1946 sadosta, annettu 12 päivänä heinäkuuta 1945.

Nämä valtioneuvoston päätökset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Ed. Österholmin y. m. kysymys, joka koskee yhdysradan rakentamista Kauklahdesta Lohjalle, ja -kulkulaitosten ja yleisten töiden ministerin siihen antama vastaus.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut kulkulaitosministeri Vuoren vastaus ed. Österholmin y. m. kysymykseen, joka koskee yhdysradan rakentamista Kauklahdesta Lohjalle.

Tämä kysymys on vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymys ja siihen annettu vastaus ovat näin kuuluvat:

Till Riksdagens Herr Talman.

Då Porkala-området utarrenderades till Sovjetunionen, avbröts vårt järnvägsnät på sträckan Bobäck-Solberg. Därigenom miste de nyländska kustbygderna sina järnvägsförbindelser och den genomgående tra-

fiken mellan Helsingfors och Åbo måste ledas den långa omvägen över Hyvinge. Detta har vållat stora svårigheter och skapat en situation, som bör betecknas som ohållbar. Det var därför riktigt att statsrådet gav järnvägsstyrelsen uppdraget att verkställa undersökningar för att utröna den lämpligaste sträckningen för en sammanbindningslinje till Hangö—Hyvingebanan. Därvid var det vägledande att de kommuner, som förlorat sina järnvägsförbindelser, skulle få en ersättning, varför den nya banan borde så nära som möjligt beröra deras områden. Samtidigt måste beaktas nödvändigheten att framdeles skapa en fortsättning från den nya banans ändpunkt på Hangö—Hyvingebanan till en lämplig punkt på järnvägen Karis—Åbo.

Undersökningarna klarställde förutsättningarna för tre sträckningar, Köklax—Lojo, Hoplax—Ojakkala och Hoplax—Selki, av vilka kommunikationsministeriet ställde det förstnämnda förslaget främst, emedan det bäst tillgodoser de ovannämnda, grundläggande synpunkterna. Dessutom skulle Lojo snabbt växande industricentrum erhålla förbättrade järnvägsförbindelser och den planerade fortsättningen till Karis—Åbobanan skulle i Salo få en anknytningspunkt, varigenom hela sträckan Helsingfors—Åbo bleve så kort som möjligt. Detta projekt förelåg till behandling i den förra regeringen, men av någon anledning blev proposition i saken icke överlämnad till Riksdagen. Sedermera ingick i tidningarna en notis, som omtalade att statsrådet beslutat låta tanken på en sammanbindningsbana, „såsom obehövlig", förfalla. Då det knappast kan tänkas att denna uppgift vore riktig, emedan de nuvarande förhållandena vålla så allvarliga svårigheter i järnvägstrafiken och det varje dag framstår som ett uppenbart behov att en sammanbindningsbana så snart som möjligt kommer till stånd, är det skäl att efterlysa regeringens ståndpunkt i saken.

Med hänvisning till 37 § 1 mom. RO anhålla undertecknade härmed vördsamt att till besvarande av vederbörande ledamot av regeringen få framställa följande spörsmål:

Har regeringen för avsikt att i närmaste framtid förelägga Riksdagen proposition om byggande av sammanbindningsbanan mellan Köklax och Lojo?

Helsingfors den 12 juni 1945.

John Österholm. Urho Kulovaara.
Ralf Törngren.

Suomennos.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Porkkalan alueen vuokraaminen Neuvostoliitolle katkaisi rautatieverkkomme Luoman—Päivölän välisellä osalla. Tämän johdosta menettivät Uudenmaan rannikkoseudut rautatieyhteytensä, ja liikenne Helsingistä Turkuun oli ohjattava kulkemaan pitkää kiertotietä käyttäen Hyvinkään kautta. Tämä on aiheuttanut suuria vaikeuksia ja luonut kestämättömäksi katsottavan tilanteen. Näin ollen oli oikein, että valtioneuvosto jätti rautatiehallituksen tehtäväksi tutkimuksen toimittamisen sopivimman yhdysratasuunnan selville saamiseksi Hangon ja Hyvinkään väliselle radalle. Tällöin oli johtavana ajatuksena, että rautatieyhteytensä menettäneiden kuntien tuli saada menetyksensä korvatuksi siten, että uusi rata kulkisi mahdollisimman lähellä niiden alueita. Samalla oli pidettävä välttämättömänä saada vastaisuudessa jatko uuden radan päätepisteestä Hangon—Hyvinkään radalla sopivaan kohtaan Karjaan—Turun radalla.

Tutkimusten kautta selvitettiin edellytykset kolmelle eri ratasuunnalle, nim Kauklahti—Lohja, Huopalahti—Lohja ja Huopalahti—Selki, joista kulkulaitosministeriö asetti ensimmäisen vaihtoehdon etusijalle, koska se parhaiten vastaa edellämainittuja, perustavaa laatua olevia näkökohtia. Sitäpaitsi olisi Lohjan nopeasti kasvava teollisuuskeskus saanut tämän kautta paremmat rautatieyhteydet ja suunniteltu jatko Karjaan—Turun radalle liittymäkohdan Salossa, minkä johdosta Helsingin—Turun välinen matka tulisi mahdollisimman lyhyeksi. Tämä suunnitelma oli edellisessä hallituksessa käsiteltävänä, mutta jostakin syystä ei esitystä asiasta annettu eduskunnalle. Sittemmin oli sanomalehdissä uutinen, jonka mukaan valtioneuvosto olisi päättänyt

antaa kysymyksen yhdysradasta „tarpeettomana" raueta. Kun tuskin voidaan pitää tätä tietoa oikeana, koskapa nykyiset olosuhteet aiheuttavat vakavia vaikeuksia rautatieliikenteelle ja joka päivä esiintyy ilmeistä tarvetta saada yhdysrata niin pian kuin mahdollista aikaan, on syytä tiedustella hallituksen kantaa asiassa.

Viitaten valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin allekirjoittaneet kunnioittaen esittävät asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

> Aikooko hallitus lähitulevaisuudessa antaa Eduskunnalle esityksen yhdysradan rakentamisesta Kauklahdesta Lohjalle?

Helsingissä 12 päivänä kesäkuuta 1945.

John Österholm. Urho Kulovaara.
Ralf Törngren.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Viime kesäkuun 13 p:nä päivätyn kirjelmän ohella olette Te, Eduskunnan Herra Puhemies, valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa minulle lähettänyt jäljennöksen kansanedustaja John Österholmin y. m. kysymyksestä:

Aikooko hallitus lähitulevaisuudessa antaa eduskunnalle esityksen yhdysradan rakentamisesta Kauklahdesta Lohjalle?

Edellä olevan johdosta saan kunnioittaen ilmoittaa, että kysymys yhdysradan aikaansaamisesta Helsingin—Turun rannikkoradalta Hangon—Hyvinkään radalle, johon nähden rautatiehallitus on tutkituttanut kolme eri vaihtoehtoista suuntaa, nimittäin 1) Kauklahden—Lohjan, Huopalahden—Ojakkalan ja Huopalahden—Selkin, on ollut valtioneuvoston käsiteltävänä sen aikaisemmassa kokoonpanossa huhtikuun 6 päivänä 1945. Tällöin valtioneuvosto äänestyksen jälkeen teki päätöksen, että rata oli rakennettava Kauklahden—Lohjan suuntaa. Kun ministereiden kesken tämän jälkeen syntyi erimielisyyttä siitä, oliko Tasavallan Presidentille puollettava esityksen antamista vai annettava kysymyksen yhdysradan rakentamisesta raueta, päätti valtioneuvosto, niinikään äänestyksen jälkeen, että kysymys yhdysradan rakentamisesta saisi tällä kertaa raueta.

Nykyisessä hallituksessa kysymys ei ole ollut esillä. Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriössä on tosin harkittu asiaa, mutta tultu siihen tulokseen, että yhdysradan rakentamista Helsingin—Turun rannikkoradalta Hyvinkään—Hangon radalle ei aivan läheisessä tulevaisuudessa voida toteuttaa. Syynä tähän on, paitsi että valtion rahataloudellinen asema on vaikea, materiaalin, erityisesti kiskojen puute. Näistä syistä ja kun lisäksi on rakennettava eduskunnan jo päättämä Simpeleen—Parikkalan yhdysrata, ei edes kaikkia vuosien 1939—1946 rautatierakennusohjelmaan sisältyvien ratojen rakennustöitä ole voitu pitää käynnissä.

Yhdysradan rakentaminen rannikkoradan ja Hyvinkään—Hangon radan välille on eräs lähiaikojen tärkeimpiä liikennekysymyksiämme. Jos kuitenkin otetaan huomioon ne moninaiset vaikeudet, jotka meillä on voitettavanamme lähimmän arvioitavissa olevan ajan kuluessa ja jotka pakottavat, kaikkein kiireellisimpiä jälleenrakennustehtäviä ja ulkomaille tapahtuvia välttämättömiä suorituksia silmällä pitäen, määrättyyn pidättyväisyyteen, ei puheena olevan ratahankkeen toteuttamiseen — asiaa nykyhetken kannalta arvostellen — liene aivan lähitulevaisuudessa mahdollisuuksia vaarantamatta muiden, elintärkeiden tehtävien suorittamista.

Rautatiehallitukselle on annettu tehtäväksi valmistaa tarvittavat tutkimukset kahden vaihtoehtoisen suunnan suhteen siksi valmiiksi, että työt voidaan jommallakummalla suunnalla kuitenkin aloittaa, mikäli työttömyystilanne sitä vaatisi.

Helsingissä 30 päivänä heinäkuuta 1945.

Kulkulaitosten ja yleisten töiden
ministeri *Eero A. Vuori*.

Till Riksdagens Herr Talman.

Jämte skrivelse av den 13 sistlidne juni har Ni, Riksdagens Herr Talman, i det syfte, som nämnes i riksdagsordningens 37 § 1 mom., tillställt mig avskrift av riksdagsman John Österholms m. fl. spörsmål:

Ämnar regeringen förelägga riksdagen proposition angående byggande av en sammanbindningsbana från Köklax till Lojo?

Med anledning av ovanstående får jag vördsamt meddela, att frågan om åstadkommande av en sammanbindningsbana från kustbanan Helsingfors—Åbo till Hangö—Hyvingebanan, beträffande vilken järnvägsstyrelsen låtit undersöka tre alternativa sträckningar, nämligen Köklax—Lojo, Hoplax—Ojakkala och Hoplax—Selki, behandlades av statsrådet i dess tidigare sammansättning den 6 april 1945. Härvid fattade statsrådet efter omröstning beslutet, att banan skulle byggas i sträckningen Köklax—Lojo. Då det härefter uppstod meningsskiljaktighet mellan ministrarna, huruvida man för Republikens President borde förorda överlämnande av proposition i ärendet eller låta frågan om sammanbindningsbanan förfalla, beslöt statsrådet, likaså efter omröstning, att frågan om sammanbindningsbanans byggande denna gång skulle få förfalla.

I den nuvarande regeringen har frågan icke varit uppe. Inom ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena har saken visserligen dryftats, men man har kommit till det resultatet, att ett byggande av en sammanbindningsbana från kustbanan Helsingfors—Åbo till Hyvinge—Hangöbanan icke kan ifrågakomma inom den allra närmaste framtiden. Orsaken härtill är, förutom att statens finansiella ställning är svår, bristen på material, framförallt skenor. Av dessa orsaker och då dessutom den av riksdagen redan beslutade Simpele—Parikkala sammanbindningsbanan måste byggas, ha icke ens alla byggnadsarbeten på de i järnvägsbyggnadsprogrammet för åren 1939—1946 upptagna banorna kunnat hållas i gång.

Byggandet av en sammanbindningsbana mellan kustbanan och Hyvinge—Hangöbanan utgör en av de viktigaste trafikfrågorna för den närmaste tiden. Tar man emellertid i betraktande de mångahanda svårigheter, som vi ha att övervinna under den närmast överskådliga tiden och vilka, med beaktande av de allra mest brådskande återuppbyggnadsuppgifterna och de nödvändiga leveranserna till utlandet, tvinga till en viss återhållsamhet, torde — vid bedömande av saken ur nuvarande synpukt — inom den allra närmaste framtiden icke förefinnas möjligheter att förverkliga det ifrågavarande banprojektet utan att äventyra utförandet av andra, livsviktiga uppgifter.

Järnvägsstyrelsen har emellertid fått i uppdrag att i så måtto slutföra undersökningar ifråga om två alternativa sträckningar, att arbetena kunna igångsättas på någondera av dessa, för såvitt arbetslöshetsläget så skulle påkalla.

Helsingfors den 30 juli 1945.

Minister för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena *Eero A. Vuori.*

P u h e m i e s: Ilmoitetut asetukset ja valtioneuvoston päätökset voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti p e r u s t u s l a k i v a l i o k u n t a a n:

Asetus 28 päivältä kesäkuuta 1945 maksuajan lykkäyksestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta;

Asetus 5 päivältä heinäkuuta 1945 eräiden välirauhansopimuksessa tarkoitettuja sotarikoksia käsittävien tekojen syytteeseenpanosta;

Valtioneuvoston päätös 7 päivältä kesäkuuta 1945 käyttöpuun kaupan säännöstelystä;

Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 eräissä uudistushakkuissa suoritettavasta hinnanlisästä ja erikoiskorvauksesta;

Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 kaivospuun käyttörajoituksista;

Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 kaivospuuksi kelpaavan puutavaran takavarikoimisesta ja luovuttamisesta valtiolle;

Valtioneuvoston päätös 3 päivältä heinäkuuta 1945 sahatavaran säännöstelystä;

Valtioneuvoston päätös 14 päivältä kesäkuuta 1945 perunan säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 14 päivältä kesäkuuta 1945 tuotannon ja kaupan harjoittamisen säännöstelystä;

Valtioneuvoston päätös 14 päivältä kesäkuuta 1945 eräiden liha- ja lihajalostevarastojen luovuttamisesta valtiolle;

Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 työajasta rannikko- ja sisävesiliikenteeseen käytetyissä aluksissa annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 eräiden suolavarastojen luovuttamisesta valtiolle;

Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 lihan luovutusvelvollisuudesta;

Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 kotimaisen kantotervan hintatakuusta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 vuotien enimmäishinnoista;

Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 villan luovutusvelvollisuudesta;

Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 eräiden margariinivalmiste- ja margariinin valmistuksessa käytettävien ravinto- ja ruokarasvavarastojen luovuttamisesta valtiolle;

Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 huoneistojen käytön tehostamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta; ja

Valtioneuvoston päätös 12 päivältä heinäkuuta 1945 leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1946 sadosta.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 14,21.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

45. Tiistaina 14 p. elokuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Pöydällepanoa varten esitellään:

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23 hallituksen esityksen johdosta lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon 763

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkittiin poissaoleviksi edustajat Brander, Frietsch, Kivisalo ja E. Pesonen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisasiain takia tämän päivän istunnosta ed. Kivisalo sekä tämän kuun 7 päivään saakka ed. Brander.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Pöydällepano:

Pöydällepanoa varten esitellään

Lisäyksiä ja muutoksia vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian pantavaksi pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Keskustelu:

Ed. Kannisto: Jotta edustajille varattaisiin riittävä aika perehtyä kysymyksessä olevaan suureen asiaan, ehdotan, herra puhemies, että asian enempi käsittely siirrettäisiin seuraavaan, aikaisintaan huomenna pidettävään istuntoon.

Ed. Seppälä: Kannatan ed. Kannisto tekemää ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kannisto ed. Seppälän kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle huomiseen istuntoon. Kutsun tätä ed. Kanniston ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kanniston ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 102 jaa- ja 68 ei-ääntä, 5 tyhjää; poissa 24.

Eduskunta on hyväksynyt puhemiesneuvoston ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on tänään kello 18.

Täysistunto lopetetaan kello 15,18.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

46. Tiistaina 14 p. elokuuta 1945

kello 18.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ainoa käsittely:

Ehdotus lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon .. 765
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23; hallituksen esitys n:o 46.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotus lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 46, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta kokonaisuudessaan; sen jälkeen esitellään menot pääluokittain ja luvuittain, sitten mietinnön sivulla 5 oleva ponsi ja lopuksi yleisperustelut sivuilla 1 ja 2.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Kannisto: Ehdotan, herra puhemies, että asia pantaisiin pöydälle aikaisintaan huomenna pidettävään istuntoon. Ryhmät ovat olleet koossa viimeisen ja tämän istunnon välisen ajan muissa kysymyksissä eikä tähän kysymykseen ole ollut mahdollisuutta lähemmin tutustua.

Ed. Seppälä: Niillä syillä, jotka ed. Kannisto täällä esiintoi, minä kannatan hänen esitystään.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja ehdotusta on kannatettu, on asia jäävä pöydälle. Kehoitan seuraavia puhujia lausumaan mielipiteensä pöydällepanon ajasta.

Ed. Österholm: Jag hade haft för avsikt att uttala mig i sak, varför jag ber att få avstå.

Keskustelu pöydällepanon ajasta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kannisto ed. Seppälän kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan huomiseen istuntoon. Kutsun tätä ed. Kanniston ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, eduskunta hyväksynee ed. Kanniston ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle- edus kunnan huomiseen täysistuntoon.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on huomenna kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 18,07.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

47. Keskiviikkona 15 p. elokuuta 1945

kello 10.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ainoa käsittely.

Ehdotus lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon. 767

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23; hallituksen esitys n:o 46.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Brander, V. Eskola, Frietsch, Hiltunen, Hukari, Kekkonen, Kilpi, Kivisalo, E. Nurminen, Pilppula, Pusa, Sillanpää, Söderhjelm, Uusitalo, Welling, Vennamo, Virolainen, ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta virkamatkan takia edustajat Vennamo ja Virolainen, yksityisasiain takia edustajat E. Nurminen ja V. Eskola sekä tämän kuun 20 päivästä syyskuun 2 päivään ulkomaanmatkan takia ed. Berner.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotus lisäyksistä ja muutoksista vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelvasti käsitelty hallituksen esitys n:o 46, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 23. Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta kokonaisuudessaan, senjälkeen esitellään menot pääluokittain ja luvuittain, sitten mietinnön sivulla 5 oleva ponsi ja lopuksi yleisperustelut sivuilla 1 ja 2.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu

Ed. Rantala: Herra puhemies! — Käsitellessään hallituksen esitystä valtion viran tai toimen haltijain sekä näihin rinnastettavien kuukausipalkkaa saavien tai tilapäisten toimihenkilöiden kalliinajanlisien korottamisesta, valtiovarainvaliokunta, mikäli kysymys on nyt esitettyjen korotusten suuruudesta, on yksimielisesti hyväksynyt hallituksen esityksen. Onkin ilman muuta pidettävä selvänä, että nyt kysymyksessäolevat palkkaukset ovat viime aikana tapahtuneen hintatason kohoamisen ja työpalkkojen yleisen korotuksen jälkeen käyneet aivan riittämättömiksi. Tila tässä suhteessa on käynyt sellaiseksi, että on ymmärrettävä sitä levottomuutta ja liikehtimistäkin, joka valtion palveluksessa olevien keskuudessa viime aikana on ilmennyt.

Hankittuaan sen selvityksen asiassa, joka valiokunnalla oli tilaisuus saada sen asian valmistelussa käyttämän lyhyen ajan vuoksi — hallituksen esityshän lähetettiin valiokuntaan vasta t. k. 8 päivänä — valiokunta tuli siihen tulokseen, että nykyoloissa ei ole mahdollista päästä pienemmillä korotuksilla kaliinajanlisiin nähden kuin mitä hallitus on esittänyt, ennenkaikkea huomioiden työpalkkojen yleisen korotuksen maassa. Toisaalta ei taasen näyttäisi olevan mahdollista poiketa yleensä hallituksen esityksestä kalliinajanlisiä vielä enemmän korottamalla. Valtiotalouden vaikea asema pakottaa nyt jos koskaan tarkoin harkitsemaan myöskin niiden menojen suuruutta, jotka aiheutuvat palkankorotuksista. Nähdäkseni hyvin ratkaisevasti myöskin on valiokunnan kantaan vaikuttanut se seikka, että nyt myönnettävät palkankorotukset eivät saisi johtaa ilmeiseen ristiriitaan viime kesäkuun 19 päivänä valtioneuvoston antaman yleisen työpalkkoja koskevan päätöksen kanssa, se on, että valtion viran tai toimen haltijoilleen suorittamat palkkaukset nousisivat paljon korkeammiksi vapaissa työsuhteissa olevien vastaavia palkkoja, jolloin tästä aiheutuva tyytymättömyys aiheuttaisi taas uuden vieremän työläisten palkka-asioissa.

Valiokunnalla on ollut myös muun asian selvityksen ohessa tilaisuus tutustua hinta- ja palkkaneuvoston puolesta annettuihin lausuntoihin tässä kysymyksessä, joista viimeinen lausunto on kuluvan kuun 3 päivältä. Tässä lausunnossa ilmoitetaan ajan lyhyyden vuoksi joudutun nojautumaan vain eräisiin yksityisiin työntekijäryhmiin, joille on voitu löytää vertailukohdat eräistä palkkasäännöstelyn perusteella määräytyvistä palkoista. Tämän jälkeen lausutaan: „Sikäli kuin esitettyjä numeroita voidaan pitää vertailukelpoisina, on havaittavissa, että sekä valtiovarainministeriön että SAK:n ehdotusten perusteella määräytyvät palkat, varsinkin alemmissa palkkaluokissa, huomattavasti poikkeavat asianomaisten työnantaja- ja työntekijäpiirien välillä tehdyissä sopimuksissa määrätyistä palkkasäännöstelypäätökseen perustuvista palkoista. Hinta- ja palkkaneuvosto pitää tärkeänä, etteivät valtion ja kuntien palkat ainakaan olennaisesti poikkeaisi yksityisoikeudellisissa työsuhteissa olevien vastaavien työntekijäryhmien säännöstellyistä palkoista.'' Lausuntoon liittyvistä taulukoista voi myöskin todeta, etteivät työntekijäin palkat yleensä ole vuoden 1939 palkoista nousseet monillakaan työaloilla kuin miesten noin 200—300 % ja naisten jonkun verran enemmän.

Viime aikana on puhuttu siitä, että ruumiillisen työn tekijät ovat päässeet paljon edullisempiin palkkoihin, kuin heihin verrattavat valtiota palvelevat henkisen työn tekijät tai työntekijöihin esimiehyysasemassa olevat. On myönnettävä, että näin todella on tapahtunut, etenkin siellä, missä työpalkat ovat määräytyneet yleistä palkkatasoa korkeammiksi. Hallituksen esityksen hyväksymisen jälkeenkin voi tällaisia yksityisiä tapauksia esiintyä. Näin ollen on ilmeistä, että jos nyt huomattavasti kautta linjan korotettaisiin valtion viran tai toimen haltijain palkkoja esimerkiksi niillä määrin kuin eräiden valtion virkamiespiirien taholta on ehdoteltu, niin päinvastaista epäsuhdetta tulisi taas hyvin paljon esiintymään. On myöskin muistettava se muistaakseni ruotsalainen sananlasku, joka kuuluu: „Kruunun kakku saattaa olla pieni, mutta kovin hyvä se on''. Kun verrataan joitakin työntekijäin saamia ehkä tilapäisesti saavuttamia palkkoja niiden palkkoihin, joilla, kuten valtion virkamiehillä, on pysyvä, jatkuva palkka, monine lisäetuineen, kuten eläkeoikeuksineen, pitkine vuosilomineen, useinkin varsin lyhyine työpäivineen j. n. e., ei pitäisi näitä etuja kokonaan unohtaa. Ruumiillista työtä tekevän työ on usein tilapäistä, työsuhteessa tai työn jatkuvassa suorittamisessa tulee työntekijästä riippumatta keskeytyksiä, kuten esim. metsä-, seka- ja maatyöläisten alalla ja useissa muissa sesonkiluontoisissa töissä. Kun nyt valtion viran ja toimen haltijain taholla on luovuttu vaadittaessa palkankorotuksia vertaamasta palkkatasoa elinkusannusindeksiin ja sen kohoamiseen, niin on myös muistettava, ettei näitä palkkoja myöskään voida verrata vapaissa työsuhteissa olevien palkkoihin sellaisinaan, vaan että siis on huomioitava myös ne monet edut, joita viran tai toimen haltijoilla on.

Valiokunta on mietintönsä perusteluissa osoittanut, että tänä vuonna jo myön-

netyt ja nyt myönnettäviksi ehdotetut kysymyksenluontoiset kalliinajanja kalliinpaikanlisien korotukset tulevat tänä vuonna merkitsemään yhteensä 2,947,488,300 markan lisämenoa valtiolle, josta nyt ehdotetut lisämäärärahat ovat 2,126,788,300 markkaa, ja nämä korotukset merkitsevät ensi vuonna, koko vuodelta suoritettuina yhteensä yli 4,021,000,000 markkaa valtiolle lisämenoja eli suunnilleen yhtä paljon kuin valtion menot olivat toistakymmentä vuotta sitten ja jotenkin yhtä paljon kuin valtion menot ilman pääomamenoja olivat muutama vuosi ennen sotaa.

Kun lisäksi otetaan huomioon, että valtiovarainvaliokunta hallituksen neljättä finanssiohjelmaa käsitellessään jo viime kesäkuussa joutui toteamaan — valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 7 näillä valtiopäivillä — että näilläkään toimenpiteillä ei vielä valtion taloutta saada kuluvana vuonna tasapainoon, vaan tulee vajausta jäämään, vaikka uusia tarpeita varten ei enää myönnettäisikään määrärahoja, ainakin 2 miljardia markkaa, niin huomataan, että valtion talouden tila ei ole niin loistava, että valtion palveluksessa olevilla voisi olla oikeutta mitenkään pitkälle meneviin vaatimuksiin tällaisena aikana ja näiden vaatimusten toteuttamiseksi suunnittelemaan jopa voimakeinojen käyttämistä. On muistettava, että paitsi näitä viran ja toimen haltijain ja heihin verrattavien palkkojen korotuksia, myöskin yleiset työpalkkojen alalla suoritetut korotukset samoin kuin hintatason suuri nousu tulevat lisäämään valtionmenoja vielä tämän vuoden aikana vaatimalla suuria lisämäärärahoja. Kun nyt herra valtiovarainministeri on luvannut koettaa pyrkiä vakaannuttamaan markan arvo edes jollakin tavalla, pitäisi hillitä sellaisia otteita, jotka saattaisivat meidät rahataloudellisesti täydelliseen kaaokseen. Siitä tilasta ei valtion palveluksessakaan olevilla olisi mitään hyötyä. Millä keinoin nyt uhkaava vajaus valtion talousarviossa voidaan peittää, siitähän ei ole vielä lopullisia suunnitelmia hallituksellakaan. Ei tietysti ole vaadittava, että valtionvirkamiehet yli sen kuin muut kansalaiset ottaisivat nykyisistä vaikeuksista vastatakseen, mutta ei ole myöskään oikein, että he vaativat tällaisena aikana kohtuuttomia etuja. Mielestäni ei ole oikein, että myöskään viran tai toimen haltijain palkkoja vertailtaessa esim. parempipalkkaisten taholla esitetään vertailuja jonkinlaisesta nettolisästä palkkojen korotuksissa siten, että lasketut verot on vähennetty palkasta. Jos näin laskettaisiin, niin verotuksessa tarkoitettu progressiivisuus sekä se pyrkimys, jota nyt sodan aikana ja sen jälkeen on tavoiteltu, verotuksella sitoa liikaa ostovoimaa, missä sitä esiintyy, menettäisivät merkityksensä.

Tällä kertaa ei eduskunnalla ole mahdollisuutta ryhtyä harkitsemaan sitä, olisiko ja minkälaisia korjauksia tehtävä eri viran- tai toimenhaltijaryhmien sijoittamisessa palvelusluokkiin. Siinä on ilmeisesti epätasaisuuksia. Mutta tätä asiaahan parhaillaan käsittelee erityinen asetettu komitea ja sen ehdotusten pohjalla hallitus tullee antamaan aikanaan esityksen eduskunnalle. Perhelisien korottaminen olisi ehkä ollut tärkeätä tässä yhteydessä, sillä juuri perheellisten elämä nykyisenä kalliina aikana on erityisesti vaikeutunut. Siihenkään ei kuitenkaan tässä yhteydessä ole mahdollisuutta.

Hallitus on esityksessään pyytänyt myöskin oikeutta, mikäli jonkun viran- tai toimenhaltijaryhmän palkkaukset täten korotettuina kuin nyt ehdotetaan, eivät vastaisi heihin rinnastettavien työntekijöiden palkkoja, määrätä kalliinajanlisät yleisistä määräyksistä poikkeavastikin. Valiokunta on yleensä pyrkiessään siihen, että eduskunnalle hallitusmuodon mukaan kuuluva budjettioikeus tulisi noudatetuksi, arvostellut sitä menettelyä, jolla tämän vuoden ensimmäisessä lisämenoarviossa eduskunnan myöntämiä määrärahoja kalliinajan- ja kalliinpaikanlisiin on suuresti ylitetty. Samasta syystä valiokunta on hallituksen esittämään nyt myönnettävään valtuuteen määrätä kalliinajanlisät eräissä tapauksissa yleisestä suunnitelmasta poikkeavastikin asettunut jotenkin kielteiselle kannalle. Valiokunnan tätä koskevaan lausumaan, samoin kuin sen mietinnön perustelujen kokoonpanoon yleensäkin ilmeisesti vaikutti kuitenkin se, että perusteluja käsitellessään valiokunta ei ollut täysilukuisena saapuvilla. Kun ilmeisesti olisi kohtuullista ja välttämätöntäkin, että hallitus saisi oikeuden joidenkin valtion palveluksessa olevien ryhmien kohdalla

saada järjestää näiden palkat sopusointuun vastaavanlaisten töiden palkkausten kanssa viime kesäkuussa annetun yleistä työpalkkojen korotusta koskevan valtioneuvoston päätöksen perusteella, olisi muutos valiokunnan mietinnön 5 kappaleeseen tässä suhteessa saatava, ja sellainen ehdotus tultaneekin perustelujen käsittelyssä tekemään.

Valiokunta on vielä mietintönsä perusteluissa kiinnittänyt huomiota vähemmän tarpeellisten virastojen lakkauttamiseen, virkamiesten lukumäärän supistamiseen ja virastomenojen supistamiseen. Se on pitänyt kiireellisenä m. m. virastojen työajan pidentämistä. Samoin kosketellaan virkamiesten erottamattomuutta koskevien säännöksien tarkistamista. Käsittääkseni on ollut aihetta etenkin näihin kahteen viimeksimainittuun seikkaan kiinnittää eduskunnan ja hallituksen huomiota. Työaika valtion virastoissa on meillä lyhyempi kuin esim. naapurimaassamme Ruotsissa ja samoin lyhyempi kuin esim. yksityisissä liikelaitoksissa omassa maassamme. Tosin on paljon valtion viran- ja toimenhaltijoita, joilla on yhtä pitkä ja osittain pitempi työaika kuin esim. teollisuustyöväestöllä. Mutta oikeutettua tyytymättömyyttä on kansalaisissa omiaan synnyttämään virastojen yleinen lyhyt työaika etenkin tällaisena aikana, jolloinka maassamme on ponnistettava kaikki mahdollinen työntulosten parantamiseksi. Kun yksityisellä liikealalla kuten pankkialalla, jossa työaika on nytkin ollut pidempi kuin valtionvirastoissa, kuuleman mukaan parhaillaan suunnitellaan työajan pidentämistä niin täytyy valtion myöskin pitää huolta siitä, että senkin palveluksessa olevat tekevät kohtuullisen työpäivän ja ovat tänä aikana esimerkkinä muillekin kansalaisille työtehon lisäämisen välttämättömyydestä. Muutenkin työtehon lisäämiseen ja virastomenojen supistamiseen olisi todella päästävä, vaikka tähänastiset yritykset siinä suhteessa ovatkin jääneet miltei tuloksettomiksi. Siihen olisi kuitenkin nyt sodan päätyttyä kiinnitettävä erityistä huomiota, koska sodan aikana suuresti lisääntyneestä virastojen ja niiden henkilökunnan kasvaneesta lukumäärästä olisi päästävä niin pian kuin mahdollista vapautumaan. Virkamiesten erottamattomuutta koskevat säännökset olisi myöskin tarkistettava, sillä ainakin tähänastinen käytäntö näiden säännöksien soveltamisessa on osoittanut, että tehtäväänsä pystymätön tai sen kunnollisesta täyttämisestä välinpitämätön virkamies voi jatkuvasti pysyä virassaan, vaikka siitä olisi valtiolle miten suurta vahinkoa hyvänsä.

Haluan lopuksi sanoa, että valiokunnan mietinnön 6 ja 7 kappale, etenkin viimemainittu, ovat tulleet äänestyksen jälkeen valiokunnassa puetuiksi sellaiseen muotoon, että niitä olisi syytä eduskunnan muuttaa, jotta ei voitaisi väittää, että ne sanamuotonsa vuoksi olisivat vähemmän sopivia ja ehkä valtion viran- tai toimenhaltijoita loukkaaviakin. Suosittelisinkin eduskunnalle, samalla kun suosittelen hallituksen esityksen määrärahoihin nähden hyväksymistä, valiokunnan mietintöön liittyvän II näitä perusteluja koskevan vastalauseen hyväksymistä.

Valtiovarainministeri Törngren: Herra puhemies! — Olen tyydytyksellä pannut merkille, että valtiovarainvaliokunta on hyväksynyt hallituksen esityksen. Toivon, että eduskuntakin tulee sen tekemään, siten korostaen että kesäkuun palkkapäätöstä tässäkin on pääpiirteissään seurattava.

Valtiovarainvaliokunta huomauttaa siitä, että edellinen hallitus keväällä oli järjestänyt palkanlisiä eduskuntaa kuulematta. Tämän johdosta on huomautettava, että tämä vain on muodollisesti oikein. Edellinen hallitus ryhtyi palkan järjestelyihin vasta sen jälkeen kun hallitus eduskuntaryhmille oli selostanut tilanteen ja saanut ryhmien hyväksymisen ehdotuksilleen.

Myöskin tahdon valtion viran- ja toimenhaltijoille huomauttaa siitä, että he esityksen mukaan nyt saavat 7 kuukauden kalliinajanlisän 4 ½ kuukauden kuluessa ja tulevat siis näin ollen tämän vuoden loppukuukausina saamaan suuremman palkkasumman, kuin jos SAK:n esitys olisi hyväksytty, tietenkin jos se olisi hyväksytty ilman taannehtivaisuutta. Tämä valtion viran- ja toimenhaltijoiden olisi otettava huomioon, ennen kuin he nyt ryhtyvät lakkoon.

Lähetekeskustelussa mainitsin ohimennen, että valtion talousarviossa syntynee tältä vuodelta 4—5 miljardin markan va-

jaus, joka vajaus on tavalla tai toisella täytettävä, jos tahdotaan estää luisumista yhä syvemmälle inflation tielle. Mainitsin, että on syytä ensi vuoden talousarvioesityksen yhteydessä lähemmin palata valtion talouden nykyisiin vaikeuksiin. Esillä olevan palkkaesityksen valtiotaloudellisen taustan valaisemiseksi on kuitenkin ehkä paikallaan jo tässä yhteydessä mainita joitakin laskelmia valtion todennäköisistä menoista ja tuloista kuluvana vuonna. Nämä numerot ovat tietenkin epävarmoja senkin takia, että vuodesta on jäljellä vielä 1/3 ja että valtioneuvoston luultavasti on pakko kuukauden tai parin kuluttua jälleen jättää eduskunnalle käsiteltäväksi lisämenoarvioesitys, jonka suuruudesta vielä ei ole tietoa. Mutta jonkin kuvan nämä numerot kuitenkin antanevat nykyhetken valtiotaloudesta ja valaisevat m. m. inflation vaikutusta valtion talouteen.

Ennen kuin esitän nyt tehdyt laskelmat, pyydän palauttaa mieliin, että valtion viime joulukuussa tälle vuodelle hyväksytty talousarvio päättyy 17.3 miljardiin markkaan. Nyt näyttävät laskelmat seuraavilta: talousarvion mukaiset siviilimenot 12.7 miljardia, lisäbudjettien mukaiset menot, sotakorkvauksia huomioonottamatta, 4 miljardia, sotilasmenot 3.3 miljardia, sotakorvauksista suoritettavat menot 6.5 miljardia — nämä oli lisäarvioesityksessä laskettu 5.5 miljardiksi, mutta palkkojen nousun takia ne luultavasti nousevat 6.5:een, jos silläkään päästään —, tukipalkkiojärjestelmä vaatii 1.5 miljardia lisää. Täytyy tässä ottaa huomioon, että jo talousarviossa oli tähän varattu 1.2 miljardia, niin että tukipalkkiojärjestelmä siis tältä vuodelta tulee maksamaan 2.7 miljardia ja koko vuodelta nykyisessä laajuudessaan 3.5 miljardia. Valtion virkamiesten palkanlisät esillä olevan esityksen mukaan lisäävät menoja 1.5 miljardilla, koko vuodelta lähes 2.6 miljardilla. Siirtoväen ennakkokorvaukset vaativat tältä vuodelta 1 miljardin; rahan arvon alentumisen johdosta myönnettävät määrärahat on lisättävä 1.5 miljardilla ja sitten tulee erityisiä menoja vielä noin 1 miljardi. Loppusumma on siis 33 miljardia, kun talousarvioesitys, joka hyväksyttiin vuosi sitten, oli vähän yli 17 miljardia. Vielä on huomautettava siitä, että menoiksi tässä laskelmassa ei ole laskettu erääntyviä lainoja ja kuoletuksia.

Talousarvion tulopuolikin, ilahduttavasti kyllä, osoittaa suurempia numeroita, kuin mitä talousarviota tehdessä luultiin. Tähän on tietenkin vaikuttanut m. m. palkankorotukset, jonka takia tulot palkanpidätyksistä ja veromerkeistä tulevat olemaan huomattavasti arvioitua suuremmat. Tämän lisäksi on muistettava, että palkannauttijat palkankorotusten johdosta joutuvat korkeampaan veroasteikkoon kuin ennen. Tulo- ja omaisuusveron tuottaman tulon otaksutaan nousevan 4.8 miljardista 8 miljardiin markkaan. Ylimääräisen tuloveron vuodelta 1943 luullaan nousevan 700 miljoonasta 1.1 miljardiin sekä suhdanneveron, jota ei huomioitu talousarviossa, 1.4 miljardiin markkaan. Ylimääräisen tuloveron ensimmäinen erä tuottanee 600 miljoonaa markkaa. Liikevaihtoveron, tupakkavalmisteveron, postimaksujen ja kaukopuhelumaksujen korotukset lisäävät tietenkin tulopuolta, liikevaihtovero ehkä miljardilla tai 1½ miljardilla markalla, niinkuin myöskin rautatietariffien korotukset tämän kuun 1 päivästä. On kuitenkin hyvin kyseenalaista, saadaanko rautateiden talousarvio tariffien korotustenkaan avulla tasapainoon. Nyt esillä oleva palkankorotus lisää tietenkin suuresti rautateittemme menoja, koska rautateiden palveluksessa on noin 19,600 henkeä. Muista varsinaisista tuloista ovat alkoholista saadut tulot tärkeimmät. Näiden tulojen lasketaan nousevan arvioituja huomattavasti suuremmiksi. Edellä olevan perusteella voidaan valtion kuluvan vuoden tulojen tällä hetkellä arvioida kohoavan 29 miljardiin markkaan.

Kireä valtiotaloudellinen tila kuvastuu myös selvästi siitä, että valtion luotonotto Suomen Pankissa on viikko viikolta kasvanut lisäten samalla liikkeellä olevaa setelistöä. Viime kuukauden aikana nousi valtion luotonotto Suomen Pankista 17.8 miljardista markasta 19.0 miljardiin markkaan ja liikkeellä oleva setelistö 16.9 miljardista markasta 17.7 miljardiin markkaan ja jos vielä otetaan viime viikko huomioon, niin setelistö edelleen lisääntyi 74 milj. markalla.

Lopuksi mainittakoon, että valtion koko velka puolen vuoden vaihteessa oli noussut 73.6 miljardiin markkaan ja siis on tänä vuonna lisääntynyt 6.1 miljardilla markalla. Tässä lisäyksessä on kuitenkin

5.3 miljardia johtunut siitä, että markan määrä on laskettu kesäkuussa korotettujen kurssien mukaan. Uutta ulkomaista velkaa on kesäkuuhun mennessä otettu 1.1 miljardia markkaa kotimaisen velan samanaikaisesti vähentyessä noin 330 miljoonalla markalla. Pitkäaikainen velka on kuitenkin lisääntynyt, mutta lyhytaikainen on vähentynyt sitä enemmän.

Valtion velasta oli kesäkuun lopussa ulkomaista velkaa pyörein luvuin 12.5 miljardia markkaa, pitkäaikaista kotimaista velkaa 36.8 miljardia markkaa ja lyhytaikaista kotimaista velkaa 24.2 miljardia markkaa.

Edellä esitetyt numerot puhuvat itse puolestaan. Ne osoittavat, että kiireelliset toimenpiteet valtiotaloutemme saattamiseksi tasapainoon ovat välttämättömiä. Myöskin markan arvon stabilisoimisen kannalta tällä on ensiluokkaisen tärkeä merkitys. Viime päivien neuvottelut eri intressipiirien kesken markan arvon stabilisoimisesta ovat johtaneet ilahduttavasti kyllä hyviin tuloksiin. Kaikissa piireissä oivalletaan nyt, että tämä stabilisoiminen on välttämätöntä. Tämän takia on toiveita siitä, että jonkunlainen stabilisoimisohjelma saadaan aikaan muutaman viikon kuluessa.

Jag har i korthet framhållit den bakgrund, mot vilken regeringens proposition bör ses ur statsekonomisk synpunkt och framhållit de uträkningar, som ha gjorts och som utvisa att bristen för i år, om icke extraordinära åtgärder vidtagas, kommer att uppgå till 4 miljarder mark. Statsutgifterna ha stigit från beräknade 17 miljarder till 33 miljarder och inkomsterna till ungefär 29 miljarder.

Puhemies: Istunto keskeytetään ja jatketaan sitä kello 15.

Istunto keskeytetään kello 10,45.

Täysistuntoa jatketaan

kello 15.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Yleiskeskustelu

valtiovarainvaliokunnan mietinnön n:o 23 johdosta jatkuu.

Ed. Niukkanen: Herra puhemies! Tätä esillä olevaa virkamiesten erikoisen suurta palkkojen korotusta koskevaa kysymystä eduskunta on joutunut käsittelemään psykologisesti sekä asiallisesti hyvin epäedullisissa olosuhteissa. Kun maa on taloudellisesti sekä poliittisesti mitä vaikeimmassa tilanteessa, kun meidän edustajien on otettava huomioon myöskin se, että maassa on kymmeniä tuhansia invaliideja, sotaorpoja ja sotaleskiä ja noin puoleen miljoonaan nouseva siirtoväki, joiden asema ja toimeentulo näyttää kovin synkältä ja joiden pikaiseen auttamiseen ei eduskunnalla eikä hallituksella kuitenkaan näytä olevan näissä oloissa juuri mitään merkittäviä keinoja, kun, sen sijaan että työtehon kaikkialla jo sen vuoksi, että maa pystyisi täyttämään sitoumuksensa, olisi noustava, se tehtaissa ja metsätöissä laskee, ja kun samoin markan arvo jatkuvasti vain laskee ja setelien määrä lisääntyy, siihen sijaan, että pitäisi tapahtua aivan päinvastoin, jotta meille lopultakin tulisi näköpiiriin pelastuminen taloudellisesta katastrofista ja valtion vararikosta, silloin vaaditaan eduskuntaa poikkeuksen kiireellisesti käsittelemään valtion viran ja toimen haltijoiden useihin tuhansiin miljooniin nousevaa palkankorotusvaatimusta, koska myöskin he uhkailevat lakolla. Tilanne psykologisesti on siis varsin epäedullinen tämän kysymyksen käsittelylle.

Yhtä epäedullinen se on sille myöskin taloudellisesti. Maa on menettänyt yhden kukoistavimman ja taloudellisesti tärkeimmän maakuntansa, m. m. tiheimmän rautatieverkostonsa. Valtakunnan alue on siten merkittävästi pienentynyt, maa sotien vuoksi suunnattomasti köyhtynyt, mutta valtion virka- ja palvelusmiesten luku arveluttavasti lisääntynyt, lisääntynyt entisestä noin 45,000:sta ennen sotaa aina 65,000:een. Vaikka verot epäilemättä ovat maksimimäärässään, siitä huolimatta valtion budjetissa on tuhansien miljoonien vajaus, ja virkamiehet, jotka hekin ovat vaikeuksissa, vaativat tätä vajausta yhä suurennettavaksi muutamilla tuhansilla miljoonilla. Nämä näköalat huomioon ottaen, ku-

ten täällä on jo huomautettu, pitäisi maamme virkamiehistön, joka on kehittynyttä ja tunnetusti kunnollista ja velvollisuudentuntoista väkeä, käsittää, että tilanne näyttää ei ainoastaan heistä, mutta myös meistä edustajista samoinkuin hallituksestakin varsin vaikealta. Lisäksi minä olen suorastaan ihmetellyt, että virkamiehistömme ei näytä käsittävän, että lakolla uhkailut yleensä eivät ole omiaan näitä näköaloja valaisemaan, ja että varsinkin virkamieslakolla uhkaileminen ei ole omiaan markan arvoa vakiinnuttamaan, joka olisi ainoa keino, jotta virka- ja palvelusmiehet samoin kuin yleensä kaikki palkannauttijat todella saisivat reaalipalkkansa kohotetuksi ja vakiinnutetuksi.

Siitä huolimatta, että tilanne on tällainen, on valtiovarainvaliokunnan jaosto mitä suurimmalla asiallisuudella tutkinut sille jaetut kokonaista neljä eri esitystä näiksi kysymyksessä oleviksi palkankorotuksiksi ja lopulta valiokunta yksimielisesti asettunut kannattamaan palkankorotuksiin nähden hallituksen esillä olevaa esitystä. Tämä ratkaisu, kuten valiokunnan mietinnössä olevista numeroista näkyy, tietää sitä, että valtion virka- ja palvelusmiehille nyt vahvistettavat palkankorotukset merkitsevät palkkausmenojen lisäystä kokonaista yli 4,000 miljoonaa markkaa vuodessa eli siis jokseenkin täsmälleen saman summan, jonka valtiovarainministeri täällä aamulla esitti olevan budjetin vajauksen tälle vuodelle ja jonka aukon täyttämiseksi rahaministeri enempi valtiovarainvaliokunnan jaostossa kuin täällä eduskunnassa ei voinut esittää mitään muuta keinoa kuin setelikoneen pyörittämisen. Nämä korotukset tietävät lisäksi markkaan nähden sitä, että ensi kuun tilissä virka- ja palvelusmiesten palkkojen kautta tulee uusia Suomen Pankin seteleitä liikkeeseen, virkamiehet kun saavat nyt tässä tilissä lisäyksen kolmelta kuukaudelta, yhteensä 1,100 miljoonaa markkaa yhdellä kertaa ja että jatkuvasti tulee täten näitä uusia seteleitä liikkeeseen joka kuukausi noin 650 milj, markkaa, jos nimittäin kerran ei vastaavia tuloja keksitä, josta meille ei ole annettu mitään varmoja toiveita.

Tilanne ei siis tosiaankaan ole lohdullinen enempi valtion kuin sen palveluksessa olevien palkannauttijoidenkaan kannalta katsoen.

Vaikkakin siis kylmä totuus on tämä ja joka ainakin maalaisliiton ryhmän on täytynyt ottaa täysin vakavasti ja joka näin täytynee ottaa jokaisen edesvastuuntuntoisen kansanedustajan, on maalaisliiton ryhmäkin lopulta katsonut kuitenkin olevansa pakotettu tässä tilanteessa yhtymään hallituksen esitykseen.

Tämän asian on meidän kannaltamme tehnyt erikoisen vaikeaksi myöskin se, että hallituksen valtion viran- ja toimenhaltijoille esittämät palkankorotukset alemmissa palkkaryhmissä varsin huomattavasti ylittävät yksityisten töissä olevat säännöstelypäätösten mukaiset palkat. Vertailussa tämä epäsuhde on erityisen räikeä varsinkin maatalouden palkkoihin nähden. Esimerkiksi valtion palveluksessa oleva kansliaapulainen ja konekirjoittaja saa näiden korotusten jälkeen palkkaa — paikkakuntalisät huomioonottaen — 67,500 eli 5,625 mk kuukaudessa. Koulunkäyneen karjakon palkka on siihen sijaan vain 3,900 markasta 4,700 markkaan kuukaudessa ja maatyömiehen palkka 4,370 markasta 5,290 markkaan kuukaudessa Valtion palveluksessa olevan siivojankin palkka on edellä mainittuja palkkoja huomattavasti korkeampi. Jos esimerkiksi valtion palveluksessa olevan konekirjoittajan palkka jaetaan hänen suorittamiensa työtuntien luvulla ja samoin esimerkiksi karjanhoitajan tai maatyömiehen palkka hänen työtuntiensa luvulla, on tällaisen valtion palveluksessa olevan palkka runsaasti kolme kertaa tunnilta korkeampi kuin edellä mainittujen maataloustyöntekijäin. Jos otetaan vielä huomioon työn vaativaisuus ja raskaus, jokaisen täytynee myöntää, että tässä syntyy peräti räikeä epäsuhde palkkauksissa. Ei ole ihmeteltävä, jos tämäkin palkkojen järjestely osaltaan tulee aiheuttamaan sen, että maatalouden palkkoja on nopeasti ja huomattavasti myös nostettava ja samoin tietysti vastaavasti maataloustuotteiden hintoja, jotta maataloudenharjoittaja voisi maataloudessa työskentelevälle väelle maksaa suhteellisesti oikeudenmukaista palkkaa.

Kun maalaisliiton ryhmä kaikista näistä näkökohdista huolimatta on yksimielisyyden nimessä yhtynyt hallituksen esitykseen, on se tapahtunut siksi, että me tunnustamme, että markan arvon romahduksen vuoksi osa virkamiehiä on myös joutunut suuriin vaikeuksiin. Lisäksi olemme tä-

män kannan ottaneet erikoisesti sen vuoksi, että olemme katsoneet velvollisuudeksemme tukea hallitusta tässäkin asiassa sen nykyisissä suurissa vaikeuksissa. Kuitenkin on ehtona siihen, että olemme tähän menneet, ollut, että meidän on ollut saatava lupaus siitä, että n. s. tukipalkkiot, jotka valtion menoissa merkitsevät noin 3,500 miljoonaa vuodessa, mutta jotka eivät tietenkään palkannauttijoille tällaisten korotusten jälkeen enää ole juuri mistään merkityksestä, että ne ensi tilassa poistetaan, jotta valtion menot saadaan edes tässä kohden vähenemään. Lisäksi meidän keskuudessa on valtion pelottaviksi paisuneiden virastomenojen supistamista, ainakin niiden jatkuvan nousun pysähdyttämistä, pidetty tässä tänäkin ajankohtana kaikista tärkeimpänä. Ja kun mietinnön perusteluihin on saatu hyväksytyksi kolmen suurimman ryhmän yhteistoimintasopimuksessa olevan virastokoneiston uudistamisohjelman sisältö, joka näkyy mietinnön perustelujen loppukappaleessa, olemme vain näillä perusteilla voineet yhtyä tässä asiassa kannattamaan hallituksen esitystä. Me edellytämmekin, että hallitus kiireellisesti ja päättävästi ryhtyy valiokunnan mietinnön perusteluissa kosketeltua virastokoneiston uudistumista toteuttamaan, (Ed. Österholm: Hurskas toivomus). Sen toimeenpano, voin vakuuttaa, kumminkin ennen pitkää tulee olemaan pakollinen, voin sen ed. Österholmillekin vakuuttaa. Ja lisäksi sellaisten uudistusten toimeenpano olisi ei ainoastaan valtion, vaan jokaisen sen palveluksessa olevan kunnollisen viran ja toimen haltijankin etujen mukaista.

Ed. Kannisto: Herra puhemies! Valtion viran ja toimen haltijain omalta taholta oli tehty kaksi eri ehdotusta heidän palkkausolojensa järjestämiseksi. Toinen näistä, Virkamiesliiton ehdotus, olisi tiennyt sitä, että valtion viran ja toimen haltijoille olisi tullut suorittaa heidän nyt saamiensa palkkaetujen lisäksi uutta kalliinajanlisää, mikä olisi vaihdellut eri palkkausluokissa 36,000 markasta alimmassa palkkausluokassa 72,000:een ylemmissä palkkausluokissa vuodessa. Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestön tekemän ehdotuksen mukaan taas olisi uusi kalliinajanlisäys tullut olemaan 36,000 markkaa kussakin palkkausluokassa. Edellinen olisi tullut tuottamaan valtiolle vuosittain lisämenoja 3,298 milj. markkaa ja jälkimmäinen 3,171 milj. markkaa. Niissä palkkaluokissa, mitkä ovat suorastaan rinnastettavissa vastaaviin työntekijäryhmiin, molemmat ehdotukset huomattavasti ylittävät ne ohjepalkat, mitkä valtioneuvosto viime kesäkuun 19 päivänä on valmistanut työntekijöille. Tämä seikka tekee mielestäni täysin perustelluksi niin hyvin hallituksen kuin valtiovarainvaliokunnankin kannan, kun nämät eivät ole voineet hyväksyä sanottuja ehdotuksia.

On mielestäni pidettävä oikeana sitä hallituksen omaksumaa periaatetta, että valtion viran ja toimen haltijain palkkoja järjestettäessä ne on pyrittävä saamaan samaan tasoon työntekijöille suoritettavien palkkojen kanssa, niin ettei niiden välille jää mitään epäsuhdetta. Tähän pyrkiessään hallitus on esityksessään esittänyt alemmissa palkkaluokissa myönnettäväksi 24,000 markan ja ylemmissä palkkaluokissa 36,000 markan suuruisen uuden kalliinajanlisän.

Edellämainitussa pyrkimyksessään hallitus epäilemättä on onnistunutkin, mikäli esitys koskee alimpia palkkaluokkia. Niiden kohdalla palkat tulevat olemaan suunnilleen edellämainitun työpalkkasäännöksen ohjepalkkojen mukaiset, mieluummin niitä hieman korkeammat. Niinpä, kuten edellinen puhuja jo mainitsi, valtion palveluksessa olevalle siivoojalle tulee hallituksen esityksen mukaisesti nyt kokonaispalkka nousemaan 58,500 markkaan, kun yksityisen palveluksessa oleva siivooja saapi vain 46,900 markkaa, samoin kuin Helsingin kaupungin palveluksessa oleva siivooja 46,359 markkaa. Naiskanslia-apulainen, joka yksityisen palveluksessa saapi 55,100 markkaa vuodessa, Helsingin kaupungin palveluksessa oleva 62,118 markkaa vuodessa, saapi valtion palveluksessa ollen 63,000 markkaa. Vahtimestari, joka yksityisen palveluksessa saapi 69,700 mk, Helsingin kaupungin palveluksessa 66,351 mk, valtion palveluksessa saapi 67,500 mk. Sen sijaan keski- ja ylätason palkat eivät ole nousseet prosentuaalisesti yhtä paljon, vaikkakin näissä palkkaluokissa olevat viranhaltijat yleensä suorittavat luovaa ja johtavaa työtä, mikä on ensiarvoisen tärkeätä kaikessa yhteiskunnallisessa ja erittäinkin taloudellisessa elämässä.

Verrattuna vuoden 1939 palkkatasoon tulevat palkankorotukset alimmissa palkka-

luokissa olemaan aina 515 %, kun sensijaan korotukset ylimmissä palkkaluokissa tekevät ainoastaan 120 %. Täten siis keski- ja ylimmissä palkkaluokissa suoritettava realipalkka, kun rahanarvon aleneminen otetaan huomioon, jää suhteellisesti paljon pienemmäksi kuin alemmissa palkkaluokissa verrattuna v. 1939 palkkatasoon. Kun samanaikaisesti verotus meillä on muodostunut raskaaksi ja voimakkaasti progresiiviseksi, on edellämainitunlaisesta kehityksestä ollut seurauksena, että keski- ja ylempipalkkaisten virkamiesten elintaso on huomattavasti laskenut. Päästäkseen selville, millainen kehitys tässä suhteessa todellisuudessa on ollut, Helsingin kaupunki antoi laskea, kuinka suurta realipalkkaa sen virkamiehille ennen viime kesäkuuta tapahtunutta korotusta vastaa se rahamäärä, mikä heille suoritetuista palkoista jää jäljelle senjälkeen kun siitä on suoritettu kunnallis- ja kirkollisverot sekä tulovero, edellyttäen, että rahan arvo on laskenut kolmannekseen. Tämän laskennan mukaisesti perheettömän virkamiehen, jonka kuukausipalkka oli 9,225 mk, nyt saama realipalkka vastaa ainoastaan 2,340 mk silloista rahaa; sen, jonka kuukausipalkka oli 4,200 mk, nyt saama realipalkka vastaa 1,845 mk silloista rahaa, kun taasen sen, jonka kuukausipalkka oli 503 mk, nyt saama realipalkka vastaa 620 mk, jolloin realipalkan todetaan nousseen vuoden 1939 palkkatasosta.

Ylimmissä palkkaluokissa realipalkka on siis vuodesta 1939 alkaen pudonnut noin neljännekseen. Perheellisiin nähden laskelmat eivät pääty aivan yhtä jyrkkiin tuloksiin, mutta joka tapauksessa ne tekevät hyvin ymmärrettäväksi sen tyytymättömyyden, mikä virkamiesten keskuudessa on vallinnut.

Kunnallisten viran- ja toimenhaltijain palkat ovat useimmissa kaupungeissa jo mukautetut yleisten työpalkkojen ohjepalkkojen edellyttämään tasoon. Hallituksen esityksessä keski- ja ylempipalkkaisten kalliinajanlisät prosentuaalisesti ovat suunnilleen samansuuruiset vastaavien kunnallisten virkailijain saamien kalliinajanlisien kanssa. Niinpä esimerkiksi konetarkastaja, joka Helsingin kaupungissa saa 104,200 mk, tulee hallituksen esityksen mukaisesti valtion palveluksessa saamaan 100,800 mk palkkaa. Insinööri, joka Helsingin kaupungin palveluksessa saa 148,400 mk vuosipalkkaa, tulee valtion palveluksessa saamaan 147,300 mk. Hovioikeudenneuvos taasen valtion palveluksessa tulee saamaan 177,300 mk, kun taas häneen verrattava kunnallispormestari saa Helsingin kaupungissa 184,900 mk. Näin ollen ylimmissä ja keskipalkkaluokissa kunnalliset ja valtion palkat tulevat olemaan jotenkin samansuuruiset.

Ei voida ajatella, että valtion viran ja toimen haltijoille nyt myönnettäisiin huomattavasti korkeampi kalliinajanlisä kuin vastaaville kunnallisille virkailijoille, ilman että se herättää täysin perusteltua tyytymättömyyttä kunnallisten virkailijain piireissä ja saa aikaan uuden palkkavyöryn. Kun me jokainen tiedämme, mikä merkitys palkkojen korotuksilla on inflatiokehityksessä, ei valtio tässä vaiheessa käsitykseni mukaan voi olla aloitteentekijänä uuteen palkkavyöryyn.

Hallituksen esitys sellaisenaan on siis käsitykseni mukaan ollut pakko hyväksyä. Sekin tietää valtiolle 2.6 miljardin vuotuista lisämenoa, josta tälle vuodelle tulee noin 1½ miljardia markkaa. Hallitus ei ole voinut antaa minkäänlaista selvitystä, mistä tuloista sanotut menot voitaisiin suorittaa, vaan jäävät ne suurentamaan valtion muutenkin raskaan tilinpäätöksen vajausta. On kuitenkin varmaa, ettei keski- ja ylempipalkkaisten palkkatasoa kauan voida pitää näin alhaisena. Mutta tässä tilanteessa ei valtiolla nähdäkseni ole ollut varaa muunlaiseen ratkaisuun.

Hallituksen esitykseen sisältyvät kalliinajanlisät ovat lasketut huomioon ottaen voimassa olevan palkka-asteikon. Viimeksimainittuun tässä yhteydessä ei ole voitu saada mitään muutoksia. Viran ja toimen haltijain luokittelu eri palkkaluokkiin ei tee täyttä oikeutta niille viran ja toimen haltijoiden ryhmille, joiden toimi vaatii erikoisempaa valmistautumista ja ammattitaitoa. Nykyisen järjestelmän vallitessa tulee esiintymään tapauksia, joissa työläisille suoritettava palkka ylittää heidän palkkansa. Palkkausta siinä suhteessa ei voida pitää oikeana. Nykyinen järjestelmä ei myöskään anna riittävää tunnustusta johtavalle ja luovalle työlle, mistä on seurauksena, että paras aines vetäytyy niiltä paikoilta pois yksityisten palvelukseen. Sellainen kehitys ei voi olla valtion edun mukaista. Suosittelenkin sen vuoksi I vas-

talauseen mukaisesti eduskunnan päätettäväksi ponnen, että hallitusta kehoitettaisiin kiireellisesti tutkituttamaan valtion viran ja toimen haltijain palkkakysymys kokonaisuudessaan ja antamaan eduskunnalle niin pian kuin mahdollista esityksen valtion viran ja toimen haltijain palkkauksen järjestämisestä siten, että edellämainitut palkkauksessa vallitsevat epäkohdat tulevat korjatuiksi ja samalla luoduiksi takeet kykenevän viran ja toimen haltijakunnan säilymiseksi valtion palveluksessa.

Valtion virka- ja toimenhaltijakunta kokonaisuutena on käsitykseni mukaan tunnollinen, kykenevä ja uskollinen. Se ansaitsee valtion sille antaman tuen ja kannatuksen. Voimassa olevat säännökset heidän oikeudestaan pysyä virassa ja toimessa antavat heille jonkinlaisen turvatun aseman, mutta ne eivät tee heistä erottamattomia, tuomareita ja heihin verrattavia virkamiehiä lukuunottamatta. Muihin virkamiehiin nähden sanotut säännökset antavat valtiolle mahdollisuuden, että virkamies, joka ei vastaa niitä vaatimuksia, mitkä on asetettava sanotussa toimessa oleville voidaan siitä erottaa, vaikkakaan hän ei ole syypää mihinkään varsinaiseen virkavirheeseen tai rikokseen. Onpa osa virkamiehistöä sellaisessakin asemassa että heidät voidaan viroistaan vapauttaa, kun yleinen etu sitä vaatii. Näin ollen ei mielestäni valtiovarainvaliokunnalla ole ollut mitään aihetta ottaa perusteluihinsa mainintaa virkamiesten erottamattomuudesta. Kun sanottu kysymys ei mitenkään olennaisesti liity käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen alistan minä herra puhemiehen harkittavaksi, eikö koko sanottu lausunto olisi perusteluista ilman muuta poistettava. Ellei mainittu menettely ole mahdollinen, esitän minä eduskunnan päätettäväksi, että 6 ja 7 kappale hyväksyttäisiin III vastalauseen mukaisena.

Ed. Kytömaa: Herra puhemies! Puolestani kuulun niihin, jotka ymmärtävät valtion viran ja toimen haltijain huolestuneen, levottoman mielialan ja parannuspyrkimykset palkkausasiassa. Kun nykyisiä palkkoja on maksettu kuluvan vuoden alusta lukien, ovat ne olleet tarkoitetut sellaisiksi, että niillä piti tulla toimeen vuoden vaihteessa vallinneen hintatason kestäessä. Sen jälkeen ovat välttämättömien elintarvikkeiden, kuten viljatuotteiden, maidon ja voin hinnat varsin tuntuvasti kohonneet ja yleensäkin muut elinkustannukset huomattavasti kallistuneet. Raha on menettänyt silloisesta arvostaan ehkä noin puolet ja rauhan aikaan verraten laskenut kaikkiaan noin ⅓ tai ¼:saan arvostaan. Tämän kehityskulun varrella ovatkin ruumiillisen työn tekijäin palkat kohonneet 200—500 %:lla samoin kuin palkat monilla muillakin toimialoilla.

Kun tätä taustaa vastaan tarkastetaan hallituksen esitykseen sisältyvää palkkaasteikkoa ei sitä voida kaikkien valtion viran ja toimen haltijain eikä varsinkaan henkisen työn tekijäin kannalta pitää tyydyttävänä. Niinkuin lähetekeskustelussa jo huomautettiin, jää rauhanajan palkkatasosta laskettu korotusprosentti alle 200 useissa palkkaluokissa. Raja kulkee suunnilleen siinä kohdassa, missä viran haltijalta aletaan pätevyysvaatimuksena edellyttää korkeakoulussa suoritettua loppututkintoa ja missä asianomaisen valmistautumisaika on kaikkein pisin. Tällainen järjestely olisi ymmärrettävissä siinä tapauksessa, että valtion maksamat palkat olisivat ennen sotia olleet huomattavan korkeat. Näin ei kuitenkaan ole ollut laita, vaan valtion viran ja toimen haltijain palkat olivat suhteellisesti alhaisemmat kuin kuntien, yksityisten ja erinäisten valtion omienkin laitosten maksamat palkat. En puolestani ole pystynyt löytämään minkäänlaisia oikeudenmukaisuussyitä, joilla voitaisiin perustella sitä, että valtion viran ja toimen haltijain työn hintaa ei olisi nostettava samassa suhteessa, missä kaiken muunkin työn ja kaikkien tarvikkeidenkin hintoja on nostettu. Valtion alipalkkaus muodostaa mielestäni ilmeisen epäkohdan, joka tulee sitä vahingollisemmaksi valtion omalle toiminnalle ja yhteiskunnan terveelle kehitykselle, kuta pitemmän ajan se pysyy korjaamattomana.

Niillä perusteilla, joihin olen edellä lyhyesti viitannut, olisinkin ollut valmis puolestani täällä eduskunnassa myötävaikuttamaan virkamiesliiton taholta tehdyn ehdotuksen hyväksi, jollei tässä ehdotuksessa, sen kaavamaisuudesta johtuen, valitettavasti olisi ollut eräitä asiaan vaikuttavia heikkouksia. Mainitsen näistä vain sen, että ehdotusta laadittaessa ei ole riittävästi tutkittu korotusen käytännöllistä merki-

tystä ja keskinäistä suhdetta. Asiaa voidaan valaista eräillä numeroilla.

Niinkuin ed. Kannisto täällä mainitsi, on Helsingin kaupungissa toimitettu vertailuja ennen sotia vallinneiden ja kaupunginvaltuuston viime toukokuun 2 päivänä, siis ennen kaupungin kesäkuussa päättämää korotusta, vahvistamien reaalipalkkojen vapaan ostoarvon välillä eräissä Helsingin kaupungin palkkaluokissa. Kaupungin palkkaluokat vastaavat matemaattiselta suuruudeltaan suunnilleen valtion palkkaluokkia, mutta on niitä verrattaessa valtion palkkoihin muistettava, että kaupungin maksamat palkat olivat aikaisemmin ja osaltaan edelleenkin ovat noin 20—25 % valtion palkkoja korkeammat ja että kaupunki siis samanlaisesta tehtävästä maksoi vastaavasti enemmän kuin valtio. Kaupungin vertailussa tarkoitetaan vapaalla ostoarvolla sitä osaa palkasta, joka jää jälelle, kun verot on siitä vähennetty, ja reaalipalkalla rahan ostoarvoa edellyttäen, että rahan arvo on alentunut puoleen entisestään. Ed. Kannisto mainitsi ne numerot, jotka on laskettu edellyttäen rahan arvon alentumista ⅓:aan, ja seuraavat laskelmat kohdistuvat rahanarvon alentumiseen puoleen entisestään.

Vertailun mukaan oli 9 palkkaluokassa, jossa vuosipalkka oli 99,600 markkaa, siis korkein palkka, mitä valtio siihen aikaan maksoi, ja kuukausipalkan vapaa ostoarvo 7,060 markkaa ennen sotia, toukokuun korotuksen jälkeen naimattoman viranhaltijan reaalipalkan vapaa ostoarvo 3,400 markkaa ja sen lasku 52 %. Jos viranhaltijalla on yksi lapsi, on alentuminen 33 %, jos kolme lasta, 27 %. 20 palkkaluokassa oli vuosipalkka 60,900 markkaa ja kuukausipalkan vapaa ostoarvo 4,200 markkaa rauhan aikana. Toukokuussa 1945 se oli naimattomalle viranhaltijalle 2,770 markkaa ja vastaava lasku 36 %. Perheellisten kohdalta oli alentuminen lapsien luvusta riippuen 14 tai 5 %. 37 palkkaluokassa oli vuosipalkka 25,200 markkaa ja kuukausipalkan vapaa ostoarvo 1,880 markkaa. Naimattoman osalta se on nyt laskenut 1,835 markkaan eli 2 %:lla. Jos taas tällainen viranhaltija on perheellinen, ei reaalipalkan vapaa ostoarvo ole ollenkaan laskenut vaan noussut riippuen siitä onko lapsia yksi tai useampi. Nousu on 15 tai vastaavasti 21 %. Alemmissa palkkaluokissa on nousu ollut vielä suurempi saattaen kohota esim. 58 palkkaluokassa perheellisen osalta 107 %:iin saakka. Näistä numeroista havaitaan toiselta puolen palkan vapaan ostoarvon huomattavaa alentumista, toisaalta sen todellista nousua.

Esitetyt laskelmat ovat sinänsä jo vanhentuneita. Kuitenkin ne osoittavat, miten kaavamaiset palkankorotukset saattavat, huolimatta lisääntyneestä verorasituksesta ja rahan arvon alenemisesta, johtaa aivan yllättäviinkin reaalipalkan nousuihin. Tuntuu todennäköiseltä, että myös Virkamiesliiton ehdotuksen toteuttaminen olisi saattanut kohdittain merkitä sellaista reaalipalkan nousua, joka ei ole oikeassa suhteessa muihin valtion maksamiin palkkoihin eikä myöskään muualla maksettuihin palkkoihin. Siihen saattaisi liittyä sellaisia kohtuuttomuuksia, joita myöhemmin kävisi varsin vaikeaksi korjata. Kun ehdotusta ei asian nykyisessä vaiheessa ole ollut mahdollista tältä kannalta katsoen tarkemmin tutkia, on siitä ollut pakko luopua, niin mielellään kuin sitä muuten olisikin kannattanut. Ajan lyhyys ei myöskään ole sallinut valmistaa mitään uuttakaan, arvostelua kestävää ehdotusta, joka paremmin kuin hallituksen esitys olisi tyydyttänyt valtion viran ja toimen haltijain oikeutettuja vaatimuksia. Täytyy sen vuoksi yhtyä valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyssä I vastalauseessa esitettyyn toivomukseen, että hallitus hankittuaan riittävän ja kaikinpuolisen selvityksen saattaisi asian eduskunnassa uudelleen käsiteltäväksi. Olisi mielestäni myös valtion viran ja toimen haltijain palkkausta käsiteltäessä pyrittävä yhteiskunnalliseen oikeudenmukaisuuteen ja muistettava, että kansa, joka ei riittävästi tue henkistä kulttuurityötä, sillä kieltää oman tulevaisuutensa.

Herra puhemies, pyydän kannattaa ed. Kanniston täällä tekemiä ehdotuksia.

Ed. Österholm: Herr talman! Statsutskottets betänkande ger vid handen, att beslutet i lönefrågan är pansrat. Det föreligger ingen möjlighet att gentemot det i sak enhälliga utskottet genomdriva en ändring. Alla ändringsförslag skulle nu bara ha en demonstrativ karaktär. Den lösning av de statsanställdas lönefråga, som nu genomförs, tillfredsställer inte tjänstemän-

nen. Den tillfredsställer inte heller dem som utanför deras krets söker rättvist bedöma deras existensvillkor i den nuvarande situationen. Svenska riksdagsgruppen har för sin del, såsom jag framhöll i remissdebatten, önskat medverka till en kompromiss, som hade fört lösningen ett stycke närmare de statsanställdas ståndpunkt. Denna utväg är nu stängd, och det gäller att finna sig tillrätta med avgörandet.

Det kan inte döljas att avgörande i lönefrågan bildar ett led i den nivelleringsprocess, som pågått en längre tid och som försatt de anställda i de mellersta och högre löneklasserna i ett allt ogynnsammare läge. Dessa utjämningssträvanden, som pressat tjänstemannakårens nivå neråt, kommer att leda till olyckliga följder ur statens egen synpunkt. Standarden sjunker och staten kan komma att dyrt få betala konsekvenserna både med tanke på ärendenas behandling och tillvaratagandet av statens ekonomiska intressen, då stora värden läggs i händerna på svagt kvalificerade och mindre ansvarsmedvetna tjänstemän. Det har i diskussionen inom och utom riksdagen anförts en mängd drastiska exempel, som visar, hur tjänstemän i viktiga och ledande ställningar kommer att avlönas ungefär på samma sätt som fack- och grovarbetare eller underordnade befattningshavare. Tendensen att undervärdera det intellektuella arbetet är tyvärr iögonenfallande. Dessa enligt min mening starkt negativa drag i löneregleringen påkallar en uttrycklig reservation. På detta sätt kan det inte få fortgå. Det är en vilseledande och förgrovad uppfattning av demokratin, om man föreställer sig att det vore det ideala tillståndet, då alla har det ungefär lika ställt i lönehänseende. Det betyder i verkligheten inte att alla då har det lika bra, utan ett sådant system har alla förutsättningar att leda till ett tillstånd, då alla, samhället i dess helhet, har det illa ställt.

För dem som med skäl är missnöjda med den löneregelering, som nu förestår, må det vara en tröst, att ingen kan föreställa sig att det som nu besluts, är sista ordet i saken. Frågan om de statsanställdas löner står kvar på dagordningen och kommer åter att göra sig påmint. Hur länge det räcker till dess, beror på den ekonomiska utvecklingen, men vi har alla den känslan, att det icke kan räcka länge. Den reglering, som skall stå sig för längre tid, måste ske under ekonomiskt stabilare förhållanden än det undantagsläge, i vilket vi nu befinner oss. Man måste utgå från, att rättvisan då skall vinna gehör, så att de statsanställda kan få sin existens och sina krav på en tillfredsställande standard bättre tillgodosedda än nu. Man utgår också från att statens tjänstemän i lojalitet mot landet och med beaktande av de svårigheter statsledningen har att kämpa mot i denna övergångsperiod, skall invänta det avgörande, som skänker dem upprättelse. Jag ansluter mig till det förslag som ingår i klämmen till första reservationen.

Medan statsutskottet framträder enigt i fråga om anslagsbeloppet, har meningarna varit delade beträffande motiveringen. Detta är så mycket naturligare som utskottets majoritet har begagnat tillfället att föra fram frågan om de statsanställdas rättsliga ställning. Utan att gå närmare in på denna ömtåliga och vittsyftande sak inskränker jag mig till att framhålla, att svenska riksdagsgruppen finner det olämpligt och opåkallat att i detta sammanhang föra fram på dagordningen frågan om tjänstemännens rätt att kvarstå i sin tjänst.

Så ber jag, herr talman, att få rikta uppmärksamheten på en sak, som rör tillämpningen av riksdagens nu förestående och tidigare beslut i löneregleringsfrågan. Det gäller de privata läroverkens andel av dyrtidstilläggen. Då riksdagen uttalar, att funktionärerna vid privata läroanstalter skall bli delaktiga av samma dyrtidstillägg som de statsanställda i motsvarande ställning, så bör det också ske. Detta synes emellertid icke stå klart för de ansvariga statsorganen, när det gällde att verkställa riksdagens beslut om förhöjda dyrtidstillägg senaste vår, blev privatläroverken förfördelade, medan yngre lektorer i statsskolorna med en grundlön på 58,000 mark erhöll i dyrtidstillägg 23,400 mark och dessutom arvodena för övertimmar höjdes med 560 mark per veckotimme, fastställdes privatskollärarnas dyrtidstillägg till endast 18,200 mark på samma grundlön, medan inga medel beviljats för höjande av timlönerna. Skolstyrelsen torde ha föreslagit 21,000 mark, ett belopp som också understiger det som riksdagen avsett. Vad kan vara meningen med detta förfarande, som står i strid med riksdagens beslut? I en

notis i tidningarna har meddelats att i tilläget åt privatskollärarna ingår det lönetillägg, som de erhöllo föregående år. I själva verket förhåller det sig så att privatskollärarna inte erhöll något lönetillägg av staten år 1944. I sitt svar på ett spörsmål, som jag framställde i början av detta år för att bringa klarhet om, varför privatskollärarna inte enligt riksdagens önskan blivit delaktiga av dyrtidstillägg för år 1944, meddelade dåvarande undervisningsministern, att de privata läroverken ansågs denna gång kunna förbigås, emedan privatskolorna enligt lagen av den 17 dec. 1943 fått sina understöd per klass höjda. Denna åtgärd har ingenting att skaffa med de dyrtidstillägg, om vilka riksdagen fattade beslut långt efter det lagen om statsunderstöd åt privatskolorna ändrades. Man kan inte komma ifrån att privatskolornas lärare blivit uppenbart förfördelade. De har inte fått de lönetillägg, som riksdagen uttryckligen anvisat för deras räkning. Man måste nu ställa frågan, om det skall gå på samma sätt också denna gång. Det har icke kunnat presteras någon förnuftig förklaring på det egendomliga sakförhållandet att också skolstyrelsen utgått från att det bör tummas och prutas på riksdagens beslut. Man skulle tycka, att skolmyndigheterna med tillfredsställelse skulle begagna de ekonomiska möjligheter riksdagen ställt till förfogande för att hålla undervisningens standard uppe. I stället synes skolmyndigheterna utgå från att de privata läroverken, som ombesörjer en så betydande del av statens undervisningsskyldighet, skall hållas kort och att inbesparingar på statsutgifterna skall göras på deras konto. Privatläroverkens verkliga belägenhet framgår av att ett antal av dessa skolor i Helsingfors nyss har ansökt om tillstånd att få höja terminsavgifterna till 2,000 mark. Det säger en hel del om hur pressad deras ställning nu är. Det bör inte vidare få komma i fråga, att det görs försök att inskränka på de anslag, som enligt riksdagens beslut skall tillkomma privatläroverkens lärare. Statsrevisorerna borde ägna uppmärksamhet åt denna sak, ty deras uppgift är ju inte bara att vaka över att sparsamhet iakttas i statshushållningen, utan också att se till att envar kommer till sin rätt enligt gällande bestämmelser. Det får inte ifrågasättas, huruvida riksdagens ord skall gälla gentemot administrativt godtycke.

Ed. Kujala: Herra puhemies! Täällä eduskunnassa palkkauskysymyksiä käsiteltäessä on usein syytetty hallitusta siitä, että se olisi politiikallaan aiheuttanut inflation ja että se ei ole kyennyt pysäyttämään sen kehitystä. Hallituksen puolustukseksi on kuitenkin mainittava, että inflatio ei ole nykyisen hallituksen aiheuttama, vaan on se syntynyt sodanaikaisten hallitusten politiikan seurauksena ja jäi perintönä Linkomiehen hallitukselta. Samoin täällä on esitetty, että palkkojen ja hintojen korottaminen olisi kaikissa muodoissaan inflation aiheuttaja. Tosiasia on kuitenkin, että palkkojen ja hintojen kohoaminen on vain inflation seuraus eikä syy. Inflatiolla käsitetään finanssiasiantuntijain määritelmän mukaan sitä, että kotimaiseen tavaranvaihtoon joutuu enemmän maksuvälineitä kuin normaalinen kaupankäynti tarvitsee. Kaikki raha-asiantuntijat maailmassa aina Marxista Gustav Casseliin saakka, myös suomalainen raha-asiantuntija, edesmennyt professori Ernest Nevanlinna, määrittelevät inflation samalla tavalla. Heidän määritelmänsä mukaan inflatio on silloin olemassa, kun valtiolla, kokonaan riippumatta siitä, onko se sodan vai rauhan tilassa, on niin suuret menot, että niitä ei voida peittää verotuksella, valtion tuotantolaitosten tuloilla eikä ulkolaisilla lainoilla, vaan on turvauduttava setelirahoitukseen, laskettava liikkeelle enemmän maksuvälineitä kuin luonnollinen liikevaihto vaatii.

Kun sitten tarkastellaan meidän maassamme setelistön kasvamista viime vuosien aikana, saa selvän kuvan siitä, milloin on jouduttu inflatioon ja kuka on silloin hallinnut tätä maata. Vuonna 1939 1 päivänä heinäkuuta oli setelistöä liikkeellä maassamme 2,199 miljoonaa ja vuoden 1944 loppupuolella noin 15 miljardia. On aivan luonnollista, että kun setelistön määrä kasvoi sotavuosina lähes seitsemänkertaisesti, niin rahanarvo on senverran huonompi, eikä tähän suinkaan ole ollut syyllinen tämä hallitus, joka on muodostettu useita kuukausia mainittua aikaa myöhemmin. Tosin setelistön määrä on lisääntynyt parilla miljaardilla markalla vielä sen jälkeen, mutta se on johtunut sodan seurauksista, ja sen aiheuttamien vaurioiden korjaamisesta on täytynyt hallituksen suorittaa n. s. sotalaskuja.

Mitä sitten tulee hintoihin ja palkkoihin,

niin on aivan luonnollista, että kun rahan arvo on setelistön lisääntymisen vuoksi noin huomattavasti laskenut, niin hinnat ja palkat kohoavat osapuilleen rahanarvoa vastaavasti. Hinnat kyllä heilahtelevat kysynnän ja tarjonnan lakien mukaan, mutta verrattain rajoitetusti. Jos kysyntä on tarjontaa suurempi, niin kohoavat hinnat, kun tarjonta kasvaa, niin hinnatkin laskevat, mutta sillä on vissit rajansa. Ei voida enää palata rahanarvossa entiselleen, ellei kyetä vetämään liikoja seteleitä pois liikkeestä. Senhän me olemme kokeneet jo edellisen maailmansodan ajoilta, jolloin markka huononi noin kymmenkertaisesti. Hintojen ja palkkojen kohoaminen ei ole ainostaan luonnollinen, vaan myöskin välttämätön inflation seuraus. Mitenkä olisi talouselämä järjestettävissä, jos nykyisen setelimäärän ollessa liikkeessä, hinnat ja palkat olisivat vuoden 1939 tasolla. Olisin halukas kuulemaan selitystä niiltä, jotka ovat moittineet hallitusta siitä, että se on sallinut hintojen ja palkkojen kohota. Moittimista olisi sen sijaan siinä, että hintojen on sallittu kohoavan aikaisemmin sekä enemmän kuin suhteellisesti palkat ovat kohonneet ja siten on jatkuvasti lisätty köyhemmän kansanosan jo ennestään raskasta kuormaa.

Täällä lähetekeskustelun yhteydessä myöskin mainittiin jotain sellaista, että sodan jälkeiset työläisten palkankorotusvaatimukset olisivat olleet jotain poliittista keinottelua, jota olisi ohjattu joltakin määrätyltä poliittiselta suunnalta. On syytä tarkastella, olisiko palkkojen korotuksiin ollut aihetta. Sodan aikanahan pakkomääräyksin nostettiin palkkoja vain 2/3 siitä, mitä elinindeksi nousi. Tässä on vielä huomautettava, että indeksi käsitti vain säännöstellyt tarvikkeet, joten se ei siis vastannut palkannauttijain realisen elämän mahdollisuuksia. Mutta jo indeksinkin mukaan palkanauttijat menettivät jatkuvasti 1/3 palkastaan elinkustannusten kallistuessa. Tämä ei voinut olla vaikuttamatta köyhdyttävästi työläisten ja pienpalkkaisten virkamiesten elämään.

Mihinkä nämä varat sitten menivät, jotka jätettiin työntekijäin palkasta maksamatta. Ne menivät suurimmalta osaltaan teollisuudenharjoittajain ylimääräiseksi voitoksi, jotka rikastuivat senvuoksi, että heidän teollisuutensa tuotteiden hinnat jatkuvasti saivat kohota 1/3 enemmän kuin suhteellisesti palkat kohosivat. Suurtuotannon harjoittajat rikastuivat sodasta, kun kansa köyhtyi. Ylimääräisen rikastumisensa ansiosta he lainasivat valtiolle varsin huomattavia summia sodan rahoittamiseksi.

Kun seuraa hintojen kehitystä sodan aikana, niin on niissäkin havaittavissa eräs piirre, joka osoittaa, että sota-ajan talouspolitiikkamme maassamme oli teollisuudenharjoittajain talouspolitiikkaa. Jos vertaa maataloustuotteiden hintoja teollisuustuotteiden hintoihin sodan aikana, niin olivat ne noin 15—30 % alemmat kuin teollisuustuotteiden hinnat, siis vähän samaan tapaan kuin työpalkatkin olivat suhteessa teollisuustuotteiden hintoihin.

Esimerkit osoittavat, että toimenpiteet, joilla on pyritty korjaamaan työläisten ja talonpoikain sodan aikana kärsimiä vääryyksiä, eivät ole olleet aiheettomia. Kun sodanaikaiset pakkomääräykset menettivät tehonsa, niin oli aivan luonnollista, että ne, joiden elämänehtoja oli jatkuvasti huononnettu, ryhtyivät niitä demokraattisten oikeuksien vallitessa korjaamaan. Jos vertaa palkkoja nyt vallitsevaan inflatioon, niin eivät ne vieläkään ole inflatoorisen kehityksen tasalla. Setelistön määrähän on kohonnut noin kahdeksankertaiseksi, mutta palkat ovat kohonneet ainoastaan 4-kertaisiksi. Näin suoraviivaista laskuperustetta ei kuitenkaan voida pätevyydellä käyttää, koska sota-ajan rappeuttamassa talouselämässämme on tekijöitä, joiden vaikutusta ei voida tarkalleen mitata. Esimerkiksi on olemassa musta pörssi, jonka hintoja ei voida määrätä eikä edes osapuilleenkaan arvioida, paljonko maksuvälineitä on mustan pörssin kauppiaiden hallussa. Aarteensäilyttäjiä on ollut aina olemassa, mutta tällaisena epävakaana kautena niitä on tietysti huomattavasti paljon enemmän.

Mitä sitten tulee esillä olevaan valtion viran ja toimen haltijain palkkauskysymykseen, niin on aivan luonnollista, että palkat on korotettava sille tasolle, kuin määrätyt palkkanormit nykyisin ovat. Alemmissa palkkausluokissa tämä on suoranainen välttämättömyys. Ryhmämme on asettunut hallituksen esityksen kannalle, koska se pääpiirteissään kulkee sitä ohjepalkkalinjaa, joka on aikaisemmin hyväksytty. Erikoisvaltuudet, joita hallitus esityksessään pyytää ja joiden avulla hallitus voi joissakin tapauksissa korottaa palkkoja enem-

män kuin nyt hyväksyttävänä oleva palkkasuunnitelma edellyttäisi, käsitetään ryhmässämme siten, että hallitukselle tämän valtuuden nojalla jää mahdollisuus tasottaa palkkoja sellaisissa tapauksissa, joissa palkat jäävät alemmiksi kuin valtioneuvoston palkkapäätös edellyttää. Tuollaisia kuoppapaikkoja ei palkkauksessa ole sallittava. Jos esim. rautatiellä joidenkin ryhmien palkat jäävät kysymyksessä olevan säännön perusteella aihaisemmiksi kuin joissakin vastaavissa toimissa muualla, on tämä tietysti korjattava ja tässä mielessä erikoisvaltuudet hallitukselle on myönnettävä. On vielä toivottavaa, että hallitus käyttää tätä valtuutta mahdollisimman nopeasti niissä tapauksissa, missä siihen on aihetta.

Tässä yhteydessä on kuitenkin huomattava, että koko valtion viran ja toimen haltijain palkkaussysteemi on vanhentunut useita kymmeniä käsittävine palkkausluokkineen, joiden luokkien välillä on olemassa ilmeisesti ristiriitaa sen vuoksi, että vanhentuneen luokituksen mukaan ei työn tärkeysjärjestystä ole huomioitu. Hallituksen on syytä tämä huomioida uudistamalla valtion viran ja toimen haltijain palkkaussysteemi ajanvaatimuksia vastaavaksi.

Tarkastellessamme sitten niitä esityksiä, joita viran ja toimen haltijat ovat tehneet palkkojensa kohottamiseksi, niin kiintyy huomio Virkamiesliiton esitykseen, jossa esitetään ylemmissä palkkausluokissa palkkoja kohotettavaksi 72,000 markkaa vuodessa ja alemmissa palkkaluokissa vain 36,000 markkaa. Nyt elämme kuitenkin varsin vaikeassa ylimenokaudessa, jossa on kysymyksessä kansalaisten elämä sekä yhteiskunnan varsin vaikeasti hoidettavat taloudelliset kysymykset. Suurempipalkkaiset voivat tämän vaikean ajan ylitse mennä vaikka ilman palkankorotusta, mutta pienpalkkaisille se on mahdotonta. Kun työläisten palkkojen korotukset kevätkesällä suoritettiin, niin ei järjestely tässä suhteessa synnyttänyt erityistä kitkaa, vaikka parhaitten ammattimiesten palkat eivät juuri nimeksikään nousseet. Siellä ymmärrettiin, että on välttämätöntä ensin nostaa niiden palkkoja, jotka ovat huonommassa asemassa ja tämä olisi myöskin virkamiesten ymmärrettävä.

Täällä on useassa puheenvuorossa mainittu, että ei ole saatu kunnollista ainesta valtion virkoihin. En ole tässä kysymyksessä mikään asiantuntija, mutta kun näin arvovaltaiselta paikalta kuin eduskunnan puhujakorokkeelta vakuutetaan sitä useaan kertaan, niin on syytä kiinnittää siihen vakavaa huomiota. Näistä lausunnoista on vedettävä sellainen johtopäätös, että valtion viroissa on joukko epäkelpoa ainesta. Koska toisaalta on sanottu valtiolla olevan liiankin suuren virkamieskunnan, niin se todistaa, että epäkelpoa on olemassa.

Tämän palkkauskysymyksen yhteydessä onkin tinkimättömästi esitettävä vaatimus sen lainsäädännön uusimisesta, jolla on määrätty valtion ja kuntien virkamiehistön erottamattomuus. Sellainen virkamies, joka ei kykene virkaansa kunnolla hoitamaan, tai ei ymmärrä suhtautua tehtäväänsä oikealla tavalla, niin hänet pitää voida erottaa virastaan, sillä eihän ole mitään syytä sellaisten virkamiesten virassa pitämiseen, jotka eivät syystä tai toisesta ole tehtäviensä tasalla. Samoin on kiinnitettävä huomiota siihen, että ryhdytään virkamieskuntaa vähentämään, sillä onhan viimeisten vuosien aikana virkamiehistön lukumäärä kasvanut noin $^1/_3$:lla, johon on vaikuttanut huomattavasti elinkeinoelämän säännöstely, mutta siitäkin huolimatta tuntuu lisäys tarpeettoman suurelta. Lakkautuspalkat ovat myöskin yksi sellainen viran ja toimen haltijain etuoikeuksia, jotka on poistettava. Ei ole mitään syytä maksaa sellaiselle virkamiehelle enää palkkaa, jonka virka on lakkautettu. Lienee myöskin tarpeellista tarkistaa eläkkeennauttijain luettelo, siellä saatta olla myöskin jotain muistuttamista.

Tämä palkkakeskustelu on myöskin eräiltä osiltaan liikkunut sellaisella pohjalla, jota ei voida hyväksyä. Verrattaessa henkistä ja ruumiillista työtä toisiinsa on pyritty halveksimaan ruumiillisen työn suorittajia. On pidetty pahana, että siivoojalla ja konttoriapulaisella on sama palkka, vieläpä tätä seikkaa on pidetty perustana virkamieskunnan palkkojen korotuksille. Palkkauskysymys on nyt kuitenkin järjestettävä niin, että jokaisella, niin siivoojalla kuin konttoristilla on elämänmahdollisuus, ja vasta sen jälkeen korotettava palkkoja työtehon ja työn tärkeysjärjestyksen mukaan. On myöskin viitattu tämän keskustelun yhteydessä koulutuskustannuksiin, jotka ovat tietysti olemassa, mutta eivät

muodostane paremmin palkatulle virkamiehistölle sellaista taakkaa, etteikö niiden vuoksi voitane sivuuttaa tätä poikkeuksellista aikaa, sillä onhan nyt kysymyksessä vain ylimenokauden aikainen järjestely. Tulevaisuudessa on myöskin kouluolot uusittava siten, että ei koulunkäyntioikeus ole vain niillä, joilla siihen on taloudelliset edellytykset.

Mainitsin jo alussa, ellei palkkojen nostaminen kaikissa muodoissa suinkaan edistä eikä aiheuta inflatiota, mutta nyt esillä olevassa kysymyksessä se sitä edistää, ellei rahoitusta voida hoitaa muuten kuin setelirahoituksella. Kun hallitus toi tämän kysymyksen eduskuntaan, niin olisi toivonut, että mukana olisi seurannut esitys myöskin siitä, mitenkä valtion viran ja toimen haltijain palkkojen korotukset rahoitetaan.

Nyt kysymyksessä olevista viran ja toimen haltijoista on lähes 1/3, tarkemmin sanoen 19,600, sellaisia, joiden kohdalta rahoittaminen ei tuottane vaikeuksia. Tässä on kysymys valtion rautateiden henkilökunnasta. Valtionrautatiet on laskettava sellaiseksi taloudelliseksi laitokseksi, jonka on pidettävä itsensä yllä. Mainitun laitoksen taksoja on hiljattain tarkistettu, mutta jos sen henkilökunnan palkkojen korottaminen saattaa tuon laitoksen kannattavaisuuden vaaraan, niin ovat ne tarkistettavat uudelleen, sillä eihän ole mitään järjellistä syytä maksattaa esim. suurten liikelaitosten tavarainkuljetuskustannuksia kansalla veroina.

Yleensä inflatiota voidaan tehokkaimmin vastustaa riittävän voimakkaalla verotuksella. Mutta meillä ovat jo työläiset, alempipalkkaiset virkamiehet ja pientalonpojat niin raskaan verotuksen kohteena, että sieltä ei enää ole mitään otettavissa, ja vanha totuushan on, että missä ei ole mitään ulosmitattavaa, siellä menettää keisarikin ulosmittausoikeutensa.

Muistaessamme täällä eduskunnassa kevätistuntokaudella käytyä keskustelua lisätalousarvioehdotuksen yhteydessä ymmärtää hallitus vastenmielisyyden tämän kysymyksen järjestämiseksi verotustietä. Kun silloin oli esillä sotavoittojemme verottaminen suhdanneverolain muodossa, niin kohtasi se oikeiston taholta voimakasta vastarintaa, juuri sillä taholla, missä on kovaäänisimmin puhuttu inflatoorisen kehityksen pysäyttämisen välttämättömyydestä ja moitittu hallitusta siitä, että se ei ole pystynyt sitä suorittamaan.

Mainitsin aikaisemmin, millä tavalla kysymyksessä olevat sotavoitot ovat syntyneet. Ne ovat maksamatta jätettyä työpalkkaa ja talonpojan tuotteista maksamatta jätettyä hintaa. Niihin ei ole moraalisesti kenelläkään omistusoikeutta. Nämä voitot ovat rikastuttaneet vain kansamme mitättömän pientä vähemmistöä ja syntyneet aikana, jolloin kansan suuri enemmistö on kärsinyt taloudellista hätää ja henkisiä vaurioita. Kun täällä eduskunnassa kevätistuntokaudella ed. Huhta mainitsi näiden sotavoittojen mitättömäksi tekemisestä pyyhkimällä yli sellaiset kotimaiset sotavelat, jotka ovat sotavoittojen vaikutuksesta syntyneet, niin nousivat oikeistolaisten hiukset täällä pystyyn kauhusta. Mutta on syytä mainita, että mainittu ajatus liikkuu joka päivä Suomen kansan enemmistön mielessä, se vastaa täydellisesti sen oikeustajuntaa talouselämän järjestelystä sodan synnyttämien vaikeuksien voittamiseksi. Ja se on lisäksi tehokas ja nopea keino ei ainoastaan inflation vastustamisessa, vaan myöskin kehityksen kääntämiseksi talouselämän alalla oikeaan suuntaan. Ne miljardit, jotka valtio joutuu näistä veloista suorittamaan korkoa, ovat tehokas lääke talouselämän parantamiseen.

Talouselämän tervehtymiseen vaikuttaa voimakkaasti sota-aikana vähentyneen ja rappeutuneen tuotannon kohottaminen. Meillähän on huomattava puute tavaroista kaikilla aloilla. On puhuttu paljon ja kirjoitettu kai vieläkin enemmän tuotannon lisäämisen välttämättömyydestä, mutta käytännössä se ei ole johtanut tuloksiin. Päinvastoin on ollut havaittavissa suoranaista jarrutusta tuotannonharjoittajain taholta. Yleisesti puhutaan, että joillakin tuotannon aloilla olisi tuotantolaitosten varastoissa huomattavat määrät tuotteita, mutta niitä ei lasketa kauppaan, vaikka kuluttajilla niistä on huutava puute. Näyttää siltä, että on ryhdytävä radikaalisiin toimenpiteisiin talouselämän järjestämiseksi. Työläiset ovat valmiit antamaan siihen oman panoksensa, mutta sillä edellytyksellä, että työväestölle järjestetään tuotannon kontrollioikeus. On pidettävä huoli siitä, että voitto ei saa olla pääasia kohottaessamme tuotantokykyämme sodan rappiosta, vaan kansan elämän edellytysten uudelleenrakentaminen. On seli-

tetty yksityisyritteliäisyyden voimasta talouselämän kehityksessä. Nyt sen on tämä voimansa näytettävä, ja jos se ei siihen kykene, on ryhdyttävä harkitsemaan suurtuotannon kansallistuttamista. Silloin huomattava määrä taloudellisista voimavaroista siirtyy välittömästi yhteiskunnan hallintaan, joiden avulla se voi nopeasti nousta siitä kaaoksesta, mihin se on sodan johdosta joutunut.

Täällä on useasti viitattu tukipalkkioiden poistamiseen tämän palkkakäsittelyn yhteydess. Tukipalkkiojärjestelmä on epänormaalinen ilmiö eikä se ole mikään hyvä järjestelmä. Mutta jos se nyt aiotaan poistaa, niin sitä ennen on työläisten palkat uudelleen korotettava. Kevätkesällä suoritetut palkkojen korotukset tehtiin tukipalkkiojärjestelmää käyttäen ja jos se nyt aiotaan poistaa, ilman palkkojen uudelleen tarkistamista, niin työläiset eivät tule siihen tyytymään, koska tukipalkkioiden poistaminen vaikuttaisi tärkeiden elintarpeiden huomattavan kallistumisen. Työläiset liikkuvat nyt jo levottomina tuntien, etteivät he vieläkään ole saaneet täyttä oikeutta, ja jos heidän taloudellisia oikeuksiaan nyt entisestään kavennetaan, niin voi siitä lähteä liikkeelle vyöry, jota on vaikea pysäyttää.

Ed. Sergelius: Herra puhemies! — Hallituksen esitystä valtion virkamiesten ja toimen haltijain palkkojen korottamiseen, mihin valtivarainvaliokunta on yhtynyt, en voi omasta puolestani pitää kohtuullisena. Puuttumatta esityksen yksityiskohtiin t. s. niihin perusteluihin, joiden mukaan nyt ehdotetut 1½ miljardin markan lisämäärärahat olisi jaettava, tahdon vain mainita sen, että palkankorotusesitys on liian kaavamainen eikä toteuta oikeutta ja kohtuutta kaikkiin palkannauttijoihin nähden. Ilmeistä on, että valtiovarainvaliokunnan, s. o. hallituksen ehdotus ei tyydytä virkamiehistöä, joten heidän taholtaan on odotettavissa voimatoimenpiteitä saadakseen ehdotuksensa läpi. Alimmissa palkkaryhmissä on palkat nostettu suunnilleen saman verran kuin ruumiillisen työntekijäin palkat, noin 4—5-kertaisiksi vuoden 1939 tasosta lähtien. Tämä on oikeus ja kohtuus, koska muuten näille toimenhaltijoille, äskenmainituille, tulisi niinkuin aikaisemmin ruumiillisessa työssä oleville liian pitkä työpäivä täytyen heidän sivutoimia hoitaa tullakseen taloudellisesti toimeen. Ja tällainen rasitus on sosiaaliselta kannalta vahingollista. Tämä huomautus koskee ei yksinomaan valtion virkailijoita, vaan yleensä kaikkia henkisen työn tekijöitä. Keski- ja ylemmissä palkkaluokissa on ehdotettu palkankorotus aivan riittämätön. Masentavan vaikutuksen tekee etenkin esillä oleva palkkamietintö, mikäli se koskee virkailijoita, ja josta täällä jo useamman kuin yhden kerran huomautettu, eri aloilla etenkin käytännöllisillä, joilta vaaditaan pitkäaikaista ammattivalmennusta. Se on suorastaan, sanoisin, maallemme turmiollista, eikä koidu Suomen valtion, siis eduskunnan ja hallituksen kunniaksi, tehdä esim. korkeakoulun opettajien toiminta kestämättömäksi määräämällä heidän palkkansa niin alhaiseksi, etteivät he voi omistaa tarpeellista aikaa tutkimustöihin, joita maamme nykyään ja lähitulevaisuudessa suuresti kaipaa ja tarvitsee. Tulee täydellä syyllä kysyneeksi, kannattaako enää ollenkaan opiskella vuosikausia ja suorittaa rasittavia ja paljon varoja vaativia tutkintoja. Tosin on henkilöitä, se on myönnettävä näiden mainittujen opettajien kesken, jotka ovat sekaantuneet politiikkaan ja tällä toiminnallaan vahingoittaneet omaa virkakuntaa ja maatamme, mutta heidän takia on väärin rangaista kaikkia tiedemiehiä. Rangaistakoon syylliset ja erotettakoon ne viroistaan.

Mutta niin kiireellinen kuin uusi ratkaisu onkin valtion toimenhaltijain palkkajärjestelyyn nähden, niin täytyy kai meidän kaikkien myöntää ja se on myönnetty näiltä paikoilta, että ensin on saatava aikaan tepsivä hintasulku ja sitten palkkasulku. Muuten emme nykytilassa voi säilyttää rahanarvoa, vaan tulee inflatio jatkumaan ja rahanarvo laskemaan mitättömäksi. Valtion taloudellinen tilanne on vaikea, se on myönnettävä, ja olemme sen täällä todistaneet nseamman kerran numeroillakin. Mutta senhän tiedämme ilman, että nyt täällä esitetään miljardeihin nousevia inflatiomarkan vajauksia. Pääkysymys on tässä valtion virkailijoiden toimeentulosta ja se on huutava, mahdollisesti huutavampi kuin ne vajaukset, joista täällä on mainittu. Ja eikä syyttä täytyy kysyä, minkä takia virkamiesten ja valtion virkailijoiden heidän ansioistaan huolimatta aina on jäätävä

palkkajonon viimeiseen päähän. Tämän takia onkin virkamiesten liittokokous vedonnut hallitukseen ja eduskuntaan mitä vakavimmin, jotta heidän palkkaehdotuksensa tulisi huomioonotetuksi. Näin ei näy nyt kumminkaan käyvän, vaan on valtiovarainvaliokunta pääpiirteissään, niinkuin tiedämme, yhtynyt hallituksen esitykseen. Muutosehdotuksia valtiovarainvaliokunnan mietintöön ei nyt tässä vaiheessa enää kannata esittää, mutta koska hintasulkua ei ole saatu aikaan, niin valtiovarainvaliokunnan ehdotus ei voi olla muuta kuin väliaikainen. Näin ollen ei ole muuta keinoa tällä kertaa edistää valtion virkailijoiden pyrkimystä kuin äänestää I vastalauseen puolesta.

Ed. Hiekkala: Herra puhemies! Esillä oleva palkkaratkaisu on noin 65,000 valtion palveluksessa olevaa käsittävänä jo varsin merkityksellinen sellaisenaankin, mutta sen merkitys ei suinkaan rajoitu vain näihin mittasuhteisiin. Kysymyksessä on periaattellinen ratkaisu, jonka vaikutus ulottuu samalla myöskin kaikkiin yksityisoikeudellisessa suhteessa oleviin n. s. kiinteän palkan nauttijoihin, joiden palkkataso kokemuksen mukaan pyrkii määräytymään ja jonka tulisikin määräytyä suunnilleen nyt tavallaan viralliseksi tasoksi määriteltävän valtion viran ja toimen haltijain palkkatason mukaisesti. Osa yksityisoikeudellisista kiinteistä palkoista on tosin korotettu ja suhteellisesti korkeammallekin tasolle kuin valtion palkat nyt tulevat määräytymään, mutta osa, hyvinkin huomattava osa, on edelleen valtion palkkojen tasolla, jopa niiden alapuolellakin.

Tällä kertaa kysymyksessä olevalla palkkojen korotuksella, niin merkittävä kuin se onkin valtion suoranaisten menojen lisäytymisen ja valtiotalouden tasapainon kannalta, ei sittenkään ole inflatoorisen kehityksen vauhdittajana läheskään samaa merkitystä kuin sellaisilla palkoilla, jotka liittyvät välittömästi tuotannollisen yritteliäisyyden tuotantokustannuksiin. Valtion viran ja toimen haltijain palkkaukseen käytettävää rahaa voitanee muutenkin yleensä pitää rahanarvopoliittiselta kannalta harkituimmin ja säästeliäimmin käytettynä rahana. Eivätkä nyt kysymyksessä olevat korotuksetkaan vielä tee mahdolliseksi maksoi mitä maksoi-menetelmän käytäntöön ottamista, niin kireällä tilanne on jo niin paljon on jouduttu jo syömään etukäteen. Mistään liiasta ostovoimasta ei sillä taholla suinkaan voida vakavasti puhua. Näinollen käsitykseni mukaan nyt tapahtuvassa palkkaratkaisussa on pantava erittäin suuri paino asian periaatteelliselle puolelle, sen merkitykselle yksityisten etusuhteiden ja yhteiskunnallisen tarkoituksenmukaisuuden kannalta oikean suhteen löytämisessä henkisen ja ruumiillisen työn tekijäin palkkojen kesken. Tässä mielessä hallituksen esitykseen ja valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyvä ehdotus valtion viran ja toimen haltijain palkkatasoksi on liian alhainen, minkä vuoksi olisikin ollut vähintäänkin n. s. virkamieslinja hyväksyttävä.

Hallituksen esityksen lähetekeskustelussa täällä sivuttiin virkamiesten palkkauskysymystä myöskin demokratian näkökulmasta ja sillä perusteella esitettiin epäilyksiä palkkojen korottamisen oikeutuksesta ja tarkoituksenmukaisuudesta. Kuitenkin ennen muuta demokratian etu mielestäni vaatii, että maassa on hyvin koulutettu ja riippumattomassa asemassa oleva virkamiehistö. Sitäpaitsi n. s. säätykierron kannalta on tärkeätä, että kunnollisilla palkoilla tehdään mahdolliseksi myöskin varattomista piireistä virkamiehiksi kouliutuminen, ettei valtion virkojen täyttäminen jää yksinomaan varakkaiden piirien perinnölliseksi yksinoikeudeksi. Näin tapahtuu, jos virkamiesten palkkataso pidetään niin alhaisena, ettei se vastaa koulutuskustannuksia eikä takaa mahdollisuuksia opintovelkojen maksamiseen. Aivan oikein on, että kunnon palkasta vaaditaan myöskin tehokasta ja kunnollista työtä ja että virkakoneistomme siinä mielessä perusteellisesti tarkistetaan. Valtiovarainvaliokunnan mietinnön mukaiset korotukset eivät mielestäni ole tuossakaan mielessä riittävät. Kun sen muuttamiseen ei kuitenkaan enää asian tässä vaiheessa ole mahdollisuuksia, pidän ainakin valiokunnan mietintöön liitettyyn I vastalauseeseen sisältyvän toivomusponnen hyväksymistä ja sen huomioonottamista hallituksen taholla erittäin tärkeänä.

Ed. Antila: Herra puhemies! Nyt täällä esilläoleva asia on asia, joka olisi ollut hoidettava kesäkuussa suoritetun ruu-

miillisen työn tekijäin palkkojen korotusten yhteydessä tai välittömästi kohta sen jälkeen. Eihän voinut nimittäin odottaa, että puheenaolevasta palkkojen korotuksesta osattomiksi jääneet palkannauttijat voisivat tyytyä entisiin palkkoihinsa, silloin kun mainittu korotus oikein romahdusmaisesti kiihdytti markan arvon laskua saattaen heidän toimeentulonsa siten umpikujaan. Asia on nyt korjattava ja korjattava niin, että se saattaa tästä korotuksesta osallisiksi tulevat sellaiseen asemaan, että he voivat velkaa tekemättä elää.

Täällä on jo aikaisemmin painostettu sitä, että toimeensa valmentautuminen, kokemus ja vastuu on korotuksissa otettava riittävässä määrässä huomioon, että se kannustaisi työntekijöitä perusteelliseen valmentautumiseen, siitä huolimatta, että se kysyy varoja. Sillä juuri perusteellinen valmentautuminen takaa parhaan työtehon ja parhaat työtulokset. Lisäksi se, että työntekijä tuntee työalansa, se rohkaisee häntä ottamaan myöskin vastuun työn menestymisestä hartioilleen. Meikäläisen, joka ei ole palkannauttija, on vaikea arvostella nyt puheena olevia korotuksia sekä sitä, missä määrin ne vastaavat tarkoitustaan edellämainituissa suhteissa. Eri henkilöiden tarpeet ovat erilaiset ja erilaiset ovat eri henkilöiden kyvyt tulla saamillaan tuloilla toimeen. Olen juuri viime päivinä tavannut valtion palveluksessa olevia henkilöitä, jotka ovat valmiit myöntämään, että Virkamiesliiton ehdotus korkeimpien palkkausluokkien kohdalla menee liian korkealle, ja pitävät, että hallituksen ehdotus on osapuilleen tyydyttävä. Huomioonottaen siis toimenpiteen väliaikaisuuden tuntuu siltä, että Virkamiesliitonkin taholla voitaisiin jonkin verran tinkiä vaatimuksista.

Mutta sitten on tässä hallituksen esityksessä yksi vakava puute, josta täällä on jo edelläkin huomautettu, ja se on se, että siinä ei ole huomioitu, enempää kuin valtiovarainvaliokunnan mietinnössäkään, n. s. kasvatusapurahojen korottamista. Tämä toimenpide tuntuisi aivan välttämättömältä huomioonottaen sen vaikeuden, minkä suuriperheiset kokevat huomioonottaen, että kasvatusapurahat ovat liian pienet, perheettömien rinnalla. Tämän asian esittäminen kuitenkin kuuluu toisille miehille kuin minulle ja jos ei tässä istunnossa tehdä esitystä kasvatusapurahojen korottamisesta, olen valmis yhtymään valtiovarainvaliokunnan mietinnön hyväksymiseen sen kannan mukaisena, joka sisältyy I ja III vastalauseeseen.

Mutta ei riitä yksin se, että järjestellään asia täällä paperilla tyydyttävästi, vaan on myöskin hankittava varat niihin korotuksiin, jotka tarvitaan. Verorasitusta ei voida enää lisätä. Senvuoksi on varat löydettävä muualta.

Täällä on jo tämän asian yhteydessä viitattu n. s. tukipalkkioon. Ja koska mainittu tukipalkkiojärjestelmä tuntuu meillä tällä kerralla aikansa eläneeltä, on se mahdollisimman pian lopetettava ja silloin siitä säästyvät varat vapautuvat tässä puheenaolevaan tarkoitukseen. Pyydän mainitun tukipalkkiojärjestelmän tarkoituksettomuutta perustella seuraavasti. Mainittu järjestelmä otettiin meillä aikoinaan käytäntöön sitä varten, että sen avulla tuettaisiin kotimaista maataloustuotantoa, että sillä olisi mahdollisuus kehittyä omavaraisuutta kohti, ja saavutettiinkin sillä tuloksia. Olihan maamme omavaraisuus elintarvikkeiden kohdalla liki 100 % sodan edellä. Nykyinen tukipalkkiojärjestelmä ei enää ole maatalouden tukemista, vaan se on nykyään kuluttajain auttamista ja auttamista sellaisessa kohdassa, jossa vain pieni prosentti kuluttajiamme apua tarvitsee. Mitä järkeä on esim. siinä, että valtio auttaa kuluttajia sellaisen päivittäisen tuote-erän ostossa, johon työmieheltä kuluu vajaan yhden tunnin työpalkka. Ja kuinka naurettavalta tuntuu se, että valtio maksaa avustusta voin ja maidon ostossa kuukaudessa yhteensä noin 30 mk virkamiehelle, joka nostaa palkkaa samassa ajassa kymmenissä tuhansissa. Kun tänään käsiteltävänä oleva palkkojen korotus toteutetaan, eivät mainittuja avustuksia enää tarvitse muut kuin ne suuriperheiset palkannauttijat, jotka eivät saa erityistä kasvatusapua. Heille se taas järjestettäköön muulla tavalla.

Edelläolevan lisäksi tahdon huomauttaa siitä epäoikeudenmukaisuudesta, jolla mainittu tukipalkkio kohdistuu tuottajiin. Meillä on suuri prosentti tuottajistamme pienviljelijöitä, jotka esim. parista kolmesta lehmästään vievät maitoa meijeriin, saadakseen sieltä heille tulevan voiosuuden. Mutta kun kuluttaja maksaa voistaan 110 mk kilolta, maksaa tämä tuottaja siitä 150 mk. Tämä ei ole oikein. Sillä se hinta,

jonka tuottaja maidostaan saa meijerillä, on palkka, eikä suinkaan mikään liian korkea palkka hänen työstään. Oikeuden mukaan pitäisi hänen saada tällä palkalla ostaa ruokansa yhtä halvalla kuin kuluttajakin. Nämä esilletuomani seikat mielestäni todistavat, että tukipalkkiojärjestelmä on nykyisessä muodossaan aikansa elänyt ja että siihen varatut varat varsin hyvin joutavat muihin, lähinnä tänä päivänä puheenaoleviin tarkoituksiin.

Jos tässä tilaisuudessa olisi kysymys myöskin siitä, mistä saadaan tulot näihin korotuksiin, olisin valmis ehdottamaan, että tukipalkkiojärjestelmä lopetettaisiin, jos mahdollista, jo syyskuun lopussa ja silloin siitä jäävät varat auttaisivat osaltaan valtiomme huonoja raha-asioita.

Ed. Hietanen: Hallituksen esitys valtion viran ja toimen haltijain palkkojen korottamiseksi on ankaran todellisuuden sanelema asiakirja. Se on yksi niistä laskuista, joita kansamme saa nyt suorittaa sovituksena siitä, ettei se aikanaan kyennyt asettamaan sulkua taantumuksellisten piiriemme sotaintoilulle. Ei voitane olla eri mieltä siitä, etteikö ainakin alempipalkkaisten valtion viran ja toimen haltijain palkkoja olisi korotettava, vaikka niissäkin olisi pyrittävä noudattamaan valtioneuvoston viime kesäkuun 19 päivänä antaman työpalkkojen säännöstelyä koskevan päätöksen rajoja. Mitä taas tulee suurempipalkkaisten virkamiesten palkkoihin, niin kyllä niiden korottamisessa olisi käsitykseni mukaan noudatettava vissiä varovaisuutta. On kyllä totta, että hallituksen esityksen mukaan prosentuaalinen nousu pienenee suhteellisesti palkkaluokittelun ylemmissä asteikoissa. Siitä huolimatta pitäisi minun mielestäni nousun pysähtyä kokonaan silloin, kun vuosipalkka ylittää 200,000 markan rajan. Valtion rahataloudellisen ahdingon huomioon ottaen voisi toivoa, että sellaiset valtion virkamiehet, joiden palkka on entuudestaan jo, elämän mahdollisuudet huomioon ottaen, paljon siedettävämmällä tasolla kuin pienempipalkkaisten viran ja toimen haltijain tai työläisten, tyytyisivät tällä kertaa tapahtuvassa korotuksessa pienempään osaan. Tämä sanottuna sitäkin suuremmalla syyllä, koska hyvin monet valtion korkeampipalkkaisista virkamiehistä ovat olleet innokkaita sota- ja taantumuspolitiikan tukijoita maassamme. Pieni sovitusuhri tässä suhteessa ei olisi lainkaan pahitteeksi. Samaa varovaisuutta pitäisi noudattaa myös sopimuspalkkoihin nähden.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä kiinnitetään hallituksen huomiota valtion virkamiesten lukumäärän vähentämiseen sekä vähemmän tarpeellisten virastojen lakkauttamiseen. Samalla viitataan myöskin virkamiesten erottamattomuutta koskevien säännösten tarkistamiseen. Mielestäni on tällainen toivomus osunut oikeaan. Sota-aika on omalta osaltaan paisuttanut tätä viran ja toimen haltijain lukumäärää. Nyt kun siirrymme vähitellen normaalisen elämän raiteille, on tällainen supistus ei ainoastaan valtion raha-asiat huomioon ottaen välttämätön, mutta myöskin luonnollinen seuraus muuttuneesta tilanteesta.

Tässä yhteydessä haluaisin kiinnittää hallituksen huomiota poliisikunnan paisuneeseen lukumäärään. Viime syksystä alkaen on tämä poliisien lukumäärä huomattavasti kasvanut. Ymmärrän hyvin, että hallitus lisätessään poliisien lukumäärää pyrkii tällä toimenpiteellään torjumaan lisääntyvää rikollisuutta. Mutta koska tästä poliisien lisätystä lukumäärästä huolimatta rikostilasto pysyy edelleenkin huolestuttavan suurena, niin herää kysymys, onko tätä voimaa käytetty riittävällä tarmolla ja tarkoituksenmukaisuudella. Ovatko ne poliisilaitoksen palvelukseen otetut henkilöt, joita sinne viime syksynä otettiin ensi kädessä sen kuntoisuuden perusteella, millä he rintamaoloissa olivat täyttäneet upseeriensa käskyt, joka suhteessa parhaat mahdolliset täyttämään näin tärkeätä tehtävää rauhan oloissa. Poliisilaitoksen vastuunalaisten virkamiesten taholta olen kuullut valituksia, että huonot palkkausolot tässäkin laitoksessa ovat johtaneet siihen, että kunnollista henkilökuntaa on vaikea saada riittävän paljon. On selitetty, että esim. järjestyspoliiseja on tarjolla yllin kyllin, mutta että kunnollisten rikosetsiväin saanti nyt voimassa olleilla palkoilla on perin vaikeaa. Olen kuullut sellaisiakin käsityksiä, että juuri tämä kunnollisten rikosetsiväin puute olisi syynä siihen, ettei rikosaaltoa saada pysähtymään. Jos asia on näin, niin olisi poliisin palkkausolot mielestäni muodostettava sellaisiksi, että ne, jotka kykenevät suorittamaan kunnollisesti heiltä vaadittavat tehtävät, saisivat siitä kunnollisen palkan, kun

taas ne, jotka ovat tehtäväänsä kykenemättömiä, sieltä poistettaisiin.

Tässä yhteydessä on myöskin syytä mainita siitä epäjohdonmukaisuudesta, joka ilmenee viran ja toimen haltijain palkkausluokittelussa ja josta jo hallituksen taholtakin on mainittu. Mielestäni ei ole oikeudenmukaista, että esim. naispuoliset mielisairaanhoitajattaret on sijoitettu tässä luokittelussa kolmanteen palkkausluokkaan miesten ollessa kuudennessa. Kyllä minä uskon, että sairashoidolliselta kannalta katsoen on naisten suorittama työ tässä yhtä tärkeää kuin miestenkin. Samasta työstä sama palkka olisi mielestäni paras periaate tässäkin tapauksessa sovellettavaksi. Samanlaisia esimerkkejä voisi luetella muiltakin aloilta. Ei ole oikein, että sellaisenkin vastuun sisältävä ammatti kun veturinkuljettajan ammatti on, saattaa palkassa jäädä huonommalle puolelle kuin joku ratapihalla taikka kansliassa vähemmän vastuullista tehtävää suorittavan henkilön palkka on.

Hallituksen olisi myös syytä kiinnittää vakavaa huomiota pienten eläkkeennauttijain tukalaan tilaan. Minulle kirjoittaa eräs sellainen pienipalkkainen eläkkeennauttija. Haluan tämän sanella eduskunnan pöytäkirjaan, koska se minun mielestäni varsin kaunopuheisesti kuvaa sitä asemaa, missä nämä pienipalkkaiset eläkkeennauttijat tällä kertaa ovat. Kirjoittaja lausuu: „Älkää hyvät ihmiset antako hoitaa niin perin huonosti pienten eläkkeensaajien asiaa kuin alku näyttää. Miltä tämä tuntuu, kuin sellainen eläkkeennauttija, joka saa kuukaudessa esim. 2,900 markkaa, hänelle on nyt ehdotettu lisää 125 %, kun taas henkilö, minkä esimiehensä ovat ilkeämielisyydessään, sanottaisiinko — rehellisyytensä tähden poistaneet tehtävästään, järjestämällä hänelle ja niin monelle muulle alle 600 mk kuukausieläkkeen." Kuinka hän voi tulla toimeen. Näyttää siltä, että näissä asioissa ei lainkaan noudateta kohtuuden rajoja. Kun nyt korotetaan valtion virkamiesten suurempiakin eläkkeitä, niin oltaisiin mielestäni epäoikeudenmukaisia, ellei näitä pieniä alkeellistakin elintasoa vastaamattomia eläkkeitä korotettaisi niin paljon, että eläkkeennauttija voisi sen turvin tulla edes jotenkuten toimeen.

Eläkkeestä puheen ollen haluaisin vielä kiinnittää hallituksen huomiota myöskin sotaleskien eläkkeisiin. Nykyisellään ne ovat niin vähäiset, että on kysymyksen alaista, mitenkä tällä kertaa, rahanarvon alentuminen huomioon otettuna, näillä eläkkeillä yleensä voi tulla toimeen.

Täällä eduskunnassa on lähetekeskustelun aikana sanottu useissa puheenvuoroissa, että valtion viran ja toimen haltijain palkkojen korotusta pitäisi seurata parannus myöskin työtehossa. Samaa sanottiin porvarilliselta taholta myös silloin, kun täällä käsiteltiin kysymystä työläisten palkkojen korottamisesta. Uskon, että työläiset tulevat noudattamaan tätä toivomusta mahdollisuuksiensa mukaisesti ja luottamuksen osoituksena maan demokraattiselle hallitukselle. Toivomus virkamiesten työtehon parantamisesta on myöskin paikallaan. Tähän haluaisin vielä lisätä: virkamiesten olisi tästä lähtien osoitettava suurempaa ymmärtämystä, kun mitä on tapahtunut tähän asti, maassamme tapahtuvaa demokraattista suuntausta kohtaan. Heidän olisi osoitettava sitä niin yksityisessä elämässään kuin virkatehtävissäänkin. En väitä, etteikö osa virkamiehiä olisi näin menetellytkin, mutta poikkeuksia löytyy valitettavan paljon. Ellei näin tapahtuisi, niin saattaisi nyt tapahtuva palkkojen korotus muodostua hyvinkin kaksiteräiseksi miekaksi olojemme kansanvaltaistamisen näkövinkkelistä katsottuna. Väittämäni todistukseksi en kajoa valtion viran ja toimen haltijakunnan suuren enemmistön demokratian vastaiseen asennoitumiseen sodan ja sotaan edeltäneenä aikana. Siitä on jo eri yhteyksissä puhuttu riittävän paljon. Sitä vastoin haluaisin sanella eduskunnan pöytäkirjaan muutaman esimerkin syyskuun välirauhan jälkeiseltä ajalta.

Hallituksen asettama vankilaepäkohtia tutkiva komitea saattoi julkisuuteen sarjan pöyristyttäviä epäkohtia, m. m. Sukevan keskusvankilasta. Todettiin, että muutamat vankilan henkilökuntaan kuuluvat olivat syyllistyneet yli sataan nousevaan vankien pahoinpitelytapaukseen, joista ainakin yksi johti pahoinpidellyn kuolemaan. Samoin todettiin huomattavan suuria väärinkäytöksiä valtiolle kuuluvan omaisuuden, pääasiassa vangeille kuuluvien elintarvikeannosten käsittelyssä. Muutamia viikkoja sitten oli asia kihlakunnanoikeudessa käsiteltävänä. Nyt kuitenkin tapahtui niin, että toiset vankilan henkilökuntaan kuuluvat henkilöt, jotka alustavissa kuulusteluissa

olivat kertoneet olleensa tietoisia niin väitetyistä pahoinpitelyistä kuin varkauksistakin, peruuttivat, sanomalehtien kertoman mukaan, aikaisemmat lausuntonsa, tekeytyen tietämättömiksi. Tulos oli se, että toinen syytetyistä laskettiin vapaalle jalalle. Sanomalehdistössä kohdistettiin ankaraa arvostelua myöskin asian käsittelyä johtaneeseen oikeuden puheenjohtajaan. Väitettiin hänen menetelleen puolueellisesti. En tunne tätä puolta asiasta, mutta Sukevan vankilan vartijakunnan osalta on asia mielestäni mielenkiinnon arvoinen. Jokainen maamme vankilaoloja tunteva käsittää, ettei esim. Sukevan vankilassa voida suorittaa yli sataan nousevaa vankien pahoinpitelyä edellä mainituin seuraamuksin jonkun vartijan toimesta, toisten siitä tietämättä. Samaa on sanottava myöskin vankien ruokaannoksien suhteen tapahtuneisiin varkauksiin nähden. Ainakin poliittisten vankien pahoinpitelyt ovat olleet vartijakunnan keskuudessa kunnian ja maineen asioita. Niillä on kerskuttu. Jos Sukevan vankilan vartijat ovat tällaisista asioista tietämättömiä, niin on se mielestäni sellainen seikka, joka tekee heidän käyttämisensä vanginvartijoina erittäin kyseenalaiseksi.

Samantapaista saamattomuutta, ellen sanoisi haluttomuutta osoittivat viranomaiset Muuruvedellä äskettäin paljastetun asekätköjutun käsittelyn yhteydessä. Tässäkin jutussa syytetty, talollinen Martti Pasanen, jonka talon suojista tavattiin huomattavan suuri asekätkö, laskettiin kihlakunnanoikeuden päätöksellä vapaalle jalalle „todistusten" puutteessa. Oma mielenkiintonsa asiassa lienee myöskin sillä seikalla, että syytetyn puolustusasianajaja, varatuomarin titteliä kantava henkilö, vaati valtiollista poliisia asetettavaksi syytteeseen asekätkön hallussapitäjän muka laittomasta vangitsemisesta. En ole juristi enkä niin ollen käsitä näitä oikeudenkäynnin muodollisuuksia, mutta tavallisen kuolevaisen käsityksen mukaan pitäisi toki niinkin suuren laittoman asekätkön hallussapito, kuin mistä oli kysymys tässä Muuruveden tapauksessa, riittää aiheeksi syytetyn vangittuna pitämiseen ainakin niin kauan, kuin asia on oikeudellisesti loppuun käsitelty Mutta tässä tapauksessa salli jo kuulusteluja suorittanut nimismies, tietämäni mukaan, Pasasen liikkua vapaalla jalalla jo asian ollessa kuulusteluasteella. Käsitykseni mukaan osoittivat mainitut virkamiehet tässäkin tapauksessa hyvin puutteellista harrastusta käsitellä tarpeen vaatimalla tarkkuudella niinkin vakavasti maan sisäistä ja ulkonaistakin turvallisuutta vaarantavia rikoksia, kuin mitä nämä asekätköjen säilyttelemiset todella ovat Tästä johtuu, että varsin laajat kansalaispiirit seuraavat huolestuneina sitä välinpitämättömyyttä, jolla monet oikeusistunnot ja poliisiviranomaiset käsittelevät niin asekätkö- kuin monia muitakin enemmän tai vähemmän maan turvallisuutta ja kansanvaltaista järjestystä vaarantavia ilmiöitä.

Eräs demokraattisesta ajattelutavastaan tunnettu valtiollisen poliisin virkamies selitti minulle, että monet hänen alaisistaan toimivat n. s. vanhan suunnan poliisimiehet jarruttavat tarkoituksellisesti niin hallituksen kuin valtiollisen poliisin ylijohdonkin antamien määräysten täytäntöönpanoa. Hänen käsityksensä mukaan on poliisin perusteellinen tuulettaminen tämän laitoksen menestyksellisen työskentelyn ehdoton edellytys.

Opettajakunnan kykyyn soveltautua myönteisesti nykyiseen kansanvaltaiseen suuntaukseen voi myöskin suhtautua hyvin arvostelevasti. Monilla paikkakunnilla varsinkin maaseudulla esiintyy tässä suhteessa hyvin paljon kielteisiä esimerkkejä varsinaisen opetustoimenkin yhteydessä. Uhmaillaanpa itse hallituksen ohjeitakin. Niin tapahtui m. m. viime keväänä, jolloin hallitus antoi kehoituksen yleisestä liputuksesta Berliinin valtauksen johdosta. Hyvin monilla kouluilla jätettiin liputus suorittamatta. Nykyisen hallitussuunnan vastaiset lausunnot eivät ole niinkään harvinaisia opettajakunnan taholla. Näin ei saisi tapahtua. Kyllä minun mielestäni pitäisi opettajakunnan esiintyä suunnan näyttäjänä kansanvaltaan ja demokratiaan niin yksityisissä esiintymisissään kuin opettajatehtävissäänkin.

Käsitykseni mukaan voi tällainen nurinkurinen asiaintila jatkua niin kauan, kuin valtion virkamiehet tietävät olevansa erottamattomia muissa kuin oikeudellisesti todetuissa virkarikostapauksissa. Tällaisten rikkomusten toteaminen on taas erittäin vaikeaa varsinkin sellaisissa tapauksissa, joissa syyttäjänä, tuomarina, syytettynä sekä todistajina sattuvat olemaan samanlaisen poliittisen ajattelutavan omaavat

valtion viran ja toimen haltijat. Tällaisissa tapauksissa saattaa tulos muodostua sellaiseksi, kuin edellä kertomani Sukevan tapaus osoittaa.

On vielä otettava huomioon sekin seikka, että ylemmät virkamiehethän voivat harjoittaa painostusta alempiin nähden, mikäli he joutuvat todistajaominaisuudessaan painostamaan ylempiä virkamiehiä tai muuten tutkimaan heidän tekemikseen epäiltyjä rikkomuksia. Mutta jos virkamiehen erottaminen olisi yhtä mutkaton kuin kaikkien muidenkin palkallaan eläjien, niin uskoisin heidän osoittavan paljon suurempaa mielenkiintoa niin tehtäviensä suoritukseen kuin muuhunkin esiintymiseensä nähden.

Herra puhemies! Pyytäisin kiinnittää hallituksen huomiota edellä esittämiini tosiasioihin ja näkökohtiin sekä toivon, että hallitus ryhtyisi kiireellisesti toimenpiteisiin virkamiesten erottamattomuudesta annetun lain kumoamiseksi sekä että hallitus valmistaisi eduskunnalle esitettäväksi lain, jolla virkamiesten oikeus virka-asemansa säilyttämiseen tehtäisiin riippuvaksi heidän kyvystään ja halustaan noudattaa hallituksen ja eduskunnan antamia ohjeita.

Ed. J. Virtanen: Herra puhemies! — On luonnollista, että tällaisen suuren palkkajärjestelyn yhteydessä on täällä eduskunnassa lausuttu eräitä kärkeviäkin arvosteluja niistä, joidenka palkankorotuksista nyt on kysymys. Sellaista ammattiryhmäähän ei ole olemassakaan täällä maailmassa, jota ei voitaisi arvostella. Arvostelun kärki on tähdätty pääasiassa täällä seuraaviin seikkoihin.

On sanottu, että virkamiehet ovat olleet usein palveluksessa haluttomia, jopa joskus röyhkeätäkin väkeä. Lienee joskus takavuosina ollut epäkansallisia ja palvelushaluttomia virkamiehiä, se on aivan totta ja niistä on kansalla ikäviä muistoja. Nykyisin on virkamieskunta kuitenkin suurelta osalta kansan syvistä riveistä lähtenyttä väkeä, se tuntee kansan ja kansa tuntee sen. Ei ole ymmärretty myöskään sitä seikkaa, että useissa virka-asemissa, joissa ollaan välittömässä yhteydessä yksilöihin ja joukkoihin, syntyy helposti voimia kysyvää hermojännitystä. Ei liene kenellekään outoja jutut esim. maaseudun hirveän ilkeistä postifröökynöistä. Ja kuitenkin, kun asiaa oikein tutkitaan, niin eivät ne ilkeät postifröökynät ole alunperin olleet sen ilkeämpiä ihmisiä kuin me muutkaan ilkeät ihmiset. Minä muistan kotipitäjässäni, kuinka siellä oli eräs postineiti, jota pidettiin kauhistuttavan pahana, epäkansallisena ja epäsopivana virkanaisena. Ja minun täytyy sanoa, että hän oli ensimmäinen nainen, jota minäkin olen pelännyt elämässäni. Niin kovan lähdön minä häneltä kerran sain, kun menin postittamaan kirjettä, että se kirje lienee vieläkin postittamatta. Mutta nyt jälkeenpäin, kun minä olen ajatellut asiaa, niin huomasin, seikka oli sellainen, että tämän postivirkailijaparan täytyy myöskin joskus syödä, joskus nukkua ja joskus saada rauhassa järjestellä sitä postiansa. Mutta me maaseutulaiset menimme postikonttoriin milloin me halusimme ja kun ovet olivat kiinni, niin me löimme hirvittävällä voimalla ovelle ja sanoimme; „Mitä merkillistä, kun täällä ollaan niin laiskoja, eikä avata ovea". Oli aivan luonnollista, että tuollaisessa tilanteessa tämän neitiparan hermot vähän ärtyivät, niin että kun tultiin esim. kello 6 aamulla tai kello 10 illalla herättelemään hän ei jaksanut olla aivan lempeä ihminen.

Täällä mainitsi edellinen puhuja äsken vanginvartijoista, kuinka he ovat käyttäneet virka-asemaansa väärin. Ja minun täytyy sanoa, että sellaiset vanginvartijat ja muut virkamiehet, jotka näin törkeästi ovat käyttäneet asemaansa väärin, ovat mitä ankarimmin rangaistavat, eikä heidän pidä silleen enää olla missään virkapaikassa. Se lienee nyt kaikkien tahto. Mutta tämän asian yhteydessä minä haluaisin sanoa jotakin. Minulle kertoi, kun olin v. t. vankilan pappina tässä muutamia päiviä loma-aikana, vanginvartijat, hyvät vanginvartijat, sellaisessa vankilassa, josta ei ole minkäänlaista moitetta voitu lausua, ettei ilkeä enää mennä vanginvartijan puku päällä kaupungille, kun sieltä huudetaan ja nälvitään kaikenmoisia törkeyksiä ja sopimattomia. Eräät sanomalehdet ovat paisuttaneet nyt näitä vankila-asioita niin, että jokainen vanginvartija, joka nähdään kävelevän kadulla, voidaan helposti ajatuksin jo prikata sellaiseksi henkilöksi, joka on pidellyt pahoin vankeja ja mahdollisesti tappanutkin joitakin vankeja.

Minä haluaisin lausua, että niitä virkamiehiä, jotka tunnollisesti kerran ovat teh-

tävänsä tehneet ja tekevät, heitä ei pidä koskaan millään tavalla muiden tekemien rikosten yhteydessä asettaa suuren yleisön edessä sijaiskärsijöiksi.

Toinen arvostelun kärki on kohdistunut virkamiesten yleensä liian hyvään asemaan. Ja kieltämätön tosiasia onkin, että on ollut aikoja, jolloin paremmilla virkapaikoilla olevat ovat olleet taloudellisesti loistoasemassa verrattuna ruumiillisen työn tekijöihin. Tämäkään ei nyt aina ole pitänyt paikkaansa. Täällä on varmaan niitä, jotka ovat lukeneet tarinan Juhana Vilhelm Snellmanin koirasta, joka osasi matkia m. m. kuinka pappi saarnaa, mutta kun siltä kysyttiin, — sen koiran nimi oli Toveri — „Toveri, minkänäköisiä professorit ovat, kun ne puhuvat huonoista palkoista," niin heti se koira pani päänsä käpälien päälle ja rupesi itkemään. Silloinkin oli jo kysymys siitä, että esim. tieteellisen työn henkilöitä ei palkattu asemaansa vaativalla tavalla. Nyt on kuitenkin virkamiesten palkka järjestettävä ja se tulee tietysti järjestetyksi sillä heidän asemansa on toivoton. Minä sanon toivoton. Kun minä ajattelen pienipalkkaisia virkamiehiä, niin ihmettelen, kuinka he yleensä voivat elää, sillä heidän asemansa on sangen tukala. Ja minä olen sitä mielipidettä personallisesti, että ennen kaikkea on kiinnitettävä huomio juuri näiden pienipalkkaisten palkkoihin. Sillä he ovat sellaisessa asemassa, etteivät yksinkertaisesti voi elää, sillä palkkahan on sitä varten, että sillä eletään ja tullaan toimeen.

Valtiovarainministeri mainitsi täällä, että meidän taloudellinen asemamme on kestämättömän huono. On myöskin mainittu, että työteho on hirvittävästi mennyt alaspäin. Ja minä haluan sanoa tältä paikalta, että meidän on ennemmin tai myöhemmin tehtävä se, mitä teki Englannin työväenhallitus. Se katsoi, että se ei voinut suoriutua asioista muulla tavalla kuin todellakin panemalla kaikki kansalaiset työhön, ja niin siellä säädettiin uudelleen työvelvollisuus. Tuo sana työvelvollisuus kuulostaa sodan takia ehkä pahalta monesta. Mutta siinä ei kuitenkaan ole mitään epänormaalia eikä pahaa. Jokainen on luotu tekemään työtä, ja jos työvelvollisuus säädetään, niin se ei suinkaan loukkaa niitä, jotka joka päivä tekevät työtä ja ansaitsevat elatuksensa, vaan se loukkaa niitä, jotka karttavat työtä ja ovat yhteiskunnan loiseläjiä. On surkeata nähdä tuolla matkoilla, mitenkä rautatieasemilla, linja-autoasemilla maleksii suuret joukot nuoria miehiä ja nuoria naisia, jotka eivät mitään muuta tee mikäli jotkut joppaavat matkalippuja, myyvät niitä ylihintaan toisille. Toiset ovat viinajonossa jopatakseen siellä. Keplottelemalla tahtovat nämä laiskurit mennä elämänsä lävitse. Asia on nyt niin, kuten luettiin radiossa Neuvostoliiton kanssa solmitun kauppasopimuksen uutisen yhteydessä: meidän tulee tehdä paljon työtä, paljon hakata metsää, muuten me emme suoriudu kaupanteossa. Minä en ymmärrä, minkätähden hallitus antaa tilaisuuden työtäkarttavalle nuorelle väelle olla poissa työstä, sillä he syövät sen leivän, minkä toiset ansaitsevat ja pakenevat siitä työn osasta, jota eivät toiset työtätekevät jaksa oman työnsä lisäksi tehdä.

Minä kiinnitän hallituksen huomiota ankarasti tähän pikaiseen työvelvollisuuden säätämiseen. Täällä pääkaupungissa ja muuallakin on joukko kurittomia ryöstäjiä, rosvoja, joille ei saada kuria. Mutta niinpian kun jokaisella pitäisi olla työkortti taskussaan ja pitäisi mennä työpaikalle, jäisi vähemmän aikaa päivisin nukkumiseen ja öisin ryöstämiseen. Me olemme äärettömän raskaiden asiain edessä. Minkäänlainen heikkous ei nyt auta, nyt tarvitaan lujaa hallitusta ja lujia otteita kaikkiin kurittomiin, olkoon ne sitten millä taholla tahansa.

Ed. Paavolainen: Herra puhemies! Hallitus on esittänyt ja valtiovarainvaliokunta asianomaisen pääluokan kohdalla hyväksynyt määrärahan valtionapua nauttivien yksityisoppilaitosten sekä muiden järjestöjen ja laitosten toimihenkilöiden palkkausten väliaikaiseksi korottamiseksi. Tämän kiitettävän toimenpiteen lisäksi tarvittaisiin ainakin eräiden valtionapua nauttivien yksityisten oppilaitosten kohdalla muutoksia myöskin voimassaolevaan maksutapaan, koska ilman sen uudelleenjärjestelyä päätös kyseessäolevien laitosten palkkauksien korottamiseksi saattaa asianomaiset laitokset suuriin, useassa tapauksessa ylivoimaisiin vaikeuksiin. Niinpä esim. kansanopistot, jotka vuoden alussa ovat laatineet tulo- ja menoarvionsa voi-

massaolevien määräysten mukaan, eivät saman vuoden kuluessa voi tilata valtionapua muuten kuin hyväksytyn tulo- ja menoarvion puitteissa eikä niille voida myöskään maksattaa kesken vuotta aiheutuneita lisämenoja. Kun siis vuoden alussa laaditussa menoarviossa ei ole voitu ottaa huomioon korotettuja toimihenkilöiden palkkoja, ei vuoden kestäessä tehtyihin palkankorotuksiin voida saada lisättyä valtionapua ennenkuin vasta myöhään seuraavan vuoden puolella, jolloin lopputilitys on kouluhallitukselle jätetty. On helposti ymmärrettävissä, että tällaiset oppilaitokset, jotka esim. tämän vuoden aikana joutuvat kolmekin kertaa korottamaan palkkoja, eivät saa niille aiheutuvista lisämenoista valtionavun lisäystä, ennenkuin ensi vuonna ja täten joutuvat suuriin vaikeuksiin, varsinkin kun niillä inflation vaikutuksesta on paljon muitakin menoarvion ylittäviä menoja. Jotta tällaiset oppilaitokset voisivat noudattaa sitä päätöstä, joka sisältyy tänään hyväksyttävään valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen, olisi hallituksen kiinnitettävä huomiota mainitsemaani seikkaan. En varmasti tunne, miten maksutapa toisissa yksityisluontoisissa oppilaitoksissa on järjestetty, mutta ainakin kansanopistojen kohdalta on tarkistamisen syytä. Minä sen vuoksi rohkenen esittää hallitukselle sen toivomuksen, että vahvistetusta tulo- ja menoarviosta poikkeavat, palkankorotuksista aiheutuvat valtionavun lisäykset voitaisiin asianomaisille laitoksille suorittaa jo kuluvan vuoden aikana ja että tässä tarkoituksessa tehtäisiin tarpeellisiksi osoittautuvat muutokset voimassaoleviin määräyksiin. Sama toivomus on esitettävä myöskin valtion apua nauttivien järjestöjen kohdalta. Tosin näille maksettavia avustuksia suoritettaessa ei olla sidottuja asetuksien määräyksiin, joten maksutavan järjestäminen tarkoituksenmukaisella tavalla niiden suhteen käy joustavammin.

Ed. E. Koivisto: Herra puhemies! — Lähetekeskustelussa olen valtiovarainvaliokunnalle suositellut kasvatusapurahan korottamista nykyistä hinta- ja palkkatasoa vastaavaksi sekä kalliinpaikan lisän korottamista valtion viran ja toimen haltijoille Lapin läänissä ja hävitetyllä rajaseudulla. Julkisuudessa on myös mainittu, että väestöliitto on valtiovarainvaliokunnalle lähettänyt kasvatusapurahan korottamista koskevan kirjelmän jossa asiallisilla syillä perustellaan perheellisten viran ja toimen haltijain toimeentulon parantamista kasvatusapua korottamalla. Koska valiokunta ei ole mietinnössään näihin kysymyksiin lainkaan kajonnut, pyydän, herra puhemies, ehdottaa perustelujen 7 kappaleen jälkeen sellaisen lisäyksen kuin edustajille jaetussa ehdotuksessani ilmenee, kuitenkin niin muutettuna, että viimeisessä lauseessa mainittu sana „erityisesti'' jätetään pois. Tämä lisättäväksi ehdotettu kappale 7 kappaleen jälkeen tulee siis kuulumaan seuraavasti: „Eduskunta pitää tarpeellisena, että kiireellisesti annettaisiin esitys kasvatusapurahan korottamisesta nykyistä hinta- ja palkkatasoa vastaavaksi sekä kalliinpaikan lisän korotuksesta valtion viran ja toimen haltijoille Lapin läänissä ja hävitetyllä rajaseudulla''.

Ed. Seppälä: Herra puhemies! — Säännöstellessään keväällä yleisiä työpalkkoja ja elintarpeiden hintoja hallitus tiesi, että valtion viran ja toimen haltijain palkat jo pitkän aikaa olivat olleet kohtuuttoman alhaiset. Tästä huolimatta se ei korjannut niitä, samanaikaisesti kuin se velvoitti muut työnantajat korottamaan palkkoja, vaan lykkäsi ratkaisun epämääräiseen tulevaisuuteen. Kun jo tätä ennen lukuisten viran ja toimen haltijain taloudellinen asema oli ollut heikko ja kun keväästä lähtien hinnat alkoivat nopeasti nousta, täytyi virkamiesten ryhtyä valvomaan etujaan. Hallituksen kylmäkiskoisuus ja vitkastelu pakotti nämä turvautumaan samaan keinoon, jonka avulla maan muut työntekijät olivat saavuttaneet toivomiaan tuloksia, uhkaamaan avoimella palkkataistelulla. On syvästi valitettavaa, että hallituksen menettely on johtanut tällaiseen tilanteeseen ja että se tässäkin asiassa on toiminut vasta ulkopuolisen painostuksen vaikutuksesta. Ryhtymättä tuomitsemaan virkamiesjärjestöjen turvautumista avoimen palkkataistelun uhkaan, haluan kuitenkin omana kantanani virkamiehenä ilmaista, että en sitä hyväksy. Käsitykseni on, että jo pelkästään lakolla uhkaileminen on vahingoittanut virkamiesten asiaa ja asemaa sekä myös koko valtiota. Vielä tuhoisammat tulevat olemaan seuraukset, jos lakkoon todella ryhdytään.

Käsiteltävänä oleva esitys ei vastaa virkamiesjärjestöjen toivomuksia, mutta se joka tapauksessa korjaa eräitä pahimpia epäkohtia ja nykyinen eduskunta ei tulle muuttamaan missään suhteessa tehtyä esitystä. Eräät valtiovarainvaliokunnan jäsenet ovat pyrkineet siihen, että valiokunta olisi ottanut huomioon virkamiesjärjestöjen toivomuksia suuremmassa määrin kuin hallitus esityksessään, mutta he ovat jääneet pieneksi vähemmistöksi. Hallituksen esityksen mukaan huonommalle osalle jäävät ne, joiden toimet vaativat pitkäaikaista valmistautumista sekä ne, jotka ovat johtavissa ja vastuullisissa asemissa. Valtio tarvitsee välttämättömästi näitä työntekijöitä. Niiden koulutustasoa ei voida paljonkaan laskea nykyisestään alentamatta samalla henkistä ja taloudellista tasoa yleensä. Tällaisten virkamiesten täytyisi saada työstään sellainen palkka, että se korvaa koulutuskustannukset ja opiskeluun käytettyjen vuosien ansiomenetykset sekä antaa tämän lisäksi heille suhteellisesti samanlaisen toimeentulon kuin muillekin työntekijöille. Mistään muusta ei ole kysymys. Tässä yhteydessä on ed. Hiekkala jo huomauttanut, kuinka epädemokraattista on sellainen menettelytapa, jota hallitus esityksessään on noudattanut keski- ja korkeampipalkkaisiin nähden. Se varaa vähitellen virat ainoastaan vain niin varakkaille ihmisille, jotka tavoittelevat tuota asemaa joistakin muista syistä kuin vain sen takia, että haluaisivat toimia suorastaan valtion hyväksi. Meikäläisen ajan hengen mukaista on aliarvioida johtavaa, ammattivalmennusta vaativaa ja laadullisesti pätevää työtä, ja tämä ilmenee myöskin käsiteltävänä olevasta esityksestä. Siinä toivossa, että hallitus ryhtyisi tekemään välttämättömiä korjauksia tässä asiassa, ennenkuin se on liian myöhäistä, suosittelen eduskunnan hyväksyttäväksi I vastalausetta. Lisäksi olisi hallituksen aivan ensi tilassa ryhdyttävä korottamaan kasvatusapurahoja, sillä juuri perheellisten virkamiesten taloudellinen asema on ollut vaikein ja elinkustannusten nousu koskee kipeimmin heitä.

Valtiovarainvaliokunnan enemmistö on ottanut mietintöön kohtia, joissa esitetään virkamiehiä loukkaavia, tekisi mieli sanoa, nälviviä viittauksia tai sitten sellaista, mikä ei kuulu käsiteltävänä olevaan asiaan. Viimeksimainittua laatua on kysymys virkamiesten erottamattomuudesta. Ilmeni, että valtiovarainvaliokunnassakaan ei oltu selvillä onko meillä ja kuinka paljon meillä on virkamiehiä, jotka ovat erottamattomia ja mitä oikeastaan sisältää tämä asia. Ja täällä on useissa puheenvuoroissa, joissa tätä asiaa on kosketeltu, paljastunut taas tuo seikka, että asianomaiset henkilöt eivät tunne, minkälaiset virkamiehet meillä ovat erottamattomia ja kuinka vähän meillä niitä on. Jokainen kykenemätön virkamies, tuomaria lukuunottamatta, voidaan erottaa, ellei hän täytä tehtäviään sillä tavoin, kuin hänen pitäisi täyttää. Tämä on aivan riittävästi sanottu, mutta lienee tässä yhteydessä tarpeetonta tähän puuttua enempää. Joka tapauksessa koko tämän asian esille ottaminen tässä yhteydessä ei ole paikallaan. Vaatiessaan virkamiehiltä paljon ja antaessaan niille vähän eduskunnan täytyisi, omaa arvoansa kunnioittaen ja huomioon ottaen, välttää sellaisia epäasiallisia mielen purkauksia, mitä valiokunnan mietinnön 6 ja 7 kappale sisältää. Niiden sijaan ehdotan hyväksyttäväksi III vastalausetta.

Ed. Paksujalka: Herra puhemies! Vaikka nämä esillä olevat valtion viran ja toimen haltijain palkkojen korotukset nähtävästi eduskunta tulee hyväksymään, niin täytyy kuitenkin tässä vaiheessa ollen valittaen todeta, että tämäkin palkkojen korotuspäätös tullaan tekemään sellaisella kiireellä, niinkuin aikaisemmatkin palkkojenkorotuspäätökset on tehty, ettei niissä ole riittänyt tarpeellisesti aikaa niiden tutkimiseen. Sillä kun palkkojen korotuksen tielle lähdettiin, niin olisi alunperin pitänyt jo hallituksen taholta ne tutkia kaikessa laajuudessaan, ennenkuin yleensä palkkojen korotuksiin lähdettiin, ja pyrkiä selvittämään ja tasottamaan, ettei tällaista kilpajuoksua olisi syntynyt. Sillä näin suurisuuntainen kysymys, kuin palkkakysymys yleensä on, ei siinä päästä kuin askel eteenpäin tällaisella menettelytavalla, ja kun ollaan taas samojen vaikeuksien edessä. Nämä osittaiset palkkojen korotukset eivät tuo tasaista tulosta kaikkiin palkannauttijoihin nähden ja seuraus on siitä se, että se vie edelleen uusiin palkkojenkorotusvaatimuksiin, ja myöskin samanaikaisesti markanarvon

alenemiseen. Kun näin on, niin mitä hyötyä tulee olemaan tällaisesta palkkojen järjestelystä palkannauttijoillekaan, kun samalla markan ostokyky laskee ja kuljetaan pitkin askelin inflatiota kohti. Kun näitä palkankorotuksia nyt tehdään, olisi korkea aika löytää myös keinoja, millä valtion taloudellinen tasapaino saataisiin säilymään ja markan arvo vakiinnutettua, ja jossa hallituksen olisi pyrittävä tekemään kaikki, mitä markan arvon säilyttämisen puolesta vielä tehtävissä on.

Mitä tässä valtion viran ja toimen haltijoihin tulee, niin meidän on kaikkien tunnustettava niiden tärkeys ja välttämättömyys valtiovallan olemassaololle ja myöskin se, että niiden on saatava työstään vastaava palkka. Mutta kuitenkin olisi siinä päästävä sellaiseen tulokseen, ettei siinä jäisi enää ainakaan suurempia ristiriitoja eri palkkausluokkiin nähden, jotka olisivat taas aiheuttamassa niiden uusiutumisen. Vaikka tämä laki hyväksyttynä tietää hallitukselle lisävaltuuksien antamista tässä hyväksyttävän määrärahan puitteissa lähemmin hoitaa niitä kysymyksiä ja tasoituksia, niin tulee se sittenkin riippumaan siitä, miten hallitus tulee nyt siinä onnistumaan. Toivottavaa olisi, että näistä palkka-asioistakin päästäisiin ja että valtiontalouskin siltä osalta saataisiin vakiinnutetuksi.

Ed. Salmela-Järvinen: Herra puhemies! — Kun tämä hallituksen esitys valtion viran ja toimen haltijain palkkojen korottamiseksi nyt saa eduskunnan hyväksymisen, merkitsee se epäoikeudenmukaisuuden poistamista, joka nyt on vallinnut viranpitäjien ja muiden työläisten palkkauksen välillä. Mutta yhä edelleen tulee olemaan työntekijäryhmiä, joiden palkka jää alhaisemmaksi kuin vastaavien työntekijäryhmien palkat yksityisten töissä. Näin on laita varsinkin ylimääräisten toimenhaltijoiden kohdalla, joilla ei ole samoja etuja ja oikeuksia kuin vakinaisilla viranpitäjillä ja joiden työsuhde sen vuoksi on suoraan verrattavissa yksityisten töissä työskentelevien työläisten työsuhteisiin. Tällaisia toimen haltijoita ovat m. m. rautatien siivoojat, jotka ovat ylimääräisiä toimenhaltijoita ja jotka jo aikaisemmissa palkankorotuksissa ovat jääneet lapsipuolen asemaan. Ei voi ymmärtää, mistä esim. johtui se, että kun viime talvena eduskunnan päätöksen perusteella toimenhaltijoiden palkkoja alemmissa palkkaluokissa korotettiin 1,000 markalla, rautateiden vaunu- ja asemasiivoojat saivat vain 650 markan palkankorotuksen. Kun näiden ryhmien palkat alun perin ovat olleet kaikkein alhaisimpia, on tästä ollut seurauksena, että ne ovat jääneet suorastaan nälkärajan alapuolelle. Kuitenkin on näiden toimenhaltijoiden joukossa monia sotaleskiä ynnä muita sellaisia, joiden elätettävänä on paitsi itseään myöskin perhe ja lapsia ja toimeentulo on tavattoman vaikeata sillä palkalla, minkä he nyt ovat saaneet, eikä myöskään tämä palkka näiden hyväksyttävien korotustenkaan jälkeen nouse sille tasolle, minkä työntekijät vastaavilla aloilla yksityisten työnantajain töissä nykyään saavat.

Yhtenä seurauksena tästä alipalkkauksesta on m. m. Helsingin asemalla havaittu aiheutuvan työvoiman puutetta. Kerrotaan, että siivoojia päivittäin eroaa ja uusia on vaikea saada. Sairaslomasijaisia ei ole voitu hankkia, vaan on toisten työssäolevien ollut tehtävä sairaanaolevienkin työ. Työ on osaksi yötyötä, joka on rasittavampaa kuin päivätyö, mutta palkka on aivan sama. Lisäksi on vielä huomattava, että naisilla nykyään teetetään ratapihalla monia sellaisia töitä, joita miehet ovat aikaisemmin suorittaneet, mutta joissa naiset nyt eivät saa samaa palkkaa, minkä miehet ovat aikoinaan saaneet. Nämä kaikki ovat epäkohtia, jotka olisi nyt huomioitava, kun työläisten palkkoja tämän esityksen pohjalla järjestellään. Suosittelenkin herra kulkulaitosministerille näitä työläisryhmiä varten sitä ohjetta, josta mainitaan tämän esityksen perusteluissa ja jossa sanotaan: „mikäli jonkun viran tai toimen haltijaryhmän palkkaukset täten korotettuina eivät vastaisi heihin rinnastettavien työntekijäin palkkoja, on valtioneuvostolla oikeus määrätä kalliinajanlisät yleisistä määräyksistä poikkeaviksi." Käsittääkseni juuri näiden työntekijöiden, joiden palkkaus on ollut alun alkaen suhteettoman alhainen, palkat kuuluvat niihin, joita olisi runsaammin korotettava. Heidän joukossaan on monia 15—20 vuotta valtiota uskollisesti palvelleita työntekijöitä, jotka päi-

vittäin suorittavat raskasta ja vastuullista työtään kulkulaitoksemme palveluksessa.

Näiden työntekijöiden asemassa on vielä olemassa eräs epäkohta, joka pitäisi saada korjatuksi. Huolimatta siitä, että he joutuvat vakinaisesti tekemään täysipitkiä 8-tuntisia työpäiviä ja että heidän työvoimaansa jatkuvasti tarvitaan, he aina ovat saaneet pysyä ylimääräisinä ja näin jäävät vaille kaikkia niitä etuja ja oikeuksia, jotka valtio antaa vakinaisille viran ja toimen haltijoilleen. On sen vuoksi toivottavaa, että hallitus ensi tilassa ottaa tämänkin asian harkittavakseen ja tekee ehdotuksen rautateiden siivoojien työsuhteiden järjestämisestä vakinaiselle kannalle.

Ed. Lehtokoski: Valtion viran ja toimen haltijain palkkojen järjestelyssä on otettava huomioon ne monet epätasaisuudet, mitkä tällä kertaa vielä vallitsevat edellä mainituilla aloilla. Samanlaatuisesta työstä voidaan nyt pääkaupungissa maksaa toiselle paljonkin korkeampi palkka kuin toiselle, onpa niinkin hullusti laita, että esim. eräässä valtion verolautakunnassa, jossa on pitkäaikainen työntekijä, lisäksi leskiäiti, suoritetaan nykyisin palkkaa vain 2,200 markkaa kuukaudessa. Kun on selvää, että raskaan työn tekijä vaatii myös raskaamman työn tekijän ravintoannokset, on silloin selvää, että asianomainen työntekijä ei millään voi tulla toimeen tämänlaatuisella palkalla. Tässä suhteessa olisikin saatava mitä kiireellisin parannus aikaan.

Mitä tulee sitten valtion mielisairaanhoitajattariin, niin siinä suhteessa olen monta kertaa ennemmin huomauttanut siitä, että he jäävät työnsä laatuun ja vaikeuteen nähden paljon huonompaan asemaan kuin monet muut. Mieshoitaja, jolla ei ole esimerkiksi osastonhoitajan tointa suoritettavana, saa korkeampaa palkkaa kuin henkilö, joka joutuu moniin hyvinkin vaarallisiin tilanteisiin. On luonnollista ja selvää, että tämä tällainen palkkatilanne kärjistyttää hyvinkin suuressa määrin näiden työntekijäin mieltä ja että he odottavat kiireellisiä toimenpiteitä valtiolta.

Samanlaatuista epäsuhdetta voi todeta myös eräiden valtion virasto- ja osastopäälliköiden toiminnassa. Ei tarvitse mennä muuta kuin maataloushallituksen alaisiin osastopäälliköihin, niin näkee, että jos toimenhaltija on miespuolinen henkilö, hänellä on paljon korkeampi palkka, mutta sitävastoin nainen, joka hoitaa jonkun osaston päällikön tointa ja jolla voi olla korkeampikin oppimäärä, tieto, taito ja kyky, hän saa lähes 20,000 markkaa vähemmän vuodessa palkkaa. Tällainen ei ole oikein ja senvuoksi uudessa palkkojen järjestelyssä pitäisi päästä siihen, että vastaavasta työstä tulisi myöskin samanlaatuinen palkka.

Mitä tulee sitten erinäisten tarkastajain palkkoihin, niin siinä suhteessa on myöskin samansuuntaisia eroavaisuuksia olemassa. Katsoisin, että hallituksen nyt palkkoja järjestäessään olisi päästävä siihen, että heidänkin kohdaltaan oikeus saatettaisiin käyntiin ja että ennen kaikkea pieni- ja keskipalkkaisten toimi- ja työläisnaisten samoinkuin miestenkin palkkoja korotettaisiin siten, että he voisivat edes kunnollisen toimeentulon itselleen saada.

Ed. Lampinen: Herra puhemies! Ed. Kujalan äskeinen lausunto pakottaa lausumaan myös muutaman sanan. Hän huomautti mitenkä juuri valtion lainat olisi pois pyyhittävä ja mitenkä ne on yksinomaan näiden sotavoittoja keränneiden henkilöiden varoja ja näinollen niillä ei ole muuta merkitystä kuin että ne viivataan yli. Se oli ajatuksen pohja. Minusta täytyisi siellä vasemmalla tarkalleen ajatella tällaisena aikana, millä lailla yleensä asioita esitetään ja millä lailla suhtaudutaan näin arkoihin kysymyksiin kuin tämäkin kysymys on. Joka tuntee, mitenkä juuri piensäästäjät kassoissa samaten kuin pankeissa ovat ne, jotka ovat ne varat kartuttaneet, ja pankithan ovat ne lainat valtiolle antaneet ja ne obligatiot pääasiassa ostaneet, ei siellä ole paljon yksityisten itsensä ostamia, vaan pankkien talletusvaroja on näihin tarkoituksiin ollut pakko käyttää. Jos me otamme sen pohjan kansaltamme pois, että vain säästäväisyyden avulla täällä saadaan varoja muodostumaan, sellaisia varoja, jotka hyödyttäisivät kansakuntaa ja samalla kertaa myöskin niitä varoja kartuttaessaan, tallettaessaan se vähäva-

rainen väestö, jolla on ainoa mahdollisuus näiden varojen turvissa elämän alkuun päästä, se myöskin rakentaa itselleen siveellistä pohjaa, koska varojen keräys on eräänlainen ehkäisiy vallattomaan nautintoaineiden käyttöön. Mehän tiedämme millä lailla niitä varoja pidellään, mitä näillä korotetuilla palkoilla saadaan, mitä yleensä työmarkkinoilla viime aikoina on ollut tarjona. Me olemme selvillä eduskunnassa ja meidän täytyisi olla selvillä siitä, että väkijuomakaupasta odottaa valtiovarainministeri noin 7 miljardin tulosta. Ei yksin, että nämä varat menevät nautintoihin suurelta osalta, mutta samalla kertaa muodostuu tavattoman suuri työpäivien hukka ajalla, jolloin juuri ehdottomasti jokainen työtunti olisi niin suurella huolella ja samalla myöskin asiallisella käytöllä hoidettava kuin mahdollista, samoin kuin ne varatkin, mitkä nyt yltäkylläisinä ovat muodollisesti olemassa, ne tulevat vielä kerran olemaan jokaiselle kansalaiselle ja vallankin vähävaraisille tärkeänä lähtökohtana tulevaan elämään. Se ainakin sellaisen henkilön kohdalta on todettavissa, joka omassa elämässä on tämän tien ollut pakotettu kulkemaan. Ei ole myöskään oikein ajatella sitä, että me kevyesti puhumme näin yleensä palkoista, emmekä ollenkaan huomauta, mitenkä niitä on myös pideltävä, noita parempia palkkoja. Minä huomautin väkijuomien käytöstä, mihin se on johtanut tällä kertaa. Samoin täytyy eduskunnan jäsenten olla selvillä väkijuomien välillisestä vaikutuksesta. Sukupuolitautien määrä on seitsenkertaisesti noussut muutama vuosi taaksepäin olevaan määrään verraten. Tämä on myös eräänlainen raskas isku, joka kerran vielä tälle kansalle kostaa sen, että se on kevyesti ottanut ohjataksensa ihmisiä sille tielle, että velvollisuuksista ei välitetä mitään, mutta oikeuksia edelleen ja yhä edelleen vaaditaan. Näin ollen minä toivoisin, että se ajatusilmaus, mitä valtion velkoihin nähden ja niiden poispyyhkimiseen tulee, se saa kyllä olla ankara pelotus niiden kohdalle, jotka ovat ansiottomasti hyötyneet, mutta ei pidä piensäästäjien omaisuudesta näin kevyesti jutella kuin edustaja Kujala, jotka jo tällä kertaa raskaasti saavat tuntea inflation vaikutuksen sillä heidän vanhuuden päivien varalle tallettamansa säästöt niin äärettömän pienessä määrässä jaksavat nyt toteuttaa sitä, mitä on tallettaja aikoinaan uskonut.

Mitä sitten tulee siihen, että jos kerran tahdotaan tukipalkkiot poistaa, joista myös ed. Kujala huomautti, niin silloin tulee ehdottomasti palkkojen nousta. Hän puhui puheenvuoronsa alkuosassa pienviljelijäin ja maataloudessa työskentelevän väestön ja maanviljelijäin osuudesta ihan oikein, mutta samalla kertaa hän ei tullut ollenkaan ajatelleeksi, että monet pienviljelijät ja maanviljelijät ja heidän perheensä jäsenet eivät saa markkaakaan tästä tukipalkkiosta, mistä ed. Antila täällä huomauttikin, ja näinollen täytyy meidän tässä suhteessa tasapuolisesti eteenpäin mennä. Minä olen sitä mieltä ja toivoisin eduskunnankin voivan ajatella uusmaalaisen kirjailijan tavoin, että „työ raskas työ, otsasta hikeä pusertava työ, olkoon se millä elämän alalla tahansa, on yhteiskunnan hyvinvoinnin perustus, ja kaikki sen kaihtajat, kaikki helppojen päivien etsijät ovat yhteiskunnan kustannuksella eläviä kuokkavieraita ja tässä mielessä jokaisen ryhmän tulisi omiin joukkoihinsa vaikuttaa ja, uuden luomisen avulla me voimme tähän maahan paremmat olot saada, johon myöskin sisältyy tiukka säästäväisyys ja samalla myöskin terveet elämäntavat ja hyvä työtahti, sillä muulla lailla minun käsitykseni mukaan ei voida asioita eteenpäin viedä eikä valtiotalouttamme parantaa, enempää kuin myöskään elintasoamme kohottaa.

Ed. Kannisto: Ehdotan, herra puhemies, että eduskunta hyväksyisi I vastalauseeseen sisältyvän ponnen.

Ed. Koukkari: Herra puhemies! — Pyydän kannattaa ed. E. Koiviston täällä tekemää ehdotusta.

Ed. Suontausta: Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja viittasi puheessaan niihin erinäisiin etuihin, joita valtion työntekijöillä on verrattuina muihin työntekijäryhmiin ja jotka on otettava huomioon palkkojen suuruutta määrättäessä. Tässä on perää, mikäli koskee valtion peruspalkkaisia viran tai toimen haltijoita, mutta valtion palveluksessa on myös verrattain suuri joukko kuukausipalkkaa naut-

tivia ylimääräisiä ja tilapäisiä työntekijöitä, joilla ei mainittuja etuja ole. Esimerkkinä tahdon mainita valtion verolautakuntien virkailijat, joista monet ovat olleet jopa neljännesvuosisadan valtion palveluksessa, mutta joiden asema kuitenkin on aivan tilapäinen. Kun valtiovarainvaliokunnan perusteluissa kiinnitetään hallituksen huomiota valtion virkakoneiston työtehon lisäämiseen ja valtion palveluksessa olevan henkilökunnan vähentämiseen, olisi mielestäni näitä kysymyksiä harkittaessa otettava esille myös kysymys sellaisten valtion virkojen ja toimien vakinaistamisesta, joihin nähden on selvää, että niitä jatkuvasti tarvitaan. Tosiasiana voitaneen pitää, että on olemassa monia valtion toimia ja virkoja, jotka työtehoa lisäämällä ja työmenetelmiä järkiperäistämällä voitaisiin lakkauttaa, mutta että on myös paljon sellaisia valtion ylimääräisiä ja kuukausipalkkaisia työntekijöitä, joiden hoitamat virat ja toimet olisi vakinaistettava.

Lopuksi tahdon yhtyä kannattamaan ed. Kanniston tekemää ehdotusta.

Ed. Hollsten: Herr talman! Då detta ärende behandlades vid remissdebatten, gjorde jag några randanteckningar, till vilka jag nu få anknyta några reflexioner.

Rdm. Frietsch nämnde, att regeringen Linkomies i budgeten för år 1944 äskade och beviljades ett anslag om 1,400 miljoner mark för stabilisering av prisen på lantbrukets produkter, medan samtidigt ett förslag om upptagande i budgeten av ett 160 miljoner mark stort anslag för höjandet av tjänstemännens löner avböjdes. Härtill bör genmälas, att stabiliseringspremierna beviljades för att förhindra en annars ofrånkomlig stegring av prisen på lantbruksprodukterna, vilket skulle ökat levnadskostnadsindex och medfört berättigade krav på löneförhöjningar. Stabiliserings- eller stödpremierna tillkommo således för att förhindra inflationen. Men att dessa premier alltfort bibehållas och utbyggas, trots de kraftigaste lönestegringar och en snart ohejdbar inflation, synes ofattbart.

Jag vill därför i detta sammanhang instämma i rdm. Laitinens vid remissdebatten och rdm. Niukkanens vid detta plenum gjorda rekommendation att regeringen för finansiering av de höjda tjänstemannalönerna försöker avföra sådana utgifter, som icke äro nödvändiga i vår statshushållning. Bland dessa torde nog stödpremierna vara de mest framträdande och tillräckligt omfattande för att täcka såväl detta som många andra behov.

Ytterligare må det offras några ord med anledning av kravet på fortsatt utjämning av lönenivån till förmån för de lägst avlönade. Äro vi verkligen kapabla att i vårt lilla och av kriget utarmade land ge oss in på experiment, som i länder med gammal erfarenhet icke kunna ifrågakomma och i länder, där sådana försök gjorts, för länge sedan övergivits. Kompetensen och yrkesskickligheten, den må sedan ha förvärvats genom utbildning eller erfarenhet i förening med intresse och energi, måste tillräckligt värdesättas, om vi skola klara oss ur vårt nuvarande nödläge.

Den nivellering, som beträffande arbetarlönerna genomfördes i juni, var föga lycklig och knappast ägnad att höja vår arbetseffektivitet. Må vi akta oss att göra samma misstag i fråga om tjänstemannalönerna.

Ed. Seppälä: Kannatan ed. Kanniston tekemää ehdotusta I vastalauseen ottamiseksi mietintöön ja samoin myöskin III vastalauseen.

Ed. Sarlin: Pyysin puheenvuoroa, herra puhemies, yhtyäkseni niihin, jotka ovat täällä kannattaneet I ja III vastalausetta. Minun mielestäni on erittäin tärkeätä, että eduskunnassa kiinnitettäisiin huomiota, vakavaa huomiota I vastalauseeseen. En epäile, etteikö hallitus, kuten valtiovarainministeri täällä lähetekeskustelussa ilmoitti, ryhtyisi tutkimaan niitä epäoikeudenmukaisuuksia, joita tällä kertaa ei ole voitu korjata hallituksen esityksessä. Mutta se seikka, että I vastalauseen sisältämä ponsi hyväksyttäisiin eduskunnassa, antaisi ymmärtääkseni takeita maan virkamieskunnalle, että todella tultaisiin nämä epäoikeudenmukaisuudet korjaamaan, joita nyt ei ole ajan kiireellisyyden vuoksi saatu tehdyksi. Ellei tätä vastalausetta hyväksytä, voi jäädä apeutta mieliin ja kytemään sellaista mielialaa, joka ei ole maan asioille onneksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelussa ovat ed. Kannisto ja ed. E. Koivisto ehdottaneet muutokset perusteluihin sekä ed. Kannisto ehdottanut hyväksyttäväksi toivomusponnen. Nämä ehdotukset otetaan huomioon yleisperusteluja käsiteltäessä.

Esitellään menot.

10 Pl.

Luku VII Kansakoululaitos ja luku XV Erinäiset määrärahat, hyväksytään.

15 Pl.

Luku II Erinäiset määrärahat, hyväksytään.

16 Pl.

Luku I Vakinaiset eläkkeet, Luku II Ylimääräiset eläkkeet ja luku IV Erinäiset määrärahat, hyväksytään.

18 Pl.

Luku I Rautatiehallitus, luku II Rautatielaitoksen linjahallinto ja käyttömenot, luku III Pääkonepajat, luku IV Puutavaraliike, luku V Posti- ja lennätinhallitus, luku VI Posti- ja lennätinlaitoksen linjahallinto ja hoitomenot, luku VIII Ruutitehdas, luku X Kivääritehdas, luku XIII Lentokonetehdas, luku XIX Valtioneuvoston kirjapaino, luku XX Virallinen lehti, luku XXI Maanmittaushallituksen kivipaino, luku XXII Valtion hankintakeskus, luku XXIII Metsähallitus, luku XXIV Aluehallinto ja hoitoalueiden talous, luku XXVI Metsätieteellinen tutkimuslaitos, luku XXVIII Lääkintölaitoksen tilat, luku XXIX Maataloushallituksen tilat ja luku XXX Sosiaaliministeriön tilat, hyväksytään.

Sivulla 5 oleva ponsi hyväksytään.

Yleisperustelut.

Keskustelu:

Ed. Myllymäki: Useat pienipalkkaiset viran haltijat ovat voineet esittää perusteluja, että tämä hallituksen esitys ei ole jokaisessa kohdassa johdonmukainen sille palkkatasolle, mitä hallitus ja eduskunta aikaisemmin ovat esittäneet ja jotta saataisiin johdonmukaisuutta tässä aikaan, olisi tämän esityksen perusteluissa lausuttava hallitukselle sellainen ajatus ja sen perusteella ehdotankin, että perustelujen 5 kappaleen viimeisen lauseen loppuosa sanojen „on toimeenpantu" jälkeen tulisi kuulumaan seuraavasti: tai että palkkojen saattaminen oikeaan suhteeseen valtioneuvoston 19 päivänä kesäkuuta 1945 työpalkkojen säännöstelystä antaman päätöksen kanssa sitä edellyttää.

Ed. J. Raatikainen: Pyydän kannattaa ed. Myllymäen tekemään ehdotusta. Asia on nimittäin siten, että mainittu perustelujen kohta valtiovarainvaliokunnassa tuli hyväksytyksi aivan viime tingassa äänestyksessä eikä perustelujen tuon kohdan sanamuotoon kiinnitetty huomiota ja se jäi näin ollen epätarkaksi. Ed. Myllymäen ehdotus poistaa tämän epätarkuuuden. Samalla herra puhemies sallinee minun samassa yhteydessä esittää myöskin muutosehdotuksen perustelujen siihen kohtaan, josta mainitaan mietintöön liittyvässä II vastalauseessa. Herra valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja yleiskeskustelussa esitti jo ne perustelut, minkä vuoksi perusteluissa olisi lausuttava tämä osa sillä tavalla kuin mikä sisältyy II vastalauseeseen. Sen lisäksi minä pyytäisin kiinnittää edustajien huomiota siihen, että valiokunnan mietinnön kaksi viimeistä kappaletta on kirjoitettu vähän sillä tavalla, että siitä voisivat valtion viran ja toimen haltijat saada sellaisen käsityksen, että heidän toiminnassaan on ollut aika paljon huomauttamista eduskunnan taholta. Tämä voisi kenties aiheuttaa tyytymättömyyttä, jopa ärtymystä virkamieskunnassa, jos näin tällaiseen epäilykseen eduskunta päätöksessään antaisi aihetta. Kun tässä II vastalauseessa suunnilleen sama asia on lausuttu rauhallisemmin ja asiallisemmin, suosittelen perustelujen hyväksymistä eduskunnan vastaukseen sellaisena kuin se sisältyy II vastalauseeseen.

Ed. Niukkanen: Minunkin mielestäni ed. Myllymäen tekemä ehdotus voi-

daan hyväksyä. Asia, niinkuin ed. J. Raatikainen täällä sanoi, ei tullut valiokunnassa aivan loppuun asti harkittua. Ehdotus antaa mahdollisuuden korjata sellaiset epäkohdat, mitä mahdollisesti voisi muuten olla, toiselta puolen se rajoittaa tarpeellisessa määrässä hallituksen valtuudet, sitomalla ne kesäkuun palkkapäätökseen, niin että hallitus ei voi aivan mielivaltaisesti missään tapauksessa käyttää tätä valtuutta.

Mitä tulee ed. Raatikaisen perustelujen muuttamiseksi tekemään ehdotukseen, niin minä huomautan, kuten jo lausunnossanikin, että perustelut ovat asiallisesti samansisältöiset, kuin on kolmen suurimman ryhmän yhteistoimintasopimuksessa oleva virastojen uudistusohjelma, ja minua ihmetyttää, että sosialidemokraattien taholta tahdotaan niitä vesittää.

Ed. J. Raatikainen: Kun minulle ilmoitettiin, ettei minun esittämääni lausuntoa olisi käsitetty siten kuin oli tarkoitettu, nimittäin vastalauseen hyväksymistä, minä siis teen sen: ehdotan II vastalauseen hyväksymistä.

Ed. Rantala: Kannatan ed. J. Raatikaisen nyt tekemää ehdotusta.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kannisto ed. Kytömaan kannattamana ehdottanut perustelujen 6 ja 7 kappaleen hyväksyttäväksi III vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. Kanniston 1) ehdotukseksi.

Ed. E. Koivisto ed. Koukkarin kannattamana on ehdottanut perusteluihin lisättäväksi 7 kappaleen jälkeen seuraavan kappaleen: „Eduskunta pitää tarpeellisena, että kiireellisesti annettaisiin esitys perhelisän korottamisesta nykyistä hinta- ja palkkatasoa vastaavaksi sekä kalliinpaikanlisän korotuksesta valtion viran ja toimen haltijoille Lapin läänissä ja hävitetyllä rajaseudulla". Kutsun tätä ed. E. Koiviston ehdotukseksi.

Ed. Myllymäki ed. J. Raatikaisen kannattamana on ehdottanut, että perustelujen 5 kappaleen viimeisen lauseen loppuosa sanojen „on toimeenpantu" jälkeen tulisi kuulumaan seuraavasti: „tai että palkkojen saattaminen oikeaan suhteeseen valtioneuvoston 19 päivänä kesäkuuta 1945 työpalkkojen säännöstelystä antaman päätöksen kanssa sitä edellyttää". Kutsun tätä ed. Myllymäen ehdotukseksi.

Ed. J. Raatikainen ed. Rantalan kannattamana on ehdottanut 6 ja 7 kappaleen hyväksyttäväksi II vastalauseen mukaisesi. Kutsun tätä ed. J. Raatikaisen ehdotukseksi.

Ed. Kannisto ed. Suontaustan kannattamana on ehdottanut, että I vastalauseessa ehdotettu toivomusponsi hyväksyttäisiin. Kutsun tätä ed. Kanniston 2) ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Äänestyksessä ehdotan meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään perustelujen 5 kappaletta koskevasta ed. Myllymäen ehdotuksesta mietintöä vastaan, sitten ed. Kanniston 1) ehdotuksesta ed. J. Raatikaisen ehdotusta vastaan, sen jälkeen voittaneesta ehdotuksesta mietintöä vastaan, tämän jälkeen ed. E. Koiviston ehdotuksesta mietintöä vastaan sekä lopuksi ed. Kanniston 2) ehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätökset:

Äänestys ed. Myllymäen ehdotuksesta valtiovarainvaliokunnan mietintöä vastaan.

Joka hyväksyy valtiovarainvaliokunnan mietinnön, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Myllymäen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 36 jaa- ja 128 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 34.

Eduskunta on hyväksynyt ed. Myllymäen ehdotuksen.

1) Äänestys ed. J. Raatikaisen ja ed. Kanniston 1) ehdotuksen välillä.

Joka tässä äänestyksessä hyväksyy ed. J. Raatikaisen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kanniston 1) ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 86 jaa- ja 61 ei-ääntä, 22 tyhjää; poissa 30.

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. J. Raatikaisen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. J. Raatikaisen ehdotuksesta valtiovarainvaliokunnan mietintöä vastaan.

Puhemies: Joka hyväksyy valtiovarainvaliokunnan mietinnön, äänestää „jaa''; jos „ei'' voittaa, on ed. J. Raatikaisen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 93 jaa- ja 78 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 26.

Eduskunta on hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen.

Äänestys ed. E. Koiviston ehdotuksesta valtiovarainvaliokunnan mietintöä vastaan.

Joka hyväksyy valtiovarainvaliokunnan mietinnön, äänestää „jaa''; jos „ei'' voittaa, on ed. E. Koiviston ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 103 jaa- ja 49 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 44.

Eduskunta on hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen.

Äänestys ed. Kanniston ehdottamasta toivomusponnesta.

Joka hyväksyy sanotun toivomusponnen, äänestää „jaa'', jos „ei'' voittaa, on ed. Kanniston 2) ehdotus hylätty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 62 jaa- ja 82 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 52.

Avointa äänestystä pyydetään.

Puhemies: Avointa äänestystä on pyydetty. Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa'' äänestävät seuraavat edustajat:

Ahmavaara, Antila, Berner, von Born, Brommels, Forss, J. Hakala, Heikkilä, Heiniö, Hetemäki, Hiekkala, Hollsten, Honkala, Inkinen, Jern, Järvi, Kankainen, Kannisto, Kauppi, Kirra, E. Koivisto, Koukkari, Kytömaa, Kölli, Lappi-Seppälä, Leikola, Leppä, Malmivaara, Meinander, Oksala, Paavolainen, Pohjala, Pohjannoro, Saariaho, Salminen, Sarlin, Seppälä, Smeds, Suontausta, Teittinen, Turja, Tuurna, Valanne, Virkki, J. Virtanen, Ytti, Östenson ja Österholm.

„Ei'' äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Alestalo, G. Andersson, K. Andersson, Annala, Asikainen, Bryggari, K. Eskola, K. Hakala, Hautala, Heljas, Hietanen, Hiltunen, Huhta, Hästbacka, Ikonen, Jokinen, Jutila, Juutilainen, J. Järvinen, M. Järvinen, Kaijalainen, E. Karjalainen, Karppinen, Kauhanen, Kekkonen, Kilpeläinen, Kilpi, Kinnunen, J. Koivisto, Kuittinen, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Kulovaara, Kuusela, Käkelä, Lahtela, Laine, Laitinen, Lampinen, Lehtokoski, Lehtonen, Lepistö, Leppälä, P. Leskinen, V. Leskinen, Lumme, Luostarinen, Luukka, Lång, Malkamäki, H. Manninen, Y. Manninen, Meriläinen, Metsäranta, Miettunen, Miikki, Muikku, Murtomaa, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Möttönen, Nevalainen, Niskala, Niukkanen, N. Nurminen, Okko, Paasivuori, Paksujalka, E. Pekkala, Penttala, E. Pesonen, H. Pesonen, Pessi, Prunnila, Puumalainen, Pyy, Pyörälä, Pärssinen, Pääkkönen, J. Raatikainen, U. Raatikainen, Rantala, Rantamaa, Raunio, Riihimäki, Riihinen, Riikonen, Rinne, Roine, Rydberg, Räisänen, Salmela-Järvinen, Salo, Saukkonen, Sillanpää, Simonen, Simula, Soininen, Sormunen, Stenberg, Tainio, Takki, Talvio, Terho, P. Tervo, S. Tervo, Tiitu, Tolonen, Tuominen, Turunen, Törngren, Vehkaoja, Welling, Vesterinen, Wickman, Wiik, Vilhula, A. Wirtanen ja Voionmaa.

Poissa äänestyksetä ovat seuraavat 28 edustajaa:

Brander, V. Eskola, Frietsch, Helo, Hiilelä, Hirvensalo, Hukari, Kallinen, P. Kar-

jalainen, Karvonen, Kivisalo, Kuusinen, Leino, Mäkinen, E. Nurminen, M. Pekkala, Peltonen, Pilppula, Pusa, Ryömä, Sergelius, Sundström, Svento, Söderhjelm, Tukia, Uusitalo, Vennamo ja Virolainen.

Puhemies: Avoimessa äänestyksessä on annettu 48 jaa- ja 123 ei-ääntä.

Eduskunta on siis päättänyt hylätä ed. Kanniston toivomusponnen.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 18,42.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

48. Torstaina 16 p. elokuuta 1945

kello 13.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Asikainen, von Born, Brander, Frietsch, Heikkilä, Hiltunen, Hollsten, Huhta, Hukari, Ikonen, Kekkonen, Kilpi, Luukka, M. Pekkala, Pilppula, Pohjala, Raunio, Svento, Takki ja Östenson.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain vuoksi edustajat Asikainen, Hukari, Raunio ja Pilppula.

Eduskunnan tietoon saatettuja valtioneuvoston päätöksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksssa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet seuraavat mainitun lain nojalla annetut valtioneuvoston päätökset:

Valtioneuvoston päätös 19 päivältä heinäkuuta 1945 syysviljan viljelysmaan väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle; ja

Valtioneuvoston päätös 26 päivältä heinäkuuta 1945 korsirehun luovuttamisesta valtiolle tai siirtoväelle.

Nämä valtioneuvoston päätökset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin puun saannin turvaamisesta 14 päivänä huhtikuuta 1945 annetun lain 47 §:ssä on säädetty, on eduskunnalle, puhemieshelle osoitettuna saapunut 12 päivältä heinäkuuta 1945 annettu

Valtioneuvoston päätös poltto- ja rullapuun sekä kuituhaavan enimmäishinnoista.

Tämä valtioneuvoston päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Puhemies: Ilmoitetut valtioneuvoston päätökset voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

Valtioneuvoston päätös 19 päivältä heinäkuuta 1945 syysviljan viljelysmaan väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle;

Valtioneuvoston päätös 26 päivältä heinäkuuta 1945 korsirehun luovuttamisesta valtiolle tai siirtoväelle; ja

Valtioneuvoston päätös 12 päivältä heinäkuuta 1945 poltto- ja rullapuun sekä kuituhaavan enimmäishinnoista.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on tänään kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 13,14.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

49. Torstaina 16 p. elokuuta 1945

kello 17.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Sundström.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen istuntoon, sekä lisäksi edustajat von Born ja Hollsten.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi keskiviikkona kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 17,03.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Aku Kostia.
v. t.

50. Keskiviikkona 22 p. elokuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Sundström.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Berner, V. Eskola, Frietsch, K. Hakala, Juutilainen, E. Karjalainen, Kekkonen, Koukkari, Leppä, Pessi, Raunio, Saukkonen, Teittinen, P. Tervo, S. Tervo, Tuurna, Vennamo, Vilhula ja Virkki.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain takia edustajat P. Tervo, Vilhula ja Virkki sekä sairauden vuoksi ed. Juutilainen, viikon ajaksi sairauden takia edustajat Koukkari ja Pessi, 22 päivästä 23 päivään virkamatkan takia ed. Vennamo, 22 päivästä 25 päivään ulkomaanmatkan takia ed. Tuurna sekä 23 päivästä 29 päivään matkan takia ed. Valanne.

Uusia hallituksen esityksiä.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kolmen kirjelmän ohella ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 47—54, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettuja valtioneuvoston päätöksiä.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet seuraavat mainitun lain nojalla annetut valtioneuvoston päätökset:

Valtioneuvoston päätös väkirehun säännöstelystä, annettu 19 päivänä heinäkuuta 1945;

Valtioneuvoston päätös maidon ja ravintorasvojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, annettu 26 päivänä heinäkuuta 1945;

Valtioneuvoston päätös leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1946 sadosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, annettu 26 päivänä heinäkuuta 1945;

Valtioneuvoston päätös eräiden työsopimusten tekemisen säännöstelystä, annettu 2 päivänä elokuuta 1945; sekä

Valtioneuvoston päätös työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa eräiden työsuhteiden lopettamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta, annettu 2 päivänä elokuuta 1945.

Nämä valtioneuvoston päätökset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Ensimmäinen varapuhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:ot 47—53 ja viisi valtioneuvoston päätöstä voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 47 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan, jonka tulee pyytää lausunto sivistysvaliokunnalta.

Ehdotuksen laiksi tilojen osittamisrajoituksista

sisältävä hallituksen esitys n:o 48 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi viljelysmaan, heinämaan ja laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle

sisältävä hallituksen esitys n:o 49 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maatalousvaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi perhelisälain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 50 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan.

Ehdotuksen kansalaisluottamuksen menettämisseuraamuksen poistamista koskevaksi lainsäädännöksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 51 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

Lisämäärärahojen myöntämistä maanparannustöitä varten

koskeva hallituksen esitys n:o 52 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi leipäviljan tuotannon tukemisesta satovuosina 1946—47 ja 1947—48

sisältävä hallituksen esitys n:o 53 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti maatalousvaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

Valtioneuvoston päätös 19 päivältä heinäkuuta 1945 väkirehun säännöstelystä;

Valtioneuvoston päätös 26 päivältä heinäkuuta 1945 maidon ja ravintorasvojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 26 päivältä heinäkuuta 1945 leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1946 sadosta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta;

Valtioneuvoston päätös 2 päivältä elokuuta 1945 eräiden työsopimusten tekemisen säännöstelystä; sekä

Valtioneuvoston päätös 2 päivältä elokuuta 1945 työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa eräiden työsuhteiden lopettamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

ed. Ahmavaara: Perustuslakivaliokunta kokoontuu tänään kello 20.

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 15,17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

51. Torstaina 23 p. elokuuta 1945

kello 12.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Esitellään:

Hallituksen esitys n:o 54 laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta. 807

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Sundström.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Berner, Frietsch, Hiltunen, Juutilainen, E. Karjalainen, Kekkonen, Koukkari, Paavolainen, Pessi, Ryömä, Räisänen, Teittinen, Tuurna, Valanne ja Vennamo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyyntö.

Vapautusta eduskuntatyöstä saa tästä istunnosta yksityisasiain vuoksi ed. Ryömä.

Eduskunnan tietoon saatettu valtioneuvoston päätös.

Ensimmäinen varapuhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin puun saannin turvaamisesta 14 päivänä huhtikuuta 1945 annetun lain 47 §:ssä on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut mainitun lain nojalla 12 päivänä heinäkuuta 1945 annettu

Valtioneuvoston päätös järeän havu- ja koivupuun sekä paperi- ja kaivospuun enimmäishinnoista.

Tämä valtioneuvoston päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotuksen laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 54 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Ensimmäinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Peltonen: Herra puhemies! Kun diktatuurimaat avointa hyökkäyspolitiikkaa noudattaen lähtivät kansainvälisiä kysymyksiä ratkomaan, se johti kansat tuhoisaan toiseen maailmansotaan, jonka päättymisestä me näinä päivinä olemme voineet iloita. Sodan vyöry on kulkenut tuhoisana yli Euroopan. Toisen käden sormilla voidaan luetella ne maat, jotka vanhassa maanosassamme ovat säilyneet sodan raskailta koettelemuksilta. Sodan päätyttyä on jouduttu kaikissa niissä maissa, jotka joutuivat joko miehitetyiksi taikka taistelemaan Saksan vanavedessä liittoutuneita kansakuntia vastaan selvittämään kysymystä sodanaikaisen politii-

kan vastuunalaisuudesta ja syyllisyydestä sotaan. Eräissä valtioissa, lähinnä Kaakkois-Euroopassa, on se suoritettu hyvin suoraviivaisesti, jopa brutaalisesti. Länsi-Euroopan miehitetyissä maissa on kysymys puolestaan ollut hyvinkin yksinkertainen: yhteistyö vihollisen kanssa, josta jokaisessa maassa on selvä lainsäädäntö.

Meillä tämä kysymys on osoittautunut monimutkaisemmaksi kuin muualla. On jouduttu kysymään sisäpoliittisessa mielessä, missä määrin sotaan joutumisessa sen aikaiset vastuunalaiset poliittiset johtajat ovat rikkoneet voimassa olevia lakeja vastaan. Ulkopoliittisessa mielessä taas on selvää, ettei kysymyksessä olevaa lainsäädäntöä meillä ole.

Sotasyyllisyyskysymys on kuitenkin nyt tullut myös meillä ratkaisevaan vaiheeseen. Sen päätökseen saattamista ei voida enää siirtää. Siihen on otettava kanta. Millä tavoin sitten kysymys on ratkaistava? Lukuunottamatta yleisiä kansalaiskokouksia, torikokouksia, maassamme on pidetty selviönä, että se saatetaan päätökseen voimassaolevien lakien mukaan ja vallitsevan oikeusjärjestyksen puitteissa (Eduskunnasta: Se on oikein!) sekä niin, että selvitys suoritetaan tarpeellisella perinpohjaisuudella. Jokaisella syytetyn penkille joutuvalla tulee olla mahdollisuus puhdistautua tämän selvityksen yhteydessä likaryöpyistä, joita ilman aihettakin on hänen maineensa ylle heitetty.

Että hallitus olisi pyrkinyt kysymyksen ratkaisemaan tällä tavoin, on tähän saakka ollut syytä uskoa. Pääministerin viime talven kuluessa useassa yhteydessä antamat vakuutukset ovat tästä parhaina todistuksina. Sama kanta on toistunut nykyisen hallituksen ohjelmajulistuksessa. Ja samalla tavalla asia viitoitettiin ratkaistavaksi kolmen puolueen yhteistyöjulistuksessa. Vielä viime kuun alussa suoritetussa valtakunnanoikeuden jäsenten uudelleen vaalin yhteydessä annettiin nimenomaan ymmärtää, että se tapahtuu sotasyyllisyystuomitsemista silmällä pitäen. Poikkeuksellisena toimenpiteenä olisi voinut odottaa hallitukselta esitystä, että kaikkien sotasyyllisyysasiain käsittely olisi siirretty yhdelle tuomioistuimelle, esim. valtakunnanoikeudelle, jolloin olisi vältetty syytteiden hajaantuminen useiden eri tuomioistuinten käsiteltäviksi.

Jos tällä tavoin suoritettu sisäinen välienselvittely ei olisi tyydyttänyt liittoutuneita kansakuntia, niin silloin tietenkin syytettyjen velvollisuus olisi ollut astua liittoutuneiden kansainvälisen tuomioistuimen eteen ja meidän tehtävämme tällöin olisi ollut avustaa heitä välirauhansopimuksen mukaisesti.

Hallitus on kuitenkin valinnut toisen ratkaisun. Se on lähtenyt erikoislainsäädännön tielle. Eduskunnan on tuomittava maamme hyökkääjäksi ja näin ollen annettava tästä tuomio sodanaikaisen politiikan johtajille, ilman että heillä on minkäänlaista puolustautumismahdollisuutta tässä kamarissa ja antamatta eduskunnan saada edes tutustua siihen selvitykseen, minkä Hornborgin komitea asiassa on hankkinut. Syytetyt julistetaan hyökkäyssodan alkajiksi ja siten tehdään ennakolta mahdottomaksi alkeellisimman oikeudenkäynnin ja inhimillisyyden edellytys: syytetyn puolustautuminen. Esityksen mukaisen sotasyyllisyysoikeuden tehtäväksi jää vain selvittää, minkälainen asema kullakin asianosaisella on tapausten kulussa ollut, ja sen mukaisen tuomion antaminen. Tämä on vierasta meidän oikeusjärjestyksellemme (Eduskunnasta: Oikein!). Rikos ja rangaistukset säädetään takaantuvasti erikoistuomioistuimissa ja syytteeseen asettamisen ratkaisee loppukädessä hallitus, joka tietenkin tapahtuu poliittisen harkinnan perusteella. Alkeellisin oikeustajunta kuitenkin sanoo, että jos kerran rikos on tapahtunut, on jokainen siihen syyllistynyt saatettava siitä edesvastuuseen.

Edelleen on kiinnitettävä huomiota siihen, että esitys tiukasti kulkee vain välirauhan 13 artiklan määräysten puitteissa, ja käsiteltäväksi tulee näin ollen 1941 alkaneen sodan tapaukset. Tämä selvitys ei tyydytä niitä vaatimuksia, joita kansan keskuudessa asiasta on kehitetty. Lähtökohtanahan on ollut, että selvyys on saatava aina vuodesta 1938 alkaen — oikeampaa olisi selvittää asiat koko itsenäisyysvuosien ajalta, erityisesti kotoisten fascistien yhteistyö saksalaisten natsien kanssa. Joka tapauksessa talvisodan tapaukset olisi myöskin tutkittava. Muodostavathan ne ainakin taustan myöhemmälle kehitykselle. Varmaa myöskin on, että jos ne jätetään selvittämättä, niin torikokoukset

tulevat edelleen jatkumaan eikä kysymystä sisäpoliittisesti häiritsevänä tekijänä saada pois päiväjärjestyksestä. Harkittava on, eikö siis lain piiriä tässä suhteessa olisi laajennettava.

Kun hallituksen esitys rakentuu meidän oikeusjärjestyksessä vieraille perusteille, niin silloin tietenkin herää kysymys: eikö löytyisi mahdollisuuksia saattaa asia ratkaisuun maan lakien mukaisessa järjestyksessä. Sosialidemokraattiselle eduskuntaryhmälle selostettiin asiaa ennakolta hallituksen taholta ja tällöin ryhmän jäsenet pyysivät lyhyttä miettimisaikaa selvittääkseen kysymyksen itselleen. Myöskin ryhmämme lausui puoluetoimikunnalle toivomuksen, että kutsuttaisiin puolueemme korkein elin, puolueneuvosto, koolle, joka saisi lopullisesti määritellä sosialidemokraattien kannan tähän suureen ja vaikeaan kysymykseen. Herra pääministeri vaati kuitenkin meiltä lopullista kannanmäärittelyä lyhyen ajan kuluessa, joten tätä ryhmämme toivomusta ei voitu toteuttaa.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä, tuntien kuitenkin täysin ne vaikeudet, joihin maa joutuisi, jos herra pääministeri eroaisi tämän kysymyksen takia, päätti yhtyä hallituksen suunnitelmaan asian ratkaisemiseksi. Kuitenkin pidättää ryhmä itselleen harkintaoikeuden asian yksityiskohtiin nähden. Tällöin haluamme erikoisesti kohdistaa huomiota siihen, että vastuuseen saatetaan kaikki ne piirit, jotka ratkaisevalla tavalla ovat vaikuttaneet maamme joutumiseen sotaan ja ettei syytteeseen asettamista ratkaista poliittisen harkinnan perusteella, vaan että ratkaisuvalta tulisi määrätyille viranomaisille tai joillekin puolueettomille elimille.

Näihin kysymyksiin sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä kiinnittää erikoisesti perustuslakivaliokunnan huomiota (Eduskunnasta: Ed. Bryggari: Tekijä esiin!).

Ed. Kuusinen: Herra puhemies! — Yli puolitoista kuukautta sitten 55 kansanedustajaa, tuntien tilanteen sisä- ja ulkopoliittisen vakavuuden, teki valtioneuvostolle välikysymyksen sotasyyllisten edesvastuuseen saattamisesta ja poliittisen uudistuksen toimeenpanosta. Kysymyksen edellinen osa on nyt palannut takaisin eduskuntaan hallituksen antaman lakiesityksen muodossa. Kuten muistetaan, hallitus sai välikysymyksen yhteydessä luottamuslauseen ja siten samalla valtuudet toimia asian poistamiseksi päiväjärjestyksestä kansamme oikeustajua vastaavalla ja yhdistyneiden kansakuntien oikeaksi tunnustamalla tavalla.

Hallituksen vastauksessa sanottiin nimenomaan, että „hallitus on välikysymyksen tekijäin kanssa täysin samaa mieltä siitä, että ne tapahtumat, jotka johtivat Suomen sotaan Saksan rinnalla samaten kuin muutkin siihen liittyvät kysymykset, olisi saatava mahdollisimman nopeasti selvitetyiksi sekä että „hallitus tulee viipymättä selvittämään sodan alkamisen ja pitkittämisen rikosoikeudellisen puolen".

Hallitusta ei voida ainakaan moittia hätäilystä tämän pääministerin sanojen mukaan „viipymättä" ja „mahdollisimman nopeasti" selvitettävän ja päätökseen saatettavan asian käsittelyssä.

Viime viikon alussa eduskuntaryhmille ilmoitettiin, että hallitus tulee antamaan lakiesityksen sotaan syyllisten rankaisemisesta ja erikoistuomioistuimen muodostamisesta tätä tarkoitusta varten. Ryhmille selitettiin myös tämän lakiesityksen sisältöä yksityiskohdittain ja niiltä pyydettiin lausuntoa siitä, miten ne tähän, perustuslakiluontoiseen ja kiireelliseksi julistettavaan esitykseen, jonka hyväksyminen siis tulisi vaatimaan $^5/_6$ kannatuksen, suhtautuvat. Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan kaikki ryhmät tai ainakin niiden enemmistöt — anteeksi, edistyspuolueen ryhmän kannasta minulla ei ole tietoa — olisivat asettuneet myönteiselle kannalle hallituksen esitykseen nähden. Tämä koskee nimenomaan sitä lakitekstiä, joka oli käytettävissä t. k. 12 ja 13 päivinä ja jonka takana ilmoitettiin koko hallituksen silloin yksimielisesti olleen ja jonka takana eilen perustuslakivaliokunnasta tulleiden tietojen mukaan oikeuskansleri tänäkin päivänä on.

Täten oli hallituksessa ja eduskunnassa tultu tärkeään periaatteelliseen päätökseen. Oli todettu lainsäädäntömme täydentämisen välttämättömyys nimenomaan siltä osaltaan, mitä välirauhan sopimuksen 13 artikla edellyttää, ja jossa suhteessa lainsäädäntömme on ollut puutteellinen. Eihän ole oletettavissakaan, että

missään maassa, jossa rikolliset ovat olleet vallassa, he olisivat ylläpitäneet tai sallineet laadittavan lakeja itseään vastaan. Vaatimus, että pääsotarikollisemme olisi tuomittava tähän asti voimassaolleiden lakien mukaan, on verrattavissa siihen, että esim. Hitler, jos hän vielä joutuisi oikeuden eteen, olisi tuomittava hänen omien natsilaisten lakiensa mukaan.

On käynyt selville, että meidän sotarikollisemme ovat rikkoneet itse hyväksymiänsäkin lakeja, mutta se on vain osa rikos. Päärikostaan, liittymistä natsisotaan, sen jatkamista, rikosta rauhaa vastaan, he ovat pitäneet ansionaan ja tuominneet jopa kuolemaankin niitä, jotka ovat olleet päinvastaisella kannalla. Tällaiset „oikeusperinteet" eivät ole puolustamisen arvoisia, eikä niitä ainakaan pohjoismaissa, Tanskassa ja Norjassa, hyväksytäkään, kuten käytäntö on osoittanut.

Myöntäessään erikoislain välttämättömyyden sotaan syyllisten rankaisemisesta hallitus ja eduskunta ovat ymmärtäneet oikein sen vaatimuksen, minkä maailman demokratia meille on asettanut, ennenkuin se voi hyväksyä meidät joukkoonsa täysivaltaisena jäsenenä. Käänteen suorittaminen on sekä omassa maassamme, että ulkomailla nähty tarpeelliseksi ja käänteen todistaa todelliseksi vasta tilinteko menneisyyden kanssa. Ilman sitä kaikki vakuuttelut uudesta suunnasta ja halusta ystävyyteen yhdistyneitten kansakuntien, ennen kaikkea Neuvostoliiton kanssa, jäävät pelkiksi sanoiksi.

Käytännöllisistä syistä on osoittautunut välttämättömäksi myös esittää erikoistuomioistuimen valitsemista tämän oikeusjutun hoitamista varten. Onhan tunnettua, ettei oikeuslaitoksemme suinkaan voi ylpeillä puolueettomuudellaan, milloin on kysymys juuri äsken päättyneeseen sotaan liittyvistä paremmin kuin muistakaan poliittisluontoisista asioista. Oikeusistuimet, juuri samat, jotka yhä edelleen toimivat entisessä kokoonpanossaan, langettivat sodan aikana ja sitä ennen mitä ankarimpia tuomioita juuri demokratian puoltajille, yhdistyneiden kansakuntien ystäville, rauhan ja naapurisovun kannattajille. Jotta uusi, koko maailmassa tunnustettu ja oman kansamme sekä eduskunnan kautta että sen ohitse selvästi hyväksymä oikeuskäsitys tulisi toteutettua, tarvitaan oikeusistuinta, joka on lähempänä tämän koko kansamme kohtaloon ratkaisevasti vaikuttavan asian ymmärtämistä kuin virkavaltainen ja taantumuksellinen, IKL:n ja AKS:n pahoin ruostuttama oikeuslaitoksemme vielä tätä nykyä on.

Hallitus on katsonut eduskunnan sen luottamuksen arvoiseksi, että edellä mainittu tuomioistuin valitaan pääasiassa sen piiristä. Kansandemokraattien mielestä tämä periaate on oikea. Kansan valitsemat edustajat ovat lähinnä ne, jotka pystyvät tulkitsemaan kansan oikeustajua ja toimimaan sen etujen mukaisesti. Juriidista asiantuntemustakin eduskunnassa lienee riittämiin, joten hallituksen esityksessä varmistettu lainopillinen edustus ei varmasti olisi millään tavoin välttämätön.

Tämä asian periaatteellisesta puolesta. Siirryn nyt itseensä lakitekstiin, joka nyt on käsillä ja joka tässä istunnossa menee perustuslakivaliokunnan käsiteltäväksi.

Näemme hämmästykseksemme, että lakiteksti, joka meille nyt esitetään, poikkeaa huomattavasti siitä tekstistä, jonka nojalla viime viikon tiistaina ja keskiviikkona ilmoitimme voivamme kannattaa hallitusta. Lakitekstissä puhuttiin silloin „henkilöistä, jotka toimestaan ja virastaan riippumatta" olivat tehneet itsensä syypäiksi virkaasemansa väärinkäyttämiseen. Tosin voitiin jo silloin kysyä, miksi heitä ei voitaisi tuomita yksinkertaisesti siitä rikoksesta, joka lain perusteluissa ja ensimmäisessä pykälässä mainitaan, nimittäin „ratkaisevalla tavalla sotaan liittymiseen vaikuttamisesta ja sen pitkittämisestä" Neuvostoliittoa ja Iso-Britanniaa vastaan. Mutta tämä muoto olisi toki oikeudenmukaisempi kuin rikoksenteon rajoittaminen hallituksen piiriin, kuten nykyisessä tasavallan presidentin allekirjoittamassa lakiesityksessä tehdään.

Nousee kysymys, mihin tähdätään näillä muutoksilla, jotka ilmeisesti ovat hyvin tuoreelta päivämäärältä, ja joiden inspiraattoreista ei ole tietoa? Onko ollut tarkoituksena tehdä lakiteksti paremmin tarkoitustaan vastaavaksi sotaan syyllisten rangaistukseen saattamisessa, vai onko kenties päinvastoin tarkoitettu estää jonkun sotaan syyllisen edesvastuuseen saattaminen? Muutos, jossa nyt mainitaan,

että kysymys on ainoastaan hallituksen jäsenistä, antaa jo ensimmäisen viitteen. Joku tai jotkut hallitusten ulkopuolella olleet henkilöt halutaan siis „pelastaa". Sellaisia täällä on mainittu ainakin Suomen entinen Berliinin lähettiläs Kivimäki, mutta mahdollisesti on tähdätty myös joidenkin muidenkin nimeltä mainittujen henkilöiden poistamiseen syytettyjen listalta tai heidän tuomionsa lieventämiseen jo ennen oikeudenkäyntiä. Tällainen yritys jo edeltäkäsin varmistautua siitä, että tuomiot tulisivat olemaan mahdollisimman lievät, ei ole omiaan herättämään luottamusta niissä, jotka ovat vaatineet ja ymmärtäneet tämän asian mahdollisimman nopean ja päättävän loppuunsaattamisen välttämättömyyden. Se olisi vain omiaan alentamaan maamme jo ennestään heikkoa mainetta oikeusvaltiona demokraattisen maailman silmissä. Eipä ole unohdettu varta vasten mainita jo armahduksestakin, jotta kaikille kävisi selväksi, ettei ole aikomustakaan antaa maamme suurimpien rikollisten maistaa pakkotyötä. On muistettava, ja se täytynee suurimpien humanistienkin tunnustaa, ettei demokratian taholta ole mitään verisiä tuomioita esitettykään, ei ole harkittu erilaisia kuolemantuottamustapoja, kuten tällä samalla paikalla tehtiin silloin, kun oli kysymys demokratian ystävien tuomitsemisesta. Ei ole vaadittu „viittä päätä vadilla", vaan ainoastaan oikeudenmukaista tuomiota, johon — sen voin eduskunnan ylösrakennukseksi kertoa — erittäin monet todella kristillismieliset kansalaiset maassamme yhtyvät. Edistys on kertakaikkiaan helläkätinen verrattuna taantumukseen, joka on aina rautarukkasella varustettu.

Pelkoon, että hallituksen aikaisemmin määrittelemässä muodossa henkilöistä, jotka toimestaan tai virastaan riippumatta ovat syyllistyneet mainittuun rikokseen, tämä johtaisi syytettyjen luvun suureen laajenemiseen, ei ole pelkoa, sillä onhan kysymys pääsyyllisistä eikä kaikista natsilaisuuden pikkurakeista tai ammattimiehistä alalla tai toisella, vaikkapa he olisivat olleet silloisen suuntauksen saastuttamiakin. Demokratia on osoittautunut pitkämieliseksi ja anteeksiantavaiseksi niitä kohtaan, jotka eivät ole pahimmassa vastuussa tai jotka ovat alkaneet ymmärtää, mitä maan ja kansan etu vaatii. Ne, jotka vaativat „paljon päitä", eli mahdollisimman suuren määrän saattamista syytettyjen penkille, eivät myöskään ole meidän joukossamme, vaan niiden naapurien riveissä, jotka haluavat puolustaa pääsyyllisiä, kuten edellisestä puheenvuorosta kävi selville.

Kuten eduskunnan puhemiehet ja eduskuntaryhmien puheenjohtajat muistavat, meille ilmoitettiin pääministerin puhuttelussa, että hallitus oli ollut yksimielinen sen lakitekstin suhteen, joka meille silloin luettiin. On käsittämätöntä, miksi se senjälkeen on täytynyt muuttaa tällä tavoin muodottomaksi. Ainakaan SKDL:n ryhmä ei voi sitä tässä muodossaan hyväksyä, vaan toivoo eduskunnan muuttavan sen ainakin tuota aikaisempaa sanamuotoa vastaavaksi, ellei se tahtoisikaan hyväksyä SKDL:n taholta tehtyä aloitetta kansantuomioistuimista.

Haluaisin tässä yhteydessä kysyä, mitä tämän lakitekstin takana mahdollisesti olevat hallituksen jäsenet ajattelevat siitä yrityksestä, että tällä tavoin yritetään kiertää yleinen mielipide ja demokraattisen kansan esittämät vähimmäisvaatimukset. Toiseksi: Hyväksyvätkö liittoutuneet kansakunnat tällaisen tulkinnan pääsotarikollisten rankaisemisesta? Tuleeko tämä tyydyttämään niitä vai joudummeko kaikesta huolimatta toteamaan, että emme ole voineet itse poistaa tätä kysymystä päiväjärjestyksestä, vaan ulkopuoliset voimat joutuvat joka tapauksessa sekaantumaan asiaan, jolloin maamme luonnollisesti saatetaan aivan erilaiseen asemaan, kuin jos se olisi pystynyt tilittämään menneisyytensä demokratian edessä.

Tahdon vielä muistuttaa mieliin, mitä yhdistyneiden kansakuntien taholta tästä asiasta on sanottu. Lausunnot eivät ole suinkaan eiliseltä päivältä.

On olemassa asiakirja, jonka nimi on Moskovan deklaratio ja jonka kansanedustajista useimmat muistanevat paremmin kuin minä, joka sen esittämisen aikaan olin telkien takana. Se annettiin nimittäin 30 päivänä lokakuuta 1943 ja sen allekirjoittajina ovat edesmennyt presidentti Roosevelt, nykyinen generalissimus Stalin ja entinen pääministeri Churchill. Siinä sanotaan m. m.: „Tämä deklaratio ei koske kysymystä päärikollisista, joiden rikokset eivät liity määrättyyn maantie-

teelliseen alueeseen ja joiden rankaisemisesta liittoutuneiden hallitukset päättävät yhteisesti." Tämä mahtaa tuntua tutulta niistäkin, joilla ei ole aikaisemmin ollut tilaisuutta tutustua Moskovan deklaratioon. Se johtuu siitä, että n. s. Berliinin konferenssin päätös on nimenomaan jatkoa Moskovan deklaratiolle ja toistaa siinä mainitut sanat „tärkeimmistä sotarikollisista, joiden rikokset eivät liity määrättyyn maantieteelliseen alueeseen." Berliinin konferenssin jälkeen Lontoossa solmittu sopimus oli juuri se tilaisuus, jossa liittoutuneet yhdessä päättivät näiden rikollisten tuomitsemisesta. Niin Berliinin konferenssin kuin Teheranin ja Jaltan konferenssit, joiden päätöksiä meillä on luvattu noudattaa, ovat vain jatkoa Moskovan neuvotteluille.

Liittoutuneet suurvallat eivät tarvinneet kuin viikon Berliinin konferenssin jälkeen valmistaakseen esityksen tästä asiasta, siis juuri meidän sotasyyllisyyslakiamme vastaavan asiakirjan, jossa sanotaan: „Tuomioistuimen valtuusalaan — siis tämän kansainvälisen tuomioistuimen valtuusalaan — kuuluvat seuraavat rikokset: 1) rikokset rauhaa vastaan, s. o. hyökkäyssodan suunnittelu, valmistelu, aloittaminen ja käynti tai sodat, jotka ovat ristiriidassa kansainvälisten sopimusten kanssa" j. n. e. Ei jääne mitään epätietoisuutta siitä, mitä pääsotarikollisilla tarkoitetaan, ei myöskään siitä, että meidän pääsotarikollisemme joutuvat yhtä hyvin kuin muutkin kansainvälisen oikeuden tuomittaviksi, ellei heitä pystytä omassa maassa tuomitsemaan.

Epäselväksi jää ainoastaan, tahdotaanko heidät kenties sittenkin mieluummin luovuttaa liittoutuneille kuin asettaa syytteeseen ja tuomita omassa maassa. Kenties heidän ystävillään ja puolustajillaan on harhaluulo, että rikolliset pääsevät siellä vähemmällä kuin kotimaassa. Uskallan sitä epäillä jo sillä perusteella, mitä tiedämme englantilaisista rangaistustavoista suurrikollisiin nähden. Epäilen myöskin, tokko meidän viitosemme enää tyydyttää liittoutuneita, kun on osoittautunut tai jos osoittautuu, että meillä ei halutakaan asennoitua uudella tavalla menneeseen natsipolitiikkaan nähden. Ennen kaikkea epäilen sitä, että maamme tällä tavoin pääsee niin vähällä vaikeuksistaan kuin tähän asti suhteissaan valtoihin, joiden kanssa se on ollut sodassa. Tähän asti hyvään tahtoomme on luotettu. Tuo luottamus saattaa vakavasti horjua.

Kysymys on aivan selvä. Se on ollut selvä jo välirauhan solmiamisesta lähtien. Välirauhan allekirjoittajat tunsivat aivan hyvin edellämainitsemani Moskovan deklaration. Sitäpaitsi ilmoitettiin meille pääministerin puhuttelussa, että välirauhansopimuksen allekirjoittamistilaisuudessa nimenomaan ilmoitettiin, että sotarikollisia ei voida tuomita Suomessa voimassaolevien lakien mukaan, vaan Suomen on noudatettava yhdistyneiden kansakuntien parhaaksi katsomaa tapaa ja saatettava sotarikollisensa edesvastuuseen, ja että tämä ei ole yksinomaan Suomen sisäinen asia. Että tällä tarkoitettiin myös aikaisemmasta politiikasta vastuussa olleita henkilöitä, sen tiesivät allekirjoittajat ja silloiset hallituksen jäsenet aivan hyvin. Sen on täytynyt olla selvä myös eduskunnalle, joka välirauhan sopimuksen hyväksyi ja antoi sille lainvoiman. On anteeksiantamatonta, että tätä tosiasiaa on näihin saakka sallittu puhua ja kirjoitella maatamme aivan ennen kuulumattoman vahingoittavalla tavalla siitä huolimatta, että sopimuksen täyttäminen on tunnustettu laiksi ja koko turvallisuutemme ja menestyksemme takeeksi. Ystävyys yhtyneiden kansakuntien, ennen kaikkea neuvostoliiton kanssa on tullut tunnukseksi, jota kaikki puolueet sanovat kannattavansa. Miksi sitten ei ole ajoissa ryhdytty toteuttamaan erästä välirauhansopimuksen tärkeimmistä kohdista? Kaikissa muissa Saksan puolella taistelleissa maissa se on jo tehty. Kaikkialla lainsäädäntöä on täydennetty ja yhdenmukaistettu yhtyneitten kansakuntien oikeaksi katsomalla tavalla, kunkin maan olosuhteiden erikoisuuksien mukaan. Meillä vain luullaan voitavan päästä kiertämällä koko asia tai muuttamalla se huvinäytelmäksi.

Ei voi myöskään muuta kuin ihmetellä eräänlaista itsepäisyyttä, joka ilmenee jopa esitetyn lakitekstin sanamuodossakin. Siinä kuten muutenkin julkisuuden asenteessa natsisotaan nähden yritetään ylläpitää kuvaa erillisestä sodastamme. Tekstissähän puhutaan sodasta Saksan rinnalla eikä puolella, ikäänkuin olisimme itsenäisesti ja täysin omakohtaisesti käyneet

sotaa tasa-arvoisina Hitler-Saksan kanssa. Ei huomata, että tällä tavoin vain lisätään niiden miesten syyllisyyttä, jotka asetetaan siis suorastaan Hitlerin rinnalle, hänen veroisikseen ristiretkien järjestelyssä ja käymisessä edistyksellistä maailmaa vastaan. Olisi toki ollut sekä rehellisempää että edullisempaa myöntää, että riippuvaisuutemme Saksasta oli hyvin suuri ja että Suomen sota itse asiassa oli vain osa natsisodasta.

Presidentin esittämässä lakitekstissä ja sen perusteluissa on paljon muitakin epäjohdonmukaisuuksia, joihin perustuslakivaliokunta toivottavasti kiinnittää huomiota. Perustelujen ensimmäisen momentin lopussa on määrittely pääsotarikollisista, joka aikaisemmin aivan oikein oli yhdenmukaistutettu yhdistyneitten kansakuntien Lontoon sopimuksen kanssa siten, että sotarikoksiin luetaan ei vain rikkomukset sodan lakeja ja tapoja vastaan, vaan myös rikkomukset rauhaa vastaan, mikä merkitsee sodan aloittamiseen ja jatkamiseen syyllisten rankaisemista, on muutettu tämä loppuosa sanoiksi „sotasyylliset". Tämä ei ainakaan ole omiaan selventämään lakia ja helpottamaan sen ymmärtämistä ja tulkitsemista.

Jotain läpinäkyvästi naamioitua kiertoliikettä lienee tarkoitettu myös lain ensimmäisen pykälän 1 momentissa käytetyllä sanamuodolla: „Estänyt sodan aikana rauhan aikaansaamista", vaikka 6 §:ssä sanotaan lyhyemmin ja selvemmin: „sodan jatkamista tarkoittavista teoista". Eiköhän tässäkin olisi syytä yhdenmukaistaa sanontaa tämän jälkimmäisen muodon eduksi.

Saman 1 §:n 1 momentin loppuun on liitetty sanat: „taikka vankeutta". Tällä, samoinkuin armahduspykälän jo valmiiksi lakiin ottamisella aivan kuin korostetaan sitä, ettei osalla lakiehdotuksen esittäjillä ole edes ollut vakavaa tarkoitusta saattaa pääsotarikollisia todelliseen edesvastuuseen, vaan ainoastaan muodollisesti mukautua välttämättömyyteen oikeuskäsittelyn aikaansaamiseksi. Tällainen epärehellinen suhtautuminen kansainvälisiin sitoumuksiin ja liittoutuneiden ja kaikkien demokraattisten maiden hyväksymien oikeusperiaatteiden kiertäminen ei voi olla muuta kuin vahingoksi asialle ja loppujen lopuksi koko maallemme. Meidän maassamme ei vallitse eikä saa vallita jokin erikoinen, koko muun maailman oikeusjärjestyksestä eroava oikeuskäsitys, joka vielä loppujen lopuksi sotii kansan omaa oikeustajua vastaan, jonka se lukemattomilla eri tavoilla on ilmaissut, kaikesta julkisen sanan häikäilemättömästä, maan etujen vastaisesta, kansaa halveksivasta esiintymisestä huolimatta.

Sekä 3 että 4 § esitetyssä laissa panevat aivan liian suuren taakan ja vastuun yhden virkamiehen, nimittäin oikeuskanslerin kannettavaksi, joten nämäkin pykälät olisi muutettava mieluimmin siihen muotoon, missä ne olivat hallituksen aikaisemmin hyväksymässä muodossa.

Nämä varaukset huomioonottaen SKDL:n eduskuntaryhmä on valmis hyväksymään tasavallan herra presidentin antaman lakiesityksen. Minkään huvinäytelmän järjestämisessä näin vakavassa asiassa ryhmämme ei tahdo olla mukana, semminkään kun tuollainen huvinäytelmä poliittisilta ja taloudellisilta seurauksiltaan voi käydä maallemme erittäin kalliiksi. Jos hallituksen likipitäen oikealla pohjalla liikkuneisiin suunnitelmiin sivulta päin vaikuttamalla on sekaannuttu ja saatettu ne pois oikeilta raiteiltaan, eduskunnan on asia korjattava. Hallitus voi olla eduskunnalle vain kiitollinen siitä. Maatamme hallitsevien laitosten, hallituksen ja eduskunnan, sietää todistaa, että välikysymyskeskustelussa mainittu toinen, salainen hallitus, joka vastustaa välirauhansopimuksen täyttämistä ja koettaa muuttaa yhdistyneitten kansakuntien luottamuksen saavuttamiseen tähtäävää demokraattista suuntaa maamme asennoitumisessa, ei pääse määräämään asioistamme. On aika vihdoinkin ratkaisevasti katkaista suhteet rikolliseen menneisyyteen ja tehdä sen kanssa tilit lopullisesti selviksi.

Toissaöinen attentaatti, pommikahakka, erään uutta suuntaa edustavan aikakauslehden, „Kommunistin", konttoriin osoittaa, että fascismin vaara ei vielä suinkaan ole torjuttu. Tarvittaisiin mahdollisesti sisäministerin uusi selonteko salaisista asepuuhista todistamaan, että kaikki n. s. viralliset piiritkään eivät ole tällaisesta rikollisesta terrori- ja vallankaappauspuuhasta erillään, vaan että sotapolitiikan jatko fascistisena vastarintaliikkeenä yhä elää ja vaikuttaa. Leväperäi-

nen ja ratkaisua kiertävä tai jarruttava suhtautuminen natsi- ja sotapolitiikan tuomitsemiseen on vain omiaan rohkaisemaan tätä demokratian vastaista, maallemme erittäin vaarallista toimintaa.

On korkea aika korjata tähän asti tehdyt virheet ja lopettaa se rauhattomuus, joka maamme demokraattisten kansankerrosten keskuudessa aivan oikeutettuna vallitsee. Kun hallitus ja eduskunta osoittavat olevan tehtävänsä tasalla, loppuvat pelätyt ja vihatut ulkoparlamenttaariset liikehtimiset itsestään.

Maamme järjestynyt työväki ei ainakaan halua mitään sekasortoa maahan. Se tahtoo vain, että maan asiat tulevat hoidetuiksi oikealla tavalla ja ettei ole pelkoa yhdistyneitten kansakuntien luottamuksen menettämisestä, vaan että maamme tulee demokraattisen, fascismin vastaisen asenteensa kautta ajan mittaan tunnustetuksi täysivaltaiseksi demokraattiseksi valtakunnaksi toisten demokraattisten valtioiden rinnalla, onneksi ja menestykseksi koko kansallemme.

Ed. Heljas: Herra puhemies! Kun sotasyyllisyyskysymyksestä keskusteltiin välikysymyskeskustelun yhteydessä, esitettiin hallituksen ja eri ryhmien, m. m. maalaisliiton taholta, että asia oli hoidettava voimassa olevan lainsäädännön pohjalla. Valitettavasti asia on saanut uuden käänteen, kun hallitus, poiketen aikaisemmasta käsityskannastaan, on katsonut tarpeelliseksi turvautua poikkeukselliseen lainsäädäntöön, joka on vierasta suomalaiselle oikeustajunnalle. Hallituksen esityksen perusteluista käyvät selville ne syyt, miksi hallitus on katsonut olevansa pakotettu valtakunnan etua tavoitellessaan näin menettelemään. Puhtaasti legaaliselta, lailliselta kannalta on siis lähdetty perin arvelluttavalle tielle. Tämä on maalaisliiton eduskuntaryhmän yksimielinen käsitys. Tätä menettelyä voidaan puolustaa vain opportuniteettinäkökannalta, mikä tässä merkitsee valtakunnan parasta. Minkä muodon tämä laki, joka perustuu rauhansopimuksen 13 artiklaan, lopullisesti tulisi saada, ei maalaisliiton ryhmä asian tässä vaiheessa sen vaikeuden ja laajakantoisuuden takia, varsinkaan kun kaikki asiaan vaikuttavat tärkeät tekijät eivät ole ryhmän tiedossa, tahdo vielä määritellä. Toivomme hartaasti, että asian käsittely tapahtuisi mahdollisimman kivuttomasti ja vaikutusvallaltaan rajoittuneesti.

Ed. Salminen: Herra puhemies! Hallituksen nyt eduskunnalle antama lakiesitys heittää nurin eräät lainsäädäntömme tähän asti pyhimpinä pidetyt periaatteet. Siinä esitetään perustettavaksi erikoistuomioistuin, jollaisia 1772 vuoden hallitusmuodossa sanottiin yksin- ja hirmuvallan edistyskeinoiksi. Vielä arveluttavampaa on se, että siinä julistetaan rikokseksi teko, jota laki teon suorittamisen hetkellä ei ole pitänyt rikoksena. Säädettävä laki ei liioin käsittääkseni vastaa materiaalisestikaan kansamme enemmistön oikeustajuntaa. Äärimmäisen vasemmiston vastakkaisista väitteistä huolimatta käsittänee kansan valtaosa asian sittenkin niin, ettemme ole joutuneet sotaan jonkun tai joidenkuiden henkilöiden johdatuksesta, vaan onnettomien olosuhteiden vaikutuksesta, jolloin ei ole unohdettava talvisotamme merkitystä myöhemmille tapahtumille. Tekisi näin ollen mieli sanoa, että nyt on syntymässä eräänlainen lainsäädännöllinen monstrum tässä eduskunnassa. Sen ryhmän mielestä, jota edustan, oikea menettely olisi ollut se, että sotasyyllisyys olisi määräytynyt senmukaisesti, onko asianomainen henkilö, vaikuttaessaan sodan alkamiseen tai sen jatkamiseen, rikkonut maan lakeja vastaan ja että asia olisi käsitelty laillisessa tuomioistuimessa. Tämän kannan esitin täällä viimeksi käydyssä välikysymyskeskustelussa ja se kai lienee ollut yleinen muissakin ryhmissä SKDL:ää lukuunottamatta. Nyt on hallitus kuitenkin yksimielisesti ilmoittanut, ettei tämä menettelytapa ole mahdollinen. Liittoutuneet tulkitsevat välirauhansopimuksen 13 artiklan toisin kuin me sisällyttäen siihen ei vain niitä, joita me olemme sanoneet sotarikollisiksi, vaan myös ne, joita me olemme sanoneet sotasyyllisiksi. Edelleen meille on ilmoitettu, että ellemme me hoida tätä kysymystä, se voidaan ottaa meiltä pois ja tilanne muodostuu niin vaikeaksi, ettei hallitus enää voi vastata asiasta, vaan eroaa.

Kun me olemme hyväksyneet välirauhansopimuksen ja kun meitä nyt vaaditaan panemaan täytäntöön sen määräykset 13 artiklan siinä muodossa kuin liit-

toutuneet sen nyt tulkitsevat ja kun meillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa toisenlaisen tulkinnan aikaansaamiseksi, olemme ikävän tosiasian edessä. Ei voi näin ollen kieltää, että vaikka tässä kysymyksessä siis ilmeisesti useimpien kansanedustajien mielissä syntyy vaikea ristiriita oikeusperiaatteiden puolustamisen ja tarkoituksenmukaisuusnäkökohtien välillä, tälle viimeksimainitulle tekijälle on annettava varsin suuri merkitys. Kysymyksessä on näet meille esitettyjen selvitysten perusteella kansakunnan tulevaisuuden kannalta niin tärkeä ratkaisu, että siitä riippuu, pääsemmekö nousemaan siitä kurimuksesta, johon sodan johdosta olemme joutuneet, vai muodostuuko tulevaisuutemme ehkä entistäkin raskaammaksi.

Kun nyt esitys lähetetään perustuslakivaliokuntaan, haluaisin kiinnittää valiokunnan huomiota siihen seikkaan, onka valtioneuvosto oikea instanssi panemaan vireille näitä juttuja. Valtioneuvoston kokoonpanohan saattaa muuttua ja voisi olla parempi, että vireillepano olisi uskottu kokoonpanoltaan pysyvämmälle elimelle.

Ed. Österholm: Herr talman! Det är ett visserligen länge väntat, men också med stark motvilja motsett ögonblick, som är inne, då denna proposition överlämnas. Den ställer oss inför en lagstiftningsuppgift, för vilken man i det längsta hade önskat bli besparat, så visst som Finland i alla sina hårda öden har strävat att förbli rättssamhällets grundsatser troget. Propositionen utgör ett klart avsteg från dessa grundsatser, för det första därigenom att den inför retroaktiviteten i strafflagstiftningen och bryter med den urgamla rättsprincipen att gärningar är straffbara endast i den mån de står i strid mot lag, som gällde vid tidpunkten för deras begående. Propositionen avser dessutom en uppgörelse i efterhand med handlingar, som visserligen, efter vad som förefaller uppenbart, trätt statsförfattningen för nära, men om vilka man inte kan göra gällande att de begåtts i avsikt att skada landet eller allmänna intressen, utan väsentligen innefattar ett politiskt misslyckande, en felaktig uppfattning om vad landets välfärd i en ödesmättad tid krävde. Den historiska bakgrunden och stämningsläget i landet vid tiden för de ifrågakommande handlingarna bör inte heller i rättvisans och det mänskliga bedömandets namn förgätas. Propositionen står vidare i konflikt med regeringsformens stadgande att tillfällig domstol icke må inrättas och har även därför karaktären av en stötande och högst allvarlig undantagsåtgärd, som är ägnad att rubba medborgarnas tillit till rättssäkerheten.

Dessa påpekanden må förslå för att antyda de känslor, med vilka man mottar propositionen. Den är någonting vida mer än en skönhetsfläck i vår lagstiftning. Den är en företeelse, som kan ha farliga kansekvenser i framtiden och den ställer inte vårt land och dess rättsordning i fördelaktigt ljus. Men trots allt detta och många andra invändningar och betänkligheter, som man kunde anföra mot lagförslaget, är det inte möjligt att ställa sig avvisande till detsamma. Det är uttryck för en politisk nödvändighet, som härflyter av Finlands nuvarande belägenhet, en direkt följd av vapenstilleståndsfördraget och sammanhänget för övrigt med det som sker i andra länder i samma eller lika läge som Finland efter kriget. Regeringen och riksdagen har också i denna del att reda ut ett arv från kriget, en av dess många besvärliga och tunga efterräkningar. Det är ingen förenkling av problemet, om man säger att det innerst gäller att välja mellan tvänne alternativ. Det ena är den åtgärd propositionen föreslår. Det andra innefattar komplikationer av vittgående utrikespolitisk innebörd. Dessa komplikationer äro av den art, att de bryter ner betänkligheterna. Valet är tungt, men det måste göras. Jag är övertygad om att regeringen har vägletts av insikten om vad landets välfärd kräver och att det inte är med lätt hjärta som detta steg tagits. Vi vill inte minska ansvarets tyngd genom att hänvisa till att retroaktiviteten får insteg i strafflagstiftningen annorstädes i Norden i dessa tider. Envar får svara för sig själv och reda sig med sina svårigheter efter måttet av sina krafter. Men vi vill tro att Finland inte skall bedömas så, som om det hade hemfallit åt ett lättfärdigt umgänge med rättssamhällets bärande grundsatser.

Då det en gång för alla förhåller sig så att den åtgärd som propositionen före-

slår är en plikt, som vi inte kan undandra oss, måste man beklaga att uppgörelsen med de krigsansvariga inleds först efter det utomparlamentariska krafter i folkmötenas gestalt har blandat sig i saken och kommit det att se ut som om de drivit regeringen framför sig. Vi ha goda skäl att tro att det inte förhåller sig så, men det är ledsamt nog att den uppfattningen är företrädd, ty därigenom ställs hela denna sak i oriktig belysning. I denna, liksom i rikets övriga angelägenheter bestämmer statsmaktens behöriga organ och ingen annan. För dem som medverkade vid tillkomsten av interpellationen angående krigsansvarighetsfrågan vid slutet av vårsessionen var den önskan vägledande att länka behandlingen av denna sak in på rätt spår och påskynda det avgörande, som i alla fall måste träffas. Det är troligt att det i ett tidigare skede varit möjligt att avveckla denna sak under mjukare former, i synnerhet om vederbörande själva bättre hade förstått sin ställning, beaktat de påminnelser som gjorts och dragit sig tillbaka från sina exponerade platser i förgrunden. I varje händelse har saken inte varit betjänt av att anstå. Det blir bara värre ju längre det räcker, innan detta farliga irritationsmoment försvinner.

Då lagförslaget nu går till grundlagsutskottet, hoppas man att det skall behandlas omsorgsfullt och med allt allvar, ihågkommande den gamla goda regeln att inte tillgripa större våld än nöden kräver. Vi måste fylla vår plikt åt alla håll och handla så att rättsordningen och rättsmedvetandet inte tillfogas elakartade sår, och att vårt handlingssätt inte blir en belastning för framtiden.

Ed. Kauppi: Herra puhemies! Hallituksen esityksessä ilmenevä tapa välirauhansopimuksen 13 artiklan määräyksen täytäntöönpanemiseksi tietää oikeudelliselta kannalta ensiksikin sitä, että n. s. sotaansyylliset luetaan sellaisiksi sotarikollisiksi, joiden pidättämiseksi ja rangaistukseen tuomitsemiseksi Suomi sanotussa artiklassa on sitoutunut yhteistoimintaan liittoutuneiden valtojen kanssa. En käy tässä arvostelemaan sanottua tulkintaa, jonka perustaksi hallitus viittaa liittoutuneiden suurvaltain välisiin sopimuksiin. Mutta miten se tapa, jolla hallituksen esityksen mukaan on tarkoitus toteuttaa sanottua tulkintaa käytännössä, suhtautuu Suomen oikeusjärjestyksen vakiintuneisiin periaatteisiin, siihen en voi jättää hiukan kajoamatta jo tässä lähetekeskustelussa.

Lakiehdotuksessa on, niinkuin täällä on jo useampaan kertaan viitattu, säädetty takautuvaksi rikoksiksi eräät menneisyydessä tehdyt poliittisluontoiset teot, jotka eivät olleet rangaistaviksi julistettuja silloin, kun ne suoritettiin. Tällainen takautuva rikoslainsäädäntö on vanhastaan voimassa oleviin pohjoismaisiin oikeusperiaatteisiin soveltumatonta. Oikeusjärjestyksessämme tunnustettu ja yleiseen oikeuskäsitykseen meillä juurtunut oikeusohje on, että henkilö voidaan tuomita rangaistukseen ainoastaan teosta, joka kirjoitetun lain säännöksellä oli julistettuna rikokseksi jo sinä ajankohtana, jolloin hän teki kysymyksessä olevan teon. Tämä yksilön turvaksi valtion taholta tulevaa mielivaltaa vastaan kehittynyt periaate on voimassa Euroopan oikeusalueella laajalti ulkopuolella pohjoismaisen oikeuspiirin. Myöskin ovat itse ne teot, jotka lakiehdotuksessa asetetaan rangaistaviksi, laadultaan sellaisia, että laajojen kansalaispiirien oikeuskäsitys meillä ei pidä niitä ensinkään rikoksina edes „de lege ferenda", laadittavankaan lain kannalta arvostellen. Kysymys on näet teoista, joilla asianomaiset henkilöt ovat tarkoittaneet parhaan ymmärryksensä mukaan vilpittömässä mielessä palvella maatansa ja kansaansa, vaikkapa nuo teot — ja se on arviointikysymys — asiallisesti olisi katsottava epätarkoituksen mukaisiksi ja maata suurestikin vahingoittaviksi. Sellaisten poliittisten tekojen vilpittömässä mielessä suorittamista ei meidän oikeustajuntamme pidä oikeana kriminalisoida.

Historiasta tunnetut kokemukset siitä, että uuden poliittisen suuntauksen edustajat tuomitsevat rangaistukseen tappiolle joutuneen suuntauksen miehiä heidän poliittisten edesottamuksiensa johdosta, osoittavat myöskin sellaisen menettelyn olleen omiaan turmelemaan poliittista moraalia ja oikeudentuntoa, ja niin

muodoin nuo kokemukset varoittavat sille tielle lähtemästä. „Vestigia terrent! jäljet peloittavat.

Ehdotetun lain soveltamista varten, niinkuin myöskin jo on huomautettu, on tarkoitettu perustettavaksi erityinen, luonteeltaan satunnainen tuomioistuin. Tällainen järjestely poikkeaa myöskin siitä Ruotsin vallan ajoilta peräisin olevasta, Suomen nykyisissä perustuslaeissa hallitusmuodon 60 §:ssä lausutusta periaatteesta, joka kieltää asettamasta mitään satunnaista tuomioistuinta, ja jonka periaatteen syvälle käyvästä merkityksestä äskettäin eduskunnassa lyhyesti mainitsin toisessa yhteydessä. Tuon satunnaisen tuomioistuimen kokoonpanotapa, jos sitä verrataan muihin tuomioistuimiin, nimenomaan sitä lähinnä olevaan valtakunnanoikeuteen ei myöskään vaikuta onnistuneelta. Edelleen syytteeseenpanojärjestys on epätarkoituksenmukainen.

Kajoamatta tällä kertaa käsillä olevan lakiehdotuksen rakenteeseen muilta osilta totean, että edellä mainitsemieni, pääperusteita koskevien seikkojen takia tietää sanotun lain liittäminen oikeusjärjestykseemme suurta poikkeamista tuon oikeusjärjestyksen pohjana olevista hyvin keskeisistä periaatteista.

Muodollisesti on tietenkin mahdollista säätää perustuslain muuttamisjärjestystä noudattaen, niinkuin tämä laki on tarkoitettu säädettäväksi, miten jyrkkiä poikkeamisia hyvänsä oikeusjärjestyksemme kantaperiaatteista, mutta asiallisesti en voi olla pitämättä edellä mainittuja poikkeuksia peräti arveluttavina.

Kun Suomen oikeuden kulmakiviin kuuluu myös ikivanha periaate, että sitoumus on täytettävä, tai, niinkuin roomalaiset juristit aikoinaan sanoivat saman asian: Pacta sunt servanda, mistä periaatteesta luopumista ei varmaan kukaan täällä halua ottaa kysymykseenkään, niin välirauhansopimuksen 13 artiklan noudattamisesta sinänsä ei, luulen voivani sanoa, ainoakaan kansanedustaja tahtone vetäytyä. Vilpittömässä pyrkimyksessä yhä luottamuksellisempien suhteiden rakentamiseksi liittoutuneisiin kansakuntiin ja erityisesti Neuvostoliittoon on edistyspuolueen eduskuntaryhmä myös täysin hallituksen mukana. Ei vain voi jättää tässä vielä tekemättä kysymystä, olisiko välirauhansopimuksen 13 artiklan täytäntöönpano aikaansaatavissa vähemmän oikeusjärjestyksemme perusrakenteeseen kajoavin menetelmin kuin tämä esillä oleva on. Sen vuoksi toivon, että perustuslakivaliokunta vielä huolellisesti tutkii ja harkitsee sekä lakiehdotuksen kokonaisrakennetta että yksityiskohtia ja sitä, olisiko mahdollisuuksia asian järjestämiseksi tavalla, joka olisi Suomen oikeusjärjestyksen kannalta vähemmän arveluttava kuin käsillä oleva esitys.

Kansallisen edistyspuolueen ryhmässä on esiintynyt myös mielipide, joka jo tässä vaiheessa on päättävästi tämänluontoista lainsäädäntöä vastaan (Ed. Rydberg: Ääni Königsbergistä!).

Ed. Sergelius: Herr talman! Den proposition med förslag till bestraffning av de krigsansvariga, som regeringen överlämnat till riksdagen, är ett märkligt aktstycke så tillvida att det ej alls varit behövligt, om man ej med detta enbart velat understryka nödvändigheten av frikännande från straffpåföljder av sådana i regeringen verksamma personer, vilka gjort sig skydiga till samma brott, som de vilka föreslås till bestraffning, varvid det avgörande momentet skall vara tidpunkt för lagöverträdelsens begående. En sådan uppfattning av rättvisans tillämpning kommer säkert ej att tillfredsställa det finska folkets rättskänsla. En förskjutning av retroaktiviteten inom ett tidskomplex av 4—5 år har ingen som hälst betydelse för den sunda folkinstinkten. Ej heller är tidsmomentet av den politiska betydelse att vinterkriget 1939—1940 behövt avkopplas ur propositionen. En frivillig uppslutning vid Tysklands sida mot Sovjetunionen skall ha ägt rum först efter vinterkriget, vill en del kretsar göra gällande. Detta är en sanning med modifikation. I krig med Adolf Hitler mot Sovjetunionen gick visserligen Finland först 1941, men i samförstånd med Tyskland hade såväl den andliga som materiella krigspotentialen länge förberetts, och lika olyckligt slutade i stort sett 1939—1940 års krig för vårt land och vårt folk som det krig som därpå följde. Varför skall då de, vilka sutto i regeringen 1939—1940, undandragas alla straffbestämmelser och dessa enbart tillämpas på dem, som

trädde under en senare tid in i regeringen. Vill man vara rättvis kan man inte komma till annan slutsats än att propositionen är obehövlig enär enligt min och många andras uppfattning redan regeringsformens bestämmelser äga tillämpning på de personer, som i propositionen åsyftas och i vilka bestämmelser även inkluderas de regeringsmedlemmar, som lagförslaget velat utesluta.

Annat är däremot förhållandet om regeringen med sin proposition endast velat känna sig för huru det finska folket reagerar mot att straff enbart stipuleras för en starkt begränsad grupp av krigsansvariga och huruvida man på vederbörande håll anser att föreskrifterna i § 13 av vapenstilleståndsavtalet härmed blivit uppfyllda. I konsekvens med min uppfattning borde så gott som samtliga paragrafer i lagförslaget till sitt innehåll undergå en väsentlig förändring så att även alla våra chauvinister och reaktionärer som medel- eller omedelbart förgiftade vår ungdom med nationalistiska storhetsdrömmar och gjorde besättandet av Fjärrkarelen till ett politiskt program även skulle bestraffas. Det har varit den största skada som dessa ungdomens fostrare har kunnat göra vårt land, då de under åratal gått in för en så olycklig politik.

Är däremot föreliggande proposition endast en etapp i processen mot de krigsskyldiga, hoppas jag att den snart efterföljes av en fylligare. Men är den det icke och grundlagsutskottet ej vidtager väsentliga förändringar i propositionen, kan jag ej anse och förstå annat än att det finska folket mer än en gång i framtiden skall återkomma till fordran på att rättvisa skipas beträffande alla krigsansvariga. Utformningen av föreliggande lagförslag skall visa, om riksdagen någonting lärt av de gångna årens olyckliga politik eller om det politiska omdömet fortfarande skall manifestera sig på sådant sätt, att frågan om de krigsansvarigas straffande slutligen kommer att helt och hållet gå oss ur händerna.

Ed. Sarlin: Herra puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle lakiesityksen n. s. sotasyyllisten rankaisemisesta. Toimenpiteen välttämättömyyttä on perusteltu osin välirauhansopimuksen 13 artiklasta johtuvilla ja osin yleisillä ulkopoliittisilla syillä, ja senvuoksi hallitus on jo etukäteen tahtonut saada eri eduskuntaryhmiltä selvityksen siitä, miten lakiesitykseen tultaisiin eduskunnan keskuudessa suhtautumaan.

Se selvitys, joka hallituksen taholta on tähän mennessä eduskuntaryhmille asiassa annettu, ei ole saanut minua vakuuttuneeksi siitä, että olisi suorastaan välttämätöntä, että eduskunta hyväksyisi lakiesityksen, eikä siitäkään, että eduskunta lakiesityksen hylätessään rikkoisi välirauhansopimusta vastaan.

Hallituksen esityksen viitoittamalle tielle lähteminen on käsitykseni mukaan erittäin arveluttavaa, koska se itse asiassa tietäisi sitä, että määrätyt Suomen kansalaiset jo ennakolta, ilman että heillä olisi ollut, kuten täällä jo on sanottu, tilaisuutta puolustautua, julistettaisiin eduskunnan myötävaikutuksella häpeällisiksi rikoksellisiksi ja samalla Suomi sinänsäkin rauhanrikkojaksi ja hyökkäyssodan suunnittelijaksi. — Tietämäni mukaan on olemassa todistuksia ja historiallisia tosiasioita, jotka huomioonotettaessa ei voida tulla ainakaan sitovasti siihen lopputulokseen, että Suomi olisi n. s. sotasyyllisten toimesta saatettu rauhanrikkojaksi. Lisäksi on todettava, että hallituksen esitys on, kuten täällä jo on huomautettu, jyrkässä ristiriidassa hallitusmuodossa omaksuttujen periaatteiden kanssa, joiden mukaan mitään satunnaista tuomioistuinta ei ole lupa asettaa, samoin ristiriidassa suomalaisen ja koko pohjoismaisen oikeuskäsityksen kanssa yleensä, vieläpä senkin koko sivistyneessä maailmassa omaksutun periaatteen kanssa, ettei takautuvaa rikoslakia ole säädettävä. Politiikan ja poliittisten toimenpiteiden kriminalisoiminen, s. o. rikosoikeudellisen rangaistusseuraamuksen alaiseksi saattaminen, ilman että toimenpiteet ovat sotineet maan lakeja ja oikeusjärjestystä vastaan, on niinikään pohjoismaissa syvälle juurtuneen oikeuskäsityksen vastaista; ja esityksessä on yksityiskohtia, jotka näyttävät poikkeavan myös oikeuden riippumattomuuden periaatteesta suhteessa poliittiseen vaikutusvaltaan ja jotka muutenkin kaipaisivat vielä perinpohjaista tarkistelua.

Sekä eetilliset ja moraaliset että oikeudelliset periaatteet puhuvat siis, käsityk-

seni mukaan, lakiesityksen hyväksymistä vastaan. Ja vaikka jokaisen edesvastuuntuntoisen kansanedustajan onkin velvoittavan syvästi tajuttava, miten välttämätöntä on, että hyvät suhteet Suomen ja Neuvostoliiton välillä edelleen kehittyvät myönteisesti, en osaltani voi uskoa, että mahtava naapurimme ja voittajamme ryhtyisi meitä vastaan repressiivisiin toimenpiteisiin sen johdosta, että esilläolevaa lakiesitystä ei voitaisi hyväksyä, koska välirauhansopimuksen 13 artikla voidaan, käsitykseni mukaan, saattaa täytäntöön, vaikkei tätä lakiesitystä hyväksyttäisikään. Suuri Venäjä, niin uskon, ei ole tässäkään asiassa kostonhaluinen vaikeuksissa kamppailevaa pientä Suomen kansaa vastaan, joka kansa alunperin, kuten tiedämme, joutui sotatantereelle vastoin omaa tahtoaan.

Kun puolestani en ole voinut ryhtyä kannattamaan hallituksen esityksen viitoittamalle tielle lähtemistä, on minun tietenkin ollut kaikkien muitten vakavien ja raskaitten asiainhaarain ohella harkittava myöskin niitä parlamenttaarisia seuraamuksia, jotka saattavat tulla eteemme, jos eduskunta hylkää lakiesityksen tai vastustaa sen kiireellisyyttä. Viimeksimainituista en tässä yhteydessä kuitenkaan pidä tarpeellisena lausua muuta, kuin että pelkästään kiireellisyyden vastustaminen, jos eduskunnan vähemmistö siihen menee, ei riistä hallitukselta eduskunnan luottamusta eikä siis vielä sinänsä tiedä riittävää perustetta mahdolliselle hallituskriisille siitä johtuvine seuraamuksineen.

Toivonkin, herra puhemies, että esillä olevan asian hoitamiseksi löydetään keinot, jotka eivät sodi kansan valtavan enemmistön siveellisiä tunteita ja oikeustajuntaa vastaan ja jotka osoittautuvat tyydyttäväksi, niin myös, että perustuslakivaliokunta tutkii asiaa kokonaisuudessaankin eikä pelkästään lakiesityksen yksityiskohtia juuri tässä mielessä mahdollisimman huolellisesti ja perusteellisesti ilman tarpeetonta hätäilyä ja kiirehtimistä. On erittäin tärkeätä, että valiokunta hankkii käytettäväkseen hallitukselta ja muutoinkin kaiken mahdollisen valaistuksen ja selvityksen, myös n. s. Hornborgin komitean mietinnön ja sen lausunnon, jonka oikeuskanslerin on ilmoitettu tämän kysymyksen yhteydessä aikaisemmin antaneen, niin ettei päätelmiä miltään osalta jouduta nojaamaan puutteellisiin tietoihin tai epävarmoihin lähteisiin.

Olen puolestani aina kuulunut niihin, jotka ovat pitäneet sotaan joutumistamme järkyttävänä onnettomuutena. Mutta tämä seikka sinänsä ei ole vaikuttanut eikä myöskään saanut vaikuttaa kannanottooni esillä olevaan lakiesitykseen nähden.

Minä tiedän vastuun raskauden ja se on syvästi painanut mieltäni, mutta en voi historian tulevan tuomion edessä osallistua askeleeseen, joka sotii sekä omaatuntoani että selvää ja velvoittavaa oikeustajuntaani vastaan (Ed. Räisänen: Mistä tuo juhlallisuus nyt?).

Ed. Kytömaa: Herra puhemies! Käsiteltäessä esillä olevaa asiaa on m. m. viitattu siihen, että siinä olisi kysymys demokratian puolustamisesta. Tämän vuoksi on syytä muutamin sanoin, osaksi oikeushistoriallselta kannalta, kosketella lakiehdotukseen sisältyvän taannehtivan rikoslainsäädännön soveltuvaisuutta tai oikeammin sanoen soveltumattomuutta kansanvaltaisiin periaatteisiin.

Siihen aikaan, jolloin 1700-luvulla alkoi nykyaikaisen, yksityisen kansalaisen oikeuksia suojaavan valtio- ja yhteiskuntajärjestyksen kehittäminen, oli monissa Keski-Euroopan maissa rikosoikeuden alalla noudatettavana oppi n. s. laissa määräämättömistä rikoksista; tuomarilla oli valta tuomita rangaistukseen sellaisistakin teoista, jotka, olematta laissa rangaistuksen alaisia, hänestä näyttivät ansaitsevan rangaistuksen. Selvää on, että tämä oppi ei tarjonnut minkäänlaisia oikeusturvallisuuden takeita, vaan jätti tilaa rajattomalle valtiolliselle ja yhteiskunnalliselle mielivallalle. Rikosoikeuden perusteellinen uudistus liittyikin elimellisesti uudenaikaisen kansanvaltaisen valtion muodostumisprosessiin. Samalla kun kansalaisten valtiolliset perusoikeudet turvattiin, samalla ohjattiin myös rikoslainsäädäntö ja lainkäyttö uusille urille. Rikosoikeudessa tuli yleensä vallalle tunnettu periaate: „nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege poenali" eli vapaasti suomennettuna: säädännäisen oikeuden ulkopuolella ei ole mitään rikoksia eikä rangaistuksia.

Tähän oikeuskäsitykseen liittyi läheisesti se periaate, josta nyt on kysymys ja jonka mukaan rikoslailla ei saa olla taannehtivaa, retroaktiivista vaikutusta. Ensinnä se ilmaistiin 1700-luvun loppupuolella Pohjois-Amerikan Yhdysvaltain valtiosäännöissä ja perustuslain luontoisissa julistuksissa. Näistä voidaan esimerkkinä mainita Marylandin deklaration 15 kohta, joka kuului: „Takautuvat lait, millä rangaistaan tekoja, jotka ovat suoritetut ennen sellaisten lakien voimaantuloa ja jotka ainoastaan näissä laeissa on selitetty rikollisiksi, ovat sorron välineitä, oikeudenvastaisia ja vapauteen soveltumattomia; sen vuoksi ei jäljestä päin langettavaa (ex post facto) lakia ole säädettävä."

Demokraattisen Amerikan perustuslaeista siirtyi periaate Ranskan vallankumouksen kuuluisaan ihmis- ja kansalaisoikeuksien julistukseen vuodelta 1789, jonka julistuksen vaikutukset yhä vielä ovat elävää todellisuutta. Julistuksen 8 artiklassa sanottiin: „Ketään älköön rangaistako muutoin kuin ennen rikollista tekoa säädetyn ja julkaistun sekä laillisessa järjestyksessä sovelletun lain nojalla." Samalla kuin julistuksessa sidottiin rangaistusmenettely säädettyyn, kirjoitettuun lakiin, samalla siinä myös määrättiin, että rikoslakia ei ollut sovellettava taannehtivasti, siis ennen lain voimaantuloa tehtyihin tekoihin. Julistuksen jälkeen selitettiinkin useissa rikoslaeissa rangaistaviksi vain ne teot, jotka rikoslaki jo ennen teon suoritusta oli asettanut rangaistusuhan alaisiksi. Esimerkkeinä varhaisemmista sellaisista rikoslaeista voidaan mainita Baijerin rikoslaki vuodelta 1813.

Rikosoikeudessa on tosin syntynyt ja meidän päiviimme saakka vallinnut erimielisyyksiä siitä kysymyksestä, minkä lain mukaan on rangaistava sellaisia tekoja, jotka sekä teon aikuisessa että myöhemmässä lainsäädännössä on selitetty rikoksiksi, mutta on niissä maissa, joissa oikeusjärjestys rakenteeltaan ja sisällöltään on samanluontoinen kuin meillä, tultu yksimielisyyteen siitä, että uutta rikoslakia ei ole sovellettava tekoihin, joista ei niitä tehtäessä voimassa olleen lain mukaan seurannut rangaistusta. Tämä käsitys on lausuttu julki m. m. pohjoismaisessa lakimieskongressissa Helsingissä vuonna 1937.

Pohjoismaisiin oikeusjärjestyksiin sisältyykin myös säännöksiä, joilla pyritään estämään rikoslain tannehtiva vaikutus, ainakin milloin se on yksilölle epäedullinen. Norjan perustuslain 97 §:ssä säädetään nimenomaan: „Millekään laille älköön annettako taannehtivaa vaikutusta." Tämän mukaisesti onkin Norjassa myös nyt päättyneen maailmansodan jälkiselvittelyissä vältetty takautuvia lakeja. Ruotsin, Tanskan ja Suomen oikeusjärjestyksiin ei sisälly vastaavaa, nimenomaisin sanoin lausuttua säännöstä, mutta ilmenee myös niistä välillisesti se periaate, että rangaistusuhasta vapaata tekoa ei ole jälkeenpäin kriminalisoitava. Suomen oikeuden osalta on syytä mainita vuonna 1875 julkaistu rikoslain ehdotus. Siinä lausuttiin: Älköön tekoa rikoksena tai rikkomuksena rangaistako, jollei sellaisesta teosta ole säädetty rangaistusta laissa tai laillisessa asetuksessa, joka oli Suomessa kuulutettu, ennenkuin teko suoritettiin. Tarkistettuun rikoslain ehdotukseen ei vastaavaa säännöstä otettu, mutta perusteltiin sen poisjättämistä nimenomaan sillä, ettei itsestään selvän periaatteen julkilausumista pidetty tarpeellisena.

Niinkuin tuona aikana on vielä tänäkin päivänä riidattomasti oikeata, ettei mitään tekoja ole jälkeenpäin ryhdyttävä kriminualisoimaan. Asiaa koskettelee varsin sattuvasti m. m. Suomen Sosialidemokraatti tämän kuun 16 päivän johtavassa kirjoituksessaan. Lehti lausuu: „Erittäin oudon ja arveluttavan lisän toisi lainsäädäntöömme se suunnitelma, että laista rangaistusmääräyksineen tulisi takautuva. Tällaisen periaatteen tuominen yhteiskuntaamme ja lainsäädäntöömme merkitsisi, että käsitykset siitä, mikä on oikein ja mikä väärin, mikä lainmukaista ja mikä lainvastaista, joutuisivat hyllyvälle pohjalle. Se seikka, että joku tänään uskoisi tekevänsä sekä lain hengen että kirjaimen mukaisesti, ei ollenkaan enää estäisi sellaista mahdollisuutta, että hän huomenna havaitsisikin näin menetellessään toimineensa lain sekä henkeä että kirjainta vastaan", lopettaa lehti. Tähän voidaan vielä lisätä, että kosketellun tapaiset poikkeussäännökset ovat sopimattomia myös poliittisella alalla, jolla ehkä useammin kuin muualla saattaa ilmetä pyrkimyksiä niiden käyttämiseen.

Niinkuin rajattoman itsevaltiuden aikoina on yksityinen kansalainen edelleenkin periaatteessa suojattava harhaan kulkevaa ja mielivaltaista valtiovallan käyttöä vastaan.

Niihin arvokkaisiin saavutuksiin, joihin on päästy vuosisataisessa työssä ihmis- ja kansalaisoikeuksien turvaamiseksi, kuuluu myös kielto säätää takautuvia rikoslakeja. Oikeusjärjestyksen horjuttaminen tässä kohden ei mielestäni ole mitään todellista, ei vanhaa eikä uutta demokratiaa. Toinen asia on, onko esillä oleva lakiehdotus kokonaan muista syistä jätettävä hylkäämättä. Tähän kysymykseen valiokuntavalmistelu toivottavasti tuo riittävää selvyyttä.

Ed. V. Leskinen: Herra puhemies! Sota on aina hirvittävä asia. Ensinnäkin se katkaisee suhteet, jotka inhimillisen yhteiselämän välttämättömänä edellytyksenä ovat kehittyneet kansojen välille. Se rikkoo rakentavan naapurisovun, sen luottavan yhteisymmärryksen ja asettaa tilalle henkisen ja ruumiillisen väkivallan. Mutta sota hävittää myös yhteiskunnan sisällä kansalaisten keskinäisen kanssakäymisen kulmakiven, henkilökohtaisen vapauden. Yhteiskunnan jäsen kytketään sotakoneeseen tai työvälineeseen auktoriteetteina kello ja käsky. Kansanvaltaisissa maissa perustuslaissa säädetyt oikeudet työ- ja asuinpaikan valintaan, puhumattakaan vapaudesta taistella parempien elämänehtojen puolesta, kumoutuvat. Vapaa mielipidemuodostus vaihtuu sota-asioissa häikäilemättömimpään propagandaan. Ja alistamalla eetilliset arvot väkivallan astinlaudaksi sota vapauttaa yhteiskuntaelämän useista sitä aatteellisessa mielessä tasapainossa pitävistä moraalisista velvoituksista. Riistämällä näin myös kasvavalta sukupolvelta edellytykset löytää elämänsä perustaksi syvempiä aatteellisia arvoja sota heikentää tämän polven mahdollisuuksia myönteiseen suhtautumiseen yhteiskuntaa vallitsevia lakeja ja niiden säätämää oikeusjärjestystä kohtaan. Sota tuo ruumiillistuneen hädän lukemattomiin koteihin. Se aiheuttaa kärsimyksiä, joiden vaikutus rasittaa yhteiskuntaa vuosikymmeniä sodan päättymisen jälkeenkin. Kodit raunioituvat, perheet hajoavat ja kokonaiset kansanheimot joutuvat mieronteille.

Tarvitaanko muita todistuksia vahvistamaan, että sota sinänsä on rikos, rikos inhimillisyyttä ja vapautta vastaan, rikos itse elämää vastaan? Ilmeisesti ei. Kuin ei myöskään sodan aiheuttaman hävityksen keskellä tarvittane kouraantuntuvampia kokemuksen oppinäytteitä sodan perimmäisistä aiheuttajista, syistä, joita ei suinkaan lopullisesti poisteta vain hirttämällä muutamia satoja, kenties tuhansia sodan pahimpia villitsijöitä, vaan ainoastaan siirtämällä kansojen sisäisen ja niiden keskinäisen kanssakäymisen perusteet taloudellisen ja yhteiskunnallisen kansanvallan sekä todellisen demokraattisen vapauden perustalle.

Tämä toteamus on syytä asettaa taustaksi, kun ryhdymme sotasyyllisyyskysymystä siirtämään päivän puheesta lakitekstiin. On nim. kokonaan eri asia, että me haluamme saada selvyyttä oman maamme osuudesta sotaan. Ellemme näin haluaisi, me kieltäisimme oman yhteiskuntajärjestyksemme oikeutuksen kuin myös sen suojaksi rakennetun parlamentaarisen lainsäädännön sekä oikeusjärjestyksen, puhumattakaan siitä, että me rikoksen ilmaantuessa tämän selvityksen yhteydessä kieltäytyisimme niitä rankaisemasta. Jo tietoisuus siitä, että keskuudessamme on suorastaan valtava joukko kansalaisia, jotka sodan kourissa ovat henkisesti tai ruumiillisesti vaurioituneet, velvoittaa meidät tutkimaan sotaan joutumistamme ja tekemään tämän tutkimuksen tuloksien perusteella tarpeelliset johtopäätökset. En tarkoita tällä joukolla sitä, joka kaiuttimien välityksellä on viime viikkoina tuonut vaatimuksiaan esille, vaan niitä, jotka ovat nähneet tuon alussa mainitsemani ruumiillistuneen hädän astuvan pysyväiseksi asukkaaksi koteihinsa: invaliidit, sotalesket, vanhuudenturvansa menettäneet vanhukset, siirtoväki ja, miksei henkisessä mielessä, rintamilla vuosikausia kamppailleet miehet.

Jokainen, joka todella on kokenut väkivallan sodan muodossa, kammoaa sitä. Hän ei sotaa ja sotasyyllisyyttä ajatellessaan suinkaan hymyile laille ja oikeudelle, koska hänellä on henkilökohtaista kokemusta siitä, mitä merkitsee mielivalta kysymyksissä, joissa vain oikeuden pitäisi puhua. Eikä hän syyllisyydestä ja tuomitsemisesta puhuttaessa riennä väkivaltaisiin uhkauksiin, koska hän on nähnyt, kuinka juuri näin menetellen moni vakaumukselleen uskollinen mies vietiin sodan poikkeustuomioistuimiin, kenttäoikeuksiin.

En halua tässä yhteydessä viipyä kauemmin käsiteltävänä olevan lakiesityksen kahdessa pääperiaatteessa, jotka tekevät sen hallitusmuotomme ja voimassaolevan oikeusjärjestyksemme vastaiseksi, nimittäin takautuvassa lainsäädännössä ja poikkeustuomio-

istuimissa. Niistä ilmeisesti on jo puhuttu ja tullaan asian käsittelyn yhteydessä vielä paljon puhumaan. Totean vain, että kaikissa kansalaisryhmissä, myöskin tämän eduskunnan eduskuntaryhmissä, on aikaisemmissa vaiheissa jyrkästi oltu tämänluontoista esitystä vastaan. Niin myös n. s. kolmen suuren eduskuntaryhmän yhteisessä julistuksessa. On kerta toisensa jälkeen korostettu, että on pysyttäydyttävä voimassa olevan lainsäädännön puitteissa. M. m. hallituksen päämies on useassa yhteydessä ilmaissut tämänsuuntaisen kannan ja sehän merkitsee, että syyllisyyttä on vain sikäli, kuin sen perusteena on tehty rikos.

Onko näin ollen ihme, että sotasyyllisyyskysymyksen tullessa tästä, aikaisemmin juhlallisesti poistetusta laillisuusperiaatteesta ratkaisevalla tavalla poikkeavassa muodossa eduskunnan käsiteltäväksi, että se on herättänyt ei vain kansanedustajissa, vaan myös laajoissa kansalaispiireissä eduskunnan ulkopuolella vakavaa huolestumista, jopa se on ulkomaillakin saanut osakseen poikkeuksellista huomiota. Eikä vain esitys sinänsä, vaan myös hallituksen tapa hankkia eduskuntaryhmien periaatteellinen suostumus esitykselleen, ennen kuin edes sen lopullinen sanamuoto on hallituksessa hyväksytty, puhumattakaan tätä esitystä edeltäneiden laajojen tutkimustuloksien lähemmästä selvittelystä eduskunnalle. Lopputuloksena on, kuten nyt nähdään, että esityksestä on ilmeisesti yhtä monta mieltä kuin hallituksessa on jäseniä. On ilmeisestikin myöhempiä aikoja ajatellen arveluttavaa, että harjoitetaan eduskuntaan nähden painostusta asiassa, joka nähtävästi, kuten hallituksen itsensäkin taholta on lausuttu, on suurimerkityksellisin kaikista välirauhan sopimuksen kysymyksistä. Eikä tätä kiusallista tunnelmaa ole suinkaan omiaan vähentämään menettelytapa niiden taholla, jotka tässä kysymyksessä katsovat olevansa jollakin tavalla etuoikeutettuja kansan asiaa ajamaan. Tämän menettelytavan tendenssinä näyttää olevan täysin lapualaistyylinen tapa yrittää julkisuudessa suoritetulla suoranaisella valhepropagandalla riistää yksityisiltä, itsenäiseen kannanmäärittelyyn pyrkiviltä kansanedustajilta ennakkoon kansalaisluottamus (Vasemmalta: No, no, nuorimies!).

Käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen perusteluissa viitataan välirauhansopimuksen 13 artiklaan ja liittoutuneiden valtojen kuluvan elokuun 8 päivänä tehtyyn sopimukseen, joka koskee sotarikollisten tuomitsemista kansainvälisessä tuomioistuimessa. Välirauhansopimuksen mainitun artiklan mukaan Suomi on sitoutunut yhteistoimintaan liittoutuneiden kanssa sotarikoksista syytettävien henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi. Liittoutuneiden valtojen tekemästä sopimuksesta taas kävi ilmi, että sotarikoksiin luetaan m. m. rikokset rauhaa vastaan.

Ensimmäinen kysymys, mikä hakematta tulee mieleen, on, mitä yhteistoimintaa liittoutuneiden kanssa hallituksen esitykseen sisältyy. Onko mitään muita ohjeita kuin vain mainitut sopimuskohdat, jotka tarkemmin määrittelevät tämän yhteistoiminnan käytännöllisen luonteen? Jos on, pitäisi niistä antaa eduskunnalle tietoja, koska hallituksen esitys muussa tapauksessa joutuu hyvin vierivälle pohjalle, niinkuin seuraavassa pyritään osoittamaan.

Kansainvälisen oikeuden mukaan sota on määrätyissä tapauksissa oikeudenmukainen. Näin on asianlaita m. m. silloin, kun valtio käy sotaa puolustaessaan itseään oikeudetonta hyökkäystä vastaan. Tähän periaatteeseen myös näyttää liittoutuneiden valtojen edellä mainittu sopimus pohjautuvan. Siinä tarkoitetaan „rikoksella rauhaa vastaan", hyökkäyssodan tai sellaisen sodan alkamista, joka on ristiriidassa „kansainvälisten sopimusten" kanssa. Kun hallituksen esityksen perusteluissa mainitaan elokuun 8 päivänä tehty sopimus, olisi järjen mukaan myös pitänyt mainita tämä määritelmä, koska sopimuksesta muutoin voi tulla aivan virheellisiin loppupäätelmiin. Että hallitus itse on huomioinut tämän keskeisen seikan, käy ilmi esityksen aikamääritelmistä, joissa puhutaan vain 1941 alkaneesta sodasta, t. s., hallitus katsoo, ettei sotamme 1939—1940 ollut hyökkäyssota, kuten myös Kansainliitto aikoinaan totesi. Toisaalta taas ei hallitus luonnollisestikaan ole voinut päättää meidän sotamme luonteesta, koska se niinkuin koko Suomen kansa on jäävi omassa asiassaan. Tämä ratkaisu luonnollisesti kuuluu kansainväliselle elimelle.

Kun hallituksen esityksen tarkoituksena on saattaa rangaistukseen ne henkilöt maassamme, jotka ovat tehneet itsensä

„ratkaisevalla tavalla" syypäiksi sotarikoksiin, siis kansainvälisen tulkinnan mukaan „rikoksiin rauhaa vastaan", merkitsee se, että suomalaisessa tuomioistuimessa ryhdyttäisiin tutkimaan ja tuomitsemaan henkilöitä kansainvälistä oikeutta vastaan tehdyistä rikoksista. Tällainen menettely on paitsi perustuslakiemme vastainen myös vastoin kansainvälisen oikeuden ja oman sisäisen oikeutemme periaatteita. Lisäksi se käytännöllisestikin on niin muodotonta menettelyä, että on ihmeteltävä, kuinka hallitus on voinut tällaisen esityksen eduskuntaan tuoda. Sotasyyllisyyttä koskevan tutkimuksen toimittamisen ensimmäisiä edellytyksiähän olisi mahdollisuus tutustua niihin kansainvälisiin sopimuksiin, jotka ovat liittoutuneiden hallussa ja joista useimmat sitäpaitsi ovat salaisia. Tuomion langettaminen taas edellyttäisi ulkomaisten valtiomiesten kuulemista todistajina j. n. e., jos halutaan todella selvittää sotaan syyllisyyttä ja tuomita vain ja juuri ne henkilöt, jotka todella voidaan lukea sotarikollisiksi. Ellei näin voida tehdä, on koko menettely pelkkää ilveilyä, jota varten ei olisi välttämätöntä perustaa edes tuomioistuinta.

Sotarikollisten t. s. heidän kanssaan samaistettujen sotaansyyllisten syyllisyyden toteaminen kuuluu näin ollen kansainväliselle tuomioistuimelle, koska vain sellainen voi suorittaa tutkimuksen tuloksin, jolloin voidaan puhua oikeudellisesta menettelystä. Ja juuri senvuoksihan liittoutuneet kansakunnat ovat perustaneetkin kansainvälisen tuomioistuimen sotarikollisten tuomitsemista varten. Jos me itse ryhtyisimme kansainvälisen oikeuden piiriin kuuluvan oikeudenkäytön harjoittamiseen, olisiko meillä silloin vakuus siitä, että me näin täyttäisimme liittoutuneiden vaatimukset? Meillähän ei liene sopimusta — sellaista ei ainakaan ole tähän mennessä eduskunnalle ilmoitettu olevan — liittoutuneiden kanssa siitä, että suomalaisen tuomioistuimen antama tuomio olisi kansainvälisesti sitova. Toisin sanoen tällainen tuomio ei sovittaisi asianomaisen tuomitun sitä rikosta, jonka hän on tehnyt kansainvälistä oikeutta vastaan, koska meidän tuomiomme voi olla vain rikkomuksesta omaa maata ja kansaa ja sen oikeusjärjestystä vastaan. Mikä estää, että syytetty ja tuomittu sen lisäksi joutuvat tuomittavaksi kansainvälisessä tuomioistuimessa ja meidän menettelymme siten joutuisi kerrassaan lapselliseen valoon. Eikä meidän antamallamme tuomiolla ole suinkaan ulospäin riittävää auktoriteettia. Korkeintaan se tyydyttäisi vain siinä tapauksessa, että rangaistukset sattuisivat kohdistumaan juuri niihin henkilöihin, joita liittoutuneet, lähinnä Neuvostoliitto, pitävät sotarikollisina. Ja tämä taas merkitsee sitä, että meidän olisi ennakolta tiedusteltava liittoutuneilta, keitä on pantava syytteeseen. Edelleen luonnollisesti tällainen menettely on tyydyttävä vain siinä tapauksessa, että rangaistukset todetuissa syyllisyystapauksissa vastaavat niitä rangaistuksia, joita kansainvälinen tuomioistuin vastaavissa tapauksissa langettaa. Ellei näin tulisi tapahtumaan, olisi koko menettely turhaa ja aiheuttaisi ulkopoliittisesti enemmän haittaa kuin hyötyä. Onhan otettava huomioon, ettei nyt ole kysymys vähäisistä rikkomuksista, vaan tosiaan sotarikoksista, jolloin rangaistukset eivät suinkaan voi olla verrattavissa niihin, joista oli kysymys henkilöiden tuomitsemisesta valtakunnanoikeudessamme. Silloinhan oli kysymys ainoastaan joistakin muodollisista laiminlyönneistä, virkarikoksista, joka on kokonaan asia erikseen.

On vielä huomioitava eräs puoli hallituksen esityksessä. Esitys ei suinkaan sulje pois mahdollisuutta, että tuomio sotasyyllisyydestä olisi ainoa. Syytettyhän voidaan lisäksi tuomita valtakunnanoikeudessa, jos hän on sotasyyllisyytensä lisäksi tehnyt rikkomuksia tai laiminlyöntejä, joista rankaiseminen kuuluu valtakunnanoikeudelle. (Hornborgin komitean jäsenten Pekkalan ja Ruudun käsityksen mukaanhan näittenkin rikosten joukossa on muutamia sangen raskauttavia.)

Hallituksen esityksen hyväksyminen merkitsee siis sitä, että me otamme tehtäväksemme langettaa tuomio, joka ei meille voi kuulua ja johon meillä ei ole edellytyksiä. Ei voi tulla muuhun kuin siihen lopputulokseen, että tällainen oikeudenkäynti muodostuisi tosiaan huvinäytelmäksi.

Kun sotasyyllisyyskysymys nyt on ratkaistavana, on siinä meneteltävä kansainvälisten säännöksien ja sopimusten edellyttämällä tavalla sekä niin, ettei tunne

kumoa järkeä meille myöhemmin epäedullisella tavalla. Me täytämme nimenomaisesti välirauhansopimuksen velvoitukset, jos me yhteistoiminnassa liittoutuneiden valtojen kanssa annamme kaiken apumme sotaan syyllisten pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi. Tämä on meille mahdollista. Se merkitsee myös ennen kaikkea tutkimuksen toimittamista siitä, keillä henkilöillä meidän oikeutemme mukaan on ollut mahdollisuus ratkaisevalla tavalla vaikuttaa sotaan joutumiseemme. Me voimme siis tutkia asian muodollisen puolen ja toimittaa tutkimusasiakirjat liittoutuneille niitä toimenpiteitä varten, joihin he katsovat olevan syytä ryhtyä. Mikäli meidän ja liittoutuneiden tutkimukset osoittavat, että määrätyt sodanaikaiset johtomiehemme ovat tehneet itsensä syypäiksi sotarikoksiin, on luonnollista, että heidät pannaan syytteeseen ja tuomitaan siinä järjestyksessä kuin tällä hetkellä voimassaolevat kansainväliset säännökset edellyttävät, t. s. kansainvälisessä tuomioistuimessa. Jos meidän toimittamamme tutkimus edelleen osoittaa, että asianomaiset ovat lisäksi rikkoneet meidän sisäisiä lakejamme vastaan, kuten on ilmoitettu tapahtuneen, on heidät luonnollisesti sen lisäksi tuomittava näistä rikoksista laillisessa järjestyksessä valtakunnanoikeudessa tai siinä oikeudessa, johon asia lakiemme mukaan kuuluu. Tällainen menettely täyttää ne vaatimukset ja vastaa niitä periaatteita, jotka ilmenevät hallituksen esityksen perusteluissa mainitun välirauhansopimuksen 13 artiklasta ja liittoutuneiden äskettäin tekemästä kansainvälistä tuomioistuinta tarkoittavasta sopimuksesta.

Olen edellä kosketellut seikkoja, jotka liittyvät kysymykseen, voimmeko me hallituksen esityksen kautta toteuttaa liittoutuneiden kansakuntien tekemien sopimuksien ilmaisemaa tahtoa. Kuten tästä esityksestä ilmeisestikin on voinut päätellä, lopputulos jää kielteiseksi. Uhraamalla voimassaolevan lainsäädäntömme ja oikeusjärjestyksemme me emme pääsisi sen parempiin tuloksiin kuin että nykyinen hallitus mielivaltaisesti asettaisi joitakin henkilöitä syytteeseen ja tuomittaviksi, vaikkei millään suomalaisella tuomioistuimella ole kuitenkaan mahdollisuutta tuomita kansainvälisen tuomioistuimen valtuuksin ja vaikutuksin. Me voimme tuomita niistä rikoksista, joita on tehty Suomen lakia vastaan, kun rikokset kansainvälistä oikeutta, t. s. rikokset rauhaa vastaan on tuomittava kansainvälisessä oikeusistuimessa.

Ja lopuksi vain reunahuomautus. Onko asia todella niin, ettei meidän maassamme muilla ole ollut sotaan ratkaisevalla tavalla vaikutusta kuin hallituksen jäsenillä. Kuinka on ylimmän sodanjohtomme laita esimerkiksi. Jos kerran poikkeamista laillisesta järjestyksestä edes esitellään, niin pitäisi kai kuitenkin pitää kiinni periaatteesta, että jokainen, jolla on ollut mahdollisuus vaikuttaa ratkaisevalla tavalla maan asioihin sodan aikana, joutuu edes tutkimuksen kohteeksi. Se on kansan oikeuskäsityksenkin alkeellisin edellytys. Muutoin me olemme mielivaltaisuuden hirmuisessa ristiaallokossa, josta on vaikea selvitä. Ja missä muuten viipyy kansan pyytämä selvitys maamme joutumisesta sotaan vuodesta 1938 alkaen, josta on niin paljon puhuttu, mutta jota ei ole siitä huolimatta saatu.

Sotasyyllisyyskysymys on ratkaistava. Meidän on täytettävä välirauhansopimuksen 13 artiklan määräykset. Mutta meidän on tehtävä se niin, että myös nautimme senjälkeen liittoutuneiden kansakuntien ja Suomen kansan rehellisen vakaumuksen mukaista luottamusta.

Edellä esitetyn perusteella minä puolestani ilmoitan eduskunnan pöytäkirjaan, etten katso voivani myötävaikuttaa hallituksen tähän esitykseen sisältyvän ehdotuksen hyväksymiseen.

Ed. Kirra: Herra puhemies! — Kun hallituksen nyt esillä oleva esitys merkitsee mitä vakavimmin Suomessa voimassaolevan oikeusjärjestyksen muuttamista, niin lienee eduskunnan jäsenillä oikeus tehdä hallitukselle pari kysymystä. Minä pyysin tämän puheenvuoron saadakseni esittää nämä kysymykset herra pääministerille. Mutta valitettavasti hän juuri äsken täältä poistui. Mutta minä kuitenkin ne tässä esitän siinä toivossa, että hallitus saa ne siitä huolimatta tietoonsa. Ne kuuluvat:

1) Miksi lain ulottuvaisuus on esitetty alkamaan vasta vuodesta 1941, vaikka Suomi joutui sotaan jo vuonna 1939?

2) Hallitus asetti viime helmikuussa n. s. Hornborgin komitean tutkimaan Suomen ulkopolitiikkaa ja sotaan johtaneita asioita vuodesta 1938 alkaen. Miksi ei tämän komitean mietintöä ole jaettu eduskunnan jäsenille

Kun me joudumme käsittelemään näin vaikeata ja vakavaa asiaa, olisi ehdottoman välttämätöntä, että kaikki mahdollinen asiantuntemus tietoomme annettaisiin. Ja kun me nyt, niinkuin herra pääministeri eräässä täällä pitämässään aikaisemmassa puheessa esitti, elämme „vapauden ajassa," ei kaiketi ole tarpeellista ja sopivaakaan salata eduskunnalta asioita, jotka voivat olla tarpeelliset tämän tärkeän kysymyksen käsittelyssä.

Minä olen muuten sitä mieltä, että tästä sotasyyllisyyskysymyksestä on meillä nostettu aiheeton hälinä. Siitä on tehty aivan tarpeettoman suuri numero. Eihän meillä ole sotasyyllisiä siinä mielessä, kuin muissa maissa, esim. Norjassa, tällä hetkellä syytetään. Sen kai käsittää jokainen tavallinen kansalainen. Eiväthän nämä miehet, joiden kimppuun tällä esityksellä pyritään, ole tehneet mitään sellaista kuin esimerkiksi Norjassa, Tanskassa qvislingit y. m. s. ovat tehneet. Siellähän vihollisen hyökättyä maahan ja mahdollisesti jo sitä ennen nämä herrat avustivat maahan hyökkäävää vihollista. Ei suinkaan löydy vasemmistonkaan penkeiltä yhtään henkilöä, joka voisi syyttää entistä tasavallan presidentti Rytiä tai muita samantapaisista rikoksista (Vasemmalta: Kenen toimesta saksalaiset tuotiin tähän maahan?). Kyllä minä luulen, että ne henkilöt on haettava muualta kuin näiden syytettyjen joukosta (Vasemmalta: Entä kuolemantuomioiden allekirjoittajat? Saksalaisethan ovat meidän vihollisiamme!)

Tässä ei ole kysymys, niinkuin jo mainitsin siitä, ettemme tahtoisi täyttää rauhansopimuksen 13 artiklaa. Siitä ei ole minkäänlaista erimielisyyttä, sillä mehän olemme valmiit siihen, että mikäli meidän maassamme sotarikollisia tai -syyllisiä lakiemme mukaan on, asetettakoon voimassaolevien lakien mukaan syytteeseen, mutta ellei niitä ole, niin täytyykö meidän tekemällä ryhtyä näitä rikollisia tekemään (Eduskunnasta hilpeyttä). Täällä jo ed. Heljas myöskin huomautti maalaisliiton ryhmän mielipiteestä siinä suhteessa, että silloin kun täällä välikysymykseen vastattiin — — minäkin m. m. yhdyin yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymiseen, tein sen siinä vahvassa uskossa, että hallitus tarkoittaa noudattaa nykyään voimassa olevia lakeja ja niiden perusteella etsiä ja rangaista mahdollisia sotasyyllisiä. Ei silloin ollut aavistustakaan siitä, että täällä ruvetaan tekemään tällaisia poikkeuksellisia lakiehdotuksia, jotka syvästi loukkaavat vanhaa, vuosisatoja voimassa ollutta oikeusjärjestystä tässä maassa (Vasemmalta: Silloin vielä luultiin voitavan kiertää sopimuksen täytäntöönpano!). — Ei tässä ole kysymys mistään kiertämisestä. — Näin ollen siis minä katson, että tämä lakiehdotus on täysin aiheeton eikä se ole vain aiheeton, mutta se on vaarallinen ja se on myöskin häpeällinen.

Täällä ed. Kuusinen viittasi siihen, että ei tämäkään esitys häntä tyydytä eikä hänen ryhmäänsä, ja siitä puheesta kävi selville, että tämä esitys olisi tasavallan presidentin esitys. Mutta mikäli minä olen saanut tietää, niin valtioneuvoston enemmistö on tämän lakiehdotuksen hyväksynyt, joten ei siinä ole herra tasavallan presidentillä yksinomaan syytä. Mutta minun täytyy sanoa, että ed. Kuusisen puheesta kävi jo selville, hän hyvin painokkaasti huomautti siitä, että esim. tuomioistuimiin, niin kauan kuin niitä meillä vielä on, siis laillisiin tuomioistuimiin ja tuomareihin ei voida yleensä luottaa. Onko siis todella tarkoitus alkaa tällä esityksellä nyt se sarja, jolla sitten pyritään muuttamaan meidän oikeusjärjestystämme vanhaa perustuslakia ja yleensä myöskin oikeustapoja ja lähteä jollekin aivan uudelle, kestämättömälle pohjalle. Minä epäilen, että ne, jotka tätä innokkaasti ajavat, ajavat myöskin muita tarkoituksia, ei ainoastaan saattaa Suomelle etua rauhanneuvottelussa, mutta he pyrkivät joihinkin hämäräperäisiin tarkoituksiin.

Minä nyt toivoisin, että perustuslakivaliokunta syventyy tähän asiaan hyvin perusteellisesti, ja myöskin, että hallitus antaa eduskunnan ja valiokunnan rauhassa työskennellä eikä harjoita painostusta. Täällä ed. V. Leskinen on jo äskettäin mainninut siitä, johon minun täytyy yhtyä, että tässä on harjoitettu sopimatonta painostusta ja tahdottu eduskuntaryhmiä jo etukäteen painostaa määrättyyn tarkoitukseen, saada määrätty määrä kannatusta tälle

lakiehdotukselle. Kyllä meidän täytyy, niin kauan kuin me tässä kamarissa olemme ja niin kauan kuin meillä on vielä perustuslakia jälellä, vapaasti saada tämä asia käsitellä ilman minkäänlaista painostusta ja peloittelua ja katsoa, mitä tässä on Suomen kansalle ja koko maamme tulevaisuudelle oikein, joten minä toivon, että valiokunta ja eduskunta saa rauhassa työskennellä ja ottaa sen kaiken mahdollisen asian tuntemuksen, mitä tässä vaikeassa asiassa tarvitaan, eikä hallituksen taholta eikä myöskään torikokousten taholta tässä asiassa toimita eikä harjoiteta sitä painostusta, mitä, ikävä kyllä, tähän saakka on tapahtunut.

Ed. Lepistö: Herra varapuhemies! Yhdyn täydellisesti siihen lausuntoon, jonka täällä esitti sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puheenjohtaja ed. Peltonen. Haluan alleviivata, että sotasyyllisyyskysymys on saatettava ratkaisuun ja sellaisessa laajuudessa, että asia saadaan pois päiväjärjestyksestä.

Käsitykseni mukaan on olemassa kaksi ratkaisumahdollisuutta. Ensimmäinen: maan lakien mukaan tapahtuva, oikeusjärjestyksen pohjalla tapahtuva ratkaisu, jolloin syytteen ja tuomion perustana on tapahtunut rikos. Jos sotasyyllisyyskysymys tällöin ei ratkeaisi liittoutuneita kansoja tyydyttävästi, tulisi meidän, kuten täällä on esitetty, välirauhansopimuksen 13 artiklan mukaisesti yhteistoiminnassa avustaa heitä maamme sotasyyllisten tuomitsemisessa. Toinen tie on hallituksen esittämä poliittisen tarkoituksenmukaisuuden linja, jossa hallitus haluaa täyttää välirauhansopimuksen 13 artiklan ja jolloin kysymys joudutaan ratkaisemaan, kuten täällä on osoitettu, maamme oikeusjärjestyksestä poikkeavalla tavalla.

Sosialidemokraattisessa eduskuntaryhmässä haluttiin, kuten ed. Peltonen mainitsi, lyhyttä miettimisaikaa sekä saada puolueneuvostomme kanta kysymykseen, sillä me sosialidemokraatit olemme eräissä suhteissa vanhoillisia, ehkäpä se leimataan taantumukselliseksi. Meillä on vanha käytäntö, että suurissa ja vaikeissa kysymyksissä pyritään ratkaisu siirtämään puolueessamme mahdollisimman leveille harteille, se on, määrääville puolue-elimille. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä näin ollen halusi tämän kysymyksen ratkaisun, joka on maamme kannalta suuri ja vaikea kysymys, puolueemme korkeimman elimen puoluekokouksen väliajalla, puolueneuvoston ratkaistavaksi ja tällöin saatavaksi lopullisesti sosialidemokraattien kanta. Ryhmäämme vaadittiin kuitenkin ennakkoon hyväksymään hallituksen esitys ja tällöin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän pöytäkirjat viime keskiviikolta tämän kuun 15 päivältä kertovat ainutlaatuisesta menettelystä parlamenttimme historiassa, joka sietää pöytäkirjaan merkitä. Tällöin siis vaadittiin ennakkoon meiltä hyväksymistä hallituksen esitykselle, joka ei vielä edes muodollisestikaan ollut valmis ja jota ei yksikään ryhmän jäsen ollut nähnyt. Pääministeri uhkaa eroamisella, ellei suunniteltua esitystä määräaikaan mennessä hyväksytä ja täten aiheuttaa nykyisissä oloissa erittäin vaikean kriisin. Täten saatettiin asia jo ennakkoon pakkotilaan. Me olisimme halunneet tutkia ja neuvotella hallituksen kanssa eikö mitään muuta ratkaisumahdollisuutta löytyisi, jolla voitaisiin tyydyttää kansan oikeustajunta sekä välirauhan 13 artiklan ehdot.

On valitettavaa, että asia saatettiin heti pakkotilaan ja riistettiin muunlaiselta ratkaisulta harkintamahdollisuus. Hallitus ottaa näin ollen raskaan vastuun historian edessä. Pääministerillämme kyllä lienee ollut paljon huolia viime aikoina. Ikävä on, että olemme mahdollisesti joutuneet näin ollen lisäämään vielä kiven pääministerin raskaaseen kuormaan. Mutta tästäkään huolimatta en ole voinut olla näitä huomautuksia tekemättä. Tästä on löydettävissä myöskin se syy, minkä vuoksi kolme sosialidemokraattista kansanedustajaa viime torstaina kävi tasavallan presidentille mielialansa ilmaisemassa mitään toivomuksia ja pyyntöjä esittämättä. Onko yksityisellä kansanedustajalla tällaiseen oikeutta, sitä näyttää tämä meidän uusi demokratiamme epäilevän, koska asiasta on paisuttamalla paisutettu suuri juttu.

Kun sotasyyllisyyskysymys joutuu ratkaisuun todennäköisesti hallituksen esityksen pohjalla, niin on toivottava, että perustuslakivaliokunnassa kiinnitetään vakavaa huomiota esityksen yksityiskohtiin ja pyritään sitä korjaamaan edes niiden rajoitettujen mahdollisuuksien mukaan, mitä sillä on olemassa, lähemmäksi oikeusperiaatetta.

Tällöin on korostettava, että syytteeseen on asetettava kaikki ne henkilöt ja piirit, jotka ovat ratkaisevalla tavalla vaikuttaneet maamme joutumiseen sotaan, sekä ettei laissa jätetä hallitukselle harkintavaltaa, ketä syytteeseen asetetaan, ketä ei. Näihin seikkoihin haluaisin erikoisesti perustuslakivaliokunnan kiinnittävän huomiota.

Ed. J. Raatikainen: Herra puhemies! Välirauhansopimuksen allekirjoittamisesta on pian kulunut vuosi umpeen. Siitä lähtien on sanotussa sopimuksessa mainittu sotarikollisuuskysymys ollut milloin vilkkaamman, milloin rauhallisemman keskustelun alaisena sekä eduskunnassa että sen ulkopuolella. Siitä lähtien on mainitun välirauhansopimuksen sotarikollisia koskeva 13 artikla ollut voimassa saman sisältöisenä tähän päivään asti ja siitä lähtien on eduskunnan luottamusta nauttivalla hallituksella ollut valta ja velvollisuus hoitaa tämä kysymys pois päiväjärjestyksestä sanotun sopimuksen edellyttämällä tavalla.

Jotta voisimme vakuuttua siitä, että asia on näin, on syytä palauttaa mieliin, että eduskunnassa kaikkien ryhmien taholta ja kaikissa yhteyksissä on aina korostettu sitä, että kun välirauhansopimus on tehty, on sitä myös noudatettava ja sen ehdot täytettävä, niin raskailta kun ne saattavat tuntuakin. Sopimuksen tulkinnanvaraisista kohdista on molempien asiapuolten kesken neuvoteltava ja epäselvät kohdat selvitettävä, mutta sopimuksen tulkinnassa saatujen selvitysten jälkeen on sopimusta noudatettava. Kun nykyinen hallitus esitti eduskunnalle ohjelmajulistuksensa, niin siinä erikoisesti korostettiin välirauhansopimuksen tinkimätöntä täyttämistä, ja eduskunta hallituksen ohjelman yksimielisellä hyväksymisellään antoi hallitukselle valtakirjan hoitaa kaikki välirauhanehtoihin sisältyvät asiat hallituksen ohjelmassa mainitulla tavalla. Hallituksen epäröidessä ja viivytellessä asian ratkaisua tuli mainittu sotasyyllisyyskysymys välikysymysteitse käsiteltäväksi ennen eduskunnan kesälomalle lähtöä. Kuten täällä ed. Kuusinen jo puheenvuorossaan mainitsi hallituksen vastauksen hyväksymisellään eduskunta jälleen antoi hallitukselle valtakirjan asian hoitamiseksi välirauhansopimuksen edellyttämällä tavalla.

Mistä sitten on johtunut, ettei hallitus tämän 11 kuukauden aikana ole kiirehtinyt asian ratkaisuun ennenkuin nyt viime tingassa ja suurella kiireellä, siitä ei ole missään yhteydessä hallituksen taholta annettu selvitystä. Kaikkialla on käsitetty, että asian pitkittäminen tuo esille monia vaikeuksia, jotka eivät millään tavalla ole olleet omiaan helpottamaan kysymyksen ratkaisua. Niinpä voidaan todeta, että hallituksen viivyttely asiassa on tuonut esille torikokoukset äärimmäisine vaatimuksineen, se on tuonut mukanaan välirauhanehtojen aikaisemmasta poikkeavan uuden tulkinnan, ja se on tuonut asian käsittelyyn muutakin hankausta, joka ei ole ollut omiaan lisäämään eduskunnan ja hallituksen välistä luottamuksellista suhdetta.

Tämä asia on ollut pakko ottaa puheeksi tässä yhteydessä sen vuoksi, että eräällä taholla on sekä kotimaassa että tietojeni mukaan myös laajalla alalla ulkomailla levitetty sellaista erheellistä tietoa, että kolme nimeltä mainittua sosiaalidemokraattista kansanedustajaa aivan viime vaiheessa on estänyt sotasyyllisyyskysymyksen esille tulemisen sekä hallituksessa että eduskunnassa. Kovin valitettavaa on se, jos vielä peruuttamattomat sanomalehtitiedot pitävät paikkansa, että tuollaista väärää tietoa on auttanut leviämään valtioneuvoston jäsen. Hallituksen jäsenen, jos kenen, pitäisi toki tietää, että jo 11 kuukautta on ollut hallituksen käsissä avain asian hoitamiseksi pois päiväjärjestyksestä. Jollei hallitus ole tätä avainta voinut tai tahtonut käyttää, ei se toki voi olla yksityisen kansanedustajan tai eräiden piirien syytä, kuten on pyritty väittämään. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän eräänkertainen enemmistö oli sitä mieltä, kuten täällä ed. Peltonen ja ed. Lepistö lausunnoissaan ovat osoittaneet, että asiassa olisi ollut saatava sen verran miettimisaikaa, että puolueen korkein toimielin, puolueneuvosto, olisi voitu kutsua koolle määrittelemään kantansa tässä oikeusperiaatteellisesti tärkeässä kysymyksessä. Tämä olisi ollut sitäkin välttämättömämpi kun eduskuntaryhmille ministerien antamat tiedot hallituksen esityksen sisällöstä osoittivat esityksen huomattavassa määrässä poikkeavan siltä linjalta, jolle hallituksen ohjelmassa ja annettujen vakuuttelujen mukaan esityksen aikaisemmin piti rakentua, eikä hallituksen taholta missään yhteydessä riittävän selvästi sanottu, miksi tällainen oikeusperiaatteellisesti ratkaiseva muutos on

hyväksyttävä. Kun hallitus oli pitänyt välttämättömänä miettiä asiassa melkein vuoden, olisi ollut kohtuullista sen suostua ryhmän toivomukseen ja antaa edes runsaan viikon miettimisaika eduskuntaryhmälle.

Tämän jälkeen haluan kajota lakiesityksen eräisiin puoliin. Mitä tulee nyt käsiteltäväksi annetun hallituksen esityksen eräisiin periaatteellista laatua oleviin kannanottoihin, niin siinä haluan yhtyä niihin epäilyihin ja muistutuksiin, joita täällä jo eräissä lausunnoissa on esitetty, ja tässä mielessä haluan palauttaa mieliin eräitä tunnettuja tosiasioita.

Kun hallitus ryhtyi välirauhansopimuksen 13. artiklan perusteella selvittelemään sotarikolliskysymystä, niin tapahtui se noudattaen sanotun välirauhansopimuksen sanamuotoa. Hallituksen taholta selvitettiin, että on tehtävä ero sotarikollisten ja sotasyyllisten välillä. Edelliset tutkitaan ja tuomitaan rikoslakiemme mukaan ja jälkimmäisiä syytetään sotaan johtaneesta politiikasta laillisissa tuomioistuimissa ja rangaistaan voimassaolevien lakien mukaan. Ei ollut aihetta epäillä, etteikö hallitus olisi jo siinä vaiheessa selvittänyt itselleen sanotun välirauhansopimuksen 13 artiklan tulkinnan ja sen olevan sopusoinnussa toimenpiteidensä kanssa. Ne hallituksen toimenpiteet sotarikollis- ja sotasyyllisyysmyksen hoitamisessa voimassaolevien lakien mukaan saivat laajojen piirien hyväksymisen sekä eduskunnassa että sen ulkopuolella, ja oli syytä luulla, että tätä tietä tultaisiin kulkemaan loppuun asti. Tällaiseen luuloon oli riittävästi aihetta niiden tosiasioiden ja annettujen vakuuttelujen perusteella, joita hallituksen taholta tämän kysymyksen yhteydessä annettiin. Haluan muistuttaa mieliin erään herra pääministerin luona käyneen aikaisemman kolmen sosialidemokraattisen edustajan ja pääministerin kesken käydyn keskustelun, jossa herra pääministeri lausui suunnilleen tähän tapaan, ettei hänen johtamansa hallitus tule antamaan sotasyyllisyyskysymyksessä perustuslakiemme ja voimassaolevan oikeusjärjestyksemme vastaista esitystä. Samassa yhteydessä hän lausui uskovansa, ettei Suomen eduskunta tulisi sellaista hyväksymään-käänkään, jos sellainen esitys annettaisiin. Tosin minulla ei ole tästä keskustelusta tarkkoja muistiinpanoja, jotta voisin aivan samasanaisesti tämän herra pääministerin lausuman tässä teille esittää, mutta asian pääkohdat olivat näin kertomallani tavalla. Siihen sijaan on eräästä myöhemmästä herra pääministerin samasta asiasta lausumasta kannasta tarkka ja täsmällinen teksti. Ohjelmajulistuksessaan tältä paikalta viime huhtikuun 19 päivänä sanoi hallituksen päämies seuraavalla tavalla: „Välirauhanehtojen täyttäminen sen kirjaimen ja hengen mukaisesti sekä epäluulonaiheitten siinä suhteessa poistaminen on ulkopolitiikkamme tärkeimpiä tehtäviä. Sitten kun viime vuosien ulkopolitiikkaan ja sotaan syyllistyvien kysymysten selvitys ja tutkimus on mahdollisimman nopeasti suoritettu, on asianmukaiset johtopäätökset tehtävä voimassaolevia lakeja noudattaen" — olen alleviivannut tämän — „ja harkittava, mihin toimenpiteisiin selvillesaadut tosiseikat antavat aihetta". Hallituksen ohjelma nojautui samoihin aikoihin julkaistun kolmen suurimman puolueen yhteistoimintajulistuksen pohjalle ja sai se, kuten muistetaan, eduskunnan yksimielisen hyväksymisen.

Kun ennen eduskunnan kesälomalle lähtöä käydyn välikysymyskeskustelun jälkeen hallitukselle annettiin luottamuslause ja kun valtakunnanoikeuden kokoonpanoa perusteellisesti uusittiin hallituksen esittämällä tavalla ja nimenomaan sotasyyllisyyskysymyksen hoitamista silmälläpitäen, kuten hallituksen taholta selitettiin, lähti eduskunta kesälomalle vakuuttuneena siitä, että hallitus hoitaa tämän kiusallisen kysymyksen voimassaolevia lakeja noudattaen, kuten se ohjelmajulistuksessaan vakuutti. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Meillä on nyt edessä hallituksen esitys, joka on täysin ristiriidassa voimassaolevien lakiemme kanssa ja joka rakentuu kokonaan toisille perusteille kuin mitä hallitus ohjelmajulistuksessaan vakuutti eduskunnalle neljä kuukautta takaperin tältä paikalta. Mikä hallituksen näin täydelliseen kannanmuutokseen on vaikuttanut, sitä ei asian tähänastisessa vaiheessa ole riittävän selvästi sanottu. Tosin hallituksen esityksen perusteluissa viitataan liittoutuneiden kansakuntien tulkintaan sotasyyllisyyskysymyksessä, ja hallituksemme on ilman muuta omaksunut sen kannan, että tämä lähinnä Saksan sotarikollisia koskeva tulkinta on ulotettava myös meidän aseleposopimukseemme, joka on tehty, kuten on mainittu, jo lähes vuosi sitten. Jos hallituksella tämän yh-

teydessä on muita kuin esityksessä mainittuja perusteluja, niiden tietoon saattaminen voisi kenties helpottaa paljon tämän kysymyksen käsittelyä eduskunnassa.

Yhdyn niihin epäilyihin, joita täällä nyt käsiteltävänä olevan poikkeuslainsäädännön aikaansaamista vastaan on esitetty. Minulla on kuitenkin sellainen käsitys, että hallitus tulee ajamaan esityksensä läpi ja tästä tietoisena haluan kuitenkin kiinnittää lopuksi huomiota esityksen siihen yksityiskohtaan, josta täällä ed. Salminen puheenvuorossaan mainitsi ja johonka mielestäni pitäisi eduskunnassa tehdä tarvittava korjaus. Esityksen mukaan valtioneuvosto ottaa itselleen oikeuden loppukädessä päättää, ketä vastaan tämän lain mukaan on syytteitä nostettava. Näin valtioneuvosto ottaa itselleen asiallisesti vastuun sekä tästä lainsäädännöstä että sen täytäntöönpanosta. Syytteitä nostaessaan voi olla mahdollista, että valtioneuvostossa henkilökohtaiset sympatiat ja antipatiat voivat vaikuttaa päätöksentekoon. Näin voisi mahdollisesti tapahtua, jos tulisi esim. harkittavaksi syytteen nostaminen jotakin sodanaikaisessa hallituksessa ollutta nykyistä valtioneuvoston jäsentä vastaan (Ed. Räisänen: Sano ketä!). Tutkimus sen tietysti osoittaa.

Esittäisinkin perustuslakivaliokunnan harkittavaksi, eikö valtioneuvoston taakkaa ja vastuuta tämän epäilyttävän lainsäädännön aikaansaamisessa ja sen täytäntöönpanossa olisi sikäli kevennettävä, että syytteen nostosta päättäminen valtioneuvostolta poistettaisiin ja se voitaisiin jättää jollekin valtioneuvostoa vähemmin poliittiselle elimelle, esim. jonkinlaiselle tuomarikollegiolle, joka oikeuskanslerin ohella voisi päättää syytteiden nostamisesta.

Toivottavasti hallitus ei panisi vastaan tällaista terveellistä muutosta.

Ed. Jokinen: Herra puhemies! — Eduskunnalle on viimeinkin tullut tilaisuus sanoa vapaasti mielipiteensä so.aan jonka neista kysymyksistä. Kun eduskuntaa koko sodan aika kuljetettiin niinkuin umpivaunussa ja sen tietoon tuotiin vain asioita, jotka hallitus kulloinkin katsoi sotaa vaarantamatta sille mahdolliseksi tuoda, näin ollen menetti eduskunta sodan aikana merkityksensä ja sitä pidettiinkin koossa käsitykseni mukaan vain sen takia, että kansa olisi pysynyt rauhallisena sodan oloissa ja että tällä tavoin olisi voitu sota saattaa suotuisaan päätökseen.

Se lakiesitys, joka nyt on esillä, ei vastaa niitä käsityksiä, joita oikeusperiaatteet vaatisivat, vaan se asettaa vastuun vain muutamien harvojen henkilöiden kannettavaksi, vaikka vastuu minun käsitykseni mukaan olisi asetettava koko itsenäisyytemme ajan suoritettua poliittista taustaa vastaan. Olisihan nurinkurista, että rangaistukseen tuomitaan vain muutamia maamme kansalaisia ja kaikki ne kansalaispiirit, jotka ovat maamme tuohon onnettomaan politiikkaan johtaneet, jäisivät kokonaan rankaisematta ja edes merkitsemättä, että heidän ansiostaan on maamme noudattanut kokonaan väärää politiikkaa. Jos eduskunta todella tahtoo näin humaaninen olla, ettei se vaadi rangaistusta niille johtavissa asemissa oleville fasisteille, jotka ovat maatamme terrorisoineet aina vuodesta 1930 asti, niin se todella on erittäin pitkämielinen. Mutta kuitenkin kaiken oikeuden nimessä olisi sentään perustuslakivaliokunnan ja eduskunnan päätöksen perusteluihin saatava määritelmä siitä, että suurin syy sotiemme alkamiseen on ollut se vihamielinen politiikka, jota maamme on koko itsenäisyytemme ajan Venäjää vastaan harjoittanut. Ellei tätä toteamusta rehellisesti tunnusteta, niin silloin tahdotaan vieläkin salata totuus asiassa. Olkoonkin, että muutamat hallituksessa olevat henkilöt ovat fascismin lumoissa toteuttaneet tuon fascistisen suuntauksen toivomuksia, niin ei se minusta edellyttäisi, että nämä toiset henkilöt jäisivät kokonaan rankaisematta. Kun normaalisina aikoina valtiovalta piti ikäänkuin luonnollisena, että ne kansalaiset, jotka tahtoivat toisenlaista suuntausta maassamme, piti vangita monien vuosien ajaksi vankilaan, ilman, että monen toimenpiteet olivat varsin olemattomia ja vähemmän maallemme vaarallisia, kun nyt on tapahtunut suuri kansallinen onnettomuus ja kun tämä onnettomuus on tapahtunut niiden voimien palveluksessa, jotka mikäli ne olisivat voitollisina sodassa selviytyneet, olisivat saattaneet maallemme orjuuden vapauden tilalle niin on johdonmukaista, että koko kysymys perusteellisesti selvitetään. Demokraattisessa valtiossa pitäisi myöskin kansalaisten saada tietää totuus asiassa. Nyt täytyy kuiten-

kin valittaa, ettei edes Hornborgin komitean mietintöä ole annettu julkisuuteen eikä edes eduskunnan jäsenten tietoisuuteen. Se elin, joka hallituksen esityksen mukaan valitaan sotasyyllisten tuomariksi, omaa minun käsitykseni mukaan siksi suuren arvovallan, että sen haltuun voi uskoa tämän tutkimustyön paljon paremmalla omallatunnolla kuin jonkun muun oikeuslaitoksen käsiteltäväksi. Meillä on oikeuslaitoksemme oikeustajuntaa vastaan paljon muistuttamista viime vuosikymmenen päiviltä, ja aina näihin päiviin asti me olemme monasti voineet todeta, että poliittiset suuntaukset ovat voineet hyvin suuresti vaikuttaa tuomioistuinten päätöksiin. Siitä meillä on Lapuan päiviltä varsin monia tuoreita esimerkkejä. Kuinka voisivatkaan sellaiset oikeuden jäsenet, jotka hengessään näkevät, että sosialismi ja demokratia ovat rangaistavia tekoja, kuinka ne voisivat tuomita toisin ajattelevia kansalaisia. Vaaditaan siis oikeusistuin, joka todella realisesti voi näitä kysymyksiä käsitellä ja myöskin tuomionsa siinä mielessä langettaa. Tämä kysymys on nyt kerta kaikkiaan selvitettävä ei yksin hallituksen, vaan myöskin armeijan ja muiden johtavissa asemissa olleiden kansalaisten kohdalta. Vasta silloin kun kansa on antanut tuomionsa fascismin turmiollisuudesta, voi kansa alottaa todella maassamme uuden ajanjakson. Meillä täytyy pyrkiä siihen, että yhteiskunnassa vastaisuudessa otetaan periaatteeksi inhimillisyys ja moraalinen oikeustajunta. Se on se tie, jota Suomen kansan on vastaisuudessa kuljettava. Sillä ei ole varaa enää natsismin lumoissa eikä kapitalistisen ajattelutavan hengessä suorittaa sen paremmin valtiollisia kuin yhteiskunnallisiakaan tekoja, vaan sen on otettava koko kansan ajatustapa näiden toimenpiteittensä taakse. Tässä mielessä minä toivon, että perustuslakivaliokunta laajentaa lain piiriä sekä lausuu perusteluissaan, että se fascistinen suuntaus, joka maassamme on itsenäisyytemme aikana vallinnut, on ollut turmiollista maamme itsenäisyydelle.

Mitä tulee siihen vaatimukseen, että tätä asiaa olisi vielä pitänyt siirtää, ei se ole minun käsitykseni mukaan oikeudenmukainen. Meillähän on kohta jo kulunut vuosi siitä, kun välirauha tehtiin eikä vielä tähän päivään asti ole tätä kysymystä laajemmassa mielessä esiintuotu. Niissä maissa, joissa liittoutuneet vallat ovat miehitysvaltaa pitäneet, on jo monet ajat sitten oikeudenkäyttö ollut voimassa niitä voimia vastaan, jotka ovat tämän suuren yhteiskunnallisen onnettomuuden maailmaan saattaneet. Kuinka voisikaan Suomi olla yksinään maa, jossa kaikki vanha huono politiikka jäisi tuomitsematta ja kansalaisten tuomio siitä väärästä politiikasta antamatta. Siihen vaatii todella oikeustajunta, siihen vaatii oikeus ja siihen vaatii myöskin maamme tulevaisuus.

Ed. Kuittinen: Herra puhemies! Kun tämä lakiesitys sotasyyllisten rankaisemisesta on eduskunnalle jätetty, niin tässä laissa esitetään perusteluiksi se, mihinkä rauhansopimuksen 13 artikla meitä velvoittaa. On ilman muuta selvää, että me suomalaiset täytämme aina, eli ainakin koetamme täyttää kaiken sen, minkä olemme luvanneet, sillä me tiedämme, ja hyvin käsitämme, että pieni maa, kuten Suomi, ei voi selviytyä sodan vaurioista muuten kuin siten, että se täyttää kaikki sille määrätyt ehdot. Tämä kysymys on ollut jo kauan vireillä. Monet ovat odottaneet hallituksen toimenpiteitä jo ennen tämän lakiesityksen antamista, sillä kansan keskuudessa on kovin monenlaisia ajatuksia tästä vakavasta kysymyksestä.

Sotasyyllisyyskysymys ei kuitenkaan käsitykseni mukaan ole niinkään yksinkertainen kuin ehkä muutamat sitä ajattelevat. Tämä on pieni maa, kuten sanoin ja on kahden suurvallan välissä. Ja tässä ominaisuudessa se on ollut hyvin vaikeassa tilanteessa. Sillä molemmat suurvallat pitivät tärkeänä saada tukikohtia Suomesta pitääkseen puolustuksensa vihollista vastaan niin, ettei vihollinen voi tehdä yllätyksiä.

Kun tämän lakiesityksen mukaan on rangaistava niitä henkilöitä, jotka ovat vaikuttaneet sodan syttymiseen ja olleet vastuunalaisilla paikoilla johtamassa maan asioita kuten esityksestä näkyy, niin on tässä yhteydessä sanottava, että me sosialidemokraattiset työläiset ja kansanedustajat olemme aina vastustaneet sotaa. Jo vuonna 1939 ehdotimme eräässä kokouksessa, silloin kuin asia oli kriitillinen, että myönnetään Neuvostoliitolle osa Karjalan kunnista, Kivennapa ja Terijoki ja pyritään

ystävällisiin suhteisiin Neuvostoliittoon. Tätä meidän kaunista ehdotustamme ei silloin hyväksytty eikä ymmärretty, vaan eräät moittivat meitä kovasti siitä, että olimme sellaista esittäneet. Tämän jälkeenkin on näitä ajatuksia tuotu julkisuuteen useamman kerran, mutta olotila on kai ollut sellainen, että niitä ei voitu sovelluttaa.

Sotapropagandaa ovat meidän maassamme samoin kuin muissakin maissa harjoittaneet oikeistopiirit. Sellaisia oli meilläkin olemassa. Koko itsenäisyyden ajan heillä oli sinä aikana oikein oma järjestönsä, jonka avulla he vuosina 1930—33 pitivät huolta nuorison kasvatuksesta työväkeä vastaan ja kehuivat, kuinka isänmaallinen kansanliike murskaa työväenjärjestöt ja hävittää marksilaisuuden tästä maasta j. n. e. Ne väkivallanteot, joita silloin suoritettiin eduskuntapiirienkin keskuudessa, eivät ole tälle maalle kunniaksi, eivätkä ainakaan rauhoittaneet välejä Neuvostoliiton kanssa.

Sen ajan nuorisolle annettiin väärä tieto todellisuudesta Neuvostoliiton elämästä. Hallituksen esityksen sotasyyllisiä etsiessään pitäisi enempi kallistua sille suunnalle, mistä alkutekijät ovat syntyisin. Silloin olisimme oikealla linjalla. Suomen työväen ystävyys Neuvostoliittoa kohtaan ei ole tämän päivän tulos eikä sotasyyllisyyskysymyksestä johtuva käsite. Jo tsaarivallan aikana 30 vuotta sitten eräät Venäjän työväenliikkeen etumiehet joutuivat maanpakoon Venäjältä ja eräät heistä saivat turvapaikan täällä Suomessa. Suomen työväen myötävaikutuksella, missä heitä silloin huollettiin ja pidettiin ystävinä kuten kulttuurikansan velvollisuuteen kuuluu. Tämä on selvä todistus siitä Suomen kansan todellisesta mielialasta, mitä täällä kansan keskuudessa on ennenkin ollut ja tulee edelleenkin olemaan kaikkia vääryyttä kärsiviä kohtaan.

Me karjalaiset siirtoväkeen kuuluvat olemme menettäneet kotimme ja kontumme, jotka meille ovat olleet rakkaita, koska niiden ympärillä olemme koko elämämme viettäneet ja sieltä leipämme hankkineet. Kaikesta tästä huolimatta, mitä meille on tapahtunut, me kuitenkin pidämme hyvien ystävyyssuhteiden palauttamista paljon tärkeämpänä siitä syystä, että me kaikki Karjalan vähävaraiset ymmärrämme hyvin, että ainoastaan hyvien suhteiden palauttaminen naapurimaihin suurvaltoihin on se tie, jota pitkin voi vapaasti kulkea, jonka ympärille pysyvä elämä pienten kansojen keskuudessa voidaan rakentaa.

Välirauhan sopimuksen toinen allekirjoittaja on mahtava Iso-Britannia, jonka toivomuksia on täällä Suomessa sosialidemokraattisen työväestön keskuudessa opittu kuulemaan ja noudattamaan, sillä heidän esityksensä ja elämänsä ovat perustuneet kansanvaltaiseen hallitusmuotoon, joka on myöskin meidän periaatteemme ja jota me aina olemme pitäneet pyhänä. Jos niistä joskus on ollut pakko poiketa, niin silloin siinä on ollut varmasti sellainen este, jota ei ole voitu jostain toisesta, paljon suuremmasta syystä toteuttaa, mutta hyvän tahdon puutetta, sen vakuutan, ei ole koskaan ollut. On ilman muuta selvää, että vilpitön halu tämän suuren kulttuurikansan ystävyyteen on koko Suomen kansan keskuudessa aina ollut ja tulee edelleenkin olemaan. Kun tässä maassa kymmenen vuotta sitten eräät piirit kiihkoilivat nuorison kasvatuksesta ja vaativat saksankielen asettamista ensi tilalle oppikouluissa, niin me sosialidemokraattiset kansanedustajat jo silloin jyrkästi vastustimme sitä käsitystä ja esitimme englanninkielen saksankielen tilalle. Perustelumme johtui siitä käsityksestä, joka meillä silloin oli, että Englanti on sivistys- ja kulttuurikansa ja tulee olemaan maailman valtiaana tulevaisuudessa samalla tavalla kuin nyt on käynyt, että Venäjä ja Englanti määräävät Euroopan kohtalon. Tämän tiedon parhaiten saavat ne edustajat, jotka epäilevät näitä asioita, tutkimalla eduskunnan pöytäkirjoja vuosilta 1935 ja 1936.

Se onnettomuus, mikä meille tässä on tapahtunut, on käsitykseni mukaan suurelta osalta johtunut siitä, että eräät henkilöt ovat väärinarvioineet tilanteen, millä tavalla maailman kehitys tulee tapahtumaan. Mutta maan itsenäisyyttä ja sen vapautta on varmasti tarkoitettu näissä pyrkimyksissä. Siitä ei kai liene erimielisyyttä kansan keskuudessa olemassa. Mitä tahallisiin lainrikkomuksiin tulee ja rikollisiin tekoihin, niin niitä emme ole koskaan puoltaneet emmekä puolla tänäkään päivänä. Henkilöt, jotka poikkeavat laista ja hyväksytyistä periaatteista

tai ovat toimineet omavaltaisesti ylittämällä valtuuksia, saakoot vastata siitä, mitkä ovat olleet ne syyt, jotka ovat pakottaneet heidät niin tekemään, sillä kansainvälisiä oikeusperiaatteita on aina noudatettava, muuten ei pienten kansojen olemassaolo ole koskaan turvattu.

Kansanedustajain keskuudessa on ollut epäselvyyttä siitä, minkä tähden Hornborgin komitean mietintöä ei ole edustajille jaettu, että edustajat olisivat voineet tutustua näihin asiakirjoihin ja sen jälkeen laatia niistä oman vakaan käsityksensä, millä tavalla asiat tutkimusten jälkeen ovat olleet.

Kun hallitus ja eduskunta ovat saaneet tämän asian ratkaistavakseen, niin on hyvin suotavaa, että tällä lailla tehdään oikeutta kaikille Suomen kansalaisille samalla tavalla ja rangaistus kohdistetaan vain sinne, mistä sodan juuret ovat alkunsa saaneet, välittämättä siitä, kuka henkilö on kysymyksessä. Samalla olisi myös ymmärrettävä sitä, minkälaisessa maantieteellisessä asemassa olemme olleet. Esimerkiksi Baltian maista on meillä ollut murheellinen näky. Siellähän on sodan vyöryt hävittäneet maata kolme eri kertaa ja tämäkin on yksi tekijä, joka reunavaltioissa on otettava huomioon silloin kun tuomioita langetetaan sotarikollisista.

Kun nyt valiokunnat joutuvat käsittelemään tätä asiaa, niin olisi syytä tarkoin harkita kaikki puolet asiasta niin, että laki saisi sellaisen muodon ja sisällön, ettei tämän lain avulla jouduta tuomitsemaan niitä, jotka eivät ole tosisyyllisiä. Aikaisempi esimerkki osoittaa, kuinka vääriä tulkintoja poikkeuslait voivat asioissa antaa, mistä meillä on selvä esimerkki ja henkilökohtainen kokemus maamme itsenäisyyden alkuaikoina vuoden 1918 tuomioista. Pohjoismaiden oikeuskäsitys on myös kaikkien poikkeuslakien vastainen ja sen oikeuskäsityksen mukaista on, että epävarmassa tapauksessa on parempi vapauttaa kuin langettaa tuomio.

Ed. Hetemäki: Herra puhemies! — Jos käsiteltävänä olevaa hallituksen esitystä katsotaan niiden oikeusperiaatteiden ja moraalikäsitysten valossa, joiden toteuttaminen vasta tekee valtiosta oikeusvaltion, niin tuskin voidaan ajatella esitystä, joka pohjimmaltaan olisi enemmän noiden periaatteiden, käsitysten ja kansan terveen oikeustajunnan vastainen kuin nyt esilläoleva hallituksemme esitys. Esitetäänhän tässä säädettäväksi laki, jossa taannehtivasti julistetaan rangaistaviksi teot ja toimenpiteet, jotka Suomen voimassaolevan lain mukaan eivät ole rikoksia ja joita silloin, kun ne suoritettiin, pidettiin täysin lain mukaisina, ehkäpä ainoina oikeinakin. Ja tietäähän lakiesityksen hyväksyminen satunnaisen tuomioistuimen perustamista, jollaisista Suomen kansalla historiansa aikana on jo karvaita kokemuksia ja joita aina oikeusjärjestyksen ja todellisen demokraattisen yhteiskunnan kannalta katsoen on pidetty mielivallan ja hetken poliittisten intohimojen välikappaleina eikä terveen oikeustajunnan ja oikeusjärjestyksen ilmauksina. Niinpä vapauden ajan ylimääräisten tuomioistuinten antamien murheellisten opetusten perusteella säädettiin jo vuoden 1772 hallitusmuodon 16 §:ssä, että „Kaikki toimituskunnat, tuomio-oikeudella varustetut tahi ylimääräiset tuomioistuimet, olkootpa kuninkaan tai säätyjen asettamia, ovat yksin- ja hirmuvallan edistyskeinoina tästä lähin hävitettävät". Ja samoihin periaatteisiin nojautuen on myös nykyisen hallitusmuodon 60 §:n 2 momentissa nimenomaan kielletty satunnaisen tuomioistuimen asettaminen. Jos siis nyt kysymyksessä olevaa hallituksen esitystä lähdetään käsittelemään siltä kannalta, minkä tiedämme ja tunnemme edellämainittujen oikeusperiaatteiden kannalta oikeaksi ja todeksi, niin on se myös suoralta kädeltä hylättävä. Siitä tuskin tässäkään eduskunnassa, sikäli kuin tiedän, on kovin paljon toista mieltä olevia.

Kun hallitus nyt kuitenkin on tällaisen esityksen eduskunnan käsiteltäväksi jättänyt, niin onkin se edeltä käsin ilmoittanut perusteluiksi sen, että ellei esityksen tarkoittamaa lainsäädäntöä ja siitä johtuvia toimenpiteitä saada aikaan, niin on siitä kansallemme ja maallemme suorastaan tuhoisat seuraukset ja että sekin asema, mikä kansallemme maailman muiden kansojen joukossa viime syyskuun 19 päivänä solmitussa välirauhansopimuksessa saatiin pelastetuksi, menetetään. Hallituksen perustelujen mukaan on kysymyksessä sanotun välirauhansopimuksen ehtojen täyttä-

minen ja että sopimuksen 13 artikla voidaan vain tätä tietä tyydyttävästi täyttää.

Toisin sanoen näistä hallituksen perusteluista voidaan tehdä se johtopäätös, että kysymys ei ole enää siitä, mikä tässä asiassa on oikeus ja totuus, vaan niiden ehtojen täyttämisestä, joihin välirauhansopimuksessa olemme sitoutuneet. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä korostaa, että kysymys ei ole siitä, ettemmekö kaikki täällä olisi yksimielisiä, että välirauhansopimuksen kaikki ehdot on tinkimättömästi ja loppuun asti täytettävä. Ja olen varma, että myös kaikki ne, jotka epäilevimmin ovat nyt kysymyksessä olevaan lainsäädäntötoimenpiteeseen suhtautuneet, ovat yksimielisiä siitä, että välirauhansopimuksen ehdot on tunnontarkasti täytettävä ja että vain siten voidaan luoda pysyvät perusteet kansallemme välttämättömien hyvien suhteiden aikaansaamiselle yhdistyneisiin kansakuntiin. Kysymys onkin nyt vain siitä, onko hallituksen valitsema tie ainoa oikea välirauhansopimuksen 13 artiklan ehtojen täyttämiseksi. Onko Suomen kansan jälleen pakko maansa pelastamiseksi uhrata syvästi tuntemansa käsitykset oikeudesta ja totuudesta. Erityisen vaikeata on uskoa, että meidät nyt, kun voitto on saavutettu juuri demokratian ja kansojen vapauden puolesta, pakotettaisiin ryhtymään sellaiseen lainsäädäntöön ja toimenpiteisiin, jotka ovat kuuluneet juuri fascistisen järjestelmän hylättävimpiin menettelytapoihin. Ja senpä vuoksi onkin nyt käsiteltävän lakiesityksen hyväksyminen niin äärettömän vaikeaa juuri niille, jotka ovat tulleet varmaan vakaumukseen siitä, että juuri demokratia, vapaus ja yksilöllinen oikeusturva ovat ne perusteet, joille yhteiskuntamme on rakennettava.

Kun maan vastuunalainen hallitus nyt kuitenkin on yksimielisesti ilmoittanut lujana vakaumuksenaan ja käsityksenään olevan, että esityksen tarkoittaman lainsäädännön aikaansaaminen on edellytyksenä valtakunnan säilymiselle ja menestymiselle, niin on luonnollisesti tuota käsitystä pidettävä oikeana niin kauan kuin vastakkainen tosiasia näytetään. Mutta samalla on tähdennettävä, että vielä tähän mennessä hallitus ei ole eduskunnalle tuon käsityksensä tueksi esittänyt riittäviä perusteita ja tosiasioita. Senpä vuoksi onkin valiokunnalle, jossa tämä lakiesitys joutuu käsiteltäväksi, lausuttava toivomus, että se mahdollisimman perusteellisesti hankkisi, tutkisi ja huomioisi kaikki tähän asiaan vaikuttavat tosiasiat ja selvitykset, jotta eduskunta voisi sitten ratkaista tämän erittäin arkaluontoisen ja vaikean asian kaikkien saatavissa olevien realiteettien pohjalta. Nyt on myös hallituksen asiana esittää valiokunnalle kaikki tästä asiasta saatavissa oleva selvitys. Muussa tapauksessa hallitus tekee itsensä syypääksi siihen eduskunnan pimentämiseen ja tosiasioiden salaamiseen eduskunnalta, josta se niin raskaasti on sota-ajan hallituksiamme syyttänyt.

Suomen kansa on osoittanut, että se on ollut ja on edelleenkin valmis suuriinkin uhrauksiin välirauhansopimuksen ehtojen täyttämiseksi. Niin on varmasti laita myös sopimuksen 13 artiklan ehtoihin nähden, kunhan vain tiedämme ja saamme varmuuden siitä, mikä tie tässä on oikea ja maallemme vähiten vaikea. Mutta se on varmaa, että tätä kysymystä ei voida selvittää huutamalla ja metelöimällä kaduilla ja toreilla. Sitä ei voida ratkaista fascististen maiden esikuvien mukaisilla torikokousten huutoäänestyksillä ja joukkomielenosoituksilla. Senpä vuoksi ja kun torikokoukset kaiken lisäksi edustavat peräti vähäistä osaa kansastamme, niiden epädemokraattisille yrityksille puuttua asioiden kulkuun ei olekaan annettava ratkaisevaa merkitystä asiaa käsiteltäessä. (Äärimmäisestä vasemmistosta: Pankaa te toimeen suurempia kokouksia!).

Ja loppujen lopuksi. Tuntuu luonnottomalta, että kansamme itsensä pitäisi nyt säätää laki ja perustaa tuomioistuin sen tunnustetusti demokraattisesti valitsemien johtajiensa ja edustajiensa s. o. toisin sanoen itsensä tuomitsemiseksi rangaistuksiin teoista, joita sen väitetään tehneen kansainvälisiä oikeussäännöksiä vastaan. Eikö tässä nyt ole tilanne vähän samanlainen kuin jos henkilön, jonka väitetään tehneen rikoksen, tämän perusteella täytyisi itseään varten laatia rankaiseva laki ja perustaa tuomioistuin sekä siellä sitten tuomita itsensä väitetystä rikoksesta. Mutta jos me kuitenkin kaikitenkin olemme nyt sellaisessa ulkopoliittisessa pakkotilassa, kuin hallitus on esittänyt —

onko niin tosiaan laita, selvinnee valiokuntakäsittelyssä — niin on meidän luonnollisesti tavalla tai toisella koetettava siitä selviytyä pois. On toivottavaa, että perustuslakivaliokunta löytää tässä erittäin arkaluontoisessa ja vaikeassa asiassa tien, joka johtaa kansamme mahdollisimman vähän vahingoittuneena ulos tästä umpikujasta.

Ed. Mustonen: Herra puhemies! Kun kysymys sodan syyllisyydestä ja kaikesta siitä, mitä sen eri vaiheissa on tapahtunut, nyt käsiteltävänä olevan lakiesityksen kautta on joutunut ratkaisuvaiheeseen, haluan muutamalla sanalla koskettella eräitä sodan loppuvaiheen tapahtumia, noita tapahtumia, jotka ovat aiheuttaneet Pohjois-Suomen väestölle suuria kärsimyksiä ja osaltaan suuresti lisänneet sitä laskua, jonka sotaan syyllisemme ovat maksettavaksemme saattaneet. Se koskee niitä tekemisiä ja tekemättä jättämisiä, joiden seurauksena Pohjois-Suomi jäi peräytyvien saksalaisten sotajoukkojen hävitettäväksi, noita hävityksiä, joilta olisi säästytty, jos maatamme ei olisi johdettu sotaan Saksan rinnalla ja joista käsittääkseni ainakin osa olisi voitu välttää, jos toiminta saksalaisten karkoittamiseksi olisi ollut alusta alkaen tehokasta.

Senvuoksi noiden tapahtumien koskettelemineen on mielestäni tässä yhteydessä paikallaan.

Poistuessaan Kainuusta saksalaiset polttivat Hyrynsalmen kirkonkylän, suuren joukon taloja Hyrynsalmelta Puolangalle johtavan maantien varrella, Ämmänsaaren ja Ala-Vuokin kylät, joukon taloja Suomussalmen—Kuusamon ja Suomussalmen—Puolangan teiden varsilla. Yksistään Hyrynsalmen kirkonkylässä tuli näin tuhotuksi lähes 100 taloa. Alavuokissa, Vuokkijärven koillisrannalla on kaikki yksinäisetkin talot yli 30 kilometrin matkalla poltettu.

Talojen polttamisten ja siviiliväestön muun omaisuuden hävittämisen lisäksi perääntyvät saksalaisjoukot tuhosivat suuren joukon maantie- ja rautatiesiltoja ja muuta yhteiskunnallista omaisuutta.

Jokainen, jolla on ollut paikan päällä tilaisuus seurata noiden tapahtumain kulkua niiden tapahtumisen hetkellä, joka on tutustunut niihin siellä myöhemmin ja joka on vaikkapa vain summittain ollut selvillä niin saksalaisten kuin suomalaistenkin voimista noilla alueilla sillä hetkellä, kun pelinavaus saksalaisten karkoittamiseksi suoritettiin, ei voi olla ihmettelemättä, miten kaiken on annettu tapahtua. Ei voi välttyä ajatukselta, että ainakin osa noista tuhotöistä olisi voitu estää, jos sotilaalliset toimenpiteet olisi suoritettu ajoissa ja riittävällä teholla.

Kiehimäjoen yli johtava rautatiesilta sijaitsee vain vajaan 20 kilometrin matkan päässä Kontiomäen asemalta, lähimmältä suomalaisten suurin joukoin miehittämältä asemapaikalta ja vain vajaan 8 kilometrin matkan päässä Mieslahdesta, johon siihenkin syyskuun toisella viikolla hetken aikaa oli majoitettuna kokonainen jalkaväkirykmentti. Tuo rautatiesilta oli syyskuun 14 päivään asti suomalaisten joukkojen miehittämä. Vartioston vahvuuden sanotaan olleen noin 50 miestä. Kiehimäen kylässä ja Kiehimäen—Kontiomäen välisellä alueella ei syyskuun ensimmäisellä viikolla ollut saksalaisia joukkoja ja silmäys karttaan voi jokaiselle osoittaa, että mikään sivustauhka ei voinut uhata Kiehimän—Kontiomäen yhteyksiä. Ensimmäiset saksalaiset tulivat Kiehimään syyskuun 8 päivää vasten yöllä. Heitä oli 30 miestä. Seuraavana päivänä tuli kylän asemalle kaksi kuljetusjunaa suomalaisia joukkoja. Niitä oli arviolta vahva pataljoona. Nämä joukot viipyivät asemalla 4—6 tuntiin ja marssitettiin sitten sillan yli takaisin Mieslahteen.

Vasta seuraavana yönä tuli Puolangalta noin 300 saksalaista.

Suomalainen vartio oli sillalla syyskuun 14 päivään asti. Silloin se vetäytettiin pois. Saksalaiset ottivat sillan haltuunsa ja ryhtyivät sitä heti miinoittamaan.

Vartion vaihto tapahtui täydessä sovinnossa.

Herää itsestään kysymys, miksi noita joukkoja, jotka jo tuotiin asemalle, ei jätetty sinne ja miehitetty niillä kylää ja siltaa. Ei voi päästä mihinkään siitä ajatuksesta, että olisi ollut mitä helpoin asia, jos se olisi käynyt tarpeelliseksi, tuoda sille vahvistusta Kontiomäestä tai vielä lähempänä olevasta Mieslahdesta, kun kuitenkin Kontiomäessä ja Kontionmäen—Kajaanin välisellä alueella tuona aikana oli jo divisioonittain suomalaisia joukkoja. Ei voi oikein ymmärtää, miksi Mieslahdessa

majaillut jalkaväkirykmentti syyskuun 14 päivänä siirrettiin Sotkamoon, jonka ohi samaan aikaan kuitenkin tuotiin toisia, Kuhmosta ja Rukajärveltä peräytettäviä joukkoja ja sitten saivat suorittaa kolmen päivän marssin ohi Ristijärven, ennenkuin saivat kosketuksen peräytyviin saksalaisiin.

Minulle on nyt jälkeenpäin asiasta keskusteltaessa kerrottu saksalaisen päällystön vakuuttaneen, että he poistuvat Kainuusta miinkuin koko maastakin mitään vahinkoa tuottamatta ja on sanottu, että noihin vakuutuksiin on niiden antamisen hetkellä ollut syytä luottaa. Sen vuoksi ei muka ollut mitään syytä ryhtyä varokeinoihin Kiehimänkään sillan suojelemiseksi.

Tuollaiset vakuuttelut ja väittämät, että niihin niiden antamisen hetkellä on ollut syytä luottaa, joutuvat kuitenkin lievääkin sanontaa käyttäen epäilyttävään valoon, kun niitä tarkastaa tosiasiain taustaa vasten. Ainakaan korkeimmalle paikalliselle suomalaiselle sotilaspäällystölle ei voinut olla tuntematonta saksalaisten sillan tuhoamiseksi suorittamat valmistelut. Niin ei voinut olla, koska me tavallisetkin kansalaiset Kajaanissa tiesimme, mitä valmisteluja oli suoritettu ja tiesimme ajankin, milloin sillan räjäyttäminen tullaan suorittamaan.

Hyrynsalmen sillan saksalaiset miinoittivat suomalaisen siltavartion silmien edessä. Saamansa käskyn mukaisesti se ei voinut sitä estää.

Hyrynsalmen kirkonkylän polttamisen edellisenä iltana tuotiin sinne pohjoisesta päin osasto suomalaisia ilmasuojelujoukkoja. He saapuivat kylään kello 18. Kylässä oli ennestään osasto suomalaisia joukkoja. Kello 20 saivat kaikki suomalaiset joukot määräyksen lähteä Ristijärvelle (Eduskunnasta: Kuuluuko tämä asiaan?). Muutama minuutti sen jälkeen saksalaiset sytyttivät kylän palamaan.

Olen puhutellut noihin suomalaisiin joukkoihin kuuluneita miehiä, kysellyt olisivatko he voineet estää tuhon. Osa heistä oli Kainuun pohjoisten seutujen miehiä, joiden mieltä sillä hetkellä painoi huoli heidän omien kotiensa kohtalosta. Vuodesta vuoteen olivat he uhmanneet kuolemaa sodassa, jonka välttämättömyydestä he eivät olleet lainkaan vakuutettuja. He ovat vakuuttaneet, että siihen luvan saatuaan he olisivat ainakin yrittäneet estää kylän tuhoamisen. Verrattuna suomalaisiin oli Hyrynsalmen polttaneita saksalaisia vain kourallinen.

Syyskuun 18 päivänä, kun saksalaisten karkoittaminen jo oli alkanut, kävi saksalainen lentokone Paltaniemen lentokentällä — ja sai esteettömästi poistua.

Kun viimeiset suomalaiset joukot tulivat yli Ristijärven lossista, olisi voinut ajatella, että lossi pidätetään salmen kylänpuoleiselle rannalle. Se jätettiin kuitenkin toiselle rannalle, missä saksalaiset sen tuhosivat.

Ristijärven lähellä pidätti suomalainen partio metsässä joukon saksalaisia, riisui heidät aseista ja toi tielle, missä sen kuitenkin oli paikalle sattuneen upseerin määräyksestä luovutettava saksalaisille heidän aseensa ja ohjattava omiensa luo.

Kuvaavaa ainakin eräiden upseerien mielialoille oli, että kun ratamestari Kivesjärven asemalta soitti Kontiomäessä olevalle rautatieupseerille ja ilmoitti saksalaisten miinoittavan siellä siltoja ja teitä, tuo upseeri vastasi vain: „Niinhän ne tekevät."

Siinä keskustelussa, joka täällä suoritettiin keväällä hallituksen vuoden 1944 kertomuksen valiokuntiin lähettämisen yhteydessä, edustaja Sormunen toi esiin esimerkkejä siitä, minkälaista toiminta saksalaisten karkoittamiseksi oli alussa Pohjois-Suomen muissakin osissa. Se näyttää olleen monin paikoin suunnilleen samanlaista, kuin miksi sen nämä kainuulaiselta maaperältä poimimani esimerkit osoittavat. Ne ovat muutenkin yleisesti tunnettuja. Niitä on käsitelty sanomalehdistössäkin. Niitä voi vyöryttää esiin kuinka paljon tahansa. Ja niissä lukuisissa keskusteluissa, joihin noista asioista olen joutunut, en ole vielä kenenkään kuullut esittävän edes eriävää mielipidettä.

Tapahtuneiden tuhotekojen vuoksi kansa siellä pohjoisessa on kuohuksissaan. On syytä huomauttaa, että suuri joukko heistäkin on joutunut kulkemaan raskaan evakkotiensä kahteen kertaan päästä päähän. Liian monet ovat joutuneet palaamaan kotiensa kylmille tuhkille. Heitä eivät tyydytä ne mitään sanomattomat selitykset, joita heille asioista tähän mennessä on annettu. Siitä on selvää, että jos maamme senaikaiset vallanpitäjät hallituksessa, mutta myöskin sen ulkopuo-

lella, eivät olisi ryhtyneet yhteistyöhön, uuden sodan valmisteluihin saksalaisten vallanpitäjien kanssa, köyhä Pohjola olisi säästynyt hävitykseltä. Sen väestöllä olisi nyt jälellä kotinsa. Ehkä selvemmin kuin kansa muualla Suomessa se jo varhain keväällä 1941 tajusi, mistä silloin oli kysymys. Se tajusi, että sen kylissä ja korvissa isännöivät saksalaiset eivät, niinkuin tahdottiin uskotella, olleet millään kauttakulkumatkalla, vaan että kysymyksessä oli uuden sodan valmistelut, valmistelut, jotka suoritettiin yhteisymmärryksessä Suomen ja Saksan vallanpitäjien kanssa. Sen oikeustajunta sanoo, että maamme senaikaiset poliittiset johtajat ovat perimmältään kaikkeen tapahtuneeseen syypäitä ja että heidät on asetettava niistä myöskin vastaamaan. Kaikki tiedossaan olevat tosiasiat huomioonottaen väestö kuitenkin on sitä mieltä, että suuri osa tuhoista olisi voitu estää, estää noissakin tapauksissa, joita edellä olen esimerkkeinä esitellyt, jos sotatoimia heti alussa olisi johdettu riittävällä tarmolla. Se ei sitä kaikissa tapauksissa nimenomaan väitä, mutta se haluaa selvyyttä, ketkä korkeimmista upseereista ovat syyllisiä. Se ei kostonhimoisena ja katkerana etsi näitä syyllisiä, mutta se haluaa ja mielestäni sillä on oikeus saada tietää totuus, koko totuus. Se haluaa vain sitä, että tapahtuu oikeus. Mitä se haluaa, voidaan sanoa yhdellä sanalla. Tuo sana on varmuus. Varmuutta siitä, kannattaako rakentaa hävitetyt kodit, varmuutta siitä, kannattaako työskennellä maan talouden kohottamiseksi. Sodan hävityksestä huolimatta maailmassa on kaikkia niitä tarvikkeita, joita me niin kovin kipeästi tarvitsemme. Kauppateiden avauduttua meillä on mahdollisuuksia niiden saantiin, jos meillä vain on mahdollisuuksia maksaa tuontimme. Me voimme sen maksaa vain puulla ja kaikella sillä, mitä me siitä valmistamme. Ymmärrän sen vuoksi hyvin, että ajatukset kaikkialla kääntyvät noiden metsärikkaiden alueiden asukkaiden puoleen. Mutta sanotaan, että työteho myöskin metsätöissä on viime aikoina laskenut. Saattaa niin olla. Nuo metsien miehet haluavat, ennenkuin voivat tuntea halua tarmokkaaseen työskentelyyn niissä vaikeissa oloissa, missä työskentely metsissä tapahtuu, varmuutta siitä, että heidän uurastuksensa ei mene hukkaan. He haluavat varmuutta kestävästä rauhasta, varmuutta siitä, että meitä ei enää johdeta etujemme vastaisiin seikkailuihin. Sitä varmuutta ei ole, niin kauan kuin sodan ja sen eri vaiheiden tapahtumien syyllisyyttä ei ole selvitelty. Sen vuoksi, kun kysymys sodan syyllisyydestä ja kaikesta siitä, mitä sen eri vaiheissa on tapahtunut, nyt käsiteltävänä olevan lakiesityksen kautta on joutunut ratkaisuun, huomioitakoon myöskin nuo tapahtumat ja laadittakoon laki sellaiseksi, että sikäli kuin noiden tapahtumien kulkuun vaikuttanutta syyllisyyttä ilmenee, syylliset voidaan asettaa siitä vastaamaan.

Ed. Smeds: Herr talman! Regeringens nu äntligen föreliggande proposition om bestraffning av de krigsansvariga bär mycket tydligt kompromissens kännetecken. En kompromiss tillfredsställer sällan helt någon i saken intresserad part. Debatten i dag har visat att denna regel även nu äger sin giltighet. Debatten har i själva verket visat att så stor oenighet råder i själva grundfrågan, — den om det överhuvud finnes personer som äro ansvariga för Finlands indragande och kvarhållande i kriget på det nazistiska Tysklands sida, att stor fara måste anses föreligga för att denna vår ovedersägligen viktigaste fråga icke skall kunna bringas till sin slutliga lösning. Varje ansvarskännande medborgare måste dock inse att en lösning av denna fråga både av inrikes- och utrikespolitiska skäl är absolut nödvändig och att varje verksamhet i avsikt att sabotera denna frågas behandling tjänar ofosterländska syften.

Till talesmännen för de partier i riksdagen, vilka under kriget verkat för Finlands deltagande i kriget på Tysklands sida mot Sovjetunionen måste i det fosterlands namn, som de så ofta förklarat för sin privategendom, i detta sammanhang en skarp varning uttalas. De hade gjort landet en stor tjänst om de vid detta tillfälle, liksom även vid interpellationsdebatten i juni, hade hållit sig till det allra kortaste formuläret. Ingen polemik från deras sida kan övertyga Finlands folk om rättfärdigheten av den politik, som de under landets självständighetstid bedrivit. Den riktning de företrätt är, om icke ju-

ridiskt, så dock moraliskt dömd av Finlands folk; det har bl. a. valen i våras visat. Då åklagarna, i nu sittande riksdag, folkdemokraterna, iakttagit så stor behärskning och moderation i sina straffpåyrkanden, hade om icke en fullständig tystnad, så dock en behärskad fåordighet, varit en klädsammare attityd än den nu rikligt ådagalagda talförheten och lusten att söka skydd bakom de fria nordiska rättsgrundsatser, de själva tidigare i ord och gärning gjort allt för att förtrampa.

Från många håll ha här i dag yppats betänkligheter mot stiftandet av en speciallag och inrättandet av en specialdomstol. Härtill är dock att säga att exceptionella förhållanden kräva exceptionella tillvägagångssätt. Själva domstolens sammansättning påminner i mycket om den engelska juryns och den gamla svenska nämndemannainstitutionens och är därför sådan att ingen fara för att oväld skall begås, föreligger. Då detta förhållande är fullt klart för alla de försvarsadvokater som i denna fråga tagit sig talan, framstår mycket av det som här sagts såsom rena okynnesinlägg, själva saken till skada.

Undertecknad vill för sin del uttala förhoppningen att lagförslaget, sådant det nu föreligger, snabbt och utan stora ändringar passerar grundlagsutskottet och att det sedan av riksdagen med den erforderliga majoriteten utan dröjsmål godkännes. Så stora värden stå i själva verket på spel, att utgången icke får bli en annan.

Slutligen vill jag till begrundan för den instans som nu går att behandla frågan om bestraffningen av de krigsansvariga citera ett prov på en besk rysk skämtsamhet, som i detta sammanhang icke är utan intresse. En kort notis i den kända ryska veckojournalen, Krokodil, meddelade nyligen att krigsförbrytarfrågan i Finland äntligen bragts till sitt avgörande; den huvudskyldige, presidenten Risto Ryti, dömdes till en årlig pension om 240,000 finska mark och mottog meddelandet om sin dom med manligt lung.

Ed. Simonen: Herra puhemies! Lähtien siitä ajatuksesta, että sotaansyyllisyyskysymys on saatava ratkaistuksi pyydän aluksi arvoisien edustajien muistiin palauttaa sen lausunnon, minkä ed. Kallinen tästä asiasta käydyn välikysymyskeskustelun yhteydessä ryhmämme puolesta esitti ja jossa lausunnossaan hän voimakkaasti korosti sitä seikkaa, että tämä kysymys on pyrittävä ratkaisemaan puolueettoman oikeuden periaatteita noudattaen. Kaiken sen keskustelun, mitä siitä lähtien on sekä julkisissa kokouksissa että suljetuimmissa piireissä saanut seurata, jälkeen, näyttää olevan aiheellista tältäkin paikalta jälleen korostaa tuota ed. Kallisen esittämää ajatusta. Kun siitä ajatuksesta, että tämä kysymys olisi voitu selvittää voimassaolevia oikeusjärjestyksemme periaatteita ja menettelytapoja noudattaen, on nyt kuitenkin luovuttu ja hallitus asian ratkaisemiseksi esittää niistä poikkeavaa menettelytapaa, on se synnyttänyt varsin monissa kansanedustajissa epäilyä ja vastustusta. Ei mielellään nähtäisi astuttavan poikkeuslainsäädännön tielle, koska niissäkin puitteissa kuin hallitus esittää, voidaan hyvällä syyllä kysyä: mikä on sen lopputulos. Näin on asianlaita ollut myöskin varsin lukuisten sosialidemokraattisten edustajien kohdalta. Kun allekirjoittanut kuuluu myöskin niihin, jotka hyvin epäröiden ja vastenmielisesti ovat tälle tielle lähteneet, niin olen uskaltautunut viivyttämään eduskunnan aikaa esittääkseni tämän johdosta mielipiteeni pöytäkirjaan.

Oli kerran aika tässä maassa, jolloin yli puolueryhmitysten käytiin ankaraa oikeustaistelua tsaristisen imperialismin rautanyrkin alla, sitä käytiin rohkeasti ja horjumattomasti. Ja me nuorempi polvi katselemme ihaillen niihin miehiin, jotka silloin jaksoivat uskoa oikeuden voittoon ja uhrimielin taisteluaan käydä. Ne, jotka silloin horjahtivat tältä tieltä, ovat historian poltinmerkillä leimattuja. Ja niiltä ajoilta on peräisin myöskin järjestyneen työväestön keskuudessa hyvin tunnettu nimitys „ohranan kätyri", joihin sanoihin me olemme tottuneet sisällyttämään kaiken sen inhoittavimman halveksunnan, minkä tunne-elämämme kykenee sanoiksi muotoilemaan.

Historian vankkurit vierivät eteenpäin. Ensimmäisen maailmansodan sekavassa kaaoksessa saavutimme kansallisen itsenäisyytemme. Tuo taistelu päättyi silloin. Mutta työväenluokan oikeustaistelu ei päättynyt. Tynkäeduskunnan säätämät valtiorikosoi-

keudet, joissa kostonhengettäret istuivat oikeuden vaakakupissa ja tuomioita sanelivat poikkeuslakien valtuuttamat, verisen veljessodan kiihkossa kostonhalun saamat tuomarit, antoivat sille vain uuden tehtävän. Vasta niin myöhään kuin tällä vuosikymmenellä, tarkemmin sanottuna tätä edeltäneessä eduskunnassa, suoritettiin tuon oikeustaistelun lopputilityksiä punaisten leskien ja orpojen asiain järjestämisellä ja niin poispäin (Vasemmalta: Onko ne järjestetty?). Ehkä ne eivät kaikki ole järjestetyt. Nykyään lienee yleinen se käsitys, että tuo oikeudenkäyttö muodostaa yhden häpeällisimmän tahran kansallisen historiamme lehdillä, tahran, jonka niin moni meistä, jos voisi, pyyhkisi pois.

Edellämainittu voittajan oikeus ja sen tueksi valtaa pitävän porvariston käytettävissään olevin keinoin muodostama yleinen porvarillinen mielipide, joka hyväksyi kaikki ne demokratialle vieraat menettelytavat, joita työpaikoilla ja kansalaiselämässä toisin ajattelevia kohtaan käytettiin, sekä kansalaissodan intohimojen ristiaallokossa perustetun aseellisen järjestön ylläpitäminen, ärsyttivät varsin suurta osaa taloudellisestikin varsin ahtaissa oloissa elävää työväestöämme ja ajoi sitä yhä radikaalisempia yhteiskunnallisia tunnuksia kohden. Oli varsin ymmärrettävää, jos se ei jaksanut uskoa puoluettoman oikeuden ihanteeseen. Ja luokkataistelu kärjistyi jälleen. Ja me sosialidemokraatit jouduimme oikeustaisteluun melkein yksin. Työpaikkojen valvonta, työväenjärjestöjen lakkautukset ja lukuisat kommunistijutut olivat niitä toinen toistaan seuraavia surkuteltavia tapahtumia, jotka paljastivat porvarillisen oikeuden luokkaluonteen ja jonka johdosta me sosialidemokraatit jouduimme jatkuvasti koko itsenäisyytemme ajan oikeustaistelua käymään. On ikävällä todettava, että esimerkiksi valtiokirkolla, jonka nuorempi papisto nyt pyrkii ihailtavan tarmokkaasti hyvittämään mennyttä ja lähentymään työväestöä, ei henkisenä valtana, noina pitkinä vuosina ollut tästä kansallisestikin turmiollisesta ja lyhytnäköisestä oikeudenkäytöstä sanottavana yhtään moitteen sanaa. Kasvatus, koulut, n. s. puoluettomat kansalaisjärjestöt, vankilat, vieläpä valtakunnan sotavoimatkin, kaikki ne oli idealogisesti viritetty samalle korkeudelle. Kaikkien niiden omatunto oli valmennettu palvelemaan porvarillista luokkaoikeutta. Tarvittiin enemmän kuin uskoa, tarvittiin itsepäisyyttä voidakseen noina vuosina jatkuvasti korottaa äänensä, kuten sosialidemokraatit tekivät, pohjoismaisen oikeusjärjestyksen ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden puolesta. (Vasemmalta: Tämähän on aina ollut pohjoismainen). Ei ole ollut aina. Se on minun käsitykseni asiasta.

En esitä monia esimerkkejä, mutta kuitenkin yhden. Monien joukosta se omalla tavallaan valaiskoon silloista oikeudenkäyttöä.

Elettiin kapitalismin kriisin, taloudellisen pulan jälkivuosia. Työmiehet Keski-Pohjanmaallakin kävelivät nälkäisinä ja horjuen, mikä aivan työttömänä, mikä jopa 5 markan päiväpalkoilla työtä tehden. Perheet elivät hyvien ihmisten tai yhteiskunnan armopaloilla nälkä ja vilu vierellään. Tilanne oli mitä otollisin kaikenkarvaisille kuiskuttelijoille, ja sellaisistahan ei ole koskaan ollut puutetta. Husqvarna-yhtiön palveluksessa oli mies, mikä ammatikseen myi ompelukoneita ja sivuhankkeekseen kanteli salkussaan minkäpähän mitäkin. Kun mies oli aikaisemmin kuulunut työväenjärjestöihin, oli hän eräässä mielessä varsin käyttökelpoinen kyky. Niinpä hänen salkkuunsa oli jollakin tavalla joutunut nippu kiertokirjeitä, joita hän tarjoili siellä eri pitäjissä liikkuessaan. Jotkut niitä lukivat, jotkut eivät. Kun nuotta oli täysi, alettiin sitä vetää, ja kun se oli tehty, niin havaittiin, että sen pohjalla oli m. m. henkilöitä, jotka osaksi kohteliaisuudesta, osaksi uteliaisuudesta olivat vastaanottaneet tarjotun kiertokirjeen, vieläpä sellaisiakin, jotka eivät sitä olleet edes lukeneet eivätkä muistaneetkaan, ennenkuin valtiollisen poliisin mies tuli tilinteolle ja suoraan viittasi siihen kaapinlaatikkoon, mihinkä asianomainen kirje oli silloin pantu, kun se vastaanotettiin, ja mistä se sitten löytyikin. Virinneen oikeudenkäynnin tuloksena oli, että m. m. juuri edellämainittu henkilökin joutui istumaan vankilassa puolitoista vuotta. Jutun pääorganisaattorin kohtelua kuvaa, että kerrottiin hänen käyneen vankilasta lomallakin, jolloin hän oli vieraillut m. m. pappilassa, samassa pappilassa, josta sittemmin hiljattain löydettiin m. m. peräänkuulutettu entinen valtiollisen keskuspoliisin päällikkökin. Kun rinnastelee näitä

tämänluontoisia juttuja ja niiden tuomioita eräitten porvarillisten kapinoitsijoiden, m. m. Mäntsälän miesten tuomioihin, niin, hyvät edustajat, ei ole ollenkaan ihme, jos eräitten kansalaispiirien luottamus oikeusistuimiemme puolueettomuuteen on alkanut horjua ja he tämänluontoisessa asiassa alkavat vaatia erikoistuomioistuimia.

Olen tahtonut viipyä näissä ikävissä asioissa näin kauan, koska ne mielestäni omalla tavallaan muodostavat taustan kaikelle sille, mitä tämän asian yhteydessä on esilletullut. Kun yhteiskuntamme nyt virallisestikin on sanoutunut irti edelläesittämistäni ajattelutavoista ja kun me olemme kansanedustajina olleet kukin kohdaltamme myötävaikuttamassa tällaiseen tulokseen pääsemiseksi, olemme me tällä teolla tuominneet virheelliseksi edelläkoskettelemani oikeuden käytön. Edustamani ajattelutavan mukaan se on sellaisena pidetty aina. Ja juuri siitä syystä, että haluaa pitää kiinni mahdollisimman pitkälle oikeuden puolueettomuudesta, tuntuu tässäkin tapauksessa se tapa, millä hallituksen esityksen mukaan tämä nyt esillä oleva asia pyritään hoitamaan, vastenmieliseltä. Ei voi vapautua siitä vaikutelmasta, että se ainakin jossain määrin jälleen tietää oikeuden politisoimista ja johtaa tuloksiin, joita me, ehkäpä jo muutaman vuoden kuluttua pidämme virheellisinä. Tästä vaikutelmasta lähtien, esityksen yksityiskohtiin mennäkseni, tuntuisi uskalletulta antaa esim. hallitukselle syytteeseenpano-oikeus. Voisi esim. kysyä, että ovatko kaikki nykyisin vastuullisilla paikoilla, vieläpä hallituksessakin olevat henkilöt sellaisia, että he voivat heittää toista kivellä. Niinikään voidaan kysyä, että mikä on se perusmotiivi, minkä takia syytteet alkaisivat vasta vuodesta 1941. Näihin seikkoihin toivoisin perustuslakivaliokunnan kiinnittävän huomiota. Minä oletan myöskin, että ainakin perustuslakivaliokunta saa käytettäväkseen kaikki ne asiatiedot, joilla on vaikutusta lain säätämiseen, nekin, joita eduskunnan jäsenille muutoin ei ole uskallettu antaa. Tarkoitan täällä usein mainittua Hornborgin komitean mietintöä, minkä komitean hallitus välirauhanteon jälkeen asetti ja minkä tehtäväksi nimenomaan annettiin tutkimuksen toimittaminen sotasyyllisyyskysymyksissä. Komitea, kuten tiedetään, suoritti työnsä, laati mietintönsä ja jätti sen valtioneuvostolle. Siitä julkaistiin sittemmin jonkinlainen selostus maan sanomalehdissä, mutta eduskunnan jäsenille sitä ei, vastoin odotuksia, ole uskallettu tai tahdottu antaa. Kun hallitus nyt kuitenkin tämän kysymyksen aikaisemmissa vaiheissa on jyrkästi vaatinut edustajilta kannanottoa asiassa antamatta heille tilaisuutta tutustua kaikkiin asiaan vaikuttaviin seikkoihin, on se käsitykseni mukaan juuri tämänlaisella menettelyllään aiheuttanut vastustushalua ja pyrkimyksiinsä kohdistuvaa epäluuloa eräissä edustajapiireissä. On hyvin likellä se vaikutelma, että hallitus ei luota kansanedustajiin. Meitä kohdellaan kuin koulupoikia: vaaditaan uskomaan auktoriteetteihin, johtajiin, ja jo ennakolta antamaan siunauksemme laeille vain siitä syystä, että hallitus niin vaatii. Tässä suhteessa ei nykyisen hallituksen menettely juuri eroa sodanaikaisten hallitusten parlamentaarisen demokratian vastaisista, paljon arvostelua synnyttäneistä menettelytavoista (Vasemmalta välihuudahdus) — Nyt on kysymys tästä hallituksesta. —

Olen sillä kannalla, että ne henkilöt, jotka mahdollisesti kansan selän takana vehkeillen johtivat maan onnettoman sotapolitiikan tielle, on lain mukaan tuomittava, mutta minä tiedän vallan hyvin, että koko tämä kysymys muodostuu niin monien erillisten kysymysten yhdistelmästä, että helppoa ei sen hoitaminen tämänkään nyt esillä olevan lakiesityksen puitteissa, vaikkapa se sellaisenaankin tulisi hyväksytyksi, ole. Täällä on aikaisemmin jo viitattu niihin moniin tekijöihin, jotka itsenäisyytemme aikana aste asteelta johtivat lopullisesti sotaamme. Kaikkia niitä seikkoja olisi tutkittava ja arvosteltava ja siltä perustalta muodostettava käsitys siitä, missä määrässä ne kansalaiset, joiden onnettomana tehtävänä oli hoitaa maan sodanaikaista politiikkaa, ovat henkilökohtaisesti rikollisia ja missä määrässä he ovat onnettomien olosuhteiden vankeja jotka kansansa luottamushenkilöinä ovat parhaan ymmärryksensä mukaan yrittäneet tehdä sen, mikä tehtävissä on ollut. Ellei näin menetellä, on olemassa se vaara, että jotkut joutuvat sijaiskärsijöinä tyydyttämään kansan loukattua oikeustajuntaa ja tällöin ei olla

oikealla tiellä. Mielestäni ed. V. Leskisen esittämä linja olisi sekä poliittisesti että juriidisesti oikeampi kuin nyt hallituksen esittämä linja tämän kysymyksen hoitamiseksi (Eduskunnasta: Niin onkin!) — (Ed. Rydberg: Asevelilinja!). Hänen esittämänsä oikeudellinen linja.

Erikoisesti haluaisin työväestön edustajiin kääntyen, edustaja Rydberg, sanoa, että kun me koko itsenäisyytemme ajan olemme joutuneet arvostelemaan sitä oikeudenkäyttöä, johon alussa viittasin, kun me olemme arvostelleet kostonhalun sanelemia luokkatuomioita ja kun me nyt toivomme voivamme aloittaa onnellisemman ja oikeudenmukaisemman, edustaja Rydberg, yhteiskunnan rakennustyön, olkaamme selvillä siitä, että tätä työtä eivät missään tapauksessa kykene suorittamaan henkilöt, jotka viha ja kostonhalu sydämessään (Vasemmalta: Ei ole kostonhalu!) vaativat hyvitystä. Jos me niin menettelisimme, emme olisi hituistakaan parempia kuin ne henkilöt, joiden vallanpitoa olemme aina koko itsenäisyytemme ajan arvostelleet, eikä se perusta, jota me nyt yritämme uudelle maailmalle asettaa, yhtään kestävämpi (Eduskunnasta: Hyvä, hyvä!).

Ed. Bryggari: Käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen lähetekeskusteluun en olisi osallistunut, ellei ed. Peltosen puheenvuoro olisi ollut niin kummallinen, että sitä ei voi vaitiollen sivuuttaa. Hänen puheenvuoronsa — sen haluan tässä avoimesti todeta — ei ole sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän mielipide. Ryhmällä ei ole ollut tilaisuutta mielipidettään asiasta sanoa eikä myöskään lausua evästyksiä, mitä ryhmän nimessä asiasta on sanottava. Hänen esittämänsä puheenvuoro kulkee enempi hänen omana mielipiteenään ehkä ryhmän ulkopuoleltakin osittain kulkeutuneena. Hallituksen esityksen alkuperäisen sisältöinen luonnos kun oli ennakkokäsittelyssä ryhmässämme, niin sanottiin sen olevan pohjoismaisen oikeusjärjestyksen vastaisen. Miten mainittu oikeusjärjestys on käsitettävä, sen ratkaiskoot juristit ja oikeusoppineet. Minä ilmaisen käsitykseni maallikkona sen kokemuksen pohjalla, joka minulla on pohjoismaisesta oikeusjärjestyksestä ja sen puolustamisesta. Kun kyseessä sattuu olemaan työväen luokkaan kuuluvat henkilöt, jotka ovat joutuneet oikeudettomuuden, väkivallan ja mielivallan alaisiksi, silloin ei ole ilmennyt eikä noussut pohjoismaisen oikeusjärjestyksen puolustajia (Vasemmalta: Hyvä!), ne ovat vaienneet ja sallineet mielivallan rehoittaa. Vuonna 1918, sallinette minun palauttaa se mieliin, (Keskeltä: Antaa tulla vaan!) olisi Suomen työväenluokka tarvinnut pohjoismaisen oikeusjärjestyksen edellyttämää oikeusturvaa. Täällä silloin oikeuden irvikuva, tilapäinen oikeuden tapainen valtiorikosoikeus antoi kuolemanja linnatuomioita. Koti- ja ulkomainen oikeuskäsite vaikeni sen edessä, salli kaiken tapahtua.

Käsiteltävänä olevasta laista ovat asiantuntijat, lakimiehet, sanoneet, että se tarvitaan sen takia, että voimassa olevien lakien mukaan ei ole mahdollisuutta riittävän tehokkaalla tavalla sotaan syyllisiä rangaista. Tarkoitan sellaista esitystä, joka on aiemmin tehty ryhmille tunnetuksi ennen maan presidentin tekemiä muutoksia. Sotaan syylliset on rangaistava, se on käsitykseni. Siihen velvoittavat sodan aiheuttamat seuraukset. Kellä tahansa on tilaisuus nähdä jokaisen kirkon vieressä pitkät jonot valkoisia ristejä, suuri joukko invalliideja, raunioituneita kyliä ja kaikki nämä tapaukset ovat seurausta sodasta. Se ja ne, jotka ovat sotaan syyllisiä, eivät voi jäädä, jos asiaa tahdotaan oikein hoitaa, rankaisematta. Ja rankaisu on tehtävä, kuulukoot kyseelliset henkilöt sitten mihin ryhmään tahansa. Tässä ei ole meneteltävä siten, että ne, jotka aiemmin ovat olleet rauhan linjalla, vastustaneet sotaa viimeiseen saakka, että sijaiskärsijöiksi saatetaan juuri sen ryhmän keskuudesta henkilöitä ja ne, jotka ovat sotapolitiikkaa kiihoittaneet ja sitä kasvatustyötä Suomen kansan keskuudessa itsenäisyyden aikana suorittaneet, ne jätettäisiin tässä syrjään. Sellainen ratkaisu jos tehdään, se ei ole oikein, se on vääryyttä.

Edustajat Peltonen ja Lepistö, minä tahdon senkin tässä sanoa avoimesti, koska on myöskin heidän mielipiteensä tullut kansan tietoon, ovat ilmoittaneet, että olisi käsiteltävänä olevan esityksen johdosta tahdottu saada kuulla sos. dem. puolueen puolueneuvoston mielipidettä.

Sehän kuuluu järjestödemokratian olemukseen, että järjestöt saavat suuremmista kysymyksistä sanoa mielipiteensä. En kuitenkaan voi vapautua eräältä rinnastukselta. Vuonna 1944 sotaväen rikoslain koventamista koskevassa lakiesityksessä mainitut edustajat eivät silloin tunteneet sieluntuskia, eivät olleet epävarmoja, mitä on tehtävä, eivät halunneet vedota puolueneuvoston mielipiteen tiedusteluun, vaan olivat 15 minuutin valiokuntakäsittelyn pohjalla valmiit ratkaisemaan kuolemanrangaistusta sisältävän lakiehdotuksen, jonka lain pohjalla satoja poikiamme julistettiin kuolemaan tuomituiksi ja myöskin pantiin tuomiot täytäntöön.

Olen tahtonut tämän rinnastuksen tehdä sen vuoksi, että kerrankin saamme sanoa Suomen kansalle, että silloin oli ainoastaan kolme edustajaa eduskunnassa, jotka tätä lakia vastustivat (Keskustasta: Aina vaan kolme!).

Toivon, että perustuslakivaliokunta, johon esitys nyt lähetetään, muuttaa hallituksen esitystä senmukaiseksi kuin se oli ennen tasavallan presidentin tekemiä muutoksia (Ed. Kuusinen: Oikein!). Siten muutettuna voidaan sotaan syylliset rangaista tavalla, että voimme hoitaa asiamme itse ja hoitaa ne maan edun mukaisesti sisä- ja ulkopoliittisesti (Vasemmalta: Hyvä hyvä!).

Ed. E. Pekkala: Herra puhemies! — Sotaansyyllisyyskysymyksen selvittely on meillä viivästynyt kohtalokkaalla tavalla. Tohtori E. Hornborgin puheenjohdolla toimineen komitean työ viivästyi syistä, joita ei tässä ole enää syytä kosketella. Sitäpaitsi tämän komitean tehtävänä ei ollut rikosoikeudellisten kuulustelujen toimittaminen, vaan ainoastaan tutkimuksen suorittaminen ulkopoliittisten toimenpiteiden tarkoituksenmukaisuudesta ja lainmukaisuudesta. Tämänmukaisesti komitea on todettuaan laittomuuksia tapahtuneen vain lausunut, mitkä teot ovat rangaistavia nimeämättä henkilöitä, jotka ovat tehneet itsensä syypäiksi rikolliseen toimintaan. Saamansa tehtävän mukaisesti komitea on pitänyt silmällä vain voimassaolevaa lakia. Komitea on voimassa olevankin lain nojalla useassa tapauksessa todennut eri viranomaisten menetelleen lainvastaisesti, minkä mukaan nämä henkilöt voitaisiin säädetyssä järjestyksessä asettaa syytteeseen ja tuomita voimassa olevan lain mukaan rangaistukseen. Mutta voimassa olevan lain mukaan muodostuisi oikeudenkäynti hyvin monimutkaiseksi, koska kysymyksessä olevat syytteet olisi käsiteltävä eri tuomioistuimissa. On selvää, että syytteiden nostaminen eri tuomioistuimissa veisi pitkäaikaisiin oikeudenkäynteihin. Hallituksen esityksessä tullaankin aivan oikein siihen lopputulokseen, että oikeudenkäyntimenettely on yhtenäistytettävä, mikäli asia tahdotaan nopeasti saada pois päiväjärjestyksestä. Sen vuoksi se ehdottaa erityisen sotasyyllisyysoikeuden asettamista, joka käsittelee kaikki kysymyksessä olevat syytteet.

Hallituksen esityksen perusteluissa viitataan aivan oikein siihen, että liittoutuneet kansakunnat, Englanti, Neuvostoliitto, Yhdysvallat ja Ranska, ovat äskettäin Lontoossa lopullisesti määränneet ne perusteet, joiden mukaan n. s. suuria sotarikollisia vastaan syytteitä ajetaan kansainvälisessä tuomioistuimessa. Siinä sopimuksessa, joka tästä asiasta on tehty, ei enää eroteta sotarikollisia s. o. niitä, jotka ovat rikkoneet kansainvälisiä sodan lakeja vastaan, ja sotasyyllisiä s. o. niitä, jotka ovat poliittisesti vastuussa sodan aloittamisesta ja sen pitkittämisestä. Sopimuksen mukaan kysymyksessä olevassa kansainvälisessä tuomioistuimessa syytetään myöskin niitä, jotka ovat tehneet itsensä syypääksi rikokseen rauhaa vastaan, s. o. on hyökkäyssodan suunnitteluun, valmisteluun, aloittamiseen ja käyntiin, riippumatta siitä, onko sellaisesta teosta säädetty rangaistus voimassa olevassa laissa.

Tämä liittoutuneiden kansakuntien päätös vaikuttaa ratkaisevasti sotarikollisuus- ja sotaansyyllisyyskysymyksen käsittelyyn meilläkin. Me olemme välirauhansopimuksessa sitoutuneet myötävaikuttamaan sotarikollisten syytteeseenpanoon ja tuomitsemiseen. Kun nyt sotarikolliset ja sotaansyylliset on samaistettu, olemme jo välirauhansopimuksen nojalla velvolliset sotaansyyllisyyskysymyksen selvittämään. Asianomaista välirauhansopimuksen kohtaa tulkitaan liittoutuneiden taholla siten, ettei sotarikollisuus- ja sotaansyyllisyyskysymyksen sevittely ole yksinomaan meidän sisäinen asiamme. Tästä seuraa, että jos me emme

voi tätä kysymystä itse ratkaista, saatetaan sen selvittely ottaa meiltä pois.

On myöskin huomautettava, että tässä ei ole oikeastaan kysymys takautuvasta laista. Välirauhansopimus on eduskunnassa hyväksytty. Se on senvuoksi voimassa olevaa lakia. Nyt ei ole siis kysymys uuden lain säätämisestä varsinaisessa merkityksessä, vaan tarpeellisista toimenpiteistä välirauhansopimuksen asianomaisen kohdan täytäntöönsaattamiseksi. Kun me olemme sitoutuneet saattamaan sotarikolliset edesvastuuseen, on meidän ryhdyttävä sellaisiin toimiin, että tämä sitoumus tulee täytetyksi. Ja se ei käy nyt päinsä muuten kuin säätämällä uusi laki. Sen vuoksi se on säädettävä. Muita perusteluja ei tarvita.

Periaatteessa hallituksen esitys on hyväksyttävä, mutta esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen eräiden yksityiskohtien suhteen on tehtävä painavia muistutuksia. Yleisenä käsityksenä on kyllä ollut, että syytteeseen pantavien henkilöiden lukumäärä tulee olemaan verrattain vähäinen, mutta kukaan ei tähän mennessä ole esittänyt sellaista kantaa, että ainoastaan hallituksen jäseniä voitaisiin tuomita rikoksista rauhaa vastaan, kuten lakiehdotuksen 1 §:n mukaan olisi asianlaita. Sellainen rajoitus on liian pitkälle menevä, eikä se ole myöskään sopusoinnussa liittoutuneiden hyväksymän sotarikollisuuskäsitteen kanssa. Hallituksen ulkopuolella on ollut vaikutusvaltaisia henkilöitä, jotka ovat hyvin tehokkaasti myötävaikuttaneet sotapolitiikkaan. Ei ole oikeudenmukaista, että sellaiset henkilöt välttäisivät edesvastuuseen joutumisen.

Epäonnistunut on lakiehdotuksen 1 § siinäkin, että siinä määritellään kysymyksessä oleva rikos virka-aseman väärin käyttämiseksi. Tätä voidaan tulkita niin, että säädettävän lain alaiseksi tulevat vain sellaiset teot, jotka on tehty virkamiesominaisuudessa, esim. valtioneuvoston jäsenen ominaisuudessa. Mutta valtioneuvoston jäsen on saattanut virkatehtäviensä ulkopuolella hyvin voimakkaasti myötävaikuttaa viralliseen politiikan kulkuun esim. kirjoituksillaan ja puheillaan, kuten onkin tapahtunut. Ei ole oikein, että sellaiset teot olisivat rangaistuksista vapaat.

Lakiehdotuksen mukaan sotasyyllisyysoikeuteen kuuluisi korkeimman oikeuden presidentti, korkeimman hallinto-oikeuden presidentti, Helsingin Yliopiston lainopillisen tiedekunnan professori ja 12 eduskunnan valitsijamiesten valitsemaa jäsentä. Kun on kysymyksessä tuomioistuin, jossa käsitellään poliittista rikosta, on tietenkin tärkeätä, että tuomioistuimen jäsenet ovat myös valtiollisiin asioihin perehtyneitä henkilöitä. Sen vuoksi olisi luonnollisempaa, että eduskunnan valitsijamiehet valitsisivat kaikki tuomioistuimen jäsenet. Silloin on suurempi varmuus, että tuomioistuimeen saadaan poliittista asiantuntemusta. Ei ole myöskään mitään syytä epäillä, etteivät valitsijamiehet pitäisi huolta, myöskin siitä että lainopillinen asiantuntemus tulee tuomioistuimessa edustetuksi.

Ei myöskään ole syytä antaa oikeuskanslerille, mitä syytteeseen nostamiseen tulee, niin suurta valtaa kuin hänelle lakiehdotuksen mukaan tulisi. Lakiehdotuksen mukaan tosin valtioneuvosto päättää syytteen nostamisesta, mutta se voi tapahtua vain oikeuskanslerin esityksen perusteella. Tosiasiallisesti jäisi siis syytteen nostaminen riippuvaksi oikeuskanslerista eikä valtioneuvostosta, kuten pitäisi olla. Käytännölliset syytkin puhuvat sellaisen järjestelyn puolesta, että valtioneuvosto määräisi syytteen nostamisesta pyydettyään oikeuskanslerin lausunnon. Tämä järjestely säästäisi oikeuskansleria myös ilmeisesti turhalta työltä.

Joihinkin muihinkin lakiehdotuksen yksityiskohtiin nähden on huomauttamista, mutta mainitsemani kohdat ovat tärkeimmät. Niihin kohtiin on eduskuntakäsittelyssä ehdottomasti saatava aikaan parannuksia. Lakia ei saa tehdä tehottomaksi. Jos sen sisältö jää mainitsemissani kohdissa hallituksen esityksen mukaiseksi, saattaa sotarikollisuuskysymyksen selvittely jälleen jäädä keskeneräiseksi, ja siihen ei nyt enää ole varaa.

Olosuhteisiin nähden ei erikoislain säätämistä ole pidettävä epätavallisena toimenpiteenä. Mehän tiedämme, mitä tavattomia menetyksiä, sekä ihmishengen menetyksiä että aineellisia menetyksiä, me olemme sodan johdosta kärsineet. Nyt on kysymyksessä vain joidenkuiden, ilmeisesti hyvin harvojen rikolliseen sotapolitiikkaan myötävaikuttaneiden henkilöiden syytteeseen saattaminen. Paljonko tämä painaa kaiken sen rinnalla, mitä kansa on sodasta

kärsinyt? Kun tämän ottaa huomioon, ei sotaan syyllisten edesvastuuseen saattamista sillä tavalla kuin on suunniteltu, voida pitää edes minään poikkeustoimenpiteenä, vaan toimenpiteenä, jolloin koetetaan päästä säännölliseen olotilaan, ja nyt on korkea aika tässä kysymyksessä päästä säännölliseen olotilaan.

Eräissä puheenvuoroissa on selitetty, että erityisen sotasyyllisyysoikeuden asettaminen on vastoin perustuslakia, koska hallitusmuodon mukaan satunnaisia tuomioistuimia ei saa asettaa. Mutta tämä säännös tarkoittaa, ettei sellaisia tuomioistuimia saa asettaa tavallisella lailla. Hallitusmuodon puheenaolevaa säännöstä muuttamalla siinä järjestyksessä kuin perustuslakia säädetään, voidaan sellainen tuomioistuin kuin sotasyyllisyysoikeus laillisesti asettaa, ja niin hallitus esittääkin. On siis väärin sanoa, että puheenaolevan tuomioistuimen asettaminen on vastoin perustuslakia. Kun nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus tulee laiksi, on se itse osa perustuslakia.

Myöskin on puhuttu paljon siitä, että lain vaikutukset tulevat olemaan takautuvia. Olen sitä mieltä, että tässä ei ole kysymys varsinaisesta takautuvasta laista, syistä, jotka jo aikaisemmin mainitsin. Mutta vaikkapa olisi kysymys varsinaisesta takautuvasta laista, ei sellaisenkaan säätämistä nyt voida välttää. Sitä ei ole voitu välttää muuallakaan. Kuten jo mainitsin, ovat liittoutuneet kansakunnat, niiden mukana myös länsivallat, Englanti ja Ranska, säätäneet takautuvan lain määräämällä rangaistavaksi rikokset rauhaa vastaan. Sellainen menettely ei siis nykyisissä oloissa ole mitään tavatonta. Toiminta rauhaa vastaan kuuluu siis jo nyt kansainvälisen oikeuden mukaan rangaistaviin tekoihin.

Lopuksi on huomautettava, että meillä on aikaisemminkin säädetty rikosoikeudellisia säännöksiä, jotka ovat vaikuttaneet takautuvasti. Vuonna 1931 säädettiin laki, jolla muutettiin rangaistusten täytäntöönpanoasetusta. Tämän lain mukaan ehdonalaisuusaika ja kansalaisluottamuksen menetysaika pidentyivät vuodella myöskin niiden kohdalta, jotka oli jo tuomittu ennen lain voimaantuloa. Periaatteessa nyt käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen ja mainitsemani lain vaikutuksilla ei ole mitään eroa. Mutta silloin ei noussut ääniä takautuvan lain säätämistä vastaan.

Lopuksi en voi olla puuttumatta ed. V. Leskisen puheenvuoroon. Hän esitti kantaa — eikä se kanta liene hänen yksin — että meidän olisi ilman muuta annettava sotarikollisuuskysymyksen selvittely kansainväliselle tuomioistuimelle. Saattaa kyllä käydä niin, että tämän kysymyksen ratkaisu otetaan meiltä pois, ellemme itse kykene sitä ratkaisemaan. Mutta onhan selvää, että on parempi, että me itse tämän asian selvitämme. Jos emme siihen kykene, on se huono merkki ja tuottaa varmaan meille sekä sisäpoliittista että ulkopoliittista vahinkoa. Sillä saattaa olla suorastaan kohtalokkaita seurauksia. Kun me olemme kykenemättömyytemme osoittaneet, kuka takaa ettei meiltä oteta pois joidenkin muidenkin asioiden hoitoa. Täytyy todeta, että maassa edelleen on piirejä, jotka leikkivät tulenaroilla asioilla välittämättä siitä, mitä seurauksia sellaisesta leikistä saattaa maalle olla (Oikeata: Tuntuu olevan!). Sotarikollisuuskysymyksen selvittely on vakava asia ja sitä on vakavasti käsiteltävä. Maan edun kannalta se on nyt nopeasti ratkaistava. Jarrutus ei enää saa jatkua. Se pitäisi nyt vihdoinkin jokaisen huomata.

Ed. Lappi-Seppälä: Herra varapuhemies! — Viereiseltä puhujakorokkeelta lausui ed. Kuusinen tämän istunnon alussa, että rikollisten vallassa ollessa säädettyjen lakien mukaan ei rikollisia itseään voida tuomita. Tuohon lausuntoon voi kuka tahansa yhtyä. Lausun kuitenkin vastalauseeni sen johdosta, että hän nimittää rikollisiksi niitä miehiä, jotka kansamme vaikeina aikoina ovat kansan itsensä nostamina kantaneet vastuun niistä vaikeista ratkaisuista, joihin olosuhteet olivat johtaneet meidän pienen maamme. Ne miehet, joita nyt halutaan syyttää, ovat kuuluneet eri puolueisiin eivätkä ole millään lailla edustaneet jotain suppeata määrättyä elämänkatsomusryhmää. Huomatut oikeusoppineet, jotka nauttivat jopa kansainvälistä kunnioitusta, ovat varoittaneet lähtemästä tälle tielle, jolla politiikkaa ruvetaan kriminalisoimaan. Se on vaarallinen tie. Olen aikaisemminkin ollut sitä mieltä, ettei mielipiteiden ja poliittisen käsityskannan vuoksi saa ketään kansalaista tuomita. Jotta ei lähdettäisi sellaiselle lainsäädäntötielle, joka ei kestä jälkipolvien arvostelua, pyydän, herra varapuhemies, esittää perus-

tuslakivaliokunnalle, että se asettuisi kielteiselle kannalle nyt esilläolevaan lakiesitykseen nähden.

Minun on vielä puututtava erääseen kohtaan SKDL:n ryhmän puheenjohtajan puheessa. Hän sanoi keskitetyssä ja ytimekkäässä lausunnossaan epäilevänsä, että joku merkillinen maan salainen hallitus, joka hänen lausuntonsa mukaan on vastustamassa välirauhan sopimuksen täyttämistä, olisi ollut vaikuttamassa nyt esilläolevan lakiesityksen lopulliseen sanamuotoon ja sisältöön. Kun näin vakavana ajankohtana tehdään tuollainen maan asiain menestykselliselle hoidolle varsin turmiollinen viittaus, on jyrkästi vaadittava, että myös viittauksen tekijä tänään ja tässä istunnossa esittää selvät todistukset asiasta ja vastaa suoraan, kuka tätä salaista hallitusta johtaa ja ketkä siihen kuuluvat (Eduskunnasta: Hyvä!). Tämä tieto on tärkeä, jotta tuo väärä hallitus voitaisiin panna viralta.

Ed. N. Nurminen: Välirauhan teosta on kulunut kohta vuosi ja yhä meillä on ratkaisematta sotasyyllisyyskysymys. Tämä on poliittisen elämämme pääkysymys, pääkysymys siksi, että se avaa meille tien demokraattisten kansakuntien joukkoon. Sen ratkaisemisen kautta täytämme väirauhansopimuksen velvoitukset ja ennenkaikkea sitä vaatii oman maamme poliittisen elämän puhdistaminen sodan ja natsilaisuuden rikollisuudesta. Se avaa demokraattisen kehityksen ovet hallintoelimiemme kehittämiseksi kansanvallan suojelijoiksi. Nyt ei ole enää epäselvyyttä sotasyyllisyyskysymyksestä, jos siitä lienee ollut kysymys koskaan. Välirauhan tehnyt hallitus ja valtion päämies hyvin käsittivät silloin, että sopimus on täytettävä ja kurssi muutettava, niin ulko- kuin sisäpolitiikassakin ja että sopimuksen velvoituksiin kuului myöskin sotarikollisten rankaiseminen, ei ainoastaan pienien, vaan myös suurtenkin. Tuon välirauhan sopimuksen hyväksyi silloinen eduskuntakin, mutta silloinen hallitus ja eduskuntakaan ei vilpittömästi halunnut täyttää sopimuksen ehtoja sen paremmin kuin se halusi toteutettavan maassamme demokraattista järjestystäkään. Sen vuoksi silloinen hallitus joutui väistymään. Vaalien jälkeen asetettu uusi Paasikiven hallitus entistä Paasikiven hallitusta paremmin on jo saanut merkitä tililleen demokraattisia edistysaskeleita. Sisäpolitiikassa ja ulkopolitiikassa ovat suhteemme Neuvostoliittoon jatkuvasti parantuneet. Siitä ovat todistuksena m. m. viimeinen kauppasopimuksemmekin ja lähettiläiden vaihto Helsingin ja Moskovan kesken. Mutta sotasyyllisyyskysymys on aina vain lykkäytynyt ratkaisussaan, vaikka hyvin tiedämme, että se vaikuttaa alituisena tahrana ulkopolitiikassamme ja haittana sisäisessä kehityksessämme. Ei ystävää tunneta lupauksista vaan teoista.

Mitä meillä on sitten tehty sotasyyllisyyskysymyksen ratkaisemiseksi. Onhan meillä annettu tuomioita ja pantu linnaan sotilaita ja pienempiä sotarikollisia, jotka ovat osallistuneet turvattomien sotavankien murhiin ja vieraan omaisuuden tuhoamiseen, mutta itse päätekijät, käskynantajat, jotka maamme johtivat sotaan ja toteuttivat IKL:n ja AKS:n ohjelmaa teoissa, johtivat kansamme rikoksen teille, aiheuttivat kymmeniä tuhansia kuolleita, kymmeniä tuhansia rampoja, orpoja ja leskiä, aiheuttivat koko maan talouden rappiotilan, nämä sodan pääsyylliset ovat edelleen vapaina ja heille on vielä annettu suuria eläkkeitäkin, kuten m. m. entiselle presidentti Rytillekin ja he esiintyvät vielä julkisuudessakin, kuten Tanner, ja syyttävät nykyistä hallitusta m. m. inflatiosta, mies, joka on yhtenä päävastuullisena siihen kurjuuteen, jossa nyt olemme, ja hän on ollut yhtenä asettamassa edistyksellisen demokratian ystäviä maassamme linnaan. Näitä herroja on kutsuttu hienolta nimeltä sotasyylliset ja se on ollut sellainen taikasana, joka on suojellut sodan suurrikollisia meillä tähän asti. Tarvittiin yhdistyneiden kansakuntien virallinen selitys siihen, että rikokset rauhaa vastaan ovat sotarikoksia, rauhan rikkojat ovat sotarikollisia.

Meillä taantumus asetti n. s. Hornborgin komitean. Komitean puheenjohtajaksi nimitettiin tunnettu natsiystävä, tohtori Hornborg. Tämän komitean työ asetettiin kokonaan väärille perusteille. Tutkittiin, kuinka muodollisesti on toteutettu lakipykäliä, lakeja, jotka suurelta osaltaan ovat peräisin edelliseltä vuosisadalta. Ei asetettu lähtökohdaksi sitä, millä puolella on taisteltu, kuinka on asennoiduttu natsismiin ja demokratiaan, kuinka omaan kansaan. Kansassa on herättänyt oikeutettua suut-

tumusta tällainen asioiden käsittely. Eri puolilla maata on ollut suuria kansalaiskokouksia, joissa kymmenettuhannet demokraattiset ihmiset ovat päättävästi tuoneet ilmi ajatuksensa siitä, että sotasyylliset on nopeasti asetettava syytteeseen ja ansaitsemaansa ankaraan rangaistukseen. Heidän vaapaana olonsa saattaa vaaraan rauhallisen kehityksen tien maassamme. Oikeisto puhuu halveksien torikokouksista. Heidän mielipiteensä mukaan kansalla ei olisikaan demokraattisia oikeuksia tuoda esiin käsityksiään.

Kansa on vaatinut lakia ja erikoistuomioistuinta, joissa sotasyyllisyyskysymykset ratkaistaisiin. Nyt taantumukselliset puhuvat politiikan kriminallisoinnista, vaikka niin ei asia olekkaan. Tämä johtuu siitä, että tässä maassa tähän asti sen mustan politiikan harjoittajat nyt vasta ensi kerran ollaan asettamassa syytteeseen teoistansa. Mutta ennen välirauhansopimusta nämä samat herrat olivat tuomitsemassa rauhan ystäviä moniksi vuosiksi kuritushuoneeseen ja kuolemaan, vieläpä välirauhan kynnykselläkin. Kymmeniätuhansia kansalaisia uhrattiin mielettömissä sodissa, viimeisessä suorastaan Natsi-Saksan liittolaisena. Jarruttaminen, jota taantumus on edelleen harjoittanut tämän kysymyksen selvittämisessä, saattaa eduskunnankin huonoon valoon kansan silmissä. Tällainen vehkeily on rikollista sabotaashia välirauhansopimusta vastaan ja sen jarruttajat lainrikkojia eduskunnan tekemiä päätöksiä kohtaan. Se on natsirikollisen toiminnan jatkoa, joka suuntautuu omaa kansaamme vastaan vaarantaen tulevaa kehitystämme sisäisessä elämässämme ja suhteitamme yhdistyneisiin kansakuntiin. Kansan luottamus nykyiseen hallitukseen ja eduskuntaan pannaan kovalle koetukselle. Yhä vieläkin kansa luottaa siihen, että suurin osa eduskunnasta ja hallituksesta tekee parhaansa täyttääkseen tehtävänsä demokraattisen kansan edustajina. Mutta olemme tulleet näkemään, että on niitäkin, jotka eivät vieläkään ole mitään oppineet ja mieluimmin asettaisivat nämä suursotarikolliset sankareiksi kuin tuomittaviksi.

Entisten sotilaiden keskuudessa on voimakasta kiihtymystä sen johdosta, että asekätköjä on ollut eri puolilla maassamme ja niiden kätkemiseen on todettu olleen osallisina upseereita aina päämajaa myöten. Nämä salahanketta valmistelleet sotaherrat ovat varmaankin saaneet lisää rohkeutta tekoihinsa siitä, kun ovat havainneet, että eiväthän meillä suursotarikollisetkaan ole joutuneet vastaamaan teoistaan ja tulleet tuomittaviksi. Vain sen kautta, että sotasyyllisyyskysymys meillä ratkaistaan nopeasti Potsdamin konferenssin osoittamalla tavalla ja meitä velvoittavan 13 pykälän mukaisesti, vain siten voidaan poistaa sotaväen keskuudesta käsitys, että sotalaitos ei saa olla juonittelujen pesä ja kansamme turmioon viejä. Nämä aselöydöt ovat konkreettisena todisteena siitä, että armeijassa elää edelleen upseeriston keskuudessa vihamielinen natsihenki ja siksi armeijan koneisto on puhdistettava sodanlietsojista. Reserviläiset ja asevelvolliset tahtovat varmuuden siitä, että armeijasta muodostuu demokratian ja rauhan tuki eikä fascististen sotakiihkoilijoiden pesäpaikka ja ettei armeija ole laitos, joka teurastuttaa kansalaisia rikollisissa sodissa taantumuksen pyyteitä ajaen.

Nyt olemme joka tapauksessa ratkaisun edessä, siitä emme pääse mihinkään. Eduskunnan on tehtävä sellainen laki ja muodostettava sellainen tuomioistuin, joka vie tämän kysymyksen lopulliseen päätökseen maamme edun ja kansamme oikeustajun mukaisesti. Ei kävele enää se, että vain pienet rikolliset pannaan linnaan, mutta suuret saavat vapauden jatkuvasti vehkeillä ja vieläpä heille maksetaan eläkkeitäkin. Suurrikolliset ovat päävastuussa ja heidän rikoksiensa seurauksia ovat pienempien käskyläisten raakalaisteot.

Ed. Kallinen: Herra puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva hallituksen esitys merkitsee sitä, että hallitus on ryhtynyt toimimaan välirauhansopimuksen 13 artiklan mukaisesti ja niiden valtuuksien pohjalla, jotka sille eduskunnan taholta annettiin paljon huomiota herättäneen välikysymyskeskustelun yhteydessä. Pitkän ja perusteellisen harkinnan jälkeen, vieläpä harkinnan, jossa useita vaihtoehtoja on huolellisesti punnittu, hallitus on vihdoin päätynyt esitykseen, joka nyt tosin muuttuneessa muodossa on esillä. Mikään ei ole helpompaa kuin esityksen periaattellinen arvosteleminen, mikään ei ole vaikeampaa kuin paremman ratkaisun osoittaminen. Koska minulla ei ole parempaa ratkaisua

esitettävänäni, ei ainakaan sellaista, joka näissä olevissa olosuhteissa olisi ei vain periaatteellisesti parempi, vaan myöskin käytännöllisesti mahdollinen, tyydyn kannattamaan ainakin periaatteessa hallituksen esitystä.

Teen sen ennenkaikkea sen vuoksi, että mielestäni on edes yritettävä hoitaa tämä vaikea asia Suomen rajojen sisällä, sen hoitaminen on koetettava pitää suomalaisten miesten käsissä ja nimenomaan miesten, jotka nauttivat maan eduskunnan luottamusta tämän luontoisen asian hoitajina.

Tietenkin kunnioittavasti kuuntelen sitä puhetta pohjoismaisesta oikeusjärjestyksestä, jo olevista laeista, riippumattomista tuomioistuimista j.n.e, jota runsaasti viljellään tämän asian yhteydessä. Nuo mainitut asiat ovat arvokkaita asioita. Etenkin ne saattaisivat olla sitä, jos ne myös olisivat käytännöllisesti ottaen tosiasioita, jos ne eivät olisi suurelta osalta vain abstraktisia periaatteita, vaan myös elävää käytäntöä. Valitettavasti niin ei ole asianlaita ja juuri sen vuoksi, että niin ei ole asianlaita, juuri siksi, että poliittisluontoisissa asioissa meillä ei ole eikä ole ollut puolueetonta oikeutta, en voi tässä asiassa mojautua mainittuun perustaan. Siitä huolimatta tunnustan, että nyt esillä oleva hallituksen esitys sisältää kieltämättä poikkeuksia varmasti oikeista periaatteista, olkoon niillä periaatteilla ollut elävää käytäntöä tähän saakka tai ei. Tästä syystä asia ei ole ilon asia. Se ei ole ollut sitä hallitukselleakaan. Mutta kaikkien viime vuosina tapahtuneiden hirvittävien asioiden jälkeen meillä on niukasti iloisia asioita hoidettavanamme ja sitä enemmän raskaita, perin ikäviä asioita.

Välikysymyskeskustelun yhteydessä lausuin julki näitä asioita koskevat omat periaatteeni ja pyrkimykseni. En toista niitä. Mutta kohta kohdalta olen tänään samalla kannalla kuin silloinkin. Vain erääseen jo silloin koskettamaani asian puoleen rohkenisin nyt kiinnittää suurempaa huomiota kuin silloin.

Käytännöllisistä ja ehkä muistakin syistä on ilmeisesti välttämätöntä, että kysymys sotasyyllisyydestä pyritään rajoittamaan niin suppeaan piiriin kuin suinkin mahdollista. Koko kysymyksen katsotaan alkavan vuodesta 1941, jolloin syöksyimme sotaan Saksan asekumppanina, ja samoin henkilöihin nähden pyritään syytettyjen piiri supistamaan mahdollisimman pieneksi. Tätäkin pyrkimystä voidaan ymmärtää ja sen lisäksi se lienee myöskin välttämättömyys. Näin ollen hyväksyn tämän pyrkimyksen enkä haluaisi juttua suhdattomasti laajentaa.

Kuitenkin vakavasti toivoisin, että ne, jotka joutuvat näitä asioita käsittelemään sen jälkeen kuin hallituksen esitys muodossa tai toisessa on saavuttanut lain voiman, että he samoin kuin kaikki me ja koko Suomen kansa säilyttäisimme mielessämme tapahtumien laajemman taustan, asiain historiallisen kehityksen, syiden ja vaikutusten ketjun edes siltä pituudelta, kuin se on selvästi nähtävissämme. Kukaan ei saisi unohtaa sitä tosiasiaa, että tässä maassa on vaikuttanut vuosikymmenien ajan erittäin määrätietoinen ja vaikutusvoimainen suuntaus, jolle sota ja nimenomaan hyökkäyssota on ollut toiminnan silmämäärä. Tällä suuntauksella on ollut niin paljon kannattajia ja vaikutusvaltaisia kannattajia, sekä julkisesti näkyviä että kulissien takaisia, että heidän kaikkien edesvastuuseen saattaminen on kerta kaikkiaan mahdotonta, enkä siihen pyrikään. Mutta arviointimme ei ole eikä voi olla oikea, jos irroitamme tapahtumat siitä historiallisesta yhteydestä, johon ne kuuluvat.

En lähde siitä ajatuksesta, että Suomi tai sen johtavat valtiomiehet olisivat yksipuolisesti syypäät viime vuosien onnettomiin tapahtumiin. Mutta vielä vähemmän voin yhtyä niihin, jotka pitävät tätä kansaa ja sen johtajia viattomina karitsoina, jotka eivät ole muuta tahtoneet kuin rauhaa ja ovat vastoin omaa tahtoaan joutuneet vedetyiksi sotaan. Tämän kansan pääluvullinen enemmistö oli rauhan kannalla, vaikkakaan valitettavasti ei kyllin tietoisesti ja määräperäisesti. Mutta kansan keskuudessa on aina edellisen maailmansodan ajoista lähtien toiminut erinomaisen vaikuttava vähemmistö, joka ei ole tahtonut rauhaa, vaan on toivonut sotaa, kylvänyt naapurivihaa ja vehkeilly Saksan kanssa yhdessä, niin Wilhelm-Saksan kuin Hitler-Saksankin.

Koska pyrkimällä pyrin ymmärtämään ihmistä tehköön hän mitä tahansa, niin en nytkään selitä, että he olisivat tehneet tuon

lurjusmaisuudesta saadaksensa aikaan kärsimyksiä ja onnettomuutta Suomelle. Ei, he ovat tehneet sen vanhan koulun uskollisina ja sokeina kannattajina, tuon koulun, joka aina on valmis piirtämään miekalla rajoja, joka periaatteessa ihailee aseellisia ratkaisuja, joka uneksii oman maan suuruudesta hetkeäkään ajattelematta, mitä tuollainen merkitsee silloin, kun muuallakin intoudutaan tekemään samoin. Nuo tyypit ovat isänmaallisia,niin että he huokuvat sitä seitsemän sylen päähän, he ovat olevinaan ihanteellisia, ylen ihanteellisia, epäitsekkäitä, ja heissä on henkeä vaikka tuulimyllyjä pyörittämään. Ja juuri he ja heidän kaltaisensa kaikissa maissa saavat aikaan sen, että suuret kansanjoukotkin silloin tällöin saadaan houkutelluiksi sodan tielle. Heidän joukossaan ja heidän takanaan on mahtimiehiä, joiden on mahdollista toimia ja vehkeillä hallitusten seljän takanakin, joiden on mahdollista painaa miloin mitäkin nappia ja vaikuttavaa nappia.

Tällainen vaikutusvaltainen joukkokunta on tehnyt työtä myöskin Suomessa aina vuodesta 1918 lähtien. Sillä joukkokunnalla on ollut selvät piirustukset. Itse Hitler olisi voinut kopioida noita piirustuksia ryhtyessään hahmoittelemaan Saksan maailmanherruutta, sillä tämän suomalaisen joukkokunnan kaikki laskelmat nojautuivat nimenomaan ajatukseen Saksan maailmanherruudesta.

Että kukaan ei kuvittelisi minun puhuvan vain pelkkiä arvailuita tai johtopäätöksiä, pyydän temmata muutamia lainauksia tämän joukkokunnan katekismuksen kaltaisesta kirjasta, jossa sangen selvästi hahmoitellaan Suomen asemaa ja tulevaisuutta, myös Saksan asema ja tulevaisuus sellaisena kuin tuon joukkokunnan piirissä nämä asiat yleisesti käsitettiin. Kirja, josta seuraavat sanatarkat lainaukset on otettu, ilmestyi Suomessa vuonna 1918. Kirjoittaja ei ole kukaan tuntematon „jokamies" tai kuka tahansa, vaan tunnettu ja paljon vaikuttanut henkilö. Lainauksista, jotka tulen esittämään, kajahtaa erittäin selvänä se teema, jota sadat orkesterit tuhansin variatioin ovat tässä maassa soittaneet enemmän kuin neljännesvuosisadan ajan. Teos, jota lainaan, ilmestyi painosta kansalaissotamme loppuvaiheitten aikana. Sivuutan kaiken sen, mitä siinä tuosta sodasta sanotaan, mutta sen sijaan rohkenen lainata sen suurpoliittisia lausuntoja, varsinkin, kun tiedän, että nuo lausunnot tulkitsevat vaikutusvaltaista kannatusta saaneen valtiopoliittisen ohjelman.

Ensinnäkin kirjoittaja todistelee, että Suomen itäinen raja on luonnoton, että se halkaisee todellisen Suomen, johon kuuluu Vienan-Karjala yhtä hyvin kuin Kanta-Suomikin. Tämän vuoksi uusi raja on luotava. Kirjoittaja lausuu:

„Rajamme itäistä naapuria vastaan on saatettava muinaiselle paikalleen. Sen pitää alkaa Äänislahden eteläisimmästä pohjukasta, kulkea suuren suoalueen halki Äänisjärven itäisen rannikon keskipaikoille, Äänisjärvestä Syväriä myöten Laatokkaan ja siitä Suomenlahteen. Tämä raja on luonnollinen, ja kun se linnoitetaan itäistä ahnasta naapuria vastaan, myöskin turvallinen itäraja: Vienanmeri, Äänisjärvi ja Laatokka, suuria soita, järviä ja leveä Syvärin joki."

Kirjoittaja esittelee sitten melko laajasti Karjalan ja Kuolan luonnonrikkauksia, suunnittelee uusille alueille uusia rautateitä. Näistä rautateistä puhuessaan hän lausuu seuraavat mieleenpantavat sanat: „Rovaniemen—Kantalahden radan rakennustyö antaa varmaankin erittäin sopivaa työtä niille maanpettureille ja rosvoille, jotka tuomitaan aikanaan pakkotyöllä sovittamaan rikoksensa."

Tulkoon todetuksi, että kun tuo houkutteleva pakkotyöpaikka jäi sittenkin sillä kertaa saamatta, Suomen työläisiä kaupiteltiin Saksan kalikaivoksiin, joka sekin suunnitelma luhistui Hindenburgin elastisten linjojen lopullisesti murruttua.

Kirjoittaja kuvaa suuripiirteisesti, miten pääsemme hallitsemaan Itä-Europan pisintä vesireittiä, jonka valtaosan muodostaa Volga, johtamalla sen suun Viipuriin, sen sijaan, että se nyt menee Pietariin. Tästä hän sanoo: „Itä-Venäjän ja Kaspianmeren ympärillä olevien maiden liike on näihin saakka kulkenut mainitusta merestä Volgaa ja sen lisäjokea Sheksnata ynnä kanavia myöten Äänisjärveen, Syvärin ja Laatokan kanavia sekä Nevaa myöten Pietariin ja siitä merikanavia myöten Kronstadtiin." (Vasemmalta: Kuka on kirjoittanut? — Tekijä esille!) — Kyllä saatte, minulla on salkussani alkuperäinen teos (Vasemmalta: Kiitos!).

Tämä reitti on kirjoittajan mielestä pitkä

ja monimutkainen. Se on johdettava Viipurista kanavalla Vuokseen ja Laatokkaan, sieltä edelleen Äänisjärveen ja Sheksnanan kautta Volgaan.

Mutta tämän tarkoituksen toteuttamiseksi on Pietari hävitettävä. Tästä sanoo kirjoittaja: „Meidän tulee varoa omaksumasta liian ahdasta katsantokantaa tätä asiaa arvostellessamme. Tämä maailmansota'' (nyt on puhe edellisestä maailmansodasta) „on valtava, ja sen seuraukset ovat varmaankin yhtä valtavat. Historia osoittaa, että suurten ratkaisevien sotien jälkeen moni maailmankaupunki on kutistunut kylärähjäksi ja uusia kauppakeskuksia ja kauppateitä on syntynyt.''

Kirjoittaja puhuu innoittuneena „ihanista'' raunioista — hänen sanansa kuuluu nimenomaan „ihanista raunioista'', jotka ovat syntyneet silloin, kun Sidon, Tyron, Bagdad, Granada ja muut muinoin mahtavat kaupungit ovat tulleet hävitetyiksi, ja hän kysyy: „Jäisköhän Pietarista edes tällaisia raunioita? Joka tapauksessa Pietari on keinotekoisesti luodun ja nyt jo hajonneen maailmanvallan yhtä keinotekoisesti luotu, äsken syntynyt pääkaupunki, ja sellaisena se on tuomittu tuon maailmanvallan kanssa poistumaan historian näyttämöltä antaakseen tilaa jollekin inkerinmaalaiselle kauppa- ja maakuntapääkaupungille.''

Sitten seuraa eloisa kuvaus suuresta Suomesta suurena teollisuusmaana, suurena kauppamaana, jonka väkilukukin saatetaan jonkun sadan vuoden perästä laskea kymmenissä miljoonissa.

Mutta, miten tämä kaikki käy mahdolliseksi? Kirjoittajan kannalta asia on täysin selvä ja varma. Kuulkaamme, mitä hän sanoo:

Mahdotonta on pienen kansan tässä kansojen valtavassa taistelussa olla ilman liittolaisia, eivätkä liittolaisiksi suinkaan kelpaa mitkään toisarvoiset pikkuvaltiot. Sillä joku meitä vastustava suurvalta voisi helposti tällaiset liittolaiset painostuksellaan ajaa meidän niskaamme. Me tarvitsemme siis voimakkaita, mahtavia liittolaisia, paljon suuremmalla syyllä kuin maailman mahtavimmat valtiot. Meidän ainoa luonollinen liittolaisemme on Saksa ja onnellista on, että tämä ainoa liittolaisemme on voimakas ja oikeamielinen ja liittolainen, joka tämän sodan kautta tulee ratkaisevasti määräämään vanhan maailman kansojen kohtaloita ... Liitossa meidän kanssamme, meidän alueemme kautta voi Saksa näet eroittaa päävihollisensa Englannin täydellisesti Venäjästä ja riistää tältä vastustajaltaan sotilaallisen ja taloudellisen vaikutusvallan Itä-Euroopassa ja Pohjois-Aasiassa. Toteuttamatta on tämän jälkeen keskusvaltain geopoliittisesta ohjelmasta vain Suezin tai, paremmin sanoen, Egyptin valloitus ... Ja niinpä siis käy, että kansojen vapauden puolesta muka taistellut brittiläinen maailmanvaltias ei voi estää keskusvaltoja vapauttamasta Suomen kansaa ryssäläisten rosvojen väkivallasta ...''

Ja myöhemmin:

„Eurooppalaisten kansain keskinäinen jättiläistaistelu maanosamme ja samalla koko maailman valtiollisesta johtovallasta (hegemoniasta) lähenee lopullista ratkaisuaan, tuloksena keskusvaltain ja niitä johtavan Saksan kansan maailmanherruus.''

„Selvää kumminkin on'', jatkaa kirjoittaja, „että tullakseen pysyväiseksi ja lujaksi täytyy tämän vallan saada yhä suurempaa kannatusta. Sitä varten tämä uusi eurooppalainen 'kuningaskansa' varmaankin tulee mielihyvin näkemään, että yhä useampi pieni kansa ja varsinkin sivistynyt pikku kansa rupeaa kannattamaan tämän keskusvallan kautta perustettavaa kansainvälistä rauhaa.''

Täytyy sanoa, että Saksan natsit olivat vaatimattomampia. He näet puhuivat kansastaan „herrakansana'', mutta tämä heidän suomalainen oppi-isänsä nimittää saksalaisia ..kuningaskansaksi''. Ja hän jo silloin kaavailee tälle „kuningaskansalle'' maailmanherruutta ja viitoittaa tien, jota myöten Rommel myöhemmin yritti kulkea Egyptiin ja Suezille. On aivan varmaa, että tässä puhuu mies, joka jo silloin oli selvillä Saksan valtapolitiikan suurista linjoista.

Sanoin, että tuossa tuli julki teema, jota sadat orkesterit ovat tässä maassa soitelleet tuhansin variatioin. Suomen kansan suuri enemmistö ei ole ollut tuon sävelen lumoissa, se sanottakoon ja sanottakoon selvästi. Mutta tuon sävelen soittajilla on ollut mahdollisuus värittää laajassa mitassa yleistäkin ajattelua, heidän on ollut mahdollista vaikuttaa etenkin

koulujen ja koulukirjojen henkeen. Kun kaikki on tapahtunut korkeasti isänmaallisissa merkeissä, sitä on ollut perin vaikea estää. Se henki on suurelta osalta määrännyt armeijassa, ainakin sen kantaupseeriston joukossa. Nämä mainitsemani kaksi laitosta, koulu ja armeija, ovat yhdistyneet usein mitä merkillisimmällä tavalla. Minulla on täällä mukani koululaisen käsikirja vuodelta 1944—45. Siihenkin on pitänyt sijoittaa juhlapaikalle suomalaisten kadettien lupaus koulupoikien ja -tyttöjen sielun ravinnoksi. Ulkopoliittinen säädyllisyys estää minua lukemasta tällä hetkellä suomalaista kadettilupausta, sillä se on kuin lyhyt ja pateettinen yhteenveto siitä tekstistä, jonka äsken esittelin.

En tiedä enkä tietysti voikaan tietää, missä määrin kukin niistä Suomen kansalaisista, jotka tulevat edesvastuuseen asetettavaksi sotasyyllisyydestä, ovat olleet tämän sotaisan hengen lietsojia tai mahdollisesti kulissien takaisen pelin hoitajia Suomen ja Saksan välillä. Mutta sen tiedän aivan varmasti, että hyvin organisoitu yhteys Saksan ja Suomen välillä Saksan maailmanherruuden ja Suomen suurvasalliaseman toteuttamiseksi sodan tai sotien sarjan avulla, on ollut olemassa vuosikymmeniä. Tämän suunnitelman takana Suomessa on ollut ja ehkä on vieläkin pääluvullisesti tosin ei suuren suuri, mutta sekä taloudellisesti että henkisesti vaikutusvoimainen ryhmä.

Sotasyyllisyyskysymys ei tule perin pohjin selvitetyksi, ellei tuon ryhmän pitkäaikainen vehkeily Saksan kanssa tule tutkituksi. Saattaa olla, että jotkut tuohon ryhmään kuuluvat ja etenkin monet sen harjoittaman salaisen ja julkisen propagandan lumoihin eksyneet nyt jo käsittävät houreet houreiksi, mutta monet merkit viittaavat siihen, että fanaattisimmat heidän joukostaan yhä laskelmoivat uusien sotien varaan. Pohjaltaan he vihaavat anglosakseja ja etenkin Englantia yhtä paljon kuin Neuvostoliittoakin, mutta he toivovat anglosaksien ja Venäjän välistä sotaa uskoen, että se avaisi Saksalle tilaisuuden nousta maailmanherruuteen. Mikäli nämä piirit asiain nykyisessä vaiheessa tekeytyvät anglofiileiksi, niin on sanottava, että Englannnilla ja Amerikalla ei missään maailmankolkassa ole petollisempia ystäviä kuin ovat nämä niiden uudet ystävät Suomessa.

Nyt esilläoleva asia, johon esittämäni tosiasiat oleellisesti liittyvät ei ole tärkeä vain menneisyyden kannalta, se on selvitettävä myöskin tulevaisuuden vuoksi pysyvän rauhan ja todella hyvien suhteiden rakentamiseksi Suomen ja Neuvostoliiton välille samalla myöskin Suomen ja kaikkien rauhaa tahtovien kansojen välille ja siihen ilmeisesti pyrkii hallitus esityksellään.

Henkilökohtaisesti olen sitä mieltä, että hallituksen esitys on hyväksyttävä, ei kuitenkaan siinä muodossa, jossa se nyt on eduskunnalle esitetty, vaan lain formulointiin on lähdettävä lähinnä hallituksen sen esityksen pohjalta, joka asian aikaisemmassa vaiheessa on eduskuntaryhmille esitetty. (Ed. Heiniö: Tekijä esiin!).

Ed. von Born: Huru mycket det än också från min sida vore att säga om det föreliggande lagförslaget, skall jag icke nu uppehålla tiden med att närmare ingå på frågan, då jag såsom medlem av grundlagsutskottet både kan och bör där framlägga mina synpunkter. Jag ville, herr talman, här endast uttala, att enligt min uppfattning borde regeringen i en så pass allvarsam och betänklig sak som denna ha inbegärt yttrande av högsta domstolen, synnerligast som denna domstol på ett hörn, genom sin president, skall bliva engagerad i den nya domstolen. Jag tror inte för min del, att riksdagen, om den antager detta lagförslag, handlar rätt, och det är osäkert, om den icke också, särskilt med tanke på framtiden, handlar oklokt. Jag emotser för övrigt att uti grundlagsutskottet få närmare utredning angående särskilda i frågan ännu mycket dunkla omständigheter, och framför allt hoppas jag på att få dem verkligt dokumentariskt belysta och utredda.

Ed. Leikola: Herra puhemies! — Hallituksen esitys eduskunnalle n. s. sotasyyllisyyskysymyksessä on tullut esille tavalla, joka ei mielestäni ole ollut eduskunnan arvovallan mukaista. Ennen virallista esitystä eduskuntaryhmät saivat määritellä kantansa, heidän piti määritellä kantansa asiassa epätäydellisten asiatietojen valossa ja oli niiden käsittelyn tulos

ennen virallista eduskuntaesitystä jo ulkomaillakin tiedossa.

Hallituksen esityksen perusteluissa viitataan erityisesti Suomen tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltojen Liiton sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhtyneen kuningaskunnan välillä 19 päivänä syyskuuta 1944 tehdyn välirauhan sopimuksen 13 artiklaan, jonka mukaan Suomi oli sitoutunut yhteistoimintaan liittoutuneiden valtojen kanssa sotarikoksista syytettävien henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi. Välirauhan sopimuksen voimaan saattamiseksi eduskunta hyväksyi saman syyskuun 23 päivänä valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla, siis perustuslain säätämisestä määrätyssä järjestyksessä lain, jossa lausutaan seuraavasti: Mainittujen säännösten toimeenpanemiseksi ja soveltamiseksi tarvittavat tarkemmat määräykset annetaan asetuksella. Kun tämän lain nojalla on julistettu sellaisia säännöksiä, joiden antamiseen hallitusmuodon mukaan eduskunnan myötävaikutus on tarpeen, on niistä viipymättä ilmoitettava eduskunnan puhemiehelle, jonka on saatettava ne eduskunnan tietoon heti tahi, jollei eduskunta ole koolla, niin pian kuin se on kokoontunut ja ne on kumottava, jos eduskunta harkitsee, etteivät ne ole sopimuksen mukaisia."

Hallitus on kiitettävällä tavalla pyrkinyt täyttämään välirauhan sopimuksen säännöksiä ja siten lujittanut liittoutuneitten valtojen luottamusta meidän rehelliseen rauhantahtoomme. Sotarikoksista syytettäviä henkilöitä on melkoinen joukko vangittu ja odottavat useat asiansa oikeudellista käsittelyä. Hallitukselle on kuitenkin ilmoitettu asianomaiselta taholta, että välirauhan sopimuksen 13 artiklaa ei ole vielä täysin täytetty. N. s. sotasyylliset ovat vielä vapaalla jalalla eikä toimenpiteisiin heitä vastaan ole ryhdytty. Hallituksen hitaus tässä kohdin on ymmärrettävää, sillä meidän oikeustajuntamme mukaan n. s. sotasyyllisyyttä ei pidetä rikoksena, kun sotaan joutuminen on tapahtunut maan lakien mukaisella tavalla.

Kuluvan elokuun 8 päivänä Lontoossa pidetty Ison-Britannian, Yhdysvaltain, Neuvostoliiton ja Ranskan edustajain konferenssissa tulkittiin käsite sotarikollinen sisältämään myös n. s. sotasyyllisyyskäsitteen ja tämän tulkinnan mukaan, jonka voittajat ovat meille sanelleet, hallitus on päätynyt nyt esilläolevaan lakiesitykseen. Vaikka hallituksella oli täydet valtuudet hoitaa kysymys asetusteitse, ei se ole sitä tehnyt siitäkään huolimatta, että edellämainittu laki syyskuun 23 päivältä siihen suorastaan velvoittaa. Eduskunta on joutunut uudelleen saman kysymyksen eteen kuin syyskuun 23 päivänä, onko välirauhansopimusta noudatettava vaiko ei. Välirauhan solmiaminen oli onnettoman sodan luoman pakkotilan seuraus ja on ymmärrettävää, että tämän pakkotilan seuraamukset eivät ole olleet miellyttäviä. Ne kuitenkin välttämättömyyksinä ymmärretään. Samoin olisi ymmärretty katkerana välttämättömyytenä n. s. sotasyyllistenkin tuomitseminen, jos hallitus olisi siihen ryhtynyt välirauhansopimuksen solmiamisen yhteydessä saamillaan ja siihen liittyvillä valtuuksilla. Nyt annettu lakiesitys sen sijaan antaa sen käsityksen, että eduskunta ilman pakottavaa syytä itse olisi päättänyt uusin kasvoin ryhtyä n. s. sotasyyllisiä rankaisemaan.

Lienee kuitenkin niin, että hallitus ei ole näin pohjoismaiselle oikeustajulle vieraassa asiassa tahtonut ottaa ratkaisevaa askelta yksin ja on tahtonut eduskunnan vastuun taakseen jo asian tässä vaiheessa. Jos näin on, on hallituksen annettava myös eduskunnalle kaikki asiaan vaikuttavat tiedot. Ei voida kohtuudella vaatia, että eduskunta asiaintilaa tuntematta tekisi sellaisia päätöksiä, joita ei ole katsonut voivansa tehdä paljostakin selvillä oleva hallitus. Miksi ei eduskunnan tietoon ole saatettu esim. vain Hornborgin komitean mietintöä?

Kun eduskunta nyt kuitenkin on joutunut tärkeän ratkaisun eteen, jossa kansan oikeustaju ja maan onni ja menestys on saatettava sopusointuun keskenään, on ainakin perustuslakivaliokunnan otettava tarkka selko kaikista, myös salaisista, asiaan vaikuttavista tekijöistä ja selvitettävä itselleen kysymys niin perinpohjin, että mietintö sieltä tulee mahdollisimman yksimielisenä takaisin. Meidän on tämä asia saatava lopullisesti pois päiväjärjestyksestä ja niin, että välirauhansopimuksen säännökset täytetään.

Ed. Wickman: Herr talman! Jag har begärt ordet för att i detta sammanhang uttala en förhoppning att riksdagsmännen finge tillfälle att fördjupa sig i Hornborg-kommitténs betänkande. Här har i olika sammanhang uttalats åsikter, som gå ut på att lagen om bestraffning av krigsansvariga borde utvidgas, vad verkningar beträffar, till att omfatta bl a. vinterkriget och tiden närmast före detta samt även utvidgas till att omfatta andra personer än före detta statsrådsmedlemmar. Om det på allvar framställes sådana förslag om en utvidgning av lagens verkningsområde, vore det av stort värde att ha tillgång till det enda officiella aktstycke, som i någon mån kastar ett objektivt ljus över händelser, som stå i samband med hela vår krigspolitik. Hornborg-kommitténs betänkande kommer troligen att spela en stor roll vid väckandet av åtal mot de s. k. krigsansvariga. Måhända har detta betänkande även haft en viss betydelse för regeringsmedlemmarna, då det gällt för dem att fatta ståndpunkt till det föreliggande lagförslaget. Hur kan man nu fordra, att riksdagsmännen skola kunna på sakliga grunder fatta ställning till denna lag, då man undanhåller dem ett så viktigt aktstycke som Hornborg-kommitténs betänkande är? Man hade hoppats att vår nuvarande regering icke skulle praktisera samma ransoneringsmetoder som de regeringar gjorde, vars medlemmar nu betecknas som krigsansvariga. Det var nämligen vanligt på den tiden, att man på regeringshåll undanhöll riksdagsmännen viktiga fakta och vädjade till riksdagsmännens förtroende för regeringen vid fattandet av viktiga beslut. Så borde det icke få bli vid denna lags stiftande. Riksdagsmännen ha rätt att fordra tillgång till alla på frågan verkande aktstycken och kunskapskällor. Ett sådant aktstycke är Hornborg-kommitténs betänkande. Jag hemställer, att regeringen ville ta i övervägande, huruvida icke riksdagsmännen kunde beredas tillfälle att få del av det kommittébetänkande som bär doktor Hornborgs namn.

Då jag här nämnde doktor Hornborgs namn, får jag i detta sammanhang upplysa rdm. Nurminen om, att det var orätt av honom att beteckna doktor Hornborg som nazistvänlig. Det finns knappast någon i detta land som så ivrigt bekämpat nazismen, som just dr Hornborg, och han gjorde det både i tal och skrift under en tid, då det innebar stora risker att vara antinazist. Därför hoppas jag att rdm. Nurminen i något sammanhang återtager denna fula beskyllning.

Jag ber att till slut få betona att vid stiftandet av denna lag endast rättens och sanningens krav få utgöra motiv för lagstiftaren. Man kan icke förneka, att man ibland får höra uttalanden i fråga om bestraffnigen av de krigsansvariga, som alltför mycket bär prägeln av ett primitivt hämnd- och skalpjaktsbegär. Som kristen kan jag icke godkänna att hämnd- och maktkänslor eller folkmöteskrav får spela någon roll vid uppgörelsen med de krigsansvariga. Där dom måste fällas, måste den ske i enlighet med nordisk rättsuppfattning och kristen moral, och efter det domen blivit fälld, måtte vårt folk, som nu bekänner sig till demokratin, visa att det icke vill följa diktaturregimernas exempel som hellre fällde än benådade. Vårt folk har råd att visa storsinthet mot de av lagen dömda genom att låta benådningens och försoningens befriande ord komma de dömda till del. Så höves det i en kristen demokratisk stat.

Ed. Rantamaa: Herra varapuhemies! Ennenkuin minä käytän varsinaisen puheenvuoron, on minun ilmoitettava eduskunnalle, että sen kirjan takana, jota ed. Kallinen täällä loistavalla retoriikallaan siteerasi, on eduskunnalle ja Suomen kansalle varsin hyvin tunnetun poliittisen haihattelijan nimi, se kun on Martti Pihkalan kirjoittama. Tämä tieto antaa omalla tavallaan arvoa sille, mitä siinä on esitetty. Minä valitan, että niin huono kirja on joutunut niin loistavan ja hyvän puhujan selostamaksi!

Palatakseni sitten itse asiaan, on todettava, että Suomen kansaneduskunta tänään on asetettu erikoisen vaikean ja vakavan kysymyksen eteen, jonka yhteydessä ei ole mihinkään asiattomaan seikkaan mielestäni poikettava, sillä tämän lakiesityksen koskettamilla alueilla liikuttaessa on kysymys koko kansamme kannalta ja sen tulevaisuuteen ratkaisevasti vaikuttavista asioista. Se ei saata olla ainoallekaan vastuuntuntoiselle kansalaiselle epätietoista eikä ainakaan kenellekään kansanedustajalle yhdentekevää!

Jo tämä näköala silmien edessä tekee asian niin vakavaksi kuin mahdollista.

Edelleen on kysymys halituksen esityksen hyväksymisen yhteydessä myöskin siitä, lähteekö Suomen eduskunta sille periaatteellisesti niin arveluttavalle tielle, jolla poiketaan siitä vanhastaan yleisesti hyväksytystä ja luotettavaksi osoittautuneesta ja korkeasta länsimaisesta oikeusperiaatteesta, jota on seurattu aina Ranskan suuresta vallankumouksesta lähtien, ja jonka mukaan rikokseksi ei saa lukea tekoa, joka ei sitä ollut sen lain mukaan, joka oli voimassa silloin, kun teko tai toiminta suoritettiin. Että tässäkin liikutaan vaarallisella alueella, on itsestään selvää. Takautuva lainsäädäntö on aina sangen uhkarohkeata, mutta takautuvan rikoslain hyväksyminen on suorastaan tavaton ennakkotapaus, joka ei suinkaan lupaa hyvää. Eikä niille, jotka sellaiseen osallistuvat, niinkuin mahdollisesti kuitenkin täytyy tehdä, saata jäädä sitä jälkitunnetta, joka aina tulisi seurata lainlaatijain ratkaisuja nimittäin, että tehty ratkaisu vastaa kansan oikeustajuntaa ja yleisesti tunnustettuja, kaiken epäilyn yläpuolella olevia oikeusperiaatteita, ja että se johtaa vanhurskauden täyttymykseen ja tuottaa rangaistaville juuri sen kohtalon, jonka heidän on todella katsottava ansainneen. Tämän lisäksihän on syytä kysyä, miten me, jotka tämän ennen kuulumattoman ennakkotapauksen sisältävän lain mahdollisesti joudumme hyväksymään, miten me tulemme puolustautumaan jälkipolvien ja historian tuomion edessä kerran. Lainlaatijathan ei tietenkään saa antaa pelon eikä toteuttamiensa päätösten seurauksien vaikuttaa ratkaisuihinsa, mutta tällöin edellytetään, että ne eivät ole ristiriidassa selvien ja kiistattomien oikeusperiaatteiden kanssa. Mutta nyt ollaan sellaisen ratkaisuehdotuksen edessä, jota olisi turha väittää vapaaksi niistä aiheellisista epäilyistä ja epävarmuuttakin sisältävistä näköaloista, joista muutamiin olen tässä viitannut. On syytä muistaa vanha viisas politiikan ohje, joka varoittaa: Ei pidä tehdä tilapäistä parannusta, josta koituu pysyväinen haitta!

Niinikään tämän lakiehdotuksen hyväksyminen sisältää myös sen hyvin arveluttavan tosiasian, että sillä, sivuuttaen hallitusmuodon ohjeen: „Älköön mitään satunnaisia tuomioistuimia perustettako", perustetaan erikoistuomioistuin, joka asetetaan määrättyä tapausta varten ja nimenomaan jo ennakolta osoitettuja ja milteipä nimeltä mainittuja henkilöitä tuomitsemaan. Yhtä hyvinhän olisi voinut luetella ne kansalaiset, jotka tällä lailla nimeten määrätään tuomittaviksi! Tämäkään vielä ei olisi niin vastenmielistä, jos olisi todella kysymys henkilöistä, jotka ovat tehneet tekonsa tieten tahtoen ja rikollisessa tai pahassa tarkoituksessa ja nimenomaan siitä tietoisina, että voimassa oleva laki kieltää heidän suorittamansa teot ja sisältää niistä ehkä rangaistusuhankin, mutta kun jokaisen nyt toki ainakin tunnossaan on myönnettävä, että tällä lailla nyt tuomittaviksi osoitettavat ja rikollisiksi leimattavat henkilöt ovat tämän maan palveluksessa suorittaneet monet mitä ansiokkaimpia palveluksia sisältäneet vuodet, jopa vuosikymmenet, ja että heidän toimintansa motiivit eivät suinkaan ole olleet alhaiset ja itsekkäät, vaan että heihin nähden soveltuu tämä muistaakseni Yhdysvaltojen ulkoministerin, ministeri Gordell Hullin sanat, joilla hän kiteytetyssä muodossa määritteli käsityksensä pienen Suomen vaiheista näinä varsinkin juuri pienille Euroopan valtioille niin kohtalokkaina aikoina näin: „Suomi on ollut onnettomien olosuhteiden uhri." Tämä määritelmä pätee myös niihin miehiin, joita nyt tuomittaviksi suunnitellaan. Jokainen heistä on tehnyt suuria palveluksia isänmaalleen, ja eräät nimenomaan ja varsinkin tämän maan työväen aseman ja asian puolustamiseksi silloinkin, kun esim. 1918 ja lapualaisriehunnan villitysaikoina 1930-luvulla monen muun rohkeus petti ja edellytykset muutenkin olivat verrattomasti heikommat.

Edelleen on vielä mainittava eräästä seikasta, joka osoittaa, miten poikkeuksellinen ja vaikea asia ratkaistavanamme nyt on. Se on nim. se, että hyväksymällä tämän lain me tulemme — tunnustamme me sen sitten taikka ei — kriminalisoineeksi puhtaasti poliittiset kannanotot. Jokaisen kansanedustajan ainakin pitäisi käsittää, miten epävarmaksi kaiken osanoton politiikkaan me teemme tällaiseen lainsäädäntöön lähtiessämme. Tästähän asiasta on sen lisäksi mitä suurimman

asiantuntemuksen sanelema ja selvästi sen torjuva, jopa tuomitseva arviointi siinä lausunnossa, minkä tasavallan ensimmäinen presidentti, horjumattoman ja korkean laillisuuden ja oikeamielisyyden perikuva, professori K. J. Ståhlberg, juuri nyt esillä olevasta kysymyksestä hallituksen pyynnöstä antoi. Hänen lausuntonsahan päättyi siihen, että Suomen lain mukaan ei voida ketään tuomita syypääksi rangaistavaan tekoon, vaikka hän tasavallan presidenttinä, valtioneuvoston jäsenenä taikka kansanedustajana on ollut mukana päättämässä sodasta taikka rauhasta, ellei hän ole niitä päätöksiä ja ratkaisuja tehdessään syyllistynyt, presidentti maan- taikka valtiopetokseen ja muut ilmeisesti lainvastaiseen menettelyyn.

Siinä onkin sanottu esillä olevan asian ydin, selkeästi ja vakuuttavasti. Tosin joku saattaa senkin selittää merkityksettömäksi — julistamalla presidentti Ståhlbergin esim. fascistiksi. Sekään ei olisi niin tavatonta nykyisinä aikoina, jolloin on palauduttu niihin väkivaltaisen lapuanliikkeen omaksumiin alhaisiin keinoihin, jolloin lähmmäisensä vahingoittamiseen ei tarvittu muuta kuin leimata hänet — kommunistiksi. Sillähän myöskin juuri presidentti Ståhlberg'iä ahdisteltiin, siihen vedoten jopa tehtiin hänelle mitä kuohuttavinta väkivaltaa kyydityksineen ja surmaamisen uhkauksineen. Se oli sen ajan häväistyssana, kommunisti, sillä meitä toisin ajattelevia porvareitakin leimattiin, niitä, jotka emme voineet yhtyä „maan parhaimpien poikien" nimellä suosittautuneen joukkokunnan huutokuoroon, joka toisinaan ylisti jopa rikoksiakin siunaamalla ne käyttäen hämäyskeinoina korkeita tunnuksia „uskonto, koti, isänmaa". Nyt turvaudutaan varsin helposti samaan keinoon, vaikka nimityksenä käytetäänkin toista sanaa, nim. fascistia.

Ja kun poliittisten kannanottojen kriminalisoimisesta, siis niiden perästä päin julistamisesta rikollisina rangaistaviksi, vaikka ei niitä aikaisemmin ole sellaisina pidetty, kun tästä lainlaatijan vallassa olevasta, varsin arveluttavasta toimenpiteestä on tämän lakiesityksen yhteydessä kysymys, tulee palauttaa toki mieleen ne tavattomat olot ja olosuhteet, joiden vallitessa lakiesityksessä tarkoitetut päätökset ja ratkaisut on tehty. Sekä tästä myöskin niihin nähden soveltuvasta, vanhastaan tunnustetusta vapaata ratkaisuvaltaa rajoittavasta estosta ja toteamuksesta, että „inter arma silent leges" eli käännettynä ja tähän asiaan sovellettuna että kun suurvaltojen välinen, totaalinen ja armoton suursota raivoaa ja alistaa kokonaisen maanosan häikäilemättömien tuhoamissuunnitelmiensa alle, kuten teki Hitler, ei siinä pienten valtioitten johtajilla ole niin väljät valitsemisalat ja rajoittamaton ratkaisuvapaus kuin normaalioloissa on laita ja aina olisi toivottavaa. Tällä tavoin on tuoreimmiltaan esim. USA tulkinnut Siamin politiikan. Niistä, jotka sellaisina aikoina on täysin parlamentaarista tietä asetettu vastuunalaisille paikoille, tulee siten helposti todellakin „onnettomien olosuhteitten uhreja", — sijaiskärsijöitä niiden puolesta, joitten valtuuttamina ovat murrosaikojen kohtalon ratkaisuita etsineet niitten ahtaitten mahdollisuuksien varassa, joita kulloinkin oli — usein vaihtoehdottomina! — tarjona, kuten edellisen eduskunnan jäsenet varsin hyvin omassatunnossaan tietävät. Tämä on totuus ja pakkotilan murhenäytelmää tänä aikana niin monille muillekin kansoille tuskantuttua — —!

Näitten edellä esittämieni ratkaisun vaikeutta kuvastavien näkökohtien jälkeen ei saata olla sitten kiinnittämättä muutamalla sanalla huomiota siihen, mitä tässä asiassa on jo tähän mennessä tehty.

Ensinnäkin on sotarikollisia koskevaa kysymystä käsitellyt tämä, vasta tämän vuoden maaliskuussa valittu kansaneduskunta, jonka siten luulisi kuvastavan varsin tarkasti kansan keskuudessa liikkuvia mielialoja. Välikysymyskeskustelun yhteydessä eduskunta antoi hallitukselle täydet valtuudet hoitaa asia perinpohjaisten tutkimusten jälkeen ja niiden kautta selvitettävien tosiasioitten pohjalla sekä voimassa olevien Suomen lakien mukaan. Samalla ilmaisi eduskunta, että asia olisi hoidettava niin nopeasti pois päiväjärjestyksestä kuin mahdollista, jotta se sekä toisaalta osoittaisi voittajavaltioille, että me tahdomme ja pystymme täyttämään tässäkin suhteessa meille asetetut vaatimukset, että toisaalta eliminoisi päiväjärjestyksestä kysymyksen, joka ajanoloon saattaisi haitata sisäpoliittista rauhoittu-

mista ja ratketessaan laukaisee mahdollisen jännittyneisyyden kotoisestakin ilmapiiristämme. Nimenomaan on muistettava, että herra pääministerikin silloin välikysymyskeskustelun yhteydessä puhui voimassaolevista laeista. Edelleen on vielä muistettava, että Suomi on välirauhansopimuksen 13 artiklassa sitoutunut yhteistoiminnassa liittoutuneiden kansakuntien kanssa toimittamaan sotarikollisten pidättämisen, tutkimisen ja tuomitsemisen. Ja että Suomi myöskin ryhtyi heti välirauhan sopimisen jälkeen lokakuussa 1940 tässä tarkoitettuihin toimenpiteisiin ja on myöskin tehnyt kaikki mitä on ollut tehtävissä tähän mennessä.

Rinnan tämän toiminnan kanssa on samaan aikaan ollut käynnissä n. s. Hornborgin komitean tutkimus Suomen ulkopolitiikasta vuodesta 1938 lähtien välirauhan tekoon saakka.

Sanon tässä yhteydessä, että minäkin olen saanut sen kuvan, että tohtori Hornborgia ei voida mitenkään leimata fascistiksi eikä natsiksi, joten minun mielestäni niitten, jotka sellaisen väitteen esittävät, pitäisi voida se todistaa. Se on kunnianmiehestä herjaava sana, ellei sitä voida osoittaa todeksi. Natsihan on sellainen käsite, joka merkitsee henkilöä, joka on ollut yhteistoiminnassa Natsi-Saksan kanssa ja tehnyt isänmaalleen kaikin keinoin haittaa ja tuottanut sille ikävyyksiä palvelemalla ensisijassa ulkomaata oman isänmaansa kustannuksella. No niin.

Tämän Hornborgin komitean tehtävänä oli tutkia Suomen ulkopolitiikkaa, siis vuotta ennen talvisotaa, talvisodan syttymisvuonna ja vaiheissa ja yhteensä kokonaisten seitsemän viime vuoden ajalta. Huomiota oli kiinnitettävä poliittisten toimenpiteiden lainmukaisuuteen ja myös niitten tarkoituksenmukaisuuteen. Tutkimustyö on jo päättynyt, sen tulokset on jätetty hallitukselle, muttei — ja tämä on valitettavaa — hallitus ole katsonut voivansa saattaa komitean tutkimustyön tuloksia kokonaisuudessaan julkisuuteen, joten maan yleinen mielipide on siitä saanut muodostaa käsityksensä sen perin suppean selostuksen pohjalla, joka asiasta aikoinaan lehdissä julkaistiin. Käytänkin tilaisuutta yhtyäkseni niihin, jotka lausuvat hallitukselle sen hartaan toivomuksen, että kyseessä oleva komitean mietintö painettaisiin sellaisenaan kirjan muotoon ja laskettaisiin kaiken kansan ja ulkovaltakuntienkin vapaasti ostettavaksi ja tutustumista varten, sillä siinähän puhutaan juuri sotasyyllisyyskysymyksestä. Siten häipyisivät ehkä monetkin harhakäsitykset, ja asiasta käytävä keskustelu voisi liikkua kovien tosiasioitten varmalla pohjalla. Teen tämän esitykseni erityisesti sen jälkeen, kun minulla oli tilaisuus täällä eduskunnassa viime viikolla keskustella asiasta mainitun komitean erään jäsenen, professori Ruudun kanssa, ja kun hän ilmoitti käsityksenään, monien edustajien läsnäollessa, meille, ettei hänen huomatakseen pitäisi olla mitään, ei edes ulkopoliittista syytä, jonka vuoksi ei mietintöä voitaisi kokonaisuudessaankin julkaista. Jos nyt kuitenkin maan asioiden hoidosta vastuussa oleva hallitus, jonka tehtävän hoitaminen ei aina suinkaan liene sekään niin kovin helppoa, joistakin syistä katsoo, ettei niin voi vielä tapahtua, olisi toki ainakin suurin osa mietinnöstä sellainen, että se edes laajoin sanomalehtiselostuksin olisi julkisuuteen saatettavissa. Sitä odotetaan varsin yleisesti koko maassa, jonka kansan kohtaloitten johtamisesta ja niihin mahdollisesti liittyvistä todella ehkä perustellustikin tuomittavista ratkaisuista on kysymys.

Vastikään valitun eduskunnan luottamusta nauttivan hallituksen toimenpiteitten sarjaan on vielä liitettävä se tosiasia, joka helposti unohtuu sen suuren hälinän keskellä, jonka tästä asiasta ovat eri puolilla maata pidetyt kansalaiskokoukset saaneet aikaan, nimittäin että hallitus on, eduskuntaryhmille annettujen selostuksien mukaan, jo monia viikkoja valmistellut tätä lakiesitystä, joka tänään on esillä, ja jolla koetetaan päästä ratkaisuun tässä vaikeassa asiassa. Hallituksen työ tämän kysymyksen nopeasti hoitamiseksi on ollut käynnissä jo paljon ennen, ennenkuin mitään torikokouksia tästä asiasta on pidettykään. Tämä on hyvin tärkeätä ja syytä muistaa, jottei pääsisi valtaan se harhauttava käsitys, että muka vasta torikokousten vaatimuksesta hallitus on asiaan ryhtynyt, ja että siis torikokousten on muka valvottava, että hallitus ja eduskunta eivät hoida huonosti maan asioita. Nurinkurisempaa käsitystä nimittäin on

vaikeahko keksiä! (Ed. Lampinen: Mitä „Vapaa Sana" sanoo?). — Ehkä tällä kohtaa onkin puututtava siihen uutiseen, mikä oli „Vapaassa Sanassa", tai pakinaan, semmoiseen humoristiseen alakerran juttuun viime maanantaina. Siinä annettiin sellainen kuva, että täällä eduskunnassa olisi joku „salainen juntta", joka olisi m. m. allekirjoittanutta pyytämällä pyytänyt johonkin neuvotteluun. Pakinassa mainittiin kahden nuoren sosialidemokraattisen edustajan Väinö Leskisen ja Yrjö Kilpeläisen, paremminkin tunnettu „Jahvetti"- nimisenä radiopakinoitsijana, nimet. Minä ilmoitan nyt, että minua ei ole koskaan mihinkään sellaiseen „junttakokoukseen" kutsuttu, ei tämän asian yhteydessä eikä minkään muunkaan. Tunnen ed. Kilpeläisen siitä ajasta, jolloin me taistelimme aikoinaan — 1931 — kieltolakiasiassa, tosin eri puolella „barrikaadia" kumpikin (ja minä valitettavasti hävisin!) mutta siitä huolimatta olen tuntenut häntä kohtaan kiinnostusta nokkelana miehenä. Että me tapaamme täällä toisiamme, ei tarvitse vielä merkitä, että me — kuulumme „salaiseen hallitukseen!" Jos tällaisista asioista kirjoitetaan pakinoita, jotka laaditaan lystilliseen ja hauskaan muotoon, niinkuin tässäkin pakinassa epäilemättä oli, olisi ne kuitenkin nyt edes otsikoitava sillä tavalla, että ne vastaisivat sisältöänsä. Minä tarjoaisin vanhana TK-miehenä sellaisen sopivan otsikon tälle perättömälle jutulle, ja se kuuluisi korsutyyliin esimerkiksi näin: „Pyyhkikää lattia, jalat on pesty!" (Eduskunnasta naurua).

Jos olisi jotakin sanottavaa vielä torikokouksista, niin lähinnä se olisi kai se, että niihin ei ole ollut tämän asian vuoksi mitään tarvetta! Miksi ei? Siksi ei, että spontaanisesti, siis todellakin kansan omasta tahdosta, sisäisestä, yleisesti kipeäksi tunnetusta pakostaan syntyvät kansalaiskokoukset ovat vain silloin täysin tarpeellinen, ymmärrettävä ja hyväksyttävä, kansanvaltaiseen menoon luonnostaan kuuluva toimintatapa, jos niillä on pyrittävä johonkin itsestään kiistattoman selvään oikeuteen, jota muuta tietä, tavallisia keinoja käyttäen ei ole edeltä käyneitten ponnistustenkaan kautta voitu saavuttaa. Tällainen kysymys olisi, esimerkin mainitakseni, m. m. yleisen ja yhtäläisen äänioikeuden, ellei sitä olisi, saavuttaminen. Kansalaisilla on todellakin oikeus vapaasti kokoontua ja neuvotella asioista, mutta parlamentaarinen ja kansanvaltainen menettely edellyttää, että asia on sen arvoinen, että sen puolesta täytyy kiistellä tätä tietä käyttäen, kun ei muita keinoja ole. Mutta viime aikojen torikokouksethan ovat ottaneet yksinkertaisesti vain käsiteltäväkseen niin vaikean ja laajaa asiaan perehtyneisyyttä vaativan ja arkaluontoisen asian kuin on kysymys n. s. sotasyyllisistä taikka tarkemmin sanottuna sotavastuullisista! Näin on tapahtunut, vaikka lehdissäkin on ollut ennakkomainintoja, että hallitus valmistelee juuri tätä asiaa. Ja vaikka eduskunnassa käytiin vastikään, heinäkuun alkupäivinä, laaja keskustelu tästä samasta asiasta, ja vaikka sen tuloksena hallitus sai täydet valtuudet kiireesti hoitaa asia, kansalaiskokoukset, joista muuten periaatteessa ei tietysti ole mitään pahaa sanottavaa kansanvaltaisessa maassa, ovat siten päässeetkin painumaan n. s. torikokousten tasolle, joissa kautta maan merkillisesti samansisältöisten ponsiehdotusten taakse on kerätty kannatusta osittain kiihkoutuneessa mielentilassa pidettyjen yllytyspuheitten voimalla, ja suorastaan yllättävää on ollut todeta, että vaatimuksia on esitetty lapuanliikkeen ajoilta huonoon tullutta hämäyskeinoa käyttäen, nimittäin antamalla pontta ja vauhtia asialle selittämällä, että — „maakunta vaatii" nopeita toimenpiteitä, jopa on turvauduttu uhkauksiin yleislakosta y. m. Kun meillä on täällä eduskunnassa kolmen suuren ryhmän työsopimus ja sovittelukontrahti, niin olisi toivottavaa, että me voisimme täällä hoitaa suuret asiat eikä päästettäisi niitä kaduille. Minä olenkin taipuvainen uskomaan, että kansanedustajilla ei voine olla näissä torikokouksissa sellaista osuutta, minkälaista yleensä väitetään heillä olevan. Se ei olisi kansanedustajan asemalle eikä kunnialle oikein sopivaa!

Mutta erikoisen tarpeettomilta nämä torikokoukset, jos niihin vielä saan palata, ovat sivullisen mielestä tuntuneet senvuoksi, että ei saa käsitystä ketä vastaan niitä on pidettävä. Eduskunta ensinnäkin on jättänyt asian valmistelun hallitukselle. Hallitus taas äärimmäisen vasemmiston luotta-

musta nauttivine ministereineen on sitä pohtinut intensiivisesti ja tarmokkaasti. Ainoa mahdollinen, jota olisi pidettävä vireessä, voisi siis olla hallitus. Tämä taas tuntuu lievästi sanoen oudolta, sillä toki nykyisen hallituksen kokonaisuutenakin pitäisi nauttia äärimmäisen vasemmiston luottamusta. Onhan maan hallituksen johtaja, pääministeri Paasikivi, jos kukaan, tehnyt kaiken voitavansa n. s. „fascistisen hapatuksen'' määrätietoiseksi kitkemiseksi! Hänen suureksi henkilökohtaiseksi ansiokseen onkin luettava se luottamus, minkä Neuvostoliitto on, miltei välirauhan sopimuksen tekemisen päivistä lähtien, osoittanut naapurilleen Suomelle, ja joka juuri näinä päivinä on käynyt ilmi m. m. siinä, että Neuvostoliitto on palauttanut säännölliset diplomaattiset suhteet Suomeen. Kuitenkaan ei löydy muutakaan sotasyyllisyyskysymyksen ratkaisemiseen tähän mennessä missään muodossa vaikuttamaan päässyttä instanssia, elintä tai laitosta, jota vastaan olisi toreilla intoiltava.

Täten olenkin muutamin huomioin osoittanut, että todellista aihetta kansalaiskokousten pitämiseen tässä n. s. sotasyyllisyyskysymyksessä ei ole ollut eikä ole, minun ymmärtääkseni, voinut olla, joten niitä on tarvittu muihin tarkoituksiin. Mihin, siitä saattaa itsekukin tehdä johtopäätöksensä. Joka tapauksessa on todettava nämä helposti unohtuvat seikat, jotka tahdon aikakirjoihin esittää tässä tämän istunnon mahdollisesti viimeisessä puheenvuorossa: 1) hallitus on valmistellut kysymystä sotasyyllisten tutkimiseksi ja mahdolliseksi tuomitsemiseksi jo paljon ennen, kuin mitään torimielenosoituksia olikaan, 2) kansalaiskokousten pitoon ei muutenkaan — ottaen huomioon, että nykyisessä hallituksessa on sekä vasemmistolaisilla että heidän tässä asiassa toivomaansa pyrkimystä kannattavilla, muihin poliittisiin ryhmityksiin lukeutuvilla ministereillä niin täydellinen miehitys, ettei mielenosoituskokouksiin ole tämän asian vuoksi ollut mitään tarvetta eikä todellista aihetta, 3) esiintyminen maakunnan „vaatimusten'' nimissä on selvää liioittelua, 4) demokratia, sen pohjoismaisessa, niin länsimaisessa ja nimenomaan suomalaisessa mielessä ei tunne tällaista toimintatapaa tällaisessa tapauksessa välttämättömäksi eikä tunnusta sitä sentähden puhtaaksi demokratiaksi, 5) tämän jälkeen voidaankin todeta, että „kadun parlamentin'' esiintymisiä ja sen ponsipäätöksiä uhkauksineen ei laillisilla vaaleilla valitun eduskunnan eikä sen luottamusta nauttivan hallituksen ole tällaisissa asioissa syytä ottaa vähimmäksikään ohjeeksi toimenpiteilleen. Pitää toki olla järjestys maassa, joka „on lailla rakennettava'' eikä ole annettava juurtua sitä turmiollista käsitystä, joka nyt on leviämässä, että hallitus ja eduskunta muka pelkäävät torikokousten huutoa ja kaikkea muuta kuin todellista koko kansan tahtoa edustavan, häviävän pienen, mutta harhautettuna marssitetun vähemmistön uhkauksia. Erikoisesti on tähän vielä lisättävä, että joukkomarssien sijasta olisi nyt voimat hyvin kiireellisesti keskitettävä hyödylliseen, tuottavaan, rakentavaan työhön. Muuten me vaarannamme ensinnäkin juuri välirauhansopimuksen sotakorvausvelvoitustemme suorittamisen, mihin taas ei ole varaa, ja toisekseen saamme laiskottelun seuraukset tuntea elintarpeitten, polttopuun ja kaikkien kulutustarvikkeiden puuttumisena, emmekä kykene ulkomailta tapahtuvan, ja niin tuiki tarpeellisen tuontimme vastikkeeksi tarjoamaan mitään vietävää, ellei työteho nyt viipymättä nouse ja pysyttele vuosikaudet eteenkinpäin varsin korkeana. Onkin ilolla todettava, että uutta työvelvollisuuslakia viimeinkin suunnitellaan.

Näitä ajatuksia herättävät tarpeetonta hälinää nostaneet torikokoukset. Nimenomaan on toistamiseen vielä korostettava, että sotakorvaussuorituksemme Neuvostoliittoon, joita ei saa vaarantaa, eivät siedä sen paremmin mitään tinkimisiä eivätkä myöskään päivänkään lorvailua. Esimerkit myös muista maista osoittavat, niistäkin maista, joita me nyt ihailemme ja joiden kanssa me olemme pääsemässä hyviin ja luottamuksellisiin suhteisiin, sieltäkin nämä esimerkit osoittavat, että tiukka työ ja luja kuri ovat ne taikakeinot, joilla vaikeudet voitetaan ja myös toisten kansojen luottamus saavutetaan. Sillä koeteltu on jo vanha roomalaisten viisaus, joka toteaa, että „labor omnia vincit improbus'', hellittämätön työ voittaa kaikki esteet.

Tämän vähän pitkähkön erittelyn jälkeen on sitten — kun hallituksen esityksen herättämiin suuriin epäilyksiin ja vaikeuksiin ynnä eräisiin valitettaviin ilmiöihin on täten kiinnitetty huomiota —

määriteltävä kanta itse pääasiaan. Lähtökohtatilanne on kansanedustajan kannalta se, että „pitkän parlamentin'' aikuinen eduskunta hyväksyi syyskuun 19 päivänä 1944 täysin yksimielisenä välirauhansopimuksen Neuvostoliiton kanssa. Siinä Suomi m. m sitoutui yhteistoimintaan liittoutuneiden kansakuntien kanssa pidättämään, tutkimaan ja tuomitsemaan n. s. sotarikolliset. Sotarikollisilla on näihin asti käsitetty niitä, jotka ovat syyllistyneet rikkomuksiin sodan lakeja ja tapoja vastaan, ja heidän pidättämisekseen ja heidän rikostensa selvittämiseksi, tutkimiseksi ja tuomitsemiseksi onkin tehty kaikki voitava tähän mennessä. Nyt on kuitenkin jouduttu uuteen tilanteeseen myöskin eduskunnassa, kun on käynyt ilmi, että täällä yleisesti omaksuttu käsitys sotarikollisista ei olekkaan yhdenmukainen liittoutuneiden kansakuntien käsityksen kanssa, jonka mukaan sotarikollisiin luetaan myöskin ne, jotka ovat poliittisesti vastuussa sodasta, ja että siis nekin on tuomittava. Tämä lisä välirauhan sopimuksen 13 artiklan tulkintaan näin lavennettuna tuli ainakin allekirjoittaneelle täydellisenä yllätyksenä siitä — huomattakoon tämä! — vasta viime viikon keskiviikkona todellakin ensi kerran selostusta ryhmässä kuunnellessani. En tiedä, onko mainittu 13 artiklan ja sotarikolliskäsitteen tulkinta ollut laajemmaltikin tunnettu, mutta aivan yleisesti on kansamme keskuudessa asiasta ollut vallan toinen käsitys, ja niin ainakin minulle oli täysin uutta kuulla vaatimusta poliittisten johtajien saattamisesta syytteeseen sodanaikaisista poliittisista kannanotoista silloinkin, kun voimassa olleiden ja olevan lain mukaan ei sitä voida tehdä. Tämä on ollut ainakin minulle odottamaton ja varsin ikävä uutinen. Olisi ilmeisesti ollut välirauhan tekemisen kannalta sama lopputulos, vaikka tämä tulkinta jo silloin olisi esimerkiksi koko eduskunnassa tunnettu — kuten ei ollut siis laita — mutta näin perästäpäin, yhtäkkiä kuultuna se ei voine kehenkään olla vaikuttamatta erittäin kiusallisesti ja tuottamatta suorastaan tuskallisia omantunnonvaikeuksia.

Tämän jälkeenhän ei Suomella, jonka eduskunta yksimielisenä on hyväksynyt välirauhansopimuksen 19. 9. 1944 sen määräyksineen sotarikollisista, ja sen jälkeen kun liittoutuneet nimenomaan ovat käsitteen tällaisen tulkinnan Potsdamissa omaksuneet, niin Suomella ei sitten enää ole muuta mahdollisuutta jäljellä kuin ottaa kova todellisuus sellaisena kuin se näistä käy ilmi.

Perustuslakivaliokunnalla, jonne asia nyt lähetetään, on edessään hyvin vaikea tehtävä. Vasta sen jälkeen, kun se on m. m. kuullut asiantuntijoita, saattaa eduskunta lopullisesti päättää tästä suuresta ja vaikeasta kysymyksestä, joka olisi nopeasti saatava pois päiväjärjestyksestä, ja jonka kohdalla, niinkuin muiltakin kohdin, välirauhan täyttäminen on luonnollisesti meidän kaikkien mielestä sataprosenttisesti Suomen puolelta tehtävä.

Ed. J. Virtanen: Herra puhemies! Minua ihmetyttää, kuinka helposti ratkaistavana eräät edustajat näyttävät pitävän tätä kyseessäolevaa järkyttävän tärkeätä asiaa. Jos minä sattuisin olemaan vanha suomettarelaisen isän poika, olisi tämä pakon edessä tehtävä ratkaisu ehkä hyvin helppo minulle, sillä silloin olisi isäni minua silittänyt lapsena päähän ja sanonut: „Poikani, voiman edessä on aina parempi taipua kuin taittua.'' Mutta minä satunkin olemaan sosialistin poika, jonka isä ei koskaan hyväksynyt missään kohdassa taipumista voiman edessä oikeuden kustannuksella. Ja minä ihmettelen, että nyt eräät piirit ovat ottaneet ohjeekseen, ei kysyä oikeutta, vaan taipua aina ja kaikkialla voiman edessä. Sitten minä ihmettelen myöskin sitä, että täällä eduskunnassa, tämän asian yhteydessä, on oikein olan takaa koetettu mustata Suomen kansaa, koetettu liata omaa pesää. Tämä sodan rääkkäämä maa ja kansa näyttää saavan vielä piiskureita oman eduskuntansa jäsenistä. On ollut piinallista kuunnella, kuinka näistä pöntöistä on oikein hekumoitu sillä ajatuksella, että saataisiin kaikin mokomin Suomen kansa mitä hirvittävimmän sotasyyllisyyden kiroihin kaiken maailman edessä. Ja se on väärin. Minä en vastusta sotarikollisten rankaisemista, jos niitä kerran löydetään. Mutta oikeusperiaatteiden mukaan kaiken täytyy tapahtua, ei kostonhalun, vaan asiallisen oikeudenmukaisuuden jälkeen.

Ed. Kilpi: Niille kansanedustajille, etupäässä ensikertalaisille, jotka täällä niin

kovasti vaikeroivat painostuksesta, tahtoisin huomauttaa, etteivät he tiedä, mitä todellinen painostus on. Me, jotka olimme edellisillä valtiopäivillä, me sen tiedämme, sillä silloin harjoitettiin painostusta ja silloin ei kansanedustaja uskaltanut käyttää niin vapaita puheenvuoroja kuin nyt käytetään siitä huolimatta, että lehterit olivat täysin tyhjät.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Edustajille jaettu valtioneuvoston päätös voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Valtioneuvoston päätös 12 päivältä heinäkuuta 1945 järeän havu- ja koivupuun sekä paperi- ja kaivospuun enimmäishinnoista

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

Ensimmäinen varapuhemies: Seuraava istunto on huomenna perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17,15.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

52. Perjantaina 24 p. elokuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 14 ja 21 §:n muuttamisesta 860

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17; ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 12.

2) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta 861

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18; ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 13.

Pöydällepanoa varten esitellään:

3) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 30 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätökset hintojen ja maksujen säännöstelystä sekä hinta- ja palkkaneuvostosta ..... „

4) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 31 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös lehdeksien sekä muun kotieläinten rehuksi kelpaavan kasvillisuuden keräämisestä ..... „

5) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 32 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta ..... „

6) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19 vuoden 1941 valtiopäivillä lepäämään jätetyn ehdotuksen johdosta laiksi valtion polttoainevarastosta ... „

Siv.

7) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksen johdosta laiksi alueluovutuksen aiheuttamista poikkeuksista perintö- ja lahjaverotukseen 862

8) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21 hallituksen esityksen johdosta laiksi leimaverolain muuttamisesta .. „

9) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22 lakialoitteen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi vuoden 1918 kansalaissodan johdosta erotettujen valtion toimenhaltijain eläkeoikeudesta ..... „

10) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8 lakialoitteen johdosta, joka sisältää ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta ja kunnallishallituksesta kaupungissa annettujen asetusten muuttamisesta ..... „

11) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7 oppivelvollisuudesta ja kansakoululaitoksen kustannuksista annettujen lakien muuttamista tarkoittavan lakialoitteen johdosta ..... „

12) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 13 valtion viljavaraston perustamista Ylivieskaan tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta ..... „

13) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksen johdosta laiksi valtion viran ja toimen haltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta ..... „

14) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 12 hallituksen esityksen johdosta laiksi kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta ..... „

15) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 4 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa tutkimuksen toimittamista Varkauden—Joroisten maan-

Siv.
tieltä Rantasalmen kirkolle rakennettavan maantien suunnasta 862
16) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 5 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa sillan rakentamista Hännilänsalmeen Viitasaaren pitäjässä ..... „
17) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 6 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa sillan rakentamista Tiikkajansalmeen Hyrynsalmen kirkonkylässä ..... „
18) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 7 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa sillan rakentamista Oulujoen yli Utajärven kirkonkylässä „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Berner, Frietsch, Heikkilä, Hirvensalo, E. Karjalainen, Kekkonen, Kilpi, J. Koivisto, Koukkari, Kujanpää, Kuusela, Lepistö, Luukka, Meriläinen, Muikku, Okko, Paavolainen, Pessi, Pohjala, Pohjannoro, Pyörälä, Raunio, Saariaho, Sillanpää, Soininen, Suontausta, Teittinen, Tukia, Tuurna, Valanne, Vilhula, Voionmaa ja Ytti.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain vuoksi edustajat Raunio, Meriläinen, Voionmaa, Ytti, Vilhula, Lepistö ja Kujanpää sekä sairauden takia ed. Suontausta, tästä ja seuraavasta istunnosta yksityisasiain vuoksi ed. Muikku ja tästä päivästä ensi viikon loppuun saakka sairauden takia ed. Pyörälä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 14 ja 21 §:n muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Malkamäen y. m. lak al. n:o 12, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17.

Keskustelu:

Ed Malkamäki: Herra puhemies! — Esillä olevan lakialoitteen tarkoituksena oli saada maalaiskansakoulujen ylituntija jatko-opetuspalkkiot ynnä käsityönohjaajien palkat korotetuiksi, koska näihin palkkioihin ei ole maksettu minkäänlaista kalliinajanlisää ja nyt jo kuulemani mukaan joukko käsityönohjaajia on sanoutunut irti toimestaan.

Ehdotukseni sisälsi näiden yli-tuntipalkkioiden korotuksen ja lisäksi uuden säädöksen, että vastedes palkkajärjestelyjen yhteydessä hallitus voi ehdottaa korotusta näihinkin palkkioihin ilman lainmuutosta. Lakialoitteeni joutui valtiovarainvaliokunnan ratkaistavaksi. Lausunto oli kuitenkin pyydettävä sivistysvaliokunnalta. Sivistysvaliokunta puolestaan yksimielisesti ehdotti lakialoitteen hyväksyttäväksi. Valtiovarainvaliokunta piti myös asiaa täysin oikeana, mutta lausuu mietinnössään, että ehdotettuihin korotuksiin ei valiokunnan mielestä kuitenkaan olisi ryhdyttävä eduskunta-aloitteen pohjalla, ja ehdottaa senmukaisesti aloitteeni hylättäväksi.

Kun valtiovarainvaliokunnan kielteinen mietintö tuli eduskuntaan ennen kesäloman alkua, rohkenin kääntyä asiassa herra opetusministerin puoleen pyynnöllä, että hän ryhtyisi korjaamaan epäkohtaa ja tekemään oikeutta mäille asianomaisille, kauan odottaneille opettajille, koska valtiovarainvaliokunta ei tahdo korjata, epäkohtaa edustajan aloitteen pohjalla. Herra opetusministeri lupasi harkita asiaa ja onkin suureksi ilokseni hoitanut sen myönteisesti. Eduskunnan pöydällähän on 15 päivä

elokuuta päivätty hallituksen esitys, joka sisältää täsmälleen samat korotusehdotukset, kuin lakialoitteessani on sekä myöskin lakialoitteeni lisäyssäädöksen lisäkorotusten varalle. Varmaankin hallituksen esitystä ei nyt enää ryhdytä hylkäämään valtiovarainvaliokunnassakaan. Ja allekirjoittanut voi myöskin ilman taistelua alistua lakialoitteensa murskaamiseen, koska asia on ollut niin oikea, että se nyt kuitenkin menee voittoon tätä toista tietä. Rohkenen vain vielä kerran lausua kiitokseni herra opetusministerille ripeästä asiaan puuttumisesta.

Valtiovarainvaliokunnan lausunnon johdosta en kuitenkaan voi olla lisäämättä, että jos yksityinen edustaja kerran tekee oikeaan osuneen aloitteen, niin mielestäni on eduskuntaa ja edustajien aloiteoikeutta syvästi halveksiva ja loukkaava se ajatus, ettei oikea tie ole eduskunta-aloite, vaikka epäkohta on ollut jo aivan liian pitkäaikainen eikä mikään hallitus ole piitannut vähääkään asiantilan korjaamisesta, niinkuin tässä kysymyksessä on ollut asianlaita.

Ed. Jokinen: Mitä käsityön opetukseen tulee, käsityön opettajien nykyisellä palkkauksella, niin on varmaa, että se loppuu ensi tulevan syksyn aikana ellei korotettua palkkiota käsityön opettajille voida saada. Esimerkiksi Perniön kunnassa, jossa kahdeksassa koulussa ovat käsityön opettajana muu henkilö kuin koulun opettaja, ovat kaikki sanoutuneet irti, eivätkä enää ryhdy jatkamaan nykyisellä palkkauksella työtään. Elleivät kunnat suorita korotettua maksua, on seurauksena se, että käsityönopetus kouluissa loppuu. Näinollen olisi toivottavaa, että valtiovalta puuttuisi tähän kysymykseen, ettei käsityönopetusta voitaisi kouluissa keskeyttää.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

2) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 13, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

3) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätökset hintojen ja maksujen säännöstelystä sekä hinta- ja palkkaneuvostosta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 30;

4) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös lehdeksien sekä muun kotieläinten rehuksi kelpaavan kasvillisuuden keräämisestä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 31;

5) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 32;

6) Vuoden 1941 valtiopäivillä lepäämään jätetyn ehdotuksen johdosta laiksi valtion polttoainevarastosta

laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19;

7) Ehdotuksen laiksi alueluovutuksen aiheuttamista poikkeuksista perintö- ja lahjaverotukseen

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20;

8) Ehdotuksen laiksi leimaverolain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21;

9) Ehdotuksen laiksi vuoden 1918 kansalaissodan johdosta erotettujen valtion toimenhaltijain eläkeoikeudesta

sisältävän lakialoitteen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22;

10) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta ja kunnallishallituksesta kaupungissa annettujen asetusten muuttamisesta

sisältävän lakialoitteen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8;

11) Oppivelvollisuudesta ja kansakoululaitoksen kustannuksista annettujen lakien muuttamista

tarkoittavan lakialoitteen johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7;

12) Valtion viljavaraston perustamista Ylivieskaan

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 13;

13) Ehdotuksen laiksi valtion viran ja toimen haltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 11;

14) Ehdotuksen laiksi kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 12;

15) Tutkimuksen toimittamisesta Varkauden —Joroisten maantieltä Rantasalmen kirkolle rakennettavan maantien suunnasta

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 4;

16) Sillan rakentamista Hännilänsalmeen Viitasaaren pitäjässä

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 5;

17) Sillan rakentamista Tiikkajansalmeen Hyrynsalmen kirkonkylässä

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 6; sekä

18) Sillan rakentamista Oulujoen yli Utajärven kirkonkylässä

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 7.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 14,19.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

53. Tiistaina 28 p. elokuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi alueluovutuksen aiheuttamista poikkeuksista perintö- ja lahjaverotukseen 865
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20; hallituksen esitys n:o 39.

2) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21; hallituksen esitys n:o 40.

3) Ehdotus laiksi valtion viran ja toimen haltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta 866
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 35.

4) Ehdotus laiksi kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 36.

5) Ehdotus laiksi vuoden 1918 kansalaissodan johdosta erotettujen valtion toimenhaltijain eläkeoikeudesta .. „
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22; ed. Wiikin lak. al. n:o 11.

6) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta ja kunnallishallituksesta kaupungissa annettujen asetusten muuttamisesta 868
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 24.

Siv.

7) Ehdotukset laeiksi oppivelvollisuudesta ja kansakoululaitoksen kustannuksista annettujen lakien muuttamisesta 868
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. E. Koiviston y. m. lak. al. n:o 28.

Ainoa käsittely:

8) Ehdotus laiksi valtion polttoainevarastosta 871
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19; vuoden 1941 vp:llä lepäämään jätetty, mainittu lakiehdotus.

9) Valtioneuvoston päätös 15 päivältä maaliskuuta 1945 hintojen ja maksujen säännöstelystä sekä valtioneuvoston päätös 14 päivältä toukokuuta 1945 hinta- ja palkkaneuvostosta 875
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 30; mainitut päätökset.

10) Valtioneuvoston päätös 7 päivältä kesäkuuta 1945 lehdeksien sekä muun kotieläinten rehuksi kelpaavan kasvillisuuden keräämisestä ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 31; mainittu päätös.

11) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 32; mainittu päätös.

12) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä valtion viljavaraston perustamiseksi Ylivieskaan 879

Siv.

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 13; ed. Hautalan y. m. toiv. al. n:o 185.

13) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta tutkimuksen toimittamiseksi Varkauden—Joroisten maantieltä Rantasalmen kirkolle rakennettavan maantien suunnasta 882

Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Rantamaan y. m. toiv. al. n:o 294.

14) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta sillan rakentamiseksi Hännilänsalmeen Viitasaaren pitäjässä .... „

Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. U. Raatikaisen y. m. toiv. al. n:o 321.

15) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta sillan rakentamiseksi Tiikkajansalmeen Hyrynsalmen kirkonkylässä ..... „

Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Salon toiv. al. n:o 322.

16) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta sillan rakentamiseksi Oulujoen yli Utajärven kirkonkylän kohdalla ..... „

Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 323.

Pöydällepanoa varten esitellään:

17) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 8 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa satamaradan rakentamista Ylivieskan asemalta Ryöppään merisatamaan 883

18) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 9 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa rautatien rakentamista Turusta tai joltakin sen lähiasemalta Riihimäelle ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi toinen varapuhemies Vesterinen sekä edustajat Berner, von Born, Bryggari, Frietsch, Hollsten, Hästbacka, Kaijalainen, Kannisto, Kilpi, Kuusela, Lahtela, Laitinen, Lepistö, Malkamäki, Murtomaa, Niskala, Pessi, Pyy, Pyörälä, J. Raatikainen, Salmela-Järvinen, Simonen, Suontausta, P. Tervo, Tiitu, Turja, Valanne ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain takia edustajat Niskala ja Malkamäki, täksi viikoksi sairauden takia ed. Suontausta, syyskuun 5 päivään saakka ulkomaanmatkan takia ed. Salmela-Järvinen ja virkamatkan takia edustajat Lahtela, Bryggari, Kaijalainen, Hästbacka, Kilpi, Kannisto ja Simonen sekä syyskuun 8 päivään saakka ulkomaanmatkan takia ed. Frietsch.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus ja valtioneuvoston päätös.

Puhemies: Ilmoitetaan, että hallituksen oikeuttamisesta antamaan tarpeen vaatimia säännöksiä Suomen vientikaupan turvaamiseksi 30 päivänä joulukuuta 1942 annetun lain 2 §:ssä mainitussa tarkoituksessa on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut sanotun lain nojalla 16 päivänä elokuuta 1945 annettu

Asetus Yhdistyneen Kuningaskunnan kanssa tehdyn molempien maiden välisten maksujen suoritusta koskevan sopimusmemorandumin voimaansaattamisesta.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut mainitun lain nojalla 24 päivänä heinäkuuta 1945 annettu

Valtioneuvoston päätös vilja-, viljatuoteja leipä- sekä kahvinvastikevarastojen luovuttamisesta valtiolle.

Tämä valtioneuvoston päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuvat:

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on huomenna keskiviikkona kello 12.30.

Ed. Ahmavaara: Äskeisen ilmoituksen johdosta siirretään perustuslakivaliokunnan huominen kokous kello 13:ksi.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi alueluovutuksen aiheuttamista poikkeuksista perintö- ja lahjaverotukseen.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 39, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

2) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainkunnan mietintö n:o 21 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 40, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21.

Keskustelu:

Ed. Salminen: Valtiovarainvaliokunnan tekemän esityksen mukaan nousevat maksut annettavista arvonimistä enintään 150.000:een niiltä, jotka ovat valtion tai kunnan tai jonkun muun julkisoikeudellisen yhteisön palveluksessa ja niiltä, jotka eivät ole tällaisessa virkasuhteessa, aina 300.000 markkaan. Kun nyt olisi suotavaa, että useissa tapauksissa voitaisiin myöntää henkilöille, jotka ovat hyvin ansioituneita julkisessa elämässä, mutta jotka ovat varattomia, tunnustus valtiovallan puolelta arvonimen muodossa, olisi suotavaa, että valtioneuvostolla olisi harkintaoikeus erityisissä tapauksissa myöntää alennusta tällaisista arvonimistä. Ajattelen esimerkiksi, jos jollekin vanhalle ansioituneelle yliopiston apulaiselle esitettäisiin professorin arvonimi, niin hänelle kävisi miltei mahdottomaksi vastaanottaa tuota huomionosoitusta, kun lunastukset ovat niin korkeat. Suosittelisin sen takia, että suuri valiokunta lisäisi tähän leimaverolain asianomaiseen kohtaan sellaisen lisäyksen, että valtioneuvostolla on erityisistä syistä oikeus alentaa näitä maksuja.

Ed. Oksala: Minä katson olevan aihetta ilmoittaa, että minä valtiovarainvaliokunnassa olin hallituksen esityksen kannalla. Minusta olisi ollut aiheellista ja oikein, että valtiovarainvaliokunta niinkuin eduskuntakin tällaisissa asioissa noudattaisi hallituksen antamia ohjeita ja suuntaa. Olen samalla kannalla kuin edellinenkin puhuja, mutta pitäisin vielä käytännöllisempänä asian järjestelyä siten, että hallituksen esitys hyväksyttäisiin, jolloin nämä korvaukset arvonimistä eivät nousisi niin kohtuuttoman korkeiksi kuin valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen mukaan nousisivat. Valtiovarainvaliokunnassa oli useampia edustajia hallituksen esityksen kannalla, mutta katsottiin, ettei asiassa olisi sentään aihetta eikä syytä tehdä vastalausetta. Sentähden olen tahtonut tuoda mielipiteeni täällä esille.

Ed. Räisänen: Niin kaunis ja viehättävä kuin ed. Salmisen puheenvuoro olikin, niin minä kuitenkin toivon, että suuri valiokunta ei menisi siihen ansaan, jonka hän viritti, vaan pysyisi sillä kan-

nalla, että ne arvoisat kansalaiset, jotka menevät turhuuden markkinoille, joita tittelimarkkinatkin ovat, maksaisivat siitä säädetyn veron ilman mitään amnestioita.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotus laiksi valtion viran ja toimen haltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 11 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 35, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotus laiksi kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 36, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 12.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Ehdotus laiksi vuoden 1918 kansalaissodan johdosta erotettujen valtion toimenhaltijain eläkeoikeudesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Wiikin lak. al. n:o 11, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22.

Keskustelu:

Ed. Räisänen: Herra puhemies! Viime viikolla oli täällä keskustelua siitä, miten olisi rangaistava niitä, jotka rikollisella sotapolitiikallaan saattoivat maalle ja kansalle hirvittäviä kärsimyksiä, hirvittävämpiä kuin mistä maamme aikaisempi historia tietää, niin sekä ihmishenkien hukkaan, ainaiseksi jäsentensä ja terveytensä menettäneisiin kuin aineellisiinkin vaurioihin nähden. Tuossa keskustelussa voimakkaasti alleviivattiin niiden puolella, jotka avoimemmin tai peitetymmin puolustivat sotasyyllisten asiaa, länsimaista ja pohjoismaista oikeusjärjestystä, joista haettiin tukea sotasyyllisille. Tämä länsimainen ja pohjoismainen oikeusjärjestys on meillä kuitenkin unohduksissa usein silloin kun lain miekkaa heilutetaan köyhille, vähäväkisille ja yhteiskunnan alimmilla portailla eläville ja varsinkin niille, jotka ovat elämäntehtäväkseen ottaneet kansan syvien rivien, nimenomaan työväenluokan asian ajamisen. Niin tuntematon käsite se on silloin, että voidaan käydä vihan kohteiksi joutuneisiin käsiksi ilman näennäistäkin lain viikunanlehteä. Vuoden 1918 kansalaissodan voittajapuolen teot voitettuja kohtaan tunnetaan historiassa valkoisen terrorin nimellä, ja ne ylittivät kymmenin kerroin kansalaissodassa punaisella puolella olleiden väkivallanteot, jotka viimemainitut rangaistiin, ihan suvuttain. Virallisissa asiakirjoissa leimattiin kansalaissodan päätyttyäkin kaikki vangiksi otetut punaiset, eikä niitä ollut vähäinen määrä, sillä korkeimmillaan ollessa vankien luku lähenteli 80,000, suoralta kädeltä roistoiksi. Kirjoittihan punakaartilaisten ja kapinallisten asiassa korkeimpana syyttäjänä toiminut tutkintoasiain päällikkö, majuri Gustaf Aminoff, valtiorikosoikeuksien syyttäjille lähettämässään kirjelmässä, näitä virkainnossaan yllyttäen, että „mitä tehtäviin rangaistusvaatimuk-

siin tulee, niin pyydän sitä varten esittää armeijan tahdon ja toivomukset seuraavasti: kuolemanrangaistusta on vaadittava johtajille, sotilaspäälliköille, sotaagitaattoreille, murhaajille, ryöstäjille ja muille roistoille", ja edelleen hän julisti: „ei lain miekkaa, vaan pyövelin piilukirvestä heiluttaen, että mitä taas tavallisiin punakaartilaisiin tulee, ei ole syytä lainkaan kuvitella, että he olisivat taistelleet minkään aatteen puolesta; tavallisille punakaartilaisille on siis vaadittava ankaraa edesvastuuta maanpetoksesta ja valtiopetoksesta."

Niin silloin, jolloin ei ollut pykäläpulaa Suomen rikoslaissa, niinkuin nyt on. Tulkoon tämä toistetuksi nyt, kun täällä soitellaan humaanisuuden kilikilikelloja niiden pään päästimeksi, jotka ovat saattaneet kuolemaan kymmeniä tuhansia nuoria miehiämme ja johtaneet politiikallaan maan taloudelliseen hätään, puhumattakaan itsenäisyydestämme ja riippumattomuudestamme, jotka rikollisella politiikalla pelattiin arveluttavan heikkoihin kantimiin.

Tämä esillä oleva lakialoite pyrkii hyvittämään niitä itse asiassa ihan syyttömiä vuoden 1918 valkoisen terrorin uhreja, jotka vielä ovat elossa, niitä valtion viran ja toimen haltijoita, jotka erotettiin viroistaan ja toimistaan useasti vain sillä perusteella, että olivat punaiselle puolelle joutuneina jääneet hoitamaan virkojaan ja toimiaan ja niin palvelleet täällä kaikkia kansalaisia, niin mieleltään punaisia kuin valkoisiakin. He menettivät virkansa ja eläkeoikeutensa, sillä huolimatta amnestioista, „itse asiassa olennainen osa erotetuista jäi takaisin ottamatta, saaden monet pitkät ajat perheineen kokea kurjuudessa vallanpitäjäin koston seurauksia", kuten ed. Wiikin lakialoitteen perusteluissa sanotaan. Ja niissä jatketaan: „Näistä luokkavallan uhreista suuri osa on tietenkin nyttemmin kuoleman kautta vapautunut enemmistä kärsimyksistään, mutta monet ovat vielä elossa, joskin yleensä liian vanhoja voidakseen nyt enää päästä takaisin toimiinsa. Tässä suhteessa ei voida siis enää hankkia heille hyvitystä heitä kohdanneesta vääryydestä. Sitä vastoin valtio voisi vielä lieventää heidän kohtaloansa vapauttamalla nämä vanhukset kohtuullisen eläkkeen avulla pahimmista taloudellisista huolista."

Valtiovarainvaliokunnan mietintö lakiehdotuksen johdosta on lievimmin sanoen viileä. Siinä kyllä pidetään suotavana, että valtiovallan taholta ryhdytään toimenpiteisiin käsiteltävänä olevan eläkekysymyksen ratkaisemiseksi oikeudenmukaisella ja kohtuullisella tavalla", mutta heti perään jatketaan: „Valiokunta katsoo kuitenkin kysymyksen sen laatuiseksi, että se vielä kaipaa valmistelua hallituksen ja asianomaisten ammattiviranomaisten taholta, eikä sen vuoksi ole voinut asettua puoltamaan esitetyn lakiehdotuksen hyväksymistä, vaan kunnioittaen ehdottaa, että eduskunta päättäisi hylätä käsiteltävänä olevaan aloitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen."

Valiokunta kyllä esittää toivomusponnessa, että hallitus ottaisi asian „harkittavakseen". Tätä asiaa on hallituksella tai hallituksilla ollut aikaa „harkita" yli 20 vuotta, sillä näiden useissa tapauksissa syyttömien ihmisten toimestaan erottamisesta on kulunut 27 pitkää vuotta ja enimmät heistä ovat sinä aikana siirtyneet sinne, missä ei heitä ole ahdistamassa Suomen porvariston kirot. Ne vanhukset, jotka vielä elävät, ovat valiokunnankin mielestä oikeutetut saamaan hyvityksen, mutta siitä huolimatta on sen mielestä asiaa vielä „harkittava". Eikö hän, hyvät porvarit ja varsinkin oikeisto, jolla nyt on todellisten sotasyyllisten ja isänmaan onnen tuhoojain asiassa raudat tulessa, eikö hän, hyvät porvarit, sovita siitä, että tämä asia ratkaistaan täällä eduskunnassa nyt, joko ed. Wiikin aloitteen mukaisesti tai sitä parantamalla. Siihen on eduskunnalla tilaisuus.

Suosittelen suurelle valiokunnalle kysymykseen syventymistä ja asian saattamista sen toimesta uuden käsittelyn alaiseksi ammattivaliokunnassa. Hallitus ja virastot voivat antaa selvityksensä ja ehdotuksensa valiokunnalle ja asiasta tulee nyt tosi eikä se jää roikkumaan enää epämääräiseksi ajaksi. Teen tämän ehdotukseni evästyksenä suurelle valiokunnalle ja vedoten sekä länsi- että pohjoismaiseen oikeusjärjestykseen, jotka ovat taas suupuheina muodissa, kun pitäisi löytää pelastava lankunpätkä isänmaansa mielettömään sotaan syösseille sotarikollisille.

Ed. J. Wirtanen: Minä olen sitä mielipidettä, että 1918 sodan johdosta erotetuille virkamiehille myönnettäisiin eläke. Mutta samalla on hyvä muistaa, että me nyt, kun taas selvittelemme nykyistä sotaa, emme tee sellaisia päätöksiä, joita pitää pestä eräiden vuosien jälkeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta ja kunnallishallituksesta kaupungissa annettujen asetusten muuttamisesta.

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 24, joka sisältää yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

7) Ehdotukset laeiksi oppivelvollisuudesta ja kansakoululaitoksen kustannuksista annettujen lakien muuttamisesta.

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. E. Koiviston y. m. lak. al. n:o 28, joka sisältää yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelu:

Ed. E. Koivisto: Herra puhemies! Oppivelvollisuuslain 1 §:ssä säädetään, että oppivelvollisuudesta ovat toistaiseksi vapautetut m. m. lähimmästä kansakoulusta 5 kilometriä kauempana asuvat lapset niissä kunnissa, joiden keskimääräinen asukasluku neliökilometriä kohti ei nouse kolmeen. Tällaisia kuntia on, lukuunottamatta Ilomantsin kuntaa, yksinomaan maamme pohjois- ja koillisosissa. Toisin sanoen suuri osa harvaan asutun rajaseudun lapsista on tähän asti tällä perusteella jäänyt osattomaksi kansakoulun opetuksesta. Sellaisia kuntia, joiden asutustiheys on alle kolme neliökilometriä kohti, on täällä 20, käsittäen noin 120.000 neliökilometriä, asukasluvun vuonna 1936 ollessa noin 109.000 henkilöä, eli toisin sanoen alue käsittää 1/3 koko maan pinta-alasta, mutta asukasluku on vajaa 3 %.

Järjestetty kansakoulunopetus on rajaseudulla varsin nuorta. Itsenäisyyden alkaessa lukuvuonna 1918—1919 koko puheenaolevalla rajaseutu-alueella oli toiminnassa vain 63 kansakoulua, joiden yhteinen oppilasluku oli 1491. Mutta lukuvuonna 1937—1938 koulujen luku oli kohonnut jo 251:een, yläkoulun oppilasmäärän ollessa 8,253. Koulujen lukumäärä oli siis parissakymmenessä vuodessa kasvanut nelinkertaiseksi ja oppilasmäärä 5 ½ kertaiseksi. Siitä huolimatta, vaikka rajaseutukunnat täten ovat osoittaneet ihailtavaa harrastusta ja uhrimieltä kansanopetusta kohtaan, rakentaen monet kunnat jopa useampia kouluja vuodessa ja saattaen oppivelvollisuuden kunnissaan nykyisen lain mukaan täyteen voimaan, eivät läheskään kaikki rajaseudun lapset ole saaneet tilaisuutta kouluopetukseen. Vielä lukuvuodelta 1943—1944 olevan kansakoulutilaston mukaan jäi rajaseudulla noin 10.000 oppilasta pois koulusta pitkien, yli 5 km olevien matkojen takia ja joita laki ei koulunkäyntiin velvoita. Piiritarkastajan ilmoituksen mukaan jäi Länsipohjan piiristä pitkien matkojen takia mainittuna vuonna noin 700 kouluikäistä lasta pois koulusta, eniten Enontekiöllä ja Ranualla. Lapin piirissä jäi koulunkäynnistä osattomiksi eniten Kittilän, Sallan, Kemijärven ja Sodankylän kunnissa yhteensä yli 1.000 lasta. Oulun piirissä lukumäärä oli noin 600 ja olivat ne lähinnä Kuusamon, Taivalkosken ja Pudasjärven kunnista. Surkein lienee tilanne kuitenkin Kainuun piirissä, jossa m. m. Suomussalmella jäi yli 900 lasta koulua

käymättä ja koko piirissä noin 60 % oppivelvollisten lukumäärästä jäi vaille kansakouluopetusta, eli yksin tässä piirissä yhteensä noin 4.000 lasta. Näihin lukuihin ei tietenkään ole luettu niitä oppilaita, jotka oppivelvollisuutensa laiminlyöden jäivät pitkien matkojen tai muiden syiden takia pois koulusta. Kysymyksessä on siis vain niiden kuntien kouluikäiset lapset, joita oppivelvollisuuslain voimalla ei voida pakoittaa koulunkäyntiin.

Tällainen oli tilanne lukuvuonna 1943—1944. Sen jälkeen sotatoimien ja hävityksen raivottua Pohjois- ja Koillis-Suomessa syksyllä 1944 on tilanne tullut vieläkin vakavammaksi. Kouluhallituksen ilmoituksen mukaan on tällä alueella noin puolet koulutaloista täydellisesti tuhoutunut. Tästä johtuen suurin osa hävitetyn ja harvaan asutun rajaseudun lapsista tulee kokonaan jäämään osattomaksi kansakoulun jakamista tiedoista, taidoista ja kasvatusopinnoista. He eivät siis saa kokea yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta koulunkäyntiinsäkään nähden, varsinkin, kun rajaseudun lasten muutkin kouluolot ovat paljon vajavaisemmat kuin muualla valtakunnassa.

Tällaiseen olotilaan ei kuitenkaan sivistysvaltiossa ole tyydyttävä. Rajaseudun ja muiden harvaanasuttujen alueiden kouluoloja on vihdoinkin käytävä suunnitelmanmukaisesti korjaamaan. Tähän tarjoutuu nyt sopiva tilaisuus, kun joka tapauksessa lähiaikoina ja juuri nyt on ryhdyttävä jälleenrakentamaan sodassa hävitettyjä koulutaloja. Tällöin on samalla suunnitelmanmukaisesti ja lainsäädäntöä muuttaen pyrittävä poistamaan mahdollisimman suuressa määrin tähän saakka vallinneita epäkohtia.

Ensimmäinen toimenpide, jolla harvaanasuttujen seutujen lapset saataisiin oppivelvollisuuslain alaisiksi, on se, että kouluikäiset lapset myös niissä kunnissa, joiden keskimääräinen asukasluku neliökilometriä kohti on alle 3, velvoitettaisiin lainmuutoksella koulunkäyntiin. Hehän ovat siitä vapautettuja ainoastaan toistaiseksi. On jo korkea aika poistaa tämä lainsäätäjän aikanaan antama vapautus. Täten saataisiin tukea myöskin kuntien hyville tarkoitusperille järjestää myös kauempana asuville lapsille koulunkäyntimahdollisuudet.

Mutta yksin oppivelvollisuuslain 1 §:n muutoksella ei asiaa korjata. Tarvitaan myös rakennustoimintaa ja ennen kaikkea saman lain 19 §:n muuttamista tarkoitustaan vastaavaksi. Rajaseudun koulurakennusten jälleenrakentaminen ei ole vain yhden eikä kahden vuoden asia. Se vaatii pitemmän ajan ja varsin suuria summia. Toivottavaa on, että kiireellisesti asianomaisten viranomaisten toimesta laaditaan näiden jälleenrakennettavien koulujen rakennusohjelma, joka sitten toteutettaisiin viipymättä ja kustannuksia säikkymättä. Onhan kysymyksessä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteuttaminen rajaseudun vähäväkisiin ja paljosta osattomiin nähden. Liian suuria koulupiirejä on jaettava, mutta lisäksi on sinne rakennettava oppilasasuntoloita. Juuri tätä tarkoittaa tekemäni aloite. Toivon siis, että tämä aloite, niinkuin sivistysvaliokunta on siitä yksimielisen lausunnon antanut, tulisi myös suuressa valiokunnassa hyväksyttyä.

Ed. Järvi: Esillä oleva lakialoite olisi mielestäni välttämättä saatava hyväksytyksi. Ellei niin tapahdu, merkitsee se sitä, että Lapissa ja hävitetyllä Koillis-Pohjanmaalla noin 7,000—10,000 lasta jää vielä ulkopuolelle oppivelvollisuuslain suoman edun ja siis vaille niitä välttämättömiä tietoja ja taitoja, mitä nuo etäisten seutujen asukkaat välttämättä tarvitsevat selviytyäkseen edes joten kuten elämäntaistelussaan sikäläisissä puutteellisissa oloissa. Jos tämä lakialoite, niinkuin sivistysvaliokuntakin yksimielisesti esittää, hyväksytään, on jälleenrakennustyön yhteydessä mainituilla seuduilla kansakoulupiirit ja rakennukset suunniteltava niin, että kaikille lapsille, niillekin, jotka asuvat viittä kilometriä etäämpänä kouluista, varataan tilaisuus ja mahdollisuus päästä kouluun. Koulunkäyntioikeutta ja -velvollisuutta ei meillä ole varaa aliarvioida, sillä emme elä nyt ainoastaan aineellista, vaan myöskin henkistä jälleenrakennusaikaa. Ne varat, joita valtio tämän lain säätämisen johdosta joutuu uhraamaan, eivät tule varmaankaan hukkaan heitetyiksi, sillä aikanaan ne mainittujen 10,000 nuoren ihmisen kasvatus- ja kehitysmahdollisuudet luomalla tuottavat yhteiskunnallekin vielä runsaan koron. Nyt kun puheenaolevien seutujen koulutaloista on noin puolet sodan johdosta tuhoutunut, on välttämä-

töntä, että kansakoulutalojen jälleenrakennustoiminta tässä vaiheessa toteutetaan siltä pohjalta, että oppivelvollisuuslaki ulotetaan kaikkiin kansakouluikäisiin lapsiin. Myöhemmin oppivelvollisuuden toteuttaminen on paljon vaikeampaa ja myöskin epätaloudellisempaa.

Suosittelen suurelle valiokunnalle aloitteen hyväksymistä sivistysvaliokunnan ehdottamassa muodossa.

Ed. Pääkkönen: Herra puhemies! Ei ole tiedossani kouluhallituksen eikä myöskään kansakoulukomitean suunnitelmaa siitä, millä tavalla nämä aikovat harvaanasuttujen seutujen lapset, joihin nyt voimassaoleva oppivelvollisuuslaki ei ulotu, saattaa osallisiksi kansakouluopetuksesta. Nyt esilläoleva ed. E. Koiviston y. m. tekemä lakialoite muutokseksi huhtikuun 15 päivänä 1921 annettuun oppivelvollisuuslakiin sekä muutosehdotus kansakoululaitoksen kustannuksista 20 päivänä kesäkuuta vuonna 1926 annettuun lakiin tekevät tällaisen mahdolliseksi.

Olen yhtä mieltä aloitteentekijäin kanssa siitä, että vihdoinkin koetetaan saada tätä tarkoittava lainmuutos aikaan ja keksiä mahdollisuutta saattaa nämä tähän asti huonompaan asemaan jääneet lapset muiden lasten kanssa samanarvoisiksi. Aloitteentekijät, kuten myöskin sivistysvaliokunta, ovat tulleet asiassa oppilaiden majoitusvaikeutta poistaakseen oppilasasuntolamenetelmän kannalle sellaisissa harvaanasutuissa ja lisäksi sodan hävittämissä Pohjois- ja Itä-Suomen kunnissa, missä majoittamiseen ei muuten ole mahdollisuutta olemassa eikä saattaminenkaan matkojen pituuden vuoksi voi tulla kysymykseen. Kun oppilasasuntoloista nyt voimassa olevassa kansakoululaitoksen kustannuksia koskevassa laissa ei ole mitään säännöstä olemassa, vaan puhutaan sen 19 §:ssä ainoastaan saattamisesta ja majoittamisesta, käytännössä ovat useat harvaanasutut kunnat olleet jo tähän mennessä pakotetut rakentamaan ja perustamaan oppilasasuntoloita, vaikkakaan laki ei sitä nimenomaan ole edellyttänyt-kään. Tällainen kuntien oma-aloitteinen toiminta ei jatkuvasti voi olla mahdollinen ja saattaa se kunnat tästä aiheutuvien kustannuksien vuoksi epävarmuuden tilaan ja on yksistään tämänkin vuoksi lain uudistus tällä kohtaa tarpeellinen. Onhan toisekseen kysymys valtiovarainvaliokunnan saaman tiedon mukaan noin 7,000 lapsen koulunkäynnistä, mikä luku on varmasti paljon suurempikin, on asialla tämänkin vuoksi painava merkityksensä, ja kun näitä lapsia ei muuten voida saattaa kouluun kuin ainoastaan oppivelvollisuuslain muutoksella ja samoin kustannuslakiin tekemällä vastaavalla muutoksella. Vaikkakaan kansakoulua käyvien lasten koulunkäynti oppilasasuntolaan sijoitettuna ei olekaan sama kuin mitä se on kotoaan käyvien lasten, on toisaalta kuitenkin koulunkäynnin mahdolliseksi saattamiseksi turvauduttava sijaiskoteihin ja tämän avulla yritettävä saada oppivelvollisuus suoritetuksi. Olen joutunut käytännössä toteamaan usein sen, että oppilaskodit onnistuakseen vaativat tarkkaa ja huolellista valvontaa. Ennen kaikkea oppilaskodin hoitajattarelta vaaditaan sitä henkilöllistä pätevyyttä, että se kykenee kunnolleen tehtävänsä suorittamaan. Kun tällainen suuri vastuu asetetaan yhden henkilön kannettavaksi ja varsinkin silloin kun häneltä puuttuu pätevyys tällaiseen tehtävään, kuten usein saattaa olla asianlaita, menettää oppilasasuntola silloin paljon, koska kasvatuspuolisesta tehtävästä on kasvattaja paljon jälessä. Tämän epäkohdan korjaamiseksi olisi kouluhallituksen entistä enemmän pidettävä huolta oppilasasuntolan hoitajattarien valmennuksesta, ja pyrittävä poistamaan tämä varsin kiusallinen haitta ja muuten periaatteeltaan tärkeä tehtävä.

Kun aloitteessa samoinkuin sivistysvaliokunnan mietinnössä on asiaa seikkaperäisesti perusteltu, tyydynkin vain yleisesti toteamaan lakiesityksen tarpeellisuuden sivistysvaliokunnan mietinnössään esittämässä muodossa, eikä ole tässä asiassa tarpeellista jättäytyä asiaa siirtämään tuntemattomaan tulevaisuuteen, kuten valtiovarainvaliokunta lausunnossaan on ehdottanut.

Ed. Rantala: Sivistysvaliokunta on asettunut puoltamaan ed. E. Koiviston lakialoitetta. Selvitykseksi siihen, minkä vuoksi valtiovarainvaliokunta joutui asiasta antamaan epäävän lausunnon, pyydän mainita seuraavaa:

Kun siihen aikaan, jolloinka valtiovarainvaliokunta viime toukokuun lopulla antoi asiasta lausunnon sivistysvaliokunnalle, valtiovarainvaliokunta ei voinut saada selvitystä siihen, kuinka laajasta jälleenrakennustoiminnasta m. m. Lapissa tulisi kysymys, ja kysymys uusista kansakoulurakennuksista tänne kytkeytyy hyvin läheisesti nyt kysymyksessä olevaan asiaan, valiokunta ei voinut tällaisen selvityksen puutteessa ryhtyä puoltamaan lakialoitetta. Yleensähän on ollut käytäntö sellainen, että milloin kysymys on laajakantoisista ratkaisuista, lait yleensä laaditaan hallituksen esityksen pohjalla. Nyt sivistysvaliokunta ehdottaa kuitenkin asian hyväksyttäväksi lakialoitteen pohjalla. En ole tullut vakuutetuksi siitä, onko oikein, että eduskunta niiden osittain puutteellisten selvitysten nojalla, jotka sillä on ollut käytettävänään — ainakin valtiovarainvaliokunnalla on näin asianlaita ollut — voisi ryhtyä säätämään lakia, vai eikö olisi parempi, että tämä asia mahdollisimman nopeasti hallituksen esityksen pohjalla ratkaistaisiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

8) Ehdotus laiksi valtion polttoainevarastosta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty, vuoden 1941 vp:llä lepäämään jätetty yllämainittu lakiehdotus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 19. Valtiopäiväjärjestyksen 73 §:n mukaan voidaan lakiehdotus nyt muuttamattomana hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Oksala: Herra puhemies! Minä luonnollisesti yhdyn hylkäämään tätä lepäämään jätettyä lakiehdotusta, kuten valtiovarainvaliokunta kokonaisuudessaankin. Mutta valtiovarainvaliokunnan mietintöön on liitetty ponsi, jota minä en hyväksyisi siinä muodossa, vaan jota vastaan minä ja eräät muut valtiovarainvaliokunnan jäsenet ovat esittäneet mietintöön liitetyn vastalauseen, ja pyydän tällä puheenvuorollani puolustella tätä vastalausetta ja ehdottaa, herra puhemies, että tämä vastalauseen mukainen ponsi hyväksyttäisiin.

Valtiovarainvaliokunnan enemmistön muodosti, ellen väärin muista, tätä asiaa käsiteltäessä ainoastaan yksi ääni. Valtiovarainvaliokunta oli siis jokseenkin tasan, mielipiteet kävivät siellä melkein tasan tässä asiassa. Jos lukee valiokunnan mietinnön perusteluja, niin ei voi tulla mihinkään muuhun tulokseen kuin siihen, että vastalauseessa oleva ponsi olisi hyväksyttävä. Mietinnön perusteluissa nimittäin sanotaan, että olisi kuitenkin valtion laitoksia varten tarvittavien polttoaineiden ja puutavaran hankinnan, kuljetuksen ja jakelun järjestelyä koskevaan kysymykseen jatkuvasti kiinnitettävä huomiota ja koetettava löytää sille ratkaisu, joka parhaalla mahdollisella tavalla tyydyttäisi kaikkia asiapuolia. Tässä suhteessa valiokunta on aivan yksimielinen. Kaikki valiokunnassa haluavat asian järjestää näin. Mutta perusteluissa ei puhuta sanallakaan eikä viitatakaan siihen, että — niinkuin valiokunnan ponnessa sanotaan — puutavaran hankinta, kuljetus ja jakelu olisi keskitettävä saman liikelaitoksen hoidettavaksi yleisten periaatteiden mukaisesti. Valiokunnan enemmistö siis tahtoo ennakkoon jo, ilman että sillä on minkäänlaista asiallista selvyyttä kysymyksestä, sitoa eduskunnan päätöksellä hallituksen siten, että hallituksen tulisi antaa esitys sellaisen polttoainevaraston perustamisesta, joka hoitaisi kaikkien valtion laitosten polttopuiden ja muun puutavaran hankinnan, kuljetuksen ja jakelun. Siis maahan olisi valiokunnan ponnen mukaan perustettava yksi ainoa polttoainevarasto. Tätä tarkoittaa valiokunnan ponsi, vaikka perusteluissa ei tästä puolesta asiasta mainita mitään.

Vastalauseessa taas jätetään tämä puoli asiassa auki, niinkuin perusteluissa on edellytettykin, ja esitetään, että hallitus

vain yleensä valmistuttaisi asiasta ja antaisi eduskunnalle esityksen sellaisen polttoainevaraston perustamiseksi, että polttoaineiden hankkiminen, kuljetus ja jakelu jätettäisiin valtion toimesta hoidettavaksi. Millä tavalla, sen sitten hallitus saa aikanaan paraiten tutkia ja sen mukaan siitä esityksen tehdä.

Minusta ei eduskunnalla ole syytä mennä nyt tekemäänkään ennakolta sitovaa päätöstä ponnessa, vaan jättää asia avoimesti hallituksen harkintaan ja tutkittavaksi. Voi nimittäin olla mahdollista, että esim. sellainen polttoaineiden hankintajärjestelmä, joka meillä aikanaan vallitsi, että rautatiet hankkivat itse polttoaineensa ja muutkin puutavaransa, että tämä järjestelmä on meille kaikkein edullisin ja myöskin kaikkein halvin. Muut valtion laitokset voivat saada polttoja muut puutavaransa joko metsähallinnon toimesta taikka sitten siten, että näitä hankintoja varten perustetaan erillinen polttoainevarasto ja puutavaratoimisto.

Minä olen aina tämän asian ollessa esillä eduskunnassa ollut sitä mieltä, että valtionrautateiden olisi annettava, jos se suinkin on käytännöllisesti ja taloudellisesti edullisesti järjestettävissä, itse hankkia poltto- ja muut puutavaransa. Tätä minun kantaani on tukenut se, että meillä on niin erinomaisen hyviä kokemuksia varhaisemmilta vuosilta rautateiden toiminnasta tällä alalla. Vuonna 1940, kun valtionrautateiltä otettiin pois oikeus hankkia itse puutavaransa ja tämä oikeus siirrettiin silloin perustetulle rautatien puutavaratoimistolle, n. s. R. P:lle, oli polttoainetilanne rautateillä aivan erinomaisen hyvä. Silloin oli rautateiden varastoissa noin 1,270,000 m³ puutavaraa, vaikka sitä jo silloinkin oli osaksi otettu muidenkin laitosten, jopa yksityisten kansalaistenkin käyttöön. Kun sitten puutavarahankinnat olivat R. P:n hallussa, niin tilanne vaikeutui vaikeutumistaan ja tultiin sitten sellaiseen katastroofiin, jossa viime talvena elettiin, että polttopuita ei enää ollut rautateillä kuin muutamien tuntien ajaksi, ja jopa niin pitkälle, että rautatieveturien täytyi hakea yksityisten ihmisten polttopuuliitereistä polttopuita, että pääsivät taas asemavälin eteenpäin.

Äskettäin on R. P. purettu ja valtioneuvoston toimesta asetusteitse perustettu uusi valtion polttoainetoimisto, lyhennettynä Vapo, joka jatkaa siis R. P:n toimintaa ja toimittaa kaikki poltto- ja muut puutavarat valtion laitoksille. Vapon toiminta ei ole ainakaan tähän asti osoittautunut sen paremmaksi kuin R. P:nkään toiminta. Tällä hetkellä minun saamieni tietojen mukaan esim. on valtion rautateillä nyt varastossa polttopuita 467,000 m³, kun viime vuonna samaan aikaan oli 905,000 m³, siis R. P:n hankinnan aikana, sen edellisenä vuonna 632,000, sen edellisenä 595,000 j. n. e. Tämä määrä, mikä heinäkuussa on valtion rautateiden varastoissa puutavaraa, on pienempi kuin vastaavana aikana milloinkaan sodan aikana, nimittäin vuoden 1939 jälkeen, puhumattakaan sitä ennen olleista varastoista. Nythän me olemme eläneet tämän vuoden rauhan aikaa, siis Vapolla on ollut jonkinlaiset mahdollisuudet työväen saantiin ja mahdollisuudet muutenkin hoitaa asioita vähän paremmin kuin edellisinä vuosina, ja kuitenkin se on saanut näin kovin vähän puutavaraa kokoon. Tämä osoittaa, että sivulla oleva laitos, niinkuin Vapo on rautatielaitokseen nähden, ei ole jaksanut toimia niin, että rautateiden polttoainetarve ensi talven aikana olisi millään tavalla turvattu.

Minä olen saanut tietää myöskin erinäisiä lukuja niistä kustannuksista, mitkä nyt kuluvat, kun polttoaineita hankitaan. Aikaisemmin on täällä eduskunnassa jo niistä mainittu ja vielä on syytä toistaa, että rautatiehallitus hankkiessaan aikaisemmin polttopuita tekivät n. s. yleiset kustannukset noin markan kuutiometriltä, mutta nyt ovat nämä — niin R. P:n kuin Vaponkin aikana — yleiset kustannukset nousseet noin 7-kertaisiksi.

Tämä yleisten kustannusten nousu johtuu lähinnä siitä, että virkakuntaa on suurennettu hyvin paljon, ja myöskin siitä, että palkat tällä virkakunnalla ovat paljon suuremmat kuin ennen ja loppujen lopuksi on huomattava sekin, että rautatiehallitus itse ei ole voinut vähentää virkakuntaansa, vaikka R. P. ja Vapo on syntynyt. Rautatiehallituksen nimittäin on täytynyt pitää virkamiehiä, jotka ottavat vastaan Vapon hankkimia puita, jotka

pitävät yllä sellaisia halkotehtaita, joissa Vapon hankkimia tai R. P:n hankkimia riukuja ja rankoja sahataan ja halotaan haloiksi, ja loppujen lopuksi rautateiden täytyy olla vastaanottamassa myöskin niitä välityskauppoja, joissa nämä välitysliikkeet esim. Metsähallitukselta ostavat puutavaroita, joissa Vapo tai R. P. eivät asiallisesti tee mitään muuta kuin luovuttavat sellaiset puut rautateille ja siitä luovutuksesta kantavat välityspalkkion. Minusta on asianmukaista, että eduskunta nyt esittää hallitukselle sellaisen ponnen, kuin vastalauseessa esitetään, sillä silloin on hallituksella vapaat kädet harkita tätä asiaa, jättää asia asiantuntijoiden tutkittavaksi ja harkittavaksi ja tehdä niinkuin sitten kaikin puolisen harkinnan jälkeen oikeaksi ja taloudellisesti edulliseksi osoittautuu. Minusta ei eduskunnalla ole nyt syytä sitoa hallituksen käsiä ja kehoittaa hallitusta antamaan esityksen yhden sellaisen laitoksen perustamisesta maahan, joka valtion puutavara- ja polttopuutavaratarpeen tyydyttäisi.

Esitän siis, herra puhemies, että hyväksyttäisiin vastalauseessa oleva ponsi.

Ed. Heiniö: Herra puhemies! Laki valtion polttoainevarastosta oli viime valtiopäivillä kolmasti eduskunnan käsiteltävänä. Ensimmäisen kerran 1940 jätettiin laki lepäämään yli vaalien, toisen kerran se oli esillä aloitteeni pohjalla ja kolmannen kerran hallituksen uuden esityksen pohjalla. Laki oli kuitenkin, kuten tästä huomataan, jatkuvasti vastatuulessa eduskunnassa. Nyt on lepäämässä oleva laki tullut uudelleen eduskunnan käsiteltäväksi ja koska se valtiopäiväjärjestyksen mukaan on joko hyväksyttävä tai hylättävä sellaisenaan, muuttamattomana, on valiokunta tullut hylkäävälle kannalle. Tänä aikana ovat nimittäin käsitykset jonkin verran muuttuneet lain silloisesta muodosta. Kuitenkin on valiokunta päätynyt esittämään toivomusponnen, joka asiaan nähden on myönteinen, vieläpä valiokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa oleva toivomusponsi niinikään. Lausun iloni valiokunnan kannasta, koska se tietää edistymistä oikeaan suuntaan. On vain valitettava, että monta kallista vuotta on mennyt hukkaan ennenkuin asia järjestyisi tilanteen mukaisesti. Mutta parempi myöhään kuin ei milloinkaan, on tunnettu tosiasia tässäkin. Erikoisen tärkeä olisi laki ollut menneinä pulavuosina, jolloin lain edellyttämä voimakas, keskitetty puutavaranhankinta olisi ollut välttämätöntä, mutta ilmeisesti laki on edelleen yhä yhtä tärkeä.

Täällä ed. Oksala arvosteli nykyisin toimivaa väliaikaista puutavaran hankintajärjestöä. Minulla puolestani ei ole minkäänlaista syytä lausua puolustusta sen suhteen, sillä sen toiminta on ilmeisestikin antanut aihetta moitteeseen. Mutta jotta ei totuus unohtuisi, niin sanottakoon vielä kerran, että jos eduskunta olisi hyväksynyt tämän lain, joka nyt on eduskunnassa käsiteltävänä, hyväksynyt 1940, niin asiat ilmeisestikin olisivat toiset kuin ne nyt ovat. On nimittäin muistettava, että tämä laitos on koko ajan ollut tilapäinen, väliaikainen laadultaan. Ensimmäisenä sen toiminnan vuotena komennettiin sen palvelukseen tilapäisesti yksityisten liikeyritysten metsänhoitajia, metsäpäälliköitä y. m. ja kun tietää, millä tavalla tällainen tilapäinen työvoima työskenteee, niin on tulos sen mukainen. Yhä edelleen on sen palveluksessa henkilöitä, etten sanoisi tilapäisesti valittuina. Ne eivät voi merkitä itselleen vakituista tointa ja tällä tavalla nämä miehet vaihtuvat jatkuvasti joten kunnollinen työskentely tämän laitoksen piirissä ei ole ollut mahdollista. Mutta huolimatta tästä henkilökunnasta, niin on kuitenkin otettava huomioon vielä eräs toinenkin asia, joka olisi tärkeämpi kuin tämä ja se on se, että tämä laitos ei ole näinä kuluneina vuosina voinut hankkia sitä kalustoa, mitä se olisi välttämättä tarvinnut. Minulle on huomautettu, että meillä sisävesien satamat olisivat tarvinneet erikoisia koneellisia laitteita puutavaran nostamiseksi lotjista rautatievaunuihin, olisi tarvittu laivoja sisävesiliikenteeseen ja sen mukaisesti myöskin lotjia. Mutta tämä laitos, jonka olemassaolo on ollut uhattuna koko sen toiminta-ajan, ei ole voinut riittävästi hankkia kalustoa, jota tällainen laitos välttämättömästi vaatii. Sen on tarvinnut näin ollen työskennellä tilapäisin avuin niin kalustoon kuin henkilökuntaankin nähden, ja kun tämän toteaa, niin saattaa hyvin ymmärtää, jos kulut ovat sen mukaisesti myöskin nyt olleet korkeat. Ed. Oksala sanoi niiden olevan seitsemän kertaa korkeammat kuin mitä ne olivat silloin kuin maksoivat markan kuutiometriä

kohti, jos niin on, täytyy sanoa, kulut ovat verraten pienet. Olen itse ollut kentällä hankkimassa nykyisin halkotavaraa, puutavaraa, ja minun täytyy sanoa, että jos minä saisin 7 markalla kuutiometrin kulut niin silloin tavara tulisi kuluihin nähden verraten huokeaksi. Mutta näin ei ole asianlaita, vaan kulut nousevat varmastikin korkeammiksi.

On eduskunnan syytä, että valtion polttoainevarasto ei ole parempi kuin mitä se on ja että sen hankinta ja toiminta on sellaista kuin ed. Oksala sen kuvasi. Jos eduskunta olisi järjestänyt sen vakinaiselle kannalle, niin se olisi toiminut varmastikin paremmin ja tulokset olisivat olleet edullisemmat. Olisi sen vuoksi nyt syytä eduskunnan korjata virheensä mahdollisimman pian ja kun se nyt päätyy toivomusponteen hallitukselle, että tällainen lakiesitys korjattuna annettaisiin pian eduskunnalle, niin ehkäpä tämä virhe saadaan jo tämän vuoden aikana korjattua ja uusi laki ensi vuoden alusta voimaan. Sillä tavalla tulee asia joskin myöhään, mutta kuitenkin vieläkin tarpeen vaatimana järjestykseen.

Tästä kysymyksestä on viime valtiopäivillä ollut, kuten jo mainitsin, kolmasti lakiesitys, mutta asia on aina ollut vastatuulessa, tosin ei eduskunnan enemmistön taholta, vaan vähemmistön kun asia pantiin lepäämään sen taholta. Kun tutustuin valiokunnan mietintöön ja myöskin siihen liitettyyn vastalauseeseen, niin minulle jäi se vaikutelma, että edelleen vastalauseesta pilkistäisi esiin vanha vastustushenki ja sen vuoksi olisin melkeinpä valmis hyväksymään valiokunnan ponnen, mutta voin myöskin hyväksyä vastalauseen, koska siinä pääasia on esitetty ja jätetään hallitukselle vapaammat kädet. Saattaa olla, että tällainen tulos on sittenkin edullisempi. Pääasia on kuitenkin se, että tällainen ponsi, toivomusponsi hallitukselle esitetään ja lausutaan se toivomus, että hallitus myöskin nopeasti hoitaisi eduskunnalle tästä lakiesityksen toivomusponnen mukaisesti. Tällä tavalla voitaisiin näinä edessä olevina pulavuosina — sillä sellaisia uskon ainakin puutavara-alalla olevan vielä useita — tämän lain perusteella saada asiat järjestykseen ja, kuten kaikki tiedämme, myöskin ei vain valtion laitosten suhteen, vaan myös yksityisiin nähden edullisemmin. On tunnettu tosiasia se, että valtion on tarvinnut tavantakaa takavarikoida yksityisten hallussa olevia halkovarastoja, koska yleinen tarve on sittenkin pantava yksityisen edelle. Mutta tällä tavalla on yksityisten toimintaa useasti vaikeutettu jopa sellaisissakin tapauksissa, joissa valtakunnan yleisetu olisi vaatinut toisin menettelemään, kuten esim. valmiin paperipuun suhteen on tapahtunut. Miljoonia kuutiometrejä on takavarikoitu sellaista tavaraa, joka olisi tarvittu paperitehtaissa ja josta olisi meidän eksporttimme hyötyneet melko tavalla, mutta nyt on tarvinnut ja täytyy edelleenkin tämä tavara, niin kallista kuin se onkin, käyttää sekä yksityistaloudessa — esim. täällä Helsingissä näkee hyvin paljon käytettävän — että myös valtion rautateiden ja valtion muiden laitosten tarpeisiin.

On siis vielä syytä lausua hallitukselle toivomus, että se nyt saatuaan kuulla eduskunnan toivomuksen, ryhtyisi niihin toimenpiteisiin, joita ponsi edellyttää, jotta voitaisiin päästä tässä asiassa askeleen eteenpäin.

Ed. J. Koivisto: Pyysin puheenvuoron kannattaakseni ed. Oksalan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Oksala ed. J. Koiviston kannattamana ehdottanut, että toivomusponsi hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisena. Kutsun tätä ed. Oksalan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Äänestys toivomusponnesta.

Joka hyväksyy valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Oksalan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä annettu 77 jaa- ja 63 ei-ääntä; poissa 59.

Eduskunta on hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Valtioneuvoston päätös 15 päivältä maaliskuuta 1945 hintojen ja maksujen säännöstelystä sekä valtioneuvoston päätös 14 päivältä toukokuuta 1945 hinta- ja palkkaneuvostosta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 30 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt yllämainitut päätökset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 30.

Keskustelu:

Ed. E. Pekkala: Kuten valiokunnan mietintöön liitetyssä vastalauseessa esitetään, on mietinnön 2, 3, 4 ja 5 kappaleessa lausuttu sellaista, joka saattaa synnyttää väärinkäsityksiä, niissä kun korostetaan etupäässä tuotannonharjoittajain etuja. Mietinnössä kyllä oikein sanotaan, että hintasäännöstelyäkin on tiukennettava, mutta kun siinä kautta linjan puhutaan yksipuolisesti tuotantokustannusten huomioonottamisesta, saattaa siitä saada sellaisen käsityksen, että valiokunta ei kiinnitä tarpeellista huomiota tehokkaan hintasulun aikaansaamiseen, mihin kysymyksessä olevilla päätöksillä myös pyritään. On niinikään paikallaan, että tuotantotoiminnan ylläpitämistä ja tehostamista korostetaan. Mutta se on tässä yhteydessä tarpeetonta, koska täytyy edellyttää, että hallitus ja asianomaiset viranomaiset soveltavat päätöksiä taloudellisesti järkevällä tavalla, ilman että heitä opetetaan. Tämän vuoksi ehdotan, että mietinnön 2, 3, 4 ja 5 kappale poistetaan ja että mietintö ensimmäisen kappaleen jälkeen jatkuu vastalauseessa esitetyllä tavalla.

Ed. Oksala: Ehdotan, herra puhemies, että asia pantaisiin pöydälle ensi viikon ensimmäiseen istuntoon.

Ed. Kujala: Minä yhdyn kannattamaan ed. E. Pekkalan ehdotusta.

Ed. Tuurna: Kannatan ed. Oksalan tekemää ehdotusta.

Puhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja ehdotusta on kannatettu, on asia jäävä pöydälle. Kehoitan seuraavia puhujia lausumaan mielensä pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanon ajasta julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Oksala ed. Tuurnan kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi viikon ensimmäiseen istuntoon. Kutsun tätä ed. Oksalan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, eduskunta hyväksynee ed. Oksalan ehdotuksen.

Asia pannaan pöydälle ensi viikon ensimmäiseen istuntoon.

10) Valtioneuvoston päätös 7 päivältä kesäkuuta 1945 lehdeksien sekä muun kotieläinten rehuksi kelpaavan kasvillisuuden keräämisestä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 31 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 31.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Eduskunta hyväksyy perustulakivaliokunnan ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 32 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 32,

Keskustelu:

Ed. Riihimäki: Valtioneuvoston päätöksen johdosta laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta perustuslakivaliokunta mietinnössään aivan oikein lausuu, että päätös olisi pitänyt antaa aikaisemmin kuin vasta laidunkauden alkaessa. Heti näiden valtiopäivien kokoonnuttua keväällä ryhmämme puolesta ryhdyttiin tarmokkaisiin toimenpiteisiin, koska ryhmämme oli täysin tietoinen, että juuri laidunkysymyksen ratkaisemiseksi tarvitaan nopeita toimenpiteitä. Viime huhtikuun alkupuoliskolla jätettiin valtioneuvostolle tätä asiaa koskeva kirjelmä, jossa hätäkeinona ehdotettiin nopeita toimenpiteitä asian väliaikaiseksi järjestämiseksi. Sen jälestä pienin väliajoin uudistettiin tämä ehdotus, mutta vasta 31 päivänä toukokuuta valtioneuvosto antoi asiassa päätöksensä. Ottaen huomioon, että vaikka tämän päätöksen mukaan laitumen vuokraukseen onkin pakottava velvollisuus, on se käytännössä kuluvana laidunkautena laitumen tarvitsijain kannalta jäänyt perin vähäiseksi. Jo se seikka, että asia ratkaistiin kuluvan laidunkauden vuoksi liian myöhään, pakotti monen pienkarjanomistajan joko myymään tai teurastamaan osan karjaansa juuri sen vuoksi, koska ei ollut varmuutta, mistä karjansa saa laiduntaa. Valtioneuvoston päätöksen 2 §:n mukaan voidaan laidunmaata hankkia niille maataloudesta tai sen sivuelinkeinoista pääasiallisesti toimeentulonsa saaville, joilla on korkeintaan kaksi nautayksikköä käsittävä karja ja joilla itsellään laidunkautena ei ole omassa hallinnassa tai käytössä laitumeksi sopivaa pelto-, niitty-, haka- tai metsämaata. Koska se on rajoitettu käsittämään vain korkeintaan kahta nautayksikköä, ei se vastaa tarkoitustaan eikä laitumen tarvitsijain etuja ja tarpeita. Varsinkin mitä metsälaiduntamiseen tulee, ei mielestäni siinä pitäisi olla rajoituksia. Jolla on vähänkin isompi karja, on sellaisella karjanomistajalla myöskin samassa suhteessa parempia laitumia, ettei sen tarvitse metsässä karjaansa laiduntaa, eikä pelkästään käytännöllisistä syistä kukaan haluakaan metsälaiduntamista, koska voimassa olevan tilusrauhoituslain mukaan tässä tapauksessa karjan laiduntaminen on mahdollista kenties vain paimentamalla. Mutta koska metsälaiduntamisella karjanrehun tarpeen tyydyttäjänä on toistaiseksi niin suuri osuus, että se käsittää noin kolmanneksen laiduntarpeestamme, eli toisin sanoen metsälaiduntamisesta saadaan noin 470 milj. rehuyksikköä, on mesälaiduntamisen osuus karjojemme ruokinnassa käytännöllisenä tosiasiana vielä pitkän aikaa tunnustettava. Se on tunnustettava juuri sen vuoksi, koska tämän metsälaiduntamisen korvaamiseen tarvittaisiin lähes 400,000 ha peltolaidunta, ja se on suuren työn takana, ennenkuin tuollainen määrä on viljelyslaidunta raivattu ja saatettu kasvukuntoon. Viljelyslaidun kuitenkin pitäisi olla tulevaisuuden laiduntamismuoto, joten kaikki voitava olisi tehtävä viljelyslaiduntalouden kehittämiseksi. Mutta hätätoimenpiteenä olisi nyt kaikki keinot käytettävä karjakantamme lisäämiseksi ja elintarviketuotantomme kohottamiseksi. Sen vuoksi kun ryhmämme esittämä periaate on täten tullut tunnustettua valtioneuvoston päätöksessä, olisi saatava tuo periaate laajempana sovellettua käytäntöön, sillä ne sadat yksityisten toivomukset ja työväenjärjestöjen päätökset laidunkysymyksen pikaiseksi ja oikeudenmukaiseksi ratkaisemiseksi pitäisi saada toteutumaan, varsinkin että jos vihdoin laidunmaata saa, ettei siitä kiskota kohtuuttomia vuokria. Tämä on tavattoman tärkeä seikkä koko laitumen vuokrausasiassa, kun vuokraa vaaditaan yleensä suoritettavaksi työssä ja kaikkein kiireimpänä heinän- ja elonkorjuun aikana ja kun tuo vuokra on tosiaan monin paikoin niin korkea, eräillä paikkakunnilla jopa 20:kin työpäivää lehmältä laidunkautena, on se yli kohtuuden rajojen. Kun sitä paitsi yleensä pieneläjillä on työveroa polttopuista y. m. eduista, ovat he eräissä tapauksissa sellaisen vuokranmaksuorjuuden alaisia, että se vetää vertoja vanhan torppariajan taksvärkkiorjuudelle.

Vaikka laitumen tarvitsijain etu paperilla hyväksyttynä on siis vähäinen, eivät vanhoilliset yksityiseduista lujasti kiinnipitävät suurtilanomistajat siitäkään pikku edusta helposti luovu. Tästä on meille saapunut lukuisasti valituksia, joissa huomautetaan, että jos olisi maanomistajilla hyvää tahtoa, voitaisiin asian hyväksi myönteisessä mielessä enempi aikaansaada. Ja koska maanvuokra- ja asutuslautakunnat harvoja poikkeuksia lukuunottamatta ovat samojen taantumuksellisten ainesten käsissä, senpä

vuoksi ollaankin monin paikoin laidunkysymyksen suhteen pikkueläjien keskuudessa toivottomassa asemassa.

Kuluvan laidunkauden pieneläjien laiduntarpeen parantamiseksi emme tuskin voi enää mitään käytännöllistä aikaansaada, mutta että jo hyvissä ajoissa ennen ensi laidunkauden alkua olisi pikkueläjien tiedossa, että laidunkysymys on ratkaistu laajemmalla pohjalla kuin tämä valtioneuvoston päätös sisältää, olisi laidunasian oikeudenmukaiseen ratkaisuun jatkuvasti kiinnitettävä vakavaa huomiota. Sen vuoksi minä tässä yhteydessä lausunkin toivomuksen, että valtioneuvosto laajentaa laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta antamaansa päätöstä 31 päivänä toukokuuta 1945 sellaiseksi, että voidaan laidunmaata hankkia muualta kuin metsämaasta suuremmillekin karjoille kuin kaksi nautayksikköä käsittäville sekä että metsälaiduntaminen sallitaan ilman mitään rajoitusta.

Ed. Kujala: Tämän kysymyksen ollessa perustuslakivaliokunnassa käsiteltävänä jo siellä silloin tein sen huomion, että valtioneuvoston päätös laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta on liian suppea. Sen vuoksi tein esityksen perustuslakivaliokunnassa, että valiokunnan perusteluissa lausuttaisiin valtioneuvostolle sellainen toivomus, että se laajentaisi laidunkysymystä niin, että olisi myöskin pienviljelijöillä mahdollisuus käyttää vuokralaidunta, missä siihen vai mahdollisuudet ja edellytykset ovat olemassa. Valiokunnan enemmistö kuitenkin äänestyksen jälkeen hylkäsi tämän ehdotuksen. Olen valmis yhtymään siihen toivomukseen minkä ed. Riihimäki esitti, että tulevaa laidunkautta varten, kun valtioneuvostossa tätä kysymystä järjestellään, huomioidaan nämä puutteet, mitkä nyt olevassa valtioneuvoston päätöksessä ovat, ja laidunkysymyksessä siirrytään laveammalle pohjalle.

Ed. J. Järvinen: Nyt on kysymys tästä laitumen vuokraamisesta, joka on epäonnistunut laidunkautta varten, joka on suuri vahinko meidän tuotannollemme, ja meillä on puute juuri niistä elintarvikkeista, mitä tuon laidunkysymyksen järjestämisellä oikealla tavalla olisi saatu. Tahdon kiinnittää vain eduskunnan huomiota niihin numeroihin, jotka todistavat kuinka asianlaita oikeastaan on. Meidän maamme tuon turmiollisen sodan tähden on joutunut tilaan, jossa siirtoväki on joutunut myöskin puutteeseen ja joutuu maksamaan myöskin vuokria, jotka ovat suhteettomia. On kuitenkin olemassa muita laitumen tarvitsijoita vielä enemmän, jotka ovat joutuneet ottamaan jopa, niinkuin täällä ed. Riihimäki mainitsi, tavattoman korkealla hinnalla laitumia ja noista neljänneshehtaarin tiloista aina 1 hehtaarin tiloihin asti on olemassa 13,000 nautaa, joilla yleensä ei ole itsellään ollenkaan laidunta. 1 hehtaarin viljelmistä 2 hehtaarin viljelmiin asti on 104,000 lehmää. Siis yhteensä edellisen kanssa 117,000 nautaa, joilla ei ole suurin piirtein omaa laidunta. On otettava huomioon, että tällaisilla tiloilla täytyy viljellä myös muita tarvikkeita, näiden suurten perheiden toimeentulon hyväksi. Minä mainitsen, että näillä tiloilla on olemassa ihmisiä 414,000 henkeä. Se on suuri määrä. Ei voida käyttää näitä tiluksia lehmän laitumiin. Sitten on olemassa 2—3 hehtaarin tiloja, 76,000 nautaa, jotka myöskin kärsivät laitumen puutetta, ja näin ollen yhteensä tekee 193,000 nautaa tilaston mukaan. Tästä poisluettuna vielä ne lehmät, joita siirtoväki on joutunut tuomaan usein hyvän laitumen puutetta poteville pienviljelysseuduille. Tämän jälkeen on vielä huomautettava, että on olemassa 3—5 hehtaarin sellaisia kääpiötiloja, joilla ei ole riittävästi laidunta. Näillä edellisillä tiloilla ei riittänyt puoltakaan hehtaaria laidunmaata lehmää kohti. Kun tämä otetaan lisäksi, ei vielä tule lähellekään hehtaaria keskimäärin laskettuna nautaa kohti laidunta. Tämä siitä syystä, että tiedettäisiin, miten suuri puute on olemassa maassa näillä tiloilla, ja näillä viljelmillä on olemassa nautayksiköitä 140,000. Minä lasken, että ⅔ näistä yksiköistä tarvitsee lisälaidunta, siis 95,000 nautaa. Ja kaiken kaikkiaan näillä viljelmillä asuu 814,000 henkeä. Se on suuri määrä ja me tiedämme, kuinka suuri määrä se on meidän maamme pikkuviljelmillä. Ne tarvitsevat ehdottomasti laidunta, ja nyt ne eivät ole tämän hallituksen päätösten mukaan saaneet laidunta tänä kesänä, ja nyt on kärsinyt ehdottomasti meidän karjataloustuotantomme, juuri nämä pienemmät tuottajat siitä, että ne eivät ole saaneet laidunta. Laitumen puute edelleen on olemassa vielä sitä suu-

rempiin tiloihinkin nähden aina 5—15 hehtaarin tiloihin. Niistä minä en kyllä puhu tässä, vaikka niissä nautayksikköä kohti laidunta on vajaat 2 hehtaaria ja heidän lehmälukunsa tekee yli 600 nautayksikköä.

P u h e m i e s: Kehoitan puhujaa jatkamaan puhujalavalta.

P u h u j a: Näin ollen meidän tuotantomme tässä maassa kärsii siitä, että nämä jo valmiit tuotantoamme ylläpitävät eläimet eivät ole saaneet tarpeeksi laidunta, ja siksi me kärsimme myöskin elintarvikkeiden puutetta Ja näillä tiloilla on tällä kertaa, joiden täytyy elättää niin suuri määrä väkeä kuin 1,464,000 henkeä, se on meidän maamme maaseutuväestöä. Kuinka ne voivat kulutuskeskuksiin lähettää ruokatarpeita, koska niillä itsellään ei myöskään niitä riittävästi ole. Ja niin yhdyn kannattamaan ed. Riihimäen ehdotusta, että valtioneuvosto laajentaa päätöstään ja että välittömässä lähitulevaisuudessa saataisiin laidunta niille, joilla sitä ei ole. Pyydän tämän otettavaksi huomioon.

Ed. L a m p i n e n: Pyytäisin vain edelliseltä puhujalta tiedustaa, missä sellaisia tiloja on, missä ei ole laitumen puutetta.

Ed. A l e s t a l o: Herra puhemies! Että pöytäkirja ei jäisi tältä kohtaa aivan vajavaiseksi, on minun pakko lausua myöskin tästä kysymyksestä muutamia huomautuksia.

Täällä mainittiin, että tämä asetus on annettu liian myöhään ja sen kautta laidunkysymyksen järjestäminen on tältä vuodelta viivästynyt. Tämä asetus tosin on annettu myöhään, mutta valtalain nojalla tämä laki on ollut voimassa jo kahden vuoden ajan, niin että ei tätä asetusta ole annettu tämän uuden ryhmän toimien perusteella. Se on ollut voimassa jo kaksi vuotta, ennenkuin tämä kansandemokraattinen liitto on ollut eduskunnassa. Tämä on totuus.

Mitä sitten tulee siihen puoleen, että laki on rajoitettu kahden lehmän omistajiin, se on miltei pakko mennä siihen. Te tiedätte kai, että tässä maassa on keskimäärin 5 lehmää maatilaa kohti. Meijerien tilastot osoittavat, että meijereihin maitoa tuovien karjastojen lukumäärä on keskimäärin 4—5 lehmää osakasta kohti, ja silloin, jos me laajennamme tämän asetuksen niin, että esim. viiden lehmän omistaja myöskin on oikeutettu saamaan maata miltei pakkotoimenpitein, kuten asetuksella edellytetään, kuinka monta silloin jää sellaista tilaa, jotka voivat maata vuokrata. Ne ovat hyvin harvat. Te tiedätte, että tässä maassa on suuria viljelmiä varsin harvassa ja jos esim. viiden lehmän omistaja myöskin tulee samaan asemaan, missä 1—2 lehmän omistaja, kyllä silloin vuokramaan saanti karjalaitumeksi on ihan mahdotonta. Täytyy asiat ottaa sellaisina, kuin ne todellisuudessa ovat.

Sitäpaitsi hallitus on tarkoittanut tietysti tätä asetusta laatiessaan, että tässä on tahdottu turvata tänä heikkona ravintopulan aikana sellaisten pienviljelijäin asema, jotka pitävät lehmää ainoastaan oman perheen maidontarpeen tyydyttämiseksi eikä suinkaan kaupallista toimintaa varten. Ja tämän otti myöskin perustuslakivaliokunta huomioon ja hylkäsi todellakin ed. Kujalan hyvän ehdotuksen. Ja jos meillä olisi mahdollisuus, niin me varmaankin mielellämme vuokraisimme 5—6—10 lehmän omistajallekin lisälaidunta, että hän saisi viljellä muitakin kasveja ja tuotteita sillä tilallaan, eikä tarvitsisi käyttää viljelysalueitaan laitumeksi. Mutta meidän täytyy elää siinä tiedossa, että tosiasiat otetaan huomioon, ja minä myöskin olisin sitä mieltä, että täälläkin pyrittäisiin tosiasioihin sisälle ja sitten vasta lähdettäisiin tekemään sellaisia ehdotuksia ja lausumaan sellaisia ajatuksia, jotka olisivat mahdollisia.

Ed. K u j a l a: Ensinnä, mitä tulee tähän valtioneuvoston päätökseen, tahtoisin huomauttaa ed. Alestalolle, että tämä on annettu 31 päivänä toukokuuta tänä vuonna eikä tämä siis ole kahden vuoden vanha (Ed. Alestalo: Se on ollut aikaisemmin voimassa!).

Mitä tulee sitten niihin mahdollisuuksiin, mitä meillä on laidunkysymyksen järjestämiseen, niin meillä on suuria mahdollisuuksia. Meidän maassamme on huomattavia maa-alueita suuryhtiöiden hallussa, joilla on laiduntaminen kielletty ja on aivan kansantaloudellisesti virheellistä, ettei tällaisena aikana, jolloin on karjakannan lisääminen ja karjataloustuotannon lisääminen kansamme elinehdolle välttämä-

töntä, näitä mahdollisuuksia nyt käytetä, jolloinka niiden käyttäminen tuottaisi paljon huojennusta kansamme elinehtoihin.

Ed. J. Järvinen: On olemassa se 800,000 hehtaaria, joka on Oulun jokilaakson eteläpuolella viljelyskelpoista maata, josta voitaisiin tehdä noin 47,000 15 hehtaaria käsittävää viljelystilaa. On olemassa myöskin metsämaita, joita tässä maassa täytyy edelleen laiduntaa, koska suuriin kulttuuri- ja viljelyslaitumiin ei ole päästy. On olemassa nämä maat. Jokainen edustaja tietää kuinka paljon on olemassa näitä maita. On kysymys vain siitä, antavatko näiden maiden omistajat niitä käyttää. Jokainen kokemuksesta tietää maaseudulla kuinka siellä on olemassa alueita, joiden laitumet toisin paikoin on syöty niin puhtaiksi, että tuskin kahta senttimetriä on niillä ruohoa, kun taas on toisia alueita, joita voitaisiin laiduntaa, mutta joissa ei ole ollenkaan eläimiä. On siis olemassa mahdollisuuksia, kun vain niitä annetaan käyttää ja tässä on kysymys siitä. Ja nyt tänä tuotantokautena ei niitä anneta, mutta me pyrimme siihen, että heti kun tulee mahdollisuus, niin nämä laitumet avautuvat niiden käytettäväksi, joilla muuten vielä ei kulttuurilaitumia ole.

Ed. Alestalo: Minä kyllä luulen ainakin tuntevani, että meillä on melko paljon mahdollisuuksia, mutta nythän onkin kysymys tämän kesäisestä laiduntamisesta, ja minä tiedän, että pohjoisessa on ja suurilla tiloilla on viljelyskelpoisia maita ja mahdollisesti tulevaisuudessa niistä saadaan hyviäkin laitumia. Mutta ei taajaan asutuilta pientilaseuduilta, missä laidunmaista on puute, lähdetä karjoja kulettamaan pohjoiseen, missä on suuria laidun alueita. (Vasemmalta: Kyllä niitä on muuallakin!). Ei se vetele tässä tarkoituksessa.

Ed. Sormunen: Täällä sanottiin, ettei eteläisiltä alueilta lähdetä karjaa kulettamaan Pohjanmaalle, missä laitumia olisi. Pohjanmaalaisena voin sanoa, että siellä on samanlainen pula laitumista kuin etelämpänäkin. On pula siitä huolimatta, vaikka tilanne on maihin nähden sellainen kuin mitä täällä ed. J. Järvinen mainitsi. Maanomistajat ova useina vuosina kieltäneet laiduntamisen maillaan. Tällainen kielto on nytkin voimassa. Tuo kielto täytyisi saada tehottomaksi eikä sitä saa muuten kuin valtioneuvoston sellaisilla toimenpiteillä, joista tässä nytkin on kysymys. Nuo toimenpiteet vastaisuuteen nähden on laajennettava siten, kuin ed. Riihimäki on täällä ehdottanut. Kannatan sitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä valtion viljavaraston perustamiseksi Ylivieskaan.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 13 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Hautalan y. m. toiv. al. n:o 185, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 13.

Keskustelu:

Ed. Hautala: Herra puhemies! Eduskunnan käsiteltävänä on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 13 valtion viljavaraston perustamista Ylivieskaan tarkoittavan aloitteeni johdosta. Ja koska edessämme on myönteinen mietintö, tahdon tässä yhteydessä lausua maatalousvaliokunnalle hyvästä työstä ja yksimielisestä myönteisestä päätöksestä mitä parhaimmat kiitokset, joihin yhtyy varmasti myöskin koko Pohjois-Suomi.

Että maatalousvaliokunta on todellakin ollut oikealla tiellä, toivon voivani herra puhemiehen luvalla vielä hetken kuluttaa tässä asiassa eduskunnan aikaa. Pohjois-Suomi pyritään monessa kysymyksessä jopa kokonaankin unohtamaan osattomaksi valtiovallan yhteisestä huolenpidosta, jonka kautta varsin merkittävältä osalta maamme eteläisimmät osat ovat vaurautensa luoneet. Näin on laita myöskin pohjoissuomalaisen maatalouden. Maatalouden osalta asemamme heikkous on havaittavissa myöskin m. m.

siinä, että valtion viljavaraston toimintaa ei ole ulotettu tähän mennessä ollenkaan juuri Pohjois-Suomen alueelle, ja niinpä ei valtion viljavarastoa olekaan toistaiseksi Seinäjokea pohjoisempana. Näitä epätasaisuuksia olisi monista syistä pyrittävä entistä kiinteämmin poistamaan. Valtion viljavaraston tarve on Pohjois-Suomessa kiistaton, ja tässä mielessä ovatkin monet maataloutta lähellä olevat järjestöt ja toimikunnat jo vuosia ponnistelleet. Näistä mainittakoon m. m. Keski-Pohjanmaan Maataloustuottajain Liitto, Pohjois-Pohjanmaan Maataloustuottajain Liitto, maaherra Pehkosen johdolla työskentelevä katokomitea, Keski-Pohjanmaan Maanviljelysseura, Oulun läänin Talousseura, Perä-Pohjolan Maanviljelysseura, Kajaanin Maanviljelysseura ynnä monet muut järjestöt. Siis kaikki nämäkin jo edellä mainitut tunnustettuja ja tunnettuja Pohjois-Suomen maataloutta lähellä olevia järjestöjä. Näiden kaikkien järjestöjen ja koko Pohjolan väestön yksimielinen toivomus on kiirehtiä asiaa, sekä että Pohjois-Suomea varten rakennettavan valtion viljavaraston sopivin paikka on Pohjanmaan radan huomattavin risteysasema, Ylivieska, joka on muodostumassa myöskin maakunnalliseksi keskukseksi. Mainittakoon, että Oulun läänin Talousseuran ja kaikkien edellä mainittujen maanviljelysseurojen alueella oli vuonna 1942 noin 35—40 % peltoalasta viljakasveilla ja että mainittuna vuonna oli viljakasvien kylvöala yhteensä noin 105,000 ha kylvösiemenmäärän ollessa noin 22,5 milj. kiloa. Katovuosia on viimeisillä vuosikymmenillä valitettavasti sattunut useita ja ovat kyseessä olevalla alueella hallan tuhot olleet suurimmat vuosina 1923, 1928, 1935, 1942 ja viimeksi vuonna 1944. Puhumattakaan katojen aiheuttamista leipäviljavajauksista on kylvösiemenen menetys kaikkein pahinta. Niinpä vuoden 1942 kadon jälkeen oli alueneuvojain ilmoittama siemenvajaus jo Oulun läänin Talousseuran, Keski-Pohjanmaan, Kajaanin ja Lapin maanviljelysseurojen alueella yhteensä noin 5 milj. kg, ja pahempiakin katoja on sattunut, kuten esim. viime vuonna, jolloin siemenvajaus oli yli 8 milj. kg, puhumattakaan puuttuvasta leipäviljasta. Toistuvien katojen vaikutusta voitaisiin huomattavasti vähentää Pohjois-Suomessakin, jos olisi riittävästi käytettävissä oloihin soveltuvia aikaisia siemenlaatuja. Sen vuoksi olisikin pyrittävä nopein ja melko radikaalisinkin keinoin estämään myöhäisten laatujen viljeleminen Pohjois-Suomessa, mutta siihen ohjelmaan sisältyykin juuri etusijassa valtion viljavaraston rakentaminen Pohjois-Suomen tarpeita palvelemaan, sillä kansantaloudellisestikaan ei suinkaan ole edullista, jos jatkuvana päämääränä pidetään erikoispalkkioiden turvin tuottaa aikaisten viljakasvien siementä vain etelässä, koska niitä heikomman satonsa vuoksi ei ainakaan riittävässä määrässä palkkiotta tulla viljelemään. Mutta ennen kaikkea Pohjois-Suomen omat edut vaativat ehdottomasti pyrkimystä lähemmäksi viljakasvien aikaisten laatujen omavaraisuutta, joiden tuottamismahdollisuudet ovat sentään hyvinä vuosina melko pitkälle olemassa hallavuosienkin varaksi Ylivieskaan rakennettavan valtion viljavaraston vaikutusalueellakin. Ja sodan jäleltä voimaperäistettävä Pohjois-Suomeen maatalous tulee toivottavasti tämän mainitsemisen myöskin todeksi osoittamaan, ja vaikka ei liikoja odotetakaan, niin varmaan oman edullisen sysäyksensä antaa usein suurissa vaikeuksissa olevalle Pohjois-Suomen viljanviljelykselle sanottu valtion viljavarasto. Kyseessä olevaa tarvetta ei tee suinkaan olemattomaksi se, että Etelä-Suomessa on jo neljä valtion viljavarastoa, sillä ei myöskään Pohjois-Suomen lainajyvästöillä eikä kaupallisilla osuuskunnillakaan ole varoja eikä muitakaan edellytyksiä korvata viljavaraston puutetta. Se, että Pohjois-Suomessakin kuitenkin on edellytyksiä viljan viljelykselle, näkyy m. m. tilastollisen vuosikirjan perusteella lasketuista satoluvuistakin. Niinpä esim. keskisadot Oulun ja Lapin lääneissä olivat vuonna 1938: Oulun läänissä hehtaarisato vehnästä 1827 kg, rukiista 1444 kg, ohrasta 1652 kg, kaurasta 1743 ja sekulista 1677 kg, ja edelleen vastaavat numerot Lapin läänistä, siis vehnä 1917, ruis 1683, ohra 1709, kaura 1624 ja sekuli 1789 kg. Vertailun vuoksi tulkoon mainittua myöskin keskisadot verrattuna koko maan satotuloksiin vuosina 1931—35. Koko maa: Vehnä 1.711 kiloa, ruis 1.528, ohra 1.452, kaura 1.452, sekuli 1.632, ja vastaavat luvut Oulun läänissä olivat: vehnä 1.550, ruis 1.400, ohra 1.400, kaura 1.400, sekuli 1.450 ja herne 1.000 kiloa. Ja tulkoon mainituksi, että tämän vuoden sato tulee jäl-

leen laadulleen tyydyttävää, jopa hyvääkin, joskin kasvukautena sattunut kuivuus vähentää kyseessäolevan alueen eräissä osissa valitettavan paljon sadon määrää. Kun juuri tällä hetkelläkin on valtakunnassa mitä suurin huoli leipäviljan kasvatuksesta ja kylvöalan määräykset satokautta varten jaettiin maanviljelijöille vähentymättöminä siitä huolimatta, että tuhansilta kylväjiltä puuttui kokonaan tai ainakin osittain kylvösiemen ja jonka puutteen sopivilla laaduilla poistaminen oli Etelä-Suomellekin tälläkin kertaa, niinkuin useasti aikaisemminkin, ylivoimainen tehtävä, niin nämäkin kokemukset huomioonottaen on asiamme oikea.

Pohjois- ja Keski-Pohjanmaan katokomitea lausuu m. m. 10/1 1944 valtioneuvostolle osoittamassaan kirjelmässä kyseessäolevasta asiasta m. m.: „Katokomitea pitää Pohjois-Suomen viljanviljelyksen varmistamiseksi ja edistämiseksi erittäin tärkeänä, että valtion tukemistoimenpiteenä ja valtakunnan siementarpeen varmistamiseksi perustetaan valtion viljavarasto Ylivieskaan ja että sanottu viljavarasto järjestetään siten, että se kulutusviljan varastoimisen ohella voi toimia myöskin Pohjois-Suomeen sopivan siemenlajikkeen varastona hallavuosien varalle.''

Aloitteen johdosta on maatalousvaliokunta kuullut asiantuntijoina valtion viljavaraston johtajaa agronoomi Sorsimoa ja Oulun läänin talousseuran toiminnanjohtajaa maisteri Määttää ja siis valiokunta on joka suhteessa hankkinut tarpeellisen selvityksen tässä Pohjois-Suomen maataloudelle tärkeässä asiassa.

Pyydänkin vain edelläsanomani lisäksi kiinnittää vielä eduskunnan huomiota juuri siihen yksimielisyyteen, jolla maatalousvaliokunta on tämän erikoisesti Pohjois-Suomelle, mutta koko valtakunnallekin varsin merkittävän asian käsitellyt ja päättänyt lausumalla näin: „Aloitteessa esitettyihin perusteluihin yhtyen valiokunta on sitä mieltä, että valtion viljavaraston perustaminen Ylivieskaan on siemen- ja kulutusviljan varastoimisen, viljankuljetusmahdollisuuksien helpottamisen ja Pohjois-Suomen maatalouden kaikinpuolisen tukemisen kannalta välttämätöntä.''

Uskon, että tämä maatalousvaliokunnan mietintö sellaisenaan hyväksytään ja toivon, että eduskunta voi olla asiasta yhtä yksimielinen kuin maatalousvaliokuntakin. Sitä odottaa varmasti koko Pohjois-Suomen väestö.

Ed. Tainio: On totta, niin kuin esillä olevassa toivomusaloitteessa sanotaan, että Pohjois-Suomi pyritään monessa kysymyksessä jättämään jopa kokonaan osattomaksi valtiovallan huolenpidosta. Tällä kerralla tuo esiintyy erikoisesti Pohjois-Suomen tuhoutuneiden alueiden jälleenrakentamiskysymyksessä, mikä tulee varsin suuresti vaikuttamaan myös näiden alueiden maatalouteen, ja oikeastaan se on jo vaikuttanutkin, sillä niissä vaikeissa olosuhteissa missä viime aikoina Pohjois-Suomessa erikoisesti juuri tuhoutuneilla alueilla on jouduttu maataloutta harjoittamaan, on ollut suuria vaikeuksia. Pohjois-Suomen maataloudenharjoittajat, etenkin pienviljelijät, aivan samoin kuin tuhoutuneiden alueiden väestö yleensäkin, olisi tarvinnut valtiovallan voimakasta tukea. Tätä he eivät ole kuitenkaan saaneet. Maatalouden harjoittaminen Pohjois-Suomessa ei ole helppoa säännöllisissäkään olosuhteissa. Katovuodet, kuten toivomusaloitteessakin sanotaan, seuraavat toinen toistaan ja niinpä esim. viime keväänä oli edellisen vuoden kadosta johtuen huomattava siemenviljan puute. Tänä vuonna on ainakin Lapissa, saamieni tietojen mukaan, tilanne monin paikoin jotenkin samanlainen kuin edellisenäkin syksynä. Toisilla alueilla tulee kato kuivuuden toisilla hallan johdosta. Siemenviljan puute tulee siis nytkin esiintymään. Tämä merkitsee sitä, että joudutaan taasen, kuten edellisenäkin kylvökautena, hankkimaan siemenviljaa sieltä mistä sitä on saatavissa. Näinhän on käynyt jokseenkin jokaisen katovuoden jälkeen koska ei ole ollut minkäänlaisia siemenviljavarastoja, ei ainakaan sellaisia, että se olisi todella tarpeen tyydyttänyt. Näin on jouduttu siihen, että Pohjois-Suomeen soveltuvia siemenviljalajikkeita ei ole ollut saatavissa ja tässä mielessä valtion viljavaraston perustaminen Pohjois-Suomea varten olisi välttämätöntä. Ja tämäkään ei lopullisesti ratkaise Pohjois-Suomen maatalouden kohottamista. Valtion taholta olisi kiinnitettävä siihen enempi huomiota kuin yhden viljavaraston perustamisella. Kun nyt pyritään entistä parempiin suhteisiin Neuvostoliiton kanssa, olisi myös pyrittävä saamaan sieltä pohjoi-

siin oloihin kokeilujen kautta valmistettuja ja jalostettuja siemeniä ja pyrittävä tässä mielessä myöskin entistä läheisempään kosketukseen neuvostotiedemiesten kanssa. Tällaisten suhteiden kehittäminen olisi todella hyödyksi ei ainoastaan Pohjois-Suomen maataloudelle, vaan myöskin koko maalle. Kannatan toivomusaloitteen tekemää esitystä viljavaraston perustamisesta Pohjois-Suomea varten ja lausuisin sen toivomuksen, että valtiovallan toimesta kiinnitettäisiin todella enemmän huomiota karun Pohjois-Suomen maatalouden ja koko Lapin kansan elämän parantamiseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta tutkimuksen toimittamiseksi Varkauden—Joroisten maantieltä Rantasalmen kirkolle rakennettavan maantien suunnasta.

Esitellään kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Rantamaan y. m. toiv. al. n:o 294, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 4.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan hylkäävä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta sillan rakentamiseksi Hännilänsalmeen Viitasaaren pitäjässä.

Esitellään kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 5 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. U. Raatikaisen y. m. toiv. al. n:o 321, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 5.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Eduskunta yhtyy kulkulaitosvaliokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta sillan rakentamiseksi Tiikkajansalmeen Hyrynsalmen kirkonkylässä.

Esitellään kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 6 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Salon toiv. al. n:o 322, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta yhtyy valiokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta sillan rakentamiseksi Oulujoen yli Utajärven kirkonkylän kohdalla.

Esitellään kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 7 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 323, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 7.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Eduskunta yhtyy valiokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Edustajille jaettu asetus ja valtioneuvoston päätös voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti ulkoasiainvaliokuntaan

Asetus 16 päivältä elokuuta 1945 Yhdistyneen Kuningaskunnan kanssa tehdyn molempien maiden välisten maksujen suoritusta koskevan sopimusmemorandumin voimaansaattamisesta.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan

Valtioneuvoston päätös 24 päivältä heinäkuuta 1945 vilja-, viljatuote- ja leipä- sekä kahvinvastikevarastojen luovuttamisesta valtiolle.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan istuntoon

17) Satamaradan rakentamista Ylivieskan asemalta Ryöppään

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laaditu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 8; ja

18) Rautatien rakentamista Turusta tai joltakin sen lähiasemalta Riihimäelle

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laaditu kulkulaitosvaliokunnen mietintö n:o 9.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi torstaina kello 14.

Täysistuto lopetetaan kello 17,06.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

54. Torstaina 30 p. elokuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi alueluovutuksen aiheuttamista poikkeuksista perintö- ja lahjaverotukseen 887

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 46; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20; hallituksen esitys n:o 39.

2) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 47; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21; hallituksen esitys n:o 40.

3) Ehdotus laiksi valtion viran ja toimen haltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 48; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 35.

4) Ehdotus laiksi kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta 888

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 49; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 36.

5) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 14 ja 21 §:n muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 44; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17; ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 12.

6) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta ..... „

Siv.

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 45; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18; ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 13.

7) Ehdotus laiksi vuoden 1918 kansalaissodan johdosta erotettujen valtion toimenhaltijain eläkeoikeudesta .. 890

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 50; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22; ed. Wiikin lak. al. n:o 11.

8) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta ja kunnallishallituksesta kaupungissa annettujen asetusten muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 51; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 24.

9) Ehdotukset laeiksi oppivelvollisuudesta ja kansakoululaitoksen kustannuksista annettujen lakien muuttamisesta 891

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 52; sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. E. Koiviston y. m. lak. al. n:o 28.

Ainoa käsittely:

10) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta satamaradan rakentamiseksi Ylivieskan asemalta Ryöppään merisatamaan ..... „

Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. K. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 280.

11) Ehdotus toivomukseksi rautatien rakentamisesta Turusta tai joltakin sen lähiasemalta Riihimäelle 892

Siv.

Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 9; ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 266.

Esitellään:

12) Ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 50 laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta 892

Pöydällepanoa varten esitellään:

13) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 33 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräiden suolavarastojen luovuttamisesta valtiolle 894

14) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 34 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräiden margariinivalmiste- ja margariinin valmistuksessa käytettävien ravinto- ja ruokarasvavarastojen luovuttamisesta valtiolle .. „

15) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 35 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräiden liha- ja lihajalostevarastojen luovuttamisesta valtiolle ..... „

16) Talousvaliokunnan mietintö n:o 4 toivomusaloitteen johdosta toivomukseksi määrärahasta Säräisniemen alueläkäripiirin perustamista, lääkärin palkkaamista ja alueläkärin asunnon rakentamista varten ..... „

17) Talousvaliokunnan mietintö n:o 5 toivomusaloitteen johdosta toivomukseksi määrärahasta alueläkärinviran perustamiseksi Paltamon pitäjään ..... „

18) Talousvaliokunnan mietintö n:o 6 toivomusaloitteen johdosta toivomukseksi määrärahasta aluesairaalan rakentamiseksi Ristijärven kirkonkylään ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi toinen varapuhemies Vesterinen sekä edustajat Antila, Berner, Bryggari, Frietsch, Heiniö, Hiilelä, Hollsten, Hästbacka, Kaijalainen, Kannisto, E. Karjalainen, P. Karjalainen, Kilpeläinen, Kilpi, Kirra, J. Koivisto, Lahtela, Laine, Laitinen, Lepistö, P. Leskinen, Miettunen, Niskala, Okko, Paksujalka, Pessi, Pilppula, Pohjannoro, Pyy, Pyörälä, J. Raatikainen, Raunio, Riikonen, Salmela-Järvinen, Saukkonen, Simonen, Suontausta, Turja, Virolainen, A. Wirtanen ja Ytti.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta sairauden takia ed. Laitinen, oikeusasian takia ed. Raunio, virkamatkan takia edustajat Vesterinen ja Virolainen, yksityisasiain takia edustajat Antila, Kilpeläinen, P. Karjalainen, Miettunen, Laine ja P. Leskinen, syyskuun 6 päivään saakka sairauden takia ed. Pessi, syyskuun 7 päivään saakka yksityisasiain takia ed. Riikonen sekä syyskuun 10 päivään saakka ulkomaanmatkan takia ed. Hiilelä.

Eduskunnan tietoon saatettuja valtioneuvoston päätöksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet seuraavat mainitun lain nojalla 16 päivänä elokuuta 1945 annetut valtioneuvoston päätökset:

Valtioneuvoston päätös poronlihan ja porontaljojen säännöstelystä;

Valtioneuvoston päätös eräiden nautaeläinten luovuttamisesta vuotien saannin turvaamiseksi; sekä

Valtioneuvoston päätös jäähdyttämön tai jäädyttämön omistajan tai haltijan vel-

voittamisesta huolehtimaan elintarvikkeiden säilyttämisestä

Nämä valtioneuvoston päätökset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Vuoden 1945 valtiopäivien työn jatkaminen.

Puhemies: Kun vuoden 1945 varsinaiset valtiopäivät tulevat ensi sunnuntaina syyskuun 2 päivänä olleeksi koossa lain edellyttämän ajan 120 päivää, mutta eduskunnan työn jatkaminen on tarpeen, ehdottaa puhemiesneuvosto, että eduskunta valtiopäiväjärjestyksen 19 §:ssä olevien säännösten nojalla päättäisi jatkaa valtiopäiviä toistaiseksi sekä antaisi puhemiesneuvoston tehtäväksi ehdottaa, milloin vuoden 1945 valtiopäivät on lopetettava.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi alueluovutuksen aiheuttamista poikkeuksista perintö- ja lahjaverotukseen.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 46 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mitinnössä n:o 20 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 39, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 46. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei kukaan pyydä puheenvuoroa.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 47 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 21 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 40, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 47. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 10 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi valtion viran ja toimen haltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 48, ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 11 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 35, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 48. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei haluta puheenvuoroa.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 49 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 12 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 36, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 49. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei pyydetä puheenvuoroa.

Ykityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1 ja 2 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 14 ja 21 §:n muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 44 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 17 valmistelevasti käsitelty ed. Malkamäen y.m. lak. al. n:o 12, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 44.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 45 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 18 valmistelevasti käsitelty ed. Malkamäen y.m. lak. al. n:o 13, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 45.

Keskustelu:

Ed. Järvi: Herra puhemies! Esilläoleva ed. Malkamäen y. m. lakialoite kansakoululaitoksen kustannuslain 17 §:n muuttamiseksi siten, että kaupunkikunnat saavat valtiolta ⅔ avustusta jatko-opetuksen aiheuttamien todellisten menojen peittämiseksi, on täysin perusteltavissa ja olisi toivottavaa, että eduskunta voisi suuren valiokunnan ja valtiovarainvaliokunnan hylkäävää lausuntoa lukuunottamatta sen hyväksyä. Kaikki kasvatusalan ammattimiehet, asiantuntijakomiteat, alan ammattivirastot ja laaja opettajakunta ovat yksimielisiä siitä, että oppivelvollisuuslain mukainen, käytännölliseen elämään valmistava jatkokoulu varsinaisten kansakouluvuosien jälkeen on välttämätön. Asian periaatteellista puolta ei siis enää kannata täällä ottaa keskustelunalaiseksi. Huomiota on lähinnä kiinnitettävä siihen, miten jatko-opetus parhaiten, s. o. oppilaita itseään eniten hyödyttävällä tavalla saadaan toteutetuksi. Tässä suhteessa asia epäilemättä on antanut ja edelleenkin antaa aihetta arvosteluun. Niinpä esim. kaupunkien jatko-opetus ei ole tyydyttävällä tavalla kehittynyt. Eräänä kaikkein pahimpana epäkohtana siinä on ollut riittämätön valtion apu, kuten aloitteen perusteluissa on jo osoitettu. Kun lisäksi tähän saakka kaupungeilla on ollut mahdollisuus kuitata koko asia järjestämällä jatkokoulu iltakouluksi, joka ei missään mielessä ole puolustettavissa eikä tarkoitustaan vastaava ja samalla tilaisuus kuitenkin saada sama valtion apu kuin päiväkoulustakin, ei ole ihmettelemistä, ettei kehitys ole kulkenut toivottuun suuntaan. Nyt on tosin kouluhallitus vihdoinkin antanut kaupungeille ehdottoman määräyksen, että iltajatkoa ei enää saa missään järjestää. Mutta asia ei ole vielä tällä autettu. Kaupunkien jatkokoulujen kehitykselle on valtiovallan taholta luotava aineel-

lisen menestymisen pohja. Jos kaupungeille lailla vahvistetaan 2/3 valtioapua lakialoitteen mukaisesti, lähtee jatko-opetus varmasti kehittymään kaupungeissakin suotuisaan suuntaan.

Mitä sitten tulee valtiovarainvaliokunnan lausunnossa oleviin perusteluihin kansakoulun ja ammattikoulun suhteesta, jota vielä ei ole täysin selvitetty ja jonka vuoksi koko aloite esitetään hylättäväksi, eivät ne perustelut ole riittävät aloitteen kaatamiseen. Näiden koulumuotojen keskinäinen suhde kenties kaipaa vielä järjestelyä. Mutta se sopimus, joka on olemassa toiselta puolelta opetusministeriön ja toiselta puolen kauppa- ja teollisuusministeriön välillä, jonka mukaan 14 vuotta täyttänyt jatko-oppivelvollinen oppilas, joka on käynyt yhden vuoden jatkokoulua, on oikeutettu menemään ammatti-iltakouluun, edellyttäen että hän on ammattioppilaana jossakin ammattioppilaita pitämään oikeutetussa liikkeessä tai verstaassa, on täysin selvä. Jatkokoulu, jossa jokaisen edellämainittua tietäkin käyvän on välttämättä ainakin vuoden oltava, on kaikessa tapauksessa saatava nimenomaan päiväkouluna, ainoana lapsille soveltuvana koulumuotona täysin tarkoitustaan vastaavaksi, ja miksi emme myöskin voisi sanoa, parhaimpienkin ammattikoulujen kanssa kilpailukykyiseksi. Kaikki oppivelvolliset eivät näet missään tapauksessa ole 14 vuotiaina kypsiä valitsemaan määrättyä ammatin oppimiseen vievää linjaa. Sitäpaitsi se kouluhallituksen kanta, että sen ikäisen lapsen tulisi saada olla riittävä aika yleishumaanisen kasvatuksen vaikutuksen alaisena. On myös puolustettavissa, vaikka kohta olemmekin valmiit tunnustamaan ammattikasvatuksen arvon ja merkityksen varsinkin nykyisissä olosuhteissamme.

Kun nyt yleensä ammattikoulut saavat valtiolta 65 %:n avustuksen ammattikasvatuksen aiheuttamista kustannuksista ja 70 %:n avustuksen ammattikoulujen verstaitten koneita varten, on vähintään kohtuullista, että kaupungeille maksetaan tavanomainen 2/3 valtionapu jatko-opetuksen aiheuttamista todellisista kustannuksista ja päiväjatkokoulujen huoneistojen vuokra-arvosta.

Ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan ed. Malkamäen y. m. lakialoite n:o 13.

Opetusministeri Helo: Se arvostelu, joka tässä aloitteessa on kohdistettu jatko-opetusta vastaan, on oikeutettu. Jatko-opetus sellaisena kuin se nykyään on vallalla, nimittäin iltakoulun muodossa, ei vastaa tarkoitustaan. Opetusministeriössä on myöskin kiinnitetty huomiota ja siellä on jo valmistettu lakiesitys, joka sisältää pääasiassa sen, mitä sisältyy tähän aloitteeseen. Mutta siinä laajennetaan tämä kaupungeille tarkoitettu valtionapu koskemaan myöskin kauppaloita, niin että päiväjatkokouluja saataisiin aikaan ei ainoastaan kaupunkien vaan myös kauppaloiden osalta.

Mitä itse asiaan tulee, on tässä kyllä olemassa selvä epäkohta, joka on korjattava, ja niinkuin sanottu opetusministeriössä on esitys jo valmiina sitä varten, niin että siinä tapauksessa että asia ei tulisi nyt korjatuksi tämän aloitteen kautta, tulee opetusministeriö asiassa antamaan esityksen aivan ensi tilassa.

Ed. Malkamäki: Herra puhemies! Esillä oleva suuren valiokunnan hylkäävä mietintö on annettu kaupunkien jatko-opetuskustannusten valtioavun korottamisehdotuksesta. Nykyäänhän kaupungit saavat valtionapua vain 500 mk vuodessa oppilasta kohden, järjestivätpä ne hyvän tai huonon jatko-opetuksen, kokovuotisen ammatillisluontoisen tai vain muutamia tunteja teoreettista iltaopetusta. Ei ole ihme, että monet kaupungit ovat yrittäneet senvuoksi kiertää määräyksiä eivätkä ole järjestäneet kunnollista jatkokoulua, sillä todella hyvän, ajanmukaisen jatkokoulun järjestäminen ja ylläpitäminen tulee varsin kalliiksi Kun lisäksi valtio antaa runsaita valtionapuja muiden kuin opetusministeriön alaisille ammatillisluontoisille kouluille, niin tuntuu perin oudolta, jos edelleenkin opetusministeriön alaiset koulut jäisivät ilman tehokasta valtionapua ja melkein yksinomaan kaupunkien niskoille. Kun suhtautuminen opetusministeriön alaiseen ammatillisluontoiseen jatkokouluun on ollut aivan nurinkurinen tähän asti. Kaupungeissa on kehitystä estetty mitättömin valtionavuin, ja maaseutu on oikein lailla kielletty järjestämästä kunnollisia ammatillisluontoisia jatkokouluja. Ihmetellä täytyy vain, että herrojen opetusministerien pitkät rivit ovat jatkuvasti tyytyneet täl-

laiseen asiaintilaan, että juuri heidän alaisiaan kouluja on kohdeltu lapsipuolina. Olisi toivottavaa, että kaupunkien kohdalla nyt jatko-opetuksen valtionapu korotettaisiin ⅔ todellisista kustannuksista, niinkuin lakialoitteessani ehdotetaan, sillä on korkea aika vihdoinkin ryhtyä pitämään tehokasta huolta kansan syvien rivien lasten elämään valmennuksesta. Kannatankin ed. Järven täällä tekemää ehdotusta, että käsittelyn pohjaksi otetaan allekirjoittaneen lakialoite.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelussa on ed. Järvi ed. Malkamäen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin lakialoitteessa oleva lakiehdotus. Kutsun tätä ed. Järven ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Järven ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s: Äänestyksessä on annettu 74 jaa- ja 50 ei-ääntä, 4 tyhjää; poissa 71.

Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan hylkäävän ehdotuksen.

Ed. K o u k k a r i: Pyytää avointa äänestystä.

P u h e m i e s: Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

P u h e m i e s: Ei ole kannatusta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi vuoden 1918 kansalaissodan johdosta erotettujen valtion toimenhaltijain eläkeoikeudesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 50 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 22 valmistelevasti käsitelty ed. Wiikin lak. al. n:o 11, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 50.

Keskustelu:

Ed. R ä i s ä n e n: En voi muuta kuin valittaa sitä, että suuri valiokunta yhtyen valtiovarainvaliokunnan kantaan ehdottaa ed. Wiikin tekemän lakialoitteen hylättäväksi. Näin lykkääntyy vuoden 1918 tapausten johdosta vääryyttä kärsimään joutuneiden valtion toimenhaltijain eläkeasia epämääräiseen tulevaisuuteen. Tasan ei käy onnen lahjat! Ne, joille on tehty vääryyttä, eivät saa yli neljännesvuosisadankaan jälkeen oikeutta, mutta sotarikollisille määräillään samanaikaisesti satojen tuhansien markkojen eläkkeitä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta ja kunnallishallituksesta kaupungissa annettujen asetusten muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 51 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 8 valmistelevasti käsitelty ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 24, joka sisältää yllämainitut lakiehdotukset.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 51.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotukset laeiksi oppivelvollisuudesta ja kansakoululaitoksen kustannuksista annettujen lakien muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 52 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 7 valmistelevasti käsitelty ed. E. Koiviston y. m. lak. al. n:o 28, joka sisältää yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 52. Ensin sallitaan yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. E. Koivisto: Kun suuressa valiokunnassa asiaa käsiteltäessä lausuttiin epäilys siitä, että oppivelvollisuuslain 1 §:n muuttaminen ehdotetulla tavalla saattaisi tulla ristiriitaan saman lain 6 §:n kanssa, toisin sanoen että lain 1 § saattaa oppivelvollisuuden pakolliseksi harvaan asutuissa kunnissa kansakouluikäisille lapsille, mutta 6 § ei velvoittaisi kuntia kouluja perustamaan, pyydän tähän huomauttaa, ettei näin itse asiassa tule tapahtumaan Oppivelvollisuuslain 6 §:n 2 momentissa tosin säädetään, että kunnassa, jonka keskimääräinen asukasluku neliökilometriä kohti ei nouse kolmeen tai jossa valtioneuvosto maantieteellisistä syistä katsoo syntyvän suuria vaikeuksia kansakoulujen perustamiseen ja sijoittamiseen, niin että lapsille yleensä ei tule kodeistaan oman piirinsä kansakouluun matkaa enempää kuin 5 kilometriä, jää kansakoulun perustaminen kunnan harkinnasta riippuvaiseksi. Mutta juuri kyseessä olevia kuntia velvoittavaksi onkin tässä nyt esitetty kansakoululaitoksen kustannuksista kesäkuun 8 päivänä 1926 annetun lain 19 §:ään lisättäväksi säädös, että harvaan asutun kunnan on 5 kilometriä kauempana kulusta asuville oppilaille, jos heitä on vähintään 16, järjestettävä oppilasasuntola, ja edelleen: Ellei asuntolaa ole järjestetty, on oppilas oikeutettu sen sijasta saamaan riittävän kyydityks-, majoitus- ja ravintoavustuksen. Kyllä tässä on lausuttu selvät velvoitukset myöskin kunnille.

On sekä valtion että kunnan edun mukaista, että edelleen oppivelvollisuuslain 6 §:ssä myönnetään harvaan asutulle kunnalle kansakoulujen perustamisessa ja rakentamisessa 5 kilometriä kauempana olevia lapsia varten harkinnan vapaus, koska monissa tapauksissa näiden lasten kouluttaminen tulee oppilasasuntoloissa edullisemmaksi kuin rakentamalla sinne omat koulutalot. Useissa tapauksissa nämä lapset eivät tule lisäämään opettajavirkoja jo olevissa kouluissa. Sitäpaitsi lapset saavat oppilasasuntoloissa sellaisia etuja, jotka vähävaraisille perheille ovat hyvinkin tarpeen. Kun samalla ottaa huomioon sen, että sodasta hävitettyjen koulutalojen jälleen rakentaminen nykyisissä oloissa on erittäin vaikea ja suuria kustannuksia kysyvä tehtävä, olisi kohtuutonta samalla vaatia, että koulujen rakentamista tällä kertaa huomattavasti lisättäisiin.

Sitäpaitsi mainitun oppivelvollisuuslain 6 §:n 2 momentin lopussa on nimenomainen määräys siitä, että kunta on velvollinen viipymättä ryhtymään toimeen kansakoulun perustamiseksi piiriin, kun kouluun pantavaksi vapaaehtoisesti ilmoitetaan vähintään se määrä piirissä asuvia tai oleskelevia lapsia, joka tämän lain mukaan velvoittaa kuntaa koulun perustamiseen. Tässä tosin tämä sana „vapaaehtoisesti" käy tarpeettomaksi. Kuten tiedossa on, kansakoulukomitean mietintö oppivelvollisuuslaista on valmistunut ja tullee kohdakkoin julkaistavaksi. Silloin voidaan tämä sana siitä myös poistaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 1 §, johtolause ja nimike sekä toisen lakiehdotuksen 19 §, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta satamaradan rakentamiseksi Ylivieskan asemalta Ryöppään merisatamaan.

Esitellään kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 8 ja otetaan ainoaan käsit-

telyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. K. Eskolan y. m. toiv. al. n:o 280, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen

Puhemies: Käsittelyn pohjana on kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. K. Eskola: On erinomaisen hyvin ymmärrettävissä se varovaisuus, äärimmäiseen säästäväisyyteen sekä realisiin mahdollisuuksiin perustuva kannanotto, millä kulkulaitosvaliokunta esillä olevaan kuin myöskin muihin tämän eduskunnan aikana tehtyihin uusiin rata-aloitteisiin on on suhtautunut. Maan vaikea taloudellinen asema, raaka-aineiden puute, teknillisen henkilökunnan vähyys ja monet sodan aiheuttamat kiireelliset tehtävät tulevat asettamaan lähitulevaisuudessa huomattavia rajoituksia erittäin tarpeellistenkin ja kannattavien uusien ratojen rakentamiselle, jonkalainen käsitykseni mukaan Ylivieskan—Ryöppään rata tulisi olemaan. Kun myöhemmin olosuhteiden ja mahdollisuuksien parannuttua voidaan ryhtyä jälleen uusien ratojen rakentamiseen, niin on toivottavaa, että silloin huomioidaan ne opetukset, joita poikkeukselliset olosuhteet ovat liikenteen terveeseen suuntaan kehittämiseen näinä vuosina antaneet. Rautatieverkosto on saatava suunnatuksi entistä enemmän niille raaka-ainelähteille, jotka ovat meidän ulkomaan viennille ensisijaisen tärkeitä, ja niistä edelleen lähimpiin piensatamiin, eikä siinä saisi unohtaa niitä muutamia meidän erinomaisia luonnonsatamiamme, joista vähin kustannuksin voitaisiin saada hyviä vientiliikenteen lastauspaikkoja.

Yksi tällainen on Kalajoella sijaitseva Ryöppään merisatama. Pohjois-Suomi on tähän saakka saanut tyytyä kovin harvaan rautatie- ja maantieverkostoon, vaikka siellä sijaitsevat viennillemme tärkeimmät ja osaksi suurimmatkin raaka-ainevarastot. Kun maamme taloudellinen asema joskus, niin kuin toivomme, paranee, odottaa Pohjois-Suomi silloin saavansa oikeutta liikenteen kehittymisenkin muodossa ja siten mahdollisuuuksia nousta lapsipuolen asemastaan, missä se varsinkin nykyisin niin monessa suhteessa on, tasavertaiseksi muun Suomen kanssa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy valiokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus toivomukseksi rautatien rakentamisesta Turusta tai joltakin sen lähiasemalta Riihimäelle.

Esitellään kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 9 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Kulovaaran y. m. toiv. al. n:o 266, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta yhtyy valiokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotuksen laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta

sisältävä ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 50 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Paasivuori: Herra puhemies! Tämä esiteltävänä oleva lakialoite, joka nyt lähetetään valiokuntaan, käsittää siksi laajan perustelun, ettei se minun puoleltani pitkiä selityksiä kaipaa.

Olen tästä kysymyksestä jo välikysymyskeskustelussa viime heinäkuussa esittänyt käsityksenäni, että syyllisiä sotaan joutumiseemme ovat aivan muut piirit kuin ne henkilöt, jotka olosuhteista johtuen ovat joutuneet selvittelemään maatamme niistä vaikeuksista, joihin sota on maamme saatta-

nut. Kuten muistetaan,silloin korostin, kuten useimmat muutkin eduskunnassa, sotasyyllisten asian käsittelyä voimassa olevaa oikeusjärjestystämme noudattaen ja lakiemme pohjalla. Ne lausunnot, jotka oikeuskansleri ja ed. Pekkala ovat Hornborgin komitean mietinnön johdosta esittäneet myöhemmin ja eräät muut selvitykset, Hornborgin komitean mietintöä myöten, joihin minulla on ollut tilaisuus perustuslakivaliokunnassa tutustua, ovat vain vahvistaneet minua käsityksessäni, että niiden täälläkin nimeltä mainittujen henkilöiden sotasyyllisyyttä, josta heitä on julkisuudessa syytetty, on ylettömästi liioiteltu. Luonnollisesti kuitenkin toivon, että asia heidänkin kohdaltaan tarkoin tutkitaan, jotta juttu saadaan pois päiväjärjestyksestä.

Hallitus on, kuten tunnettua, elokuun 21 päivänä 1945 antamallaan lakiesityksellä lähtenyt poikkeuslain tielle, jota täällä eduskunnassa lähetekeskustelussa on ankarasti arvosteltu. Esitys, joka karkeasti rikkoo meillä voimassa olevia juriidisia periaatteita vastaan ja on hyvin selvästi tähdätty eräitä samoin nimeltään mainittuja poliitikkoja vastaan, on omiaan johtamaan tragikomediaan, jonka ulkopoliittinen merkitys innokkaista vastaväitteistä huolimatta on mielestäni kyseenalainen. Tämän vuoksi, kun olen asian kaikissa vaiheissa ryhmässäni pidättänyt itselleni vapaat kädet tehdä parhaani asian saattamiseksi oikeille raiteilleen, olen myös tämän lakialoitteen tehnyt. Se on siis yritys saada asia oikeaan suuntaan kehitetyksi ja tämä aloite puhuu itse puolestaan. Toivon perustuslakivaliokunnan ottavan sen sotasyyllisyyskysymyksen ratkaisun pohjaksi ja yhdyn kannattamaan puhemiesneuvoston ehdotusta, että asia lähetetään kiireellisesti perustuslakivaliokuntaan.

Ed. Hiekkala: Herra puhemies! On oikeastaan vaikea ottaa tätä aloitetta asiallisessa mielessä vakavasti tarkoitettuna (Vasemmalta: Oikein!) siitäkin huolimatta, että sen allekirjoittajiksi on saatu nuorten n.s. tannerilaisen oppositiosiipeen kuuluvien sosialidemokraattien lisäksi myöskin muutamia kokeneita ja parlamentaarisessa toiminnassa ansioituneita kansanedustajia.

Puheena olevan lakialoitteen perusteluissa myönnetään vallitsevissa olosuhteissa hallituksen linjan olevan ainoan valinnan mahdollisuuden sekä että meidän on tässä asiassa toimittava sodan voittajien katsomuksen mukaan, mutta ollaan tyytymättömiä siksi, että syytettävien piiri tulisi olemaan hallituksen esityksen mukaan liian suppea. Senvuoksi ehdotetaan säädetty rangaistus sotarikollisuudesta koskemaan myös vuoden 1939 sodan suunnitteluun, valmisteluun, aloittamiseen ja käyntiin poliittisesti ja sotilaallisesti vastuunalaisilla paikoilla (Siis myöskin kaikkia upseereita ja muita vastuullisia sotilaita?) osallistuneita henkilöitä.

Aloite perustuu käsitykseen, että Suomi esiintyi talvisodassakin hyökkääjänä, ja se sanotaan tehtävän nimenomaan tietoisena siitä, että tämä vaihe tuli osaltaan selvitetyksi Moskovan rauhassa sekä että lakiehdotuksella huomattavasti laajennetaan syyllisiksi leimattavien piiriä. Edelleen aloitteentekijät myöntävät, että hallituksen esittämille linjoille myöskin n. s. rauhaa vastaan rikkoneiden eli sotasyyllisten tuomitsemisessa nähtävästi on pakko mennä, mutta katsotaan jonkin merkillisen oikeusperiaatteen vaativan, että syytettyjen piirin tulee olla laajempi kuin hallitus on harkinnut poliittisista syistä välttämättömäksi. Vaikka aloitteentekijät myöntävät, että kysymyksessä olevaan poikkeuslainsäädäntöön on täytynyt ryhtyä ja syytettävien piiri muodostaa poliittisen pakon edessä, ei heidän oikeudentuntonsa salli, että tuota syytettyjen ja rangaistavien piiriä rajoitetaan poliittisten tarkoituksenmukaisuusnäkökohtien perusteella, mikä tapahtuu muka silloin, jos tutkimukset ja syytteet kohdistetaan vain vuoden 1941 sotaa koskeviksi sekä siinäkin niin suppean piirin käsittäviksi kuin hallitus ehdottaa. Tavallisen suomalaisen logiikan mukaan poliittisen pakon edessä tapahtuva oikeuden loukkaus on sitä suurempi, mitä lukuisampiin henkilöihin se kohdistuu. Näinollen nimenomaan oikeusnäkökohtienkin luulisi vaativan supistamaan oikeusvaurioita, jollaisesta aloitteentekijät tässä myöntävät olevan kysymyksen, mahdollisimman pieneksi ja tyytymään rangaistavien luvussa siihen välttämättömään, mitä pakkotilasta selviytyminen vaatii. (Vasemmalta: Mutta niiden täytyy olla oikein!). Sikäli kuin molempien sotien yh-

teydessä on rikottu Suomen voimassa olevia lakeja, ei luonnollisestikaan ole mitään estettä siihen, että asiat tutkitaan ja tuomitaan, mutta poliittisen pakon saneleman, oikeusjärjestyksen vastaisen poikkeuslain ulottaminen laajemmalle kuin edes voittajavallatkaan vaativat, on suorastaan käsittämätöntä, kun sitä kaiken lisäksi perustellaan oikeusnäkökohdilla.

Kysymyksessä oleva aloite on huonosti harkittu ja aivan liian selvästi läpinäkyvä taktillinen uhmaveto (Eduskunnasta: Oikein!), jota eduskuntakäsittelyssä ei voida edes ottaa vakavasti. Kansainvälisessä mielessä suomalaista oikeutta vahingoittavana sitä kuitenkaan ei voida ottaa yhtä kevyesti (Ed. Turunen: Hänen isäntänsä ääni!).

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Puhemies: Edustajille jaetut valtioneuvoston päätökset voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

Valtioneuvoston päätös 16 päivältä elokuuta 1945 poronlihan ja porontaljojen säännöstelystä;

Valtioneuvoston päätös 16 päivältä elokuuta 1945 eräiden nautaeläinten luovuttamisesta vuotien saannin turvaamiseksi; sekä

Valtioneuvoston päätös 16 päivältä elokuuta 1945 jäähdyttämön tai jäädyttämön omistajan tai haltijan velvoittamisesta huolehtimaan elintarvikkeiden säilyttämisestä.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

13) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräiden suolavarastojen luovuttamisesta valtiolle,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 33;

14) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräiden margariinivalmiste- ja margariinin valmistuksessa käytettävien ravinto- ja ruokarasvavarastojen luovuttamisesta valtiolle,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 34;

15) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräiden liha- ja lihajalostevarastojen luovuttamisesta valtiolle,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 35;

16) Toivomuksen määrärahasta Säräisniemen alueläkäripiirin perustamista, lääkärin palkkaamista ja alueläkärin asunnon rakentamista varten

sisältävän toivomusaloitteen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 4;

17) Toivomuksen määrärahasta alueläkärinviran perustamiseksi Paltamon pitäjään

sisältävän toivomusaloitteen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 5; sekä

18) Toivomuksen määrärahasta aluesairaalan rakentamiseksi Ristijärven kirkonkylään

sisältävän toivomusaloitteen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 6.

Puhemies: Kun edustajille on jaettu myöskin valtiovarainvaliokunnan mietintö

n:o 25 ja kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 10, voitaneen ne nyt esitellä pöydällepanoa varten.

Hyväksytään.

Esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

Lisämäärärahojen myöntämistä maanparannustöitä varten

tarkoittavan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 25; sekä

Pieksämäen järjestelyratapihan laajentamista

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 10.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 15.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

55. Tiistaina 4 p. syyskuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi alueluovutuksen aiheuttamista poikkeuksista perintö- ja lahjaverotukseen 902

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 46; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 20; hallituksen esitys n:o 39.

2) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 47; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 21; hallituksen esitys n:o 40.

3) Ehdotus laiksi valtion viran ja toimen haltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta 903

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 48; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 35.

4) Ehdotus laiksi kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 49; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 12; hallituksen esitys n:o 36.

5) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 14 ja 21 §:n muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 44; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 17; ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 12.

6) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta 904

Siv.

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 45; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 18; ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 13.

7) Ehdotus laiksi vuoden 1918 kansalaissodan johdosta erotettujen valtion toimenhaltijain eläkeoikeudesta.. 904

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 50; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 22; ed. Wiikin lak. al. n:o 11.

8) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta ja kunnallishallituksesta kaupungissa annettujen asetusten muuttamisesta 905

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 51; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 24.

9) Ehdotukset laeiksi oppivelvollisuudesta ja kansakoululaitoksen kustannuksista annettujen lakien muuttamisesta 906

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 52; sivistysvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. E. Koiviston y. m. lak. al. n:o 28.

Ainoa käsittely:

10) Ehdotus lisämäärärahojen myöntämisestä maanparannustöitä varten.. 908

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26; hallituksen esitys n:o 52.

11) Valtioneuvoston päätös 15 päivältä maaliskuuta 1945 hintojen ja maksujen säännöstelystä sekä valtioneuvoston päätös 14 päivältä toukokuuta 1945 hinta- ja palkkaneuvostosta ..... „

Siv.

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 30; mainitut päätökset.

12) Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 eräiden suolavarastojen luovuttamisesta valtiolle .. 911
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 33; mainittu päätös.

13) Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 eräiden margariinivalmiste- ja margariinin valmistuksessa käytettävien ravinto- ja ruokarasvavarastojen luovuttamisesta valtiolle ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 34; mainittu päätös.

14) Valtioneuvoston päätös 14 päivältä kesäkuuta 1945 eräiden liha- ja lihajalostevarastojen luovuttamisesta valtiolle ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 35; mainittu päätös.

15) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta Säräisniemen aluelääkäripiirin perustamista, lääkärin palkkaamista ja aluelääkärin asunnon rakentamista varten 912
Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 4; ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 77.

16) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta aluelääkärinviran perustamiseksi Paltamon pitäjään ..... „
Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 5; ed. Salon toiv. al. n:o 78.

17) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta aluesairaalan rakentamiseksi Ristijärven kirkonkylään ..... „
Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 6; ed. Salon toiv. al. n:o 79.

18) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta Pieksämäen järjestelyratapihan laajentamiseksi ..... „
Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 10; ed. Rantamaan y. m. toiv. al. n:o 274.

Pöydällepanoa varten esitellään:

Siv.

19) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24 hallituksen esityksen johdosta laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta 912

20) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 36 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös perunan säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 913

21) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 37 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätökset kaivospuun käyttörajoituksista sekä kaivospuuksi kelpaavan puutavaran takavarikoimisesta ja luovuttamisesta valtiolle ..... „

22) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 38 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus maksuajan lykkäyksestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttanisesta ..... „

23) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 39 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös kalan säännöstelystä .. „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Brander, Frietsch, Heljas, Hiilelä, Honkala, Kilpi, Kirra, Kuusela, Lahtela, Laitinen, Pessi, Pyörälä, Riikonen, Salmela-Järvinen, Suontausta, Talvio ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta edustajat Honkala, Kirra ja Talvio, tämän viikon istunnoista

sairauden takia edustajat Heljas, Pyörälä ja Laitinen sekä virallisen asian takia ed. Brander, tämän kuun 20 päivään saakka ulkomaanmatkan takia ed. Kallinen ja kolmen viikon ajaksi sairauden takia lääkärintodistuksen perusteella ed. Suontausta.

Ed. Lahtelan y. m. kysymys, joka koskee tielainsäädännön uudistamista, sekä ministeri Murron siihen antama vastaus.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut ministeri Murron vastaus ed. Lahtelan y. m. kysymykseen, joka koskee tielainsäädännön uudistamista.

Tämä kysymys on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymys ja siihen annettu vastaus ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Voimassa oleva tielaki on vanhentunut ja johtanut siihen, että toiset kansalaiset joutuvat edelleen kantamaan kohtuuttomia tierasituksia, joita toisilla ei ole. Tilaston mukaan oli maassamme vuonna 1942 maanteitä 33,972 km, kaupunkien ja kauppalain maanteitä 545 km, kunnanteitä 4,893 km ja kyläteitä 23,994. Niinkuin edellä esitetyt numerot osoittavat, on maassamme suhteettoman paljon kunnanteitä ja kyläteitä verrattuna valtion sekä kaupunkien ja kauppalain maanteihin nähden. Tienteko- ja kunnossapitorasitus, vaikka siihen annetaankin valtion avustusta, on siis edelleen suurelta osaltaan maalaiskuntien ja erikoisestikin maalaiskunnissa olevien kylätieosakasten kannettavana. Kun kaikissa maalaiskunnissakaan ei ole asukaslukuun ja varallisuuteen verraten suhteellisesti yhtä paljon kunnanteitä, ei kunnanteistä johtuva rasituskaan jakaudu tasaisesti eri kuntien kesken. Vielä suurempi tierasitusten jakautumisen epätasaisuus aiheutuu kyläteiden rakentamisesta ja kunnossapidosta ei vain eri kunnissa olevien asukasten vaan myöskin samassa kunnassa asuvain asukkaidenkin kesken, koska kyläteitäkään ei ole suhteellista määrää kaikissa kunnissa ja koska kyläteitä ovat pakotettuja rakentamaan ja kunnossapitämään ainoastaan ne, joiden tientarve ei ole tullut tyydytetyksi valtion tai kunnan maanteiden rakentamisella. Kyläteiden rakentamis- ja kunnossapitorasitus on tieosakkaille sitäkin raskaampi kun heillä ei ole oikeutta saada tätä erikoisrasitusta vastaavaa hyvitystä missään muodossa, vaan kyläteiden osakkaatkin joutuvat maksamaan valtion ja kunnan verotkin, siis ottamaan osaa valtion ja kunnan teiden rakentamiseen ja kunnossapitämiseen, aivan samojen perusteitten mukaan kuin nekin, jotka asuvat valtion ja kunnan maanteitten varsilla.

Tämän epäkohdan korjaamiseen on m.m. eduskunnassa jo pitemmän ajan kuluessa monilla aloitteilla ja monessa yhteydessä kiinnitetty huomiota ja yritetty saada korjauksia. Ja valtioneuvostokin jo kesäkuun 26 päivänä 1936 asetti komitean, jonka tehtäväksi annettiin m.m. laatia ehdotus siitä, mitä muutoksia ja lisäyksiä voimassaolevaan tielakiin olisi tehtävä. Tämän komitean mietintö valmistui ja jätettiin valtioneuvostolle jo joulukuun 17 päivänä 1938 sisältäen se m.m. ehdotuksen tielaiksi ja tieasetukseksi. Nämä ehdotukset ovat olleet sittemmin valtioneuvoston harkittavana ja helmikuun 6 päivänä 1941 asetti valtioneuvosto ministerivaliokunnan käsittelemään eduskunnan toivomusta toimenpiteistä kunnan- ja kyläteiden rakentamisesta ja kunnossapitämisestä aiheutuvan rasituksen lieventämiseksi ja sen yhteydessä edellämainittua vuonna 1938 valmistunutta tiekomitean mietintöä. Ministerivaliokunta antoi 3 päivänä huhtikuuta 1943 lausuntonsa tiekomitean mietinnöstä. Siihen nähden, että ministerivaliokunnan omaksumat yleiset suuntaviivat oleellisesti erosivat voimassa olevasta tielainsäädännöstä ja koska uusi tielaki aiheuttaisi huomattavia muutoksia vallitseviin oloihin, katsoi ministerivaliokunta, että yleiset suuntaviivat oli asetettava valtioneuvoston käsiteltäväksi ja

vahvistettavaksi. Samalla ehdotti ministerivaliokunta, että kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön olisi asetettava asiantuntijoista kokoonpantu neuvottelukunta ja ehdotti siihen samalla jäsenet. Sikäli kuin tiedossamme on, on mainittu ministerivaliokunnan ehdottama asiantuntijoista kokoonpantu neuvottelukunta asetettu jo v. 1942.

Kun nyt on kulunut jo noin 3 vuotta siitä, kun toimikunta on tielain uusimista koskevan tehtävänsä vastaanottanut ja kun vuosi vuodelta lisääntyvät verot ja se rasitus, joka johtuu maalaiskunnille ja maalaiskunnissa oleville kylätieosakkaille siitä, että he joutuvat rakentamaan ja jatkuvasti kunnossa pitämään kunnan- ja kyläteitä ja tämä rasitus erikoisestikin kylätieosakkaille on kohtuuton, koska heidän täytyy ottaa veronmaksussa valtion maanteiden rakentamiseen ja kunnossapitämiseen osaa aivan samoin kuin niidenkin, jotka asuvat valtion maanteiden varsilla, on tielain uusimisen viivästyminen herättänyt tyytymättömyyttä niiden keskuudessa, jotka joutuvat kärsimään sitä erikoisrasitusta, mikä johtuu kunnanteiden ja erikoisestikin kyläteitten rakentamisesta ja kunnossapitämisestä kunnille ja kylätieosakkaille. Tyytymättömyyden aiheuttajana on erikoisestikin se, että verot vuosi vuodelta nousevat eikä ole edes tietoa siitä, milloin tielain uusiminen saadaan aikaan ja vapaudutaan niistä liikarasituksista, joita se nykyisessä muodossaan asettaa kunnille ja erikoisesti kylätieosakkaille.

Edellä esitettyyn ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin viitaten esitämme hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

> Tietääkö hallitus, missä vaiheessa on sen toimikunnan työ, jonka tehtäväksi on annettu ehdotuksen valmistaminen uudeksi tielaiksi ja mistä johtuu, ettei toimikunta ole saanut tehtäväänsä valmiiksi sekä aikooko hallitus toimia niin, että ehdotus lähiaikoina valmistuu ja että esitys uudeksi tielaiksi annetaan eduskunnalle.

Helsingissä 4 päivänä heinäkuuta 1945.

M. O. Lahtela. Lauri Kaijalainen.
Heikki Vehkaoja. Erkki Koivisto.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Viime heinäkuun 4 päivänä päivätyn kirjelmän ohella olette Te, Herra Puhemies, valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa vastattavakseni lähettänyt kirjoituksen, jossa kansanedustaja M. O. Lahtela ynnä muut ovat hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi esittäneet seuraavan kysymyksen:

> Tietääkö hallitus, missä vaiheessa on sen toimikunnan työ, jonka tehtäväksi on annettu ehdotuksen valmistaminen uudeksi tielaiksi ja mistä johtuu, ettei toimikunta ole saanut tehtäväänsä valmiiksi sekä aikooko hallitus toimia niin, että ehdotus lähiaikoina valmistuu ja että esitys uudeksi tielaiksi annetaan eduskunnalle.

Tämän johdosta saan nyttemmin kunnioittaen esittää seuraavaa:

Valtioneuvosto on 2 päivänä heinäkuuta 1942 asettanut neuvottelukunnan, jonka tehtävänä on ollut avustaa niiden laki- ja asetusehdotusten tarkistamista ja täydentämistä, jotka liittyvät valtioneuvoston 26 päivänä kesäkuuta 1936 asettaman tiekomitean laatimaan mietintöön yleisiä teitä koskevan lainsäädännön uudistamisesta.

Asetetun neuvottelukunnan työ ei ole edistynyt odotusten mukaisesti. On nimittäin jälkeenpäin osoittautunut, ettei aikaisempi tiekomitea ollut riittävästi syventynyt laajan tehtävänsä kaikkiin yksityiskohtiin. Varsinkin näyttää paikallista tieliikennettä koskeva kysymys jääneen sanotun komitean ehdotuksessa kehittämättä niin hyvin tierasituksen tasoittamisen kannalta entistä laajempien piirien kannettavaksi kuin myös sen käytännölliseen toteuttamiseen nähden tietekniikan vaatimusten mukaiseksi. Niinikään ei asemakaava- ja rakennussuunnitelmanäkökohtien huomioonottaminen tielainsäädännössä ole saanut aikaisemman tiekomitean puolelta riittävää huomiota osakseen, tosin osaksi vireillä olevasta asemakaavalainsäädännön uudistuksesta riippuen.

Neuvottelukunta on näistä syistä joutunut perusteellisesti tutkimaan uudelleen useita tielainsäädännön alaan kuuluvia kysymyksiä ja samoin on eduskunnan 2 päi-

vänä viime maaliskuuta lausuman toivomuksen johdosta entisten maantiealueiden omistusoikeussuhteiden selvittämisestä myös tämäkin kysymys annettu tielakineuvottelukunnan käsiteltäväksi. Tämä kaikki on vienyt runsaasti aikaa. Lisäksi kysymyksessä olevalla tielainsäädännöllä on runsaasti kosketuskohtia muiden sekä julkisen että yksityisoikeuden alojen kanssa, mikä myös on vaatinut neuvottelukunnan työvaliokunnan muodostavilta jäseniltä huomattavaa lisätyötä, johon heiltä varsinaisten virkatehtäviensä vuoksi ei kuitenkaan näytä riittävästi liienneen aikaa.

Tärkein syy tielainsäädännön nyt puheena olevan kokonaisuudistuksen viipymiseen on kuitenkin ollut sota ja sen aiheuttamat poikkeukselliset olot. Niinpä neuvottelukunnan työskentely on sen johdosta muodostunut kovin epäsäännölliseksi ja vaikeaksi ja olipa sen työ kokonaan keskeytettäväkin pääkaupungin virastojen evakuoimisajaksi.

Puheena oleva selvittely- ja lainvalmistelutyö ei siten ole sodan aikaisissa oloissa ollut täysin aktuelli eikä siihen ole tähän asti ollut käytettävissä riittävästi työvoimiakaan. Neuvottelukunta on kuitenkin tähän mennessä saanut julkisuuteen ne suuntaviivat, joille sekä yleisiä että suunniteltuja yksityisiä kylä- ja tilusteitä koskeva uusi lakiehdotus aijotaan perustaa. Siten onkin nyttemmin varsinaisesti vain lopullisen lakitekstin ja sen perustelujen kirjoittaminen jäljellä. Tiealan laajuuteen nähden puheena oleva tehtävä ei kuitenkaan ole helppo ja vaatii vielä runsaasti työtä.

Nykyinen hallitus on kiinnittänyt sikäli huomiota esillä olevan työn jouduttamiseen, että neuvottelukunnan puheenjohtaja on kuluvan elokuun ja tulevan syyskuun ajaksi vapautettu varsinaisen virkansa hoitamisesta, jotta hän voisi sinä aikana kokonaan omistautua tähän lainvalmistelutyöhön.

Sittenkun neuvottelukunnan tehtävä, jota hallitus aikoo edelleen jouduttaa tarvittaessa asettamalla neuvottelukunnan käytettäväksi pätevää työvoimaa, on valmistunut ja asia on käsitelty hallituksessa, annetaan siitä kiireellisesti esitys eduskunnalle.

Helsingissä 27 päivänä elokuuta 1945.

Ministeri *Yrjö Murto.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Jämte skrivelse av den 4 sistlidne juli har Ni, Herr Talman, i 37 § 1 mom. av riksdagsordningen nämnt syfte för besvarande tillställt mig en skrivelse, vari riksdagsmannen M. O. Lahtela m. fl. till vederbörande medlems av regeringen besvarande ställt följande spörsmål:

> Har Regeringen vetskap om, på vilket stadium den kommissions arbete befinner sig, som fått i uppdrag att utarbeta förslag till ny väglag, och varpå det beror, att kommissionen icke fått sitt arbete färdigt, samt ärnar Regeringen så begå, att förslaget med det snaraste blir färdigt och att proposition med förslag till ny väglag inlämnas till riksdagen?

Med anledning härav får jag vördsamt anföra följande:

Statsrådet har den 2 juli 1942 tillsatt en rådgivande delegation, vars uppgift det varit att biträda vid granskningen och kompletteringen av de förslag till lag och förordning, vilka hänföra sig till den av statsrådet den 26 juni 1936 tillsatta vägkommitténs utarbetade betänkande angående förnyande av lagstiftningen om allmänna vägar.

Den tillsatta delegationens arbete har icke fortskridit enligt förväntan. Det har nämligen senare befunnits, att den tidigare vägkommittén icke i tillräcklig grad fördjupat sig i alla detaljer av sin omfattande uppgift. I synnerhet synes frågan angående den lokala vägtrafiken i sagda kommittés förslag icke hava utvecklats varken med avseende å en fördelning av vägtungan på vidsträcktare kretsar än tidigare eller med avseende å dess förverkligande i praktiken i enlighet med vägteknikens fordringar. Likaledes har ej heller från den tidigare vägkommitténs sida fästs tillräcklig uppmärksamhet vid beaktandet av stadsplane- och byggnadssynpunkter i lagstiftningen, detta visserligen delvis beroende av den anhängiga reformen av stadsplanelagstiftningen.

Delegationen har till följd härav varit tvungen att ånyo grundligt undersöka flere till väglagstiftningens område hö-

rande frågor, och likaså har med anledning av Riksdagens den 2 sistlidne mars uttryckta hemställan angående utredningen av äganderättsförhållandena till tidigare landsvägsområden även denna fråga överlämnats till väglagsdelegationen för handläggning. Allt detta har tagit rundlig tid. Dessutom äger ifrågavarande lagstiftning ett stort antal beröringspunkter med övriga områden inom den offentliga och civila rätten, vilket även av de medlemmar av delegationen, som bilda dess arbetsutskott, erfordrat ett betydande extra arbete, vartill de på grund av sina ordinarie tjänsteuppgifter icke synas hava haft tillräcklig tid.

Den viktigaste orsaken till uppskovet med ifrågavarande totalreform ha likväl varit kriget och de av detsamma förorsakade undantagsförhållandena. Sålunda har delegationens verksamhet med anledning härav blivit synnerligen oregelbunden och vansklig, och dess arbete har t.o.m. helt och hållet måst avbrytas under tiden för evakueringen av huvudstadens ämbetsverk.

Ifrågavarande utrednings- och lagstiftningsarbete har sålunda under de krigstida förhållandena icke varit fullt aktuellt, och hittills har ej heller tillräcklig arbetskraft stått till buds.

Delegationen har likväl härintills till offentligheten kunnat bringa de riktlinjer, enligt vilka man har för avsikt att uppbygga det nya lagförslaget, som berör såväl allmänna som planerade enskilda by- och ägovägar. Sålunda återstår numera egentligen blott utskrivningen av den slutliga lagtexten och dess motiv. Med hänsyn till vägområdets utsträckning är ifrågavarande uppgift likväl icke lätt och kräver fortfarande ett drygt arbete.

Den nuvarande regeringen har såtillvida fäst uppmärksamhet vid påskyndandet av föreliggande arbete, att delegationens ordförande under innevarande augusti och instundande september månader befriats från handhavandet av sin ordinarie tjänst för att under denna tid helt och hållet kunna ägna sig åt detta lagberedningsarbete.

Efter det delegationens uppgift, vilken regeringen fortfarande ärnar påskynda genom att vid behov till dess förfogande ställa kompetent arbetskraft, blivit färdig och ärendet behandlats i regeringen, avlåtes därom i brådskande ordning proposition till Riksdagen.

Helsingfors den 27 augusti 1945.

Minister *Yrjö Murto.*

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi alueluovutuksen aiheuttamista poikkeuksista perintö- ja lahjaverotukseen.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 39, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 20 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 46, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi leimaverolain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 40, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 21 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 47, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä. Koska lakiehdotus sisältää ehdotuksen pysyväisen veron korottamisesta, on lakiehdotus valtiopäiväjärjestyksen 68 §:n 1 momentin mukaan katsottava rauenneeksi, ellei sitä kolmannessa käsitte-

lyssä ole kannattanut 2/3 annetuista äänistä. Jos lakiehdotus täten raukeaa, on asia palautettava valtiovarainvaliokuntaan mainitun pykälän 2 momentissa säädetyssä tarkoituksessa.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Valanne: Minä olen siinä käsityksessä, että tässä ajetaan nyt väärille raiteille ja pyydän lausua eriävän mielipiteeni siihen kantaan nähden, jota tässä on esiintynyt eduskunnassa. Voidaan väittää, että kansanvallan vastaista on myöntää arvonimiä ja voidaan myöskin väittää, että tällä lain muutoksella pyritään siihen. Mutta jos näitä arvonimiä huolimatta tästedes tullaan myöntämään, niin voidaan sanoa, että on kansanvaltaisen katsantokannan vastaista myöntää niitä ainoastaan korkeasta maksusta. Varattomat jäävät silloin niistä osattomiksi ja vain varakkaat voivat niitä vastaanottaa. Valtion suuri rahantarve ei riitä puolustukseksi asian tällaiseen järjestämiseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi valtion viran ja toimen haltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 35, jota on valmistelevasti käsitelty työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 11 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 48, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi kunnan viranhaltijain neuvotteluoikeudesta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 36, jota on valmistelevasti käsitelty työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 12 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 49, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 14 ja 21 §:n muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 12, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 17 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 44, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain 17 §:n muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 13, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 18 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 45, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotus laiksi vuoden 1918 kansalaissodan johdosta erotettujen valtion toimenhaltijain eläkeoikeudesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä ed. Wiikin lak. al. n:o 11, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 22 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 50, esitellään osittain kolmanteen, osittain ainoaan käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan, sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta ja sitten ainoassa käsittelyssä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ehdotetusta toivomusponnesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Myllymäki: Vuoden 1918 tapauksista on kulunut jo pitkä aika, mutta on vielä paljon asioita, joita ei punaisten puolella olleiden hyväksi ole järjestetty. Kun maassamme on nyt vallalla demokraattinen suuntaus, niin laajat kansalaispiirit odottavat, että myös 1918:n asiat perinpohjin selvitetään ja vääryyksiä koetetaan oikaista ja rikoksiin syyllisiä rangaistaan. Monet lesket ja orvot huolestuneina kyselevät, koska heidän omaistensa teloittajia ryhdytään tuomitsemaan ja koska heidän itsensä, useinkin rajattomia kärsimyksiä ja tappioita ryhdytään hyvittämään. Suuri osa näistä asioista on sellaisia, joita ei millään enää voi korjata, mutta on paljon niitä, jotka pikaisella järjestelyllä voidaan vielä auttaa.

Esilläoleva lakiehdotus tähtää juuri tähän, erään osan asioiden järjestämiseen. Perusteluissa mainitaan 1918 erotettuja rautatieläisiä, posti- ja lennätinlaitoksen henkilökuntaa ja vanginvartijoita, mutta on varmaan muillakin aloilla sellaisia, joiden asiat olisi pikaisesti järjestettävä ja heille myönnettävä eläkkeet samojen perusteiden mukaan kuin muillekin vastaavassa valtion toimessa oleville henkilöille siihen luettuna kalliinajanlisäykset ja valtion menoarvion puitteissa ehkä myönnettävät ylimääräiset avustukset.

Valtiovarainvaliokunta ei ole hyväksynyt ed. Wiikin lakiesitystä, mutta yksimielisesti pitää asiaa sellaisena, joka on järjestettävä, ja siksi ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi toivomuksen, että hallitus ottaisi harkittavakseen kysymyksen vuonna 1918 tapahtumien johdosta valtion palveluksesta erotettujen viran- ja toimenhaltijain eläkeoikeuden järjestämisestä oikeudenmukaisella ja kohtuullisella tavalla ja antaisi asiasta esityksen eduskunnalle. Samalla kun on toivottavaa, että eduskunta hyväksyy tämän toivomuksen, on välttämätöntä, että hallitus kiireellisesti valmistaa esityksen, jossa kaikki asiaankuuluvat **perusteet** on huomioitu ja että kaikille valtion palveluksesta erotetuille ja heidän omaisilleen järjestetään ne oikeudet, jotka heille suurien, monasti suorastaan rajattomien kärsimysten jälkeen kuuluu. Siksi lausunkin asianomaiselle ministerille erityisen toivomuksen, että ehdotus pikaisesti saadaan eduskunnan käsiteltäväksi.

Ed. Räisänen: Eduskunnassa on kyllä edustajain lakialoitteidenkin perusteella laadittu lakeja, vaikka se ei ole ollut yleisenä tapana. Mutta kun on ollut kiireellisiä tapauksia tai kun on ollut sellainen lakiesitys, että se voidaan helposti laatia laiksi, niin siitä on tehty täällä laki. Minun käsitykseni mukaan ed. Wiikin la-

kialoite oli sellainen, että se olisi voitu valtiovarainvaliokunnan suosiollisella avulla ja asianomaisten virastojen ja hallituksen myötävaikutuksella laatia laiksi. Niin ei ole tapahtunut. Viime istunnossa, asian toisessa käsittelyssä, ed. Wiikin lakialoite asiallisesti katsoen haudattiin. Tässä istunnossa se on vain nyt lopullisesti todettava. Valtiovarainvaliokunta on kuitenkin, myönnän sen, suhtautunut myönteisesti tähän asiaan ja esittää yksimielisesti toivomusponnen, joka tässä istunnossa hyväksytään. Tästä toivomusponnesta on kuitenkin jäänyt ainakin yksi sana pois. Olisi ollut lausuttava, että hallitus ottaisi kiireellisesti harkittavakseen kysymyksen. Minä nyt, kun asianomainen valiokunnan jäsen, ei tahtonut tässä tehdä tätäkään ehdotusta, en myöskään tahdo lähteä ongelle ja tekemään ehdotusta, koska en ole varma, tulisiko se hyväksytyksi. Mutta minä lausun niinkuin hänkin, että hallitus ottaisi tämän asian sydämelleen ja todella kiireellisesti järjestäisi niin, että nämä onnettomat ihmiset, joille on tehty niin paljon vääryyttä, saisivat, sikäli kuin he vielä elävät, sen eläkkeen, mikä heille kuuluu.

Ed. J. Virtanen: Minä olen sitä mielipidettä, että niille muutamille vielä elossaoleville vuoden 1918 tapausten johdosta erotetuille virkailijoille ja virkamiehille olisi maksettava lain mukainen eläke.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ehdotettu ponsi hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Ehdotukset laeiksi maalaiskuntain kunnallishallinnosta ja kunnallishallituksesta kaupungissa annettujen asetusten muuttamisesta.

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävät ed. Malkamäen y. m. lak. al n:o 24, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 8 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 51, esitellään osittain kolmanteen, osittain ainoaan käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan, sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista ja sitten ainoassa käsittelyssä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä ehdotetusta toivomusponnesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Tuurna: Herra puhemies! Esilläoleva lakialoite tarkoittaa, että kunnallislakiimme vuoden 1943 valtiopäivillä tehty muutos kunnallistaksoitukseen nähden, mikäli se koskee perusvähennysten huomioonottamista aviopuolisoiden tulojen taksoittamisessa, poistettaisiin ja säännökset tässä suhteessa palautettaisiin entiselleen.

Tietämäni mukaan ei kunnallislakeihin vuonna 1943 tehty muutos ole aiheuttanut teknillisiä vaikeuksia kunnallistaksoituksessa, vaikkakin puolisoiden tulot, ennen kuin perusvähennykset huomioidaan, ovat yhdistettävät. Näinollen en katso, että taksoitustyön jouduttamiseksi olisi syytä palata entiseen taksoitusmenettelytapaan.

Mitä sitten tulee lakialoitteen asialliseen puoleen, on mainittava, että verotuskirjallisuudessa ja nykyisten verolakien mukaan verot yleensä vahvistetaan verovelvollisen maksukyvyn perusteella. Tuloja on silloin yleensä pidettävä maksukyvyn mittapuuna. Kuitenkin on verolainsäädännössä huomioitu myöskin muita näkökohtia, jotka vaikuttavat maksukykyyn. Niin on ensinnäkin kuten meidän voimassaolevassa verolaissammekin on säädetty, vahvistettu se tulojen vähimmäismäärä, minkä ylittävistä tuloista vasta vero vahvistetaan. Tämä lähtee siitä ajatuksesta, että tulo vähimmäismäärän alapuolella on kokonaan käytettävä verovelvollisen elatukseen. Mielestäni kunnallislain nykyisiä vähimmäismääriä, jotka vahvistavat, mistä määrästä n. s. perusvähennykset on laskettava, olisi kohtuullisesti korotettava. Nykyiset määräykset esim. 30,000 markan tulorajasta kaupungeissa ja kauppaloissa, jolloin perusvähennykset vasta

huomioidaan, ovat rahanarvon laskemisen johdosta liian alhaiset.

Sensijaan en katso voivani yhtyä aloitteentekijäin ehdotukseen, että puolisojen tuloista erikseen olisi laskettava perusvähennykset, kuten aikaisemmin oli asianlaita. Koska kerran, kuten jo mainitsin, valtion verotuksessa jo on omaksuttu se periaate, että puolisoiden tulot lasketaan yhteen, olisi mielestäni vähemmän tarkoituksenmukaista luopua nyt sekä valtion että kunnan verotuksessa huomioonotetusta periaatteesta. On nimittäin katsottava, että puolisot, jotka yhdessä muodostavat kansantaloudessa oman talousyksikön sellaisenaan, myös maksukykyyn nähden ovat toisessa asemassa kuin ne verovelvolliset, jotka ovat naimisissa, mutta joista vain toinen puoliso ansaitsee. Todellisuudessa puolisoitten yhteenlasketut tulot ovat käytettävissä kotitalouden hyväksi, olkoonpa, että kotitalouteen käytettävät menot puolison ollessa työssä kodin ulkopuolella ovat suuremmat kuin silloin kuin puoliso voi olla kotonaan kotitalousaskareissa. Tästä syystä olisi oikeampaa huomioonottaa nämä lisämenot samalla tavalla kuin valtion verotuksessa on tehty. Edellä esitetyn nojalla en katso voivani yhtyä laki- ja talousvaliokunnan esittämään toivomusponteen, ja ehdotan tämän toivomusponnen hylättäväksi.

Ed. Salo: Kannatan ed. Tuurnan tekemää ehdotusta.

Ed. Malkamäki: Minä katsoisin, että näiden aviopuolisoiden kohdalta on aivan oikein, että perusvähennys lasketaan erikseen, sillä eihän tämä koske muita kuin kaikkein vähimmin ansaitsevia, kaikkein köyhimpiä kansalaisia. On väärin, että heidän kohdallansa aviopuolisoiden pienet tulot yhdistetään ja sillä lailla perhe jää aivan ilman perusvähennystä. Minä ainakin puolestani toivoisin, että valiokunnan mietintö sellaisenaan hyväksyttäisiin ja siis myös siihen kuuluva toivomusponsi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Tuurna ed. Salon kannattamana ehdottanut, että laki- talousvaliokunnan ehdottama ponsi hylättäisiin. Kutsun tätä ed. Tuurnan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Puhemies: Ensin päätetään lakiehdotuksista.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Äänestys ed. Tuurnan ehdotuksesta.

Joka hyväksyy laki- ja talousvaliokunnan ehdottaman ponnen, äänestää „jaa''; jos „ei'' voittaa, on sanottu ponsi hylätty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 96 jaa- ja 57 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 39.

Eduskunta on hyväksynyt valiokunnan ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotukset laeiksi oppivelvollisuudesta ja kansakoululaitoksen kustannuksista annettujen lakien muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 52 ja otetaan kolmanteen käsittelyyn siinä sekä sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 7 valmistelevasti käsitelty ed. E. Koiviston y. m. lak. al. n:o 28, joka sisältää yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed Rantala: En ole tullut vakuuttuneeksi siitä, että nyt esillä olevat lakiehdotukset olisi hyväksyttävä. Olen siis sillä kannalla, joka esiintyy valtiovarainvaliokunnan ed. E. Koiviston lakialoitteesta sivistysvaliokunnalle antamassa lausunnossa. Se epäkohta, että noin 7,000 kouluikäistä

lasta maassa jää vuosittain ilman kansakouluopetusta, on kylläkin mahdollisimman nopeasti korjattava. Mutta ennenkuin lainsäädäntötoimiin ryhdytään, olisi asia myöskin sen aiheuttamien kustannusten kohdalta riittävästi selvitettävä. Tämä pitäisi hallituksen toimesta suorittaa valmisteltaessa esitys tarpeelliseksi lainmuutokseksi. Ei ole oikein, että eduskunta, joka aikaisemmin valtion talouden kannalta katsoen paljon edullisemmissa olosuhteissa ei ole katsonut voitavan mennä oppivelvollisiksi toistaiseksi määräämään lähimmästä kansakoulusta 5 kilometriä kauempana asuvia lapsia niissä kunnissa, joiden keskimääräinen asukasluku neliökilometriä kohti ei nouse kolmeen, nyt tänä ajankohtana muuttaisi tätä lainsäännöstä ilman hallituksen valmistelua ja esitystä. Näyttää myöskin siltä, että nyt muutettavaksi ehdotetun oppivelvollisuuslain 1 §:n säännökset ovat niin läheisessä yhteydessä saman lain 6 §:n säännösten kanssa, että samassa yhteydessä kuin 1 §:n muuttaminen suoritetaan, olisi tarkastettava, eikö tästä muutoksesta aiheudu myöskin muutosta 6 §:ään. Viimemainitussa lainkohdassa sen 1 momentissa m. m. säädetään, että jokaisessa kunnassa tulee oppivelvollisuuden täyttämistä varten olla riittävä määrä kansakouluja niin sijoitettuna, ettei lapsilla yleensä ole kodistaan oman piirinsä kansakouluun matkaa enempää kuin 5 kilometriä. Samassa pykälässä kuitenkin myöhemmin 6 momentissa on säännös, että kunnassa, jonka keskimääräinen asukasluku neliökilometriä kohti ei nouse kolmeen, tai joissa valtioneuvosto katsoo maantieteellisistä syistä syntyvän suuria vaikeuksia 1 momentissa säädetyn velvollisuuden täyttämisestä, jää kansakoulujen perustaminen kunnan harkinnasta riippuvaksi. Näin maallikosta ainakin näyttää, että 6 §:n säännökset tulisivat ristiriitaan nyt esillä olevan lakiehdotuksen mukaan 1 §:ään tehtävän muutoksen kanssa. 6 §:ään taas ei nyt kuitenkaan ole tehty aloitetta sen muuttamiseksi. Nyt hyväksytyksi esitetyssä lakiehdotuksessa ei ole myöskään siihen sisällytetty minkäänlaista lain toteuttamista varten ajateltavaa ylimenokautta. Niin ollen en ole päässyt selvyyteen siitä, olisiko tämä laki edes toteutettavissakaan heti nykyisissä olosuhteissa. Kun oletan, että hallitus siitä huolimatta, vaikka eduskunta nyt hylkäisikin lakiehdotukset, kiinnittää asiaan kaikkea mahdollista huomiota, niin että nykyisen lain aiheuttama epäkohta harvaanasuttujen seutujen kansakouluopetuksessa ensi tilassa saadaan poistetuksi hallituksen valmisteltavan ja eduskunnalle jätettävän esityksen pohjalla, katson ettei aloitteen pohjalla olisi näitä lainmuutoksia tehtävä.

Herra puhemies, ehdotan, että käsiteltävänä olevat lakiehdotukset hylättäisiin.

Ed. Bryggari: Minä kannatan ed. Rantalan tekemää ehdotusta.

Ed. E. Koivisto: Ed. Rantalan tekemän huomautuksen johdosta pyydän eduskuntaa kiinnittämään huomiota myöskin oppivelvollisuuslain 6 §:n 2 momentin lopussa olevaan nimenomaiseen määräykseen siitä, että myöskin harvaan asuttu kunta on velvollinen viipymättä ryhtymään toimeen kansakoulun perustamiseksi piiriin, kun kouluun pantavaksi vapaaehtoisesti ilmoitetaan vähintään se määrä piirissä asuvia tai oleskelevia lapsia, joka tämän lain mukaan velvoittaa kuntaa koulun perustamiseen. Tässä ei siis ole mitään ilmeistä ristiriitaa 1 ja 6 §:n kanssa. Mutta huomautan nimenomaan siitä seikasta, että eduskunta, säätäessään viime keväänä lain jonka mukaan Pohjois-Suomen hävitettyjen koulujen jälleen rakentaminen tulee tapahtumaan kokonaan valtion kustannuksella, on tärkeätä, että tämän lain 1 § muutetaan ehdotetulla tavalla, jotta jälleenrakennussuunnitelma saadaan tarkoituksenmukaiseksi. Tällöin voidaan ennestään olevia kouluja joko laajentaa tai koulupiirejä vastaavasti supistaa jakamalla ne useampaan koulupiiriin. Näin ollen jälleenrakennustehtävän ollessa näin valtavan, kun on kysymyksessä lähes 200 uuden koulun jälleenrakentaminen, on tärkeätä, että tämä räikeä epäkohta lainsäädännössä nyt saadaan juuri tällä hetkellä poistetuksi.

Ed. J. Koivisto: Päinvastoin kuin edellinen puhuja olen minä vakuutettu siitä, että ne perustelut, jotka ed. Rantala täällä esitti, pitävät paikkansa, ja että siis on hyvin lähellä se mahdollisuus, että jää ristiriita lakialoitteen mukaisesti muutetun 1 §:n ja lain 6 §:n kesken. Sen vuoksi minustakaan ei tätä asiaa olisi lakialoitteen pohjalla päätettävä, vaan olisi lakiehdotus hylättävä ja odotettava hallituksen toimenpiteitä.

Yhdyn myöskin kannattamaan ed. Rantalan hylkäävää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Rantala ed. Bryggarin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukset hylättäisiin. Kutsun tätä ed. Rantalan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotukset, äänestää „jaa''; jos „ei'' voittaa, on ed. Rantalan ehdotus lakiehdotusten hylkäämisestä hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 75 jaa- ja 80 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 41.

Eduskunta on päättänyt hylätä lakiehdotukset.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. E. Koivisto: Pyydän avointa äänestystä.

Puhemies: Avointa äänestystä on pyydetty. Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Ei ole kannatusta.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Ehdotus lisämäärärahojen myöntämisestä maanparannustöitä varten.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 25 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 52, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 25.

Puheenvuoroa ei haluta.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Valtioneuvoston päätös 15 päivältä maaliskuuta 1945 hintojen ja maksujen säännöstelystä sekä valtioneuvoston päätös 14 päivältä toukokuuta 1945 hinta- ja palkkaneuvostosta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 30 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt yllämainitut päätökset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 30.

Ed. E. Pekkalan asian aikaisemmassa käsittelyssä tekemä ehdotus, että mietinnön perustelut ensimmäisen kappaleen jälkeen hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisesti, otetaan nyt huomioon.

Keskustelu:

Ed. Oksala: Herra puhemies! Käsiteltävänä olevan kysymyksen yhteydessä on syytä esittää eräitä näkökohtia valtioneuvoston 14 päivänä toukokuuta tänä vuonna hinta- ja palkkaneuvostosta antaman päätöksen sisällöstä ja sen tähänastisesta sovelluttamisesta. Mainitun päätökssen 2 §:n 1 momentin mukaan toimii hinta- ja palkkaneuvoston puheenjohtajana valtioneuvoston määräämä ministeri. Tähän toimeen on nykyään määrätty sosiaaliministeri. Käytäntö on osoittanut, että tämä järjestely ei vastaa tarkoitustaan. Valtioneuvoston jäsenillä yleensä ja varsinkin sosiaaliministerillä nykyään on siksi paljon monenlaisia tärkeitä asioita hoidettavanaan ja ratkaistavanaan, että heillä tuskin on riittävästi aikaa perehtyä hinta- ja palkkakysymyksiin siinä määrin kuin olisi välttämätöntä jotta he voisivat riittävällä perehtyneisyydellä hoitaa näiden valtakunnan talouselämälle nykyään ensiluokkaisen tärkeiden kysymysten käsittelyä ja ratkaisua hinta- ja palkkaneuvostossa. On kieltämättä totta, että hinta- ja palkkakysymykset ovat keskeisimmät taloudelliset kysymykset nykyhetkellä

koko maassamme. Henkilön, joka puheenjohtajan ominaisuudessa toimii näitä tärkeitä kysymyksiä käsittelevässä neuvostossa, tulisi voida paneutua esillä oleviin kysymyksiin täydellisesti sisälle ja harkita niitä kaikilta puolin ja perusteellisesti. Ei ole uskottavaa, että kukaan valtioneuvoston jäsen voi nykyään oman varsinaisen ministeritoimensa ohella riittävän tehokkaasti ja vastuuntuntoisesti toimia hinta- ja palkkaneuvoston puheenjohtajana. Olisi senvuoksi syytä harkita sitä, eikö tarkoituksenmukaisuus vaatisi, että hinta- ja palkkaneuvoston puheenjohtajaksi määrättäisiin valtioneuvoston jäsen, jolla ei olisi muita asioita laisinkaan hoidettavanaan. Tämä ministeri voisi kuulua joko sosiaaliministeriöön taikka kansanhuoltoministeriöön tai mahdollisesti johonkin muuhun ministeriöön, mutta asiallisesti hänen tehtävänään olisi yksinomaan hoitaa vaikeita ja ilmeisesti yhä vaikeammaksi muodostuvia, mutta maallemme aivan elintärkeitä hinta- ja palkkakysymyksiä.

Hinta- ja palkkaneuvostosta annetun valtioneuvoston päätöksen 2 §:n 2 momentissa säädetään, että neuvoston jäsenistä tulee kahden edustaa työntekijöitä ja kuluttajia, ja edelleen, että maatalouden harjoittajilla tulee olla kaksi edustajaa sekä että kaksi jäsenistä on määrättävä työnantajia ja teollisuudenharjoittajia edustavista piireistä. Kun näin on säädetty, ei tarkoituksena nähtävästi ole ollut ainoastaan hankkia neuvostoon asiantuntemusta eri aloilta, vaan myöskin pyrkiä siihen, että neuvostossa eri ryhmien edut tulisivat tasaväkisesti punnituiksi ja keskenään hiotuiksi ja että päätökset muodostuisivat kokonaisuuden etujen mukaisiksi. Jotta todella näin kävisi, tulisi eri etupiirien olla neuvostossa tasapuolisesti edustettuina, mikä myös edellyttäisi, että neuvostossa olisi puolueeton puheenjohtajisto. Tätä tarkoittavia säännöksiä ei valtioneuvoston päätöksessä kuitenkaan ole. Päinvastoin 3 §:ssä säädetyissä jaostoissa — jaostojen puheenjohtajien ollessa estyneinä — tulee sille eturyhmälle ehdoton ratkaisuvalta, jonka jäsen toimii jaoston varapuheenjohtajana. Myöskään ei päätöksessä ole säädetty mitään jaostojen puheenjohtajien eli siis 2 §:n 3 momentissa tarkoitettujen kahden jäsenen puolueettomuudesta. Päätöksessä säädetään ainoastaan, että valtioneuvosto määrää heidät toimeensa. Kun heidän puolueettomuudestaan ei ole mitään säädetty, tulevat he pakostakin määrätyn poliittisen suunnan edustajiksi.

Jo silloin, kun hinta- ja palkkaneuvoston kokoonpanoa suunniteltiin, esitettiin arvovaltaisten kaupallisten järjestöjen ja erään valtionkomitean taholta, että hinta- ja palkkaneuvostoon olisi määrättävä yksi kaupan edustaja. Tätä pidettiin tarpeellisena, jopa välttämättömänäkin sen vuoksi, että kaupallisten piirien pitäisi alunperin olla selvillä siitä, millä perusteilla eri tuotteiden hinnat ovat määrätyt ja mitä periaatteita hintoja määrättäessä noudatetaan. Kauppiaathan tulevat hintojen kanssa tekemisiin enemmän kuin kukaan muu ja heidän on koetettava suurelle yleisöllekin selvittää hintakysymyksiä, joista yleisö täydellä syyllä koettaa saada jonkinlaista käsitystä. Valtioneuvosto ei kuitenkaan ole hinta- ja palkkaneuvoston jäseneksi nimittänyt yhtään kaupan edustajaa. Tämä on kieltämättä suuri puute, joka olisi mahdollisimman pian korjattava. Kun hinta- ja palkkaneuvoston jäsenet ja varajäsenet määrätään vuosittain, niin on esitettävä hallitukselle se vakava toivomus, että ensi vuodeksi hinta- ja palkkaneuvostoa nimitettäessä myöskin kaupan edustaja tulisi määrätyksi tämän tärkeän neuvoston jäseneksi.

Valtioneuvoston päätöksen 8 §:n 2 momentin mukaan ratkaistaan asiat neuvostossa ja jaostoissa yksinkertaisella äänten enemmistöllä kuitenkin siten, että äänten mennessä tasan puheenjohtajan ääni ratkaisee. Mutta kun saman pykälän 1 momentin mukaan neuvoston tai jaostojen päätösvaltuus riippuu vain saapuvilla olevien jäsenten tai varajäsenten lukumäärästä, mutta ei siitä, mitä eturyhmiä saapuvilla olevat edustavat, niin ei, kuten jo aikaisemmin olen maininnut, säännös anna minkäänlaisia takeita siitä, että neuvostossa tai jaostoissa eri etupiirien mielipide tulisi tasapuolisesti kuuluviin ja vaikuttaisi tasapuolisesti päätöksen tekoon. Päinvastoin se seikka, että neuvoston samoin kuin jaostojenkin puheenjohtajalle on annettu ratkaiseva ääni, usein heikentää mahdollisuuksia päästä tasapuoliseen ratkaisuun. Käytännössä lieneekin asia johtanut siihen, että äänestettäessä äänet useimmiten menevät tasan, jolloin puheenjohtajan ääni on ratkaissut. Koska hinta- ja palkkaneuvostolla on verrattain laajat valtuudet pitkälle me-

nevissä tulkintakysymyksissä, joista usein ratkaisevalla tavalla riippuu tuotanto- ja liiketoiminnan ylläpitäminen ja lisääminen, on sitäkin tärkeämpää, että jaostojen puheenjohtajat olisivat ehdottomasti puolueettomia ja samalla mahdollisimman päteviä asiantuntijoita, niinkuin valtioneuvoston päätöksessä sanotaan, hinta- ja palkkauskysymyksissä. Nyt ovat puoluepoliittiset seikat saaneet vaikuttaa liian paljon näitä tärkeitä toimia täytettäessä.

Kun hintojen ja maksujen samoinkuin työpalkkojen säännöstelystä on annettu valtioneuvoston päätökset olisi luonnollista, että hinta- ja palkkaneuvostolle ei tehtäisi mahdolliseksi sivuuttaa ratkaisuissaan mainittuja valtioneuvoston päätöksiä, vaan että ratkaisun tulisi tapahtua valtioneuvoston päätösten puitteissa. Valtioneuvoston päätöksen 4 §:n 1 momentti ei kuitenkaan tee tätä täysin selväksi. Siinä ei sanota, että toimenpiteen, joka on omiaan korottamaan hintaa, maksua tai palkkaa, tulee nojautua valtioneuvoston päätöksiin, vaan sanotun momentin mukaan tällaiseen toimenpiteeseen, jollei se perustu valtioneuvoston päätökseen, voidaan ryhtyä myös hinta- ja palkkaneuvoston suostumuksella. Vaikka lopullisen päätöksen tekeminen 4 §:n 2 momentin mukaan kuuluu asianomaiselle ministeriölle, jättävät mainitut säännökset kuitenkin mahdollisuuden ratkaisuille, jotka eivät ole valtioneuvoston antamien päätösten mukaisia.

Hintojen ja maksujen säännöstelyyn nähden edellä mainittu säännös lopullisen päätöksen tekemisen jättämisestä asianomaiselle ministeriölle on kyllä paremmin paikallaan kuin työpalkkojen säännöstelyyn nähden. Hinta- ja maksusäännöstelystä 15 päivänä maaliskuuta 1945 annettu valtioneuvoston päätös jättää nimenomaan hintojen ja maksujen vahvistamisen kansanhuoltoministeriön tehtäväksi. Työpalkkoihin nähden asia on kuitenkin toisin. Työpalkkojen säännöstelystä 19 päivänä kesäkuuta tänä vuonna annettu valtioneuvoston päätös sen sijaan ei jätä hinta- ja palkkaneuvostolle oikeutta poiketa mainitun valtioneuvoston päätöksen säännöksistä eikä myöskään asianomaiselle ministeriölle — tässä tapauksessa sosiaaliministeriölle — oikeutta vahvistaa tällaista poikkeusta, vaan on valtioneuvoston erikseen määrättävä palkkasäännöstelypäätöksestä poikkeavista palkankorotuksista.

Hinta- ja palkkaneuvostosta annettu valtioneuvoston päätös ja työpalkkojen säännöstelystä annettu valtioneuvoston päätös eivät näinollen määrittele asioiden käsittelyjärjestystä yhdenmukaisesti. Tämä voi olla ymmärrettävää, koska jälkimmäinen sanotuista päätöksistä on annettu paljon myöhemmin kuin edellinen. Kuitenkin voidaan pitää tarpeellisena harkita, eikö olisi aihetta ja syytä muodostaa valtioneuvoston päätökset puheenaolevissa kohdissa yhdenmukaisiksi.

Mitä edellä olen sanonut, koskee pääasiassa niiden valtioneuvoston päätösten, joiden johdosta perustuslakivaliokunta käsiteltävänä olevan mietintönsä on antanut, muodollista puolta ja päätösten teknillistä soveltamista käytäntöön. On kuitenkin syytä kajota myöskin hinta- ja palkkaneuvoston asialliseen toimintaan ja hinta- ja palkkakysymysten hoitamiseen yleensä.

Emme voi olla eri mieltä siitä, että nykyiset taloudelliset vaikeutemme johtuvat ensi sijassa palkkakysymyksen epäonnistuneesta järjestämisestä. On valitettava sitä, että kansamme laajat piirit eivät ole olleet selvillä siitä, mitä palkankorotus yleensä nykyaikana merkitsee maan taloudelle ja rahanarvolle sekä palkannauttijoille itselleen, eikä palkansaajien järjestöjen johto ole tahtonut tai ei ole pystynyt sitä joukoille selvittämään. Arvovaltaiseltakin taholta tuettiin viime talvena ja tänä keväänä vaatimusta samanlaisiksi reaalipalkoiksi kuin oli vuonna 1938. Näin edistettiin väärän mielikuvan syntymistä palkannauttijain keskuudessa, vaikka kaikkien asiaa ymmärtävien henkilöiden olisi pitänyt tietää, että mainittu vaatimus on ollut ja on edelleen täysin mahdotonta toteuttaa. Viime syksynä annettu kaikille yhtä suuri tuntipalkan korotus, talvella suoritettu prosentuaalinen metsätyöpalkkojen korotus, nyt keväällä toimeenpantu kaikille yhtä suuri tutipalkkojen korotus ja valtion viran- ja toimenhaltijoille toimeenpannut palkankorotukset yhdessä edellämainitsemani reaalipalkkoja koskevan toiveajattelun kanssa ovat luoneet niin sekasortoisen tilanteen palkkapolitiikkaan, että valtiovalta enempää kuin palkansaajien järjestötkään sitä tuskin enää pystyvät selvittämään. Mainitut korotukset ovat siksi summittaisia ja asettavat pystyvän, ahkeran ja taitavan ammattimiehen niin tasavertaiseen palkkausasemaan yksinkertaista työtä suorit-

tavaan työvoimaan verraten, että tilanne on muodostunut kestämättömäksi. Palkankorotusvaatimuksia esiintyy julkisuudessakin annettujen tietojen mukaan usein ja niitä tehostetaan lakon uhalla. Valtiovallan ja työntekijäin järjestöt tuntuvat olevan verraten voimattomia näiden tapausten edessä. Palkat nousevat jatkuvasti ja niiden mukana nousevat välttämättömyyden pakolla myöskin hinnat. Loppujen lopuksi ei siitä, että palkkataso on tämän vuoden aikana nostettu noin 80 %, ole hyötynyt mainittavasti kukaan muu kuin ne, joilla on velkaa ja kaikenlaiset keinottelijat. Mutta tästä asiain tilasta kärsivät sadattuhannet kansalaisemme, jotka ovat säästäneet varoja vanhuutensa varalle taikka tehneet vakuutuksia samassa tarkoituksessa, ja tästä kärsii koko maan talous mitä suurimmassa määrässä sisällä ja kansainvälisesti. Inflatio kehittyy yhä edelleen ja sen voimakkaimpana käyttövoimana ovat yhä kohoavat palkat. Epäilyttävää on, voiko hallitus saada pysäystä aikaan tässä surullisessa kehityksessä. Jokainen toivoo, että valtiovarainministeri onnistuisi niissä pyrkimyksissään, joihin hän täällä eduskunnassa ilmoitti ryhtyvänsä rahanarvon vakaannuttamiseksi. Käsitykseni mukaan on ensimmäinen ehto se, että palkkapolitiikka saadaan terveille raiteille, että kansalaiset saadaan ymmärtämään palkankorotusten vaarallisuus rahan arvolle ja hyödyttömyys palkansaajille itselleen. Tämä on tärkeä tehtävä ei ainoastaan hallitukselle, vaan kaikille asiasta perillä oleville järjestöille ja kansalaisille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelussa on ed. E. Pekkala ed. Kujalan kannattamana ehdottanut, että mietinnön perustelut ensimmäisen kappaleen jälkeen hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. E. Pekkalan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy perustuslakivaliokunnan ehdotuksen, äänestää ''jaa''; jos ''ei'' voittaa, on ed. E. Pekkalan ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s: Äänestyksessä on annettu 97 jaa- ja 58 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 42.

Eduskunta on päättänyt hyväksyä perustuslakivaliokunnan ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 eräiden suolavarastojen luovuttamisesta valtiolle.

Esitellään peruslakivaliokunnan mietintö n:o 33 ja otetaan a i n o a a n k ä s i t t e l y y n siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 33.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 eräiden margariinivalmiste- ja margariinin valmistuksessa käytettävien ravinto- ja ruokarasvavarastojen luovuttamisesta valtiolle.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 34 otetaan a i n o a a n k ä s i t t e l y y n siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 34.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Valtioneuvoston päätös 14 päivältä kesäkuuta 1945 eräiden liha- ja lihajalostevarastojen luovuttamisesta valtiolle.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 35 ja otetaan a i n o a a n k ä s i t-

telyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 35.

Puheenvuoroa ei haluta.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta Säräisniemen alueläkäripiirin perustamista, lääkärin palkkaamista ja alueläkärin asunnon rakentamista varten.

Esitellään talousvaliokunnan mietintö n:o 4 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 77, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 4.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta alueläkärinviran perustamiseksi Paltamon pitäjään.

Esitellään talousvaliokunnan mietintö n:o 5 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Salon y. m. toiv. al. n:o 78, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 5.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Eduskunta yhtyy talousvaliokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta aluesairaalan rakentamiseksi Ristijärven kirkonkylään.

Esitellään talousvaliokunnan mietintö n:o 6 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Salon toiv. al. n:o 79, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta yhtyy valiokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Ehdotus toivomukseksi määrärahasta Pieksämäen järjestelyratapihan laajentamiseksi.

Esitellään kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 10 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Rantamaan y. m. toiv. al. n:o 274, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 10.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Pöydällepanot.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

19) Ehdotuksen laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24;

20) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös perunan säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 36;

21) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätökset kaivospuun käyttörajoituksista sekä kaivospuuksi kelpaavan puutavaran takavarikoimisesta ja luovuttamisesta valtiolle,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 37;

22) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus maksuajan lykkäyksestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 38; sekä

23) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös kalan säännöstelystä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 39.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on ensi torstaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 16,13.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

56. Torstaina 6 p. syyskuuta 1945

kello 12.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia. Siv.

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta ..... —
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24; hallituksen esitys n:o 44.

Ainoa käsittely:

2) Valtioneuvoston päätös 14 päivältä kesäkuuta 1945 perunan säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 920
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 36; mainittu päätös.

3) Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 kaivospuun käyttörajoituksista ja valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 kaivospuuksi kelpaavan puutavaran takavarikoimisesta ja luovuttamisesta valtiolle ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 37; mainitut päätökset.

4) Asetus 28 päivältä kesäkuuta 1945 maksuajan lykkäyksestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 38; mainittu asetus.

5) Valtioneuvoston päätös 7 päivältä kesäkuuta 1945 kalan säännöstelystä ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 39; mainittu päätös. Siv.

Pöydällepanoa varten esitellään:

6) Perustusvaliokunnan mietintö n:o 40 hallituksen esityksen johdosta laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta 921
7) Talousvaliokunnan mietintö n:o 7 toivomusaloitteen johdosta toivomukseksi toimenpiteistä lastenkotien siirtämiseksi lääkintöhallituksen alaiseksi „
8) Talousvaliokunnan mietintö n:o 8 toivomusaloitteen johdosta toimenpiteistä terveydentilan parantamiseksi Oulun ja Lapin läänien hävitettyjen kuntien lasten keskuudessa ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Brander, Frietsch, Heljas, Hiilelä, Honkala, Kallinen, Kirra, Laitinen, Leppälä, Miettunen, Pessi, Pusa, Pyy, Pyörälä, J. Raatikainen, Raunio, Riikonen, Räisänen, Salmela-Järvinen, Saukkonen, Suontausta, Svento, Turunen, Virolainen ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta virkamatkan takia

ed. Virolainen sekä toistaiseksi sairauden takia lääkärintodistuksen nojalla edustajat Laitinen, Pessi, Pyörälä, Kirra ja Miettunen.

Ed. Kallisen y. m. kysymys, joka koskee liikevaihtoverotuksen valvonnan tehostamista, ja valtiovarainministerin siihen antama vastaus.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut valtiovarainministeri Törngrenin vastaus ed. Kallisen y. m. kysymykseen, joka koskee liikevaihtoverotuksen valvonnan tehostamista.

Tämä kysymys on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymys ja siihen annettu vastaus ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Eduskunta hyväksyi kuluvan kesäkuun 21 päivänä pitämässään istunnossa hallituksen esityksen liikevaihtoverolain muuttamisesta. Sen mukaan korotettiin liikevaihtoveroa 5—7 prosenttiin entisestään. Tällä korotuksella on arveltu saatavan kokoon varoja noin 1,400 miljoonaa markkaa vuosittain. Kun korotus koskee vain vähittäiskauppaa, tulevat veronkantajina toimimaan vähittäiskauppaliikkeet.

Liikevaihtoveron kannossa ja määräämisessä on esiintynyt puutteellisuuksia. Vaikka vero hintojen korotuksen muodossa aina tulee kuluttajilta kerätyksi, eivät liikelaitokset aina kokonaisuudessaan suorita valtiolle sitä veron määrää, joka niiden maksettavaksi kuuluisi. On voitu todeta, että monet keskikokoiset ja keskikokoa pienemmät teollisuuslaitokset, joitten tuotteilla on suuri menekki, myyvät tuotteensa jakeluliikkeisiin ilman laskua. Tällaisten tuotteiden kohdalta jää vero valtiolle saamatta.

Myöskin jakeluliikkeiden osalta on liikevaihtoveron kannon valvonta usein vaikeata. Kun sanotuissa liikkeissä myydään osa tavarasta verovapaasti, perustuu kuittijärjestelmä osaksi veronalaiseen ja osaksi verovapaaseen myyntiin. Jos ostajat eivät vaadi ostoksistaan tosikkeita tai myyjinä esiintyvät liikkeen omistavat henkilöt, on suhteellisen helppoa merkitä veronalainen myynti verovapaan myynnin kuitteihin. Sitäpaitsi tapahtuu n. s. tiskinaluskauppa ja mustanpörssin kauppa liikevaihtoveromääräysten ulkopuolella. Kun liikevaihtoverotuksen tarkkailu monessakin liikkeessä jää pelkästään veronalaista ja verovapaata myyntiä osoittavan kassakoneen paperirullan varaan, saattaa verokavalluksia veronalaisen myynnin siirtämisellä verovapaan myynnin osalle tapahtua varsin helposti.

Ravitsemisliikkeissä, joilla ei ole alkoholin anniskeluoikeuksia, on liikevaihtoverotuksen tarkkailu myöskin vaikeata. Kun tosikkeiden järjestely jää kokonaan ravintoloitsijan järjestettäväksi, on liikevaihtoveron suorituksen valvonta jäänyt useinkin liian vähäiseksi.

Mitä vaatturi-, suutari-, parturi- ja niin edelleen muihin -työliikkeisiin tulee, jää niitten osalta puutteellisten tosikejärjestelmien vuoksi huomattavasti liikevaihtoveroa perimättä.

On selvää, ettei liikevaihtoverokavalluksista voida esittää mitään varmoja numeroita. Kuitenkin voidaan arvioida, että valtiolta jää vuosittain noin 10 % kuluttajilta peritystä verosta saamatta, jolloin vero jää ansiottomana voittona tuottajille ja jakeluliikkeille. Kun liikevaihtoveron tuotto on viime vuosina ollut vuosittain noin 4 miljaardia markkaa, johtuu liikevaihtoverotuksen puutteellisesta tarkkailusta, että vuosittain noin 400 miljoonaa markkaa jää liikevaihtoverotuloja valtiolle tulematta. Vuodelta 1946 on liikevaihtoveron korotuksesta laskettu saatavan noin 1,400 miljoonan markan lisätulo. Jos valvontaa ei tehosteta, tulee verosta jäämään toista sataa miljoonaa markkaa saamatta. Kun kysymyksessä on verotusmuoto, jonka tarkoituksenmukaisuutta nykyisenä jatkuvan inflation kautena pidetään epäiltävänä, pitäisi valtion tehostaa tarkkailua ja valvontaa niin, ettei osa kuluttajien maksettavaksi tulevasta verosta jäisi yrittäjien haltuun.

Eduskunnan tarkoituksena on ollut, että kuluttajan ostamistaan hyödykkeistä maksama liikevaihtovero ei saa jäädä tuottajan tai kauppiaan hyödyksi, vaan se kuuluu kokonaisuudessaan valtiolle. Näin ollen pitäisi kaikkien, jotka myyvät kuluttajille liikevaihtoveron alaista tavaraa, olla myös verovelvollisia tai sitten heidän pitäisi myydä kyseessä olevat tuotteet liikevaihtoveron osuutta halvemmalla hinnalla. Näin ei nyt tapahdu ruokajuurikasvien ja vihanneksien myynnissä. Nyt voimassa olevien määräysten mukaan, jos maataloustuottajat, puutarhurit ja heihin verrattavat ruokajuurikasvien ja vihanneksien tuottajat myyvät tuotteensa suoraan kuluttajalle, on se liikevaihtoverosta vapaa. Jos taasen samat tuotteet myydään jakeluliikkeiden kautta, muodostuu näille vihannestuotteille erilainen hinta. Hallituksen pitäisi harkita asian korjaamista joko poistamalla ruokajuurikasveilta ja vihanneksilta liikevaihtovero tai pakottamalla tuottajat sitten myymään tuotteensa liikevaihtoveron osuutta halvemmalla hinnalla.

Edellä olevan nojalla ja viitaten valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin esitämme kunnioittaen asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi seuraavat kysymykset:

> Onko Hallitus tietoinen siitä, että huomattava osa liikevaihtoverosta jää puutteellisen tarkkailun vuoksi valtiolle perimättä; ja
> mihin toimenpiteisiin Hallitus on aikonut ryhtyä liikevaihtoverotuksen valvonnan tehostamiseksi?

Helsingissä 28 päivänä kesäkuuta 1945.

Yrjö Kallinen.	Uuno Raatikainen.
A. K. Paasivuori.	Väinö Leskinen.
Valfrid Eskola.	Alpo Lumme.
H. S. Pesonen.	Väinö Kivisalo.
Jere Juutilainen.	Isak Penttala.
J. F. Tolonen.	Otto Muikku.
Atos Wirtanen.	Juho Karvonen.
Eino Raunio.	Valto Käkelä.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Viime heinäkuun 2 päivänä päivätyllä kirjeellä Herra Puhemies on valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt valtiovarainministerille jäljennöksen kansanedustaja Yrjö Kallisen y. m. jättämästä, kirjallisesti laaditusta kysymyksestä, jossa asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi on esitetty seuraavat kysymykset:

> Onko Hallitus tietoinen siitä, että huomattava osa liikevaihtoverosta jää puutteellisen tarkkailun vuoksi valtiolle perimättä; ja
> mihin toimenpiteisiin Hallitus on aikonut ryhtyä liikevaihtoverotuksen valvonnan tehostamiseksi?

Vastauksena kysymykseen ilmoitan kunnioittaen seuraavaa:

Kysymyksen perusteluissa on ensiksikin mainittu, että monet keskikokoiset ja keskikokoa pienemmät teollisuuslaitokset, joiden tuotteilla on suuri menekki, myyvät tuotteensa jakeluliikkeisiin ilman laskua ja että tällaisten tuotteiden kohdalta jää liikevaihtovero valtiolle saamatta. Asian luonnosta johtuu, että mainitulla tavalla tapahtuva veron kavaltaminen voi tapahtua vain varsin suppeissa rajoissa. Ilmitulemisen mahdollisuus rajoittaa sellaisen liiketoiminnan vain liikkeisiin, joissa liikkeen asioita hoitaa sen omistaja yksin tahi korkeintaan parin kolmen henkilön avustamana. Vaikkakin tällaisia liikkeitä on melko runsaasti, on niiden myynti kokonaisuudessaan verraten vähäinen koko maan liikevaihtoon nähden, joten mistään erikoisen suurista summista ei voi olla kysymys, vaikka sellaista myyntiä jossakin tapauksessa esiintyisikin. Sen lisäksi tekee verotusviranomaisten tarkastustoiminta tällaisen salamyynnin teollisesta liikkeestä ainakin laajemmassa mitassa mahdottomaksi. Liikevaihtojen suuruutta tarkkailtaessa kiinnitetään nimittäin tarkkaa huomiota kulloinkin kysymyksessä olevaa liikettä vastaavien muiden liikkeiden kustannuserien suuruuteen ja laatuun, joten suoritettavien liikevertailujen ja lisäksi ostotiedustelujen avulla voidaan helposti päätellä, minkälaisissa puitteissa liikkeen myyntitoiminnan tulee liikkua. Liikevaihtojen suuruutta tarkkailtaessa on hyvänä apuna nykyisin voimassa olevat raaka-aineiden, tarveaineiden ja polttoaineiden säännöstelymääräykset sekä useimmille tarvikkeille vahvistetut myyntihinnat

ja myyntipalkkiot. Ilman laskua tapahtuva myynti ei näin ollen sinänsä merkitse sitä, että myynti voitaisiin salata liikevaihtoverotuksessa. Sen sijaan ylihintaan tapahtuvat myynnit, jotka kyselyn allekirjoittajat näyttävät ymmärtäneen liikevaihtoveron alaiseksi kokonaisuudessaan, saattavat jäädä ylihinnan osalta liikevaihtoverotuksen ulkopuolelle. Ylihinta ei kuitenkaan vaikuta liikevaihtoveron määrään. Se on rikoksen kautta saatua taloudellista hyötyä, josta liikevaihtoveroa ei voida määrätä maksettavaksi, vaan on se rikosoikeudenkäynnin yhteydessä tuomittava kokonaisuudessaan valtiolle menetetyksi.

Myöskään veronalaisen ja verovapaan tavaran myynnin tarkkailu jakeluliikkeissä ei ole, kuten kysymyksessä väitetään, yksinomaan veronalaista ja verovapaata myyntiä osoittavan kassakoneen paperirullan varassa, vaan ovat jakeluliikkeet toimitettujen jälkiverotusten ja tehokkaan neuvonnan johdosta yleisesti ryhtyneet käyttämään erityistä verovapaan tavaran osto- ja varastoluetteloa, jolloin kassakuitit ja kassakone ovat jääneet kontrolloimaan vain liikkeen kokonaismyynnin määrää. Yksinomaan kassakuittien tai kassakoneen nauhan osoittamilla veronalaisen ja verovapaan myynnin jakaantumismerkinnöillä on siis toisarvoinen merkitys. Kokonaan eri asia on, jos joitakin tavaraeriä jätetään ostoissa ja myynneissä kirjaamatta. Kokemus on kuitenkin osoittanut, että ostotiedustelujen avulla yleensä varsin helposti saadaan tällaiset tapaukset selville.

Mitä sitten tulee ravitsemisliikkeisiin, on ostojen tarkkailua niissäkin pidettävä verraten tarkkana kontrollikeinona. Työliikkeisiin nähden tarkkailu pohjautuu paitsi tositteisiin myös ostojen sekä lisäksi liikkeen ja sen omistajan kustannusten avulla tehtäviin myyntilaskelmiin, joiden perusteella arvostellaan liikkeen ilmoittamia ja sen kirjanpidossa esiintyviä myyntilukuja.

Joskaan veronkavalluksia ei missään verotuksessa voida kokonaan välttää, on saatujen kokemusten perusteella voitu todeta, että kysymyksessä esitetyt luvut kavalletuista veromääristä ovat suuresti liioiteltuja. Toimitettujen tarkastusten avulla on ainakin useimmissa tapauksissa päästy väärinkäytösten jäljille, jolloin asianomaista liikettä on asianmukaisesti jälkiverotettu, minkä lisäksi tarkastustoimella on ollut merkittävä ennakkoehkäisevä vaikutus.

Nykyisin on liikevaihtoverolaitoksen palveluksessa kaikkiaan 81 liikevaihtoverotarkastajaa ja tulee kutakin tarkastajaa kohti noin 400—450 verovelvollista. Nykyinen tarkastajakunta kykenee tarkastamaan kaikki verovelvolliset neljässä vuodessa eli samassa ajassa, jolloin myös jälkiverotusten toimittaminen lain mukaan on mahdollista. Vuosien 1943 ja 1944 sekä vuoden 1945 ensimmäisen vuosipuoliskon loppuun mennessä on tarkastettu kaikkiaan 18,422 verovelvollisen liiketoimintaa, vastaten yli puolta kaikkien verovelvollisten lukumäärästä, joka vuoden 1944 päättyessä laskettiin olevan 32,555. Liiketoiminnan rauhan tultua vähitellen elpyessä, käy tarkastajakunnan lisääminen lähiaikoina kuitenkin tarpeelliseksi.

Edellä olevan saan kunnioittaen saattaa Herra Puhemiehen tietoon.

Helsingissä 30 päivänä elokuuta 1945.

Valtiovarainministeri *Ralf Törngren*.

Till Riksdagens Herr Talman.

I en den 2 sistlidne juli dagtecknad skrivelse har Herr Talmannen i det syftemål, varom förmäles i 37 § 1 mom. riksdagsordningen, tillställt finansministern avskrift av riksdagsman Yrjö Kallinens m. fl. ingivna skriftliga spörsmål, vari till vederbörande regeringsmedlems besvarande framställts följande frågor:

> Är Regeringen medveten därom, att en betydande del av omsättningsskatten till följd av bristfällig kontroll icke indrives till staten; och
>
> vilka åtgärder har Regeringen ärnat vidtaga för en effektivare övervakning av omsättningsbeskattningen?

Som svar på detta spörsmål får jag härmed äran anföra följande:

I motiveringen till spörsmålet har först och främst nämnts, att många industriella inrättningar av medelstorlek och därunder, vilkas produkter hava stor avsättning, försälja desamma till distributionsaffärerna

utan fakturering och att omsättningsskatten till staten för sådana produkter icke inflyter. Av sakens natur följer, att skatteförsnillning på sagda sätt kan komma i fråga allenast inom rätt snäva gränser. Möjligheten av ett uppdagande inskränker en sådan affärsverksamhet blott till rörelser, där företagets angelägenheter skötas av ägaren ensam eller med biträde av högst ett par tre personer. Oaktat sådana rörelser finnas i rätt stort antal, är deras försäljning i sin helhet jämförelsevis obetydlig i jämförelse med hela landets affärsomsättning, vadan det icke kan vara fråga om några synnerligen stora belopp, även om sådan försäljning i något fall skulle förekomma. Därjämte omöjliggör beskattningsmyndigheternas granskningsverksamhet en sådan hemlig försäljning åtminstone i större omfattning från en industriell rörelse. Vid granskningen av affärsomsättningens storlek fästes nämligen noggrann uppmärksamhet vid storleken och arten av de kostnadsposter, vilka förekomma inom de övriga rörelser, som motsvara den för varje fall ifrågakommande rörelsen, varför man med tillhjälp av jämförande undersökningar av rörelser och dessutom genom förfrågningar angående inköp med lätthet kan sluta sig till inom hurudan ram rörelsens försäljningsverksamhet bör röra sig. Vid granskningen av omsättningens storlek har man en god hjälp av de för närvarande gällande reglementeringsbestämmelserna i fråga om råämnen, förnödenheter och bränsle ävensom av de för de flesta förnödenheterna fastställda försäljningsprisen och -provisionerna. En försäljning utan fakturering innebär under sådana omständigheter icke i och för sig, att försäljningen skulle kunna hemlighållas vid omsättningsbeskattningen. Däremot kan försäljning till överpris, vilken spörsmålets undertecknare synas hava ansett vara i dess helhet underkastad omsättningsskatt, för överprisets vidkommande stanna utanför omsättningsbeskattningen. Överpriset inverkar likväl icke på omsättningsskattens belopp. Det är en genom brott åtkommen ekonomisk nytta, för vilken omsättningsskatt icke kan påföras, utan bör densamma i samband med rätttegång i brottmål i sin helhet dömas till staten förbruten.

Ej heller är kontrollen inom distributionsaffärerna av försäljningen av skatt underkastad och skattefri vara, såsom i spörsmålet göres gällande, enbart beroende av kassaapparatens pappersband, som utvisar skatt underkastad och skattefri försäljning, utan hava distributionsaffärerna på grund av verkställda efterbeskattningar och en effektiv rådgivning allmänt begynt anlita en särskild inköps- och lagerförteckning över skattefri vara, varvid kassakvittenserna och kassaapparaten endast haft till uppgift att kontrollera beloppet av rörelsens totala försäljning. De anteckningar angående fördelningen av skatt underkastad och skattefri försäljning, som utvisas enbart av kassakvittenserna eller kassaapparatens band, äro således av sekundär betydelse. En helt annan sak är det, om en del varuposter icke alls bokföras vid inköp och försäljning. Erfarenheten har likväl ådagalagt, att man med tillhjälp av förfrågningar angående inköp i allmänhet ganska lätt kan reda upp sådana fall.

Vad sedan beträffar förplägningsrörelserna, bör kontrollen av inköpen även inom dessa anses vara ett jämförelsevis noggrant kontrollmedel. Med avseende å arbetsrörelserna grundar sig kontrollen förutom på verifikaten även på de försäljningskalkyler, som skola uppgöras med stöd av inköpen samt dessutom med beaktande av de kostnader, som åsamkats rörelsen och dess ägare. Med stöd av dessa försäljningskalkyler bedömas de av rörelsen uppgivna och i dess bokföring upptagna försäljningssiffrorna.

Även om skatteförsnillning icke helt kan undgås i någon beskattning, har man på grundvalen av vunna erfarenheter kunnat fastställa, att de i spörsmålet anförda talen över försnillade skattebelopp äro i hög grad överdrivna. Med tillhjälp av verkställda granskningar har man åtminstone i de flesta fall kommit missbruken på spåren, varvid vederbörande rörelse behörigen efterbeskattats, varjämte kontrollväsendet haft en betydande preventiv verkan.

För närvarande stå i omsättningsskatteverkets tjänst sammanlagt 81 omsättningsskatteinspektörer och på varje inspektör komma ungefär 400—450 skattskyldiga. Den nuvarande inspektörskåren förmår

granska alla skattskyldiga inom förloppet av fyra år eller inom samma tid, under vilken jämväl efterbeskattning enligt lag är möjlig. Under åren 1943 och 1944 samt under första halvåret 1945 har granskats sammanlagt 18,422 skattskyldigas affärsverksamhet, vilket motsvarar över hälften av hela antalet skattskyldiga, som vid utgången av år 1944 beräknades till 32,555. Då affärsverksamheten med återvunnen fred småningom begynner vakna till liv, blir en utökning av inspektörskåren under den närmaste tiden likväl nödig.

Vad ovan anförts, får jag härmed äran bringa till Herr Talmannens kännedom.

Helsingfors, den 30 augusti 1945.

Finansminister *Ralf Törngren.*

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto kokoontuu heti tämän täysistunnon päätyttyä.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. K o i v i s t o: Suuri valiokunta kokoontuu huomenna perjantaina kello 11.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

Poisto päiväjärjestyksestä.

P u h e m i e s: Päiväjärjestyksen 1) asia poistetaan.

2) Valtioneuvoston päätös 14 päivältä kesäkuuta 1945 perunan säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 36 ja otetaan a i n o a a n k ä s i t t e l y y n siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 36.

Puheenvuoroa ei haluta.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 kaivospuun käyttörajoituksista ja valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 kaivospuuksi kelpaavan puutavaran takavarikoimisesta ja luovuttamisesta valtiolle.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 37 ja otetaan a i n o a a n k ä s i t t e l y y n siinä valmistelevasti käsitellyt yllämainitut päätökset.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 37.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotukset hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Asetus 28 päivältä kesäkuuta 1945 maksuajan lykkäyksestä eräissä tapauksissa annetun asetuksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 38 ja otetaan a i n o a a n k ä s i t t e l y y n siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu asetus.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 38.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Valtioneuvoston päätös 7 päivältä kesäkuuta 1945 kalan säännöstelystä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 39 ja otetaan a i n o a a n k ä s i t t e l y y n siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 39.

Keskustelu:

Ed. Brommels: Det är bekant att i en del trakter fisk av allehanda slag fångas till föda åt pälsdjur. Särskilt är småfisk föremål för ett förödande fiske för sagda ändamål. Därför bör myndigheterna tillse, att fiskstammen inte spolieras till förmån för pälsdjursfarmerna. Dessa tillföra visserligen sina ägare avsevärda inkomster, men i det långa loppet blir folkförsörjningen försvårad i den mån tillgången på fisk avtar. För den skull under inga förhållanden matnyttig fisk få fångas under de storleksgrader, som gällande lagstadgande föreskriver.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

6) Ehdotuksen laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 40;

7) Toivomuksen toimenpiteistä lastenkotien siirtämiseksi lääkintöhallituksen alaisiksi

sisältävän toivomusaloitteen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 7; ja

8) Toimenpiteitä terveydentilan parantamiseksi Oulun ja Lapin läänien hävitettyjen kuntien lasten keskuudessa

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu talousvaliokunnan mietintö n:o 8.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on tänään kello 16.

Täysistunto lopetetaan kello 12,15.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

---

57. Torstaina 6 p. syyskuuta 1945

kello 16.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Esimmäinen käsittely.

1) Ehdotukset laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta sekä laiksi kansantuomioistuimesta 923

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 40; hallituksen esitys n:o 54; ed. Wiikin y. m. lak. al.n:o 1; ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 50.

Ainoa käsittely.

2) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä lastenkotien siirtämiseksi lääkintöhallituksen alaisiksi 946

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 7; ed. Pohjalan y. m. toiv. al. n:o 73.

3) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä terveydentilan parantamiseksi Oulun ja Lapin läänien hävitettyjen kuntain lasten keskuudessa 947

Asiakirjat: Talousvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Koukkarin y. m. toiv. al. n:o 76.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon, sekä lisäksi edustajat Leppälä, Turunen ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta sairauden takia ed. J. Raatikainen, ensi lauantaipäivän istunnosta yksityisasiain takia ed. Simula ja toistaiseksi sairauden takia ed. Honkala.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta sekä laiksi kansantuomioistuimesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 40 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 54, ed. Wiikin y. m. lak. al. n:o 1 ja ed. Paasivuoren y. m. lak al. n:o 50, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 40.

Keskustelu:

Oikeusministeri Kekkonen: Herra puhemies! — Hallituksen taholta ei tämän asian lähetekeskustelussa katsottu tarpeelliseksi esittää mitään lausuntoa, koska hallituksen esityksen perustelut kaikessa lyhyydessään sisältävät kaiken sen, mikä vaikuttaa asian ratkaisuun. Sitäpaitsi hallituksen taholta oli ennen esityksen antamista esitetty eduskuntaryhmille kaikella toivottavalla selvyydellä ne seikat, jotka tekivät

esityksen antamisen ja hyväksymisen välttämättömiksi. Kun eduskuntaryhmien vastauksista oli saatu selville, että ryhmät yleensä käsittivät tilanteen samalla tavoin kuin hallitus, oli hyvällä syyllä odotettavissa, että tämän kieltämättä poikkeuksellisen vaikean asian eduskuntakäsittely olisi tapahtunut ilman sanottavia soraääniä ja joka tapauksessa sillä arvokkuudella ja itsekurilla, jota eduskunnalta nykyisenä ajankohtana voidaan vaatia. Lähetekeskustelu, sen jälkeen tehty tunnettu lakialoite ja valiokuntakäsittely, valiokunnan mietintöön liitettyine seitsemine vastalauseineen, osoittaa kuitenkin, että eräät eduskunnan jäsenet tuskin ovat riittävästi käsittäneet tämän kysymyksen täyttä vakavuutta ja arkaluontoisuutta.

Se poikkeuksellista laatua oleva lainsäädäntötoimenpide, jota eduskunta nyt hallituksen esityksen perusteella käsittelee, on seuraus hävitystä sodasta ja tarkoittaa sen velvoituksen täyttämistä, johon Suomi on välirauhansopimuksen 13 artiklassa sitoutunut sotarikoksista syytettävien henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi. Hallituksen esityksen perusteluista käy ilmi, että hallitus katsoo 13 artiklan tarkoittamiin sotarikoksiin kuuluneen myös rikokset rauhaa vastaan, se on sodan aloittamisen ja jatkamisen.

Kun tarkastelee perustuslakivaliokunnan mietintöä, niin voi havaita, että valiokunta ei suinkaan varauksetta hyväksy hallituksen kantaa, vaikkakin yhtyy siihen lopputulokseen 13 artiklan soveltamisesta sotaan syyllisiin, johon hallituskin on tullut. Valiokunnan puolittain vastahakoinen kanta perustunee arvattavasti suurimmalta osalta korkeimman oikeuden lausuntoon, jonka perustuslakivaliokunta lakiehdotuksen johdosta on hankkinut. Korkein oikeus on näet lausunnossaan esittänyt sen kannan, että välirauhansopimuksen 13 artiklassa ei tarkoiteta rikoksia rauhaa vastaan, vaan yksinomaan sotarikoksia sanan ahtaassa merkityksessä. Mitä sotarikoksilla tarkoitetaan — näin korkein oikeus lausuu — voidaan katsoa sitovasti selvitetyksi neljän suurvallan elokuun 8 päivänä 1945 Lontoossa tehdyllä kansainvälisellä sopimuksella, jonka mukaan sotarikoksina on korkeimman oikeuden käsityksen mukaan pidettävä vain sodan lakeja tai tapoja koskevia loukkauksia. Tämän nojalla korkein oikeus esittää käsityksenään, että kun hallituksen esityksen perusteluissa lausutaan, että sanotun kansainvälisen sopimuksen mukaan sotarikokseksi olisi luettava myös niin sanottu sotasyyllisyys eli rikos rauhaa vastaan, on korkeimman oikeuden todettava, että sanotun kansainvälisen sopimuksen sanamuoto ei anna tukea tällaiselle käsitykselle. Tämä korkeimman oikeuden esittämä johtopäätös perustuu siihen, että Ison-Britannian, Yhdysvaltain, Neuvostoliiton ja Ranskan edustajain elokuun 8 päivänä 1945 Lontoossa tekemään sopimukseen kansainvälisen sotatuomioistuimen perustamisesta liittyvän sanotun tuomioistuimen peruskirjan 6 kohdassa on lueteltu kolmena sotatuomioistuimen tuomiovaltaan kuuluvana rikosryhmänä a) rikokset rauhaa vastaan, b) sotarikokset ja c) rikokset inhimillisyyttä vastaan. Kun välirauhansopimuksen englanninkielisessä tekstissä 13 artiklan kohdalla käytetään sotarikoksia vastaavana terminä samaa muotoa „War crimes'' kuin peruskirjan 6 b) kohdassa, tekee korkein oikeus sen johtopäätöksen, että 13 artikla ei tarkoita muuta kuin sotarikoksia sanan ahtaassa mielessä, se on, rikoksia sodan lakeja ja tapoja vastaan.

Tätä johtopäätöstä vastaan, jonka korkein oikeus esittää erittäin jyrkässä muodossa, voidaan kuitenkin esittää hyvin perusteltu vastaväite. Ensiksikin on sanottava, että on hyvin kyseenalaista, oliko lainkaan tarpeen, että korkein oikeus siltä hallituksen esityksen johdosta pyydetyssä lausunnossa kävi esittämään mielipidettään Lontoossa neljän suurvallan edustajain välillä tehdyn sopimuksen tulkinnasta, sillä tuo sopimus, niin on pelättävissä, ei ole korkeimman oikeuden tulkittavissa. Ja joka tapauksessa korkein oikeus olisi ollut velvollinen ottamaan huomioon, ei vain sopimukseen liittyvän peruskirjan 6 kohdan, vaan koko peruskirjan ja ennenkaikkea sen pohjana olevan kansainvälisen sopimuksen. Sekä sopimuksessa että peruskirjassa esiintyy sama termi „sotarikos'' (war crime) ja sen johdannainen „sotarikollinen'' (war criminal) sellaisessa laajassa merkityksessä, joka käsittää koko peruskirjan 6 kohdassa mainitut rikokset.

Prof. Kaira asiantuntijalausunnossaan onkin pätevällä tavalla saattanut asian tässä suhteessa oikealle tolalle ja osoittanut, että korkeimman oikeuden kanta ei ole

oikea, todetessaan, että sanontaa „sotarikos" (War crime) on sopimuksessa ja peruskirjassa käytetty sekä suppeassa merkityksessä (6. b kohta), että laajassa merkityksessä, jolloin sitä on pidettävä yläkäsitteenä, johon kuuluu kaikki 6 kohdassa mainitut rikokset. Täytyy valittaa, että maan korkein tuomioistuin tässä ulkopoliittisesti mitä vakavinta laatua olevassa asiassa on joutunut esittämään käsityksen, joka ei ole asiallisesti oikea ja joka lisäksi on antanut yllykettä toimenpiteille, joilla ei ole ollut maamme asemaa vakiinnuttava vaikutus.

Se mielipide, että 13 artikla rajoittuu 8 päivänä elokuuta 1945 tehdyn sopimuksen nojalla tulkittuna ainoastaan rikoksiin sodan lakeja ja tapoja vastaan, ei voi olla oikea senkään vuoksi, että silloin olisi pakko 13 artiklan ulkopuolelle jättää myös rikokset inhimillisyyttä vastaan, joista puhutaan peruskirjan 6 c- kohdassa. Edellämainitun peruskirjan 6-kohdassa näet luetellaan, kuten jo esitin, eri ryhminä rikokset rauhaa vastaan, sotarikokset, s. o rikokset sodan lakeja ja tapoja vastaan, ja rikokset inhimillisyyttä vastaan, joihin viimemainittuihin kuuluvat m. m. siviiliväestöön kohdistetut murhat, tuhoamiset, orjuuttamiset, pakkosiirtämiset ja muut epäinhimilliset teot. Jos todella asetutaan sille kannalle, että 13 artikla ei tarkoita muita kuin 6 b kohdassa mainittuja tekoja, siis rikoksia sodan lakeja ja tapoja vastaan, niin sen ulkopuolelle jäisivät myös rikokset inhimillisyyttä vastaan, ja sellaista ei kukaan voine täydellä vakavuudella väittää.

Korkein oikeus esittää lausunnossaan sen käsityksen, että hallituksen esittämä laki ei ole sopusoinnussa perustuslakiemme kanssa, koska se sisältää rangaistuksen teoista, jotka eivät olleet rangaistavia silloin kun ne tehtiin, siis laki on vaikutukseltaan taannehtiva. Korkeimman oikeuden käsitys, että rikoslakia ei saisi säätää taannehtivasti on täysin oikea, siihen voidaan varauksetta yhtyä. Mutta on pidettävä mielessä, että kysymys taannehtivasti vaikuttavan lain soveltuvaisuudesta oikeusjärjestykseemme ei ole ratkaistavana nyt esillä olevaa asiaa käsiteltäessä. Siinä on kanta otettu aikaisemmin, nimittäin silloin, kun välirauhansopimus ja sen 13 artikla hyväksyttiin perustuslain säätämisestä määrätyssä järjestyksessä. Että kysymys 13 artiklan kohdalta oli taannehtivasti vaikuttavasta rikoslainsäädännöstä, se oli selvillä m. m. sen neuvottelun perusteella, mikä 18 päivänä syyskuuta 1944 suoritettiin Suomen ja Neuvostoliiton rauhanvaltuuskuntien välillä Moskovassa. Sitä paitsi on huomattava, että Lontoossa 8 päivänä elokuuta 1945 tehdyn sopimuksen mukaan sotatuomioistuimen tuomiovalta on vaikutukseltaan taannehtiva. Peruskirjan 7 kohdassa nimenomaan sanotaan, että syytetyn virallisen aseman, olipa hän valtionpäämies tai vastuunalainen virkamies hallituksen ministeriöissä, ei voida katsoa vapauttavan häntä vastuusta tai lieventävän rangaistusta. Sama periaate tulee esille myös 6 c-kohdassa, jossa esitetään käsitys siitä, että rikokset inhimillisyyttä vastaan on tuomittava riippumatta siitä, onko teko suoritettu tapahtumapaikkamaan lakien vastaisesti vai ei. Olisi odottanut, että korkein oikeus, joka on perustanut käsityksensä 13 artiklan sotarikoskäsitteen laajuudesta erääseen edellä esittämäni kansainvälisen sotatuomioistuimen peruskirjan säännökseen, ja siitä omaksumaansa tulkintaan, olisi takautumista koskevassa osassa kiinnittänyt huomiota peruskirjan sisältöön myös tältä osalta. Tämä olisi ollut syytä ottaa varteen sitäkin suuremmalla aiheella, kun tuomari Robert H. Jacksonin raportti, joka on perustana edellämainitulle sopimukselle, puhuu riittävällä selvyydellä takautuvasti vaikuttavan lainsäädännön välttämättömyydestä sodan oikeudellisissa loppuselvittelyissä. Raportissa lausutaan nimittäin: „Vanhentuneita opinkappaleita, kuten valtionpäämiehen immuniteettia oikeudellisesta vastuunalaisuudesta ei voida hyväksyä puolustuksena. On pelkkää epäilystä selvempiä merkkejä siitä, että tämä ajatus on jäännös opista kuninkaiden taivaallisista oikeuksista Se on joka tapauksessa soveltumaton siihen asenteeseen, jonka amerikkalaiset ottavat omiin virkamiehiinsä, joita useasti haastetaan oikeuteen kansalaisten nimissä, jotka katsovat oikeuksiensa tulleen loukatuiksi. Me emme hyväksy sitä, että laillinen vastuu on pienin siellä, missä valta on suurin."

Olen edellä pyrkinyt osoittamaan, että hallituksen esitys on välirauhansopimuksen 13 artiklassa maallemme säädetyn laillisen velvoituksen mukainen myöskin kansainvälisesti voimassa olevien sopimusten ja niissä

hyväksyttyjen periaatteiden perusteella. Oikeusministerinä osaan antaa arvoa niille oikeudellisille huomautuksille, joita esitettyä lakia vastaan on tehty ja voidaan tehdä. Mutta kun nyt on kysymyksessä laillisesti voimassa olevan välirauhansopimuksen erään kohdan toteuttaminen laisäädäntöteitse, ei tässä yhteydessä enää ole mahdollista antaa ratkaisevaa merkitystä näille periaatteellisesti kieltämättä itsessään päteville näkökohdille.

On hyvin ymmärrettävää, että esillä olevan asian käsittelyssä mielipiteet ovat törmänneet lujasti vastakkain. Kun kuitenkin otetaan huomioon, miten vakavaa aikaa me elämme ja miten arkaluontoinen asia meillä nyt on hoidettavana, ei henkilökohtaisille tunteille ole annettava ratkaisevaa merkitystä, vaan asiaa ratkaistaessa on esitettävä yksin maan etua sen aseman valossa, missä valtakuntamme on, ei tilapäisesti vaan pysyväisesti. Kaikkein huonoin palvelus tehdään sillä, jos tämä asia, jonka yli ei päästä, ratkaistaan keskinäisen riidan ja henkilökohtaisen syyttelyn merkeissä. Se olisi arvoton tapa kantaa sitä taakkaa, minkä tappiomme sodassa on meidän kannettavaksemme antanut.

Kun asia nyt menee suureen valiokuntaan, on tarpeen lausua, että hallitus pitää lakiesityksen hyväksymistä välttämättömänä ja että sillä ei ole huomauttamista sitä muotoa vastaan, jonka laki perustusvaliokunnassa on saanut.

Ed. von B o r n: Herr talman! Det är med känslor av mycken olust som man i grundlagsutskottet tagit del i denna frågas behandling. Vi äro vana där att utreda och taga ställning till rättsfrågor. Här har man emellertid ställts inför ett rent politiskt eller snarare utrikespolitiskt avgörande, inför en politisk ändamålsenlighets- eller rättare nödvändighetsfråga. Hela propositionen innebär i stort sett ett diktat, icke ett förslag, som kunnat göras till föremål för fri saklig och rättslig prövning. Man står här inför ett antingen eller: antingen godtages förslaget eller blir det något ännu värre. Vem är färdig att taga konsekvensen härav och svara för följderna? De rättsliga synpunkterna, som dock i en fråga som denna, vilken i så eminent grad gäller medborgarnas frihet och välfärd, böra vara utslaggivande, här vid avgörandet blivit skjutna helt åt sidan. Det kan ej hjälpas, att det ligger något förnedrande i allt detta.

Man kräver nu bestraffning av våra s. k. krigsansvariga, i likhet med vad som skall ske i andra länder. Förhållandena hos oss kunna dock icke jämföras med förhållandena under kriget i dessa andra länder. Här har ej funnits de motsättningar, som på många andra håll, här ha ej funnits olika maktgrupper, som stått i harnesk mot varandra och som kämpat om den politiska ledningen. Här ha ej heller funnits förrädare eller fosterlandsfiender bland de ledande i samhället. Här har allt skötts av de lagliga myndigheterna i all huvudsak i samförstånd och endräkt och under medverkan från de behöriga statsorganens sida. Att tillämpa liknande förfaranden som i andra länder är på intet sätt motiverat, för såvitt icke fråga är om verkliga krigsförbrytare, d. v. s. sådana, som förbrutit sig mot krigets internationellt erkända seder och lagar.

Jag kan ej heller för min del finna, att någon punkt i de allierades beslut och överenskommelser egentligen skulle vara direkt tillämplig på våra såsom krigsansvariga utpekade ledare. Nämda beslut och överenskommelser ha dock i huvudsak avseende på Tyskland och nazismen och dess ledande män eller i allmänhet på de s. k. stora eller främsta krigsskyldiga, som genom kriget dragit så mycket ont och elände över världen och som tillåtit så mycket ske, som strider mot krigets lagar och mot rent mänskliga rättsprinciper och rättsintressen. Krigsskyldiga i denne bemärkelse torde knappast finnas i vårt land.

De allierade ha ju överenskommit, att dessa stora krigsförbrytare och krigsansvariga skola ställas till svars och dömas inför en internationell, på särskild sätt utsedd rättsinstans. Det hade då legat nära till hands, att de, som hos oss trots allt anses hänförliga till de krigsansvarigas kategori, även skulle vederfaras samma öde. I varje fall borde de, synes det mig, beredas tillfälle att vädja till denna internationella domstol, om de så önska. Det kan med skäl antagas, att åtminstone några av dem skulle föredraga denna utväg framom den nu föreslagna alla hävdvunna rättsprinciper åsidosättande rättegången här i eget land. Gärna hade det enligt min tanke

under sådana förhållanden kunnat ordnas så, att de, som skola ställas till ansvar, skulle få välja, om de hellre ville underkasta sig ett dylikt internationellt rättsförfarande, något som ju icke stode i vår makt att avvärja. Föredroge de däremot att dömas enligt den nu planerade lagen, som väl snarast går ut på att göra det hela lättare för dem, så hade de emellertid på sätt och vis självmant underkastat sig dess motjudande bestämningar, och den rättskränkning, som enligt vår uppfattning inneligger i denna lagstifning, bleve därigenom betydligt mindre kännbar såväl för dem som för oss. Det har dock framgått, att ett sådant tillvägagångssätt icke kan tillåtas. Man kräver helt kategoriskt, att saken skall ordnas i stort sett såsom det föreliggande lagförslaget förutsätter. Någon annan möjlighet gives icke, säger man, därest vi vilja undvika allvarliga komplikationer för vårt land. Det är antagligt, att det förhåller sig så. Och det är kanske just den omständigheten, som, huru bitter och förödmjukande det än kan kännas, slutligen väger tyngst vid denna frågas avgörande.

Det gäller alltså att i detta fall kasta över bord rättsgrundsatserna och döva rättsmedvetandet. Det gäller att offra några få för att rädda oss själva, rädda land och folk. Att vi därvid handla orätt emot dessa några, står utom allt tvivel. Om vi handla rätt mot vårt folk är däremot icke lika säkert. Och huruvida det åter slutligen är politiskt riktigt och klokt, ville jag gärna lämna osagt.

Jag skall icke vidare gå in på frågan i detta sammanhang. Jag vill till sist blott, herr talman, innesluta min reservation i stora utskottets benägna beaktande.

Ed. Kivisalo: Herra puhemies! Minä en osallistunut tämän asian lähetekeskusteluun, mutta koetin sitä tarkemmin kuunnella, mitä muilla arvoisilla edustajilla oli valiokunnalle toivottavaa voidakseni niitä sitten valiokunnassa huomioida ja harkita.

Eräät arvoisista edustajista esittivät puheena olevassa keskustelussa senkin toivomuksen, että tämä laki olisi hylättävä. Kun minä en ole voinut valiokunnassa tätä toivomusta noudattaa, niin katson velvollisuudekseni selittää, miksi olen valiokunnan enemmistön mukana päätynyt tämän lain hyväksymiseen.

Tämän lain hylkääminen olisi kyllä minulle ollut helppoa. Niissä muutamissa vaalipuheissa, mitä minä eduskuntakiireiden vuoksi ehdin ennen vaaleja pitää, ilmoitin minä jokaisessa, että jos tulen valituksi, niin tulen yleensä poikkeuslainsäädäntöä vastustamaan ja tässäkin asiassa asettumaan sille kannalle, että sotasyylliset on tuomittava voimassa olevien lakien mukaan. Saman käsityksen julkaisin myös sanomalehtikirjoituksessa. Minulla on siis käsitykseni mukaan valitsijain valtakirja tämän lain hylkäämiseenkin. Mutta kun sitä en käytä, niin ovat siihen seuraavat syyt.

Ensinnäkin asiaa enempi harkittuani olen tullut siihen tulokseen, että tässä asiassa ei voida täysin luottaa meidän tuomioistuimiemme puolueettomuuteen. Mäntsälän kapinalliset tuomittiin aikanaan melkoista lievemmin kuin esim. Nivalan kapinalliset, vaikka viimeksimainittujen rikollisuus varmaan oli paljon vähäisempää ja vähemmän vaarallista. Toisena esimerkkinä pyydän mainita, että meillä tiesi aikanaan jokainen pieni lapsikin, että ikl. oli rikollisena lakkautetun Lapuan-liikkeen jatko, mutta sitä ei tiennyt eräs Helsingin raastuvanoikeuden osasto. Minulla on tosin vuodelta 1918 lähtien ollut erikoinen kammo kaikkea poikkeuslainsäädäntöä kohtaan. Silloisten valtiorikosoikeuksien tuomiot eivät tuottaneet tälle maalle kunniata, vaan häpeätä ja niitä on tarvinnut monella tavoin sitten myöhemmin korjailla ja peruutella.

Esillä olevan lain puolesta on kuitenkin sanottava, että niin arveluttava kuin sekin on, on se toki paljon inhimillisempi kuin laki valtiorikosoikeuksista. Minä toivon, että sotasyylisyysoikeuksien tuomiotkin tulevat olemaan vastaavasti inhimillisempiä ja oikeudenmukaisempia kuin olivat aikanaan valtiorikosoikeuksien tuomiot. Kun tämän lain hyväksyminen, mikäli on annettu tietää, on ulkopoliittisista syistä tärkeä, ja kun kauniilla alulla olevaa kehitystä täysin luottamuksellisiin suhteisiin pääsemiseksi suuren itäisen naapurimme kanssa olisi jatkettava ja joudutettava, niin katson, että tämän lain hylkääminen olisi omansa tätä hyvää kehitystä hidastutta-

maan. Senkin vuoksi pidän lain hyväksymisen tarpeellisena.

Lähetekeskustelussa ed. Sarlin lausui m. m., että hän ei usko, että suuri ja mahtava Neuvostoliitto tahtoisi ahdistella pientä Suomea tässä asiassa. Niin minäkin mielelläni tahdon uskoa, mutta kun välirauhansopimusta nyt näin tulkitaan ja eduskunta on tämän sopimuksen hyväksynyt, niin eduskunnankin on ymmärtääkseni pysyttävä sanassaan. Toiseksi on huomattava, että pieni Suomi on sallinut maassaan aikaisemmin pitkän ajan ja monin tavoin tehtävän Neuvostoliittoa kohtaan ärsyttäviä neulanpistoja. Kaikki muistamme hyvin sen ajan, jolloin täällä eräät piirit leuhkivat Suur-Suomesta ja miekalla rajojen piirtämisestä y. m. milloin minnekin. Muistamme myös, kuinka täällä sisäpolitiikassa olivat tämän leuhkimisen vuoksi asiat menemässä siinä määrin sekaisin, ettei ulkomaillakaan enää tiedetty, oliko Suomen hallitus Helsingissä, vai oliko se Lapualla, emmekä me itsekään sitä ajoittain oikein tienneet. Silloin ja monesti myöhemminkin on täällä ollut ärsyttävää esiintymistä suurta itäistä naapuriamme kohtaan ja sen vuoksi siellä on oikeutettuja epäilyjä ystävyytemme vilpittömyydestä. Tehtävämme on koettaa rehellisen miehen tavoin haihduttaa näitä epäilyjä. Se voidaan ymmärtääkseni osaltaan tehdä tämän lain hyväksymiselläkin.

Tätä lakia vastaan voidaan tehdä tähän asti hyväksyttyjen oikeusperiaatteiden kannalta huomautuksia, kuten tehdäänkin mietintöön liitetyissä korkeimman oikeuden y. m. lausunnoissa, mutta näitä vastaan on ymmärtääkseni, mikäli maallikkona voin käsittää asiaa, sanottava että me emme elä nyt säännöllisissä oloissa, vaan poikkeuksellisissa ja toivottavasti pian ohimenevässä ylimenokaudessa, jossa säännöllisiä oloja varten hyväksytyt oikeusperiaatteet eivät anna jokaiseen tapaukseen riittävää ohjetta. Näistä oikeusperiaatteista on tietysti koetettava pitää kiinni niin paljon kuin mahdollista, mutta ei enempää.

Elämme nykyään sellaisessa tilanteessa, ettei edessämme ole vaali mieluisan ja epämieluisan asian välillä, vaan vaali kahden epämieluisan asian välillä. Monasti aikaisemminkin, varsinkin sodan aikana, olemme joutuneet sellaiseen tilanteeseen. Sellaisessa tilanteessa on aina koetettu valita sellainen epämieluinen ratkaisu, joka on näyttänyt vähemmän pahalta ja epämieluisalta ja sillä tavalla olisi tehtävä tälläkin kertaa. Perustuslakivaliokunta on katsonut tämän lain hyväksymisen nykyisessä tilanteessa pienemmäksi pahaksi kuin sen hylkäämisen. Suosittelenkin pieneltä osaltani, että suuri valiokunta tekisi samoin.

Samalla kuitenkin toivon, että lain eräitä kohtia voitaisiin muuttaa mietintöön liitetyn VI vastalauseen mukaan. Meillä oli valiokunnassa tilaisuus tutustua Hornborgin komitean mietintöön ja siihen liitettyyn E. Pekkalan ja tohtori Ruudun eriävään mielipiteeseen. Näiden perusteella useat meistä päätyivät siihen käsitykseen, mikä mainitussa vastalauseessamme ilmenee. Kun muutosehdotuksiimme on vastalauseessa laajat perustelut, niin minä en kuluta eduskunnan aikaa niiden toistamiseen, vaan suosittelen niiden varteen ottamista suurelle valiokunnalle ja toivon, että niin eduskunta kuin suurivaliokuntakin käsittelisi tätä asiaa sillä arvokkuudella ja asiallisuudella kuin perustuslakivaliokuntakin, jossa kyllä ilmeni, niinkuin sen monista vastalauseistakin näkyy, eriäviä mielipiteitä, mutta jossa kukaan ei eksynyt kertaakaan ylisanoihin eikä toisin ajattelevien loukkaamiseen. Valitettavasti tätä arvokkuutta ja asiallisuutta ei ole noudatettu eräissä viime aikoina esitetyissä puheissa ja haastatteluissa, mutta tällä tavoin ei parasta mahdollista ratkaisua tälle asialle ole helpotettu, vaan ehkä vaikeutettu. Kaikki poliittinen toiminta ainakin demokraattisessa valtiossa on yhteyden ylläpitämistä eri mieltä olevien kesken ja parasta, mitä siinä voidaan tehdä, on toisin ajatteleviin suhtautuminen suvaitsevasti. Näin meillä ei ole tehty sodan aikana, vaan on vallinnut raaka pakkovalta, mutta siinäpä juuri onkin suurin syy niihin moniin vaikeuksiin, joiden puristuksessa me nyt olemme. Sodan aikaista menettelyä tekoyksimielisyyden saavuttamiseksi ei olisi jatkettava, mutta erimielisyyksien aiheuttamia haittoja olisi vähennettävä noudattamalla ikivanhaa ohjetta „tunne oma tilasi ja anna arvo toisellekin''. Jokaisella mielipiteellä, jolla on kansan keskuudessa pysyvää kannatusta, sillä on myös oikeutusta ja niidenkin, joiden mielestä joku mielipide on väärä, on syytä muistaa, että kaikki ihmiset ovat erehtyväisiä eikä absoluuttisen viisauden avaimia ole kenelläkään. Kun eduskunnassa

toivoakseni tulee olemaan määräenemmistö tämän lain hyväksymiseksi, niin silloinhan on olemassa tälle asialle tällä kertaa parhaat mahdolliset edellytykset. Senvuoksi minä mitä hartaimmin toivon, ettei erimielisyyksiä paisutettaisi näissä keskusteluissa, vaan niidenkin jotka jäävät vähemmistöön, tulisi lojaalisesti mukautua enemmistön päätöksiin.

Ed. Alestalo: Herra puhemies! — Kun tämä historiallinen laaja asiakirja on monessa suhteessa poikkeuksellinen aikaisemmista mietinnöistä, on minulla perustuslakivaliokunnan jäsenenä velvollisuus lausua muutama sana. Tämä asiakirja on siitä erikoinen, että siinä on vastalauseita kaikilta muilta ryhmiltä, paitsi maalaisliiton ryhmän edustajat perustuslakivaliokunnassa ovat jääneet tämän mietinnön taakse ilman vastalausetta, ei siksi, ettei tämä asia olisi maalaisliiton edustajille ollut varsin vakava kysymys, vaan siksi, että maalaisliitto on kysymystä pitänyt niin vakavana, että se ei ole vähimmässäkään määrässä tahtonut harjoittaa tässä yhteydessä politiikkaa ja taktikoida.

Niin poikkeuksellinen ja vastenmielinen kuin tällainen lainsäädäntö onkin, niin vakavia kuin sitä vastaan esitetyt huomautukset ovatkin, me maalaisliittolaiset olemme perustuslakivaliokunnassa kuitenkin lopultakin asettuneet yksimielisesti sen kannan taakse, joka on tullut perustuslakivaliokunnassa hyväksytyksi. Tähän tulokseen olemme tulleet sen perusteella, että hallitus, joka tuntee paraiten valtakunnan tilanteen ja sen nykyisen velvoittavan aseman, on pitänyt tällaista lainsäädäntöä aivan välttämättömänä, jotta suhteemme suureen itäiseen naapuriimme saadaan tyydyttävästi tässäkin suhteessa järjestetyksi, jotta välirauhan sopimuksen 13 artiklan määräys tässäkin kohden tulee meidän puoleltamme täytetyksi, ja kun nykyisin siitä ei olla eri mieltä, etteikö välirauhansopimus tässäkin kohden ole myös meidän puoleltamme täytettävä. Valiokunnassa ei yksikään ainoa edustaja asettunut sille kannalle, etteikö välirauhansopimuksen 13 artikla olisi tässäkin suhteessa meidän puoleltamme täytettävä. Ja se seikka on vaikuttanut myöskin maalaisliiton kantaan, että silloin kuin 13 artikla välirauhansopimuksen yhteydessä tuli hyväksytyksi, silloin se jo velvoitti meidät myöskin toimimaan siihen suuntaan, että kansainvälisiä lakeja tässäkin suhteessa myös tullaan noudattamaan.

Ed. Lappi-Seppälä: Herra puhemies! — Lähetekeskustelussa viitattiin laillisuustaisteluihin, joita Suomessa on ennenkin käyty ja aivan oikein rinnastettiin tämän kysymyksen käsittely näihin taisteluihin. Minä haluan tehdä samoin. Ikävä vain, että tämä taistelu, jota täällä nyt yritetään käydä, on niin velttoa ja vailla uskallusta, että suorastaan hävettää. Ei tässä nyt ensi sijassa ole kysymys joidenkin kansalaisten kohtalosta, vaan ennenkaikkea siitä, tunnustaako Suomen eduskunta edustamansa Suomen kansan syylliseksi sellaiseen tekoon, johon se on syytön. Tällainen pelon vavistuksessa tehty tunnustus, joka on täydellisesti ristiriidassa kansan enemmistön oikeustajun kanssa, saattaa merkitä paljon suuressa rauhan konferenssissa, mutta aivan toiseen suuntaan kuin mitä on haluttu selittää. Välirauhansopimusta on meidän noudatettava. Sen 13 artikla, johon vedotaan tämän kysymyksen yhteydessä, sanoo että, Suomen on avustettava Liittoutuneita sotarikollisten pidättämisessä ja tuomitsemisessa. Näin on meidän tehtäväkin, koska olemme sen luvanneet, mutta älkäämme itse ryhtykö langettamaan vääriä tuomioita. Vaikka tässä kysymyksessä syyllisiksi nimetyt ovatkin päähuomion kohteena, haluaisin väittää, että heidän kohtalonsa on sittenkin toisarvoinen kysymys. Ei tule sen vuoksi tehdä tässä kysymyksessä ratkaisua sen mukaan, mikä vaihtoehto syytetyille olisi edullisempi ja helpompi. On aivan samantekevää, joutuvatko he tuomittaviksi kotimaassa vai ulkomailla, onko heidän tuomionsa keveämpi tai raskaampi. Pääasia on, että Suomi säilyy oikeusvaltiona. On tärkeätä, ettei maatamme johdeta laittomuuden tielle, jotta meille jäisi jälelle ainoa omaisuutemme ja turvamme oikeus. Pieni ja voimaton maa, joka urhoollisesti taistellen on hävinnyt sodan, johon se ei ollut itse syypää, ei voi näyttää voimaansa. Ainoa tuki ja turva, mikä meillä nyt on, on perustuslakimme. Siitä meidän on pidettävä kiinni.

Esitän, herra puhemies, suurelle valiokunnalle toivomuksen, että se hylkäisi esillä olevan lakiesityksen.

Ed. Kilpeläinen: Herra puhemies! Täällä on puhuttu niin tämän asian lähetekeskustelun yhteydessä kuin nytkin aika paljon sotasyyllisyydestä. Minun nähdäkseni koko tämä kysymyksen asettelu on väärä, sillä enää eduskunnassa ei ole esillä sotasyyllisyyskysymys, vaan nähdäkseni yksinomaan oikeuskysymys. Mitä nimittäin sotasyyllisyysasiaan tulee, niin sen suhteen eduskunta on jo ainakin kahteen kertaan tätä ennen tehnyt aivan yksimielisen päätöksen. Ensiksi silloin, kun se hyväksyi herra pääministerin esittämän nykyisen hallituksen ohjelmapuheen ja toisen kerran silloin, kun se hyväksyi yksinkertaisen päiväjärjestykseen siirtymisen heinäkuun alussa tapahtuneen keskustelun jälkeen, keskustelun, joka käytiin hallituksen itse itselleen huolellisesti valmistelevasta välikysymyksestä. Molemmilla kerroilla hallitus ilmoitti ratkaisevansa tämän asian voimassaolevien lakien ja vallitsevan oikeusjärjestyksen pohjalla. Mutta vaikka se sai eduskunnalta siihen pyytämänsä valtuudet, niin ei koko sotasyyllisyyskysymyksessä ole, kumma kyllä, pantu kortta ristiin. Paitsi että ei ole tehty aloitetta syytteen nostamisesta enempää oikeuskanslerin kuin eduskunnan oikeusasiamiehenkään taholta, niin ei sitä ole tehty myöskään perustuslakitahi missään muussakaan valiokunnassa, ei edes ulkoasiainvaliokunnassa, vaikka tässä on selvästi juuri maamme suhteita ulkovaltoihin koskeva kysymys. Ja mikä ihmeellisintä, kaiken tämän asian yhteydessä esitetyn suullisen ja kirjallisen propagandan jälkeen ei eduskunnassa ole kuitenkaan löytynyt edes viittä sellaista edustajaa, jotka olisivat laatineet siitä kirjelmän ja jättäneet sen eduskunnan puhemiehelle. Siihenhän olisi ollut tilaisuus sen lain mukaan, joka koskee eduskunnan oikeutta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin virkatointen lainmukaisuutta. Mitään sellaista ei kuitenkaan ole tapahtunut, vaikka eduskunta puolestaan oli siunannut asian jo etukäteen. Kun meidän valtiosääntömme tarjoaa käytettäväksemme noin moninivelisen koneiston aloitteentekoa varten syytteen nostamiseksi, niin täytyy vielä kerran kysyä, miksi sitä ei ole koetettukaan edes käyttää

Elleivät sitä tietä mahdollisesti tulevat tuomiot olisi tyydyttäneet Yhdistyneitä Kansakuntia, olisi sotasyylliset sen jälkeen voitu luovuttaa kansainvälisen tuomioistuimen oikeudenkäyntiä varten. Sitäpaitsi ei ole lainkaan sanottu, että hallituksen nykyisenkään esityksen pohjalla suoritettava oikeudenkäynti mahdollisine tuomioineen hyväksyttäisiin Yhdistyneitten Kansakuntien taholla. Kenties meidän on vielä tämänkin jälkeen luovutettava sotasyylliset kansainväliselle tuomioistuimelle. Miksei tälle tielle voitu siis lähteä alunpitäen. Etenkin — tietysti tämä asianpuoli ei paljoa vaikuta siihen, mutta kuitenkin — etenkin kun ainakin eräät sotasyyllisinä nimeltä mainitut henkilöt ovat ilmoittaneet olevansa valmiit menemään tutkittaviksi ja tuomittaviksi mihin sellaiseen paikkaan tahansa, jonka Yhdistyneet Kansakunnat hyväksi katsovat. Mutta jostakin ihmeellisestä syystä hallitus ei ole tätä hyväksynyt.

Sen sijaan on kylläkin järjestetty torikokouksia täysin lapualaiseen malliin. Esikuvat 15 vuoden takaa ovat siinä määrin selvät, että noiden kokousten päätöslauselmiin on lainattu pitkiä otteita melkeinpä sanasta sanaan Lapuan katuparlamenttien pöytäkirjoista sillä erotuksella vain, että nimike marxilainen on tällä kertaa muutettu fascistiksi.

Kun sitten eräänä päivänä hallitus saa valmiiksi nyt esillä olevan esityksensä, joka ei merkitse vain suomalaisten ja pohjoismaisten oikeuskäsityksen päälaelleen asettamista, vaan sisältää palaamisen niihin taantumuksellisiin periaatteisiin ja laitoksiin, joita vastaan Länsi-Euroopassa aloitettiin taistelu jo pari, kolmesataa vuotta sitten ja jotka useimmissa sivistysmaissa jo ainakin toista sataa vuotta sitten oli haudattu itsevaltiaiden hallitsijoiden tyranniuden mukana.

Sisältäähän tämä esillä oleva lakiesitys kolme mitä raskainta yleisten oikeusperiaatteiden loukkausta. Käsittelen näitä melko lyhyesti, koska täällä on samoista asioista jo aikaisemminkin puhuttu. Ensinnäkin esitys sisältää taannehtivan lainsäädännön. Yleensä oikeusvaltiossa on pidetty selviönä, että jokaisella täytyy olla mahdollisuus tietää, onko hän tehnyt rikoksen vai ei. Hallituksen esitys merkitsee tuosta periaatteesta poikkeamista. Jos sille tielle mennään, niin esim. parin viikon kuluttua säätää laki, jossa tuomitaan kuritushuoneran-

gaistukseen ne, jotka nyt ovat täällä tätä istuntoa lehtereiltä seuraamassa, arvaamatta tänne tullessaan osallistuvansa mihinkään.

Toiseksi sisältyy hallituksen lakiesitykseen erikoistuomioistuimen perustaminen. Siis laitoksen, joita entisaikojen itsevaltiaat käyttivät mielivaltaisesti poliittisten vastustajiensa raivaamiseksi tieltään. Kyseessä on tuomioistuin, jolle vertauskohtana voidaan mainita Englannin kuninkaiden vanhat tähtikamarit. Ne kuitenkin lakkautettiin parlamentin päätöksellä jo v. 1641, eli siis jo yli 300 vuotta sitten Eikä tosiaan luulisi sen viimeisen käyttäjän, kuningas Kaarle I:n, kohtalon ketään houkuttelevan. Mutta nyt esillä olevan esityksen tekijäin joukossahan onkin siksi taitavia politikkoja, että jos konjuktuurit joskus muuttuisivat, niin me tavalliset kansalaiset huomaisimme sen kai ensiksi juuri heistä.

Kuten täällä lähetekeskustelun yhteydessä mainittiin, niin Ruotsi-Suomessakin kiellettiin erikoistuomioistuinten käyttäminen jo vuonna 1772. Tosin porvarit perustivat vuonna 1918 omat valtiorikosoikeutensa, jotka tuomitsivat kuolemaan tai vankeuteen kymmeniä tuhansia työläisiä. Se häpeäpilkku jäi lähtemättä Suomen historiaan. Mutta sitä ei suinkaan pestä pois järjestämällä samantapainen tuomioistuin 27 vuotta myöhemmin.

Kolmanneksi antaisi nyt esillä oleva esitys hallitukselle oikeuden syytteen nostamiseen, toisin sanoen täysin poliittinen elin, hallitus, saisi tehtäviä, jotka kuuluvat tuomiovallan piiriin. Jo 1700-luvun alkupuolella Montesquieu esitti kuuluisan vallanjako-oppinsa, jonka mukaan lainsäädäntövallan, toimeenpanovallan ja tuomiovallan täytyy ehdottomasti kuulua valtion eri elimille. Hänen L' esprit des lois- teoksensa ilmestymisen jälkeen ovat lukemattomat tiedemiehet taistelleet noiden samojen periaatteiden puolesta. Ja kuinka monet ovatkaan Ranskan suuresta vallankumouksesta lähtien antaneet henkensä eri vallankumouksissa ja sodissa juuri niiden toteuttamiseksi. Suomenkin hallitusmuodon 2 §:ssä tuo Montesquieun vallanjako-oppi on täsmällisesti esitetty sinä pohjana, jolle koko meidän valtiosääntömme rakentuu. Kaikkien noiden mainitsemieni ylimpien oikeusperiaatteiden toteuttaminen on vaatinut paljon uhreja niiltä, jotka ovat parin viime vuosisadan aikana taistelleet demokratian toteuttamiseksi aste asteelta, ja siinä taistelussa kyllä työväen luokka on tietääkseni tavattu aina etulinjoilla. Mutta nyt kaikki nuo saavutukset aiotaan heittää kerralla yli laidan. Jos se tapahtuisi avoimesti taantumuksen nimissä, kuten esim. Ranskan vallankumouksen jälkeisen restauration aikana, niin sen voisi hyvin käsittää, mutta kun tällaisen asian yhteydessä puhutaan jopa demokratiasta, niin tietää se sellaisten asiain ylösalaisin kääntämistä, että sille tuskin löytää vertauskohtaa muualta kuin Saksan natsien päiviltä. He väittivät jokaisen tekemänsä oikeudenloukkauksen yhteydessä toimivansa vain „todellisen demokratian puolesta", Weimarin tasavallan demokratia kun muka heidän mukaansa oli valhekansanvaltaa.

Todettakoon siis lyhyesti, että hallitus on puheenaolevalla esityksellään hylännyt täydellisesti kaikki oikeusperiaatteet ja astunut poliittisen tarkoituksenmukaisuuden tielle. Mutta sitäkään se ei ole halunnut kulkea johdonmukaisesti. Jos tuolle tielle kerran lähdetään, niin totta kai koko tämä sotasyyllisyyskysymys olisi tutkittava jo ajoilta ennen talvisotamme alkua, edelleen tietenkin talvisotaan johtaneet välittömät syyt, ne voimat, jotka mahdollisesti ovat koettaneet estää ensimmäisen Moskovan rauhan syntymistä j. n. e. Vasta silloin saataisiin pohja myöhemmän sotamme selvittelylle.

Myöskin on syytä todeta, että kun heinäkuun välikysymyskeskustelussa SKDL:n taholta mainittiin viiden sotasyyllisiksi lueteltujen nimet, niin heidän joukossaan ei ollut edes tämän myöhemmän sotamme aikuista ulkoministeriä, vaikka luulisi hänen myöskin ottaneen osaa ulkopolitiikan hoitoon. Sen sijaan mainittiin molempien pääministerien lisäksi valtioneuvoston jäsen, joka oli tullut hallitukseen vasta saksalaisten joukkojen kauttakulkusopimuksen, vieläpä sodan puhkeamisenkin jälkeen. No, jos kerran asia vaatii hänen tutkimistaan, niin totta kai on silloin tutkittava kaikki muutkin sotahallitusten jäsenet. Tämän lisäksi haluan myös kiinnittää huomiota siihen, että kun hallitus kesällä 1941 antoi selostuksensa sodan syttymisestä, niin eduskunta hyväksyi sen aivan yksimielisesti. Tosin kansanedustaja Wiik käytti puheenvuoron, jossa hän melko lievästi arvosteli hallituksen toimenpiteitä. Mutta hänkään, enempää kuin kukaan muukaan,

ei tehnyt edes ehdotusta perusteltuun päiväjärjestykseen siirtymisestä. Jos tutkimukset ulotetaan silloiseen eduskuntaan, niin joutuvat sen alaisiksi kaikki silloiset läsnäolleet kansanedustajat, myöskin n. s. kuutoset. Nyt sen sijaan ei ole mainittu asian yhteydessä edes ulkoasiainvaliokunnan jäsenten nimiä.

Tuntuu oudolta, että monet näistä samoista kansanedustajista, jotka silloin siunasivat hallituksen toimenpiteet, ovat nyt melkeinpä pääsyyttäjiä. Mutta onhan näiden syyttäjien joukossa sellaisiakin henkilöitä, jotka ovat itse istuneet ministereinä samoissa hallituksissa, m. m. hallituksen ulkoasiainvaliokunnassa sodan puhjetessa. Vieläpä sellaisiakin, jotka ovat niin myöhään kuin v. 1943 vieneet silloisen ministeri Tannerin Akateemisen Karjala-Seuran puheenjohtajan luo, jossa koettivat taivuttaa hänet ajamaan sosialidemokraattisessa puolueessa läpi sellaista kantaa, että Itä-Karjala on liitettävä Suomeen. (Eduskunnasta: Kuka?) Kysykää sitä ministeri Vuorelta.

Tällaista taustaa vastaan on ymmärrettävä se aloite, jonka 24 sosialidemokraattista kansanedustajaa on tehnyt. Jos kerran hallitus on päättänyt kerta kaikkiaan luopua oikeudelliselta linjalta, niin asetettakoon sitten tutkittavaksi ainakin kaikki samassa asemassa olleet henkilöt. Ellei sitä tehdä, niin hallitus rikkoo myös kaikkien muiden oikeusperiaatteiden lisäksi senkin, että kaikki kansalaiset ovat samanarvoisia lain edessä.

On mahdotonta sanoa, mikä lienee saanut hallituksen lähtemään niin voimallisesti tuon esityksensä ajamiseen. On sanottu, että se on aiheutunut kokonaan ulkopuolisista tekijöistä. Ainakaan tähän saakka hallitus ei ole suvainnut antaa eduskunnan jäsenille niin täsmällisiä tietoja, että tuo asiaintila olisi tullut läheskään kaikille edustajille selväksi. Mainittakoon lisäksi, että korkeimman oikeuden antaman lausunnon mukaan eivät enempää välirauhansopimuksemme 13 artikla kuin elokuun 8 päivänä tehty Lontoon-sopimuskaan vaadi sellaisia toimenpiteitä, kuin mitä hallituksen esitys edellyttää. Lisäksi huomioitakoon se omituinen tilanne, että hallitus ei ollut vaivautunut näin tärkeässä kysymyksessä pyytämään korkeimman oikeuden lausuntoa ennen esityksensä antamista, vaikka sellainen lienee tapa paljon vähempiarvoistenkin kysymysten yhteydessä. Lausunto saatiin vasta sitten, kun perustuslakivaliokunta sitä vaati omasta aloitteestaan.

Niin, ja tietenkin vielä paljon omituisemmaksi tulee asia sen jälkeen, kun muistamme, että edellisen hallituksen toimeksiannosta sotasyyllisyyskysymystä tutkineen Hornborgin-komitean mietintöä ei ole jaettu lainkaan eduskunnan jäsenille. Minun nähdäkseni se olisi jaettava, ennenkuin eduskunnan jäseniltä voidaan pyytää ratkaisua tällaisessa kysymyksessä (Eduskunnasta: Oikein!). Eduskunnan pitäisi tehdä päätöksensä näin ensiarvoisen tärkeässä kysymyksessä, ilman että sille on annettu mitään faktoja, todellisia faktoja. Ne harvat tosiasiat, mitä taasen on käytettävissä, kuten esim. korkeimman oikeuden lausunto, ne puolestaan ovat suorastaan murhaavia hallituksen esitykselle, on hallituksella ehkä joitakin ulkopoliittisia tavoitteita, joihin se luulee pääsevänsä tätä tietä, sitä ei ole suvaittu ilmoittaa (Eduskunnasta: Se on monta kertaa ilmoitettu.). Niin on, mutta ei niin selvästi, että se olisi saanut vakuutetuksi kaikki.

Jos sellaisia tavoitteita on, niin voidaan tietenkin kysyä, onko se varma niiden toteutumisesta, vaikkapa se heittääkin toiveajattelussaan sivuun kaikki oikeusperiaatteet. Jos asia käy päinvastoin, niin hyvä on, ja silloin tietenkin jokainen on valmis antamaan tunnustuksen hallituksen toiminnalle, mutta niistä tiedoista päätellen, mitä tähän saakka on saatu, ei tuollaiseen ole vielä pakkoa olemassa.

Tämän esityksen lähetekeskustelussa puhuttiin jo siitä painostuksesta, jonka hallitus on järjestänyt tämän asian yhteydessä. Kun nyt näyttää siltä, että hallitus saa prässättyä esityksensä läpi vastoin eduskunnan omaa tahtoa, niin on vielä nähdäkseni mainittava eduskunnan pöytäkirjaan eräitä tosiasioita siitä painostuksesta, jonka alaisena tämä eduskunta on ollut, ei vain tämän lakiesityksen yhteydessä, vaan siitä lähtien, kun se kokoontui. Tämä vain sen vuoksi, että myöhemmät sukupolvet, ihmetellessään eduskunnan kannanottoa tässä kysymyksessä, ymmärtäisivät jonkin verran nykyistä tilannetta, niin että historian tuomio niille edustajille, jotka vastoin omaa vakaumustaan ehkä äänestävät asian puolesta, ei tulisi kovin ankaraksi.

Niin, jo heti eduskunnan puhemiehen vaalin yhteydessä alkoi eri eduskuntaryhmien painostus tavalla, joka on kaukana demokratiasta. Niinpä sosialidemokraattista eduskuntaryhmää koetettiin taivuttaa siihen, että se ei lainkaan asettaisi omaa puhemiesehdokastaan, vieläpä sanottiin selvästi, että jos me sen teemme, niin siitä on seurauksena hirvittävä ulkopoliittinen katastroofi. Kyseessä oli sentään maan suurin puolue. Mutta kun ryhmä päätti äänestyksen jälkeen asettaa oman ehdokkaansa, niin ollen kuullut, että maalaisliiton ryhmässä ilmoitettiin, että me muka olimme päättäneet olla sellaista asettamatta, joten maalaisliiton olisi äänestettävä erään toisen puolueen ehdokasta.

Kun tuli nykyisen hallituksen muodostaminen, niin olen kuullut, että maalaisliiton eduskuntaryhmässä ei edes tällaisesta asiasta sallittu keskustelua. Sosialidemokraatit saivat sentään vaihtaa mielipiteitä, mutta heillekin ilmoitettiin, että sisä- ja opetusministerin paikat oli ehdottomasti varattava SKDL:lle. Sensijaan sosialidemokraateille tulevasta neljästä paikasta oli yksi puuministerin, jolla ei kai ensi talvena ole liikaa puutavaraa jaettavana, toinen kansanhuoltoministerin, jonka jakelumahdollisuudet eivät myöskään liene kadehdittavat, ja kolmas paikka oli toisen valtiovarainministerin, jolla on jaettavaa taas aivan liikaa. Ellei näihin ehtoihin mennä, ilmoitettiin, ei koko hallituksen muodostamisesta tule mitään. Arvoisat kansanedustajat näkevät, että tuo ryhmässä käyty keskustelu ei vaikuttanut näihin ehtoihin mitään. Ja sosialidemokraattiset valitsijat näkevät, millä tavoin heidän edustamaansa ryhmää arvostetaan, jotta se saataisiin taktillisesti mahdollisimman heikkoon asemaan.

Vielä selvempänä tuo painostus on esiintynyt sotasyyllisyyskysymyksen eri vaiheissa. Kun hallitus oli heinäkuun alussa valmistellut itselleen välikysymyksen, oli tarkoituksena, että siihen saataisiin allekirjoittajiksi, ellei nyt aivan kokonaan sosialidemokraattista ja maalaisliittolaista ryhmää, niin kuitenkin suurin osa niiden jäsenistä. Tässä mielessä ilmoitti eräs kansanedustaja heti meidän ryhmämme kokouksen alussa, että maalaisliitto oli muka päättänyt jo allekirjoittaa välikysymyksen aivan viimeistä miestä myöten. Ja samaan aikaan oli myöskin ilmoitettu maalaisliiton ryhmässä, että sosialidemokraatit olivat sen päättäneet allekirjoittaa yksimielisesti. Mutta, kuten muistamme, niin sosialidemokraateilta tuli vain 7 allekirjoitusta ja maalaisliitolta kokonaista 2 eli yhteensä niin paljon kuin ruotsalaisesta kansanpuolueesta. Täytyy sanoa, että ne herrat, jotka toimivat tällaisessa informoinnissa eri eduskuntaryhmien viestipataljoonan komentajina, olivat hoitaneet yhteydet sangen heikosti, vaikkapa ne olisi saatu ryhmästä toiseen parissa minuutissa.

Kun sitten puheena oleva esitys sukelsi esille nykyisessä muodossaan, tuli prässäys entistä kireämmäksi. Hallitus vaati eri ryhmiltä kannanoton jo ennenkuin se oli edes ehtinyt jättää koko aloitettaan. Maalaisliiton ryhmältä vaadittiin hyväksyminen jo viime tiistaista kolme viikkoa sitten ja sosialidemokraattiselta ryhmältä eilisestä kolme viikkoa sitten. Samassa kokouksessa muuten, jossa se vasta ensi kertaa edustajille luettiin. Asiasta oli kyllä muuten mainittu, mutta silloin se ensi kerran kuultiin. Ja kun kansanedustajat vastuuntuntoisina tahtoivat tutustua asiaan, ennenkuin tekisivät päätöksensä, päätti sosialidemokraattinen ryhmä määritellä kantansa vasta seuraavalla viikolla asian käsittelyn yhteydessä, varsinkin koska tällöin olisi ehditty kutsua koolle myös puolueneuvosto antamaan lausuntonsa näin ensiarvoisen tärkeästä asiasta. Puolisen tuntia sen jälkeen, kun tästä oli soitettu puhelimitse herra pääministerille, hän kuitenkin ilmoitti, että elleivät sosialidemokraatit vielä saman päivän kuluessa anna myönteistä vastaustaan, niin hallitus tulee eroamaan. En muista ainakaan nuorena miehenä itse tähän päivään mennessä löytäneeni minkään maan poliittisesta historiasta tapausta, jossa parlamentarismia olisi tulkittu näin jyrkällä tavalla. Eduskunnan on annettava hyväksymisensä hallituksen esitykselle jo ennenkuin sitä on edes jätetty, vieläpä esitykselle, joka sitten, kun se viikkoa myöhemmin vasta jätettiin, olikin sisällöltään monessa kohdassa aivan toisenlainen kuin se, joka alkuaan esitettiin. Silloin oli asialla niin kiire, että se oli ratkaistava muutamassa tunnissa. Kuitenkin kului vielä kokonainen viikko sen jättämiseen. Ja nyt on kulunut jo yli kolme viikkoa, ennenkuin on päästy edes asian ensimmäiseen käsittelyyn.

Olen tahtonut esittää näin yksityiskoh-

taisesti koko nykyisen eduskunnan ajan esiintyneen prässäysmenetelmän, jotta tulevatkin sukupolvet näkisivät, etteivät eduskunnan kädet ole olleet vapaat tämän enempää kuin monen muunkaan asian käsittelyssä. Milloin se ei ole muuten taipunut, on hallitus kylmästi ilmoittanut eroavansa. Ennen vanhaan katsottiin parlamentarismin merkitsevän sitä, että hallituksen täytyi nauttia eduskunnan luottamusta. Joskus nykyään näyttää siltä kuin hallitus tulkitsisi asian päinvastoin, toisin sanoen, siis eduskunnan täytyy nauttia hallituksen luottamusta. Tosin eräs ranskalainen sananparsi kuuluu: „On ne fait pas entrer un fil, si raide soit-il, dans le trou d'une aiguille, pour peu qu'elle bouge, eli, ei voida työntää lankaa, olkoonpa se kuinka jäykkä tahansa, sellaiseen neulansilmään, joka vähänkin heilahtelee''. Mutta hallitus on pitänyt neulaa, tässä tapauksessa siis eduskuntaa, siksi lujasti kourissaan, että se ei ole päässyt vähääkään heilahtelemaan. Ja sen vuoksi sen silmään tämä lanka nyt väkipakolla pistetään.

Itse en katso voivani myötävaikuttaa tämän esityksen hyväksymiseksi, en yleensä kansanedustajana, enkä nimenomaan sosialidemokraattina. Sosialidemokraattinen puolue on Suomessa aina tavattu taistelussa oikeusvaltion puolesta niin Bobrikoffin ja Seynin aikana kuin myöskin vuonna 1918, jolloin täällä toimivat valtiorikosoikeudet ja tänne työnnettiin voimakeinoilla saksalaista kuningasta. Niillä samoilla linjoilla se oli myöskin jatkuvasti silloin, kun työväentalot paloivat ja lapualaisten muilutusautot hurisivat. Olen varma, että sinä päivänä, jos sosialidemokratia muuttaisi periaatteitaan ja vapaaehtoisesti luopuisi taistelemasta oikeusvaltion ja ylimpien oikeusperiaatteiden puolesta, sinä päivänä se olisi myös tehnyt aatteellisen itsemurhan, se olisi silloin vajonnut lapualaisten ja heidän hengenheimolaistensa tasolle.

Suosittelen suurelle valiokunnalle kansanedustaja Paasivuoren ja 23 muun sosialidemokraatin allekirjoittamaa aloitetta (Vasemmalta: Eikö sosialidemokraateilla ollut mitään muuta sanottavaa).

Pääministeri Paasikivi: Edellisen puhujan ed. Kilpeläisen lausunto aiheuttaa minun lausumaan muutamia sanoja. Se lausunto kyllä minun nähdäkseni oli, tahtoisin käyttää sanaa, kevytmielinen (Vasemmalta: Oikein!) ottaen huomioon aseman, jossa maamme nyt on hävittyänsä perinpohjaisesti kaksi sotaa yhtä nykyänsä maailman voimakkainta valtakuntaa vastaan, valtakuntaa vastaan, joka on siinä asemassa, että maailman historia harvoissa tapauksissa voi esittää valtakunnan olevan sellaisessa voimassa ja mahdissa kuin on nyt Neuvostoliitto. Tällaista naapuria vastaan me olemme hävinneet kaksi sotaa ja hävinneet perinpohjaisesti, ja sitten esitetään sellaista kevytmielisyyttä kuin edustaja Kilpeläinen tässä on esittänyt (Vasemmalta: Se on Kilpeläisen valtiomiestaitoa!).

Tahdon ensiksikin mainita, että minä en tiedä mitään siitä, että hallitus olisi järjestänyt itselleen välikysymyksen heinäkuun alussa. Minulla ainakaan ei ole ollut mitään tekemistä sen kanssa ja pyydän mainita, että se välikysymys tuli minulle vastenmielisesti. Olisin mieluummin nähnyt, että sitä ei olisi tullut. Mutta kun se tuli, niin siihen vastattiin. Hallituksen kannasta sotasyyllisyysasiassa, — sekä nykyisen että sen edellisen hallituksen, — olen tänään tehnyt selkoa m. m. sosialidemokraattisessa ryhmässä, ja edellyttäen, että ed. Kilpeläinenkin, koska hän kuuluu siihen ryhmään, oli siellä läsnä ja hän on senvuoksi kuullut ja saanut selvän, mikä on hallituksen linja ollut ja mikä on ollut syy, joka on johtanut hallituksen tämän esityksen antamiseen. Minä kyllä ymmärrän, että ehkä herra Kilpeläinen oli kirjoittanut puheensa jo ennen ja että hänellä senvuoksi ei ehkä ollut mahdollisuutta enää sitä muuttaa. Mutta senjälkeen, mitä ministeri Kekkonen täällä esitti, m. m. korkeimman oikeuden lausunnon juriidisista perusteluista, olisi luullut, että kansanedustaja kuitenkin sen verran voi ymmärtää, vaikka hän ei ole juristikaan, sitä, mitä täällä esitetään, ja hän kenties olisi voinut pyyhkiä pois joitakin kohtia siitä puheesta, joka hänellä oli nähtävästi valmiiksi kirjoitettuna.

Tässä vedotaan korkeimman oikeuden lausuntoon. Hyvät herrat ja naiset, lukekaa professori Kairan lausunto. Hän on yhtä hyvä juristi kuin korkeimman oikeuden jäsenet. Hänen lausuntonsa ensimmäinen osa lyö kumoon koko perustuksen korkeimman oikeuden lausunnolta. Hän tulee kyllä sitten toista tietä, toisia peruste-

luja myöten, jotenkin samaan tulokseen, mutta ne ovat aivan toiset perustelut, jotka ovat nekin kyseenalaiset minun mielestäni.

Täällä on puhuttu hallituksen kovasta painostuksesta eduskuntaa kohtaan, joka muka on esiintynyt m. m. tässä asiassa, silloin kuin se ensiksi tuli viimeisessä vaiheessaan esille. Asiahan on niin, niinkuin kaikki edustajat tietävät, että ensiksi ryhmien puheenjohtajille ja eduskunnan puhemiehistölle minä pääministerinä esitin, mitenkä hallitus käsittää ja katsoo maan nykyisen poliittisen aseman olevan ja se mitä se katsoo maan poliittisen aseman tässä asiassa vaativan. Sen jälkeen annettiin sama selostus kaikille ryhmille. Minä olin kokoomusryhmässä ja edistysryhmässä, ja muissa ryhmissä esittivät sen asianomaiset hallituksen jäsenet. Mitä painostusta tämä oli? Siinä esitettiin, millainen hallituksen mielestä maan poliittinen asema on ja mitä se vaatii, jotta maan asioita voidaan hoitaa. Ellei tätä olisi ilmoitettu, niin olisi hallitusta voitu syyttää siitä, että se ei ole antanut kaikkia tietoja, joita sillä on, eikä lausunut käsitystänsä siitä, mitä maan poliittinen asema vaatii. Eduskunnalla on täysi valta hyväksyä tai olla hyväksymättä ja ottaa vastuu maan asioista. Hallituksella on myöskin edesvastuunsa ja se esittää sen, mutta sen täytyy tietysti tehdä itselleen selväksi, millä edellytyksillä maan asioita voidaan hoitaa, millä edellytyksillä ei. Jos eduskunta ei tahdo hallituksen kantaa hyväksyä, niin sillä on mahdollisuus hankkia itselleen uusi hallitus. Minun nähdäkseni ei tässä asiassa eikä missään muussakaan ole mitään epädemokraattista ja epäparlamenttaarista painostusta harjoitettu, eikä tulla harjoittamaankaan, niin kauan kuin nykyinen hallitus on toimessa.

Ed. Kilpeläinen puhui myöskin entisestä parlamentarismista ja nykyisestä. Olot ovat kyllä nyt toiset kuin mitä ne olivat 1920-luvulla ja myöskin ennen sotaa. Se pitäisi nyt kaikkien, myöskin ed. Kilpeläisen huomata, että Suomen asema on nyt toinen kuin mikä se oli tai mitä sen luultiin ennen olevan. Asema on nyt toinen, se on vakava ja se on sellainen, josta jokaisen kansanedustajan on huolehdittava, mutta se ei minun vakaumukseni mukaan ole sittenkään toivoton, jos viisaasti ja harkitusti asioita hoidetaan, mutta ei niin kevytmielisesti niin kuin kävi ilmi siitä puheesta, jonka edellinen puhuja ed. Kilpeläinen esitti.

Hän puhui vielä, niin kuin monet muut ovat puhuneet täällä sekä ulkopuolella tätä salia, taannehtivasta lainsäädännöstä. Aivan oikein. Tässä on kysymys taannehtivasta lainsäädännöstä, mutta sitä ei säädetä nyt, niin kuin ministeri Kekkonen selvästi esitti. Se säädettiin ja päätettiin silloin, kun Suomen eduskunta viime syksynä katsoi olevansa pakotettu hyväksymään välirauhansopimuksen ja sen 13 artiklan. Silloin säädettiin myöskin juuri se taannehtiva lainsäädäntö, josta nyt on puhe ja jonka täytäntöönpanosta, täytäntöönpanomääräyksistä, nyt on kysymys. Silloin, viime syksynä, olisi eduskunnalla ollut aihe ja aika esiintyä urhoollisesti ja puhua, päättää, hyljätä ja tehdä, mitä se tahtoi. Mutta silloin eduskunta hyväksyi, ja sillä on asia ratkaistu, sillä 13 artikla, niin kuin koko välirauhansopimus, on meillä laki, — laki, joka kulkee kaikkien muiden lakien edellä.

Mitä itse asiaan tulee, en halua siihen enempää kajota. Minun nähdäkseni ministeri Kekkonen esitti hyvin selvästi tätä asiaa koskevat pääseikat. Toivon, että siihen, mitä hän esiintoi, pantiin huomiota ja sitä kuunneltiin ja että puheenvuoroissa myöskin otetaan se varteen ja, mikäli sitä ei hyväksytä, koetetaan sitä kumota.

Ed. Stenberg: Herra puhemies! — Viime syksynä maamme irroittauduttua fascistisesta liittolaisestaan ja solmittuaan välirauhan Neuvostoliiton ja Englannin imperiumin kanssa oli maassamme vallinneen, ulkomaista fascismia palvelleen taantumusjärjestelmän väistyttävä maamme politiikasta. Jo silloin esiintyi kansamme suurten joukkojen keskuudessa voimakkaana vaatimus, että sanottua järjestelmää kannattaneet vaikutusvaltaisimmat henkilöt on saatettava vastuuseen siitä, että he ovat saattaneet pienen maamme voimavarat fascismin käytettäväksi ja vieraan maan sotavoimien avulla vaimentaneet kansastamme ja sen armeijasta kaikki mahdolliset yritykset rauhan säilyttämiseksi. Vaatimus ulkopolitiikkaamme silloin johtaneiden henkilöiden rankaisemisesta on kansamme oikeudentunnon luonnollinen ilmaisu.

Kansamme ei ole kostonhaluinen ja verenhimoinen, mutta se on oikeutettu vaati-

maan, että sen oikeudentunnolla ja elineduilla ei leikitellä. Niillä on leikitelty ja saatettu siten kansamme niihin raskaisiin kärsimyksiin, jotka jokainen tunnemme. Kansamme elämä katkeroitettiin syvästi ja sen oikeudentuntoa myrkytettiin valheellisen sotapropagandan avulla. Nyt on myrkyn vaikutus alkanut hälvetä ja kansamme oikeudentunto on alkanut palata yhä enemmän terveeseen tilaan. Ei ainoastaan työväestö, vaan myöskin laajat piirit muista yhteiskuntaluokista vaativat tilille ne, jotka kansamme elämää sodan aikana ohjasivat.

Aikaa on kuitenkin kulunut jo kohta vuosi eikä mitään ratkaisua kansamme vaatimuksiin ole saatu. Taantumukselliset ainekset ovat tottuneet siihen, että kerran toisensa jälkeen saavat rankaisematta aiheuttaa kansalle tuhoa. He ovat nytkin jo tuudittautuneet ajatukseen, että heillä ei ole enää mitään vastuunpelkoa. Kansamme on nyt saanut kohtalonsa omiin käsiinsä. Se valvoo valppaana, miten sen edustajat ja virkakunta tehtävänsä täyttävät. Kansa tuntee, että sen oikeutta ei tarpeeksi kunnioiteta. Sen itsesäilytysvaisto vaatii, että vaikutusvaltaansa väärinkäyttäneiden suhteen on esiinnyttävä tavalla, joka pakottaa heidän seuraajansa paremmin kunnioittamaan kansan oikeutta ja muistamaan omaa edesvastuutaan vaikutusvaltaisina tekijöinä valtio- ja yhteiskuntaelämässä.

Sotasyyllisyyskysymyksen ratkaisematta jääminen on tuonut kansamme elämään epävarmuutta monella tavoin. Ulkopolitiikan suhteen se tuo epävarmuutta siitä, miten kansamme tekee tiliä menneisyytensä kanssa, tahtooko se todella lähestyä yhtyneitä kansakuntia ja noudattaa niiden periaatteita politiikassaan. Sisäpoliittisesti se tuo epävarmuutta siinä, minkälaiseksi muodostuu maamme asia lopullisen rauhanteon yhteydessä, ellei välirauhanehtoja tinkimättä täytetä. Mutta se tuo epävarmuutta myös talouselämäämme, kuten ed. Mustonen lähetekeskustelussa osoitti.

Kun tämä kysymys viimeinkin on saatu niin pitkälle, että se on eduskunnan käsittelyn alaisena, on sitä vastaan esitetty mitä moninaisimpia mielipiteitä. Eräässä vaiheessa näytti siltä kuin jo viimeinkin olisi päästy, ainakin perustuslakivaliokunnassa, yksimielisyyteen siitä, että jonkinlainen laki sotasyyllisten rankaisemisesta on hyväksyttävä. Niin ei kuitenkaan käynyt. Niiden taholta, jotka eniten yrittivät tehdä muutoksia hallituksen lakiesitykseen, tehtiin vielä muutosten hyväksymisen jälkeen ehdotus, että laki hylättäisiin. Siitä, joka pitää asiaa hyvin vakavana ja joka on tottunut avoimesti esittämään ehdotuksensa ja vaatimuksensa, tuntuu oudolta ja epäsuoralta tällainen taktiikka. Joutuu pakostakin ajattelemaan, eikö asian vakavuutta ymmärretä, vai tahdotaanko tahallisesti johtaa maamme ikävään asemaan.

Asian käsittelyssä on selvästi esiintynyt mielipidettä, että sotasyyllisten tuomitseminen tapahtuu vain liittoutuneiden maiden vaatimuksesta ja että se on yksinomaan ulkopoliittinen asia. Ne, jotka asiaa näin selittävät, eivät tahdo myöntää, että se on myös sisäpoliittinen asia ja että ne suuret kansanjoukot, jotka lukemattomissa suurissa, mielenosoituksellisiksi muodostuneissa kokouksissa kautta maamme ovat jyrkästi vaatineet sotasyyllisten tuomitsemista ja välirauhanehtojen tinkimätöntä täyttämistä, tuovat esille juuri oman oikeustajunsa ja ehdottoman pyrkimyksensä maamme puhdistamiseksi vanhasta fascistisesta politiikasta. Se on kansan ääni ja sitä kuuntelevat myös ne, jotka kansan äänellä puhuvat täällä pyrkien ratkaisemaan tätä maamme ja kansamme elämälle tärkeätä kysymystä kansan edun ja oikeustajun mukaisesti, ei siis yksinomaan välirauhansopimuksen täyttäminen, vaan myös kansan tahto vaatii sotasyyllisten rankaisemista.

Joissakin puheissa täältä eduskunnan puhujakorokkeelta on tahdottu väittää, että ne, jotka tämän kysymyksen ratkaisua kiirehtivät ja sotasyyllisten rankaisemista vaativat, pyrkivät siinä kostamaan itse kokemansa vääryydet ja kärsimykset. Voihan olla, että kansamme keskuudessa on yksilöitä, joita sodan tuomat kärsimykset ovat niin katkeroittaneet, että heissä on herännyt halu kostaa niille, jotka ovat syyllisiä hirvittäviä kärsimyksiä aikaan saaneeseen sotaan. Tällä tavoin syntynyt viha ja kostonhalu on inhimillistä, voisinpa sanoa, että se on oikeutettuakin sisäisenä tunteena, mutta se ei voi eikä saa olla määräävänä motiivina päätöstä tehtäessä.

Ne, jotka hallituksessa ja eduskunnassa sekä suurten kansalaisjärjestöjen johtoelimissä ovat tätä asiaa kansan vaatimusten mukaisesti ajaneet, ajavat sitä ehdottoman

vastuuntuntoisesti päästämättä mitenkään intohimojen siinä vähässäkään määrässä vaikuttamaan. Jos maassamme kostonajatusta poliittisessa elämässä elätetään, eivät sitä tee ne piirit, jotka tähän asti ovat kärsineet ankarinta sortoa, vaan ne, joilta natsilaisuuden kannattajina on nyt poliittinen toiminta rajoitettua. Jotakin ilkivaltaista kostonhalua, lapualaishuliganismin jatkoa ovat esim. ne pommiattentaatit, joita jatkuvasti tehdään vasemmistolaista lehdistöämme vastaan.

Niiden taholta, jotka eivät pidä sotasyyllisyyskysymyksen ratkaisua tarpeellisena, väitetään, että eduskuntaa on painostettu torikokousten kautta. On ilmeinen tosiasia, että tämän kysymyksen esille tuloa ovat nuo torikokoukset jouduttaneet. Mutta kuten ed. Kilpi lähetekeskustelun lopussa mainitsi, ei tämä eduskunta vieläkään tunne, mitä on painostus. Edellinen eduskunta sen tunsi. Tiettävästi eivät nuo edellämainitut pitäneet sitä painostuksena, koska se oli heidän käsityksensä ja pyrkimystensä mukaista.

Olisi tietenkin toivottavaa, että eduskunta ja hallitus hoitaisivat tehtävänsä uuden demokraattisen suuntauksen mukaisessa hengessä, niin ettei kansan tarvitsisi ruveta sitä kiirehtimään. Mutta kansa tuntee nyt oikeutensa ja käyttää sitä milloin sen vaatimuksia ei muuten täytetä. Toivokaamme, että vastedes saadaan asiat luistamaan niin, että kansa voi luottaa eduskuntaan kokonaisuudessaan.

Kun sotasyyllisyyskysymys on perustuslakivaliokunnassa käsitelty, on herännyt kysymys siitä, kuuluuko sotasyyllisten rankaiseminen ollenkaan välirauhansopimuksen 13 artiklaan. Kaikki asiantuntijat, joita valiokunta on asiassa kuullut, ovat selittäneet, että Neuvostoliitolla on aina ollut sama tulkinta, että myös sotasyylliset, rauhaa vastaan rikkoneet, kuuluvat niihin rikollisiin, joita 13 artikla tarkoittaa. Se käy ilmi Moskovan deklaratiosta.Jo viime vuoden lopussa, kuten herra pääministeri selitti, katsottiin liittoutuneiden sotarikollisuuskomissiossa m. m. Hitler sotarikolliseksi. Lontoon sopimukseen liittyvässä pöytäkirjassa selitetään jälleen, että sotarikoksia ovat myös rikokset rauhaa vastaan. Neuvostoliitto on joka tapauksessa alkujaankin tarkoittanut asian siten tulkittavaksi, koska Moskovan välirauhanteon pöytäkirjastakin ilmenee, että Suomelle ei riitä omien lakiensa mukainen tuomitseminen, vaan sen on alistuttava niihin määräyksiin, joita liittoutuneet valtiot ovat laatineet. Tämän vahvisti myös Englannin edustaja, jolta ulkoasiainkansankomissaari Molotov asiaa kysyi.

Useat valiokunnan jäsenet ovat suhtautuneet oikeudelliselta kannalta hyvin epäilevästi hallituksen esitykseen ja koko sotasyyllisyyskysymykseen. Onpa joukossa niitäkin, jotka mieluummin saattaisivat syytettävät henkilöt kansainvälisen oikeuden tuomittaviksi. Tämä olisi maallemme hyvin kohtalokasta. — Ei senvuoksi, että sotasyylliset silloin pääsisivät vähemmällä, sitä on turha odottaa, eivätkä sitä vakavissaan ajattele nekään, jotka tällaista puhuvat. — Mutta se osoittaisi, että meillä ei halutakaan asennoitua uudella tavalla menneeseen natsipolitiikkaan nähden. Se vaikeuttaisi asemaamme paljonkin. On omituista, että perustuslakivaliokunnan jäsen ed. von Born on sekä perustuslakivaliokunnassa että julkisuudessa esittänyt syytettäviltä itseltään tiedusteltavaksi, kummassa he mieluimmin itse tahtoisivat tulla syytetyiksi, täällä vaiko kansainvälisessä tuomioistuimessa. Eiköhän voisi samalla tiedustella heiltä, minkälaisen tuomion he haluavat. Näyttää siltä, että komediaksi tätä asian käsittelyä haluttaisiin saada. On ymmärettävää, että herrat Tanner y. m. haluaisivat tämän kautta saattaa maamme mahdollisimman vaikeaan asemaan. Siksi heidän kannattajansa tekevät kaikkensa asian vaikeuttamiseksi. Onpa eräs edustaja jossakin puhetilaisuudessa isäntiään puolustellessaan lausunut, että Tanner menee mieluummin Berliniin tai Moskovaan tuomittavaksi, kunhan vain täällä ei sitä varten lakia laadita, niinkuin ed. Kilpeläinen tälläkin esitti.

Asian oikeudellisen puolen selvittämiseksi pyysi perustuslakivaliokunta lausuntoa korkeimmalta oikeudelta. Vanha sananlasku sanoo, että laki on niinkuin se luetaan. Maamme korkeimmat lakien lukijat osaavat tietenkin tuoda taantumuksellisen käsityksensä tueksi juuri ne lainkohdat, jotka parhaiten osoittaisivat lain epäoikeudenmukaisuuden. Korkeimman oikeuden lausunnossa tuodaan esille „periaate, ettei rikoslakia saa säätää taannehtivasti," ja lainkohta hallitusmuodon 60 §:ssä, jossa on

„kielletty asettamasta satunnaista tuomioistuinta.''

Tämä merkitsisi, että eduskunta olisi hyväksynyt välirauhansopimuksen perustuslain vastaisesti. Välirauhansopimus muutti monessa muussakin suhteessa maassamme vallinneita oikeuskäsityksiä, joten maamme lait on saatava tässäkin kohdassa sopusointuun välirauhan sopimuksen kanssa, joka on myös meille laki, ellei sitten tahdota sanoa irti sopimusta, kuten ed. Wiik perustuslakivaliokunnan istunnossa huomautti.

Tuomari Kaira, jolta myös pyydettiin lausuntoa asian oikeudellisen puolen selvittelyjä varten, on selvästi osoittanut sotasyyllisten kuuluvan sotarikollisiin, vaikka hänkin päätyy siihen, että 13 artikla ei ehkä koske niitä. Hänen johtopäätöksensä on ilmeisessä ristiriidassa hänen perustelujensa kanssa. Hän käsittelee asiaa jo historiallisena ilmiönä, mutta nykyisen sodan syyllisten kysymystä liittoutuneitten Lontoon sopimuksen pohjalta. Suurimmiksi sotarikollisiksi määrätään siinä henkilöt, jotka toimien akselivaltojen intressissä — ei siis tarvitse olla akselivaltoihin kuuluva — ovat tehneet m. m. seuraavat rikokset, joista he ovat henkilökohtaisesti vastuussa: Rikokset rauhaa vastaan, nimittäin hyökkäyssodan tai kansainvälisten sopimusten välipuheiden tai vakuutuksen vastaisen sodan suunnittelu, valmisteleminen, alkaminen tai käyminen, taikka myös osallistuminen yhteiseen suunnitelmaan tai salaliittoon, minkä hyvänsä edellämainitun teon toteuttamiseksi.

Tässä on siis selvästi säädetty henkilökohtainen vastuu niille henkilöille, jotka ovat syyllistyneet hyökkäyssodan tai kansainvälisen velvoituksen vastaisen sodan alkamiseen tai käymiseen. Sen toteaa prof. Kairakin ja huomauttaa samalla, että liittoutuneiden valtojen 8/8 1945 tehtyyn sotatuomioistuinsopimukseen on otettu määräys, jonka mukaan n. s. sotasyylliset ovat henkilökohtaisesti vastuussa ja rangaistaan.

On omituista, että perustuslakivaliokunta hankkiessaan varmuutta siihen, kuuluuko sotasyyllisten tuomitseminen välirauhansopimuksen 13 artiklaan, pyytää lausuntoa korkeimmalta oikeudelta ja professori Kairalta. Voiko korkein oikeus antaa vastauksen liittoutuneiden puolesta? Valiokunta kuuli asiantuntijana myös herra pääministeriä. Hän antoi tarkan ja varman tiedon asiasta, jonka mukaan tulkinta on ollut vain suomalaisten oma tulkinta. Jos pääministerin selitys ei riittänyt, olisi asiaa pitänyt tiedustella liittoutuneiden valvontakomissiolta.

Asian käsittelylle olisi ollut hyödyksi, jos perustuslakivaliokunta ei olisi hankkinut kirjallisia lausuntoja, jotka liitettiin mietintöön, niin yksipuolisesti kuin se on tehnyt. Pääministeri, oikeuskansleri ja oikeusministeri, joiden lausunnot olivat yhtäpitävästi asian käsittelylle myönteiset, antoivat lausuntonsa suullisesti. Niistä ei ole mitään mietinnössä. Samoin puuttuvat siitä kaikki ne asiakirjat, jotka olivat valiokunnan käytettävinä ja joista useimmat todistivat toista kuin valiokunnan saamat kirjalliset asiantuntijalausunnot.

Asian juridisen puolen selvittämiseksi koskettelen vielä tuomari Jacksonin raporttia. Hänet on Yhdysvaltain presidentti määrännyt USA:n pääedustajana huolehtimaan akselin pääsotasyyllisten edesvastuuseen asettamisesta. Hän jaoittelee suurimmat sotarikollisuustapaukset eri ryhmiin ja huomauttaa, että „tunnettujen rikosten määrä tulee olemaan huomattavasti suurempi kuin syytteiden luku, koska useinkaan ei voida rikoksentekijää saada selville''. „Sen tähden'' hän sanoo, „on erikoisen tärkeätä asettaa syytteeseen korkeat virkamiehet, joista tällainen rikollinen politiikka on lähtöisin, sillä vain täten moni brutaali teko voi tulla hyvitetyksi''. Hän huomauttaa myös, että „vanhentuneita opinkappaleita, kuten valtion päämiehen immuniteettia oikeudellisesta vastuunalaisuudesta, ei voida hyväksyä puolustuksena. Se on jäännös opista kuninkaiden taivaallisista oikeuksista. Me emme hyväksy sitä'', sanoo hän, „että laillinen edesvastuu on pienin siellä missä valta on suurin.''

Edelleen tuomari Jackson selittää, että henkilöt, joihin syytökset toisten valtioiden alueelle hyökkäämisestä tai sopimustenvastaisten sotien valmistamisesta ja aloittamisesta kohdistuvat, tullaan määrittelemään sen vastuunalaisuussäännön mukaan, joka on yhteinen kaikille oikeudellisille menetelmille ja jonka mukaan he ovat vastuussa jokaisesta suoritetusta rikoksesta. Hän viittaa tässä Moskovan deklaratioon, jossa se määritellään „yhtä mieltä oleva osallinen''. Lopuksi hän toteaa, että „USA:n täten omaksuma juridinen pohja on näin

ollen sangen yksinkertainen". USA:ssa on siis löydetty asian juridinen pohja etsimättä sitä vanhoista lakipykälistä.

Tämä riittäköön asian juridisesta puolesta. Sen poliittinen puoli on sittenkin mielestäni tärkein ja sen olen perustellut puheeni alkuosassa.

Sotasyyllisyyskysymyksestä keskusteltaessa on sekä täällä täysi-istunnossa että perustuslakivaliokunnassa mainittu usein käsite „sijaiskärsijät". Ne, jotka eivät tahtoisi sotasyyllisten tuomitsemista, tahtovat nyt jo ennakolta vakuuttaa heille, että vaikka teidät tuomitaankin, syyttömiä olette sittenkin. Ehkäpä ne, jotka näin puhuvat, tuntevat oman syyllisyytensä noiden asioiden kulkuun eivätkä voi toista „kivellä heittää". Mutta on sekä väärin, että turmiollista luoda sellainen kuva, kuin kansamme tai sen eduskunta vasten tahtoaan hyväksyisi sotasyyllisten tuomitsemisen. Totta on, että Suomen liittymiseen sotaan ovat syyllisiä myös ne maamme suurkapitalistit sekä natsipropagandan harjoittajat aikaisemmalta ajalta, jotka luokkaetujansa silmälläpitäen toivoivat Karjalan yhdistämistä Suomeen ja sen vuoksi rohkaisivat, ehkäpä kehoittivatkin vallanpitäjiä sotaan. Mutta vastuu on sittenkin valtioelämämme johtajilla. Ei tämä ole mikään „summittainen pikauhrin etsiminen", joksi se tahdotaan osoittaa. Onhan selvää, että jokainen, ken vastuunalaisen tehtävän itselleen ottaa, vastatkoon myös sen seurauksista. Kun meitä kommunisteja aikoinaan tuomittiin korkeisiin rangaistuksiin senvuoksi, että meidän katsottiin toimineen vastuunalaisilla paikoilla, emme me yrittäneet työntää syytä toisten niskoille, emmekä laajentaa tuomittavien määrää, niinkuin nyt tahdotaan tehdä.

On ymmärrettävää, että ne, jotka itse ovat samaa politiikkaa vahvasti kannattaneet ja natsilaisuuden voittoa toivoneet, ovat itse kohdaltaan vaikeassa asemassa. Mutta jos he nyt tahtovat toimia kansan ja maamme edun mukaisesti, täytyy heidän myöntää, että sotaan syyllisten rikos on rangaistava ja että siitä on rangaistava juuri eniten vastuussa olleita. Yksilölliset tunteet ja ystävyyssuhteet eivät saa määrätä silloin, kun on kysymys koko kansalle näin ratkaisevasta asiasta.

Tuntuu enemmän kuin kummalliselta, että niiden taholta, jotka ovat eniten vastustaneet sotasyyllisten tuomitsemista, on tahdottu laajentaa mahdollisimman suureksi tuomittavien lukumäärä. Sitä ei voi ymmärtää muuksi kuin siksi, että sillä tahdotaan suojella pääsyyllisiä, joiden vapaana säilymistä pidetään paljon tarpeellisempana kuin monien muiden. Heidän puolestaan oltaisiin valmiit uhraamaan useimpien henkilöiden vapaus. Tannerille uskollisten sosialidemokraattien taholta tehty aloite on niin räikeästi tähän tähtäävä ja liian näkyvästi asian käsittelyn vaikeuttamiseksi esitetty, että se ei ole voinut voittaa puolelleen ollenkaan vakavaa suhtautumista. Se on jäänyt omaan arvoonsa. On huomattava, että ne sosialidemokraatit, jotka aloitetta perustuslakivaliokunnassa kannattivat, äänestivät kuitenkin sitä koskevan suppeimman muodon puolesta, jollaisena se on hallituksen esityksessä ja jota valiokunnan enemmistö ei hyväksynyt.

Iltasanomat m. m. kirjoittaa tästä aloitteesta: „Mikä tarkoitus lieneekin, on sanottava, että siihen pyritään keinoilla, jotka eivät vastaa suomalaista käsitystä suorasta pelistä ja jotka ovat vaarallisiakin ei ainoastaan tavallisen kansan käsitteiden hämääjinä, vaan oman moraalisen pohjan alta kaivajina maailman silmissä. Ehdotuksen takana on jotakin omituista epäsuoruutta, joka ei vaikuta sympaatiselta niihinkään, jotka sotasyyllisyysasiassa edustavat samanlaista kielteistä kantaa kuin aloitteentekijätkin."

Perustuslakivaliokunnan enemmistö on tässä asiassa tullut samaan tulokseen kuin oli hallituksen aikaisempi päätös todeten, että hallituksen eduskunnalle antaman esityksen 1 §:n sananmuoto supistaisi syytettävien määrää liiaksi. Se onkin varmasti asiallisin muoto ja vastaa myös asiantuntijoiden mielestä välirauhan sopimuksen 13 artiklan vaatimusta.

Minkälainen sitten tulisi olemaan tuomio, joka sotasyyllisille määrätään? Perustuslakivaliokunnassa on tahdottu saada tuomion määrä mahdollisimman pieneksi ja laatu lieväksi. Ehdottaessaan sotasyyllisille etukädessä vankeutta ed. von Born perusteli ehdotustaan sillä, että „kuritushuonetuomio määrätään vain häpeällisistä rikoksista". Työläiset, joita koko Suomen itsenäisyyden ajan on tuomittu taantumuksellista valtiojärjestelmää vastustavan toimintansa vuoksi, on useimmissa tapauksissa tuomittu kuri-

tushuoneeseen. Ed. von Born tahtoo siis vielä nytkin osoittaa heidän tekonsa häpeällisiksi. Asian selittämiseksi hän sanoi, että he ovat tehneet tekonsa „rikollisista syistä" ja siitä laki säätää kuritushuonetta. Kommunistisen puolueen toiminta on ollut aina samoille periaatteille perustuvaa. Aikaisemmin se on ollut pakoitettu toimimaan vailla lain suojaa, mutta nyt valtiollisen suuntauksen muututtua se on saanut lain turvan. Sen toimintaan osallistuneet eivät ole tehneet tekojaan rikollisista syistä. Onhan nyt todettu, että heidän ajamansa politiikka on ollut oikeaa. Vai tahtooko ed. von Born väittää sen toimintaa edelleenkin rikolliseksi. Yhtä vähän ovat kuutoset, jotka eduskunnassa nostivat äänensä sotaa vastaan, tehneet tuon rikollisista syistä, ja hekin saivat kuritushuonetuomiota.

Pitäisi muistaa sitä, mitä asiasta on täällä jo varoituksena lausuttu, että asiasta ei saa tehdä farssia tai komediaa. Siksi se kuitenkin muodostuu, jos tuomiot jo laissa säädetään kovin alhaisiksi. Hallituksen ehdotus on suhteellisen lievä siihen nähden, miten muissa maissa tuomioita langetetaan. Siinä ei määrätä ensinkään kansalaisluottamuksen menetystäkään ja oikeudenmukaista olisi, että olisi määrätty tuomitut menettämään myös omaisuutensa joko osittain tai kokonaan sodan taloudellisten tappioiden korvaamiseksi. Sitä vaatii myös kansan oikeustajunta. „Sotavelat sotasyyllisten ja sodasta hyötyneiden korvattaviksi" on kansan omaksuma tunnus. Sitä vaativat minunkin valitsijani.

Koska ryhmämme on jättänyt eduskunnalle asiaa koskevan aloitteen, en ryhtynyt perustuslakivaliokunnassa tekemään sitä tarkoittavaa muutosehdotusta hallituksen esitykseen tai kannattamaan ed. Wiikin ehdotusta. Muissa maissa on tuomioihin yhdistetty omaisuuden menetys. M. m. Ranskassa — Helsingin Sanomain julkaiseman tiedon mukaan — on 22,137 henkilöltä riistetty kunnia ja takavarikoitu omaisuus. Aivan oikein on ed. Wiik aloitteensa perusteluissa tästä asiasta lausunut: „Aikana, jolloin kansamme suuri enemmistö on sotien johdosta menettänyt suuren osan omaisuudestaan, tuntuu oikealta, että sotaan syylliset itsekin menettävät omaisuudensa kokonaan tai ainakin osaksi.".

Kansan muistissa on vielä lapualaisaika ja oikeusistuinten suhtautuminen lapualaisten lainvastaisiin tekoihin, sikäli kuin heitä oikeuden tuomittaviksi vietiin. Heidän tuomitsemisensa oli useimmin näennäistä ja tuomion saaneilla oli vankiloissa aivan erikoisasema. Kansalla on syytä pelätä, että tämäkin oikeudenkäynti muodostuu samanlaiseksi. Nyt on tosin välirauhansopimus tukemassa kansan ajatusta. Mutta laki tulee armahdusoikeuden ja valtiollisten vankien erikoisoikeuksien vuoksi jo niin paljon lievitystä antavaksi, että jos tuomion määrä tulee kovin alhaiseksi, vaikuttaa koko laki näennäiseltä ja näyttää siltä, että tahdotaan vain saada asia pois päiväjärjestyksestä, mutta ei todella ratkaisuun.

Paitsi niiden harvojen tuomioita, joita nyt esillä oleva laki koskee, odottaa kansamme selvyyttä Pohjolan tuhoihin ja muihin sodan yhteydessä oleviin rikoksiin syyllistyneiden tuomitsemisessa. Niitä varten ei tarvita erikoislakia, mutta ehkä oikeuselinten uudistamista. Toivottavasti sotasyyllisyyskysymyksen ratkeaminen ratkaisee pulmia muussakin sotaselvittelyssä.

Ed. Paasivuori: Herra puhemies! Hallituksen lakiesityksen sotaan syyllisten rankaisemisesta yhteydessä on perustuslakivaliokunta käsitellyt nimelläni kulkevan kaikkiaan 24 sosialidemokraattiseen ryhmään kuuluvan kansanedustajan allekirjoittaman samaa asiaa koskevan lakialoitteen ja ehdottaa sen hylättäväksi. Tämä aloitteemme on herättänyt poikkeuksellista huomiota ei ainoastaan omassa maassamme, vaan maan rajojen ulkopuolellakin, johtuen nykyisestä sisä- ja ulkopoliittisesta tilanteesta ja siitä arkaluontoisesta asiasta, jota käsitellään. Kritiikki on sanomalehdistössä yleensä ollut verrattain ankaraa ja aloitettamme on kieltäydytty ymmärtämästä. Se on leimattu poikasten yltiöpäiseksi tempaukseksi vakavassa asiassa ja valitettu, että vanhemmat, vakavat ryhmämme jäsenet ovat suostuneet ottamaan siihen osaa. Sen yhteydessä on puhuttu myös paljon muun ohella huonosta pilasta. Saa sen vaikutelman, että näissä arvosteluissa ja hyökkäyksissä on paljon huonon omantunnon tuntua. Aloitteemme ei suinkaan ole mikään pila eikä mitään temppuilua, se on vakavan harkinnan tulos. Ei ole mikään sattuma, että aloitteemme takana on paljon ryhmämme vanhempaa jäsenistöä, se on heijastusta työväenpiireissä yleensä vallitse-

vista mielialoista. Meitä voidaan syyttää kovakouraisuudesta, mutta ei leikittelystä vakavassa asiassa.

Me olemme tällä aloitteellamme tahtoneet korostaa käsitystämme, että molemmat sotamme, joita olemme joutuneet käymään, kuuluvat kiinteästi yhteen, huolimatta välillä olleesta Moskovan rauhasta. Ne tunnelmat ja käsitykset ja maassa vallinnut mieliala, jotka talvisodan jälkeen muodostivat yleisen mielipiteen Suomessa, ja ne meille onnettomat olosuhteet, jotka kiihtyvä maailman sota kohdallemme elettäväksemme aiheutti, johtivat välttämättömyydellä, jolle emme mitään mahtaneet, tasan vuosi sitten päättyneeseen toiseen sotaamme. Tämän käsityksen tueksi voisi esittää lukuisasti mitä arvovaltaisimmilta, vielä nykyisinkin arvovaltaisilta tahoilta annettuja lausuntoja, vaikka useimmat niiden antajista poliittisista tarkoituksenmukaisuussyistä haluavat niistä vaieta. He ovat kohdistaneet polemiikin sotaan joutumisestamme ja sen jatkumisesta osaa niitä henkilöitä vastaan, jotka vastuunalaisella paikalla ollen ovat joutuneet selvittämään maatamme niistä katastrofaalisista vaikeuksista, joihin maailmansota maamme saattoi, unohtaen kivittäessään muita, että useat — niistäkin, jotka kivittävät —, sodan aikana kärkipaikoilla olleet politiikkomme istuvat herkästi särkyvässä lasikaapissa. Tämä menettely on kansamme oikeustajua vastaan.

Tämä kansa tietää, että olosuhteet suursodan koettelemuksista selviytyäksemme olisivat olleet toiset, jos ne kansallismieliset ja chauvinistiset piirit, jotka melkein koko itsenäisyytemme ajan, mutta varsinkin 1930-luvulla, ovat pyrkineet ja myös päässeet vaikuttamaan maamme politiikkaan onnettomaan suuntaan, jos ne piirit, samat, jotka järjestivät Lapuan liikkeen, järjestivät kommunistivainot ja sosialidemokraattien vainot ja painoivat maan maltillisen porvariston polvilleen, terrorisoiden koko yhteiskuntaa, jos näiden piirien toiminta olisi voitu estää. Sitä emme pystyneet tekemään. Kansan oikeudentaju vaatii, jos takautuvaan lainsäädäntöön kerran mennään, juuri heidän tutkimistaan ja tuomitsemistaan. Senvuoksi juuri syytettyjen piiriä pitäisi laajentaa.

Tämän aloitteemme johdosta käydyissä keskusteluissa on meille ohimennen, mutta riittävän selvästi sanottu, että sisäpoliittinen puhdistus on erikseen, sitä ei ole liitettävä tähän. Ei tosin ole sanottu, milloin se tulee ja miten se tulee. Me tiesimme tämän aloitetta kirjoittaessamme. Olihan siitä maininta kolmen suuren puolueen ohjelmajulistuksessa Ja arvaamme myös suunnilleen, miten se tulee tapahtumaan. Alkavat uudet torikokoukset — minä huomautan, että viime viikkoinahan niitä ei ole ollut, nehän eivät ole syntyneet spontaanisesti — ja jokainen henkilö, jolla on ryhtiä asettua sellaista demokraattista diktatuuria ja mielivaltaa vastaan, josta viime kuukausina olemme kokeneet oivia näytteitä, leimataan fascistiksi tai epädemokraattiseksi ja epäisänmaalliseksi fascistien kätyriksi ja vaiennetaan. Huomautan, ettei niistäkään maan sodanaikaisista johtomiehistä, jotka SKDL:n taholta on sotasyyllisiksi leimattu, yksikään ollut fascisti, vaikka heidät on siksi merkitty, etupäässä koska he suoraselkäisimä miehinä ovat SKDL:lle sisäpoliittisesti epämieluisia ja koska he joutuivat ohjaamaan valtiolaivaamme sodan myrskyistä, valitettavasti Neuvostoliittoa vastaan. Meidän aloitteemme pohjalla olisi sisäpoliittinen puhdistus hoidettavissa, niin että asia saataisiin kerta kaikkiaan pois päiväjärjestyksestä. Me emme voi hyväksyä sitä, että yksi puolue näinä kohtalokkaina aikoina voi sodan onnettomuuteen johtaneita ja sitä edeltäneitä poliittisia erehdyksiä jatkuvasti tapeetilla pitäen suorittaa poliittisia etulaskelmia sisäpoliittisella alalla. Me emme halua maahamme uutta Lapuan liikettä, ei myöskään vasemmalta.

Kun lopuksi vielä mainitsen, että aloitteemme yhtenä pyrkimyksenä on ollut saada lakiin eräitä mielestämme oleellisia parannuksia, joita perustuslakivaliokunta jonkin verran onkin ottanut huomioon, lienen tyydyttävästi selvittänyt, miksi me näin arkaluontoisessa tilanteessa olemme vakavan harkinnan jälkeen tehneet aloitteemme. Leikkiä se ei ole. Leikkiä ei myöskään ole opportuniteettiperiaatteen mukainen muutos. Eikä leikkiä ole ollut sekään, että yksi eduskunnan suurimmista puolueista on käyttänyt pitkän aikaa arkaluontoista ulko- ja sisäpoliittista tilannetta hyväkseen spekuloiden niiden avulla. Sellaiselle täytyy tulla loppu.

Me olemme hävinneet sodan ja välirauhan sopimuksen täyttämisestä ei olla eri

mieltä, mutta sisäpoliittinen rauhoittuminen on myös aikaansaatava. Senvuoksi ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin mietintöön liitettyyn VI vastalauseeseen sisältyvä muunnos hallituksen ehdotuksesta. (Ed. Räisänen: Se on sellainen konventtipuhe).

Ed. Kujala: Herra puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen laiksi sotaan syyllisten rankaisemiseksi. Esitystään hallitus perustelee sillä, että Suomi on 19 päivänä syyskuuta 1944 tehdyn välirauhan sopimuksen 13 artiklan mukaan sitoutunut yhteistoimintaan liittoutuneiden valtojen kanssa sotarikoksista syytettävien henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi. Kaikissa piireissä on myönnetty, että sota, jonka akselivallat aloittivat, oli rikos. Julmuudet, joita sodan aikana ja sen tehostamiseksi on harjoitettu akselivaltojen ja heidän liittolaistensa sotajoukkojen valtaamilla alueilla, vasallivaltioissa ja itsessään akselivalloissa, ovat nostaneet koko ihmiskunnan tätä rikosta vastaan. Perustuslakivaliokunnalla oli varsin arvovaltaisista lähteistä saatuja ainehistoja käytettävänään, joissa paljastettiin niitä julmuuksia, joita fascistit ja heidän liittolaisensa sodan aikana harjoittivat. Perustuslakivaliokunnassakin myönnettiin, että kaikki tuo on ollut rikollista, oltiin yksimielisiä siitä, että sotilaat ja upseerit, jotka julmuuksia ovat harjoittaneet, ovat tehneet rikoksen. Siitäkin oltiin yksimielisiä, että ne akselivaltojen johtavat politiikot olivat syypäitä sodan aloittamiseen, jonka tehostamiseksi noita julmuuksia harjoitettiin, ja että ne ovat syyllistyneet rangaistaviin tekoihin. Mutta kun tuli kysymykseen nämä suomalaiset politiikot, jotka toiminnallaan aiheuttivat Suomen liittymisen tuohon raakalaisjoukkoon, niin esiintyikin käsitys kuin he eivät enää olisikaan tehneet mitään rikosta. Alkeellisinkin moraali edellyttää kuitenkin, että se, joka rikolliseen liittyy ja tukee hänen toimintaansa, on myöskin rikollinen.

Tämän kysymyksen käsittely perustuslakivaliokunnassa sekä käsittelyn tulos osoittavat, että meillä vieläkin ajatellaan samaan tapaan kuin sodan aikana, jolloin maamme oli fascistisessa rintamassa. Ensinnäkin se näkyy niistä muutoksista, jotka perustuslakivaliokunnassa on tehty äänestyksen jälkeen tämän lain 1 §:ään. Kun hallituksen lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentissa oli m. m. sanonta, että jotka ratkaisevalla tavalla ovat vaikuttaneet Suomen liittymiseen sotaan j. n. e., niin perustuslakivaliokunnassa „liittymiseen'' sanan tilalle on tullut sana „joutuminen''. Jokaiselle on selvää, että suomalaiset poliitikot liittivät Suomen saksalaiseen sotarintamaan. Saksalaiset joukothan tulivat Suomeen jo vuonna 1940 syyskuulla, ja on selviö, etteivät he tulleet tänne ilman sopimusta. Sen todistaa myöskin se valhe, jota silloin viralliselta taholta esitettiin, että saksalaiset joukot olisivat kauttakulkumatkalla Norjaan, vaikka ne sijoitettiin Pohjois-Suomeen lähelle itärajaa. Liittymistä oli myöskin se, että Suomi allekirjoitti vuonna 1941 kominternin vastaisen sopimuksen, joka oli se moraalinen asiakirja, joka yhdisti koko akselirintaman. Samasta momentista on myöskin pyyhitty pois sanat „Saksan rinnalla''. Näiden sanojen poistamisesta sanotaan valiokunnan mietinnössä, että ne sanat osittain ovat harhauttavat. Ketä nuo sanat olisivat harhauttaneet, sitä on vaikea käsittää. Kyllä kai liittoutuneet vallat ovat selvillä siitä, millä puolella rintamaa Suomi kävi sotaa. Tämä vain osoittaa, että täällä vieläkin elää sodanaikainen henki, jonka mukaan Suomi kävi omaa sotaa. Tämänlaatuiset hämäännysyritykset vain saattavat meidät naurunalaisiksi, sillä eihän ole odotettavissa, että näillä tempuilla voisimme pettää liittoutuneita valtoja. Suomi on välirauhan sopimuksessa tehnyt sitoumuksen siirtymisestä fascistisesta rintamasta demokraattiseen rintamaan. Sotasyyllisyyskysymyksen ratkaisu on tilintekoa entisen taantumuksellisen suunnan ja uuden demokraattisen suunnan välillä. Suomi on velvollinen mainitun tilityksen tekemään ollakseen kelvollinen demokraattisten maiden joukkoon. Perustuslakivaliokunnan enemmistön hyväksymä mietinnön perustelu asettaa kuitenkin maamme tässä suhteessa omituiseen valoon. Mietinnön perusteluiden joissakin kohdissa selvitetään, ettei ole lainkaan varmaa, velvoittavatko liittoutuneiden valtojen päätökset Suomea rankaisemaan sotasyyllisiä, ja toisessa kohdassa valiokunnan perusteluissa taas ehdotetaan sotasyyllisyyslaki hyväksyttäväksi huomioonottamalla ulkopoliittiset näkökohdat. Edellä esitetty soutaminen ja huopaaminen ei suinkaan anna vakavaa kuvaa maamme politii-

kan muuttumisessa, ja lienee vähintään kyseenalaista, hyväksyvätkö liittoutuneet vallat tämäntapaista tulkintaa lainkaan.

Kun valiokunnan mietinnössä mainitaan myöskin kansainvälisen sotatuomioistuimen peruskirja ja selvitetään sen sisältöä vajavaisella ja omalaatuisella tavalla, niin lienee syytä lainata siitä kohta,joka on mainittu sopimuskirjan 6 artiklassa ja jossa sanotaan m. m., että tulee olla valta tutkia ja rangaista niitä henkilöitä, jotka toiminnallaan Euroopan akselivaltojen intresseissä j. n. e. Kyllä kai se on sentään selviö, että suomalaiset johtavat poliitikot toimivat saksalaisten kanssa samoissa intresseissä. Onhan sen Hitler ilmoittanut puheessaan saksalaisten hyökkäyksen alkaessa Neuvostoliittoon.

Valiokunta on ottanut liitteenä tämän haparoivan mietinnön tueksi m. m. korkeimman oikeuden kielteisen lausunnon. Tunnettua kuitenkin on, millä tavalla korkein oikeus jo sodan aikana suhtautui m. m. niihin kuolemantuomioihin, joita tässä maassa annettiin sodan vastustajille. Sellaiselta laitokselta ei voi toisenlaista lausuntoa odottaakaan. Tämän seikan tuntee tämä eduskunta varsin hyvin. Kysymyksessä oleva lausunto edustaa myös sodanaikaista taantumuksellista ajattelua eikä sillä nykyoloissa enää ole vakuuttavaa vaikutusta.

Valiokunnan mietinnön perusteluissa alleviivataan myöskin lain taannehtivaa vaikutusta. Siihen on kuitenkin huomautettava, että kaikki ne sotasyyllisyyttä käsittelevät kansainväliset sopimukset, joita liittoutuneet vallat ovat tehneet, ovat taannehtivia. Kun Italian ja Saksan fascistit lähtivät sotaretkelle, ei liittoutuneiden valtojen kansainvälisiä sopimuksia ollut olemassa heidän johtavien politiikkojensa rankaisemiseksi. Jos taannehtivaisuus olisi ollut esteenä, niin ei ketään fascistia sodan aloittajana voitaisi rangaista. Nyt ovat mainitut kansainväliset sopimukset olemassa ja koko sivistynyt maailma hyväksyy sen toiminnan, jota niiden perusteella harjoitetaan, ja ne sopimukset velvoittavat myöskin Suomea. Toivottavasti eduskunta tekee näihin valiokunnan perusteluihin sellaiset muutokset, että liittoutuneet vallat tulevat vakuuttuneiksi siitä, että me vakavasti pyrimme selviytymään siitä taantumuksesta, johon olimme sidotut fascistisen Saksan rinnalla. Ellei sillä taholla saada maassamme sellaista vakuutusta, niin siitä saattaa olla maallemme vakavia haittoja.

Myöskin sisäpoliittisesti on tämä kysymys sellainen, että sen pikainen ratkaisu on välttämätön. Sen rikollisen politiikan harjoittaminen, mikä liitti maamme saksalaiseen sotaseikkailuun, ei ole suinkaan samantekevää Suomen kansalle. Tästä kysymyksestä ovat useat kansalaiskokoukset esittäneet vaatimuksensa, jotka ovat olleet oikeutettuja. Se taloudellinen hätä, missä nyt olemme, on tämän rikollisen politiikan seurausta. Pohjois-Suomen surulliset rauniot ovat myöskin saman rikoksen seuraamuksia. Maan parhainta voimaa, nuoria miehiä tuhoutui kymmeniä tuhansia Tätä kohtaa arvostellessa on erityisesti huomioitava ne politiikot, jotka ovat estäneet rauhan aikaansaamista. Suomella oli suuria mahdollisuuksia irtautua sodasta jo vuoden 1944 alkupuolella. Mutta näitä mahdollisuuksia ei käytetty. Se, että niitä ei käytetty, vaati Suomen armeijalta suuria kärsimyksiä ja paljon uhreja. Kansamme saa miespolven ajan kärsiä sen rikollisen politiikan seurauksia, eikä se suinkaan ole kostonhalua, jos sen politiikan kannattajia nyt vaaditaan edesvastuuseen. Kun kokoomuksen taholta esitettiin vanhaa oikeustaistelua, niin on huomautettava, että niin monta kertaa kuin Suomen kansa onkin oikeustaistelua käynyt, ei siinä taistelussa koskaan ole ollut mukana kokoomuspuoluetta. Kun tsaarin santarmit polkivat Suomen kansan oikeuksia, oli kokoomus tai silloinen suomettarelainen puolue sen liittolainen; kun lapualaisuus jälleen hyökkäsi perustuslaillisten oikeuksiemme kimppuun, liittoutui kokoomuspuolue siihen empimättä, ja nyt kun on tilinteko saksalaisen Gestapon aikuisista teoista, niin sillä taholla pyritään jälleen levittämään unhoituksen huntu niiden raakuuksien päälle, mitä tällöin on harjoitettu.

Mitä tulee sitten ed. Kilpeläisen lausuntoon, niin täytyy muistaa nyt, kun on tilinteko menneen saksalaissuuntauksen aikaisen taantumuksen ja uuden vapaamman suuntauksen välillä, että ed. Kilpeläinen soitteli ensiviulua saksalaissuuntauksen aikuisessa Suomen yleisradion propagandaorkesterissa eikä hän tajua, että tämä aika vaatii viulun uudelleen virittämistä ja siksi hän soittaa sitä vanhaa fanfaaria, jonka muoti-

aika päättyi jo viime vuoden syyskuun 19 päivänä. (Keskeltä: Voi, voi!).

Ed. Österholm: Herr talman! I tidigare skeden av sakens behandling har jag haft tillfälle att ge uttryck åt min uppfattning i denna viktiga sak. Det föreligger nu ingen anledning att dröja vid de principiella betänkligheter, som inställer sig vid bedömandet av denna lagstiftning. Nu är det däremot skäl att understryka vikten av att behandlingen av det föreliggande lagförslaget så snart som möjligt slutförs och att ett positivt avgörande kommer till stånd. Detta är ett uppenbart statsintresse, vars förpliktande innebörd riksdagens medlemmar äntligen bör vara på det klara med. Den diskussion, som har försiggått här i dag, visar tyvärr, att detta trots all upplysningsverksamhet från regeringens sida inte på alla håll är fallet. Denna för landet vittbärande sak är minst av allt ägnad för kaserande och raljerande betraktelser. För mig har det hela tiden stått klart, att denna sak ur inga synpunkter är betjänt av dröjsmål. Allra minst gagnar det landet, vars fördel uppenbart hade fordrat, att ärendet redan för länge sedan hade varit slutbehandlat.

Jag kan i allt väsentligt omfatta lagförslaget sådant det föreligger i grundlagsutskottets formulering.

Ed. Lampinen: Herra puhemies! Hallitus on jättänyt eduskunnan käsiteltäväksi lakiehdotuksen sotarikollisten tuomitsemiseksi välirauhan 13 artiklan määräysten mukaisesti, mistä esityksestä perustuslakivaliokunta on nyt mietintönsä jättänyt eduskunnan lähetekeskustelua varten suurelle valiokunnalle. Vastuunsa tunteva kansanedustaja, joka maansa perustuslakien alaisena on tilivelvollinen siitä, miten osallistuessaan lain syntymiseen on myötävaikuttanut, ei voi ilman muuta hyväksyä mitä tahansa esitystä, varsinkaan, jos hyväksymisellään tietoisesti vaikuttaa ristiriitaisen lain syntymisen, joka loukkaa maan perustuslakeja ja yleistä oikeusturvaa. Edellämainitun käsityskannan omaavana olen pakotettu esityksen nykyisessä vaiheessa tuomaan esille oman mielipiteeni suurelle valiokunnalle.

Sotarikollisten syytteeseenpano ja tuomitseminen on kaikille tämän eduskunnan jäsenille ollut tiedossa, mikä nojautuu kansainvälisiin sopimuksiin, välirauhan 13 artiklan määräyksiin ja maamme omiin lakeihimme. Satoja kansallaisia on asetettu syytteeseen ja vangittu, ja niiden joukossa on ollut syyllisiä ja syyttömiäkin. Tuomioita on annettu ja monet jo paraillaan tuomioitaan kärsivät. En voi käsittää, miksi nyt perustuslakiemme vastaisesti on esitys eduskunnalle jätetty uuden lain aikaansaamiseksi. Meille on vakuutettu hallituksen taholta aikaisemmin, m. m. hallituksen ohjelmapuheessa, että kyseessäolevien henkilöiden tuomitseminen tulee tapahtumaan maan voimassa olevien lakien mukaisesti. Samoin se julkituotiin kolmen suurimman puolueen sopimuksessa. Nyt sanotaan, että asiaan on liittynyt uusi vaihe ja että sotasyyllisetkin on asetettava samaan asemaan sotarikollisten kanssa ja siksi on laki saatava aikaan. Ellei niin tehdä, tulee kansainvälinen tuomioistuin asiaan puuttumaan.

Kutka sitten ovat sotasyyllisiä, on itsekullekin kysymysmerkki. Missä raja on, sitä minä en ainakaan tiedä. Viittä nimeä on täällä jo mainittu, ja eräs niistä nimistä, Tanner, jo useammankin kerran. Ken on seurannut raskaiden sotavuosiemme aikana (1939 ja 1944 välisen ajan,) eri vaiheita, niin täytyy ihmetellä, että ilman muuta voidaan esittää edeltä käsin ja jo tuomio langettaa ja ilman tutkimatta nimetä henkilöitä, jotka edellämainittuina vuosina kaikissa eri vaikeuksissa ja vaiheissa tekivät, mitä mahdollista oli, ja itseltään kaikki mukaavuudet kielsivät, kannustimenaan valtakunnan ja kansan vapaa tulevaisuus. Täällä eduskunnassa on viime aikoina, mutta jo ennenkin, mainittu aivan oikein rikokseksi fascistisen ja natsistisen valtiojärjestyksen maahamme tuontiyritykset ja julistettu niille tuomio. Niin on kansamme 90-prosenttisesti jo ennen sotiakin tehnyt, mutta ei ole tahdottu viime aikoina lausua sitä totuutta että samanaikaisesti kuin fascistista ja natsistista ajatusta esitettiin, on toisaalla äärimmäisyyssuunta tahtonut maahamme tuoda myöskin esiin mielestäni täysin edellisiin rinnastettavan valtiojärjestyksemme muutos mitä kansanvaltaisimpaan oikeusvaltioomme ja sitä salakähmäistä työtä on tehty uhmaten viimeisten vuosikymmenien aikana. Kysymys ei ole ollut hyvistä naapuruussuhteista muihin

maihin ja niiden kehittämisestä, vaan paljosta muusta. En voi olla kieltämättä itseltäni sitä sisäistä uskoani, että se on ollut suuresti rikollista toimintaa ja mainitut kaikki kolmea suuntaa ajavat ja sen innokkaimmat kannattajat ovat ainakin katsottavat yhtä suuriksi syyllisiksi kuin ne viisi nimeltä mainittua, jotka ed. Kuusinen täällä lakiesityksen ensimmäisessä käsittelyssä mainitsi. Edustajilla olisi syytä muistaa vanhan virren säkeistö syytettä tehdessään toisia kohtaan, mikä kuuluu: „Katso itse povehes, siell' on peili etehes".

Valiokunnan esitys, mikä suuresti muuttuneena hallituksen esityksestä suureen valiokuntaan lähetetään, ei saa minua vakuutetuksi joutumasta syrjään totuudesta. Valiokunnan mietintö käsittelee asioita vuoden 1941 kesäkuusta alkaen, vaikka kaiken lähtökohtana on ollut, mikä ainakin minun täytyy totuuden nimessä mainita, 1939:n tapahtumat ja niihin liittyvät vaiheet. Ellei 1939:n tapahtumia olisi ollut, ei olisi ollut uskoni mukaan 1941:n ja senjälkeisiä tapahtumia (Eduskunnasta: Oikein!). Perustuslakivaliokunta ehdotuksessaan on siirtänyt myöskin syyteoikeuden oikeuskanslerilta valtioneuvostolle. Näin ollen on laki muuttunut poliittiseksi. Siksi en voi lakia pitää hyväksyttävänä esitetyssä muodossa.

Mitä sitten tulee valtakuntien välisten hyvien naapuruussuhteitten kehittämiseen, mistä useasti täällä eduskunnassa on mainittu, on se hoidettava mitä asiallisimmin ja tulisi sen tapahtua molemminpuolisesti. Mutta siitä huolimatta, että naapuruussuhde on luottamuksellinen ja hyvä, ei sen tarvitse merkitä sitä, että omiin oloihin sopimattomissakin suhteissa pidetään selvänä vieraita periaatteita, mitkä eivät omiin oloihimme sovellu. Kehittäköön kumpikin naapuri omaansa ja ottakoon se toiselta, mikä vaivatta sopii ja mitä kansan suuri enemmistö parhaaksi katsoo. Näinhän tapahtuu yksityiselämässäkin naapuruussuhteiden hyvässä järjestyksessä ollen, ja olkoon aina voimakkaamman velvollisuutena heikompaa tukea. Tämä on käsitykseni. Mitä pienen Suomen kansan jäsenten ja vallankin meidän kansanedustajien tulisi muistaa, on, että kansallamme on oma tehtävänsä, nimittäin sen maailman kansanvaltaisimman oikeusjärjestelmän säilyttäminen ja kehittäminen, mitä ei tiettävästi ole maailman millään muulla kansalla. Muistakaamme Viaporin linnoituksen rakentajan sanoja: Jälkipolvi, seiso omalla pohjallasi äläkä luota vieraaseen apuun."

Saakoon tämä laki minkä muodon tahansa, on se aina oleva loukkaus sille oikeuskäsitykselle, mihin pohjoismainen vapaus ja oikeus nojautuu. Suurella valiokunnalla on toivottavasti riittävää harkintaa parhaimman oikeuden löytämiseen tämän erittäin vaikean asian ratkaisemiseksi. Muistakaamme Wibeliuksen sanat, ennenkuin perustuslakejamme muutamme, mitkä Stoolin sanoin lausuttuna kuuluvat: „Te voiton saitte, teill' on valta nyt, te mulle tehkää, mitä miellyttää, vaan laki ennen mua syntynyt, myös jälkeheni jää".

Ed. Heiniö: Herra puhemies! — Kun eduskunnalle nyt on saapunut perustuslakivaliokunnan laaja lausunto hallituksen esityksestä laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta, on todettava, että valiokunta, tutustuttuaan perusteellisesti asian yksityiskohtiin on siinä tullut tulokseen, että meidän johtavissa asemissa olevat valtiomiehemme eivät ole tehneet itseään syypääksi voimassaolevien lakien rikkomiseen, eikä kansainvälisten sopimusten loukkaamiseen. Tämä toteamus on ollut odotettavissakin, kun tunnetaan ne henkilöt, jotka täällä eduskunnassa on mainittu sellaisissa johtavissa asemissa olleina miehinä, jotka nyt sotasyyllisinä olisi tuomittava. Tasavallan silloinen presidentti ja eräät ministerit ovat tunnustettavat henkilöiksi, jotka ovat olleet kansanvaltaisen valtioelämämme tukipylväitä, lakimiehiä, jotka hyvin tuntevat lait ja asetukset ja niiden velvoituksen, niiden suuren merkityksen lakipohjaisen elämän välttämättömyydestä demokraattisessa yhteiskunnassa. Ja vielä lisäksi, näitä miehiä on aina elähyttänyt syvä vakaumus länsimaisen oikeusjärjestyksen ja yhteiskuntamuodon arvosta.

Kun perustuslakivaliokunta ja sen mietintöön liittyvät asiantuntijalausunnot kyllin selvästi osoittavat kysymyksen oikeudellisen puolen, viittaan vain lyhyesti lausunnon siihen kohtaan, jossa mainitaan oikeusjärjestykseemme kuuluvaksi, ettei ketään voida tuomita rangaistukseen teosta, josta sen tekemisen aikana ei ollut rangaistusta säädetty ja myöskin lausuntoon, että laki-

esitykselle ei voida saada perustaa Lontoon konferenssin päätöksistä.

Kun hallituksen mielestä ilmeisesti ei olekaan syytä kiinnittää huomiota oikeusjärjestykseemme eikä erinäisiin tulkinnoihin kansainvälisistä perusteluista, vaan että kysymys liikkuu kokonaan poliittisella linjalla, jonka pääministerikin on tunnustanut, vaikuttaa siltä, kuin syytteeseen pantavilta tulisi näin ollen puuttumaan oikeusturva, mikä on todettava ei vaan tällä hetkellä, vaan vastaisuudessakin erittäin arveluttavaksi, koska laki ja oikeus ovat ainoat, joista pieni kansakunta ja sen yksilöt voivat etsiä turvaa.

Kun perustuslakivaliokunta painavista perusteluistaan huolimatta jättää oikeudellisen puolen sivuun ja panee pääpainon hallituksen tapaan poliittiselle puolelle asettuen kannattamaan hallituksen esitystä, on koko kysymyksen käsittely näin ollen siirtyvä poliittisille linjoille. Jos tarkastamme asiaa tässä mielessä, ei voi mielestäni sivuuttaa sitä tärkeätä näkökohtaa, että tällä lailla Suomen eduskunta hallituksineen välillisesti tunnustautuu sotasyyllisiksi. On väheksytty tämän seikan merkitystä huomauttamalla, että sillä ei tarvitse olla kauas kantavaa vaikutusta ja toisaalta, ettei se lopuksi merkitse paljon, koska Suomi on hävinnyt sodan. On kuitenkin syytä painostaa, että pienellä kansalla ei ole aihetta hukata mitään argumentteja, joista asemamme nyt ja vastaisuudessa voi riippua.

Asiaa käsiteltäessä tietysti ei saa unohtaa monesti mainittua välirauhan 13 artiklaa. Sen mukaan on jo syytteeseen pantu joukko n. s. sotarikollisia, osa on pidätetty ja syyte heitä vastaan on avoinna, samoin kysymys, missä heitä vastaan syyte nostetaan. Saattaa kysyä, onko hallitus, kun kysymys sotasyyllisistä on pakko ottaa esille, valinnut oikean tien vai eikö muuta menettelyä ollut käytettävissä. Viittaan monesti mainittuun artiklaan 13, jonka sanamuoto näkyy monelta unohtuneen. Artikla kuuluu: Suomi sitoutuu yhteistoimintaan liittoutuneiden valtojen kanssa sotarikoksista syytettävien henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi. — Millä tavoin hallituksen menettely on 13 artiklan mukaista, saattaa kysyä, ainakin se saattaa olla ulkopoliittisesti erittäin vaarallista kuten edellä olen viitannut. Näistä syistä en katso voivani olla mukana hyväksymässä hallituksen lakiesitystä. Lisäksi haluan sanoa, että viime eduskunnan jäsenenä olen monin muodoin voinut tutustua sodanaikaisiin tapauksiin, päätöksiin ja tekoihin, joita ei ole voitu osoittaa lainvastaisiksi ja rikollisiksi, joten nyt lain hyväksymisellä asettuisin suhteessa syyllisiksi nimettyihin ristiriitaan myös oikeuskäsitykseni kanssa ja sellaiseen tekoon ei voida kansanedustajaa velvoittaa.

Ed. Kilpeläinen: Vaikkakin herra pääministeri jo on ehtinyt poistua, olisin halunnut hänen puheenvuoronsa johdosta kunnioittavasti sanoa, ettei minun lausuntoni ollut tarkoitettu minkäänlaiseksi henkilökohtaiseksi hyökkäykseksi häntä vastaan ja ettei ole kevytmielistä, vaikka kansanedustaja sanelee tosiasioita pöytäkirjaan. Herra pääministerin sosialidemokraattiselle ryhmälle antaman selostuksen jälkeenkään en tullut vakuuttuneeksi siitä, että ulkopoliittisesti ehdottomasti vaadittaisiin juuri se tie, jota hallitus on päättänyt kulkea. Edelleen haluan sanoa, että kansanedustajalla mielestäni on oikeus, olkoon, että hän on juridiikassa maallikko, luottaa myös korkeimman oikeuden asiantuntijalausuntoihin siinä kuin muihinkin ja näistä syistä en millään tavalla ollut ryhtynyt muuttamaan puhettani vaikka sen olisin ehtinyt tehdä ja ehkä puhua ilman sitä kirjoitettua puhetta. Täällä SKDL:n taholta erään edustajan antamaan lausuntoon haluan vain sanoa, että olin reserviläisenä sodan aikana radiossa ja luulen, että on vaikea sieltä löytää yhtään lausuntoa, joka olisi ollut Saksalle edullinen tai Saksaa kehuva.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

2) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä lastenkotien siirtämiseksi lääkintöhallituksen alaisiksi.

Esitellään talousvaliokunnan mietintö n:o 7 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Pohjalan y. m. toiv. al. n:o 73, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta yhtyy talousvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä terveydentilan parantamiseksi Oulun ja Lapin läänien hävitettyjen kuntain lasten keskuudessa.

Esitellään talousvaliokunnan mietintö n:o 8 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Koukkarin y. m. toiv. al n:o 76, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. Koukkari: Koska esillä oleva asia pohjautuu toivomusaloitteeseeni, saanen siihen muutamalla sanalla puuttua. Jätin aloitteeni täällä käsiteltäväksi viime huhtikuun alkupuolella. Tällöin oli kaukana Pohjolassa päivän miltei polttavimpana puheenaiheena tuhoisa epidemia, joka raivosi etenkin eräiden Koillis-Pohjanmaan ja Lapin läänin hävitettyjen kuntien alueilla. Edustajille ovat tunnetuita viime kevättalvena esim. Posiolla ja Kuusamossa sattuneet lasten miltei joukottaiset kuolemantapaukset. On huomattava, että viranomaisten taholta kiinnitettiin asiaan todella vakavaa huomiota vasta sitten, kun sanomalehdistö Pohjolassa puuttui näihin murheellisiin tapauksiin. Lääkintöhallituksen toimesta lähetettiin tosin itse paikan päälle tutkijakomiteoita, se on myönnettävä ja sinänsä asiallinen toimenpide. Samoin ryhdyttiin antamaan lääkintähuoltoa varsinaisella epidemia-alueella. Tästä kaikesta on seudun väestö tuntenut kiitollisuutta viranomaisia kohtaan. Epidemiavyöryä ei kuitenkaan ole saatu pysäytettyä, ei esim. Pudasjärven pitäjässä.

Kun näin on, joutuu vakavasti kysymään, mistä johtuu se, että väestö näillä seuduin ja etenkin lapset ovat epidemiatartunnoille niin perin herkkiä Tutkijakomiteoidenkin pitäisi kiinnittää asian tähän puoleen vakavaa huomiota. On näet ajateltavissa, että perimmäisenä tartunta-alttiuden syynä on aliravitsemus. Näin väittävät ainakin eräät yksityiset lääkärit. Aliravitsemukseen taas on pätevät syynsä m. m. karjakannan huomattavasta heikontumisesta johtuva maidonpuute ja yleensäkin tuoreravinnon puute. Toivoisin, että kun tämä asia nyt tällaisessa muodossa lähtee eduskunnasta, niin tähän kuitenkin viranomaiset kiinnittäisivät sikäli huomiota, että mikäli aliravitsemus johtuu esim. ylivoimaisen vaikeista luovutusvelvollisuuksista, niitä tarpeen vaatiessa huojennettaisiin. Muutoin tämä asia on hoidettu kuluneen kesän aikana lääkintähuollollisesti aivan oikein eikä kaipaa sen suurempia huomautuksia.

Ed. Kaijalainen: Talousvaliokunta viittaa mietinnössään niihin suunnitelmiin, joita terveydenhoito-olojen suhteen Pohjois-Suomea varten on olemassa. Hyvä on, että nämä suunnitelmat on laadittu, minulla ei suinkaan ole niitä vastaan mitään sanomista, mutta lausuisin sen toivomuksen, että puheena olevia suunnitelmia myös ryhdyttäisiin toteuttamaan paremmassa tahdissa kuin miten on havaittavissa, ettei kävisi niin kuin kävi äskettäin Kittilässä, kun lääkintöhallituksen pääjohtaja kävi siellä ja lupasi kiireellisesti ryhtyä toimenpiteisiin sairaalaparakin saamiseksi paikkakunnalle ja tämän lupauksen yhteydessä annettiin ymmärtää, että kun lääkäri saapuu Kittilään, parakki on silloin jo olemassa. Kuitenkin kävi niin, että kun lääkäri tuli, niin parakkia ei ollut ja hänen oli ryhdyttävä ajamaan asiaa aivan alusta. Tällä tavalla mainittuja suunnitelmia ei suinkaan ole syytä toteuttaa, vaan niitä on toteutettava toisella tavalla kuin tähän mennessä.

Ed. Lumme: Meistä talousvaliokunnan jäsenistä tuntuu siltä, että lääkintöhallituksella on kyllä tällä alalla ja monilla muilla terveydenhoidollisilla aloilla hyvää tahtoa ja se tekee hyviä yrityksiä asioiden parantamiseksi, mutta kun tulee kysymykseen varojen saanti näihin tarkoituksiin, niin tällöin hallitus kerta toisensa jälkeen

poistaa ehdotetut määrärahat. Niinpä aivan äskettäinkin on tapahtunut, ja minä toivoisinkin, että hallitus erikoisesti antaisi arvoa lääkintöhallituksen esityksille ja tällä lailla päästäisiin nykyisestä tukalasta tilasta. Mikäli tiedän, on kyseessä vielä lisämenoarvion antaminen tätä vuotta varten. Toivotaan, että siinä terveydenhoidollisiinkin puoliin kiinnitetään huomiota ja määrärahoja todella riittävästi tulee olemaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy talousvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on ensi lauantaina kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 18,35.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

58. Lauantaina 8 p. syyskuuta 1945

kello 10.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotukset laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta sekä laiksi kansantuomioistuimesta 949

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 53; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 40; hallituksen esitys n:o 54; ed. Wiikin y. m. lak. al. n:o 1; ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 50.

Pöydällepanoa varten esitellään:

2) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksen johdosta laiksi perhelisälain muuttamisesta 965

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Brander, Frietsch, K. Hakala, Heljas, Hiilelä, Hiltunen, Honkala, Kallinen, Kirra, Kuittinen, Laitinen, Miettunen, Niukkanen, Pessi, Pilppula, Pyörälä, Simula, Suontausta, Tukia, Tuurna ja Vennamo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämänpäivän istunnosta virkamatkan takia ed. Vennamo ja yksityisasiain takia ed. Kuittinen.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella viime elokuun 31 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 55 ja 56, jotka nyt on edustajille jaettu.

Puhemies: Täysistunto keskeytetään ja jatketaan sitä kello 10,30.

Täysistunto keskeytetään kello 10,16.

Täysistuntoa jatketaan

kello 10,30.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta sekä laiksi kansantuomioistuimesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 53 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 40 valmistelevasti käsitellyt hallituksen esitys n:o 54, ja ed. Wiikin y. m. lak. al. n:o 1 ja ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 50, jotka sisältävät yllämainitut lakiehdotukset.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 53. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. A h m a v a a r a: Herra puhemies! — Sotaan syyllisten rankaisemisesta annetun lakiehdotuksen ensimmäisessä käsittelyssä eduskunnassa herra oikeusministeri arvosteli korkeimman oikeuden perustuslakivaliokunnalle antamaa lausuntoa kohdistaen tällöin huomionsa erityisesti siihen lausunnon kohtaan, jossa korkein oikeus totesi, että suurimpien sotarikollisten syyttämisestä ja rankaisemisesta viime elokuun 8 päivänä Lontoossa tehdyn sopimuksen sanamuoto eli terminologia ei anna tukea sille käsitykselle, että käsite sotarikos (war crime), jota on käytetty myös välirauhansopimuksen 13 artiklassa, sulkisi piiriinsä muita kuin sodan lakeja tai tapoja vastaan tehtyjä rikoksia. Aiheen tähän huomautukseensa sai korkein oikeus sen johdosta, että hallituksen esityksen perusteluissa oli viitattu sanottuun kansainväliseen sopimukseen ilmoittamalla, että sotarikos tässä sopimuksessa olisi määritelty myös n. s. sotasyyllisyyttä eli sellaista rikosta tarkoittavaksi, joka on tehty sotaan ryhtymisellä sinänsä ja jota rikosta tarkemmin nimitetään „rikokseksi rauhaa vastaan''.

Oikeusministeri on eduskunnassa lausunut m. m., että sekä edellämainitussa kansainvälisessä sopimuksessa että siihen liittyvässä kansainvälisen sotatuomioistuimen peruskirjassa esiintyy sama termi „sotarikos'' (war crime) ja sen johdannainen „sotarikollinen'' (war criminal) sellaisessa laajassa merkityksessä, joka käsittää koko peruskirjan 6 kohdassa mainitut rikokset'', ja että siis sotarikos sanotun sopimuksen mukaan olisi käsitettävissä niinkin laajasti, että myös edellä mainitut „rikokset rauhaa vastaan'' olisi luettava sen piiriin kuuluviksi. Sotarikos-sana olisi siis tässä kansainvälisessä sopimuksessa käytetty sekä laajemmassa että suppeammassa merkityksessä. Korkeimmalla oikeudella ei näin ollen herra oikeusministerin mielestä ole ollut aihetta todeta, että sotarikollisella tarkoitettaisiin vain sodan lakien ja tapojen loukkauksia.

Kun minusta herra oikeusministerin puhetta kuunnellessani tuntui, että hän kuvasi tehtävän ratkaisun yksinkertaisemmaksi kuin mitä se itse asiassa on, otin eilen yhteyden erääseen korkeimman oikeuden tuomariin, joka puolestaan tarkemmin selosti minulle korkeimman oikeuden lausuntoon tässä kohdassa johtaneita seikkoja. Pidän velvollisuutenani saattaa tämän selostuksen pääpiirteet eduskunnan tietoon.

Tähän tapaan hänen selostuksensa kävi.

Termiä „sotarikos'' (war crime) käytetään sanotussa kansainvälisessä sopimuksessa yhden ainoan kerran, nimittäin sopimukseen liittyvässä kansainvälisen sotatuomioistuimen peruskirjan 6 artiklan b) kohdassa, johon korkein oikeuskin on viitannut ja jossa tämä rikos määritellään teoksi, jolla on loukattu sodan lakeja tai tapoja. Ei ole mahdollista katsoa, että tämä termi olisi kaksimerkityksinen, t. s. että se merkitsisi muutakin kuin mitä kysymyksessä olevassa kohdassa on sanottu sen merkitsevän. Jos sotarikos olisi niin laaja käsite, että siihen sisältyisivät myös rikokset rauhaa vastaan, ei olisi ollut mahdollista mainita näitä rikoksia sopimuksessa erillisinä rikosryhminä — rauhanrikokset a) ja sotarikokset b) kohdassa — vaan olisi molemmat kohdat tietenkin ollut yhdistettävä ja rikoksen määritelmä vastaavasti laajennettava. Mikäli siis tahdotaan väittää, että termiä „sotarikos'' (war crime) olisi mainitussa kansainvälisessä sopimuksessa käytetty eri merkityksissä, ei sellainen käsitys saata olla oikea. Termiä on käytetty sopimuksessa vain kerran ja silloin siinä merkityksessä, joka korkeimman oikeuden lausunnossa on mainittu. Tästä myöskin johtuu, että sanotussa sopimuksessa termit „sotarikos'' (war crime) ja „sotarikollinen (war criminal) eivät peitä toisiaan. Jälkimmäinen termi esiintyy sopimuksessa useissa kohdin, ja se on eräänlainen yleistermi, jonka piiriin luetaan yleensä kaikki ne eri rikokset, joista syyte kansainvälisessä tuomioistuimessa voidaan nostaa. Sen sisältö ei ole niin täsmällinen kuin sotarikos-termin, joka on sopimuksessa nimenomaan määritelty ja joka tämän määritelmän mukaisena tietenkin on tarkoitettu myös sanotun sopimuksen perusteella vierelle pantavissa oikeudenkäynneissä käytettäväksi. — Näin mainittu tuomari.

Kun 1944 vuoden välirauhansopimuksessa

ei puhuta sotarikollisista (war criminals), vaan sotarikoksista (war crimes), on katsoen siihen erotukseen, mikä näiden käsitteiden välillä tehdään edellä mainitussa Lontoon sopimuksessa, johon hallitus oli viitannut, korkeimmalla oikeudella mielestäni ollut aihetta kiinnittää perustuslakivaliokunnan huomiota siihen, mitä nimenomaan sanonnalla „sotarikos'' sanotussa kansainvälisessä sopimuksessa sen sanamuodon mukaan on ymmärrettävä. Asia ei suinkaan ole niin selvä ja yksinkertainen, kuin miltä se oikeuskanslerin lausunnon valossa näyttäytyy. Minä voin lisäksi ilmoittaa, että prof. Kaira on jäljestäpäin, mutta valitettavasti niin myöhään, ettei sitä voitu hänen lausuntonsa monistuksessa huomioida, ilmoittanut haluavansa useissa kohdin ainakin lieventää tätä kohtaa koskevaa lausuntoansa, jopa kokonaan siitä poistaa näin kuuluvan lauseen: „Ei siis loogillisella välttämättömyydellä voi väittää kyseellisen sanonnan välirauhan sopimuksen 13 artiklassa sulkevan artiklan piiristä pois rikoksen rauhaa vastaan.'' Menettely on ymmärrettävissä, kun ottaa huomioon, että lausunnot valiokunnan oli saatava kovin kiireellisesti.

Voisi vielä ehkä huomauttaa, että mainittu kansainvälinen sopimus ja siihen liittyvä peruskirja ovat taitavien juristien muovailemia, jonka vuoksi on vähemmän luultavaa, että niissä samaa käsitteen määrittelyä, war crime, olisi käytetty kahdessa eri merkityksessä, ilman että siitä olisi sopivasti huomautettu, esimerkiksi puhumalla toisessa paikassa sotarikoksista yleensä ja toisessa paikassa varsinaisista sotarikoksista eli sotarikoksista ahtaammassa merkityksessä. Tähän tapaan sopisi odottaa menetellyn, jos tosiaan olisi käytetty samaa määrittelyä kahdessa eri merkityksessä.

Erittäin huonosti onnistunut oli mielestäni herra oikeusministerin perustelussa viittaus peruskirjan 6 c) kohtaan, jossa puhutaan rikoksista inhimillisyyttä vastaan. Kun nämä rikokset jäisivät sotarikoksen ulkopuolelle, vetää oikeusministeri siitä sen varman johtopäätöksen, ettei korkeimman oikeuden sanantulkinta voi olla oikea. Tällöin oikeusministeri ei ole muistanut, että rikokset inhimillisyyttä vastaan peruskirjan 6 c) kohdan mukaan voivat olla tehtyjä ennen sotaa, jopa tuomari Jacksonin lausunnon mukaan se koskee rikoksia, jotka ovat tehtyjä aina vuodesta 1933 alkaen. Niillä ei siis tarvitse olla mitään tekemistä sodan kanssa ja ne kohdistuvat natsihallitukselle ominaiseen systeemiin ja sen koko valtakauteen. Tahtooko oikeusministeri todellakin väittää, että näitä voitaisiin nimittää sotarikoksiksi ja sisällyttää sotarikosten piiriin. Mielestäni herra oikeusministerin vahvin argumentti kääntyy ehkä vahvimmaksi argumentiksi hänen tulkintaansa vastaan. Eiköhän rikos rauhaa vastaan todellakin ole sotarikokseen rinnastettu eikä suinkaan alistettu käsite?

Kun oikeusministeri tunnustaa prof. Kairan lausunnossaan, sellaisena kuin se oli monistettuna ja hänen käytettävänään, „pätevällä tavalla'', kuten hän sanoo, saattaneen asian tässä suhteessa oikealle tolalle, herättää huomiota se, että oikeusministeri jättää kuitenkin ilmoittamatta, onko prof. Kaira myös lausuntonsa pääasiassa ratkaissut yhtä pätevällä tavalla. Hänhän tuli lausunnossaan kuitenkin samaan lopputulokseen kuin korkein oikeuskin, joskin käyttäen siihen eri tietä. Kun oikeusministeri lausunnossaan sanoo pyrkineensä osoittamaan, että hallituksen esitys on välirauhan sopimuksen 13 artiklassa maallemme säädetyn laillisen velvoituksen mukainen myöskin kansainvälisesti voimassaolevien sopimusten ja niistä hyväksyttyjen periaatteiden perusteella, merkinnee se sitä, ettei hän tunnusta prof. Kairankaan pätevän tavan jatkuneen mainittua kohtaa pitemmälle.

Minun täytyy sanoa, ettei herra oikeusministeri mielestäni onnistunut ratkaisemaan tulkintaa sen pätevämmin kuin mainitut kaksi lausuntoa.

Minun on täytynyt asian tähän puoleen puuttua senkin vuoksi, että oikeusministeri lausui perustuslakivaliokunnan puolittain vastahakoisen kannan perustuneen arvattavasti suurimmalta osalta korkeimman oikeuden lausuntoon. Minun on tämän johdosta huomautettava, että perustuslakivaliokunnan mietinnössään sivulla 2 omaksuma kanta on, että „se, mitä sanotussa artiklassa ymmärretään sotarikoksilla, jää tulkinnanvaraiseksi''. Arvellen, että kaiken sen jälkeen, mitä asiantuntijain ja hallituksen taholta tästä seikasta asiassa on lausuttu, valiokunnan omaksuma kanta on

oikea ja hyvin perusteltu, sillä se on oikeampi, paremmin perusteltu ja varovaisempi kuin esim. hallituksen kanta.

Valitan, että herra oikeusministerin käsittääkseni liian varma kanta on pakottanut minut kajoamaan asian tähän puoleen, joka ei kuitenkaan tässä asiassa ole ratkaiseva. Ratkaisu on kieltämättä asian poliittisessa, tarkemmin sanoen, ulkopoliittisessa puolessa. Minä pelkään, että ne arvoisat edustajat, jotka pysähtyvät panemaan ratkaisun asian oikeuspuoleen, pysähtyvät puoliväliin. Välirauhan sopimus on täytettävä ja voittaja tulkitsee 13 artiklan siten, että se koskee myös sotasyyllisiä. Ainakin jo Brennuksen ajoista alkaen historia todistaa, että voittajan tulkinta ratkaisee, eikä meillä, paremmin kuin muillakaan voitetuilla maailmanhistoriassa on ollut, ole keinoja voimaansaattaa omaa käsitystämme siinäkään tapauksessa, että se olisi ehkä toinen ja oikeampi. Vain runoilija voi lausua Wibeliuksen tavoin ja lyödä rintoihinsa, mutta ei politikko eikä myöskään kansanedustaja, jolla on vastuu kansan kohtaloista. Meitä ei pelasta se, että lausumme „mun tehkää, miten mielitte", sillä kysymys ei ole meistä eikä yksilöistä, vaan koko kansasta, jonka elämän täytyy jatkua. Välirauhan ehdot me olemme juhlallisesti sitoutuneet täyttämään ja ne on täytettävä, täytettävä silläkin tavalla kuin maailmanhistoria voitetulle ne aina täytettäväksi on pannut. Sota on vaatinut paljon sijaiskärsimyksiä, joita ei ole oikeuden vaa'alla punnittu, ja välirauhanehtojen täyttäminen näyttää niitä myös vaativan. Yhtä vähän kuin sodassa nyt on kysymys mistään oikeustaistelusta. Ken sitä kuvittelee, hän pettää itsensä ja toisia harhakuvitelmilla, joille kylmässä politiikassa ei ole tilaa. Tuskin mikään on politiikassa sen vaarallisempaa. Kirvelevin sydämin, mutta kylmästi harkiten minä en näe muuta mahdollisuutta kuin antaa mennä tämän lakiehdotuksen lävitse, ja meidän tehtävänämme on kantaa siitä vastuu, sanokootpa vastuusta vapaat siihen mitä tahansa. Se vaatii rohkeutta, kentiespä enemmän rohkeutta kuin ehdotuksen hylkääminen.

Perustuslakivaliokunnan lopullinen kanta ilmaistaan mietinnössä näin: „Kun kuitenkin hallitus, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet ottaa varteen kaikki asiaan vaikuttavat seikat, on pitänyt ehdotettua lakia välirauhansopimuksen puheenaolevan artiklan velvoituksen täyttämistä varten välttämättömänä, perustuslakivaliokunta ei katso voivansa asettua vastustamaan lakiehdotuksen hyväksymistä." Kun herra oikeusministeri puhui „valiokunnan puolittain vastahakoisesta kannasta", on siis myönnettävä hänen olleen oikeassa, kuitenkin vain ja sananmukaisesti ainoastaan puolittain. Sillä jos hän olisi lausunnostaan jättänyt pois sanan puolittain, silloin hän olisi ollut kokonaan oikeassa. Kun oikeusministeri tuomitsee korkeimman oikeuden lausunnon 100-prosenttisella varmuudella, mutta toteaa valiokunnan kannan olleen ainoastaan puolittain, siis kai 50-prosenttisesti vastahakoisen, olisi hän käsittääkseni osunut paremmin oikeaan, jos hän olisi sijoittanut nämä prosenttimääränsä päinvastoin. Minun on todettava, että perustuslakivaliokunnan mietintö on kestänyt herra oikeusministerin kiirastulen.

Lopuksi minun on tehtävä eräs tunnustus: perustuslakivaliokunta ei ole huomannut harkita, eivätkö menneiden vuosien tosiasiat ja rehellisyys silloisia johtomiehiämme kohtaan olisi ehkä vaatineet lain nimikkeen vaihtamista toiseen, esimerkiksi tämän tapaiseen: laki välirauhansopimuksen 13 artiklan täyttämisestä eräissä tapauksissa.

Omasta puolestani viittaan jättämääni vastalauseeseen n:o II, joka koskee sanan „hallituksessa" palauttamista lakiehdotuksen 1 §:n 1 momenttiin. En jaksa olla vakuutettu siitä, voittaako hallitus lopultakaan mitään sillä, että tämä sana poistetaan. Kun kysymys joka tapauksessa on ratkaisevalla tavalla vaikuttamisesta ja tuomio on annettava virka-aseman väärinkäyttämisestä, voidaan kysyä, sopivatko nämä muuhun kuin hallituksessa olleeseen. Asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulenkin ehdottamaan tämän sanan palauttamista sanottuun kohtaan.

Ed. Kivisalo: Herra puhemies! Tämän asian ensimmäisessä käsittelyssä samalla kuin suosittelin suurelle valiokunnalle esillä olevan lain hyväksymistä, suosittelin myös, että suuri valiokunta hyväksyisi sen siinä muodossa kuin se esitetään perustuslakivaliokunnan mietintöön liitetyssä VI vastalauseessa. Kun suuri valiokunta ei ole omaksunut tätä kantaa, niin

näin sen vuoksi, että vaikka perustuslakivaliokunta onkin parantanut esillä olevaa lakia ottamalla siihen kohtia ed. Paasivuoren y. m. aloitteesta, niin on tässä laissa sittenkin se puutteellisuus, että syytteestä voi vapautua sellaisia, jotka ehkä ovat enemmän syyllisiä kuin ne, jotka ehkä joutuvat syytteeseen ja joiden syyllisyys ottaen huomioon sodanaikaisen tilanteen, voi olla melkoisen lievääkin. Ehdotukseni hyväksymisellä saataisiin tämä epäsuhde poistetuksi.

Kun on väitetty, että VI vastalauseessa olevan lain 1 §:n mukaan syytteeseen joutuvien piiri laajenee siinä määrin, ettei syytteeseen panoa ehditä toimittaa määräajassa, niin huomautan tämän johdosta, että näin ei tarvitse käydä. Syyttäjistö voi rajoittaa syytteeseen pantavien luvun vain niihin, jotka ovat suurempia syyllisiä, kuten hallituskin tarkoittaa, mutta voi toiselta puolen ulottaa syytteeseen panon kaikkialle, missä todella suurempia syyllisiä on. Syytteeseen pantavien luvun ei siis tarvitse tulla sanottavasti suuremmaksi kuin se tulee esillä olevan mietinnönkin mukaan. Jos syyttäjistöllä, jota ehdotamme vastalauseessa olevassa lakiehdotuksessa eduskunnan valitsijamiesten valittavaksi, jos tällä syyttäjistöllä on älyä ja hyvää tahtoa, jota ei ole syytä ennakolta epäillä, niin osaa se menetellä oikeudenmukaisesti sekä myös tilanteen vaatimusten ja maan edun mukaisesti. Se saisi opastusta m. m. Hornborgin komitean mietinnöstä sekä siihen liitetystä ed. E. Pekkalan ja tohtori Ruudun eriävästä mielipiteestä, jotka tietysti olisi annettava syyttäjistön käytettäväksi.

Hallituksella on nykyään paljon työtä ja huolehtimista monien asioiden vuoksi, ja tämän tähden ei sille olisi pantava sitä raskasta ja paljon työtä vaativaa lisätehtävää, mitä syytteeseenpanosta päättäminen edellyttää. On muitakin syitä, m. m. hallituksen vaihtumisen mahdollisuus, jonka vuoksi syytteeseenpanosta päättäminen olisi määrättävä sellaiselle instanssille, joka koko syytteeseenpanoajan pysyy samana. Vielä pidän tarpeellisena, että lain 2 §:stä poistettaisiin määräys, että tämän lain mukaan valituilla ei olisi toimestaan kieltäytymisoikeutta. Otettakoon ennen valitsemista selko, että asianomaiset ottavat heille uskottavan tehtävän vastaan.

Herra puhemies! Edellä esittämistäni muutoksista teen ehdotukset tämän lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä. Tarkoitukseni ei ole näillä muutosehdotuksilla vaikeuttaa hallituksen asemaa, vaan päinvastoin helpottaa. Minulla ei ole mitään hampaankolossa ketään kohtaan ja pidän luonnollisena, että toista mieltä olevat arvoisat edustajat puhuvat ja menettelevät vakaumuksensa mukaan, mutta oletan myös että he suovat minulle saman oikeuden. Täällä eduskunnassa olisi eri tahoilla, niin toisella kuin toisellakin, pyrittävä tähän astista suurempaan sovinnollisuuteen. Se olisi omansa helpottamaan niiden suurten vaikeuksien voittamista, joiden keskellä parhaillaan kamppailemme, ja siinä kamppailussa tarvitaan mukana kaikki rakentavaan työhön pystyvät voimat.

Ed. Sergelius: Herra puhemies! Huomattavana etuna on pidettävä sitä tosiseikkaa, että sotasyyllisten rankaiseminen on jätetty meille hoidettavaksi sisäisenä asiana eikä jätetty voittajavaltioiden elimille. Se tärkeä asiakirja, jota parastaikaa käsitellään eduskunnassa ja lähiaikana siirtyy historiaan, on laajalti tutkittu etenkin oikeusjärjestyksen periaatteiden kannalta. Tämä tutkimus on tietenkin ollut asialle hyödyksi, mutta ei ole millään tavalla ratkaiseva. Määräävänä on, niinkuin hallitus useamman kerran on maininnut, se sitoumus, jonka eduskunta solmi viime syksynä Neuvostoliiton ja Ison-Britannian kanssa ja jonka mukaan olemme velvoitetut ryhtymään sotasyyllisten rankaisemiseen. Kun asia on näin, niin käsitykseni mukaan meidän tulee yrittää saada lainsäännökset sellaisiksi, että ne oikeudenmukaisesti koskevat kaikkia avainasemissa olleita ja olevia syyllisiä kansalaisia.

Yleisesti on todettu, että vuosina 1940 ja 1941 valmisteltiin tässä maassa sotaa Neuvostoliittoa vastaan, ja tuskin kukaan asioista perillä oleva sitä enää kieltää. Tämän ohella tulee kumminkin muistaa, että jokseenkin samaan aikaan, kesäkuussa 1941, kun Hitler radiopuheessaan mainitsi saksalais-suomalaisten aseveljeyden olemassaolosta, niin silloinen presidentti Ryti puolestaan selitti, että Suomen hallituksen paperit olivat yhtä selvät ja omatunto yhtä puhdas toisen kuin edellisen sodan suhteen,

ja hän väitti, että Suomen kimppuun oli kummallakin kerralla hyökätty aiheettomasti. Hallitus ja eduskunta nielivät vastalauseetta kaiken tämän. Kun näin on asianlaita, niin ainakin minun oikeustajuntani sanoo, että syyllisiä on myös etsittävä talvisodasta 1939—40 ja siinä mielessä minäkin olen valmiina äänestämään perustuslakivaliokunnan mietinnössä olevan VI vastalauseen 1 §:n puolesta.

Mitä taas tulee itse rangaistusmääräyksiin, niin ne suurin piirtein ovat hyväksyttävät, joskin ne olisivat minun käsitykseni mukaan saaneet olla jonkun verran vieläkin lievempiä.

Muissa kohdin yhdyn perustuslakivaliokunnan ja suuren valiokunnan ehdotuksiin, mitä itse lakitekstiin tulee, kun taasen itse perusteluihin nähden tulen kannattamaan V vastalauseessa olevaa muutosehdotusta, että määrätyt kappaleet näistä perusteluista poistetaan.

Ed. Paksujalka: Herra puhemies! Kun tämä sotasyyllisyyslaki on nyt ratkaisuvaiheessaan, haluaisin vielä tämän yleiskeskustelun yhteydessä lausua käsitykseni siitä ja merkittäväksi eduskunnan pöytäkirjaan.

Mitä ensinnäkin tällaisen lain säätämiseen tulee, niin olen jo alunperin ollut sitä mieltä, ettei sen hyväksymisellä voida välttyä oikeuskäsitteiden ja -periaatteiden loukkauksilta, josta täällä on jo aikaisemmin huomautettu. Ne lausunnot, jotka herra pääministeri ja herra oikeusministeri edellisessä istunnossa esittivät, eivät saaneet minua vakuuttuneeksi vielä siitä, että tämä lainmuutos olisi tehty jo silloin, kun välirauhansopimus hyväksyttiin. Sillä jos niin olisi ollut asianlaita, ei olisi tarvinnut nyt enää muuta kuin asetus sen toimeenpanoa varten. Minä en ole mikään juristi, mutta maallikkonakin olen sen käsittänyt, ettei näin suureen perustuslain muutokseen olisi pitänyt mennä, vaan hoitaa tämä sotasyyllisyyskysymys nyt voimassa olevien lakien mukaan, jotka ammoisista ajoista asti ovat olleet tämän kansan elämänohjeena ja joiden nojalla on rangaistava ne rikokset, joihin kansalaiset itsensä ovat syypäiksi tehneet. Ja jos näin saatu tulos ei olisi sitten tyydyttänyt yhtyneitä kansakuntia, olisihan ollut kansainvälinen tuomioistuin, jolla olisi tilaisuus puuttua asiaan. Kun hallitus kuitenkin suurella painostuksella on vaikuttanut eduskuntaan saadakseen tämän sotasyyllisyyslain läpi ja vieläpä edellisessä istunnossa asettunut jyrkästi vaatimaankin, niin siihen on ollut ehkä painavat syyt. Mutta kuitenkin tästä huolimatta, mitä kolmannessa käsittelyssä lopulliseen kannanottoon tässä tulee, jää riippuvaksi siitä, minkälaisen sisällön laki tässä toisessa käsittelyssä tulee saamaan.

Ed. Räisänen: Herra puhemies! Laki sotasyyllisten rankaisemisesta on nyt ratkaisevassa käsittelyssä. Sen kolmannessa käsittelyssä ei eduskunnalla valtiopäiväjärjestyksen mukaisesti ole itse lakitekstiin nähden muuta oikeutta kuin hyväksyä tai hylätä esitys taikka jättää se lepäämään yli vaalien, mikä sekin asiallisesti katsoen merkitsisi esityksen hylkäämistä. Kun suuren valiokunnan kannan huomioiden näyttää todennäköiseltä, että laki tulee hyväksyttäväksi ainakin suurin piirtein katsoen siinä muodossa, kuin minkä sille on antanut perustuslakivaliokunta, jonka mietinnön myös hallitus ilmoitti hyväksyvänsä, on syytä vielä huomauttaa, että laki sotasyyllisten rankaisemisesta ei suinkaan vastaa sitä, mitä vasemmiston taholla tästä laista olisi odotettu — asia, joka käy ilmi niistä kahdesta vastalauseesta, jotka valiokunnan mietintöön on SKDL:n edustajain toimesta liitetty.

Sen lisäksi, mitä ed. Wiikin vastalauseessa on esitetty, huomautan, että käsitykseni mukaan olisi koko sotasyyllisoikeus ollut valittava eduskunnassa. Se, että sotasyyllisoikeuteen tulee kaksi itseoikeutettua jäsentä ja kolmas aivan suppean piirin valitsema, tietää asiallisesti katsoen lievitystä sotasyyllisten hyväksi. Erityisesti pidän valitettavana sitä, että siinä on itseoikeutettuna edustettuna korkein oikeus, joka niin perusteellisesti on kompromenttoinut itsensä viime vuoden valtiollisissa jutuissa yleensä, mutta erikoisesti kuutosten oikeudenkäynnissä, missä se vahvisti Turun hovioikeuden tuomion, joka oli oikeusmurha. Tähän päivään mennessä ei korkein oikeus ole tiettävästi purkanut tuomiota eikä meidän kuutosten vetoaminen eduskunnan oikeusasiamieheen ryhtyä toimiin tuomion purkamiseksi johtanut tulokseen, kuten, tuntien nykyisen oikeusasiamiehen kiinteän myötäilyn sotavuosien politiikkaan, saattoi

odottaakin. Sellaiselle oikeudelle kuin korkein oikeus, joka ei vieläkään ole huomannut kauhistuttavaa erehdystään — käytän näin lievää sanaa — ei olisi ollut valmistettava etuoikeutettua asemaa sotasyyllistuomioistuimessa, jonka velvollisuus on antaa tuomionsa niistä rikollisista teoista, jotka korkein oikeus tuomioillaan, joista eivät puuttuneet verituomiotkaan, tavallaan siunasi. Ja yleensä demokratian periaatteiden mukaisesti ei meidän oloissamme, joissa oikeuslaitos on niin rappeutunut ja yliopisto taantumuksellisten piirien määräysvallassa, olisi näille piireille ollut annettava etuoikeutettua asemaa sotasyyllistuomioistuimen asettamisesta.

Lakiehdotuksen 4 §:n mukaan syytettä sotasyyllisoikeudessa ajaa oikeuskansleri tai hänen määräämänsä henkilö. Parempi olisi ollut, että esim. hallitus olisi saanut oikeuden määrätä yleisen syyttäjän. Oikeuskanslerilla olisi valtioneuvoston päätöksiä tehtäessä läsnä olevana ollut sotarikollishallitusten — tai hallitusten rikollisten jäsenten — päätöksiin tilaisuus puuttua valtioneuvostossa ja muutenkin. Sitä hän ei ole tehnyt. Hän on passiivisuudellaan niin ollen määrännyt kantansa, joka ei oikeuta häntä sellaiseen tehtävään, kuin nyt kysymyksessäoleva, eikä liioin ole soveliasta antaa hänen määrätä toistakaan syyttäjäksi.

Kun näitä muutoksia hallituksen esitykseen ei ole mainittu ed. Wiikin vastalauseessa, olen niistä tahtonut huomauttaa.

Vaikka yksityiskohtaisessa käsittelyssä en teekään ehdotuksia näiden lainkohtien muuttamisesta, kun en niille kuitenkaan saisi riittävää kannatusta täällä, pidän asiallisena, että jo nyt näin merkitsen kantani eduskunnan pöytäkirjoihin.

Ed. Wickman: Herra talman! Då jag i stora utskottet varit med om att godkänna lagen, sådan den utformats i grundlagsutskottet, ber jag att med några ord få motivera min inställning till frågan. Det behöver knappast med många ord betonas, att hela denna lagstiftning kännes oerhört motbjudande och ansvarsfull. Och dock hör jag till dem, som trots det motbjudande i vad som hör till denna lags tillkomst och fortsättning, anse, att vi icke kunnat undgå att komma till en grundlig uppgörelse med krigspolitiken och dess målsmän. Vårt samhälle är sjukt. Dess sjukdom har vållats av de krig det nödgats genomlida de senaste åren. Det gäller för lagstiftaren, att taga reda på orsakerna till att vårt land råkat i krigstillstånd med sin mäktige östra granne, och om någon brottsligt bidragit till kriget fälla dom därom.

Enligt min mening, var det förståndigt och riktigt att begränsa frågan om krigsansvarigheten till vårt senaste krig och de kretsar det nu föreliggande lagförslaget avser att gälla. Vårt s. k. vinterkrig har aldrig givit anledning till nämnvärt olika uppfattningar vare sig i eget land eller i utlandet. De allra flesta bedömare av detta krigs utbrott och målet för våra dåvarande krigsansträngningar, ha varit eniga om att vinterkriget var till sitt väsen ett helt annat än det senare kriget. Vi erinra blott om Nationernas Förbunds ställningstagande till vårt vinterkrig. Att nu, såsom de socialdemokratiska motionärerna velat, likställa dessa båda krig och utsträcka lagens verkningskrets till att omfatta tiden och personer som höra till bägge krigen är fullständigt obegripligt. Det kan ej vara fullt ärligt menat, då kretsar som förut alltid velat undgå en uppgörelse med krigspolitikens män nu plötsligt äro redo att kriminalisera så gott som hela vårt folk. „Man märker avsikten och blir förstämd". Meningen är väl att omöjliggöra en uppgörelse med krigspolitiken i den utsträckning regeringen ansett nödigt, och i den omfattning de Förenade Nationerna anses skola nöjas med. Det ser ut som om riksdagen, liksom den allmänna opinionen, även skulle ha uppfattat motionen som sig bör, nämligen att icke taga den på allvar.

Det finnes olika motiv för ett positivt ståndpunktstagande till det föreliggande lagförslaget. Ett bland de farligaste, principiellt sett, är det som i stor utsträckning varit avgörande för grundlagsutskottet. Grundlagsutskottet är inne på en principiellt farlig väg då det som avgörande motiv för sitt godkännande av lagförslaget med vissa av utskottet gjorda ändringar säger: „Då likväl regeringen, som ägt de bästa förutsättningarna att tillvarataga alla på saken inverkande omständigheter, ansett den föreslagna lagen nödvändig för fullgörande av förpliktelserna i vapenstilleståndsavtalet, anser sig grundlagsutskottet icke kunna motsätta sig lagförslagets antagande trots dess innehåll och exceptionella karak-

tär." Utskottet hade i en mening före den citerade konstaterat att „man kan intaga den ståndpunkten, att den föreslagna lagstiftningsåtgärden går längre än vad förpliktelserna i artikel 13 i vapenstilleståndsavtalet förutsätter". Grundlagsutskottet hade bort komma till ett annat resultat i fråga om sitt ställningstagande än det kommit till, om man hade konsekvent följt de åsikter som ingå i utskottets motivering. Att utskottet likväl ansett sig böra godkänna lagförslaget, ja, skärpa detsamma, synes väsentligen berott på att detsamma litat på regeringens „förutsättningar att tillvarataga alla på saken inverkande omständigheter". Jag förstår detta resonemang mycket väl och vill icke helt och hållet underkänna dess värde. Regeringen måste ju självfallet sitta inne med en hel massa viktiga, på en hel mängd samhällsfrågor avgörande verkande fakta, som icke stå den vanliga medborgaren till förfogande, ja, i vissa ömtåliga fall kan det vara av nöden att icke ens inviga hela riksdagen i vad regeringen vet. Men det kan inte förnekas, att grundlagsutskottets beredvillighet att godkänna lagförslaget med motiveringen „regeringens bästa förutsättningar att tillvarataga alla på saken verkande omständigheter" i allt för hög grad påminner om riksdagens beredvillighet under krigstiden att blint lita på regeringarnas informationer och „bästa förutsättningar att tillvarataga alla på saken verkande omständigheter". Det kan vara farligt att i allt för hög grad tillägna sig uppfattningen, att regeringen alltid har de „bästa förutsättningarna" att bedöma olika frågor och situationer. En av orsakerna till att vi nödgas stifta en sådan motbjudande lag som den föreliggande, är riksdagens blinda förtroende till de krigstida regeringarnas „bästa förutsättningar" att förstå och klara kinkiga frågor och situationer. Jag har så dåliga minnen från krigstidens riksdagsarbete, då riksdagen underdånigt, gång efter annan godtog viktiga lagar och meddelanden från regeringen i förlitan på regeringens „bästa förutsättningar", detta även trots att dessa regeringar gjorde sitt bästa för att hålla riksdagen så illa informerad om sina förutsättningar som möjligt. Finlands folk får nu böta för riksdagens redobogenhet att blint lita till regeringarnas „bästa förutsättningar". Dess bättre, så kan man icke säga om den nuvarande regeringen, att den i föreliggande fråga skulle medvetet försökt hålla riksdagen illa underrättad om vad den känner till beträffande den föreliggande frågans förhistoria, syftemål och konsekvenser. Ej heller har regeringen, särskilt statsministern och justitieministern, för riksdagen undanhållit sina personliga åsikter i fråga om lagens rättsliga och politiska grund och konsekvenser. Den grupp som jag har äran tillhöra har blivit ganska väl informerad i frågan — det enda man saknat är tillgången till Hornborgkommitténs betänkande —. Då vi i dag går att fatta ett avgörande beslut, vilket jag för min del gjorde i går i stora utskottet, har motivet icke varit det som här ofta citerats ur grundlagsutskottets betänkande, utan har efter en grundlig information och personlig begrundan en fast övertygelse om nödvändigheten av och det juridiskt oantastbara i föreliggande lag, blivit för de flesta av oss grundmurad.

Då nu lagen blir godkänd och i sinom tid ett rättesnöre för dem som skola rannsaka de olyckliga offren för en misslyckad och i en del fall brottslig krigspolitik är det att hoppas, att domarna icke skola förbise alla förmildrande omständigheter och där så ske kan „låta nåd gå före rätt" samt följa den gamla domarregeln: „Hellre fria än fälla".

Rättegången mot de krigsansvariga kommer att bli ett av de sorgligaste skådespel i Finlands historia. Endast rättens och den politiska nödvändighetens krav, där Finlands folks vara eller icke vara utgör insatsen, kan motivera en sådan lag som den som nu beslutes.

Måtte den Högsta Domaren, Herren Gud, bistå vårt folk och alla dem som i denna fruktansvärt allvarliga tid skola göra upp med den gamla olycksbringande politik vårt folk och dess ledare bedrivit under en lång tid. Vårt folk måste härefter avsäga sig alla chauvinistiska och nationella storhetstankar och drömmar, och intaga sin plats bland de förenade nationerna som ett arbetsamt, fredligt och kristligt sinnat folk. Sker så, har den politiska och juridiska uppgörelsen med det gamla lärt oss till hälsa, liksom ofta beska piller leda till hälsa.

Jag godkänner, herr talman, lagförslaget enligt grundlagsutskottets betänkande.

Ed. Tuurna: Herra puhemies! Yhdyn myös niihin, joiden mukaan lain vaikutuspiiriä olisi pyrittävä supistamaan mahdollisimman pieneksi. Siksi olen jo suuressa valiokunnassa ehdottanut, että lain 1 § hyväksyttäsiin toisen vastalauseen mukaisesti. Tätä mielipidettä tahdon jatkuvasti tähdentää. Jos kerran hallitus joka välirauhansopimuksen voimaansaattamisesta annetun lain lisäksi katsoo tarvitsevansa lisävaltuuksia välirauhansopimuksen 13 artiklan määräysten täyttämiseksi ja joka poliittisten ja ennen kaikkea ulkopoliittisten näkökohtien nojalla pitää mahdollisena rajoittaa syytettävien piiriä määräysten täyttämiseksi, on eduskunnan luotettava hallituksen arvostelukyvyn asiassa.

Ratkaisevalla tavalla sotaan joutumiseen tai rauhan estämiseen ei hallitus ole katsonut voineen tapahtua muuta kuin hallituksessa ollen. Yhtä yksimielisesti kuin eri ryhmien taholta on suhtauduttu ed. Paasivuoren y. m. ehdotukseen laiksi sotaan syyllisten rankaisemiseksi, jonka ehdotuksen tarkoituksena on laajentaa lain soveltamisalaa kaikkiin poliittisesti tai sotilaallisesti vastuunalaisissa asemissa oleviin henkilöihin, ja jonka mukaan oikeudenkäyntimenettely saisi ennen aavistamattoman laajuuden, yhtä yksimielisesti on käsitykseni mukaan suhtauduttava ed. von Bornin esittämään VII vastalauseeseen, jonka mukaan lain sovelluttaminen olisi ulotettava hallituksessa tai muussa poliittisesti vastuunalaisessa asemassa oleviin henkilöihin, jotka ratkaisevalla tavalla ovat vaikuttaneet sotaan joutumiseen tai rauhan estämiseen. Tällöin voisi lain alaiseksi tulla m. m. edellinen eduskunta ja mahdollisesti jotkut poliittisesti vastuunalaisessa asemassa olevat henkilöt.

Mitä eduskuntaan ja eri kansanedustajiin tulee, en henkilökohtaisesti, edellisen eduskunnan jäsenenä, tahdo enkä voi sanotusta vastuusta vapautua, mutta tosiasiat huomioonottaen on toki sanottava, että eduskunta joutui sodan aikana tapahtumain ja tosiasiain eteen. Ei edes ulkoasiainvaliokunta ollut à jour, ajan ja hetken tasalla, ei varsinkaan sotaan joutumisemme alkuaikoina, josta kaikesta eduskunnan pöytäkirjat puhuvat selvää kieltä puhumattakaan muusta eduskunnasta, joka jäi vieläkin loitommalle sotaan joutumiseemme, sodan käyntiin ja sodasta irtautumiseemme ratkaisevista tekijöistä. Eivät myöskään kaikki ministerit olleet olosuhteiden tasalla. Moni heistä joutui suorittamaan vaikeata tehtäväänsä enemmän tai vähemmän ammattiministerinä sekä tapahtuneet tosiasiat vasta jälkeen päin todeten. Eduskunnan on lojaalisesti luotettava siihen, että hallitus yrittää tehdä parhaansa välirauhansopimuksen määräysten täyttämiseksi ja että se sovelluttaa käsiteltävänä olevaa lakia vain sikäli, kuin siihen on välttämätön ulkopoliittinen pakko. Laista ei tarvitse eikä saa tehdä sisäpoliittista vipusinta poliittisen painon tiellä. Se, joka sellaiseen myötävaikuttaa, ei riittävästi käsitykseni mukaan oivalla rauhallisten olosuhteiden välttämättömyyttä tälle maalle ja kansalle. Sotilaallisessa asemassa oleviin nähden on mahdollisuus sovelluttaa sotaväen rikoslakia, milloin siihen on syy ja tarve.

Viittaan lopuksi siihen, että hallituksen esittämässä muodossa laki lähinnä vastaa niitä periaatteita, joita on sovelletettu laissa eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin virkatoiminnan lainmukaisuutta vuodelta 1922.

Edellä esitetyn nojalla yksityiskohtaisessa käsittelyssä kannatankin ehdotusta II vastalauseen hyväksymiseksi.

Ed. Bryggari: Herra puhemies! Koska siinä istunnossa, jossa käsiteltävänä oleva asia lähetettiin suureen valiokuntaan, edustajat Kilpeläinen ja Paasivuori tahtoivat tehdä kyseenalaiseksi, ovatko ne sosialidemokraatteja, jotka tässä hallituksen esityksessä omaksuvat kannan, jolle perustuslakivaliokunta on tullut, niin on aiheellista tässä yhteydessä muutamalla sanalla palauttaa mieliin tosiasioita, jotka he ovat sivuuttaneet. Ennen kaikkea on muistettava, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ilmoitti hallitukselle, että se on hallituksen esityksen linjalla, jonka se ennen presidentin käsittelyä oli esitykselleen muodostanut. Myöskin on ryhmämme ollut yksimielisenä välirauhansopimuksen hyväksymisessä, jonka välirauhan sopimuksen noudattamisesta nyt on kysymys. Tulee sen jälkeen itseltään kysyneeksi, olivatko edustajat Kilpeläinen ja Paasivuori niissä ryhmän kokouksissa ja eduskunnan istunnoissa, jolloinka nämä asiat ratkaistiin. Ennenkuin hallituksen esitys oli annettu

eduskunnalle ja ryhmän päätös siitä saatettu hallituksen tietoon, oli luonnollista, että tämä otettiin luottamuksellisesti. Eihän voi otaksua, että eduskunnan suurin ryhmä ilmoittaa virallisen kantansa puheenjohtajan kautta ja sen jälkeen ilmenee kuitenkin seikkoja, jotka tässä tekevät kysymyksen vähintään kyseenalaiseksi.

Ryhmän taholta tehdystä ilmoituksesta huolimatta esiintyy ensiksi kolme ryhmäämme kuuluvaa edustajaa, jotka sosialidemokraatteina katsovat itselleen sopivaksi kääntyä maan presidentin puoleen ilmaisemalla, että he eivät suhtaudu myönteisesti hallituksen esitykseen. Ja sen jälkeen kun hallituksen esitys on eduskunnalle saatettu, niin valmistetaan lakialoite, jossa on 24 sosialidemokraattia ja niiden mukana ryhmän puheenjohtaja ja sihteeri, joka aloite on aivan toinen sisällöltään, mikä on ryhmän ilmoittama mielipide aiemmin. Minä en pidä tämmöistä menettelyä oikeana ja tahdon senvuoksi sen tässä julkisanoa. Olen ollut kolmattakymmentä vuotta sosialidemokraattisen ryhmän jäsen ja sinä aikana ei aikaisemmin ole kertaakaan tapahtunut, että ryhmämme olisi sen ilmoituksen mukaan, mikä virallisesti tehdään, lähtenyt toiselle linjalle. Se on pitänyt sekä sitoumuksen muihin ryhmiin että myöskin hallituksen esitykseen nähden.

Sosialidemokraattinen ryhmä suhtautui hallituksen esitykseen ennenkaikkea sen vuoksi myönteisesti, että se oli jo tämän kannan vahvistanut silloin, kun välirauhan sopimus hyväksyttiin. Jos nyt ryhmässä ilmenneen 24 edustajan mielipide, lakialoite, tulisi hyväksytyksi eduskunnassa, niin kuin täällä vomakkaasti tahdottiin suuren valiokunnan lähetekeskustelussa toivoa, mikä olisi sen seuraus? Olisivatko lakialoitteen hyväksyjät kyvykkäät maan etujen mukaisesti maan asioita hoitamaan uuden hallituksen muodostamisen kautta? Minun nähdäkseni se ei ole mahdollista. Maan etu tulee kärsimään minun nähdäkseni, jos kielteinen vastaus ilmenee, niin raskaan seuraamuksin, että jo pitäisi kansan kärsimykset painaa niin paljon, vaikka ei välittäisikään ryhmän päätöksistä, ettei mainitulle tielle olisi mentävä.

Minä toivon kuitenkin, että eduskunnassa edesvastuuntunto on niin suuri, ettei ryhmämme 24:n lakialoite tule hyväksytyksi. Tämän 24:n asennoituminen ilmaisee, että heillä ei ole käsitystä, mikä on järjestöpäätöksen velvoitus. Heillä ei ole edesvastuuta siitä, mikä uhkaa ryhmäämme lähimmässä tulevaisuudessa, ja heillä ei ole edesvastuuta myöskään siitä, mikä on kansallemme seuraus siitä, jos hallituspula muodostuu lain toisen sisällön vuoksi.

Herra puhemies! Minä tulen kannattamaan perustuslakivaliokunnan mietinnön sisältöisenä lakia koska se on ryhmämme ilmoittaman kannan sekä myöskin nykyisessä tilanteessa maan edun mukainen, samaten sisä- ja ulkopolitiikan.

Ed. Räisänen: Herra pääministerin minulle yksityisesti huomautettua, että nykyinen oikeuskansleri ei ole ollut toimessa sota-ajan hallitusten aikana, on minun syytä selventää äskeistä lausuntoani siten, että arvosteluni oikeuskanslerin passiivisuudesta ei tietysti koske häntä, nykyistä. Mutta yleensä muutenkin olen sitä mieltä, että sotasyyllisten asiassa päästäisiin parempiin tuloksiin, jos syyttäjän määräisi hallitus.

Kun herra pääministeri on täällä ja tuntee tämän lain valmistelun hallituksessa, niin pyytäisin erästä seikkaa tiedustaa, jos siihen on mahdollista saada vastausta tai selvitystä: voidaanko lähemmin hallituksen taholta määritellä, mitä sanonta „joka ratkaisevalla tavalla on vaikuttanut Suomen liittymiseen sotaan" merkitsee? Pelkään nimittäin, että tuo sana „ratkaisevalla", ellei sitä tarkemmin selvitetä — ja sitä ei ole tapahtunut sen enempää hallituksen esityksessä kuin valiokunnan mietinnössäkään — pelkään, että se tulee aiheuttamaan erilaisia tulkintoja ja tämä asia, sotasyyllisyysjuttu, siitä vaikeutuu.

Ed. Wiik: Tarkoituksessa lisätä lakiehdotuksen tehokkuutta olen perustuslakivaliokunnassa tehnyt muutamia muutosehdotuksia, jotka käyvät ilmi vastalauseestani. Olen edelleenkin vakuuttunut siitä, että laki tässä muodossa tulee jäämään sangen merkityksettömäksi. Mutta koska olen huomannut, että muutosehdotuksillani ei ole eduskunnassa kannatusta, en pidä tarpeellisena niitä täällä toistaa.

Ed. Paasivuori: Ed. Bryggarin lausunnon johdosta minun on vain huomautettava, että jos hän nyt haluaisi tuoda

meidän ryhmämme erimielisyyksiä esille toimittaakseen hyvää materiaallia ''Vapaalle Sanalle'' ja myöskin lehteriyleisön kuultavaksi, niin minun mielestäni ei kuitenkaan ole aihetta ryhtyä niihin yksityiskohtaisemmin vastaamaan. Tämähän ei ole mikään sosialidemokraattisen ryhmän ryhmäkokous. Minä viittaan vain aikaisempiin puheenvuoroihin ja ehdotan, että VI vastalauseeseen sisältyvä muunnos lakialoitteestani otettaisiin käsittelyn pohjaksi.

Ed. V. Leskinen: Kannatan ed. Paasivuoren tekemää ehdotusta.

Ed. Kivisalo: Ed. Wickmanin ihmettelyn johdosta meidän sosialidemokraattien menettelyn vuoksi, huomautan, että en ainakaan minä ole koskaan vastustanut sotasyyllisten rankaisemista. Olen ollut sitä mieltä, että heidät on rangaistava, mutta että se on tehtävä voimassa olevien lakien mukaan ilman poikkeuslakia, kuten hallituskin on alkujaan tarkoittanut. Kun hallitus nyt tilanteen pakotuksesta on omaksunut toisen kannan, olen siihenkin mukautunut ja koettanut vain saada siihen mielenimukaista täydennystä.

Ed. Bryggarin lausunnon johdosta huomautan, että ryhmämme on hyväksynyt VI vastalauseessa olevan lakiehdotuksen 3 §:n ja että perustuslakivaliokunta otti mainitusta 24:n aloitteesta erinäisiä kohtia tähän lakiin ja sellaisia kohtia, mitkä herra oikeusministeri ilmoitti valiokunnassa hallituksen hyväksyvän. Ei tässä siis ole tarkoitus ollut vaikeuttaa hallituksen toimintaa ja asemaa, vaan täydentää sitä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Paasivuori ed. V. Leskisen kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin VI vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus. Kutsun tätä ed. Paasivuoren ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää ''jaa''; jos ''ei'' voittaa, on ed. Paasivuoren ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan ''ei''-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Vähemmistö.

Koneäänestystä pyydetään.

Puhemies: Esitän vastattavaksi ''jaa'' tai ''ei''.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 138 jaa- ja 29 ei-ääntä, 8 tyhjää; poissa 24.

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Keskustelu:

Ed. Ahmavaara: Ehdotan kunnioittaen, että eduskunta hyväksyisi lain ensi pykälän ensi momentin alkavaksi II vastalauseen esittämällä tavalla: „Joka hallituksessa ratkaisevalla tavalla on" j. n. e.

Ed. von Born: Hänvisande till min till grundlagsutskottets betänkande fogade reservation n:o 7 ber jag, herr talman, få föreslå, att början av första momentet i denna paragraf måtte erhålla följande lydelse. „Den, som i regeringen eller i annan politiskt ansvarig ställning på ett avgörande sätt medverkat o. s. v." Ur reservationens svenska text ha orden „på ett avgörande sätt" bortfallit. De återfinnas emellertid i den finska texten.

Jag tillåter mig ytterligare framhålla, att paragrafen sådan den lyder i grundlagsutskottets betänkande är juridiskt oformlig. Den innebär, att en person, som icke innehar eller innehaft tjänsteställning, skall kunna dömas för missbruk av sin tjänsteställning. Den straffbara handlingens karaktäristik i början av paragrafen stämmer med andra ord icke överens med den för brottet använda benämningen i slutet av

paragrafen. Rättelse i denna punkt är enligt min tanke av nöden, därest paragrafen i övrigt bibehålles oförändrad. Jag vill endast påpeka detta utan att jag dock för min del gör något direkt förslag härutinnan.

Ed. Kivisalo: Viitaten yleiskeskustelussa esittämääni lausuntoon ehdotan, herra puhemies, että tämä pykälä hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin se on esillä olevan mietinnön VI vastalauseessa olevassa lakiehdotuksessa.

Ed. Turunen: Herra puhemies! Olen alunperin ollut sitä mieltä, että sotasyyllisyyskysymys olisi ratkaistava laajemmalta pohjalta, mitä n. s. presidentin ja sitä edeltänyt hallituksen esitys edellyttää. Sen vuoksi kannatan ed. Kivisalon tekemää ehdotusta, jonka tiedän vastaavan kansamme syvien rivien vaatimuksia.

Ed. Vehkaoja: Kannatan ed. Ahmavaaran tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Ahmavaara ed. Vehkaojan kannattamana ehdottanut, että 1 momentin alku hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. Ahmavaaran ehdotukseksi. Ed. von Born on ehdottanut, että 1 momentin alku hyväksyttäisiin VII vastalauseen mukaisesti. Kun ed. von Bornin ehdotusta ei ole kannatettu, se raukeaa. Ed. Kivisalo on ed. Turusen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin VI vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. Kivisalon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Kun ehdotukset ovat vastakkaisia, ehdotan äänestyksessä meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. Kivisalon ehdotuksesta ed. Ahmavaaran ehdotusta vastaan ja sitten äänestetään voittaneesta suuren valiokunnan mietintöä vastaan.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Ahmavaaran ehdotuksesta ed. Kivisalon ehdotusta vastaan.

Joka tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Ahmavaaran ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kivisalon ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 99 jaa- ja 34 ei-ääntä, 35 tyhjää; poissa 31.

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Ahmavaaran ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Ahmavaaran ehdotuksesta suuren valiokunnan ehdotusta vastaan.

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Ahmavaaran ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 114 jaa-ääntä, 52 ei-ääntä, 8 tyhjää; poissa 25.

Puhemies: Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

ed. J. Virtanen: Pyydän avointa äänestystä.

Puhemies: Avointa äänestystä on pyydetty. Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Alestalo, G. Andersson, Asikainen, Brommels, Bryggari, K. Eskola, V. Eskola, Forss, K. Hakala, Hautala, Helo, Hietanen, Hollsten,

Huhta, Hukari, Hästbacka, Ikonen, Inkinen, Jern, Jokinen, Jutila, J. Järvinen, M. Järvinen, Kaijalainen, Karppinen, Karvonen, Kauhanen, Kekkonen, Kilpi, Kinnunen, Kivisalo, J. Koivisto, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Kulovaara, Kuusela, Kuusinen, Käkelä, Lehtokoski, Lehtonen, Leino, Lepistö, Leppälä, P. Leskinen, Lumme, Luukka, Lång, Malkamäki, H. Manninen, Y. Manninen, Meinander, Meriläinen, Metsäranta, Muikku, Murtomaa, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Nevalainen, Niskala, E. Nurminen, N. Nurminen, E. Pekkala, M. Pekkala, Peltonen, Penttala, E. Pesonen, H. Pesonen, Prunnila, Pusa, Puumalainen, Pyy, Pärssinen, Pääkkönen, U. Raatikainen, Rantala, Raunio, Riihimäki, Riihinen, Rinne, Roine, Rydberg, Ryömä, Räisänen, Salo, Saukkonen, Sergelius, Sillanpää, Simonen, Smeds, Soininen, Sormunen, Stenberg, Sundström, Svento, Söderhjelm, Tainio, Takki, Talvio, Terho, P. Tervo, S. Tervo, Tolonen, Tuominen, Turunen, Törngren, Uusitalo, Welling, Vesterinen, Wickman, Wiik, Vilhula, Virolainen, A. Wirtanen, Voionmaa, Östenson ja Österholm.

„Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Ahmavaara, Annala, Antila, Berner, von Born, J. Hakala, Heikkilä, Heiniö, Hetemäki, Hiekkala, Hirvensalo, Järvi, Kankainen, Kannisto, E. Karjalainen, Kauppi, E. Koivisto, Koukkari, Kytömaa, Kölli, Lahtela, Laine, Lampinen, Lappi-Seppälä, Leikola, Leppä, Luostarinen, Malmivaara, Miikki, Mäkinen, Okko, Oksala, Paavolainen, Pohjala, Pohjannoro, Rantamaa, Riikonen, Saariaho, Salminen, Sarlin, Seppälä, Tiitu, Turja, Tuurna, Valanne, Vehkaoja, Virkki, J. Virtanen ja Ytti.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 30 edustajaa:

K. Andersson, Brander, Frietsch, Heljas, Hiilelä, Hiltunen, Honkala, Juutilainen, Kallinen, P. Karjalainen, Kilpeläinen, Kirra, Kuittinen, Laitinen, V. Leskinen, Miettunen, Möttönen, Niukkanen, Paasivuori, Paksujalka, Pessi, Pilppula, Pyörälä, J. Raatikainen, Salmela-Järvinen, Simula, Suontausta, Teittinen, Tukia ja Vennamo.

Puhemies: Avoimessa äänestyksessä on annettu 120 jaa- ja 49 ei-ääntä.

Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Kivisalo: Viitaten VI vastalauseeseen ja yleiskeskustelussa esittämääni lausuntoon, ehdotan, herra puhemies, että 3 momentti tästä pykälästä poistettaisiin.

Ed. von Born: Enligt min tanke borde 2 mom. i denna paragraf ha den lydelse, som är föreslagen i min till utskottets betänkande fogade reservation, och vidare borde 3 mom. helt och hållet utgå. Då det emellertid förefaller rätt så lönlöst att här framställa något ändringsförslag, skall jag avstå härifrån, men önskar få till protokollet min avvikande mening antecknad.

Ed. Raunio: Kannatan ed. Kivisalon tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kivisalo ed. Raunion kannattamana ehdottanut, että 3 momentti poistettaisiin. Kutsun tätä ed. Kivisalon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Kivisalon ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan "ei"-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Vähemmistö.

Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

3 §.

Keskustelu:

Ed. Kivisalo: Viitaten VI vastalauseeseen sekä yleiskeskustelussa esittämääni lausuntoon, ehdotan, että tämä 3 § hyväksyttäisiin siinä muodossa kuin se on mainitussa vastalauseessa. Samalla ilmoitan, että se on sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kokouksessa hyväksytty.

Ed. Raunio: Pyydän kannattaa ed. Kivisalon tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kivisalo ed. Raunion kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin VI vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. Kivisalon ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää ''jaa''; jos ''ei'' voittaa, on ed. Kivisalon ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan ''ei''-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Ed. P. Tervo: Koneäänestys!

Puhemies: Esitän vastattavaksi „jaa" tai „ei".

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 130 jaa- ja 36 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 32.

Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

4—8 § ja lakiehdotuksen johtolause hyväksytään.

Lakiehdotuksen nimike.

Keskustelu:

Ed. Salminen: Ehdotan, että lain nimikkeeksi tulisi ''laki välirauhansopimuksen 13 artiklan täyttämisestä eräissä tapauksissa''.

Ed. Hirvensalo: Pyydän saada kannattaa ed. Salmisen tekemää ehdotusta.

Oikeusministeri Kekkonen: Koko laki rakentuu sotaan syyllinen-termin ympärille. Tämä termi esiintyy 2, 3, 4 ja 8 §:ssä. Olisi epäjohdonmukaista ja asiatonta, että nyt tämä lakiesityksen nimike rakennettaisiin toisella tavalla, kuin mitä se nyt toisessa käsittelyssä hyväksytyssä lakiesityksessä on rakennettu. Sitä paitsi pelkään, että jos nyt tässä yhteydessä lain nimike muutetaan sillä tavalla, kuin ed. Salminen esittää, siitä saadaan helposti se käsitys, että tämä on tarkoitettu demonstratioksi, ja otaksun, että eduskunnalla ei ole mitään syytä antaa aihetta tällaiseen käsitykseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Salminen ed. Hirvensalon kannattamana ehdottanut, että lain nimikkeeksi tulisi ''laki välirauhansopimuksen 13 artiklan täyttämisestä eräissä tapauksissa''. Kutsun tätä ed. Salmisen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää ''jaa''; jos ''ei'' voittaa, on ed. Salmisen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Kehoitan ''ei''-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Vähemmistö.

Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Eduskunta yhtyy suuren valiokunnan ehdotukseen lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:ot 55 ja 56 voitaneen esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi eräiden omaisuusrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä

sisältävä hallituksen esitys n:o 55 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan.

Ehdotuksen lisäykseksi vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon avustukseksi eräille pommitusvahinkoja kärsineille

sisältävä hallituksen esitys n:o 56 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Kulovaara: Herra puhemies! Vähävaraisten pommitusvaurioiden kärsineiden lähetystöjä on tämän vuoden aikana eri puolilta maata käynyt hallituksen ja myöskin eri eduskuntaryhmien puheilla esittämässä, että ne korvaukset, joita he ovat saaneet pommitusvaurioittensa korvaamiseksi, ovat olleet liian pieniä heti alunpitäen. Sen lisäksi, kun ne tavallisesti on saatu hyvin pitkän ajan kuluttua sen jälkeen kuin vauriot ovat tapahtuneet, niin rahanarvon alenemisen takia ne ovat edelleen pienentyneet. Näin ollen he näillä korvauksilla eivät ole voineet vahinkojansa saada korvatuksi.

Sitten vielä on huomattava, että varsinkin rakennusten korjauksia ja uudestaan rakentamista on haitannut kaiken aikaa rakennustarpeiden puute ja sodan aikana vielä rakennustyöntekijäin puute ja uudestaan rakentamiset sodan aikana vielä hallituksen esityksestä kokonaan estettiin rakennuskiellolla ja näin ollen on vieläkin pommitettuja rakennuksia paljon rakentamatta ja korjaamatta. Ja kun rahan arvo on kovasti alentunut, niin heidän on ollut aivan mahdotonta saada korvauksilla vahinkoja korjatuksi. Sen tähden nämä lähetystöt ovatkin esittäneet hallitukselle toivomuksia, että heidän korvauksiansa suurennettaisiin ja he ovat vielä esittäneet erittäin hyviä perusteita, millä tavalla heidän korvauksensa olisi suurennettava. Nimittäin viime toukokuussa eduskunta hallituksen esityksestä sääti toisen korvauslain siirtoväkeä ja Pohjois-Suomea varten ja nämä kotiseudun pommitusvaurioita kärsineet esittävät, että heillä on täysi oikeus saada korvauksensa myöskin tämän lain mukaan. Jos noudatetaan kansalaisten tasa-arvoisuusperiaatetta ja yleensä siis oikeudenmukaisuutta ja kohtuutta, niin heillä siitä huolimatta, että täällä kotiseudulla on sotavakuutuslaki voimassa, on oikeus saada korvauksensa toisen korvauslain mukaan ja vielä heidän oikeuttansa erikoisesti lisää toisen korvauslain hallituksen kirjoittamat perustelut. On nimittäin huomattava, että vähävaraiset usein jättävät omaisuutensa kokonaan vakuuttamatta ja ainakin useimmiten vakuuttavat liian pienestä summasta. Kun sotavakuutuslain korvaukset perustuvat juuri vakuutukseen, niin on aivan yleistä, että vähävaraiset saavat korvauksensa liian pieninä ja tähän perustaa m. m. hallitus esityksensä, että Pohjois-Suomessa, vaikka se on sotavakuutuslain alainen alue, ei korvata sotavahinkoja sotavakuutuslain mukaan, vaan toisen korvauslain mukaan, siis saman lain mukaan, jolla korvataan siirtoväen sotavahingot. Hallituksen perusteluissa sanotaan näin: „Sotavahinkolain soveltaminen luovutetulla ja vuokratulla alueella ja useissa tapauksissa myös Pohjois-Suomessa tapahtuneisiin vahinkoihin on teknillisesti mahdotonta. Lisäksi on Pohjois-Suomessa runsaasti palovakuuttamatonta tai aivan alivakuutettua omaisuutta, jonka omistajat sotavahinkolain mukaan jäisivät ilman korvausta, mikä olisi kohtuutonta". Tässä siis hallitus juuri vähävaraisten kohdalta huomauttaa, että vähävaraiset sotavakuutuslain mukaan tulevat saamaan kohtuuttoman pieniä korvauksia. Tähän juuri perustavat nämä vähävaraiset, että heillä tulisi olla oikeus saada korvauksensa toisen korvauslain mukaan.

Väitetään, että he ovat jo saaneet sotavakuutuslain mukaiset korvaukset. Ei se millään tavalla estä, että heille annetaan

lisäkorvausta niin paljon, että he tulevat saamaan yhtä paljon kuin toisen korvauslain mukaan siirtoväkikin saa ja tähän on ehdottomasti oikeuden ja kohtuuden mukaan pyrittävä. Viime keväänä sosialidemokraattinen ryhmä käsitteli tätä asiaa ryhmäkokouksessansa ja yksimielisesti hyväksyi sen kannan, että olisi saatava korvauslakiin sellainen muutosesitys, joka takaisi näille pommitusvaurioita kärsineille vähävaraisille toisen korvauslain mukaiset korvaukset.

Nyt on hallitus antanut esityksen, joka koskee juuri näitä pommitusvahinkoja kärsineitä. Mutta tämä esitys, mitä tämä oikeastaan on? Jos minä oikein havainnollisesti sanoisin, minkälainen tämä esitys on, niin se on niinkuin puhtaaksi kaluttu luu, joka on tarkoitus heittää nälkäisille koirille. Sellainen tämä on ja on toivottavaa, että tällä ei tyydytetä näitä pommitusvaurioita kärsineitä vähävaraisia, vaan että heitä kohdellaan todella kohtuuden ja oikeuden mukaisesti ja tasa-arvoisina kansalaisina siirtoväkeen ja Pohjois-Suomen asukkaisiin verrattuna. Sen tähden ehdottaisinkin, että kun valtiovarainvaliokunta käsittelee tätä hallituksen esitystä, niin se kiinnittäisi erikoista huomiota juuri vähävaraisten pommitusvaurioita kärsineiden asiaan ja käsittelisi asian yhteydessä valtiovarainvaliokunnannassa olevan aloitteen, joka käsittelee tätä asiaa. Aloitteessa pyydetään eduskunnan hyväksymään toivomuksen, joka pakottaisi hallituksen mahdollisimman kiireellisesti hoitamaan tämän erittäin kipeän kysymyksen. Minä pyytäisin myöskin, että valtiovarainvaliokunta yksimielisenä ehdottaisi asiasta eduskunnan hyväksymään mahdollisimman pian voimakkaan toivomuksen, jotta asia tulisi lopullisesti korjatuksi sillä tavalla kuin kansalaisten tasa-arvoisuus, oikeudenmukaisuus ja kohtuus vaativat.

Ed. Österholm: Jag instämmer i den tankegång, som har utvecklats av rdm. Kulovaara, och ber att i detta sammanhang särskilt få erinra om den beträngda belägenhet, i vilken befolkningen på s. k. Hangö-området, vilket ju utarrenderades till Sovjetunionen efter Moskva-freden, har råkat. Det är inte möjligt för samhället att underlåta att uppfylla sin plikt mot den del av vårt folk, som har lidit skador till följd av kriget och som har fått sin ersättning enligt den första ersättningslagen och därefter fått vidkännas inte endast penningvärdets fall utan också alla de andra svårigheter, som har uppkommit bl. a. av att byggnadslån icke har kunnat utverkas. Återuppbyggnaden på den trakt jag nu talar om har avstannat och kommer inte att kunna fortskrida, förrän den ekonomiska regleringen av skadorna sker på samma sätt som beträffande det stora flertalet, nämligen enligt den andra ersättningslagen.

Ed. Lahtela: Hallituksen esityksen mukaan hallitus tahtoo valtuuksia vain niiden pommitusvaurioiden avustamista varten, jotka ovat tapahtuneet 1. 12. 1942 ja 31. 5. 1944 välisenä aikana. Mistä tämä alkamispäivä on keksitty tuollaiseksi, se on minulle käsittämätöntä. Eikö joulukuun 1 päivän 1942 ennen tapahtuneet pommitusvahingot ole aivan samanlaisia kuin sen jälkeenkin sattuneet pommitusvahingot?

Kun joulukuun 1 päivän 1942 ennen tulleet pommitusvahingot on korvattu myös sen vakuutusperiaatteen mukaan, mikä on ollut voimassa mainitun päivän jälkeenkin niin ei tuo päivä sovi miksikään rajaksi, koska se on keskellä sota-aikaa, jolloin pommituksia on saattanut olla edellisenä päivänä ja seuraavana päivänä eri puolilla maata. Käsitykseni mukaan tällainen avustus on ulotettava käsittämään ajan marraskuun 30 päivästä 1939 alkaen. Silloin se tekee oikeutta kaikille eikä aseta ihmisiä korvauksen saantiin nähden kahteen eri leiriin. Minä toivon, että valtiovarainvaliokunta, johon tämä asia menee, harkitsee esittämäni seikan tarkoin ja ottaa myöskin huomioon sen, mitä täällä ed. Kulovaara on lausunut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Pöydällepanot.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuk-

sen mukaisesti eduskunnan seuraavaan istuntoon

2) Ehdotuksen laiksi perhelisälain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 13.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 12,26.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

59. Tiistaina 11 p. syyskuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta sekä laiksi kansantuomioistuimesta 967

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 53; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 40; hallituksen esitys n:o 54; ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 50; ed. Wiikin y. m. lak. al. n:o 1.

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi perhelisälain muuttamisesta ..... —

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 50; ed. Frietschin toiv. al. n:o 207.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Frietsch, Heljas, Hetemäki, Honkala, Ikonen, Kallinen, Kirra, Kuusela, Laitinen, Miettunen, M. Pekkala, Pessi, Pilppula, Pyörälä, Sergelius ja Suontausta.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta sairauden takia ed. M. Pekkala, huomisesta tämän viikon loppuun yksityisasiain vuoksi edustajat Asikainen ja Sarlin sekä sairauden takia tämän viikon ajaksi ed. Honkala, tämän kuun 25 päivään saakka ulkomaanmatkan takia ed. Pilppula sekä lokakuun alkuun saakka ulkomaanmatkan takia ed. Sergelius.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta sekä laiksi kansantuomioistuimesta.

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 54, ed. Wiikin y. m. lak. al. n:o 1 ja ed. Paasivuoren y. m. lak. al. n:o 50, joita on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 40 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 53, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan ja sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Käsittelyn pohjana on, mitä tulee hallituksen esitykseen pohjautuvan lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään sanotun lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Pääministeri Paasikivi: Herra puhemies! — Hallituksen kanta esillä olevassa asiassa on eduskunnalle tunnettu. En katso sen vuoksi tarpeelliseksi enää laajemmalti sitä käsitellä. Viittaan siihen, mitä tässä asiassa on jo aikaisemmin eduskuntaryhmille ja niiden edustajille esitetty sekä, mitä ministeri Kekkonen asian ensimmäisessä käsittelyssä on esiintuonut. Uudistan, että hallitus katsoo esillä olevan lakiehdotuksen kiireellisessä järjestyksessä hyväksymisen välttämättömäksi.

Ministeri Svento: Herra puhemies! — Ennen kuin tämä asia on loppuun käsitelty, tahtoisin tuoda esille muutamia näkökohtia, jotka tähänastisessa keskustelussa jäivät varjoon, vaikka ne voisivatkin antaa lainopillista tukea, sanoisinko lohdutusta, kaikille niille, joille tämän lain käsittely tuntui, ehkä vielä nytkin tuntuu, joistakin syistä vieraalta.

Tahtoisin tässä mielessä alleviivata, että kysymys ei ole niin paljon poliittisesta taikka ulkopoliittisesta painostuksesta, niinkuin monet ehkä luulevat, vaan sellaisten oikeusnormien kollisionista, jolloin kansainvälisen oikeuden etusijaisuus hallitsee juridisen riitakysymyksen ratkaisussa. Kysymys on välirauhansopimuksen 13 pykälän imperatiivisesta oikeusnormista, siitä eikä mistään muusta.

Eduskunnan aikaisemman päätöksen mukaisesti me olemme sitoutuneet täyttämään määrätyt kansainväliset velvoitukset. Koska niiden täyttäminen ei voi käytännössä tulla kysymykseen muuten kuin tavallisuudesta poikkeavien menettelytapojen avulla, on laajalti levinnyt se käsitys, että olemme joutuneet tekemisiin sellaisen menettelytavan kanssa, jonka kaltaista meidän käytäntömme ei muka ole vielä tähän asti tuntenut, ja joka on siinä mielessä lain hengen ja oikeustajun vastaista. Tässä yhteydessä puhutaan muka aivan tuntemattomista menettelytavoista. Tämä käsityskanta, sikäli kuin on kysymys kansainvälisen oikeuden vaikutuksesta eri valtioiden sisäiseen lainsäädäntöön, on sekä yksipuolinen että harhaanjohtava. Ei tarvitse muuta kuin palauttaa mieliin edellisen maailmansodan oikeudellinen likvidi voidakseen heti todeta, että sen ja nykyisen kehityksen välillä on hyvin paljon paralellikohtia. Se, mitä meillä nyt yhtäkkiä pidetään vallan uutena ilmiönä, on itse asiassa vain vanha ja toistuva yritys julistaa kansainvälisten sopimusten etusijaisuus, silloin kun on kysymys vastaavien oikeusnormien konfliktista.

Silloin kun Suomi ilmoitti haluavansa tulla kansainliiton jäseneksi, annettiin Suomen hallituksen ja eduskunnan nimissä juhlallinen sitoumus siitä, että Suomi tulee noudattamaan kansainvälisen oikeuden päätöksiä, täyttämään kansainvälisiä sopimuksia sekä pitämään huolta siitä, että kaikki siihen saakka Suomessa voimassaolevat sopimukset ja lait, jotka ovat ristiriidassa uusien kansainvälisten sopimusten kanssa, tehdään mitättömiksi. Me lupasimme siis peruskirjan 1 artiklan 2 momentin mukaan tarkoin noudattaa kansainvälisen oikeuden sääntöjä, jotka tästä lähtien, niinkuin teksti kuuluu, tunnustetaan kaikkien hallitusten toiminnan tehokkaaksi ohjeeksi. Suomi on tällä tavalla tunnustanut kansainvälisen oikeuden etusijaisuuden, sen primaatin. Suomen siihen astinen jus „fœderum ac tractatum" tuli kansainvälisesti rajoitetuksi, koska uusi sopimus ei enää sallinut jäsenvalloille sellaisten sopimusten jatkamista, jotka joutuisivat kollisioniin tai olisivat muuten ristiriidassa uuden luovan kansainvälisen lainsäädännön kanssa.

Näemme siis, että rauhansopimukset eivät tuoneet mukanaan muutoksia ainoastaan poliittisessa vaan myös oikeudellisessa suhteessa, luoden kokonaisen uuden oikeusjärjestelmän, uudet oikeuskäsitykset ja niistä johtuvan uuden kansainvälisen ja kansallisen lainsäädännön.

On aina muistettava, että uusi oikeusjärjestys voi syntyä kahdella tavalla, joko perinnöllisen jatkuvaisuuden kautta, jota toivotaan Suomessa tällä hetkellä, tahi vallankumouksen tietä, mikä tavallisesti tapahtuu silloin, kun vanhentunut kirjoitettu lainteksti ei vastaa enää niitä oikeuskäsityksiä, jotka hallitsevat kansojen sielunelämää ja vakaumusta. Ne, jotka eivät pidä vallankumouksellisista hallitusmuodoista, niiden etuihin kuuluu olla siinä määrin joustava, että vanhentuneet juriidiset käsitykset ajoissa voisivat väistyä niiden oikeusperiaatteiden tieltä, joiden takana on koko ihmiskunnan parasta tarkoittava oikeuspoliittinen motiivi ja lähtökohta.

Kysyn nyt, mihin Suomi on itsensä sitonut ja mitkä olivat silmiinpistävät rinnakkaiskohdat kansainvälisessä lainsäädännössä ensimmäisen ja toisen maailmansodan jälkeen. Versaillesin sopimuksen monessa artiklassa lyötiin kiinni seuraavat päätökset: 227. artikla: „Liittoutuneet ja yhdistyneet vallat asettavat syytteeseen Wilhelm II:n Hohenzollernin, Saksan entisen keisarin, kansainvälisen moraalin ja sopimusten pyhyyden loukkaamisesta." Arvoisat kansanedustajat huomaavat, että siinä ei ollut puhetta sotarikollisista siinä mielessä kuin tässä eduskunnassa on paljon puhuttu. Erikoistuomioistuin asetetaan tuomitsemaan syytettyä, samalla kun hänelle oleellisesti taataan oikeus puolustautumiseen. Tuomioistuin muodostetaan viidestä tuomarista, jotka jokainen seuraavasta vallasta määrää, nimittäin Amerikan Yhdysvallat, Iso-Britannia, Ranska, Italia ja Japani. Tuomioistuin tekee ratkaisunsa perustein, jotka nojautuvat kansainvälisen politiikan mitä ylevimpiin periaatteisiin pitämällä silmällä juhlallisten velvoitusten ja kansainvälisten sitoumusten samoin kuin kansainvälisen moraalin kunnioittamisen takaamista. Tuomioistuimella on oikeus määrätä rangaistus, joka sen mielestä on sovellettava.

Seuraavassa artiklassa sanotaan: „Saksan hallitus tunnustaa liittoutuneille ja yhdistyneille valloille vallan saattaa sotaoikeuksiinsa henkilöitä, jotka ovat syytetyt sodan lakeja ja tapoja vastaan suoritetuista teoista. Tätä määräystä sovelletaan, tahdon tämän erikoisesti alleviivata, riippumatta siitä, mitä oikeudenkäyntejä tai syytteeseenpanoja on tapahtunut Saksan tai sen liittolaisten oikeuslaitoksissa. Seuraavassa artiklassa määrätään: Ne, jotka ovat tehneet rikkomuksen jonkin liittoutuneen tai yhdistyneen vallan kansalaisia vastaan, saatetaan tämän valtion sotaoikeuksiin. Ne, jotka ovat tehneet rikkomuksen useampien liittoutuneiden ja yhdistyneiden valtain kansalaisia vastaan, saatetaan sotaoikeuksiin, jotka on kokoonpantu asianomaisten valtioiden sotaoikeuksien jäsenistä. Joka tapauksessa syytetyllä on oikeus itse määrätä puolustusasianajajansa." Ja vihdoin artiklassa 230 sanotaan: Saksan hallitus sitoutuu luovuttamaan kaikki asiakirjat ja tiedot, olivat ne mitä laatua tahansa, joita voidaan katsoa tarvittavan rikoksen selvittämisessä, syyllisten etsimisessä ja vastuunalaisuuden tarkassa arvioinnissa.

Herra puhemies! Kaikestä tästä ilmenee, että kysymys oli aivan samoista asioista kuin nyt, ja että meiltä vaaditaan tällä haavaa vain sellaista, jota Suomi itse oli valmis hyväksymään kysymättä laisinkaan, olivatko sellaiset vaatimukset ristiriidassa niiden maiden oikeustajunnan kanssa, jotka silloin olivat samanlaisessa asemassa, niinkuin me suomalaiset olemme tällä hetkellä. Ei pidä sen vuoksi puhua niin kutsutusta länsimaisesta oikeuskäsitteestä, ennenkuin tarkoin tutkii, mitä se käsitys sisältää.

Saksa ja saksalaiset koettivat kuitenkin tuomita syylliset itse. Niillä oli hyvä itsesäilytysvaisto. Siinä tarkoituksessa senaikainen Saksan korkein tuomioistuin Leipzigissa alkoi vastaavan oikeusprosessin pääsotasyyllisiä vastaan, osoittaen kuitenkin sellaista puolueellisuutta, että siitä lopullisesti tuli „justitia denegata" eli kielteinen suhtautuminen oikeudentekoon.

Riippumatta siitä, millaisen lain ja millaisen menettelyn eduskunta tässä kysymyksessä hyväksyy, haluaisin tähänastisen keskustelun ja lehdistössä levinneen harhakäsityksen johdosta huomauttaa: 1) että kysymys sotasyyllisten ja sotarikollisten rankaisemisesta voittajavaltojen vaatimuksesta ei ole sinänsä mikään uusi ilmiö, vaan toistuu se, mikä tapahtui jo heti ensimmäisen maailmansodan jälkeen; 2) että Suomi on vapaaehtoisesti ja omasta aloitteestaan ollut aikaisemmin mukana hyväksymässä samanlaisia vaatimuksia ja samanluontoisia menettelytapoja; 3) että kysymys on juridisesti sitova yhtä paljon kuin ulkopoliittisesti; 4) että Suomi, joutuen sotaan Saksan puolella, ei ainoastaan rikkonut antamiaan sitoumuksia vastaan, vaan yhtyi aktiivisesti avustamaan sitä hyökkäävää valtiota, joka kansainvälisen oikeuden mukaan, on tehnyt rikoksen kaikkia kansoja vastaan; 5) että kielteiseen suuntaan menevä arvostelu ei kohdistu niin paljon hallitukseen kuin voittajavaltojen uusia periaatteita ja tulevaa kansainvälistä oikeusjärjestystä vastaan; 6) että välirauhansopimuksen 13 artikla muodostuu meille sellaiseksi imperatiiviseksi normiksi, jonka liittolaisvaltain käsityksestä poikkeava tulkinta ei kuulu enää tällä asteella meidän etuoikeuspiiriin; ja 7) että me tuskin voimme päästä onnellisesti yli tavattomien vaikeuksien, niin kauan kuin osaa kansastamme hallitsee vanha kansainvälisestä kehityksestä poikkeava käsityskanta.

Ed. A. Wirtanen: Herra puhemies! — Kun nyt n. s. sotasyyllisyyskysymys eduskunnassa on joutunut ratkaisuvaiheeseen, on syytä muutamilla sanoilla kosketella kolmannessa käsittelyssä olevan lain merkitystä ja kantavuutta.

Eduskunta on tekemässä historiallista ratkaisua. Nyt on päätettävä aseleposopimuksen periaatteellisesti ehkä tärkeimmän artiklan täytäntöönpanosta. Tämän lain kautta eduskunta selvästi ja kiistattomasti tuomitsee hyökkäyssodan ja siten kriminalisoi sellaisen politiikan, joka Briand—Kellogg'in sopimuksen mukaan merkitsee kiellettyä toimintaa kansallisten päämäärien hyväksi ja jonka sopimuksen Suomikin aikoinaan on hyväksynyt. Aseleposopimus sellaisenaan edellyttää ainakin jotakin hyökkäysluontoista poliittista toimintaa maassamme tapahtuneen. Tuomioistuimen tutkittavaksi ja määriteltäväksi jää, miten, milloin ja kenen toimesta ja vastuulla tällaista politiikkaa on harjoitettu ja mitkä ovat olevat tämän politiikan rangaistusseuraamukset.

Toinen maailmansota on monessa suhteessa muodostunut erikoisluontoiseksi historialliseksi ilmiöksi. Tämä sota ja mitä sen ohella ja yhteydessä on tapahtunut, on kiistatta historian suurin, katalin ja peloittavin rikos ihmisyyttä ja ihmiskuntaa vastaan. Tässä sodassa kansainvälinen taantumus sekä idässä että lännessä hyökkäsi kansojen ja kansanluokkien vapautta ja vapautumispyrkimyksiä vastaan. Tässä sodassa kaiken inhimillisen edistyksen viholliset yhteisvoimin yrittivät kahlehtia edistykselliset voimat ja pyrkimykset. Tässä sodassa yhtyivät keskiaikaiset feodaaliset taantumusvoimat nykyaikaisiin kapitalistiseen taantumukseen murskatakseen vapaamielisen ja edistysmielisen porvarillisuuden, sosialidemokraattisen työväenliikkeen ja maailman ensimmäisen täyssosialistisen yhteiskunnan. Nämä kolme voimaa yhdistyneinä lähtivät puolustamaan vapauden ja edistyksen aatteita. Äärimmäisillä ponnistuksilla ja yhdistämällä voimansa ne voittivat sodan. Tänään me näemme edistysmielisen Amerikan, sosialidemokraattisen Suur-Britannian ja sosialistisen Neuvostoliiton yhdistyneiden kansakuntien johtavina valtioina ottaneen vastuun maailman tulevan järjestyksen, rauhan, hyvinvoinnin, sosiaalisen uudistuksen ja nousun rakentamisesta ja turvaamisesta.

Jos toinen maailmansota jo sellaisenaan ja varsinkin sen yhteydessä tapahtuneet terroriteot ja rikokset ovat ainutlaatuiset sekä määräänsä että laatuunsa nähden, ovat myöskin ne suunnitelmat ja toimenpiteet, jotka sodan selvittäminen ja rauhan rakentaminen on tuonut mukanaan, määrätyssä mielessä jotakin uutta historiassa. Sodan selvittäminen on tuonut päiväjärjestykseen uusia oikeus- ja rikoskäsitteitä. Ensimmäistä kertaa yritetään laajassa mittakaavassa tuomita ja rangaista rikokset sodankäyntisäännöksiä ja jo jossain määrin vakiintuneita sodankäyntitapoja vastaan. Ensimmäistä kertaa kriminalisoidaan rikokset rauhaa vastaan, toisin sanoen, taantumuksen hyökkäys ihmiskuntaa vastaan julistetaan rikokseksi, sen suorittajat ja avustajat rikollisiksi. Juuri tätä merkitsee se sotasyyllisyyden kriminalisoiminen, josta vallat Lontoon sopimuksessa ovat sopineet. Vanhan suvereenisten valtioiden kansallisen rikosoikeuden yli on kehittymässä kansainvälinen, kansojen yhteinen rikosoikeus. Me olemme erään maailmanhistoriallisen kehitysvaiheen aikalaisia. Me näemme ja koemme kansojen välisen yhteisön eli yhteiskunnan synnytystuskia. Ei ole epäilystäkään siitä, etteikö tämä uusi askel oikeuskehityksen tiellä merkitse voittoa n. s. länsimaisille oikeusihanteille. Kautta aikojen ovat oikeusfilosofit ja oikeusoppineet saarnanneet oikeuden suvereenisuutta valtion suvereenisuuden vastapainona. Näin teki Immanuel Kant, niin teki Hugo Grotius mainitaksemme vain kaksi tämän alan suurinta nimeä. Suuret sosialistit ovat omaksuneet näitä oikeusaatteita ja oikeusihanteita.

Näissä oloissa vaikuttaa jonkinverran kummalliselta, kun olemme saaneet kuulla, että se, mitä Suomi nyt aseleposopimuksensa nojalla joutuu päättämään, olisi ristiriidassa länsimaisen oikeustajunnan, länsimaisten oikeusperinteiden ja periaatteiden kanssa. Näin senvuoksi, ettei laissamme ole säännöksiä näistä asioista, että katsotaan olevan pakko luoda takautuvia säännöksiä, jos tahdotaan sovelluttaa käytäntöön näitä uusia kansainvälisiä oikeusnormeja. Tässä on kieltämättä olemassa ristiriita kahden muodollisesti tasavertaisen periaatteen välillä. Uuden kansainvälisen oikeustajunnan mukaan on rikos rauhaa vastaan rangaistava teko. Silloin kun tekoa suoritettiin ei sen varalta ollut olemassa rangais-

tusmääräyksiä. Oli olemassa vain kielto, mutta ei mitään rangaistusta, jos kieltoa rikottiin. Näin ollen voidaan siis sanoa, että rangaistusmääräys on takautuva, vaikka itse rikos on jo aikaisemmin määritelty. Tämän perusteella voitaisiin tulla siihen, ettei akselivaltojen rikollista hyökkäystä ihmiskuntaa vastaan voitaisikaan rangaista, koska hyökkäyksen tapahtuessa ei ole ollut olemassa nimenomaista rangaistusmääräystä tämäntapaisten rikosten varalta. Tämähän olisi aivan nurinkurista, jopa mieletöntä. Tässä kertakaikkisessa poikkeuksellisessa tapauksessa on toisen tai toisen periaatteen väistyttävä. Kun muodollisesti tasavertaiset periaatteet kilpailevat keskenään, painaa luonnollisesti enemmän vaa'assa se, jolla on suurempi käytännöllinen kantavuus. On selvää, että tässä tilanteessa on ollut pakko ottaa käytäntöön takautuvaisuus, koska muuten aikamme suurimmat rikokset ja rikokselliset olisivat saattaneet jäädä rankaisematta eikä olisi voitu soveltaa käytäntöön uusia kansainvälisiä oikeuskäsitteitä. Se, mitä tällöin tapahtuu, ei ole eikä voi olla ristiriidassa länsimaisten oikeusperiaatteiden kanssa, vaan se merkitsee niiden voimaansaattamista kaikkialla maapallon piirissä.

Tahdotaan ehkä sanoa, että Suomi on poikkeustapaus. Tässä, hyvät naiset ja herrat, juuri erehdytään. Suomi ei tee mitään poikkeusta. Suomi ei ole se maailmankolkka, joka voi jäädä uuden kansainvälisen oikeuspiirin ulkopuolelle. Ne, jotka näin uskovat ja tahtovat, ne antavat vain todistuksen erinomaisen rajoitetusta kansallisesta näkemyksestä. He eivät voisi vapauttaa meitä poliittisesta tai moraalisesta vastuusta. He eivät ole kunnollisesti lukeneet aseleposopimusta. Nähtävästi he eivät myöskään tajua tämän asian poliittista merkitystä tai sitten ovat siitä välinpitämättömiä. Korkeintaan voisi sanoa, että Suomen hyväksi voidaan lukea eräitä lieventäviä seikkoja, mutta ei kuitenkaan sellaisia, jotka voisivat vapauttaa meidät poliittisesta taikka moraalisesta vastuusta. On aivan paikallaan se, mitä on sanottu, että Suomi itse hoitamalla sotasyyllisyyskysymyksen lunastaa itselleen sisäänpääsylipun yhtyneiden kansakuntien piiriin.

Minun on pakko tässä tilaisuudessa sanoa myöskin muutama sana siitä aloitteesta, joka syntyi niiden 24 sosialidemokraattisen kansanedustajan toimesta. Ei ole epäilystä siitä, mihin tällä aloitteella on pyritty. Nämä edustajat, jotka alunperin ovat vastustaneet sotasyyllisyyden tutkimista ja selvittelyä ja jotka myöhemmin hyväksyivät hallituksen kannan, lähtivät sitten yhtäkkiä laajentamaan sotasyyllisten piiriä. Tällainen menettely ei ole ollut johdonmukaista eikä se ole tehnyt aitoa vaikutusta. Sen lisäksi eräät heistä ovat yleensä vastustaneet sitä ajatusta, että Suomi itse hoitaisi sotasyyllisyyskysymyksen ja siten tekisi tiliä sotapolitiikan kanssa ja sanoutuisi siitä irti. Tämä on ollut, niinkuin pääministeri tältä paikalta on sanonut, kevytmielistä ja vastuutonta menettelyä. On selvää, että aloitteentekijät nyt pyrkivät esiintymään jonkinlaisen korkeamman oikeudenmukaisuuden tulkkeina, hyvin tietäen, ettei heidän tarvitse eivätkä voikaan ottaa vastuuta siitä, mitä he ovat esittäneet. On myös selvää, ketä vastaan heidän aloitteensa pohjimmaltaan tähtäytyy. Minun täytyy tässä sanoa, että me, jotka sodan aikana erittäin vaikeissa oloissa jouduimme rauhan puolesta kamppailemaan, katsomme näitä asioita hieman toisin kuin ne, jotka syystä tai toisesta eivät näissä puuhissa olleet mukana ja siis eivät kaikkia näitä asioita täysin tunne. Me tiedämme, ketkä poliitikot olivat sotapolitiikan varsinaiset johtajat ja rauhan katkerimmat ja päättävimmät vastustajat. Me tiedämme myöskin, ketkä vastuunalaiset sotilashenkilöt kiihkeimmin ja itsepintaisimmin ajoivat saksalaista suuntausta, ja ketkä pitivät kiinni Suomen erikoisasemasta ja itsenäisestä sotapolitiikasta. Nämä seikat ja tosiasiat on välttämättä otettava huomioon vastuuta punnittaessa. Vastuun jakaminen sotilaallisen ja poliittisen johdon välillä on tietysti erittäin vaikea ja arkaluontoinen asia, mutta itsestään selvää on, että poliittisella johdolla oli varsinainen päätäntävalta ja että sillä siis myöskin on varsinainen vastuu maamme sodanaikaisesta politiikasta.

Sodanaikaisissa erikoisissa oloissa oli valta keskittynyt erittäin harvalukuisen ryhmän käsiin. Voi melkein yhden käden sormilla lukea ne, jotka asemansa tai arvoja vaikutusvaltansa nojalla johtivat maatamme ja päättivät sen asioista. Niinkuin aina kokoomushallitusten ja erikoisesti sodan aikana eduskunnan merkitys oli aivan toisarvoinen. Mutta sitäpaitsi hallitus so-

dan aikana tietoisesti syrjäytti eduskunnan miltei säännöllisesti asioiden ratkaisuvaiheessa sodan aikaisemmassa vaiheessa. Eduskunta asetettiin kerta toisensa jälkeen tapahtuneiden tosiasioiden eteen. Mikäli tiedetään, on Hornborgin komitea luetellut kokonaisen sarjan hallituksen suorittamia perustuslain rikkomuksia tässä suhteessa. Nämä raskaat rikokset eivät ole näytelleet suurtakaan osaa keskustelussa tämän asian yhteydessä, eikä edes kaikkia hallituksenkaan jäseniä aina pidetty tapausten tasalla, silloin kuin oli kysymys ratkaisuista, jotka voivat merkitä joko sotaa tai rauhaa. Vallankeskitys oli meillä sodan aikana tosiasia, jota ei voi jättää huomiotta, kun on kysymyksessä vastuun jakaminen.

Tästä huolimatta on sanottava, että onnettomuuksien syvemmät syyt ja juuret on löydettävissä koko siinä henkisessä asennoitumisessa, joka oli ominaista itsenäisyytemme kahtena vuosikymmenenä aina kansalaissodasta lähtien. Me muistamme 1920-luvun aktivismin, me muistamme Akateemisen Karjala-Seuran mielettömän imperialistisen nuorisomyrkytyksen, me muistamme lapualaisuuden sisäpoliittiset väkivaltaisuudet ja ulkopoliittiset valloitushaaveet, me muistamme IKL:n saksalaisorientoitumisen ja armeijamme saksalaiset perinteet. Tekee hyvin masentavan vaikutuksen, kun tutkii niitä neuvotteluja, joita käytiin maassamme Neuvostoliiton kanssa vuodesta 1938 aina talvisotaan saakka. Maamme johtavat piirit eivät ilmeisesti mitenkään voineet mukautua ajatukseen, että Suomella olisi ollut syytä harkita yhteistyötä Neuvostoliiton kanssa, siinä tapauksessa, jos Natsi-Saksa ehkä oli yrittänyt temmata meidät väkivalloin mukaan hyökkäyssotaansa muuta maailmaa ja ennenkaikkea Neuvostoliittoa vastaan. Ja kuitenkin on aivan ilmeistä, että Neuvostoliitto, joka epäili Suomen kykyä ja tahtoakin vakavasti vastustaa mahdollista Saksan väkivaltaista pyrkimystä valjastaa maamme sotavankkuriensa eteen, mitä vakavimmin yritti taivuttaa silloisia vallanpitäjiä määrättyyn yhteistyöhön, jos odotettavissa oleva sota tekisi sellaisen väistämättömäksi. Neuvostoliitto myönsi maamme liittymisen Pohjoismaiseen puolueettomuusryhmään, myönsi määrätyillä edellytyksillä Suomelle oikeuden linnoittaa Ahvenanmaata, oli valmis vaihtoehtoisiin ratkaisuihin, jos vain Suomen puolelta olisi esitetty jonkinlaisia takeita siitä, että valtakunta oli valmis yhteistyöhön akseliryhmän mahdollisen agression sattuessa. Näistä neuvotteluista saa sen käsityksen, että Suomen johtavat piirit kohtalonomaisella väistämättömyydellä ajautuivat ristiriitaan Neuvostoliiton kanssa eivätkä voineet voittaa itseään ja ennakkoluulojaan siinä määrin, että olisivat päättäväisesti omaksuneet sellaisen politiikan, joka niissä oloissa oli ainoa oikea ja järkevä. Silloin tehdyt virheet toistettiin myöhemmin uusissa oloissa ja muissa muodoissa siihen saakka, kunnes Suomi useiden sotavuosien jälkeen toistamiseen voitettiin rintamalla. Maamme johtavat piirit olivat valmiit rauhaan vasta, kun sodankäynti osottautui fyysillisesti mahdottomaksi. Nämä piirit joutuivat valjastamaan Suomen demokraattisen kansan sellaiseen sotaan, jonka päätarkoitus oli kansanvallan edistyksen ja pienten valtojen vapauden tuhoaminen, ristiretkihän ei ollut mitään muuta kuin selvä ryöstöretki, rikollinen hyökkäys ihmiskuntaa vastaan.

Joutuu kysymään, eikö tätä tajuttu maassamme. Näyttää siltä, että johtavat piirit olivat siinä määrin kietoutuneet omaan politiikkaansa, etteivät pystyneet näkemään sodan todellista luonnetta ja luottivat siinä määrin akselin voittoon, että laiminlöivät kaiken alkeellisenkin varovaisuuden. Näin he suorittivat rikoksensa rauhaa vastaan ja esittivät tekonsa valheellisesti puolustustaisteluna kansamme vapauden puolesta. (Eduskunnasta: Totuus on kuultava!).

Tästä kaikesta meidän on nyt tehtävä tiliä, sitä vaatii kansan oikeustajunta, ainakin niiden, jotka eivät ole hyväksyneet osallistumistamme Saksan valloitus- ja hyökkäyssotaan. Tähän meidät velvoittaa aseleposopimus. Suomi joutuu nyt soveltamaan käytäntöön uusia kansainvälisiä oikeuskäsitteitä, jotka eivät mitenkään ole ristiriidassa länsimaisen oikeustajun kanssa, vaan päinvastoin merkitsevät länsi- ja pohjoismaisten oikeusihanteiden edelleen kehittymistä. Meillä on lupa toivoa, että maamme näin valmistautuu tulevaa rauhaa varten. Uskallamme myöskin uskoa, että Suomi voi astua tasavertaisena, itsenäisenä ja vapaana kansakuntana yhdistyneitten kansojen piiriin ja että maallemme, niinkuin muillekin pienille valloille, suodaan turvallinen asema siinä kansainvälisessä järjestössä, joka rauhan vakauttamiseksi on pantu alulle.

Lopuksi on myöskin lausuttava se toi-

vomus, että se laki, joka tänään toivottavasti hyväksytään, tullaan soveltamaan käytäntöön mahdollisimman oikeamielisesti ja objektiivisesti ja että siten voitaisiin poistaa sotasyyllisyyskysymys päiväjärjestyksestä.

Ed. E. Pekkala: Herra puhemies! Toisessa käsittelyssä hyväksytty perustuslakivaliokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus ei ryhmäämme kaikissa kohdin tyydytä, mutta me olemme valmiit sen hyväksymään, koska se suurin piirtein vastaa meidän kantaamme. Me olemme tämän asian käsittelyn eri vaiheissa olleet sitä mieltä, että säädettävä laki on saatava niin tehokkaaksi, että se luo edellytykset sotasyyllisyyskysymyksen lopulliseksi selvittämiseksi. Mutta me olemme näissä rajoissa olleet valmiit tekemään myönnytyksiä, jotta lakiehdotus saataisiin eduskunnassa hyväksytyksi ja hyväksymisen taakse mahdollisimman suuri enemmistö.

Toisessa käsittelyssä hyväksytty lakiehdotus on meidän kohdaltamme merkinnyt myönnytysten äärimmäistä rajaa. Jos tämän rajan yli olisi menty, ei laki enää olisi vastannut tarkoitustaan, ja sotasyyllisyyskysymyksen selvittely olisi jäänyt puolitiehen. Jokainen vastuuntuntoinen kansalainen ymmärtää, että tämä kysymys on nyt saatava mahdollisimman nopeasti selvitetyksi ja tavalla, joka vastaa välirauhansopimuksen määräyksiä, kansan oikeustajuntaa ja myöskin tyydyttää liittoutuneita kansakuntia. Asia on niin vakava, ettei sillä saa taktikoida. Ei vain meidän maassamme, vaan myöskin ulkomailla seurataan asian käsittelyä mitä suurimmalla mielenkiinnolla. Siitä, minkälaiseen ratkaisuun asiassa päästään ja myöskin siitä, missä hengessä tätä asiaa eduskunnassa käsitellään, riippuu suuressa määrin, miten meidän arvioidaan kykenevän hoitamaan asioitamme. Ei voitane sanoa, että asiaa olisi kaikissa vaiheissa käsitelty asiallisesti ja arvokkaasti. Eräiden puheenvuorojen sävyn ja myöskin niiden sisällyksen suhteen on muistuttamista. Ei ole syytä enää kosketella sellaisia puheita, että syytettävät saisivat valita, haluavatko he joutua kotimaisen vai kansainvälisen tuomioistuimen eteen tai että heidän asiansa annettaisiin ilman muuta kansainvälisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Sellaiset mahdollisuudet on täällä jo pätevin perustein torjuttu. Mutta eräisiin väitteisiin, joita on useissa puheenvuoroissa esitetty, joskaan ei sanallisesti, niin ajatuksiltaan samanlaisina, en voi olla puuttumatta. Joidenkin puhujien ajatuksenjuoksu on ollut se, että käsiteltävänä oleva lakiehdotus on muka diktaatti, s. o. että se on muka meille ulkoapäin saneltu. Meidän liikkumisvapauttamme rajoittaa kyllä välirauhansopimus, jonka eduskunta aikanaan on hyväksynyt. Me olemme velvolliset täyttämään välirauhansopimuksen sotarikollisia — sotasyyllisiäkin koskevat määräykset, mitä kukaan ei ole tahtonut kieltääkään, mutta meillä on tilaisuus itse järjestää sotasyyllisyyskysymyksen selvittely välirauhansopimuksen pohjalla. On oleva meidän demokratiamme kypsyyskoe, että kykenemme omin toimin poistamaan tämän kysymyksen päiväjärjestyksestä. Ettei käsiteltävänä oleva lakiehdotus ole mikään diktaatti, siitä on selvämä osoituksena se, että ennen kuin ehdotus on saanut nykyisen muotonsa, se on ollut monien muodonvaihdosten alaisena. Siihen on tehty muutoksia niidenkin aloitteesta, jotka nyt puhuvat diktaatista.

Monesti toistettu väite on niinikään, että syytettävien piirin rajoittaminen on muka jotakin tavatonta ja poikkeuksellista. Ei se ole mitään tavatonta eikä poikkeuksellista. Kaikkialla ja aina on suurissa yleisluontoisissa poliittisissa jutuissa syytettävien lukua rajoitettu, koska on epätarkoituksenmukaista ja käytännöllisesti mahdotontakin saattaa edesvastuuseen kaikkia syyllisiksi katsottavia. Edesvastuuseen saatetaan vain johtajat. Ei missään maassa ole nytkään asetettu syytteeseen kaikkia sotapolitiikkaan vaikuttaneita, vaan ainoastaan päätekijät. Kun meillä takavuosina pantiin viereille poliittisia joukkojuttuja, niin vain johtajiksi katsotut pantiin edesvastuuseen. Tapahtuipa sitenkin, että kun jokin työväenkokous hajoitettiin jonkin tekemänsä päätöksen vuoksi, vangittiin ja pantiin syytteeseen vain muutamia kokouksen osanottajia, kun taas muut saivat mennä menojaan, vaikka olivatkin olleet yhtä hyvin päätöksen teossa mukana. Ei kenenkään silloin vangitun päähän pälkähtänytkään vaatia, että kaikki kokouksen osanottajat olisi pantava kiinni. Kyllä poliittisten syytteiden rajoittaminen suppeahkoon piiriin on sääntö. Se lienee muuten

niitä harvoja sääntöjä, joiden noudattaminen sekä vasemmalla että oikealla on hyväksyttävissä. Se on paras hyväksyä niidenkin, jotka nyt vaativat tästä säännöstä poikkeamista, säännöstä, joka ei ole ainoastaan tarkoituksenmukainen, vaan myöskin oikeudenmukainen, koska se säästää pieniä tekijöitä, mutta panee vain suuret tekijät vastuuseen.

En voi olla tässä yhteydessä myöskään puuttumatta hyökkäyksiin niitä kansalaiskokouksia vastaan, joissa on vaadittu sotasyyllisyyskysymyksen selvittelyä. Nämä kokoukset on leimattu oikeaan demokratiaan soveltumattomiksi. Tämä on kerrassaan outoa puhetta. Kansanvallan perusvapauksiin kuuluu lausunto- ja kokoontumisvapaus, kunhan näiden vapauksien käyttäminen tapahtuu vain lain puitteissa. Kaikki tietänevät, että kysymyksessä olevat kansalaiskokoukset ovat käyneet asianmukaisessa järjestyksessä ja hyvässä järjestyksessä. Niihin osaaottaneet kansalaiset ovat käyttäneet heille perustuslain myöntämää oikeutta. On törkeää vääristelyä ja loukkaus näiden kokousten osanottajia vastaan tehdä tässä yhteydessä vertailuja rikolliseen lapuanliikkeeseen kyydityksineen, murhineen ja muine väkivaltaisuuksineen. Sellainen vertailu kaatuu omaan mahdottomuuteensa.

Ei voi myöskään olla panematta merkille, että asiaa on sikäli käsitelty yksipuolisesti, ettei ole tarpeeksi otettu huomioon kansainvälisen oikeuden säännöksiä, kuten ministeri Svento valaisevassa puheenvuorossaan osoitti. On huomattava, että nyt luodaan ja on luotu uutta kansainvälistä oikeutta. Sitä luovat liittoutuneet kansakunnat, joilla on siihen valta ja voima ja jotka sitä paitsi muodostavat ihmiskunnan enemmistön. Se sopimus, jossa liittoutuneet ovat määritelleet sotarikoskäsitteen niin, että siihen kuuluvat myöskin rikokset rauhaa vastaan, on jo voimassa olevaa kansainvälistä oikeutta. Voimassaolevaa kansainvälistä oikeutta on niinikään mainittuun sopimukseen sisältyvä sääntö, että rikokset rauhaa vastaan rangaistaan riippumatta siitä, onko niistä määrätty rangaistus asianomaisten maiden voimassa olevissa laeissa vai ei. Kansainvälistä oikeutta on ennenkin syntynyt samaan tapaan. Sen säännösten heikkous on aikaisemmin ollut siinä, ettei ole ollut tehokkaita mahtikeinoja niiden toteuttamiseksi. Ei ole ollut valtioiden yläpuolella olevaa mitään korkeampaa valtaa. Sen vuoksi kansainvälisen oikeuden velvoituksia ei ole aina noudatettu, kuten kovasta kokemuksesta tiedämme. Mutta nyt on tilanne tässä suhteessa muuttunut. Liittoutuneet kansakunnat ovat siinä asemassa, että ne voivat saattaa kansainväliset oikeussäännöt voimaan ja noudatettaviksi. Meidän oman etumme mukaista on, että me näitä uusia oikeussääntöjä noudatamme vapaaehtoisesti. Muuten meidät suljetaan pois demokraattisten kansojen yhteydestä. Tämä on asian oikeudellinenkin ydin.

Tämän vuoksi ryhmämme, vaikkakin se hyväksyy lakiehdotuksen, ei voi yhtyä kaikissa kohdin perustuslakivaliokunnan perusteluihin. On tosin totta, että perustelut jäävät vain perustuslakivaliokunnan mietintöön eivätkä näy asetuskokoelmassa, mutta niillä on merkitystä sikäli, että niihin voidaan myöhemmin vedota ja ennenkaikkea siksi, että ne osoittavat piittaamattomuutta uusista kansainvälisistä oikeussäännöksistä. Kuten perustuslakivaliokunnan mietintöön liittyvässä V vastalauseessa esitetään, sisältyy varsinkin perustelujen 3, 4 ja 5 kappaleeseen sellaista, mikä ei vastaa tosiasioita tai mistä valiokunta ei ole voinut saada täyttä selvyyttä. Kun valiokunta tulee siihen tulokseen, että on tulkinnan varassa, kuuluuko sotasyyllisyys sotarikoksiin, siitä huolimatta että liittoutuneiden kanta on ollut valiokunnan tiedossa, ja esittää myöskin mielipiteensä siitä, millä perusteilla liittoutuneet ovat sisällyttäneet rikokset rauhaa vastaan sotarikoksiin, vaikka valiokunnalla ei ole siitä ollut luotettavaa selvitystä, ei sellaisten mietteiden ottaminen valiokunnan mietintöön ole ollut paikallaan. Sitäpaitsi valiokunnan puheena olevat perustelut ovat selvässä ristiriidassa sen lopputuloksen kanssa, johon valiokunta on tullut. Lakiehdotuksen hyväksymistä olisi ollut perusteltava samaan tapaan kuin hallituksen esityksessä.

Niillä perusteilla kuin olen esittänyt ryhmämme kannattaa lakiehdotuksen julistamista kiireelliseksi ja sen hyväksymistä. Mutta valiokunnan mietinnön perusteluihin me tahdomme muutoksen. Kun nyt liittoutuneiden valvontakommissio on ilmoittanut kantansa perustuslakivaliokunnan tulkintaan kysymyksessä olevissa kohdissa, ei voi tulla kysymykseen niiden kappaleiden sää-

lyttäminen valiokunnan mietinnössä, joiden poistamista V vastalauseessa ehdotetaan. Tämän vuoksi ehdotan, että perustuslakivaliokunnan mietinnön perusteluista poistetaan 3, 4 ja 5 kappale ja niiden tilalle otetaan V vastalauseeseen sisältyvä kappale. Tässä kappaleessa olevat perustelut ovat samanlaiset kuin hallituksen esityksen perustelut.

Ed. Räisänen: Herra puhemies! Jos eduskunta hyväksyy säädettävän lain perusteluihin sen, mitä perustuslakivaliokunta ehdottaa, ei se anna hyvää kuvaa meidän eduskunnastamme. Kun lukee perustelut, niin ilman enempiä miettimisiä voi huomata, että ne ovat täysin vastakkaiset sille, mihin valiokunta on tullut. Ennenkuin asia saataisiin täydellisesti oikeaan järjestykseen, olisi perustelut kirjoitettava kokonaan uudestaan. Ellei se ole mahdollista, on tyydyttävä niihin poistoihin ja siihen lisäykseen, mitä ed. E. Pekkala y. m. vastalauseessaan esittävät. Se on vähintä, mitä eduskunnalta odotetaan nyt, kun tämä asia on viimeisessä vaiheessaan sen käsiteltävänä. Kannatan siis, herra puhemies, ed. Pekkalan tekemää ehdotusta.

Oman lukunsa ansaitsisi sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän tannerilaisen siiven puolesta esitetty vastalause, nimenomaan sen perustelut, jotka ovat mahdollisimman heikkoa huonon asian puolustamista, niin viheliäistä, että harvoin sellaista tapaa eduskunnan asiakirjoissa, niin paljon kuin niissä aikojen kuluessa on julkaistukin kutinsa pitämätöntä ja täysin kestämätöntä. Kun tämän vastalauseen perusteluissa kummastellaan sitä, että "sotasyyllisyyden varsinainen tunnusmerkki pidetään hallituksen esityksen mukaan ilman muuta selvänä", niin silloin tekeydytään tahallaan liian yksinkertaisiksi. Kyllä kai johtaja Hitlerin 22 päivänä kesäkuuta 1941 antama sodanjulistus, jossa tämä sota, silloin täkäläisten sotakiihkoilijain taholla „riemusodaksi" odotettu, ilmoitettiin alkameeksi Suomenkin puolesta, oli selkeää puhetta. Sitä muutamia päiviä myöhemmin seurannut Suomen hallituksen tiedonanto eduskunnalle esitti kyllä asian niin, että Neuvostoliitto olisi hyökännyt Suomea vastaan, mikä oli karkeasti muunnettua totuutta.

Elleivät herrat vastalauseen kirjoittajat nyt enää usko Hitlerin julistukseen Suomenkin puolesta, niin vaivautukoot tutkimaan uudestaan eräitä kirjoja, joita viranomaisten toimesta ja hallituksen myötävaikutuksella julkaistiin sodan aikana. Mainitsen vain kolme sellaista, joista on saatavissa selvitystä siihen tietämättömyyteen, mitä tannerilaisten vastalause kuvastelee, tekopyhästi kyllä, sanottakoon se vielä kerran. Mika Valtarin „Neuvostovakoilun varjossa" sisältää erinomaista tietoaineistoa tässä suhteessa. Eikä se ole kirjoitettu „muuten vain", kuten niin useat tämän kirjailijan teoksista, sillä kustantaja, Otava, ei siis mikään nurkkakustantaja, vaan sellainen, jonka sanat on otettava vakavasti — sitäpaitsi sen toimitusjohtaja oli pääministeri Rangellin esimiehyyden alaisena toimineen valtion tiedoituslaitoksen päällikkönä — niin, kustantaja Otava lausuu suosittelevassa esipuheessa arvovallallaan kiitoksensa viranomaisille, „jotka ovat antaneet käytettäväksi ja tarkistaneet teoksessa esiintyvät tiedot ennen sen ilmestymistä", kuten esipuheen sanat sattuvat. Keitä nämä viranomaiset ovat lähimmä olleet, selviää Örnulf Tigerstedtin niinkään Otavan kustannuksella ilmestyneen „Vastavakoilu iskee" teoksen omistuksesta, se kun kuuluu: „Suomen Valtiollisen poliisin hellittämätöntä taistelua bolshevismia vastaan kunnoittaen ja ihaillen tämä kirja omistetaan Suomen valtiollisen poliisin virkamiehille ja etsiville". Kuten tunnettua on tämä ihailija ja hänen ihailtaviensa päämiehet luikkineet rajaloikkareina Ruotsiin, josta heitä hätistellään pois. Hyvää selvitystä tässä asiassa sille tietämättömyydelle, mitä tannerilaisten vastalauseessa teeskennellään, saadaan myös teoksesta, jonka kansilehdellä luetaan: „Jahvetti", „Suomi Neuvostoliiton radiossa". Sen on kustantanut Suomen Kirja. Jos edustaja „Jahvetti" Kilpeläinen, on, kuten täällä itseään puolustellen vakuutti, toiminut Suomen radiossa reserviläisenä, siihen komennettuna, niin olisi mielenkiintoista tietää, onko tämä mainitsemani kirja toimitettu ja sen kommentit kirjoitettu komennuksesta vaiko puhdetyönä. Tämä kirja, erityisesti sen sävytys, antaa pahasti korville tannerilaisten vastalausetta, jossa heittäydytään sotasyyllisyyteen nähden niin lapsellisen tietämättömiksi.

Kun tannerilaisten vastalauseessa väitetään, että nyt hyväksyttävällä lailla "jouduttaisiin tuomitsemaan rikoksina tekoja,

jotka on tehty sekä tekijänsä subjektiivisen käsityksen että teon tapahtumishetkellä vallinneen yleisen mielipiteen mukaan maan parasta tarkoittaen'', ja edelleen, että teot ''ovat tehdyt maan lakien mukaisessa järjestyksessä'', niin tästä on sanottava lyhyesti ja selvästi, että häpeä kävelee kuivalla maalla. Kehdataan vedota ''yleiseen mielipiteeseen'', vaikka herrat vastalausujat hyvin tietävät, että ''yleisen mielipiteen'' muodosti pääministeri Rangellin alainen tiedoituslaitos, joka syötti valmiiksi pureksittua tekstiä sanomalehtiin ja radiossa taas teki ''yleistä mielipidettä'' ''Jahvetti'' ja hänen koulukuntansa ''jorinoillaan'', joiden taso, sisälläpito ja sävy ei enempiä erittelyjä tarvinne. Niin muodostettiin se ''yleinen mielipide'', joka tämän tästäkin kiljaisi, että ''ryssä matalaksi''.

Siinä kuutosryhmän deklaratiossa, jonka ed. Wiik esitti, pääministeri Rangellin eduskunnalle tekemän ilmoituksen johdosta Suomen viemisestä sotaan, sanottiin, että jos Suomen kansa saisi lausua mielensä vapaasti, niin sen rauhantahto ilmenisi niin selkeänä, ettei se jättäisi tulkinnoille varaa. Siinähän se olikin rikoksien rikos, että perustuslakia loukaten yleisen mielipiteen muodostuminen ehkäistiin. Esim. demokraattista arvosteluoikeuttaan käyttäviä sosiaalidemokraatteja kohtaan harjoitettiin mitä törkeintä pakkovaltaa, Tannerin terroria, kuten kansa sanoo. Jos tätä Tannerin terroria ei olisi ollut, jos Suomen työväki, myös sosialidemokraattisen puolueen sisällä ja sen mukana toimiva työväki, olisi saanut vapaasti lausua mielensä, ja työväen järjestöt, sosialidemokraattiset — kansandemokraattisia ja kommunistisia ei silloin ollutkaan — vapaasti tehdä päätöksensä, niin tätä toista sotaa, ''riemusotaa'' ei olisi tullutkaan. Ryti ei olisi lähtenyt seikkailuille ilman Tannerin lupaa, Tannerin, joka omatekoinen valtakirja taskussaan esiintyi Suomen työväen nimissä. Tanner on näin meidän maamme sotasyyllinen n:o 1 Suomen kansan edessä. Se on sanottava ilman turhia kaunisteluja. (Eduskunnasta: Vanhoja kalavelkoja Sasu makselee).

Emme me kuutoset siis vaadi Tanneria tilille emmekä tahdo maksaa kalavelkoja sen takia, että hän systemaattisesti toimi niin, että sai fascistisen sisäministeri Horellin vangituttamaan meidät, sotaa vastaan asettuneet kansanedustajat, joille annettiin tuomio, joka alkaa päälle oli varmasti saneltu muulla ennenkuin se julistettiin Turun hovioikeuden kolmannessa osastossa. Ne herrat siellä olivat, politiikasta ja valtiollisista asioista yleensä puheen ollen, nappuloita, täysin tietämättömiä niistä asioista, joista kuitenkin tuomarin vastuulla tekivät päätöksiä. Samanlaisia kuin nämä olivat ja ovat vieläkin heidän virkaveljensä Suomen oikeuslaitoksessa, joka tässä suhteessa on täysin mätä laitos, perusteellisesti ''tuuletettava'', mitä sanaa Tanner itse käytti 1938 Kotkassa pitämässään puheessa. Sama Tanner, joka nyt väärällä puolen ollen ja tämän viheliäisen laitoksen apua tarviten veivauttaa käskyläisillään päivästä päivään levyjä länsi- ja pohjoismaisesta oikeusjärjestyksestä, joka meillä on jo ajat sitten jauhettu tuusannuuskaksi.

Kun täällä on aikaisemmissa keskusteluissa lausuttu arvosteluja siitä, että mennään tilapäisiin oikeusistuimiin, niin sehän on selvää jo senkin takia, kun ei voida luottaa maan oikeuslaitokseen valtiollisissa jutuissa. Se on niin monta kertaa ennen nähty. Kuinka vaikea onkaan oikeuslaitoksen nostaminen meillä todella länsimaiselle tasolle, kun jo tällainen pieni välttämätön ''remontti'', mistä nyt on kysymys, nostaa vanhan systeemin miehet takajaloilleen ja panee heidät farisealaisesti kyynelöitsemään. Meidän sisäisessä hallinnossamme on joskus aikaisemmin kompastuttu tällaiseen ''momenttiin''.

Laukon torpparilakon aikana sääliteltiin julman aatelismiehen häätöjen uhreiksi joutuneita Laukon torppareita, mutta lisättiin, että sille ei voi mitään, sillä paroonilla on laki puolellaan ja lakia on noudatettava. Silloin nousi eräs mies, mies, joka useammin kuin tuon kerran on ollut Suomen yläluokan syyttävänä omanatuntona, kirjailija Arvid Järnefelt, aatelismies hänkin ja myös lainoppinut, ja sanoi, että eihän ihminen saa olla oman lakinsa orja ja narri. Jos laki on mahdoton, niin se kumotaan nopeasti ja säädetään uusi. Mutta, ja sen tahdon lisätä omasta takaa, elleivät ne, joilla on valta, tahdo oikeutettuihin uudistuksiin suostua, vaan jarruttavat kehitystä, silloin se ryöstäytyy omia uomiaan kulkemaan ja tulee n. s. vallankumous, jollaisesta asiain ratkaisusta ministeri Svento jo täällä huomautti.

En tahdo tämän asian yhteydessä puhua oikeuslaitoksen rappiosta enemmän, mutta

sanon vain, että siitä on nyt aika päästä, vihdoinkin ja kaikesta muusta julkisen elämän mädästä, joka on häpeänä maalle ja kehityksen esteenä. Onhan kauhistuttavaa ajatella, että vankeinhoidon ylijohtajana on jatkuvasti mies, jonka johtamassa vankeinhoitolaitoksessa on tapahtunut mitä hirvittävimpiä rikoksia sekä vankeina olleita suomalaisia että sinne joutuneita ydistyneitten kansakuntien kansalaisia vastaan. Missä viipyy, herra oikeusministeri, — ei taida olla nyt täällä — missä viipyy tämänkin laitoksen puhdistus? Vai aikooko Paasikiven hallitus päästä sillä, että kaksi Sukevan vankilan julmurivartijaa saavat tuomionsa — mikäli sekään tapahtuu — ja muuten jää kaikki entiselleen?

Kun nyt vihdoinkin lähdetään sotarikollisia ja sotasyyllisiä rankaisemaan, on syytä vaatia, että asia otetaan vakavasti. Jos asiassa tarvitaan lakeja muuttaa, on se tehtävä. Käsitykseni mukaan kuitenkin voimassaolevatkin lait riittäisivät — maan- ja valtiopetospykälät ovat kysymyksessä oleviin rikoksiin soveltuvia. Mitä muuta lyöttäytyminen johtaja Hitlerin seuraan ''uutta Eurooppaa'' luomaan oli kuin maanpetosta? Mutta myös virkakunnan puhdistus yleensä, perusteellinen, on tarpeen, jos mielitään uusiin oloihin sopeutua ja varautua yhteiskunnassa vielä piilevänä vaikuttavaa ja tilaisuutta odottavaa fascismia vastaan, minkä olemassaolosta juuri näiden päivien keskustelut ovat meitä taas muistuttaneet.

Ed. Sarlin: Herra puhemies! Kun hallituksen esitys laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta oli eduskunnassa esillä viime elokuun 23 päivänä evästämistä varten perustuslakivaliokuntaan, katsoin velvollisuudekseni lausua käsityksenäni, ettei se selvitys, joka hallituksen taholta oli siihen mennessä eduskunnan eri ryhmille annettu, ollut saanut minua osaltani vakuuttuneeksi siitä, että olisi suorastaan välttämätöntä, että eduskunta hyväksyisi esityksen, eikä siitäkään, että eduskunta lakiesityksen hylätessään rikkoisi välirauhansopimusta vastaan. Huomautin lisäksi, että hallituksen viittoittamalle tielle lähteminen oli erittäin arveluttavaa, koska se itse asiassa tiesi sitä, että määrätyt Suomen kansalaiset jo ennakolta, ilman että heillä olisi ollut tilaisuus puolustautua, julistettaisiin eduskunnan toimesta häpeällisiksi rikoksellisiksi ja Suomi sinänsäkin rauhan rikkojaksi ja hyökkäyssodan suunnittelijaksi, vaikka tietämän mukaan oli olemassa sekä todistuksia että historiallisia tosiasioita, jotka huomioonotettaessa ei voitu tulla ainakaan sitovasti siihen tulokseen, että Suomi olisi n. s. sotasyyllisten toimesta saatettu rauhanrikkojaksi. Totesin samassa yhteydessä myös, että hallituksen esitys oli jyrkässä ristiriidassa hallitusmuodossamme omaksuttujen johtavien periaatteiden sekä niin hyvin suomalaisen kuin koko pohjoismaisen oikeusjärjestyksen kanssa yleensä, vieläpä eräässä kohden niidenkin periaatteiden kanssa, jotka sivistynyt maailma oli poikkeuksetta omaksunut rikosoikeudelliseksi ojennusnuorakseen. En liioin voinut olla jo asian siinä vaiheessa toteamatta, että politiikan ja poliittisten toimenpiteiden kriminalisoiminen, se on rikosoikeudellisen rangaistusseuraamuksen alaisiksi asettaminen, vieläpä takautuvasti, ilman että toimenpiteet olivat sotineet maan voimassa olleita lakeja vastaan, oli sekä yleensä että etenkin pohjoismaissa syvälle juurtuneen oikeuskäsityksen vastaista, puhumattakaan siitä, että eräät lain yksityiskohdat järkyttivät myös tuomioistuinten riippumattomuutta avaten tien poliittiselle vaikutusvallalle. Tulin, kuten muistettaneen, lausunnossani siihen lopputulokseen, että eetilliset, moraaliset sekä oikeudelliset periaatteet puhuivat lakiesityksen hyväksymistä vastaan, ja kun en voinut uskoa, että mahtava naapurimme ja voittajamme ryhtyisi meitä vastaan repressiivisiin toimenpiteisiin sen johdosta, ettei lakiesitystä voitaisi hyväksyä, eikä varsinkaan, kun välirauhansopimuksen 13 artikla voitiin panna täytäntöön, vaikka lakiesitystä ei hyväksyttäisikään ja koko maailma oli tietoinen siitä, että pieni Suomi oli joutunut alunperin sotatantereelle vastoin omaa tahtoaan, jäin siihen käsitykseen, etteivät ulkopoliittisetkaan tekijät voineet perustella myönteisen ratkaisun ehdotonta välttämättömyyttä. Samalla kuin näillä syillä en katsonut voivani ryhtyä kannattamaan hallituksen viittoittamalle tielle lähtemistä, lausuin sen toivomuksen, että sekä hallitus että perustuslakivaliokunta koettaisivat etsiä keinoja asian hoitamiseksi tavalla, joka ei sotisi kansan valtavan enemmistön siveellisiä tunteita ja oikeustajuntaa vastaan, niin myös, että perustuslakivaliokunta tutkisi asiaa tässä mielessä kokonai-

suudessaankin. Lopetin lausuntoni vakuutukseen, että tiesin vastuuni kansanedustajana, mutta etten voinut historian tulevan tuomion edessä osallistua askeleeseen, joka soti omaatuntoani ja selvästi velvoittavaa oikeustajuntaani vastaan.

Lähetekeskustelusta on nyt kolmatta viikkoa vierähtänyt. Ollaan asian kolmannessa käsittelyssä. Edustajan on lopullisesti ratkaistava kantansa ja otettava askeleestaan vastuu sekä nyt elävän sukupolven että tulevien sukupolvien edessä, ja jokainen tunteekin povessaan tänään varmaan vastuunsa vakavan painon.

Kun omalta osaltani pysyn yhä edelleen lähetekeskustelussa ilmoittamallani kannalla, voidaan minulle esittää kysymys, eivätkö ne selvitykset ja tiedot, joita lähetekeskustelun jälkeen asiassa on hankittu, ole saaneet minua vakuuttuneeksi myönteisen ratkaisun välttämättömyydestä? Minun on vastattava tähän kysymykseen kielteisesti, ja samalla pyydän puolestani lausua perustuslakivaliokunnalle kiitoksen sen olosuhteisiin nähden perinpohjaisesta asian käsittelystä, ennen kaikkea kysymyksen oikeudellisen puolen seikkaperäisestä selvittelystä, jonka tulokset ovat olleet omiaan tukemaan alunperin omaksumaani kantaa.

Mitä asian oikeudelliseen puoleen tulee, on ensimmäiseksi todettava, että perustuslakivaliokunta on ollut yksimielinen siitä, että ehdotettu laki, julistaessaan 1 §:ssään rangaistavaksi hallitustoimet, jotka voimassa olevien lakiemme mukaan eivät ole olleet rangaistavia, poikkeaa oikeusjärjestykseemme kuuluvasta periaatteesta. Samaan tulokseen tuli myöskin tasavaltamme ensimmäinen presidentti K. J. Ståhlberg tunnetussa hallituksen aikanaan häneltä hankkimassa lausunnossa, jolle jokainen tämän eduskunnan jäsen voinee antaa vakuuttavan arvon. Tähän käsitykseen on lausumassaan yhtynyt niinikään korkein oikeus terästäen sitä vielä nimenomaisella toteamuksella, että tällaisen vaikutukseltaan taannehtivan rikoslainsäädännön rikosoikeustiede on yleisesti hylännyt eikä sellaiseen ole ryhdyttävä maissa, joissa kansalaisten kunniaa ja vapautta on pidetty arvossa. Korkein oikeus on samassa yhteydessä viitannut hallitusmuodon 6 §:ään, jossa on säädetty, että kansalaiset ovat turvatut m. m. kunnian ja henkilökohtaisen vapauden puolesta, mistä johtuu, ettei rangaistusta, joka sisältää olennaisen kajoamisen näihin oikeushyödykkeisiin, voida säätää teosta, jota sen tapahtuma-aikana ei ollut lailla kielletty; ja korkeimman oikeuden lausunnossa lisätään, että periaate, jonka mukaan rikoslakia ei saa säätää taannehtivasti, kuuluu niin tärkeänä osana oikeusjärjestykseemme, että siitä ei ole poikettava. Tärkeätä on vielä tässä yhteydessä todeta, että perustuslakivaliokuntakin on mietinnössään, vieläpä yksimielisesti, lausunut, että mainitusta periaatteesta poikkeaminen on johtanut siihen, että lakiehdotuksessa on jouduttu sivuuttamaan muitakin oikeudessamme voimassa olevia periaatteita, minkä myös korkein oikeus on yksityiskohtaisesti osoittanut. Perustuslakivaliokunnan jäsenillä edustajilla E. Kytömaalla ja M. O. Köllillä on näin ollen täysi syy ehdottaa vastalauseissaan, joihin puolestani yhdyn, lakiehdotus hylättäväksi jo edellä kosketelluilla syillä, jotka velvoittavat meitä valtion sisäiseltä kannalta pysymään voimassa olevan oikeuden pohjalla.

Mutta samaan tulokseen ovat mainitut vastalausujat tulleet myös tarkastellessaan asiaa niiden liittoutuneiden valtojen tekemien päätösten, julistusten ja sopimusten valossa, jotka ovat tulleet maamme tietoon ja joilla siten on painava merkityksensä kysymyksen oikeudelliselle erittelylle yleensä.

Lakiesityksen perustelujen mukaan on näistä sopimuksista ja päätöksistä katsottava käyvän ilmi, että sotarikoksiin ei lueta ainoastaan rikkomuksia sodan lakeja ja tapoja vastaan, vaan myös n. s. sotasyyllisyys. Perustuslakivaliokunta ei ole yhtynyt hallituksen kantaan, vaan lausunut käsityksenään, että puheenaolevissa julistuksissa, päätöksissä ja sopimuksissa käsitellään ainakin ensisijaisesti, mikäli on kysymys sotaan syyllisistä, vain varsinaisten n. s. akselivaltojen suurten sotarikollisten vastuuta, jolloin, huomioon ottaen myös 8:na elokuuta 1945 tehty Lontoon sopimus kansainvälisen sotatuomioistuimen peruskirjoineen, toimenpiteen taustana ovat olleet ne julmuudet, joukkomurhat ja joukkoteloitukset sekä rotuvainot, joihin saksalaisten on mainittu syyllistyneen. Ja valiokunta on tullut siihen lopputulokseen, että tiedossa olevista kansainvälisistä julistuksista, päätöksistä ja sopimuksista ei näin ollen voitu saada välitöntä ohjetta niiden velvoitusten sisällyksen

selvittämiseksi, joihin Suomi 19/9 1944 solmitun välirauhansopimuksen tunnetussa 13 artiklassa on sitoutunut, vaan on valiokunnan mielestä se, mitä sanotussa artiklassa ymmärretään sotarikollisilla, jäänyt tulkinnanvaraiseksi. Valiokunta kuitenkin huomauttaa heti tämän jälkeen, että siinäkin tapauksessa, että välirauhansopimuksen 13 artikla tulkittaisiin edellä sanottujen kansainvälisten julistusten, päätösten ja sopimusten valossa, on todettava, että lakiehdotuksen 1 §:n säännös menee pitemmälle — huomattakoon — menee pitemmälle kuin mitä nuo kansainväliset asiakirjat edellyttävät, koskapa 1 §:ssä ei selitetä rikoksiksi nimenomaan vain sellaisia rikoksia rauhaa vastaan, jotka Lontoon sopimukseen sisältyvässä peruskirjassa on katsottu rangaistaviksi, vaan julistetaan varauksetta rangaistaviksi nimettyyn v. 1941 alkaneeseen sotaamme ratkaisevalla tavalla vaikuttaneet hallitustoimet. Muiden edellä jo viitattujen perusteiden ohella tämä toteamus tuntuisi minusta riittävältä, kun oikeudellisilla perusteilla on punnittava lain hyväksymistä tai sen hylkäämistä. Eikä tällöin ole unohdettava sitäkään, että perustuslakivaliokunta lausuu samassa yhteydessä vielä lisäksi, että voidaan siis asettua sille kannalle, että ehdotettu lainsäädäntötoimi menee pitemmälle kuin välirauhansopimuksen 13 artiklan velvoitukset edellyttävät. Tässä kohdassa on täysi syy minun ymmärtääkseni palauttaa mieliin, että 23 päivänä syyskuuta 1944 annettu laki välirauhansopimuksen voimaansaattamisesta, joka hallituksen puolesta on selitetty kaikkien muiden lakien yläpuolella velvottavaksi, sisältää nimenomaisen varauksen siitä, että eduskunnalla on sekä oikeus että luonnollisesti myös velvollisuus pitää huolta siitä, etteivät välirauhansopimuksen toimeenpanoksi tarpeelliset säännökset mene yli sen, mistä on sovittu.

Vaikka annankin puolestani arvon perustuslakivaliokunnan mietinnölle, en voi välttyä siltä ajatukselta, että valiokunta olisi perusteluittensa oikeudellisessa osassa voinut hyvällä syyllä tehdä tiukempiakin toteamuksia kuin mitä edellä on selostettu. Mielestäni kenenkään ei olisi kantaansa ratkaistessaan unohdettava, että Lontoon sopimus, josta sekä herra pääministeri että herra oikeusministeri ovat monessa yhteydessä puhuneet ja jota oikeusministeri on vastoin korkeimman oikeuden tulkintaa koettanut selitellä omalla tavallaan, tehtiin vasta 8:s elokuuta 1945 samalla kuin Neuvostoliiton ja Suomen välirauhansopimus solmittiin 19 päivänä syyskuuta 1944 eli lähes vuotta aikaisemmin, mistä prof. Kaarlo Kaira asiantuntijalausunnossaan nimenomaan huomauttaakin selittäessään niitä perusteita, joiden nojalla hän oli tullut siihen tulokseen, että välirauhansopimuksen 13 artikla ei koske niin sanottuja sotasyyllisiä, joista juuri nyt on kysymys. Prof. Kaira sanoo, ettei voida edellyttää, että meidän välirauhansopimustamme tehtäessä olisi otettu huomioon laajennettu sotarikolliskäsite, josta vasta lähes vuosi senjälkeen sovittiin voittajavaltojen kesken. — Mielestäni on asiantuntija tässä iskenyt naulan kantaan eivätkä siis ne, jotka oikeudellisillä perusteilla hylkäävät lakiesityksen, ymmärtääkseni syyllisty tällä kannanotollaan rauhansopimuksen rikkomiseen. Jos asianlaita olisi päinvastainen, ei varmaankaan edesvastuuntuntoinen edustaja rohkenisi asettua lakiesitystä vastustamaan. Että taasen prof. Kaira on edellytyksessään oikeassa, on turhaa kiistää vetoamalla yritykseen saada rauhan artiklaan Moskovan neuvotteluissa sellainen muutos, että velvoittautuminen olisi tapahtunut vain edellytyksin, että sotarikoksista syytettävät tuomittaisiin Suomen oikeuden mukaan. Kysymyshän oli silloin sotarikollisista, joihin vielä siihen aikaan ei luettu sotasyyllisiä Lontoon sopimuksen tarkoittamassa mielessä. Tämä käsitys näyttää vielä tämän vuoden puolellakin olleen myös herra pääministerillä, jopa Helsingissä olevan valvontakomission poliittisella neuvonantajallakin, mikäli voi pitää autenttisina niitä tietoja, joita anglosaksilaiseen sanomalehtimiesvierailuun osallistuneet tunnetut kirjeenvaihtajat täällä käydessään ovat lennättäneet maailmanlehdilleen. STT:n tiedoituksen mukaan New York Timesin Moskovan kirjeenvaihtaja W. H. Lawrence lennättää lehdelleen 24 päivänä tammikuuta 1945 valvontakomission taholta lausutun, että vaikeana kysymyksenä oli osaltaan myös se, ''että laajojen demokraattisten suomalaispiirien käsityksen mukaan sotarikollisia olisi rangaistava''. ''Tässä tarkoitetaan'', jatkaa Lawrence sanontaansa — ''Suomen entisen hallituksen jäseninä olleita politiikkoja, jotka johtivat Suomen sotaan Hitlerin puolella

ja pitkittivät taistelua niistä rauhantunnusteluista huolimatta, joita Yhdistyneitten Kansakuntien taholta tehtiin''. Edelleen Lawrence ilmoittaa, että samalta taholta samassa yhteydessä lausuttiin, ''että välirauhansopimus määrää rangaistavaksi vain suoranaiset sotarikolliset, se on, määrätyistä rikkomuksista syytetyt henkilöt, mutta että neuvostohallituksella on oikeus epäillä jokaista Suomen hallitusta, jossa Saksan ystäviä on huomatuilla paikoilla tai jonka ulkopolitiikkaan he voivat vaikuttaa''. Sähkeessä mainitaan lisäksi, että Lawrence ja hänen lehtimiestoverinsa keskustelivat tästä kysymyksestä herra pääministeri Paasikiven kanssa, jonka Lawrence ilmoitti tällöin selittäneen, ''ettei Suomen valtiosäännössä ole mitään määräystä sellaisten hallituksen jäsenten rankaisemisesta, jotka ovat noudattaneet virheellistä ulko- tai sotapolitiikkaa'', niin myös, ''etteivät liittoutuneiden maiden hallitukset keskenäänkään näytä olevan yksimielisiä, mihin toimenpiteisiin tässä kysymyksessä'' (tarkoitetaan sotarikolliskysymystä) ''olisi ryhdyttävä, minkä vuoksi asia on paras jättää sillensä''. — Lopuksi Lawrence ilmoittaa pääministeri Paasikiven lausuneen, että presidentti Rytin ja ministeri Tannerin ''osuutta Suomen politiikassa on ulkomaiden mielipide liioitellut''. — On syytä lisäksi todeta, että myös Associated Pressin kirjeenvaihtaja Daniel de Luce samaan aikaan sähköttää lehdelleen, että valvontakomissionin taholta tunnustetaan ''se ero, joka on tehty sotasyyllisten ja sotarikollisten välillä'', mutta, että ''tämä on Suomen kansan itsensä ratkaistava, sillä jos nämä henkilöt saavat pysyä vallassa ja jatkuvasti vaikuttaa Suomen politiikkaan, tulevat ne epäluulot, joita meillä on, osoittautumaan täysin oikeutetuiksi.''

En, herra puhemies, lähde kommentoimaan näitä anglosaksilaisten kirjeenvaihtajien ilmoituksia, jotka ovat julkaistut myös Helsingin päivälehdissä. Vetäköön kukin edustaja niistä johtopäätöksensä sekä esillä olevan lakiesityksen syntyyn vaikuttaneisiin tekijöihin nähden että siihenkin katsoen, vahvistavatko ne professori Kairan äsken täällä viittaamaani käsitystä, ettei voitu edellyttää, että välirauhansopimusta solmittaessa olisi otettu huomioon laajennettu sotarikolliskäsite, josta vasta lähes vuosi sen jälkeen, kuten jo olen maininnut, sovittiin Lontoon konferenssissa. Omasta puolestani olen vetänyt johtopäätökseni ja minua on kantaani määritellessäni tukenut myös se tosiasia, että herra pääministeri on avoimesti — mistä lausun hänelle vilpittömän kiitokseni — eri informatiotilaisuuksissa viime viikkoinakin myöntänyt, mikäli olen hänen sanansa oikein käsittänyt, että voittajavallat ovat olleet epäselvillä sotarikolliskäsitteen laajuudesta aina Berliinin konferenssiin ja Lontoon sopimukseen saakka ja että kysymys on ollut pitemmän aikaa ikäänkuin kansainoikeudellisessa valinkauhassa, josta se nyt on tullut esille.

Totean siis omalta osaltani, että professori Kairan edellytys on ollut oikea ja myös — mikä tässä yhteydessä mielestäni on erittäin tärkeätä — että kansainvälisestä valinkauhasta ei tähän mennessä ole tullut ilmoille sopimusta, päätöstä tai julistusta, joka laajentaisi sotarikollisen käsitteen koskemaan myös sotasyyllisen käsitettä muuta kuin akselivaltojen suurrikollisten osalta. Toistaiseksi ainakaan ei siis Suomella ole oikeudellisesti selvästi sitovaa velvoitusta säätää nimenomaan sellaista lakia, kuin minkä esillä oleva lakiehdotus sisältää, mikä käy ilmi myös professori Kairan asiatuntijalausunnon loppupäätelmästä. Näin on minun mielestäni asianlaita, vaikka ottaakin huomioon juuri julkaistun tiedonannon, joka ei voine tarkoittaa ainakaan, että juuri sellainen laki olisi säädettävä kuin nyt esillä oleva laki on, jonka 1 § poikkeaa Lontoon sopimuksenkin määritelmistä, joten asia voitaneen hoitaa vielä toisinkin.

Kokonaan toinen asia on tietenkin, että meidän olisi ollut, sikäli kuin tutkimukset ovat siihen antaneet aihetta, ryhdyttävä toimenpiteisiin voimassa olevien lakien säätämässä laajuudessa ja niissä säädetyssä järjestyksessä niitä vastaan, jotka on havaittu Suomen lakien rikkojiksi hallitustehtävissään. Siitähän on eduskuntakin kaiken aikaa ollut täysin yksimielinen, ja ainakin allekirjoittanut, sai hallituksen viime heinäkuulla tehtyyn välikysymykseen antamasta vastauksesta sen käsityksen, että toimenpiteisiin n. s. sotasyyllisten rankaisemiseksi aiottiin ryhtyä Suomen voimassa olevan oikeuden puitteissa. Sanoihan hallitus nimenomaan odottavansa, että asetetun komitean kautta saataisiin selvyys siitä, missä määrin ne henkilöt, joiden johtamana maa oli liittynyt sotaan ja sitä käynyt, ovat tehneet itsensä syypäiksi voimassa olevan

oikeuden mukaan rangaistaviin tekoihin. Jos hallitus silloin tarkoitti "voimassa olevalla oikeudella" jotakin muuta kuin mitä yleisessä käsityksessä sanonnalla on ymmärretty ja edelleen ymmärretään, olisi se ollut jo silloin selvästi ilmoitettava, ja epäilenpä, olisiko niin tapahduttua siirrytty yksimielisesti perustelemattomaan päiväjärjestykseen.

Tahtomatta vaivata eduskuntaa ryhtymällä erittelemään korkeimman oikeuden ja professori Kairan lausuntoja laajemmalti, koska niissä esitetyt näkökannat ovat kaikkien edustajien tiedossa ja koska perustuslakivaliokunnan herra puheenjohtajan asian toisessa käsittelyssä antamasta arvokkaasta lausunnosta kävi ilmi, että professori Kaira oli vielä jälkeenpäin pyytänyt korjata erään kohdan lausunnossaan sellaiseksi, että se yhä vahvistaa edellä esittämäni tulkinnan oikeutusta, tyydyn ainoastaan toteamaan, ettei ole voitu väittää, vielä vähemmän todistaa, että Suomi olisi välirauhan sopimuksessa nimenomaan sitoutunut säätämään sellaisen lain kuin mistä nyt on kysymys.

Tämä toistamani toteamus on mielestäni tärkeä käytäessä harkitsemaan kysymystä siitä, onko lakiehdotuksen hyväksyminen siitä huolimatta, että kaikki oikeudelliset näkökannat puhuvat sitä vastaan, välttämätön, s. t. s., onko lain hyväksyminen poliittinen välttämättömyys?

Perustuslakivaliokunnan enemmistö on omaksunut tähän nähden myönteisen kannan, ja asian poliittisesta puolesta ovat luonnollisesti vaienneet sekä korkein oikeus että professori Kaira lausunnoissaan.

Edustajalle, joka ei kuulu "kolmen suuren" piiriin tässä kamarissa ja jolle pienimmän eduskuntaryhmän jäsenenä — jollei oteta lukuun yksipäistä ryhmää Sergelius — tietoja maan poliittisista, vakavista ja syvimmistä ongelmista tippuu vain murusina, on työlästä käydä puhumaan hallituksen käsityskantaa vastaan asian tältä osalta. Senvuoksi olikin minun tyydyttävä evästyskeskustelussa ainoastaan alussa viittaamaani toteamukseen, etten voinut uskoa, että suuri ja mahtava Neuvostoliitto haluaisi ryhtyä pientä Suomen kansaa vastaan repressiivisiin toimenpiteisiin, jos lakiesitys mainituista syistä hyjättäisiin, koska koko maailma tiesi, että tämä kansa alunperin joutui sotatantereelle vastoin omaa tahtoaan. (Ed. Wiik: Pysykää totuudessa!). — Kyllä minä pysyn totuudessa, jos herra Wiik pysyy, ja pyydän torjua sellaisen huomautuksen. — Neuvostoliitto voikin olla vakuuttunut siitä, että ne ovat meillä miltei sormilla luettavissa, jotka eivät olisi selvästi tajunneet, että hyvien suhteitten määrätietoinen kehittäminen Neuvostoliiton ja Suomen välillä on elämänehtomme sekä että me pyrimme rehellisesti viimeistä piirtoa myöten täyttämään välirauhan sopimuksen ehdot yleensä. Mahtava naapurimme voi olla vakuuttunut siitäkin, ettei täällä kukaan järkevä ihminen ainakaan enää nykyisin ihannoi fascistis-natsistista järjestelmää tai havittelee Suur-Suomi-unelmia. Lapuan liikkeen ja IKL:n päivät masentavine muistoineen kuuluvat jo historiaan, eikä ole unohdettava, että Suomen kansa antoi jo ennen sotiamme suoritetuissa valtiollisissa vaaleissa musertavan tuomionsa miehille, jotka olivat olleet valmiit tallaamaan jalkoihinsa maamme oikeus- ja yhteiskuntajärjestyksen ja istuttamaan tänne lainalaisen vapauden asemasta voiman oikeuden. Olen saanut, kuten eduskunnassa tiedettäneen, henkilökohtaisesti tuntea näiden "surullisen hahmon ritareiden" mielettömyyden, mutta samalla myöskin ilomielin todeta, että Suomen kansan valtava enemmistö oivalsi kukistavan voimakkaasti reagoida tällaisia suuntia ja sen edustajia vastaan. Sen suunnan ideologiat on tutkittu ja ne on tuomittu, ja, niin minä uskon, miltei juurineen Suomen kansan sielusta vähitellen kitketty. Ei Suomi, se on minun vakaumukseni (herra Wiikillä tai muilla voi olla toinen) spekuloi fascismin tai natsismin renesanssin toiveajattelun tiellä. Suomella on nyt oma kurssinsa ja se on sen pitävä: rauhan ja hyvien naapuruussuhteitten kurssi, mutta samalla itsenäisenä ja vapaana kansakuntana sekä suvereenisena valtakuntana elämisen tahto, joka on sammumaton ja vuosisatojen kärsimysten kiirastulessa kypsynyt ja karaistu. (Ed. Wiik: Tekopyhää!) — Suomen kansa on luottanut ja luottaa yhä oikeuden voimaan, eikä se ole milloinkaan hetkellisen helpotuksen toivossa luopunut ponnistelemasta niiden historian kirkastamien arvojen puolesta, jotka yksin voivat taata kansakunnalle, pienimmällekin, siveellisen oikeuden olemassaolon, arvojen, joiden puolesta yhdistyneet kansakunnat jälleen toi-

sessa maailmansodassa ovat uhranneet miljoonien veren ja mittaamattomat omaisuudet. Suomi luottaa nyt ja aina oikeuden voimaan turvanaan (Eduskunnasta: Mutta rikolliset eivät luota!). Kun näin on, en voi vielä tänä päivänäkään uskoa, että meitä uhkaisi suoranainen onnettomuus, jos emme katsoisi voivamme omin teoin ottaa askelta, joka sotii isiltä perittyä oikeusjärjestystämme vastaan ja jonka emme ymmärrä sisältyvän ainakaan sellaisena kuin nyt on esitetty, solmiamamme välirauhan sopimuksen velvoituksiin. Perustuslakivaliokunnan herra puheenjohtaja saa minun puolestani sanoa uudestaankin, jos hän niin tahtoo, että kansanedustaja, joka hylkää lakiesityksen näillä perusteilla, pysähtyy puolitiehen eikä ymmärrä realisia tosiasioita. Eikö, ed. Ahmavaara, eikö oikeus siis enää olekaan realiteetti maailmassa? Voidaanko se vain näin yksinkertaisesti heittää yli laidan? Olisihan kaameata, etten sanoisi mahdotonta elää, jos olisi painuttava siihen käsitykseen, ettei maailmassa enää määrää oikeuden voima, vaan voiman oikeus. Siten minä en usko ajattelevan yhdistyneiden kansakuntien, jotka juuri ovat antaneet mittaamattomat lunnaat maailman rauhan, todellisen, lainalaisen demokratian sekä kansojen ja ihmisoikeuksien puolesta. Ja jos minun uskoni ja toivoni vastoin vakavata käsitystäni pettäisi, olisi lohduttavana jäljellä historian järkähtämätön todistus siitä, että kansakunnat, jotka ovat antaneet uhrin, vaikkapa raskaankin, pyhimpien elämänarvojensa puolesta, puolesta niiden siveellisten periaatteiden, joita historian lehdillä kruunaa kunnian sädekehä, löytävät kaitselmuksen kautta jälleen aikanaan onnellisemmat olot, samalla kuin kansa, joka itse on valmis tallaamaan jalkoihin oikeutta ja totuutta, turmelee elämänsä vankimman perustan.

Herra puhemies! Olen pakotettu uudistamaan asian aikaisemmassa käsittelyssä lausumani sanat: Minä tiedän vastuun raskauden ja se painaa mieltäni, mutta en voi, historian tulevan tuomion edessä, osallistua askeleeseen, joka sotii omaatuntoani ja selvästi velvoittavaa oikeuskäsitystäni vastaan. Sen vuoksi, herra puhemies, ehdotan lakiesityksen hyljättäväksi.

Pääministeri Paasikivi: On vaikea esiintyä sellaisen puheen jälkeen, minkä edellinen puhuja on pitänyt, sen jonka asiana on käsitellä realiteetteja ja katsella maailmaa sellaisena kuin se on. Ed. Sarlin lopetti puheensa vetoamalla oikeuteen ja oikeuden voimaan. Siihenhän me kaikki tahdomme vedota ja siitähän me mielellämme tahdomme pitää kiinni. Mutta mikä historian edessä on lopulta oikeutta, sitä ei voida sanoa, se nähdään vasta vuosikymmenien, vuosisatojen jälkeen. Katsokaamme mitä suuria valtakuntia tahansa, mitenkä ne ovat muodostuneet. Ne ovat muodostuneet sillä tavalla, että lukemattomia oikeuden, voimassa olevan oikeuden ja kansainvälisen oikeuden periaatteita, sääntöjä ja määräyksiä on loukattu. Sellainen on historian meno, sellainen on historian kulku. Ja minä olen luullut, että viimeisten kuuden vuoden kokemusten jälkeen me olisimme oppineet katsomaan asioita reaalisemmin ja maailmaa sellaisena kuin se on, eikä sellaisten fantasioitten kannalta, joissa me olemme niin kauan eläneet ja joita me olemme vielä niin omituisella tavalla hyväksemme tulkinneet.

Ed. Sarlin puhui paljon Lontoon sopimuksesta. Sehän on kyllä äsken sovittu ja on hyvin luultavaa, että se sanamuoto, mitä siinä on käytetty, ehkä ei tule tulevaisuudessa pysymään aivan paikallaan, vaan sitäkin tullaan muodostamaan. Tosiasia kuitenkin on, että tässä sopimuksessa, niinkuin ministeri Kekkonen esitti ensimmäisessä käsittelyssä, puhutaan useammassa kohdassa sotarikollisista (war criminals). Hän erehtyi kyllä siinä sanoessaan, että siinä puhutaan myös muussa kuin 6 artiklan sotarikoksista. Siinä ei minun huomatakseni puhuta muusta kuin sotarikollisista, mutta sotarikollisiin luetaan kaikki ne, jotka kuuluvat sopimuksen kuudennen artiklan a, b ja c kohtiin. Ja onhan niin, että kun puhutaan varkaista, niin silloin pidetään silmällä ja mielessä varkautta, muutoinhan ei voi käyttää edellistä sanaa. Ja kun puhutaan sotarikollisista, niin se johtuu siitä, että silmälläpidetään sotarikoksia.

Olen alusta alkaen, heti kun minä tämän Lontoon sopimuksen luin, ollut tällä kannalla, ja se esitys, jonka professori Kaira lausuntonsa ensimmäisessä osassa esittää, asettuu samalle kannalle ja se on minusta aivan pätevä. Että professori Kaira kuuluu jälkeenpäin tahtoneen vetäytyä takaisin, se

minua ihmetyttää. Sille en pane arvoa, sillä se, mitä hän sanoo lausuntonsa ensimmäisessä osassa, — se on painettuna perustuslakivaliokunnan mietinnössä, — on loogillista ja paikkansapitävää. Minulla ei ole nyt asiapapereita, jotka koskevat Lontoon neuvotteluja, mutta muistaakseni eräässä selonteossa niistä lausutaan, että Neuvostoliiton edustajat ovat koko ajan, mitä neuvotteluja on käyty — ja jo vuodesta 1942—1943 alkaen — olleet sillä kannalla, että sotarikollisiin kuuluvat, ei ainoastaan ne, jotka ovat rikkoneet sodan lakeja ja tapoja vastaan, vaan myöskin muut, — ne, joita on kutsuttu sotasyyllisiksi. Samassa selonteossa — se on erään tanskalaisen professorin laatima — sanotaan, että tällä ajatuksella on neuvotteluissa, joita Lontoossa on pidetty, myöskin ollut länsivaltojen edustajain kesken kannatusta. Yksimielisesti se on hyväksytty vasta tämän vuoden puolella. Mutta väite, että 19 päivänä syyskuuta 1944, jolloinka Suomen välirauhansopimus allekirjoitettiin, vielä ei olisi voitu pitää silmällä muuta kuin vanhaa katsantokantaa, — että sotasyyllisiä ei ollenkaan ollut olemassa ja että tämä myöhempi kanta siis tuli esille 11 kuukautta sen jälkeen, — on minusta liian pitkälle vedetty johtopäätös. Tällaiset ajatukset ja ideat kehittyvät vähitellen ja mehän jokainen, jotka olemme vähänkään seuranneet näitä asioita, olemme kyllä huomanneet, että tämä ajatus on ollut ilmassa kauan aikaa, vuosikausia, ja niinkuin ministeri Svento täällä esitti, se on ajatus, joka tuli hyvin voimakkaana esille edellisen, ensimmäisen maailmansodan jälkeen ja sitten pantiin, n. s. Briand-Kelloggin sopimukseen v. 1928. Se on ajatus, joka on ollut kauan ilmassa ja nyt se on Lontoon sopimuksessa pantu paperille ja luultavasti sanamuoto tulee vieläkin muuttumaan.

Että Neuvostoliiton taholla ollaan tällä kannalla, senhän myös tiedämme ja sen minä olen niissä keskusteluissa, missä minä olen ollut eduskuntaryhmien kanssa, myös omasta puolestani ilmoittanut huomanneeni. On lausuttu epäilyksiä ja vaadittu todistuksiakin siitä, mutta venäläisiä lehtiä seuraavalle on viime vuosina asia käynyt jo aikoja sitten selväksi.

Ed. Sarlin viittasi siihen, että m. m. minä pääministerinä, niinkuin hallituskin, olemme aikaisemmin puhuneet tämän asian järjestämisestä voimassaolevien lakien mukaan, jolla tarkoitetaan vanhoja lakejamme. On kyllä aivan oikein, että luulin tässä asiassa päästävän tulokseen vanhojen lakiemme mukaan senvuoksi, että tiedettiin tapahtuneen useampia vanhojen lakien loukkauksia, ja ajateltiin, että niistä voitaisiin vetää edesvastuuseen ja tuomita. Sehän olisi tietysti ollut meille mieluisin menettely. Mutta niinkuin myöskin olen esittänyt ja niinkuin ed. Sarlin on kuullut, pätevien lausuntojen mukaan sitä tietä ei päästä tulokseen, koska lait ovat sellaisia, että joskin todetaan ja voidaan todeta lainvastaisuuksia tapahtuneen, ei ole pykäliä, joita voitaisiin käyttää näihin tapauksiin, ja sen vuoksi on se tie jätetty. Minua vähän ihmetyttää, että ed. Sarlin nyt niin kovin puhuu voimassaolevasta laista, sillä vaikka, kuten sanottu, meille olisi ollut mieluisinta, jos me olisimme voineet asian hoitaa tuota tietä, asiahan on niin, että 13 artikla välirauhansopimuksessa on myöskin voimassaoleva laki ja se oli kyllä sitä jo vuoden alussa ja heti välirauhan sopimuksesta alkaen. Mutta jos toista tietä olisi päästy tulokseen, niin olisi kenties voitu välttää se tie, mihinkä nyt on jouduttu. Mutta siitä ei ole päästy yli eikä ympäri.

Ed. Sarlin myöskin tässä siteerasi eräitä lausuntoja, joita Neuvostoliiton nykyinen ministeri täällä ja minä tammikuussa esitimme amerikkalaisille kirjeenvaihtajille. Tällaisten kirjeenvaihtajien lausuntojen ja kirjoittelujen laitahan on niin — senhän tietävät kaikki, jotka ovat olleet tällaisissa asioissa mukana, eivätkä vähimmin ne, jotka ovat olleet sanomalehtimiehinä — että mikäli niitä ei itse kirjoita tai ainakin tarkasta, niin ne tulevat enemmän tai vähemmän epätarkoiksi. Sen minä kuitenkin tiedän ja sen olen sanonut eräässä kokouksessa, jossa ed. Sarlin oli mukana, että Neuvostoliiton nykyinen ministeri Orlov on johdonmukaisesti koko talven ajan keskusteluissa minun kanssani ja nähtävästi muidenkin kanssa asettunut sille kannalle, joka nyt tässä on esillä ja jolle hallituksen esitys perustuu, että nimittäin 13 artiklassa mainittuihin sotarikollisiin kuuluvat myöskin muut kuin nuo sodan lakeja vastaan rikkoneet. Ja minä olisin odottanut, että ed. Sarlin olisi pannut vähän huomiota

siihen, mitä hän on minulta aikaisemmin kuullut, eikä tuonut sitä asiaa eduskunnan puhujalavalle.

Minulla ei ole ollut tilaisuutta edes lukea,mitä nämä sanomalehtimiehet ovat kirjoittaneet keskustelusta minun kanssani. Mutta tammikuussa minulla oli se käsitys, että meidän pitäisi koettaa selvittää tämä asia tuomitsemalla rikkomukset ja laittomuudet, joita oli tapahtunut, vanhojen lakiemme mukaan, mutta se tie ei ole nyt mahdollinen. On kyllä mahdollista, että olen tämän ajatuksen lausunut myöskin noille sanomalehtimiehille. Ylipäänsähän on asia niin, että omasta maastaan mielellään puhuu ulkomaalaisellekin vain hyvää tai ainakin sitä, minkä luulee olevan hyvää. Mutta sellaisilla seikoilla ei ole mitään tässä asiassa tekemistä.

Olemme nyt tämän vakavan asian edessä. Nähdäkseni pitäisi miltei jokaisen huomata, että ellei tätä asiaa järjestetä ja ratkaista myönteisellä tavalla, siihen suuntaan kuin nyt on kysymys, se tulee vahingoittamaan maan poliittisia etuja suuresti. Omasta puolestani en voi vielä sanoa, mitä tuloksia siitä voisi tulla. Mutta selvää on, että seuraukset siitä tulisivat olemaan maalle epäedulliset. Tämä on nähdäkseni se kanta, joka jokaisen kansanedustajan täytyy tehdä itselleen selväksi. Ei riitä pitää kauniita ja kaunissanaisia puheita, vaan jokaisen jolla on velvollisuus ottaa asian ratkaisuun osaa, täytyy myöskin ajatella, mitenkä maan asioita sitten hoidetaan. Ei ollenkaan riitä puhua, että „minä luulen, että yhdistyneet kansakunnat, jotka ovat tehneet sitä ja sitä", „minä luulen, tai olen vakuutettu j. n. e., että ne eivät tee sitä ja sitä". Olemme käyneet lävitse niin kovat kohtalot näinä vuosina ja olemme niin paljon riskeeranneet, että minun mielestäni se on jo riittänyt. Omasta puolestani en voi olla mukana riskeeraamassa enää yhtään mitään, ja voin sanoa, että se on myöskin hallituksen kanta.

Ed. K a u p p i: Herra puhemies! Käsiteltävänä oleva lakiehdotus on nyt edessämme siinä muodossa, mihin eduskunta on voinut sen saada. Tämä muoto ei monessa kohdin poikkea hallituksen esityksestä, joskin joitakin muutoksia, mielestäni osaksi parempaan, osaksi huonompaan päin, on perustuslakivaliokunnassa ja sen mukaisesti eduskunnan yksityiskohtaisessa käsittelyssä tehty. Niissä suhteissa, joissa jo ensimmäisessä lähetekeskustelussa totesin lakiehdotuksen sisältävän jyrkkiä poikkeamisia oikeusjärjestyksemme vakiintuneista periaatteista, ei yksityiskohtainen käsittely ole asiaa muuttanut. Takautuva rikoslainsäädäntö, sellaisten tekojen julistaminen rangaistaviksi, jotka poliittisina ratkaisuina eivät oikeustajuntamme mukaan ole rikoksiksi katsottavia — erehdyksinäkään — ja nimenomaan määrättyjen sodan syttymiseen sinänsä vaikuttaneiden tekojen julistaminen rikoksiksi ilman, että eduskunnan jäsenten on mahdollista tätä vaikeasti selitettävää osaa asiasta tarkemmin tutkia ja edelleen satunnaisen tuomioistuimen asettaminen ovat seikkoja, jotka tekevät lakiehdotuksen hyväksymisen erittäin arveluttavaksi.

Lain johtolauseessa sanotaan, että se säädetään välirauhansopimuksen 13 artiklan määräysten täyttämiseksi. Hallituksen esityksen perustelujen mukaan liittoutuneiden valtioiden eräistä päätöksistä ja sopimuksista on katsottava käyvän ilmi, että sotarikoksiin, joista syytettävien pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi Suomi välirauhansopimuksen usein mainitun 13 artiklan mukaan on sitoutunut yhteistoimintaan liittoutuneiden valtioiden kanssa, on luettava, ei ainoastaan rikkomukset sodan lakeja ja sodan tapoja vastaan, vaan myöskin sotaan syyllisyys. Hallitus on myös pitänyt välttämättömänä, että Suomi nyt puheenaolevassa katsannossa täyttää 13 artiklan säätämän velvoituksen yhteistoiminnasta siten, että käsillä olevalla lainsäädännöllä hoidetaan sotaan syyllisten rangaistukseen tuomitseminen sisäisenä lainsäädäntöasiana. Tänään julkaistu liittoutuneiden valvontakomissionin julistus on antanut tukea hallituksen esittämälle käsitykselle siitä, miten voittajavaltojen kannan mukaan välirauhansopimuksen 13 artikla on tulkittava.

Tässä tilanteessa ovat edistyspuolueen ryhmässä vakaumukset siitä, miten esillä olevaan lainsäädäntötoimeen on sen ratkaisevassa vaiheessa suhtauduttava, muodostuneet eri edustajilla erilaisiksi. Edellä mainituista oikeudellisista näkökohdista, niistä, jotka tekevät hyväksymisen perin arveluttavaksi, ei sinänsä kuitenkaan ole ryhmässä erimielisyyttä.

On mahdotonta yksityisen kansanedustajan, joka ei tunne ulkopolitiikkamme hoitamistavan yksityiskohtia, täysin selvittää itselleen, olisiko ja missä määrin aikaisemmin ollut aikaansaatavissa sellainen järjestely välirauhansopimuksen 13 artiklan täytäntöönpanemiseksi, että vakaantuneisiin oikeusjärjestyksemme kantaperiaatteisiin niin soveltumattomalta sisäiseltä lainsäädännöltä, kuin käsillä oleva ehdotus on, olisi voitu säästyä. Mutta kun nyt on tultu siihen, että ehdotus siinä tilanteessa, missä olemme, on esillä olevassa muodossa valmiina ja se on joko hyväksyttävä tai hyljättävä, ja kun niille seikoille, joita hallituksen puolesta on esitetty, on, niinkuin sanottu, valvontakomissionin julkilausuma antanut tukea, en puolestani katso voivani ottaa vastuulleni tämän ehdotuksen hyväksymisen vastustamista, vaikka olenkin selvillä niistä oikeudelliselta kannalta jo perin arveluttavaksi toteamistani seikoista, joita tietää se, että tällaiseen toimenpiteeseen poikkeustilanteessa on pakko mennä. Varsinkaan en voi sanottua hylkäämisen vastuuta ottaa sen vuoksi, etten ole voinut itselleni selvittää, miten niistä poliittisista, nimenomaan myös ulkopoliittisista vaikeuksista, joihin esillä olevan lakiehdotuksen kaatuminen saattaisi johtaa, voitaisiin selviytyä. Koska en myöskään voi omalta kohdaltani pitää mahdollisena vetäytymistä, varsinkaan näin ensiluokkaisen tärkeässä asiassa ratkaisun vastuusta siten, että äänestäisin tyhjällä lipulla, ei jää muuta mahdollisuutta kuin, kaikista tämän ratkaisun arveluttavista piirteistä huolimatta, äänestää hyväksymisen puolesta.

Teen tämän tietoisena myöskin siitä, että Suomen kansan itsenäisenä pysymisen oikeutus perustuu ennen muuta siihen rauhalliseen rakennus- ja viljelystyöhön, oman kulttuurinsa rakentamiseen, jonka se pystyy suorittamaan. Tähän kulttuurirakennukseen kuuluu keskeisenä osana sen ikivanhoilta ajoilta peräisin oleva ja sen omien olosuhteiden ja ajatustapojen mukaan jatkuvasti kehitetty ja muovautunut pohjoismainen oikeusjärjestys. Tämän oikeusjärjestyksen pohjana olevien periaatteiden pysyminen kansan tajunnassa elävinä ja niiden kehittäminen tällä vanhalla koetellulla pohjalla edelleen on kansallamme elämän kysymys. Sen vuoksi on pidettävä huoli siitä, että sellainen erikoisissa olosuhteissa tapahtuva hävityn sodan lopputuloksena kannettavaksi joutuneen välirauhan ehtojen täyttämiseksi pakottavissa olosuhteissa suoritettava sinänsä kylläkin muodollisesti laillisessa järjestyksessä tapahtuva poikkeaminen tuon oikeusjärjestyksen pohjana olevista perustavaa laatua olevista periaatteista ei pääse vaikuttamaan vahingollisesti oikeusjärjestyksemme normaaliin edelleen kehittymiseen.

Ed. Peltonen: Herra toinen varapuhemies! Sen valtakirjan johdosta, jonka eduskunta nyt tulee luottamuksellisesti hallitukselle antamaan välirauhansopimuksen 13 artiklan säännösten toteuttamista varten sotaan syyllisten rankaisemiseksi, haluan vielä asian tässä ratkaisuvaiheessa lausua muutaman sanan.

Jo asian lähetekeskustelussa esitin sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta eräitä huomautuksia hallituksen eduskunnalle jättämää lakiesitystä vastaan. Kysymyksessä oleva lakiesitys olikin sen laatuinen, että vaikka olisi hallitusta kohtaan hyvää tahtoakin, ei olisi voitu välttyä sen arvostelusta, sillä niin huomattavasti se poikkeaa meidän voimassa olevasta oikeusjärjestyksestä. Eduskunta on kuitenkin joutunut tässä asiassa tapahtuneiden tosiasiain eteen, kuten niin useasti ennen sodan aikanakin. Hallitus pitää välttämättömänä tämäntapaista ratkaisua sotasyyllisyyskysymyksen hoitamiseksi ja ellei eduskunta halua sitä kannattaa voisi siitä seurata hallituksen ero, mikä vahingoittamatta maamme etuja ei tämän asian vuoksi ole mahdollista.

Arvostellessaan hallituksen kysymyksessä olevaa esitystä ei kukaan edustaja ole asettanut epäilyksen alaiseksi hallituksen pyrkimyksiä koettaa hoitaa mahdollisimman parhaalla tavalla tämäkin välirauhansopimuksen maallemme asettama velvoitus. Päinvastoin eduskuntahan on jo aikaisemmin ilmoittanut antavansa hallitukselle kaiken tukensa samassa mielessä. Sotaan syyllisten tutkimista ja rankaisemista odottavat myöskin laajat kansalaispiirit, sillä onhan käyty sota aiheuttanut meidänkin kansallemme varsin raskaita seuraamuksia, johon syyllistyneiden henkilöiden tulee saada lakien mukainen rangaistus. Kuitenkin täällä esitetyissä lausunnoissa samoinkuin perustuslakivaliokunnan mietinnössä ja siihen liittyvissä vastalauseissa, kahdessa mie-

tintöä seuraavassa asiantuntijalausunnossa ja ed. Paasivuoren y. m. lakialoitteen perusteluissa on pyritty pätevästi osoittamaan, että tämä lainsäädäntötoimi menee pitemmälle, kuin välirauhansopimuksen 13 artiklan velvoitukset edellyttävät ja poikkeaa oikeusjärjestykseemme kuuluvista periaatteista, ettei ketään voida tuomita rangaistukseen teosta, josta sen tekemisen aikana ei ollut rangaistusta säädetty.

Hallitus kuitenkin katsoo, että meidän pienellä kansallamme, joka on kaksi kertaa perinpohjaisesti sodassa hävinnyt, ei ole mahdollisuutta lukea omaa lakiamme ja oikeuskäsitystämme välirauhansopimuksen 13 artiklan tulkitsemiseksi, vaan se kuuluu yhdistyneille kansakunnille, ja että mainitun artiklan säännökset kulkevat meidän lakiemme edellä. Että tämä käsitys on oikea, se ilmenee tämän päivän sanomalehdissä olevasta liittoutuneiden täällä olevan valvontakomission tiedonannosta. Tämä tiedonanto tekeekin hallituksen toimenpiteet entistä paremmin ymmärrettäviksi.

Nyt siis ei ole kysymys siitä, onko meille asetettu velvoitus sopusoinnussa vakiintuneen oikeusjärjestyksemme kanssa, vaan välirauhanehtojen täyttämisen johdonmukainen toteuttaminen vastuunalaisessa asemassa olleiden henkilöiden rankaisemiseksi sotasyyllisinä. Kun asia on tällä tavalla, ei hallituksen asema vastaisuudessakaan ole kadehdittava sen ryhtyessä etsimään syyllisiä ja määrätessään heidän syytteeseen asettamisestaan. Jo yksistään hallituksen aseman helpottamiseksi siihen mahdollisesti kohdistuvilta arvosteluilta olisi sosialidemokraattien ehdottamassa lakialoitteessa ja vastalauseessa esitetty muoto syyttäjistön asettamiseksi ollut nyt hyväksyttyä muotoa parempi.

Vaikka käsillä oleva laki perustuukin lähinnä tarkoituksenmukaisuuden toteuttamisen pohjalle, on vakavasti huomautettava, että sen soveltamisessa ei kuitenkaan ole syytä sivuuttaa myöskään oikeudenmukaisuusnäkökohtia. Siinä mielensä onkin perustuslakivaliokunta laajentanut lain vaikutuspiiriä koskemaan muitakin kuin hallituksessa olleita, ratkaisevalla tavalla Suomen sotaan joutumiseen vuonna 1941 vaikuttaneita tai tuon sodan aikana rauhan aikaansaamista estäneitä. Kun kerran tälle tielle ollaan menty tai oltiin pakotettuja menemään, olisivat oikeudenmukaisuusnäkökohdat edelleen vaatineet vielä enemmän mainittua käsitettä laajennettavaksi, siten kuin ed. Paasivuoren y. m. lakialoitteessa esitetään. Tällaiseen laajennukseen ei kuitenkaan ole menty, ja siihen on eräiltä tahoilta huomautettu — viimeksi ed. A. Wirtanen täällä antoi siinä suhteessa aivan väärän todistuksen lähimmäisestään, ja tämä ei tee sitä sen ymmärrettävämmäksi, jos se kohdistuu hänen omiin ryhmätovereihinsa — että siten vain haluttaisiin tehdä koko laki tarkoitustaan vastaamattomaksi ja vapauttaa kaikki syytteeseen saatettavat teoistaan ja jarruttaa asian hoitamista.

Tätä väitettä perustellaan lievemmin sanoen varsin oudolla tavalla. Sanotaan, että lakialoitteen allekirjoittajain joukossa on sellaisiakin henkilöitä, jotka ovat vastustaneet sotasyyllisten rankaisemista. Tämä on kuitenkin aivan perätön väite. Kysymyshän on vain siitä tavasta, miten tämä arkaluontoinen ja vakava asia on hoidettava, onko se hoidettava poikkeuslain avulla tai siten kuin hallitus aikoinaan eduskunnalle ohjelmajulistuksessaan ilmoitti asian hoitavansa. Sitäpaitsi eihän lakia voida toisin lukea, kuin se on kirjoitettu ja lakialoite edellyttää samanlaisia toimenpiteitä sotasyyllisten rankaisemiseksi kuin nyt kysymyksessä oleva lakikin. Näistä arvostelijoista itsestään voisi lausua, että heillä ei ole tarkoitus saattaa tätä kysymystä pois päiväjärjestyksestä, koskapa heidän taholtaan on lausuttu sellainenkin ajatus, että vuoden 1939 ja sen vanhempienkin poliittisten tapausten selvittely tulee suoritettavaksi myöhemmin uutena asiana. Mielestäni olisi parempi ottaa nyt samalla kertaa koko askel kuin pitää yhteiskunta jatkuvassa jännitystilassa tämänlaatuisten asiain takia.

Vaikka tämä laki ei ole saanut eduskuntakäsittelyssä sellaista sisältöä, että se sosialidemokraattista eduskuntaryhmää täydelleen tyydyttäisi, ei ryhmä halua kuitenkaan vaikeuttaa lain hyväksytyksi tulemista.

Toiselta puolelta voidaan hallitukselle antaa tunnustustakin tämän vaikean asian hoitamisesta. Huolimatta kaikesta siitä arvostelusta, jota lakiesitystä kohtaan asian käsittelyn eri vaiheissa on esitetty, hallitus on horjumatta pysynyt omaksumallaan kannalla. Täten se haluaa ottaa kantaakseen vastuun lain tarkoituksenmukaisuudesta. Se tahtoo pidättää itsellään oikeuden syytteiden määräämisestä, mikä on

varsin epäkiitollinen tehtävä. Hallitus on selvin sanoin antanut ymmärtää, että muuta tietä ei ole käytettävissä, vaan näin on meneteltävä, jos halutaan saada kysymys hoidetuksi liittoutuneita kansakuntia tyydyttävällä tavalla. Näin menetellen on hallitus vapauttanut eduskunnan siitä vastuusta, jota tällaisen poikkeuslain säätäminen merkitsee. Hallituksen tulee kuitenkin pitää vakavasti mielessään, että eduskunta ja maan kansalaiset yleensä tulevat huolellisesti seuraamaan lain täytäntöön soveltamista. Jos siinä suhteessa tapahtuu karkeita virheitä, jotka loukkaavat maan voimassaolevia lakeja ja kansalaisten oikeudentuntoa, jota kuitenkaan ei ole syytä epäillä, on eduskunnalla silloin, ei ainoastaan mahdollisuus, vaan myöskin velvollisuus vaatia hallitus vastaamaan edesottamuksistaan.

Tämän asian yhteydessä on puhuttu myöskin demokratian puolesta. Se on oikein. Mutta tällöin on muistettava, että todellisen demokratian noudattaminen myös valtiollisessa toiminnassa edellyttää avointa ja rehtiä politiikkaa. Asetankin hallituksen harkittavaksi, eikö olisi syytä saattaa julkisuuteen Hornborgin komitean työntuloksia, sillä se varmaankin antaisi lisävalaistusta tässä asiassa. Jos tämä ei olisi mahdollista ulkopoliittisista syistä, on varsin kohtuullinen vaatimus, että ainakin eduskunnan jäsenille mainitun komitean mietintö annetaan, sillä onhan kohtuullista, että he saavat tietää, mitä tässä asiassa on tähän saakka saatu selville, voidakseen siten perusteellisesti seurata kysymyksessäolevan asian vastaista hoitoa. Meidän jokaisen harras toivomus on, että hallitus osaa viisaasti, taitavasti ja oikeudenmukaisesti käyttää niitä valtuuksia, jotka eduskunta nyt sille luottamuksellisesti antaa sotasyyllisten rankaisemiseksi.

Ed. Kivisalo: Herra puhemies! — Kun tämä laki uskottavasti tulee tässä istunnossa sekä hyväksytyksi että kiireelliseksi julistetuksi, niin puhuminen sen puolesta tai vastaan on oikeastaan turhaa. Sen vuoksi minäkin rajoitun siitä sanomaan vain, että ehkä olisi ollut asialle onneksi, jos se olisi saatu ratkaistuksi täällä eduskunnassa jo aikaisemmin. Mutta kun asia on niin uusi kuin se on, ja kun sen valmistelu on vaatinut hallitukselta paljon harkintaa ja laajoja esitöitäkin, niin viipyminen on ymmärrettävää.

En aikonut enää tässä istunnossa puhua mitään n. s. 24:n aloitteesta, mutta kun sitäkin on nytkin kosketeltu tavalla, joka ei ole oikea, niin sen lisäksi, mitä ed. Peltonen edellä lausui, pyydän vielä merkitä eduskunnan pöytäkirjoihin, että siitä aloitteesta on ollut hyötyä tämän asian käsittelylle perustuslakivaliokunnassa. Valiokunta otti siitä aloitteesta tähän lakiin pari kohtaa, nimittäin toisen, mikä koskee oikeudenkäynnin julkisuutta, ja toisen, mikä koskee poliittisten vankien oikeuksien myöntämistä tuomituille. Paitsi sitä, että nämä lisäykset ovat yleisen ihmisyyden kannalta pesunkestäviä, ovat ne sitä myös sosialidemokraattisten periaatteiden mukaan. On valitettavaa, ettei lakiin tullut 3:n §:n säännöstä, että syytteen nostaminen olisi annettava erityiselle syyttäjistölle. Mutta tällaisenaan me tietysti lojaalisesti mukaudumme siihen, mikä tulos oli.

Itse tästä laista en siis haluakaan enää sanoa enempää kuin jo olen eri kerroilla sanonut. Siitähän on jo puhuttu mielestäni ehkä liikaakin. Sen sijaan pyydän saada merkityksi pöytäkirjaan muutamia toivomuksia ja mietteitä, joita on tullut ajatuksiin tämän asian käsittelyn kuluessa.

On valitettavaa, että silloin kuin kansainliitossa ja Kelloggin sopimuksessa julistettiin sota rikokseksi, kuten se onkin, että silloin ei samalla säädetty kansainvälistä lakia, jossa rikokset rauhaa vastaan olisi yksityiskohtaisesti määritelty, sekä samalla määritelty, millaiset rangaistukset mistäkin tähän alaan kuuluvista rikoksista on tuomittava. Jos tällainen lainsäädäntö olisi ollut olemassa, niin ehkäpä Suomen kansakin, joka pohjaltaan on rauhaa rakastavaa, olisi meillä edellisinä vuosikymmeninä pitänyt paremmin sotahullut kurissa eikä sallinut näiden yli parinkymmenen vuoden ajan harjoittaa sotakiihoitusta, aseiden kalistusta ja ärsytystä itään päin. Näitä sotahulluja ei ole ollut paljon, mutta ne ovat olleet sitä äänekkäämpiä ja ne ovat, kuten kaikki muutkin kerskaajat, aina koettaneet esittää pyrkimyksensä niin, että niitä muka koko Suomen kansa kannattaa. Kun näin on saanut maassamme tapahtua, ei olekaan ihme, jos ulkomaille on levinnyt sellaistakin käsitystä, joka an-

taa kansamme todellisista mielialoista erheellisen käsityksen.

Jos edellämainitunlainen kansainvälinen lainsäädäntö olisi ollut olemassa, niin olisi se ehkä hillinnyt suurempienkin valtojen imperialistisia pyrkimyksiä. Jos ensimmäisen maailmansodan jälkeen olisi tuomittu sotasyyllisinä muitakin kuin Saksan keisari ja heidät ansionsa mukaan rangaistu, niin ehkäpä se olisi ollut omiaan ehkäisemään toisen maailmansodan syttymistä. Jos Suomelle joskus tuonnempana tulee mahdollisuus osallistua valtioiden kansainvälisiin neuvotteluihin, niin toivon, että silloin meitä edustavat edustajat tekisivät tämänlaatuisesta kansainvälisestä lainsäädännöstä, ellei sitä jo sitä ennen ole joku toinen tehnyt.

Kun saa nähdä ja kuulla ja lukea niistä suunnattomista kärsimyksistä ja moninaisesta surkeudesta, minkä päättynyt suurvaltojen sota, johon me onnettomalla tavalla jouduimme, on tuottanut, niin johtuu jonkunlaisena henkisen itsesäilytysvaiston ohjaamana kysymään, että eikö siitä ole mitään positiivisia tuloksia. Näin joutuu kysymään ja myöntää täytyy ja mieluista on myöntää, että niitä onkin. On ensinnäkin selvää, että tämän suursodan jälkeen ei enää ainoakaan pieni kansa maailmassa voi ärhennellä aseiden kalistelulla, kuten on tähän asti ollut laita. Sodankäyntivälineet ovat kasvaneet ja kehittyneet niin valtaviksi ja monipuolisiksi, ettei enää mikään pieni kansa voi ajatellakaan varustuskilpailua minkään suurvallan kanssa. Jos pienet vallat vastaisuudessa koettavat säilyttää itsenäisyytensä niin täytyy niiden koettaa turvata se rauhanomaisin keinoin. Sillä nyt eivät enää lentoaseen y. m. kehityksen jälkeen ennen tärkeinä pidetyt maasto- ja vesistöedutkaan merkitse paljoa. Samalla kuin pienten kansojen täytyy koettaa vastedes turvata itsenäisyytensä rauhanomaisin keinoin, tulevat ne olemaan tähänastisista uskollisimpia rauhanaatteen kannattajia ja tulevat ehkä myös käyttämään varojansa ja voimiansa enemmän sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteuttamiseksi ja kansojen sivistämiseksi. Jos sotahulluja tulee olemaan, niinkuin arvelen, tuskin maailma koskaan hulluista pääsee, niin arvelen, että ne tulevat olemaan niin pienenä joukkona ja ne tulevat olemaan sitä lajia hulluja, joita täytyy muistakin syistä hoitaa mielisairaaloissa.

Todennäköistä myös on, että niin pian kuin nykyisestä ylimenokauden kaaoksesta selviydytään, niin rauhanaate tulee suurvalloissakin valtavasti leviämään. Se huuto, että ei koskaan enää sotaa, tulee varmaan kuulumaan monin verroin voimakkaanpana kuin milloinkaan ennen.

Nykyjään puhutaan myös sodan tuloksena fascismin ja natsismin hävittämisestä. Selvää onkin, että nuo nimet ovat tulleet sellaisiksi kauhujen symboleiksi, etteivät ne enää voi esiintyä ainakaan entisillä nimillään. Ne ovat kuitenkin ehtineet myrkyttää kansojen mielet siinä määrin, että tämä myrkky on tarttunut jopa fascismin vastustajiinkin. On olemassa se vaara, että fascismin ja natsismin perinteet jatkuvat joskin toisin värein ja toisin tunnuksin. Ne joukot, jotka Milanon torilla syljeskelivät ja potkivat Mussolinin ruumista, eivät ole vapaita fascistisesta hengestä, vaikka huusivatkin "kuolema fascismille". Jos lähdetään siitä, että fascismin vastakohta on ihmisyys, niin siltä näyttää, että siitä vielä ollaan kaukana. Rohkenen kuitenkin toivoa, että maailma kerran kovien kokemusten opettamana vapautuu ei ainoastaan muodollisesta fascismista, vaan myöskin fascistisesta hengestä.

Varmin tie tähän vapautumiseen on yhteiskunnallisen oikeamielisyyden toteuttaminen. Sota oli fascistien alkama, mutta minä tahtoisin sanoa, että fascismi ei sittenkään ole ollut sodan syvin syy, vaan syy on ollut vielä syvemmällä, josta fascismikin on johtunut. Sodan syvin syy on käsitykseni mukaan ollut kapitalistinen talousjärjestelmä, jossa rehoittaa hillitön kilpailu rikkauksien kokoamisessa, jossa kilpailussa poljetaan lokaan kaikki rakkauden, siveyden ja kunnian lait. Kilpailu jollakin alalla, esim. työssä ja urheilussa, voi olla kohottavaa, mutta kapitalistisessa liikekilpailussa huonoin mies kulkee edellä ja ihmisystävällisten on kuljettava perässä, pysyäkseen kilpailukykyisinä. Kyvykäs, mutta kovasydäminen kapitalisti, joka kiskoo työläisiltään nälkäpalkoilla viimeisenkin voimanhiukkasen, voittaa ihmisystävällisen kilpailijansa, ellei tällä ole vastapainoksi muita etuisuuksia, joita toki usein on, mutta ei läheskään aina.

Kun kansojen elämä tällä tavoin on ollut joka maassa kaikkien sotaa kaikkia vastaan, niin näiden ulkopolitiikka ei ole voinut olla sen parempaa. Siellä, missä ei kunnioiteta

niiden oikeuksia, jotka ovat lähellä, ei voida kunnioittaa niidenkään oikeuksia, jotka ovat etäällä.

Sodan syvin syy näin ollen on näihin asti vallinneessa taloudellisessa järjestelmässä, ja nekin, jotka on leimattu sotasyyllisiksi, ovat tämän järjestelmän uhreja. Tämän tosiasian tunnustaen olisi vedettävä kaksi johtopäätöstä. Ensiksikin sen pitäisi vaikuttaa lieventävästi sotasyyllisten arvosteluun ja tuomitsemiseen, ja toiseksi sen pitäisi velvoittaa työskentelemään tähänastista uhrautuvammin suuremman yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteuttamiseksi. Jos näin tehdään, niin silloin, mutta vasta silloin voi toteutua se, mistä työväenliikkeen suuret esitaistelijat Karl Marx ja Friedrich Engels kirjoittivat jo lähes sata vuotta sitten kommunistisessa manifestissaan, jossa he kirjoittivat m. m. näin: "Mikäli toisen yksilön nylkeminen toisen yksilön kautta häviää, sikäli häviää myös toisen kansakunnan nylkeminen toisen kautta. Luokkien vastakohtaisuuden hävitessä kansakunnan omasta keskuudesta häviää myöskin eri kansakuntien vihamielisyys toisiaan kohtaan".

Herra puhemies! Kannatan lain hyväksymistä ja sen kiireelliseksi julistamista.

Puhemies: Täysistunto keskeytetään ja jatketaan sitä kello 20.

Täysistunto keskeytetään kello 17,49.

Täysistuntoa jatketaan

kello 20.

Puhetta johtaa ensimmäinen varapuhemies Sundström.

Keskustelu:

päiväjärjestyksen 1) asiasta jatkuu.

Ed. V. Leskinen: Herra puhemies! Kansanedustajat ovat tämän päivän aamulehdistä voineet lukea Suomessa olevan liittoutuneiden valvontakomission tiedonannon, jossa sanotaan:

„Viime aikoina eduskunnassa tapahtuneen pääsotarikollisten rankaisemista koskevan lakiesityksen käsittelyn yhteydessä on ilmennyt pyrkimyksiä välirauhansopimuksen 13 artiklan väärin tulkitsemiseen.

Syyskuun 6 päivänä julkaisivat Suomen sanomalehdet korkeimman oikeuden lausunnon sekä eduskunnan perustuslakivaliokunnan mietinnön, jossa väitetään, että välirauhansopimuksen 13 artikla muka tarkoittaa ainoastaan henkilöitä, jotka ovat syyllistyneet rikkomuksiin sodan lakeja ja tapoja vastaan, eikä koske pääsotarikollisia, ja että siis lakiesitys, jonka Suomen hallitus on antanut eduskunnan käsiteltäväksi, ei voisi nojautua välirauhansopimukseen.

Liittoutuneiden Valvontakomissio pitää näitä lausuntoja sekä muodollisesti että asiallisesti väärinä. Muodollisesti nämä lausunnot ovat vailla oikeudellista perustaa, sillä välirauhansopimuksen 13 artiklan tai muiden sen artiklojen tulkitseminen ei kuulu korkeimmalle oikeudelle eikä myöskään eduskunnan perustuslakivalickunnalle.

Liittoutuneide Valvontakomissio pitää yllämainittuja lausuntoja myös asiallisesti väärinä, sillä ne tulkitsevat mielivaltaisesti ja väärin välirauhansopimuksen 13 artiklaa. Välirauhansopimuksen 13 artikla antaa Suomelle oikeuden ja kaikki mahdollisuudet pidättää ja saattaa oikeuteen ne henkilöt, joita syytetään sotarikoksista riippumatta siitä, ovatko he pieniä, toisarvoisia tai pääsotarikollisia. Välirauhansopimuksen 13 artikla antaa Suomelle myös kaikki tarpeelliset perusteet muodostaakseen sisäisen lainsäädäntönsä vastaamaan niitä velvoituksia, jotka Suomi on sitoutunut täyttämään välirauhansopimuksen 13 artiklan mukaan".

Kun tämä tiedonanto erityisen merkityksellisesti valaisee sotaansyyllisyyskysymyksen tähän astisia käsittelyvaiheita ja vaikuttaa suorastaan ratkaisevasti kysymyksen viimeiseen käsittelyvaiheeseen, jossa voidaan vain joko hyväksyä tai hyljätä, on syytä edellä menetellyllä tavalla sanella tämä tiedonanto eduskunnan pöytäkirjoihin. Haluan kiinnittää huomiota tiedonannon sanontaan, että „välirauhansopimuksen 13 artiklan tai muiden sen artiklojen tulkitse-

minen ei kuulu korkeimmalle oikeudelle eikä eduskunnan perustuslakivaliokunnalle".

Voidaanko selvemmin korkeimman liittoutuneiden Suomessa olevan elimen taholta ilmoittaa, ettei mikään suomalainen elin, siis ei myöskään hallitus tai eduskunta, voi ryhtyä tulkitsemaan välirauhansopimusta sen paremmin kuin muitakaan liittoutuneiden tekemiä sopimuksia ja päätöksiä. Jokainen tulkinta jää pakostakin omavaltaiseksi, ellei se perustu samalla liittoutuneiden tapausta varten antamiin suoranaisiin ohjeisiin. Haluan täten omalta kohdaltani todeta pitäneeni sitä lähtökohtana, kun edellisessä tämän asian yhteydessä käyttämässäni puheenvuorossa suosittelin kysymyksen hoitamista kansainvälisessä tuomioistuimessa.

Tiedonannon kolmannessa kappaleessa sanotaan, että välirauhansopimuksen 13 artikla antaa Suomelle oikeuden ja kaikki mahdollisuudet pidättää ja saattaa oikeuteen ne henkilöt, joita syytetään sotarikoksista riippumatta siitä, ovatko he pieniä, toisarvoisia tai pääsotarikollisia. Tämän jälkeen on asian poliittinen tarkoituksenmukaisuusvaade täytetty. Me olemme saaneet tämän kysymyksen käsittelemiseksi edellä mainitsemani lisäohjeet. Kun välirauhansopimuksessa puhutaan sotarikoksista syytettävien henkilöiden pidättämiseksi, siis yhteistoiminnassa niiden henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi, sanotaan liittoutuneiden nyt antamassa tiedonannossa, että Suomella on oikeus ja kaikki mahdollisuudet pidättää ja saattaa oikeuteen ne henkilöt, joita syytetään sotarikoksista. Kaksi sanaa on siten erityisen merkitykselliselllä tavalla näin saanut muuttuneen sisällön. Toinen on alkuperäisen tekstin sana „syytettävien", josta nyt käytetään sanontaa „joita syytetään", tietää sanoa liittoutuneiden valvontakomissiolla on jo selvyys syytettävien piiristä. Toinen selvennys koskee alkuperäisen suomalaisen tekstin sanontaa „tuomitsemiseksi", mikä nyt on selvennetty sanonnalla „saattaa oikeuteen".

Itse asiassa ei eduskunnalla edellä sanotun jälkeen ole paljonkaan asian kanssa tekemistä. Se on syyskuun 23 päivänä 1944 hyväksynyt lain välirauhansopimuksen voimaansaattamisesta. Tämä laki nojautuu suoranaisesti välirauhansopimukseen ja menee, niinkuin jo täällä eduskunnassa on mainittu, tässä suhteessa edelle muista laeista. Koska hallitus ilmeisestikin ryhtyessään laatimaan eduskunnalle nyt käsiteltävänä olevaa esitystä on ollut tietoinen liittoutuneiden valvontakomission nyt tiedoitetusta kannasta, se olisi asetusteitse voinut täyttää välirauhansopimuksen 13 artiklan määräykset. Paitsi että näin olisi vältetty koko poikkeuslainsäädäntö ja siitä johtuva laaja keskustelu eduskunnassa, olisi hallitus voinut toteuttaa sotasyyllisyyskysymyksen hoitamisen liittoutuneiden valvontakomission yksityiskohtaisten ohjeiden mukaisesti. Asiallisestihan tämän tiedonannon jälkeen eduskunnassa suoritettu lainsäädäntö merkitsee poliittisesti katsoen aivan samaa.

Kun kovasti on polemisoitu 24 sosialidemokraattisen kansanedustajan aloitetta vastaan, on syytä kerrata mainitsemani tiedonannon kohta pienten, toisarvoisten ja pääsotarikollisten oikeuteen saattamisesta. Haluaako joku väittää, että tämä nyt on mahdollista tämän käsiteltävänä olevan esityksen puitteissa? Rohkenen olla sitä mieltä, että se olisi ollut mahdollista ainoastaan ed. Paasivuoren ja 23 muun sosialidemokraattisen kansanedustajan lakialoitteen pohjalla.

Lopuksi haluaisin sanoa niille kansanedustajille, jotka 1941 sodan alkaessa olivat eduskunnassa, mutta nyt niin uljaasti esiintyvät silloisten edustajatovereittensa päällekarkaajina, että heidän olisi tullut tehdä näin 4 vuotta aikaisemmin tai viimeistään ennen, kuin oli selvää, ettei esiintymisestä koituisi vahinkoa poliittiselle karriäärille, vaan päinvastoin se muodostuisi jälleen portaaksi maineen kukkuloille.

Ed. Söderhjelm: Herr talman! När det i dag gäller att slutligt antaga eller förkasta föreliggande lagförslag, når riksdagen äntligen till kärnan i denna sak. Största delen av den diskussion, som i utskott och plena förts rörande lagförslagets detaljer, har synts mig för huvudsaken skäligen ovidkommande.

Den lagstiftningsakt som nu är i fråga strider mot de grundsatser, på vilka vår konstitution och vårt rättssystem bygger. Den strider också mot vad den stora majoriteten av vårt folk anser vara rätt och billigt. Inga formuleringar av de skilda paragraferna, inga subtiliteter i ordalydelsen medför i detta avseende någon ändring. Också om riksdagen hade godkänt rdgsm. von Borns och Ahmavaaras reservationer

eller förenat sig om de tjugufyras motion, hade detta lagförslag i samma utsträckning som nu — så ser jag åtminstone saken — stått i strid med vårt rättsmedvetande. Jag säger uttryckligen detta lagförslag, jag menar nämligen icke, att de avvikelser, som under krigsåren skett från vår författning, eller brottsligt lättsinne i handhavandet av vår statsledning skulle lämnas ostraffade. Men detta lagförslag avser att kriminalisera bestämda handlingar utan avseende fäst vid gärningsmännens subjektiva brottslighet och utan beaktande av handlingens juridiska karaktär vid tidpunkten för dess begående. Detta måste anses strida mot vår rättsordning. När jag oaktat allt detta icke tvekar att godtaga regeringens proposition i dess slutliga formulering, vilken jag för övrigt redan reservationslöst biträtt i grundlagsutskottet, sker det icke av bristande insikt om betydelsen av att vårt rättssystem upprätthålles. Tvärtom är jag in i själen övertygad om att vårt nordiska rättsarv är något väsentligt för staten i Finland, att våra gamla lagar, baserade på en demokrati i ordets rätta och djupaste bemärkelse, på humanitet och hänsyn till nästan giva uttryck för en rättskultur som vi icke kunna frånhända oss utan att samtidigt förstöra något av det starkaste och bästa i vårt samhällsskick. Men ännu större, de största möjliga intressen stå nu på spel. Den information regeringen i olika former lämnat riksdagen är entydigt klar. Den kan varken bestridas eller bortförklaras. Vi äro alla ense om att vi måste fullfölja vapenstilleståndsavtalet och att vi böra göra allt för att vinna de allierades, i synnerhet Sovjetunionens förtroende. De allierade utläsa ur artikel 13 i vapenstilleståndsavtalet en skyldighet för oss att förfara så som detta lagförslag bestämmer, och — vad som är ännu viktigare — vi veta att ett avslag på denna proposition skulle äventyra det förtroende vi söka eftersträva och beröva oss de vinningar i vårt förhållande till Sovjetunionen en målmedveten politik under de senaste åren lyckats ernå. De som, fullt informerade om riskerna, försöka stjälpa detta lagförslag äro berättigade att arbeta i sådan riktning endast ifall de kunna påvisa någon annan framkomlig väg för vår politik än den som nu följes. Men något sådant alternativ har icke under sakens behandling framkommit. Det räcker inte med att citera Runebergs „Landshövdingen". Det passiva motståndets män fullföljde ett efter dåtida förhållanden anpassat politiskt handlingsprogram. Men situationen är nu en annan än på den tsaristiska tiden. Ingen av dem, som opponerat sig mot detta lagförslag, varken de som i grundlagsutskottet röstat för dess förkastande eller de som avhöllo sig från omröstning eller oppositionstalarna här i kväll ha kunnat giva minsta antydan om huru vår politik skulle skötas och huru vårt lands öde skulle gestalta sig ifall deras mening skulle segra i riksdagen. Sanningen är den, att oppositionen icke har någon klar linje, icke ens tänkt sig att någon sådan skulle vara behövlig. Den förlitar sig på att riksdagens majoritet skall följa regeringen. Under sådana förhållanden kan den utan risk framföra synpunkter och rösta så som för den enskilda är mest tilltalande och t. o. m. kan synas hedrande. Men i verkligheten utgör oppositionens politik en tom demonstration mot realpolitiska fakta, som inte kan ändras.

Vad jag i början av detta anförande nämnde om lagtextens detaljer gäller även utskottets motivering. Denna motivering synes mig av måttlig betydelse. Jag har därför, trots att jag hade önskat giva motiveringen ett i flere avseenden annorlunda innehåll, icke ansett nödigt att foga någon reservation till grundlagsutskottets betänkande. I huvudsak synes mig en så kort och refererande motivering som möjligt i denna sak mest lämplig, varför jag lutar åt att omfatta formuleringen i den femte reservationen.

Herr talman! Vi ha förlorat två krig. Som konsekvens härav ha vi tvingats till landavträdelser. Vi ha pålagts ekonomiska förpliktelser, vilka icke blott äro tunga, men vilkas uppfyllande delvis synes oss hart när omöjligt. På många andra områden ha vi fått böja oss inför segrarens krav. Ett enhälligt folk har beslutat gå uppfyllelsernas svåra väg. När man nu fordrar avsteg från vad vår rättsuppfattning säger oss, måste också detta offer hembäras den stora saken. Även på rättslivet kastar nederlaget sin skugga. (Ed. Österholm: Bra talat).

Ed. Kaijalainen: Herra puhemies! — Eduskunnan yhdyttyä toisessa käsitte-

lyssä niihin muutoksiin ja lisäyksiin, joita perustuslakivaliokunta on hallituksen esitykseen ehdottanut, on eduskunnan nyt päätettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä ja samalla päätettävä myöskin sen kiireelliseksi julistamisesta.

Asian käsittelyssä on riittävän selvästi käynyt ilmi, ettei välirauhansopimuksen 13 artiklan tulkinta ole meidän vallassamme. On näin ollen hyödytöntä jatkaa keskustelua siitä, missä määrin ehdotettu laki on ristiriidassa hallitusmuotomme kanssa tai poikkeaa yleisesti hyväksytyistä oikeusperiaatteista, kun muuta vaihtoehtoa ei ole. Sen jälkeen kuin liittoutuneiden valvontakomisionin tiedonanto esilläolevasta asiasta tänään on saatettu julkisuuteen, tiedetään myös eduskunnan ulkopuolella, mistä on kysymys. Mitä taas asiaan muissa suhteissa tulee, on käsitykseni mukaan välttämätöntä, että se lopultakin saatetaan pois päiväjärjestyksestä. Ratkaisun viipyminen on jo ehtinyt herättää tarpeetonta huomiota. Olemme viime aikoina saaneet monta osoitusta siitä, että luottamus maatamme kohtaan on Yhtyneiden Kansakuntien taholla palaamassa. Neuvostoliitto on ensimmäisenä solminut diplomaattiset suhteet Suomen kanssa ja sen toimesta saaneet jatkuvasti huomattavaa elintarvikeapua, jota ilman emme voisi tulla toimeen. Samalla tavalla on normaaliolotila palautunut suhteissamme Yhdysvaltoihin ja Englantiin. Eräitä maallemme tärkeitä kauppasopimuksia on tehty ja uusia taloudellisia neuvotteluja on eri tahoilla käynnissä, jotka kaikki koskevat ulkomaista kauppavaihtoamme ja sitä tietä talouselämämme elvyttämistä. Siihen nähden, että vasta vuosi on kulunut sotamme päättymisestä, voidaan kehityksen kulkua pitää nopeana ja samalla suotuisana. Tätä suotuisaa kehitystä ei ole syytä järkyttää eikä tehdä vaaranalaiseksi, vaan sitä on kaikin mahdollisin keinoin koetettava edistää.

Nämä ovat näkökohtia, jotka hyvin läheisesti koskettavat sitä kysymystä, joka eduskunnan on nyt ratkaistava. Samalla on muistettava, että tänään tehtävällä päätöksellä on oma vaikutuksensa myös siihen kysymykseen, joka koskee lopullisen rauhantilan palautumista maahamme kaikkien niiden kärsimysten jälkeen, joita kansamme on saanut kestää. Se on koko kansamme elämälle ja tulevaisuudelle niin suuri ja tärkeä kysymys, että sen tieltä on meidän kyettävä raivaamaan kaikki esteet, sikäli kuin niiden poistaminen on omassa vallassamme. Onko sen ratkaisun vaikutus, joka tänään eduskunnassa tehdään, oleva meitä koskeville rauhanneuvotteluille myönteinen vai kielteinen, riippuu nyt eduskunnasta. Omasta puolestani olen alunperin ollut siinä käsityksessä, että esillä oleva kysymys olisi pitänyt jo aikaisemmin saattaa päätökseen, koska sitä kuitenkaan emme voi väistää ja koska se niin ollen on eräs niistä vaikeista kysymyksistä, joiden yli on jaksettava kiivetä, jos mielimme säilyttää asemamme itsenäisenä valtiona ja kansakuntana. Tämä on onnettomien sotiemme katkeraa lopputiliä, josta emme selviydy muuten kuin täyttämällä sen, mihin välirauhansopimuksessa olemme sitoutuneet.

Voidaan tietysti kysyä, ja niin on sotasyyllisyysasian johdosta kysyttykin, onko asia nyt sillä selvitetty, jos eduskunta hyväksyy tämän lain, vai onko pelättävissä, että kun sotasyyllisyysoikeus on tehnyt tehtävänsä, sen päätöksiin puututaan vielä muualla, jolloin yrityksemme selvittää tämä kysymys oma-aloitteisesti sen velvoituksen pohjalla, mikä sisältyy välirauhansopimuksen 13 artiklaan, olisi valunut hiekkaan. Näin voidaan tietysti kysyä, mutta tällöin on muistettava, että samalla tavalla voimme epäillä jokaista asiaa, jokaista kysymystä, mikä meidän muuttuneissa olosuhteissa on selvitettävä. Meidän on kerta kaikkiaan kyettävä näkemään kylmät tosiasiat sellaisina kuin ne ovat ja tunnustettava itsellemme, että olemme siirtyneet uuteen aikakauteen, tahdomme tai emme. Eikä tällä uudella tiellä kelpaa elämänohjeeksemme se, mitä oli kirjoitettu sille lehdelle, jonka äsken päättynyt suursota, ihmiskunnan tähän saakka suurin murhenäytelmä, on ainiaaksi siirtynyt historiaan. Jos olemme yksimielisiä siitä, että kansamme elämän täytyy saada jatkua, meidän on silloin kyettävä myös ennakkoluulottomasti ratkaisemaan niitä pulmakysymyksiä, joiden edessä nyt olemme tai joiden eteen vielä vastaisuudessa voimme joutua. Vain näin menetellen voimme omalta osaltamme parhaiten edistää sitä sovinnollista yhteistyötä

kansojen kesken, mitä sodanjälkeinen maailma tällä hetkellä kipeästi kaipaa, ja vain sillä tavoin voimme hankkia myös omalle kansallemme sitä luottamusta voittajavaltojen taholta, jota ilman emme voi selviytyä niistä suurista vaikeuksista, joiden keskellä parhaillaan elämme.

Herra puhemies! Ilmoitan, että maalaisliiton eduskuntaryhmä hyväksyy käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen ja äänestää myöskin sen kiireelliseksi julistamisen puolesta.

Mitä lopuksi tulee perustuslakivaliokunnan mietinnön perusteluihin, niin jotta se ristiriita, mikä lain sisällön ja perustelujen välillä on havaittavissa, tulisi poistetuksi, ehdotan, että perustuslakivaliokunnan mietinnöstä poistetaan 3 ja 4 kappale ja niiden sijaan otetaan näin kuuluva kappale: Siihen nähden, että hallitus, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet ottaa varteen kaikki asiaan vaikuttavat seikat, on pitänyt ehdotettua lakia välirauhansopimuksen puheena olevan artiklan velvoitusten täyttämistä varten välttämättömänä, perustuslakivaliokunta ei katso voivansa asettua vastustamaan lakiehdotuksen hyväksymistä sen sisällyksestä ja poikkeuksellisesta luonteesta huolimatta.

Muissa kohdin jäisivät perustelut sellaisiksi kuin ne ovat perustuslakivaliokunnan mietinnössä.

Ed. Hiekkala: Herra puhemies! En katso olevan aihetta puuttua siihen kiistaan, minkä välirauhansopimuksen 13:nnen artiklan tulkinta on aiheuttanut. Nyt edessä olevaan ratkaisuun käytäessä se on tarpeetonta siitäkin syystä, että meidän on pakko kysymyksessä olevan artiklan määräyksen soveltamisessa tyytyä voittajan tulkintaan. Totean vain, että kysymyksessä olevan lain säätäminen on useissa suhteissa demokraattisissa oikeusvaltioissa yleensä ja myös Suomen oikeusjärjestyksessä sovellettujen oikeusperiaatteiden vastainen ja sellainena äärimmäisen vastenmielinen hyväksyä. Olen aina pitänyt pahana takautuvaa rikoslainsäädäntöä ja tuomiovallan luovuttamista poliittista valtaa käyttävän valtioelimen käsiin. Tämän lain mukaan kuitenkin saatetaan kansalainen joutua tuomitsemaan sellaisestakin teosta, josta sitä suoritettaessa ei ole ollut lainsäädännössämme rangaistusta säädetty. Samoin lakiehdotuksen mukaan valtioneuvosto joutuu tavallaan syytteeseen pantavia valikoidessaan käyttämään oikeuslaitokselle kuuluvaa valtaa ja ilmesesti syrjäyttämään poliittisten tarkoituksenmukaisuusnäkökohtien vuoksi myöskin periaatetta, jonka mukaan kansalaisten tulee olla samanarvoisia lain edessä. Näin ollen tämän lain hyväksyminen merkitsee minulle, kuten monelle muulle kansanedustajalle, henkilökohtaista oikeusperiaatteellista tappiota. Tietenkin olisi tällaisessa tilanteessa suuri houkutus ummistaa silmänsä asian poliittiselta puolelta ja sanoa: palakoon vaikka koko maailmana, minä en tingi oikeusperiaatteistani, „Laki ennen mua syntynyt, myös jälkeheni jää". Kun minä kuitenkin välirauhansopimuksen 13 artiklan poliittiseen tulkintaan sekä nykyisen kansainvälisen asemamme tinkimättömään poliittiseen velvoitukseen nähden olen täysin samaa mieltä, kuin perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja ed. Ahmavaara asian toisessa käsittelyssä esittämässään lausunnossa, en katso olevani oikeutettu siihen, koska nyt ei ole kysymys niin paljon yksilöistä kuin koko kansan elinehdoista. Käsitykseni mukaan se pakkotila, johon kaksi sotaa hävinneenä maana olemme joutuneet, velvoittaa kansanedustajaa tässäkin vaiheessa menettelemään niin, että oikeusvaurio niin yksityisten kansalaisten kuin ennen kaikkea maan ja kansan kannalta voitaisiin supistaa mahdollisimman pieneksi. Näin ei mielestäni tapahdu, jos tämä lakiehdotus hylätään ja n. s. sotasyylliset luovutetaan kokonaan suomalaisen oikeuspiirin ulkopuolelle vieraiden tuomittaviksi omien lakiensa mukaan ja rangaistaviksi omia rangaistusmenetelmiään käyttäen. Tässä mielestäni tapahtuisi mitä vakavin Suomen oikeusjärjestyksen loukkaus. Kun en myöskään katso voivani ottaa vastuulleni niitä raskaita poliittisia seurauksia, joita lakiehdotuksen hylkäämisestä hallituksen käsityksen ja kaiken todennäköisyyden mukaan saattaisi aiheutua, en olisi rehellinen itseäni kohtaan, jos luottaen siihen, että laki kuitenkin tulisi ilman minuakin hyväksytyksi, näyttelisin Wibeliusta ja äänestäisin hylkäämisen puolesta. Katsoisin sen merkitsevän vastuun pakoilemista ja minulle vastenmielisen ratkaisun siir-

tämistä toisten suoritettavaksi. Siksi katsonkin olevani velvollinen äänestämään lain kiireellisyyden ja hyväksymisen puolesta, vaikka olisinkin mieluummin nähnyt, että kaikki syytettävät olisi voitu tutkia ja tuomita Suomen voimassa olevan oikeusjärjestyksen puitteissa ja ettei tällaista lakia olisi tarvittu säätää.

Perustuslakivaliokunta vakavien oikeusperiaateellisten epäilysten jälkeen asettui puoltamaan lain hyväksymistä sillä perusteella, että maan hallitus, joka parhaiten tuntee asian poliittisen puolen velvoitukset, pitää sitä välttämättömänä. Minäkin luotan tuossa asiassa hallitukseen, ja olen sen eduskunnalle ennakolta antamien selostuksien nojalla tullut henkilökohtaisestikin vakuuttuneeksi perustelujen pätevyydestä. Samalla katson olevani velvollinen muodollisesti varsinaisen hallituskokoomuksen ulkopuolella olevana torjumaan niitä syytöksiä, joita täällä asian toisen käsittelyn yhteydessä esitettiin nykyistä hallitusta vastaan muka eduskuntaa kohtaan tässä asiassa harjoittamastaan epäparlamentaarisesta ja epädemokraattisesta painostuksesta. Pidän tuollaisia syytöksiä aiheettomina ja kohtuuttomina ainakin sikäli, kuin minä omalta kohdaltani olen joutunut tässä asiassa ennakkokosketukseen hallituksen edustajien kanssa. Päinvastoin on mielestäni parlamentaariselta ja demokraattiselta kannalta erittäin kiitettävää, että hallitus näin tärkeässä ja poikkeusluontoisessa asiassa ryhtyi jo ennakolta kosketukseen eduskuntaryhmien kanssa esittämällä käsityksen tilanteen velvoituksista ja antamalla siitä mahdollisuuden mukaan myöskin yksityiskohtaisia tietoja, joiden johdosta on ollut tilaisuus hallituksen edustajien kanssa vapaaseen keskusteluun. Ei sitäkään, että hallitus on ilmoittanut, ettei se katso voivansa hoitaa maan asioita, jos tätä lakia ei tultaisi hyväksymään, voida mitenkään selittää epäparlamentaariseksi painostukseksi, sillä hallituksen taholta on nimenomaan ilmoitettu, että eduskunnalla on kielteisessä tapauksessa täysi vapaus muodostaa uusi hallitus maan asioiden johtoon, mikä muutenkin on itsestään selvä asia. Epäparlamentaarisesta ja epädemoraattisesta menettelystä olisi hallitusta voitu syyttää silloin, jos se olisi tehnyt asiasta luottamuskysymyksen vasta ratkaisuvaiheessa tai asettanut eduskunnan valmiiden tosiasioiden eteen, kuten aikaisemmin on hyvinkin tärkeissä ratkaisuissa tapahtunut, tai salannut siltä poliittisen tilanteen vakavuuden, jonka nyt luulisi olevan kaikille kansanedustajille ilmeisen.

Ed. Berner: Herra puhemies! Huomioon ottaen, että vuoden 1941 sota Suomen kohdalta muodostaa vain osan siitä tapahtumasarjasta, joka alkoi vuonna 1939, samoin kuin erittäin vaikeat poliittiset olosuhteet vaihtelevine suurvaltaryhmityksineen ja komplisoituine sotilaallisine tilanteineen, joihin Suomi yleensä vasten tahtoaan joutui vedetyksi, näyttää epäoikeudenmukaiselta ja kohtuuttomalta yleistää natsien rikolliset teot ulottumaan demokraattiseen maahan ja sellaisiinkin sen politikoihin, joiden ainoana pyrkimyksenä lopulta on ollut vain maan ja kansan itsenäisyyden ja oikeuksien puolustaminen. Minusta lain hyväksymisen puolesta äänestäminen olisi ristiriidassa näiden katsantokantojen ja tosiasiain kanssa. Mikäli sitävastoin sotien aikana olisi lakeja ja asetuksia rikottu tai ylitetty, olisi syyte ollut nostettava voimassa olevien lakien mukaan. Kun hallituksen taholta on kuitenkin riittävän selvästi esiintuotu, että lain voimaansaattaminen liittyy noudatettavaksemme määrättyihin välirauhan ehtoihin, en tule myöskään äänestämään lakia vastaan, vaan tulen pidättymään äänestyksestä. Omasta puolestani voin vain vilpittömästi valittaa tämän asian esille tulemista. En käsitä, että siitä olisi kenellekään mitään hyötyä, ja uskon, että mielten rauhoituttua tullaan arvostelemaan sitä toisella tavalla. Olisin toivonut, että mahdollisimman paljon menneestä olisi unohdettu ja sitävastoin ryhdytty tulevaisuutta rakentamaan ilman entisyyden painolastia.

Ed. Käkelä: Herra puhemies! Sen jälkeen kuin huhtikuun alkupuolella eduskunnan kolmen suuren puolueen antamassa yhteisjulistuksessa ja saman kuun loppupuolella annetussa hallituksen ohjelmajulistuksessa sekä viime heinäkuussa käydyssä välikysymyskeskustelussa oli yksimielisesti asetuttu sille kannalle, että sotaansyylliset on tutkittava ja tuomittava Suomen voimassa olevien lakien mukaan, tuli viime elokuun puolivälissä yllätyksenä myöskin

eduskunnalle tieto siitä, että hallitus aikoo antaa eduskunnalle lakiesityksen sotasyyllisyystuomioistuimen asettamisesta ja sotasyyllisten rankaisemista koskevaksi poikkeuslaiksi. Mistä tämä äkillinen uusi käänne asiassa johtuu? Hallitus on antanut ymmärtää lain käsittelyn aikana, että sen menettelyyn ovat ratkaisevasti vaikuttaneet ulkopoliittiset syyt, että Hornborgin komitean toimittamat tutkimukset ja sen johdosta hankitut lausunnot osoittivat, ettei oikeudenkäyntimenettelystä valtakunnan oikeudessa tulisi sellaista, joka tyydyttävästi ratkaisisi sotasyyllisyyskysymyksen siten, kuin välirauhan sopimuksen 13 artiklassa oli edellytetty, että sotapolitiikkaamme johtaneiden henkilöiden syytteeseenpanemisesta syntyisi oikeusjuttu, joka herättäisi suurta huomiota maamme rajojenkin ulkopuolella, jolloin jutun päättyminen vapauttaviin tuomioihin taikka pieniin rangaistuksiin aiheuttaisi ulkopoliittisesti enemmän haittaa kuin hyötyä. Näihin kysymyksiin olemme nyt saaneet selvän vastauksen valvontakomission ilmoitettua, että liittoutuneet valtiot ovat hallituksen omaksuman, siis välirauhan sopimuksen tulkinnan kannalla.

Kaikesta huolimatta jää kuitenkin edelleen epäselväksi, minkä vuoksi välirauhan sopimuksen 13 artiklan perusteella on annettava sisällöltään juuri sellainen laki kuin nyt käsiteltävänä oleva on. Lakihan rajoittaa sotasyyllisyyskäsitteen niin suppeaksi, ettei sen perusteella voida päästä kiinni niihin henkilöihin, joiden syyksi sotiemme alkaminen on pääasiassa luettava. Kun ne sosialidemokraattiset edustajat, jotka olisivat halunneet sotasyyllisyysasian käsiteltäväksi sen käsityksen mukaan, joka heidän mielestään oli luettavissa välirauhansopimuksen 13 artiklassa, myöskin totesivat, että oli pakko mennä hallituksen esittämälle tielle, jättivät he eduskunnalle n. s. Paasivuoren lakialoitteen, jonka allekirjoittajina oli 24 sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän jäsentä. Aloitteen tarkoituksena oli saattaa vastuuseen ja rangaistukseen hallituksen lakiesityksen tarkoittamien henkilöiden lisäksi myös ne henkilöt, jotka todella ovat olleet pääsyylliset siihen, että olemme joutuneet sotaan Neuvostoliittoa vastaan.

On selvää, että laki siinä muodossa kuin se nyt tulee hyväksytyksi, ei vastaa kansan oikeuskäsitystä eikä voi viedä niihin tuloksiin, jotka jokainen rehellisesti asiaa ajatteleva henkilö tunnustaa oikeiksi. Täällä eduskunnassa on puhuttu sijaiskärsimyksestä y. m. samantapaisesta, joka osoittaa, että monet, vaikka he ovatkin pakoitetut hyväksymään nyt käsiteltävänä olevan lain, katsovat, ettei se kohtaa todellisia sotaansyyllisiä. Tosiasia onkin, etteivät v. 1941 alkaneen sotaamme syyt ole löydettävissä pelkästään niin lyhyeltä ajanjaksolta, joka kului maaliskuun 12 päivästä 1940 kesäkuun loppuun 1941. Sen todelliset syyt ovat taaempana.

En ryhdy tässä tarkemmin käsittelemään itsenäisyysaikamme politiikkaa. Kun sitä nyt katselemme tapahtuneiden tosiasiain valossa, nähdään, ettei siitä voinut olla muu seurauksena kuin missä nyt olemme. En väitä, että tämä politiikka yksinään olisi johtanut sotaan Neuvostoliittoa vastaan, koska suurimpana syynä siihen olivat sellaiset suurpoliittiset suhdanteet, joihin Suomi ei missään tapauksessa ole voinut vähääkään vaikuttaa. Talvisodan taustana ja varsinaisena syynä oli Saksan ja Neuvostoliiton välien kiristyminen. Neuvostoliitto ryhtyi jo v. 1939 turvaamaan strateegista asemaansa hankkimalla vaikutusvaltaa Baltian maista ja ryhtymällä neuvotteluihin Suomen kanssa saadakseen varmuuden siitä, ettei Suomen kautta tultaisi käymään sen kimppuun. Neuvostoliiton Itämeren laivaston liikuntavapaus riippui siitä valvonnasta, minkä se sai Suomenlahdella, ja Muurmannin radan sekä Leningradin teollisuuskeskuksen turvallisuus vaati Neuvostoliiton mielestä rajan siirtämistä kauemmaksi näistä elintärkeistä kohteista, joita vastaan vihollisen hyökkäys oli ensisijassa odotettavissa. Suomen itsenäisyysajan Neuvostoliitolle vihamielisen politiikan osuus tässä kysymyksessä on siinä, että Neuvostoliiton epäluulot meidän ryhtymisestämme alkavassa sodassa Saksan puolelle näyttivät aiheellisilta. Meidän oma käsityksemme oli kyllä toinen.

Edellä olevan perusteella totean siis, että jo talvisotaan joutuminen johtui suurelta osalta niistä onnettomista olosuhteista ja siitä vaaranlaisesta sotapoliittisesta asemasta, jossa Suomi sodan alkaessa Saksan ja Neuvostoliiton välillä oli. Tästä sodasta olisi meidät kenties voinut pelastaa se, että jatkuvasti koko itsenäisyytemme ajan oli-

simme harjoitaneet puolueetonta ja ystävällistä politiikkaa myöskin Neuvostoliittoa kohtaan. Sodan syttymiseen ovat näin ollen nähdäkseni syypäät ne henkilöt, jotka olivat lähinnä sotiemme edellisellä ajalla vastuussa sekä maamme koko politiikasta että sen ulko- ja sisäpolitiikasta. He ovat sekä sanoissaan että teoissaan osoittaneet tunteisiin perustuvaa poliittista lyhytnäköisyyttä, mikä oikeuttaa, kun kerran sotaan syyllisyydestä nyt esitetään rangaistuksia, vetämään heidät edesvastuuseen teoistaan.

Mitä tulee kesällä 1941 alkaneeseen sotaan Neuvostoliittoa vastaan, on se erottamattomassa yhteydessä sotien väliaikana maassamme esiintyneeseen poliittiseen tilanteeseen. Mehän muistamme, että maaliskuun 13 päivänä 1940 Moskovassa hyväksytystä raskaasta välirauhasta huolimatta meidän maassamme pyrittiin hallitusvallan taholta vilpittömiin ja myönteisiin suhteisiin Neuvostoliittoon nähden. Tämä käsitys oli yleistä koko kansan keskuudessa. Tähän hallituksen hyvää tarkoittavaan politiikkaan eivät suhtautuneet kuitenkaan myönteisesti meidän maassamme toimineet n. s. äärimmäiset vasemmistopiirit, jotka kaikella tavalla arvostelivat silloisen hallituksen toimenpiteitä. Me muistamme sen ajan kokoukset, katumielenosoitukset Helsingissä ja Turussa, joissa ilmeni selvästi poliittisen huliganismin merkkejä ja jolla kaikella pyrittiin torpedoimaan hallituksen hyvää tarkoittavat esitykset. Oli selvää, että tämän kaiken tarkoituksena oli synnyttää maassamme sekaannusta, osoittaa suurille kansanjoukoille tyytymättömyyttä maan valtiomiehiä kohtaan. Kun samanaikaisesti välirauhansopimusta tulkittiin Suomen ja Neuvostoliiton taholta eri tavalla, syntyi Suomen ja Neuvostoliiton valtiojohdon välillä n. s. luottamuspula, jota Natsi-Saksa, suunnitellessaan hyökkäystoimenpiteitä Neuvostoliittoa vastaan, käytti häikäilemättömästi hyväkseen. Niinpä Natsi-Saksan edustajat ottivat kosketusta maamme n. s. Suur-Suomi-piireihin, AKS-piireihin, saadakseen Suomen vedetyksi omaan poliittiseen holhoukseensa. Vähin erin saavutti Saksa meidän maassamme poliittisen jalansijan, joka on laskettava niin äärimmäisen vasemmiston kuin äärimmäisen oikeiston eli fascistipiirien yhteistyön tulokseksi (Eduskunnasta: Aivan oikein!). Tuntuu sen vuoksi epäoikeudenmukaiselta, että nyt pyritään sotasyylliset etsimään pelkästään niiden miesten joukosta, jotka ovat toisten tekemien, sotaan johtaneiden virheiden jälkeen joutuneet erittäin vaikeissa olosuhteissa ja suurvaltojen paineen alaisena hoitamaan maamme asioita ja sen poliittista pakkotilaa. Näistä miehistähän eräät ovat koko elämänsä ajan vastustaneet juuri fascistista politiikkaa. On ehdottomasti väärin, että ne kaikki ainekset, jotka itsenäisyytemme aikana saarnasivat Itä-Karjalan sotapolitiikan puolesta ja joita on pidettävä sotiemme pääsyyllisinä, vapautuvat kaikesta vastuusta. Kun kommunistipuolue ja SKDL, joiden parasta pitäisi omakohtaisesti olla tietoisia siitä, että edellä esittämäni ajatukset ovat oikeita, nyt kuitenkin vastustavat todellisten sotasyyllisten vastuuseen saattamista, ei voida välttyä ajatukselta, että nyt käsiteltävänä olevan lain hyväksymisellä pyritään myöskin sisäpoliittisiin tarkoituksiin.

Hallituksen ehdottaman lain sekä ulkopoliittinen että sisäpoliittinen merkitys ei kuitenkaan voi olla varsin syvälle käypä. Sisäpoliittisesti ei voida tämän lain avulla saada hävitetyksi niitä tekijöitä, jotka sodan syttymiseen todella ovat olleet ratkaisevia. On puhuttu ja puhutaan edelleen fascismin tuhoamisesta. Mutta mitä saadaan sillä aikaan, että tuomitaan muutamia miehiä, joista eräät ovat koko poliittisen toimintansa ajan olleet fascismin johdonmukaisia vastustajia, samalla kun todelliset fascistit kulkevat edelleenkin turvassa kaikilta rangaistusuhilta?

Kaikkiaan jää tämän lain syntymisvaiheesta ja sen käsittelystä sellainen kuva, että kysymys on niin sanotusta hätälainsäädännöstä, toimimisesta samassa pakkotilassa, jossa olemme viime vuodet toimineet. Tällöin ei ole myöskään päästy asiallisesti kestävälle pohjalle kysymyksen ratkaisemisessa, vaan propagandalla ja ratkaisevien tosiasioiden salassa pitämisellä on saatu hyväksytyksi laki, jonka tarkoituksenmukaisuus ja jolla saavutetut tulokset antavat perusteltua aihetta epäilyksiin. Toivottavaa on, että hallitus saavuttaa lain hyväksymisellä ne poliittiset tavoitteet, jotka ilmeisesti ovat olleet määräävinä sen toiminnassa. Sisäpoliittisesti ei tällä lainsäädännöllä fascismia millään tavoin vähennetä.

Päinvastoin ne, jotka todella ovat sotapolitiikkaan syyllisiä, pääsevät rankaisematta.

Ed. Salminen: Nyt ratkaisuvaiheeseen tullutta asiaa on katsottava poliittisesta näkökulmasta. Tämä merkitsee yksinkertaisesti sitä, että hallituksen käsityksen mukaan maamme nykyinen asema vaatii, että määrätyt henkilöt on eräin edellytyksin asetettava syytteeseen ja tuomittava sodan aikaisen tai siihen liittyvän toimintansa vuoksi. Tämän aamuisissa lehdissä saimme lisäksi lukea liittoutuneiden valvontakomission auktoritatiivisen ilmoituksen siitä, että asian laita todella on näin.

Minulla henkilökohtaisesti ja luullakseni eduskunnan enemmistölläkin on se käsitys, että ne miehet, joiden tuomitsemisesta nyt on kysymys, ovat toimineet parhaan ymmärryksensä mukaan isänmaan etua silmälläpitäen silloiset olosuhteet ja kansanenemmistön sen aikaisen mielipiteen huomioonottaen sekä tukenaan yksimielinen eduskunta. He eivät tahallisesti ole rikkoneet rauhaa. On ymmärrettävää, että tällaisessa tapauksessa kansanedustaja joutuu mitä vakavimpaan eetilliseen ristiriitaan. Jos asiasta pääsisi vain henkilökohtaisella uhrauksella, niin en epäilisi asettua vastustamaan lakiehdotuksen hyväksymistä. Mutta kun kielteinen asenne merkitsisi koko kansan elämän vakavaa vaarantamista, niin olen pitkän harkinnan jälkeen päätynyt siihen, etten voi vastustaa tämän esityksen laiksi tulemista, mutta etten myös voi äänelläni positiivisesti myötävaikuttaa lain hyväksymiseen. Tulen, samoinkuin suurin osa edustamastani ryhmästä, pidättymään äänestämästä. Katson tällaisen normaalitapauksessa hylättävän menettelytavan sopivaksi, koska käsitykseni mukaan välirauhansopimuksen 13 artikla ei velvoita meitä omaksumaan sellaista kantaa, jota lakiesitys edustaa ja koska olemme poikkeuksellisessa tilanteessa. Tällä menettelyllä emme halua välttää henkilökohtaista vastuuta.

Ed. Wiik: Herra puhemies! — Se näkökohta, joka tässä on ratkaiseva, vaikka se usein unohtuu oppurtunistisiten pyyteitten takia, on tämä: Kun rikos on tehty, sen tekijä on rangaistava.

Kesti aikaa, ennenkuin maassamme yleisesti saatiin tietää, minkälainen rikos täällä oli tehty, sillä ne, jotka olivat sen tehneet, koettivat, kuten rikoksentekijät ainakin, salata tekonsa. He olivatkin sellaisessa asemassa, että saattoivat siinä kauan onnistua. Valtion tiedoitus- ja sensuurilaitokset pantiin tähän suuntaan toimimaan, ja mikäli oli niitä, jotka asioista jotakin tiesivät ja ne ymmärsivät, niin heidät pakotettiin vaikenemaan. Varoittavia ääniä kuului, mutta eräs puoluejohtaja selitti, että nuo varoittajat on murskattava, ja näin tehtiin: kokonainen eduskuntaryhmä pantiin linnaan ja useita muita kansalaisia niiden lisäksi.

Vasta vuosi sitten, kun taantumusjärjestelmä täällä kaatui, totuus pääsi kuuluville. Mutta ei silloinkaan oltu valmiina toimenpiteisiin. Ilmeni taas este: ei ollut lakia, jonka nojalla olisi suoranaisesti voitu sotasyylliset tuomita. Jos näin oli asianlaita, niin se olikin ymmärrettävää. Kun rikoslakimme 1880-luvulla säädettiin, niin mikäli se sisälsi säännöksiä poliittisten rikosten rankaisemisesta, niitä laadittaessa asia täytyi ottaa Venäjän tsaarivallan edun kannalta. Suomalainen lainsäätäjä ei voinut siihen innostua, ja vain vastahakoisesti ja kovan painostuksen alaisena säätyeduskunta silloin suostui ottamaan rikoslakiin tsaarivallan vaatimat, poliittisia rikoksia koskevat säännökset. Tällöin ei osattu ottaa huomioon seikkoja, jotka nyt näyttelevät suurta osaa, mutta jotka eivät voineet sitä tehdä aikana, jolloin Suomi ei voinut itsenäisesti solmia suhteita ulkovaltoihin.

Myöhemmin on rikoslakimme valtiopetos- ja maanpetoslukuihin tehty lukuisia muutoksia, joita hallitsevat piirit ovat pitäneet tarpeellisina oman etunsa kannalta alaluokan kapinoitsijain kurissa pitämiseksi. Muita poliittisia rikoksia ei tällöin ole paljon otettu huomioon.

Ne ainekset, jotka nyt pyrkivät suojelemaan sotasyyllisiä, ovat vedonneet tähän lakimme puutteellisuuteen selittäen, että sotasyyllisiä ei voida Suomen nykyisen lain nojalla tuomita. Jos nyt olisi, että tällaisen aukon takia sotasyyllisyyksiä ei voida Suomen nykyisen lain nojalla tuomita, ei ole silti pyrittävä uskottelemaan, että tällainen rankaisemattomuus on sopusoinnussa sen pohjoismaisen oikeuskäsityksen kanssa, johon näinä aikoina niin usein on vedottu. Tuomarinohjeissa, jotka monessa suhteessa ylevällä tavalla ilmaisevat terveen kansanomaisen oikeuskäsityksen, lausutaan tästä

yksinkertaisen ytimekkäästi 11 kohdassa: "Ei laki hyväksy kaikkea, mitä se ei rankaise, sillä ei lakikirja saata kaikkia rikoksia luetella." Edelleen 13 kohdassa: „Yhteisen kansan hyöty on paras laki ja sen tähden, mikä havaitaan yhteiselle kansalle hyödylliseksi, se pidettäköön lakina, vaikka säädetyn lain sanat näyttäisivät toisin käskevän." Ja vielä 18 kohdassa: „Se tekee lakia vastaan, joka tekee lain tarkoitusta vastaan, vaikka hän näyttäisikin tekevän lain sanain mukaan." Kyseessäolevat sotasyylliset ovat tehneet lain tarkoitusta vastaan. He ovat rikkoneet sitä parasta lakia vastaan, joka on yhteisen kansan hyöty. Heidät olisi tuomittava tuomarinohjeiden mukaan, joista suomalainen lakimies, tohtori Tauno Tirkkonen sanoo, että "niiden esittämiä periaatteita on pidetty ikäänkuin oikeuden kulmakivinä."

Nämä sotasyylliset ovat olleet tietoisia tekojensa laadusta. Kysymys onkin tässä vain niistä, jotka ovat teoistansa olleet tietoisina. Onhan esim. hallituksen joku yksinkertainen jäsen saattanut osallistua päätökseen, jonka sisällöstä ja kantavuudesta hän ei ole ollut selvillä. Mutta ei ole epäilyksiäkään siitä, etteivät johtavat sotapoliitikot olisi tienneet, mitä he ovat tehneet. Yleisen kansan tietoisuuden mukaan sellaiset teot ovat rikollisia, ja tältä kannalta katsoen ei ole totta, mitä täällä on väitetty, että nyt vasta nämä teot kriminalisoidaan. Kun he yhdessä natsilaisen Saksan kanssa ryhtyivät hyökkäyssotaan, heidän on täytynyt tietää, että tämä tapahtui ristiriidassa hallitusmuodon kanssa. Ja jos joku nyt vielä tänä päivänä toistaa väitteet siitä, että Suomi joutui v. 1941 hyökkäyksen alaiseksi, on täysi syy kehoittaa sellaista puhujaa pysymään totuudessa, niinkuin minä kehoitin ed. Sarlinia, jonka henkilökohtaista rehellisyyttä minä en koskaan ole epäillyt. Nyt tietää jokainen ed. Sarlinia lukuunottamatta, miten vuoden 1941 sota alkoi. (Eduskunnasta: Mitenkäs vuonna 1939? — Pommituksellahan se alkoi).

Mitä taas tuo sota on seuraamuksiltaan merkinnyt, sen tietää jokainen, joka on nähnyt tuhansien raajarikkoisten miesten hoipertelevan kaduillamme, katsonut Suomen hävitettyjä tehtaita ja asuntoja, lukenut budjettimme 11-numeroisia lukuja, jotka ilmaisevat valtiomme vuotuiset sotilasmenot ja sen nykyisen köyhyyden. Ja kuitenkaan numerot eivät ilmaise kaikkea. On lisättävä sellaista, mitä ei voi ilmaista numeroilla, mutta mikä ehkä painaa enimmän vaa'assa: yleinen raaistuminen, rikollisuuden kasvu, ylipäänsä koko demoralisointi.

Ja kuitenkin tämä on vain yksi puoli siitä rikoksesta, joka on tehty Suomea vastaan ja joka samalla käsittää rikoksen ihmiskuntaa vastaan. Ne jotka sen tekivät tiesivät, että fascismi oli jo kauan hallinnut kahta suurvaltaa; se oli ottanut käytäntöön ennenkuulumattoman sortojärjestelmän oman kansansa kurissa pitämiseksi, tunnettiin sen Pärttylin-yöt, sen keskitysleirit, koko se valheellisuus, johon sen valta perustui. Tämän lisäksi se oli jo silloin ryhtynyt aseelliseen hyökkäykseen ihmiskuntaa vastaan. Sen voitto olisi merkinnyt saman sortojärjestelmän ulottumista kaikkiin kansoihin. Tämä kaikki oli selvää silloin, kun Suomen aseellinen voima asetettiin maailmanfascismin käytettäväksi. Se oli vääryyden tukemista ihmiskunnan kohtalon hetkellä. Ikäänkuin Suomen kansan etu voitaisiin erottaa muiden kansojen kohtaloista!

Asian tästä puolesta vaikenevat ne, jotka nyt pyrkivät puolustamaan sotasyyllisiä. He esittävät asian niinkuin olisi ollut kysymys vain Suomen edusta määrätyllä tavalla ymmärrettynä. Jokainen ihminen saattaa erehtyä ja silloin oli tehty eräs laskelma, joka osoittautui sitten vääräksi ja joka muka olisi hyväksytty, jos se olisi osoittautunut oikeaksi. Jos näin olisi ollut, asia olisi todella erittäin yksinkertainen, sillä kaikkihan voimme erehtyä. Mutta asia on vallan toisella tasolla, sellaisella, jota maailmanfascismin suomalaiset apurit ja niiden puolustajat eivät pysty käsittämään tai eivät tahdo käsittää. Heidän suuri väärinlaskunsa on kyllä siinä, että fascismi sortui ja ihmiskunta pelastui. Ihmiskunta, jota vastaan Suomi pantiin taistelemaan, on oikeutettu asettamaan Suomelle vaatimuksia. Ja se asettaa ne vaatimukset niiden välityksellä, jotka taistelullaan ovat pelastaneet kaikki kansat, myös meidän kansamme meitä kaikkia uhkaavasta vaarasta, kuolemanvaarasta. Se taistelu on vaatinut lukuisilta kansoilta suunnattomia uhrauksia. Sen taistelun tulosten turvaamista samat kansat ovat oikeutetut vaatimaan. Ja kiitol-

lisuus niitä kohtaan kehoittaa meitä hoitamaan edes tämän jälkeen asiat niin, ettei enää sellaista skandaalia pääsisi uudistumaan ja että ulkomaat voisivat ainakin tämän jälkeen luottaa Suomeen.

Kun nyt syyllisten puolustajat täällä esittävät asiat, niinkuin vain ulkonainen pakko saisi Suomen ryhtymään toimenpiteisiin syyllisten rankaisemiseksi ja että tällainen toimenpiteisiin ryhtyminen olisi meille äärettömän vastenmielistä, kun täytyy uhrata muutamia kansalaisia, jotta voitaisiin sanoa Suomen täyttäneen velvollisuutensa, niin tällainen selitys on torjuttava ei vain vääränä, vaan myöskin Suomelle alentavana.

Suomen oma etu vaatii velvollisuutemme täyttämistä. Se täyttäminen ei voi olla meille vastenmielistä. Totta olkoon, että taantumuksellinen yläluokka tuntien oman syyllisyytensä häikäilee rangaistessaan niitä, jotka ovat toimineet taantumuksellisten ryhmien tahdon täytäntöönpanijoina, niinkuin ylipäänsä jokaisessa luokkayhteiskunnassa valtiomahti palvelee hallitsevaa luokkaa. Olkoon totta, että sotapolitiikan johtajat edustivat yläluokan tahtoa ja että voi olla väärin rangaista vain harvoja. Mutta vääryys ei ole siinä, että heidät rangaistaan, vaan siinä, että muita ei rangaista. Se olkoon kysymys, jonka taantumukselliset ainekset saavat selvittää omassa keskuudessaan. Se voi olla heille omantunnon asia. Mutta niinkuin Suomen kansan enemmistö on syytön niihin rikoksiin, jotka sen nimissä on suoritettu, niin tämä enemmistö myöskään ei ole velvollinen tuntemaan noita samoja omantunnontuskia eikä perususlakivaliokunnan mietintö tässä suhteessa ilmaise kansamme enemmistön ajatuksia oikein.

Mitä kansainvälinen oikeudentunto vaatii Suomelta? Kansainvälinen oikeudentunto ei voi olla lopullinen eikä yhtenäinen. Se on yhä kehittymässä. Se etenee tai taantuu. Se ei ole sama kaikissa maissa eikä kaikkina aikoina eikä myöskään kaikissa kansanluokissa. Se ei ole sama sortajilla kuin sorretuilla. Perinnäisen oikeuskäsityksen mukaan valtiaalla on täysi oikeus sotaan, milloin hän vain tahtoo sitä oikeutta käyttää. Jos hän tahtoo syöstä oman kansansa tai muita kansoja kärsimyksiin ja kurjuuteen, niin kansa ei ole oikeutettu häntä arvostelemaan, saatikka asettua häntä tuomitsemaan. Tällainen katsantokanta sopii mainiosti niille, jotka kulloinkin ovat vallassa. Heille sopii tällainen yksilöllinen toimintavapaus. Se tarjoaa heille etuja. Kaikille muille tuollaisen yksilöllisen vallan supistaminen on muodostunut elinehdoksi.

Niinkuin kaikissa maissa yhteiskunta sekaantuu talouselämään, supistaen monopoliyritysten valtaa, niin ihmiskunta kokonaisuutena voi nykyisen katsantokannan mukaan määrätä rajoja sille yksityisten mahtajain mielivallalle, joka uhkaa kaikkia ihmisiä perikadolla. Toisinaan täytyy panna rajoja myöskin kokonaisille kansoille, jos ne omien yläluokkiensa johtamina tai oman kansallisen itsekkyytensä elähdyttäminä tallaavat toisten oikeudet jalkojensa alle.

Jo ensimmäinen maailmansota puhui tässä suhteessa niin vakuuttavaa kieltä, että sen päätyttyä oltiin valmiit leimaamaan sodat rikokseksi. Toinen maailmansota on tehnyt mahdolliseksi uuden askeleen ottamisen. Välttämätön johtopäätös tehdyistä kokemuksista on ollut, että se joka tekee rikoksen on rikollinen ja häntä on rangaistava. Neuvostoliitolle tulee kunnia siitä, että se on kokemuksista tehnyt johtopääöksen, että se on vaatinut tämän uuden edistysaskeleen ottamista. Sen vaikutuksesta tämä uusi katsantokanta on voittanut alaa kansainvälisissä neuvotteluissa. Se edustaa uutta moraalia ja jos tämä voittaa käytännössä, se johtaa kansainvälisen turvallisuuden lisääntymiseen. Suomelle olkoon kunnia-asia, että se edistää tämän uuden moraalin nousua, sen, joka uhkaa vanhaa vallattomuutta. On turhaa riidellä siitä, mihin kansainväliset sopimukset velvoittavat, kun kuitenkin on varmaa, etteivät ne kiellä Suomea rankaisemasta sotasyyllisiä. Suomen oma etuhan vaatii sitä, vaatii myötävaikuttamaan uuden ajatustavan voittoon. Ja ellei tarkoitusta varten ole kirjoitettua lakia, niin se on säädettävä, aukko on täytettävä. Laki muodostuu silloin välttämättä taannehtivaksi. Mutta jos se tässä suhteessa poikkeaa oikeudellisista perinteistämme, ei ole syytä sitä vaikeroida. Se poikkeus on pienempi paha kuin jos rikokset jäisivät rankaisematta.

Suomen työväenluokka on alusta alkaen ollut tästä oikeassa käsityksessä. Ne,

jotka määrätyssä tarkoituksessa tahtovat halventaa yleisen opinionin merkitystä uskottelemalla, että se on saatu syntymään masinoimalla, ne tekevät siinä turhan yrityksen. Harvoin kannanotto on ilmennyt niin itsenäisesti ja niin voimakkaasti kuin tässä asiassa, ja harvoin se on ollut niin syvästi oikeutettu. Kysyköötsotapolitikoitsijain puolustajat omilta joukoiltaan asiasta, ja he saavat nähdä miten suuttuneina nekin kääntyvät niitä vastaan, jotka kolmen vuoden aikana ovat salanneet heiltä totuuden käydäkseen sotaa totuuden kustannuksella, sotaa, jonka seuraukset kauan tulevat painamaan kansaamme. Kansallinen itsetunto kääntyy niitä vastaan, jotka ovat saattaneet kansamme liittoon ihmiskunnan pahimman vihollisen kanssa. Sama itsetunto vaatii puhdistusta, joka antaa Suomelle takaisin sen entisen hyvän maineen, sen entisen kunniakkaan aseman kansakuntien keskuudessa.

Kansamme työväenluokka ja SKDL:n eduskuntaryhmä ovat pysyneet ilahduttavan yksimielisinä siitä, että sotasyylliset on rangaistava ja että heidät on rangaistava Suomessa, Suomen kansan omasta vapaasta tahdosta. Lisäksi olemme pysyneet yksimielisinä siinäkin suhteessa, ettei juuri ensinkään ole kuultu joukkojen keskuudesta, saatikka eduskuntaryhmämme keskuudesta vaatimuksia kuolemanrangaistuksen käyttämisestä, niin runsaasti kuin sitä onkin käytetty monessa muussa maassa ja siitä huolimatta että sotasyylliset itse ja heidän kannattajajoukkonsa ovat usein esiintyneet tavalla, joka ei ole ollut omiaan kehoittamaan lempeyteen.

Kun viime syksynä taantumusjärjestelmä täällä menetti ohjakset ja pahimmin kompromettoidut pakenivat maasta, silloin kansamme ei ollut valmis selvittämään laskuaan sotasyyllisten kanssa. Se on sittemmin saanut nähdä, miten taantumus on käynyt rohkeammaksi ja röyhkeämmäksi. On nähty, miten menestyksellisesti taantumukselliset ovat käyttäneet jäljellä olevia voimavarojaan. He ovat toivoneet apua tasavallan presidentiltä lakiehdotuksen huonontamiseksi, ja tulkoon sanotuksi, että presidentin puuttuminen asiaan on ollut omiansa laajentamaan hänen ja työkansan välistä kuilua. Syy tähän on ehkä lähinnä niiden asiaan kuulumattomien henkilöiden, jotka ovat presidentille tyrkyttäneet neuvojaan. Myöhemmin on saatu nähdä, miten puutteellisesti puhe eduskunnan uusista kasvoista vastaa todellisuutta. Huolestuneena kansamme on kysynyt, odottaako sitä uusi pettymys. Ja tosiaankin — kun silmäilee tätä lakiehdotusta sellaisena kuin se kaikkien sovittelujen jälkeen on, huomaa, että huolestumiseen on aihetta. Lakiehdotuksen 1 § tosin ei sulje pois sitä mahdollisuutta, että tultaisiin rankaisemaan lukuisastikin sotasyyllisiä. Mutta aikomus on asettaa syytteeseen vain harvoja — sentähden, että jos heitä olisi paljon, se synnyttäisi katkeruutta! Jos tämänmukaisesti toimitaan, niin katkeruutta tulee todellakin olemaan edelleen, mutta työläispiireissä. Sotasyyllisten piirien tunteiden säästämiseksi silloin loukataan työkansan tunteita. Varokoot vallanpitäjät näin toimimasta, jos he todella tahtovat päästä siihen, että sotasyyllisyyskysymys poistuisi, ei vain päiväjärjestyksestä vaan kansamme tietoisuudesta.

Pääasialliseksi rangaistukseksi säädetään vankeus. Siis miehille, jotka säälimättä ovat lähettäneet vastustajiaan, syyllisiä ja syyttömiä, kuritushuoneeseen tai teloitettavaksi. Vieläpä lakiehdotus rientää vakuuttamaan etukäteen, että tuomituille tullaan antamaan poliittisten vankien oikeudet — tuomituille, jotka itse 3 vuotta sitten halpamaisesti riistivät nämä samat oikeudet poliittisilta vastustajiltaan, silloisilta poliittisilta vangeilta (Ed. Räisänen: Kuunnelkaapa sitä!). Tavallaan lakiehdotus lupaa myöskin tuomituille armahdusta — heille, jotka eivät armahtaneet edes kuolemaantuomittuja, lukuunottamatta jotakin ainoata tapausta, jolloin tuomitulla oli harvinaisen vaikutusvaltaisia sukulaisia. Heille tahdotaan nyt varata täysi mahdollisuus vapautua niistäkin lievistä rangaistuksista, joihin heitä ehkä tullaan tuomitsemaan. Laista, jonka piti olla laki sotasyyllisten rankaisemisesta, voi näin ollen tulla sotasyyllisten armahduslaki.

Tämä laki on räikeä muistutus siitä, että elämme luokkayhteiskunnassa, missä oikeusperinteitä on vähän ja heikkoja, mutta vääryysperinteitä ehkä enemmän, ja missä oikeusperinteet saavat väistyä, kun yläluokan etu sitä vaatii. Ne väistyivät vuonna 1918, kun tuhannet ihmiset joutuivat voittajan murhanhimon uhriksi, ja lapuanliikkeen

aikana, jolloin harjoitettiin terroria valtiovallan yrittämättä sitä estää, ja sotiemme aikana, jolloin mielivaltaisesti pantiin turvasäilöön lukuisasti kansalaisia, jotka olivat toimineet rauhan ja kansanvapauden puolesta. Nyt, kun kerran muutamia taantumusmiehiä uhkaa rangaistus, mobilisoidaan oikeusperinteemme heitä suojelemaan — samanaikaisesti kun ankarasti rangaistaan vastaavia aineksia Norjassa ja Tanskassa, missä kaiketi myös pitäisi kansoilla olla jotakin pohjoismaista oikeuskäsitystä. Eilen radio toi tiedon siitä, että Unkarissa yli 300 henkeä asetetaan syytteeseen sodan takia ja etunenässä mainittiin eräs josta sanottiin, että hän oli aikaansaanut sodan Neuvostoliittoa vastaan. Saksassa on asetettu syytteeseen m. m. sotateollisuuden miehiä, siis sellaisia, jotka arvattavasti ovat itse kiihoittaneet sotaan ja sitten siitä hyötyneet.

Täällä syytteet tulevat supistumaan muutamiin harvoihin. Keitä halutaan suojella ja mistä syystä, se nähdään kai kohta. Seuratkoon kansamme edelleenkin valppaasti tämän asian kehitystä, vaikkei ehkä voisikaan saada siitä muuta opetusta, kuin tuon vanhan tunnetun kokemuksen, että niin kauan kuin tosiasiallinen valta kuuluu eräälle luokalle, se määrää myöskin valtiomahdista, lainsäädännöstä, oikeuslaitoksesta ja virkamiehistöstä. Vahvistakoon siis alaluokka vaikutusvaltaansa valtioon. Ja hallitus, mikäli tämä asian kehitys vielä voi riippua hallituksesta, hoitakoon asian niin, ettei siitä tulisi „komediaa", käyttääkseni erästä sanaa, joka viime päivinä usein on lausuttu.

Ed. Kölli: Viitaten perustuslakivaliokunnan mietintöön liittämääni vastalauseeseen ilmoitan kannattavani ed. Sarlinin tekemää hylkäävää ehdotusta.

Ed. Kilpeläinen: Herra puhemies! — Yhdyn kansanedustaja V. Leskisen täällä tänään esittämään lausuntoon. Edelleen ilmoitan, että pidättäydyn äänestyksestä, joka toimitetaan hallituksen esityksen ja sitä koskevan hylkäysehdotuksen välillä. Kuten jo tämän asian ensimmäisessä käsittelyssä mainitsin, niin vakaumukseni estää minua myötävaikuttamasta tällaisen lain hyväksymiseen. Kun nyt liittoutuneiden valvontakomissio on lausunnossaan ilmoittanut, että välirauhansopimuksen tulkitseminen ei kuulu korkeimmalle oikeudelle eikä myöskään eduskunnan perustuslakivaliokunnalle, merkitsee se myöskin sitä, ettei se sen mukaan kuulu Suomen eduskunnallekaan eikä sen yksityisille jäsenille. Näin ollen ainoa mahdollisuus minulla on pidättäytyä tästä äänestyksestä (Ed. Räisänen: Mene sitten kokoomuksen joukkoon!).

Ed. Lång: Herra puhemies! — Tämän lain käsittelyn eri vaiheissa on eduskunnan tietoon tullut, että välirauhansopimuksen 13 artiklan tulkinnasta on yhdistyneitten kansakuntien valtiomiesten taholta annettu jo sopimusta tehtäessä riittävä selitys, mutta nyt vasta lähes vuoden kuluttua välirauhansopimuksen allekirjoittamisesta on hallitus esittänyt Suomen eduskunnalle kysymyksessä olevan sopimuksen 13 artiklan täytäntöönpanoa koskevan lakiesityksen. Olisi hyvä, jos herra ulkoministeri, joka on Suomen hallituksen puolesta yksi sopimuksen allekirjoittajista, voisi selostaa eduskunnalle, vastaako sellainen hänen tiedossaan olleista tosiasioista piittaamaton asian tahallinen salaaminen ja viivyttely Suomen kansan etuja. Vastaako tiedossa olleista asioista vaikeneminen maan sisäisen järjestyksen lujittamista itsenäisyyden pohjalla, vai onko se edelleenkin sitä vanhan suomalaisen koulun diplomatiaa, jonka seuraukset ovat olleet tunnetun tuhoisat.

Esilläolevan asian aikaisemmissa käsittelyn vaiheissa on eräissä puheenvuoroissa sanottu, että hallituksen esitys heittää nurin tähänastiset oikeusperiaatteet. Niihin on vastattava, että fascismi ne on heittänyt nurin, ja nyt ollaan tekemisissä vain niiden jaloilleen saattamisen kanssa. Tätä ei m. m. ed. Sarlin halua ymmärtää.

Amerikan Yhdysvaltain silloinen ja nykyinen sisäministeri tuomari Ickes lausui Clevelandissa 18. 12. 1938 pitämässään puheessa m. m. seuraavaa: „On keskiajan häpäisemistä, kun nykyisiä oloja totaalisissa valtioissa verrataan niihin oloihin, jotka keskiaikana vallitsivat. Jos tahdomme löytää todellisen vertauskohdan, on ajassa mentävä paljon kauemmaksi taaksepäin siihen aikaan, jolloin ihminen oli vielä täysin sivistymätön, mieleltään raaka ja eläimellinen. Eräisssä Europan osissa on antropologeilla mahdollisuus harjoittaa alkuihmisten tutkimista tarvitsematta uudestaan ra-

kentaa sellaista yhteiskunnallista järjestystä, jossa ihminen työskenteli joidenkin harvojen välineiden varassa. Ihmiskunnan sivistys ja kulttuuri ovat näiden keskuudessa kadonneet ajan pimeyteen. Noituus on tullut uskonnoksi ja nykyiset diktaattorit ovat asettaneet itsensä julmemman ja harkitumman käärmeen palvonnan ylimmäisiksi papeiksi, kuin mitä ihmiskunnan alkuaikoinakaan tapahtui". Arvostellessaan niitä Yhdysvaltojen kansalaisia, jotka ovat tehneet palveluksia hitleriläiselle fascismille ja saaneet siitä suosionosoituksia, jatkoi tuomari Ickes edelleen: „He eivät silti ole ainoat, jotka ovat vastaanottaneet muistolahjoja aikana, jolloin antaja ei elä päiväkään tekemättä rikoksia koko ihmiskuntaa vastaan". Ja lopuksi min. Ickes lausui: „Fascismi on pysyvänä uhkana Yhdysvalloille, niinkuin se on myöskin Ranskalle ja demokratian äidille Englannille."

Näin on sanonut valtiomies jo aikana, jolloin Saksan fascismin kansalliset ja kansainväliset rikokset olivat vasta alussa. Jos eivät suomalaiset valtiomiehet itse sitä ymmärtäneet, mikä sekin on ollut heidän velvollisuutensa, niin olisi pitänyt ainakin kuulla, mitä länsimainen oikeustajunta, jota he niin usein ovat korostaneet, asiasta sanoo.

Edellälukemani puheen osa on ollut julkaistuna Suomen sosialidemokraattisen puolueen, johon ed. Kilpeläinenkin kuuluu, pää-äänenkannattajassa 4 päivää sen pitämisen jälkeen, joten hän ja muut tannerilaiset eivät voi väittää, että eivät ole tienneet, mikä on rikos, mikä ei. En halua lukea, mitä Neuvostoliitossa on myös samaan aikaan ja sitäkin ennen sanottu Saksan ja Suomen fascismista, koska m. m. ed. Kilpeläinen sodanaikaisissa radiopakinoissaan, joiden tyyliä hän puheenvuorossaan asian ensimmäisessä käsittelyssä uskollisesti jatkoi, niin voimallisesti pyrki todistamaan Neuvostoliiton Suomen periviholliseksi. Edellälukemani amerikkalaisen ministerin puhe on myös riittävä vastaus pastori ja edustaja Rantamaalle (Ed. Rantamaa: Kiitos!), joka tämän asian aikaisemmassa käsittelyssä siteerasi ulkoministeri Hullin lausuntoa samalla väittäen, että teko ei ole rangaistava, kun se ei silloin voimassaolleen lain mukaan ollut rikos. Tämän asian eri yhteyksissä on kuultu ja nähty usein viitattavan runollisesti oikeustaisteluun. Niillä tahoilla ei haluta vieläkään tunnustaa, että Suomi olisi säästynyt näiltä raskailta kokemuksilta, jos politiikkaan olisi otettu vähemmän erästä vanhaa kansallisrunouttamme, mutta enemmän realismia.

Haluan vielä lukea otteen eräästä viime päivien uutisesta. Siellä oikealla voidaan olla rauhallisia, sillä en vieläkään halua lainata idästä päin tulleita uutisia, vaikka ne viime aikoina ovatkin olleet Suomen kansalle enimmäkseen taloudellisesti hyviä (Oikealta: Osataan ne lukea itsekin.). „Uuden Suomen" numerossa 7 päivänä syyskuuta 1945 on pieni vähäpäätöisen näköinen uutinen, jossa kerrotaan, että Yhdysvaltain viranomaiset ovat asettaneet m. m. 139 suomalaista toiminimeä mustalle listalle. Uutisesta ei siis selviä, miten Atlantin takana otetaan eräs osa vanhaa kansallisrunouttamme, mutta hitleriläisten suomalaiset taloudelliset auttajat siellä pannaan mustalle listalle, ja sanomattakin lienee selvää, että se on vahingoksi maan taloudelliselle jälleenrakentamiselle. Olisi toivottavaa, että hallitus antaisi eduskunnalle tietoja näistä toiminimistä ja niistä sodanaikaisista puuhista, jotka tähän ovat johtaneet. Ne toiminimet ja tuotantolaitokset, jotka ovat vahingoittaneet maan taloudellisia etuja ulospäin, olisi otettava yhteiskunnan täydelliseen kontrollivaltaan, ensi kädessä.

Edellä esittämäni perusteella pyydän kannattaa vastalauseen mukaista muutosehdotusta perustuslakivaliokunnan mietinnön perusteluihin.

Ed. Mäkelä: Herra puhemies! En voi olla muutamalla sanalla puuttumatta siihen surulliseen lausuntoon, jonka täällä antoi ed. Käkelä.

Hänen väitöksensä mukaan hallitus kesällä vuonna 1940 teki kaikkensa hyvien suhteiden kehittämiseksi Neuvostoliittoon, mutta äärimmäinen vasemmisto häiritsi hallituksen rauhanpolitiikkaa. Vaikka tämän eduskuntatalon seinät ovat kuulleet paljon kaikenlaisia puheita, niin usein ne eivät ole kuulleet niin korkean tyylin demagogiaa kuin ne tuossa kuulivat. Suosittelisin, että ed. Käkelä pyytäisi audienssia ministeri Orlovilta ja jos saisi sen, niin tiedustelisi ministeriltä, millä tavalla Suomen hallitus vuonna 1940 ja myös 1941 rakensi noita hyviä suhteita. (Eduskun-

nasta: Koska Mäkelä oli siellä?). Tuo kunnianarvoisa diplomaatti, jota tässä kaupungissa on kerran julkisesti häväisty, tietäisi ehkä siitä asiasta jotakin. Kymmenettuhannet kansalaiset, jotka vuonna 1940 pitivät ulkoilmakokouksia rauhan ja naapurisovun puolesta, olivat silloin liikkeellä vakavan asian vuoksi. Ja noita työläisiä ja tuota asiaa ed. Käkelä ei kykene likaamaan, vaikka yrittääkin.

Kutka sitten 1940 kesällä järjestivät mellakoita, siitä kaksi esimerkkiä. Turussa järjestettiin toinen suuri kansalaiskokous sen jälkeen kuin ensimmäinen oli poliisin häiriöyrityksistä huolimatta tapahtunut onnellisesti. Tähän toiseen kokoukseen oli saatu lupa järjestysvallan edustajilta ja tilaisuuteen oli myyty ennakolta 10,000 pääsylippua. Kun tilaisuuden piti alkaa, niin silloin se poliisin taholta kiellettiin, kiellettiin silloin vasta. Luonnollisesti eivät 10,000 kansalaista voineet tuollaista ymmärtää ja sen vuoksi tilaisuuden järjestäjät joutuivat pahaan välikäteen. Kun sitten poliisit ryhtyivät käyttämään paloruiskuja ja aseita saadakseen kansan hajaantumaan, niin tietysti ei järjestys voinut säilyä. Ratsupoliisit syöksyivät pakenevien, avuttomien, aseettomien ihmisten päälle, ja yleinen sekaannus oli vallan tavaton. Tämä oli tarkoituksellinen provokatio silloisen järjestysvallan puolelta. Samanlaisia tapauksia sattui silloin muuallakin, m. m. Helsingissä, jossa maksettiin ihan silloisen n. s. järjestysvallan taholta niille, jotka sytyttivät nuo kuuluisat pinot. Nuo tapaukset olivat jälkimakua Hitlerin valtaantulokaudelta Saksasta, jossa Göring järjesti valtiopäivätalon palon.

On vaikea ymmärtää sellaisia ajatuksia, joita ed. Käkelä lausui. Oliko tarkoituksena, että kymmenettuhannet työläiset, jotka vuonna 1940 osallistuivat rauhanmielenosoituksiin, pitäisi myös asettaa syytteeseen? Jos tuo oli tarkoitus, niin se oli kovin huono sellainen ja näitä työläisiä, edustaja Käkelä, ei voida enää tuomita.

Muuten, herra puhemies, mitä varsinaiseen asiaan tulee (Hilpeyttä), niin haluaisin sanoa, että yhteiskunnassa, jossa muuten vallitsee ankara kilpailu eduista ja oikeuksista, sattuu joskus, että nousee esille kysymyksiä, joiden määrättyyn suuntaan tapahtuva ratkaiseminen on kaikkien tai melkein kaikkien etu. Tämä nyt esillä oleva asia on sellainen, samoin vuosi sitten tehty välirauhansopimus. On vaikea ajatella, että maassamme olisi paljon niitä, jotka hyötyisivät niistä seurauksista, jotka olisivat mahdollisia, ellei nyt kysymyksessä olevaa lakiesitystä hyväksyttäisi. Mutta varmasti niitäkin on. Mutta ne piirit eivät ole kyllä tässä eduskunnassa edustettuina, eivät ainakaan suoranaisesti. Ne ovat niitä, tai ehkä ne ovat vain osa niistä, joiden käsien kautta muutamat edustajat noin puolitoista vuosikymmentä sitten, tulivat väkivaltaisesti riistetyiksi kansamme eduskuntalaitoksesta. Ne ovat lapualaisia, niitä, joista ed. Sarlin täällä iltapäivällä puhui ja joiden tekoihin, häpeällisesti kyllä, on verrattu rauhallisia ja täydellisessä järjestyksessä tapahtuneita työväen mielenosoituksia.

Meidän kansamme on niin vakavaa ja harkitsevaa, että se kautta linjan — niin täytyy uskoa — odottaa tämän asian pikaista ja suotuisaa ratkaisua, koska se pelkää, että sen elämä häiriintyy, ellei niin tapahdu. Niin ajatelevat suomen- ja ruotsinkieliset, niin työläiset, maanviljelijät ja henkisen työn tekijät, ja vaikka emme tunnekaan ed. Sarlinin valitsijoita, niin on kumminkin erittäin todennäköistä, että hekään eivät ole samalla kannalla kuin ed. Sarlin.

Ed. Voionmaa: Mielestäni on perustuslakivaliokunnan mietinnön perusteluista poistettava ne kohdat, jotka ovat räikeän ristiriitaisia itse lakitekstin kanssa. Varsinkin sen jälkeen, kun liittoutuneiden valvontakomissioni on täysin selvästi ilmoittanut, että välirauhansopimuksen 13 artiklan tulkinta ei kuulu Suomen viranomaisille ja Suomen laitoksille, olisi sopimatonta omavaltaisesti kuitenkin pitää kiinni perustuslakivaliokunnan mietinnössä löytyvästä sellaisesta tulkinnasta. Omasta puolestani olisin sen vuoksi taipuvainen kaikin puolin omaksumaan V vastalauseessa tehdyn ehdotuksen perusteluihin tehtävistä poistoista ja niiden sijaan otettavasta lausunnosta. Mutta kun myöskin ed. Kaijalaisen ehdotus ajaa pääpiirtein aivan saman asian ja kun sillä sen lisäksi on se etu, että se lyhentää pe-

rusteluja ja että sen taakse nähdäkseni voisi paremmin kokoontua suurin osa eduskuntaa, niin minä puolestani kannatan ed. Kaijalaisen ehdotusta.

Ed. Smeds: Herr talman! Käytän puheenvuorossani suomenkieltä, koska se, mitä minulla on sanottavaa, on tarkoitettu suomenkielisille edustajatovereilleni.

Opposition edustajat ovat tämän asian yhteydessä koettaneet uskotella meille, että jos kerran käytyyn sotaan on etsittävä rikollisia, on koko kansa pidettävä syypäänä tähän rikokseen, koska koko kansa yksimielisesti kannatti tätä sotaa. Juuri niitä tulevia sukupolvia silmällä pitäen, joista ed. Kilpeläinen niin kauniisti on puhunut, on tämä väite jyrkästi kumottava. Ilman että siihen olisi ollut minkäänlaista syytä, on koetettu vetää talvisota sotasyyllisyyskysymyksen piiriin. Tässä sodassa oli kansamme kyllä yksimielinen, mutta seuraavassa 1941—1944 vuosien sodassa se ei enää ollut sitä. Mitä pitemmälle tämä sota jatkui, sitä kielteisemmin kansa suhtautui sotaan ja sodan päämääriin. Kaikki yritykset tässä suhteessa rinnastaa 1941—44 vuosien sotaa talvisotaan on leimattava harhauttamisyrityksiksi, niin selvä ja kiistämätön on Suomen kansan silmissä näiden sotien välinen ero. Niin innokkaasti kuin 1941—44 vuosien sotapolitiikkamme johtajatkin koettivat esittää tätä sotaa talvisodan jatkona ja siis puolustussotana hyökkäävää vihollista vastaan, ne eivät kuitenkaan siinä onnistuneet. Kansan terve järki vaistosi, että tämä sota oli erilainen, että se oli hyökkäys- ja valloitussota ja siksi moraalisesti väärä. Nyt esillä oleva lakiesitys tähtää tämän sodan epäoikeutetuksi julistamiseen. Jos täällä eduskunnassa löytyy edustajia, jotka eivät vielä tajua, että 1941—44 vuosien sota oli hyökkäys- ja valloitussota ja siksi moraalisesti tuomittava teko, on siihen sanottava, että nämä miehet eivät edusta Suomen kansan mielipidettä tässä asiassa ja että heidän kantaansa ei sen tähden tarvitse kiinnittää huomiota.

Ed. Lappi-Seppälä lausui torstain täysistunnossa, että nyt on kysymys siitä, tunnustaako eduskunta Suomen kansan syypääksi tekoon, mitä se ei ole tehnyt. Valitettavasti on eduskunnan tehtävänä nyt tunnustaa, jos ei Suomen kansa, niin ainakin Suomen tasavalta syypääksi hyökkäys- ja valloitussotaan. Voin varsin hyvin ymmärtää ed. Lappi-Seppälän vastenmielisyyden tähän tunnustukseen, koska se luokka, jota hän edustaa, melko aktiivisesti on yllyttänyt sotaan ja puolustanut sen jatkamista. Niin vastenmielistä kuin saattaa ollakin, on tällainen tunnustus nyt tehtävä. On inhimillistä erehtyä, mutta on tyhmää olla tunnustamatta, että on erehtynyt. Ed. Lappi-Seppälä ja muut äkkiä ilmestyneet laillisuusritarit voivat lohduttaa itseään sillä, että itse kansa ei ollut syypäänä tähän hyökkäys- ja valloitussotaan, koska niin ihmeelliseltä kuin heistä saattaa tuntuakin, ei meidän mallikelpoisessa länsimaisessa demokratiassamme kysytty kansalta sitä, oliko sotaa jakettava vai lopetettava. Jos silloiset poliittiset johtajat, ne, joita ed. Annala ja monet muut välikysymyskeskustelussa kesäkuussa niin kauniisti ovat ylistäneet ja jotka ed. Heiniö torstain täysistunnossa esitti „kansanvaltaisen yhteiskuntajärjestyksemme tukipylväinä", jos nämä olisivat kansanvaltaisella tavalla antaneet kansan päättää sodasta ja rauhasta, on hyvin kyseellistä, olisimmeko ollenkaan joutuneet sotaan kesällä 1941, ja on melko varmaa, että me paljon nopeammin ja paljon lievemmällä hinnalla olisimme saaneet aselevon.

Vad rdm. von Borns yttrande vid torsdagens plenum beträffar kan jag ej med all respekt för oförvitligheten i hans uppsåt låta bli att stämpla det såsom vilseledande emedan det låter de krigsskyldiga framstå såsom oskyldiga offer för en utifrån oss påtvungen kriminalisering av krigspolitiken. Detta är att ställa saken i en mycket ensidig belysning. Om en gång ett brott blivit begånget — låt vara ett kollektivt sådant — såsom ett anfalls- och erövringskrig, måste det finnas personer som äro ansvariga för detta brott och en enkel rättvisa kräver att dessa personer ställas till ansvar för detta brott och bestraffas. Att finna reda på dessa personer framstår nu och har alltsedan vapenstilleståndet framstått såsom en av våra allra viktigaste uppgifter. Rdm. von Borns påstående att politiken under kriget „skötts av de lagliga myndigheterna i all huvudsak i sam-

förstånd och endräkt och under medverkan från de behöriga statsorganens sida" är icke riktig. Redan Hornborg-kommitténs betänkande visar, att regeringsformens bestämmelser överträtts och att krigsansvariga både i moralisk och juridisk bemärkelse finnas. Att icke ställa dessa personer till ansvar för de brott som begåtts, vore enligt min övertygelse att begå en orätt mot land och folk både med hänsyn till nutiden och framtiden. Detta kan tryggt sägas ut utan att man därför behöver bliva beskylld för hämndgirighet eller politisk förföljelselusta.

Slutligen vill jag ännu framhålla att med hänsyn fäst vid själva saken och inte vid de yttre formerna enligt min övertygelse det föreliggande lagförslaget icke står i en sådan djup motsättning till våra fäderneärvda nordiska rättsprinciper som man på många håll, tyvärr alltför många håll velat göra gällande.

Oikeusministeri Kekkonen: Ed. Sarlin erittäin korkealentoisessa puheessaan päätyi siihen lopputulokseen, että tämä lakiehdotus olisi hylättävä. Tällainen ehdotus nähdäkseni voidaan ottaa vakavalta kannalta ainoastaan sillä edellytyksellä, että ed. Sarlin esittää myöskin yksityiskohtaisesti ja täsmällisesti sen valtiollisen toimintaohjelman, joka hänen ehdotuksensa hyväksymisen jälkeen voi meidät pelastaa siitä tilanteesta, mihin me olemme sodan päättymisen johdosta joutuneet. Ellei tällaista valtiollista toimintaohjelmaa esitetä, täytyy katsoa, että ed. Sarlin ei ole sittenkään riittävän vakavasti käsittänyt sitä asemaa, missä hän kansanedustajana on. Parhaassa tapauksessakin, jos ed. Sarlinin ehdotus hyväksytään, me joudumme siihen asemaan, että tämän asian hoitaminen otetaan pois meidän viranomaisiltamme. On kyllä voitu panna merkille, että tässä eduskunnassa, samaten kuin julkisessa sanassakin, on eräältä taholta suorastaan toivottu, että tämä asia, joka on ikävä, otettaisiin pois suomalaisten viranomaisten hoidosta. Tähän täytyy sanoa, että ei tällainenkaan asioiden järjestäminen voi olla pohjoismaisen oikeuskäsityksen tai länsimaisten oikeusprinsiippien mukainen. Ei voi olla oikein, että tietoisesti pyritään siihen, että omilta viranomaisiltamme riistettäisiin ulkopuolisen määräyksen perusteella oikeus itse rangaista sellaiset henkilöt, joiden katsotaan tehneen itsensä syypäiksi johonkin rikolliseen tekoon.

Hallituksella on ollut 13 artiklaa toteuttaessaan pyrkimyksenään se, että meidän omat tuomioistuimemme saisivat käsitellä ne rikokset, jotka 13 artiklan perusteella on sitouduttu rankaisemaan. Näin on tapahtunut tähän saakka, kun hallituksen toimesta on tehokkaasti ja määrätietoisesti pyritty selvittämään ne sodan lakeja ja tapoja vastaan tehdyt rikokset, joita on tehty ja jotka me olemme sitoutuneet rankaisemaan. Jos nyt täällä muutamien sotaansyyllisten intressissä asiat johdettaisiin siihen, että heidän asioittensa käsittely otettaisiin pois suomalaisilta viranomaisilta, olisi samalla kertaa myöskin periaatteessa asetuttu sille kannalle, että näiden satojen sodan lakeja ja tapoja vastaan rikkoneiden henkilöiden asiat olisi siirrettävä käsiteltäviksi vieraissa tuomioistuimissa. Kun asia ajatellaan loppuun saakka, kuka enää saattaa puolustaa sellaista menettelyä, että sotaan syyllisten asioiden tutkiminen ja rankaiseminen olisi luovutettava pois suomalaisten viranomaisten käsistä?

Hallituksen taholta on esillä olevan lakiehdotuksen perusteluissa samaten kuin asian eduskuntakäsittelyn aikana lausuttu se mielipide, että laki sotaan syyllisten rankaisemisesta on välttämätön välirauhansopimuksen 13 artiklan toteuttamiseksi. Laki perustuu siis siihen velvollisuuteen, mihin Suomi on sitoutunut välirauhansopimuksen hyväksyessään. Kun tältä pohjalta käy arvostelemaan perustuslakivaliokunnan mietintöä, täytyy sanoa, että mietinnön perustelut ovat selvässä ristiriidassa sen käsityksen kanssa, joka hallituksella on ollut ja johon käsitykseen koko laki perustuu. Nähdäkseni se ehdotus, joka täällä on tehty ed. Kaijalaisen taholta, että perustuslakivaliokunnan mietinnön perustelut olisi muutettava, on täysin asiallinen ja vastaa sitä käsitystä, mikä hallituksella tämän esityksen esittäessään on ollut. Täytyy myöntää, että samaten perustuslakivaliokunnan mietintöön liitety V vastalause on tässä suhteessa täysin oikeilla linjoilla. Minäkin olettaisin, niinkuin ed. Voionmaa, että ed. Kaijalaisen ehdotuksella saattaa olla paremmat läpimenomahdollisuudet ja

asialliselta sisällöltään molemmat ehdotukset, V vastalause ja ed. Kaijalaisen ehdotus ovat täysin samat.

Ed. Ahmavaara täällä edellisessä istunnossa ja ed. Sarlin häntä säestäen tässä istunnossa ovat pyrkineet yhä edelleenkin puolustamaan korkeimman oikeuden kantaa, kun korkein oikeus perustuslakivaliokunnan pyynnöstä esitti lausunnon tämän lakiehdotuksen johdosta. Herra pääministeri täällä jo muutamalla sanalla osoitti, kuinka mieletöntä on yrittää esittää sellaista tulkintaa, että esim. käsitteillä sotarikos ja sotarikollinen ei olisi mitään yhteyttä keskenään, niinkuin korkein oikeus suuressa määrin varomattomassa lausunnossaan on pyrkinyt tekemään. Olisi ollut parempi, että ed. Ahmavaara ei olisi enää kiinnittänyt korkeimman oikeuden lausuntoon kansanedustajain huomiota, niin valitettavan varomaton tämä lausunto on ollut. Se on ollut siihen määrään varomaton, että erikoisesti siihen nojaten ed. Sarlin täällä on katsonut voivansa tehdä ehdotuksen, jota ei voi valitettavasti ottaa vakavalta kannalta.

Ed. E. Koivisto: Herra puhemies! — Kun tämän asian käsittelyn yhteydessä ei mielestäni ole aina oikein tuotu esiin Suomen virallista ulkopolitiikkaa ennen ja jälkeen käytyjen sotien ja kun juuri siitä nähdäkseni riippuu, millä tavalla joku tai jotkut henkilöt vastuunalaisilla paikoilla ollen ovat saattaneet ratkaisevalla tavalla vaikuttaa kyseessä olevien sotien syttymiseen tai sodan aikana rauhan estämiseen, saanen kiinnittää huomiota myös tähän näkökohtaan. Koetan perustaa lausuntoni niin paljon kuin mahdollista virallisiin asiakirjoihin.

Pienellä kansalla, joka haluaa säilyttää itsenäisyytensä, on nähdäkseni vain kaksi mahdollisuutta: joko liittoutumalla jonkun toisen tai toisten valtioitten kanssa etsiä tukea ja turvallisuutta olemassaololleen tai sitten pysyä puolueettomana kaikista valtakuntien ryhmityksistä ja yrittää omin avuin rauhallisin keinoin luovia edessä olevissa poliittisissa rajuilmoissa. Käsittääkseni jälkimmäinen on aina selvästi ollut Suomen asenne. Jo maantieteellinen sijaintimme on siksi syrjäinen, että pysyttäytyminen suurvaltaryhmitysten ulkopuolella on hyvin luonnollinen vaatimus. Me voinemmekin hyvin sanoa, että rauhantahto on ollut syvään juurtunut tässä maassa, onhan siitä tullut eräs suomalaisen luonteen peruspiirteistä. Tämä rauhantahto on nähdäkseni myös johtanut Suomen hallitusten toimintaa itsenäisyyden aikana. Rauhan menettämisen pelossa tehtiin ennen vuotta 1939 monia sisäpoliittisia ratkaisuja ulkopolitiikan varjossa ja ulkopolitiikassa taas koetettiin karttaa kaikkea sellaista toimintaa ja koskenutta, minkä joku toinen valtakunta olisi voinut katsoa tähdätyksi sitä vastaan. Onhan Suomen ulkopoliittisena perusohjeena aina ollut tämä: on oltava ystävällisissä suhteissa kaikkien kansojen kanssa ja aivan erikoisesti naapurimaitten kanssa.

Meillä luotettiin rajattomasti Kansainliittoon ja uskottiin sen muodostavan perustan kansainväliselle ystävyydelle, joka rakentui yleiseen rauhantahtoon ja jonka perustana ja pohjana oli kansainvälinen oikeusjärjestys. Näin meidän hallituksemme ja kansamme ovat uskoneet parhaiten voitavan turvata kansallisen olemassaolomme ja valtiollisen itsenäisyytemme ilman, että se olisi tarkoitettu ketään toista vastaan. Sen ohella pyrittiin vilpittömästi luomaan ystävälliset suhteet ennenkaikkea naapurimaitten kanssa. Neuvostoliiton kanssa solmittiin vuonna 1932 hyökkäämättömyyssopimus, jonka voimassaoloaikaa vuonna 1935 jatkettiin 10 vuodella. Tämä yhdessä Tarton rauhansopimuksen kanssa on muodostanut näiden molempien maiden suhteiden perustan eikä niiden rikkomiseen vastuunalaisilla hallitusmiehillämme ole ollut vihamielisiä aikeita. Meillä olisi kenties ollut mahdollisuus liittyä yhteistoimintaan n. s. reunavaltioiden kanssa, mihin ilmeisesti eräillä tahoilla pyrittiinkin. Mitä siitä olisi meille seurannut, sen voi jokainen nyt Puolan tapausten jälkeen päättää. Siitä syystä hankkeesta myös luovuttiin. Olisi voinut tulla kysymykseen orientoituminen Saksaan, mutta yksikään sotia edeltänyt hallitus ei siihen ryhtynyt yksinkertasesti siitä syystä, että itäinen naapurimme olisi katsonut sen taisteluhaasteeksi itseään vastaan.

Sen sijaan oli luonnollista, että pyrittiin pohjoismaiseen yhteistyöhön. Vuonna 1935 tehtiin siitä eduskunnassa yksimielinen päätös, ja sen jälkeen tätä orientoitumista neljänä vuotena jatkuvasti syvennettiin. Näin siitä syystä, että pohjoismaista suuntausta kaikkialla maailmassa pidettiin täy-

sin puolueettomana. Se ei ollut suunnattu ketään toista vastaan. Sen katsottiin myös olevan kyllin voimakkaan tekijän rauhoittamaan Pohjolan suurvaltain pyrkimyksiltä.

Tätä Suomen tien valintaa on arvosteltu. Niin tehdään nyt ja niin voidaan tehdä vastakin. Kuitenkin voitaneen Suomen kohdalta jo nyt sanoa, että tie, jota olemme kulkeneet, on ollut silloisissa oloissa ainoa mahdollinen, jonka on voitu katsoa rauhan ja vapauden säilyttämiseksi välttämättömäksi. Tietysti olisi voitu tehdä toisin, mutta voiko kukaan vieläkään sanoa, olisiko kohtalomme ollut ja tullut nykyistä onnellisemmaksi, varsinkin kun tiedämme nyt, että kaikki naapurimaat, Ruotsia lukuunottamatta, ovat joutuneet asenteestaan riippumatta suursodan temmellyskentiksi.

Siitä ei säästynyt myöskään rauhaa rakastava Suomi. Vastoin omaa tahtoaan ja silloisen, Cajanderin johtaman hallituksen pyrkimyksiä, niinkuin kansainliitto sen joulukuun 11 päivänä 1939 totesi, maamme joutui hyökkäyksen kohteeksi. Uuden, Rytin muodostaman hallituksen ulkopoliittisena tehtävänä oli palauttaa rauhantila Suomen ja Neuvostoliiton välille. Tuskinpa johtavat valtiomiehemme tällöin jättivät käyttämättä ainoatakaan tilaisuutta tämän rauhantahdon korostamiseen. Kun sitten Moskovan rauha maaliskuun 13 päivänä 1940 saatiin aikaan, tapahtui se varmaankin aivan yhdennellätoista hetkellä. — Rauhanehdot olivat raskaat, sodan menetykset vieläkin tuntuvammat. Tuskin mikään taistelu historian aikana on niin lyhyessä ajassa miltään kansalta vaatinut niin paljon uhreja. Ei sen vuoksi ole ihmeteltävä, että hallitus kohta rauhan tultua otti puheeksi pohjoismaisen puolustusliiton aikaansaamisen. Sitä ei sodan voittaja kuitenkaan sallinut.

Vajaan kuukauden kuluttua Moskovan rauhasta syntyi Pohjolan tilanteessa kuitenkin uusi vaihe. Tanskan ja Norjan miehitys poisti viimeisetkin mahdollisuudet yhteisestä pohjoismaisesta turvallisuusjärjestelmästä. Se tuskin olisi ollut Saksankaan edun mukaista, jonka mielenkiinto Pohjoismaihin teollisuuden raaka-aineen vuoksi oli ilmeinen. Ja kun samalla ottaa huomioon sen, että maamme taloudellinen asema oli tavattomasti heikentynyt miltei viimeistä miestä myöten suoritetun mobilisation vuoksi ja sen takia, että se oli joutunut eristetyksi ulkomaisista yhteyksistään meriliikenteen katkeamisen takia, oli Suomen ulkopolitiikalla talvisodan jälkeen jokseenkin epätoivoinen tilanne hoidettavana.

Mitkä mahdollisuudet Suomella oli kesällä 1940? Lähestyä Neuvostoliittoa? Siihen ilmeisesti pyrittiin. Yleinen pyrkimys oli palauttaa luottamukselliset suhteet tähän maahan. Katkeruuden leviäminen haluttiin estää. Kaikki kostonajatukset oli luonnollisesti julistettu pannaan. Yhtämittaa huomautettiin siitä, että rauhanehdot, niin ankarat kuin ne olivatkin, tullaan pitämään pyhinä ja niiden tinkimättömässä täyttämisessä ei ilmennyt eri mieltä. Nimenomaan korostettiin sitä, että menetetty Karjala ja muu alue haluttiin vallata takaisin typistetyn Suomen rajojen sisällä tapahtuvan pika-asutuslainsäädännön ja uupumattoman työn avulla. Kaikki valtiovallan ja yksityisten toimenpiteet oli suunniteltu siten kuin Moskovan rauhan olotila jäisi meille pysyväiseksi. Rauhan ja ystävyyden tahtoa osoitettiin monin tavoin. Vieläpä haluttiin korjata sitä, mikä ennen talvisotaa oli lyöty laimin. Pyrittiin rakentamaan kulttuurisuhteita, solmittiin kauppasopimuksia ja pantiin vireille monia yrityksiä, joiden tarkoituksena oli päästä lähentymään Neuvostoliittoa. Vilpittömästi pyrittiin saamaan aikaan hyvät ja luottamukselliset naapurisuhteet, eikä mikään seikka voinut puhua kostosodasta tai sen valmisteluista. Ruotsin kanssa pyrittiin taloudelliseen yhteistyöhön. Samoin koetettiin Petsamon väylän kautta ottaa yhteyksiä ulkomaisen kaupan alalla länsivaltoihin. Niiden aikaansaanoksista tai tuloksista ei kai kenelläkään ole vieläkään mitään pahaa sanottavana.

Suhteemme Saksaan eivät osoittautuneet erikoisen hyviksi. Täällä oli talvisodan aikana tunnettu suurta katkeruutta sitä kohtaan sen vuoksi, että Saksa solmittuaan elokuun 23 päivänä 1939 hyökkäämättömyyssopimuksen Neuvostoliiton kanssa, oli jättänyt Suomen viimemainitun armoille, jopa vaikeuttaen ja estäen ulkomaista avunantoa meille. Vaikeutuneitten kuljetuskysymysten takia Pohjois-Norjaan Saksa oli ilmeisesti sangen vaikeitten neuvottelujen tuloksena saanut aikaan joukkojen kuljetussopimuksen Ruotsin kanssa syyskesällä

1940, sopimuksen, joka edellytti Ruotsin alueen ja rautateitten käyttämistä haavoittuneiden ja lomalaisten kuljetuksiin.

Samaa oikeutta, mihin Ruotsi oli ollut pakotettu, vaadittiin myös meiltä. Suostuminen tähän tiesi määrättyä tinkimistä puolueettoman maan ehdottamista oikeuksista. Mutta siihen oltiin kuitenkin pakotettuja. Ja syyskuun 22 päivänä 1940 on siitä tehty sopimus noottien vaihdolla.

Kun tämä seikka ehdottomasti muodostaa taustan vuoden 1941 sodan syttymiseen meillä, kysytään, oltiinko tällöin todellisen pakon edessä. Tähän on ensinnäkin sanottava, että tällaiseen sopimukseen oltiin jo sitä aikaisemmin oltu pakotettuja, sillä syyskuun 6 päivänä 1940, siis yli kaksi viikkoa aikaisemmin, oli tehty n. s. Hangon kauttakulkusopimus, mikä oikeutti Neuvostoliiton Suomen alueen läpi kuljettamaan varsin huomattavia joukko-osastojakin. Sopimus, josta rauhansopimuksessa ei ollut mitään sanontaa, kun Saksa ja Neuvostoliitto olivat keskenään hyökkäämättömyysliitossa ei Suomella sen vuoksi ollut poliittisesti Saksan läpikulkuvaatimuksiin mitään sanomista. Puoli vuotta aikaisemmin päätyneen raskaan sodan jälkeen, meillä ei myöskään ollut ulkonaisen uhan edessä mitään sotilaallisia mahdollisuuksia saksalaisten estämiseen. On otettava huomioon, että Saksa oli tällöin mahtavimmillaan ja ettei edes suuri Venäjä vielä vuotta myöhemminkään voinut estää sen hyökkäystä aina Volgan rannoille saakka. Pakkotoimiin ei myöskään Ruotsi voinut ajatella ryhtyä. Että hallituksen tähänastinen politiikka tässä maassa yksi mielisesti hyväksyttiin, osoittaa joulukuun 19 päivänä 1940 toimitettu tasavallan presidentin vaali, jolloin silloiset valitsijamiehet 288 äänellä valitsivat silloisen ja talvisodan aikaisen pääministerin Risto Rytin Suomen tasavallan presidentiksi.

Kysytään, olisiko vuonna 1941 alkanut sotamme voitu välttää. Mitkä mahdollisuudet olivat Suomella Neuvostoliiton-Saksan sodan syttyessä kesäkuussa 1941? Nähdäkseni seuraavat: 1) jatkaa puolueettomuuspolitiikkaansa ja koettaa pysyä sodasta erillään; 2) joutua saksalaisten miehittämäksi ja sellaisena ainakin Norjan asema; 3) joutua venäläisten miehittämäksi Baltian maiden tapaan; 4) asettua Neuvostoliiton puolelle Saksaa vastaan; tai 5) hyökätä Neuvostoliiton kimppuun Saksan rinnalla.

Puolueettomuuden jatkaminen kuului Suomen politiikan perinteisiin. Siihen ilmeisesti myös pyrittiin. Sen säilyttämisessä oli kuitenkin otettava huomioon seuraava tilanne: Saksalla oli hallussaan koko Norja, jota se näytti pitävän elintärkeänä, ei ainoastaan Europan linnoituksen eräänä osana, vaan myös Narvikin kautta tapahtuvien sotatärkeitten kuljetusten vuoksi. Toisaalta sekä Neuvostoliitolla että Saksalla oli läpikulkusopimuksensa Suomessa. Kummallakin puolella näytettiin liikuteltavan melkoisia joukkoja. Näistä taas johtui maallemme kolme vaaraa: Ylhäällä pohjoisessa vain kapea Petsamon alue erotti vihollisjoukot toisistaan. Kummaltakin puolen saattoi odottaa hyökkäystä alueemme läpi. Toisaalta maamme kuljetusverkosto oli molempien sotaakäyvien maiden joukkokuljetusten takia joutunut ilmeisen pommitusvaaran alaiseksi. Ja kolmas vaara oli joutua jommankumman tai molempien miehityksen alaiseksi. Tästä siis huomaamme, ettei puolueettomuusasenteemme ollut suinkaan vailla kuolettavia vaaroja.

Kaikesta huolimatta tarkoituksemme oli säilyttää maa mikäli mahdollista sodan ulkopuolella. Vielä sodan puhjettua 22 päivänä kesäkuuta 1941 Suomen hallitus koetti välttää aseellista selkkausta korostamalla voimakkaasti puolueettomuustahtoaan. Viittaan tässä yhteydessä vain presidentti Rydin kesäkuun 24 päivänä 1940 Ruotsin lehdille antamaan tunnettuun haastatteluun sekä Suomen Lontoon-lähettilään antamaan ilmoitukseen Saksan-Venäjän sodan jo puhjettua, lausuntoon, jossa hän ilmoitti Suomen haluavan pysyä puolueettomana niin kauan kuin mahdollista ja että Suomen hallitus toivoo, että maa säästyisi sekaantumasta silloin vallitsevaan selkkaukseen.

Kauttakulkusopimusten johdosta Suomen asema oli kuitenkin tullut niin arkaluontoiseksi, että miehitysvaara oli aivan ilmeinen. Mitä taas siitä olisi seurannut, on jokaiselle selvää, sillä jommankumman miehittäminen ei olisi säästänyt maatamme sodalta. Eikö päinvastoin maa silloin olisi joutunut kahden suurvallan temmellyskentäksi, jolloin kummallakaan puolella ei olisi ollut erikoisempaa aihetta säästää maata ja kaupunkeja, vaan hävittää sitä sen mukaan

kuin sodankäynti olisi vaatinut. Johtopäätöksenä tästä olisi ilmeinen kurjuus ja nälänhätä ollut kestettävänämme sodan alusta alkaen.

Näiden mahdollisuuksien ohella olisi tietysti ollut mahdollisuus hyökätä jommankumman sotaa käyvän maan kimppuun. Olisi voitu alunpitäen asettua vastustamaan Saksan pyrkimyksiä jo vuonna 1940. Mutta minä kysyn: olisiko Suomessa ollut vastuuntuntoista hallitusmiestä, joka tosissaan olisi siihen rohjennut ryhtyä? Siihen ei ryhtynyt Neuvostoliittokaan, vaikka sillä oli hallussaan Hangon tukikohta ja kauttakulkuoikeus Suomen läpi. Jos taas Suomi olisi sen tehnyt, mihin sillä ei ollut mitään mahdollisuuksiakaan, olisi sen kautta loukattu Saksan kanssa ystävällisissä suhteissa olevaa Neuvostoliittoa, jopa saatettu sen Suomessa olevat joukot pommitusvaaralle alttiiksi, samoin kuin koko maa raunioiksi. Täten ei meillä kerta kaikkiaaan ollut jälellä muuta mahdollisuutta kuin pitäminen tiukasti kiinni puolueettomuudestamme. Luonnollista tietysti oli tilanteen kärjistyessä tälle asteelle, että muuta mahdollisuutta ei ollut kuin saattaa puolustusvoimamme liikekannalle kaiken varalta.

Tämän ollessa vielä keskeneräisenä syttyi Saksan ja Neuvostoliiton välillä sota. Ilmeisesti saksalaisten maassaolon takia venäläiset pommittivat maatamme monin paikoin. Kun näiden johdosta Neuvostoliiton hallitukselle esitetyistä vastalauseista ei ollut apua, oli hallituksen velvollisuutena kesäkuun 25 päivänä 1941 ilmoittaa eduskunnalle, että meidän on noustava puolustamaan maatamme nyt niinkuin vuonna 1939—40. Kuultuaan hallituksen selostuksen Suomen eduskunta yksimielisesti katsoi, että Suomi tästä päivästä alkaen on puolustussodassa Neuvostoliittoa vastaan.

Niinkuin silloin, keskustellaan nyt, olisiko tämä sota voitu välttää. Minä ainakaan en voi tulla muuhun johtopäätökseen kuin siihen, että vuonna 1941 alkanut sota johtui kokonaan muista tekijöistä kuin Suomen omasta halusta.

Mitä sitten tulee sodan pitkittämiseen, on tällöin tietysti otettava huomioon se, että asia riippui myös vastapuolesta. Linkomiehen hallitus kevättalvella 1943 ryhtyi toimeensa nimenomaan saadakseen rauhan. Ilmeisesti myös yritettiin saada asianmukaista kosketusta vihollisen kanssa. Mitä mahdollisuuksia Suomella oli rauhan saamiseksi talvella 1943—44? Viittaan tässä yhteydessä vain hallituksen tiedonantoon helmikuun 29 päivältä 1944, jolloin hallitus ilmoittaa, että se on keskeytymättä koettanut hankkia kaiken saatavissa olevan selvityksen, joka voisi helpottaa poliittisen asemamme arviointia. Hallitus ja varsinkin ulkoasiain johto ovat näinä kuukausina, niinkuin aikaisemminkin, koettaneet saada selkoa ehdoista, jotka sellaiselle sopimukselle asetettaisiin. Kun nämä rauhanehdot oli hallituksen tietoon saatettu, ilmoitti hallitus nämä myöskin eduskunnalle mainittuna helmikuun 29 päivänä. Ehdot ovat meille kaikille tunnetut ja ne sisällsivät suurin piirtein samat, mitkä puolta vuotta myöhemmin syyskuun 9 päivänä. Ero on vain siinä, että sotakorvaus, joka nyt on 300 miljoonaa dollaria, olisi silloin ollut 600 miljoonaa dollaria maksettavana viiden vuoden aikana. Toiseksi saksalaisten internoiminen kevättalvella 1944 tai sitä ennen olisi ollut meille paljon kovempi pähkinä kuin syksyllä 1944 ja olisi tiennyt pääkaupunkimme ja muiden asutuskeskusten joutumisen suunnattomien pommitusten, ehkä V-aseitten tuhon omiksi. Sitäpaitsi Suomen eduskunta ei ole näitä ehtoja hyväksynyt, vaan päinvastoin saatuaan yksityiskohtaisen selvityksen rauhanehdoista eduskunta on huhtikuun 12 päivänä 1944 yksimielisesti kaikilla äänillä hyväksynyt hallituksen kannan yksinkertaiseen päiväjärjestykseen siirtymiseksi.

Kun näin ollen en voi omantuntoni vuoksi nyt käsillä olevaa lakia hyväksyä, mutta kun toisaalta en voi myöskään ottaa vastuulleni sitä, mitä seuraa jos lakiesitys hylätään, niin pidättäydyn äänestämästä.

Pääministeri Paasikivi: Minun täytyy lausua pari sanaa viimeisen puhujan, ed. Koiviston lausunnon johdosta, mikäli se koski rauhanneuvotteluja talvella vuonna 1944. Se on kyllä historiaa, mutta niistä puhutaan niin paljon ja niin usein, että tulkoon tässä esitetyksi, mitenkä ne minun mielestäni olivat, minun, joka olin niitä johtamassa sekä helmikuussa 1944 Tukholmassa että maaliskuun lopussa Moskovassa. Hän lausui, että ehdot, jotka silloin meillä olivat tarjona ja esitettiin lopullisesti maaliskuun lopussa 1944, — ne olivat samat

mitkä jo helmikuussa oli tarjolla, — olisivat olleet paljon raskaammat kuin ne, jotka lopulta vuosi sitten meidän oli pakko hyväksyä, ensinnäkin sen vuoksi, että sotakorvaus oli 600 miljoonaa dollaria ja toiseksi, että saksalaisten joukkojen internoiminen oli tapahtuva lyhyen ajan kuluessa. On väärin puhua näistä, niinkuin nuo ehdot olisivat olleet lopullisia. Asia oli niin että 600 miljoonaa dollaria mainittiin kyllä Moskovassa. Ulkoasiainkomissaari Molotov sen mainitsi, mutta hän odotti, että ministeri Enckell ja minä olisimme ryhtyneet keskustelemaan asiasta, hän melkein odotti ja kysyi, kuinka paljon te siis tarjoatte. Valitettavasti meillä ei ollut mitään oikeuksia edes ryhtyä neuvotteluihin, vaan ainoastaan ottaa vastaan tietoja. Ja juuri se oli vaikea ja pilasi koko asian, koska se antoi käsityksen Neuvostoliiton edustajille, että meillä ei ollutkaan mitään oikeata halua päästä rauhaan. Tietysti me olisimme tehneet rauhan, jos olisimme saaneet 1939 vuoden rajat takaisin ja kaikki muut, mutta sellainen luulo oli paljasta lapsellista. Myöskin se ehto, että saksalaisten joukkojen internoiminen oli määrätty tapahtuvaksi yhden kuukauden, huhtikuun kuluessa, oli myös ehdotus. Olen omasta puolestani aivan varma siitä, että jos meillä olisi ollut oikeus ryhtyä neuvottelemaan, olisimme kyllä saaneet ensiksikin sen ajan pitenemään ja toiseksi, että se olisi alkanut juosta siitä päivästä, jolloinka sopimus olisi tehty. Mutta kolmanneksi, ja se on kaikkein tärkein, silloin olisimme saaneet rauhan ilman että Porkkalata olisi tarvinnut luovuttaa ja Hankoniemi olisi saatu takaisin. Hankoniemi luvattiin meille takaisin jo helmikuussa neuvotteluissa Tukholmassa ja sama luovutus, sama myönnytys esitettiin sitten myöskin Moskovassa, mutta Porkkalasta ei ollut mitään puhetta. Olen vakuutettu, että jos olisimme tehneet rauhan talvella 1944 helmikuussa, — olisimme vielä voineet tehdä sen huhtikuun kuluessa, ehkä vielä toukokuun alussa, — niin olisimme saaneet koko joukon paremman rauhan kuin minkä sitten syyskuun 19 päivänä 1944 olimme pakotetut allekirjoittamaan.

Ed. Ryömä: Herra puhemies! Kun eräät täällä esiintyneet yritykset tulkita välirauhansopimuksen 13 artiklaa, kuten herrat pääministeri ja oikeusministeri vakuuttavasti ovat osoittaneet ja kuten ed. E. Pekkala päivällä lausui, raukeavat omaan mahdottomuuteensa ja kun eräät pääsotarikolliset ilmeisesti ovat erehtyneet lähettämään puolustuskirjelmänsä, jotka kuuluisivat sotasyyllisoikeuden käsittelyyn eikä siis tänne, väärään paikkaan, joten niiden käsittely ei ole tarpeellista täällä, näyttää esilläolevaa lakia vastaan esitetyistä vastaväitteistä jäävän jälelle pääasiassa kaksi: toinen, jonka mukaan syyllisten käsite siinä rajoitetaan liian ahtaalle, ja toinen, jonka mukaan se ulotetaan liian laajalle.

Koska edellisen kannan edustajat, sosialidemokraattisen ryhmän oikeiston jäsenet, eivät ole yksityiskohtaisesti esittäneet, minkälaisten tapausten he pelkäävät jäävän lain ulkopuolelle vastoin välirauhansopimusta, täytyy otaksua, että he tarkoittavat m. m. samaa, kuin Ruotsissa ilmestyvä sosialidemokraattinen päivälehti Gävlen „Arbetarbladet" elokuun alussa julkaisemassaan kirjoituksessa. Kirjoitus koski Saksan intressejä Ahvenanmaan linnoittamiskysymyksessä 1930-luvulla. Lehti muistuttaa ensin, kuinka „Aftonbladetin" saksalaisystävällinen sotilasavustaja oli ottanut asian puheeksi ja kuinka sitten Suomessa IKL oli ryhtynyt sitä innokkaasti ajamaan, jatkaen lehti: „Syyskuun 8 päivänä 1938 puhuivat sekä pääministeri Cajander että Sandler. Molemmat ilmoittivat, että Ahvenanmaalla oli päätetty ryhtyä turvallisuustoimenpiteisiin. Siten oli kysymys tullut viralliselle asteelle. Herra Sandler suorittaa Suomen matkansa. Ahvenanmaan suunnitelma kypsyy. Myöhempien maailmantapahtumien taustaa vasten katsottuna näyttää ilmeiseltä, että niin Suomi kuin Ruotsikin ovat Ahvenanmaan kysymyksessä joutuneet puhtaasti provokatoorisen vaikutuksen uhreiksi." Ja sitten lehti lausuu toivomuksen, että syylliset joutuisivat edesvastuuseen.

Tässä kirjoituksessa mainittu pääministeri on sittemmin kuollut, joten ed. Kilpeläinen tovereineen ei enää voi päästä häneen käsiksi. Mutta silloisen hallituksen vaikutusvaltaisin jäsen Tanner on vielä heidän ulottuvillaan.

Tämän saman kannan edustajat saattavat vielä tarkoittaa niitä tapauksia, joista Italian entinen ulkoministeri kreivi Ciano kertoo jälkeensä jättämäänsä päiväkirjaan

joulukuun 8 päivänä 1939 tekemässään merkinnässä seuraavaa: „Ottanut vastaan Suomen lähettilään, joka kiitti minua maansa saamasta moraalisesta tuesta sekä pyysi aseita sekä mikäli mahdollista teknillisiä asiantuntijoita. Mutta tämä on mahdollista ainoastaan sikäli kuin Saksa sallii kauttakuljetuksen. Lähettiläs vastasi, että se asia oli jo järjestyksessä, ja hän ilmoitti minulle luottamuksellisesti, että Saksa itse toimittaa Suomeen aseita, erittäinkin vallattua puolalaista sotamateriaalia".

Sosialidemokraattiset oikeistoedustajat ovat nyt ilmeisesti huolissaan siitä, että tässäkin tapauksessa paljastunut vehkeily Saksan kanssa, jolla maamme yhä kiinteämmin kytkettiin vuoden 1941 sotaan Hitlerin vasallina, nyt esilläolevan lain perusteella jäisi vaille rangaistusta. Minun ymmärtääkseni heidän pelkonsa on kummassakin tapauksessa ennenaikainen. Sillä jos nämä tapaukset todella havaitaan sellaisiksi, että ne ovat ratkaisevalla tavalla vyöryttäneet maatamme suursotaa kohden, niin lain 1 § riittää saattamaan niihin syylliset henkilöt rangaistukseen. Vaikka siis onnettomuudeksi sotasyyllisten, pääsotarikollisten piiri näidenkään tapausten valossa ei ota laajetakseen, niin mielestäni sosialidemokraattisen oikeiston edustajat voisivat, ei vain karvain mielin, vaan vieläpä hyvällä omallatunnolla luopua kaikesta lakiin kohdistuvasta vastarinnastaan.

Mitä tulee jälkimmäiseen, ed. von Bornin edustamaan kantaan, että perustuslakivaliokunnan esittämän muodon perusteella „kuka hyvänsä voidaan katsoa syylliseksi ja asettaa syytteeseen sotasyyllisyysoikeudessa", niin osoittaakseni sen yhtä perusteettomaksi kuin ed. Kilpeläisenkin edustaman kannan, pyydän saada kertoa erään hieman yli vuosi sitten, sodan viimeisinä päivinä sattuneen tapauksen. Jouduin silloin Vaasan lääninvankilassa seuraamaan erään vangin kohtaloa, joka oli saanut kuolemantuomion siitä, että hän mentyään ensin liittoutuneiden puolelle oli tullut takaisin taistelemaan rikollista saksalaista sortovaltaa vastaan maansa vapauden puolesta. Aivan elokuun lopulla hänen armahdusanomuksensa hylättiin, vaikka sodan loppuminen ja aselepo sekä samalla kaikkien sodanaikaisten terrorilakien kumoutuminen oli jo niin lähellä, että jokaisen vastuunalaisen henkilön täytyi olla tapahtumien aivan lähimmästä tulevasta kehityksestä selvillä. Tällöin eräs edellisen ja nykyisen eduskunnan jäsen kävi silloisen pääministerin ja silloisen oikeusministerin puheilla pyytämässä, että kuolemantuomio peruutettaisiin tai lykättäisiin. Pääministeri olikin ollut jo taipuvainen tähän, mutta oikeusministerin hellittämättömyys sai hänet lopuksi kirjoittamaan kuolemantuomion alle, ja syyskuun 1 päivän aamuna se pantiin täytäntöön. Jos siis tässäkin tapauksessa, jossa silloinen hallituksen jäsen, nimittäin oikeusministeri, joka päälle päätteeksi sattuu olemaan sama henkilö, joka toimi kesällä 1940 sisäministerinä ja siinä ominaisuudessa tietenkin on vastuussa silloisista rauhan kannattajia vastaan suoritetuista provokatioista, jos siis tämäkin henkilö, joka runsas vuosi sitten Saksan sodankäynnin hyväksi otatti hengiltä liittoutuneiden hyväksi toimineen henkilön, jos siis tämäkin kyseessä oleva oikeusministeri jää nyt esillä olevan lain ulkopuolelle, niin eipä todellakaan voida perustellusti väittää, että se ulottuisi liian laajalle.

Katson näilläkin muutamilla esimerkeillä jo osoitetun, että molemmat lakia vastaan kohdistetut päävastaväitteet ovat perusteettomat, joten eduskunta ymmärtääkseni voisi sen yksimielisesti hyväksyä ottaen huomioon ed. E. Pekkalan perusteluihin tekemät muutosehdotukset, ja tällä tavoin varmasti pitäisi kaikkien osapuolien olla tyydytettyjä.

Ed. von Born: Herr talman! Då här bl. a. gjorts en del invändningar emot min uppfattning, enkannerligen min rättsuppfattning i denna fråga, så tillåter jag mig säga ett par ord.

Rättskänslan reagerar ju på olika sätt hos olika människor. Så också föreliggande fall. Några anse denna lagstiftning representera högst rätt, andra högst orätt. För min del kan jag icke frångå min från rdm. Smeds uttalande avvikande uppfattning, att här icke föreligger en rättsligt grundad åtgärd. I verkligheten kommer det nog av allt att döma att gå så, att några få s. k. krigsansvariga komma att få lida för vad i stort sett folket, åtminstone dess övervägande flertal, i varje fall varit med om och sålunda även bär ansvaret för, komma att få lida, såsom man för enkelhetens skull kunde uttrycka det, för folkets synder.

Jag talar icke nu om de lagöverträdelser, som vissa av våra politiker enligt Hornborg-kommitténs betänkande gjort sig skyldiga till och som självfallet böra beivras, i den mån möjlighet därtill förefinnes. Jag tänker på krigsansvarigheten, den politiska krigsansvarigheten i dess förevarande betydelse.

För bedömande av denna fråga är det enligt min tanke skäl för oss att erinra oss, vad folkets representanter, alltså riksdagen, utan meningsskiljaktighet godkände omedelbart efter utbrottet av kriget 1941, då regeringen redogjorde för situationen och krigsförhållandena. Detta framgår ur riksdagshandlingarna. Låt oss minnas vidare, vad som föreföll vid plenum den 29 november samma år, då de olika grupperna, förutom svenska riksdagsgruppen, deklarerade sin fulla anslutning till den förda politiken och delvis t. o. m. voro färdiga att gå än längre på den inslagna vägen. Låt oss även beakta, vad riksdagen var med om ännu så sent som våren 1944, då de erbjudna fredsvillkoren av en enhällig riksdag ansågos oantagliga, såsom här redan av en föregående talare framhållits. Andra liknande tillfällen må här förbigås.

Man invänder nu antagligen, att riksdagen var vilseledd genom propaganda och bristfälliga informationer och alltså icke fullt på det klara med händelseutvecklingen. Detta är dock knappast en tillräcklig ursäkt i detta fall för folkrepresentationen, som bättre bort taga vara på sin rätt och sin skyldighet, lika litet som liknande ursäkter kunna med framgång åberopas av de ledande politikerna med avseende å deras misstag. Då ju riksdagen också enligt regeringsformens uttryckliga stadgande företräder Finlands folk, alltså handlar i dess namn och å dess vägnar, kan man väl med skäl säga, att också folket delar ansvaret för den förda politiken, med andra ord har synder på sitt samvete. Jag kan åtminstone icke för min del frigöra mig från denna uppfattning. Och för dessa fel och misstag skall nu uppenbarligen några få utses till syndabockar för att sona vad sålunda brutits. Det kan åtminstone icke tillfredsställa mitt rättsmedvetande.

Om man vill göra gällande, att vi icke infria 13 artikelns i vapentilleståndsfördragets bestämningar, därest vi underlåta att ordna denna fråga på det nu föreslagna sättet, så kan härtill, utöver vad redan anförts, invändas, att vi förbundit oss till samverkan med de allierade för de krigsskyldigas befordrande till ansvar. Nu säges det, att vapenstilleståndsfördraget ger oss rätt att ordna det hela på egen hand genom att själva bestraffa de krigsskyldiga. Men frågan är strängt taget icke därom, om vår rätt, utan om vi även äro skyldiga att ordna saken så.

För min del hade jag måhända trots allt under rådande förhållanden kunnat vara med om att medverka till denna betänkliga lagstiftning, om §§ 1 och 2 fått en avfattning, som såväl sakligt som formellt bättre motsvarade min uti min reservation uttalade uppfattning eller åtminstone lagförslagets motivering fått en annan tydligare avfattning. Då så emellertid icke är fallet, anser jag mig svårligen kunna bidraga till lagförslagets antagande.

Då det likväl icke torde råda något tvivel om att icke lagförslaget nu av riksdagen kommer att godtagas, så vill jag, herr talman, få föreslå, att i motivering i varje fall måtte införas den ändring, som jag förordat i min till grundlagsutskottets betänkande fogade reservation.

Vad det fall rdm. Ryömä här berörde beträffar, har jag tidigare i offentligheten bemött de anklagelser, som i detta avseende framkastats. Jag skall icke uppehålla tiden med att upprepa detsamma. Det hör för övrigt icke till saken.

Ed. Räisänen: Sellainen puheenvuoro kuin ed. Käkelän täällä esittämä osoittaa, kuinka kaukana sosialidemokraattisen puolueen tannerilainen siipi on työväenluokan ajatustavasta. Se ei ole mitään oppinut eikä se vieläkään usko, että hitlerismi, jonka piti murskata maailman demokratia, on nyt itse murskattu. Se toiveajattelu, joka kuulsi läpi mainitsemastani puheenvuorosta, on järkähtämättömien tosiasiain taustaa vastaan katsottuna säälittävä. Se on juuri tämä pelottavan virheellinen suuntaus, joka on vienyt virallisen sosialidemokraattisen puolueen niin kauaksi Suomen työväestä, tosiasia, jonka sosialidemokraattisen puoluetoimikunnan jäsen ja eduskunnan puhemies K. A. Fagerholm tunnusti eräässä äskeisessä puheessaan, jossa totesi puolueensa olevan katastrofin partaalla.

Ed. E. Koiviston yritys maalaispapin diplomatialla selittää saksalaispolitikkojemme politiikan täydellistä romahdusta oli ilmeisesti enemmän tietämättömyyden kuin pahan tahdon näyte.

Ed. Sarlin: En olisi, herra puhemies, pyytänyt puheenvuoroa enää tänä iltana, koska olin käyttänyt jo päivällä verrattain laajan puheenvuoron, ellei kaksi täällä käytettyä puheenvuoroa minun esiintymiseni jälkeen olisi minua siihen pakottanut.

Mitä ensinnäkin ed. Mäkelän epäilykseen tulee, että valitsijani tuskin ajattelevat sotasyyllisyyskysymyksestä samoin kuin minä, pyydän lyhyesti ilmoittaa, että minä aavistaen, että tämä kysymys tulee esille, vaaliesitelmissäni niissä harvoissa paikoissa, joissa kävin, selvitin nimenomaan tässä asiassa kantani ja sanoin, että kysymys on siksi tärkeä, että tahdon kantani selostaa, ettei kukaan minua äänestäisi tietämättä kantaani. Ja siksi toiseksi, jos valitsijat vastoin luuloani olisivatkin muuttaneet mieltään sen jälkeen, huomautan ed. Mäkelälle, että valtiopäiväjärjestyksen mukaan edustaja on velvollinen toimessaan noudattamaan oikeutta ja totuutta. Hän on siinä velvollinen noudattamaan perustuslakia eivätkä häntä sido mitkään muut määräykset.

Toinen puheenvuoro, joka pakotti minut, herra puhemies, paikaltani vielä muutaman sanan sanomaan, oli herra oikeusministerin äskeinen lausunto. Häntä olisi varmaan pukenut paremmin se, ettei hän tänä päivänä olisi tässä asiassa enää esiintynyt eikä varsinkaan sillä isällisyydellä, jolla hän pyrkii harmaapäisiä edustajia neuvomaan. Pyytäisin vain mainita hänelle, kun hän esittää vaatimuksen, että minun olisi pitänyt olla valmis ilmoittamaan suunnitelma, miten tämän valtakunnan asioita hoidettaisiin, jos esillä oleva laki hylättäisiin, että jos lakiehdotusta vastustava oppositio olisi muodostunut sellaiseksi, että eduskunnan enemmistö olisi siihen yhtynyt, niin kyllä meillä olisi, herra oikeusministeri, ohjelma ollut. Mutta me emme ole olleet millään tavalla velvolliset tekemään siitä selvää herra oikeusministerille jo ennen kuin on todettu eduskunnan enemmistön ajattelevan sillä tavoin (Vasemmalta: Ei teillä ole mitään ohjelmaa!).

On myös herra oikeusministerillä vallan väärä käsitys, kun hän luulee, että minä en olisi hylkäämisehdotustani tehnyt, ellei ed. Ahmavaaran lausuntoa toisessa käsittelyssä olisi annettu. Ei se ole vaikuttanut minun käsitykseeni; ja jos herra oikeusministeri tarkoin kuunteli lausuntoani, saattoi hän havaita, että käsitykseni sotarikollisksäsitteestä ja sotasyyllisksäsitteestä perustui enemmänkin professori Kairan asiassa vetämiin johtopäätöksiin kuin korkeimman oikeuden lausuntoon. Mutta kun herra oikeusministeri täällä väläyttää esille sellaistakin, että ne, jotka vastustavat sotasyyllisiä koskevan lain hyväksymistä, samalla saattavat sadat ja taaskin sadat sotarikolliset sen vaaran alaisiksi, että heidät viedään tämän maan rajojen ulkopuolelle tuomittaviksi, niin minä en enää voi laisinkaan seurata tässä kohden herra oikeusministerin logiikkaa, vaan lopetan lausuntoni kysymällä häneltä, minkä vuoksi heitä sitten jo on viety maan rajojen ulkopuolelle?

Ed. Heikkilä: Herra puhemies! Nyt esillä olevasta asiasta on sen käsittelyn alkuvaiheissa pätevästi näytetty, miten epäoikeutettu sekä perustuslakiemme vastainen kysymyksessä oleva lakiesitys on, joten en halua siihen sen enempää puuttua. Kuitenkin haluaisin, kun herra pääministeri on eduskuntaryhmissä sekä eduskunnan täysistunnossa vakuuttanut, että eduskunta on hyväksynyt sotarikosmääritelmän, hyväksyessään välirauhan sopimuksen ja sen 13 artiklan, entisen lisäksi huomauttaa seuraavaa.

Edelläoleva ministerin määritelmä on aivan oikea. Mutta sekä hallitus että eduskunta käsittivät asian silloin siten, että sotarikollisuus ei tarkoittanut n. s. sotasyyllisyyttä. Tämä käy eittämättömästi selville siitä tosiasiasta, että kun perustuslakivaliokunta antoi mietintönsä asetuksesta eräiden henkilöiden rankaisemisesta, joka asetus on annettu 7 päivänä joulukuuta 1944, perustuslakivaliokunta mietinnössään määritteli silloin, mitä sotarikollisilla ymmärretään. Mietinnön tämä kohta kuuluu: „Sotarikoksella on tällöin valiokunnan käsityksen mukaan ymmärrettävä sodan käynnistä ja sotavankien kohtelusta kansainvälisesti hyväksyttyjen sääntöjen rikkomista." Ennen kuin perustuslakivaliokunta tämän lopullisessa muodossaan hyväksyi, se oli, kuten minulle on vakuutettu, saanut silloisen ja nykyisenkin oikeusministerin

etukäteen antaman hyväksymisen. Määritelmän olivat hyväksyneet myöskin eräät ulkoministeriön asiantuntijat. Kun eduskunta ilman vastaväitteitä eduskunnan tai hallituksen taholta hyväksyi mietinnön sellaisenaan, 29 päivänä maaliskuuta 1945, osoittaa se, että sekä hallitus että eduskunta olivat hyväksyneet välirauhan sopimuksen, erikoisesti sen 13 artiklan, siinä vakaumuksessa, että sotarikollisuutena oli rangaistava vain sodan käynnistä ja sotavankien kohtelusta kansainvälisesti hyväksyttyjen sääntöjen rikkominen. Kun hallitus nyt jälkeenpäin joistakin vaikuttimista, joista ei ole saatu täyttä selkoa, lukuunottamatta tämän päivän lehdissä olevia kirjoituksia, on alkanut laajentaa sotarikollisuuskäsitettä, on ollut väärin väittää täällä eduskunnassa, että eduskunta hyväksyessään välirauhansopimuksen olisi hyväksynyt sotarikollisuusmääritelmälle sen sisällön, joka sille nyt väkisin joudutaan antamaan. Näin ollen en voi hyväksyä esilläolevaa lakiesitystä silläkään perusteella, että eduskunta hyväksyi välirauhan sopimuksen ja sen 13 artiklan, jota itse olin myöskin hyväksymässä, koska silloin kuin tämä tapahtui, sotarikollisuus määriteltiin aivan toisin kuin nyt esilläolevassa lakiehdotuksessa.

Samalla kun minulla on puheenvuoro, niin kiinnitän huomioni herra pääministerin äsken antamaan lausuntoon niistä hyvistä rauhanehdoista, jotka olivat tarjolla vuonna 1944, kun herra pääministeri kävi Moskovassa. Näitä otaksumia ja hänen mielipiteitään ei eduskunnalle silloin missään muodossa ilmoitettu eikä edes ulkoasiainvaliokunnankaan kukaan jäsenistä eikä sen herra puheenjohtaja siitä maininnut eduskunnassa ainakaan silloin, kun tämä asia oli eduskunnassa käsiteltävänä, joten tällaiset otaksumat ovat eduskunnalle vallan uusia asioita. (Vasemmalta: Sellaista se huusholli oli silloin!).

Ed. J. Virtanen: Niiden monien, omituisten puheenvuorojen joukossa, joissa on koetettu etsiä Suomen diplomatian tekemiä erehdyksiä ja rikoksia, oli omalaatuinen ed. Smedsin lausunto, jossa hän valitti, että Suomen kansa ei itse saanut päättää sodasta tai rauhasta. Minä haluan kysyä: missä valtakunnassa on pidetty kansanäänestys sotaan liittymisestä. Kyllä hallitukset ja vallassaolijat kaikkialla ovat aloittaneet ja lopettaneet sodat. Sitäpaitsi molemmat meidänkin sotamme ovat alkaneet niin hirmuisen nopealla vauhdilla ja kovalla jyrinällä, ettei siinä kansanäänestyksiin ollut minkäänlaista aikaa. Ei voida olettaa, että Neuvostoliitossa olisi pantu kansanäänestys toimeen silloin kuin saksalaiset natsit hyökkäsivät sinne. Eikä voida olettaa, että Yhdysvalloissa olisi pantu kansanäänestys, soditaanko vaiko ei, silloin kuin japanilaiset hyökkäsivät Pearl Harbouriin. Pitäisi olla eduskuntalausunnoissakin järkeä.

Ed. Rantamaa: Pyysin puheenvuoron ed. Långin lausunnon johdosta. Hän nimittäin siteerasi Amerikan sisäministerin lausuntoa vuodelta 1938. Hän kääntyi sitten minun puoleeni ja sanoi, että minun pitäisi muistaa se, mitä vuonna 1938 Amerikan sisäministeri on sanonut lausunnossa, jossa aivan ilmeisesti on tarkoitettu kansallissosialistisen Saksan oloja. Ja sitten hän jatkoi, että minun olisi pitänyt ottaa varteen se, mitä hän oli siteerannut Amerikan sisäministeriä, ennenkuin minä siteerasin, Amerikan ulkoministerin, mister Gordell Hullin lausuntoa syksyllä 1944. Minä en jaksa oikein käsittää, miten näitä lausuntoja voidaan verrata toisiinsa, kun Suomi vuonna 1938 ei ollut sodassa, mutta vuonna 1944 oli käynyt kaksi sotaa, ja jolloinka ulkoministeri Hullilla oli todellakin syytä, tunnettuaan Suomen vaiheet, todeta, että Suomi on ollut onnettomien olosuhteiden uhri.

Kun täällä tehdään vertailuja ja opettavaisesti hyökätään asialliseksi tarkoitettua lausuntoa vastaan, täytyy toki vertailulla olla jotakin kiinteätä yhteyttä! Erään kerran jo toisen asian yhteydessä esitettiin ''asiantuntija''lausunto jota tässä voisi muistella. Me kuuntelimme sitä radiosta yksitotisina kerran etulinjan pinnassa korsussa, ja se alkoi vähän yllätyksellisesti näin: ''Näin keväällä, kun lumi on sulanut vainioilla ja mailla, me maatalousväki olemme voineet ilolla todeta, että — kauranoraat ovat talvehtineet hyvin''! (Naurua eduskunnasta ja lehteriltä.)

Opetusministeri Helo: Sen johdosta että on tehty esitys lakiehdotuksen hylkäämisestä, on ministeri Kekkonen tiedustellut, miten ehdotuksen tekijät aikovat selvittää

sen tilanteen, joka muodostuisi, jos tällainen ehdotus tulisi hyväksytyksi. Ministeri Kekkonen ja samoin ehdotuksen tekijät lausuivat, että seurauksena siitä tulisi olemaan se, että n. s. sotasyylliset joutuisivat tuomittaviksi ulkomaisissa oikeusistuimissa. Näin nähtävästi tulisikin tapahtumaan. Mutta epäilemättä tehdään erehdys, jos luullaan, että seuraukset rajoittuisivat vain tähän. Ne voivat olla paljon vakavammat. Tosiasia nimittäin on, että esityksen hylkääminen ja siis kieltäytyminen noudattamasta 13 artiklan määräystä merkitsee sitä, että välirauhansopimusta on rikottu. Mitä tämä merkitsee, — lienee kaikille selvää. On rikottu se pohja, joka muodostaa sen sillan, jolla me olemme päässeet irtautumaan sodasta ja siitä, mitä antautuminen ilman ehtoja merkitsee. Se tekee tai saattaa tehdä mitättömäksi sen suuren tuloksen, jonka välirauhan kautta sodasta irtautumisella olemme onnistuneet aikaansaamaan. Siitä ja juuri siitä on nyt kysymys. Ne, jotka puhuvat esityksen hylkäämisestä, ottavat itselleen edesvastuun välirauhansopimuksen rikkomisesta. On silloin täysi aihe, kuten ministeri Kekkonen kysyi, tiedustella, miten aiotaan selvittää näin syntynyt tilanne. Tällaista ohjelmaa tai ohjelman tapaista, oli se sitten enemmän tai vähemmän yksityiskohtaista, ei ole esitetty ja minä pelkään suuresti, että sellaista on vaikea esittää. Luotetaanko edelleenkin vain johonkin ihmeeseen, kuten aikaisemmin on tehty? Hylkäysesitys mielestäni sisältää saman ajatuksen lyhyyttä, josta maa on jo täysin riittävästi saanut kärsiä. Mielestäni siihen ei enää pitäisi olla varaa. Pitäisi ainakin jo nyt olla korkea aika, että kansanedustajat käsittäisivät edesvastuunsa.

Ed. Lång: Minä vain lyhyesti valitan ed. Rantamaan käsityskyvyn puutetta.

Ed. von Born: Med anledning av minister Helos anförande ber jag att få framhålla, att, ifall detta lagförslag innehåller en ren verkställighetsåtgärd med avseende å vapenstillestånds fördraget, alltså en ren verkställighet av artikel 13 i vapenstillestånds fördraget, så kan regeringen verkställa det hela utan riksdagens medverkan.

Ed. Käkelä: Täällä ed. Mäkelä ja ed. Räisänen tahtoivat korostaa voimakkaasti sitä, että allekirjoittaneet ovat loitontuneet työväenliikkeestä. Minä voisin sanoa, että olen asevelvollisuusaikanani ollut pidätettynä ohranalaitoksessa. Talvisodan päivinä yksikköni komentaja vaati minua vangittavaksi, arvoisien edustajien joukossa on eräs upseeri, joka voi myös sen todistaa. 1944 kevättalvella jouduin vielä käymään itsensä tuomari Anthonin juttusilla, koskapa hän puuhaili minua turvasäiliöön. Ainoastaan se, että Viipurin kaupunginjohtaja Tuurna yksityisellä lähetystöllä tinkimättömästi asettui väliin, pelasti minut siitä tilanteesta.

Ed. Räisänen sitä vastoin ei ole aina samalla tavalla ja samalla johdonmukaisuudella seissyt työväen asian takana. Esim. hän kirjoitti silloin, kun lapualaiset marssivat Helsinkiin suuren talonpoikaismarssin voimalla, luen sen tässä, jotta kansalaiset näkisivät, millä tavalla hän silloin sinne päin riehaili. ''Allekirjoittanut on pian 12 vuotta taittanut peistä kommunismia vastaan ja vaikka itse sanomme, melkoisen hyvällä menestyksellä. Mutta ihan hengettömäksi emme ole tätä seitsenpäistä Ilmestyskirjan petoa saanut'' (Naurua eduskunnassa). Mies, joka hoipertelee ajatuksiltaan suuren lapualaisliikkeen aikana tällä tavoin, ei osoita ainakaan suurta poliittista ryhtiä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Sarlin ed. Köllin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin. Edelleen on ed. E. Pekkala ed. Räisäsen kannattamana ehdottanut, että mietinnön perustelut hyväksyttäisiin V vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. E. Pekkalan ehdotukseksi. Ed. Kaijalainen ed. Voionmaan kannattamana on ehdottanut, että perustelujen 3 ja 4 kappaleen sijaan otetaan näin kuuluva kappale: „Siihen nähden, että hallitus, jolla on parhaat mahdollisuudet ottaa varteen kaikki asiaan vaikuttavat seikat, on pitänyt ehdotettua lakia välrauhansopimuksen puheena olevan artiklan velvoituksen täyttämistä varten välttämättömänä, perustuslakivaliokunta ei katso voivansa asettua vastustamaan lakiehdotuksen hyväksymistä sen sisällyksestä ja poikkeuksellisesta luonteesta huolimatta''. Kutsun tätä ed. Kaija-

laisen ehdotukseksi. Vielä on ed. von Born ehdottanut, että perustelut hyväksyttäisiin VII vastalauseen mukaisesti. Koska tätä ehdotusta ei ole kannatettu, se raukeaa.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

Puhemies: Ensin päätetään lakiehdotuksista ja sen jälkeen mietinnön perusteluista.

Toisessa käsittelyssä päätetty hallituksen esitykseen pohjautuva lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Puhemies: Koska ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi on hyväksytty, on nyt päätettävä lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Esitän hyväksyttäväksi seuraavan

äänestysesityksen:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen toisessa käsittelyssä päätetyssä muodossa, äänestää „jaa"; joka ei sitä hyväksy, äänestää „ei". Jos vähintään 2/3 annetuista äänistä on jaa-ääniä, on lakiehdotus hyväksytty, mutta muussa tapauksessa se on hylätty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 129 jaa- ja 12 ei-ääntä, 10 tyhjää; poissa 48.

Eduskunta on hyväksynyt lakiehdotuksen.

Eduskunta päättää pysyä asian toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Nyt on äänestettävä perustuslakivaliokunnan mietinnön perusteluista. Kun perusteluja koskevat ehdotukset ovat vastakkaisia, ehdotan äänestyksessä meneteltäväksi siten, että ensin äänestetään ed. E. Pekkalan ehdotuksesta ed. Kaijalaisen ehdotusta vastaan ja sen jälkeen asetetaan voittanut ehdotus vastaehdotukseksi perustuslakivaliokunnan mietinnölle.

Menettelytapa hyväksytään.

1) Äänestys ed. E. Pekkalan ja ed. Kaijalaisen ehdotusten välillä.

Joka tässä äänestyksessä hyväksyy ed. Kaijalaisen ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. E. Pekkalan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 58 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 8.

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Kaijalaisen ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Kaijalaisen ehdotuksesta perustuslakivaliokunnan mietintöä vastaan.

Joka hyväksyy perustuslakivaliokunnan mietinnön, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kaijalaisen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 47 jaa- ja 118 ei-ääntä, 6 tyhjää; poissa 28.

Eduskunta on hyväksynyt ed. Kaijalaisen ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

Poisto päiväjärjestyksestä.

Puhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2) asia.

Ed. Sundströmin vapauttaminen eduskunnan jäsenyydestä.

Puhemies: Ensimmäinen varapuhemies on eduskunnalle osoittanut kirjelmän, jonka sihteeri lukee:

Eduskunnalle.

Tultuani nimitetyksi Suomen lähettiläälksi Moskovaan pyydän vapautusta eduskunnan jäsenyydestä.

Helsingissä syyskuun 11 päivänä 1945.

Cay Sundström.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että ensimmäisen varapuhemiehen vaali toimitetaan ensi torstain täysistunnossa.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on ensi torstaina kello 14,00.

Täysistunto lopetetaan kello 23,22.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

60. Torstaina 13 p. syyskuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

1) Ensimmäisen varapuhemiehen vaali 1020

Pöydällepanoa varten esitellään:

2) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 41 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös lihan säännöstelystä .. 1021

3) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 42 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös työajasta rannikko- ja sisävesiliikenteeseen käytetyissä aluksissa sekä sen muuttamisesta annettu valtioneuvoston päätös ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Antila, Asikainen, von Born, Frietsch, Heljas, Hetemäki, Hiltunen, Honkala, Ikonen, Jokinen, Jutila, Kallinen, Kekkonen, Kilpi, Kirra, Kuusela, Laitinen, Leikola, V. Leskinen, Luukka, Lång, Miettunen, Möttönen, Oksala, Paavolainen, M. Pekkala, Pessi, Pilppula, Pyörälä, Raunio, Saariaho, Sarlin, Saukkonen, Sergelius, Suontausta, Svento, Turunen ja Törngren.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain takia edustajat V. Leskinen, Ikonen ja Lång sekä tämän viikon istunnoista ulkomaanmatkan takia ed. Leikola ja yksityisasiain vuoksi edustajat Saariaho ja Antila.

Uusi edustaja.

Puhemies: Ilmoitetaan, että kangaspuiden valmistaja Gösta Rosenberg, joka Uudenmaan läänin vaalipiiristä on valittu tulemaan edustajantoimesta vapautuksen saaneen ministeri Sundströmin sijaan eduskunnan jäseneksi, on tänään esittänyt puhemiehelle asianmukaisesti tarkastetun ja hyväksytyn edustajanvaltakirjansa ja siis tullut oikeutetuksi ryhtymään edustajantointaan hoitamaan.

Eduskunnan tietoon saatettuja valtioneuvoston päätöksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, ovat eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet seuraavat mainitun lain nojalla 23 päivänä elokuuta 1945 annetut valtioneuvoston päätökset:

Valtioneuvoston päätös viljan säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta; ja

Valtioneuvoston päätös ylimääräisistä virastotöistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Nämä valtioneuvoston päätökset on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla ne edustajille.

Sotasyyllisyysoikeuden jäsenten valitseminen.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että eduskunta päättäisi jättää eduskunnan valitsijamiesten tehtäväksi sotaan syyllisten rankaisemisesta tänään annetun lain 2 §:n mukaisesti valita sotasyyllisyysoikeuteen kaksitoista jäsentä sekä varajäsenen kullekin heistä.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Valiokuntien jäsenet.

P u h e m i e s: Niinikään ehdottaa puhemiesneuvosto, että eduskunta jättäisi valitsijamiesten tehtäväksi valita jäsenen ulkoasiainvaliokuntaan edustajantoimesta vapautuksen saaneen ministeri Sundströmin sijaan.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. K a i j a l a i n e n: Eduskunnan valitsijamiesten kokous pidetään eduskunnan istuntosalissa tänään torstaina kello 20. Tällöin toimitetaan sotasyyllisyysoikeuden jäsenten ja varajäsenten vaali sekä valitaan jäsen ulkoasiainvaliokuntaan ministeri Sundströmin sijaan.

Ehdokaslistat sotasyyllisyysoikeuden jäsenten vaalia varten on jätettävä valitsijamiesten puheenjohtajalle tänään ennen kello 16. Olen tässä tarkoituksessa tavattavissa eduskuntatalossa työhuoneessa n:o 43 kello 15,30—16.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ensimmäisen varapuhemiehen vaali.

P u h e m i e s: Nyt toimitetaan ensimmäisen varapuhemiehen vaali vuoden 1945 valtiopäivien jäljellä olevaksi ajaksi. Vaali toimitetaan umpilipuin noudattamalla työjärjestyksen 2 §:n 2 momentin ja 45 §:n 2 momentin säännöksiä.

Pyydän edustajia Ryömä, Vilhula, Tuurna ja Jern avustamaan vaalin toimittamisessa.

Vaaliin ryhdytään.

P u h e m i e s: Äänestyksen tulos julistetaan.

Sihteeri lukee:

Äänestyksessä ovat saaneet ääniä ed. Eino Pekkala 122, ed. Kauppi 19, ed. Salminen 8, ed. Vesterinen 2 sekä edustajat Turja, Kuittinen ja Myllymäki kukin yhden. Sen lisäksi on jätetty 2 äänestyslippua, joissa on pelkästään nimi Pekkala, ja kun ei ole selvää, kumpaa edustaja Pekkalaa on tarkoitettu, on nämä liput hylätty. Sitä paitsi on jätetty 2 tyhjää vaalilippua.

P u h e m i e s: Kun ed. Eino Pekkala on saanut ehdottoman enemmistön annetuista hyväksytyistä äänistä, on hänet valittu eduskunnan ensimmäiseksi varapuhemieheksi vuoden 1945 valtiopäivien jäljellä olevaksi ajaksi.

Ensimmäisen varapuhemiehen juhlallinen vakuutus.

P u h e m i e s: Kehoitan nyt valittua ensimmäistä varapuhemiestä eduskunnan edessä antamaan valtiopäiväjärjestyksen 25 §:ssä säädetyn vakuutuksen.

Puhujakorokkeelle asettuen lausuu

Ensimmäinen varapuhemies E. P e k k a l a: Minä Eino Pekkala vakuutan, että minä puhemiestoimessa tahdon voimieni mukaan puolustaa Suomen kansan, eduskunnan ja hallituksen oikeutta perustuslakien mukaan.

Jag Eino Pekkala försäkrar, att jag vill i utövningen av talmansbefattningen efter all min förmåga upprätthålla finska folkets, riksdagens och regeringens rätt i enlighet med grundlagarna.

Ilmoitus ensimmäisen varapuhemiehen vaalista.

Puhemies: Tarkistamista varten esitellään ensimmäisen varapuhemiehen vaalista laadittu kirjelmä, jonka sihteeri lukee:

Sihteeri lukee:

Tasavallan Presidentille.

Sittenkuin odontologiankandidaatti Cay Sundström, joka vuoden 1945 valtiopäivien alussa valittiin eduskunnan ensimmäiseksi varapuhemieheksi, pyynnöstään on vapautettu mainitusta toimesta, on eduskunta tänään toimittanut uuden vaalin ja on tällöin valittu ensimmäiseksi varapuhemieheksi vuoden 1945 jäljellä olevaksi ajaksi lakitiedettenkandidaatti Eino Oskari Pekkala.

Helsingissä 13 päivänä syyskuuta 1945.

Till Republikens President.

Sedan odontologiekandidaten Cay Sundström, som i början av 1945 års riksdag utsetts till riksdagens förste vicetalman, på begäran befriats från nämnda värv, har riksdagen denna dag förrättat nytt val, och har därvid till förste vicetalman för den återstående tiden av 1945 års riksdag utsetts jurisutriusquekandidaten Eino Oskari Pekkala.

Helsingfors den 13 september 1945.

Kirjelmä hyväksytään.

Puhemies: Edustajille jaetut valtioneuvoston päätökset voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

Valtioneuvoston päätös 23 päivältä elokuuta 1945 viljan säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta; ja

Valtioneuvoston päätös 23 päivältä elokuuta 1945 ylimääräisistä virastotöistä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

2) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös lihan säännöstelystä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 41; ja

3) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös työajasta rannikko- ja sisävesiliikenteeseen käytetyissä aluksissa sekä sen muuttamisesta annettu valtioneuvoston päätös,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 42.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on huomenna kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 14,38.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

61. Perjantaina 14 p. syyskuuta 1945

kello 10.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ainoa käsittely:

1) Valtioneuvoston päätös 7 päivältä kesäkuuta 1945 lihan säännöstelystä 1024

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 41; mainittu päätös.

2) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 työajasta rannikko- ja sisävesiliikenteeseen käytetyissä aluksissa sekä valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 sanotun päätöksen muuttamisesta ... „

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 42; mainitut päätökset.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Antila, Asikainen, Frietsch, K. Hakala, Heljas, Helo, Hetemäki, Honkala, Hästbacka, Ikonen, Kallinen, Kilpi, Kirra, E. Koivisto, Kuusela, Laitinen, Lehtonen, Leikola, Miettunen, Möttönen, E. Nurminen, Pessi, Pilppula, Pyörälä, Rantala, Raunio, Räisänen, Saariaho, Salmela-Järvinen, Sarlin, Saukkonen, Sergelius, Sormunen, Suontausta, Tukia, Turunen, Vennamo ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta julkisen tehtävän vuoksi ed. Rantala ja yksityisasiain vuoksi ed. Sormunen.

Puhemies: Luetaan eduskunnan valitsijamiehiltä saapuneet kaksi kirjelmää.

Sotasyyllisyysoikeuden jäsenet ja varajäsenet.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan valitsijamiehet.

Helsingissä,
13 päivänä syyskuuta 1945.
N:o 8.

Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet täten kunnioittaen saattavat Eduskunnan tietoon, että he tänään ovat Eduskunnan päätöspöytäkirjansa 3 §:n kohdalla samana päivänä antaman kehoituksen mukaisesti valinneet Sotasyyllisyysoikeuteen kaksitoista jäsentä ja varajäsenen kullekin heistä.

Valituiksi ovat tulleet:

Riikonen, Lauri, varatuomari, kansanedustaja ja hänen varamiehekseen Vehkaoja, Heikki, maanviljelijä, kansanedustaja,

Tuurna, Otto Arno, kaupunginjohtaja, varatuomari, kansanedustaja ja hänen varamiehekseen Hetemäki, Päiviö, varatuomari,

Pekkala, Eino, kansanedustaja ja hänen varamiehekseen Wiik, K. H., kansanedustaja,

Toivonen, Otto, luennoitsija ja hänen varamiehekseen Kosonen, A. J., päätoimittaja,

Alestalo, Anselm, kunnallisneuvos, kansanedustaja ja hänen varamiehekseen Asikainen, Albin, kunnallisneuvos, kansanedustaja,

Pilppula, Juho Erland, kunnallisneuvos, kansanedustaja ja hänen varamiehekseen Kaila, Toivo T., fil.tri.,

Uusitalo, Aaro, kansanedustaja ja hänen varamiehekseen Kujala, Toivo, kansanedustaja,

Hakala, Kalle, sanomalehdentoimittaja, kansanedustaja ja hänen varamiehekseen Eskola, Valfrid, asutusneuvoja, kansanedustaja,

Therman, Tor, rehtori ja hänen varamiehekseen Johansson, Felix, hovioikeudenneuvos,

Kannisto, Heikki Albert, kunnallispormestari, kansanedustaja ja hänen varamiehekseen Nieminen, Akseli, oikeusneuvosmies,

Kuusinen, Hertta, kansanedustaja ja hänen varamiehekseen Tuominen, Tyyne, kansanedustaja, sekä

af Heurlin, Lauri A., lakit. kand. ja hänen varamiehekseen Nordlund, Kai K., hovioikeuden auskultantti.

Valitsijamisten puolesta:

Lauri Kaijalainen.

Viljo Rantala.

Valiokuntien jäsenet.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan valitsijamiehet.

Helsingissä,
13 päivänä syyskuuta 1945.
N:o 9.

Eduskunnalle.

Eduskunnan valitsijamiehet täten kunnioittaen saattavat Eduskunnan tietoon, että he tänään ovat Eduskunnan päätöspöytäkirjansa 4 §:n kohdalla samana päivänä antaman kehoituksen mukaisesti valinneet jäsenen ulkoasiainvaliokuntaan edustajantoimesta vapautuksen saaneen ministeri Sundströmin sijaan ja että valituksi on tullut ed. Räisänen.

Edelleen valitsijamiehet ilmoittavat valinneensa nyt ulkoasiainvaliokunnan varsinaiseksi jäseneksi valitun ed. Räisäsen sijaan uuden varajäsenen samaan valiokuntaan ja että valituksi on tullut ed. Ryömä.

Valitsijamiesten puolesta:

Lauri Kaijalainen.

Viljo Rantala.

Puhemies: Sotasyyllisyysoikeuden jäseniä koskevan vaalin tulos päätettäneen saattaa hallituksen ja sotasyyllisyysoikeuden puheenjohtajan tietoon.

Hyväksytään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Valtioneuvoston päätös 7 päivältä kesäkuuta 1945 lihan säännöstelystä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 41 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 41.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 työajasta rannikko- ja sisävesiliikenteeseen käytetyissä aluksissa sekä valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 sanotun päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 42 ja otetaan ainoaan käsit-

telyyn siinä valmistelevasti käsitellyt yllämainitut päätökset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 42.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on syyskuun 25 päivänä kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 10,16.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

62. Tiistaina 25 p. syyskuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ensimmäinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta 1028

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24; hallituksen esitys n:o 44.

2) Ehdotus laiksi perhelisälain muuttamisesta 1035

Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 50; ed. Frietschin toiv. al. n:o 207.

Pöydällepanoa varten esitellään:

3) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 43 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös valssilangan sekä siitä valmistettujen naulojen ja muiden tuotteiden säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 1036

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Brommels, Heiniö, Heljas, Helo, Hietanen, Hiilelä, Huhta, Hästbacka, Järvi, Kallinen, E. Karjalainen, Kekkonen, Kivisalo, Koukkari, Kuusinen, Lahtela, Leppälä, Lumme, Y. Manninen, Miettunen, Murtomaa, Oksala, Pessi, Pilppula, Pohjala, Pyörälä, J. Raatikainen, Riikonen, Ryömä, Räisänen, Salmela-Järvinen, Sergelius, Suontausta, Svento, Takki, Turja, Turunen, J. Virtanen ja Östenson.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain vuoksi edustajat Lahtela ja Kivisalo, virkatehtävien vuoksi ed. Huhta ja virallisen tehtävän vuoksi ed. Murtomaa, tämän viikon ajaksi ulkomaanmatkan takia edustajat Turunen, Lumme, Östenson ja Pohjala, sairauden takia edustajat Brommels ja Leppälä sekä yksityisasiain vuoksi edustajat Hästbacka ja Riikonen, tämän kuun loppuun saakka ulkomaanmatkan takia ed. Oksala, lokakuun 2 päivään saakka ulkomaanmatkan takia ed. Kuusinen, lokakuun 10 päivään saakka ulkomaanmatkan takia ed. Pessi, lokakuun 11 päivään saakka ulkomaanmatkan takia ed. Räisänen, lokakuun 15 päivään saakka lääkärintodistuksella osoitetun sairauden takia ed. Heljas sekä toistaiseksi sairauden takia ed. Y. Manninen ja ulkomaanmatkan takia ed. Kallinen.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin estyneenä ollessa hänen tehtäviään hoitavan pääministerin kirjelmien ohella kuluvan syyskuun 13 ja 20 päivältä

ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 57—63, jotka nyt on edustajille jaettu.

Eduskunnan tietoon saatettu asetus ja valtioneuvoston päätös.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin sotatilasta 26 päivänä syyskuuta 1930 annetun lain 40 §:ssä, sellaisena kuin se on muutettuna 2 päivänä maaliskuuta 1940 annetussa laissa, on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut viime elokuun 23 päivänä annettu

Asetus eräitä poikkeussäännöksiä ampuma-aseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta sekä räjähdysaineitten käyttämisestä sisältävän asetuksen muuttamisesta.

Tämä asetus on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut mainitun lain nojalla viime elokuun 30 päivänä annettu

Valtioneuvoston päätös perunan säännöstelystä.

Tämä valtioneuvoston päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. K o i v i s t o: Suuren valiokunnan kokous on huomenna keskiviikkona kello 11,30.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24 ja otetaan e n s i m m ä i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 44, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24.

Keskustelu:

Ministeri H i l t u n e n: Herra puhemies! Valtiovarainvaliokunta on tehnyt esillä olevaan hallituksen esitykseen eräitä muutoksia, joista haluan lausua muutaman sanan.

Mitä 1, 2, 3 ja 7 §:ään tehtyihin muutoksiin tulee, ovat ne joko muodollisia tai selventäviä, joten en niihin puutu. Sen sijaan lakiehdotuksen 8 §:ään tehty muutos, että korvaus suoritettaisiin 100,000 markan määrään asti rahana, merkitsisi sen mukaan kuin nykyisin voidaan arvioida noin 11,000,000 markan lisäystä valtion menoihin, vaikkakin korvauksensaajille tietenkin olisi huomattavasti etua siitä, että ne saisivat osan korvauksesta rahana. Tasapuolisuuden vuoksi olisi mainittu 100,000 markan raja alennettava joko samaan määrään, mikä toisen korvauslain mukaan suoritetaan rahana, eli 20,000 markkaan tai III vastalauseessa ehdotettuun 50,000 markkaan. Kolmannen vastalauseen sanamuoto ei kuitenkaan ole onnistunut, sillä vastalauseen mukaan olisi enintään 50,000 markan suuruiset korvaukset suoritettava kokonaan rahana ja sitä suuremmat korvaukset kokonaan velkasitoumuksilla. Tämä olisi kohtuutonta niille, joiden korvaus on jonkin verran yli 50,000 markkaa, koska heille annettavan velkasitoumuksen arvo asiallisesti on 50,000 markkaa pienempi, vaikkakin sen nimellisarvo olisi hiukan yli 50,000 markkaa.

Valiokunnan mietintöön liittyy kolme vastalausetta.

Ensimmäisessä vastalauseessa ehdotetaan, että korvaukset olisi maksettava 500,000 markan määrään asti rahana sekä muulta osalta haltijalle asetetuilla 4 sadalta vuodessa 1/1 1945 lukien korkoa kasvavilla obligatioilla, jotka valtio lunastaisi siten, että niistä erääntyisi vuosina 1947—1956 kunakin vuonna 10 sadalta.

Jos korvaukset suoritettaisiin 500,000 markan määrään asti rahana, merkitsisi se noin 39,000,000 markan lisämenoa kuluvan ja ensi vuoden aikana. Tätä menoerää ei valtio nykyisen taloudellisen tilanteen vallitessa voi ottaa suorittaakseen. Eikä se olisi kohtuullistakaan, koska muut korvauk-

seen oikeutetut saavat rahassa vain 20,000 markkaa. Korvausten suorittaminen rahassa maksettavan määrän yli menevältä osalta vastalauseessa ehdotetuilla kymmenen vuoden aikana lunastettavilla obligatioilla merkitsisi myös valtiolle lähivuosina nykyiseen taloudelliseen asemaan katsoen liian suuria menoja. Kun nyt kysymyksessä oleviin korvauksiin oikeutettujen lukumäärä on suhteellisen pieni, on valtion velkasitoumuksia, jotka voidaan hoitaa valtion saamamieskirjan yhteydessä, pidettävä ainakin obligatioiden veroisina. Velkasitoumukset, jotka saadaan vapaasti siirtää, voidaan myydä tai pantata yhtä helposti kuin obligatiotkin.

Toisessa vastalauseessa ehdotetaan, että lakiehdotukseen lisättäisiin uusi 9 §. Tämän pykälän mukaan olisi valtiovarainministeriön harkittava, mitä tarkoitusta on pidettävä tuottavana, ja sen mukaan päätettävä velkasitoumusten lunastamisesta ennen erääntymispäivää. Määritelmä „tuottava tarkoitus" on hyvin epämääräinen, ja lienee tarkoitettu käsittämään paitsi ehdotuksessa esimerkkeinä mainittuja tarkoituksia ainakin tehdas- ja kauppaliikkeiden perustamisen tai hankkimisen, maatalouskiinteistöjen oston y. m. s. Käsitteeseen voidaan kuitenkin sisällyttää useammat tarkoitukset, mihin varoja voidaan sijoittaa, joten valtiovarainministeriön tulisi olemaan hyvin vaikeata hylätä lunastamista koskevia anomuksia. Sitä paitsi ei ministeriöllä sille esitettävien todistusten nojalla useissa tapauksissa edes voi olla tilaisuutta varmistautua siitä, että varat todella tullaan käyttämään esitettyyn tarkoitukseen ja että niitä sitä varten tarvitaan.

Mainituista syistä olisi valtiovarainministeriö käytännössä pakotettu suostumaan useimpiin anomuksiin, jotka sille tultaisiin velkasitoumusten lunastamisesta ennen erääntymisaikaa tekemään, ja todennäköisesti hyvin suuri osa sitoumuksista tultaisiin lunastamaan heti niiden antamisen jälkeen.

Vaikka velkasitoumukset hallituksen esityksen mukaan erääntyvätkin maksettaviksi vasta 1 päivänä tammikuuta 1960, joutuisi valtio siten suorittamaan ehkä suurimman osan palautetusta omaisuudesta myönnettävistä korvauksista jo lähivuosina. Tämä ei valtion nykyisen taloudellisen tilan vuoksi voi tulla kysymykseen, kun otetaan huomioon, että korvaukset palautetusta omaisuudesta nousevat sen mukaan kuin nyt voidaan arvioida, jo yksistään koneiden osalta yli 800,000,000 markkaan.

Hallituksen esityksen mukaan palautetusta omaisuudesta suoritettava korvaus voitaneen katsoa riittäväksi, vaikkei ehdotettua oikeutta velkasitoumusten lunastamiseen ennen erääntymisaikaa myönnettäisikään. Kun korvaus suoritetaan täysimääräisenä ja osa siitä suoritetaan rahana, tulee korvaus olemaan huomattavasti parempi, kuin toisen korvauslain tarkoittamista menetyksistä suoritettava korvaus. Rahamäärän yli menevältä osalta annettavat velkasitoumukset taas korvauksen saaja voi myydä jollekin rahalaitokselle tai ottaa niitä vastaan lainaa ja siten käyttää korvauksena saadut varat haluamaansa tarkoitukseen.

Kun edellytyksenä ei kuitenkaan ole, että kyseessä oleva tarkoitus yleisen edun takia on tärkeä, ei olisi syytäkään vastalauseessa ehdotetulla tavalla suosia eräitä korvaukseen oikeutettuja. Tällainen menettely asettaisi vain ne, jotka nimenomaan haluavat säästää saamansa velkasitoumukset, epäoikeutettuun asemaan muihin verrattuna ja olisi omiaan kehoittamaan heitäkin keksimään jonkun tarkoituksen, minkä nojalla he saisivat hyväkseen velkasitoumuksen lunastamisesta ennen määräaikaa johtuvan edun.

Sen vuoksi vastalauseessa esitettyä menettelyä, jonka mukaan valtiovarainministeriön tehtäväksi tulisi päättää tuottavien tarkoitusten tukemisesta määräämällä velkasitoumusten lunastamisesta ennen määräaikaa, on jo sellaisenaan pidettävä epäonnistuneena, koska valtiovarainministeriö ei ole oikea viranomainen ratkaisemaan tällaisia kysymyksiä, eikä sillä ole käytettävänään sitä varten riittävää asiantuntemusta.

Edellä lausumaani viitaten pitäisin suotavana, että suuri valiokunta asiaa käsitellessään ottaisi huomioon esittämäni toivomukset.

Ed. Rantala: Hallituksen esitys laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta on tarpeellinen sen jälkeen kun toisesta korvauslaista jätettiin nyt kysymyksessä olevan, Neuvostoliiton alueelta sodan aikana tänne

siirretyn ja välirauhansopimuksen 14 artiklan mukaan takaisin palautettavan omaisuuden korvaamista koskevat säännökset pois. Valtiovarainvaliokunta onkin asettunut puoltamaan esitystä, kuitenkin eräin muutoksin. Paitsi muodollista laatua olevia muutosehdotuksia, valiokunta on tehnyt siihen pari huomattavampaa ja asiallista muutosta, jotka koskevat lakiehdotuksen 7 ja 8 §:iä. Näistä edelliseen pykälään kohdistuva muutos koskee siihen uuden lisämomentin ottamista, jossa uudessa momentissa säädettäisiin 1 momentin edellyttämät korvauslautakunnan päätöksestä voitavan valittaa toisen korvauslain mukaiseen arvioimistarkastuslautakuntaan. Täten on tahdottu antaa tämänkin lain mukaan korvaukseen oikeutetuille samanlainen oikeus saada korvauslautakunnan päätös vielä tarkastettavaksi kuin on toisen korvauslain mukaan korvaukseen oikeutetuillakin. Näyttäisi olevan kohtuullista nyt kysymyksessä olevia korvaukseen oikeutettuja kohtaan tällaisen lisäyksen lakiin ottaminen.

Toinen muutos, jonka valtiokunta on tehnyt ja joka sisältyy lakiehdotuksen 8 §:ään, on sensijaan sellainen, että suuren valiokunnan tulisi siihen kiinnittää huomiotaan. Valtiovarainvaliokunnassa tämä pykälä sai sattumanvaraisesti sen muodon, joka ilmenee mietinnöstä, tapahtuen tämä ratkaisu arvalla ja vasta käsittelyn myöhäisessä vaiheessa. Sen sijaan, että hallitus on esittänyt korvauksen tämän lain mukaan korvaukseen saantiin oikeutetuille suoritettavaksi valtion velkasitoumuksilla, jotka kasvaisivat korkoa 4 sadalta kuluvan vuoden alusta lukien ja erääntyisivät 1 päivänä tammikuuta 1960, on valiokunta ehdottanut kaikille korvauksen saajille vahvistettavan korvausmäärän 100.000 markan määrään asti suoritettavaksi rahana ja vain tämän määrän ylittävältä osalta velkasitoumuksilla. Valiokunnan ehdotuksen hyväksyminen merkitsisi sitä, kuten valtiovarainministeri Hiltunen jo äsken mainitsi, että valtio joutuisi tarkoitukseen irroittamaan noin 10 miljoonaa markkaa käteisvaroja.

Tähän valiokunnan ehdottamaan muutokseen on vaikea löytää asiallisia perusteita. On nimittäin muistettava, että päinvastoin kuin toisen korvauslain mukaan korvauksia suoritettaessa, tämän lain mukaan korvaukset on tarkoitettu suorittaa täysimääräisinä ja valiokunta on 1 §:ään tehnyt vielä tätä koskevan selvennyksen. Tästä aiheutuu siis tämän lain mukaan korvaukseen oikeutetuille huomattava etu verrattuna toisen korvauslain mukaan suoritettavien korvausten saajiin nähden. Toinen tärkeä etu tämän lain mukaan tulee siitä, että nyt kysymyksessä olevia korvauksia ei yhdistetty toisen korvauslain mukaan suoritettaviksi ja nämä korvaukset suoritetaan siis erillään. Tästä johtuen ne korvauksensaajat, jotka osasta omaisuuttaan saavat toisen korvauslain mukaan ja osasta tämän lain mukaan korvausta, pääsevät korvausten yhteismäärään nähden paljon edullisempaan asemaan kuin ne, joiden samanarvoinen omaisuus korvataan kokonaan edellisen lain mukaan. On laskettu, että tähän asti esille tulleiden, tämän lain mukaan suoritettavien korvausten määrä nousisi n. 726 milj. markkaan, mutta jos nämätkin korvaukset olisi yhdistetty suoritettavaksi toisen korvauslain mukaan, alenisivat nyt kysymyksessä olevan omaisuuden osalta korvaukset vähempään kuin $^1/_{10}$ tästä määrästä, eli n. 62 milj. markkaan. Kun näin on laita, pitäisi hallituksen esityksestä edellytetyn korvausmenettelyn olla kohtuullisen.

Valiokunnassa hyväksyttiin asian ensimmäisessä käsittelyssä tälle lain kohdalle se muoto, joka on esitetty mietintöön liittyvässä III vastalauseessa. Sen mukaan niille korvauksensaajille, joiden korvausmäärä on enintään 50,000 mk, se suoritettaisiin kokonaisuudessaan rahana. Samoin rahana suoritettaisiin 2 §:ssä tarkoitettu korvaus palautetun omaisuuden kuntoonsaattamis- ja palauttamiskustannuksista. Enintään 50,000 mk korvaukseen oikeutettuja lienee, jos tämä laki hyväksytään, vain alun toistakymmentä ja näistäkin puolet sellaisia, joiden korvausmäärät vaihtelevat ainoastaan 2—10 tuhannen markan välillä. Näyttäisi olevan syytä tällaisille aivan pienen korvauksen saajille suorittaa korvaus kokonaan rahassa, mutta muille, kuten hallitus on esittänyt, valtion velkasitoumuksilla. Suosittelenkin suurelle valiokunnalle lakiehdotuksen hyväksymistä kolmannessa vastalauseessa ehdotetussa muodossa.

Ed. Niukkanen: Herra valtiovarainministerin lausunnon johdosta kun hän samoin kuin myöskin valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja, suosittelee hyväksyttäväksi III vastalauseessa ehdotetun muodon

8 §:lle, minä huomautan, että sellainen säännös, että ainoastaan silloin annettaisiin rahaa 50,000 markkaa, jos korvausmäärä ei nouse sitä suuremmaksi, on paitsi epäoikeutettu asiallisesti myöskin aivan merkityksetön. Tilaston mukaan ainoastaan muutama korvaukseen oikeutettu tulisi silloin saamaan rahaa ja sitä paitsi he eivät ole ollenkaan vähävaraisia, niiden joukossa on suuria yhtymiä, joilta sattumalta on pakkoluovutettu omaisuutta vain alle 50,000 mk. Sen sijaan moni vähävarainen, jolta on viety kaikki hänen jälellä oleva omaisuutensa, ei tulisi saamaan ollenkaan rahaa, ainoastaan näitä velkakirjoja.

Mitä sitten valtiovarainministerin väitteeseen tulee, että jos hyväksyttäisiin I vastalauseessa oleva ehdotus, joten jokainen, jolta on pakkoluovutettu omaisuutta kyseessä olevan välirauhansopimuksen täyttämiseksi, saisi aina 500,000 markkaan saakka rahaa, että tämä muodostuisi valtiolle ylivoimaiseksi, koska se maksaisi hänen laskelmiensa mukaan 39 milj. markkaa, niin minun täytyy sanoa, ettei olisi odottanut näin lapsellista väitettä meidän valtiovarainministerin suusta tässä tilanteessa. Mehän olemme nähneet, että valtiovarainministeriä enempää kuin eduskuntaakaan ei ole ollenkaan huolestuttanut summat silloin, kun on kysymys tuhansista miljoonista, jollaisia esityksiä eduskunnalle tulee tavan takaa, ja olemme kuulleet että ensi vuoden budjetti nousisi yli 50,000 milj. markan. Nyt kun olisi kysymys maksaa käyttökelpoisia maksuvälineitä korvaukseksi karjalaisilta otetusta omaisuudesta, rahassa 39 miljoonaa, niin silloin se on valtiolle ylivoimainen. Tällaiset väitteet ovat todella varsin lapsekkaita. Nämä ovat kuvaavia siitä, millä tavalla nykyinen hallitus haluaa luokitella Suomen kansalaisia näissä omistusoikeutta koskevissa asioissa.

Ed. Riihinen: Herra puhemies! — Hallitus on antanut esityksen eduskunnalle laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialistiselle Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta. Hallitus ja eduskunta ovat jälleen joutuneet selvittämään erästä rikollisen sotapolitiikan jättämää raskasta seuraamusta. Näitä selvitettäviä on ollut jo ennen ja tulee niitä yhä jatkuvasti olemaan. Sadat tuhannet sotaan syyttömät työläisperheet ovat menettäneet kotinsa ja kaiken omaisuutensa. Näiden korvaussuoritukset yhä viipyvät. Suomen työtätekevien tuhotut kodit ovat perustamatta ja luvatut täydet korvaukset siirtolaisille saamatta. Työtätekevien omalla työllään ansaitsemat omaisuudet ovat ilman heidän omaa syytään joutuneet menetetyiksi. Edellinen eduskunta on hyväksynyt toisen korvauslain, jonka mukaan menetetyt omaisuudet olisi korvattava. Näitä korvauksia odottavat siirtolaiset, mutta niiden suoritukset yhäkin vain viipyvät.

Ennen sotia ja sotien aikana esiintyi sotakiihoitus voimakkaimpana maamme teollisuuspiirien liikelaitoksissa, tehtaissa, konttoreissa sekä yhtiöitten työläisilleen tilaamissa sanomalehdissä ja julkaisuissa. Sodan aikana nämä suuromistajat, talouspiirit, kokosivat loistavia liikevoittoja ja laajensivat liikkeitään. Nämä piirit olivat aina voimakkaana tukena niille pyrinnöille, jotka pyrkivät laajentamaan Suomen alueita rajoja siirtämällä ja kohta sodan kautta päästyään ylittämään rajan kiirehtivät nämä suurliikkeet armeijan mukana vallatuille alueille. Tämä tunkeutuminen on, kuten meillä tunnetaan, päättynyt hyökkääjien tappioon.

Nyt meillä on käsiteltävänä tämän sotaseikkailun eräs tiliselvitys. Ihmeellistä kyllä tässä pyrkivät saamamiehinä esiintymään myöskin sellaiset piirit, joille oikeastaan kuuluisi tämän rötöksen maksaminen. Varmaa on, että jos sota olisi päättynyt hyökkääjien uneksimaan „loistavaan" voittoon, niin näiden korvausten hakijat, enemmistö niistä, olisi nostettu korokkeelle kaiken kansan nähtäväksi ja osoitettu, että tässä ovat ne voimanlähteet, todelliset johtajat, joita saamme kiittää tästä loistavasta sodasta. Näin varmaan olisi tapahtunut, jos tuo heidän toivonsa „loistavasta voitosta" olisi toteutunut.

Kun nyt kuitenkaan näin ei ole käynyt, niin siitä seuraa, että saamme täällä selvitellä tuon mielettömän ja rikollisen unelman jättämiä laskuja. Siirtolaiset odottavat n. s. toisen korvauslain puitteissa korvauksia. Teollisuus- ja yrittejäpiirit odottavat niitä myöskin, mutta sen lisäksi he taistelevat etujensa puolesta täällä parhaillaan käsiteltävän uuden korvauslain puitteissa.

Vertailtaessa esilläolevaa hallituksen esitystä toiseen korvauslakiin ja siinä siirto-

laisille myönnettäviin sodan johdosta menetettyjen omaisuuksien korvauksiin, voidaan todeta, että esilläolevan lain mukaan korvauksiin oikeutetut saatetaan etuoikeutettuun asemaan. Nyt hallituksen antamassa lakiesityksessä myönnetään täysimääräinen korvaus kaikesta palautetusta omaisuudesta. Sitävastoin toisen korvauslain mukaan luovutetulle alueelle jääneestä tai tuhoutuneesta omaisuudesta maksettava korvaus on rajoitettu niin, että korkein yhdelle henkilölle maksettava korvaus on kolme miljoonaa markkaa ja osakeyhtiölle 15 miljoonaa markkaa. Samoin rajoitetaan korvausta niin, että täysimääräisenä suoritetaan vain 500,000 markkaa ja sitä suuremmista omaisuuksista korvaukset vähenevän asteikon mukaan.

Minulle on sanottu arvovaltaiselta taholta, että toista korvauslakia valmisteltaessa nyt esilläolevan lain mukaan korvauksia hakevat talouspiirit olisivat vastustaneet ajatusta sisältää siihen lakiin myöskin palautettavien tavarain korvaukset. Jos näin on tapahtunut, niin sitä ei ole syytä ihmetellä, koska tämän nyt esilläolevan erillisen lain kautta näille omaisuuden omistajille tulisi mahdollisuus rajoittamattomaan korvaukseen. Jos nämä korvaukset olisi yhdistetty toisen korvauslain alaisuuteen, niin olisi 3 miljoonaa markkaa yhdelle henkilölle ollut ylin raja, joka olisi täysimääräisenä korvattu. Ja mikä tärkeintä, 500,000 markkaa suuremmista korvauksista olisi ollut pakko tyytyä osakorvauksiin, joissa on jyrkästi aleneva korvausprosentti, esim. 500,000—1 milj. markkaan nousevalta määrältä korvausprosentti alirajan yli menevästä omaisuuden osasta olisi 50 % ja korvausmäärän suuretessa suorituksprosentti yhä olisi laskenut.

Ei ole ihme jos ne, joilla oli tilaisuus, pyrkivät saattamaan määrätyt omaisuuskorvausryhmät irti tuollaisesta menetyksen vaarasta ja koettivat sovelluttaa näihin uutta lakia. Tällaiseen omaisuuden pelastamiseen ei kuitenkaan ole varsinaisilla siirtolaisilla sanottavaa tilaisuutta ollut. Kyseessä olevat omaisuudet ovat suurimmalta osaltaan suuryhtiöiden, joille evakuoimisaikana jo kuljetusvälineet ja tavarain siirto luovutettavalta alueelta oli järjestetty etuoikeudella. Pakkoevakuoitujen Karjalan työläisten omaisuus, tavarat ja eläimet useissa tapauksissa joko jätettiin ratapihoille, laivalaitureille tai tuhottiin ne sinne paikoilleen. Sensijaan nyt erikoisen korvauslain kautta korvausvaatimuksilla esitetyt omaisuudet hyvin suojattuina kuljetettiin turvallisiin paikkoihin. Näissä kuljetusjärjestelyissä luovutetulta alueelta on tapauksia, joissa köyhien ihmisten jo valmiiksi kuormatut tavarat heitettiin maahan ja niiden tilalle asetettiin poissiirrettäväksi juuri näitä nyt palautettavia koneita. Suomen kansalle olisi ollut paljon kunniakkaampaa ja onnellisempaa, jos Karjalasta kulkevat täyteen ahdetut junat olisivat olleet lastattuina työtätekevien kansalaisten omilla tavaroilla sensijaan että ne olivat lastattuina Neuvostoliitolle kuuluvalla omaisuudella.

Palautettujen tavarain arvioimislautakunta, joka huolehtii luovutetulta alueelta tuotujen omaisuuksien palautuksesta, on jakanut nämä tavarat kahteen pääryhmään. A-ryhmä sisältää ne tavarat, jotka ovat olleet luovutetulla alueella silloin kun Suomen sotajoukot viimeksi käydyssä sodassa tunkeutuivat tuolle alueelle ja jotka sieltä sitten on siirretty pois. Että nämä omaisuudet ovat kiistattomasti Neuvostoliiton, siitä ei ole voinut näillä teollisuuspiireillä olla mitään epäselvyyttä. Tästä huolimatta, paitsi sodan aikana, niin vielä välirauhanteon jälkeenkin näitä omaisuuksia siirrettiin niiltä alueilta tänne. Työläiset myös pakkoevakuoitiin luovutettavalta alueelta, mutta heidän omaisuutensa suurelta osalta jätettiin sinne. Työläisten omaisuuksista ei välitetty, kun sensijaan sotasaalista tänne raahattiin satoja junalasteja.

Palautuskomitean esittämä toinen, B-ryhmä sisältää sellaiset tavarat, jotka talvisodan jälkeen on luovutetulle alueelle viety ja sieltä sitten tuotu tänne. Nämä ovat sellaisia teollisuuskoneita ja laitoksia, joita välirauhansopimuksen mukaan ei olisi saanut tutantolaitoksista pois siirtää.

On pyritty antamaan sellainen käsitys, että tämän lain mukaan korvauksiin oikeutetut olisivat vähävaraisia liikkeenharjoittajia ja hädässä olevia siirtolaisia. Näin ei kuitenkaan asia ole. Ja jos mukana lieneekin jokunen vähemmän varakas yksilö, niin varsinaista köyhää lienee turha heidän joukostaan etsiä. Ympäri maata eri teollisuuksia omistavat yhtiöt ja teollisuuspiirit, jotka nyt korvauksia hakevat, eivät ole vähävaraisia; ei myöskään ole helposti määri-

teltävissä, ovatko kyseellisten osakeyhtiöiden osakkaat karjalaisia sen enempää kuin siirtolaisiakaan.

Käsiteltävän lain perusteella, arvioimislautakunnan luettelon mukaan, korvauksia hakeneista on paras tässä luetella muutamia suurimman ryhmän muodostavia nimiä, koska siitä käy ilmi, kenelle tätä lakia pääasiassa valmistellaan. Korvauksen hakijoina esiintyy osakeyhtiöitä: Enso Gutzeit, Kuitu, Waldhof, Pitkäranta Kaivos Oy., Kymi, Itä-Suomen Raakasokeritehdas, Yhtyneet Paperitehtaat (Laatokan Puu Oy.), Hämeen Faneeritehdas, Ahlström Oy., Johan Parviaisen Tehtaat, Viiala Oy., Havi Oy., Hackman & K:i, Valio j. n. e. Nämä miljoonayhtiöt muodostavat pääasiassa sen piirin, jolle esilläolevan lakiesityksen mukaan on korvauksia haettu. Korvausvaatimusten määrä vaihtelee eri yhtiöiden kohdalta eri suuruisena, alempien ollessa vain muutaman tuhannen ja korkeimman kohotessa yli 300 milj. markan.

Hallituksen esityksessä korvaukset on määrätty suoritettavaksi kokonaan valtion lainasitoumuksilla. Ilmeisesti on siten pyritty välttämään rahankäytöstä aiheutuvaa vaikeutta. Valtiovarainvaliokunta, tosin äänestyksen ja arvan noston jälkeen, on katsonut tarpeelliseksi muuttaa hallituksen esitystä siten, että korvauksista maksettaisiin 100,000 mk rahana. Tämän muutoksen mukaan kaikille korvauksen saajille, siis näille monimiljoonaisille liikkeille maksettaisiin edellämainittu kiireellinen rahallinen etumaksu, jotta liikkeet pääsisivät jälleen toiminnan alkuun, kuten valiokunnassa asian puolesta sanottiin.

Entä kuinka on huolehdittu siitä, että työtätekevät siirtolaiset pääsevät elämän alkuun? Nämä todellisessa hädässä elävät sodan syyttömät uhrit on jätetty kylmästi mieron tielle. Toisessa korvauslaissa, jota vähävaraiset siirtolaiset taloudellisen hädän ahdistuksessa odottavat täytäntöönpantavaksi, myönnetään heille, kaiken omaisuutensa menettäneille siirtolaisille, ainoastaan 20,000 markkaa rahana ja loput korvaukset obligatioina.

Karjalasta lähtenyt tehtaan työmies ja mahdollisesti Kanta-Suomessa huolettomasti asunut tehtaan isäntä aiotaan asettaa korvauksien saannissa eri luokkiin. Sotaan syytön, rauhaa puoltanut työmies, joka on menettänyt kotinsa ja kaiken omaisuutensa sodan johdosta, saa korvauksena rahana vain 20,000 mk ja loput paperina. Tehtaan isännöitsijä, joka on saattanut olla rahoittamassa sotakiihoitusta, ja joka sodasta huolimatta on yhäkin omaisuudesta rikas omistaen miljoonia, saa ehdotuksen mukaan „jaloilleen päästäkseen" 100,000 markkaa rahana.

Tämä olisi kylläkin johdonmukaista sen kanssa, mitä edellä jo on sanottu siitä etuoikeudesta, jolla suuromistajat saivat poiskuljettaa nämä korvausvaatimuksiin sisältyvät tavarat luovutetulta alueelta. Mutta tästä huolimatta ei ole enää syytä tätä etuoikeusasemaa heille korvausjärjestelyissä säilyttää. Näillä teollisuuspiireillä on ollut kultaiset tuloajat sodan aikana, niinä vuosina, jolloin työläisten perheet saivat taistella suuressa puutteessa. Tätä tällaista väärää velvollisuuksien ja oikeuksien jakoa eri yhteiskuntapiireille ei ole syytä enää pitemmälle jatkaa. Hallituksen antama esitys laiksi palautetun omaisuuden korvaamisesta on pitkälle menevä korvausmyönnytys suuromistajapiireille. Mitään lisäyksiä tai myönnytyksiä siihen suuntaan ei ole syytä enää antaa.

Valtiovarainvaliokunta on tehnyt hallituksen lakiesitykseen eräitä täydentäviä ja selventäviä muutoksia, jotka tarpeellisina on syytä hyväksyä. Samoin voidaan hyväksyä valiokunnan ehdotus lain 8 §:än otettavasta lisäyksestä, jonka mukaan rahana suoritetaan korvaus palautettavan omaisuuden kuntoonsaattamis- ja palauttamiskustannuksista.

Valtiovarainvaliokunnan lakiesitykseen tekemä muutos, jonka mukaan kaikille korvaukseen oikeutetuille maksettaisiin 100,000 mk rahana on sellainen, jota ei ole syytä hyväksyä.

Sen sijaan hallituksen esittämän korvauslain 8 §:än olisi otettava lisäys, jonka mukaan niille korvausluettelossa esiintyville vähälukuisille korvauksensaajille, joiden korvausvaatimus ei ole suurempi kuin 50,000 mk, olisi syytä maksaa tämä korvaus rahassa.

Tämä siitäkin huolimatta, että sen muutoksen kautta myös varakkaat korvauksensaajat, joiden näin korvattava omaisuus ei nouse tätä lukua suuremmaksi, saattavat päästä tästä suorituksesta osalliseksi.

Edelläesitetyn perusteella toivonkin, että laki hyväksyttäisiin suuressa valiokunnassa

hallituksen esityksen mukaan valtiovarainvaliokunnan siihen tekemin muutosesityksin, paitsi että lakiesityksen 8 § hyväksyttäisiin valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyn III vastalauseen mukaisena.

Ed. H. Manninen: Palautettavan omaisuuden korvaushakemuksissa kiintyy huomio A-luokassa mainittuun omaisuuteen, joka on määrältään 825.9 milj. mk. Tämä omaisuus on vuoden 1940 rauhassa Neuvostoliitolle luovutettua taikka muuta Neuvostoliiton omaisuutta, joka suomalaisen miehityksen aikana on kuljetettu yhtiöiden taikka yksityisten henkilöiden toimesta pois sijaintipaikoiltaan. Tämänlaatuisesta omaisuudesta ovat eräät suuryhtiömme, kuten Enso-Gutzeit OY anoneet korvausta 121.3 milj. ja Kuitu OY 161.3 milj. mk. Herättää ihmettelyä, kuinka tällaiset suuret vieraan omaisuuden määrät on maahamme kuljetettu. Valtiolta vaaditaan korvausta ei ainoastaan omaisuudesta, joka on Neuvostoliiton, vaan myöskin tämän omaisuuden palauttamisesta ja kuntoonpanokustannuksista, mikäli tavara on kuljetuksen aikana vaurioitunut. Valtio joutuu näin ollen maksamaan siitä, ettei ole pidetty sormia erossa Neuvostoliiton omaisuudesta, vaikka jokaisen olisi pitänyt olla täysin selvillä, että ne joudutaan korvaamaan, jos niitä pois siirretään. Kuinka tarkkaan tätä vierasta omaisuutta on maahamme evakuoitu, mainittakoon, että eräistä teollisuuslaitoksista koneiden sekä muun omaisuuden lisäksi on poistettu yksinpä sähköjohdotkin, vieläpä rakennuksia rikkoenkin. Tämä ei ole mikään yksityistapaus. Samanlaista menettelyä on tapahtunut verrattain laajassa mitassa. Voisi mainita yksityisiä esimerkejäkin. On tapahtunut tätä vielä välirauhan allekirjoittamisen jälkeenkin. Täytyy valittaa, ettei silloin viranomaisten, ennenkaikkea silloisen hallituksen taholta, tarpeeksi selvästi ilmoitettu, että välirauhansopimuksen mukaan sellaiseen omaisuuteen ei saa koskea eikä poiskuljettaa. On hyvin todennäköistä, että tämänkin korvauksen yhteydessä mahdollisesti vaaditaan korvauksia, joihin anojilla ei ole moraalista eikä oikeudellistakaan oikeutta. Siksi on syytä varoa, ettei korvauksia makseta tapauksissa, jotka eivät ole kiistattomia. Selvissä tapauksissa asiasta oltaneen yksimielisiä.

Ed. Tuurna: Kuullessa edustajien Riihisen ja H. Mannisen puheenvuoroja joutui ajattelemaan, että tässä ovat nyt eduskunnassa todistamassa miehet, jotka eivät olosuhteita tunne. Täytyyhän myöntää, että vaikeuksia oli kaikilla teollisuuslaitoksilla omaisuuden evakuoinnissa, ja että Karjalasta jouduttiin palauttamaan pääasiallisesti sellaista omaisuutta, mikä oli tähdellistä kyseessä olevien teollisuuslaitoksien jälleenrakennustoimintaa silmälläpitäen. Palautustyö suoritettiin teollisuuspiirien myötävaikutuksella. Oli tarkoin määrätty, mitkä koneet siirrettäisiin missäkin vaiheessa. Kun näin oli, oli toiminta Suomen valtionkin kannalta mitä tähdellisintä. Palautettiin sellaista, joka katsottiin voitavan jälleen sijoittaa Suomen alueella ja täällä jälleen rakentaa. Tällöin erikoisesti huomioitiin Vuoksenlaakson teollisuus. Minulla on se käsitys, että koneiden palautus Karjalasta tapahtui suureksi osaksi sen jälkeen, kun välirauhansopimus oli tehty. Väite, että tässä olisi tapahtunut jotain rikokselista, on varmastikin virheellinen. Tahdon toisessa käsittelyssä palata asiaan.

Ministeri Hiltunen: Ensinnäkin minun on huomautettava ed. Riihisen puheenvuoron johdosta, että kun viime syksynä hallitus antoi toisen korvauslakiesityksen, niin siihen sisältyi myöskin ehdotus toisen korvauslain perusteella suorittaa korvaukset sikäli kuin on kysymys Neuvostoliitolle palautettavasta omaisuudesta. Mutta valtiovarainvaliokunta pyyhki tämän osan pois hallituksen esityksestä ja lausui, että sen mielestä palautetun omaisuuden korvauskysymys on ratkaistva erikseen. Siitä johtuu, että hallitus joutui antamaan tämän esityksen asiassa.

Mitä ed. Tuurnan puheenvuoroon tulee, niin ei välirauhansopimuksen jälkeen enää tuotu nyt palautettavaa omaisuutta Karjalasta. Ehkä aselevon jälkeen sitä tapahtui, mutta ei enää välirauhan solmiamisen jälkeen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

2) Ehdotus laiksi perhelisälain muuttamisesta

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 13 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 50, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 13.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset sekä asetus ja valtioneuvoston päätös voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi hallinnon järjestämisestä sota-aikana annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 57 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi puutavaran työmittauksesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 58 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan.

Ehdotukset laeiksi lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelystä tuomiokunnan arkistossa sekä oikeudenkäymiskaaren 4 luvun 2 §:n ynnä lainhuudatuksesta ja kiinteistönsaannon moittimisajasta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 59 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

Lisämäärärahojen myöntämistä Pohjois-Suomen jälleenrakentamiseen sekä lääninhallitusten hoidossa olevien maanteiden, siltojen ja lossien kunnossapitoon

koskeva hallituksen esitys n:o 60 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi sotaleskien työhuoltolain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 61 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi työsopimuslain muuttamisesta sekä työrauhan suojelemisesta annetun lain kumoamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 62 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

Lisäyksiä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon kalliinajanlisien maksamista varten tapaturmakorvauksiin

koskeva hallituksen esitys n:o 63 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan:

Asetus 23 päivältä elokuuta 1945 eräitä poikkeussäännöksiä ampuma-aseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta sekä räjähdysaineitten käyttämisestä sisältävän asetuksen muuttamisesta; sekä

Valtioneuvoston päätös 30 päivältä elokuuta 1945 perunan säännöstelystä.

Puhemies: Täysistunto keskeytetään ja jatketaan sitä kello 16,30.

Täysistunto keskeytetään kello 16,00.

Täysistuntoa jatketaan

kello 16,30 (16,50).

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin tehtäviä hoitavan pääministerin kirjelmän ohella tältä päivältä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 65, joka nyt on edustajille jaettu.

P u h e m i e s: Edustajille jaettu hallituksen esitys n:o 65 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 65 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti v a l t i o v a r a i n v a l i o k u n t a a n.

Pöydällepano:

3) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös valssilangan sekä siitä valmistettujen naulojen ja muiden tuotteiden säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 43 esitellään pöydällepanoa varten ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. R a n t a l a: Valtiovarainvaliokunta kokoontuu heti tämän täysistunnon päätyttyä.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on huomenna kello 13.

Täysistunto lopetetaan kello 16,53.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

63. Keskiviikkona 26 p. syyskuuta 1945

kello 13.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ainoa käsittely:

1) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 valssilangan sekä siitä valmistettujen naulojen ja muiden tuotteiden säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 1037

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 43; mainittu päätös.

Pöydällepanoa varten esitellään:

2) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26 hallituksen esityksen johdosta laiksi valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta 1038

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Antila, Brommels, Frietsch, Heiniö, Heljas, Helo, Hiilelä, Hirvensalo, Hästbacka, Jutila, Järvi, Kallinen, Kankainen, E. Karjalainen, Kauppi, Kekkonen, Kilpi, Koukkari, Kuusinen, Lahtela, Lepistö, Leppä, Leppälä, V. Leskinen, Lumme, Malkamäki, Y. Manninen, Miettunen, E. Nurminen, Oksala, Paavolainen, E. Pesonen, Pessi, Pilppula, Pohjala, Pusa, Pyörälä, Raunio, Riikonen, Rydberg, Ryömä, Räisänen, Salmela-Järvinen, Sergelius, Suontausta, Teittinen, Turunen ja J. Virtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta virkamatkan takia ed. Kankainen ja yksityisasiain vuoksi edustajat E. Nurminen, Raunio, Heiniö, Leppä ja Malkamäki sekä tämän viikon ajaksi virkatehtävien takia ed. Hirvensalo ja yksityisasiain vuoksi ed. Lepistö.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on tänään heti toisen täysistunnon päätyttyä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Valtioneuvoston päätös 31 päivältä toukokuuta 1945 valssilangan sekä siitä valmistettujen naulojen ja muiden tuotteiden säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 43 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 43.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta hyväksyy perustuslakivaliokunnan ehdotuksen.

Pöydällepano:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

2) Ehdotuksen laiksi valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on tänään kello 13,30.

Täysistunto lopetetaan kello 13,13.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

64. Keskiviikkona 26 p. syyskuuta 1945

kello 13,30.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ensimmäinen käsittely:

Ehdotus laiksi valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta 1039

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26; hallituksen esitys n:o 65.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen istuntoon, ja lisäksi edustaja E. Pesonen.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotus laiksi valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 65, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 13,35.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

65. Keskiviikkona 26 p. syyskuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta 1041

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 56; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26; hallituksen esitys n:o 65.

2) Ehdotus laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta ..... —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 54; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24; hallituksen esitys n:o 44.

3) Ehdotus laiksi perhelisälain muuttamisesta ..... —

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 55; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 50; ed. Frietschin toiv. al. n:o 207.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudon asemesta merkitään läsnäoleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edellisiin täysistuntoihin.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat yksityisasiain vuoksi ensi perjantaiksi ja lauantaiksi ed. Jern sekä ensi lauantain istunnosta edustajat Kujala, Vennamo, Lampinen, Hiekkala ja Teittinen.

Uusi hallituksen esitys.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin tehtäviä hoitavan pääministerin kirjelmän ohella kuluvan syyskuun 21 päivältä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 64, joka nyt on edustajille jaettu.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 56 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 26 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 65, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 56. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Keskustelu:

Ed. Seppälä: Herra puhemies! Ei voi välttyä siltä käsitykseltä, että käsiteltävänä oleva esitys laiksi valtion viran ja toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta on hätiköity tilapäistuote. Mitkä sen tarkoitusperät lienevätkin, niin

se on joka tapauksessa epäoikeudenmukainen sen vuoksi, että se asettaa valtioneuvoston kulloinkin määräämät viran ja toimen haltijat palkkauksensa saamisessa poikkeusasemaan muihin verraten. Valtion viran ja toimen haltijat joutuvat tämän lain tultua voimaan jatkuvasti epätietoisiksi siitä, milloin he saavat palkkansa ja se on omiaan synnyttämään levottomuutta ja hermostunutta mielialaa, jota hallituksen pitäisi kaikella toiminnallaan estää eikä enentää. Kaiken lisäksi on eduskunnan ratkaistava kantansa siksi kiireellisesti, ettei se ehdi riittävästi perehtyä lakiin eikä niihin seurauksiin, joita voi olla näin laajan valtuuden antamisessa hallitukselle. Niinikään jää selvittämättä, loukkaako tämä laki viran ja toimen haltijoille taattuja oikeuksia vai ei. Niin paljon kaunaa kuin joillakin tahoilla kannetaankin valtion palveluksessa olevia kohtaan, on tosiasia, että virkamiehet eivät ainakaan ole olleet hallituksia huonompia eivätkä nytkään ansaitse tällaista yllättävää läimäystä enempää hallituksen kuin eduskunnankaan kädestä. Jos hallituksella on joitakin vaikeita ristiriitoja alaistensa kanssa, sillä on ja täytyy olla muita keinoja, kuin mitä tämä laki antaa, niiden järjestämiseksi, eikä ole oikein, että mennään summamutikassa rankaisemaan kaikkia viran ja toimen haltijoita. Tämä on sitäkin oudompaa, kun hallitus noudattamallaan palkkapolitiikalla on itse syypää siihen, mitä se nyt tämän lain avulla koettaa parsia.

Ed. Österholm: Ehuru behandlingen av motiveringen försiggår vid ärendets tredje behandling, hoppas jag herr talmannen tillåter mig att få anmäla att jag i utskottet motsatt mig intagandet i betänkandet av det tredje stycket, som innehåller förslag om en allmän övergång till en ny ordning för lönernas utbetalande. Det har meddelats utskottet, att regeringen är sysselsatt med att överväga en reform i denna riktning, och uttalandet är därför sakligt överflödigt. Dessutom har det enligt min mening i detta sammanhang karaktären av något slags straffåtgärd gentemot de statsanställda. I deras krets är sinnesstämningen inte god för närvarande, och den blir sannerligen inte bättre genom uttalanden av detta slag. Behandlingen av detta ärende försiggick i statsutskottet med stor snabbhet. Det fanns inte tid att tänka på en reservation. Också med anledning därav har jag önskat göra detta meddelande.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 7 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Poistoja päiväjärjestyksestä.

Puhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 2) ja 3) asia.

Puhemies: Edustajille jaettu hallituksen esitys n:o 64 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Lisäyksiä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon

koskeva hallituksen esitys n:o 64 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi lauantaina kello 11.

Täysistunto lopetetaan kello 15,12.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Aku Kostia,
v. t.

66. Lauantaina 29 p. syyskuuta 1945

kello 11.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta 1044

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 56; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 26; hallituksen esitys n:o 65.

Pöydällepanoa varten esitellään:

2) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksen johdosta laiksi eräiden omaisuusrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä 1047

3) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksen johdosta laiksi leipäviljan tuotannon tukemisesta satovuosina 1946—47 ja 1947—48 ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi toinen varapuhemies Vesterinen sekä edustajat Alestalo, Annala, Antila, Asikainen, von Born, Brander, Bryggari, K. Eskola, V. Eskola, Forss, J. Hakala, Hautala, Heikkilä, Heljas, Helo, Hetemäki, Hiekkala, Hiltunen, Hirvensalo, Hollsten, Huhta, Hästbacka, Ikonen, Jern, M. Järvinen, Kallinen, Kannisto, E. Karjalainen, P. Karjalainen, Kauppi, Kinnunen, Kirra, E. Koivisto, J. Koivisto, Koukkari, Kujala, Kuusela, Kuusinen, Kytömaa, Kölli, Lahtela, Laitinen, Lehtonen, Lepistö, Leppä, Leppälä, P. Leskinen, Lumme, Luostarinen, H. Manninen, Y. Manninen, Meinander, Metsäranta, Miettunen, Mäkelä, Möttönen, Okko, Oksala, Paasivuori, M. Pekkala, Pessi, Pohjala, Pohjannoro, Puumalainen, Pyörälä, Raunio, Riikonen, Rydberg, Ryömä, Räisänen, Saariaho, Salmela-Järvinen, Sarlin, Saukkonen, Sergelius, Simula, Smeds, Sormunen, Suontausta, Takki, Teittinen, S. Tervo, Tiitu, Valanne, Vehkaoja, Vennamo, Vilhula, J. Virtanen, Ytti ja Östenson.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta sairauden takia edustajat Leppä ja Kytömaa, virkamatkan takia ed. Takki, virkatehtävien takia edustajat Rydberg, Alestalo, Huhta ja Pohjannoro, yksityisasiain vuoksi edustajat Annala, Mäkelä, J. Koivisto, Sormunen, Brander, V. Eskola, Hautala, Vehkaoja, Möttönen, Luostarinen, Okko, Laitinen, Tiitu, Vilhula, Simula, Sarlin, Kauppi, Kinnunen, S. Tervo, Hetemäki ja Paasivuori, tästä ja seuraavasta istunnosta yksityisasiain vuoksi ed. Ytti ja ed. Kirra sekä viikon ajaksi lääkärintodistuksen nojalla ed. Raunio.

Eduskunnan tietoon saatettu valtioneuvoston päätös.

Puhemies: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstele-

misestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut mainitun lain nojalla 14 päivänä syyskuuta 1945 annettu

Valtioneuvoston päätös ulkomaisten saatavien ja velkojen sekä jalojen metallien ilmoittamisesta.

Tämä valtioneuvoston päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältämä hallituksen esitys n:o 65, jota on valmistelevasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 26 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 56, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Berner: Mikäli esillä olevasta lakiehdotuksesta, joka lähinnä on tarkoitettu taistelukeinoksi veturimiehiä vastaan, on pyrittävä löytämään jotain myönteistä, olisi se parhaassa tapauksessa se, että sillä voisi olla joissakin tapauksissa lievä ja verrattain kaukainen vaikutus inflatiota jarruttavana keinona. Tähän sitä ilmeisesti ei kuitenkaan ole tarkoitettu eikä siitä perusteluissa myöskään mitään mainita. On sanottava, että veturimiehillä on asiallista pohjaa palkkansa korottamiseksi, sillä heidän nykyinen palkkansa on sekä absoluuttisesti että suhteellisesti alhaisempi kuin joidenkin toisten palkkaryhmien. Kun esim. viilari ennen sotaa sai 200 markkaa pienemmän palkan kuin veturinkuljettaja on suhde nyt muuttunut sellaiseksi, että veturinkuljettajalla on toistatuhatta markkaa pienempi palkka. Näitä palkkaryhmiä verrattaessa toisiinsa olisi veturimiehen palkka nyt suhteellisesti noin 2,000 markkaa liian alhainen, joten jokin korotus näyttäisi oikeutetulta. Veturimiehille tuskin tuottaa lohdutusta se, että monet muut valtion viran ja toimen haltijat ovat samassa asemassa kuin hekin. Jo valtion viran ja toimen haltijain palkoista päätettäessä teki muistaakseni ed. Kannisto ehdotuksen siitä, että hallitusta kehoitettaisiin tarkemmin kuin mitä oli tapahtunut tutkimaan ja syventymään palkkaoloihin, jotta pahimmat epäsuhteet saataisiin tasoitetuksi. Ennen kuin näin tapahtuu on pelättävissä, että tulee esiintymään levottomuutta ja selkkauksia. Veturimiesten palkkataistelu on tästä esimerkkinä.

Mitä sitten tulee poikkeuslainsäädäntöön turvautumiseen tällaisissa asioissa, vaikuttaa se sekä hätiköidyltä että pikkumaiselta eikä se ole omansa lisäämään eduskunnan ja hallituksen arvovaltaa. Hallituksen olisi pystyttävä hoitamaan tämä asia sovintoon ilman tämäntapaista lainsäädäntöä sitäkin suuremmalla syyllä, kun sillä tuskin tulee olemaan asiaan ratkaisevaa merkitystä, koska tällä ei kuitenkaan saada estetyksi, että lakko voidaan aloittaa palkanmaksua seuraavana päivänä ja tuskin voidaan pitää sopivana, että hallitus pidättäytyy palkanmaksusta joka kerta, kun ajatus mahdollisesta lakosta tulee esille. Mitä veturimiesten vaatimuksiin tulee, niin on hallituksella siinä tapauksessa, että ne ovat kohtuuttomia, jo ennestään pitkälle meneviä valtuuksia, joten uusia poikkeuslakeja ei tarvita. En siis katso olevan syytä hyväksyä tätä lakiehdotusta, vaan ehdotan sen hylkäämistä.

Valtiovarainministeri Törngren: Herra puhemies! Koska en odottanut oppositiota tässä kysymyksessä, en valitettavasti ottanut mukaan mitään asiakirjoja selittääkseni tätä asiaa. Minua tämä lausunto kummastuttaa suuresti. Ensiksikin siinä suhteessa, että puhuja luultavasti ei ole perehtynyt tähän kysymykseen ja sen takia esittää asian väärässä valossa. Kun eduskunta noin 6 viikkoa sitten päätti virkamiesten palkoista, niin päätettiin myöskin veturimiesten palkoista. Silloin eduskunta päätti, että hallituksella on oikeus poiketen eduskunnan päätöksestä myöntää palkanlisiä niille ryhmille, joiden palkka muuten tulisi alittamaan vallitsevaa palkkatasoa.

Tämän oikeuden perusteella on hallituksessa tätä asiaa käsitelty. On ensiksikin korotettu sitä määrää, jolla eduskunta korotti veturimiesten palkkaa, niin että korotus veturimiesten kohdalta tuli olemaan noin 3,000 markkaa. Sen lisäksi korotettiin veturimiesten virkamatkarahoja niin paljon, että sen perusteella heille tuli noin 1,000 markkaa lisää. Tämä merkitsee sitä, että veturimiehet tällä haavaa ovat paljon paremmassa asemassa kuin muut. Veturimiesten tyytymättömyys johtuu siitä, että he vertailevat palkkaansa rautatien konepajojen palkkoihin ja rautatien konepajoissa ovat palkat, koska konepajat kilpailevat Sotevan laitosten kanssa, hyvin korkealla. Kumminkaan palkat eivät ole niin korkealla kuin mihin veturimiesten laskelmat ne vievät, sen takia, että veturimiehet laskevat palkat tällä tavalla: ensin kesäkuun palkkapäätöksen palkka, siihen 15 % lisää ja siihen 50 % urakkapalkkaa. Tästä saavat siis tuntipalkan ja tuntipalkan muuttavat kuukausipalkaksi. Tietenkin sillä tavalla tullaan suureen palkkatasoon ja korkeisiin palkkoihin, ja näitä voidaankin saavuttaa konepajoissa, mutta täytyy sanoa, että konepajatyöhän on toisenlaista kuin veturimiesten työ. Veturimiehet ovat virkamiehiä ja heillä on ne edut, joita valtion viran ja toimen haltijalla on. Konepajan miehet tekevät niin sanoakseni sesonkityötä, ja sesonkityöstä aina annetaan korkeampi palkka.

Minusta tässä asiassa hallitus mielestäni on mennyt pitemmällekin kuin mitä eduskunnan päätös olisi velvoittanut hallitusta menemään, sentakia että tässä on kysymys palkkariidasta alalla, joka, jos palkkariita syntyy ja lakko syntyy, on koko maalle hyvin ikävä.

Minä toivon, että nytkin selviydytään tästä asiasta, mutta olen tahtonut esittää nämä näkökohdat, niin että eduskunta ei tämän aikaisemman puheenvuoron takia tulisi väärään käsitykseen. Olen itse tietoinen siitä, että tämä pieni esitys, josta minä toivon, että eduskunta sen hyväksyy, on hyvin vähäpätöinen. Mutta nyt, jos on päästävä tästä taloudellisesta sekasorrosta, ei voida hellävaroen käsitellä näitä asioita. Täytyy kovakouraisesti puuttua asioihin, jos tahdotaan pelastaa maa tästä taloudellisesta sekasorrosta. Silloin on myöskin tukittava kaikki ne reiät, joiden tukkiminen hyödyttää tätä stabilisoimistyötä. Minä toivoisin, että eduskunta hyväksyy tämän lain. Edellisessä istunnossa joku edustaja puhui siitä, että tämä on moraaliton laki. Minun mielestäni, jos jokin on moraalitonta, on juuri se, että ensin nostaa palkan ja sitten ryhtyyn lakkoon ja valtion palkalla on kuukauden lakossa, ilman että tekee työtä. Mutta minä tahdon tässä sanoa veturimiesten kunniaksi, että he eilen ilmoittivat minulle, että he eivät olisi tehneet tätä, mutta kaiken varalta on tämäkin laki hyvä näissä oloissa olemassa.

Ed. Seppälä: Viittaan siihen, mitä toisessa käsittelyssä esitin lain hylkäämisestä sitäkin suuremmalla syyllä, kun herra valtiovarainministeri tässä yhteydessä jo ilmoitti, että tällä lailla ei ole käytännöllisesti mitään merkitystä, koska veturimiehet ovat ilmoittaneet, että he ovat rahoja ennakolta nostamatta. Kysymys on ainoastaan siitä, että hallitus pyrkii hankkimaan itselleen sellaisia valtuuksia, jotka eivät ole sopusoinnussa niiden lupausten kanssa, joita ainakin käytäntö on taannut virkamiehille, käyttääkseen näitä mahdollisesti jopa poliittisessakin tarkoituksessa eikä ainoastaan palkkataistelutarkoituksessa. Tämä kysymys on senlaatuinen, että sitä olisi hallituksen täytynyt harkita paljon enemmän kuin tähän saakka eikä tulla asettamaan eduskuntaa jatkuvasti seinää vasten joidenkuiden vähäpätöisten kysymysten vuoksi, jotka eivät koko kysymystä millään tavoin ratkaise, vaan osoittavat juuri sellaista menettelyä, mitä ei hallitukselta koskaan voisi odottaa.

Ed. Niukkanen: Herra rahaministerin lausumat näkökohdat minun mielestäni ovat täysin perustellut. Minua ihmetyttää, että n. s. virkamiesedustajien puolesta ryhdytään täällä puolustamaan niitä virkamiehiä, jotka peloittelevat ja uhkailevat lakolla hallitusta ja eduskuntaa siinä tilanteessa, missä ollaan. Minusta on järjestelmänä se, että palkka maksetaan, kuten yksityistoimissa, vasta tehdystä työstä, on aivan täysin paikallansa. Ja minä huomautan, että eivähän ne ole vain veturimiehet, jotka ovat uhkailleet lakolla, vaan sitähän ovat tehneet melkein kaikki virkamiesryhmät. Minusta hallituksen esittämä toimenpide on täysin perusteltu ja asianmukainen ja on suorastaan häikäilemättömyyttä, että

hallitusta vastaan tässä asiassa käytetään sentapaisia puheenvuoroja, kuin täällä on käytetty.

Ed. Tolonen: Eräät rautatieläiset ovat viime päivinä maininneet, että veturimiesten palkat tulevat hyvin kohtuullisiksi näinä aikoina heihin verrattuna, ja eräiden suusta on saanut kuulla melkein ajatuksen, että he ikäänkuin kademielessä saattavat pian ajatella liikehtimään lähtöä, kun näkevät toisten tulevan itseään kohtuullisemmin palkatuiksi. Näinollen minusta tuntuisi, että palkkojen kohottaminen saisi rajoittua jo näinä aikoina, ettei mentäisi aivan hunningolle.

Ed. Murtomaa: Tässä palkkojen normeerauksessa on sikäli vikaa, että sen jälkeen kuin sovittiin siitä, että maatalouspalkat olisivat 19 ja teollisuudessa y. m. korkeimmat palkat 35 mk, silloisessa palkkauksen järjestelyssä nostettiin metalliteollisuuden ja rakennusteollisuuden palkat tuon linjan yläpäähän. Kun eri palkannauttijat ovat taipuvaisia vertailemaan omaa ansiotaan palkkakunnalla muissa tehtävissä työskentelevien ansioihin, niin silloin hyvin joudutaan siihen, niinkuin tässäkin tapauksessa, että vertaillaan vain palkkoja metalliteollisuudessa maksettaviin palkkoihin. Tämä metalliteollisuuden ja rakennusteollisuuden saavuttama etumatka palkkataistelussa johtuu siitä, että näiden ryhmien ammattijärjestöt maassamme ovat tavattoman voimakkaat ja ovat pystyneet palkkatason viemään näin korkealle. Vika on siinä, ettei tätä asteikkoa 19 mk:sta 35:een mk sovellettu alunperin tasaisesti, niin että kaikki eri työntekijäryhmät olisivat automaattisesti saaneet korotuksen alapäästä lähtien ja sen vuoksi täällä yläpäässä tuo puserrus on niin kova. Minä ymmärrän kuitenkin, kun tilanne on tällainen, kuten jokainen käsittää, että jos me jälleen lähdemme uudelle kierrokselle, niin siitä on seuraus, että rahaa täytyy lisätä liikkeelle ja paperitukku lisääntyy jokaisen taskussa, mutta hänen realipalkkansa ei siitä parane. Kyllä meidän täytyy jokaisen pyrkiä tukemaan hallitusta tässä tilanteessa, jotta se stabiliseeraus, jota tilanne vaatii, se pääsee toteutumaan, ja sen vuoksi puolustan hallituksen asennetta ja olen sitä mieltä, että tämä laki olisi hyväksyttävä.

Ed. Seppälä: Kun ed. Niukkanen kohdisti ilmeisesti lausuntonsa minuun virkamiehenä, täytyy minun huomauttaa, että ed. Niukkanen tietää, niin hyvin valtiovarainvaliokunnassa kuin eduskunnassakin minun vastustaneen virkamiesten lakkoiluoikeutta. Enkä minä tämän vuoksi äskeistäkään puheenvuoroa käyttänyt, vaan sen takia, että tässä asetetaan eräät ryhmät valtion viran ja toimen haltijoita poikkeusasemaan toisiin nähden. Ei ole oikein hallitukselta menetellä tässä suhteessa näin. Jos se taas virkamiesten palkkauksen tahtoo järjestellä tapahtuvaksi jälestäpäin, niin miksei se määrännyt sitä kaikkien kohdalta eikä ainoastaan veturimiesten kohdalta.

Valtiovarainministeri Törngren: Minä en ymmärrä, mitä edustaja Seppälä tarkoittaa sillä, että kaikkia on käsiteltävä samalla tavalla. Tämä koskee kaikkia, ei ainoastaan veturimiehiä.

Ed. Jokinen: Kun nyt lähdetään lailla rajoittamaan eräänlaista lakko-oikeutta, niin tässä yhteydessä olisi syytä huomauttaa myöskin siitä, että olisi vihdoinkin saatava hallituksen toimesta hintasulku. Eivät lopu palkkaliikkeet eivätkä palkkojen parantamispyrkimykset niin kauan kun jatkuvasti hinnat kohoavat. Ellei valtiovalta kykene hintojen kehitystä estämään, niin ei se myöskään kykene estämään niitä liikkeitä, jotka palkkamarkkinoilla tulevat jatkuvasti olemaan. Minä erittäin suuresti valitan, että tässä palkkojen jatkuvassa tiimellyksessä maatyöväestö on jäänyt tavattoman paljon perään. Se on jäänyt niin paljon jälkeen tässä palkkataistelussa, että sen taloudellinen elämä alkaa muodostua tulevina aikoina varsin kohtalokkaaksi lyhyemmän työpäivän ja yhä enemmän nousseiden luontaisetujen hinnoituksen johdosta. Minä pyytäisin, että ennenkaikkea tämän palkkaryhmän kohdalla palkkaneuvosto harkitsisi vakavasti tehdä normeihin parannuksia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Berner ed. Seppälän kannattamana ehdottanut, että lakiehdotus hylättäisiin.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on sanottu ehdotus hylätty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 11 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 103.

Eduskunta on päättänyt hyväksyä lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Edustajille jaettu valtioneuvoston päätös voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Valtioneuvoston päätös 14 päivältä syyskuuta 1945 ulkomaisten saatavien ja velkojen sekä jalojen metallien ilmoittamisesta

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

Pöydällepanot.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

2) Ehdotuksen laiksi eräiden omaisuusrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9; sekä

3) Ehdotuksen laiksi leipäviljan tuotannon tukemisesta satovuosina 1946—47 ja 1947—48

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 14.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 11,37.

Pöytäkirjan vakuudeksi.

E. H. I. Tammio.

67. Tiistaina 2 p. lokakuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta 1050

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 54; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24; hallituksen esitys n:o 44.

2) Ehdotus laiksi perhelisälain muuttamisesta 1061

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 55; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 50; ed. Frietschin toiv. al. n:o 207.

Ensimmäinen käsittely:

3) Ehdotus laiksi eräiden omaisuusrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä 1068

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 55.

4) Ehdotus laiksi leipäviljan tuotannon tukemisesta satovuosina 1946—47 ja 1947—48 1069

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 53.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat von Born, Brommels, Heljas, Helo, Hietanen, Jutila, Kallinen, Kirra, Kuittinen, Kuusinen, Leino, Leppälä, Y. Manninen, Miettunen, M. Pekkala, Pessi, Pohjala, Pyörälä, Pärssinen, Raunio, Riikonen, Ryömä, Räisänen, Sergelius, Sillanpää, Teittinen, Valanne, Welling, A. Wirtanen ja Ytti.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä istunnosta virkatehtävien vuoksi ed. Leino ja yksityisasiain vuoksi edustajat von Born, Welling, Riikonen ja Pärssinen, tämän viikon istunnoista sairauden takia edustajat Pohjala ja Leppälä sekä toistaiseksi lääkärintodistuksella osoitetun sairauden vuoksi ed. Sillanpää.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin tehtäviä hoitavan pääministerin kirjelmän ohella viime syyskuun 27 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 66—69, jotka nyt on edustajille jaettu.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on huomenna keskiviikkona kello 11,30.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 54 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 24 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 44, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 54. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Rantala: Tämän asian ollessa täällä täysistunnossa ensimmäisessä käsittelyssä osoitettiin useissa puheenvuoroissa, että valtiovarainvaliokunta oli mennyt tarpeettoman pitkälle korvausmäärien suoritukseen nähden ehdottaessaan lakiehdotuksen 8 §:ssä, että korvausmäärät suoritettaisiin 100,000 markan määrään asti rahana ja vain muulta osalta valtion velkasitoumuksilla. Viittaan m. m. valtiovarainministeri Hiltusen mainitussa istunnossa tästä kysymyksestä antamaan lausuntoon. Ilmoitan, että tulen asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan 8 §:n hyväksyttäväksi III vastalauseen mukaisesti.

Ed. Paavolainen: Herra puhemies! Se, että välirauhansopimuksen mukaan Neuvostoliitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta on tarkoitus säätää erikoinen laki eikä tätä kysymystä ole kytketty yhteen muun korvausmenetelmän kanssa, johtuu siitä, että nyt kysymyksessä olevien vahinkojen tasaaminen on luonteeltaan toisenlaista kuin varsinainen korvausmenetelmä.

Kun talvisodan jälkeen oli palautettava Neuvostoliitolle joukko teollisuuslaitosten koneistoa ja kalustoa, siitä omistajille aiheutuneiden vahinkojen korvaamiseksi säädettiin erikoinen laki. Eduskunta on johdonmukaisesti ollut samalla kannalla. Muistettaneen, että hallitus antaessaan eduskunnalle esityksen toiseksi nyt voimassaolevaksi korvauslaiksi, ehdotti, että palautetun omaisuuden korvaus olisi otettava varsinaiseen korvauslakiin ja suoritettava samojen perusteiden mukaan kuin muillekin vahinkoa kärsineille. Eduskunta kuitenkin katsoi, että tätä kysymystä ei ole kytkettävä korvauslain yhteyteen ja poisti senvuoksi hallituksen esityksestä mainitun säännöksen. Tästä johtuen on hallitus tälläkin kertaa antanut erillisen esityksensä palautetun omaisuuden korvaamisesta.

Mikä on sitten ero sillä korvausmenetelmällä, jota noudatetaan varsinaisessa korvauslaissa ja sillä, joka tulee kysymykseen palautetun omaisuuden korvaamisessa? Edellinen laki tarkoittaa korvauksen suorittamista sellaisesta omaisuudesta, joka on jäänyt Neuvostoliitolle luovutetulle alueelle, viimeksi mainittu taas omaisuutta, joka on tuotu pois alueelta ja joka on nyt sinne takaisin palautettava rauhansopimuksen mukaisesti. Kummassakin tapauksessa Suomen valtio, joka tehdessään rauhansopimuksia ei ole voinut turvata yksityisen omaisuuden koskemattomuutta tahi on käyttänyt sitä vaihtotavarana, on korvausvelvollinen, siitä ei ole mitään epäilystä. Tämän onkin valtiovalta useampaan kertaan tunnustanut. Se on periaatteessa myöntänyt myöskin sen, että valtio on oikeudellisesti velvollinen korvaamaan kansalaisille täten aiheutuneet vahingot täyteen määräänsä. Virallisesti on tämä tunnustettu esim. vuoden 1940 valtiopäiville annetun ensimmäisen korvauslain perusteluissa. Että valtio ei ole suorittanut omaisuutensa menettäneille täyttä korvausta, vaikka se periaatteessa on myöntänyt täyden korvauksen oikeutetuksi, johtuu siitä, että kansan ja valtion kantokyvyn ei ole katsottu kestävän kokonaiskorvauksen suorittamista. Mitään muuta estettä ei voidakaan esittää korvauksien maksamista vastaan täysimääräisinä myöskin niille, joiden omaisuus on sodassa kokonaan tuhoutunut taikka jäänyt Neuvostoliitolle luovutetulle alueelle. Kun jatkuvasti on ollut erimielisyyttä korvaukseen oikeutettujen ja valtiovallan kesken korvauksien suuruudesta, on tämä suurimmalta osalta johtunut siitä, että käsitykset, kuinka suuri kansan ja valtion maksukyky kullakin hetkellä on, ovat käyneet ristiin.

Vielä selvemmin kuin mainituissa ta-

pauksissa on oltu täyden korvauksen kannalla silloin, kun on kysymyksessä palautettavan tavaran korvaaminen. Tässähän ei voida asettua edes sen tekosyyn taakse, että valtion ja kansan maksukyky ei korvausta kestäisi, koska kysymyksessä ovat suhteellisesti pienet rahamäärät, n. 700 miljoonaa markkaa. Kun tämä korvauslaki on irroitettu yleisestä korvauslaista, on jo silläkin tunnustettu mahdollisuus soveltaa tässä tapauksessa suurempaa oikeudenmukaisuutta kuin varsinaisessa korvauslaissa, mutta lisäksi tulee vielä se, että palautettava omaisuus on, kuten maan huomattavimmat lakimiehet ovat osoittaneet, korvattava pakkolunastuslainsäädännössä edellytetyllä tavalla, suorittamalla täysi korvaus.

Kysymyksessä olevaa korvattavaa omaisuutta on kaksi lajia. On sellaista, joka vasta sodan aikana on viety niille alueille, eikä koskaan ole kuulunutkaan muille kuin säännönmukaisille omistajilleen. Tällainen omaisuus kuuluu omistajilleen samanlaisella oikeudella kuin mikä tahansa muu Suomessa oleva omaisuus kuuluu omistajilleen. On syytä erikoisesti mainita, että mainitun omaisuudenlajin vieminen alueille oli aikanaan osoituksena halusta jälleenrakentaa se, mitä sota oli hävittänyt ja jota jälleenrakennustyötä valtiovalta puolestaan voimakkaasti tuki, jopa suorastaan kehoittikin. Valtakunnan nykyiselle alueelle on luovutetulta alueelta tuotu myöskin sellaista omaisuutta, joka on jäänyt sinne vuonna 1940 tehdyn rauhansopimuksen jälkeen ja oli siellä jälellä vielä silloinkin kun Suomen sotavoimat valloittivat alueen takaisin vuonna 1941. Laillisessa järjestyksessä säädetyllä ja eduskunnan yksimielisesti hyväksymällä lailla 1941 palautettiin noilla alueilla olevaa omaisuutta koskevat oikeudet ennalleen. Tämä laki palautti nimenomaan sekä kiinteistön että irtaimiston omistajille heidän omistus- ja muut oikeutensa. Tämän ratkaisun jälkeen on asianomaisilla ollut palautetulle alueelle jääneeseen omaisuuteensa samalla tavalla lain turvaa nauttiva oikeus kuin sinne vasta jälkeenpäin vietyynkin omaisuuteen. Oikeudellisesti ovat nämä molemmat omaisuusryhmät täysin samanlaisessa asemassa. Tämä käsitys ilmenee myöskin hallituksen esityksessä ja eduskunnan tähänastisessa asian käsittelyssä, jonka mukaan kumpikin, sekä a- että b- omaisuus on korvattava samojen perusteiden mukaan. Tämä onkin ainoa kestävä ja oikeudellisesti pätevä kanta.

Mutta jos tähän asti voidaan löytää yhteinen pohja, ei se näytä kestävän edelleen, jolloin tulee kysymykseen käytännöllisten johtopäätösten vetäminen tästä periaatteesta. Hallitusmuodon 6 § ja sen nojalla annettu pakkolunastuslainsäädäntö edellyttää, että lunastettavasta omaisuudesta on maksettava täysi korvaus. Näin menetellään kin esim. Nyky-Suomen alueella olevan omaisuuden korvauksessa, jota tarvitaan suuret määrät välirauhansopimuksen ehtojen täyttämiseksi. Valtakunnan nykyisellä alueella olevilta laitoksilta ja yksityisiltä vaaditaan suuria määriä kaikenlaisia tarvikkeita välirauhansopimuksen ehtojen täyttämiseksi, mutta kaikille näille suoritetaan pakkolunastusmenetelmän mukaisesti täysi korvaus rahassa. Mutta niille omistajille, joiden omaisuus on ollut luovutetulla alueella, ehdotetaan hallituksen esityksessä ja vielä suuren valiokunnankin ehdotuksessa suoritettavaksi korvaus pitkäaikaisilla, vasta vuonna 1960 erääntyvillä velkasitoumuksilla. Ne omistajat, jotka muutenkin ovat jo sodan johdosta joutuneet kantamaan sodan vauriot ankarammin kuin muut, asetetaan vielä tässäkin suhteessa huonompaan asemaan kuin omaisuutensa säilyttäneet. Varsinaisessa korvauslaissa omaksuttu menettely, jonka mukaan kansalaiset tässä maassa jaetaan kahteen luokkaan, jatkuu vielä tässäkin korvauslaissa, vaikka palautuslaissa periaatteessa on asetuttu täyden korvauksen kannalle. Tällainen kansalaisten luokittelu ei voi tyydyttää niitä, jotka pitäen kiinni hallitusmuodon takaamasta kansalaisten yhdenvertaisuudesta vaativat samanlaista kohtelua kaikille kansalaisille.

Suuren valiokunnan ehdotus ei tässä suhteessa ole tyydyttävä. Lähinnä on oikeudenmukaista menettelyä on se ratkaisu, joka esitetään valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyssä I vastalauseessa, vaikka sekään ei takaa samanlaista yhdenvertaisuutta luovutetulla alueella olleisiin omistajiin nähden kuin Nyky-Suomen alueella oleviin entisiin omistajiin nähden. Kun kuitenkin I vastalauseessa ehdotetaan, että velkasitoumusten tilalle korvauksina maksettaisiin valtion obligatioita, jotka voitaisiin lunastaa siten, että niistä erääntyy 1 päivänä tammikuuta vuosina 1947—56 kunakin vuonna 10 sadalta, on tämä ehdotus lähempänä sitä

päämäärää johon tässä olisi pyrittävä. Myöskin tämä ehdotus poikkeaa huomattavasti, siitä edusta, minkä saavat Nyky-Suomen alueella olevat laitokset ja yksityiset, jotka luovuttavat omaisuuttaan näihin samoihin tarkoituksiin.

Minä tulen asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä kannattamaan valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetyn I vastalauseen hyväksymistä.

Ed. Hästbacka: Herr talman! Under behandlingen av föreliggande ärende i statsutskottet var jag i tillfälle närvara endast i början av den allmänna diskussionen. Då delegationens ordförande hade redogjort för de ändringsförslag som påyrkats inom delegationen, vilka dels godkänts av utskottet och dels ytterligare nu påyrkas uti I och II reservationen motsatte jag mig dessa ändringsförslag och bl. a. att jag anser att regeringens förslag till ersättande av egendom som återbördats till Sovjetunionen är för drygt tilltaget redan i propositionen. Jag framhöll vidare att jag icke kan finna det rättvist att en del på grund av vapenstilleståndslagen, skall tillförsäkras till så stor del ersättning av staten då så stor del av vårt folk, små spararna, förlorar nästan allt vad de ärvt av fäderna eller förvärvat genom sitt arbete till följd av penningvärdets förintelse. Jag har därför, såsom framgår av riksdagens handlingar och protokoll, då frågan om ersättningar åt karelska jordbrukarna, och där förlagda industrier och åt karelska sparbanker samt även vid behandlingen av skattelagarna, gjort såväl statsutskottet som riksdagen uppmärksammad på att det finns en annan grupp av vårt lands medborgare som även borde medräknas då ersättning till dem som mest lidit till följd av kriget bestämmes, nämligen spararna.

Jag har gjort dessa anmärkningar icke enbart såsom sparbanksman och försvarare av en rättvis sak för spararna, utan jämväl för att jag ansett att utan ett sparkapital med nära värde jämfört med andra länders valuta ha vi svårt att utföra återuppbyggnadsarbetet efter krigets slut då vi i så hög äro beroende av andra länder, av såväl livsmedel som råvara för våra förädlingsindustrier.

Såsom stöd för denna uppfattning har någon gång jag anfört i riksdagen vad framstående nationalekonomer framhålla i denna sak: att såsom människan och naturen äro produktionens grundfaktorer, så äro arbetslön och jordens avkastning samhällsekonomins egentliga grundbegrepp, ty de äro uttryck för den enskildes och samhällets ekonomiska rätt. Men utan hjälpmedel — kapitalet kommer arbetet icke långt, ty kapitalet är en del av arbetets produkter, som icke användes till omedelbar konsumtion utan till hjälp för arbetet i den framtida produktionen. Och därför har man enligt min åsikt bort mera ägna tanken på sparkapitalets värde än vad regeringen och riksdagen gjort och även beakta spararnas intressen vid utjämningen av förlusterna som kriget medfört för olika intressegrupper i landet.

Vid en närmare granskning av de posten som bilda nu ifrågavarande ersättningsbelopp på omkring 800 miljoner mark kan man icke heller komma ifrån att bakom de ändringar som utskottet gjort och ytterligare påyrkas i reservationen I och II ligger en stor portion egoism som icke borde få förekomma vid en lagstiftning som denna. Man söker genom denna lag även tillförsäkra bolag en viss förmånsrätt av staten, vilka förmåner visserligen förfalla till betalning först efter 15 år men till dess löpande med 4 % årlig ränta. Denna erinran gör jag främst med anledning av vad som sades i statsutskottet av den som undertecknat första reservationen, nämligen hr. Niukkanen.

Ehuru jag anser att hela ersättningsfrågan för förlorad egendom under kriget borde i dess helhet på nytt behandlas sedan våra pengar och sparkapital förlorat sitt värde, att även spararna skulle bli medräknade till dem, som mest lidit av kriget, anser jag det lönlöst vid tredje behandlingen påyrka förkastande av denna lag, ty man skulle icke vinna behövligt stöd i riksdagen för förkastande. Jag vill dock hoppas att riksdagen nu skall återgå till regeringens proposition beträffande paragraferna 1, 3, 7 och 8 kommer därför under detaljbehandlingen att understöda rdm. Rantalas förslag.

Ed. Riihinen: Herra puhemies! Kun asian ensimmäisessä käsittelyssä tahdottiin kieltää, ettei omaisuuden siirtämisessä luovutetulta alueelta olisi tapahtunut mitään

rikollista, niin sen johdosta haluan lausua eräitä ajatuksia, jotka eivät tyydy tähän käsitykseen.

Koko sen tekojen sarja, joka on aiheuttanut tämän kysymyksen esille tulon, on ollut rikollista. Politiikka, jonka kautta maa johdettiin vastoin kansan enemmistön tahtoa sotaan, se oli rikollista. Tarkoitus siirtää maan rajat Uraliin ja sen toteuttamiseksi tehty hyökkäys toisen valtakunnan alueelle oli rikollinen teko. Näin vallatulta alueelta vieraan omaisuuden anastus ja pois kuljettaminen on ollut rikollista toimintaa. Kun on piirejä, jotka tahtovat kieltää nämä tosiasiat ja väittää, ettei mitään rikosta olisi tapahtunut, osoittaa se, että he hyväksyvät kaikki mainitut mustat teot ja uskottavasti nyt surevat vain sitä, että toimeenpantu valloitus- ja ryöstöretki on epäonnistunut.

Tämän korvauslain ensimmäisessä käsittelyssä osoitin, kuinka vuoden 1944 kesällä ja syksyllä luovutetulta alueelta poiskuljetettiin omaisuuksia, jotka kiistattomasti kuuluivat Neuvostoliitolle. Samoin osoitin, kuinka mainittujen omaisuuksien kuljetus oli järjestetty ennalta tehdyn suunnitelman mukaan ja kuljetusvälineiden, autojen ja rautatiekaluston saanti näille omaisuuksille tapahtui etuoikeutetussa järjestyksessä. Näitä tosiasioita on pyritty kieltämään. On syytetty silloin vallinneita olosuhteita siitä, että siirtolaisten omaisuudet jätettiin luovutetulle alueelle samalla kuin satoja junalasteja sotasaalista sieltä poiskuljetettiin. Tämän johdosta on syytä tarkastaa olosuhteita, joissa kyseelliset omaisuuden siirrot ja niiden suunnittelut tehtiin. Sen jälkeen kuin sotapolitiikka 1944 kesällä alkoi lähestyä loppuaan ja sodan kulku oli osoittanut, että suomalaisten oli valtaamistaan alueista luovuttava, valmistettiin suunnitelma näiden alueiden tyhjentämiseksi. Tämä suunnitelma tehtiin ja täytäntöönpantiin teollisuuspiirien myötävaikutuksella, kuten ed. Tuurna aivan oikein on huomauttanut. Erikoisesti suunnitelmassa ja sen täytäntöönpanossa huomioitiin Vuoksenlaakson teollisuuslaitokset, kuten ed. Tuurnakin on myöntänyt.

Teollisuudelle ja koneille oli valmistettu siirtosuunnitelma, joka oli pätevällä asiantuntemuksella ja vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen laadittu. Sen täytäntöönpano kontrolloitiin ja tehostettiin tarpeen mukaan. Tavaran kuljetukset lähtivät määräajalleen ja tarkasti määrättyihin paikkoihin osoitettuina. Jos silloin vielä jatkuneet sotatoimet pyrkivät kuljetuksia häiritsemään, niin nopeasti ja riittävällä voimalla häiriöt poistettiin. Teollisuuden ja koneiden oli siirryttävä suunnitelman mukaan pois alueelta ja ne myöskin suunnitelman mukaan sieltä pois siirrettiin. Se, mitä näistä omaisuuksista oltiin pakotettuja jättämään, jäi syystä, että rauhantulon seurauksena oli keskeytettävä näiden omaisuuksien pois kuljetukset. Tämän täsmällisen täytäntöönpanon teollisuuspiirien omaisuuksien kuljetussuunnitelman ulkopuolella oli toinen siirrettävien omaisuuksien ryhmä, jonka suunnittelu ja täytäntöönpano oli jätetty toisarvoiseksi edellisen rinnalla. Tästä siviiliväestön ja vähävaraisten siirtolaisten omaisuuksien kuljetuksesta pois luovutetulta alueelta antaa oikean kuvan erään vastuunalaisen rautatievirkamiehen muistio vuodelta 1944 kesä-syyskuun väliajoilta. Näistä muistioista lainaan ne kohdat, jotka on merkitty alkaneeksi kesäkuussa virkailijan toimipaikan ollessa Kouvola. Muistiossa kerrotaan siirtolaisten ja heidän omaisuuksiensa kuljetuksista seuraavasti: Virkailija A. totesi silloin, ettei yleensä koko rautatielaitoksessa tiedetty paljonko ja milloin ja miltä eri kuormausasemilta tavaraa ja väkeä piti lähteä ja minne, eikä tunnuttu sitä tiedettävän missään. Tyhjät junat ajoivat vain mahdollisimman kauas itään, jossa niihin kuormattiin asema-alueille kertynyttä tavaraa. Minne mikin vaunu ja juna oli menevä, jäi rautatieläisille arvoitukseksi. Päämaja oli kyllä antanut määräyksen, että lähettävien sotilaselinten tuli laatia joka evakuointivaunusta kuormausluettelo kaksin kappalein, joista toinen piti kiireellisesti postittaa vastaanottavan suojeluskuntapiirin esikunnalle toisen kappaleen jäädessä lähettäjälle. Sen sijaan rautatien ei katsottu tarvitsevan mitään tietoa vaunujen määräasemista. Mitään rahtikirjoja eivät lähettävät sotilasviranomaiset myöskään laatineet eivätkä merkinneet määräasemaa edes vaunun kylkeen. Eikä tämä puute alkumatkasta paljon haitannutkaan; osoitteeksi riitti „länteen" eli kohti Kouvolaa.

Touhu kuormausasemilla oli muutenkin sekavaa ja suunnitelmatonta. Kävi esim. niin, että kun Kämärältä oli lähtenyt viimeinen juna, kuormattuaan loput paikalla

olleet tavarat, alkoivat sitten vasta erään kylän tavarat sinne saapua — jonne ne myöskin jäivät. Kuormausaikaa olisi sotatoimien kannalta kyllä vielä ollut, mutta asema oli autio eikä uuden junan saanti enää käynyt päinsä, rautatieviranomaiset kun olivat hyvässä uskossa edellyttäneet, että „saatiinpa yksi asema tyhjäksi hyvissä ajoin". Yleensäkin näytti ilmeiseltä, ettei ainakaan evakuoitavalla alueella ollut tehty mitään evakuointivalmisteluja, tuskin suunnitelmiakaan.

Näin kertoo virkailija, jolle tämä suunnittelemattomuus on aiheuttanut monia ikäviä tilanteita ja vaikeuksia. Ja edelleen hän kertoo, minkälaisia kiertokulkuja nämä omaisuudet ovat joutuneet tekemään sen johdosta, ettei niille ole määrätty vastaanottoasemaa.

Virkailija A. sanoo joutuneensa alinomaa ratkaisemaan konduktöörien ja järjestelymestarin arvauskilpailuja: lähetetäänkö tämä „evakkojuna" länteen vai pohjoiseen? Mitään papereita kun niillä ei ollut mukana eikä määränpäätä muutoinkaan hevillä saatu selville. Sattuikin sitten tapauksia, että Lahteen saapunut juna todettiinkin oikeastaan kuuluvaksi Pieksämäelle tai että Johannekselainen ukko rupesi ääneen epäilemään, kun tultiin Mäntyharjulle, vaikka Turun puoleen piti olla matka. Eräät tavaravaunut lähtivät Kouvolasta kohti länttä saapuakseen viikon kierreltyään samassa evakkotavaralastissa Pieksämäeltä päin takaisin Kouvolaan — edelleen „kodittomina".

Harmistuneena vallinneesta epäjärjestyksestä ja sekavuudesta ei virkailija saata olla lainaamatta julkisessa sanassa samanaikaisesti esitettyä valhereportaashia, josta hän sitten kertookin seuraavasti: „Sanomalehtien reportaashit tiedoittivat ‚paikan päältä'', että evakuointi sujui tällä kertaa ihailtavan ja innostuttavan hyvässä järjestyksessä — kiitos huolella laadittujen suunnitelmien ja kiinteän, harkitsevan, asiantuntevan, kokeneen ripeän johdon''.

Edellä kuvatun rautatiekuljetuksen lisäksi voidaan ottaa kuvaus autokuljetuksista. Johtavassa asemassa olevat sotilas-, aseveli-, kunnallis- y. m. virkailijat tällä luovutetulla alueella saivat omien tavaroittensa kuljetukseen autoja kuten muitakin kuljetusvälineitä. Samoin saivat henkilöt, joilla oli maksaa rahaa muuttokuormasta esim. Viipurista Nuijamaalle 30,000—70,000 markkaa kuormalta. Tällaisilla kuormauskuljetuksilla saattoivat jotkut autoilijat ansaita yhdessä vuorokaudessa 200,000, jopa 300,000 markkaa. Eräs tällainen keinotteleva autoajuri jatkoi tätä hommaansa siihen asti kunnes eräällä matkalla jatkuvan valvomisen väsyttämänä uneen vaipuneena ohjasi autonsa ojaan, jolloin menetti henkensä''. „Kenellä oli varoja tai valtaa, hän sai tavaroitaan, huonekaluja ja muutakin omaisuutta kuljetetuksi pois, mutta työmiesten omaisuudet jäivät sinne''. Näin kertoo viipurilainen automies, jonka oli jätettävä omaisuutensa Viipuriin, vaikka joutui sieltä pois kuljettamaan teollisuuden koneita, jotka nyt ovat takaisin palautettavat.

Edellä olevasta muistiosta ja automiehen kertomuksesta ilmenneisiin seikkoihin on vielä lisättävä tieto siitä, että useammassa tapauksessa saivat siirtolaisten omaisuudet jäädä maantien varsiin, rautatatieasemille tai muille keräyspaikoille samanaikaisesti kun niiden ohitse kuljetettiin teollisuuspiirien suunnitelmiin kuuluvia poissiirrettäviä omaisuuksia, ja niin alkaakin näkyviimme hahmoittua kuva olosuhteista ja siitä järjestyksestä, jolla omaisuuksia on poiskuljetettu. Edellä olevasta lienee selvinnyt, kenenkä suunnittelema ja kenenkä etuja valvoen omaisuuksien luovutetulta alueelta tapahtunut kuljetus ja järjestely on ollut.

Siirtolaiset, joilta on jäänyt omaisuudet luovutetulle alueelle, eivät voi suhtautua myönteisesti korvauksiin, joita aiotaan maksaa omaisuuksista, jotka nyt on palautettava ja joiden poiskuljetuksella on rajoitettu heidän oikeuksiaan omaisuuksien pelastamiseksi.

Teollisuuslaitokset ja koneet, joiden välttämätöntä kuljetusta luovutetulta alueelta tänne silloin puolustettiin yhteisen kansan edun nimellä tehtäväksi, ovatkin nyt osoittautuneet osaksi anastetuksi omaisuudeksi taikka vaatii niistä omistusoikeutta tai korvausta yksityisomistajat, jotka koko kansan nimessä ovat ajaneet häikäilemättä vain omia etujaan. Näiden omaisuuksien anastukset ja kuljetukset vieraalta alueelta muodostavat viimeisen vaiheen siitä rikollisesta sotapolitiikasta, jota maassamme on harjoitettu koko itsenäisyyden ajan ja sodan kestäessä ja jonka raskaat seuraukset olisi asetettava tämän rikollisen sotapolitiikan harjoittajien kannettavaksi.

Esitys palautettavien omaisuuksien korvaamisesta sisältää osan siitä laskusta, joka olisi osoitettava maksettavaksi edellämainituille piireille. Meillä ei kuitenkaan olla asiain selvittelyssä näin pitkälle ja oikeaan tulokseen päästy. Edelleenkin on kansan yhteisesti kannettava raskas taakka, koska todelliset syylliset edelleenkin ovat vastuusta välttyneet. Palautettavasta omaisuudesta korvauksia hakevat suuromistajat saattavat olla lakiesitykseen ja sen myöntämiin korvauksiin tyytyväisiä. Jos korvaussuoritukset olisivat jääneet toisen korvauslain puitteissa maksettaviksi, olisi se tiennyt heille huomattavia tulojen vähennyksiä. Näille piireille on ollut moninkertainen hyöty kuljettaa omaisuudet pois luovutetulta alueelta, mutta tämän yhteydessä on suoritettu omaisuuksien anastuksia, kuljetettu sotasaalista, joka on häpeäksi ja vahingoksi maallemme. Näistä tuomittavista teoista osaltansa kantavat vastuun ne teollisuuspiirit ja virkailijat, jotka suunnittelivat ja täytäntöönpanivat omaisuuksien poissiirtämiset. Nämä syylliset olisi saatettava teoistaan tilille.

Hallituksen antama esitys palautettujen omaisuuksien korvaamisesta on pitkälle mennyt myönnytys kansan edun nimissä keinotelleille omistajapiireille, mutta siihen nähtävästi ollaan pakotettuja myöntymään. Sodan ja anastuksen kiihko sai teollisuuspiirit kuljettamaan pois omaisuuksia, joiden omistussuhteista ei voinut olla epäilystä. Tämän esilläolevan lain myöntämiä korvauksia ryhdyttäessä suorittamaan olisi tarkoin tutkittava, millä perusteilla ja todisteilla korvauksen hakijat pyrkivät osoittamaan omistusoikeutensa palautettavaan omaisuuteen. Työläiset ovat kertoneet, kuinka teollisuuslaitokset, joissa he ovat työskennelleet ja joilla ei koskaan ennen ole ollut eräitä koneita, mentyään vallatulle alueelle ilokseen löysivät niitä valmiiksi paikoilleen asennettuina heidän entisissä teollisuusrakennuksissaan. Koneet jäivät sodan aikana teollisuuden käyttöön ja siirryttäessä ne ensimmäisinä kuljetettiin alueelta pois. Näiden koneiden omistusoikeus kuuluu kiistattomasti Neuvostoliitolle, mutta siitä huolimatta saattavat teollisuuspiirit hakea niistäkin korvauksia, huolimatta siitä, että millään järjestelyillä niiden omistus ei ole laillisessa muodossa heille siirtynyt. Yleensä tämän lain pohjalla maksettavat korvaukset olisi suoritettava vain perusteellisen ja tarkan tutkimuksen antamien myönteisten todisteiden perusteella.

Hallituksen lakiesityksen 8 §:ään valtiovarainvaliokunnassa on tehty muutos, jossa ehdotetaan, että kaikille korvauksen saajille maksettaisiin korvausmaksuna rahassa 100.000 markkaa. Tämä on kohtuuton myönnytys näille korvausten saajille, kun otetaan huomioon, että toisen korvauslain mukaan siirtolaisille maksetaan korvausta rahana ainoastaan — 20.000 markkaa.

Lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulenkin lain 8 §:n kohtaan tekemään muutosesityksen.

Ed. Oksala: Täällä eduskunnassa oltaneen nyt jo kaikissa piireissä vakuuttuneita siitä, että meidän taloutemme kestää ainoastaan siinä tapauksessa, että teho saadaan lisääntymään ja että ennenkaikkea tuotanto kaikilla aloilla saadaan kasvamaan. Meidän olisi siis kaikissa toimenpiteissä, jotka taloutta koskevat, pyrittävä siihen, että tuotanto saadaan nousemaan nykyistä suuremmaksi ja nykyistä monipuolisemmaksi. Tämä näkökohta olisi minun mielestäni otettava huomioon, kun nyt esilläolevaa lakiesitystä käsitellään ja ratkaistaan. Myöskin niiden henkilöiden osalta, jotka ovat joutuneet omaisuuttaan palauttamaan Neuvostoliittoon, olisi tämä sama asia huomioitava. Heille olisi myös tehtävä mahdolliseksi saada oma tuotantonsa, joka nyt on keskeytynyt sen takia, että heidän laitoksensa, laitteensa tai koneensa on täytynyt palauttaa Neuvostoliittoon, heidän kohdaltansa taas alkuun uusissa oloissa ja uusilla paikkakunnilla. Tämähän on mahdollista ainoastaan silloin, että näille henkilöille tai yrityksille annetaan korvaus siinä muodossa, että heillä on tilaisuus ostaa uusia koneita ja laitteita menetettyjen tilalle. Jos korvaus suoritetaan siinä määrin valtion velkasitoumuksina, kuin valtiovarainvaliokunnan ja suuren valiokunnan mietinnössä esitetään, niinkuin hallituksen esityksessäkin on esitetty, niin ei ole sanottavia mahdollisuuksia uusien laitteiden ja koneiden hankkimiseen niillä, jotka koneensa ovat joutuneet palauttamaan. Asiahan on nimittäin niin, että näitä velkasitoumuksia ei aina voida muuttaa rahaksi ja jos voitaisiinkin ne muuttaa rahaksi, niin se

tapahtuisi huomattavasti käypää kurssia alempaan hintaan. Niistä ei saada ilmeisesti läheskään sitä arvoa kuin niiden nimellisarvo on. Minusta olisi senvuoksi erittäin tärkeätä, että niissä tapauksissa, minä huomautan, ainoastaan niissä tapauksissa, joissa voidaan todistaa, että henkilö tai yritys, joka on omaisuuttansa palauttanut, voi aloittaa uuden yrityksen nykyisessä Suomessa, että hänelle korvausta maksettaisiin rahassa, jotta hänellä olisi tilaisuus ostaa uusia koneita. Voidaan tietysti epäillä, että tämän tapainen rahassa suorittaminen tulee valtiolle liian kalliiksi, että valtiolla ei ole varoja tähän käytettävänään. Sentähden onkin tarpeellista, oikein ja hyödyllistä, että valtiovarainministeri tai -ministeriö saa ratkaista, milloinka korvausta rahassa maksetaan, milloinka ei.

Näillä perusteilla, jotka olen tässä esittänyt minä, herra puhemies, tulen esittämään yksityiskohtaisessa käsittelyssä, että lakiesitykseen sisällytettäisiin uusi 9 §, jonka sanamuoto käy selville valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetystä II vastalauseesta.

Ed. H. Manninen: Siinä aikaisemmassa eduskunnan istunnossa, jossa tämä asia oli ensimmäisessä käsittelyssä, ed. Tuurna heitti tänne vasemmalle väitteen, että puhuisimme asian tuntemattomuudesta. Kuitenkin hän itsekin samanaikaisesti sanoi, että tavarain siirto suureksi osaksi tapahtui välirauhansopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Tämän hänen väittämänsä kuitenkin ministeri Hiltunen heti kiisti. Totuus on kuitenkin, että vierasta, Neuvostoliitolle kuuluvaa omaisuutta tuotiin jo huomattavassa määrin kesäkuusta 1944 alkaen. Vilkkaimmillaan se lienee ollut aselevon ja välirauhan välisenä aikana. Mutta siinä pitää ed. Tuurnan väite paikkansa, että sitä tuotiin myös välirauhan allekirjoittamisen jälkeen, mutta ajan vähyyden takia tuotu tavaroiden määrä jäi vähäiseäsi kokonaisuuteen verrattuna. Väite, ettei siinä olisi mitään rikollista, ei pidä paikkaansa, sillä vaikkapa välirauhan ehdot m.m. yleisradion välityksellä saatiin tietoon, kuljetettiin juuri sellaisia tarvikkeita, joita välirauhansopimuksessa mainittiin, vielä välirauhansopimuksen allekirjoittamisen jälkeen sieltä pois.

Olen joutunut henkilökohtaisesti toteamaan, kuinka esimerkiksi korkeajännitys- ja puhelinjohtoja, maakaapeleita y. m. tarvikkeita junalastittain kuljetettiin sieltä pois vielä välirauhansopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Onko tämä sitten tapahtunut ylempää tulleesta määräyksestä taikka evakuointia johtaneiden henkilöiden oma-aloitteisuudesta? Joka tapauksessa toimenpiteet ovat ristiriidassa välirauhansopimuksen kanssa ja siis tuomittavia.

Ed. Bryggari: Käsiteltävänä oleva lakiesitys sisältää, että kaikesta omaisuudesta vuokratulta tai luovutetulta alueelta, jonka sen omistajat ovat menettäneet, annetaan täysi korvaus. Tämä on poikkeuksellinen esitys siihen nähden, mitä toinen korvauslaki sisältää. Tuntuu lievimmin sanoen oudolta, että hallitus on tämmöisen esityksen antanut. Hallitus on ilmoittanut, että valtio on suurissa rahallisissa vaikeuksissa, mutta siitä huolimatta se antaa eduskunnalle esityksen, että on kaikesta omaisuudesta, mitä laki tulee koskemaan, suurestakin omaisuudesta annettava täysi korvaus. Se antaa aihetta olettamukseen, että valtion raha-asiat ovat parantuneet, koska kerran tämmöinen esitys annetaan. Huomautin tästä ministeri Hiltuselle äsken kahden kesken, ja hän sanoi, että esityksen on aiheuttanut se, että eduskunta on sellaisen toivomuksen hyväksynyt. Eihän toivomusta tehdessä voida yksityiskohtaisesti mennä selvittämään, onko mahdollisuus ja millä tavalla toivomus panna täytäntöön. Ja toinen huomautus: ei hallitus ole vielä koskaan toivomusta ottanut tutkimatta esitykseensä, onko mahdollisuutta ja millä tavalla se toteuttaa. Minun on avoimesti myönnettävä, että ed. Niukkanen ja ed. Oksala ovat taitavasti hoitaneet asiansa, ensiksimainittu omansa ja viimeksimainittu yhtymiensä puolesta, saadessaan toisen korvauslain käsittelyn yhteydessä irroitetuksi kyseessä olevien korvauksien omistajat ja nyt tässä laissa täyden korvauksen saajaksi tämän korvauksen saamiseen osallistuvat. Minä olisin odottanut, että tässä olisi tehty 1 §:ssä sellainen muutos, että korvaus olisi vain rajoitettu samalla tavoin kuin toisen korvauslain mukaan muutkin omaisuudet korvataan. Sellaista rajoitusta ei ole kumminkaan valtiovarainvaliokunta eikä suuri valiokunta tehnyt, eikä se ole luultavasti mahdollista nyt täällä eduskunnassakaan.

Mutta olen tahtonut vain ilmoittaa, että minä en pidä tällaista menettelyä oikeudenmukaisena, koska enemmistölle annetaan rajoitettu korvaus ja vähemmistölle rajaton korvaus.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Kun tätä käsiteltävänä olevaa korvauskysymystä täällä eduskunnassa on selostetu, niin on pyritty se kytkemään varsinaiseen alueluovutuksen yhteydessä olevaan korvauskysymykseen. Käsitykseni mukaan tätä kysymystä kuitenkin on arvosteltava kokonaan toiselta kannalta kuten täällä m. m. ed. Paavolainen äsken varsin yksityiskohtaisesti osoitti. Tässä on kysymyksessä tuolta alueelta pelastetun omaisuuden palauttaminen ja silloin tätä omaisuutta ei voida millään tavoin eroittaa siitä muusta omaisuudesta, mitä täältä muualta maasta joudutaan pakkoluovuttamaan välirauhansopimuksen ehtojen täyttämiseksi.

Nyt on täällä kysytty minkä vuoksi luovutetulla alueelta on tuotu tällaista omaisuutta pois. Minä haluaisin kysyä, tiesivätkö tämän kysymyksen esittäjät ennen syyskuun 19 päivää vuonna 1944, mikä tulee olemaan sellaista omaisuutta, mitä välirauhansopimus tarkoittaa ja mikä sellaista ei ole. Minä luulen että kukaan ei sitä tiennyt, eikä voida myöskään sen vuoksi syyttää niitä, jotka tällaista omaisuutta useissa tapauksissa saamiensa käskyjen perusteella ovat sieltä poissiirtäneet. Siis sitä omaisuutta, joka sieltä on pelastettu, ei pitäisi asettaa korvaukseen nähden poikkeusasemaan mihinkään muuhun sellaiseen omaisuuteen nähden, jota täällä pakkoluovutetaan, vaan pitäisi siitä tietysti suorittaa täysi korvaus aivan samojen perusteiden mukaan. Näin ei kuitenkaan ole tahdottu menetellä vaan on koetettu tässä tämän pelastetun omaisuuden suhteen tehdä poikkeus. Kun ed. Hästbacka vastusti esitetyn lakiehdotuksen hyväksymistä jopa siinä muodossa kuin valtiovarainvaliokunnan mietinnössä on esitetty, niin päämotiivina hänellä oli se, että pitäisi edistää tuotannollista toimintaa. On selvää, että tällainen omaisuus, joka oli pääasiassa tuotantolaitosten koneita ja välineitä, täällä muualla maassa olisi voinut erittäin tehokkaasti edistää tuotannollista toimintaa, sillä ne koneet kuuluivat teollisuuslaitoksille, joiden työväestö olisi ollut käytettävissä, ja se olisi voitu sijoittaa noiden tuotantolaitosten palvelukseen. Sen vuoksi on tärkeätä, että kun he ovat koneistaan joutuneet luopumaan, heille maksetaan sellainen korvaus, että he tosiaan voivat valmistaa työtilaisuuksia työväestölleen ja sillä tavoin edistää tuotannollista toimintaa.

Ed. Riihinen arvostellessaan tällaisen omaisuuden poissiirtämistä luovutetulta alueelta leimasi tuon omaisuuden pelastamisen ja siirtämisen suorastaan rikokselliseksi toiminnaksi. Minä en kuitenkaan voi ymmärtää, miten sellainen toiminta, jolla pyritään pelastamaan sodan jaloista kansakunnan omaisuutta, olisi rikollista toimintaa, sellaisen omaisuuden pelastaminen, joka kansakunnan tuotantokoneiston kannalta on aivan välttämätöntä. Ei se, että Suomi evakuoi sodan jaloista pois tärkeätä omaisuuttaan, ollut millään tavoin erikoislaatuinen toimenpide. Kaikki muut valtakunnat tekivät aivan samoin. Minä en omakohtaisten kokemusten perusteella voi lähteä antamaan arvostelua, oliko tämä teollisuuslaitosten koneiden evakuointi suoritettu hyvin vai huonosti, mutta sikäli kuin voi sivusta asiaa seurata, minusta tuntuu, että teollisuuslaitosten evakuointi saatiin olosuhteisiin katsoen suoritetuksi suhteellisen tyydyttävästi. Ed. Riihinen on ollut kovin pahoillaan siitä, että nämä teollisuuslaitosten koneet sieltä saatiin pelastetuksi, mutta toiselta puolen hän paheksuu sitä, että muuta omaisuutta jäi evakuoimatta. On tietysti valitettavaa, että muuta omaisuutta jäi evakuoimatta, joskaan ei voida pätevillä perusteilla väittää, että se jäi juuri evakuoimatta sen vuoksi, että näitä teollisuuslaitosten koneita sieltä tuotiin pois. Onhan tosiasia se, että sieltä sentään muuta omaisuutta saatiin evakuoiduksi huomattavasti, jopa monta kertaa enemmän kuin näitä teollisuuslaitosten koneita. Ja toiselta puolen, minä haluaisin ed. Riihiseltä kysyä, onko hän varma siitä, etteikö sitäkin omaisuutta, mikäli jäi alueelle, jos se olisi tänne tuotu, olisi ainakin jossakin määrin jouduttu palauttamaan takaisin. On tietysti jäljestäpäin varsin helppo arvostella kaikkia niitä viranomaisia, jotka tavalla tai toisella ovat olleet vastuussa evakuoinnin suorituksesta. Evakuoinnin suorituksessa on ilmennyt varsin suuria virheitä ja puutteellisuuksia, mutta nämä virheet ja puutteelli-

suudet eivät pääasiassa varmasti ole johtuneet viranomaisten huonosta tahdosta, vaan ennen kaikkea olosuhteista, jotka silloin luovutetulla alueella vallitsivat. Silloin sotatoimien kulku oli niin nopeata, että monet paikkakunnat jouduttiin jättämään varsin kiireellisesti, niin että jos ehdittiin väestö sieltä siirtää pois, niin ei omaisuuteen ehditty kiinnittää juuri mitään huomiota. Kuljetusvälineitä oli rajoitetusti käytettävissä, minkä vuoksi paljon sellaista omaisuutta, yksityisten kansalaisten yksityisomaisuutta, joka muuten olisi saatu sieltä siirretyksi pois, ei saatu ajan niukkuuden ja kuljetusvälineiden puutteen vuoksi, sieltä evakuoiduksi. Asiaa ei tietysti nyt jälkeenpäin voida auttaa sillä, että syytellään viranomaisia, vaan se voidaan auttaa vain siten, että kaikille niille henkilöille, jotka tämän evakuoinnin ja alueluovutuksen johdosta ovat joutuneet kärsimään, maksetaan oikeudenmukainen korvaus ja samojen periaatteiden mukaan, kuin mitä pakkolunastuksessa yleensä meidän maassamme noudatetaan. Viranomaisten hyvän tahdon puutetta ei siis voida tässä syyttää, vaan meidän on tyydyttävä siihen, mitä on tapahtunut, ja koetettava nyt jälkeenpäin saada asia järjestetyksi niin hyvin kuin se tällä hetkellä on mahdollista.

Ed. Riihinen: Ed. Virolaisen kysymykseen, millä lailla olisi vältetty se, että tuonne alueelle jäi siirtolaisten omaisuutta niin paljon kuin jäi, on sanottava, että onhan selvää, että jos automies, joka autollaan pyrki viemään omaa huonekalustoaan pois, olisi tämän kuormansa saanut tuoduksi tänne niin hänen omaisuutensa ei olisi jäänyt sinne. Mutta nyt sen sijaan, kun hän joutui purkamaan tuon huonekalukuormansa pois ja ottamaan teollisuuslaitosten koneet tuohon autoon ja tuomaan ne koneet tänne, niin silloin ymmärretään mitä merkitsee kun nuo koneet vietiin jälleen pois. Selvästi näkyy, mikä ero olisi ollut, jos ei olisi silloin tuotu juuri näitä koneita, joiden omistussuhteet olivat riidanalaiset, vaan olisi tuotu niitä omaisuuksia, jotka kiistämättömästi olivat yksityisten kansalaisten omaa omaisuutta, jonka he olivat täältä sinne vieneet ja halusivat tuoda pois.

Ed. Virolainen mainitsi siitä, ettei voitu sanoa ennen välirauhansopimuksen tunnetuksi tuloa, mitä ovat ne omaisuudet, jotka rauhansopimuksessa vaaditaan takaisin. Minun nähdäkseni ei ollut vaikeutta ennakolta tietää, että kun tällainen rauhansopimus joskus tehdään, siinä tulee ehdottomasti vaadittavaksi ne omaisuudet palautettavaksi ja korjattavaksi, jotka ovat näillä alueilla olleet, silloin kun sille alueelle on sotajoukko mennyt. Nämä olivat selvästi sellaiset omaisuudet, jotka oli odotettava takaisin palautettavaksi taikka sitten korvattavaksi.

Ed. Bryggari: Ed. Virolainen piti tätä hallituksen esitystä sen vuoksi tarpeellisena sen sisältöisenä, että suoritetaan menetetystä omaisuudesta täysi korvaus, että voidaan sitten korvaussummalla järjestää työläisille työtilaisuuksia. Jaoston puheenjohtaja ed. Pilppula valiokunnassa mainitsi tehdessään selkoa niistä muutoksista, mitä he hallituksen esitykseen tekivät, että niitä tuotantolaitoksia kaikkia, jotka jäivät sinne, ei kaikkia tarvita täällä uudestaan rakentaa, kuten meijereitä, sähkölaitoksia y. m. koska niitä liikkeitä ei täällä voida perustaa niille seuduille, mihinkä tämä siirtoväki siirtyi ja jotka ovat näitä osakkeita omistaneet. Näin ollen on hallitus tällä kohden hatarasti ajatellut esitystä, kun se on täyden korvauksen esittänyt, jos kerran sen tarkoituksena on, että uudet liikelaitokset on kaikkien niiden, jotka korvausta saavat, koetettava saada perustetuksi. Kaikkia niitä liikelaitoksia ei tarvita ja sen vuoksi ei myöskään täyttä korvausta olisi tarvis suorittaa.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1—7 § hyväksytään keskustelutta.

8 §.

Keskustelu:

Ed. Rantala: Ehdotan, että tämä pykälä hyväksyttäisiin valtiovarainvaliokunnan mietintöön liittyvän III vastalauseen mukaisesti.

Ed. Niukkanen: Ed. Hästbackan ja ed. Bryggarin omalaatuinen kanta on käy-

nyt tässäkin asiassa esille. He ovat aina johdonmukaisesti valiokunnassa edustaneet sitä kantaa, että kun on kysymys karjalaisten menetyksistä, niistä ei pidä maksaa korvausta penniäkään. Minä ihmettelen, että niin kauan valtiovarainvaliokunnassa olleet henkilöt kuin ed. Hästbacka ja ed. Bryggari ovat niin lapsekkaita, että he uskovat, että tämän maan talous voitaisiin saada sillä nyt jaloilleen, että karjalaiset ryöstetään putipuhtaiksi. Pitemmälti ei näihin lausuntoihin kannata kajota. Minä, herra puhemies, ehdotan, että 8 § hyväksyttäisiin siinä muodossa, kuin ehdotetaan I vastalauseessa.

Ed. Riihinen: Pyydän kannattaa ed. Rantalan tekemää ehdotusta.

Ed. Paavolainen: Kannatan ed. Niukkasen tekemää ehdotusta.

Ed. Hästbacka: Samtidigt som jag ber att få understöda rdgsm. Rantalas förslag, så vill jag tillbakavisa vad rdgsm. Niukkanen här just anförde gentemot mig personligt och som skäl härför anföra att rdgsm. Niukkanen torde vara ganska partisk att ta sig talan i den här saken om man tager hänsyn till, vilka som skola få ersättning för nu ifrågavarande förlorat egendom. Här nämnes i förteckningen att också Torajärvi såg skall få understöd av de 800 miljoner, som kommer att utdelas för förlorad egendom som berör Niukkanen mycket nära.

Ed. Bryggari: Ed. Niukkanen sanoi, että minun mielipiteeni on, ettei karjalaisille ole annettava penniäkään korvausta. Se oli vähän niinkuin raaputettua totuutta. Minä haluan huomauttaa, etten ole kertaakaan tehnyt esitystä, ettei ole penniäkään annettava korvausta. Tulee vain korvausasian yhteydessä huomioida, minkälaisessa asemassa on maan väestöstä ne, jotka eivät ole korvausta saamassa, vaan ovat korvausta maksamassa niiden saajille. Jos siinä mennään liian pitkälle ettei oteta huomioon maksukykyä, niin silloin tulee sosiaalihuolto kasvamaan entistä suuremmaksi, jos ne menettävät elämisen mahdollisuutensa. Se on tämä syy, joka on aiheuttanut, ettei voi ilman harkintaa ja ilman rajoitusta mennä korvauksen suorituksessa ed. Niukkasen linjalle. Minä toivon, että enempi käytettäisiin totuutta tässäkin asiassa eikä pyyhkäistäisi pennittömyyden linjalle, sillä sellainen väite on kestämätön.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Rantala ed. Riihisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin III vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ehdotusta ed. Rantalan ehdotukseksi. Ed. Niukkanen ed. Paavolaisen kannattamana on ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin I vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. Niukkasen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Puhemies: Kun ehdotukset ovat vastakkaisia, ehdotan äänestyksessä meneteltävän siten, että ensin äänestetään ed. Rantalan ehdotuksesta ed. Niukkasen ehdotusta vastaan ja sitten asetetaan tässä äänestyksessä voittanut ehdotus vastaehdotukseksi mietinnölle.

Menettelytapa hyväksytään.

Äänestykset ja päätös:

1) Äänestys ed. Rantalan ja ed. Niukkasen ehdotusten välillä

Joka äänestyksessä hyväksyy ed. Rantalan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Niukkasen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 105 jaa- ja 59 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 33.

Eduskunta on tässä äänestyksessä hyväksynyt ed. Rantalan ehdotuksen.

2) Äänestys ed. Rantalan ehdotuksesta mietintöä vastaan.

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Rantalan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 83 jaa- ja 77 ei-ääntä, 3 tyhjää; poissa 36.

P u h e m i e s: Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. B r y g g a r i: Pyydän avointa äänestystä.

P u h e m i e s: Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

P u h e m i e s: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Alestalo, Annala, Antila, Asikainen, Berner, Brander, K. Eskola, Frietsch, J. Hakala, Hautala, Heikkilä, Heiniö, Hetemäki, Hiekkala, Hirvensalo, Hollsten, Honkala, Ikonen, Inkinen, Järvi, Kaijalainen, Kankainen, Kannisto, Kauppi, Kekkonen, Kinnunen, E. Koivisto, J. Koivisto, Koukkari, Kytömaa, Käkelä, Kölli, Lahtela, Laine, Laitinen, Lampinen, Lappi-Seppälä, Luostarinen, Luukka, Malmivaara, Meinander, Miikki, Muikku, Murtomaa, Mäkinen, Möttönen, Niskala, Niukkanen, Okko, Oksala, Paavolainen, Paksujalka, Pilppula, Pohjannoro, Pusa, Pyy, Pääkkönen, Rantamaa, Saariaho, Salminen, Salo, Sarlin, Seppälä, Simula, Smeds, Soininen, Suontausta, P. Tervo, Tiitu, Tukia, Turja, Tuurna, Vehkaoja, Vennamo, Vesterinen, Vilhula, Virkki, Virolainen, J. Virtanen, Östenson ja Österholm.

„Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Ahmavaara, G. Andersson, K. Andersson, Bryggari, V. Eskola, Forss, K. Hakala, Hiilelä, Hiltunen, Huhta, Hukari, Hästbacka, Jokinen, Juutilainen, J. Järvinen, M. Järvinen, E. Karjalainen, P. Karjalainen, Karppinen, Karvonen, Kauhanen, Kilpeläinen, Kilpi, Kivisalo, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Kulovaara, Kuusela, Lehtokoski, Lehtonen, Lepistö, P. Leskinen, V. Leskinen, Lumme, Lång, Malkamäki, Meriläinen, Metsäranta, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Nevalainen, E. Nurminen, N. Nurminen, Paasivuori, E. Pekkala, Peltonen, Penttala, E. Pesonen, H. Pesonen, Prunnila, Puumalainen, U. Raatikainen, Rantala, Riihimäki, Riihinen, Rinne, Roine, Rosenberg, Rydberg, Salmela-Järvinen, Simonen, Stenberg, Söderhjelm, Tainio, Takki, Talvio, Terho, S. Tervo, Tolonen, Tuominen, Turunen, Törngren, Uusitalo, Wickman, Wiik, A. Wirtanen ja Voionmaa.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 37 edustajaa:

von Born, Brommels, Heljas, Helo, Hietanen, Jern, Jutila, Kallinen, Kirra, Kuittinen, Kuusinen, Leikola, Leino, Leppä, Leppälä, H. Manninen, Y. Manninen, Miettunen, M. Pekkala, Pessi, Pohjala, Pyörälä, Pärssinen, J. Raatikainen, Raunio, Riikonen, Ryömä, Räisänen, Saukkonen, Sergelius, Sillanpää, Sormunen, Svento, Teittinen, Valanne, Welling ja Ytti.

P u h e m i e s: Avoimessa äänestyksessä on annettu 81 jaa- ja 81 ei-ääntä.

P u h e m i e s: Kun äänet ovat menneet tasan, on työjärjestyksen 45 §:n 3 momentin mukaan arvan ratkaistava. Äänestysuurnaan on pantu yksi „jaa" ja yksi „ei"-lippu; se ehdotus, jota koskeva lippu uurnasta ensin nostetaan, on voittanut. Pyydän ed. Voionmaan nostamaan liput.

Ed. Voionmaa nostaa ensiksi „ei"-lipun ja sitten „jaa"-lipun.

P u h e m i e s: Eduskunta on siis päättänyt hyväksyä ed. Rantalan ehdotuksen.

9 §.

Keskustelu:

Ed. O k s a l a: Yleiskeskustelussa antamaani lausuntoon viitaten ehdotan, herra puhemies, että lisättäisiin uusi 9 §, jonka sanamuoto käy esiin II vastalauseesta.

Ed. S a r l i n: Minä pyydän kannattaa ed. Oksalan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelussa on ed. Oksala ed. Sarlinin kannattamana ehdottanut, että lakiehdotukseen otettaisiin uusi 9 § II vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. Oksalan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Oksalan ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s: Äänestyksessä on annettu 104 jaa- ja 47 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 47.

Eduskunta on hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

9—12 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

P u h e m i e s: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, p a l a u t e t a a n asia suureen valiokuntaan.

2) Ehdotus laiksi perhelisälain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 55 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 13 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 50, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 55. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. J. V i r t a n e n: Herra puhemies! Hallituksen esitys perhelisälain muuttamisesta osoittaa, että hallitus on kiinnittänyt huomiota erääseen tärkeimpään sosiaaliseen kysymykseen, nimittäin yhteisedesvastuun kantamiseen lapsirikkaiden perheiden taloudellisissa vaikeuksissa. Työväenasiainvaliokunnassa esitti allekirjoittanut kuitenkin hallituksen esitykseen tehtäväksi sellaisen muutoksen, että sellaisille perheille, joista huoltaja on kuollut tai tullut täydellisesti työkyvyttömäksi, maksettaisiin jo perhelisää toisesta lapsesta eikä vasta kolmannesta, kuten hallitus esittää. Työväenasiainvaliokunta oli jo melko yksimielisesti tämän muutosehdotuksen takana, mutta peräytyi kuitenkin enemmistöäänillä hallituksen ehdotuksen kannalle pääasiallisesti valtion rahataloudellisista syistä. Valiokunnan päätökseen esitin eriävän mielipiteeni vastalauseessa, johon edustajat lienevät tutustuneet, — jos ovat tutustuneet.

Sota-aikana solmittiin paljon avioliittoja ilman minkäänlaisia taloudellisia edellytyksiä. Monen tällaisen avioliiton aviokumppani on kaatunut sodassa ja äidin huollettavaksi jäi alaikäisiä lapsia. Myöskin siirtoväen keskuudessa on paljon koteja, joiden taloudellinen pohja on kokonaan järkkynyt. On selvää, että kahden lapsen huoltajan on vaikea sijoittautua ansiotyöhön, koska lasten ja kodin hoitaminen vie kokonaan huoltajan ajan. Näinollen jo kaksilapsisten perheiden lapset joutuvat puutteeseen ja huoltamattomuuteen, jos perheen äiti on pakotettu menemään säännölliseen työhön.

Rahalliset lisämenot eivät ehdottomasti muutosehdotuksen mukaan tulisi niin suuriksi kuin 40 tai 50 milj. markaksi, jos laki sovellutettaisiin siten, että avustusta saisivat vain tositarpeessa olevat. Huoltolautakunnat ja lastensuojelulautakunnat voivat kullakin paikkakunnalla osoittaa tositarpeessa olevat perheet, kuitenkin niin hienovaraisesti, ettei tämä valtion tuki saisi köyhäinhoidollista leimaa. Nyt voidaan puhua siitä, että tämän lain hyväksyminen ed. Kanniston ja minun tekemäni vastalauseen mukaan aiheuttaisi inflation eteenpäin vyörymistä. Asia on kuitenkin niin, että meillä ei ole varaa yhteiskunnan vähäosaisten kustannuksella pelätä inflatiota, kun sitä ei ole pelätty siellä, missä sitä olisi pitänyt pelätä. Budjetissa tulee olemaan varmaankin sellaisia menoeriä, kuten esim. miljoonia kuluttaja-tukipalkkioiksi y. m. sellaisia, joista rahat voidaan siirtää kovaosaisten köyhien perheiden lasten hoitamiseen. Minä uskon, että eduskunnassa on paljon niitä, jotka haluavat nyt osoittaa rakkauttaan

köyhiä kohtaan. Minä esitän, että eduskunta hyväksyisi tämän kyseessäolevan lain 1 §:n 2 momentin näin kuuluvana: Perhelisää suoritetaan myös sellaiselle perheelle, jonka pääasiallinen huoltaja on kuollut taikka tullut pysyvästi työkyvyttömäksi ja jossa on vähintään kaksi perheen huollettavana olevaa 1 momentissa tarkoitettua lasta.

Ed. Järvi: Herra puhemies! On tyydytyksellä pantava merkille, että valtiomme äärimmäisen vaikeasta taloudellisesta asemasta huolimatta hallitus on katsonut mahdolliseksi ja asialliseksi antaa eduskunnalle nyt käsiteltävänä olevan esityksen perhelisälain muuttamisesta siten, että entistä suurilukuisemmat taloudellisiin vaikeuksiin joutuneet vähävaraiset perheet pääsevät nauttimaan sen suomia etuja. On mitä toivottavinta, että eduskunta saattaa tämän lakialoitteen myöskin myönteiseen ratkaisuun. Se, että valtiovalta on valmis vaikeuksistaan huolimatta uhraamaan 300—350 milj. markkaa tähän tarkoitukseen, osoittaa, että ajan sosiaaliset vaatimukset on ymmärretty ja ne myös tahdotaan täyttää. Jokainen, joka on henkilökohtaisesti osallistunut varsinkin vapaaehtoiseen huoltotoimintaan, tietää, kuinka todellisen tarpeen vaatimia perhelisälain perusteella jaettavat avustukset ovat On vain toivottavaa, että kuntien huoltolautakunnat, joiden vastuulla lain toimeenpano on, tulevat aktiivisesti etsimään kaikki ne perheet, jotka välttämättä ovat tämän lain suoman avun tarpeessa ja että muutenkin tasapuolisuutta ja oikeudenmukaisuutta lain soveltamisessa noudatetaan.

Mitä sitten lakiesityksen asialliseen sisältöön tulee, josta nyt lähinnä on kysymys, olen vapaaehtoisesta huoltotyöstä saamani kokemuksen perusteella sitä mieltä, että olisi erinomaisen tarpeellista, että perhelisää voitaisiin suorittaa myös sellaiselle perheelle, jonka pääasiallinen huoltaja on kuollut taikka tullut täysin työkyvyttömäksi ja jossa on vähintään kaksi huollettavana olevaa alle 16 vuotta nuorempaa lasta. Edustajat J. Virtanen ja Kannisto ovat työväenasiainvaliokunnan asiaa koskevaan mietintöön liittämässään vastalauseessa tämän näkökannan aivan oikein perustelleet. Kun ajattelemme, miten vaikeassa asemassa sellaiset ansiotyössä käyvät ja ansiotuloistaan elävät naiset ovat, joilla on kaksikin huollettavanaan olevaa alaikäistä lasta, ja pahimmassa tapauksessa vielä työhön kykenemätön mies, ja kuinka yhteiskunnan kannalta kuitenkin heidän merkityksensä on monin verroin suurempi kuin esim. yksinäisen ihmisen, joka elää pääasiallisesti vain omaa itseään varten ja joilla on kuitenkin paljon parempi tilaisuus hakeutua ansiotyöhön, on mitä luonnollisinta, että jo näinkin pienten vaikeisiin oloihin joutuneiden perheiden toimeentuloa valtio tukee. Ne summat, mitä mainitun vastalauseen mukainen lain laajennus rahallisesti merkitsee, ovat tietysti oleellisena lisänä valtion ylettömän suuriksi kasvaneissa menoissa, mutta asian laatuun nähden ja huomioonottaen sen, että perhelisälain aiheuttamat menot joka tapauksessa tulevat olemaan varsin huomattavat, ei tämän rahasumman lisääminen hallituksen esittämään arvioon saisi olla esteenä siihen, että lain muutoksesta saadaan todella tarkoitustaan vastaava.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulenkin kannattamaan lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentille edustajien J. Virtasen ja Kannisto vastalauseessa esitettyä muotoa.

Ed. Kannisto: Hallituksen esitys laiksi perhelisälain muuttamisesta pyrkii korjaamaan sen vaikean epäkohdan, mikä on syntynyt sen kautta, että perhelisät rahanarvon alentumisen johdosta ovat suurelta osalta menettäneet merkityksensä. Lapsiperheiden asema nykyisissä oloissa onkin niin vaikea, että on tyydytykellä todettava, että hallitus on ryhtynyt sitä korjaamaan. Nykyiset olosuhteet ovat kuitenkin sellaiset, että lakiesityksen tarkoitusta ei saavuteta, ellei lain soveltamisalaa laajenneta allekirjoittamani vastalauseen mukaisesti. Ei voida ajatella, että valtion raha-asiat estäisivät nimenomaan yhteiskunnan kovaosaisimpien avustamista. Kannatankin näinollen 1 §:n 2 momentin muuttamista ed. J. Virtasen tekemän ehdotuksen mukaisesti.

Valtiovarainministeri Törngren: Herra puhemies! Ei kukaan kiellä, ettei vastalauseessa esitetty ehdotus olisi hyvä ja kaikinpuolin kannatettava. Käsitykseni mukaan hallitus kumminkin tässä kysymyk-

sessä on mennyt niin pitkälle kuin on ollut mahdollista. Toivon sen takia, että eduskunta hyväksyisi hallituksen esityksen. Tämä ehdotettu lisäys tulisi, niinkuin täällä on sanottu merkitsemään 50 milj. markan lisää. Tähän meillä, valitettavasti kyllä ei tällä haavaa ole varaa. On nimittäin muitakin tärkeitä ja hyödyllisiä tehtäviä kuin tämä ja nekin täytyy hoitaa; johonkin pitää raja panna. Minä toivoisin, että vaikkakin tämä esitetty ajatus on kannatettava, kumminkin otettaisiin huomioon valtiontalouden hyvin kriitillinen tila ja tyydyttäisiin siihen hyvin pitkälle menevään hallituksen esitykseen, joka nyt on täällä käsiteltävänä.

Ed. Wickman: De förbättringar, som regeringen infört i lagen om familjebidrag äro så väsentliga och betydande att socialutskottets majoritet ansett att man icke i detta nu har anledning att gå längre, i all synnerhet med tanke på statens finansiella svårigheter. Enligt det föreliggande förslaget innebär ändringen en merutgift om 215 miljoner mark, alltså en stegring från 85 miljoner till 300 miljoner mark. I sak innebär regeringens förslag tre viktiga förbättringar från gällande stadganden: för det första, att sådan familj med fyra barn, som icke fyllt 16 år, nu kan erhålla familjebidrag. Förut har antalet familjemedlemmar varit bestämt till fem (5) för erhållande av sagda bidrag; den andra förbättringen är, att bidraget nu höjts till det dubbla och den tredje att sådana familjer, där den huvudsakliga försörjaren blivit till arbete oförmögen, kan om där finns 3 barn erhålla bidrag enligt gällande lag. Förut skulle försörjaren vara död, innan sådan familj kunde erhålla bidrag. Jag hoppas på föreliggande grunder, att riksdagen i anseende till statens svårigheter nöjer sig med regeringens förslag som omfattats också av socialutskottet. Vi hörde nyss av finansministern, att även han har samma uppfattning om det föreliggande förslaget.

Ed. K. Andersson: Asian ollessa työväenasiainvaliokunnassa esillä minä edustin sitä kantaa, että asia olisi ollut vastalauseetta hoidettava. Kun näin ei kuitenkaan tapahtunut, minä ilmoitan, että minä olen työväenasiainvaliokunnassa äänestänyt ed. J. Virtasen ehdotuksen puolesta. Minun kantani on määrännyt tietoisuus siitä, että kolmilapsisenkin perheen taloudellinen ahdinko on kyllin suuri. Tiedossani on, että esim. sellainen kolmilapsinen sotaleskiperhe, jonka huoltaja armeijassa arvoltaan oli sotamies, saa sotatapaturmalain mukaan elatusta yhteensä 40 markkaa päivältä. Tällä 40 markalla on perheen äidin ynnä 3 alaikäisen lapsen tultava toimeen. Minä en käsitä, millä perusteella tällaistakin esitystä vastustetaan. Sellaisista perheistä, jotka ovat menettäneet pääasiallisen huoltajansa eikä perheen toinenkaan jäsen voi osallistua lastensa huoltoon, on pidettävä parempaa huolta kuin tähän asti. Kyllä minä tiedän, että valtion rahataloudellinen tila on heikko, mutta käsitykseni mukaan, vaikka tämä ed. J. Virtasen ehdotus hyväksytäänkin ja valtiolle siten aiheutetaan 50 miljoonan markan lisämeno, ei tällä vielä mitenkään aiheuteta valtiotaloudellemme konkurssia, vaan päinvastoin autetaan niitä, jotka ovat suurimman avun tarpeessa. Minä toivon, että tämä ed. J. Virtasen ehdotus tulisi hyväksytyksi, sillä kysymyksessä on vain 50 miljoonan markan lisämäärärahan myöntäminen. Tässä kamarissa, hyvät herrat ja rouvat, on heitelty suurempiakin summia ja paljon turhempiin tarkoituksiin kuin mistä tässä on kysymys. (Eduskunnasta: Oikein!)

Ed. J. Virtanen: Pyytäisin herra valtionvarainministerille vastata, että Väestöliiton laskelman mukaan tulisi noin 40—50 miljoonaa ylikustannuksia, mutta siinä on otettu huomioon kaikki kaksilapsiset perheet ja noin vain summittaisesti. Mutta jos seurataan tätä linjaa, jota esitän, että vain niille annetaan, jotka ovat todellisessa tarpeessa, niin silloin tämä autettavien kaksilapsiperheiden luku vähenee sangen paljon. Minä varoitan tätä kamaria hyvin vakavasti säästämästä rahaa köyhien lasten kustannuksella silloin, kun niitä pannaan niin äärettömän turhaan kuin kuluttajain tukipalkkioihin miljoonia ja miljoonia, joka merkitsee, että minä saan muutamaa penniä vähemmällä leipäkilon.

Ministeri Hiltunen: Minua ilahuttaa se, että tämän asian yhteydessä esiintyy myöskin siellä oikealla siivellä niin paljon sosiaalista mielenlaatua. Se on pantava mielihyvin merkille, mutta nyt on otettava

huomioon myös se puoli asiasta, mistä herra valtiovarainministeri Törngren mainitsi, että meidän valtiotaloutemme tila on tällä kertaa erittäin rasitettu ja sen vuoksi jokainen pisara, joka siihen lisätään, lisää myös sitä rasitusten taakkaa, mikä meidän niskassamme on. Sen vuoksi meidän täytyy olla tällä kertaa erittäin pidättyväisiä, ja kun nyt kuitenkin jo hallituksen esityksessäkin ehdotetaan verrattain huomattavaa korotusta, niin minun mielestäni sen pitäisi riittää. Sosiaalisen mielenlaadun ilmaisemiseen meillä on lähimpinä vuosina tarpeeksi tilaisuutta, myöskin ed. J. Virtasella y. m.

Ed. Lumme: Herra puhemies! Minä pyydän yhtyä niihin esillä olevan lain muutosehdotuksiin, joita täällä on tehty leskien ja työkyvyttömien lasten puolesta. Työväenedustajain taholta on vuosikymmenet täällä puhuttu kauniisti leskien ja orpojen puolesta. Nyt olisi mahdollisuus osoittaa se lainsäädäntötoimenpitein ja siksi on ed. J. Virtasen muutosehdotusta kannatettava. Yksityisesti olen vuosikymmenien ammattikokemuksen perusteella tullut siihen käsitykseen, että jokaisen köyhän lesken tulisi saada tässä maassa valtiolta vuosiavustus, on hänellä lapsia tai ei. Ei valtio saisi olla niin köyhä, ettei se kohtuullisesti avusta leskiä ja orpoja. Olisin odottanut, että herrat ministerit olisivat vaienneet tässä asiassa ja kuunnelleet kansan ääntä.

Ed. Lahtela: On ikävää kuunnella, että tässä asiassa molemmat valtiovarainministerit ovat asettuneet puoltamaan valtion kukkaroa. Nythän on kysymys kaikkein heikoimman väestöosan avustamisesta, mitä tässä valtakunnassa voi olla, ja silloin ei saa puhua valtion kukkaron tyhjyydestä. Valtion kukkaron tyhjyydestä voidaan puhua vain silloin, kun rahat menevät varakkaille eikä köyhille. Minä tulen kannattamaan sitä ehdotusta, minkä ed. Virtanen teki. Minun käsitykseni mukaan ei ole köyhän lesken lapsi tässä valtakunnassa sen huonompi saamaan kasvatusavustusta kuin saa m. m. rikkaan virkamiehen lapsi jo toisesta lapsesta alkaen.

Ed. Bryggari: Työväenasiainvaliokunnassa perusteellisesti harkittiin ja suurella myötämielisyydellä sellaista muutoksen tekoa, josta täällä ed. J. Virtanen on puhunut ja esityksen tehnyt. Valiokunnan enemmistö ei kuitenkaan lähtenyt muutosta tekemään, koska valtio on suurissa rahavaikeuksissa. Muutos aiheuttaisi menojen lisää noin 50 miljoonaa markkaa. Nykyjään on tilanne muuten Pohjois-Suomessa lievimmin sanoen traagillinen (Eduskunnasta: Ja siellä on leskiä kanssa!). Siellä lukuisa määrä perheitä jää ilman asuntoja, eivät kerkiä edes saada saunaa, johonka perheineen voisivat majoittua. Näille tarvittaisiin, ei perhelisän korotusta, mutta ennen kaikkea määrärahaa, että ne saavat kodin. Jos koti jää rakentamatta ja annetaan ainoastaan perhelisä, mikä on seuraus kylmässä Pohjolassa? Ne paleltuvat. Täällä ed. J. Virtanen varoitti lähtemästä säästäväisyyden tielle. Sinne ei kukaan halua lähteä. Sosiaalista mieltä ei puutu ainakaan vasemmistolta (Eduskunnasta: Mutta hyvää tahtoa! — naurua). Mutta täytyy tärkeysjärjestys tässäkin asiassa huomioida. Minä olen iloinen siitä, jos eduskunta hyväksyy ed. J. Virtasen esityksen, mutta ei ole unohdettava, että varat eivät ole rajattomia ja että meillä tarvitaan nyt ennen kaikkea jälleenrakentamista niillekin perheille, joidenka miehet ovat kaatuneet. Ne ovat kaatuneet oikeiston sotapolitiikan uhreina, niiden uhreina, joita te nyt varoitatte täällä säästäväisyydestä. Me olemme tekemisissä sodan seurausten kanssa ja minun mielestäni olisi hyvä, että ne varoitukset annettaisiin siellä naapureille, jotka sotapolitiikkaa ovat ihannoineet ja sodan kuiluun Suomen kansan vieneet. Hallitus hoitaa mahdollisuuksien puitteissa leskien ja orpojenkin asiaa ja siinä on vasemmisto mukana.

Ed. Lång: Herra puhemies! Samalla kun yhdyn täydellisesti siihen, mitä ed. Bryggari täällä esitti, haluan lisätä, että nyt esillä oleva hallituksen lakiesitys on vain osa niistä yhteiskunnan kaikkein tukalimmassa asemassa olevista apuun rientävistä huoltolaeista. Tällaisen lainsäädännön ja avun tarpeellisuus on suuresti kasvanut rikollisen sodan johdosta, joka on lisännyt apua tarvitsevien perheiden leskien ja orpojen määrää. Mutta ne rikolliset, jotka ratkaisevasti johtivat kansan sotaan, elävät yhtä hyvin kuin rauhankin aikana ja omistavat jättiläisomaisuuksia ja samoin nekin, jotka sodan aikana kokosivat mil-

jardivoittoja ja ovat lainanneet niitä valtiollekin sodan rahoittamiseksi perien nyt lainoistaan korkoja ja kuoletuksia valtiolta samaan aikaan kuin valtion rahatalous on raskaan painon alla sodan johdosta kasvaneitten huoltomenojenkin vuoksi. Olisi toivottavaa, että siellä oikealla oltaisiin mukana, kun sotarikollisten ja sodasta voittoja saaneitten omaisuuksia aletaan raskaammin verottaa, varsinkin kun siltä taholta tehdään vastalauseen mukaisia laajennusehdotuksia tähän lakiin, joka muutenkin suuresti lisää valtion menoja. Asiantuntijan lausunnon mukaan, jota kuultiin työväenasiainvaliokunnassa, vastalauseen ehdotuksen mukaan lisääntyisivät tässä huoltomenot 50 milj. markalla.

Niinkuin työväenasiainvaliokunnan mietinnön perusteluistakin selviää, on valiokunnassa ollut harkittavana lain soveltamisalan laajentaminen, mutta siihen ei olisi saatu vielä sotarikollisilta ja sotavoittoja koonneilta rahaa, jonka vuoksi on tyydyttävä näihin parannuksiin, mitä nyt esillä olevalla lailla saadaan aikaan sellaisena, kuin hallitus sen esittää. Mitä tulee siihen, että tähänastiset avustukset ovat inflation johdosta menettäneet suuren osan merkitystään, niin, kuten hallituksen esityksen perusteluistakin ilmenee, hallitus suunnittelee näiden määrien kaksinkertaistamista.

Ed. K u l o v a a r a: Minun mielestäni vasemmiston olisi pitänyt hoitaa tämä asia työväenasiainvaliokunnassa, jottei täällä täysi-istunnossa olisi tarvinnut esittää sosiaalista mieltä sieltä jossa sitä ei tavallisesti ole.

Ed. L u m m e: Minua ihmetyttää, että aikaisemmin, jolloinka vasemmistolla ei ollut näin suuria mahdollisuuksia viedä täällä läpi jotain esityksiä leskien ja orpojen puolesta, silloin yritettiin.. Nyt kun olisi mahdollisuus, hyvät naiset ja herrat, viedä niitä lävitse (Eduskunnasta: Oikein!), nyt ei tahdota olla siinä mukana (Eduskunnasta: Oikein!). Minä en saata ymmärtää sellaista työväen taholta köyhien ihmisten, leskien ja orpojen asian ajamista. Minä olen vuosikymmenet heidän kanssaan joutunut työskentelemään teollisuuskeskuksessa ja tiedän, mitenkä jokainen satamarkkanen, joka valtion taholta annettaisiin, on tänäkin päivänä äärettömän tarpeellinen. Nyt olisi mahdollisuus sekin antaa, mutta te ette tahdo sitä antaa.

Ministeri H i l t u n e n: Herra puhemies! — Tietysti se vanha raamatunlause, että parempi on antaa kuin ottaa, olisi hyvin mukava myöskin hallituksen jäsenen noudattaa, jos meillä olisi joku pohjaton kukkaro, mistä ammentaisimme rahaa sen mukaan kuin joku henkilö sitä kaikenlaisiin hyviin tarkoituksiin pyytäisi. Mutta nyt on otettava huomioon, että valtion kukkaro tällä kertaa on hyvin laiha ja meillä on tavattoman paljon monenlaisia suuria menoeriä, jotka on ensinnä hoidettava. Se sosiaalinen mieli, josta ed. Lumme mainitsi, siihen olisi ollut monta kertaa aikaisempina vuosina hyvin kiitollinen tilaisuus puuttua, mutta silloin ei valitettavasti ollut hyvää tahtoa. Tällä kertaa näyttää olevan hyvää tahtoa mutta ei sillä yksin päästä eteenpäin, nyt tarvitaan myöskin rahaa. Mutta rahaa on nyt kovin niukasti. Ehkä muutaman vuoden kuluttua olemme näistä vaikeuksistamme selvinneet. Nyt ei auta tunteileminen, nyt täytyy pysyä kylmästi vain tosiasioitten pohjalla ja sen mukaisesti hoitaa asiat.

Ed. M. J ä r v i n e n: On todella tyydytyksin merkittävä, että hallitus esityksissään on ehdottanut varsin huomattavaa edistysaskelta kysymyksessä olevassa sosiaalisessa huoltoasiassa. Olisin kuitenkin toivonut, että valtiolla olisi ollut vielä niin paljon varoja, että olisi edes tällä kohdalla voitu ottaa täysi askel siihen, mitä tässä vähintään pitäisi aikaansaada. Ymmärrän kyllä varsin hyvin ne vaikeudet, joilla hallituksella tätä esitystä laatiessaan on ollut harkittavana, mutta siitä huolimatta uskoisin kuitenkin löydettävän ne varat, jotka tarvittaisiin tämän asian parantamiseksi siihen määrään, kuin täällä vastalauseen esittäjä ed. J. Virtanen on esittänyt. Minä olisin halukas kannattamaan ed. Virtasen vastalausetta kuitenkin sillä edellytyksellä, että tästä lisämenosta, mikä tämän vastalauseen hyväksymisen johdosta valtiolle koituisi, ne lisämenot olisi erikoisesti perittävä n. s. sotasyyllisyyspiireiltä, sillä vasta sitten kun näin meneteltäisiin, tehtäisiin oikeutta oikeassa mielessä. Minä uskon, että ed. Virtanen, jos hän vakavasti näin tosissaan köyhien asiaa ajaa, kuin hän puhees-

saan mainitsi, on valmis myöskin yhtymään minun esittämääni toivomukseen, että tähän tarvittavat varat otetaan juuri siltä taholta, jotka ovat nämä menot ja menon aiheen aiheuttaneet.

Olisin halukas siis näillä perusteilla yhtymään ed. Virtasen tekemään vastalauseeseen. Teen tämän sitäkin suuremmalla syyllä, kun varsin hyvin tiedän, että juuri oikeiston taholla täällä lausutut kauniit ajatukset köyhien auttamisesta ovat aivan demagogiaa ja sanottu siinä mielessä ja siinä varmuudessa, että näistä puheista ei seuraa kuitenkaan mitään tekoja. Kun en tahdo olla vastustamassa näiden kauniiden sanojen toteuttamista, niin sen vuoksi ilmoitan äänestäväni vastalauseen hyväksymisen puolesta.

Ed. Lappi-Seppälä: Herra puhemies! Tuntuu hyvin omituiselta, että täällä jatkuvasti halutaan ylläpitää sellaista ajatusta, että määrätty osa tästä kamarista harrastaa sosiaalisia kysymyksiä ja määrätty osa ei. Viimeiset vuodet ovat aika paljon opettaneet ihmisiä. Jos joskus olisi mahdollisesti ilmennyt sen kaltaista, mitä täällä halutaan tuoda esiin, niin täytyisi nähdä harrastus, joka nyt aivan elävästi kumpuaa esiin eikä pitäisi sitä sillä tavalla arvostella, niinkuin täällä on tapahtunut. Mielestäni ed. J. Virtasen ehdotus on puollettava ja tulen äänestämään hänen ehdotuksensa puolesta, ja toivoisin, että tässä kamarissa vähitellen ruvettaisiin yli puoluerajojen ymmärtämään, että vähäväkisten ja vaikeassa asemassa elävien asia on yhteinen, joka on hoidettava, oli sitten mies missä puolueryhmityksessä tahansa. Tämä kysymys ei tule nähdäkseni vaatimaan niin ylivoimaisia kustannuksia, että se, nimenomaan tämä kysymys, veisi meidän valtiotamme vararikkoon. On hyvin ymmärrettävää, että valtiovarainministerit nyt, nimenomaan he, suurella tarmolla käyvät jokaisen menoerän kimppuun, ja se on heille suureksi kunniaksi laskettava, sillä onhan ukko kruunun kukkaron kimpussa aivan riittävästi väkeä, jotenka heidän lausuntonsa ja mielipiteensä ymmärretään. Mutta tämä kysymys ei liene juuri se, jonka kimppuun nyt olisi käytävä, koska monilapsiset perheet ovat ne, jotka ennenkaikkea tarvitsevat apua, jonka vuoksi toivon, että tämä esitys hyväksyttäisiin.

Ed. Wickman: Här har från olika håll antytts, att de medlemmar i socialutskottet, som icke kunna gå på samma linje som reservanterna, skulle sakna socialt sinne eller förståelse för de mindrebemedlades sak. Jag kan, och jag vill med kraft, i denna stund tillbakavisa en sådan beskyllning. Vi ha nog erfarenhet i socialutskottet om att socialt sinne har många gånger saknats på det hållet, varifrån reservationen härstammar. Rdgsm. J. Virtanen, som är kokoomus-man, hade intresse för denna sak och gruppkamrater omfattade hans förslag. Det händer så ofta i utskotten att gruppkamrater förena sig med sin gruppkamrat, men icke betyder det att just den gruppen då skulle vara på något sätt särskilt intresserad av den fråga som den då för tillfället omfattar framom alla andra. För oss i socialutskottet var det verkligen det som bestämde vår inställning i frågan, för det första att regeringen hade infört så pass effektiva förbättringar i lagen, att vi ansågo oss kunna nöja oss med dessa. Bl. a. kan jag nämna om att rdm. Frietsch, ordförande i svenska befolkningsförbundet, har en hemställningsmotion rörande samma sak. Regeringen hade gått längre än t. o. m. ordföranden i befolkningsförbundet hade i sin motion hemställt om, och alla sakkunniga, som vi hörde i utskottet voro av samma åsikt, att regeringens förslag var tillfredsställande i nuvarande läge.

Jag hoppas att de som nu stå bakom reservationen framdeles skola visa samma hänförelse och intresse för sociala förbättringar och förslag till förbättringar, som ofta komma upp i socialutskottet. Då kan det hända att vi många gånger komma att vara på samma linje. Denna gång ha vi endast av ekonomiska skäl ställt oss bakom regeringen.

Sosiaaliministeri Kilpi: Herra puhemies! Eduskunta saanee lähiaikoina käsiteltäväkseen useita esityksiä, jotka koskevat niiden huononnuksien korjaamista, joita sodan ja sodan jälkeinen aika ovat aikaansaaneet meidän maamme sosiaalipolitiikassa. Edustajat Bryggari ja Lång olivat aivan oikeassa huomauttaessaan äsken, että esilläoleva hallituksen esitys on ainoastaan osa tästä ohjelmasta ja myöskin siten osana arvosteltava. Sille, joka näinä aikoina jou-

tuu hoitamaan sosiaaliministerin postia, tuottaisi tietysti suurta mielihyvää, jos hän voisi saada budjettinsa joka kohdassa menemään niinkuin hän tahtoisi ja niinkuin sosiaalipolitiikka maassa yleensä edellyttäisi. Kysymyksessä oleva hallituksen esitys pohjautuu erään tällaisen epäkohdan kohtuulliseen korjaamiseen. Samanlaisia esityksiä, kuten huomautin, tullaan tänne toivottavasti jättämään lähiaikoina useampiakin. Niitä on siis arvosteltava kokonaisuutena eikä ainoastaan yhtenä määrättynä detaljina. Tällöin emme kuitenkaan valitettavasti pääse siitä, että maan rahatalous ja rahanarvon nykyinen tila merkitsevät meille ratkaisevaa myöskin näissä asioissa. Meidän täytyy olla valitettavasti, sanoisin miltei sydän verta vuotaen, selvillä siitä, että meillä ei ole mahdollisuuksia tällä hetkellä jatkaa sitä sosiaalipolitiikan kaunista kaarta, johon me pääsimme jo ennen sotiamme. On tyydyttävä tekemään vain me korjaukset, jotka tällä kerralla osoittautuvat välttämättömän tarpeen vaatimiksi.

Sosiaaliministeriössä ja hallituksessa on tarkoin harkittu myös nyt esilläolevaa asiaa. Kun on päädytty siihen esitykseen, jonka hallitus on tehnyt — minä korostan, että eduskunnan taholta ei ole tehty edes sellaista esitystä, mikä nyt on asian käsittelyn pohjana — on siihen tultu täysin asiallisilla ja realisilla perusteilla. Valtiovarainministerit ovat täällä kaiketi esiintyneet, ennenkuin minä saavuin tänne, ja ovat siinä suhteessa antaneet oikean kuvan valtion raha-asiain tilasta tällä kertaa. Niin mieluista kuin varsinkin sosiaaliministeriön kohdalta olisikin hyväksyä myöskin se ehdotus, jonka minä täysin ymmärrän, joka sisältyy vastalauseeseen, luulen kuitenkin, että siihen ei tällä kerralla ole mahdollisuuksia. Mutta on toivottavaa, että me mahdollisimman pian voimme palata myöskin tässä suhteessa asiaan ja sen vuoksi luulisin, että eduskunnan olisi syytä hyväksyä tällä kertaa hallituksen esitys. Niinkuin sanottu, luulen, että eduskunta saa paljon keskusteltavaa lähiaikoina ja toivon, että se voimakas sosiaalinen mieli, mikä eräiden edustajien lausunnoista täällä on ilmennyt, silloin myöskin vielä jaksaa kestää.

Ed. K. Andersson: Minä sain työväenasiainvaliokunnassa asian alkuvaiheessa sen käsityksen, että tämä hallituksen esitys siinä muodossa, minkä ed. J. Virtanen siellä esitti ja täällä esittää, tulisi hyväksytyksi. Näin olisi ehkä tapahtunutkin, ellei ed. Wickman olisi osoittanut valiokunnassa tunnettua varovaisuuttaan. Hän pyysi miettimisaikaa, koska halusi viedä asian ryhmänsä kokoukseen, jotta valtiovarainministeri saisi tutustua asiaan. Tämän jälkeen myöskin valiokunnan enemmistö katsoi jokseenkin suoraviivaisesti, että 50 milj. markan lisämäärärahan esittäminen laissa sanottuun tarkoitukseen olisi eduskunnan taholta liian uskallettua. Tämä siitä.

Mitä muuten tulee ed. J. Wirtasen ja ed. Kanniston tässä asiassa esiintyviin pyrkimyksiin, niin minä valitan sitä, että heidän sosiaalinen mielenlaatunsa tässä yhteydessä on asetettu kyseenalaiseksi. Minä olen työväenasiainvaliokunnassa pikemminkin tullut huomaamaan, että heidän sosiaalinen mielenlaatunsa on hiukan tanakampaa tekoa kuin esim. valiokunnan maalaisliittolaisten jäsenten. Muuten valitan sitä, että tähän arvokkaaseen asiaan on sotkettu keskustelun aikana jopa poliittista hapanleipätaikinaakin.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 §.

Puhemies: Ed. J. Virtasen ed. Kanniston kannattamana yleiskeskustelussa tekemä ehdotus otetaan tässä huomioon.

Keskustelua ei synny.

Puhemies: Keskustelussa on ed. J. Virtanen ed. Kanniston kannattamana ehdottanut, että 1 § hyväksyttäisiin vastalauseen mukaisesti. Kutsun tätä ed. J. Virtasen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. J. Virtasen ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s: Äänestyksessä on annettu 85 jaa- ja 59 ei-ääntä, 2 tyhjää; poissa 53.

P u h e m i e s: Eduskunta on päättänyt hyväksyä suuren valiokunnan ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. V i r t a n e n: Pyydän avointa äänestystä.

P u h e m i e s: Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut toteaa

P u h e m i e s: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, Alestalo, Asikainen, Brander, Bryggari, K. Eskola, V. Eskola, Forss, K. Hakala, Hautala, Hiekkala, Hiltunen, Holsten, Hukari, Hästbacka, Jern, Juutilainen, Kauhanen, Kilpi, Kinnunen, Kivisalo, J. Koivisto, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Laine, Laitinen, Lepistö, P. Leskinen, Lång, Meinander, Meriläinen, Metsäranta, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Niskala, N. Nurminen, Okko, Oksala, E. Pekkala, Peltonen, Pilppula, Prunnila, Pääkkönen, Rantala, Riihinen, Rinne, Rosenberg, Rydberg, Salmela-Järvinen, Simula, Smeds, Stenberg, Söderhjelm, Takki, Talvio, Terho, Tiitu, Tolonen, Tuominen, Turunen, Törngren, Vehkaoja, Vennamo, Vesterinen, Wickman, Wiik, Vilhula, Virolainen, A. Wirtanen, Voionmaa, Östenson ja Österholm.

„Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

K. Andersson, Annala, Antila, Berner, J. Hakala, Heikkilä, Heiniö, Hetemäki, Hiilelä, Honkala, Inkinen, Järvi, J. Järvinen, M. Järvinen, Kaijalainen, Kankainen, Kanmisto, E. Karjalainen, P. Karjalainen, Karvonen, Kauppi, Kilpeläinen, E. Koivisto, Koukkari, Kulovaara, Kuusela, Kytömaa, Käkelä, Kölli, Lahtela, Lampinen, Lappi-Seppälä, Lehtonen, Leppä, V. Leskinen, Lumme, Malkamäki, Malmivaara, Miikki, Murtomaa, Möttönen, E. Nurminen, Paasivuori, Paavolainen, Penttala, E. Pesonen, H. Pesonen, Pohjannoro, Pusa, Puumalainen, J. Raatikainen, U. Raatikainen, Rantamaa, Riihimäki, Saariaho, Salminen, Salo, Seppälä, Simonen, Soininen, Suontausta, P. Tervo, S. Tervo, Tukia, Turja, Tuurna, Uusitalo, Virkki ja J. Virtanen.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 56 edustajaa:

Ahmavaara, G. Andersson, von Born, Brommels, Frietsch, Heljas, Helo, Hietanen, Hirvensalo, Huhta, Ikonen, Jokinen, Jutila, Kallinen, Karppinen, Kekkonen, Kirra, Kuittinen, Kuusinen, Lehtokoski, Leikola, Leino, Leppälä, Luostarinen, Luukka, H. Manninen, Y. Manninen, Miettunen, Muikku, Mäkelä, Mäkinen, Nevalainen, Niukkanen, Paksujalka, M. Pekkala, Pessi, Pohjala, Pyy, Pyörälä, Pärssinen, Raunio, Riikonen, Roine, Ryömä, Räisänen, Sarlin, Saukkonen, Sergelius, Sillanpää, Sormunen, Svento, Tainio, Teittinen, Valanne, Welling ja Ytti.

P u h e m i e s: Avoimessa äänestyksessä on annettu 74 jaa- ja 69 ei-ääntä.

Eduskunta on siis hyväksynyt suuren valiokunnan ehdotuksen.

Voimaantulosäännös, lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi eräiden omaisuusrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä.

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9 ja otetaan e n s i m m ä i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 55, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotus laiksi leipäviljan tuotannon tukemisesta satovuosina 1946—47 ja 1947—48.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 14 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 53, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 14.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:ot 66—69 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi tasavallan suojelulain voimassaoloajan pitentämisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 66 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi tasavallan presidentin armahdusoikeuden käyttämisestä annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä

sisältävä hallituksen esitys n:o 67 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

Lisäyksen vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon

sisältävä hallituksen esitys n:o 68 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan.

Ehdotuksen laiksi kotimaisista vakuutusyhtiöistä annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 69 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17,48.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

68. Perjantaina 5 p. lokakuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi perhelisälain muuttamisesta 1074

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 55; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 13; hallituksen esitys n:o 50; ed. Frietschin toiv. al. n:o 207.

Toinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialistisen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 54 a ja 54; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24; hallituksen esitys n:o 44.

3) Ehdotus laiksi eräiden omaisuusrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 57; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 55.

4) Ehdotus laiksi leipäviljan tuotannon tukemisesta satovuosina 1946—47 ja 1947—48 ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 58; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 53.

Pöydällepanoa varten esitellään:

5) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 44 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston ylimääräisistä virastotöistä antama päätös sekä sen muuttamisesta annettu valtioneuvoston päätös 1075

6) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 45 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös perunan säännöstelystä ..... „

7) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27 hallituksen esityksen johdosta lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon avustukseksi eräille pommitusvahinkoja kärsineille ..... „

8) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28 hallituksen esityksen johdosta lisäyksistä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon ..... „

9) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8 oppivelvollisuuslain 17 §:n muuttamista tarkoittavan lakialoitteen johdosta ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Brommels, Heljas, Helo, Hiilelä, Hiltunen, Jutila, Kallinen, Kannisto, Kauppi, Kuusinen, Kölli, Leppälä, Malmivaara, Y. Manninen, Miettunen, Niskala, Peltonen, Pessi, Pohjala, Pyörälä, J. Raatikainen, Rinne, Ryömä, Räisänen, Sarlin, Seppälä, Sergelius, Sillanpää, Söderhjelm, Tiitu, Valanne ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta sairauden takia ed.

Rinne ja yksityisasiain takia edustajat Kölli, Peltonen, Valanne, Kannisto, Malmivaara ja Seppälä, jatkettua vapautusta tämän kuun 2 päivästä 8 päivään ulkomaanmatkan vuoksi ed. Kuusinen sekä tämän kuun 8 päivästä 15 päivään saakka yksityisasiain vuoksi ed. Pääkkönen.

Eduskunnan tietoon saatettu valtioneuvoston päätös.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että siinä tarkoituksessa kuin talouselämän säännöstelemisestä poikkeuksellisissa oloissa 6 päivänä toukokuuta 1941 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, on eduskunnalle, puhemiehelle osoitettuna, saapunut mainitun lain nojalla 20 päivänä syyskuuta 1945 annettu

Valtioneuvoston päätös sokerivarastojen luovuttamisesta valtiolle.

Tämä valtioneuvoston päätös on nyt saatettu eduskunnan tietoon jakamalla se edustajille.

Ed. Jutilan vapautus eduskunnan jäsenyydestä.

P u h e m i e s: Ed. Jutila on jättänyt eduskunnalle kirjelmän, jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

E d u s k u n n a l l e.

Tultuani nimitetyksi Suomen erikoislähettiläälksi ja täysivaltaiseksi ministeriksi Washingtoniin, pyydän kunnioittavimmin vapautusta Eduskunnan jäsenyydestä ja kansanedustajan tehtävästä.

Helsingissä, lokakuun 3 päivänä 1945.

K. T. Jutila.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto puoltaa anomusta.

Anomukseen suostutaan.

Ed. V. Leskisen y. m. välikysymys, joka koskee tuotannon yhteiskunnallistuttamista.

P u h e m i e s: Ulkopuolella päiväjärjestyksen esitetään ed. V. Leskisen y. m. allekirjoittama välikysymys, jonka sihteeri lukee.

Sihteeri lukee:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen Puoluetoimikunta kääntyi kuluvan vuoden tammikuun 26 päivänä tekemänsä päätöksen mukaisesti Valtioneuvoston puoleen esittäen, että „Valtioneuvosto asettaisi kiireellisesti erityisen valtionkomitean tutkimaan ja valmistelemaan eräiden kansantalouden kokonaisuuden kannalta tärkeiden suurtuotantolaitosten ja tuotannon alojen sekä liikepankkien ottamista yhteiskunnan haltuun." Komitean tulisi kirjelmän mukaan olla kokoonpanoltaan sellainen, että sillä olisi sekä „halua että kykyä kehittää asiaa positiiviseen suuntaan ja että mietinnön pohjalla voitaisiin antaa tarpeellisiksi katsottuja esityksiä vaalien jälkeen kokoontuville valtiopäiville."

Kirjelmän perusteluissa katsotaan useiden ajankohtaisten kysymysten vaativan yhteiskunnallista suunnitelmataloutta. Siinä todetaan, että sotakorvausteollisuuden hoitaminen yksityistaloudellisella pohjalla johtaa ristiriitaan kokonaisuuden edun kanssa. Ase- ja työpalveluksesta vapautuvien kansalaisten työhön sijoittaminen merkitsee ristiriitoja yksityiseen voitontavoitteluun ja työtehoon kohdistuvien vaatimusten välillä. Erityisesti tuotannon suunnitelmalliseksi ohjaamiseksi laajojen kansankerrosten kipeimpien tarpeiden tyydyttämiseen katsotaan välttämättömäksi, että valtio ottaa eräillä aloilla tuotantoelämän suoranaisen johdon käsiinsä.

Sosialidemokraattisen Puoluetoimikunnan kirjelmän lähettämisestä Valtioneuvostolle on nyt kulunut yli puoli vuotta. Uudet valtiopäivät ovat myös jo työskennelleet useita kuukausia. Valtioneuvosto ei kuitenkaan ole kirjelmän suhteen ryhtynyt mihinkään näkyviin toimenpiteisiin. Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän käsityksen mukaan tämä merkitsee vakavaa laiminlyöntiä aikana, jolloin olisi harkittava

kaikkia toimenpiteitä erityisesti vähävaraisten piirien aseman parantamiseksi sekä heidän vastuuntuntonsa herättämiseksi yhteiskuntaa ja kansanvaltaista järjestelmää kohtaan. Asian hoitamatta jättämistä ei voi myöskään siirtää Valtioneuvostossa ja valtiopäivillä esillä olleiden kiireellisten poliittisten ja taloudellisten kysymysten tilille, koska sos.-dem. Puoluetoimikunnan vaatimuksena oli ensisijaisesti komitean asettaminen asiaa tutkimaan.

Kysymys tuotannon yhteiskunnallistuttamisesta on saanut viime aikoina erityisen suuren ajankohtaisuuden Euroopassa yleensä tapahtuvan näkyvän pyrkimyksen johdosta yhteiskunnallista suunnitelmataloutta kohti. Englannissa on tämä kysymys kokonaisuudessaan pohdinnan alaisena. Ranskan uuden hallitusmuodon laadinnan yhteydessä harkitaan vakavasti siirtymistä yhteiskunnallisen suunnitelmatalouden pohjalle. Kaikissa muissa pohjoismaissa on sosialisoimiskysymys jo vuosikymmeniä ollut myös virallisen tutkimuksen kohteena, joiden tutkimusten tuloksia jo nyt voidaan ryhtyä käyttämään hyväksi sodanjälkeisessä jälleenrakennustoiminnassa. Näin koko Länsi-Euroopassa tuotannon yhteiskunnallistuttamiskysymys on muodossa tai toisessa tullut päivänkysymykseksi. Neuvostoliiton voimakas ja voittoisa panos käydyssä sodassa riittänee toisaalta Itä-Euroopan todistukseksi siellä toteutetun suunnitelmatalouden voimasta.

Nykytilanteessa ei riitä kansalaisille valtiovallan taholta annetut toiveet tilanteen paranemisesta ylimenokauden jälkeen. Tarvitaan teoissa ilmenevä pyrkimys taata kaikkien kansankerrosten osuus tuotannon valvonnassa. Yhteisvastuu voi toteutua ja työteho riittävässä määrin nousta vain edellytyksellä, että kaikki kansalaiset tuntevat vastaavansa myös yhteiskunnan taloudellisesta toiminnasta. Ajatus paluusta entiseen suunnittelemattomaan talousjärjestelmään uusiutuvine työttömyys- ja lamakausineen ei käytyjen kovien kärsimysten jälkeen suinkaan ole omiaan erityisesti innostamaan kansalaisia lisääntyviin ponnistuksiin.

Tuotannon yhteiskunnallistuttamiseen liittyy läheisesti kysymys yhteiskuntatalouden kansanvaltaistamisesta. Poliittisen kansanvallan on luonnollisesti oltava edelleenkin pohjana, mutta kansanvallan siirtäminen taloudelliselle alalle näyttää välttämättömältä, jotta voidaan taata jatkuva sisäinen työrauha, korkea työteho ja kestävä kansalaiskuri.

Edellä olevaan viitaten allekirjoittaneet kansanedustajat valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin nojalla esittävät Valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

1. Onko ja minkälaisiin toimenpiteisiin hallitus ryhtynyt komitean asettamiseksi tutkimaan suurtuotantolaitosten, liikepankkien ja mahdollisten yhteiskunnallistamiseen kypsien tuotannon alojen yhteiskunnan haltuun ottamista?

2. Katsooko hallitus yleensä maan tuotannollisen toiminnan sekä laajojen kansalaispiirien sosiaalisen turvallisuuden kannalta tarpeelliseksi valtion suoranaisen määräämisvallan lisäämistä mainituilla aloilla ja vastaavan kansanvaltaisen organisaation kehittämistä?

Helsingissä 10 p:nä lokakuuta 1945.

Väinö Leskinen.	Elli Nurminen.
Onni Peltonen.	Martta Salmela-Järvinen.
Kalle Jokinen.	
Walter Kuusela.	Juho Kuittinen.
Väinö Kivisalo.	Heikki Simonen.
Penna Tervo.	Eino Raunio.
Uuno Raatikainen.	Atos Wirtanen.
Yrjö Kilpeläinen.	Gunnar Andersson.
Matti Lepistö.	E. Pusa.
Isak Penttala.	Edvard Pesonen.
Viljo Rantala.	Kaisa Hiilelä.
K. Hakala.	Valfrid Eskola.
T. Bryggari.	Jere Juutilainen.
J. F. Tolonen.	Samuli Tervo.
A. K. Paasivuori.	H. S. Pesonen.
Varma K. Turunen.	Juho Karvonen.
Aino Malkamäki.	Paavo Karjalainen.
Urho Kulovaara.	Jussi Raatikainen.
Aino Lehtokoski.	Otto E. Muikku.
Alpo Lumme.	Juho Pyy.
Kauko Andersson.	Sylvi-Kyllikki Kilpi.
Eetu Karjalainen.	Yrjö Welling.
Valto Käkelä.	Väinö Voionmaa.

P u h e m i e s: Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaan on asia pantava pöydälle johonkin seuraavaan istuntoon. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia

pantaisiin pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Puhemieseneuvoston ehdotus hyväksytään.

Asia pannaan pöydälle eduskunnan seuraavaan täysistuntoon.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi perhelisälain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 50, jota on valmistelevasti käsitelty työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 13 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 55, esitellään kolmanteen käsittelyyn sekä ainoaan käsittelyyn mainitussa työväenasiainvaliokunnan mietinnössä valmistelevasti käsitelty ed. Frietschin toiv. al. n:o 207.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan, sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta ja sitten tehdään ainoassa käsittelyssä päätös ed. Frietschin toivomusaloitteesta n:o 207.

Menettelytapa hyväksytään.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Asian toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy työväenasiainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialistisien Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 54 a ja otetaan jatkettuun toiseen käsittelyyn siinä sekä saman valiokunnan mietinnössä n:o 54 ja valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 24 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 44, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 54 a, jonka mukaan suuri valiokunta asian uudelleen käsiteltyään on yhtynyt eduskunnan asiassa tekemiin päätöksiin.

Puheenvuoroa ei haluta.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 3 momentin mukaisesti julistetaan asian toinen käsittely päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi eräiden omaisuusrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 57 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 9 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 55, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 57. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei kukaan pyydä puheenvuoroa.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—3 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi leipäviljan tuotannon tukemisesta satovuosina 1946—47 ja 1947—48.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 58 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä maatalousvaliokunnan

mietinnössä n:o 14 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 53, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 58. Ensin sallitaan yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 1—5 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Edustajille jaettu valtioneuvoston päätös voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Valtioneuvoston päätös 20 päivältä syyskuuta 1945 sokerivarastojen luovuttamisesta valtiolle

esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti perustuslakivaliokuntaan.

Pöydällepanot:

Pöydälle panoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan istuntoon:

5) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston ylimääräisistä virastotöistä antama päätös sekä sen muuttamisesta annettu valtioneuvoston päätös,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 44;

6) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös perunan säännöstelystä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 45;

7) Lisäystä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon avustukseksi eräille pommitusvahinkoja kärsineille

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27;

8) Lisäyksiä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon

koskevan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28; sekä

9) Oppivelvollisuuslain 17 §:n muuttamista

tarkoittavan lakialoitteen johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 14,37.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

69. Tiistaina 9 p. lokakuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta 1078

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietinnöt n:ot 54 a ja 54; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 24; hallituksen esitys n:o 44.

2) Ehdotus laiksi eräiden omaisuusrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä 1082

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 57; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 55.

3) Ehdotus laiksi leipäviljan tuotannon tukemisesta satovuosina 1946—47 ja 1947—48 ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 58; maatalousvaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 53.

Ensimmäinen käsittely:

4) Ehdotus laiksi oppivelvollisuuslain 17 §:n muuttamisesta 1092

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Leppälän y. m. lak. al. n:o 27.

Ainoa käsittely:

5) Ehdotus lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon avustukseksi eräille pommitusvahinkoja kärsineille 1093

Siv.

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27; hallituksen esitys n:o 56.

6) Ehdotus lisäyksistä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon 1094

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28; hallituksen esitys n:o 64.

7) Valtioneuvoston päätös 26 päivältä huhtikuuta 1945 ylimääräisistä virastotöistä sekä valtioneuvoston päätös 23 päivältä elokuuta 1945 sanotun päätöksen muuttamisesta 1098

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 44; mainitut päätökset.

8) Valtioneuvoston päätös 30 päivältä elokuuta 1945 perunan säännöstelystä ..... „

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 45; mainittu päätös.

Pöydällepanoa varten esitellään:

9) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 46 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräissä uudistushakkuissa suoritettavasta hinnanlisästä ja erikoiskorvauksesta ..... „

10) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 47 hallituksen esityksen johdosta laiksi hallinnon järjestämisestä sota-aikana annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä ..... „

11) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 48 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös vuonna 1945 tuotetusta

Siv.

kotimaisesta viljasta ja perunasta maksettavista hinnoista 1098

12) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 49 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston voin enimmäishinnoista antama päätös ja maitotaloustuotteiden hintojen vakauttamiseksi sekä kauppaan saannin edistämiseksi suoritettavista palkkioista ja avustuksista annettu valtioneuvoston päätös 1099

13) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 29 hallituksen esityksen johdosta lisämäärärahojen myöntämisestä Pohjois-Suomen jälleenrakentamiseen sekä lääninhallitusten hoidossa olevien maanteiden, siltojen ja lossien kunnossapitoon ..... „

14) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa esityksen antamista valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta ..... „

15) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksen johdosta laiksi elokuvien ennakkotarkastuksesta sekä laiksi elokuvien tarkastuksesta „

16) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 15 kotitaloustyön rationalisoimista koskevien toivomusaloitteiden johdosta „

17) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 14 hallituksen esityksen johdosta laiksi puutavaran työmittauksesta ..... „

18) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 11 eräiden maanteiden rakentamista tarkoittavien toivomusaloitteiden johdosta ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat G. Andersson, K. Andersson, Brommels, Heikkilä, Heljas, Helo, J. Järvinen, Kallinen, Kekkonen, Kuusinen, Lepistö, Leppälä, Y. Manninen, Meinander, Miettunen, Mäkinen, Niskala, Pessi, Pilppula, Pohjala, Pusa, Pyörälä, Pääkkönen, Rinne, Ryömä, Räisänen, Salo, Sillanpää ja Turja.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain vuoksi edustajat Heikkilä, Mäkinen, Niskala ja Pilppula, tämän viikon ajaksi perheessä sattuneen sairauden takia ed. K. Andersson, sairauden takia ed. Turja ja lääkärintodistuksen nojalla ed. Pohjala sekä kuluvan lokakuun loppuun sairauden takia lääkärintodistuksen nojalla edustajat Pyörälä ja Rinne.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan lokakuun 5 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 70—72, jotka nyt on edustajille jaettu.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on heti tämän täysistunnon päätyttyä.

Ed. V. Leskisen y. m. välikysymys.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että ed. V. Leskisen y. m. tähän istuntoon pöydälle pannun välikysymyksen, jonka allekirjoittajina on 45 edustajaa, tulee puhemies valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti antamaan tiedoksi asianomaiselle valtioneuvoston jäsenelle.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi välirauhansopimuksen mukaan Sosialististen Neuvostotasavaltain Liitolle palautetun omaisuuden korvaamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 44, jota on valmis-

televasti käsitelty valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 24 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:ot 54 ja 54 a, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään ehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. Niukkanen: Tämän kyseessä olevankin karjalaisilta ja Karjalassa toimineilta laitoksilta pakkoluovutetun omaisuuden hinnan suorituskysymys on varsin omalaatuinen osoitus siitä, millä tavalla nykyinenkin hallitus, herra Rytin hallitusten tyyliin, samoin myöskin eduskunta, katsoo voivansa suhtautua karjalaisiin ja Karjalassa toimineisiin laitoksiin näissä omistusoikeutta koskevissa kysymyksissä. Samalla kun tällä puolella Moskovan sopimuksen rajaa toimineilta maan kansalaisilta tai yhtymiltä otetaan omaisuutta välirauhansopimuksen täyttämiseksi ja heille suoritetaan siitä ilman mitään viivyttelyä täysi käteinen hinta, jokaisessa menoarvioesityksessähän siihen otetaan tuhansia miljoonia markkoja, samalla karjalaisille suoritettavaa korvauskysymystä käsitellään sillä tavalla kuin esim. tätä asiaa.

Jo kysymystä siitä, suoritetaanko karjalaisille yleensä mitään hintaa heiltä otetusta samanlaisesta omaisuudesta, on harkittu kokonainen vuosi. Ja kun tämä asia sitten tulee ratkaisuasteelle, ehdottaa hallitus ja tähän yhtyy myöskin eduskunta, että karjalaisille ja Karjalassa toimineille laitoksille ei vieläkään anneta mitään rahaa, ei edes haltijalle asetettuja obligatioita, kuten yleisessä korvauslaissa, vaan heille annetaan ainoastaan velkakirjoja, joiden maksuaika on vasta vuonna 1960, siis 15 vuoden kuluttua. Ottamalla huomioon, että esim. pankit eivät tällaisille velkakirjoille tule ilmeisesti noteeraamaan juuri mitään arvoa luoton vakuutena, tietää tällainen ratkaisu sitä, että karjalaisten omaisuus tässäkin tapauksessa viedään jotenkin ilmaiseksi. Tälläkin tavalla koetetaan siten estää karjalaisen yritteliäisyyden ja kilpailun alkuunpääsy täällä muualla Suomessa.

Tämän asian aikaisemmassa käsittelyssä karjalaisten äänillä eduskuntaan valittu ed. Riihinen käytti asiasta varsin laajaperäisen puheenvuoron. Hän piti suurenmoisen ylistyspuheen silloiselle sotilashallinnolle ja evakuointiviranomaisille, tahtoi osoittaa, että evakuointi Karjalasta oli toteutettu aivan suurenmoisten ja onnistuneiden suunnitelmien mukaan. Tässä ylistyksessä hän ampui kokonaan yli maalin. Minä en tiedä, mikä osuus ed. Riihisellä oli tässä evakuoinnissa. Tosiasia oli se, että viime kerrallakaan, vaikka evakuointi lyhyen ajan kuluttua tapahtui toisen kerran, tätä ei oltu pystytty yleensä viranomaisten toimesta millään tavalla kunnollisesti organisoimaan. Karjalan evakuointia ei voi edes verrata siihen, millä tavalla venäläiset suorittivat tämän alueen evakuoinnin peräytyessään sieltä vuonna 1941 puhumattakaan, että sitä voitaisiin verrata siihen suurenmoiseen organisatioon, jonka ruotsalaiset pystyivät Porkkalan alueen evakuoimiseksi vaikka alue vastasi ainoastaan yhtä karjalaispitäjää. Koko evakuonnin todellinen hoito jäi Karjalassa väestön itsensä suoritettavaksi. Useimmilla alueilla, esim. Viipurissa ja monissa muissa pakoissa viranomaiset eivät pystyneet siinä juuri hiventäkään auttamaan. Tästä johtuikin, että aivan suhteettoman suuri määrä sellaistakin irtaimistoa, joka sinne oli muualta Suomesta viety viime sodan aikana, jäi evakuoimatta ja joka jo sellaisenaan oli erikoisen raskas menetys niille, jotka hallituksen kehoitusta noudattaen menivät Karjalaa jälleenrakentamaan. Sitten kun he kaikesta huolimatta onnistuivat jotakin irtaimistostaan tänne pelastamaan, hallituksen pakkomääräyksillä se vaaditaan luovutettavaksi välirauhansopimuksen täyttämiseksi ja siitä annetaan nyt korvauksena tällaisia varsin arvottomia velkakirjoja. Tämä ei voi olla minkään kohtuusnäkökohtien puitteissa.

Ed. Riihisen lausunto muutenkin oli hyvin omalaatuinen karjalaisten eduskuntaan lähettämän edustajan lausunnoksi. Tästä lausunnosta päättäen hän näytti olevan sitä mieltä, että karjalaisille ei olisi edes annettava näitä velkakirjojakaan. Minä haluan tiedustella ed. Riihiseltä, tietääkö ed. Riihisen kanta sitä, että hänen sosialisoimisohjelmansa supistuu vain siihen, että karjalaisten omaisuus otetaan ilman mitään korvausta valtion tarpeisiin. Hänen vastauksensa olisi erittäin valaiseva siinäkin suhteessa, että häntä valiokunnassa kiinteästi kannattanut ruotsalaisten suurkapitalistien edustaja Hästbacka (hilpeyttä eduskunnassa) näytti tuleen tähän johtopäätökseen sillä perusteella, että kun vain karjalaisten omaisuus otetaan valtion käytettäväksi ilman maksua, silloin hän ja hänen valitsijansa todennäköisesti säästyvät omaisuuden pakkoluovutuksilta. Minä toivoisin, että nämä sivustat, jotka näissä asioissa edustavat karjalaisiin nähden samaa kantaa, keskustelisivat tästä asiasta julkisuudessa.

Ed. Riihinen: Herra puhemies! Ed. Niukkasen äsken antaman lausunnon johdosta lienee syytä palata tähän korvauskysymykseen siirtolaisena.

Tämän lakiesityksen yhteydessä on jälleen esitetty syytös siitä, että sodan jättämät rasitukset eri kansalaispiirien kesken on jaettu ja pyritään edelleenkin jakamaan epäoikeudenmukaisesti. Tämä syytös esitetään nyt erikoisesti siitä syystä, koska katsotaan, että tämä ilmeinen vääryys kohdistuu yksinomaan sodan seurauksena luovutetun alueen väestöön tai tällä alueella olleiden omaisuuksien omistajiin. Luovutetulle alueelle jääneestä tai tuhotusta omaisuudesta toisen korvauslain mukaan suoritettavat korvaukset ovat rajoitetut enimmäismäärällä, josta korvaus maksetaan, ja 500,000 markan suuremmista omaisuuksista suoritetaan vain osakorvaus, omaisuusmäärän kohotessa alenevan asteikon mukaan. Nämä toisen korvauslain rajoitukset saattavat kyseessäolevien omaisuuksien omistajat monin verroin suuremman menetyksen alaiseksi, kuin muualla Suomessa vastaavia omaisuuksia omistavat piirit ovat joutuneet. Näin ollen syytös omaisuusmenetysten epätasaisuudesta heidän kohdaltaan lienee aiheellinen ja on aiheellinen. Sensijaan nyt esilläolevan lain perusteella maksettavien korvauksien saajat eivät joudu näin epäoikeutettuun asemaan, koska lain mukaan korvaukset maksetaan täysimääräisinä ja rajoittamattomina. Täällä esitettyjä lausuntoja, joilla on pyritty saamaan lakiin lisämyönnytyksiä ja joissa on puhuttu oikeusloukkauksista, ei voida pitää esiintymisenä yleisen oikeusturvan puolesta, vaan pikemminkin vain omien taloudellisten tavoitteiden ajamisena.

Samoin ei niissä esiintymisissä ole puhuttu niiden puolesta, jotka tässä maassa ovat rikollisen sodan johdosta joutuneet raskaimmin kärsimään. On ollut kysymys vain omistavien piirien vähenneistä, mutta ei kokonaan menetetyistä omaisuuksista. Ei ole siis syytä tuijottaa itseään sokeaksi näihin suuromistajien kesken tapahtuneisiin sodan seurausten jaon epätasaisuuksiin. Jos niissä joku ryhmä onkin joutunut enemmän tai vähemmän menettämään, niin yhteistä näille piireille kuitenkin on se, että kaikki suuromistajat ovat päässeet suhteellisesti pienemmillä menetyksillä kuin kansan suuri enemmistö, palkkatuloinen ja työtätekevä väestö. Ei kukaan suuromistajapiirin jäsen ole joutunut sodan seurauksena rajoittamaan jokapäiväistä leipäänsä ja elämisen tarpeitaan siinä määrin, kuin siihen on ollut pakko työläisten ja yleensä kaikkien palkkatuloista elävien kansalaisten. Nämä kansalaiset ovat saaneet sodan jättämien rasitusten jaossa kannettavakseen ihmisen fyysilliselle ja henkiselle hyvinvoinnille välttämättömien tarvikkeiden menetyksen. Aliravitseminen ja fyysillinen heikkeneminen kansamme syvissä riveissä ja tämän seurauksena eräät sairaudet ovat näiden menetysten aiheuttamia.

Ollaksemme rehellisiä meidän on avoimesti tunnustettava, että tässä maassa sodan seuraukset yleensä eivät ole oikeudenmukaisesti kansan kannettavaksi jaetut. Meillä on edelleenkin piirejä, nyt kyseessä olevan lain mukaan korvauksia hakevien keskuudessakin, joille varsinaisen kansan puutteet ja taloudellinen hätä ovat vierasta ja ulkopuolella heidän jokapäiväistä elämäänsä.

Kun näin on asianlaita, niin ei ole syytä taittaa peistä suuromistajien kesken tapahtuneista oikeusloukkauksista sitäkin vähemmän, kun nämä piirit ovat juuri niitä, joilla on raskas vastuu sotakiihoituksesta

ja sodasta. On kyllä syytä taistella rasitusten ja velvoitusten epäoikeudenmukaista jakoa vastaan, mutta tämä taistelu saa todellisen oikeustaistelun luonteen vasta senjälkeen, kun se käydään suurimmassa hädässä olevien ja suurinta vääryyttä kärsineiden puolesta. Nyt esilläolevan lain myöntämien oikeuksien laajentamiseksi täällä tapahtuneet esiintymiset eivät ole edellämainittua oikeustaistelua, koska niissä on kysymys vain suuromistajien vähenneistä eduista.

Tämän lakiesityksen käsittelyn yhteydessä suuressa valiokunnassa on aivan oikein huomautettu, että ei ole syytä jakaa karjalaisia toisiaan vastaan taisteleviksi ryhmiksi. On myöskin totta, että karjalaiset eivät muodosta mitään muusta Suomen kansasta poikkeavaa taloudellisesti keskenään tasavertaista kansanosaa. Ikävä kyllä karjalaisten keskuudessa on nim. ollut ja on edelleenkin taloudellisesti aivan samat vastakohtaisuudet, varakkaat ja köyhät kuin esiintyy koko kansan keskuudessa. Mitään keinotekoista vastakkaisiin ryhmiin jakamista ei tarvita.

Siirtolaisille on määritelty sijoituskunnat, joissa he tulevat saamaan uudet maanomistukset. Näissä on hyviä ja huonoja maita. Nyt eri puolilta maata saapuu viestejä, joissa vähävaraiset siirtolaiset valittavat, että heille on jäänyt pelkästään huonoja maita. Varakkaammat siirtolaiset ovat jo hankkineet haltuunsa parhaat maat rahalla ja luotolla. Näin kertovat siirtolaisten kirjeet, joissa pyydetään apua tällaisen epäoikeudenmukaisen maanjaon estämiseksi. Nykyiset lait ja määräykset eivät kuitenkaan tässä suhteessa turvaa vähävaraisten siirtolaisten oikeuksia, vaan armotta jäävät jäännösmaitten ostojen varaan.

Näin siis parhaillaan tapahtuu oikeuksien epätasaista jakautumista ja ilmeistä epäoikeutta, jossa osapuolina ovat siirtolaiset, varakkaat ja vähävaraiset vastakkain, siis sama vastakkaisuus kuin koko kansan keskuudessa. Jos siis oikeustaistelua tahdotaan käydä, niin se on tehtävä kaikkensa menettäneiden siirtolaisten puolesta.

Ed. Paavolainen: Jos ed. Riihisen lausunnon tarkoitus oli puolustaa sitä menettelyä, jota eduskunnan enemmistö nyt tässäkin aikoo noudattaa, niin tämä lausunto on joka suhteessa täysin epäonnistunut. Ed. Riihinen mainitsi pääperusteina tämän nyt käsiteltävän lain puolesta, että tässä ei ole sitä asteikkoa, joka on varsinaisessa korvauslaissa. Se on totta, että tässä ei ole asteikkoa. Mutta nämä samat omaisuuden luovuttajat, jotka nyt saavat epäoikeudenmukaisen korvauksen velkasitoumuksina, jotka lankeavat maksettavaksi vuonna 1960, ovat myöskin varsinaisen korvauslain alaisia, ja siinä yhteydessä he joutuvat jo kärsimään sen vahingon, jonka jyrkkä asteikko heille aiheuttaa. Näin he joutuvat siis kaksinkertaisen lisärasituksen alaisiksi, ensin asteikon kautta ja sitten tämän korvauslain kautta, joka ei anna näille nyt kysymyksessä oleville korvaukseen oikeutetuille sitä oikeuden turvaa, mikä annetaan Nyky-Suomen alueella oleville. Ed. Riihisen on aivan mahdotonta osoittaa, että nyt kysymyksessä olevat korvaukseen oikeutetut tulisivat jollain tavoin pääsemään lievemmillä vahingoilla kuin jotkut toiset. Minä luulen, että korvaukseen oikeutettujen keskuudessa ei ole mitään muuta väestöryhmää, joka joutuu tällä tavalla kaksinkertaisen liikaverotuksen alaiseksi.

On tietysti aivan paikallaan, että ed. Riihinen puhuu vähävaraisten puolesta. Mutta tämän lain yhteydessä ei tätä asiaa voida auttaa. Jos ollaan oikeusvaltiossa, niin oikeusvaltion periaatteiden mukaista on luonnollisesti tehdä oikeutta kaikille. Meillä ei ole siinä suhteessa vielä totuttu tekemään eroa, onko kysymyksessä rikas vai köyhä. Oikeusvaltiossa on pyrittävä tekemään oikeutta kaikille.

Ed. Pusa: Esillä olevaan asiaan on syytä puuttua sen vuoksi, että ed. Riihinen katsoi tämän lain suovan erityisiä etuja varakkaille. Minun tietääkseni tämä ed. Riihisen lähtökohta on hänen kannallaan olevien taholla väärä. Suuressa valiokunnassa on siitä ollut puhetta — että korvausten saajain kohdalta suurimman summan muodostaa Enso-Gutzeit Osakeyhtiö, joka on valtion yhtiö, seuraavaksi suurin Kuitu-yhtiö on yksityisten mutta sitten seuraa Rouhiala, jossa on myöskin valtio mukana Enso-Gutzeitin kautta ja niin edelleen. Ei kai sillä taholla pidetä erityisen pahana sitä seikkaa, että valtion omistama yhtiö tulee saamaan menetyksistään korvausta. Siirtoväen kannalta ed. Riihisen kanta on väärä, koska siinä edustetaan sel-

laista kantaa, jonka mukaan ne pienyrittäjät, joista tässä karjalaisten kannalta on kysymys — minä en puhu Enso-Gutzeitin puolesta — pyritään asettamaan tarpeettomasti huonompaan asemaan kuin muut Suomen kansalaiset. Minä erityisesti pyytäisin huomauttaa siitä seikasta, että 10 milj. markan osakepääoman omistavat yhtiöt toisen korvauslain mukaan maksavat vain 20 % osakkeistaan toisen korvauslain mukaisiin korvauksiin. Sensijaan Karjalassa olleilta kaikilta korvaukseen oikeutetuilta leikataan korvaus tunnetun asteikon mukaan pois, niin että esim. Enso-Gutzeit saa 2,900 milj. markan menetyksistään korvausta 15 miljoonaa markkaa. Kun näin asia on, silloin minun nähdäkseni on aivan turhaa yrittää tätä asiaa esittää siinä valossa kuin sitä täällä on esitetty. Karjalaisena ei voi asettua millekään muulle kannalle kuin sille, että karjalaiselle pitäisi suoda sama perustuslain suoma oikeus, ettei sitä käsitellä toisella tavalla kuin muita Suomen kansalaisia. Toinen korvauslaki merkitsee toisenlaista käsittelyä, mutta sehän on tulos siitä, että eduskunnan voimasuhteet ovat sellaiset niinkuin ne ovat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi eräiden omaisuusrikoksista tuomittujen henkilöiden pitämisestä pakkotyössä.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 55, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 9 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 57, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi leipäviljan tuotannon tukemisesta satovuosina 1946—47 ja 1947—48.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 53, joka on valmistelevasti käsitelty maatalousvaliokunnan mietinnössä n:o 14 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 58, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. J. Koivisto: Maatalousvaliokunnan mietintöön liittyvän lakiehdotuksen 1 §:n 4 momentissa on painovirhe, joka on jäänyt suurelta valiokunnalta korjaamatta. Siinä puhutaan 120 %:sta kun on tarkoitus puhua 20 %:sta. Pyydän, että tarkistajat ottavat tämän huomioonsa.

Puhemies: Tarkistajat ottanevat huomioon ed. J. Koiviston huomautuksen.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Käsiteltäessä nyt kolmanteen käsittelyyn joutunutta lakiesitystä leipäviljan tuotannon tukemispalkkioista ei eduskunnassa ole käytetty puheenvuoroja. Tähän lienee selityksenä se, että eduskunnassa on tästä asiasta oltu niin yksimielisiä, että kysymys on voitu ratkaista ilman, että miltään taholta olisi tahdottu asettua vastustamaan lakiesityksen hyväksymistä. Kun kysymyksessä on lakiesitys, jonka hyväksyminen vaikuttaa varsin huomattavasti lähimmän ajan maataloustuotantomme suuntautumiseen, on syytä sen merkitystä lyhyesti käsitellä.

Tämä on tärkeätä ennen kaikkea sen vuoksi, ettei leipäviljan tuotantopalkkioiden maksaminen suinkaan ole ainoa niistä toimenpiteistä, joihin valtiovallan on ryhdyttävä kotoisen maataloustuotantomme turvaamiseksi, vaan tässä tarvitaan monia muitakin toimenpiteitä, joihin hallituksen olisi viipymättä kiinnitettävä huomiotaan.

Kuluneiden sotavuosien aikana on leipäviljan tuotantomme huomattavasti taantunut. Kun ulkomailta ei ole läheskään aina ollut viljaa riittävästi saatavissa, on kansamme elintarviketilanne monta kertaa muodostunut uhkaavaksi, joskin suoranainen nälkä lienee yleensä vältetty. Sodan loppuminen ei ole tuonut parannusta, vaan tilanne on yhäkin vakava. Viranomaisten antamien tietojen mukaan ei alkavan kulutuskauden leipäviljan tarve vielä ole täysin turvattu nykyisilläkään annoksilla, puhumattakaan siitä, että annoksia voitaisiin lisätä, niin tärkeätä kuin annosten lisääminen monesta syystä, ennen kaikkea työtehon kohottamisen kannalta olisikin. Kun tilanne on tällainen, on pidettävä oikeaan osuneena sitä toimenpidettä, että leipäviljan tuotantoa voimakkaasti jatkuvasti tuetaan. Kansamme keskuudessa niin maanviljelijä- kuin kuluttajapiireissä ollaan tästä seikasta vakuuttuneita, minkä vuoksi on selvää, että nyt kolmannessa käsittelyssä oleva lakiesitys on hyväksyttävä.

Erityisen ilahduttavaa on todeta, että maatalousvaliokunnan lakiesityksen 1 §:ään tekemän muutoksen mukaan palkkio on alle 10 peltohehtaarin viljelmillä korkeampi kuin suuremmilla viljelmillä. Hyväksymällä tämän muutoksen eduskunta haluaa antaa erikoisesti tukea pienviljelijöille, jotka kuluneiden sotavuosien aikana ovat joutuneet työskentelemään erikoisen vaikeissa olosuhteissa. On ilmeistä, että tällainen toimenpide on omiaan rohkaisemaan maamme pienviljelijäväestöä ja kannustamaan sitä yhä jatkuviin ponnistuksiin elintarvikehuoltomme turvaamiseksi. Me olemme sodan aikana ja muulloinkin saaneet kuulla esitettävän sellaisia mielipiteitä, jotka pyrkivät väheksymään pienviljelmien merkitystä. On väitetty, että niiden merkitys varsinkin leipäviljan tuotannossa olisi vähäarvoinen. Kuitenkin on ilmeistä, että se tuotantovoimareservi, joka maataloudellamme on vielä käytettävissä, on suureksi osaksi etsittävissä juuri pienviljelmiltä. Tämä reservi on nyt mobilisoitava ja siinäkin mielessä muodostuu nyt käsiteltävänä olevan lakiesityksen vaikutus varsin merkittäväksi. Olisi toivottavaa, että pienviljelyksen erikoisolosuhteet yleensäkin huomioitaisiin maatalouspolitiikassamme suuremmassa määrin kuin aikaisemmin, sillä maataloutemmehan rakentuu pääasiallisesti pienviljelykselle, ja siitä, minkälaiseksi pienviljelys ja pienviljelijäväestön asema muodostuu, riippuu suuressa määrin koko maataloutemme tulevaisuus. Vielä on otettava huomioon, että parhaillaan suoritettavan asutustoiminnan johdosta pienviljelyksen merkitys entisestään kasvaa, minkä vuoksi on välttämätöntä, että maatalouspolitiikkamme suunnataan yhä enenevässä määrin pienviljelystä suosivaksi.

Lakiesityksen hyväksyminen tietää myös sitä, että kaikesta Lapin läänissä sekä eräissä Oulun läänin kunnissa tuotettavasta leipäviljasta maksetaan palkkiota sadon ja peltoalan suuruudesta riippumatta. Voitaneen kysyä, onko tarkoituksenmukaista Pohjois-Suomen maataloutta tuettaessa tukea erityisesti juuri leipäviljan tuotantoa, jolla siellä ei ole yhtä hyviä edellytyksiä kuin muilla tuotantoaloilla, lähinnä kotieläintaloudella. Kun kuitenkin on pyrittävä siihen, että Pohjois-Suomen elintarvikkeista on nykyoloissa saatava niin suuri osa kuin mahdollista itse tältä alueelta, on tämän alueen leipäviljatuotantoa nyt voimakkaasti tuettava, koska siellä olosuhteet ovat heikompia kuin muualla. Näin voidaan edes osittain tasoittaa niitä vaikeuksia, missä Pohjois-Suomen pienviljelijät talouttaan harjoittavat.

Vastaisuudessa on tietysti tarkoin harkittava, millä tavoin Pohjois-Suomen maataloudelle jatkuvasti annetaan sen tarvitsema

erikoistuki. Saattaa olla, että tällöin on kiinnitettävä kotieläintalouteen suurempaa huomiota kuin leipäviljan viljelykseen. Nythän on kyseessä ratkaisu kahta seuraavaa satovuotta ajatellen ja asiaa joudutaan myöhemmin uudelleen harkitsemaan.

Joka tapauksessa on pidettävä oikeana sitä pyrkimystä, että eri suurten viljelmien ja maan eri osien erilaiset tuotantoedellytykset huomioidaan maatalouspoliittisia toimenpiteitä toteutettaessa, minkä vuoksi sitä suuntaa, mikä ilmenee nyt käsiteltävänä olevassa lakiesityksessä, olisi vastaisuudessakin jatkettava.

Vaikka tuotantopalkkiot 4 ja 5 mk yli 20 peltohehtaarin, 5 ja 6 mk 10—20 peltohehtaarin ja 6 ja 7 mk alle 10 peltohehtaarin viljelmillä leipäviljakiloa kohden vaikuttavatkin varsin korkeilta, jää palkkio todellisuudessa tuotettua leipäviljakiloa kohden kuitenkin verraten alhaiseksi. Hallituksen esityksen mukaan oli viljelijöiden palkkioissa saama lisähinta koko maassa keskimäärin vain 28 penniä leipäviljakilolta vuoden 1943—44 sadosta. Korotetut palkkiot aiheuttavat mainitun keskimääräisen palkkion nousua, mutta jäänee keskimäärin palkkio nytkin varsin pieneksi nousten ehkä noin 75—80 penniin kilolta. Tällaista palkkiomäärää on pidettävä hyvin kohtuullisena, kun otetaan huomioon sen tuotantoa kiihoittava vaikutus.

Niin edullinen vaikutus kuin leipäviljatuotannon tukemispalkkioilla toivottavasti onkin, ei niiden turvin yksin saada leipäviljan tuotantoa kohotetuksi riittävässä määrin. Viljasatojen alenemisen eräänä tärkeimpänä tekijänä on ollut kasvinravintoaineiden, erityisesti fosforin puute. Moneen vuoteen ei fosforipitoisia väkilannoitteita ole ollut ensinkään saatavissa, ja kun peltojemme fosfaattivarat ovat ennestään vähäisiä, on fosfaattien puute muodostunut satomääriin ehkä ratkaisevimmin vaikuttavaksi tekijäksi. Leipäviljan tuotannon turvaamiseksi olisi sen vuoksi maahan viipymättä saatava riittävästi fosfaatteja. Suomen maanviljelijät odottavatkin hartaasti, että hallitus tekisi voitavansa fosforipitoisten kasvinravintoaineiden hankkimiseksi maahan ja että näitä saataisiin kohtuullisilla hinnoilla käytettäväksi.

Julkisuudessa nyt käsiteltävänä olevasta lakiesityksestä käydyssä keskustelussa on esitetty sellainenkin ajatus, ettei ehkä olisikaan syytä erityisesti tukea leipäviljan viljelystä, vaan päähuomio olisi jo nyt kiinnitettävä kotieläintalouden kehittämiseen. On selvää, että kotieläintalouteenkin on kiinnitettävä huomiota, mutta riittävän leipäviljan saannin turvaaminen on sittenkin tällä hetkellä kaikkein tärkeintä. Toivottavasti hallitus jo lähiaikoina tuo eduskuntaan sellaisiakin esityksiä, joilla maamme karjatalous nostetaan siitä laakson pohjasta, missä se nyt on. On luultavaa, että näiden maatalouskysymysten yhteydessä käydään täällä laajojakin keskusteluja siitä, mitä tietä olisi kuljettava. Periaatteessa olisi tällöin noudatettava sitä eduskunnan kolmen suurimman yhteistyöjulistuksessa esitettyä vaatimusta, että „sotien johdosta rappeutumaan päässyt maataloustuotanto on nopeasti kohotettava, jotta se voi tyydyttää kansan tarpeet. Nimenomaan nykyinen tilanne edellyttää, että tässä suhteessa ryhdytään viipymättä kaikkiin tarvittaviin toimenpiteisiin. Samalla on huolehdittava siitä, että maatalous voisi tarjota kaikille siinä työskenteleville kunnollisen, muiden elinkeinojen antamaa vastaavaa toimeentuloa."

On syytä odottaa, että hallitus jatkuvasti huomioi edellämainitut periaatteet ja pyrkii niitä käytännössä toteuttamaan. Nyt käsiteltävänä oleva lakiesitys on tuon periaatteen eräs sovellutus, mutta esimerkiksi hallituksen palkkapolitiikassa ei maatalous ole saanut sille kuuluvaa asemaa, vaan maatalouspalkat on painettu niin alhaisiksi, ettei maatalous kykene antamaan siinä työskenteleville muiden elinkeinojen antamaa vastaavaa toimeentuloa.

Toivottavasti hallitus myöskin tässä suhteessa ryhtyy toimenpiteisiin ja poistaa ilmenneet epäkohdat. Tätä odottaa Suomen maatalousväestö, niin maanviljelijät kuin maataloustyöväkikin. Ja ennenkaikkea on toivottavaa, että Suomen pääelinkeinoksi yhä katsottava maatalous jatkuvasti saisi osakseen valtiovallan, niin hallituksen kuin eduskunnankin taholta samanlaista ymmärtämystä, kuin mikä sisältyy nyt käsiteltävänä olevaan lakiesitykseen, ja ettei maataloutta vieroksuva asenne pääsisi vallalle silloinkaan, kun elintarvikkeiden puute on sivuutettu.

Ed. Pusa: Herra puhemies! — Sotavuosina on maataloutemme maataloustuo-

tantosuuntaa ohjannut maatalousministeriön yhteydessä toimiva maataloustuotantolautakunta. Sen puheenjohtajana on asianomainen maatalousministeri. Jäseninä ovat olleet tohtori Juho Jännes, professori Rurik Pihkala, ylijohtaja K. J. Ellilä, maanviljelysneuvos Adolf Forsell, kunnallisneuvos Juhani Leppälä, johtaja Jouko Juuramo, ministeri K. T. Jutila, tohtori Oiva Jääskeläinen, professori Pauli Tuorila, johtaja Jorma Koskivaara ja allekirjoittanut. Niinkuin nimiluettelosta havaitaan, on maataloustuotantolautakunnan kokoonpano erittäin yksipuolisesti suurviljelijäluokkaamme edustava.

Kuten tiedetään, muodosti vuosien 1937—1940 välillä tapahtuneesta keskimääräisestä maataloustuotannosta yli 100 ha peltoa olevien tilojen tuotanto-osuus vain noin 4 ½ %, kaikkien yli 50 ha peltoa olevien tilojen maataloustuotannon osuus oli noin 10 % maataloustuotannon kokonaismäärästä. Vertailun vuoksi on mainittava, että 5 ha pienempien tilojen maataloustuotannon määrä oli keskimäärin noin 1,300 milj. markan arvoinen, eli 100 % suurempi kuin yli 50 ha peltoa olevien tilojen tuotannon kokonaismäärä. Näin ollen maataloustuotantosuunnasta puhuttaessa on sen ohjaamisessa erityisesti pidettävä huolta siitä, että siinä huomioidaan nimenomaan talonpoikaisviljelysten ja sitä pienempien tilojen tuotantoedellytykset. Näin ei ole tähän asti tapahtunut. Sen vuoksi tulisi maataloustuotantolautakunnan saada lähiaikoina sellainen kokoonpano, että sillä olisi edellytyksiä tehtävänsä suorittamiseen sillä tavalla kuin valtakunnan etu vaatii.

Näihin edellä oleviin ajatuksiin minä olen tullut luettuani erästä ylijohtaja Ellilän kirjoitusta „Maatalous"-nimisessä lehdessä. Siinä hän esittää, että olisi luovuttava kokonaan pyrkimyksestä varustaa maa leipäviljaan nähden kotimaisella viljalla. Hän katsoo, että 250 à 300 milj. kilon vuotuinen leipäviljan tuonti ulkoa voisi olla paikallaan normaalisesti ja jatkuvasti. Kun tämä hänen käsityksensä nähdäkseni johtuu samasta yksipuolisesta käsityksestä, mitä lautakuntakin nykyisessä kokoonpanossaan edustaa, en malta olla hieman kajoamatta tähän asiaan.

Ennen sotaa suoritetut tutkimukset osoittivat, että leipäviljan tuotannossa väkilannoitekustannukset olivat vain noin 10 % viljantuotantokustannusten kokonaismäärästä. Asianomaisella taholla väitetään, että nämä tiedot pitävät vieläkin paikkansa. Sen vuoksi on ensimmäisenä ja lähinnä ajatus, että mitä syytä meillä on haaskata varoja ulkomaille valmiin viljan ostamiseen, jos tulokseen ja meille paljon parempaan tulokseen päästään ostamalla riittävästi väkilannoitteita. Pellolla on tehtävä aina kylvö, sadon korjuu ja muut työt, kasvoipa pelto sitten paremmin tai huonommin. Pellon satoisuus on kohotettavissa vain käyttämällä riittävästi väkilannoitteita. Sillä me pääsemme siihen, niin että kotimaisilla pelloilla pystymme tuottamaan sekä leivän että leivän särpimet.

Laskelmani mukaan ylijohtaja Ellilän edellyttämän viljamäärän ostamiseen ulkomailta tarvittaisiin viljan hinnoista riippuen 3 miljardin markan vaiheilla rahaa. Ostamalla riittävästi väkilannoitteita, me pääsisimme hyvin paljon pienemmillä varoilla. Väkilannoitteet vaativat laivatonnistoa vähemmän kuin vilja ja muut elintarvikkeet. Siltäkin kannalta katsoen on edullisempaa ostaa mieluummin väkilannoitteita kuin viljaa. Joka tapauksessa on selvää, että tuottamalla valmista viljaa ulkomailta ylijohtaja Ellilän esittämällä tavalla meidän peltojemme lannoitustilanne ei ollenkaan korjaannu. Jos taas hankimme väkilannoitteita, niin peltojen minimissä olevat tuotantoedellytykset voidaan parantaa. Vain sitä tietä saadaan suurempia satoja ja vain siten saadaan maatalouden kannattavaisuuteen sitä korjausta, mitä se ehdottomasti kaipaa. Siihen on kaiken järjen mukaan meidän pyrittävä.

Edellä olevan olen tahtonut tuoda esille siinä mielessä, että meillä on erityistä aihetta pitää huolta siitä, että harjoitetaan oikeata maatalouspolitiikkaa.

Ed. Vilhula: Ed. Virolainen motivoi aivan oikein maatalousvaliokunnan tekemiä muutoksia hallituksen esitykseen. Minä haluaisinkin tässä yhteydessä esittää vain lyhyesti erään toivomuksen, ja tämä toivomus olisi se, että kun palkkioita nykyisen systeemin mukaan maksetaan, niin kestää tuo palkkion maksaminen kovin kauan ja menee myöhään. Näin ollen olisi tuota systeemiä sikäli muutettava, että palkkioiden maksaminen saataisiin nykyistään huomattavasti nopeammaksi.

Ed. P. Leskinen: En pyytänyt tätä puheenvuoroa siinä tarkoituksessa, että vähimmässäkään määrässä tahtoisin ryhtyä vastustamaan kysymyksessä olevaa lainsäädäntöä. Mutta on kuitenkin pakko tarkastella nyt puheena olevaa asiaa eräästä toisestakin näkökulmasta kuin kahdessa edellisessä puheenvuorossa, erikoisesti ed. Virolaisen ja miksei myöskin Pusan. Tässä asiassa on myöskin ilmeisesti n. s. kuluttajanäkökulma, josta asiaa on katseltava, ja jos sitä kuluttajain näkökulmasta katsellaan, ei se olekaan aivan niin selvä tämä asia, jolta se näyttää maataloustuotannon näkökulmasta. Ilmeisesti me tällä tavoin löydämme varsin helposti ristiriidan ja lisäksi vielä syvän ristiriidan. Ei ole yhdentekevää, mitenkä korkeilla hinnoilla taikka mitenkä halvalla meillä voidaan hankkia syömäviljaa, koska ilmeistä on, että valtava kansanosa joutuu ostamalla viljan hankkimaan, ja ilmeistä on, että näin asiaa katsellen me joudumme sellaisenkin seikan tarkastelemaan kuin on yleinen palkkataso, joka vissillä tavalla juuri nyt Suomen kansaa kiinnostaa. Työtätekeville kuluttajille on varsin tärkeää, paljonko heidän hankkimansa elintarpeet maksavat, ja nimenomaan vilja muodostaa elintarpeissa keskeisimmän osan. Sen vuoksi on nyt kysymyksessä olevaa asiaa pakko katsella myöskin puhtaasti kuluttajanäkökulmasta.

Täällä on todisteltu juuri mainitsemissani puheenvuoroissa ja erikoisesti ed. Pusan lausunnossa, että pien- ja keskisuuret tilat tuottavat valtaosan syömäviljastamme. Mutta kun asiaa katsellaan kuluttajain näkökulmasta, niin ilmeisesti joudutaan toteamaan se valitettava seikka, että tällä tavoin tuotettuna syömävilja tulee kalliiksi. Ilmeisesti on syömäviljan hankinta tätä tietä kaikkein mahdollisimman epätaloudellista. Ja kun se on epätaloudellista, se merkitsee juuri sitä, että se on kallista (Eduskunnasta: Mistäs sitä halvemmalla saa!). Tässä juuri joudutaan katselemaan pakosta asiaa koko kansan talouden näkökulmasta, onko mahdollisesti myös vakavasti huomioitava, missä määrin tähän maahan on tuotettava ulkoista viljaa. En tarkoita tässä yhteydessä lähteä taittamaan peistä tämän asian puolesta erikoisesti, mutta ennen pitkää meillä joudutaan elämään pois nyt tämän hetken poikkeuksellisista olosuhteista ja sen esille tuomista vaikeuksista. Ja kun näin on, on asiaa pakko katsella myöskin pitemmällä tähtäimellä, säännöllisten olojen näkökulmasta. Eikö ole niin, että koko itsenäisyysaikamme maataloustuotantopolitiikkamme nimenomaan viljan kohdalla on tarkoittanut hinnalla millä tahansa päästä omavaraisuuteen, ja ilmeistä lienee, että tässä suhteessa on n. s. sotapolitiikalla, sanokaamme nyt oikein nätisti „puolustuspoliittisilla intresseillä" varsin vaikuttava sija. Onko jatkuvasti asiaa katseltava tästä näkökulmasta, se on asia erikseen, ja eikö ole syytä maataloustuottajain piirissä ryhtyä vakavasti harkitsemaan, missä määrin kansantalouden kokonaisuuden kannalta olisi syytä harkita, olisiko tähän asti noudatettava politiikkaa hieman justeerattava karjataloustuotannon eduksi. On nimittäin tosiasia, että maatalousväki tässä kysymyksessä ei ole yksimielinen, ja kun asettuu nimenomaan pientalouksien kannalle, niin onko paras mahdollinen tapa näiden talouksien hoitamiseen, että viljan viljelykseen kiinnitetään suurin mahdollinen huomio ja joudutaan siihen, että yleisillä varoilla on näitä talouksia jatkuvasti tuettava. Nämä ovat kuluttajan näkökohtia ja kuluttajan näkökohta, niinkuin jo alussa sanoin, on myös välttämättömästi huomioitava.

Puhun siis yleiseltä näkökannalta tahtomatta tässä yhteydessä millään tavoin asettua poikkiteloin nyt käsiteltävään lakiin nähden. Näin asiaa katsellen joudumme harkitsemaan, olisiko eräs näkökohta tarkoin huomioitava, nimittäin se: jos kerran maatalousväki pitää sitä linjaa oikeana, jota ymmärtääkseni ed. Pusa lausunnollaan tarkoitti, että vakavasti ryhdyttäisiin harkitsemaan keinoja, joiden avulla juuri pientalouksissa tuotettu vilja saataisiin niin halvaksi kuin suinkin mahdollista. Tarkoitan tuotantotoiminnan tekniikistämistä, onko mahdollista meillä jo nyt lähitulevaisuudessa ryhtyä vakain tuumin harkitsemaan keinoja, millä tavoin pienviljelijät ja erikoisesti pienviljelijät, mutta myöskin keskivarakkaat paremmin kuin tähän asti pääsisivät koneisiin käsiksi jt työssään voisivat käyttää hyväkseen koneiden käytön suomat edut. Tässä ilmeisesti on kaikkien yhteinen lehmä ojassa, niin kuluttajain kuin tuottajain. Vakaumukseni on, että asian tätä puolta ei ole kylliksi meillä harkittu, ja suunnitelmia tässä suhteessa ilmeisesti puuttuu.

Kun näin on, niin lienee paikallaan, että tässä yhteydessä viritetään tämäkin ajatus, jos kerran on välttämätöntä, että omassa

maassa on vilja tuotettava, jos asetutaan sille kannalle, että ulkoa tuotu vilja on pahasta silloinkin, kun se on mahdollisimman halpaa. Jos on oikein ja välttämätöntä, että yleisillä varoilla on kotimaista viljan tuotantoa jatkuvasti tuettava, niin silloin lienee ehdottomasti kuluttajilla oikeus vaatia, että tämä vilja kotimaassa tuotetaan niin halvalla kuin suinkin mahdollista ja ennakkoluulottomasti etsitään keinoja tämän näkökohdan toteuttamiseksi. Varmasti keinoja löytyy, jos, kuten sanoin, asiaan ennakkoluulottomasti suhtaudutaan.

Kuluttajana lienee minulla ollut oikeus esittää nämä kuluttajanäkökohdat asiassa.

Ed. Ytti: Herra puhemies! Esilläoleva hallituksen esitys laiksi leipäviljan tuotannon tukemisesta satovuosina 1946—47 ja 1947—48 tulee epäilemättä saamaan eduskunnan kannatuksen. Euroopan elintarviketilanne tulee jatkuvasti olemaan hyvin kireä. Vanhan mantereen oman maataloustuotannon on sota painanut pitkiksi ajoiksi jokseenkin merkityksettömälle tasolle. Toisaalta voivat valtameren takaiset viljantuottajamaat vain rajoitetussa määrin kuljettaa elintarvikkeita Eurooppaan tonnistonpuutteen takia. Lisäksi on siellä sato myöskin vain 1/3 normaalista. Kaikki tämä pitää paikkansa myöskin oman maamme suhteen, mutta lisäksi rajoittaa viljantuontimahdollisuuksiamme maksuvaikeudet. Lähivuosina on vientikykymme niin rajoitettu, että meidän on sitä vastaan tuotava ulkomailta vain kaikkein välttämättömimpiä tarvikkeita, joita ei täällä voida tuottaa. Kaikelle kotimaiselle tuotannolle on valmistettava näin ollen parhaat mahdollisuudet kehittymiseen. Tässä suhteessa tarjoaa käsiteltävänä oleva lakiesitys erittäin tehokkaan keinon. Viljan tuotantopalkkion maksamisen on todettu selvästi lisänneen julkiseen kauppaan tulleen kotimaisen viljan määrää. Erityisesti tämä pitää paikkansa vuodesta 1944 alkaen, jolloin maanviljelijät ensi kerran olivat kylvöjä suunnitellessaan tietoisia, kuinka suuriksi tukipalkkiot voivat kohota käytännössä yksityisen viljelijän kohdalla. Jotta maataloustuottajat saavuttaisivat edelleenkin välttämätöntä vakavuutta leipäviljan viljelyksen lisäämissuunnitelmilleen, tulisi lakiehdotus ehdottomasti hyväksyä, kuten hallituskin esittää, koskemaan satovuosia 1946—47 ja 1947—48. Hallituksen esityksessä on uuteen tukipalkkiolakiin otettu porrastettu maksutapa, jonka mukaan alle 20 peltohehtaarin tiloille maksettaisiin 1 mk korkeammat palkkiot kuin sitä suuremmille, ja maatalousvaliokunta on lisännyt vielä yhden ylimääräisen portaan. Tätä en kuitenkaan pidä oikeaan osuneena. Ensinnäkin mainitun rajan alittavilla tiloilla on hyvin pienet mahdollisuudet lisätä leipäviljan tuotantoaan, koska niiden tuotantosuunnan määrää voimaperäinen kotieläintalous, jota ei ole helppo eikä tarkoituksenmukaistakaan yhtäkkiä muuttaa. Toiseksi ei liene edullista sen paremmin yksityistaloudellisesti kuin maan huoltotilanteenkaan kannalta houkutella pienviljelijöitä muuttamaan voimaperäiseen kotieläintalouteen ja juuresviljelykseen perustuva talousmuotonsa laajaperäiseksi viljaviljelykseksi, koska he nykyistä talousmuotoa teknillisesti kohentamalla tuottavat huomattavasti enemmän rehuyksiköitä pinta-alayksikköä kohti kuin viljanviljelyksellä. Pienviljelijöillä ja pienemmillä keskiviljelmillä ei myöskään ole tarpeeksi teknillisiä apuneuvoja tällaiseen tuotantosuunnan vaihtoon. Lisäksi tuottaa pinta-alaporrastus tukipalkkion maksamisessa erittäin suuren työn lisäyksen ja entistä enemmän virhemahdollisuuksia. Siksi eduskunnan olisi pitänyt poistaa tukipalkkion maksamisessa pinta-alarajoitukset, joita ei ole sisältynyt aikaisempaankaan vastaavaan lakiin.

Tukipalkkioiden suuruuteen nähden on maatalousvaliokunta tehnyt aivan oikean korjauksen korottamalla niitä yhdellä markalla hallituksen esityksestä. Kun palkkiot ensi kerran maksettiin sotavuodelta 1943—1944 olivat ne 60 % silloisesta viljan hinnasta. Jotta palkkio olisi nykyiseen hintatasoon verrattuna yhtä korkea, pitäisi alemman palkkion olla 5 markkaa ja ylemmän 6 markkaa kaikille viljelijöille lukuunottamatta lakiehdotuksessa erikseen mainittuja Pohjois-Suomen alueita. Erittäin tärkeä on tämä korotus ylemmässä palkkioluokassa, koska suurten satojen tuottaminen vaatii progressiivisesti kohoavia kustannuksia ylityön, ylimääräisen työvoiman ja suurempien tarvikemäärien y. m. muodossa. Juuri viljanviljelys kohottaa maatalouden työhuippuja eli suurinta työvoimatarvetta aivan erityisesti ja samalla nousevat myöskin kustannukset erityisen suuriksi. Tämä koskee erityisesti keski- ja

sitä suurempia viljelmiä, jotka käyttävät paljon vierasta työvoimaa. Kun vielä otetaan huomioon, että maanhankintalain toteuttaminen ei suinkaan lisää luovutusvelvollisten maanomistajain elintarvikehuoltoharrastuksia, olisi ollut oikein korottaa tukipalkkio alemmassa luokassa 5 markkaan ja ylemmässä 6 markkaan kaikille leipäviljan tuottajille pinta-alasta riippumatta.

Jotta myöskin Pohjois-Suomen viljanviljelys saataisiin kehittymään niitä rohkaisevia kasvinviljelysmahdollisuuksia vastaavaksi, joista on viime aikoina näkynyt julkisuudessakin tietoja, on paikallaan korottaa lakiesityksen 1 §:n 3 momentissa mainitut palkkiot 3 markkaan kuten maatalousvaliokuntakin ehdottaa. Pohjois-Suomessa ei kuitenkaan päästä toivottuun tulokseen yksinomaan palkkion turvin, vaan samalla on huolehdittava vastaavasti Lapin maatalousneuvonnan tehostamisesta ja aivan erityisesti sopivien kantasiementen hankkimisesta tuon alueen erikoisolosuhteisiin.

Näihin seikkoihin olisi pitänyt kiinnittää vakavaa huomiota, jos eduskunta todella haluaa esillä olevalla lailla lisätä julkiseen kauppaan tulevan kotimaisen leipäviljan määrää. Mutta jos on tarkoitus avustaa joitakin tuottajaryhmiä, niin siihen sopivat paremmin muut keinot. Suurtenkaan palkkioiden turvin ei kuitenkaan ajan pitkään voida tarpeeksi lisätä leipäviljan tuotantoamme, sillä peltojemme kasvinravintoainevarastot alkavat nyt olla loppuun käytettyjä kuten täällä ensimmäisen puheenvuoron käyttäjä mainitsi. Sen tähden maanviljelijät suunnittelevatkin jälleen siirtymistä nurmiviljelykseen, koska ei enää kannata haaskata siementä ja työtä huonon viljasadon takia. Toivoisinkin hallituksen kauppasopimusneuvotteluissa kiinnittävän aivan erikoista huomiota fosfaattien pikaiseen ja runsaaseen saantiin. Samoin toivoisin hallituksen kiirehtivän kotimaisen typpitehtaan aikaansaamista. Nämä ovat käsittääkseni elintarvikehuoltomme suuret aitan avaimet tällä kerralla yhdessä uudisraivauksen kanssa.

Lopuksi tahtoisin ed. P. Leskiselle huomauttaa, kun hän mainitsi, että meillä tuotettu palkkiovilja on kalliimpaa kuin ulkoa tuleva, että tästä asiasta maatalousvaliokunnassa asiantuntijana käytetty agronoomi Sorsimo nimenomaan mainitsi, että meillä tuotantopalkkioiden varassa tuotettu vilja on huomattavasti halvempaa kuin ulkoa viime aikoina tuotettu leipävilja.

Ed. Sormunen: On syytä lausua tyytyväisyys sen johdosta, että nyt käsiteltävässä laissa on muistettu Lapin lääniä ja eräitä Oulun läänin kuntia sillä tavalla, että ne erikseen mainitaan. Sen mukaan Lapin läänin ja eräissä Oulun läänin kunnissa tuotetusta viljasta on palkkio suurempi verrattuna maan muissa osissa tuotettuun viljaan. Tällä ei kuitenkaan käytännössä taida olla suurtakaan merkitystä. Tuskin montakaan kiloa yleiseen kulutukseen enempää Lapin läänistä kuin Oulun läänin mainituista kunnistakaan viljaa saadaan. Onhan tunnettua, mitenkä vuosittain noihin Lapin läänin ja Oulu läänin kuntiin on vietävä viljaa ja tuosta viljan viennistä on maksettava vielä ja on maksettu vientipalkkiota rahtiavustuksen muodossa. Tilanne on kuitenkin sellainen, että näinä vuosina, ensi vuotena ja sitä seuraavana ja vielä vuotena 1948 ei ehditä näiden palkkioidenkaan tuella viljatuotantoa nostaa tarpeellisessa määrässä. Muita keinoja viljatuotannon kohottamiseksi olisi käytettävä. Ed. P. Leskinen viittasikin täällä niihin keinoihin, mitä Pohjolan viljelijät ja nimenomaan pienviljelijät tällä hetkellä kaipaisivat ja tarvitsisivat, se on juuri maanviljelystyökoneita. Niistä siellä puhutaan, niiden saamista toivotaan. Tähän puoleen olisi mielestäni kiinnitettävä sillä tavalla huomiota, kuin mistä ed. Leskinen täällä mainitsi. Ja vain siten saataisiin Pohjolan viljatuotanto kohoamaan niin, että sekin pääsisi omavaraiseksi eikä tarvitsisi sinne viedä viljaa enempää kuin sitä tukea rahapalkkioiden muodossa.

Ed Simonen: Eräät edustajat näkyvät unohtavan sen seikan, että nyt esilläoleva laki on yksi hätäajan poikkeuksellisia toimenpiteitä leipäviljan tuotannon turvaamiseksi maassa. Tällaisena on allekirjoittanut ainakin sen käsittänyt jokaisena niinä kertoina, jolloinka sitä on yhä uudestaan jouduttu täällä lämmittämään hiukan eri muodoissaan. On sanottava, että vakinaisena tukitoimenpiteenä tällainen toimenpide ei ole onnistunut. Olen kaikissa niissä vaiheissa, milloin tämä aikaisemmin on ollut täällä esillä, esittänyt oman eriävän

mielipiteeni lain johdosta. Mutta nyt tähän lakiin on saatu eräs korjaus ja se on se, että pienviljelijät, joita kiihoitetaan tuottamaan viljaa, saavat siitä korkeamman korvauksen, hyvityksen siitä vaivalloisuudesta, mitä viljan kasvatus heidän tiloillaan on.

Ed. Ytin, joka maatalousvaliokunnassa on ollut yksimielisenä hyväksymässä tätä lakia, ei nyt pitäisi lähteä kadehtimaan pienviljelijöitä, että hekin saavat korvauksen tuottamastaan viljamäärästä. Muutoin meidän maatalouspolitiikallamme ei minun nähdäkseni viimeisten vuosien aikana ole ollut selvää johdonmukaista suunnitelmaa, millä tavalla sitä ohjattaisiin, muuta kuin se, että suurtuottajat ovat kahmaisseet kaikista tukitoimenpiteistä taskuihinsa huomattavimmat osat. Ja tällaisesta suuntauksesta olisi tietysti päästävä ja siitä syystä minä mielihyvin yhdyn niihin, jotka täällä esittävät, että pitäisi olla jotain suunnitelmaa ja maatalousministeriöltä ennen kaikkea olisi odotettava, samalla tavalla kuin muittenkin ministeriöiden kohdalla tehdään, jotain vissiä suunnitelmaa siitä, miten tämän maan ja erikoisesti Pohjois-Suomen maatalousoloja ohjataan niinä aikoina, jolloinka joudutaan jälleen rauhan normaalisina vuosina, kauppapoliittisten seikkojen täydellisesti päästessä vaikuttamaan viljakysymykseemmekin, maatalousasioita tässä maassa järjestämään.

Ed. Riihimäki: On myönnettävä, että sellaisessa pienviljelysvaltaisessa maassa kuin meidän maamme on, ei viljan viljelyksen palkitsemisella ole pienviljelijöille sitä myönteistä ja suhteellisesti katsoen etujen mukaista tulosta kuin suurviljelijöille. Tästä huolimatta on esilläoleva esitys puolustettavissa pienviljelijöidenkin etujen kannalta varsinkin, kun maatalousvaliokunta kolmen suuren yhteistyön tuloksena sai mietintöönsä kolmannen porrastuksen, nimittäin alle 10 hehtaarin suuruusluokka saa korkeamman palkkion. Tästä korkeammasta palkkiosta huolimatta olisi kuitenkin tulevaisuutta silmälläpitäen johdettava maamme pienviljelystalouksia kehittämään karjatalousvaltaisiksi. Se olisi ennen kaikkea tärkeä juuri siksi, että meidän maassa on tällaiselle talouspolitiikalle luontaiset edellytykset. Maamme on karua, maamme viljelyksien pohja on sellaista, että se tarvitsee runsaasti karjan lantaa, jotta niillä menestyisi viljan viljelys ja viljan viljelyksen ehtona on edelleen, että sopivasti vuorotellen sekä viljan viljelystä että heinän viljelystä toistensa kanssa. Jokainen maatalousammattimies on tästä tietoinen, koska me kansanmiehetkin tuon tiedämme. Senvuoksi juuri karjatalousvaltaiseksi rinnastamalla tuo karjatalousvaltaisuus osittaiseen viljanviljelykseen, se olisi ennen kaikkea otettava huomioon, kun tulevaisuuden suuntaviivoja luodaan maatalouspolitiikalle.

Mutta tällä kertaa on olemassa eräänlainen hätätoimenpide sidottuna tämänkin esityksen yhteyteen ja siltä kannalta katsoen se on puolustettavissa. Ja lisäksi juuri se, että ottaen huomioon, että tästä hyötyvät pienviljelijätkin, koska ne on asetettu luovutuksiinkin nähden luovutusvelvollisiksi, vaaditaanhan leipäviljaa luovuttamaan myös pienviljelijöitä niinkin pieniä, joiden peltopinta-ala on vain alle 10 hehtaaria. Ja tähän nähden minä puolestani olen yhtynyt tämän lakiesityksen hyväksymiseen lämpimästi ja toivon, että eduskunta noudattaen maatalousvaliokunnan mietintöä hyväksyy esilläolevan esityksen.

Ed. Jokinen: Tuntuu erittäin ihmeelliseltä, että samanaikaisesti kuin valtiovalta pyrkii vakiinnuttamaan markan arvoa, että se samanaikaisesti tahtoo kohottaa tuotteitten hintoja jatkuvilla korotustoimenpiteillä. Tämä tuntuu sitäkin ihmeellisemmältä, kun näitä korotustoimenpiteitä jatkuvasti annetaan tuottajapiireille, mutta maataloustyöntekijäin palkkoihin nähden hallitus näyttää ottaneen varsin tiukan kannan. Sehän on ilmoittanut varsin jyrkästi, että se ei suvaitse maataloustyöväen lakkoja eikä missään tapauksessa tule muuttamaan normipalkkoja, joita maataloustyöväelle on määrätty. Tällaiset toimenpiteet ovat siis vastoin kaikkia niitä toimenpiteitä, mitä demokraattisessa maassa voidaan ajatella. Minä en voi työntekijäin edustajana koskaan hyväksyä niitä toimenpiteitä, joita hallitus on maataloustyöväen palkkoihin nähden osoittanut pitäen ne alle kaikkien muiden palkkojen, ja kun se samanaikaisesti pyrkii kohottamaan tuotteiden hintoja, niin sellaisessa toimenpiteessä minä en voi olla myötävaikuttamassa. Minä vastustan tällaisen korkeamman palkkion myöntämistä.

Ed. J. Virtanen: On ollut miellyttävää kuulla, että täällä on alleviivattu myös pienviljelijäin edesauttamista. Minä olen odottanut tänne eduskuntaan jotain ratkaisevan vaikuttavaa esitystä maamme pienviljelijäin tukemiseksi sillä tavalla, että pienviljelijäkin voi tuntea seisovansa tarpeeksi lujasti tämän maan kamaralla, esitystä, joka edellyttäisi pienviljelijäin tukemista sillä tavalla, että he voivat raivauksillaan yhtä helposti laajentaa viljelystilaansa kuin suurviljelijä voi sen tehdä. Mitä sitten tulee nykyoloissa leipäviljan tuotantopalkkioihin, ei siitä kai voida olla eri mieltä. Oma apu on paras apu leipäviljankin saamisessa.

Ed. Virolainen: On ollut hyvin mielenkiintoista kuulla se, mitä täällä ed. P. Leskinen esitti asiasta, kun hän nimenomaan sanoi esittävänsä sen kuluttajan näkökannalta. Hän toi siinä esiin tuon vanhan vaatimuksen, että kuluttajan täytyy saada viljaa mahdollisimman halvalla. Minä luulen, että useimmille kuluttajille on pääasia viime vuosina ollut, että he olisivat yleensä saaneet viljaa eikä se, mikä sen hinta on ollut. Pääasia kai olisi ollut se, että kaikki olisivat saaneet leipää riittävästi, hinta on kyllä kaiketi ollut sivuasia.

Minä en myöskään voi yhtyä siinä ed. P. Leskiseen, kun hän sanoi, että se politiikka, jota meidän maassamme on viime vuosina harjoitettu viljan tuotannon tukemiseksi, on ollut väärä (välihuutoja eduskunnasta; puhemies koputtaa). Jos sitä politiikkaa ei olisi harjoitettu siinä muodossa kuin sitä tehtiin ja meidän leipäviljatuotantomme olisi vuonna 1939 ollut samalla tasolla kuin millä se oli vuonna 1918, niin minä uskon, että moni meistä ei olisi enää arvostelemassa sitä politiikkaa.

Ed. Hietanen: Minä en suinkaan halua lähteä vastustamaan tätä hallituksen lakiesitystä, sillä pidän sen nykyisissä poikkeuksellisissa oloissa tarpeellisenakin. Mutta eräs seikka, joka minun mielestäni pitäisi tällä kertaa huomioida, on se, koska täällä tämän esityksen mukaan tultaisiin myöntämään tukipalkkioita suurtilallisille, jotka käyttävät runsaasti palkkatyövoimaa, että nämä suurtilalliset noudattaisivat maataloustyöläisten palkkojen maksussa niitä ohjeita, joita palkkasäännöstelyyn nähden annetaan (Välihuutoja eduskunnasta). Ne palkat ovat kyllä huonoja, mutta niitä huonojakaan palkkoja ei, ainakaan Savossa, noudateta. Esimerkkejä siitä voisi luetella paljonkin, ja minä toivoisin, että hallitus tässä yhteydessä kiinnittäisi tähän seikkaan huomiota ja löytäisi keinoja, että nuo ohjeiden mukaiset palkat ainakin maksettaisiin ja luonnollisesti, jos työn arvo sitä edellyttää, parempiakin. Pyytäisin kiinnittää tähän seikkaan hallituksen huomiota.

Ed. Murtomaa: Kun tässä taas on käyty tällaiseen periaatekeskusteluun, niin en malta olla sanomatta myös muutamaa sanaa. Maataloustuotanto on tässä kytketty ed. P. Leskisen puheenvuoron mukaan, niinkuin hän sanoi sen sievistelevästi, puolustuspolitiikkaan. Minä tahtoisin sitä sievistelyä vielä jatkaa ja sanoa, että se on kytketty kansan itsesäilytyspolitiikkaan, sillä sitä se on, kun on kysymys elintarvikkeista. Minusta tämän kysymyksen perustus, sille suuntaa haettaessa on se, millä tavalla maailmanrauha tulee säilymään, taikka tuleeko maailma rauhoittumaan, niin että eri maissa voidaan harjoittaa sellaista tuotantoa, mikä on siellä olennaisinta ja missä tuotantokustannukset muodostuvat halvemmiksi. Jos saadaan takeet siitä, että maailmanrauha pääsee rauhassa kehittymään, niin silloin voidaan ajatella, että Suomessa maatalouspolitiikkaa hoidetaan sillä tavalla, että se suuntautuu etupäässä karjataloustuotteiden tuottamiseen, niinkuin täällä aivan oikein mainittiin. Mutta jos maailma pysyy epävakaisena, niin aina silloin tulee leivästä puute ja pääasia silloin on, että täytyy tuottaa elintarvikkeita. Mutta jos sellaisena aikana, kun niitä tulee halvalla ulkoapäin, maatalous hylätään, se ei ole oikein. Maatalous on kuitenkin sellainen elinkeino, jota ei yhtenä eikä kahtena eikä kymmenenäkään vuotena saada tuottavaan kuntoon, jos se on päässyt rappeutumaan. Ja sen vuoksi olisi tärkeätä, että se pidettäisiin jatkuvasti sellaisessa tuotantokunnossa, että se hädän tullen pystyy pitämään kansan leivässä. Pieniä suunnanmuutoksia tuotantopolitiikassa täytyy tietysti tehdä sen mukaan, minkälaiset ovat konjunktuurit, mutta älköön sitä hylättäkö penkin alle, silloin kuin on hyvä aika. Muistettakoon, että se on kansan turva huonona aikana. Ei se ole ainoastaan leivänsaantikysymys, vaan se on lisäksi työkysymys. Ainakin

puolet Suomen väestöstä saa toimeentulonsa maataloudesta. Ei ole oikein, että maataloustyönsaantimahdollisuudet aliarvioidaan hyvänä aikana ja niihin kiinnitetään huomio vain huonona aikana, eikä sekään ole oikein, että puolet kansasta elää alipalkatun työn varassa, silloin kuin ajat ovat hyvät, mutta vaaditaan korkeita suorituksia silloin kun on sota-aika. En tällä tahdo sanoa sitä, että tässä pitäisi riitaa rakentaa, mutta minä toivoisin, että nämä kysymykset asetettaisiin kohdalleen sillä tavalla, että tasapuolisesti jaettaisiin oikeutta sekä niin sanotulle kuluttajaväestölle, joka etupäässä työskentelee teollisuuden piirissä, että myöskin maatalousväelle, joka on tuollaisena tukena koko kansalle etupäässä huonoina aikoina.

Ed. P. Leskinen: Minä erikoisesti ed. Virolaiselle tahtoisin huomauttaa, ettei se ole ollut väärin, että täällä on huolehdittu siitä, että maa kykenee tuottamaan syömäviljaa, mutta jos minun puheenvuoroni ymmärrettiin oikein, niin se on ollut väärin, ettei sen rinnalla yhtäaikaisesti ole huolehdittu siitä, että maatalous olisi tullut niin työkykyiseksi kuin suinkin mahdollista, toisin sanoen, että kotimaassa tuotettu vilja saataisiin niin halvalla kuin suinkin mahdollista. Ja nyt tässä on erikoisesti kysymys teknillisestä avusta. Se on ratkaiseva. Ja niin kauan kun tässä maassa täytyy syömäviljaa tuottaa nykyiseen tapaan pääasiallisesti lihasvoimaa käyttäen, johon on jouduttu pientalouksissa olojen pakosta, niin vilja tulee suhteettoman kalliiksi. Se tulee suhteettoman kalliiksi, ja minä puhunkin kansantalouden näkökulmasta. Eikö ole nyt järkevää pyrkiä sellaiseen olotilaan, jossa tuotteet tulevat niin taloudellisesti, niin halvoiksi kuin suinkin mahdollista. Ja tässä on meillä paljon tehtävää meidän maatalouden kohdalta. Sitä minun puheenvuoroni erikoisesti tarkoitti, kun minä korostin kuluttajaväestön näkökulmaa. Sitä minä tarkoitan. Ja kaikki kai oltaneen yhtämieltä siitä, että meillä todellakin, kun maatalous on pikkutaloutta, täytyy tuottaa niin epäedullisesti kuin suinkin mahdollista. Pientalonpoika on työvälineisiinsä nähden alapuolella sitä tasoa, jossa se voisi olla kahdennellakymmenellä vuosisadalla tekniikan nykyisellä asteella, jos olisi harkittu jo aikapäiviä keinoja, millä tavalla pienviljelijät olisivat päässeet tekniikan omaksumaan paremmin kuin nyt. Ja löytyy varmasti keinoja, jos ennakkoluulottomasti asiaan suhtaudutaan, että pienviljelijäväestömme pääsee osalliseksi tekniikan eduista. Tätä minä lähinnä tahdon korostaa puhuessani kuluttajanäkökulmasta asiasta.

Ed. Murtomaa: Se on oikein, mitä ed. P. Leskinen sanoi, että siinä on paljon vielä tekemistä, että saataisiin pienviljelyksessä tekniikka vaikuttamaan ehkä niin suurella teholla, kuin mitä se voidaan saada suurviljelyksessäkin, mutta minä pyydän huomauttaa yhdestä seikasta, nimittäin se on se, että lihastyövoiman käyttöä kokonaan emme voi koskaan Suomen maataloudessa sivuuttaa sen vuoksi, että meillä on sellainen ilmasto, jossa sadon kuivatus ei käy muuten kuin niillä keinoilla, mitä nyt käytetään. Minä luulen, että meillä ei keksitä konetta, joka nostaa sadon seipäille ja tekee sieltä kuormat ja vie latoon, vaan se täytyy tehdä lihastyövoimalla, jota vastoin sellaisissa maanosissa, joissa ilmasto on sellainen, että voidaan käyttää leikkuupuimuria, asia on toinen, jolloin vilja kypsyy pellolla ja voidaan panna suoraan säkkiin ja se on sellainen tekijä meidän maataloudessamme, jota ei saa unohtaa, ja että me emme saa liian suuria toivoa koneellistuttamisesta, vaan ainakin sadon korjaaminen tulee olemaan lihastyövoimakysymys (Eduskunnasta: Entä raivaus?). Raivaus ja kylvö, ne voidaan kyllä koneellistuttaa, ja siinä voidaan tehdä paljon.

Ed. J. Järvinen: En voi olla huomauttamatta, koska nyt on kysymyksessä verraten laajat työtä tekevät väestöt maaseudulla sillä maamme maaseudulla on melkeinpä $^3/_4$ pienviljelijöitä, jotka oman ja perheensä työn ansiosta viljelevät maata verraten alkuperäisissä olosuhteissa, sen tähden, että heillä viljelmänsä yleensä ovat heikoilla mailla, kivisillä mailla ja niitä ei voida suurin piirtein koneellistuttaa, siis ihmistyövoimaa tuhlaamalla on niitä viljeltävä. Kun täällä sanottiin, muistaakseni ed. Jokinen, että ei voi hyväksyä sitä, että maatalostuotteiden hintoja vähääkään korotetaan, olen tässä asiassa eri mieltä sen tähden, että ne tuotteet, mitä ne talonpojat noilta viljelyksiltään saavat, ovat kovan työn tulosta, ja on huomattava, että he lukeutu-

vat tämän maan työtä tekevään luokkaan. He elävät työstänsä ja heidän oikeuksiaan on myöskin puolustettava. On mainittava, että nykyisen kansanhuollon laskelmien mukaan he tuottavat siitä noin 74 %:sta, joka kotimaassa saadaan viljaa, puolet tästä viljasta, joskin tosin hyvin vähäisellä pinta-alalla, alle puolen meidän peltohehtaarimme pinta-alamäärästä. Tämä tuotanto tulee tavattoman kalliiksi niillä menetelmillä, jotka heillä on käytännössä, mutta tuo kaikki johtuu siitä yhteiskunnasta, mistä on tämä tuotanto kehittynyt, ja tällä hetkellä me emme mahda sille mitään, mutta silti on meidän kuitenkin hankittava leipää enemmän, kuin mitä meillä nyt on, ja en pidä missään tapauksessa vääränä, että näille tuottajille, joiden tuotantomuoto tulee kustannuksiin nähden ehkä kaikkein kalleimmaksi, että niille myöskin maksetaan työstään vastaava palkka, tuottivatpa he leipää oman perheensä huoltamiseksi taikka kulutukseen luovutettavaa viljaa. Kummassakin tapauksessa se tulee meidän maamme hädässä olevalle väestölle.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi oppivelvollisuuslain 17 §:n muuttamisesta.

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Leppälän y.m. lak.al. n:o 27, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

Ed. Österholm: Kulturutskottet har kommit till resultatet att motionen om den förberedande skolans avskaffande bör avböjas av formella skäl. Det finns också sakliga skäl för den ståndpunkten. Jak har för min del sedan många år varit övertygad anhängare av folkskolan som bottenskola och anser att vi inte kan få fason på vårt skolproblem förrän man finner en förnuftig lösning av den gamla demokratiska tanken på en naturlig och störningsfri bildningsväg för hela folket från lägre folkskolan till läroverk och anstalter för praktisk utbildning och från dem upp till universitet och högskolor. Och jag anser det därför vara önskvärt att så snart som möjligt alla Finlands barn bör gå i folkskola. Det finns många skäl, bl. a. viktiga sociala synpunkter, som talar för att så skall ske. Men man bör inte tvinga barnen med våld att gå i folkskola genom att förbjuda de förberedande skolorna att existera — motionen avser i praktiken ett förbud — ty detta är nedsättande för folkskolan och innefattar en genom tvång genomförd likriktning. Vår skolreform, som vi så länge har väntat på, bör läggas upp så att det är naturligt och självfallet att alla barn går i folkskola. Då faller de förberedande skolorna utan vidare bort.

I det närvarande skedet, då varken folkskola eller läroverken ännu funnit sin rätta form och hela vårt skolväsende ligger i stöpsleven, är det förbud för de förberedande skolorna, som motionen avser, obefogat och stötande. De förberedande skolorna kostar inte staten någonting och det finns åtminstone några bland dem som presterar en utmärkt undervisning och är plantskolor för modern vägrödjande pedagogik. Ställ dem under kontroll och ställ ökade krav på dem med avseende å ämnen och kurser, men förbjud dem inte, så länge vi inte har vår skolas pedagogiska grundlinjer klara! Den förbudsmentalitet, som behärskade diskussionen i kulturutskottet vid de två sammanträden jag var närvarande, stötte min liberala åskådning. De förberedande skolorna representerar uppenbarligen en döende skoltyp, men jag ville att utvecklingen skulle avgöra deras öde; riksdagen borde inte helt plötsligt stå upp och ge dem nådestöten.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Ehdotus lisäyksestä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon avustukseksi eräille pommitusvahinkoja kärsineille.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 56, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 27.

Keskustelu:

Ed. Roine, Herra puhemies! Hallituksen esityksen, lisäykseksi vuoden 1945 tuloja menoarvioon avustukseksi pommitusvahinkoja kärsineille, voi hyväksyä avustuksena pahimmin hädässä oleville, mutta mitään pommitusvahinkoja kärsineiden menetysten korvaus se ei ole. Varsinkin vähävaraisempien korvaukseen oikeutettujen kohdalta tilanne on vaikea, koska useissa tapauksissa omaisuus on jäänyt vakuuttamatta ja korvaukset silloin ovat muodostuneet mitättömiksi. Mutta niidenkin kohdalta, jotka ovat vakuuttaneet omaisuutensa vaikka täydestä arvosta, on tilanne vaikea, koska vakuutuksen maksu on viipynyt niin pitkälle, ettei saaduilla korvauksilla jatkuvan rahan arvon huonontumisen vuoksi ole ollut mahdollisuutta hankkia edes korviketuotteita vastaavasti menetetyn tilalle.

Erikoisen esimerkillistä tässä suhteessa ovat Turussa tapahtuneet pommitukset. Turussa tapahtuneet pommitukset melkein sataprosenttisesti heti sodan alkupäivinä. Niidenkin vakuutukset, jotka olivat täysiarvoiset, olivat sodan edellisiä oloja vastaavat, mutta suurimmalta osalta ne olivat alle omaisuuden täyden arvon, mikä surullista kyllä on hyvin yleistä vähävaraisten keskuudessa. Kun pommitukset tapahtuivat aivan sodan alussa, eivät ihmiset olleet millään tavalla varautuneet sodan varalta. Se tuli heille yllätyksenä, ja huomattavaa osaa tässä olosuhteiden tuntemattomuudessa näytteli virallinen propaganda, joka yleisestä tietoisuudesta koetti hävittää sodan pelkoa. Ihmiset eivät olleet ryhtyneet mihinkään omaisuuden siirtämis- tai suojelemistoimenpiteisiin jääden siis aivan puille paljaille. Kesti kauan ennenkuin nämä kaikkensa menettäneet vähävaraiset alkoivat saada mitään korvausta. Sellaiset perheet, jotka eivät olleet vakuuttaneet omaisuuttaan, saivat korvausta vasta vuonna 1944. On ymmärrettävää, ettei kesällä 1941 menetetystä omaisuudesta vuoden 1941 hintojen mukaan vuoden 1944 annetut korvaukset riitä mihinkään. Kun muistamme, että pommituskohteiden ympärillä asui juuri työväestöä, joka ei juuri ole omistanut muuta kuin aivan välttämättömän, ei se korvauksilla ole saanut välttämättömiäkään tarpeitaan tyydytetyksi, mihin varakkaimmilla kaikkensa menettäneillä kin on ollut mahdollisuus, koska vakuutukset ovat riittäneet, jollei korvaamaan, niin ainakin edesauttamaan elämän uudelleen alkamista. Sama on kiinteistöjen kohdalta. Valtaosaltaan ne ovat olleet asuntoosakeyhtiötaloja, joiden omistajat koko elämänsä ovat uurastaneet asuntojensa rakentamisen hyväksi, mutta nyt ne menettivät eivätkä enää pysty uudelleen rakentamaan. Kiinteistöt yleensä olivat vakuutetut ainakin melkein täydestä arvosta, mutta kun vakuutusten maksu lykkääntyi vuosikaupalla ja silloin kun ne lopulta tulivat, oli olemassa rakennuskielto heillä ei ollut mahdollisuuksia, ei siis silloinkaan, rakentaa talojaan.

Ihmiset, joista tässä on puhe, eivät ole liikeihmisiä eivätkä siis ole osanneet tehdä korvauksilleen, tai paremminkin niiden tähteille, välttämättömät tarvikkeet hankittuaan, muuta kuin tallettaa ne pankkiin. Ei heillä enää ole mitään mahdollisuutta ruveta nyt omia koteja itselleen rakentamaan, niin suurta velkataakkaa he eivät enää uskalla ottaa vanhoille harteilleen. Raunioissa törröttävät savupiiput vain todistavat heidän kotiensa paikkaa ja korvauslakien tehokkuutta.

Tilanne on suunnilleen samanlainen muuallakin, ja kaikkialla se etupäässä koskee vähävaraisia. Eivät siis tällaiset nyt esitetyt määrärahat voi olla kysymyksen ratkaisu. Pommituksissa kaiken omaisuutensa menettäneet ovat verrattavissa siirtoväkeen. Onpa heillä määrättyjä velvollisuuksiakin, joita ei siirtoväellä ole. Korvauksissakin heidät olisi rinnastettava siirtoväkeen. Tietääkseni on hallituksessa keskustelun alaisena korvauslakien muuttaminen. Jos ne muutetaan, on pommitusvau-

rioita kärsineet yhdistettävä niihin. Jollei niitä muuteta, on pommitusvaurioita kärsineille annettava korvaus siirtoväen toisen korvauslain mukaan, joka on Lapissa myös voimassa.

Ed. Lehtokoski: Se määräraha, jonka hallitus oli ottanut nyt tähän käsiteltävänä olevaan lakiin pommitusvaurioiden korvaamiseksi, on niin pieni, ettei sen avulla suoriteta korvauksia kuin vain pieneltä murto-osalta. Kun hallituksessa paraikaa on valmistelun alaisena sotakorvauslakiin muutoksia, niin on välttämätöntä, että näiden muutosten yhteydessä kiinnitetään huomiota ei vain sosiaalisiin, mutta myöskin oikeudellisiin näkökohtiin, ja sen mukaisesti korvataan vahingot, jotka sodan aikana joko pommitusten tai muiden sotatapahtumien yhteydessä ovat tulleet paikallisten asukkaiden kestettäviksi. Tämä on välttämätöntä monesta eri syystä, ja senvuoksi on toivottavaa, että hallitus kiireellisesti saa esityksensä valmiiksi ja että ne puutteet, jotka ovat johtaneet nykyiseen mielipahaan ja katkeruuteen, voidaan tämän uuden käsiteltävänä olevan lain kautta mahdollisimman pian korjata.

Ed. Lahtela: Sillä määrärahalla, mistä nyt on kysymys, ei voida paljon auttaa sitä epäoikeudenmukaista tulosta, johon pommitusvahinkoja kärsineet ovat sodan aikana joutuneet. On muistettava, että myöskin sota 1941 alkoi tavalla, josta eivät omaisuudenomistajat tienneet edeltäpäin mitään. Sodan ensimmäisenä päivänä m. m. omalla kotipaikkakunnallani tapahtui pommitus ennenkuin siellä sodasta tiedettiin mitään. Tällöin pommituksella poltettiin m. m. erään metsätyönjohtajan asunto Kemijärven kirkonkylässä, jonka arvo oli silloin rakennusmestarien teettämän arvion mukaan lähes 500,000 markkaa, mutta se sattui olemaan palovakuutettuna vain 230,000 markasta. Tämä mies on saanut korvausta tästä menetyksestään vain 230,000 markkaa, kun sensijaan ne, joiden talot on nyt jäleltäpäin poltettu, saavat korvauslain mukaan 500,000 markkaan asti täysimääräisen korvauksen. Tällaista tulosta ei voida pitää oikeana. Jo silloin kun säädettiin sotavahinkovakuutuslaki, asetuin sille kannalle, että korvausperuste on aivan väärä ja olin sitä mieltä, että jos sille kannalle mennään, että korvaus maksetaan vakuutuksen perusteella, on ehdottomasti suoritettava jonkinlainen pakkovakuuttaminen, jonka mukaan kaikkien on vakuutettava omaisuutensa täydestä arvosta, jotta joutuisivat maksamaan vakuutusmaksuja ja saisivat täyden korvauksen. Kun näin ei kuitenkaan ole tehty ja tällaiseen epäoikeudenmukaiseen korvausjärjestelmään on menty, on muistettava niitä, joille pommitusvahinkoja on tullut sodan aikana, koska he jäävät huonompaan asemaan kuin ne, jotka saavat korvauksen korvauslakien mukaan. Jos on uusi suunnitelma näiden pommitusvahinkojen järjestämiseksi tai suunnitelma korvauslakien muuttamiseksi, niin minä olen sitä mieltä, että kaikki pommitusvähinkoasiat tulisi ottaa myöskin harkittavaksi. Ei ole oikein, että joidenkin kansalaisten, olkoot ne sitten varakkaampia tai köyhempiä, omaisuus tuhotaan sodassa ja siitä ei makseta samojen perusteiden mukaan korvausta kaikille kansalaisille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus lisäyksistä vuoden 1945 tulo- ja menoarvioon.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 64, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 28.

Keskustelu:

Ed. Kankainen: Herra puhemies! — Niistä perusteista, jotka sisältyvät nyt esillä olevaan hallituksen esitykseen, kuvastuu oikeastaan sangen järkyttävänä se siveellinen hätätila, mihin kansamme on joutunut osittain jo aikaisempina vuosina, mutta aivan erikoisen huolestuttavassa määrin nyt sotien jälkeen. Numerot puhu-

vat siitä omalla lahjomattomalla kielellään. Esim. Helsingissä täällä olevan tilaston mukaan vuonna 1938 tehtiin poliisille 8,236 rikosilmoitusta, mihin lukuun ei sisältynyt juopumus- ja muut senlaatuiset rikokset, ja vuonna 1944 oli vastaava luku 17,554, ja kuluvan vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla jo 12,763. Tällainen on numeroitten todistus ja se pakottaa meitä muistamaan, että kun kansakunta haparoitsee tietä parempaa tulevaisuutta kohti, silloin ei päästä eteenpäin yksin poliittisten, ei taloudellisten eikä edes sosiaalisten ratkaisujen avulla, vaan täytyy löytyä myös siveellinen linja, muuten joudutaan auttamattomasti katastrofiin. Jos nyt sellainen pyrkimys kuin poliisivoimien tuntuva lisääminen kaupungeissa voisi tuottaa edes vähäisen avun nykyiseen surkeuteen, kuten täytyy toivoa, niin tällä kertaa kysymykseen tulevat varat, kaikkiaan noin 3,600,000 markkaa, eivät suinkaan olisi hukkaan heitettyä rahaa. Ja tässä eduskunnassa tuskin voi olla ketään, joka ei olisi valmis hyväksymään nyt esillä olevaa hallituksen esitystä ihan sellaisenaan.

Pelkään kuitenkin, että yksin poliisi ja raha eivät tuo pelastusta hätätilanteeseen. On nimittäin jouduttu panemaan merkille, että viimeksikuluneina kuukausina on tässä maassa päässyt valloilleen eräänlainen ennen tuntematon kurittomuuden henki, jonka suojassa rikollisuus juuri on kasvanut ja varmaankin kasvaa yhä vielä, ellei sitä henkeä ryhdytä määrätietoisesti ja aristelemattomalla lujuudella tukahduttamaan. En tiedä, mistä johtuu, mutta joka tapauksessa on levinnyt hämmästyttävän laajalle sellainen ajatustapa, että kun valtakunnan johdosta vanhat tekijät on siirretty ikäänkuin nurkkaan häpeämään ja uudet herrat ovat astuneet niiden tilalle, niin nyt on sitten suloinen vapaus ja kukin saa tehdä melkein mitä haluaa. Eikä ole vaikea mainita esimerkkejä, jotka osoittavat, minkälaisiin käytännöllisiin johtopäätöksiin juuri tämä väärä ja tietysti perusteeton ajatustapa on jo johtanut. Kun esimerkiksi koulussa sattuu jonakin päivänä sellainen ikävyys, että opettaja määrää kaksi tuntia jälki-istuntoa pojalle, joka lunttasi kokeissa ja kaikeksi onnettomuudeksi sama välikohtaus uudistui seuraavalla viikolla vielä toisen kerran, niin mikä on seuraus? Isä rientää reippaasti muutamien toisten isien luokse ja selittää kiihkeässä äänensävyssä: „Nyt on pidettävä kokous ja opettaja täytyy erottaa virasta!" Eihän sellainen taantumuksellinen — —

P u h e m i e s: (koputtaa): Kehoitan puhujaa palaamaan asiaan.

P u h u j a: — — systeemi voi tulla kysymykseen. Tai toinen vähän samantapainen esimerkki. Kun poliisimies tapaa maantiellä polkupyörävarkaan ja huutaa: Seis!, niin vastaukseksi tulee: „Eikö poliisimies ole vanha sotapoliisi ja nythän ei pitäisi olla sotarikollisilla enää mitään valtaa!" Kaikki tämä kuvastaa sitä kurittomuuden henkeä, mikä on päässyt valloilleen. Ja kuka tahansa ymmärtää, minkälaisia tavattomia vaikeuksia se tuottaa päivittäin nimenomaan poliisimiehille heidän nykyoloissa muutenkin vaikealle työlleen. Koko tilannehan on alkanut käydä niin ahdistavaksi, että muutamilla paikkakunnilla m. m. työväenjärjestöt ovat pitäneet kokouksia, missä nämä asiat on otettu vakavan pohdinnan alaisiksi. Haluaisin lausua mitä vilpittömimmän kunnioituksen kaikkia sensuuntaisia pyrkimyksiä kohtaan, tulivatpa ne sitten poliisiviranomaisten tai kunnallisviranomaisten tai miltä suunnalta tahansa. Tehostettakoon vain niitä yhä enemmän ja mikäli mahdollista kiirehdittäköön kaikin tavoin aikaansaamaan todellisen kansannousun jo yli äyräittensä paisunutta rikolli suutta vastaan. Se ei tule hetkeäkään liian aikaisin.

Muuten herättää huomiota, että esilläolevassa ehdotuksessa ovat maalaispoliisin tehtävät jääneet kokonaan syrjään. Tämä ei tietenkään voi merkitä sitä, että olosuhteet siellä maaseudullakaan saatettaisiin todeta täysin tyydyttäviksi. Me, jotka asumme maalla, olemme päinvastoin joutuneet näkemään, että varkaudet, tappelut ja murhat ovat kiihtyvässä tahdissa aikaneet liata meidän maalaiskyliemme ennestään suhteellisen rauhallisia, kauniita kasvoja. Kenties ei maalaispoliisin lisäämiseen ole silti vielä huutavaa tarvetta. Mutta se, mitä sangen yleisesti odotetaan, on, että maalaispoliisiin tulisi parempi ryhti, elävämpi velvollisuudentunto ja entisestään selventyneempi tietoisuus tehtäviensä tärkeydestä.

Ja lopuksi eräs ceterum censeo, jota tässä yhteydessä ei ole lupa unohtaa. Rikollisuu-

temme kauhistuttavaan kasvuun on omat ratkaisevat ansionsa niillä alkoholijuomilla, joita valtio nyt niin rajattomasti kaupitsee. Se on alaston tosiasia. Ja tämän maan raittiusväki on pitkän aikaa odottanut ja odottaa tänään jo melkein epätoivoisena, eikö mistään löydy kättä, joka pystyy rakentamaan sulun suomalaisille viinan virroille vai täytyykö sen kansan, joka aivan kuin ihmeen kautta pelastui sodan kentiltä, täytyykö sen rauhan päivinä sittenkin sortua omien myrkkymaljojensa ääreen.

Ed. Riihinen: Hallituksen esitys lisäyksistä vuoden 1945 tulo- ja menoarvion 7 pääluokan kohdalla sisältää ehdotuksen lisämäärärahan ottamisesta rikollisuuden vastustamistoimenpiteiden tehostamiseksi. Rikosasiain selvittäminen nykyisellä riittämättömällä työvoimalla on osoittautunut ylivoimaiseksi tehtäväksi. Jos halutaan rikosten nykyistä nopeampaa selvittäminen saada käyntiin, niin se vaatii lisättyä työvoimaa. Sodan tuoma moraalin höltyminen ja käsitteiden rappeutuminen on vaikuttanut rikollisuuden aallon, joka uhkaa hukuttaa oikeuskäsitteet. Huolimatta siitä, että pidämme hallituksen esitystä hyväksyttävänä ja välttämättömänä, ei ole uskottavaa, että rikollisuus yleensä yksin oikeustoimenpitein voitaisiin estää, vaan siihen tarvitaan, paitsi yhteiskuntaolojen oikeudenmukaista uudistamista, myöskin kansalaisten omakohtaista työtä asian hyväksi. Rikolliset ainekset ja rikoksia suojelevat piirit on saatava yleisen mielipiteen ja kansan itsensä tomittavaksi ja tuomion alaisuuteen. Eri paikkakunnilla ovatkin jo työväenjärjestöt ja toiset demokraattiset järjestöt ryhtyneet taisteluun rikollisuutta vastaan asettuen tässä toiminnassa yhteistyöhön paikallisten järjestysviranomaisten kanssa. Tämä yhteistyö on saatava yleiseksi ja kansanomaiseksi, sillä vain tällaisella yhteistyöllä ja sen kautta kyetään vapautumaan sodan meille jättämästä rikollisuuden aallosta. Sikäli kuin tarve vaatii, olisi järjestöille ja niiden jäsenille, jotka tähän yhteistyöhön ja toimintaan osallistuvat, valtion puolesta ja toimesta suoritettava työstä johtuneet kulut. Järjestöt, jotka tehokkaasti työskentelevät tämän rikollisuusaallon torjumiseksi, ovat oikeutettuja saamaan sekä kokous- y. m. asiain johdosta tuleviin kuluihin yhteiskunnan tukea ja apua. Vain tällainen yhteistyö on riittävä ase sodan meille tuoman rikollisuuden vastustamistaistelussa.

Ed. M. Järvinen: Herra puhemies! Rikollisuus maassamme on todella kehittynyt niin suureksi ja saanut siinä määrin räikeitä muotoja, että todella tehokkaita toimenpiteitä on kiireellisesti aikaansaatava. Onko poliisien lukumäärän lisääminen sitten ainoa ja oikea tapa, jolla rikollisuuskysymystä olisi hoidettava, voidaan olla jossakin määrin eri mieltä. Poliisivoimien lisäämisellä ja heille kunnollisen palkan maksamisellakin kyllä on huomattava merkitys rikollisten tekojen selville saamisessa ja järjestyksen ylläpitämisessä, mutta rikosten tapahtumista ne eivät käsittääkseni pysty estämään. Järjestyksen säilyminen ja rikosten selvittäminen on myöskin tärkeä asia ja sen vuoksi en voi vastustaa niiden lisämäärärahojen myöntämistä, joita hallitus nyt esittää myönnettäväksi. Käsitykseni mukaan rikollisuuskysymystä olisi kuitenkin ryhdyttävä hoitamaan myöskin siinä mielessä, että löydettäisiin keinot rikollisuuteen vaikuttavien syiden poistamiseksi. Todelliset syyt niin valtavaksi paisuneeseen rikollisuuteen, kuin miksi se meillä on kehittynyt, on ratkaisevalta osalta käsittääkseni löydettävissä siitä kasvatuksesta, jonka alaiseksi joutuivat ne kansalaiset, jotka ovat vuosikausia joutuneet olemaan rikollisessa sotatouhussamme mukana. Kun sodassa on opetettu sellaista käsitystä, että toisen tappaminen ja tapetun ruumiin ryöstäminen on sankariteko, josta, jos hän tällaisia tapauksia saa tilillensä mahdollisemman monta, saa nimensä korkeasti kunnioitettujen sankarien luetteloon, niin onko ihme, jos henkilöt, jotka ovat vuosikausia tällaista kasvatusta saaneet, sen jälkeen kun ovat vapautuneet näistä hommista, ovat taipuvaisia jatkamaan saamansa opetuksen mukaista toimintaa. Juuri tältä pohjalta käsittääkseni on tätä näin valtavaksi paisunutta rikollisuuskysymystä käsiteltävä. Ja sen vuoksi, samalla kun olisi lisätyin poliisivoimien ryhdyttävä rikoksia selvittämään ja järjestystä ylläpitämään, on ensiluokkaisen tärkeätä ryhtyä kiinnittämään huomiota siis rikollisuuden estämiseen, ja tässä suhteessa on mielestäni kaikkein tehokkainta sellainen valistustyö, että niille harhautuneille kansalaisille, joille aikaisemmin sotiemme olosuhteissa on ope-

tettu, että varkaus, ryöstö ja murha j. n. e. ovat sankaritekoja, heille on nyt saatava terotetuksi ja saatava se uskomaan, että se oli valhetta jota heille on aikaisemmin opetettu, että päinvastainen käsitys on sittenkin oikea. Tässä mielessä minä toivoisin rikollisuuskysymykseen vakavaa huomiota kiinnitettävän. Yhdyn ed. Riihisen esittämään lausuntoon erikoisesti sen vuoksi, että juuri vapaat kansalaisjärjestöt ovat tässä suhteessa varmasti suureksi avuksi hallitukselle. Näitä on pyrittävä määrätietoisesti käyttämään tässä työssä yhteiskunnan hyväksi. Mutta kun on selvää, että tällaisesta työstä koituu ehkä välittömiäkin ja ainakin välillisiä kustannuksia näille järjestöille, niin on varsin oikein ja kohtuullista, että valtiovalta heille jollakin tavalla korvaa tästä, sanoisin ensiluokkaisen tärkeästä palveluksesta jollakin määrällä.

Lopuksi lausun hallitukselle myöskin sen toivomuksen, että samalla kun rikollisuutta vastustavia toimenpiteitä suunnittelee, sen olisi mahdollisimman nopeassa ja tehokkaassa tempossa ryhdyttävä jonkinlaisiin toimenpiteisiin niitä henkilöitä ja henkilöryhmiä vastaan, jotka ovat ammatikseen ottaneet rikollisuuden harjoittamisen. Tarkoitan tällä sitä että eikö voitaisi löytää mitään sopivaa muuta työtä heille kuin rikosten harjoittamisen. En tahdo esittää mitään ohjeita, millä tavalla heidät olisi saatava hyödylliseen tuottavaan työhön, tämä jääköön hallituksen harkittavaksi, mutta minä vakavasti toivon, että tässä suhteessa ryhdyttäisiin todella tehokkaisiin ja tuloksia tuottaviin toimenpiteisiin. Uskon, että tällaiset toimenpiteet olisivat omiaan sen valistustyön ohella, jota edellä olen suositellut, vaikuttamaan rikollisuutta estävästi.

Ed. Wickman: Jag har fäst mig vid att det belopp, som föreslås för upplysningsarbetet och propagandan för brottsligheten bekämpande är synnerligen obetydligt, endast 300,000 mark. Det verkar som om regeringen inte skulle ha alltför stort förtroende och tillit för det arbete, som här kallas för upplysningsarbete och propaganda. Men enligt mitt förmenande är detta arbete av utomordentligt stor betydelse. Man kommer nog inte långt med polisväsendet, när det gäller att bekämpa brottsligheten. Vi ha att röra oss på moralens område, och när det gäller att bekämpa brottsligheten måste man också tillgripa andra medel än direkta polismedel. Ett intensivt upplysningsarbete är av allra största vikt.

Personligen vill jag rekommendera för statsmakten att särskilt uppmuntra och beakta det kristliga ungdomsarbetet. Ute i bygderna har man lagt märke till att vår ungdom i denna tid icke alls är svår att nå, och att den icke är opåverkad av religionen, men det ser ut som om statsmakten icke skulle förstå att uppskatta detta arbete. Förut fick t. ex. olika kristliga ungdomsorganisationer del av statsbidrag för sitt nykterhetsbefrämjande arbete, men under de senaste åren har de kristliga organisationerna inte fått del av detta statsunderstöd. Jag tror att vi behöva återvända till detta, att även sådana organisationer, som arbeta på religiös grund, få del av statsmedel. Alla krafter behöva förenas i detta nu för att bekämpa brottsligheten. Det har glatt mig synnerligen denna stund att höra från vänsterhåll, från arbetarhåll, att också där har man förståelse för upplysningsarbetet. Det bådar gott, om vi på alla håll förenas i att försöka få slut på brottslighetens stigande våg.

Ed. P. Leskinen: Rikollisuuden vastustamisessa on ryhdyttävä kaikkiin tarkoituksenmukaisiin keinoihin, se on selvä se, mutta ei pidä kuitenkaan niin hirveästi ihmetellä, jos tilanne tässä suhteessa on sellainen kuin se on. Täytyy muistaa, että sotahallitukset sodan olosuhteissa suurelta osalta tyhjensivät meidän monilukuiset vankilamme rikollisista lähettäen ne rintamalle. Siellä ne olivat kuka mitenkin palvelleet ja armeijaa laskettaessa hajalle tulivat tänne vapauteen tavallisten ihmisten keskuuteen, ja täytyy ymmärtää, että tällä seikalla on varsin suuri merkitys, kun puhutaan rikollisuudesta. On helpompi tyhjentää vankilat rikollisista, niinkuin ne sodan olosuhteissa tehtiin, kuin haalia rikolliset takaisin taas tuolta kyliltä ja kujilta pahuutta harjoittamasta. Ja en malta olla muistin virkistämiseksi korostamasta, että samaan aikaan kun sotahallitukset tällä tavoin vankilat tyhjensivät rikollisista, vietiin sinne kunnon ihmiset tilalle, jotka rohkenivat vastustaa sotapolitiikkaa siitäkin syystä, että tämä

tällainen sotatouhu välttämättömästi tuo tullessaan m. m. suuren siveellisen rappion.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Valtioneuvoston päätös 26 päivältä huhtikuuta 1945 ylimääräisistä virastotöistä sekä valtioneuvoston päätös 23 päivältä elokuuta 1945 sanotun päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 44 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt yllämainitut päätökset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 44.

Keskustelua ei synny.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Valtioneuvoston päätös 30 päivältä elokuuta 1945 perunan säännöstelystä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 45 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 45.

Puhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:ot 70—72 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi kunnallisten luottamusmiesten poikkeuksellisesta valitsemisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 70 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan

Ehdotuksen laiksi toisesta omaisuudenluovutusverosta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 71; sekä

Ehdotuksen laiksi niistä yleisistä perusteista, joiden mukaan lisenssitoimikunnan virkatoimista ja toimituskirjoista on suoritettava maksuja annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä,

sisältävä hallituksen esitys n:o 72.

Pöydällepanot.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

9) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräissä uudishakkuissa suoritettavasta hinnanlisästä ja erikoiskorvauksesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 46;

10) Ehdotuksen laiksi hallinnon järjestämisestä sota-aikana annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 47;

11) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös vuonna 1945 tuotetusta kotimaisesta viljasta ja perunasta maksettavista hinnoista,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 48;

12) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston voin enimmäishinnoista antama päätös ja maitotaloustuotteiden hintojen vakauttamiseksi sekä kauppaan saannin edistämiseksi suoritettavista palkkioista ja avustuksista annetun valtioneuvoston päätös,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 49;

13) Lisämäärärahojen myöntämistä Pohjois-Suomen jälleenrakentamiseen sekä lääninhallitusten hoidossa olevien maanteiden, siltojen ja lossien kunnossapitoon

tarkoittavan hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 29;

14) Esityksen antamista valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30;

15) Ehdotukset laiksi elokuvien ennakkotarkastuksesta sekä laiksi elokuvien tarkastuksesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9;

16) Kotitaloustyön rationalisoimista

koskevien toivomusaloitteiden johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 15;

17) Ehdotuksen laiksi puutavaran työmittauksesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 14; ja

18) Eräiden maanteiden rakentamista

tarkoittavien toivomusaloitteiden johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 11.

Puhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi perjantaina kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17,45.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

70. Perjantaina 12 p. lokakuuta 1945

kello 14.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi oppivelvollisuuslain 17 §:n muuttamisesta 1112
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 59; sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8; ed. Leppälän y. m. lak. al. n:o 27.

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotus laiksi hallinnon järjestämisestä sota-aikana annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä 1117
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 47; hallituksen esitys n:o 57.

3) Ehdotukset laiksi elokuvien ennakkotarkastuksesta sekä laiksi elokuvien tarkastuksesta ..... „
Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 17.

4) Ehdotus laiksi puutavaran työmittauksesta 1118
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 14; hallituksen esitys n:o 58; ed. Muikun y. m. toiv. al. n:o 199.

Ainoa käsittely:

5) Ehdotus lisämäärärahojen myöntämisestä Pohjois-Suomen jälleenrakentamiseen sekä lääninhallitusten hoidossa olevien maanteiden, siltojen ja lossien kunnossapitoon 1119

Siv.

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 29; hallituksen esitys n:o 60.

6) Valtioneuvoston päätös 30 päivältä elokuuta 1945 perunan säännöstelystä 1124
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 45; mainittu päätös.

7) Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 eräissä uudistushakkuissa suoritettavasta hinnanlisästä ja erikoiskorvauksesta 1132
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 46; mainittu päätös.

8) Valtioneuvoston päätös 18 päivältä toukokuuta 1945 vuonna 1945 tuotetusta kotimaisesta viljasta ja perunasta maksettavista hinnoista .... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 48; mainittu päätös.

9) Valtioneuvoston päätös 18 päivältä toukokuuta 1945 voin enimmäishinnoista ja valtioneuvoston päätös 24 päivältä toukokuuta 1945 maitotaloustuotteiden hintojen vakauttamiseksi sekä kauppaan saannin edistämiseksi suoritettavista palkkioista ja avustuksista ..... —
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 49; mainitut päätökset.

10) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta ..... —
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30; ed. Sergeliuksen toiv. al. n:o 48.

Siv.

11) Ehdotukset toivomuksiksi kotitaloustyön rationalisoimiseksi ..... —
Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 15; ed. Sillanpään y. m. toiv. al. n:o 164; ed. Wickmanin y. m. toiv. al. n:o 165.

12) Ehdotukset toivomuksiksi eräiden maanteiden rakentamisesta ..... —
Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 11; toiv. al. n:ot 293, 295, 296 ja 297.

Pöydällepanoa varten esitellään:

13) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 50 hallituksen eduskunnalle antaman kertomuksen johdosta niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarainhoidosta ja tilinpidosta vuonna 1941 ovat antaneet aihetta 1132

14) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 51 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus eräitä poikkeussäännöksiä ampumaaseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta sekä räjähdysaineitten käyttämisestä sisältävän asetuksen muuttamisesta ..... „

15) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 52 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös tuotannon ja kaupan harjoittamisen säännöstelystä ..... „

16) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 53 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös jäähdyttämön tai jäädyttämön omistajan tai haltijan velvoittamisesta huolehtimaan elintarvikkeiden säilyttämisestä ..... „

17) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 54 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös kotimaisen kantotervan hintatakuusta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... „

18) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus Yhdistyneen Kuningaskunnan kanssa tehdyn molempien maiden välisten maksujen suoritusta koskevan sopimusmemorandumin voimaansaattamisesta 1133

19) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa porosopimuksen aikaansaamista Suomen ja Neuvostotasavaltain Liiton välillä ..... „

20) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 10 toivomusaloitteiden johdosta, jotka tarkoittavat kunnan- ja kyläteiden ottamista valtion hoitoon „

21) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 11 hallituksen esityksen johdosta laiksi kunnallisten luottamusmiesten poikkeuksellisesta valitsemisesta ..... „

22) Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 15 hallituksen esityksen johdosta laiksi sotaleskien työhuoltolain muuttamisesta ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Alestalo, K. Andersson, Brander, Brommels, Heljas, Inkinen, Jokinen, Kekkonen, Kirra, Kuusinen, Leino, Lepistö, Lumme, Y. Manninen, Miettunen, Pessi, Pohjala, Pyörälä, Pääkkönen, Saariaho, Sillanpää, Simula, Turja ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt:

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta virkatehtävien takia ed. Leino ja yksityisasiain vuoksi edustajat Brander, Inkinen, Saariaho ja Kirra, tämän kuun 16 päivästä 19 päivään saakka yksityisasiain vuoksi ed. Forss sekä ensi tiistaista alkaen kahdeksi viikoksi ulkomaanmatkan takia ed. Paavolainen.

Uusi edustaja.

Puhemies: Ilmoitetaan, että sosiaalijohtaja Eero Kivelä, joka Hämeen

läänin pohjoisesta vaalipiiristä on vallittu tulemaan edustajantoimesta vapautuksen saaneen ministeri Jutilan sijaan eduskunnan jäseneksi, on viime keskiviikkona esittänyt puhemiehelle asianmukaisesti tarkastetun ja hyväksytyn edustajan valtakirjansa ja siis tullut oikeutetuksi ryhtymään edustajantointaan hoitamaan.

Ed. Lappi-Seppälän y. m. kysymys, joka koskee rakennustarvikkeiden jakelua, sekä ministeri Murron siihen antama vastaus ja ed. Kaijalaisen kysymys, joka koskee toisen korvauslain perusteella tapahtuvaa vahinkojen hinnoittelua Lapin läänissä, sekä ministeri Hiltusen siihen antama vastaus.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen ilmoitetaan, että eduskunnalle ovat, puhemiehelle osoitettuina, saapuneet ministeri Murron vastaus ed. Lappi-Seppälän y. m. kysymykseen, joka koskee rakennustarvikkeiden jakelua, sekä ministeri Hiltusen vastaus ed. Kaijalaisen kysymykseen, joka koskee toisen korvauslain perusteella tapahtuvaa vahinkojen hinnoittelua Lapin läänissä.

Nämä kysymykset on nyt vastauksineen jaettu edustajille ja otetaan eduskunnan pöytäkirjaan.

Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentin mukaan ei asiasta sallita keskustelua eikä tehdä päätöstä.

Kysymykset ja niihin annetut vastaukset ovat näin kuuluvat:

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Maaseudun rakentamistarve on kuluneiden sotavuosien johdosta kasvanut huomattavasti sentähden, että korjaukset, kunnostamiset ja uusimiset eivät ole olleet mahdollisia miespuolisen väestönosan ollessa maanpuolustustehtävissä. Tehdyn välirauhansopimuksen johdosta Neuvostoliiton ja Suomen välillä 19 päivänä syyskuuta 1944 joutui noin 286,000 kansamme jäsentä siirtymään kodeistaan ja tiloiltaan muuhun Suomeen ja suurimmaksi osaksi maaseudulle. Heidän sijoittamisensa ja järjestämisensä valtakuntaamme hyödyttävään työhön tulee vaatimaan huomattavia niin asuin- kuin kotieläinrakennusmääriä. Välirauhan johdosta Saksan ja Suomen välillä puhjenneen sodan ja siitä aiheutuneiden sotatoimien johdosta tuhosivat saksalaiset sotavoimat suurimman osan niiden hallussa olevaa Pohjois-Suomea, jonka jälleenrakentaminen vaatii myös suuria rakennusmateriaalimääriä. Edellämainitut maaseudun rakennustarpeet lisääntyvät vielä Eduskunnan 5 päivänä toukokuuta 1945 antaman maanhankintalain johdosta hyvin suuresti sen johdosta, että maata tullaan hankkimaan maantarpeessa oleville ja maansaantiin oikeutetuille sotainvaliideille, sotaleskille ja heidän perheilleen, sotaorvoille sekä rintamasotilaille.

Vaikka edellämainittuja valtavia rakentamistarpeita ei voidakaan suorittaa yhdellä kertaa ja yhtenä vuonna, ei niiden siirtämistä vuosiksi eteenpäinkään maaseudun osalta voida ajatella vaarantamatta ratkaisevasti huoltotilannetta. Ilman välttämättömiä rakennuksia, niiden korjauksia ja uusimisia ei kyetä asumaan ja hoitamaan maatalous- ja karjatuotteisiin liittyviä toimintoja, jotka jakautuvat suurelta osalta myös raivaamattomiin ja muokkaamattomiin alueisiin, joissa minkäänlaista asumisen mahdollisuutta ei vielä ole.

Selvitykseksi kuinka suurista maaseudun kiireellisesti rakennettavista rakennusmääristä on kysymys luetellaan alla maaseudun rakentamisen ensikäden rakennustarve, joka samalla on minimitarve ainoastaan siirtoväen osalta ja joka tarve olisi välttämättömästi tyydytettävä vielä kuluvan vuoden aikana.

Asuinrakennuksia	noin	5,000	kpl. eli noin	1,000,000 m³
Karjarakennuksia	„	3,000	„ „ „	1,000,000 m³
Saunarakennuksia	„	2,000	„ „ „	100,000 m³
Muita rakennuksia	„	500	„ „ „	100,000 m³

Näitä varten tarvitaan

nauloja	noin	700,000	kg
sementtiä	„	450,000	säkkiä
tiiliä	„	20,000,000	kpl. (Näistä ainakin puolet punaisia tiiliä.)
kalkkia	„	3,500,000	kg
lasia	„	80,000	m²

Karjalan siirtoväen sijoittaminen ja heidän työnsä ja työtehonsa käyttäminen heille järjestettävää omaa maata varten samoin kuin Pohjois-Suomen hävitetyn alueen rakentamistarpeet ovat yhtä tärkeitä, joten edelläluetellut rakennustarvikemäärät olisi varattava ensi tilassa ja siten, että ne vielä kuluvan vuoden rakennuskautena tulisivat käyttöön.

Nyt kuitenkin näyttää varsin vähän lupaavalta, että lueteltuja rakennustarvikkeita saataisiin maaseutua varten läheskään riittävästi. Pohjois-Suomen rakentamiseen on päästy tähän mennessä rakennustarvikkeiden vähyyden tähden hyvin rajoitetusti, vaikka asianomainen virasto onkin luvannut sitä varten tarvittavat määrät. Siirtoväkeä varten rakentamiseen on päästy tuskin alkua pidemmälle ja tarvikkeiden saantikin näyttää vähäiseltä. Kaupunkipaikoissa, kauppaloissa ja taajaväkisissä yhdyskunnissa rakentamiseen on kuitenkin ryhdytty varsin laajasti kiireys- ja tärkeysjärjestyksestä huolimatta, maaseudun rakentamisen kustannuksella. Maaseudulla sitä vastoin vastaavat rakennusainemäärät hyödyttäisivät asuttavaa tai muuten käytettävää pinta-alaa huomattavasti enemmän puhumattakaan siitä, että ne samalla tukisivat valtakunnan huoltotilannetta. Kieltämättä kaupungeissa ja muissa yhdyskunnissa asuntokysymys on varsin kireä ja paikkapaikoin huutavakin, mutta vuoden tai puolentoista rakentamisodotus niissä on helpommin järjestettävissä ja moraalisestikin puollettavissa maaseutuun ja ennen kaikkea siirtoväkeen verrattuna. Nykyaikana, kun etuisuuksista on paljonkin tingittävä, olisi yleinen etu ennenkaikkea otettava huomioon maaseudun rakentamisen hyväksi.

Edelläesitetyn perusteella ja valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin viitaten pyydämme esittää hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavat kysymykset:

1) Tietääkö hallitus, että nykyinen rakennustarveaineiden jakojärjestelmä ei ole tähän mennessä läheskään riittävässä määrässä turvannut maaseudun rakennustarpeen edellyttämien tarvikkeiden saantia siirtoväen osalta, saatikka koko maaseudun kysyntää tyydyttäväksi.

2) Pitääkö hallitus mahdollisena ja tarpeellisena maaseuturakennusten rakentamiseen tarvittavien rakennusaineiden jaon järjestämistä siten, että se on oikeassa suhteessa kaupunkirakennusten rakennustarvikesaantiin niin rakentamisen tärkeyteen kuin myös tarvikkeiden määriin nähden.

3) Aikooko hallitus järjestää rakennustarvikkeiden jakelun niin, että tarvikkeiden ostoluvansaajista tärkeysjärjestyksessä ensimmäisellä sijalla olevat saisivat tarvikkeensa ensikädessä, jolloin ostolupien aikajärjestys ei olisi määräävä.

4) Aikooko hallitus ryhtyä kiireesti toimenpiteisiin turvatakseen Pohjois-Suomen hävitetyn alueen jälleenrakentamisen jo ensi talvikaudeksi ja maaseudun siirtoväen rakennustarvikkeiden saannin ennen kaupunki- ja muita yhdyskuntia.

5) Onko hallitus harkinnut kysymystä miten eri intressipiirit voisivat osallistua rakennustarvikejakelussa noudatettavien periaatteiden käsittelyyn, esim. siten, että kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriöön asetettaisiin eri aloja edustava neuvottelukunta ohjaamaan rakennustarvikkeiden tasapuolista ja tarkoituksenmukaista jakelua.

Helsingissä 11 p:nä kesäkuuta 1945.

Jussi Lappi-Seppälä. Veikko Vennamo.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Ed. Jussi Lappi-Seppälän ja Veikko Vennamon tekemän rakennustarvikkeiden jakelua koskevan kysymyksen johdosta saan täten kunnioittaen vastata kysymyksen eri kohtiin seuraavaa:

1. Kun kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriössä vuoden 1944 jälkipuoliskolla valmisteltiin ohjelmaa tämän vuoden rakennustoimintaa varten, oli huomiota kiinnitettävä ei vain käytettävissä oleviin ja mahdollisesti saataviin rakennusainemääriin, vaan rakennustyömaiden sijoituspaikkoja määrättäessä ja niiden laatua ja laajuutta arvosteltaessa myös siihen, missä

määrin niiden avulla oli järjestettävissä eri puolilla maata työtilaisuuksia armeijasta kotiutettavaa rakennustyövoimaa varten. Sanottavampaa työttömyyttä ei rakennustyöalalla esiintynytkään.

Kuluvan vuoden aikana on rakentamisen halu kasvamistaan kasvanut. Vuoden a'kupuoliskolla tehdyt rakentamislupa-anomukset käsittivät yli 12,000,000 huonekuutiometriä. Vallitsevasta rakennusaineiden puutteesta johtuen on noin kolmannes sanotusta määrästä tullut hyljätyksi. Rakennettavana on siis ollut n. 8,000,000 huonekuutiometriä, mistä runsaasti puolet eli yli 4,000,000 huonekuutiometriä on ollut pieniä omakotirakennuksia ja maaseudulla olevia asuin- ja talousrakennuksia. Kun maaseudulle rakennettaviin rakennuksiin keskimäärin tarvitaan vähemmän nykyisin vaikeasti saatavissa olevia rakennusaineita kuin vastaavaa kuutiotilaa varten asutuskeskuksissa, onkin rakentamislupa-anomuksia hyväksytty suhteellisesti enemmän maaseudulle kuin asutuskeskuksiin. Se, ettei kaikkiin maaseudun rakentamista koskeviin rakentamislupa-anomuksiin ole voitu suostua, ei niin ollen vähimmässäkään määrässä ole johtunut noudatetusta jakojärjestelmästä, vaan siitä, ettei rakennusainetta ole riittänyt kaikille annettavaksi.

2. Maaseudun ja asutuskeskusten rakennustoiminnan keskinäinen suhde ilmenee parhaiten alempana olevista luvuista, jotka osoittavat eräiden tärkeimpien rakennusaineiden jakautumisen eri tarkoituksiin aikana 1/1—31/7—45.

Maaseutu	Nauloja %	Tiil'ä %	Sementtiä %
Asuinrakennuksiin [1]	17.0	32.1	
Muihin huonerakennuksiin	1.6	2.0	
Karjarakennuksiin	3.6	1.1	
Muihin maatalousrakennuksiin	2.6	0.5	
Kh-lautak. myöntäneet	9.3	5.6 [2]	
Tv-piirit	41.1		
Maaseutu saanut yht.	75.2	41.3	40—45 % [3]
Kaupungit y. m.			
Asuinrakennuksiin	9.8	40.5	
Muihin huonerakennuksiin	0.9	1.6	
Teollisuusrak. (incl. elintarviketeollisuus)	9.0	15.9	
Voimalaitoksiin	0.9	0.1	
Liikennelaitoksiin ja rakennuksiin	3.1	0.1	
Muihin rakennustarkoituksiin	1.1	0.5	
Kaupungit, teollisuus y. m. saanut yht.	24.8	58.7	
	100.0		60—55 %

Kuten edellä esitetyistä luvuista ilmenee, on rakennustarvikkeiden jakaminen maaseudun ja asutuskeskusten kesken tapahtunut tasapuolisesti. Kun ottaa lisäksi huomioon, että kaupunkirakennukset ja teollisuusrakennukset ovat pääasiallisesti kivirakennuksia ja maaseudulla yleensä rakennetaan puusta, on maaseudun tiiliprosenttikin (41.3 %) katsottava huomattavan suureksi.

3. Kun ostolupia myönnetään säännöstelynalaisille rakennusaineille siinä laajuudessa kuin puheena olevia aineita on tai lasketaan lähiaikoina tulevan olemaan saatavissa, ei ostoluvilla ole keskinäistä kiireellisyysjärjestystä. Rakennusaineita tosin ei aina ole ollut liikkeissä saatavana, vaikka niitä varten on myönnetty ostolupia. Tämä johtuu osittain siitä, ettei jakelua voida rakennusaineiden niukkuuden vuoksi järjestää niin tasaiseksi, ettei puutetta joillakin paikkakunnilla ajoittain syntyisi, osittain myös siitä, etteivät rakennusaineita valmis-

[1] Lukuun sisältyvät maaseudulla olevien teollisuuslaitostenkin asuinrakennukset.
[2] Luku esittää vähittäismyyntiä.
[3] Sementin kulutuksesta on jätetty huomioimatta sementtituoteteollisuus, joka huomattavasti nostaisi maaseudun %-lukua.

tavat teollisuuslaitokset ole ennättäneet saada tuotteitaan valmiiksi ja jaettaviksi arvioidun ajan kuluessa.

4. Tiedustelun johdosta, aikooko hallitus ryhtyä kiireesti toimenpiteisiin turvatakseen Pohjois-Suomen hävitetyn alueen jälleenrakentamisen jo ensi talvikaudeksi, on todettava, että oleellisimpana esteenä sanottujen alueiden jälleenrakennustoiminnan edistymiselle ovat olleet kuljetusvaikeudet ja siitä johtuva rakennusaineiden puute. Sen jälkeen, kun rautatieyhteys Kemijoen yli aikaansaatiin, onkin puheena olevia alueita varten voitu toimittaa huomattavia rakennusainemääriä. Esim. nauloja lähetettiin elokuun aikana n. 150 tonnia. Ellei odottamattomia vaikeuksia ilmaannu, ovat edellytykset alueiden rakennuttajien omatoimista jälleenrakennustoimintaa varten siten olemassa. Kun kaikki se järeä puutavara, mikä valtion metsistä on ollut tänä vuonna Pohjois-Suomessa saatavissa, on varattu yksinomaan kysymyksessä olevan alueen maaseudun rakennustoimintaa varten, voidaan toivoa, vaikka vaikeudet jatkuvasti ovat erittäin suuret, että talviasunnot alueelle jo palautettua siirtoväkeä varten aikaansaadaan, mikäli sanottu väestö omasta puolestaan täydellä teholla osallistuu rakennustyön toteuttamiseen.

5. Kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriössä, sen rakennusasiain osaston yhteydessä on toiminut useitakin toimikuntia, joiden tehtävänä on ollut varata eri intressipiireille tilaisuus osallistua rakennusaineiden jakoa ja jälleenrakennustoiminnan suunnittelua koskevien kysymysten käsittelyyn. Siten esim. valmisteltiin ohjelma kuluvan vuoden rakennustoimintaa varten toimikunnassa, missä m. m. maataloushallitus oli edustettuna. Niin ikään on rakennusasiain osaston yhteyteen ollut asetettuna toimikunta harkitsemaan varsinkin valtion toimesta suoritettavien suurempien rakennustöiden tärkeysjärjestystä ja rakennusaineiden käytön tarkoituksenmukaisuutta ja ovat siihen kuuluneet m. m. ministeriön alaisten niiden keskusvirastojen pää- taikka ylijohtajat, joilla rakennustöitä on suuremmassa määrässä toteutettavanaan ja on toimikuntaa myöhemmin laajennettu eri intressipiirien edustajilla.

Kuluvan vuoden elokuun 30 päivänä on valtioneuvosto asettanut rakennusasiain osaston yhteyteen eri intressipiirejä edustavan rakennusasiain keskustoimikunta nimisen neuvottelukunnan käsittelemään periaatteellista laatua olevia rakennustoimintaa koskevia ja siihen liittyviä kysymyksiä sekä antamaan lausuntoja huomattavampia rakennusyrityksiä tarkoittavissa rakentamislupa-asioissa. Lähiaikoina on lisäksi tarkoitus asettaa ainakin suurempiin asutuskeskuksiin ja työvoimapiirien yhteyteen rakennustoimintaa koskevien paikallisten olojen ja tarpeiden selvittämiseksi paikallisista asiantuntijoista ja eri intressipiirien edustajista neuvottelukuntia käsittelemään paikkakuntaansa koskevia rakentamiskysymyksiä. Eri intressipiireillä on niinollen tilaisuus monella tavalla osallistua myös rakennustarvikejakelussa noudatettavien periaatteiden käsittelyyn.

Helsingissä, kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriössä, 2 päivänä lokakuuta 1945.

Ministeri *Yrjö Murto.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Med anledning av det av riksdagsmännen Jussi Lappi-Seppälä och Veikko Vennamo framställda spörsmålet angående distributionen av byggnadsmaterial får jag härmed vördsammast avgiva följande svar på spörsmålets olika frågor:

1. Då programmet för byggnadsverksamheten detta år under senare halvåret av år 1944 utarbetades i ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, måste avseende fästas icke blott vid mängden av det byggnadsmaterial, som stod till buds eller möjligen komme att erhållas, utan vid bestämmandet av byggnadsarbetsutsträckning genom dem kunde beredas art och omfattning även därvid, i vilken utsträckning genom dem kunde beredas arbetsmöjligheter åt den från armén hemförlovade byggnadsarbetskraften. Någon nämnvärd arbetslöshet uppstod heller icke i byggnadsbranschen.

Under innevarande år har lusten att bygga oupphörligt stegrats. De ansökningar om byggnadstillstånd, som inlämnades under förra hälften av året, omfattade över 12,000,000 rumskubikmeter. På grund av bristen på byggnadsmaterial har omkring

en tredjedel av ansökningarna blivit förkastad. Återstår alltså omkring 8,000,000 rumskubikmeter, varav drygt hälften, över 4,000,000 rumskubikmeter, har utgjorts av små egnahemsbyggnader samt bostads- och ekonomibyggnader på landsorten. Då för byggnader på landsorten i genomsnitt erfordras mindre för närvarande svåröverkomligt byggnadsmaterial än för motsvarande kubikinnehåll i bosättningscentrum, ha förhållandevis flere byggnadstillstånd beviljats för landsorten än för bosättningscentra. Den omständigheten, att alla ansökningar om tillstånd att bygga på landsorten icke beviljats, har sålunda alls icke berott på det distributionssystem, som följts, utan endast på att byggnadsmaterialet icke räckt till för alla.

2. Det inbördes förhållandet mellan byggnadsverksamheten på landet och i bosättningscentra framgår bäst av nedanstående siffror, vilka utvisa fördelningen av vissa av de viktigaste slagen av byggnadsmaterial för olika ändamål under tiden 1/1—31/7 —45.

Landsorten	Spik %	Tegel %	Cement %
Bostadsbyggnader [1]	17.0	32.1	
Andra husbyggnader	1.6	2.0	
Djurstall	3.6	1.1	
Andra ekonomibyggnader	2.6	0.5	
Av ff-nämnderna beviljats	9.3	5.6 [2]	
Ak-distrikten	41.1		
Landsorten erhållit sammanlagt	75.2	41.3	40—45 % [3]
Städer m. fl.			
Bostadsbyggnader	9.8	40.5	
Andra husbyggnader	0.9	1.6	
Industribyggnader (incl. livsmedelsindustrin)	9.0	15.9	
Kraftverk	0.9	0.1	
Trafikverk och byggnader	3.1	0.1	
Andra byggnadsändamål	1.1	0.5	
Städerna, industrin m. fl. erhållit sammanlagt	24.8	58.7	
	100.0		60—55 %

Såsom av de förelagda talen framgår har fördelningen av byggnadsmaterial mellan landsorten och bosättningscentra varit opartisk. Då dessutom beaktas, att stads- och industribyggnaderna huvudsakligen äro stenhus, medan husen på landsorten i regel byggas av trä, måste landsortens tegelprocent (41.3 %) anses påfallande stor.

3. Då tillstånd för anskaffning av reglementering underkastat byggnadsmaterial beviljas i den omfattning ifrågavarande förnödenheter stå att få eller beräknas stå att få under den närmaste tiden, finnes ingen skyndsamhetsordning för inköpstillstånden inbördes. Byggnadsmaterial har visserligen icke alltid funnits i affärerna, ehuru inköpstillstånd beviljats. Detta beror delvis på, att distributionen till följd av knappheten på byggnadsmaterial icke kan ordnas så, att brist på varor icke tidvis skulle uppstå på vissa orter och delvis även därpå, att de producerande fabrikerna icke alltid hunnit tillverka sina produkter och få ut dem för distribution inom beräknad tid.

4. Beträffande frågan, huruvida regeringen ärnar vidtaga skyndsamma åtgärder för tryggande av återuppbyggnadsarbetet på de förstörda områdena i norra Finland redan inkommande vinter, måste det fast-

1) I siffran ingå även industrianläggningar nas på landsorten bostadsbyggnader.
2) Siffran utvisar minutförsäljningen.
3) I fråga om cementförbrukningen har icke beaktats cementproduktsindustrin, vilken betydligt skulle höja %-talet för landsorten.

slås, att det är transportsvårigheterna och den därav föranledda bristen på byggnadsmaterial, som utgjort det största hindret för återuppbyggnadsverksamheten på sagda område. Sedan järnvägsförbindelse upprättats över Kemi älv, ha ifrågavarande områden kunnat förses med betydande mängder byggnadsmaterial. Sålunda sändes dit under augusti omkring 150 ton spik. Såframt oväntade hinder icke yppas, finnas sålunda förutsättningar för på byggarnas självverksamhet grundad byggnadsföretagsamhet på dessa områden. Då allt det grova timmer, som under detta år kunnat erhållas från statens skogar i norra Finland, reserverats uteslutande för byggnadsarbetet på landsbygden inom ifrågavarande område, kunna vi, trots att svårigheterna fortfarande äro synnerligen stora, hoppas få till stånd vinterbostäder åt den del av den förflyttade befolkningen, som redan återvänt, såframt sagda befolkning själv sätter in all sin kraft på byggnadsarbetet.

5. Vid ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena ha i samband med avdelningen för byggnadsärenden arbetat t. o. m. flera kommissioner, vilkas uppgift varit att bereda olika intressesfärer tillfälle att deltaga i behandlingen av frågor angående distributionen av byggnadsmaterial och planeringen av återuppbyggnadsverksamheten. Sålunda utarbetades byggnadsplanen för innevarande år av en kommitté, där bl. a. lantbruksstyrelsen var företrädd. Likaså har i samband med avdelningen för byggnadsärenden arbetat en kommitté, som haft till uppgift att pröva angellägenhetsgraden särskilt hos sådana större byggnadsföretag, som utföras på statens försorg, samt ändamålsenligheten av byggnadsmaterialets användning, och till densamma ha hört bl. a. över- eller generaldirektörerna för de under ministeriet lydande centrala ämbetsverk, som ha att utföra byggnadsarbeten i större omfattning, och numera har kommittén förstärkts med representanter för olika intressesfärer.

Den 30 augusti innevarande år tillsatte statsrådet vid avdelningen för byggnadsärenden en centralkommission för byggnadsärenden, benämnd konsultativ kommission, representerande olika intressesfärer för att behandla byggnadsverksamheten berörande frågor av principiell natur och därmed sammanhängande angelägenheter samt avgiva utlåtanden över ansökningar om byggnadstillstånd, vilka gälla mera omfattande byggnadsföretag. Under den närmaste framtiden har man dessutom för avsikt att för utredande av de lokala förhållandena och behoven i byggnadsbranschen tillsätta åtminstone i större bosättningscentra och vid arbetskraftsdistrikten av sakkunniga med lokalkännedom och företrädare för olika intressesfärer sammansatta kommissioner för att behandla byggnadsfrågor på orten. Olika intressesfärer äro sålunda i tillfälle att på många sätt deltaga i dryftandet av principerna för distributionen av byggnadsmaterial.

Helsingfors å ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena, den 2 oktober 1945.

Minister *Yrjö Murto.*

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Toisen korvauslain soveltamisesta on valtiovarainministeriö antanut arvioimislautakunnille ohjeet, jotka ainakaan, mikäli on kysymys Lapin läänistä, eivät vastaa siellä vuonna 1944 vallinnutta hintatasoa. Tämä koskee erityisesti rakennusvahinkojen hinnoittelua varten annettuja ohjeita. Ohjeissa tosin viitataan Pohjois-Suomessa vallinneeseen korkeampaan palkkatasoon, mutta kun välittömästi tämän yleisesti tunnetun tosiasian jälkeen arvioimislautakunnille annetaan sellainen ohje, jonka mukaan ohjehintoja voidaan korottaa rakennusten laadusta, tasosta ja kuljetusmatkoista riippuen kivirakennuksissa ainoastaan 10—20 % ja puurakennuksissa 5—10 % siitä, miten on suunniteltu meneteltäväksi muualla maassa, on todettava, että tällainen ohje ei kestä arvostelua. Sen mukainen hinnoittelu muodostuisi niin kohtuuttoman epäoikeudenmukaiseksi, että sitä ei käsitykseni mukaan voida jättää sillensä, jos todella tarkoitetaan, että elämä Pohjois-Suomessa voisi uudelleen elpyä sen suunnattoman hävityksen jälkeen, mikä tätä osaa maatamme on kohdannut.

Arvioimislautakunnille annetussa ohjekirjasessa mainitaan, että rakennustarvikkeiden, työpalkkojen, kuljetuskustannusten y. m. rakennuskustannuksiin vaikuttavien

tekijöiden hintoina on käytetty kansanhuoltoministeriön määräämiä 31/12 1944 voimassa olleita hintoja. Joka vähänkin tuntee Pohjois-Suomen, ennen kaikkea Lapin läänin oloja, tietää varsin hyvin, että valtio ei sanottuna vuonna siellä kyennyt varsinkaan rakennusalalla toteuttamaan lainkaan hintojen säännöstelyä. Tämä koskee erityisesti työpalkkoja, joiden suhteen valtion toimenpiteet osoittautuivat täysin tehottomiksi. On katkeraa todeta, että sodan vuoksi taloudellisen pohjan menettäneen väestön kannettavaksi aijotaan nyt panna se erotus, mikä vallitsi virallisten ja todellisten hintojen välillä. Jos näin tapahtuu, on Lapin läänin jälleenrakentamisesta sen jälkeen turhaa puhua.

Edellä lausutun perusteella ja viitaten valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momenttiin, pyydän hallituksen asianomaisen jäsenen vastattavaksi esittää seuraavan kysymyksen:

> Tietääkö hallitus, että ne ohjeet, jotka Lapin läänin arvioimislautakunnille on annettu toisen korvauslain perusteella tapahtuvaa vahinkojen hinnoittelua varten, eivät vastaa maan pohjoisosissa vuonna 1944 vallinnutta hintatasoa, ja jos hallitus tämän tietää, niin mitä hallitus on tehnyt tai aikoo tehdä sen kohtuuttoman ja epäoikeudenmukaisen menettelyn estämiseksi, mitä mainittujen ohjeiden noudattaminen Pohjois-Suomen hävitettyjen alueiden väestölle merkitsisi?

Helsingissä 14 päivänä syyskuuta 1945.

Lauri Kaijalainen.

Eduskunnan Herra Puhemiehelle.

Herra Puhemies on kirjelmässä syyskuun 14 päivältä 1945 valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 1 momentissa mainitussa tarkoituksessa lähettänyt jäljennöksen ed. Lauri Kaijalaisen Herra Puhemiehelle jättämästä kirjallisesti laaditusta kysymyksestä, jossa asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi on esitetty seuraava kysymys:

> Tietääkö hallitus, että ne ohjeet, jotka Lapin läänin arvioimislautakunnille on annettu toisen korvauslain perusteella tapahtuvaa vahinkojen hinnoittelua varten, eivät vastaa maan pohjoisosissa vuonna 1944 vallinnutta hintatasoa, ja jos hallitus tämän tietää, niin mitä hallitus on tehnyt tai aikoo tehdä sen kohtuuttoman ja epäoikeudenmukaisen menettelyn estämiseksi, mitä mainittujen ohjeiden noudattaminen Pohjois-Suomen hävitettyjen alueiden väestölle merkitsisi?

Koska kysymys koskee minun virka-alaani valtiovarainministeriön toimialaan kuuluvia erinäisiä asioita käsittelemään määrättynä ministerinä, saan kunnioittaen kirjallisesti vastata seuraavaa:

Kun kysymyksen esittäjän kirjelmästä käy selville, että selvitystä halutaan nimenomaan rakennusvahinkojen hinnoittelua koskevien ohjeiden johdosta, voidaan vastaus rajoittaa vain hinnoittelua koskevaksi.

Mainittuja ohjehintoja valtiovarainministeriössä laskettaessa on rakennustarvikkeiden, työpalkkojen, kuljetusten y. m. rakennuskustannusten hinnoittelussa käytetty kansanhuoltoministeriön määräämiä 31 päivänä joulukuuta 1944 voimassa olleita hintoja. Tuhoutuneita rakennuksia arvioitaessa ohjehintana käytettävä m²-hinta on laskettu routarajaan perustetun, umpinaisen kivijalan tai betonisokkelin päälle rakennetun keskimäärin 12—15 m² suuruisia huonetiloja käsittävän rakennuksen mukaan. Suurin osa Lapin läänin rakennuksista kuitenkin on rakennettu ainoastaan nurkka- ja apupilareille, sisältäen varsinkin asuinrakennukset laajoja huonetiloja, keskimääräisen huonetilheyden ollessa 30—35 m². Tällaisen rakennuksen kokonaiskustannukset ovat perustuksen osalta 4—8 % sekä huonetilojen osalta, valtion teknillisen tutkimuslaitoksen rakennusta'oudellisen laboratorion suorittamien laskelmien mukaan, 9—12 % pienemmät kuin sanottuihin ohjeisiin otetut vastaavat kustannukset.

Siten ministeriön vahvistamien ohjeiden käyttäminen Lapin läänissä sattuneiden rakennusvahinkojen arvioinnissa yleensä merkitsee n. 13—20 % korotusta muussa Suomessa sattuneisiin samanlaisiin vahinkoihin verraten.

Rakennusmaterialin hinnat olivat vuoden 1944 päättyessä Rovaniemellä toimivien

puutavara- ja rakennusaineita myyvien liikkeiden antamien ilmoitusten mukaan samat kuin ministeriön ohjeisiin otetut hinnat.

Työpalkat oli 31 päivänä joulukuuta 1944 maassa järjestetty vapaaehtoisilla työsopimuksilla, joiden palkkataso oli valtion tarkkailema. Yleensä palkat oli määrätty Helsingin työpalkkojen perusteella ja olivat näitä palkkoja keskimäärin 10 % alhaisemmat. Erityiset työpalkat Lappia varten vahvistettiin vasta viime heinäkuussa, tuleviksi voimaan 1 päivästä kesäkuuta 1945. Viimeksi mainitussa järjestelyssä tulivat palkat Lapissa olemaan 20 % korkeammat kuin Helsingissä. Näillä palkoilla ilmoitetaan suurrakentajain saaneen Lappiin työvoimaa. Palkkojen pysyttämistä tällä tasolla on valtion palkkatarkkailun ilmoituksen mukaan kuitenkin vaikeuttanut se, että yksityiset rakentajat omilla rakennuksillaan ylittivät vahvistettua palkkatasoa. Työpalkkojen osuus kaikista rakennuskustannuksista oli 31 päivänä joulukuuta 1944 26 %. Jos kaikille rakennuksella työskenteleville lasketaan 20 % palkanlisää, nousevat rakennuskustannukset 5.2 %.

Yksikköhintoihin vaikuttavana tekijänä on otettava huomioon kuljetuskustannukset liikekeskuksista ja rautatiestä syrjässä oleville seuduille. Kivirakennuksia on Lapissa vähän lukuunottamatta liikekeskuksia ja ne ovat yleensä valtion, yhdistysten tai osuusliikkeiden rakentamia. Puurakennukset muodostavat valtaosan ja niitä arvioitaessa on huomattava, että rakennuksessa tarvittava raskain tarveaine, hirret, jotka muodostavat rakennuksen materialikustannuksista 30—35 %, saadaan yleensä rakennuspaikkakunnalta. Puutavaran hinta kuutiojalalta oli Pohjois-Suomessa 31 päivänä joulukuuta 1944 15—20 % alhaisempi kuin vastaava hinta Etelä-Suomessa. Tästä aiheutuu rakennuskustannuksiin Pohjois-Suomessa alennusta 5.25 %. Pitempiä matkoja kuljetettaviksi tulevat puurakennuksissa Lapissa yleensä ainoastaan ovet, ikkunat ja lautatavarat sekä ehkä tarvittavat heloitukset ja kattoaine, uunit on Lapissa yleensä rakennettu liuskakivestä.

Lapin tärkeimmissä liikekeskuksissa rakennukset yleensä ovat olleet rakennustasoltaan ja huonetiheydeltään ministeriön käyttämiä laskuperusteita vastaavia. Korkeammat työpalkat tosin aiheuttavat jonkin verran nousua kokonaiskustannuksiin, joihin sitä vastoin esim. sellaisissa liikekeskuksissa kuin Rovaniemellä ja Kemijärvellä syntyy kuljetuskustannusten kohdalla vähennystä sen johdosta, että rakennusmateriali voidaan toimittaa rautateitse perille asti. Ministeriön ohjeiden mukaan voidaan Lapissa rakennuksen laadusta, tasosta ja materialin kuljetusmatkasta riippuen myöntää ohjehintoihin 10—20 % kivirakennuksissa ja 5—10 % puurakennuksissa. Sen nojalla, mitä nyttemmin on käynyt selville, voidaan arvioimislautakunnat, kuljetuskustannukset huomioon ottaen, oikeuttaa myöntämään rakennuksille korotusta 20 %:iin asti. Oman ryhmänsä muodostavat suojametsävyöhykkeen pohjoispuolella sijaitsevat paikkakunnat, joita varten rakentamiskustannukset on erikseen arvioitava ja joita varten tullaan antamaan erikoisohjeet.

Helsingissä 10 päivänä lokakuuta 1945.

Ministeri *Onni Hiltunen.*

Till Riksdagens Herr Talman.

Herr Talmannen har i skrivelse av den 14 september 1945 i det syfte, varom förmäles i 37 § 1 mom. riksdagsordningen, översänt en avskrift av riksdagsman Lauri Kaijalainens till Herr Talmannen ingivna skriftligt avfattade spörsmål, vari till vederbörande regeringsledamots besvarande framställts följande spörsmål:

> Är regeringen medveten därom, att de anvisningar, vilka lämnats värderingsnämnderna i Lapplands län för den värdering av skador, som bör äga rum med stöd av andra ersättningslagen, icke motsvarar den i landets nordliga delar år 1944 rådande prisnivån, och om detta är regeringen bekant, vad har då regeringen åtgjort eller ärnar densamma göra till förhindrande av det oskäliga och orättvisa förfarande, som ett iakttagande av nämnda anvisningar skulle innebära för befolkningen i norra Finlands förstörda områden.

Enär spörsmålet berör mitt ämbetsområde i egenskap av den minister, som förordnats att handlägga vissa till finansministeriets

verksamhetsområde hörande ärenden, får jag härmed äran avgiva följande skriftliga svar:

Då av spörsmålets framställares skrivelse framgår, att han önskar en utredning av speciellt de anvisningar, som lämnats för värdesättningen av byggnadsskador, kan svaret inskränkas till att beröra blott värdesättningen.

Då nämnda anvisningspris uträknades i finansministeriet, anlitades vid värdesättningen av byggnadsförnödenheter, arbetslöner, transporter m. fl. byggnadskostnader de av folkförsörjningsministeriet fastställda, den 31 december 1944 gällande prisen. Vid värderingen av förstörda byggnader är det m² pris, som skall användas såsom anvisningspris, beräknat för en byggnad, vilken innefattar rumsutrymmen av i medeltal 12—15 m² och vars grund är lagd intill tjälgränsen på sluten stenfot eller betongsockel. Största delen av byggnaderna i Lapplands län är likväl uppförd endast på hörn- och stödpelare, och i synnerhet bostadsbyggnaderna innehålla omfattande rumsutrymmen, där rumstätheten i medeltal är 30—35 m². De totala kostnaderna för en sådan byggnad äro för grundens vidkommande 4—8 % samt för rumsutrymmenas del, enligt av statens tekniska forskningsanstalts byggnadstekniska laboratorium utförda beräkningar, 9—12 % mindre än i sagda anvisningar intagna motsvarande kostnader.

Sålunda innebär anlitandet av de av ministeriet fastställda anvisningarna vid värderingen av de i Lapplands län inträffade byggnadsskadorna i allmänhet en förhöjning av ungefär 13—20 % i jämförelse med enahanda skador, vilka inträffat annorstädes i Finland.

Prisen på byggnadsmaterial voro vid utgången av år 1944 enligt uppgifter, lämnade av de affärer, som i Rovaniemi försälja trävaru- och byggnadsmaterialier, desamma som i ministeriets anvisningar intagna priser.

Arbetslönerna voro den 31 december 1944 i landet ordnade genom frivilliga arbetsavtal, vilkas prisnivå var granskad av staten. I allmänhet voro lönerna bestämda enligt arbetslönerna i Helsingfors och i medeltal 10 % lägre än dessa löner. Särskilda arbetslöner fastställdes för Lappland först sistlidne juli månad, och skulle de träda i kraft den 1 juni 1945. Vid sistnämnda reglering kommo lönerna i Lappland att vara 20 % högre än i Helsingfors. Med dessa löner uppgivas storbyggare i Lappland hava erhållit arbetskraft. Ett bibehållande av lönerna på denna nivå har likväl enligt uppgift av statens lönekontroll försvårats av den omständigheten, att enskilda byggare på sina egna byggnader överskridit den fastställda lönenivån. Arbetslönernas andel i alla byggnadskostnader var den 31 december 1944 26 %. Om för alla på ett bygge anställda arbetare beräknas ett lönetillägg av 20 %, stiga byggnadskostnaderna med 5.2 %.

Såsom en faktor, vilken inverkar på enhetsprisen, böra tagas i betraktande transportkostnaderna till de från affärscentra och järnväg avlägset liggande trakterna. Stenbyggnader finnas i Lappland i litet antal, med undantag för affärscentra, och de hava i allmänhet varit uppförda av staten, föreningar eller andelsaffärer. Träbyggnaderna utgöra den övervägande delen, och vid värderingen av dessa bör det observeras, att det för en byggnad erforderliga tyngsta materialet, stockarna, vilka av byggnadens materialkostnader utgöra 30—35 %, i allmänhet kan erhållas på byggnadsorten. Trävarans pris per kubikfot var i norra Finland den 31 december 1944 15—20 % lägre än motsvarande pris i södra Finland. Härav föranledes i byggnadskostnaderna i norra Finland en nedsättning med 5.25 %. Vid uppförande av träbyggnader i Lappland skola längre sträckor transporteras allenast dörrar, fönster och brädvaror samt möjligen erforderliga beslag och taktäckningsämne; ugnarna äro i Lappland i allmänhet uppförda av skiffer.

I Lapplands viktigaste affärscentra äro byggnaderna i allmänhet med avseende å sin byggnadsnivå och rumstäthet sådana, att de motsvara de av ministeriet anlitade beräkningsgrunderna. De högre arbetslönerna föranleda visserligen i någon mån en stegring av de totala kostnaderna, i vilka däremot t. ex. i sådana affärscentra som Rovaniemi och Kemijärvi uppstår en minskning i fråga om transportkostnaderna på grund av att byggnadsmaterial per järnväg kan befordras ända till bestämmelseorten. Enligt ministeriets anvisningar kan i Lappland beroende av byggnadens art, nivå och materialets transportsträcka

i anvisningsprisen beviljas en förhöjning av 10—20 % för stenbyggnader och 5—10 % för träbyggnader. Med stöd av vad numera framgått, kunna värderingsnämnderna, med beaktande av transportkostnaderna, berättigas att för träbyggnader bevilja en förhöjning av intill 20 %. En särskild grupp bilda de på norra sidan av skyddsskogszonen belägna orterna, för vilka byggnadskostnaderna böra beräknas skilt och för vilka speciella anvisningar komma att utfärdas.

Helsingfors, den 10 oktober 1945.

Minister *Onni Hiltunen.*

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on heti tämän täysistunnon päätyttyä.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi oppivelvollisuuslain 17 §:n muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 59 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä sivistysvaliokunnan mietinnössä n:o 8 valmistelevasti käsitelty ed. Leppälän y.m. lak. al. n:o 27, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 59.

Keskustelu:

Ed. Kulovaara: Herra puhemies! Kysymys valmistavista kouluista on hyvä esimerkki siitä sitkeydestä, jolla yksityisedun tukema yläluokan eristäytyminen ja kohtuuttomien etujen valtaaminen pysyy hengissä. Oppivelvollisuuslailla kansan lapset ovat velvoitetut käymään kansakoulua neljä vuotta neljä ja viisi tuntia päivässä ennenkuin ovat oikeutetut pyrkimään oppikouluun, mutta suorittamalla huomattavat lukukausimaksut, joihin kaikilla ei ole varaa, he pääsevät valmistavissa kouluissa kolmella vuodella käyden ensimmäisenä vuonna kaksi tuntia päivässä, toisena kolme ja vasta kolmantena neljä tai viisi. Tämän lisäksi voidaan näin rahalla ostamalla saavuttaa sekin etu, että kouluun päästään vuotta aikaisemmin. Lapsi pääsee oppikouluun kaksi vuotta aikaisemmin kuin kansakoulua käyden ja hänen tarvitsee käydä tuskin enempää kuin puolet kansakoulun vastaavan asteen koulutunneista. Tämä saavutetaan rahan voimalla. Lisäksi sillä saadaan lapsi pitää erossa kansan lapsista, alemmasta kansasta, kuten ajatellaan. Oppikoulun sisäänpääsytutkinnoissa taas valmistavien koulujen oppilaat menestyvät melko hyvin, koska heidät on juuri erikoisesti tutkintoon valmistettu. Eivät he ole oppineet käytännöllisiä aineita, koska niitä ei kysytä tutkinnossa. Valmistavien koulujen opettajien tärkeä tehtävä onkin tarkoin seurata, mitä oppikoulujen tutkinnoissa kysytään. Juuri näiden kysymysten vastaukset he päntäävät, preparoivat oppilaiden päähän. Tästä on lisäksi seurauksena se, että heikkolahjainenkin oppilas voi valmistavasta koulusta päästä oppikouluun, ellei juuri kolmessa vuodessa, niin kuitenkin jo neljässä. Kun oppikouluihin pyrkijöitä on runsaasti, estyy tällä tavalla samalla lahjakkaiden kansakoulun käyneiden pääsy oppikouluun.

Valmistavat koulut ovat useissa maissa suorastaan kielletyt lain mukaan. Niiden työ meilläkin pitäisi olla yhtä laaja kuin kansakoulussa. Oppivelvollisuuslain täytäntöönpanoasetuksen 19 §:ssä nimittäin säädetään, että näissä kouluissa on annettava opetus samoissa aineissa kuin kansakoulun vastaavilla asteilla ja että opetuksen on laajuudeltaan vastattava kansakoulun opetusta näillä asteilla. Kun nämä säännökset vuonna 1921 annettiin, tarkoitettiin niillä saada valmistavien koulujen kysymys pois päiväjärjestyksestä. Toisin kuitenkin on käynyt. Valmistavia kouluja ei ole lakkautettu eikä niiltä vaadittu kansakoulun työn mittaista oppiaikaa. Valtioneuvosto on jatkuvasti myöntänyt näille kouluille toimintalupia ja samalla vahvistanut sellaiset työjärjestykset, jotka niillä nyt on. Aina on jostakin löytynyt valmistavien koulujen etujen puolustaja, joka

milloin yhdellä, milloin toisella syyllä on siirtänyt oikaisun tuonnemmaksi.

Nyt on oikaisu esitetty oppivelvollisuuslakia muuttamalla. Sivistysvaliokunta on antanut asiasta periaatteessa puoltavan lausunnon, mutta jälleen ovat näiden koulujen ritarit astuneet arenalle. Sivistysvaliokunta epäilee, että säännökset ehkä olisi sovitettava toiseen lakiin ja että kouluhallitus joutuisi valvomaan muitakin kuin sen alaisia kouluja. Ensimmäinen epäily on aiheeton, toinen mahdoton. Säännöksen oikea paikka on oppivelvollisuuslaissa, koska sen tarkoituksena on nimenomaan estää kiertämästä oppivelvollisuuslain säännöksiä. Vakavassa mielessä ei voida asettaa kyseelliseksi sitä, etteikö aloitteessa uuden säännöksen sijoitus tai oikeastaan entisen säännöksen selventäminen olisi ehdotettu juuri oikeaan paikkaan. Vielä selvempää on, että kouluhallitus voi valvoa vain sen alaisia kouluja. Epäilyn esittäminen tässä suhteessa on selvän asian hämäämistä. Mikään viranomainen ei voi ulottaa toimintaansa muuhun kuin omalle alalleen. Mutta olipa oppivelvollisuutta kiertävä koulu mikä tahansa, sisältää aloitteessa ehdotettu säännös, ettei oppivelvollisia lapsia saada ottaa siihen. Tämä on oikein ja välttämätöntä, muuten valmistavat koulut, jos ne kiellettäisiinkin, alkaisivat toimintansa heti toisella nimellä.

Eri kouluviranomaisten välillä ehdotetusta laista ei myöskään voi syntyä hankausta, eikä säännös lainkaan koske ammattikouluja, ellei nimenomaan oleteta, että samantapainen oppivelvollisuuden kiertäminen olisi sielläkin kysymyksessä. Tietysti laki estäisi kokopäiväisen jatko-opetuksen korvaamisen iltajatkokoululla, mutta sehän on ilman muuta pidettävä oikeana. Ammattikouluista on pidettävä huolta, mutta niitä on turha vetää esiin valmistavien koulujen pystyssä pitämiseksi. Niistä ei nyt pidä tehdä kapulaa, jolla valmistavien koulujen vahingollinen toiminta taas annettaisiin jatkua.

Sivistysvaliokunnan väite, että kyseessä oleva säännös sopisi paremmin lakiin yksityisten koulujen ja kasvatuslaitosten perustamisesta ja ylläpitämisestä, on erehdys, ja vielä käsittämättömämpi on väite, että ehdotettu laki olisi sanotun lain kanssa ristiriidassa. Eihän ehdotettu laki sisällä säännöstä, että valmistavat koulut olisi lakkautettava, vaan ainoastaan sen, että niihin ei saa ottaa oppivelvollisia lapsia, ellei niiden opetus ole järjestetty kansakoulun opetusta vastaavaksi, siis voimassaolevan oppivelvollisuuslain sisältöiseksi. Kun tämä oikea ja tarpeellinen säännös on saatu voimaan, lakkaavat valmistavat koulut pian itsestään. Pelkkä luokkarajan pitämisen aate ei niitä pidä pystyssä, jos niiltä otetaan pois ne kohtuuttomat edut, joita merkitsee puolella työajalla saavutettu sama tulos kuin kansakoulussa. Siitä nyt on kysymys. Mietinnössä mainiinta sairaalakouluista ja koekouluista m. m. on näyte puolustusritarien asiattomista verukkeista.

Sivistysvaliokuntaa on harhautettu ja oikeista perusteluista huolimatta se on tullut väärään lopputulokseen, on nimittäin hylännyt lakialoitteen, vaikka periaatteessa on ollut hyväksymisen kannalla. Lakialoite on hylätty asiattoman harhaanjohtamisen takia. Siksi, herra puhemies, ehdotan, että käsittelyn pohjaksi otetaan ed. Leppälän lakialoite.

Ed. Leppälä: Herra puhemies! Valitan aluksi, että olen ollut estetty aloitteeni aikaisempaan käsittelyyn eduskunnassa osallistumasta. Toivoakseni en tule myöhään vielä tänäänkään. Ja sitten eräs tunnustus: olen n. s. yhtenäiskoulun ehdoton kannattaja, — ja eduskunnan aikaisemmat pöytäkirjat ovat siitä todistuksena, — sellaisen opetuslaitoksen kannattaja, jossa jokainen Suomen kansan lapsi, säätyyn, asemaan, arvoon tai varallisuuteen katsomatta, asetetaan vain lahjojensa perusteella kilpailemaan opintiellä. Siten yhteiskunta löytää aina parhaat ja soveliaimmat voimat kansalaisille tarjoamilleen tehtäville. Kenenkään ei myöskään tarvitse silloin syyttää yhteiskuntaa siitä, ettei hänelle nuorena varattu tällaista tilaisuutta ja kilpailumahdollisuutta.

Tästä kaikin puolin oikeasta periaatteesta poikkeavat n. s. valmistavat koulut. Ne eivät ole yhteisen kansan kouluja. Niiden lukukausimaksutkin ovat oppilaalle lukukaudessa 700—2,000 markkaa, eli siis lukuvuodessa puolestatoistatuhannesta neljääntuhanteen, eikä niistä tietääkseni ole mitään huojennusta. Niissä on lisäksi vanhempien ostettava oppikirjat ja muut koulutarpeet. Niissä ei ole maksutonta kou-

luateriaa niinkuin kansakouluissa, eikä tiettävästi usein maksullistakaan saatavissa. Siellä on siis varallisuus määräävänä opinsaannin edellytyksenä. Oppilaiden terveydenhoitokaan ei niissä ole järjestetty yhtä hyvin kuin kansakouluissa. Niiden opettajat eivät todennäköisesti myöskään ole sen parempia, kuin vastaavien kansakoulujen. Ja kansakouluihimme sopivat nämä oppilaat tarvitsematta opettajavoimia lainkaan lisätä. Nämä koulut ovat lisäksi pääasiassa kaupunkien ja asutuskeskuksien kouluja, ja laaja maaseutu jää niiden tarjoamasta opetuksesta yleensä osattomaksi.

Tämän kaiken on demokraattisen maan eduskunnan sivistysvaliokunta arvonsa ja asemansa mukaan todennut. Meikäläisen on suorastaan nautinto lukea valiokunnan mietinnöstä seuraavaa. Aloitteen perusteluihin yhtyen täällä sanotaan: „Lapsen oikeus päästä kouluun ei saisi olla riippuvainen hänen vanhempainsa varallisuudesta, syntyperästä eikä yhteiskunnallisesta asemasta. Tätä periaatetta ei meillä vielä kuitenkaan noudateta, koska edelleenkin on oppikoulujen valmistavia kouluja varakkaitten lapsia varten. Näiden lasten toisista eristäminen on jo sinänsä epäsosiaalista, mutta kysymyksessä olevan koulumuodon epäoikeudenmukaisuus ilmenee lisäksi siinä, että lapset niissä melkein säännöllisesti suorittavat kansakoulun neljän vuoden oppimäärän kolmessa vuodessa, vaikka viikkotuntien määrä on paljon pienempi kuin kansakouluissa. Sitäpaitsi valmistavien koulujen oppilaat yleensä ovat vuotta nuorempia kuin kansakoulun vastaavalla asteella olevat lapset. Näin oppivelvollisuuden kiertäminen saavutetaan jättämällä opettamatta kaikki, mikä ei ole oppikouluun pyrittäessä välttämätöntä."

„Aloitteen selostuksessa" — jatketaan edelleen — „on jo riittävästi perusteltu siinä esitetyn lainsäädännön tarpeellisuus. Valiokunta tahtoo kuitenkin lisäksi huomauttaa, että kun kansakoulun yhtenä tarkoituksena on luoda sosiaaliselle yhteistunnolle vakava pohja, ei ole paikallaan antaa olla toiminnassa kouluja, jotka vaikeuttavat tämän päämäärän saavuttamista. Sitäpaitsi on valmistavien koulujen oppilailleen antama kasvatus siinäkin suhteessa puutteellinen, että niissä ei yleensä ollenkaan opeteta harjoitusaineita. Lisäksi valiokunnan tiedossa on, että kansakoulut vaikeuksitta voivat ottaa oppilaikseen nykyisten valmistavien koulujen lapset."

Tuskin koskaan joku valiokunta on selvemmin sanonut puolustavansa jotakin aloitetta kuin nyt tässä allekirjoittaneen tekemää muutosta oppivelvollisuuslain 17 §:ään. Puuttuu vain tavanoimainen päätöksenteko: „Edellä lausutun perusteella valiokunta kunnioittaen ehdottaa, että lakiehdotus muuttamattomana hyväksyttäisiin."

Mutta tämän sijasta valiokunta ehdottaakin, että eduskunta hylkäisi aloitteeseen sisältyvän lakiesityksen. Ja tähän ehdotukseen on suuri valiokunta perusteluitta yhtynyt.

Kysytään, minkä vuoksi näin? — Valmistavat koulut ovat demokraattisessa yhteiskunnassa sellainen ilmiö, jota on hyvin vaikea puoltaa. Minulla olikin aloitetta tehdessäni sellainen vakaumus, että meillä nykyisessä, ehkä eräässä kaikkein kansanvaltaisimmassa eduskunnassa sitä ei voitaisi puoltaa. Mutta tuollaisten vanhain epäkansanvaltaisten perinteiden puoltajat ovat, nyt, kuten monasti aikaisemmin, löytäneet aivan muita syitä epäsosiaalisen laitoksen ylläpitämiseksi ja valitettavasti on sivistysvaliokunta saatu kallistamaan korvansa näille tekosyille. On nimittäin joku sanonut, että ehdotettu laki olisi muka ristiriidassa erään toisen lain kanssa ja sen vuoksi olisi lakiesitys hylättävä.

Tiedustelin tämän johdosta kouluhallituksen kansanopetusosaston päällikön kouluneuvos Salmelan mielipidettä, jolla pitäisi olla edellytykset nämä asiat tuntea, ja hän ilmoitti heti, ettei mikään sellainen saattanut tulla kysymykseenkään. On luonnollista, että oppivelvollisuuslaissa, niinkuin ennenkin on tehty, säädetään, millaiset koulut kelpaavat oppivelvollisuuden suorittamiseen. Esitetyssä laissa sanotaan selvemmin se, mikä ennen on sanottu epäselvästi ja mitä eduskunnassa jo yli 20 vuotta sitten tarkoitettiin lausua, mutta jota tähän päivään mennessä ei ole tulkittu sen tarkoituksen mukaisesti. Ei entisestä säädöksestä ole väitetty, että se olisi ristiriidassa tai että se aiheuttaisi kahnausta eri kouluviranomaisten välillä. Kun on määrätty, mitkä koulut kuuluvat millekin kouluviranomaiselle ja niiden toimialueeseen, eikä tällä uudella lisäyksellä ole näihin toimirajoihin ollenkaan kajottu, ei

lakiesitys siis enempää kuin ennenkään aiheuta ristiriitoja eikä kahnauksia eri kouluviranomaisten kesken.

Kun nyt siis ennen epäselvästi lausuttu ja väärää tulkintaa aiheuttava ajatus on selvennetty, ovat kaikki sivistysvaliokunnassa esitetyt epäilyt täysin aiheettomia. Kaiken edelläsanotun toivoisin eduskunnan ottavan huomioon, kun se näin huomattavan koululaitoksessa esiintyvän sosiaalisen epäkohdan poistamisesta nyt päättää. Käsitän myöskin asian olevan niin selvän, ettei siitä enää tarvitse odottaa mitään hallituksen esitystä. Tämän vuoksi katsoisin asialle olevan eduksi, että nyt yhdyttäisiin ed. Kulovaaran tekemään ehdotukseen. Jos se tulisi päätökseksi, että alotteeni esitys otettaisiin käsittelyn pohjaksi, olisi siitä seurauksena, että asia palaisi suureen valiokuntaan ja suuri valiokunta voisi, jos se tahtoo, kuulustella asiantuntijoita, jotka varmasti, niin käsitän, sanovat todeksi sen, mitä olen tässä väittänyt. Tällä lailla päästäisiin heti, tarvitsematta asiaa enää pitkästyttää, saamaan päätökseen tämä minusta erinomaisen tärkeä asia. Tämän vuoksi herra puhemies, kannatan ed. Kulovaaran tekemää ehdotusta.

Ed. Nevalainen: Kun ed. Leppälän ehdotus oppivelvollisuuslain 17 §:n muuttamisesta, jonka muutoksen tarkoituksena on tehdä koululainsäädäntö sellaiseksi, että n.s. valmistavat koulut itsestään lakkaisivat, oli sivistysvaliokunnassa käsiteltävänä, asettui valiokunta periaatteessa melkein yksimielisesti sitä kannattamaan, niinkuin käy ilmi sen mietinnön perusteluista, jonka valiokunta on antanut, ja joka on jaettu edustajille.

Asian ensimmäisessä vaiheessa kuultiin asiantuntijana kouluneuvos Salmelaa, joka katsoi, ettei tämä lain muutos mitenkään ole ristiriidassa muiden voimassaolevien lakien kanssa ja että sillä hyväksyttynä on toivottu vaikutus. Kumminkin tässä asian vaiheessa ruotsalaiset valiokunnan jäsenet esittivät epäilyksiään lain muutoksen vaikutuksesta määrättyihin koulumuotoihin. Kuultiin asiantuntijana tohtori Niintä, joka esitti mielipiteenään, että tämän lain muutoksen hyväksyminen mahdollisesti aiheuttaisi ristiriitoja erikoisesti kansa- ja ammattikoulujen viranomaisten kesken, koska valmistavassa ammattikoulussa käy myös oppivelvollisuusikäisiä lapsia. Samoin valiokunnan sihteeri, joka on lakimies, katsoi asian kuuluvan yksityiskouluista annetun lainsäädännön puitteisiin, ja tästä johtuu sivistysvaliokunnan hylkäävä kanta. Jos asianlaita kuitenkin on, niinkuin täällä on väitetty, että asia voidaan ratkaista ilman, että se aiheuttaa ristiriitoja eri kouluviranomaisten kanssa ja että se ei kuulu yksityisistä kouluista annetun lainsäädännön piiriin, niin omasta puolestani olen valmis kannattamaan muutosehdotuksen hyväksymistä.

Ed. Kilpi: Täällä ed. Kulovaara sanoi, että valmistavan koulun ritarit ovat taas liikkeellä. Niin ei kuitenkaan ole, vaan tällä kertaa sivistysvaliokunnassa ovat olleet liikkeellä asiallisen lainsäädännön kannattajat. Hyvää asiaa ei saa nimittäin pilata huonolla lainsäädännöllä. Ed. Leppälän lakiehdotuksessa sanotaan, että oppivelvollista lasta ei saa ottaa oppilaaksi kouluun, jossa ei opeteta yhtä monta viikkotuntia ja yhtä monta lukuvuotta kuin kansakoulun vastaavalla asteella. Nyt on niin, että oppivelvollisuusiässä olevia lapsia käy myöskin ammattikouluissa, ja silloin tämä lainsäädäntö puuttuisi myöskin siihen, ja ammattikouluviranomaiset pitivät sen vuoksi lain sanontatapaa epätäsmällisenä eikä sivistysvaliokuntakaan voinut sitä hyväksyä. Myöskin apukouluissa käy oppivelvollisia lapsia ja näissäkään ei opeteta yhtä monta tuntia kuin kansakoulun vastaavalla luokalla, vaan vähemmän. Meillä on sivistysvaliokunnassa sihteerinä kansakoululainsäädännön tunteva juristi, eräs ehkä meidän maamme parhaimpia asiantuntijoita tässä suhteessa, ja hänkin oli sitä mieltä, että asia ei ole aivan selvä. Siksi sivistysvaliokunta, vaikka se oli asialle myötämielinen ja lausui niin hyvät perustelut, niinkuin täällä ed. Leppäläkin huomautti, katsoi kuitenkin asialliseksi hylätä lakiehdotuksen ja toivoi, että hallitus antaisi aikanaan, kun se muutenkin tulee uudistamaan kansakoululainsäädännön, tästäkin asiasta oman lakiehdotuksen.

Ed. Kulovaara: Kun tässä lakiesityksessä sanotaan „yhtä monta tuntia", niin on huomattava, että ammattikouluissa, jotka on tarkoitettu samanikäisille kuin kansakoululaiset, on tavallisesti aina paljon runsaammin tunteja kuin kansakou-

luissa, niin ettei tämä siis millään tavalla ole esteenä. Mitä apukouluun tulee niin siitä on erikoinen lainsäädäntö, niin ettei tämä millään tavalla koske sitä. Nämä ovat vain sanottujen ritarien verukkeita eikä mitään muuta.

Ed. Leppälä: Se seikka, ettei valiokunta ole edes katsonut velvollisuudekseen ehdottaa sellaista pontta, joka ikäänkuin kiirehtisi mahdollisesti hallituksen myöhemmin antamaan esitykseen, osoittaa jo, että siinä on ollut jo vähän muutakin syytä kuin mitä täällä esitetään. Minä toivoisin kaikesta huolimatta, että ed. Kulovaaran ehdotus täällä hyväksyttäisiin.

Ed. Hiekkala: Asian käsittelyssä sivistysvaliokunnassa asetuin samalle kannalle kuin aloitteen tekijä ja myöskin niillä perusteilla, joita täällä ed. Kulovaara ja Leppälä ovat esittäneet. En valitettavasti kuitenkaan voinut olla mukana asian ratkaisevassa käsittelyssä valiokunnassa, ja sen takia ilmoitan nyt kannattavani ed. Kulovaaran ehdotusta.

Ed. Kankainen: Ettei eduskunnalle jäisi väärää käsitystä asiasta, täytyy mainita, että sivistysvaliokunnassa ei oikeastaan esiintynyt ainoatakaan, joka olisi käynyt puolustamaan kysymyksessä olevia koululja. Lopputulos johtui yksinomaan siitä, mihinkä ed. Kilpi lausunnossaan täällä viittasi. Ja kun sivistysvaliokunnan mietinnössä nimenomaan sanotaan, että asian toivotaan saavan monin verroin paremman ratkaisun hallituksen esityksen pohjalla, ei mielestäni tällä asialla suinkaan ole niin kiire, ettei se tällä linjalla, mitä sivistysvaliokunta on viitoittanut, menisi aikanaan hyvään loppupäätökseen.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Kulovaara ed. Leppälän kannattamana ehdottanut käsitelyn pohjaksi lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen. Kutsun tätä ed. Kulovaaran ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Kulovaaran ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 64 jaa ja 86 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 42.

Puhemies: Eduskunta on hyväksynyt ed. Kulovaaran ehdotuksen.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Österholm: Jag anhåller om öppen votering.

Puhemies: Avointa äänestystä on pyydetty. Kehoitan niitä, jotka kannattavat avointa äänestystä, nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

Puhemies: Avoin äänestys tulee toimitettavaksi.

Sihteeri lukee äänestysesityksen uudelleen.

„Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Ahmavaara, Annala, Antila, Asikainen, von Born, Forss, Frietsch, J. Hakala, Heikkilä, Heiniö, Hetemäki, Hiltunen, Hirvensalo, Hollsten, Hästbacka, Ikonen, Jern, Juutilainen, Järvi, Kankainen, E. Karjalainen, Kauppi, Kilpeläinen, Kilpi, Kivelä, E. Koivisto, J. Koivisto, Koukkari, Kytömaa, Kölli, Laitinen, Lappi-Seppälä, Leikola, Leppä, Malmivaara, Meinander, Murtomaa, Mäkinen, Oksala, Paavolainen, Paksujalka, Pilppula, Pohjannoro, Pyy, Rantala, Riikonen, Salminen, Sarlin, Seppälä, Sergelius, Smeds, Suontausta, Söderjelm, Takki, Tiitu, Tukia, Tuurna, Törngren, Valanne, Vehkaoja, Wickman, Virkki, J. Virtanen, Ytti, Östenson ja Österholm.

„Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Aaltonen, G. Andersson, Berner, Bryggari, K. Eskola, V. Eskola, K. Hakala, Hautala, Hiekkala, Hietanen, Hiilelä, Huhta,

Hukari, Jokinen, J. Järvinen, M. Järvinen, Kallinen, Kannisto, P. Karjalainen, Karppinen, Karvonen, Kauhanen, Kinnunen, Kivisalo, Kuittinen, Kujala, Kujanpää, Kulmala, Kulovaara, Kuusela, Käkelä, Lahtela, Laine, Lampinen, Lehtokoski, Lehtonen, Leppälä, V. Leskinen, Luostarinen, Luukka, Lång, Malkamäki, H. Manninen, Meriläinen, Metsäranta, Muikku, Mustonen, Muuri, Myllymäki, Mäkelä, Möttönen, Nevalainen, Niskala, E. Nurminen, N. Nurminen, Okko, Paasivuori, E. Pekkala, M. Pekkala, Peltonen, Penttala, E. Pesonen, H. Pesonen, Prunnila, Pusa, Puumalainen, Pärssinen, U. Raatikainen, Riihimäki, Riihinen, Roine, Rosenberg, Rydberg, Räisänen, Salmela-Järvinen, Saukkonen, Simonen, Soininen, Sormunen, Stenberg, Tainio, Talvio, Teittinen, Terho, P. Tervo, S. Tervo, Tolonen, Tuominen, Turunen, Uusitalo, Welling, Vennamo, Wiik, Virolainen, A. Wirtanen ja Voionmaa.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat 37 edustajaa:

Alestalo, K. Andersson, Brander, Brommels, Heljas, Helo, Honkala, Inkinen, Kaijalainen, Kekkonen, Kirra, Kuusinen, Leino, Lepistö, P. Leskinen, Lumme, Y. Manninen, Miettunen, Miikki, Niukkanen, Pessi, Pohjala, Pyörälä, Pääkkönen, J. Raatikainen, Rantamaa, Raunio, Rinne, Ryömä, Saariaho, Salo, Sillanpää, Simula, Svento, Turja, Vesterinen ja Vilhula.

Puhemies: Avoimessa äänestyksessä on annettu 66 jaa- ja 96 ei-ääntä.

Eduskunta on hyväksynyt käsittelyn pohjaksi lakialoitteen.

17 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, palautetaan asia suuren valiokuntaan.

2) Ehdotus laiksi hallinnon järjestämisestä sota-aikana annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 47 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 57, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 47.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotukset laiksi elokuvien ennakkotarkastuksesta sekä laiksi elokuvien tarkastuksesta.

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 17, joka sisältää yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. Antila: Herra puhemies! Kysymyksessä oleva asia kiinnostaa suurta joukkoa maamme nuorison kasvattajia, vanhempia ja opettajia. Esitettävänä olevien filmien taso on monasti arveluttavan matala. Räikeästi kuvatut rikosfilmit, filmit, joissa avoimesti kuvataan väkijuomien käyttöä, sekä filmit, joissa eri sukupuolten väliset kohtaukset panevat asioita arvostelemaan pystyvän henkilön häpeästä punastumaan, ne eivät voi olla vahingollisesti vaikuttamatta nuorisomme moraaliseen ja siveelliseen tasoon. Me luemme tilastoja nuorisorikollisuudesta, meille on esitetty tilastoja siitä, miten hirvittävää tuhoa nuortemme keskuudessa tekevät sukupuolitaudit, ja tartunnan saaja on yhdeksässäkymmenessä tapauksessa sadasta ollut päihtyneenä tartunnan saadessaan. Tutkimukset ovat osoittaneet, että huonoilla elokuvilla on huomattava osuus nuoriemme johtamisessa näille surkeille teille. Henkilökohtaisesti olen senverran tutustunut tähän taiteeseen, että uskallan puhua näin. Olen myöskin puhunut asiasta elokuvissa käyvien nuorten

kanssa ja aivan yllättävää on, että he tuomitsevat ankarasti esim. suomalaiset filmit. Olen juuri viime päivinä lukenut erään 19-vuotiaan nuoren miehen antaman arvostelun. Hän kirjoittaa: „Elokuvista puheenollen myönnän, etteivät ne hetikään aina ole siveellisesti kohottavia, varsinkaan juuri suomalaiset filmit. Niistä useimmat ovat aivan arvostelun alapuolella, niin että niitä ei juuri viitsi katsoa. Sensijaan ulkolaiset, esim. englantilaiset ja amerikkalaiset filmit, ainakin ne, mitä meillä näytetään, ovat yleensä hyviä. Niiden aiheet liikkuvat historiallisella tai muulla samantapaisella pohjalla, eikä niissä ole sitä ällöttävää rakkauselämän irvikuvaa, jota niin useat suomalaiset filmit esittävät." Tämän nuoren miehen arvostelu panee kysymään onko asia todella näin. Onko tosiaan suomalainen taide elokuva-alalla laskenut sille tasolle, että se kaivaa tervettä pohjaa pois meidän nuortemme alta ja siten saattaa vaaranalaiseksi meidän kansamme tulevaisuuden.

Tätä pyrkimystä, joka tahtoo korjata kysymyksessä olevaa asiain tilaa, tervehtivät ilolla lukemattomat kasvattajamme ja toivovat, että se tosiaankin pantaisiin toimeen kaikella sillä ponnella, mikä suinkin on mahdollista. Minulla ei ole kykyä arvostella kysymyksessä olevaa lakiesitystä, miten se vastaa tarkoitustaan. Täytyy vain luottaa siihen, että sen valmistajat ovat tehneet parastaan. Nuoret kaipaavat ajanvietettä. Valtiovallan velvollisuus on huolehtia siitä, että sitä tarjotaan nuorisolle sellaisena, ettei se vaaranna heidän tervettä henkistä ja ruumiillista kehitystään, vaan on osaltaan nostamassa ja tukemassa heitä nuoruusvuosien monien vaikeiden kysymysten ratkaisemisessa. Myönnämme, että elokuvatkin voivat olla tässä apuna, jos valmistusta ohjataan tervettä elämänkehitystä silmälläpitäen.

Ed. J. Virtanen: Koska elokuvalautakunnassa ovat edustettuina m. m. sivistys- ja työväenjärjestöt, kuten asiallista onkin, minä suosittelisin suurelle valiokunnalle harkittavaksi: eivätkö myöskin kristilliset järjestöt saisi edustajaansa kysymyksessä olevaan lautakuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotus laiksi puutavaran työmittauksesta.

Esitellään työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 14 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 58, joka sisältää yllämainitun lakiehotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 14.

Keskustelu:

Ed. Wickman: Jag blev storligen förvånad, då jag fick del av socialutskottets betänkande i den nu föreliggande formen, emedan jag saknade reservationen. I utskottet anmäldes i sedvanlig ordning en reservation och förelåg en sådan till undertecknande. Jag tecknade även under en reservation, men vart den tagit vägen, är för mig en gåta. Reservationen gällde bl. a. ett uttalande i motiveringen för en övergång till mätning av stock på mitten — en sådan mätning är praktiskt taget omöjlig, då fråga är om mätning av uppstaplade stockar. Dessutom är den stridande mot den praxis, som följs vid mätning av exportvaror. Enligt min mening är även den av utskottet införda ändringen eller det införda tillägget till 12 § onödig och oklar och kan gärna bortlämnas.

Jag emotser att stora utskottet skall återgå till propositionen. Själv är jag i tillfälle i stora utskottet att där fullfölja den åsikt jag i socialutskottet gjorde mig till tolk för och som jag i reservationen biträtt.

Ed. Virolainen: Kun asia oli käsiteltävänä työväenasiainvaliokunnassa, syntyi varsin paljon keskustelua lakiesityksen 12 §:n kohdalla. Hallituksen esityksen mukaan tässä pykälässä tarkoitetun mittauslautakunnan jäsenet valitsisivat kysymyksen ollessa tässä laissa tarkoitetusta asiasta työnantaja ja työntekijä. Valiokunnassa kuitenkin tehtiin esitys, että pykälään lisättäisiin lause: „taikka jos jompi-

kumpi asianosaisista niin haluaa, asianomaisen työnantajan tai työntekijän järjestö''. Tätä esitystä valiokunnassa vastustettiin, koska katsottiin, että tällaisen lisäyksen tekeminen on tarpeeton ja se päinvastoin saattaisi käytännössä vaikeuttaa asioiden hoitoa. Myöskin valiokunnassa olevat juristit olivat sitä mieltä, että pykälä jo nykyisessä muodossaan tekee sen mahdolliseksi, että työntekijäin järjestö voisi olla tässä lautakunnassa jäsenenä. Sen vuoksi kiinnittäisin suuren valiokunnan huomiota tähän asiaan ja toivoisin, että suuri valiokunta poistaisi tämän lisäyksen ja hyväksyisi 12 §:n hallituksen esityksen mukaisena.

Ed. Muikku: Tässä lakialoitteessa on myöskin 16 § saanut työväenasiainvaliokunnassa jonkinlaisen muutoksen, joka minun käsitykseni mukaan ei oikeastaan paranna millään tavalla lakiesityksen sisältöä. 16 §:ssä sanotaan hallituksen esityksen mukaan: „Jos asianosainen mittauslautakunnassa pyytää saada valallisesti kuulustuttaa todistajaa tai asiantuntijaa asiassa ja mittauslautakunta pitää sitä tarpeellisena, on todistajaa tai asiantuntijaa kuulustettava yleisessä alioikeudessa'', ja valiokunnan mietinnössä: „Jos asianosainen mittauslautakunnassa pyytää saada valaillisesti kuulustuttaa todistajaa tai asiantuntijaa asiassa, on todistajaa tai asiantuntijaa kuulustettava yleisessä alioikeudessa''. Hallituksen esityksestä on valiokunnan mietinnössä poistettu kohta: „jos mittauslautakunta pitää sitä tarpeellisena''. Tämä on mielestäni tarpeeton poisto, koska, jos se poistetaan, antaa laki mahdollisuuden sivuuttaa kokonaan niin sanottu mittauslautakunta. Jompikumpi asianosainen, joko työntekijä tai työnantaja, saattaa vaatia todistajien kuulustelua alioikeudessa ja asialle saadaan sitten viruva luonne, eikä saada niin nopeasti ratkaistua. Selvässäkin asiassa voidaan näin menetellä. Hallituksen esitys mainitulta kohdalta on onnistuneempi kuin valiokunnan ehdotus.

Ed. Lång: On jonkin verran hämmästyttävää kuulla, että valiokunnan tekemä muutos 12 §:ään aiheuttaa arvostelua sen jälkeen kuin Suomessa on ollut voimassa yli 20 vuotta työehtosopimuslaki, jonka periaatteisiin ja pykäliin jo kuuluu, että mikäli koskee asioiden hoito- ja ratkaisu työntekijöitä, niillä on oikeus järjestää ja tehdä sopimuksia, työehtosopimuksia, järjestöjensä välityksellä. Nyt esillä oleva muutos, jonka työväenasiainvaliokunta 12 §:ään on tehnyt, koskee aivan samanluontoisia asioita. Se, että valiokunta vielä on jättänyt tuon yksityisen työnantajan ja työntekijän ensimmäisenä vaihtoehtona tuohon pykälään, johtuu siitä, että metsätyöläiset eivät ole vielä niin hyvin järjestäytyneet, että heidän järjestönsä kaikkialla voisivat edustaa työntekijöitä tässä asiassa. Mutta valiokunta, kuten sen muutoksesta selviää, katsoo kuitenkin, että kysymyksessä olevilla työläisillä on jo järjestöjä niin paljon ja se on edelleen etenemässä tilanne siinä suhteessa, että tuollainen lisäys on, ei ainoastaan sopiva, vaan välttämätönkin tuohon pykälään. Eihän yksityinen työntekijä voi edustaa sellaiseen elimeen valittavaa henkilöä, joka koskee työpaikan useita työläisiä, niin hyvin kuin heidän järjestönsä.

Mitä taas tulee valiokunnan 16 §:ään tekemään poistoon, niin aivan yhtä hyvin voidaan väittää niinkin, että sen hallituksen esittämä muoto pitkistää ja sitkistää asiaa. Mikäli tämä asia vielä antaa suuressa valiokunnassa tai eduskunnassa aihetta sen parempaan perustelemiseen, tulen siihen palaamaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Ehdotus lisämäärärahojen myöntämisestä Pohjois-Suomen jälleenrakentamiseen sekä lääninhallitusten hoidossa olevien maanteiden, siltojen ja lossien kunnossapitoon.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 29 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 60, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 29.

Keskustelu:

Ed. Hästbacka: I föreliggande proposition anhålles om 714 miljoner mark för återuppbyggande av i norra Finland förstörda trafiknät, varav för järnvägen 229 miljoner och för landsvägar 485 miljoner mark. Jag betvivlar icke att nämnda belopp kommer att åtgå förrän alla vägar och broar äro satta i det skick vari de voro före det tyskarna påbörjade sitt grundliga förstörelsearbete i norra Finland. Men då man genomrest de trakter där förstörelsearbetet är utfört, får man det intrycket av bosättningen,att det icke hör till det nödvändigaste att under nuvarande förhållanden vidtaga grundligare återuppbyggnadsarbeten i hela dess utsträckning. I norra Finland är på många orter bosättningen så glest förlagd att man med skäl kan ifrågasätta om det under nuvarande förhållanden är förenligt med statens allmänna intresse att göra alla vägar farbara och uppehålla desamma för biltrafik under vintern, synnerligast som man redan nödgats starkt minska biltrafiken på de tätare bebyggda områdena och t. o. m. uppehålla trafiken, och postbefordran med hästar.

Under frågans behandling i statsutskottet föreslog jag att utskottet skulle i motiveringen uppmana vederbörande ämbetsverk att inskränka vägarbetena till de mest nödvändiga områdena och få dessa arbeten så fort som möjligt slutförda. Ty jag befarar att, om arbete sättes i gång i hela dess omfång, komma de mest nödvändiga arbetena att bliva fördröjda. I dessa tider är det nödvändigt att sortera arbetena och noga åtskilja mellan det som är nödvändigt och nödvändigast.

Som min personliga uppfattning vill jag framhålla, att jag anser att t. ex. landsvägen från Enontekio vägskälet till Kilpisjärvi samt från Sodankylä norrut hör till de områden, som kunde vänta på bättre tider, ty där betjänar trafiken ändå ett fåtal människor så att arbetena kunde uppskjutas i väntan på bättre tider, då vi ändå icke nu kunna fylla alla önskemål.

Jag har anfört detta till riksdagens protokoll såsom en avvikande åsikt till utskottets beslut, emedan jag är medveten om att det erfordras mer pengar att få dessa arbeten slutförda och jag har den åsikten, att just den del av vägarbetena, som jag antydningsvis nämnt, väl kunna uppskjutas i väntan på gynnsammare förhållanden, som vi innerligt vänta skola inträda med det snaraste.

Ed. Pohjannoro: Esilläolevaan hallituksen esitykseen sisältyy myöskin 65 milj. markan lisämääräraha lääninhallitusten hoidossa olevien maanteiden, siltojen ja lossien kunnossapitoa varten. Koska mielestäni on vähemmän käytännöllistä, että maanteiden hoito on jaettu lääninhallitusten ja tie- ja vesirakennushallituksen hoitoon ollen lääninhallitusta katsottava vähemmän pätevämmäksi, koska se ei ole mikään ammattivirasto maanteiden, siltojen ja lossien kunnossapidosta huolehtimaan, olisi vähitellen syytä siirtyä sille kannalle, että tie- ja vesirakennushallitus hoitaisi kaikki maantiet. Sillä tavalla kaluston ja tarveaineiden käyttö olisi asiallisempaa samaten kuin ammattihenkilökunnankin.

Tässä yhteydessä esittäisin myöskin sellaisen ajatuksen, että koska maassamme on paljon sellaisia maanteitä, jotka ylittävät vesistöpaikkoja ja niissä vesistöpaikkoihin on järjestetty losseja ja kun tulee se vuodenaika, jolloinka vesistö jäätyy ja lossilla kulku käy huonoksi ja hankalaksi, jopa vaaralliseksikin, hallitus ryhtyisi toimenpiteisiin tällaisiin paikkoihin mahdollisimman suuressa määrin talveksi ponttoonisiltojen rakentamiseksi. Ne olisivat käytännöllisiä, ne voitaisiin helposti panna paikoilleen ja helposti myöskin pois siirtää. Ne auttaisivat näiden seutujen liikennettä. Ei luulisi olevan vaikeutta saada tällaisia ponttoonisiltoja käytettäväksi. Niitä lienee meidän puolustuslaitoksellamme tarkoitukseen saatavissa.

Ed. Tainio: Herra puhemies! Hallituksen esitys lisämäärärahojen myöntämisestä Pohjois-Suomen jälleenrakentamiseen sekä lääninhallituksen hoidossa olevien maanteiden, siltojen ja lossien kunnossapitoon on todella murheellinen asiakirja, murheellinen siinä mielessä, että se väläyttää sen laskun suuruutta, mitä yhteistyö saksalaisten natsien kanssa tuli Pohjois-Suomen kohdalla maksamaan. Hallituksen esityksessä mainitaan, että yksinomaan Pohjois-Suomen rataverkkoa kohdanneet vauriot on arvioitu 2,000 miljoonaksi markaksi ja tämä on vain pieni osa vahinkojen suu-

ruudesta. Rataverkon tuhoamisesta koituneiden vaurioiden lisäksi tulee tieverkoston tuhoista johtuneet vauriot, jotka hallituksen arvion mukaan tulevat maksamaan 1,800—1,900 miljoonaa markkaa, sendlisäksi tulevia valtion hallinnassa olevien rakennusten tuhoamisesta johtuvat vauriot, vähän yli 509 miljoonaa markkaa j. n. e. Tämän lisäksi meidän on vielä huomioitava julkisia ja yksityisiä rakennuksia kohdanneiden hävitysten sekä evakuoimisen ja sotatoimien tuottamat välilliset vauriot. Kun näin on kaikki katseltavana, on todella huomattava, että meillä on suoritettavanamme lasku, jonka suuruutta tuskin voidaan lähimainkaan arvioida. Joka tapauksessa saamme summittaisistakin arvioista aavistuksen, että tarvitaan vielä monta tällaista lisämäärärahaesitystä ennenkuin Pohjois-Suomea kohdanneet vauriot ovat edes osapuilleen korjatut. Siinä on tulos politiikasta, joka meidät vei Natsi-Saksan asekumppanuuteen, lasku, jonka selvittämisessä tarvitaan huomattava määrä valtion ja yhteiskunnan varoja. Pohjois-Suomen yksinomaiseksi kannettavaksi ei tätä laskua voida asettaa, eiväthän Pohjois-Suomen asukkaat ole syyllisiä siihen politiikkaan, joka johti tällaisiin tuloksiin. Ei myöskään ole oikeudenmukaista asettaa laskua verotuksen kautta Suomen kansankaan maksettavaksi, sillä eihän sekään ole syypää siihen politiikkaan, jonka tuloksena meille nyt tällaisia laskuja esitetään.

Tässä yhteydessä ei voi olla vaitiollen sivuuttamatta vaatimusta, että todella ne poliitikot, joiden työn tuloksista tällaiset laskut ovat syntyneet, olisi saatava — —

P u h e m i e s (koputtaa): Kehoitan puhujaa palaamaan asiaan.

P u h u j a: (jatkaa): — — Myöskin Pohjois-Suomen tuhoihin välittömästi ja välillisesti syyllistyneet henkilöt on saatava vastuuseen. Kun hallitus joutuu tällaisia laskuja esittämään maksettavaksi siitä työstä, mihinkä nämäkin ovat syyllisiä, olisi kiirehdittävä tätä tutkimusta — —

P u h e m i e s (koputtaa): On noudatettava puhemiehen käskyä. (Ed. Räisänen: Kyllä tämä puhuu asiaa.)

P u h u j a (jatkaa): Samalla kuin Pohjois-Suomen väestö tätä vaatii se kuitenkin esittää myöskin kärsimättömästi vaatimuksen siitä, että tarvittaviin toimenpiteisiin jälleenrakentamisessa kiinnitetään suurempaa huomiota. On myönnettävä, että hallitus on pyrkinyt tuhoja tuottavien vaurioiden lieventämiseen — sitähän tämäkin esitys todistaa — mutta toimenpiteet vaativat kuitenkin vielä suurempia summia, ehken suurempia mihin mahdollisesti nykyinen valtiovarain tila myöten antaa. Niinpä on esim. tällä kertaa vielä monia maanteitä, jotka saksalaiset alkoinaan tuhosivat tai jotka sotatoimien yhteydessä raskaan sotavarusteiden tai puutavaran kuljetuksen johdosta rappeutuivat käyttökelvottomiksi, kokonaan korjaamatta. Esim. Tervolan pitäjän alueella oleville asutusalueille johtavia maanteitä on vielä useita tällä kertaa sellaisessa kunnossa, että niitä ei voida liikennöidä minkäänlaisilla ajoneuvoilla. Kun huomioi tämän hallituksen esityksessä teiden kunnostamiseen tarvittavan arviomäärärahan 1,800—1,900 milj. markkaa, niin käy selväksi, ettei sotapoliitikkojen tässäkään meille jättämää laskua voida yhdellä kerralla suorittaa. Onhan tämän lisäksi hoidettava myöskin muut Pohjois-Suomea kohdanneiden tuhojen seuraukset, jälleenrakennus koko laajuudessaan. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, etteikö Pohjois-Suomen maanteiden, rautateiden samoin kuin muidenkin jälleenrakentamista olisi kaikin keinoin joudutettava ja tuettava. Päinvastoin kuin täällä eräs edellinen puhuja esitti, on mielestäni kiinnitettävä erikoista huomiota juuri Pohjolan maanteiden kunnostamiseen, koska se ei koske ainoastaan siellä eläviä, mutta myöskin koko maamme taloutta, ennenkaikkea sen johdosta, että puutavaraa Pohjois-Suomesta on kuljetettava ja sitä on sieltä hankittava moniin niihin maksuihin, jotka meillä nyt ovat kannettavana.

Näin ollen siis on Pohjois-Suomen maantie- samoin kuin rautatieverkostonkin jälleenrakentamiseen myönnettävä ne varat, mitä hallitus esittää ja mahdollisesti enemmänkin. Mutta sittenkin vielä haluaisin mainita: samalla olisi kiinnitettävä huomiota niihin kysymyksiin, jotka selvittäisivät näiden tuhojen aikaansaamista.

Ed. M. J ä r v i n e n: Herra puhemies! Kuten käsiteltävänä olevasta hallituksen esityksestä selviää, ovat varsinkin lääänin-

hallitusten hoidossa olevat maantiet sodan aiheuttamista syistä jääneet siinä määrin hoitoa vaille, että ne ovat vaarassa joutua täydelliseen rappiotilaan. Tilanne on tietenkin vakava kaikkialla maassamme, mutta rohkenen tehdä sellaisen väitteen, että kaikkein vaikein on tilanne Vaasan läänin alueella (Eduskunnasta: Ei ole!). Kuluneen kesän aikana olen joutunut keskusteluihin varsin monien autoliikennettä harjoittavien henkilöiden kanssa ja ovat he aina poikkeuksetta lausuneet ajatuksen, jotta eikö eduskunta voisi tehdä jotakin Vaasan läänin kurjien maanteiden kunnostamisen edistämiseksi. Kun liikkuessani eri puolilla lääniä olen tullut siihen tulokseen, että liikennöitsijäin valitukset ovat täysin aiheellisia, käännyin asiassa läänin maaherran ja Vaasan tie- ja vesirakennuspiirin piiri-insinöörin puoleen tiedustellen heidän käsitystään asiasta. Sain tällöin tietää, että valituksia on tehty varsin runsaasti myöskin maaherralle, tie- ja vesirakennuspiiriin sekä suoraan kulkulaitosministeriölle. Tässä keskustelussa syntyi seuraavanlainen asiantuntijalausunto. „Tosiasia on" — lausui piiri-insinööri Nordström, jonka kanssa asiasta oli puhetta — „että tieoloja koskevat valitukset ovat hyvin suuressa määrin oikeutettuja. Vaasan läänin tie- ja vesirakennuspiirin, joka käsittää Vaasan läänin, tiet ovat erinomaisen huonossa kunnossa. On äärimmäisen ikävää matkustaa näitä teitä henkilö- tai kuorma-autoilla ja ne, jotka liikennöivät linja-autoilla, ovat aina heikommassa asemassa, sillä suurin osa teistä on rikkinäisiä ja aaltoilevia. Valituksissa syytetään yleensä niitä viranomaisia, joiden hoidettavina teiden kunnossapitoasiat ovat. Mutta osoittaakseni syyt siihen, mistä nykyinen tilanne aiheutuu, haluaisin ensin palauttaa mieliin pitkät sotavuodet. Vuoden 1939 jälkeen ei ole kiinnitetty paljonkaan huomiota teiden kuntoon. Määrärahat ovat olleet pienet, mutta se ei kuitenkaan ole ollut pääsyynä teiden rappeutumiseen, vaan määräävinä seikkoina ovat olleet lähimnä työvoiman ja työkoneiston puute. Vaasan lääni on ollut tavallaan erikoisasemassa siinä mielessä, että se ei koskaan ole kuulunut rintaman lähellä oleviin alueisiin. Aluksi olivat Karjalan kannaksen ja Pohjois-Karjalan tiet ensisijaisen tärkeitä ja seuraavalla sijalla oli Pohjois-Suomi. Tie- ja vesirakennushallituksella on näinä vuosina ollut käytettävissään satojen miljoonien markkojen suuruiset määrärahat uusien koneiden hankkimista varten. Vaasan lääniin ei koneistoa kuitenkaan ole hankittu, päinvastoin vietiin täältä osa entistäkin koneistoa muualle. Armeija otti ensin sen mitä se tarvitsi ja sen jälkeen siirrettiin tie- ja vesirakennuspiirin kuin lääninhallituksenkin tiekalusto muihin piireihin. Tästä syystä olikin Vaasan piirissä tiekysymyksen hoidossa erinomaisen suuria vaikeuksia voitettavana.

Nyt on olosuhteissa tosin tapahtunut pieni muutos, mutta se ei ole vielä ennättänyt vaikuttaa mitään eduksemme. Sotavuosina ei teitä ole sorastettu, ei ojia avattu eikä routavia paikkoja voitu salaojittaa mikä kaikki on aiheuttanut suuria vahinkoja. Työvoimasta on edelleen jossain määrin puutetta, mutta se ei tällä hetkellä ole ratkaiseva tekijä. Nyt tekee määrärahojen puute teiden hoidon mahdottomaksi. Suuriliikenteisimmät tiet valtakunnan alueella ovat tie- ja vesirakennushallituksen ja sen kautta piiri-insinöörien välittömässä hoidossa. Valtaosa teistä on sen sijaan edelleen lääninhallitusten hoidossa. Kun koko maassa on tällä hetkellä 31,460 km maanteitä, on niitä yksinomaan Vaasan läänissä 5,600 km eli $^1/_5$. Koko maan maanteistä on 20,400 km lääninhallitusten hoidossa ja yksinomaan Vaasan lääninhallituksen hoidossa 4,700 km eli siis lähes $^1/_4$. Valtion välittömässä hoidossa olevat tiet ovat sikäli paremmassa asemassa, että niitä varten on myönnetty määrärahoja jossain määrin runsaammin kuin lääninhallitusten hoidossa olevia teitä varten ja niinpä ovatkin ensinmainitut melko paljon paremmassa kunnossa kuin viimeksi mainitut joskin tie- ja vesirakennuspiirin teittenkin suhteen voidaan tehdä oikeutettuja huomautuksia.

Vuonna 1939 myönnettiin lääninhallituksen hoidossa olevia teitä varten 105 miljoonaa markkaa koko maassa. Tästä lankesi Vaasan läänin osalle 16.3 miljoonaa markkaa eli noin $^1/_6$ koko määrärahasta. Tänä vuonna on yhteismäärä 100 miljoonaa markkaa, josta Vaasan läänin osalle on tullut 16.5 miljoonaa markkaa. Huomioon ottaen sen, että täällä on kuluneina vuosina erinäisiä satoja kilometrejä kyläteitä otettu maanteiksi, on nyt tiekilometriä kohti käy-

tettävissä vähemmän määrärahoja kuin ennen sotaa. Muualla maassa on tilanne tässä suhteessa hieman parempi, sillä maanteitten määrä on rauhan jälkeen vähentynyt ja osa teistä on otettu valtion välittömään hoitoon. Viime vuosina ovat tiet siis päässeet pahasti rappeutumaan. Mutta nyt kun niitä pitäisiä ryhtyä korjaamaan ovat määrärahat reaaliarvoltaan vain korkeintaan $^1/_5$ siitä, mitä ne olivat rauhan aikana. Työpalkat ovat nousseet nimittäin runsaasti nelinkertaisiksi ja ajokustannukset, — ajoahan teiden hoito pääasiassa on, ovat nousseet 6—7 jopa eräissä paikoin lähiä kymmenkertaisiksikin. Jo rauhan aikana oli määräraha Vaasan piiriä kohti suhteellisen pieni, sillä teiden kunnossapitoon nähden on tämä maan piireistä vaikein. Soran ajomatkat ovat Pohjanmaalla niin pitkät, että siitä on muissa lääneissä tuskin minkäänlaista käsitystä, 20—30 kilometrin sorankuljetusmatkat eivät ole ensinkään harvinaisia ja monin paikoin matkat ovat vieläkin pitemmät. Keskimäärin on läänihallituksen hoidossa olevia maanteitä varten käytettävissä noin 3,000 markkaa tiekilometriä kohti. Kun soran hinta mainitunpituisella matkalla vaihtelee 20—30-markkaa kuutiota kohti, voi helposti laskea, miten monta kuutiota soraa kilometriä kohti voidaan hankkia ja kuitenkin on soran ajo vain osa tien hinnasta. Tänä keväänä on teiden kunnossapitoa lisäksi erikoisesti vaikeuttanut voiteluaineiden puute. Siinä suhteessa on tietysti olemassa vaikeuksia koko maassa, mutta niukkoja määriä jaettaessa ei laisinkaan ole huomioon otettu kunnossapidettävien kilometrien määrää. Kun kuukausittain on jaettu 8,000 litraa ja kilometrien perusteella Vaasan lääniin pitäisi tulla $^1/_5$ tai $^1/_6$ osa tästä määrästä, on eräinä kuukausia saatu vain 500 litraa eli $^1/_{15}$ osa. Kuluneena keväänä touko- ja kesäkuun aikana on huomattava osa tiekoneista täytynyt pitää seisomassa voiteluaineiden puutteen takia ja samaten kävi kerran talvella talviaurauksen aikana. Tämäntapaisia vaikeuksia ei missään muussa piirissä ole".

Tähän asiantuntijan lausuntoon on syytä vielä lisätä, että maanteitten kunnossapito Vaasan läänissä tulee suhteellisesti huomattavasti kalliimmaksi senkin johdosta, kun Pohjanmaan lakeuksilla tiet kulkevat paljolti alavilla, osittain nevamailla, joissa tiepohja on heikko, joka aiheuttaa varsin huomattavassa määrässä sellaisia lisäkustannuksia, joita ei etelämpänä ole. Siihen katsoen, kun ennen sotia maantierahoja käytettiin suhteellisesti paljon runsaammin strateegisten teiden tekoon ja kunnossapitoon maan itä- ja pohjoisosissa, on Vaasan lääni jäänyt suhteellisesti vähemmälle. Tämä epäkohta olisi saatava nyt vähitellen korjatuksi antamalla varoja Vaasan läänin osalle ainakin suhteellisesti tieosuutta vastaava määrä. Vaikka hallituksen esityksen 12 Pl. V luvun 2 momentille otettu määräraha onkin tarpeisiin verrattuna kovin pieni, niin toivon, että kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö puheenaolevaa määrärahaa sekä myöhemminkin myönnettäviä määrärahoja jakaessaan ottaisi vakavasti huomioon edellä esittämäni seikat, sillä tilanne Vaasan läänin maanteitten kohdalla on niin vakava, että ellei niiden suhteen ryhdytä kiireellisiin ja tehokkaisiin toimenpiteisiin, koituu siitä valtiolle monien miljardien markkojen vahinkoja, ja sellaiseen menettelyyn meillä ei käsittääkseni tänä vaikeana taloudellisena aikana ole varaa.

Ed. Kaijalainen: Pyysin puheenvuoron ed. Hästbackan äskeisen lausunnon johdosta. Samat huomautukset, mitkä hän tässä lausunnossaan esitti hallituksen esitystä vastaan, teki hän myöskin valtiovarainvaliokunnassa, voimatta kuitenkaan silloin enempää kuin nytkään osoittaa, missä kohden Pohjois-Suomen tierakennustyömailla olisi menetelty virheellisesti. Mikäli hänen ajatuksenjuoksuaan olen oikein ymmärtänyt, niin hän tähtäsi tällä lausunnollaan samoinkuin sillä, mitä hän valtiovarainvaliokunnassa asiasta lausui, siihen, että tierakennukset tulisi luokitella tärkeisiin ja vähemmän tärkeisiin. Hän ei kuitenkaan ole tällöin ottanut huomioon sitä, että näin onkin ollut pakko menetellä, niin että läheskään kaikkia sellaisia teitä, jotka olisivat välttämättömiä, jotta ihmiset voisivat liikkua, ei Pohjois-Suomen hävitetyillä alueilla ole nykyoloissa voitu panna kuntoon. Minä pidän tällaista asiaintilaa valitettavana. Ed. Hästbackan mielestä se kenties on oikein. Mutta mitä tulee nyt niihin teihin, joista hän teki huomautuksia, kun hän viittasi Muonion—Kilpisjärven tiehen ja maantiehen Sodankylästä pohjoi-

seen, niin jos mieli yleensä Pohjois-Lapissa ja läänin keskiosissa jälleenrakennustyötä suorittaa, niin näiden maanteiden jatkuva kunnostaminen on välttämätöntä.

Ed. Hästbacka kajosi myöskin talviaurausohjelmaan, vaikka siihen kajoaminen tässä yhteydessä oli tarpeetonta sen takia, että aurausohjelmaa ei ole vielä eduskunnalle jätetty. Ennakkotietojen mukaan minä voin kuitenkin sanoa, että siinäkin on ollut pakko tehdä supistuksia, mutta mitä tulee niihin teihin, jotka siihen on Lapin läänissä otettu, niiden auraaminen ensi talvena on välttämätöntä, ja jotta auraus kävisi päinsä on tiet sitä ennen saatettava asianmukaiseen kuntoon. Tämä on tarpeellista lausua eduskunnan pöytäkirjaan vastineeksi sille ed. Hästbackan lausunnolle, joka antaa asioiden hoidosta Pohjois-Suomessa, mitä tierakennuksiin tulee, aivan harhaanjohtavan kuvan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Valtioneuvoston päätös 30 päivältä elokuuta 1945 perunan säännöstelystä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 45 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistellevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 45.

Keskustelu:

Ed. Jokinen: Herra puhemies! Valtioneuvoston päätös perunan säännöstelemiseksi on käsitykseni mukaan epäonnistunut ja saattanut perunatilanteen sellaiseen asteeseen, ettei perunoita vapaaseen kauppaan ole tällä kertaa saatavissa. Valtion viljavaraston ostoasiamiehet, jotka eri kunnissa perunia hankkivat, eivät tällä kertaa pysty perunia ostamaan, koska n. s. kaupunkien perunainhankkijat käyvät maaseudulla perunia ostamassa ja maksavat perunista sellaisia hintoja, joita valtion viljavaraston ostoasiamiehet eivät pysty perunista suorittamaan. Minulla on tiedossani Lounais-Suomessa hyvin useita kuntia, joissa perunakauppaa on tehty varsin julkisesti 10 markkaa kilolta. Kun perunan normaalihinta on 3 mk 60 p, niin valtion viljavaraston ostoasiamiehet eivät voi perunakauppaa harjoittaa. Kun valtioneuvosto tai oikeammin sanoen kansanhuoltoministeriö tällaisen päätöksen peruna-asiassa teki, se luotti siihen, että perunaa tämän päätöksen johdosta tulisi markkinoille. Tällä kertaa on kuitenkin todettavissa, että tämä kansanhuoltoministeriön päätös oli ennenaikainen ja harkitsemattomasti suoritettu. Perunaa ei ole tullut markkinoille ja tällä kertaa kaupunkien ja taajaväkisten yhdyskuntien samoin kuin maaseudunkin väestö, joilla ei ole ollut perunaa viljelyksessä, ovat ilman perunia tällä hetkellä. Ne perunat, jotka vapaassa kaupassa ostetaan, varastoidaan ja myydään varsin korkeasta hinnasta niille, joilla on varaa näitä korkeampia hintoja maksaa.

Perunanluovutuksen laiminlyömisestä on määrätty vain vastikeluovutukset, jotka voidaan suorittaa joko heinässä tai muilla vastiketuotteilla. Tämä vastikeluovutusjärjestelmä ei kuitenkaan ole sellainen, että se millään tavoin peloittaisi perunanviljelijöitä,, koska kansanhuoltopiirit ja kansanhuoltoministeriö sanoisinko poikkeuksetta poistavat kaikki vastikeluovutukset ja näin ollen tällainen vastikeluovutus muodostuu vain nimelliseksi kansanhuollon vastikeluovutusjärjestelmässä. Olisi odottanut, että kansanhuoltoministeriö olisi vastikeluovutukseksi määrännyt esim. syömäviljaa ja tällä tavoin poistanut syömäviljan n. s. tuotantopalkkiota siltä osalta, jota olisi vastikeluovutukseksi käytetty. Kun näin ei ole kuitenkaan menetelty, niin on vastikeluovutus nimellinen ja perunien vapaata kauppaa harjoitetaan varsin yleisesti ja n. s. pakollinen luovutus jää suurelta osaltaan täyttämättä.

Tahtoisin tässä tuoda esimerkkinä esille, millaiseen tilanteeseen johtaa vapaa kauppa, kun se sallitaan aikana, jolloin tuotteita ei ole tarjolla. Kansanhuoltoministeriö vapautti kananmunat säännöstelyn piiristä. Kananmunia on tällä kertaa saatavissa maaseudulla noin 300 markkaa kilo ja Helsingissä niiden hinta on noin 6—700 markkaa kilo. Kun esim. Turun kaupungissa kanan-

munien hinta on noin 400 markkaa ja Helsingissä 6—700 markkaa, niin trokarit ostavat kananmunia Turun kaupungista, tuovat niitä Helsinkiin, ja tällä tavoin on muodostunut vapaa, sanoisinko oikeastaan kansanhuollon vastainen trokarimenetelmä, joka saa vapaasti rehoittaa kansanhuoltoministeriön päätöksen johdosta. Tällainen ei ole minusta millään tavoin suositeltava. Perunakaupassa ollaan menemässä aivan samaan tilanteeseen, ellei tässä saada parannusta aikaan.

Kun näin on asianlaita, niin olisi epäjohdonmukaista, että valtiovalta ja ennen kaikkea Suomen eduskunta voisi hyväksyä tällaisen epänormaalisen tilanteen kauppamarkkinoilla, vaan sen tehtävänä olisi palauttaa se oikeille raiteille. Siinä mielessä minä myöskin toivon, että eduskunta huolimatta siitä, vaikka perustuslakivaliokunta, joka on varmaan hyväuskoisuudessaan uskonut kansanhuoltoministeriön asiantuntijain lausuntoon, jotka ovat tätä perunakauppaa tällaisessa muodossa yrittäneet toteuttaa ja perustuslakivaliokunnalle esittäneet, minä toivoisin, että eduskunta tänään päättäisi kumota tämän valtioneuvoston päätöksen ja saattaisi perunansäännöstelyn edelleen maassa voimaan. Siinä mielessä minä esitän, herra puhemies, että tämä valtioneuvoston päätös kumotaan ja että perunansäännöstely edelleen maassa jatkuisi. (Eduskunnasta: Kuinka se sitten jatkuu, kun se kumotaan?)

Ed. Rantala: Perustuslakivaliokunta on mietinnössään, joka koskee valtioneuvoston päätöstä perunan säännöstelystä, lausunut, että valiokunnan mielestä olisi kysymys perunan vapauttamisesta säännöstelystä otettava harkittavaksi sitten, kun ne tarpeet, joiden tyydyttämiseksi säännöstely lähinnä on saatettu voimaan, on saatu tyydytetyiksi. On kuitenkin syytä epäillä, onko tähän lausumaan aihetta nykyoloissa ja ne kokemukset huomioiden, jotka viime aikana on ehditty saada eri säännöstelynalaisten tuotteiden säännöstelymääräysten lieventämisestä tai säännöstelyn kumoamisesta.

Ne kokemukset, jotka tähän mennessä on saatu esim. omenien, marjojen ja eräiden vihannesten samoinkuin kalankin hintamääräysten poistamisesta ja kananmunien kaupan säännöstelyn lopettamisesta, ovat suorastaan kielteisiä. Näyttää nykyoloissa siltä, että jonkun tuotteen säännöstelymääräysten lieventäminen tai niiden poistaminen aiheuttaa asianomaisten tuotteiden hinnoissa niin tavattomia hinnan kohoamisia, että niiden saanti vähätuloisemmille kansalaisille käy aivan mahdottomaksi. Kun säännöstely jonkun tuotteen osalta poistetaan, tai sitä lievennetään, niin hinnat heti kohoavat moninkertaisiksi mistään mahdollisesta hintasäännöstelystä välittämättä, vieläpä huomattavasti korkeammiksi kuin salakauppahinnat tai ylijäämätuotteiden hinnat ovat olleet säännöstelyn aikana. Näyttäisi siltä, että nykyisenä setelirunsauden aikana ei pitäisi kiirehtiä joidenkin tärkeiden tuotteiden säännöstelystä vapauttamista edes osaksikaan, ennen kuin todella on varmuutta siitä, että tavaraa saadaan markkinoille kohtuullisiin hintoihin riittävässä määrin.

Mitä tulee nyt esilläolevaan perunan säännöstelyä koskevaan valtioneuvoston päätökseen, niin ei voi välttyä siltä käsitykseltä, että tässäkin asiassa on hätiköity. Säännöstelyn lieventämisellä näytään jouduttavan päinvastaiseen tulokseen kuin on tarkoitettu. On hyvin kyseenalaista, saadaanko suurempiin kulutuskeskuksiin perunaa edes välttävässä määrässä tänä kulutuskautena. Ilmeisesti perunasatomme ei ole muodostunut niin runsaaksi kuin on laskettu, sillä sato on muodostunut eri paikkakunnilla, vieläpä samallakin paikkakunnalla eri viljelijöille hyvin epätasaiseksi.

Toinen ilmeisesti perunan kauppaan tuloa ehkäisevä seikka on sama, joka tällä kerralla on yleensä tavaran markkinoille tulon suureksi osaksi pysähdyttänyt, nimittäin kansalaisten keskuudessa vallitseva nykyinen epävarmuus julkisuuteen saatettujen, mutta hitaasti käytännössä toteutettavien setelien leimaamista tai vaihtamista koskevien toimenpiteiden johdosta. Yleisesti tiedetään, että nämä julkisuuteen saatetut odotettavissa olevien toimenpiteiden suunnittelut ovat vaikuttaneet tavattoman haitallisesti tavaroiden kauppaan tulemiseen. Tuntuukin ihmeelliseltä, että tällaiset asiat saatetaan julkisuuteen tarpeettoman aikaisin, joka on omiaan aiheuttamaan hintojen kohoamista ja saattamaan tavaran jakelun suorastaan epäjärjestykseen.

Samaten kuin muutkin tavarat näyttävät nykyjään „jäätyvän" paikoilleen, niin on myöskin ilmeisesti laita perunakaupankin. Tällä alalla toimivat mainitsevatkin, että tilanne perunakaupan alalla on varsin toivoton. On mainittu, että monet perunan suurtuottajat varastoivat kaiken satonsa eivätkä ole halukkaita sitä luovuttamaan yleiseen kauppaan. Säännöstelyn lieventäminen, hintojen korotukseen pyrkiminen ja rahaolojen epävarmuus uhkaavat vaikuttaa siihen, ettei perunaa saada yleiseen kulutukseen ainakaan talven ajaksi vähänkään riittävästi. Lisäksi myös se seikka, että perunan viljelijät eivät ole vielä saaneet varmuutta siitä, minkälaiseksi heidän lopulliset luovutusmääränsä tulevat muodostumaan, vaikuttaa nähtävästi myyntejä hidastavasti. Olisi toivottavaa, että tässä asiassa ryhdyttäisiin todella nopeisiin toimenpiteisiin asiantilan korjaamiseksi, sillä se näyttää muodostuvan aivan kestämättömäksi.

Perustuslakivaliokunnan mietintönsä kolmannessa kappaleessa esittämä lausuma mielestäni ei ole asianmukainen nykyisessä tilanteessa. Ei ole syytä alleviivata sitä, jota valiokunta on mietinnössään terottanut, että olisi pyrittävä säännöstelystä kokonaan luopumaan sen jälkeen kuin tarpeet, joiden tyydyttämiseksi säännöstely nyt lähinnä on saatettu voimaan, on saatu tyydytetyksi. Minä en voi parhaalla tahdollanikaan tulla muuhun tulokseen tässä asiassa kuin että hallituksen päätös, niin ikävää kuin se onkin, olisi tällä kertaa kumottava ja pyydän kannattaa ed. Jokisen tekemää ehdotusta.

Ed. Prunnila: Herra puhemies! Valtioneuvoston perunan säännöstelystä tekemän päätöksen ja siihen liittyvän perustuslakivaliokunnan mietinnön johdosta ja huomioiden kaikissa kulutuskeskuksissa nyt vallitsevan perunapulan on mielestäni syytä lausua muutama sana.

Tänä syksynä korjattu perunasato ei ollut niin suuri kuin se erikoisen hyvinä satovuosina on ollut. Mutta sittenkin se oli viime vuoteen verraten paljon suurempi, niin suuri, että perunaa nyt pitäisi olla kaikkien kuluttajain tarpeeksi yllin kyllin käytettävänä uuteen satoon saakka. Niin ei nyt kuitenkan ole. Sato on korjattu, mutta kulutuskeskuksien kuluttajain saatavana perunaa ei kaikesta huolimatta ainakaan riittävästi ole. Voidaan sen johdosta täydellä syyllä kysyä, mistä tämä outo asiaintila aiheutuu. Kun tarkastelee valtioneuvoston päätöstä, voi ensi näkemältä tulla siihen käsitykseen, että säännöstelyä on lievennetty ja tuon lievennyksen kautta pyritty siihen, että kuluttajain perunain saantimahdollisuuksia on helpotettu. Nyt annetun päätöksen mukaan perunan säännöstely tosin on entiseen verrattuna lievempää, sikäli että kun viljelijä on täyttänyt hänelle esitetyt luovutusvelvollisuudet, niin hän saa siitä ylijäävän perunan myydä vapaasti kuluttajille säännösteltyyn hintaan. Jokaisella on näin ollen mahdollisuus ostaa itselleen perunaa suoraan maanviljelijöiltä, eikä sen kuljettamiseenkaan tarvitse hankkia lupaa.

Luulisi näin ollen olevan olemassa kaikki edellytykset perunan riittävään saantiin. Kun näin ei kuitenkaan ole, ei siitä huolimatta, että saatu sato on ollut riittävä, ei voi tulla muuhun tulokseen kuin siihen, että nyt voimaan saatettu valtioneuvoston päätös lievennyksistään huolimatta käytännössä on muodostunut perunapulan aiheuttajaksi. Maanviljelijä on velvollinen luovuttamaan vissin määrän perunaa hehtaarilta. Hänen on luovutettava se määrätyille liikkeille tai näiden ostoasiamiehille. Kuinka suuri tuo luovutuserä on, sitä ei vielä ole määrätty. Perustuslakivaliokunnan mietinnön perusteluissa viitataan siihen, että määrä on suunniteltu vahvistettavaksi 6,000—6,500 kg:aan hehtaaria kohti. Sitä perunaa, jonka maanviljelijä myy suoraan kuluttajille, hän ei voi laskea luovutuksessa hyväkseen. Näihin kahteen tekijään sisältyy nykyisen perunapulan syy. Maanviljelijöillä ei ole vielä mitään varmuutta siitä, kuinka paljon heidän luovutusvelvollisuutensa on, ei varmuutta myöskään siitä, jääkö heille ja minkä verran ylijäämäperunaa. Hankintaliikkeet eivät vielä ole ehtineet saattaa perunaa kulutuskeskuksiin. Maanviljelijät eivät voi sitä suoraan kuluttajille myydä. Jos maanviljelijät olisivat oikeutetut, niinkuin aikaisemmin, laskemaan luovutuksessa hyväkseen sen kuluttajille suoraan myymänsä perunan, olisi tilanne minun nähdäkseni pelastettu. Varsinaisen maaseudun kuluttajille siitä olisi lisäksi se etu, että he voi-

sivat silloin ostaa perunansa suoraan viljelijänaapuriltaan. Nyt se on mahdotonta.

Haluamatta esittää valtioneuvoston päätöstä kumottavaksi, olen kuitenkin halunnut kiinnittää huomiota vallitsevaan puutteeseen ja niihin syihin, joista se käsitykseni mukaan johtuu, toivossa, että hallituksen ja ennenkaikkea kansanhuoltoministerin taholta kiinnitettäisiin vakavaa huomiota asian pikaiseksi järjestämiseksi.

Ed. Möttönen: Mitä tähän esillä olevaan perunan säännöstelytoimintaan tulee, niin todettava on, että peruna kuuluu näköjään niihin tuotteisiin, joita on varsin vaikea säännöstellä sillä tavalla, että siihen suurin piirtein tyytyväisiä oltaisiin. Erittäin suurta tyytymättömyyttä on jälleen osoitettu tämänkin hyväksyttävänä olevan päätöksen edellyttämään säännöstelytoimintaan niin perunan viljelijäin kuin myöskin kuluttajaväen taholta. Ilmeisesti suurimpana tämän päätöksen heikkoutena on pidettävä sitä, että kuluttajaväestölle ei ole annettu oikeutta ilman ostoasiamieheksi hyväksytyn hankintaliikkeen välitystä ostaa perunaa suoraan tuottajalta. Tällä toimenpiteellä on arvaamattoman paljon vaikeutettu tarpeellista perunan kaupan tekoa.

Mitä tulee niihin väitteisiin, mitä m. m. Helsingin aamulehdissä perunansäännöstelyä koskevissa kirjoituksissa on viime päivinä ollut, että kaupunkien ja suurempien kulutuskeskuksien osittainen perunapula olisi aiheutunut pääasiallisesti siitä, että maanviljelijät eivät ole luovuttaneet perunaa näillä vahvistetuilla rajahinnoilla siitä syystä, että he odottavat perunan vapautuvan säännöstelystä ja tulevat saamaan siten huomattavasti korkeampia hintoja myymistään perunoista, minä rohkenen kuitenkin tämän väitteen aiheettomana torjua. Suurimpana syynä siihen, että maanviljelijät eivät suuremmassa määrässä ole vielä luovuttaneet perunaa, onkin se, että heille ei ole vielä osoitettu luovutusmääriä kansanhuoltolautakunnista, aivan sillä tavalla kuin ed. Rantalakin täällä edellä totesi. Viljelijä luovuttaa perunansa mieluummin yhdellä kertaa ja, jos suinkin mahdollista, suoraan pellolta korjuun yhteydessä tai niistä tilapäissuojista ennen talvivarastoon panoa. Luovutusmääriä ei ole siis vielä viljelijöille osoitettu, ja sen vuoksi on ennenaikaista kiirehtimistä puhua viljelijäin haluttomuudesta luovuttaa perunaa, koska siihen ei ole asiallista aihetta olemassa.

Lienee tässä yhteydessä aiheellista huomauttaa myöskin siitä, että etäämpänä rautateistä olevilla syrjäisemmillä paikkakunnilla olisi ollut runsaasti kulutuskeskuksiin lähetettävää perunaa voimassa olevilla säännöstelyhinnoilla, ja viljelijät ovat suorastaan paheksuneet syntynyttä tilannetta, että perunaa ei oteta heti syksyllä vastaan, koska sen luovuttaminen myöhemmin, varsinkin talvella on täysin mahdotonta m. m. paleltumisvaaran ynnä muiden syiden takia. Syrjäseutujen hankintaliikkeet eivät ole kuitenkaan kyenneet ostamaan perunaa varastoihinsa siitä syystä, kun liikkeillä ei ole sanottavasti kunnollisia säilytyspaikkoja helposti pilaantuvalle tavaralle, mutta pääasiallisesti siitä syystä, että perunan kuljetuksiin tarpeellisia kuormavaunuja tunnetun rengaspulan takia ei ole myöskään käytettävissä. Näin tulevat jäämään huomattavan suuret perunamäärät tänäkin syksynä maakuntiin pääasiallisesti vaikeutuneen kuljetustilanteen takia.

Ministeri Takki: Herra puhemies! Kulutuskeskuksissa ja erityisesti pääkaupungissamme on viime päivinä esiintynyt vähittäiskaupan alalla perunan puutetta. Syyt ovat ymmärrettävästi useat. On ollut puutetta kuljetusvälineistä ja varsinkin rautatievaunustosta. Tässä suhteessa on ryhdytty jo toimenpiteisiin ja siinä saavutettu parannus aikaan. Hankintaliikkeet eivät myöskään ole noudattaneet kansanhuoltoministeriön ja keskusliikkeiden määräyksiä ja siinä on osittainen yksi syy. Tässäkin kohden on kiristetty otetta. Osaksi viljelijät eivät ole luovuttaneet perunaa kauppaan siinä tahdissa kuin oli toivottu. Tässä kohden on vedottu viljelijöihin. Osaksi perunan puutteeseen on voinut vaikuttaa sekin, että tuottajat ovat elättäneet toivoa perunakaupan pääsemisestä vapaaksi säännöstelystä. Siksi on ilmeisesti viivytelty luovutusvelvollisuuden täyttämistä. Myöskään julkisuuteen viety keskustelu väitetystä setelien leimaamis- tai vaihtosuunnitelmasta ei ole ollut varmaankaan omiaan edistämään kansalaisten halua vaihtaa nopeasti tavara rahaan. On selvää, ettei perunakaupan säännöstelystä vapauttaminen nyt olevissa oloissa voi tulla kysymykseen. Täytyy siksi toivoa, että viljelijät tilannetta keventääkseen omalta osaltaan täyttävät

luovutusvelvollisuutensa niin nopeasti kuin mahdollista, sillä tämä velvollisuutensa heidän on luonnollisesti joka tapauksessa täytettävä. Toisaalta on valittaen mainittava, että viljelijäin luovutusvelvollisuuden määrittely on viivästynyt. Kuitenkin luultavasti hetimiten viljelijöille voidaan ilmoittaa heidän luovutusvelvollisuutensa lopullinen määrä. Perunasatolukujen määräämistä varten välttämättömän perunan satoarvioita päästäneen nimittäin juuri näinä päivinä määrittelemään ja laskemaan ja sen jälkeen välittömästi viljelijöille tullaan määräämään lopulliset luovutusmäärät.

Meidän perunasatomme on laskenut siitä, mitä se oli normaalivuosiksi katsottuina ajanjaksoina. Kun se vuosina 1935—39 oli keskimäärin noin 1.3 milj. tonnia oli se viime vuonna vain 640,000 tonnia. Rohkaisevaa on nyt todeta, että maataloushallituksessa arvioidaan tänä päivänä varovaisestikin ottaen perunasatomme nousevan noin 800,000, mihin määrään ei kuitenkaan sisälly palstaviljelijöiden ja siirtoväen vuokraamiltaan aloilta saamat sadot.

Voin myöskin lopuksi ilmoittaa, että jotta peruna kulkeutuisi kansanhuoltoministeriön ja keskusliikkeiden määräysten mukaan, on päättävästi ryhdytty tehostamaan hankintaliikkeiden valvontaa ja toisaalta on myöskin otettu harkittavaksi, kuten aikaisempinakin vuosina on tapahtunut, perunan tuonti ulkomailta, erityisesti kulutuskeskuksia varten.

Ed. Laine: Herra puhemies! Valtioneuvoston antama päätös perunan säännöstelystä on erikoinen siinä suhteessa, että ostokuittia vastaan luovutettava perunamäärä menee kuluttajille kokonaan välikäsien kautta. Sen olisi pitänyt mennä vain yleisille laitoksille tätä tietä, mutta ovat liikkeet tähän asti toimittaneet sitä näille hyvin vähän. Vähemmän sitä ovat saaneet varsinaiset kuluttajatkin, sillä tämä tavara on hävinnyt pois markkinoilta heti, kun se tuli säännöstelyn alaiseksi. Viime kuun 20 päivään asti ilmoittivat m. m. pääkaupungin liikkeet lehdissä myyvänsä perunaa, vieläpä kehoitettiin kuluttajia hankkimaan heti koko vuotuinen perunamäärä. Sen jälkeen perunaa on myyty suuret määrät hankintaliikkeille. Joka asemalta on lähtenyt vaunulasti toisensa jälkeen, mutta suurin osa häviää näkymättömiin. Jonkin verran perunan luovutusta on hidastuttanut se, josta täällä jo on mainittu, ettei vieläkään ole saatu tietää sitä, kuinka paljon viljelijä joutuu luovutusperunaa antamaan. Tämä olisi pitänyt jo saada, että vapaa perunakauppa olisi päässyt käyntiin.

Toiseksi tämä säännöstelypäätös on erikoinen siinä suhteessa, että perunan hintamarginaali on liian suuri. Tuottaja saa perunasta Etelä-Suomessa 3: 40 mk toimitettuna se asemalle tai hankintaliikkeen varastoon. Kuluttaja joutuu maksamaan siitä 5: 80, vieläpä yli 6 mk joissakin tapauksissa, kun rahtikustannuksia saadaan lisätä sen hintaan. Vähintään välityspalkkio on näin ollen 2: 40 mk, josta osa rahtia. Tämä välikäden saama osuus yli 40 % on mahdoton. Viljelijällä on sellaiset kuin siemen- ja lannoituskustannukset, jotka tekevät perunakiloa kohden noin 1: 25 mk, nyt kun satotulokset ovat jääneet kovin alhaisiksi. Varsinaiselle työlle, kuten syyskynnöille, kevätmuokkaukselle, kylvöille, hoitotöille, korjaamis-, varastoimis- ja kuljetustöille jää niin vähän, että siinä tullaan sille työlle saamaan korkeintaan 5 markan tuntipalkkoja ja siitä pitäisi tulla osa vielä yleiskustannuksiin, veroihin, vuokriin, kuoletuksiin y. m. Kun hintatilanne on sellainen kuin se on, olisi tuottajan hintaa pitänyt nostaa jo tämän kuun alusta. Perunat on varastoitu kellareihin ja kuoppiin ja tämän vuoksi, kun se aiheuttaa varastoimiskustannuksia, olisi pitänyt perunan säilytyspalkkiota maksaa jo tämän kuun ajalta ja se olisi hyvin voitu tehdä, sillä kuluttajain hintaa ei olisi tämän takia tarvinnut nostaa. Loppupäätelmä on se, että perunakaupan säännöstely on epäonnistunut. Peruna on mennyt välikäsille hyödyttämättä enempää tuottajia kuin kuluttajiakaan. Ehdotan, että peruna jos mahdollista asetettaisiin vapaaseen kauppaan, mutta että sille asetettaisiin vähittäisrajahinta. Näin päästään oikeudenmukaiseen hintaan ja sopiviin välityspalkkioihin. Täten kyllä, sen jälkeen kun saadaan luovutusmäärät tietoon, alkaa tulla perunaa kuluttajille riittävästi.

Täällä ed. Jokinen mainitsi kananmunakaupasta. Haluan vastata tähänkin, sillä kananmunakauppaa ei voida verrata tähän. Kananmunia ei ole enää kerta kaikkiaan sanottavammin olemassa, kun ei ole kanojakaan kuin nimeksi. Näitä ei taas ole, kun ei ole moneen vuoteen annettu näille ruokaa, viime vuosina hyvin vähän, ja kana ei tule omilla ruuillaan toimeen. Mutta jos varrotaan pari vuotta, kyllä taas on kananmunia ja varmasti sopivaan hintaan saatavissa. Tähän johtaa vapaa kauppa tälläkin alalla.

Ed. Kujala: Kun tämä hallituksen esitys oli perustuslakivaliokunnassa käsiteltävänä, herätti se siellä jo useilta kohdiltaan arvostelua, ennen kaikkea juuri siltä kohdalta, etteivät tuottajat voi myydä perunaa suoraan kuluttajille. Nyt kun tässä on tämä huomattavan suuri myynti- tai välityspalkkio, niin tämä vaikuttaisi siltä, niinkuin olisi haluttu turvata jonkun suurliikkeen välityspalkkion saantimahdollisuudet perunan tällaisella säännöstelyllä.

Mitä sitten tulee tähän lausumaan, mikä perustuslakivaliokunnan mietinnössä on, että perunakauppa pitäisi vapauttaa, syntyi se perustuslakivaliokunnassa äänestyksen jälkeen. Äänten mennessä tasan ratkaistiin kysymys arvalla, ja arvonnassa tulee aina sekä hyviä että huonoja päätöksiä, ei ole koskaan varmaa, minkälainen päätös sellaisessa tapauksessa tulee. Olin jo perustuslakivaliokunnassa sitä mieltä, että tämä säännöstelyn vapauttamislausunto on virheellinen. Käytäntö on osoittanut jo, niinkuin täällä on mainittu, kananmunien vapauttamisesta säännöstelystä sekä kalain vapauttamisesta, että ei edes musta pörssi aikaisemmin ymmärtänyt pyytää sellaisia hintoja kuin näistä tavaroista nyt pyydetään vapaassa kaupassa. Se osoittaa, ettei ole vielä aika säännöstelystä luopumiseen. Ei olisi toivottavaa, että eduskunta nyt kumoaisi tämän hallituksen antaman esityksen, sillä silloinhan jouduttaisiin vallan anarkiaan. Silloin olisi perunakauppa vapaa ja mihin se johtaisi, sen me näistä aikaisemmista esimerkeistä jo huomaamme. Sen sijaan, jos tämä ei tyydytä, voi hallitus pikaisesti korjata tätä ja antaa uuden, mutta kyllä tämä nyt olisi hyväksyttävä.

Ed. Antila: Täällä on eri puheenvuoroissa syytetty tuottajia siitä, että he eivät tahdo luovuttaa perunaa kulutukseen. Mutta tämä on nähdäkseni väärä syytös, kun ottaa huomioon sen, miten äärettömän suuret varastot esim. Etelä-Pohjanmaalla on kauppojen varastoissa perunaa. Ilmajoen osuuskaupan varastossa on ostettuna perunaa 800,000 kg ja olisi ostettuna saman verran, jos olisi voitu ottaa vastaan. Mutta ei ole varastotiloja, mihinkä panna ja rautatievaunuja ei saa, että voitaisiin lähettää toisia alta pois. Samoin oli Yli-Härmässä Kaupin pysäkille tilattuna 30 rautatievaunua perunan kuljettamista varten, mutta näitä tietysti ei ole saatu, kun vaunuja ei ole, ja niin on perunat täytynyt aumata sielläkin pellolle. Se, että perunat on täytynyt aumata pellolle, voi ehkä jonkun verran vaikuttaa siihen, ettei niitä tule kauppaan. Maanviljelijöillä on kiireiset kyntötyöt tekeillä, ja sen vuoksi ei kukaan mielellään lähde siitä pois perunoita viemään, jos olisikin siihen muuten tilaisuutta. Omasta kohdastani tiedän, että siihen ei kuitenkaan ole ollut tilaisuutta, sillä olen kaksi kertaa kotona käydessäni kysynyt asianomaisesta liikkeestä lupaa saada tuoda perunaa kauppaan, mutta se on kielletty sen vuoksi, ettei ole vaunuja, millä lähetetään ja varastot ovat täynnä. Nähdäkseni ei siis pitäisi vielä tässä vaiheessa niin ankarasti syyttää tuottajia perunan puutteesta kulutuskeskuksissa.

Ed. Lampinen: Täällä on tuotu esille tämän asian yhteydessä monia hyvin sattuvia esimerkkejä, mikä on ollut haittana perunan kauppaan saantiin. Täällä on huomautettu siitä, että viljelijä luovuttaessaan yksityiselle henkilölle, siis suoraan kuluttajalle perunaa, ei saa laskea sitä osuutta ollenkaan luovutushyvityksekseen. Samoin tuotiin kovin sopivalla tavalla esille myöskin se toinen tosiasia. Samassa kylässä maanviljelijä kylän sivulaidalla vie perunoita keskusliikkeeseen, mikä on kylän keskustassa, ja luovuttaa perunat määrättyyn rajahintaan, (tukkuhintaan), samalla kertaa kun naapuri saa lähteä hakemaan perunoita vähittäishinnalla samasta kaupasta, ja näinollen työtä ja aikaa kulutetaan. Viime vuonna edes sai sentään niin paljon käytännöllisemmin tätä asiaa hoitaa, että kansanhuollosta annettiin lisenssi ja tuo lisenssi kelpasi sitten myös luovutusvelvollisuutta täytettäessä huomioonotettavaksi. Se epäkohta oli vain viime vuonnakin, että jos sama perhe tahtoi ostaa koko annoksensa, siis yhteisellä lisenssillä perunat, niin se oli myöskin luovuttajan luovutettava tukkuhintaan. Kun tästä tehtiin kysely kansanhuoltoministeriöön, annettiin ohjeeksi, että miksi ei voi niin järjestää asiaa, että jokainen perheen jäsen ottaa oman lisenssinsä, siis 60 kilon lisenssin, vaikka oikeus oli kyllä 70 kg lähettää samalle ostajalle. Siis 10 henkisen perheen täytyi ottaa 10 lisenssiä, joka kolmena kappaleena kirjoite-

taan, siis 30 kappaletta samalla kuin se lähetetään kaupunkiin esim. Helsinkiin rautateitse, niinkuin allekirjoittanutkin lähetti, niin silloin täytyisi myöskin yhtä monta rahtikirjaa kirjoittaa, ja näinollen tarpeettomasti asia vaikeutetaan sentähden vain, että keskusliikkeet saisivat tuon korkean välityspalkkionsa, josta täällä on huomautettu, hyväkseen käyttää. Täytyisi olla enemmän joustavuutta ja asiassa johdonmukaisuutta silloin, kun näitä tällaisia kysymyksiä järjestellään, ja ottaa huomioon se, mitenkä se käytännöllisessä elämässä voi todellakin vaikeuttaa asioita. Meidän kunnassa, missä on kaukana merenrannikkoasujaimia monen kymmenen kilometrin päässä kaupungista, heidän täytyy siis tulla kaupungista perunaosuutensa hakemaan, jos nimittäin ei ole viljelijällä mahdollisuutta ylijäämäperunaansa antaa tälle tarvitsijalle, koska hänen täytyy myöskin huolehtia siitä, että luovutusvelvollisuus tulee täytettäväksi tukkuliikkeelle. Tämä olisi ehdottomasti otettava huomioon ja näin ollen annettava se oikeus maanviljelijälle, jos se suoraan kuluttajalle myy, saada se vähittäishinta, ja myyntitodisteen mutta samalla kertaa myös sen perheen jäsenten yhteinen lisenssi täytyisi kelvata luovutusvelvollisuudeksi, vaikkapa se olisikin suurempi kuin 70 kilon.

Täällä on myöskin huomautettu siitäkin, mitenkä on ollut vaikeutta töiden suorituksen kanssa. Ei ole yksinkertaisesti ollut mahdollisuutta saada edes perunoita kulutuskeskukseen. Allekirjoittanut sai tuntea vallan hyvin, sai odottaa 3 viikkoa ennenkuin sai auton, millä voi ajaa perunoita asemalle. Ei kannata tällaisena aikana lähteä 600 kilon perunakuormalla asemalle, joka on riittävä kuorma huononlaisella keliillä ja siinä hukata miehen ja hevosen päivä ja tukkuhinta. Siihen kuluu niin suuri osa jo tuosta hinnasta, että suuri osa menee kustannuksiin, mikä näin ollen alentaa tuottajalle perunoiden hintaa. Olisi kyllä toivottavaa, että kansanhuoltoministeriössä tämä asia kiireellisesti hoidettaisiin ja asioiden hoitoon myöskin muita järjestettäisiin kuin yksinomaan tukkuliikkeiden henkilökuntaa.

Ed. Stenberg: Kun valtioneuvoston päätöstä perunan säännöstelystä käsiteltiin perustuslakivaliokunnassa kuultiin siellä asiantuntijana kansanhuoltoministeriön osastopäällikkö Y. Toivosta. Hän selosti m. m. niitä syitä, jotka ovat tehneet välttämättömäksi luopua aikaisemmasta säännöstelymuodosta. Se antoi kuluttajille oikeuden ostaa myös suoraan maanviljelijältä perunoita ostoluvilla, joita kansanhuoltolautakunnat myönsivät. Syyksi hän mainitsi, että tämä salli kuluttajan maksaa ylihintaa perunoista ja sen vuoksi perunoita ei saatu ollenkaan yleiseen myyntiin kulutuskeskuksissa. Kun hänelle selitettiin, että nykyinen järjestelmä tekee sen myös mahdolliseksi, mutta on kuluttajille paljon epäedullisempi, hän selitti, että ostolupia ei ole lupa myöntää kuluttajille vaan kuluttaja voi ostaa ainoastaan hankintaliikkeiltä. Nyt olen saanut selvän tiedon käytännöstä eräästä piiristä ja todisteita siitä, että aikaisempi epäkohta ei ole poistunut, vaan tullut huonommaksi. Osuusliike Voima Tampereella järjestää perunoiden hankinnan siten, että perunat tulevat nimellisesti sen kautta ja silloin se lasketaan luovutusperunaksi. Tätä varten hankintaliike kirjoittaa ostokuitin. Kuluttaja saa itse ostaa perunat joiden hintaa ei kukaan tarkkaile, ja itse huolehtii niiden kuljetuksesta. Hankintaliike ei tee muuta kuin antaa tuon pienen kuitin ja siitä se perii 70 penniä kilolta. Esimerkiksi 1,000 kilon määrästä saa näin maksaa 700 markkaa aivan ylimääräisesti, joka varsinkin työläisperheille on huomattavan suuri ylimaksu, ja sitä varten nykyinen järjestelmä herättää paljon tyytymättömyyttä.

Toivoisin, että kansanhuoltoministeriön taholta kiinnitettäisiin huomiota siihen, että annetut määräykset olisivat sellaiset, etteivät hankintaliikkeet saisi niitä käyttää vain edullisena ja vaivattomana ansiotarkoituksena. Hallituksen olisi nopeasti annettava uusi määräys perunan säännöstelystä, jolla nykyiset epäkohdat korjattaisiin, mutta mielestäni ei ole oikein, että nykyinen päätös nyt kumottaisiin.

Ed. Jokinen: Täällä ed. Kujala mainitsi, että jos perunan kauppa asetetaan säännöstelyyn ja tämä päätös kumotaan, se johtaisi anarkiaan. Meillähän on 5 päivänä elokuuta 1943 annettu päätös perunan säännöstelystä, joka on siis edelleen voimassa. Jos tämä päätös kumotaan, ei millään tavalla synny siis anarkiaa, vaan perunan

kauppa tulee edelleen säännöstelyn piiriin ja kaikki peruna on siis säännösteltyä perunaa. Minä ihmettelen kovin suuresti niitä, jotka vastustavat perunan säännöstelyä. Kukaan ei puhu perunan hinnasta mitään, mutta vastustetaan kuitenkin säännöstelyä. Ellei perunan hinta pakota vastustamaan säännöstelyä, niin missä on vikaa. Minä pyytäisin huomauttaa perunan tuottajille, että se on juuri perunan hinta, vapaassa kaupassa, joka pakottaa vastustamaan perunan säännöstelyä eikä suinkaan mikään muu.

Täällä herra kansanhuoltoministeri mainitsi rautatiekaluston puutteesta. Minä pyytäisin huomauttaa, että esim. Lounais-Suomessa kyllä on ollut meillä rautatiekalustoa aivan riittävästi, mutta minä olen tiedustellut ainakin 8 tai 9 kunnan alueella olevien viljanhankinta- ja perunanostoasiamiesliikkeiltä tilannetta, ja he ovat pitäneet tätä tilannetta aivan kertakaikkiaan mahdottomana. Perunaa on kyllä ostettu ja perunat ovat menneet suurelta osaltaan sellaisille hankkijoille, jotka eivät ole perunan, siis viljavaraston ostoasiamiehiä, vaan vapaan kaupan ammatinharjoittajia. Jos näiltä puuttuu vaunuja, sitä minä en tiedä, mutta valtion viljavaraston ostoasiamiehillä on ollut ainakin Lounais-Suomessa vaunuja aivan riittävästi (Eduskunnasta: Ei Pohjanmaalla ainakaan!). Kun perunanostolupien saanti on myöskin kielletty kansanhuoltoministeriön päätöksellä kaikilta kansalaisilta, siis kansanhuoltolautakunnat eivät voi myöntää perunanostolupia, niin on tilanne muodostunut, vieläpä maalaiskunnissakin aivan mahdottomaksi. Minä itse kansanhuollon johtajana tiedän tämän tilanteen, meillä esim. Perniön kunnassa se on aivan sietämättömänä. Perniössä ei ole perunaa saatavana vapaassa kaupassa perniöläisille ollenkaan. Turkulaiset ja helsinkiläiset ostoasiamiehet, siis ostajat ostavat kaiken perunan ja maksavat 10 jopa 12:kin markkaa kilolta. Kukaan paikkakuntalainen ei voi ottaa omalta pitäjäläiseltään 10—12 markkaa kilolta, vaan se kieltäytyy jyrkästi myymästä perunaa paikkakuntalaisille vapaassa kaupassa ja kun kansanhuolto ei voi antaa ministeriön päätöksen mukaan perunanostolupia, niin perunan saanti on tällä kertaa aivan pysähdyksissä. Tilanne muodostuu siis aivan kestämättömäksi ellei ministeriö ryhdy joihinkin toimenpiteisiin asiassa ja minusta olisi korkea aika, että ministeriö purkaisi virheellisen päätöksensä, jonka se on, sanoisinko heikon harkinnan perusteella tehnyt.

Ed. Okko: Viime syksyn aikana m. m. Lappeenrannan kaupungissa oli perunaa vapaasti saatavisa aivan kohtuulliseen hintaan ja m. m. kaupungin torilla oli aina aamuisin 30 hevosta, kaikki perunalastissa ja hinnat eivät missään tapauksessa olleet varsin korkeita. Niitä sai ostaa aivan vapaasti. Mutta silloin kun sanomalehdissä oli tieto, että peruna joutuu säännösteltäväksi, niin silloin loppui peruna Lappeenrannan kaupungista seuraavana aamuna. Minä uskon, että jos peruna vapautettaisiin säännöstelystä, niin sen hinta ei nousisi mahdottomiin, se olisi varsin kohtuullinen, sillä tieto siitä, että varsin hyvä sato on maassa saatu ja tieto siitä, että etenkin Etelä-Pohjanmaalla on suunnattomat varastot, jotka tarjotaan kauppaan, niin se tulisi varmasti päinvastoin alentamaan perunan hintaa (Ed. Jokinen: Kuinkas on kananmunien laita?). Kananmunien suhteen on aivan toisin. Juuri säännöstelyllä on kanat lopetettu koko Suomessa, ja kuollut kana ei enää muni, ennenkuin— (Eduskunnasta: Se syntyy!). uusi kanakanta on kasvatettu. Kananmunien suhteen tätä ei voida edes verratakaan, sillä kanojen suhteen on säännöstely juuri johtanut siihen etteivät ne enää paljon muni. Minä kannatan ed. Laineen tekemää ehdotusta, että peruna kokonaan vapautettaisiin säännöstelystä, niin silloin niitä varmasti olisi aivan yhtä hyvästi kuin vihanneksia ja muita puutarhatuotteita saatavissa, jotka ovat olleet vapaana säännöstelystä.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Keskustelussa on ed. Jokinen ed. Rantalan kannattamana ehdottanut eduskunnan päätettäväksi, että valtioneuvoston päätös kumottaisiin. Kutsun tätä ed. Jokisen ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy perustuslakivaliokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Jokisen ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 101 jaa- ja 18 ei-ääntä, 8 tyhjää; poissa 72.

Eduskunta on hyväksynyt perustuslakivaliokunnan ehdotuksen.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 eräissä uudistushakkuissa suoritettavasta hinnanlisästä ja erikoiskorvauksesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 46 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 46.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Eduskunta hyväksyy perustuslakivaliokunnan mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Valtioneuvoston päätös 18 päivältä toukokuuta 1945 vuonna 1945 tuotetusta kotimaisesta viljasta ja perunasta maksettavista hinnoista.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 48 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 48.

Useita puheenvuoroja pyydetään.

Puhemies: Tämän asian käsittely keskeytetään.

Poistoja päiväjärjestyksestä.

Puhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan asiat 9)—12).

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan istuntoon:

13) Hallituksen eduskunnalle antaman kertomuksen johdosta niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarainhoidosta ja tilinpidosta vuonna 1941 ovat antaneet aihetta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 50;

14) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus eräitä poikkeussäännöksiä ampuma-aseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta sekä räjähdysaineitten käyttämisestä sisältävän asetuksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 51;

15) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös tuotannon ja kaupan harjoittamisen säännöstelystä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 52;

16) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös jäähdyttämön tai jäädyttämön omistajan tai haltijan velvoittamisesta huolehtimaan elintarvikkeiden säilyttämisestä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 53;

17) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös kotimaisen kantotervan hintatakuusta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 54;

18) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus Yhdistyneen Kuningaskunnan kanssa tehdyn molempien maiden välisten maksujen suoritusta koskevan sopimusmemorandumin voimaansaattamisesta,

laadittu ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1;

19) Porosopimuksen aikaansaamista Suomen ja Neuvostotasavaltain Liiton välillä

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2;

20) Kunnan- ja kyläteiden ottamista valtion hoitoon

tarkoittavien toivomusaloitteiden johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 10;

21) Ehdotuksen laiksi kunnallisten luottamusmiesten poikkeuksellisesta valitsemisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 11; ja

22) Ehdotuksen laiksi sotaleskien työhuoltolain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 15.

P u h e m i e s: Kun edustajille on jaettu myös lakivaliokunnan mietintö n:o 9 ja valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31, voitaneen nekin nyt esitellä pöydällepanoa varten.

Hyväksytään.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan istuntoon:

Ehdotuksen laiksi lainhuuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelystä tuomiokunnan arkistossa sekä oikeudenkäymiskaaren 4 luvun 2 §:n ynnä lainhuudatuksesta ja kiinteistönsaannon moittimisajasta annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu lakivaliokunnan mietintö n:o 9; sekä

Ehdotuksen laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 16,43.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. I. H. Tammio.

71. Tiistaina 16 p. lokakuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Toinen käsittely:

1) Ehdotus laiksi hallinnon järjestämisestä sota-aikana annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä 1137
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 60; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 47; hallituksen esitys n:o 57.

Ensimmäinen käsittely:

2) Ehdotukset laiksi lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelystä tuomiokunnan arkistossa ja laeiksi oikeudenkäymiskaaren 4 luvun 2 §:n sekä lainhuudatuksesta ja kiinteistönsaannon moittimisajasta annettujen lakien muuttamisesta 1138
Asiakirjat: Lakivaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 59; ed. Riikosen y. m. toiv. al. n:o 26.

3) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31; hallituksen esitys n:o 47.

4) Ehdotus laiksi kunnallisten luottamusmiesten poikkeuksellisesta valitsemisesta 1139
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 70.

5) Ehdotus laiksi sotaleskien työhuollosta annetun lain muuttamisesta 1141
Asiakirjat: Työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 61.

Siv.

Ainoa käsittely:

6) Hallituksen kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarainhoidosta ja tilinpidosta vuonna 1941 ovat antaneet aihetta 1141
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 50; mainittu kertomus.

7) Asetus 16 päivältä elokuuta 1945 Yhdistyneen Kuningaskunnan kanssa tehdyn molempien maiden välisten maksujen suoritusta koskevan sopimusmemorandumin voimaansaattamisesta 1145
Asiakirjat: Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1; mainittu asetus.

8) Valtioneuvoston päätös 18 päivältä toukokuuta 1945 vuonna 1945 tuotetusta kotimaisesta viljasta ja perunasta maksettavista hinnoista .... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 48; mainittu päätös.

9) Valtioneuvoston päätös 18 päivältä toukokuuta 1945 voin enimmäishinnoista ja valtioneuvoston päätös 24 päivältä toukokuuta 1945 maitotaloustuotteiden hintojen vakauttamiseksi sekä kauppaan saannin edistämiseksi suoritettavista palkkioista ja avustuksista 1149
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 49; mainitut päätökset.

10) Asetus 23 päivältä elokuuta 1945 eräitä poikkeussäännöksiä am-

Siv.

puma-aseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta sekä räjähdysaineitten käyttämisestä sisältävän asetuksen muuttamisesta 1164

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 51; mainittu asetus.

11) Valtioneuvoston päätös 14 päivältä kesäkuuta 1945 tuotannon ja kaupan harjoittamisen säännöstelystä „

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 52; mainittu päätös.

12) Valtioneuvoston päätös 16 päivältä elokuuta 1945 jäähdyttämön tai jäädyttämön omistajan tai haltijan velvoittamisesta huolehtimaan elintarvikkeiden säilyttämisestä ..... „

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 53; mainittu päätös.

13) Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 kotimaisen kantotervan hintatakuusta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta „

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 54; mainittu päätös.

14) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30; ed. Sergeliuksen toiv. al. n:o 48.

15) Ehdotukset toivomuksiksi kotitaloustyön rationalisoimiseksi 1165

Asiakirjat: Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 15; ed. Sillanpään y. m. toiv. al. n:o 164; ed. Wickmanin y. m. toiv. al. n:o 165.

16) Ehdotukset toivomuksiksi eräiden maanteiden rakentamisesta 1166

Asiakirjat: Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 11; toiv. al. n:ot 293, 295, 296 ja 297.

17) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä porosopimuksen aikaansaamiseksi Suomen ja Neuvostotasavaltain Liiton välillä ..... „

Asiakirjat: Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2; ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 37.

18) Ehdotukset toivomuksiksi kunnan- ja kyläteiden ottamisesta valtion hoitoon 1166

Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 10; toiv. al. n:ot 106, 108, 109 ja 110.

Pöydällepanoa varten esitellään:

19) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 55 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa eräiden työsuhteiden lopettamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... „

20) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 56 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräiden työsopimusten tekemisen säännöstelystä 1167

21) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 57 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös huoneistojen käytön tehostamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... „

22) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 58 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... „

23) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 59 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös viljan säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... „

24) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 60 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös vilja-, viljatuote- ja leipä- sekä kahvinvastikevarastojen luovuttamisesta valtiolle ..... „

25) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 61 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös sokerivarastojen luovuttamisesta valtiolle ..... „

26) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 62 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneu-

Siv.
voston päätös leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1946 sadosta sekä valtioneuvoston päätös tämän päätöksen muuttamisesta 1167
27) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 63 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös sahatavaran säännöstelystä ..... „
28) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 64 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös käyttöpuun kaupan säännöstelystä ..... „
29) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 65 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös maidon ja ravintorasvojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta .... „
30) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32 hallituksen esityksen johdosta laiksi niistä yleisistä perusteista, joiden mukaan lisenssitoimikunnan virkatoimista ja toimituskirjoista on suoritettava maksuja, annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä ..... „
31) Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 12 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa toimenpiteitä maanteiden kunnossapidon keskittämiseksi samalle valtion viranomaiselle .. „

Puhetta johtaa puhemies F a g e r h o l m.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat K. Andersson, Brommels, Forss, Heljas, Helo, Hiltunen, J. Järvinen, E. Karjalainen, P. Karjalainen, Kuusela, Y. Manninen, Miettunen, Mäkinen, Paavolainen, Paksujalka, M. Pekkala, H. Pesonen, Pohjannoro, Pyörälä, Rinne, Salmela-Järvinen, Saukkonen, Sillanpää, Simonen, Soininen ja Virolainen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta virkamatkan takia ed. M. Pekkala, sairauden takia ed. Pohjannoro ja yksityisasiain vuoksi edustajat Kuusela, Soininen, H. Pesonen, Mäkinen ja Virolainen, samoin tämän viikon ajaksi ed. Simonen, ensi perjantain istunnosta yksityisasiain vuoksi ed. Paksujalka sekä toistaiseksi sairauden takia lääkärintodistuksen nojalla ed. Brommels.

Uusia hallituksen esityksiä.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan lokakuun 12 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 73—83, jotka nyt on edustajille jaettu.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. K o i v i s t o: Suuren valiokunnan kokous on huomenna keskiviikkona kello 11,30.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi hallinnon järjestämisestä sota-aikana annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 60 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 47 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 57, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 60. Ensin sallitaan asiassa yleiskeskustelu; sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakiteksti, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Ehdotukset laiksi lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelystä tuomiokunnan arkistossa ja laeiksi oikeudenkäymiskaaren 4 luvun 2 §:n sekä lainhuudatuksesta ja kiinteistönsaannon moittimisajasta annettujen lakien muuttamisesta.

Esitellään lakivaliokunnan mietintö n:o 9 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 59, joka sisältää yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on lakivaliokunnan mietintö n:o 9.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

3) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 47, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31.

Keskustelu:

Ed. Järvi: Herra puhemies! Toivon, että suuri valiokunta, käsitellessään esillä olevaa hallituksen esitystä kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain muuttamisesta, ottaisi huomioon sen, mitä allekirjoittanut on edustajien Malkamäen ja Hiekkalan kanssa sivistysvaliokunnan valtiovarainvaliokunnalle antamaan lausuntoon eriävänä mielipiteenä merkinnyt. Tämän toivomuksen perusteluksi pyydän vielä esittää seuraavaa.

Kun sivistysvaliokunta kesäkuun 5 päivänä antoi valtiovarainvaliokunnalle ed. Malkamäen y. m. täsmälleen samanlaisen lakialoitteen johdosta kuin tämä esillä oleva hallituksen esitys nyt on, lausuntonsa, asettui se silloin yksimielisesti sille kannalle, että kansakoulun käsityön ohjaajien ja kansakoulunopettajien ylituntipalkkion tulisi olla 1,500 markkaa viikkotunnilta ja jatkoopetuksesta ja varhaisnuorisotyöstä 1,800 markkaa. Tämä lakialoite silloin hyljättiin. Nyt on hallitus kuitenkin antanut täsmälleen samanlaisen esityksen, johon myöskin valtiovarainvaliokunta on yhtynyt ja sitä kannattanut hyväksyttäväksi. Kesäkuun 5 päivän jälkeen on meillä kuitenkin tapahtunut tunnettu palkkavyöry. Kansakoulunopettajien kohdalle se merkitsi keskimäärin 160 %:n palkkojen nousua. Jos puheenaolevia tuntipalkkoja korotettaisiin samassa suhteessa, mikä meidän mielestämme on täysin kohtuullinen toivomus, pitäisi veistonohjaajille ja opettajille ylitunneista maksaa 1,872 markkaa ja nuorisotyönohjaajille ja jatkotuntien hoitajille, mikäli viimeksimainitut joutuvat niitä ylitunteina hoitamaan, 2,340 markkaa. Eriävässä mielipiteessämme olemme nämä summat pyöristäneet 1,800:ksi ja 2,200 markaksi. Hallituksen esitys merkitsee näiden palkkojen korottamista noin 104 %:lla, kun muu kansakoulunopettajan palkankorotus merkitsi, kuten mainitsin, 160 %. Että puheenaolevat tuntipalkkiot korotettaisiin nyt tämän hetken todellista tilannetta vastaaviksi, olisi se mielestämme senkin takia välttämätöntä, että lakiehdotukseen valtiovarainvaliokunnan tekemän lisäyksen johdosta kalliinajanlisää voidaan näihin maksaa vain sen perusteella, mitä indeksi kohoaa viime elokuun ensi päivästä alkaen. Nyt näin lailla määriteltävät tuntipalkkiot tulevat muodostamaan perustan vastaiselle tuntipalkkojen määrittelylle. Jos nämä tällä kertaa jäävät todellista tilannetta ajatellen liian alhaisiksi, ei niitä vastaisuudessakaan enää voida millään kalliinajanlisillä korottaa asialliselle ja oikeudenmukaiselle tasolle.

Huomioon olisi myöskin otettava, kun tästä asiasta päätetään, että kansakouluihin on ollut erittäin vaikea saada päteviä veistonohjaajia, koska muutaman viikkotunnin

heikosti palkattu työ ei kiinnosta ketään pätevää ammattimiestä sitomaan aikaansa muutamia tunteja viikossa tähän toimeen. Kansakoulunopettajien tuntipalkkioita on myöskin tahdottu usein verrata oppikoulunopettajien vastaaviin tuntipalkkoihin. Tulkoon tässä mainituksi, että ne myöskin ovat alhaiset, mutta niiden korjaamiseksi ei tarvita mitään lainmuutosta, kuten kansakoululaitoksen kohdalla on asianlaita. Sitäpaitsi saavat kansakoulunopettajat, joita toimii varsinkin maaseudulla erittäin runsaasti oppikouluissa tuntiopettajina laulussa, veistossa, voimistelussa, uskonnossa j. n. e. heille soveltuvisa aineissa, tuntipalkkaa oppikoulusta 1,960 markkaa tunnilta. Hallituksen esityksen mukaan tulisivat he saamaan samojen aineiden opettamisesta omassa koulussaan ylitunteina vain 1,500 markkaa, joten tässäkin on ilmeinen epäkohta olemassa.

Sitäpaitsi on myöskin otettava huomioon, kun puhutaan oppikoulunopettajien ylituntipalkoista, jotka tällä kertaa valtion kouluissa päteville opettajille, kandidaattitutkinnon tai teoloogisen erotutkinnon suorittaneille ovat 3,800 markkaa, sekin asia, että oppikouluissa saadaan ylitunteja myöskin kotona suoritettavista vihkojen korjaustöistä, joita ei ensinkään oteta huomioon kansakoulussa.

Pyydän siis vielä kerran, että suuri valiokunta kiinnittäisi tähän asiaan huomiotaan, että esillä olevasta lakiehdotuksesta tulisi niin tarkoitustaan vastaava kuin suinkin mahdollista on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

4) Ehdotus laiksi kunnallisten luottamusmiesten poikkeuksellisesta valitsemisesta.

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 11 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 70, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. Tuurna: Herra puhemies! Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kunnallisten luottamusmiesten poikkeuksellisesta valitsemisesta liittyy oleellisesti kuluvan vuoden huhtikuussa hyväksyttyyn lakiin ensi joulukuussa toimitettavista kunnan- ja kaupunginvaltuutettujen vaaleista. Kuten tunnettua, on vuonna 1936 valittujen kunnan- ja kaupunginvaltuutettujen toimikautta maan jouduttua ensin syksyllä 1939 sotaan ja sen jälkeen vuonna 1941 uudelleen alkaneiden sotatoimien kestäessä, täytynyt kolme kertaa pidentää jatkuen kuluvan vuoden loppuun. Poikkeusmääräysten mukaisesti toimitetaan uusien kunnanvaltuutettujen ja kaupunginvaltuutettujen vaalit ensi tulevan joulukuun 4 tai 4 ja 5 päivinä siinä järjestyksessä kuin kunnallisessa vaalilaissa on säädetty. Poikkeuksellisten olojen vuoksi on valtuutettujen toimikausi kuitenkin määrätty rajoitettavaksi kahdeksi vuodeksi, siis vuosiksi 1946 ja 1947. Tätä poikkeuksellista määräystä on perusteltu pääasiassa sillä, että huomattava osa maan väestöä on luovutettujen alueiden siirtoväkeä, joka tämän vuoden aikana ei vielä ole ehtinyt hankkia itselleen pysyväistä asuinpaikkaa. Siksi on siirtoväkeen kuuluville vaalioikeus säädetty järjestettäväksi siten, että he saavat vaalioikeuden ja vaalikelpoisuuden siinä kunnassa, missä heidät on otettu tai olisi pitänyt ottaa kuluvan vuoden siirtoväen henkikirjaan. Poikkeusmääräysten mukaisesti olisi kahden vuoden kuluttua seuraavat valtuutettujen vaalit toimitettava vuonna 1947, johon mennessä on oletettu pääosan siirtoväestä siirtyneen pysyväisiin sijoituspaikkoihinsa ja siis jo silloin voivan säännöllisissä oloissa osallistua valtuutettujen vaaleihin. Korostan tämän olettamuksen merkitystä siirtoväelle.

Toiseksi on poikkeuksellisen lainsäädännön tarpeellisuutta nykyoloissa perusteltu sillä, että kuluvan vuoden henkirjoitus jouduttiin suorittamaan poikkeuksellisissa oloissa ja että siinä on saattanut tapahtua virheellisyyksiä runsaammin kuin tavallisissa oloissa. Senvuoksi on katsottu tarkoituksenmukaiseksi, että kunnan varsinaisten jäsenten osalta on ensitulevissa vaaleissa luovuttava tosiasiallisesta henki-

kirjoituksesta vaalioikeuden edellytyksenä, vaan tulee vaalioikeus myönnettäväksi kunnan jäsenelle, joka on tullut ja jonka olisi pitänyt tulla kunnassa henkikirjoitetuksi kuluvan vuoden aikana. Vaaliluettelojen tarkastus on osoittanut, että poikkeuslainsäädäntö tässäkin kohden on ollut täydellinen.

Kolmanneksi on poikkeuksellinen lainsäädäntö katsottu tarpeelliseksi siksi, että nykyisten 9 vuotta sitten valittujen valtuustojen kokoonpano ei enää useinkaan vastaa valitsijain eri ryhmien voimasuhteita. Voitaneen hyvinkin olettaa vaaleissa tapahtuvan valitsijaryhmien edustuksessa muutoksia.

Esilläoleva hallituksen esitys laiksi kunnallisten luottamusmiesten poikkeuksellisesta valitsemisesta, poikkeaa oleellisesti siitä, mitä huhtikuussa annettu laki ensi joulukuussa toimitettavista kunnan ja kaupunkien valtuutettujen vaaleista määrää. Viimemainitun lain mukaan olisi uusien valtuutettujen tehtäväksi tullut valita vuoden 1945 lopussa vain avoimiksi tuleviin toimiin kunnallislautakunnan puheenjohtaja ja jäsenet tai heidän varamiehensä sekä muut kunnan luottamusmiehet. Hallituksen esityksen mukaan tulisi valtuuston määräajaksi kunnallisiin toimiin valitsemien kaikkien luottamusmiesten toimikausi päättymään vuoden 1945 lopussa, lukuunottamatta vuodeksi 1946 valittuja maalaiskuntain tarkastuslautakuntien jäseniä. Samana ajankohtana tulisi muidenkin kunnan viranomaisten määräajaksi valitsemien luottamusmiesten toimikausi päättymään. Tämä tietäisi sitä, että uusien valtuutettujen ja myöskin muiden kunnan viranomaisten olisi toimitettava kaikkien kunnallisten luottamusmiesten vaali. Uudet luottamusmiehet on valittava tammikuussa 1946, sanotaan nimenomaisesti. Tämä tulisi käsitykseni mukaisesti koskemaan myös kuntien yhteistoimintaa, kuntien edustajain kokouksia sekä kuntien liittoja. Täten tulevat ensi kunnallisvaalit saamaan entistä suuremman kunnallispoliittisen merkityksen.

Hallitus perustelee esitystään vain lyhyesti sillä, että sen esittämä menettely on tarkoituksenmukainen. Jää kuitenkin harkinnan alaiseksi, onko uudet kunnalliset luottamusmiehet poikkeuksellisesti valittava vain kahdeksi vuodeksi, kuten valtuutetut itse on valittu, vai onko luottamusmiesten toimikausi määrättävä säännölliseksi ja lakisääteiseksi, mikä useimmissa tapauksissa tietää sitä, että uudet valtuutetut valitsisivat kunnan luottamusmiehet pitemmäksi ajaksi kuin minkä heidän oma toimikautensa kestää. Saatujen tietojen mukaan ja siihen nähden, ettei esitys sisällä tämän vaalin suhteen mitään poikkeusmääräystä, on laki- ja talousvaliokunta katsonut, että uusien kunnallisten luottamusmiesten toimikausi on määrättävä voimassaolevien säännösten mukaiseksi.

Karjalaisena kansanedustajana kiinnitän kuitenkin huomiota siihen, että tällainen menettely tulee oleellisesti vaikeuttamaan hallituksen aikaisempaa pyrkimystä saada myös siirtoväki osallistumaan kunnallisvaaleihin. Tämä koskee etenkin siirtoväkeä ruotsinkielisen väestön asuma-alueilla. Kuten tunnettu, on siirtoväen sijoittamista maamme ruotsinkielisen väestön asuma-alueille vaikeuttanut kielikysymys. Maanhankintalain mukainen sijoitussuunnitelma jättää ruotsinkieliset kunnat suurimmalta osaltaan vapaiksi suomenkielisen väestön sijoitusvelvollisuudesta. Nykyisen väliaikaisenkin sijoituksen aikana on eräillä ruotsalaisalueilla esiintynyt kielikysymyksen merkeissä hankauksia paikallisen ja siirtoväen välillä. Erityisesti näyttää ruotsinkielinen väestö suhtautuvan epäilyksellä joulukuussa toimitettaviin kunnallisvaaleihin. On esitetty väitteitä, että siirtoväkeä on pyritty sijoittamaan ruotsin- tai kaksikielisiin kuntiin tarkoituksella näin muuttaa vallitsevia kielisuhteita suomalaisen väestön hyväksi. Niin aiheeton kuin tällainen epäilys luonnollisesti onkin, on siirtoväen kuitenkin pyrittävä toimimaan siten, että tarpeettomia ristiriitoja, syntyivätpä ne kenen aloitteesta ja missä tarkoituksessa tahansa, voitaisiin mahdollisuuksien mukaan välttää. Tämä on sitäkin tärkeämpää, kun on voitu todeta, että siirtoväen ja paikallisen väestön keskinäiset suhteet monilla ruotsinkielisillä alueilla ovat tähän saakka olleet hyvät. Siksi on karjalaisella taholla oltu sitä mieltä ja Karjalan Liittokin on yhtynyt tähän käsitykseen, ettei ruotsinkielisissä kunnissa, joissa siirtoväen nykyinen sijoitus on väliaikaista, yleensä ole tarkoituksen mukaista

asettaa tulevissa kunnallisvaaleissa omia suomenkielisiä valtuustoehdokkaita. Ainoastaan silloin, kun kuntaan tulee pysyväisesti jäämään huomattavassa määrässä suomenkielistä siirtoväkeä, on siirtoväen luonnollisestikin valvottava etujaan myös kunnallisvaaleissa. Niissä kunnissa, joihin suomenkielistä siirtoväkeä ei lopullisen sijoitussuunnitelman mukaan tule sijoitettavaksi, olisi yhteistyö kunnan paikallisten viranomaisten ja siirtoväen luottamusmiesten välillä pyrittävä saamaan niin läheiseksi, että myöskin siirtoväen asioiden tasapuolinen hoitaminen nykyisissäkin sijoituskunnissa olisi mahdollista. Vastaavanlaisia olosuhteita on ja saattaa ilmaantua myöskin muualla. Tähän nähden voi siirtoväen osanotto kunnallinvaaleihin ja siirtoväen luottamusmiesten valitseminen lauta- ja johtokuntiin siinä määrin vaikeutua, että voi katsoa, että siirtoväki tosiasiallisesti jää kunnallisvaalien ulkopuolelle näillä seuduilla. Näin ei kuitenkaan saisi tapahtua, vaan hallituksen pyrkimys saada siirtoväki osallistumaan kunnallisvaaleihin ja siirtoväen edustajien valitseminen myöskin kunnan luottamustehtäviin olisi saatava toteutetuksi koko maassa.

Ed. Mäkelä: Antaessaan esillä olevan esityksen on hallitus nähtävästi tarkoittanut m. m. suuremman oikeudenmukaisuuden toteuttamista kunnallistoiminnan alalla. On tarpeetonta enää käydä todistamaan, kuinka puutteellista tämän oikeuden toteuttaminen myöskin tällä alalla on aikaisemmin ollut ja hallintojärjestyksen kankeuden, uudistusten hitauden ynnä muiden seikkojen vuoksi suureksi osaksi vieläkin on. Mutta lyhykäisesti se voidaan todeta.

Olisi hyvin kalpeaveristä demokratiaa, jos aikaisemmin valitut kunnalliset luottamushenkilöt ilman muuta jäisivät tehtäviinsä, sen jälkeen kun uudet valtuustot on valittu. Valtuustojen voimasuhteet tulevat nähtävästi huomattavasti muuttumaan. Sitä ei kukaan epäile, koska laajat väestöryhmät, joilla ei ennen ollut oikeutta osallistua kunnalliseen ja valtiolliseen toimintaan, nyt ovat siihen oikeutetut. Ei voida ajatella yksipuolisesti valittujen toimihenkilöiden toimikauden jatkumista demokraattisten valtuustojen rinnalla.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Ehdotus laiksi sotaleskien työhuollosta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään työväenasiainvalickunnan mietintö n:o 15 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 61, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 15.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Hallituksen kertomus niistä toimenpiteistä, joihin eduskunnan tekemät muistutukset valtiovarainhoidosta ja tilinpidosta vuonna 1941 ovat antaneet aihetta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 50 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu kertomus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 50.

Keskustelu:

Ed. Myllymäki: Herra puhemies! — Esillä olevan asian perusteet ovat niiltä ajoilta, jolloin Suomen vallassa olevat piirit varustautuivat ja lähtivät sotaan Neuvostoliittoa vastaan. Valtion tilintarkastajat vuonna 1941 kertomuksessaan käsittelevät hallituksen toimenpiteitä vuodelta 1939. Vaikka koko maan politiikka osoittaa rikollista ja lyhytnäköistä toimintaa maan suuren väestön enemmistöä vastaan, on sen lisäksi yksityisten virastojen ja laitosten toiminta ollut samanlaista. Varsinkin sotatalouden ala on ollut jatkuvaa

rikosten, virheiden ja huolimattomuuden sarjaa, jolle jäljestäpäin ei ole muuta voinut kuin todeta tapaukset.

Tilintarkastajain kertomuksen mukaan rikollisena lakkautettujen suojeluskuntien osuus tässä pelissä on huomattava. Kertomuksessa sanotaan m. m., ettei suojeluskuntapiireissä ja koulutuskeskuksissa vuosies 1941—1944 aikana oltu suoritettu säädettyä kahta tarkastusta vuodessa, ja sanotun toimiston tarkastajien laatimista tarkastuskertomuksista kävi edelleen selville, että myöskin useiden alakassojen tarkastukset oli päällystön puolesta laiminlyöty. Tästä olikin ollut seurauksena, että eräs suuri kavallus oli saattanut jatkua kuukausimääriä tulematta ilmi. M. m. kenttäpostikonttori 7:n kassanhoitaja oli nimittäin edellisenä vuonna syyllistynyt 257,321 markan suuruisen erän kavallukseen ja tämän johdosta suoritetuissa tutkimuksissa oli käynyt selville m. m., ettei yksikön päällikkö kertaakaan ollut suorittanut kassan tarkastusta koko sinä kuuden kuukauden aikana, jonka kuluessa kavallus oli jatkunut, sekä ettei kassanhoitaja ollut pitänyt minkäänlaista kassakirjaa tai edes muistiotakaan hoitamansa alakassan varoista. Toinen ja vieläkin suurempi kavallus eli 690,007 markkaa oli tapahtunut Uudenmaan eteläisen suojeluskuntapiirin esikunnassa. Vaadituissa selityksissä on käynyt ilmi, että kenttäpostissa suoritettu kavallus on ollut mahdollista esimiesten välinpitämättömyyden tähden. Palkkapäivälistat eivät olleet valmiina edellisistä tilinmaksuista, kun uutta tiliä maksettiin, ja kavallus sai jatkua. Kassanhoitaja on saanut muutaman vuoden tuomion ja tuomittu korvaamaan vahingon. Uudenmaan suojeluskuntapiirin kavalluksen tehnyt kassanhoitaja ampui itsensä ja syyte on ollut tekeillä esimiehiä vastaan, mutta tuloksesta ei ole tietoa.

Armeijan tarpeisiin suoritetut hankinnat todistavat sen, että oli lähdetty syyhymättä saunaan. Asiasta sanotaan asiakirjoissa, että vuoteen 1939 saakka tehtiin sotavarusteita koskevia hankintoja siten, että kulloinkin hankittavasta tavaramäärästä pyydettiin tarjoukset, joista edullisimmaksi katsottu tarjous hyväksyttiin, mutta talvisodan puhkeamisen jälkeen, jolloin kotimainen tuotanto kokonaisuudessaan oli käytettävä sotatuotantoon, ei tarjouksilla enää ollut entistä merkitystä ja tästä syystä sekä hankintojen kiireellisyyden vuoksi niistä yleensä luovuttiinkin puheenaolevissa sotavarusteluja koskevissa hankinnoissa. Samanaikaisesti alkoivat hinnat kotimaisissa hankinnoissa jyrkästi nousta ja mitä hankintoihin ulkomailta tulee, ei ollut enää mahdollista käyttää hyväksi eri maiden eikä myöskään saman maan eri hankkijoiden välistä kilpailua. Talvisodan alkamiseen saakka laadittiin hankinnoista yksityiskohtaiset sopimukset, mutta sota-aikana vain ylimalkaiset, joskus jopa suullisetkin sopimukset. Sen johdosta jouduttiin monessa tapauksessa suorittamaan lisäkustannuksia. Hankintasopimusten laadinnassa on todettu olevan suuria puutteita, m. m. Belgiasta tehtyihin tilauksiin ei sisällytetty määräyksiä sopimussakoista tai muita takeita hankintojen suorituksesta, eikä edes varattu suomalaisille oikeutta sopimuksen purkamiseen hankkijoille sattuneen esteen varalta, jotapaitsi oli laiminlyöty riittävien tietojen hankkiminen belgialaisten liikkeiden toimituskyvystä. Tästä oli seurauksena, että valtio joutui maksamaan ennakkomaksuilla milteipä alusta pitäen tuotannon vieraassa maassa. Hankintasopimusten mukaan oli yleensä luotot hankintahinnoista suoritettava ennakkomaksuina, mutta näitä varoja on käytetty kovin runsaskätisesti. Niinpä sellaisellakin yksityisluontoisella firmalla kuten O. Y. Sytyttimellä oli vuoden 1939 päättyessä tilittämättömiä ennakkoja 32 miljoonaa markkaa ja sen sisaryhtiöllä O. Y. Ammuksella 18 miljoonaa markkaa.

Edelläolevan tapaisia esimerkkejä jatkuu suuri määrä.

Ulkomaisten hankintojen joukossa on sellaisia, että ei edes tiedetä, mitä joltakin toiselta tehtaalta on tullut tavaraa. Esim. ruotsinmaalaiselta Bofors-yhtymältä on pitänyt kirjallisesti jälkeenpäin tiedustaa, mitä laitteita tehdas on Suomeen lähettänyt. Kun näin on, on selvää, että mistään tilikontrollista ei ole ollut puhettakaan ja ulkomaalaiset suurtehtaiden omistajat ovat saaneet suuria voittoja myös puutteellisen asioiden hoitamisen tähden. On syytä vetää johtopäätös, miksi m. m. ruotsalaiset piirit niin kovasti tukivat suomalaisia käymään sotaa Neuvostoliittoa vastaan.

Elintarviketuotannon alalla on todettu

suuria väärinkäytöksiä. Elintarvikevarikko n:o 1:n tarkastuksessa on todettu, että erään marjanjalostustehtaan valmistamasta porkkanamarmelaadista osa oli vuotanut laatikoista lattialle. Marmelaadin kemiallinen kokoomus tutkittiin, jolloin ilmeni, että sokeripitoisuus kolmessa eri näytteessä oli 40.2, 43.5 ja 46.6 %, vaikka sen hankintasopimuksen mukaan tuli olla vähintään 55 %. Tämän johdosta valmistaja suostui uudelleen keittämään ja pakkaamaan marmelaadin. Valtio joutui maksamaan kuitenkin kuljetuskustannukset Turkuun. Näytteitä uudelleen tutkittaessa kävi ilmi, ettei uuden lähetyksen sokeripitoisuus ollut korkeampi kuin alkuperäisenkään. Elintarvikevarikko 1:stä ja intendenttiosastolta oli tiedusteltu, paljonko sokeria hankkijalle oli luovutettu tätä hankintaa varten. Kumpikaan ei kyennyt vastaamaan siihen kysymykseen, mutta asiaa on luvattu tutkia. Myöskään ei ole voitu todeta eikä edes pistokokein oltu tarkastettu, sisälsikö kahvipaahtimon toimittama kahvinkorvike koko sen määrän kahvia, mitä tarkoitukseen kulloinkin oli luovutettu. Eräissä lentovarikoissa oli säilytetty myös suuret määrät sellaista vaatetustavaraa, joka lähinnä kuuluu vaatetusvarikoiden toimialaan. Esim. lentovarikko 6:ssa oli varastoituna 126.832 metriä flanellikangasta, 54,992 metriä muuta kangasta, 25,167 paitaa, 8,882 paria alushousuja j. n. e. Tilintarkastajatkin sanovat, että sellainen ei ole tarkoituksenmukaista.

Lentovarikon korjaamo ja Itä-Suomen Rannikkoprikaatin korjauspajan autokorjaamo eivät olleet kuitanneet varastoista saamiaan tarvikeaineita. Linnoitusosaston alaisen keskusvaraston varastonhoitajat ovat itse laatineet todisteet vastaanotetuista tavaroista. Varikosta lähetettävistä tavaroista ei ole ollut kuitteja, koska niitä ei eräillä varikoilla ole ollenkaan vaadittu.

Suoranaisia varkauksia on myös sattunut. Valtion tykkitehtaan varastosta oli varastettu 79 kg tinaa, sotilasapteekki II:sta 30,000 markan edestä erilaista tavaraa, sotasairaalasta n:o 35 oli eräs päivystävä upseeri varastanut 10 kg kahvia. Valtion telakan varastoista oli hävinnyt erilaista tavaraa j. n. e.

Ruokatavarain hoito on ollut törkeän huonoa. Esim. vuonna 1941 heinä- ja elokuussa palautti elintarvikevarikko 5 yhteensä 6689 kg varikossa homehtunutta leipää kyseessäolevan leipäerän hankkijalle. Tämä myi osan siitä ja valmisti loppuerästä korppuja, jotka varikko osti, minkä jälkeen hankkijaa hyvitettiin 5128 mk:lla leipäerästä ja 6966 mk:lla korpuista. Kun hankkijan alkuperäinen saatava oli 27,020 mk ja edellämainittujen hyvitysten yhteenlaskettu määrä 12,094 mk, jäi hankkijan saatavaksi 14,925 mk. Neuvottelujen jälkeen on sovittu siitä, että varikko suorittaa vain puolet, toisen puolen jäädessä hankkijan vahingoksi. Tämän sopimuksen johdosta näyttää tappio supistuneen jonkin verran. Keväällä 1942 oli Viipurissa huoltovarasto I:ssä pilaantunut 16,000 kg leipää. Varaston päällikkö oli päämajan sotilashallinto-osaston taloustoimiston välityksellä tilannut elintarvikevarikko I:stä sotavankileipää, mutta kun leipä ei ollut saapunut, oli hän myöhemmin, tälläkin kertaa sanotun toimiston välityksellä, uudistanut tilauksen huomauttaen samalla, ettei edellistä tilausta oltu toimitettu. Tämän jälkeen varikko lähetti huoltovarastolle ensin 18,225 kiloa ja sen jälkeen 19,000 kg sotavankileipää, eli yhteensä kaksi kertaa enemmän kuin oli tilattu. Lähetykset saapuivat Viipurin asemalle toukokuun 4 ja 18 päivinä. 18,225 kg:n leipäerä joutui eräälle sivuraiteelle ja löytyi sieltä vasta toukokuun 22 päivänä. Lähetystä purettaessa oli leivässä hometta, mutta silti se varastoitiin säkkejä avaamatta. Homehtumisen lisäännyttyä noin viikon kuluttua ryhdyttiin leipää tuulettamaan ja sen jälkeen kului vielä puoli kuukautta, ennenkuin varaston päällikkö ilmoitti edellämainitulle taloustoimistolle, että varastossa oli liikaa sotavankileipää. Tälläinkään hän ei vielä ilmoittanut, että leipä oli homehtunutta. Tapahtuman johdosta on päämaja antanut käskyn rangaista syyllisiä. Käsky on täytetty siten, että asianomaiselle talousupseerille oli annettu kirjallinen muistutus. Huoltovarasto IV:ssä oli homehtumalla pilaantunutta leipää v. 1942 11,874 kg.

1940 kesällä, siis muutamia kuukausia Moskovan rauhanteon jälkeen, oli ryhdytty hevosten pakko-ottoon armeijan tarpeisiin. Hevosia oli kerätty toisten tietojen mukaan 9,450, toisten tietojen 18,000 kappaletta. Niille ei oltu hankittu ruokavaroja ja ne saivat nälissään suuresti kärsiä. Tosin täl-

laisen huolimattomuuden johdosta on ryhdytty joihinkin toimenpiteisiin, mutta pääasia on se, että muutamia kuukausia maaliskuun rauhan jälkeen, kun meidän väitettiin olevan kovin ystävällisissä suhteissa Neuvostoliiton kanssa, ryhdyttiin valmistautumaan jo uuteen sotaan. Kysyttäessä valiokuntaan kutsutulta asiantuntijalta syytä hevosten pakko-ottoon vastasi hän, että luultiin Neuvostoliiton ryhtyvän hyökkäämään Suomea vastaan. Selitys on odottamaton, mutta on muistettava, että samoihin aikoihin tapahtuivat pinonpoltot ja muut pakkotoimenpiteet Suomen ja Neuvostoliiton rauhan ja ystävyyden seuraa vastaan, maan kansalaisia vietiin turvasäilöön j. n. e. Ilmeisesti maan hallitsevat piirit jo silloin pyrkivät siihen, mikä 1941 kesäkuussa tapahtuikin.

Kesäkuussa 1941 joutui kotiseudun kuorma- ja linja-autoliikenne sotilasviranomaisten alaiseksi. Kotijoukkojen esikuntaan järjestettiin yllämainittuja asioita hoitava toimisto ja jokaiseen suojeluskuntapiiriin liikennetoimisto. Keskitetty moottoriajoneuvoliikenne on alusta alkaen tuottanut suurta tappiota. Ensimmäisenä vuonna tappio oli 126,186,354:60. Tappioita oli syntynyt m. m. siten, että ajomaksut olivat kilometriltä 4, 5 ja 6 mk, paitsi ensimmäisiltä kilometreiltä, joissa hinta oli 1 mk kalliimpi. Samoihin aikoihin yksityiset liikkeet laskivat ajokustannukset 8:50 mk:n hintaisiksi. Puutavaratariffin kohdalta on sanottava, että ajoissa on käytetty bensiinialkoholia, jonka hinta oli 16:50 litralta. Kun kuljetusmaksu oli laskettu sen mukaan, että polttoaineen hinta olisi 7:50 litralta, niin tappio oli 9 mk kulutuslitraa kohti eli yhteensä tällä kohdalla noin 45 milj. markan meno.

Mutta tappioita eivät yksinomaan aiheuttaneet pienet tulot, vaan ennenkaikkea suuret menot, sillä kaikki liikennetoimistot eivät huolehtineet säästäväisyydestä, tarkoituksenmukaisesta järjestelystä, tehokkaasta valvonnasta ja muista sellaisista seikoista. Myös toisia liikennöitsijöitä oli suosittu toisten kustannuksella. Koko keskittämissuunnitelmaakin on syytä epäillä ja asettaa kyseenalaiseksi, sillä esim. olisi ollut parempi, että liikennetoimistojen käyttöön otetut autonomistajat tai heidän palveluksessaan olevat kuluttajat niin paljon kuin mahdollista olisivat saaneet toimia omien autojensa kuljettajina, sillä on tunnettua, etteivät puolustuslaitoksen autonkuljettajat sota-aikana yleensä säästä ajamiaan autoja, kun taas autonomistaja luonnollisestikin paremmin hoitaa omaa autoaan. Tosiasia oli, että monet autonomistajat suurin vaivoin pyrkivät seuraamaan, miten heidän omistamiaan autoja vieraat kuljettajat hoitivat.

Sellainenkin laitos kuin Helsingin Yliopisto ei ole vapaa tilisekavuuksista. Vuoden 1939 kertomukseen saakka on valtiontilintarkastajilla ollut poikkeuksellisen paljon huomauttamista Helsingin Yliopiston tilinpäätöksen suhteen. Esim. mainitussa kertomuksessa lausutaan, että virheiden lukumäärä on niin suuri, ettei niiden yksityiskohtainen käsitteleminen saanut tulla kysymykseen. On tyydyttävä ryhmittäin luettelemaan, minkälaatuisia virheellisyyksiä ja puutteellisuuksia tileissä on esiintynyt. On kai syytä muistuttaa, että tämä oli juuri niitä Akateemisen Karjala-Seuran parhaita loistoaikoja, joka yliopiston piirissä täydellisesti määräsi asioita.

Siirtoväen asiain hoidossa on paljon huomauttamista. Todetaan, että suuri osa tyhjennetyltä alueelta palautettavasta omaisuudesta rikollisella tavalla joutui vieraisiin käsiin. Näiden tapausten tutkiminen keskitettiin Viipurin läänin rikospoliisikeskukseen, jonka selvitettävänä on ollut 2.500 asiaa. Noin 500:ssa tapauksessa ovat kadonneet tavarat tai ainakin osa niistä saatu takaisin ja syylliset pantu syytteeseen. Takaisin saadun omaisuuden yhteisarvo on 1.5 milj. markkaa, mutta kadonneenkin omaisuuden arvo on ilmoitettu noin 7 milj. markaksi. Kun valtio alueluovutuksen johdosta menetetyn omaisuuden korvaamisesta annetun lain perusteella eräin rajoituksin suorittaa korvausta tästäkin omaisuudesta, jää suuri osa anastetun tavaran arvosta valtion maksettavaksi.

Laskujen kuittaamisen suhteen on paljon huomauttamista. Kuittaajana esiintyy usein toinen henkilö kuin se, jolle lasku on merkitty maksettavaksi ja joskus laskuissa ei ole lainkaan kuittausta. Harvinaista ei ole, että musteella kuitattuun laskuun on lyijykynällä lisätty jälkeen uusia veloituseriä tai korotettu laskussa olleita eriä, minkä jälkeen laskuun on merkitty uusi

loppusumma. Lääninhallituksen toimesta on pistokokein toimitettu kassantarkastuksia, joissa on todettu kassavajauksiakin.

Varsinkin kansanhuoltolautakuntien, mutta myöskin meriväen huollon johtajien tilityksistä voidaan lausua, että tilitysten ja niihin kuuluvien tosikkeiden puutteellisuus ja sekavuus on niin yleistä, että huolellisesti laadittu tilitys on suorastaan harvinaisuus. Kaikkein alkeellisimmat menotosikkeet ovat lyijykynällä töherrettyjä paperilappusia, joista tuskin numerot käyvät selville, muista tiedoista puhumattakaan. Aivan harvinaista ei ole sekään, ettei menoista ole minkäänlaista tosiketta. Varsin arveluttavaa on, että menoista on usein tehty kaksi laskua merkitsemättä niihin, että toinen on alkuperäinen ja toinen jäljennös. Eräissä tapauksissa onkin todettu, että molemmat laskut on liitetty tileihin, mutta tilitysten laajuuden ja sekavuuden tähden on tällaisten menoerien ilmituleminen aivan sattuman varassa.

Edellä olevan mukaisia esimerkkejä kuluneilta vuosilta voimme kerätä paljon, jotka osoittavat, että sota-ajan politiikka on aiheuttanut suuren joukon erillisiä virheitä, jotka tukevat sitä vaatimusta, että maan virkakunnassa on tehtävä muutos ja kykenemättömät ja sopimattomat asiain hoitajat ovat poistettavat ja asetettava kunnollista ja pystyvää väkeä valtion toimiin.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Asetus 16 päivältä elokuuta 1945 Yhdistyneen Kuningaskunnan kanssa tehdyn molempien maiden välisten maksujen suoritusta koskevan sopimusmemorandumin voimaansaattamisesta.

Esitellään ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu asetus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 1.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Valtioneuvoston päätös 18 päivältä toukokuuta 1945 vuonna 1945 tuotetusta kotimaisesta viljasta ja perunasta maksettavista hinnoista.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 48 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 48.

Keskustelu:

Ed. Kinnunen: Herra puhemies! Kotimaisesta viljasta ja perunasta maksettavien hintojen esillä ollessa pyydän mainita, että kun valtioneuvoston päätöksessä 19 päivältä viime kesäkuuta, koskeva työpalkan säännöstelyä, tuli muissa kuin maataloustöissä työskentelevien sekatyömiestenkin palkat määrätyiksi huomattavasti korkeammiksi kuin maataloustöissä maksettavat palkat, siis ne palkat, joiden perusteella nämä nyt esillä olevat maataloustuotteiden hinnat on määrätyt, niin lausuin jo silloin asian ollessa eduskunnassa esillä, epäilykseni tuon palkkapäätöksen haitallisesta vaikutuksesta maatalouteen. Vaikka aikaa ei olekaan tämän pitemmälle kulunut, ovat nuo silloiset epäilykset jo osoittautuneet tosiksi; maataloudesta on alkanut työvoima virrata muihin parempiin palkattuihin töihin ja pitkin kesää ja syksyä on varsin ankara puute maatalouden työvoimasta ollut monin paikoin maassa. Kiireellisenä sadonkorjuuaikana, jolloin työt täytyy saada nopeasti sujumaan, jouduttiin pakostakin monin paikoin maksamaan huomattavasti korkeammat palkat kuin mitä maatalouspalkkanormit edellyttivät ja joiden perustana nämä nyt esillä olevat maatalous- ja karjataloustuotteiden hinnat ovat. Kun lisäksi paikoin on järjestetty lakkojakin asiaa vaikeuttamaan, ovat maatalouden tuotantokustannukset nousseet huomattavasti. Näin ollen nämä nyt vahvistettavat hinnat eivät enää vastaa todel-

lisia tuotantokustannuksia ja jos kehitys samaan suuntaan jatkuu, joutuvat maanviljelijät hyvin pian suuriin vaikeuksiin. Jos lisäksi kansanhuoltoministeri määrää viljan ja perunan luovutusajan kovin lyhyeksi, voi vallitseva työvoiman puute ja vallinnut lakkotilanne eräillä seuduilla johtaa siihen, että viljan kauppakuntoon käsittely, kuljetus y. m. hidastuvat niin paljon, että luovutuksia ei määräaikana voida suorittaa. Ja tästä taas johtuu se seikka, että moni viljelijä voi joutua luovuttamaan viljansa ja perunansa tämän lain 5 §:n mukaan vielä 10 % hallvemmalla vallitsevia hintoja. Toivottavasti kansanhuoltoministeriö huomioi nuo luovutuksia hidastuttavat seikat luovutusaikoja määrätessään. Minä toivoisin, että hallitus seuraisi tarkasti tilanteen kehitystä maataloudessa ja tekisi voitavansa, että tämä kansamme valtaosan elinkeinon haara, joka pitkinä sotavuosina arveluttavasti heikontui, ei nyt rauhanomaisissa oloissa sortuisi uusiin taloudellisiin vaikeuksiin, vaan päinvastoin pääsisi voimistumaan ja sitä tietä tuottamaan runsaammin elintarvikkeita koko kansamme yleiseksi hyväksi sellaisilla hinnoilla, että maasta ja maatyöstä elävä kansanosa voisi tehdä työtään tasaveroisesti palkattuina muiden kansalaisten kanssa.

Ed. Möttönen: Herra puhemies! Valtioneuvoston päätös kuluvana vuonna tuotetusta kotimaisesta viljasta ja perunasta maksettavista hinnoista on aiheuttanut perustuslakivaliokunnassa melkoista keskustelua ja arvosteluakin varsinkin päätöksen edellyttämiä tukipalkkiohintoja kohtaan. Kun syntyneessä keskustelussa huomio on omistettu varsin ajankohtaiselle ja kuluttajaväestön kannalta erittäin tärkeälle kysymykselle, miten nykyisiä säännösteltyjä korttiannoksia elintarvikkeissa voitaisiin suurentaa, niin lienee paikallaan tarkastella maatalouttamme tässäkin suhteessa tämän hetken näkemyksen valossa.

Mitä ensinnäkin voimassa oleviin maataloustuotteiden hintoihin tulee, niin myönnettävä on, että hinnat maataloustuotteilla ovat viimeisen hintatarkistuksen jälkeen huomattavan korkeat ja edelleenkin on pidettävä välttämättömänä, että nämä hinnat on kiinteästi sidottu maataloustyöntekijäin palkkoihin. Valitettavasti tässä viimeisessä paljon huomiota osakseen saaneessa maataloustuotteiden hintojen ja työpalkkojen tarkistuksessa maatalous joutui kärsimään sikäli tappion, että korotettujen tuotteiden hinnat maitotaloustuotannon osalta olisivat edellyttäneet normaalisen maataloustyömiehen tuntipalkan vain 18 markaksi ja se kuitenkin vahvistettiin, kuten tunnettua, 19 markaksi. Hyväksytyn palkkapäätöksen ikävimmäksi ilmiöksi jäi kuitenkin se, että sekatyömiehen tuntipalkka korotettiin 6—8 markkaa suuremmaksi kuin maataloustyömiehen. Tästä on ollut luonnollisena seurauksena, että melkein kaikki paremmat maataloustyömiehet, joilla on suinkin ollut tilaisuus, ovat jättäneet maataloustyöt ja siirtyneet muihin paremmin palkattuihin töihin ja maatalouden työvoimatilanne tästä johtuen on huomattavalla tavalla vaikeutunut. Maataloudelle tuotettiin tällä epäoikeudenmukaisella ja täysin kohtuuttomalla palkkapäätöksellä arvaamattoman vaikeasti ratkaistava olotila, jonka valitettavia seurauksia hallituksemme on saanut ja saa jatkuvastikin selvitellä maatalouteen kohdistuneitten lakkoilmiöitten muodossa, kuten viime päivinä tapaukset m. m. Kiskon pitäjässä ovat osoittaneet. Mitä muuten tähän Kiskon pitkälliseksi muodostuneesen työväenlakkoon tulee, niin on todettava, että se herätti laajoissa kansalaispiireissä suurta ihmettelyä sen johdosta, että hallituksen taholta lakkoa ei lopetettu heti alkuunsa kuten veturinkuljettajain lakkosuunnitelman kanssa tehtiin. Todella sen johdosta että hallituksen taholta ei heti päättäväisesti lopetettu tätä aihettomasti aloitettua lakkoa, on valitettavasti muodostunut kansalaisille käsitys, että hallituksen myötämielisyys on ollut lakkolaisten puolella. Lakon aiheettomuus on perusteltavissa sillä, kun on aivan lakon alkaessa voitu todistaa, että maataloustyönantajat Kiskossa eivät ole tehneet itseään syypääksi maksamalla alhaisempia palkkoja mitä voimassaolevat palkkanormit yleensä edellyttävät.

Tilanne todella, mihin tässä suhteessa on jouduttu, on kieltämättä vaikea ja ulospääsyn edellytykset muodostuneesta umpikujasta eivät ole helpot. Ainoa oikeudenmukainen ratkaisu edellä olevalle kysymykselle olisi luonnollisesti se, että maataloustyöväen palkat korotetaan oikeudenmukaiseen suhteeseen sekatyömiesten palkkojen kanssa, koska on käytännössä toivotonta

olettaa, että sekatyömiesten palkkoja alennettaisiin, niin asialliset näkökohdat kuin sen toimenpiteen takana olisivatkin. Näin poistettaisiin se ikävä epäoikeus ja katkeruuden aihe, mikä on nyt aiheettomasti heitetty maatalouden ja maataloustyöväen ylle.

On kuitenkin kiistattoman selvää ja tinkimätön totuus, että maataloustyöväen palkkojen korotus ei käy päinsä eikä sitä voida asiallisesti vaatiakaan, ellei samalla vastaavasti koroteta maataloustuotteille hintoja. Mitä maataloustuotteiden hintojen tarkistukseen tulee, niin on ilmeistä, että niinkin perusteellisen korotuksen jälkeen, mikä hiljakkoin on tapahtunut, on hallituksen suhtautuminen tähän toimenpiteeseen ilmeisesti kielteinen, mutta varmaan se on ainoa oikea ja hyväksyttävä ratkaisu, mitä tässä yleensä voidaan tehdä. Ellei näin tule tapahtumaan, niin on luonnollisena seurauksena, että palkkariidat ja lakot maataloudessa tulevat saamaan yhä näkyväisempiä muotoja ja kasvavat erimielisyydet ilmeisesti johtavat siihen, että maatalouden työvoimatilanne tulee muodostumaan täysin kestämättömäksi. Tämä antaa luonnollisesti asiallisen aiheen maanviljelijöille luopua kohtuuttoman korkeapalkkaisesta maataloustyövoimasta ja vastaavasti supistaa töitten suorituksen mahdollisimman vähiin, josta on seurauksena tuotannon vähentyminen ja ilmeisesti voi aiheuttaa myös osittaista työttömyyttä. Kun edelleenkin toteamme, että maataloustuotannon lisäytymistä ja voimaperäistämistä on huomattavasti vaikeuttamassa m. m. jatkuva fosfaattiväkilantojen suuri puute, ynnä muut sodan ajan perintönä jääneet tuotantoa vaikeuttavat ilmiöt, niin emme suinkaan liioittele, jos toteamme, että maataloutemme tulevaisuusnäköalat eivät ole suinkaan ruusunhohtoiset ja ovat omiaan varsin vähän tukemaan niitä ajatuksia, että maatalouden luovutusvelvollisuutta voisimme lisätä ja sitä tietä säännösteltyjen korttiannoksien määrää suurentaa, kuten eräissä piireissä ollaan nykyään taipuvaisia uskomaan.

Viime päivien aikana on saatettu julkisuuteen sanomalehdissä ja mainittu myöskin täällä eduskunnassa, että maataloustyönantajat olisivat ainakin jossain määrin maksaneet alhaisempia palkkoja työntekijöilleen, mitä voimassaolevat palkkanormit edellyttävät. Puolestani epäilen tämän väitteen todenperäisyyttä. Maataloudessa kyllä työskentelee, kuten on tunnettua, työntekijöinä m. m. epänormaaleja, vajaakykyisiä sekä työteholtaan täysin ala-arvoisia yksilöitä. Jos tällaisten varsin heikkojen ja muihin töihin kelpaamattomien työntekijäaineksien suhteen ei ole sovellettu palkkanormien korkeimpia palkkoja, niin ei voitane väittää tällaista menettelyä epäasialliseksi, kuten on syytä olettaa niiden tekevän, jotka näkevät aihetta huomautuksiin tässä suhteessa. Sen sijaan on syytä todeta, että maataloustöissä kuluneen kesän aikana on ollut pakko huomattavalla tavalla ylittää hyväksyttyjä maatalouden palkkanormeja varsinkin Pohjois-Suomessa, mutta myöskin yleensä muuallakin maassamme. Tämä on ollut erittäin silmiin pistävää varsinkin karjataloustyöntekijäin suhteen. Onpa muodostunut tapauksia, että karjanhoitajia ja karjataloustyöntekijöitä ei kaikille tiloille ole saatu normien ylittävistä suurista palkoista huolimatta. Tästä johtuen karjan omistajien on ollut myös pakko ryhtyä hyvin radikaalisiin toimenpiteisiin ennen kaikkea karjamäärän vähentämiseksi.

Ehkä, herra puhemies, saan luvan tässä yhteydessä ottaa tarkasteltavaksi erään kansanhuoltoministeriön käytäntöönottaman, omalaatuisen ja paljon mielipahaa sekä katkeruutta aiheuttaneen maanviljelijöihin kohdistetun rankaisutavan, millä on pyritty luovutusvelvollisuutta tehostamaan ja parantamaan. Tarkoitan tällä yleisostokorttien poisottamista, ja kansanhuoltoministeriön oman ilmoituksen mukaan on tälläkin hetkellä maassamme kymmeniä tuhansia kokonaisia perheitä, joilta on tämä ostokortti evätty. Näillä perheillä ei siis ole tilaisuutta saada edes niitä pieniäkään korttiannoksia sokeria, suolaa, tupakkaa y. m., mitä näillä korteilla yleensä annetaan. En ole tähän kysymykseen puuttunut siitä syystä, että haluaisin puolustaa niitä viljelijöitä, jotka ovat jättäneet aiheettomasti osan luovutusvelvollisuuksistaan täyttämättä. Päinvastoin heitä on rangaistava ja se on välttämätöntäkin, mutta ei tietoisesti ole rangaistava niitä syyttömiä perheen jäseniä, jopa sairaita, vanhuksia ja lapsia, joilla ei voi olla minkäänlaista osuutta niihin laiminlyönteihin, mikä talon haltijan taholta on tapahtunut. On syytä myöskin huomauttaa siitä, että lukuisissa tapauk-

sissa nämä korttien pidätykset ovat olleet täysin aiheettomia. Luovutusmäärät varsinkin leipäviljassa, mutta myöskin heinässä ja lihatuotteissa ovat olleet siinä määrin korkeat, että pitkällisen sota-ajan aiheuttamat haitalliset ilmiöt peltoviljelyksen tuotantokunnon alentumisesta huomioonottaen ei ole ollut läheskään aina sitä mahdollisuutta, että parhaalla halullakaan olisi viljelijä voinut luovutusvelvollisuudestaan selviytyä. Tämän lisäksi on vielä todettava, että viime vuosien aikana luonnonvoimat, kuten hallan aiheuttamat vahingot, liikanainen märkyys ja kuivuus, ovat olleet merkillepantavalla tavalla heikentämässä sadon määrää ja laatua. Vastaukseksi tähän voidaan kyllä lausua, että onhan asianomaisella viljelijällä ollut oikeus valittaa sekä pyytää tarkastusta kansanhuoltolautakunnan taholta, jos häntä on epäonni viljelystoiminnassa kohdannut. Näinhän on kyllä asianlaita, mutta tunnettua on, että suomalainen talonpoika ja viljelijä on erittäin hidas ja vastenmielinen näihin kirjallisiin valituksiin ja ne ovatkin jääneet pääasiallisesti tekemättä. Rohkenenkin olla sitä mieltä, että tällä epäinhimillisellä ja epäonnistuneella rankaisutavalla ei ole saavutettu tarkoitettua tulosta. Menettely on todella aiheuttanut ei ainoastaan asianomaisissa viljelijöissä, mutta myös muissa kansalaisissa siinä määrin arvostelevaa ja katkeraa mieltä, että menetelmän vaikutusteho on saattanut muodostua tarkoitusperältään päinvastaiseksi, mihin sillä on todella pyritty.

On näinollen asiallista aihetta kansanhuoltoministeriössä ottaa ensi tilassa vakavan harkinnan alaiseksi, että eikö olisi syytä palauttaa nämä ostokortit asianomaisille perheille mahdollisimman pian. Tämä lausuttuna sitä suuremmalla syyllä, koska yleisostokortin ovat saaneet pitää mielestäni paljon suuremmat rikolliset kuten m. m. ammattimaiset elintarviketuotteiden trokarit, työntekoa pakoilevat puoleksi rikollista elämää viettävät vetelehtijät y. m., joiden yhteinen lukumäärä kansamme keskuudessa on kasvanut aivan luvattoman suureksi.

Perustuslakivaliokunnassa on kiinnitetty huomiota tämän esityksen yhteydessä n. s. tukipalkkiojärjestelmän lopettamiseen. Maatalousvaliokunta onkin antamassaan lausunnossa aiheellisesti todennut m. m. seuraavaa: „Maataloustuotteiden vakauttamis- ja tukipalkkiojärjestelmä otettiin käytäntöön v. 1943. Sen tarkoituksena oli estää elinkustannusindeksin nousu ja siten tukea vallitsevan ja suhteellisen vakiintuneen hinta- ja palkkatason säilymistä. Senjälkeen kun rahanarvoa ei enää ole voitu säilyttää, on vakauttamis- ja tukipalkkiojärjestelmä menettänyt alkuperäisen merkityksensä. Senvuoksi valiokunnan mielestä olisi pyrittävä vähitellen vapautumaan puheenaolevasta järjestelmästä ja siirryttävä sosiaalisille periaatteille perustuvaan alennuskorttijärjestelmään." Perustuslakivaliokunta yksimielisesti on yhtynyt maatalousvaliokunnan antamaan lausuntoon, onpa vielä omaksunut tukipalkkiojärjestelmästä luopumiseksi jonkunverran tiukemman kannan lausumalla, että mainitusta järjestelmästä olisi mahdollisimman pian päästävä vapaaksi. Järjestelmän suurin heikkous on juuri siinä, että sen edellyttämän rahasumman saanti rasittaa huomattavasti ennestäänkin vaikeutunutta valtion taloutta. On laskettu, että kuluvana vuonna tähän tarvitaan valtion varoja n. 2 ½ miljaardia markkaa ja sen turvin tullaan avustamaan, kuten tunnettua on, hyvin huomattavasti hyvinkin varakkaita piirejä, jotka eivät suinkaan tällaista valtionapua tarvitsisi. Mitä tähän alennuskorttijärjestelmään tulee, jota maatalousvaliokunta suosittelee lapsirikkaita ja köyhempiä perheitä varten, niin on tätä vastaan lausuttu m. m. perustuslakivaliokunnassa, että se vaikuttaisi liikaa todelliselta köyhänavustukselta ja olisi se sellaisenaan ikävä ottaa vastaan. Mielestäni ei tässä asiassa ole aihetta ruveta tunteilemaan koska se suurimerkityksellinen taloudellinen tukemistoiminta kuitenkin valtiovallan avustustoimintaa tosiasiallisesti on. Toivottavasti tämän eduskuntakäsittelyn jälkeen perustuslakivaliokunnan yksimielisen mietinnön mukaisesti hallituksessa ryhdytään sanoista tekoihin ja luovutaan mahdollisimman pian ja viimeistään tulevan vuoden alusta lukien tästä tukipalkkiojärjestelmästä, joka todella alunperin on herättänyt suurta tyytymättömyyttä varsinkin maatalousväen keskuudessa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Mietintö hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Valtioneuvoston päätös 18 päivältä toukokuuta 1945 voin enimmäishinnoista ja valtioneuvoston päätös 24 päivältä toukokuuta 1945 maitotaloustuotteiden hintojen vakauttamiseksi sekä kauppaansaannin edistämiseksi suoritettavista palkkioista ja avustuksista.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 49 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt yllämainitut päätökset.

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 49.

Keskustelu:

Ed. Okko: Herra puhemies! Täällä on ed. Möttönen jo puhunut näiden tukipalkkioiden järjestämisestä, mutta pyydän vielä täydennykseksi puolestani tässä esittää seuraavaa.

Maataloustuotteiden tukipalkkioiden järjestely otettiin käytäntöön elokuun 1 päivänä 1943. Sen tarkoituksena oli estää, kuten täällä on mainittu, inflation kehitystä, t. s. valtiovalta koetti pysyttää hinta- ja palkkatason vakaana. Tämän järjestelmän esikuvana on pidetty Ruotsia, jossa tukipalkkiojärjestelmää on toteutettu laajemmin ja useammilla aloilla kuin meillä. Maitotaloustuotteiden kohdalta on vakauttamispalkkiojärjestelmää myöhemmin tuntuvasti tehostettu. Tätä järjestelmää suunniteltaessa ja myöhemmin tehostettaessa ei ole ajateltukaan minkäänlaista sosiaalista huoltoa toteuttaa, jollemme ota huomioon kesäkuun 1 päivänä tänä vuonna voimaanastunutta asetusta, jolloin lapsialennukset maidon jakelussa astuivat voimaan.

Senjälkeen kuin alkuperäinen tarkoitus oli menetetty ja palkat ovat ryöstäytyneet irti, on vakauttamispalkkioiden maksaminen ainakin siinä laajuudessa kuin se nyt tapahtuu, suorastaan järjetöntä. Tämä toimenpide on nostanut ja nostaa edelleen, jos tätä menettelyä jatketaan, valtion menoja äärettömästi, tuottamatta kuitenkaan vastavaa hyötyä.

On kuitenkin tarkoin varottava ja harkittava tässä asiassa heittämästä „lasta pesuveden mukana" ulos, muuttamalla tukipalkkiojärjestelmä palvelemaan sosialisen huollon näkökohtia esim. kuten maatalousvaliokunta ehdottaa antamalla alennuskortteja suurperheisille. Nykyisessä palkkaussäännöstelyssä ovat etenkin lapsirikkaat perheet joutuneet huonompaan asemaan perheettömien ja pienperheisten rinnalla. Invaliidit, sotaorvot ja sotalesket olisi myöskin huomioitava alennuskortteja jaettaessa.

Tällä hetkellä on tilanne vielä sellainen, ettemme voi ajatella kuljetusavustusten ja jakelupalkkioiden lopettamista. Maidon saanti maamme meijereihin ja kulutuskeskuksiin kohtaa vielä sellaisia vaikeuksia, että siinä joutuu valtiovalta vielä tukensa antamaan, jos haluamme nykyiset annokset säilyttää.

Olen muuten samaa mieltä kuin ed. P. Leskinen, joka viime tiistain istunnossa lausui, että maamme karjavaltaisuutta on lisättävä. Siihen olisi meidän kaikkien pyrittävä, siihen tulisi myöskin valtiovallan tukensa antaa. Siihen olisi pyrittävä tuottamalla väkirehuja ja apulantoja, etenkin fosfaattilannoitteita. Mutta tässäkin tulee hintakysymys olemaan kovana pähkinänä sekä maanviljelijöille että myös hallitukselle. Jos superfosfaatti tulee maksamaan, kuten olen kuullut, 20 markkaa kilo ja maidosta maanviljelijät saavat 8:50 kilolta, niin se ei vedä suuta nauruun.

Näissä hintakysymyksissä on kansanhuoltoministeriö monta kertaa surkeasti erehtynyt. Esim. vuosi takaperin määrättiin maanviljelijöiltä otettavan perunan hinnaksi 1:50 kilolta huolimatta siitä, että perunasato v. 1944 oli 50 % heikompi edellisen vuoden satoa. Rehuselluloosa maksoi 3 markkaa kilolta ja kuitenkin sitä valmistaville tehtaille valtio myönsi useita kymmeniä miljoonia avustuksena. Seuraus tästä oli, että perunaa varmasti syötettiin eläimille silloin kun sitä olisi tarvittu ihmisravinnoksi. Kansa ei usko maanviljelyseksperttien väittämää, että selluloosa sisältää niin ja niin paljon proteinia ja rehuyksiköitä. Eräs Taipalsaaren isäntä kertoi, että hän yritti syöttää selluloosaa hevoselleen, mutta tämä ei siitä huolinut. Sitten hän sekoitti sitä appeen sekaan mutta hevonen vain tuhki eikä syönyt. Sitten hän arveli, että jos hevosella ei olekaan nälkä ja viskasi Helsingin Sanomat, sellaisen suuren sunnun-

tainumeron sen eteen, jonka hevonen heti ahnaasti söi. Isäntä arveli, että siinä oli jotain sisältöä, jota ei selluloosassa ollut.

Olisin sitä mieltä, että lait tukipalkkioista kumottaisiin. Mutta kun tietääkseni hallitus on heinäkuussa asettanut erikoistoimikunnan asiaa tutkimaan ja kun tutkimukset valmistunevat vasta marraskuussa, kannatan perustuslakivaliokunnan ehdotusta.

Ed. Laitinen: Herra puhemies! — Maa- ja karjataloustuotteiden hinnat olivat sota-aikana epäoikeudenmukaisessa asemassa muuhun hintatasoon verrattuna. Kun muut hinnat liukuivat hiljalleen eteenpäin, pysyivät maatalouden hinnat paikallaan vuosikausia. Kun sitten tämä nykyinen eduskunta keväällä kokoontui ja kun uusi hallitus muodostettiin, tuntui aivan luonnolliselle, että maa- ja karjataloustuotteet pääsevät tasavertaiseen asemaan muuhun hintatasoon verrattuna. Kun sitten maataloustuotteiden hinnat viime toukokuun 18 päivänä vahvistettiin sellaisiksi, kuin ne ovat nyt esillä olevassa sanotulta päivältä annetussa valtioneuvoston päätöksessä, tervehdittiin maatalousväen taholta tyydytyksellä näitä valtiovallan toimenpiteitä, koska vihdoinkin oli lähdetty siitä oikeudenmukaisesta periaatteesta, että hintojen pitää vastata tuotantokustannuksia ja koska samalla oli sovittu myöskin maataloustyöväestön oikeudenmukaisesta palkkauksesta, joten hinta- ja palkkauskysymys oli kytketty toisiinsa. Maatalousväki eli hetkisen siinä hyvässä uskossa, että vihdoinkin uusien kasvojen aikana ja kolmen suurimman puolueen yhteistoimintasopimusten ansiosta maatalous ja siinä elävä työväki oli päässyt tasavertaiseen asemaan muiden elinkeinojen harjoittajain rinnalla. Mutta tätä hyväuskoisuutta kesti ainoastaan hetkisen. Kun sitten hallitus antoi kesäkuun 19 päivänä tunnetun palkkapäätöksensä, jolla päätöksellä muissa töissä työnkentelevien palkat korotettiin suhteettomasti korkeammiksi maataloudessa työskentelevien palkoista, romahti tämä hyväuskoisuus. Me jälleen näimme, että maatalous työväestöineen hinta- ja palkkapolitiikassa ei päässyt tasavertaiseen asemaan toisten elinkeinojen ja ammattien rinnalla ja että tällä palkkapäätöksellä tulisi olemaan kohtalokkaat seuraukset maan talouselämään yleensäkin, mutta myöskin maataloudelle ja siinä työskenteleville. Tämä onkin osoittautunut todeksi, sillä maalta pakoa, kuten toivoimme, ei tällä päätöksellä ole estetty, vaan päinvastoin kiihdytetty. Nyt esimerkiksi naistyövoiman saanti karjatalouteen on perin vaikeata, eräissä tapauksissa melkein ylivoimaista. Tästä kärsii tuotanto. Kun ei saada karjanhoitajia, on varsinkin keskikokoisilla ja sitä suuremmilla tiloilla monissa tapauksissa tilanne kestämätön. Talon oma naisväki ja monissa tapauksissa miehetkin ovat ylikuormitettuja hoitaessaan karjan, tehdessään samalla koti- ja taloustyöt. Olen monen maanviljelijän kuullut tätä valittavan ja aikovan vähentää karjaa juuri hoitajien puutteen takia. Kun tällainen kehitys karjatalouden alalla olisi hyvin arveluttavaa, jopa kohtalokastakin tuotannon kannalta ajatellen, olisi valtiovallan keksittävä keinoja tämän epäkohdan poistamiseksi, ja tässä yhteydessä, kun on kysymyn tuotteiden hinnoista, jotka ovat vaikuttava tekijä koko maa- ja karjataloustuotannon olemassaololle ja kannattavaisuudelle, lienee lupa muutamalla sanalla tähänkin puoleen kajota.

Maalta muuttoon lienee syynä nykyinen palkkauspolitiikka, mutta myöskin muut syyt. Tuotannon ylläpitämiseksi, jotta työvoimaa saataisiin sinne, missä sitä kipeimmin kaivataan, tarvittaisiin edelleenkin työvelvollisuuslakia, joten sen käytännöstä poistaminen oli ennenaikaista, koska elämme edelleenkin taloudellisessa suhteessa vielä pakkotilassa. Naistyövoimaa, niiden joukossa huomattava määrä koulutettuja karjakoita, on siirtynyt teollisuuden ja liike-elämän palvelukseen ja monet heistä maaseudullakin työskentelevät toisarvoisissa tehtävissä. Varsinkin tämä ammattityövoima olisi luetteloitava ja siirrettävä se sellaiseen työhön, karjataloustyöhön, jotta se voisi eniten hyödyttää kansantaloutta ja osaltaan helpottaa vaikeata elintarvikehuoltoamme. Näkisin, että tässä on asia, johon hallituksen tulisi kiinnittää mitä vakavinta ja kiireellisintä huomiota. Nyt olisi aika, jolloinka jokainen olisi saatava työskentelemään täysin voimin ja lisäksi työsken-

telemään sillä paikalla, jossa se voi parhaiten hyödyttää yhteistä isänmaata ja kansaa.

Mitä itse tähän hintapäätökseen tulee, niin se sen antamisaikana tyydytti tuottajia ja sille antoi tukea se, kuten edellä sanottu, että se oli sidottu työpalkkoihin. Nyt kumminkin tällä välin on luisunut paljon pohjaa sen alta, mitä kysymyksessä olevalla päätöksellä oli tarkoitus luoda hinta- ja palkkatason vakauttamiseksi. Monet palkkaukset tämän jälkeen on saatu ylittämään jopa lakon uhalla huomattavasti maataloudessa maksettavaa ohjepalkkaa. On herätetty kysymys myöskin maatalouspalkkojen korottamisesta, joka on luonnollinen ja oikeudenmukainen vaatimus, mutta tällöin tulee kysymys myöskin tuotteiden hinnoista, sillä kuten sanottu, hinnat ja palkat maataloudessa on sidottu yhteen ja jos yksi liikkuu joko puoleen tai toiseen, tulee myöskin toisen liikkua samassa suhteessa, sillä muuten ei kuljeta oikeudenmukaisuuden ja tasapuolisuuden tietä. Kysymyksessä olevan valtioneuvoston hintapäätöksen voin hyväksyä ainoastaan sillä edellytyksellä, että jos palkkoja maataloudessa tullaan korottamaan ja tuotantokustannukset nousevat, korotetaan myöskin samassa suhteessa tuotteiden hintoja.

Tässä yhteydessä pyytäisin kiinnittää huomiota siihen lausuntoon, jonka maatalousvaliokunta tämän kysymyksen yhteydessä on antanut perustuslakivaliokunnalle ja jossa maatalousvaliokunta puoltaa maa- ja karjataloustuotteista maksettavien tukipalkkioiden poistamista, johon asiaan myöskin jo täällä ed. Möttönen kiinnitti huomiota. Tästä asiasta on useaan kertaan eri yhteyksissä eduskunnassakin keskusteltu ja lausuttu mielipiteitä, että tästä epätarkoituksenmukaisesta ja valtiotaloudelle raskaaksi käyneestä järjestelmästä olisi päästävä. Kun allekirjoittanut viime toukokuun 17 päivänä teki tästä asiasta kyselyn hallitukselle, oli kyselyn tarkoituksena kiinnittää asiaan hallituksen huomiota ajankohtana, jolloin suunniteltiin hintojen ja palkkojen korotuksia ja jossa yhteydessä kyseellinen muutos olisi mielestäni käynyt vaivattomimmin. Asia ei vielä silloin ollut kypsä hallituksessa enempi kuin eduskunnassakaan, mutta kun asiaan on kiinnitetty huomiota täällä eri yhteyksissä, näyttävät mielipiteet asiassa kypsyneen, josta on osoituksena juuri maatalousvaliokunnan lausunto perustuslakivaliokunnalle, joka on tyydytyksellä merkittävä. Kun mainitun lausunnon mukaisesti maataloustuotteiden vakauttamispalkkioiden poistaminen korottaisi kuluttajien liha-, maitotalous- ja viljatuotteiden päivittäisiä annoksia B-leipäkortin haltijan osalta 1:70 ja D-leipäkortin haltijan osalta 1:81, ei nykyisen palkkatason vallitessa luulisi enää olevan aihetta kellään kuluttajallakaan vastustaa mainitun järjestelmän poistamista, jota poistamista maatalousvaliokunnan tämän asian yhteydessä antama lausunto puolestaan tukee. Toivoisin, että eduskunta kokonaisuudessaan voisi jo yhtyä maatalousvaliokunnan käsitykseen asiassa ja lausuisi nyt jo periaatteessa käsityksensä hallitukselle niitä periaatteita noudattaen kuin maatalousvaliokunta ehdottaa.

Ed. Kytömaa: Herra puhemies! Esillä oleva perustuslakivaliokunnan mietintö on melko suppeasanainen ollakseen laadittu siksikin tärkeästä ja laajakantoisesta asiasta, joka nyt on kysymyksessä. Valiokunnassa olikin jäseniä, jotka olisivat asian selvittämiseksi halunneet vielä kuulla asiantuntijoita, mutta yhden — sanoo yhden — äänen enemmistöllä valiokunta päätti jättää enemmän selvityksen hankkimisen sillensä.

En halua enempää puuttua tähän valiokunnan enemmistön menettelyyn, jota puolestani en pidä asianmukaisena, vaan päinvastoin epäonnistuneenakin, mikäli sellainen tapa pyrkisi muodostumaan käytännöksi. Valiokunnan enemmistö perusti ymmärtääkseni mielipiteensä siihen, että maatalousvaliokunta jo oli lausunnossaan riittävästi selvittänyt asiaa. Maatalousvaliokunta onkin epäilemättä antanut tarpeellista valaistusta moneen asiaan vaikuttavaan seikkaan. Vakauttamis- eli tukipalkkiojärjestelmän vaikutuksesta valtiotalouden hoitoon lausuu maatalousvaliokunta kuitenkin vain ylimalkaisesti seuraavaa: Tukipalkkiojärjestelmän „voimassa pitäminen rasittaa huomattavasti jo ennestäänkin vaikeassa asemassa olevaa valtion taloutta". Tästä seikasta, jota mielestäni on pidettävä peruskysymyksenä, olisi valiokun-

nan vähemmistö halunnut saada tarkempia tietoja.

Kansantaloudelliselta kannalta katsoen merkitsee tukipalkkiojärjestelmä sitä, että valtio osoittaa kansalaisille ostovoimaa ja sillä saatavia tarvikkeita vastaanottajien suorittamatta vastaavaa työmäärää. Periaatteellisestihan tällainen menettely on väärää kaikissakin oloissa, mutta niin voidaan tietysti toimia sellaisissa tapauksissa, että on kysymyksessä rikas valtio, joka voi kerätä itselleen vastaavan määrän kansantaloudellisia suorituksia ja jolla silloin on, mistä se kansalaisilleen jakaa avustuspalkkioita. Meillä ei valitettavasti näin ole laita, vaan meillä tukipalkkiojärjestelmä perustuu setelirahoitukseen, keinotekoiseen ja tuhoisaan menetelmään. Tätä seikkaa olisi valiokunnan vähemmistön mielestä ollut vielä tarkemmin tutkittava. — Olen asiasta hankkinut seuraavia tietoja.

Valtion vekseliluotto Suomen Pankista oli tammikuun 8 päivänä 1945 pyörein luvuin 17,450 miljoonaa. Viime syyskuun 29 päivänä se oli 20,100 miljoonaa. Nousu on siis 2,650 miljoonaa. Liikkeessä olevan setelistön määrä oli viime vuoden viimeisenä päivänä 15,657 miljoonaa ja sanottuna syyskuun 29 päivänä 18,113 miljoonaa. Lisäys on siis 2,450 miljoonaa eli noin 200 miljoonaa pienempi kuin valtion vekseliluoton nousu. Jos valtion ei olisi tarvinnut lisätä vekseliluottoaan ja kaikki muut asiaan vaikuttavat tekijät olisivat pysyneet samanlaisina, ei ymmärtääkseni setelistön määrääkään olisi tämän vuoden aikana tarvinnut lisätä. Kun niin on kuitenkin tapahtunut, johtuu se siitä, että valtion menoja on peitetty setelirahoituksella lähes 2.5 miljardilla markalla. Tukipalkkioihin arvioidaan maatalousvaliokunnan lausunnon mukaan menevän kuluvana vuonna lähes 2.5 miljardia markkaa, eli sama määrä, minkä juuri mainitsin. Vuoden kolmelle ensimmäiselle neljännekselle siitä kaavamaisesti jakaen tulee lähemmäksi 1,900 miljoonaa.

Nyt voidaan tietysti väittää, että ei juuri tuota tukipalkkiomenoa ole katettu seteleillä, vaan yhtä hyvin jotkut muut valtion menot. Vakauttamispalkkiot eivät kuitenkaan ole mitään todellisia, valtion varsinaisia menoja, joilla se ylläpitäisi omaa toimintaansa, vaan ne ovat kansalaisille jaettua ylimääräistä ostovoimaa. Kun näin on, ei mielestäni päästä mihinkään siitä, että nämä palkkiot eivät ainoastaan ole niitä menoja, jotka setelipainon avulla rahoitetaan, vaan muodostavat kaikkein vaikuttavimman setelirahoitukseen johtavan tekijän.

Ei liene tarpeellista täällä käydä selittämään setelirahoituksen turmiollisuutta. Otan vertailukohdaksi edellisen maailmansodan jälkeisen Saksan Weimarin tasavallan, joka joutui toimimaan monessa suhteessa aivan samanlaisissa oloissa, kuin missä me nyt olemme. Siellä kehitys johti ensin inflatioon, siitä natsilaisuuteen ja sitä tietä valtakunnan tuhoon. Ehkä yleisestikin selitetään, että sotakorvaukset aiheuttivat Saksan inflation, mutta näin ei kuitenkaan ollut asianlaita, sillä Saksan todelliset sotakorvaussuoritukset lienevät silloin loppujen lopuksi jääneet verrattain vähiin. Eräs Saksan silloisiin oloihin perehtynyt italialainen kansantaloustieteen tutkija on suomenkielisen selostuksen mukaan lausunut asiasta seuraavaa: „Pääsyynä Saksan suurinflatioon oli Saksan valtakunnan johdon ja valtakunnanpankin harjoittama kauttaaltaan virheellinen rahapolitiikka, joka ei, niinkuin sen olisi pitänyt tehdä, hinnalla millä tahansa, pyrkinyt budjettivajausten ja keinotekoisen rahanrunsauden patoamiseen, vaan päinvastoin suhtautui tähän ilmiöön välinpitämättömästi, milteipä suosi sitä". Meillä Suomessa ei vielä oltane välinpitämättömyydessä eikä setelirahoituksessakaan yhtä pitkällä kuin aikoinaan Saksassa, mutta ajoissa on meilläkin saatava sulku setelirahoitukselle, sillä muuten ohjakset irtautuvat pitelijäinsä käsistä. Kuta nopeammin valtion menoista poistetaan taloudellisesti virheelliset erät, sitä varmemmin saadaan kansan ja kaikkien kansalaisten talous kestävälle pohjalle.

Herra puhemies! Vaikka perustuslakivaliokunnan mietinnön perustelut mielestäni olisivat saattaneetkin olla täydellisemmät, voin kuitenkin todeta valiokunnan yksimielisessä mietinnössään tulleen siihen tulokseen, että hallituksen olisi kiirehdittävä maataloustuotteiden vakauttamispalkkiojärjestelmästä luopumista. Kaikilla tahoilla myönnettäneen jo yleisesti, että tapahtui virhe silloin, kun kuluvan

vuoden alkupuoliskon hintojen ja palkkojen järjestelyssä vielä turvauduttiin tukipalkkioihin. Tämä virhe ei parane siitä, että tehdään vielä toinen virhe jättämällä ensimmäisen erehdyksen korjaaminen liian myöhäiseksi, vaan olisi valiokunnan suosittelemalla tavalla mahdollisimman nopeasti korjaukssen ryhdyttävä. Suosittelen asiaa myös valtiovarainvaliokunnassa tulo- ja menoarvion yhteydessä harkittavaksi.

Ed. Huhta: Herra puhemies! Kun tämän asian yhteydessä on myöskin käsitelty maatalouden palkkakysymystä ja haluttu erikoisesti osoittaa, että maatalouden palkat ja hinnat täytyy ehdottomasti ratkaista yhtaikaisesti, haluan käsityksenäni esittää, että asia ei ole aivan niin yksinkertainen ja selvä. Maatalousalalla on alkanut varsin vakava liikehtiminen ja ollaan kaikissa piireissä yhtä mieltä siitä, että maatalouden palkkiot olisi nostettava, syystä että ne todellakin ovat useassa tapauksessa jääneet miltei entiselleen, mikä johtuu siitä, että samaan aikaan kuin maatalouden rahapalkat järjestettiin uudelleen, ovat maatalouden työnantajat lopettaneet aikaisemmin maataloustyöläisille niin suurena apuna ja helpotuksena olleet luontaisedut tuloksella, että viimeinen maatalouden palkkojen järjestely eräissä tapauksissa on merkinnyt asiallisesti maataloustyöläisten elinehtojen alentumista.

Onko sitten varaa nostaa maatalouden palkkoja ilman, ettei hintoja tarvitsisi nostaa? Se on asia, josta kai voitaisiin paljonkin väitellä. Allekirjoittanut ollessaan tunnetussa Lindgrenin komiteassa, joka maatalouden palkka- ja hintasuhteet viime keväänä määritteli, jo silloin esitti laskettavaksi maatalouden palkkoja ja hintoja toiselta perustalta kuin ne laskettiin. Koko maatalouden palkka- ja sen mukana myös hintakysymyshän ratkaistiin siten, että otettiin maatalouden keskimääräiset palkkamenot hehtaaria kohti ja täten päästiin määrättyyn lopputulokseen. Käytännössähän kuitenkin asia on niin, että alle 10 hehtaarin tiloilla ei palkkatyövoimaa käytetä, joten näiden tilojen tuotantokustannuksiin ei ole oleellista merkitystä sillä, ovatko työpalkat suuremmat vai pienemmät. Niitä kiinnostaa nimenomaan vain maatalouden hintakysymys. (Ed. Kirra: Sellaisen palkan, minkälainen hinta on.) Jos erotettaisiin tästä kustannuslaskelmasta kokonaisuudessaan pois ne tilat, jotka eivät käytä palkkatyötä ja laskettaisiin hinta sen mukaisena, se merkitsisi, pyörein luvuin noin 15—20 prosenttia työpalkan nousua maataloudessa ilman, että hintoja ei tarvitsisi nostaa. Tästä sanotaan tietenkin, että siitä joutuisi kärsimään pientalous, mutta jos lähdemme siitä, että pientalous saa ne hinnat, mitkä on tällä kertaa määritelty noihin hintamäärittelyihin, sisältyy nimenomaan se, että myöskin pientalous kannattaa, jos nostetaan maatalouden työpalkkoja, hinnat pysyvät samoina, merkitsee se vain suurmaatalouden tulon jossain määrin pienentymistä, mutta sensijaan pientalouden tulojen pysymistä ennallaan ja maatalouden varsinaisten palkkatyöläisten tulojen lisääntymistä. Ja ennenkuin maatalouden palkka- ja hintakysymystä kokonaisuudessaan ryhdytään uudelleen ratkaisemaan, niin mielestäni nuo esittämäni näkökohdat on siinä syytä vielä kerran ottaa vakavasti harkittavaksi.

Mitä tulee vakauttamispalkkioihin, on aivan totta, että tuo maatalouden vakauttamispalkkion maksaminen ei ole mikään terveen talouspolitiikan ilmiö, mutta minä kehoittaisin toisenkin kerran harkitsemaan sitä tässä vaiheessa, eikä vielä ensi vuodenkaan aikana luopumista syystä, että jos tuo vakauttamispalkkio nyt poistetaan, siitä on varmasti tuloksena, että myöskin teollisuuden työpalkkoja joudutaan kautta linjan nostamaan, josta seuraa tietenkin uusi hintavyöryn alkaminen. Nyt ollaan hintarintamalla pääsemässä vissinlaiseen vakautumisen tilaan. Ne erilaiset tekijät, ei ainoastaan palkkatekijät, vaan kokonainen joukko muita, suunnilleen yhtä paljon vaikuttavia tekijöitä, jotka ovat viime kuukausien huomattavan hinnannousun aiheuttaneet, voidaan käytännöllisesti katsoen, puutavara-alaa lukuunottamatta, sanoa nyt jo hinnoissa realisoituneen ja eikä ainakaan allekirjoittanut tunne mitään sellaisia suurempia uusia hintojen nousuun vaikuttavia tekijöitä, jotka olisivat omiaan hintavyöryä jatkamaan sikäli mikäli nyt eivät juuri esim. valuutan kurssimääräykset siinä suhteessa vielä saa huomattavasti mullistuksia ai-

kaan. Ja kun kerran nyt ollaan pääsemässä vissinlaiseen, joskaan ei absoluuttiseen, niin kuitenkin eräänlaiseen jähmettymiseen, olisi hyvin vaarallista lähteä leikittelemään nyt tuollaisilla uusilla elinkustannuksia nostavilla tekijöillä, jota olisi nimenomaan maatalouden vakauttamispalkkioiden poistaminen. Tilanne tällä kertaa on ei ainoastaan maatalouden palkkarintamalla, mutta se on myös teollisuuspalkkarintamalla tavattoman kireä. Se on niin kireä, että varmaankaan myöskään tuo palkkapäätös ei pidä, jos siihen vielä tulee uusia yleisiä nousuja.

Minusta maataloustuottajain niinkuin muidenkin tuottajain sekä myöskin työntekijäin tulee painaa mieleen se tosiasia, että maan talouden, koko kansantalouden tulo on tämän vuoden alkupuoliskolla lienee ollut keskimäärin 55—60 prosentin seutuvilla rauhanaikaisesta ja kun tästä menosta menee vielä noin 15 prosenttia sotakorvauksiin, jää koko kansantalouden n. s. nettotuloksi noin 40—45 prosenttia rauhanaikaisesta. Tämä merkitsee sitä, että jos aiotaan jokainen taloudenala saada kannattavaisuudeltaan samanlaiseksi kuin se on ollut ennen sotaa, täytyisi elintason olla n. 55—60 prosenttia alempi kuin se oli ennen sotaa ja kun tiedetään, että työväenluokan elintaso ei ole ollut Suomessa ennen sotaa olleina aikoinakaan millään tavalla ruhtinaallinen, se on ollut yksi kaikkein alhaisimpia, ei voida ajatella, että voitaisiin vuosikaupalla pitää työläisten elintasoa noin alhaisena. Jos todellakin kaikkien talousalojen tulot, tuottoisuus otettaisiin huomioon, täytyisi sen olla samanlainen kuin on ollut ennen sotaakin. Ja näin ollaan siinä kieltämättömässä tilassa, että maan kansantalous vielä tänä vuonna, ensi vuonna ja todennäköisesti seuraavanakin vuonna syö entisiä pääomiaan, niitä syö teollisuus, niitä todennäköisesti joutuu jossain määrin syömään myöskin maatalous, niitä syödään kaikilla aloilla. Se on tilanne, josta ei päästä yli eikä ympäri, ja niin kauan kuin näin on, tällaisessa pakkotilassa ollaan, ei myöskään voida ajatella enempää maatalouden kuin muullakaan alalla päästävän olosuhteisiin, jotka vastaisivat täydellisesti normaaliajan olosuhteita. Tämä on seikka, joka hyvin usein jätetään huomioonottamatta, mutta joka minun nähdäkseni täytyisi kaikissa piireissä ottaa sellaisena kuin se on ja asettaa vaatimuksensa myöskin sen mukaan.

P u h e m i e s: Istunto keskeytetään ja jatketaan sitä kello 19.

Täysistunto keskeytetään kello 17,04.

Täysistuntoa jatketaan

kello 19.

Puhetta johtaa puhemies F a g e r h o l m.

Jatketaan päiväjärjestyksen 9) asian käsittelyä.

Ed. K i r r a: Ed. Huhta on ehtinyt tulla tässä kamarissa erikoisen kuuluisaksi antamillaan talouspoliittisilla lausunnoilla. Hän nimittäin jo aikaisemmin mainitsi, että valtion raha-asemaa voidaan parantaa kaikkein helpoimmin sillä, että valtio sanoutuu irti tai vetää ristin kaikille omilta kansalaisiltaan ottamilleen lainoille. Silloinen valtiovarainministeri Tuomioja oli kuitenkin pakoitettu korjaamaan tätä ed. Huhdan uutta finanssiperiaatteellista kantaa. Nyt ed. Huhta on täällä aikaisemmin ennen päivällisaikaa esittänyt sellaisen omituisen ajatuksen, että maataloustyöväen palkkoja voidaan korottaa ilman tuotteiden hintojen korottamista ja että tämä ei tulisi merkitsemään pienviljelijöille yhtään mitään. Minä pyytäisin kysyä ed. Huhdalta, eikö pienviljelijä saa palkkaansa juuri tuotteiden hinnoista. Jos siis voin, lihan ja myöskin viljan ja muiden maataloustuotteiden, joita pienviljelijä tuottaa, hinnat eivät kohoa, vaikka kaikki muut menot nousevat, niin eikö pienviljelijä silloin joudu tästä kärsimään? Se ei ole mikään pienviljelijä, joka ei tuota tuotteita myytäväksi. — Mutta myös maataloustyömies joutuu kärsimään jos tuotanto ei kannata.

Sitten minä huomasin, että ed. Huhta ajaakin täällä erikoisesti teollisuustyöväen asiaa, sillä hän mainitsi juuri sitä, että tukipalkkioiden poistaminen tuottaa vahinkoa teollisuustyöväelle. Minä olen kuitenkin sitä mieltä, että nyt on teollisuus- y. m. ammattityöväen alalla työpalkat kohotettu jo niin korkeiksi, että ne jaksavat kyllä ostaa maataloustuotteita nykyisillä hinnoilla ilman näitä tukipalkkioitakin.

Maatalouden asema on nyt kerta kaikkiaan hyvin vaikea. Me kaikki, jotka näitä asioita tunnemme ja haluamme niitä ymmärtää, tiedämme, että sota-aikana ovat sekä viljelykset että rakennukset tavattomasti rappeutuneet. Myös verot ovat nousseet moninkertaisesti. Viimeinen maataloustuotteiden hintojen korotus ei tuottanut maataloudelle mitään erikoisempaa hyötyä, koska myöskin työpalkat samassa suhteessa nousivat, jopa jo eräissä määrin enempikin, sillä palkkatariffi vaikuttaa sen, että hyvinkin heikoille työntekijöille joudutaan maksamaan suhteettoman korkeat palkat.

Ed. Vehkaoja: Minä pyysin puheenvuoron ed. Huhdan lausunnon johdosta. Minun mielestäni oli outoa tällainen asioiden käsittely kuin ed. Huhta niitä käsitteli. Hän nimittäin tälläkin kertaa, kuten niin monta kertaa ennen vasemmalta on tehty, hyökkäsi maanviljelijöitä ja myöskin siinä ohella pienviljelijöitä vastaan. Sekin lausunto, jonka äsken ed. Huhta antoi, se osoitti vain sitä, että maataloustyömiesten palkat kyllä saavat nousta, kunhan eivät maanviljelystuotteitten hinnat nouse. Mielestäni olisi syytä siellä vasemmalla, jotka niin tavattoman vaikutusvaltaisesti ottavat osaa valtakunnan asioiden hoitoon, myöskin hallituksessa, jo heittää tämä alituinen palkkojen korotuksen puolesta puhuminen. Jos se energia, mikä vasemmalla esiintyy, jos siitä edes osa käytettäisiin ei palkkojen korotusten puolesta puhumiseen, vaan siihen, että koetettaisiin selittää työläisille maataloudessa ja myöskin teollisuudessa, että ne palkat, jotka on sovittu, niitä on noudatettava, jos näin vasemmalla meneteltäisiin, niin on aivan varmaa, ettei nytkään juuri perunan kaivun aikana, jolloin pyydet tiin 150—170, jopa 200:kin markkaa päivältä talon ruuassa, ei tällaisia varmaankaan olisi pyydetty, jos vasemmalta olisi käytetty toisenlaista puhekieltä. Minun mielestäni olisi syytä myöskin siinä suhteessa vasemmalla enempi käyttää energiaa, ettei lakkoja syntyisi ei enempää teollisuuden kuin maataloudenkaan alalla.

Ed. Murtomaa: Herra puhemies! — Kolmen suuren yhteistoimintasopimusta tehtäessä allekirjoitettiin sellainen periaate, että rehellinen ruumiillinen työ pyritään korvaamaan saman mittapuun mukaan ja mainittiin siinä muun muassa, että maataloudessa työskenteleville on taattava samanlainen elintaso ja toimeentulo kuin muissakin ammateissa työskenteleville. Kun maataloustyöpalkkojen normeeraus kevätkesällä suoritettiin tunnetun 19 markan tuntipalkkatasoon, tehtiin se asiantuntijakomitean tekemän tutkimuksen tuloksena edellyttäen maatalouden säilyttävän tasapainon tuotantokustannusten ja hintojen välillä, jos tuotteista maksetaan sellaiset hinnat, jotka nykyään on maataloustuotteille vahvistettu. Kun sen jälkeen valtioneuvoston palkkasäännöstelypäätöstä kesäkuun 19 päivältä alettiin sovelluttaa käytäntöön, huomattiin, ettei maataloustyön arvoa enää tunnustettukaan samanarvoiseksi, vaan aivan tieten tahtoen jätettiin noin 6—8 markan tuntipalkkaero samalla palkkakunnalla työskentelevän sekatyöläisen ja maataloustyöläisen palkan välillä. Jo silloin ainakin minulla oli täysin selvillä se, että täten oli poikettu yhteistoimintasopimuksen periaatteesta palkita samantapaisessa työssä olevia samalla tavalla. Selvää oli myöskin se, että näin huomattava palkkojen ero ei voi jäädä ilman, etteikö se aiheuttaisi käymistilaa työmarkkinoilla erikoisesti maataloudessa työskentelevien taholta. Nämä aavistukset ovat viime aikana osoittautuneet aiheellisiksi. Itse olen mielenkiinnolla seurannut tilanteen kehitystä ja jään vartomaan, millä tavalla asian tähän tilaan johtaneet aikovat tästä probleemasta selviytyä. Ed. Huhdan äskettäin käyttämä puheenvuoro antoi kuitenkin jo viitteitä siitä, mitä nyt aiotaan käyttää menetelmänä tästä kriisistä pääsemiseksi. Maatalouden palkkatyöväen työpalkat on nostettava ilman, että maataloustuotteiden hintoja kohotetaan ja hän mainitsi, että se ei merkitse mitään alle kymmenen hehtaarin tiloille. Kun myöskin on selvää, että käynnissä olevan asutustoiminnan johdosta suuri osa suurtiloista tulee jaettavaksi pientiloiksi, ja

maamme yhä enemmän pienviljelysvaltaistuu, siis valtaosa maamme maatalousväestöstä, jonka työllä maataloustuotanto saadaan aikaan, on näitä pientilallisia, jotka tekevät itse työnsä. Nyt näyttää asiat johdettavan siihen, että nämä pienviljelijät pannaan nyt sellaiseen erikoisasemaan, että he joutuvat tuon työnsä tekemään halvemmalla kuin muut kansalaiset. Pienviljelijätalouksien venyväisyys tosin on tunnettu, ja tässä nyt vedotaankin nähtävästi siihen, että kyllä niillä tullaan toimeen ilman että tuotteiden hintoja ei tarvitse nostaa, ja se tehdään sillä perusteella, että pienviljelijä tehköön pyöreitä vuorokausia ja eläköön sitten sillä tilalla, mutta mikäli tulee kysymys hänen tuntipalkastaan, niin se jää ehdottomasti jälkeen muiden palkoista. Ja tällainen kansalaisten kohtelu ei ole oikein, että sitä kiristetään tällä tavalla. Sen vuoksi toivoisinkin, että kun näitä asioita käsitellään, niin muistetaan myöskin tuon tehdyn yhteistoimintasopimuksen velvoitukset ja hoidetaan asioita niillä linjoilla, mistä silloin sovittiin eikä selitetä asioita sillä tavalla, että pienviljelijälle ei merkitse mitään se, miksi maataloustuotteiden hinnat määrätään.

Yksi huomattava käsite-eroavaisuus nähtävästi tässä myöskin on joka tässä jotakin merkitsee. Ainakin vasemmiston taholta ollaan halukkaita lukemaan pienviljelijäväkeen vain ainoastaan sellaiset, jotka tuottavat taloudestaan vain sen, minkä itse kuluttavat, ja raha-ansionsa ansaitsevat jostakin sivuansiotyöstä. Minä puolestani lasken pienviljelijöiksi kaikki ne, jotka omalla ja oman perheen työllä tekevät työnsä tilalla, se on siis oman ja oman perheen työn tuottama tulos, joka ei läheskään, varsinkaan länsi-, etelä- ja keskisuomalaisessakaan pienviljelyksessä tule kulutettua oman perheen tarpeisiin, vaan siitä myöskin muodostuu, voi sanoa, länsisuomalaisessa ja eteläsuomalaisessa pienviljelyksessä kaikki perheen saamat rahatulot, koska metsätaloudesta pienviljelijät eivät juuri näillä seuduilla sanottavasti tuloja saa, vaan ne on kaikki otettava pellosta. Jos tässä mielessä arvostellaan pienviljelystä, niin silloin se on myöskin arvosteltava ei ainoastaan omaksi tarpeiksi tuotettujen elintarvikkeiden tuottamistiloiksi, vaan se laajenee silloin senverran suuremmaksikin, että minä ainakin sisällytän pienviljelykseen kuuluvaksi sellaiset tilat, niinkuin äsken mainitsin, jossa oman perheen työllä tullaan toimeen käyttämättä sanottavasti palkkatyövoimaa. Jos tämä otetaan perustaksi, niin silloin tullaan siihen, että se väite, minkä Huhta täällä esitti, että 10 hehtaarin ja sitä alle olevien tilojen maataloustuotanto ei merkitse, taikka maataloustuotteista maksettu hinta ei merkitse tuolle tuotannon tuottajalle mitään, sillä se ei tule kuitenkaan kulutetuksi omassa taloudessa, vaan se on rahatulolähde, niinkuin muilla työntekijöillä on markoissa määrätty päiväpalkka.

Ed. Laine: Herra puhemies! Ed. Huhdan puheenvuoron johdosta on kysyttävä, edustaako se hänen edustamansa suunnan käsitystä yleensä ja onko tarkoitus tilaisuuden tullen nostaa palkkataso ja jättää maatalouden tuotteiden hinnat ennalleen. Maatalous on aina ollut huonosti kannattava liikeyritys, ja sitä se on yhä. Kolmen puolueen sopimuksessa sanottiin, että maatalouden asemaa on huomattavasti parannettava. Me saimme lukea sanomalehdistä vastikään Tanskan hallituksen ohjelmaselostuksen, jossa sanottiin, että maatalous on korotettava samanarvoiseen asemaan muiden elinkeinojen kanssa. Ja me odotamme, että meidänkin hallitukseltamme saataisiin tällainen samanlainen julkilausuma.

Jokainen meistä tietää, minkälainen toimeentulo meillä on pientiloilla ja osalla vielä keskisuuruisillakin tiloilla. Siellä tullaan toimeen vain siksi, että tilan oma väki tekee työtä mahapalkalla ja elää perin vaatimattomasti. Eikä siellä riitä sekään, että isännällä on ankara työ, vaan emäntä on vielä enemmän työssä kiinni päivästä toiseen ja yöstä toiseen. Eikä siellä riitä vielä tämäkään, vaan lapsetkin 8—10 ikävuodesta alkaen joutuvat olemaan työssä mukana. Nämä, jos kutkaan ovat orjia, työn orjia tämän kansan hyväksi. Ei ole siellä ollut varaa palkata palvelijoita, eikä ole nytkään. Ei missään muussa yhteiskuntaluokassa vaimot ja lapset ole niin orjuutetut kuin kyseellisillä pientiloilla on.

Nyt, jolloin rahan runsaus on muualla yleinen ja jolloin kaupunkilaispoikasillakin on tuhatlappusia, on maaseudulla jatkuvasti rahan niukkuutta. Menojen ja

tulojen tasapainossa pitäminen vaatii tiukkaa kieltäytymistä välttämättömistäkin tarpeista. Viime kesäkuinen sekatyömiespolitiikka oli hallitukselta suuri virhe. Se virhe tehtiin, vaikka täällä arvosteltiin sitä ankarasti, varsinkin juuri maalaisliiton taholta. Sen tuhoisat seuraukset voitiin jo silloin havaita. Se sekoitti koko valtakunnan rahatalouden, ja tätä syntiä ei saada anteeksi koskaan, sillä tuskin voidaan mennä nyt sekatyömiesten ja naisten palkkoja laskemaan. Näin ollen on tasapainotilan saamiseksi nostettava alempia portaita. Näihin portaisiin kuuluu se maatyömies, joka tekee toisen työtä sekä ehdottomasti myös se maataloustyömies, joka tekee omaa työtään. Nämä saavat kukin palkkansa pellon antimista tai niistä jalostetuista tuotteista. Ja näitä on käsiteltävä yhdessä. Jos toinen unohdetaan, harjoitetaan taas väkivaltapolitiikkaa ja asia on otettava uudelleen esille.

Ed. Kuittinen: Maataloustyöläisten työpalkkojen suorittaminen kohtuullisena on aivan välttämätöntä, aivan samalla tavalla kuin teollisuustyöläistenkin, kuitenkin sillä erotuksella, että maataloustyöväen palkoissa on arvioitava se osa etua, mikä mahdollisesti heille tulee elintarvikkeiden saamisesta ravintoarvoon nähden.

Mitä pienviljelijään tulee, jota täällä on erikoisesti tahdottu korostaa, niin ei kyllä minun käsitykseni mukaan pienviljelijälle ole mitään vahinkoa, vaikka palkkataso on korkea. Päinvastoin ainakin meillä Itä-Suomessa on paljon pienviljelijöitä, samoin Savossa, ja näillä pienviljelijöillä on oma kontu, jossa he itse tekevät työtä, mutta joiden täytyy osa vuodesta käydä vieraassa ansiotyössä. Minä luulen tuntevani Suomenniemen idästä ja lännestä, ja meitä on erikoisesti siirtoväkenä viime vuodet opettaneet, kun olemme joutuneet kulkemaan eri puolilla maata, niin me olemme paljon paremmin kuin muut havainneet, missä asemassa kullakin paikkakunnalla on pienviljelijä ja missä asemassa on palkkatyöläinen.

Kun tässä nyt on tahdottu vetää esiin asioita, niin minun käsittääkseni täytyy erikoisesti huomauttaa ed. Kirran lausunnon johdosta, että niin huonosti minun käsitykseni mukaan ei ole maatyöläisen asiaa missään maamme osassa kohdeltu kuin Satakunnassa. Sen havainnon minä olen saanut siirtolaisena ollessani, että heillä ei ole muuta kuin asunto eikä useassa tapauksessa heitä kutsuta samaan pöytäänkään talonväen kanssa syömäänkään, kun Itä-Suomessa sen sijaan voi tulla kuinka köyhään naapuritaloon tahansa. Näin on siellä melkein poikkeuksetta; siellä käsketään samaan pöytään työläinen syömään, siellä annetaan hänelle ihmisarvo, ja jos näin tehtäisiin toisilla paikkakunnilla, niin minä olen vakuutettu, että tämä ristiriitainen keskustelu ainakin vähenisi.

Minä pidän tärkeänä, että sitä suunnitelmaa, joka on valtiovallan taholta palkka- ja hintapolitiikkaan nähden suunniteltu, että sitä suunnitelmaa saataisiin voimakkaasti viedä eteenpäin ja osoittaa vilpittömästi ne epäkohdat, joita työväen palkoissa on ja tehtävä korjaukset ilman, että niistä tarvitsee sivulta päin huomauttaa. Minun käsitykseni mukaan ei täällä se ed. Huhdan puheenvuoro niinkään paha ollut kuin täällä on väitetty, joskin joku sana siinä saattoi olla särmikäs. Mutta asia sellaisenaan on myöskin huomioon otettava juuri köyhän väestön kannalta.

Ed. Huhta: Minä luulen, että täällä vasemmalla ollaan eräistä perustekijöistä aivan yhtä mieltä, kuin edellisetkin puhujat ovat korostaneet, ja se on se, että kaikille, jotka ruumiillista työtä tekevät, tulee saada yhdenmukainen toimeentulo. Tämä on tietenkin aksiomi, jota juuri ja erikoisesti täältä vasemmalta on aina pyritty korostamaan ja korostetaan edelleenkin. Pienviljelystila on se, jossa oman perheen voimin tehdään tilan työt. Tällainen tila saattaa joskus tilapäisesti päivän pari joutua käyttämään vierasta työvoimaakin, mutta useammassa tapauksessa se varsinkin talven aikana myöskin on itse palkkatyössä. Useimmiten sen perhe on kuitenkin enempi itse palkkatyössä kuin käyttää vierasta työvoimaa. Juuri tämän perusteella sille on edullista, että palkat ovat korkeat. Ei myöskään pienillä ja keskisuurilla tiloilla eikä niillä alueilla, missä on vain pieniä ja keskisuuria tiloja, ole syntynyt suurempaa kahnausta maatalouden työpalkoissa, syystä että tiloilla, joissa myöskin tilanomistaja itse tekee

työtä, ymmärretään työn arvo ja maksetaan työstä vastaavanlainen palkka. Maataloustuotteiden palkkakysymyshän on joutunut varsin kriitilliseen vaiheeseen lähinnä Lounais-Suomessa ja niillä paikoilla, missä on olemassa varsin suuria tiloja.

Kun täällä on vedottu erikoisesti pienviljelijän asemaan, voin ilmoittaa, että olen puhujain kanssa aivan yhtä mieltä siitä, että pienviljelijän asema on hyvin heikko, joten pitäisi löytää mahdollisuuksia sen aseman parantamiseen. Olen jo ennen mainitussa Lindgrenin komiteassa tehnyt m. m. sellaisen ehdotuksen, että pieviljelijöille maksettaisiin heidän tuotteistaan hieman korkeampi hinta kuin suurviljelijöille, koska heidän tuotantokustannuksensa muodostuvat huomattavan paljon korkeammiksi kuin suurviljelijäin. Se asia voidaan myöskin numerollisesti todistaa. Tässä sattui käsiini professori Pihkalan asiasta antamia numerotietoja, ja hänen mukaansa alle 10 hehtaarin tilalla, hehtaaria kohti joudutaan tekemään 87 työpäivää, kun sensijaan yli 100 hehtaaria käsittävällä tilalla vain 28 työpäivää. Tämä merkitsee siis, että pienviljelijä joutuu pellollaan tekemään yli 3 kertaa enempi työtä, saa siitä kuitenkin vain suunnilleen samanlaisen sadon. Se seikka, että jo maatalouden palkat laskettiin kaikkien tilojen keskimääräisen työmenekin pohjalla, on minusta sellainen tilastollinen virhe, joka pitäisi korjata. Joko se korjataan sitä tietä, mitä minä tässä iltapäivällä pitämässäni puheenvuorossa suosittelin, taikka sitten toista tietä, kohottamalla pientaloudelle hintoja ja vastaavasti ottamalla suuremmista pois, siis jonkinlaista clearing-systeemiä voitaisiin ajatella. Minä en tiedä, onko se ja miten, mahdollista käytäntöön sovelluttaa. Joka tapauksessa itse asiassa kaikki numerot osoittavat, että suurtila on tällä kertaa niin edullisessa asemassa, että tuskin mikään tuotannon ala on niin edullisessa asemassa. Pientila on hyvin heikossa asemassa, mutta onko tällä kertaa mahdollisuuksia ja missä määrin sen asemaa parantaa, se on varsin vaikeasti ratkaistava kysymys.

Korostan vielä sitä seikkaa, mistä jo iltapäivällä mainitsin, että maa kuluttaa entisiä pääomia. Se tekee sitä teollisuudessa. Myöskään työläisillä ei ole mahdollisuus uusintaa työvoimaansa siinä määrässä nykyisillä elintarveannoksilla kuin olisi välttämätöntä uusintaa. Eivät myöskään kykene hankkimaan vaatteita, huonekaluja j. n. e. Tässä mielessä myöskin työväenluokka syö entisiä pääomiaan. Sitä myöskin tekevät eräät teollisuuden alat. Mutta suurmaatalous ilmeisesti ei sitä tee. Sen sijaan pienmaatalous on samassa asemassa kuin muutkin. Ei minun nähdäkseni tästä kysymyksestä tarvitse tehdä kolmen suuren sopimuskysymystä. Nämähän ovat asioita, joista täytyy olla mahdollisuus keskustella. Maatalouden palkkakysymys on sellainen, että se vaatii ratkaisuaan. Ilmeisesti sitä ei voida nykyisellään kovin kauan pitää. Jos lähdetään tätä ratkaisemaan hintain kohottamisen tietä, niin se merkitsee, niinkuin jo korostin edellisessä puheenvuorossani, uutta hinta- ja palkkavyöryä kautta linjan. Mutta minun nähdäkseni tälle tielle ei ole lähdettävä ja tämä siitä syystä, että tuo palkkakriisihän on noussut nimenomaan vain noilla suurtiloilla ja niitten kannattavaisuus on ilmeisesti sellainen, että niillä on varaa siinä suhteessa kohentaa. Pienviljelyskysymys tämä ei ole eikä minun nähdäkseni ole mitään syytä lähteä harjoittamaan demagogiaa pienviljelijäin kysymyksellä tämän asian yhteydessä. Niitä se ei läheskään niin suuressa määrässä kiinnosta.

Ed. Kirralle pyytäisin huomauttaa siitä aikaisemmin esittämästäni valtion finanssien järjestämisohjelmasta, että en minä ole milloinkaan sanonut, että kaikki velat ilman muuta pyyhitään pois. Minä nimenomaan korostin sitä ja korostan vieläkin, että ne, jotka ovat rikollisella tavalla sodan aikana hankitut ja jotka ovat sitten valtion lainoihin sijoitetut, olisi pyyhittävä ylitse. Siitä löytyisi varsin kaunis summa ja luulisin, että myöskin maatalouden harjoittajat olisivat iloisia siitä, ettei tarvitsisi maksaa veroja sellaisten lainojen koroista, jotka ovat hankitut tavalla, joka ei vastaa Suomen kansan oikeuskäsitettä.

Ed. J. Järvinen: Kun nyt on kysymys maitotaloustuotteista ja niitten hintojen vakauttamisesta ja tukipalkkioista, niin samalla se koskee kaikkia muitakin maatalouteen kuuluvia tukipalkkioita vis-

sissä määrässä ja vississä suhteessa. On kuitenkin huomautettava, että nämä palkkiot ovat lisäytyneet vuodesta 1943 aina 277.5 miljoonasta markasta 753.7 miljoonaan markkaan ja nyt nähtävästi tulee lisääntymään aina 2.5 miljardiin markkaan koko tukipalkkiojärjestelmän ollessa voimassa.

On kuitenkin eräs syy, minkä tähden on tässä sanottava, että meidän maassamme tällä hetkellä tuotantoa täytyy toistaiseksi harjoittaa aika paljon pienillä tiloilla, koska meidän maamme on pienviljelysvaltainen maa ja se työ, mitä tehdään niillä pikkutiloilla, niin se on raskaissa olosuhteissa tehtyä työtä, ja se tuottavaisuus, mikä niiltä saadaan, on työkustannuksiin nähden kaikkein kalleinta. Niinkuin täällä ed. Huhta aikaisemmassa ja viimeisessä puheenvuorossaan lausui, niin on selvää, että tämä pätee kaikissa osissa maatamme pienviljelijöihin nähden. Ja myöskin nyt tällä hetkellä, kun on kysymys siitä, kuinka pystymme nostamaan tätä tuotantoa, niin olisi ollut onni luonnollisesti se, että juuri näille pienille tuottajille olisivat hinnat olleet vakautetummat ja paremmat kuin mitä ne tähän asti ovat olleet. Mutta meidän maassamme on tehty sodan aikana se eräänlainen virhe ja sanottakoon, oikein kardinaali- ja paha virhe, että pikkutuotantoa on samassa kaavassa käsitelty kuin suurtilojakin. Suurtilat voivat koneellistua työnsä avulla ja elleivät ne ole sitä tehneet, niin heillä on ollut pääomaa sen tehdä. Se on yksi sellainen anteeksiantamaton virhe, joka ei olisi heidän taholtaan saanut tulla näkyviin. Lisäksi on pitkät vuodet viljelyskelpoiset maat saaneet olla viljelemättä eikä ole niitä suotu sellaisten käsiin viljeltäväksi, jotka olisivat maata halunneet viljellä. Mutta tämä ei sinänsä ole autettavissa tällä hetkellä. Se maa, joka on viljelemättä, se on viljelemättä. Mutta se maa, mikä pystytään ottamaan viljelykseen, niin me, jotka tekevät sitä työtä täällä viljelyksen hyväksi, heille olisi myös siitä työstä maksettava vissi määrä palkkaa, niinkuin muustakin työstä maksetaan. Nyt se, mitä nyt hinnat tällä kertaa ovat, voitaisiin kohtuudella määritellä, että pienviljelykseen nähden, joka meidän maassamme on valtaisin osa meidän viljelyksistämme, ne ovat vielä työkustannuksiin nähden verraten alhaiset, mutta suurviljelykseen nähden, jolla on mahdollisuus käyttää koneellista työvoimaa, koneellistuttaa mahdollisimman pitkälle viljelyksen, niin niillä se voi olla tuotantokustannuksissa jo hyvinkin paljon ylitetty. Sillä se pääoma, mikä näihin suurviljelyksiin on kiinnitetty, on tietysti jo vuosien varrella ennemmin tuottanut tuloa ja siis useampien vuosien varrelle jakaantuneena voidaan vähentää se menekki, mikä siihen pääomaan on voittoja kiinnitetty.

Puhemies: Kehoitan puhujaa jatkamaan puhujalavalta!

Puhuja: (puhujalavalta): Tänä aikana, kun on kysymys siitä, miten pystymme tuottamaan leipää ja maitotarvikkeita enemmän kuin tähän asti, on otettava kysymys vain siltä kannalta ja siis sotaajan tilapäisenä hintakysymyksenä. Ja tällä kertaa on otettava huomioon, niinkuin täällä on huomautettu, että koko maassa on tilanne, jossa on huomioitava kaikki työtätekevät ryhmät, palkkatyötä tekevätkin ryhmät ja niiden toimeentulo ja että nekin elävät myöskin taloudellisesti aika huonoissa olosuhteissa ja ne ovat joutuneet yhä enemmän ja enemmän tinkimään elintasostaan j. n. e. ja että ei siis sovi toista maatalousryhmääkään asettaa erikoisemmin edullisempaan asemaan kuin maassa ovat muut työtätekevät ryhmät. Mutta se olisi ollut suotavaa, että maassamme olisi ne puheet, mitä täällä on puhuttu pienviljelijäin puolesta, että ne olisi meidän maamme maatalousväen keskuudessa kansanhuollollisessa mielessä otettu aikanaan jo paljon paremmin huomioon, jaettu ne tavoitteet toisella tavalla ja myöskin säännöstelty tuo hintamenekki heihin nähden sillä tavalla, että olisi tosiaan vastannut — niinkuin ed. Huhta täällä sanoi — paremmin niitä tuotantokustannuksia, jotka nuo pienviljelijät joutuvat noissa heidän raskaissa oloissaan tällä kertaa pitkinä työpäivinä ja kaikkien perheenjäsentensä työpäivinä tekemään, ja näin olisi voitu tehdä heille oikeutta tässä suhteessa.

Minä en voi olla tässä huomauttamatta erästä tosiasiaa. Minä heinä-elokuun vaihteessa jouduin tänne eduskuntaan tullessani kuulemaan erään asian, joka on hyvin merkillinen. Näillä suurtiloilla, joilla on yli 50 hehtaaria viljeltyä peltomaata j. n. e., jotka voivat koneellistaa maanviljelyksensä, heillä on ollut vielä myöskin niin sanottuja

varastoja. He ovat perusluovutuksensa suorittaneet, kuin he ovat myöskin täyttäneet nuo mahdolliset kansanhuollolliset määräykset, mutta silti heille on jäänyt huomattavasti varastoja. Tuossa talossa — se on Itä-Hämeessä tämä talo — oli 300 hehtolitraa ruista varastossa sen palvelusväen määritelmän mukaan ja isännän lausunnon mukaan, ja uusi hyvä sato oli tulossa. Nämä tilat oikein, koneellisesti ja hyvin viljeltyinä pystyvät tuottamaan enemmän kuin mitä kansanhuollon perusluovutukset ovat olleet, ja voidaan todistaa, että nuo tilat, jotka ovat hyvin viljeltyjä suurtiloja, ovat siinä suhteessa mahdollisuudessa suorittamaan paljon enemmän kansan yhteiseksi hyväksi viljaylijäämäänsä kuin mitä tähän asti on suoritettu. Nyt tällä hetkellä nuo viljaerät, mitä perusluovutusten yli tuotetaan, olisi välttämättä ja kipeästi tarpeen niin pientalouksissa kuin myöskin teollisuustyöväestön keskuudessa, ja siihen pyritään juuri sillä hintojen tasoituksella, joka meillä nyt on saatu melko pitkälle vakiinnutetuksi, suoritetuksi, että näin koko maan elintarvetilanne ja elintaso saataisiin kaikille työtätekeville ryhmille tasoitetuksi. Minun mielestäni ne lausunnot, joita täällä on lausuttu oikealta, siinä suhteessa eivät ole oikeita, sillä juuri näillä ryhmillä olisi sodan aikana ollut tilaisuus hoitaa tämä pienviljelijäin tuotantopolitiikka toisella tavalla, siis tehdä heille oikeutta jokaisessa ainoassa maalaiskunnassa, sillä heillähän on juuri tänä sodan aikana ollut valta tässä kysymyksessä. Mutta niin ei ole tehty ja tällä hetkellä olemme sodan tähden tilanteessa, josta ei löydy muuta ulospääsyä kuin se, että tuotantoa kohotetaan kaikilla niillä keinoilla kuin on mahdollista ja että myöskin tuon tuotannon tehoa valvotaan kaikilla niillä aloilla, missä sitä suinkin voidaan valvoa, sillä sen kautta me pääsemme siihen, mitä täällä on lausuttu tuotteiden hintaan kuin myöskin siihen arvoon nähden, mitä niillä tuotteilla voidaan sitten elintasossa vakiinnuttaa. Sillä jos tuotteiden hinta sinänsä ei pysy niissä kohtuuden rajoissa kuin yleinen elintaso edellyttää, ei silloin voida myöskään muiden ammattialojen s. o. teollisuustyöväestön palkoissa päästä mihinkään minimiin. Me käsitämme, että ei voida maataloustuotteiden hintojakaan myöskään erikoisuutena nostaa kohtuuttomiin. Se, mikä täällä voitaisiin tehdä, olisi mahdollista, että juuri niille, joille tuotantokustannukset ovat kaikkein kalleimmat, että ainoastaan niiden osalta noita hintoja nostettaisiin.

Täällä eduskunnassa kun tämä kysymys käsitellään näiden maataloustuotteiden hinnan osalta, niin en myöskään voi olla huomauttamatta siitä tosiasiasta, että ei yksinään se osa, mikä tuottajille tulee tuosta hinnasta, ole painamassa niitä ihmisiä, jotka joutuvat työpalkallaan ostamaan niitä tavaroita. Minä huomautan, että siinä on myöskin kaupan lisääntyneet välikädet, jotka monessa tapauksessa ottavat noista tuotteista niin paljon jakeluvoittoja, jotka entiseen normaaliaikaan verraten ovat hyvin huomattavasti paisuneet. Täällä aikaisemmassa käsittelyssä sanottiin, että jopa perunan osalta ovat menneet 40 %:iin. En käy tässä arvostelemaan tuota alaa, se ei kuulu tähän tällä hetkellä, huomautan vain, että kuluttajille tulee maksamaan muukin kuin se, mitä tuon maataloustuotteiden tuottajan perushinta on olemassa. On olemassa sellaisia jakelukustannuksia, jotka ovat juuri sodan aikana lisääntyneet ja siis vaikeuttaneet kaikella tavalla noiden tuotteiden kohtuuhintaan saamista niille, joilla ei ole varaa maksaa suuria voittoja ja kallista hintaa juuri elintarvikkeista, vaatetustarvikkeista, jalkineista j. n. e. Ja tässä asemassa on myös pienviljelijäväestö maassamme. Se ei voi tällä hetkellä saada noista pienistä viljelyksistään niin paljon rahaa irti, että se pystyy nämä tuotteet ostamaan. Sen on mentävä vieraaseen työhön joko metsätyömaille taikka muualle, ja niillä varoilla yritettävä sitten maksaa verojaan kuin myöskin ostaa kalliiksi kohonneita kulutustarvikkeita, ja siis nähdäkseni tuo palkka, kun se pyrkii kohtuuteen myöskin maataloudessa ja kohoaa vastaavasti muiden ammattikuntien palkan tasolle, on oikein. Se ei ole silloin väärään suuntaan johdettu, päinvastoin on myöskin pikkutuottaja, se on pienviljelijä, saanut osuutensa ja oikeutensa, ja siihen minun käsitykseni mukaan on pyritty myöskin vakauttamalla maataloustuotteiden hintoja, koska muutoin emme saa tasausta yhteiskuntamme palkoissa ja hinnoissa aikaan.

Ed. P. Leskinen: Mielestäni tämä käyty keskustelu todistaa kuinka tärkeätä jo nyt vihdoinkin olisi oppia katselemaan

tätä kysymystä ja yleensä näitä taloudellisia kysymyksiä kokonaisena kansantalouden näkökulmasta (Ed. Kirra: Aivan oikein!), kokonaiskysymyksenä, ja että ne voitaisiin täysin ottaa kokonaisuuden kannalta, osoittaa myöskin tämä keskustelu sen, että suunnitelmatalouteen vihdoinkin olisi meilläkin päästävä (Ed. Räisänen: Oletteko vielä yhtä mieltä). Kansantaloutta ei voida mielestäni ottaa kokonaisuutena niin, että kaikki intressipiirit tulisivat tyydytetyiksi, mutta kuin suunnitelmatalouden olosuhteissa (Eduskunnasta: Onko säännöstely pidettävä aina voimassa!). Suunnitelmatalous ei suinkaan merkitse säännöstelyn voimassapitämistä. Säännöstely kuuluu sellaisena kuin me sen nyt kokemuksesta ja käytännöstä tunnemme, epänormaaliin taloustilaan. Mutta ei suinkaan normaaliin taloustilaan, kaikkein vähimmin suunnitelmatalouden olosuhteissa. Suunnitelmatalous on kokonaisuudessaankin tietysti nimenomaan säännöstelyä, mutta ei säännöstelyä sellaisena kuin me nyt epänormaalisissa oloissa sen olemme oppineet tuntemaan (Eduskunnasta: Entäs hinnoissa ja palkoissa!). Se on säännöstelyä hinnoissa ja palkoissa suunnitelmatalous, se on selvä se. Ei ole mahdollisuutta asian sitä puolta nyt tässä pohtia, niin kiinnostavaa kuin se olisikin, mutta mielestäni lähdettiin nyt kysymyksessä olevan asian yhteydessä hieman vikaraiteille kun niin kovin yksipuolisesti ryhdyttiin pohtimaan palkkatyöläisten palkkojen liiallista suuruutta ja että se olisi nyt kysymyksessäolevassa asiassa perusvika (Eduskunnasta: Siitä se kiikastaa!). Se näyttää vain siltä, että se siitä kiikastaa. Kun tässä yhteydessä on yksipuolisesti puhuttu vain, sikäli kuin jos olen sen oikein ymmärtänyt, pienviljelijöistä ja heidän edustansa, niin eikö nyt ole kuitenkin varsin välttämätöntä tehdä ero varsinaisen pienviljelijätalouden ja niiden maatalouksien välillä, jotka työskentelevät nimenomaan markkinataloutta silmälläpitäen ja nimenomaan vieraaseen työvoimaan nojautuen (Eduskunnasta: Siinä se raja onkin!). Tässä on nähdäkseni se asiallinen raja, jossa on ero tehtävä, ja niin ollen asiaa myöskin kaikissa eri näkökulmissa katseltava. Ja kolmantena näkökulmana, korostin sen eräässä toisessa yhteydessä aikaisemmin, on aivan välttämättömästi kuluttajan etu huomioitava. Ja jälleen minä palaan tuohon kuluttajan etuun, varsin tärkeä seikka koska valtaosa kansasta on pakotettu katselemaan asiaa kuluttajan näkökulmasta ja kun nämä kolme tahoa huomioidaan, luonnollisesti teollinen toiminta kansantaloudellisessa merkityksessä myöskin, me päädymme välttämättömyyteen päästä suunnitelmatalouteen. Nämä kaikki intressipiirit eivät ole muuten yhteen sovellettavissa. Anarkiaa syntyy, katkeruutta puolin ja toisin, jotka kansakokonaisuuden kannalta eivät suinkaan ole tavoiteltavia eivätkä suotavia. Kaikista niistä olisi päästävä.

Kun on katseltu tänne vasemmistoon päin, jos minä nyt olen oikein ymmärtänyt, vähän moittien, että täällä unohdetaan pienviljelijäin, sanon yleensä pientalouksien, etu, niin se on erehdys. Päinvastoin.

P u h e m i e s: Kehoitan puhujaa jatkamaan puhujalavalta.

P u h u j a (puhujalavalta): Pientalouksien etua ei voida valvoa puhumalla yksipuolisesti vain palkkatyöläisten suurista palkoista. Se on erehdys (Eduskunnasta: Oma suu on lähinnä kontin suuta!). Oma suu on lähempänä kuin kontin suu, mutta täytyy muistaa, että näillä markkinataloutta harjoittavilla nimenomaan vieraaseen työvoimaan nojaten ei voi olla sen enempää moraalista oikeutta puhua palkkatyöläisten palkoista kuin yleensä teollisuudessakaan työnantajapiireillä. Jos yksipuolisesti tämä hyväksyttäisiin, mihin jouduttaisiin. Häikäilemättömään työvoiman riistoon joka sekään ei voi olla kansakokonaisuuden kannalta mikään suositeltava tavoite. Miten kävi kauppiaspiireille, jotka olivat niin yksipuolisesti liittoutuneet työnantajapiirien kanssa palkkatyöläisten palkankorotuspyrkimyksiä vastaan, aina vastaan, saarnaten hirveästi lakoista ja muista, kuinka ne ovat pahasta? Tuli pulavuodet. Työnantajataho kykeni tunnetuin keinoin ja tunnetuista syistä polkemaan palkkatyöläisten palkat niin alas, että kunnat maksoivat osan palkkatyöläisten palkoista työläisten käydessä suurtyönantajain töissä. (Vasemmalta: Ja pientilat sortuivat vasaramarkkinoille!). Miten kävi kauppiaille, jotka olivat liittoutuneet työnantajatahon kanssa? Hämähäkinverkot kasvoivat

heidän oviinsa siitä syystä, että palkkatyöläiset eivät kyenneetkään mitään ostamaan, ja se merkitsi sadoille ja tuhansille kauppiaille vararikkoa.

Ei pidä katsella asioita kovin yksipuolisesti. Voiko kuluttaja tässä maassa ostaa ja miten ostaa ja kuluttaa, merkitsee hyvin paljon myös maataloustuottajain näkökulmasta asiaa katsellen. Ei pidä pyrkiä yksipuolisesti siihen, että palkkatyöläisten ostovoima olisi niin pieni kuin suinkin mahdollista. Ei se voi olla maataloustuottajainkaan kannalta mikään erikoinen tavoiteltava etu. Asia on kaksipuolinen. Maataloustuottajain kannaltakin on suotavaa, että kulutusvoima maassa on niin suuri kuin suinkin mahdollista, ostokyky mahdollisimman vankka ja tasainen, ennenkaikkea tasainen. Silloin voi normaaleissa oloissa — minä erikoisesti korostan, normaaleissa oloissa — myöskin maataloustuotteet kysynnän ja tarjonnan lakia seuraten pysyä kohtuullisissa hinnoissa nimenomaan maataloustuottajain näkökulmasta asiaa katsellen. Mutta jos ja kun kuluttajista nimenomaan palkkatyöläiset muodostavat valtavasti suurimman osan — minä en puhu palkkatyöläisistä yksipuolisesti, palkanmauttijoista yleensä, palkalla eläjistä ylimalkaan — niin jos näiden ostokyky pysyy tasaisena ja hyvänä, pysyvät myöskin markkinat m. m. maataloustuotteiden kannalta kunnossa ja ehyenä.

Näin asioita katsellen huomaamme, ettei ole maataloustuottajatahollakaan mitään syytä kovin yksipuolisesti ryhtyä ruoskimaan vain palkkatyöläisten suuria palkkoja, että ne ovat ehdottomasti pahasta. Myönnän, että ne maataloustuottajat, jotka ovat siinä rajalla, etteivät ole kumpaakaan, ei markkinataloutta harjoittavia maataloustuottajia eivätkä ole liioin pienviljelijöitä, he joutuvat tässä ilmeisesti puun ja kuoren väliin, jos niin sanoisin. Se on valitettava asiaintila, mutta ei ole autettavissa muutoin kuin sitä tietä, että maatalous saadaan koneellistutettua niin suuressa määrin kuin suinkin mahdollista, että nämäkin tuottajapiirit, joihinka viittasin, voivat nauttia tuota samaa etua riittävässä määrin kuin suurtuottajatahokin.

Kun näin on ja kun valtiovallan turvaan, yleisten varojen turviin maataloustuottajain täytyy turvautua, maatalouden auttamista ei täällä vasemmistossa vastusteta, niin nähdäkseni täytyy ryhtyä vihdoinkin harkitsemaan, millä muulla tavalla voitaisiin valtiovallan taholta auttaa maataloutta, nimenomaan vähäväkistä maataloutta, kuin tällä tukipalkkiosysteemillä ja pelkällä hintojen tukemislinjalla. Eikö ole ajateltavissa, että vähäväkisiin maataloustuottajiin kohdistetaan apua mekaanisen avun antamisena? Onko mahdotonta ryhtyä harkitsemaan tähän suuntaan käypiä toimenpiteitä jo nyt ja lähitulevaisuudessa? Luulisin, että tätä tietä päästään paremmin myöskin kuluttajapiirejä tyydyttäviin tuloksiin painamalla, työtehoa kohottamalla, hinnat niin alas kuin kohtuullista on.

Ed. Tolonen: Kun itse tähän pääasiaan nähden näytään tässä kamarissa olevan melko yksimielisiä ja sitten on puhuttukin hiukan itse asiastakin ja siitä vierestä vielä enemmän, niin sen vuoksi tuntui vaikealta minun pyytää puheenvuoroa. Mutta sen kuitenkin tein, ja hyvin lyhyesti aion mainita ed. Kirran puheenvuoron johdosta. Hän antoi tänä iltanakin ymmärtää, että pienviljelijät, jotka tuottavat itsensä ja perheensä tarpeiksi eivätkä liioin pysty myymään ulos tuotteitansa, ne ovat hänen mielestään palkkatyöläisiä. Minä olen tähän asti vuosikymmeniä seurannut tätä asiaa ja aina olen tottunut käsittämään pienviljelijöiksi juuri ne, jotka tuottavat omiksi tarpeiksensa ja myyvät mahdollisimman vähän. Ne kaikki saavat olla, niinkuin eräissä puheenvuoroissa on viitattu, talvella esim. jossakin rahdinajossa, tekemässä siis osaksi palkkatyötä, mikä on luonnollista. Mutta tämähän vain todistaa, että se on sivuansio pääansion rinnalla, ja se todistaa myöskin samalla sitä, että nämä pienviljelijät on rinnastettava siihen onnettomaan palkkatyöläisväestöön, jos se nyt onnettomaksi voidaan sanoa. Nämä ovat ne, joiden on luonnollisesti käytävä käsikädessä. Minä siis toivoisin, että ed. Kirra harkitsisi tätä asiaa, sillä muuten hänen puheenvuoronsa ei ole täyttä meidän mielestä. Me saimmekin hänen tämän iltaisesta puheenvuorostansa sen käsityksen, että se onkin ed. Kirra, joka kuuluu pienviljelijöihin, ja jotka pienemmillä tiloilla ovat, ne ovat sitten niitä onnettomia palkkatyöläisiä.

Ed. Kirra: Minä panen merkille, että ed. Huhta oli päivällisloman aikana muuttanut kantaansa, sillä ennen päivällistä antamassaan lausunnossa hän esitti sellaista, että maamme työväen palkat voidaan korottaa tarvitsematta korottaa maataloustuotteiden hintoja, ja mainitsi nimenomaan, että pienviljelijöille ei tästä olisi mitään haittaa, vaikka ei hintoja korotettaisikaan. Nyt hän täällä esitti taas aivan toista kantaa, nimittäin, että pienviljelijöille olisi juuri maataloustuotteiden hintoja pientiloilla korotettava. Tämä on hyvä kehitys kyllä sellaisenaan. Muuten hän puhui täällä sadan hehtaarin, peltohehtaaria hän kai tarkoitti, tiloista. On turhaa puhua Suomessa tällaisista tiloista, niitä on meillä hyvin vähän, onko niitä 2—3 %, minä en tarkkaan muista, koko maatilojemme luvusta. Mutta esim. Ruotsissa ja Tanskassa, jossa on paljon suurtiloja, — Suomi on kaikkein enin pienviljelysmaa koko Pohjoismaissa — niin, Ruotsissa on jo aikaa käsitetty myös työväen puolueessa Ruotsissakin, että samalla kun kohotetaan maatyöväen palkkoja ja parannetaan heidän asunto-olojaan y. m., niin on ehdottomasti myös korotettava tuotteiden hintoja. Siellä on kehitys jo työväen puolueen keskuudessa näin ilahuttavalla tasolla.

Sitten täällä ed. Huhta mainitsi, että hän aikaisemmassa lausunnossaan tarkoitti sellaisia lainoja, joita on rikollisella tavalla hankittu valtiolle. Minä en käsitä, mitä tällaiset lainat ovat, sillä tietääkseni mitä valtio ottaa kansalaisilta lainoja, se on tapahtunut aivan laillisessa järjestyksessä, mitä lainoja ne ovat olleetkin, obligatiolainoja ja muita, ne on eduskunta hyväksynyt ja antanut hallitukselle valtuudet. Minä en käsitä, mitä sellaiset lainat ovat, jotka rikollisella tavalla on hankittu.

Muuten minä huomautan ed. Tolosselle, että kyllä 10 hehtaarin tila, josta täällä on herätetty kysymys, myy tuotteita varsin huomattavasti. Se ei ole verrattavissa palkkatyöläisiin.

Ystävälleni Kuittiselle huomautan siitä, että hän ei tunne Satakunnan oloja. Minä en tiedä, missä pitäjässä olot ovat työväen suhteen niin kurjalla kannalla kuin hän mainitsi. Hän on niistä hyvin vähän selvillä. Jos hän jostakin tällaisia yksityistapauksia tapaa, niin se on kai hyvin harvinaista.

En. Puumalainen: Mitä täällä ed. Huhta lausui, sisältää yleensä sen, mikä nyt on yleensä ohjesääntönä hintojen ja palkkojen vakauttamisen kannalta, jos sitä nyt yleensä halutaan noudattaa. Kun jokunen, joka ei ota tätä asiaa huomioon, lähtee vyöryä jatkamaan, se lähtee yleisesti tietoisesti väärälle tielle. Kysymys on nyt niin, että palkkatyöläisten keskuudessa on asia käsitetty niin, että tahdotaan todellakin saavuttaa jonkinlainen vakauttamisen tie ja se merkitsee sitä myöskin, että hintojen täytyy vakautua myös vissille pohjalle. Jos eivät hinnat vakaudu jollekin vissille pohjalle, silloin seuraa myös ehdottomasti palkkavyöry taas eteenpäin. Täällä ehdottomasti tahdotaan väittää, että nyt on aika korottaa myös maataloustuotteiden hintoja. Minä en halua tässä yhteydessä ainakaan lähteä asiaa tarkastelemaan eteenpäin, mutta vakuuttavasti ed. Huhta viime puheenvuorossaan sanoi sen, mikä siitä on seurauksena. Joku täällä taas toisaalta tahtoo väittää, että jollakin lailla hinnat ovat karanneet, että siis palkkavyöryn aika olisi paikalla. Työntekijät ovat kauan harkinneet asiaa ja ne ovat tulleet sille tielle, että he tahtovat ne nyt pysäyttää. Siis tuntuu omituiselta silloin, että vedotaan yhteistyösopimukseen toisaalta ja tahdotaan jättää huomioon ottamatta kokonaan se, mitä työläiset ovat toiselta puolen ottaneet huomioon.

Muuten täällä esim. ed. Kirra erikoisesti puhui maataloustuotteiden hinnoista. Minä haluaisin vaan tietää, eikö ed. Kirra myönnä itsekin olevansa hiukan heikolla pohjalla. Oletetaan niin, että meillä on varaa hieman uhrata ja myöskin hankkia erilaisia tarvikkeita, joita maataloudessa tuotetaan. Otaksutaan niin, että esim. viljatuotteita voitaisiin lisätä 25 % siitä, mitä nyt on tuotettu maassamme, sijoittaa varastoihin. Minä luulen, että mitä tämä maataloudessa merkitsee, sitä ei luultavasti ole ottanut huomioon ed. Kirran tapaiset yksilöt. Sen voivat ottaa vain ne huomioon, jotka ovat ajatelleet asiaa loppuun. Sillä nimittäin asianlaita on silloin sellainen, että musta pörssi, joka on tukenut erinäisillä tavoilla erinäisiä maataloustuottajapiirejä, silloin myös loppuu ja eräs sauva, joka nyt on erikoisen tärkeä ja puolusteltava eräille, silloin myös on vaaraton. Samoin on myös rasvatuotteiden

laita ja erinäisten muiden tuotteiden laita. En halua lähteä näistä asioista pitemmälle puhumaan, haluan vain korostaa sitä, että jos on kysymys yleisestä palkka- ja hintaohjelmasta, silloin minä myös ymmärrän sen, että se sisältyy siihen, mitä kolme suurta puoluetta ovat sopineet keskenään, ja sitä tietysti täytyy johdonmukaisesti noudattaa ettemme esiinny pienviljelijäin ja kaikkien nimissä sillä tämä loppujen lopuksi ei ole muuta kuin demagogiaa ja maan alta kaivamista siltä, mistä loppujen lopuksi on sovittu.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Asetus 23 päivältä elokuuta 1945 eräitä poikkeussäännöksiä ampuma-aseiden ja ampumatarpeiden hallussapidosta sekä räjähdysaineitten käyttämisestä sisältävän asetuksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 51 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu asetus.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 51.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Valtioneuvoston päätös 14 päivältä kesäkuuta 1945 tuotannon ja kaupan harjoittamisen säännöstelystä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 52 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 52.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Valtioneuvoston päätös 16 päivältä elokuuta 1945 jäähdyttämön tai jäädyttämön omistajan tai haltijan velvoittamisesta huolehtimaan elintarvikkeiden säilyttämisestä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 53 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 53.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Valtioneuvoston päätös 21 päivältä kesäkuuta 1945 kotimaisen kantotervan hintatakuusta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 54 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 54.

Puheenvuoroa ei haluta.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty

14) Ehdotus toivomukseksi esityksen antamisesta valtion viran tai toimen haltijain palkkauksesta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Sergeliuksen toiv. al. n:o 48, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 30.

Keskustelu:

Ed. Sergelius: Statsutskottet föreslår ett avböjande av min hemställningsmotion angående lagförslag från regeringens sida om fastlåsande av avlöningarna för statens befattningshavare vid levnadskostnadsindex. Något annat hållbart motiv för förkastande av motionen en åberopande av löne- och prisspärren anför ej statsutskottet och andra skäl kunna knappast åberopas. Medgivas måste att nuvarande tidpunkt för förverkligande av den avlöningsprincip, som angives i min motion icke är den lämpligaste. Det föreslagna avlöningssystemet har dock den fördelen att det av alla avlöningssystem är det rättvisaste och borde därför även snarast möjligt tagas i bruk hos oss. Systemet tillämpas också i Sverige till de flesta löntagares belåtenhet både av statsverket, kommunen och t. o. m. inom den privata företagsamheten. Jag uttalar därför förhoppningen, att så snart den av statsutskottet åberopade orsaken för motionens förkastande, som av mig ovan nämnts, undanröjts, regeringen skall utan särskild framställning överlämna proposition om införande av sådant avlöningssystem för statsfunktionärernas vidkommande, vilket bindes vid levnadskostnadsindex.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy valiokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Ehdotukset toivomuksiksi kotitaloustyön rationalisoimiseksi.

Esitellään maatalousvaliokunnan mietintö n:o 15 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt ed. Sillanpään y. m. toiv. al. n:o 164 ja ed. Wickmanin y. m. toiv. al. n:o 165, jotka sisältävät yllämainitut ehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on maatalousvaliokunnan mietintö n:o 15.

Keskustelu:

Ed. Virkki: Tyydytyksellä on todettava maatalousvaliokunnan yksimielinen myönteinen suhtautuminen kotitaloustyön rationalisoimista koskeviin toivomusaloitteisiin. Aloitteen tekijät ovat kohdistaneet huomionsa työaloille ja työntekijäin piiriin, joihin todellakin kaivataan parannusta ja helpotusta. Viimeisten vuosien aikana on kaiken kotoisen työvoiman tilanne ollut vaikea. Erikoisesti se on sitä ollut maaseudun talouksissa, joissa kotitalouden piiriin kuuluu monenlaista suoranaista tuotannollista toimintaa. Varsinkin pienviljelijän ja työläiskodin emännän päivätyö on raskaampi ja pitempi kuin muitten kansalaisten tässä maassa. Juuri heidän kohdallaan kaivataan rakenteellisia parannuksia sekä teknillisiä välineitä y. m. toimenpiteitä työn joutuisuutta edistämään ja rasittavuutta vähentämään. Kaikkien kotien kohdalla ovat kotitaloustyöt viimeisinä vuosina entisestään lisääntyneet, kun kodin on nyt pystyttävä tuottamaan sellaisia tarvikkeita, joita aikaisempina vuosina sai ostaa valmiina tai puolivalmisteina. Samanaikaisesti kotien työvoima on vähentynyt ja siten perheen emäntien työtaakka yhä lisääntynyt, joten vähäisetkin yritykset asioitten korjaamiseksi ovat tervetulleita.

Kotitaloustyön suoritusta jouduttaa ja helpottaa keskitetty rakennusjärjestelmä, jonka edistämistä olisi valtiovallan tuettava. Sitä helpottaa myös monet teknilliset laitteet, joiden hankinta käy mahdolliseksi pienemmissäkin oloissa, kun vain niiden työtä ja aikaa säästävät ominaisuudet saadaan kokeilun ja käytännön avulla todistetuiksi ja levitetyiksi yleiseen tietoisuuteen. Työtehoseuran kotitalousosaston suorittamien lyhytaikaisten tutkimusten mukaan on päästy esim. keittiön ja siihen liittyvien työvälineiden käytännöllisellä järjestelyllä ja yhdistämisellä huomattavaan työnsäästöön. Toimenpiteet kotitaloustyön rationalisoimiseksi eivät kuitenkaan rajoitu yksinomaan perheenäidin raskaan työn helpottamiseen, vaan niiden tarkoituksena on kodikkuuden lisääminen ja kotitaloudellisen ammattitaidon yleistäminen, jotka puolestaan tekisivät maaseutuelämän viihtyisämmäksi ja siten osaltaan estäisivät liiallista maaltapakoa.

Kannatan toivomusaloitteiden hyväksymistä maatalousvaliokunnan ehdottamassa muodossa ja vakuutan, että tuhannet kotitalousihmiset odottavat valtionkin toimenpiteitä tässä asiassa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Ehdotukset toivomuksiksi eräiden maanteiden rakentamisesta.

Esitellään kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 11 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt toiv. al. n:ot 293, 295, 296 ja 297, jotka sisältävät yllämainitut ehdotukset.

Puhemies: Asiasta on kulkulaitosvaliokunta antanut mietintönsä n:o 11, mutta koska tänään on eduskunnalle jätetty hallituksen esitys vuoden 1946 tulo- ja menoarvioksi ja esilläolevat toivomusaloitteet tarkoittavat määrärahain ottamista sanottuun esitykseen, katsottaneen toivomusaloitteet rauenneiksi.

Ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä porosopimuksen aikaansaamiseksi Suomen ja Neuvostotasavaltain Liiton välillä.

Esitellään ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Kaijalaisen toiv. al. n:o 37, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 2.

Keskustelua ei synny.

Eduskunta yhtyy valiokunnan hylkäävään ehdotukseen.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Ehdotukset toivomuksiksi kunnan- ja kyläteiden ottamisesta valtion hoitoon.

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 10 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt toiv. al. n:ot 106, 108, 109 ja 110, jotka sisältävät yllämainitut ehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 10.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:o 73 ja 74 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti lakivaliokuntaan:

Ehdotuksen etunimilaiksi

sisältävä hallituksen esitys n:o 73; ja

Ehdotuksen laiksi rikoslain 28, 29, 31 ja 32 luvun sekä sotaväen rikoslain ja ehdollisesta rangaistustuomiosta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 74.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

19) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa eräiden työsuhteiden lopettamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 55;

20) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräiden työsopimusten tekemisen säännöstelystä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 56;

21) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös huoneistojen käytön tehostamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 57;

22) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 58;

23) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös viljan säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 59;

24) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös vilja-, viljatuote- ja leipä- sekä kahvinvastikevarastojen luovuttamisesta valtiolle,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 60;

25) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös sokerivarastojen luovuttamisesta valtiolle,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 61;

26) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1946 sadosta sekä valtioneuvoston päätös tämän päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 62;

27) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös sahatavaran säännöstelystä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 63;

28) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös käyttöpuun kaupan säännöstelystä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 64;

29) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös maidon ja ravintorasvojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 65;

30) Ehdotuksen laiksi niistä yleisistä perusteista, joiden mukaan lisenssitoimikunnan virkatoimista ja toimituskirjoista on suoritettava maksuja, annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32; sekä

31) Toimenpiteitä maanteiden kunnossapidon keskittämiseksi samalle valtion viranomaiselle

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 12.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi perjantaina kello 12.

Täysistunto lopetetaan kello 20,18.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

72. Perjantaina 19 p. lokakuuta 1945

kello 12.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotus laiksi hallinnon järjestämisestä sota-aikana annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä 1171
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 60; perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 47; hallituksen esitys n:o 57.

Toinen käsittely:

2) Ehdotukset laiksi lainhuudatusja kiinnitysasiain käsittelystä tuomiokunnan arkistossa ja laeiksi oikeudenkäymiskaaren 4 luvun 2 §:n sekä lainhuudatuksesta ja kiinteistönsaannon moittimisajasta annetun lain muuttamisesta ..... „
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 61; lakivaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 59; ed. Riikosen y. m. toiv. al. n:o 26.

3) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain muuttamisesta. 1172
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 62; valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 31; hallituksen esitys n:o 47.

4) Ehdotus laiksi kunnallisten luottamusmiesten poikkeuksellisesta valitsemisesta 1175
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 63; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 70.

Siv.

5) Ehdotus laiksi sotaleskien työhuollosta annetun lain muuttamisesta 1176
Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 64; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 61.

Ensimmäinen käsittely:

6) Ehdotus laiksi niistä yleisistä perusteista, joiden mukaan lisenssitoimikunnan virkatoimista ja toimituskirjoista on suoritettava maksuja, annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä 1177
Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32; hallituksen esitys n:o 72.

Ainoa käsittely:

7) Valtioneuvoston päätös 2 päivältä elokuuta 1945 työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa eräiden työsuhteiden lopettamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 1262
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 55; mainittu päätös.

8) Valtioneuvoston päätös 2 päivältä elokuuta 1945 eräiden työsopimusten tekemisen säännöstelystä .... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 56; mainittu päätös.

9) Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 huoneistojen käytön tehostamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta .. —
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 57; mainittu päätös.

Siv.

10) Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... —
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 58; mainittu päätös.
11) Valtioneuvoston päätös 23 päivältä elokuuta 1945 viljan säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 1262
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 59; mainittu päätös.
12) Valtioneuvoston päätös 24 päivältä heinäkuuta 1945 vilja-, viljatuote- ja leipä- sekä kahvinvastikevarastojen luovuttamisesta valtiolle .. „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 60; mainittu päätös.
13) Valtioneuvoston päätös 20 päivältä syyskuuta 1945 sokerivarastojen luovuttamisesta valtiolle ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 61; mainittu päätös.
14) Valtioneuvoston päätös 12 päivältä heinäkuuta 1945 leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1946 sadosta sekä valtioneuvoston päätös 26 päivältä heinäkuuta 1945 sanotun päätöksen muuttamisesta 1263
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 62; mainitut päätökset.
15) Valtioneuvoston päätös 3 päivältä heinäkuuta 1945 sahatavaran säännöstelystä ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 63; mainittu päätös.
16) Valtioneuvoston päätös 7 päivältä kesäkuuta 1945 käyttöpuun kaupan säännöstelystä ..... „
Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 64; mainittu päätös.
17) Valtioneuvoston päätös 26 päivältä heinäkuuta 1945 maidon ja ravintorasvojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta ..... „

Siv.

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 65; mainittu päätös.
18) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä maanteiden kunnossapidon keskittämiseksi samalle valtion viranomaiselle 1263
Asiakirjat: Laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 12; ed. Lepistön y. m. toiv. al. n:o 105.

Esitellään:

19) Hallituksen esitys n:o 75 valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1946 1177
20) Hallituksen esitys n:o 76 valtioneuvoston lainanottovaltuuksista 1261
21) Hallituksen esitys n:o 77 laiksi uusien virkojen ja toimien perustamisesta eräisiin virastoihin ja yleisiin laitoksiin ..... „
22) Hallituksen esitys n:o 78 laiksi tulitikkuverosta ..... „
23) Hallituksen esitys n:o 79 laiksi sokerista suoritettavasta valmisteverosta ..... „
24) Hallituksen esitys n:o 80 laiksi makeisvalmisteverosta ..... „
25) Hallituksen esitys n:o 81 laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta ..... „
26) Hallituksen esitys n:o 82 laiksi eräistä luovutuksista saadun voiton verovapaudesta ..... „
27) Hallituksen esitys n:o 83 laiksi vuosilta 1945 ja 1946 maksuunpantavan tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta ..... „

Pöydällepanoa varten esitellään:

28) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 66 hallituksen esityksen johdosta laiksi tasavallan presidentin armahdusoikeuden käyttämisestä annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä 1264
29) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 67 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneu-

Siv.
voston päätös poronlihan ja porontaljojen säännöstelystä 1264
30) Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa toimenpiteitä kolttalappalaisten säilymisen turvaamiseksi .... „
31) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33 hallituksen esityksen johdosta laiksi toisesta omaisuudenluovutusverosta annetun lain muuttamisesta ..... „
32) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34 lakialoitteen johdosta, joka sisältää ehdotuksen laiksi toisesta omaisuudenluovutusverosta ..... „
33) Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10, joka sisältää ehdotuksen laiksi kansakouluun kuuluvan keskikoulun ja ammatillisen jatkokoulun perustamisesta kokeilutarkoituksessa ..... „

Puhetta johtaa puhemies F a g e r h o l m.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat G. Andersson, Antila, Brander, Brommels, Forss, Heljas, J. Järvinen, Kuittinen, Lappi-Seppälä, Y. Manninen, Miettunen, Paavolainen, Paksujalka, Pohjannoro, Pyörälä, Rinne, Seppälä, Sillanpää, Simonen, Tukia ja A. Wirtanen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta virkamatkan takia ed. Lappi-Seppälä ja virkatehtävän takia ed. Tukia.

Uusi hallituksen esitys.

P u h e m i e s: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin kirjelmän ohella kuluvan lokakuun 5 päivältä on eduskunnalle saapunut hallituksen esitys n:o 84, joka nyt on edustajille jaettu.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotus laiksi hallinnon järjestämisestä sota-aikana annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 57, jota on valmistelevasti käsitelty perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 47 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 60, esitellään k o l m a n t e e n k ä s i t t e l y y n.

P u h e m i e s: Käsittelyn pohjana on, mitä tulee lakiehdotuksen julistamiseen kiireelliseksi, suuren valiokunnan mietinnössä siitä esitetty ehdotus. Jos suuren valiokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotuksen hyväksymisestä tai hylkäämisestä, mutta jos ehdotus lakiehdotuksen julistamisesta kiireelliseksi hylätään, on päätös tehtävä lakiehdotuksen hyväksymisestä jätettäväksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin taikka sen hylkäämisestä. Ensin sallitaan asiasta keskustelu ja sen kuluessa on esitettävä kaikki ehdotukset, jotka halutaan asiassa tehdä.

Menettelytapa hyväksytään.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotus julistetaan kiireelliseksi yksimielisesti.

Lakiehdotus hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laiksi lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelystä tuomiokunnan arkistossa ja laeiksi oikeudenkäymiskaaren 4 luvun 2 §:n sekä lainhuudatuksesta ja kiinteistönsaannon moittimisajasta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 61 ja otetaan t o i s e e n k ä s i t t e l y y n siinä sekä lakivaliokunnan mietinnössä n:o 9 valmistelevasti käsitelty halli-

tuksen esitys n:o 59, joka sisältää yllämainitut lakiehdotukset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 61. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelussa ei kukaan pyydä puheenvuoroa.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta ensimmäisen lakiehdotuksen 1—14 §, johtolause ja nimike, toisen lakiehdotuksen 2 §, luvun nimike, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä kolmannen lakiehdotuksen 16 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotus laiksi kansakoululaitoksen kustannuksista annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 62 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä valtiovarainvaliokunnan mietinnössä n:o 31 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 47, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 62. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Rantala: Suuri valiokunta on muuttanut käsiteltävänä olevaa hallituksen esitystä ja myöskin valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyvää lakiehdotusta ehdottamalla lakiehdotuksen 14 §:ssä määrätyn käsityönohjaajan palkkion korotettavaksi 1,500:sta 1,800 markkaan viikkotunnilta ja samoin lakiehdotuksen 21 §:ssä määritellyt ylituntipalkkiot maalaiskunnan kansakoulunopettajille 1,500 ja 1,800 markasta korotettaviksi edellisen 1,800 markkaan ja jälkimmäisen 2,200 markkaan viikkotunnilta. Valtiovarainvaliokunnassa asiaa käsitellessä valiokunta oli yksimielinen siitä, että hallituksen esitys olisi hyväksyttävä, koska se on tällä kerralla kohtuullinen. On nimittäin otettava huomioon, että lakiehdotuksen 21 §:n 2 momentissa nyt ehdotetaan ja edellytetään säädettäväksi myöskin sellainen varautuma, että milloin virallinen indeksi osoittaa elinkustannusten kohonneen huomattavasti, voidaan kysymyksessä oleviin tuntipalkkiolisäyksiin suorittaa kalliinajanlisää tulo- ja menoarvion rajoissa. Kun lisäksi valtiovarainvaliokunnan mietinnössä ehdotetaan lain voimaanpanosäännös sellaiseen muotoon, että tätä lakia on sovellettava 1 päivästä elokuuta tänä vuonna alkaen, ei tunnu olevan aiheellista syytä muuttaa näitä palkkiomääriä sillä tavalla, kuin suuri valiokunta on ehdottanut. Kun yleensä on pyritty hyväksymään hallituksen toimenpiteet hinta- ja palkkasäännöstelyn vihdoinkin saamiseksi pitäväksi, ei olisi mielestäni syytä myöskään tässä asiassa mennä korottamaan näitä palkkioita sillä tavalla, kuin suuri valiokunta mietinnössään ehdottaa. Pyydänkin, herra puhemies, ehdottaa, että tässä asiassa käsittelyn pohjaksi otettaisiin valtiovarainvaliokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus.

Ed. Hästbacka: Herr talman! Makten i riksdagen har under en lång följd av år även före det nu avslutade kriget i hög grad legat hos löntagarna vilkas antal år för år ökats och likaså deras lönekrav i såväl den privata verksamhetens tjänst som hos statsanställda. Ett typiskt exempel på antydda förhållande är nu föreliggande proposition angående kostnaderna för folkskoleväsendet. Man hittar ju alltid på ojämnheter mellan löntagare av olika slag och hos oss har det blivit ett så att säga mani att söka efter ojämnheter i fråga om löner och begära att staten skall övertaga dess regleringsuppgifter med stöd av en uppgjord levnadsindex. Och vid framställande av lönekrav tager man icke heller någon nämnvärd hänsyn till arbetets beskaffenhet och huru löneförhöjningen i sin tur verkar på höjandet av levnadsindex. Och genom att ständigt sammankoppla lönerna och levnadsindex har man fått en ändlös skruv

både beträffande lönerna och varupriserna. Man har även i alltför hög grad låtit lönerna bli en social bedömningsfråga och en politisk angelägenhet, där företrädarna för löntagarna i riksdagen ha en stor skuld till att vårt lands ekonomi står vid fallets brant. Men varken regeringen eller riksdagen tycks kunna fatta det nuvarande betryckta läget, utan går fortfarande löntagarna tillmötes, varpå föreliggande fråga även är ett belägg. Om riksdagen nu ytterligare förhöjer lönerna utöver regeringens förslag såsom stora ustkottet föreslagit, så är detta äfven ett belägg på att den nuvarande riksdagen icke heller kan uppskatta landets ekonomiska möjligheter att fylla de krav, som tillkommit dels genom kriget och dels genom en osund ekonomisk politik under en lång följd av år. Jag har ofta i riksdagen sagt, att den osunda ekonomiska politik, som regeringen och riksdagen gjort sig skyldiga till främst genom löneförhöjningar kommer att slutligen tillintetgöra vårt lands penningvärde och drabba spararna hårdast och slutligen bli en för tung börda på den värdeskapande produktionen. Jag har därför även i statsutskottet ansett, att föreliggande löneförhöjningar icke hört till vad som är nödvändigast i dessa tider, ty vi lever i tider, då alla måste försaka något om vi skall kunna rädda vårt land från en hotande ekonomisk undergång. Att höja ett folks levnadsstandard genom lagstiftning och stegringar i lönenivån hör bl. a. till de intresse- och partipolitiska trollmedel, som regeringen och riksdagen begagnat sig av och bidragit till att vårt lands ekonomi nu, såsom redan sagt, står vid fallets brant. Tyngdpunkten i den ekonomiska politiken måste förläggas till strävandena att hejda lönestegringarna, ty en framgångsrikt kamp mot inflationen kräver offer av alla, även av löntagarna. Riksdagen har inte beaktat, att till grund för ett folks levnadsstandard bör läggas landets ekonomiska stabilitet utan ständigt ökat utgifterna icke minst genom löneförhöjningar, oaktat det icke funnits varken skatteobjekt eller reella värden att betäcka dessa ökade utgifter med, utan varit tvungen att tillgripa sparkapital och lägga tungan på spararna.

Jag har framhållit dessa synpunkter vid frågans behandling i utskottet och ansett, att föreliggande proposition saklöst kunde förkastas, vilket emellertid blivit motsagt från olika håll, varför jag ansett det lönlöst att till betänkandet anföra en avvikande åsikt. Jag vill nu hoppas, att regeringen åtminstone skall hävda sin åsikt och motsätta sig den förhöjning stora utskottet föreslagit. Jag understöder därför rdm. Rantalas förslag.

Ed. J. Koivisto: Suuressa valiokunnassa syntyi valtiovarainvaliokunnan yksimielisestä ehdotuksesta poikkeava päätös hyvin vähäisellä enemmistöllä. Minä omasta puolestani yhdyn täydellisesti ed. Rantalan esittämiin perusteluihin ja yhdyn myöskin kannattamaan hänen ehdotustaan.

Ed. Malkamäki: Herra puhemies! — Tämä esillä oleva asia on oikeastaan tullut alumperin eduskunnan pöydälle allekirjoittaneen aloitteesta. Silloin kuitenkin valtiovarainvaliokunta ehdotti esittämäni lakialoitteen hylättäväksi sillä perusteella, että hallituksen pitää tätä asiaa valmistella ja aloite hylättiin. Hallitus antoikin myöhemmin esityksen, joka oli rahasummiltaan aivan sama kuin allekirjoittaneen aloite. Sivistysvaliokunnan enemmistö kannatti tätä hallituksen esitystä sellaisenaan erityisesti juuri siksi, että lakiesityksen 21 §:n 2 momentin perusteella oli hallituksella mahdollisuus vielä korottaa näitä palkkoja. Pieni vähemmistö sivistysvaliokunnassa kuitenkin ehdotti sellaisia muutoksia, jotka tulivat suuressa valiokunnassa hyväksytyiksi.

Aloitteeni ja hallituksen esitys mielestäni korjasi vasta ne epäkohdat, jotka olivat olemassa muihin korotettuihin palkkoihin verraten ennen viime kevättä. Mutta mehän tiedämme, että juuri viime kesän aikana on kaikkien palkkaa nauttivien kohdalla tapahtunut suoranainen palkkavyöry, siis palkan nousu huomattavasti. Sen tähden katson, että myöskin käsityönohjaajien ja kansakoulunopettajien ylituntipalkkioiden ja jatkokurssipalkkioiden kohdalla pitäisi edes jossakin määrin ottaa huomioon myöskin tuo palkannousu, joka on viime kesän aikana tapahtunut kaikkien muiden työtätekevien kohdalla. Ehdotetut korotuksethan ovat

tavattoman pienet, käsityönohjaajan ja varsinaisen kansakoulun ylituntiopettajan kohdalla tekisi korotus tuntia kohti vain 300 markkaa vuodessa hallituksen esityksestä ja jatkokurssien ja nuorisotyönohjaajien kohdalla vain 400 mk vuodessa. Mielestäni tämä korotus olisi siitäkin syystä ehdottomasti hyväksyttävä, koska valtiovarainvaliokunta on lisännyt 21 §:n 2 momenttiin sellaisen muutoksen, että vasta silloin, jos virallinen indeksi osoittaa elinkustannusten nousseen 1 päivän elokuuta 1945 jälkeen, valtioneuvosto voisi näitä tuntipalkkoja edelleen korottaa. Tällä tavalla siis viime kesän ja kevään palkannoususta eivät tulisi laisinkaan osallisiksi juuri nämä ylituntiopettajat ja käsityönohjaajat. Sentähden minä toivoisin, että eduskunta nyt kannattaisi suuren valiokunnan ehdotusta tässä asiassa, koska se myöntäisi myöskin pienen lisäpalkannousun juuri viimeisten suurten korotusten johdosta näille kysymyksessä oleville opettajille.

Ed. Järvi: Tässä ed. Malkamäki esittikin kaiken sen, mitä minä aioin sanoa. Tekisi mieleni vain vielä viitata siihen, mitä allekirjoittanut tämän asian ensimmäisessä käsittelyssä mainitsi. Olen vakavasti sitä mieltä, että tämä asia ei ole periaatteellisesti niin valtava, mitä ed. Hästbacka täällä esitti. Jos tämä suuren valiokunnan mietintö hyväksytään, niin tässä tulee erittäin vaatimattomasti ja kohtuullisesti otetuksi huomioon kansakoulunopettajain aivan oikeutetut vaatimukset. En pidä tarpeellisena pitemmälti perustella asiaa, mutta toivoisin, että eduskunta voisi tämän vaatimattoman esityksen suuren valiokunnan ehdottamassa muodossa hyväksyä.

Ed. Kulovaara: Maaseudulla ja kauppaloissa opettajat viime aikoina ovat hyvin vastenmielisesti hoitaneet ylitunteja sentähden, että niistä on maksettu niin pieni palkka. Nyt on hallitus jonkunverran esittänyt korotusta, mutta nämä korotukset ovat olleet liian pieniä ja minun mielestäni varsinkin vasemmiston olisi oltava suuren valiokunnan ehdotuksen kannalla siitä syystä, että siinä esitetään korotetut palkat vain samansuuruisina kuin pohjapalkoista tulee. On nimittäin huomattava, että ylitöistä aina maksetaan työntekijöille 50 %:n korotus pohjapalkkaan nähden ja kun ylitunteja tehdään yli 2 tunnin 100 %:n korotus. Jos otetaan tämä järjestelmä huomioon, niin olisi palkkoja pitänyt korottaa vielä paljon enemmän. Tässä ehdotetaan samansuuruisina maksettavaksi kuin pohjapalkat ovat. Minä olen sitä mieltä, että vasemmisto ei saisi vastustaa tätä esitystä.

Ed. Kytömaa: Pyydän yhtyä niihin näkökohtiin jotka ed. Malkamäki täällä esitti. Mielestäni palkkausasioissa yleensä on pyrittävä noudattamaan suhteellisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Tässä kysymyksessä ei ole esitetty minkäänlaisia perusteluja sille, että palkat olisi suoritettava suhteellisesti alhaisempina kuin palkat yleensä.

Opetusministeri Helo: Muutoksen tekeminen tuntipalkkoihin on suoranainen välttämättömyys. Minä olen kuitenkin sitä mieltä, että asia voidaan kyllä hoitaa hallituksen esityksen pohjalla varsinkin kun 21 §:n 2 momentin mukaan voidaan näihin tuntipalkkioihin tästä lähtien ruveta maksamaan kalliinajan lisiä. Se, että hallituksen esityksessä on tyydytty näihin pienempiin korotuksiin, pienempiin kuin suuri valiokunta on ehdottanut, ei ole johtunut siitä, että olisi katsottu, että tuntipalkkiot olisivat täysin riittävät hallituksen esityksen mukaisesti, vaan siinä on ollut pakko myös kiinnittää huomiota valtion nykyiseen rahataloudelliseen asemaan.

Mitä muuten suuren valiokunnan ehdottamiin tuntipalkkoihin tulee, niin ei suinkaan voi katsoa, että ne olisivat kohtuuttoman korkeat. Jos vertaa näitä tuntipalkkoja siihen, mitä yleensä maksetaan tähän verrattavasta työstä, ilmenee, että palkkiot ovat täysin puolustettavissa. Riippuu vain siitä, kiinnitetäänkö huomio myös valtion nykyiseen rahataloudelliseen asemaan, ja minä omasta puolestani olen tullut vakuuttuneeksi siitä, että tämä asema on aika vaikea. Mutta jos eduskunta katsoo, että varat voidaan koota lisäyksiin, mitä suuren valiokunnan ehdottama tuntipalkkojen korotus menoissa aiheuttaa, niin minulla puolestani ei ole mitään suuren valiokunnan ehdotusta vastaan.

Ed. Kaijalainen: Kyllä minusta järjestys näissä asioissa menee sekaisin, jos lähdetään sille tielle, mille suuri valiokunta on lähtenyt. Tässä asiassa on sivistysvaliokunta ja valtiovarainvaliokunta yksimielisesti asettuneet kannattamaan hallituksen esitystä. Tosin sivistysvaliokunnassa pieni vähemmistö olisi tahtonut mennä sille linjalle, jota suuri valiokunta suosittelee. Minusta tuntuu siltä, että suuri valiokunta ei ole lainkaan syventynyt tähän asiaan. Se on aivan umpimähkään mennyt ehdottamaan poikkeamista hallituksen ehdotuksesta. Näyttää lisäksi siltä, että suuressa valiokunnassa ei ole kiinnitetty ollenkaan huomiota siihen mitä sisältää 21 §:n viimeinen momentti, vaan on lähdetty ilman riittävän asiallisia perusteita poikkeamaan hallituksen esityksestä. Minusta eduskunnan ei olisi seurattava tätä linjaa, vaan lähdettävä siitä, että tällaisten asiain valmistelun on tapahduttava hallituksessa. Eduskunnan ei ole syytä ryhtyä sellaisiin muutoksiin, jotka merkitsevät loppujen lopuksi sitä, että jos näissä palkkausasioissa nyt on jotain epäsuhdetta, niin tämä epäsuhde yhä lisääntyy.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Rantala ed. Hästbackan kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin valtiovarainvaliokunnan mietinnössä oleva lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan ehdotuksen, äänestää „jaa"; jos „ei" voittaa, on ed. Rantalan ehdotus hyväksytty.

Puhemies: Äänestyksessä on annettu 57 jaa- ja 99 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 36.

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt valtiovarainvaliokunnan ehdotuksen.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 14 ja 21 §, lain soveltamissäännös, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Puhemies: Kun suuren valiokunnan ehdotusta ei ole muuttamattomana hyväksytty, palautetaan asia suureen valiokuntaan.

4) Ehdotus laiksi kunnallisten luottamusmiesten poikkeuksellisesta valitsemisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 63 ja otetaan toiseen käsittelyyn siinä sekä laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 11 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 70, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 63. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Puumalainen: Herra puhemies! — Kun hallitus huhtikuussa antoi esityksensä eräistä muutoksista kunnallislainsäädäntöön ja kunnallisten luottamustoimien uudestaan täyttämisistä, oli sitä pidettävä jo jonkinlaisena hätäasetuksena. Jo silloin varmuudella voitiin odottaa pikaista asiaan palaamista. Olisihan silloisten säädösten mukaan kunnallisen itsehallinnon demokratisointi jäänyt puolinaiseksi. Silloinen uudistus koski enemmänkin takuuta uusien vaalien demokratisoimisesta, sen sijaan uusien valtuustojen merkitys olisi jäänyt asiallisesti perin vähäiseksi, ellei uudet voimasuhteet olisi tulleet näkyviin myöskin kaikissa kunnallisissa elimissä.

On luonnollista, että erilaisten elimien on nautittava valtuustojen luottamusta, ennenkuin hankaukseton yhteistyö voi menestyä. Erilaatuisten kunnallisten toimien täyttäminen on erilaatuista tavoiltaan. Toisia toimia täytetään erovuoroisuuden perusteella, toisia useinkin erilaisilla valintatavoilla. Jos näin saisi edelleen jatkua, merkitsisi se vähittäistä uudistusta, jolloinka uusi suuntaus tosi-

asiallisesti monessa suhteessa pääsisi näkyviin vasta vuosien kuluttua. Nämä toimet on täytetty taantumuksen aikoina ja on syytä otaksua, että ne eivät vastaa nyt muuttuneita olosuhteita.

Lapualaiskautena erotettiin paljon kunnallisia luottamusmiehiä. Erottamisen syy oli kieltämättä poliittinen. Ne ainekset olivat epäilemättä päteviä aineksia kunnallispoliittiselta näkökannalta. Sen sijaan on syytä epäillä, että taantumus- ja fascistikautenaan kunnallisten luottamustoimien täyttämisen ehtona on ollut enemmänkin muut seikat kuin kunnallispoliittinen pätevyys.

Allekirjoittaneella oli eräänä päivänä tilaisuus keskustella erään entisen viipurilaisen kansansivistystyön tekijän kanssa kansalaisopetuksen järjestämisestä kunnissa. Hän oli haastatellut ensisijaisena kunnallisiin sivistysrientoihin valittua tehtaan johtajaa. Valittaen hän kertoi, ettei hän ikänään ole tavannut niin suurta kylmäkiskoisuutta kansan sivistystyötä kohtaan kuin hänen taholtaan. Nähdäkseni tämä, vaikka onkin vain yksityinen seikka, puhuu sen puolesta, millä tavalla asianomaiset toimet on tähän mennessä täytetty.

Nyt annettu hallituksen esitys on varsin perusteellinen. Sen tulkintaa voidaan tuskin väärin käsittää. Lukuunottamatta maalaiskuntien taksoituslautakuntia on muut luottamustoimet uudestaan täytettävä. Hallituksen esitys on annettu, ei väestöpoliittisista syistä, vaan lopettaakseen sen epädemokraattisuuden kunnallisesta elämästämme, joka siihen on pesiytynyt taantumuskaudella. Se ei siis ole mikään kunnallinen uudistusohjelma, vaan demokraattisuuden palauttaminen kunnalliseen elämäämme. Epäilemättä se alallaan on kieltämättä suursiivous.

Ainoa kohta, josta jollakin näyttää olevan epäselvyyttä, lienee nyt valittavien elimien toimikaudesta. Nyt valittavat valtuustot valitaan vain kahdeksi vuodeksi. Sillä ilmeisesti on merkitystä väestönäkökohdasta sikäli, että siirtoväki ei ole vielä asettunut lopullisille sijoituspaikoilleen. Sen vuoksi on odotettavissa, että seuraavan kahden vuoden päästä olevat vaalit ovat paikallaan ja tasoittavat nämä väestönmuutoksista johtuvat seikat. Sen sijaan kunnallisten luottamustoimien täyttäminen on eri asia. Asetuttuaan lopullisille asuinsijoilleen sulautuu siirtoväki muuhun väestöön, sillä eihän voi olla mitään mahdollisuuksia siitä, että siirtoväkikysymys pysyisi siirtoväkikysymyksenä edelleen. Heillähän on keskuudessaan samaan yhteiskunnalliseen etupiiriin jakautuminen kuin muunkin väestön keskuudessa. Korvauskysymys näennäisenä yhteenliittäjänä on epäilemättä ohimenevä ilmiö. Liittyminen eduiltaan samankaltaiseen väestöryhmään on eittämätön tosiasia. Siitä syystä hakeutuminen eri puolueryhmitysten kautta yhteen on todennäköistä. Siitä johtuu, että luottamustoimien täyttämisestä tavallisessa kunnallislainsäädännöllisessä järjestyksessä ei voi tulla mitään „skismaa", vaan vastaa se täysin normaalia käytäntöä. Näin ollen voidaan huoletta valita luottamustoimet lainmukaiselta kannalta. Jos sitävastoin osoittautuu koko valintamuutos tarpeelliseksi tulevaisuuteen nähden, sehän on asia erikseen.

Haluaisin lopuksi todeta, että nyt annettu hallituksen esitys on hyvä todistus nykyisen hallituksen halusta suorittaa perusteellisesti maamme demokratisoimista. Taantumuksen ja fasismin jälkipuhdistus ei ole kädenkäänteessä suoritettavissa. Tämän lain merkitys siinä suhteessa on erinomaisen suuri. Toivottavaa on, että hallitus jatkaa uudistusta yhtä suurella tarmolla ja perusteellisuudella kaikkien mätäpesien puhdistamiseksi. Olemme jo useammassa yhteydessä todenneet demokraattisen elämän välttämättömyyden elinehdoksi kansallemme. Vakuuttelut eivät siinä suhteessa ole suinkaan riittäviä, vaan on ne osoitettava teoilla, sillä vain niillä on lopullista todistusarvoa edistymisestämme demokraattisella tiellä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta lakiteksti, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Ehdotus laiksi sotaleskien työhuollosta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään suuren valiokunnan mietintö n:o 64 ja otetaan toiseen käsitte-

lyyn siinä sekä työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 15 valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 61, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 64. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelua ei synny.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta 16 §, lakiehdotuksen johtolause ja nimike.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

6) Ehdotus laiksi niistä yleisistä perusteista, joiden mukaan lisenssitoimikunnan virkatoimista ja toimituskirjoista on suoritettava maksuja, annetun lain voimassaoloajan pidentämisestä.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 72, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 32.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

Muutos päiväjärjestykseen.

Puhemies: Päiväjärjestykseen tehdään se muutos, että nyt esitellään asiat n:ot 19)—27).

---

19) Ehdotuksen valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1946

sisältävä hallituksen esitys n:o 75 esitellään valiokuntaan lähettämistä varten.

Puhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian lähetettäväksi valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu:

Valtiovarainministeri Törngren: Herra puhemies! — Vaikka sota-aika oli erittäin raskas valtion taloudelle, oli valtiovarainministeriön varsin helppo saada tulo- ja menoarvio muodollisesti tasapainoon. Tulo- ja menoarvioon otettiin ainoastaan n.s. siviilimenot, kun taas vähintään samaan rahamäärään nousevat sodankäyntimenot jätettiin erilleen tulo- ja menoarviosta. Nämä menot rahoitettiin, sikäli, kuin se kävi päinsä, veroilla ja lainoilla; jos se ei käynyt päinsä, sai setelipaino pitää lopusta huolen. Siinä tulo- ja menoarviossa, joka tällä kertaa esitetään eduskunnalle, on sitävastoin, kuten hallituksen esityksessä lausutaan, valtion tulot ja menot otettu huomioon niin tarkoin kuin mahdollista sen suuruisina, kuin miksi niiden esitystä laadittaessa on voitu arvioida ensi vuonna nousevan, jonka vuoksi tämä tulo- ja menoarvio päinvastoin kuin viimevuosien tulo- ja menoarviot muodostaa suunnitelman todellisen valtiotalouden pidolle vuodeksi 1946. Päteekö tulo- ja menoarvio käytännössä, se tietenkin riippuu monista seikoista. Tarkka tulo- ja menoarvion noudattaminen siinä muodossa, missä eduskunta sen hyväksyy käy kuitenkin välttämättömäksi hallitukselle ja eduskunnalle, mikäli tahdotaan välttää sitä Suomen markan arvon enemmän alenemisen vaaraa, jota valtion menojen suorittaminen setelipainon avulla aina merkitsee. Sotakorvaustoimitusten jakautuminen kahdeksalle vuodelle kuuden vuoden asemesta helpottaa tietysti suuressa määrin pyrkimystä ylläpitää valtion tulo- ja menoarvio tasapainossa.

Kun tulo- ja menoarvio on tahdottu saada tasapainoon välttämällä verotaakan enempää lisäämistä, on tietysti monia vaikeuksia ollut voitettavana. On helppo ymmärtää, että monet huomionarvoiset ja hyvät ehdotukset eri ministeriöistä ovat vaatineet toteuttamista sen ankaran ajan jälkeen, jossa me olemme eläneet. Eri tahoilta esitettyjä toivomuksia on kuitenkin vain vähäisessä määrässä voitu ottaa huomioon. Tästä huolimatta tulo- ja menoar-

vion numerot ovat sellaiset, että niitä olisi vielä muutamia vuosia sitten pidetty mahdottomina ajatellakaan. Jos silmäilemme tulo- ja menoarviota tarkemmin, huomaamme kuitenkin, että enemmän kuin puolet sen kokonaissummasta 52.3 miljardista markasta kohdistuu menoihin, jotka ovat suoranaisesti johtuneet sodasta ja sen seuraamuksista. M. m. on 11 miljardia ehdotettu siirtoväestölle suoritettaviin korvauksiin, 7.5 miljardia aseleposopimuksen aiheuttamien vahinkojen korvausten rahoittamiseen ja nyt 1.7 miljardia Itä-Karjalasta sotavuosina Suomeen tuotujen tavarain korvaamiseen. Valtiovelan korot ja kustannukset vievät 3 miljardia sekä valtiovelan kuoletus lähes 6 miljardia. Joulukuun lopussa 1939 3.4 miljardiin nousseen, mutta viimeisten tiedonantojen mukaan 81.4 miljardiin nousevan valtionlainan hoito vaatii siis lähes 9 miljardia markkaa. Myöskin jäljellä oleviin menoihin ovat, kuten silmäys tulo- ja menoarvioon osoittaa, sodan seuraamukset suuresti vaikuttaneet.

Näiden menojen joukossa tapaamme m.m. Pohjois-Suomen jälleenrakentamisen, asutustoiminnan toteuttamisen, siirtoväestön ja sotavammaisten sekä kaatuneiden omaisten huollon aiheuttamat menot. Jos vähennämme nämäkin menot tulo- ja menoarvion loppusummasta, on jäljellä summa, joka huomioon ottaen, että Suomen markan nykyisen arvon voidaan katsoa olevan enintään neljäsosa siitä, mitä se oli ennen sotaa, suurin piirtein vastaa niitä 5.5 miljardia, jotka esiintyvät vuoden 1938 tilinpäätöksessä. Tästä vertailusta ymmärrämme, että nyt laadittu tulo- ja menoarvio on oikea köyhän miehen tulo- ja menoarvio, köyhän miehen, jonka täytyy jättää monia välttämättömiäkin tarpeitaan tyydyttämättä.

Siitä vastaanotosta, minkä tulo- ja menoarvio on saanut sanomalehdistömme taholta, olen kuitenkin ollut huomaavinani, että tilanteen vaatimuksiin on alistuen mukauduttu. Menopuolella on arvostelu kohdistunut ensi sijassa kahteen kohtaan: maanviljelyksen tukipalkkioiden ja valtionvelan aiheuttamiin menoihin. Edelliseen nähden on huomattava, että hallitus on ryhtynyt poistamaan tukipalkkiojärjestelmää, mutta katsonut, että siirtokauden menoihin on merkittävä 1 miljardin markan määräraha. Mitä taas valtionvelkamme aiheuttamiin menoihin tulee, niin on huomattava, että ne ovat välttämättömät, mikäli haluamme ylläpitää luottokelpoisuuttamme.

Tulolaskelmien kohdalla on kiinnitetty huomiota hallituksen aikomukseen korottaa rautateiden tariffeja. Tämä on kylläkin ikävä asia, mutta paha kyllä, välttämättömyys, kun rautatiet viime palkankorotusten jälkeen, jotka edustavat 550 milj. markkaa, muuten olisivat tuottaneet 450 milj. markan tappion. Mainittavaa vaikutusta hintatasoon ei tariffien korotuksella ole. Asiantuntevalla taholla lasketaan korotuksen nousevan 1—3 %:iin tavaralajeista riippuen.

Myöskin on lausuttu toivomus, että verotaakkaa voitaisiin huojentaa. Tämä on oikeutettu toivomus, jonka hallitus tietenkin on halukas toteuttamaan heti, kun olot sen vain sallivat. Hallitus on m. m. kiinnittänyt huomiota siihen, että tuloveron asteikko toimeenpantujen palkankorotusten jälkeen, jotka palkankorotukset eivät merkitse reallitulojen nousua, on käynyt liian jyrkäksi. Valtiovarainministeriössä on jo laadittu ehdotus uudeksi veroasteikoksi. Odotamme vain, että muulla tavalla saataisiin se vajaus peitetyksi, minkä veroasteikon alentaminen muuten aiheuttaa. Toivon, ettei tämän odotuksen tarvitse käydä ylen pitkälliseksi.

Kun arvoisat edustajat tulo- ja menoarvioon tutustumalla voivat saada ne tiedot, joita he haluavat, ja kun sanomalehdistökin jo on selostanut yleisölle tulo- ja menoarvion olennaisen sisällyksen, näyttää minusta tarpeettomalta käydä selostamaan sen yksityiskohtia. Sensijaan käyn vakiintuneen tavan mukaan tarkastamaan nyt eduskunnan käsiteltäväksi joutuvaa hallituksen esitystä ensi vuoden tulo- ja menoarvioksi maan taloudellisten olojen ja talouselämän viimeaikaisen kehityksen muodostamaa taustaa vasten.

Kun suunnilleen vuosi sitten silloinen valtiovarainministeri teki selkoa talousarvioesityksestä vuotta 1945 varten, hän taloudellisen katsauksensa lopussa totesi m. m., että jos sota-aika on ollut Suomelle raskas, niin näyttää siirtyminen rauhaan ainakin toistaiseksi muodostuvan yhtä raskaaksi, eräissä suhteissa vielä raskaammaksikin. Talouselämä on monessa suhteessa sodasta paljon kärsinyt eikä tuotantokoneistomme ole läheskään valmis aikaan-

saamaan sitä tuotantoa, johon pystyimme ennen sotaa. Nämä sanat ovat kuluneen vuoden aikana osoittautuneet paikkansapitäviksi. Taloudelliset vaikeudet ovat useasti näyttäneet ylivoimaisilta ja vain suurin ponnistuksin ja uhrauksin olemme päässeet askel askeleelta eteenpäin. Eräät ongelmat on jo ratkaistu, mutta monet odottavat vielä lopullista ratkaisuaan. Tyydytyksellä on todettava, että erinomaisen vaikea kysymys sodasta palanneiden satojentuhansien miesten kotiuttamisesta ja sijoittamisesta jälleen elinkeinoelämän palvelukseen on voitu hoitaa ilman mainittavampia häiriöitä ja ilman, että olisi syntynyt laajempaa työttömyyttä, vaikka samanaikaisesti on pitänyt hoitaa maan tuotantokoneiston siirtäminen rauhanajan kannalle, minkä kuluessa eri elinkeinojen mahdollisuudet sijoittaa vapautuva työvoima palvelukseensa ovat luonnollisesti vähäisemmät kuin vakiintuneissa oloissa työskenneltäessä. Erittäin laajakantoisen ja monisäikeisen ongelmakompleksin muodostavan siirtoväen korvaus- ja maanhankintakysymyksen ratkaisun periaatteet on vahvistettu eduskunnan kuluneen vuoden aikana hyväksymissä laeissa ja on näiden kysymysten käytännöllinen toteuttaminen jo saatu käyntiin. Vielä voidaan todeta, että sotakorvausten suoritus, mikä vuosi sitten näytti käyvän yli voimiemme, on pystytty hoitamaan tavalla, jota on pidettävä tyydyttävänä. Toivehikkuutta tulevaisuuteen nähden herättää myös varsinkin viime kuukausina ripeää vauhtia edistynyt kaupallisten yhteyksien avautuminen useihin maihin.

Mutta olisi kohtalokasta itsepetosta esittää vain tilanteen valoisat puolet. On rohjettava nähdä ja esittää myöskin mitallin nurja puoli. On avoimesti myönnettävä, että taloudellinen tilanne on jatkuvasti sangen vaikea, voidaanpa sanoa eräissä tapauksissa kriitillinenkin. Varsinkin tämä koskee maan rahaoloja, joissa ei toistaiseksi ole saavutettu toivottua vakavoitumista. Sama on todettava valtiotaloudessa. Eri elinkeinojen tuotantokyky on jatkuvasti oman maan tarpeisiin ja riittävän vientiylijäämän aikaansaamiseksi liian alhainen. Lisäksi on pidettävä mielessä, että erittäin kireä polttoaine- ja kuljetustilanne heikentävät nekin osaltaan elinkeinoelämämme elpymisedellytyksiä. Suomen talouselämä toimii näinollen vielä yli vuosi välirauhansopimuken jälkeen oloissa, joille on luonteenomaista osaksi taloudelliseen ylimenoja siirtymiskauteen liittyvät piirteet, osaksi hävityn sodan seurauksena esiintyvät vaikeudet. Tämä voidaan panna merkille myös tarkasteltaessa talouselämän eri aloja ja niiden viimeaikaista kehitystä.

Maataloustuotanto on suuressa määrin riippuvainen sääsuhteista. Kulunut kesä oli sääsuhteiden puolesta yleensä melko suotuisa. Tosin oli alkukesä kolea, mikä vaikutti varsinkin heinänkasvua heikentävästi. Niinikään esiintyi keskikesällä eräin paikoin, erityisesti Pohjois-Savossa ja Oulun seuduilla, kuivuutta sekä korjuuaikana taas paikoitellen runsaita sateita, mutta joka tapauksessa voidaan todeta, että kesä oli ilmastollisesti suotuisa varsinkin maan tärkeimmillä tuotantoalueilla. Tämän vuoden sadosta ei vielä ole käytettävissä lopullisia tietoja, mutta ennakkoarvion mukaan on kokonaissadon rehuyksikkömäärä tänä vuonna jonkin verran pienempi kuin vuosi sitten. Kansanhuollon kannalta maallemme elintärkeä leipäviljasato oli arviolta noin 7 miljoonaa kiloa edellisen vuoden satoa pienempi eli yhteensä tänä vuonna n. 470,000 tonnia. Ruista tuli tänä vuonna n. 10 miljoonaa kiloa vähemmän kuin edellisenä vuonna, mikä pääasiassa johtui tärkeimmän leipäviljamme viljelysalan pienenemisestä. Kevätvehnästä saatiin sensijaan huomattavasti parempi tulos kuin vuonna 1944. Varsin ilahduttavaa on, että perunoita, jotka varsinaisen leipäviljan ohella muodostavat kansan laajojen kerrosten ravintotalouden perustan, saataneen tänä vuonna hyvän joukon toistasataa miljoonaa kiloa viimevuotista enemmän. Perunasadon suuruus on arvioitu yli 800,000 tonniksi. Kaurasadon määrä lienee jonkin verran laskenut. Vuonna 1944 se oli 346,000 tonnia, vuonna 1945 335,000 tonnia. Mutta sitävastoin näyttää heinäsato jäävän huomattavasti pienemmäksi eli 2,226,000 tonniksi, kun heinäsato vuotta aikaisemmin oli yli 2,800,000 tonnia. Maitotaloustuotannon ylläpitäminen nykyisellä tasolla saattaa näinollen kohdata talven kuluessa vaikeuksia. Samaa osoittavat tiedot kotieläinten määrästä. Maaliskuussa suoritetusta kotieläinlaskennasta nähdään m. m., että lehmien luku on tosin jonkinverran noussut vuoden aikana. Lisäys oli 4,000 eläintä. Mutta kun nuoren karjan määrä on alentu-

nut yli 30,000 eläimellä, ei voida vielä lähitulevaisuudessa odottaa maidon ja voin tuotannossa suurempaa lisäystä. Lihan tuotantoa koskee sama havainto, sillä esimerkiksi sikojen lukumäärä on laskenut noin 35,000 eläimellä. Lammaskanta on tosin lisääntynyt yli 100,000 eläimellä, mutta lampaan lihaa tulee yleensä sangen vähän yleiseen kulutukseen.

Maataloustuotantomme ei siis vieläkään huolimatta edullisista ulkonaisista olosuhteista pysty tuottamaan riittävästi elintarvikkeita normaalikulutuksen peittämiseksi. Syyt tähän ovat siksi tunnetut, etten katso tarpeelliseksi niihin tässä kajota. Totean vain, että ne ovat yleensä senlaatuisia, että kestää ilmeisesti useita vuosia, ennenkuin maataloustuotantomme saavuttaa sotaa edeltäneen tason. Kansanhuoltoministeriön suorittamien laskelmien mukaan on leipäviljatuotantomme nykyisin 65 % normaalituotannosta, perunan tuotanto noin 70 %, maitorasvojen noin 60 %, lihan 55 % ja sokerin vain 5 % normaalituotannosta. Elintarviketuotantomme vajaus on näinollen niin suuri, ettei sen turvin pystytä edes nykyisiä niukkoja annoksia jakamaan, vaan se voidaan tehdä vain turvautumalla huomattavan laajaan tuontiin.

Syksyllä 1944 välirauhansopimuksen jälkeen pelastui Suomen kansa uhkaavasta nälänhädästä ensinnä sen avun turvin, minkä Ruotsi antoi. Myöhemmin on suurin osa maalle välttämättömistä elintarvikkeista saatu Neuvostoliitosta, minkä lisäksi eräät muutkin maat, kuten Tanska ja Englanti ovat jo toimittaneet Suomelle elintarvikelähetyksiä. Leipäviljaa on syyskuun 1 päivästä 1944 alkaen tämän kuun 10 päivään asti maahan tuotu yhteensä noin 230 milj. kiloa, josta Ruotsista noin 170 milj. kiloa ja Neuvostoliitosta noin 60 milj. kiloa. Mitä tulee elintarvikevajauksen täyttämiseen ensi talven aikana, on siihen tarvittavasta tuonnista jo suurimmaksi osaksi sovittu niissä kauppasopimuksissa, joita viime kuukausina on tehty. Esimerkiksi leipäviljaa meidän pitäisi tuoda maahan 290,000 tonnia. Suurin osa tästä on jo luvattu toimittaa meille, mutta vielä puuttuu kuitenkin melko huomattava erä, ennenkuin leipävilja-annokset voidaan pitää nykyisten suuruisina aina ensi satoon saakka. Puuttuva erä voitaisiin ilmeisesti saada esimerkiksi Neuvostoliitosta tai Amerikasta, mutta sen rahoittaminen on toistaiseksi epätietoista. Joka tapauksessa on selvää, että maan huoltotilanteeseen ja sen kehitykseen voidaan nyt suhtautua, huolimatta oman tuotannon riittämättömyydestä, melkoisesti suuremmalla toivehikkuudella, kuin vuosi sitten, koskapa olemme nyt saaneet aikaan säännölliset kauppasuhteet maihin, jotka voivat meille toimittaa elintarvikkeita ja koska myös maataloustuotantomme ilmeisesti on sivuuttanut sen aallonpohjan, johon se sodan johdosta on joutunut.

Maatalouden jälkeen kiinnittyy huomio lähinnä teollisuustuotantoon, jolla on sekä sotakorvausten että oman maan kulutuksen ja lisäksi viennin kannalta tärkeä avainasema maan talouselämässä. Tuotantokoneiston siirtyminen rauhanajan kannalle on teollisuudelta vaatinut suurta joustavuutta ja mukautumiskykyä, minkä lisäksi varsinkin sotakorvausten suoritus on pakottanut huomattaviin rakennemuutoksiin varsinkin metalliteollisuuden hyväksi. On myönnettävä, että teollisuutemme siirtyminen näiden uusien tehtävien edellyttämään tuotantoon on tapahtunut suurin piirtein tyydyttävällä tavalla, jopa niin, että teollisuuden tuotantokyky on viimesyksyisestä jonkinverran laajentunut. Teollisuuden tuotantovolyymi, jota laskettaessa on perustana ollut vuoden 1935 tuotanto, on tämän vuoden alussa hieman noussut viime vuoden lopulla vallinneesta tasosta, mutta on tämän vuoden toisella neljänneksellä — sen tuoreempia tietoja ei vielä ole ollut käytettävissäni — osoittanut jälleen vähäistä laskua, ollen tällöin noin 63 % vastaavasta vuoden 1935 tasosta. Syynä tähän on ollut ennen muuta raaka- ja polttoainevaikeudet sekä myös työtehon aleneminen. Työvoimaa teollisuudella sen sijaan on yleensä ollut riittävästi.

Vientiteollisuudessa voidaan panna merkille vähäistä elpymistä, mutta mitään selvää nousua sodan aiheuttamasta aallonpohjasta ei vielä ole todettavissa, vaan on esimerkiksi vientiteollisuuden tuotantovolyymi jatkuvasti alle 50 % vuoden 1935 tasosta. Mitä tulee puunjalostusteollisuuden eri alojen tuotantoon, osoittavat tiedot kahdelta ensimmäiseltä neljännekseltä m. m., että sahatavaran tuotanto on nous-

sut ensimmäisen neljänneksen luvuista, noin 130,000 standardista lähes 170,000 standardiin, mikä sekin edustaa vain puolta normaalivuoden tuotannosta. Paperiteollisuuden tuotanto on niinikään kasvanut, selluloosan tuotanto 110,000 tonnista 116,000 tonniin ja paperin 52,000 tonnista 58,000 tonniin. Vaneerin tuotanto sen sijaan laski 21,000 kuutiometristä 15,000 kuutiometriin. Mainittakoon, että paperiteollisuuden ja myös vaneeriteollisuuden tuotanto on nykyisin niin alhainen kuin 40 % vuoden 1935 tasosta.

Ehkä suurimpana syynä puunjalostusteollisuutemme alhaisiin tuotantolukuihin on raaka-aineen puute, vaikka se käyttääkin kotimaista raaka-ainetta. Raakapuun niukkuus johtuu osaksi metsäpinta-alan pienenemisestä. Metsätieteellisen tutkimuslaitoksen mukaan Suomi menetti välirauhansopimuksessa metsäalastaan suunnilleen 12.8 % eli 3,180,000 ha. Osaksi se riippuu myyntihaluttomuudesta, joka lisääntyi viime hankintakaudella niin yleiseksi, että esimerkiksi paperipuita saatiin ostetuiksi vain noin 50 % tavoitteesta eli noin 20 % normaalivuosien hankinnoista, sekä myös siitä, ettei metsätöitä ole saatu riittävässä määrin käyntiin.

Niin kauan kuin nykyiset raaka-ainevaikeudet jatkuvat, ei Suomi voi esiintyä yhtä voimakkaana tekijänä maailman markkinoilla kuin ennen sotaa. Arvion mukaan saavuttanee vientiteollisuutemme normaalitason vasta 3 vuoden kuluttua eli vuonna 1948. Kotimarkkinateollisuuden tuotantoaineindeksiluku on jatkuvasti ollut korkea, mutta valitettavasti nämä luvut eivät anna kohonneiden hintojen vuoksi oikeata kuvaa tuotannon laajuudesta, joka on tämän vuoden alussa viimevuotista hieman alhaisempi. Poikkeuksen tästä yleissuunnasta muodostavat metalli-, laiva- ja konepajateollisuus, joka on sotakorvaustoimitusten takia, kuten tunnettua, suuresti laajentanut tuotantoaan.

Rakennustoiminta, jolla maataloustuotannon ja teollisuuden rinnalla on tärkeä avainasema talouselämässämme, on edelleenkin erittäin kireän rakennusainetilanteen johdosta varsin vähäistä, vaikka rakentamistarve on erittäin suuri. Voidaan kuitenkin panna merkille, että ainakin, mitä tulee vuoden alkupuoliskoon, rakentamistoiminta osoitti nousua. Tämä huomataan m. m. sementin kulutuksesta, joka tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä oli noin 46,200 tonnia, mutta toisella neljänneksellä jo lähes kaksinkertainen eli noin 89,000 tonnia. Vastaava luku vuotta aikaisemmin oli noin 60,000 tonnia. Osoitukseksi rakennustoiminnan pienuudesta rauhan aikaan verrattuna mainittakoon vielä, että Helsingissä, joka normaaliaikoina edusti noin puolta maan kaikkien kaupunkien rakennustoiminnasta, on vuoden alusta syyskuun loppuun mennessä valmistunut 1,177 uutta asuinhuonetta vastaten 6,112 uutta asuinhuonetta vuonna 1938, jolloin asuntojen tarve kuitenkin oli paljon pienempi kuin nykyisin. Kireä asuntopula tulee ilmeisesti muodostamaan ikävän ilmiön yhteiskunnassamme vielä vuosia eteenpäin.

Kuten jo alussa totesin, hoidettiin armeijasta kotiutettujen työhönsijoitus viime syksyn ja talven kuluessa onnistuneella tavalla. Huolimatta tuotantokoneistomme alhaisesta työskentelytasosta ovat työmarkkinat jatkuvasti keveät. Minkäänlaisesta varsinaisesta työttömyydestä ei voi puhua silloin kuin esim. syyskuun lopussa oli työvoimaviranomaisille ilmoittautunut vain 64 työtä vailla olevaa miestä ja 14 naista. On kuitenkin otettava huomioon, että sadon korjuun päättyminen vähentää työtilaisuuksia maaseudulla, kun taas tarvikkeiden puute uhkaa aiheuttaa työmahdollisuuksien supistamista asutuskeskusten rakennustoiminnassa. Metsätöissä meillä on kuitenkin sellainen reservi, johon voidaan sijoittaa jatkuvasti uusia työntekijöitä. Syyskuun 15 päivänä oli metsätöissä noin 88,500 työntekijää, mutta tarve on niin suuri, että kaikki muilta aloilta liikenevä työvoima voidaan sijoittaa metsätöihin.

Työmarkkinoilla on kuluneen vuoden aikana esiintynyt myös rauhattomuutta ja jännitystä, mitkä yhdessä eräiden muiden tekijäin kanssa ovat vaikuttaneet työtehoa alentavasti. On kuitenkin syytä odottaa, että nämä kielteiset ilmiöt ovat ohimeneviä.

Syyskuun tiedot ulkomaan kaupasta olivat varsin ilahduttavia, sillä syyskuun kauppatase oli ilman sotakorvausvientiä 220 milj. markkaa vientivoittoineen, mitä ei ole moniin kuukausiin tapahtunut. Tammi—syyskuun aikana oli tuonnin arvo

3,692 milj. markkaa ja viennin arvo 6,700,000 markkaa, josta kuitenkin sotakorvausvientiä 4,846 milj. markan arvosta, joten vapaan viennin arvoksi tuli 1,853 milj. markkaa. Tammi—syyskuun kauppatase oli näin ollen edelleen tuontivoittoinen, tuonnin enemmyys oli 1,839 milj. markkaa.

Syyskuun vientilukua tarkasteltaessa kiintyi huomio erityisesti siihen, että puutavaran viennin arvo nousi melkein kaksinkertaiseksi elokuun viennistä, mikä osoittaa kauppayhteyksien lähteen avautumisen elvyttävää vaikutusta ulkomaankaupassamme. Tuonti on yhä edelleen valtaosaltaan käsittänyt raaka-aineita ja elintarvikkeita. Kauppa ulkomaiden kanssa on kuitenkin jatkuvasti vähäistä, kun tarkastamme kauppavaihdon määrää. On laskettu, että ulkomaankauppamme volyymi oli tämän vuoden toisella neljänneksellä vain n. 15 % vastaavan ajan kaupan määrästä ennen sotaa. Kesän aikana solmitut uudet kauppasopimukset sekä ne neuvottelut, joita parhaillaan pannaan alulle, oikeuttavat kuitenkin odottamaan kauppavaihdon vähittäistä lisääntymistä. On kuitenkin pidettävä mielessä, että vapaa vienti sotakorvaus- ja palautussuorituksia lukuunottamatta, jolla meidän on maksettava tuontimme, tulee ensi vuonna olemaan vain 12—13 % vuoden 1938 viennistä. Ne valuutat, mitkä tämän vähäisen viennin avulla saadaan, eivät riitä edes välttämättömiin hankintoihin. Tämän vuoksi on tässäkin tilaisuudessa jälleen syytä varoittaa sellaisesta toiveajattelusta, että kauppayhteyksien avautuminen merkitsisi nopeaa ja oleellista helpotusta moniin huoltovaikeuksiimme.

Ulkomaista tavaranvaihtoa rajoittaa vapaan viennin alhaisuuden ja valuuttojen puutteen lisäksi kuljetuskysymys. Onhan kauppalaivastomme vuoden 1939 jälkeen vähentynyt noin 380,000 tonnilla, joten omilla aluksilla ei edes nykyisiä vähäisiä vienti- ja tuontitavaroita pystytä kuljettamaan.

Rahamarkkinoillemme oli viime vuoden lopussa ja tämän vuoden alkukuukausina tunnusomaista, kuten yleensäkin menneinä sotavuosina, suuri rahanrunsaus ja keveys, mikä tietysti osaksi johtui valtion lisääntyvien menojen levittämästä ostovoimasta. Sen jälkeen on tapahtunut huomattavia muutoksia rahamarkkinain rakenteessa. Talletusten virtaaminen rahalaitoksiin alkoi huolimatta jatkuvasta rahan runsaudesta osoittaa keväällä ehtymisen merkkejä. Siten esimerkiksi kaikkien rahalaitosten luontonotto yleisöltä kohosi tammi—elokuun aikana vain 475 miljardiin markkaan, kun se edellisenä vuonna vastaavana aikana lisääntyi 7,300 miljardia. Pääoman kysyntä oli kuitenkin sodan päätyttyä kasvanut niin voimakkaasti, osaksi sotakorvausteollisuuden vaatiman investoinnin, osaksi hinta- ja palkankorotusten aiheuttaman käyttövarojen enentyneen tarpeen johdosta, ettei talletusten kasvu vastannut luotonannon lisäystä. Rahamarkkinain kiristymistä osoitti m. m. rahalaitosten haluttomuus uudistaa valtion lyhytaikaisia vekseleitä sekä se, että niiden oli pakko pitkästä aikaa turvautua vekselien rediskonttaukseen Suomen Pankista. Syyskuussa tapahtui kuitenkin uusi käänne rahamarkkinoilla. Talletuksia alkoi virrata rahalaitoksiin yllättävät määrät, jopa niin runsaasti, että eräissä rahalaitoksissa syntyi suorastaan jonoja. Liikepankkien lainanotto, mistä toistaiseksi on ennakkotietoja käytettävissä, lisääntyi syyskuussa 1,858 miljoonalla markalla, kun koko tammi—elokuun lisäys oli ollut vain hieman yli 1 miljardi, ja vuoden 1944 syyskuun lisäys vain 276 miljoonaa markkaa. Liikepankkien lainananto oli, kuten ilmeisesti muidenkin rahalaitosten, edelliseen vuoteen verrattuna huomattavasti laajempi. Syyskuussa 1944 lisäys oli 139.1 miljoonaa, nyt 903.1 miljoonaa markkaa. Mutta talletusylijäämä oli kuitenkin niin suuri, että voidaan katsoa rahamarkkinain niiden ansiosta merkittävällä tavalla keventyneen, mitä osoittaa myös rahalaitosten kassavarojen voimakas lisääntyminen. Rahamarkkinoilla syyskuussa tapahtunut käänne, mikä m. m. merkitsi huomattavaa helpotusta liiketoiminnan rahoittamiselle, on epäilemättä asetettava yhteyteen niihin huhuihin, joita on levitetty setelien vaihdosta.

N. s. kätkörahan virtaaminen rahalaitoksiin sai aikaan käänteen myös setelistön kehityksessä. Liikkeessä oleva setelistö, joka joulukuun viimeisenä päivänä 1946 oli 15,657 miljoonaa markkaa, laski vuoden alkukuukausina, mutta alkoi jälleen maaliskuusta lähtien nousta voi-

makkaammin. Tähänastisen huippunsa setelistö saavutti elokuun lopussa, jolloin se oli 18,872 miljoonaa markkaa. Syyskuussa setelistö, kuten sanottu, aleni, ollen viimeisenä päivänä 18,113 miljoonaa, joten vähennys oli 759 miljoonaa markkaa. Kuluvan kuukauden ensimmäistä viikkoa koskevan tiedon mukaan jatkui setelistön väheneminen, vieläpä yhä jyrkempänä. Mainitun viikon vähennys, siis yhden ainoan viikon vähennys, oli nimittäin 687 miljoonaa markkaa, joten setelistö oli siten alentunut tämän kuun 8 päivään mennessä melkein 1.5 miljardilla markalla ja on nyt 17,426 miljoonaa markkaa.

Eräs huomattavimpia muutoksia, mikä taloudellisella alalla on viime syksystä lähtien tapahtunut, on hinta- ja palkkarintamalla tapahtunut liikehtiminen. Hinnat pysyivät sodan päättymisen jälkeen yllättävän kauan rauhallisina. Niinpä elinkustannusindeksi, joka syyskuussa 1944 oli pisteessä 202, oli tämän vuoden toukokuuhun mennessä noussut vain 8 pistettä eli pistelukuun 210. Mutta tämän jälkeen kun palkkojen korotusten vaikutus alkoi ilmetä hinnoissa, elinkustannusindeksi samaten kuin hintaindeksikin ovat kohonneet jyrkästi. Elinkustannusindeksi nousi kesäkuussa pisteeseen 243, heinäkuussa pisteeseen 281 ja elokuussa pisteeseen 313. Tammi—elokuun aikana indeksi oli siten noussut kokonaista 54 %. Syyskuun elinkustannusindeksi on 325. Tukkuhintaindeksi on tämän vuoden kahdeksan ensimmäisen kuukauden kuluessa kohonnut 314 pisteestä 490 pisteeseen eli 56 %. Näitä indeksejä moninverroin jyrkempää nousua osoittaa realiarvoja edustavien osakkeiden hintakehitys. Esimerkiksi teollisuusosakkeiden indeksi nousi vuoden alusta elokuun loppuun pisteestä 250 pisteeseen 914 eli miltei nelinkertaiseksi. Syyskuussa jo indeksin kuukauden yhtämittainen nousu kääntyi jyrkästi laskuksi, niin että teollisuusosakkeiden indeksi putosi pisteeseen 659 ja pörssiosakkeiden yleisindeksi pisteestä 690 pisteeseen 498.

Hallituksen hinta- ja palkkapolitiikkaa on paljon arvosteltu. Minulla ei kuitenkaan tässä yhteydessä ole mahdollista puuttua tähän laajaan kysymykseen. Tyydynkin vain viittaamaan pääministeri Paasikiven välirauhan vuosipäivänä syyskuun 19 päivänä pitämän puheen tätä kysymystä koskevaan kohtaan. Ne periaatteet, joita hallitus nyttemmin on päättänyt noudattaa hinta- ja palkkapolitiikassaan, on esitetty hallituksen syyskuussa antamassa julkilausumassa, josta selvästi käy ilmi, että hallitus on päättänyt pysäyttää palkkojen nousun sekä panna samalla tehokkaan sulun hintojen kohoamiselle. Näiden ja muiden keinojen kautta hallitus vakavasti pyrkii säilyttämään Suomen markan jäljelläolevaa arvoa. Tämä on erittäin vaikea, mutta ensiarvoisen tärkeä kysymys myöskin valtiotalouden hoidon kan-

Valtiovarainministerin lausunto on ruotsinkielisenä näin kuuluva:

Herr talman! — Ehuru krigstiden var synnerligen påfrestande för statens ekonomi, hade finansministrarna det rätt så lätt att bringa budgeten i formell jämvikt. I budgeten upptogos blott de s. k. civila utgifterna medan utgifterna för krigföringen, som uppgingo till minst samma belopp, lämnades på sidan om budgeten. I den mån man kunde det finansierades dessa utgifter genom skatter och lån — gick detta inte, då fick sedelpressarna sköta om resten. I det statsförslag, som denna gång förelägges riksdagen, har däremot — såsom det säges i regeringens proposition — statens inkomster och utgifter observerats så noggrant som möjligt till den storlek, som de vid propositionens uppgörande kunnat beräknas stiga under nästa år, varför detta statsförslag i motsats till densamma under de senaste åren utgör en verklig plan för statshushållningen år 1946. Huruvida statsförslaget i praktiken kommer att hålla blir givetvis beroende av flere omständigheter. Ett strikt fasthållande av budgeten i den form riksdagen kommer att fastställa den blir dock en nödvändighet för regering och riksdag, såvitt man vill undvika den fara för ytterligare depression av finnmarken som en finansiering av statsutgifterna genom sedelpressarna alltid innebär. Fördelning av krigsskadeleveranserna på 8 år i stället för 6 underlättar givetvis i hög grad strävandena att upprätthålla balans i statsbudgeten.

När det gällt att få budgeten att balansera utan ytterligare ökning av skattebördan, har det givetvis gällt att övervinna

många svårigheter. Det är lätt att förstå att en mängd mycket beaktansvärda och goda förslag pockat på förverkligande inom de olika ministerierna efter den nödtid vi levat i. Endast i ringa mån ha de på olika håll framställda önskemålen dock kunnat beaktas. Trots detta uppvisar budgeten siffror, som ännu för några år sedan ansetts otänkbara. Granska vi budgetförslaget närmare skola vi dock finna, att över hälften av budgetens totalbelopp 52.3 miljarder representeras av utgifter, som direkt föranletts av kriget och dess följdföreteelser. Bl. a. ha 11 miljarder anslagits för ersättningar åt den evakuerade befolkningen, 7.5 miljarder för finansieringen av det av vapenstilleståndsfördraget föranledda skadeståndet och 1.7 miljarder för finansieringen av leveranser, som erfordras för den från Öst-Karelen under krigsåren till Finland bortförda egendomen. Räntorna och omkostnaderna för statsskulden draga 3.0 miljarder samt amorteringen av statsskulden 5.9 miljarder. Skötseln av statsskulden, som ultimo december 1938 uppgick till 3.4 miljarder men enligt senaste rapport uppgår till 81.4 miljarder tager sålunda i anspråk inemot 9 miljarder mark. Även den återstående delen av utgifterna ha — såsom en blick på budgeten vidhandenger — i hög grad påverkats av krigets följdföreteelser. Bland dessa utgifter finna vi bl. a. utgifterna för återuppbyggandet av Nord-Finland, utgifterna för kolonisationens förverkligande och omvårdnaden av den evakuerade befolkningen samt av invaliderna och de stupades anhöriga. Frändraga vi även dessa utgifter budgetens slutsumma återstår ett belopp, som med hänsyn taget till att finnmarkens värde nu kan beräknas till högst $^1/_4$ av förkrigsvärdet, i det närmaste motsvarar de 5.5 miljarder, som bokslutet för 1938 har att uppvisa. Av dessa jämförelser förstå vi, att den nu uppgjorda budgeten är den verkligt fattige mannens budget — den fattige mannens, som måste lämna t. o. m. många av sina nödvändigaste behov otillfredsställda.

Av det mottagande vår tidningspress givit budgeten har jag dock tyckt mig observera, att man med undergivenhet fogat sig situationens krav. På utgiftssidan har kritiken främst riktats mot tvenne punkter, utgifterna för lantbrukets stödpremier och för statsskulden. Beträffande de förra är att observera, att regeringen gått in för en avveckling av stödpremiesystemet, men ansett sig tvungen att upptaga anslaget om en miljard för övergångstidens utgifter. Beträffande åter utgifterna för statsskulden är att beakta, att de äro nödvändiga såvida vi önska upprätthålla vår kreditvärdighet. Beträffande inkomstkalkylerna har man fäst sig vid regeringens avsikt att höja järnvägarnas tariffsatser. Detta är visserligen en ledsam sak, men tyvärr en nödvändighet då järnvägarna efter de senaste löneförhöjningarna, som representerade en utgift om 550 miljoner, eljest skulle gått med en förlust på 450 miljoner mk. Någon nämnvärd inverkan på prisnivån kommer tariffförhöjningen inte att få. På sakkunnigt håll beräknar man prisförhöjningen till 1—3 % beroende på varuslag. Även har man uttryckt förhoppningen om, att en lättnad av skattetungan skulle kunna åstadkommas. Detta är en berättigad förhoppning, som regeringen förvisso är villig att villfara så snart förhållandena det blott tillåta. Regeringen har bl. a. fäst sin uppmärksamhet vid att inkomstskattens skatteskala efter de löneförhöjningar som vidtagits — vilka icke innebära en ökning av realinkomsten — blivit för skarp. I finansministeriet har redan utarbetats förslag till ny skatteskala. Vi vänta blott på att genom nya inkomstkällor få det deficit täckt, som en sänkning av skatteskalan eljest skulle åstadkomma. Jag hoppas att denna väntan icke behöver bli överhövan lång.

Då de ärade riksdagsmännen genom att taga del av budgeten kunna få den inblick i densamma, som de önska och även tidningspressen redan givit allmänheten det av budgetens väsentliga innehåll, synes det mig onödigt att här gå in i dess detaljer.

Jag skall i stället enligt hävdvunnen sed vid budgetsessionen mot bakgrunden av landets ekonomiska förhållanden och det ekonomiska livets senaste utveckling granska den regeringsproposition angående statsförslaget för instundande år, som förelägges riksdagen till behandling. Då för ungefär ett år sedan den dåvarande finansministern redogjorde för statsverkspropositionen för år 1945 fastställde han i sin ekonomiska översikt bl. a., att „om ock krigstiden varit tung för Finland, så syntes

övergången till freden åtminstone tillsvidare gestalta sig lika tung, i vissa avseenden till och med tyngre. Det ekonomiska livet har i många avseenden i hög grad lidit genom kriget och vårt produktionsmaskineri är icke ens närmelsevis i stånd att åstadkomma den produktion, som uppnåddes före kriget".

Dessa ord hava under det förgångna året visat sig hålla sträck. De ekonomiska svårigheterna hava ofta visat sig övermäktiga och blott med stora ansträngningar och uppoffringar hava vi kommit steg för steg framåt. Vissa problem äro redan lösta, men många vänta ännu på sin slutliga lösning. Med tillfredsställelse bör fastställas, att den synnerligen svåra frågan om hemförlovningen och placeringen av de hundrataltusen män, vilka återvänt från kriget, i näringslivets tjänst, kunnat handhavas utan nämnvärda störingar, och utan att någon mera betydande arbetslöshet uppstått, oaktat man samtidigt varit tvungen att inlänka landets produktionsmaskineri på fredstida uppgifter, under vilken tid möjligheterna för olika näringar att placera friblivande arbetskraft i sin tjänst naturligtvis äro mindre än vid arbete i stabiliserade förhållanden. Ett synnerligen vittomfattande och mångsidig problemkomplex bildar den förflyttade befolkningens ersättnings- och jordanskaffningsfrågor, för vilkas avgörande principerna fastställts i de av riksdagen under innevarande år antagna lagarna, och beträffande vilka det praktiska förverkligande redan påbegynts. Ytterligare kan man fastslå, att krigsskadeståndsleveranserna, som för ett år sedan syntes vara en övermäktig uppgift, kunnat skötas på ett sätt, som synes tillfredsställande. En förhoppningsfull stämning i fråga om framtiden väcker även att det under de senaste månaderna varit oss möjligt att dels slutföra, dels påbörja handelsunderhandlingar med flere länder.

Men det vore ödesdigert självbedrägeri att framföra endast de ljusa sidorna av läget. Vi måste hava mod att se och framlägga även medaljens frånsida. Det bör öppet medgivas, att det ekonomiska läget fortfarande är rätt svårt, man kan säga i vissa avseenden kritiskt. I synnerhet gäller detta landets penningförhållanden i vilka tillsvidare icke ernåtts önskad stabilitet. Detsamma kan konstateras beträffande statshushållningen. Lantbrukets och industrins produktionsförmåga är fortfarande alltför liten i förhållande till det egna landets behov och i förhållande till behovet av exportvärdet. Dessutom måste vi erinra oss, att det synnerligen spända bränsle- och transportläget även försvårar förutsättningarna för vårt näringslivs väckande till nytt liv.

Finlands ekonomiska liv får sålunda ännu, över ett år efter vapenstilleståndsavtalet, sin prägel av övergångsperiodens svårigheter, men samtidigt av de svårigheter, vilka härröra av ett förlorat krig. Detta bör man lägga märke till även vid en granskning av det ekonomiska livets olika områden och deras utveckling under senaste tid.

Lantbruksproduktionen är i stor utsträckning beroende av väderleksförhållandena. Den tilländalupna sommaren var i avseende å väderleken i allmänhet rätt gynnsam. Visserligen var början av sommaren kylig, vilket inverkade i synnerhet på höväxten försvagande. Likaså förekom under högsommaren på vissa ställen — i synnerhet i norra Savolax och i Uleåborgstrakten — torka samt under skördetiden åter ställvis rikliga regn, men i varje fall kan man fastslå, att sommaren med avseende å väderleken var gynnsam i synnerhet inom landets viktigaste produktionsområden. Angående skörden för detta år föreligga icke ännu slutliga uppgifter, men enligt en förhandsberäkning torde foderenhetsmängden av den totala skörden detta år vara något mindre än för ett år sedan. Ur folkförsörjningens synpunkt är brödsädesskörden för landet av livsviktig betydelse och denna var enligt uppskattning ungefär 7 milj. kg mindre än föregående år eller sammanlagt ungefär 470,000 ton. Råg skördades detta år ungefär 10 milj. kg mindre än föregående år, vilket i huvudsak berodde på minskningen av den odlade arealen för denna vår viktigaste brödsäd. Av vårvete erhölls däremot en betydligt bättre skörd än år 1944. Synnerligen glädjande är, att potatisen, som vid sidan av den egentliga brödsäden utgör grunden för vidsträckta befolkningslagers näringsekonomi, detta år torde i skördetal uppvisa rätt mycket över etthundra miljoner kilogram mera än senaste år. Potatis-

skördens storlek har beräknats till över 800,000 ton. Havreskördens belopp torde i någon mån hava nedgått, år 1944 var den över 346,000 ton, år 1945 335,000 ton, men däremot synes höskörden bliva anmärkningsvärt mindre eller 2,266,000 ton, medan densamma ett år tidigare utgjorde över 2,800,000 ton. Ett upprätthållande av mjölkhushållningsproduktionen på dess nuvarande nivå kan under sådana förhållanden möta svårigheter under vinterns belopp. Samma förhållande utvisa uppgifterna om boskapens antal. Vid den i mars genomförda beräkningen av kreatur befanns bl. a., att kornas antal visserligen i någon mån stigit under året — ökningen var 4,000 djur —, men då antalet ungdjur nedgått med över 30,000 djur, kan man icke ännu i närmaste framtid vänta någon större ökning i mjölk- och smörproduktionen. Denna observation gäller även köttproduktionen, ty antalet svin har t. ex. sjunkit med ungefär 35,000 djur. Fårstammen har visserligen ökats med över 100,000 djur, men fårköttet kommer i allmänhet i rätt obetydlig grad ut i den allmänna konsumtionen.

Vår lantbruksproduktion har således icke ens ännu trots förmånliga yttre förhållanden förmått producera tillräckligt med livsförnödenheter för betäckande av normalkonsumtionen. Orsakerna härtill äro så väl kända, att jag icke anser det nödigt att här ingå på dessa. Jag fastställer blott, att de i allmänhet äro av den natur, att det uppenbarligen räcker flera år, förrän vår lantbruksproduktion uppnår den nivå, den hade före kriget. Enligt av folkförsörjningsministeriet utförda beräkningar är vår brödsädsproduktion för närvarande 65 % av normalproduktionen, potatisproduktionen ungefär 70 %, produktionen av mjölkfett ungefär 60 %, köttproduktionen 55 % och av sockerproduktionen blott 5 %. Bristen i vår livsmedelsproduktion är sålunda så stor, att man icke med stöd av densamma förmår utdela ens de nuvarande knappa ransonerna, utan kan detta äga rum endast med tillhjälp av en anmärkningsvärt omfattande import.

Efter vapenstillståndsavtalets avslutande hösten 1944, räddades Finlands folk från den hotande hungersnöden främst med stöd av den hjälp Sverige lämnade. Senare har största delen av de för landet oundgängliga livsmedlen erhållits från Rådsunionen, varjämte vissa andra länder, såsom Danmark och t. o. m. England, redan levererat Finland livsmedel. Brödsäd har under tiden 1/9 -44—10/10 -45 införts till landet sammanlagt ungefär 230 milj. kg, varav från Sverige 170 milj. kg och från Rådsunionen ungefär 60 milj. kg. Vad beträffar fyllandet av den brist på livsmedel, som bör äga rum under instundande vinter, har om den därför erforderliga importen redan till största delen överenskommits i de handelsfördrag, som träffats under de senaste månaderna. T. ex. brödsäd borde importeras 290,000 ton. Den största delen därav har redan utlovats, men det brister likväl ännu ifråga om ett rätt betydande belopp, förrän brödsädsransonerna kunna hållas vid nuvarande storlek intill nästa skörd. Det bristande partiet kunde uppenbarligen erhållas antingen från Rådsunionen eller Amerika, men dess finansiering är tillsvidare oviss. I varje fall är det tydligt, att man nu kan emotse utvecklingen av landets försörjningsläge med rätt mycket större lugn och förhoppningsfullhet än för ett år sedan, trots den egna produktionens otillräcklighet, enär vi nu fått till stånd regelbundna handelsförbindelser med de länder, vilka kunna leverera oss livsförnödenheter, och emedan jämväl vår lantbruksproduktion uppenbarligen passerat den vågdal, i vilken densamma till följd av kriget råkat.

Efter lantbruket fästes uppmärksamheten närmast vid den industriella produktionen, som intager en viktig nyckelställning inom landets ekonomiska liv såväl ur synpunkten av krigsskadeståndet som det egna landets konsumtion och dessutom med avseende å exporten. Produktionsmaskineriets övergång till fredstida förhållanden har av industrin fordrat en stor smidighet och anpassningsförmåga, varjämte i synnerhet betalningen av krigsskadeståndet tvungit till betydande konstruktionsändringar i synnerhet beträffande metallindustrin. Det bör medgivas, att övergången till en produktion, som förutsättes av dessa nya uppgifter ägt rum på ett i stort sett tillfredsställande sätt, ja till och med så, att industrins produktionsförmåga sedan senaste höst i någon mån vidgats. Industrins produktionsvolym, vid vars beräknande till grund lagts 1935 års produktion, har i

början av detta år i någon mån stigit från den i slutet av senaste år rådande nivån, men har under andra kvartalet — dess färskare uppgifter stå ännu icke till mitt förfogande — ånyo visat en mindre nedgång, och utgjorde då ungefär 63 % av 1935 års motsvarande nivå. Orsaken härtill har varit framför allt svårigheter med råämne och bränsle samt även arbetseffektivitetens nedgång. Arbetskraft har däremot industrin i allmänhet haft i tillräcklig utsträckning.

Inom exportindustrin kan man lägga märke till en något ökad livaktighet, men någon tydlig stegring ur den av kriget förorsakade vågdalen kan ännu icke observeras, utan är t. ex. exportindustrins produktionsvolym fortfarande under 50 % av 1935 års nivå. Vad beträffar produktionen inom träförädlingsindustrins olika områden, utvisa uppgifterna från de två första kvartalen, bl. a. att produktionen av sågade varor stigit från det första kvartalet då det var ungefär 130,000 std till inemot 170,000 std, vilket även det representerar blott hälften av vad produktionen för ett normalt år utgör. Produktionen inom pappersindustrin har likaså vuxit: cellulosans produktion från 110,000 ton till 116,000 ton och papprets från 52,000 ton till 58,000 ton. Produktionen av faner sjönk däremot från 21,000 m³ till 15,000 m³. Det må ytterligare nämnas, att produktionen inom pappersindustrin och jämväl inom fanerindustrin för närvarande är så låg att den blott motsvarar ungefär 40 % av 1935 års nivå.

Den måhända mest betydande orsaken till vår träförädlingsindustris låga produktionstal är bristen på råämnen, oaktat densamma använder inhemskt råämne. Knappheten på råvirke beror till en del på minskningen av skogsarealen — enligt Forstvetenskapliga forskningsanstaltens uppgift förlorade Finland genom vapenstilleståndsavtalet ungefär 3,180,000 ha av sin skogsareal eller 12.8 % — till en del ovilligheten att sälja, vilken ökades under den sista leveransperioden och blev så allmän, att t. ex. papperved kunde inköpas blott till ungefär 50 % av den föresatta mängden eller ungefär 20 % av leveranserna under normala år samt även därav att skogsarbetena icke i tillräcklig grad kunnat igångsättas. Så länge de nuvarande råämnessvårigheterna fortgå kan Finland icke uppträda såsom en lika kraftig faktor på världsmarknaden som före kriget. Det har beräknats, att vår exportindustri kommer att uppnå sin normala nivå först efter förloppet av tre år eller år 1948.

Produktionsindextalen för vår hemmamarknadsindustri har fortfarande varit högt, men beklagligtvis lämna dessa tal icke på grund av de stegrade prisen någon riktig bild av produktionens omfattning, som i början av detta år var något lägre än senaste år. Ett undantag från denna allmänna riktning utgör främst metall- och verkstadsindustrin, som känt på grund av krigsskadeståndsbeställningar, i hög grad utvidgat sin verksamhet.

Byggnadsverksamheten, som i bredd med lantbruksproduktionen och industrin äger en viktig „nyckelställning" inom vårt ekonomiska liv är fortfarande till följd av det synnerligen ansträngda läget i fråga om byggnadsmaterial rätt obetydlig, oaktat byggnadsbehovet är synnerligen stort. Man kan likväl lägga märke till, att byggnadsverksamheten åtminstone under förra hälften av året uppvisade en ökning. Detta framgår t. ex. av att cementkonsumtionen, vilken under I kvartalet innevarande år utgjorde c:a 46,200 ton, under det II kvartalet i det närmaste fördubblades, i det den steg till c:a 89,000 ton; motsvarande tal ett år tidigare var c:a 60,000 ton. Såsom ett bevis på huru ringa byggnadsverksamheten är i jämförelse med den fredstida må ytterligare nämnas, att i Helsingfors, som under normala tider representerade ungefär hälften av byggnadsverksamheten i landets samtliga städer, från ingången av året till utgången av september månad tillkommit 1,177 nya bostadsrum, motsvarande 6,112 nya bostadsrum år 1938, då behovet av bostäder likväl var mycket mindre än nu. Den svåra bostadsbristen kommer synbarligen att utgöra en ledsam företeelse i vårt samhälle ännu under flera år.

Såsom jag redan i början konstaterade, sköttes de från armén hemförlovades placering i arbete senaste höst och vinter på ett lyckligt sätt. Oaktat den låga arbetseffektiviteten hos vårt produktionsmaskineri bereder arbetsmarknaden fortfarande icke några svårigheter. Om någon egentlig arbetslöshet kan man ej tala, då t. ex. i

slutet av september endast 64 arbetslösa män och 14 kvinnor anmält sig hos arbetskraftsmyndigheterna. Man bör likväl beakta, att avslutandet av skördearbetet minskar arbetstillfällena på landsorten, medan åter bristen på förnödenheter hotar att medföra en minskning av arbetsmöjligheterna ifråga om byggnadsverksamheten i bosättningscentra. I skogsarbetena ha vi likväl en reserv, vari vi fortgående kunna placera nya arbetare. Den 15 september befunno sig c:a 88,500 arbetare i skogsarbete, men behovet av arbetskraft är så stort, att all disponibel arbetskraft från andra områden kan placeras i skogsarbeten. Förhållandena på arbetsmarknaden ha under det förflutna året även varit oroliga och spända, vilket jämte övriga faktorer inverkat nedsättande på arbetseffektiviteten. Anledning finnes dock att förmoda, att dessa negativa företeelser äro av övergående art.

September månads uppgifter angående utrikeshandeln voro synnerligen glädjande, ty senaste månad uppvisade, om krigsskadeståndsexporten icke medräknas, en aktiv handelsbalans på 220 milj. mk, vilket icke på många månader varit fallet. Under tiden januari—september utgjorde importen 3,692.7 milj. mk och exporten 6,700.0 milj. mk, varav likväl 4,846.4 milj. mk utgjorde krigsskadeståndsexport, varför värdet av den fria exporten uppgick till 1,853.4 milj. mk. Handelsbalansen för januari—september var sålunda fortfarande passiv med ett importöverskott av 1,839.1 milj. mk. Vid granskningen av exporttalen för september månad fästes uppmärksamheten särskilt vid att värdet av trävaruexporten jämfört med exporten för augusti i det närmaste fördubblats, vilket visar vilken livgivande inverkan de mot väster öppnade handelsförbindelserna ha haft på vår utrikeshandel. Importen har fortfarande till största delen omfattat råvaror och livsmedel.

Utrikeshandeln är dock fortfarande ringa, vilket en granskning av handelsutbytets omfattning ger vid handen. Det har beräknats, att vår utrikeshandels volym under andra kvartalet detta år utgjorde endast c:a 15 % av handelns volym före kriget. De under sommaren ingångna nya handelsavtalen samt de underhandlingar, vilka som bäst förberedas, berättiga oss likväl att vänta en ökning av handelsutbytet så småningom. Man bör likväl komma ihåg, att den fria exporten — krigsskadestånds- och restitutionsbetalningarna undantagna — med vilka vi skola betala vår import, enligt erhållna uppgifter, nästa år kommer att utgöra endast 12—13 % av exporten år 1938. Den valuta vi genom denna ringa export erhålla förslår ej ens för de mest oundgängliga anskaffningarna. Därför är det även vid detta tillfälle skäl att varna för sådant önsketänkande, som utgår från att öppnandet av handelsförbindelserna skulle medföra en snabb och väsentlig lättnad i våra många försörjningssvårigheter. Det utländska varuutbytet begränsas förutom av den låga fria exporten och bristen på valuta av transportfrågan. Vår handelsflotta har ju sedan år 1939 minskat med c:a 380,000 ton, varför vi med eget tonnage ej ens förmå frakta de nuvarande ringa export- och importvarorna.

Penningmarknaden kännetecknades i slutet av senaste år och under de första månaderna detta år, liksom i allmänhet under de gångna krigsåren, av ett stort överflöd på penningar, vilket till stor del berodde på den köpkraft som statens ökade utgifter skapade. Därefter ha avsevärda förändringar inträtt i penningmarknadens struktur. Tillströmningen av depositioner till penninganstalterna begynte, trots den fortsatta rikliga tillgången på penningar, att på våren uppvisa tecken på avstannande. Sålunda steg t. ex. alla penninganstalters inlåning från allmänheten under januari—augusti endast med 4,750 miljoner mark, medan den under motsvarande tid året förut ökades med 7,300 miljoner. Efterfrågan på kapital hade emellertid efter krigets slut växt så starkt, delvis till följd av den investering, som påkallades av krigsskadeståndsindustrin, dels till följd av det ökade behovet av dispositionsmedel, som föranleddes av pris- och löneförhöjningarna, att depositionernas tillväxt icke längre uppvägde den ökade utlåningen. Åtstramningen på penningmarknaden tog sig bl. a. uttryck i penninganstalternas obenägenhet att omsätta statens kortvariga växlar samt av att de måste trygga sig till rediskontering av växlar i Finlands Bank, vilket icke på länge hade skett.

I september inträdde emellertid ett nytt

omslag på penningmarkanaden. Depositioner begynte strömma till penninanstalterna till överraskande stora belopp, ja, så rikligt, att i vissa penninganstalter rent av uppstodo köer. Affärsbankernas inlåning, varom hittills förhandsuppgifter äro tillgängliga, ökades under september med 1,858.4 milj. mk, medan hela ökningen under januari—augusti hade varit blott något över en miljard och ökningen under september 1944 276.1 milj. mk. Affärsbankernas utlåning var såsom uppenbarligen även andra penninganstalters, i jämförelse med föregående år avsevärt mera omfattande— under septeber var ökningen 139.9 milj. mk, nu 903.1 milj. mk — men depositionsöverskottet var dock så stort, att man kan anse att penningmarknaden tack vare dem avsevärt lättades, vilket även bevisas av den starka ökningen av penninganstalternas kassamedel. Det under september på penningmarknaden inträdda omslaget, vilket bl. a. innebär en betydande lättnad för finansieringen av affärsverksamheten, bör otvivelaktigt sättas i samband med de rykten om ett eventuellt sedelutbyte, som äro i omlopp.

Tillströmningen av s. k. dolda medel till penninganstalterna medförde även en svängning i sedelstockens utveckling. Den utelöpande sedelstocken, som den 31 december 1944 utgjorde 15,657 milj. mk, nedgick under årets första månader, men begynte åter i mars kraftigt stiga. Sin hittillsvarande toppunkt nådde sedelstocken i slutet av augusti, då den utgjorde 18,872 milj. mk. Under september sjönk sedelstocken som sagt, och utgjorde på månadens sista dag 18,113 milj. mk. Enligt uppgifterna för första veckan under innevarande månad fortgick sedelstockens minskning ännu kraftigare. Minskningen under nämnda vecka var nämligen 687 milj. mk, vadan sedelstocken alltså till den 8 dennes hade nedgått till 17,426 milj. mk.

En av de viktigaste förändringar, som på det ekonomiska området inträtt sedan senaste höst, är rörelsen på pris- och lönefronten. Prisen höllo sig efter krigets slut överraskande länge lugna, sålunda hade levnadskostnadsindex, som i september 1944 stod på 202 poäng, till utgången av maj detta år stigit endast med 8 poäng till poängtalet 210. -Men efter denna tid, då verkan av löneförhöjningarna gjorde sig märkbar i prisen, steg levnadskostnadsindex liksom partiprisindex starkt. Levnadskostnadsindex steg under juni till 243 poäng, under juli till 281 poäng och under augusti till 313 poäng. Under januari—augusti hade index sålunda stigit med 54 %. Enligt förhandsuppgifter kommer levnadsindex för september att vara 325 poäng. Partiprisindex har under de första månaderna detta år stigit från 314 poäng till 490 poäng eller med 56 %. En mångdubbelt kraftigare stegring än dessa index uppvisar prisutveckningen i fråga om aktier, som representera „realvärden". Industriaktieindex t. ex. steg från årets början till utgången av augusti från 250 poäng till 914 eller med nästan fyrdubbla. Under september kastade redan index om; sålunda sjönk index för industriaktierna till 659 poäng och generalindex för börsaktierna från 690 poäng till 498.

Regeringens pris- och lönepolitik har mycket kritiserats. Onekligen har den senaste tidens pris- och löneutveckling varit bekymmersam. Jag har emellertid icke anledning att i detta sammanhang ingå på denna vidlyftiga fråga. Jag nöjer mig endast med att hänvisa till statsminister Paasikivis tal på årsdagen av vapenstilleståndet, den 19 september 1945 i vilket tal han även berörde denna fråga. De principer, som regeringen numera beslutat följa i sin pris- och lönepolitik, ha framlagts i regeringens deklaration den 21 september 1945, varav klart framgår, att regeringen beslutat stoppa lönestegringen och tillika lägga en effektiv spärr för prisstegringen, samt för övrigt arbeta på en stabilisering av markvärdet.

Ed. Salminen: Herra puhemies! Ensi vuoden tulo- ja menoarvio päättyy meidän oloissamme ennen näkemättömään summaan. Viimeisen rauhanvuoden tilinpäätöksen loppusummaan verraten, joka oli 5.4 miljardia, on nousu jokseenkin kymmenkertainen. Todellisuudessa menojen paisuminen ei kuitenkaan ole aivan niin suuri kuin menoarvio osoittaa. Niinpä omaisuudenluovutusveron osana ensi vuonna kannettavat suuryhtiöiden osakkeet — suuryhtiöthän maksavat omaisuudenluovutusveronsa korottamalla pääomaansa neljännek-

sellä ja luovuttamalla näin syntyvät uudet osakkeet valtiolle — ja näiden osakkeiden tai niitä vastaavien korvausosakkeiden hallintoyhteisön osuustodistusten luovuttaminen korvauksena siirtoväelle on kirjattu kahteen kertaan tuloiksi ja menoiksi. Ne esiintyvät tulona ensimmäisessä osastossa, verotuloissa, missä niiden osuus omaisuudenluovutusveron 9.5 miljardin tuotosta on arvioitu 5 miljardiksi ja sen jälkeen kuudennessa osastossa pääomatuloissa, missä ne esiintyvät sellaisen erän kuin „toisen korvauslain nojalla liikkeeseen lasketut valtion obligatiot ja korvausosakkeiden hallintoyhteisön osuustodistukset" osana. Menopuolella ne taas ovat 15 pääluokassa, „sekalaisissa yleisissä menoissa" korvauslain nojalla suoritettavien korvausten osana, ja sen lisäksi 19 pääluokassa tuloa tuottavien pääomamenojen joukossa nimikkeellä „toisen omaisuudenluovutusveron suoritukseksi annettujen osakkeiden siirto korvausosakkeiden hallintoyhteisölle". Tällainen menettely on budjetin loppunumeroita ajatellen harhaanjohtava, vaikka sitä ehkä hyvinkin voidaan perustella joillakin budjettioikeudellisilla tai -teknillisillä näkökohdilla.

Jonkin verran ilmaa sisältynee sellaiseen menoerään kuin toisen korvauslain nojalla myönnettäviin, obligatioiden muodossa maksettaviin korvauksiin. Tosiasiallisestihan siirtoväelle luovutettavat korvausobligatiot muodostuvat valtiolle menoksi vasta silloin, kun ne lunastetaan, mikä tapahtuu vähitellen useampien vuosien kuluessa. Ensi vuonna lunastettavat uudet korvausobligatiot eivät nousseet siihen 6 miljardiin, mikä budjetissa on tällä kohdalla valtion menoksi merkitty. Sotakorvaussuoritusten määräajan pidentäminen vähentänee mainittujen menojen vuotuismäärää myös runsaalla 1 ½ miljardilla markalla.

Toisaalta on tietysti syytä varautua siihen, että budjetti eräiltä kohdilta tulee paisumaan ehkä huomattavastikin yli niiden lukujen, jotka siihen nyt sisältyvät. Näin tapahtuu varsinkin siinä tapauksessa, että hinta- ja palkkasulku jälleen pettää. Niinikään saattaa valtion maksettavaksi tulla menoja, joista tällä hetkellä ei vielä ole varmaa tietoa.

Kaikesta huolimatta tuntuu budjetti kuitenkin suhteellisen hyvin tasapainoon saatetulta. Tämä on tietysti ilahduttava asia, mutta ei ole toisaalta myöskään unohdettava, että tulos huomattavalta osalta on tavallaan satunnaisista tekijöistä johtuva. Budjetin tasapainoon saattamista on näet suuresti auttanut se, että uuden omaisuudenluovutusveron tuotto on voitu seuraavana vuonna arvioida niinkin suureksi kuin 9.5 miljardiksi markaksi. Tämä on aivan poikkeuksellista. Ellei inflatio aivan pitkälle jatku, ei omaisuudenluovutusvero tämän jälkeen tule vuosittain tuottamaan likimainkaan niin suuria määriä. Omaisuudenluovutusveron ensivuotisen tuoton poikkeuksellinen suuruus johtuu siitä, että tähän tuottoon luetaan edellä kosketellut suuryhtiöiden luovuttamat osakkeet ja sitä paitsi omaisuudenluovutusveron normaalisella tavalla rahassa maksettava osa on sekin tulevana vuonna kaksinkertainen seuraavina vuosina kannettaviin eriin verraten. Valtiotalouden tasapainoon saattaminen voi näin ollen seuraavina vuosina tuottaa suurempia vaikeuksia kuin nyt.

Poikkeuksellisten syiden, kuten sodasta, välirauhansopimuksesta ja muista näihin verrattavista seikoista johtuva osuus ensi vuoden menoarvion 18 ensimmäisen pääluokan menoissa nousee lähes 26 miljardiin markkaan. Kun mainittujen 18 ensimmäisen pääluokan kokonaismenot ovat yhteensä pyörein luvuin 38 miljardia markkaa, jää „normaalisiksi menoiksi" tämän mukaan suunnilleen 12 miljardia markkaa. Vuonna 1938 vastaavien pääluokkien menot olivat vajaat 3.5 miljardia. Nousu on siis suunnilleen kolme ja puoli kertainen. Tässä koeficientissa voidaan suurin piirtein nähdä se osuus, mitä tapahtuneella inflatiolla on ollut budjetin paisumiseen, vaikkakin tällöin on tietysti otettava huomioon, että poikkeuksellisista menoista puhdistettu vuoden 1946 tynkäbudjetti ja vuoden 1938 budjetti eivät sellaisenaan voi olla aivan verrannollisia. Ellei inflatiota saada pysähtymään, vaikeutuu valtiotalouden tasapainoon saattaminen jatkuvasti yhä suuremmassa määrässä, koska valtion menot inflation johdosta nousevat tuloja nopeammin. Niinpä voidaan todeta, että esim. välittömien verojen tuotto jää inflation vuoksi useita kymmeniä prosentteja pienemmäksi kuin se samojen verolakien perusteella olisi siinä tapauksessa, että rahanarvo olisi säilynyt vakavana. Tämä johtuu siitä, että verot suurelta osalta peritään edellisvuotisten tulojen ja omaisuuksien perusteella ja ne-

hän ovat voimakkaan inflation aikana suuresti tämän hetkisiä todellisia tuloja ja omaisuuksia alhaisemmat. Valtion kantamat erilaiset maksut, valtion liikelaitosten tulot j. n. e. eivät niinikään jaksa seurata inflation kehityksen mukana.

Maataloustuotteiden tukipalkkiot ehdotetaan vihdoinkin ensi vuoden toukokuun alusta lähtien poistettaviksi. Tätä täytyy pitää myönteisenä kohtana budjetissa. Tästä toimenpiteestä ei kuitenkaan tule olemaan mitään hyötyä siinä tapauksessa, että sen annetaan tulla erääksi palkkasulun murtamisen aiheeksi. Tällainen vaara on tietysti olemassa sen vuoksi, että tukipalkkioiden poistaminen tietää kuluttajien maksamien hintojen kohoamista.

Valtionrautateiden kuljetusmaksuja sekä henkilö, että tavaraliikenteessä on suunniteltu korotettavaksi 50 %:lla. Kun varsinkin tavarankuljetusmaksuilla on huomattava merkitys ulkomaankauppamme kehityksessä, olisi valtiovarainvaliokunnan syytä tarkasti harkita tätä kysymystä nyt, kun ulkomaista vientiämme pyritään kaikin keinoin kohottamaan.

Nykyinen vaikea taloudellinen aika vaatii lisäämään työtehoa kaikilla aloilla. Tähän voidaan päästä vain sillä ehdolla että kansalaisille taataan työrauha ja että ihmiset voivat luottamuksella suhtautua maan hallitukseen ja sen viranomaisiin. Jos kansalaisten perustuslaillisia oikeuksia loukataan, aikaansaadaan turvattomuuden tunne, joka ei voi olla vaikeuttamatta jälleenrakennustyötä niin henkisellä kuin aineellisellakin alalla. Varsin kohtalokasta on, jos maassa pääsee syntymään ajatus, että täällä vallitsee tai on syntymässä poliisimielivalta. Valtiollisen poliisin viimeaikainen toiminta ja menettelytavat ovat olleet omiansa tällaisia ajatuksia synnyttämään. Olen esittänyt eduskunnan puhemiehen välityksellä asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi kysymyksen eräiden pidätettyjen kohtelusta. Haluan tässä yhteydessä hieman laajemmin vielä kosketella valtiollisen poliisin edesottamuksia. Asekätköjutun johdosta, joka itsessään on valitettava tapaus, on ympäri maata pidätetty kansalaisia, joiden osuus tähän juttuun monessa tapauksessa on ollut mitätön, ehkä kokonaan olematonkin. Siitä huolimatta he ovat saaneet istua pidätettyinä pitkiä aikoja ilman, että heille olisi ilmoitettu, mistä kulloinkin on kysymys. Yhteys omaisiin on kokonaan katkaistu, ja kun nämä levottomina ovat kääntyneet valtiollisen poliisin puoleen, ovat he saaneet töykeän ja torjuvan vastauksen. Sisäasiainministeri selostaessaan asekätköjuttua sanomalehdissä lausui, että pidätetyille ensi aluksi järjestettiin verraten vapaat oltavat, mutta että erinäisistä syistä syyskuun alkupuolella otettiin käytäntöön „tavalliset käytännössä olevat pidätettyjen käsittelyä koskevat menettelytavat". Tiedossani on, että pidätysten alkuvaiheessa ainakin eräissä tapauksissa järjestettiin pidätetyille hyvinkin suuria vapauksia. Niinpä tapahtui, että asianomaisen valtiollisen poliisin tutkija poliisin autolla lähti ravintolaan pidätetyn kanssa iltaa istumaan. Tarkoitus tietysti oli saattaa pidätetty päihtymään ja siinä tilassa puhumaan siihen suuntaan kuin poliisi olisi halunnut. Sattui kuitenkin niin, että pidätetyn sijasta tutkija itse humaltui aikaisemmin ja pidätetyn täytyi huolehtia tutkijan kotiin saattamisesta ja astella omin neuvoin valtiollisen poliisin suojiin. Huvittavia tapauksia tämän laatuisista kommelluksista olisi esitettävissä myöskin maaseudulta, (Vasemmalta: Miltä ajalta?) mutta jääköot esitettäviksi toisissa yhteyksissä. Kun tällaiset menettelytavat eivät johtaneet tuloksiin, muutettiin metoodeja ja siirryttiin siihen epäinhimilliseen menettelyyn, johon eduskuntakyselyssäni olen viitannut. Totuus on se, että tällä hetkellä on valtiollisen poliisin huostassa suuri joukko kansalaisia, jotka ovat istuneet pidätettyinä monia kuukausia vailla yhteyttä ulkomaailmaan ja ankaramman kohtelun alaisina kuin kuritushuonevangit, monasti edes välttämätöntä lääkärinhoitoakaan ja täysin tietämättä, milloin heidän asiansa otetaan oikeuden tutkittavaksi. Syy tämän jutun oikeudellisen käsittelyn viipymiseen on siinä, että valtiollisen poliisin virkailijoina on henkilöitä, joilta puuttuu pätevyys suorittaa heille annettuja tehtäviä. Heidät lienee useimmissa tapauksissa kiinnitetty toimiinsa poliittisen värinsä ansiosta. Toimien täyttämisessä vallitsee suuri mielivalta (Eduskunnasta: Samoin kuin ennenkin!). Toisena syynä viivytykseen lienee se, että valtiollinen poliisi pyrkii paisuttamaan juttua suuremmaksi kuin mitä se varsinaisesti on. Tämä tästä asiasta.

Valtiollisen poliisin into suorittaa pidä-

tyksiä on kuitenkin suuri myös asekätköjutun ulkopuolella. Tulkoon siitä kerrotuksi seuraava tapaus. Palatessaan pari viikkoa sitten vierailulta keskellä yötä tuli eräs henkilö pidätetyksi Kaivopuistossa ja viedyksi valtiollisen poliisin suojiin. Hänet teljettiin yksinäiseen huoneeseen, jossa ei ollut muuta kalustoa kuin jakkara. Siellä hän sai olla useita tunteja, ennenkuin kukaan suvaitsi tulla häntä puhuttelemaan. Vasta ½ 10 ajoissa hänet kuljetettiin tutkittavaksi. Tutkijana oli nuori mies, joka yli kolmen tunnin ajan harrasti poliittista väittelyä osoittaen samalla suurta tietämättömyyttä yleisissä asioissa. Tulos jäi luonnollisesti saavuttamatta, mikäli tarkoituksena oli löytää jonkinlainen syy puheenaolevan henkilön pidätykseen. Pidätetty pääsi uhkausten saattelemana puolelta päivin kotiinsa.

Kun maassa saattaa tapahtua tällaista, ei ole ihme, jos mielet käyvät levottomiksi. On välttämätöntä, että valtiollisen poliisin laittomuuksiin kiinnitetään huomiota. Valtiovarainvaliokunnan samoin kuin valtiontilintarkastajainkin on syytä suorittaa tutkimuksia ja omasta puolestaan koettaa löytää keinoja, joiden avulla voidaan estää valtiollisen poliisin paisuminen ja muuttuminen yhteiskunnalle vaaralliseksi ja häpeäksi maalle, joka haluaisi käydä oikeusvaltiosta.

Ed. P. Tervo: Herra puhemies! Eduskunnalle nyt jätetty hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuotta 1946 varten on numeroiltaan sellainen, että se on saanut sekä kansanedustajat että näistä asioista kiinnostuneet kansalaiset varmaan kömmähtämään. Lukujen suurenemista voitiin jo kuluvan vuoden aikana tapahtuneen kehityksen perusteella odottaakin, mutta loppusumma 52.3 miljaardia markkaa on kuitenkin meidän oloissamme melkeinpä tähtitieteellinen. Se on noin 10 kertaa korkeampi kuin viimeisten rauhanvuosien budjettien loppusummat ja on kuluvan vuoden talousarvioon verraten yli kaksinkertainen. Se on vakava varoitusmerkki sillä tiellä, jota taloutemme on kulkemassa. Toivokaamme, että tämä merkki käsitetään oikein ja että alkava vuosi muodostuu käännekohdaksi, josta kehitys lähtee kulkemaan terveempään suuntaan.

Talousarvioesityksen huikeat summat saavat selvityksensä siitä voimakkaasta inflatoorisesta kehityksestä, joka maassamme on tapahtunut viimeisen puolen vuoden aikana, siis ministeri Paasikiven toisen hallituksen aikana. Tämä on selvä inflatiobudjetti, vaikka hallitus esityksensä perusteluissa välttääkin sitä sanomasta. Perusteluista saa sen käsityksen, kuin lukujen suuruus johtuisi siitä, että valtion tulot ja menot on mahdollisimman tarkoin otettu sen suuruisina, kuin miksi niiden esitystä laadittaessa on voitu arvioida ensi vuoden aikana nousevan. Tämä sinänsä terve periaate ei olisi numeroita nykyisiksi nostanut ilman tapahtunutta inflatiokehitystä, joka vaikuttaa melkeinpä jokaiseen talousarvion erään ja siten on tärkeimpänä tekijänä ollut aikaansaamassa loppusumman kohoamisen valtaviin mittoihinsa. Sen ohessa ovat kyllä eräät välirauhasta johtuvat velvoitukset, kuten sotakorvauksen suorittaminen, maanhankintalain toimeenpano, toisen korvauslain perusteella suoritettavat korvaukset ja hävitettyjen alueiden jälleen rakentaminen, tehtäviä, jotka raskaasti rasittavat menopuolta.

Kun tapahtuneella inflatiokehityksellä on ratkaiseva merkitys käsiteltävänä olevan talousarvion muodostumisessa, olisi väärin olla puuttumatta siihen tässä yhteydessä hiukan perusteellisemmin. Sen tarkastelu on välttämätöntä siinä mielessä, että tapahtuneesta kehityksestä ja tehdyistä virheistä voitaisiin ottaa oppia, alussa oleva inflatiokehitys pysäyttää alkuunsa ja sen tuhot rajoittaa niihin, mitä se on tähän mennessä ehtinyt tuottaa Suomen kansalle, varsinkin sen vähäväkiselle osalle.

Sota sinänsä luo edullisen maaperän inflatiokehitykselle. Se hävittää suunnattomat määrät taloudellisia arvoja ja tyrehdyttää uusien luomista. Täten syntyy puute melkeinpä kaikista ihmisten jokapäiväisessä elämässä tarvittavista hyödykkeistä. Ja kun käytettävissä olevien erien tasaista jakautumista kaikkien tarvitsevien kesken ei voida riittävän tehokkaasti valvoa, syntyy keinottelua kansalaisten pyrkiessä hankkimaan itselleen ylimääräisiä tarve-eriä sivu säännöstelyn. Kun ostettavaa ei ole entisessä määrässä, kertyy ihmisille rahaa, jota käytetään tarvikkeiden ostamiseen n. k. mustasta pörssistä. Yhteiskunnan vähäosaisemmilla, työväestöllä ja palkastaan elävillä yleensä on vähemmän

tätä vapaata rahaa ja he siten voivat hankkia itselleen vähemmän tarvikkeita mustan pörssin välityksellä kalliilla hinnoilla. Heissä syntyy oikeutettua tyytymättömyyttä olevia oloja ja vallitsevaa järjestelmää vastaan. Tätä oikeutettua tyytymättömyyttä hyväkseen käyttämään ilmestyy aina poliittisia piirejä, jotka väärin lupauksin saavat tyytymättömät liikehtimään ja kannattamaan lupauksien esittäjiä ja saavat siten aikaan lisää sekaannusta tilanteessa.

Tämän varsin yleispiirteisen kaavailun mukaan on kehitys meilläkin kulkenut. Sekä yleisen sodan että käydyn kahden oman sotamme vuoksi syntyi meillä jo varsin varhaisessa vaiheessa tavaran niukkuutta. Sitä edisti ensiksikin se, että taloutemme useimmissa tärkeissäkin hyödykkeissä ei ole omavarainen, sekä toiseksi se, että johtavat talous- ja valtiomiehemme suursotaa edeltäneinä aikoina löivät laimin hankkia maahan varastoja. Kun monissa muissa maissa esim. Ruotsissa nimenomaan pyrittiin hankkimaan ylimääräisiä varastoja sodan vaaran ollessa ilmeisen, ei meillä tässä suhteessa tehty mitään, vaan sen sijaan julistettiin valuuttasulku syksyllä 1939, jolloin ehkä olisi ollut vielä jotakin tehtävissä. Kun säännöstely alotettiin varsin myöhään ja kun sitä ei koko sen voimassaoloaikana ole onnistuttu riittävän tehokkaasti toteuttamaan, ovat olosuhteet olleet keinottelulle mitä suotuisimmat. Useimpien tärkeiden elin- ja kulutustarvikkeiden säännöstelyannosten ollessa riittämättömät, on mustasta pörssistä saanut ostaa melkein mitä vain, kunhan on jaksanut maksaa riittävän korkeat hinnat. Näiden vuosien aikana on maahan muodostunut kokonainen keinottelijain luokka, ryhmä häikäilemättömiä ihmisiä, jotka lakia rikkomalla ja ihmisten hätää hyväkseen käyttäen ovat keränneet itselleen suunnattomia omaisuuksia. Tähän inhottavaan ryhmään kuuluu kansalaisia kaikista yhteiskuntapiireistämme: siellä on teollisuusmiehiä ja suurliikemiehiä, joilla on vieläkin suuria pimeitä tavaravarastoja säiössä, siellä on talonpoikia, jotka myyvät tuotteitaan mustaan pörssiin ja siellä on palkastaan eläviä, jotka ovat hylänneet työn ja kokonaan antautuneet paremmin tuottavaan keinotteluun. Tämä keinottelijain ryhmä on yksi pääsyyllisiä nykyiseen inflatooriseen kehitykseen.

Mutta meillä on myöskin poliittisia keinottelijoita, jotka omia itsekkäitä etujaan ajaessaan ovat lisänneet sekaannusta taloudellisella alalla. Valtiovallan ponnistusten avulla saatiin inflatoorinen kehitys syksyllä vuonna 1943 pysähdytetyksi, niin että elinkustannusindeksissä siitä lähtien kuluvan vuoden alkuun mennessä tapahtui vain muutaman pisteen nousu. Myöskin „mustan pörssin" hinnat näyttivät vakiintuneen määrättyyn tasoonsa. Tämä vakiintuminen oli saatu aikaan osittain työväestön kustannuksella. Sille annettiin nimittäin vain ⅔ hyvitys elinkustannuksissa tapahtuneesta noususta. Oli luonnollista, että työväestö oli tähän järjestelyyn tyytymätön ja haluka vaatimaan korjausta niin pian kuin siihen avautui mahdollisuus. Tätä työväestön oikeutettua tyytymättömyyttä käytti jälleen toimintavapauden saanut äärimmäinen vasemmisto hyväkseen. Edessä olivat eduskuntavaalit ja niissä oli saatava mahdollisimman paljon kannatusta. Huolimatta siitä, että olosuhteet olivat kommunisteille muutenkin mahdollisimman edulliset, katsottiin tarpeelliseksi heittää tyytymättömälle työväestölle tunnus vuoden 1938—39 realipalkkatason saavuttamisesta ja panna se liikehtimään tämän päämaalin saavuttamiseksi. On hyvin ymmärrettävää, että työväestö tarttui tähän syöttiin. Syntyivät viime keväänä tunnetut palkkaliikkeet. Tämä liikehtiminen johti kuten muistetaan hallituksen palkka- ja hintasäännöstelypäätökseen kesäkuun 19 päivältä, jolla ohjepalkat vahvistettiin suunnilleen kaksinkertaisiksi aikaisempiin verrattuna.

Tällä palkkaoffensiivillaan kommunistit ilmeisesti saavuttivat tarkoituksensa. Osittain he voinevat lukea viime maaliskuun vaaleissa saavuttamansa menestyksen (Ed. Räisänen: Se oli SAK ja Vuori). Se oli siis kannattava yritys heille.

Mitä työväestö on voittanut tästä offensiivista? Sen palkat ovat nousseet entisestään huomattavasti. Onko sen elintaso vastaavasti parantunut? Nyt jo, kun ei ole vielä kulunut puoltakaan vuotta palkkajärjestelystä, oltaneen varsin yleisesti työväestön piireissäkin valmiit vastaamaan tähän kysymykseen kielteisesti. Hallituksen lupaama hintasulku ei olekaan pitänyt huolimatta siitä, että sitä on ollut valvomassa hintaneuvosto, johon pitäisi voida luottaa, koska sen päänä on kommunistinen

kansanedustaja Huhta. Keväällä eduskunnassa käyttämässään puheenvuorossa hän mainitsi todenneensa, että esitetyistä hinnankorotusvaatimuksista vain 3 % oli aiheellisia. Tähän mennessä on kuitenkin jo hyväksytty huomattavat korotukset tuhansille eri artikkeleille ja elinkustannusindeksin jatkuva nousu osoittaa, että hintavyöry ei vieläkään ole pysähtynyt (Ed. Räisänen: Kiukkuinen mies tämä P. Tervo). Herra Huhdan valtakauden aikana on virallinen elinkustannusindeksi noussut yli 50 %:lla. Kun elinkustannusindeksi vielä tämän vuoden helmikuussa oli 204 oli se syyskuun lopussa 325, joten nousua oli 121 pistettä eli 59.3 % (Eduskunnasta: Ja palkat nousivat 100 %). Tämä nousu jatkuu. Esim. jalkineiden hinnat, vain yhden esimerkin ottaakseni tulevat saamani tiedon mukaan lähiaikoina nousemaan todennäköisesti n. 90 %:lla nykyisistä hinnoistaan. Mutta virallinen elinkustannusindeksi ei kuten hyvin tiedetään, anna oikeata kuvaa tilanteesta. Palkankorotusten hyötyä arvosteltaessa on otettava huomioon myöskin „mustan pörssin" hinnat ja ne ovat nousseet vielä paljon enemmän. Kun voikilo „mustassa pörssissä" viime keväänä maksoi Helsingissä 350—400 markkaa, maksaa se nyt 1,000 markkaa. Sokerin hinta on vastaavasti noussut 450 markasta 1,000 markkaan kilolta, tupakkalaatikon 100 markasta 250 markkaan ja sianlihan 200 markasta 500 markkaan j. n. e. Yleensä on nousu ollut vähintään kaksinkertainen. Näin siis ollaan jo nyt siinä, että lisätyillä palkoilla ei saada ostetuksi yhtään enemmän hyödykkeitä kuin aikaisemminkaan. Reaalipalkka ei siis ole noussut. Sensijaan on tapahtunut muuta, jonka perusteella voidaan sanoa, että työväestö on joutunut itse asiassa kärsimään palkkojen korotuksista. Kun markka on kuluneen puolen vuoden aikana menettänyt puolet vähäisestä arvostaan, on työväestön pikkusäästöjen arvo vastaavasti alentunut. Samoin ovat henkivakuutukset, heidän toinen vanhuudenturvansa, menettäneet puolet arvostaan. Edelleen ovat nimenomaan kansan vähäväkisten piirien hyväksi tarkoitetut sosiaaliset edut ja sotatapaturmalain perusteella myönnetyt huoltoeläkkeet, perhelisät, äitiysavustukset, kodinperustamislainat j. n. e. menettäneet huomattavan osan merkityksestään (Ed. Räisänen: Kuka käski lähtemään sotaan!). Voidaan hyvällä syyllä sanoa, että Suomen työväestö on joutunut kommunistien poliittisen keinottelun uhriksi. Kun huomattavasti kohoavat verot vielä otetaan huomioon, on työväestön reaalipalkka todellisuudessa laskenut.

Tässä taloudellisen kehityksen kulussa on hallitus näytellyt varsin heikkoa osaa. Tapahtumain vyöryn viime keväänä alettua se ilmoitti suunnittelevansa uutta hinta- ja palkkajärjestelyä, mutta se istui tämän asian ääressä niin kauan, että sen piti ottaa pitempi askel inflatiosuuntaan kuin kukaan oli edes ajatellutkaan voidaksensa tulla jollakin tavalla vastaan ja siten ehkäistä pitkälle päässeen vyöryn. Eikö olisi ollut parempi antaa työväestölle sille oikeutetusti kuuluva 100 %:n hyvitys indeksistä tapahtuneesta noususta ja pahimpien epäkohtien tasoituksia sekä sen jälkeen huomauttaa niistä vaaroista, jotka inflatiokehitys tuo mukanaan. Edelleen olisi ollut osoitettava, että maassa, joka on hävinnyt kaksi sotaa, menettänyt kymmenennen osan alueistaan ja kansallispääomastaan, joutunut maksamaan sotakorvauksia, jotka ovat sen kantokyvyn äärimmäisellä rajalla, on elintason pakosta alennuttava kaikkien kansalaispiirien kohdalta ja että sodan edellisen tason saavuttaminen tarvikkeiden niukkuuden vuoksi olisi pitkiin aikoihin mahdotonta, sekä että puhe sodan edellisen elintason saavuttamisesta yhden kansanluokan osalta on näissä olosuhteissa karkeaa petosta. Jos näin olisi menetelty ja lisäksi osoitettu, että vain työ, uusien hyödykkeiden luominen voi vähitellen palauttaa entisen elintason, olisi nyt tapahtunut inflatoorinen kehitys ilmeisesti voitu estää. Sillä Suomen työväki on aina ymmärtänyt järkipuhetta, kun sille sitä esitetään riittävän selvästi ja arvovaltaiselta taholta (Vasemmalta: Miksette ole esittänyt!!).

Nyt esillä olevan talousarvion laatiminen olisi silloin ilmeisesti voinut tapahtua helpommin ja se olisi saatu kestävälle pohjalle. Nyt on hallitus saanut talousarvion tasapainoon näennäisesti verrattain kivuttomasti. Lainaa ei tarvita kuin 700 milj. markkaa eikä uusia veroja ole tarvinnut esittää. Tämä helppous on kuitenkin näennäistä, sillä talousarvion tasapaino rakentuu verotulojen huomattavaan nousuun. Veroja laskee hallitus saatavan noin 21 miljardia markkaa enemmän kuin kuluvana vuonna,

tästä lähes puolet omaisuudenluovutusveron tuottona. Verotuloja ehkä kertyy hallituksen edellyttämät määrät, vaikka ne ovatkin arvioidut yläkanttiin, mutta niiden maksaminen ei ole kansan eri piireille mikään helppo asia. Pitänee paikkansa, että olemme maailman raskaimmin verotettu kansa. Erikoisesti käy tässä yhteydessä sääliksi työväki. Sen palkkatulot kuluvalta vuodelta merkitään kokonaan toisenlaisin numeroin kuin aikaisemmin. Nyt nousee melkeinpä jokaisen työläisen vuositulo 100,000 markkaan ja parhaiden siitä huomattavasti ylikin. He joutuvat nyt maksamaan veroja sellaisista tuloista, joista ennen maksoivat vain isot tirehtöörit eikä heillä ole samoja mahdollisuuksia peitettyihin sivutuloihin, vaan joka penni ilmoitetaan verotettavaksi. Kun noin kolmannes näistä tuloista menee erilaisiin veroihin, havaitaan, minkälaiseen tilanteeseen työväestö on joutunut tässä inflatiovyöryssä. Onkin välttämätöntä jos halutaan tehdä oikeutta työväelle ja välttää uutta liikehtimistä, että veroasteikon progressiivisuutta tarpeellisilta kohdiltaan lievennetään ja verovapaan tulon rajaa nykyisestään korotetaan.

Mitä tulee talousarvion eri yksityiskohtiin, ei niihin tässä yhteydessä ole syytä laveammalti puuttua. On kuitenkin todettava, että hallitus esittää tukipalkkiojärjestelmän osittaista säilyttämistä ja tarkoitukseen varattavaksi 1 miljardin. Tällä selitetään päästävän ensi huhtikuun loppuun. Jokseenkin kaikilla tahoilla aletaan olla selvillä ja yksimielisiä tukipalkkiojärjestelmän nurinkurisuudesta. Sos. dem. eduskuntaryhmässä suoritettiin siitä viime keväänä tiukka keskustelu ja äänestys, jossa vain niukalla äänten enemmistöllä asetuttiin sitä toistaiseksi kannattamaan, lähinnä siitä syystä, että hallitus piti sitä välttämättömänä. Järjestelmää on perusteltu sillä, että sen avulla lievennettiin maataloustuotteiden hintojen vaikutusta hintatasoon. Nyt voidaan kysyä, minkä vuoksi maataloustuotteiden hinnat piti korottaa niin korkeiksi. Sekö oli hinta, jolla maalaisliitto ostettiin mukaan „kolmen suuren" sopimukseen (Eduskunnasta: Se!). Ainakaan sillä ei saavutettu sitä virallista ilmoitettua tavoitetta, että talonpojat eivät myy tuotteitaan mustaan pörssiin, kun saavat niistä julkisessa kaupassa riittävän korkean hinnan. Mustassa pörssissä on ollut tavaraa yhtä viljalti kuin ennenkin. Hinnat vain ovat olleet kaksi kertaa korkeammat eli prosenteissa saman verran kuin virallisten hintojen korotus. Tukipalkkioilla pyrittyyn tavoitteeseen päästäisiin paremmin antamalla suurperheisille ja vähäväkisille alennuskortteja tukipalkkiotarvikkeiden ostamiseen. Siten vältyttäisiin valtion varoilla tukemasta sellaisia piirejä, jotka eivät tätä tukea tarvitse.

Toivokaamme, että asiat saadaankin tälle kannalle ensi vuoden alkuun mennessä, jolloin esitetty miljardi riittäisi paljon pitemmälle kuin huhtikuuhun, jos järjestelmää on silloin vielä tarpeellista jatkaa.

Huomio kiintyy myös siihen, että valtiollisen poliisin ylläpitämiseen esitetään myönnettäväksi 20.5 milj. markkaa eli yli kaksi kertaa sen määrän kuin vuonna 1943 ja 50 % enemmän kuin vuonna 1944, jolloin maassamme äärimmäisen vasemmiston mukaan elettiin erikoisen ohranan alaisissa olosuhteissa. Sosialidemokraattien taholta on koko itsenäisyytemme ajan suhtauduttu kielteisesti valtiolliseen poliisiin. Tältäkin paikalta on pidetty siitä asiasta monta hyvää puhetta ja kommunistit silloin, kun heillä vielä oli toimintavapaus, olivat sen kiivaimpia vastustajia. Vielä viime keväänä jätettiin heidän taholtaan eduskunta-aloite, jossa esitettiin valtiollisen poliisin lakkauttamista. On masentavaa, että hallitus, jossa vasemmistolla on enemmistö, näyttää unohtaneen kaikki nämä puheet, eikä tee elettäkään niiden täytäntöönpanemiseksi. Mihin on unohtunut ed. Aaltosen y. m. kommunistien aloite valtiollisen poliisin lakkauttamisesta, vai onko käsitettävä niin, että valtiollinen poliisi on kommunistien mielestä vastustettava laitos vain niin kauan, kuin se ei ole heidän itsensä käsissä. Sosialidemokraattien mielestä valtiollinen poliisi on epädemokraattinen ilmiö, olipa se minkä suunnan käsissä hyvänsä, eikä tämä käsitys johdu siitä, että nykyinen „Valpo" toimittelee tarkastuksia sosialidemokraattisilla työväentaloilla ja että me sosialidemokraatit olemme tarkkaan luetteloituja ja tarkkaan seurattuja „Valpon" kirjoissa. Niin me olemme ennenkin olleet ja siihen me olemme jo tottuneet. Käsityksemme johtuu demokraattisesta vakaumuksesta. Ohrana ei luonnet-

taan muuta, pitipä siellä valtaa kuka hyvänsä. Siitä on jo nyt saatu riittävästi esimerkkejä. Sen vuoksi olisi toivonut, että työläisenemmistöinen hallitus olisi ryhtynyt edes suunnittelemaan sen lopettamista.

Ikävän vaikutuksen vasemmistolaiseen tekee tässä talousarviossa se niukkakätisyys, jolla siinä suhtaudutaan sosiaalisiin asioihin. Sosiaaliministeriön budjetissa on lisäystä vain 17 %, joka tuskin riittää inflation aiheuttamiin määrärahojen lisäyksiin. Realiarvoltaan on sosiaalibudjetti siis tosiasiallisesti pienentynyt. Niinpä hallitus perusteluissaan tähdentääkin, että se on noudattanut äärimmäistä säästäväisyyttä kaikkien sellaisten tarpeiden kohdalla, joita ei nykyisissä oloissa voida pitää ehdottoman välttämättöminä. Nämä samat perustelut on vasemmisto aina saanut vastaansa ajaessaan sosiaalisia uudistuksia. On masentavaa, että ne tulevat vastaan vielä nytkin.

Ilmoittamaansa periaatetta on hallitus myöskin tunnollisesti noudattanut. Uudistuksia ei sosiaalibudjetissa juuri löydä, eipä edes aina kompensatiota inflation aiheuttamille sosiaalisten määrärahojen realiarvon pienenemiselläkään. Niinpä ei, ottaakseni muutamia esimerkkejä, sotatapaturmakorvausten kohdalla ole varauduttu epäoikeudenmukaisen sodan uhrien luokittelun poistamiseen ja sen aiheuttamiin lisämenoihin. Sodan uhrit aiotaan siis edelleenkin luokitella sotilassäätynsä ja siviiliansioittensa perusteella. Herrasväen isänmaalle antamat uhrit pidetään siis edelleen arvokkaampina kuin sotamiehenä tai aliupseerina palvelleen työmiehen tai talonpojan. Tämän epäkohdan korjaamisesta on allekirjoittanut jo puoli vuotta sitten tehnyt aloitteen, joka on haudattu vihreän veran alle eikä tekemääni eduskuntakyselyyn ole suvaittu edes vastata. Sotaleskien ja -orpojen työhuoltoon tarkoitetuissa määrärahoissa on vähennystä 1 milj. Se tosin johtuu pääasiassa tilisiirroista, mutta kun tälläkin alalla inflation vaikutuksen pitäisi tuntua, niin lienee hallituksen tarkoituksena supistaa tätä toimintaa. Siihen ei kuitenkaan käsitykseni mukaan pitäisi vielä olla varaa. Perhelisämenoihin ehdotetaan vain 10 milj. markan lisäystä huolimatta siitä, että viime elokuussa hyväksytyn lainmuutoksen kautta tämän lain piiri huomattavasti laajenee. Hallituksen esityksen perusteluissa sanottiin silloin piirin laajenemisen ja hintojen kallistumisen vuoksi tarkoitukseen tarvittavan vähintäin 300 milj. markkaa. Nyt esitetään kuitenkin vain 85 milj. markkaa. Kodinperustamislainoihin esitetään myönnettäväksi 25 milj. markkaa vähemmän kuin tänä vuonna.

Myöskin opetusministeriön budjetissa on havaittavissa sama niukkuus. Urheilua edistäviin tarkoituksiin ehdotetaan myönnettäväksi vain 2.4 milj. markkaa, kun vuonna 1938 tarkoitukseen käytettiin 3.8 milj. markkaa, seuraavana vuonna 3.4 milj. markkaa ja vuonna 1944 3.8 milj. markkaa. Havaitsemme mihin suuntaan kehitys on kulkemassa. Kun aikaisempina vuosina liikuntakasvatuksen hyväksi suojeluskuntajärjestön kautta käytettiin erinäisiä miljoonia, joutuu liikuntakasvatus nyt aivan lapsipuolen asemaan. Valtioneuvoston tämän vuoden alussa asettama Himbergin komitea tuli mietinnössään siihen tulokseen, että urheilutoiminnan tukemiseen olisi vuosittain myönnettävä 30 milj. markkaa. Opetusministeriö ei näytä tyytyvän siihen, että se on pannut tämän komitean mietinnön hyllylle, se heittää lapsen pesuveden mukana ulos ja jättää urheilun selviämään omin avuinsa. Uskon, että urheiluväen on vaikea tällaista käsittää ja vaikea myöskään siihen tyytyä. Määrärahaa on huomattavasti lisättävä.

Tuloa tuottavien menojen osastosta olen turhaan hakenut menoerää, joka osoittaisi, että valtio aikoo käyttää hyväkseen ne huomattavat malmirikkaudet, jotka jo vuonna 1938 löydettiin Otanmäessä Kajaanin lähellä. Asiantuntijain lausuntojen mukaan sisältävät nämä malmilöydöt noin 100 milj. tonnia rautamalmia, mutta asianharrastajain ponnisteluista huolimatta ei valtiota ole saatu liikkeelle näiden rikkauksien hyväksikäyttämiseen. Maan rautatarve on aina 300,000 tonnia vuodessa, joka on tuotettava pääasiassa ulkomailta. Ulkomailta tuotetun malmin jalostaminen kannattaa kyllä. Eräät vuorineuvokset ovat sillä koonneet suunnattomia omaisuuksia, mutta valtion, joka on valuuttaköyhä, ei kannata ryhtyä nostamaan tätä raaka-ainetta omasta maaperästä ja jalostamaan sitä kotimaisena työnä, sanovat asiantuntijoina käytetyt samat vuorineuvokset, jotka ovat onnistuneet tähän asti estämään kaikki positiiviset toimenpiteet

asiassa. Kun sotakorvauksiin varatuista määrärahoista maallemme myönnetyn korvausajan pitennyksen jälkeen vapautunee jonkinverran, olisi nämä määrät sijoitettava Otanmäen kaivostoiminnan alullepanemiseen. Jos asiassa toimitaan ripeästi, ehtivät sen tuotteet auttamaan meitä vielä sotakorvausten suorittamisessa niiden loppuvaiheessa.

Korvausten suorittamiseen siirtoväelle on varattu 11 miljardia markkaa, jonka arvellaan riittävän ensi vuoden aikana tarvittaviin korvaussuorituksiin. Ehkä se riittääkin, sillä siirtoväen keskuudessa on pantu huolestuneena merkille se tapa, millä korvauslautakunnat ovat suhtautuneet korvausanomuksiin. Niissä näyttää vallitsevana periaateohjeena olevan, että kaikista korvausanomuksista, niiden tekotavasta riippumatta, on suoritettava prosentuaalinen vähennys, joka näyttää vaihtelevan 30—50 %:iin. Jotta tämä voisi helpommin tapahtua, on ainakin eräissä tapauksissa pyritty vaikeuttamaan asiantuntijain käyttöä. Myös maanhankintalain toteuttamisessa on eräitä piirteitä, jotka herättävät siirtoväessä syvää huolestumista. Tähän mennessä valmistuneissa tapauksissa on jo voitu todeta, että sille menettämästään maasta maksetun korvauksen ja annetun uuden asutusmaan hintojen välillä vallitsee huomattava ero siirtoväen vahingoksi. Tämä siitä huolimatta, että valtioneuvoston antaman päätöksen mukaan hinnoitteluperusteiden pitäisi olla samat. Toivottavasti hallitus puuttuu asiaan ja teroittaa antamiensa hinnoitteluperusteiden noudattamista, ettei tämä kovia kokenut kansanosa joutuisi kärsimään vielä lisämenetyksiä.

Siirtoväen asuntokysymyksen järjestelyssä on myöskin paljon toivomisen varaa. Tänä syksynä toimitetuissa tutkimuksissa on todettu, että siirtoväkeä maaseudulla asuu paljon talviasunnoiksi sopimattomissa asunnoissa. Samoin on heidän kotieläintensä majoituksen laita. Myöskin kaupunkilaissiirtoväen asuntokysymyksen ratkaisussa on paljon toivomisen varaa. Asutuskeskusten vuokralautakunnat ovat alkaneet yhä vieroksuvammin suhtautua asuntojen antamiseen siirtoväelle, ja on todettu tapauksia, että siirtolaiselle osoitetaan asunto vasta senjälkeen, kun niin sanotut paikkakuntalaiset eivät ole sitä huolineet. Niin tapahtui m. m. Helsingissä asutettaessa Kumpulan uusia pikataloja. Hallituksen olisi kiinnitettävä vakavaa huomiota siirtoväen olojen tekemiseksi niin siedettäviksi kuin näissä olosuhteissa on mahdollista. Tässä mielessä olisi m. m. asutuskeskuksille määrättävä kiintiö, minkä verran niiden on suhteellisesti asukaslukuunsa verraten sijoitettava asutuskeskukseen siirtoväkeä.

Köyhän ja hävitetyn rajaseudun olojen parantamiseen ei ole osoitettu riittävästi määrärahoja. Itäisellä rajaseudullamme on kuntia, joista koulutalot ovat jokseenkin tarkkaan hävitetyt. Uusia rakentamaan ryhdyttäessä olisi huomioitava, että koulut jo ennestäänkin sijaitsevat liian harvassa. Pitkien matkojen vuoksi on lasten mahdoton käydä koulua, ellei koulujen yhteyteen rakenneta oppilasasuntoloita. Ellei näin menetellä, kasvaa rajaseudulla sukupolvi, joka jää kansalaissivistyksessä paljon jälkeen maamme muiden osien nuorisosta. Myöskin tieolot ovat itäisellä rajaseudulla erittäin heikolla kannalla. Sotakäytössä menivät useimmat kylätiet siellä pahasti rikki ja ne ovat nyt melkeinpä liikennöimättömässä kunnossa. Kun tiet rikkoutuivat valtion käytössä, olisi valtion myöskin huolehdittava niiden peruskorjauksista eikä jätettävä sitä köyhän rajaseudun asukkaiden tehtäväksi. Tarkoitukseen olisi varattava määräraha talousarvioon.

Lopuksi on sanottava, että on saanut sen vaikutelman, ettei hallituksella siinä inflatiovyöryssä, johon taloutemme on joutunut, ole aina ollut ohjakset riittävän lujasti käsissään. Ulkopuoliset voimat ovat johtaneet kehityksen kulkua ja hallitus on joutunut ikäviin tilanteisiin, joissa se usein on ollut tapahtuneiden tosiasioiden edessä. Näin käy jatkuvastikin, ellei kansantaloutemme vastaista hoitoa varten luoda suunnitelmaa, jota pyritään myös kiinteästi noudattamaan. Hallitus onkin ilmoittanut, että se on ryhtynyt tällaista suunnitelmaa valmistamaan. On syytä korostaa, että tällä suunnitelmalla on kiire. Sen ääressä ei saisi istua kovin kauan. Sikäli kuin ilmoitettu setelien vaihto kuuluu osana tähän ohjelmaan, on sanottava, että startti on ollut vähemmän onnistunut. Tämä sinänsä terve toimenpide uhkaa muodostua tekijäksi, joka päinvas-

toin vaikuttaa pahentavasti taloutemme kehitykseen. Kun se jo toista kuukautta sitten saatettiin suuren yleisön tietoon, olisi se myös kiireellisesti toteutettava, sillä sen odotus on jo nyt alkanut vaikuttaa haitallisesti taloutemme kehitykseen. Pankkeihimme on kyllä saatu muutamia satoja miljoonia sukanvarressa olleita seteleitä, mutta nyt alkaa vastavaikutus. Talonpojat samoin kuin muutkin, joilla on myymistä, ovat haluttomia myymään mitään, koska kukaan ei halua kelvottomiksi pian leimattavia seteleitä. Joko setelin vaihdon nopea teoteuttaminen tai rauhoittavan selityksen antaminen yleisölle on välttämätöntä, ettei tästä tervehdyttäväksi ajatellusta toimenpiteestä tule pannukakkua, joka vain pahentaa asiaa.

Myöskään eräiden tarvikkeiden vapauttaminen säännöstelystä ei ole ollut onnistunut toimenpide. Niiden hinnat ovat heti kohonneet pilviin, kuten nyt viimeksi kananmunien, joista nyt maksetaan 100 markkaa kappaleelta, eli noin kymmenen kertaa enemmän kuin ennen mustassa pörssissä. Näistä vapautetuista tavaroista muodostuu „harmaa pörssi", joka vie inflation kehitystä vinhaa vauhtia eteenpäin. Niin kauan kuin tavaran niukkuus jatkuu, on myös säännöstely pidettävä yllä ennenkaikkea ja nimenomaan juuri inflatoorisen kehityksen ehkäisemiseksi.

Suomen kansa odottaa hallitukseltaan ripeitä ja päättäväisiä toimenpiteitä inflation jatkumisen ehkäisemiseksi. Se on varmasti valmis alistumaan niihin, kun vain osoitetaan ne hyvää tarkoittaviksi ja suunnitelman mukaisiksi. Jos hallituksen työtaakka on liian suuri, niin käyttäköön asiantuntijoina m. m. kansantaloudellista neuvottelukuntaa, jota tähän mennessä on käytetty aivan liian vähän. Sen mielipidettä ei tietämäni mukaan ole tähän mennessä kysytty edes niinkään tärkeässä asiassa kuin seteliemme vaihtoa koskevassa kysymyksessä.

Valtiovarainministeri Törngren: Edellisen puhujan lausunnon johdosta olisi paljonkin sanottavaa. Minä en tahdo puuttua sen yksityiskohtiin. Kumminkin tahdon torjua sen väitteen, että hallituksen säästämishalu olisi erityisesti kohdistunut sosiaalimenoihin. Tämä ei pidä paikkaansa. Että tulo- ja menoarviosta puuttuu eräitä suuriakin sosiaalisia menoeriä, riippuu siitä, ettei eduskunta, kun tulo- ja menoarvio hallituksessa lyötiin kiinni, vielä ollut käsitellyt loppuun hallituksen antamia esityksiä näissä sosiaalikysymyksissä, jotka tietävät noin 400 miljoonan lisämenoa. Valtiovarainvaliokunnan on syytä huomioida nämä lisäykset käsitellessään tulo- ja menoarviota.

Toinen seikka, mihin minä tässä tahdon puuttua, on edellisen puhujan sanat hallituksen ohjelmasta hintojen ja palkkojen sekä rahanarvon vakiinnuttamisesta. Minä tahdon täällä vain mainita, että tätä ohjelmaa nyt on valmisteltu kahden kuukauden ajan, mutta esim Norjassa ja Tanskassa sitä valmisteltiin kuuden kuukauden ajan. Ei voida vielä sanoa, että täällä on viivytelty. Täytyy muistaa, että tässä on kysymys niin arkaluontoisista asioista, että jos otetaan harha-askel, niin se voi johtaa vielä huonompiin tuloksiin kuin jos ei mitään tehdä. Täytyy tarkoin harkita niitä toimenpiteitä, joihin ryhdytään.

Täällä on myös puhuttu niistä ikävistä seurauksista, jotka ovat olleet seurauksina huhuista setelien vaihdosta. Tästä huhusta on ollut sekä hyviä että huonoja seurauksia. Käsittääkseni nämä hyvät seuraukset kumminkin ovat olleet suuremmat kuin ne huonot. Tästä asiasta en tahdo tässä lausua mitään sen enempää, se kuuluu yhteyteen sen suuremman ohjelman kanssa, ja mitään päätöstä esim. setelien vaihtokysymyksestä ei vielä ole tehty. Minun täytynee kumminkin mainita, että jos siihen ryhdytään, niin ei kenenkään rehellisen henkilön tarvitse pelätä sitä, vain mustan rahan piilottajat ja mustain osakkeiden ja obligatioiden haltijat saavat pelästyä. Muut voivat tällaiseen toimenpiteeseen suhtautua hyvin rauhallisesti.

Ed. Myllymäki: Herra puhemies! — Esillä oleva 52 miljardin talousarvioesitys on sotapolitiikasta aiheutuneiden seurausten tulos. Ovathan suurimmat menoerät aiheutuneet välittömästi sodan seurauksista ja näitä käytetään erilaisten vaurioiden ja puutteiden korjaamiseen. Välirauhan jälkeen ovat puolustuslaitoksen menot suuresti alentuneet ja siitä on johtunut, että useat maan kansalaiset ovat odottaneet, että val-

tion menot puolustusmenojen vähentymisen nojalla pienenevät, mutta todellisuudessa valtion menot muilta osilta ovat lisääntyneet niin, että on muodostunut erityisen suuri budjetti.

Hallitus on laatinut ehdotuksensa lähinnä hallitusohjelman pohjalle. Ulkopoliittiselta kannalta on hallitus sitoutunut hoitamaan maan asioita Jaltan konferenssin ja yleensä yhdistyneiden kansakuntien suuntausten mukaisesti. Lähinnä on kysymyksessä välirauhanehtojen täyttäminen ja hyvien suhteiden aikaansaaminen yhdistyneihin kansakuntiin kuuluvien maiden kanssa. Välirauhanehtojen 13 §:ssä määriteltyjen sotarikollisten tuomitseminen on hallitukselle antanut paljon työtä, koska yhdistyneiden kansakuntien käsitys rikoksista rauhaa vastaan on asia, joka ei sisältynyt maan entiseen lakiin. Tämä oli välirauhanteossa selvästi sanottu välirauhan tekijöillemme, mutta tämä tärkeä asia pitkän aikaa kansaltamme salattiin. Levitettiin kansalaisten keskuuteen käsitystä, ettei 13 § edellytä erikoislakeja. Näiden vastustavien toimenpiteiden tähden sotarikoslainsäädäntö siirtyi verraten pitkälle, ja kun laki viimein tuli valmiiksi ja syytteitä on ilmoitettu nostettavan, on kuitenkin kulunut jo jonkin verran aikaa, eikä varsin selviä toimenpiteitä ole vielä esiintynyt, on se eräiden kansalaisten keskuudessa aiheuttanut pettymystä, ja olisi erittäin tärkeätä, että asiassa päästään nopeasti eteenpäin. On kuitenkin selvää, että hallitus ajaa tätä asiaa kaikin voimin eteenpäin välirauhansopimuksen ja kansan laajojen piirien oikeustajunnan mukaisesti. Hyvien suhteiden järjestämisessä on päästy verraten vilkkaaseen kulttuuri- ja taloudelliseen suhteeseen. Olemmehan me varsinkin Neuvostoliiton kanssa päästy suhteisiin, jonka mukaan Neuvostoliiton kulttuuriedustajia on ollut täällä ja täältä on muutamia edustuksia ollut Neuvostoliitossa. Viimeksi päättynyt vierailu aiheutti m. m. sen, että välirauhanehtojen suorittamisessa on tullut helpotusta. Suoritusajan pidentäminen kuudesta kahdeksaan vuoteen merkitsee huomattavaa helpotusta lähivuosien aikana maamme taloudellisessa elämässä. Muillakin tavoin on Neuvostoliitossa osoitettu suhtauduttavan erittäin ystävällisesti maahamme, kuten kaikkiin muihinkin kansoihin, ja kuten generalissimus Stalin muutama päivä sitten lausui, että Neuvostoliitto auttaa kaikkia naapureitaan, kuten Romaniaa, Bulgariaa ja Unkaria ja samalla hän sanoi tunnettavan Suomea kohtaan myötätuntoa senkin vuoksi, että Venäjän vallankumoukselliset olivat aikoinaan yhteistoiminnassa suomalaisten kanssa tsaarivaltaa vastaan.

Taloudelliseltä alalla on yhteistoiminta ollut maallemme erikoisen merkityksellistä, koska olemme saaneet Neuvostoliitosta välttämättömiä kulutustarvikkeita, kuten viljaa, sokeria, tupakkaa, apulantoja, öljyjä, suolaa, puuvillaa j. n. e., ja eräistä toisistakin maista on kauppa alkanut. Ilman Neuvostoliitosta saatuja elintarvikkeita ja muita kulutustarvikkeita olisi maassamme todella ollut suuri hätä. Välistä ovat hyviä suhteita pyrkineet häiritsemään maan taantumukselliset piirit. Voimakkaalla huhukampanjalla levitettiin kansalaisten keskuuteen sellaista käsitystä, että välttämättömien kulutustarvikkeiden puute johtuu siitä, että niitä viedään Neuvostoliittoon. Tosin hallituksen taholta ei ole kovin voimakkaasti vääristelyihin vastattu, mutta on m. m. kansanhuoltoministeri kuitenkin yleisradiossa nämä huhut torjunut. Onkin selvää, että ajattelevat kansalaiset käsittävät, ettei tämä maa, johon kulutustarvikkeita pitää tuoda Neuvostoliitosta, voi sinne viedä niitä takaisin, ja päättävästi onkin sanottava, että elintarvikkeita ei täältä Neuvostoliittoon viedä.

Neuvostoliiton vastaiseen toimintaan on tähdännyt ennen kaikkea laaja aseiden ja muiden sotatoimissa tärkeiden tarvikkeiden kätkeminen. Kätkön suunnittelijat ovat toivoneet niin suuria erimielisyyksiä yhdistyneiden kansakuntien välillä, että sen johdosta olisi Suomen taantumuksellisillakin jotakin toivoa. Asia on kuitenkin niin, että mitä mielipiteiden eroavaisuuksia onkin, ovat ne pysyvän rauhan rakentamisesta johtuvia eivätkä uusia sotia aiheuttavia. Julkisuudessa oikeistopiirimme tahtovat aseiden kätköstä selviytyä sillä väitteellä, että ne ovat joidenkin yksilöiden harkitsemattomia toimenpiteitä. Mutta julkisuudessakin esitettyjen tietojen mukaan aseitten kätköt ovat ylempien sotilasviranomaisten tarkoin harkittuja toimenpiteitä muodostaa suojeluskuntapiireihin iskujoukkoja, jotka sopivan tilanteen tullen ja annettujen merkkien mukaan ryhtyvät kätkettyjen aseiden turvin sellaiseen toimintaan, joka

myös tähtää sisäpoliittisiin tavoitteisiin ja maan suuntautumisen muuttamiseen. Onko vielä samanlaisen asian kanssa se, kun on nostettu hälinä, että valtiollisen poliisin edustajat menivät m. m. Kaisaniemessä pidettyyn asevelikokoukseen, mutta tämän päivän Uudessa Suomessa m. m. selostetaan, että tähänkin kokoukseen kutsu oli lähetetty m. m. Oulussa toimivalla lyhytaaltolähettimellä. Tässä on samalla esitettävä kysymys, millaisissa käsissä on erilaisten radiolähettimien käyttöluvat (Eduskunnasta: Hella Wuolijoella!).

Taantumukselliset piirit levittävät edelleen käsitystä, että aseiden kätköstä ja muista sotarikoksista pidätettyjä kohdellaan huonosti. M. m. asunto-oloissa nähdään suuria puutteita, vaikka on yleensä tiedossa, että pidätetyt säilytetään niissä poliisisuojissa ja vankiloissa, jotka täällä ovat olleet aikaisemminkin käytössä, ja jos ne ovat olleet puutteellisia, ei se ole nykyisen viraston syy. Kohtelusta taasen on esitetty julkisuudessakin esimerkkejä, että niin hyvin kuin nykyisin ei ole pidätettyjä kohdeltu kuin enintään lapualaisia 30-vuotiskaudella. Edessäni on sanomalehti, jossa m. m. Turusta kerrotaan esimerkkejä, että siellä eräässä tehtaassa käytetään tällaisia henkilöitä työssä, vangit ovat siviilipukimissa ja saavat täysin olla vapaasti ja liikkua talon alueella vartijan puuttumatta siihen millään tavalla. Vangit käyvät syömässä talon ruokasalissa aivan niinkuin taloon tulleet vieraat, eikä pöydän antimia ole näiden harvinaisten vieraiden kohdalta säästetty. Totean, että tämän tapaista tosiaan aikaisemmin ei ole tapahtunut, siis päinvastaiseen suuntaan, mitä täällä ed. Salminen tänään esitti.

Mutta nyt on meillä siis Neuvostoliiton ystävyyden ohella maassa piirejä, jotka toimivat Neuvostoliittoa vastaan, ja siltä perusteelta onkin Neuvostoliiton suhtautuminen maan suuriin vaikeuksiin meille suurin todistus siitä, että olemme oikeudenmukaisimman ja ystävällisimmän kansan ja sen hallituksen naapureita.

Hallitusohjelmassa edellytetty virastojen demokratisoiminen on jatkunut. Tärkeimmän valtiollisen elimen valtiollisen poliisin muuttuminen fascismia tukevasta järjestöstä fascismia vastaan toimivaksi järjestöksi on muuttanut koko laitoksen luonteen. Uudistetussa vaiheessa olevan järjestön toimesta on suoritettu aseiden etsintöjä ja muita maan demokratisoitumiselle välttämättömiä tehtäviä ja on toivottava, että tämän järjestön luonne muuttuu niin selvästi, että edellä esiintynyt ed. P. Tervokin sen huomaa. Muutakin virkamieskuntaa ja poliisipäällystöä on uusittu. Armeijassa tapahtuu verraten nopeasti vahdinvaihdos, joskin suureksi osaksi sentähden, että huomattava osa sotilaspäällystöä oli sekaantunut asejuttuihin ja muihin sotarikoksiin. Täten he ovat joutuneet pidätetyiksi ja osa taasen on tuntenut olonsa sellaiseksi, että ovat itse armeijasta eronneet.

Maanhankintalain toimeenpanoon on ehdotettu huomattavia menoeriä. Tosin varsinainen maareformikysymys on edelleen ratkaisematta ja varsinkin maaseudun pieneläjäpiirit odottavat pääsyä omaan maahan käsiksi. Lisäksi useilla puolin maata on suuromistajapiirit ottaneet käytäntöön eräänlaisen kiristysjärjestelmän siinä, että mitään ei tilalta myydä, ellei pieneläjä tee talontyötä. Kun hän saa eläimensä laitumelle, on hänen tehtävä työtä 10—20 päivää kesällä nautayksikköä kohden, perunamaasta, eläinten rehuista, samoin kuin polttopuista ja muista sellaisista tarvikkeista on ehtona, että on tultava töihin ja vielä silloin, kun käsketään. Todellisuudessa samanlaiset ehdot kuin ennen torppariaikoina, erotuksena vain on, että nykyinen järjestelmä on paljon ankarampi kuin ennen, sillä monilta perheenhuoltajilta menee näihin taksvärkkipäiviin paras kesäaika, jolloin heillä olisi ansiota muuallakin. Useat maattomat ovat koettaneet hankkia asuntotontteja itselleen, mutta isännät eivät suostu millään myymään. Varsinkin Keski-Hämeessä kuten Luopioisissa ja Hauholla ovat maattomat aivan neuvottomia, miten he saisivat edes asuntotontteja. On selvää, että pako maaseudun kurjista oloista kiihdyttää muuttoa kaupunkeihin. Maanhankintalaki takaa maansaantioikeuden etupäässä siirtoväelle, invaliideille, sotaleskille ja perheellisille rintamamiehille, mutta perheettömät rintamamiehet sekä vanhemmat maattomat, jotka eivät olleet sotilasiässä, jäävät ilman maata. Lisäksi pienten tonttien omistajat ovat pulassa kun heille ei tahdota järjestää oikeutta lisämaan saantiin. Ohjetta, että tilatyyppiä ei saa muuttaa, pyritään tulkitsemaan liian ahtaasti. Laki edellyttää viljeltyjä laitumia valtion

varoilla, josta vuokrataan laidunta pientalouksille niin maattomille kuin pien- ja käätiötilojen omistajillekin. Mutta viljeltyjen laitumien perustaminen vaatii useita vuosia eikä tunnu olevan erikoisen kiirettäkään niiden perustamiseen. Eräs asiantuntija on laskenut, että maahan pitää saada n. 10,000 yhteislaidunta. Niiden koko pitäisi olla esim. 2—3 hehtaaria, jossa voisi laiduntaa 6—12 nautayksikköä. Kun jokaiselle yhteislaitumelle tulee oma kolmijäseninen hoitokunta, merkitsee se valtavaa uutta koneistoa maalle. Mutta sinä aikana, kun uusia laitumia perustetaan, on pientalouksien laidunkysymys järjestettävä väliaikaisesti. Kulunut kesä jätti asian puutteellisesta järjestelystä ikävät jäljet, mutta on toivottavaa, että ensi laidunkaudeksi pientalouksien laidunkysymys järjestetään niiden ajatusten mukaisesti, mitä SKDL:n eduskuntaryhmä on hallitukselle ehdottanut. Muissakin suhteissa on tuettava maatalousministeriön asutusasiainosaston ja erikoisesti maalautakuntaa suurmaanomistajien hyökkäyksiä ja kaikenlaisia juriidisia ja epäjuriidisia toimenpiteitä vastaan. Valitettavaa on, että varsinkin kokoomuspuolueen sanomalehdet ovat pyrkineet kaivamaan maata maalautakunnan toimenpiteiltä pois. On vaadittava, että maanhankintalaki toteutetaan edes siinä muodossa, kuin se on viime keväänä hyväksytty, mutta on toivottavaa, että siihen saadaan maansaajien kannalta toivotut parannukset.

Erinäisistä määrärahoista on mainittava Suomen Pienviljelijäliiton määrärahan riittämättömyys, johon on merkitty vain 1 milj. markkaa. Se ei riitä poistamaan sitä epäsuhdetta, mikä on Pienviljelijäinliiton ja muiden maatalousjärjestöjen kesken. Pienviljelijäinliitto on tehnyt suuriarvoista ammattineuvontatyötä siten edistäen pienviljelijäin hyvinvointia ja samalla maamme vaurastumista. Senvuoksi on suuremmassa määrin valtion varoilla tuettava Suomen Pienviljelijäliittoa, sillä siten edistetään maan demokratisoitumista.

Maaseudun karjatalouden kohottamisen katson olevan yhden kaikkein tärkeimpiä. 11 pääluokassa onkin tähän tarkoitukseen merkitty lisäystä 3 milj. markkaa. Kun se on tarkoitettu kansanhuollon lypsytarkkailusta johtuvien palkkojen korottamiseksi ja koko momentti olisi 14 milj. markkaa, ei tällä tavalla koroteta karjataloutta ja koko pakollinen lypsytarkkailu olisi lopetettava.

Kansanhuollon alalla on tilanne ollut vaikea. Perussyy on siinä, että sodan johdosta on maan talous mennyt rappiolle. Tuotanto on laskenut noin puoleen sodan edellisestä tasosta. Ulkomailta ei tuotteita saada muuta kuin vaihtamalla täällä valmistettuja tuotteita ulkolaisiin. Kun tuotteita on liian vähän, on syntynyt kilpajuoksua tarvikkeiden saannissa. Hinnat ovat „mustassa pörssissä" nousseet huimaavasti ja siinä ei ole säännöstelytoimenpiteetkään onnistuneet. Sentähden onkin entistä suurempi huomio kiinnitettävä tuotteiden lisääntymiseen, jotta kansalaisilla olisi mahdollisuudet saada riittävämmin tavaroita. Lisäksi maatalouden luovutussysteemi on sellainen, että se ei ole omiaan kiihoittamaan maataloustuotantoa, sillä kuten julkisuudessakin on mainittu, on täällä käytännössä oleva luovutusjärjestelmä saksalaista järjestystä. Jakelussa on myöskin esiintynyt suuria epäkohtia. Teollisuustuotteita on mennyt luvattoman paljon „mustaan pörssiin". Hallituksen taholta onkin ilmoitettu niistä toimenpiteistä, joilla pyritään saamaan korjauksia aikaan. On tarkoitus asettaa erityisiä tuotantokomiteoita, joissa olisi hallituksen, työnantajien, tehtaiden työntekijäin ja ammatillisten järjestöjen edustajat ja joiden tehtävistä asianomainen ministeri on hiljattain selostanut ja jotka tuntuvat olevan aivan välttämättömiä tuotannon lisääntymiseksi ja tuotantotavarain säännösteltyyn jakeluun saattamiseksi. Sanomalehdissä on laajasti pyritty vastustamaan näitä toimenpiteitä. Varsinkin tässä on esiintynyt, kuten sanoin, kokoomuspuolueen sanomalehdet, mutta myöskin osa edistyspuolueen sanomalehdistöä suhtautuu ainakin arvostelevasti näihin. Kun hallituksen taholta on ilmoitettu, että tällaisten komiteain puheenjohtajiksi tulee valtion edustaja ja niihin tulee jäseniä, jotka edustaisivat työnantajia, yksi alempaa työnjohtajistoa, yksi paikallista ammattijärjestöä ja yhtenä olisi yrityksen pääluottamusmies ja tehtävistä m. m. ensimmäisessä kohdassa sanotaan, että näiden toimikuntien työhön kuuluu tutustua ja seurata yrityksen tuotantoa sekä tuotteiden kauppaa toimittamista, tarkkailla raaka-aineiden käytön tehokkuutta ja tehdä esityksiä työtehon kohottamiseksi työmenetelmiä ja työjärjestystä parantamalla sekä

edistää työkurin ylläpitämistä ja estää tuotantoa ja työtä vahingoittavia toimenpiteitä. Ei ole siis mitään perusteltua syytä puhua jostakin mahdollisesta tuotannon alentamisesta tämän kautta, jotenka vastustavat toimenpiteet johtuvatkin muista syistä. Tunnusomaista sitten on, että m. m. sellainen lehti kuin Talouselämä kirjoittaa erittäin vastustavassa mielessä näistä asioista. Samaten on huomattava ero siinä, millä monet piirit suhtautuvat nykyisin lakkoliikkeisiin päinvastoin kuin aikaisemmin. Sillä ne piirit, jotka ennen ovat lakkoliikkeitä pitäneet ainakin valtiopetoksena, nyt ymmärtävästi ja suosivassakin mielessä ovat suhtautuneet suurpalkkaisten virkamiesten lakkohankkeisiin, konepajojen mestarien lakkoon j. n. e. Kun hallitus päättävällä toimenpiteellä ratkaisi veturimiesten lakon, tuntui se olevan useille piireille odottamaton yllätys. Eräässä suurimmassa tamperelaisessa konepajassa on ollut toiminnassa erityinen järjestelykonttori, jonka toiminta on ollut sellaista, että asianomaisen konepajan työläiset nimittävät sitä jarrutuskonttoriksi. Kuvaavia esimerkkejä on myös esitetty eräiden metallityöpaikkojen pääinsinöörien suhtautumisesta työtehoon mestarien lakon aikana. Kun edellä esitettyihin näkökohtiin kiinnitetään huomiota, saadaan tuotanto kohoamaan, niin silloin hinta- ja palkka-asiat järjestyvät oikealla tavalla. Silloin työntekijäin rahapalkan nostamisestakin seuraa myös realipalkkojen kohoaminen ja se on myöskin perustava ratkaisu inflatiolle, joka nyt tahdotaan asettaa nykyisen hallituksen toimenpiteiden tilille.

Voin lisäksi sanoa, että valtion työläisten oloissa olisi tehtävä jotain järjestelyjä. M. m. on suuret joukot sellaisia työntekijäryhmiä, joiden olot suuremmalti budjettia rasittamatta voitaisiin järjestää vakinaiselle pohjalle, kuten verraten suurilukuisen siivooja- kuin myöskin talonmiesjoukon tehtäviä. Ja toivonkin, että valtiovarainvaliokunta ainakin perustelujen kohdalla lausuisi hallitukselle sellaisen kehoituksen, että kaikki ne, jotka jatkuvasti tekevät valtion töitä, vakinaisesti muutetaan myöskin valtion vakinaisiksi toimiksi ja että hallitus antaisi asiasta esityksen eduskunnalle.

Yleensä voidaan talousarviosta siis sanoa, että se on nykyisen suuntauksen ja mahdollisuuksien mukaisesti laadittu. SKDL:n eduskuntaryhmä tuleekin asiallisesti arvostellen hallituksen ehdotuksen kannalle.

Ed. J. Raatikainen: Herra varapuhemies! — Edellisissä puheenvuoroissa on jo esitetty huomautuksia käsiteltävänä olevasta talousarvioesityksestä, joten siihen puoleen en halua laajemmin kajota. Pikaisen tutustumisen jälkeen saan budjettiesityksestä sen käsityksen, että siinä on kauttaaltaan välttämättömätkin määrärahat arvioitu niin alhaisiksi, etteivät ne mitenkään tule koko vuodeksi riittämään. Tästä lienevät valtiovarainministeritkin itse tietoisia. Tuloksena käsitykseni mukaan on se, että tulevankin vuoden talousasiat on hoidettava usean lisätalousarvion turvin kuten kuluvanakin vuonna. En halua jatkaa keskustelua talousarvion yleisestä puolesta, koskapa siitä eräät muut edustajat näkyvät pitävän huolen. Sen sijaan tahdon kajota laajemmin asiaan, josta täällä ed. P. Tervo puheenvuorossaan jo mainitsi.

Kuten on tunnettua on talousarvioesityksen 15 Pl:n II luvun 18 momentilla 11 miljardin suuruinen menoerä korvauslain toimeenpanosta johtuviin kuluihin. Tässä yhteydessä on syytä puuttua asian siihen tapaan, jolla korvausmenettelyä käytännössä hoidetaan, mikä myös osaltaan vaikuttaa määrärahan käyttöön ja muutkaan toimenpiteet asian hoitamiseksi oikealla tavalla eivät ole näyttäneet johtavan suotuisaan tulokseen. On syytä huomauttaa samasta seikasta, josta täällä ed. Salminen jo mainitsi, ettei mainittu 11 miljardin menoerä varsinaisesti tule menoina suoritettavaksi ensi vuoden kuluessa, vaan jakaantuu se myöhemmin eri vuosien osalle silloin, kun korvausobligatiot joutuvat lunastettavaksi.

Sinä lähes puolen vuoden aikana, jonka toinen korvauslaki on ollut voimassa, on siinä havaittu jo monia puutteellisuuksia. En kuitenkaan ryhdy käsittelemään niitä tarkemmin. Nämä puutteellisuudet vaativat lainmuutoksia, mutta kun tietämäni mukaan sellaisia valtiovarainministeriössä parhaillaan suunnitellaan, en halua niihin tarkemmin kajota. Mainitsen niistä kuitenkin rajaseutulaisten ja ulkosaarelaisten korvauskysymyksen, kotiseudun pommitusvahinkojen korvaamisen toisen korvauslain mukaisesti, eräitten vuokramiesten korvauksensaantioikeuden j. n. e. Toivottavaa on,

että nämä ja muut korvauslain muuttamista tarkoittavat kysymykset ratkaistaan kiireellisesti, jotta korvauksien määrääminen niiltäkin osilta pääsisi nopeasti käyntiin.

Mitä sitten tulee toisen korvauslain täytäntöönpanoon, on siinä siirtoväen kannalta vakavaa huomauttamista. Nämä huomautukset koskevat sekä niitä ohjeita, joita valtiovarainministeriö on antanut kirjallisesti, että varsinkin ministeriön tarkastajien toimintaa, jota ainakin osittain ohjataan virallisten ohjeitten ulkopuolella. Toisen korvauslain mukaan kuuluu tarkempien täytäntöönpanomääräysten antaminen valtiovarainministeriölle. Annettujen ohjeiden on perustuttava lakiin, eikä tällaisilla ohjeilla voida mennä muuttamaan lain sisältöä, mutta näin kuitenkin käytännössä näyttää tapahtuneen. Lain mukaan on menojen suuruutta arvioitaessa käytettävä sitä hintaa, joka sanotulla esineellä oli katsottava tarkoitukseen käytettynä olleen vuoden 1944 päättyessä. Ohjeissa on annettu tarkkoja lukuja niistä hinnoista, rakennuskustannuksista, maanpohjan ja metsän arvosta j. n. e., jotka valtiovarainministeriön käsityksen mukaan vallitsivat viime vuoden lopussa.

Mitä ensinnäkin näissä ohjeissa annettuihin rakennusmenojen arvioimisperusteihin tulee, niin on niissä käytetty puhtaasti teoreettisia laskelmia. Eri paikkakunnilla todettuja eroavaisuuksia rakennuskustannusten suuruudessa ei ole riittävästi otettu huomioon. Tässä yhteydessä viitataan myöskin Lapin läänin kuntien valtuutettujen 3 päivänä lokakuuta allekirjoittamaan valtiovarainministeriölle jättämään kirjelmään, jossa pohjoissuomalaiset vakuuttavalla tavalla osoittavat valtiovarainministeriön ohjekirjassa annetut Pohjois-Suomea koskevat arvot kohtuuttoman alhaisiksi. Mutta myöskin Karjalassa jälleenrakennuskustannukset nousivat huomattavasti korkeampiin lukuihin kuin mainituissa ohjeissa edellytettiin, tämä aiheutuen m. m. siitä, ettei työvoiman suuren kysynnän ja ammattimiesten puutteen vuoksi pystytty seuraamaan annettuja ja vahvistettuja palkkanormeja, vaan oli niitä myös valtion työmailla ylitettävä. Ammattimiehille oli lisäksi suoritettava tavallisen palkan lisäksi päivärahaa. Kun rakennusarvio-ohjeitten mukaan rakennusiän perusteella on tehtävä suhteellisen suuria ikäalennuksia ja kun rakennusten kuntoisuusluokka pyritään painamaan mahdollisimman alas, tullaan siihen, ettei rakennuksesta suoritettava korvaus vastaa läheskään niitä todellisia ja todistettavia kustannuksia, jotka rakennuksen rakentaminen on vaatinut jo ennen vuoden 1944 loppua, jolloin kustannukset ja hinnat olivat korkeammat kuin aikaisemmin tapahtuneen rakennustoiminnan kuluessa. Tällainen tulos johtui, paitsi ohjeista, ennen kaikkea siitä, että valtiovarainministeriön tarkastajat vaativat, että arvioimislautakuntien on seurattava kaavamaisesti annettuja ohjeita ja laskettava menetysten arvo niiden mukaan silloinkin, kun korvauksenhakija luotettavilla selvityksillä voi näyttää menetyksensä todellisen arvon vuoden 1944 päättyessä vallinneitten hintojen mukaan laskettuna.

Maatalousrakennusten arvioinnista on lisäksi annettu ohje, että korvausta on myönnettävä vain siltä osalta rakennuksia, että ne ovat oikeassa suhteessa maatilan suuruuteen. Tämä suhde on laskettu teoreettisesti käyttämällä niitä maatalouden rakennuspääoman suhdelukuja koko maatalouspääomaan verrattuna, jotka on saatu kirjanpitotiloilta. On ilman enempiä selvittelyjä varma, ettei tällaisilla teoreettisilla, kirjanpitoarvoihin perustuvilla suhdeluvuilla ole sanottavasti tekemistä todellisten rakennusmenetysten kanssa. Ja selvää on, ettei tällaisia teoreettisia suhdelukuja voida käyttää yksityistapauksissa, joissa on todistettavissa, kuinka suuret rakennusvahingot ovat olleet. Siitä nurinkurisuudesta, johon ministeriön ohjeita seuratessa tullaan, mainittakoon esimerkki. Eräällä korvauksenhakijalla oli asutuskeskuksen liepeillä tila, jolle hän rakensi kalliin ja suuren navetan. Hän hankki karjaa niin paljon, kuin navettaan mahtui ja ryhtyi harjoittamaan maidontuotantoa kulutuspaikkana läheinen asutuskeskus. Arvioimislautakunta tarkastajan antamaa jyrkkää määräystä noudattaen katsoi, että navetasta voitiin korvata vain määräosa, koska navetta tilan kokoon verrattuna oli suhteellisesti liian suuri. Senvuoksi etteivät lehmät voineet saada kaikkea tarvitsemaansa rehua omalta maalta, oli vastaava osa navetasta jätettävä korvaamatta.

Menetetyn sadon arvioinnista on annettu lakiin perustumattomat ohjeet. Alueilla, jotka joutuivat Neuvostoliiton haltuun ennen rintamalinjan pysähtymistä kesällä 1944, on sato määrätty arvioitavaksi vain sen työn ja kustannusten määrään, joka oli satoa varten uhrattu. Sama koskee myös kevätviljaa koko luovutetulla alueella. Mihin tällaiset ohjeet perustuvat, on arvoitus. Lain mukaan on korvattava se vahinko, joka aiheutui 19 päivänä syyskuuta 1944 tapahtuneen alueluovutuksen johdosta. Tällöin on myöskin sato korvattava sen menekkihinnan mukaan, josta on vähennettävä säästyneet työkustannukset. Vai arveleeko joku, että esim. maanluovutusvelvollinen maanviljelijä, joka joutuu luovuttamaan peltomaata siirtolaiselle kesä—heinäkuun lopulla, tyytyy saamaan sadostaan korvausta vain työkustannuksensa.

Metsätalousvahinkojen arvioinnissa on myöskin vaadittu käytettäväksi ministeriön ohjekirjoissa annettuja keskimääräisiä teoreettisesti laskettuja arvoja niissäkin tapauksissa, jolloin korvauksenhakijalla on esitettävänään tarkkaan, ammattimiehen metsässä tekemään arviointiin perustuva arviokirja. On kyllä selvää, että arvioimislautakunnan on kussakin tapauksessa tutkittava esitettyjen selvitysten luotettavuus. Mutta silloin kun todistettavasti metsän arvo ja puuvarasto on toinen kuin mihin keskimääräisessä arvioinnissa päädytään, on todellisia arvoja seurattava. Puuston arvoa määrättäessä pitäisi tällöin seurata vuoden 1944 päättyessä vallinneita pistehintoja, mutta luetteloa niistä ei ministeriö ole edes lautakunnille jakanut.

Mutta ministeriön painostus lautakuntia kohtaan ei ole rajoittunut vain siihen, että niitä kehoitettaisiin seuraamaan annettuja keskimääräisiä ohjeita silloin kuin ne vievät todistettavasti väärään tulokseen. Sen lisäksi lautakuntia on kielletty kuulemasta asiantuntijoita ilman valtiovarainministeriön kussakin tapauksessa antamaa lupaa. Tällainen määräys on suorastaan lainvastainen. Toisen korvauslain 13 §:n mukaan arvioimislautakunnan jäsenet toimivat tuomarin vastuulla ja he yksin vastaavat päätöksen lainmukaisuudesta. 15 §:n mukaan taas lautakunta on oikeutettu vahingon suuruuden toteamiseksi toimittamaan katselmuksia, kuulemaan asiantuntijoita, saamaan tietoja valtion ja kunnan viranomaisilta sekä hankkimaan asiaan muuta tarpeelliseksi katsomaansa selvitystä. On luonnollista, että tällainen oikeus ilman muuta on lautakunnalla oltava, koska muussa tapauksessa se ei voi selvittää yksityistapauksissa todellisia tapahtuneita vahinkoja, koska siirtoväen edustajakaan ei voi henkilökohtaisesti tuntea kaikkia tapauksia, eivätkä toiset lautakunnan jäsenet aina voi luottaa pelkästään siirtoväen edustajan lausuntoon. Ministeriön antama kielto asiantuntijoiden kuulemiseksi on näin ollen sekä lainvastainen että siirtoväen ja valtion etuja vahingoittava. Valtion etua vahingoittaa kielto siten, ettei lautakunta saa myöskään tietoonsa tapauksia, jolloin korvausta on anottu liikaa. Tapaukset ratkaistaisiin vain yhteisiä keskimääräisiä ohjeita käyttämällä, jolloin epärehellinen korvauksen hakija saisi palkaksi suuremman korvauksen kuin se, joka on omantuntonsa mukaan korvaushakemuksensa tehnyt ja sen mukaan liittänyt ammattimiesten antamat lausunnot vahinkojen todellisesta määrästä.

Kun toisen korvauslain 6 §:ssä oleva alennusasteikko alentaa korvauksia sitä enemmän, mitä suurempi korvaus on, on tietenkin valtion edun mukaista määrätä korvaus mahdollisimman suurissa yhteiserissä. Tämän mahdollisuuden täyttämiseksi on valtiovarainministeriö ohjeissaan luonut uuden yhtymäkäsitteen, jota voimassaoleva lakimme ei muuten tunne. Annetut ohjeet ovat niin epämääräiset, että niiden perusteella voidaan yhtymäksi tehdä melkeinpä mikä tahansa. Ohjeet ovat tässäkin kohdassa suorastaan lainvastaiset. Niitä annettaessa ei ole ajateltu, että korvauslaissa on muitakin tärkeitä säännöksiä kuin ne, joiden nojalla valtiovarainministeriö määrää korvaukset. On määräyksiä, jotka määrittelevät korvausten saajien keskinäisiä välejä ja määräyksiä korvauksen saajan ja hänen saamamiestensä suhteiden järjestämisestä. Näiden asioiden kanssa ei valtiovarainministeriöllä ole tekemistä. Ne tulevat riitaisina tapauksina tuomioistuinten tutkittavaksi. Mutta pitäisi sentään voida odottaa, että valtiovarainministeriö ohjeita antaessaan pitäisi silmällä, ettei se anna sellaisia lainvastaisia ohjeita, mitkä tekevät korvauksensaajien velka- y. m. suhteiden myöhemmän järjestelyn mahdotto-

maksi ja tulevat aiheuttamaan suuren joukon aiheettomia oikeudenkäyntejä. Ohjeiden tästä osasta on antanut lausuntonsa muun muassa lakitieteentohtori Heikonen ihmetellen, miten on mahdollista, että valtion viranomainen voi antaa mainitunlaisia lakiin perustumattomia ohjeita. Voisin luetella joukon muitakin kohtia mainitusta ohjekirjasta ja ministeriön tarkastajain toiminnasta, mutta rajoitun tällä kertaa tähän. Kuitenkin haluan lukea otteen kirjelmästä, jonka ministeriön korvausasiain osasto on kiertokirjeenä lähettänyt arvioimislautakunnille. Se kuvastaa sitä henkeä ja sitä, voisi sanoa, laista piittaamattomuutta, joka valtiovarainministeriössä korvausasioiden hoidossa vallitsee.

Kirjelmässä sanotaan aluksi näin: „Valtiovarainministeriön korvausasiainosaston toimesta suoritetuissa arvioimislautakuntien tarkastuksissa on todettu, etteivät lautakuntien jäsenet useissakaan tapauksissa riittävästi ole perillä valtiovarainministeriön antamista arvioimisohjeista tai että heiltä puuttuu selvä käsitys siitä, miten vahingot on arvioitava." Tämän jälkeen selostetaan kirjelmässä niitä perusteita, joille hinnoittelu rakentuu, ja jatketaan: „Rahanarvon aleneminen aiheuttaa korvaushakemuksissa runsaasti ylihinnoittelua eivätkä korvauksenhakijat useissakaan tapauksissa ole edes selvillä siitä, mikä päivämäärä hinnoittelussa on määräävä, koska tästä ei hakemuskaavakkeessa ole mainintaa. Lisäksi on todettu, että korvauksenhakijat tavallisesti ovat käyttäneet uudishintoja ottamatta huomioon iästä tai kulumisesta aiheutunutta arvonvähennystä. Lautakuntien tulee tämän vuoksi arviointia suorittaessaan tehdä asialliset vähennykset korvauksen hakijan esittämistä arvoista. Mitä erikoisesti tulee irtaimiston hinnoitteluun, niin on voitu todeta hakijain vaatimusten olevan useinkin kaksi jopa kolme kertaa vuoden 1944 lopussa vallinnutta käypää hintaa korkeamman. Hinnoittelussa on lisäksi otettava huomioon, että toisen korvauslain 22 §:n 4 momentin mukaan korvausobligatioilla on n. s. inflatiotakuu, jonka mukaan obligatioiden kulloinkin erääntyvä määrä on korotettava yhtä monella kymmenennelläsadanneksella kuin kotimaisten tavaroiden tukkuhintaindeksi lähinnä edellisessä maaliskuussa on täysiä kymmeniä sadanneksia korkeampi kuin joulukuussa 1944. Vertailukohtana mainittakoon, että esim. viime elokuussa sanottu indeksi oli 499 oltuaan joulukuussa 1944 299, mikä merkitsee 66 %:n nousua." Ja sitten: „Jotta arvioimistyö saataisiin yhdenmukaiseksi kaikissa lautakunnissa, tulee lautakuntien toistaiseksi pidättyä lopullisten päätösten antamisesta ennenkuin valtiovarainministeriön korvausasiainosaston tarkistajat ovat käyneet kuluvan lokakuun aikana lautakunnissa. Sellaiset päätösluonnokset, joissa on ylitetty valtiovarainministeriön vahvistamia arvioimisperusteita, ovat ennen päätöksen lopullista tekoa alistettava piiritarkastajain tarkastettavaksi, ja on lautakuntien tällöin tarkoin perusteltava syyt ohjehinnoista poikkeamiseen."

Mitä ensinnäkin tulee kirjelmän sisältöön, niin on ollut aivan tarpeetonta kajota obligatioiden inflatiotakuuseen, koska se on kaikille tunnettu asia eikä se sinänsä korvausmääriin voi eikä saa mitään vaikuttaa. Myöskin on tarpeetonta ollut esittää indeksilukuja siitä kuinka elokuussa indeksi on ollut niin ja niin paljon korkeampi kuin joulukuussa 1944, koskapa sekään ei voi eikä saa vaikuttaa korvauksen lainmukaiseen määräämiseen. Tästä arvioimislautakunnat saavat sen käsityksen, että kaikkia korvausanomuksia on vähennettävä 66 %:lla.

Mitä sitten tulee siihen, että on kielletty korvauspäätösten tekeminen, se minusta on kaikkein kohtalokkain sen vuoksi, että jälleen herää kysymys suuressa korvaukseenoikeutettujen joukossa, ovatko perusteet korvauspäätöksen kieltämisestä samat kuin ne olivat vuotena 1941. Tämä korvauskysymyksen jarruttaminen voi aiheuttaa kyselyjä ja arveluja ei yksin kotimaassa vaan myöskin kotimaan rajojen ulkopuolella. Kun toisen korvauslain 6 §:ssä oleva alennusasteikko alentaa korvauksia sitä enemmän, mitä suurempi korvaus on, on tietenkin valtion edun kannalta määräävää määrätä korvaus mahdollisimman suurissa yhteiserissä. Mutta siitä huolimatta ei olisi meneteltävä sillä tavalla, kuin valtiovarainministeriön ohjeissa edellytetään, vaan olisi annettava arvioimislautakunnille itselleen harkinta- ja päätäntäoikeus.

Kuten edellä jo mainitsin, toimivat arvioimislautakuntien jäsenet tuomarin vastuulla ja vain he vastaavat päätöksien lainmukaisuudesta. Jos korvaukseen oikeute-

tulle ei ole annettu sitä, mikä hänelle lain mukaan kuuluu, vastaavat lautakunnan jäsenet myöskin rahallisesti tästä vahingosta. Jotta lautakunnan jäsenet voisivat tämän tehtävänsä täyttää, on heidän tutkittava hallitusmuotomme 92 §:n mukaisesti myöskin asetusten ja annettavien ohjeiden lainmukaisuus ja seurattava toiminnassaan vain lain määräyksiä. Lain kanssa ristiriitaista asetusta tai ohjetta ei virkamies saa noudattaa.

Ministeriön tarkastajien tehtäviin taas kuuluu arvioimislautakuntien työn valvonta. Heidän tulee seurata, että lautakunnan jäsenet seuraavat lakia ja että arvioimistyö tapahtuu samanlaisten perusteiden mukaan myös silloinkin, jos arvioimislautakunta pyrkii antamaan lakiin perustamattoman liian alhaisen korvauksen. Heillä ei nimenomaisen säännöksen mukaan ole oikeutta ottaa osaa päätösten tekemiseen, mikä onkin luonnollista, koska he eivät myöskään päätöksestä vastaa.

Mitä merkitsee sitten, että lautakunnan päätökset on alistettava tarkastajien tarkastettaviksi ja että lautakuntien on tarkoin perusteltava, miksi ne joissakin tapauksissa ovat katsoneet välttämättömäksi arvioida menetyksen suuremmaksi kuin annetut keskimääräisohjeet edellyttävät. Nämä molemmat määräykset ovat lainvastaisia. Laissa sanotaan, että lautakunnan on pöytäkirjaan merkittävä perustelut silloin, jos korvauksen hakijan ilmoittamia arvoja alennetaan, mutta mitään velvollisuutta sille ei voida määrätä päätösten alistamisesta tarkastajien hyväksyttäväksi, enempää kuin ylimääräisten selvitysten antamiseen, silloin kun on asiallista poiketa valtiovarainministeriön ohjeista.

Voidaan kysyä, miksi arvioimislautakunnat sitten seuraavat lakiin perustumattomia ohjeita ja määräyksiä. Lautakunnan jäsentenhän on toimittava tuomarin vastuulla ja tällöin itse harkittava, mikä on lainmukaista mikä ei. Niinhän se teoriassa on, mutta käytännössä sitä estää se, että lautakunnan jäsenten asettaminen ja erottaminen on valtiovarainministeriön tehtävänä. Tiedossani on tapauksia, jolloin ministeriön tarkastajat ovat siirtoväen edustajille ilmoittaneet, että heidän piittaamattomuutensa tarkastajien ohjeista on omiaan jarruttamaan lautakunnan työtä, joten miehen vaihto tulee olemaan jatkuvan jarruttuksen tuloksena. Kun erityisesti juuri siirtoväki elää taloudellisissa vaikeuksissa, on selvää, että erottamisuhka sattuu monessa tapauksessa siirtoväen edustajan heikkoon kohtaan, ja näin voidaan siirtoväen edustajakin alistaa lain kanssa ristiriidassa olevien päätösten tekemiseen ja eduskunnan hyväksymän korvauslain syrjäyttämiseen. Tarkastajien ja ministeriön harjoittama painostus vaikuttaa lisäksi monissa tapauksissa ratkaisevasti lautakunnan puheenjohtajan ja valtion asiamiehen kannanottoon, ja kun nämä jäsenet enemmistönä lopulta asian ratkaisevat, on selvää, ettei painostus ole tuottamatta tuloksia, jotka ovat siirtoväen etujen ja oikeuksien ja voimassa olevan korvauslain vastaisia. On valitettavaa, että valtiovarainministeriön toimesta ja toimeksiannosta tällaista tapahtuu. Siirtoväellä ei tässä yhteydessä ole muita vaatimuksia kuin toisen korvauslain täytäntöönpano sellaisena, kuin sen eduskunta on hyväksynyt. Kun näin ei näytä tapahtuvan, on ymmärrettävää tyytymättömyys, joka ilmenee vahinkoja kärsineen siirtoväen keskuudessa. Joutuessani paljon kosketuksiin eri yhteiskuntapiireihin kuuluvan siirtoväen kanssa on minulle vakaantunut se käsitys, että lainmukaista oikeuttaan tulee siirtoväki vaatimaan kaikin käytettävissä olevin keinoin.

On myöskin ymmärettävää, että valtion menoissa on noudatettava säästäväisyyttä, mihin säästäväisyyteen valtiovarainministeri Hiltunen on usein viitannut tästä asiasta hänen kanssaan keskusteltaessa, mutta sen asian ratkaiseminen ei kuulu valtiovarainministeriölle, vaan eduskunta sen ratkaisee ja on ratkaissut korvauslainsäädännän yhteydessä. Kun eduskunta on hyväksynyt toisen korvauslain, jossa jo tällöin on otettu huomioon korvausmäärien alennukset, ei ministeriö — vastoin eduskunnan hyväksymää lakia — voi eikä saa ryhtyä harjoittamaan lisäsäästäväisyyttä siirtoväen kustannuksella. Valtion rahaasiat on saatava kuntoon muilla keinoilla kuin kiristämällä niitä, jotka sodan johdosta ovat muutenkin jo liiaksi joutuneet kärsimään.

Valtiovarainministeri T ö r n g r e n: Herra puhemies! Edellinen puhuja on hyvin ankarasti arvostellut valtiovarainministeriötä korvauskysymyksiin ja niihin liitty-

viin asioihin nähden. Koska tämä osa ministeriön toimialaa ei kuulu minulle, en tarkemmin tunne näitä asioita. Olen kumminkin vakuuttunut siitä, että kollegani ministeri Hiltunen, jos hän olisi täällä läsnä, voisi tyydyttävästi vastata edellisen puhujan kritiikkiin. Olen varma siitä, ettei ministeri Hiltunen ole voinut sallia mitään lainvastaista. Korkeintaan tässä voi olla kysymys lain tulkitsemisesta.

Ed. Heikkilä: Herra puhemies! Niiden monien maallemme välttämättömien toimintamuotojen ohella on myös eräissä muodoissa tapahtuva valtion avustuksesta riippuva maataloudellinen neuvontatyö joutunut kautta linjan jo tapahtuneen inflation takia suuresti kärsimään. Nyt esillä olevassa valtion tulo- ja menoarvioesityksessä ei maataloudellista neuvontatyötä harjoittaville seuroille ja yhdistyksille ole läheskään osoitettu määrärahoja nykyistä rahanarvoa vastaavasti. Maataloudellisten seurojen ja yhdistysten harjoittama neuvonta- ja tutkimustyö on pääasiassa riippuvainen budjettiin tarkoitusta varten varatuista määrärahoista. Ja kun inflatio on nyt kuluvan vuoden aikana jatkunut varsin jyrkkänä, ovat monet työ- ja toimintamuodot kuluvana vuonna kärsineet suurta varojen puutetta. Kuitenkin ovat useat seurat ja yhdistykset, käsittäen tämänhetkisen toimintansa tarpeellisuuden, käyttäneet tarkoitukseen useissa tapauksissa entiset tavalla tai toisella hankkimansa säästövarat loppuun, joten maataloudellinen neuvontatyö suurelta osalta uhkaa tyrehtyä varojen puutteessa. Kuitenkin on eri maatalousjärjestöjen suorittamalla neuvonta-, valistus- ja suoranaisella opastustoiminnalla jo elintarvetuotantommekin kannalta ensiarvoisen suuri ja tärkeä merkitys, joten tilanne on sitäkin valitettavampi.

Kuvaavana esimerkkinä inflation vaikutuksesta maatalousmäärärahoihin voinen lisäksi mainita, että nykyiseen rahanarvoon, työn tärkeyteen ja saavutettuihin tuloksiin katsoen, talousarviossa esiintyvät, suorastaan mitättömän pienet karjantarkastus- ja sonninpitoyhdistysten avustukset, monia muita mainitsematta. Neuvontatyön häiriytymätön jatkuvaisuus olisi välttämättä turvattava. Eikä muitakaan maatalouden edistämistyön saavutuksia ole tällä hetkellä varaa vaarantaa. Valtion tukemistoiminta maataloudellisille järjestöille on saatava riittäväksi ja rahan arvon heilahteluista riippumattomaksi, sillä edellisten ja erittäinkin kuluvan vuoden kokemukset ovat olleet maatalouden edistämistyölle siksi vakavia, että ne kehoittavat tarkastamaan esityksenmukaisten määrärahojen puitteissa maataloudellisen neuvontatyön mahdollisuuksia. Ja kun meillä ei ole, kuten tässä jo olen maininnut, varaa supistaa eikä lopettaa tuota suuriarvoista maatalouden neuvonta- ja tukemistoimintaa, tästä syystä olisikin näitä maataloudellisille seuroille ja yhdistyksille tulevia määrärahoja korotettava, niin vaikealta kuin se näin suuren valtion tulo- ja menoarvion lukkoon saamisen kannalta tuntuukin. Kuitenkin helpottaisi valtion tulo- ja menoarvion tasapainoon menoa se, että menoista poistettaisiin huomattavalta osalta se miljardin määräraha, mikä on osoitettu viljan ja karjataloustuotteiden hintojen vakauttamispalkkioihin. Ei ole enää minkäänlaista syytä maksaa tällaista vakauttamispalkkiota nyt, kun palkat ovat nousseet jo paljon enemmän kuin elintarvikeindeksi. Jos vähäväkisten ja erittäinkin suuriperheisten elämää tahdotaan helpottaa, mikä myöskin on suotavaa, on heille järjestettävä helpotuksia huoltoperiaatteiden mukaisesti. Edellä esittämäni nojalla suosittelenkin valtiovarainvaliokunnalle vakauttamispalkkioiden huomattavaa supistamista sekä maataloudellisten seurojen ja yhdistysten avustamismäärärahojen huomattavaa korottamista.

Ed. Käkelä: Herra puhemies! Herra valtiovarainministeri on laajassa lausunnossaan selostanut eduskunnan jäsenille vuoden 1946 tulo- ja menoarvioesitystä. Valtioneuvosto on perustanut esityksensä välirauhansopimuksen ja sodan päättymisen maallemme aiheuttamaan vaikeaan taloudelliseen tilanteeseen. Tämä talousarvioehdotus, joka on kappale hallituksen elämäkertaa, tarvitsee luonnollisesti hallituksen itsensäkin kannalta eduskunnan jäsenten tarkastusta. Toivottavasti hallitus ei ole majesteetillisen herkkä salliessaan minun n. s. kolmeen suureen eduskuntaryhmään lukeutuvana henkilönä puuttua eräissä kohdissa hallituksen esitykseen.

Hallitus on toiminnassa kiinnittänyt huomiota lähinnä poliittisten ja ulkopoliittisten kysymysten järjestelyyn. Sitävastoin

talouspoliittiset kysymykset ovat jääneet vaille suunnitelmallista hoitoa ja hallitus on tarttunut talouspoliittisten kysymysten järjestelyyn vain silloin, kun ne ovat omalla painollaan syöksyneet esille. Voidaankin sanoa, että hallituksella ei ole ollut mitään yhtenäistä talouspoliittista suunnitelmaa siirtyessään sodanaikaisesta taloudesta rauhanaikaiseen talouteen. Yleisesti on sanottu, että nykyinen hallitus sai maan haltuunsa ikäänkuin konkurssipesän, jonka selvitysmiehenä nykyinen hallitus on jatkuvasti ollut. Rohkenisin sanoa, että sikäli kuin on puhe poliittisista kysymyksistä ja varsinkin ulkopoliittisista kysymyksistä, nykyinen hallitus on tosiaan saanut vaikeita probleemeja ratkaistavakseen ja onkin se tässä voinut merkitä tililleen myönteisiäkin tuloksia. Niinpä me kaikki olemme iloilla voineet todeta, että luottamukselliset suhteet voittajan, suuren Neuvostoliiton ja hävinneen pienen Suomen välillä ovat kehittyneet hyvään suuntaan. Me olemme nähneet diplomaattisia suhteita solmittavan moniin maihin ja olemme saaneet todeta monien edullisten kauppasopimusten syntymisen. Mutta — kuten edellä jo viittasin, talouspoliittisten kysymysten ratkaisussa on hallituksen toimenpiteissä ollut toivomisen varaa. Samaa voidaan kyllä osittain sanoa aikaisemmistakin sodanaikaisista hallituksista. Niinpä vuosina 1942, 1943 ja vielä 1944:kin oli Suomella suuria edellytyksiä tuoda Saksasta meille elintärkeitä siviilituotteita. Mutta tämä lyötiin laimin. Suomi teki puolivuosittain kauppasopimuksia silloisen Natsi-Saksan kanssa ja Saksa antoi meille luottoa clearing-sopimuksen puitteissa. Valtiotalouttamme hoidettiin silloin liian paljon normaalisia olosuhteita silmälläpitäen eikä käytetty tätä Saksan antamaa luottosuhdetta tarpeeksi hyväksemme. Monia tärkeitä tuotteita jäi senvuoksi maahan tuomatta. Liikemiehenä voin todeta, että monet suomalaiset liikelaitokset pyrkivät Saksasta tuottamaan suuret määrät tekstiili- y. m. tuotteita, joihin lisenssitoimikunta ei kuitenkaan antanut lupaa. Tapahtuipa sellaistakin, että meidän kotimaiset liikkeemme turvautuivat saksalaiseen kauppakamariin, ja vasta sen painostuksesta lisenssitoimikunta suostui sukkien ynnä muiden trikootavaroiden tuontiin. Kuitenkin vuonna 1944 n. s. Ribbentrop-sopimuksen aikana ryhtyivät vasta meikäläiset valtiomiehet käyttämään Natsi-Saksan luottoa hyväksi ja maahan tuotettiin suuret määrät koksia, vaikka meillä sinä hetkenä oli suuremmat koksivarastot kuin koskaan aikaisemmin oli ollut. Jos samassa suhteessa olisi muitakin tavaroita meidän maahamme tuotettu, ei tilanne tällä hetkellä olisi joka suhteessa niin vaikea kuin mitä se nyt on.

Kun Paasikiven ensimmäinen rauhanhallitus otti sodanaikaisilta hallituksilta tehtävänsä vastaan, rohkenen väittää, ettei talouspoliittinen tilanne ollut joka suhteessa niin huono kuin nyt sen monella taholla väitetään olleen. Tämän hallituksen ja etenkin silloisen valtiovarainministerin suurimpia laiminlyöntejä oli se, ettei kiireellisesti ryhdytty tekemään uutta talouspoliittista suunnitelmaa rauhanajan talouselämään siirtymiseksi.

Me sosialidemokraatit olemme aina perustaneet kantamme n.s. suunnitelmatalouteen. Tällä kaikella olemme tahtoneet korostaa, että valtion on määrätietoisesti johdettava valtiotaloutta yleistä etua silmälläpitäen, niin etteivät yleisen vapaan kilpailun vahingolliset muodot pääse yleistä kehitystä häiritsemään. Nyt on käynytkin niin, että suunnitelmatalous sellaisena kuin me sosiaalidemokraatit sen käsitämme, on muuttunut päinvastoin valtion johtamasta suunnitelmataloudesta yksityisten johtamaksi suunnitelmataloudeksi. Esimerkkinä tästä voidaan mainita elinkeinoelämän säännöstelytoimikunta. Me sosiaalidemokraatit olemme käsittäneet, että elinkeinoelämän säännöstelytoimikunnan tarkoituksena on elinkenoelämän säännösteleminen poikkeuksellisissa oloissa. Tuottajapiirit ovat olleet hyvin järjestyneitä ja ne ovat erinomaisella tavalla valvoneet tuotteittensa hintojen suuruutta. Täten on elinkeinoelämän säännöstelytoimikunnasta muodostunut eräänlainen tuottajapiirien tukielin, joka on estänyt vapaan kilpailun aiheuttaman hintojen alenemisen. Onpa tapahtunut niinkin, että eräs liikelaitos teki kansanhuoltoministeriölle ilmoituksen, että sillä on käytettävissään teollisuuslaitos ja koneet ja jos elinkeinoelämän säännöstelytoimikunta antaisi sille luvan tuotannollisen toiminnan harjoittamiseen, niin se pystyisi mainitulla alalla tuottamaan tuotteita huomattavasti halvemmalla kuin mitä nyt toiminnassa olevat tuotantolaitokset ovat valmistaneet.

Tämä kirjelmä tuli mainitulle tuotantoalan keskusjärjestölle, joka toimi siten, ettei tuo tuotantolaitos missään suhteessa päässyt toimimaan eikä siten myöskään alentamaan hintoja puheenaolevalla tuotannon alalla. Väittäisin, että sodan aikana, kun palkat pidettiin kurissa, olisivat monilla tuotannon aloilla hinnat pudonneet huomattavasti, jos kilpailu olisi riittävässä määrässä päässyt alentamaan tavaran tarjonnalla hintoja. En tarkoita tällä sitä, etteikö meidän olisi edelleenkin kehitettävä suunnitelmataloutta. Tahdon korostaa vain sitä, että parhaimmatkin meidän suunnitelmamme, kuten suunnitelmatalous, jos me emme niitä hallitse, muodostuvat meidän vastustajiemme aseeksi meitä vastaan.

Se, että hallituksen nyt antama budjettiesitys nousee tähtitieteellisiin numeroihin, on seuraus siitä inflatoorisesta talouspolitiikasta, jota tässä maassa on viime aikoina harjoitettu. Jos ottaisin lähtökohdaksi sotaan lähtiessä olleen markan, niin voisin sanoa, että sen arvo laski 4 vuodessa 60 penniin ja nyt puolessa vuodessa 15—20 penniin. Vakuuttajat ja säästäjät ovat tämän inflatoorisen rahanarvon alenemisen johdosta joutuneet paljon menettämään. Jos heillä ennen oli 100,000 markan säästö taikka henkivakuutus, on niiden arvo nyt enintään 20,000 markkaa. Nämä menetykset ovat siirtyneet realiomaisuuden omistajille, joiden saamaa ansiotonta arvonnousua ei vieläkään ole pantu veronalaiseksi. Se, että markan arvo pääsi niin voimakkaasti ryöstäytymään mitä nyt on tapahtunut, on epäilemättä johtunut siitä palkka- ja hintapolitiikasta, jota hallitus on viime aikoina noudattanut. Palkkapolitiikan tavoitteet olivat alunperin myöskin väärät. Erikoisesti vaaleja ennen korostettiin eräällä taholla työläisten ja yleensä kaikkien kansalaisten elintason kohottamista vuoden 1939 tasolle. Kun meillä ei ollut riittävästi hyödykkeitä ja tarveaineita, oli luonnollista, että me emme ykskaks voineet tähän tasoon pelkästään setelikannan avulla päästä. Olettaisin, että hallituksen piirissä samoinkuin myöskin niissä piireissä, jotka tästä asiasta aikanaan niin voimakkaasti ääntä pitivät, käsitettiin jo aikanaan tämä vallan hyvin.

Jos tarkastelemme talousarvion tulopuolta, niin huomaamme välittömän ja välillisen veron kohoavan 32 miljardiin 382 miljoonaan markkaan. Tulopuolella välilliset verot edelleenkin näyttelevät huomattavan suurta osaa, vaikka juuri välillisiä veroja olisi meidän sosialidemokraattien mielestä johdonmukaisesti vastustettava. Kun liikevaihtoverolaki säädettiin, me sitä vastustimme. Näemmekin nyt, että sen avulla juuri kuluttajaväestöä verotetaan 5,750 milj. markkaa. Mutta kun raha on laskenut arvossa ja palkkatulot vastaavasti nousseet, muodostuu köyhän kansan verottaminen tulo- ja omaisuusveron pohjalla raskaammaksi kuin se koskaan aikaisemmin on ollut. Vuonna 1943 säädetyssä tulo- ja omaisuusverolaissa määrättiin 15,000 markkaa pienemmät tulot verovapaiksi. Kun nyt rahanarvo on huomattavasti laskenut, kasvaa köyhien verotettavien lukumäärä varsin suureksi. Kun palkkojen nimellinen määrä on huomattavasti noussut, mutta veroasteikon progressiivisuutta ei ole vastaavasti muutettu, on verorasitus noussut entisestään moninkertaiseksi. Sen sijaan omaisuuden verottaminen ei ole suhteellisesti niinkään raskas, kuin mitä se oli ennen rahanarvon alenemista. Tähän olisi hallituksen taholta kiinnitettävä pikaista huomiota. Olisi jätettävä henkilön välttämättömään elämän ylläpitoon ilman verotusta 30,000 à 40,000 markkaa.

Erikoinen huomio kiintyy myöskin valtion liikentoimintaan. Äskettäin saimme lukea sanomalehdestä uutisen, että rautatietariffit jälleen nousevat. Uutisessa mainittiin, että kun kuljetusmaksuja 1 päivästä elokuuta 1945 alkaen on korotettu keskimäärin 50 %:lla ja kun suunnilleen saman suuruinen korotus on vielä katsottava välttämättömäksi, arvioidaan henkilöliikennetulojen vuonna 1946 nousevan 2,600,000,000 markkaan. Sama summa arvioidaan saatavan tavararahtien korotuksella. Tällä toimenpiteellä katsotaan saatavan budjetti tasapainoon. Tällainen liiketoiminnan harjoittaminen saattaa koko valtion liiketalouden hoidon liikeperiaatteelta verotusperiaatteen kannalle. Vaikka meidän maamme liikennemaksujen väitetäänkin olevan muiden Pohjoismaiden maksuihin verrattuina alhaisia, rohkenen kuitenkin väittää, ettei tällainen verotusperiaatteellinen liiketoiminnan harjoittaminen ole missään suhteessa työväen edun

mukaista. Ei varsinkaan sen vuoksi, koska se on välillinen vero ja koskee siten juuri köyhimpiä aineksia.

Monet asiantuntijat ovat väittäneet, että nyt kyseessä olevan budjetin tulot on yliarvioitu ja että ne eivät tule tuottamaan sitä määrää, mihin nyt laskelmat perustuvat. Sellaiset toimenpiteet, kuten rahan vaihtaminen, joka ennakolta on annettu suuren yleisön tietoon, jäädyttävät liikeelämän kuolleeseen pisteeseen. Kukaan liikemies ei nyt pyrikään muuttamaan omaisuuttaan rahaksi, vaan niin tuotantolaitoksista tukkuliikkeisiin, jakeluliikkeisiin ja aina maataloustuottajiin saakka kaikki pyrkivät vain säilyttämään omaisuutensa realiomaisuutena. Kukaan ei halua rahaa, kaikki haluavat pitää rahansa jossakin realiomaisuudessa. Vieläpä väitetään tämän vaikuttaneen elintarvikkeidenkin siirtoon tuottajilta kuluttajille. Jos joku myy jotakin, vaatii hän siitä entistä suuremman hinnan, joten rahan vaihtosuunnitelmien tulos on tähän saakka ollut päinvastainen, kuin mitä sillä on tarkoitettu. Tämäntapaiset suunnitelmat on mielestäni valmistettava loppuun saakka valmiiksi, ennen kuin ne saatetaan julkisuuteen. Muussa tapauksessa niistä ei ole muuta kuin vahinkoa.

Mitä budjetin menopuoleen tulee, on sen kokonaisnousu huomattavan suuri. Poikkeuksen tekevät kuitenkin puolustusministeriön menot, jotka nyt sodanaikaisesta kannasta rauhanajan kantaan siirtyessämme luonnollisesti supistuvat. Tämä on meistä sosialidemokraateista miellyttävä ilmiö. Ottaen huomioon menopuolen voimakkaan nousun, näyttää 14 Pl:n n. s. sosialiministeriön salkku liian vähän kasvaneen. Mutta jos tarkastelisimme asioiden kulkuun nähden ensinnäkin 14 A pääluokan n. s. kansanhuoltoministeriön tehtäviä, niin me voisimme sanoa, että niin paljon kuin tämä kansan kielellä sanottuna putiikki sietääkin arvostelua, on se vielä välttämätön paha kuluttajien etuja turvaamassa. Kun kansanhuoltoa aikoinaan perustettiin, korostettiin silloin voimakkaasti asiantuntijoiden merkitystä eri hallintoaloilla. Tässä mielessä valittiin kansanhuoltoministeriön osastopäälliköiksi ja muiksi virkamiehiksi eri liikeaoilla toimineita ammattimiehiä, joiden asiantuntemusta kansanhuoltoasioiden käsittelyssä pidettiin välttämättömänä. Kun nämä virkamiehet sitten tehtäviinsä sijoitettiin, ei silloin riittävästi huomioitu, että nämä tulevaisuudessa saattavat liian paljon kuunnella entisten isäntiensä ääntä. Senpä vuoksi olemme voineetkin todeta, että sikäli kuin hintoihin koskevat laskelmat ovat olleet kansanhuoltoministeriön ratkaistavina, niin liian paljon ovat vaikuttaneet tuottajien edut. On tullut yleiseksi periaatteeksi, että monet tuotannon alan keskuselimet hakiessaan tuotteillensa hinnan korotuksia kutsuvat Helsinkiin tuotannollisen elämän johtokunnan tai yleisen tuottajien kokouksen, joka monastikin päättyy päivällisiin, missä rattoisasti seurustellen kansanhuoltoministeriön virkamiesten kansssa neuvotellaan hintojen korottamisesta. On sanottu, että sikäli kuin hintasuunnitelmat lähtevät kansanhuoltoministeriöstä hinta- ja palkkaneuvostolle, ne monesti saavat pikemmin tuottajille kuin kuluttajille ehdotetun myönteisen ratkaisun. Rohkenen väittää, että kansanhuoltoministeriö ei hallitse niitä laskelmaehdotuksia, joita tuottajat hintojensa korottamiseksi kansanhuoltoministeriölle jättävät. Kansanhuoltoministeriö on perustettu lähinnä kuluttajien etujen turvaamiseksi, mutta siitä on nyt muodostunut hintapolitiikassa tässä mielessä melko löysä tekijä. Mitä taasen sosialiministeriön alaiseen hinta- ja palkkaneuvostoon tulee, jonka osuus budjetissa osoittaa yli 11 milj. markan menoerää, rohkenen sanoa, ettei tämäkään elin täytä kansalaisten oikeutettuja vaatimuksia. Kun kesäkuussa työläisten kanssa tehtiin palkkasopimukset, korostettiin silloin voimakkaasti hintojen ja palkkojen välistä oikeaa suhdetta. Jos väitetään, että palkkarintama oli sodan aikana pidetty poikkeuksellisilla olosuhteilla kurissa ja että hinnat olivat tässä suhteessa saaneet melko vapaasti muodostua, ja että kesäkuussa muka palkkarintama pääsi ryöstäytymään irti, niin voinen sanoa, että viimeaikaiset toimenpiteet ovat kuitenkin osoittaneet, että palkkarintama on suurin piirtein saatu pysähtymään ja pysymään paikallaan ja mitään huomattavampia palkkataisteluja ja lakkoja ei ole syntynyt.

Samaa ei voida sanoa hintojen kurissapitämisestä. Vaikka myönnämmekin, että eräitä hintoja kesäkuusta lähtien on ollut jossain määrin korotettava, niin ei palkka-

hintaneuvosto ole hallinnut riittävästi tilannetta myöhemmissä vaiheissa. Kun esim. rakennuspahvi ja pinkopahvi 1/4 rullaa maksoi kesäkuussa 300 markkaa, maksoi se 2/10 448 markkaa ja nyt 512 markkaa. Ensopahvi, valtion liikelaitosten tuottama levy, maksoi kesäkuussa 87 markkaa, 14. 8. 123 markkaa ja 2. 10 179 markkaa ja nyt 193 markkaa. Rakennusvalut, joihin kuuluvat hellat, muuripadat y. m., nousivat kesäkuun hintoihin verrattuna yhteensä 25 %:lla lisäksi 5.6 liikevaihtoverona. Syyskuussa hintoihin lisättiin vielä 3 % ja nykyisin on korotus kesäkuun hintoihin 48.8 %.

Jotta ystävämme maalaisliittolaiset pysyisivät tilanteen tasalla, kuvastan tässä suhteessa tilannetta hevosenkengissä. Kesällä maksoivat hevosenkengät 18: 95 kilo, syyskuussa 25: 25, lokakuussa 35: 75 ja nyt 39: 50. Maataloussaappaat olivat kesällä 6/6 1945 660 markkaa, nyt niiden hinta on 1,250 markkaa (Oikealta: Nousivat 90 %:lla). Miesten ruskeat puolikengät maksoivat 17/5 tänä vuonna 486 markkaa, nyt niiden hinta on 626 markkaa. Kumisaappaat, Suoja-nimiset maksoivat 30/6 274 markkaa, 15/10 576 markkaa, Sampo-nimiset saappaat 153 markkaa kesällä ja nyt 245 markkaa. Kumiterät Valta 126 markkaa kesällä ja nyt 354 markkaa. Tämä kaikki ilmenee selvästi myös indeksiluvuissa. Ed. Huhta, palkkaneuvoston puheenjohtaja, rohkenen sanoa Teille, että tämänlaatuinen politiikka ei käy jatkuvasti päinsä. Jos palkka- ja hintaneuvosto ei pysty saamaan sulkua hintojen jatkuvalle korotukselle, olemme katastroofissa, josta ei mikään pelasta. Työläiset, saadessaan palkkoihinsa jonkinlaista korotusta, odottivat, että valtiovallan taholta pidetään myös hinnat kurissa. Jos hintojen ja palkkojen välinen oikea suhde aiotaan hintojen korotuksella järjestää, ei hintoja tarvitse korottaa joka viikko kymmenillä prosenteilla, vieläpä toisella puolellakin. Tämä on sellaatuista politiikkaa, joka ei ole missään suhteessa työväenluokan eikä koko maan ja kansan eduksi.

Sosiaaliministeriön salkun kohdalla on merkitty myöskin määrärahoja sotainvaliidien hyväksi. Sotatapaturmalain mukaan jaetaan korvauksensaajat kuuteen korvausluokkaan asianomaisen sotilasarvon perusteella. Ylimmässä korvausluokassa on täyden työkyvyttömyysasteen perusteella suoritettavan peruselinkoron määrä 19,800 markkaa vuodessa ja alimmassa ainoastaan 8,280 markkaa. Kun ruumiillisen työn tekijät yleensä kuuluvat alimpaan korvausluokkaan ja kun vamma tai sairaus useimmissa tapauksissa tuottaa heille huomattavasti enemmän haittaa, ei korvauksien saajien jaottelemista sotilasarvoja vastaaviin korvausluokkiin voida pitää oikeaan osuneena. Tämän johdosta olisi korvausluokat yhdistettävä, joten sotilasarvoista ja aikaisemmista tuloista riippumatta suoritettaisiin samansuuruinen korvaus samasta työkyvyttömyysasteesta. Kun peruselinkorot, jotka vahvistettiin 10/1 1941, alunperin ovat olleet liian pieniä ja niiden merkitys nykyisiin elinkustannuksiin verrattuna on miltei olematon, olisi korvausluokkien yhdistäminen suoritettava siten, että kaikki korvausluokat yhdistettäisiin ylimpään luokkaan. Silloin ovat miehistö, aliupseeristo ja upseeristo samassa luokassa niinkuin niiden pitääkin olla. Samalla olisi peruselinkorkoa korotettava ainakin 150 %:lla, joten täysin työkyvytön sotainvaliidi tulisi edes jotenkuten toimeen.

Mitä sitten tulee sisäministeriön salkkuun, kannattaa siihenkin kiinnittää huomiota. Me sosialidemokraatit olemme aina vastustaneet valtiollisen poliisin määrärahojen korottamista, emmekä katso sen korotusta välttämättömäksi nytkään. Valtiollinen poliisihan syntyi meidän maahamme vuoden 1918 kansalaissodan jälkeisistä seuraamuksista. Kun työväenluokan äärimmäinen aineisto 1920-luvun alussa sanoutui irti sosialidemokraattisesta puolueesta sen parlamentaarisen toiminnan takia, joka tappaa muka työväenluokasta vallankumouksellisen mielialan, katsoivat meidän porvarilliset aineksemme itselleen oikeuden pitää tässä maassa valtiollista luokkapoliisia. Niinpä jo alunperin kelpasi valtiollisen poliisin tehtäviin vain sellainen henkilö, joka ehdottomasti nautti suojeluskuntapiirin luottamusta. Tähän laitokseen otettiin vain oikeistopiirien edustajia, jotka eivät nähneet mitään muuta kuin vasemmiston ja etenkin kommunistien toiminnan. Niitä vangittiin ja niitä vastaan järjestettiin oikeusjuttuja ja monesti nämä oikeusjutut kohdistettiin sellaisia henkilöitä vastaan, jotka yksinkertaisuudessaan olivat levittäneet jotain lentolehtisiä

tai lausuneet jossakin jonkun kommunistien puolustukseksi tulkitun sanan. Nämä vangitsemiset ja muut valtiollisen poliisin otteet heijastuivat tavallisesti budjettikäsittelyn yhteydessä, jolloin valtiollinen poliisi tarvitsi lisää varoja. Kun sitten Lapuanliike lähti laittomalla tavalla kumoamaan tämän maan demokraatista järjestelmää, ei valtiollinen poliisi tai silloinen hallitus aluksi tiennyt mitään tästä kansanvaltaa vastaan taistelevien voimien puuhailuista. Vieläpä osoittautui, että monet valtiollisen poliisin virkamiehet osallistuivat silloin muilutuksiin ja muihin laittomiin tekoihin. Myöhemmin on käynyt ilmi, että valtiollinen poliisi oli päässyt jo tässä mädänneisyydessään niin pitkälle, että kun sen täytyi ryhtyä seuraamaan Lapuanliikkeen toimintaa, niin oli pakko perustaa rinnakkaisosasto, kun suurimpaan osaan valtiollisen poliisin henkilökunnasta ei voitu tässä suhteessa luottaa. Osoituksena siitä, että valtiollisen poliisin ylläpitoon uhratut varat ovat menneet aikoinaan hukkaan mainittakoon, että vuonna 1936, kun kommunistien julkinen toiminta oli tässä maassa kielletty, ryhtyi valtiollinen poliisi luomaan muistioita, joiden pohjalla kohdistettiin syytöksiä monia vapaamielisiä järjestöjä ja niiden piirissä työskenteleviä henkilöitä vastaan. Tältä ajalta meillä on muistissa sosialidemokraattien K. H. Wiikin johdolla tehty välikysymys, jonka seurauksena asetettiin komitea tutkimaan valtiollisen poliisin toimintaa. Näiden tutkimusten tuloksena todettiin monenlaisia epäkohtia, m. m. kortistoissa todettiin olleen monien sellaisten henkilöiden nimiä, jotka eivät olleet yhteiskunnalle vahingollisia. Kun sitten sotavuodet koittivat, raahasi valtiollinen poliisi suuren määrän syyttömiä kansalaisia turvasäilöön aiheuttaen yksilöille kansalaisvapauden menetyksiä ja samalla myös koko kansallemme onnettomia seuraamuksia. Mutta tämä vaino ei kohdistunut yksinomaan kotimaisiin kansalaisiin, vaan silloin valtiollinen poliisi oli lisäksi kiinteässä kosketuksessa Natsi-Saksan Gestapohon, jolle se tässä suhteessa teki monia palveluksia. Niinpä vuonna 1942 syksyllä valtiollinen poliisi yritti, tietysti Saksan toivomuksesta, lähettää tänne Keski-Europasta tulleet juutalaispakolaiset takaisin Saksaan Himmlerin kynsiin. Nämä tiedot tulivat meidän maamme juutalaisten tietoon, jolloin he hälyttivät silloiselle ministeri Tannerille, että satamaan, laivaan, oli kerätty joukko juutalaisia, jotka lähetetään huomenna Saksaan ja sitä tietä varmaan kuolemaan. Kun silloisen hallituksen pääministeri Rangell, sisäministeri Horelli ja valtiollisen poliisin päällikkö tuomari Anthoni olivat hirvenmetsästyksessä, niin oli Tanner vanhimpana ministerinä soittanut valtiollisen poliisin v. t. päällikölle, ettei missään tapauksissa niitä juutalaisia, jotka olivat kasatut laivaan, saanut lähettää Saksaan. Asianomainen apulaispäällikkö ei kuitenkaan tyytynyt puhelinsoitoon, vaan Tannerin oli nimenomaan annettava hänelle määräys, joka sitten esti mainittujen henkilöiden lähettämisen. Kun herrat tulivat metsästysretkeltä, oli sisäministeri Horelli kiihkeästi hyökännyt Tanneria vastaan ja syyttänyt, että tämä oli puuttunut toisen ministerin tehtäviin ja uhannut tämän johdosta muka erota. Tanner ja toiset sosialidemokraattiset ministerit pitivät kuitenkin lujasti kannastaan kiinni, ja voidaan laskea heidän ansiokseen, että valtiollisen poliisin ja silloisen sisäministerin suunnitelma juutalaisten lähettämiseksi Saksaan varmaan kuolemaan eivät onnistuneet.

Monella muullakin tavalla on valtiollinen poliisi tehnyt palveluksia oikeistopiireille. Kun aikoinaan Työnantajaliitto taisteli voimakkaasti Suomen Ammattijärjestöä vastaan, julkaisi Werner Söderström OY vuonna 1929 kirjan, jonka otsikkona oli „Kommunismi ja Suomen Ammattijärjestö". Tämän kirjan oli kirjoittanut „Asiantuntija". Tämä asiantuntija on valtiollisen poliisin erotettu osastopäällikkö, joka sai silloin Työnantajaliitolta 2,000 mk tekijäpalkkiota. Kun aikoinaan oikeistopiirit tahtoivat jonkun henkilön raivata pois tieltään, levitettiin hänestä käsitys, että mainittu henkilö on kommunisti ja sillä tavoin saatiin asianomainen syrjäytetyksi.

Kun me sosialidemokraatit pidämme valtiollisen poliisin tehtäviin käytettyjä varoja hyvin suuressa määrin hukkaan heitettyinä, ei meidän kantamme ole entisestään muuttunut. Me olemme voineet todeta, että sama ilmiö kuin poliittisessakin elämässä n. s. kasvojen uudistaminen on ollut käynnissä, sama ilmiö on nyt tapahtunut valtiollisen poliisinkin piirissä. Valtiollisen poliisin korkeinta johtoa on uusittu. Sen korkeilla pai-

koilla istuvat nyt äärimmäiseen vasemmistoon lukeutuvat henkilöt. Mutta ei yksistään n. s. päämajassa ole tapahtunut muutoksia, vaan ovat nämä muutokset ilmenneet myös osastopäälliköiden kohdalla, jotka kaikki on uusittu. Samassa suhteessa kuin ennen vaadittiin valtiollisen poliisin virkamiehiltä suojeluskuntajärjestön luottamusta, täytyy nyt valtiollisen poliisin virkamiehellä olla SKP:n luottamus. Niinpä eräät osastopäälliköt ovat lähtöisin SKDL:n riveistä. Väitetään, että Kotkan osastopäällikkönä pitäisi olla SKDL:n piirin varapuheenjohtaja. Mutta ei vain osastopäälliköt, vaan myöskin kuulustelevat konstaapelit aina koppivartijoita myöten ovat monessa suhteessa pelkkiä vasemmistoveljiä.

Valtiollisen poliisin menettelytavat eivät ole myöskään parantuneet. Kun ennen väitetään valtiollisen poliisin varjostaneen henkilöä hänen toiminnassaan ollessaan ja vasta sen jälkeen, kun asianomaisen ympärille oli keräytynyt määrätty vyyhti, toimitettiin vangitseminen, niin nyt sitävastoin kuulema vangitaan määrätty henkilöryhmä ja sen ryhmän sisältä aletaan sen jälkeen kuulusteluilla etsiä syyllistä. Tällä tavoin joutuvat monet väärien pidätysten uhreiksi. Siitä huolimatta, että tässä poliittisessa laitoksessa on tapahtunut kasvojen uusimista, ei se sittenkään ole lakannut käymästä työväentaloilla. Tampereen työväentalolla toimitetut etsinnät olivat tästä aikanaan todistuksena. Kun me sosialidemokraatit joudumme yhteistyösopimuksen mukaan neuvottelemaan monissa asioissa kommunistien kanssa, joudumme me nyt siihen ikävään tilanteeseen, ettemme voi varmuudella sanoa, milloin me neuvottelemme jostakin tärkeästä asiasta rehellisen kommunistin kanssa, milloin valtiollisen poliisin virkamiehen kanssa. Kun aikaisempi valtiollinen poliisi osoitti selvästi, että monet kommunistien toiminnassa mukana olleet osoittautuivat myöhemmin ohranan palvelijoiksi, ei ohranan menettely ole työväen piirissä kauniissa valossa. Me sosialidemokraatit vastustamme mielipidevakoilua, koska pidämme sosialidemokratian aatteen ja hengen oikeana sisältönä mielipiteitten avointa esittämistä. Se, että valtiollinen poliisi omien n. s. osastopäälliköittensä ja keskuselimiensä avulla kertoilee kerran kuukaudessa sisäministerille yleisen mielipiteiden ilmenemismuodoista, on meidän mielestämme turhaa rahan tuhlausta. Kun tässä maassa vuonna 1927 oli sosialidemokraattinen hallitus, supisti se voimakkaasti valtiollisen poliisin määrärahoja. Vaikka tässä maassa on nyt hallitus, jonka poliisipäällikkönä on mies, joka kuulee niiden ääntä, jotka kiihkeimmin ovat vaatineet valtiollisen poliisin lakkauttamista, ehdottaa hän kuitenkin, että valtiollisen poliisin toimintaa on laajennettava ja määrärahoja lisättävä. Tämän laajennuksen tueksi ovat tulleet kuin tilauksesta kotifascistien asekätköt. Nämä rikokset on tietysti nopeasti pohjiaan myöten selvitettävä, mutta sekään ei vaadi valtiollisen poliisin määrärahojen lisäämistä. Senpä vuoksi olisi valtiovarainvaliokunnan syytä harkita valtiollisen poliisin määrärahojen supistamista ja sen siirtämistä kokonaisuudessaan, kuten Ruotsissa on tapahtunut, muun poliisin yhteyteen.

Päinvastoin, mitä ed. Myllymäki on sanonut, rohkenen väittää, että budjettiesityksestä ei näy sitä suunnanmuutosta, josta viime vaalit olivat osoituksena. Työväenluokalla ei ole toiveita taloudellisista helpotuksista sen tulo- ja menoarvion puitteissa, joka nyt on eduskunnalle jätetty. Olisi toivottavaa, ettei hallituksen tuleva talouspolitiikka olisi niin täysin porvarillista kuin tähän saakka, vaan että kuultaisiin myöskin sosialidemokraattien ääntä. Silloin voidaan päästä siihen, että myöskin työläisten ja muitten vähäväkisten taloudelliset edut tulevat riittävästi huomioonotetuiksi.

Ed. Meinander: Herr talman! Då utgifterna i det budgetförslag, som vi i dag diskuterar stiger med det närmaste 35 miljarder mark i jämförelse med föregående budgetförslag och når upp till 52 ¼ miljard mot endast en tiondedel av detta belopp i budgeten för år 1939, är detta inte enbart ett tecken på att vår myntenhet sjunkit i värde. Man kan inte heller uttömmande förklara företeelsen med att hänvisa till de extra ordinarie utgifter som vapenstilleståndet och det förlorade kriget åvälvt staten. Man måste därutöver visa på den förändring av hela samhällslivets struktur, som de senaste åren fört med sig. Statens inflytande och ansvar över medborgarnas materiella välfärd har vuxit, och statsutgifternas ansvällning är en återspegling av den saken. Man kan bejaka eller beklaga den statslänkade ekono-

min som hushållningsform, men man kan inte förneka denna utvecklingstendens. Finanspolitiken är därför nu allmän välfärdspolitik i mycket högre grad än förr.

Jag föreställer mig att budgetarbetet det oaktat denna gång mest inneburit ett sammanställande av innehållet i tidigare riksdagsbeslut och ett konstaterande av omtvistliga utgiftsbehov, varefter det gällt att beräkna de traditionella intäkterna med den frejdighet som den uppnådda totala utgiftssumman krävt. Jag har svårt att tro att några mycket ingående kalkyler kan dölja sig bakom inkomstsidans överraskande höga siffror. De är antagligen i viss mån en återspegling av finansministerns optimistiska personliga temperament och som sådana psykologiskt värdefulla. Om det dessutom kanske bakom dem döljs ett outtalat löfte om en förbättring av själva beskattnigstekniken, är det desto bättre. Det ställs nämligen nu stora krav på reformer på detta område. I kombination med förskottsuppbörden har nämligen de höga skattesatserna åstadkommit en flykt från lätt övervakade löneförmåner till allehanda, om uttrycket tillåts, „svarta inkomster", som slinker undan finansministerns grepp. Både i rättvisans och i statsfinansernas namn krävs en målmedveten och fördomsfri verksamhet för att häva detta allt svårare missförhållande. Jag hoppas att finansministern skall ha något att meddela om sina planer på detta område. Det systematiska skattefusket har i vårt samhälle nått en omfattning, som håller på att rycka grunden undan tesen om de direkta skatternas principiella överlägsenhet framom de indirekta. Det är att hoppas att skattebetalarnas uppfinningsrikedom ändå inte skall bringa finansministerns optimistiska inkomstkalkyler på skam, fastän jag för min del fruktar att så kommer att ske.

Ingen i denna församling torde öppet förneka uppfattningen, att finanspolitiken måste skötas så, att en utjämning av de olika medborgargruppernas levnadskostnader kan åstadkommas. I det syftet är bl. a. inkomstskatten starkt progressiv. Men det ligger också i samhällets intresse att så gestalta de förhållanden, under vilka medborgarna utför sitt arbete, att var och en i eget intresse lockas till att arbeta i mån av sina krafter. Hur vanligt är det inte nu att sky arbetet på grund av att det inkomsttillskott, som återstår sedan skatten betalats, är så obetydligt i jämförelse med den ökade arbetsansträngningen, att belöningen inte betraktas som mödan värd. Då dessutom de nominella lönerna i jämförelse med de varor och tjänster som lönerna kan köpa är så höga, att man värderar fritiden högre än den standardförbättring som arbetsansträngningen åstadkommer, förstår man lätt, varför arbetsintensiteten hos oss är så låg som den är. Att skylla den låga arbetstakten på krigströtthet eller produktionens alltför privatkapitalistiska organisation är att blunda för de närmast till hands liggande sanningarna. Enbart genom skattepolitiska grepp kan det onda inte botas. Men en sådan justering av progressivitetsskalan, att den återigen liksom tidigare framför allt topphugges de verkligt stora inkomsterna, vore utan tvivel ur denna synpunkt samhället till hälsa. En annan sak är sedan, om finansministerns inkomstkalkyler efter en sådan reform också skulle hålla streck. Det kan man betvivla.

Jag vill begagna tillfället till att säga ytterligare några ord om vårt skattesystem. I synnerhet i en budgetdebatt vill man ofta ensidigt bedöma skattesystemets fördelar och nackdelar ur synpunkten av hur mycket pengar de mäktar tillföra statskassan, fastän de ekonomiska verkningarna i vidare bemärkelse av olika arrengemang är betydligt intressantare och viktigare.

Vid beräkningen av företagens skatter ges inte hos oss möjligheter att tillgodose sunda företagsekonomiska synpunkter. Principerna för de tillåtna skattefria reserveringarna är dels alltför strama, dels alltför lösa. Hela denna fråga skulle påkalla en grundlig översyn. Skattemyndigheterna har inte hunnit följa med förändringarna inom den ekonomiska verkligheten. Det skulle säkert vara produktionsaktiviteten och därmed försörjningen till gagn, om t. ex. större smidighet vid bestämmandet av de skattefria amorteringsavdragen skulle tillåtas.

Däremot är en stramare kontroll än hittills att rekommendera i samband med företagens omkostnadskonti. Jag vill särskilt dröja vid en företeelse, som åtminstone socialt och moraliskt sett är en skönhetsfläck inom vårt samhälle, nämligen repre-

sentationsanslagens benägenhet att svälla ut vida över vad samhället rimligtvis borde ha råd med. Måhända är det otänkbart att tänka sig en sådan reform, som skulle förmå affärsmännen att avsluta sina kontrakt i sina tjänsterum i stället för på restaurangerna. Att dessa vanor nått en omfattning, som på ett mindre fördelaktigt sätt skiljer oss t. ex. från de övriga nordiska staterna, är dock uppenbart. Det är närmast groteskt, då det händer att t. o. m. ämbetsverk anser sig böra bjuda andra ämbetsverk på lukulliska måltider för att få samarbetet att löpa undan, för att då inte tala om affärsmännens outrotliga vana att som en lindrig form av korruption arrangera festmåltider för de ämbetsmän, av vars gunst de är beroende. Det har blivit vanligt att i affärslivet betala löner så att en del utgår i form av skattepliktig lön och en del i form av representationsanslag. Jag tror inte att man kan reformera dessa uppenbara missförhållanden genom några enkla skattepolitiska grepp, men då ett fåtal med omkostnadskonti direkt eller indirekt gynnade medborgare i stöd av dem kan upprätthålla en standard, som andra inte kan drömma om, kunde man åtminstone beröva bolagen deras rätt att avdra sina representationskostnader från den skattbara inkomsten. Frågan är inte av större finanspolitisk betydelse, det medger jag, men den har en viss samhällsmoralisk bärvidd.

Som ett annat exempel på beskattningssystemets oförnuftighet vill jag nämna ett missförhållande i samband med beräkningen av den skattbara förmögenheten. Ur social synpunkt skulle det utan tvivel vara önskvärt om företagen kunde lockas till att regelbundet avsätta en del av sin löpande vinst till en pensionfond för personalen eller fonder för andra sociala ändamål. Med hänsyn till de höga förmögenhetsskatterna lönar det sig dock inte att göra så. Företagen skulle ofta gärna göra det, men de anse sig inte under nuvarande förhållanden kunna göra det. Myndigheterna tar inte hänsyn till förmögenhetens art och sammansättning vid taxeringen. Här kunde en större smidighet åstadkommas. En viss risk för att det egentliga driftkapitalet under sådana förhållanden kunde kamofleras som sociala fonder förefinns naturligtvis, men den borde kunna motverkas genom restriktiva bestämmelser om dessa fonders användning och placering. Också frågan om beräkningen av den skattbara förmögenheten borde således omprövas.

Vi är ett föregångsland när det gäller att ha mod att införa höga skatter, men mycket på efterkälken i fråga om det praktiska beskattningsarbetet. Vi följer i vår finanspolitik fantasilöst de gamla inkörda vägarna, fastän förhållandena så i grund förändrats och tiden ställt så många nya krav på staten, att det småningom också i finanspolitiken borde gälla att bryta sig nya. Jag anser mig böra nämna om detta här, då också den föreliggande budgeten sina astronomiska siffror till trots inte ger mig anledning att tro, att den gamla slentrianen håller på att brytas.

Staten är nu i så avgörande mån en skapare och en garant för det välstånd, som vi alla drömmer om, att allvarlig uppmärksamhet måste ägnas frågan om statens möjligheter att framgångsrikt skiljas från sin uppgift. Det ordas vitt och brett i tidningspressen och talarstolar om den statsdirigerade ekonomins välsignelser för såväl det produktiva som det sociala livet. Men statens möjligheter att rationellt dirigera näringslivet undersöks hos oss beklämmande ytligt. Vi inför nya skattelagar och ändrar gamla ganska utan kännedom om dessa åtgärders effekt vare sig på välståndets höjd eller på dess fördelning. Vi fastslår lika suveränt och nästan lika på må få det som vi anser vara det rätta priset eller den skäliga lönen. Jag kritiserar inte statens regleringsverksamhet i princip, för den är i nuvarande läge oundgänglig, men jag kritiserar den omständigheten, att staten inte försöker öka sin kunskap om den ekonomiska verkligheten i samma takt som den vill påverka denna verklighet. Jag tror det inte är någon överdrift att säga, att Finland är ett av de länder där man i det ekonomiska livet hunnit längst på den centrala planeringens väg samtidigt som den faktiska kunskapen om tillståndet och förändringarna inom det ekonomiska livet i form av statistiska gripbara data är troftigare än på de flesta andra håll. Undra sedan på att vi famlar i mörkret och att t. o. m. finansministern torde få medge, att han är ganska okunnig om t. ex. detta budgetförslags egentliga innebörd.

Jag har bläddrat genom budgetförslaget i den fåfänga förhoppningen, att jag i det skulle finna på några spår av en strävan att göra det ekonomiska och statistiska forskningsarbete, utan vilket ingen rationell ekonomisk politik kan föras, effektivare, men resultatet har varit magert. Jag hoppas dock att jag misstar mig. Fastän denna fråga är av stor vikt, kräver den nämligen inte så stora utgifter, att de så lätt märks i miljadernas rullning. I det engelska parlamentet brukar man visa sitt missnöje med en minister genom att demonstrativt minska något anslag för hans ministerium. Jag vill inte visa mitt missnöje mot finansministern men jag skulle för min del önska visa min besvikelse över bristen på initiativ i denna fråga genom att föreslå en ökning av ett anslag för finansministeriet, nämligen det som gäller ministeriets folkhushållningsavdelning. Visserligen har personalen där under det senaste året utökats, men jag har fortfarande svårt att förstå, hur det kan vara möjligt för denna avdelning att i sin nuvarande omfattning med framgång verka som den ekonomiska politikens planerande centralinstans. Är det sparsamhet bakom anspråkslösheten, är det en missriktad sparsamhet. Om det skulle gälla för oss att lösa någon teknisk fråga, där vår sakkunskap är bristfällig, skulle regeringen knappast tveka att sända ut en expertkommission för att studera den, men jag har en känsla av att man tar betydligt mera lättvindigt på den stora tekniska fråga, som näringslivets centrala dirigering innebär, fastän missgreppen i samband med den kan bli betydligt mera kostsamma.

Jag har känslan av att vi inte ens tillfredsställande följer med vad som sker ute i världen på detta område. Den ekonomiska allmänbildningen är inte hos oss att skryta med. Den vetenskapliga standarden är likaså anspråkslös. Man kan säga att detta är en följd av vår fattigdom. I viss mån är beroendet dock ömsesidigt i den meningen, att fattigdomen är, eller åtminstone kan bli en följd av att vi försummat att utveckla våra kunskaper om det samhälle, i vilket vi lever.

Om budgeten i övrigt skall jag fatta mig kort. Jag vill ytterligare dröja vid en fråga som både är av stor principiell och praktisk innebörd, nämligen frågan om lantbrukets stödpremier. Jag har med tillfredsställelse tagit del av finansministerns deklaration om regeringens avsikt att ersätta detta system med konsumtionsunderstöd för barnrika familjer. Det är utan tvivel en förbättring. Priserna måste då tillåtas stiga samtidigt som de sociala vådorna av prisstegringen undviks. Arrangemanget tillgodoser tillfredsställande de socialpolitiska krav, som man måste ställa på finanspolitiken, men jag måste också i detta sammanhang understryka svårigheten att på basen av de nuvarande ekonomiska och statistiska forskningsresultaten bestämma huru högt prisen skäligen skall sättas. Den politiska dragkampen om denna sak ledes inte av verkligt representativa och på alla håll förtroendeingivande räntabilitetskalkyler.

I detta sammanhang vill jag inskränka mig till att säga det.

Ed. Järvi: Herra puhemies! Talousarvioehdotukseen on 14 pääluokan IV luvun 4 momentin kohdalle merkitty 771 miljoonaa markkaa arviomäärärahana sodasta ja sotapalveluksesta aiheutuneen ruumiinvamman tai sairauden johdosta maksettavia korvauksia varten. Summa tuntuu ensi kuulemalta suurelta, mutta ei ole sittenkään lähimainkaan tarkoitukseensa riittävä. Jo se seikka, että määräraha on vain 124 miljoonaa markkaa suurempi kuin kuluvan vuoden arvio, osoittaa, että invaliidikorvaukset eivät reaalimäärältään tule olemaan edes entisten suuruisia puhumattakaan siitä, että esitetyn määrärahan puitteissa voitaisiin nämä korvaukset korottaa kohtuuden- ja oikeudenmukaiselle tasolle. Nämä ovat nimittäin aina olleet ja tulevat edelleenkin olemaan, ellei muutosta aikaansaada, liian pienet. Sitäpaitsi on niiden maksaminen perustunut epäoikeudenmukaisen sotilasarvosta riippuvan korvausluokittelun pohjalle, mikä järjestelmä ei ole koskaan tyydyttänyt sotainvaliideja. Emme kai voi olla muuta kuin yhtä mieltä siitä, että täysin työkyvyttömälle invaliidille sotamiehen ja korpraalin korvausluokassa maksettu kaikenkaikkinen elinkorko vuodessa, 13,662 markkaa, on liian pieni ja vain se maksetaan sellaisellekin invaliidille, joka ei ilman hoitajaa tule toimeen. Jos hän on perheellinen ja hänellä on vaimo ja kaksi lasta, on perheen tultava nykyisin

toimeen 21,859 mk 20 pennin vuositulolla. Tähän korvausluokkaan kuuluu 82 % kaikista invaliideista. Muihin korvausluokkiin kuuluvilla invaliideilla korvaukset ovat vähän suurempia, mutta niissäkin alemmasta päästä lukien minimaalisen pienet. Mainitsemani summat olivat täysin työkykynsä menettäneille. Jos invaliidi on menettänyt vain osan työkyvystään, on korvaus prosentuaalisesti sitä vastaava ja suhteellisesti yhtä riittämätön kuin 100-prosenttiselle invaliidillekin, saattaapa se joskus olla riittämättömämpikin, sillä on erittäin runsaasti tapauksia, että invaliditeetti on esim. 50 %, mutta mies todellisuudessa on työhön kykenemätön saaden silloin kuitenkin vain puolet täydestä korvauksesta, ellei hän ole osannut hakea täydennyskorkoa, joka sekin on riittämätön, kuten vastaavatsi täysi elinkorkokin. Tässä suhteessa on tilannetta hyvin paljon parantanut työhuoltotoiminta, joka tähtää siihen, että kouluttamalla invaliidit sopiviin erikoisammatteihin saadaan heidät mahdollisimman tuottavaan työhön, jossa vamman laatu ja vaikeus mahdollisimman vähän haittaa. Nämä toimenpiteet eivät kuitenkaan ulotu kaikkia koskemaan ja eivät muuta miksikään sitä tosiasiaa, että invaliidikorvaukset ovat olleet ja tulevat jäämäänkin, ellei muutosta saada aikaan, aivan luvattoman alhaisiksi. Valtio ei ole kyennyt — en tahdo väittää, että siltä olisi aina puuttunut hyvää tahtoa — tyydyttävällä tavalla ja lupauksensa mukaan invaliidien asiaa hoitamaan. Ainoana epäkohtana nimittäin ei ole lakisääteisen invaliidihuollon suhteen se, että korvaukset ovat riittämättömät, vaan myöskin se, että valtion tapaturmatoimisto ei ole niitäkään vähäisiä korvauseriä kyennyt tarvittavalla nopeudella ja joustavuudella maksamaan. Käsittää hyvin, että monelle invaliidiperheelle, joiden elämä roikkuu alinomaa toimeentulominimin rajoilla, on siitä johtunut paljon harmia ja vahinkoa. Asianomaiset eivät luonnollisestikaan voi käsittää, mitä käytännöllisiä vaikeuksia tapaturmatoimistolla asioidensa hoidossa on ollut ja on vieläkin. Jonkunlaisen kuvan siitä saa esillä olevasta talousarvioehdotuksesta, josta käy selville, että sotatapaturma-arkistoa on 25 vaunulastillista ja että sen järjestämiseksi on nyt perustettava kokonainen 62 henkilöä käsittävä virasto ja sekin maksaa jo yli 2 miljoonaa markkaa. Ei ole kumma, että paperit ovat tahtoneet viipyä, jopa mennä joskus sekaisinkin. On hyvä, että vihdoinkin todenteolla tapaturmatoimiston työ rationalisoidaan tarkoitustaan vastaavaksi, vaikka siihen ei päästykään virkamiehiä vähentämällä, kuten ajanhenki edellyttäisi.

Lisäksi on syytä mainita vielä eräs epäkohta invaliidien lakisääteisestä huollosta, johon julkisuudessakin on kiinnitetty huomiota, mutta erittäin huonolla tuloksella. Tarkoitan vielä sotasairaaloissa olevien invaliidien päivärahoja. Suuri yleisö on suurin piirtein unohtanut, että meillä vielä tällä hetkelläkin on sotavammasairaaloissa noin 3,000 invaliidia. Saman verran on kotonaan toipumislomilla. Sairaaloissa olevien toipuminen sellaiseen kuntoon, että he voisivat päästä sieltä pois, on vammojen vaikeuden takia tavallista pitemmän aikainen asia. Jokainen sairaalassa ollut tietää, mitä se merkitsee elämänhaluiselle parhaassa iässä olevalle miehelle. Heidän mielialaansa ei suinkaan kohota se, että heidän ainoat tulonsa tällä hetkellä ovat sotilasarvosta riippuen 10, 12 ja 15 markan suuruiset päivärahat. Perhe luonnollisesti saa korvausta perheen menoja varten, mutta jos on kysymyksessä yksinäinen poikamies, ovat nämä hänen ainoat tulonsa.

Kun nyt sattuu olemaan juuri n. s. sotainvaliidiviikko, jonka toimeenpanijana on sotainvaliidien oma järjestö, Sotainvaliidien Veljesliitto, on paikallaan mainita, että ilman tämän järjestön määrätietoista, vapaata invaliidihuoltotoimintaa, joka tähän mennessä on oloissamme ainutlaatuisella tavalla täydentänyt monessa suhteessa puutteellista lakisääteistä invaliidihuoltoa, olisivat sotainvaliidimme saaneet kestää vielä paljon suurempia vaikeuksia kuin on tapahtunut. M. m. täysin työhön kyvyttömät sotainvaliidit ovat kokonaan tämän järjestön suoman ja järjestämän hoidon varassa. Lisäksi tämä järjestö on voinut lahjoitusten, keräysten ja oman liiketoimintansa turvin jakaa yli 120 miljoonaa markkaa avustuksina. Se on terveitä huoltoperiaatteita soveltaen nostanut jo monet sadat perheet jaloilleen itsenäiseen ja riippumattomaan elämään. Mutta vähintään yhtä ansiokasta on ollut myöskin se, että sotainvaliidien veljesliitto on jäsentensä keskeisellä erinomaisella yhteistoiminnalla kyennyt pitämään invaliidien moraalin kiitettävällä tasolla. Tässä suhteessa on, kuten

tunnettua, aivan erikoisen suuret vaarat uhkaamassa. Järjestön jäsenistä kuvastuu todellakin aivan yleisenä se henki, että suomalainen sotainvaliidi ei halua olla mikään valtion eläkevaari, vaan vastuuntuntoinen ja lähinnä omaan yritteliäisyyteensä turvautuva hyödyllinen kansalainen.

Edellä sanotun huomioonottaen pitäisi valtiovallan aivan erinomaisella luottamuksella ja ilolla täyttää oma osuutensa tässä hedelmällisessä yhteistyössä. Täytyy kuitenkin syvästi valittaa, että invaliideille on aina luvattu enemmän kuin on annettu. On sanottu, että he ovat yhteiskunnan ensimmäisiä kansalaisia, joista huolehtiminen on valtion kunniavelka. Vakuuttivathan kolme suurta yhteistoimintajulistuksessaan sananmukaisesti, että „sodan aiheuttamia vaurioita korjattaessa on invaliidit, sotalesket ja orvot samoinkuin siirtoväki ja muut heihin verrattavat asetettava ensimmäiseksi huolenpidon kohteeksi". Tämä ensimmäinen huolenpito on kuitenkin senjälkeen kohdistunut pääasiassa muille suunnille. Paljon kaunista on sanottu sen jälkeenkin joka suunnalta, niin suurten kuin pientenkin taholta, mutta näitä lupauksia eivät invaliidit olekaan ottaneet vakavalta kannalta. He ovat tottuneet propagandaan. Mutta jos me täällä haluamme olla kunnian kansalaisia, on sotainvaliidien asia lopuksikin otettava vakavalta kannalta. Nyt meillä on siihen tilaisuus. Hallituksen esittämää määrärahaa voidaan huomattavasti lisätä. Jätettäköön sen asemasta mieluummin ensi vuoden aikana maksettavaksi aiotut tukipalkkiot pois ja uuden läänin perustaminenkin voidaan huoleti siirtää parempaan aikaan. Ne haitat ja vaikeudet, jotka kansalaisten kannettavaksi mainittujen määrärahojen poistamisesta aiheutuvat, ovat varmasti vähäisempiä kuin sotainvaliidien kannettavana oleva. Sotainvaliidit ovat suurenmoisella rauhallisuudella mukautuneet tilanteeseen ja odottavat valtion toimenpiteitä. He odottavat nyt elinkorkojensa korottamista kohtuullisia vaatimuksia vastaaviksi, samoin sitä, että hallitus kiireellisesti antaa esityksen yhtenäiseksi ja ajanmukaiseksi sotatapaturmalaiksi, jossa on tehty kaikki ne tarpeelliseksi katsottavat uudistukset ja muutokset, joihin eri tahoilta jätetyt eduskunta-aloitteet antavat aihetta ja joita ehdotuksia m. m. Sotainvaliidien Veljesliitto on jättänyt asianomaiseen ministeriöön hyvin monista eri seikoista.

Herra puhemies! Toivon, että valtiovarainvaliokunta vakavasti pysähtyy harkitsemaan sotainvaliidien asiaa tullessaan talousarvion käsittelyssä asianomaisen momentin kohdalle. Invaliidit ovat panneet merkille ja se on heitä nyt hyvin suuresti rohkaissut, että meidän toinen herra valtiovarainministeri Hiltunen kulumassa olevan invaliidiviikon avajaisissa lausui sanan: „Sotainvaliidit voivat luottaa siihen, että valtiovalta tekee kaikkensa heidän asemansa turvaamiseksi ja että sotainvaliidit ovat osoittaneet ansaitsevansa sekä luottoa että luottamusta". Olemme heille vielä velkaa. Maksakaamme se kunnialla loppuun. 50,000 sotainvaliidia perheineen odottaa ja toivoo, ettei herra ministerin puhe joutuisi häpeään. Pitäisin kohtuullisena, että valtiovarainvaliokunta lisäisi invaliidihuoltoon tarkoitettua määrärahaa 200 milj. markalla ja poistaisi vastaavan summan tukipalkkioista.

Opetusministeri Hedo: Ed. P Tervon lausunnossa oli useitakin kohtia, jotka kaipaisivat vastinetta. Rajoitun kuitenkin siihen huomautukseen, minkä hän teki opetusministeriön budjettia vastaan. Asia koski urheilumäärärahaa. Mainittuaan, että edellisinä vuosina urheilutarkoituksiin on käytetty noin 3—4 milj. markkaa, hän lausui, että ensi vuodeksi tulisi siihen budjetin mukaan käytettäväksi ainoastaan 2—4 milj. markkaa, joka muka osoittaa sitä suuntaa, miten nykyinen hallitus suhtautuu liikuntakasvatukseen. Minä en tiedä, mistä hän on saanut tämän summan 2—4 miljoonaa, nähtävästi perustelujen puolelta. Mutta hänen olisi pitänyt tietää, että tämä ei ole ainoa määrärahan, mikä budjetissa on urheilua varten, siellä on myöskin n. s. veikkaustulot, jotka on arvioitu 1.5 milj. markkaan. Kaikkiaan budjetti sisältää urheilua varten 3.9 milj. markkaa eli siis yleensä runsaasti saman verran, kun tähän tarkoitukseen on käytetty edellisinäkin vuosina. Tämän 1.5 miljoonaa, nim. veikkaustulot hän on ottanut huomioon laskiessaan, paljonko edellisinä vuosina urheilua varten on käytetty, ja on luonnollista sopivan vertauskohdan saamiseksi, että ne on laskettava samaten mukaan myöskin ensi vuonna. Oikea vertauskohta saatai-

siin tietysti myös sillä tavalla, että verrattaisiin toisiinsa vain mitä arpajaisvaroista tulee käytetyiksi urheilua varten ja tämä on kuluvana vuonna 2 miljoonaa, edellisenä vuonna n. 1.3 miljoonaa, ja kun se nyt korotetaan 2.4 miljoonaan, niin sehän tietää 20 %:n korotusta tämän vuoden määrärahaan. Se siis osoittaa sitä suuntaa, millä hallitus suhtautuu urheilumäärärahaan. Tämä 20 %:n korotus tietysti ei ole suuri. Se töintuskin tasoittaa tapahtunutta inflatiota, mutta valtion rahallinen asema nykyään on sellainen, että siinä ei voida kaikkia hyviä tarkoituksia toteuttaa siinä määrin, kuin olisi tarpeen. Jos valtiovarainvaliokunta kuitenkin, huomioonottaen yleisen valtiotalouden aseman, voi tätä määrärahaa lisätä, olisi se kyllä suotavaa. Urheilu on tällä hetkellä vaikeassa asemassa, niin että sitä varten varatut määrärahat olisivat hyvään tarpeeseen.

Ministeri Hiltunen: Ed. Järvi mainitsi äskeisessä puheenvuorossaan, että allekirjoittanut on invaliidiviikon avajaisjuhlassa maininnut, että invaliidien asiaa pitää hoitaa kunnollisesti loppuun. Hallitus onkin antanut eduskunnalle esityksen n:o 63, jossa invaliidiavustuksia esitetään korotettavaksi tänä vuonna puolen vuoden ajalta 103 milj. markalla ja samalla se myöskin olettaa, että tämä korotus huomioidaan ensi vuoden aikana, jolloinka se merkitsee 206 miljoonaa, koska esityksen n:o 63 mukaan on korotus varattu puoleksi vuodeksi. Hallitus on siis itse asiassa samaa mieltä kuin ed. Järvikin. Se, ettei määrärahaa ole merkitty tulevan vuoden talousarvioon, johtuu siitä, ettei eduskunta ole vielä tehnyt asiasta päätöstä. Sen jälkeen kun hallituksen esityksen on eduskunta käsitellyt voi valtiovarainvaliokunta tehdä tämän kysymyksessä olevan korjauksen hallituksen esitykseen.

Budjetin lähetekeskustelun aikana on ed. J. Raatikainen käyttänyt verrattain voimakassanaisen puheenvuoron allekirjoittanutta vastaan, joka on joutunut hoitamaan siirtoväen korvauskysymyksiä. Hän on sanonut jopa niinkin, että valtiovarainministeriön antamat ohjeet ovat lainvastaisia sikäli kuin on kysymys niistä ohjeista, mitä valtiovarainministeriö on antanut arvioimislautakunnille arvioimistyötä varten.

Eilen minulle tulleen ilmoituksen mukaan siirtoväen korvausvaatimukset päättyvät yli 60 miljardin markkaan, ja osan korvaushakemuksista ilmoitetaan vielä olevan rekisteröimättä. Kun näin suurista summista on kysymys, niin on aivan luonnollista, että jotta siinä päästäisiin koko kansakuntaa tyydyttävään ja myöskin siirtoväkeä itseään tyydyttävään lopputulokseen, niin täytyy antaa ohjeita siitä, että korvauslautakuntien työ olisi mahdollisimman yhdenmukaista eri puolilla maata. Ellei sellaisia ohjeita annettaisi, niin selvää on, että työ tulisi olemaan tavattoman kirjavaa. Ohjeittenkin antamisen jälkeenkin on huomattu että on olemassa hyvin suurta kirjavuutta eri arvioimislautakuntien päätösten välillä. Ja selvää myöskin on, että arvioimistyötä täytyy tarkistustoiminnan avulla valvoa. Minusta se on niin luonnollista, että siinä ei luulisi olevan vastaväitteitä.

Ed. J. Raatikainen väittää, ettei tarkastajilla olisi oikeutta tarkastaa arvioimislautakuntien työtä. Se on minusta liian pitkälle menevää korvauslain tulkintaa. Mutta kysymys on puhtaasta tarkastustoiminnasta ja minusta on silloin liian paljon sanottu, kun ed. Raatikainen väittää, että valtiovarainministeriö on antanut korvauslain vastaisia ohjeita. Enintään olisi voinut sanoa, että ollaan eri mieltä korvauslain tulkinnasta, ovatko ohjeet heidän tulkintansa mukaan sopusoinnussa korvauslain kanssa tai eivät. Tämä olisi ollut minusta mielyttävämpää, mutta eräitä edustajia näyttää pukevan se, että he esiintyvät mahdollisimman voimakkaasti korostaen omia ajatuksiansa. Mitä yleensä tuohon niin paljon puhuttuun kiertokirjeeseen tulee, minä olen sen vielä uudelleen tarkastanut ja minun mielestäni se ei ole millään tavalla lainvastainen. Se että jotkut Karjalan Liiton juristit ovat sitä mieltä, että tarkastajilla ei saisi olla oikeutta tarkastaa arvioimislautakuntien työtä, siitä voidaan olla eri mieltä. Minun mielestäni ei millään tavalla päästä yhdenmukaiseen menettelyyn, ellei tarkastajilla tällaista oikeutta ole, mutta vielä minä haluan kerran korostaa sitä seikkaa, että eivät nämä ohjeet millään tavalla sano sitä, että tarkastajat puuttuvat päätöksen tekemiseen, jota ne eivät suinkaan tee. (Ed. Lahtela: Se ei ole kielletty!) — Ei ole kielletty, niin siinä

on puhdasta n. s. lautamiesjuridiikkaa. Se on luettava niin että ne eivät puutu arvioimislautakuntien työhön. Ne antavat vain työtä koskevia ohjeita. Minä haluaisin lopuksi huomauttaa siitä, että valtioneuvoston jäsenten työtä valvoo oikeuskansleri ja jos he tekevät lainvastaisia päätöksiä tai tekoja, niin sitä varten on olemassa valtakunnanoikeus ja sitä varten on olemassa myöskin edustajilla oikeus vedota oikeuskansleriin ja eduskunnan oikeusasiamieheen, että he tällaisissa tapauksissa voivat saattaa asian oikeille raiteilleen. Minä suosittelen ed. Raatikaiselle sitä, että hän tarkastuttaisi, ovatko valtiovarainministeriön toimenpiteet todella lainmukaisia tai lainvastaisia.

Ed. P. Leskinen: Esillä olevan tulo- ja menoarvion tuloista, yhteensä 52,281,208,700, markasta korvattaisiin veroilla 32,388 miljoonaa markkaa ja lainoilla 12,589,742,300 markkaa, josta tosin vain 700 miljoonaa todellisina lainoina. Veroista tuottaisivat välittömät verot 21,650 miljoonaa markkaa, ja välilliset verot 10,732 milj. markkaa, jollaisiksi välillisiksi veroiksi on katsottava sekalaisveroihin merkityt leima- ja liikevaihtoverot. Nyt siis välittömät verot merkitsevät ratkaisevaa osuutta tuloissa. Sotia edeltäneinä vuosina välittömien verojen osuus oli paljon vähäisempi ja vastaava välillisten verojen osuus ratkaiseva. Esim. 1939 välittömät verot 961.5 miljoonaa, mutta välilliset verot 2,179.5 miljoonaa. Se tapa, että verotulot kootaan etupäässä välillisinä veroina, kuten esim. tullituloina, ja kohdistetaan verotus kansalaisten välttämättömyystarvikkeisiin, on aina herättänyt katkeruutta vähäväkisten keskuudessa, syystä, että verotuksen painopaino on ollut köyhien kannettavana. Näitä piirteitä esilläolevassa talousarviossa muistuttavat tulitikkuvero ja liikevaihtovero yhteensä 5,990 milj. markkaa. Kun virvoitusjuomat maidon ja kaljan puutteen takia ovat välittömästi liittyneet köyhien ihmisten ruokatalouteen, täytyy virvoitusjuomaverokin tässä edellisiin liittää. Tämä yli 6,000 miljoonan markan verotulo ei jakaudu vaikutuksiltaan tasaisesti kansalaisten veronmaksukyvyn mukaan, vaan kohdistuu raskaimpana köyhään väestöön ja on sen vuoksi moitittava.

Välittömissä veroissa muodostaa tulo- ja omaisuusvero 9,000 miljoonaa ja toinen omaisuudenluovutusvero 9,500 miljoonaa, yhteensä siis välittömien verojen pääosan. Kun myös suhdanne-, perintö- ja lahjavero sekä ylimääräinen varallisuusvero kohdistuvat suurimpiin tuloihin ja omaisuuksiin ja kun välittömillä veroilla on verotuloissa ratkaiseva osuus, on tätä talousarviota tässä ominaisuudessa veropoliittisesti pidettävä edistyksellisenä. Pyrkimys koota verot välittömästi suurtuloisilta ja suurista omaisuuksista on oikea. Kun nyt on kysymys nimenomaan sotiemme aiheuttamasta rasituksesta, on se kaksinkerroin oikea. Sotahenki ja sotainto on meillä ollut suorassa suhteessa omaisuuksien määrään. Poikkeukset tästä eivät riko sääntöä, joten sodan kustannukset on rikkaitten maksettava eikä niitä saa köyhien eikä palkannauttijain eikä pientalonpoikain harteille sälyttää. Suurista omaisuuksista ja tuloista on helppo maksaa veroa, kun vain piisaa riittävästi isänmaallista mieltä ja halua auttaa kansakuntaa pois sodan tuomista vaikeuksista. Kuitenkin on yhteen seikkaan kajottava. Palkannauttijain palkkojen markkamääräisesti kohotessa ei ole verotusperusteita välittömässä verotuksessa muutettu vastaavasti. Tästä seuraa, että välitön verotus kohdistuu nyt erittäin suuressa määrin sellaisiinkin, jotka aikaisemmin olivat esim. tulo- ja omaisuusverosta vapaita. Tässä on saatava korjaus aikaan. Verotettavan tulon raja on nostettava. Se helpotus sotakorvaussuorituksissa, jonka Neuvostoliitto on meille suonut, on realisoitava vähäväkisten veronmaksajain hyväksi, siten että verotettavan tulon alarajaa nostetaan huomattavasti. Samalla kun verotus kohdistetaan välittömästi suuriin omaisuuksiin, on veronkanto tehostettava. Vaikka uusien virastojen perustamista onkin vältettävä ja päinvastoin pyrittävä virkakunnan huomattavaan vähentämiseen, niin kuitenkin on verotusolojemme uudistamisen yhteydessä verohallitus saatava veroasioita hoitamaan. Hallitus korostaa, ettei uusia veroja ja veronkorotuksia ole tarvinnut talousarvion yhdeydessä suunnitella. Se on myönteinen seikka. Kuluvana vuonna toteutetut veronkorotukset ovatkin olleet myös köyhiin veronmaksajiin kohdistettuina tuskastuttavan raskaat. Tästä syystä on vakavasti harkittava, mitä mahdollisuuksia on pitkä-

aikaisten lainojen avulla siirtää osa sotiemme rasituksista tulevien sukupolvien kannettavaksi. Sotiemme rikollisuus vaatisi sotakustannukset niiden maksettaviksi, jotka ovat seikkailevasta sotapolitiikastamme vastuussa, mutta kun he eivät siihen ilmeisestikään täysin pysty, on luottopolitiikkaan turvauduttava sikäli kuin siihen suinkin mahdollisuuksia ilmaantuu.

Maataloustuotteiden vakauttamispalkkioista voidaan kyllä luopua, kun vain tilalle löydetään sopiva systeemi, jonka avulla voidaan huolehtia siitä, että todella vähäväkiset eivät joudu pulaan eikä asianomaisista vakauttamispalkkioista luopuminen aiheuta uutta palkkojen korotusvyöryntää.

Hallitus korostaa myös, että esitetty talousarvio on koko tulevaa vuotta varten. Verrattuna viime syksyiseen tätä vuotta varten laadittuun talousarvioon täytyykin nyt esiläolevaa pitää tässä suhteessa suurena edistyksenä ja tulevaisuuden lupauksena.

Täällä sosialidemokraatit ovat, erityisesti ed. P. Tervo ja ed. Käkelä, halunneet hyökätä valtiollisen poliisin kimppuun vaatien sen lakkauttamista korostaen, että sosialidemokraatit tässä kamarissa ovat aina olleet valtiollisen poliisin lakkauttamisen kannalla koskaan sitä tukematta. Minä yhdyn pääasiassa kaikkeen siihen, mitä ed. Käkelä lausunnossaan fascitisesta valtiollisesta poliisista sanoi, muta minä erikoisesti edustajille Penna Tervo ja Käkelä muistin virkistämiseksi pyydän huomauttaa, että se on juuri sosialidemokraatit, Väinö Tannerin johdolla, jotka sodan aattona vakinaistivat valtiollisen poliisin, nimenomaan tässä kamarissa ja tällä teolla vaikeuttivat sen tämänhetkistä puhdistamista (Eduskunnasta: Sitäkös te kostatte?). Ei sitä, mutta muistin virkistämiseksi tämä seikka on näille kahdelle nuorelle edustajalle sanottava. Tämä seikka, että sosialidemokraatit Väinö Tannerin johdolla olivat mukana valtiollista poliisia vakinaistamassa, ei todista ed. P. Tervon ja Käkelän väitteiden puolesta, vaan niitä vastaan. Edustaja Penna Tervo pitkässä lausunnossaan halusi myös nimenomaan korostaa, kuinka sosialidemokraatit ovat olleet sotapolitiikkaa vastaan moittien nykyistä hallitusta siitä, että tämä hallitus tieten tahtoen on saattanut maan talouden pulaan. Muistin virkistämiseksi minä pyydän ed. P. Tervolle muistuttaa, että se on juuri Väinö Tanner sosialidemokraattisena valtiovarainministerinä, joka marraskuussa 1939 todisteli Helsingin työväentalolla työläiskuulijoille — väkirikkaalle vielä, salintäyteiselle — että Suomen tasavallan valtiotalous on niin vankkaa, ettei tarvita pelätä tämän maan taloudellisesti sotaan sortuvan. Nähtävästi juuri Väinö Tannerin tämän lausunnon innoittamana myöskin ed. Penna Tervo innostui sillä tavoin sotapuuhiin, kuin hänen hyvin tiedetään ja tunnetaan sotapuuhissa mukana olleen.

Erikoisesti minä pyydän korostaa, missä oltaisiin, jos meillä ei valtiollista poliisia olisi sillä tavoin puhdistettu, kuin se on puhdistettu. Hyvin tiedetään, niin oikealla kuin sosialidemokraattien keskuudessa, että vanha valtiollinen poliisi ei nähnyt oikealla silmällään koskaan mitään. Se kävi erikoisesti ilmi lapualaisvuosina, ja jollei valtiollista poliisia olisi puhdistettu, ei yhtään asekätköä olisi löydetty, joista tässä kamarissa tänään on puhuttu, ja olisiko tästä meille ollut voitto lähitulevaisuudessa vai tappio. Asiani ei ole lähteä tämän pitemmälti valtiollisen poliisin puolesta puhumaan, mutta niin sinisilmäisiä ei sosialidemokraattien keskuudessa saa olla kuin ed. Käkelä — no, nuori mies — näyttää olevan. Me tarvitsemme valtiollisen poliisin ja nimenomaan sellaisen valtiollisen poliisin, joka on taatusti demokraattinen, sopiva työase nykyisen hallituksen ja tulevien demokraattisten hallitusten käsissä niitä oikeistossamme ilmeneviä pyrkimyksiä vastaan, jotka jo m. m. asekätköinä hyvin tunnetaan. (Eduskunnasta: Ohrana on ollut aina hallituksen työase!).

Ed. Nevalainen: Herra puhemies! — Tulo- ja menoarvion 10 pääluokan kohdalla, kuten koko tulo- ja menoarviossa, on noudatettu suurta säästäväisyyttä. Varmaan sellainen on ollutkin tarpeellista meille kaikille hyvin tunnetuista syistä. Tämä 10 Pl. käsittää sivistysmenot ja kaikesta huolimatta tuntuu, katsoen sivistystyön tärkeyteen juuri tänä ajankohtana, että jossakin kohdin on ehkä oltu hiukan liiankin säästäväisiä. Tarkastellessa esimerkiksi palkkausmenoja yliopiston ja koululaitoksen kohdalta, tulee ajatelleeksi, eikö valtion olisi henkisen työn teettäjänä näytettävä hyvää esimerkkiä palkanmaksajana.

Henkisen työn tekijät ovat jääneet jälkeen nykyisessä palkkojen järjestelyssä. Yleensähän meillä on totuttu siihen, että henkinen työ on ollut suhteellisesti paremmin palkattua kuin ruumiillinen työ, mutta nykyiset epätavalliset olot ovat muuttaneet tämänkin suhteen. Kummallakin työlajilla, ruumiillisella ja henkisellä, on oma arvonsa, eikä toisen kustannuksella saa aliarvioida toista, vaan molempien työlajien on tuotettava tekijöilleen kohtuullinen toimeentulo. Henkinen työ, esim. opettajan työ, on vaativaa, ja jos sen tekijät tuntevat, että heidät on palkanmaksussa unohdettu, voi se herättää heissä haluttomuutta ja välinpitämättömyyttä työnsä suorituksessa ja taas voi koitua vahinkoa koko maan sivistyselämälle. Opettajien palkat esim. valtion oppikouluissa eivät ole loistavat verrattuina moniin muihin vastaavaa taitoa ja tietoa edellyttäviin toimiin. Kuulin, että nuoremman rehtorin vuosipalkka kaikkine kalliinajan- ja kalliinpaikanlisineen on siinä 80,000—90,000 markkaa vuodessa. Yksityisoppikouluissa palkat ovat usein huomattavasti pienemmät, josta johtuukin, että pätevät opettajavoimat usein hakeutuvat pois yksityisistä oppikouluista ja niihin tulee epäpätevää työvoimaa. Olen myös saanut eräitä tietoja nuorten lääkärien asemasta yliopiston klinikoilla ja valtion sairaaloissa, jotka tiedot tuntuvat hämmästyttäviltä. Tämä ammattikunta tosin on verrattain pieni, valtion palveluksessa on kuulemma nykyjään vain noin 300 lääkäriä. Yliopiston klinikoissa työskentelee jo tutkintonsa suorittaneita lääkäreitä amanuensseina saaden palkkaa 1,000 markkaa kuukaudessa, josta vielä vähennetään heidän ruoastaan, joten heille jää käteen vain muutama sata markkaa. Kuulin, että he toivoisivat tämän palkkansa kohotettavaksi ainakin 7,000 markkaan kuukaudessa. Samoin on alilääkärien palkka valtion sairaaloissa ja klinikoissa nykyjään 8,000 markkaa kuukaudessa. Monet heistä ovat harjoittaneet ammattiaan jo viisikin vuotta ja ehkä enemmänkin. Hekin toivovat, että heidän palkkauksensa järjestyisi ja kohoaisi se ainakin 14,000:teen kuukaudessa. Lääkärin työ klinikoissakin, joissa potilaina usein on varattomia ihmisiä, on vaativaa. Nämä lääkärit tosin ovat nuoria, mutta tulisi heidän kuitenkin työstänsä saada sellainen palkka, että he sillä voisivat aloittaa elämänsä. Heillä on usein vielä takanaan opintovelkojakin.

Selaillessa tulo- ja menoarviota yliopiston kohdalta kiintyy huomio siihen, että yliopiston kirjaston määrärahat ovat ennallaan, paitsi 55,000 markan lisäystä erinäisten luetteloiden laatimista varten. Nyt kun olojen muututtua venäjänkielen harrastus samoin kuin Neuvostoliiton kulttuuri-, talous- ja yhteiskuntaelämän tutkimusharrastukset varmaankin suuresti lisääntyvät, tuntuisi luonnolliselta, että näitä aloja koskevaa kirjallisuutta hankittaisiin runsaasti yliopiston kirjastoon. Kun rahan arvo on niin suuresti alentunut, ei entisten suuruisten määrärahojen puitteissa voitane tätä hankintaa suuremmassa määrin suorittaa.

Kymmenennen pääluokan 10 momenttia, jossa on stipendejä ja apurahoja ylioppilaille, on esitetty vähennettäväksi entisestä 4 miljoonasta 2.5 miljoonaan. Näitä stipendejä on jaettu sodassa olleille ylioppilaille ja siitä johtuukin määrärahan vähennys. Samalla on valtion yleisiä stipendivaroja esitetty korotettavaksi 200,000:sta 700,000 markkaan. Ottaen huomioon rahanarvon alenemisen ja sellaisten apurahojen tarpeellisuuden muillekin kuin sodassa olleille, tuntuisi suotavalta, että tälläkin kertaa jaettaisiin koko 4 milj. markan määräraha lahjakkaille ja varattomille opiskelijoille, jotta he voisivat opiskelunsa nopeasti päättää ja ryhtyä työskentelemään sillä alalla, jolle aikovat valmistua.

Lisäksi olisi vähävaraisille lahjakkaille oppikoululaisille varattava apurahoja ainakin sama määrä kuin ylioppilaille. Oppikoululaisia on paljon enemmän kuin ylioppilaita ja usein täytyy lahjakkaan koululaisen keskeyttää koulunsa varattomuuden vuoksi.

Erittäin suurella mielihyvällä ja tyydytyksellä on tervehdittävä sitä uutta esitystä, joka sisältyy 10 pääluokan 37 momenttiin. Se on esitys valtion iltaoppikoulun perustamisesta Helsinkiin. Tällaisen oppilaitoksen puute on ollut jo kauan huutava. Olen työskennellessäni työväenopistossa joutunut jo monien vuosien kuluessa keskustelemaan satojen nuorten ihmisten kanssa, jotka ovat halunneet suorittaa keskikoulun kurssin ansiotyönsä ohella. He tulevat työväenopistoon, koska usein luulevat, että siellä voidaan suorittaa keskikoulu, ja ovat hyvin pettyneitä, kun kuulevat,

että asianlaita ei olekaan niin. Helsingissä on nykyjään kolme yksityistä kouluhallituksen tarkastuksen alaista iltaoppikoulua. Niissä on suurista lukukausimaksuista huolimatta oppilastulva, eivätkä ensinkään kaikki pyrkijät voi niihin päästä. Tavallisesti työläisnuoret, jotka haluavat opiskella keskikoulun kurssia, hakeutuvat jonkun yksityisen opettajan luo, joka ilmoittaa lehdissä antavansa tunteja ja kursseja. Näissä kursisen antajissa on tietysti päteviäkin, jotka tekevät tunnollista työtä, mutta paljon heidän joukossaan on sellaisia epäpäteviä henkilöitä, jotka käyttävät näiden nuorten opinhalua hyväkseen kerätäkseen itselleen suuria tuloja. Nuoret valittavat, että näillä kursseilla on yhtaikaa samalla tunnilla paljon eritasoisia oppilaita, jolloin opetus on hyvin hataraa ja vaillinaista. Opiskelijat maksavat jonkun aikaa korkeita tunti- ja kurssimaksuja, mutta kun huomaavat, että opiskelusta ei tule mitään ja opetus ei vastaa tarkoitustaan, luopuvat he siitä pettyneinä

Nyt tehty aloite on periaatteelliseltakin kannalta katsoen askel koulun demokratisoimista kohti. Antaahan se tilaisuuden monelle, oppikoulun epädemokraattisesta muodosta johtuen sen opetuksesta lapsuudessaan osattomaksi jääneelle, tilaisuuden kuitenkin päästä sille elämänuralle, johon hänen kaikki taipumuksensa viittaavat. Valtiolla ja yhteiskunnalla on suorastaan velvollisuuksia näitä ahkeroivia nuoria kohtaan, nuoria, jotka opiskellessaan tekevät tuottavaa työtä. Tähän tarvittava määräraha on pieni, vain 149,600 markkaa, ja on varmaa, että se summa ei mene hukkaan, vaan tuottaa runsaan koron pieneltä osalta korjatessaan epäoikeudenmukaisen koulujärjestelmämme aiheuttamia epäkohtia.

Vielä tätä budjettia katsellessa kaipaa apurahaa Suomi-Neuvostoliitto-Seuralle. Kuten kaikki tiedämme ja varmaan myönnämmekin, tekee tämä seura laajaa ja tärkeätä valistustyötä maamme kaikkien kansankerrosten keskuudessa.

Ed. Lumme: Herra puhemies! Pyydän kosketella valtion alkoholi- ja raittiuspolitiikkaa.

Sota on aikaansaanut hirveätä tuhoa kansan elämässä. Sen vaurioitten korjaaminen on jättiläistehtävä. Mutta on myös aloja, joilla vahingot ovat korvaamattomat. Niin on varsinkin siveellisellä alalla, jossa tuhotulva edelleen vyöryy yli maan.

Tilasto poliisin tietoon tulleista rikoksista tämän vuoden ensimmäiseltä puoliskolta osoittaa, että kaikenlainen rikollisuus on kasvanut ennen kuulumattomassa määrässä. Erittäinkin väkivaltarikollisuus koko maassa osoittaa suuria lukuja. Kun tavallisimpia tappo-, pahoinpitely-, rauhanrikkomisrikoksia sanottuna aikana vuonna 1944 oli 1,792, niin niitä tänä vuonna oli 4,582, siis suunnilleen kolmenkertainen määrä. Vuoteen 1938 verrattuna, siis viimeiseen rauhanvuoteen, ne myös ovat kasvaneet yli tuhannella tapauksella.

Tilanne esim. pääkaupungissa on sellainen, että rikospoliisille on ilmoitettu erilaisia rikoksia tämän vuoden ensimmäisen yhdeksän kuukauden aikana suunnilleen kaksi kertaa niin paljon kuin samaan aikaan vuosi sitten, jolloin jo niiden määrä oli kolme kertaa niin suuri kuin ennen sotaa.

Missä syy tähän onnettomaan kehitykseen? Sodan vaikutus sinänsä on tietenkin ilmeinen. Myös sodan seurauksena yleinen epävarmuuden ja rauhattomuuden tila on varmaan luonut tiettyjä edellytyksiä rikollisuudelle. Jos syy olisi yksinomaan näissä yleisissä oloissa, niin tilanne myös arvatenkin korjautuisi sikäli, kuin pääsemme normaaleihin vakiintuneisiin oloihin. Tähän luuloon tuudittautuminen on kuitenkin liiallista herkkäuskoisuutta. Rappeutumisen syy ei nimittäin ole yksinomaan sodasta johtuvissa epänormaaleissa olosuhteissa, joiden hallitseminen ei ole ollut meidän vallassamme, vaan se on myös johtunut tiettyjen asiain järjestämisestä väärällä tavalla.

Ryhtymättä syvemmälti kriminologisiin tutkisteluihin huomaa sekä tilastoja että elävää elämää tarkasteltaessa, että huomattava ja pahin osa nyt huolestumista aiheuttavista epäsosiaalisista ilmiöistä on syy- ja seuraussuhteessa väkijuomien käyttöön. Olen ennen tältä paikalta kiinnittänyt huomiota virallisen alkoholipolitiikan epäonnistumisiin yrityksissään hillitä väkijuomien käyttöä. Nyt kun on mahdollisuus sodanaikaisista alkoholioloista luoda yhtenäinen kuva, täytyy sanoa väkijuomien käytön tietäneen suurta onnettomuutta kansallemme sodan aiheuttamien menetysten lisäksi, onnettomuutta, joka on siitä

syystä mieltä masentava, että se suurelta osalta olisi voitu välttää toisenlaista alkoholipolitiikkaa noudattamalla. Oli kuitenkin syytä odottaa, että sodan päätyttyä alkoholihallinto olisi muuttanut suuntaa niinkuin politiikassammekin on ollut pakko tehdä, tehnyt täyskäänteen ja lähtenyt ankaran alkoholipolitiikan tielle. Niin ei kuitenkaan tapahtunut. Kaiken muun muuttuessa alkoholikomento on säilynyt entisellään, sitä ei mikään maailman mullistus ole saanut järkytetyksi.

Ja tulokset kuten sanottu ovat surkeat. Nyt menossa oleva vuosi tulee olemaan tähän astisista pahin alkoholivuosi nykyisen väkijuomajärjestelmän aikana. Viinan kulutus on viime vuosina ollut huolestuttavan suuri. Tänä vuonna se on ylittänyt kaikki entiset rajat. Ensimmäisen puolivuoden aikana se oli yli 6.5 miljoonaa litraa eli 63.2 % suurempi kuin vastaavana aikana viimeisenä rauhan vuotena, jolloin se jo oli saavuttanut siihenastisen ennätyksen. Myös muiden väkevien juomien kulutus oli huomattavasti suurempi kuin vuonna 1938. Kansamme alkoholisoiminen on siis edistynyt valtavasti. Yllättävää tässä tapauksessa on, että huolimatta laillisen kulutuksen suuresta noususta myös laiton väkijuomaliike on osoittanut voimakasta kasvua. Niinpä on kuluvan vuoden kuuden ensimmäisen kuukauden aikana poliisin tietoon tullut noin 2 kertaa niin paljon rikoksia väkijuomalainsäädäntöä vastaan yleensä ja nimenomaan salapolttorikoksia noin 2 kertaa yli vuoden 1938 määrän, joka on sitäkin merkillisempää, kun nyt on voimassa ankara elintarvikesäännöstely, jonka pitäisi tehdä ravintoaineiden käytön viinan valmistukseen mahdottomaksi.

Jo sodan aikana juoppous oli suuri. Se ei kuitenkaan päässyt näkyviin virallisessa juopumustilastossa, kun tämä tilasto käsittää ainoastaan poliisin toimittamat pidätykset mutta ei sotilaspidätyksiä. Nyt kun tilasto on enemmän vertauskelpoinen, nähdään että juopumuksen johdosta pidätettyjen lukumäärä todellisuudessa on oletettua suurempi ja että se yhä voimakkaasti kasvaa. Kuluvan vuoden alkupuolella poliisin tilasto käsittää yli 73,000 pidätystapausta, kun vuonna 1938, jolloin näiden pidätysten lukumäärä oli suurin koko 1930-luvulla, se oli vähän yli 56,000. Tänä vuonna on siis lähes 20,000 tapausta enemmän.

Kaikki mainitsemani seikat puhuvat sellaisesta siveellisestä romahduksesta, jota maamme aikakirjat tuskin aikaisemmin tietävät kotitarvepolttoajan jälkeen. Aivan oikein alkoholiliikkeen pääjohtaja äskettäin luonnehtikin nykyisen tilanteen kestämättömäksi.

Ei liene muuta kuin yksi mielipide sen suhteen, että tilanteen korjaamiseksi on jotakin tehtävä. Emme kuitenkaan ole alkoholihallinnolta saaneet mitään selvää ohjelmaa tässä kohden. Se on itse ruvennut epäilemään esim. hinnankorotusten merkitystä, kun liikkeellä olevan setelistön kasvu neutralisoi korotusten tehon. Se odottaa rahaolojen mahdollista kiristymistä, joka todennäköisesti asettaakin jonkinverran sulkua tähänastiselle huonolle kehitykselle. Ei myöskään ainakaan toistaiseksi apua ole odotettavissa suurin kustannuksin toimeenpannusta väkijuomain ostajain rekisteröimisestä. Päinvastoin monet merkit viittaavat siihen, että tämä itsessään kylläkin hyvä toimenpide vaikuttaa väkijuomain käyttöä yleistävästi. Siis samalla tavalla kuin korttijärjestelmä muillakin aloilla on vaikuttanut.

Alkoholihallinto ei näytä kovin suuria odottavan näistä toimenpiteistä, koskapa se erittäin painokkaasti tyytyy korostamaan raittiusvalistustyön tärkeyttä vastapainona kasvavalle juoppoudelle. Alkoholipoliittisiin toimenpiteisiin nähden vallitsee paljon erimielisyyttä. Mutta yksimielisiä luullakseni ollaan siitä, että olipa alkoholiolojen järjestely minkälainen tahansa, aina tarvitaan yleistä mielipidettä kasvattavaa raittiustyötä.

Raittiusvalistustyön tarve on huutava. Valtio on kansanraittiuden edistämisen jättänyt pääasiassa vapaan kansalaisharrastuksen varaan samalla kun se itse katsoo voivansa perustaa taloutensa huomattavalta osalta väkijuomatuloihin, s. o. käyttää hyväkseen ihmisten siveellisiä heikkouksia. Toisaalta kuitenkin on syytä odottaa, että valtio puolestaan olisi sen käytettävissä olevin mahdollisuuksin tahtonut tukea tätä vapaata kansalaistoimintaa raittiuden edistämiseksi. Mutta nyt eduskunnalle jätetty budjettiehdotus on tässä suhteessa murheellinen asiakirja sille, joka oli odottanut hallitukselta jotakin yritystä aikaansaada parannusta tässä kansamme elämän ehkä kipeimmässä kohdassa. Jos tämä ehdotus

muuttumattomana hyväksytään, tietää se, että raittiustyö, sensijaan että sille annettaisiin tukea niin että se saataisiin voimistumaan ajan tarpeita vastaavaksi, tulee päinvastoin supistumaan. Tämän asiakirjan edessä meillä on velvollisuus kysyä, onko tarkoitus poistaa viimeinenkin sulku kansamme alkoholisoitumisen tieltä, onko tarkoitus tukahuttaa se omantunnon ääni kansamme elämässä, jota raittiusliike tässä maassa kaikista heikkouksistaan huolimatta yhä edelleen on.

Kautta koko budjetin on määrärahan korotuksia, mikä onkin paikallaan rahanarvon muuttumisen johdosta. Mutta suurissa vaikeuksissa kamppailevan raittiusliikkeen on tultava toimeen entisillä määrärahoilla. Tätä tarkoitusta varten on sosiaaliministeriön pääluokan kohdalle merkitty 5.5 milj. markan määräraha. Vuonna 1939 oli valtion budjetissa sosiaaliministeriön kohdalla 4 milj. markan ja opetusministeriön 1.5 milj. markan määräraha raittiuden edistämistarkoituksiin eli siis markalleen sama määrä kuin nyt. Mutta tämän päivän markka on arvoltaan tuskin neljännes silloisesta, joten jokainen käsittää, kuinka toivottomaksi raittiusjärjestöjen asema on käynyt, raittiusjärjestöjen, joiden työlle nyt, kun valtio noudattaa tunnotonta, seurauksiltaan mitä kohtalokkainta alkoholipolitiikkaansa, on asetettava entistä suurempia vaatimuksia.

Valtio ei voi tässä asiassa ainoastaan kerätä tuloja ihmisten juoppoudella ja jättää taistelua tätä kansallista vitsausta vastaan yksityisten kansalaisten vapaan uhrauksen varaan. Nykyistä väkijuomalakia säädettäessä silloinen sosiaaliministeri ilmoitti, että tarkoitus oli raittiustyön kannattamiseen käyttää 5 % väkijuomayhtiön vuosiylijäämästä. Väkijuomalaki sitäpaitsi erityisesti määrää väkijuomatuloista juuri raittiustyöhön myönnettäväksi varoja. Väkijuomatulot ovat nousseet 1 miljardista v. 1938 yli 4 miljardiin viime vuonna ja tulevat tänä vuonna olemaan 7—8 miljardia markkaa. Myytiinhän väkijuomia syyskuussakin yli 831 miljoonaa markkaa. Mutta raittiustyön kannatus on näissäkin oloissa jätetty entistä vähäisemmäksi. Näiden tosiasiain nojalla on oikeus kysyä, onko valtio vapaa sen nimissä annetuista lupauksista.

Me emme väsy yhä uudestaan huomauttamasta, että nykyiseen väkijuomajärjestelmään on tultu sillä nimenomaisella edellytyksellä, että laillisen väkijuomakaupan sallimisen vastapainoksi valtion voimakkaan taloudellisen tuen turvin kehitetään tehokas vakaumuksellinen raittiustyö. Siinä on kysymys niin valtavasta tehtävästä, ettei sitä ilman valtion tukea voida suorittaa tässä maassa.

Me olemme tosin nähneet, kuinka ne, jotka puhuvat vakaumuksellisesta raittiustyöstä ainoana kansanraittiuden edistämiskeinona, osaavat pysyä syrjässä tästä työstä, ja olemme joutuneet uudistuvasti toteamaan, kuinka lupaukset muustakin kannatuksesta tälle toiminnalle ovat olleet katteettomia shekkejä, emmekä siis ole yleensä tottuneet suuria odottamaan. Mutta meidän on silti vaikea tottua siihen, ettei valtion nimissä annettuja lupauksia täytetä, olletikin kun nämä lupaukset ovat annetut kahdensadan todistajan edessä tässä huoneessa.

Mitä raittiusmäärärahan korottamiseen tulee, niin on syytä mainita, että raittiusjärjestöjen taholta on useampia kertoja osoitettu sen välttämättömyys. Kaikki kustannukset ovat nousseet. Palkat myös tällä alalla on ollut pakko korottaa, matkakustannukset, painatuskustannukset, postimaksut ovat nyt kolminkertaiset sodan edelliseen aikaan verraten. Raittiusmäärärahan korottamatta jättäminen näinollen vie väistämättä työn supistamiseen juuri silloin kun sitä pitäisi laajentaa.

Myös sosiaaliministeriön yhteyteen arvovaltaisista henkilöistä asetettu neuvottelukunta yksimielisesti kannatti määrärahan korottamista. Ja sikäli kuin olen saanut tietää, sosiaaliministeriön budjettiesityksessä tämä määräraha olikin esitetty 10 miljoonan markan suuruiseksi, joten ministeriökin on pitänyt korotusta välttämättömänä. En saata käsittää, miksi valtioneuvostossa on juuri tässä kohden katsottu voitavan toimittaa poispyyhkiminen.

Toivon, että eduskunta korjaa hallituksen esitystä korottamalla raittiusmäärärahan 10 miljoonaan markkaan, mikä määrä ei edes vastaa kustannusten nousua rauhanvuosiin verraten. Tuollahan korotuksella ei vielä voida tehdä juuri muuta kuin säilyttää työ suunnilleen sodan edellisessä laajuudessa, mutta ei vielä sitä laajentaa niinkuin nykyinen asiaintila vaatisi. Lisäksi muistettakoon, että ehdottamani summa on ainoas-

taan pieni murto-osa siitä, mitä kerran kieltolakia kaadettaessa on juhlallisesti tähän tarkoitukseen luvattu.

Ottaessaan väkijuomaliikkeen omaan haltuunsa ja kantaessaan siitä suuria vero- y. m. tuloja valtio on myös ottanut vastuun kansanraittiuden edistämisestä. Meillä on oikeus vaatia, että se myös toimii tämän vastuun vaatimalla tavalla.

Ed. Muuri: Herra puhemies! Nyt lähetekeskustelussa olevalle hallituksen esitykselle valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1946 antaa erikoisen leimansa verrattuna sitä edellisten vuosien talousarvioesityksiin se, että tämän laadintaan, käsittelyyn ja sen päättämiseen on nyt mahdollisuus osallistua entistä laajempien kansankerrosten ja että ennen kaikkea juuri työtätekevällä väestöllä on nyt tämä mahdollisuus olemassa. Demokratian tiellä kuluneen rauhanvuoden aikana saavutettujen voittojen ohella puhuu uusi talousarvioesitys selvää kieltä niistä vaikeuksista ja edessämme olevien tehtävien laajuudesta, jotka meidän tulee voittaa voidaksemme kohottaa taloutemme siitä tilasta, johon rikollinen sota sen saattoi.

Työväestö on omalta osaltaan parhaiten osoittanut ymmärtävänsä nämä vaikeudet ja tehtävien laajuuden. Se on ollut ja on edelleenkin valmis luopumaan ja tinkimään monista toimeentulolleen tuiki välttämättömistä vaatimuksistaan ja kieltäytymään paljosta. Se on alunperin ymmärtänyt demokraattisen kurin välttämättömyyden ja osoittanut kuluneen rauhanvuoden aikana olevansa valmis myöskin vastuuseen demokratian puolesta. Kuitenkin sillä edellytyksellä, että annetaan varmuus siitä, ettei taantumuksellisten piirien harjoittama välirauhaan asti vallinnut rikollinen politiikka enää saa jatkua ja että demokratialle turvataan rauhallisen kehityksen mahdollisuudet.

Kansandemokraattien taholta on eduskunnastakin käsin esitetty jo useammassa yhteydessä se demokratian kehittymiselle tärkeä vaatimus, että ne miljardit, joita suurpääoma sodalla keinotellen rikollisella tavalla itselleen hankki käyttäen niitä sodan rahoittamiseen ja jatkamiseen lainojen muodossa valtiolle, joiden lainojen korkoihin lasketaan kansamme varoja käytettävän vuosittain n. 2 miljardia markkaa, että tämä kansalta rikollisella tavalla riistetty omaisuus palautetaan takaisin oikeille omistajilleen, se on kansan haltuun ja sen yhteiseksi hyväksi.

Oikeisto on tämän vaatimuksen kuultuaan aina noussut varpailleen sitä vastustamaan. Tätä oikeutettua vaatimusta pidetään oikeiston taholta niin suurena pahana, ettei siitä saisi edes vihjaista. Oikealla pyritään muka selvittämään, että kyseenäolevien sotavelkojen poispyyhkiminen vaarantaisi maallemme ulkoa päin saatavaa luottoa ja että siten kajottaisiin myös piensäästäjien omaisuuteen j. n. e. Eihän ole kuitenkaan kysymys piensäästäjien eikä ylipäänsä säästäjien omaisuuteen kajoamisesta, vaan kysymys on sodalla keinotellun, kansalta rikollisella tavalla hankitun omaisuuden takaisin palauttamisesta. Olen vakuutettu, ettei tällainen toimenpide myöskään vaikeuta ulkoa päin saatavaa luottoa, vaan päinvastoin se olisi omiaan lisäämään luottamusta demokratiaamme.

On paikallaan tässä yhteydessä palauttaa mieliin se luottamuksen ilmaus, jonka viimeksi noin viikko sitten saimme osaksemme juuri ulkoa päin, nimittäin se lahja, jonka saimme generalissimus Stalinin kautta Neuvostokansojen meille ojentamana lahjana, joka merkitsee noin 2 miljardin markan vuotuista huojennusta sotakorvausten suorituksessa maksuajan tultua pidennetyksi. Näin ystävällinen naapuri auttaa meitä hädän hetkellä Taas toisaalta oman kansamme keskuudessa on piirejä, jotka kynivät suunnilleen saman verran miljardeja kansalta vuosittain korkomaksuina siitä, että pääsivät sodan avulla lisäämään rikkauksiaan ja pakottivat kansan taistelemaan samaa ystävällistä naapuria vastaan. Mielestäni olisi lopultakin aika hallituksen löytää ne keinot, joilla mainitut sotavelat saataisiin pyyhityksi yli.

Menoarvioon sisältyy vielä sellainenkin menoerä kuin lakkauttamispalkat, joita aiotaan yhä edelleenkin maksaa lakkautettujen suojeluskuntien entisille upseereille, toisin sanoen henkilöille, joiden jo lopultakin tulisi hyödyllisellä työllä osoittaa velvollisuutensa kansaa ja isänmaata kohtaan eikä lekotellen nauttia ja kuluttaa kansan varoja siitä ansiosta, etteivät ole tehneet mitään muuta kuin vahinkoa kansalle aikaisemmalla toiminnallaan. Niinikään monet korkeat eläkkeet ja korvaukset, joita

edelleenkin maksetaan samaisille piireille, olisi siirrettävä oikeiden omistajien nimiin, nimittäin henkilöille, jotka ovat oikeutettuja eläkkeitä ja korvauksia saamaan, niille henkilöille, joille taantumuksen harjoittama rikollinen sotapolitiikka on aiheuttanut suunnattomia kärsimyksiä ja kaiken puolista vahinkoa. Korvausten ja eläkkeiden ulkopuolella on vielä paljon niitä, jotka aina ovat johdonmukaisesti taistelleet demokratian saavuttamiseksi ja olleet valmiit uhraamaan kaikkensa taistelussa fascismia ja taantumusta vastaan. Poliittisista syistä tuomittuina ja turvasäilössä olleiden henkilöiden korvaukseen myönnetyn määrärahan ulkopuolelle jäivät kaikki ne, jotka tuomittiin rikoslain 34 ja 16 luvun mukaan, toisin sanoen henkilöt, jotka ase kädessä uskalsivat toimia sodan aikana saksalaisia ja heidän suomalaisia liittolaisiaan vastaan. Osattomiksi jäivät myöskin ne, jotka raahattiin turvasäilöstä rintamalla ja sieltä edelleen keskitysleireihin, joissa keskitysleireissä olot eivät suinkaan jääneet jälkeen toisista Natsi-Saksan pystyttämien keskitysleirien oloista.

Punaisten puolella vuonna 1918 taistelleet samoin kuin viimeisten sotien aikana vakaumuksensa puolesta sodasta kieltäytyneiden korvauskysymykset odottavat myöskin vielä ratkaisuaan. Asian yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulen lähemmin koskettelemaan tässä mainitsemiani korvauskysymyksiä.

Kansalaiset tulevat kiinnittämään suuren huomion nyt käsiteltävänä olevan talousarvion käsittelyyn ja toivovat, että eduskunta tulee löytämään valtion tulojen turvaamiseksi ja menojen oikein sijoittamiseksi oikeat ratkaisut ja että talousarviosta muodostuisi, kuten hallituksen esityksen perusteluissa mainitaan, suunnitelmallinen demokratian taloudenpitoa vastaava menoarvio, joka keventäisi demokratian harteilla vielä raskaana lepäävää paarlastia ja saattaisi ne piirit, joilla on mistä antaa, osoittamaan vihdoinkin isänmaan- ja kansanrakkautta ja antamaan tähänastisen ottamisen asemasta.

Ed. Karppinen: Herra puhemies! — On erittäin hyvä asia, että valtiovalta on tehnyt ja tekee myös esillä olevassa tulo- ja menoarvioehdotuksessa uhrauksia elinkeinoelämän hyväksi. Esimerkiksi maa- ja karjatalouden alalla on näitä ammatteja edistävien teknillisten apuneuvojen tunnetuksi tekemistä ja käytäntöönottamista pyritty lisäämään ammattikoulujen avulla. Vastaavanlaisia uhrauksia ei ole tehty kalastusammatin hyväksi. Maamme vähävaraiselle kalastajaväestölle ja koko kansantaloudellemme vahingollisia ovat tämän ammatin harjoittamista ja kehittämistä ehkäisevät lait ja määräykset. Sama seuraus on työvälineiden ja ammattitaidon heikkouksilla. Että maamme vähävaraiset vaikeissa oloissa elävät kalastajat tuntisivat itsensä valtiovallan tasapuolisen tuen ja huomion alaisiksi, ei saisi kohtuullisia uhrauksia kieltää. Ensitärkeätä olisi kalastusneuvonnan, kalatalousopetuksen ja kalastusvälineiden hankinnan tukeminen. Kalatalous on vasta nuori, mutta ravinto- ja yleensä kansantaloutemme kannalta tärkeä ala. Opetus kalastajien ja kalastusneuvojien sekä kalanviljelyslaitosten johtajien kasvattamista varten on ollut epätyydyttävää jo ennen sotia. Viimeisen viiden vuoden aikana se on kokonaan keskeytynyt. Tämän alan ammattimiehistä on suuri puute. Se tulee melko läheisessä tulevaisuudessa täydelliseksi, ellei kalatalousopetusta ensi tilassa saada järjestetyksi. Huomioiden valtiomme rahatalouden huonon aseman olisi opetus ainakin Evolla saatava aikaan, ellei varoja erikoista koulua varten voida osoittaa.

Valtiovallan apua tarvitaan myös kalastusvälineiden hankinnassa. Pyyntivälineitä, joita ei valmisteta omassa maassamme, olisi tuotava riittävästi maahan. Kalastustarpeiden hankinnan helpottamiseksi olisi järjestettävä halpakorkoisia lainoja, vaikeimmissa tapauksissa jopa suoranaisia avustuksia. Neuvonnalla olisi tehostettava m. m. kalastusvälineiden hoitoa.

Paitsi valtiovallan suoranaista tukea kalastusammatin hyväksi, olisi tuettava ja ohjattava vähävaraisten kalastajien omatoimisuutta tuotantonsa ja taloudellisen asemansa kohottamiseksi. Se voisi mielestäni parhaiten tapahtua kalastusvälineiden hankintaa, kalakannan lisäämistä ja kalastusammattia harjoittavien osuuskuntien perustamista edistämällä.

Nämä toivomukset tahtoisin esittää eväsykseksi tulo- ja menoarviota asianomaisiin valiokuntiin lähetettäessä.

Ed. P u s a: Herra puhemies! Hallituksen talousarvioehdotuksessa on arvioitu tarvittavan asutustoiminnan toimeenpanokustannuksia varten noin 370 milj. markkaa. Jo tämä summa osoittaa, että kysymyksessä on varsin suuren toimeenpanokoneiston toiminta. Välirauhansopimuksesta on kulunut 13 kuukautta; on syytä tarkastella, missä määrin valtiovallan toimenpiteet maatalous-siirtoväen asuttamiseksi ja rintamamiesten y. m. maantarpeen tyydyttämiseksi ovat olleet tarkoituksenmukaisia ja minkälaisia tuloksia ne ovat antaneet.

Maatalousministeriön asutusasiainosastossa kerätyn tilaston mukaan oli 1 päivään lokakuuta mennessä tehty 4,901 erityyppistä tilaa tai tonttia. Sen lisäksi oli myönnetty 40 laidunaluetta, 6 yhteismetsää ja 54 muunlaatuista aluetta. Vapaaehtoisilla kaupoilla oli samaan päivään mennessä hankittu 3,320 eri tyyppistä tilaa tai tonttia ja 339 lisämaa-aluetta. Nämä ovat tosiasiassa ne tulokset, mitä valtiovallan rahoittaman maanhankintakoneiston avulla tai myötävaikutuksella on saatu aikaan. Näitä tuloksia arvosteltaessa on palautettava mieliin se tosiasia, että kesäkuuhun 1941 mennessä oli siirtoväen pika-asutuslain avulla tehty 8,422 eri tyyppistä tilaa ja tonttia. Keskeneräisiä toimituksia oli 4,533 kappaletta. Maanlunastuslautakuntien toiminta on tähän asti kohdistunut melkein yksinomaan pika-asutuslain nojalla muodostettujen tilojen käsittelyyn. On tutkittu, onko niissä riittävästi viljeltyä ja viljelyskelpoista sekä metsämaata, onko sekamuotoistilat ja tontit perustettu sellaisille paikoille, että ne vastaavat niille elinkelpoisuuteen nähden asetettuja vaatimuksia. Vieläpä on tutkittu, onko jostakin pika-asutustilasta mahdollisuus ottaa joitakin alueita tai etuuksia pois. Tästä kaikesta on ollut seurauksena se, että valmiitakaan pika-asutustiloja ei ole tähän mennessä voitu luovuttaa hallintasopimuksella niiden saantiin oikeutetuille siirtoväkeen kuuluville henkilöille. Tosiasia siis on, että lokakuun 1 päivään mennessä asutusviranomaiset eivät ole ehtineet käsitellä edes kaikkia pika-asutuslain nojalla muodostettuja, lainvoiman saaneita tiloja, uusien tilojen muodostamisesta puhumattakaan.

Sanomalehdissä olleet uutiset asutustoiminnan niin ripeästä edistymisestä, että maansaajille olisi jaettu 19,000 tilaa, ovat näin olen tahallaan yleisön harhaanjohtamistarkoituksessa sanomalehdille toimitettuja perättömiä tietoja. Pika-asutuslain nojalla oli tehty 5,879 hallintasopimusta. Tähän päivään mennessä ei ole maahankintalain perusteella voitu tiettävästi tehdä ainoatakaan hallintasopimusta. Mitenkä tämä kaikki on mahdollista? Siirtoväen monista esityksistä huolimatta hallitus ei saattanut siirtoväen pika-asutuslakia voimaan. Sen sijaan se asetti 29 päivänä syyskuuta 1944 maanviljelysneuvos Nissisen puheenjohdolla komitean laatimaan kokonaan uutta ehdotusta siirtoväen ja rintamamiesten asutuslaiksi Tämä ehdotus jätettiin hallitukselle joulukuun alussa samana vuonna, mutta vasta tammikuun 29 päivänä 1945 jätettiin asiasta eduskunnalle hallituksen esitys. Eduskunta hyväksyi maanhankintalain ja siihen liittyvät muut lait huhtikuun 3 päivänä. Nämä lait vahvistettiin kuitenkin vasta toukokuun 5 päivänä. Toimeenpanoasetus valmistui seuraavan kesäkuun 2 päivänä. Näitä seuraavat ohjeet valmistuivat niin paljon myöhemmin, että niistä ja laeista painettu kirja jaettiin muun muassa maalautakunnan jäsenille kolmisen viikkoa sitten! Vertailun vuoksi on mainittava, että maaliskuun 12 päivän 1940 rauhan jälkeen valmistui siirtoväen pika-asutuslaki ja siihen liittyvät asetukset ja ohjeet eräistä tarpeettomista viivytyksistä huolimatta, 28 päivänä kesäkuuta 1940 eli 3 ½ kk rauhanteon jälkeen. Maanhankintalaki ja sen toimeenpano-ohjeet valmistuivat vasta yhdeksän kuukautta välirauhan tekemisen jälkeen.

Olisi luullut, että meillä olisi jo siirtoväen pika-asutuksessa saatu niin paljon kokemusta, että sen perusteella välttämätön asutustoiminta olisi uudelleen voinut tapahtua entistään paljon nopeammin. Niin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Nyt tiedustellaan, minkä tähden varsinainen vika oli siinä, että lähdettiin laatimaan kokonaan uutta lakia. Jos sensijaan olisi saatettu siirtoväen pika-asutuslaki voimaan, olisi heti voitu koota sen lain nojalla pika-asutustoimikunnat, ja tilojen muodostaminen olisi voinut jatkua siitä, mihinkä se sodan johdosta oli keskeytynyt. Entiset viljelyssopimukset olisi voitu saattaa voimaan, ja sikäli kuin uusia tiloja olisi valmistunut, olisi niitä voitu luovuttaa niiden saantiin oikeutetuille. Ilmeisesti jo viime

syksynä ennen talven tuloa toistakymmentätuhatta siirtoväkeen kuuluvaa olisi siinä tapauksessa saanut jo oman tilan itselleen. Samanaikaisesti olisi hallitus voinut antaa muutamia pykäliä käsittävät lisälait, joiden nojalla maansaantiin oikeutettujen piiriä olisi siirtoväen ja muonamiesten lisäksi voitu laajentaa rintamamiehiä, invaliideja, sotaorpoja ja -leskiä sekä mahdollisesti muita henkilöitä koskevaksi. Samalla olisi voitu siirtoväen pika-asutuslakiin tehdä ehkä tarpeelliseksi havaittuja muutoksia, ilman että kentällä tapahtuva tilojen muodostamistyö olisi sentakia keskeytynyt.

Tätä kaikkea siirtoväen taholta moneen kertaan hallitukselle esitettiin. Käsityksemme mukaan lähinnä pääministeri vanhoillisimman suurtilallisryhmän vaikutuksesta ei siihen suostunut. Pääministerin lisäksi hallitus kokonaisuudessaan on vastuussa siitä, että asutuskysymystä ei ole hoidettu sillä tavalla kuin se olisi pitänyt hoitaa. Tämä on tullut valtiotaloudellekin erityisen kalliiksi. On ollut pakko antaa monessa tapauksessa siirtoväelle huoltoavustuksia sellaisillekin perheille, jotka muutoin olisivat pystyneet hankkimaan toimeentulonsa omalta tilaltaan. Siirtoväen huoltoavustukset olivat viime vuonna noin 900 miljoonan markan suuruiset. Tähän mennessä tänä vuonna on mennyt jo suunnilleen saman verran. Nimenomaan on huomautettava, että nämä varat eivät ole lähimainkaan kaikki menneet maataloussiirtoväen huoltomenoihin.

Kuinka suureen summaan se tappio nousee, minkä siirtoväki itse on kärsinyt syödessään entisiä säästöjään tai korvauksina saatuja varoja tai joutuessaan hävittämään karjaansa, ei ole tarkalleen arvioitavissa, mutta nousevat nämäkin tappiot ilmeisesti ainakin yhtä suuriin summiin kuin valtion huoltomenot maataloussiirtoväen osalta. Lisäksi tulevat kansantaloudellisessa suhteessa ne tappiot, mitkä aiheutuvat siitä, että ammattitaitoinen maataloussiirtoväki ei päässyt harjoittamaan elinkeinoaan ja omaa ammattiaan, vaan joutui työskentelemään usein alipalkattuna vieraissa ammateissa tai olemaan kokonaan työttömänä. Edelläsanottuun tulokseen on sen lisäksi osaltaan syynä suurtilallisten ja herrasviljelijäin edustamat maanluovuttajapiirit. He ovat suosineet uutta lainsäädäntöä siinä toivossa, että viivyttämällä voitettaisiin joitakin etuja, joiden nojalla he pääsisivät vähemmällä maanluovutusvelvollisuudella ja voisivat saada maasta paremman hinnan. Jo nyt voidaan todeta, että nämä toiveet maareformia lopullisesti toteutettaessa tuskin tulevat tateutumaan.

Oma raskas vastuunalaisuutensa on myöskin maatalousministeriön asutusasiain johtajalla, joka on ollut erittäin innostunut uuden lainsäädännön aikaansaamiseen.

Tällä hetkellä lienee melko yleisesti vakiintunut se käsitys, että meidän on toteutettava varsin pitkälle menevä maareformi siirtoväen asutustoiminnan yhteydessä. Maaseudulla on käynnissä niin voimakasta liikehtimistä riittävän pitkälle menevän maareformin puolesta, ettei ole mahdollisuutta jättää sitä huomioonottamatta. Jäljellä on vain kysymys siitä, miten se on nopeimmin ja tarkoituksenmukaisimmin toteutettavissa. Siinä suhteessa on olemassa kaksi tietä. Toisen mukaan maanhankintalakia olisi eräiden pykälien kohdalta niin muutettava, että lain toimeenpano tulisi entistä nopeammaksi ja että voitaisiin saada riittävän paljon maata asutustarkoituksiin käytettäväksi.

Toisen mukaan taas olisi palattava valtiovarainministeriön finanssitoimikunnan ehdotukseen, että korvauskysymys olisi hoidettava mahdollisimman pitkälle hankkimalla omaisuutta sitä varten luontoiskorvauksina. Nimenomaan maaomaisuuden hankkiminen asutustarkoituksiin olisi tähän tarkoitukseen soveltunut. Finanssitoimikunta teki tätä tarkoittavan ehdotuksen, jonka hieman muutettuna Nissisen komitea aikanaan yksimielisesti hyväksyi. Asia on siis loppuun asti harkittuna valmisteltu. Sitä tarkoittava lakialoite on myöskin eduskunnalle aikanaan jätetty. Jos tämä lakialoite hyväksyttäisiin, olisi sen käytännöllisenä seurauksena se, että jokainen maan luovuttaja tietäisi, kuinka paljon hänen on luovutettava maata asutustarkoituksiin. Kun tämä maa olisi luovutettava verona, ei riitaa hinnasta syntyisi. Tämä johtaisi siihen, että suurimmassa osassa maata maanluovuttajat voisivat asutuslautakunnan avulla tehdä vapaaehtoisia maanluovutuksia asutustarkoituksiin. Asutuslautakunnat, maanlunastuslautakunnat ja asukkaanottolautakunnat jakaisivat tällä tavalla saatavan maan sen saantiin oikeutetuille.

Maareformi voitaisiin siten vieläkin nopeasti toteuttaa. Siitä olisi yksinomaan myönteisiä seurauksia sisäpoliittisessa suhteessa. Myöskin valtiotalous pääsisi pienemmillä lain toimeenpanokustannuksilla, kuin mitä maanhankintalain toteuttamisessa tarvitaan. Lisäksi talousarviossa säästyisi kaikki maanlunastustarkoituksiin varatut erät. Se helpottaisi myöskin valtion talousarvion tasapainoon saattamista. Luontoisveron toteuttaminen merkitsisi myöskin tasaista maan ottoa maanomistajien kesken. Siinä tapauksessa, että maareformin toimeenpanoa varten pitäisi hankkia maata joltakin maanluovuttajaryhmältä enemmän kuin vero heidän kohdaltaan edellyttäisi, voitaisiin heille rahan asemesta antaa korvausta, esim. metsäosuuksina sellaisiin yhteismetsiin, mitä voitaisiin muodostaa sellaisille metsärikkaille seuduille, joista metsämaita asutustarkoituksiin muuten ei tarvitse lain edellyttämässä määrässä ottaa. Kun valtiovarainvaliokunta joutuu harkitsemaan sekä esillä olevan talousarvioehdotuksen että luontoisveroa koskevan aikanaan tehdyn lakialoitteen, on mielestäni paikallaan, että se vielä uudelleen vakavasti harkitsee kysymystä luontoisveron säätämistä koskevan lakialoitteen hyväksymisestä. Joka tapauksessa, hankittiinpa maa toisella tai toisella tavalla asutustarkoituksiin, on sitä hankittava niin paljon, että esillä oleva maareformi voidaan riittävässä laajuudessa ja nopeasti toteuttaa.

Ed. Penttala: Herra puhemies! Sanotaan, että kunkin kansan taloudellinen hyvinvointi ja toimeentulo riippuu siitä, minkälainen liikennekuntoisuus maassa on. Ennen sotia meidän maassamme liikenneolot kehittyivät verrattain nopeasti. Rautateitä rakennettiin keskimäärin noin 100 km vuodessa ja uusien maanteiden rakentaminen ja entisten kunnostaminen tapahtui niin voimakkaassa tahdissa, että jos kehitys olisi saanut edelleen sillä tavalla vapaasti jatkua, niin muutamien vuosien kuluttua liikenneverkostomme olisi tyydyttänyt hyvinkin suuret vaatimukset. Sota keskeytti kuitenkin kehityksen tälläkin alalla ja rappeutti entisetkin liikenneväylät niin, että olemme joutuneet paljon jäljelle siitä, mihin sotaa edeltäneinä vuosina jo liikennealalla ehdittiin. Tämä rappioituminen on yleistä, että teiden rappeutuminen on aivan yleinen ilmiö miltei koko maassa. Ja samoin kuin varsinaiset tiet ovat rappeutuneet, ovat rappeutuneet myöskin maanteillä olevat sillat ja vesien ylitse liikennettä välittävät lossit, joten koko liikenneverkosto on sotavuosina kärsinyt sellaisen vaurion, että miltei koko liikenteemme on joutunut suorastaan rappiotilaan. Ja kun kansakunnan toimeentulo riippuu hyvin paljon siitä, minkälaiset liikennevälineet sillä on käytettävänään, niin on tämä liikenneolojen rappioituminen muodostunut sellaiseksi uhkaksi, että ellei siinä suhteessa saada nopeasti parannusta aikaan, on yleinen elintason madaltuminen edelleenkin sumentamassa tulevaisuuden näköpiiriämme. Yleisenä käsityksenä onkin ollut, että kun sotatoimista vapaudutaan rauhan töihin, niin ensimmäisenä jälleenrakennustehtävistä tulee olemaan liikenneverkoston korjaaminen sellaiseen kuntoon, että talouselämän kehitykselle avautuu kehitysmahdollisuudet.

Hallituksen laatima tulo- ja menoarvio vuodelle 1946 on kuitenkin tässä suhteessa varsin surullinen asiakirja ja ihan täydellinen pettymys niille, jotka ovat odottaneet liikenneverkostomme korjausta jo ensi vuoden aikana. Entisten maanteiden kunnossapitoon ja korjauksiinkin varatut määrärahat tuntuvat aivan riittämättömän pieniltä ja uusien maanteiden rakentamiseen ei varoja ole riittänyt muuta kuin hiukan nimeksi. Tämä on valitettavaa senkin takia, että meillä on huomattava määrä uusien tärkeiden ja välttämättömien maanteiden rakennustöitä keskeneräisinä, joihin on kiinnitettynä valtionvaroja jo kunnioitettavia summia, mutta jotka varat ovat aivan hyödyttöminä, koska tietyöt ovat niin keskeneräisinä, ettei niitä teitä voida liikenteeseen käyttää. Samoin on lukuisa määrä sillanrakennustöitä keskeneräisinä, joihin myöskin on kiinnitettynä huomattava määrä valtionvaroja ja jotka varat samoin ovat sidottuina tuottamatta kellekään mitään hyötyä.

Tulo- ja menoarviossa ehdottaa hallitus varattavaksi määrärahan kaikkiaan 6 erinimisen sillan ja rummun rakentamiseen sekä kulkulaitosten ja yleisten töitten ministeriön käytettäväksi varattavaksi samaa tarkoitusta varten määrärahan ja samoin tie- ja vesirakennushallituksen käytettäväksi 2,5 milj. markkaa. Mutta selvää on, että nykyisen hintatason aikana ei esite-

tyillä määrärahoilla voida rakentaa muuta kuin pieni murto-osa näistä välttämättömistä siltarakennustöistä, joten suurin osa keskeneräisiksi jääneistä siltarakennustöistä tulee edelleen jäämään rakentamattomiksi. Sota-aikana oli kyllä pakko epäkuntoon joutuneita siltoja korjata väliaikaisesti ja vahvistaa niin, että liikennettä voitiin edes jotenkuten toistaiseksi jatkaa. Mutta käsitys kai silloin oli, että tällaiseen väliaikaiseen vahvistamiseen turvaudutaan vain silloin kun ei mitään muuta keinoa ole käytettävissä. Nyt ehdottaa hallitus varattavaksi siltojen väliaikaiseen tukemiseen ja vahvistamiseen 2.5 milj. markkaa. Kun on selvää, että tällaisilla tilapäisiksi ja väliaikaisiksi tarkoitetuilla korjaustoimenpiteillä siltojen kunnossapitäminen tulee kaikkein kalleimmaksi, niin joutuu olettamaan, että eikö rakennusaineiden niukkuudesta huolimatta sittenkin olisi parempi tällaisesta tilapäisestä korjaustyöstä luopua ja rakentaa välttämättömät sillat uudestaan. Mutta vaikka siltojen ja lossien kohdalta talousarvio näyttääkin toivottomalta, niin maanteiden kohdalta se näyttää suorastaan synkältä. Maantiemme ovat joutuneet yleensä niin huonoon kuntoon, että liikenne on kovin vaikea. Teiden huono kunto aiheuttaa tavattoman suuren kansantaloudellisen tappion. Rappeutunut autokantamme kärsii huonoista teistä tavattomasti ja mitä kauemmin teitä pidetään huonokuntoisina, sitä nopeammin autokantamme kuluu kokonaan loppuun aiheuttaen siten suurta kansantaloudellista tuhlausta ja heikentäen edelleenkin muutenkin jo huonoja kuljetusmahdollisuuksiamme.

Liikenteen yleinen tilanne koko maassa näyttää siis kovin toivottomalta. Ja kun vertailee hallituksen suunnittelemia toimenpiteitä eri maakuntien kesken, niin ei tule vakuutetuksi siitä, että ainakaan ehdoton tasapuolisuus eri maakuntien kesken olisi ollut suunnitelmia laadittaessa määräävänä. Ennen sotaa rakennettiin maassa joka vuosi huomattavan paljon uusia teitä ja entisiä korjaltiin tilanteen vaatimuksia tyydyttävällä tavalla melko nopeassa tahdissa mutta esimerkiksi Etelä-Pohjanmaalla ei valtion toimesta ole koko itsenäisyyden aikana alotettu muuta kuin kahden uuden maantien rakennustyöt, jotka nekin molemmat kehittyivät verrattain hitaasti ja sodan takia jäi rakennustyö kesken. Nyt näyttää hallitus kokonaan unohtaneen nämäkin tietyöt, koska kummankaan tien rakennustöiden jatkamiseen ei ole ehdotettu määrärahaa. Ja kun entisten maanteiden sekä valtion välittömässä hallussa olevien että lääninhallituksen kunnossapidettäviin teihin on edellisinä vuosina myönnetty aivan mitättömät määrärahat, niin ovatkin tieolot Etelä-Pohjanmaalla yleensä joutuneet sellaiseen kuntoon, että liikennöitsijät arvostelevat niitä, että niillä ei voi, varsinkaan sateitten jälkeen enää juuri miehen selvällä päällä ollessa ollenkaan liikkua. Tiedän kyllä, että meillä on suuria taloudellisia vaikeuksia kaikilla elämän aloilla, mutta kun talouselämän kehittymisen perusedellytyksenä on kunnolliset liikenneolot, niin toivon, että valtiovarainvaliokunta, niin vaikea tehtävä kuin sillä onkin talousarvion tasapainoon saamiseksi, löytäisi kuitenkin keinot varojen varaamiseksi maantiesiltojen rakentamiseksi ja korjaamiseksi huomattavasti enemmän kuin hallitus ehdottaa. Niinikään on enemmän kuin toivottavaa, että valtiovarainvaliokunta voisi osoittaa uusien maanteiden rakentamiseen ja varsinkin entisten maanteiden korjaamiseen ja kunnossapitämiseen huomattavasti suuremman määrärahan kuin mitä hallitus on katsonut tarpeelliseksi siihen tarkoitukseen esittää.

Ed. Hukari: Herra puhemies! Hallituksen esitys tulo- ja menoarvioksi ensi vuodelle osoittaa sitä vaikeata tilannetta, missä elämme. Kuitenkin olisin toivonut hallitukselta suurempaa huomiota raittiustyön tukemiseksi kuin mitä budjetissa on esitetty. Sillä alkoholin käyttö kansamme keskuudessa on levinnyt huomattavassa määrässä antaen aihetta huolestumiseen tulevaisuutta silmällä pitäen.

Se kuva, minkä varsinkin kaupunkiemme ja taajaväkisten yhdyskuntien, mutta myöskin maaseudun elämän yleisen juopottelun laajenemisen johdosta antaa, ei suinkaan ole mieltä ylentävä. Harvoin tapaa ravintolaa tai muuta yleistä paikkaa, missä eivät humalaiset olisi leimaa antavina ympäristölleen. Viinakauppojen edessä olevat jonot kertovat omaa kieltään kansamme henkisestä sairaudesta. Esimerkiksi joitakin vuosia sitten vähänkin itsestään pitävät kansalaiset karttoivat sentään viinajonossa seiso-

mista, mutta nyt tunnutaan sitä pitävän kansalaisten kunniavelvollisuutena. Perhepiirissä alkoholin käyttö on tullut niin yleiseksi, että pienimpäänkin perhejuhlaan pitää olla viinaa tilaisuuden kruunaajaksi. Nuorisomme, myöskin koulunuorison keskuudessa on omaksuttu hyvin suuressa määrin iskulause: „ilo ilman viinaa on teeskentelyä". Kun tällaisen ajatuksen omaksuu nuoriso, joka on siinä iässä, että heistä itsestään pulppuilevan raikkaan elämän pitäisi olla iloisen elämän takaaja, niin ei voi tehdä muuta johtopäätöstä, kuin että nuorisomme on päästetty suuntautumaan huonoille poluille. Urheilevan nuorisommekin keskuudessa edellämainittu ajatustapa on syöpynyt, sen toi Porissa pidetyillä raittiuspäivillä Turun ja Porin läänin maaherra Kyttä hyvin selvästi kertomalla, mitenkä jokaisen kilpailutilaisuuden päättäjäisiksi järjestetään juomingit kilpailuihin osaaottaneille. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi rikoslain 28, 29, 31 ja 32 luvun sekä sotaväen rikoslain ja ehdollisesta rangaistustuomiosta annetun lain muuttamisesta meillä esittäytyy tilasto, jossa rikollisuus tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä on melkein yhtä suuri kuin koko vuonna 1938. Viime päivien sanomalehdistö kiinnittää huomiota sukupuolitautien suureen levinneisyyteen. Tilastot osoittavat, että Helsingissä on yhtä paljon vuosittain uusia syfilistapauksia kuin koko Ruotsissa samassa ajassa. Kotiuttamisen jälkeen on tautisuus kohonnut huomattavasti. Niinpä Helsingin maalaiskunnassa vuonna 1945 neljänä ensimmäisenä kuukautena todettiin tautitapauksia yhtä paljon kuin koko maassa vuonna 1944. Rikollisuuden kasvamiseen, sukupuolitautien levenemiseen on ehdottomasti alkoholin laajenevalla käytöllä huomattava sija, sillä alkoholihimon orjaksi joutuneet ihmiset menettävät yhteiskunnallisen ryhtinsä, antautuvat helposti rikoksen tielle, siveelliset käsitykset höltyvät. Tilastot osoittavatkin, että 90 % sukupuolitaudeista on saatu humalaisena ollessa.

Minä luulen, ettei kukaan olekaan eri mieltä siitä, että laajenevalla viinan käytöllä on huomattava sija kansamme henkisen ja ruumiillisen kunnon turmelijana ja että meillä juuri nyt on syytä huolestumiseen yhä laajenevan juoppouden johdosta. On tosi, että laajenevan juoppouden todelliset tekijät ovat omassa yhteiskuntaruumiissamme ja suurelta osaltaan käymämme sodan seurauksia. Sodassa nuorisomme joutui kärsimään suuren haaksirikon valheverkkoon käärittyjen ihanteiden särkymisen johdosta, jolla sitä oli kasvatettu kouluissa ja armeijassa koko aikaisemman itsenäisyytemme ajan. Sotatapaukset ovat paljastaneet yhteiskunnallisten olosuhteittemme mädännäisyyden yhä selvempänä. Yhteiskuntamme ei ole voinut taata kansamme laajoille kerroksille elämän varmuutta, vaan on muodostunut olotila, missä taistelu jokapäiväisestä leivästä on hermoja kuluttavaa, joka ajaa ihmisiä hakemaan helpotusta sieltä, mistä sitä näyttäisi olevan helpommin saatavissa, se on alkoholista, joka kuitenkin on mitä suurinta itsepetosta.

Sodan tuottamat haavat paranevat, nuorisomme tulee löytämään terveet todellisuuspohjalla olevat ihanteet, yhteiskunnalliset epäkohdat voidaan poistaa. Tämä ei kuitenkaan tapahdu itsestään. Se vaatii ponnistuksia ja ponnistukseen kykenee vain alkoholista vapautunut raitis kansa. Sentähden raittiustyöhön onkin kiinnitettävä tähänastista suurempaa huomiota erikoisesti valtiovallan taholta, jolle kansan onni ja menestys pitäisi olla ohjenuorana, sillä tämä asia ennen kaikkea kuuluu valtiolle. Raittiusväki odottaa ymmärtämystä ja tukea valtion taholta entistä suuremmassa määrässä. Ikävintä on kuitenkin todeta, että hallitus laatiessaan menoarviota ensi vuotta varten, on tämän seikan jättänyt huomioonottamatta, vaikka kasvava raittiustyön tarve on kansamme keskuudessa tullut yhä ilmeisemmäksi. Hallitus on kyllä esittänyt raittiustyöhön samansuuruisen määrärahan kuin tänä vuonnakin, nimittäin 5,500,000 markkaa. Mutta todellisesti merkitsee se entistä pienempää määrää rahanarvomme laskemisen johdosta. Tähän asiaan olisi kuitenkin saatava korjaus ennen lopullista ratkaisua. Esitänkin, että raittiusmääräraha korotettaisiin ainakin 10 miljoonaan, sillä raittiustyöhön luovutetut varat tulevat moninkertaisina takaisin kansamme raittiimmassa ja terveemmässä elämässä.

Ed. Malmivaara: Tulo- ja menoarvion 14 pääluokassa ehdotetaan 771 miljoonaa markkaa sotainvaliidiemme elinkorkoihin. Invaliidien joukossa on kuitenkin eräs ryhmä, sotatuberkuloottiset, joiden asia

ei ole autettu sillä, että heille ojennetaan vaatimaton elinkorko-osuutensa. He ovat monessa suhteessa vielä huonommassa asemassa kuin muut invaliidit. Ensiksikin heidän sairautensa kestää yleensä kauan ja varsinkin toipilasaste on monessa tapauksessa paljon aikaa vievä ja huolellista jälkihoitoa kysyvää. Lisäksi heidän on vaikeaa saada työpaikkaa, koska tuberkuloosiin sairastunutta yleensä epäillään tartunnan levittäjäksi, vaikka hän olisikin jo parantunut tai ainakin vaaraton kanssaihmisilleen. Edelleen jokainen työpaikka ei sovi tuberkuloottiselle, koska olosuhteiden täytyy olla paranemiselle edullista siellä, missä tuberkuloottinen työskentelee, ja työ ei saa olla liian raskasta. On senvuoksi ilmeistä, että sotatuberkuloottiset jäävät erittäin vaikeaan asemaan, jos yhteiskunta antaa heille vain elinkorkorahan käteen ja jättää sitten heidät oman onnensa nojaan.

Suurimman työn sotatuberkuloottisten hyväksi on tähän mennessä suorittanut Sotainvaliidien Veljesliiton alaosasto Sotatuberkuloottiset r.y. Kyseessäolevia tuberkuloottisia lasketaan maassamme olevan n. 6—7,000 ja kuuluu heistä Sotainvaliidien Veljesliittoon, Sotatuberkuloottiset r. y:hyn n. 4,500. Mainittu yhdistys on jo pitemmän ajan suunnitellut erityisen työhuoltolan perustamista kyseessäolevia tuberkuloottisia varten. Huoltolan tehtävänä olisi tarjota työpaikka niille toipilaille, jotka eivät vielä voi palata entiseen ammattiinsa. Samalla toipilas voisi olla jatkuvasti lääkärin tarkkailun alaisena ja saada heti tarvitsemaansa hoitoa, jos paraneminen ei edistykään normaalisesti. Työhuoltolan tehtävänä olisi myös toimia ammattikouluna niille tuberkuloottisille invaliideille, jotka eivät ole voineet terveydellisistä syistä palata entiseen ammattiinsa. Viime kädessä muodostuisi työhuoltolasta niiden potilaiden koti, jotka eivät voi enää ollenkaan palata normaaliseen elämään, mutta jotka kuitenkin suotuisissa olosuhteissa voivat tehdä jotakin työtä yhteiskunnan hyväksi. Kun viimeksimainituilla saattaa olla myös perhe, on suunniteltu, että työhuoltola ottaisi vastaan joitakin varattomia perheitäkin.

Tähän mennessä on veljesliitto kokeillut työhuoltotoimintaa Janakkalassa olevalla Kiipulan tilalla. Aivan viime päivinä on kuitenkin avautunut uusia ja entistä paljon parempia mahdollisuuksia, kun veljesliitto on saanut käyttöönsä puolustuslaitokselta Pieksämäen lähellä olevan entisen ammuslataamon, jossa kaikkiaan on parikymmentä rakennusta. Rakennukset voidaan nopeasti ja pienin kustannuksin saattaa sellaiseen kuntoon, että huoltolaan jo ensi kevättalvella voitaisiin sijoittaa noin 25—30 sotatuberkuloottista, joista 5—6 perheineen. Ruotsista on luvattu riittävät varat rakennusten kunnostamista varten. Nyt puuttuvat vain käyttövarat työhuoltolan ylläpitoon. Sotainvaliidien Veljesliitto on laskenut, että he ensi vuotta varten tarvitsisivat työhuoltolan ylläpitoon 1,600,000 markkaa. Valitettavasti kuitenkin liitto sai tämän asian vireille niin myöhään, ettei määrärahaa ehditty saada ensi vuoden tulo- ja menoarvioesitykseen, vaikka tietämäni mukaan asianomaiset ministeritkin olivat suhtautuneet asiaan sangen myötämielisesti. Sen vuoksi ettei työhuoltolan perustaminen lykkääntyisi, jätettiin tänään eduskunnan kansliaan rahaasia-aloite, jossa pyydetään mainittua 1,600,000 markkaa huoltolan ylläpitämiseksi. Toivon, että eduskunta suhtautuu kaikista rahataloudellisista vaikeuksistamme huolimatta myönteisesti tähän kysymykseen ja siten osoittaa, ettei se ole unohtanut suurissa vaikeuksissa eläviä invaliidejamme.

Ed. Oksala: Herra puhemies! — Edustajalle, joka ei ole ollut talousarviota valmisteltaessa tilaisuudessa saamaan mitään tietoja niistä periaatteista, joita talousarviota laadittaessa on noudatettu, on melkeinpä mahdotonta esittää huomautuksiaan budjetin suuntaan ja vielä vähemmän sen yksityiskohtiin nähden. Ainoastaan hallituksessa olevien ryhmien jäsenet ovat ehkä voineet saada ennakkotietoja talousarvion rakenteesta ja siten mahdollisesti jo aikaisemmin voineet muodostaa käsityksensä sen suhteen. Meille, jotka emme ole hallituspuolueiden edustajia, on aika ollut liian lyhyt, jotta olisimme voineet lähemmin tutustua tähän oloissamme aivan poikkeuksellisen suuria summia sisältävään talousarvioon. Näin ollen minäkään en ole valmis esittämään varsinaista mielipidettäni talousarviosta, eikä se minulle valtiovarainvaliokunnan jäsenenä ole niin tarpeellistakaan. Totean vain, että sen sisältämät summat ovat sangen korkeat, ja ne puolestaan osoittavat kouraantuntuvasti sen ka-

tastrofaalisen markan arvon heikkenemisen, mitä kuluvan vuoden aikana on tapahtunut, kuin myös sodasta johtuneiden poikkeuksellisten menojen suuruuden.

Menojen suuruus johtuu osaksi jo mainitsemistani seikoista, mutta kieltämättä myös osaksi siitä, että hallitus ei ole voinut estää menojen lisääntymistä. Kun valtasuhteet ovat sellaiset kuin ne meillä nyt ovat, niin epäilen sitäkin, että eduskunta haluaa huomattavampia muutoksia hallituksen esitykseen tehdä. Hallituksellahan on takanaan eduskunnassa niin voimakas enemmistö, että meillä, jotka kuulumme hallituskokoomuksen ulkopuolelle, on mahdotonta saada aikaan muutoksia, vaikkapa muutokset olisivat mielestämme puolustettavissakin. Valtiovarainvaliokunta ja eduskunta tulevat ilmeisesti lyhyen ajan ja olosuhteiden suomalla tarkkuudella tutkimaan esitettyä talousarviota ja suhtautumaan siihen nykyisen poliittisen ja taloudellisen tilanteen huomioonottaen. Omasta puolestani valitan kuitenkin sitä, että talousarvioesitys on jätetty eduskunnalle näin myöhään. Tavallisissa oloissa ja vieläpä sodan poikkeuksellisina vuosinakin jätettiin talousarvio tavallisesti eduskunnalle jo syyskuun kuluessa. Nyt on aikaa kulunut jo lokakuun puoliväliin, ennenkuin talousarvio saadaan eduskunnan käsiteltäväksi. Kun se on koetettava saada eduskunnassa valmiiksi kuluvan vuoden kuluessa, merkitsee tämä sitä, että eduskunnalle jää varsin vähän aikaa ennenkuulumattoman suuria summia sisältävän talousarvion käsittelyyn nähden ja siinä esitettyjen tulo- ja menoerien harkintaan. Tästäkin syystä tulee talousarvion käsittely eduskunnassa olemaan enemmän tai vähemmän pintapuolista. Tämä on epäilemättä asialle epäedullista, sillä nyt jos koskaan pitäisi eduskunnan saada perinpohjaisesti perehtyä esitettyihin menoihin ja tuloihin ja voida rauhallisesti harkita niiden oikeutusta ja välttämättömyyttä. Tämä ei ole ensi vuoden talousarviota käsiteltäessä mahdollista. Hallitus on viivytellessään esityksensä antamista vähentänyt eduskunnan mahdollisuuksia asian tarkkaan harkintaan ja tutkimiseen, mikä on mielestäni sekä muodollisesti että asiallisesti valitettavaa. Meidän täytyy toivoa, että vastaisina vuosina talousarvioesitys saadaan eduskunnalle siksi hyvissä ajoissa, että eduskunta voi todella syventyä siihen ja että eduskunnan käsittely ei muodostu pintapuoliseksi hallituksen esityksen hyväksymiseksi, niinkuin tänä vuonna ilmeisesti tulee tapahtumaan.

Talousarvion lähetekeskustelu antaa minulle kuitenkin, herra puhemies, tilaisuuden lausua mielipiteeni muutamista kysymyksistä, jotka mielestäni ovat ajankohtaisia. Hallituksen menettely eräiden virkojen ja toimien täyttämisessä on ollut poikkeava tähänastisesta käytännöstä ja herättänyt maassa oikeutettua ihmettelyä, jopa paheksumistakin. Tarkoitan tällöin lähinnä sitä, että hallitus on täyttäessään eräitä tärkeitäkin virkoja ja toimipaikkoja ottanut liian yksipuolisesti huomioon asianomaisen henkilön puoluekannan ja syrjäyttänyt puhtaat asialliset näkökohdat. Tähän mennessä koko itsenäisyytemme aikana on yleensä pidetty itsestään selvänä sitä, että hallitus ei nimitä omasta keskuudestaan henkilöitä huomattaviin toimiin ja virkoihin. On pidetty sopimattomana sitä, että hallitus nimittää istuvan hallituksen jäseniä virkamiehiksi tai toimen haltijoiksi sellaisiin toimiin, jotka hallitus itse täyttää. Tämä käsityskanta perustuu siihen, että kukaan eikä mikään puolue ei saisi päättää omassa asiassaan eikä pyrkiä saamaan etua asemansa perusteella. Mainittu periaate, joka ei perustu kyllä mihinkään lainsäädäntöön, mutta sitä enemmän hyvään tapaan ja yleiseen vallitsevaan käytäntöön, on mielestäni ollut oikea. Poliittista tilannetta ei tulisi käyttää oman puolueen eikä ystävien taikka hallitustoverien hyväksi. Hallitusvallan olisi säilytettävä aina ja kaikissa oloissa puolueettomuutensa ja itsenäisyytensä sekä jätettävä syrjään henkilökohtaiset ja puoluepoliittiset tekijät. Näin ei valitettavasti viime aikoina ole tapahtunut. Useihin valtion virkoihin ja toimiin on nimitetty henkilöitä, joiden ansiot kysymyksessä oleviin toimiin ovat kyseenalaisia eivätkä ainakaan millään tavalla erikoisempia, ja joilla ei näihin toimiin ole ollut kokemusta, mutta jotka muuten ovat olleet hallitukselle mieluisia tai suorastaan hallituksen jäseniä. Minun täytyy todeta, että silloin kun hallitus nimittää käyttämättä hyväkseen nyt vapaana olevaa tottunutta ja kokenutta diplomaattikuntaamme mitä tärkeimmille ulkomaan edustuksemme paikoille henkilöitä, joilla

tuskin on minkäänlaista kokemusta ulkoasioiden hoidon alalla, vaan jotka ilmeisesti on nimitetty ainoastaan sen tähden, että he kuuluvat joko vallassa oleviin puolueisiin tahi vallassa olevaan hallitukseen, niin silloin hallituksen menettely ei ole omansa herättämään arvonantoa eikä luottamusta hallituksen objektiiviseen harkintakykyyn. Tämä on asian yksi puoli.

Toinen puoli on se, että on pelättävissä, että näin valitut henkilöt eivät pysty riittävällä taidolla edustamaan maatamme nykyisinä kohtalokkaina aikoina maailman tärkeimmissä keskuksissa. Maan etu ja sen arvovalta voi joutua kärsimään siitä, että puoluepoliittiset ja muut epäasialliset näkökohdat ovat saaneet vaikuttaa hallituksen kantaan nimityksiä tehtäessä. Kun tämän tapaisia nimityksiä on tapahtunut useita, ja niitä on tapahtunut monilla hallinnon aloilla ja ministeristä poliisikonstaapeliin asti, niin osoittaa tämä, että nykyinen hallitus käsittää asemansa toisella tavalla kuin tähän asti yleensä on meillä ja muuallakin käsitetty. Mielestäni on syytä hallitukselle huomauttaa, että sen menettely ei ole saanut läheskään yleistä kannatusta maassa. Päinvastoin hallituksen nityspolitiikka herättää yleistä ihmettelyä. Eikä tämä ihmettely ole aiheetonta. Meidän vanha käsityksemme demokraattisesta hallituksesta ja valtiomuodosta on sellainen, että kyky, taito ja koeteltu kansalaiskunto ovat ne perusteet, joiden mukaan maan vastuunalaisen hallituksen tulee valita ja nimittää viran ja toimen haltijat. Maan asioiden hoitamiseen, olipa kysymys mistä alasta tahansa, on valittava pätevimmät ja pystyvimmät voimat huomioon ottaen ne määräykset, joita jopa perustuslakimmekin tässä suhteessa antavat.

Puoluepoliittiset syyt ovat ilmeisesti olleet vaikuttamassa silloinkin kun yleisradion johto äskettäin uusittiin. Uuden johdon ansiota tai syytä on se, että radiosta, joka aikaisemmin oli kaiken puoluetoiminnan ulkopuolella (Eduskunnasta: naurua) on muodostumassa puolueiden käytettävissä oleva propagandaväline. Tämä ei kuitenkaan ole toivottavaa, ja sitä kansalaisemme eivät yleensä tunnu hyväksyvän. Kun radio on monopolilaitos on kaikkien kansalaisten, jotka haluavat radiota käyttää, lunastettava radiolupa valtiolta. Heillä ei ole mahdollisuutta lunastaa kuuntelulupaa yksityiseltä toiminimeltä eikä kukaan yksityinen voi lähetysasemaa maahan järjestää. Valtiovalta on täten ottanut käsiinsä täydellisen määrysvallan ohjelmien laatimiseen nähden. Useiden satojentuhansien kuuntelijoiden joukossa on luonnollisesti kaikkiin puolueisiin lukeutuvia kansalaisia. He ovat hankkineet kuunteluluvan saadakseen radiosta virkistystä, kuunnellakseen uutisia ja laajentaakseen tietopiiriään, mutta tuskinpa kukaan sitä varten, että saisivat kuulla enemmän tai vähemmän ylentävää poliittista propagandajulistusta. Se seikka, että radio on nykyisen johdon alaisena kehittynyt myös puolueiden propagandavälineeksi, on varmaankin kylmentänyt yleisön suhdetta yleisradioon. Luulisin, että hallituksella olisi syytä harkita, eikö radiota sittenkin olisi vapautettava kokonaan puolueiden käytöstä ja saatettava se kaikesta puoluepolitiikasta vapaaksi. Aivan ällistyttävä oli se tieto, että yleisradio ryhtyisi toimittamaan jonkinlaista radiolehteä, jota kunkin kuuntelijan olisi pakko tilausmaksulla kannattaa. Lehtihanke on ilmeisesti täysin tarpeeton. Päivälehdistä ja nyt ilmestyvistä muista julkaisuista saavat radiokuuntelijat riittävässä määrässä tietoja radio-ohjelmista niin kotimaassa kuin ulkomaillakin. Olisi harkitsematonta tuhlaavaisuutta, jos työtä ja paperia uhrattaisiin uuteen lehteen, jota ei tarvita, mutta jonka avulla, jos niin tahdotaan, voidaan levittää kulloinkin vallassa olevan hallituksen mielialan mukaisia puoluepoliittisia mielipiteitä laajojen kansalaispiirien keskuuteen vasten heidän tahtoaan.

Äskettäin myönsi eduskunta huomattavan määrän varoja rikospoliisin vahvistamiseksi. Tämä toimenpide oli oikea ja puolustettava. Rikollisuus on meidän maassamme muodostunut jo kansallishäpeäksi. Kyseenalaista on, voidaanko maatamme enää pitää sivistyneenä oikeusvaltiona. Kun kuluvan vuoden 9 ensimmäisen kuukauden aikana yksin Helsingissä on rikospoliisille annettu 20,214 rikosilmoitusta, joka määrä viime vuonna vastaavana aikana oli 11,629 ja ennen sotia vain noin 4,000 rikosilmoitusta, niin osoittaa se, että maamme on rikollisuuden suhteen joutunut erittäin vaikean yhteiskunnallisen kysymyksen eteen. Ne toimenpiteet, joihin hallitus on ryhtynyt järjestysvallan vahvistamiseksi, eivät ilmeisesti riitä. Järjestysvallan ja vankilaviranomaisten toi-

mintamahdollisuuksia on todennäköisesti nykyisestään lavennettava. Nykyinen ajatustapa on muodostettu ja osaksi muodostunutkin sellaiseksi, että rikolliset tuntevat jollain tavalla saavansa tukea yhteiskunnan puolelta. Eräillä tahoilla on julkisessa sanassa esitetty räikeästi sellaiset tapaukset, jolloin järjestysvalta on kovakouraisemmin kohdellut rikollisia, ja silloin on vaadittu järjestyksen pitäjien tai vankilaviranomaisten rankaisemista muka väitetyistä väärinkäytöksistä ja väkivaltaisuuksista. Asioiden esittäminen tässä äänilajissa on omansa höllentämään kuria maassa ja edistämään rikollisten toimintaa. Hallituksen olisi mielestäni pidettävä huoli siitä, että samalla kun epäinhimilliset menettelytavat kielletään ja tehdään mahdottomiksi, samalla myöskin ylläpidetään kovaa kuria ja järjestystä rikollisuuden estämiseksi. Rikollisten olisi saatava tietää ja tuntea, että yhteiskunta kokonaisuudessaan tuomitsee heidät ja puolustaa järjestyksen valvojia. Tässä mielessä olisi syytä harkita järjestysvallan palveluksessa olevien henkilöiden palkkojen korottamista niin paljon, että todella kunnollinen ja pystyvä aines antautuu järjestysvallan palvelukseen ja pysyy siinä. Me tarvitsemme ilmeisesti tässäkin suhteessa korjausta, ja korjaus voidaan saada aikaan ainoastaan siten, että järjestys- ja vankilaviranomaisten arvovaltaa korotetaan ja heidän toimeentulonsa tehdään turvatuksi. Hallituksen on tavalla tai toisella saatava rikollisuusaalto pysähtymään. Ellei se sitä voi tehdä, niin se ei myöskään ansaitse hallitukselle kuuluvaa arvovaltaa.

Maanjakotoimitusta seuratessani olen voinut panna merkille, että lupauksissa ja houkutteluissa valtiovalta on mennyt kovin pitkälle. Tuntuu siltä, että kysymys ei ole enää maan hankkimisesta ja antamisesta siirtoväelle, rintamamiehille, sotaorvoille sekä maatyöläisille, vaan että valtiovallankin taholta suunnitellaan jonkinlaista yleistä maanjakoa, jolloin maata annettaisiin melkeinpä jokaiselle, joka jollain tavoin kuuluu tai edes luulee kuuluvansa mainittuihin ryhmiin. Joku aika takaperin oli helsinkiläisissä lehdissä luettavana kirjoitus, joka ilmeisesti oli laadittu jossakin virastossa ja jossa kirjoituksessa sanottiin m.m.: „Maata haluavilla ei tarvitse olla suurtakaan pääomaa, vaan valtio tukee heidän pyrkimyksiään maan hankkimiseksi, irtaimiston hankkimiseksi, maan viljelyskuntoon saattamiseksi, siemenviljan ja kotieläinten hankkimiseksi j. n. e. Valtion myöntämät lainat ovat mitä edullisimpia ja m. m. korottomia varsin kauan. Jokaisen maansaantiin oikeutetun on näin ollen täysin mahdollista saada itselleen ilman omaa pääomaa oma koti tai oma tila ja oma talo." Mainitussa kirjoituksessa sanotaan edelleen, että „myöskin jokaisella helsinkiläisellä rintamamiehellä on nyt tilaisuus saada kaupungin ympäristöön oma tontti ja oma talo tarvitsematta olla ennestään maanviljelijä tai kalastaja tahi tarvitsematta tulla siksi" (Eduskunnasta: Sehän on oikein!). Ja lopuksi sanotaan kirjoituksessa, sen jälkeen kun oli ohjattu, miten pari lomaketta piti täyttää ja valita talotyyppi, että sen jälkeen ei ole tarpeen tehdä mitään muuta kuin odottaa vastausta anomukseen.

Tämäntapainen kirjoitus tai uutinen osoittaa niin suurta harkitsemattomuutta ja tietämättömyyttä, että sitä on vaikea todeksi uskoa. Ilmeistä kuitenkin on että kirjoitus oli annettu lehdistölle viranomaisten taholta. Onko hallitus tietoinen siitä, että joku valtion viranomainen levittää tämäntapaisia tiedoituksia yleisön keskuuteen ja täten synnyttää yksinkertaisissa kansalaisissa, jotka jollakin tavalla luulevat olevansa maansaantiin oikeutettuja, sellaisia toiveita, joita hallitus ei voi täyttää (Eduskunnasta: Se oli vain Uudessa Suomessa!). Kirjoitusta voidaan täydellä syyllä sanoa edesvastuuttomaksi. Hallituksella ei ole nykyään mahdollisuuksia antaa lainoja melkeinpä kaikille rintamamiehille, jotta nämä voisivat rakentaa itselleen talon. Yhtä vähän hallituksella on varoja lunastaa kaikille tarvittavaa maata taikka antaa avustuksia kaiken sen hyvän hankkimiseksi, mitä kirjoituksessa luvataan. Kun valtio on niin köyhä, kuin me sen nyt täällä kaikki tiedämme olevan, niin hallituksen olisi pidettävä huoli siitä, että kansalaisille ei anneta siten aihetta turhiin luuloihin eikä heitä yllytetä maan hankintaan ja talojen rakentamiseen, silloin kun tämäntapaiseen toimintaan ei ole mitään mahdollisuuksia. Hallituksen olisi päinvastoin annettava kaikkien tietää, että meillä ei ole nyt eikä lähivuosina tule olemaan rahaa eikä tarveaineita kovinkaan laajaperäisen asutusohjelman toteuttamiseen siten että maan saajat voidaan todella asuttaa uusiin koteihin.

Tämän vuoden kesäkuussa valtioneuvosto antoi tunnetun palkkapäätöksensä, jonka piti saattaa palkkausolot maassa tasapainoon. Kuten silloin jo oli arvattavissa, ei päätös ole johtanut siihen, mihin pyrittiin. Naisten ja sekatyöläisten muiden palkkoihin verraten kohtuuton palkkojen korotus on vienyt siihen, että ammattityöväestö täydellä syyllä on nyt vaatinut suurempaa palkkaa kuin palkkapäätös edellyttää. Heidän vaatimuksiinsa on täytynyt suostua joko siten, että palkkapäätöstä on tulkittu mielivaltaisen vapaasti, taikka siten, että on järjestetty työt nimellisesti urakkatöinä ja siten voitu maksaa palkkapäätöksessä mainittuja palkkoja korkeampia palkkoja, taikka siten, että palkkapäätös on yksinkertaisesti jätetty huomioon ottamatta. Rauhaa työmarkkinoilla ei ole saavutettu, kuten palkkapäätöstä annettaessa toivottiin. Lakkoja on esiintynyt jatkuvasti, viimeksi varsin kohtalokkaita maataloudenkin alalla. Hallitus on ilmoittanut, että se tulee pitämään kiinni kesäkuun päätöksestä, mutta todellisuudessa asiat ovat kulkeneet jo ohi hallituksen määräyksen. Tämä kaikki on vaikuttanut sen, että markan arvo on edelleenkin epävarma. Tästä taas johtuu monia haittoja talouselämälle. Näistä haitoista suurempia on se, että hintaneuvosto ei tahdo riittävän nopeasti vahvistaa uusia kohonneita palkkakustannuksia vastaavia hintoja, vaan on pakotettukin viivyttelemään päätöstensä tekemistä. Tuottajat taas eivät tahdo eivätkä voikaan myydä tuotteitaan tai palveluksiaan tappiolla ja niin muodostuu sellainen tilanne että tuotteita ja palveluksia kieltäydytään luovuttamasta yleisölle ja siten kiristetään muutenkin erinomaisen ankaraa puutetta ja pulaa. Tähän talouselämämme pulaan olisi hallituksen ryhdyttävä kiinnittämään todella vakavaa huomiota, sillä muuten tilanne muodostuu kestämättömäksi. Palkkojen vahvistaminen olisi tapahtuva kun ja jos siihen kohta taas on pakko ryhtyä, erittäin tarkan harkinnan jälkeen ja maan pätevintä asiantuntemusta hyödyksi käyttäen niin työnantajien kuin työntekijäinkin taholta. Palkkakysymyksiä ei saa ratkaista puoluekysymyksinä ei puolueohjelmien perusteella sillä siten ei pystytä tätä maalle ensiarvoisen tärkeätä kysymystä ratkaisemaan. Jos tahdomme selviytyä nykyisestä tilanteesta, on palkat ja hinnat määriteltävä ja vahvistettava yhtä aikaa ja kumpiakin harkittaessa ja vahvistettaessa otettava huomioon kaikki mahdolliset tekijät ja talouselämän vaatimukset. Tähänastinen hallituksen palkkapolitiikka niinkuin hintapolitiikkakin on kärsinyt melkoisia kolahduksia. Se politiikka on aiheuttanut ensi sijassa markan arvon alenemista, palkkariitoja, tuotannon vähenemistä ja epävarmuutta ja vain pienessä määrin tasoitusta eri kansalaisryhmien tuloissa, mihin ilmeisesti on pyritty ja kesällä ilmoitettiin pyrittävän.

Niistä ajoista asti, jolloin välirauhansopimus tehtiin, on vallassa olevien ryhmien ja hallituksenkin taholta usein eri yhteyksissä ilmoitettu pyrittävän vapaisiin demokraattisiin oloihin. On huomautettu, että sodanaikainen pakkotila on maastamme poistettu ja kaikinpuolinen vapaus, jota on nimitetty demokraattiseksi vapaudeksi, on nyt ellei aivan saavutettu, niin se on kuitenkin jo hyvin lähellä. Tämän suuremman vapauden on kyllä huomannut tavallinen kansalainenkin siinä, että kokoontumisvapaus on entisestään laajentunut, että on voitu järjestää entistä vapaammin kulkueita ja kokouksia kaduille ja toreille ja että ennenkaikkea lakkovapaus on tullut täydelliseksi. Mutta mikäli minä tiedän, ei painovapaus vielä ole niin suuri kuin sivulta katsoen luulisi, vaan sanomalehtien toimituksia edelleenkin kehoitetaan julkaisemaan sitä, mikä pidetään hallituspiirien taholta tarpeellisena, ja kielletään julkaisemasta se, mikä ei hallitusvaltaa miellytä. Lisääntyneet vapaudet osoittavat kuitenkin, että hallitusvalta tosiaan on tahtonut helpottaa sodan aikana vallinneita pakkomääräyksiä ja antaa kansalaisille tilaisuuden entistä vapaammin ilmaista mielipiteensä tai ryhtyä toimenpiteisiin ja palkkataisteluihin aineellisen edun saavuttamiseksi.

Yksi luokka kansalaisiamme on kuitenkin jäänyt uusia vapauksia vaille. Se on maata viljelevä väestö. Maanviljelijöitä painaa tänäkin päivänä sama ohjaus, samat pakkotoimenpiteet ja sama uhka kuin sotienkin aikana. Ainoa helpotus heidän kohdaltaan on se, että heidän miehiänsä, hevosiansa ja ajoneuvojansa ei nyt pakolla oteta armeijaan. Mutta tuotannollisen toiminnan kannalta katsoen on maanviljelijä nyt yhtä sidottu kuin hän oli sotienkin päivinä. Viranomaiset määräävät mitä ja

kuinka paljon hänen on vähintään kylvettävä, kuinka paljon ja mistä hinnasta hänen on luovutettava tuotteitaan yleiseen kulutukseen, kuinka paljon otetaan metsästä hänen puitaan ja mitä niistä maksetaan ja montako hevosta ja miestä talven aikana kunkin tilan on lähetettävä metsätöitä suorittamaan. Olot eivät hänen kohdaltaan ole helpottuneet. Hän ei saa määrätä nykyään edes työläistensä palkkojakaan, vaan määrää nekin nyt valtiovalta, vaikka näin määrättyjäkään palkkoja eivät tunnu työnantajat enempää kuin työväestökään hyväksyvän. Näin ollen on todettava, että maatalouden harjoittajat ovat edelleen poikkeuksellisen ankarassa pakkotilassa nykyisinä rauhan ja vapaan demokratian aikoina. Kärsimättömyys ja katkeruus on heidän keskuudessaan ymmärrettävä. Kysytään eikö olisi mahdollista, että heidänkin osaltaan vähän edes lievennetään niitä pakkomääräyksiä, joiden alla he jo vuosikausia ovat saaneet elää ja toimia. Minä puolestani katsoisin olevan mahdollista, että hyvällä tahdolla voitaisiin heidän asemaansa jossain määrin helpottaa ja tehdä heidän toimintamahdollisuutensa nykyistä vapaammiksi. En ole nimittäin vakuuttunut siitä, että kaikki kansanhuollon enempää kuin tuotannonkaan edut vaatisivat niin ankaraa pakkosäännöstelyä maatalouteen nähden kuin yhä on voimassa. Maanviljelijät ovat tunnetusti rauhallista ja yrittävää sekä esivaltaa kunnioittavaa väkeä. He eivät tahdo, eikä se olisikaan helppoa, saada aikaan yhteistä esiintymistä asemansa turvaamiseksi, mutta siitä huolimatta olisi oikein ja kohtuullista, että heidänkin kuormaansa kevennettäisiin. Jätän hallituksen harkittavaksi, eikö jo lähiaikoina olisi syytä luopua osasta niitä määräyksiä, joilla maatalouden toimintaa nyt sidotaan ja heille asetetaan mitä erilaisimpia velvoituksia.

Joka kerta kun täällä eduskunnassa on ollut esillä valtionverokysymys, on allekirjoittanut huomauttanut, että meidän verotusjärjestelmässämme olevan progressiivisuus on liian jyrkkä. Olen sanonut — vanhemmat edustajat sen varmaan muistavat — että nykyinen verotusjärjestelmä ehkäisee tuotantoa siten, että yrittäjiltä menee halu hankkia itselleen suurempia tuloja. Huomautukseni ovat menneet täällä kuuroille korville. Päinvastoin on sanottu, että ne, joilla on tuloja, voivat hyvin esitetyt verotkin maksaa. Mutta nyt rahanarvon alennuttua ja palkkojen jyrkän kohoamisen kautta ovat laajat työläistenkin joukot joutuneet kokemaan, millainen nykyinen verotusjärjestelmämme on. He ovat voineet todeta, että palkkojen noustessa vähänkään suuremmiksi valtion verot nielevät tuloista huomattavan osan. Tämä toteamus on vaikuttanut sen, että ansaitsemishalu on pienentynyt. Tämän tästä olemme voineet saada kuulla taikka lukea tapauksista, jolloin työntekijät urakkatöissä jarruttavat tavalla tai toisella työtänsä niin että palkka ei voi kohota määrättyä summaa suuremmaksi, minkä summan on laskettu veromenojen perusteella olevan edullisin. Tämä ilmiö todistaa eittämättömästi, että ne, jotka ovat väittäneet nykyisen verotuksen häiritsevän tuotantoa, ovat olleet oikeassa. Verotuksemme on ollut jo eräitä vuosia epäterve ja kansantaloudelle epäedullinen. Nyt tämän tosin tunnustaa suurin osa Suomen kansaa, ja tänä iltana on täällä eduskunnassa sen tunnustanut usea ministeri ja kansanedustaja, joka sitä ei ennen tehnyt. Toivon, että hallitus tämän tosiasian nyt tunnustaen ryhtyy kiireellisiin toimenpiteisiin siinä mielessä, että verosta vapaan tulon alirajaa korotetaan ja että progressiiviteetti pienempien tulojen kohdalla muodostuu nykyistä loivemmaksi. Minäkin panen mielihyvin merkille, että herra valtiovarainministeri ilmoitti näin jo tapahtuneen.

Joka kerta, viimeksi tänä iltana, kun täällä eduskunnassa on huomautettu siitä, että hallituksen toimenpiteet talouden alalla ovat johtaneet epäedullisiin tuloksiin, markan arvon alenemiseen, tuotannon vähenemiseen, palkkojen epätasaisuuteen ja yleensä taloudelliseen epävarmuuden tilaan, on varsinkin hallituspuolueiden taholta sanottu, että nykyinen ja tätä edellinen hallitus saivat perinnökseen niin huonon ja köyhän talouden, että sitä ei yleensä voida hoitaa paremmin kuin on tapahtunut. Vaikka arvostelu on ennakolta todistanut, että varsin useat hallituksen otteet ja toimenpiteet johtavat maan taloudelle epäedullisiin tuloksiin, on hallitus kuitenkin kulkenut omaa tietänsä. Seuraukset ovat melkein aina muodostuneet sellaisiksi kuin on ennustettukin. Maan talous on huonontunut huonontumistaan ja epävar-

muus tulevaisuuden suhteen on yleisesti vallalla.

Olen sitä mieltä ja tahdon väittää, että sota ei ole yksinomaisena syynä siihen taloudellisesti huonoon asemaan, missä me nyt olemme, vaan että hallitus ja hallitusryhmät ovat myöskin paljosta vastuussa. Myönnän kyllä, että raskas sota on aiheuttanut paljon taloudellisesti raskaita seuraamuksia, jotka eivät ole olleet minkään hallituksen voitettavissa ja jotka vaikuttavat varsin epäedullisesti maamme taloudelliseen asemaan. Sotakorvaukset muodostavat menon, joka rasittaa taloutta ankarasti ja jota ei mikään hallitus voi tehdä tyhjäksi. Samanlaisia menoja ovat siirtoväen huolto, sotainvaliidien, sotaleskien ja muiden sodasta kärsimään joutuneiden kansalaisten ylläpito ja hoito ja useat muut samantapaiset, suoranaisestai sodasta johtuvat menot. Mutta toiselta puolen on muistettava, että maa on välirauhan jälkeen saanut käyttää tuottavaan työhön koko miehisen väestönsä ja puolustuslaitoksen palveluksessa olleet naiset. Kotiin ovat palanneet niinikään maanviljelijäin hevoset, ja teollisuuslaitoksemme ovat siirtyneet siviilituotantoon. Nämä tekijät muodostavat erittäin suuren tulon kansantaloudellemme. Tuotannon olisi kaiken järjen mukaan pitänyt lisääntyä varsin paljon, ainakin sodan aikaiseen tuotantoon verrattuna, ja valtion menojen pienentyä, kun sotamenot, jotka sentään kaikissa maissa ovat erittäin suuret, jäivät pois. Samaan aikaan olisi valtion niin vero- kuin muidenkin tulojen pitänyt nousta huomattavasti, koska kansalaiset voivat tai ainakin olisivat voineet ryhtyä tuotannolliseen työhön. Hallituksen omaksumasta hinta- ja palkkapolitiikasta on kuitenkin johtunut, että näitä myönteisiä tuloksia ei ole saavutettu. Maan tuotanto ei ole noussut, vaan pikemminkin se on laskenut siitä, missä se oli sodan aikana. Näin on tapahtunut sellaisillakin aloilla, joissa ulkomaisten raaka-aineiden puute ei ole ehkäissyt työskentelyä. Rahan arvo, joka sodan aikana saatiin pysymään suhteellisen vakavana, on vasta nyt sodan jälkeen romahtanut alaspäin. Nämä perustavaa laatua olevat taloudelliset ilmiöt osoittavat, että hallituksella on suurempi osuus taloudellisesti heikkoon tilaamme ja nykyään vallitsevaan epävarmuuteen taloudellisella alalla kuin hallituspuolueet ovat tahtoneet myöntää. On turhaa jatkuvasti ja melkein kaikissa yhteyksissä syyttää taloudellisesta epäonnistumisesta sotaa. Vastuu on niiden kannettava, jotka ovat asioiden hoidossa.

Viime lauantaina annettiin yleisradiossa hallituksen taholta ilmoitus, joka on herättänyt ihmettelyä ja kummastusta. Ministeri Murto selosti tällöin niitä suunnitelmia, joita hallituksen keskuudessa on tehty teollisuuslaitoksiin, kaupallisiin ja muihin työpaikkoihin, siis myös maataloudellisiin, mahdollisesti asetettavista työpaikkakomiteoista tai tuotantoneuvostoista. Minä en tässä yhteydessä tahdo lähemmin esittää kantaani näihin neuvostoihin nähden, sillä siitä voitaneen vielä — jos hallitus asiaa edelleen tulee ajamaan, niinkuin minä luulen sen tekevän — jossakin muodossa keskustella myöhemminkin. Sanon vain sen, että mainitut neuvostot tulisivat olemaan sellaisen epävarmuuden ja epäjärjestyksen aiheuttajina, että nykyinen varsin heikko tuotantomme saisi uuden kohtalokkaan iskun. Etukäteen täytyy jokaisen taloudellisia asioita käsittävän kansalaisen ymmärtää, että niin perusteelliset muutokset tuotannollisten ja kaupallisten samoinkuin maataloudellistenkin yritysten johdossa kuin hallituksessa on suunniteltu, aiheuttavat välttämättömyyden pakosta suurta sekavuutta tuotannossa ja kaupassakin ja heikentävät kohtalokkaalla tavalla meidän taloudellista asemaamme. Tämän luulisin hallituksellekin olevan selvän.

Mutta yhtä paljon kuin itse asia herätti oudoksumista se tapa, millä sitä on hoidettu. Kun kysymyksessä on tehdä perusteellisia muutoksia talouselämässämme, niin hallituksen puolesta esitti asian yleisölle ja ilmeisesti asian on hoitanutkin ei pääministeri, kuten asian laatu vaatisi, eikä edes kauppa- ja teollisuusministeri, vaan kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeri. Käsittääkseni on nyt kysymyksessä kuitenkin sellainen toimenpide, että hallituksen kokonaisuudessaan on siitä vastattava ja ennen kaikkea pääministerin olisi se hoidettava. Yhtä outo on se asianomaisen ministerin ilmoitus, että tämä suuri kysymys tahdotaan saada ratkaistuksi ja toteutetuksi valtalain avulla. Kun vallassa olevat puolueet aina ja kaikkialla ovat julistaneet toimivansa demokratian

nimessä ja edustavansa puhtainta demokratiaa, niin on ihmeellistä, että näiden puolueiden kannattamassa hallituksessa suunnitellaan periaatteellisesti tärkeitä muutoksia talouselämässämme pantaviksi toimeen valtalain nojalla ja ilman, että eduskunta saisi näiden johdosta keskustella taikka tehdä päätöksiä. Puheet ja käytäntö eivät tunnu käyvän tässä asiassa laisinkaan yhteen. Vielä on otettava huomioon, että valtalain voimassaoloaika loppuu pian eikä hallituksella voi olla takeita siitä, että sitä edelleen pidennettäisiin. Mikä olisi siinä tapauksessa, että valtalakia ei maassa enää olisi, mainittujen neuvostojen kohtalo. Neuvostot olisi perustettu valtalain nojalla, mutta lain antama tuki loppuu niiltä silloin, kun lain voimassaolaikakin päättyy, se tahtoisi sanoa ensi vuoden ensimmäisenä päivänä. Kaikki nämä seikat osoittavat, että hallituksessa on kysymys tuotantoneuvostoista saanut hyvin pintapuolisen ja vajavaisen valmistelun. Suunniteltuihin toimenpiteisiin ei ole näin heikoilla perusteilla ja puutteellisen valmistelun jälkeen syytä ryhtyä. Hallituksen olisi mielestäni vältettävä uusia taloudellisia erehdyksiä, sillä entistenkin seuraukset ovat maallemme jo riittävän raskaita.

Edellä olen arvostellut hallituksen toimenpiteitä sisäpolitiikan ja talouden alalla. Arvosteluni ei ole voinut olla myönteinen, vaan olen ollut pakotettu toteamaan esiintyneet epäkohdat. Ulkopoliittisesti on hallitus sitävastoin osannut hoitaa hyvin maamme asioita. Kansainvälinen asemamme on välirauhan päivistä alkaen vakiintunut ja suhteemme suureen itäiseen naapuriimme parantunut. Että näin on tapahtunut, siitä on hallitukselle lausuttava mielestäni aivan varaukseton tunnustus. Omasta mielestäni en usko, että ulkopoliittisia kysymyksiämme yleensä olisi voitu paremmin hoitaa. Tämän panen minä ja varmaan koko kansamme mielihyvin merkille ja toivon, että hallitus vastaisuudessakin onnistuu ulkopolitiikkamme hoidossa yhtä hyvin kuin tähänkin asti. (Ministeri Svento: Koetamme parhaamme.)

Ed. Virkki: Hallituksen esityksessä valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1946 esiintyy ensimmäisen kerran Helsingin yliopiston menojen kohdassa esitys kotitalousopetuksen ja siihen liittyvän tutkimustoiminnan järjestämisestä yliopistoon. Hallitus ehdottaa perustettavaksi kodintaloustieteen kiinteän ylimääräisen professorin viran ja yhden asissistentin toimen. Opetus ehdotetaan alkamaan syyskuun 1 päivänä 1946. Palkkaukseen y. m. vuotuisiin menoihin vuoden viimeiselle kolmannekselle ehdotetaan vaatimaton summa 110,800 markkaa. Tämä annettu esitys osoittaa, että viimeinkin on ryhdytty toteuttamaan sitä asiaa, jota kotitalousväki jo kauan on odottanut. Kysymys kotitalouden saattamisesta yliopiston opetusaineeksi on ollut julkisuudessa esillä hyvän matkaa toistakymmentä vuotta. Kansanedustaja Kaino V. Oksanen teki eduskunnassa asiasta aloitteen vuonna 1928. Yliopiston ensimmäinen oma esitys tuli maatalous-metsätieteellisestä tiedekunnasta vuonna 1941. Tämä ehdotus kaatui jo yliopiston konsistoriossa. Sama tiedekunta paranteli ja uusi esityksensä vuonna 1943. Tällä kertaa asia hautaantui vuodeksi yliopiston toimikuntaan, ja vuonna 1944 pysähtyi aloite hallitukseen.

Nyt esillä olevassa vuoden 1946 talousarviossa on yliopiston ehdotus ainoastaan osittain huomioitu. Yliopiston esitys kotitaloudellisen yliopisto-opetuksen järjestämiseksi sisältää nimittäin ehdotuksen kahden kiinteän ylimääräisen professorinviran perustamisesta Helsingin yliopistoon, toisen ravintokemian ja toisen kodintaloustieteen sekä kahden opettajanviran ja yhden assistentin toimen. Hallituksen esityksessä on opetuksen osittaiseen käyntiin saattamiseksi ehdotettu vain toinen näistä professorinviroista, nimittäin kodintaloustieteen professorinvirka ja lisäksi yksi assistentin toimi. Sen sijaan ravintokemian professorin ja kahden opettajan viran perustaminen on jätetty huomioon ottamatta. Tämä on valitettava asia, sillä korkeimman kotitalousopetuksen saattaminen tieteelliselle pohjalle olisi ollut kokonaisuutena toteutettava juuri siinä laajuudessa, missä yliopisto on asian esittänyt. Kotitalouden teknillisen ja talouspoliittisen kehittämisen tarve meidän maassamme on ollut havaittavissa riittävän selvästi jo normaalien olosuhteiden vallitessa. Kuluneet sotavuodet seuraamuksineen ovat olleet omiaan korostamaan kehittämisen tarvetta.

Kotitalouden piiriin kuuluvien kysymysten jokapäiväinen läheisyys houkuttelee helposti unohtamaan niiden valtavan kansantaloudellisen merkityksen. Tehtyjen laskelmien mukaan nousi Suomen kansan vuotuinen ruokatalouskustannus jo rauhan aikana yli 10 miljaardin markan, mikä summa silloin vastasi noin puolta silloisesta kansantulostamme. Ja kuitenkin ruokatalous merkitsee vain osaa kotitaloudesta. Kotitalous muodostaa yhteiskunnassa kokonaisuuden, jolla on omat biologiset, terveydelliset, materialiset, tekniliset, sosiaaliset, taloudelliset ja psykologisetkin osatekijänsä. Näin ollen on kotitalouden kehityksen ohjaaminen rakennettava monipuolisen tieteellisen tutkimuksen pohjalle aivan samoin kuin esim. maa- ja metsätaloudessakin. Onhan näillä toiminnan aloilla jo yli 40 vuotta ollut tieteellinen edustuksensa yliopistossa. Valistunut maanviljelijä on selvillä peltojensa lannoituksen tai karjansa ruokinnan tieteellisistä perusteista, jotka hän myös ottaa olosuhteiden salliessa huomioon toiminnassaan. Sen sijaan perheenemännän toimipiiriä ei ole vielä läheskään riittävästi tutkittu, ja kuitenkin kodin ja perheen merkitys yhteiskuntamme perusyksikkönä on kiistämätön. Siinä varttuvien lasten ja muiden perheen jäsenten aineelliset ja sosiaaliset tarpeet olisi kunkin kotitalouden hoitajan kyettävä ottamaan huomioon mahdollisimman pätevästi. Hänen toimintansa on jokapäiväistä huolenpitoa ihmisistä, totta kai se ansaitsee tieteen tukea yhtä tärkeästi kuin maanviljelijän huolenpito hyötykasveistaan ja kotieläimistään.

Esittämilläni perusteilla olen tahtonut osoittaa yliopistollisen kotitalousopetuksen ja tutkimustoiminnan aikaansaamista todellisen kansakunnallisen tarpeen sanelemaksi ja ajankohtaiseksi vaatimukseksi sekä samalla osoittaa, että sen tarkoituksenmukainen hoitaminen vaatii yliopiston ehdotuksen mukaista järjestelyä.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! Hallituksen ensi vuoden tulo- ja menoarvioesitykseen on varattu asutustoimintaa varten yhteensä noin 375 milj. markkaa. Huomioon ottaen nyt suoritettavana olevan asutustoiminnan laajuuden on ilmeistä, ettei tämä varattu määräraha ensi vuotta varten läheskään riitä, vaan tarvitaan ainakin kaksi kertaa, ehkä enemmänkin tämä määrä rahoja asutustoimintaan. — Kun jo maanhankintalain perusteella on tarkoitus muodostaa tiloja ensi sijassa sellaisille siirtoväkeen kuuluville maanviljelijöille, jotka ovat alueluovutuksen johdosta menettäneet entisen tilansa, on syytä erityisesti korostaa asutustoiminnan tärkeyttä ja kiireellisyyttä juuri tämän väestönosan kannalta. Nyt on jo kulunut yli 13 kuukautta siitä, kun välirauhansopimus allekirjoitettiin ja jolloin asutustoiminnan välttämättömyys oli ilmeinen. Karjalaiset maanviljelijät ovat siten joutuneet yli vuoden ajan odottamaan pääsyä omille tiloilleen ja he ovat joutuneet elämään tuon ajan erittäin vaikeissa olosuhteissa. Tämän väestönosan käytettävissä on varsin huomattava määrä maatalousirtaimistoa ja ennenkaikkea maatalouteen tottunutta työvoimaa, joka koko kansantalouden edun kannalta olisi kiireellisesti saatava tuotannon palvelukseen. Olisikin luullut, että kaikkialla maassamme olisi käsitetty siirtoväen asutustoiminnan kiireellisyys ja ryhdytty senmukaisiin toimenpiteisiin. Olihan sitäpaitsi käytettävissä se kokemus, mitä vuosina 1940—1941 siirtoväen pika-asutuslakia toteutettaessa oli saatu. Mainittuina vuosinahan ehdittiin varsin lyhyessä ajassa saada valmiiksi useita tuhansia tiloja. Kun Karjala noin vuosi sitten menetettiin, olisi ollut varsin yksinkertaista antaa maataloussiirtoväelle nämä tilat tai ainakin pääosa näistä.

Näin ei kuitenkaan menetelty, vaan ryhdyttiin etsimään asutustoiminnalle kokonaan uutta tietä. Asetettiin komitea tutkimaan asiaa koko laajuudessaan ja pitkien erimielisyyksien sekä kiistojen jälkeen saatiin asiasta laki aikaan vasta viime toukokuun alussa. Valmistelutoimenpiteet kestivät niin kauan, että kenttätyöt pääsivät alkuun kesän ehdittyä varsin pitkälle. Tästä on aiheutunut, että lain toimeenpano on kuluneen kesän aikana päässyt vain hitaasti alkuun eikä edes valmiita tai melkein valmiita pika-asutustiloja ole vieläkään jaettu niitä kiihkeästi odottaville siirtoväkeen kuuluville maanviljelijöille.

Siirtoväki on tietysti syvästi pettynyt tästä asutustoiminnan hitaudesta. Se kysyy ihmetellen, mistä johtuu, ettei esim. pika-asutustiloja vieläkään ole jaettu, minkä vuoksi viivytellään asiassa, joka näyttää ai-

van selvältä. Siirtoväen taholta on riittävän selvästi tuotu esiin se käsitys, että pika-asutustilat olisi pitänyt jakaa maataloussiirtoväelle jo viime syksynä. Mikäli näihin tiloihin tarvitaan parannuksia ja korjauksia, kuten useissa tapauksissa on asianlaita, ne olisi voitu suorittaa sen jälkeen, kun asukkaat olisi tiloille otettu. On nimittäin huomattava, että on aivan eri asia, jos asukas saa tilan lopullisesti haltuunsa, kuin jos hän joutuu olemaan sillä vuokramiehenä vuosikausia. Edellisessä tapauksessa hän voi ryhtyä tilallaan jo heti rakennus- ja muihin parannustöihin, joihin hän ei uskalla ryhtyä silloin, kun hän on tilalla vuokramiehenä. Kuitenkaan ei saamieni tietojen mukaan asukkaita vieläkään ole näille tiloille valittu kuin aivan harvoissa tapauksissa.

On vaikea sanoa mistä tällainen viivyttely johtuu. Tietysti on tällöin otettava huomioon ne monet vaikeudet, mitkä rajoittavat, jopa ehkäisevät asutusviranomaisten työtä, mutta kun on nimenomaan kysymys pika-asutustilojen jakamisesta siirtoväelle, ei vaikeuksien olisi pitänyt olla ylivoimaisia, vaan toiminnan hitauteen on varmaan huomattavana tekijänä ollut asutuskoneiston monimutkaisuus ja viranomaisten heikko suorituskyky. Vaikka asutuskysymyksen hoitaminen käytännössä on varsin laajakantoinen, vaikea ja monimutkainen tehtävä, joka vaatii monia virkailijoita, ei virkakoneiston kuitenkaan tarvitse olla aivan niin monimutkainen, kuin mitä se nyt on. Kenttäeliminäkin toimii kunnissa varsin monia lautakuntia ja toimikuntia, joita on niin paljon, että ihmiset eivät enää kohta tiedä, kuka mitäkin asiaa hoitaa.

Esimerkkinä mainittakoon, että maan vapaaehtoista hankintaa varten asetettiin kuntiin erityiset maatoimikunnat, vaikka esim. siirtoväen edustajain taholta jo viime keväänä vastustettiin näiden toimikuntien asettamista ja esitettiin näiden tehtävien siirtämistä maanlunastuslautakunnille. Nämä elimet kuitenkin asetettiin. Kokemus on osoittanut, että näiden toimikuntien työ on suureksi osaksi epäonnistunut ja valtion varat on siten niiden kohdalta menneet pääasiassa hukkaan. Tästä huolimatta on näiden toimikuntien työtä varten varattu vielä ensi vuoden menoarvioon yhteensä 8 miljoonaa markkaa. Minusta tämä määräraha voitaisiin paljon tehokkaammin käyttää maanhankintalain toteuttamisen tehostamiseen jollakin muulla tavalla.

Maanhankintalain toimeenpanokoneistoa olisi muutenkin keskitettävä ja lopetettava kaikki tarpeettomat elimet. Silloin voitaisiin se työvoima, joka on käytettävissä näitä tehtäviä varten, käyttää tosiaan nykyistä tehokkaammin ja toiminnan tulokset varmaankin paraneisivat.

Maataloussiirtoväen asuttamisen hitauteen on suurena syynä varmasti myös se, että asutustoiminta on paisunut tavattoman laajaksi. Saamieni tietojen mukaan on tähän mennessä tehty yhteensä jo yli 130,000 maansaantianomusta, joista siirtoväen anomuksia on noin 50,000. Maataloussiirtoväkeen kuuluu noin 40,000 perhettä, joten hakijoista on muita kuin maataloussiirtoväkeen kuuluvia noin 110,000 perhettä eli huomattavasti enemmän kuin on maataloussiirtoväkeen kuuluvia tai heihin verrattavia. Edellä esitettyihin lukuihin eivät kuitenkaan vielä sisälly lisämaananojat, joita lienee varovaisesti arvioiden lähes 100,000.

Ratkaistava kysymys on siten muodostunut niin laajaksi, että lain pää- ja ensisijainen tarkoitus, maan hankkiminen maataloussiirtoväelle, helposti unohtuu. Vaikka laki takaakin siirtoväelle eräin rajoituksin ensisijaisen aseman maansaannissa, on voitu havaita, ettei näin käytännössä läheskään aina pyritä menettelemään. Päinvastoin on eräillä paikkakunnilla pyritty menettelemään siten, että asutukseen käytettävissä oleva maa koetetaan antaa muille kuin siirtoväkeen kuuluville ja siirtoväen ensisijainen asema pyritään näin ollen syrjäyttämään. Tämä ei kuitenkaan voi olla oikein. Siirtoväkeen kuuluvat myöntävät mielellään, että muillekin tämän lain mukaan maan saantiin oikeutetuille on maata pyrittävä antamaan mahdollisuuksien mukaan. Tällöin on kuitenkin jokainen tapaus erikseen harkittava.

On laskettu, että maataloussiirtoväelle olisi annettava ainakin noin 300,000 ha maatalous- ja maatalouskelpoista maata. Jos nyt lasketaan, että jokaiselle lisämaan anojalle annettaisiin keskimäärin 3 ha maata, tarvittaisiin lisämaan hakijoillekin tämän laskelman mukaan maata noin 300,000 ha. Jos edelleen arvioidaan, että jokaiselle viljelystilaa hakeneelle, muulle kuin siirtoväkeen kuuluvalle annetaan 10 ha, jokaiselle asuntoviljelystilaa hakeneelle

5 ha ja asuntotilaa tai asuntotonttia hakeneelle 1 ha maata, tarvittaisiin koko tätä asutusohjelmaa varten maata yhteensä noin 800,000 ha maatalous- ja maatalouskelpoista maata. Nämä luvut osoittavat, että maan tarve on niin suuri, ettei sen tyydyttäminen, mikäli halutaan maataloutta vielä asutuksen jälkeenkin edes jonkinlaisin edellytyksin tässä maassa harjoittaa, ole ehkä mahdollista. Tietysti on asutukseen käytettävä kaikki siihen sopiva maa, ensisijassa valtion, yhtiöiden, kuntien ja seurakuntien maat, keinottelu- ja rappiotilojen maat sekä n. s. harrastajaviljelijöiden maat. Vaikka maanhankintalaissa onkin varsin selvät määräykset siitä, että asutukseen olisi ensisijassa käytettävä valtion maata, ovat eri valtion viranomaiset tähän mennessä saatujen tietojen mukaan asettuneet varsin vastustavalle kannalle asutukseen nähden. Kun valtio asettuu maanluovutusta vastustamaan, niin ei ole ihme, jos muutkin maanluovuttajaryhmät asettuvat koko asutustoimintaan nähden vieroksuvalle, jopa kielteisellekin kannalle. Käsitykseni mukaan olisikin hallituksen kiinnitettävä erikoista huomiota siihen, että valtion viranomaiset käsittäisivät maanhankintalain tarkoituksen eivätkä asettuisi vastustamaan valtion maiden käyttöä asutukseen.

On selvää, että kun maantarve on näin suuri, sitä on otettava varsin ankarasti myös yksityisten henkilöiden omistamista suurtiloista. Mutta vaikka näinkin menetellään, niin ei maa sittenkään riitä, ellei mennä ottamaan maata kaikilta sellaisilta tiloilta, joilla on maatalous- ja maatalouskelpoista maata yli 10 hehtaaria. Käsitykseni mukaan ei ole tarkoituksenmukaista ottaa maata yleensä alle 25 peltohehtaaria käsittäviltä tiloilta ja sitä suurempiakin alle 50 hehtaaria käsittäviä perheviljelmiä olisi pyrittävä säästämään.

Täällä on viime aikoina eduskunnassakin puhuttu paljon siitä, että meidän tulevaisuudessa tulisi tuottaa elintarvikkeita mahdollisimman halvalla. Tähän päämäärään ei kuitenkaan päästä, jos me pirstoamme kaikki tilat liian pieniksi, niin ettei niillä voida käyttää esimerkiksi koneita, jotka maataloustyön helpottamisen kannalta olisivat tietysti välttämättömät. Kun asianlaita on tällainen, on selvää, että asutusohjelman toteuttaminen siinä laajuudessa kuin mitä tähän mennessä saapuneet maansaantianomukset edellyttävät, on varsin vaikeata. Ei ainakaan näiden lukujen perusteella ole mahdollisuutta enää laajentaa maansaantiin oikeutettujen piiriä kuten eräiltä tahoilta on vaadittu. Tämä tosiasia on nyt käsitykseni mukaan selvästi sanottava, eikä jatkuvasti annettava sellaisia tietoja, niinkuin meidän maassamme olisi maata melkein rajattomasti käytettävissä ja että sitä voitaisiin kaikille sitä haluaville jakaa.

Tästä huolimatta on tietysti pyrittävä siihen, että maata annetaan muillekin kuin maataloussiirtoväkeen kuuluville, ensi sijassa tietysti sellaisille henkilöille, jotka ovat maatalouteen perehtyneitä ja voivat saamansa tilat kunnollisesti viljellä. Nyt on tilanne sellainen, että muiden kuin maataloussiirtoväkeen kuuluvien maanhakijoiden joukossa on paljon sellaisia, joille maa ei ole välttämätöntä, onpa monen maansaantianomus tullut tehdyksi suorastaan julkisuudessa annettujen lupausten, jopa virheellisten tietojen perusteella. Asutuskysymyksestä on monin paikoin maamme maaseudulla tehty poliittinen kiistakysymys, jopa käytetty sitä m. m. viime vaaleissa vaalisyöttinä. Näin on luotu tilanne, joka on mitä suurimmassa määrässä vaikeuttanut ja jatkuvasti vaikeuttaa lain päätarkoituksen, nimittäin maataloussiirtoväen asuttamisen toteuttamista. Samalla kun me siirtoväkeen kuuluvat toivomme, että meille mahdollisimman nopeasti annetaan maata, emme tahdo, että asutuskysymyksestä tehdään minkään poliittisen ryhmän keppihevosta, jolla pyritään saattamaan koko maatalousolomme sekasortoon. Tämän vuoksi me odotamme, ettei siirtoväen asutusta viivytetä sentakia, että asutuskysymyksestä yrittää paisua niin tavattoman laaja, kuin mitä jo on tapahtunut. Tähän ei ole syytä senkään vuoksi, että todellinen maantarve muiden kuin siirtoväkeen kuuluvien joukossa on parin kolmen vuoden kuluttua varmasti paljon pienempi kuin nyt, kun nykyiset elintarvikevaikeudet ovat loppuneet. Me haluamme siis ennen kaikkea tervettä maatalouspolitiikkaa ja sitä, että siirtoväelle on annettava ensisijainen asema maansaannissa, kuten lakikin edellyttää.

Asutustoimintaa on kuluneen vuoden aikana viranomaisten antamien tietojen mukaan vaikeuttanut myöskin suuressa määrin erilaisten tarvikkeiden puute. Esimerkiksi asutustoiminnassa työskenteleville

työmiehille ei ole annettu samoja elintarvikeannoksia kuin esim. metsätyöläisille eikä heitä muittenkaan tarvikkeiden jaossa ole asetettu yhtä hyvään asemaan kuin metsätyöläisiä. Siirtoväen asutuskysymys on kuitenkin tällä hetkellä niin kiireellinen asia, että kaikille asutustoiminnassa työskenteleville olisi varattava elintarvikkeiden, vaatteiden ja jalkineiden puolesta yhtä hyvät mahdollisuudet kuin metsätyöläisillekin. Kun asutustoimintaa joudutetaan ja mahdollisimman moni siirtoväkeen kuuluva saa oman tilansa, hän pääsee silloin omin voimin toimeentulevaksi, ja näin valtion huoltomenot hänen kohdaltaan vähenevät.

Budjetissa on varattu varsin suuri määräraha myöskin korvausten suorittamiseksi siirtoväkeen kuuluville henkilöille. Maanhankintakysymyksen ohella onkin korvauskysymys sellainen, joka eniten tällä hetkellä kiinnostaa siirtoväkeä. Me toivomme, että lopullisten korvausten maksamiseen voitaisiin ryhtyä mahdollisimman pian. Tämä olisi senkin tähden välttämätöntä, että valtiovarainministeriön antaman päätöksen mukaan ei ennakkokorvauksia enää voida myöntää maataloussiirtoväkeen kuuluville henkilöille. Jokin aika sitten on nimittäin annettu sellainen valtioneuvoston päätös, että mikäli siirtoväkeen kuuluva henkilö haluaa ennakkokorvausta enemmän kuin 20,000 markkaa, hänen täytyy antaa sitoumus, jossa hän sitoutuu luopumaan oikeudestaan saada maata maanhankintalain mukaan. Tällainen määräys on herättänyt siirtoväen keskuudessa varsin ikävää huomiota, sillä näyttäähän siltä, ettei lopullisia korvauksia vielä moneen kuukauteen voida maksaa, minkävuoksi olisi välttämätöntä, että voitaisiin maksaa ainakin ennakkokorvauksia. Senvuoksi olisi edellä mainitsemani valtioneuvoston päätös viipymättä muutettava.

Täällä on jo eräissä puheenvuoroissa kosketeltu niitä ohjeita, joita valtiovarainministeriö on antanut menetetyn omaisuuden arvon määräämisestä. Kuten herra valtiovarainministeri täällä jo huomautti, on valtiovarainministeriöllä korvauslain mukaan tietysti oikeus antaa ohjeita omaisuuden arvon määräämiseksi, mutta nämä ohjeet eivät kuitenkaan saisi olla niin kategorisia, kuin mitä valtiovarainministeriö on antamissaan ohjeissa korostanut. Näissä ohjeissa on pitkin linjaa korostettu sitä, että korvaussummat olisi koetettava painaa mahdollisimman alhaisiksi. Tämä ilmenee m. m. niistä ohjeista, jotka tarkoittavat maanhinnan määrittelyä. Jo vuosina 1940—41 silloista korvauslakia toteutettaessa saatettiin todeta, että karjalaisten maastaan saamat korvaushinnat jäivät huomattavasti alhaisemmiksi kuin ne hinnat, mitä he joutuivat maksamaan saamistaan pika-asutustiloista. Samoin uhkaa käydä nytkin. Valtiovarainministeriö on pyrkinyt määräämään maatalous- ja metsämaan hinnat mahdollisimman alhaisiksi. Lain mukaanhan on omaisuuden hinnaksi määrättävä sekä korvaus- että maanhankintalain mukaan se hinta, mikä omaisuudella on katsottava olleen viime joulukuun viimeisenä päivänä tarkoitukseensa käytettynä. Ohjeeksi hintojen määmäämistä varten on valtiovarainministeriö maan kohdalta ottanut veroperusteet. Nämä johtavat varsin alhaisiin hintoihin, huomattavasti alhaisempiin kuin mitä maanhankintapuolella joudutaan maasta maksamaan. Näin muodostuneen ristiriidan poistamiseksi on karjalaisen siirtoväen taholta esitetty valtiovarainministeriölle, että perusteiksi maan korvaushintoja määrättäessä otettaisiin yleensä maanhankintalain mukaan maksettavat hinnat, koska nämä hinnat voidaan jokaisessa tapauksessa oikeudenmukaisella perusteella ja tarkoin arvioida. Tähän ei kuitenkaan suostuttu, vaan annettiin ohjeet, joilla, se on käsitykseni, pyritään painamaan maanhinnat sekä korvaus- että maanhankintapuolella mahdollisimman alhaisiksi, ja näillä ohjeilla pyritään sitomaan arvioimislautakuntien vapaata harkintavaltaa. Herra valtiovarainministeri huomautti täällä käyttämässään puheenvuorossa, ettei näillä ohjeilla ole tarkoitettu sitoa arvioimislautakuntien vapaata harkintavaltaa. Olisi varsin hyödyllistä ja siirtoväkeä mitä suurimmassa määrin rauhoittavaa, jos tämä herra valtiovarainministerin lausunto saatettaisiin siirtoväen ja arvioimislautakuntien tietoon. Ei olisi otettava karjalaiselta pienviljelijältä hänen menettämäänsä maata ilman riittävää korvausta, koska hän ei voi selviytyä uudella tilalla, jos häntä jää rasittamaan liian suuri velkataakka.

Samoinkuin asutustoimintaan on saa-

tava keskitystä, olisi myöskin maataloudellista järjestötoimintaa nykyisestään keskitettävä. Meillä on nyt käsiteltävänä olevaan budjettiin varattu varsin huomattavasti määrärahoja maataloudellisia yleisneuvontajärjestöjä varten. Tilanne on tällä hetkellä tässä suhteessa varsin omituinen. Meillähän on vielä kolme maataloudellista yleisneuvontajärjestöä, nimittäin Maatalousseurojen Keskusliitto, Pienviljelijäin Keskusliitto ja Pienviljelijäin Liitto. Kaikki nämä keskusjärjestöt toimivat samalla työkentällä. Niiden tehtävänä on opastaa Suomen maanviljelijää hoitamaan järkiperäisesti talouttaan. Niiden jakama oppi on siten yhteinen, eikä mikään niistä omaa erityisesti sille kuuluvaa pantenttilääkettä. Minkä tähden sitten täytyy olla jatkuvasti kolme järjestöä samalla työkentällä? Miksi hajoittaa voimia kolmen järjestön kesken, kun siten vain heikennetään voimia. Eikö olisi syytä jo vihdoinkin keskittää tämä yleisneuvontatyö yhden voimakkaan keskusjärjestön hoidettavaksi. Maamme maatalouspiireissä on jo vuosikausia tunnettu tämä järjestöhajanaisuudesta johtuva heikkous, jonka vertaista ei liene missään sivistysmaassa tavattavissa, ja pyritty siitä pääsemään, mutta tähän mennessä varsin huonoin tuloksin. Käsitykseni mukaan ovat olosuhteet nyt sodan jälkeen muodostuneet sellaisiksi, että vihdoinkin voimme suorittaa sen leikkauksen, mikä olisi pitänyt tehdä jo aikoja sitten, ja yhdistää maataloudelliset yleisneuvontajärjestöt. Kun kaikille edellämainituille neuvontajärjestöille on varattu nyt käsiteltävänä olevassa budjetissa määrärahoja, niin mikä olisikaan yksinkertaisempaa kuin asettaa näille myönnettävät määrärahat riippuvaksi siitä, että ne yhtyvät.

Valtiovallalla on siten käytettävissään riittävästi keinoja asian järjestämiseksi. On toivottavaa, että valtiovarainvaliokunta kiinnittää asiaan huomiota ja poistaa päiväjärjestyksestä tämän epäkohdan, joka ei ole vain epäkohta, vaan maallemme ja erityisesti sen maatalousväestölle käsitykseni mukaan suoranainen häpeä.

Ed. Kilpeläinen: Herra puhemies! Täällä on ihmetelty hallituksen antaman tulo- ja menoarvioesityksen tähtitieteellisiä lukuja, mutta minun nähdäkseni niissä ei ole juuri mitään ihmettelemistä, pikemminkin päinvastoin. Kun kerran on seurattu sellaisia periaatteita kuin nykyinen hallitus on seurannut, niin pitäisi kai ihmetellä sitä, etteivät budjetin numerot ole nousseet nykyistäkin suuremmiksi. Hintoja ja palkkoja on vedetty ylöspäin vinhassa kilpajuoksussa, niin että rahanarvo aleni muutamissa kuukausissa enemmän kuin kaikkina sotavuosina yhteensä. Tietenkin voidaan sanoa, kuten nykyisen hallituksen edustajat sanovatkin, että heillä on hoidettavanaan sodanjälkeinen konkurssipesä. Ja siinä on perää. Mutta sittenkin on syytä muistaa, että konkurssipesän tila riippuu suuresti siitä, millaiset uskotut miehet sitä ovat hoitamassa. Toiset voivat hoitaa asiat niin, että velkojat saavat ehkä yli 50 % saatavistaan, mutta jos on huonot uskotut miehet, niin he eivät saa ainoatakaan penniä. Ja uskaltaisin sanoa, että nykyinen hallitus ei edusta niitä kaikkein parhaimpia uskottuja miehiä.

Jos tämän hallituksen talouspolitiikka olisi pannut käydyn sodan kustannukset lähinnä suurpääoman omistajien kannettaviksi, niin sen voisi sosialidemokraattina sulattaa kevyin mielin. Mutta asianlaita on useissa tapauksissa juuri päinvastoin. Hallitus on osannut hoitaa asiat niin, että markalla ei ole enää pahasti arvoa, vaikkapa, kuten indeksinumerot osoittavat, me olimme päässeet siinä suhteessa aina välirauhan solmiamiseen saakka suorastaan hämmästyttävän pienillä menetyksillä. En ihmettele, että säästäjät ja vakuutuksen ottajat ovat jo ehtineet ryhtyä liikehtimään. Onhan meillä pankeissa suunnilleen 40 miljardia talletuksia, jotka ovat suurin piirtein menettäneet arvonsa. Ja vaikka laskisimme niistä pois liikepankkien talletukset, noin 14.5 miljardia markkaa, jotka lienevät huomattavalta osalta eri liikkeiden varoja, niin jää jälelle vielä noin 25 miljardia markkaa, jotka on nimenomaan piensäästäjien, lähinnä työläisten, virkamiesten ja maanviljelijäin kieltäymysten tuloksena varattu tulevien pahojen päivien varalle. Että asianlaita on tosiaan näin, se näkyy säästäjien suuresta lukumäärästä. Säästötilejähän on säästöpankeissa, osuuskassoissa, postisäästöpankissa ja osuuskauppojen säästökassoissa yhteensä noin

3,400,000 kappaletta, joten jokaista säästötiliä kohti tulee keskimäärin vain vähän yli 7,000 markkaa. Se osoittaa parhaiten, millaiset piirit joutuvat lähinnä kärsimään nykyisen hallituksen onnettomasta finanssipolitiikasta. Kaikista vastuuntuntoisimmat ja kunnollisimmat kansalaiset, jotka ovat pienistä tuloistaan koettaneet varata tulevaisuutta varten itselleen varmuuden, samalla antaen maan talouselämälle käytettäväksi sille välttämätöntä luottoa, heitä ei nykyinen hallitus ole lainkaan muistanut ajaessaan tähän tilanteeseen johtanutta inflatiopolitiikkaansa. Sen keskuudessa ei ole löytynyt miestä, joka olisi pystynyt työmään nyrkin pöytään, kun vaadittiin hintojen korotuksia, jolloin olisi myöskin palkat voitu vakauttaa.

No niin. Tästä tilanteesta eivät ole hyötyneet ainakaan työläiset. Heidän nimellinen palkkansa on kyllä noussut hyvin useissa tapauksissa paljonkin, mutta kun otetaan huomioon hintojen nousu sekä progressiivinen tulovero, niin luulen, että ainakaan ensi vuonna veroja maksaessaan työläiset eivät anna kovin korkeata arvosanaa näistä palkkojen korotuksista. Tosin hallitus kuulemma puuhaa jotakin setelien vaihtoa, mutta sen sijaan, että se olisi sen pannut toimeen yllättäen, on se kuukausikaupalla siitä tehnyt vain propagandaa, jotta kaikista hitaimmat ja tyhmimmätkin setelien kätkijät ehtisivät hoitaa asiansa siten, etteivät joutuisi siitä millään tavalla kärsimään. En tiedä, tuleeko tuosta setelien vaihtokaupasta loppujen lopuksi mitään, mutta joka tapauksessa sillä on saatu aikaan se, että muutoinkin lamassa oleva talouselämä on saatu eräillä aloilla tyrehtymään melkein kokonaan.

Mutta vaikkakaan hallitus ei ole kiirehtinyt setelien vaihtoa, on se ollut sangen aktiivinen eräissä toisissa kysymyksissä, kuitenkin aktiivinen sillä tavalla, että siitä ei ole paljon iloa tämän maan vähäväkiselle kansanosalle. Jo maanhankintalain toimeenpanoasetus, joka on nykyisen hallituksen käsialaa, oli sellainen, että sen perusteella ei ainakaan lohkea maata invaliideille ja rintamamiehille, muista maan tarvitsijoista puhumattakaan. Siirtoväki ehkä saa maantarpeensa tyydytetyksi, jos saa, mutta eivät ainakaan muut. Nykyinen n. s. radikaalinen hallitus katsoi velvollisuudekseen suurmaanomistajien etujen tukemisen. Eikähän se ole ihmekään, sillä sen jälkeen kun annettiin n. s. kolmen suuren julistus, on SKDL:n taholta tehty palvelus toisensa jälkeen maalaisliitolle, jolta maksuksi on saatu tärkeitä yhteiskunnallisia avainasemia toinen toisensa jälkeen. Mutta sopii kysyä, kuinka paljon työmiehen maha on siitä paisunut, vaikkapa yleisradio, valtiollinen poliisi, valtion tiedoituskeskus, kouluhallitus ynnä muut ovatkin nyt saaneet hyvin palkatuille johtajapaikoilleen uusia miehiä ja naisia. Työväestöä on taas muistettu maataloustuotteiden hintojen korotuksella, joka olisi SKDL:n puolesta ollut korkeampikin, elleivät sosialidemokraatit olisi jarruttaneet vastaan. Vaikka hallitus on kilvan korotellut palkkoja ja hintoja on kuitenkin maataloustyöläisten palkkataso jätetty sekatyöläisten palkkatason alapuolelle, siitä huolimatta, että maataloustyö vaatii myöskin ammattitaitoa. Mutta se on taas eräs niistä palkkioista, joita SKDL on Suomen työläisten kustannuksella maksanut maalaisliitolle muutamista virkapaikoista. Tällaisesta nykyisen hallituksen taantumuksellisesta politiikasta taloudellisissa kysymyksissä voitaisiin poimia monia muitakin esimerkkejä, kuten liikevaihtoveron korottaminen, Suomen historiassa ainutlaatuisella tavalla tapahtunut veturimiesten lakon murtaminen j. n. e. Nykyisen hallituksen n. s. radikalismi on esiintynyt aivan muilla aloilla kuin taloudellisella ja siellä muuallakin kaikkea muuta kuin demokraattisessa muodossa. Sotasyyllisten luut ovat kuitenkin liian heikkoa muonaa suomalaiselle työmiehelle. Kyllä siinä tarvittaisiin paljon muutakin, mutta sitä ei näy ainakaan tämä hallitus käsittävän.

Budjetin yksityiskohdat tulevat asianomaisessa valiokunnassa ja myöskin aikoinaan täysistunnossa ruodittaviksi, mutta jo tässä yhteydessä on nähdäkseni syytä kiinnittää huomiota siihen yleiseen talouspoliittiseen suuntaukseen, jota nykyinen hallitus on kulkenut ja jolta lähtien se on myös budjettiesityksensä laatinut.

Ed. Huhta: En aikonut osallistua lainkaan tähän keskusteluun. Vielä vähempää olisin halunnut virittää tässä yhteydessä puoluepoliittista keskustelua, mutta koska varsinkin edustajat Käkelä ja P. Tervo

ja edellinen puheenvuoron käyttäjä ovat esittäneet kokonaisen joukon varsin räikeitä demagogisia väitteitä, pyydän saada käyttää muutaman minuutin vaikkapa valheen torjuntaan. Edustajat Käkelä ja P. Tervo ja viimeksi edellinen puheenvuoron käyttäjä ovat selittäneet SKDL:n ja ennen kaikkea kommunistien syyksi olevat taloudelliset epäkohdat, sekä erikoisesti hintojen nousun (Sosialidemokraattisesta ryhmästä: Kenellä on valta, sillä on vastuu!). Niin, kellä se valta on? Pyydän, että odotatte vähäsen. Kuinka ensinnäkin on muodostettu hinta- ja palkkaneuvosto, joka lähinnä tietenkin vastaa, sikäli kuin siitä kukaan voi vastata, hintain noususta? Sen muodostaa kaksi maatalouden edustajaa, kaksi teollisuuden edustajaa, kaksi kommunistia SAK:n edustajina sekä kaksi sosialidemokraattia niinikään SAK:n edustajina ja yksi hallituksen edustaja niinikään sosialidemokraatti. Hinta- ja palkkaneuvoston puheenjohtajana on ministeri Kilpi, sosialdemokraatti, varapuheenjohtajina allekirjoittanut ja maisteri Rinne, niinikään sosialidemokraatti. Toisin sanoen hinta- ja palkkaneuvostossa on 3 sosialidemokraattia, 2 kommunistia. Hinta- ja palkkaneuvoston kaksi puheenjohtajaa ovat sosialidemokraatteja ja ainoastaan yksi, varapuheenjohtajana, on kommunisti. En käsitä, millä tavalla voidaan hinta- ja palkkaneuvoston mahdolliset virheet ja ansiot yksinomaan lukea kommunistien syyksi, koska siellä, kuten nähdään, on paljon enempi ja määräävämmissä asemissa nimenomaan sosialidemokraatit. (Vasemmalta: Ed. Käkelä käsittää!). Edustajat P. Tervo ja Käkelä ovat tässä asiassa harjoittaneet demagogiaa, että koko taloudellinen kurjuus on muka kommunistien syy. On syytä huomauttaa siitä tosiasiasta, että hinta- ja palkkaneuvostossa eivät siis sen toimintaa määrää kommunistit, vaan siellä on, niinkuin sanottu, suurempi määräämisvalta sosialidemokraateilla. Mutta on olemassa eräitä muitakin, jotka vaikuttavat talouselämän kysymysten käsittelyyn ja niiden hoitamiseen aivan yhtä paljon kuin hinta- ja palkkaneuvostokin ja tällaisia on kansanhuoltoministeriö. Kansanhuoltoministeriössä ei niinikään ole yhtään ainoaa kommunistia, mutta sensijaan sosialidemokraatti on kansanhuoltoministerinä. On kolmas talouselämään ratkaisevasti vaikuttava tekijä, se on valtiovarainministeriö, mutta myöskään tässä ministeriössä ei ole myöskään yhtään kommunistia, mutta sensijaan valtiovarainministerinä on sosialidemokraatti. Näin siis nähdään, että juuri sosialidemokraateilla on valtion talouselämän kaikilla johtavilla kukkuloilla monin verroin enempi sananvaltaa kuin on konsanaan kommunisteilla.

Ed. P. Tervo niinikään moitti kommunisteja siitä, että on asetettu sellainen tunnus työväenluokalle kuin vuoden 1938, 1939 elintason saavuttaminen. Ei tämä tunnus — se on hyvä tunnus, ikävä kyllä, se ei ole kommunistien keksintöä — se on asetettu julkisuuteen jo niihin aikoihin kun kommunistit olivat vielä linnassa. Sen asetti SAK:n valtuusto ja se on luettavana tänäkin päivänä SAK:n ylimenokauden ohjelmassa. Se, että kommunistit yhtyivät tähän, on vain todistuksena siitä, että tämä tunnus oli hyvä tunnus. Sen toteuttamiseksi täytyi taistella kaikin mahdollisin keinoin, ei siinä ajatuksessa, että se voidaan toteuttaa tänään ja huomenna, mutta sen täytyy olla ensimmäisenä päämääränä, johon työväenluokan tulee pyrkiä. On selvää, että työväenluokkaa ei voida syyttää siitä, että maa on sotapolitiikan tielle joutunut ja sen vapauttaminen sotapolitiikan aiheuttaman kuorman kantamisesta on tietenkin SKDL:n tehtävä, sen pitäisi olla myöskin sos.dem.:ien edustajien tehtävä ja on myöskin SAK:n tehtävä.

Tuota tehtävän toteuttamista on kuitenkin tähän mennessä suuressa määrässä vaikeuttanut se seikka, että hallituksessa on kohotettu eräitä hintoja korkeammaksi kuin mitä niiden tarvitsisi olla. Viime päivinä m. m. on laskettu Suomen markan kurssin arvoa noin 12.5 %:lla ja tämä lasku on suoritettu sen perusteella, että voitaisiin Suomen vientiteollisuudelle taata vientimahdollisuudet. Kuitenkin hinta- ja palkkaneuvoston suorittamien laskelmien mukaan m. m. puutavarastandardin myynti kannattaisi nykyisellään 7,900 markalla. Hallitus, hinta- ja palkkaneuvoston yksimielisestä päätöksestä huolimatta, kansanhuoltoministeriön kautta ja työnantajain vetoomuksesta, kohotti standardihinnan 8,300 markkaan. Englanti maksaa siitä hinnan, joka entisen kurssinkin mukaan oli n. 11,100 markkaa standartilta ja joka sellaisenaan jo merkitsi puutavarasta 3,200 markan ylimääräistä

voittoa. Nyt lasketaan valuuttakurssia 12.5 %:lla, mikä merkitsee tuon ylivoiton lisääntymistä 400 markalla eli yhteensä 3,600 markkaan. Hinta- ja palkkaneuvostossa ovat sekä kommunistit että sosialidemokraatit kuin myöskin maatalouden edustajat olleet sitä mieltä, että tuo ero ulkomaisen ylihinnan ja todellisten tuotantokustannusten välillä on luovutettava hinnantasausrahastoon, jolla voitaisiin vakauttaa hintatasoa. Hallitus on kuitenkin nyt lahjoittanut nuo muutamat sadat miljoonat suurteollisuuden firmoille, mutta ei tämän lahjoituksen puolesta ole äänestäneet taaskaan kommunistit eivätkä SKDL:n edustajat. Minä pyytäisin, että edustajat Käkelä ja P. Tervo tiedustelisivat olisivatko mahdollisesti jotkut sosialidemokraatit äänestäneet sen puolesta. On niinikään eräitä muita hintapäätöksiä, joissa hinta- ja palkkaneuvosto on yksimielisesti, myös hinta- ja palkkaneuvoston porvarilliset jäsenet, tulleet siihen tulokseen, että hinnan tarvitsee vain olla määrätyn suuruinen, mutta työnantajat kansanhuoltoministeriön välityksellä ovat saaneet hallituksessa nostetuksi hintaa, ja ehkä olisi terveellistä taaskin edustajien P. Tervon ja Käkelän tiedustella, kutka kommunistit ovat äänestäneet tällaisten tarpeettomien hinnankorotusten puolesta ja kutka sosialidemokraatit. Ja kun nämä konkreettiset tapaukset selvitetään, minä luulisin, että hieman toisenlaisella suulla puhuttaisiin. Ei tähän olisi ollut tarpeellista ollenkaan palata sen vuoksi, että edustajat täällä eduskunnassa tuollaisia valheellisia juttuja levittävät. Täällä on niin paljon viisaita ihmisiä, että he ymmärtävät, mistä kenkä puristaa, mutta he levittävät tuolla maakunnassa sekä kirjeellisesti että suullisesti tavattoman paljon tuollaista valhepropagandaa, joka mielestäni pitäisi oikaista, vaikkakaan ei tämä istunto ehkä ole siihen parhain mahdollinen paikka (Eduskunnasta: Ehkä Valpo on parempi?). Tervot ja Käkelät ovat väittäneet, että se hinta- ja palkkapolitiikka, mikä nykyisen hallituksen aikana on toteutettu, ei ole yhtään parantanut työläisten asemaa, vaan päinvastoin se on sitä huonontanut. Kuinkahan on asianlaita? Elinindeksi viime vuoden lopulla oli 203. Tässä kuussa se tulee nousemaan ennakkolaskelmien mukaan noin 340 seutuville, toisin sanoen elinindeksi on noussut 67 %. Entä palkat? Palkat ovat tänä aikana nousseet eräillä aloilla, kuten rakennusalalla noin 75—80 % ammattimiesten, sekatyöläisten ja naisten hieman enempi, tekstiilialalla ovat nousseet noin 140 %, puualalla siinä hieman yli 100 %, metsätöissä pitkästi yli 100 %, aivan ehdottoman tarkkoja laskelmia ei palkkojen keskimääräisestä noususta ole, mutta melkoisella varmuudella voidaan sanoa, että se keskimäärin tekee noin 100 %. Ja kun elinindeksi on noussut 67 %, tähän jää 33 %:n ero, joka kai täytyy jossakin vaikuttaa. (Eduskunnasta: Entäs vero?) Myöskin tähän indeksiin sisältyy vero. Voidaan tehdä muistutus tuota indeksiä vastaan. Minäkin yhdyn niihin. Indeksi ei tosiaankaan pidä kutiaan, jos sitä tahdotaan käyttää vertailukohtana rauhanaikaisen ja nykyisen elintason kesken. Mutta tuo indeksi pitää paikkansa vertaillessa esim. sitä tilaa, jossa oltiin esimerkiksi vuosi sitten ja missä ollaan nyt. Minkä vuoksi? Sen vuoksi, että ensinnäkään kulutushyödykkeissä ei ole tapahtunut mitään oleellista muutosta. Ne ovat laadultaan suunnilleen samanlaisia, eivät ne ole ainakaan huonontuneet, jolleivät ole parantuneetkaan. Lisäksi ei myöskään elintarvikeannoksissa enempää kuin muissakaan annoksissa ole tapahtunut mitään oleellista muutosta, joten ne samat virheet, mitkä olivat indeksissä vuosi sitten, ovat siinä pääpiirteissään nytkin, ja näin siis tuota indeksiä voidaan pitää suhteellisen luotettavana vertailukohteena. Entä mustan pörssin hinnat? Aivan oikein, näillä on oleellinen osa elinkustannuksiin, mutta näitä mustan pörssin hintoja ei määrää hallitus, ei niitä myöskään määrää hinta- ja palkkaneuvosto. Se, että musta pörssi niin suuressa määrin rehoittaa, ei ole ainakaan hinta- ja palkkaneuvoston ratkaistavissa eikä määrättävissä. Siihen on kokonaan muita tekijöitä, ja ehkäpä kansanhuoltoministeriö voisi näihin syihin antaa lähempää tietoa. Ne kuitenkin täytyy ottaa realisena tosiasiana. On totta, että mustan pörssin hinnat ovat nousseet eräissä tapauksissa ja hyvinkin tärkeiltä kohdilta, esim. voin ja lihan kohdalta 100 % ja hieman ylikin. On eräitä muita tarvikkeita, joissa

se niinikään on noussut ainakin 100 %, mutta on taas tarvikkeita, joissa tuo nousu ei ole ollut 100 %. Tuollaisena tarvikkeena on peruna, vihannekset. Eräät muut vapaan kaupan tarvikkeet kuten kessu j. n. e., tulevat olemaan huomattavasti alemmat kuin viime talvena. Joka tapauksessa mustan pörssin hinnat eivät ole nousseet 100 % enempää, ja kun palkat ovat nousseet noin 100 %, niin tuo 33 %:n ylijäämä, mikä jää virallisissa hinnoissa, ei voi tehdä kokonaan olemattomaksi sitä kulutusmahdollisuuksien lisääntymistä, mikä palkka- ja hintapolitiikan ansiosta on ainakin toistaiseksi vielä palkannauttijoille jäljellä (Eduskunnasta: Palkannauttijain säästöt ovat kuluneet.). Palkannauttijain säästöillä on suhteellisen pieni merkitys palkannauttijoille yleensä. Ikävä kyllä ne, joilla on ollut, ovat ne menettäneet (Eduskunnasta: Entä vakuutukset?).

Myöskin voitaisiin tulosta katsella erään toisen näkökohdan kannalta. Lasketaan, että säännöstellyt annokset riittävät noin 65—70 % tyydyttämään kaiken tarpeen ja se todennäköisyyslaskelmana pitänee paikkansa. Kun ennen sotaa taikka sodan aikana työläisten elintaso laskettiin virallisesti $^2/_3$:een siitä, mitä se oli rauhanaikana, ja tähän lisäksi oli pois se, mitä jo sodan aikana itse varsinainen kulutuskyky väheni sen johdosta, että kaikki tarvikkeet huononivat ja osa meni mustaan pörssiin, elintaso on siis ainakin niillä työläisillä, joiden palkka riittää ainoastaan säännösteltyjen tarvikkeiden ostamiseen, 65—70 % normaalikulutuksesta, toisin sanoen suunnilleen rauhanajan elintasosta. Kuitenkin on vain harva työntekijä, jonka palkka kokonaisuudessaan menee säännösteltyihin tarvikkeisiin, useimmilla siitä sentään liikenee, jossain määrin sivulta hankintaankin, joten tuo elintaso ei ole 65—70 % rauhanaikaisesta, vaan ehkäpä siinä 70—75 %:n seutuville. Kuitenkin maan koko tuotanto on huomattavasti alhaisempi. Mehän tiedämme, että kansantalouden koko tuotanto on arvioitu tämän vuoden ensimmäisellä puoliskolla noin 55 %:ksi rauhanaikaan verrattuna. Kun tuosta määrästä menee noin 15 % sotakorvauksiin, jää n. k. nettotuotannoksi vain 40 % rauhanaikaisesta. Toisin sanoen maahan jää tuotteita nyt noin 60 % vähempi kuin aikaisemmin. Tämä edellyttäisi, että 60 % vähempi voitaisiin myöskin kuluttaa kuin rauhanaikana. Jos hinta- ja palkkapolitiikka olisi ollut sitä n. s. terveen talouden politiikkaa, jota tämän maan taantumukselliset ainekset pyrkivät ajamaan, niin tuo terveen talouden politiikka merkitsisi tällä kertaa, että työläisten elintason täytyisi siis olla noin 60 % korkeampi kuin se on ollut ennen sotaa, mutta sitä se ei ole, ja se, että se sitä ei ole, se on nimenomaan hallituksen talouspolitiikan ansiota, hinta- ja palkkapolitiikan ansiota, ja myöskin niiden sosialidemokraattien ansiosta, joita on hinta- ja palkkaneuvostossa enempi kuin kommunisteja.

On myöskin selitetty, että tuon inflation ainoana syynä on ollut palkkojen nousu. Tämäkin on vain osa totuutta. Tosiasia on se, että vaikka mitään palkkojen nousua ei olisi tapahtunut ja vaikka minkälaiset miehet olisivat istuneet hallituksessa ja palkkaneuvostossa, hinnat olisivat siitä huolimatta nousseet ja nousseet aika huomattavasti. Minkä vuoksi? Sen vuoksi, että maan talouselämään on muodostunut joukko sellaisia tekijöitä, jotka ovat oman olemassaolonsa pakosta nostaneet hintoja, ja yksi siitä on se, että kivihiilivarastot viime keväänä loppuivat. Kun kivihiiltä sen jälkeen ei ole kyetty mistään hankkimaan, on jouduttu siirtymään kivihiilen käytöstä polttopuun ja pilkkeiden sekä turpeen käyttöön ja tämä yksinään on merkinnyt eräillä aloilla jopa 30 %:n tuotantokustannusten nousua. On tapauksia, voitaisiin esittää vaikkapa Tampereelta Lokomosta, jossa teräksen tuotannon eräs prosessi tulisi maksamaan kivihiiltä käyttäen vain 8 penniä kilo, mutta kun sen sijaan joudutaan käyttämään pilkkeitä, niin se tulee nousemaan noin 3 markkaan 75 penniin kilo. Menojen nousu on monta sataa prosenttia yksinomaan tällaisen tekijän johdosta. Tällaisia esimerkkejä voitaisiin luetella vaikka kuinka paljon.

On muitakin tekijöitä ja yksi sellainen tekijä on ulkolaisen valuutan kurssin lasku. Mehän kaikki tiedämme, että Suomen valuutta on koko sodan ajan pidetty keinotekoisesti suunnilleen samalla tasolla, millä se on ollut rauhankin ai-

kana. Siitä huolimatta tämä inflatoorinen kehitys on itse asiassa, vaikkakaan se ei ole päässyt erikoisen voimakkaana näkymään, ollut varsin voimakas sekä jo julkitulleena että piilevänä. Kun on ryhdytty tässä maassa pyrkimään normaalisiin kauppasuhteisiin ulkomaitten kanssa, on siitä ollut seurauksena, että on täytynyt tarkistaa myös Suomen markan kurssi ja sitä on jouduttu laskemaan jo aikaisemmin 120 %:lla, nyt vielä 12½ %:lla. Tuo aikaisempi lasku jo on merkinnyt sitä, että kaikista ulkolaisista tuotteista, mitä on tuotettu, on jouduttu maksamaan 120 % enempi kuin aikaisemmin ja se merkitsee, että kun ulkomailta tulee sokeria, nahkaa, elintarvikkeita j. n. e., ennen kaikkea metalliteollisuuden raaka-aineita j. n. e., nämä kaikki maksavat 120 % enemmän kuin aikaisemmin; ja kun niin on, minkäänlainen hintaneuvosto, olkoon siellä ketä tahansa, ei saa tätä tosiasiaa muuksi muuttumaan.

Korostan vieläkin sitä seikkaa, että olkoonpa hinta- ja palkkaneuvostossa ollut ketä tahansa, nuo jäävittömät tosiasiat ovat aiheuttaneet sen, että hinnat myös ovat nousseet. Palkkojen osuus Suomen teollisuudessa niin sanotulla ensimmäisellä kierroksella muodostaa noin 30—40 % joten sadankin prosentin palkkojen nousu ei sellaisenaan tarvitse vielä merkitä ainakaan heti kuin noin 30—40 %:n hintain nousua. On teollisuusaloja, joissa työpalkkojen osuus tekee vain 4:kin % koko tuotteen hinnasta, kun on taas sellaisiakin, joissa se tekee aina 85 %:kin. On totta, että loppujen lopuksi palkoistahan tuotantokustannukset pääasiassa muodostuvat ja Suomessa palkat muodostavat noin 75 %. Mutta niinkuin sanottu, ne eivät vaikuta välittömästi ja nykyisten hintojen korotukseen ne eivät ole noin suuressa määrässä vaikuttaneet. On totta, että on muutamia tapauksia, joissa on hinta noussut korkeammalle kuin sen olisi tarvinnut nousta. Hinta- ja palkkaneuvosto, myöskin siinä olevat työnantajaliiton edustajat ovat pitäneet alempaa hintaa oikeana. Näissä muutamissa tapauksissa ovat työnantajapiirit saaneet hallituksen muuttamaan hinta- ja palkkaneuvoston päätöksen. Se ei ole kuitenkaan SKDL:n eikä kommunistien syy, vaan täytyy hakea syytä jostakin muualta. Mutta korostan, nämä ovat vain harvoja poikkeuksia, eikä niillä ole mitään erikoisen oleellista merkitystä nykyiseen hintatasoon muuten kuin puutavarateollisuuden alalla. On valitettava, että näin on käynyt, mutta sille ei voi hinta- ja palkkaneuvosto mitään.

Ed. Vennamo: Herra puhemies! Jokaiselle on tunnettu valtiotalouden vaikea asema. Inflatio pyrkii saattamaan kaikki hyvätkin taloussuunnitelmat kestämättömiksi. Kun valtioneuvosto on nyt ilmoittanut tarmokkaasti ryhtyvänsä kaikkiin toimenpiteisiin rahanarvon mahdollisuuksien mukaan vakaannuttamiseksi, on eduskunnan puolestaan tuettava tätä toimintaa. Koska valtion tulojen ja menojen tasapainoon saattaminen on tärkeä inflatiota ehkäisevä tekijä, on menoissa noudatettava säästäväisyyttä.

Valtion tuloja on näet vaikea saada enää, nimenomaan veroja lisäämällä kasvamaan, koska verorasitus on jo nyt tavattoman ankara. Voittamattomia menoja ei kuitenkaan luonnollisesti voida välttää.

Kriitillisesti talousarvion menoeriä tarkastelevan onkin todettava, etteivät ne monessa kohden riitä peittämään ensi vuoden todellisia, välttämättömiä menoja. Tämä on selviö niille, jotka valtiovallan puolesta joutuvat käytännössä asioita hoitamaan. Mainitusta syystä ei ainakaan allekirjoittanut voi yhtyä tulo- ja menoarvioesityksen perustelujen siihen kohtaan, jossa lausutaan, että „tällä kertaa valtion tulot ja menot on merkitty sensuuruisina, kuin mihin niiden esitystä laadittaesa on voitu arvioida ensi vuoden aikana nousevan".

Sanottu koskee myös edessä olevan asutustoiminnan menoeriä, joita itse henkilökohtaisesti parhaiten tunnen. Kun yleisen mielipiteen mukaisesti siirtoväen ja rintamasotilaiden sekä heihin verrattavien henkilöiden maanhankinta on toimitettava kiireellisesti, olisi tätä tarkoitusta varten saatava välttämättömät varat. Vaikka menoarvion monien maanhankintaa koskevien momenttien sisältämien määrärahojen riittämättömyys olisi helposti todistettavissa, en aio niihin yleensä puuttua, koska useimmat niistä ovat arviomäärärahoja. Sitävastoin en saata olla tarkemmin koskettelematta eräitä kaikkein tärkeimpiä määrärahoja.

Sellainen on ensiksi momentti maanhankintalain ja siihen liittyvän lainsäädännön toimeenpanokustannuksista, jota varten on esityksessä varattu 188 milj. markan suuruinen arviomääräraha. Maanhankintalain ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaisina, lähinnä maatalousministeriön asutusasiainosaston alaisina kenttäeliminä, jotka osallistuvat siirtoväen ja rintamasotilaitten sekä muiden tämän lain säädännön mukaan maansaantiin oikeutettujen henkilöiden asuttamisen toimeenpanoon, toimivat maanlunastuslautakunnat, asukkaanottolautakunnat, tarkastusoikeudet ja maanhankintalain toimeenpanon tarkastajat sekä ennakkoraivauslaissa mainitut raivaustoimikunnat. Lisäksi on erinäisten korvauksien määräämistä varten määrätyissä tapauksissa asetettava maanhankinta- ja ennakkoraivauslaissa tarkoitettu erityinen katselmuslautakunta. Laidunyhdistyksellä on myös määrättyjä tehtäviä. Maanhankintalain mukaan maansaantiin oikeutettujen henkilöiden asuttamiseen osallistuvat samoin, joskin vähäisemmässä määrässä, myös ainakin toistaiseksi maan vapaaehtoisen hankkimisen järjestelystä annetussa laissa tarkoitetut maatoimikunnat, joita lain mukaan on asetettu jokaiseen kuntaan. Siirtoväen ja rintamasotilaiden ja heihin verrattavien asuttamiseen liittyy välittömästi myös maanhankintalaissakin edellytetty viljelyskelpoisten maiden tutkiminen asutusta varten, jota toimintaa maatalousministeriö on valmistelevasti ryhtynyt toteuttamaan alaistensa pitäjäntoimikuntien välityksellä jo vuoden 1944 alusta lähtien ja jota toimintaa pitäjäntoimikuntien lakkauttamisen jälkeen tullaan maanhankintalain toimeenpanon yhteydessä jatkamaan ammattimiesten avulla.

Maanlunastuslautakuntia on asetettu 147 kpl. Lautakuntien puheenjohtajien ja jäsenten sekä teknillisten ja toimistoapulaisten palkat ja päivärahat on valtioneuvosto vahvistanut syyskuun 6 päivänä 1945. Jäsenistä on siirtoväen ja maanluovuttajien edustajilla päiväpalkkio, mutta kun siirtoväen edustaja on jatkuvasti työssä, nousee hänen kuukausipalkkionsa keskimäärin 10,000 markkaan. Koska maanluovuttajien edustaja on läsnä kaikissa katselmuksissa ja kokouksissa ainakin, nousevat hänen palkkionsa keskimäärin vähintään 5,000 markkaan kuukaudessa. Maanlunastuslautakunnat joutuvat työskentelemään pääasiassa läpi vuoden. Siitä johtuu, että jäsenten työskentelypäiviä kertyy noin 300 vuodessa muiden paitsi maanluovuttajien edustajan osalta. Tämän työskentelypäivien luvuksi riittänee 150.

Saatujen kokemusten perusteella on huomattu, että maanlunastuslautakuntien kenttätöihin sekä muihin tehtäviin tarvitaan keskimäärin 3 teknillistä ja 2 toimistoapulaista maanlunastuslautakuntaa kohden.

Mitä taas matkakustannuksiin tulee, on ilmeistä, että lautakunnan puheenjohtajan ja muiden ammattijäsenten sekä siirtoväen edustajan tarpeisiin on varattava 1,000 markkaa kuukaudessa ja sekä teknillisen apulaisen että maan luovuttajien edustajan 500 markkaa.

Maanlunastuslautakuntaa kohden tarvitaan ulkotyökauden aikana, joka on koko maassa keskimäärin 7 kuukauden pituinen, keskimäärin 12 apurimiestä rajanhakkuuseen, metsänlukuun, paalujen pystytykseen ja kartoitustöihin. Kuluvana vuonna on toimeenpanoa pahasti haitannut ja viivyttänyt se palkkaristiriita, joka on olemassa toisaalta maanhankintalain toteuttamiselinten alaisten työmaiden ja toisaalta varsinaisten metsätyömaiden välillä. Kun metsätyömailla lisäksi on saatavissa muitakin etuja, on vähimpänä vaatimuksena se, että maanhankintalain mukaisissa töissä maksetaan sama palkka kuin metsätöissä.

Tarkastusoikeuksien puheejonhtajan ja jäsenten palkat, palkkiot ja päivärahat on valtioneuvosto vahvistanut 6 päivänä syyskuuta 1945 viimeksi. Arviota, jonka mukaan tarkastusoikeudet keskimäärin kokoontuvat 50 kertaa ja puheenjohtaja ja jäsenet kuluttavat keskimäärin 2 toimituspäivää yhtä kokoontumista kohden, ei voida pitää liian korkeana.

Selostamieni tietojen mukaisesti lasketttuna ja arvioimalla tarvikkeiden ja välineiden hankkimisen ja kunnossapidon tekevän yhteensä noin 13.5 milj. markkaa nousevat menot kaikkiaan pyörein luvuin 350 milj. markkaan. Kun tässä ei ole vielä ollenkaan otettu huomioon niitä palkkamenoja, joita itse asutusasiainosastossa tarvitaan maanhankintalain toteuttamista varten välttämättömille lisätoimihenkilöille sekä monia muita sanotun lain toimeenpanoon liittyviä välttämättömiä menoja, Kuusamon ja Sallan maanhankintalain toteuttamisesta

puhumattakaan, hallituksen arviota 188 milj. markkaa tuskin voidaan pitää oikeaan osuneena. Toinen tärkeä määräraha on siirto tulo- ja menoarvion ulkopuolella olevaan asutusrahastoon. Siirrettäväksi on esitetty 200 milj. markkaa. Jotta voitaisiin saada jonkinmoinen käsitys, millaiseen toimintaan näitä varoja käytetään, on minun tarpeellista selostaa asiaa vähän yksityiskohtaisemmin.

Maanhankintalain ja siihen liittyvän lainsäädännön mukaan ostetaan asutusrahaston varoilla sanotun lain säännösten mukaan luovutettavaksi maata ja rakennuksia sekä myönnetään asutettaville maanosto-, rakennus-, raivaus- ja irtaimistolainoja. Maanostolaina myönnetään kuitenkin pääasiassa maanhankintalain mukaisilla valtion velkasitoumuksilla, mikäli kysymyksessä on luovutusvelvollista maata, kun sitävastoin kaikki muut lainat myönnetään rahassa. Tähän mennessä on maanostolainoja myönnetty rahassa noin 65 milj. markkaa.

Siirtoväen ja rintamasotilaiden asuttamisen rahoittamisesta annetun lain mukaan ovat rahalaitokset myöntäneet maanosto-, rakennus-, raivaus- ja irtaimistolainoja syyskuun puoliväliin mennessä noin 410 miljoonaa markkaa, josta noin 223 milj. markkaa valtion varoilla ja muu osa rahalaitosten omilla varoilla. On huomattava, että lainoitustoiminta on ollut edellämainittuun päivään mennessä käynnissä vain vajaat 3 kuukautta. Kun maanhankintalain toimeenpanon edistyessä, asutettavien ryhtyessä rakentamaan ja raivaamaan tilojaan lainan kysyntä moninkertaistuu, on tarkoitukseen varattava huomattavasti enemmän varoja kuin mitä kuluvana vuonna tullaan tarvitsemaan, vaikkakin suhde valtion varojen ja rahalaitosten omien varojen välillä säilyisi nykyisellään. Kuitenkin on pätevää aihetta olettaa, että rahalaitokset eivät ole jatkuvasti niin halukkaita sijoittamaan lainoitukseen, asutuslainoitukseen omia varojaan kuin tähän asti, jolloin tarkoitukseen joudutaan käyttämään vastaavasti enemmän valtion varoja. On huomattava, että edellä mainittuun lainamäärään sisältyy raivauslainoja vain noin 320,000 markkaa ja irtaimistolainoja vain noin 8,600,000 markkaa, johtuen tämä siitä, että maanhankintalain mukaan muodostettuja tiloja ei ole lainoitettu vielä lainkaan. Kun huomattava määrä tiloja tullaan jo kuluvan vuoden aikanakin luovuttamaan asutettaville, aiheuttaa tämä varsinkin rakennus-, raivaus- ja irtaimistolainojen moninkertaistumisen. Tämän vuoksi on ilmeistä, että rahassa suoritettavia lainoja varten tarvitaan vuonna 1946 ainakin 1,000 milj. markkaa.

Maanhankintalain toimeenpanon yhteydessä, suoritettavien maanparannus- ja tietöiden kustannukset suoritetaan myös yleensä asutusrahaston varoista.

Maanviljelysinsinööripiireissä on lokakuun 1 päivään mennessä laadittu suunnitelmat noin 850 tiekilometrille kustannusarvioiden yhteissumman ollessa noin 116 milj. markkaa, ja tutkittu tiekilometrimäärä on 965. Käyttämällä valmiissa suunnitelmissa olevaa keskimääräistä kilometrihintaa, saadaan tutkittujen teiden kustannusarvioksi noin 130 milj. markkaa. Maanviljelysseurojen toimesta laaditut tiekustannusarviot tekevät vain 746,000 markkaa ja tutkittujen teiden kustannukset noin 3 milj. markkaa. Tietutkimukset, joihin nyttemmin osallistuu myös tie- ja vesirakennushallitus, ovat jatkuvasti käynnissä. Edellämainittujen jo suunniteltujen tai tutkittujen teiden kustannusarviot nousevat siis jo noin 250 milj. markkaan.

Kuivatussuunnitelmia on maanviljelysinsinööripiireissä suunniteltu 211 milj. markan ja tutkittu noin 200 milj. markan kustannusarvioihin nousevin määrin. Maanviljelysseurojen vastaavat luvut ovat noin 13,000 ja noin 800,000 markkaa. Suunniteltujen ja tutkittujen kuivatussuunnitelmien yhteenlaskettu määrä nousee siis lähes 410 milj. markkaan. Jos edellä mainittujen töiden lisäksi huomioidaan tie- ja vesirakennushallituksen tehtäväksi tulevat työt, tekisivät nyt jo tiedossa olevat maanparannus- ja tientekokustannukset noin 700 milj. markkaa. Jo tämä suoritettavana oleva työmäärä on kuitenkin sellaista suuruusluokkaa, että työvoimakysymys asettaa sille omat rajoituksensa. Tällä hetkellä on näissä töissä noin 2,700 miestä ja töihin voitaisiin sijoittaa lisää noin 10,000 miestä. Jos arvioidaan vuonna 1946 saatavan työvoimaa 6,000 miestä ja näille lasketaan keskimääräiseksi työajaksi 6 kuukautta sekä lasketaan miestä kohti tarvittavaksi työkustannuksiksi tarveaineineen 12,000 markkaa kuukaudessa, saadaan tarvittavaksi työmäärärahaksi 432 milj. markkaa. Jos tähän

lisätään yleiskustannusten määrä noin 15 %, saadaan maanparannus- ja tientekokustannuksiin tarvittavaksi määrärahaksi ainakin 500 milj. markkaa.

Asutusrahaston varoista tarvitaan myös arvion mukaan 300 milj. markan suuruinen määräraha valtion toimesta suoritettavia rakennustöitä varten pika-asutuslain mukaan muodostetuilla sekä maanhankintalain mukaan muodostetuilla ja muodostettavilla tiloilla suoritettavia rakennustöitä varten. Valtion puolesta olisi suoritettava rakennustöitä sellaisissa tapauksissa, joissa perustetulle tilalle ei ole otettu asukasta, taikka jos tilaa paikalliset olosuhteet huomioonnottaen olisi vaikea ryhtyä asumaan, jos töiden suorittaminen yhteisyrityksenä suurehkolla asutusalueella on hankinnoissa ja kuljetuksissa saavutettavan säästön tai muun syyn takia edullista tai asukkaiden toimeentulon kannalta välttämätöntä, taikka jos asukas on itse kykenemätön rakennustöitä suorittamaan tai niiden suoritusta valvomaan.

Kun rakennusyksikön ensimmäisen rakennusvaiheen (asuinrakennus, sauna ja karjarakennus, lämmin osa) toteuttamiseen varovaisesti arvioiden tulee kulumaan 200,000 markkaa ja valtion toimesta suoritettavia keskeneräisiä rakennustöitä on noin 1,300 pika-asutustilalla, joiden päättämiseen tarvitaan sen lisäksi, mitä varoja jo on myönnetty, ainakin noin 100,000 markkaa tilaa kohti, voidaan mainitulla määrärahalla aloittaa rakennustyöt ensi vuonna vain noin 850 tilalla, mikä olosuhteisiin nähden on sangen vaatimaton määrä.

Maanhankintalain nojalla asutukseen käytettävällä maatalouskelpoisella maalla asetettiin aikoinaan raivaustavoitteeksi vuonna 1946 60,000 hehtaaria. Tällä hetkellä pidetään hyvänä saavutuksena, jos valtion toimesta saadaan ensi vuonna raivatuksi 15,000 hehtaaria. (Eduskunnasta: 1,200 tänä vuonna!).

Edellytyksenä mainitun työn suorittamiselle luonnollisesti on, että Pellonraivaus Oy. saa kalustonsa asianmukaisesti täydennetyksi valtion ja mainitun yhtiön kesken tehdyn yleissopimuksen puitteissa. Mainitun sopimuksen nojalla olisi Pellonraivaus Oy:lle annettavasta 450 milj. markan lainasta varattava vuoden 1946 osalle 200 milj. markkaa. Yhtiön antamien tietojen mukaan tarvitaan aikaisemmin mainittuun 15,000 hehtaarin tavoitteeseen pääsemiseksi näitä lainavaroja jo vähintään 150 milj. markkaa. Lisäksi on huomattava, että myös maansaajat tulevat jossakin määrin suorittamaan raivauksia Pellonraivaus Oy:n koneilla, samoin maan luovuttajat, erityisesti ruotsinkielisten ja kaksikielisten seutujen maanomistajat. Mainittua 200 milj. markan määrärahaa on niinollen myös pidettävä miniminä. Mitä tulee käsin raivaukseen, osoittaa kokemus jo nyt, että se varsinkaan suurisuuntaisissa raivausyrityksissä kalleutensa vuoksi ei voi tulla kysymykseen sellaisia alueita lukuunottamatta, joita maaperän aiheuttamien esteiden vuoksi — suot ja kiviset maat — ei voida ottaa koneellisesti raivattaviksi. Raivauskaluston monipuolistuessa ja sen määrän lisääntyessä sekä raivaustekniikan kehittyessä tulee koneellisilla menetelmillä ilmeisesti olemaan yhä kasvava merkitys myös pienten raivausalojen käsittelyssä.

Laskien kuitenkin niin vaatimattomasti, että valtion toimesta raivattavaksi otettavasta 15,000 ha alasta on vain noin 20 % eli 3,000 ha sellaista, joka voidaan raivata jo ensimmäisenä kesänä valmiiksi, siis kesällä 1946, saadaan tarvittavien varojen määräksi: 3,000 ha valmiiksi raivattua á 25,000 markkaa hehtaarilta 75 miljoonaa; 12,000 ha puolivalmiiksi raivattua (vähintään kannot nostettuna) á 15,000 markkaa hehtaarilta 180 miljoonaa markkaa. Varsinainen raivaustyö yhteensä noin 255 milj. markkaa.

Raivaustarkoituksiin tarvitaan siis kaikkiaan noin 450 milj. markkaa, josta 200 milj. markkaa Pellonraivaus Oy:lle lainana.

Edelläolevasta selviää, että asutusrahaston varoja tarvitaan vuonna 1946 jo mainittuihin tarkoituksiin noin 2,250 milj. markkaa.

Ensi vuotta varten on asutusrahastossa vapaita varoja kuitenkin arviolta enintään 1,000 milj. markkaa. Täten tämän typistetyn suunnitelmankin mukaan olisi asutusrahastoon välttämättä siirrettävä varoja lisää 1,200 milj. markkaa, eikä kuten on ehdotettu vain 200 milj. markkaa.

Selostamani esimerkit jo osoittanevat, että asutustoimintaa ei voida nykyisessäkään laajuudessa ja nopeudella ensi vuonna toteuttaa, jollei tarkoitusta varten osoiteta enemmän varoja. Mikäli todella tarkoitus on, että hallituksen nyt esittämien varojen

puitteissa maanhankintalakia toteutetaan ensi vuonna, on talven kuluessa laadittava uusi supistettu ohjelma. Olisi tärkeätä, että valtiovarainvaliokunta kiinnittäisi esittämiini näkökohtiin sekä edessäolevaan asutustoimintaan tarvittavien varojen laajuuteen yleensäkin riittävää huomiota, jotta myös asian periaatteellinen puoli tulisi perinpohjin harkituksi.

Ed. Aaltonen: Herra puhemies! Vaikka valtiollisen poliisin miehet yleensä lienevät jopa kiusallisen vaiteliaita omissa asioissaan, en malta kuitenkaan olla puuttumatta muutamalla sanalla siihen keskusteluun, mitä täällä tämän illan kuluessa on valtiollisesta poliisista käyty. Ed. Salminen mainitsi täällä tänään m. m. erääksi jälleenrakennustyömme onnistumisen edellytykseksi ihmisten luottamuksellisen suhtautumisen hallitukseen ja sen viranomaisiin. Kun ed. Salminen näyttää melko hyvin tuntevan n. k. asekätköjutun ja siihen liittyneet tapahtumat, olisi kaiken johdonmukaisuuden mukaan odottanut häneltä voimallista sanankäyttöä niistä, jotka ovat ryhtyneet laajakantoiseen salahankkeeseen valtiovaltaa ja valtiojärjestystä vastaan, varsinkin kun kysymyksessä on aika, jolloinka maamme kamppailee sangen kriitillisissä olosuhteissa selviytyäkseen sodan raskaista seuraamuksista. Mutta toisin kävi. Sen sijaan, että ed. Salminen olisi tuominnut tällaiset maallemme sangen vaaralliset puuhailut ja siten ainakin omalta osaltaan pyrkinyt herättämään luottamusta hallitukseen ja sen viranomaisiin, hän päinvastoin hyökkäsi häikäilemättömällä tavalla niitä viranomaisia vastaan, jotka ovat joutuneet selvittelemään näitä juttuja.

Mitä ensinnäkin tulee n. k. asekätköjuttuun, niin lienee paikallaan muistuttaa tässä yhteydessä, että kysymys ei ole vain joistakin asekätkentään hairahtuneista yksilöistä, vaan laajasta koko maata käsittävästä taisteluorganisatiosta, jonka yhtenä tehtävänä oli varata tarvittavat aseet ja varusteet n. k. iskujoukkoja varten, iskujoukkoja, joiden tehtävänä oli aloitteen teko sopivan tilaisuuden tullen. Kysymys ei ole siis ollut mistään kivekkääläisestä sissitoiminnan aloittamisesta, josta julkisen sanan palstoilla on kirjoitettu. Tutkimukset salahankkeen selvittämiseksi ovat asian laajakantoisuuden vuoksi vielä keskeneräiset. Mutta on syytä huomauttaa, että tähän mennessä on jo paljastunut melkoisen laaja organisatio ja että ase- y. m. kätköjä on jo paljastunut huomattavasti yli 400 ja niistä löydetyt aseiden y. m. varusteiden määrät nousevat kunnioitettavaan määrään. Tutkimusten kestäessä on jouduttu pidättämään huomattava määrä henkilöitä ja on luonnollista, että sikäli, mikäli uusia paljastuksia tapahtuu, myöskin uusia pidätyksiä on on pakko suorittaa. Tulkoon kuitenkin tässä yhteydessä mainituksi, että tutkimuksia suorittava elin on toimeenpannut kaikista siihen liittyvistä kielteisistä seikoista huolimatta pidätyksiä vain sitä mukaa kuin pidätettyjen säilyttäminen ja tutkiminen on sallinut. Se että pidätetyt joutuvat eräissä tapauksissa odottamaan tavallista kauemmin oikeudenkäynnin alkamista, johtuu jutun laajakantoisuudesta ja osaksi myöskin siitä, että salahankkeeseen syyllistyneet ja jopa ulkopuolisetkin ovat kaikin keinoin jarruttaneet jutun nopeata selvittämistä. Mikäli on paljastunut koko maata käsittävästä organisatiosta irrallisia tapauksia, ovat asiakirjat tavanmukaisessa järjestyksessä toimitetut asianomaisille syyttäjäviranomaisille toimenpiteitä varten. On ennenaikaista vielä tarkoin määritellä, ketkä salahankkeeseen osallistuneista ovat aivan pikku tekijöitä, ketkä kylä-, piiri- y. m. organisaattoreita. Mutta todennäköistä on, että osa juttuun sotkeutuneista on sellaisia, jotka ovat joko propagandan sokaisemina tai muista syistä todella „hairahtuneet" valtionvastaiseen vehkeilyyn.

Pidätettyjen käsittelyyn ja kohteluun nähden haluan sanoa, että heillä ovat kaikki lain määräämät oikeudet, ja tahtoisin nimenomaan muistuttaa siitä, että pitemmän ajan pidätettyinä olleet ovat rinnastetut tutkintovankeihin, vaikka laki ei sananmukaisesti sellaista edellytä. Laki ei myöskään määrää pidätetyille mitään erikoisoikeuksia, mutta siitä huolimatta pidätetyt miltei poikkeuksetta ovat nauttineet paketti-, kävely-, tapaamis-, kirjeenvaihto- y. m. oikeuksia (Ed. Räisänen: Ei meillä ollut kävelyoikeuksia!). Olisin odottanut, että ed. Salminen olisi antanut tässä tilaisuudessa hieman nenännuuskaa toisille virkaveljilleen, sillä oletan hänen olevan tietoisen eräiden hengenmiesten edesottamuksista salahankkeen yhteydessä kuin myöskin kirkkojen käyttämisestä aseiden kätkemi-

seen. Mutta ei hän sen paremmin kuin hänen hengenheimolaisensa, julkinen sana mukaan luettuna, ole pannut kortta ristiin rikollisten paljastamiseksi, mutta on kasannut tulisia hiiliä niiden niskoille, jotka ovat taistelleet maalle vahingollista rikollisuutta vastaan.

Valtiollisen poliisin nykyisestä kokoonpanosta tyydyn vain toteamaan, että siellä on ihmisiä eri yhteiskuntapiireistä ja erilaisia poliittisia värejä tunnustavia. Luulisin sieltä löytyvän sosialidemokraatteja ja eri puolueisiin lukeutuneita enemmän kuin kommunisteja. (Eduskunnasta: Ei suinkaan!). Kun siellä tällä kerralla on joku kirvesmies tai kommunisti, osoittaa se vain sitä, että he ymmärtävät välttämättömästi demokratian aktiivisuuden taistelussa demokratian sovelluttamiseksi käytäntöön. Jos taas joitakin rikkomuksia on tapahtunut siellä, on niihin tartuttu ankaralla kädellä. Täytyy muistaa, että muutos on paraikaa käynnissä ja näin ollen saattaa ilmetä sellaistakin, joka ei enää sovellu demokraattisissa oloissa. Olen itse „kuurin" läpikäyneenä ja kymmenvuotisen vankilassaoloaikanani kokenut ja kuullut niin paljon valtiollisen poliisin menettelytavoista aikaisemmilta ajoilta, että voisin kertoa ed. Salmiselle ja muillekin paljon sellaista, joka todella olisi antanut aihetta puuttua vakavasti asioihin. Mutta valitettavasti ei ed. Salminen ole ollut eikä ole „humanisti" ja „sorrettujen ystävä" sellaisissa tapauksissa. Voin kuitenkin vakuuttaa, että kolmannen asteen tai sitä hipovia menettelytapoja ei nykyisin käytetä eikä niitä hyväksytä. Asunnot ehkä eivät ole aivan ensiluokkaisia, mutta sille me emme toistaiseksi mahda mitään (Vasemmalta: Kun ne on tehty meitä varten!). Tulkoon kuitenkin tässä yhteydessä lyhyesti todettua, että esim. sellaista kuin voita, tupakkaa, y. m. s. useat pidätetyistä kuluttavat huomattavasti enemmän kuin useimmat meistä täällä olevista.

Ed. P. Tervolle huomautan, että toivomusaloitteeni valtiollisen poliisin sellaisenaan lakkauttamisesta ja sen uudelleen organisoimisesta tulee kyllä asianmukaisessa järjestyksessä aikanaan esille.

Ed. Käkelä ei oikein muistanut ja ehkäpä tietää vielä vähemmän oikeistososialidemokraattien suhtautumisesta entiseen valtiolliseen poliisiin. Vakavasta kritiikistä huolimatta luulisin, että ed. Käkelä niinkuin monet muutkin myöntänevät demokraattisella järjestyksellä olevan oikeuden ja välttämättömyyden riisua ainakin aseista demokraattista järjestystä avoimesti uhkaavat voimat. Jokainen rehellinen kansalainen myöntää, että kansanvaltaa vastaan suunnatut toimenpiteet on pyrittävä ennakolta ehkäisemään. Ja jos tästä huolimatta järjestettyä toimintaa ilmenee, on pahaan käytävä lujin ottein käsiksi. Parjaamalla niitä, jotka toimivat pahaa vastaan, ei rikollisuutta ehkäistä eikä estetä, mutta kylläkin välillisesti edistetään.

Ed. K a u p p i: Herra puhemies! Kun budjettia läpi lukiessani totesin sen seikan, mihin ed. Salminen täällä jo viittasi, nimittäin, että talousarvion loppusummien suuruus osaksi johtuu eräiden huomattavien erien esiintymisestä noissa loppusummissa kahteen kertaan, tuntui minusta oudolta, ettei edes esityksen perusteluissa ollut tästä seikasta mainittu. Koska lukijalle olisi tuottanut epäilemättä suurta helpotusta se, että perusteluissa olisi lyhyesti sanottu, mitkä erät esiintyvät kahteen kertaan ja mikä on budjettiin otettujen tulojen ja menojen todellinen määrä, olisi tämä maininta ollut mielestäni tehtävä. Sen olisi pitänyt olla ymmärtääkseni hallitukselle mieluistakin, koska siten olisi voitu lukijalle osoittaa loppusummat todellisuudessa pienemmiksikin, kuin miltä ne numerojen perusteella näyttävät — ovathan nuo summat vielä sittenkin riittävän — se on peloittavan suuret. Niitä muutamia sanoja ja numeroita, joilla tämä asia olisi budjetissa selostettu, olisin siis pitänyt suotavina. Olisin toisin sanoen tässä kohden odottanut sellaista kansantajuisempaa — sanoisinko demokraattisempaa perustelua, joka olisi poistanut kirjanpidollisen tekniikan luoman verhon.

Kun budjetin rakenteesta on kysymys, esitettäköön tässä myöskin toinen toivomus. Sellaisen valtion omistaman osakeyhtiön kuin Alkoholiliike OY:n valtiolle tuottamat tulot, varsinkin kun ne nousevat niin suuriin summiin kuin nyt on laita, olisi saatava selvemmin näkymään talousarviosta. Nythän sen tulot esiintyvät osaksi kolmannen osaston I luvun 2 momentissa osinkotuloina, osaksi ensimmäisen osaston I luvun, siis välittömien verojen, 1 momentissa, si-

säilytettyinä tulo- ja omaisuusveron kokonaistuottoon, ja 2 momentissa esiintyvän suhdanneveron tuottoon. Ainoastaan osinkojen kohdalla on perusteluissa mainittu erikseen Alkon osuus, 4 miljardia. Verojen kohdalla sitä ei näy ensinkään, joten budjetin lukija ei pääse selville siitä, kuinka paljon tämän valtion liiketoiminnan, joka sekä sosiaaliselta että taloudelliselta ja nimenomaan valtiotaloudelliselta kannalta on melkoisen huomion arvoinen — läheneehän sen kansalta kokoama varojen määrä vähitellen kymmentä miljardia markkaa vuodessa — todellisuudessa lasketaan eri vuosina tuottavan. Eikö olisi parempi ottaa käytäntöön sellainen järjestelmä, että valtion alkoholitulot, jotka kaikki ovat asiallisesti veron luontoisia, esiintyisivät jossakin kohdassa samassa paikassa?

Kun tässä on ollut kysymys veroista, tahtoisin kohdistaa huomiota myös erääseen epäkohtaan, joka sisältää tuntuvan epäoikeudenmukaisuuden eräitä veronmaksajia kohtaan. Nykyään on käytännössä järjestelmä, jonka mukaan palkannauttijoilta pidätetään pitkin vuotta säännöllisesti kunkin vuoden tuloista verojen osuus, kun taas muilta, erityisesti vapaitten ammattien ja liikkeen harjoittajilta, kootaan veroennakko 4 kertaa vuodessa, esim. vuonna 1946 niiden tulojen perusteella, jotka heillä oli vuonna 1944. Sellaisena aikana kuin nyt, jolloin rahan arvo on alentunut romahdusmaisesti, tämä on merkinnyt ja merkitsee jatkuvasti palkannauttijain asettamista epäedullisempaan asemaan kuin muut verovelvolliset. Edellisethän ovat joutuneet suorittamaan verojen ennakon, sanoakseni lyhyesti, paremmassa rahassa. Tämä erotus ei myöskään ole vähäpätöinen, vaan se merkitsee käytännössä suuria summia, joten epäkohta olisi mielestäni viivytyksettä korjattava.

On merkittävä — sanoisin — sekavin tyydytyksen tuntein, että hallitus on vihdoin suunnitellut poistettavaksi maataloustuotteiden hintojen tukipalkkiot. Tunteen sekavuuden syynä on se, että tämä toimenpide tulee niin myöhään. Tukipalkkiot ovat olennaisesti kiihdyttäneet inflatiota suuresti, ne kun on, kuten on huomautettu eduskunnassakin, rahoitettu setelistöä lisäämällä. Niinikään ovat eräät merkit osoittaneet, että lopultakin aiottaisiin käydä todella noudattamaan palkkojen ja hintojen paikallaan säilyttämistä. On vain toivottava, ettei tässä odotuksessa jälleen saada kokea pettymystä.

Kun olen useaan otteeseen eri yhteyksissä arvostellut hallituksen tähänastista asennetta tässä asiassa ja kun tässä keskustelussa jo on valaistu inflation vaikutuksia, tyydyn nyt vain lyhyesti korostamaan, miten tärkeätä on nyt viimeinkin käydä vakavassa mielessä pysähdyttämään inflatiota sekä toteuttamalla palkka- ja hintasulku että kaikella teholla edistämällä tuotantotoimintaa.

Missä määrin käsillä olevalla budjetilla on edellytyksiä osoittautua kestäväksi vuoden varrella, siitä ei sen perehtymisen nojalla, joka minulla on ollut tilaisuus lyhyenä aikana talousarvioehdotusta tarkastellessani sen sisällyksestä saada, voi paljoa sanoa. Varmaa on, että se ei kestä, jollei maan talouselämän yleisessä hoitamisessa onnistuta, mikä onnistuminen vaatii m. m. sen säästämistä pahoilta valtion johdon taholta tulevilta erehdyksiltä.

Yksityiskohtiin en kajoa, varsinkin kun niiden käsittely edellyttäisi sellaista syventymistä koko budjetin kokonaisuuteen ja sen takana olevaan asiajoukkoon, jota on ollut nyt mahdoton hankkia. Ainoastaan erään pienen huomautuksen tekisin. Muutaman vähäisen määrärahan kohdalla hallitus on langennut ilmeiseen väärään säästäväisyyteen. Se on raittiusmääräraha. Sen korottamisen välttämättömyydestä olen sitä mieltä, jonka ed. Lumme täällä jo aikaisemmin perusteli.

Ed. Lampinen: Herra puhemies! — Voin yhtyä niihin lausuntoihin, mitä täällä on huomautettu sellaisten määrärahojen lisäämisestä, mitkä koskevat sellaisiin laitoksiin kuin juurimainittuun keskuspoliisiin, ja samoin myöskin niihin määrärahoihin, jotka eivät ole niin erittäin välttämättömiä, kuten määrärahat sellaisten asioiden hoitamiseen, jotka eivät tuloa tuottavassa muodossa vaikuta kansantalouteen. Nämä tahdonkin sivuuttaa ja kohdistan muutaman sanan eräisiin pienempiin kysymyksiin, jotka kumminkin pidän erittäin tärkeinä.

Meillä on ollut tutkimustoiminta olemassa niillä aloilla, joissa tiedemiehet selvittelevät kysymyksiä sellaisia kuin on tuhohyönteisten, kasvitautien ja rikkaruohojen suhteen, mitkä tavattoman suurta tu-

hoa ja vahinkoa tuottavat maataloudessa. Onhan laskettu rikkaruohojen, tuhohyönteisten ja samoin myöskin kasvitautien tuottaman vahingon jo viime vuoden aikana nousseen 2 miljardiin markkaan. Tämän me voimme kaksinkertaistuttaa nykyisen rahanarvomme alentumisen johdosta ja olisi syytä tämänluontoisen asian hoitamiseksi, runsaammin käsin valtion varoja käyttää, vaikkemme voisikaan torjunnan avulla tästä hyötyä saada kuin esim. 5 %, se tekisi jo 100 milj. markkaa, mutta määrärahat tämän asian hoitamiseksi ovat vain muutamissa sadoissa tuhansissa markoissa. Vallankin sen jälkeen, kun on ajateltu lakkauttaa alueneuvojain toiminta siinä muodossa, missä se on nykyisin ollut, vähentää sitä työvoimaa, joka on ollut apuna tämän asian hoitamiseksi, niin tuntuu minun käsitykseni mukaan se sellaiselta säästämiseltä, joka ei ole eduksi aikana sellaisena, jolloin meidän täytyy kalliisti elintarvikkeita, varsinkin leipäviljaa ulkomailta tuoda, ja näin ollen maksaa siitä tuntuvia eriä. Me olemme juuri kuulleet rahaministeriltä, että tuonti on ollut siinä noin 300 milj. kiloa, mikä nykyisten hintojen mukaan tekee verrattain suuren summan, ja tämän tähden meidän olisikin syytä ruveta hoitamaan tuotannon lisäämistä siinä mielessä, että me voisimme omaa tuotantoamme nostattaa ja sen avulla saada omavaraisuutemme nousemaan. Meillä olisi ollut jo ajat sitten syytä kiinnittää huomiota enemmän tutkimuslaitostemme laajentamiseen ja samoin myöskin kunnollisten laitteiden aikaansaamiseen varsinkin juuri mainitsemallani tutkimuksen alalla. Ne toimivat nykyisin nim. erittäin primitiivisissä oloissa, samoin työvälineet eivät vastaa laisinkaan sitä, mitä tällaisissa olosuhteissa tulisi jo nykypäivinä maatalouden tärkeiden haittojen poistamisen tähden aikaansaada. Minä toivonkin, että valtiovarainvaliokunta kiinnittää huomiota näihin seikkoihin ja sopivalla tavalla lisää näiden määrärahojen summaa, mitkä kohdistuvat 11 Pl:n 15 luvun 23 momenttiin.

Samoin meillä on myöskin eräs toinen pieni kysymys, jota me olemme täällä jo monien vuosien aikana koettaneet hoitaa ja järjestää. Se on maamme laiduntalous, mistä karjatalousvaltainen maamme varsinkin tulevaisuudessa taasen tulee saamaan tavattoman suuren tuen sille tuotannolleen, mitä se ehdottomasti täytyy ruveta näyttelemään voidakseen omalla tavallaan myös vahvistaa maamme kansantaloutta. Tämä määräraha on kautta aikojen ollut verrattain pieni ja siitä johtuukin, että se henkilökunta, mikä tätä on hoitanut, on ollut lukumäärältään liian pieni laajaan maahamme nähden ja näin ollen olisi sitä myöskin ehdottomasti tällä kertaa laajennettava varsinkin sentähden, kun useita, jopa tuhansia uusia yhteislaitumia perustetaan, joidenka perustamistyön huonosti järjestetty alku voi johtaa heikkoihin tuloksiin, vaan oikean ohjauksen ja valvonnan kautta voi todellakin antaa sen erittäin runsaan tuoton, minkä kunnollisesti hoidetut laitumet antavat. Samalla kertaa kuin me saamme tämän erittäin tärkeän sosiaalisen kysymyksen pienmaanomistajain kohdalla edes jollakin tavalla nyt vihdoinkin ratkaistuksi maanlunastuslain yhteydessä, niin samalla kertaa meidän on myöskin se velvollisuus niin tehokkaasti hoitaa, että siihen ei tarpeettomia maa-alueita tarvitse käyttää, vaan että pienemmät alat oikein järjestettynä ja samoin johdonmukaisesti ohjattuna vievät kunnollisiin ja suotuisiin tuloksiin. Näin ollen jo eduskunta kesäkuun 21 päivänä kuluvaa vuotta lausuikin toivomuksensa hallitukselle, että hallitus ottaisi riittävän määrärahan tämän asian hoitamiseen, mutta ainoastaan vähän yli 100,000 markkaa on hallitus lisämäärärahaa tähän tarkoitukseen antanut ja näin ollen se on ihan ehdottomasti liian pieni siihen merkitykseen, mitä asia kokonaisuudessaan kaipaa. Onhan ainoastaan 805,800 markkaa kaiken kaikkiaan momentille otettu, josta näiden koelaidunten perustamista varten jo monen monien vuosien varrella säilynyt entinen pienempi määräraha on olemassa, ja näin ollen olisi syytä nyt tällä kertaa nostaa se siihen määrään, mitä nimissäni tehty aloite, mikä myöskin valtiovarainvaliokunnan käsiteltäväksi joutuu, tarkoittaa.

On siis nämä muutamat asiat huomioitava maatalouden kohdalta, tuntien sen tavattoman vajavaisen tuotannon, minkä meidän maataloutemme antaa sikseensä, mitä se voisi antaa, jos se olisi pitemmältä ajalta ohjattu toiseen muotoon, kuin mitä se tällä kertaa on. Mehän jo näemme heti Helsingin liepeiltä lähtiessämme, mitenkä vajavaista on se tuotanto, mitä nämä rin-

tamaatkin täällä antavat, ja se johtuu siitä, että nämä asiat, mistä selviäisi nämä vajavaisuuden haitat, on tullut niin äärettömän heikosti hoidetuksi. Tämän toivomuksen minä haluaisin valtiovarainvaliokunnalle jättää, että se näihin asioihin enemmän huomiota kiinnittäisi ja varsinkin, että koetoimintamme todellakin saisi enemmän tukea, kuin mitä se on tähän asti saanut. Tuntuu tietysti jonkun verran oudolta, että käytännön maanviljelijä näistä asioista tulee puhuneeksi, mutta jos seuraa avosilmin sitä kaikkea, mitä tällä kertaa tapahtuu vallankin rikkaruohojen leviämisen muodossa, mitkä tämänkin kesän aikana monilta pelloilta ovat hävittäneet jopa 60—70 %:kin sadosta ja tämä tekee tavatonta tuhoa, samoin myöskin kasvitaudit, mitkä voivat eräissä tapauksissa tavatonta tuhoa aikaansaada, on saatava sulku tällaiselle ja samalla myöskin meidänkin maamme tiedemiesten mahdollisuudet päästä edes johonkin määrin samaan tasoon, kuin mitä ne ovat läntisissä naapurimaissamme ja mahdollisesti myöskin itäisessä, koska sielläkin eräiden sanomalehtien kertomusten mukaan tavattoman suuri merkitys annetaan myöskin tällaiselle tutkimustyölle.

Valtiovarainministeri Törngren: Herra puhemies! Edustaja Kaupin lausunnon johdosta tahdon vain huomauttaa, että koska Alkoholiliike on osakeyhtiö, on siitä saadut tulot täytynyt ottaa huomioon valtion budjetissa siinä muodossa, jossa ne esiintyvät kirjanpidossa, siis osittain osinkona, osittain suhdanneverona ja osittain omaisuusverona. Se, joka tahtoo saada selville Alkoholiliikkeestä saadut kokonaistulot, saa sen hyvin helposti siitä Alkoholiliikkeen vuosikirjasta, joka vuosittain jaetaan kansanedustajillekin. Ja mitä yksityiskohtiin tulee, niin myönnän yleensä, että tämä talousarvion johdanto on hyvin lyhyt, mutta valtiovarainvaliokunta on aina tilaisuudessa saamaan yksityiskohtaisen selvityksen ja selostuksen kaikista määrärahoista ja niin myöskin ne edustajat, jotka sen haluavat. Tällä minä en suinkaan tahdo sanoa sitä, etteikö itse talousarvion rakenteessa voisi olla yhtä ja toista, joka kaipaisi muutosta. Omasta puolestani minä otin vastaan valtiovarainministerin salkun niin myöhään, että mitään muutoksia ei enää silloin voitu tehdä. Mutta minun samalla täytyy huomauttaa myöskin siitä, että vaikkakin muutoksista voisi olla hyötyä, niistä voisi myös olla haittaa sen kautta, että ne vaikeuttaisivat vertailuja edellisiin vuosiin ja että sitä voidaan tehdä varsinkin nykyaikana, on hyvin tärkeätä m. m. juuri kontrollin vuoksi.

Ed. J. Järvinen: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1946 on sotaa edeltäneen ja sodanaikaisen politiikan hirvittävä summa, totuus, sen tilinpäätös. Ne verot, jotka näennäisesti rikkaat liikey. m. yritykset maksavat todellisuudessa, ovat suurimmalta osaltaan joutuneet lopulta vähävaraisimman työtätekevän kansanosan maksettaviksi. Valtion tulot suurelta osaltaan perustuvat veroihin, jotka välillisesti tai välittömästi joutuu vähävarainen väestö maksamaan ja kuitenkin olisi pyrittävä kansan välttämättömien tarvikkeiden verot vähentämään ja niin pian kuin mahdollista poistamaan.

Menoarvioon sisältyy lisättyjä menoja, joita ei voi välttää, sosiaalivakuutus esimerkiksi, korvaukset sodasta ja sotapalveluksesta aiheutuneen ruumiinvamman tai sairauden johdosta, arviomääräraha 771 miljoonaa markkaa on sodan aiheuttama, eikä siitäkään riittävästi avustuksia voitane jakaa. Sensijaan ovat korvaukset Viron vapaussotaan osaaottaneille Suomen kansalaisille tai heidän omaisilleen todistus tai todistuksena maamme sodan edellisen ajan politiikan virheistä. Sotalaitoksen ja suojeluskuntalaitoksen lakkautuspalkoissa lienee paljon tämäntapaisia menoja. Tällaiset menot olisi muutettava sosiaalisia tarpeita sekä turmiollisen politiikan johdosta hätään joutuneita turvaamaan.

Seitsemännen pääluokan 12 momentin maaseudun rakentamisesta annetun lain aiheuttamat kustannukset 568 kuntaa varten rakennustoiminnan valvomisesta ovat osittain tarpeelliset. On kuitenkin huomautettava, eikö suurin osa tästä 3½ miljoonan markan arviomäärärahasta voitaisi käyttää paremmin pienasuntojen rakentamiseen avustukseksi asuntopulan ja tarpeen lieventämiseksi niin pian kuin mahdollista. Laiduntalouden kohottami-

seksi tarvitaan pientalouksille riittävästi maata ja voimaperäistämiseksi riittäviä avustuksia, jotta näillä viljelmillä asuva suuriperheinen väestö voisi elää joutumatta hintojen ja keinottelun uhriksi. Pienviljelijäliiton avustus on ollut vain murto-osa siitä, mitä toiset maatalousjärjestöt ovat käyttäneet. Kuitenkin liiton toiminta on vähävaraisempien pientuottajien elinkeinonammatin neuvontaa ja sitä tietä elintason ja tuotannon kohottamista. Nämä 40 % väestöstämme, maatalouspientuottajat tarvitsevat neuvonnan suurempaa tukea. Kansanhuolto, niinkauan kuin se sodan seurauksena on välttämätön, ei kuitenkaan ole välttämätöntä, että toimintaa tehostetaan sotafascistisen suunnan, virkamiehistön mielivallan ja menetelmien mukaisesti. Kansanhuolto on uusittava demokraattisilla kansalaisilla. Kansanhuoltoministeriö 6 päivänä lokakuuta 1945 kirjeessään SKDL:n edustajille lausuu: „Kun kuitenkin otetaan huomioon, että pienviljelystä on pidetty ja pidetään edelleenkin suurviljelystä voimaperäisempänä ja kun sekä pien- että suurviljelmien osalta kasvinviljelystuotteiden sato- ja luovutusluvut ovat olleet samansuuruiset, ei liene todennäköistä, että pienviljelmät olisivat tässä, siis luovutussuhteessa joutuneet muita huonompaan asemaan". Tämä lause ei ole totuudenmukainen, sen tietävät sangen hyvin ne 40 % koko kansastamme, jotka asuvat 15 peltohehtaaria pienemmillä viljelmillä. Noin $^3/_4$ maatalousväestöllämme on vain puolet peltoalastamme koneelliseen viljelykseen vaikeita huonompia maita. Karjaa näillä maamme pientuottajilla on 60 % karjakannastamme, mutta tuotanto on pienin, jopa niin pieni, ettei luovutuksia voi suorittaa viljelysmaan, laitumen ja maanparannusaineitten puuttumisen vuoksi. Tarkistus on tarpeen, jotta voidaan nuo kansanhuollon 45 miljoonaa tarkoituksenmukaisimmin käyttää ja että itse laajat pienviljelijäpiirit saavat edustajiensa kautta kuluttajien kanssa valvoa ja riittävästi luokittaa ne kansanhuollon luovutusperusteet, jotka vielä sodan jälkiseurauksena on tarpeen luovutuksissa, sekä tuotannon kohottamiseen siellä, missä se on koneellisesti viljeltävillä suurtiloilla halvoin kustannuksin mahdollista. Maanhankintalakia olisi kiireellisesti muutettava, että kaikki maantarvitsijat saavat maata tai siten, että säädetään kiireesti SKDL:n aloitteen pohjalta uusi laki, että kaikki maantarvitsijat saavat maata ilman etuoikeusjärjestystä, eikä kuten maanhankintalain nykyinen toimeenpano ajaa entiset mökki- ja muonamiehet maantielle. Siten suuret toimeenpanokustannukset synnyttävät uuden pahemman tilanteen.

Ed. Oksalan kielteisen puheenvuoron johdosta maata tarvitsevien rintamamiesten y. m. ja lisämaan tarvitsijain, asuntotonttien tarvitsijain asiassa on kysyttävä, missä ovat ne lupaukset, joita sodan aikana ja m. m. rintamasotilaille kotiuttamisjuhlissa ja tilaisuuksissa kautta maan luvattiin. Vai luvattiinko silloin sodan aikana aivan kuin Viron, Karjalan y. m. retkien aikana vierasta maata? Nyt kun ed. Oksala sanoo, ettei asunto- ja asutustoimintaan ole valtiolla varoja ja mahdollisuuksia, ei sekään ole totta. Viljelyskelpoista maata ja lisämaaksi kelpaavaa on tuhansia hehtaareja. Puuttuu vain, että lupaukset teoissa täytetään hinnalla, jolla maan tarvitsijat voivat rakentaa raskaasti velkaantumatta. Toivon, että valtiovarainvaliokunta asian nyt olevien mahdollisuuksien mukaan ottaa tämän huomioon.

Ed. Hollsten: Det är ett område inom den statliga förvaltningen, som icke torde berörts av riksdagens kritiklust, men som dock synes giva anledning till en kritisk vidräkning. Jag avser statens sjukhuspolitik, som förefaller att vara den mån minst verklighetsbetonande av statens samtliga förvaltningsgrenar.

I sin kalkylredogörelse meddelar regeringen, att avgifterna vid statens sjukhus från och med ingången av juli 1944 stigit med 20 % och att legosängsavgifterna för år 1946 beräknats till i medeltal 30 mark per dag. Enligt dessa kalkyler har på inkomstsidan införts 71.7 miljoner mark i legosängsavgifter. Då utgifterna för sjukhusen beräknats till i runt tal 229 miljoner, framgår det att endast cirka 30 % av kostnaderna inflyta i form av legosängsavgifter. Och dock har man anledning tro, att utgiftskalkylerna icke kommer att hålla, då man jämför dessa kalkyler med de interkommunala sjukvårdsanstalternas budgeter.

Om staten emellertid anser sig ha råd att utan behovsprövning anordna sjukhusvård för sina medborgare för endast en bråkdel av de verkliga kostnaderna är dock en sak för sig, men då samtliga statsunderstödda sjukvårdsanstalter i fråga om avgiftsdebitering klavbundits vid statens avgiftsnormer, har i många fall ytterst ohållbara situationer uppstått.

Före kriget betalade staten till de interkommunala distriktssinnessjukhusen ett bidrag om 11 mark och till tuberkulossanatorierna 13 mark för varje vårddag, vilka bidrag motsvarade nära hälften av de totala vårdkostnaderna. I dag som är betalar staten till distriktssinnessjukhusen 16 mark per vårddag, medan på kommunernas lott — åtminstone i ett känt fall — kommer en andel om 110 mark per dag. Statens andel har sålunda reducerats från 50 % till c:a 13 %, men dock får kommunerna av betalande patienter debitera endast 25 mark per dygn och själva stå för icke mindre än 85 mark per dygn.

Belysande för situationen är att statens totala bidrag till exempelvis de interkommunala distriktssinnessjukhusen uppgår till 39.6 miljoner mark, medan 1946 års budget för endast ett av dessa sjukhus uppgår till 10 miljoner. På samma sätt förhåller det sig med de interkommunala tuberkulossanatorierna. Riksdagen har därför full anledning att efterlysa sundare och ändamålsenligare principer i fråga om den av staten bedrivna sjukhuspolitiken, och jag hoppas att statsutskottet grundligt måtte pröva hit hörande budgetavsnitt samt till riksdagen avgiva sådana förslag, som vore ägnade att bringa reda och rättvisa i ett system, som är behäftat med så uppenbara missförhållanden.

Ed. Salminen: Ed. Aaltosen puheenvuoro aiheuttaa muutaman sanan vielä minun puolestani. Hän koetti vihjata aluksi, että näyttäisin tuntevan hyvin tämän asekätköjutun. Valitettavasti minä en tunne sitä, niin että on turhaa ajatella minun pidättämistäni ainakaan sen takia. Minä kuulin ensimmäisen kerran koko asiasta silloin kuin sisäasiainministeri sen täällä toi esille suureksi hämmästyksekseni eikä minun tietoni senjälkeen ole paljon siitä asiasta laajentunut. Mutta kun käytin tämän puheenvuoron, niin käytin sen siinä tarkoituksessa, että tahdoin arvostella sitä epäinhimillistä kohtelua, jota sekä näitä pidätettyjä että muitakin pidätettyjä kohtaan valtiollisen poliisin taholta harjoitetaan. Hän kuunteli nähtävästi huonosti minun puheenvuoroni, kun hän sanoi, että minä en tuominnut näitä asekätköjä. Minä sanoin, että tämä on hyvin valitettava tapaus, ja sanon sen yhä uudelleen, että se on hyvin valitettava ja ajattelematon tapaus (Ed. Räisänen: Kyllä se on kovin vähän sanottu).

On aivan luonnollista, että valtiollisen poliisin apulaispäällikkö koettaa puolustaa firmaansa. Se ei kuitenkaan onnistu; tahdon yhä edelleen toistaa sen, mitä jo sanoin, että näitä pidätettyjä on käsitelty huonommin kuin kuritushuonevankeja, heidän muona-annoksensa ovat olleet pienemmät, heiltä on otettu kaikki kirjallisuus, yksinpä raamattukin, jota he ovat pyytäneet, on otettu heiltä pois. Samoin he ovat pyytäneet peitettä, nämä sellit kun ovat kylmiä, kosteita, mutta eivät ole niitä saaneet. Voisin luetella hyvin paljon seikkoja, joita olen saanut tietooni ja jotka ovat monen muun tiedossa.

Kun nyt asia on tullut julkiseksi — siitähän on puhuttu paljon sekä sanomalehdissä että täällä eduskunnassa — en pitäisi kohtuuttomana sellaista toivomusta, että valtiollinen poliisi pyytäisi puolueettoman tutkimuksen toimeenpanemista tässä asiassa, tutkimuksen, jonka suorittaisi esim. samojen periaatteiden mukaan kokoonpantu komitea tai komissioni, joka on tutkinut meidän vankilaolojamme viime aikoina.

Ed. P. Tervo: Pyysin tämän toisen puheenvuoron ed. Huhdan puheenvuoron johdosta. Hän yritti puolustella huonoa asiaa ja sehän tapahtuu aina, jos se on sellainen vaikea asia, heikosti ja näin kävi ed. Huhdallekin. Hän ei voinut kieltää, että se kommunistipuolueen taholta ennen vaaleja julistettu tavoite, vuoden 1938—39 realipalkan saaminen, oli poliittista keinottelua. Hän ei yrittänytkään väittää, etteikö siltä taholta olisi tiedetty, miten mahdotonta se on saavuttaa. Kun hän sitten yritti puolustella johtamaansa hinta- ja palkkaneuvoston hintajaoston toimintaa, niin se tapahtui kovin epäonnistuneesti. Hän yritti vierittää siitä syyn sosialidemokraattien niskoille. Hän luuli ilmeisesti, että täällä

ei muisteta hyvin hinta- ja palkkaneuvoston kokoonpanoa ja sen työskentelytapaa. Ed. Huhtahan hyvin tietää, että hinta- ja palkkaneuvosto jakautuu kahteen itsenäisesti toimivaan jaostoon: hintajaostoon ja palkkajaostoon ja ed. Huhta nimenomaan on hintajaoston puheenjohtaja. Yleisesti tunnetaan, että hinta- ja palkkaneuvosto kokonaisuudessaan kokoontuu verraten harvoin, sen jaostot ratkaisevat asiat verraten itsenäisesti. Ed. Huhdalla olisi siis ollut hintajaoston puheenjohtajana ilmeisesti vaikutusvaltaa ja tilaisuus estää se hintojen nousu, mikä nyt on tapahtunut, jos hän olisi ollut yhtä kirkkaalla kannalla kuin hän oli keväällä täällä eduskunnassa pitämässään puheenvuorossa, jolloin hän sanoi, että suurin osa hintojen noususta on hänen käsityksensä mukaan rikollisuutta. Nyt hänen käsityksensä on ilmeisesti huomattavasti muuttunut, koska hän tunsi tarvetta perustella tapahtuneita hintojen korotuksia ja esittää kapitalistien perusteita.

Mitä sitten tulee hallituksen paikkojen jakoon, niin täällä eduskunnassahan on aikaisemmin osoitettu, että SKDL piti hallituspaikkojen jaossa erinomaisen hyvin puolensa. Koska sillä oli kaikki valtit käsissään, se vaati määrättyjä paikkoja, se piti huolen siitä, että ne paikat, joissa näinä aikoina on suurin vastuu, eivät olisi missään tapauksissa tulleet heidän miehilleen. Niinpä sitten kansanhuoltoministerin paikka annettiin sosialidemokraateille, koska tällä ministerillä ei ole paljon mitään jakamista, ja rahaministerin paikka, jolla taasen on liikaa jakamista, samoin. Tuntuu merkilliseltä se, että mistä ed. Huhta tiesi sen, että me esimerkiksi kirjeissä levitämme täällä esittämääni käsitystä. Ehkä hänellä on kovin hyvät suhteet valtiolliseen poliisiin. Meidän maassammehan nimittäin tunnetusti vallitsevat demokraattiset olot ja kirjesalaisuus m. m. on erittäin hyvin säilytetty. Mitä sitten tulee veroihin, joista ed. Huhta väitti, että ne sisältyvät indeksiin, niin minä epäilen, että sisältyvätkö ne indeksiin ja myöskin indeksin korotukseen. Jos jonkun työmiehen verotettava tulo nousee 40,000:sta 120,000 markkaan, minä epäilen, että se ei sisälly indeksiin ja että ed. Huhta puhui siinä jotain sellaista, jota hän ei hallinnut.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan:

20) Valtioneuvoston lainanottovaltuuksia

koskeva hallituksen esitys n:o 76;

21) Ehdotuksen laiksi uusien virkojen ja toimien perustamisesta eräisiin virastoihin ja yleisiin laitoksiin

sisältävä hallituksen esitys n:o 77;

22) Ehdotuksen laiksi tulitikkuverosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 78;

23) Ehdotuksen laiksi sokerista suoritettavasta valmisteverosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 79;

24) Ehdotuksen laiksi makeisvalmisteverosta

sisältävä hallituksen esitys n:o 80;

25) Ehdotuksen laiksi moottoriajoneuvoverosta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 81;

26) Ehdotuksen laiksi eräästä luovutuksesta saadun voiton verovapaudesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 82; ja

27) Ehdotuksen laiksi vuosilta 1945 ja 1946 maksuun pantavan tulo- ja omaisuusveron väliaikaisesta korottamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 83.

Puhemies: Edustajille jaettu hallituksen esitys n:o 84 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi äitiysavustuslain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 84 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan.

7) Valtioneuvoston päätös 2 päivältä elokuuta 1945 työnantajan velvollisuudesta ilmoittaa eräiden työsuhteiden lopettamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 55 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 55.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Valtioneuvoston päätös 2 päivältä elokuuta 1945 eräiden työsopimusten tekemisen säännöstelystä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 56 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 56.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Poistoja päiväjärjestyksestä.

Puhemies: Päiväjärjestyksestä poistetaan 9) ja 10) asia.

---

11) Valtioneuvoston päätös 23 päivältä elokuuta 1945 viljan säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 59 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 59.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Valtioneuvoston päätös 24 päivältä heinäkuuta 1945 vilja-, viljatuote- ja leipä- sekä kahvinvastikevarastojen luovuttamisesta valtiolle.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 60 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 60.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

13) Valtioneuvoston päätös 20 päivältä syyskuuta 1945 sokerivarastojen luovuttamisesta valtiolle.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 61 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 61.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Valtioneuvoston päätös 12 päivältä heinäkuuta 1945 leipäviljan, kauran ja perunan luovutusvelvollisuudesta vuoden 1946 sadosta sekä valtioneuvoston päätös 26 päivältä heinäkuuta 1945 sanotun päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 62 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitellyt yllämainitut päätökset.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 62.

Puheenvuoroa ei haluta.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Valtioneuvoston päätös 3 päivältä heinäkuuta 1945 sahatavaran säännöstelystä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 63 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 63.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

16) Valtioneuvoston päätös 7 päivältä kesäkuuta 1945 käyttöpuun kaupan säännöstelystä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 64 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 64.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

17) Valtioneuvoston päätös 26 päivältä heinäkuuta 1945 maidon ja ravintorasvojen säännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 65 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 65.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

18) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä maanteiden kunnossapidon keskittämiseksi samalle valtion viranomaiselle.

Esitellään laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 12 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Lepistön y. m. toiv. al. n:o 105, joka sisältää yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 12.

Puheenvuoroa ei haluta.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuk-

sen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

28) Ehdotuksen laiksi tasavallan presidentin armahdusoikeuden käyttämisestä annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 66;

29) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös poronlihan ja porontaljojen säännöstelystä,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 67;

30) Toimenpiteitä kolttalappalaisten säilymisen turvaamiseksi

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3;

31) Ehdotuksen laiksi toisesta omaisuudenluovutusverosta annetun lain muuttamisesta

sisältävän hallituksen esityksen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33; ja

32) Ehdotuksen laiksi toisesta omaisuudenluovutusverosta

sisältävän lakialoitteen johdosta laadittu valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34 esitellään pöydällepanoa varten.

P u h e m i e s: Puhemiesneuvosto ehdottaa asian pantavaksi pöydälle eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Keskustelu:

Ed. P u s a: Minä pyydän tämän asian pöydälle ensi viikon perjantain istuntoon.

Ed. P. T e r v o: Pyydän kannattaa ed. Pusan tekemää ehdotusta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s: Keskustelussa on ed. Pusa ed. P. Tervon kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle eduskunnan ensi viikon perjantain istuntoon. Kutsun tätä ed. Pusan ehdotukseksi.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka hyväksyy puhemiesneuvoston ehdotuksen, äänestää „jaa", jos „ei" voittaa, on ed. Pusan ehdotus hyväksytty.

P u h e m i e s: Kehoitan „ei"-äänestäjiä nousemaan seisoalleen.

Kun tämä on tapahtunut, toteaa

P u h e m i e s: Vähemmistö.

Eduskunta on hyväksynyt puhemiesneuvoston ehdotuksen.

Asia p a n n a a n p ö y d ä l l e eduskunnan seuraavaan istuntoon.

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan istuntoon:

33) Ehdotuksen laiksi kansakouluun kuuluvan keskikoulun ja ammatillisen jatkokoulun perustamisesta kokeilutarkoituksessa

sisältävän lakialoitteen johdosta laadittu sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10.

P u h e m i e s: Eduskunnan seuraava istunto on ensi tiistaina kello 15.

Täysistunto lopetetaan kello 21,23.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.

73. Tiistaina 23 p. lokakuuta 1945

kello 15.

Päiväjärjestys.

Ilmoituksia.

Siv.

Ulkopuolella päiväjärjestyksen

annetaan vastaus ed. V. Leskisen y.m. välikysymykseen, joka koskee tutkimuksen toimittamista eräiden laitosten ja tuotannonalojen yhteiskunnallistamisesta 1267, 1315

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laiksi lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelystä tuomiokunnan arkistossa ja laeiksi oikeudenkäymiskaaren 4 luvun 2 §:n sekä lainhuudatuksesta ja kiinteistönsaannon moittimisajasta annetun lain muuttamisesta 1303

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 61; lakivaliokunnan mietintö n:o 9; hallituksen esitys n:o 59; ed. Riikosen y. m. toiv. al. n:o 26.

2) Ehdotus laiksi kunnallisten luottamusmiesten poikkeuksellisesta valitsemisesta ..... „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 63; laki- ja talousvaliokunnan mietintö n:o 11; hallituksen esitys n:o 70.

3) Ehdotus laiksi sotaleskien työhuollosta annetun lain muuttamisesta „

Asiakirjat: Suuren valiokunnan mietintö n:o 64; työväenasiainvaliokunnan mietintö n:o 15; hallituksen esitys n:o 61.

Ensimmäinen käsittely:

Siv.

4) Ehdotus laiksi tasavallan presidentin armahdusoikeuden käyttämisestä annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä 1304

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 66; hallituksen esitys n:o 67.

5) Ehdotus laiksi toisesta omaisuudenluovutusverosta annetun lain muuttamisesta ..... „

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33; hallituksen esitys n:o 71.

6) Ehdotus laiksi toisesta omaisuudenluovutusverosta ..... „

Asiakirjat: Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34; ed. Käkelän y. m. lak. al. n:o 9.

7) Ehdotus laiksi kansakouluun kuuluvan keskikoulun ja yksivuotisen päiväjatkokoulun perustamisesta kokeilutarkoituksessa ..... „

Asiakirjat: Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10; ed. Malkamäen y. m. lak. al. n:o 29.

Ainoa käsittely:

8) Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 huoneistojen käytön tehostamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta „

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 57; mainittu päätös.

9) Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta 1308

Siv.

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 58; mainittu päätös.

10) Valtioneuvoston päätös 16 päivältä elokuuta 1945 poronlihan ja porontaljojen säännöstelystä 1313

Asiakirjat: Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 67; mainittu päätös.

11) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä kolttalappalaisten säilymisen turvaamiseksi ..... „

Asiakirjat: Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3; ed. Kaijalaisen y. m. toiv. al. n:o 38.

Pöydällepanoa varten esitellään:

12) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 68 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräiden nautaeläinten luovuttamisesta vuotien saannin turvaamiseksi 1314

13) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 69 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös vuotien enimmäishinnoista ..... „

14) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 70 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus eräiden välirauhansopimuksessa tarkoitettuja sotarikoksia käsittävien tekojen syytteeseen panosta ..... „

15) Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 71 sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös ulkomaisten saatavien ja velkojen sekä jalojen metallien ilmoittamisesta ..... „

16) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 16 emäntäkoulun perustamista Sotkamon kuntaan tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta ..... „

17) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 17 emäntäkoulun perustamista Lapin lääniin ja Kemijärven kuntaan tarkoittavien toivomusalotteiden johdosta ..... „

18) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 18 maataloustuotteiden hintojen korottamista tuotantokustannuksia ja palkkatasoa vastaaviksi tarkoittavien toivomusaloitteiden johdosta 1314

19) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 19 puutavarakaupassa käytännössä olevien pistehintojen kumoamista tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta ..... „

20) Maatalousvaliokunnan mietintö n:o 20 hallituksen esityksen johdosta laiksi viljelysmaan, heinämaan ja laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle ..... „

21) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 12 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa Akkunusjokivarren—Pahtaojan—Lehmikummun—Koivun asutustien ottamista valtion hoitoon ..... „

22) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 13 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa maantien rakentamista Alatornion Kaakamon kylästä Ylitornion Mellakoskelle 1315

23) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 14 toivomusaloitteen johdosta, joka tarkoittaa Kuhmon ja Sotkamon kunnissa olevan Hietaperän—Pohjoislahden maantien rakennustöiden loppuun saattamista ..... „

24) Kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 15 eräiden maanteiden rakentamista tarkoittavien toivomusaloitteiden johdosta ..... „

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Nimenhuudossa merkitään poissaoleviksi edustajat Brommels, Heljas, Kinnunen, Kirra, Kivelä, Muikku, Murtomaa, Möttönen, Paavolainen, Pyörälä, J. Raatikainen, Rantamaa, Riihimäki, Rinne, Sillanpää ja Törngren.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt.

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tämän päivän istunnosta yksityisasiain

vuoksi edustajat Kivelä ja Kinnunen, viikon loppuun ulkomaanmatkan takia ed. Törngren, tämän viikon ajaksi sairauden takia ed. Kirra, tämän viikon istunnoista yksityisasiain vuoksi ed. Rantamaa sekä huomisesta alkaen viikon loppuun yksityisasiain vuoksi ed. Asikainen.

Uusia hallituksen esityksiä.

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentin tehtäviä hoitavan pääministerin kirjelmän ohella kuluvan lokakuun 18 päivältä ovat eduskunnalle saapuneet hallituksen esitykset n:ot 85—90, jotka nyt on edustajille jaettu.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. J. Koivisto: Suuren valiokunnan kokous on huomenna keskiviikkona kello 11,30.

Ed. V. Leskisen y. m. välikysymys, joka koskee tutkimuksen toimittamista eräiden laitosten ja tuotannon alojen yhteiskunnallistamisesta.

Puhemies: Ulkopuolella päiväjärjestyksen tulee nyt annettavaksi vastaus ed. V. Leskisen y. m. välikysymykseen, joka koskee tutkimuksen toimittamista eräiden laitosten ja tuotannonalojen yhteiskunnallistuttamisesta. Sitten kun välikysymykseen annettu vastaus ja sen johdosta aiheutunut keskustelu on julistettu päättyneeksi, esitän eduskunnan hyväksyttäväksi sen päiväjärjestykseen siirtymisen sanamuodon, joka sisältyy valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momenttiin. Niiden, jotka eivät hyväksy tällaista yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä, tulee valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 3 momentin mukaan jo keskustelun aikana tehdä ehdotuksensa joko asian valiokuntaan lähettämisestä taikka perustellun päiväjärjestykseen siirtymisen hyväksymisestä. Jos halutaan tehdä työjärjestyksen 52 §:n 2 momentissa edellytetty ehdotus päätöksenteon siirtämisestä, on sellainenkin ehdotus tehtävä, ennenkuin keskustelu on julistettu päättyneeksi.

Menettelytapa hyväksytään.

Välikysymykseen vastaten lausuu

Ministeri Takki: Herra puhemies! — Herra puhemiehen minulle 17 päivänä kuluvaa lokakuuta tiedoksiantamassa kirjoituksessa ed. Väinö Leskinen ynnä 45 muuta edustajaa ovat, viitaten Suomen sosialidemokraattisen puolueen puoluetoimikunnan viime helmikuun 3 päivänä päivätyssä kirjelmässään valtioneuvostolle tekemään esitykseen erityisen valtion komitean asettamisesta tutkimaan ja valmistelemaan eräiden kansantalouden kokonaisuuden kannalta tärkeiden suurtuotantolaitosten ja tuotannon alojen sekä liikepankkien yhteiskunnan haltuun ottamista, valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti esittäneet valtioneuvoston asianomaisen jäsenen vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

1. Onko ja minkälaisiin toimenpiteisiin hallitus ryhtynyt komitean asettamiseksi tutkimaan suurtuotantolaitosten, liikepankkien ja mahdollisten yhteiskunnallistamiseen kypsien tuotannon alojen yhteiskunnan haltuun ottamista?

2. Katsooko hallitus yleensä maan tuotannollisen toiminnan sekä laajojen kansalaispiirien sosiaalisen turvallisuuden kannalta tarpeelliseksi valtion suoranaisen määräämisvallan lisäämistä mainituilla aloilla ja vastaavan kansanvaltaisen organisation kehittämistä?

Vastauksena tähän välikysymykseen on minulla kunnia hallituksen puolesta esittää seuraavaa.

Ne toimenpiteet, joista asiassa viime kädessä on kysymys, ovat luonteeltaan mitä läheisimmin maan koko talouselämää koskevia. Tarvittavan taustan saamiseksi välikysymyksen tarkoittamien hallituksen toimenpiteitten ja kannanoton arvioimiselle on sen vuoksi välttämätöntä selvittää talouselämällemme nykyisin asetettavia perusvaatimuksia.

Ne vaikeudet, jotka talouselämässämme nykyisin vallitsevat sekä niiden välittömät syyt ovat tunnetut. Näiden vaikeuksien voittaminen asettaa taloutemme ja siitä ennenkaikkea tuotantomme kovalle koetukselle. Sotakorvauksen suorittamiseen menee vuosittain suuri osa maan koko tuotannon tulosta kansantaloutemme saamatta siitä

mitään vastiketta. Sen ohella on kuitenkin kyettävä hankkimaan, vanhojen varastojen loputtua, väestön toimeentulolle välttämättömät hyödykkeet. Jo näistä seikoista johtuen ovat talouselämällemme ja etenkin tuotantotoiminnallemme asetettavat perusvaatimukset hyvin suuret. Tällä alalla nykyisin muutenkin vallitsevat erikoiset olosuhteet ovat omiaan yhä niitä lisäämään. Sotakorvaussuorituksena meidän on toimitettava paljon sellaisiakin tuotteita, joita aikaisemmin emme ole lainkaan maasta vietäviksi valmistaneet, ja useiden teollisuuslaitostemme täytyy sitä varten lyhyessä ajassa suorittaa laajoja suunnittelu- ja kokeilutöitä sekä hankkia tarpeelliset konetäydennykset. Teollisuuden tarvitsemat raaka-aineet on huomattavalta osalta saatava ulkomailta samanaikaisesti kun sieltä on hankittava maan kansanhuollolle välttämättömiä tarvikkeita. Tuontimme ei kuitenkaan ole mahdollista, ellei tuotannostamme liikene, sotakorvaussuoritustemme ja oman maamme kulutuksen lisäksi, vastaava määrä kaupallista vientiämme varten. Kun vielä ottaa huomioon, että toisen maailmansodan seurauksena kansainvälinen vaihdanta, jonka paranemisesta kylläkin jo nyt on olemassa merkkejä, edelleen on varsin lamassa, on ilmeistä, että oman maamme tuotanto on pidettävä säännöllisessä käynnissä ja toiminnan aste on jännitettävä äärimmilleen. Talouselämässä sattuvat tuotantoa alentavat häiriöt saattaisivat aiheuttaa maallemme varsin kohtalokkaita seurauksia.

Välikysymyksen perusteluissa sekä siinä viitatussa kirjelmässä katsotaan useiden ajankohtaisten kysymysten vaativan yhteiskunnallista suunnitelmataloutta. Niinpä yksityistaloudellisella pohjalla tapahtuvan sotakorvausteollisuuden hoitamisen pelätään johtavan ristiriitaan kokonaisuuden edun kanssa, jotapaitsi ase- ja työpalveluksesta vapautuneiden kansalaisten työhön sijoittamisen on katsottava merkitsevän ristiriitoja yksityiseen voitontavoitteluun ja työtehoon kohdistuvien vaatimusten välillä. Erityisesti tuotannon suunitelmalliseksi ohjaamiseksi laajojen kansankerroksien kipeimpien tarpeiden tyydyttämiseen on katsottu välttämättömäksi, että valtio ottaa eräillä aloilla tuotantoelämämme suoranaisen johdon käsiinsä. Välikysymyksen perusteluissa edelleen todetaan tuotannon yhteikunnallistuttamiseen liittyvän läheisesti kysymykseen yhteiskuntatalouden kansanvaltaistamisesta ja poliittisen kansanvallan luonnollisesti edelleenkin ollessa pohjana kansanvallan siirtämisen taloudellisella alalla käyvän välttämättömäksi, jotta voitaisiin taata jatkuva sisäinen työrauha, korkea työteho ja kestävä kansalaiskuri.

Joskin talouselämän alalla nykyisin vallitseva merkittävä valtiojohtoisuus jo sinänsä on omiaan lieventämään välikysymyksen perusteluissa tarkoitettuja epäkohtia, ovat esitetyt näkökohdat periaatteessa tunnustettavat oikeiksi. Mitä yhteiskuntatalouden kansanvaltaistamiseen tulee, ei se suinkaan muodosta poikkeusta siitä yleisestä pyrkimyksestä kansanvaltaisuuden lujittamiseen ja lisäämiseen, jota hallitus toiminnassaan on noudattanut. Mikäli välikysymyksessä taas kosketellaan yhteiskunnallista suunnitelmataloutta tuotannon yhteiskunnallistamisineen, on se sodan jälkeisenä ilmiönä selvästi havaittavissa yleismaailmallisenakin pyrkimyksenä. Hallituksen mielestä meidänkin maallamme on täysi aihe seurata muualla tapahtuvaa kehitystä niin pitkälle kuin edellä kosketellut taloudellemme nyt asetettavat perusvaatimukset sen sallivat.

Nykyisin vallitsevat poikkeukselliset olosuhteet ovat kuitenkin sellaiset, etteivät ne salli mitään talouselämän perustekijöihin kohdistuvia harkitsemattomia kokeiluja. Tuotantomme tilapäinenkin heikontuminen saattaisi nykyisin varsin kohtalokkaasti vaikuttaa ei ainoastaan sotakorvaussuorituskykyymme, vaan myös muutenkin vaikeaan taloudelliseen asemaamme. Maamme talouselämä on pääperiaatteiltaan tähän saakka rakentunut yksityisen omistusoikeuden ja yritteliäisyyden varaan, vaikkakin jo ennen sotavuosia, mutta etenkin niiden aikana, valtiojohtoisuus on tullut yhä enemmän etualalle. Näinollen yhteiskunnallistaminen äkkinäisesti toteutettuna tulisi aiheuttamaan varsin perusteellisen mullistuksen koko tuotantotoimintamme rakenteeseen. Ilmeistä on, että elleivät siihen tähtäävät toimenpiteet olisi huolellisesti valmistellut ja suunnitellut, minkä tärkeyttä jo välikysymyksen perusteluissa viitatussa kirjelmässä erityisesti on korostettu, muutenkin ylijännitetyssä talouselämässämme saattaisi tulla vaikea kriisi. Se taas la-

mauttaisi tuotantoamme ja vakavasti vaarantaisi nykyhetken kiireellisimpiä ja tärkeimpiä tehtäviämme. Ne päämäärät, joita yhteiskunnallistamisella tavoitellaan, olisivat silloin jääneet saavuttamatta.

Esitetty ei suinkaan merkitse sitä, että ajatuksesta olisi luovuttava. Välttämätöntä kuitenkin on, että ennen yhteiskunnallistamistoimenpiteisiin ryhtymistä on tarkoin selvitettävä talouselämämme rakenne ja tällöin erittäinkin pidettävä silmällä sen nykyistä jäsentymistä valtion sekä muiden yhteisöjen ja yksityisten harjoittamaan taloudelliseen toimintaan. Tämän jälkeen voidaan perustellusti harkita, millä aloilla kansantaloutemme etuja vaarantamatta edellytykset yhteiskunnallistamiseen ovat olemassa. Vasta riittävän selvityksen pohjalta kyetään asiallisesti arvioimaan, missä järjestyksessä, kuinka laajoissa puitteissa ja miten yhteiskunnallistamissuunnitelma olisi toteutettava. Siten voidaan myös ohjata alusta alkaen kehitystä tarkoitettuun suuntaan.

Välikysymyksen ensimmäinen osa koskeekin viitatunlaisen selvityksen hankkimista, koska siinä kysytään, onko ja minkälaisiin toimenpiteisiin hallitus ryhtynyt komitean asettamiseksi tutkimaan suurtuotantolaitosten, liikepankkien ja mahdollisten yhteiskunallistamiseen kypsien tuotantoalojen yhteiskunnan haltuun ottamista. Tässä suhteessa välikysymys osittain poikkeaa siitä, mitä sen perusteluissa viitatusa kirjelmässä oli esitetty, sillä viimeksimainitussa oli sanotun komitean tehtäväksi esitetty paitsi puheenaolevien yhteiskunnallistamistoimenpiteiden tutkimista myös niiden valmistelua, ja valmistelulla hallitus on katsonut tarkoitetun jo käytännöllisten ehdotusten tekemistä. Näitä molempia tarkoituksia varten ei hallitus vielä tähän mennessä ole katsonut voivansa esitettyä komiteaa asettaa. On pidetty tarpeellisena, että komiteaa asetettaessa sille mahdollisesti voidaan antaa ohjeet niistä periaatteista, joita yhteiskunnallistamisen valmistelussa olisi seurattava. Tällöin olisi hallituksella jo alusta alkaen mahdollisuus johtaa komitean työtä siihen suuntaan, jonka se tässä talouselämällemme niin tärkeässä kysymyksessä katsoisi tarkoituksenmukaisimmaksi.

Hallitus harkitsi aikanaan sellaista menettelyä, että esitetyn komitean tehtäväksi annettaisiin aluksi ainoastaan varsinaisen tutkimustyön suorittaminen, jolloin sen asiana olisi ollut ennen kaikkea kerätä ja järjestää tarpeellinen tietoainehisto. Katsottiin kuitenkin tarkoituksenmukaisemmaksi ensin toimituttaa valtioneuvostoon kuuluvilla asiantuntevilla elimillä varsinainen alustava tutkimustyö. Täten oli toivottavissa tutkimustyön nopeampi suorittaminen kuin mitä tarkoitusta varten eri etupiireistä kokoonpantavalta ja helposti etupäässä asian poliittiseen puoleen huomionsa kiinnittävältä komitealta saattoi odottaa, vaikkakin sittemmin onkin ollut todettava, että tarpeellisen tietoainehiston hankkimiseen näinkin on kulunut oletettua pitempi aika.

Hallitus on edellämainitun Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen Puoluetoimikunnan kirjelmän johdosta antanut kansantaloudellisen neuvottelukunnan työvaliokunnan tehtäväksi laatia selvitys valtion harjoittamasta liiketoiminnasta silmällä pitäen sen laajuutta vastaavaan yksityiseen toimintaan verrattuna, ja on tehtävä sittemmin siirretty valtiovarainministeriön kansantalousosaston hoidettavaksi. Kansantalousosastolle on kertynyt melkoisesti asiaa koskevaa tietoainehistoa, joka käsittää selvityksiä maatalouden, metsätalouden, teollisuuden, liikenteen, pankkitoimen ja muun valtion liiketoiminnan alalta. Tietoainehiston keräämisen ja järjestämisen lopullinen valmistuminen on nyttemmin enää vain lyhyehkön ajan kysymys ja eräitä tutkimuksen tuloksia koskevia ennakkotietoja kansantalousosasto on juuri nyt saattanut valtioneuvoston tietoon. Sittenkun riittäväksi katsottava selvitys on saatu, mihin siis ei mene enää pitkää aikaa, hallitus tulee asettamaan komitean asiaa kehittämään.

Herra puhemies! — Vastaukseni on ruotsinkielisenä jaettu ruotsinkielisille edustajille ja pyydän, että sekin otettaisiin eduskunnan pöytäkirjaan.

P u h e m i e s: Ruotsinkielinen vastaus otetaan pöytäkirjaan.

Se on näin kuuluva:

Herr talman! — I en skrivelse, som av herr talmannen delgivits mig den 17 innevarande oktober, har riksdagsman Väinö Leskinen jämte 45 andra riksdagsmän, med hänvisning till Partistyrelsen för Finlands

Socialdemokratiska Parti den 3 sistlidna februari dagtecknade skrivelse, vari gjordes en framställning till statsrådet om tillsättande av en särskild statskommitté för undersökning och beredning av spörsmålet om socialisering av särskilda ur synpunkten av folkhushållningens helhet viktiga större produktionsinrättningar och områden av produktionen ävensom affärsbankerna, i enlighet med 37 § 2 mom. riksdagsordningen till vederbörande regeringsmedlems besvarande framställt följande interpellation:

„1. Har regeringen vidtagit några åtgärder och i så fall vilka för att tillsätta en kommitté med uppgift att undersöka de större produktiva inrättningarnas, affärsbankernas och möjligen för socialisering mogna produktionsområdens socialisering?

2. Anser regeringen det i allmänhet ur synpunkten av landets produktiva verksamhet samt vidsträckta medborgarkretsars sociala trygghet vara nödigt att utöka statens direkta bestämmanderätt på nämnda områden och att utveckla en motsvarande demokratisk organisation?"

Såsom svar på denna interpellation har jag härmed äran på regeringens vägnar anföra följande.

De åtgärder, beträffande vilka i saken i sista hand är fråga, angå till sin natur på det intimaste sätt landets hela ekonomiska liv. För att erhålla den nödiga bakgrunden för en bedömning av de i interpellationen avsedda regeringsåtgärderna och den ståndpunkt regeringen intagit är det fördenskull nödvändigt att utreda de grundkrav, som för närvarande böra ställas på vårt ekonomiska liv.

De svårigheter, som för närvarande råda inom vårt ekonomiska liv äro kända. Övervinnandet av dessa ställer ju vår hushållning — och av densamma framför allt vår produktion — på ett svårt prov. Till erläggande av krigsskadeståndet åtgår årligen en stor del av inkomsten av hela vår produktion, utan att folkhushållningen därför erhåller något vederlag. Vid sidan därav bör man likväl kunna anskaffa för befolkningens utkomst nödvändiga nyttigheter, efter det de gamla förråden tagit slut. Redan på grund av dessa omständigheter äro de grundkrav, vilka måste ställas på vårt ekonomiska liv och i synnerhet på vår produktionsverksamhet mycket stora. På sagda område råda även i övrigt för närvarande speciella förhållanden, vilka blott äro ägnade att öka desamma. I form av krigsskadeståndsprestationer böra vi leverera många sådana produkter, vilka vi icke alls tidigare tillverkat för export till utlandet, och flere av våra industriella inrättningar måste för detta ändamål inom kort tid utföra omfattande planerings- och experimentarbeten samt göra nödiga kompletteringar av maskiner. De råämnen industrin är i behov av böra till en avsevärd del anskaffas från utlandet, samtidigt som därifrån måste införas för vårt folks försörjning nödiga livsförnödenheter. Vår import är likväl ej möjlig, såvida icke av vår produktion, utöver krigsskadeståndsprestationer och eget lands konsumtion, kan avsättas ett motsvarande belopp för kommersiell export. Då man ytterligare tager i betraktande, att följden av det andra världskriget är, att det mellanfolkliga handelsutbytet, på vars förbättrande redan nu föreligga tecken, fortfarande är rätt lamslaget, är det uppenbart, att vårt eget lands produktion bör hållas i regelbunden gång och att graden av dess verksamhet anspännas till det yttersta. De störingar, som inträffa inom det ekonomiska livet, och vilka nedsätta produktionen, kunde för vårt land förorsaka rätt ödesdigra påföljder.

I motiveringen till interpellationen och i den där åberopade skrivelsen anses flere tidsenliga spörsmål erfordra en social planhushållning. Sålunda fruktar man, att skötseln av krigsskadeståndsindustrin på privatekonomisk grund skall leda till en motsättning mot helhetens intressen, varjämte de från värn- och arbetsplikt friblivande medborgarnas placering i arbete ansetts medföra stridigheter mellan strävandena efter enskild vinst och anspråken på arbetseffektivitet. I synnerhet för en planmässig ledning av produktionen att tillgodose vidsträkta folklagers mest trängande behov har det ansetts nödigt, att staten på vissa områden omhändertager den direkta ledningen av produktionslivet. I motiveringen till interpellationen fastställes vidare, att till produktionens socialisering nära ansluter sig frågan om samhällshushållningens demokratisering och att det, medan den politiska demokratin naturligtvis fortfarande utgör grunden, demokra-

tins omplantering på det ekonomiska området synes nödvändig för att kunna garantera en fortgående inre arbetsfred, hög arbetseffektivitet och varaktig medborgerlig disciplin.

Även om den på det ekonomiska livets område för närvarande rådande betydande statsledda verksamheten redan i och för sig är ägnad att lindra de missförhållanden, som avsetts i interpellationen, böra de anförda synpunkterna erkännas vara riktiga. Vad samhällshushållningens demokratisering beträffar, utgör densamma ingalunda något undantag från den allmänna strävan till stärkande och utökande av demokratin, som regeringen i sin verksamhet iakttagit. Såvitt åter i interpellationen beröres den sociala planhushållningen jämte socialisering av produktionen kan densamma som en efterkrigsföreteelse tydligt observeras i form jämväl av en allmän strävan i hela världen. Enligt regeringens mening har även vårt land fullt skäl att följa den annorstädes försiggående utvecklingen, så långt de ovan berörda för vårt land för närvarande uppställda grundkraven det tillåta.

De rådande undantagsförhållandena äro likväl sådana, att de icke medgiva några obetänkta experiment, som rikta sig mot grundfaktorerna i det ekonomiska livet. Till och med ett tillfälligt försvagande av vår produktion kunde nu verka mycket ödesdigert icke endast på vår förmåga att erlägga krigsskadestånd, utan även på vår även annars svåra ekonomiska ställning. Vårt lands ekonomiska liv har hittills till sina huvudprinciper byggt på den privata äganderätten och företagsamheten, ehuru den statliga ledningen redan före krigsåren och i synnerhet under dessa alltmera trätt i förgrunden. Under dessa förhållanden skulle ett plötsligt förverkligande av socialiseringen åstadkomma en synnerligen grundlig omvälvning i strukturen av hela vår produktionsverksamhet. Det är uppenbart, att det kunde leda till en svår kris inom vårt också annars ansträngda ekonomiska liv, om de åtgärder, som åsyfta socialisering, icke vore grundligt förberedda och planerade, en omständighet, vars vikt redan särskilt framhävts i den i motiveringen till spörsmålet åberopade skrivelsen. En sådan kris åter skulle lamslå vår produktion och allvarligt äventyra de mest brådskande och viktiga av våra uppgifter i detta nu. De mål, som eftersträvas genom socialisering, skulle då icke uppnås.

Det ovan anförda betyder likväl ingalunda, att tanken på socialisering borde övergivas. Det är likväl oundgängligt, att strukturen av vårt ekonomiska liv före vidtagandet av åtgärder för socialisering noggrant utredes och att härvid dess nuvarande uppdelning i ekonomisk verksamhet utövad av staten å ena sidan samt av andra samfund och privatpersoner å andra sidan, särskilt observeras. Härefter kan man grundligt överväga, inom vilka områden möjligheter för socialisering förefinnas utan att våra nationalhushållningsintressen äventyras. Först på grundvalen av en tillräcklig utredning kan man sakligt bedöma, i vilken ordning, i vilken omfattning och huru planen på socialisering borde förverkligas. Sålunda kan också utvecklingen från första början ledas i den önskade riktningen.

Interpellationens första del gäller sålunda även införskaffande av antydda utredning, enär där frågas, huruvida regeringen vidtagit åtgärder och vilka för tillsättande av en kommitté med uppgift att undersöka, om de större produktionsinrättningarna, affärsbankerna och möjligen för socialisering mogna produktionsområden borde övertagas av samhället. I detta avseende avviker interpellationen delvis från den skrivelse, som i motiveringen till densamma åberopats, ty i nämnda skrivelse föreslogs, att kommittén skulle givas i uppdrag icke blott att undersöka ifrågavarande socialiseringsåtgärder utan även att förbereda dem, vilket regeringen ansett innefatta även uppgörande av praktiska förslag. För bägge dessa uppgifter har regeringen icke hittills ansett sig kunna tillsätta den föreslagna kommittén. Man har ansett det nödvändigt att kommittén, då den tillsättes, möjligen kan givas direktiv angående de principer, vilka borde följas vid förberedandet av socialiseringen. Härvid skulle regeringen redan från början äga möjlighet att leda kommitténs arbete i den riktning, som i denna för vårt ekonomiska liv så viktiga fråga befunnes ändamålsenligast.

Regeringen övervägde i tiden ett sådant förfarande, att den föreslagna kommittén till en början skulle ombetros endast det

egentliga undersökningsarbetet, varvid den framför allt skulle ha haft till uppgift att insamla och ordna nödigt material. Emellertid befanns det ändamålsenligare att först låta till statsrådet hörande sakkunniga organ utföra det egentliga förberedande undersökningsarbetet. Sålunda kunde ett snabbare utförande av undersökningsarbetet emotses, än om detta uppdroges åt en av personer ur olika intressegrupper sammansatt kommitté för vilken det låge nära till hands att i främsta rummet fästa avseende vid sakens politiska sida. Man har dock sedermera nödgats konstatera, att insamlandet av nödigt material även på detta sätt krävt längre tid än beräknat var.

Regeringen har med anledning av förenämnda skrivelse från Partistyrelsen för Finlands Socialdemokratiska Parti uppdragit åt folkhushållningsdelegationens arbetsutskott att utarbeta en redogörelse över statens affärsverksamhet med beaktande av dess omfattning i förhållanden till motsvarande privata verksamhet, och denna uppgift har sedermera överförts på avdelningen för folkhushållningen vid finansministeriet. Avdelningen för folkhushållningen har hopbringat ett vidlyftigt material i saken, omfattande utredning av lantbruket, skogshushållningen, industrin, trafiken, bankväsendet och annan statens affärsverksamhet. Slutförandet av insamlingen och ordnandet av nämnda material kommer numera att taga endast en kortare tid i anspråk, och vissa förhandsuppgifter om undersökningens resultat har avdelningen för folkhushållningen just nu lämnat statsrådet. Sedan tillräcklig utredning införskaffats, vilket alltså icke numera torde dröja länge, kommer regeringen att tillsätta en kommitté för att utveckla frågan.

Välikysymyksestä viriää seuraava

Keskustelu:

Ed. V. Leskinen: Herra puhemies! — Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän puolesta pyydän esittää hallitukselle kiitokset vastauksesta välikysymykseen. Erikoisesti kiitokseni koskee sen myönteistä sisältöä.

Oppineet todistavat, että lähinnä kyky ajatella erottaa ihmisen eläimestä. Ajattelemisella he tällöin tarkoittavat tunnetun filosofian opettajan viisautta lainatakseni „Torjua se, mikä on tässä ja nyt, keskittyä siihen, mikä on ollut, ja suunnitella sitä, mikä on tuleva".

En ole lainannut tätä viisautta aloittaakseni kehitysopillista väittelyä. Aiheen on lähinnä antanut toteamus, että äskeiseen muotoon puettu ajattelemisen yleinen määritelmä soveltuu miltei sanatarkasti myös poliittisen ajattelemisen kriterioksi. Juuri poliittisessa ajattelemisessa yleisen ajattelemisen „kolmiulotteisuus" kuvastuu varsin selvästi. Valitettavasti vain joudumme näin menetellessämme tekemään sen murheellisen johtopäätöksen, että ihmiset valtiollisesti ryhmittyneinä joukkoina ovat eläneet ja elävät jatkuvasti varsin alkeellisen poliittisen ajattelemisen asteella. Tyydytään elämään sen keskellä, „mikä on tässä ja nyt". Nykyisyyttä, tietää sanoa päivän politiikkaa „torjutaan" vain sikäli, kuin „keskittyminen siihen, mikä on ollut" — äskeistä yleistä määritelmää lainatakseni — osoittautuu tarkoituksenmukaiseksi. Ainoastaan historian suurten murroskausien edellä on esiintynyt vomakkaita virtauksia „sen suunnittelemiseksi, mikä on tuleva", tällöinkin paremmin tunteeseen kuin järkeen perustuvana poliittisen toiminnan aatteellisena ilmauksena. Parhaimmillaan poliittinen ajattelu ja poliittinen toiminta näyttäytyy silloin, kun kulloinkin alasimena ollut yhteiskuntaluokka havaitsee „päivänpolitiikan" tarkoituksettomaksi omalta kohdaltaan. Usein silloin tämän alhaalta nousevan opposition kärjessä on puhaltanut voimakas tulevaisuuden suunnittelemisen henki, joka myös poikkeuksetta, osoittauduttuaan oikeaksi, on murtanut nykyisyyden kahleet.

Voidaan perustellusti väittää, että maailma miltei kokonaisuudessaan on suurten yhteiskunnallisten muutosten edessä. Muutokset johtuvat lähinnä siitä, että yhteiskunnallinen ajattelu on saavuttamassa määrätietoisen suunnan. Työväenliikkeiden vuosisadan kestäneet uurastukset ovat useissa maissa alkaneet kantaa hedelmää. Niiden toiminnan perusedellytys, poliittinen kansanvalta, on asiallisesti jo useissa maissa saavutettu. Poliittisen kansanvallan mukana ovat mahdollisuudet levittää yhteiskunnallista tietoisuutta suorastaan vallakumouksellisesti kasvaneet. Tulevai-

suuden suunnitteleminen on sen vuoksi kansanvaltaisella pohjalla toimivien sosialistisen liikkeiden osalta siirtynyt periaatteesta käytännölliseen toteuttamisvaiheeseen.

Edellä sanottua tukee yksistään jo viime kuukausien valtiollinen kehitys lähinnä Euroopassa. Kansanvaltaiset työväenliikkeet siirtyvät kautta linjan eri maiden yhteiskunnallisen ja valtiollisen kehityksen johtoon. Ja niiden mukana siirtyvät myös pyrkimykset toteuttaa yhteiskunnallista suunnitelmataloutta teoriasta käytäntöön. Pohjoismaissa on jo aikoja sitten perusteellisesti tutkittu suunnitelmatalouden olemusta ja perusteita. Sen noudattaminen on nyt keskeisenä toiminnan ohjeena kaikissa näissä sosialidemokraattien johtamissa maissa. Erityisesti Norjassa ja Tanskassa on suunnitelmatalouteen samalla kiinteästi yhdistetty varsin pitkälle ulottuva yhteiskunnallistamisvaatimus. Englannin sosialistinen työväenpuolue lähti vaaleihin vaatimuksella pankkien ja kaivosten sosialisoimisesta. Kansa antoi työväenpuolueelle vaaleissa kannatuksensa ja vastoin viime aikoina porvarillisissa sanomalehdissä esitettyjä toisenlaisia väitteitä voi Englannin nykyisen sosialidemokraattisen pääministerin Attleen äskettäin pitämästä puheesta todeta, että finanssien välitön valvonta sekä kaivosteollisuuden sosialisoiminen ovat kiinteästi hallituksen ohjelmassa. Todetaan jopa välttämättömäksi keskittyä juuri suuriin perustavaa laatua oleviin muutoksiin, vaikkapa vähemmän tärkeiden uudistusten kustannuksella. Ranskan kansa on tämän päivän tietojen mukaan ratkaissut vaaleissa kantansa myös yhteiskunnalliseen suunnitelmatalouteen nähden. Vasemmisto on saavuttanut ylivoimaisen voiton, mikä merkitsee sosialisoimisen ottamista kiinteästi päiväjärjestykseen. Sivuuttamalla Saksan ja Italian huomautuksella, että näiden valtioiden raunioille tuskin jälleenrakennetaan pääomapohjaista yhteiskuntajärjestystä sekä Kaakkois-Euroopan ja Tonavan valtiot tunnetuista syistä vaikenemalla, on syytä kohdistaa huomio suunnitelmataloudesta puheenollen esimerkkiin, joka meille on havainnollisin mahdollinen. Tarkoitan Neuvostoliittoa, jossa suunnitelmatalous totaalisena järjestelmänä toteutettiin yhdellä kertaa ja jossa se myös on ollut vallitsevana järjestelmänä pitkälti kolmattakymmentä vuotta. Käydyn suursodan jälkeen tuskin tarvitaan esimerkkejä, jotka realistisemmin todistaisivat suunnitelmatalouden tehokkuutta kuin Neuvostoliiton taloudellinen ja tuotannollinen suoritus.

Kenties on tarpeellista yhdistää tähän kuvaukseen myös Yhdysvallat, koska ennakkokeskustelussa esitetään vuorenvarmoja käsityksiä, että mainittu kansakunta ei vain torjuisi suunnitelmatalouden oireetkin omassa keskuudessaan, vaan myös huolehtisi siitä, etteivät Euroopan valtiotkaan voi vakavissaan ryhtyä sosialisoimista toteuttamaan, sikäli kuin haluavat säilyttää hyvät suhteet Yhdysvaltoihin. Tosiasia kuitenkin lienee, että „valloissa" New Dealin jälkeen tuskin on eletty täydellisesti vapaan kapitalismin vallitessa. Sodan aikana Yhdysvaltain koko talouselämä kytkettiin varsin kiinteästi valtion johtoon, eikä ole mitään perusteluja otaksumalle, että pitkän kotiuttamisvaiheen ja sitä seuraavan työn uudelleenjärjestelyn aikana kokonaan tästä suunnitelmallisuudesta luovuttaisiin. Käsitykseni mukaan myös Yhdysvalloissa parhaillaan voimistuvat työväenliikkeet voivat jo lähitulevaisuudessa huomattavalla tavalla vaikuttaa kysymyksessä olevan kansakunnan asennoitumiseen suunnitelmatalouteen myönteisesti.

Saattaa olla tarpeellista korostaa, että paljon parjattu sosialisoiminen itse teossa merkitsee samaa kuin pyrkimystä tehokkaaseen suunnitelmatalouteen. Viimeksimainittuahan ei voida toteuttaa, ellei yhteiskunnalla ole välitöntä määräämisvaltaa kokonaistalouden kannalta tärkeissä laitoksissa ja tuotannon aloilla.

Vaatimus suunnitelmatalouden toteuttamisesta ja siinä yhteydessä määrättyjen tuotannon alojen ja laitosten yhteiskunnallistamisesta edellyttää luonnollisesti, että annetaan vastaus kysymyksiin: onko suunnitelmatalous tarkoituksenmukainen, onko siitä hyötyä kokonaistaloudelle ja siten välillisesti kansalaisille? Myönteinen vastaus luonnollisesti vaatii suunnitelmatalouden toteuttamista, kun vuorostaan kielteinen merkitsee vaatimuksen hylkäämistä. Olisihan tarkoituksetonta vaatia uudistusta ilman perusteltua aihetta! Tarkoituksenmukaisuutta taas ei voida selvittää väittelemällä eduskunnassa tai sanomalehtien palstoilla ennakkokäsitysten ja teoreettisten olettamusten pohjalla. Se on todettava

perehtymällä yksityiskohtaisesti talouselämäämme ja tutkimalla mahdollisuuksia toteuttaa siihen nähden suunnitelmallisuusvaatimusta. Tällöin on kuitenkin välttämätöntä, että tutkimus suoritetaan paitsi asiantuntevalla tavalla ja voimalla, myös positiivisessa hengessä, koska olisi mieletöntä tutkia kysymystä, josta jo ennakolta on kielteinen käsitys. On myös huomioitava, ettei tarkoituksenmukaista ole vain hyötyä yrittäjävoiton merkityksessä; luonnollisesti on yhtä ratkaisevana tekijänä huomioitava yhteiskuntaelämän yleisen hyvinvoinnin sekä sosiaalisten perusvaatimusten kohottaminen. Lähtökohdaksi ei myöskään voi ottaa yrityksen kannattavaisuutta puhtaasti kapitalistisessa mielessä, koska ratkaisevana tekijänä lopputulosta arvosteltaessa on pidettävä kokonaistaloudellinen hyöty tai tappio mahdollisessa siirtymisessä suunnitelmatalouteen.

Keskustelut sekä tutkimus — suunnitelmatalouden tarkoituksenmukaisuudesta edellyttää vastausta lähinnä kahteen pääkysymykseen:

1. Voidaanko yhteiskunnallisessa suunnitelmataloudessa käyttää kansakunnan energia tehokkaammin kokonaistalouden hyväksi kuin nykyisen taloudellisen järjestelmän vallitessa?

2. Vaatiiko kansanvalta yhteiskunnallista suunnitelmataloutta ja sen yhteydessä pääomansiirtoa yksityisestä omistuksesta yhteiskunnalle?

Edellä esitetyt kysymykset ovat yhteiskunnallisen suunnitelmatalouden avainkysymyksiä. Niiden avoin esittäminen kuvastaa myös selvästi kansanvaltaisen työväenliikkeen asennetta ohjelmakysymyksiinsä. On kysymys tuotannosta, sen laajentamisesta ja sen tuloksien entistä oikeudenmukaisemmasta jakamisesta.

Tuotannon laajentamisen yhteydessä tulee lähinnä tarkasteltavaksi kolme tekijää: tuotannon suuntaus, kokonaistuotannon rationalisoiminen ja työteho työntekijöiden osalta.

Kokemus tähänastisesta taloudellisesta järjestelmästä osoittaa, että yksityinen yritteliäisyys suuntautuu aloille, jotka tuovat suhteellisen nopeasti sekä suhteellisen vähin vaivoin voittoa. Tämä on yksityisen yritteliäisyyden luonnollinen pääperiaate, sen varassa on koko järjestelmän olemassaolo. Tässä järjestelmässä yksityinen ihminen on päätekijä ja yhteiskunta sivutekijä. Seurauksena on ruuhkautuminen aloilla, joilla kulloinkin vallitsevat korkeakonjunktuurit, mutta joilla tuottaminen kokonaistalouden kannalta saattaa olla vähemmän merkityksellistä, jopa suorastaan vahingollistakin. Laskukonjunktuurien vallitessa paljastuu sitten järjestelmän avuttomuus. Ei kannata tuottaa, siis ei kannata myöskään teettää työtä. Ja kun ei voi teettää työtä, on ajettava työntekijät kadulle. Näin on yhteiskunnallinen ja taloudellinen sekasorto valmis kuten niin usein jo meilläkin on voitu käytännössä kokea. Ellei valtio tulisi tässä vaiheessa yksityisen yritteliäisyyden avuksi, olisi mahdollisuudet selviytyä lamakaudesta heikot. Mutta lamakausina valtion holhous kyllä kelpaa. Erityisesti sille silloin kuuluu velvollisuus huolehtia työttömien suurista joukoista ja ottaa vastaan niiden tyytymättömyyden purkaukset, jotka perimmältään johtuvat juuri itse järjestelmän puutteellisuudesta. Onhan paradoksaalista, että samanaikaisesti kun tavaroita on kaikki varastot ja liikkeet täynnä, tuhansia kansalaisia elää vailla mahdollisuuksia elättää itseään omin avuin vaikka he ovat terveitä ja työnhaluisia. Täytyy kuitenkin todeta, että kun kerran yhteiskunta lamakausina ja suurten onnettomuuksien aikana sekä niiden jälkeen kykenee organisoimaan yhteiskuntataloutta, kuinka se ei pysytisi tekemään sitä myös maailmanmarkkinoiden korkeakonjuktuurien aikana. On kai lähinnä ajatus, että juuri valtio parhaiten voi ennakoida maailmanmarkkinoiden taholta uhkaavia lamakausia, se kun välittömästi voi siirtää kokonaisorganisatiostaan työvoimaa paikasta toiseen ja säännöstellä työtä ja työaikaa siten, että aina vallitsee täystyöllisyys. Tässä vaiheessa voidaan myös vakavasti huomioida todennäköisinä tavoitteina koko maailman käsittävä taloudellinen suunnitelmallisuus, koska se ei ole vain kansojen välisen taloudellisen kanssakäymisen perusedellytys, vaan siinä ominaisuudessa myös poliittisen rauhan varmin tae.

Tuotannon suuntauksesta puhuttaessa on erityisesti huomioitava ne kansalaisten hyvinvoinnin sekä kansantaloudellisen elämän tärkeät laitokset sekä tuotannon alat, joiden käynnissäpito sekä kunnostaminen on yhteiskuntaelämän perustana, Esimerkkinä mainittakoon vain tässä yhteydessä rautatiet ja maantiet sekä asutuskeskuksien ka-

dut, mihin luonnollisesti huomautetaan, että näiden yhteiskunnallistaminen, mikä yleensä kaikkialla on tapahtunutkin, on aivan itsestään selvä asia. Ja niin luonnollisesti onkin. Mutta miksi ei tällöin voi olla yhtä selvää, että muutkin yhteiskunnan ja kansan kokonaistarpeita välittömästi palvelevat tuotannon alat parhaiten täyttävät tehtävänsä yhteiskunnan hallinnassa. Kun kerran yksityistaloudellisesti kannattamattomat yritykset katsotaan kannattaviksi yhteiskunnan kannalta, luulisi myös yksityistaloudellisesti varsin kannattavien yrityksien menestyvän yhteiskunnan hallinnassa. Tuntuu luonnolliselta, että samalla tavalla kuin valtion rautatie- ja kaukopuhelinliikenne huomattavimmalta osaltaan kuuluvat yhteiskunnalle, myös esim. voimatalous kokonaisuudessaan kuuluisi valtiolle. Sotakorvausteollisuus kasvaa päivä päivältä meidän oloihimme katsottuna suorastaan vallankumouksellisella vauhdilla. Puhumattakaan siitä, että jo moraaliselta kannalta tuntuu luonnottomalta, että tuollainen kansakunnan onnettomuuden johdosta syntynyt tuotannon ala on yksityisessä omistuksessa, on huomattava se arvaamaton tila, mikä syntyy, kun sotakorvaustuotanto päättyy, ellei sitä ennen siirretä sotakorvaustuotantoa kokonaisuudessaan yhteiskunnan omistukseen. Vuoriteollisuus on toistaiseksi varsin suunnittelemattomalla kannalla yhteiskunnan kokonaistaloutta silmämääräisesti katsoen. Tuntuisi luonnolliselta, että sen suhteen ryhdytään kiireellisesti suunnittelemaan yhtenäistoimenpiteitä yhteiskunnallistamisen pohjalla. Vientiteollisuudet merkitsevät Suomen kaltaisessa maassa valtioita valtiossa. Niiden merkitys koskee kuitenkin välittömästi koko kansaa ja yhteiskuntaa. Tehokas vientiteollisuuden organisoiminen sekä viennin ja tuonnin tasapainostaminen syntyy ilmeisesti vain suunnitelmatalouden kautta. Liikepankit puolestaan suurtuotannon keskeisinä finanssioimislaitoksina ansaitsevat keskeistä huomiota sosialisoimistutkimusten yhteydessä suunnitelmatalous silmämääränä. Parina esimerkkinä sosiaalisesti tärkeiltä aloilta voidaan mainita m. m. asuntorakennustoiminta ja apteekkitoiminta, joiden yhteiskunnallistaminen on kauan myös ollut keskustelun alaisena. Elintarviketuotannon alalla sokeriteollisuuden sekä siihen kuuluvan tupakkateollisuuden sosialisoiminen tuntuu myöskin ajankohtaiselta ja ne ovat sitäpaitsi käsitykseni mukaan täysin kypsät tällaiseen toimenpiteeseen.

Tuotannon suuntauksen ohella rationalisoiminen kuuluu niiden tekijöiden joukkoon, jotka ratkaisevasti vaikuttavat tuotannon laajenemiseen. Siirryttäessä tähän tekijään on syytä heti aluksi poistaa käsitys, että yhteiskunnallista suunnitelmataloutta vaativien työväen edustajien taholla pidettäisiin yhteiskunnan hallussa tällä hetkellä olevia laitoksia mallikappaleina. Onhan selviö, ettei taloudellisen järjestelmän keskellä, jossa vallitsevana periaatteena on yksityinen voitontavoittelu, voi saavuttaa valtionkaan omistamissa yrityksissä esimerkillistä edistymistä työmenetelmiin ja välineisiin nähden. Tämä kysymys kätkeytyy läheisesti tuotannon laajentamisen kolmanteen päätekijään, työtehoon. On huomautettava, että ensinnäkin on kysymys irrallisista valtion omistamista yrityksistä, jotka vain harvoissa tapauksissa ovat keskitetyn johdon alaisia. Parhain esimerkki tästä lienee valtion hallussa olevat voimataloudelliset yritykset. Niiden suhteenhan vallitsee aivan yleinen käsitys, ettei oikea käsi tiedä, mitä vasen tekee. Toinen tekijä on menneiltä ajoilta peritty virkavaltaisuus valtion toimihenkilöiden keskuudessa. Kolmantena tekijänä ovat vanhentuneet työmenetelmät. Ja neljänneksi on yleisesti havaittavissa oleva pyrkimys työn johdossa yksityiskapitalistiseen tapaan työn johtamisessa. On kuitenkin jo olemassa erinomaisia esimerkkejä siitä, että valtion hallussa olevissa laitoksissa on saatu vanhoihin perinteisiin määrätietoista toimintaa, kun johtoon on tullut henkilö, jolla on halua ja kykyä johtaa yritystä mahdollisimman tehokkaasti. Tällaisen johdon alaisena myös yhteiskunnan hallussa olevan tuotannonalan tai -laitoksen rationalisoiminen käy varsin tehokkaasti päinsä. Ei ole syytä olettaa, että valtion hallussa olevan kokonaistalouden puitteissa tarvitsisi käyttää vanhentuneita työmenetelmiä ja -välineitä. Tuotantolaitoksissa ei sitäpaitsi mikään syy pakota järjestämään työmenetelmiä virkamieshallinnon tapaan.

Rationalisoimisesta puhuttaessa ei voi tehdä vertailuja yksityisen yrityksen ja yhteisessä hallinnossa jo olevan laitoksen välillä. Lähtökohta tämänluotoisessa vertailussa on virheellinen. Kahta luonteeltaan

erilaista yritystä irroitettuina kokonaisuuksista ei voi verrata keskenään. Sehän merkitsisi samaa kuin verrata yksityisen työntekijän työtehoa koko yrityksen tuotantotehoon. Vertauksia voidaan tehdä vain järjestelmien välillä.

Viimeisenä tekijänä tuotannon laajentamisesta puhuttaessa on kysymys työtehosta. Siihen liittyy myös vaatimus taloudellisen kansanvallan toteuttamisesta. Työtehoa voidaan luonnollisesti varsin huomattavalla tavalla kohottaa parantamalla sosiaalisia olosuhteita. Palkka, työpaikan sosiaaliset olot, työväen suojelu, asunto-olot sekä vanhuuden ja sairauden turva ja turva työttömyyttä vastaan ovat tässä yhteydessä keskeisiä tekijöitä. Tässä suhteessa peruskorjaukset liittyvät kysymykseen tuotannon suuntauksesta. Osaltaan tämä kysymys myös on kysymys tuotannon rationalisoimisesta, koska työntekijäin työtehoon luonnollisesti hyvin paljon vaikuttavat työvälineiden tarkoituksenmukaisuus sekä työmenetelmät. Ratkaiseva tekijä kuitenkin työtehokysymyksessä on työntekijäin vastuun lisääminen, tietää sanoa taloudellisen kansanvallan vaatimuksen toteuttaminen. Tämä kysymys on lähinnä laadultaan psykologinen. Se perustuu työntekijäin perinnäiseen vastenmielisyyteen työnantaja—työntekijäsuhdetta kohtaan. Työntekijä katsoo sivuuttaneensa asteen, jossa työnantaja patriarkaalisesti ja suvereenisesti määrää kaikesta tuotannosta kuulematta työntekijän mieltä muussa kuin korkeintaan työsuhdetta ja hänen terveyttään koskevissa kysymyksissä ja usein tällöinkin hyvin vastenmielisesti, ikäänkuin työntekijä edelleenkin olisi vain ratas koneistossa, jonka merkitys säilyy vain niin kauan kuin hänen työtehonsa säilyy moitteettomana. Tosiasiassa työntekijä tänä päivänä, samalla tavalla kuin ensimäisen työsuhteen työnantaja- työntekijä-merkityksessä syntyessä, on tuotannon tärkein tekijä. Työtä voidaan tehokkaammin johtaa ja työtehoa voimakkaasti kohottaa jakamalla vastuu tuotannosta työnjohdon ja työntekijäin välillä. Näin menetellen syntyy ei vain solidaarinen työsuhde, vaan tuotannollinen yhteistyösuhde johdon ja tekijäin välillä.

Tämän psykologisen seikan korjaaminen voi ilmeisesti kokonaan toisella tavalla kuin valtiovallan hoputukset, sanomalehtikirjoitukset, työkilpailut ja haukkumiset parantaa työtehoa. Samalla kuin kokonaistalouden kannalta tärkeiden laitoksien sosialisoimisen kautta poistettaisiin psykologinen vastenmielisyys kapitalistista tuotantotapaa vastaan suurissa puitteissa, lieventyisi tai kenties kokonaan poistuisi tämä arkaluontoinen tekijä pienmerkityksellisen yksityisyritteliäisyyden piirissä. Nykyinen taloudellinen järjestelmä ei mahda sille itse mitään, että se on kykenemätön turvaamaan pysyväisesti työntekijäin elämän niin hänen antaessaan parhaat voimansa yksityisen yritteliäisyyden hyväksi kuin erityisesti sairauden ja vanhuuden aikana. Senvuoksi vallitsee näkymätön epäluulo koko järjestelmää kohtaan. Toisaalta valveutunut työläinen haluaa itse olla mukana tuotannon suunnittelemisessa ja sen rationalisoimisessa. Hän haluaa myös itse nähdä työnsä tehon, ei suinkaan voidakseen sitä siten vähentää, vaan pikemminkin nähdessään oman asemansa ja merkityksensä kokonaisuuden kannalta, lisätäkseen sitä.

Työntekijä haluaa mahdollisuuksia etenemiseen sekä omassa ammatissaan että yleensä tuotannon alalla, joka häntä kiinnostaa. On luonnollista, ettei yksityisen yrittäjän parhainkaan huolenpito voi tässä suhteessa korvata kansanvaltaistetun tuotantolaitoksen järjestelmällistä työläistensä edistymisen valvomista.

Edelleen on selvää, että työtehoa voimakkaasti lisää kaikkien laitoksen ja tuotannon alan intressipiirien „rengastaminen" aktiiviseen tuotantotoimintaan. Tässä mielessä suunnitteilla oleva lakiesitys työpaikkaneuvostoista ansaitsee myönteistä huomiota. On vain huolehdittava siitä, ettei tämän toimenpiteen kautta synny lukematon joukko irrallisia elimiä, joiden merkitys tuotantoa suuntaavassa mielessä on hyvin rajoitettu. Mutta tämä voidaan ilmeisesti välttää järjestämällä yhteinen kokonaisorganisatio näitä elimiä varten.

Vaikka sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän välikysymys, niinkuin myös aikoinaan sosialidemokraattisen puoluetoimikunnan kirjelmä valtioneuvostolle, oli laadittu varsin tasapainoiseen ja rakentavaan sävyyn huomioonottaen erityisesti välttämättömyyden suorittaa perusteellisia tutkimuksia, ennenkuin suunnitelmatalouden toteuttamiseen vakavassa mielessä ryhdytään, ovat useat porvarilliset sanomalehdet jo kiirehtineet virittämään vastustusvirttä pe-

rinteellisin poljennoin. Osaksi väitetään sosialisoimiskysymyksen esilleottamisen tapahtuneen yksinomaan taktillisessa mielessä, osaksi taas marssitetaan näihin asioihin perehtymättömän kukijakunnan silmien eteen käsityksiä, että jo pelkkä myönteinen suhtautuminen välikysymykseen merkitsee arveluttavaa askelta kohti täydellistä taloudellista kaaosta.

Puheeseen taktikoinnista antanee yksistään välikysymyksen rauhallinen ilmaisutapa riittävän vastauksen. Siinä ei vedota mihinkään teoreettisiin dogmeihin; edellytetään vain myönteistä perehtymistä esillä olevaan kysymykseen. Toisaalta on kysyttävä, milloinka sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ei taktikoisi, jos se ottaessaan esille kysymyksen, joka puoli vuosisataa on odottanut toteuttamisvuoroaan, muka taktikoi. Huomautuksen aiheuttaa myös alkukeskusteluissa ilmenneet aliarvioidut käsitykset työväenliikkeiden voimasta eri maiden viime kuukausina selvästi ilmenneessä valtiollisessa kehityksessä. On varsin hämmästyttävää kohdata näin itsepintaista luottamusta porvarilliseen yhteiskuntakatsomukseen. Lähinnä kai sitä kuitenkin on pidettävä jonkinlaisena itsepintaisena kiinnipitämisenä menneisyyden muistoista. Kun taas on jälleen vieritetty esille väite, että sosialisoiminen toisi mukanaan virkavaltaisuutta ja vähentää sekä työnjohdon että työntekijäin työtehoa ja työhalua, on sen lisäksi, mitä rationalisoimista ja työtehoa koskevissa kohdissa jo on sanottu, hämmästeltävä, kuinka voi nykyhetkellä edes otaksua, ettei löytyisi täysipainoisesti koulutettua väkeä johtamaan ja organisoimaan yhteiskunnan hallussa olevaa tuotantoa. Varmasti sellaista löytyy ja sen mukana myös kysymys byrokratiasta löytää ratkaisunsa. Taloudellisen kansanvallan toteuttaminen taas antaa takeet riittävästä työtehosta työntekijäin keskuudessa.

Lopuksi vastaus epäilyksiin, että yhteiskunnallisen suunnitelmatalouden sekä yhteiskunnallistuttamisen jäljissä kulkisi jäykkä valtionjohtoisuus, joka johtaisi myös henkilökohtaisen vapauden ja demokratian perusteiden hävittämiseen. Vastaus on hyvin yksinkertainen. Yhteiskunnallinen suunnitelmatalous ei sinänsä ole valtiollinen järjestelmä. Se on vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen taloudellinen pohja, jonka toteuttaminen tapahtuu käsikädessä niiden periaatteiden kanssa, joiden mukaan kansalaisten elämä yleensä on järjestetty. Käsitykseni on, että demokraattiset vapaudet ovat olleet, ovat tänään ja tulevat aina olemaan meidän yhteiskuntamme perustana. Jos näin valtiollisessa mielessä tapahtuu, on tarpeetonta edes yrittää vähentää suunnitelmatalouden arvoa tekemällä kansalaisvapauksien olemassaolo riippuvaksi nykyisestä taloudellisesta järjestelmästä.

Olen edellä esittänyt muutamia reunahuomautuksia esillä olevan kysymyksen perustelemiseksi. Tarkoitukseni ei ole suinkaan pyrkimys herättää keskustelua kapitalismista ja sosialismista. Tuon keskustelun aika on itse teossa jo ohi. Nyt on kysymys siitä, pystymmekö ajoissa myönteisesti ja ennakkoluulottomasti mukautumaan siihen virtaukseen, joka toivottavasti suoraan johtaa yleiseen maailmantalouden suunnitelmallisuuteen. Vaikka tämän virtauksen kulussa saattaisi tapahtuakin mutkittelemista, on kuitenkin eittämätöntä, että lopputulos on oleva myöhemmin sama. Tämä johtuu siitä luonnollisesta havainnosta, että maapallo jo yksistään tekniikan viime saavutusten johdosta on käynyt ahtaaksi kehäksi, jonka pinnalla ihmisten on elettävä. He eivät voi heittäytyä avaruuteen eivätkä myöskään pitkälle kaivautua maan uumeniin. He eivät myöskään voi elää niin, että joillakin on kaikki hyvinvointi ja toisilla ei mitään. Se johtaa ristiriitoihin sekä johtaa sotaan, jota viimeksimainittua tuskin maailma enää kestää.

Hallituksen vastauksesta ilmenee, että se on täysin samalla kannalla kuin välikysymyksen tekijätkin. Varauksella, joka koskee lähinnä välttämättömyyttä säilyttää taloudellinen eheys juuri nyt ja lähivuosina sotakorvaustuotannon vuoksi, vastauksessa sanotaan ytimekkäästi: „Joskin talouselämän alalla nykyisin vallitseva merkittävä valtiojohtoisuus jo sinänsä on omiaan lieventämään välikysymyksen perusteluissa tarkoitettuja epäkohtia, ovat esitetyt näkökohdat periaatteessa tunnustettavat oikeiksi. Mitä yhteiskuntatalouden kansanvaltaistamiseen tulee, ei se suinkaan muodosta poikkeusta siitä yleisestä pyrkimyksestä kansanvaltaisuuden lujittamiseen ja lisäämiseen, jota hallitus

toiminnassaan on noudattanut. Mikäli välikysymyksessä taas kosketellaan yhteiskunnallisista suunnitelmataloutta tuotannon yhteiskunnallistuttamisineen, on se sodan jälkeisenä ilmiönä selvästi havaittavissa yleismaailmallisena pyrkimyksenä. Hallituksen mielestä meidänkin maallamme on täysi aihe seurata muualla tapahtuvaa kehitystä niin pitkälle kuin edellä kosketellut taloudellemme nyt asetetut perusvaatimukset sen sallivat."

Tämä merkitsee täydellistä periaatteellista kannatusta välikysymyksessä esitetyille sosialisoimisen tutkimista koskeville pyrkimyksille. Se merkitsee myös kannatusta siinä suhteessa, että sikäli kuin tämä tutkimus osoittaa myönteisiä tuloksia, todella myös ja pontevasti ryhdytään sosialisoimiseen. Näin on avautunut kokonaan uusi lähtökohta maamme yhteiskuntaelämän edelleen kehittämiselle, sillä käsitykseni on, että myös eduskunta on yhtyvä hallituksen kantaan, koska se sisältyy jo „kolmen suuren" yhteistyöjulistukseenkin. Näin me olemme uusien syvälle ulottuvien kansanvaltaistamistoimenpiteiden kynnyksellä.

Ed. A. Wirtanen: Herra puhemies! — Me täällä vasemmistossa olemme mielihyvällä kuulleet hallituksen periaatteessa myönteisen vastauksen välikysymykseen sosialisoimisesta. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on halunnut täällä eduskunnassa herättää ajatusten vaihtoa sosialisoinnista. Sosialisoiminen on niinkuin sosialidemokraattisen puolueneuvoston julkilausumassa mainitaan eräs aikamme ydinkysymyksiä. Mutta mitä me sosialidemokraatit sillä tarkoitamme? Sosialisoimisesta on julkisuudessa meillä kuten muuallakin maailmassa esiintynyt hyvin erilaisia käsityksiä. Toivottavasti tämäkin keskustelu jossain määrin on omiaan selvittämään käsitteitä ja toivottavasti se myös antaa hallitukselle sysäyksen tämän kysymyksen perusteellisempaan tutkimiseen ja selvittämiseen. Sosialisoiminen on jo vuosikymmeniä poliittisessa keskustelussa esiintynyt eräänlaisena isku- ja taikasanana. Vapaamieliselle porvarille se on ollut kauhistuttavana peikkona, jolla pikkuporvareita on yritetty pitää erossa sosialistisesta työväenliikkeestä. Eräille sosialidemokraattisille sosialisteille se on muodostunut avain- ja taikasanaksi, joka yhdellä iskulla ratkaisee kaikki yhteiskunnan sosiaaliset ongelmat. Kummankin käsityskannan omistajat tulkitsevat sanan ilmeisen yksipuolisesti. Porvarilliset puolueet ja piirit väittävät olevansa sosialisoinnin vastustajia. Määrätyssä mielessä tämä väite onkin oikea. Porvarillinen politiikka on kaikkialla vastustanut sosialismia sanan varsinaisessa mielessä. Tosiasia on kuitenkin, että n. s. porvarilliset puolueet itse ovat missä enemmän, missä vähemmän pyrkineet käyttämään valtiomahtia ja yhteiskunnan elimiä n. s. vapaan talouselämän ohjaamiseen. Porvarit ovat rakentaneet ja ottaneet valtioiden haltuun suurimman osan maanosamme rautateistä. Kunnalliset laitokset, kuten sähkö-, kaasu- ja liikennelaitokset, ovat miltei aina syntyneet porvarillisesti hallituissa yhteiskunnissa. Porvarilliset valtiot ovat tullipolitiikallaan pyrkineet järjestelemään kansainvälistä kauppaa. Monissa porvarillisissa valtioissa on luotu valtion monopoli, kuten esim. alkoholi- ja tupakkamonopoli eräissä maissa. Tässä maassa on luotu aika huomattava valtiollinen puu- ja kaivosteollisuus. Siitä ovat vastuussa maamme porvarilliset yhteiskuntapiirit. Jo Ruotsin kuningas Kustaa Vaasa sosialisoi huomattavan osan Suomen metsäalueista. Porvarien kirjoittamissa historian oppikirjoissa en ole huomannut häntä moitittavan sosialistiksi eikä sosialisoinnin uranuurtajaksi. Meillä siitä on syytetty Karl Marxia, jolla varmasti on ollut paljon pienempi vaikutus maamme talouden nykyaikaiseen kehitykseen kuin mainitulla Ruotsin kuninkaalla. Meillä ei yhteiskunta- ja valtiotalous suinkaan ole syntynyt kansainvälisten vaikutusten johdosta, vaan se on kehittynyt omalla kotoisella maaperällä ja sille on laskettu perustukset jo vuosisatoja sitten. Poikkeuksen muodostaa oikeastaan vain osuustoiminta, joka on ulkomailta tuotu talousmuoto ja jonka synnyssä ja kehittämisessä meidän maassamme porvarilliset piirit ovat kunnostautuneet varsin ansiokkaalla tavalla.

Mistä sitten näinollen johtuu se kauhutunnelma, jonka sana sosialisointi edelleenkin näkyy herättävän yleisessä porvarillisessa mielipiteessä. Luulen, että tämä johtuu lähinnä siitä, että porvarilliset yhteiskuntaryhmät eivät mielellään kuule

työväestön puhuvan sosialisoimisesta eikä yleensä yhteiskunnallisesta ja valtionjohtoisesta taloudesta. He tahtovat säilyttää käsissään talouselämän johdon omaan laskuunsa. He puolustavat vapaata talousjärjestelmää siellä, missä se toimii yksityisyrittäjäin edun mukaisesti. He kannattavat valtiojohtoisuutta siellä, missä tämä on yhteiskunnallisesti aivan ilmeisen välttämätöntä tai missä se ei suuremmassa määrässä vahingoita yksityisyrittäjäin etuja. Mutta he eivät ole valmiit ottamaan täyttä askelta suunnitelmatalouteen, koska eivät vielä ole valmiit alistamaan yksityisetuja yleisen ja yhteiskunnallisen edun alaisuuteen. Tämä vastakohtaisuus verhotaan liberalistisilla periaatteilla, joita ei enää kukaan missään pidä täydessä kunniassa. Tästä voitaisiin esittää monia esimerkkejä. Tanskan nykyinen oikeiston johtaja Christmas Möller on julkisesti selittänyt, että nykyisin kaikki ovat sosialisteja, ja hän on lähemmin perustellut tätä lausettaan selittämällä, ettei nykymaailmassa voida tulla toimeen ilman suunnitelmallista järjestelyä talouden alalla. Äskettäin eräs porvarillinen lehtimies, joka hyvin tuntee olot Ruotsissa, huomautti eräässä tilaisuudessa, että kaikki valtion yritykset taloudellisella alalla ovat Ruotsissa syntyneet porvarillisten piirien aloitteista. Yhdysvalloissa on selvästi kapitalistinen puolue, demokraattinen puolue, jo toistakymmentä vuotta omaksunut selvästi suunnitelmataloudellisia periaatteita. Edesmennyttä presidentti Rooseveltia on tässä suhteessa pidettävä porvarillisen talouspolitiikan suurena uudistajana. Hän pyrki aikaansaamaan tasapainon hintojen ja palkkojen välillä m. m. siinä muodossa, että ammattiyhdistysten avulla pyrittiin kohottamaan palkkoja tuotantotehoa vastaavalle tasolle. Tämä tapahtui jo kauan ennen käytyä sotaa. Nykyinen presidentti Truman on osoittanut merkkejä siitä, että hän aikoo seurata suuren edeltäjänsä suuntaviivoja. Tämä kaikki todistaa vain sitä, ettei n. s. vapaa talouselämä sellaisenaan pysty tyydyttämään sille asetettavia kohtuullisia yhteiskunnallisia vaatimuksia. Kapitalismin anarkia on suunnitelmatalouden isä.

Mikä on sitten sosialidemokraattien asennoituminen sosialisoimiskysymykseen ja yleensä suunnitelmatalouteen? Vaikka emme haluaisikaan, erään työväenjohtajan sanoja lainatakseni, kirjoittaa ruokareseptejä tulevaisuuden keittiöitä varten, niin on kuitenkin sanottava, että sosialidemokratia on suunnitelmatalouden ja nimenomaan sosialistisen suunnitelmatalouden kannattaja. Tämä ei merkitse sitä, että sosialidemokratia ilman muuta asettuisi kannattamaan teoreettista totaalista valtiososialismia. Sosialidemokratia on kokemuspohjainen, käytännöllinen liike, jonka katsomus tosin on lähtöisin teoreettisesta analyysistä, mutta jonka tominta rakentuu todellisuuden tarjoamille mahdollisuuksille. Kokemus on kaikkialla maailmassa opettanut, ettei n. s. vapaamielinen talousjärjestelmä pysty tyydyttämään työväestön alkeellisiakaan elinehtoja ja sosiaalista turvallisuutta. Kaikkialla maailmassa on pyritty eri keinoin kohentamaan ja parantamaan vapaamielisen talousjärjestelmän puutteellisuuksia. Neuvostoliitossa koko järjestelmä on korvattu uudella valtiososialistisella ja kollektiivitaloudellisella systeemillä. Olemme nähneet tämän järjestelmän hämmästyttävän tehokkuuden viime sodassa ja näemme sen nyt jälleen sodanjälkeisessä jälleenrakennustyössä.

Pohjolassa ovat sosialidemokraattiset puolueet jo useita vuosia ennen sotaa johtaneet näiden maiden talouselämää tunnetulla ja tunnustetulla menestyksellä. Yhdysvalloissa kapitalistiset yhteiskuntapiirit ovat itse pyrkineet määrätietoisella talouspolitiikalla korjaamaan vapaamielisen järjestelmän heikkouksia. Sosialidemokratia ei suinkaan ole, niinkuin jo sanoin, mikään yksipuolisen valtiososialismin kannattaja. Talouselämä kehittyy eri maissa erilaisten historiallisten ja maantieteellisten edellytysten pohjalla. Sekä yksilön vapaus että yhteiskunnan etu ovat tärkeitä tekijöitä sosialidemokraattisessa yhteiskunnallisessa ajattelussa. Se katsoo tehtäväkseen luoda ja kehittää yhteiskunnan, jossa kansanvaltainen ja yksilöllinen vapaus mahdollisimman täydellisenä yhdistyy yhteiskunnallisesti järjestettyyn talouselämään. Sosialidemokratia tahtoo sanalla sanoen taloudellista säännöstelyä siinä määrin ja niissä muodoissa, jotka käytäntö osoittaa välttämättömiksi ja tarkoituksenmukaisiksi siten toimeenpantuina, että korkein mahdollinen yhteiskunta-talou-

dellinen tehokkuus ja suurin mahdollinen yksityisen vapauden säilyttäminen käy mahdolliseksi.

Tämän päämäärän saavuttamiseksi ovat käsityksemme mukaan ammattiyhdistysliike, osuustoiminta, kunnat ja kunnalliset laitokset, valtio ja valtion yritykset sekä yksityiset yrittäjätkin ja heidän järjestönsä tarpeellisia ja käyttökelpoisia tekijöitä. Valtion tehtäväksi jää lähinnä yleisten puitteiden määritteleminen, yhteisedun valvominen ja yleisen suunnitelmallisuuden aikaansaaminen, mutta varsinaiseksi liikkeellepanevaksi voimaksi jäisivät edelleenkin vapaat kansalaiset, vapaat kansalaisjärjestöt ja kansanvaltaiset yhteiskuntaelimet. Olennaiset tekijät ja organit sosialistisesti järjestettyä talouselämää ja yhteiskuntaa varten ovat siis jo olemassa. Vapaa talousjärjestelmä on itse luonut ne tekijät ja elimet, jotka poistavat ja ovat jo osittain poistaneet vapaamielisen rajoittamattomalle kilpailulle rakentuvan talousjärjestelmän. Nyt tarvitaan kaikkien näiden orgaanien ja tekijöiden tehokasta, suunnitelmallista, määrätietoista yhteistoimintaa mahdollisimman laajan yhteiskunnallisen vaurauden luomiseksi ja taloudellisen elämän elvyttämiseksi ja tehostamiseksi.

Ed. P. Tervo: Herra puhemies! — Tarkoitukseni on tuoda tämän keskustelun piiriin eräs sellainen tapaus, jossa sosialisoitu yrittäjätoiminta on mahdollista aloittaa vaikka heti m. m. siitä syystä, että kysymys on uudesta yrityksestä ja että asiassa on suoritettu riittävän paljon valmistelutöitä. Tarkoitan kaivostoimintaa ja raudan valmistuksen aloittamista Otanmäen rautamalmialueella. Huolimatta siitä, että kysymys on suppeammille ammattimiespiireille hyvinkin tuttu, on sitä syytä tässä yhteydessä selostaa hiukan laajemmin, jotta kansanedustajat ja myös suuri yleisö saisivat hieman perusteellisemmin tutustua siihen. Esitän myöskin selostukseni siinä toivossa, että tämä asia pääsisi lopulta pois siitä akanvirrasta, johon se näyttää joutuneen.

Vaikka maassamme on hyvin elinvoimainen ja korkeatasoinen metalliteollisuus ja vaikka rautaa on kautta aikojen, pieniä aikoja lukuunottamatta, maassa valmistettu, ei kotimainen rauta koskaan ole riittänyt tyydyttämään tarvetta, vaan on sitä ollut pakko tuoda ulkoa. Esimerkiksi viimeisenä rauhan vuonna 1939 oli raudan käytön kokonaismäärä maassamme 324,114 tonnia. Tästä määrästä tuotettiin kotimaisista raaka-aineista vain 55,620 tonnia ja tuotettiin ulkoa 268,294 tonnia eli yli 5/6.

Raudan valmistuksemme kotimaisista raaka-aineista oli ennen sotaa keskimäärin huomattavasti alle 20 % malmiraudan käytöstä. Tuontimääriin ei sisälly raudasta valmistetut teokset, koneet, koneosat, alustat y. m. sellaiset, vaan ainoastaan tuodut harkkorauta-, valanne-, valssituote-, teräsaine-, levy-, putki- ynnä muut rautamäärät, joita itsekin voisimme valmistaa, jos soveltuvaa raaka-ainetta olisi. Näiden ulkoatuotujen rautamäärien raha-arvo on ollut keskimäärin 500 milj. markkaa vuodessa rauhan aikana. Sodan aikana kotimaisen raudan valmistus suhteessa tuontiin lisääntyi, johtuen tämä pääasiassa tuonnin supistamisesta, koska rautaa ei ollut ulkomailta entisessä määrässä saatavissa.

Oma raudan valmistusmahdollisuutemme on perustunut pääasiallisesti kahteen eri lähteeseen, nimittäin Outokummun rikkikiisunpasutusjätteistä saatavaan rautaan ja romun käyttöön. Outokummun rikkikiisutuotanto oli 180,000 tonnia vuodessa ja kun sen rautapitoisuus on noin 43 %, saatiin tästä rautaa noin 77,000 tonnia vuodessa. Romusta saatiin taasen rautaa vuosittain noin 40,000 tonnia. Näin siis huomaamme, että kotimaasta oli mahdollisuus saada noin 1/3 vuosittaisesta rautatarpeestamme rauhan aikana.

Vastaista kehitystä silmällä pitäen on huomautettava, että on enemmän kuin todennäköistä, että rautatarpeemme tulee jatkuvasti kasvamaan. Vuodesta 1870 vuoteen 1939 nousi maailmassa muokatun teräksen kulutus henkeä kohti keskimäärin 3.5 % vuosittain edelliseen vuoteen verrattuna. Vastaavana aikana oli nousu Ruotsissa noin 5.5 % ja Englannissa 3.9 %. Raudan kulutus oli vuonna 1939 meillä noin 80 kiloa, Ruotsissa yli 200 kiloa ja Yhdysvalloissa yli 500 kiloa henkeä kohti. Ennen nykyistä sotaa ei maassamme voinut havaita mitään merkkejä raudan kulutuksen kasvun hidastumisesta ja huomioonottaen, että kulutus henkeä kohti vuonna 1939 oli meillä vain 1/3 Ruotsin ja 1/7 Yhdysvaltojen vastaavasta kulutuksesta, täytyy pitää todennäköisenä, että nyt rauhanolojen palattua raudan kulutuksemme vuosittainen nousu

tulee olemaan ainakin entisen suuruinen, eli noin 3 ½ % vuodessa. Oma kulutuksemme nousee tällöin vuoden 1939 300,000 tonnin määrästä noin 500,000 tonniin vuonna 1952 ja noin 600,000 tonniin vuonna 1956. Seitsemänä lähimpänä vuotena tarvitaan lisäksi 100,000 tonnia vuosittain sotakorvaustuotteiden valmistukseen.

Tämän kasvavan raudantarpeen tyydyttämiseen omin raaka-ainein on asian nykyisellään ollessa sangen vähäiset mahdollisuudet. Rautaromua voidaan tuskin saada vuosittain enempää kuin rauhanvuosien määrä 40,000 tonnia. On nimittäin huomattava, että keräysalue on alueluovutuksen vuoksi pienentynyt noin 1/10:lla ja että sota-ajan tehostetut keräykset ovat huomattavasti pienentäneet romuvarastoja. Mitä taas tulee Outokummun kiisunpasutusjätteistä saatavaan rautamäärään, niin sekään ei tarjoa huomattavampia mahdollisuuksia raudantuotannon lisäämiseen. Vaikka Outokummun malmituotanto kohoaisi v. 1939 n. 400,000 tonnin tuotannosta 600,000 tonniin vuodessa, tietäisi se vain n. 20,000 raakarautatonnin lisäystä vuodessa, koska 100,000 tonnista Outokummun raakamalmia saadaan keskimäärin n. 9 ½ tonnia raakarautaa. Sitäpaitsi ei sulfiittiselluloosateollisuutemme ainakaan nykyisellään raaka-aineen puutteen vuoksi voi käydä kuin 1/4 tehollaan, joten sen kiisun tarve ja pasutusjätteiden tuottokin on vastaavasti pienempi. Mutta vaikka arvioisimmekin sen tehon täyteen määräänsä, saamme kotimaisen raudan tuotoksi nykyisillä resursseilla vain jonkun verran yli 100,000 tonnia vuodessa.

Kun maamme raudantarve jo lähivuosina tulee, niinkuin edellä osoitettiin, olemaan 4 à 5-kertainen, täytyy vajaus täyttää ulkomaisella tuonnilla. Melkein ainoa, millä voimme tätä ulkomaista tuontia maksaa, on puu ja sen erilaiset jalosteet. Tämä lienee nykyisin selvää jokseenkin jokaiselle kansalaiselle, samoinkuin myös se seikka, että muuta maksuvälinettä meillä ei juuri olekaan; rahamme arvohan on ulkomailla jokseenkin olematon. Nyt on kuitenkin huomattava, että maassamme vallitsee niukkuus melkein kaikista elämän tarvikkeista. Rauta on sinänsä erittäin tärkeä hyödyke, m. m. jälleenrakennustyössä aivan välttämätön, mutta kun meillä on huomattavia vajauksia niinkin tärkeissä tavaroissa, kuin elintarvikkeissa, puhumattakaan tekstiileistä ja monista muista, joutuu siis kysymään, eikö ole mitään mahdollisuuksia kotimaisen raudantuotannon lisäämiseksi ja tuontitarpeen pienentämiseksi tältä osalta. Tälle kysymykselle antaa lisäpontta se seikka, että alueluovutusten yhteydessä menetimme n. 1/10 metsävaroistamme, joten tämän ainoan vaihtotavaramme varastot ovat huomattavasti pienentyneet.

Mahdollisuuksia kotimaisen raudantuotannon lisäämiseen onkin olemassa. Niitä ei ole vain tähän mennessä käytetty. Kansallislaulussamme sanotaan kyllä „On Suomi köyhä, siksi jää, jos kultaa kaivannet...", mutta on sanottava, että tämä käsitys on jo hieman vanhentunut. Maaperämme ei ole niin köyhä kuin aikaisemmin on luultu. Se kätkee nyt jo tiettyinä huomattavia malmiaarteita, jopa kultaakin. Tässä on nyt kysymys raudasta ja sitäkin löytyy maaperässämme useissa eri kohdissa varsin huomattavina esiintyminä. Sellaisia ovat Kolarin malmiesiintymä, joka tutkittiin jo ensimmäisen maailmansodan jälkeen, mutta havaittiin riittämättömäksi. Kittilän malmiesiintymä tutkittiin vv. 1939—40 ja todettiin sen sisältävän n. 42 miljoonaa tonnia 35 %:sta rautamalmia. Alue sijaitsee kuitenkin 160 km päässä rautatiestä. Kun malmi on hajaantunut yli 20 km pitkälle alueelle, on tultu siihen tulokseen, ettei vielä ole mahdollisuuksia ottaa sitä työnalaiseksi. Pienempiä malmiesiintymiä on todettu Kärväsvaarassa lähellä Rovaniemen —Kemijärven rataa ja Vuorijärvellä saman radan eteläpuolella. Edelleen on rautamalmia Jussarössä Hangon edustalla, jossa päämalmi on kokonaan meren alla. Rikkaampia tunnetuista malmiesiintymistä on Tuomivaaran rautamalmiesiintymä Sotkamossa. Alustavien tutkimusten mukaan se sisältää muutamia kymmeniä miljoonia tonneja 30 %:sta rautamalmia sekä tämän lisäksi n. 1 % fosforia. Edelleen on rautamalmia löydetty Tervolasta n. 10 km Koivun asemalta itään. Tätä malmialuetta ei ole vielä riittävästi tutkittu.

Maamme parhain rautamalmialue on Otanmäen rautamalmialue, joka sijaitsee Vuolijoen pitäjässä Oulujärven eteläpuolella, pääosaltaan valtion maalla. Se on n. 35 km:in etäisyydellä Kajaanin kaupungista, n. 25 km:iä Murtomäen pysäkiltä Kajaanin—Iisalmen rataosalla. Esiintymän löysi geologinen toimikunta kesällä

v. 1938 ja siirtyivät sitä koskevat valtauskirjat siittemmin Suomen Malmi Osakeyhtiölle. Asutuskeskusta ei malmialueen läheisyydessä ole, mutta se on verrattain lähellä liikenneyhteyksiä ja niin Kajaanin kuin Oulunjokilaaksonkin vesivoimia. Nykyään päämalmiksi katsotusta alueesta on ¼ tutkittu verrattain tarkoin ja todettu tämän osan sisältävän vain 140 metrin keskisyvyyteen laskettuna käyttökelpoista rautamalmia n. 10 milj. tonnia.

Vuoriteollisuuden perustamisen pääedellytyksenä on, kuten tunnettua, pidettävä riittävän suurta malmimäärää sekä voimansaanti-, kuljetus- ja asutusmahdollisuuksien ratkaisua kohtuullisin kustannuksin. Otanmäen malmialue täyttää ensiksimainitun vaatimuksen, sillä jo tutkittukin alue riittäisi esim. 500,000 tonnin vuotuisella malmilouhinnalla n. 20 vuodeksi ja 15 vuotta pidetään sinä keskimääräisenä aikana, jonka kaivosteollisuuden laitteet on kuoletettava. Ei myöskään voimansiirto Otanmäellä vaadi kohtuuttomia kustannuksia. Asuntokysymys on Otanmäellä, kuten usein suurten teollisuusyritysten kysymyksessä ollessa, ratkaistava rakentamalla tarvittavat virka- ja asuntorakennukset, jolloin on mahdollisuus sijoitukseen ja tyyppiin nähden noudattaa sopivimmaksi harkittua suunnitelmaa. Kaivos- ja rautateollisuus tarvitsevat myöskin huomattavia vesimääriä. Oulunjärvi on noin 4 km:n päässä Otanmäestä. On myöskin mahdollisuus, että Oulunjärven pintaa ylempänä sijaitsevan Ryynäsjärven vesi riittäisi, minkä aikanaan suoritettava tutkimus osoittaisi.

Otanmäen malmi sisältää, paitsi rautaa, myös titaania, vanadiinia ja rikkikiisua. Raakamalmin analyysin tuloksien keskiarvo on aikaisempien tutkimusten mukaisesti seuraava:

Kemiallinen analyysi: 32.8 % malmirautaa, 6.85 % titaania, 0.23 % vanadiinia, 0.068 % rikkiä, 0.01 % fosforia; mineraalianalyysi: 33.4 % magnetiittia, 21.6 % ilmeniittiä, 1.27 % rikkikiisua, 0.5 % vanadiinimineraaleja, 43.23 % harmemineraaleja.

Malmin rikastuskokeita on suoritettu kotimaassa, Saksassa, Norjassa, Ruotsissa ja U S A:ssa. Saatujen tutkimustulosten perusteella on todettu, että edellämainitusta 500,000 tonnin vuosilouhinnasta saadaan:

1) 175,000 tonnia magnetiittirikastetta, jonka kokoonpano on seuraava: kemiallinen analyysi: 67.0 % rautaa, 0.56 % vanadiinia, 2.0 % titaania; mineraalianalyysi: 88.96 % magnetiittia, 1.22 % vanadiinimineraaleja, 6.32 % ilmeniittia, 3.50 % harmemineraaleja.

Rikasteessa on siis magnetiittia ja vanadiinimineraaleja 90.18 % eli 175,000 tonnissa 157,800 tonnia. 500,000 tonnissa raakamalmia on magnetiittia ja vanadiinimineraaleja 33.9 % eli 169,500 tonnia, joten saanti on 93 %.

2) 50—100,000 tonnia ilmeniittirikastetta riippuen valittavasta rikastustavasta. Se sisältää noin 35 % rautaa ja 46 % titaanidioksiidia; ja

3) 5,000 tonnia rikkikiisurikastetta, jossa on 42.0 % rautaa ja noin 48.0 % rikkia. Nämä tutkimustulokset osoittavat, että kannattava kaivostoiminta Otanmäen rautamalmialueella on mahdollista, koska malmin laatu ja muut edellytykset vastaavat niitä yleisiä vaatimuksia, joita kaivostoiminnalle yleensä asetetaan. Esim. Ruotsissa on pantu käyntiin rautakaivoksia, joiden edellytykset eivät ole näinkään hyvät.

Kaiken edellä esittämäni perusteella voidaan nyt kysyä ja maallikko ilmeisesti hämmästyen kysyykin, miksi Otanmäellä ei ole pantu kaivostoimintaa ja raudanjalostustoimintaa käyntiin. Tahtomatta moittia ketään tai edes arvostella ketään, pyydän seuraavassa esittää pienen historiikin Otanmäen kaivosasian tähänastisista vaiheista. Kaikessa lyhykäisyydessään se osoittaa, millaisessa vastatuulessa valtion yrittäjätoiminnan alulle paneminen meillä kulkee.

Saatujen tutkimustulosten perusteella ja tehtyään kannattavaisuuslaskelman ehdotti Suomen Malmi Oy:n toimitusjohtaja tammikuussa 1941 yhtiön johtokunnalle, että kiireimmiten ryhdyttäisiin Otanmäen malmiesiintymän hyväksikäyttöön. Yhtiön johtokunta oli aikaisemmin asettunut hankkeeseen nähden myönteiselle kannalle, mutta sitten johtokunta uudistettiin, ja kun tämä uudistetun johtokunnan puheenjohtaja oli tehnyt matkan Ruotsiin, johtokunta hänen paluunsa seuraavana päivänä piti kokouksen, jossa ehdotus hylättiin. Hylkäyksen perustana oli johtokunnan puheenjohtajan esittämä kannattavaisuuslaskelma. Tämä laskelma oli siitä merkillinen, että siinä käytettyjen kustannus-

ja rikastushintojen mukaan rautamalmikaivos maassamme pääsee omilleen vasta silloin, kun se saa louhia 100-prosenttisesti puhdasta rautamalmia sekä sitä paitsi saa jostain muualta vielä ilmaiseksi 8 % puhdasta malmia. Entisen viinakauppiaan pirtu oli 106-prosenttista, mutta tässä laskelmassa malmin olisi pitänyt olla vieläkin parempaa, nimittäin 108-prosenttista. Päästäkseen eroon Otanmäen asiaa ajavasta yhtiön henkilöstöstä sanottiin samalla irti koko henkilökunta. Kaikki muut otettiin takaisin palvelukseen kesäkuussa 1941, mutta yhtiön toimitusjohtaja sekä tutkimustöitä paikan päällä johtanut vuoriinsinööri lähetettiin toimeentulotta sotaan.

Yhtiön erotettu toimitusjohtaja jätti kuitenkin valtioneuvostolle esityksen Otanmäestä, jonka perusteella valtioneuvosto vaati Suomen Malmi Oy:n johtokunnalta lausuntoa asiasta. Tämän lausuntonsa johtokunta jätti tammikuun 11 päivänä 1942. Johtokunta oli pyytänyt Ruotsin vuorikorkeakoulun raudan metallurgian professorin Martin Wibergin laatimaan ehdotuksen kannattavaisuuslaskelmineen teräksen valmistukseksi Otanmäen malmista. Professori Wibergin laskelmien mukaan ja käyttämällä johtokunnan käyttämää teräksen keskihintaa olisi terästehdas voinut maksaa kaivokselle 300 markkaa rikastetonnilta ja tämän lisäksi olisi teräksen valmistuksesta vielä jäänyt voittoa. Johtokunnan antamassa lausunnossa esitetyssä laskelmassa oli professori Wibergin raudansaantiprosenttia huomattavasti pienennetty.

Sitä tendenssiä, joka sävytti tämänkin lausunnon, osoittaa, että kun Suomen Malmi Oy:n erotettu toimitusjohtaja lomalla käydessään sai tutustua siihen, hän voi osoittaa, että johtokunnan numeroita käytettäessä tullaan siihen paradoksaaliseen toteamukseen, että Suomessa rautatehdas, joka käyttää rikkainta 67 % rautaa sisältävää malmia, ei voi kaivokselle maksaa penniäkään saamastaan malmista, vaan päästäksensä omilleen sen täytyy vielä saada kaivokselta rahaa. Ja kuitenkaan eivät yksityiset rautatehtaat täällä, yhtä vähän kuin muuallakaan maailmassa saa malmiaan ilmaiseksi ja siitä huolimatta ne kannattavat.

Ministeri Tanner, jolle tämä selvitys esitettiin, pyysi ja sai valtioneuvostolta määrärahan asian edelleen valmistamiseksi. Hänen aloitteestaan asetettiin asiaa edelleen tutkimaan ja eteenpäin viemään erikoinen Otanmäen toimikunta, johon valittiin kuusi kokenutta insinööriä ja jonka sihteeriksi kutsuttiin Suomen Malmi Oy:n entinen erotettu toimitusjohtaja. Tutkittuaan asiaa perinpohjin toimikunta jätti helmikuussa 1943 lausuntonsa valtioneuvostolle. Tässä lausunnossaan toimikunta yksimielisesti ehdotti, että kiireimmiten ryhdyttäisiin hyväksi käyttämään Otanmäen rautamalmia. Toimikunta ehdotti lisäksi, että yksityiset saisivat tulla puolella mukaan.

Tämäkään myönnytys yksityisyritteliäisyydelle ei ilmeisesti riittänyt, sillä Suomen Metalliteollisuusyhdistys, jota oli pyydetty tiedustelemaan, tulevatko sen jäsenet mukaan tällaiseen yhtiöön, jätti laajan kirjelmän, jossa se harhaan johtavia tietoja esittäen koetti todistaa yrityksen kannattamattomaksi. Samantapaisen kirjelmän jätti eräs tämän alan suurimmista yrittäjistä maassamme. Näiden kirjelmien johdosta valtioneuvosto velvoitti toimikunnan tarkistamaan johtopäätöksiään. Toimikunta tarkistutti malmin laadun ja malmiarvion suorituttamalla noin neljänneksellä ennestään tarkemmin tutkitulla alueella uusia tarkistusporauksia. Tuloksena oli, että malmimäärä tällä alueella nousi yli 20 % ja laatukin jonkun verran parani. Toimikunta antoi Ruotsin vuorikorkeakoulun rikastustekniikan professorin Sture Mörtzellin suorittaa rikastuskokeita. Hänen tuloksensa vahvistivat entiset oikeiksi. Ruotsin vuorikorkeakoulun raudan, metallurgian professori Martin Wiberg valmisti rautaa tästä rikasteesta. Tulos oli mitä ensiluokkaisinta. Maaliskuussa 1944 toimikunta jätti toisen lausuntonsa, jossa se yksimielisesti päätyi seuraavaan loppulausuntoon:

Otamäen toimikunta on todennut:

1) että Otanmäen esiintymä on nykyään tunnetuista ja tutkituista rautamalmeistamme paras ja huomattavin;

2) että aikaisempi malmiarviointi malmin laatuun ja määrään sekä siitä saatavaan rautamäärään nähden pitää paikkansa;

3) että Norjassa ja Ruotsissa jalostetaan raudaksi köyhempiäkin rautamalmeja kuin Otanmäen malmi on;

4) että huomioonottaen Otanmäen mal-

min sisältämät ilmeniitin ja vanadiinin se on Ruotsissa ja Norjassa jalostettuja malmeja parempaa; sekä

5) että prof. Wibergin menetelmä soveltuu hyvin Otanmäen magnetiittirikasteiden jalostamiseen käyttämällä yksinomaan kotimaisia polttoaineita ja että tuloksena saadaan erikoisen hyvää rautaa.

Tämänkään loppulausunnon perusteella ei ryhdytty toimenpiteisiin, vaan pyydettiin uutta lausuntoa asian vastustajilta. Tässä lausunnossa asetuttiin edelleen hanketta vastustamaan m. m. käyttämällä tilastoja mielivaltaisesti, jopa erehtymällä prosenttilaskuissakin. Ja niin sitten keväällä vuonna 1945, ilmeisesti jotta asialle saataisiin kunnialliselta näyttävä loppu kauppa- ja teollisuusministeriön toimesta kutsuttiin koolle neuvottelukokous ministeriöön. Tähän tilaisuuteen kutsuttiin mieslukuisasti kaikki Otanmäen vastustajat, mutta ei ketään sen puoltajaa, ei yhtään valtioneuvoston asettaman Otanmäen toimikunnan jäsentä. Tässä kokouksessa tultiin sitten siihen tulokseen, ettei maailmassa missään käytetä niin huonoa malmia kuin Otanmäellä on.

Tässä vaiheessa asia nyt on. Joukko sosialidemokraattisia kansanedustajia on jättänyt rahaasia-aloitteen, jossa ehdotetaan, että ensi vuoden talousarvioon otettaisiin 800,000,000 markan määräraha Otanmäen malmin hyväksikäyttöä varten. Toivottavasti tämä pieni episoodi vuoriteollisuutemme sosialisoimisesta nyt päättyy ja asiassa ryhdytään positiivisiin toimenpiteisiin. Hankkeen vastustamiselle en tähän asti ole, laajaan ainehistoon tutustuessani, löytänyt muuta järjellistä perustetta kuin pyrkimyksen vastustaa sosialisoitua yrittäjätoimintaa. Joku on esittänyt asiasta sellaisenkin ajatuksen, että kun alue nyt saataisiin joksikin aikaa unohduksiin, niin se myöhemmin voitaisiin löytää uudelleen ja panna kokonaan yksityisin yrittäjävoimin liikkeelle. En haluaisi kuitenkaan tällaiseen motiiviin uskoa. Samanlaista vastustusta on esiintynyt aina, kun on ollut kysymys jonkun valtion teollisuusyrityksen alkuunpanemisesta, sellaista löytää tämän maan historiassa hyvinkin paljon. Outokummun kehitys on osoittanut, että epäilijät ja vastustajat olivat silloin väärässä, ja minä uskon, että niin tulee tapahtumaan tälläkin kertaa. Ja vaikkapa vastustajien esittämissä epäilyissä entisten rauhanomaisten konjunktuurien pohjalla olisi ollut perustaakin, niin nyt ovat olosuhteet niin paljon muuttuneet, että hankkeen vastustamiseen ei pitäisi olla enää riittävää aihetta. Elämme pakkotilassa, jossa rauhanomaiset laskelmat eivät enää pidä paikkansa. Se on koettu m. m. niissä monissa teollisissa yrityksissä, jotka Soteva on pannut alulle sotakorvaustemme suorittamiseksi.

Ed. Kilpeläinen: Herra puhemies! Täällä edustaja V. Leskinen on perustellut sosialisoimiskysymyksen yleistä periaatteellista puolta niin tyhjentävästi, että nähdäkseni siihen ei ole enää syytä puuttua. Sen sijaan haluaisin jo tässä yhteydessä kiinnittää huomiota eräisiin teollisuutemme aloihin, joita tämän nyt perusteilla olevan komitean olisi syytä tutkia siinä mielessä, olisiko niiden valtion haltuun siirtämisestä kansantaloudellista hyötyä koko maalle. Me sosialidemokraatit emme nimittäin pidä sosialisoimista minään uskonnollisena kysymyksenä, vaan haluamme ensin tutkia asiat yksityiskohtaisesti ja vasta sen perusteella tehdä johtopäätökset kohta kohdalta.

Tässä yhteydessä sopii nähdäkseni ottaa ennen muuta käsiteltäväksi valtion vesivoimapolitiikka, koska sen tarkkailu tarjoaa erinomaisen tilaisuuden osoittaa, millä tavoin talouselämän suunnitelmallinen johto on laiminlyöty ja mitä seurauksia siitä on ollut. Sitä paitsi maan varsinaiset vesivoimavarat ovat yleisesti tunnetut, joten niiden löytämiseksi ei tarvita mitään yksityisyrityksellistä aloitteellisuutta, millä tavallisesti porvarillisella taholla koetetaan kaikki suunnitelmatalouspyrkimykset teilata.

Maamme vesivoimavarojen käytäntöönotto on valtaosaltaan tapahtunut itsenäisyytemme aikana. Vuosikymmenen taitteessa ja vielä myöhemminkin valtiolla olisi ollut kaikki mahdollisuudet ottaa johto käsiinsä. Mutta valitettavasti hallitus ja eduskunta eivät käyttäneet hyväkseen tätä etsikkoaikaa. On syytä ehkä palauttaa mieliin, että ed. Ryti y. m. tekivät vuoden 1919 valtiopäiville ehdotuksen laiksi vesivoiman hankkimisesta. Tämän mukaisesti kellään, kruunua ja kuntaa lukuunottamatta, ei olisi ollut ilman hallituksen lupaa hankkia omistusoikeutta koskessa, josta joko yksinään tai yhdessä siihen tarkoituksen-

mukaisesti yhdistettävän putouksen kanssa lasketaan voitavan kehittää vähintään 500 turbiinihevosvoimaa. Ehdotukseen sisältyi lisäksi useita määräyksiä, joiden tarkoituksena oli turvata valtiolle mahdollisuudet valvoa vesivoiman käyttöä kokonaisuuden edun mukaisella tavalla. Valtiolle olisi sitäpaitsi tullut oikeus lunastaa vesivoima laitoksineen 30:ntena vuotena luvan antamisesta sekä uudelleen 15 vuoden kuluttua.

Tämä koskivoimakomitean mietintöön perustuva, kansanedustaja Rydin y. m. ehdotus ei kuitenkaan tullut hyväksytyksi ja siitä johtuen seuraukset ovat tunnetut. Suuri osa meidän koskivoimastamme on aste asteelta joutunut yksityisten voimayhtiöiden käsiin. Valtio on useimmiten esiintynyt saamattomana sivustakatsojana melkeinpä sormi suussa. Niinpä Kokemäen koskia tarjottiin valtiolle v. 1925. Hinnasta ei kuitenkaan päästy yksimielisyyteen ja muutaman miljoonan riidan vuoksi eräs yksityinen yhtiö teki oston.

Rouhialaa tarjottiin valtiolle useaankin otteeseen yhä halvemmalla hinnalla. Eräänä kauniina päivänä muuan yksityinen yhtymä, johon kuuluivat Etelä-Suomen Voima, Tampella, Yhtyneet Paperitehtaat, Ahlström Oy. ja Kymi Oy. osti sen v. 1933 14 milj. markan kauppahinnasta. Vasta myöhemmin valtio Enson kautta tuli omistamillaan koskiosuuksilla mukaan 2/7 osuudella. Erityisempää kaukonäköisyyttä ei tässäkään asiassa siis valtion taholta osoitettu, ellei voida olettaa, että valtio aavisti Rouhialan menetyksen ja v. 1933.

Oulujoen koskista lähinnä Pyhäkoskesta käytiin aikanaan oikeutta. Riita koski rakentamisoikeutta ja se päättyi valtion hyväksi. Mutta valtio ei käyttänyt mahdollisuuksiaan hyväkseen, vaan eräät yksityiset teollisuuslaitokset hankkivat itselleen yksityisten koskiosuudet. Sittemmin muodostettiin 85 prosenttia Oulujoen vesivoimasta omistava Oulujoki Oy., josta valtiolla Imatran kautta on niukka enemmistö.

Oulujoen latvavesillä yksityinen Kajaaniyhtiö on ottanut päämääräkseen toimia maakunnallisena voimayhtiönä ja rakentaa voimalaitokset Ämmäkoskeen, Koivukoskeen ja Katermakoskeen sekä toistaiseksi vielä koskemattomiin koskiin. Se on myöskin ilmoittanut ottavansa huolekseen maaseudun sähköistämisen.

Kemi- ja Iijoissa toimii Pohjolan Voima Oy., josta melkoinen osa valtion osakeyhtiöiden kautta on valtion käsissä. Kemijoessa valtio omistaa Taivalkosken ja Narkauskosken, mutta ei ole päässyt vielä niin pitkälle, että koskitiloja edes olisi saatu muodostetuksi.

Nykyään on tilanne voiman jakelun osalta seuraavanlainen. Etelä-Suomen Voima Oy:n hallussa on puolet Ahvenkoskesta, teholtaan 11,500 kW ja toisen puolen omistaa Enso-Gutzeit Oy. siellä. Länsi-Suomen Voima Oy:llä on Harjavalta, teholtaan 75,000 kW. Edelleen yksityisinä voimanjakelijoina toimivat Kolsi Oy., 38,000 kW ja Nokia 20,600 kW. Suuria teholtaan ovat tietysti valtion Imatran Voima Oy. 130,000 kW teholla sekä nyt rakenteilla oleva Pyhäkoski 100,000 kW. Koko rakennetusta tehomäärästä 485,000 kW:sta yksityisten jakeluvoimalaitosten hallussa on 14.5 %. Yleiseen jakeluun menevästä energiasta on eräältä taholta saamieni asiantuntijatietojen mukaan yksityisten käytössä 30 % ja eräs toinen asiantuntija väittää, että energiasta on yksityisten hallussa n. 50 %, ehkäpä siitä ylikin.

Yleisenä huomiona on sanottava, että valtion voimatalouspolitiikalta on puuttunut suunnitelmallisuus ja johdonmukaisuus. Meillä ei ole ollut mitään elintä, joka keskitetysti ja järkiperäisesti olisi ohjannut tätä kansantaloudellemme niin tärkeätä tuotannonalaa. Yksityinen teollisuus on useissa tapauksissa toiminut varsin ripeästi voimakysymyksensä ratkaisemiseksi. Mutta tämä ei suinkaan merkitse sitä, että kokonaiskehitys olisi sujunut tyydyttävällä tavalla. Ilmeisesti suunnitelmallisen ja keskitetyn johdon avulla olisi päästy ja päästäisiin tulevaisuudessa paljon parempiin tuloksiin kuin nykyisenlaisella hajanaisella systeemillä. Meillähän on rakentamattomia vesivoimia vielä varsin runsaasti ja voiman tarve on käytännöllisesti katsoen rajaton.

Maan voimatalouden edelleen kehittämisen kannalta on erityisesti nykyisessä tilanteessa tärkeätä, että käytettävissä olevat tarvikkeet ja työvoima ohjataan kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisimmalla tavalla. Ei voitane pitää erityisen terveenä ilmiönä esim. sitä, että tällä hetkellä Kemin- ja Oulujokiin rakenteilla olevat voimalaitokset kilpailevat keskenään pe-

rin niukoista raaka-aineistamme. Kokonaisuuden kannalta olisi epäilemättä ainoa järkevä ratkaisu se, että ensin saataisiin kuntoon helpommin rakennettavissa olevat ja tuottavimmat Oulujoen laitokset ja vasta senjälkeen ryhdyttäisiin rakentamaan Keminjoen laitoksia. Mutta nykyisellä järjestelyllä kummankin tahon yritykset kilpailevat keskenään sillä seurauksella, että tilanne on molempien osalta muodostunut erittäin vaikeaksi. Eikä tällainen kapulanveto rajoitu yksinomaan Oulujoki Oy:n ja Pohjolan Voima Oy:n väliseksi, vaan siitä kärsii myöskin sellainen yritys, kuin Oulun kaupungin Merikosken voimalaitoksen rakennustyöt.

Tilanteeseen ei mitään oleellista muutosta suunnitelmattomuuden osalta tuo se, että vesivoimataloudessa valtion osakeyhtiöt näyttelevät suurta osaa. Ne toimivat suuressa määrin yksityisten yrittäjien hengessä ja antavat usein yleisten näkökohtien syrjäytyä. Niinpä Enso ja Imatra ovat usein olleet vastakkain, samoin Outokumpu ja Imatra, ilman että kokonaisuuden edun sanelemiin ratkaisuihin on päästy. Tällaisista riitojen aiheista mainittakoon m.m. sellainen, että Enso aikanaan kieltäytyi antamasta rakenteilla olevasta Enson voimalaitoksesta virtaa Imatran kautta yleiseen jakeluun ja halusi käyttää kaiken omiin, kokonaisuuden kannalta osittain toisarvoisiin tarkoituksiin. Outokumpu olisi taas halunnut rakentaa Pamilon, josta valtio omistaa toisen puolen ja Enso-Gutzeit toisen, mutta asiasta Imatra on antanut kielteisen lausunnon peläten kaiketi Pyhäkosken uuden voimalaitoksen tuottaman virran menekkiä. Kysymystä ei ole suinkaan lähdettävä tarkastelemaan siltä pohjalta, että esim. sosialisoimisvaatimusten takana olisi tai pitäisi olla jonkinlainen kademieli yksityisiä yrittäjiä kohtaan. Valtion osakeyhtiöiden muodostaminen ei tuota tarkoituksenmukaisia tuloksia vain sen vuoksi, että omistussuhteet muuttuvat. Voimatalouteen on kohdistettava pari päävaatimusta. Ensiksikin vesivoiman käyttöönottaminen olisi tapahduttava yhtenäisen suunnitelman mukaisesti ja kokonaisuuden edut huomioonottaen; toiseksi voimankäyttöä eivät saisi määrätä yksityiskapitalistiset näkökohdat, vaan yhteiskunnan kokonaisuuden edut olisi saatava ratkaiseviksi.

Huomautetaan usein ja tietysti täydellä syyllä, että useimmat voimalaitokset palvelevat välittömästi omistajainsa teollisuustarkoituksia. Näitä voimalaitoksia ei voida temmata irti itse yrityksistä. Voidaan kuitenkin kysyä, millä perusteella yksityisillä teollisuuslaitoksilla on oikeus monopolisoida jonkin vesivoiman käyttöä. Jos suurteollisuuden alistaminen palvelemaan yhteistä hyvää otetaan koko laajuudessaan harkittavaksi, niin tämäkin asia joutuu uuteen valaistukseen. Yhtä väärin kuin on tehtaan voimatalouden irroittaminen kokonaisuudesta, yhtä väärin on mielivaltainen jako teollisuuden käyttämään voimaan ja yleiskulutukseen menevään voimaan. Täten voimatalouden sosialisoimiskysymystä ei voida koko laajuudessaan käsitellä erillisenä suurteollisuuden sosialisoimiskysymyksestä.

Erityisen tärkeä tehtävä olisi tällä hetkellä huolehtia jakeluverkoston kehittämisestä sillä tavoin, että laajan maaseudun sähköistämisessä päästäisiin eteenpäin. Mikäli tämä tehtävä jätetään yksityisten voittolaskelmien ja hajanaisten yritysten varaan, ei myöskään ole odotettavissa tuloksia, jotka kansantaloudelliselta ja yhteiskunnalliselta kannalta olisivat tyydyttäviä.

Voimatalouden lisäksi haluaisin myös aivan ohimennen kiinnittää huomiota erinäisiin muihin teollisuutemme aloihin. Mainittakoon, että n. s. vientiteollisuus eli puunjalostusteollisuus on keskittynyt suhteellisen harvoihin käsiin. Se on kuin valtio valtiossa. Ja se on ajanut ulkomaankaupassa useinkin sellaista politiikkaa, joka on ollut ristiriidassa maan ja kansan etujen kanssa. Edelleen voidaan mainita esim. tupakkateollisuutemme, joka on keskittynyt vain kolmiin käsiin, Rettig, Christides ja Suomen Tupakka. Ja vieläkin pitemmälle on keskitys mennyt sokeriteollisuudessa, koskapa se on aivan yksissä käsissä; Suomen Sokeri on monopoli.

Kuten sanoin, me sosialidemokraatit emme käsitä sosialismia uskonnoksi, vaan käytännöllisenä talouspoliittisena kysymyksenä. Tosin nykyiseltä ja sitä edeltäneeltä hallitukselta on mennyt kokonaista 9 kuukautta, ennen kuin se on päässyt nykyiselle linjalleen, mutta hyväpä, että edes nytkin. Täytyy todeta, että porvarillisella taholla ei ole suhtauduttu tähän kysymykseen yhtä kylmän rauhallisesti kuin sosialidemokraat-

tien keskuudessa, koskapa porvarillinen sanomalehdistö eräissä tapauksissa oli menettää hermonsa kohta, kun tämä nyt esillä oleva välikysymys tuli tunnetuksi, vaikkapa siinä ei pyydetty mitään muuta kuin puolueetonta tutkimusta asiassa. Minä sanoisin, että se osoittaa parhaiten, kuinka heikoksi kapitalistisella taholla oma asema tunnetaan tässä asiassa, mutta se ei suinkaan saa millään tavalla olla jarruttamassa tutkimuksen toimittamista siinä kysymyksessä, joka nyt on esillä.

Puhemies: Täysistunto keskeytetään ja jatketaan sitä kello 19.

Täysistunto keskeytetään kello 16,52.

Täysistuntoa jatketaan

kello 19.

Puhetta johtaa puhemies Fagerholm.

Välikysymyskeskustelu jatkuu:

Ed. Salminen: Herra puhemies! Välikysymyksestä ei käy riittävän selvästi esille, minkälaiseen sosialismiin välikysyjät perimmältään pyrkivät. Oletan heidän mielissään väikkyvän suunnilleen samanlaisen järjestelmän kuin mikä vallitsee Neuvostoliitossa tällä hetkellä, ja joka lähinnä on ymmärtääkseni valtiososialismia. Tämä välikysymys tuo joka tapauksessa esille vanhan kiistakysymyksen poliittisen elämän alalla, nimittäin kumpi päävirtaus on suotavampi, liberalistis-individualistinen vaiko sosialistinen. Perussävynä edellisessä on yksilön oikeuksien puolustaminen, kun taas jälkimmäisessä persoonallisuuden käsite vaihtuu yhdyskunniksi, seuroiksi, y. m. s. Edellinen askartelee kysymyksen kanssa, millä tavalla on järjestettävä yksilön ja valtion väliset suhteet, mihin määrään saakka valtion on sallittava sekaantua yksilön oikeuksiin. Jälkimäinen taas asettaa kysymyksen: millä tavalla olisi järjestettävä koko yhdyskunnan elämä. Vaikka sosialistisessa kirjallisuudessa yleensä on vältytty vastaamasta kysymykseen, minkälainen tuleva sosialistinen yhteiskunta tulisi olemaan, niin selvästi on aina ja kaikkialla kuitenkin tullut esiin ajatus, että siinä täytyy noudattaa keskitystä ja pakkoa. Juuri tässä kohden lieneekin löydettävissä syy siihen, miksi nimenomaan länsimaisissa demokratioissa on vastustettu sosialismin valtaan pääsyä. Vapauden rajoitus oli nähdäkseni myös pääsyynä ruotsalaisen sosialistisen teoretikon professori Tingstenin äsken tapahtuneelle hyvästijätölle sosialismille. Yritykset toteuttaa sosialismia käytännössä eivät ole tähän saakka saaneet länsimaisia kansoja vakuuttuneiksi tämän järjestelmän paremmuudesta liberalistis-individualistiseen järjestelmään verraten. Vasemmistosuuntauksen vahvistuminen eri maissa viime aikoina ei vielä mielestäni todista tätä. Se kuvastaa pikemmin toiveita, jotka näinä kärsimyksien aikoina ihmismielissä liikkuvat, mutta ei vakavaan harkintaan ja kokemukseen perustuvaa vakaumusta.

Ihmiskunnan historiassa on tietääkseni vain kaksi kertaa suuremmassa mitassa yritetty toteuttaa sosialistista yhdyskuntaa. Ensimmäinen näistä on jesuiittain kokeilu Paraguayssa. Siitä lausuu ranskalainen historioitsija Hippolyte Taine seuraavasti: „Ei ole sen hajoittavampaa ja hävittävämpää kuin rajaton vaikkapa järkeväkin ja huolellinen valtion väliintulo ja sekaantuminen yksilön elämään. Jesuiittain huolellisesti hallitsemassa Paraguayssa olivat intiaanit kuin ansaan joutuneita eläimiä. He ahersivat kylläkin, söivät ja synnyttivät ja kaikki tapahtui kirkonkellojen säestyksellä, mutta alituisen silmälläpidon alaisena toimivat he vain mekaanisesti eikä heillä ollut mitään halua mihinkään eivätkä he nähneet elämässään mitään mielenkiintoista. Heistä oli tullut automaatteja, jotka toimivat näennäisen vapaaehtoisesti."

Toinen ja paljon suurisuuntaisempi yritys on tapahtunut Venäjällä. Sosialistinen järjestelmä on vallinnut siellä noin neljännesvuosisadan ajan. On valitettavaa, että tietomme Venäjän oloista ovat olleet kovin puutteelliset. Neuvostoliiton sodanaikaiset saavutukset viittaavat kuitenkin siihen, että

maan tuotantoelämä ensimmäisten vuosien tavattomien vaikeuksien jälkeen on päässyt kohentumaan. Mutta se ei vielä todista suinkaan sosialistisen järjestelmän paremmuudesta edes tuotantoa silmälläpitäen. N. s. porvarillisten maiden teollinen tuotanto on aina ollut suuri ja sodan aikana niiden sotapotentiaali kohosi valtavaksi. Sota-aika on aina ja kaikkialla poikkeusaikaa ja sitä on arvosteltava toisin kuin rauhan aikaa eikä ole sitäpaitsi sanottu, että järjestelmä, joka toimii jossakin maassa, silti ilman muuta soveltuu toisen maan oloihin. Toivottavasti meillä niinkuin muillakin mailla vastedes on tilaisuus paremmin kuin ennen tutustua Neuvostoliiton oloihin ja siellä saavutettuihin kokemuksiin ja siten tutustua toiseen suureen sosialistiseen kokeiluun maailmassa. Varsin mielenkiintoinen on kysymys yksilön oikeuksista siellä.

Luulisin, että työn ja pääoman välinen ristiriita olisi poistettavissa muullakin tavoin kuin muuttamalla koko yhteiskunnan taloudellista struktuuria ja luopumalla siitä järjestelmästä, jonka vallitessa yleinen hyvinvointi kuitenkin on suunnattomasti noussut. Mielestäni on yksityistä omistusoikeutta ja yksityistä yritteliäisyyttä suojeltava. Yksityinen omistusoikeus on osoittautunut erinomaiseksi työtehon ja säästämisen kiihokkeeksi ja yksityinen yrittäjä on aloiterikas sekä huolehtii siitä, että yritystä hoidetaan oikein ja huolellisesti. Samalla on kuitenkin työväestön oikeuksia niin poliittisella kuin taloudellisellakin alalla edelleen vahvistettava, jotta hankaukset yhteiskuntaelämässä poistettaisiin. Tutkimus olisi mielestäni erityisesti kiinnitettävä juuri tähän seikkaan. Varsinkin tällaisena äärimmäisen köyhyyden aikana, jossa nyt elämme, olisi suorastaan kohtalokasta ryhtyä kokeiluihin, jotka saattaisivat tuotantoelämän kaaokseen. Onneksi siitä nyt ei olekaan kysymys enkä usko, että kukaan sellaiseen tällä hetkellä haluaisikaan mennä. Nythän on kysymys vain eräänlaisen tutkimuksen suorittamisesta, ja sitähän ei suinkaan ole syytä vastustaa, varsinkin siinä mielessä, että saisimme selvyyttä Neuvostoliiton oloista. Päinvastoin pitäisin suotavana sen suorittamista, kunhan tutkimus vain suoritetaan täysin puolueettomasti ja asiantuntemuksella. Onhan sen kohteena todella mielenkiintoinen yhteiskunnallinen ongelma.

Kokoomuspuolueen eduskuntaryhmä ei vastusta yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Ed. Oksala: Herra puhemies! — Sosialidemokraattisen ryhmän välikysymys suurtuotantolaitosten, liikepankkien ja mahdollisten yhteiskunnallistuttamiseen kypsien tuotannon alojen yhteiskunnan haltuun ottamisesta antaa aihetta käsitellä kysymystä sosialisoidusta taloudesta kokonaisuudessaan. Saanen alussa lausua muutaman sanan asian periaatteellisesta puolesta.

Teoreettiselta kannalta katsoen ovat ne äärimmäisyysjärjestelmät, joissa kysymys vapaan ja sosialisoidun talouselämän välillä liikkuu, toisaalta puhdas markkinatalous ja toisaalta puhdas virastotalous. Haluan varmuuden vuoksi jo heti aluksi huomauttaa, että kumpikaan näistä talousjärjestelmistä ei esiinny eikä ole esiintynyt missään puhtaassa muodossa. Markkinataloudelle, jota käytännössä tavallisesti nimitetään liberalismiksi tai kapitalismiksi, vaikka ne eivät missään esiinny puhtaana markkinataloutena, on tunnusomaista, että se toimii sisäisen lainmukaisuuden eli automaattisen suunnitelmallisuuden pohjalla. Markkinataloudessa on kaksi vastakkaista taloudellisen toiminnan liikkeellepanevaa voimaa, toisaalta oman edun tavoittelu ja toisaalta kilpailu. Näiden kahden vastakkaisen voiman säätäjänä ja tasapainossa pitäjänä toimii hinnanmuodostus. Näiden taloudellisten voimien vapaus aikaansaa sen, että puhdas markkinatalous on periaatteellisesti talousmuoto, jossa jokainen yhteiskunnan jäsen omalta kohdaltaan joka kerta ostoksia tehdessään ja rahaa käyttäessään tai muuten taloudellisia ratkaisuja tehdessään samalla automaattisesti vaikuttaa siihen, mihin suuntaan talouden kokonaiskehitystä ohjataan, mitä tuotetaan ja millä hinnoilla sekä mikä hinta tuottajalle ja työntekijälle maksetaan näiden suorituksista samoinkuin muillekin yhteiskunnan jäsenille heidän omista taloudellisista ja muista suorituksistaan. Puhdas markkinatalous on siten periaatteellisesti mahdollisimman täydellinen demokraattinen talousjärjestelmä.

Virastotaloudelle, jota käytännössä tavallisesti nimitetään sosialisoiduksi suunnitel-

mataloudeksi taikka sosialismiksi, on puolestaan tunnusomaista se, että siinä talouselämä koetetaan saada toimimaan taloudellisen keskusjohdon ylhäältä päin antamien määräysten mukaan. Aivan itsestään siis talouden johto ja määräysvalta keskittyy taloudellisen keskusjohdon, virkamiesten ja hallitusten, käsiin. Virastotaloudessa eivät talouselämän sisäiset vapaat voimat, oman edun tavoittelu ja kilpailu, pääse vaikuttamaan lainkaan sillä tavoin hintakoneiston välityksellä automaattisesti kuin markkinataloudessa. On tietenkin aivan mahdotonta kahlita oman edun tavoittelua ja kilpailua, mutta niiden vaikutus koetetaan ohjata virastotaloudessa kulkemaan viranomaisten suunnittelemia teitä pitkin ja heidän antamiensa määräysten mukaan. Virastotalouden vallitessa vaikuttavat viranomaisten kantaan ja suunnitelmiin kansalaisten mielipiteet ja kannanotot etupäässä tavallisen poliittisen koneiston, siis kansanäänestyksen välityksellä. Mutta tämä vaikutus on vain määrättyihin pääkysymyksiin kohdistuva ja kansan mielipide saadaan silloinkin selville vain pitkien väliaikojen kuluttua. Virastotalous ei siis teoreettiselta kannalta katsoen edusta läheskään yhtä hyvin taloudellista kansanvaltaa kuin markkinatalous. Päinvastoin siinä on suuret mahdollisuudet poliittisen vallan väärinkäyttöön vastoin kokonaisuuden etua. Tämä riittänee jo valaisemaan sitä periaatteellista ja teoreettista eroa, mikä on markkinataloudella, jota, kuten sanottu, käytännössä tavallisesti kutsutaan liberalismiksi tai kapitalismiksi, ja virastotaloudella, jota tavallisesti nimitetään sosialisoiduksi suunnitelmataloudeksi tai sosialismiksi. Jos tahdotaan tuo ero selvittää yhdellä käsitteellä, voidaan sanoa, että markkinatalous on luonteeltaan luonnollinen, se on organismi, ja sosialisoitu talous on keinotekoinen, se on mekanismi. Kysymykseen näiden kummankin järjestelmän tehokkuudesta palaan myöhemmin toisessa yhteydessä.

Edellä esittämäni lyhyt katsaus näiden kahden vastakkaisen taloudellisen järjestelmän eroavaisuuksiin on, kuten jo aluksi viittasinkin, luonteeltaan täysin teoreettinen. Mutta on ensiarvoisen tärkeätä, että tarpeeksi selvästi pidetään mielessä se jyrkkä periaateellista laatua oleva ero, joka saattaa nämä systeemit täysin vastakkaisiksi toisilleen. Huomattava on myös, että kumpikaan kyseisistä systeemeistä ei ole puhtaassa muodossa esiintynyt koskaan. Sen enempää ei ole myöskään ajateltavissa, että niin tulevaisuudessakaan kävisi. Sen sijaan kummassakin järjestelmässä on piirteitä, joiden tunteminen taloudellisen kehityksen kannalta on erittäin tärkeätä ja joita suunnitelmallisesti taloudellisen edistyksen hyväksi toimittaessa voidaan menestyksellisesti käyttää hyväksi. Sen vuoksi kummankin suunnan tutkiminen ja yksityiskohtainen selvittäminen on merkityksellistä. Kuten sanottu, ei sen enempää markkinatalous kuin virastotalouskaan ole koskaan historian kuluessa esiintynyt missään maassa täysin puhtaana.

Maailman taloudellisen kehityksen loistoaika oli viime vuosisadalla, jolloin vallitsi erittäin voimakkaasti liberalistinen markkinatalous, nimittäin kapitalismi. Eräs amerikkalainen taloushistorioitsija on luonnehtinut 1800-luvun talouselämää seuraavalla tavalla: „Suurempi väestö kuin koskaan ennen historiallisen kehityksen aikana eli aineellisessa suhteessa paremmissa oloissa kuin mikään väestö koskaan ennen historian kuluessa." Tätä tosiasiaa eivät mitkään väitteet voi kumota. Jo niin aikaisin kuin vuonna 1848, jolloin tämä loistava taloudellinen edistys oli vasta alkuvaiheessaan, Karl Marx kirjoitti kommunistisessa manifestissaan seuraavasti: „Porvaristo on historiassa näytellyt sangen mullistavaa osaa... Vasta se on näyttänyt, mitä ihmisen uuttera toiminta voi aikaansaada... Porvaristo tempaa kaikkien tuotantovälineiden nopealla edistyttämisellä, erinomaisesti parannetuilla kulkuneuvoilla kaikki raaimmatkin kansakunnat sivistyksen piiriin. Tavarainsa halpuus on se raskas tykistö, millä se ampuu raunioiksi kaikki kiinalaiset muurit, joilla se pakottaa muukalaisten piintymättömimmätkin vihan vieraita vastaan antautumaan... Porvaristo on tuskin 100-vuotisen luokkaherruutensa aikana luonut suurempia ja mahtavampia tuotantovoimia kuin kaikki entiset sukupolvet yhteensä. Luonnonvoimien orjuuttaminen, koneisto, kemian käyttäminen teollisuuden ja maanviljelyksen palveluksessa, höyrylaivasto, rautatiet, sähkölangat, suurten maanosien saattaminen viljelyksen alaiseksi, kokonaisten väestönosien herättäminen maan povesta, — mitkä edellinen vuosisata tuskin aavisti, että semmoiset tuotantovoimat ui-

nuivat yhteiskunnallisen työn helmassa?" Näin Marx siis tunnusti varauksettomasti, että n. s. porvarillinen, siis kapitalistinen, oman edun tavoitteluun ja kilpailuun perustuva talousjärjestelmä voi tuottaa parhaita taloudellisia tuloksia (Ed. Turunen: Kuinkas Marx jatkoi). Mutta hän ei pyrkinytkään sosialisointiin siinä mielessä, että yleinen hyvinvointi saataisiin kohoamaan, eikä hän perustellutkaan sosialisoimisvaatimusta taloudellisilla syillä. Hän piti sosialisoimista välttämättömänä välivaiheena poliittisessa taistelussa. Tämä on aina syytä pitää mielessä.

Toisaalta tiedetään, että 1600—1700-luvuilla vallitsi erittäin voimakkaana markkinatalouden vastakohtana merkantilismi. Silloin valtio tarttui asioiden kulkuun kaikilla taloudellisen elämän aloilla, yksityiskohtaisesti säännöstellen ja määräten. Meidänkin maamme talouselämä oli silloin kovin kahlittu niin monin asetuksin ja säännöksin, että lopulta eivät edes lukuisat viranomaiset jaksaneet olla niistä selvillä. Voidakseen paremmin kuvata, millainen talouselämän kulku silloin oli, voimme ajatella omaa nykyistä kansanhuollollista säännöstelysysteemiä, jossa määräykset niinikään ovat niin monilukuiset ja vaihtelevat niin nopeasti, että eivät edes kansanhuoltoviranomaiset itse jaksa niitä aina muistaa.

Historian pintapuolinenkin tarkastelu osoittaa selvästi, kumpi näistä kahdesta taloussysteemistä on ollut taloudelliselta kannalta edullisempi. Ei varmaankaan kukaan halua siinä suhteessa väittää tosiasioita vastaan. Niin kiistattomasti on liberalistinen markkinatalous osoittanut oman etevämmyytensä valtiojohtoisen merkantilismin rinnalla (Ed. Turunen: Pulat, sodat, työttömyys, kurjuus!).

Mutta miten on sitten asianlaita nykyisin? Onko nykyisin nähtävissä merkkejä siitä, että jotkut syyt olisivat vaikuttamassa siihen, että markkinatalouden etevämmyys sosialistisen suunnitelmatalouden rinnalla olisi muuttumassa? Tarkastelkaamme miten asianlaita on Yhdysvalloissa, maassa, joka kieltämättä on hyvinvoinnissa pitkän askeleen edellä kaikkia muita (Vasemmalta: Se tulee mukaan!). Siellä ollaan niin vakuutettuja markkinatalouden eduista, että yksinpä ammattiyhdistyksetkin päättäväisesti haluavat pysyä erossa kaikista valtion taloudellisista pakkotoimenpiteistä. Siellä ei kai parempaa todistusta vapaan markkinatalouden puolesta kaivata.

Kapitalistinen talous on säilynyt ja säilyy edelleen Ruotsissa, vaikka siellä on jo pitemmänkin ajan ollut sosialistinen enemmistö valtiopäivillä. Todennäköisesti juuri siksi Ruotsi kukoistaa ja sen kansa on hyvinvoipa. Toinen suuri maa, joka on edistynyt viimeisten parin vuoden aikana taloudellisesti valtavasti ja joka juuri käydyssä suursodassa on todistanut myös talouselämän suorituskyvyn, on Neuvostoliitto. Mutta siellä vallitsee talousjärjestelmä, jossa sosialisoinnin periaatteet on viety pitemmälle kuin missään muussa maassa aikaisemmin ja ainakin toistaiseksi nykyisinkään. Siellä siis kokemukset näyttävät puhuvan juuri tämän talousjärjestelmän puolesta. Tarkastelkaamme lähemmin, miten Neuvostoliitto on taloudelliset pulmansa ratkaissut. Ennen kaikkea huomataan silloin, että Neuvostoliitossa on talouselämä johdettu ennakkoluulottomasti ja joustavasti. Minkään sosialismin teoreettisten dogmien ei ole annettu sitoa käytännöllistä toimintaa. Tästä järkevästä ja realistisesta suhtautumisesta tosioloihin kuin myöskin poliittisesta kehityksestä ja maan suuresta laajuudesta sekä ainutlaatuisesta rikkaudesta, joka tekee Neuvostoliiton jokseenkin riippumattomaksi ulkomaisesta tavaranvaihdosta, johtuukin, että Neuvostoliiton talouselämä on voitu taitavien johtajien avulla verraten nopeasti kokonaan uudistaa. Välittömästi vallankumouksen jälkeen työläiset tunsivat olevansa työpaikkojen valtiaita eivätkä ottaneet työnjohtajien käskyjä kovinkaan vakavasti. Saman aikaisesti hallituskoneisto laajeni tavattomasti, mutta Neuvostohallitus suhtautui heti alusta alkaen näihin ilmiöihin täysin kielteisesti, m. m. Stalin vaati lukuisissa lausunnoissaan virkakoneiston kustannusten supistamista ja huomautti, että ainoastaan kohottamalla työn tulostasoa ja harjoittamalla ankaraa säästäväisyyttä voidaan hankkia jatkuvaan teollistumiseen tarvittava pääoma. Päämääräksi asetettiin ajattelevan, tarkan ja kunnollisen työväen luominen. Saman palkan periaate, josta aluksi oli lähdetty osoittautui koko tuotantotehon kannalta epätarkoituksenmukaiseksi. Se hylättiin epäröimättä ja nykyisin palkkaerot siellä ovat suurin piirtein yhtä jyrkät kuin Yhdysvalloissa. Kurin ja yksilöllisen vas-

tuun periaatteita on vuosien kuluessa tehostettu yhä enemmän ja pystyville työntekijöille ja johtajille on annettu monenlaisia etuoikeuksia aina elintarvikeannoksista lähtien. Siten Neuvostoliitossa ei lainkaan ole epäröity käyttää hyväksi samoja periaatteita, jotka oleellisimmin ovat vaikuttaneet kapitalismin suurenmoisiin taloudellisiin saavutuksiin. Onkin täysin ilmeistä, että Neuvostoliiton voimakkaaseen taloudelliseen nousuun on ollut juuri syynä se, että siellä ennakkoluulottomasti on taitavan ja suunnitelmallisen taloudellisen johdon alaisuuteen otettu koko talouselämä. Määrätietoisen pakkosäästämisen avulla voitiin siten ensiksi luoda voimakas tuotantokoneisto ja nyt sivuutetun sodan jälkeen ollaan valmiita tuotantokoneiston ollessa toimintakykyinen siirtymään jo enemmän kulutustarvikkeita valmistavalle linjalle.

Sosialistisen kehityksen alkaessa Neuvostoliitto oli huomattavasti muista eurooppalaisista maista taloudellisesti ja sivistyksellisesti jäljessä. Silloin tarvittiin voimakkaita otteita ja maan kaikkien voimavarojen alistamista yhteisten päämäärien toteuttamiseksi. Tuollaisissa poikkeuksellisissa oloissa olivat poikkeukselliset keinot paikallaan. Mutta tuleeko Neuvostoliitolla aina olemaan yhtä pystyviä ja avarakatseisia johtajia, se ei suinkaan ole varmaa. Ja siinä juuri nähdäkseni on sosialisoidun talouselämän heikkous. Tällä sosialisoidulla elämällä nimittäin on suuret mahdollisuudet ohjata kehitystä siihen suuntaan, joka ei vastaa kaikkien kansalaisten parasta ja lisäksi sillä on mahdollisuus ajanmittaan johtaa kansalaisten aloite- ja toimintakyvyn heikkenemiseen. Se, että jokaisen maan on omat erikoiset olosuhteensa ja kehitysedellytyksensä huomioon ottaen ratkaistava kysymys talousjärjestelmänsä kehittämisestä ei suinkaan puhtaasti periaatteellisena, vaan ennenkaikkea käytännöllisenä kysymyksenä, ilmenee nähdäkseni myös eräästä lehdissä jokin aika sitten esitetystä generalissimus Stalinin lausunnosta. Romanian talousjärjestelmän mahdollisista muutoksista puheenollen hänen kerrotaan sanoneen, että Romanian ei suinkaan ole syytä kiirehtiä muuttamaan talousjärjestelmäänsä sosialisoiduksi suunnitelmataloudeksi, vaan tarkasti harkita kysymystä, ennenkuin mihinkään noin laajakantoisiin muutoksiin ryhdytään.

Edellä olen lyhyesti talousteorian ja historian pohjalla valaissut vapaata ja sosialisoitua talousjärjestelmää. Teoreettisesti on mahdotonta suhtautua täysin myönteisesti, sen enempää kuin täysin kielteisestikään kumpaankaan mainituista talousjärjestelmistä. Kummallakin systeemillä on sekä hyvät että huonot puolensa.

Käytännössä kysymys on nähdäkseni ennenkaikkea kysymys siitä, mitä vaatimuksia talouselämän olisi pystyttävä täyttämään, jotta suurin piirtein kaikki yhteiskunnan jäsenet olisivat taloudellisesti itse systeemin periaatteisiin tyytyväisiä. Lähdettäessä siinä mielessä vertaamaan vapaan markkinatalouden ja sosialisoidun suunnitelmatalouden ajanmittaan kansakunnalle tarjoamia etuja on käsittääkseni ensinnä ratkaistava kysymys, kumpi näistä parhaiten pystyy takaamaan, että talouselämän tuottamien hyödykkeiden ja palvelusten määrä jatkuvasti pysyy maan ja kansan edellytyksiin nähden maksimina. Tältä minun nähdäkseni aivan ratkaisevalta kannalta katsoen kallistuu vaaka ehdottomasti pitkiä taloudellisen kehityksen ajanjaksoja silmälläpitäen vapaan talousjärjestelmän puolelle. Sosialisoidulla suunnitelmataloudella on varmasti monia painavia ja hyviäkin puolia vapaaseen talousjärjestelmään verraten. Ja esim. lyhyen taloudellisen kehitysjakson kuluessa yhden kansan kohdalta saattaa voimakas ja taitava taloudellinen johto aikaansaada ainakin teoreettisesti katsoen parempiakin taloudellisia tuloksia kuin vapaa markkinatalous. Mutta ajanmittaan ei mikään taloudellinen keskusjohto voi pysyä niin etevänä ja voimakkaana, että se pystyisi korvaamaan vapaan markkinatalouden talouselämään mukaan vetämät yhteiskunnan kaikki taloudelliset voimat. Tämä on myös taloudellisen demokratian luonnollisimmin vaikuttava tie. Näiden taloudelliselta ja demokraattiselta kannalta ratkaisevimpien tosiasioiden perusteella ei voida olla muuta kuin yhtä mieltä siitä, mikä on oleva yleisen edun mukaisen talousjärjestelmän perustana. Kansan yleiseen hyvinvointiin johtavan talousjärjestelmän tulee siten ehdottomasti rakentua vapaan markkinatalouden perusperiaatteiden pohjalle. Oman edun tavoittelun, persoonallisen yritteliäisyyden ja taloudellisen kilpailun, joiden toimintaa vapaa hinnanmuodostus säätelee, tulee muodostaa tällai-

sen talousjärjestelmän kulmakivet. Muuten joudutaan ajanmittaan auttamattomasti taloudellisen edistymisen hidastumiseen sekä kieroon kasvamiseen ja kansan hyvinvoinnin suhteelliseen alenemiseen. Sillä on hyvin ymmärrettävää, että vain äärimmäisen harvoin kehityksen kuluessa voivat kansakunnan todella etevimmät taloudelliset johtajat päästä suunnitelmatalouden johtoon ja sen lisäksi vielä yhdistää ja innostaa kansakunnan voimat ja virkakoneiston tehokkaimpaan toimintaansa. Jos sensijaan, kuten vapaan markkinatalouden vallitessa on laita, kaikki kansalaiset koko ajan toiminnallaan automaattisesti vaikuttavat ratkaisevasti myös talouselämän johtoon, niin silloin on kyvyillä suuremmat mahdollisuudet henkilökohtaiseen vaikutukseen samoinkuin uusiin mullistaviinkin aikaansaannoksiin.

Esittämälläni todistelulla en suinkaan pyri väittämään, että vapaan markkinatalouden pääperiaatteille pohjautuva talousjärjestelmä olisi käytännössä mikään ehdottoman täydellinen systeemi. Useinhan näiden kummankin talousjärjestelmän kannattajat tekevät sen suuren virheen, että he esittävät oman systeeminsä kertakaikkiaan virheettömänä ja näkevät toisessa järjestelmässä kaikki mahdolliset puutteeellisuudet. Varsinkin juuri suunnitelmataloudesta puheen ollen on suuri kiusaus langeta tähän oman järjestelmän ihannoimiseen. Kautta historian on nimittäin ihanneyhteiskuntien suunnittelijoilla ollut tapana kuvata ajatusrakennelmansa järjestelmänä, jossa kaikkiviisas johto ohjaa yhteiskunnan kaikkitaitoisia ja ehdottoman oikean moraalin omaavia jäseniä niin, että koko yhteiskunnan edistys tapahtuu kaikilla aloilla ihanteellisesti, ilman kitkaa ja ilman hankauksia. Mutta todellisuus on nyt valitettavasti kertakaikkiaan toisenlainen. Niinpä talousjärjestelmäkin tästä syystä täytyy suunnitella tavallisia jokapäiväisiä eikä suinkaan yli-ihmisiä varten, eikä silloin ole muuta valinnan varaa kuin tyytyä parhaaseen käytännössä mahdolliseen systeemiin, jolla on kaikki edellytykset tyydyttää suurin piirtein ne vaatimukset, jotka ihannetta tavoiteltaessa sille asetetaan. Näin menetellen joudutaan, olipa lähtökohtana sitten vapaa markkinatalous ihanteellisessa muodossaan tai sosialisoitu suunnitelmatalous, juuri markkinatalouden pääperiaatteiden pohjalla toimivaan talousjärjestelmään.

Mitkä ovat sitten ne vapaan talousjärjestelmän kielteiset puolet, jotka ovat hankkineet sille niin paljon vastustusta ja saattaneet ihmiset suunnittelemaan toisia parempia talousjärjestelmiä. Ensinnäkin vapaa kilpailu ja oman edun tavoittelu ovat varsinkin aikaisemmin johtaneet siihen, että voimakkaat henkilöt ovat säälimättä käyttäneet hyväkseen etevämmyyttään ja voimaansa heikompien kustannuksella. Äärimmäisen rikkauden rinnalla on tavattu äärimmäistä köyhyyttä. Taloudellisen edistyksen tuloksia ei siis ole kyetty aina kapitalismin aikana suinkaan jakamaan tasapuolisella tavalla, niin että myös kansan laajat kerrokset olisivat riittävässä määrin päässeet niistä osallisiksi. Edelleen ovat aineellisessa kehityksessä havaittavat melko jyrkät konjunktuurivaihtelut aika ajoin uusiintuvine lamakausineen ja niihin liittyvine joukkotyöttömyyksineen samoinkuin itse systeemiin sisältyvä vapaus ja liikkuvaisuus aikaansaaneet sen, että yksityinen talousyksikkö — olkoonpa se sitten yksityinen ihminen tai liikeyritys — ei ole voinut tuntea itseään turvatuksi aina silloinkaan, kun hänellä tai sillä yksilöllisesti katsoen olisi siihen ollut edellytykset. Myöhemmin on kuitenkin varsinkin yleisten opetusolojen kehittyessä jokaisella yhä lisääntyvässä määrin ollut mahdollisuus luoda taloudellinen edistyksensä juuri omien kykyjensä ja suoritustensa eikä esimerkiksi perinteellisten etuoikeuksiensa perusteella. Samoin on jokaiselle yhä enemmän avautunut mahdollisuuksia vaikuttaa talouselämän ja oman työnsä kulkuun ja kehittämiseen siinä määrin kuin se yleensä nykyaikaisessa monisäikeisessä yhteiskunnassa on mahdollista. Toivomisen varaa näissä viimeksimainituissakin kohdin luonnollisesti vieläkin on, varsinkin, jos ajattelemme viime aikoina esimerkiksi todellisen demokratian muodossa esitettyjä ajatuksia.

Miten nämä vapaan talousjärjestelmän vallitessa ilmenevät kielteiset vaikutukset sitten voitaisiin parhaiten välttää ja päinvastoin ohjata kehitys toivottuun ja vaadittuun suuntaan? Siinä suhteessa on varmasti paljon ollut juuri sosialisoidun suunnitelmatalouden teoriasta opittavaa. Jos nyt ajatellaan taloudellisen edistyksen jat-

kuvaisuuden takuuvaatimuksen lisäksi esimerkiksi sitä, että talouselämän on pystyttävä tasapuolisesti jakamaan taloudellisen edistyksen tulokset ei ainoastaan muutamille harvoille yhteiskunnan jäsenille, vaan myös laajoille kansankerroksille; että sen on kyettävä antamaan kaikille yhteiskunnan jäsenille taloudellinen turvallisuus ja varmuus; että sen on tehtävä mahdolliseksi jokaiselle taloudellinen edistys hänen omien kykyjensä ja suoritustensa eikä minkään esimerkiksi perinteellisten oikeuksien perusteella; ja että sen on luotava jokaiselle edellytykset kykyjensä mukaan vaikuttaa talouselämän ja oman työnsä kulkuun ja kehittämiseen, niin näiden vaatimusten täyttämiseksi vapaan markkinatalouden pohjalla on olemassa monia ja tehokkaita keinoja, jotka ovat käytännössäkin tulleet monipuolisesti koetelluiksi. Tietenkin niissä on kehityksen kulkiessa ja varsinkin yhteiskunnan taloudellisen vaurauden lisääntyessä suuria parantamisen ja edelleen kehittämisen mahdollisuuksia.

Valtion tehtävistä alkuun lähteäkseni on valtiolle monia mahdollisuuksia vaikuttaa niin, että taloudellisen edistyksen tulokset jakaantuvat entistä tasapuolisemmin kaikkien yhteiskunnan jäsenten kesken, — vaikkakin toisaalta on muistettava myös sitä vaatimusta, että kunkin oma kyvykkyys ja suorituskyky tekevät hänelle mahdolliseksi nauttia taloudellisesta edistyksestä. Viimeksimainittuhan periaate on eräs koko kansantalouden edistyksen kulmakivistä. Mutta joka tapauksessa voidaan taloudellisen hyvinvoinnin tasaamiseen käydä kahta tietä; verotuksen välityksellä, jolloin suuremmista tuloista otetaan valtion ja kuntien käytettäväksi pääasiallisesti koko yhteiskunnan hyväksi yhteiskunnallisen palvelusperiaatteen mukaisesti koituviin tarkoituksiin progressiivisesti kasvava tulomäärä, tai sosiaalipoliittisten toimenpiteiden muodossa yhteiskunnan taholta sen heikoimmille jäsenille eri tavoin annettavana tukena. Näissä kummassakin on tietenkin omat rajoituksensa. Verotuksen kohdalta on pidettävä tarkoin silmällä, että verot eivät muodostu niin raskaiksi, että ne lamauttaisivat taloudellista edistystä antamatta toisaalta valtion harjoittaman yleisluontoisen palvelustoiminnan muodossa vastaavaa korvausta. Tässä kohdin on siis käytännön asetettava rajat valtion liialliseksi paisuvalle toiminnalle. Valtion verovarojen turvin harjoittamaa sosiaalipoliittista tuki- ja avustusjärjestelmää toteutettaessa taas on keskeistä huomiota kohdistettava siihen, että liian avustavaksi ja tukevaksi kehitetty sosiaalitoiminta ei pääse lamauttavasti vaikuttamaan yksityisten kansalaisten aloite- ja toimintakykyyn, ja siten johda vähitellen taloudelliseen taantumukseen.

Yhteiskunnan jäsenten taloudellisen varmuuden ja turvallisuuden lisäksi on välttämätöntä, että valtiovalta harjoittaa määrätietoista ja suunnitelmallista finanssi-, ulkomaankauppaa ja suhdannepolitiikkaa ja ennenkaikkea yleistä talouspolitiikkaa. Sillä tavoin on valtiovallan myöntävaikutuksella suuret mahdollisuudet vaikuttaa maan koko talouselämän edistymiseen. Edellytyksenä on kuitenkin, että valtiovallan taholla tässä kohdin ollaan läheisessä vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä talouselämän monien sisäisten voimien, siis ennen kaikkea taloudellisten niin hyvin työnantajia kuin työntekijöitäkin edustavien järjestöjen kanssa. Ei riitä vain, että taloudelliset voimat vapaasti myöntävaikuttaisivat tulosten saavuttamiseen, vaan niitä on myös tietoisesti ohjattava luonnollisen kehityksen osoittamaan suuntaan. Siinä kohdin on suunnitelmallisuusperiaatteille annettava niille kuuluva tärkeä merkitys ja asema. Ilmeistä on, että valtion osallisuus talouselämässä tulee tässä suhteessa ajanmittaan huomattavastikin vielä nykyisestään lisäytymään. Merkitystä vailla eivät yleisen talouspolitiikan välineinä tällöin tulee olemaan myöskään valtion omat taloudelliset yritykset, sosialioidut yritykset, jos sellaista nimitystä halutaan niistä käyttää. Periaatteena on kuitenkin pidettävä sitä, että valtio harjoittaa omaa taloudellista yrittäjätoimintaansa, vain silloin kun sen tarkoituksena on tyydyttää yleisen palvelusperiaatteen vaatimuksia tai vaikuttaa herättävästi tai tasottavasti yksityisen talouselämän johonkin alaan tai haaraan. Mahdollisen työttömyyden varalta on valtion velvollisuuksiin luettava tarkoituksenmukaisten töiden järjestely tai tilausten sijoittaminen yksityisille talouselämän yksiköille siten, että työttömyyden torjuminen varmistetaan. Mutta tässäkin on toimittava siten, että samalla vaikutetaan talouselämän omiin luoviin voimiin.

Valtion valvoma ja ylläpitämä ammatin

ja elinkeinon harjoittamisen vapaus yhdessä yhä kehitettävän ja tehostettavan opetuslaitoksen kanssa tekevät kaikille yhteiskunnan jäsenille kasvavassa määrin mahdolliseksi päästä osalliseksi taloudellisesta edistyksestä omien todellisten kykyjensä ja taloudellisten suoritustensa perusteella. Edelleen on edellytyksiä kehittää taloudellista toimintaa siten, että yksityisillä yhteiskunnan jäsenillä on mahdollisuus vaikuttaa omalta kohdaltaan yhä enemmän talouselämän ja ennenkaikkea oman työnsä kulkuun siinäkin tapauksessa, että he toimivat suuren taloudellisen yksikön koneistossa osina. Tällöin on nimenomaan taloudellisen demokratian ajatusten pohjalla mahdollisuudet kehittää yhteistoimintaa työnantajien ja työntekijöiden välillä entistä läheisemmäksi yhteisiä päämääriä silmälläpitäen. Tässä kohdin on kuitenkin tärkeätä pitää mielessä se ero, mikä on johtavan ja suorittavan työn välillä. Kummallakin on oma asemansa, eikä taloudellinen edistys ole mahdollista täydessä tehokkuudessaan, ellei tätä seikkaa muisteta. Tämä tahdotaan valitettavan usein vain käytännössä unohtaa koetettaessa saada määräysvalta yksiin käsiin.

Näin eri puolilta talouselämän päämääriä ja sille asetettuja tarkoituksia tarkasteltaessa selviää kuin itsestään myös kysymys taloudellisesta järjestelmästä. Mikään talousmuoto ei ole itse tarkoitus. On omaksuttava ne taloudelliset periaatteet ja keinot, joiden seuraaminen vie sellaisiin päämääriin ja toimintamuotoihin, joista käsittääkseni suurin piirtein voidaan olla yksimielisiä.

Miten meidän omassa maassamme tätä taloudellisten realiteettien periaatteet sitten olisi noudatettava? Kuten jo aikaisemmin mainitsin, merkitsi merkantilistinen valtion yksityiskohtaisin säännöksin ja määräyksin johtama talouspolitiikka 1700- ja 1800-luvuilla meidänkin maassamme taloudellisen edistyksen pysähtymisen aikaa. Vasta 1800-luvun jälkimmäisellä puoliskolla vapautui talouselämä siihenastisesta pakkopaidastaan ja uusi vapaamielinen suhtautuminen yrittäjätoimintaan yhdessä teknillisten saavutusten kanssa aikaansai voimakkaan nousun maamme tuotantoelämässä. Tämä suotuisa kehitys jatkui sitten samoilla perusteilla koko molempien maailmansotien välisen ajan, niin että vain 1930-luvun alkupuolen yleismaailmallinen talouspula sen hetkeksi keskeytti. Tässä on turhaa esittää mitään lukuja yleisen hyvinvoinnin ja vaurastumisen lisääntymisestä ennen sotia maassamme. Siksi tunnettua tuo kehitys on kaikille. Ja yhtä tunnettua on myöskin, että taloudellinen edistys kulki meille ulkomaihinkin verrattuna erittäin nopeasti. Lyhyenä sotien välisenä aikana ennätettiin nostaa maan talouselämä ennen itsenäisyysaikaamme vallinneesta sittenkin verraten takapajuisesta asemasta tasolle, jossa se oli hyvin voimakkaasti kehittymässä eteenpäin. Niistä tekijöistä, jotka ennen kaikkea ovat vaikuttaneet maan taloudelliseen vaurastumiseen siitä lähtien, kun talouselämä on saanut vapaasti kehittyä, on ensisijaisesti mainittava: itsenäinen talonpoikaisväestö, vapaaseen yritteliäisyyteen perustuva kauppa ja teollisuus, laajaksi kehitetty osuustoiminta sekä valtion harjoittama tarkoituksenmukainen talouspolitiikka ja sen yhteydessä sen oma yrittäjätoiminta. Valtion harjoittaman verotus-, tulli-, kauppa- ja rahapolitiikan sekä sen maataloutta tukevan toiminnan suurin merkitys on ollut siinä, että se on vaikuttanut tasoittavasti esiintyneisiin vaikeuksiin ja eliminoinut vapaassa markkinataloudessa esiintyneitä häiriöitä. Meillä olikin valtion osuus talouselämäämme kehittynyt jo ennen sotaa pitemmälle kuin monessa muussa maassa. Mutta mistään suunnitelmataloudesta meillä ei kuitenkaan voinut olla puhettakaan, sillä juuri vapaan markkinatalouden kehittämät voimat antoivat talouselämälle sen voimakkaasti edistyvän kehityssuunnan.

Sodan aikana valtion ote talouselämään tiukkeni tavattomasti. Vähitellen yhä kiristyvä tavaroiden niukkuus yhdessä sodan talouselämällekin asettamien ei-taloudellisten päämäärien kanssa kehitti valtion säännöstely- ja määräysvallan taloudessa äärimmilleen. Elämme nyt enemmän kuin koskaan ennen valtiojohtoisen talouden alaisuudessa. Seurauksena onkin, että talouselämän sisäisten voimien dynaamisuus ja edistyspyrkimykset ovat tavattoman voimakkaasti kahlehditut. Tästä on epäilemättä suuret haittansa taloutemme sodanjälkeistä uudelleen käyntiinsaattamista ajateltaessa. Paljon energiaa ja luovaa työtä kulutetaan epäoleelliseen ja muodollisten seikkojen selvittämiseen sen sijaan, että

kaikki ponnistukset voitaisiin ohjata taloudelliseen jälleenrakennukseen. Toisaalta on tietenkin selvää, että yhdellä kertaa ei näistä monista säännöstelytoimenpiteistä voida vapautua. Silloin jouduttaisiin aivan varmasti talouselämän yleiseen sekasortoon. Mutta päämäärä on silti pidettävä selvänä: talouselämän omat sisäiset voimat on vapautettava jälleen toimintaansa. Ja se on tehtävä niin nopeasti kuin olot suinkin sen sallivat. Meidän tulee erityisesti muistaa viime vuosisadan alkupuolella maassamme vallinnutta merkantilismin säännöstelyaikaa ja siihen liittynyttä taloudellisen edistyksen pysähtymistä. Sellaiseen meillä ei ole nykyisissä oloissa varaa. Eikä tuollainen pitkälle menevä ohjaaminen ja säännöstely myöskään suomalaisen itsenäiseen luonteeseen sovi.

Edessämme olevat taloudelliset tehtävät eivät suinkaan ole helpot ja yksinkertaiset. Ensinnä on maallamme suoritettavana tuotantoelämän kovalle koetukselle asettamat sotakorvaukset. Ne merkitsevät talouselämälle suurta vientimäärää, jota vastaan ei ole mahdollista saada mitään tuontia. Siitä huolimatta on joka alalla vallitsevan vaikean tavaran puutteen vuoksi ulkomaankauppa koetettava saada mahdollisimman nopeasti käyntiin. Näistä syistä on eräs perustehtäviä kiihdyttää yksityisten kansalaisten ja muiden talousyksikköjen — lähinnä siis liikeyritysten — oma yritteliäisyys täyteen vauhtiin. Muuten ei tästä tehtävästä selviydytä. Virkakoneistosta ei tällaisten vaikeuksien vallitessa ole vastaavaa apua. Se ei pysty siihen luovaan ja yrittävään toimintaan, jota taloudellinen edistys meiltä nyt enemmän kuin koskaan ennen vaatii. Sen on kokemus meidän maassamme riittävän monta kertaa jo osoittanut.

Siksi meidän täytyy katsoa sosialidemokraattisen ryhmän taholta esitettyjä sosialisoimisvaatimuksiakin juuri tältä käytännölliseltä kannalta. Jos sosialisoimisesta jollakin talouden alalla voitaisiin osoittaa olevan todellista hyötyä ja sen koituvan taloudelliseksi edistykseksi, on itsestään selvää, että silloin siihen on mentävä. Mutta tätä ei ainakaan nykyisiä vaatimuksia esitettäessä ole voitu millään tavalla osoittaa. Jos sensijaan vain periaatteellista laatua olevien teorioiden pohjalla ehdotetaan kokeiltavaksi sosialisointia siten, että „suurtuotantolaitokset, liikepankit ja mahdollisesti yhteiskunnallistamiseen kypsät tuotannon alat otettaisiin yhteiskunnan haltuun", kuten sosialidemokraattien välikysymyksessä sanotaan, niin silloin liikutaan uskomattoman heikosti taloudellista todellisuutta tuntevalla ja talouselämän kehityksestä vastuuta ottavalla pohjalla. Tästähän nyt sentään itse asiassa ei edes tehdyssä välikysymyksessä suoranaisesti olekaan puhe. Siinä esitetään asiaa vasta tutkittavaksi, mutta tuo tutkimus kuitenkin tehtäväksi siinä muodossa, että tulokset olisivat myönteiset itse vaatimuksille.

Kun välikysymyksessä mainitaan yksi konkreettinenkin sosialisoimisehdotus, liikepankkien sosialisoiminen — muut vaatimuksethan ovat niin yleisluontoisia, että sitä, mistä niiden osalta oikeastaan on kysymys, ei voi varmuudella sanoa — saanen hiukan lähemmin kosketella pankkien asiaa. Välikysymyksessä ei tarkemmin selvitellä, mistä syystä liikenpankit olisi sosialisoitava. Mutta välikysymyksen hengen ja muiden sosialidemokraattien taholta annettujen mielipiteen ilmaisujen pohjalla voitaneen pääsyinä liikepankkien sosialisoimisvaatimukseen pitää ensinnäkin sitä, että katsotaan liikepankkien yksipuolisesti määräävän, mitkä tuotannon ja liike-elämän alat saavat tarkoituksiinsa luottoa, ja toiseksi sitä, että liikepankkien luotonvälityskustannukset nousevat liian suuriksi — toisin sanoen lähdetään olettamuksesta, että sosialisoitu pankkilaitos suorittaisi samat tehtävät paremmin yhteistä etua vastaavalla tavalla ja lisäksi vielä halvemmin kustannuksin (Ed. Räisänen: Ensimmäinen ainakin on totta!).

Miltä nämä väitteet sitten näyttävät tosiasioiden valossa? Mitä ensinnä luotonannon tarkoituksenmukaisuuteen tulee, on todettava, että liikepankkien luotonanto on v. 1941 alkupuolesta lähtien ollut erittäin yksityiskohtaisesti ja tarkoin Suomen Pankin antamien ohjeiden mukaan säännöstelty.

Jotta luottoa anottaessa selvästi ja yksityiskohtaisesti kävisi ilmi, mihin tarkoitukseen varat aiotaan käyttää, on anomukset tehtävä kirjallisesti. Ne säilytetään rahalaitoksessa, jotta pankkien tarkastajat voivat niitä tutkia, kun ne toimittavat tarkastuksia. Sitäpaitsi valvotaan myös juoksevasti tarkoin, että rahalaitokset noudattavat niille annettuja ohjeita. Siinä mielessä

ovat rahalaitokset velvolliset kuukausittain lähettämään Suomen Pankille yksityiskohtaisen raportin kaikista myöntämistään 500,000 markkaa suuremmista luotoista, niin myös niistä luotoista, jotka ovat lisäluottoa myöntämällä yhteensä kohonneet yli 500,000 markan. Näistä raporteista tulee käydä selville lainan saaja, sen vakuus, tarkoitus ja määrä. Sanalla sanoen luotonanto on nykyoloissa aivan yhtä tarkoin säännöstelty kuin jos se olisi valtion omassa huostassa. Siinä suhteessa ei siis sosialisoinnin avulla voitaisi suinkaan saada parempia takeita luotonannon tarkoituksenmukaisuudesta. Pikemmin päinvastoin olisi mahdollista, että sosialisoitu pankkilaitos enemmänkin suosisi niitä lainananojia, joilla olisi parhaat suhteet virkamiehinä toimiviin pankinjohtajiin, kuin todella liike- ja kansantaloudellisten näkökohtien mukaan luottoa parhaiten ansaitsevia yrityksiä ja henkilöitä. Siinä suhteessa meillä kai on riittävästi esimerkkejä esimerkiksi kansanhuollon alalta olemassa.

Mitä sitten maamme liikepankkien kustannusten suuruuteen tulee, niin on todettava, että ne ovat erittäin alhaiset. Vuonna 1937 olivat liikepankkien keskimääräiset kustannukset 1.15 % niiden bilanssien loppusummista. Vuonna 1944 muodostivat kustannukset vastaavasti vain 0.86 % bilanssien loppusummista. Kustannukset olivat tällä välin tasaisesti alentuneet 0.29 %. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että Ruotsissa oli vastaava luku vuonna 1943 1.34 %. Tämä ei aivan suoranaisesti vastaa suomalaista vertailulukua, sillä kummankin laskutapa on hiukan toisesta poikkeava. Mutta vertauskohdaksi se kelpaa kuitenkin täysin osoittamaan, että huolimatta maamme köyhyydestä ja pienistä pääomista, meillä liikepankit pystyvät toimimaan vaihtoonsa nähden prosentuaalisesti melkoista halvemmin kustannuksin kuin Ruotsissa. Schweitzerischer Bankvereinin Sveitsissä vastaavat kustannukset ilman veroja olivat vuonna 1943 1.71 % ja vuonna 1944 1.69 %. Tshekkiläisten pankkien kustannukset myös ilman veroa olivat 1.6—1.4 %, unkarilaisten vuonna 1943 1.15 % ja hollantilaisten pankkien 1.49 %. Korkoero on virallisen tilaston mukaan ollut Suomessa vuonna 1942 2.98 %, vuonna 1943 2.78 ja vuonna 1944 2.51 %. Ruotsissa oli korkoero vuonna 1941 2.67 %, Yhdysvalloissa ja Saksassa se on ollut noin 4 %. Suomen liikepankit toimivat siis, kuten näistä numeroista kiistattomasti käy ilmi, halvemmilla kustannuksilla ja pienemmillä korkoeroilla.

Suomen liikepankkien kohdalta on vielä lisäksi huomattava, että niiden samanaikaisesti valtiolle maksamien verojen määrä oli lisääntynyt vuoden 1937 0.29 %:sta, bilanssien loppusummista laskettuna, vuoden 1944 0.53 %:in. Vuonna 1937, jolloin nykyinen talletuskorko tuli voimaan, oli liikepankkien keskimääräinen antolainauskorko 5.98 %. Tämä oli kuitenkin vuoteen 1944 mennessä laskenut — siitä huolimatta, että talletuskorko oli koko ajan pysynyt samana — 5.04 %:in. Mainittakoon vielä, että vuonna 1944 liikepankkien lainanannosta oli kokonaista 52.5 %, siis yli puolet, valtiolle eri muodoissa annettua luottoa. Lisäksi huolehtivat pankit verojen, sähkö- ja kaasumaksujen keräämisestä j. n. e. aivan mitätöntä korvausta vastaan, joka ei lainkaan vastaa siitä aiheutuvia lisäkustannuksia. Ei ole uskottavaa, että valtio sosialisoimalla liikepankit voisi alentaa niiden toimintakustannuksia tai muuten tehdä niiden toiminnan tehokkaammaksi tai tarkoituksenmukaisemmaksi. Valtion laitosten työskentelystä saadut kokemukset osoittavat päinvastoin, että niillä on taipumuksia monimutkaistaa ja kangistaa ja siten myös kallistaa työ- ja toimintatapoja. Varsinkaan niin arkaluontoisessa sekä harkintaa ja joustavuutta kysyvässä tehtävässä kuin luotonannossa, johon aina liittyy myös määrätty riskimomentti, ei ole uskottavaa, että valtion virkamiehillä olisi edellytykset toimia siten, että siihen voitaisiin olla läheskään tyytyväisiä.

Tällä hetkellä, kuten edellä olen osoittanut, liikepankit hoitavat luotonannon Suomen Pankin antamien ohjeiden mukaan kansantalouden yhteisiä etuja tarkoin vastaavasti ja suorittavat tehtävänsä myös erittäin alhaisin kustannuksin. Pääkysymys tuotantoelämämme luotontarvetta ajatellen ei tällä kertaa kuitenkaan ensisijaisesti ole siinä. Luotonannon ohella on keskeistä huomiota kiinnitettävä luotonantoon tarvittavien varojen hankintaan rahalaitoksille. Mutta siinäkin suhteessa on yksityisillä liikepankeilla parhaat toimintaedellytykset ja siinäkin kohdin ne ovat olleet läheisessä yhteistyössä yleistä valistustoimintaa säästä-

väisyyden hyväksi harjoitettaessa valtiovallan kanssa. Rahojen tallettaminen edellyttää yleensä suurta luottamusta talletuksen vastaanottavaan rahalaitokseen ja maamme liikepankit ovat vakavaraisina ja taitavasti hoidettuina yrityksinä saaneet nauttia yleisön täyttä luottamusta. Niillä on myös talletusten vastaanottoa ajatellen paremmat toimintaedellytykset kuin mahdollisella sosialisoidulla pankkilaitoksella, jota kohtaan yleisö epäilemättä tuntisi melkoisia epäilyksiä. Kansahan on tottunut siihen, että raha-asioiden hoidon on oltava erittäin luottamuksellista. Jos liikepankit sosialisoitaisiin, tuottaisi epäilemättä paljon nykyistä suurempia vaikeuksia saada kokoon talouselämän jälleenrakennuksen lähivuosina vaatimat suuret säästöpääomat ja valtion tarpeet.

Liikepankkien sosialisoimiseen tähtäävät sosialidemokraattien vaatimukset näyttävät lepäävän erittäin heikoilla ja ilmeisesti pelkästään ideologisilla perusteilla. Tästä syystä onkin ymmärrettävää, että heidän taholtaan tätä toimenpidettä — sen enempää kuin muitakaan sosialisoimistoimenpiteitä — ei ole yksityiskohtaisesti vaivauduttu perustelemaan. Ainakaan minä puolestani en ole sellaista missään sattunut havaitsemaan. Myös hallitus on ilmeisesti katsellut sosialisoimiskysymystä realiteettien kannalta. Se on täysin ymmärtänyt nykyisten olojen talouselämälle asettamat ankarat vaatimukset ja käsittänyt, että kaikkinaiset sosialisoimiskysymykset erittäin suuresti vaarantaisivat maamme taloudellista ja, sotakorvauksien toimittamista epävarmentamalla, myös poliittista asemaa. Sen vuoksi hallitus ei ole toistaiseksi nähnyt aiheelliseksi komitean asettamista tutkimaan kysymystä, kuten sosialidemokraattinen puolue vuoden alkupuoliskolla hallitukselle oli esittänyt.

Muuten en malta tässä yhteydessä olla kajoamatta erääseen tämän välikysymyksen monista epäjohdonmukaisuuksista ja ajattelemattomuuksista, joihin sen enempää en ole katsonut olevan syytä tässä enemmän periaatteellisluontoisessa esityksessäni puuttua. Välikysymyksen toisessa loppuponnessa tiedustellaan nimittäin hallitukselta suoraan: „Katsooko hallitus yleensä maan tuotannollisen toiminnan sekä laajojen kansalaispiirien sosialisen turvallisuuden kannalta tarpeelliseksi valtion suoranaisen määräämisvallan lisäämistä mainituilla aloilla (siis suurtuotantolaitoksissa, liikepankeissa ja muilla yhteiskunnallistamiseen kypsillä tuotannon aloilla) ja vastaavan kansanvaltaisen organisation kehittämistä?" Kun vasta ensimmäisessä loppuponnessa tiedustellaan, onko hallitus asettanut komitean tutkimaan sosialisoimiskysymystä, niin on kai jokseenkin kohtuutonta edellyttää ja pyytää, että hallitus jo toisessa kysymyksessä olisi valmis vastaamaan ensimmäisessä kysymyksessä edellytetyn komitean puolesta. Tämä parhaiten osoittaa välikysymyksen tekijöiden ajatusten kulkeneen yksinomaan ideologisilla linjoilla ja kokonaan unohtaneen käytännölliset seikat. Välikysymyksessä on, kuten sanottu, monia muitakin vastaavantapaisia todistuksia kyselyn tekijäin ajatuksenjuoksusta, mutta niihin en katso tässä yhteydessä olevan aihetta sen enempää puuttua.

Lopuksi haluaisin kuitenkin lausua olevani välikysymyksen tekijäin kanssa yhtä mieltä siitä, että olisi ehkä hyödyksi, jos hallituksen taholta asetettaisiin komitea — herra ministerin taholta ilmoitettiin, että sellainen tullaan asettamaankin — monipuolisesti ja yksityiskohtaisesti tutkimaan ja selvittelemään kysymystä sosialisoinnista ja suunnitelmataloudesta. Taloudelliseen edistykseen ja kansamme hyvinvoinnin kohottamiseen pyrittäessä ei nykyisten suurten vaikeuksien keskellä voida asioita katsella liian ennakkoluulottomasti. Vaikkakin tuollainen komitea tulisi tulokseen, joka sosialisointiin nähden olisi kielteinen — kuten asiallisesti aivan varmasti tulisi käymään — niin tutkimuksen kuluessa voitaisiin joka tapauksessa monia taloudellemme tärkeitä kysymyksiä selvittää ja saataisiin ajatuksia taloudellisten ongelmiemme ratkaisemiseksi. Lisäksi tuollainen tutkimus selvittäisi myös sitä sekavaa ilmapiiriä, joka meillä taloudellisten asiain ympärillä vallitsee. Meillähän on varsinkin viime aikoina tahtonut olla niin, että taloudelliset ratkaisut tehdään ensisijaisesti poliittisten mielipiteiden eikä taloudellisten tosiasioiden ja tosiolojen pohjalla. Jos hallitus puolestaan katsoo aiheelliseksi komitean asettamisen sosialisoimiskysymystä tutkimaan, niin komitean kokoonpanon on silloin ehdottomasti oltava

riittävää taloudellista asiantuntemusta edustavan. Muuten sillä ei ole edellytyksiä suoriutua tehtävästään ja muuten on yhtä helppoa ratkaista kysymys vain antamalla joukon kansalaisia lausua asiasta ilman muuta ja etupäässä tunteittensa ja valmiiden mielipiteittensä perusteella käsityksensä. Ratkaisu on silloin yhtä pätevä kuin epäpätevistä henkilöistä kokoonpannun komitean tutkimuskin (Ed. Räisänen: Se poika puhuu itsensä komitean jäseneksi!).

Ed. Österholm: Herra talman! Debatten ser ut att antaga en omfattning som t. o. m. för våra förhållanden är osedvanlig. Jag vill därför i motsats till bl. a. den senaste ärade talaren fatta mig mycket kort.

Det socialdemokratiska intresset för socialiseringen framträdde några veckor före det senaste riksdagsvalet och fick därigenom sin särprägel. Nu är kommunalvalen i antågande och frågan om socialiseringen förs fram ånyo genom den socialdemokratiska interpellationen.

Socialiseringstanken är aktuell i flere länder nu efter kriget och det sätt, på vilket den på många håll behandlas, bär tydliga spår av krigets inflytelser. Det allmänna missnöjet i efterkrigstidens värld riktar sig också mot produktionssystemet och rekommenderar på skilda håll allehanda hårdhänta metoder för att förverkliga socialismens gamla dröm om produktionsmedlens övertagande av staten. Otåligheten och de radikala problemlösningar som föreslås, är bevis på att sakligheten har svårt att komma till orda. Ser man däremot på förhållandena i ett land som Sverige, är bilden av socialiseringsdebatten väsentligen en annan. Sverige har hållit sig utanför kriget och fått sköta sina angelägenheter i lugn och ro. Där har meningarna om socialiseringen varit delade också inom de kretsar som annars står på den socialistiska åskådningens grund. Riskerna av att genomföra en omvälvning i det på enskild äganderätt och företagsamhet byggda produktionssystemet har med kraft understrukits och man förhåller sig också i dessa kretsar tveksam till socialiseringen. Sveriges nuvarande socialdemokratiska regering tycks icke heller ha gjort socialiseringen till sitt speciella skötebarn, utan intar en avvaktande ståndpunkt, sorgfälligt granskande och övervägande riskerna och de eventuella fördelarna av en sådan reform.

I vårt land är man i allmänhet vida mindre betänksam inför stora, djupt ingripande samhällsreformer, men det som denna gång står i fråga bör väl ändå anses vara av den art att det kräver all möjlig varsamhet och eftertanke. Utom att Finland lever under krigsskadeståndsproduktionens tryck måste vi för att överhuvud komma tillrätta och tillfredsställa våra oundgängliga behov ständigt tänka på nödvändigheten att driva upp produktionen i så hög grad som det är möjligt med vår förslitna produktionsapparat och de andra försvagade resurser som vårt av kriget och dess efterverkningar pressade folk förfogar över. Saken måste därför bedömas med ännu större allvar hos oss än i andra länder, som fritt kan förfoga över sin arbetskraft och sin produktion.

Det vore inte möjligt att undvika betydande störingar om en rad viktiga produktionsfaktorer komme att gå över i statens händer. Den risken har regeringen pekat på i sitt svar på interpellationen. Oavsett en principiellt avvikande inställning till socialiseringen finner man det också av praktiska skäl otänkbart att i vårt nuvarande läge skrida till åtgärder i den riktning interpellanterna vill leda utvecklingen i vårt land.

Nu är det ju dock inte främst fråga om ett mer eller mindre omedelbart förverkligande av socialiseringssträvandena utan om en utredning rörande deras förutsättningar. Regeringen har i svaret på interpellationen gett besked om sin inställning och sina åtgärder i saken. Med det beskedet kan man låta sig nöja, om också man inte är beredd att utan förbehåll underskriva allt som sägs i svaret. Det har många gånger visat sig att det är nyttigt för reformivern att stifta nära bekantskap med sina strävandens konsekvenser. I samma mån som svårigheterna träder i dagen vid en saklig utredning, märker man nödvändigheten att hålla sig på verklighetens grund och gå fram med varsamhet. Slagordet om socialiseringens samhällsfrälsande betydelse tål vid att ställas i ljuset av en ingående granskning. Det skall därvid av allt att döma visa sig att detta slagord förlorar en god del av sitt propagandavärde. Det gäller emellertid att se till att utredningen

verkligen blir allsidig och opartiskt genomförd. Det måste bli en sakkunnig och vederhäftig undersökning av problemet i hela dess vidd. Ett utlåtande av övervägande politisk innebörd har vi inte behov av. Regeringens ståndpunkt kan, som sagt, accepteras. Svenska riksdagsgruppen röstar för enkel övergång till dagordningen.

Ed. Kivisalo: Herra puhemies! On ollut mieluista todeta, ettei kukaan esiintyneistä porvarillisten ryhmien edustajista ole ilmoittanut vastustavansa tämän asian tutkimista, mitä välikysymyksessä tarkoitetaan, mutta samalla merkitsen pöytäkirjaan, että tämä on vastakkaista sille, mitä niin oikeiston kuin useissa keskustan lehdissäkin on asian johdosta kirjoitettu. Heidän mielestään asia on niin selvä, ettei sitä tarvitse tutkiakaan. On myös mieluista ollut todeta ed. Salmisen kannattavan, että työväenkin oikeuksia koetetaan yhteiskunnassa valvoa. Tähän asti sitä eivät ole muut valvoneet kuin työväki itse, ja tätäkin valvomista on koetettu vainota ja kaikin tavoin vaikeuttaa. Kun ed. Salminen puhui monta sataa vuotta sitten jesuiittain Paraguayssa perustamasta malliyhteiskunnasta tahtoen sitä kai verrata siihen sosialisoimiseen, mihinkä nyt kaikkialla maailmassa pyritään, niin tämä on niin kovin ontuva vertaus, että minä mieluummin keskustelen siitä ed. Salmisen kanssa tuolla käytävällä, mutta en täällä eduskunnan puhujalavalla.

Ed. Oksalalle pyytäisin sanoa, että Marx ei pitänyt sosialisoimista väliasteena valtiollisessa taistelussa, vaan päinvastoin valtiollista taistelua väliasteena pyrittäessä sosialismiin. Ed. Oksala luki aivan oikein Marxin kommunistisesta manifestista ne kohdat, joissa tämä myöntää ne suuret saavutukset ja edut, mitkä kapitalismi on aiheuttanut, että se on ollut tehokkain varallisuuden ja yritteliäisyyden synnyttäjä, mitä maailma koskaan sitä aikaisemmin oli nähnyt. Tämän hän luki, mutta jätti lukematta sen, mitä on samassa kommunistisessa manifestissa, kun Marx selittää, että kullakin yhteiskunnalla on syntymis-, kukoistus- ja rappeutumiskautensa ja kun hän sitten selittää, että kapitalistinen yhteiskunta on kadottanut ja kadottaa yhä enempi kehitystä edistävän luonteensa ja muuttuu kehityksen esteeksi ja samalla suurten ihmisjoukkojen hyvinvoinnin ja onnen esteeksi. Kun ruvetaan sellaista suurta ajattelijaa ja tiedemiestä kuin Marxia arvostelemaan, niin ei pitäisi noin vaillinaisesti sitä tehdä, vaan pitäisi käsittää se semmoisena lujasaumaisena kokonaisuutena, josta, jos jokin osa siitä temmataan irti siitä yhteydestä, missä se on lausuttu, annetaan väärä kuva. Kun ed. Oksala sanoi, että ihmiset ovat itsekkäitä eivätkä tule enkeleiksi, jota sosialisoiminen muka edellyttää, niin minä huomautan, etteivät rautatieläiset ja osuuskuntain jäsenet ja toimihenkilöt, eivät ne ole enkeleitä, mutta siitä huolimatta nämä laitokset menestyvät hyvin eikä kukaan järkevä ihminen ajattelekaan, että niitä pitäisi palauttaa yksityisten omistukseen.

Kun ed. Oksala puhui liikepankkien johdon erinomaista älyä ja taitoa vaativasta työstä, niin minä en ole siinä asiantuntija vähääkään, mutta minä huomautan toisesta asiantuntijasta, nimittäin professori Hannes Gebhard-vainajasta, joka jo lähes parikymmentä vuotta sitten kirjoitti teoksessaan „Maatalous nykyistä kannattavammaksi", ja päinvastoin siinä selitti, että pankkimiesten työ on verrattain yksinkertaista verrattuina niihin suunnattomiin tuloihin, mitkä niillä on. Minä, kuten sanottu, en pane kahta sormea kirjan päälle, onko asia niin, mutta minä luotan professori Gebhard-vainajaan vähän enemmän kuin ed. Oksalaan näissäkin asioissa. Kun nyt ed. Oksala pitää erityisesti liikepankkien sosialisoimista mahdottomuutena, niin tämän johdosta huomautan, että säästöpankit meillä osaksi ovat jo sosialisoidut. Nehän ovat niiden omaisuutta, jotka niissä tallettavat varojansa. Ja kun ed. Oksala sanoi käsittäneensä hallituksen vastauksen niin, että hallitus on viivyttänyt komitean asettamista sen vuoksi, ettei ole pitänyt sitä tarpeellisena, niin tämän minä käsitin herra ministerin vastauksesta niin, että hallitus oli tahtonut tehdä esivalmisteluja antamalla kansantaloudellisen neuvottelukunnan asiaa tutkia, jotta komitean työlle heti alussa olisi jonkinlaista pohjaa.

Suomi on enemmässä määrässä kuin useimmat muut maat, riippuvainen ulkomaista. Se on sitä sekä tavarain vaihdon että maatamme kohtaan muissa maissa vallitsevan mielialan suhteen. Emme tule toimeen ilman ulkoa tuotavia monia tavaroita ja poliittisessakaan suhteessa emme voi me-

nestyä ilman suurten maiden myötätuntoa. Tästä johtuu, että talousjärjestelmämme kään ei voi olla suuresti ristiriitainen sille, mitä tässä suhteessa on vallitsevana yleensä maailmassa. Kun kehitys johtavissa maissa on kulkemassa kohti sosialismia, ei Suomikaan voi jäädä yksinäiseksi kapitalistiseksi saareksi tässä kehityskulussa. Meillä on sen vuoksi nyt jo korkea aika varustautua sen varalta, että sosialisoimisen käydessä ehkä kiireesti välttämättömäksi, emme olisi siihen aivan valmistumattomia, ja vähin, mitä tällä hetkellä ymmärtääkseni on tehtävä, on, että asiaa tutkitaan ja täten valmistaudutaan, jotta odottamattomat tosiasiat eivät meitä yllättäisi.

Minun ymmärtääkseni sosialisoimisen tulee tapahtua, kuten herra ministerikin lausui, varovaisesti, ja sen vuoksi ei Suomi kai voi kulkea sosialisoimisessa ainakaan pitkän etumatkan päässä muista, mutta rinnalla sen on koetettava pysytellä. Meillä ei ole varaa uhkarohkeisiin kokeiluihin, mutta meillä ei ole myöskään varaa suhtautua yliolkaisesti siihen, mitä muualla tässä suhteessa nykyään tapahtuu. Käsittääkseni sosialisoimisessa ei siis ole hoppu hyväksi eikä kiire kunniaksi.

Meidän maassamme on ehkä vain muutamia harvoja talouselämän aloja, jotka nyt jo ovat kypsiä sosialisoitaviksi. Sen vuoksi välikysymyksessäkin rajoitutaan vaatimaan ainoastaan, että asiaa tutkitaan. Näin olen ajatellut. Mutta siitä kiivaasta vastustuksesta, mitä olen lukenut porvarillisissa lehdissä tämän välikysymyksen vastustamiseen, on pyrkinyt tulemaan mieleen, että olenkohan minä ollut väärässä. Kun välikysymyksessä ei muuta pyydetä kuin tutkimista ja kun sitä vastaan on niin kova melu nostettu, niin tulee pakostakin ajattelemaan, että minkätähden totuutta pelätään. Eivätkö juuri porvarilliset, jotka ovat vuorenvarmoja siitä, että sosialisoiminen on mahdottomuus, eikö juuri heidän pitäisi tätä tutkimusta etupäässä vaatia, jotta se, mitä he väittävät, osoittautuisi paikkansa pitäväksi. Kun näin on, niin minä olen ruvennut epäilemään, että ehkäpä Suomessa onkin sosialisoimiseen kypsyneitä aloja enemmän kuin olen luullut. Jos porvarit ovat myös varmoja päinvastaisesta, niin se on todistettava tutkimuksella. Pelkkä ylimalkainen väittäminen ei tässä riitä.

Meillä on asetettu komiteoita sangen vähäpätöistenkin asiain vuoksi, kuten esim. homeen poistamisesta karviaismarjoista tai sonnien laitumelle laskemisesta, hyödyllisiä asioita sellaisinaan, mutta kumminkin sellaisia, jotka luulisin voitavan hoitaa yksityisenkin yritteliäisyyden varassa. Kun siis komiteoita on asetettu sangen vähäpätöistenkin asiain vuoksi, niin miksikäs ei nyt tällaisen näin suuren ja tärkeän asian vuoksi, kuin mitä nyt on kysymyksessä.

Kokemus niin meillä kuin muuallakin on osoittanut, että talousjärjestelmässämme täytyy olla joku suuri perusvika. Kapitalistinen talousjärjestelmä on pystynyt vain nousuaikoina miten kuten tarjoamaan kaikille työtä ja ansiota ja silloinkin huomattavien valtioapujen turvin. Kun on tullut pula-aika, niin suuria joukkoja on erotettu työstä kaikkialla. Työttömien joukot ovat täyttäneet maailman viheliäisyydellä ja panneet koko yhteiskunnan liitoksistaan ratisemaan. Valtion ja kuntain on tarvinnut ryhtyä näille järjestämään töitä, mutta nekään eivät ole voineet sitä järjestää läheskään kaikille ja niillekin, joille on järjestetty, on voitu järjestää sellaista työtä, mikä ei aina ole niin hyödyllistäkään, mutta jota on hankittu vain sen vuoksi, että jotakin työtä olisi. Kun Marx sanoi, että kapitalismi on käynyt kehityksen esteeksi, niin minä tahtoisin sanoa, että tämä on yksi huomattavimpia kehityksen esteitä, kun ei työnhaluisilla ihmisillä ole tilaisuutta tehdä hyödyllistä työtä. Ja tämmöisiä pulavuosia voi olla vuosikausia. Minkä tähden on työttömyyttä? Sentähden, että ei pystytä järjestämään tuotantoa ja kulutusta minkäänlaisiin järjellisiin suhteisiin. Tavaroita on, mutta niitä ei pystytä järjestämään kuluttajien saatavaksi. Kapitalistinen yhteiskunta muistuttaa suurta laivaa, joka on lastattu täyteen erilaisia elintarpeita y.m. tarvikkeita, mutta jossa miehistö tappelee nälissään kannella siitä syystä, ettei pääse yksimielisyyteen siitä, millä tavalla noita tarvikkeita otettaisiin ruumasta nautittavaksi. Marx nimittää tällaista asiaintilaa „ylituotannon kulkutaudiksi", jolloin koko yhteiskunta, kuten hän lausuu, ikäänkuin vajoo tilapäiseen raakuuden tilaan, senvuoksi, että tarvikkeita on tuotettu liikaa. Se, että yhteiskunnassa syntyy levottomuuksia senvuoksi, että tavaroita on liikaa,

on aikaisemmin ollut aivan mahdotonta, mutta kapitalistiseen järjestelmään ne kuuluvat oleellisena osana, nimittäin ajoittaiset pulakaudet. Työläinen ei löydä kapitalistia, joka olisi kyllin ystävällinen ruvetakseen hänen nylkyrikseen, se on jotakin ennan kuulumatonta historiassa aikaisemmin. Tällainen asiaintila on aivan järjetöntä ja muuttuu vielä järjettömämmäksi sen kautta, että asiaa koetetaan auttaa, kuten on tehty, fascistisilla y. m. humpuukikeinoilla, mutta lopultakaan ei löydetä muuta ratkaisua, kuin se että manataan esille uusi entistä hirvittävämpi sota, joka sitten kaiken ylituotannon ja paljon muutakin hävittää. Ellei ihmiselämän tarkoitus ole olla paljas kilpa-ajo, jota ylläpidetään vain nähdäkseen, kuka siinä tuhoutuu ja kuka siinä jää eloon, niin tämmöinen asiaintila on järjetön.

Tosin nyt tällä kertaa ei ole ylituotantoa, päinvastoin meillä on kaikista tavaroista puutetta, kuten oli edellisenkin maailmansodan aikana ja sen jälkivuosina, mutta hyvin muistetaan se, ettei edellisen maailmansodan jälkeen kulunut montakaan vuotta, kun tarvikkeiden puute muuttui niiden runsaudeksi. Ja sama kohtalo on edessämme jonkun vuoden kuluttua nyt päättyneen sodan jälkeen ellei sen varalta varustauduta. Senvuoksi silloin saatujen kovien kokemusten pitäisi jokaiselle jotakin opettaa. Sodan aikana porvarillistenkin korkeassa kurssissa pitämä lause: „ei ole paluuta entiseen", se olisi nyt otettava täydestä. Alettakoon kehittää talousjärjestelmäämme siten, ettei se olisi syynä enää uusiin hirvittäviin sotiin.

Ed. Oksala puhui paljon yksityisestä yritteliäisyydestä ja hyödystä, ja se, mitä hän puhui, on eräin varauksin totta. Mutta kun hän puhui siitä muka sosialisoimisen vastakohtana, niin se ei ole totta. Sosialisoiminen, jos se toimitetaan järkevästi, harkiten ja asteittain, ei lamauta yritteliäisyyttä, vaan pikemminkin on omansa sitä edistämään, samalla kun se antaa kansalle tilaisuuden ehkäistä sellaisen yritteliäisyyden, joka on vahingollista tai hyödytöntä yhteiskunnalle. Mutta puhuminen kapitalismista yritteliäisyyden edistäjänä ei enää pitkään aikaan ole ollut asian luonteen mukaista. Ei meillä enää ole eletty pitkään aikaan yksityisyritteliäisyyden varassa yksinään, vaan sillä tavoin, että jos meillä mitä tahansa yritetään, niin heti vaaditaan sille valtion apua, ei ainoastaan suoranaista valtion raha-apua, vaan lisäksi sen ylläpitämiseksi korkeita suojelustulleja ja vientipalkkioita y. m. On siis varsin kohtuullista, että kun valtio monin tavoin tukee näitä yksityisyrityksiä, että sen kontrollivaltaa niiden hallintaan myöskin lisätään.

Valtion avusta ja tuesta puhuttaessa on syytä huomioida eräs ristiriita porvarillisten piirien noudattamassa politiikassa. Joka kerta kun on ollut meillä verotuskysymys esillä, niin on oikeisto, muistaakseni etupäässä ed. Oksala, vaatinut, että valtion ei pitäisi panna nyt tätä veroa, vaan sen pitäisi myydä omaisuuttansa ja tämän myynnin kautta saada varat, joita hallitus nyt verotuksella yrittää. Siis valtiolta vaaditaan monenlaista tukea ja suoranaista avustusta yksityisten yritysten hyväksi, mutta samalla tahdotaan riistää valtiolta se omaisuus, jonka varassa tämä avustaminen ja tukeminen on mahdollista. Kun verojakaan ei saisi kantaa, niin on käsittämätöntä, mistä nämä tukivarat sitten saadaan. Ollaan sellaisessa ympyrässä, josta ei ole mitään ulospääsyä.

Kapitalistinen talousjärjestelmä, jonka aikaisempia ansioita ei suinkaan kukaan kiellä, kuten edellä jo olen sanonut, ei ole enää pitkään aikaan ollut taloudellista yritteliäisyyttä kaikissa suhteissa edistävä, vaan sitä jarruttava. Me, jotka olemme olleet täällä eduskunnassa pitemmän ajan, me muistamme hyvin, kuinka meillä esimerkiksi maanomistajien taholta jarrutettiin asutustoimintaa vaikkei sitä sanottu, mutta tosiasiallisesti jarrutettiin — sillä perusteella, ettei Suomi pääsisi viljantuotannossa omavaraiseksi, jotta se etu, mikä tulleista on viljanhintojen korottajana, ei vain menisi pois. Muistetaan myöskin, kuinka täällä päätettiin voin, sianlihan y. m. korkeista vientipalkkioista, jolloin, jos tahtoi ostaa ja syödä hyvää ja halpaa suomalaista voita, niin ei sitä saanut Suomesta ostaa, vaan sitä oli mentävä Englantiin syömään. Tuossa talouspolitiikassa oli omituinen ristiriita. Tahdottiin tällaisilla vientipalkkioilla, tulleilla y. m. turvata yritteliäisyyttä ja edistää sitä, mutta asutustoimintaa y. m. vähäväkisten yritteliäisyyttä jarruttamalla tahdottiin samaa asiaa hidastuttaa. Siis toisen kautta koetettiin estää, mitä toisen kautta piti edistää. Sa-

nalla sanoen meneteltiin niinkuin Sven Dufva, joka hosui edestakaisin ja aina teki päinvastoin kuin mitä hänen olisi pitänyt tehdä.

Talouselämämme saattaminen suunnitellun ja keskitetyn johdon alaiseksi on omansa edellä mainittuja vastakkaisuuksia tasoittamaan, eikä tämä muutenkaan ole muuta kuin sen kehityksen johdonmukainen jatko, joka jo kauan sitten on alkanut ja on paraillaan käynnissä. Siitä alkaen, kun kuningas Kustaa Vaasa antoi julistuksen, jonka mukaan asuttujen seutujen ulkopuolella olevat maat kuuluvat Jumalalle, kuninkaalle ja Ruotsin kruunulle, siitä alkaen valtiomme on ollut suurin maanomistaja. Ed. A. Wirtanen on edellä viitannut, kuinka meillä valtio omistaa rautatiet, maantiet, kanavat, postilaitoksen j. n. e., minkä lisäksi valtiolla on useita teollisuus- y. m. laitoksia. Toisia laitoksia taas on kuntien ja kolmansia osuuskuntien hallussa. Voitto, mikä niistä tulee, tulee yhteiseksi hyväksi eikä yksityisen hyväksi niinkuin yksityisyrityksissä, mutta en minä ole huomannut, että nämä yrityksen menestymiseen nähden olisivat muista jälessä.

Valtiollisessa, kunnallisessa ja kirkollisessa elämässä on toteutettu kansanvaltaa, ei kokonaisuudessaan, mutta melko pitkälle. Jokainen määräikään ehtinyt puhdasmaineinen kansalainen saa yhtäläisellä äänioikeudella valita eduskuntavaaleissa edustajia, kunnallisvaaleissa kunnanvaltutettuja ja papinvaaleissa pappeja, huolimatta siitä, onko rikas vai köyhä, maksaako veroa enemmän tai vähemmän tai maksaako eräissä poikkeustapauksissa lainkaan. Mutta taloudellisessa elämässä rehoittaa räikeä harvainvalta. Työläisellä, joka on työskennellyt saman yhtiön palveluksessa vuosikymmeniä, ei ole mitään äänioikeutta sen yhtiön hallitusta tai johtokuntaa valittaessa, ei ainoatakaan osaketta sen yhtiön varoista, ei edes omaa työnteko-oikeuttaan hän voi turvata, vaan voidaan hänet milloin tahansa erottaa työstä. Meillä on maanviljelijälle turvattu oikeus maatilaansa, häntä ei voida siitä karkoittaa, meillä on käsityöläiselle turvattu oikeus hänen verstaaseensa, sitä ei voida häneltä anastaa. Mutta työläisellä ei ole mitään oikeutta turvattu työpaikkaansa, ja kuitenkin työnsaanti on työläiselle yhtä tärkeästi elämisen ehto kuin talonpojille maatilansa tai käsityöläiselle hänen verstaansa. Tämä talouselämässä rehoittava harvainvalta on ristiriitaista sen kansanvaltaisuuden kanssa, mikä vallitsee valtiossa, kunnissa ja seurakunnissa, ja niin kauan kuin tällainen ristiriita on olemassa talouselämässä, joka on osa yhteiskuntaelämää, niin ei itse yhteiskuntarauhakaan ole turvattu, vaan elämä tulee aina olemaan eripuraista. Paitsi sitä, että rikkaat halveksivat köyhiä ja köyhät kadehtivat rikkaita ja kumpikin vihaa toisiansa, on yhteiskunnan laillinen meno aina vaarassa. Talouselämää yksinvaltiaasti hallitsevat rikkaat pyrkivät pystyttämään samanlaisen harvainvallan valtiolliseen ja kunnalliseen elämään kuin talouselämässäkin on. Joka maassa on fascisteja, jotka ovat valmiita tekemään vallankaappauksen harvainvallan hyväksi, milloin siihen vain on tilaisuutta.

Toinen levottomuuden aihe, mikä johtuu kapitalismista, on eri kapitalistien keskinäinen kilpailu, jossa ahnein ja itsekkäin kapitalisti kulkee edellä ja ihmisystävällisten on kuljettava perässä, jos tahtovat pysyä kilpailukykyisinä. Samalla kuin kapitalismi jakaa ihmiset eri luokkiin ja luo näiden välille ammottavan kuilun, jonka yli kumpaistenkin on vaikea kohdella toisiansa ystävinä, kiihoittaa se eri kapitalisteja toisiansa vastaan. Sosialismi sitä vastoin vaikuttaa kansaa kokoovasti ja eheyttävästi. Tämä eheyttäminen on sellaisen pienen kansan kuin Suomen osalle mitä suuriarvoisin, jos se tahtoo tulevaisuudessa menestyä ja itsenäisyytensä säilyttää.

Meillä pidetään porvaripiireissä luonnollisena, että yksityisessä tehtaassa tai muussa laitoksessa vallitsee järjestys ja selvä suunnitelmallisuus. Sosialisoiminen ei tarkoita mitään muuta kuin sitä, että järjestys ja suunnitelmallisuus sovelletaan myöskin talouselämään kokonaisuudessaan. Minä en ymmärrä sellaista logiikkaa, että samalla kun yksityisliikkeissä ja laitoksissa pidetään luonnollisena, että siinä vallitsee järjestys ja suunnitelmallisuus, niin kansakunnan kokonaistaloudessa pitäisi vallita anarkia ja sekamelska (Oikealta: Ei sitä kukaan ymmärrä!). Kun val-

tiossa ja kunnassakin pyritään ylläpitämään järjestystä, niin miksikäs ei myöskin kansakunnan kokonaistaloudessa.

Herra puhemies! Hallituksen vastaus tyydyttää ja on ilahuttavaa, että sosialisoimiskysymyksen ajankohtaisuus hallituksessakin käsitetään. Yhdyn mielelläni myös herra ministerin lausumaan ajatukseen, että asiassa on noudatettava tarpeellista varovaisuutta ja harkintaa, jotta tuotannossa ei pääse tapahtumaan häiriöitä eikä keskeytyksiä. On myös ilahuttavaa kuulla, että hallitus on jo jättänyt tämän asian kansantaloudellisen neuvottelukunnan tutkittavaksi, ja me jäämme odottamaan tuon tutkimuksen tuloksia ja komitean asettamista.

Kannatan yksinkertaista päiväjärjestykseen siirtymistä.

Puhemies: Tämän asian käsittely keskeytetään.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laiksi lainhuudatus- ja kiinnitysasiain käsittelystä tuomiokunnan arkistossa ja laeiksi oikeudenkäymiskaaren 4 luvun 2 §:n sekä lainhuudatuksesta ja kiinteistönsaannon moittimisajasta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitut lakiehdotukset sisältävä hallituksen esitys n:o 59, jota on valmistelevasti käsitelty lakivaliokunnan mietinnössä n:o 9 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 61, esitellään kolmanteen käsittelyyn sekä ainoaan käsittelyyn samassa yhteydessä käsitelty ed. Riikosen y. m. toiv. al. n:o 26.

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan, sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista ja sitten ainoassa käsittelyssä ed. Riikosen y. m. toivomusaloitteesta n:o 26.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Asian toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy lakivaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotus laiksi kunnallisten luottamusmiesten poikkeuksellisesta valitsemisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 70, jota on valmistelevasti käsitelty laki- ja talousvaliokunnan mietinnössä n:o 11 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 63, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotus laiksi sotaleskien työhuollosta annetun lain muuttamisesta.

Yllämainitun lakiehdotuksen sisältävä hallituksen esitys n:o 61, jota on valmistelevasti käsitelty työväenasiainvaliokunnan mietinnössä n:o 15 ja suuren valiokunnan mietinnössä n:o 64, esitellään kolmanteen käsittelyyn.

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt joko hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Lumme: Kun on esillä sotaleskien työhuollon jatkaminen edelleen aina vuoden 1946 loppuun ja erinäisissä tapauksissa vielä pidemmällekin, niin siitä ei ole muuta kuin hyvää sanottavana. Kuitenkin odot-

taisin hallitukselta myös esitystä sotaleskien ja sotaorpojen huoltoeläkkeen suorittamisesta kaikille sotaleskille ja kaikille sotaorvoille samansuuruisena. Asiassa on tehty aloitteita sosialidemokraattien taholta ja siihen kiinnitettiin uudelleen hallituksen huomiota ensi vuoden talousarvion lähetekeskustelussa. On luonnotonta, että heidät jaetaan kuuteen luokkaan kaatuneen sotilasarvon mukaan ja avustus on myöskin määrältään eri suuruinen kussakin luokassa ja tavallisen sotilaan lesken ja lapsen kohdalla kaikkein pienin. Minä toivoisin, että nämä huoltoeläkkeet pian yhdenmukaistutettaisiin ja myöskin korotettaisiin. Tällä kertaa ne ovat juuri alemmissa luokissa valitettavan matalat.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi tasavallan presidentin armahdusoikeuden käyttämisestä annetun lain voimassaoloajan pitentämisestä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 66 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 67, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 66.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

5) Ehdotus laiksi toisesta omaisuudenluovutusverosta annetun lain muuttamisesta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty hallituksen esitys n:o 71, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 33.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

6) Ehdotus laiksi toisesta omaisuudenluovutusverosta.

Esitellään valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Käkelän y. m. lak.al. n:o 9, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 34.

Puheenvuoroa ei pyydetä.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

7) Ehdotus laiksi kansakouluun kuuluvan keskikoulun ja yksivuotisen päiväjatkokoulun perustamisesta kokeilutarkoituksessa.

Esitellään sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10 ja otetaan ensimmäiseen käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Malkamäen y. m. lak.al. n:o 29, joka sisältää yllämainitun lakiehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 10.

Puheenvuoroa ei haluta.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi ja asia lähetetään suureen valiokuntaan.

8) Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 huoneistojen käytön tehostamisesta annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 57 ja otetaan ainoaan kä-

sittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 57.

Keskustelu:

Ed. Räisänen: Herra puhemies! — Tänä iltana on tässä salissa kuultu pitkiä esitelmiä, joihin on antanut aihetta se välikysymys, jonka sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän eräät edustajat ovat tehneet sosialisoimisasiasta. Kun olen kuullut näitä esitelmiä varsinkin sosialidemokraattien taholta pidettyjä ja myöskin aikaisemmin sen vastauksen, jonka ministeri Takki antoi, saman ryhmän jäsen, niin minulle on vakautunut se käsitys, että tuo välikysymys olisi voitu tehdä sosialidemokraattisessa ryhmässä ja sen keskuudessa pitää nuo esitelmät. Minä nyt tässä puutun kuitenkin toiseen asiaan, koska nyt on esillä toinen asia. Tämä on järeää asiata. Se on kyllä maan hiljaisten asiata ja tässä ei ole tarvis tehdä mitään komeita retorisia vetoja, vaan asia ja asiat sinänsä puhuvat niiden tärkeydestä (Ministeri Hiltunen: Eikö sosialisoiminen olekaan tärkeätä?), kysymys on vuokrasäännöstelyn tehostamisesta. Sosialisoimisasia on erittäin tärkeä, mutta ministeri Hiltunen on kauppaseuran tai jossakin liikemiesten seuran kokouksessa sanonut, että se on niin vaarallinen asia se tuotantoasia, ettei siihen pidä yleensä puuttua. Juu, se oli Kauppalehdessä, puutun siihen vielä myöhemmin, mutta puhun nyt tästä minun asiastani, joka niinkuin sanottu, on maan hiljaisten asiaa.

Kysymys on niin sanotun vuokrasäännöstelyn tehostamisesta ja tämä asia nyt makaa tässä valtakunnassa, tässä meidän tasavallassamme sillä tavalla, että se pitäisi nyt pystyä jollakin tavalla järjestämään, muuten käy huonosti. Esitän näkökohtia tästä asiasta lähinnä pääkaupungin näköpiiristä katsoen, mutta uskon, että asiat ovat suurin piirtein samalla tavalla kaikkien väestökeskusten ja taajaväkisten yhdyskuntien taholta katsottuna.

Syyskuun lopussa 1945, siis tänä vuonna, oli Helsingin huoneenvuokratoimiston kortistossa 5,832 asunnonsaantihakemusta, joista 3,568 lapsiperheitä koskevaa. Kun miltei kaikki hakemukset olivat useampia henkilöitä koskevia, voidaan asunnontarvitsijain luku niiden perusteella arvioida 20,000:ksi. Se on siis meikäläisissä oloissa keskikokoisen kaupungin, noin, sanoisinko, Jyväskylän kokoisen kaupungin asukasmäärä, joka haki täällä asuntoa ja pääsi täällä kortistoon. Hakemusten lukumäärä on pidemmän aikaa saatu pysymään melko tasaisena ainoastaan kiristämällä vaatimuksia kortistoon pääsemiseksi ja toimittamalla jatkuvaa karsintaa, jolloin sellaiset hakijat, joiden nykyiset asunto-olosuhteet on katsottava siedettäviksi, on poistettu kortistosta. Ilman tällaista menettelyä olisi kortisto jatkuvasti paisunut lähinnä sisäänmuuton johdosta. Niin, sisäänmuuttajien puolesta jätettiin toimistoon syyskuun kuluessa 5,684 asumislupahakemusta, joista tosin, näistä sisäänmuuttajien hakemuksista 3,450 oli opiskelijain tekemiä hakemuksia, mutta 2,234 muihin ryhmiin kuuluvien henkilöiden. Viimeksimainituista hylättiin 849 hakemusta. Kun muiden kuin opiskelijain joukossa on runsaasti perheellisiä, ovat huoneenvuokralautakunnat ankarasta karsinnasta huolimatta pelkästään syyskuun aikana siten joutuneet antamaan kaupunkiin muuttoluvan yli 2,000:lle tänne vakinaisesti muuttavalle henkilölle.

Samaan aikaan, kun tilanne tosiasiallisesti on jatkuvasti vaikeutunut, ovat mahdollisuudet hakijoiden sijoittamiseen yhä supistuneet. Niinpä syyskuun aikana voitiin välittää itsenäinen asunto ainoastaan 173 hakijalle. Samaan aikaan voitiin toimitettujen talotarkastusten avulla määrätä alivuokralaisia otettavaksi 313 huoneeseen ja niihin sijoitettavaksi yhteensä 561 henkeä, m. m. 151 perhettä Edelleen sijoitettiin niinsanotuiksi ylimääräisiksi vuokralaisiksi 77 opiskelijaa. Hakijoiden lukumäärään verrattuna on kokonaistulos siten ollut erittäin vähäinen.

Pohdittaessa keinoja tilanteen parantamiseksi on näin ollen, ja kun rakennustoiminta tarvikepuutteen johdosta on miltei pysähdyksissä, jatkuvasti ollut harkittava mahdollisuuksia entisten asuntojen nykyistä tehokkaampaan käyttöön. Asuntojen jakamisesta tähän mennessä saadut kokemukset eivät kuitenkaan suinkaan ole olleet yksinomaan positiivisia. Ennenkaikkea on, kuten minulle on ilmoitettu, voitu

todeta vaikeaksi sijoittaa perheitä alivuokralaisiksi sellaisiin olosuhteisiin, joita voidaan pitää tyydyttävinä. Tähän on vaikuttanut osittain se, että suuremmat huoneistot ovat alkujaan suunnitellut yhden perheen käyttöön, joten niissä on huomattavasti läpikulkuhuoneita, osaksi se, ettei alivuokralaisperheille monissa tapauksissa ole mahdollisuutta järjestää keittomahdollisuuksia. Keittolaitteita ei nykyisin ole saatavissa ja useamman perheen taloudenpito samassa keittiössä johtaa saatujen kokemusten mukaan nykyisen säännöstelyn aikana miltei voittamattomiin ristiriitaisuuksiin. Elintarvikkeiden säilytys samoissa komeroissa johtaa syytöksiin näpistelyistä ja vaikeus kontrolloida kaasun kulutusta epäluuloihin toista keittiön käyttäjää kohtaan. Vaikka erilaisia keittolaitteita saataisiinkin, kohtaa niitten asentaminen vaikeuksia sähkön ja kaasun puutteen takia ja myöskin siitä syystä, etteivät vanhojen talojen nostojohdot kestä lisättyä kuormitusta. Alivuokralaisasunnot joudutaan siten vastaisuudessakin pakosta varaamaan pääasiassa yksinäisille henkilöille ja lapsettomille pariskunnille eikä tätä tietä saada ratkaisua suurimpaan vaikeuteen, joka käsittää lapsiperheiden sijoittamisen.

Onhan huomattava, että täysi-ikäisillä henkilöillä vielä nytkin on ollut mahdollisuuksia hakeutua vapailla markkinoilla alivuokralaisiksi, kun tätä mahdollisuutta sen sijaan ei lapsiperheillä käytännössä lainkaan ole. Jo nykyiselläänkin on alivuokralaisten sijoittaminen perhehuoneistoihin useissa tapauksissa aiheuttanut sellaisia vaikeuksia, että huoneiston alkuperäinen haltija, vaikka hän eräin poikkeuksin onkin ollut oikeutettu pitämään hallussaan huoneen kutakin talouteensa kuuluvaa henkilöä kohti, itse asiassa on joutunut yhtä huonoon ja joskus huonompaan asemaan kuin alivuokralaiset, ja jos huoneistojen käyttöä edelleen tehostetaan, tulevat tämän laatuiset tapaukset yhä yleisemmiksi.

Tästä syystä Helsingin huoneenvuokralautakunnat ovat kiinnittäneet huomiota myös yksinäisten henkilöitten asumiin pienhuoneistoihin siinä mielessä, että niissä asujat voitaisiin määrätä muuttamaan heille soveltuviin alivuokralaisasuntoihin, ja nämä pienhuoneistot keittomahdollisuuksineen varata lapsiperheille. Lautakuntien asiasta sosiaaliministeriölle tekemä esitys, josta on ollut päivälehdistössä paljon puhetta, liittyy lähinnä n. s. pakkovaihtosysteemiin, jota jo tähänkin mennessä on voitu rajoitetussa määrässä soveltaa ja jonka laajentamista muissakin suhteissa lienee suunniteltu. Toimenpide ei tosiasiallisesti käsitä sen suurempaa yksityisen oikeuden loukkausta, kuin mikä suurien huoneistojen haltijoita jo nyt eräissä tapauksissa kohtaa. Se on tietysti ikävä asianomaisille, joita uhkaa muutto, mutta nykyjään ollaan pakotettuja tällaiseenkin, ja paljon pahempaa tulee vielä tapahtumaan, jos tilanne tähän suuntaan jatkuu.

Kun suurten huoneistojen käytön tehostaminen huoneiden pinta-alojen erilaisuudesta johtuen on johtanut tuloksiin, jotka voivat vaikuttaa epätasaisilta, on esitetty pinta-alan ottamista jakoperusteeksi nykyisen huonelukuperusteen asemesta. Tällainen peruste, on sanottu, saattaisi johtaa kuitenkin sellaiseen kasarmimaiseen majoitukseen, joka tuskin tyydyttäisi asunnottomiakaan, samalla kun se vaikuttaisi myös tuhoisasti huoneistojen haltijain perhe-elämään. Ilmeistä ainakin on, että tultaisiin sellaiseen tilanteeseen, että poikkeuksia säännöstelystä olisi myönnettävä varsin runsaasti, jolloin syytökset vuokralautakuntia vastaan puolueellisuudesta varmasti tulisivat vielä nykyisestään huomattavasti kasvamaan. Samasta syystä ei ole mahdollista myöskään antaa eri lautakunnille valtuuksia määrätä vapaan harkinnan mukaan alivuokralaisten ottamisesta kussakin erikoistapauksessa.

Epätasaisuudesta huolimatta ei nykyistä järjestelmää parempaa ole vielä keksitty. Nykyistä järjestelmää voidaan kuitenkin kehittää m. m. siihen suuntaan, että lautakunnille annetaan valtuus suorittaa alivuokralaisten siirtoja huoneiston sisällä. Tällöin voidaan esim. eri huoneissa asuvia opiskelijoita määrätä siirtymään samaan huoneeseen ja siten vapauttaa uusia asuintiloja loukkaamatta huoneiston haltijoille nykyisin kuuluvia oikeuksia. Tämän suuntainen muutos valtioneuvoston päätökseen lienee parhaillaan, jos tietoni ovat oikeat, sosiaaliministeriön harkittavana, ja mikäli se tulee hyväksytyksi, on toivoa saada uusia asuintiloja lähinnä perheettömiä henkilöitä ja lapsettomia perheitä varten.

Aikaisemmista esitetyistä seikoista johtuen eivät mitkään suurten huoneistojen käytön tehostamistoimenpiteet kuitenkaan

voi parantaa lapsiperheiden asemaa lukuunottamatta pienasuntojen vapauttamista heidän käyttöönsä, joka sekin on aikaa vievä ja suhteellisen pientä hakijaryhmää koskeva toimenpide. Kuta kauemmin rakennustoiminta pysyy lamassa, sitä vaikeammaksi tulee lapsiperheiden asema ennenkaikkea siitä syystä, että muuttoliike kaupunkiin yhä jatkuu ja että sijoitetuksi saatujen perheiden tilalle aina tulee uusia. Muualta siirtyvät perheet ottavat myös haltuunsa suuren osan uusissa taloissa olevista huoneistoista, jotka eivät ole vuokralautakuntien asunnon välityksen alaisia. Jotta asiaintilaan saataisiin muutos, ovat Helsingin vuoralautakunnat ja kaupunki esittäneet, että muuttoliikettä tavalla tai toisella ehkäistäisiin. Tänään minä huomasin eräästä iltalehdestä, että tämä asia on nyt vihdoinkin siirtymässä eteenpäin. Edellämainituista toimenpiteistä teki n. s. Tyrnin komitea jo viime talvena ehdotuksen. Mutta tähän mennessä tätä ehdotusta ei ole valtioneuvostossa käsitelty. Nyt, kuten sanoin, jos tuossa uutisessa on perää, tämä komitean mietintö nähtävästi tulee ministerivaliokunnan käsiteltäväksi. Tämän suuntaisten ja muiden mahdollisesti tehokkaampien toimenpiteiden kiirehtiminen on kuitenkin, ellei rakennustoimintaa saada käyntiin nopeasti, välttämätöntä, jotta huoneenvuokralautakuntien työskentelyssä saataisiin aikaan edes tasapaino ja tilanteen jatkuva kiristyminen sekä jo häämöittävä katastroofi ehkäistyksi.

Samalla olisi valtiovallan taholta muutenkin entistä enemmän kiinnitettävä huomiota pääkaupungissa vallitsevaan asuntotilanteeseen. Sen sijaan että olisi pyritty hajoittamaan virastoja maan eri osiin, on jatkuvasti ollut havaittavissa pyrkimys kerätä ennestään muualla olleita virastoja Helsinkiin ja täällä avoinna olleisiin valtionvirkoihin on säännöllisesti nimitetty muilta paikkakunnilta olevia hakijoita. Lautakunnille tehdyistä asumishakemuksista on erittäin suuri osa ollut muualta tulevia valtionvirkamiehiä. Niinpä syyskuussa tällaisten hakemusten lukumäärä oli saamieni tietojen mukaan 534 eli noin 25 % muiden kuin opiskelijain hakemuksista.

Valtion toimenpiteillä on myös muissakin suhteissa vaikeutettu vuokralautakuntien toimintaa. Niinpä on sellaisista liikehuoneistotiloista, jotka lautakunnat ovat varanneet käyttöönsä siirtääkseen niihin nykyisin asuinhuoneistoista toimivia liikkeitä, huomattava osa valtion toimenpiteellä määrätty muihin tarkoituksiin, jolloin lautakuntien toiminta on asuntotilanteen kannalta tässä suhteessa jäänyt aivan tehottomaksi. Tämä on ollut sitäkin valitettavampaa, kun tälläkin hetkellä on erittäin runsaasti asuinhuoneistoja, jotka on määrätty luovuotettaviksi alkuperäiseen tarkoitukseensa niin pian kuin niissä nyt toimivat liikkeet saadaan siirretyiksi muualle.

On syytä mainita myös niistä vaikeuksista, joita nykyinen ulkopoliittinen tilanne asettaa vuokralautakunnille. Liittoutuneiden kontrollikomissionin käyttöön on ollut jatkuvasti luovutettava asuinhuoneistoja ja ulkovaltojen diplomaattisen edustuksen vaatimukset tässä suhteessa ovat jatkuvasti kasvamassa. Vuokralautakunnat näissä tapauksissa varsin usein asetetaan tapahtuneiden tosiasiain eteen, jolloin ratkaisut usein ovat asuntotilanteen kannalta vieläkin epäedullisempia kuin jos lautakunnat olisivat päässeet alusta alkaen asioita harkitsemaan.

Lopuksi minä pyytäisin vielä esittää eräitä numerotietoja asuntotilanteesta Helsingistä, tai toisin sanoen rakennustilanteesta Helsingistä, numerotietoja, jotka tänään olen hankkinut. Vertauskohdaksi otan vuoden 1938, siis viimeisenä vuonna ennen sotia, rakennettiin uusia rakennuksia Helsingissä 153, lisärakennuksia ja rakennuskorotuksia tapahtui 6, rakennusmuutoksia 4, uusia asuinhuoneistoja syntyi 4,112 ja uusia asuinhuoneita kaikkiaan 8,909 sekä lisäksi asuinhuoneita puurakennuksissa 1,143. Asuinhuoneiden lisäys tuona vuonna, kun otetaan huomioon ne huoneistot ja huoneet, jotka oli poistettu joko purkamalla tai muuten käytännöstä, oli kaikkiaan 7,766. Viimeisenä sotavuotenamme, 1944, rakennettiin uusia rakennuksia Helsingissä 6, lisärakennuksia ja rakennuskorotuksia tapahtui 2, rakennusmuutoksia 2, uusia huoneistoja rakennettiin 176 ja uusia asuinhuoneita tuli 420, asuinhuoneita puurakennuksissa, jotka lähinnä tarkoittavat omakotialueille rakennettuja puurakennuksia, 39; asuinhuoneiden lisäys yhteensä 381. Tänä vuonna, siis vuonna 1945, tammi-elokuun aikana, jolta numerot on saatavissa, on Helsingissä syntynyt uusia rakennuksia 10, lisärakennuksia ja rakennuskorotuksia on tapahtunut 2, rakennusmuutoksia 1, uusia asuinhuoneistoja on syntynyt 48 ja niissä uusia asuinhuo-

neita 121, asuinhuoneita puurakennuksissa, jotka ovat melkein kaikki kaupungin rakennuttamia, 263. Asuinhuoneiden lisäys — miinus 142, siis lisäyksistä huolimatta, uusista rakennuksista huolimatta, on vähennystä tapahtunut, 142 asuinhuonetta on vähentynyt. Tämä johtuu siitä, että vanhoja kelvottomia taloja on purettu tai asuinhuoneet niissä muuten joutuneet kelvottomina asuntokäytännöstä pois. Lisättäköön kuitenkin, että rakenteilla on kyllä joukko asuintaloja, mutta niiden valmistuminen on joko pysähtynyt tai ei edisty rakennusaineiden puutteen johdosta.

Edellä esittämäni numerot kehoittavat kiirehtimään nopeasti. Valtiovallan on nyt entistä tehokkaammin käytävä tukemaan kuntia tässä asiassa. Ellei niin tehdä, voivat tapahtumat ruveta vierimään päittemme ylitse ja silloin voi alkaa itsestään räjähdellä. Tilanne on nyt sellainen Helsingissä. Minä tunnen tämän. Olen Helsingin kaupungin vuokralautakuntien keskuselimessä kaupunginhallituksen edustajana ja voin näiden asioiden käsittelyä siellä seurata. Meillä on nyt asuntokysymyksen alalla väestökeskuksissa pakkotila. Jos se jatkuu, jos se ei ala muuten selvitä, joudutaan, olojen pakosta, ellei täydelliseen anarkiaan haluta suistua, aikaisemmin mainitsemaani kasarmiasutukseen. On sanottu, että meitä on liian vähän. Niinhän voi sanoa, mutta jos asiaa katsotaan asuntokysymyksen nykyisen tilan kannalta, voidaan myös sanoa: meitä on liian paljon huoneisiin mahtumaan. Ja maamme ilmanala on liian kylmä kansan asua pellolla tai venheiden allakaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Valtioneuvoston päätös 28 päivältä kesäkuuta 1945 huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen muuttamisesta.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 58 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 58.

Keskustelu:

Ed. J. Raatikainen: Herra puhemies! Käsiteltävänä oleva valtioneuvoston päätös huoneenvuokrasäännöstelystä annetun päätöksen muuttamisesta sisältää pääasiassa liikehuoneistojen vuokrasuhteiden järjestelyjä. On myönnettävä, että näiden asiain oikeaan järjestykseen saattaminen on paikallaan, mutta sikäli kuin on kysymys liikehuoneistojen tarkoituksenmukaisesta käyttämisestä yhä kiristyvän huoneistopulan aikana, ei käsiteltävänä oleva valtioneuvoston päätös siinä mielessä näytä tarkoituksenmukaiselta. Tämän vuoksi on paikallaan hiukan kosketella kysymystä liikehuoneistojen käytön järjestämisestä niin, että se vastaisi tämän hetken vaatimuksia.

Kun liikkuu m.m. Helsingin kaupungissa, voi panna merkille, että eräiden alojen liikehuoneistot ovat kuukausimäärin olleet jokseenkin tyhjinä sekä myytävästä tavarasta että ostavasta yleisöstä. Sikäli kuin huoneistossa on jotakin aikaisemmin myytävänä olleita artikkeleita, on ne jokseenkin säännöllisesti merkitty myydyiksi. Miten asianlaita todellisuudessa on, ovatko ostajat jättäneet ostamansa esineet edelleen säilytettäviksi liikehuoneistoon, vai ovatko liikkeenomistajat merkinneet esineet myydyiksi vain hinnankorotustarkoituksessa, sen kysymyksen selvittäminen ei kuulu tähän yhteyteen. Kuitenkin on pantava merkille, että tällä tavalla käytetään huomattava määrä liikehuoneiston tilaa erittäin epätarkoituksenmukaisesti. Tällaisia huomioita voi tehdä ensinnäkin huonekaluliikkeiden suurissa ja ajanmukaisissa liikehuoneistoissa, jotka nykyisin on sisustettu vain näyttelyksi joko olohuoneiden tai makuuhuoneiden kalustoille. Monet muut liikealat saavat käyttää tarpeettoman paljon liikehuoneistopinta-alaa. Sellaisina voidaan mainita esim. ompelukoneita myyvien liikkeiden huoneistot, joissa varsinaisia myytäviä artikkeleita ei vuosikausiin enää ole ollut. Myöskin vaatetusalan liikkeillä on hallussaan kohtuuttoman paljon vapaata liikehuoneistotilaa. Tästä huolimatta on kuitenkin tiettävästi suuri määrä asunnoksi kelpaavia huoneistoja liike-, toimisto- ja

työhuoneina ja olisi erittäin välttämätöntä, että tällaiset huoneistot saataisiin erittäin kireää asuntopulaa lieventämään. Tämän vuoksi näyttäisi välttämättömältä, että valtiovalta nopeasti ryhtyisi sellaisiin toimenpiteisiin, että vapaana oleviin liikehuoneistoihin sijoitettaisiin asuntohuoneistoissa toimivat liikkeet, toimistot ja muut työpaikat. Tällaisiin toimenpiteisiin lienee huoneenvuokralautakunnilla jonkinlaisia valtuuksia, mutta tiettävästi tähän mennessä huoneenvuokralautakunnat eivät ole näitä valtuuksiaan ainakaan riittävän tehokkaasti käyttäneet, ja tämän vuoksi olisi välttämätöntä, että valtioneuvosto puuttuisi asiaan hyvin nopeasti.

Käsiteltävänä olevaan valtioneuvoston päätökseen on otettu uusi 34 a §, jossa järjestellään siirtoväen edustusta huoneenvuokralautakunnissa. Tämän mukaan niissä kunnissa, joissa sisäministeriön siirtoväenasiainosasto katsoo sen tarpeelliseksi, on sanotun osaston määräämällä siirtoväen edustajalla oikeus olla saapuvilla ja lausua mielensä huoneenvuokralautakunnan istunnossa lautakunnan käsitellessä siirtoväkeen kuuluvan henkilön vireille panemaa asiaa. Tällaisen oikeuden myöntäminen siirtoväen edustajalle huoneenvuokralautakunnissa on osoittautunut välttämättömäksi sen vuoksi, että huoneenvuokralautakunnat kunnallisina toimieliminä pyrkivät liian suuressa määrässä katsomaan omien kuntalaistensa etua ja tyydyttämään heidän asunnontarvettaan, siitä huolimatta, vaikka täysin asunnottomana kuljeskeleva siirtoväki oli erittäin kipeästi asunnon tarpeessa. Tämäkään muutos ei takaa siirtoväelle sellaista sanavaltaa huoneenvuokralautakunnissa, kuin mitä olisi välttämätöntä. Nyt hyväksyttävänä olevan valtioneuvoston päätöksen mukaan on siirtoväen edustajilla oikeus lausua mielensä vain käsiteltävänä olevan, siirtoväkeen kuuluvan henkilön vireille panemassa asiassa. Siirtoväen edustaja ei siis voi ratkaisevalla tavalla vaikuttaa lautakunnan päätökseen siirtoväkeen kuuluvan henkilön anomusta käsiteltäessä eikä edes lausua mieltään muiden kuin siirtoväkeen kuuluvien henkilöiden asuntoanomuksissa. Siirtoväkeen kuuluvan edustajan asema huoneenvuokralautakunnassa tämänkin muutoksen jälkeen on puolinainen, ja olisi välttämätöntä, että siirtoväen edustajain asema huoneenvuokralautakunnissa niin vakinaistettaisiin, että heillä olisi oikeus osallistua myöskin päätöksen tekoon.

Siirtoväen asunnon saantia koskevan asian yhteydessä on syytä palauttaa muistiin eräitä ikäviä tosiasioita, joista siirtoväki vallitsevan asuntopulan aikana on joutunut huomattavasti kärsimään. Niinkuin tiedetään, on mainitussa valtioneuvoston päätöksessä 60 a §, jonka nojalla huoneenvuokralautakunnille on annettu oikeus harkita, onko toiselta paikkakunnalta muuttavan henkilön oleskelu paikkakunnalla välttämätöntä. Valtioneuvoston mainitun päätöksen mukaan ei tällaista harkintaoikeutta huoneenvuokralautakunnalla ole, sikäli kuin on kysymys asumisluvan myöntämisestä siirtoväkeen kuuluvalle henkilölle, vaan on siirtoväkeen kuuluvalle henkilölle aina annettava asumislupa, jos hänellä on paikkakunnalla työpaikka, virka tai toimi tai jos hän siirtää paikkakunnalle liikkeensä. Tiedossa on kuitenkin tapauksia, että vastoin valtioneuvoston sanottua päätöstä ovat eräät huoneenvuokralautakunnat käyttäneet harkintavaltaa siirtoväelle asumislupia myöntäessään, vaikka hakijalla ovat olleet valtioneuvoston päätöksessä mainitut edellytykset asuinpaikan saantiin. Tällaisissa tapauksissa on tehty eräitä kanteluita sisäministeriön siirtoväenasiainosastolle ja on nämä kantelut toimitettu edelleen sosiaaliministeriöön tarkoituksella saada sieltä tehostettuja toimenpiteitä huoneenvuokralautakuntien toiminnan pysyttämiseksi valtioneuvoston päätöksen määräämissä rajoissa. Tehdyissä valituksissa on osoitettu, että huoneenvuokralautakunnat ovat useissa kaupungeissa evänneet asumisluvan siirtoväkeen kuuluvilta, vaikka näillä on ollut paikkakunnalla työpaikka tai ovat sinne muuttaneet liikkeensä. On myöskin sattunut tapauksia, että huoneenvuokralautakunnat ovat kieltäneet asumisluvan muilta perheenjäseniltä, vaikka perheen päämiehelle on asumislupa myönnetty. Kun tällaiset tapaukset tulivat lukuisiksi ja huoneenvuokralautakunnat eri kaupungeissa näkyivät yhä kiinteämmin pyrkivän käyttämään siirtoväkeen kuuluvalle henkilölle asumislupaa myöntäessään niiltä kiellettyä harkintaa, oli pakko asiaan puuttua ja hallitukselle osoitetulla kyselyllä tiedustella, millä tavalla sosiaaliministeriö suhtautuu näihin

valtioneuvoston päätöksen rikkomuksiin. Tähän kyselyyn ei toistaiseksi ole annettu vielä vastausta.

Siirtoväen asuttaminen kaupunkeihin, kauppaloihin ja asutuskeskuksiin on viime aikoina aiheuttanut paljon keskustelua. Tämän kysymyksen järjestämiseksi aikoinaan asetettiin valtion komitea, joka on jatkuvasti tätä kysymystä selvitellyt, toimittanut asiassa monia perusteellisia tutkimuksia ja hoitanut eräitä käytännöllisiä kysymyksiä valtion viranomaisten, suurten työnantajien, kaupunkien ja kauppalain kanssa. On ymmärrettävää, että tällaisen suuren asian järjestelyssä on monia vaikeuksia ja lopullisen kiinteän suunnitelman laatiminen siitä, miten kaupunkien ja asutuskeskusten siirtoväki lopullisesti olisi sijoitettava, voinee kohdata vaikeuksia. Mielenkiitoista on kuitenkin kajota kysymykseen, miten maamme kaupungit, kauppalat ja muut asutuskeskukset ovat voineet tai tahtoneet sijoittaa siirtoväkeä alueelleen. Tästä asiasta toimitti sanottu komitea perusteellisen tutkimuksen, josta kävi selville, kuinka paljon suhteellisesti kukin kaupunki, kauppala ja asutuskeskus on siirtoväkeä sijoittanut. Vertailu on toimitettu mainituilla paikkakunnilla vuoden 1944 alussa toimitettua henkikirjoitettua väkilukua perusteena käyttäen. Yleisenä huomiona on ensiksi mainittava, että kaikkein suopeimmin siirtoväen asuttamiseen ovat suhtautuneet Itä-Suomen kaupungit, kauppalat ja asutuskeskukset ja kaikkein välinpitämättömimmin asian ovat hoitaneet eräät Länsi-Suomen rannikkokaupungit. Suhteellisesti parhaiten siirtoväen kannalta katsoen asiat ovat Mikkelin läänissä, jonka kaupungit Mikkeli, Heinola ja Savonlinna ovat sijoittaneet siirtoväkeä keskimäärin yli 26 % hengillekirjoitetusta asukasmäärästä, ja Mikkelillä on tässä suhteessa etusija. Sinne on sijoitettu siirtoväkeä $^1/_{10}$ vailla 30 % hengillekirjoitetusta asukasmäärästä, joka siis tietää sitä, että Mikkeliin on sijoitettu siirtoväkeä lähes kolmannes siellä vuoden 1944 alussa olleen säännöllisen asukasmäärän lisäksi. (Eduskunnasta: Kyllä niitä Lounais-Suomessakin on!) — Hyvin vähän! — Erittäin hyvin asiat myöskin ovat Kuopion läänissä, jossa keskimäärin kaupunkeihin ja kauppaloihin on sijoitettu yli 18 % hengillekirjoitetusta asukasmäärästä. Joensuun kaupunki siellä on tiennäyttäjänä ja sinne on sijoitettu siirtoväkeä 21.5 % säännöllisestä asukasmäärästä. Myöskin eräs Keski-Suomen kaupunki ja kauppalat ovat hoitaneet asiat siirtoväen kannalta kiitettävällä tavalla. Niinpä esim. Äänekosken kauppala on kyennyt sijoittamaan siirtoväkeä 34.5 %, Suolahti 20.7 % ja Jyväskylä yli 13 % hengillekirjoitetusta asukasmäärästä. Tässä yhteydessä haluan erikoisesti mainita Jyväskylän senvuoksi, että sodan aikana voimakkaasti kehittynyt sotatarveteollisuus Jyväskylässä veti sinne huomattavan määrän väestöä, joka luonnollisesti käytti sielläolevan asuntoreservin tarkemmin kuin kenties missään muussa maamme kaupungissa. Tästä huolimatta on Jyväskylä voinut sijoittaa mainitsemani yli 13 % siirtoväkeä, lähinnä siten, että kaupunki vaikeissa oloissa ja rakennustarvikkeiden niukkuudesta huolimatta on rakentanut huomattavan määrän uusia asuntoja, joihin pääasiassa on sijoitettu paikkakunnalle saapunutta siirtoväkeä. Ansaitsee mainita, että Jyväskylän kaupungissa kunnallisella rakennustoiminnalla on vajaan vuoden aikana rakennettu asuntoja tilavuudeltaan yli 43,300 m³ kustannusten noustessa 70 milj. markkaan. Jyväskylän esimerkki onkin ainoalaatuinen ja ainoa myönteinen tapaus Vaasan läänin kaupunkien suhtautumisessa siirtoväen sijoittamiseen. Kuten jo mainitsin, ovat kaikkein vähimmän siirtoväkeä sijoittaneet eräät Länsi-Suomen rannikkokaupungit, joista tulkoon mainituiksi Pietarsaari, johon on voitu sijoittaa siirtoväkeä vain vähän yli 100 henkeä siitä huolimatta, että kaupungin asukasmäärä on hyvän joukon yli 6,000. Kovin vähän ovat kyenneet myöskin sijoittamaan Raahe, jossa sijoitusprosentti on vain 1.6 % ,Oulun sijoitusprosentti on 3.7 % ja Vaasan 4.2 %.

Tämä selvitys osoittaa, että siirtoväen sijoittaminen kaupunkeihin, kauppaloihin ja asutuskeskuksiin ratkaisevasti on riippunut siitä, millä tavalla paikalliset kunnalliset viranomaiset ovat asiaan suhtautuneet. Siellä, missä kiinteästi pidetään kiinni paikallisista intresseistä, siellä varmaankin valtioneuvoston 60 a §:ssä nimenomaan kiellettyä harkintaa siirtoväen asutuslupien myöntämisessä käytetään ja siten evätään siirtoväeltä sijoittautumismahdollisuus paikkakunnalle. Missä taas paremmin ymmärretään siirtoväen vaikeudet, siellä pyritään kustannuksia säästämättä toimi-

maan niin, että nämä yhteisen onnettomuuden uhrit mahdollisuuksien mukaan saavat edes katon päänsä päälle. On avoimesti myönnettävä, että tällä hetkellä eletään erittäin suurissa vaikeuksissa ja että asuntoa vailla tällä hetkellä on suuri määrä muutakin väestöä kuin siirtoväkeä ja ettei kunnollista asuntoa ole mahdollisuus kaikille hankkia ennenkuin rakennustoiminta jälleen pääsee vauhtiin, mutta vaikeuksista huolimatta olisi nyt näissä oloissa kehitettävä kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla sekä siirtoväen että muiden asunnottomien asunnonsaantivaikeuksia voitaisiin lieventää. Tältä kannalta asioita katseltaessa näyttää kovin tarkoituksettomalta se huone- ja henkilöperiaatteen soveltaminen, joka huoneenvuokralautakunnilla on ollut ohjeena asuntotiheyttä kaupungeissa ja kauppaloissa määritellessään. Kun tehdään vertailuja kaupunkien ja maaseudun välillä, näyttää siltä, että ainakin teoreettisesti kaupungeissa asuvat suurien huoneistojen omistajat ovat maaseutuun verrattuna paljon edullisemmassa asemassa. Maaseudulla ei siirtoväen asuttamisessa tule kysymykseen milloinkaan huone- ja henkilöperiaatteen soveltaminen, vaan joudutaan siellä asumaan paljon ahtaammin. Voinpa mainita esimerkkejä siitä, että vajaassa 40 m² käsittävässä huoneistossa tälläkin hetkellä asuu siirtoväkeä 14-henkinen perhe. Kun yleensä maaseudulla joudutaan asutustiloja käyttämään paljon tehokkaammin kuin kaupungeissa, niin näyttäisi välttämättömältä, että sosiaaliministeriö ryhtyisi sellaisiin toimenpiteisiin, joitten mukaan myöskin kaupunkien asumistiloja käytettäisiin nykyistä tehokkaammin, ja että huone- ja henkilöperiaatteista siirryttäisiin tehokkaampaan asuntotilan käyttöön. Tämä on välttämätöntä siihen asti, kunnes asuntoja rakentamalla saadaan lisää asumistiloja.

Mainitun komitean jäsenenä olen saanut tietooni, että Helsingin ja Lahden huoneenvuokralautakunnat ovat lähettäneet sosiaaliministeriölle ehdotuksen siitä, miten huoneenvuokrasäännöstelystä annetun valtioneuvoston päätöksen 60 a § olisi muutettava, jotta sen perusteella voitaisiin rajoittaa siirtoväen asunnonsaantia kaupungeissa. Mainittujen kaupunkien huoneenvuokralautakuntien sosiaaliministeriölle jättämässä kirjelmässä huomautetaan, että suuri osa näihin kaupunkeihin sijoitetusta siirtoväestä on maaseutuväestöön kuuluvaa, mutta tulevat sanotun 60 a §:n nojalla sijoitettaviksi kaupunkeihin siirtoväkeen kuuluvina, kun harkintavaltaa ei huoneenvuokralautakunnilla ole. Tämän perusteella ne ehdottavat, että 60 a § muutettaisiin siten, että huoneenvuokralautakunnilla olisi maaseudulta kotoisin olevaan kaupunkeihin pyrkivään siirtoväkeen kuuluvaan henkilöön nähden sellainen harkintaoikeus, että ne voisivat rajoittaa ainakin maaseudulta kaupunkiin pyrkivän siirtoväen sijoittamista. Mainittujen anomusten tultua tunnetuksi, ovat ne olleet keskusteltavana mainittujen asutuskeskuksien siirtoväen sijoittamista käsittelevässä komiteassa ja tällöin on kiinnitetty huomiota siihen, että suuri osa luovutetun alueen asutuskeskusten siirtoväestä ei ole varsinaista kaupunkiväestöä, siitä huolimatta, vaikka se on saanut elatuksensa ja toimeentulonsa muusta kuin maataloudesta ja sen sivuelinkeinoista. Tulkoon tässä esimerkin vuoksi mainittua, että luovutetun alueen sellaisten asutuskeskusten väestö, kuin esimerkiksi Pitkärannan kaivos- ja teollisuustyöväki, Salmin, Tuleman ja Suojärven Suvilahden ja Kaipaan, Hämekosken, Harlun ja Läskelän teollisuuslaitosten työväki, Ruskealan marmorilouhosten, Helylän tehtaiden, Elisenvaaran asemaseudun, Enson tehtaiden ja Rouhialan voimalaitosalueen, Pölläkkälän sahan ja Antrean asutuskeskusten väestö samoinkuin Sortavalan, Käkisalmen ja Viipurin kaupunkien esikaupungeissa asuva väestö luetaan virallisissa tiedoissa kuuluvaksi maaseutuväestöön sen perusteella, että nämä alueet kuuluivat maalaiskuntiin. Kun näissä mainitsemissani asutuskeskuksissa asunut väestö olosuhteittensa ja toimeentulonsa puolesta on täysin rinnastettava kaupunkilaisväestöön, olisi kohtuutonta, että heidät asetettaisiin asunnonsaannissa huonompaan asemaan kuin varsinainen kaupunkilaisväestö, vain sillä perusteella, että heidän asumapaikkakuntansa kameraalisessa suhteessa ei ole ollut kaupunkien rajojen sisäpuolella. Tämän vuoksi ei myöskään kohtuudella voida ajatella sellaista ratkaisua, että esimerkiksi Helsingin kaupungin huoneenvuokralautakunta saisi harkita ja harkintansa perusteella jättää asuntoa vailla sellaisen siirtoväkeen kuuluvan perheen, jonka entinen asuntopaikka muodollisesti oli maaseudulla, mutta asiallisesti saa toi-

meentulonsa samoista lähteistä kuin varsinainen kaupunkilaisväestökin. Mainittu komitea onkin tullut siihen tulokseen, ettei mainittua 60 a §:ä olisi muutettava ehdotetulla tavalla, vaan pysytettävä se entisellään.

Mikäli on kysymys luovutetun alueen kaupunkien, kauppaloiden ja asutuskeskuksien tai niihin verrattavien paikkakuntien väestöstä, joka on saanut toimeentulonsa muusta kuin maataloudesta ja sen sivuelinkeinoista, olisi niitä asumisluvan tai asunnon saannissa kohdeltava tasavertaisina. Ei myöskään olisi millään tavalla näiden asunnonsaantimahdollisuuksia ryhdyttävä rajoittamaan.

Ed. Räisänen: Jos ed. J. Raatikainen olisi kuunnellut esitystäni tai jos hän olisi luopunut kirjoitetusta puheenvuorostaan hiukan, niin olisi hän esittänyt ajatuksensa toisin, ainakin eräissä suhteissa toisin kuin mitä esitti. Minun puheenvuorostani selvisi nimittäin, ensiksi, että täällä Helsingissä on asuntohuoneistoissa tai alunperin asuinhuoneistoiksi rakennetuissa huoneistoissa liikkeitä, ja toiseksi, että Helsingin vuokralautakunnat koettavat näitä liikkeitä saada sijoitetuksi sellaisiin liikehuoneistoihin, jotka joko vapautuvat tai tarpeettomina katsotaan voitavan luovuttaa tarpeellisille liikkeille, mutta että, kolmanneksi, valtiovallan taholta on tällaisia toimenpiteitä tehty tyhjäksi ottamalla vapautuvat huoneistot muuhun käytäntöön.

Tämän lisäksi on huomautettava, että Helsinkiin tulee valtiovallan toimesta — ja niinkuin minä esityksessäni annoin ymmärtää — virkamiehiä kuin heinäsirkkaparvia, sekä että maan opiskelevan nuorison, sekä korkeakouluissa opiskelevan että monissa muissa opinahjoissa opiskelevain, on näiden oppilaitosten sijainnin vuoksi sangen suuressa määrin hakeuduttava Helsinkiin. Sitä paitsi minä pyytäisin ed. J. Raatikaiselle huomauttaa, että maaseudun ja kaupunkien asumistilan käytössä ei toki voida käyttää samaa kaavaa.

Mitä sitten erityisesti Helsinkiin tulee, voi sen omalta alueelta tulla huomattava siirtoliike kaupunkiin ensi vuoden alusta. Silloinhan yhdistyvät liitosalueet Helsinkiin ja niiltä pyrkivät monet asukkaat, kun ne ovat Helsingin asukkaita, useissa tapauksissa keskemmälle kaupunkia asumaan niiden liikennevaikeuksien takia, jotka ovat tunnettuja. Kaikkien näiden syiden takia kiinnitin aikaisemmassa puheenvuorossani asiaan valtiovallan huomiota.

Ed. Lehtonen: Herra puhemies! — Jyväskylä kuuluu niihin paikkakuntiin, joista asuntojen puute on asukaslukuun katsoen prosentuaalisesti suurin. Jyväskylähän on sellainen avainasemaseutu Keski-Suomessa, josta tiet lähtevät kaikkiin suuntiin. Niin on, niin sanottu maaltapakokin Jyväskylän ympäristöpitäjistä suuntautunut monessa tarkoituksessa tähän mainittuun kaupunkiin. Kun reserviläiset palasivat viime vuoden lopulla sieltä jostakin, joutuivat he pitämään kokouksiaan asunnonsaantikysymysten merkeissä hyvin lukuisasti. Lukuisia kertoja joutuivat nämä asunnottomien reserviläisten kokoukset valitsemaan m. m. lähetystöjä huoneenvuokralautakuntaan. Jouduin olemaan mukana näissä lähetystöissä useamman kerran, jolloin tulin, samoin kuin muutkin lähetystössä olleet, tekemään sen havainnon, että huoneenvuokralautakunnan toiminnassa on asuntoa vailla olevien kannalta katsoen paljon toivomisen varaa, esimerkiksi siinä suhteessa, että esityksiämme suurhuoneistojen jakamisesta ei otettu lainkaan vakavalta kannalta huoneenvuokralautakunnassa. Vaikka huoneenvuokralautakunnan käytettävissä oli poliisilaitokseen kuuluvia konstaapeleita, joiden tehtäväksi esitimme jätettäväksi järjestelmällisen tarkastuksen toimittamisen läpi koko kaupungin, lähinnä tehtaiden insinöörien, isännöitsijäin y. m. hallussa olevista suurhuoneistoista, joita totesimme siellä lukuisesti olevan, niin lautakunnan taholta ei otettu lainkaan tätä vakavalta kannalta, vaan selitettiin, että kun me reserviläiset toteamme jossakin aivan varmasti olevan huoneita, niin voimme tehdä esityksen huoneenvuokralautakuntaan, jokaisesta tapauksesta erikseen, joka sitten laittaa paikan päälle mahdollisesti tutkijat. Meidän olisi siis pitänyt ottaa asunnot ensin tutkittavaksemme ja tarkastettavaksemme ja sitten, jos olisimme havainneet ja löytäneet huoneita, viedä löydöstämme tieto huoneenvuokralautakuntaan, joka olisi ehkä laittanut paikan päälle jonkun tutkijan. Tämä osoittaa meidän reserviläisten mielestä niissä kokouksissamme jo huoneenvuokralautakunnan taholta ha-

luttomuutta niiden tehtävien toimittamiseen, jotka sille ilman sivullisten apuakin kuuluvat ja näin ollen hankaloittaa ja pitää asuntotilannetta jatkuvasti kireänä. Aikaisemmin on m. m. valtioneuvoston taholta annettu päätös asepalveluksesta vapautuneitten oikeudesta saada valita edustajansa huoneenvuokralautakuntaan asepalveluksesta vapautuneitten huoneensaantikysymyksen käsittelyä varten. Reserviläiset ovat käyttäneet m. m. Jyväskylässä tätä oikeutta, mikä ei ole vielä johtanut konkreettiseen tulokseen sen tähden, että vaikka jo kevätkesällä ovat reserviläiset kokouksessaan valinneet edustajansa tässä tarkoituksessa ja esittäneet asiasta pöytäkirjanotteineen tiedon huoneenvuokralautakunnille, niin ei vieläkään ole maaherran virastosta saatu nimetyille henkilöille vahvistusta oikeuteen osallistua lautakunnan kokouksiin. Näin ollen huoneenvuokralautakunnille jo tähän mennessä annettujen ohjeiden tinkimättömään noudattamiseen pitäisi siis kiinnittää edelleen ja jatkuvasti mitä vakavinta huomiota.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Valtioneuvoston päätös 16 päivältä elokuuta 1945 poronlihan ja porontaljojen säännöstelystä.

Esitellään perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 67 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty yllämainittu päätös.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 67.

Keskustelua ei synny.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Ehdotus toivomukseksi toimenpiteistä kolttalappalaisten säilymisen turvaamiseksi.

Esitellään ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3 ja otetaan ainoaan käsittelyyn siinä valmistelevasti käsitelty ed. Kaijalaisen y.m. toiv. al. n:o 38, joka sisältään yllämainitun ehdotuksen.

Puhemies: Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 3.

Kukaan ei pyydä puheenvuoroa.

Valiokunnan ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Edustajille jaetut hallituksen esitykset n:ot 85—90 voitaneen nyt esitellä valiokuntaan lähettämistä varten.

Hyväksytään.

Ehdotuksen laiksi mallasjuomaverosta annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 85 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan;

Ehdotuksen laiksi mitoista ja painoista annetun lain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 86 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan;

Ehdotuksen laiksi metsästyslain muuttamisesta

sisältävä hallituksen esitys n:o 87 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti laki- ja talousvaliokuntaan;

Ehdotuksen laiksi valtion metallitehtaista

sisältävä hallituksen esitys n:o 88 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston eh-

dotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan;

Yleishyödyllisen asuntotuotannon edistämiseksi myönnettävien takuiden antamisoikeutta koskevan ajan pidentämistä

tarkoittava hallituksen esitys n:o 89 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti valtiovarainvaliokuntaan; sekä

Kodinperustamislainalakia

tarkoittava hallituksen esitys n:o 90 esitellään ja lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti työväenasiainvaliokuntaan.

Pöydällepanot:

Pöydällepanoa varten esitellään ja pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti eduskunnan seuraavaan täysistuntoon:

12) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös eräiden nautaeläinten luovuttamisesta vuotien saannin turvaamiseksi,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 68;

13) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös vuotien enimmäishinnoista,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 69;

14) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu asetus eräiden välirauhansopimuksessa tarkoitettuja sotarikoksia käsittävien tekojen syytteeseen panosta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 70;

15) Sen johdosta, että eduskunnan tietoon on saatettu valtioneuvoston päätös ulkomaisten saatavien ja velkojen sekä jalojen metallien ilmoittamisesta,

laadittu perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 71;

16) Emäntäkoulun perustamista Sotkamon kuntaan

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 16;

17) Emäntäkoulun perustamista Lapin lääniin ja Kemijärven kuntaan

tarkoittavien toivomusaloitteiden johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 17;

18) Maataloustuotteiden hintojen korottamista tuotantokustannuksia ja palkkatasoa vastaaviksi

tarkoittavien toivomusaloitteiden johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 18;

19) Puutavarakaupassa käytännössä olevien pistehintojen kumoamista

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 19;

20) Ehdotuksen laiksi viljelysmaan, heinämaan ja laitumen väliaikaisesta vuokraamisesta siirtoväelle

tarkoittavan hallituksen esityksen johdosta laadittu maatalousvaliokunnan mietintö n:o 20;

21) Akkunusjokivarren—Pahtaojan—Lehmikummun—Koivun asutustien ottamista valtion hoitoon

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 12;

22) Maantien rakentamista Alatornion Kaakamon kylästä Ylitornion Mellakoskelle

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 13;

23) Kuhmon ja Sotkamon kunnissa olevan Hietaperän—Pohjoislahden maantien rakennustöiden loppuun saattamista

tarkoittavan toivomusaloitteen johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 14; sekä

24) Eräiden maanteiden rakentamista

tarkoittavien toivomusaloitteiden johdosta laadittu kulkulaitosvaliokunnan mietintö n:o 15.

P u h e m i e s: Jatketaan välikysymyskeskustelua.

Keskustelu:

Ed. P. L e s k i n e n: Herra puhemies! Kiitän ed. Salmista tekemistään ilmoituksista jesuiittain sosialistisista harrastuksista. Jos ed. Wiik esim. aikoo kirjoittaa kirjan sosialismin historiasta, niin sopii ottaa tämä arvokas aineisto talteen.

Kun ed. Oksala luki täällä hyvin valitun palan Marxin „kommunistisesta manifestista", niin pyydän, että ed. Oksala lukisi meille täällä myös Leninin kirjan „Imperialismi". Ne liittyvät elimellisesti yhteen ja täydentävät toisiaan. Ed. Oksala korosti kapitalismin sisäisten lakien kunnioittamista. Nämä kapitalismin sisäiset lait määräävät tuotantotavan kehityksen historiallisen suunnan kapitalismista sosialismiin. Välivaiheena talouselämän valtiollistamispyrkimykset. En katso tarpeelliseksi kuvailla kapitalismin luomien ristiriitojen vaikutusta talouselämässä ja sitä tietä yhteiskuntaelämässä yleensä. Pyydän kuitenkin viitata yhteen kouraantuntuvaan ja ajankohtaiseen esimerkkiin. Juuri päättynyt suursota on tällainen karkea esimerkki. Täällä ei olla lainkaan eri mieltä siitä, mitkä syyt aiheuttivat juuri päättyneen suursodan. Siihen nähden ollaan pääkohdissaan aivan yksimielisiä. Suursota seurauksineen ilmensi kansainvälisen, nimenomaan kapitalistisen talouselämän suunnittelemattomuutta ja anarkiaa, sitä ihannetilaa, josta ed. Oksala täällä ylistellen puhui, nimittäin markkinataloutta kansainvälisessä talouselämässä ja sen pyhyyttä. Seuraukset tunnetaan. Nämä seuraukset ristiinnaulitsevat kapitalismin tuotantotapana. Kapitalistiset tuotantovoimat ovat joutuneet ristiriitaan yhteiskunnallisen tarpeen kanssa tällä hetkellä. Tuotannon ja kulutuksen välinen ristiriita ei ole ratkaistavissa tyydyttävästi kapitalistisen tuotantotavan vallitessa. Tästä johtuu, että historiallinen kehityssuunta käy tuotantovoimien yhteiskunallistuttamista kohden väistämättömästi. Jo nyt on tuotanto luonteeltaan yhteiskunnallista. Mutta tuotannon yhteiskunnallisia vaikeuksia on estämässä tuotteiden yksilöllinen omistaminen jaossa (Ed. Räisänen: Hyvästi luettu!). Tämän suursodan seurauksena, joka nyt juuri on päättynyt, on yhteiskunnallistuttamisvaatimus tahi oikeammin vaatimus suunnitelmataloudesta terävöitynyt ja voittanut paljon uusia kannattajia kaikkialla. On tultu huomaamaan, ettei ole mahdollista ratkaista kapitalistisen talouselämän pulmakysymyksiä ilman että pyritään määrätietoisesti suunnitelmatalouteen. Suunnitelmataloudesta on siten tullut ajantunnus. (Ed. Räisänen: Just niin!).

Neuvostoliiton valtava voimankasvu on myönteisenä kiistämättömänä todistuksena yhteiskunnallistuttamisen, se on kollektiivisen talouden puolesta (Ed. Räisänen: Oksalahan sitä vähän myöntelikin!). Täytyy kuitenkin torjua tässä väittämä, että Neuvostoliitossa olisi vallinnut totaalinen yhteiskunnallistuttaminen. Ajatus ja käsitys, että esim. niin sanottu sotakommunismi Neuvostoliitossa olisi ilmentänyt Venäjän kommunistisen puolueen pyrkimyksiä tuotantovoimien yhteiskunnllistuttamiseen, on armoton erehdys. Keväällä 1918 oli neuvostojen yleisvenäläisessä kongressissa esillä nämä kysymykset eikä silloin suinkaan pyritty tehdyillä päätöksillä tuotantovoimien yhteiskunnallistuttamiseen. Päinvastoin merkittiin pöytäkirjaan vain muutamia talouselämän hallitsevia kukkuloita, jotka olisi vallattava. Ensivuoroinen ja merki-

tyksellisin näistä talouselämän hallitsevista kukkuloista katsottiin olevan juuri pankkitoimi. Lisäksi ulkomaankauppa, kuljetustoimi, vesiliikenne ja sillä tavoin. Tuotantovoimien yhteiskunnallistuttamisesta ei ollut kysymys. Leninin sanoja käyttääkseni: siinä ajankohdassa ei ollut mahdollista kysymyksen myönteiseen ratkaisuun, koska siltä puuttui taloudellinen perusta. Vasta niin myöhään kuin 1929 luotiin Neuvostoliitossa taloussuunnitelma lopullisesti.

Meilläkin ovat laajat väestöpiirit vähitellen kypsyneet ajatukselle suunnitelmataloudesta. SKDL:n eduskuntaryhmä on tehnyt asiassa jo kaksi aloitetta toivomusaloitteet n:o 64, allekirjoittajina Wiik y. m. ja toivomusaloite n:o 65 allekirjoittajina J. Järvinen y. m. Molemmat asiallisesti tähtäävät samaan, Wiikin vaikutuspiiriltään suppeampi ja J. Järvisen vaikutuspiiriltään laveampi. Molemmat toivomusaloitteet päätyvät esitykseen, että hallitus tutkituttaisi kysymyksessä olevat ehdotukset ja siis toisin sanoen ehdotukset päättyvät asiallisesti samaan, johonka pyrkii sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä nyt esillä olevassa välikysymyksessä. Kolmen suuren sopimus edellyttää myös esillä olevia toimenpiteitä ja vähintään tutkimuksen toimittamista kysymyksessä olevassa asiassa. Harvinaisella yksimielisyydellä on siis eduskunta suhtautunut nyt esillä olevaan asiaan.

Huomioiden vallitsevan taloustilan on ilmeistä, ettei varsinaista tuotantotoimintaa meillä voida ilman häiriötä sosialisoida, joten täytyy katsoa, että ensisijaisesti voisi tulla kysymykseen rahalaitosten, kuten liikepankkien ja vakuutuslaitosten valtiollistaminen. Tässä kohtaa on jälleen kajottava muutamin sanoin ed. Oksalan antamaan lausuntoon. Hän tahtoi esittää asian siten, ettei liikepankkien valtiollistaminen olisi välttämätöntä senvuoksi, että m. m. luottotoimi tulee nyt vallitsevan systeemin mukaan maksamaan liikaa ja että tässä luottotoimen harjoittamisessa kapitalistisilla suurtyönantajapiireillä on mahdollisuus kontrolloida mieleisellään tavalla luottotoimintaa. Pääsyy tietenkin on se, että liikepankkien ja vakuutuslaitosten valtiollistamisella päästään hallitsemaan suurkapitalismin tärkeintä avainasemaa, tärkeintä hallitsevaa kukkulaa, joka demokratisen valtion hallussa on erinomainen tukiasema taistelussa kapitalismin luomia ristiriitoja vastaan. Siitä syystä täytyy katsoa ensivuoroiseksi velvollisuudeksi, mikäli talouselämämme valtiollistamisesta on kysymys, että juuri tämä rahatalous, koko finanssitoimi otetaan valtiollistamisen kohteeksi (Oikealta: Hitlerismiä!). Pyydän huomauttaa juuri tässä yhteydessä, ettei suinkaan ole yhteiskunnallisen tarpeen kannalta samantekevää, minkälaisen valtion johdossa talouselämä on. Ratkaisevaa on se, että talouselämää johtaa nimenomaan demokraattinen valtio. Tämä on perusedellytyksenä pyrkiessä hyötymään talouselämän valtiollistamisesta.

Kun ed. Oksala täällä monisanaisesti pyrki todistelemaan, että juuri nyt vallitsevan systeemin kautta tulee pankkitoimi, luottotoimi, finanssoiminen yleensä kaikkein halvimmaksi, lienee tätä väittämää lupa epäillä. Kuinka on mahdollista, että nykyinen systeemi on paras mahdollinen kun samaa taloustointa varten on pikkuisissa maaseudun kirkonkylissäkin rinnakkain samanlaisia talousorgaaneja, luonnollisesti melkoisin kustannuksin, olkootkin ne niin halpoja kuin ed. Oksala täällä pyrki todistamaan? Jos ne ovat halpoja, johtunee se siitä, että työtä näissä taloustoimistoissa, pankeissa, vakuutuslaitosten toimistoissa, teetetään nälkäpalkoilla. Ilmeistä on, että moninaisten vakuutus- ja pankkilaitosten toiminta rinnakkain samoilla aloilla ei voi kansantaloudellisesti edustaa halvinta mahdollista systeemiä. Päinvastoin kansantalouden kannalta tällainen systeemi on niin epätaloudellinen kuin suinkin mah dollista. Tämä näkökohta on myös muistettava edustaja Oksalan.

Ed. Oksala puhui myöskin monisanaisesti siitä, kuinka tärkeää on, että tallettajat luottavat pankkilaitoksiin. Tämän sukupolven aikana tapahtuu meidänkin maassamme jo toisen kerran, että tallettajilta ryöstetään brutaalisti heidän talletuksensa, heidän ainoa omaisuutensa, kenties. Tämä myös on kouraantuntuva, erinomaisen karkea tosiasia kapitalistista tuotantotapaa, yleensä kapitalismia vastaan, ryöstää aina 20—25 vuoden kuluttua tallettajilta kaikki heidän talletuksensa rahan arvon romahtamisen muodossa. Ja kuitenkin ed. Oksalalla on sisua lähteä vaatimaan meiltä, että tällainen järjestelmä on tallettajain

kannalta juuri paras mahdollinen. Nähtävästi ed. Oksalalla ei ole ollut pankkitalletuksia.

Tuotantotoiminnassa olisi mielestämme päästävä ensivuoroisesti meillä tuotantotoiminnan demokraattiseen valvontaan ja tätä tarvetta palvelevat suunnitelmat tuotantokomiteain perustamiseksi, jota hanketta on kiirehdittävä. Tiedetään, että hallitus suunnittelee tällaista tuotantotoiminnan demokraattista valvontaa meillä, ja tästä ei ole mitään muuta kuin pelkkää hyvää sanottavaa. Suotavaa siis on, että hallitus samalla kun se kiirehtää näiden tuotantokomiteain toteuttamista, asettaa riittävällä asiantuntemuksella varustetun komitean nyt kysymyksessä olevaa asiaa tutkimaan, sillä tavoin kuin välikysymyksen tekijät ovat ehdottaneet ja sillä tavoin kuin ryhmämme keväällä tekemässään kahdessa toivomusaloitteessa on esittänyt. Kun hallituksen edustaja täällä on tässä suhteessa tehnyt myönteisen ilmoituksen, katsoo ryhmämme, että hallitus on tehnyt asiassa voitavansa. Jäämme mielihyvin odottamaan hallituksen lupaamaa komiteaa asiassa.

Ed. Meinander: Herr talman! Det är inte ägnat att förvåna, att frågan om socialiseringen också vunnit riksdagens intresse. Den har efter kriget blivit aktuell över allt i världen på ett annat sätt än tidigare. Man kan väl säga att de flesta länder i sina strävanden att övervinna krigets ekonomiska bekymmer försöker mer eller mindre gå denna väg.

När man bedömer socialiseringens önskvärdhet i olika sammanhang, är det alltid skäl att se den mot bakgrunden av det rådande sociala tillståndet. Det sociala välfärdsarbetet kan vara sämre och bättre utvecklat i olika länder, och allmänt taget kan man säga, att där den sociala efterblivenheten är stor, där finnes också ett större behov av socialisering. Vi har för vårt vidkommande redan länge följt en positiv social linje, försökt genomföra en samhällsordning som utjämnar välståndet mellan olika medborgargrupper. Vi har hunnit rätt långt på denna linje, men det är uppenbart att fortfarande mycket finnes att göras och att denna linje också i framtiden måste följas.

På tal om det sociala välfärdsarbetet och den ekonomiska ordning, som skall tillgodose det sociala välfärdsarbetets krav har diskussionen lätt kommit in på frågan om planhushållning och marknadshushållning. De båda termerna har använts ofta i diskussionen här i kväll. Också vårt samhälle har i praktiken glidit över till ett näringsliv, som måste betraktas som i hög grad statsdirigerat. Staten har skaffat sig makt och myndighet att gripa in i marknadshushållningen på många olika sätt. Finanspolitiken klavbinder medborgarnas möjligheter att disponera sina inkomster efter eget gottfinnande. Prispolitiken klavbinder företagarnas möjligheter att kräva det pris, som de anser vara skäligt. Staten har alla tänkbara tekniska möjligheter att dirigera landets ekonomiska liv, att upprätthålla det som vi kallar för planhushållning. Men är då denna s. k. planhushållningen också verkligen planmässig? Ligger det ett rationellt övervägande bakom statens åtgärder i detta sammanhang? Jag tror att vi måste erkänna, att här finnes mycket att göra. Staten har skapat sig ett instrument för näringslivets dirigering, men detta instrument utnyttjas icke alltid rationellt. Jag är övertygad om att ett utredningsarbete, som skulle undersöka vad som kan göras i syfte att samordna de olika åtgärderna, som staten i olika sammanhang vidtar för att åstadkomma ett högre välstånd och ett bättre fördelat välstånd, är i högsta grad av behovet påkallat. Är det detta utredningsarbete som interpellanterna syftar på i sin interpellation och som regeringen talar om i sitt svar, tror jag att ingen kan motsätta sig ett sådant initiativ.

Men vad är då denna socialisering, som det talats om så mycket i dag? Det är en dogm i socialdemokraternas politiska religion, en dogm som har ett ganska konturlöst och svårgripligt innehåll. Jag tror att denna utredningskommitté skulle göra klokt i att allra först försöka ta reda på vad man egentligen menar med socialisering. Debatten i dag har omnämnt detta ord i så många olika sammanhang, att det är svårt att komma till klarhet om den saken. Jag påminner mig att t. ex. rdm. A. Wirtanen använde begreppet „socialisering" i ett sammanhang, som för mig åtminstone gjorde det liktydligt med planmässig hushållning. Tankarna är ofta dunkla i detta samman-

hang. Man låter ett slagord täcka ett innehåll, som man inte bryr sig om att närmare fixera.

Men på något sätt är det väl ändå meningen att låta socialiseringen betyda det att staten skulle direkt som ägare till företagen leda det ekonomiska livet (Röst från salen: Just så!), och menar man detta, och endast detta, med socialiseringen, är jag för min del övertygad om att den icke står i något logiskt samband med frågan om välståndets höjande eller dess socialt rättmätiga fördelning. Detta mål kan nås lika väl genom att staten med sina regleringsmöjligheter dirigerar det privata näringslivet på ett rationellt sätt. Jag kan icke för min del finna några fördelar av en socialisering i denna mening framom ett näringsliv, i sista hand övervakat och länkat av staten, men byggt på den privata företagsamhetens grund.

Det är ett faktum, därifrån man inte kommer, att den privata företagsamheten i vår tid måste vara underkastad myndigheternas kontroll, så att de sociala synpunkterna väl tillgodoses. Det har det privata näringslivet för resten alltid mer eller mindre varit; ett fullständigt privat och fritt näringsliv har aldrig existerat. Det är bara fråga om ett mer eller mindre av kontroll och framför allt fråga om ett mer eller mindre av rationell kontroll.

Jag kan t. ex. icke för min del finna en enda fördel i en socialisering av våra storbanker. Det är ett faktum, att vår investeringspolitik redan nu leds från statsbankens sida. Affärsbankerna har icke möjligheter att bevilja sina lån efter förgottfinnande. Alla större kreditfrågor hänskjutas för sanktion till den socialiserade statsbanken. Att inte statsbanken kan avgöra alla små ärenden beror på praktiska skäl. Jag kan icke för min del förstå att vårt bankväsende skulle bli effektivare, bättre tillgodose rimliga krav på en rationell investering, om direktionerna för dessa banker skulle utses av politiska organ i stället för av de organ som nu bestämmer om den saken. Visserligen vill jag medgiva att det inträffat fall, då storbanker utser sin ledning utan nödigt beaktande av viktiga aktuella samhällskrav. Men dessa undantag kan enligt mitt förmenande icke bryta regeln, att ledningen också på detta sätt blir tillfredsställande ur de synpunkter, som jag här har anlagt. Om man låter ett politiskt forum ingripa i en sådan verksamhet, finnes det alltid en risk för att andra än nationalekonomiskt väsentliga hänsyn komme att dominera.

Jag vill beröra ett annat exempel, som gäller våra storindustrier. Vi har t. ex. inom vår exportindustri såväl statliga som privata företag, som arbetar sida vid sida. Jag undrar om någon på allvar kan påstå att de statliga företagen är bättre skötta än de privata. Jag undrar om någon vågar hävda, att de sociala förhållandena inom de statliga bolagen arbetarstam allmänt taget är bättre än inom de privata. Därför att jag inte tror, att så förhåller sig, kan jag icke heller begripa vad man skall vinna med en socialisering.

Om ett socialiserat eller nationeliserat näringsliv arbetar effektivare och rationellare än ett privat beror väl i sista hand på den effektivitet, den sakkunskap, som tjänstemannakåren i ett samhälle visar. Jag undrar om vi i Finland har skäl att brösta oss över vår byråkratis sakkunskap och effektivitet. Är t. ex. vår folkförsörjning skött på ett sådant sätt, att ett ytterligare utsträckande av de administrativa statliga organens myndighet över nya områden är ett lockande perspektiv?

Så en annan sak. Jag undrar om det är möjligt, att nationalisera produktionen utan att också nationalisera konsumtionen. De båda hör ihop som olika sidor av samma sak, därom är, det vågar jag säga, åtminstone den ekonomiska teorins företrädare övertygade om. Det finns ett samband mellan friheten att producera och friheten att konsumera. Och om man lägger vikt vid den medborgerliga friheten i allmänhet, kommer man till det resultatet, att en socialisering för socialiseringens egen skull är icke bara onödig, utan direkt olycklig.

Regeringen har lovat igångsätta en undersökning om de frågor debatten har gällt. Jag är inte fullt övertygad om vad denna undersökning skall gälla och, huru den skall läggas upp, men jag är å andra sidan säker på att det icke finnes någonting i detta sammanhang, som icke tål en undersökning. I synnerhet om denna undersökning lägges upp så, att man försöker skaffa sig ett instrument för en bättre statlig ledning av näringslivet än det som

hittils funnits till hands, är frågan säkert ur alla synpunkter värd understöd. Därför kommer jag för min del att rösta för enkel övergång till dagordningen.

Ed. Peltonen: Herra ensimmäinen varapuhemies! — Nykyisen hallituksen toimenpiteet maamme ulkopoliittisen aseman vakauttamiseksi tunnetaan ja se on saanut siinä suhteessa yleistä tunnustusta osakseen. Samoin on tunnettua hallituksen toimenpiteet ulkopoliittisista syistä johtuneiden sisäpoliittisten kysymysten hoitamisessa, jossa suhteessa on esitetty arvostelua näitä toimenpiteitä kohtaan julkisessa sanassa ja täällä eduskunnassakin viimeksi talousarvion yhteydessä käydyssä keskustelussa. Tämä arvosteluhan oli kohdistettu lähinnä valtiollisen poliisin järjestelyä ja sen suorittamia toimenpiteitä kohtaan. Mutta erikoisen ankaria moitteita on esitetty hallituksen harjoittamasta hinta- ja palkkapolitiikasta, jonka seurauksena on ollut jatkuva hintojen ja palkkojen kilpajuoksu ja markan arvon nopea aleneminen. Kun näin on asia, voi sivullisista tuntua, että nyt esillä oleva välikysymyskin olisi tehty hallituksen aseman vaikeuttamiseksi ja jotta taasen saataisiin arvostella hallituksen toimenpiteitä. Näin ei kuitenkaan ole asianlaita, vaan sosialisoimiskysymys on mielestämme muodostunut entistään tärkeämmäksi, joten eduskunnan on hyvä tietää, mitä hallitus mainitusta asiasta ajattelee ja mitä se aikoo sen puolesta tehdä. Meilläkin on aihetta ryhtyä ainakin alustavasti ennakkoluulottomasti keskustelemaan sosialisoimiskysymyksestä ja vakavasti tutkimaan, mitä mahdollisuuksia meillä olisi siinä suhteessa.

Sodan edelliseen olotilaan talouselämän aloilla tuskin voidaan enää palata. Niinpä onkin varsinkin sosialistien taholta eri maissa ryhdytty etsimään keinoja talouselämän järkiperäistyttämiseksi saattamalla se entistä paremmin palvelemaan koko kansan tarpeita kuin mihin yksityinen kapitalistinen tuotantojärjestelmä kykenee. Tähän ei suinkaan sovi ohjeeksi mikään yleinen ja samanlainen kaava, vaan jokaisessa maassa on tässä suhteessa suoritettava omat tutkimuksensa, miten tämä kansalaisten ja koko kansan elämään suuresti vaikuttava kysymys voidaan talouselämää vaarantamatta suorittaa. Tämä toimenpidehän on järjellinen ja kannatettava vasta silloin, kun sen avulla voidaan poistaa niitä epäkohtia talouselämästä, joita yksityisen voiton tavoitteluun perustuva talousjärjestelmä aiheuttaa, ja kohottaa kansalaisten hyvinvointia. Tässä suhteessa hallituksen harrastukset ja mahdolliset toimenpiteet eivät ole vielä tunnettuja. Vaikka sosialidemokraattien puoluetoimikunnan taholta on kiinnitetty hallituksen huomiota sosialisoimiskysymykseen jo yli puoli vuotta sitten, ei sieltä ole kuulunut julkisuuteen mitään asian puolesta. Tämän takia on välikysymyksen tekijäin taholta haluttu asiasta julkista hallituksen vastausta, jotta voitaisiin saada selvyys hallituksen suhteesta tähän kysymykseen ja siten hälventää niitä epäluuloja, joita voisi syntyä hallitusta kohtaan asian hoitamisessa.

Nyt voidaankin todeta, että hallitus onkin suorittanut alkutoimenpiteitä sosialisoimiskysymyksen selvittämiseksi ja suhtautunut siis kysymykseen myönteisesti, joten voidaan rauhallisesti odottaa hallituksen jatkuvia toimenpiteitä asian hoitamiseksi sikäli kuin saadut tutkimukset edistyvät.

Porvarillisella taholla meillä ollaan suhtauduttu sosialisoimisajatuksiin, kuten sopii odottaakin, arvostelevasti, eikä sallittaisi kajoamista yksityisyrittäjäin harjoittamaan teollisuus- ja muuhun liiketoimintaan. Mutta hädän ollessa suurimmillaan, jolloin tarvitaan koko kansan talousvoiman tarkoituksenmukaista ja tehokasta käyttöä, kuten meilläkin viime sotien aikana, silloin ollaan pakotettuja turvautumaan valtion puolelta johdettuun suunnitelmatalouteen vieläpä paljon pitemmälle kuin esim. sosialidemokraatit meillä rauhan oloissa vielä pyrkivät. Mutta heti kun vakavat ajat sivuutetaan, unohdetaan porvariston taholta saavutetut kokemukset suunnitelmatalouden hyödystä koko kansalle ja pyritään entisenlaisen kyynärpääpolitiikan linjalle, keskinäisen kilpailun tielle, jossa kysynnän ja tarjonnan pitäisi olla vain määräävänä.

Tosin meillä jo on valtion ja kuntien omistuksessa suhteellisen paljon talouselämään vaikuttavia tekijöitä, jotka ovat suunnitelmanmukaisessa käytössä kansan kokonaisetua silmälläpitäen, ja ovat antaneet erittäin hyviä tuloksia. Tarkoitan lähinnä rautatie- ja postilaitosta, kaukopuhelinta,

sähkö- ja vesijohtolaitoksia, valtionenemmistöisiä osakeyhtiöitä, kuten Imatran voimalaitosta, Enso-Gutzeit yhtiötä, Veitsiluoto yhtiötä, Outokumpua y. m. ja valtion välittömässä hoidossa olevia puolustuslaitoksen tehtaita.

Kuinkahan olisi asia rautatielaitoksen suhteen, jos se olisi yksityisten hallussa? Olisikohan yleensä rautateitä rakennettu syrjäseutuja palvelemaan, kuten nyt on asia, ja myöskin rautatiemaksut olisivat varmaan paljon kalliimmat, kuin mitä nyt meillä on asianlaita. Samoin olisi kaukopuhelinlinjojen, ei niitäkään vedettäisi maan syrjäseutuja, harvaan asuttujen seutujen tarpeita palvelemaan, ja kuitenkin mainittu laitos siitä huolimatta, että niin on tehty, antaa erittäin hyviä tuloksia. Samoin jäsivät postia vaille syrjäseutujen asukkaat. Tulokset yleensä näiden hoidosta ovat olleet myönteisiä.

Aivan erikoisen maininnan ansaitsevat valtion omistuksessa olevain tuotantolaitosten antamat tulokset. Sitäpaitsi ei sovi unohtaa, että niissä työskentelevät työläiset tuntevat olonsa paljon turvallisemmaksi sairauden ja vanhuuden varalta kuin konsanaan yksityisten palveluksessa olevat. Ei myöskään heidän kohdaltaan ole vaikuttamassa työpaikan menetys niin herkästi, kuin tapahtuu yksityisteollisuuden palveluksessa oleviin työläisiin nähden konjunktuurien heilahdellessa työmarkkinoilla.

Pyydänkin mainita, että kun esimerkiksi viime lauantaina oli Jyväskylässä koko maata käsittävä, valtion välittömässä hoidossa olevien tehtaiden työläisten kokous, jossa oli keskustelun alaisena tuotantokomiteain perustaminen työpaikoille ja tehtaiden toiminnan keskittäminen, osoittivat nämä työläiset vallan erikoista kiintymystä tehtaiden menestyksellistä toimintaa kohtaan. He ovat valmiit antamaan koko työtehonsa ja käytännöllisen elämänsä kokemukset tehtaiden tuotannon kohottamiseksi, kun uudessa järjestelyssä otetaan huomioon heidän edustuksensa tehtaiden johtokunnissa ja työpaikoilla muodostettavissa työpaikkakomiteoissa ja järjestetään asioita myöskin tehtaiden johdossa siten, että pyrkimykset ovat sopusoinnussa ylimmästä alimpaan portaaseen saakka. Haluankin korostaa, että tällaista työläisten myötätuntoa on vaikea saavuttaa yksityiskapitalistien omistamissa teollisuus- y. m. laitoksissa, sillä ne eivät voi tarjota työläisilleen sitä elämän varmuutta kuin valtion tehtaat antavat, koska yksityisyrittäjäin tehtaiden tuottama voitto palvelee vain lähinnä omistajiaan.

Meillä tuskin vielä sentään lähitulevaisuudessa sosialisoimiskysymyksessä voidaan mennä varsin pitkälle yksityisteollisuuden sosialisoimisessa, sillä sitä vastassa on vielä liian paljon mahtavia voimia, ja silloin eivät tulokset ole riittävän hyviä. Tässä kaivataan vielä paljon valistustyötä, ennakkoluulottomuutta, yhteistuntoa, ja myöskin ovat riittävät tutkimukset suoritettavat. Nyt ei ole meillä varaa kokeilujen suorittamiseen, jotka voivat aiheuttaa tuotantomme alennuksen. Kansamme on joutunut useiksi vuosiksi niin kovalle koetukselle, joka vaatii meitä ponnistamaan kaikkemme, jotta voisimme selvitä sitoumuksistamme ja jälleenrakennustyöstä tyydyttävästi.

Tämän huomioonottaen onkin sosialidemokraattien taholta pyritty olemaan sangen varovaisia sosialisoimiskysymyksen suhteen. Emme ole lähteneet etukäteen antamaan liian suuria lupauksia tässä suhteessa edes valitsijoillemmekaan, jotteivät he tulisi harhaan johdetuiksi. Ryhmämme taholta on jätetty vain kaksi aloitetta sosialisoimismahdollisuuksien tutkimisesta talouselämän eri aloilta, jotka ovat vielä eduskunnassa käsittelemättä. Sen lisäksi ovat ryhmämme edustajat tehneet muutamia eri alojen sosialisoimista koskevia aloitteita.

Mainitsemistani kahdesta ryhmän aloitteesta toinen tarkoittaa toimenpiteitä pääomasijoitusten suunnitelmallisen tarkkailun aikaansaamiseksi ja toinen toimenpiteitä maan vesivoimalaitosten ja vesivoimalähteiden ottamisesta valtion omistukseen. Pääomien sijoitus ja vesivoimalähteiden käyttö ovatkin kumpikin niin ensiarvoisen tärkeitä taloudellisia, koko maata koskevia avainkysymyksiä, että valtion ohjaus niihin nähden on taloudellisen jälleenrakennustyömme perusedellytyksiä. Yleisen edun mukaista on, että pääomien käyttöä yhteiskunnan puolelta määrätietoisesti valvotaan. Sodan aikana tämäntapaista valvontaa pyrittiin osittain vapaaehtoisestikin noudattamaan. Rahalaitokset antoivat nimittäin luottoa Suomen Pankin antamien ohjeiden mukaisesti. Mutta niin pian kuin siirrytään vakiintuneempiin

rauhanaikaisiin oloihin, on olemassa jälleen se vaara, että yksityiskapitalistinen voiton tavoittelu pääsee ratkaistaessa määräävästi vaikuttamaan tuotantoelämämme vastaiseen kehitykseen. Jottei näin tapahtuisi, on valtiovallan riittävän tehokkain ottein ajoissa tartuttava asioihin. Sodan jälkeisissä oloissamme on pankkien ja muiden luottolaitosten alistaminen valtion määräämisvaltaan välttämätöntä suunnitelmallisen jälleenrakennustyönkin kannalta. Yksityiskapitalistisen voittoperiaatteen mukaisesti pääoma pyrkii aloille, joilla on saavutettavissa suurin voitto, ja tällöin voi pitemmällä tähtäimellä suoritettava jälleenrakennustyö ja koko maan yhteinen etu jäädä tarpeellista huomiota vaille. En puutu tässä yhteydessä tarkemmin tähän kysymykseen, vaan viittaan mainitsemaani aloitteeseen. Samoin viittaan vesivoimalähteiden sosialisoimista tarkoittavaan toivomusaloitteeseen, jonka perusteluista käy ilmi tämänkin kysymyksen ajankohtaisuus ja tärkeys.

Kuten jo edellä mainitsin, on tämän välikysymyksen tarkoituksena kiinnittää huomiota ja saada tutkituksi ne mahdollisuudet, joita sosialisoiminen antaa nykyisissä taloudellisissa vaikeuksissamme. Tällöin on kiinnitettävä huomiota myöskin niihin kokemuksiin, joita Neuvostoliitosta on saatavissa. On muistettava ne äärimmäiset vaikeat taloudelliset olosuhteet, joiden vallitessa Neuvostoliitto vuosina 1920—1921 alkoi sosialistisen jälleenrakennustyönsä ja kuitenkin se nyt 25 vuotta myöhemmin on taloudellisestikin maailman johtavia maita. On luonnollisesti selvää, että sen olot ja edellytykset ovat toisenlaiset kuin meidän maassamme, mutta varmasti sieltä on sosialisoimiskysymyksen tutkimustyössä saatavissa arvokkaita sekä myönteisiä että kielteisiä käytännöllisiä kokemuksia. Toivottavaa on, että asetettava toimikunta ripeästi tarttuu työhönsä käsiksi, työhön, jota esimerkiksi Ruotsissa on vastaava komitea tutkinut jo 25 vuotta, ja saavuttaa tässä työssään myöskin näkyviä tuloksia. Silloin päästäisiin jälleen askel eteenpäin työväenluokan vapautuksen ja nousun sekä maan edistyksen tiellä. Huolimatta siis siitä, vaikka hallitus ei olekaan täysin onnistunut hintojen ja palkkojen kilpajuoksun estämisessä, on toivottavaa, että se kykenee paremmin hoitamaan ja saatavien selvitysten perusteella tuotannon järkiperäistyttämään. Tässä työssä hallitus voi olla vakuutettu sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kannatuksesta.

Ed. J. Järvinen: Herra puhemies! — Eduskuntatyön alkaessa jätettiin SKDL:n eduskuntaryhmän taholta ed. Wiikin y. m. toivomusaloite n:o 64 toimenpiteistä puu-, paperi- ja metalliteollisuuden sosialisoimiseksi, samoin ed. J. Järvisen y. m. toivomusaloite n:o 65 tutkimuksen toimittamisesta eräiden tuotannonalojen ja luonnonrikkauksien valtion valvontaan tai haltuun ottamisen mahdollisuuksista. Suppeissa, mutta hyvin perustelluissa aloitteissamme silloin jo toimme julki maamme eri elinkeinoalojen työntekijäin sekä omalla työllään maataviljelevän kansamme elinkeinoetujen, elintason lisäämiseen ja tuotannon tehostamiseen tarvittavat toimenpiteet, joiden tarpeellisuudesta yhä enemmän tulemme vakuuttuneiksi. Väestöpoliittisesti pieni, mutta poliittisen ja taloudellisen vallan kaapannut, rahapääoman, suurteollisuusyhtymien, puutavaran ja huomattavimpien metsärikkauksien sekä suurmaanomistajien ryhmä on viimeksikuluneina vuosina rikollisella seikkailupolitiikallaan saattanut työtätekevän kansan mitä surkeimpaan onnettomuuteen. Me emme saa vaarantaa uudelleen niitä arvoja, joiden merkitys on hyvin ratkaisevasti käynyt ilmi muun muassa juuri niiden hyökkäysten valossa, joita demokratian viholliset, suurpääoman omistajat ovat kansanetuja vastaan tehneet, eikä kansallisomaisuuttamme saa jättää vaaraan taantumuksellisten ainesten keinotteluille. Tärkeimmän osapuolen, työntekijöiden, on päästävä myös tuotannon ja jakelun valvontaan osalliseksi. Samoin omalla työllään maataloutta harjoittavalle väestölle on annettava sama oikeus maataloustuotannon valvontaan. Siten on mahdollista poistaa talouselämästä työn ja tuotannon lisäämistä ja hyödykkeiden laadun parantamista ehkäisevät syyt, sekä palauttaa työntekijäin, se on todellisten tuotannonharjoittajain osuus sekä luottamus. Hallituksen valmisteilla oleva ehdotus tuotantotehokomiteain muodostamisesta tuotantolaitosten toimintaa valvomaan on juuri tärkeä tähän tähtäävä esitys. Toivottavasti voidaan poistaa nykyisen tuotantolamaannuksen jarruttavat tekijät, muun muassa sabotaashi, missä sitä tuotannossa ja jakelussa ilmenee. Samaan

tapaan kuin vaikeasti sairastuneen ihmisen hoito on järjestettävä, samoin tuotantokoneisto tulee asettaa tarkkailun ja valvonnan alaiseksi ja siten löytää siinä ilmeisesti olevat heikkoudet, se on kehitystä jarruttavat tekijät. Suurpääoman yhtymiksi muodostuneita aloja, joilla sen valta merkitsee kansanvaltaa erikoisesti uhkaavaa käyttöä, on tutkittava valtion valvontaan ja hallintaan ottamista varten. Vastuuta on terästettävä milloin ilmenee, etteivät hyödykkeet lisäänny ja laatu parane. Omasta työstään elävä maatalouspienviljelijäväestö on melkein poikkeuksetta saatettu vaikeaan asemaan. Sitä työtä, jota ne ovat joutuneet suorittamaan tukki- ja puutavarakapitalisteille, ei ole turvattu työehto- eikä liioin sosiaalisilla toimenpiteillä. Sota-aikana ja pulakausina on työpalkka ollut jopa poljetumpi kuin mitä niukkaan toimeentuloon välttämättä tarvitaan silloin kuin työnantajain voitto-osuus on ollut suurenevaa laatua. Katkerasti on saanut kokea keskivarakaskin maanviljelijäväestö yhtymien ostorenkaiden vaikutukset. Epälojaalisia liiketapoja käyttäen, jotka eivät aina ole sietäneet päivänvaloa, on poljettu hintoja. Kangasteollisuus on villantuottajilta ottanut ja suurentanut kangasmetriä kohti raakavillamäärää, vaikka vastaava kangaslaatu on suuresti huonontunut, samoin jalkineita. Luonnonrikkaudet ja luontaiset raaka-ainevarat ovat olemassa koko kansaa ja sen yleistä hyvinvointia varten. Samoin on aikaisempien sukupolvien keräämät pääomat käytettävä lähinnä yleisen edun sanelemalla tavalla. Yksityiset kapitalistit eivät saa päästä niiden turvin yksin hyötymään. Aloitteessamme tarkemmin sanotaan, mitkä tuotantoelimet olisi otettava valtion valvontaan. On myös toteutettava suurempien luonnonrikkauksien, kuten suurmaanomistuksen, metsien ja kalavesien ottaminen valtion hallintaan niiltä osilta, mikäli ei ole välttämätöntä jakaa niitä lisämaina omalla työllään maata viljelevälle maataloussiirtoväelle, maattomille invaliideille, entisille sotilaille, orvoille ja leskille. Tähän voisi lisätä myös, että ne, jotka mahdollisten tilan osittamisrajoitusten johdosta jäävät maattomiksi, saisivat maata, ja viljelmä, jota ei enää voi jakaa, saa halpakorkoista lainaa valtiolta sisarosuuksien lunastamiseen. Oikeus on maan saantiin varattava myös niille, jotka haluavat maataloudesta hankkia välttämättömän toimeentulonsa.

Tutkimuksen toimittamista varten toivomusaloitteessamme pidimme erittäin tärkeänä mainita, että pientä ja keskivarakasta, omasta työstään elävää tai poikkeustapauksessa tilapäistä palkattua työvoimaa käyttävää talonpoikaistoa tämä suunnitelma ei koske. Heidän maansa jääköön yksityiseen omistukseen samoin kuin niidenkin, jotka maanhankinta- tai sen uudistamislakien kautta tulevat itsenäisiksi viljelijöiksi.

Suurpankkien ja vakuutuslaitosten valtion haltuun ottamisen tulee olla lähiajan suoritettava tehtävä, koska valtion rahaasiat demokratian vastaisten voimien provosoiman sodan seurauksena kaipaavat perusteellista korjausta. Tuotannon valvonnan tarpeellisuudesta, jota hallitus pitää tärkeänä, on vielä mainittava seuraavaa. Meillä on paperista omassa maassakin huutava puute. Esim. sanomalehtipaperin saanti rajoitetaan sen vuoksi, että saataisiin jäämään vientiin mahdollisimman paljon, mutta kuitenkin esim. Kajaani Oy:n paperitehdas on seisonut syyskuun 12 päivästä alkaen sen vuoksi, kuten sanotaan, että tehtaan varastot ovat olleet täynnä valmista paperia. On raaka-aineita, on käyttövoimaa ja työväkeä, mutta koneet seisovat, koska varastot ovat täynnä. Saman yhtiön toisen selluloosakoneen sanotaan seisoneen. Kun työntekijöitä moititaan työtehon alenemisesta ja kehoitetaan ahkeruuteen ja tuotantoon, niin jonkun tehtaan työ pysähtyy, miksi näin on? Kajaani Oy:n puuspriitehdas, jonka tuotantokyky on 11,000—16,000 kg vuorokaudessa ja joka ei ainakaan sairasta raaka-aineen puutetta ja joka tuote polttoaineena maanviljelijäin moottoreissa y. m. olisi välttämätöntä, on seisonut kesäkuusta lähtien. Saman yhtiön puutalotehtaan työntekijäin määrä sodan vuosina vaihteli 150—180 henkeen, nyt se on vain 130 henkeä, mutta kun aikaisemmin tehtaan työnjohtajisto oli 8 henkeä, on luku tehtaan työväestön vähetessä kohonnut 22 henkeen. Tuotanto ja siitä johtuvat tehtävät eivät ole ilmeisesti lisääntyneet.

Nämäkin esimerkit osoittavat, miten välttämätöntä olisi valtion valvonta sekä hallintakin, jos tuotantoa estetään kohoamasta,

kun hyödykkeistä on suuri puute. Edelleen on havaittavissa huomattava tuotannon anarkia. Aivan välttämättömiä maan jälleenrakentamiseen tarvittavia tehdas- y. m. valmisteita huomattavassa määrässä myydään hintasäännöstelyn ulkopuolella tavattoman korkeisiin hintoihin ja vastikkeisiin, ilmeisesti pyrkien vähemmällä tuotemäärällä suurempaan yksityiseen ja osakesuurpääoman saalistamis- ja määräysvaltaan, ehkäisten siten tuotantoa ja jälleenrakentamista. Vielä vuoden vaihteessa suurpääoman lehdistö ja taloustieteilijät vaativat, ettei yksityispääoman muodostusta ole ehkäistävä. Yhteiskunnan sosiaalisesta pääomasta eikä valvonnasta puhuttu eikä huolehdittu. Samalla selitettiin, olemme köyhempiä kuin koskaan ennen, elintasosta on tingittävä, työtä on tehtävä enemmän, siinä on pelastus. Sotaan valmistelu ja kirollisen sodan vuodet osoittivat, ettei työntekijäin ahkeruus auttanut. Raskaan ja kuluttavan tehdastyön tekijäin, omalla työllään maata viljelevien työntekijäin vaatetus-, jalkine-, asunnon rakennus- y. m. aivan välttämättömien tavarain varastot ja myynti pidätellään toivossa saada yhä pienemmällä sekä huonompilaatuisella tavaramäärällä suurempia voittoja. Tämä ilmeisesti on kansan etujen vastaista keinottelua, josta on päästävä, ja se on taloudellista demokratiaa.

Ed. Kuittinen: Herra puhemies! Palkkatyöväen luokka on kauan odottanut turhaan sitä aikaa, että kansantalouselämässä ja sen järjestelyssä olisi annettu työlle se arvo, mikä sille oikeuden ja kohtuuden mukaan kuuluu, nimittäin sitä, että päästä osallisiksi niistä oikeuksista, mitä työn tulokset tuottavat, ja olla samalla mukana määräämässä siitä voitosta, joka menee yksityisille voittojen jakajille. Sosialidemokraattisen puoluetoimikunnan kirjelmä on ollut valtioneuvoston käsiteltävänä jo yli puoli vuotta eikä siitä kuulunut vastausta. Näin ollen ei ollut muuta keinoa kuin tehdä välikysymys näin hitaasti kiiruhtavasta asiasta. Hallitus onkin tänään antanut tähän vastauksen, jossa herra ministeri Takki on esittänyt eduskunnalle hallituksen tiedonannon tästä asiasta. Tässä tiedonannossa nimenomaan mainitaan, mihin hallitus on ryhtynyt ja aikoo tehdä edelleen tämän asian selville saamiseksi. Mielestäni olisi erikoisen tärkeää, että ensin tutkimuksen alaiseksi otettaisiin raskas teollisuus ja sen toimintahaarat ja samalla selvitettäisiin se, onko mitään mahdollisuutta ja kuinka kiireellisesti nämä olisi otettava valtion haltuun vai olisiko tyydyttävä siihen, että työväen valvontaa lisättäisiin ja valtiovalta ryhtyisi entistä enemmän määräämään teollisuuden tuotosta ja kaupasta. Mielestäni tämänlaatuinen tuotanto välttämättömästi tarvitsee tämäntapaista apua tuottaakseen tyydyttäviä tuloksia ja mielestäni ei tässä asiassa pitäisi olla mitään epäilyn syytä. Päinvastoin olisi kiireellisesti tutkimukset suoritettava ja ryhdyttävä vastaaviin toimenpiteisiin. Esimerkin vuoksi voisin mainita eräitä asioita, jotka olen tietooni saanut. On olemassa eräs suuri teollisuuslaitos, jonka omistaa perheyhtiö. Tämän tehtaan palveluksessa on monta sataa työläistä, joilla ei ole sanottavasti mitään sanomista tämän teollisuuden toiminnassa. Yhtiön johtokunnan kokouksia pidetään aamiaispyödän ääressä aamulla. Näin väittää yhtiön palveluksessa oleva työnjohtaja. On ilman muuta selvää, ettei näin pintapuolisella harkinnalla saavuteta parhainta tulosta, vaikka hyvän tahdon puutetta ei olisikaan. Työväki tässä teollisuuslaitoksessa on viime aikoina ollut hyvin tyytymätön ja tätä tyytymättömyyttä lisää se seikka, että viime vuonna ja tämänkin vuoden aikana on sattunut useita tapaturmia tällä työpaikalla ja tämän lisäksi työläiset väittävät, että jos näissä tapauksissa olisi käytetty enempi varovaisuutta, niin nämä onnettomuudet olisi voitu välttää. Muun muassa työväen taholta väitetään, että eräässä tapauksessa suojeluslaitteiden puutetta on ollut, joka puute on johtanut ihmishengen menettämiseen. Vasta sen jälkeen, kun tapaturma oli tapahtunut, väitetään nämä suojelulaitteet laitetuiksi.

Kun ministeri Takki vastauksessaan sanoi, että hallitus on antanut tutkia, mitkä tuotantolaitokset olisi otettava valtion haltuun ja missä olisi käytettävä valtion valvontaa, tämä kaikki on mielestäni oikeaa ja kannatettavaa. Esittämäni esimerkki koskee Vuoksenniskan rautatehtaan osakeyhtiötä Imatralla, josta työläisiltä olen nämä tiedot saanut. Olisi välttämätöntä, että hallitus tutkisi juuri tätä teollisuuslaitosta, sillä tämän alan teollisuutta tarvitsee koko maa, sillä tällä teollisuudella tuotetaan rautatiekiskot, koneitten akselit, yleensä

kaikkea sitä, mitä rautaa teollisuudessa maassamme tarvitaan. Ellei tätä yhteiskunnallistamista katsota tarpeelliseksi heti panna käyntiin, olisi kuitenkin välttämätöntä heti tehdä ne uudistukset, mitkä jo yleisten töiden ministeri Murto radiohaastattelussa tässä viikko sitten antoi. Tämä on meidän mielestämme aivan oikeutettu vaatimus, koska yhtiön vuotuinen liikevoitto viime vuosina on ollut pitkän matkaa toistakymmentä miljoonaa markkaa vuodessa ja on syytä uskoa, että tämän tehtaan tuotanto kohoutuu vielä huomattavasti, kun tehtaan työväki itse voi valita edustajan hoitamaan ja valvomaan asioita, joista he ovat enempi perillä ja joista heillä on suurempi kokemus kuin muutamilla sivullisilla henkilöillä. Tätä asiaa silmällä pitäen ja ajatellessa tämän asian tärkeyttä on mielestämme tämä välikysymys ollut välttämätön ja osoitus siitä, että me sosialidemokraatit emme halua jäädä seisomaan paikalle, vaan pyrimme rakentamaan ja parantamaan tulevaisuutta tämän maan työläisille aivan samaa menettelytapaa käyttäen mitä veljespuolue muissakin maissa. Vaikka hallituksen kannanilmaisu oli tällä kertaa myönteinen, tekisi mieli kuitenkin kysyä, miksi ei hallitus ole ennemmin tästä asiasta antanut selvitystä vai onko tämä ymmärrettävä niin, että hallituksessa on niin suuri porvarillinen maailmankatsomus ja maailmankatsomuksen omaavia henkilöitä, että he eivät ole tahtoneet kiirehtiä tämän yhteiskuntauudistuksen viemistä julkisuuteen ja sitä toteuttaa. Meidän tehtäväksemme jää siis huolehtia siitä, ettei sosiaalisen kehityksen pyörää pysäytetä, vaan sitä kuljetetaan määrätietoisesti sosiaalisella pohjalla. Sillä siihen on kuitenkin mentävä, siitä ei kapitalistikaan pääse yli eikä ympäri, vaikka se sitä kuinka vastustaisi, sillä se maailmankatsomus, mikä meilläkin on käsityksenä ollut ja valtaa pitänyt, on menettänyt otteensa ja tulee tuomittavaksi. Viimeiset sodat ovat antaneet ihmisille toisen mailmankatsomuksen ja sosialistinen aate raivaa joka päivä uutta tilaa ihmisten mielissä käytännöllisissä töissä ja samoin jokapäiväisessä elämässä.

Ed. Heikkilä: Herra puhemies! Kun vasemmiston taholta puhutaan yhteiskunnallistettavista laitoksista, mainitaan aina ensimmäisten joukossa pankit. Tämä virsi on vanha, vuosikymmenien takainen, mutta sitä vedetään vielä tänäkin päivänä, aivan niinkuin maailma olisi seisonut paikallaan koko tämän virren ajan. Niinpä eivät nämä virsiniekat liene huomanneet, että meillä vuonna 1933 säädettiin uusi pankkilaki, joka varsin yksityiskohtaisesti säännöstelee pankkien toiminnat. Niinikään on unohtunut, että yhtäaikaisesti pankkilain kanssa vahvistettiin pankkitarkastuslaki, jonka mukaan pankkilain mukaisten luottolaitosten toimintaa valvoo valtiovarainministeriön alainen pankkitarkastusvirasto. Pankkitarkastusviraston oikeudet ovat varsin laajat, se voi kutsua koolle pankin hallintoneuvoston jopa ylimääräisen yhtiökokouksenkin, ellei se saa muuten asioita järjestykseen. Sen edustajalle tarkastettavaksi on annettava kaikki pankin kirjat, tiliä sekä laina- ja muut luotonantoa koskevat asiakirjat. Sille on vuosittain annettava luettelo suurempia luottoja nauttivien asiakkaitten vastuusta pankille. Sille on toimitettava pankin asemaa, laina- ja muuta toimintaa koskevat tiedot j. n. e.

Jos pankin hoidossa on huomattavassa määrässä poikettu lain määräyksistä tai jos siinä on muuten ilmaantunut sellaisia vakavia epäkohtia, että on syytä varoa pankin toiminnan voivan vahingoittaa yleistä etua, voi valtioneuvosto päättää, onko pankkiliikkeen harjoittamiseen myönnetty lupa peruutettava.

Kuten tästä selviää, ovat pankit siis maan hallituksen tarkan valvonnan alaisia, joten ne eivät voi harjoittaa mitään sellaista toimintaa, joka voisi olla yleiselle edulle vahingoksi. Maan hallituksen tulee nauttia eduskunnan luottamusta. Eduskunnalla itsellään taas on valvottavanaan oma pankkinsa, Suomen Pankki, jonka ohjesäännössä sanotaan, että se toimii eduskunnan takuulla ja hoidossa, tehtävänä Suomen rahalaitoksen pitäminen vakavalla ja turvallisella kannalla sekä maan rahaliikkeen edistäminen ja helpottaminen. Eduskuta hoitaa tätä pankkiaan valitsemiensa pankkivaltuusmiesten välityksellä. Näiden johtosäännöissä sanotaan m. m., että pankkivaltuusmiesten tulee kaikessa toiminnassaan niin menetellä, että Suomen raha säilyttää laissa säädetyn arvonsa.

Suomen Pankki on kuluneiden vaiherikkaiden vuosien aikana antanut liikepankeille ohjeita toimintaansa varten, erikoi-

sesti, mitä tulee luoton myöntämiseen, laatuun sekä määrään nähden ja ovatkin liikepankit näitä ohjeita lojaalisesti noudattaneet. Tällainen luottojen valvonta on edelleen käynnissä.

Tässä herää kysymys mihinkä kaikkeen tämän jälkeen pankkien sosialisoimisella pyritään. Ja tarkoittaako sosialisoiminen kaikkia pankkeja ja rahalaitoksia, niin myös säästöpankkeja, osuuskassoja j. n. e. Jos rahalaitokset sosialisoidaan, tulee siis nähtävästi olemaan vain yksi pankki, jonka nimi kai edelleen olisi Suomen Pankki ja sillä haarakonttoreja ympäri maata. Kun valtio luonnollisesti vastaisi pankkinsa toiminnasta syntyvistä tappioista, ei pankin hoitajilla olisi mitään mielenkiintoa pankkinsa hoitamiseen eikä kaupan ja teollisuuden kehittämiseen pankin myöntämien luottojen avulla. On melkein varmaa, että pankista silloin tulee virasto vanhaan tuttuun malliin kankeine muotoineen ja kylmine virkailijoineen. Tuskin ihmisten säästämishaluakaan tuollaisilla virastopankeilla innostetaan. Osakkeenomistajat menettävät myös kaiken mielenkiinnon pankkiin, sillä valtio tietenkin pitäisi huolen siitä, että osingot olisivat mahdollisimman pienet. Tai ehkei pankkeja pidettäisikään enää osakeyhtiöinä, jollaisen muodon nykyinen pankkilaki asettaa ainoaksi pankkiliikkeen harjoittamisen muodoksi.

Kun yhteiskunnallistuttaminen tässä tapauksessa tarkoittaisi kai pääasiassa pankkien sijoitustoiminnan valvontaa, täytyy sanoa vaatimusta huonosti perusteltuksi koska valtiovarainministeriö jo alaisensa pankkitarkasusviraston kautta harjoittaa tässä suhteessa riittävän tehokasta valvontaa ja koska eduskunta voi tehokkaasti vaikuttaa ei vain antamalla valtiovarainministeriölle sopiviksi katsomiaan toivomuksia, vaan myös alaisensa Suomen Pankin välityksellä johtamalla ja valvomalla yksityispankkien antolainaustoimintaa.

Eduskunnalla itsellään on pankkivaliokunta, joka Suomen Pankissa tarkastuksia toimittaessaan on tilaisuudessa yksityiskohtia myöten pääsemään perille myöskin yksityispankkien lainaustoiminnasta. Mitä siis vielä tarvitaan. Eri asia on, jos tahdotaan päästä siihen, että yksityisyritteliäisyys myöskin liikealalla saadaan tapetuksi, olkoonpa siten saavutettava tulos maan elinkeinoelämän kannalta mikä tahansa ja kuinka kielteinen tahansa. Nykyinen tilanne osoittaa, että yksityispankit hyvin ja kaikkien tyydytykseksi ovat täyttäneet tehtävänsä myöskin viimeisinä murrosvuosina. Mutta sitä samaa ei voi sanoa tämän eduskunnan omasta pankista, koska Suomen raha ei ole voinut säilyttää sille laissa säädettyä arvoansa, vaikka tämän arvon säilyttäminen kuuluu pankin ja sen pankkivaltuusmiesten tehtäviin. Toivottavasti vasemmistokin uskaltaa ajatella tätä pankkien sosialisoimista vain asiana eikä opinkappaleena, silloin se varmasti luopuu tästä ajatuksestaan.

Ed. Valanne: Herra puhemies! Välikysymyksen tekijät 45 sosialidemokraattista edustajaa ovat halunneet hallituksen vastausta kysymykseen, onko hallitus ryhtynyt toimenpiteisiin komitean asettamisesta tutkimaan suurtuotantolaitosten, liikepankkien ja mahdollisten yhteiskunnallistuttamiseen kypsien tuotantoalojen yhteiskunnan haltuun ottamista. Välikysyjät vetoavat siihen esitykseen, jonka heidän puolueen puoluetoimikunta vaalien edellä viime tammikuussa teki hallitukselle ja jossa esitettiin, että valtioneuvosto asettaisi kiireellisesti erityisen valtion komitean tutkimaan ja valmistelemaan niiden talouselämän alojen ottamista valtion haltuun, joista välikysymyksessäkin puhutaan. Tämän vaatimuksen jatko kuuluu, että komitean tuli olla kokoonpanoltaan sellainen, että sillä olisi sekä halua että kykyä kehittää asia positiiviseen suuntaan ja että sen mietinnön pohjalla voitaisiin antaa tarpeellisiksi katsottuja esityksiä vaalien jälkeen kokoontuville valtiopäiville.

Kun tarkastelee tuota vaalien edellä tehtyä esitystä ja nyt tapahtunutta kyselyä, havaitsee, että kyselijät ovat käyneet malttavaisemmiksi kuin puoluetoimikunta, kun se osoitti vaatimuksensa hallitukselle. Välillähän on tapahtunut yhtä ja toista. Siinä on ollut m. m. vaalit, joita silmälläpitäen edellinen vaatimus tietysti esitettiin. Lisäksi on voitu todeta, ettei Euroopan eri kulmilla ole sentään suinpäin ruvettu muuttamaan talousyrityksiä valtiollisiksi yrityksiksi, vaan että siinä kiiruhdetaan hitaasti. On nähtävästi havaittu ja se on m. m. Englannista päin selvästi sanottukin, ettei ole syytä saattaa maan talouselämää sekasor-

toon. Myöskin Ruotsista, josta meikäläinen sosialidemokratia paljon osviittoja ottaa, sanotaan välikyselijäin omassa välikysymyksessä, että siellä on sosialisoimiskysymys jo vuosikymmeniä ollut virallisenkin tutkimuksen kohteena.

Täällä ei liene kenelläkään mitään sitä asiaa vastaan, että tätä kysymystä, josta eräät meidän kansanedustajamme toivovat niin erinomaisen suuria, kuin mitä he välikysymyksessään ilmaisevat, ryhdytään asiallisesti tutkimaan, mutta on silloin tutkimus myös suoritettava perusteellisesti ja siinä otettava huomioon kaikki, mikä asiaan vaikuttaa. Sellainen hoppu, joka sosialidemokraattisen puolueen puolueneuvoston vaatimuksessa edellytettiin, ei ole paikallaan. Ei ole liioin syytä asettaa valtion komitea sellaisena tai tällaisena, miten joku puolue vaatii, vaan on se asetettava täysin asiallisilla perusteilla ja tehtäväänsä todella pystyvistä henkilöistä. Meillä on nyt jo enemmän kuin tarpeeksi nähtävänä esimerkkejä siitä, mihin joudutaan ja mitä seuraa, kun lähdetään puolueperusteilla nimittämään ja miehittämään virastoja, komiteoita ja neuvostoja.

Meidän talouselämämme kaipaa nykyään etukädessä työskentelyrauhaa ja paljon työtä ja tehokasta työtä. Meillä on välirauhanehtojen täyttämisessä sellainen suurtehtävä edessämme, että kaikki vähempiarvoiset puuhat sen rinnalla saavat väistyä silloin, kun ne eivät mitenkään edistä tätä päätehtävää.

Sosialisoimistouhuihin suinpäin sukeltaminen vain sen takia, että joku tai jotkut meidän puolueistamme katsovat sen etujensa mukaiseksi tai kuviteltujen yleisetujen mukaiseksi, ei ole nyt paikallaan, koska sillä tavoin saatettaisiin maan talouselämä vain sekasortoon. Tuollaisten kokeilujen aika on toisella kerralla, kun maa taas pääsee suurista sodan aiheuttamista tehtävistään. On myöskin syytä seurata, mitenkä muualla maailmassa ehkä toteutettavat sosialisoimiset menestyvät käytännössä. Meidän ei tarvitse eikä meillä ole varaakaan olla joka asiassa edelläkävijämaana. Riittää, kun seuraamme asioiden kehittymistä tässä suhteessa muualla.

Tyydytyksellä paneekin merkille hallituksen varovaisen kannan asiassa, mikä selvisi ministeri Takin täällä esittämässä vastauksessa. Hallituksen taholla ilmoitetaan asiassa jo hankitun selvityksiä ja että nämä selvitykset ovat piakkoin valmiusvaiheessaan. Edelleen on hallitus ilmoittanut vastauksessaan, että hallitus selvitykset saatuaan tulee asettamaan komitean asiaa kehittämään. Kun hallituksen vastauksessa käy selville, että asiassa otettaneen huomioon myös poliittiset näkökohdat tai edellytetään komitean ottavan ne huomioon, on syytä muistuttaa, että komitea olisi asetettava täysin asiallisella pohjalla ja huomioonottaen, mistä tässä on kysymys, nimittäin taloudellisten asiain järjestämisestä eikä suinkaan poliittisten kysymysten ratkaisusta.

Toisena kysymyksenään esittävät välikyselijät hallituksen vastattavaksi: „Katsooko hallitus yleensä maan tuotannollisen toiminnan sekä laajojen kansalaispiirien sosiaalisen turvallisuuden kannalta tarpeelliseksi valtion suoranaisen määräämisvallan lisäämistä mainituilla aloilla ja vastaavan kansanvaltaisen organisation kehittämistä?" Tässä halutaan asettaa hallitus sellaiseen tilaan, että sen olisi omalta osaltaan ratkaistava jo kantansa kysymykseen, jota tutkimaan tahdotaan asetettavaksi komitea. Minua ihmetyttää, että kokonainen eduskuntaryhmä erehtyy tuollaisen kysymyksen tekoon, jolla pyritään hallitus saamaan tunnustamaan ennakkoväriä selvitystä kaipaavassa asiassa. Minä pitäisin tätä puoluepolitiikan ajamisena, joka tapahtuu lisäksi hyvin karkeassa muodossa.

Muutenkin on tässä asiassa enemmän politiikkaa kuin asiaa. Sosialidemokraattien esiintyminen asiassa on nähdäkseni jonkinlainen vastaveto äärimmäisen vasemmiston pyrkimyksille, jotka tähtäävät samaan suuntaan ja jota toteuttamaan sillä taholla halutaan asettaa tuotantokomiteain harhauttavalla nimellä esiintyvät työpaikkaneuvostot, joista täällä enemmän puhuttiin budjetin lähetekäsittelyn yhteydessä. Silloin kävi ilmi, että mainitussa neuvostokysymyksessä halutaan tyytyä asian aivan puutteelliseen ja yksipuoliseen valmisteluun ja nähtävästi pelätään asian perusteellista harkintaa ja käsittelyä. Kun täällä tämänkin keskustelun kuluessa on tuon tuostakin palattu kysymykseen näistä n. s. tuotantokomiteoista, niin tässäkin niistä vielä muutamia sanoja.

Suunnittelu näistä työpaikkaneuvostoista tuo mieleen eräitä kysymyksiä: Mistä

hankkii sosiaaliministeriö ne lukuisat edustajansa näihin komiteoihin kautta maan, joita aiotaan asettaa? Mitä tietävät komiteain eräät jäsenet tehtävästään? Miten suhtautuvat tehtaiden omistajat ja johtaja näihin neuvostoihin? Kuinka kauan kestää, ennenkuin komiteat perehtyvät niihin asioihin, mitä niiden olisi käsiteltävä? Kuka maksaa tämän suuren komiteatoiminnan? Onko valtiolla siihen nyt varaa? Mitä tuottaa lopuksi tähän hommaan uhrattu monien miesten työ?

Talouselämä on arka koneisto. Se toimii omien lakiensa mukaan, joita eivät puolueet päätöksillään voi järkyttää eikä valtio toimenpiteillään toisiksi muuttaa. Se vaatii johtoonsa aloitekykyisiä ja pystyviä voimia. Se on yhteiskunnalle liian tärkeä elämänosa ja liian kallis joutuakseen puoluemiesten temmellyskentäksi. Meillä ei varsinkaan nykyoloissa eikä lähinnä seuraavina vuosina ole varaa sellaisiin kokeiluihin, joihin näissä molemmissa aloitteissa pyritään.

Täällä on harjoitettu tänään paljon kaunomaalailua sosialisoimisen puolesta. Useissa puheissa esiintyy vahva usko siihen, että sosialisoimisen kautta saavutetaan kaikki ne edut, mihin niillä on tarkoitus päästä. Uskoa siis on, mutta onko mitään kokemusta ja kokemusperäistä tietoa suunnitelmien toteuttamisesta. Täällä on puhuttu m. m. voimalaitoksistamme ja siitä, että niiden olisi pitänyt joutua valtion laitoksiksi. Täällä on tänään myöskin väheksytty yksityistä yritteliäisyyttä — ministeri Takki ei sitä tosin tehnyt, päinvastoin huomasin hänen antavan yksityisyrittäjäin työlle tunnustuksen — mutta sen ovat tehneet hyvin useat kansanedustajat. Ja kuitenkin, hyvät herrat, mitä meillä olisi nyt sosialisoimishalun kohteena, elleivät tarmokkaat yksityiset yrittäjät olisi tätä maata, sen teollisuuslaitoksia ja taloudellisia yrityksiä rakentaneet? Olisikohan meillä mitään niistä voimalaitoksistakaan, joista ed. Kilpeläinen täällä mainitsi, ellei niitä juuri yksityisen yritteliäisyyden toimesta olisi rakennettu. Minä en sitä usko. (Välihuutoja eduskunnasta: Olisi kyllä). Kyllä, kun joku teettää ja järjestää sen ensiksi.

Näyttää nyt siltä kuin sosialisointi haluttaisiin ensi kädessä kohdistaa seuraaviin aloihin: vesivoimain käyttöön, voimalaitoksiin, tapakkateollisuuteen ja sokeriteollisuuteen. Myöskin pankkilaitoksista on puhuttu. Kaikilla näillä aloilla on paljon valmista, hyvin toimivia yrityksiä ja helppoa luullaan olevan niitä jatkuvasti hoitaa vanhoja raiteita myöten. Mutta ehkei se kuitenkaan ole niin helppoa kuin teoretisoivat kansanedustajat kuvittelevat. Nyt ne ovat kunnossa. Mutta pysyvätkö ne kunnossa, jos niille asetetaan uudet johtajat, tietysti siihen tyyliin kuin virkoja meillä viime aikoina on jaettu, ja kun ne ehkä lisäksi saavat työpaikkaneuvostonsa, joissa on yhtä monta mieltä kuin miestäkin. Ja miten käy kaiken uuden, kehitystä eteenpäin vievän? Mistä saadaan näiden virkamiesten joukkoon sellaisia, jotka siinä suhteessa saavat jotakin aikaan ja mistä he saisivat sen vallan, jonka he tarvitsevat suunnitelmiensa toteuttamisessa? Eiköhän kävisi niin, että tyydytään polkemaan paikallaan?

Kun nyt asiaa aiotaan ryhtyä kehittämään, niin on se tehtävä kaikella sillä huolella ja tarkkuudella, mitä tällaisten vaikeiden asioiden hoito edellyttää. On myöskin syytä odottaa niitä kokemuksia, joita saadaan muista maista, missä jotain asiassa jo on tehty tai vasta tehdään. (Vasemmalta: Neuvostoliitossa!). Kyllä tarvitaan tietoon kokemuksia muistakin maista.

Ed. Turunen: Herra puhemies! Aivan aluksi tekee mieleni sanoa muutama sana edelliselle puheenvuoron käyttäjälle. Käsitykseni mukaan ei ed. Valanteella ole syytä olla niin hermostunut, mitä hänen äskeinen puheenvuoronsa osoitti, sillä ei tässä nyt sentään suinpäin olla menossa uuteen järjestelmään, vaan harkitsevien miesten tavoin yritetään asioita hoitaa ja tutkia. Jos tutkimusten tulokset ovat todellakin kielteiset, niinkuin ed. Valanne olettaa, niin emme sentään päätämme seinään lyö. Mutta sallittakoon sentään sosialisoimisen tutkimisen mahdollisuus.

Täällä ovat useat edustajat jo varsin perusteellisesti ruotineet edustajien Oksalan ja Salmisen puheenvuoroja liberalistis-individualitisesta talous- ja maailmankäsityksestä, niin ettei minulla ole syytä tähän ruotimiseen enää puuttua. Sen verran kuitenkin on syytä sanoa ed. Oksalan puheenvuoron johdosta, että hän onnistui maalaamaan paholaisen kuvan — samoinkuin ed.

Valanne yritti — yhteiskuntaelämämme seinälle, asettaessaan sosialisoimiskysymyksen mahdollisimman huonoon valoon. Lunastiko ed. Oksala tällä itselleen paikan hallituksen lupaamassa komiteassa, niinkuin ed. Räisänen täällä arveli, sen tulee aika näyttämään (Ed. Räisänen: Kyllä se vähän siihen tähtäsi!). Joka tapauksessa ed. Oksala lausunnossaan liioitteli sosialisoimisen vaarallisuutta, sitäkin suuremmalla syyllä, etteivät välikysymyksen tekijät ole asettaneet kysymystä aivan sellaiseksi kuin ed. Oksala sen asetti. Hän käsitteli sosialisoimiskysymystä niinkuin haluttaisiin jokainen nappikauppa ja suutarintuoli sosialisoida, t. s. hävittää jopa alkeellisinkin itsenäinen yritteliäisyys ja saada tilalle jonkinlainen byrokraattisen pakkovallan. Tällainen asettelu oli ed. Oksalan taholta tarkoituksellista vääristelyä, kun esillä kuitenkin ovat paljon suuremmat kysymykset.

Se, että sosialidemokraattien eduskuntaryhmä on tehnyt välikysymyksen sosialisoimisesta ei suinkaan ole mikään ihmeellinen asia, sillä kaikkialla maailmassa keskustellaan uuteen talousmuotoon siirtymisestä. Tämä ei suinkaan ole vähemmän johtunut siitä kouriintuntuvasta havainnosta, että n. s. vanha järjestelmä, josta niin paljon puhutaan ja eräillä tahoilla yhä edelleenkin itsepintaisesti ainoana oikeana puolustetaan, tämä vanha järjestelmä ei ole ollut kykenevä hoitamaan asioita ennen sotaa, puhumattakaan sodan aikana. Olemme selvästi nähneet, kuinka suunnattomiin voimanponnistuksiin on uudella talousjärjestelmällään Neuvostoliitto kyennyt rauhan ja sodan päivinä. Olemme myös nähneet kuinka sodan aikana m. m. Englannissa suunnitelmallisen talouspolitiikan ja yhteiskunnan ohjauksen avulla voitettiin sota j. n. e. On myöskin turha kieltää, että me olisimme olleet sodan aikana vapaat valtionjohtoisuudesta. Päinvastoin jokaisen meidän täytyy myöntää, että ilman valtiojohtoista suunnitelmataloutta, jota meilläkin on yritetty harrastaa, emme olisi vaikeuksistamme selvinneet edes tälläkään tavalla. Suunnitelmallisuus ei suinkaan ole ollut täydellistä. Siinä on ollut paljon erehdyksiä ja virheitä. Mutta kaikessa tässä on ollut paljon sellaista, mistä meillä ei suinkaan ole enää varaa luopua. Kun olemme näin onnistuneesti voineet „säännöstellä nälkää", voi jokainen käsittää, minkälaisia mahdollisuuksia valtiojohtoisella suunnitelmataloudella, joka perustuu yhteiskunnan haltuun otettuun taloustoimintaan, on olemassa silloin, kun maailma elää yltäkylläisyydessä. Varmaa on, että ainoa keino päästä todella kohoavaan elintasoon on suunnitelmatalouden ja yhteiskunnallistamisen tie. Liberalismi ja „laisser faire", tuo „antaa mennä" politiikka, ovat eläneet aikansa, uskokoot Kauppalehti ja eräät täällä esiintyneet konservatiivisimmat edustajat mitä tahansa. Maassa, joka elää suunnattomissa taloudellisissa vaikeuksissa, on todellakin vakavia syitä näiden asioiden tutkimiseen. Nyt jos koskaan tarvitaan todella taloudellista asiantuntemusta ja suunnitelmallisuutta, jotta voisimme selviytyä edessä olevista vaikeuksista.

Hallituksen vastauksessa kajottiin kansantaloudelliseen neuvottelukuntaan ja mainittiin, että sosialidemokraattisen puolueen lähettämä sosialisoimistutkimusta suositteleva kirjelmä oli jätetty mainitun neuvottelukunnan työvaliokunnan käsiteltäväksi, mistä se edelleen oli siirretty valtiovarainministeriön kansantalousosastolle. Kun sosialisoimiskysymys yhdistyy näin ollen myöskin kansantaloudellisen neuvottelukunnan asioiden joukkoon, sallinnee herra puhemies minun muutamalla sanalla käsitellä kansantaloudellisen neuvottelukunnan työtä ja merkitystä.

Kansantaloudellinen neuvottelukunta alunperin asetettiin ikäänkuin kokeilutarkoituksessa ja todennäköisesti rauhoittamaan kansalaisten mieliä, jotka olivat hermostuneita maamme talouspolitiikasta. Nyt tämä instanssi on ehtinyt toimia muutaman vuoden ja sen toiminnassa esiintyneet virheet ja puutteellisuudet ovat tulleet näkyviin. Kieltämättä kansantaloudellinen neuvottelukunta on tehnyt paljon kiitettävää työtä. Se on tehnyt erilaisia ehdotuksia, joista paljon on otettu varteen, mutta varsin monessa tapauksessa sen esitykset ovat menneet paperikoriin ja tämä y. m. on tapahtunut valitettavan usein. Tavallisintahan on ollut, että kansantaloudellisen neuvottelukunnan esitykset ovat joko tulleet liian myöhään tai on neuvottelukunta joutunut suorastaan tosiasiain eteen. Eräs tällainen kysymys oli m. m. paljon puheenaihetta herättänyt suunniteltu setelien vaihto. Huolimatta siitä, että näin suu-

resta finanssipoliittisesta toimenpiteestä on kysymys, ei hallitus katsonut tarpeelliseksi edes tiedustella kansantaloudellisen neuvottelukunnan mielipidettä. Kysymyksenalaista on, onko asiaa edes käsitelty neuvottelukunnan työvaliokunnassa. Joka tapauksessa on setelienvaihtohuhuilla aiheutettu maalle suorastaan korvaamattomia vahinkoja. On tosin myönnettävä, että nämä huhut ainakin alussa johtivat siihen, että „pienet markat" alkoivat virrata pankkiin, mutta näin saatu hyöty on varsin vähäinen sen rinnalla, mitä tosiasiallisesti on tapahtunut. Tunnettuahan on, kuinka kaikki hinnat ovat vapaassa kaupassa kohonneet suorastaan huimaavasti (Ed. Räisänen: Tässä on poika oikeassa!). Kukaan ei tiedä, minkälaiseksi rahatilanne tulee muodostumaan ja senvuoksi kaikkialla itsepintaisesti kieltäydytään myymästä mitään siinä toivossa, että seuraavana päivänä saatetaan saada vieläkin suurempi hinta. Tästä on aiheutunut kansanhuollolle suorastaan vakava tilanne, kun tiedämme, että m. m. maaseudulla tarkoituksella vitkastellaan perunoiden ja viljan luovuttamisessa ja vain sen vuoksi, ettei tiedetä, minkälainen rahayksikkö meillä tulee huomenna olemaan (Eduskunnasta: On muitakin syitä!), puhumattakaan siitä, että nyt pimeät markat sijoitetaan realiomaisuuteen, minkälaisiin tavaroihin ja hintoihin tahansa. Jos hallituksen tarkoituksena on ollut setelienvaihtamishuhun avulla saada jotain positiivista aikaan, on hallitus kuitenkin tässä täydellisesti epäonnistunut. Tavallinen mies onkin voinut todeta, että setelienvaihtohuhulla on annettu kaikille maan todella rikkaille „signaali" siitä, että realisoikaa nyt rahanne, ostakaa mihin hintaan tahansa, älkää myykö mitään, muuten menetätte miljoonia. Suorastaan älyttömällä tavalla ovat varakkaat ihmiset hamstranneet kaikkea, mitä eteen on sattunut. Näin ollen onkin todennäköistä, että suunniteltu setelien vaihto tulee kohdistumaan lähinnä vain loppujen lopuksi työläisiin ja vähäväkiseen kansanosaan. Kaikki mustan pörssin asiamiehet ja rahojenkerääjät ovat hallituksen tiedoitustoiminnan avulla onnistuneesti ehtineet sijoittaa rahansa. Vakaa käsitykseni onkin, että hallituksen suunnittelema setelien vaihto on suurin farssi, mitä Suomessa on valtiovallan ohjauksen avulla taloudellisessa elämässä näytelty.

Syy tällaiseen kehitykseen ei voi olla muussa kuin siinä, että nykyiseltä hallitukselta on puuttunut linjoja talouspolitiikassa. Siltä on myöskin puuttunut todella tehokkaita elimiä, jotka olisivat auttaneet hallitusta vaikeassa tehtävässä. Niinpä kansantaloudellinen neuvottelukunta on itse asiassa nykyisessä muodossaan vain laitos, jolla on enemmän dekoratiivinen kuin asiallinen merkitys. Kun hallitukset ovat tarvinneet lisävaroja, on hallituksella ollut varsin mieluista vedota kansantaloudelliseen neuvottelukuntaan, mutta kun on ollut kysymys mahdollisesti hyvinkin tärkeistä talouspoliittisten asioiden ratkaisuista, niinkuin esim. juuri setelienvaihtamiskysymyksestä, on kansantaloudellinen neuvottelukunta mieluimmin jätetty hallituksen toimenpiteistä tietämättömäksi.

Neuvottelukunta on nykyisessä muodossaan enemmän hallituksen järjestämä keskustelukerho, jossa varsin lyhyessä ajassa käsitellään asiat ja kuitataan jollakin lausumalla, kuin todella merkittävä talouspoliittinen elin. Valtavin osa asioista on sellaisia, joita ei neuvottelukunta kokonaisuudessaan ole edes käsitellyt, niinkuin esimerkiksi täällä mainittu sosialidemokraattisen puolueen kirjelmä, vaan siellä on selvitetty nämä asiat jossakin pienemmässä instanssissa niin sanotussa työvaliokunnassa. Parhaallaankaan työvaliokunnalla ei voi olla kaikkien asioiden asiantuntemusta. Silloinhan ei mitään laajempaa neuvottelukuntaa tarvittaisi. Tämän vuoksi olisikin neuvottelukunnan työt vastaisuudessa järjestettävä kokonaan niin, että neuvottelukunta jakautuisi erikoisvaliokuntiin, jolloinka asioiden valmistelu tulisi ehdottomasti perusteellisemmaksi, kuin mitä nyt on todellisuudessa asian laita. On myös ilman muuta selvää, että nykyisissä olosuhteissa olisi neuvottelukunnan kokouksiakin pidettävä useammin, kuin mitä on ollut asianlaita. M. m. tämän vuoden aikana on neuvottelukunta tietääkseni pitänyt vain yhden ainoan kokoukseen. Ilman muuta on odotettava, että hallituksen on myös neuvottelukunnan työlle annettava vissi arvonsa, jolloinka tällaiset setelien vaihtamisyritykset ilman tarkempaa valmistelua eivät enää voi tulla kysymykseenkään, toisin sanoen, neuvottelukunta olisi pidettävä ajan tasalla tai olisi vaadittava, että halli-

tuksen on kuultava neuvottelukunnan asiantuntemusta kaikissa taloudellisissa asioissa.

Jos vastaisuudessa joutuu neuvottelukunta syventymään esim. sosialisoimiskysymyksiin sen lisäksi, että tullaan asettamaan komitea sitä varten, on erikoista syytä kiinnittää huomiota myöskin neuvottelukunnan kokoonpanoon, joka nykyisissä olosuhteissa ei varmastikaan vastaa oikeita poliittisia voimasuhteita. Nimenomaan ammattiyhdistysliikkeen ja varsinkin pienviljelijäväestön edustus on siellä liian vähäinen, melkein olematon. Harkinnan alaiseksi on myös asetettava, onko taloudellisessa elämässämme hyvin suurta osaa näytellyt ja arvonantoa eräillä tahoilla saavuttanut talousmiehemme, professori Suviranta, juuri sellainen mies, joka on näissä olosuhteissa sopiva johtamaan maamme talouspolitiikkaa valtiovarainministeriön kansantalousosastosta käsin. On tunnettua, että professori Suviranta on johdonmukaisesti vastustanut uuden talouspolitiikan kehitystä. Niinpä nyt, jolloinka koko maailmassa voimakkaasti keskustellaan tuotantotavan muuttamisesta valtionjohtoiseksi, on professori Suviranta johdonmukaisesti ollut konservatiivisimpien kapitalistien kannalla. Sen vuoksi ei suinkaan tarvitse ihmetellä, että kansantaloudellisen neuvottelukunnankin työ on itse asiassa varsin merkityksetöntä ja koko neuvottelukunta alkaa rappeutua. Päinvastoin näyttää siltä, että tältä taholta tullaan panemaan kaikki pillit soimaan m. m. sosialisoimiskysymystä vastaan erittäinkin, kun on kysymyksessä pankkien ja suurteollisuuden sosialisoiminen. Sosialidemokraattien käsitys on, että maamme talouspolitiikan johto olisi nyt muuttuneissa olosuhteissa kokonaan saatava uusituksi. Paikallaan on ryhtyä harkitsemaan, eikö olisi syytä lopettaa valtiovarainministeriön kansantalousosaston toiminta nykyisessä muodossaan ja perustaa erikoinen kansantalousministeriö, jolla olisi todella laajat valtuudet maamme talouselämän johtamiseen. Tällöin olisi kansantaloudellinen neuvottelukuntakin uusittava sellaiseksi, että se nykyisestä koristeellisesta asemastaan muodostuisi todelliseksi talousparlamentiksi. Laajat kansalaispiirit niin meillä kuin muuallakin tietävät, ettei entisen kaiken kaaoksen jälkeen enää voida palata, olivatpa professori Suviranta, täällä edustajat Oksala, Salminen ja Valanne, „Kauppalehti" tai jotkut muut mitä mieltä tahansa (Ed. Räisänen: Ed. Oksala on kuitenkin kehityskykyinen!). Kapitalistinen talousjärjestelmä on aikansa elänyt ja saa myöskin kuolla. Se on epäilemättä aikanaan saanut paljon hyvää aikaan, mutta sen tilillä on liian raskas syntien taakka. Meidän on myöskin Suomessa nähtävä se tosiasia, että yksityisen edun on vihdoinkin väistyttävä kokonaisuuden edun tieltä, ja tässä ei suinkaan auta odottaminen, vaan tarmokas toiminta, niin että entistä suuremmat joukot saisivat elää taloudellisesti ja henkisesti onnellisempaa ja turvatumpaa elämää. Sen vuoksi juuri tarvitaan sosialisoimista. Vähin, mitä tässä vaiheessa on tehtävä, on kiireellisen tutkimuksen suorittaminen, ja se on syytä suorittaa, ennen kuin siihen tulee historiallinen pakko.

Ed. Paasivuori: Herra puhemies! Sosialisoimisesta puheen ollen tekee mieleni kiinnittää hiukan eduskunnan huomiota vakuutustoimintaan. Sen alaiseksihan voivat joutua momenlaiset vastuut ja yhteikuntaelämän kehittyessä niiden tarve ja niin myös luku jatkuvasti kasvaa, antaen aihetta uusien vakuutustoiminnan haarojen syntymiseen. Vastuiden laadun mukaan jaetaan vakuutukset tavallisesti kahteen ryhmään, henkilövakuutukseen ja tavaravakuutukseen, joihin vielä liittyy erinäisten omaisuuksien arvon alenemisen vakuutus. Ensinmainittuun ryhmään luetaan henki- ja elinkorko-, tapaturma-, sairaus-, vanhuus- ja työkyvyttömyys, työttömyys-, äitiys-, jälkeen jääneiden vakuutus j. n. e., toiseen ryhmään pääasiassa palo-, kuljetus-, eläin-, kalastus-, lasi-, raevahingon-, vesijohtovahingon vastuuvelvollisuus-, murtovarkausvakuutus y. m. Omaisuuksien arvon alennusvakuutusryhmään luetaan kurssitappio-, arpajais-, luotto-, takuu-, työehtovakuutus j. n. e. Toisinkin voidaan vakuutukset ryhmitellä. Voidaan puhua yksityisvakuutuksesta ja työväen- eli sosiaalivakuutuksesta, mikä voi olla vapaaehtoista tai pakollista. Vaadittavan vakuutusmaksun, nettovakuutusmaksun määrään, jonka suuruuden on laskettu todennäköisesti vastaavan vakuutustapahtumien aiheuttamia suorituksia, joudutaan lisäämään hankintaa ja hoitokustannuksia sekä vararahaston muodostamiseen y. m. tarpeellisia korotuksia, joten tä-

ten syntynyt bruttovakuutusmaksu on nettovakuutusmaksua huomattavasti korkeampi. Kun meidänkin maassamme harjoitetaan vakuutustointa useimmilla edellä mainituilla aloilla ja taloudellisesti kannattavimmilla aloilla työskentelee, näin pienen maan kuin Suomen olot huomioon ottaen, varsin monta eri vakuutuslaitosta, — onhan meillä esim. palovakuutusalalla monia pieniäkin ja varsin rajoitetussa piirissä toimivia laitoksia —, niin ei voi välttyä huomiosta, että kokonaiskuva on luvattoman hajanainen, jopa kirjava. Kun jokaisella niistä on oma hoitohenkilöstönsä ja oma hankintaverkostonsa, on viimeksi mainittuja maassamme useilla vakuutustoimen aloilla monta päällekkäin. Tämä varmasti, paitsi että se sitoo työvoimaa, lisää hankintakustannuksia huomattavasti koko vakuutustoimen kokonaistulosta silmälläpitäen ja on selvästi omiaan nostamaan bruttovakuutusmaksuja. Se on siis kansantaloudellista tuhlausta. Hyvällä syyllä voi kysyä, onko meillä tähän varaa. Mielestäni on aihetta vaatia, että asiaan on valtiovallan taholta kiinnitettävä vakavaa huomiota ja otettva harkittavaksi ne huomattavat edut, jotka vakuutustoimen sentralisoimisesta koituisivat.

Tässä yhteydessä ei ole syytä merkitä kiinteätä kantaa, miten pitkälle vakuutustoimen keskittämisessä olisi mentävä. Asiahan on monivivahteinen. Mutta tuntuu luontevasti harkinnan arvoiselta yhden suuren valtion vakuutusyhtiön tai laitoksen perustaminen, joka yksin hoitaisi koko vakuutustoimen kaikkine muotoineen ja vivahduksineen. Valtiolla on tähän kelpaavan organisation pohjaa jo olemassa. Onhan valtion tapaturmatoimistolla varmaan asiamiesverkostonsa, eikä kansaneläkelaitoksenkaan organisatio laajoine yli maan ulottuvine asiamiesverkostoineen liene vailla kehittämiskelpoisuutta. Paitsi niitä huomattavia kansantaloudellisia etuja, joita edellä mainittu järjestely toisi mukanaan työvoiman käytön aiheuttamien liikekustannusten supistumisena, murto-osaan nykyisestä, olisi sillä muitakin etuja. Esim. ne huomattavat pääomat, jotka vakuutuslaitokset vuosittain keräävät, joutuisivat valtion kontrollin alaisiksi. Vakuutuslaitoksethan ovat nykyisinkin valtion tarkastuksen alaisia ja nyt sodan johdosta on niiden keräämien pääomienkin käytöstä annettu määräyksiä, mutta vieläkin on varsinkin suurilla yhtiöllä melko suuri vapaus varojen sijoittamisessa, seikka, joka tällaisena aikana olisi heti korjattava, jotta niiden sijoituksessa tulisi täysin huomioiduksi koko kansan yleinen etu ja maan kansantalouden paras.

Vielä huomautan siitä seikasta, joka vaatii kiinnittämään suurta huomiota vakuutuslaitosten liikekustannusten supistamismahdollisuuksiin, nimittäin siitä, että vanhojen vakuutusten realiarvo on inflation johdosta suuresti alentunut. Hallitus harkitsee, niinkuin täällä aikaisemmin on kuultu, mahdollisuuksia inflatiotappioiden osittaisesta korvaamisesta. Liikekustannusten huomattava alentaminen toisi, varsinkin, jos bruttovakuutusmaksuja ei ainakaan nyt aluksi alennettaisi, vissejä mahdollisuuksia vakuutettujen kärsimien inflatiotappioiden korvaamiseksi.

Meitä sosialidemokraatteja on aina kiinnostanut erikoisesti sosiaalivakuutus. Tämä vakuutustoimen ala elää ilmeisesti tämän sodan johdosta nousukauttaan. Meilläkin hallitus on tämän huomioinut asettaessaan laajan (mielestäni vähän liian monipäisen) komitean tutkimaan mahdollisuuksiamme tyydyttää tarpeitamme tällä alalla. Samalla kun toivon mainitun komitean kiinnittävän riittävää huomiota vakuutustoimen keskittämisen etuihin, toivon sen myös onnistuvan ratkaisemaan tehtävänsä, pääsevän nopeasti tuloksiin työssään. Samalla pyydän vielä kiinnittää arvoisien edustajien huomiota sosiaalivakuutukseen yleensä ja sen erääseen muotoon, erikoisesti.

Sosiaalivakuutuksen järjestämisessä on pyrkimyksenä yleisten vakuutusperiaatteiden mukaisesti sellaisten vakuutuslaitosten muodostaminen, jotka johtavat asialliseen vahingon vaaran tasoitukseen, s. t. s. liittävät vahingonvaaran alaiset henkilöt yhteen vahingon jakamiseksi, joka juuri on vakuutuksen tarkoituksena. Vakuutusta hoitavien laitosten laadun mukaan voi sosiaalivakuutus olla neljänlainen: 1) yksityisten, ansiotarkoituksessa toimien vakuutusyhtiöiden järjestämää vakuutusta; 2) vakuutettujen keskinäisten yhteenliittymien, apukassojen, hoitamaa vakuutusta; 3) työn antajien keskinäistä vakuutusta; 4) julkisten yhdyskuntain toimesta tapahtuvaa, toisinaan julkisten viranomaisten johtamaa vakuutusta. Jokainen näistä voi koota

tarpeellisen määrän vakuutettuja, jotta vakuutuksen vakavaraisuus on riittävä.

Vapaaehtoisuuden tiellä on eräissä maissa ja eräillä aloilla saatu tuloksiakin, mutta sillä on se vika, että se edellyttää aina asianomaisissa sellaista yritteliäisyyttä ja harkintaa, jota ilmenee vain kansalaisten parhaimmistossa. Niiden ulkopuolelle jäävät aina kehittymättömimmät ja varattomimmat piirit, jotka ennen muita olisivat vakuutuksen tarpeessa.

Edellä mainituista julkinen, pakollinen vakuutus on se muoto, joka tyydyttävimmin täyttää sosiaalivakuutuksen vaatimukset. Sen pakollisuuteen kuuluu vakuutuspakko määrätyille henkilöryhmille ja vastaanottopakko asianomaisille vakuutuslaitoksille, t. s. pakko ottaa vakuutukseen kaikki, jotka sillä alalla ovat vakuutusvelvollisia. Sosiaalivakuutuksen pakollisuus on sen tärkeimpiä onnistumisen edellytyksiä. Pakko kokoaa suurimmat mahdolliset vakuutettavien joukot, josta johtuen vahingonvaara jakaantuu parhaalla mahdollisella tavalla, vakuutus käy huokeammaksi ja vakuutuksen varmuus on suurin. Työntekijäin siirtymiset eri paikkakunnille tai työaloille eivät katkaise vakuutuksen jatkuvaisuutta, ja työnantajat samanlaisin velvoituksin säästyvät vakuutusmaksuja säästämään pyrkivien epälojaalilta kilpailulta. Pakollinen vakuutus voidaan toteuttaa jo niin, että asianomaiset henkilöt jo vakuutuslain nojalla ovat vakuutetut, tai niin, että siihen vaaditaan vielä erikseen vakuutussopimus. Eri maissa menetellään eri tavoin. Meillä esim. määrätään tapaturmavakuutuksessa vakuutuspakko, mutta jätetään työnantajain itsensä päätettäväksi, missä vakuutuslaitoksessa hän tahtoo ottaa vakuutuksen. Voidaan asettaa kysymyksenalaiseksi, eikö olisi tarkoituksenmukaisempaa, että milloin vakuutuspakko kerran säädetään tai on säädetty, samalla myös määrätään, että vakuutus on otettava tietyssä vartavasten perustetussa julkisessa vakuutuslaitoksessa. Sillä kun laitospakkoa ei ole, tulee kukin yksityinen vakuutetuksi vain mikäli siitä tehdään vakuutussopimus. Näin ei aina tapahdu työnantajan laiminlyöntien tai rikollisen menettelyn vuoksi tai rajatapausten tulkintavaikeuksien johdosta tai siksi, ettei laki siihen velvoita. Se, ettei laki velvoita vakuuttamaan työntekijöitä kaikissa tapauksissa, ei vaikuta tarkoituksenmukaiselta muussa mielessä kuin siinä, että se on sovitettu nykyisen järjestelmän käytännöllisten mahdollisuuksien mukaiseksi. Lakimme pyrkii kyllä ottamaan huomioon kohtuussyyt työnantajaan nähden huomioon, mutta ei työntekijään nähden. Ja kuitenkin pakollinen työntekijäin tapaturmavakuutus on tarkoitettu nimenomaan heikomman puolen eli työntekijäin turvaamiseksi. Tämän periaatteen kanssa ristiriidassa oleva kohtuuttomuus olisikin ehdottomasti ensin oikaistava. Oikeastaan tämä meidän nykyinen työntekijäin tapaturmavakuutusjärjestelmämme sietäisi perusteellisempaakin käsittelyä kuin mitä tällaisessa lyhyessä puheenvuorossa on mahdollista. Se sietäisi tuuletusta.

Asiaa on näet, niinkuin syyskuun puolivälissä pääkaupungin sanomalehdet kertoivat, tutkinut virastoasiain valtuutetun toimeksiannosta erityinen komitea tai toimikunta. Työn tuloksista julkaistu suppea artikkeli on lyhennys laajemmasta sanomalehdistön käytettäväksi jätetystä selostuksesta. Olen ottanut siitä selvää ja todennut sen sosialisoimiskysymystä silmälläpitäen päätyvän työväen pakollisen tapaturmavakuutustoimen hoitamiseen nähden täysin myönteiseen tulokseen. Toimikunta näet perusteellisesti asiaa tutkittuaan eri puolilta päätyi siihen tulokseen, että pakollisen tapaturmavakuutuksen, jonka hoitamisessa meillä touhuaa kolmattakymmentä eri yhtiötä ja laitosta, siirtäminen kokonaisuudessaan valtion hoitoon on, ei ainoastaan mahdollista, vaan sekä vahingoittuneiden että työnantajain ja valtion edun mukaista, ja että monet tärkeät näkökohdat puhuvat sen puolesta. Toimikunta on tullut myös sellaiseen tärkeään tulokseen, että tämä sosiaalivakuutuksen muoto, työväen pakollinen tapaturmavakuutus, on itse asiassa puhdasta sosiaalista huoltoa, jonka luonteelle kaikkinainen liikeyritysmäinen laskelmointi pitää olla vierasta, eli että tämän liiketoimialan sosialisoimisessa on kysymys erään väärään suuntaan kehittyneen sosiaalisen huollon alan saattamisesta oikeille raiteilleen. Tämän käsityksen oikeellisuudesta toimikunta esittää sen tärkeän perustelun m. m., että kysymyksessä olevista vakuutuksen täydellistyttämiseen kohdistuvista parannuksista useat ovat mahdollisia vain, kun puheenaoleva toiminta kokonaisuudes-

saan on otettu valtion hoitoon. Sellaisista mainittakoon ennen kaikkea puheenaolevan vakuutussuojan ulottaminen käsittämään kaiken, sekä ruumiillisen että henkisen, niin hyvin yksityis- kuin julkisoikeudelliseen työsuhteeseen perustuvan toiselle suoritettavan työn ilman aika- tai palkkarajoituksia.

Toimikunnan ehdotuksen mukaan vakuuttamisen järjestelyihin liittyy käytännöllisiä helpotuksia. Vakuutussuhde syntyy automaattisesti työsuhteen syntymisestä, vakuutuskirjat jäävät pois, maksujen määrääminen ja ennenkaikkea kanto, joka on suunniteltu tapahtuvaksi valtion verokuitilla, käyvät yksinkertaisesti ja vaivatta ja vähin kustannuksin. Kun huomioidaan, että työnantajia esim. vuonna 1938 oli n. 160,000, mikä määrä huomattavasti kasvaisi vakuutettavien piirin laajentuessa, on selvää, että tämä tietäisi suurta paperisodan vähentymistä. Parannuksista mainittakoon vielä mahdollisuudet vakuutusriitojen oikeudellisen selvittämisen kehittämisestä, jonka vaikutukset helpottaisivat vakuutusoikeuden työtä huomattavasti, kevennyksen tuntuessa myös korkeimman oikeuden työtaakassa. Vakuutusyhtiöiden väliset riitaisuudet samoinkuin työntekijöissä katkeruutta herättävät riidat, jotka koskevat tapaturman korvattavuutta ja jotka nykyään herättävät vahingoittuneissa oikeutettua katkeruutta, häviävät melkein tyystin.

Taloudellisen puolen tuloksista toimikunta tulee hankkimistaan numerotiedoista johtopäätökseen, että valtion tapaturmatoimiston kustannukset vahinkotapahtumaa ja päätöstä kohti ovat aina olleet vähemmän kuin puolet yhtiöiden kustannuksista, ja mainitun toimiston kustannuksia voidaan vieläkin alentaa. Toimikunta arveleekin kustannusten jäävän n. 40 %:iin siitä, mitä työväen tapaturmavakuutus vastaavasti yhtiöiden hoidossa nyt maksaa. Ottaen huomioon, että esim. vuonna 1938 ne tekivät noin 25.5 milj. markkaa ja että ne siitä ovat paljon nousseet, on selvää, että kysymyksessä on melkoinen säästö. Mielestäni tässä olisi taas eräs huomion arvoinen rahaerä, joka olisi käytettävä lähinnä vahingonkorvausten suurentamiseen.

Toimikunta näyttää muuten pitävän ajankohtaa tavallista sopivampana pakollisen tapaturmavakuutuksen keskittämiselle kokonaan valtion käsiin senvuoksi, että valtion tapaturmatoimistossa tulee sotatapaturma-asiain hoidon päätyttyä vapautumaan runsaasti pätevää työvoimaa ja valmista hoitokoneistoa. Kaiken kaikkiaan tuntuukin mainitusta selityksestä päättäen, että tässä on kysymyksessä valmiiksi tutkittu liiketoiminnan ala, jonka sosialisoimisesta olisi monia suuria etuja tuloksena, ja se olisi erittäin helposti käytännössä toteutettavissa. Tuntuukin näin pintapuolisesti arvostellen hiukan koomiilliselta, että kun porvarillinen virastoasiain valtuutettu asettaa porvareista kokoonpannun toimikunnan — olen ottanut tämän toimikunnan kokoonpanosta selvää — ja se tulee päätökseen: on sosialisoitava, niin hallitus, jossa työväestöllä on enemmistö, makuuttaa komitean mietintöä kuukausikaupalla vihreän veran alla, eikä siitä ala kuulua mitään tulosta.

Se, että eilisessä Uudessa Suomessa tohtori Heimo Helminen on pantu taistelemaan tätä ehdotusta vastaan, on paras todistus siitä, että yhtiöt pelkäävät näin hyvän suunnitelman toteuttamiseen mentävän käytännössäkin.

Eräs toinen pakollisen vakuutuksen ala nähdäkseni olisi ainakin yhtä helposti keskitettävissä valtion tapaturmatoimistoon, nimittäin pakollinen liikennevakuutus. Kyseessä oleva toimistohan niitä hoitaa nytkin, mikäli on kysymys valtion käytössä olevista moottoriajoneuvoista. Tässä useampi vuosi sitten kyseessä olevalla alalla, joka meillä on verraten nuori, syntyi yhtiöitä tuhkatiheään, nyt niitä lienee siinä parisenkymmentä. Silloin muuan tuttu vakuutusmies kertoi minulle sen olevan erinomaista „bisnestä", sillä voitoksi jäi noin puolet vakuutusmaksuista. Millainen tilanne nyt on, en tarkalleen tiedä. Kuitenkin lienee ilmeistä, että jos tällainen pakollinen vakuutus keskitetään valtion käsiin, jolle se luonnollisesti kuuluisi, voitaisiin huomattavasti säästää ihmisten aikaa ja varoja sekä varmasti myöskin kustannuksia. Viimeksimainituista, näistä kustannuksista, olen onnistunut pätevältä taholta saamaan tietää, että erinäisiä laskelmia onkin tehty ja että kustannukset vahinkoa kohden tulisivat olemaan ainoastaan noin 6 % siitä, mitä yhtiöiden kustannukset nyt ovat. Tämän vakuutusmuodon sosialisoiminen olisi nähdäkseni otettava heti harkittavaksi.

Ed. Kauppi: Herra puhemies! — Asiassa, josta nyt on kysymys, voidaan to-

della selvittävää ja asiaa eteenpäin vievää keskustelua käydä ainoastaan sellaisen aineiston pohjalla, jossa olisi konkreettisesti osoitettu talouselämämme nykyinen rakenne ja arvostelu siitä tämän kysymyksen kannalta katsoen. Ennen muuta olisi erityisesti tunnettava, kuinka paljon meillä nyt on valtion taloudellista toimintaa ja miten laajalti valtion taholta tuleva ohjaus vaikuttaa maassamme muuten taloudellisen elämän kulkuun. Sen rinnalle olisi asetettava konkreettisia tosiasioita siitä, mitä vapaa taloudellinen yritteliäisyys maassamme on suorittanut ja suorittaa, ja sitten olisi vertailtava tuon valtion toiminnan ja vapaan yritteliäisyyden aikaansaannoksia. Kokemukset siitä, miten valtion toiminta taloudellisen elämän alalla meillä on onnistunut verrattuna yksityisluontoiseen vastaavaan toimintaan, ja viitteet, joita näistä kokemuksista voidaan saada valtion toiminnan mahdollisen laajentamisen tai supistamisen suhteen, olisi esitettävä tutkimuksen avulla järjestettyinä ja havainnollistettuina meille pohjaksi, ennen kuin on käsittääkseni mahdollisuuksia maan pinnalla pysyttelevään ja realiteettien perusteella liikkuvaan keskusteluun näin monimutkaisesta ja vaikeasta asiasta.

Hallitus on vastauksessaan ilmoittanut, että tällainen tutkimus, juuri tällaisen keskustelun pohjaksi tarvittavan aineiston kerääminen ja käsittely on käynnissä ja että komiteakin aiotaan asettaa tätä käsittelyä jatkamaan. Luulen voineeni todeta jo tähänastisesta keskustelusta, että asiasta puhuminen täällä ilman edellämainittua perusteiden selvittämistä kehkeytyy yleisluontoiseksi, etupäässä itsestään selviä tai muuten tunnettuja asioita toteavaksi ja sen ohella enemmän tai vähemmän teoreettiseksi erilaisten mielipidesuuntien edustajain välien selvittelyksi, joka välien selvittely pikemminkin voi edistää kuin torjua kypsymättöminä syntyvien ennakkomielipiteiden muodostamista. Niiden vahvistuminen taas tuskin auttaa asiaa eteenpäin. Ne näkökohdat, joihin täällä on tahdottu suunnata tutkimuksen tekijäin huomiota, ovat sellaisia, että todella asiantunteva tutkimus kyllä muutenkin ottaa ne huomioon, ja jollei komitea sitä pystyisi tekemään, niin ei tämän keskustelun sisällys sitä siinä sanottavasti auttaisi.

Muistaakseni se oli ed. Kilpeläinen, joka täällä teki huomautuksen, ettei sosialidemokraateilla tämä sosialisoimisen vaatimus ole uskontoa, vaan että asia on ensin perinpohjaisesti tutkittava ja sitten vasta tehtävä käytännölliset johtopäätökset tuloksien perusteella. Jos kerran asia on näin, siirtääkin sanottu huomautus itse asiassa varsinaisen keskustelun siihen ajankohtaan, jolloin tuon mahdollisimman perusteellisen tutkimuksen tulos asiassa on käytettävissä. Edistyspuolueen taholta ei vastusteta tällaisen tutkimuksen suorittamista, vaan pidetään moneltakin kannalta, m. m. juuri mielipiteiden syventämisen kannalta tarkoituksenmukaisena, että tällainen, näinä aikoina ikäänkuin ilmassa oleva kysymys todella selvitetään niin perusteellisesti kuin mahdollista oman maamme olojen pohjalla ja ottamalla huolellisesti vertauskohtia myös muiden maiden taloudellisista oloista asian ja meidän nykyisen kehitysvaiheemme valaisemiseksi. Tiedämme, että tällaisen tutkimuksen suorittaminen on jo tutkimussuunnitelman laatimisessa ja sitten tuon suunnitelman toteuttamisessa perin vaikea asia. Tiedämme myöskin, että siitä asenteesta, josta tutkimuksen suorittajat lähtevät tehtäväänsä täyttämään, riippuu selvityksen laatu. On syytä korostaa nimenomaan sitä, että tällaisen tutkimuksen täytyy tapahtua asiantuntevasti ja ennakkoluulottomasti ilman edeltäpäin vannottua mielipidettä suuntaan tai toiseen.

Niinkuin hallituksen vastauksestakin käy ilmi, on tällaisen tutkimuksen niin hyvin pidettävä silmällä lähintä aikaa, niitä suuresti poikkeuksellisia olosuhteita, joissa nyt juuri elämme, kuin myöskin ja varsinkin tarkastettava pitemmällä tähtäimellä kehityksen kulun vaatimuksia senjälkeen kuin näistä lähimmän ajan vaikeuksista on selviydytty.

Kun tässä keskustelussa on asian luonnosta johtuen kosketeltu periaatteellisia näkökohtia sekä sosialisoimisen puolesta että sitä vastaan, sanottakoon edistyspuolueen piirissä valitsevan katsomuksen pohjalta, että henkilökohtaisen vapauden ja vastuun sekä yksityisen aloitteen merkitystä on pidettävä perustavalaatuisena taloudellisessa niinkuin yhteiskunnallisessa ja sivistyksellisessäkin toiminnassa. Kuitenkin on valtion ohjattava maan talouselämää siinä määrin kuin on yleisen edun mukaista. Ja se, missä määrin ja millä tavoin harjoitettuna tämä

ohjaaminen meidän oloissamme on yleisen edun mukaista, se on vakavassa mielessä ratkaistavissa vain huolellisesti kerätyn ja tarkasti käsitellyn konkreettisen aineiston pohjalla. Se tosiasia, että yrittämisvapaus ja yksityinen omistusoikeus, joille meidän nykyinen talousjärjestyksemme perustuu, ovat voimakkaita yleistä hyvinvointia kohottavia tekijöitä, on otettava riittävästi varteen ja näiden tekijäin voimavaikutus on taloudellisessa elämässä säilytettävä. Tästä seuraa, että valtion ohjatessaan talouselämää, sikäli kuin yleinen etu sitä vaatii, on varottava, ettei tämä valtion ohjaus muodostu yrittäjäin liikkumisvapautta ja aloitemahdollisuuksia kahlitsevaksi kaavamaisuudeksi, siitä ei saa tulla pakko- eikä virastotaloutta. Se vaara, että valtion toiminta ehkäisee tai lamauttaa vapaata yritteliäisyyttä ja sen puitteissa tapahtuvaa yhteiskunnan palvelemista, on sosialisoimiskysymystä tutkittaessa otettava vakavasti ja perusteellisesti arvioitavaksi. Ja tutkimuksessa on vältettävä sitä houkutusta, että luullaan tämän yritteliäisyyden sisältämä perustekijä voitavan ilman muuta siirtää palvelemaan yhteiskuntaa yhtä tehokkaasti virastollistetun talouden vallitessa. Poikkeuksellisissa oloissa normaalista paljon laajennettu valtiovallan säännöstelevä toiminta ja valtiovallan välitön työskentely taloudellisen elämän alalla ei ole — summittaisesti arvostellen — ollut omiaan rohkaisemaan tällä tiellä jatkamista. Senvuoksi onkin pidettävä tähdellisenä, että poikkeuksellisten olojen välttämättömäksi tekemästä säännöstelystä ja sen käsittämästä valtiovallan pitkälle menevästä sekaantumisesta talouselämään on vapauduttava niin pian kuin olosuhteet sallivat. Kun tähänastinen talousjärjestyksemme olennaisesti perustuu vapaaseen yritteliäisyyteen ja valtion harjoittama taloudellinen toiminta niinmuodoin on uutta, joskin sitä huomattavassa määrin on meillä käytännössä, ja kun sitä niinmuodoin, tätä valtion harjoittamaa toimintaa, on pidettävä poikkeuksellisena, niin tutkimuksella on kussakin tapauksessa tehtävä täysin selväksi, että yleisen edun kannalta on tarpeellista jollakin alalla käydä valtion välittömästi harjoittamaan taloudellista toimintaa, ennen kuin voi tulla kysymystä sen toteuttamisesta. Toisin sanoen on osoitettava, että nuo tehtävät luonteeltaan paremmin soveltuvat valtion hoidettaviksi kuin jätettäviksi vapaan yritteliäisyyden varaan. Jos tällainen ajatus todella perusteellisen ja objektiivisen tutkimuksen pohjalla esitetään tai väitetään esitetyksi, niin keskusteluun tuon tutkimuksen tuloksen paikkansapitäväisyydestä on oikea aika ryhtyä.

Edistyspuolueen ryhmän taholla ei ole muistuttamista tämän asian perusteellista tutkimista vastaan ja kannatetaan tässä tilaisuudessa yksinkertaista siirtymistä päiväjärjestykseen.

Ed. Virolainen: Herra puhemies! — Täällä tänään käyty varsin laaja keskustelu on muodostunut toiselta puolen sosialismin oppien teoreettiseksi selvittelyksi, toiselta puolen vasemmiston ja oikeiston väliseksi kiistaksi vapaan kapitalistisen ja sosialistisen valtiojohtoisen talousjärjestelmän paremmuudesta. Maalaisliiton taholta on tätä keskustelua seurattu aivan kuin sivusta haluamatta suuremmassa määrin osallistua tähän väittelyyn. Osittain tähän on ollut syynä se, että tämä välikysymys tuntuu meistä vähän samaan tyyliin lavastetulta kuin täällä aikaisemmin käsitelty eräs toinen välikysymys. Osaltaan on ollut syynä myöskin se, ettei tämä kysymys ole toistaiseksi ainakaan herättänyt maaseutuväestössämme samanlaista mielenkiintoa kuin mitä teollisuustyöväestön keskuudessa lienee asianlaita. Meidän käsityksemme mukaan tällä hetkellä on kaikkein tärkeintä keskittää voimat tuottavaan työhön. Jos täällä tänään käyty keskustelu voi osaltaan vaikuttaa teollisuustyöläistemme työtehon kasvamiseen, on jo käydystä keskustelusta ollut suoranaista hyötyä. Jos tämä keskustelu on omiaan aiheuttamaan levottomuutta ja epävarmuutta talouselämäämme, se on omiaan entisestään vaikeuttamaan tuotantotoimintaamme.

Välikysymyksen tekijät lausuvat esityksensä perusteluna m. m. että sodan jälkeen tarvitaan teoissa ilmenevää pyrkimystä taata kaikkien kansankerrosten osuus tuotannon valvonnassa. Yhteisvastuu voi heidän käsityksensä mukaan toteutua ja työteho riittävässä määrin nousta vain edellytyksellä, että kaikki kansankerrokset tuntevat vastaavansa myös yhteiskunnan taloudellisesta toiminnasta. Ajatus paluusta entiseen suunnitelmattomaan talousjärjestelmään uusiintuvine työttömyys- ja lamakau-

sineen ei käytyjen kovien kärsimysten jälkeen heidän käsityksensä mukaan olisi omiaan innostamaan kansalaisia lisääntyviin ponnistuksiin. Tällaisen epäedullisen kehityksen vastapainona välikysymyksen esittäjät katsovat olevan sen, että valtiovalta puuttuu nykyistä suuremmassa määrin tuotantoelämän ohjaukseen.

Kuluneitten sotavuosien tapahtumat ovat osoittaneet, ettei valtiovallan liian suuri puuttuminen yksityisten kansalaisten toimintavapauteen läheskään aina ole ollut edullista. Päinvastoin on voitu havaita, että valtiovalta moninaisine rajoittavine määräyksineen on kahlehtimalla yksityisten kansalaisten yrittäjävapautta osaltaan aiheuttanut tuotannollisen toiminnan vähentymistä. Tämän ovat ehkä kaikkein selvimmin saaneet kuluneiden sotavuosien aikana kokea Suomen maanviljelijät, joille on pyritty suorastaan kädestäpitäen neuvomaan, mitä heidän tulisi tehdä tai mitä jättää tekemättä. Tämä on saanut aikaan sen, että Suomen maanviljelijät ovat mitä suurimmassa määrin kyllästyneet valtiovallan säännöstelytoimenpiteisiin. He odottavat vain sitä hetkeä, jolloin he kokonaan voisivat vapautua säännöstelystä.

Kun asianlaita on tällainen, on ilman muuta selvää, että maatalousväestön keskuudessa suhtaudutaan varsin epäillen sellaisiin suunnitelmiin, jotka tarkoittavat valtiojohtoisuuden lisäämistä entisestään elinkeinoelämässämme. Suomalainen pienviljelijähän on mitä suurimmassa määrin itsenäinen, omalla konnullaan elävä yrittäjä, todellinen demokraatti, joka haluaa myös omistaa viljelemänsä maan ja elää omana herranaan omalla tilallaan. Liian suuri yhteiskunnan puuttuminen hänen asioihinsa herättää hänessä vieroksuntaa, jopa kammoa. Vaikka nyt käsiteltävänä oleva kysymys ei koskenekaan maataloutta, on ollut syytä tuoda esiin maatalousväestön mielipide nimenomaan valtiojohtoisuudesta maataloudessa, mistä Suomen maanviljelijöillä on varsin vähän rohkaisevia kokemuksia. En ole kuullutkaan täällä yhdenkään puhujan vaativan maatalouden sosialisoimista, eipä edes tämän sosialisoimisen tutkimista. Tästä voitaneen vetääkin se johtopäätös, että myös vasemmiston taholla halutaan säilyttää nykyinen yksityiseen omistusoikeuteen pohjautuva maatalousjärjestyksemme.

Kun näin on, niin maatalousväestön taholla voidaan varsin rauhallisesti seurata sitä keskustelua, mikä nyt on aloitettu ja mikä lähitulevaisuudessa varmaan nykyisestään tehostuu. Vaikka maatalousväestön suhde valtiojohtoisuuteen onkin siten varsin pidättyvä, niin ei tämä tarkoita suinkaan sitä, että kaikkinainen valtiovallan puuttuminen talouselämän kulkuun olisi pahasta, vaan päinvastoin se on eräissä tapauksissa välttämätöntäkin. Jokaisenhan on myönnettävä, että kapitalistisessa yhteiskunnassa ilmenee varsinkin meidän aikamme kriiseissä ja suhdannevaihteluissa suuria epäkohtia. Esim. 1920-luvulla vallinnut täydellinen talouselämän vapaus aiheutti ainakin Yhdysvalloissa hillittömän osakekeinottelun, joka osaltaan edisti yleismaailmallisen talouspulan alkamista. Paitsi edellämainittua keinotteluomaista tekijää on kapitalistisessa yhteiskunnassa havaittu pyrkimyksiä yksityisten monopolien muodostumiseen, joita yhteisedun puoltaminen vaatii vastustamaan. Taloudellinen valta pyrkii keskittymään harvoihin käsiin, mistä aiheutuu suuria sosiaalisia epäkohtia. Näitä ei voida poistaa, ellei valtiovalta puutu asioiden kulkuun. Jyrkät sosiaaliset epäkohdat synnyttävät yhteiskunnassa erittäin vaarallisia tilanteita. Näin tapahtuu varsinkin suurten ja raskaitten sotien jälkeen. Syntyy vastavaikutus, jolloin kansan syvät kerrokset parempiin oloihin pyrkiessään saattavat haluta koko vallitsevan yhteiskuntajärjestyksen kumoamista. Silloin joudutaan toiseen äärimmäisyyteen, valtion kaikkivaltaan. Sekään ei ole toivottavaa eikä sitä voida hyväksyä, sillä se tietää kansalaisten taloudellisen toimintavapauden menetystä.

Vaikka kapitalistisessa yhteiskunnassa on monia heikkouksia, sillä on varsin paljon myös myönteisiä puolia. Taloudellisten yritysten välinen kilpailu vaikuttaa tuotantoa tehostavasti. Kaikkien edun mukaistahan on tuottaa mahdollisimman paljon mahdolisimman pienillä kustannuksilla. Näin ei tapahdu siinä yhteiskunnassa, missä valtio määrää kaikesta taloudellisesta toiminnasta. Vaikka siis ei voidakaan hyväksyä sellaista yhteiskuntajärjestystä, missä valtio määrää kaikesta, on valtiovallan kuitenkin valvottava kansalaistensa sekä aineellista että henkistä hyvinvointia. Sen on suojeltava kansalaisia sekä ulkonaisilta että

sisäisiltä vaaroilta. Valtiovallan on toimenpiteillään luotava edellytykset vakavalle talouselämälle, joka ei kaadu laskukausien ja suhdannevaihtelujen mukana. Me emme usko, että vakavuus voitaisiin luoda vain seuraamalla täydellisen vapauden „antaa mennä" periaatetta, vaan luomalla vakavuus järjestetylle pohjalle. Samalla me jyrkästi protestoimme sellaisia pyrkimyksiä vastaan, joiden tarkoituksena on koko nykyisen yhteiskunnan kumoaminen, jotka haluavat kaataa koko nykyisen järjestelmän ja luoda kokonaan uuden systeemin kaikkine niine epäkohtineen, joita liian pitkälle viety valtiovallan puuttuminen talouselämään tuo mukanaan. Tämä meidän edustamamme kanta on sitä n. s. kolmannen tien politiikkaa, jossa koetetaan varoa sekä kapitalistisen että valtiojohtoisen järjestelmän heikkoja puolia ja ottaa niistä vain hyvät puolet. Tämä periaate ilmenee varsin voimakkaana myöskin eduskunnan kolmen suurimman puolueen yhteisjulistuksesta, missä esitetään näiden puolueiden sopineen järkevästä ja suunnitelmallisesta koko maan ja varsinkin sen vähäväkisen kansan etujen mukaisesta talouspolitiikasta, tuotannollisen toiminnan järkiperäisestä kehittämisestä sekä tähänastista suuremman taloudellisen ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden toteuttamisesta, jolloin on erityisesti pyrittävä parantamaan kaikkien ahdingossa elävien, varsinkin sodasta kärsimään joutuneiden asemaa.

Mitä erityisesti tulee valtiovallan puuttumiseen elinkeinoelämään, sanotaan tuossa yhteistoimintajulistuksessa, että milloin yksityinen yritteliäisyys ei osoita halua uusien tuotannonalojen valmistamiseen, on valtion tehtävä aloite ja varattava siihen tarpeelliset pääomat. Pääpaino siis tuossa julistuksessa pannaan yksityisyrittäjävapaudelle ja vain silloin kun se ei kykene asioita hoitamaan, valtiovalta puuttuu asioihin. Se käsitys on tämän julistuksen mukaan saatava yleisesti vallitsevaksi, että luonnonrikkaudet ja luontaiset raaka-ainevarat ovat olemassa koko kansaa ja sen yleistä hyvinvointia varten. Yksityiset kapitalistit eivät saa päästä niiden vuoksi hyötymään, vaan hyödyn on jakaannutttava tasapuolisesti kaikkien kansalaisten osalle. Tätä kysymystä käsiteltäessä on täällä haettu esimerkkejä niin idästä kuin lännestäkin ja niihin vedoten koetettu esittää sosiaalisoimisen sekä hyviä että huonoja puolia. On selvää, että meidän on huomioitava, mitä tapahtuu muualla maailmassa, mutta tätäkin kysymystä on käsiteltävä suomalaiselta pohjalta. Ei pidä lähteä täällä hakemaan esikuvia muualta, sellaisista olosuhteista, jotka ovat kokonaan toisenlaiset, kuin missä me elämme. Meidän on kehitettävä tulevaisuudessakin talouselämäämme suomalaisessa kansanvaltaisessa hengessä, pitäen mielessämme, että meillä on valtionjohtoisuudessakin jo menty paljon pitemmälle kuin esim. Englannissa. Tästä huolimatta on selvää ja luonnollista, että välikysymyksessä kosketellusta asiasta on suoritettava tutkimus. Ei ole mitään syytä asettua ennakkoon vastustamaan tällaisen tutkimuksen suorittamista. Tähän ei ole sittenkään syytä, vaikka ei voidakaan yhtyä välikysymyksen esittäjäin siihen lähtökohtaan, jonka mukaan taloudellisiin epäkohtiin saataisiin ratkaiseva korjaus tuotantoelämän varsin pitkälle menevällä valtiollistuttamisella. Tutkimusta suoritettaessa on kuitenkin välttämätöntä, että se tehdään täysin asiallisella pohjalla ja myös maatalouden edustajille varataan tässä tutkimustyössä riittävän suuri sananvalta (Ed. Räisänen: Kyllä tämä mies haparoi oikealle tielle, mutta pitää vielä lukea paljon paremmin Marxia! — Pimeässä kulkee!).

Ed. Kaijalainen: Herra puhemies! Hallituksen antamasta vastauksesta välikysymyksen tekijöille kävi ilmi, ettei hallituksen mielestä nykyinen ajankohta ole sopiva sellaisille koko talouselämämme perustan muuttamista tarkoittaville yhteiskunnallisille uudistuksille, joita välikysymyksen tekijät tarkoittavat. Tämä vastaa myöskin maalaisliiton eduskuntaryhmän käsitystä sosialisoimiskysymyksen ajankohtaisuudesta tällä hetkellä.

Mitä sitten tähän asiaan muissa suhteissa tulee, kuuluu se käsitykseni mukaan niihin kysymyksiin, joiden perusteellista selvittelyä ei voida eikä liioin ole syytä väistää, vaan on tämä tärkeä kysymys saatettava tutkimuksen alaiseksi. Tällaiselle tutkimukselle eivät nykyiset olosuhteet millään tavalla ole esteenä. Tyydytyksellä onkin todettava ne toimenpiteet, joihin hallitus ilmoitti asian selvittämiseksi jo ryhtyneensä. Täällä on päättymisvaihettaan lähestyvän pitkän keskustelun aikana puhuttu sosiali-

soimisen puolesta ja myöskin sitä vastaan. En voi yhtyä niihin, jotka tähän yhteiskunnalliseen uudistusvaatimukseen suhtautuvat yksinomaan torjuvasti. Ne, jotka näin menettelevät, eivät tahdo tunnustaa sitä tosiasiaa, että nykyisessä kapitalistisessa järjestelmässä on eräitä perusvikoja ja heikkouksia, joiden kielteinen vaikutus tuntuu m. m. uusiutuvina työttömyys- ja lamakausina, kuten välikysymyksen perusteluissa aivan oikein huomautetaan. On aivan luonnollista, että välikysymyksessä kosketeltua asiaa kohtaan tunnetaan kiinnostusta erityisesti työväen piireissä. Mutta sen ei pitäisi olla vieras myöskään maamme pienviljelijäväestölle. Ainakin pohjoisimman Suomen pienviljelijäväestö, jonka huomattava enemmistö joutuu hankkimaan tulonsa sivuansioista ja tällöin erityisesti metsä- ja uittotöistä, tuntee hyvin ne kielteiset ilmiöt, joihin edellä viittasin. Ne merkitsevät lukuisien kotien sortumista, kuten tapahtui 1930-luvulla vallinneella lamakaudella. Monta Lapin ja Perä-Pohjolan pientalonpojan kotia joutui tällöin vasaran alle, ja suorastaan häikäilemätöntä oli se saalistus, jota erinäisten luottolaitosten taholta tilanteen suomia mahdollisuuksia hyväksi käyttäen harjoitettiin. Tilat siirtyivät usein aivan pilkkahinnasta luottolaitosten haltuun ja niillä ahertaneet viljelijäperheet saivat lähteä maantielle.

Välikysymyksessä kosketeltua asiaa voitaisiin valaista muillakin esimerkeillä. Niinpä olen täysin vakuuttunut siitä, että maaseudun sähköistämistä koskeva kysymys voidaan tarkoitustaan vastaavalla tavalla ratkaista vain siten, että yhteiskunta ottaa voimatalouden koko laajuudessaan haltuunsa ja hoitaakseen (Eduskunnasta: Oikein, oikein!). Nämä ja eräät muut yhtä todistuskelpoiset esimerkit ovat omiaan antamaan tukea sellaisen tutkimuksen tarpeellisuudelle, jota hallituksen toimesta parhaillaan suoritetaan. Puuttumatta niihin toistan vain, ettei yhteiskuntamme suinkaan ole niin valmis, etteikö meillä olisi syytä tutkia ennakkoluulottomasti sellaisia heikkouksia talouselämämme nykyisessä rakenteessa, jotka ilmeisesti ovat korjauksen tarpeessa.

Ed. Pusa: Herra puhemies! — On selvää, että maatalous meidän oloissamme ei ole niitä aloja, missä sosialisoiminen voisi olla mahdollista. Mutta maatalouteen liittyy eräs puoli, johonka nähden nykyinen olotila ei ole eikä voi olla tyydyttävä. Minä tarkoitan metsätaloutta. On suoritettu kaksi kertaa valtakunnan metsien arvioiminen. Jo ensi kerralla havaittiin, että valtakunnan metsien tila on heikko. Ne tuottavat vuotuista lisäkasvua vain puolet siitä, mitä ne voisivat tuottaa, jos metsät olisivat niin hyvin hoidetut, että niiden kasvukyky olisi käytetty täysin hyväksi. Nykyisellä valtakunnan alueella lisäkasvu on vielä yli 40 miljoonaa kiintokuutiometriä vuodessa. Puuttuva lisäkasvu on siis myöskin 40 miljoonaa kiintokuutiometriä vuodessa. Voidaksemme saada jonkun kuvan siitä, mitä tämä käytännössä merkitsee, on syytä yrittää muuttaa tämä puuttuva 40 miljoonaa kiintokuutiometriä rahaksi. Jos se suoritetaan esim. sillä tavalla, että katsottaisiin siitä olevan vain puolet vientikelpoista tavaraa ja se hinnoitettaisiin nykyisen sahatavaran vientihinnan mukaan, niin me saisimme silloin tästä puutavaramäärästä niin valtavan suuren summan kuin yli 40 miljardia markkaa vuodessa. Meidän on pidettävä mielessä, että valtakunnan metsät ovat niin huonossa kasvukunnossa, että siitä aiheutuu meille vuotuista tappiota puheenaoleva 40 miljardia markkaa vuodessa.

Tämä asiaintila on ollut luotettavasti selvitettynä valtakunnan metsien arvioimisen yhteydessä jo yli 20 vuoden ajan.. Täytyy ihmetellä, miksi ei ole sen johdosta ryhdytty tarpeeksi tehokkaisiin toimenpiteisiin valtakunnan metsien kasvukyvyn hyväksi käyttämiseksi. Professori Ilvessalo on muistini mukaan tutkimuksessaan osoittanut, että voidaksemme kohtuullisessa ajassa saattaa metsien kasvukunnon sille tasolle kuin sen pitäisi tulla, meidän pitäisi vuosittain kylvää ja istuttaa metsiä toistasataa tuhatta hehtaarin alaa vuodessa. Kumminkin tiedämme, että metsänparannustoiminta tosiasiassa on käsittänyt vain ehkä murto-osaa tästä vuotuisesta tarpeesta. Sen vuoksi on syytä tähän asiaan kiinnittää huomiota. Tämän asian yhteydessä voimme havaita, että ei riitä, että asia on tunnettu ja riittävästi tutkittu, vaan täytyy olla joku suunnitelma joka takaa, että havaitut räikeät epäkohdat kohtuullisessa ajassa korjataan. Etenkin, kun korjaaminen voidaan suorittaa suhteelli-

sesti pienillä kustannuksilla. Minulle tulee lähiaikoina nähtävästi tilaisuus osoittaa keinoja, millä tavalla m. m. voidaan edistää valtakunnan metsien kuntoonsaattamista.

Minä puutun vielä asian erääseen puoleen. Mitenkä jakautuu valtakunnan metsien otaksutun lisäkasvun aiheuttama hyöty silloin, kun me sen joskus maailmassa saamme käsiimme. Jos otaksumme, että silloin puutavaran kantohinnat ovat samat, mitkä ne nykyään ovat, ja sahatavaran vientihinnat ovat kantohintoihin myöskin samassa suhteessa, niin silloin käy selville, että kantohinnat muodostavat ehkä vain 10—15—20 % vientihinnan kokonaismäärästä. Muu osa hinnasta menee silloin kaikenlaisiin työpalkkoihin, sahauskuluihin, kuljetuskustannuksiin ja liikevoittoon. Tämä tulojen jakautuminen on tähdellistä tässä yhteydessä tuoda esille senvuoksi, että siitä havaitaan, että metsien kuntoon paneminen ei ole eikä voi olla yksinomaan maanomistajan yksityinen asia. Tässä on tavattoman suurista yhteiskunnan eduista kysymys. Silloin kun sosialisoimisesta ja suunnitelmataloudesta puhutaan, silloin on välttämättömästi ensimmäisenä ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotka takaavat niiden luonnonrikkauksien hyväksikäyttämisen, mitkä sisältyvät valtakunnan metsien tuottokykyyn, silloin kun ne 100-prosenttisesti hyödyksi käytetään. Näiden metsien hyödyksi käyttäminen ei millään tavalla edellytä, että tarvitsee kajota näiden metsien omistusoikeuteen (Ed. Räisänen: Siis köyhien lapset rikkaille istuttamaan metsiä!). — No, se on asia erikseen, siitä minä, niinkuin sanottu, luultavasti saan tilaisuuden lähiaikoina puhua (Ed. Räisänen: Se on tärkeä momentti!). Joka tapauksessa minä olen katsonut asiakseni tuoda tähän keskusteluun lisän, joka osoittaa, että meillä on hyvinkin paljon selvitettävää ja tutkittavaa ja senjälkeen myöskin toteutettavaa. Sen seurauksena tulee olemaan aikanaan kokonaan toisenlainen hyvinvointi meidän yhteiskunnassamme nykyiseen hyvinvointiin verraten.

Ed. Mäkinen: Ed. P. Tervon pitkä lausunto istunnon alussa lienee tarkoitettu kouraantuntuvaksi esimerkiksi siitä, millä kavalilla keinoilla sosialisointia vastustetaan. Vaikkakin tämä esitys kulki koko lailla sivulla pääasiasta, niin haluan totuuden nimessä lyhyesti puuttua ed. P. Tervon väitteisiin varsinkin, kun olen itse joutunut läheisesti tekemisiin juuri niiden asioiden kanssa, joita ed. Tervon lausunto käsitteli.

Esille vedettiin itsessään tärkeä asia, raudan ja teräksen puute, ja tässä yhteydessä otettiin, merkillistä kyllä, esille myöskin Otanmäen rautamalmiesiintymä. Väitettiin, että vaikkakin kysymyksessä on erinomaisen rikas rautamalmi, on sen käytäntöönottaminen saatu estetyksi tosiasioita vääristelemällä ja kavalilla keinoilla. Itse asiassa juttu on paljon viattomampi. Määrätyssä vaiheessa hallituksen määräystä noudattaen on valtion omistama Suomen Malmi Oy., jonka hallussa tämä malmiesiintymä on, suorittanut perinpohjaisen tutkimuksen tähän malmiesiintymään perustuvan yrityksen mahdollisuuksista. Kun tulos oli kielteinen, niin ei hallitus ole ryhtynyt asiassa sen enempiin toimenpiteisiin (Vasemmalta: Missä suhteessa kielteinen? — Olisi pitänyt olla 108 %:sta malmia!). — Miten se oli? Saisinko minä kuulla sen uudestaan? (Vasemmalta: Olisi pitänyt olla 108 %:sta malmia.). — Jaa, jaa. — Suomen Malmi Oy:n pyrkimyksenä tässä tutkimuksessa oli yksinomaan saada aikaan asiallinen ja täysin objektiivinen selvitys tämän malmin mahdollisuuksista eikä tässä ollut kysymys ensinkään mistään politiikasta, sosialisoimisesta tai ei-sosialisoimisesta. Sillä ei ollut tämän asian kanssa ensinkään mitään tekemistä.

Tämä ed. P. Tervon puheenvuoro, joka vaikutti aikalailla siltä, että hän luki muualla valmiiksi kirjoitettua tekstiä, josta hän ei itse ole vastuussa, sopii muuten varsin huonosti tähän sosialisoimiskysymykseen. On nimittäin aika lailla pelottavaa, kun sosialisoimisen puitteissa eduskunnan ratkaistavaksi tuodaan tämmöinen teknillistaloudellinen erikoiskysymys ja edellytetään, että tämän eduskunnan pitäisi sitten yksinkertaisesti äänestämällä ratkaista, onko joku rautamalmi kyllin rikas louhittavaksi, vaiko ei. (Vasemmalta: Ei vakuuttavaa!).

Ed. Karvonen: Herra puhemies! Tässä välikysymyskeskustelussa, niinkuin yleensä silloin kun joudutaan kahden vastakkaisen yhteiskuntaluokan käsityksiä pohtimaan, kiintyy tietysti huomio siihen, miltä pohjalta mikin yhteiskuntaluokka asiaa

käsittelee. Sikäli kuin tämän kysymyksen käsittelyn aikana ja jo sitä ennen sanomalehdissä on ilmennyt, on porvariston taholla kiinnitetty huomio siihen, miltä pohjalta nähdäkseni heidän käsityksensä kulkee tässä asiassa, ja tämä noin ottaen huomioon pääasialliset väitteet, joita erikoisesti ed. Oksala teki tänä päivänä täällä tässä huoneessa, kun hän sanoi periaatteelliselta kannalta väittelevänsä tästä asiasta, noin pääasiassa kohdistuu kolmeen eri kohtaan. Ensiksi väite, että yksityisomistus on kansanvaltaisempi kuin mikään valtionjohtoinen tai yhteiskunnan kokonaisuudessaan omistama liike. Tämä on omituista juuri siitä syystä, että tämä on ristiriitainen itsensä kanssa, koska jo omistussuhde sinänsä edellyttää sitä, että toiset yhteiskunnan jäsenet ovat taloudellisessa suhteessa eri arvoisia kuin toiset, koska he omistussuhteittensa perusteella määräävät, ei ainoastaan teollisuuden, mutta myöskin julkisen elämän aloja, propagandaa, jolla muodostetaan mielipiteitä. Ja sentähden jo sinänsä väite, että yksityisomistus olisi kansanvaltaisempi, kumoaa itse itsensä juuri siitä syystä, että vain kansanvaltaisesti todella voi olla yhteiskunta tai omistus järjestetty siten noin lähelle samanarvoisia kaikissa suhteissa. Sitenhän meillä vain poliittinenkin kansanvaltaisuus on mahdollinen, että kaikilla on samanlainen ääni-oikeus, ja koska poliittinen kansanvalta on tällä tavalla mahdollinen, niin sama se on suhde myöskin taloudellisessa elämässä, että vain siten se muodostuu kansanvaltaiseksi, että kaikilla on samanlaiset mahdollisuudet ja samanlaiset oikeudet, ja sitä ei koskaan yksityiselle omistusoikeudelle perustuva kapitalistinen yhteiskunta anna eikä järjestä.

Edelleen he väittävät, että yksityisomistukselle perustuva järjestelmä voi tuoda parhaat mahdolliset kyvyt liikelaitosten ja yritysten johtoon. Tällainen olisi tietysti ollut hyvin ymmärrettävääkin viime vuosisadan puolivälissä, jolloin omistus oli vielä sellainen, että suurin piirtein omistaja itse johti myöskin liikkeen. Nykyäänhän ei johto ole enää keskittyneissä liikelaitoksissa omistajan itsensä hallinnassa, mutta johdon muodostaa kaikessa liike-elämässä oikeastaan palkattu toimitsijajoukko, ja se palkattu toimitsijajoukko on samanlainen jos sen omistaa yhteiskunta kokonaisuudessaan taikka omistaa yksityiselle voittoa tuottavalle perustalle muodostunut yhtiö. Jokaisessa maassa muodostunut keskittynyt taloushan on sellaista, että siellä nyt jo omistaa ei ainoastaan se, joka harjoittaa liikettä, yhtiö, mutta vielä sen omistusyhtiöt, jotka omistavat nämä liikettä harjoittavat liikkeet ja niiden osakkeita myydään pörssissä joka päivä ja liikkeen johtajatkaan eivät tiedä monta kertaa, ketkä omistavat ja minkä verran kukin omistaa näitä osakkeita. Sentähden tämäkin väite kumoaa itse itsensä ja ennen kaikkea minusta tuntuu, että Suomessakin, jossa on niinkin paljon jo sosiaalisesti hallittuja liikkeitä, kuten esim. rautatiet ja monet muut, niin on se mielestäni jo solvaus näiden liikkeiden johtoa vastaan, koska niitä vastaan kuitenkaan ei voida osoittaa mitään tuollaista asioihin perustuvaa syytettä, että ne joko taitamattomuudella tai huolimattomuudella hoitaisivat näitä liikkeitä. Ja se sama suhde se noin yleensä on edelleenkin näissä liikkeissä, sama suhde, mikä on kolmantena vielä, on väite, että kilpailu vain voi tuoda edistyksen mahdollisimman korkealle ja ennen kaikkea siten edistää ihmiskunnan hyvinvointia. Tällöin tietysti tässäkin suhteessa on määrätty historiallinen pohjansa, mutta se ei enää tällä kertaa vastaa todellisuutta, sillä kilpailu on jo itse kapitalistisen järjestelmän sisäisen rakenteen pakottamana itse rajoittanut kilpailun mahdollisuuksia. Suuret kartellit, suuret trustiutumat, suuret omistusyhtiöt, joista jo äsken mainitsin, nehän ovat jo sinänsä kilpailua rajoittavia ja siis eivät enää voi ollenkaan olla sen yhteiskunnan hyvinvointia eteenpäin vievä voima, mutta se on muodostettu nykyisessä yhteiskunnassa ja nykyisessä tilanteessa, jossa me elämme tänä päivänä kahdennenkymmenennen vuosisadan aikaa, se on muodostunut siis yhteiskuntavastaiseksi, joka ei enää edistä, mutta päinvastoin jarruttaa kehitystä (Ed. Räisänen: Selvä on, mutta et saa Kauppia uskomaan!).

Minä pyysin oikeastaan puheenvuoron sentähden, että ed. Oksala täällä mainitsi esimerkkinä Yhdysvaltain teollisuuden valtavan nousun juuri yksityiskapitalistisella pohjalla ja sen kukoistuksen juuri tältä pohjalta lähteneen. Edelleen hän mainitsi myöskin erään väitteen, jonka minä ensi kerran kuulin vasta ed. Oksalalta, että Amerikan ammatillisesti järjestynyt työ-

väestö vastustaisi sosialisoimista. Minä olen ollut noiden ammattijärjestöjen jäsenenä neljännesvuosisadan, osallistunut mahdollisesti useampiin satoihin mitä erilaisimpiin kokouksiin noin 35:ssä sen maan valtiossa ja minä en ole missään vielä nähnyt esitettävän enkä kuullut esitettävän taloudellisesti järjestyneen työväestön taholta, että se vastustaisi sosialisoimista. Jos sellaista on tapahtunut, on sen täytynyt tapahtua sen jälkeen, että minä en ole saanut siitä tietoa. Mutta minä epäilen kuitenkin, ettei sitä olisi ed. Oksala saanut, jos en olisi saanut minäkään. Edelleen, sikäli kuin tulee kysymys tästä taloudellisesta hyvinvoinnista, niin minä voin sanoa, että tunnen persoonallisesti mitä suurinta myötätuntoa ja ihailua tätä yritteliästä ja jaloa kansaa kohtaan. Mutta siitä huolimatta minä en voi olla mainitsematta niistä epäkohdista, jotka juuri yksityiskapitalistiselle tuotantotavalle perustuva järjestelmä on luonut sille kansalle. Siellähän alkoi, juuri tässä rikkaassa ja kaikkia mahdollisuuksia käsittävässä maassa talouspula vuonna 1928 ja oli kaikkein voimakkaimmillaan vuonna 1933, jolloin edesmennyt Yhdysvaltain presidentti Franklin Delano Roosevelt astui ensimmäiseen virkakauteensa. Siihen aikaan oli tuossa maassa juuri kehittynyt — ei sodan seurauksesta, sillä sota-aikahan oli voitettu, mutta päinvastoin sotien valmistuksen, niiden syiden kehittymisen seurauksesta, josta sitten nämä viimeiset vuodet on taisteltu — kehittynyt tilanne sellaiseksi, että yksinomaan työttömiä työläisiä, tosin epävirallisten laskelmien mukaan oli noin 17 milj. Tämän lisäksi tai tästä johtuen paremminkin sanoen oli sen osa valtiosta sellaisia, joissa jokainen neljäs valtion kansalainen nautti enemmän tai vähemmän yhteiskunnan avustusta juuri tämän suuren työttömyyden seurauksista. Jo vuonna 1933 sillä finanssivuodella tuossa yksityiskapitalismille perustuvassa kukoistavassa maassa meni jokaisena päivänä enemmän kuin kaksi pankkia vararikkoon. Se siis osoitti tämän yksityisen liikepankkimenetelmän oikein kouraantuntuvasti, mihin se pystyy kriisin aikana. Ja tästä oli seurauksena, että maaliskuussa 1933 kaikki Yhdysvaltain pankit hallituksen määräyksestä julistettiin kiinni. N. s. pankkijuhlapäiväksi ja sen jälkeen sitten vapautettiin ne toimintaan hallituksen kontrollin alaisina ja hallituksen valvonnasta riippuvaisina ja astui siis jo askeleen yksityiskapitalismista, vapaasta kilpailusta siis keskittyneen pankkimenetelmän alalle verrattain pitkän askeleen. Samalla kertaa kuin nämä tapahtuivat, niin alettiin menetelmä, joka osoittaa oikein, mihin nykyaikana se äärimmäinen kilpailu johtaa. Kun tavaroita oli liikaa, niin alettiin synnyttää keinotekoista pulaa, vaikka tavaroiden käyttäjiä olisi ollut paljon. Mutta sehän ei tuottanut voittoa yksityisille yrittelijöille, ja sen tähden täytyi synnyttää keinotekoista pulaa. Siitä syystä hallitus esimerkiksi maksoi maanviljelijöille siitä, että ne jättivät peltonsa kyntämättä ja kylvämättä. Ja vuonna 1934 Yhdysvalloissa oli viljeltyä ja muokattua peltoa hallituksen kesannoksi ottamana niin paljon, että olisi yhdeksi kappaleeksi muokattuna muodostanut 30 mailin leveän vyön Atlantista Tyyneen mereen, siltä hävitettiin nimittäin viljelys siitä syystä, että markkinat eivät tuottaneet voittoa yksityisille ja hallitus joutui korvaamaan tämän. Jokainen kolmas pumpulivako kynnettiin alas ja 5 milj. sikaa teurastettiin ja muodostettiin kärrynvoiteeksi.

Nämä ovat niitä sellaisia esimerkkejä, mihin äärimmilleen kehitetty yksityinen omistus voi yhteiskunnan johtaa. Ja ne ovat juuri niitä varoittavia esimerkkejä, jotka osoittavat sen, että heti sen jälkeen, kun yhteiskunta pääsee tämän sodan jälkeisestä kaaoksesta, joudutaan samanlaiseen tilanteeseen, ja jos siihen joudutaan, niin silloin se merkitsee sitä, että silloin muodostuu myöskin uudet syyt uudelle maailmanjakautumiselle ja uudelle sodalle ja tämän tähden meidän täytyy ottaa sosialisoimiskysymys koko maailmassa, niinpä myöskin meidän maassamme käsiteltäväksi. Ja sen takia se on tämän päivän kysymys, ei minkäänlaisena taktiikkakysymyksenä, mutta yhteiskunnan ja ihmiskunnan säilyttämisen välttämättömänä pakkona, sillä muuten ei enää voida järjestää tulevaisuudessa yhteiskunnan hyvinvointia kuin ainoastaan järjestelmällisen johdonmukaisen suunnitelmatalouden perusteella ja siten hävittää myöskin tulevien sotien mahdollisuudet.

Ed. Saariaho: Herra puhemies! Kun on ryhdytty vaatimaan tuotantolaitosten ja yleensä tuotantoelämän yhteiskunnallistuttamista, se on sosialisoimista, on lähtökohtana mainittu lähinnä se, että nykyinen taloudellinen järjestelmä olisi sikäli puutteellista, ettei se nykyisissä oloissa enää vastaa tarkoitustaan. Väitetään, että tuotannon suunnitelmallinen ohjaaminen vaatisi, että valtio varsinkin määrätyillä tuotantoelämän aloilla ottaisi johdon käsiinsä, koska talouselämän hoitaminen yksityistaloudellisella pohjalla johtaisi ristiriitaan koko kansan edun kanssa. Välikysymyksen perustelut päättyvät suurin piirtein siihen, että kysymykset tuotannon yhteiskunnallistuttamisesta ja yhteiskuntatalouden valtiollistuttamisesta liittyisivät läheisesti toisiinsa ja ehkä kansanvallan siirtyminen taloudelliselle alalle näyttää välttämättömältä, jotta voitaisiin taata korkea työteho, jatkuva sisäinen työrauha ja kestävä kansalaiskuri, ja siis sillä tavoin myöskin lisättäisiin vähävaraisten piirien vastuuntuntoa ja kiintymystä yhteiskuntaa ja kansanvaltaista järjestelmää kohtaan.

Kun tarkastelemme sitä yhteiskuntaa, jossa nyt elämme ja joka rakentuu nyt voimassa olevalle taloudelliselle järjestelmälle, on meidän kaikista vastaväitteistä riippumatta helppo todeta, että taloudellisella alalla on tehty erittäin suuria edistysaskeleita, tuotantotehoa ei teollisuudeltamme ole puuttunut. Kuluttajat ovat saaneet yhä enemmän ja yhä parempia tarvikkeita, hinnat ovat pysyneet ennallaan, ulkomaankauppamme on valtavasti lisääntynyt, palkkataso on noussut ja tulojen jakaantuminen vastaavasti tasoittunut, tuloa tuottava elinkeinoelämä on muodostunut yhä kasvavan pohjan verotukselle ja sillä tavoin laajentanut pohjaa sosiaaliselle lainsäädännölle ja yleiselle sosiaaliselle huollolle. Näin oli asianlaita ennen sotiamme. Mitä niiden aikana on tapahtunut ja mitä seuraamuksia niistä on ollut, ei voi muodostaa mitään pohjaa arvosteltaessa yleensä talousjärjestelmää, joka, olkoon se minkälainen tahansa, aina joutuu pitkällisistä sodista kärsimään eikä sen vuoksi voi tyydyttää sellaisia vaatimuksia, joita sille normaalisissa aloissa voitaisiin asettaa. Kysymys elinkeinoelämän sosialisoimisesta on tullut päiväjärjestykseen lähinnä vasta sotien jälkeen ja on ilmeisesti suureksi osaksi aiheutunut niistä epänormaalisista oloista, joihin sodat kansallemme raskaine seuraamuksineen ovat johtaneet. On kuitenkin aivan virheellistä, jos eri talousjärjestelmiä arvosteltaessa vertailukohdaksi otetaan vain se taloudellinen kriisi, jossa nyt elämme. Vertailun tulee pääasiassa tapahtua rauhanaikaisten olojen pohjalla, koska kerran se talousjärjestelmä, johon sosialisoinnin avulla nyt pyritään, kaiketikin on tarkoitettu pysyväiseksi ja nykyistä paremmaksi. Toiselta puolen on kuitenkin luonnollisesti otettava huomioon myöskin maamme nykyinen taloudellinen tilanne ja kaikki ne valtavat tehtävät, jotka elinkeinoelämällemme asetetaan, jotta voisimme tilanteen hoitaa ja vähitellen päästä väljemmille vesille. Nyt tuntuu kuitenkin siltä, että sosialisoinnin vaatijat, joilla silmiensä edessä on vain käydyt sodat raskaine taloudellisine seuraamuksineen, ilman muuta asettuvat negatiiviselle kannalle nykyiseen talousjärjestelmään nähden, joka viimeksimainittu siis tavallaan a priori tuomitaan ala-arvoiseksi.

Ne, jotka ovat toimineet ja jatkuvasti toimivat elinkeinoelämässämme ja sen johdossa, ovat kuitenkin selvästi voineet todeta sen kehityksen, mikä talouselämällämme kiistämättömästi on ollut sekä ennen itsenäisyyttämme että varsinkin sen aikana. On silloin luonnollista, että he jatkuvasti luottavat tällaisia tuloksia tuottavaan järjestelmään. He ovat voineet todeta, mitä merkitsee edistykselle ja vaurastumiselle, että yritys saa toimia vapaasti, että se saa kantaa myöskin vastuun ja että sillä on oikeus käyttää saavutettuja tuloksia tuotannon edelleen kehittämiseksi ja sen johtamiseksi koko maalle edulliseen suuntaan. Vuosikymmenien kokemus osoittaa nimittäin, että yksityinen yritteliäisyys ja aloitekyky ovat olleet koko taloudellisen elämän perusteena. Löytyy lukemattomia esimerkkejä siitä, miten yksityisen yritteliäisyyden miehet ovat nähneet ne mahdollisuudet, joita kulloinkin on avautunut elinkeinoelämän eteenpäin viemiselle. Perustamal'a uusia yrityksiä ei ainoastaan jo asutetuille paikkakunnille, vaan aivan syrjäseuduillekin, on luotu uusia kukoistavia teollisuusalueita ja valmistettu työmahdollisuuksia ja koteja yhä uusille ja uusille työntekijäryhmille. Juuri nyt, kun taloudellinen tilanne on erinomaisen vaikea, on välttämätöntä, että tuotantoelämämme johdossa olevilla henki-

löillä on kaikki mahdollinen ammattitaito ja liikemieskyky, jotta elinkeinoelämämme voisi joustavasti jatkua. Jos taloudellisen elämän johtoon pannaan kokematonta väkeä, olkoon, että sen harrastus olisi kuinka vilpitöntä tahansa, ei seurauksena voi olla muuta kuin tuotantoelämän „taantuminen" tämän sanan todellisessa merkityksessä. Kokemattomien voimien joutuminen määräävään asemaan yrityksen johdossa voi suorastaan vaarantaa mahdollisuuksiamme selviytyä nykyisestä taloudellisesta kriisistä. On otettava huomioon, että johtaviin asemiin valtiollistetussa tuotantoelämässä enimmäkseen valitaan tai määrätään henkilöitä, joilla ei ole asiantuntemusta tai kokemusta sillä alalla, jossa he voivat joutua tekemään varsin laajakantoisia, puhtaasti taloudellista laatua olevia ratkaisuja, vaan jotka saavat tällaisen aseman aivan muista, m. m. puoluepoliittisista syistä. Periaatteena on ehdottomasti pidettävä, että ne henkilöt, joiden on voitu todeta tai todetaan parhaiten kykenevän selvittämään tuotanto- ja elinkeinoelämän probleemit, myös saavat johtaa talouselämää vapaasti ja taloudellisten periaatteiden mukaisesti ja ilman, että poliittiset tai muut seikat ehkäisevästi tai lamauttavasti pääsevät häiritsemään heidän toimintaansa. Mutta jos „suunnitelmatalous" saatetaan voimaan sillä tavoin, että koko yritteliäisyys jätetään valtion johdosta riippuvaiseksi, on siitä ehdottomana seurauksena, että henkilökohtainen panos laimenee. Sosialisoiminen merkitsee ehdottomasti yleisen yritys- ja riskinottohalun tyrehtymistä. Ja nyt tarvitaan aloiterikkautta ja joustavuutta. Nyt ei riitä entisten tuotantolaitosten käynnissä pitäminen, vaan niitä on laajennettava ja ennenkaikkea perustettava uusia. On myönnettävä ja luonnollistakin, että löytyy määrättyjä aloja, joissa valtion on otettava riski kannettavakseen lähinnä siitä syystä, että nämä alat eivät laatunsa puolesta kuulu yksityisen yritteliäisyyden piiriin tai että niissä riski on sellainen, että sitä ei voida meidän pienessä maassamme säilyttää yksityisen kannettavaksi, kuten esim. rautatiet. Mutta pääperiaatteena on pidettävä, että vahingon vaara on jätettävä yksityisten kannettavaksi. Siihen on vapaalla yrityksellä parhaimmat edellytykset ja silloin mahdolliset tappiotkin kohtaavat yksityisiä. Jos valtio ottaa koko tuotannon riskin kannettavakseen, merkitsee epäonnistuminen sitä, että se tapahtuu kokonaisuuden ja siis koko kansan kustannuksella.

Nykyään puhutaan paljon rationalisoimisesta. Rationalisointi ei suinkaan merkitse sitä, että sen edellytyksenä pitäisi olla tuotannon valtiollistuttaminen, pikemminkin päinvastoin. Juuri vapaa yritteliäisyys anta parhaimman mahdollisuuden valvoa, että tuotannollinen työ todella suoritetaan rationilisoidusti. Jos talouselämä valtiollistutetaan, häviää sen kontrolli, se „tehomittari", jonka ainoastaan vapaa kilpailu muodostaa. Tällainen kontrolli ei olé mahdollista, jos koko tuotanto on valtion johdossa ja sen eri alat monopolisoitu, sillä seurauksena on silloin tilanne, jota sosialisointia koskevissa aloitteissa juuri on mainittu eräänä erittäin tärkeänä syynä sosialisoinnin välttämättömyydelle, muta johon sosialisointi päinvastoin useimmiten itse juuri vie.

Sosialisointikysymystä käsiteltäessä on ehdottomasti otettava huomioon kysymys maailmantaloudesta. Eivät ainoastaan valtiot, vaan myöskin yksityiset kansalaiset ovat maailmantalouden jäseniä ja maan kansainväliset taloudelliset suhteet muodostavat tekijän, joka on otettava huomioon myöskin kunkin maan talousjärjestelmää arvosteltaessa ja edelleen kehitettäessä. Parhaimmallakin järjestelmällä on heikkoutensa, jotka useimmiten pistävät silmään niin pian kuin maailmankaupassa esiintyvät häiriöt pääsevät siihen vaikuttamaan.

Yksinkertaisinta olisi yrittää pelastaa yhteiskunnallistuttamissuunnitelmat eliminoimalla mainitut häiritsevät tekijät yksinkertaisesti katkaisemalla taloudelliset suhteet ulkomaihin ja koettamalla aikaansaada omavaraisuus kaikkiin niihin tarvikkeisiin nähden, joita maa tarvitsee ja luopumalla sellaisista tuotteista, joita esim. ilmastollisistakin tai muista siihen verrattavista syistä ei voida maassa valmistaa, tahtoo sanoa lopettamalla pääoman vaihto ja koko vientituotanto. Tällainen mahdollisuus voisi ehkä olla olemassa sellaisessa maassa, jolla on erinomaiset luonnonrikkaudet, ja joka teollistuttamalla koko maan voi ehkä taloudellisesti eristäytyä muista maista. Tällaisia mahdollisuuksia ei meillä kuitenkaan ole. Meillä ei riitä leipävilja puhumattakaan kivihiilestä ja muista tarvikkeista, mainitakseni vain muutamia kouraantuntuvimpia esimerkkejä. Sitäpaitsi eivät kotimaan

markkinamme olisi riittäviä tuotantoteollisuutemme, varsinkin massatuotantomme menekin tarpeen tyydyttämiseksi. On näin ollen aivan selvää, että tarvitsemme mahdollisimman läheiset suhteet sekä Eurooppaan että valtamerentakaisiin maihin ja että on tehtävä mitä tehtävissä on saadaksemme kauppavaihdon nousemaan sotaa edeltäneelle tasolle. Tämä yksinkertainen totuus lienee jo riittävä peruste, miksi sosialisoimista ei voida menestyksellä toteuttaa. Me emme voi suhtautua välinpitämättömästi maailmantalouteen, meidän taloudellinen olemassaolomme riippuu suhteistamme muuhun maailmaan, niiden tuottajiin ja kuluttajiin (Keskustasta: Senhän voi valtiokin hoitaa!). Valtion johtama kollektiivinen toiminta voi olla mahdollinen suurissa valtioissa. Se voi olla niillä voimakeinona, joka määrätyissä oloissa voidaan toteuttaa ja joka silloin voi muodostua varsin suureksi vaaraksi pienten maiden taloudelliselle elämälle. Mainitsen tässä yhteydessä kansallissosialistisen Saksan ja sen suurelintiloja koskevat suunnitelmat. Mutta suurissakaan maissa ei valtion holhoomaa talousjärjestelmää voida pitää ihanteellisena olotilana. Sillä on erittäin suuria vikoja ja heikkouksia ja suurin niistä on se, että tällaisen valtion kollektiivisten järjestelmäin koneisto muodostuu kaavamaiseksi ja virastomaiseksi ja että siitä aikaa myöten katoaa joustavuus ja toiminnan herkkäotteisuus, jotka ovat olleet vapaan talousjärjestelmän tärkeimpiä kiihottimia, joiden pohjalta maailmantalous on saavuttanut kukoistuksensa. Varsinkin pienessä maassa valtion holhous ei lisää teollisuuden ja tuotannon iskuvoimaa, mutta sen sijaan vähentää sen joustavuutta ja liikuntakykyä kansainvälisessä taloudessa.

Siinä toivomusaloitteessa, jonka ed. Wiik y. m. aikoinaan jätti eduskunnalle ja joka myös koskee varsinkin puu- ja paperiteollisuuden sosialisoimista, on yhtenä perusteena sosialisoimisen puolesta mainittu, että valtava enemmistö viennistämme johtuu näistä teollisuuksista. Tässä ei liene mitään pahaa, sillä kaikki tietänevät, että juuri näiden teollisuuksien ansiosta me pääasiallisesti kykenemme hoitamaan sotakorvauksemme ja sen ohessa myöskin sen varsinaisen viennin, mihin meillä nykyään on mahdollisuuksia. Mutta tämäkin teollisuus on vientiteollisuutena riippuvainen maailmanmarkkinain hinnoista kaikkine seuraamuksineen, kuten lasku- ja noususuhdanteineen, kriiseineen y. m. Näistä tekijöistä ei sosialisoitukaan teollisuus voisi jäädä riippumattomaksi, eikä valtiovaltakaan, jos teollisuus valtiollistettuna olisi alistettu sen johtoon, voisi määrätä hintoja yhtä vähän kuin palkkojakaan oman mielensä mukaan. On selvää, että lamakaudet ovat sellainen yhteiskunallinen paha, josta mahdollisimman suuressa määrin on päästävä vapautumaan, mutta myöskin tähän tarvitaan yksityistä aloitetta, yksityistä kaukonäköisyyttä. Yrityksen on itse saatava vapaasti hoitaa varauksensa ja tuotantonsa siten, että se voi kestää lamakaudetkin. Nykyisen maailmantalouden aikakautena eivät lamakaudet enää ole jossain yksityisessä maassa esiintyviä ilmiöitä, vaan ne johtuvat maailmankaupasta. Tämä voitiin nähdä jo 1930-luvulla, jolloin yleinen lamakausi vallitsi.

Silloisia oloja nyt jälkeenpäin tarkasteltaessa on hyvinkin ankarasti arvosteltu varsinkin metsäteollisuuttamme. Tuntuu siltä, että tässä arvostelussa ei ole pysytty asiallisissa näkökohdissa, vaan että sitä halutaan käyttää poliittisten tavoittelujen mainostukseen. Niiden suhteellisesti vähämerkityksellisten erehdysten takia, joita mahdollisesti on teollisuuden toiminnassa, kuten kaikessa muussakin inhimillisessä työssä tapahtunut, on ilmeisesti vähiten kiinnitetty huomiota siihen, että nämä teollisuudet pahimmankin lamakauden aikana ovat kyenneet toimintaansa suuremmitta vaurioitta jatkamaan ja välttämään tällöin myös yleistä työttömyyttä siksi, kunnes maailman taloudellinen lamakausi on selvinnyt ja oman maamme taloudellinen elämä jälleen saatu jaloilleen ja kansan yleinen hyvinvointi uudelleen nousuun. Näin ollen jää se etu, mikä on valtiolle ehkä kuviteltu koituvan tuotannon sosialisoimisesta, melko kyseenalaiseksi. Päinvastoin voisi valtio työnantajana joutua kriisiaikoina ikävään välikäteen, jos sen olisi pakko erottaa työntekijöitään syistä, jotka kuten edellä mainittiin, eivät ole sen määrättävissä. Luonnollista on, että valtion puolestaan on tuettava ja edistettävä yksityisten yrittäjien pyrkimyksiä. Yhteistoiminasta on Suomen talous suuresti hyötynyt, mutta se ei tarvitse valtion leimaa eikä valtion holhousta menestyäkseen. Mutta pitemmälle ei valtion toimenpiteiden pidä mennä, kaikkein

vähimmin talouselämän sosialisointiin. Teollinen tuotantomme ei ole sen luontoista, että sen hoito niissä ahtaissa puitteissa, jotka valtiollistaminen toisi mukanaan, olisi mahdollinen.

Kun äsken mainitussa toivomustaloitteessa on sosialisoimisvaatimusta perusteltu myös sillä, että varsinkin puu- ja paperiteollisuudellamme on hallitseva asema maamme talouselämässä ja että noin $^2/_5$ maamme teollisuustyöntekijöistä on näiden teollisuuksien palveluksessa, saanen huomauttaa, ettei voitane lukea näiden teollisuuksien viaksi, jos ne voivat antaa työtä näin suurelle osalle kansastamme ja jos niiden ansiota on, että nytkin voimme edes jossain määrin hoitaa vientiämme ja kansainvälisiä kauppasuhteitamme ja sillä tavoin saada meille välttämättömiä tarvikkeita. Meillä ei ole varaa antautua nyt kokeiluihin, joiden seuraukset ovat laskemattomat ja jotka voivat johtaa talouselämämme umpikujaan, josta sen myöhemmin on erinomaisen vaikeata päästä pois. Kaikesta päättäen luotetaan ulkomailla vielä meidän taloudelliseen kykyymme. Tätä luottamusta meillä ei ole aihetta eikä varaa menettää.

Ed. J. Hakala: Herra puhemies! Tutkimuksen toimittaminen on tässä kysymyksessä varmasti erittäin paikallaan ja pieneksi evästykseksi tavallisen kadunmiehen kannalta sille komitealle, joka tutkii tätä asiaa, antaisin muutaman välihuomautuksen.

Sen on syytä tutkia, mistä johtuu ylikantaansa se tunnettu työntahti, joka noin kansansanankin mukaan valtion töissä vallitsee. Sen komitean on syytä erinomattain tutkia valtion johdossa olevan kansaneläkelaitoksen tähänastisia saavutuksia ja niitä kokemuksia, joita siitä on saatu. Sen on syytä tutkia nimenomaan valtion metsien hoitoa, metsähallituksen alaisten metsien hoitoa, jotka monilla suurilla hoitoalueilla saattavat tuottaa 4—5 markkaa hehtaarilta kasvullista metsämaata, samaan aikaan kun vastaavilla alueilla olevat kunnan ja yksityisten metsät tuottavat toistakymmentä kertaa enemmän. Ja edelleen on syytä tutkia valtiota mallityönantajana, jota täällä on kehuttu. Minä luulen, että ed. Peltosen virkatoverit, veturinkuljettajatkin, voivat siitä antaa lausuntojansa (Ed. Peltonen: Hyviä lausuntoja antavatkin!).

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemies: Valtiopäiväjärjestyksen 37 §:n 2 momentin mukaisesti esitän nyt eduskunnan hyväksyttäväksi päiväjärjestykseen siirtymisen, jonka sanamuoto on seuraava: „Kuultuansa annetun selityksen eduskunta siirtyy päiväjärjestykseen." Kutsun tätä puhemiehen ehdotukseksi.

Kun muuta ehdotusta ei ole tehty, eduskunnan on katsottava yksimielisesti hyväksyneen puhemiehen ehdotuksen yksinkertaisesta päiväjärjestykseen siirtymisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

Puhemies: Eduskunnan seuraava istunto on ensi perjantaina kello 14,00.

Täysistunto lopetetaan kello 1,15.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

E. H. I. Tammio.